TECA NAZ.
o Emanuele III
XII
G
13
NAPOLI

XII
G.
13

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

R. P. Fr.

LEANDRI DE SS. SACRAMENTO

NAVARRI, OPPIDI DE VILLA-FRANCA,

ORDINIS DISCALCEATORUM SANCTISSIMÆ TRINITATIS Redemptionis Captivorum, olim in Complutenſi & aliis Hiſpaniæ Academiis Theologiæ Profeſſoris; poſtmodùm dicti Ordinis Provincialis, & Definitoris Generalis: nunc verò totius ſuæ Religionis Miniſtri Majoris, ac Generalis.

QUÆSTIONUM MORALIUM THEOLOGICARUM

IN DECEM DECALOGI PRÆCEPTA,

Pars Prima, & in ordine Sexta.

Cunctis Opus perutile, duplici Indice locupletatum: Primo Tractatuum, Diſputationum, & Quæſtionum: Altero verò Sententiarum.

EDITIO ALTERA EMENDATIOR.

LUGDUNI,
Ex Typographia JACOBI CANIER.

M. DC. LXXVIII.

CUM SUPERIORUM PERMISSU.

Digitized by Google

Digitized by Google

NOBILISSIMO HEROI,

Litteratiſſimoque Equiti Domino

D. FRANCISCO DE FELOAGA,

IN SVPREMA CASTELLÆ

Aula digniſſimo Senatori; in Italiæ item ſupremo Senatu olim Fiſcali, poſtque pro Statu Mediolanenſi illius Regenti; Alcantarenſis Militiæ Signifero, &c.

MORIS eſt, perilluſtris Heros, qui quotidie magis inualeſcit, Procerum gremium humiles Scriptores ambire, non vt latrantium linguas frenent, cum *nulla ſcriptura*, Clemente Alexandrino [a] teſte, *adeò fortunata proceſſerit, cui nullus omnino contradicat*: quippe, vt verè, beneque Hieronymus [b] aiebat, *qui ſcribit, multos ſumit iudices, alius in alterius graſſatur ingenium*: eo nimirum quia, vt inquit alibi [c] *nil tam facile, quàm otioſum, & dormientem de aliorum labore, & vigiliis diſputare*: ergo qualiter domi manens Matriti obticeſcere faciet Gallos, Belgas, Italos, alioſve exteros ſugillatores? Nil, norunt omnes, hominum patrocinium iuuat, vt obtrectationis materiam rabula vbiuis non colligat: nam

[d] *Multotiens captum trahit hamus ab equore piſcem;*
Sed bona verba mali nullus ab ore trahit.

[a] *lib.* 1. *ſtrom.*
[b] *Epiſt. ad Præſid.*
[c] *in Regul. Monach.*
[d] *Alanus lib. Parab.*

Duo igitur, Nobiliſſime Mecœnas, movent Scriptores ad ſuas alicui ſacrandas vigilias. Alterum in gratificationis indicium: ergo omnia mea Tibi hanc ob cauſam dedico: nam mirum quantoperè tua mihi arriſerit Dominatio, & quàm impensè mihi faueat: in me fuiſti ſupra meritum indulgentior, nec ideo ingratum me exhibebo.

Nec ſolus ego; ſed & tota noſtrûm Religio, cuius puppis clauum, licet indignus, rego, tantum ſe Tibi debere clamitat, quantum, etiamſi ſe appoſuerit pignori, nunquam ſit perſolutura ſatis. Immortales gratias tibi tam multas ago, vt quas aliis quàmlibet amicis agam, non habeam; habeam quas non agam. Non igitur mihi deero, quandiu aliud præſtare nequeo, quin ſaltem iſto ſcribendi genere meum in Te animum pleniſſimum pietatis oſtendam, perficiamquè vt me in omni loco memorem, gratumque eſſe cognoſcas. Non me fallit,

e *Martial. lib. 10. Epigram. 37.*

[e] *Iuris, & æquarum cultor ſanctiſſime legum*
Veridico Latium qui regis ore forum.

Non me fallit, inquam, quàm id pro meo ſingulari erga Te ſtudio, quo quidem ſum mirabiliter imbutus, minimum ſit. Verùm, vt cum Plinio [f] loquar, *& diis lacte ruſtici, multaque gentes ſupplicant, & mola tantum ſalſa litant, qui non habent thura.* Non enim debent, aiebat alius [g] qui magna præſtare nequeunt, parua negligere; & qui in rebus maioribus vſui eſſe non poſſunt, ob id in leuioribus muneribus apud eos, quos præcipuè obſeruant collocandis, diligentiam remittere: præſertim cùm in omni genere officij pluris animi voluntas, quàm muneris magnitudo facienda ſit. Quid immoror? Quod referam tuo in me animo dignum nihil habeo (ſi me ipſum alicuius eſſe pretij putas, totum peculio tuo aſcribito.) Nil reddidiſſe fateor, ſi fortè ſic Tibi videar præſtitiſſe multum, vt aienti, [h]

f *in præfat. ad Veſpaſian.*

g *Vſor. de Nobilit. ciuili, ad Ludouic.*

h *Remond. Diuionenſ. lib. 2. Epigram. 36.*

Dat multum, multumque facit quicumque fatetur
Eſſe nihil quod dat, quod facit eſſe nihil.

Honoris cauſa, quæ in meam refundis opellam, vt eam Tibi conſecrem, eſt quod me mouet alterum. Curat omnis res ſuas haberi magni, flocci eſtò ſint æſtimabiles: quamobrem enixè inhiat in ſublimiori manu collocari, vt præſtans illis exhibeatur honos. Enimverò certo certius eſt, quod annulus, etſi noſcatur æreus, vt nonnullius virtutis, & æſtimabilitatis à quoquo cernitur, ſi in alicuius magni viri manu conſpicitur; è contra licèt aureus, ex aurichalco, æreve fuſile exiſtimabitur fictus, ſi in digito ruſtici videatur appenſus. Ecqua igitur tam diuerſi iudicij aſſignabitur ratio, niſi manuum diſcretio? Bene noueris illud Petri Marſi dictum: [i] *bonum quod in dextera; nequam quod in ſiniſtra conſpexeris manu.* Scio ſaltem, plura licèt neſciam, mea quænam ſit dextra, in qua quæque mea apparebunt bona: tu enim, Dominatio eximia, dextera mihi es: *Dextera namque eſt,* ſubdit Marſus, [l] *quæ imminente damno, præcipuè protegit.* Ergò í Liber í in dexteram meam, in qua nobilitatus conſpicieris: cumque in ea, vti in ſublimi ſolio, te videris, modulare: [m] *dextera Domini* (cui ſacratus lumen video) *fecit virtutem, dextera Domini exaltauit me: dextera Domini fecit virtutem. Non moriar, ſed viuam, & narrabo opera Domini.* Igitur quis, Clariſſime Eques, meum

i *in lib. 1. de offic.*

l *ibid.*

m *Pſalm. 117.*

meum (tuum iam) in manu tua cernens librum non alicuius pretii ipſum putet, vtpote maior quædam, ac illuſtrior in Te nobilitas elucet.

n *Crediderim, ni virgo foret, te Pallade natum,*
Aut Iouis è cerebro te quoque progenitum.

Cæterum maius quid penſito, meditorque, dum Dominum D. Franciſcum de Feloaga, in ſupremo, & Regali Nauarræ noſtræ Senatu, belli, pacis, iuriſprudentiæ, & prudentiæ iuris emporio, meritiſſimum per annos plurimos Conſiliarium, Lares Tibi video dediſſe Genitorem. Cuius ad maiorum facinora ſi vertam oculos, longiorem video me poſſe habere, quàm mei ſit inſtituti, orationem: quippe ad iuſtam hiſtoriam conficiendam ſeges abundè foret. Sat dicere euoluenti, ſcrinia è perilluſtri domo, ſolari, & Caſtello de *Feloaga* primitus de *Belluaga*, hoc eſt, ad bellum agendum, in Guipuzcoanæ Prouinciæ Oyarcitana valle ſito Te originem ducere: notiora enim ſunt alia, quàm vt meam narrationem deſiderent. Tuos ſileo ſuperos; duos verùm natu minores non tacebo germanos.

o *Quid veſtras memorem laudes, par nobile fratrum;*
Ingenio æquales, ſimiles virtutibus ambo!

Vnus eſt Dominus D. Hieronymus de Feloaga, vltrò in præfato noſtrûm Nauarreorum Senatu meritiſſimus Conſiliarius, quem pro honore tituli, potius quàm pro titulo honoris, in tali faſtigio, cuſpideve poſitum nuncupo. Si enim ſumma eruditione præſtantem, & politioris diſciplinæ è tripode prædicem præſtantiſſimum, annuet omnis non poſtremus inter meliorum litterarum myſtas. Dominus D. Antonius de Feloaga fuit alter, Eques Iacobeus, Salmanticæ in maiori Archiepiſcopi Muſeo togatus, & illius Lycei, mundi Athenarum, Veſpertinus Moderator, in Vallis-Oletana Cancellaria Fiſci Præfectus, & Senator, poſt in ſupremo Regiæ gazæ, & demum in etiam ſupremo Indiarum Senatu Fiſcalis, quem mors (ah!) falce præcoci de medio ſuſtulit:

p *Abſtulit vna dies æui decus, ictaque luctu*
Conticuit Latiæ triſtis facundia linguæ:
Vnica ſolicitis quondam tutela, ſaluſque:
Egregium ſemper patriæ caput: ille Senatus
Vindex, ille fori, legum, rituſque, togæque.

Sique virtute tantum nominis gloria comparatur, quia vt Menander inquit q *vnus vir iuſtus infinitis non iuſtis præſtat*, nihil eſt animi tui magnitudine nobilius, nihil laude tuæ liberalitatis illuſtrius, nihil ingenij tui fructu præſtantius. Quis te incorruptior? Quis in gratificando humanior? Quis in bene de aliis merendo paratior? Inueniſti enim gratiam apud Deum, & apud homines. Quod noſcens noſtri Philippi quarti ſacra Cæſarea, & Regalis Maieſtas, Iudicem controuerſiarum Te conſtituit, & pro petendis donatiuis ipſius

n *Franciſ. Remond. lib. 2. Epigram. 31.*

o *Diuion. lib. 2. Epigram. 39.*

p *Seuer. Cornel. apud Cl. Min. ad Emblema 29. Alciati.*

q *apud Domin. Nauar.*

nomine à Cordubenſi, & Giennenſi Regnis peculiari delegatione nominauit.

Plurima poſſem de Te pangere ſecurus: quia benè norunt, qui me norunt, quantum faceſſat à me aſſentationis ſuſpicio, qui nec ſum palpo doloſus, nec delinio viros palliati blandimenti propyſmate; aſt dum præclara multa, & omni encomio cumulatiſſima in Te circumſpicio, eaque palam clamitare meus animus præcipit,

[r] *Occeani fluctus me numerare iubet,*
Et maris Ægæi ſparſas per littora condas,
Et quæ Cecropio monte vagantur apes.

Nam

[ſ] *Iacent rationes, ſilet iudicium: quid dicam, neſcio.*

Accipias igitur, Præclariſſime Mecœnas, hoc qualequale munuſculum: quippe

Dignus es, vt poſſis totum ſeruare clientem:
Vt liceat tantùm vera probare, potes.

Valeas.

r *Martial. lib. 6. Epigram. 34.*

ſ *Plaut. apud Crinit. lib. 6. de honeſta diſcipl. c. 8.*

Tuæ Dominationis addictiſſimus ſeruus,

Fr. LEANDER DE SANCTISSIMO SACRAMENTO.

Approbatio

Approbatio Reverendiſſimi Patris Fr. Leonis de Annunciatione, & P. Fr. Franciſci de Spiritu Sancto, Ordinis Diſcalceatorum Sanctiſſimæ Trinitatis, in Complutenſi Collegio S. Theologiæ Profeſſorum.

QUÆSTIONES *Morales in primum Decalogi Præceptum*, methodo apprimè placida concinnatas, & maturitate perlepidè officioſa reſolutas à Reverendiſſimo Patre N. Leandro de Sanctiſſimo Sacramento, Noſtri cœleſtis Ordinis Diſcalceatorum Sanctiſſimæ Trinitatis Redemptionis Captivorum Generali Digniſſimo, Noſtri Diffinitorij Generalis juſſione attentè vidimus, ſedulóque perlegimus. Opus ſuo Auctore dignum, cujus laudes ſunt plectro meliore canendæ: quippe æternum illarum præconium merito honore non valemus proſequi. Stylus clarus, non bombum ſonans, nec raucum taratantara clangens: *in Eccleſia namque Dei*, inquit S. Zeno ſerm. de Juſtit. *fucatus non quæritur ſermo, ſed veritas pura.* Et Nicol. not. S. Bern. epiſt. 49. *Sermo veræ puritatis, vel puræ veritatis illibatus debet eſſe, & facilis.* Brevitas mirabilis: *curæ illi fuit*, ut loquar cum Sidon. lib. 4. epiſt. 3. *cauſam potius implere, quàm paginam.* Sic tamen, ut monuit Hieronym. prooem. lib. 11. in Iſaiam, *ſtuduit brevitati, ut nullum damnum fieret intelligentiæ.* In evolvendis libris, & referendis eorum Authoribus, indeficiens, & illibatus, illorum nominibus abundè diſtinctis: quod laudi datum Nepotiano, de quo aiebat præfatus Hieronym. epiſt. 3. ad Eliodor. *ingenuo pudore*, verba ſunt Stridonenſ. *qui ornabat ætatem, quid cujus eſſet ſimpliciter confiteri, atque in hunc modum eruditionis gloriam declinando, eruditiſſimus habebatur. Illud, aiebat Tertulliani, iſtud Cypriani, hoc Lactantij, illud Hilarij eſt. Sic Minutius Felix, ita Victorinus, in hunc modum eſt loquutus Arnobius.* Aliorum ſententias pro merito laudat, quia ut ait Philippus Abbas epiſt. 2. *Sic divini tractatores eloquij ſenſum ſuum nituntur approbare, ut tamen non præſumant alterius improbare, niſi fortè illum à fide ſana cognoverint deviare, vel ei circunſtantiam lectionis manifeſtius obviare.* Quapropter digniſſimum judicamus vt in lucem prodeat: cum nil non utiliſſimum contineat, aut quod Fidei Catholicæ, & bonis moribus diſcordet. In hoc noſtro Diſcalc. Sanctiſſimæ Trinit. Collegio Complut. idibus Junij, ann. Domini 1659.

Fr. LEO DE ANNUNCIATIONE.

Fr. FRANCISCUS DE SPIRITU SANCTO.

FACULTAS ORDINIS.

FRater Claudius de Sancto Gregorio Diffinitor generalis, & Secretarius Definitorij Ordinis Sanctiſſimæ Trinitatis Redemptionis Captivorum, Congregationis Hiſpaniæ, fidem facio, quod in Definitorio Generali in noſtro Complutenſi Collegio die duodecima Januarij currentis anni celebrato conceſſum fuit, ut Primus Tomus *Quæſtionum Moralium Theologicarum in decem Decalogi præcepta à Reverendiſſimo Patre Noſtro Patre Fratre Leandro de Sanctiſſimo Sacramento, Majori, ac Generali Noſtri dicti Ordinis Miniſtro* compoſitus, & ejuſdem Ordinis gravium Doctorum iudicio approbatus typis mandetur, cùm nihil in eo, ſicut nec in aliis quinque, qui jam pridem ab eodem Reverendiſſimo Patre Noſtro Miniſtro Generali elaborati in publicam prodiere utilitatem, niſi ſecundùm Orthodoxam fidem, altum, doctum, piúmque repertum ſit. In cujus teſtimonium has litteras manu mea ſubſcriptas, & officij mei ſigillo munitas dedi. Matriti in noſtro Conventu, die prima menſis Martij anno Domini milleſimo ſexcenteſimo ſexageſimo.

Fr. CLAUDIUS DE S. GREGORIO, *Diff. Generalis & Secret.*

APPRO

APPROBATIO.

Reverendiſſimi Patris Fr. Leandri de Sanctiſſimo Sacramento Ordinis Diſcalceatorum Sanctiſſimæ Trinitatis Redemptionis Captiuorum Generalis Miniſtri, Tomum primum Elucubrationum in Decalogum, Ego infraſcriptus Doctor Theologus Facultatis Pariſienſis Ordinis Prædicatorum examinavi, probavi & prælo dignum exiſtimavi, utpote qui exquiſitiſſimam doctrinam, nævum autem neque quoad doctrinam, ſeu ad mores, nullum contineat; imò qui ad religionem & pietatem conferat plurimùm. Datum Lugduni hac die decimaquarta Octobris, anno Domini 1661.

Fr. JOANNES ROBE'.

Approbatio Ordinarij.

Viſa Doctoris Approbatione cenſemus hunc primum Tomum *Elucubrationum in Decalogum Reverendiſſimi Patris Fr. Leandri de Sanctiſſimo Sacramento, Ordinis Diſcalceatorum Sanctiſſimæ Trinitatis*, digniſſimum eſſe qui in lucem prodeat. Lugduni die 13. Novembris 1661.

DE NEUFVILLE, *Vic. Generalis.*

Conſenſus Procuratoris Regij.

Juxta ſupplicem Jacobi Canier Typographi Lugdunenſis poſtulationem, ut ei liceret typis mandare librum inſcriptum, *R. P. Fr. Leandri de Sanctiſſimo Sacramento, &c. Quæſtiones Morales Theologicæ, &c.* attento quod Privilegium Joanni Couronneau ad viginti annos conceſſum ultimâ Julij 1656. exſpirarit: viſo dicto Privigio,

Pro Rege conſentio Licentiæ à dicto Jacobo Canier requiſitæ, conceſſis ei inhibitionibus conſuetis ad triennium duraturis. Lugduni 30. Auguſti 1677.

VAGINAY.

PERMISSIO.

Fiat juxta Concluſiones Procuratoris Regij. Lugduni anno & die ſupradictis.

DE SEVE.

INDEX

INDEX
TRACTATVVM, DISPVTATIONVM,
Quæſtionum, Earumque Reſponſionum, quæ in hac ſexta parte continentur.

TRACTATVS PRIMVS.

In Decalogum. pag. 1

DISPVTATIO VNICA.

Præambula in Decalogum. ibid.

QVÆST. I. QVID ſit Decalogus. pag. 1
℞ *Quod eſt breuis ſumma legis naturalis, & diuinæ, decem præceptis moralibus comprehenſa.* ibid.
2. Quæ, & quot ſunt Decalogi præcepta. ibid.
℞ *Quod decem.* ibid.
3. An decem Decalogi præcepta in duabus tabulis lapideis ſcripta fuerint. ibid.
℞ *Vt certum: quod ſic.* ibid.
4. An in ſingulis Decalogi tabulis, quina eſſent ſcripta præcepta Dei. p. 2
℞ *Probabilius, quod non. Sed in prima tria, in ſecunda ſeptem.* ibid.
5. An præcepta Decalogi ſint iuris naturalis, & diuini poſitiui. ibid.
℞ *Vt certum: Eſſe vtriuſque.* ibid.
6. An præcepta Decalogi vigeant etiam nunc in lege gratiæ. ibid.
℞ *Vt certum: Quod ſic.* ibid.
7. An præcepta Decalogi præcipiant actus virtutis, tam Theologalis, quàm moralis. ibid.
℞ *Quod ſic.* ibid.
8. An tranſgreſſio cuiuſvis præcepti Decalogi ſit ex ſe peccatum mortale. ibid.
℞ *Vt certum: Eſſe, niſi excuſetur aliqua cauſa.* ibid.
9. An præcepta Decalogi ſint diſpenſabilia. ibid.
℞ *Quod nec ab ipſo Deo.* ibid.

TRACTATVS II.

De iis, quæ ad Fidem pertinent. pag. 3

DISPVTATIO PRIMA.

De eſſentia, obiecto, & ſubiecto Fidei. ibid.

Q. 1. AN virtus fidei, eiuſque præceptum, ad primum Decalogi præceptum reuocetur, & pertineat. ibid.
℞ *Vt certum: Quod ſic.* ibid.
2. Quid ſit fides, & quotuplex. ibid.
℞ *Quod fides, eſt virtus ſupernaturalis diuinitus in intellectu infuſa, quâ illuſtratus homo, certò, & firmiter aſſentitur iis: quæ à Deo ſunt reuelata, & ab Eccleſia ad credendum propoſita. Eſt autem duplex, implicita, ſcilicet & explicita.* ibid.
3. Quodnam ſit obiectum materiale fidei. ibid.
℞ *Quod ſunt res a Deo reuelatæ, & propoſitæ ab Eccleſia vt credendæ.* ibid.
4. Quid ſit obiectum formale fidei. ibid.
℞ *Quod eſt veritas diuina, vt reuelans.* ibid.
5. Quænam alia requirantur ad aſſentiendum fidei, prout eſt in nobis. p. 4
℞ *Quod requirantur quinque.* ibid.
6. An habitus fidei ſit in intellectu. ibid.
℞ *Probabilius: quod ſic.* ibid.
7. An in Beatis ſit fidei actus, vel habitus. ibid.
℞ *Vt quid certiſſimum, Non manere actum: & vt longe probabilius, nec habitum manere.* ibid.
8. An in dæmonibus, & damnatis maneat fides ſupernaturalis informis. ibid.
℞ *Vt ferè certum: Non manere, nec quoad habitum.* ibid.
9. An in animabus purgatorij maneat fides ſupernaturalis, tam quoad habitum, quàm quoad actum. ibid.
℞ *Vt fere certum, quod ſic.* ibid.
10. An in hæreticis ſit fides ſupernaturalis, ſaltem quoad habitum. p. 5
℞ *Vt omnino certum: quod non.* ibid.

DISPVTATIO II.

De neceſſitate fidei internæ. p. 5

§. I.

De his, quæ neceſſitate medij, neceſſario ſunt credenda. ibid.

Q. 1. AN fides ſit ſimpliciter, neceſſitate medij, omnibus ad ſalutem neceſſaria. ibid.
℞ *Vt quid certiſſimum, quod ſic.* ibid.
2. An tam paruulis, quàm adultis, ſit fides neceſſaria ad ſalutem, ſiue ad iuſtificationem. ibid.
℞ *Vt quid certiſſimum: quod ſic.* ibid.
3. An in aliquo caſu ſufficiat fides in voto, vt quis ſalutem conſequi poſſit. ibid.
℞ *Vt quid certiſſimum: quod non.* ibid.

4. An fides omnium myſteriorum ſit neceſſaria ad ſalutem neceſſitate medij. ibid.

℞ *Vt certum : Qod ſit neceſſaria fides implicita illorum, non explicita.* ibid.

5. An omnibus ſit neceſſarium ad ſalutem conſequendam, credere explicitè, Deum exiſtere, aut eſſe. ibid.

℞ *Vt certum : Quod ſic.* ibid.

6. An etiam omnibus ſit neceſſaria fides explicita Dei, non ſolum vt exiſtentis, ſed etiam vt remuneratoris, ad iuſtificationem conſequendam. ibid.

℞ *Vt certiſſimum, eſſe neceſſariam implicitam : explicitam verò ad iuſtificationem infidelium.* p.7

7. An Sanctiſſimæ Trinitatis fides explicita fuerit neceſſaria ad ſalutem, neceſſitate medij, in ſtatu legis naturæ, vel ſcriptæ, ſeu ante promulgationem Euangelij. ibid.

℞ *Vt certum : Quod non.* ibid.

8. An ſaltem poſt Euangelij promulgationem ſit neceſſitate medij ad ſalutem neceſſaria fides expreſſa, & explicita myſterij Sanctiſſimæ Trinitatis. ibid.

℞ *Quidquid alij probabiliter dicant : Quod non.* ibid.

9. An à lapſu Adami vſque ad aduentum Chriſti, fuerit neceſſaria neceſſitate medij ad gratiam, & gloriam conſequendam fides, ſaltem implicita, Chriſti. p.8

℞ *Vt certum : Quod ſic.* ibid.

10. An non ſolum fides implicita Chriſti mediatoris, ſed etiam explicita eiuſdem, fuerit neceſſaria, neceſſitate medij ad ſalutem, ante aduentum ipſiuſmet Chriſti. ibid.

℞ *Cum communi : ſuffeciſſe implicitam.* ibid.

11. An ſaltem, ante aduentum Chriſti fuerit neceſſaria, neceſſitate medij, explicita fides Mediatoris alicuius inter Deum, & homines : quamuis tali fide non cognoſceretur, talem Mediatorem eſſe Deum, & hominem. ibid.

℞ *Probabilius, quod nec fuerit neceſſitate medij neceſſaria.* ibid.

12. In quo actu fidei explicito potuerit contineri fides implicita Chriſti, quam eſſe neceſſariam ad ſalutem, neceſſitate medij, diximus. p.9

℞ *Probabilius : quod in actu ſupernaturali, quo quis expreſſe, & ſupernaturaliter crederet, Deum eſſe, & authorem ſupernaturalium donorum ad peccatorum remedium.* ibid.

13. An ſaltem modo, poſt ſufficientem Euangelij Chriſti promulgationem, cognitio, ſeu explicita fides eiuſdem Chriſti, ſit neceſſitate medij neceſſaria ad vtramque ſalutem, gratiæ, & gloriæ conſequendam. ibid.

℞ *Quod non, niſi vi cõuenientiori modo conſequātur,* ib.

§. II.

De his, quæ neceſſitate præcepti fidei credere teneantur fideles. ibid.

14. AN omnes fideles teneantur non diſcredere nec minimum obiectum reuelatum à Deo, & ab Eccleſia propoſitum. ibid.

℞ *Vt certum de fide : Teneri.* ibid.

15. An omnes fideles teneantur neceſſitate præcepti ſcire, & credere actu poſitiuo omnia, quæ Deus reuelauit, & ab Eccleſia ſunt propoſita. p.10

℞ *Vt certum : Non teneri.* ibid.

16. An omnes fideles, etiam rudes, teneantur, neceſſitate præcepti, credere explicitè aliquos articulos fidei. ibid.

℞ *Vt certiſſimum : Quod ſic.* ibid.

17. An ſatisfaciant præcepto poſitiuo fidei, qui explicite credunt, Deum eſſe remuneratorem bonorũ, & malorum punitorem ; & implicitè & generatim quidquid credit S. Mater Eccleſia. ibid.

℞ *Vt certiſſimum : Non ſatisfacere.* ibid.

18. An ſaltem ſatisfaciant præcepto fidei, qui explicite credunt omnia, quæ ex neceſſitate medij tenentur credere : cætera verò implicite. ibid.

℞ *Vt certum : Quod nec ſatisfaciant.* ibid.

19. An ſatisfaciant huic fidei præcepto, qui explicite credunt omnes illos articulos, & non alios, quos Eccleſia ſolemni ritu concelebrat. ibid.

℞ *Vt certum : Quod non ſatisfaciant.* ibid.

20. An teneantur fideles, neceſſitate præcepti, explicite credere myſteria omnia, quæ in Symbolo Apoſtolorum continentur. p.11

℞ *Abſolute : quod ſic.* ibid.

21. An ſufficiat fidelibus, explicite credere articulos fidei, qui in Symbolo Apoſtolorum continentur. ibid.

℞ *Probabilius : ſufficere.* ibid.

22. An Myſteria in Symbolo Apoſtolorum, aut in quatuordecim articulis contenta, neceſſario debeant credi ſecundum ſubſtantiam, & modum, & eorum circunſtantias. p.12

℞ *Satis eſſe cognoſcere quoad ſubſtantiam.* ibid.

23. Quid ad ſubſtantiam ſeptem articulorum qui ad Diuinitatem pertinent, & quos fideles explicite credere tenentur, pertineat. ibid.

℞ *Quod pertineat credere, Deum eſſe vnum, omnipotentem, &c.* Legatur. ibid.

Dub. primum, An ſit neceſſe explicite credere Deum creaſſe mundum in tempore, & non ab æterno. ibid.

℞ *Probabilius : Non eſſe neceſſe.* ibid.

Dub. 2. An ſit neceſſe explicite credere, quod Spiritus Sanctus à Patre, Filioque procedat. ibid.

℞ *Vt longe probabilius, Quod non.* p.13

24. Quid ad ſubſtantiam ſeptem articulorum, ad humanitatem Chriſti Domini attinentium, & quos fideles explicite credere coguntur pertineat. ibid.

℞ *Quod videas in corpore quæſtionis.* ibid.

Dub. 1. An teneantur fideles, neceſſitate præcepti, etiam explicite credere, manſiſſe Matrem Dei Virginem poſt partum, ac perpetuo. ibid.

℞ *Probabilius : Quod ſic.* ibid.

Dub. 2. An teneantur, ex neceſſitate præcepti, fideles explicite credere, Chriſtum Dominum paſſum fuiſſe ſub Pontio Pilato. ibid.

℞ *Vt longe probabilius : ſufficere credere explicite, paſſum fuiſſe mortem.* ibid.

Dub. 3. An ſit neceſſarium, neceſſitate præcepti explicite credere, Chriſtum Dominum deſcendiſſe ſecundum animam ad inferos. p.14

℞ *Vt probabilius : Quod ſic.* ibid.

Dub. 4. An ſit neceſſarium, ex præcepto fidei, credere explicite, quod Chriſtus Dominus tertia die reſurrexerit. ibid.

℞ *Eſſe neceſſarium ex præcepto fidei, credere quod reſurrexerit ; ſed non quod tertia die ex dicto præcepto.* ibid.

25. An fideles teneantur ex præcepto fidei, explicite credere, *Eſſe Eccleſiam ſanctam.* ibid.

℞ *Vt mihi certum, Teneri.* ibid.

26. An item teneantur ex fidei præcepto, credere explicite fideles *Communionem Sanctorum.* ibid.

℞ *Probabilius : Etiam teneri.* ibid.

27. An deinde teneantur fideles, neceſſitate præcepti,

cepti, credere explicite myſteria Circuncisionis, Præſentationis in templo, Aduentus Spiritus Sancti, & aliarum feſtiuitatum, quas ſolemni ritu Eccleſia celebrat. ibid.
℞ *Probabilius: Quod non.* ibid.
28. An rurſus fideles teneantur neceſſitate præcepti, explicite credere ſubſtantiam Sacramentorum Baptiſmi, Euchariſtiæ, & pœnitentiæ. p.15
℞ *Probabilius: Non teneri illa Sacramenta credere explicite actu fidei: bene tamen actu virtutis Religionis, quando tenentur illa recipere.* ibid.
29. An eodem modo philoſophandum ſit de reliquis Sacramentis, Confirmationis, Extremæ Vnctionis, &c. ibid.
℞ *Probabilius: Eodem modo eſſe philoſophandū.* p.16
30. An ſit neceſſarium credere fide diuina præcepta Decalogi. ibid.
℞ *Probabilius, Non eſſe neceſſarium credere illa fide diuina: bene tamen fide humana.* ibid.
31. An præceptum explicite credendi articulos contentos in Symbolo, & Catechiſmo, ſit diuinum. ibid.
℞ *Vt certum: Quod ſic.* ibid.
32. An Pueri, qui in infantia baptizati ſunt, teneantur dictos articulos fidei, ex neceſſitate præcepti, explicite credere, ſtatim ac vſum rationis ſunt aſſequuti. ibid.
℞ *Vt fere certum: Teneri.* ibid.
33. An etiam adulti, qui denuo conuertuntur ad fidē, teneantur explicite credere myſteria dicta, cum primum ſit illis ſufficienter propoſita fides. p.17
℞ *Vt certum: Teneri.* ibid.
34. An in eodem inſtanti metaphyſico, in quo fides propoſita eſt ſufficienter infidelibus, teneantur hi ad eliciendos actus fidei. ibid.
℞ *Probabilius, quod non teneantur in eodem inſtanti metaphyſico, ſed morali.* ibid.
35. An præter ſupradicta tempora, obliget hoc fidei præceptum ad eliciendos illius actus, omnibus feſtis diebus. ibid.
℞ *Vt certum, Quod non.* ibid.
36. An per ſe obliget præceptum fidei ad exercendum actum illius, ſi non omnibus feſtis, & de omnibus myſteriis, ſaltem ſingulis feſtis, circa illud myſterium, quod eo die celebratur. p.18
℞ *Vt certum: Quod nec his diebus obliget.* ibid.
37. An obliget per ſe præceptum fidei ad actu credendum ſemel in ſingulis annis. ibid.
℞ *Probabilius: Quod non obliget.* ibid.
38. An ſaltem obliget per ſe hoc præceptum ad credendum ſemel in vita, non pro tempore determinato, ſed pro tempore ad arbitrium ipſius credentis. ibid.
℞ *Vt certiſſimum: obligare per ſe pro tempore determinato.* ibid.
39. An hoc diuinum fidei præceptum obliget per ſe vt quis eliciat actum fidei in articulo mortis. ibid.
℞ *Probabilius: Quod non obliget per ſe.* ibid.
40. An quando quis graues tentationes fidei patitur, obligatus ſit, ex vi præcepti fidei, ad eliciendos actus illius, ne tentationi ſuccumbat. p.19
℞ *Probabilius: Quod nec in hoc caſu ſit obligatus per ſe.* ibid.
41. An ſaltem obligetur quis per ſe, aut ex vi præcepti affirmatiui fidei, ad exercendum actum fidei, caſu quo vrgeat Tyrannus ad negationem fidei. ibid.
℞ *Probabilius: Non obligari ex vi præcepti affirmatiui fidei: bene tamen ex vi præcepti negatiui, ideſt non negandi fidem.* ibid.
42. An teneatur quis, ex præcepto fidei poſitiuo, elicere actum fidei, quando exerceri debent actus voluntatis ſupernaturales, ad quos prærequiruntur actus fidei. p.20
℞ *Non teneri per ſe ex vi directa præcepti poſitiui fidei: bene tamen ex alio.* ibid.
43. An detur præceptum ſciendi res fidei. ibid.
℞ *Vt certum: Dari.* ibid.
44. Qua ætate præceptum hoc ſciendi, & addiſcendi res fidei obliget. ibid.
℞ *Vt fere certum: Obligare fideles, cum primum vſum rationis aſſequuntur.* ibid.
45. An fideles ita obligentur ſcire, aut addiſcere myſteria fidei, vt illa memoriâ retineant. ibid.
℞ *Vt certum: Obligari.* ibid.
46. An fideles teneantur ex præcepto habere memoriter ſymbolum, aut articulos fidei; non ſolùm quoad res ipſas, ſed etiam quoad verba. p.21
℞ *Probabilius: Etiam teneri quoad verba.* ibid.
47. An præceptum addiſcendi ſymbolum, aut fidei articulos, & retinendi illos memoriâ, quoad res ipſas, & ſecundum eorum ſubſtantiam, obliget ſub mortali. ibid.
℞ *Vt certum: Quod ſic.* ibid.
48. An etiam obliget ſub mortali præceptum retinendi memoriâ verba ipſa ſymboli, aut articulorum fidei. ibid.
℞ *Probabilius: Non obligari ſub mortali, ſed ſub veniali tantùm.* p.22
49. An omnes fideles præter Symbolum, aut articulus fidei, teneantur ſub mortali ſcire, ac tradere memoriæ Orationem Dominicam. ibid.
℞ *Probabilius: Teneri ſcire, quoad ſubſtantiam ſub mortali: ſed quoad ordinē, & verba, ſub veniali.* ib.
50. An item teneantur fideles ſub mortali addiſcere, & memoriâ retinere præcepta Decalogi, & Eccleſiæ. ibid.
℞ *Probabilius, teneri ſub mortali addiſcere & retinere illa quoad ſubſtantiam: ſed quoad ordinem & verba, ſub veniali.* ibid.
51. An etiam teneantur fideles ſub aliqua culpa addiſcere Orationem Angelicam. p.23
℞ *Teneri, ſub veniali.* ibid.
52. An ſatisfaciat obligationi ſciendi memoriter ſymbolum, Orationem Dominicam, & Angelicam, & alia ſupradicta, & infra dicenda, qui ignarus linguæ latinæ, ea latinè addiſcit. ibid.
℞ *Non ſatisfacere, niſi ſaltem imperfecto modo intelligat latinam linguam.* ibid.
53. An ſaltem ſatisfaciat obligationi ſciendi ſupradicta, qui ea lingua materna addiſcit, non tantum ſenſum verborum percipit. ibid.
℞ *Vt certum: Non ſatisfacere.* ibid.
54. An ſit mortale, neſcire ſe ſignare ſigno crucis. ibid.
℞ *Vt longe probabilius: Non eſſe, ſed veniale ad ſummum.* ibid.
55. An teneantur fideles ſub veniali ſaltem, Salue Regina addiſcere. p.24
℞ *Vt certum: Non teneri.* ibid.
56. An aſtringantur fideles ſcire, & addiſcere memoriter opera quatuordecim miſericordiæ. ibid.
℞ *Vt longe probabilius: Non teneri memoriter ſcire.* ibid.
57. An ſub mortali culpa teneantur fideles adulti ſcire, ac addiſcere ea, quæ ad Sacramenta Baptiſmi, Pœnitentiæ, & Euchariſtiæ pertinent. ibid.
℞ *Vt certum: Teneri.* ibid.
58. An etiam ſub mortali culpa teneantur fideles addiſcere, aut ſcire ea, quæ ad ſubſtantiam, & diſpoſitiones aliorum Sacramentorum, Confirmationis, Extremæ vnctionis, Ordinis, & Matrimonij pertinent.

tinent.

tinent. ibid.
℟. *Probabilius : Teneri caſu, quo ad recipienda prædicta Sacramenta ſe determinet, aliàs non.* ibid.
59. An poſſint Prælati compellere ſubditos,ſub pœna excommunicationis,vt doctrinam Chriſtianam addiſcant, & Parochos, Parentes, & Dominos,vt doceant. p.25.
℟. *Vt ferè certum : Poſſe.* ibid.
60. An illi, qui ita rudes ſunt,& aggreſtes,vt ea,quæ in Symbolo,& Articulis continentur, nec memoria percipere,nec ſenſum intelligere poſſunt,excuſentur ab hac ſciendi,& credendi obligatione. ibid.
℟. *Excuſari , ratione impotentiæ à credendis explitè, non à credendis implicitè.* ibid.
61. An omnes fideles teneantur æqualiter habere explicitam notitiam myſteriorum fidei. ibid.
℟. *Pluſquam certum : Quod non.* ibid.
62. Ad quam fidei explicitam notitiam teneantur Fideles laici. ibid.
℟. *Quod ad illam , quam ex neceſſitate medij & præcepti tenentur , non ad aliam.* ibid.
63. An Eccleſiaſtici teneantur ad maiorem , magiſq; explicitam cognitionem myſteriorum fidei , quam ſæculares tenentur. ibid.
℟. *Vt certum, Teneri.* ibid.
64. An obligatio ſciendi myſteria Fidei, ſit in omnibus Eccleſiaſticis æqualis. ibid.
℟. *Vt certum , quod non.* ibid.
65. An Sacerdotes ſimplices teneantur ad fidem magis explicitam, & ad maiorem cognitionem myſteriorum eius, quàm alij fideles. ibid.
℟. *Vt certum : Non teneri : exceptis his, quæ ad ſuum munus obeundum pertinent.* ibid.
66. An Parochi , ſeu Curati , teneantur ad maiorem cognitionem myſteriorum fidei , quam alij Sacerdotes ſimplices, ſeu non Curati. p.26
℟. *Vt certum : Teneri.* ibid.
67. An Epiſcopi, & alij Eccleſiæ Paſtores obligentur ad maiorem cognitionem rerum fidei, & morum, quàm obligantur Parochi , & alij mediocres Prælati. ibid.
℟. *Vt certum , Quod ſic.* ibid.
68. An Pœnitens ignorans ea , quæ ratione medij ſunt neceſſaria ad ſalutem , poſſit à Confeſſario abſolui. ibid.
℟. *Vt certum : Non poſſe, niſi prius à Confeſſario inſtruatur,& promittat ſe accuratius addiſcere.* ibid.
69 An ſaltem poſſit abſolui pœnitens , qui ſcit illos articulos fidei , qui ſunt neceſſarij neceſſitate medij : ignorat tamen alios , quos ſolùm neceſſitate præcepti debet cognoſcere, ac ſcire. ibid.
℟. *Poſſe, ſi res ipſas ſciat , ſolumque ignoret ordinem, & modum : ſecus verò ſi ignoret,& ſubſtantiam articulorum,&c.* p.27
70. An Confeſſores teneantur interrogare omnes pœnitentes Doctrinam Chriſtianam. ibid.
℟. *Quod non, ſed ſolum illos , quos probabiliter indicant illam ignorare.* ibid.
71. An Doctrina Chriſtiana ſit neceſſariò doceda.ib.
℟. *Quod ſit docenda, & publicè.* ibid.
72. An Parochus, ſeu Curatus , teneatur docere ſuas oues, Doctrinam Chriſtianam. ibid.
℟. *Teneri, & ſub mortali.* ibid.
73. An Parochus non ſolum publicè,verum etiam in particulari , teneatur quemlibet fidelem ſubditum docere Doctrinam Chriſtianam , ſeu Rudimenta Fidei. ibid.
℟. *Non teneri.* ibid.
74. An inter infideles poſſit dari ignorantia inuincibilis myſteriorum noſtræ fidei , quæ à peccato excuſet. p.28
℟. *Vt certum : Poſſe.* ibid.
75. An etiam inter Fideles poſſit dari dicta ignorantia inuincibilis myſteriorum noſtræ fidei , quæ à peccato excuſet. ibid.
℟. *Probabilius , etiam poſſe dari apud aliquos ruſticos.* ibid.
76. An inter Chriſtianos ſæpe hæc ignorantia contingat. ibid.
℟. *Probabilius : Non ſæpe contingere , loquendo de ignorantia myſteriorum, quæ ſunt de neceſſitate medij ad ſalutem : ſecus verò loquendo de myſteriis, quæ ſunt de neceſſitate præcepti.* ibid.
77. An poſſit dari ignorantia inuincibilis , excuſans à peccato, illorum præceptorum, quæ ſunt principia communiſſima , & vniuerſaliſſima antecedentia Decalogum , qualia ſunt : *Malum eſt fugiendum, Bonum amplectendum,&c.* p.29
℟. *Non poſſe dari.* ibid.
78. An poſſit dari ignorantia inuincibilis præceptorum, quæ in Decalogo continentur. ibid.
℟. *Poſſe dari, non ſolum pro breui tempore (vt quidam volunt) ſed pro multo etiam.* ibid.

DISPVTATIO III.

De externo actu , vel Confeſſione externa fidei, eiuſque obligatione. pag. 29

Q. 1. QVid ſit actus externus fidei. ibid.
℟. *Quod eſt confeſſio externa alicuius myſterij fidei crediti.* ibid.
2. An hæc externa fidei confeſſio eliciatur ab habitu, aut virtute fidei. ibid.
℟. *Vt certum : Quod non.* ibid.
3. An ſaltem huiuſmodi externa confeſſio fidei imperetur ab ipſomet habitu fidei. ibid.
℟. *Probabilius : Imperari.* p.30
4. An detur præceptum de non neganda fide exterius. ibid.
℟. *De fide , Dari.* ibid.
5. An ad euitandam mortem , infamiam , & ſimilia damna, liceat alicui negare fidem, corde ſimul , & ore. ibid.
℟. *Vt certum de fide : Non licere.* ibid.
6. An adminus liceat ad euitanda prædicta damna, negare fidem , non corde , ſed ſolo ore , aut alio ſigno exteriori. ibid.
℟. *Vt certum de fide : Minime licere.* ibid.
7. An fidelis interrogatus à perſona priuata de ſua fide, in odium eiuſdem fidei teneatur reſpondere, & fidem profiteri. ibid.
℟. *Probabilius : Non teneri tunc reſpondere , ſed poſſe reſponſum recuſare licitè.* ibid.
8. An adminus fidelis interrogatus de ſua fide à Rege Tyranno , ſeu ab alia perſona publica iuriſdictionem habente, teneatur reſpondere , fidemque exteriùs fateri. p.31
℟. *Probabilius,Teneri.* ibid.
9. An etiam teneatur reſpondere , & fateri exterius fidem fidelis , qui non publicè , ſed ſecretò de illa interrogatur à Tyranno publica poteſtate fingente. ibid.
℟. *Probabilius : Non teneri, ſi Tyrannus interroget, vt perſona priuata : ſecus ſi vt perſona publica.* ibid.
10. An deinde Fidelis teneatur exterius fateri fidem, ſi de illa interrogetur à perſona priuata , publicè tamen,& coram multis. ibid.
℟. *Probabilius, Non teneri per ſe ſaltem.* ibid.
11. An ſi ille, qui de fide interrogatur à perſona priuata,

uata, ſit magnæ authoritatis; teneatur tunc reſpondere. pag.32
℞ *Probabilius, Nec tunc teneri per ſe reſpondere.* ib.
12. An ſuperiori Catholico Eccleſiaſtico interroganti de fide, teneatur Fidelis ad clarè reſpondendum. ibid.
℞ *Vt certum: Teneri.* ibid.
13. An tempore perſecutionis liceat Chriſtiano fugere, ne cogatur fidem negare. ibid.
℞ *Vt certum: licere, ex obiecto, & per ſe.* ibid.
14. An non ſolum liceat Chriſtiano fugere perſecutorem, verum etiam ad id teneatur, ſaltem ſe occultando, & diſſimulando. ibid.
℞ *Vt certum, Teneri in quinque caſibus. Legantur.* ib.
15. An, etiam è contra, liceat aliquando Chriſtianis non fugere perſecutorem, tametſi periculum vitæ eis immineat. pag.33.
℞ *Vt certum, Etiam licere aliquando.* ibid.
16. An non ſolum liceat Chriſtianis aliquando perſecutorem non fugere, verum etiam ad id teneantur. ibid.
℞ *Teneri ad non fugiendum, in duobus caſibus.* ibid.
17. An etiam poſſint licitè fugere perſecutorem Epiſcopi, Parochi, & alij Paſtores: an verò ſemper teneatur ſiſtere, fidemque palam profiteri. ib.
℞ *Vt certum, Poſſe etiam aliquando fugere perſecutorem.* ibid.
18. An, *è contrà, teneantur aliquando dicti Paſtores etiam cum periculo vitæ, ad non fugiendum, nec dimittendum Oues.* ibid.
℞ *Vt certum: Teneri in aliquibus caſibus.* ibid.
19. An negaret quis, ſaltem indirectè, fidem, ſi negaret explicitè, eſſe Chriſtianum, Catholicum, aut Papiſtam. ibid.
℞ *Vt certum: Quod verè negaret indirectè fidem.* ib.
20. An etiam negaret indirectè fidem, qui interrogatus, an ſit Chriſtianus, vſurpando nomen Chriſtiani, non ad ſignificandam Religionem, ſed nationem, aut factionem aliquam Gentis, id negaret. pag.34
℞ *Quod nec indirectè tunc negaret fidem.* ibid.
21. An neget fidem fidelis, qui interrogatus, an ſit Turca, vel Lutheranus, affirmat eſſe. ibid.
℞ *Quod ſic, ſi interrogatio fiat intuitu Religionis: ſecus, ſi intuitu nationis.* ibid.
22. An peccet mortaliter contra fidem, qui apud hæreticos rogatus, ſitne Clericus, Sacerdos, aut Religioſus, negét, ſe talem eſſe, cum ſit. ibid.
℞ *Quod non peccet mortaliter.* ibid.
23. An qui in caſibus nuper aſſignatis, negaret eſſe Chriſtianum, Clericum, vel Sacerdotem &c. licet non peccaret contra confeſſionem fidei, committeret ſaltem culpam mendacij venialem. ibid.
℞ *Committere culpam venialem mendacij, niſi alias excuſaret illam vtendo aliqua reſtrictione mentali, vt poteſt.* ibid.
24. An peccent contra confeſſionem fidei Clerici, vel Religioſi qui dum per loca infidelium tranſeunt, vt incolumes euadant, habitum ſæcularem induunt. ibid.
℞ *Quod non peccent.* ibid.
25. An aliquando liceat, graui de cauſa factis, aut rebus, falſam ſectã, fidei contrariã, ſimulare. p.35
℞ *Vt certum: Nunquam licere, vt videbis.* ibid.
26. An liceat homini Chriſtiano, ob mortem vitandam, exercere pér ſimulationem, actiones, quæ immediatè ſunt inſtitutæ in cultum falſæ religionis, v.g. adolere idolo incenſum, flectere coram illo genua, &c. ibid.
℞ *Vt quid certiſſimum: Non licere ei.* ibid.
27. An ſaltem ſit licitum fideli vſurpare cæremonias falſæ legis, non qua tales ſunt, ſed ob honeſtum finem: vt ſi quis vellet ſe circuncidere, vel ob mortificationem; vel ob imitationem Chriſti, non ob proteſtationem Iudaiſmi. pag.36
℞ *Vt quid certum: Minime eſſe illi licitum.* ibid.
28. An liceat homini Chriſtiano, ob vitandum aliquod graue periculum, vti veſtibus, directè, & per ſe deſtinatis ad cultum, vel honorem falſis diis exhibendum, ſicuti ſunt veſtes, quibus Sacerdotes infidelium ad offerenda ſacrificia falſis diis, induuntur. ibid.
℞ *Vt certum, quidquid alij ſentiant, Non licere.* ibid.
29. An ſaltem licitum ſit Chriſtiano vti ex rationabili cauſa, veſtibus Infidelium inſtitutis ad corpus tegendum, & ſimul ad ſectam ipſorum Infidelium manifeſtandam. pag.37
℞ *Probabilius, Non eſſe licitum.* ibid.
30. An ad minus ſit licitum Chriſtianis, vt veſtibus ſignificantibus aliquam falſam ſectam; inſtitutis tamen ob finem politicum, vt ad dicernendam vnam ſectam ab alia, ob vectigalia ſpecialia, ob vitandas rixas, &c. ibid.
℞ *Probabilius: Nec adhuc id eſſe licitum.* pag.38
31. An liceat Chriſtianis pugnantibus, contra Hæreticos, aut Turcas, affigere ſuis vexillis ſigna, quæ in ſuis ipſi geſtare ſolent, modo non ſint alicuius falſi dei. ibid.
℞ *Vt longè probabilius: licere.* ibid.
32. An non ſolum præfata ſigna, ſed etiam illa, quæ ſunt imaginis Mahometi, Mercurij, vel aliorum, quos vt Deos Gentes colunt, liceat Chriſtianis in ſuis vexillis in bello geſtare. ibid.
℞ *Vt longè probabilius: Non licere.* ibid.
33. An licitum ſit Chriſtianis in triremibus, & nauibus portare ſigna Turcarum, vt eos aggrediantur tutius, & fugiant ſecurius. ibid.
℞ *Vt longe probabilius: Licitum eſſe illis.* ibid.
34. An item liceat Chriſtianis exploratoribus (vulgò *Eſpias*) vti lingua, & habitu infidelium, ad ſcrutanda illorum ſecreta, poſtea detegenda Principibus Chriſtianis. pag.39
℞ *Item licere.* ibid.
35. An in Comœdiis, & Tragœdiis, quæ populo exhibentur, liceat vti habitu infidelium, quantumuis ſit vanæ religionis ſignum, ibid.
℞ *Vt certum: licere.* ibid.
36. An ſi fidelis quis nudus eſſet, & grauiſſimè plueret, liceret ei imponere ſibi pileum flauum, & veſtibus deſtinatis pro idolorum Sacrificiis ſe contra pluuiam tegere, ibid.
℞ *Quidquid alij dicant, licere ei.* ibid.
37. An, ſi aliquis infidelis Princeps: v.g. Turca, mandet omnibus exiſtentibus in ſuo Regno, cuiuſcumque ſectæ prius fuerint, vt aſſumant tale ſignum, v.g. Turcicum, ad proteſtandum, quod iam ſint Mahometani, poſſint tunc Chriſtiani ad euadendam mortem vti tali ſigno. ibid.
℞ *Vt certum: Non poſſe.* ibid.
38. An ſaltem poſſent licite, vti tali ſigno Chriſtiani caſu, quo Turca mandaret, vt omnes, qui eſſent Mahumetani in Regno eius, illud ſignum geſtarent, nihil dicendo de aliis, qui non ſunt Mahumethani. ibid.
℞ *Probabilius: Nec in hoc caſu poſſe.* ibid.
39. An, ſi Princeps Gentilis mandet, in odium Fidei, vt omnes Chriſtiani geſtent veſtes, ſub certa aliqua forma, qua cognoſcantur eſſe Chriſtiani, liceat Chriſtianis, ob vitandam mortem, dimittere tale ſignum. pag.42

℞ *Probabilius : licere.* ibid.
40. An accedere ad templa hæreticorum,aut audire eorum conciones ; ſit ſignum , quod accedens ſit eiuſdem ſectæ cum illis. ibid.
℞ *Vt certum : non eſſe ſignum.* ibid.
41. An licitum ſit,interueniente aliqua cauſa , adire templa hæreticorum,aut Paganorum, necnon ſynagogas Iudæorum. ibid.
℞ *Vt certum: Eſſe licitum.* ibid.
42. An peccet mortaliter , qui ſola curioſitate ductus,templa hæreticorum adit , & eorum concionibus aſſiſtit. ibid.
℞ *Vt longè progabilius : Peccare mortaliter.* ibid.
43. An etiam ſit mortale adire,ſola curioſitatis cauſa , ſynagogas Iudæorum & officiis ab illis celebratis aſſiſtere. p.41
℞ *Vt certiſſimum : Eſſe mortale , ſi exiſtat de hac re prohibitio Prælati. Et , etiamſi non exiſtat, ſi frequenter adeat : non tamen , ſi ſemel , aut iterum.* ibid.
44. An ſi Princeps aliquis hæreticus præcipiat Catholicis,ſub mortis pœna , vt templa hæreticorum adeant,non Religionis gratia, ſed ob alias cauſas ; vt ad defendendum templum ab hoſte, aut ob aliud negotium ciuile ; tunc licitum ſit Catholicis ſubditis Principi , templa adire. ibid.
℞ *Vt certum : Eſſe illis licitum.* ibid.
45. An etiam ſit Catholicis licitus dictus ingreſſus ad euitandam mortis pœnam,caſu quo Princeps hæreticus præciperet talem ingreſſum ad audiendas conciones hæreticorum, vel ad alias actiones exercendas in honorem ſuæ falſæ religionis. ibid.
℞ *Vt certum (quidquid alij dicant) non eſſe licitum.* ibid.
46. An liceat famulis Catholicis ſuos dominos hæreticos,& ancillis ſuas dominas,ad templa hæreticorum comitari. ibid.
℞ *Vt certum : licere illis , dummodo ſolum ſuis dominis reuerentiam exhibere videantur.* ibid.
47. An ſeruo Chriſtiano , apud Turcas, vel Gentiles captiuo , liceat comitari Dominum templa idolorum adeuntem,ac cum illo genuflectere coram idolo ac humeris ſuſtinere illum idola adorantem. pag.42
℞ *Licere illi , dummodo nullum cultum idolo tribuat. Idem dic de ancilla, &c.* ibid.
48. An in aliquo caſu ſit licitum ingredi templa infidelium, vel hæreticorum , ad communicandum cum eis, in cæremoniis, & ritibus ſuæ falſæ religionis. ibid.
℞ *Vt certum : In nullo caſu eſſe licitum.* ibid.
49. An ſi vrgente morte , deeſſet Catholicus, qui poſſet baptizare, poſſet quis ingredi templa hæreticorum , ad recipiendum Baptiſmum ab eis. ibid.
℞ *Vt quid certum, in eo caſu poſſe.* ibid.
50. An item licitum ſit Catholicis in articulo mortis recipere Sacramentum Pœnitentiæ à Sacerdotibus hæreticis , ſi deſint Catholici. ibid.
℞ *Licitum eſſe : dummodo non ſit ſcandaloſum , aut vrgeat præceptum confitendi fidem, &c.* ibid.
51. An deinde ſit licitum in articulo mortis recipere Euchariſtiam de manu Sacerdotis hæretici, in defectu Sacerdotis Catholici. ibid.
℞ *Probabilius : Eſſe licitum,dummodo non detur ſcandalum, nec ſequatur infamia Chriſtianæ religionis, &c.* ibid.
52. An rurſus licitum ſit Catholicis matrimonium contrahere cum hæreticis. ibid.
℞ *Vt certum : Quod non.* ibid.
53. An licitum ſit Catholicis,amicitiæ cauſa, ire ad Nuptias hæreticorum. p.43
℞ *Vt certum, Eſſe licitum dummodo ſine communicatione in ritibus hæreticis id fiat.* ibid.
54. An liceat Catholicis contrahere matrimonium coram Miniſtro hæretico,ex præſcripto Principis hæretici id præcipientis. ibid.
℞ *Vt certum,non licere.* ibid.
55. An Fidelis exiſtens,aut tranſiens per terras hæreticorum , aut Turcarum , poſſit comedere carnes in diebus ab Eccleſia prohibitis,ad occultandum , ſe eſſe Catholicum , ne alias graue ſubeat periculum. ibid.
℞ *Vt certum , quod poſſit,niſi aliàs comeſtio carnis inſtituta ſit in ſignum falſæ religionis,vt ſtatim dicemus.* ibid.
56. An etiam liceat Catholicis, vt Chriſtianam Religionem occultent , & hoc modo mortem vitent , comedere carnes in diebus , quibus ab Eccleſia prohibentur , & ab hæreticus inſtituti ſunt in ſignum ſuæ falſæ ſectæ : v. g. feria ſexta apud Anglos inter quos ſignum eſt Caluiniſmi, veſci ea die carnibus. ibid.
℞ *Probabilius : Non licere.* ibid.
57. An ſaltem poſſit veſci carnibus in diebus dictis, qui alios non habet cibos,& ita fame,aut morbo vrgetur,vt ſi illis non veſcatur,animam aget. ibid.
℞ *Poſſe in hoc caſu.* p.44
58. An in eodem caſu extremæ neceſſitatis, etiam liceat Catholicis veſci idolothytis. ibid.
℞ *Etiam licere.* ibid.
59. An peccaret fidelis , qui comederet carnes vetitas ab hæretico Principe , vel ab alia publica perſona , appoſitas ad explorandum , an ſit Catholicus. ibid.
℞ *Vt certum : Peccare contra fidem.* ibid.
60. An eodem modo peccaret fidelis , qui veſceretur dictis carnibus appoſitis ad explorandum eius ſi lem à perſona priuata. ibid.
℞ *Probabilius : Eodem modo peccare.* ibid.
61. An ſi qui cogerent Catholicos ad eſum Carnium die prohibito, in contemptum legis Eccleſiaſticæ, poſſent illis ad euitandam aliàs mortem veſci. p.45
℞ *Vt certum, Non poſſe illis veſci.* ibid.
62. An Catholicus, qui videt Chriſtum Dominum ab hæreticis contumeliis affici,vel imagines conculcari Sanctorum , teneatur publica confeſſione fateri fidem Chriſti,etiam cum periculo vitæ. ibid.
℞ *Vt certum, quidquid aliqui dicant,teneri.* ibid.

DISPVTATIO IV.

De Communicatione externa cum Hæreticis, & Infidelibus. pag.45

§. I.

De rerum Fidei Diſputatione. ibid.
Q. 1. AN licita ſit de rebus fidei diſputatio , ſi fiat animo ſcholaſtico. ibid.
℞ *Vt certum, Eſſe licitam , imo & honeſtam.* ibid.
2. An licita ſit etiam cum Catholicis diſputatio de re fidei,tanquam de re dubia. ibid.

Reſpondeo

℞ *Vt certum, minime eſſe licitam.* ibid.

3. An ſit licitum, abſolutè, & ſecundum ſe, diſputare de rebus fidei cum hæreticis, & Infidelibus. ibid.

℞ *Vt certum: Eſſe licitum, laudabile, & ſæpe obligatorium.* ibid.

4. An ſit licitum docto Catholico diſputare cum hæretico adeò pertinaci, vt nullam ſpem de ſua reductione concipiat. p.46

℞ *Non eſſe licitum, abſolutè loquendo.* ibid.

5. An ad minus dicta diſputatio cum hæretico pertinaci, & duro, fieret licita, ſi licèt non ei, aliis præſentibus prodeſſet. ibid.

℞ *Eſſe tunc licitam, ex adiuncta circunſtantia.* ibid.

6. An laicis ſit prohibitum, iure poſitiuo, de rebus fidei publicè, vel priuatim diſputare. ibid.

℞ *Vt certum: Eſſe iure poſitiuo prohibitum.* ibid.

7. An hæc iuris prohibitio comprehendat omnes laicos, etiam doctos. ibid.

℞ *Probabilius: Quod ſic.* ibid.

8. An ſaltem ſit licitum laicis doctis, diſputare cum hæreticis de rebus Fidei, ex mandato Clericorum. pag.47

℞ *Probabilius: Nec hoc modo eſſe eis licitum.* ibid.

9. An dicta prohibitio vetans laicis, ſub cenſura, cum hæreticis de re fidei diſputare, obliget illos ſub mortali. ibid.

℞ *Vt certum, obligare ſub mort. ex ſuo genere.* ibid.

10. An in Germania, & aliis Prouinciis, in quibus hæretici graſſantur, & mixti habitant hæretici & Catholici, poſſint laici docti cum hæreticis diſputare. ibid.

℞ *Vt certum, Iam poſſe.* ibid.

11. An caſu, quo aliquis hæreticus cum fidei iniuria loqueretur, vt aliquos fideles peruerteret, & nullus Clericus, vel Religioſus adeſſet, qui poſſet illi reſiſtere; tunc liceret laico docto hæreticum arguere, & cum illo de re fidei diſputare. ibid.

℞ *Vt mihi certum: licere ei, imò & teneri.* ibid.

12. An omnibus Clericis, etiam ſola prima Tonſura initiatis licitum ſit diſputare de re fidei cum hæreticis. ibid.

℞ *Vt certum, licitum illis eſſe; dummodo docti ſint.* ib.

13. An etiam Religioſis deſtinatis ad Chorum, etiamſi actu non ſint initiati aliquo ordine Eccleſiaſtico, adhuc prima Tonſura, ſit licitum diſputare de fide cum hæreticis, ſi aliàs ſint docti. pag.48

℞ *Probabilius: Eſſe licitum.* ibid.

14. An item Religioſis ad officia domeſtica deſtinatis, qui communiter vocantur *Laici*, ſiue *Conuerſi*, aut *Mutilati*, licitum ſit (ſi aliàs ſint docti) diſputare cum hæreticis de rebus fidei. ibid.

℞ *Probabilius: Etiam eſſe his Religioſis licitum.* ib.

15. An denique ſit licitum Monialibus omnibus de rebus fidei diſputare, attento iure citato, quo perſonæ laicæ prohibentur diſputare. ibid.

℞ *Probabilius, Quod licèt aliàs ob alias cauſas non ſit fas illis diſputare, attento tamen iure Eccleſiaſtico poſſent.* ibid.

16. An ſaltem Clericus, vel Religioſus, ſi indoctus ſit peccet mortaliter, contra inhibitionem Iuris, diſputando de fide cum hæreticis. ibid.

℞ *Vt certum: Peccare, ſed non contra inhibitionem iuris, ſed ſolum contra ius naturale.* ibid.

17. An ſit peccatum diſputare de fide coram indoctis aut rudibus. p.49

℞ *Vt certum: Eſſe peccatum, niſi caſu quo diſputans eſſet excellens doctor, &c.* ibid.

18. An dicta coram rudioribus, de rebus fidei diſputatio, ſit venialis tantùm. ibid.

℞ *Eſſe aliquando veniale; ſed mortale frequentius.* ibid.

19. An ſaltem licita ſit diſputatio, coram rudioribus fidelibus; caſu quo ab hæreticis ſolicitentur ad fidei defectionem. ibid.

℞ *Eſſe tunc omnino licitam.* ibid.

20. An diſputatio de rebus fidei, coram Pontificibus tanquam coram iudicibus habita, ſit licita. ibid.

℞ *Vt certum: Non eſſe licitam.* ibid.

§. II.

De Politica communicatione cum hæreticis, & Infidelibus. ibid.

21. AN prohibitum ſit fidelibus communicare cum hæreticis. p.49

℞ *Eſſe prohibitum.* ibid.

22. An communicatio ciuilis, & humana cum Infidelibus, ſit ex ſe mala, aut iure diuino prohibita. p.50

℞ *Quod non.* ibid.

23. An in aliquibus caſibus prohibeatur iure poſitiuo Eccleſiaſtico, communicatio cum Iudæis, & aliis Infidelibus. ibid.

℞ *Quod ſic.* ibid.

24. An de facto prohibita ſit fidelibus, familiaritas, & conuerſatio frequens cum Iudæis. ibid.

℞ *Probabilius, prohiberi illam ſolam, ex qua periculum peruerſionis oriri timeatur.* ibid.

25. An prohibeatur Chriſtianis cum Iudæis ſimul habitare. ibid.

℞ *Quod ſic.* ibid.

Dub. 1. An liceat Chriſtianis abſolutè in vna domo ſimul cum Iudæis habitare, ſi neutri famulentur aliis. ibid.

℞ *Probabilius: licere, ſi nullum immineat peruerſionis periculum.* ibid.

Dub. 2. An liceat Chriſtianis Iudæum habere in ſeruum. ibid.

℞ *Probabilius: licere, quamuis ſemper expediat familiaritatem vitare.* ibid.

Dub. 3. An etiam liceat Chriſtiano cum Iudæa commorari, ſeruiendo vterque Domino Catholico. p.51

℞ *Licere, dummodo abſit periculum peruerſionis.* ibid.

26. An interdictum ſit Chriſtianis, azymis Iudæorum veſci. ibid.

℞ *Abſolutè: Eſſe interdictum.* ibid.

Dub. 1. An ſit peccatum lethale azymis Iudæorum veſci. ibid.

℞ *Eſſe lethale peccatum veſci illis, aut ritu Iudæorum, aut cum ipſiſmet Iudæis; minime verò, ſi veſcantur ſine vllo ſcandalo, & ſine vllo reſpectu ex præfatis.* ibid.

Dub. 2. An ſit prohibitum ſub mortali Chriſtianis inuitare Iudæos, vel ad eorum conuiuia accedere, & vnà cum eis cibum ſumere. ibid.

℞ *Quidquid alij dicant, probabilius eſſe, quod ſic.* ibid.

Dub. 3. An ſaltem liceat Chriſtianis accipere à Iudæis eos cibos, quos ipſi diſcernunt, & abjiciunt; & poſtea abſque vllo Iudæorum conſortio iis veſci. ibid.

℞ *Probabilius: Non licere. Secus ſi dictos cibos ab ipſis non reciperent, eſt dicendum.* ibid.

27. An interdictum ſit Chriſtianis Iudæos medicos acceſſere ad eorum morbos curandos. p.52

ẽ 4 ℞ Vt

℞ *Vt certum, Eſſe interdictum.* ibid.

Dub. 1. An licitum ſit Chriſtianis medicum Iudæum, vel Sarracenum vocare, quando medicus alius non adeſt, & morbus grauiter vrget. ibid.

℞ *Vt certum: Tunc eſſe licitum.* ibid.

Dub. 2. An etiam ſit licitum prædictis Medicis vti, caſu quo morbus ita ſit grauis, vt Catholici Medici pro eo morbo non ſufficiant, &c. ibid.

℞ *Vt certum: Etiam eſſe licitum.* ibid.

28. An ſit prohibitum Chriſtianis recipere medicinas à Iudæis exhibitas. ibid.

℞ *Eſſe prohibitum à iure.* ibid.

Dub. 1. An prohibitum ſit Chriſtianis medecinas præparatas emere à Iudæis. ibid.

℞ *Probabilius: Non eſſe id illis prohibitum.* ibid.

Dub. 2. An licitum ſit Chriſtiano Medico vendere medicinas, & applicare illas Iudæo ægroto. ibid.

℞ *Probabilius: Eſſe illi licitum.* ibid.

Dub. 3. An liceat etiam Chriſtiano extra caſum neceſſitatis, vocare Iudæum, vt illi venam ſcindat, cucurbitas applicet, &c. ibid.

℞ *Non ei licere.* ibid.

Dub. 4. An ſaltem liceat Catholico vocare Barbitonſorem Iudæum, vt illi barbam radat, aut capillos tondat. ibid.

℞ *Licere illi, vocare Iudæum ad radendam barbam, vel tondendos capillos hominis ſani: non verò infirmi, ob ſalutem illius.* p. 53

29. An prohibitum ſit Catholico ſimul cum Iudæo in balneum ingredi. ibid.

℞ *Quod licet alij negent, alij verò affirment: certum tamen eſt, talem ingreſſum aliquando eſſe illicitum, aliquando licitum.* ibid.

Dub. 1. An licitum ſit Chriſtiano balneum ingredi cum Iudæo, in caſu neceſſitatis, nempe ſanitatis cauſa. ibid.

℞ *Vt quid certum, Eſſe licitum.* ibid.

Dub. 2. An etiam ſit licitus Chriſtiano talis ingreſſus, ſi ſolum cauſa recreationis fiat. ibid.

℞ *Etiam eſſe licitum, dummodo Chriſtianus non ingrediatur cum Iudæo, tanquam ſocio, &c.* ibid.

30. An Chriſtianis fœminis prohibitum ſit filios Iudæorum in horum domibus nutrire. ibid.

℞ *Vt certum: Eſſe prohibitum, iure poſitiuo.* ibid.

Dub. 1. An ſaltem liceat dictis fœminis filios Iudæorum extra horum domus nutrire. ibid.

℞ *Probabilius: quod, attento iure, liceat: attenta verò praxi, minimè.* ibid.

Dub. 2. An licitum ſit Chriſtianæ fœminæ, interdum adire Iudæorum domus, ad eorum infantes lactandos. p. 54

℞ *Eſſe licitum.* ibid.

Dub. 3. An Epiſcopus poſſit diſpenſare, vt fœmina Chriſtiana nutriat infantem Iudæum in propria Iudæi domo. ibid.

℞ *Vt certum: Quod non.* ibid.

31. An liceat Catholico famulari, & ſeruire Iudæo in propria domo ipſius Iudæi, tanquam famulus habitando. ibid.

℞ *Vt certum: Minimè licere.* ibid.

Dub. 1. An ſaltem liceat Chriſtiano famulari Iudæo, habitando extra propriam domum ipſius Iudæi. ibid.

℞ *Probabilius: Nec id ei licere.* ibid.

Dub. 2. An ad minus liceat Chriſtiano præſtare famulatum Iudæo, ſi famulatus ſit interpolatus, non aſſiduus, & diuturnus. ibid.

℞ *Probabilius, Adhuc non licere ei.* ibid.

Dub. 3. An etiam prohibitum ſit Chriſtianis res ſuas, vt currus, boues, iumenta, &c. locare Iudæis. ibid.

℞ *Vt certum: Quod non ſit illis prohibitum.* ibid.

Dub. 4. An item licitum ſit Chriſtianis operas ſuas locare Iudæis præſentibus, & aſſiſtentibus. ibid.

℞ *Probabilius: Eſſe etiam illis licitum, ſpectata conſuetudine, & praxi: non vero ſpectato iure.* ibid.

32. An prohibitum ſit Chriſtianis aliquid legare in teſtamento, collegio, aut vniuerſitati Iudæorum. ibid.

℞ *Vt certum: Eſſe prohibitum Iure Ciuili.* ibid.

Dub. vnic. An ſaltem licitum ſit Chriſtiano aliquid legare in teſtamento, alicui Iudæo in particulari. ibid.

℞ *Vt longè probabilius: Nec id ei eſſe licitum.* ibid.

33. An prohibitum ſit Chriſtianis accedere ad Iudæorum Nuptias, aut Choreas cum eis ducere, ludere, &c. ibid.

℞ *Eſſe omninò prohibitum.* ibid.

34. An miſſi ad prædicandum Iudæis poſſint cum illis edere, familiariter loqui, & ſimilia. ibid.

℞ *Poſſe.* ibid.

35. An Iudæi poſſint inter Chriſtianos publicis officiis fungi. ibid.

℞ *Vt certum: Non poſſe.* ibid.

36. An licitum ſit Chriſtianis, in mercibus emendis, & vendendis, cum Iudæis contractus inire. pag. 56

℞ *Vt certum: Eſſe licitum illis.* ibid.

37. An ſit peccatum mortale communicatio prohibita cum Iudæis in omnibus caſibus à quæſt. 24. hucvſque aſſignatis. ibid.

℞ *Quidquid alij dicant, quod ſint mortalia ex obiecto omnes illæ communicationes, quæ iure communi ſunt prohibitæ: cæteræ verò minimè.* ibid.

38. An communicationes, quæ interdictæ ſunt cum Iudæis, interdictæ cenſeantur cum aliis infidelibus. ibid.

℞ *Probabilius, Non cenſeri, niſi in caſibus à iure expreſſis.* ibid.

39. An ſolus Pontifex poſſit in ſupradictis caſibus diſpenſare. ibid.

℞ *Quod ſolus.* ibid.

DISPVTATIO V.

De externa fidei profeſſione iuxta Tridentinum facienda. pag. 57

Q. 1. AN Beneficiati curati, necnon Canonici & Dignitates Eccleſiæ Cathedralis, teneantur ad emittendam fidei profeſſionem. ibid.

℞ *Teneri.* ibid.

2. An etiam Epiſcopi, & alij Prælati ſuperiores teneantur hanc fidei profeſſionem facere. ibid.

℞ *Teneri.* ibid.

3. An Prælati Regulares, etiam Militarium, obligentur ad emittendam profeſſionem fidei. ibid.

℞ *Probabilius: Iam non obligari.* ibid.

4. An Profeſſores Theologiæ, & vtriuſque iuris, necnon artium liberalium, teneantur ad eandem fidei profeſſionem. ibid.

℞ *Teneri ex decreto Pij V.* ibid.

TRACT.

TRACTATVS III.

De Virtutibus Spei Theologicæ, & Timoris, & oppoſitis earum vitiis. pag. 58

DISPVTATIO PRIMA.

De Eſſentia, Obiecto, & ſubiecto Spei. ibid.

Q. 1. AN detur Spes, Virtus Theologica. ib.
℞ *Tanquam certiſſimum: Dari.* ibid.
2. Quid Spes Virtus Theologica ſit. ibid.
℞ *Quod eſt virtus ſupernaturalis, quâ bona ſupernaturalia, præſertim Beatitudinem, diuino auxilio obtinenda ſperamus.* ibid.
3. Quid ſit obiectum materiale primarium, & ſecundarium Spei Theologicæ. ibid.
℞ *Quod primarium eſt gloria; ſecundarium gratia, & virtutes quibus gloriam conſequimur.* ibid.
4. An obiectum formale adæquatum Spei, ſit ipſemet Deus, ſub ea ratione, quâ nobis ſummè bonus eſt, & conueniens. ibid.
℞ *Probabilius, Quod ſic.* p. 59
5. An Spes ſit Virtus Theologica, à Fide, & Charitate re ipſa diſtincta. ibid.
℞ *Vt quid certiſſimum (quidquid alij dicant) quod ſit.* ibid.
6. An ſubiectum Spei ſit voluntas. ibid.
℞ *(Quidquid alij ſentiant) quod ſic.* ibid.
7. An in Beatis maneat actus, vel habitus Spei ſtrictè ſumptæ. ibid.
℞ *Probabilius, Nec actum, nec habitum manere.* p. 60
8. An in damnatis maneat actus, vel habitus Spei Theologicæ. ibid.
℞ *Vt quid certiſſimum: Quod non.* ibid.
9. An in animabus Purgatorij ſit Spes Theologica. ibid.
℞ *Vt longè multo probabilius: quod ſit.* ibid.
10. An in hæreticis permaneat habitus Spei Theologicæ. ibid.
℞ *Vt mihi certum, Quod non.* ibid.
11. An etiam in reliquis peccatoribus deperdatur per quodcumque lethale, Spes. ibid.
℞ *Vt certum: Non deperdi, niſi per peccatum deſperationis, & peccatum hæreſis.* ibid.

DISPVTATIO II.

De Præcepto Virtutis Spei. pag. 61

Q. 1. AN detur præceptum affirmatiuum Spei, quo obligemur aliquando, Spei actum elicere. p. 61
℞ *Vt certum de fide: Dari.* ibid.
2. An præceptum negatiuum, non deſperandi de Deo, & illius promiſſionibus, obliget ſemper, & pro ſemper. ibid.
℞ *Vt certum: Quod ſic.* ibid.
3. An præceptum Spei affirmatiuum obliget poſitiuè, & per ſe, ad eliciendum actum Spei. ibid.
℞ *Vt mihi certum, Quod ſic.* ibid.
4. An ſufficienter ſatisfaciat huic præcepto, qui ſemel in vita habuit actum Spei, non pro tempore fixo, ſed ad arbitrium ipſius Sperantis. ibid.
℞ *Vt certum: Quod non ſatisfaciat.* p. 62
5. An huiuſmodi Spei præceptum obliget per ſe ad actu ſperandum gloriam, &c. à Deo ſemel in ſingulis annis. ibid.
℞ *Probabilius: Non obligare.* ibid.
6. An ſaltem hoc Spei præceptum obliget per ſe, in articulo mortis. ibid.
℞ *Probabilius: Quod nec pro hoc tempore, per ſe obliget.* ibid.
7. An quando quis graui tentatione deſperationis vexatur; tunc teneatur per ſe, aut ex vi huius præcepti, elicere actum Spei. ibid.
℞ *Vt probabilius: Nec tunc teneri per ſe.* ibid.
8. An Adulti, qui conuertuntur ad fidem, & vitam Chriſtianam inchoant, obligentur directè, & ex vi præcepti Spei, ad eliciendum eius actum. pag. 63
℞ *Vt longè probabilius: Obligari.* ibid.
9. An extra tempora à nobis aſſignata, obliget in aliis, hoc Spei præceptum affirmatiuum, directè, & ex vi ſua, ad eliciendos actus Spei. ibid.
℞ *Obligari in aliis quibuſdam.* ibid.
10. An ſufficienter ſatisfaciat quis præcepto affirmatiuo ſpei, ſi ob motiuum Charitatis, aut alterius virtutis infuſæ, efficaciter ſperet, aut deſideret Beatitudinem. p. 64
℞ *Probabilius: Quod ſic.* ibid.
11. An huic Spei præcepto poſitiuo omnes fideles facillimo negotio ſatisfaciant. ibid.
℞ *Quod ſic.* ibid.

DISPVTATIO III.

De deſperatione, & Præſumptione, Spei oppoſitis. pag. 64

§. I.

De deſperatione. ibid.

Q. 1. QVid ſit Deſperatio. ibid.
℞ *Quod eſt voluntas efficax nolendi proſequutionem gloriæ.* ibid.
2. An Deſperatio conſiſtat in actu voluntatis. ibid.
℞ *Vt longè probabilius: Quod ſic.* ibid.
3. An Deſperatio ſemper ſit peccatum mortale. pag. 65
℞ *Vt quid certum: Semper eſſe, niſi aliàs excuſet defectus plenæ aduertentiæ.* ibid.
4. An deſperatio ſit ſemper coniuncta cum hæreſi. ibid.
℞ *Vt certum: Quod non.* ibid.
5. An deſperatio ex acedia, & luxuria oriatur. ibid.
℞ *Oriri, Sed ſpecialiùs ex acedia.* ibid.
6. An peccaret, qui iudicaret, ſe non poſſe ſaluari, ſi ſtante hoc iudicio non deſperaret. ibid.
℞ *Vt certum quod ſic.* ibid.
7. An Deus de potentia ordinaria poſſit alicui ſuam damnationem reuelare, reuelatione abſoluta, quam teneatur credere. ibid.
℞ *Vt certum: Non poſſe.* ibid.
8. An ſaltem de potentia abſoluta poſſit Deus certò reuelare alicui ſuam damnationem. ibid.

℞ *Vt*

℞ *Vt mihi certum, quod poſſit.* ibid.
9. An ille, cui abſolutè eſſet reuelata ſua damnatio, poſſet licitè deſperare de miſericordia Dei. ibid.
℞ *Quod alij affirmant: Alij negant. Alij denique dicunt, quod licèt non poſſet ſperare ſalutem, teneretur tamen non deſperare omnes probabiliter.* ibid.
10. An teneretur quis corripere eum, cui nota eſſet damnatio certò, & abſolutè futura. ibid.
℞ *Non teneri, ſi illi conſtiterint peccata, per quæ ille homo damnandus eſt: ſecus aliàs.* ibid.

§. II.

De Præſumptionis peccato. ibid.

11. IN quo conſiſtat Præſumptio, ſumpta pro vitio oppoſito Spei Theologicæ. ibid.
℞ *Quod conſiſtit in motu, ſeu affectu, quo ſperamus aliquid à Deo, inordinate tamen.* ibid.
12. An huiuſmodi præſumptio ſit, ex genere ſuo, ſemper mortalis. p.67
℞ *Vt certum: Quod ſic.* ibid.
13. An crimen mortale præſumptionis committeret, qui ſperaret à Deo comparare tantam gratiam, quantam habuit Virgo Deipara. ibid.
℞ *Vt certum: Quod ſic.* ibid.
14 An ſi quis vellet remiſſionem peccatorum, aut gloriam impetrandam, propriis viribus, & ſine auxilio gratiæ, peccaret mortaliter, & contra ſpem. ibid.
℞ *Multo verius; quod peccaret mortaliter, & contra ſpem.* ibid.
15. An crimen præſumptionis admitteret, qui vellet ſine pœnitentia veniam peccatorum, & ſine meritis gloriam obtinere. ibid.
℞ *Vt certum: Quod ſic.* ibid.
16. An peccato graui præſumptionis delinquat, qui ſe ſanctiorem quàm eſt, exiſtimat. ibid.
℞ *Quod peccaret peccato præſumptionis, quod quidem ſemper non eſſet mortale: at veniale ſemper.* ibid.
17. An etiam qui ſuam ſpem in creaturis collocat, tanquam in remedio, quod per ſe ſolùm ad ſalutem obtinendam ſufficiat, peccet mortaliter contra ſpem. ibid.
℞ *Quod ſic.* ibid.
18. An item peccet mortaliter, præſumptionis crimine, qui ſpe veniæ obtinendæ pœnitentiam de peccatis in vltimam ſenectutem differt. p.68
℞ *Probabilius, quod vere peccet mortaliter peccato præſumptionis, & contra ſpem, ille qui in articulum mortis pœnitentiam differt: ſecus ſi non in vltimum articulum, ſed ſolùm amplius iuſto differret.* ibid.
19. An peccatum præſumptionis ſit ſemper coniunctum cum hæreſi. ibid.
℞ *Quod non ſemper, ſed aliquando.* ibid.

DISPVTATIO IV.

De Timore filiali, & ſeruili. pag.68

Q.1. AN Timor Domini opponatur Spei. ibid.
℞ *Opponi in quibuſdam rebus.* ibid.
2. Quotuplex ſit Timor, & quid. ibid.
℞ *Quod eſt triplex: Filialis, Seruilis, & Mundanus. Quid autem ? Lege.* ibid.
3. An timor ſeruilis ſit bonus, licitus, & honeſtus. p.69
℞ *De fide certum: Quod ſic.* ibid.
4. An huiuſmodi timor ſeruilis poſſit eſſe malus ex aliqua circunſtantia, ſeu actu illi adiuncto. ibid.
℞ *Vt certum: Quod poſſit.* ibid.
5. An Timor mundanus, vt ſic ſit malus. ibid.
℞ *Eſſe.* ibid.
6. An Timor mundanus ſemper ſit mortalis. ibid.
℞ *Quod ſi rigoroſè ſumatur, ſemper ſit mortalis; ſi verò lato modo, poſſit eſſe venialis.* p.70
7. An Timor mundanus, qui ad peccatum inducit, duplex peccatum importet; aliud ratione illius ad quod inducit; aliud ratione affectus immoderati ad rem illam, quam timet admittere. ibid.
℞ *Quod duplex peccatum importet, caſu quo includat affectum circa obiectum ex ſe illicitum: ſecus ſi circa obiectum ex ſe licitum, ſeu indifferens.* ibid.
8. An detur præceptum diuinum de Timore Filiali, & Seruili Dei. ibid.
℞ *Vt certum: Dari.* ibid.
9. An præceptum de Timore Filiali, & Seruili ſint ſpecialia, itavt ex vi illorum teneatur quis aliquando expreſſè, & formaliter aliquem actum dictorum timorum exercere. ibid.
℞ *Probabilius: Quod non.* ibid.

TRACTATVS IV.

De Charitate Diuina. pag.71

DISPVTATIO PRIMA.

De Eſſentia Charitatis. ibid.

Q.1. AN Charitas, qua nos Deum diligimus, ſit quid creatum. ibid.
℞ *Vt quid certiſſimum: Eſſe.* ibid.
2. Quotupliciter ſumatur Charitas. ibid.
℞ *Quod tripliciter, nempe pro ipſo Deo, pro actu dilectionis, vel Dei erga nos, vel noſtri erga Deum, & pro habitu ſupernaturali, qui eſt virtus voluntatem eleuans, & inclinans ad amandum Deum, &c.* ibid.
3. Quid ſit Charitas ſumpta pro habitu. ibid.
℞ *Quod eſt virtus ſupernaturalis, qua Deum propter ipſum amamus, & digni efficimur eius amore.* ibid.
4. An Charitas ſit excellentiſſima virtutum, in genere morum. p.72
℞ *Vt quid certiſſimum: Eſſe.* ibid.
5. An non ſolùm in eſſe moris, ſed etiam in genere phyſico, omnes virtutes, & præcipuè Fidem, antecellat Charitas. ibid.
℞ *Probabilius: Quod etiam in genere phyſico, omnes virtutes, & etiam Fidem antecellat.* ibid.
6. Quid ſit obiectum materiale, primarium, & ſecundarium Charitatis. ibid.
℞ *Quod primarium ſit ipſe Deus: ſecundarium proximus, quatenus ad Deum refertur.* ibid.
7. Quid ſit obiectum formale Charitatis. ibid.
℞ *Quod eſt Deus ſub ratione boni propter ſe amabilis.* ibid.

DISPV

DISPVTATIO II.

De Præcepto Charitatis Dei. p.73

Q.1. AN ſit præceptum, de implicite diligendo Deo. ibid.
℞ *Vt quid certiſſimum: Eſſe.* ibid.
2. An etiam ſit ſpeciale præceptum de diligendo Deo amore proprio, & vero poſitiuo. ibid.
℞ *Vt ferè certum Etiam eſſe, & dari.* ibid.
3. An huiuſmodi amoris præceptum obliget ad amandum Deum ſuper omnia; non ſolùm appretiatiuè, ſed etiam intenſiuè. ibid.
℞ *Vt quid certum (quidquid alij dicant) ſolum obligari ad amandum Deum ſuper omnia, appretiatiuè, non intenſiuè.* ibid.
4. An ſit peccatum, patrem, aut matrem, aut aliam creaturam intenſiori amore, quàm Deum, diligere. p.74
℞ *Vt certum, Quod non.* ibid.
5. An peccet mortaliter, contra hoc præceptum, qui deliberatè deſiderat, perpetuo in hac vita degere. ibid.
℞ *Peccare mortaliter, caſu quo vellet perpetuo in hac vita degere, præponendo illam bonis æternis: ſecus ſi alio fine.* ibid.
6. An ſit mortale, Deum diligere, ob mercedem vitæ æternæ, tanquam finem vltimum, & principalem. ibid.
℞ *Tanquam certum: Eſſe mortale.* ibid.
7. An ſaltem ſit licitum, diligere Deum ob mercedem vitæ æternæ, tanquam finem minus principalem. p.75
℞ *Tanquam certum: Hoc modo eſſe licitum.* ibid.
8. An licitum ſit dilectionem Dei ſuper omnia, & alias actiones pias, & ſpirituales, ad res temporales obtinendas, tanquam ad finem dirigere, & ordinare. ibid.
℞ *Non eſſe licitum, &c.* ibid.
9. An ita ſit illicitum bona ſpiritualia ordinare, & dirigere ad aſſecutionem temporalium, tanquam ad finem quod ſit mortale de ſe. ibid.
℞ *De ſe non eſſe mortale.* ibid.
10. An huiuſmodi dilectionis præceptum obliget ad amorem ſupernaturalem, & naturalem. ibid.
℞ *Vtrumque eſſe probabile.* ibid.
11. An hoc amoris Dei præceptum obliget per ſe, pro aliquo determinato tempore. p.76
℞ *Vt mihi certum: Quod ſic.* ibid.
12. An hoc præceptum obliget per ſe, ad eliciendum actum amoris toties, quoties obligat quodcumque aliud præceptum. ibid.
℞ *Vt certum: Quod non.* ibid.
13. An præceptum dilectionis Dei obliget tantum ſemel in vita. ibid.
℞ *Vt longe probabilius, quod non ſemel tantum obliget in vita.* ibid.
14. An præceptum dilectionis Dei obliget per ſe, ſtatim, ac quis vſum perfectæ rationis habeat. ibid.
℞ *Non obligare ſtatim, hoc eſt, in primo inſtanti phyſicè ſumpto: bene in inſtanti ſumpto moraliter.* p.77
15. Quo tempore, poſt adeptum perfectum vſum rationis, obliget per ſe puerum præceptum de diligendo Deo. ibid.
℞ *Vt longe probabilius, quod obliget poſt aliquod breue tempus, poſt adeptum perfectum vſum rationis, & poſt ſufficientem notitiam de Deo, de eius bonitate, & obligatione eius præcepti.* ibid.
16. An præceptum de diligendo Deo, obliget per ſe quolibet die feſto. ibid.
℞ *Vt iam certum: Quod non.* ibid.
17. An hoc dilectionis Dei præceptum obliget per ſe, ſemel in quolibet anno. p.78
℞ *Vt probabilius: Quod ſic.* ibid.
18. An dilectionis Dei præceptum obliget per ſe, cum quis contritionem peccatorum habere tenetur, aut veram eius deteſtationem extra Sacramentum. ibid.
℞ *Probabilius: obligare per ſe, legatur.* ibid.
19. An præceptum amoris Dei obliget cum mortis articulus inſtat, & adeſt conſcientia peccati mortalis. p.79
℞ *Vt certum, obligare, & per ſe.* ibid.
20. An præceptum de diligendo Deo obliget quem in mortis articulo, etiamſi peccati mortalis conſcius non ſit. ibid.
℞ *Vt probabilius: Etiam tunc obligare, & per ſe, & per accidens.* ibid.
21. An obliget eiuſmodi amoris Dei præceptum, cum martyrium ſubeundum eſt. p.80
℞ *Probabilius: obligare, partim per ſe, & partim per accidens.* ibid.
22. An præceptum diligendi Deum obliget, cum quis aliquem in Deum blaſphemantem audit, aut illi grauem iniuriam inferentem. ibid.
℞ *Probabilius, Quod non obliget: quamuis aliàs audiens teneatur honorem Dei tueri.* ibid.
23. An obliget huiuſmodi de diligendo Deo præceptum, cum quis beneficium magnum à Deo accipit, vt ſi ab imminenti mortis periculo liberetur à Deo. p.81
℞ *Vt longe probabilius, Quod non: cum ſatis ſit tunc illi gratias agere.* ibid.
24. An obliget per ſe, hoc amoris Dei præceptum, quando graues odij Dei tentationes inſtant, & illis eſt periculum conſentiendi. ibid.
℞ *Probabilius: Non obligare per ſe.* ibid.
25. An cum quis, adulta ætate recipit Baptiſmum, teneatur vi huius præcepti, elicere actum amoris Dei. ibid.
℞ *Vt longe probabilius: Non teneri.* ibid.
26. An obliget præceptum de diligendo Deo, quoties Euchariſtia ſuſcipienda eſt. p.82
℞ *Vt certum (quiquid aliqui dicant) Non obligare.* ibid.
27. An toties obligemur Dei amoris præcepto, quoties obligamur proximum ex charitate diligere. ib.
℞ *Vt probabilius: Non toties obligari.* ibid.
28. An facillimo negotio poſſint huic amoris Dei præcepto ſatisfacere fideles. ibid.
℞ *Poſſe.* ibid.

DISPVTATIO III.

De præcepto Charitatis Proximi. pag.82

Q.1. QVinam nomine *Proximi*, in hac materia intelligantur. ibid.
℞ *Quod omnes homines, qui Beatitudinis ſupernaturalis ſunt capaces.* ibid.
2. An Damnati iam veniant nomine Proximi, itaut Charitas verſari poſſit circa illos. ibid.
℞ *Quod licet damnati non poſſint diligi à nobis efficaciter amore perfecto Charitatis: poſſunt tamen diligi amore Charitatis imperfecto, & per deſideria imperfecta.* p.83

3. An detur præceptum Charitatis de proximo diligendo. ibid.
℞ *Vt certum : Quod ſic.* ibid.
4. An detur præceptum naturale, de diligendo proximo amore naturali. ibid.
℞ *Vt certum, Dari.* ibid.
5. An etiam detur præceptum diuinum, & ſupernaturale Charitatis, quo ex Charitate, & amore ſupernaturali teneamur diligere proximum. ibid.
℞ *Vt quid certiſſimum (quidquid quidam dixerint) Dari etiam.* ibid.
6. An teneamur vi dicti præcepti, amare aliquando proximum actu amoris interno, procedeũte à Charitate Theologica. ibid.
℞ *Vt probabilius, Teneri.* ibid.
7. An teneamur vi præcepti amoris proximi, amare illum (aliquando ſaltem) amore interno, diſtincto ab amore ipſius Dei. p.84
℞ *Teneri aliquando amare proximum amore interno, ſed non diſtincto ab amore Dei.* ibid.
8. An præceptum eliciendi actum dilectionis internum erga proximum, obliget per ſe, quando grauis odij tentationes inſurgunt contra illum, quæ aliter ſuperari nequeunt. ibid.
℞ *Non obligare per ſe in propoſito caſu : & ſi aliquando obliget, erit per accidens.* ibid.
9. An ſaltem præceptum Charitatis Proximi, obliget per ſe, ad eliciendum actum amoris internum, quando quis odio aliquem habuit. ibid.
℞ *Quod ſic.* ibid.
10. An teneamur elicere actum dilectionis erga proximum, quoties tenemur ei aliquod bonum facere ex præcepto, vt Eleemoſynam, correctionem fraternam, &c. p.85
℞ *Quod non toties.* ibid.

DISPVTATIO IV.

De Dilectione inimicorum. pag.85

Q.1. AN detur præceptum diligendi inimicos. ibid.
℞ *De fide certum : Quod ſic.* ibid.
2. An hoc præceptum diligendi inimicos obligauerit antiquum Dei populum, cum lex ſcripta vigebat, ſaltem loquendo de inimicis Iudæis, qui ad ipſum Dei populum pertinebant. ibid.
℞ *Vt certum : obligaſſe.* ibid.
3. An etiam dictum præceptum obligauerit Hebræos ad diligendos inimicos externarum nationum. ibid.
℞ *Quod, licet alij negent, alij affirment, ego autem dico, nunquam fuiſſe illis conceſſum odium inimicitiæ, adhuc reſpectu inimici alienigeni : bene tamen odium abominationis.* ibid.
4. An teneamur vi huius præcepti, amare aliquando inimicos actu amoris interno. p.86
℞ *Quidquid alij dixerint : Teneri.* ibid.
5. An poſſit quis licitè excludere inimicum ſuum à generali dilectione proximorum, hoc eſt, ab oratione, beneficio, Eleemoſyna, aut alio opere, in gratiam alicuius communitatis liberè facto. ibid.
℞ *(Quidquid alij affirment, alij negent) quod poſſit, quando beneficia, quæ quis præſtat aliis, non ſunt illis debita : ſecus ſi ſunt debita toti communitati, &c.* ibid.
6. An teneamur per ſe, aut vi huius amoris præcepti, ſalutare inimicum dum nobis occurrit, loquendo illi, caput aperiendo, &c. p.88
℞ *Probabilius : Teneri aliquando ; quandoque non.* ibid.
7. An omiſſio ſalutationis, aut alloquutionis debitæ, ſit regulariter peccatum mortale. ibid.
℞ *Vt longe probabilius: Quod ſit.* p.88
8. An etiam peccet mortaliter ille, qui occurentibus pluribus, inter quos eſt inimicus, ſalutat omnes, excepto inimico. ibid.
℞ *Vt longe probabilius: Peccare mortaliter, niſi interueniat aliqua cauſa excuſans, &c.* ibid.
9. An poſſit quis in aliquo caſu non ſalutare inimicum nec illum alloqui. ibid.
℞ *Poſſe in quadruplici caſu.* ibid.
10. An in caſibus, in quibus tenetur quis inimicum ſalutare, teneatur adhuc ſalutatione præuenire. ibid.
℞ *Teneri aliquando.* ibid.
11. An teneamur reſalutare inimicum nos ſalutantem. p.89
℞ *Vt certum : Teneri.* ibid.
12. An inimicum non reſalutare, ſit peccatum mortale. ibid.
℞ *(Licet alij affirment, alij abſolute negent) quod ſit mortale, caſu quo perſona ſalutata ſit æqualis aut nõ longe ſuperioris cõditionis, & dignitatis ſecus aliàs.*
13. An Confeſſarius poſſit abſoluere nolentem ſalutare, aut alloqui inimicum, ſecluſo odio, & ſcandalo. ibid.
℞ *Poſſe in quibuſdam caſibus : in aliis non.* ibid.
14. An poſſit Confeſſarius abſoluere Patrem, qui non vult admittere ad colloquium filium, qui indigno, vel valde inæquali matrimonio ſe copulauit. p.90.
℞ *Poſſe, ſi id ob caſtigandum illum faciat.* ibid.
15. An teneamur inimicis ſigna ſpecialis amoris exhibere. ibid.
℞ *Quod non.* ibid.
16. An qui aliquem iniuſtè læſit, teneatur ab eo veniam petere, & illi reconciliari. ibid.
℞ *Vt certum, Teneri.* ibid.
17. An qui iniuſtè iniuriam alij intulit, teneatur veniam petere ; etiam caſu, quo timeat prudenter, perſonam læſam exponendam eſſe periculo maioris furoris, nec admiſſuram ſatisfactionem. ibid.
℞ *Tunc non teneri* ibid.
18. An venia petenda ſit ſtatim, ac iniuria ab aliquo fuit illata. ibid.
℞ *Quod non, ſed poſt aliquod tempus.* ibid.
19. An quando duo inimici ſe inuicem lædunt teneatur prius veniam petere, qui prius læſit. ibid.
℞ *Teneri niſi aliter grauitate iniuriæ compenſauerit prioritatem.* ibid.
20. An teneamur ſub mortali, inimico veniam petenti, iniuriam remittere, quantum ad odium, & quantum ad culpam in nos commiſſam. p.91
℞ *Vt certum : Teneri.* ibid.
21. An non ſolùm teneamur iniuriam inimico remittere quantum ad odium : verùm etiam quantum ad damnum illatum in honore, fama, aut bonis temporalibus, &c. ibid.
℞ *Vt certum, Quod non tenemur.* ibid.
22. An etſi non teneantur, poſſint ſaltem ſemper ſatisfactionem remittere omnes perſonæ læſæ. ibid.
℞ *Non poſſe omnes.* ibid.
23. An ſemper ſit melius, quod offenſus potens condonare ſatisfactionem, condonet. ibid.

℞ *Quod*

℞ *Quod non ſit melius ſemper.* ibid.
24. An licitum ſit perſonæ offenſæ non ſolùm coram iudice petere vindictam offendentis, verum etiam à Deo. ibid.
℞ *Licitum eſſe.* ibid.
25. An ſi perſona, quæ læſit, ſatisfactionem iniuriæ factæ offerat, poſſit adhuc perſona læſa ſatisfactionem coram Iudice expoſtulare. pagina 92
℞ *Probabilius, quod licèt adhuc poſſit abſolutè ſatisfactionem petere, ſuadendum tamen eſt contrarium.* ibid.
26. An etiam caſu, quo iniuria illata talis conditionis ſit, vt reparari ab offenſore non poſſit (vt contingit in morte filij, vel parentis) poſſit adhuc læſus proſequi actionem iniuriarum coram Iudice. ibid.
℞ *Quod adhuc poſſit, quidquid alij dicant.* ibid.

DISPVTATIO V.

De Ordine in charitate ſeruando. p.92

Q. 1. AN homo debeat ſe ipſum magis appretiatiuè, & efficaciter diligere, quàm cætera ſuppoſita creata, quoad bona ſpiritualia, quæ ad ſalutem animæ neceſſaria ſunt; vt Fides, Spes, Charitas, Gratia habitualis, & Gloria. ibid.
℞ *Vt certum, Debere.* ibid.
2. An ſaltem debeat homo æſtimare magis bona ſpiritualia humanitatis Chriſti Domini, quàm ſua propria. p.93
℞ *Quod ſic.* ibid.
3. An etiam Beatiſſimam Virginem Mariam pluſquam nos ipſos amare debeamus. ibid.
℞ *Æquè probabiliter, & magis piè; Debere.* ibid.
4. An ſit licitum deſiderare efficaciter carentiam æternam, aut temporalem, gratiæ, aut beatitudinis, ob bonum ſpirituale proximi, aut totius mundi, caſu quo talis carentia cum peccato mortali coniungatur. ibid.
℞ *Vt certum, Quod non ſit licitum; ſed mortale.* ibid.
5. An ſaltem ſit licitum, velle carere gratia, & beatitudine in perpetuum, ob bonum ſpirituale alicuius communitatis, aut totius mundi; caſu quo id abſque peccato poſſit contingere. ibid.
℞ *Vt longe multo probabilius: quod adhuc non ſit licitum.* ibid.
6. Ad ad minus ſit licitum deſiderare, ac petere dilationem viſionis beatæ, ob bonum ſpirituale proximorum. p.94
℞ *Vt quid certum: Eſſe licitum.* ibid.
7. An licitum ſit, ſaltem pro breui tempore, puta pro vna hora, gratia, & charitate carere velle, ob bonum ſpirituale proximi, ſi dicta carentia abſque peccato contingeret. ibid.
℞ *Quod non.* ibid.
8. An ſaltem liceat cuipiam aliquem gradum gratiæ, & gloriæ à ſe abdicare, ob maiorem gloriam Dei, & proximi vtilitatem. ibid.
℞ *Probabilius, Nec id licere.* ibid.

TRACTATVS V.

De Eleemoſyna. pag.95

DISPVTATIO PRIMA.

De Eſſentia, & Effectibus Eleemoſynæ. p.95

QVÆST. I. QVID, & Quotuplex ſit Beneficentia. ibid.
℞ *Quod Beneficentia eſt actus externus charitatis vel theologicæ, vel moralis. Eſtque duplex, corporalis videlicet, & ſpiritualis.* ibid.
2. Eleemoſynæ nomen vnde oritur. ibid.
℞ *Quod à quodam Græco nomine, quod miſerationem ſignificat.* ibid.
3. Quid ſit Eleemoſyna. ibid.
℞ *Quod eſt alienæ miſeriæ ſublenatio.* ibid.
4. An Eleemoſyna ſit propriè actus charitatis in proximum. p.96
℞ *Quod ſit; ſi detur ob proprium, & intrinſecum motiuum.* ibid.
5. Quotuplex eſt eleemoſyna. ibid.
℞ *Quod eſt corporalis, & ſpiritualis.* ibid.
6. An opera Eleemoſynæ corporalis ſint ſeptem. ib.
℞ *Quod ſic.* ibid.
7. An opera Eleemoſynæ ſpiritualis, etiam ſint ſeptem. ibid.
℞ *Quod etiam ſint.* ibid.
8. An, ſepelire mortuos aptè numeretur inter opera miſericordiæ. ibid.
℞ *Vt quid certiſſimum: aptè numerari.* ibid.
9. An, peccet mortaliter, qui ſine vlla vrgente cauſa Chriſtianorum corpora inſepulta relinquit. p.97
℞ *Peccare mortaliter.* ibid.
10. An item peccaret mortaliter, qui Gentilium, & Hæreticorum corpora inhumata relinqueret, ſi commodè à ſe ſepeliri poſſent. ibid.
℞ *Etiam peccare.* ibid.
11. An Eleemoſynæ ſpirituales ſint potiores, quàm corporales. ibid.
℞ *Vt certum: Quod ſic.*
12. An Eleemoſynæ corporales habeant non ſolùm effectus corporales, ſed etiam ſpirituales. ibid.
℞ *Vtroſque habere.* ibid.
13. Quot ſunt effectus, ſeu fructus ſpeciales Eleemoſynæ corporalis. ibid.
℞ *Eſſe duodecim.* ibid.
14. An Eleemoſyna exercita ſolâ virtute moraali, ſit ſufficiens ad iuſtificandum impium. p.98
℞ *De fide certum: Quod non.* ibid.
15. An licèt Eleemoſyna ſine Charitate, ſed ſola virtute morali exercita, non habeat vim, vt ob illam immediatè remittantur peccata habeat tamen annexam eorum remiſſionem, per modum impetrationis infallibilis. ibid.
℞ *Tanquam certum: Quod neque hoc modo.* ibid.
16. An ſaltem Eleemoſynæ debeat tribui aliqua ſpecialis vis obtinendi auxilia congrua ad remiſſionem peccati, quæ non tribuatur ieiuniis, & aliis piis operibus. ibid.
℞ *Debere tribui.* ibid.
17. An Eleemoſyna data ob amoram Dei ſummè

dilecti, ſit ſufficiens ad iuſtificandum impium. ibid.

℞ *Tanquam certum : Eſſe ſufficientem.* ibid.

DISPVTATIO II.

De Præcepto dandi Eleemoſynam. p.98

Q.1. AN ſit præceptum de danda Eleemoſyna corporali. ibid.

℞ *De fide certum : Quod ſic.* p.99

2. An præceptum de danda Eleemoſyna ſit diuinum, naturale, & Eccleſiaſticum. ibid.

℞ *Vt quid certum : Eſſe.* ibid.

3. An in aliqua parte Decalogi hoc de Eleemoſyna præceptum contineatur. ibid.

℞ *Contineri in aliqua.* ibid.

4. An ad impletionem huius præcepti debeat elargiri quis Eleemoſynam ex motiuo miſericordiæ. ib.

℞ *Quod non.* ibid.

5. An in caſibus, in quibus quis ad Eleemoſynam faciendam obligatur, teneatur ex iuſtitia, an ſolùm ex Charitate, vel ex vtraque virtute, elargiri illam. ibid.

℞ *Quod ſolùm ex Charitate, quidquid alij dicant.* p.100

6. Quotuplex eſt neceſſitas in pauperibus, ex qua obligatio dandi Eleemoſynam poſſit aſſurgere. ibid.

℞ *Quod triplex, nempe extrema, grauis, & communis.* ibid.

7. An ſit iudicanda extrema neceſſitas, quando aliqua perſona grauis eſt in periculo cadendi à ſuo alto ſtatu, itavt niſi cogatur diſcere artem mechanicam, vel manibus lucrari cibum, non poſſit ſe ſuſtentare. p.101

℞ *Quod ſic.* ibid.

8. An qui à latronibus occidendus eſt, niſi aliqua pecuniâ redimat vitam ſuam, dicendus ſit extremè indigere eâ pecuniâ. ibid.

℞ *Quod alij affirmant, alij negant.* Lege reſolutionem. ibid.

9. An etiam dicendus ſit extremè indigens ille, qui vult ſeipſum interficere, niſi ego dem illi mille v.g. aureos. ibid.

℞ *Vt certum : Quod non.* ibid.

10. Quot ſint bona corporalia, quibus ſubueniri poteſt extremam, grauem, communemve neceſſitatem patienti. ibid.

℞ *Quod ſunt tria.* ibid.

11. An præceptum Eleemoſynæ faciendæ obliget illum, qui nulla bona, ex quibus dare Eleemoſynam queat, habet. ibid.

℞ *Vt quid certiſſimum : Quod non.* ibid.

12. An qui habet vnde Eleemoſynam tribuat, obligetur illius præcepto, ſi neſciat proximum eſſe in neceſſitate. p.102

℞ *Vt certum : Tunc non obligari.* ibid.

13. An vt quis ad ſuccurrendum pauperi obligetur, ſit neceſſum, vt illi probabiliter conſtet, non eſſe alium, qui poſſit, & velit ei ſuccurrere. ibid.

℞ *Vt certum : Eſſe neceſſum.* ibid.

14. An caſu, quo ad pauperem indigentem extremè, tres, aut quatuor qui poſſunt illum iuuare, accedant; teneantur omnes tunc illi ſuccurrere, an poterit vnus expectare quid alij faciant. ibid.

℞ *Quod poterit expectare.* ibid.

15. An extremè indigenti teneatur quis dare Eleemoſynam ex bonis vitæ ſuæ neceſſariis. ibid.

℞ *Vt certum : Quod non.* ibid.

16. An ſaltem, ſi extremè indigens ſit maximè vtilis Reipublicæ, teneatur quis adhuc ex bonis vitæ ſuæ neceſſariis illi ſuccurrere. ibid.

℞ *Vt quid certum : Teneri.* ibid.

17. An teneatur quis dare Eleemoſynam extremè indigenti, ex bonis ſimpliciter neceſſariis ad conſeruationem ſui ſtatus, & ſine quibus ſtatus omnino amittitur. ibid.

℞ *Probabilius : Non teneri.* p.103

18. An ſaltem, ſi extremè indigens ſit valde neceſſarius Reipublicæ, aut Eccleſiæ, obligetur quis illis ſuccurrere ex bonis ſimpliciter ſuo ſtatui neceſſariis. ibid.

℞ *Vt certum : Obligari.* ibid.

19. An etiam obligetur quis ad ſuccurrendum priuatæ perſonæ in extrema neceſſitate poſitæ, ex bonis non ſimpliciter neceſſariis ad conſeruationem ſui ſtatus, ſed ſecundum quid: hoc eſt, ex neceſſariis, ſine quibus ſtatus, ſi non dimittitur, diminuitur in aliquo. ibid.

℞ *Non obligari cum magno detrimento ſui ſtatus, ſecus verò cum aliquali.* ibid.

20. An diuites teneantur redimere captiuos apud Turcas, caſu quo ſciant illos redemptione maximè egere, nec habere quibus ſe redimant. pagina 104

℞ *Probabilius : Teneri.* ibid.

21. An quis ſatisfaciat Eleemoſynæ præcepto, ſi extremè indigenti ſubueniat per mutuum, aut venditionem, caſu quo indigens hic, & nunc habeat aliqua bona alibi, vel ſpem proximam illa habendi, vel vires ad illa lucranda. ibid.

℞ *Vt certum : ſatisfacere.* ibid.

22. An etiam ſatisfaciat quis Eleemoſynæ præcepto, ſi extremè indigenti, nec habenti alibi bona, nec ſpem proximam illa habendi, nec vires, aut artem illa lucrandi, mutuet, vel vendat abſolutè. ibid.

℞ *Vt multo probabilius : Quod non ſatisfaciat.* p.105

23. An ad minus ſatisfaciat Eleemoſynæ præcepto, qui mutuat rem proximo, qui non re ipſa, ſed ſolùm vſu illius indiget. ibid.

℞ *Vt certum, Quod ſic.* ibid.

24. An etiam ſatisfaciat Eleemoſynæ præcepto, qui patienti non extremam, ſed grauem tantum neceſſitatem, ſubueniat per mutuum, aut venditionem ad creditum. ibid.

℞ *Probabilius, quod non, ſi teneatur illi ſubuenire.* ibid.

25. An in caſu, in quo quis debet, aut poteſt Eleemoſynam mutui facere (vt ſupra q.21. & 23.) poſſit lucrum ceſſans deducere in pactum. ibid.

℞ *Probabilius : Quod non poſſit.* ibid.

26. An qui omittit dare Eleemoſynam, cum ex charitate tenetur, obligatus maneat ad reſtituenda damna inde inſurgentia. p.106

℞ *Vt certum mihi : Non manere obligatum.* ibid.

27. An Iudex poſſit cogere diuites ad elargiendam Eleemoſynam, tempore extremæ neceſſitatis, quando ad hoc tenentur. ibid.

℞ *Vt quid certum : Poſſe.* ibid.

28. An non ſolùm in extrema neceſſitate, verùm etiam extra illam poſſit Iudex diuites compellere ad elargiendam Eleemoſynam. ibid.

℞ *Probabilius, quod etiam poſſit in grauibus neceſſitatibus.* ibid.

29. An Pauperes habeant actionem contra diuites, vt dent eis Eleemoſynam in extrema neceſſitate. ib.

℞ *Probabilius : Quod non.* ibid.

30. An extremè indigentes poſſint aliena ſurripere, & conſumere. p.107

℞ *Vt mihi certum : Poſſe.* ibid.

31. An

31. An vt extremè indigentes aliena ſurripiant, teneantur prius rogare diuites, vt ſuccurrant ſibi. ibid.
℞ *Teneri, ſi probabiliter credant, hac via eſſe à diuitibus ſuccurſuros.* ibid.
32. An ab hac rogatione à diuite excuſetur extremè indigens, ſi hic ſit nobilis familiæ, aut honeſtæ conditionis. ibid.
℞ *Æque probabiliter: Excuſari.* ibid.
33. An ſi extremè indigens velit aliquam rem ſibi neceſſariam ſurripere, vel occupare, poſſit à domino illius rei impediri. ibid.
℞ *Vt certum: Non poſſe iuſte.* ibid.
34. An non ſolùm quiſque pro ſe extremè indigente poſſit accipere alienum, ſed etiam poſſit illud accipere, vt ſubueniat proximo ita indigenti. ibid.
℞ *Vt certum: Etiam poſſe, dummodo ipſe, qui accipit, non habeat vnde ſuccurrat.* ibid.
35. An qui patitur grauem neceſſitatem, poſſit occultè aliena ſurripere, ſi aliâ viâ ſibi ſuccurrere non valet. p.108
℞ *Æque probabiliter: Poſſe.* ibid.
36. An ab eo, qui eſt in pari neceſſitate poſſit quis accipere illam rem, qua ille indiget. ibid.
℞ *Vt certum, Quod non.* ibid.
37. An quæ quis accepit, & conſumpſit in extrema neceſſitate, teneatur reſtituere, ſi ad meliorem fortunam venerit. ibid.
℞ *Vt longe probabilius, Non teneri.* ibid.
38. An ſi quis ante extremam neceſſitatem accepit aliquid ab alio per contractum tranſlatiuum dominij (vt per mutuum, vel emptionem) & illud conſumpſit in ipſa extrema neceſſitate, teneatur reſtituere poſtea, factus potens. p.109
℞ *Vt certum: Teneri.* ibid.
39. An deinde, ſi ante dictam extremam neceſſitate, rem acceperat per contractum non tranſlatiuum dominij (vt per commodatum, conductum, vel precarium) teneatur etiam reſtituere poſtea ſi ſaltem rem in neceſſitate extrema conſumpſit. ibid.
℞ *Vt multo probabilius: Tunc non teneri.* ibid.
40. An ſaltem teneatur ad reſtitutionem ille, qui ante extremam neceſſitatem furatus eſt aliquam rem, quam poſtea in dicta extrema conſumpſit. ibid.
℞ *Probabilius: Nec hoc in caſu teneri.* ibid.
41. An quando creditor, & debitor ſimul ſunt in extrema neceſſitate rei debitæ, teneatur debitor eam tradere, ſeu reſtituere creditori. ibid.
℞ *Probabilius: Non teneri.* ibid.
42. An ſaltem teneatur reſtituere caſu, quo quis extrema neceſſitate preſſus abſtulerit rem à domino in extremam inopiam redacto. p.110
℞ *Probabilius: Adhuc non teneri.* ibid.
43. An ſi creditor, & pater, vel mater debitoris ſint ſimul in extrema neceſſitate, poſſit etiam tunc debitor licitè ſubuenire patri, vel matri, prætermiſſo creditore. ibid.
℞ *Probabilius: Poſſe tunc.* ibid.
44. An qui in graui neceſſitate accepit rem, quæ erat alterius, teneatur reſtituere domino, ſi ad lautiorem venerit fortunam. ibid.
℞ *Vt probabilius: Teneri.* ibid.

DISPVTATIO IV.

De his, qui Eleemoſynam facere poſſunt. pagina 110

§. I.

De eroganda Eleemoſyna à Seruis, Minoribus, Filiis, & Vxoribus. ibid.

Q. 1. An omnes, & ſoli illi, qui rerum ſuarum habent dominium, & plenam adminiſtrationem, poſſint facere Eleemoſynam. ibid.
℞ *Vt certum, Quod extra caſum neceſſitatis, omnes, & ſoli ipſi poſſint.* ibid.
2. An etiam facere poſſint Eleemoſynam illi, qui licet non habent dominium, habent tamen conſenſum expreſſum, aut rationabiliter præſumptum, eorum, qui habent dominium rei donandæ. p.111
℞ *Vt certum: Etiam poſſe.* ibid.
3. An ſeruus mancipium poſſit facere Eleemoſynam. ibid.
℞ *Vt certum: Non poſſe, niſi ex conſenſu tacito, vel expreſſo ſui domini.* ibid.
4. An ſeruus mancipium poſſit facere Eleemoſynam de pecuniis, aut cibis in ſubſtentationem ſui deſignatis. ibid.
℞ *Vt quid certum: Poſſe.* ibid.
5. An etiam poſſit ſeruus mancipium Eleemoſynam facere, ex peculio proprio, ſi habeat. ibid.
℞ *Etiam vt certum: Poſſe.* ibid.
6. An Minores, Pupilli, & Prodigi poſſint Eleemoſynas magnas facere. ibid.
℞ *Vt certum: Quod non.* ibid.
7. An ſaltem dicti Minores, Pupilli, & Prodigi, quibus dantur tutores, vel curatores, poſſint paruas Eleemoſynas facere. ibid.
℞ *Vt certum: Has poſſe.* ibid.
8. An ſi Minores, Pupilli, & Prodigi de facto aliquam magnam Eleemoſynam faciant, teneat pactum. p.112
℞ *Factum tenere.* ibid.
9. An Tutores, & Curatores poſſint, de bonis pupillorum, aut Minorum, ſeu Prodigorum moderatas Eleemoſynas facere. ibid.
℞ *Vt quid certum: Poſſe.* ibid.
10. An etiam dicti Tutores, & Curatores, poſſint eas Eleemoſynas facere, quas Pupilli, & Minores, ſi adultæ eſſent ætatis, exercere deberent. ibid.
℞ *Quod ſic.* ibid.
11. An Tutor poſſit pro pupillo aliquid donare, & munera conſueta conſanguineis pupilli mittere. ibid.
℞ *Poſſe.* ibid.
12. An filiusfamilias poſſit facere Eleemoſynas de bonis Parentum, quorum non habet dominium. ib.
℞ *Vt certum, Non poſſe, niſi ex conſenſu patris, &c.* ib.
13. An filiusfamilias poſſit facere Eleemoſynas ex bonis Caſtrenſibus, aut quaſi Caſtrenſibus. ibid.
℞ *Vt certum: Poſſe.* ibid.
14. An etiam filiusfamilias poſſit facere Eleemoſynas de bonis aduentitiis. p.113
℞ *Vt certum: Quod non.* ibid.
15. An ſaltem de bonis profectitiis, quæ filiofamilias ex bonis ipſius patris, aut proximè patris cauſa illi proueniunt, poſſit dictus filius Eleemoſynas elargiri. ibid.

℞ *Vt certum: Adhuc non poſſe.* ibid.
16. An filiusfamilias poſſit facere Eleemoſynas de peculio mixto, quod de bonis paternis ſuâ induſtriâ acquirit. ibid.
℞ *Etiam vt certum, Non poſſe.* ibid.
17. An filiusfamilias poſſit ex bonis paternis Eleemoſynam facere, quando conſenſu patris peregrinatur; vel in ſcholis, ſtudij gratiâ, remotus à patre verſatur. ibid.
℞ *Poſſe.* ibid.
18. An filiusfamilias poſſit erogare Eleemoſynas ex bonis datis ſibi à patre, ad congruam ſuſtentationem, honeſtamve ſuam recreationem. ibid.
℞ *Poſſe, ſi parcè viuat, &c.* ibid.
19. An ſi filiusfamilias ludo licito aliquid lucrifaciat, id pauperibus erogare queat. ibid.
℞ *Poſſe ſolùm ex tacita voluntate patris.* ibid.
20 An filiusfamilias poſſit de bonis patris facere aliquas Eleemoſynas, quãdo pater nullas facit. p.114
℞ *Poſſe.* ibid.
21. An vxor poſſit Eleemoſynas facere ex bonis communibus ipſi, & marito. ibid.
℞ *Vt certum: Non poſſe, niſi in certis caſibus.* ibid.
22. An vxor ex bonis communibus poſſit eas Eleemoſynas elargiri, quas aliæ fœminæ eiuſdem conditionis elargiuntur. ibid.
℞ *Vt certum: Poſſe, ſaltem dum non conſtet de contraria voluntate mariti; de quo ſtatim.* ibid.
23. An caſu, quo maritus vxori vetet dictas paruas Eleemoſynas facere, poſſit nihilominus illas vxor elargiri. ibid.
℞ *Probabilius: Adhuc poſſe.* ibid.
24. An deinde poſſit vxor de bonis communibus aliquas Eleemoſynas facere ad auertendum malum temporale Mariti. p.115.
℞ *Vt quid certum: Poſſe.* ibid.
25. An etiam poſſit vxor Eleemoſynas dictas facere ad auertendum malum ſpirituale mariti, vt videlicet Deus illum conuertat, vel ne illum ob flagitia puniat. ibid.
℞ *Probabilius: Etiam poſſe.* ibid.
26. An vxor poſſit Eleemoſynas facere ex datis, ſeu aſſignatis ſibi ad victum, & veſtitum à ſuo viro. ibid.
℞ *Vt quid certum: Poſſe.* ibid.
27. An item poſſit vxor dare aliquas Eleemoſynas, quando Maritus eſt diues, ſed prorſus negligens in dandis Eleemoſynis. ibid.
℞ *Vt certum: Etiam poſſe.* ibid.
28. An ſi Maritus ſit abſens, poſſit vxor elargiri Eleemoſynas ex bonis communibus. ibid.
℞ *Poſſe.* ibid.
29. An etiam poſſit vxor dare Eleemoſynas iuxta ſuum arbitrium, & prudentiam, ſi maritus eſt amens, vel fatuus, aut ſtolidus. p.116
℞ *Probabilius: etiam poſſe.* ibid.
30. An vxores poſſint dare Eleemoſynas ex bonis communibus, extremè, aut quaſi extremè indigenti. ibid.
℞ *Vt certum: Quod ſic.* ibid.
31. An item poſſint vxores modicas facere Eleemoſynas, panis videlicet, vini, &c. ibid.
℞ *Poſſe.* ibid.
32. An vxor, quæ vt diximus, moderatas Eleemoſynas poſſit elargiri, poſſit illas ſimul congregare, & totam ſummam vni ſimul Parenti pauperi tribuere. ibid.
℞ *Poſſe.* ibid.
33. An etiam vxor donationes, quas facere poteſt, poſſit vnire, & vni, eidemque ſimul liberaliter donare. ibid.
℞ *Etiam poſſe.* ibid.
34. An deinde poſſit vxor ſibi ipſi applicare totam illam ſummam, quam ex Eleemoſynis, & donationibus elargiendis vni congregauit. ibid.
℞ *Solùm poſſe ſummam, quam congregauit ex donationibus, non ex Eleemoſynis.* ibid.
35. An poſſit aſſignari quantitas, quam in hiſce Eleemoſynis, & donationibus liberalibus vxor vel expendere, vel congregare ſine viri conſenſu valet. p.117
℞ *Certius, ac verius, non poſſe aſſignari.* ibid.
36. An vxor poſſit præbere Eleemoſynas Parentibus, aut filiis ex priori matrimonio indigentibus. ibid.
℞ *Æque probabiliter: Poſſe, & abſque vlla culpa, ſi maritus non ſuccurrat illis.* ibid.
37. An item poſſit vxor præbere, inſcio marito, Eleemoſynas, non ſolùm parentibus, & filiis, ſed etiam fratribus ſuis, vel ſororibus in egeſtate conſtitutis. ibid.
℞ *Probabilius: Etiam poſſe.* ibid.
38. An ſi vxor habeat bona propria, de quibus poſſit diſponere ad libitum, poſſit de illis facere extraordinarias Eleemoſynas. p.118
℞ *Vt certum: Poſſe.* ibid.
39. An vxor poſſit de bonis paraphernalibus, aut de aliis, quæ conſtante matrimonio illi per hæreditatem, aut donationem obueniunt, etiam inuito marito Eleemoſynas facere. ibid.
℞ *Vt certum: Poſſe.* ibid.
40. An vxores in Hiſpania, ſtante Iure Cæſareo, poſſint diſponere pro ſuo libito de dictis bonis paraphernalibus, & aliis, quorum habẽt dominium. ibid.
℞ *Non poſſe.* ibid.
41. An caſu, quo vxor habeat aliqua bona, de quibus ad libitum poteſt diſponere, poſſit adhuc de bonis Mariti facere moderatas Eleemoſynas, quas diximus poſſe, eo adhuc inuito, ſuprà q.23. ibid.
℞ *Adhuc poſſe.* ibid.
42. An deinde vxor, quæ alicuius rei habet dominium, & adminiſtrationem, & videt aliquem extremè patientem, poſſit tunc ex bonis Mariti illi ſubuenire. ibid.
℞ *Poſſe, ſi bona mariti aliquo iure ſunt vxori debita; aliàs non.* ibid.

§. II.

De eroganda à Clericis Eleemoſyna. ibid.

43. AN Eccleſiaſtici teneantur ſub præcepto de bonis Eccleſiaſticis facere Eleemoſynam. ibid.
℞ *Vt certum: Teneri.* ibid.
44. An Eccleſiaſtici teneantur iure diuino ſuperfluum ex redditibus Eccleſiaſticis largiri pauperibus. p.119
℞ *Vt mihi certum: Teneri iure diuino, imò & naturali, & Eccleſiaſtico.* ibid.
45. An Beneficiarius arctiùs obligetur ad dandam Eleemoſynam ex fructibus ſui beneficij, quàm laicus ex bonis ſui patrimonij. ibid.
℞ *Vt quid certum: arctius obligari.* ibid.
46. An ſummus Pontifex hoc aſtringatur præcepto, & teneatur ſuperfluum ex ſuis Eccleſiaſticis redditibus largiri pauperibus. ibid.
℞ *Vt mihi certum: Teneri.* ibid.
47. An Clericus, non ſolùm ex fructibus ſui beneficij, verùm ex bonis patrimonialibus, aut quaſi, arctiùs obligetur ad dandam Eleemoſynam, quàm laicus ex bonis ſui patrimonij. ibid.
℞ *Quod non.* ibid.

48. An

48. An clericus poſſit ex bonis patrimonialibus, aut quaſi conſanguineos ditare, & ad altiorem ſtatum promouere. ibid.
℞ *Vt certum, Quod ſic.* ibid.
49. An clericus, qui bona patrimonialia, aut quaſi patrimonialia, in ſuam ſuſtentionem inſumit, poſſit illa compenſare ex redditibus ſui beneficij, & ex illis tantundem in vſus, quos voluerit, inſumere. ibid.
℞ *Poſſe.* ibid.
50. An etiamſi clericus beneficiarius, bona patrimonialia, aut aliquos fructus eorum in eleemoſynas, aut alia pia opera conſumpſit, poſſit tantundem de redditibus beneficij accipere, & diſponere de illis, ſicut de bonis patrimonialibus. p. 120
℞ *Poſſe etiam.* ibid.
51. An ſi Beneficiarius, parcè viuendo, minus conſumat de fructibus ſui beneficij, quàm cōſumere poſſet in ſuam congruam ſuſtentationem, poſſit de huiuſmodi fructibus ſic reſeruatis diſponere, ac de bonis patrimonialibus. ibid.
℞ *Poſſe.* ibid.
52. An Beneficiarius cum portione ſuæ congruæ ſuſtentationis poſſit computare totum, quo amplius eſt dignus, vt id expēdere poſſit in quę voluerit. ib.
℞ *Poſſe.* ibid.
53. An Beneficiarij teneantur eam partem fructuum beneficiorum, quæ non eſt congruæ ſuſtentationi neceſſaria, ſed ſuperflua, in Eleemoſynas, aut in alia opera pietatis ſub mortali expendere. ibid.
℞ *Vt quid certum Teneri.* ibid.
54. An ſolùm iure poſitiuo Eccleſiaſtico teneantur ſub mortali Beneficiarij, quæ ſibi ſuperſunt congruæ ſuſtentationi, in pauperes, pioſque vſus inſumere. ibid.
℞ *Vt ferè certum: Quod non, nam etiam tenentur iure naturali, & diuino.* ibid.
55. An immunis à mortali maneat Beneficiarius, qui ex fructibus beneficij ſuæ ſuſtentationi ſuperfluis, aliquid leuis materiæ in vanos vſus expendit. p. 121
℞ *Vt certum: Quod ſic.* ibid.
56. An ſi Beneficiarius tertiam, aut quartam partem beneficij fructuū, cōgruæ ſuſtētationi ſuperfluentium in vanos vſus expendat, peccet mortaliter. ib.
℞ *Quod ſic.* ibid.
57. An poſſit aſſignari certa, ac determinata quantitas pro congrua cuiuſque Beneficiati ſuſtentatione. ibid.
℞ *Vt certum (quidquid alij dicant,) Non poſſe.* ibid.
58. An quo Beneficiarius eſt nobilior, & doctior, eo plus illi pro congrua ſuſtentatione ex fructibus beneficij ſit aſſignandum. ibid.
℞ *Vt longe probabilius, Quod ſic.* ibid.
59. An deinde pro qualitate beneficij, & quantitate redditũm, plus pro competenti ſuſtentatione, Beneficiato eſt aſſignandum. ibid.
℞ *Etiam eſſe plus aſſignandum.* ibid.
60. An nomine congruę ſuſtentationis, quam Beneficiarij ex fructibus Eccleſiæ ſibi poſſunt deducere, veniant neceſſaria ad ſui ſtatus, & familiæ honorabilem ſuſtentationem. p. 122
℞ *Vt certum, Quod hæc omnia veniunt.* ibid.
61. An nomine congruæ ſuſtentationis, veniant etiā neceſſaria ad exhibenda aliqua moderata conuiuia amicis, & conſanguineis ipſius Beneficiati. ibid.
℞ *Vt certum, Venire etiam.* ibid.
62. An deinde nomine congruæ ſuſtentationis, veniant donationes remuneratoriæ, quas Beneficiarius ob aliqua bona accepta alicui facit. ibid.
℞ *Vt certum: Adhuc venire.* ibid.
63. An non ſolùm donationes remuneratoriæ, verum etiam liberales moderatæ, veniant nomine congruæ ſuſtentationis. ibid.
℞ *Probabilius: Etiam venire.* ibid.
64. An licitum ſit Beneficiario plus ex fructibus beneficij remunerare, quàm valet donum prius aceptum. ibid.
℞ *probabilius: Eſſe illi licitum.* ibid.
65. An Clericus habens filias illegitimas poſſit illis, ex fructibus beneficij, alimenta, & dotes prouidere, ſi indigeant. ibid.
℞ *Vt certum: Poſſe.* ibid.
66. An etiam caſu, quo dictus Clericus habeat alia bona propria, vnde poſſet alimenta, & dotes filiabus propriis, aut ſpuriis præbere, poſſet nihilominus ex fructibus beneficij hæc illis tradere. p. 123
℞ *Vt ferè mihi certum, Tunc non poſſe.* ibid.
67. An liceat Clerico filias ſpurias adeo dotare, ac ſi legitimæ eſſent. ibid.
℞ *Vt certum: Quod non.* ibid.
68. An poſſit Clericus ex redditibus ſuperfluis beneficij aliquam medio crem quantitatem, ad proprias neceſſitates euenturas reſeruare. ibid.
℞ *Poſſe ad proprias euenturas probabiliter.* ibid.
69. An poſſit Clericus ex redditibus beneficij ſuperfluis ſuſtentare conſanguineos in ſtudio, etiamſi patrimonialia bona habeat. ibid.
℞ *Vt certum: Poſſe, ſi pauperes ſint.* ibid.
70. An etiamſi Conſanguinei, aut nepotes non indigeant, eo quòd Patres diuites habeant, poſſit nihilominus dictus Clericus illos ex redditibus beneficij in ſtudio altere. ibid.
℞ *Poſſe adhuc, ſi patres nolint illis ſuccurrere; ſecus alias.* p. 124
71. An Clerici ex redditibus beneficij ſuperfluis poſſint ſuis Conſanguineis pauperibus cōdonare id, quo ad ſui ſtatus ſuſtentationem indigent. ibid.
℞ *Vt certum: Poſſe.* ibid.
72. An poſſint Clerici ex ſuperfluis Eccleſiaſticis redditibus, paulo plus ſuis Conſanguineis pauperibus, quàm aliis egenis largiri. ibid.
℞ *Poſſe.* ibid.
73. An ſi Clericus humili loco natus, eleuetur ad magnam dignitatem, poſſit ſuis Conſanguineis de redditibus Eccleſiaſticis ſuperfluis, competentem ſuſtentationem augere. ibid.
℞ *Poſſe.* ibid.
74. An Epiſcopus, vel alius quilibet Eccleſiaſticus, etiam ditiſſimus, ſatisfaciat ſuæ obligationi, ſi ſeclusis neceſſitatibus grauibus eroget in communibus neceſſitatibus quartam partem omnium redditũm Eccleſiaſticorum; vel ſaltem dimidium eius, quod remanet poſt congruam ſuſtentationem. ibid.
℞ *Vt longe multo probabilius, imò vt mihi certum, Quod minimè ſatisfaciat.* p. 125
75. An Beneficiati integrum dominium acquirant ſuorum Eccleſiaſticorum redditũm, & præcipuè illorum, qui ſuam congruam ſuſtentationem excedunt. ibid.
℞ *Benignius: Quod ſic, dummodo non ſint Regulares.* ib.
76. Ac Clerici Beneficiarij, ſi redditus qui ſuæ congruæ ſuſtentationi ſuperſunt, pauperibus non exhibeant, non ſolùm peccent mortaliter, ſed etiam teneantur ad reſtitutionem. p. 126
℞ *Quod ſic.* ibid.
77. An etiam Penſionarij, ſeu qui habent penſiones deductas ex bonis Eccleſiaſticis, habeant eandem obligationem, ac Beneficiarij, expendendi ſuperflua

fluа in pauperes, aut in alia opera pia. ibid.
℞ *Quod negatiuam ſententiam poſſit quis, vt benigniorem ſequi.* ibid.
78. An Commendatarij D. Iacobi, Calatrauæ, Alcantaræ & D. Ioannis, teneantur expendere in pauperes, aut in alia opera pia reſiduum ex congrua ſuſtentatione. ibid.
℞ *Probabilius: Non teneri.* ibid.
79. An ille, cui datum eſt beneficium aliquod in Commendam, teneatur dare in vſus pios, quod ſuæ ſuſtentationi ſupereſt. ibid.
℞ *Vt certum, Teneri.* p.127
80. An Beneficiarij, ſeu Canonici, teneantur ſuperfluum diſtributionum, quæ illis dantur, ob præſentiam in choro, vel alio miniſterio, in pauperes, aut alios pios vſus expendere. ibid.
℞ *Probabilius: Non teneri.* ibid.
81. An ex fructibus Capellaniæ, non collatiuæ, ſed amouibilis ad nutum, teneatur Capellanus expendere ſuperfluum ſuæ congruæ in vſus pios. ibid.
℞ *Vt certum: Non teneri.* ibid.
82. An ſaltem de fructibus Capellaniæ collatiuæ, & inamouibilis teneatur Capellanus expendere ſuperfluum in vſus pios. ibid.
℞ *Æque probabilius: Adhuc non teneri.* ibid.
83. An Religioſi aſſumpti ad aliquod beneficium ſæculare, vel regulare, ad nutum amouile, ſint verè domini reddituum beneficij, & poſſint de illis diſponere, ac alij Clerici beneficiati ſæculares. ibid.
℞ *Vt certum: Quod non.* ibid.
84. An ſaltem dicti Religioſi ſint verè domini talium reddituum, & poſſint de illis diſponere, ac alij clerici Beneficiati ſæculares, caſu quo aſſumpti ſint ad beneficium perpetuum, & non amouibile. p.128
℞ *Vt longe. probabilius, Nec in hoc caſu eſſe veros dominos.* ibid.
85. An ad minus Religioſi ad ſtatum Epiſcopalem aſſumpti, habeant dominium reddituum Eccleſiaſticorum, & poſſint diſponere de illis, ac alij Epiſcopi ſæculares. ibid.
℞ *Vt longe multo probabilius, quod minime dominium habeant.* ibid.

§. III.

De eroganda à Regularibus Eleemoſyna. ibid.

85. AN Regularibus ſit interdictum, aliquas facere Eleemoſynas. ibid.
℞ *Vt certum: Quod non.* p.129
87. An liceat Religioſo cum tacita licentia ſuperioris, aliquam eleemoſynam elargiri. ibid.
℞ *Licere.* ibid.

DISPVTATIO II.

Ex quibus bonis facienda ſit Eleemoſyna. pag. 129

Q.1. AN ex propriis facienda ſit Eleemoſyna. ibid.
℞ *Vt quid certum, quod per ſe loquendo, ſic.* ibid.
2. An vt licitè Eleemoſyna fiat, ſufficiat quod bona ſint propria. ibid.
℞ *Quod abſolute non ſufficit.* ibid.
3. An ſaltem in caſu extremæ neceſſitatis liceat cuilibet ex bonis alienis Eleemoſynam facere extremè patienti. ibid.
℞ *Vt certum, licere cuilibet, ſi alia ipſe, qui ſuccurrit, bona propria non habeat.* ibid.
4. An ſi apud aliquem ſint aliena bona, & propria, poſſit extremè indigenti ſubuenire ex alieno, reſeruatis propriis. ibid.
℞ *Vt certum: Non poſſe.* ibid.
5. An qui habendo propria bona, aliena ſurriperet, vt extremè indigenti daret, teneretur ad reſtitutionem. ibid.
℞ *Vt longe probabilius: Teneri.* pap.130
6. An Hæretici, aut qui commiſerunt crimen læſæ Maieſtatis, poſſint ante criminis declarationem, Eleemoſynam dare pauperibus, etiam circa extremam neceſſitatem. ibid.
℞ *Probabilius, Poſſe, dummodo id non faciant in fraudem Fiſci.* ibid.
7. An ex bonis vſura comparatis, poſſit quis eleemoſynam dare. ibid.
℞ *Poſſe, concurrentibus quibuſdam conditionibus.* ibid.
8. An qui ludendo lucrifacit, poſſit ex lucro Eleemoſynam largiri, ſi pecuniam ludo expoſitam fuerat furatus. ibid.
℞ *Poſſe.* ibid.
9. An Meretrix ex his, quæ quæſtu meretricio acquirit, poſſit eleemoſynam dare. pag.131
℞ *Vt certum: Poſſe.* ibid.
10. An liceat dare Eleemoſynam ex bonis obnoxiis reſtitutioni; veluti, furto, aut rapina ablatis, ibid.
℞ *Quod non liceat, niſi tali caſu, &c.* ibid.
11. An ex acquiſitis ob aliquam illicitam actionem jam exercitam, vt ob homocidium patratum, aut iniuſtam ſententiam, poſſit quis facere Eleemoſynam. ibid.
℞ *Poſſe.* ibid.

DISPVTATIO V.

De his, quibus danda ſit Eleemoſyna. pag.131

Q.1. AN ſolum pauperibus danda ſit Eleemoſyna. ibid.
℞ *Vt certum, Quod ſolum.* ibid.
2. Quotuplex ſit pauperum genus. ibid.
℞ *Quod triplex, alij inuoluntarij, alij voluntarij plane, & alij inuoluntarij ſecundum ſe.* ibid.
3. An non ſolum pauperibus primi, ſed etiam ſecundi generis, nempe Religioſis, danda ſit Eleemoſyna. ibid.
℞ *Pluſquam certum, Quod ſic.* ibid.
4. An ſit danda Eleemoſyna patientibus neceſſitatem, non ob amorem virtutis, ſed ob otium, tædiumque laboris; quales ſunt vagabundi. pag. 132
℞ *Quod minime ſit eis danda communiter.* ibid.
5. An expediat vnicuique examinare; an mendici occurrentes, ſint verè pauperes; an vero vagabundi. ibid.
℞ *Quod non.* ibid.
6. An Pauperibus male viuentibus danda ſit Eleemoſyna. ibid.
℞ *Dandam eſſe, non tamen quà tales ſunt.* ibid.
7. An etiam inimicis, quamuis propriis, ſit elargienda Eleemoſyna. ibid.

℞ Vt

℞ *Vt certum : quod ſic , niſi tali,vel tali caſu.* ibid.
8. An etiam Hoſtibus Reipublicæ , ſaltem extremè indigentibus , danda ſit Eleemoſyna. ibid.
℞ *Quod non.* ibid.
9. An danda ſit Eleemoſyna homini auaro indigenti , eo quod nihil ex ſuo velit inſumere , quo ſuæ neceſſitati ſubueniat. ibid.
℞ *Vt certum : Non eſſe ex præcepto dandam.* ibid.
10. An peccet grauiter,qui paupertate ficta petit, ac recipit Eleemoſynas. ibid.
℞ *Vt certum : Quod ſic.* ibid.
11. An recipiens eleemoſynam magnam , aut extraordinariam , ſimulans paupertatem , teneatur ad illius reſtitutionem. ibid.
℞ *Probabilius : Teneri.* ibid.
12. An etiam ille,qui ſimulans paupertatem modicas Eleemoſynas recipit , teneatur quoque ad illas reſtituendas. ibid.
℞ *Probabiliter : Tunc non teneri.* ibid.
13. An Eleemoſyna data vero pauperi , qui tamen fingit ſe Sanctum , aut cognatum eius,à quo illam petit , ſit valida. p.134
℞ *Quod ſit.* ibid.
14. An pauper , qui ſolum pigritiæ , aut cupiditatis cauſa, Eleemoſynam poſcit ; peccet mortaliter, & teneatur ad reſtitutionem. ibid.
℞ *Quod non , ſi alias vere ſit pauper.* ibid.
15. An ſi pauper aſtans oſtio diuitis , vel monaſterij, expectans Eleemoſynam, dicat alteri pauperi accedenti ; iam eſſe datam , cum re vera non ſit , teneatur ad reſtitutionem. ibid.
℞ *Probabilius : Quod non.* ibid.
16. An teneatur ad aliquid reſtituendum pauper ille , qui vltra modum eiulatibus, & clamoribus ſuam neceſſitatem exagerat. ibid.
℞ *Quod non.* ibid.
17. An peccet mortaliter , & teneatur ad reſtitutionem pauper ille,qui petit, & accipit Eleemoſynas, poſtquam iam ſufficientem victum , per illas acquiſitum habet. ibid.
℞ *Quod ſic.* ibid.
18. An licitè poſſit petere, & accipere Eleemoſynas, tanquam pauper , qui filias habet nubiles , quas commodè dotare non poteſt : habet tamen neceſſaria ad vitam ſuam , & filiarum ſuſtentandam. ibid.
℞ *Probabiliter : Quod ſic.* ibid.
19. An ſit licitum,diuites emendicare, vt Eleemoſynas erogent pauperibus. ibid.
℞ *Vt certum : Quod ſic.* ibid.
20. An item, ſi quis diues obligetur aliquem pauperem alere poſſit, nihilominus pro illo Eleemoſynam petere. p.135
℞ *Non poſſe.* ibid.
21. Au Pater , vel frater diuites poſſint Eleemoſynam colligere pro filio , vel ſorore pauperibus. ibid.
℞ *Quod non.* ibid.
22. An Eremitæ , qui alicui ſeruit Eccleſiæ , liceat viuere ex Eleemoſynis ipſius Eccleſiæ. ibid.
℞ *Licere.* ibid.
23. An Eleemoſyna facta pauperi ſimulato , reſtituenda ſit donatori , an verò aliis pauperibus. ibid.
℞ *(Quidquid alij ſentiant) quod vtique poſſit.* ibid.
24. Quid nomine pauperis veniat , cui data pauperi ficto poſſint reſtitui. ibid.
℞ *Quod veniunt perſonæ egentes , Eccleſia , xenodochia, Monaſteria,&c.* ibid.
25. An ſi quis habeat à Teſtatore poteſtatem diſtribuendi aliquam pecuniam in pauperes , poſſit vnico pauperi totam illam donare. ibid.
℞ *Quod non.* ibid.
26. An ſi Teſtator determinatos pauperes eligat, vt inter illos diſtribuatur certa Eleemoſyna , poſſit executor illam aliis pauperibus donare. p.136
℞ *Non poſſe.* ibid.
27. An qui Eleemoſynam accipit in pauperes diſtribuendam, poſſit ſibi, ſuiſque,ſi verè pauperes ſint, partem illius applicare. ibid.
℞ *Vt mihi certum : Poſſe.* ibid.
28. An ſit aliquis ordo tenendus in Eleemoſyna pauperibus eroganda. ibid.
℞ *Vt certum : Quod ſic.* ibid.
29. Quando Eleemoſyna omnibus fieri non poteſt, quinam debeant aliis preferri. ibid.
℞ *Quod illi , qui maiori neceſſitate laborant , &c.* ibid.
30. Quinam in extrema neceſſitate præferendi ſunt aliis. ibid.
℞ *Quod non poteſt ſummatim reſolui.* Legatur. ibid.

TRACTATVS VI.

De Correctione fraterna. p.137

DISPVTATIO PRIMA.

De quidditate,& præcepto Correctionis fraternæ. pag.137

QVÆST.I. QVID ſit correctio fraterna. ibid.
℞ *Quod eſt admonitio proximi,qua nitimur eum a peccato reuocare.* ibid.
2. An ſit præceptum de Correctione fraterna. ibid.
℞ *De fide certum : Eſſe.* ibid.
3. An præceptum huiuſmodi correctionis ſit naturale, diuinum , & humanum. ibid.
℞ *Tanquam certum, Quod ſit.* ibid.
4. An Correctionis præceptum obliget non ſolùm Chriſtianos , verùm etiam Infideles. ibid.
℞ *Vt certum , omnes obligare.* ibid.
5. An hoc præceptum obliget ex genere ſuo ad mortale. ibid.
℞ *Vt certum : Quod ſic.* ibid.
6. An præceptum correctionis obliget ſemper, & pro ſemper. p.138
℞ *Vt certum : Quod non.* ibid.
7. Quot debent conditiones concurrere,vt hoc præceptum aſtringat. ibid.
℞ *Quod ad minus, quatuor.* ibid.

DISPVTATIO II.

De conditionibus, quibus concurrentibus, obligat Correctionis præceptum. p.138

§. I.

De prima conditione, quæ eſt certa peccati cognitio. ibid.

Q. 1. AN vt obliget Correctionis præceptum, ſit neceſſaria cognitio probabilis, ſeu certitudo moralis, peccati mortalis proximi. ibid.

℞ *Vt certius multo, ac probabilius: Quod ſic.* ibid.

2. An qui per auditum, vel per rumorem, aut per ſigna dubia, ſcit crimen graue fratris, teneatur illum corrigere. ibid.

℞ *Vt multo probabilius: Quod non.* ibid.

3. An quando peccatum poteſt redundare in præiudicium tertij, ſufficiat dubia cognitio illius, ad corrigendum. ibid.

℞ *Sufficere.* ibid.

4. An peccatum mortale omnino præteritum, & per pœnitentiam deletum, ſit materia neceſſaria correctionis. ibid.

℞ *Vt certum: Quod non.* ibid.

5. An ſaltem peccatum mortale præteritum omnino, ſed non deletum per dolorem, ſit materia neceſſaria Correctionis. ibid.

℞ *Probabilius, non eſſe materiam neceſſarium, niſi caſu, quo timeatur prudenter, non fore corripiendum proximum ſuo tempore.* p.139

6. An excuſetur quis à correctione, ex eo, quod proximus ex ignorantia vincibili peccet. ibid.

℞ *Vt certum: Non excuſari.* ibid.

7. An ſaltem à correctione, vel monitione quis excuſetur, ex eo quod proximus ex ignorantia inuincibili legem offendat. ibid.

℞ *Quod alij negant, affirmant alij: ego autem diſtinguendo Reſoluo per ſex concluſiones.* Legantur. ibid.

8. An Prælati Religionum teneantur Religioſorum venialia, ſi occulta ſint, ſub mortali corrigere. pag. 140

℞ *Non teneri ſub mortali.* ibid.

9. An ſaltem teneantur dicti Prælati corrigere ſub mortali peccata venialia ſuorum ſubditorum, ſi hæc ſint publica, & ob nimiam eorum licentiam, aut frequentiam, aliis ruina paratur, vel religioſa diſciplina labefactatur. ibid.

℞ *Vt certum: Teneri, & ex iuſta cauſa.* ibid.

10. An etiam Syndici, Viſitatores, & alij vices Prælatorum gerentes, teneantur, etiam ſub graui obligatione, ad corrigenda venialia, Religioni nociua ſubditorum. ibid.

℞ *Teneri etiam.* ibid.

11. An Vicarij, Superiores, Vice-Rectores, & alij, qui in abſentia Prælatorum eorum vices gerunt, teneantur etiam ex iuſtitia, corrigere ſub mortali venialia ſuorum ſubditorum, eodem modo, ac alij Prælati proprij. ibid.

℞ *Teneri eodem modo, in illorum abſentia.* ibid.

12. An Religioſus priuatus, teneatur ex miſericordia vitare, & corrigere venialia communitati, aut aliis notabiliter nociua. pag. 141

℞ *Quod per ſe, vere teneatur; per accidens rarò.* ibid.

13. An iudices, ac Magiſtratus teneantur etiam ſub mortali, expellere à Republica peccata venialia. ibid.

℞ *Teneri expellere ſub mortali, licet non omnia, ſed illa, quæ rempublicam valde conturbant.* ibid.

14. An extra Aſſignatos caſus, ſit obligatio ſub veniali, corripiendi proximum, in occaſione peccandi venialiter conſtitutum. ibid.

℞ *Probabilius: Quod non.* ibid.

§. II.

De ſecunda conditione, quæ eſt, vt ad ſit ſpes emendæ fratris, qui corripiendus eſt. ibid.

15. AN vt obliget correctionis præceptum, requiratur, vt adſit ſpes fructus, aut emendæ fratris. ibid.

℞ *Vt certum: Quod ſic.* ibid.

16. An teneatur quis correctionis præcepto, caſu quo non habeat ſpem fructus illico colligendi. ibid.

℞ *Vt certum: Teneri.* ibid.

17. An caſu, quo ex prima, & ſecunda ac tertia correctione, quis non videat emendam fratris correcti, teneatur quarto corrigere, ſi ex hac repetita correctione ſperet emendam illius. ibid.

℞ *Probabilius: Poſſe, ſed non teneri.* ibid.

18. An vt correctio obliget, requiratur quod ſpes fructus ſit certa. ibid.

℞ *Vt certum: quod non: nam ſatis eſt, vt ſit probabilis.* ibid.

19. An ſi quis probabiliter credat, nihil effecturum per correctionem, teneatur illam apponere. ibid.

℞ *Non teneri.* ibid.

20. An quando quis dubius eſt, an correctio nocitura vel profutura ſit, poſſit illam omittere. ibid.

℞ *Probabilius: Quod non ſolùm poſſit, ſed & teneatur illam omittere.* p.143

21. An ſaltem teneatur ad correctionem, qui licèt habeat dubiam ſpem emendationis, probabiliter tamen putat, quod correctio non nocebit corripiendo. ibid.

℞ *Tunc teneri.* ibid.

22. An cum æquali probabilitate, quod correctio oberit, aut proderit, teneatur quis à correctione abſiſtere. ibid.

℞ *Probabilius: Non teneri à correctione abſtinere, ſed poſſe licite vel correctionem adhibere, vel illam omittere.* ibid.

23. An in extremo vitæ periculo, quando probabiliter creditur frater moriturus in mortali, tunc debeat fieri correctio, etiam in dubio, an ſit profutura, an nocitura. ibid.

℞ *Vt certum: Tunc debere fieri.* ibid.

24. An ſit omittenda correctio, ex qua probabiliter ſperatur fructus; ſi ex illa, in eo, qui corrigitur, aliqua triſtitia, aut aliud leue damnum ſequatur. ibid.

℞ *Vt certum: Non eſſe omittendam.* ibid.

§. 2

§. III.

De tertia conditione, quæ eſt opportunitas temporis, & perſonæ. p. 144

15. AN excuſetur quis à correctione ſtatim facienda, ſi ſperet aliud tempus magis opportunum, in quo fructuoſius eſt proximus corrigendus. ibid.

℞ *Tanquam certum: Excuſari.* ibid.

26. An liceat cuipiam differre correctionem in aliud opportunius tempus, caſu quo illo intermedio proximus graue aliquod admiſſurus ſit peccatum. ibid.

℞ *Quod licet alij affirment, alij vero negent: diſtinctius dico, quod non liceat differre, ſi credat fratrem quem corrigit, non amplius peccaturum: ſecus ſi oppoſitum probabiliter credat.* ibid.

27. An teneatur quis ad proximum corrigendum, ſi certò, aut ſaltem probabiliter credat, vel ſperet, ab alio, vel à ſemetipſo eſſe corrigendum. ibid.

℞ *Non teneri.* ibid.

§. IV.

De quarta conditione correctionis, quæ eſt vt fiat commodè. ibid.

28. AN præceptum correctionis obliget cum damno notabili ſalutis, honoris, famæ, & bonorum perſonæ priuatæ corripientis. ibid.

℞ *Vt longe multo probabilius: Non obligare talem perſonam; ſaltem circa extremam neceſſitatem.* ibid.

29. An ſaltem in caſu extremæ neceſſitatis proximi teneatur quis ad illum corrigendum, cum periculo vitæ propriæ, ſi moraliter exiſtimet certum, correctione poſita, in gratia deceſſurum; ſecus verò in mortali moriturum. p. 145

℞ *Vt certum: Teneri, ſi proximus extreme indigeat correctione.* ibid.

30. An poſſit dari caſus, in quo proximus neceſſariò egeat mea correctione ad ſuam ſalutem. ibid.

℞ *Vt Mihi certum: Poſſe dari talem caſum.* ibid.

31. Quando dentur caſus, in quibus proximus extremè, & neceſſariò, mea correctione ad ſalutem egeat. ibid.

℞ *Quod dantur in tribus euentibus:* Legantur. ibid.

32. An item extra caſum neceſſitatis teneatur Prælatus corrigere ſubditos, etiam cum diſpendio propriæ vitæ, quando ſperatur correctio profutura. ibid.

℞ *Teneri, & lege Charitatis, & iuſtitiæ.* ibid.

33. An ſaltem, excuſetur à mortali, qui ob pudorem, vel verecundiam, aut negligentiam, ſeu tepiditatem omittit correctionem. ibid.

℞ *Probabiliter: excuſari à mortali, niſi in caſibus extremæ neceſſitatis.* p. 146

DISPVTATIO III.

De Perſonis, quæ tenentur corrigere, & quæ ſunt corrigendæ. pag. 146

Q. 1. AN omnes cuiuſcumque conditionis perſonæ teneantur proximum corrigere. ibid.

℞ *Tanquam certum (quidquid Gloſſa dixerit) omnes perſonas teneri.* ibid.

2. An ſolum iuſti obligentur hoc correptionis præcepto. ibid.

℞ *Vt certum: etiam peccatores, per ſe loquendo, obligari.* ibid.

3. An Peccator publicus, & vt talis notus, obligetur ad corrigendos alios, præcipuè circa peccata, quibus ipſe eſt infectus. ibid.

℞ *Obligari per ſe, licet per accidens, regulariter deobligetur.* ibid.

4. An Prælatus, ſeu ſuperior Eccleſiaſticus, poſſit abſque peccato, in ſtatu peccati iudicialiter alium corripere. ibid.

℞ *Vt certum (quidquid aliqui dicant) poſſe.* p. 147

5. An Prælati, qui ex officio tenentur ſubditos corrigere, teneantur prius de ſuis peccatis pœnitere, vt ſic fructuoſè poſſint corripere illos. ibid.

℞ *Teneri.* ibid.

6. An etiam priuatæ perſonæ teneantur ex Charitate, proriam emendare vitam, & de ſuis peccatis pœnitentiam agere, vt ſic vtiliter poſſint corrigere indigentem. ibid.

℞ *Vt mihi certum: Non teneri, ſaltem extra caſum neceſſitatis.* ibid.

7. An ſaltem caſu, quo proximus conſtitutus in extremis, correctione indigeat, quia ſine illa in peccato decedet: teneatur tunc priuata perſona emendare vitam, vt ſic in gratia decedat proximus. ibid.

℞ *(Quidquid alij affirment, alij vero negent) caſum hunc moraliter eſſe fere impoſſibilem.* ibid.

8. An ille, qui alium ad peccatum poſitiuæ pertraxit, teneatur emendare vitam, etiam extra caſum extremum, vt eum corrigat, quem ad peccatum induxit. ibid.

℞ *Teneri, ſi putet aliter non eſſe illum corrigendum.* ibid.

9. An ſubditi teneantur ſuos Prælatos fraternè, cum opus eſt, corrigere. p. 148

℞ *Vt certum, Teneri.* ibid.

10. An vt fructuoſa ſit correctio ad Prælatos facienda, ſeruandæ ſint aliquæ conditiones. ibid.

℞ *Quod ſic, & pracipue tres.* ibid.

11. An concionatores teneantur corripere publica peccata, etiamſi credant ea committentes, non emendandos, &c. ibid.

℞ *Teneri: niſi caſu quo maiora mala timeant.* ibid.

12. An aliquando ſit licitum publicè reprehendere Prælatum. ibid.

℞ *Quod ſic.* ibid.

13. An concionatores, & iudices in mortali peccato corrigentes alios, mortaliter peccent. ibid.

℞ *Vt longe probabilius: Quod non.* ibid.

14. An Meretricibus, vſurariis, & aliis peccatoribus publicis adhibenda ſit correctio ex præcepto. ibid.

℞ *Vt certum, Quod ſic.* ibid.

DISPV

DISPVTATIO IV.

De Ordine, quo facienda ſit correctio fraterna peccati occulti. p.149

Q.1. AN correctio fraterna peccati occulti, ſit facienda eo ordine, quem Chriſtus Dominus in Euangelio, Matth. 18. præſcripſit. ibid.
℞ *Vt certum: ſic faciendam eſſe.* ibid.
2. An dictus ordo in correctione peccati occulti adhibendus, cadat ſub præcepto naturali. ibid.
℞ *Vt certum: Quod ſic.* ibid.
3. An etiam prædictus ordo in correctione ſeruandus, ſit à Chriſto Domino præceptus. ibid.
℞ *Vt longe probabilius, Quod ſic.* ibid.
4. An ad correctionem adhibendam teneatur quis prius adhibere vnum teſtem, quàm duos. ibid.
℞ *Non teneri: ſed poſſe ambos ſimul.* ibid.
5. An ad corrigendum fratrem poſſit quis plures, quam duos teſtes adhibere. ibid.
℞ *Vt longe probabilius: Non poſſe.* ibid.
6. An teſtes, qui ad correctionem adhibendi ſunt, debeant eſſe ex his, qui norunt crimen fratris. p.150
℞ *Quod ſic.* ibid.
7. An ad correctionem peccati vni tantum noti, ſint adhibendi teſtes iuxta præfatum Chriſti ordinem. ibid.
℞ *Quod multi affirmant: alij contrà negant: omnes probabiliter.* ibid.
8. Quot, & quales ſint cauſæ inducendi teſtes. ibid.
℞ *Quod tres, &c.* ibid.
9. An renunciari poſſit ab aliquo, vt ſecum hic ordo correptionis ſeruetur, quando alias ex præcepto diuino ſeruandus erat. ibid.
℞ *Tanquam certum (quidquid alij dicant) Poſſe.* ibid.
10. An prædictus ordo in correctione ſeruandus, ſemper cadat ſub præcepto. ibid.
℞ *Quod non.* ibid.
11. An immediata delatio ſecreti criminis ad Prælatum, poſſit aliquando eſſe neceſſaria, aut de præcepto. p.151
℞ *Vt mihi planum: Poſſe aliquando.* ibid.
12. An ſi quis ſperet, delinquentem emendandum eſſe per ſuam monitionem, licet non tam bene, quam per Prælatum, tunc poſſit Prælatum immediate adire. ibid.
℞ *Quod non.* ibid.
13. An ſi quis exiſtimet, ſuam correctionem nec coram teſtibus eſſe profuturam, vel non adſint teſtes idonei, eo quòd timeat eos peccatum reuelaturos, poſſit tunc Prælato immediate delictũ deferre. ibid.
℞ *Poſſe.* ibid.
14. An quando peccatum eſt notorium notorietate facti ſit ſeruandus ordo in correctione faciendus. ibid.
℞ *Quod non.* ibid.
15. An in peccatis carnalibus poſſint procedere Religioſi ad immediatam denunciationem Prælato, vt patri. p.152
℞ *Poſſe.* ibid.
16. An peccata carnalia in Religionibus, dici debeant, & ſint contra bonum commune. ibid.
℞ *Probabilius: Quod ſic.* ibid.
17. An Religioſorum peccata occulta carnalia, denuncianda ſint Prælato, vt iudici, abſque præuia correctione fraterna. ibid.
℞ *Quod licet alij affirment, negent alij, & omnes probabiliter, magis tamen placeat negare de aliquibus, affirmare de aliis.* ibid.
18. An ſi in noſtra Religione occurrat (quod Deus auertat) aliquod peccatum carnale ſecretò admitti, poſſit denunciari Prælato, vt iudici, non præmiſſa monitione. ibid.
℞ *Poſſe in omnibus caſibus, in quibus in aliis Religionibus peccata oculta carnalia denunciari poſſunt.* p.153.

TRACTATVS VII.

De Cultu, & Adoratione Dei, & Sanctorũ. In primum Præceptum Decalo. Non habebis Deos alienos, coram me. p.153

DISPVTATIO I.

De cultu, & Adoratione Dei. p.153

QVÆST.1. QVID vox *Adoratio* ſignificat. ibid.
℞ *Quod ſignificat actum reuerentiæ, qui debetur ſuperioribus, veluti Deo, Angelis, &c.* ibid.
2. Quanam ratione adoratio definiatur. ibid.
℞ *Quod ſic: Eſt ſubmiſſio, & cognitio excellentiæ perſonæ adoratæ, ex affectu illam ſic recognoſcendi.* ibid.
3. Quotuplex eſt adoratio. ibid.
℞ *Quod multiplex. Nam alia eſt interna, externa alia. Rurſus adoratio, alia eſt Latria; alia Hyperdulia, & alia Dulia. Deinde, alia eſt abſoluta, & alia reſpectiua, &c.* ibid.
4. An omnis externa adoratio ſit per ſe adiaphora, ſeu indifferens, vt poſſit tam Deo, quàm creaturis exhiberi. p.154
℞ *Quod ſic.* ibid.
5. An adoratio à tribus Theologicis virtutibus diſtinguatur. ibid.
℞ *Vt certum: Quod ſic.* ibid.
6. An detur præceptum colendi, & adorandi Deum. ibid.
℞ *Vt certum: dari, & eſſe diuinum, & naturale.* ibid.
7. An dictum præceptum colendi Deum ſit negatiuum, & ſimul poſitiuum. ibid.
℞ *Vt certum: vtrumque eſſe.* ibid.
8. An præceptum negatiuum non adorandi Deum alienum, obliget ſemper, & pro ſemper. p.155
℞ *Vt quid certiſſimum; Quod ſic.* ibid.
9. An præceptum affirmatiuum diuinum, & naturale adorandi Deum, obliget indirecte in aliquo determinato tempore. ibid.
℞ *Obligare.* ibid.
10. An præceptum naturale, & diuinum colendi, & adorandi Deum, etiam obliget directe, & per ſe, pro aliquo determinato tempore. ibid.
℞ *Probabilius: Etiam per ſe & directe obligare, pro aliquo determinato tempore.* ibid.
11. Quo tempore obliget directe, & per ſe, præceptum colendi, & adorandi Deum. ibid.
℞ *Probabilius: Obligare, & ſolum temporibus, quibus obligant præcepta Fidei, ſpei, & charitatis.* ibid.
12. An colendi Deum præcepto poſſit fieri ſatis exercitio

exercitio actuum virtutum Fidei, Spei, & Charitatis. ibid.

℟ *Quod ſic.* ibid.

13. An detur præceptum Eccleſiaſticum adorandi Deum publicè, & pro quo tempore obliget; & quibus actionibus impleatur. ibid.

℟ *Dari; & obligare omnibus diebus feſtis; & adimpleri auditione Miſſæ.* ibid.

14. An nunc detur locus determinatus diuino, aut naturali iure, in quo homines Deum adorare debeant,& teneantur. p.156

℟ *Vt certum: Quod non.* ibid.

15. An ſaltem, iure Eccleſiaſtico,aſſignetur locus,in quo homines Deum adorare debeant. ibid.

℟ *Quod ſic.* ibid.

16. An nunc aptius Deum verſus Orientem adoremus, oremuſque, quàm olim verſus Occidentem Iudæi orabant. ibid.

℟ *Vt certum: Quod ſic.* ibid.

17. An Deus ſolus primò, & per ſe, & ratione ſui, ſit per latriam, hoc eſt, per adorationem ſupremam,adorandus. ibid.

℟ *Tanquam certum: Quod ſolus ipſe.* ibid.

18. An vna perſona SS. Trinitatis, poſſit diſtinctè, ab aliis adorari. ibid.

℟ *Vt certum: Poſſe ,dummodo alia diuina Perſona, expreſſe non excludantur.* ibid.

19. An Chriſtus,Deus,& homo,ſit etiam per ſe, & ratione ſui adorandus adoratione latriæ. ibid.

℟ *Tanquam certum: Quod ſic.* ibid.

20. An Humanitas Chriſti, provt coniuncta eſt diuino verbo,debeat adorari eadem latria, qua adoratur ipſum verbum. ibid.

℟ *Vt quid certiſſimum: debere adorari eadem latria, non tamen per ſe,ſed ratione coniunctionis cum perſona diuina.* ibid.

21. An Humanitas Chriſti, conſiderata in nuda natura, per ſe, ſeu provt abſtracta ab hypoſtaſi, ſit etiam adoranda latriâ. p.157

℟ *Vt certum: Quod non.* ibid.

22. An Sanctiſſimum Euchariſtiæ Sacramentum ſit ratione ſui adorandum per latriam. ibid.

℟ *Vt certum: Quod ſic.* ibid.

23. An Euchariſtiæ Sacramentum poſſit abſolute adorari per latriam,nulla addita conditione. ibid.

℟ *Quod licet alij negent,alij vero affirment, ego abſolute concedo,poſſe abſolute adorari.* ibid.

24. An caro,vel ſanguis, qui aliquando miraculosè in ſpeciebus Euchariſtiæ apparet, ſit adoratione latriæ adorandus. ibid.

℟ *Probabilius: Quod ſit.* ibid.

25. An in triduo mortis Chriſti adorari poſſet eius corpus per latriam. ibid.

℟ *Vt certum: Quod poſſet, imò & deberet.* ibid.

26. An etiam Sanguis Chriſti, in triduo eiuſdem mortis, adorari per latriam deberet. ibid.

℟ *Vt mihi certum: Quod etiam deberet.* ibid.

27. An omnes res inanimatæ, quæ Chriſtum Dominum attigerunt, vt Claui, lancea, ſpongia, ſpinæ, flagella,Crux,& alia huiuſmodi,latria coli debeant. p.158

℟ *Abſolute: Quod ſic.* ibid.

28. An etiam omnes res animatæ,quæ Chriſtum Dominum ignominiosè tetigerunt, vt impiæ manus alapas infligentium, flagellantium, & crucifigentium Chriſtum,ſint adorandæ latria. ibid.

℟ *Vt quid certiſſimum: Nec latria,nec vlla alia adoratione eſſe adorandas: ſed potius execrandas.* ibid.

29. An ſaltem ſint adorandæ latria res animatæ,quæ Chriſtum piè, & religiosè tetigerunt, vt Apoſtoli,&c. ibid.

℟ *(Quidquid communiter negent Doctores) quod licet poſſint latria adorari, non tamen debeant.* ibid.

30. An ad minus, Beatiſſ. Virgo poſſit adorari per latriam, ratione coniunctionis cum Chriſto eius Filio. ibid.

℟ *Contra communem: Quod poſſit,ſed non debeat,ob aliqua inconuenientia inde ſequentia.* ibid.

31. An eodem cultu latriæ, quo ipſa Crux, in qua Chriſtus pependit, reliquæ Cruces venerari debeant. p.159

℟ *Vt certum: Quod ſic.* ibid.

32. An ſicut quælibet Crux, cuiuſlibet ſit materiæ, cultu latriæ venerari debet: ſic etiam claui, lancea,flagella, Corona ſpinea, ex qualibet materia nouiter confecta ad ſignificanda relata inſtrumenta paſſionis, eodem cultu latriæ, ac ipſa exemplaria, coli poſſint. ibid.

℟ *Quod licet alij negent,alij vero affirment,ego autem dico: poſſe,ſi dicta inſtrumenta efformata ſint ad repræſentandum Chriſtum paſſum: ſecus,ſi ad ſignificanda alia inſtrumenta inanimata Paſſionis.* ibid.

33. An ſi dæmon, ſub imagine Crucifixi appareat, adorari poſſit talis imago abſolute, & ſine vlla conditione. ibid.

℟ *Quod non.* ibid.

34. An homo, provt eſt ad imaginem Dei factus, poſſit latria adorari. p.160

℟ *Quod alij affirmant, alij vero negant. Ego autem dico, quod licet poſſit, non debeat.* ibid.

35. An Nomina Sacra Dei, ſeu Ieſu-Chriſti, aut Mariæ, &c. ſint verè, & proprie adoranda. ibid.

℟ *Vt fere certum,vere,& proprie eſſe adoranda adoratione reſpectiua.* ibid.

DISPVTATIO II.

De Adoratione debita Sanctis Angelis, & Hominibus Canonizatis, & Beatificatis. ibid.

Q.1. AN Sancti Angeli adorari poſſint. ibid.

℟ *Vt certum de fide: Poſſe,& debere.* ibid.

2. An etiam homines Sancti Canonizati, coli, & adorari poſſint. p.161

℟ *Vt certum de fide: Poſſe.* ibid.

3. An Sanctis Angelis, & hominibus Canonizatis debeatur adoratio pluſquam ciuilis. ibid.

℟ *Vt quid certiſſimum: Quod ſic.* ibid.

4. an Adoratio Sanctis debita, ad virtutem Religionis pertineat. ibid.

℟ *Quod licet alij affirment, aliique negent: ego diſtinctius dico, non pertinere ſi exhibetur propter propriam Sanctorum excellentiam: ſecus ſi exhiberetur illis propter excellentiam diuinam.* ibid.

5. An vt Sanctus quis cultu publico honoretur, debeat eſſe canonizatus, aut beatificatus. ibid.

℟ *Vt certum: Quod ſic.* ibid.

6. An ſint aliqui ſpeciales cultus, quibus honorari ſoleant Sancti Canonizati. ibid.

℟ *Eſſe aliquos, & præcipue ſex.* ibid.

7. An omnes cultus, qui deferri poſſunt Sanctis Canonizatis, poſſint deferri Sanctis beatificatis. pag.162

℟ *Quod non.* ibid.

8. An Sancto beatificato poſſint tribui alij cultus publici, ac in Bulla beatificationis exprimuntur. ibid.

℟ *Poſſe tribui aliquos alios.* ibid.

9. An

9. An homo beatus appellari poſſit *Sanctus.* ibid.
℞ *Probabilius : Poſſe.* ibid.
10. An liceat Sanctum beatificatum inuocare in publicis Litaniis. ibid.
℞ *Contra aliquos non licere, ſaltem caſu, quo in decreto beatificationis, non fuerit expreſſum, vt de illo poſſit dici Miſſa, aut Officium.* ibid.
11. An ſaltem ſit licitum inuocare in publicis litaniis Beatum illum, de quo dici Miſſa, & officium eſt (iuxta Bullam ſuæ beatificationis) licitum. ib.
℞ *Eſſe licitum eo die, quo eſt conceſſum, vt de illo dicatur Miſſa, aut officium, non verò in aliis.* p.163
12. An quando Pontifex concedit Sacerdotibus certæ Religionis, vt certo die dicant Miſſam de aliquo Sancto Beatificato (vt conceſſum fuit Sacedotibus noſtri Matritenſis Conuentus de Beato Thoma de Villanoua) poſſint in eadem die dicere officium de communi Pontificum, de dicto Beato. ibid.
℞ *Abſolutè : Quod non.* ibid.
13. An ſi concedat Pontifex Sacerdotibus alicuius Ordinis, vt in die obitus Sancti Beatificati dicant Miſſam, & officium de illo, poſſint id facere per totam octauam. ibid.
℞ *Non poſſe, niſi alias Beatificatus ſit Patronus, Titularis, aut Patriarcha Ordinis.* ibid.
14. An quando in Bulla Beatificationis alicuius concedit Pontifex facultatem dicendi Miſſam, & Officium certis perſonis & non aliis, adhuc tunc liceat aliis hæc dicere. ibid.
℞ *Vt certiſſimum : Quod non.* ibid.
15. An ſaltem quando conceditur facultas certis perſonis, v. g. Sacerdotibus alicuius Religionis celebrandi Miſſam de aliquo Beato, & expreſſè non negatur aliis, poſſint tunc omnes alij Sacerdotes, ſæculares, & Regulares, dicere Miſſam de Beato in Eccleſia aſſignata in Diplomate. p.164
℞ *Iam vt certum, quidquid alij dicant, Non poſſe.* ib.
16. An ad minus poſſint alij Sacerdotes, quibus non eſt conceſſa facultas dicendi Miſſam de aliquo Beatificato, illam dicere, caſu quo id ab illis petant ſacerdotes illi, quibus conceſſa eſt facultas dicendi Miſſam de dicto Beatificato. ibid.
℞ *Vt iam certius : Non poſſe.* p.165
17. An quando aliquibus Sacerdotibus conceditur facultas celebrandi Miſſam de aliquo Beato in aliqua determinata Eccleſia, liceat adhuc celebrare in aliis. ibid.
℞ *Cum communi : Quod non.* ibid.
18. An ſi quis ex nuper dictis Sacerdotibus in caſu propoſito celebraret in aliis Eccleſiis, peccaret mortaliter. ibid.
℞ *Vt mihi certum : Quod ſic.* ibid.
19. An ſi in Bulla Beatificationis concederetur, vt tali die, in Eccleſia tali, liceret celebrare Miſſam de tali Beato : poſſent omnes Sacerdotes, tam ſæculares, quàm Regulares, ibi celebrare. ibid.
℞ *Poſſe.* ibid.
20. An quando concedit Pontifex, vt in die obitus Beatificati celebretur Miſſa de illo, liceat transferre illum diem, & in alio celebrare. ibid.
℞ *Licere, ſi tranſlatio non fiat ex libito, ſed iuxta Rubricas Breuiarij Romani.* ibid.
21. An quando primùm conceditur facultas celebrandi Miſſam pro aliquo Beato, liceat quaſi pro initio feſtiuitatis illam celebrare ante diem à Pontifice præfixum. ibid.
℞ *Vt mihi certum : Non licere.* ibid.
22. An omnia Monaſteria alicuius Religionis, poſſint Miſſam, & Officium dicere de Sanctis, aut Beatis eiuſdem Religionis, quorum Miſſæ, & Officij celebratio conceſſa eſt à Pontifice alicui ſpeciali Monaſterio ipſius. p.166
℞ *Quod licet alij affirment, negent alij : Mihi valde probabile eſt, Poſſe, dummodo facultas dicendi Miſſam, &c. non ſit reſtricta per verbum* ſolum *vel*, tantum. ibid.
23. An aliqua alia ſpecialia ſigna cultus publici exhiberi poſſint Beatis, quorum non ſit mentio in Decreto Beatificationis. p.167
℞ *Poſſe.* ibid.
24. An liceat Epiſcopo inſtituere diem feſtum alicuius Sancti Beati. ibid.
℞ *Probabilius, licere.* ibid.
25. An in Canonizatione Sanctorum poſſit Pontifex errare. p.168
℞ *Pluſquam certum : Quod non.* ibid.
26. An ſaltem in Beatificatione alicuius ſerui Dei, poſſit Pontifex errare. ibid.
℞ *Vt quid certiſſimum : Nec in hac errare poſſe.* ibid.
27. An ſit certum de fide, Papam non poſſe errare in Canonizatione Sanctorum. ibid.
℞ *Probabilius : Eſſe de fide certum.* ibid.
28. An eadem de fide certitudine ſit tenendum, Papam non poſſe errare in Beatificatione Sanctorum. p.169
℞ *Probabilius : Quod ſic.* ibid.
29. An ſit neceſſarium, vt Beatificatio præcedat Canonizationem. ibid.
℞ *Vt certum : Quod non.* ibid.
30. An Pontifex poſſit Beatificare Martyrem. ibid.
℞ *Vt certum : Poſſe.* ibid.

DISPVTATIO III.

De cultibus Sacris, qui deferri poſſunt hominibus defunctis cum ſignis ſanctitatis, non tamen Canonizatis, nec Beatificatis. p.170

Q.1. AN Defunctum virum cum ſignis Sanctitatis liceat honorare publico, & ſolemni cultu, qui nomine totius Eccleſiæ exhibetur. ibid.
℞ *Vt quid certum : Quod non.* ibid.
2. An licitum ſit appellare *Sanctum* huiuſmodi virum, etiam nondum beatificatum. ibid.
℞ *(Quidquid aliqui abſolutè affirment) dicendo, Non eſſe licitum, niſi fiat cum additamento.* ibid.
3. An ſaltem licitum ſit appellare *Sanctum*, publicè in concionibus, & in ſcriptis, illum virum, quem Pontifex nuncupauit *Beatum, vel Sanctum*, etiamſi talem eſſe non declarauerit. ibid.
℞ *Eſſe licitum.* ibid.
4. An etiam ſit licitum, *Sanctum* vocare publicè, quem vulgus, aut populus, *Sanctum* abſolutè proclamat. ibid.
℞ *Eſſe etiam licitum.* ibid.
5. An liceat in honorem viri defuncti nondum Beatificati, Sacellum erigere, ſeu Altare illi dicare. ibid.
℞ *Vt certum : Non licere.* ibid.
6. An liceat imaginem hominis nondum Beatificati, cum radiis luminis pingere, & adorandam in templo proponere. p.171
℞ *Vt quid certiſſimum : Iam non licere.* ibid.
7. An ſaltem liceat talis hominis non Beatificati imaginem radiis depingere, ſi non in publico, *ſed in ſecreto cubiculi* habeatur. ibid.
℞ *Vt certum : Nec id iam licere.* ibid.
8. An ad minus ſit licitum, imagines hominum virtute inſignium, nondum tamen Beatificatorum, ſine radiis depingere, tenere in domibus, ibique eas venerari.

rati. ibid.
℞ *Vt certum : Id verè eſſe licitum.* ibid.
9. An etiam ſit licitum, talium hominum imagines, ſine radiis depictas, in aliquo Altari inter imagines Sanctorum Canonizatorum reponere. ibid.
℞ *Etiam eſſe licitum.* ibid.
10. An liceat deoſculari publicè pedes, & manus defuncti, qui vitæ ſanctitate præluxit. ibid.
℞ *Vt mihi certum : licere omnino.* ibid.
11. An etiam de corporibus prædictorum hominum liceat veſtes, capillos, vel fruſtulum ſumere, & pro Reliquiis ſeruare, & venerari. p.172
℞ *Etiam licere.* ibid.
12. An corpora talium defunctorum poſſint per aliquos dies inſepulta manere, ad exercendam deuotionem fidelium oſculando pedes eorum, &c. ibid.
℞ *Poſſe.* ibid.
13. An deinde liceat corpora talium virorum ſepeliri in aliquo honeſtiori, & digniori loco, ab aliis ſeparato, & magnificè ſtructo. ibid.
℞ *Licere : Imo & debere.* ibid.
14. An corpora talium virorum poſſint ſepeliri ſub Altari conſecrato. ibid.
℞ *Vt certum : Quod non.* ibid.
15. An ad ſepulchra hominum decedentium cum Sanctitatis opinione poſſint lampades, aut cerei accendi. ibid.
℞ *Vt certum : iam non poſſe.* ibid.
16. An ad dictorum hominum ſepulchra, vel imagines, poſſint deferri tabellæ, & alia donaria, quæ ſolent ſuſpendi iuxta ſepulchra Martyrum. p.173
℞ *Iam vt certum, Non poſſe.* ibid.
17. An ſaltem in Altari domus priuatæ liceat imaginem alicuius nondum Beatificati tenere, ſi ſola in eo ſit, & cum lampade. ibid.
℞ *Iam vt certum : Non licere.* ibid.
18. An poſſit Ciuitas aliqua, ſaltem cum conſenſu ſui Epiſcopi, feſtum diem inſtituere in honorem alicuius, qui nedum ſit Beatificatus. ibid.
℞ *Iam vt certum : Non poſſe.* ibid.
19. An ſaltem poſſit quilibet in Natali viri prædicti, à ſeruilibus abſtinere, & vacare Deo, in eius memoriam. ibid.
℞ *Probabilius : Poſſe, etiam poſt decretum Vrbani.* ib.
20. An poſſit in memoriam alicuius defuncti nondum Beatificati, indici ieiunium publicum. ibid.
℞ *Vt certum : Quod non.* ibid.
21. An ſaltem poſſet in memoriam dicti Defuncti votum publicum (quod ſolet fieri à toto populo in publicis neceſſitatibus) ei offerre. ibid.
℞ *Vt mihi certum : Non poſſe.* ibid.
22. An ſaltem poſſit quis in memoriam Defuncti non Beatificati ieiunare in vigilia eiuſdem, & votum priuatum ei offerre. p.174
℞ *Poſſe, dummodo ſcandalum abſit.* ibid.
23. An item poſſit quis defunctum virum, quem Sanctum putat, inuocare, & orationem ad eum fundere. ibid.
℞ *Poſſe.* ibid.
24. An deinde liceat in honorem talis viri defuncti aliquem Pſalmum, aut *Pater & Aue*, priuatim recitare. ibid.
℞ *Etiam licere.* ibid.
25. An etiam liceat alicui recitare Officium Diuinum, prout eſt diſpoſitum ab Eccleſia, in honorem Sancti nondum Beatificati. ibid.
℞ *Vt quid certiſſimum : Minimè licere.* ibid.
26. An ſaltem liceat facere commemorationem in Officio pro nondum Beatificato. ibid.
℞ *Vt certum : Nec licere, adhuc priuatim.* ibid.
27. An licitum ſit Sanctum nondum Canonizatum aut Beatificatum in publicis Litaniis inuocare. ibid.
℞ *Vt certum : Quod non.* ibid.
28. An ſaltem ſit alicui licitum, priuatim recitando Eccleſiæ Litanias, inuocare Sanctum illum, qui nec Beatificatus eſt. p.175
℞ *Vt mihi certum : Nec id eſſe licitum.* ibid.
29. An ad minus ſit licitum inuocare dictos non Beatificatos viros, in Litaniis, quas vel Religioſi, vel Moniales dicunt in eorum Eccleſiis. ibid.
℞ *Vt mihi certum : Nec id eſſe licitum.* ibid.
30. An in die anniuerſarij obitus non Canonizatorũ aut Beatificatorum, liceat Miſſam de Sanctiſſima Trinitate, vel de B. Maria, aut de omnibus Sanctis in eorum memoriam ſolenniter cantare. ibid.
℞ *Probabiliter : licere, adhuc poſt decretum Vrbani VIII.* ibid.
31. An res geſtæ, egregia facta, miraculàve hominum, qui cum opinione Sanctitatis è vita deceſſerunt, poſſint in lucem edi ſtatim ac moriuntur. ibid.
℞ *Poſſe, etiam poſt decretum Vrbani.* ibid.
32. An ſi per aliquot annos celebratum ſit Sacrum, & Officium Diuinum in honorem alicuius viri Sancti, nondum tamen Canonizati à Pontifice, debeat manuteneri in ſua poſſeſſione. p.176
℞ *Quod ſic.* ibid.
33. An liceat de Sanctis non Canonizatis recitare officium Diuinum de communi, vbi viget conſuetudo immemorialis recitandi de illis. ibid.
℞ *Licere omnino.* ibid.
34. An etiam liceat recitari Officium de Sanctis non Canonizatis, nec Beatificatis, de quibus probata eſt ſolum immemorialis ſuper cultu, & veneratione illorum. ibid.
℞ *Non licere.* ibid.
35. An ſaltem concedi poſſit Officium, vel Miſſa pro illis Sanctis, qui aliquos gradus Beatificationis ab Apoſtolica Sede obtinuerunt, eo quòd permiſſum ſit ab illa, quod appellentur Sancti, quod depingantur laureolis, quod in Altari eorum celebrando lucretur indulgentia, & liberetur à Purgatorio anima. ibid.
℞ *Vt mihi certum : Poſſe concedi.* ibid.

DISPVTATIO IV.

De Cultu, quo Sanctorum Reliquiæ ſunt adorandæ. pag.177

Q. 1. AN ſit pium, ac ſanctum Reliquias Sanctorum venerari. ibid.
℞ *De fide certum : Quod ſic.* ibid.
2. Quid nomine *Reliquiarum Sacrarum*, intelligat. ib.
℞ *Intelligi Sanctorum ciuium corpora, & eorum particulas, &c.* ibid.
3. An Cineres, aut pulueres, in quos ipſa corpora Sanctorum conuertuntur, liceat adorare, & colere. ib.
℞ *Vt quid certiſſimum (contra hæreticos) licere.* ibid.
4. An etiam liceat adorare, & colere vermes, in quos ipſa corpora Sanctorum conuertuntur. ibid.
℞ *Vt quid certum, non licere.* ibid.
5. An vt Reliquiæ Sacræ adorari poſſint cultu publico debeant eſſe Sancti Canonizati, vel Beatificati. ibid.
℞ *Vt quid certum : Debere.* ibid.
6. An vt quis licitè Reliquias Sacras adorare poſſit, debeat eſſe certus quod ſint verè. ibid.
℞ *Debere eſſe certum, ſaltem moraliter.* ibid.
7. An vt quis priuato cultu Reliquias venerari poſſit ſufficiat teſtimonium priuatum alicuius viri probi, & fide digni, dicentis, eſſe Reliquias Sancti Canonizati, vel Beatificati. p.178
℞ *Sufficere.* ibid.
8. An Reliquiæ, quæ publico cultu proponuntur adorandæ

randæ, debeant prius à Pontifice, vel Epiſcopo approbatæ eſſe. ibid.
℞ *Vt certum : Debere.* ibid.
9. An poſſint Epiſcopi Reliquias Sancti nondum à Pontifice in Sanctorum numerum relati, exponere populo adorandas. ibid.
℞ *Vt quid certum : Non poſſe.* ibid.
10. An ſaltem, poſſint Epiſcopi, approbare Reliquias alicuius Sancti, qui ſolùm antiquâ Eccleſiæ traditione, aut vniuerſali ipſius cõſenſu approbatu eſt. ib.
℞ *Poſſe.* ibid.
11. An etiam poſſint Epiſcopi approbare Reliquias Sancti antiqui nondum à Pontifice Canonizati, nec approbati, antiqua Eccleſiæ traditione, aut vniuerſali ipſius conſenſu. ibid.
℞ *Vt certem : Non poſſe.* ibid.
12. An poſſit Epiſcopus extra ſuam Diœceſim exiſtens, abſque aliqua Epiſcopi Diœceſis, in qua tunc eſt, licentia approbare Reliquias Sancti Canonizati, & concedere, vt in ſua Diœceſi publicè collocentur venerandæ. ibid.
℞ *Vt certum : Poſſe.* ibid.
13. An poſtquam Sum. Pontifex, aut Epiſcopus Reliquias alicuius Sancti approbauit, poſſint abſolutè, & abſque conditione adorari. p. 179
℞ *Vt certum : Poſſe.* ibid.
14. An caſu, quo Reliquiæ Sancti non Canonizati ita ſint permixtæ cum Reliquiis Sancti Canonizati, vt diſcerni nequeant, tunc poſſit Epiſcopus omnes illas approbare, & adorandas proponere. ibid.
℞ *Vt certum : Non poſſe.* ibid.
15. An ſaltem caſu, quo contingat, vt reliquiæ certæ, & approbatæ ita immiſceantur incertis & non approbatis, vt diſcerni nequeant, poſſit tunc quis certas adorare. ibid.
℞ *Poſſe.* ibid.
16. An licitum ſit, Crucem variis Reliquiis, nec à Pontifice, nec ab Epiſcopo approbatis ornatam, collocari in Altari, & populo adorandã proponere. ib.
℞ *Æque probabiliter : licitum eſſe.* ibid.
17. An Reliquias, quæ Roma allatæ ſunt, cum Bulla Apoſtolica, aut aliunde cum ſufficienti teſtimonio, ſit neceſſariò, vt publicè collocentur, approbari ab Epiſcopo illius Diœceſis, ad quam ſunt allatæ. ibid.
℞ *Vt quid certum : Quod non.* ibid.
18. An quando corpus, vel caput alicuius Sancti dicitur eſſe in duabus Ciuitatibus, debeat tam in vna, quam in alia abſolute adorari, aut appoſita conditione, *ſi illud eſt talis Sancti corpus, aut caput*. p. 180
℞ *Vt certum : Poſſe.* ibid.
19. An liceat cuilibet deferre ad collum Sacras Reliquias appenſas. ibid.
℞ *Vt certum, contra aliquos : licere.* ibid.
20. An ſaltem peccaret grauiter, qui ſecum minus decenter, ac religioſè Sacras Reliquias portaret. ibid.
℞ *Quod ſic.* ibid.
21. An qui fornicatur, vel furatur, aut aliud peccatum graue committit, dum Reliquias appenſas ad collum habet, ſpeciale peccatum committat, neceſſariò in confeſſione dicendum p. 181
℞ *Vt longe multo probabilius : Quod non.* ibid.
22. An Reliquiæ Sanctorum antiquæ poſſint extrahi è capſulis, vbi reconditæ ſunt, vt populo oſtendantur. ibid.
℞ *Vt certum : Non poſſe.* ibid.
23. An ſaltem poſſint, interueniente aliqua rationabili cauſa, extrahi dictæ Reliquiæ à locis, vbi reconditæ ſunt. ibid.
℞ *Tunc poſſe licite.* ibid.
24. An committat peccatum ſacrilegij & furti, qui inuito domino, aut poſſeſſore ſurripit, vel extrahit aliquid de reliquiis illius. ibid.
℞ *Vt certum : Quod ſic.* ibid.
25. An ſaltem immunis ſit à peccato ſacrilegi furti, qui ſacras Reliquias ab infidelibus illas poſſidentibus ſurripit. ibid.
℞ *Vt certum : Quod ſit immunis.* ibid.
26. An iterum liber maneat à peccato furti, qui facultate Epiſcopi, vel eius cui Eccleſia commiſſa eſt, Reliquias aufert. ibid.
℞ *Manere liberum.* ibid.
27. An peccaret mortaliter qui valdè paruam particulam ligni Crucis, aut vnam ex ſpinis Chriſti Coronæ furaretur. p. 182
℞ *Vt mihi certum : Quod ſic.* ibid.
28. An licitum ſit Principi in bello iuſto capere Reliquias, & abſtrahere illas ab Eccleſiis vrbium, quas expugnant ſine onere reſtitutionis. ibid.
℞ *Quod non.* ibid.
29. An Sanctorum Reliquias liceat vendere. ibid.
℞ *Vt quid certum : Quod non.* ibid.
30. An ſaltem liceat Chriſtianis Reliquias ab infidelibus emere. ibid.
℞ *Vt certum : Quod ſic.* ibid.
31. An etiam licitum ſit cuipiam dare pecuniam nolenti Reliquias ſibi oſtendere, vt oſtendat. ibid.
℞ *Non eſſe licitum.* ibid.
32. An ſaltem ſit licitum, nullo pacto inito, exponere Sacras Reliquias videndas, & tangendas principaliter ad maiorem Gloriam Dei, & Sanctorum venerationem, & minùs principaliter ob maiores recipiendas Eleemoſynas. ibid.
℞ *Longè multo probabilius : Eſſe licitum.* p. 183
33. An adhuc ſit licitum, nullo pacto poſito, exponere Reliquias Sacras videndas principaliter ob maiores recipiendas Eleemoſynas, & minus principaliter ad maiorem Gloriam Dei. ibid.
℞ *Non eſſe licitum.* ibid.
34. An extrahentes Reliquias ex Romanis Cœmeteriis, aliiſve locis Sac. ſint ipſo iure excommunicati. ib.
℞ *Vt longè probabilius quod ſic.* ibid.
35. An ſaltem, ſi non iure communi, ſit tamen Pontificia aliqua excommunicatio contra extrahentes Reliquias è Cœmeteriis, Cryptis, vel Catacumbis Romanis. p. 184
℞ *Eſſe.* ibid.
36. An ſemel conceſſa alicui facultas extrahendi aliquas Reliquias ex Romanis Cœmeteriis, vel Cryptis, &c. poſſit hi, aliis eas donare, & hi acceptas quò placuerit, transferre. ibid.
℞ *Vt certum : Poſſe.* ibid.
37. An licitum ſit accendere cereos ad Sanctorum Reliquias, Sepulchra, & eorum Imagines. ibid.
℞ *Vt certum, quod ſic, contra hæreticos.* ibid.
38. An cereis formis, quas Agnos Dei à figura Agni ipſis impreſſa appellamus, aliquis honos, aut veneratio debeatur. ibid.
℞ *Vt certum : Deberi.* ibid.
39. An ſub excommunicationis pœna ſit prohibitum Agnos Dei pingere, illuminare, ſeu miniare. ibid.
℞ *Quod ſic.* ibid.
40. An vt quis hanc excommunicationem incurrat, debeat inficere, aut minio notare, ſeu illuminare ipſammet ceram benedictam immediatè. p. 185
℞ *Vt certum : Quod ſic.* ibid.
41. An Agni Dei albi, & nullo minio confecti, poſſint licitè vendi ratione materiæ, & laboris, & impenſarum in eis aſportandis. ibid.
℞ *Vt certum : Quod ſic.* ibid.
42. An etiam Agni Dei ſemel depicti, aut minio deaurati, poſſint etiam licitè vendi, ratione materiæ & laboris, &c. ibid.

℞ *Vt quid certum : Quod ſic, dummodo depicti, aut deaurati fuerint cum licentia Papæ, &c.* ibid.

43. An qui Agnos Dei pictos, aut deauratos, ſine licentia ſummi Pontificis apud ſe retinent, Gregorianam excommunicationem incurrant. ibid.

℞ *Probabilius : Quod non incurrant, dummodo illos non retineant ad ſimoniace vendendum.* ibid.

44. An prædicta Conſtitutio, ſeu excommunicatio Gregoriana ſit in Vrbe Romana recepta. p.186

℞ *Vt certum : Quod ſic.* ibid.

45. An etiam extra Vrbem Romanam ſit talis conſtitutio, ſeu cenſura Gregoriana recepta. ibid.

℞ *Quod alij negant, alij affirmant : ego autem dico inſpiciendam eſſe conſuetudinem cuiuſque loci.* ibid.

46. An liceat laicis huiuſmodi Agnos Dei tangere. ibid.

℞ *Probabilius : Licere, dummodo id reuerenter faciant.* ibid.

DISPVTATIO V.

De Cultu Sanctis Imaginibus debito. p.186

Q.1. AN vſus Sanctarum Imaginum ſit licitus, & honeſtus. ibid.

℞ *Vt de fide certum : Quod ſit.* ibid.

2. An vſus Sacrarum Imaginum ſit nobis vtilitatis cuiuſdam. p.187

℞ *Etiam ut de fide certum : Quod ſic.* ibid.

3. An detur præceptum Eccleſiaſticum, quo eius Fideles ligentur ad vſum Sacrarum Imaginum. ibid.

℞ *Quod detur præceptum Eccleſiaſticum, non naturale, aut diuinum.* ibid.

4. An etiam detur aliquod præceptum circa cultum, & adorationem Sacrarum imaginum. ibid.

℞ *Vt certum : Dari, & duplex.* ibid.

5. An imagines SS. Trinitatis, & Angelorum licitè poſſint depingi. ibid.

℞ *Vt quid certiſſimum : Quod ſic.* ibid.

6. An imagines Dei, & Chriſti Domini, & Sanctorum ſint adorandæ. p.188

℞ *De fide certum : Quod ſic.* ibid.

7. An in Adoratione imaginum ſolùm adoretur prototypum, ſeu illud quod repræſentat imago, non verò ipſamet imago. ibid.

℞ *Vt certum : Quod vere adoretur ipſamet imago, cum ordine ad rem repræſentatam.* ibid.

DISPVTATIO VI.

De Adoratione, qua ſummus Pontifex à Catholicis veneratur. p.189

Q.1. AN licita ſit adoratio, quam Catholici ſummo Pontifici præbent. p.189

℞ *Vt quid certiſſimum : Eſſe omninò licitam, piam, ac religioſam.* ibid.

2. An licitè adoretur ſumm. Pontifex genuflexione, & oſculatione pedum. ibid.

℞ *Vt certum : Quod ſic.* ibid.

3. An etiam ſit licitum adorare ſummum Pontificem, pectoris tunſione. ibid.

℞ *Eſſe licitum, etiam practice loquendo.* ibid.

4. An deinde licitum ſit adorare Pontificem maximum inclinatione capitis, quando eius nomen in Miſſæ Canone, aut in aliis Orationibus publicis auditur. ibid.

℞ *Vt certum, eſſe licitum, & debitum.* ibid.

5. An tandem licitum ſit adorare Pontificem oſculatione manus. p.190

℞ *Vt certum : Quod ſic.* ibid.

6. An adoratio Pontificis ſub adoratione Duliæ omnino comprehendatur. ibid.

℞ *Quidquid alij velint, quod ſic.* ibid.

7. An ſi aliquis Pontifex (quod abſit) eſſet impius, aut ſcandaloſus, eſſet adhuc modo ſupradicto adorandus. ibid.

℞ *Vt quid certum : Quod ſic.* ibid.

TRACTATVS VIII.

De peculiari Cultu, qui Deo Opt. Max. per Horas Canonicas exhibetur. p.191

DISPVTATIO I.

De Nomine, Numero, inſtitutione, & origine Horarum Canonicarum. p.191

Q.1. CVR diuinum Officium ab Eccleſia ad laudandum Deum inſtitutum, *Horæ Canonicæ appellentur.* p.191

℞ *Probabilius : ſic appellari, quia certis horis recitandum eſt, iuxta Canonicas Sanctiones.* ibid.

2. Cur dictæ Horæ Canonicæ appellentur etiam *diuinum Officium, Officium Eccleſiaſticum, penſum,* imò & *Breuiarium.* ibid.

℞ *Quod appellentur ita, rationibus in quæſtione aſſignatis.* Legatur. ibid.

3. An Horæ Canonicæ ſint iure Eccleſiaſtico inſtitutæ. ibid.

℞ *Vt longè probabilius : quod ſint.* ibid.

4. An Horarum Canonicarum præceptum latum fuerit ab Apoſtolis, ſeu traxerit originem ab eorumdem tempore. p.192

℞ *Quod officium diuinum conſideratum quoad ſubſtantiam, ab Apoſtolis originem traxerit, quoad modum, & formam vero, à Pelagio I. vel II.* ibid.

5. An Horæ Canonicæ ſint tantum ſeptem. ibid.

℞ *Quod licet olim fuerint octo, nunc autem tantum ſint ſeptem.* ibid.

6. An ſit peccatum, ſaltem veniale, Matutinum & Laudes ſeparare, & diuerſo tempore ſoluere, abſque rationabili cauſa. p.193

℞ *Vt longe probabilius : Necdum veniale eſſe.* ibid.

7. An quando ſeparat quis à Laudibus Matutinum, debeat in fine huius horæ recitare Orationem diei. ibid.

℞ *Probabilius : Debere.* ibid.

8. An deinde quando quis diuidit Matutinum à Laudibus, debeat in fine Matutinarum, & in fine laudum dicere *Pater noſter.* ibid.

℞ *Probabilius : Quod non.* ibid.

9. An Horæ Canonicæ rectè definiantur per hoc quod ſint, *quædam laudes, & preces ab Eccleſia inſtitutæ ad orandum, & ore laudandum Deum, ſingulis diebus certis, ac definitis horis.* ibid.

℞ *Rectè ſic definiri.* p.194

DISPVTATIO II.

De Perſonis, quæ ad diuinum Officium perſoluendum extra, & intra Chorum tenentur. p. 194

Q. 1. QVot ſunt perſonarum genera, quæ ad Officium diuinum perſoluendum tenentur. p. 194
℞ *Quod tria: nempe, Religioſi, Clerici in Sacris, & beneficiarij.* ibid.

§. I.

De obligatione quam habent Religioſi ad ſoluendum Officium diuinum extra Chorum. ibid.

Q. 2. AN Nouitij Choro dicati teneantur ad perſoluendum Officium diuinum. ibid.
℞ *Vt certum: Non teneri, adhuc ſub veniali.* ibid.
3. An etſi non ad Officium diuinum, ſaltem teneantur Nouitij ad fundendas aliquas preces indeterminate. ibid.
℞ *Vt certum: Nec ad id teneri.* ibid.
4. An Religioſi conuerſi profeſſi, teneantur ad Horas Canonicas recitandas. ibid.
℞ *Vt certum: Quod non.* ibid.
5. An ſaltem teneantur ad recitandum aliquid loco Horarum Canonicarum. ibid.
℞ *Vt certum: Nec ex iure communi, aut conſuetudine ad id teneri, ſolum igitur tenebuntur ex præſcripto ſuæ Regulæ.* p. 195
6. An Religioſi profeſſi ad Chorum deputati obligentur ſub mortali, ex vi iuris naturalis, diuini, aut ſuæ profeſſionis, ad recitandas priuatim Horas Canonicas. ibid.
℞ *Vt certum: Quod non.* ibid.
7. An ſaltem obligentur ſub mortali dicti Profeſſi ad recitandas Horas, ex naturali lege iuſtitiæ, reſpectu Chriſtiani populi. ibid.
℞ *Vt longe multo probabilius: Nec ex hoc iure obligari.* ibid.
8. An ad minus dicti Profeſſi (vulgo *Choriſtas*) obligarentur ex iuſtitia, ad dicendas priuatim Horas, caſu quo in fundatione Conuentus, in pactum induceretur recitatio Horarum. ibid.
℞ *Probabilius, quod nec in hoc caſu teneantur priuatim, aut extra Chorum, Horas recitare, ex vi talis conditionis.* ibid.
9. Ac ſaltem obligentur ſub mortali dicti Choriſtæ ad recitandas Horas priuatim, ex vi iuris Canonici. ibid.
℞ *Vt certum: Quod non.* ibid.
10. An ad minus, ex vi conſuetudinis præſcriptæ, obligentur ſub mortali præfati Religioſi Choriſtæ ad dicendas priuatim Horas Canonicas. ibid.
℞ *Obligari, ſi in eorum Religione talis conſuetudo detur, &c.* p. 196
11. An Priuilegium conceſſum Patribus Benedictinis, & Societatis, vt eorum Choriſtæ non teneantur perſoluere Horas Canonicas, donec initientur Sacris, ſit communicabile aliis Religionibus. p. 197
℞ *Quidquid alij dicant: Quod non.* ibid.
12. An ſaltem excuſaretur à mortali Religioſus Choriſta, Sacris non initiatus, qui ſemel, aut iterum omitteret Officium diuinum. ibid.
℞ *Vt certum, quidquid aly dicant: Non excuſari.* ibid.
13. An Religioſus Choriſta, qui in priori Religione tenebatur ratione conſuetudinis, recitare Horas Canonicas, teneatur etiam, ſi tranſeat ad aliam Religionem, in qua non eſt talis conſuetudo. ibid.
℞ *Non teneri, donec Sacris initietur.* ibid.
14. An etiam excuſetur à recitatione Horarum, Religioſus Choriſta, caſu quo à Prælato reducatur ad ſtatutum Religioſorum laicorum. ibid.
℞ *Quod ſic.* ibid.
15. An Religioſus deputatus ad Chorum, & nondum Sacris initiatus, eximatur ab onere recitandi Horas, caſu quo à Pontifice ſit diſpenſatus, vt extra Clauſtrum, ad tempus dumtaxat, viuat. p. 198
℞ *Vt certum: Quod non eximatur.* ibid.
16. An ſaltem eximatur pictus Religioſus, ſi diſpenſatus ſit, vt perpetuò extra clauſtra viuat. ibid.
℞ *Probabilius: Nec in hoc caſu eximi.* ibid.
17. An ad minus eximatur ab onere dicendi Horas Religioſus Choriſta, non initiatus Sacris, qui diſpenſationem obtinuit ducendi vxorem, & iam è Monaſterio exiit, vt illam ducat. ibid.
℞ *Vere eximi, & ab illo tempore, quo habitum exuit, & induit ſeculares veſtes.* ibid.
18. An Monachus Choriſta fugitiuus teneatur ſub mortali Officium diuinum dicere. ibid.
℞ *Vt longe multo probabilius: Teneri.* p. 199
19. An item Monachus Choriſta, qui ob delictum aliquod, per ſententiam à Monaſterio eſt eiectus, teneatur etiam Officium recitare diuinum. ibid.
℞ *Probabilius: Teneri etiam, licet per accidens ſæpius excuſari poſſit.* ibid.
20. An deinde Monachus Choriſta, per ſententiam ad triremes damnatus, ſit ad Horas recitandas obligatus. ibid.
℞ *Probabilius: Eſſe per ſe obligatum, licet per accidens communiter excuſetur.* ibid.
21. An Religioſus ad Chorum deputatus teneatur ad totum Officium illius diei, in qua profeſſionem emiſit. ibid.
℞ *Vt certum: Quod non.* ibid.
22. An Religioſi Militares S. Ioannis teneantur Horas Canonicas recitare. p. 200
℞ *Vt certum: Quod non.* ibid.
23. An ſaltem dicti Equites S. Ioannis teneantur ſub mortali, recitare eas preces, quas loco Horarum præſcribit vt recitent eorum Regula. ibid.
℞ *Vt fere certum: Quod non.* ibid.
24. An Fratres profeſſi tertiæ Regulæ S. Franciſci, nec Sacrum ordinem, nec Beneficium habentes, teneantur ad Horas Canonicas. ibid.
℞ *Vt certum: Quod non.* ibid.
25. An Ieſuati, Eremitæ, & huiuſmodi, teneantur ad Horas Canonicas dicendas. ibid.
℞ *Vt mihi certum: Non teneri: niſi aliàs conſuetudo eos obligaret.* ibid.

§. II.

De Monialibus. ibid.

26. AN Moniales profeſſæ, & deſtinatæ ad Chorum, teneantur ad Horas Canonicas priuatim dicendas, ex vi iuris naturalis, ſeu ſuæ profeſſionis, aut ex vi legis iuſtitiæ, aut denique ex vi præcepti Eccleſiaſtici. ibid.
℞ *Contra nonnullos: Nullo ex his titulis teneri.* ibid.
27. An ſaltem teneantur ex vi conſuetudinis ad mortale obligantis, dicere priuatim Horas, dum à Choro abſunt. ibid.
℞ *Vt longe multo probabilius: Quod ſic.* p. 201
28. An Moniales deputatæ ad Chorum, teneantur

ſingulæ

ſingulæ ſub mortali, vigore conſuetudinis receptæ, ad recitandum in Choro. ibid.
℞ *Vt certum : Quod non, niſi ſpeciali conſtitutione id ipſis ſub mortali præcipiatur.* ibid.
29. An Moniales Conuerſæ, quæ non profitentur ad Chorum, teneantur ad Horas Canonicas. ibid.
℞ *Vt certum : Quod non.* ibid.
30. An ſaltem teneantur dictæ Moniales Conuerſæ ad recitandum ſub mortali, preces in Regula, aut Conſtitutionibus ſibi præſcriptas. ibid.
℞ *Vt certum : Non teneri ſub mortali, niſi alias expreſsè ſub mortali in Regula ipſis præcipiatur.* ibid.
31. An caſu, quo Moniales Choriſtæ ex rationabili cauſa recitare nequeant Horas Canonicas, ſatisfaciant recitando Officium Sororum Conuerſarum. p.202
℞ *Satisfacere, ex priuilegio quodam.* ibid.
32. An prædicto Monialium S.Claræ priuilegio poſſint vti per viam generalis communicationis Moniales aliorum Ordinum. ibid.
℞ *Poſſe.* ibid.
33. An etiam Religioſi Choriſtæ quarumcunque Religionum poſſint vti præfato priuilegio Monialium S.Claræ, & ex cauſa rationabili, recitare loco Horarum Canonicarum, officium diuinum laicorum, ſeu Conuerſorum. ibid.
℞ *Poſſe.* ibid.
34. An ſi Religioſus Choriſta Ordinis, in quo non eſt præſcriptum Officium diuinum, pro Religioſis laicis velit, occaſione data, vti prædicto indulto, ſatisfaciat dicendo preces aſſignatas Monialibus Conuerſis S.Claræ. ibid.
℞ *Satisfacere.* ibid.
35. An ſi Religioſæ Moniales profeſſæ ad Chorum ſubitò appareant impotentes ad recitandas Horas Canonicas, poſſint de licentia ſui Prælati ſatisfacere ſuæ obligationi, recitando Officium ſororum laicarum. ibid.
℞ *Vt mihi certum : Poſſe.* ibid.
36. An Monialis nouitia, quæ ſub finem Nouitiatus reperitur minus ſufficienter inſtructa, & apta ad recitationem Horarum Canonicarũ, poſſit admitti ad Profeſſionem, diſpenſando vſquedum ſciat illas bene recitare, vt recitet Officium Sororum laicarum. ibid.
℞ *Vt mihi certum : Poſſe admitti.* p.203
37. An caſu, quo dicta Monialis admiſſa ad profeſſionem, vi præfati priuilegij omitteret recitare Officium ſororum laicarum, ſibi à Prælato aſſignatum, peccaret mortaliter. ibid.
℞ *Quidquid alij dicant, tunc peccare mortaliter.* ibid.

§. III.

De obligatione, quam habent Clerici recitandi Officium diuinum, extra Chorum. ibid.

38. AN Clerici minoribus Ordinibus initiati teneantur recitare Officium diuinum. ibid.
℞ *Vt quid certiſſimum (quidquid quidam olim dixerint) Non teneri.* ibid.
39. An dicti Clerici, eſtò non teneantur ad recitandas Horas Canonicas, teneantur tamen ad aliquid aliud ex præcepto recitandum. p.204
℞ *Vt certum (quidquid alij dicant) Non teneri, niſi aliàs conſuetudine introductum ſit.* ibid.
40. An poſſit Epiſcopus imponere Clericis prædictis, vt ſingulis diebus aliquas preces dicant. ibid.
℞ *Vt longe probabilius : Non poſſe.* ibid.

41. An ſaltem teneantur dicti Clerici recitare Pſalmos pœnitentiales, aut alias preces, quas ſemel, aut bis recitare Epiſcopus in Ordinatione eis iniungit. ibid.
℞ *Probabilius : Non teneri, ſaltem ſub mortali.* ibid.
42. An omnes Clerici Sacris initiati, teneantur ad recitandum Officium diuinum. ibid.
℞ *Vt quid certiſſimum : Teneri.* ibid.
43. An Clerici omnes Sacris initiati, teneantur recitare Officium diuinum ex iure diuino. p.205
℞ *Probabilius : Quod non.* ibid.
44. An ſaltem omnes Clerici in Sacris, nempe, Subdiaconi, Diaconi, & Presbyteri, habeant dictam obligationem recitandi Horas Canonicas ex iure Canonico. ibid.
℞ *Probabilius : Quod non, quia ſolum Preſbyteri habent obligationem recitandi, ex vi iuris canonici, cæteri vero ex vi generalis conſuetudinis.* ibid.
45. An puer initiatus Sacris, ante vſum rationis aſtringatur præcepto recitandi Horas Canonicas. ibid.
℞ *Probabilius : Non aſtringi.* ibid.
46. An ſaltem teneatur onere recitandi puer ille, qui habens plenum vſum rationis, ante pubertatem tamen voluntarie Sacros Ordines ſuſcepit. ibid.
℞ *Probabilius : Teneri.* ibid.
47. An item teneatur ad Horas recitandas, qui per vim, vel metum iniuſte incuſſum, cum voluntate tamen Ordines ſuſcepit. ibid.
℞ *Probabilius : Tunc non teneri.* p.206
48. An ſaltem teneatur ad Horas recitandas, qui per metum iuſte incuſſum Ordinem Sacrum accepit. ibid.
℞ *Tunc teneri.* ibid.
49. An Subdiaconus teneatur die ſuæ Ordinationis totum Officium diuinum recitare. ibid.
℞ *Vt quid certiſſimum : Quod non.* p.207
50. An ſaltem teneatur Subdiaconus, in dicta die Ordinationis ſuæ ad aliquam partem Officij recitandam. ibid.
℞ *Probabiliter : Quod non.* ibid.

§. IV.

De obligatione, quam habent Beneficiarij ad recitandas Horas, extra Chorum. p.208

51. AN habens beneficium Eccleſiaſticum, ſiue ſit ſimplex, ſiue Curatum, teneatur recitare Horas Canonicas. ibid.
℞ *Tanquam certum, Teneri etiamſi non ſit ordine Sacro initiatus.* ibid.
52. An qui per metum grauem incuſſum ſibi à Parente, acceptauit beneficium, teneatur ad Horas Canonicas. ibid.
℞ *Non teneri, niſi alias tanquam Beneficiarius velit percipere fructus.* ibid.
53. An habens beneficium integre in commendam, interim quod alicui datur, perſoluere Horas cogatur. p.209
℞ *Vt certum : Quod ſic.* ibid.
54. An habens beneficium manuale, ſeu regulare, debeat Horas Canonicas recitare. ibid.
℞ *Vt certum, Quod debeat.* ibid.
55. An ille, cui datur beneficium aliquod, propter aliquod miniſterium temporale : verbi gratia, vt doceat Grammaticam, vel Theologiam, vel pulſet Organa, &c. teneatur ad recitandas Horas. ibid.

℞ *Teneri, ſi illi vere detur beneficium : ſecus ſi dentur fructus alicuius beneficij per modum ſtipendij.* ibid.

56. An habens præſtimonia teneatur ad Horas canonicas. ibid.

℞ *Iam vt certum : Teneri.* ibid.

57. An qui habet Capellaniam collatiuam, ideſt, quæ authoritate Epiſcopi erecta eſt, & ab ipſo confertur, obligetur ad recitandas Canonicas Horas. p.210

℞ *Vt certum : Obligari.* ibid.

58. An habens capellaniam non collatiuam, ideſt quæ à patronis etiam laicis erigitur, & confertur, ſine collatione Eccleſiaſtici Prælati, obligetur ad officium Canonicum. ibid.

℞ *Vt certum : Quod non.* ibid.

59. An habens Capellaniam, quæ ex teſtatoris voluntate non eſt collatiua, ſi poſtea fuerit collata per Pontificem, aut per Epiſcopum, teneatur ad officium Canonicum. ibid.

℞ *Quod non.* ibid.

60. An quando is, qui habet capellaniam collatiuam, & quia eſt puer, vel impeditus, ſatis facit illi in Miſſis dicendis, per alium, teneatur dicere per ſe Horas Canonicas. ibid.

℞ *Vt certum : Teneri.* ibid.

61. An qui obtinent capellaniam collatiuam per aliud beneficium, ſi ſtudio litterarum vacet, ſatisfaciat ſuæ obligationi recitando per alium. ibid.

℞ *Vt certum (quidquid alii dixerint) quod non.* ibid.

62. An quando ex diſpenſatione Pontificis, confertur puero aliqua capellania collatiua, vel beneficium, ante decimumquartum annum, teneatur ad recitandas Horas Canonicas, antequam adimpleat dictam ætatem. p.211

℞ *Vt mihi certum : Teneri, dummodo antea habeat ad id capacitatem.* ibid.

63. An ſaltem dictus puer, qui ex diſpenſatione accepit Capellaniam, ſeu beneficium ante decimumquartum annum, excuſetur ab onere recitandi vſque ad decimumtertium annum. ibid.

℞ *Vt certum, Non excuſari : ſed teneri ad recitandum ante annum duodecimum, ſi commode poſſit.* ibid.

64. An clericus habens penſionem, pinguem ſaltem, teneatur ad Horas Canonicas. ibid.

℞ *Vt certum : Quod non.* ibid.

65. An ſaltem Penſionarius, qui titulo Clericali, (ſiue, vt clericus) penſionem percipit, teneatur recitare officium paruum B. Mariæ Virginis. ibid.

℞ *Vt certum : Teneri ex conſtitutione Pij V.* ibid.

66. An etiam Penſionarius, qui titulo ſæculari, nempe ob pulſanda ſymbala ſeu Organa, &c. penſionem recipit, teneatur ad Officium paruum B. Virginis Mariæ. p.212

℞ *Vt certum : Quod non.* ibid.

67. An etiam eximatur à recitando Officio paruo B. Virginis illa perſona, in cuius capite ad alterius commodum eſt penſio reſeruata. ibid.

℞ *Vt mihi certum : Quod etiam eximatur.* ibid.

68. An ſi quis habens, titulo clericali, penſionem, fiat miles Lauretanus, vulgo *Canallerato*, & nubat, teneatur, retenta penſione, ad Officium paruum. ib.

℞ *Teneri.* ibid.

69. An qui in totum ceſſit liberaliter penſioni, teneatur adhuc ad officium paruum. ibid.

℞ *Vt certum : Quod non.* ibid.

70. An item non teneatur ad Officium paruum Penſionarius ille, qui conſentit penſionem redimi, accepta, v.g. trium, aut quinque annorum, anticipata ſolutione. ibid.

℞ *Probabilius, adhuc non teneri.* ibid.

71. An clericus penſionarius, ſi efficiatur miles D. Iacobi, aut S. Ioannis, aut alterius Ordinis militaris, cum indulto retinendi penſionem, ſatisfaciat obligationi recitandi officij parui, recitando Orationes Dominicas, & Angelicas à Religione ſua præſcriptas. ibid.

℞ *Vt fere certum : Quod ſic.* ibid.

72. An ſi quis Penſionarius vellet, loco Officij parui, Officium magnum recitare, ſatisfaceret ſuæ obligationi. p.213

℞ *Vt quid certum : Quod ſic.* ibid.

73. An clericus beneficiarius, vel Ordine Sacro inſtiatus, ſi ſimul etiam penſionem habeat, teneatur, præter ſeptem Horas Canonicas, recitare Officium B. Virginis paruum. ibid.

℞ *Tanquam certum : Quod non.* ibid.

74. An Epiſcopus teneatur ad officium diuinum recitandum. ibid.

℞ *Vt certum : Teneri.* ibid.

75. An etiam Eminentiſſimi Cardinales teneantur recitare Officium diuinum, ex vi ſolius Cardinalatus. ibid.

℞ *Vt fere certum : Quod ſic.* ibid.

76. An obligatio, quam habet Cardinalis ad dicendas Horas, incipiat à die, quo ipſe ſumit Biretum, & acceptat nominationem, & ante ſuſceptionem pilei rubei. ibid.

℞ *Vt mihi certum : Teneri à die, quo ſumit Biretum.* p.214.

77. An Coadiutor Beneficiarij teneatur perſoluere Horas Canonicas. ibid.

℞ *Vt mihi certum (quidquid alij dicant) quod non.* ibid.

78. An ſaltem teneatur ad Horas, qui priuilegium Canonicatus obtinuit, aſſignata aliqua portione pro congrua, & cum futura ſucceſſione Canonicatus. ibid.

℞ *Quod adhuc non teneatur.* ibid.

79. An ad minus teneatur ad Horas Coadiutor Beneficiarij, aut Canonicatus, ſi expreſſe ad hanc obligationem ſubeundam coarctetur ex indulto Pontificis, aut ex pacto cum Proprietario. ibid.

℞ *Vt certum, Tunc teneri ex vi praecepti Pontificis, aut ex vi pacti.* ibid.

80. An dictus Beneficiarij, vel Canonici coadiutor teneatur ad minus dicere Officium paruum B. Mariæ Virginis, tanquam Penſionarius. ibid.

℞ *Teneri, ſi habeat propriam penſionem ſuper beneficium : ſecus alias.* ibid.

81. An Beneficiarius, qui ſolum titulum beneficij habet, ſine fructibus, omnino teneatur ad Horas Canonicas. ibid.

℞ *Vt longe probabilius : Quod non.* ibid.

82. An etiam eximatur ab obligatione recitandi Horas, ſi Beneficiarius ſua voluntate, aut culpa, nullos fructus percipiat beneficij. p.215

℞ *Vt certum : Tunc non eximi.* ibid.

83. An Beneficiarius, qui fructus nullos recipit, quia ex cauſa iuſta non reſidet, & ſolum fructus dantur reſidentibus, teneatur ad Horas. ibid.

℞ *Vt probabilius : Non teneri, ſi ex legitima cauſa & ſecundum ordinem iuris, & cum licentia non reſideat, ſecus alias.* ibid.

84. An Beneficiarius, qui ſponte omnes Beneficij fructus cedit Patri, aut Patruo, aut ſuo Creditori, &c. teneatur recitare. ibid.

℞ *Vt certum : Teneri.* ibid.

85. An Beneficiarius, qui nullos fructus beneficij percipit, eo quòd ſit excommunicatus, teneatur ad Horas recitandas. ibid.

℞ *Vt*

℟ *Vt certum, Teneri.* ibid.

86. An item teneatur ad Horas Beneficiarius, qui non percipit beneficij fructus, eo quòd ſit irregularis, aut ſuſpenſus. p.216

℟ *Etiam vt certum : Teneri.* ibid.

87. An ſi quis per irregularitatem, aut depoſitionem, vel alio quouis modo amitteret ex toto beneficium, teneretur adhuc ad recitandum. ibid.

℟ *Vt certum : Tunc non teneri.* ibid.

88. An ſi quis recipiat beneficium iniuſtè, vel nulliter, vt (v. g.) per violentiam, per ſimoniam, vel exiſtens irregularis, vel non habens legitimam ætatem, &c. Teneatur Horas recitare. ibid.

℟ *Probabilius : Quod non.* ibid.

89. An Beneficiarius, qui ob delictum aliquod, aut aliam iuſtam cauſam damnatur à iudice, vt non acquirat fructus beneficij ad tempus, v. g. per vnum annum, teneatur illo anno ad recitandas horas. ibid.

℟ *Probabilius : Teneri.* ibid.

90. An Beneficiarius, qui capta poſſeſſione fructus beneficij pro aliquo tempore non percipit, ſperat tamen poſtea percepturus, teneatur recitare officium. ibid.

℟ *Vt certum : Teneri.* ibid.

91. An Beneficiarius qui primo anno ex ſtatuto, vel conſuetudine non percipit groſſam beneficij; ſed ſolùm, ſi aſſiſtat in Choro, diſtributiones quotidianas, teneatur recitare. 217

℟ *Vt quid certum : Teneri.* ibid.

92. An caſu, quo ex ſtatuto, aut conſuetudine, nihil Beneficiario concedatur, ob ſeruitium primo anno impenſum, ſed omnes fructus illius anni reſeruentur ei poſt mortem, expendendi in eius fauorem, teneatur recitare. ibid.

℟ *Etiam vt quid certum : Teneri.* ibid.

93. An item teneatur recitare Beneficiarius, caſu quo in eius Eccleſia vigeat conſuetudo, qua caueatur, vt primo anno nullos fructus, nec diſtributiones accipiat, neque poſt mortem illi reſeruentur, ſed diſtribuantur inter aliquos Beneficiarios. ibid.

℟ *Probabilius : Teneri.* ibid.

94. An deinde teneatur recitare Beneficiarius in primo anno, quando ex recepta conſuetudine fructus illius applicantur alicui operi pio, vt fabricæ Eccleſiæ, vel Hoſpitali, aut pauperibus, &c. ibid.

℟ *Teneri.* ibid.

95. An ſi per vim, fraudem, aut aliam iniuſtam viam impediatur Beneficiarius à conſecutione fructuum, teneatur recitare. p.218

℟ *Quod non (niſi alias habeat ſpem moraliter certam, aliquando fructus eſſe illi reſtituendos.* ibid.

96. An ſaltem teneatur recitare dictus Beneficiarius, ſi ablatio fructuum non ſit perpetua, ſed pro aliquo tempore, v. g. pro vno, aut duobus annis, ſine ſpe tamen fructuum recuperationis. ibid.

℟ *Probabilius : Nec in hoc caſu teneri.* ibid.

97. An Beneficiarius teneatur recitare ſtatim ac beneficij collationem acceptauit, & ante captam illius poſſeſſionem. ibid.

℟ *Probabilius : Quod non.* ibid.

98. An ſaltem teneatur recitare Beneficiarius ante adeptam pacificam poſſeſſionem, ſi per ipſum ſter, quominus poſſeſſionem beneficij obtineat. ibid.

℟ *Vt certum : Teneri tunc.* ibid.

99. An item teneatur recitare Beneficiarius, qui habens ſolum titulum, impeditur à poſſeſſione capienda, lite, vel alia cauſa ſibi inuoluntaria. p.219

℟ *Probabilius : Non teneri.* ibid.

100. An omnes litigantes circa idem beneficium teneantur ad onus officij, caſu quo nullus poſſideat. ibid.

℟ *Probabilius : Nullum teneri.* ibid.

101. An ſi duo litigarent ſuper vno beneficio, & neuter eſſet in poſſeſſione; vnus tamen illorum haberet titulum, & ſperaret ſe victorem futurum, & conſequenter fructus habiturum, teneretur ſaltem hic ad onus officij. ibid.

℟ *Probabilius : Adhuc iſtum non teneri.* ibid.

102. An habens poſſeſſionem beneficij, non pacificam, ſed cum litigio, teneatur recitare. ibid.

℟ *Probabilius : Quod non.* ibid.

103. An qui incepit pacificè poſſidere beneficium, teneatur recitare caſu, quo lis illi poſt poſſeſſionem aduenìat, & fructus beneficij, authoritate Iudicis reſeruentur, vſque ad litis finitionem. ibid.

℟ *Probabilius : Hunc teneri.* ibid.

104. An Beneficiarius, cuius beneficium nullos fructus habet, teneatur ad Horas. p.220

℟ *Vt ferè certum : Non teneri.* ibid.

105. An ſaltem teneatur recitare Horas ille, cuius beneficium valde tenues habet fructus. ibid.

℟ *Vt æque probabiliter : Quod non.* ibid.

106. An ad minus Beneficiarius, qui tenue habet beneficium, teneatur, ſi non ſingulis diebus, feſtis ſaltem recitare. ibid.

℟ *Æque probabiliter : Quod non teneatur.* p.221

107. An qui eſt dubius de tenuitate beneficij, teneatur recitare Officium. ibid.

℟ *Æque probabiliter : Non teneri.* ibid.

108. An habens beneficium ita tenue, quod eius fructus non excedunt octo aureos, teneatur ad Horas recitandas, ſaltem aliquibus diebus. ibid.

℟ *Æque probabiliter : Non teneri, nec vllis diebus.* ibid.

109. An ſaltem teneatur ad Horas, qui habet beneficium, cuius fructus ſexdecim ſunt aurei valoris. ibid.

℟ *Æque probabiliter : Nec iſtum teneri.* ibid.

110. An ad minus teneatur ad Horas habens beneficium, cuius fructus attingunt viginti ducatos. p.222

℟ *Æque probabiliter : Nec adhuc iſtum teneri.* ibid.

111. An ſaltem teneatur ad recitationem Horarum Beneficiarius, qui in fructibus beneficij ſolùm perciperet viginti quinque ducatos. ibid.

℟ *Æque probabiliter : Quod non.* ibid.

112. An etiam eximeretur ab onere recitandi Horas Beneficiarius, cuius beneficium non attingit valorem quadraginta ducatorum. ibid.

℟ *Probabiliter : Etiam hunc eximi.* ibid.

113. An ſaltem teneatur ad Horas Beneficiarius, qui habet beneficium, cuius fructus iam attingunt valorem quadraginta ducatorum. ibid.

℟ *Vt certum : Iam hunc teneri.* ibid.

114. An tenuitas beneficij debeat regulari ex omnibus fructibus beneficij in ſe, an ſolùm ex eo, quod remanet deductis expenſis in fructuum collectione, aut Eleemoſyna Miſſarum. p.223

℟ *Probabilius : Quod ex eo, quod remanet, deductis expenſis, &c.* ibid.

115. An Beneficiarius habens plura tenuia beneficia, quorum quodlibet, propter tenuitatem, non obligaret ad Horas, at omnia ſimul accedunt ad quantitatem, quæſufficit ad obligandum, teneatur ad illas recitandas. ibid.
℞ *Vt quid certum : Teneri.* ibid.
116. An Beneficiarius teneatur ad dicenda tot diuina Officia, quot beneficia pinguia iuſtè poſſidet. ibid.
℞ *Iam vt certum : Quod non.* ibid.
117. An ſaltem qui plura beneficia iniuſtè poſſidet, teneatur tot officia, quot beneficia poſſidet, recitare. ibid.
℞ *Probabilius : Nec adhuc iſtum teneri.* p.224
118. An ad minus, qui plura beneficia habet, teneatur tot commemorationes facere, quot ſunt beneficia. ibid.
℞ *Quidquid alij dicant : Quod non.* ibid.
119. An etiam qui ſimul beneficium pingue, & penſionem habet, ſatisfaciat obligationi recitando ſemel ſingulis diebus Officium Canonicum. ibid.
℞ *Vt certum : Quod ſic.* ibid.
120. An omittens Diuinum Officium, obligatus illud dicere, ob plura quæ obtinet beneficia, duplex diſtinctum peccatum committat. ibid.
℞ *Probabilius : Quod non, ſed vnicum.* ibid.
121. An ſaltem duplex peccatum committat in confeſſione aperiendum, Beneficiarius, qui eſt Sacerdos, ſi Officium Diuinum omittat. ibid.
℞ *Probabilius : Quod non, ſed vnum tantum.* ibid.

DISPVTATIO III.

De Officio illo Diuino, quod debent ſupradicti Religioſi, Clerici, & Beneficiarij recitare. pag. 225

Q. 1. AN omnes teneantur recitare Officium Diuinum, iuxta formulam Breuiarij Romani. ibid.
℞ *Vt certum : Omnes teneri, exceptis nonnullis.* ibid.
2. An Eccleſiæ, & Religiones, quæ ante ducentos annos à Breuiarij Romani editione, habent conſuetudinem recitandi aliud Breuiarium, teneantur acceptare Breuiarium nouum Pij V. Clementis VIII. & Vrbani VIII. ibid.
℞ *Vt certum : Non teneri : niſi ex ſpeciali voto, aut inſtituto ad id teneantur.* ibid.
3. An præfatæ Eccleſiæ, & Religiones, quæ proprium Breuiarium habent, poſſint, hoc excluſo, Breuiarium Romanum admittere. ibid.
℞ *Vt certum : Poſſe.* ibid.
4. An Religioſi Benedictini, Dominicani, vel Carmelitani, quorum Religiones vtuntur Breuiario proprio antiquo, poſſint dum priuatim recitant, recitare per illud, aut iuxta eius formulam. ibid.
℞ *Vt certum : Poſſe.* ibid.
5. An etiam clerici ſubditi Eccleſiæ Mediolani, aut aliarum Eccleſiarum, quæ ex priuilegio vtuntur Breuiario proprio, poſſint iuxta illum recitare, dum priuatim recitant. ibid.
℞ *Vt ferè certum : etiam poſſe.* ibid.
6. An ſaltem dicti Clerici, & Religioſi, qui poſſint ex priuilegio vti Breuiario proprio, poſſint liberè, & licitè, dum priuatim recitant, Breuiario Romano vti, & iuxta eius formulam recitare. ibid.
℞ *Æque probabiliter : Poſſe.* p.226
7. An etiam prædictis Clericis, & Religioſis ſit licitum, iuxta Breuiarium Romanum priuatim recitare, adhuc in caſu, quo illis præceptum ſit, ne alio, quàm proprio ſuo Breuiario vtantur. ibid.
℞ *Vt certum : Tunc non eſſe eis licitum.* ibid.
8. An ſaltem Clericus, v. g. Mediolanenſis, poſſit, (non obſtante dicto S. Caroli decreto) dum Romæ, causâ negotiorum exiſtit, iuxta Breuiarium Romanum recitare. ibid.
℞ *Probabilius : Tunc poſſe.* ibid.
9. An etiam è contra Clericus Romanus exiſtens negotiorum causâ, Mediolani, teneatur, aut ſaltem poſſit, vti Breuiario Ambroſiano. ibid.
℞ *Vt certum : Nec teneri, nec poſſe.* ibid.
10. An ad minus, ſi talis Clericus Romanus haberet beneficium in Eccleſia Romana, & reſideret, & haberet firmum domicilium in Diœceſi Mediolanenſi, poſſet tunc, aut teneretur vti Breuiario Ambroſiano. p.227
℞ *Æque probabiliter : Poſſe illo vti, ſed non teneri.* ibid.
11. An Religioſi Ciſtercienſes Dominicani, & alij, qui vtuntur Breuiario proprio, poſſint dum Romæ exiſtunt, Breuiario Romano vti. ibid.
℞ *Poſſe, ſi non ſit illis prohibitum.* ibid.
12. An caſu, quo in Monaſteriis Ciſtercienſis, aut Dominicani Ordinis, eſſent diuerſa Breuiaria, & Religioſus illius tranſiret illac, poſſet dum ibi commoraretur, vti Breuiario dicti Monaſterij. ibid.
℞ *Poſſe quolibet vti pro ſuo libito.* ibid.
13. An Religioſus promotus ad Dignitates extra Religionem, v. g. ad Epiſcopatum, teneatur vti Breuiario vſitato in proprio ordine, vel Breuiario propriæ Eccleſiæ, cuius eſt Epiſcopus. ibid.
℞ *Quod Breuiario propriæ Eccleſiæ.* ibid.
14. An qui duo beneficia poſſidet in duabus Eccleſiis, quæ diuerſis vtuntur Breuiariis, debeat recitare iuxta Breuiarium, quo Eccleſia in qua reſidet, vtitur. ibid.
℞ *Probabilius : quod ſic.* ibid.
15. An Scholares, qui in aliqua Ciuitate commorantur ſtudiorum causâ, debeant recitare Officium iuxta morem illius Ciuitatis, an verò iuxta morem ſuæ Diœceſis, in qua habent firmum domicilium. p.228
℞ *Quidquid alij dicant, Poſſe iuxta morem vtriuſlibet.* ibid.
16. An ſi quis habet priuilegium recitandi Breuiario breui, vel dicendi Horas ante tempus, poſſit ſocius eodem modo recitare cum illo abſque vlla culpa. ibid.
℞ *Poſſe.* ibid.
17. An Clericus, qui non ratione beneficij, ſed patrimonij fuit promotus ad Ordines, teneatur vti Breuiario Romano. ibid.
℞ *Vt iam certum : Quod ſic, &c.* ibid.
18. An iam mortaliter peccet, qui recitat iuxta aliud Breuiarium, quàm Romanum, quando iuxta hoc recitare tenetur. ibid.
℞ *Iam vt certum : quod ſic.* ibid.
19. An Regulares etiam peccent mortaliter, ſi recitent officium, iuxta Breuiarium alterius Religionis, omiſſo Breuiario proprio, ad quod tenentur. ibid.
℞ *Vt mihi certum : Abſolute & per ſe loquendo, peccare mortaliter.* ibid.

20. An

20. An ſaltem ſit licitum Regularibus, ex priuilegio illiis conceſſo, omiſſo proprio, recitare officium, iuxta Breuiarium alterius Religionis. pagina.229

℞ *Non poſſe, ſi alias id ſit eis prohibitum per Sedem Apoſtolicam.* ibid.

21. An ad minus caſu, quo quis careat Breuiario Romano, aut alio, ad quod aſtringitur, poſſit licitè recitare per aliud quodcumque approbatum, quod præ manibus habet. ibid.

℞ *Vt mihi certum: Non ſolùm poſſe, ſed teneri.* ibid.

22. An quonam Pontifice fuerit primo Romanum Breuiarium editum. ibid.

℞ *Quod à Pio V.* ibid.

23. An qui Breuiarium nouum Vrbani poteſt emere, ad id teneatur. ibid.

℞ *Vt certum: quod non, ſi Breuiarium Pij habeat.* ibid.

24. An licitè poſſit quis vti nouis Breuiariis impreſſis v. g. Pariſiis, cum ſola approbatione Supremi Concilij Regij, non verò Inquiſitoris, & Ordinarij. ibid.

℞ *Poſſe.* ibid.

25. An Epiſcopus poſſit diſpenſare cum ſuo ſubdito, vt omiſſo proprio Breuiario, ad quod tenetur, iuxta aliud priuatim recitet. ibid.

℞ *Poſſe diſpenſare in aliquo occurrenti caſu, iuſta cauſa concurrente.* p.230

26. An ſit licitum aliquid addere Breuiario Romano, tanquam partem Diuini Officij. ibid.

℞ *Vt certum, quod non ſit licitum, ſed ad minus veniale.* ibid.

27. An etiam ſit peccatum mortale, quidquam etiam paruum, tanquam partem Diuini Officij, Breuiario prædicto addere. ibid.

℞ *Probabilius: Quod ſic, ſi illud addat tanquam perpetuo duraturum.* ibid.

28. An ſatisfaceret præcepto recitandi, qui Officium Diuinum in notabili quantitate (modo explicato) additum recitaret. ibid.

℞ *Probabilius: quod ſic, licèt alias peccaret.* ibid.

29. An etiam peccaret mortaliter, qui non modo permanente, ſed in tali caſu, ex deuotione indiſcreta, adderet aliquid Officio Diuino, v.g. commemorationem alicuius Sancti, vel aliquam Antiphonam, & ſimilia. ibid.

℞ *Quod non, niſi venialiter.* ibid.

30. An peccaret mortaliter, qui ex proprio capite, omiſſis Lectionibus, quas Breuiarium dicere præcipit, alias loco illarum, ex eodem Breuiario, ſubſtitueret. ibid.

℞ *Quod ſic peccaret mortaliter, ſi omnes mutaret: ſecus ſi duas, vel tres.* ibid.

31. An ſit peccatum inter vnum, aut alterum Pſalmum aliquod Mottetum, vel ex ſcriptura ſumptum, vel ab aliquo eruditè (etiam lingua vulgari) compoſitum decantare. p.231

℞ *Eſſe peccatum, & mortale, ſi mottetum, aut cantus eius ſit indecens: ſecus ſi ſit pium, ac decens, & eius cantus grauis: quia tunc nec veniale erit.* ibid.

32. An qui vtuntur Breuiario Romano, teneantur recitare, extra Chorum, Pſalmos pœnitentiales, Officium Defunctorum, Litanias, Canticum Graduum, & Officium paruum B. Mariæ. ibid.

℞ *Vt certum: Quod non.* ibid.

33. An ſaltem, recitantes in Choro Breuiarium Romanum, teneantur ad recitanda prædicta Officia in Eccleſiis, vbi nulla vnquam fuit conſuetudo illa recitandi. ibid.

℞ *Etiam vt certum: Non teneri.* ibid.

34. An ad minus teneantur dicere officia prædicta in Choro illarum Eccleſiarum, in quibus ante Pium V. iam erat conſuetudo illa dicendi. ibid.

℞ *Etiam vt certum: Teneri ſolùm ad Officium paruum B. Virginis, non ad alia.* ibid.

35. An omittens recitare Litanias in die S. Marci, & tribus diebus ante Aſcenſionem Domini, peccet mortaliter. p.232

℞ *Probabilius: Quod ſic.* ibid.

36. An item peccet mortaliter, qui ſecunda die Nouembris, Officium Defunctorum omittit. ibid.

℞ *Vt ferè certiſſimum: Quod etiam peccet.* ibid.

37. An ſit mortale recitare officium publicè in Choro Eccleſiæ Latinæ, Lingua Græca, vel Hebræa, aut vulgari, veluti Hiſpanica, aut Italica. ibid.

℞ *Vt quid certum: Quod ſic.* ibid.

38. An etiam eſſet mortale Officium Diuinum lingua vulgari (v.g. Hiſpanica, aut Italica) priuatim, ſine aliqua cauſa, recitare. ibid.

℞ *Vt longe probabilius: Quod etiam eſſet.* ibid.

39. An item ſit mortale, Officium Diuinum, ſine iuſta interueniente cauſa, Lingua Græca, vel Hebræa, priuatim à Latino qui tenetur ad Breuiarium Romanum, recitari. p.233

℞ *Probabilius: Quod etiam ſit mortale.* ibid.

40. An ſaltem vacaret culpa, etiam leui, ſi quis interueniente iuſta cauſa, recitaret priuatim, Lingua Græca, aut Hebraica, Horas Canonicas. ibid.

℞ *Vt certum: Vacare omni culpa.* ibid.

41. An ſit peccatum, longius in breuius officium permutare, vnumque pro alio aduertenter recitare, occurrente iuſta, & honeſta cauſa. ibid.

℞ *Probabilius: Non eſſe peccatum adhuc veniale.* ibid.

42. An ad minus ſit peccatum, & mortale, ſponté & abſque vrgente cauſa, longius in breuius officium permutare, recitando v. g. de Sanctiſſima Trinitate eo die, quo recitandum erat de Dominica, aut de Feria. ibid.

℞ *Probabilius: Eſſe peccatum, ſed veniale ſolùm.* ibid.

43. An etiam liberaretur à mortali, qui occurrente aliqua vrgentiſſima cauſa, recitaret priuatim de Reſurrectione, ea die, qua iuxta Rubricas Breuiarij, recitare debebat de ſancto aliquo, aut de feria occurrenti. p.234

℞ *Probabiliter: Quod certè liberaretur à mortali, imò & à veniali, in multis caſibus.* ibid.

44. An qui non frequenter, ſed raró recitaret, abſque vrgenti cauſa, officium de Reſurrectione, etiam eſſet immunis à peccato mortali. ibid.

℞ *Quod eſſet immunis.* ibid.

45. An ſit probabile dicere, ſolùm eſſe veniale recitare, ſine vrgenti cauſa, Officium Reſurrectionis, eo die, quo iuxta Rubricas Breuiarij, recitandum erat de feria, vel de Sancto nouem lectionum. p.235

℞ *Probabiliter: Quod ſic.* p.236

46. An qui inculpabiliter, aut ex negligentia inquirendi, recitant vnum officium pro alio, teneantur ſub culpa, ſaltem veniali, repetere. p.237

℞ *Probabilius: Quod non.* p.238

47. An ille, qui ex errore, de feſto duplici, aut ſemiduplici die proprio non recitauit, poſſit de eo recitare prima die non impedita officio nouem lectionum. ibid.

℞ Probabi

℞ *Probabilius, Non ſolùm poſſe, ſed teneri.* ibid.
48. An qui contra hodie ex errore recitauit de feſto, de quo debebat die ſequenti recitare, poſſit proprio die ſequenti iterum de illo recitare. ibid.
℞ *Vt multo probabilius: Non ſolùm poſſe, ſed & teneri.* ibid.
49. An qui per errorem Matutinum recitauit v.g. de Feria, caſu quo recitandum erat de duplici, teneatur, dum aduertit, proſequi Officium inceptum, aut recitare, omiſſo Matutino, reliquum Officium duplicis, quod recitare debuerat. p.239
℞ *Vt longè multo probabilius: Teneri ad recitandum reliquum Officij feſti duplicis.* ibid.
50. An Sacerdos hodie ſub veſperas Madriti exiſtens, vbi dies currit Feriæ, aut duplicis communis, cras perfecturus Complutum, vbi celebrabitur Feſtum Sanctorum Iuſti, & Paſtoris, poſſit hoc ſero Madriti recitare primas Veſperas, & Matutinum Sanctorum Iuſti, & Paſtoris. ibid.
℞ *Probabilius: Non poſſe.* ibid.
51. An dato, quod in præaſſignato caſu Sacerdos Matritenſis percurrerit Matutinum Feriæ, ſeu duplicis hodie, & mane accedat Complutum vbi celebratur feſtum SS. Iuſti, & Paſtoris, poſſit tunc reliquum Officij recitare de feſto horum Sanctorum, & non feriæ, ſeu duplicis, de quo Matutinum dixit. ibid.
℞ *Quod melius faciet proſequendo Horas Feriæ, ſeu duplicis, de quo recitare incipit.* ibid.
52. An qui recitauit Officium de aliquo Sancto, teneatur adhuc iterum recitare illud in alio loco, vbi tale Officium tranſlatum eſt, & vbi ille habitare incipit. ibid.
℞ *Non teneri, ſed poſſe.* ibid.
53. An peccaret mortaliter, qui Officium de Sancto conceſſum ſub ritu ſemiduplici, recitaret ſub duplici. p.240
℞ *Probabilius, Quod non peccaret mortaliter, ſed venialiter ſolùm.* ibid.
54. An ſaltem peccaret mortaliter, qui recitaret Officium alicuius Sancti ſub duplici ritu, quando debebat ſub ſimplici. ibid.
℞ *Probabilius: Adhuc non peccare, niſi tantum venialiter.* ibid.
55. An Capellani Monialium poſſint celebrare Miſſas de Sanctis particularibus eorum ordinum, quos ipſæ proprio ritu celebrant. ibid.
℞ *Poſſe, & debere.* ibid.
56. An item licitum ſit dictis Capellanis, priuatim de prædictis particularibus Sanctis recitare. ibid.
℞ *Probabilius: Quod ſic.* ibid.
57. An confratres noſtri Ordinis poſſint ſemel in hebdomada quibuſvis diebus (ſemiduplici, aut duplici non impeditis) Officia SS. Trinitatis, ac de SS. Sacramento, necnon Sabbato (extra Aduentum, & Quadrageſimam) de nomine B. Virginis Mariæ. ibid.
℞ *Probabilius, poſſe.* ibid.

DISPVTATIO IV.

De Modo recitandi Officium Diuinum. p.241

Q. 1. QVot conditiones requirantur, vt Horæ Canonicæ iuxta *cap. Dolentes de Celebrat. Miſſar.* deuotè, & ſtudioſè recitentur. ibid.
℞ *Quod octo præcipue.* ibid.

§. I.

De Attentione, & deuotione, qua recitandum eſt Officium Diuinum. ibid.

2. AN Recitantes Officium Diuinum ſine vlla interna attentione; ſatisfaciant præcepto. ibid.
℞ *Probabius: Quod non.* ibid.
3. An præceptum recitandi Diuinum Officium cum attentione, includat duo formaliter diſtincta, vnum recitationis, & aliud attentionis. ibid.
℞ *Probabilius: Quod non.* ibid.
4. Quid ſit Attentio interna, & externa. p.242
℞ *Quod interna eſt aduertentia intellectus ad id ad quod voluntas tendit: externa verò eſt negatio pura externæ diſtractionis.* ibid.
5. Quotuplex eſt attentio interna, quam dicimus neceſſariam ad implendum præceptum recitandi Horas. ibid.
℞ *Quod eſt triplex, actualis, virtualis, & habitualis.* ibid.
6. An ad ſatisfaciendum præcepto recitandi Horas, ſufficiat habere attentionem habitualem. ibid.
℞ *Vt certiſſimum, Quod non.* ibid.
7. An ſaltem ſufficiat habere attentionem actualem, & hæc requiratur ab Eccleſia. ibid.
℞ *Vt quid certum: Sufficere, ſed non requiri.* ibid.
8. An etiam ſufficiens ſit attentio virtualis: & hæc ſola ab Eccleſia in recitatione officij requiratur. ibid.
℞ *Vt certum: Quod ſic.* ibid.
9. An vt quis adimpleat præceptum recitandi officij, ſufficiat attendere ad Deum, vel ad rem pro qua oratur. ibid.
℞ *Vt certiſſimum: Sufficere.* ibid.
10. An etiam ſufficiat attentio ad ſenſum litteralem verborum Diuini Officij, vt quis eius præceptum adimpleat. p.243
℞ *Sufficere, ſed non eſſe neceſſariam.* ibid.
11. An item attentio, quâ Recitans attendit ſolùm ab verba, ſufficiat ad implendum præceptum recitandi attentè Officium. ibid.
℞ *Probabilius: Quod ſufficiat.* ibid.
12. An ad implendum præceptum recitandi officium non ſolùm ſufficiat attentio ad Deum, verùm etiam ad alias pias meditationes, veluti ad geſta Chriſti, aut eius paſſionem: ad præſentiam B. Virginis Mariæ, & aliorum Sanctorum, &c. ibid.
℞ *Probabilius: Quod ſufficiat.* ibid.
13. An attentio debeat eſſe formalis, expreſſa, & explicita. ibid.
℞ *Quod non, nam ſufficit implicita, & virtualis.* ibid.
14. An qui ex negligentia craſſa mentem cum recitat, diuagari permittit, peccet mortaliter. ibid.
℞ *Longe multo probabilius: Quod non.* p.244
15. An qui recitando Horas circa alia aduertenter diuagatur, non tamen per hoc aduertit, diſtrahi ab Horis, ſatisfaciat huic præcepto. ibid.
℞ *Satisfacere.* ibid.
16. An qui non ex præcepto, ſed ſolùm ex deuotione recitat, peccet ſi animo vltrò diſtracto, id faciat. ibid.
℞ *Longe multo probabilius: Peccare venialiter.* ibid.

17. An

17. An adhuc liber eſſet à veniali, qui vltrò diſtracta mente, non animo orandi, ſed ſe reficiendi, & mentem aliò diuertendi, aliquos Pſalmos caneret, aut quaſdam alias preces diceret. ibid.
℞ *Quod tunc liber eſſet.* ibid.
18. An qui occupatur in rebus externis, quæ ex natura ſua aduerſantur attentioni officij, & ſunt incompatibilia cum illa, peccet mortaliter. ibid.
℞ *In opinione omnium: quod ſic.* ibid.
19. An qui inter recitandum officium ſcribit, pingit, aut legit aliud, ſatisfaciat præcepto recitandi attentè. ibid.
℞ *Probabilius: Quod non.* ibid.
20. An etiam qui penſum Horarum ſoluit, dum veſtibus ſe induit, vel exuit, vel faciem lauat, peccet, & violet Eccleſiæ præceptum. p.245
℞ *Vt certum: Non peccare, ſaltem mortaliter, & conſequenter præceptum implere.* ibid.
21. An ſaltem ſit veniale peccatum, lauare faciem, & manus induere, vel exuere ſe, vel ſe calceare, dum recitantur Horæ ex præcepto. ibid.
℞ *Vt certum: Non eſſe adhuc veniale, ſi id fiat occurrente iuſta cauſa, & vt probabilius, etiamſi id fiat abſque iuſta cauſa, dummodo id fiat abſque nimia feſtinatione.* ibid.
22. An poſſit quis recitare Horas Canonicas, dum Miſſam ex præcepto audit, & ſic præcepto ſatisfacere vtrique. ibid.
℞ *Vt longe probabilius: Quod ſic.* ibid.
23. An ſaltem peccet venialiter, qui dum audit Miſſam de præcepto, recitat Horas. p.246
℞ *Vt multo longè probabilius: Nec venialiter peccare.* ibid.
24. An qui dormit, aut dormitat per notabilem officij partem, ſatisfaciat præcepto recitandi. ibid.
℞ *Vt certum: Quod non.* ibid.
25. An ſaltem ſatisfaciat præcepto recitandi, qui vexatur à ſomno, ſed adeo reſiſtit, vt pronunciet Horas ea attentione, qua ſaltem videt, quod non omittit dicere. ibid.
℞ *Satisfacere tunc.* ibid.
26. An peccet mortaliter, qui obligatus ad Horas reſeruat illas dicendas in lecto, ſciens ſe eo tempore ſomno præoccupari. ibid.
℞ *Quod ſic.* ibid.
27. An ſocius recitans non ex obligatione, ſed voluntariè, teneatur attendere ad Horas. ibid.
℞ *Vt longe multo probabilius: Teneri attendere ſub veniali peccato.* ibid.
28. An teneatur quis repetere Horas, quas probabiliter credit ſe dixiſſe. ibid.
℞ *Quidquid alij dicant, quod non teneatur.* ibid.
29. An Officium Diuinum non ſolùm attente, ſed etiam deuotè ſit recitandum. p.247
℞ *Quod ſic.* ibid.
30. Quotuplex ſit deuotio? & Quid. ibid.
℞ *Quod deuotio dupliciter ſumitur, propriè, & impropriè. Propriè ſumpta eſt actus voluntatis, quo aliquis eſt promptus ad ea, quæ pertinent ad diuinum obſequium: Impropriè verò ſumpta eſt quadam refectio ſpiritualis mentis, &c.* ibid.
31. An ad ſatisfaciendum præcepto recitandi Horas deuotè, ſit ſufficiens propoſitum dicendi illas attentè. ibid.
℞ *Quod ſic.* ibid.

§. II.

De debita Intentione, qua recitandum eſt Officium Diuinum. ibid.

32. AN vt Officium Diuinum deuotè, & attentè recitetur, requiratur intentio, ſeu (quod idem eſt) propoſitum voluntatis recitandi illud. ibid.
℞ *Vt certum: Quod ſic.* ibid.
33. An ad debitè, & attentè recitandum Officium, ſufficiat habere intentionem implicitam, ſeu virtualem recitandi illud. ibid.
℞ *Vt certum: Sufficere.* ibid.
34. An ſatisfaciat præcepto recitandi, qui accipit Breuiarium de more, & nil aliud cogitando recitat. pag.248
℞ *Probabiliter: Quod ſic.* ibid.
35. An etiam ſatisfaciat qui de more ad Eccleſiam accedit, ibi Officium recitaturus, & de facto recitat. ibid.
℞ *Vt certum: Etiam ſatisfacere.* ibid.
36. An item ſatisfaceret præcepto, qui animo ſolo ſe recreandi, aut ſtudendi, aut memoriæ aliquid mandandi, Officium diceret. ibid.
℞ *Quod non ſatisfaceret.* ibid.
37. An ſatisfaceret præcepto, qui per vim abſolutam, ſeu omnino inuitus, cogeretur ad recitandum. ibid.
℞ *Vt mihi certum: Quod non.* ibid.
38. An præter intentionem, & voluntatem recitandi Officium, ſit etiam neceſſaria formalis, & expreſſa voluntas recitandi illud, ſub intentione adimplendi præceptum. ibid.
℞ *Vt longè probabilius: Quod non.* ibid.
39. An ſaltem ad ſatisfaciendum præcepto recitandi Officium, ſit neceſſaria intentio, ſeu voluntas implicita, vel virtualis, recitandi illud ſub intentione implendi præceptum recitandi. ibid.
℞ *Vt probabilius: Adhuc non eſſe neceſſariam.* ibid.
40. An item ſatisfaciat præcepto recitandi Officij, qui incipit recitare, animo expreſſo non ſatisfaciendi pro tunc præcepto de dicendo Officio. pag.249
℞ *Probabilius: Quod ſatisfacit.* ibid.
41. An Qui Officium dixit animo non adimplendi præceptum, ſimulque animo non repetendi illud, adimpleat adhuc præceptum. ibid.
℞ *Probabilius, adhuc adimplere illud, licèt alias peccaret mortaliter ob paruum affectum, &c.* ibid.
42. An qui Officium Diuinum perſoluit, animo non adimplendi præceptum, teneantur ad minus caſu, quo nolit Officium repetere, mutare animum intra tempus obligationis, & velle adimplere præceptum per Officium à ſe dictum. p.250
℞ *Probabilius: Non teneri.* Legatur quæſtio. ibid.

§. III.

De voce, qua Officium Diuinum priuatim dici debet. ibid.

43. AN Horæ Canonicæ voce ſint recitandæ. ibid.
℞ *Quidquid aliqui dicant: quod ſic.* ibid.
44. An attento iure communi, ſi quis Diuinum Officium ſola mente recitet, ſuæ obligationi ſatisfaciat. ibid.

℞ *Vt*

℞ *Vt mihi certum, quidquid alij dicant: quod non.* ibid.

45. An ſaltem Regulares poſſint ex particulari priuilegio, priuatim totum Officium mentaliter recitare, & ſic ſatisfacere obligationi recitandi. pagina 251

℞ *Vt Probabilius: Quod ſic.* ibid.

46. An qui priuatim Officium recitat, debeat neceſſariò ita illud pronunciare, vt ad minus ab aſtantibus audiri poſſit. ibid.

℞ *Vt certum: Quod non debeat.* ibid.

47. An ſaltem, priuatim recitans, debeat, ita Officium pronunciare, vt ſe ipſum poſſit audire. ibid.

℞ *Æque probabiliter, adhuc non debere.* ibid.

48. An ad minus, dum quis recitat cum ſocio, teneatur ita clara voce Officium dicere, vt à ſocio audiatur. p.252

℞ *Vt certum: Teneri ſi recitet cum ſocio aſtricto recitandi onere, aliàs non.* ibid.

§. IV.

De integritate, qua Officium perſolui debet. ibid.

49. AN qui totum, aut partem notabilem Officij omittit, peccet mortaliter. ibid.

℞ *Vt certum: Quod ſic.* ibid.

50. An ſi quis citra contemptum ſolùm ex negligentia ſemel omittat totum, aut partem notabilem Officij, mortaliter peccet. ibid.

℞ *(Quidquid alij dicant) vt quid certiſſimum peccare mortaliter.* ibid.

51. An etiam peccet mortaliter, qui vnicam integram ex minoribus ad minus Horam recitare omittit. ibid.

℞ *Vt quid certiſſimum (quidquid alij dixerint) peccare mortaliter.* ibid.

52. An item ſit mortale tertiam partem vnius Horæ minoris, v. g. Tertiæ, aut Sextæ, omittere. p.253

℞ *Vt multo probabilius: Quod non ſit.* ibid.

53. An ſaltem ſit mortale, dimidiam Horæ minoris partem omittere. ibid.

℞ *Probabilius, adhuc non eſſe mortale.* ibid.

54. An peccaret mortaliter, qui in Matutinis cum Laudibus vnum Nocturnum omittit. ibid.

℞ *Vt certum: Quod ſic.* ibid.

55. An etiam peccaret mortaliter, qui in Matutinis tres lectiones cum Reſponſoriis omitteret. ibid.

℞ *Non peccare mortaliter, ſi dicta omitteret in Matutinis Feriæ communis, aut Sancti ſimplicis, aut etiam feſti nouem lectionum: ſecus ſi in Matutinis Reſurrectionis, aut Pentecoſtes.* ibid.

56. An omittens veſperas Sabbati Sancti peccet mortaliter. p.254

℞ *Vt multo probabilius: Quod ſic.* ibid.

57. An qui verſus Pſalmorum initiat, & finit voluntariè, omiſſis iis, quæ in medio verſuum continentur, mortaliter peccet. ibid.

℞ *Quod ſic, ſi omiſſa ſint magnæ quantitatis: ſecus aliàs, aut ſi id fiat ob balbutiem, &c.* ibid.

58. An qui cum notabili abſciſſione vltimarum Syllabarum recitat, lethaliter peccet. ibid.

℞ *abſolutè, quod non, niſi venialiter.* ibid.

59. An peccet, ſaltem venialiter, qui ob imperitiam, vel balbutiem Syllabas in Officio detruncat, ibid.

℞ *Vt certum: Quod non.* ibid.

60. An qui recitat cum eo, qui ob balbutiem, aut imperitiam abſcindit ſyllabas, ſatisfaciat recitandi præcepto. ibid.

℞ *Quod ſic.* ibid.

61. An ſatisfaciat Sacerdos ſæcularis recitans cum ſocio ita feſtinanter, vt nondum expletis verſiculis ab ipſo ſocio, verſiculos ſequentes recitare incipiat. p.255.

℞ *Quod non ſatisfaciat, ſi in notabili quantitate verſuum id præſtet.* ibid.

62. An ſaltem Sacerdos Regularis ſatisfaciat Officio, recitans cum ſocio incipiendo ſuos verſus, antequam ipſe ſocius ſuos finiat. ibid.

℞ *Vt certiſſimum (quidquid aliqui dicant) quod non ſatisfaciat, ſi id fiat in magna quantitate.* ibid.

63. An quando plures ſimul priuatim recitant, debeant alternatim lectiones dicere. ibid.

℞ *Quod non debeant neceſſario, licèt magis vrbanum, & accommodatum ſit alternatim illas dicere.* ibid.

64. An Antiphonæ, quæ in principio, & fine Pſalmorum dicuntur, debeant ab omnibus priuatim recitantibus cum ſociis ſimul dici. p.256

℞ *Non debere neceſſario ab omnibus ſimul dici, quamuis poſſint.* ibid.

§. V.

De continuatione, qua recitandum eſt Officium Diuinum. ibid.

65. AN Officium Diuinum ſit cum continuatione, aut ſine interruptione recitandum. ibid.

℞ *Quod ſic.* ibid.

66. An qui priuatim Horam aliquam cum maxima interruptione recitat, peccet mortaliter, ſi id abſque iuſta cauſa faciat. ibid.

℞ *Probabilius: Quod non.* ibid.

67. An ſaltem interruptio maxima facta intra Chorum, ſit mortalis. ibid.

℞ *Probabilius: Adhuc non eſſe mortalem, ſi talis interruptio fiat ſine ſcandalo.* ibid.

68. An ſaltem ſit culpa venialis quæcumque interruptio, ſiue extra Chorum, ſiue in Choro, ſine iuſta cauſa facta. p.257

℞ *Vt certum: Quod ſic.* ibid.

69. An ſit immunis à veniali interruptio cuiuſcunque Horæ, facta cum quacumque honeſta cauſa. ibid.

℞ *Vt certum: quod ſit immunis.* ibid.

70. An ſit veniale dicere Matutinum Veſpere, & Laudes aurorâ diei ſequentis. ibid.

℞ *Probabilius: Quod non ſit.* ibid.

71. An quando Matutinum diuiditur à Laudibus, ſit opus Matutinum abſoluere cum *Dominus vobiſcum*, & oratione diei. ibid.

℞ *Probabilius: Quod ſit opus.* ibid.

72. An quando Laudes ſeorſim à Matutinis recitantur, inchoandæ ſint cum *Pater noſter, & Aue*, more aliarum Horarum. p.258

℞ *Probabilius: Quod non eſt neceſſarium.* ibid.

73. An nocturna poſſint ſeparatim, ſaltem intra ſpatium trium horarum, recitari. ibid.

℞ *(Quidquid alij dicant) poſſe, etiamſi maius intercedat ſpatium.* ibid.

74. An caſu, quo quis diuidat Nocturna, terminare debeat primum Nocturnum cum oratione diei, & ſequens inchoare cum *Pater, & Aue.* ibid.

℞ *Probabilius: Quod non.* ibid.

75. An

75. An ex iuſta cauſa liceat diuidere Pſalmos à lectionibus eiuſdem Matutini. ibid.
℟ *Licere.* ibid.
76. An peccet mortaliter, qui per riſum, aut aliam rem vanam, per magnum temporis ſpatium interrumpit Horam. p.159
℟ *Probabilius: Non peccare mortaliter, ſed venialiter tantùm.* ibid.

§. VI.

De ordine, quo recitandæ ſunt Horæ Canonicæ. ibid.

77. QVo ordine recitandæ ſunt Horæ. ibid.
℟ *Quod iuxta Eccleſiæ præceptum, prius Matutinum, & laudes, deinde Prima, Tertia, Sexta, Nona, Veſperæ, & Completorium.* ibid.
78. An qui dictum ordinem non ſeruat, ſed Veſperas, v.g. prius recitat, quàm Matutinum, Primam quàm Laudes, peccet mortaliter, ſi id faciat ſcienter, & ſine cauſa. ibid.
℟ *Probabilius longe, non peccare mortaliter, ſecluſo contemptu, ſed venialiter tantum.* ibid.
79. An ſaltem peccet mortaliter, ſi ordinem in eadem hora inuertat, prius v.g. recitando in Matutino lectiones, quàm Pſalmos, Laudes quàm Matutinum, preces, & capitula, quam Pſalmos, &c. ibid.
℟ *Probabilius, adhuc non peccare mortaliter, etſi id faciat ſine cauſa, aduertenter, & ſæpe.* ibid.
80. An qui mane non habet præ manibus niſi Diurnale, poſſit abſque veniali culpa recitare Pſalmos, Hymnos, Laudes, & Horas, & poſtça habito Breuiario, lectiones, & Reſponſoria. p.260
℟ *Poſſe.* ibid.
81. An qui non recitauit Matutinum, poſſit Primam, aut Tertiam recitare, ſi ad id ab amico, aut ſuperiore inuitetur. ibid.
℟ *Poſſe, & licite.* ibid.
82. An ſi quis, medio Matutino, aut Prima, &c. inter Chorum poſſit cum aliis licitè proſequi, & poſtea recitare omiſſa. ibid.
℟ *Poſſe.* ibid.
83. An qui recitans Tertiam recordatur ſe nondum recitaſſe Primam, poſſit licitè Tertiam proſequi, cum intentione recitandi poſtea Primam. ibid.
℟ *Vt certum poſſe.* ibid.
84. An ad minus ſit mortale, ex genere ſuo, peruertere ordinem dicendi Horas in Choro. ibid.
℟ *Probabilius, adhuc non eſſe ex genere ſuo mortale.* ib.
85. An qui partem aliquam officij omiſit, teneatur ipſammet partem repetere, aut ſufficiat aliam, loco ipſius. ibid.
℟ *Teneri eamdemmet partem omiſſam repetere, ſi facile poſſit, ſecus verò ſi alias, tunc enim ſufficiet illi æquiualens recitare.* p.261

§. VII.

De tempore recitandi Horas Canonicas. ibid.

86. AN Officium Diuinum ſit ſtatutis horis recitandum. ibid.
℟ *Vt certum: eſſe recitandum horis ſtatutis à iure, vel conſuetudine.* ibid.
87. An etiam, qui priuatim extra Chorum recitant, teneantur ſtatutis horis Horas Canonicas recitare. ibid.
℟ *Abſolute teneri.* ibid.
88. An qui priuatim recitat, peccet mortaliter, ſi abſque vlla cauſa non dicit Horas ſtatutis ab Eccleſia horis. ibid.
℟ *Vt certum, non peccare mortaliter, ſed venialiter tantum.* ibid.
89. An qui aliqua exiſtente cauſa non recitat in ſuis horis Officium, immunis ſit à veniali. ibid.
℟ *Vt certum: Eſſe immunem.* ibid.
90. An licitum ſit etiam non exiſtente cauſa, recitare Matutinum, & Laudes diei ſequentis, veſpere antecedentis. p.262
℟ *Probabilius: licitum Eſſe.* ibid.
91. An ſi quis ſtatim poſt medium hodiernum recitaret Matutinum diei craſtinæ, ſatisfaceret præcepto. ibid.
℟ *Vt mihi certum, non ſatisfacere.* ibid.
92. An ſaltem ſit licitum recitare hodie hora tertia poſt meridiem, Matutinum, & Laudes diei craſtinæ. ibid.
℟ *Probabilius, licitum omnino eſſe.* ibid.
93. An Adhuc ſit licitum recitare Matutinum, & Laudes diei ſequentis, ſtatim ac eſt finita hora ſecunda poſt meridiem, dictis veſperis, & completis. ibid.
℟ *Probabilius, licitum eſſe.* ibid.
94. An Officium defunctorum diei ſecundæ Nouembris, poſſit quis priuatim recitare pridie veſperi, poſt Matutinum diei infra octauam Sanctorum. p.263
℟ *Poſſe.* ibid.
95. An etiam poſſit quis recitare Litanias diebus Rogationum, & S. Marci, pridie veſperi. ibidem.
℟ *Probabiliter: Poſſe.* ibid.
96. An ſicuti eſt licitum recitare Matutinum cum laudibus, veſpere præcedentis diei, ſic licitum ſit recitare tunc reliquas horas, ſaltem ob aliquam vrgentem cauſam. p.264
℟ *Vt certum: minime eſſe licitum, nec validum.* ibidem.
97. An ſit licitum, iuſta intercedente cauſa, Horas Canonicas præponere, aut poſtponere. ibid.
℟ *Tanquam certum: Eſſe licitam.* ibid.
98. An ſit iuſta cauſa differendi Horas in tempus veſpertinum, eo quòd matutinum tempus ſit aptius ad ſtudendum, veſpertinum verò ad recitandum. ibid.
℟ *Vt quid certum: Eſſe iuſtam cauſam.* ibid.
99. An quæuis cauſa iuſta, etiam leuis, ſufficiat ad anteponendum, vel poſtponendum Officium. ibid.
℟ *Sufficere.* ibid.
100. An ſola commoditas maior recitantis, ſit cauſa iuſta ad licitè anteponendum, vel poſtponendum Canonicas Horas. ibid.
℟ *Vt fere certum: Non eſſe.* p.265
101. An recitans Matutinum ſequentis diei antequam abſoluat Officium diei præſentis, peccet mortaliter, ſi id faciat ſine cauſa. ibidem.
℟ *Vt quid certum: minime peccare mortaliter.* ibidem.
102. An caſu quo quis timeat aliquam ſuperuenturam occupationem, ſit melius illi Horas præponere, quàm poſtponere. ibid.
℟ *Vt certum: Quod melius ſi illi Horas anteponere, quam poſtponere.* ibid.
103. An Clericus recitans Horas, priuatim, teneatur in tempore Quadrageſimæ, dicere

veſperas ante grandium. ibid.
℞ *Multo longè probabilius : Non teneri.* ibid.
104. An celebrans Miſſam, non recitato Matutino, peccet mortaliter. p.266
℞ *Multo probabilius : non peccare mortaliter, etiamſi id faciat abſque iuſta cauſa.* ibid.
105. An etiam liber ſit à veniali, qui cauſa iuſta interueniente, celebrat Miſſam nondum recitatis Matutinis. ibid.
℞ *Vt certum : Eſſe liberum.* ibid.
106. An ſaltem ſit reus venialis culpæ, qui abſque rationabili cauſa Miſſam dicit, non præmiſſa recitatione Matutini. ibid.
℞ *Probabiliter : Nec eſſe reum venialis culpæ.* ibidem.
107. An ad minus ſit culpa mortalis, dicere Miſſam maiorem, ſeu conuentualem ante dictum Matutinum,& laudes. ibid.
℞ *Probabilius : Non eſſe culpam mortalem.* p. 267
108. An Religioſi poſſint poſtponere, aut anteponene Officium, ex vi alicuius priuilegij. ibid.
℞ *Vt certum : Poſſe.* ibid.
109. An adimpleat præceptum recitandi ille, qui incepit recitare Officium hodiernum paulo ante mediam noctem diei ſequentis, ſi ipſum proſequatur poſt completam mediam noctem. pag.267.
℞ *Probabiliſſimè : Adimplere.* ibid.

§. VIII.

De locò, & modo, quo recitandæ ſunt Horæ Canonicæ. pag.268

110. AN locus in quo publicè, & ſolemniter recitandæ ſunt Horæ, ſit Eccleſia, ſeu Templum,eiuſve Chorus. ibid.
℞ *Vt quid certum : Quod ſic.* ibid.
111. An Regulares, ſeu Canonici ſatisfaciant præcepto pſallendi in Eccleſia, ſeu Choro, ſi ex aliqua cauſa canant in Sacriſtia, ſi hæc ſolum communi muro ab illa diuidatur. ibid.
℞ *Vt certum : Satisfacere.* ibid.
112. An etiam ſatisfaciant, caſu quo nulla adſit cauſa obligans ad recitandum in Sacriſtia coniuncta Eccleſiæ muro communi. ibid.
℞ *Probabiliter : Adhuc ſatisfacere.* ibid.
113. An deinde ſatisfaciant Regulares, ſeu Canonici, ſi canant Horas in Sacriſtia, quæ minimè eſt coniuncta muro communi Eccleſiæ, ſed diſtans per plures muros ab illa. pagina 269
℞ *Minimè ſatisfacere, niſi graui vrgente neceſſitate, aut ſtante conſuetudine.* ibid.
114. An Clericis, aut Regularibus, qui priuatim Horas recitant, licitum ſit recitare Horas vbicumque. ibid.
℞ *Vt certum : Licitum eſſe.* ibid.
115. An quis ſine veniali, poſſit Horas Canonicas, dum venter exoneratur, recitare. ibidem.
℞ *Probabilius : Poſſe.* ibid.
116. An peccet ſaltem venialiter, qui Officium recitat in locis diſtractioni expoſitis. ibidem.
℞ *Quod ſic.* ibid.
117. An adimpleat præceptum dicendi Horas, qui illas recitat decumbendo in lecto, quieſcendo, vel deambulando, in itinere, domi, vel in campo,&c. ibid.
℞ *Tanquam certum : Adimplere.* ibid.
118. An ſaltem ſit veniale recitare ſine neceſſitate, in lecto decumbendo, vel ſub alia immodeſta corporis poſitione. ibid.
℞ *Eſſe veniale, & tantum.* ibid.
119. An etiam peccent venialiter, qui recitando priuatim, ſedent cum ſtare debent, vel ſtant cum eſt flectendum. ibid.
℞ *Quod minimè.* ibid.
120. An ſaltem peccent venialiter, ſi in publica recitatione, quæ fit in Choro, ſedeant, aut deambulent, dum ſtare, aut genuflectere debent. ibid.
℞ *Vt certum : Peccare venialiter.* ibid.
121. An item peccet venialiter, qui ſaltem in publica recitatione, vno genu ſolo flexo orat, aut recitat. ibid.
℞ *Probabilius : Quod non, niſi adſit aliquod, etſi leue, ſcandalum.* ibid.

DISPVTATIO V.

De cauſis excuſantibus ab Officij diuini recitatione. p.270

Q.1. AN dentur aliquæ cauſæ excuſantes à recitatione diuini Officij. ibid.
℞ *Tanquam certum, dari: ſunt autem præcipuæ, Impotentia, Infirmitas, Occupatio, & Diſpenſatio.* ibid.

§. I.

De Impotentia. ibid.

2. AN impotentia excuſet ab obligatione recitandi Horas Canonicas. ibid.
℞ *Tanquam certum : Excuſare.* ibid.
3. An obliuio naturalis excuſet quem ab obligatione recitandi. p.271
℞ *Tanquam certum : Excuſare.* ibid.
4. An ſi quis experiatur, ſe recitandi obliuiſci, debeat quando hora conſueta non recitat, adhibere aliquod memoriæ excitamentum, quo obligationis recordetur. ibid.
℞ *Debere.* ibid.
5. An qui ob aliquam impotentiam naturalem non poteſt loqui, aut verba Officij ore proferre, teneatur tunc recitare interius,ſeu mentaliter Officium. ibid.
℞ *Vt certum : Non teneri.* ibid.
6. An ſaltem, qui non poteſt dicere Horas, poteſt tamen eas ab alio audire, ad id teneatur. ibid.
℞ *Vt certum : Non teneri.* ibid.
7. An qui tenetur ad Horas, & nequit illas dicere, teneatur dicere aliquid loco earum. ibidem.
℞ *Vt fere cer tum : Non teneri.* ibid.
8. An qui non poteſt recitare ſolus, ſi cum ſocio poſſit, ad id teneatur. ibid.
℞ *Æquè probabiliter : Non teneri.* p.272
9. An cæcus ex toto, aut ex parte, qui legere minimè poteſt, excuſetur à recitatione Officij. ibidem.
℞ *Vt quid certum : Excuſari.* ibid.
10. An ſaltem teneatur cæcus obligatus ad Ho-

ras, eas memoriæ mandare, vt illas memoriter dicat. ibid.

℞ *Vt mihi certum: Non teneri.* ibid.

11. An ſaltem teneatur ad recitandum cæcus, qui memoriter ſcit Officium totum, aut ferè totum. ibid.

℞ *Longè multo probabilius: Teneri.* ibid.

12. An ſaltem excuſetur cæcus, qui neſcit memoriter Officium huius diei, ſed ſolùm commune, aut ſpeciale Officium, v. g. Sanctiſſimæ Trinitatis, aut Corporis Chriſti. ibid.

℞ *Probabilius: Nondum excuſari.* ibid.

13. An ſit melius cæco, recitare maiorem partem Officij diei, quam memoriter ſcit, quàm recitare integrum alterius diei Officium, quod nouit memoriter. ibid.

℞ *Probabilius: Quod melius ſit caco recitare Officium alterius diei integrum, quam ſolùm partem hodierni.* ibid.

14. An cæcus habens præbendam teneatur Choro aſſiſtere. ibid.

℞ *Probabilius: Teneri, ſi diſtributiones quotidianas lucrari velit.* ibid.

15. An ſurdus teneatur ad Horas Canonicas. ibidem.

℞ *Vt certum: Teneri.* p.274

16. An ſaltem ſurdus ſimul, & cæcus excuſetur à recitandis Horis. ibid.

℞ *Non excuſari abſolute.* ibid.

17. An qui citra culpam ſuam caret Breuiario, excuſetur ab Horis. ibid.

℞ *Vt certum: Excuſari.* ibid.

18. An qui è domo diſceſſit, nil cogitans de Breuiario, aut putans illud alibi reperturum, peccet non recitans, & ad reſtitutionem teneatur. ibid.

℞ *Vt quid certum: Nec peccare, nec ad reſtitutionem teneri.* ibid.

19. An excuſetur ad Horis, qui Breuiarium non habet, nec ob paupertatem, illud emere poteſt. ibid.

℞ *Vt certum: Excuſari.* ibid.

20. An qui aduertenter Breuiarium proiecit in mare, aut ſua culpa perdidit, immunis ſit à culpa, non recitando, ſi nequeat. ibid.

℞ *Quod non ſolùm peccauit, dum proiecit Breuiarium in mare, aut ſua culpa perdidit, verùm etiam poſtea, toties quoties perſeuerando in eadem voluntate non recitandi, recitare omiſit, ſecus verò ſi voluntatem mutet, & pœniteat.* ibid.

21. An excuſetur ab Horis, qui beneficium impetrat antequam ſciat legere. ibid.

℞ *Quod licet acceptando beneficium peccauerit, excuſetur: Debet tamen ſtatim addiſcere, aut beneficium deponere.* ibid.

§. II.

De Infirmitate. p.275

22. AN Infirmitas grauis, non leuis, excuſet à recitatione Diuini Officij. ibid.

℞ *Vt certum: Quod ſic.* ibid.

23. An febris tertiana excuſet quem à recitatione Horarum. ibid.

℞ *Probabilius: Excuſare.* ibid.

24. An item febris quartana excuſet ægrotum ab obligatione recitandi Officium. ibid.

℞ *Probabilius: Excuſare, etiam illis duobus diebus, in quibus quaternarius à quartana febri eſt liber.* ibid.

25. An dolor capitis, ſtomachi, aut pectoris, eximat quem ab onere recitandi. p.276

℞ *Verè non eximere ſi prædictus dolor ſit leuis, & pertranſiens: ſecus verò ſi grauis ſit, & permanens.* ibid.

26. An Imbecillitas eius, quem febris deſeruit, eundem excuſet à recitatione per aliquot dies. ibid.

℞ *Vt certum: Excuſare.* ibid.

27. An item excuſetur ab Horis, qui oculorum infirmitate laborat. ibid.

℞ *Excuſari.* ibid.

28. An rurſus excuſetur ab Horis, qui ita oculorum infirmitate, aut febri alia laborat, vt tamen per notabilem diei partem legat voluntariè fabulas vel hiſtorias, aut vacet confabulationibus familiaribus. ibid.

℞ *Probabilius: Excuſari etiam.* ibid.

29. An eo ipſo quod quis ratione infirmitatis, excuſetur à recitatione Horarum in Choro, excuſetur à recitatione etiam priuata. ibid.

℞ *Vt certum: Non eo ipſo excuſari* ibid.

30. An qui dubius eſt, an recitatio Officij valde nocitura ſit ei, teneatur ad Officium. ibid.

℞ *Quod vt non teneatur, debeat Medici, aut Superioris conſilium expectare. Et ſi ij haberi non poſſint, debet vti arbitrio prudentis viri. Et ſi hic adhuc deficiat, ſtandum eſt arbitrio ipſiuſmet dubitantis.* ibid.

31. An rurſus, ſi Medicus ſit dubius, an recitatio nocitura ſit ægroto, tunc teneatur iſte Horas perſoluere. ibid.

℞ *Probabilius: Teneri, niſi alias recurrat ad ſuperiorem, vt ſecum diſpenſet, vel dubium aliqua ratione deponat.* ibid.

32. An infirmus, tranſacta infirmitate, teneatur recitare Officia, quæ in infirmitate omiſit. ibid.

℞ *Vt certum: Non teneri.* ibid.

§. III.

De occupatione graui. p.277

33. AN grauis aliqua occupatio, quæ ſolet interdum accidere, excuſet à recitatione Officij. ibid.

℞ *Vt certum: Excuſare, dummodo occupatio ſit grauis, honeſta, neceſſaria, & quæ differri non poſſit commodè in aliud tempus, ſine ſcandalo, peccato, aut notabili damno ſuæ, aut prximi animæ, vitæ, honoris, aut diuitiarum.* ibid.

34. An à recitatione excuſentur, qui recitaturi ſunt publicam lectionem, ad Cathedralem, vel Doctoris lauream acquirendam. ibid.

℞ *Vt certum: Excuſari, ſi ſimul cum tali actione recitare nequeant.* ibid.

35. An etiam excuſetur à recitando, qui per integrum diem publicè defenſurus eſt actum literarium. p.278.

℞ *Vt certum: Etiam excuſari.* ibid.

36. An concionator, qui repentinè, & quaſi per occaſionem inuitatur ad concionandum, excuſetur à recitatione. ibid.

℞ *Excuſari, ſi nequeat concionem, abſque nota, vel ſcandalo omittere, nec ſimul cum concione recitare.* ibid.

37. An etiam concionator quotidianus, tempore Quadrageſimæ, excuſetur ab Horis. ibidem.

℞ *Probabilius: Quod excuſetur, ſiue ex officio, ſiue ex obedientia, aut voto, ſiue voluntariè, aut ex mercede concionetur, ſi recitatio incompatibilis ſit (vt ferè ſemper contingit) cum labore quotidiano concionandi.* ibid.

38. An excuſetur ab Horis, qui per totam diem occupatus manet in audienda confeſſione exiſtentis in articulo mortis. ibid.

℞ *Vt certum: Excuſari, ſi aliàs non ſuperſit tempus recitandi, aut non valeat, ſine labore magno.* ibid.

39. An etiam excuſetur ab Horis, qui ita circa infirmos eſt impeditus, vt nullatenus ei ſuperſit tempus ad commodè eas dicendas. ibid.

℞ *Vt certum: Excuſari etiam.* ibid.

40. An rurſus ab Officio execuſetur diuino, qui tota die occupatur in componendis grauibus inimicitiis, vel rixis, vel populi ſeditionibus. p.279

℞ *Vt quid certum: Etiam excuſari.* ibid.

41. An audientes confeſſiones ſeptimana ſancta, aut tempore Iubilei, quando eſt magna pœnitentium copia, poſſint licitè dimittere Horas, ſi non poſſunt recitare, niſi omittendo aliquas confeſſiones quorundam, qui non conſequentur Iubileum, aut non adimplebunt præceptum Eccleſiæ. ibid.

℞ *Probabilius: licitè poſſe dimittere Horas.* ibid.

42. An Confeſſarij omnes, tam qui ex Officio, quam qui voluntariè audiunt per totam diem confeſſiones, excuſentur ab Officio Diuino, ſi nequeant illud facilè præuenire. ibid.

℞ *Probabilius: Excuſari.* ibid.

43. An ſi quis Confeſſarius remiſiſſet Officium ad vnam horam ante mediam noctem, & tunc ad confeſſionem, vel communionem moribundo conferendam vocaretur, poſſet omiſſo Officio, ad morientem euolare. ibid.

℞ *Vt certum: Non ſolùm poſſe, verùm etiam teneri, etiamſi non ſit Parochus.* ibid.

44. An Sacerdos pauper, quem ita grauis neceſſitas victum quærendi opprimit, vt nequeat vitæ neceſſaria inuenire, & Officium perſoluere, poſſit licitè hoc omittere. ibid.

℞ *Poſſe.* p.280

45. An propter contemplationem altiſſimam poſſit quis Diuinum Officium dimittere. ibid.

℞ *Certiſſimum eſſe, quod nemo propria auctoritate poſſit commutare Officium Diuinum in contemplationem altiſſimam, licèt optime poſſit ſe exercere & occupare in contemplatione, etiamſi ex illa ita in ecſtaſim rapiatur, vt poſtea minimè recitare queat.* ibid.

46. An peregrinatio ad loca pia iuſtè, & legitimè ſuſcepta, excuſet à recitatione Officij. ibid.

℞ *Tanquam certiſſimum, quod nullus poſſit ex ſe commutare Officium in peregrinationem ad loca ſancta, licèt optime poſſit voluntariè ſuſcipere dictam peregrinationem, quamuis timeat, quod ex illius labore reſultare poſſit impotentia mortalis ad ſoluendum onus Officij.* ibid.

47. An ille, qui omiſit recitare Matutinum vſque ad prandium, abſque vrgente cauſa, eximatur poſtea à recitatione illius. ibid.

℞ *Vt certum: Non eximi, nec peccare mortaliter in dilatione Matutini vſque ad prandium, vel vſque ad noctem.* ibid.

48. An ſaltem qui vrgente aliqua occupatione omiſit Matutinum vſque ad meridiem, excuſetur poſtea ab illo recitando. p.281

℞ *Vt certum: Adhuc non excuſari.* ibid.

49. An qui præuidet aliquod impedimentum à ſe poſtea voluntariè apponendum, teneatur Officium præuenire, & totum mane recitare. ibid.

℞ *Vt certum: Teneri.* ibid.

50. An etiam teneatur præuenire Officium, totum mane recitando, ſi præuideat impedimentum ſuperuenturum, à natura, vel violentia, non autem à voluntate. ibid.

℞ *Longe probabilius: Teneri, niſi mane non inueniatur fortis, & validus ad recitandum.* p.282

51. An infirmus, vel alius impeditus, qui nequit dicere totum Officium, teneatur ad partem. ibid.

℞ *Vt quid certum: Teneri ad partem, licet non ad quamlibet.* ibid.

52. An infirmus, aut alius impeditus, qui non poteſt maiorem partem Officij recitare, poteſt autem minorem, ad hanc teneatur. ibid.

℞ *Probabilius: Non teneri.* p.283

53. An ſaltem qui non poteſt recitare minorem partem Officij, poteſt autem maiorem, ad hanc (omiſſa licitè minore) teneatur. ibid.

℞ *Probabilius: Teneri.* ibid.

54. An qui poteſt dimidiam partem Officij dicere, obligetur ad illam, omiſſa dimidia parte, quam non poteſt. ibid.

℞ *Probabiliter: Non obligari.* ibid.

55. An qui poteſt recitare laudes cum ſequentibus Horis, non tamen Matutinum, teneatur illas recitare, omiſſo Matutino. ibid.

℞ *Teneri.* ibid.

56. An qui non poteſt recitare Matutinum, & laudes, poteſt tamen Primam, & cæteras Horas vſque ad Completorium incluſiuè, teneatur has (omiſſo Matutino cum Laudibus) recitare. ibid.

℞ *Probabilius: Ad nihil teneri.* ibid.

57. An qui contrà, poteſt recitare Matutinum cum Laudibus, non poteſt tamen cæteras Horas, teneatur, his omiſſis, recitare illud. p.284

℞ *Probabilius: Teneri.* ibid.

58. An qui poteſt recitare ſolas Veſperas, & Completorium, non verò cæteras Horas, teneatur ad illas (his relictis) recitandas. ibid.

℞ *Probabilius: Ad nihil recitandum teneri.* ibid.

59. An teneatur quis recitare illam Horam, cuius maiorem partem neceſſe habet omittere. ibid.

℞ *Non teneri.* ibid.

60. An qui habet Diurnale ſolùm, teneatur Pſalmos Matutini recitare abſque lectionibus, & Reſponſoriis. ibid.

℞ *Teneri, ſi Officium ſit Feriæ, vel Sancti ſimplicis: minime tamen ſi Officium ſit Feſti duplicis, vel ſemiduplicis.* ibid.

61. An etiam teneatur ad Horas minores recitandas, qui ſcit Pſalmos earum, neſcit tamen Capitula, & orationes. p.285

℞ *Vt certum: Teneri.* ibid.

62. An qui ex prauo habitu magnam habet difficultatem Officium recitandi, excuſetur ab illo recitando. ibid.

℞ *Non excuſari, niſi ſit nimium ſcrupuloſus, aut timeat futuram febrim, vel grauem dolorem capitis.* ibid.

63. An excuſetur ab Officio Diuino, qui ſi illud recitet, magnam timet iacturam fortunarum, vitæ, vel honoris. ibid.

℞ *Vt certum: Excuſari.* ibid.

§. IV.

De Diſpenſatione. ibid.

64. AN diſpenſatio à ſummo Pontifice conceſſa, excuſet Clericum ab Horarum ſolutione. ibid.
℞ *Vt quid certiſſimum : Excuſari.* ibid.
65. An item excuſet Beneficiarium. ibid.
℞ *Vt certum : Excuſare.* ibid.
66. An deinde poſſit Epiſcopus diſpenſare cum Clerico, aut Beneficiato, vt in perpetuum non recitent. pag. 286
℞ *Vt certum : Non poſſe.* ibid.
67. An ſi non in perpetuum, ſaltem in caſibus occurrentibus poſſit Epiſcopus diſpenſare cum prædictis, vt Officium non recitent. ibid.
℞ *Poſſe, ſi adſit rationabilis cauſa, aut neceſſitas occurrat, nec commodè adiri poſſit Pontifex.* ibid.
68. An non ſolùm Epiſcopus, verum etiam eius Vicarius poſſit diſpenſare cum prædictis ſuper recitatione Officij. ibid.
℞ *Poſſe, ſed non niſi ex ſpeciali mandato Epiſcopi.* ibid.
69. An Prælatus Regularis poſſit diſpenſare ſuos ſubditos non initiatos ſacris ab Officio Diuino. ibid.
℞ *Probabilius : Poſſe, ſi cauſa rationabilis ſubſit.* ibid.
70. An non ſolùm cum dictis non initiatis ſacris, verùm cum Religioſis Sacris initiatis, aut Beneficium poſſidentibus, poſſit Prælatus Regularis in recitatione Horarum diſpenſare. ibid.
℞ *Probabilius : Poſſe, non ſolùm ex vi ſuorum priuilegiorum, verùm etiam attento iure communi.* ibid.
71. An non ſolùm Prælati ſuperiores, vt ſunt Generales, & Prouinciales, verum etiam conuentuales, poſſint in dictis diſpenſare. p. 287
℞ *Probabilius : Poſſe, adhuc ſecluſo priuilegio.* ibid.

DISPVTATIO VI.

De obligatione recitandi Officium in Choro. pagina 287

Q. 1. AN vſus recitandi Horas publicè in Choro, ſit laudabilis. ibid.
℞ *Vt quid certiſſimum : Quod ſic.* ibid.
2. An etiam ſit laudabilis modus dicendi Horas in Choro, pſallendo, & cantando eas, præſertim cantu figurato. ibid.
℞ *Vt quid certiſſimum : Quid ſic.* ibid.
3. An rurſus ſit laudabilis vſus dicendi Horas in Choro cum inſtrumentis muſicis. ibid.
℞ *Adhuc ut certum : Quod ſic, ſi horum vſus ſit gratis, ac moderatus.* ibid.
4. An ſaltem ſit illicitus vſus cantandi in die Natalis Domini, aut aliis, cantationes profanas, durante Officio Diuino. ibid.
℞ *Vt quid certum : Eſſe illicitum, ac peccaminoſum.* ibid.
5. An ſit præceptum recitandi Horas Canonicas in Choro. p. 288
℞ *Vt quid certum : Quod ſic.* ibid.
6. An huiuſmodi præceptum recitandi Horas in Choro, obliget omnes Eccleſias Cathedrales, Collegiatas, & Regulares, & Parochiales. ibid.
℞ *Vt certum : Quod ſic, ſpectato iure communi.* ibid.
7. An non ſolùm vi iuris communis, ſed etiam conſuetudinis, omnes præfatas Eccleſias præceptum recitandi in Choro obliget. ibid.
℞ *Vt certum : Quod non.* ibid.
8 An ſit laudabilis Religio illa, quæ ex peculiari ſuo inſtituto non habet vſum Chori, vt eſt Societas Ieſu. ibid.
℞ *Vt quid certiſſimum : Eſſe laudabilem, & valde.* ibid.
9. An conuentus omnes, ſeu Eccleſiæ Regularium habentium vſum Chori teneantur recitare Horas in Choro ſub mortali. ibid.
℞ *Vt certum : Teneri ſub mortali.* ibid.
10. An paucitas Religioſorum degentium in Monaſterio excuſet ab obligatione dicendi Horas in Choro. ibid.
℞ *Vt certum : Excuſare.* ibid.
11. An vt inſtet obligatio canendi publicè in Choro, requirantur ad minus quatuor Religioſi. pagina 289
℞ *Probabilius : Requiri ad minus quatuor Religioſos.* ibid.
12. An impleatur prædicta obligatio Chori, ſi ad illum etiam ſoli quatuor, aut quinque Nouitij concurrant. ibid.
℞ *Probabilius : Impleri.* ibid
13. An præceptum impoſitum conuentui, aut communitati, dicendi Horas in Choro, afficiat ſingulos Religioſos in particulari. ibid.
℞ *Quod non.* ibid.
14. An ſaltem ſub veniali culpa teneatur quilibet Religioſus in particulari, ad dicendas Horas in Choro. ibid.
℞ *Probabilius : Non teneri, regulariter loquendo.* ibid.
15. An Prælati Regulares maiori obligatione aſtringantur aſſiſtendi Choro, quàm alij Religioſi ſubditi. ibid.
℞ *Quod non.* ibid.
16. An Prælati Regulares teneantur ſub mortali curare, vt recitatio Horarum in Choro nunquam omittatur. p. 290
℞ *Vt certum : Teneri.* ibid.
17. An non ſolùm Prælati, verùm etiam ſubditi, teneantur curare, vt Horarum recitatio non omittatur in Choro. ibid.
℞ *Teneri, & ſub mortali, ſi Prælatus eſſet ita negligens, vt omitteretur publica Diuini Officij recitatio in Choro.* ibid.
18. An Prælati poſſint aliquo caſu imponere præceptum ſubditis, vt non deſint in Choro. ibid.
℞ *Vt certum : Poſſe, & debere, ſi nimia eſſet negligentia ſubditorum in frequentando Choro.* ibid.
19. An Prælati Regulares poſſint liberè diſpenſare ſuper frequentia Chori cum aliquibus Religioſis. ibid.
℞ *Poſſe, attento ſolo iure communi, ſecus verò attento Decreto Clementis VIII. vbi eſt in vſu.* ibid.
20. An peccent mortaliter Religioſi, qui ex conſuetudine omittunt frequentare Chorum ad dicendas ibi Horas. ibid.
℞ *Probabilius : Non peccare mortaliter.* p. 291
21. An communitas Regularis, quæ ſine iuſta cauſa recitat Horas Canonicas extra Horas præſcriptas, peccet mortaliter. ibid.

℞ *Probabilius: Non peccare (ſecluſo ſcandalo) mortaliter.* ibid.

22. An ſaltem peccet mortaliter communitas, quæ ſine iuſta cauſa inuertit ordinem Officij. ibid.

℞ *Probabilius: Nec peccare adhuc mortaliter, ſecluſo ſcandalo, & aliis circunſtantiis.* ibid.

23. An tranſacto notabiliter tempore, quo debebat recitari in Choro Hora aliqua, poſſit hæc omitti, & ibi non recitari. ibid.

℞ *Probabilius: Nec debere, nec poſſe omitti, ſecluſo ſcandalo, quod vix, ſaltem inter Regulares, dari poteſt.* ibid.

24. Quæ ſint tempora pro ſingulis Horis Canonicis præſcripta pro publico Officio Chori. *Legatur.* p. 292

25. An Clericus omnis, ex vi ſuæ ordinationis teneatur Horas Canonicas publicè in Choro celebrare. ibid.

℞ *Vt certum: Nullum teneri, etſi ſacris initiatum.* ibid.

26. An Epiſcopus teneatur Officium in Eccleſia perſoluere quotidie. ibid.

℞ *Probabilius: Non teneri.* ibid.

27. An ſaltem teneatur Epiſcopus, ſi non quotidie, ſaltem diebus feſtis, & præcipuè ſolemnioribus, Choro intereſſe. ibid.

℞ *Adhuc probabilius: Nec dictis diebus teneri, ſed ſolùm quando ipſe indicauerit expedire.* ibid.

28. An Parochi teneantur ratione ſui Officij recitare publicè in Choro Horas Canonicas. ibid.

℞ *Probabilius: Quod attento iure communi antiquo, certum ſit teneri: Minimè verò attenta conſuetudine vniuerſaliter ferè iam recepta.* ibid.

29. An omnes Canonici, ſeu præbendati teneantur Horas in Choro recitare. p. 293

℞ *Vt certum: Teneri iuxta ſuarum Eccleſiarum vſum.* ibid.

30. An vt communitas Canonicorum Eccleſiarum Cathedralium, aut Collegiatarum excuſetur à Choro, ſufficiat quod ſolùm ſint dumtaxat duo, vel tres Canonici. ibid.

℞ *Non excuſari quidem ad aſſiſtendum Choro, ad recitandum ibi alta voce Horas, benè tamen excuſari ad canendas illas.* ibid.

31. An ſine vlla culpa, & pœna poſſint Canonici, aut præbendati abeſſe à Choro per tres menſes. ibid.

℞ *Vt certum: Poſſe.* ibid.

32. An Canonici, ſeu Præbendati (& alij, qui diſtributiones habent) peccent mortaliter, ſi à Choro abſint (vltra tempus à iure ſibi conceſſum) & diſtributiones percipiant. ibid.

℞ *Vt quid certiſſimum: Peccare mortaliter, & cum obligatione reſtituendi.* ibid.

33. An etiam dicti Canonici, & alij peccent mortaliter, ſi abſque cauſa abſint à Choro (vltra tempus permiſſum) animo cedendi diſtributionibus tempori abſentiæ correſpondentibus. ibid.

℞ *Probabilius: Peccare mortaliter.* p. 294

34. An ſaltem excuſentur à mortali Canonici, Præbendati, aut Beneficiati prædicti quando ſemel, aut iterum in anno abſunt ſine cauſa à Choro. ibid.

℞ *Æque probabiliter: Excuſari à mortali, caſu quo ſemel, aut iterum, aut tribus, vel quatuor diebus ſine cauſa à Choro abſint.* ibid.

35. An etiam excuſentur à mortali dicti Canonici, & Præbendati, &c. qui abſunt ſine cauſa à Choro tempore vnius integræ Horæ Canonicæ. ibid.

℞ *Quod etiam excuſentur, cum onere tamen amittendi partem diſtributionum.* ibid.

36. An Canonici Beneficiati, qui nihil in Choro dicunt, ſed ad omnia attendunt ſolùm, ſatisfaciant ſuæ obligationi. ibid.

℞ *Vt certum: Per ſe loquendo, & ex vi iuris Canonici, non ſatisfacere.* ibid.

37. An ſaltem ſatiſfaciant dicti Canonici Beneficiati præcepto recitandi, ſi partem ſuam ſubmiſſa voce ita proferant, vt audiri à Choro non poſſint. ibid.

℞ *Probabilius: Satisfacere.* ibid.

38. An item ſatiſfaciant ſeruitio Chori dicti Canonici, ſi ita ſubmiſſa voce canant, aut ſuam recitent partem, quod ab altero Choro audiri nequeant. p. 295

℞ *Probabilius: Nec ſatisfacere, nec poſſe conſequenter recipere diſtributiones qnotidianas.* ibid.

39. An ſaltem ſupradicti Canonici, ſeu Præbendati, ſubmiſſa voce ſuam partem recitantes, recipere poſſint mediam partem diſtributionum, ſi attendant ad partem, quam canit alius Chorus. ibid.

℞ *Probabilius: Non poſſe.* ibid.

40. An Canonicus, qui partem ſuam canit, ſed percipere non poteſt partem, quam alius Chorus canit, poſſit tunc diſtributiones integras percipere. ibid.

℞ *Probabilius: Poſſe, etiamſi poſtea priuatim non ſuppleat quæ non percepit.* ibid.

41. An quando totus Chorus canit aliquem Pſalmum alternatim cum organo, aliòve inſtrumento muſico, ſit opus vt verſus, qui organo pulſantur, alta voce ab aliquo proferantur, vel à ſingulis ſubmiſſa voce dicantur. p. 296

℞ *Vt mihi certum: Opus eſſe.* ibid.

42. An caſu, quo Canonicam aliquam Horam ipſi muſici muſico cantu canant, tunc ſufficiat ad ſatiſfaciendum præcepto recitandi, & ſeruiendi Choro aſſiſtentia perſonalis, etſi non attendatur ad ea quæ canuntur. ibid.

℞ *Probabilius: Sufficere ad ſatisfaciendum ſeruitio Chori, minimè verò præcepto recitandi Horas.* ibid.

43. An vbi viget conſuetudo, vt Canonici ſolùm præſentes adſint Choro, nec canant niſi per Manſionarios, Capellanos, aut ſubſtitutos, poſſint licitè diſtributiones recipere. ibid.

℞ *Ex praxi, vt certum: Poſſe.* ibid.

44. An Canonici poſſint recipere diſtributiones, ſi per alium aſſiſtant Choro. p. 297

℞ *Vt certum: Non poſſe.* ibid.

45. An ſaltem conſuetudine induci poſſit, vt quis per alium Choro inſeruiat. ibid.

℞ *Vt certum: Poſſe.* ibid.

46. An Canonicus, ſeu Beneficiatus, qui dum Diuinum Officium in Choro recitat, maximè à ſomno impetitur, ita vt eo oppreſſus nec ad verba attendat, ſatiſfaciat præcepto recitandi, & Choro inſeruiendi. ibid.

℞ *Non ſatisfacere præcepto recitandi, licèt probabile ſit omnino ſatisfacere ſeruitio Chori.* ibid.

47. An Canonici confabulantes, aut ſcribentes in Choro, aut exercentes ſimiles actiones attentioni externæ repugnantes, poſſint lucrari diſtributiones quotidianas, ac retinere. ibid.

℞ *Probabilius: Nec poſſe licitè lucrari, nec retinere.* p. 298

48. An deferentes thus, aut tranſferentes libros ex vna in aliam partem, teneantur recitare partem,

quæ

quæ tunc temporis à Choro diſſoluitur, ad ſatisfaciendum obligationi officij, & aſſiſtentiæ Chori. ibid.

℞ *Valdè probabiliter: Non teneri ad ſatisfaciendum vtrique obligationi.* ibid.

49. An Canonicus, ſeu Præbendatus, ſi obtento beneficio fiat cæcus, aut ſurdus, poſſit abeſſe à Choro, & lucrari diſtributiones quotidianas. pagina 299

℞ *Probabilius: Quod poſſit, qui ſit cæcus, non autem qui ſit ſurdus.* ibid.

50. An Canonici, & Beneficiarij, qui ob morbum grauem corporalem non valent Choro intereſſe, lucrentur diſtributiones. ibid.

℞ *Vt certum: Lucrari.* ibid.

51. An quilibet morbus ſufficiat ad hoc, vt illo laborans lucretur diſtributiones abſens à Choro. ibid.

℞ *Vt certum: Quod non, ſed debere eſſe grauem.* ibid.

52. An nihilominus aliquando morbus leuis ſufficiat, vt quis ob illum abſens acquirat diſtributiones. ibid.

℞ *Sufficere aliquando.* ibid.

53. An Canonicus qui ſua culpa infirmitatem contraxit, acquirat etiam diſtributiones. ibid.

℞ *Vt mihi certum: Acquirere.* p.300

54. An etiam acquirat diſtributiones dictus Canonicus, qui dedita opera in morbum incidit, vt eo impeditus, intereſſe Choro non poſſet. ibid.

℞ *Probabilius: Etiam acquirere.* ibid.

55. An rurſus acquirat diſtributiones infirmus ille, qui aliàs ante infirmitatem Choro intereſſe non conſueuerat. ibid.

℞ *Longè probabilius: Tunc non acquirere.* ibid.

56. An ſi dictus infirmus, qui ante infirmitatem non conſueuerat Choro adeſſe, mutata in ipſa infirmitate voluntate efficaciter proponeret reſidere, ſi ab infirmitate liberaretur, tunc ſaltem acquireret diſtributiones. ibid.

℞ *Probabilius: tunc poſſe acquirere.* ibid.

57. An item diſtributiones poſſet recipere, qui habebat conſuetudinem Choro intereſſendi; ſed elicito efficaci propoſito non intereſſendi, in morbum incidit. ibid.

℞ *Probabilius: Non poſſe.* ibid.

58. An ad minus infirmus, qui dum eſſet ſanus ad aliquas Horas Canonicas ire conſueuerat, poſſit illarum diſtributiones percipere. ibid.

℞ *Probabilius: Poſſe.* ibid.

59. An ſi Canonicus tempore grauis infirmitatis in loco beneficij non exiſtat, ſit diſtributionum capax. p.301

℞ *Probabilius, quod verè ſit capax, ſi tempore infirmitatis erat ex iuſta cauſa, ſecus verò ſi abſque illa.* ibid.

60. An qui prodagra laborat, excuſetur ab aſſiſtentia in Choro, & poſſit lucrari diſtributiones. ibid.

℞ *Vt certum: Excuſari, & poſſe lucrari diſtributiones.* ibid.

61. An etiam ſenes excuſentur ab aſſiſtentia Chori, & poſſint diſtributiones recipere. ibid.

℞ *Vt ferè certum: Excuſari, & poſſe diſtributiones recipere.* ibid.

62. An ſenes ſeptuagenarij communiter excuſentur a Choro, & poſſint diſtributiones percipere. ibid.

℞ *Excuſari communiter loquendo.* ibid.

63. An Canonico abſenti ob aliquam iuſtam corporalem neceſſitatem diſtributiones quotidianæ conferri debeant. ibid.

℞ *Vt certum: Conferri debere.* ibid.

64. An debeantur diſtributiones Canonico, ſeu Beneficiato, qui à Choro abeſt, eo quòd ex ipſius aſſiſtentia immineat ei graue damnum vitæ, honoris, vel fortunæ. ibid.

℞ *Vt certum: Deberi.* ibid.

65. An acquirat diſtributiones ille, qui ex iudicio Medici domi ſe continet, vel ad ſumendam medicinam, qua corpus expurgetur, vel quia eo die ſanguine minuendus eſt. p.302

℞ *Vt certum: Acquirere.* ibid.

66. An etiam debeantur diſtributiones Canonico, qui ex conſilio Medici ad balnea, vel ad celebrem aliquem Medicum, vel ad euitandam cœli inclementiam aliò ſe confert. ibid.

℞ *Vt certum: Deberi etiam.* ibid.

67. An item diſtributiones capere poſſit, qui ob cantum nimis defatigatus, aliquantulum ſe retrahit à Choro, vt ſpiritus aſſumat, & recreet. ibid.

℞ *Etiam poſſe capere.* ibid.

68. An deinde qui abeſt à Choro, & à loco beneficij, ob timorem peſtis graſſantis in illo loco, poſſit recipere diſtributiones. ibid.

℞ *Probabilius: Poſſe.* ibid.

69. An ſi Canonicus vi detineatur, aut aliquo alio modo impediatur, quominus ad Eccleſiam ſuam ſe conferat, tunc diſtributiones acquirat. ibid.

℞ *Quod ſic.* ibid.

70. An poſſit recipere diſtributiones Canonicus, qui iniuſtè in carcerem coniectus eſt, & propterea non poteſt intereſſe Horis. ibid.

℞ *Vt certum: Poſſe ex iure, & ſecluſa omni conſuetudine.* ibid.

71. An etiam poſſit recipere diſtributiones, ſi iuſtè dictus Canonicus in carcere detinetur. pagina 303

℞ *Vt certum: Non poſſe.* ibid.

72. An Canonicus qui in carcere detinetur, non ob crimen probatum, ſed ob illius ſuſpicionem, poſſit diſtributiones capere, ſi per ſententiam Iudicis innocens euaſerit. ibid.

℞ *Poſſe.* ibid.

73. An Canonicus iniuſtè excommunicatus, & ob hanc cauſam non aſſiſtens Choro, acquirat diſtributiones. ibid.

℞ *Vt certum: Quod ſic.* ibid.

74. An etiam iuſtè excommunicatus, & ob eam cauſam Choro non aſſiſtens, diſtributiones lucretur. ibid.

℞ *Probabilius: Non lucrari, etſi abſolutionem petat, & iniuſtè denegetur.* ibid.

75. An ſaltem caſu, quo iuſtè excommunicato iniuſtè denegetur abſolutio, lucretur diſtributiones, & conſequenter poſſit illas poſt abſolutionem recuperare. ibid.

℞ *Tunc lucrari, & conſequenter poſſe recuperare.* ibid.

76. An ſi iuſtè excommunicatus Horis diuinis interſit, poſſit lucrari fructus, & diſtributiones illis correſpondentes. p.304

℞ *Probabilius: Quod non.* ibid.

77. An ſaltem excommunicatus maiori excommunicatione (de qua loquuti ſumus) acquirat fructus, & diſtributiones, vbi conſuetudo eſt, vt eas non amittat. ibid.

℞ *Vt certum: Acquirere.* ibid.

78. An Canonicus, ſeu Beneficiarius ſuſpenſus à Beneficio, priuatus maneat non ſolùm fructibus beneficij, ſed & diſtributionibus quotidianis. ibid.

℞ *Probabilius : Manere etiam à diſtributionibus priuatum.* ibid.

79. An ſaltem Canonicus, ſeu Beneficiatus iuſtè ſuſpenſus à beneficio, poſſit licitè percipere fructus eius, & diſtributiones, ſi Horis interſit Canonicis. ibid.

℞ *Probabilius : Non poſſe.* ibid.

80. An ſaltem iniuſtè ſuſpenſus à beneficio, vel à diſtributionibus, poſſit illas licitè acquirere, ſi à Choro abeſſe cogatur. ibid.

℞ *Vt certum : Poſſe.* ibid.

81. An Beneficiarius iniuſtè interdictus à Diuinis Officiis, ob quod illis non aſſiſtit, priuetur diſtributionibus. p.305

℞ *Vt certum : Non priuari.* ibid.

82. An Canonici, ſeu Beneficiati, non ſolùm quando ipſi ſpecialiter ſunt interdicti, verùm etiam quando ipſa Eccleſia ſpecialiter interdicta eſt, priuentur diſtributionibus. ibid.

℞ *Non priuari eodem modo.* ibid.

83. An Canonici percipere poſſint diſtributiones, tempore ceſſationis à diuinis, in quo officia celebrare nequeunt. ibid.

℞ *Non poſſe.* ibid.

84. An Canonici diſtributiones capiant eo tempore, quo polluta manet Eccleſia. ibid.

℞ *Vt certum : Quod ſic.* ibid.

85. An Beneficiarius, qui fit irregularis, priuetur diſtributionibus. ibid.

℞ *Vt certum : Quod non.* ibid.

86. An ſaltem Beneficiarius, qui ante beneficij collationem, ſeu obtentionem contraxit irregularitatem, priuetur diſtributionibus. ibid.

℞ *Probabilius : Priuari.* ibid.

87. An Canonicus, qui per ſententiam iudicis beneficio priuatus eſt, adhuc lucretur diſtributiones. p.306

℞ *Quod non lucretur, ſi beneficium alteri collatum ſit, ſecus autem ſi illud retinet quouſque ſententia criminis accedat, & innocens reperiatur.* ibid.

88. An Canonicus actualiter, ſeu realiter degradatus acquirat diſtributiones. ibid.

℞ *Vt certum : Quod non.* ibid.

89. An abſens in vtilitatem euidentem propriæ Eccleſiæ lucrari diſtributiones poſſit. ibid.

℞ *Vt certum : Quod ſic.* ibid.

90. An etiam Canonicus, ſeu Beneficiarius, qui abeſt in euidentem vtilitatem alienæ Eccleſiæ diſtributionibus gaudeat. ibid.

℞ *Vt certum : Quod non.* ibid.

91. An ſaltem, ſi quis abſit in vtilitatem vniuerſalis Eccleſiæ, ideſt in vtilitatem omnium fidelium Eccleſiarum, poſſit diſtributiones recipere. ibid.

℞ *Æquè probabiliter : Poſſe.* ibid.

92. An ſi quis Canonicus abſit à propria Eccleſia, non ſolùm ob euidentem, ſed etiam ob dubiam vtilitatem eius, acquirat diſtributiones quotidianas. p.307.

℞ *Vt certum : Quod non.* ibid.

93. An Canonicus acquirat diſtributiones, ſi abſit etiam ob leuem, aut exiguam Eccleſiæ ſuæ vtilitatem. ibid.

℞ *Vt certum : Quod non.* ibid.

94. An Canonicus, qui à ſuo Epiſcopo ad viſitanda limina Apoſtolorum mittitur, diſtributiones lucretur. ibid.

℞ *Vt certum : Lucrari.* ibid.

95. An etiam Canonicus, qui comitatur ſuum Epiſcopum ad viſitanda limina, lucretur ſimiliter diſtributiones. ibid.

℞ *Etiam vt certum : Lucrari ſimiliter.* ibid.

96. An item Canonicus, qui miſſus eſſet ad limina Apoſtolorum ab Epiſcopo aliarum Eccleſiarum, aut ipſum comitaretur, acquireret eaſdem diſtributiones quotidianas. ibid.

℞ *Vt certum : Quod non.* ibid.

97. An deinde Parochus miſſus ab Epiſcopo ſuo ad viſitanda ſuo nomine limina Apoſtolorum, acquirat diſtributiones. ibid.

℞ *Quod non, niſi tempore bimeſtri viſitatio fiat.* ibid.

98. An Canonicus, ſeu Præbendatus miſſus à ſuo Capitulo ad Concilium Generale, vel Prouinciale, tanquam Theologus ſuus, vel Canoniſta, vel tanquam Procurator, diſtributiones capiat. p.308

℞ *Diſtributiones capere, modo aliàs adeſſe Choro conſueuerit, & non adſit conſuetudo in contrarium.* ibid.

99. An etiam diſtributiones caperet, ſi Canonicus, qui ſimul eſt ex priuilegio Epiſcopus, ad Concilium generale conueniret. ibid.

℞ *Æque probabiliter : Non capere, ſi non vt Canonicus, ſed vt Epiſcopus ad Concilium conueniret.* ibid.

100. An Canonicus, qui à ſuo Capitulo mittitur tanquam Legatus ad Pontificem, vel Principem aliquem, acquirat diſtributiones. ibid.

℞ *Probabiliter æquè, Quod ſic.* ibid.

101. An Canonicus, qui tempore Diuinorum Officiorum ex mandato Capituli occupatur in ſubeundis rationibus, aut in aſſignandis cuique ſuis redditibus, acquirat diſtributiones. ibid.

℞ *Probabilius, Diſtributiones acquirere.* ibid.

102. An dictus Canonicus adhuc diſtributiones acquirat, ſi ea computa facere, aut rationes ſumere, rectè poſſit extra tempus Diuini Officij, & tamen non facit, niſi tempore illius. ibid.

℞ *Probabilius : Adhuc diſtributiones acquirere.* ibid.

103. An rurſus capiat aliquas diſtributiones dictus Canonicus caſu adhuc, quo Capitulum mandaret ei, vt negotia Eccleſiæ expediret Matutino tempore, ſi ipſe tunc propria negotia expediat, dilato in Veſperas negotio Eccleſiæ. p.309

℞ *Probabilius : Quod capiat ſolùm diſtributiones correſpondentes tempori veſpertino.* ibid.

104. An ſi quis Canonicus, Sede Epiſcopali vacante, eligatur Vicarius, ſeu Prouiſor à Capitulo, tunc acquirat diſtributiones, dum abeſt ab Eccleſia, cauſâ exercendi Officium. ibid.

℞ *Vt certum : Acquirere.* ibid.

105. An Archidiaconus viſitans Eccleſiam, iura, vel redditus ſuæ Præbendæ, acquirat non ſolùm fructus, ſed & diſtributiones quotidianas. ibid.

℞ *Probabilius : Vtrumque acquirere.* ibid.

106. An acquirat diſtributiones, qui tempore Diuinorum Officiorum detinetur in confitendis ſuis peccatis. ibid.

℞ *Vt certum : Quod non.* ibid.

107. An ſaltem qui abeſt ab Eccleſia cauſa voti adimplendi, percipiat diſtributiones. ibid.

℞ *Vt longè multo probabilius : Non percipere.* p.310

108. An Canonicus, ſeu Beneficiarius, qui ex propria deuotione tempore Officij Diuini celebrat Miſſam, diſtributiones percipere valeat. ibid.

℞ *Vt certum : Quod non.* ibid.

109. An ſaltem lucretur diſtributiones, ſi Miſſam dicto tempore celebret, de conſenſu Superioris. ibid.

℞ *V*

℞ *Vt longe multo probabilius: Nec tunc lucrari, niſi talis ſuperior ſit ſum. Pontifex.* ibid.

110. An ad minus, ſi eo tempore Miſſam celebret de mandato ſuperioris, acquirat diſtributiones. ibid.

℞ *Vt certum: Quod tunc ſic.* ibid.

111. An iam ex vi conſuetudinis, qui celebrat Miſſam tempore Officiorum Diuinorum poſſit diſtributiones acquirere. ibid.

℞ *Iam poſſe in multis Eccleſiis.* ibid.

112. An pœnitentiarius Eccleſiæ Cathedralis, poſſit, ſpectato iure nouo, percipere diſtributiones, ſi tempore Diuinorum Officiorum in propria Eccleſia detineatur in audiendis Confeſſionibus. ibid.

℞ *Vt certum: Poſſe.* ibid.

113. An etiam diſtributiones capiat, ſi actu non audiat Confeſſiones, expectet tamen in Confeſſionario pœnitentes. ibid.

℞ *Probabilius: Quod etiam capiat.* ibid.

114. An item Pœnitentiarius diſtributiones acquirat, ſi tempore Diuinorum Officiorum confeſſiones domi, aut alibi extra Eccleſiam percipiat. p.311.

℞ *Vt certum: Quod non.* ibid.

115. An Pœnitentiarius, qui in Eccleſia confeſſiones audit, non ſolùm cenſeatur præſens Choro, cùm in illo Diuina Officia celebrantur, ſed etiam in Litaniis, & Proceſſionibus, & Exequiis Defunctorum, quæ extra Eccleſiam habentur. ibid.

℞ *Vt ferè certum: Quod ſic.* ibid.

116. An Canonicus, qui ſubrogatur loco Pœnitentiarij, ob illius abſentiam, vel mortem, ad confeſſiones audiendas, lucretur eaſdem diſtributiones, quas ipſemet Pœnitentiarius ſolebat. ibid.

℞ *Vt ferè certum: Quod ſic.* ibid.

117. An etiam alij Canonici, qui præſente Pœnitentiario in adiutorium illius ad audiendas confeſſiones deſignantur à ſuperiore, eaſdem lucrentur diſtributiones. ibid.

℞ *Non lucrari, niſi alias conſuetudine contrarium ſit firmatum.* ibid.

118. An Canonicus Magiſtralis, vel Lectoralis, poſſit ex iure percipere diſtributiones, etiamſi abſit à Choro. p.312

℞ *Vt certum: Quod non poſſit.* ibid.

119. An ſaltem ex gratia, aut priuilegio poſſit dictus Magiſtralis, etiam abſens à Choro, capere diſtributiones omnibus illis diebus, in quibus concionatur, aut legit in propria Eccleſia. ibid.

℞ *Probabiliter: Poſſe.* ibid.

120. An dicta gratia lucrandi diſtributiones pro tota die, qua legit, aut concionatur Magiſtralis, extendi debeat ad Matutinum diei ſequentis, quod alicubi ſolet dici Veſpere præcedenti. ibid.

℞ *Vt certum: Quod non.* ibid.

121. An conſuetudo aliquarum Eccleſiarum, quod Canonicus Magiſtralis, qui prædicaturus ſit in ipſa Eccleſia, habeatur pro præſenti omnibus Horis, etiam per octo dies concioni antecedentes, ſuſtinenda ſit. ibid.

℞ *Probabilius Suſtineri poſſe, dummodo ſolùm extendatur ad lucrandos fructus Præbendæ, non verò quotidianas diſtributiones.* ibid.

122. An ſi Canonico Magiſtrali, ex priuilegio, aut gratia concedantur octo, aut ſex dies præcedentes concionem, vt poſſit abeſſe lucrans diſtributiones, poſſit illis diebus Choro aſſiſtere, & loco illorum aliis octo, aut ſex abeſſe, & lucrari diſtributiones talibus diebus correſpondentes. ibid.

℞ *Non poſſe.* ibid.

123. An Canonicus Magiſtralis poſſit vacare à Choro ea die, qua alterum Canonicum ſubſtituit, vt pro ipſo in Cathedra lectionem dictet. ibid.

℞ *Non poſſe.* ibid.

124. An Canonici habentes curam animarum in ſuamet Eccleſia, percipiant diſtributiones, ſi tempore Diuinorum Officiorum abſint, ob animarum curam exercendam. p.313

℞ *Vt certum: Percipere.* ibid.

125. Ac etiam Canonici, qui curam animarum habent in aliis Eccleſiis extra Diœceſim, poſſint dum in eis reſident, ac miniſtrant, recipere diſtributiones, quas reciperent, ſi in Eccleſiis Cathedralibus, ſeu collegiatis reſiderent. ibid.

℞ *Probabilius: Verè poſſe recipere, ſi reſideant intra Diœceſim, minimè verò ſi extra illam.* ibid.

126. An etiam Parochi, aut alij curam animarum gerentes, poſſint capere diſtributiones, ſi abſint, ob adminiſtranda munera parochialia. ibid.

℞ *Vt certum: Poſſe.* ibid.

127. An Examinatores Confeſſorum, qui dum examinant illos à Choro abſunt, non ſolùm recipiant fructus, ſed & diſtributiones. ibid.

℞ *Probabilius, ſolùm recipere fructus.* ibid.

128. An ſaltem Canonici ab Epiſcopo inſtituti viſitatores Hoſpitalium, & Eccleſiarum Diœceſis, Vicarij foranei, aut adminiſtratores piorum locorum, non ſolùm fructus, ſed etiam diſtributiones lucrentur. ibid.

℞ *Solùm fructus lucrari, niſi contrarium teneat conſuetudo, aut adſit priuilegium.* ibid.

129. An Canonici exiſtentes in ſeruitio Epiſcopi recipiant fructus, & diſtributiones, ac ſi præſentes Choro eſſent. ibid.

℞ *Vt certum: Solùm recipere fructus.* ibid.

130. An ſaltem accipiant etiam diſtributiones quotidianas, Canonici aſſiſtentes Epiſcopo ſolemniter celebranti in Cathedrali, aut in alia Eccleſia. p.314

℞ *Accipere.* ibid.

131. An Canonicus Vicarius Generalis Epiſcopi, ſi abſit à Choro, percipiat fructus, & diſtributiones. ibid.

℞ *Vt certum: Solùm percipere fructus.* ibid.

132. An Canonici, aut Præbendati, qui inſeruiunt Pontifici in Officiis Capellani, Camerarij, & ſimilium, acquirant fructus Præbendæ, necnon & diſtributiones, etiam dum abſunt à Choro. ibid.

℞ *Vt certum: Acquirere fructus, non autem diſtributiones, niſi adſit priuilegium, aut conſuetudo.* ibid.

133. An etiam inſeruientes Legato ſummi Pontificis, aut etiam Cardinali, percipiant fructus Præbendæ, quamuis abſint à Choro. ibid.

℞ *Probabilius: Non percipere.* ibid.

134. An ad minus inſeruientes Regi, aut ſupremo Principi, in Officiis ab ipſo deſignatis, percipere poſſint fructus ſui beneficij, aut Canonicatus, quamuis non reſideant. ibid.

℞ *Probabilius: Non poſſe.* p.315

135. An Auditores Romanæ Rotæ conſequi poſſint fructus, necnon & diſtributiones ſuarum Præbendarum in abſentia. ibid.

℞ *Vt certum: Poſſe.* ibid.

136. An etiam Inquiſitores hæreticæ prauitatis acquirant fructus, & diſtributiones ſuarum Præbendarum in abſentia. ibid.

℞ *Vt certum: Etiam acquirere, ex priuilegio.* ibid.

137. An etiam gaudeant præfato priuilegio inquiſitores, qui habent beneficia curata. ibidem.
℞ *Longe probabilius: Quod non.* ibid.
138. An Collectores generales Cameræ Apoſtolicæ, ſubcollectores, & alij Officiales, acquirant fructus, & diſtributiones, in abſentia. ibid.
℞ *Vt certum: Acquirere.* ibid.
139. An Præbendati, aut Canonici docentes Theologiam publicè in aliqua Vniuerſitate, ſeu ſtudio generali, lucrentur fructus, & diſtributiones, in abſentia. ibid.
℞ *Vt certum: lucrari fructus, ſed non diſtributiones.* ibid.
140. An item lucrentur fructus ſuorum beneficiorum, docentes ius Canonicum publicè in aliqua Vniuerſitate. pag. 316
℞ *Vt iam certum: Etiam lucrari.* ibid.
141. An deinde fructus lucrentur, qui publicè in Vniuerſitate docent ius Ciuile. ibid.
℞ *Probabilius: Non lucrari.* ibid.
142. An ſaltem fructus beneficii, aut Canonicatus acquirant, qui publice in aliquo ſtudio generali, ſeu Vniuerſitate Grammaticam docent. ibid.
℞ *Probabilius: Acquirere.* ibid.
143. An deinde, etiam Parochi, ſi publice legant Theologiam, aut ius Canonicum, fructus ſuorum beneficiorum lucrentur. ibid.
℞ *Lucrari: minime verò ſi Grammaticam doceant.* ibid.
144. An vt præfati legentes Theologiam, aut ius Canonicum, acquirant in abſentia fructus, ſufficiat docere has ſcientias publice in quocumque collegio particulari. ibid.
℞ *Vt certum: Non ſufficere.* ibid.
145. An rurſus, vt dicti legentes fructus in abſentia capiant, ſit opus vt doceant conducti, ſeu ſalariati, aut ratione Cathedræ, quam habent. ibidem.
℞ *Longe probabilius, Non eſſe opus, dummodo legant cum licentia Vniuerſitatis.* ibid.
146. An item Canonici, ſeu Beneficiati, qui abſunt à Choro, eo quòd ſtudeant in aliquo ſtudio generali, ſeu Vniuerſitate, acquirant fructus ſuorum Canonicatuum, ſeu beneficiorum, licet non diſtributiones. p. 317
℞ *Vt certum: Quod ſic.* ibid.
147. An dicti Canonici, & alij Beneficiati gaudeant dicto priuilegio percipiendi fructus in abſentia, ſi ſtudeant in Eccleſiis Cathedralibus. ibid.
℞ *Vt certum: Quod non.* ibid.
148. An vt dicti capiant ſuorum beneficiorum fructus, debeant neceſſariò ſtudere ius Canonicum, aut Theologiam. ibid.
℞ *Probabilius: Quod ſic.* ibid.
149. An vt ſtudentes fructus capiant, debeant maiori anni parte in Vniuerſitate commorari, & ibi diligenter ſtudere. ibid.
℞ *Vt certum: Debere.* ibid.
150. An huiuſmodi ſtudentes debeant neceſſario petere licentiam ab Ordinario, vt poſſint in abſentia, tempore ſtudij, fructus ſuorum beneficiorum lucrari. ibid.
℞ *Vt longe probabilius: Debere hodie de iure nouo.* ibid.
151. An Ordinarius teneatur ex iuſtitia dictam licentiam concedere Canonicis, & aliis Beneficiatiis non curatis, ſi in illis concurrant qualitates à iure requiſitæ. p. 318.
℞ *Vt certum: Teneri ex iuſtitia.* ibid.
152. An Parochialai beneficia habentes, poſſint etiam cum licentia Ordinarij à ſuis Eccleſiis, ſtudiorum cauſa abeſſe, & fructus lucrari. ibid.
℞ *Probabilius: Nunc, poſt Concilium Trid. non poſſe.* ibid.
153. An Epiſcopus ſolùm poſſit dare licentiam Canonicis, aut aliis Beneficiatiis non curatis, ut ſtudeant per quinquennium. ibid.
℞ *Æque probabiliter: Poſſe dare, & extendere dictam licentium ad ſeptennium.* ibid.
154. An ſi beneficium conſtat ex ſolis diſtributionibus quotidianis, eas lucrentur abſentes ratione ſtudij. p. 319
℞ *Quod ſic; dempta tamen tertia parte.* ibid.
155. An Canonici, aut alii Præbendati poſſint abeſſe à Choro per tres menſes, ſingul annis, & fructus ſuorum Canonicatuum, aut Præbendarum recipere. ibid.
℞ *Vt certum Poſſe.* ibid.
156. An non ſolùm fructus, ſed etiam diſtributiones Canonici poſſint recipere, per illos tres menſes abſentes. ibid.
℞ *Probabilius, ſolùm lucrari fructus.* ibid.
157. An vt Canonici poſſint hoc priuilegio abſentium trium menſium frui, teneantur per integrum annum Choro intereſſe, & poſſint diſtributiones lucrari. ibid.
℞ *Vt certum, affirmatiue.* ibid.
158. An Canonicus, qui Canonicatus poſſeſſionem accepit in medio anni, poſſit licitè per dictos tres menſes illo anno abeſſe. ibid.
℞ *Vt certum: Quod non.* ibid.
159. An Canonicus, qui per totam, aut maiorem partem anni abeſt ſine legitima cauſa à Choro, poſſit nihilominus frui tribus dictis menſibus, quos vocant, de *Recle.* ibid.
℞ *Probabilius: Poſſe, niſi in Eccleſia ſtatuto, vel conſuetudine ſit contrarium inductum.* ibid.
160. An Canonici, qui malè, aut vanè expendunt illos tres recreationis menſes, teneantur reſtituere fructus illis correſpondentes. p. 320.
℞ *Probabilius: Quod non.* ibid.
161. An, ad abſentiam horum trium menſium, ſeu nonaginta dierum, requiratur ſpecialis cauſa, & licentia ordinarij. ibid.
℞ *Vt longe probabilius, Neutrum requiri.* ibid.
162. An Canonici poſſint quouis anni tempore, ex vi dicti priuilegij, per tres menſes abeſſe. ibid.
℞ *Probabilius: Poſſe.* ibid.
163. An Canonicus qui v. g. anno 1658. abfuit à reſidentia menſibus Octobris, Nouembris, & Decembris; poſſit anno ſequenti 1659. abeſſe Ianuario, Februario, & Martio, itavt abſit à reſidentia ſex menſibus continuatis, pro duobus præfatis annis. ibid.
℞ *Poſſe, dummodo dictus Canonicus poſſeſſionem Canonicatus ante annum 1658. acceperit: ſecus alias.* ibid.
164. An dicti tres menſes abſentiæ, quos Concilium dat Canonicis, debeant confici ex horis, quibus Canonici reſidentes à Choro abſunt. pagina 321.
℞ *Quod non.* ibid.
165. An Canonicus licitè poſſit diſtributiones acquirere, ſi ſe à Choro excuſet, propter recipiendum

piendum hoſpitem, vel vt radat barbam, caſu quo ea non faciat tempore Chori, ſed nocte. ibid.

℞ *Probabilius: Poſſe.* ibid.

816. An habens duplex beneficium, veluti Canonicatum & Decanatum, ſi Choro aſſiſtat, duplicatas acquirat diſtributiones. ibid.

℞ *Probabilius, Duplicatas acquirere, niſi obſtet conſuetudo contraria.* ibid.

DISPVTATIO VII.

De Obligatione reſtituendi fructus beneficij, ex omiſſione recitandi Horas Canonicas. p.321

Q. 1. AN Beneficiati non recitantes Officium, teneatur ad reſtitutionem fructuum perceptorum. ibid.

℞ *Vt certum: Teneri.* ibid.

2. An præfatum decretum Concilij Lateran. obliget omnino in foro conſcientiæ. ibid.

℞ *Vt certum: Quidquid alij dicant, obligare.* ibid.

3. An Beneficiarius non recitans Officium, teneatur fructus beneficij reſtituere, non ſolùm vi decreti Concilij Lateranenſis, ſed etiam vi iuris naturalis. p.322

℞ *Vt longe multo probabilius: Quod non.* ibid.

4. An ſaltem iure antiquo, & Ante dictas Conſtitutiones Concilij Lateran. & Pij V. Beneficiati non recitantes, tenerentur reſtituere fructus interim perceptos. ibid.

℞ *Probabilius: Quod non.* ibid.

5. An Beneficiatus non recitans intra ſex primos menſes non ſolùm peccet mortaliter, verum etiam teneatur ad reſtituendos fructus perceptos. ibid.

Probabilius: Quod licet peccet mortaliter, tamen non teneatur ad reſtituendos fructus. ibid.

6. An Beneficiarius, qui infra ſex menſes à ſuſcepto beneficio non recitat, quia neſcit, excuſetur à culpa, & faciat fructus ſuos. p.323

℞ *Non excuſari à culpa, ſi ex omiſſione culpabili id faciat: ſecus alias.* ibid.

7. An Beneficiarius teneatur ad reſtitutionem fructuum primo ſemeſtri, caſu quo ſtatim poſt acptum beneficium per aliquod tempus Horas perſoluat, & poſtea incipiat illas omittere. ibid.

℞ *(Quidquid alij dicant) Non teneri.* ibid.

8. An Beneficiarius, qui ſine culpa mortali omittit recitare poſt ſex menſes Officium, teneatur fructus reſtituere. ibid.

℞ *Vt multò probabilius: Quod non teneatur.* ibid.

9. An Beneficiarij teneatur ad reſtitutionem fructuum ſi intra totum annum omittant recitare per octo, aut decem dies. ibid.

℞ *Vt longe multo probabilius: Teneri.* ibid.

10. An ſaltem eſſet liber à reſtitutione fructuum Beneficiarius, qui intra annum omitteret Officium vno, aut duobus diebus, non pluribus. pagina 324.

℞ *Vt multò probabilius: Non eſſe liberum.* ibid.

11. An ad minus ſit liber à reſtitutione Beneficiarius qui vnam tantùm Horam Officij prætermittit. ibid.

℞ *Adhuc probabilius: Non eſſe liberum.* ibid.

12. An item teneatur ad reſtitutionem Beneficiarius, qui dimidium alicuius Horæ Canonicæ omittit. ibid.

℞ *Æque probabiliter: Non teneri.* ibid.

13. An deinde immunis ſit à reſtitutione Beneficiarius, qui eodem die in ſingulis Horis pauculos omittit; qui tamen ſimul ſumpti vanam integram Horam efficiant. ibid.

℞ *Probabilius: Etiam eſſe immunem.* ibid.

14. An Beneficiarius, qui non recitauit laudes, teneatur ad aliquam fructuum reſtitutionem. pagina 325.

℞ *Probabilius: Teneri.* ibid.

15 An Beneficiati maneant deobligati à reſtitutione fructuum pro rata, ſi alio die, pro officio prætermiſſo, duplicatum recitent. ibid.

℞ *Vt ferè certum: Quod non.* ibid.

16. An teneatur ad reſtitutionem fructus Canonicus, qui groſſam Canonicatus verè atque abſolutè acquiſiuit, antequam Diuinum Officium omitteret. ibid.

℞ *Abſolutè Teneri.* ibid.

17. An Beneficiati omittentes recitare Officium, teneantur ad reſtitutionem fructuum ante iudicis ſententiam. p.326

℞ *Vt mihi certum: Teneri.* ibid.

18. An teneantur ad reſtitutionem Beneficiarij, ſi recitent Officium aduertenter ſine vlla attentione interiori. ibid.

℞ *Probabilius: Teneri.* ibid.

19. An qui in peccato mortali recitat Officium cum debita attentione, teneatur ad reſtitutionem. p.327

℞ *Vt omnino certum (quidquid alij dixerint) Non teneri.* ibid.

20. An etiam Beneficiatus in excommunicatione recitans, poſſit liberè retinere fructus beneficij, atque diſtributiones. ibid.

℞ *Probabilius: Non poſſe licitè.* ibid.

21. An habens plura beneficia teneatur fructus omnium Beneficiorum pro rata Officij culpabiliter omiſſi, reſtituere. ibid.

℞ *Vt certum: Teneri.* ibid.

22. An Beneficiarius Curatus non recitans, teneatur in integrum omnes fructus Beneficij reſtituere, vel ſolùm fructus, qui correſpondent recitationi, deductis fructibus, quos propter alia beneficij onera, ſeu miniſteria meretur. ibid.

℞ *Quod attenta praxi, probabilius eſt non teneri reſtituere fructus beneficij in integrum.* p.328

23. An ſaltem ſimplex Beneficiarius, cui nullum onus eſt annexum, præter recitationem, ſi omittat recitare, teneatur integrè omnes fructus beneficij pro rata temporis reſtituere. ibid.

℞ *Vt omnino certum (quidquid nonnullus dicat) teneri.* ibid.

24. An Beneficiati teneantur ad reſtitutionem fructuum, caſu quo recitent vnum Officium pro alio: v. g. de Sancto, loco officij de Feria. ibid.

℞ *Vt probabilius: Non teneri.* ibid.

25. An Beneficiarius omittens Officium teneatus fructus eius reſtituere fabricæ Eccleſiæ vbi eſt tale beneficium, vel pauperibus. ibid.

℞ *Vt certum: Teneri Fabricæ, vel pauperibus.* ibid.

26. An

26. An Beneficiarius ſatisfaciat ſuæ obligationi reſtituendo fructus Eccleſiæ Beneficij, ſi hæc ſit ditiſſima. ibid.
℞ *Vt certum: Quod ſic.* ibid.
27. An hæc reſtitutio debeat neceſſariò fieri in vtilitatem propriæ fabricæ Eccleſiæ beneficij. p.329
℞ *Quod non.* ibid.
28. An Beneficiarius, qui Officium omiſit, poſſit fructus inſumere in ædificationem alterius Eccleſiæ, vel reparationem bonorum alterius Beneficij. ibid.
℞ *Vt certum: Quod non.* ibid.
29. An Beneficiarius, qui eligit reſtitutionem fructuum pauperibus erogare: poſſit illam facere pauperibus cuiuſcumque Eccleſiæ, vel loci. ibid.
℞ *Probabilius: Quod ſic.* ibid.
30. An ſi Beneficiarius ipſe, qui debet reſtituere fructus, ſit verè pauper, poſſit eos ſibi applicare. ibid.
℞ *Probabilius: Poſſe, ſaltem de conſilio ſui Confeſſarij.* ibid.
31. An hæc fructuum reſtitutio poſſit fieri ipſis animabus Purgatorij, offerendo pro illis Miſſas, & alia ſuffragia. ibid.
℞ *Optime poſſe.* ibid.
32. An Beneficiarius qui recitare omiſit, poſſit retinere ſibi fructus, quos titulo donationis accepit à pauperibus, quibus tradere promiſerat, ſed de facto non tradidit. ibid.
℞ *Vt certum, Non poſſe.* ibid.
33. An reſtitutio fructuum pro omiſſione Horarum, ſuppleri poſſit per quaſcumque Eleemoſynas, quas ante Beneficiarius de fructibus ſui beneficij fecit. ibid.
℞ *Probabilius: Poſſe ſuppleri.* ibid.
34. An etiam Penſionarij teneantur reſtituere fructus penſionis pro rata, ſi non recitant Officium paruum B. Virginis. ibid.
℞ *Vt certum: Teneri, tranſacto ſemeſtri à penſione obtenta.* ibid.
35. An Penſionarius non recitans, poſſit licitè penſionem à Beneficiario accipere. ibid.
℞ *Poſſe, ſed non ſibi retinendam, ſed tradendam quibus tenetur.* ibid.
36. An ſaltem poſſit licitè Beneficiarius denegare penſionem ſuo Penſionario officium paruum non recitanti. p.331
℞ *Probabilius: Quod non.* ibid.
37. An ad minus poſſit Beneficiarius in dicto caſu tradere ex ſe fructus penſionis pauperibus, vel fabricæ beneficij. ibid.
℞ *Adhuc non poſſe.* ibid.
38. An reſtitutio, quæ debetur ex omiſſione Officij, poſſit fieri ex aliis bonis, quàm ex fructibus temporalibus beneficij, aut penſionis. ibid.
℞ *Vt mihi fere certum: Quod non.* ibid.

TRACTATVS IX.

De Vitiis Religioni oppoſitis, quibus primum Decalogi præceptum violatur. pagin.331

DISPVTATIO PRIMA.

De ſuperſtitione modi indebiti colendi Deum. pag.331

QVÆST. I. An ſuperſtitio deriuetur à verbo *Superſto.* ibid.
℞ *Quod ſic.* ibid.
2. An rectè definiatur ſuperſtitio, quod ſit, falſa religio, ſeu cultus vitioſus, quo vel colitur creatura cultu diuino, vel Deus, ſed modo indebito. ibid.
℞ *Vt certum: Quod ſic.* ibid.
3. An ſpecies ſuperſtitionis, ſit quadruplex. pagina 332
℞ *Vt certum: Quod ſic.* Legantur. ibid.
4. An peccaret mortaliter, qui hodie ex lege veteri aliquid in honorem Dei faceret, vt ſi vitulum Deo ſacrificaret. ibid.
℞ *Vt certum: Quod ſic.* ibid.
5. An etiam ſit ſuperſtitio mortalis in Diuino Officio cantare, aut organo pulſare turpia, aut profana. ibid.
℞ *Eſſe mortalem.* ibid.
6. An item ſit lethalis ſuperſtitio falſas Sanctorum Reliquias adorandas proponere, vel tabellas in templo, vel figuras ceræ imagini offerre, in ſignum falſi miraculi, aut falſi beneficij ab imagine accepti. ibid.
℞ *Vt certum: Etiam eſſe lethalem.* ibid.
7. An deinde ſit mortale, miracula falſa prædicare, aut typis mandare. ibid.
℞ *Vt certum: Eſſe mortale.* ibid.
8. An rurſus ſit peccatum die Dominica ieiunare. ibid.
℞ *Non eſſe, niſi alias aliqua circumſtantia vitietur tale ieiunium.* ibid.
9. An ſint ſuperſtitione damnandi, qui Paſchatis diebus à carnibus abſtinent. ibid.
℞ *Damnandos eſſe.* ibid.
10. An qui fingit ſe eſſe aliquem Sanctum: v. g. Diuum Petrum, vt alios fallat, peccet mortaliter ibid.
℞ *Vt certum: Qod ſic, ſi id ſeriò ad decipiendos illos faciat.* ibid.
11. An ſit ſuperſtitioſum Zonâ prægnantis pulſare campanam, vt ſic proſperum obtineat partum. ibid.
℞ *Vt certum: Eſſe ſuperſtitioſum.* ibid.
12. An ſit ſuperſtitioſum imaginem alicuius Sancti in flumen proiicere, aut in ripa ponere, pro obtinenda pluuia. ibid.
℞ *Vt certum, eſſe ſuperſtitioſum, & graue peccatum contra Religionem.* ibid.
13. An ſuperſtitioſæ ſint orationes, quibus Sagæ benedicunt

benedicunt Roſaria pro parturientibus, vel morbo laborantibus ibid.

℞ *Vt certum : Eſſe vanas, & ſuperſtitioſas.* ibidem.

14. An ſit ſuperſtitioſum dicere aliquos verſus alterius Pſalmi, ad compeſcendos canes latrantes, aut cohibendum ſanguinem è naribus profluentem, vel quemcumque morbum ſanandum. pagina 334

℞ *Non eſſe, ſi cum pietate, & deuote recitentur : ſecus ſi cum credulitate infallibilis euentus.* ibid.

15. An ſit alienum à ſuperſtitione morbum caducum patienti, hæc ad aures licere verba : *ò Creatura Dei, memento Creatoris tui.* ibidem.

℞ *Non eſſe alienum, ſi ob vanum aliquem finem dicantur : ſecus, ſi ob bonum finem, & ablata omni vana circunſtantia.* ibid.

16. An ſaltem omnino ſint ſuperſtitioſi, qui ad aures equorum dolorem inteſtinorum patientium verba aliqua inſufflant, & non ſanitatem reuocant. ibid.

℞ *Vt certum : Eſſe ſuperſtitioſos omninò.* ibid.

17. An ſit ſuperſtitioſum dicere, aut prædicare, quod ille, qui in die S. Stephani Protomartyris in pane, & aqua ieiunat, & ritè confeſſus communicat, non ſit moriturus ab alio occiſus, etiamſi multis ictibus impetatur. ibidem.

℞ *Vt certum : Eſſe ſuperſtitioſum.* ibid.

18. An ſit ſuperſtitioſum credere firmiter, quod recitantes certas orationes, vel illas ſecum ferentes, non ſint morti ſubitaneæ, vel alteri periculo ſubiecti, quin potius bene fortunati. p.335.

℞ *Vt certum : Eſſe omninò ſuperſtitioſum.* ibid.

19. An ſit ſuperſtitioſum deferre ad collum Sacra quatuor Euangelia, aut vnum eorum, videlicet S. Ioannis. ibid.

℞ *Non eſſe ſuperſtitioſum, ſed potius licitum, dummodo in illis ligandis non miſceantur aliqua vana circunſtantia.* ibid.

20. An ſint ſuperſtitioſæ orationes illæ, quæ à colligentibus herbas ipſo die Sancti Ioannis Baptiſtæ, ante ortum ſolis dicuntur. ibidem.

℞ *Eſſe ſuperſtitioſas, ſi certo modo dicantur : ſecus aliàs.* ibid.

21. An item ſuperſtitioſum ſit recitare quaſdam orationes nocte S. Ioanuis, vt ſibi manifeſtetur cui quæ nuptura ſit. ibid.

℞ *Vt certum : Rſſe ſuperſtitioſum.* ibid.

22. An ſit ſuperſtitioſum obſeruare dies, quaſi quidam ſint fauſti, vt dies Iouis, quidam infauſti, vt dies Martis. ibid.

℞ *Vt certum : Eſſe ſuperſtitioſum.* ibid.

23. An ſuperſtitioſi ſint illi, qui feſtiuitates S. Vincentij, S. Vrbani, & Conuerſionis Sancti Pauli obſeruant, vt cæteros anni euentus coniectentur. p.336

℞ *Eſſe vanos, ſed non ſuperſtitioſos.* ibid.

24. An ſaltem ſit ſeperſtitioſum dicere, prognoſticare poſſe quemlibet anni menſem, iuxta qualitatem primorum dierum duodecim menſis Ianuarij. ibid.

℞ *Eſſe vanos, ſed non ſuperſtitioſos.* ibid.

25. An obſeruatio dierum criticorum ſit ſuperſtitioſa. ibid.

℞ *Vt certum : Quod non ſit.* ibid.

26. An obſeruatio dierum Lunæ pro rebus naturalibus conſeruandis ſit licita. p.337

℞ *Vt certum : Eſſe licitam omnino.* ibid.

27. An etiam ſit licita obſeruantia dierum canicularium pro diminutione ſanguinis & ſumptione medicinæ, &c. ibid.

℞ *Vt certnm : Etiam eſſe licitam.* ibid.

28. An obſeruatio anni climacterici, v.g. ſexageſimitertij, ſit ſuperſtitioſa. ibid.

℞ *Vt certum (quidquid nonnullus dixerit) Non eſſe ſuperſtitioſam.* ibid.

29. An colligentes herbas in feſto S. Ioannis Baptiſtæ credentes maioris eſſe efficaciæ ad ſanitatem tribuendam, ſint ſuperſtitioſi. ibidem.

℞ *Eſſe, ſi id exiſtiment, eo quod dies talis S. Ioannis ſit : ſecus ſi eo quod tunc temporis maiorem vim naturalem herbæ habeant.* ibid.

30. An ſit ſuperſtitioſum ſentire, aut credere quod ros, qui colligitur nocte S. Ioannis, potiorem habeat vim ad ſanandam ſcabiem rore aliis collecta noctibus. ibid.

℞ *Non eſſe, ſi attendatur ad tempus ſolùm.* ibidem.

31. An ſit ſuperſtitioſum credere quod oua Gallinæ orta in die Paraſceues ſpecialem vim habeant ad extinguendum ignem, ſi in ipſum iniiciantur. p.338

℞ *Eſſe omnino ſuperſtitioſum.* ibid.

32. An ſit ſuperſtitioſum certis diebus determinatis, ſcopis tangere olera, ne à vermibus lædantur: Nolle die veneris vngues præſcindere : Puellam nolle die ſabbati nere. ibid.

℞ *Eſſe ſuperſtitioſum.* ibid.

33. An ſit ſuperſtitioſum die S. Ioannis Baptiſt. aliquam arborem ſcindere, & per eam ſic ſciſſam ter tranſire læſos pueros, vt ſanitatem recipiant. ibid.

℞ *Vt certum : Eſſe ſuperſtitioſum.* ibid.

34. An ſuperſtitioſi cenſendi ſint Confratres S. Marci Euangeliſtæ, qui in eius feſtiuitate Taurum ferociſſimum vocant, & iubent illum, vt in Eccleſia tantæ feſtiuitati manſuetè aſſiſtat. ibid.

℞ *Eſſe ſuperſtitioſos.* ibid.

35. An ſuperſtitionem committat, qui iumenta die S. Antonij nouies per eius templum circumducit, & venam iumentis aperit die certi alicuius Sancti, &c. p.339

℞ *Communiter, ſi certo animo id faciat : ſecus ſi alio.* ibid.

36. An deinde ſuperſtitionem committat, qui ex prima pecunia oblata Crucifixo in die Paraſceues conficit annulum ad ſanandum morbum contractionis membrorum. ibid.

℞ *Etiam committere, ſi id vano animo faciat : ſecus aliàs.* ibid.

37. An qui non vult ad conuiuium, vbi inuitati ſunt tredecim, ſedere, eo quòd timeat vnum ex diſcumbentibus eo anno moriturum, ſuperſtitionis graue peccatum committat. ibidem.

℞ *Quod ſic, ſi id faciat credendo firmiter illi ita euenturum : ſecus aliàs.* ibid.

38. An poſſit ſine ſuperſtitione fieri, vt ſi quis gladio, quo inimicum vulnerauit medicamentis foueat, recipiat ſanitatem ille, qui vulnere affectus domi ſuæ diſtans iacet. ibid.

℟. *Non poſſe ſine ſuperſtitione fieri.* ibid.

39. An ſit ſuperſtitioſum tenere, quod ſaliua hominis omnino ieiuni, ſanet vlcera, ſeu apoſtema, &c. ibid.

℟. *Quod non ſit.* ibid.

40. An etiam careat ſuperſtitione ſentire quod filum cannabis ductum à puella Virgine, habeat vim ad aliquem morbum ſanandum. p.340

℟. *Etiam carere poſſe.* ibid.

41. An ſit ſuperſtitioſum adhibere filum digitis appenſum (à quo pendeat lapillus, ſeu aunulus) intra vas vitreum, caldariam, vel amphoram, ad pulſandas, & dignoſcendas horas diei. ibid.

℟. *Vt certum (quidquid alij dixerint) ſuperſtitioſum eſſe.* ibid.

42. An committat mortalem ſuperſtitionem, qui eo quod audit aues garrire, vlulare lupos, mugire boues, &c. certò credit ſibi mali quidquam imminere. ibid.

℟. *Vt certum: Committere, ſi id certo credat: ſecus ſi timeat, aut formidet leuiter.* ibid.

43. An ſuperſtitioſæ ſint illæ orationes, in quibus à Christo Domino, vel ab eius Virgine Matre petit quis, vt ſibi in mortis articulo appareat. ibid.

℟. *Eſſe ſuperſtitioſas.* ibid.

44. An ſit ſuperſtitioſum certis verbis pecus incantare, ne à lupis lædatur. p.341

℟. *Vt certum: Eſſe.* ibid.

45. An ſit ſuperſtioſa ars inueniendi aquas in terra latentes, adhibita virga ſalicea, vel amigdalina. ibid.

℟. *Quod non ſit ſuperſtitioſa.* ibid.

46. An ſit ſuperſtitioſum credere, quod ille coram quo ignis cineribus cooperitur, vxorem minimè illo anno ſit ducturus. ibid.

℟. *Vt certum: Eſſe ſuperſtitioſum.* ibid.

47. An cenſendi ſint ſuperſtitioſi ſalutatores (ſic eos vocant Hiſpani) qui ſuo tactu, vel orationibus, etiam incurabiles morbos, veluti morſum tabidum canis, miro modo ſanant. ibidem.

℟. *Quod (licet alii affirment, alij negent) minime ſint tales cenſendi, ſi verba, aut ſigna, quibus vtuntur, ſint recta, &c. ſecus ſi alias.* ibid.

48. An ſuperſtitionem mortalem committant ſalutatores, qui talibus ſignis, & verbis ad curandos morbos vtuntur, vt credant, quod à quocumque uſurpentur, effectum ſint habitura. pag.342

℟. *Vt certum: Quod ſic.* ibid.

49. An dentur aliqua alia indicia, quibus dignoſci poſſit, an huiuſmodi ſalutatores virtute dæmonis operentur. ibid.

℟. *Dari multa, ſed præcipue quinque.* ibid.

50. An ſit ſuperſtitioſum credere, hanc virtutem ſalutandi ineſſe ſeptimo cuique ſalutatorum filio, ſi maſculinum ordinem fæmineus partus non interruperit. ibid.

℟. *Eſſe vanam, ad minus, talem credulitatem.* ibid.

51. An virtus Salutatorum, qua id munus licitè obeunt, ſit naturalis. ibid.

℟. *Probabilius, quod non, ſed ſit gratia gratis data.* ibid.

52. An ſint ſuperſtitioſæ fœminæ carminatrices, quas vulgo, *Enſalmaderas, ò Santiguadoras vocant.* pag.343

℟. *Quod non, ſi ſolis orationibus licitis vtantur, adhibita aliqua naturali medicina: ſecus alias.* ibid.

53. An Enſalmorum curatio ſit ſuperſtitioſa. ibid.

℟. *Probabilius: quod non, ſi orationes, quæ ad morbi curationem adhibentur, ſint licita, &c.* ibid.

54. An ſit ſuperſtitio vti certo Miſſarum, & Candelarum numero ab Eccleſia non præfinito. ibidem.

℟. *Eſſe, ſi tali numero vtantur tanquam neceſſario ad conſequendum effectum: ſecus ſi alias.* ibid.

55. An ſint ſuperſtitioſæ Miſſæ, quas vocant, *de San Amador.* p.344

℟. *Eſſe, niſi alias omni vana circunſtantia nudentur.* ibid.

56. An etiam ſint ſuperſtitioſæ illæ Miſſæ, quas appellant *Trentenarij reuelati*, aut *Miſſas del Conde.* ibid.

℟. *Vt certum: Eſſe ſuperſtitioſas.* ibid.

57. An item Miſſæ S. Gregorij, pro viuis, & defunctis: necnon Miſſa de quindecim Auxiliatoribus, & Miſſa de Patre æterno, ſuperſtitione laborent. ibid.

℟. *Vt certum: laborare.* ibid.

58. An ſaltem ſint tolerandæ Miſſæ triginta Sancti Gregorij pro defunctis, ab ipſomet inſtitutæ. ibid.

℟. *Vt certum: Tolerandas eſſe.* ibid.

59. An per Artem Chymicam produci poſſit naturaliter ex viliori metallo, verum aurum, aut argentum. ibid.

℟. *Quod affirmant quidam: alij negant, omnes probabiliter.* ibid.

60. An ſit ſuperſtitioſum, & omnino illicitum exercere artem Alchimicam. ibid.

℟. *Eſſe ad minus omnino illicitum, ex vi iuris poſitiui, exercere illam.* ibid.

DISPVTATIO II.

De Tertia ſuperſtitionis ſpecie, quæ eſt Diuinatio. p.345

§. I.

De Diuinatione vt ſic. ibid.

Q. 1. QVid ſit Diuinatio in communi. ibid.

℟. *Quod eſt Prænunciatio futurorum contingentium, aut occultorum.* ibid.

2. Quotuplex ſit Diuinatio. ibid.

℟. *Quod triplex, nempe ſupernaturalis, naturalis, & ſortilega.* ibid.

3. An diuinatio regulariter in malam partem ſumatur. ibid.

℟. *Quod ſic.* ibid.

4. Quid ſit Diuinatio ſortilega. p.346

℟. *Quod eſt prædictio futurorum, aut occultorum modo indebito, aut ope Dæmonum facta.* ibid.

5. Quot ſunt diuinationis ſpecies, in quibus dæmon expreſsè inuocatur. ibid.

℟. *Quod nouem.* Legantur. ibid.

6. Quot ſunt item diuinationis ſpecies, in quibus tacitè ſolùm inuocatur dæmon. ibid.

℟. *Quod vndecim.* Legantur. ibid.

7. An futurorum, aut occultorum inquiſitio per diuinationem, ſemper innitatur pacto expreſſo, vel

vel tacito dæmonis. ibid.
℞ *Semper inniti.* ibid.
8. An malitia pacti expreſſi, vel taciti cum dæmone conſiſtat in hoc quod quis cum illo tanquam cum Dei inimico, & iurato hoſte fœdus ineat. ibid.
℞ *In eo conſiſtere.* ibid.
9. An diuinatio hæc ſuperſtitioſa ſit omni iure vetita. p. 347
℞ *Quod ſic.* ibid.
10. An omnes diuinationes, ſiue fiant cum expreſſa, ſiue cum implicita dæmonis inuocatione, ſint ex genere ſuo peccatum mortale. ibid.
℞ *Vt certum : Eſſe.* ibid.
11. An Diuinatores huiuſmodi poſſint à mortali, ob ignorantiam inuincibilem, excuſari. ibid.
℞ *Non poſſe, ſi facta fuerit diuinatio cum expreſſa dæmonis inuocatione: ſecus cum tacita.* ibid.
12. An excuſetur à mortali, qui diuinatione vtitur ioci cauſa, ad ſe oblectandum. ibidem.
℞ *Probabilius : Excuſari.* ibid.
13. An quando adeſt pactum expreſſum cum dæmone, ſit neceſſariò exprimendum in confeſſione. ibid.
℞ *Quod licet alij affirment, negent alij, ego dico eſſe neceſſariò exprimendum, non ex ſe, ſed ex adiuncto.* p. 348
14. An neceſſarium ſit in confeſſione exprimere rem per quam quis diuinauit, an ſcilicet per aërem, aquam, ignem, terram, &c. ibidem.
℞ *Vt longe probabilius, quod non.* ibid.
15. An omnis diuinatio ad ſuperſtitionem pertineat. ibid.
℞ *Probabilius : Quod ſic.* ibid.
16. An Diuinatores alligantes dæmones (v. g. in annulo) vel eos inuocantes, ſint ipſo facto excommunicati. ibid.
℞ *Probabilius : Quod non, niſi alias hæreſim ſimul incurrant.* ibid.
17. An ſaltem qui conſulit Diuinos, vt aliquid occultum ſibi detegant, ipſo facto excommunicationem incurrat. p. 349
℞ *Probabilius : Neque hos eſſe ipſo facto excommunicatos, ſed excommunicandos.* ibid.
18. An dæmones cognoſcere, & prædicere poſſint omnia futura, quæ à cauſa naturali neceſſariò proueniunt. ibid.
℞ *Vt certum : Poſſe.* ibid.
19. An item dæmones cognoſcere, & prædicere poſſint omnia futura, quæ habent cauſam determinatam, fallibilem tamen. ibid.
℞ *Vt certum : Poſſe, non tamen certitudinaliter, ſed coniecturaliter tantùm.* ibid.
20. An deinde futura contingentia, & à libera voluntate pendentia, poſſint certò dæmones cognoſcere, & prædicere. ibid.
℞ *Tanquam certum : Quod non poſſint.* ibid.
21. An ſaltem huiuſmodi futura contingentia, & à noſtra libera voluntate pendentia, poſſint dæmones, ſi non certò, ſaltem probabiliſſimè coniectare, & prædicere. ibid.
℞ *Vt certum : Poſſe.* ibid.
22. An Deus miniſterio Angelorum bonorum dæmonibus interdum reuelet futura, quæ poſtea hi prædicere poſſunt. p. 350
℞ *Vt certum : Quod ſic.* ibid.
23. An dæmon poſſit naturaliter ſcire, ſi longa, vel breuis debeat eſſe cuiuſque hominis vita. ibid.
℞ *Poſſe ſcire, quamuis non omninò punctualiter.* ibidem.
24. An dæmones cognoſcant certò omnes cognitiones hominum, quæ in actum externum prodierunt. ibid.
℞ *Quod ſic.* ibid.
25. An etiam dæmones certò poſſint cognoſcere cognitiones hominum, ac deliberationes voluntarias. ibid.
℞ *Tanquam certum : Non poſſe certò cognoſcere, ſed Probabiliſſimè coniectare.* ibid.
26. Quomodo diuinatores à dæmone doceantur ea, quæ diuinant, & prænunciant. ibid.
℞ *Quod multis modis.* Lege. ibid.

§. II.

De Diuinatione cum pacto dæmonis expreſſo. ibid.

27. Qvot modis poteſt quis poſtulare expreſſe à dæmone cognitionem rerum occultarum. ibid.
℞ *Quod duobus.* ibid.
28. An ſit licitum inter aliquos paciſci, vt qui prior obierit, alteri appareat eum de ſuo ſtatu certiorem facturus. p. 351
℞ *Quod quamuis ex ſe id ſit licitum, tamen cauendum ſit à tali pacto.* ibid.
29. An animæ, vel beatæ, aut in Purgatorio, vel in inferno detentæ, viuentibus aliquando appareant. ibid.
℞ *Pluſquam certum : Quod ſic.* ibid.
30. An Magi queant operâ dæmonis veras defunctorum animas nobis oſtendere. ibid.
℞ *Vt certum : Non poſſe.* ibid.
31. An ſemper mentiatur dæmon, quando in dæmoniaco ait, ſe alicuius defuncti damnati, vel non damnati animam eſſe. p. 352
℞ *Vt quid certum: Semper mentiri.* ibid.
32. An dæmones hominibus apparere ſoleant, fingentes ſe eſſe animas defunctorum, vt inde occaſionem arripiant trahendi illos in aliquem errorem. ibid.
℞ *Vt certum : Solere.* ibid.
33. An dentur aliqua ſigna, quibus diſcerni queat, an hæ operationes ſint à Deo, vel à bonis, vel malis Angelis. ibid.
℞ *Dari, & multa.* Legantur. ibid.

§. III.

De Diuinatione per aſtra, abſque expreſſa inuocatione Dæmonis. ibid.

34. An Aſtronomia, & Aſtrologia differãt inte ſe. ibid.
℞ *Differre.* ibid.
35. An Aſtrologia ſit duplex, altera naturalis, & altera iudiciaria. p. 353
℞ *Quod ſic.* ibid.
36. An Aſtrologia iudiciaria in aliquas, quaſi in ſpecies, diuidatur partes. ibid.
℞ *Quod ſic.* ibid.
37. An Aſtrologia naturalis coniectans, & præ-

dicens effectus, qui naturaliter eueniunt ex motu Aſtrorum, influentiis, concurſu Planetarum, ſit licita. ibid.

℞ *Tanquam certum: Eſſe licitam.* ibid.

38. An ſaltem peccet mortaliter Aſtrologus, qui præfatos effectus plus certò prædicit, quàm ex Aſtris colligere poteſt. ibid.

℞ *Non peccare niſi venialiter, niſi alias cedat in alterius præiudicium.* ibid.

39. An licitè poſſint Aſtrologi naturales, ex Aſtrorum aſpectu, conſiderando natiuitatis punctum, prædicere certò temperamentum, conditionem, inclinationem, & qualitatem viuentis. ibid.

℞ *Vt certum: Quod non poſſit certò.* ibid.

40. An ſit peccatum mortale, ex genere ſuo, inclinationem alicuius pueri ex Aſtris, tanquam certam nuntiare. p. 354

℞ *Probabilius: Quod non ſit, niſi veniale.* ibid.

41. An ſaltem ex Aſtrorum aſpectu poſſit Aſtrologus, ſi non certò, ſaltem coniecturaliter, aut tenuiſſima probabilitate, obſeruata pueri natiuitate, prædicere naturalem inclinationem eius futuram, vt propenſionem ad iram, ad manſuetudinem, ad libidinem, & ſimiles paſſiones. ibid.

℞ *Poſſe probabilitate tenuiſſima.* ibid.

42. An Aſtrologus Iudiciarius, qui ex Aſtris euentus ex libero hominis arbitrio pendentes certò prænunciat, mortalem ſuperſtitionem committat. ibid.

℞ *Vt quid certiſſimum: Quod ſic.* ibid.

43. An ſaltem immunis ſit à ſuperſtitionis peccato Aſtrologus, qui ex Aſtris dictos futuros euentus non certò, ſed probabiliter tantum prædicit, & prænunciat. p. 355

℞ *Vt certum (quidquid alij ſentiant) non eſſe immunem à peccato ſuperſtitionis.* ibid.

44. An ad minus, ſit immunis à peccato Aſtrologus, qui futuros prædictos euentus probabiliter prædicit, caſu quo non ſolùm ex Aſtris, ſed etiam ex aliis circunſtantiis perſonæ, nempe temperamento, qualitate, & conditione, illos probabiliter colligat futuros. ibid.

℞ *Probabiliter: Tunc immunem eſſe à peccato, ſaltem mortali.* ibid.

45. An denique poſſit, abſque mortali, Aſtrologus liberos futuros euentus, etſi non certò, nec probabiliter, vt diximus, ſaltem coniecturaliter. prædicere ibid.

℞ *Poſſe abſque mortali, dummodo non ſit ſcandalum, &c.* ibid.

46. An hæc prædictio coniecturalis tenuiſſima futurorum euentuum liberorum, fuerit iure antiquo prohibita, atque vt ſuperſtitioſa damnata. pagina 356.

℞ *Quod non fuerit.* ibid.

47. An ſaltem hæc coniecturalis, & tenuiſſima prædictio futurorum liberorum euentuum, iure nouo, videlicet Motu Sixti V. prohibeatur. ibid.

℞ *Probabiliter: Quod prohibeatur, etſi non pro foro interno, ut ſtatim, ſaltem pro externo.* ibid.

48. An præfatus Motus Sixti V. contra Aſtrologiam iudiciariam obliget, non ſolùm pro foro externo & iudiciali, ſed etiam pro foro conſcientiæ. ibid.

℞ *Non minus probabiliter: Non obligare niſi pro foro externo, & iudiciali.* ibid.

49. An Domini Inquiſitores poſſint in foro externo procedere contra Aſtrologos iudiciarios omnes. ibid.

℞ *Vt certum: Poſſe.* ibid.

50. An coniecturalis ex Aſtris prædictio futurorum euentuum excuſari poſſit à mortali de facto, & in praxi. p. 357

℞ *Quidquid alij dicant, Poſſe.* ibid.

51. An peccaret mortaliter, qui in ſuis actionibus regi ſe vellet per ea quæ ab Aſtrologis illi prædicuntur. ibid.

℞ *Quod peccaret, ſi id cum infallibili credulitate faceret, &c.* ibid.

52. An ſit peccatum mortale conſulere Aſtrologos ad furtum occultum, theſaurum, &c. inuenienda. ibid.

℞ *Vt certum: Eſſe mortale.* ibid.

53. An adhuc eſſet mortale conſulere Aſtrologos ad furtum occultum, aut aliud delictum ſciendum, ſi eſſet certum tale delictum per Aſtra cognoſci poſſe. ibid.

℞ *Vt certum: Quod adhuc eſſet mortale.* ibid.

54. An ſint ſuperſtitioſi homines illi, quos Hiſpani *Zabories* vocant, qui dicunt ſe videre quæ abdita ſunt in viſceribus terræ, veluti venas aquarum, & metallorum, theſauros, cadauera, &c. ibid.

℞ *Vt certum: Eſſe ſuperſtitioſos, ſi dicant ſe viſu corporis penetrare corpus opacum, &c.* p. 358

§. IV.

De Diuinatione per ſomnia. ibid.

55. AN ſomniorum genus in oraculum, viſionem, ſomnium, inſomnium, & phantaſma, adæquatè diſtribuatur. ibid.

℞ *Quod ſic.* ibid.

56. An ſomnia in Diuina, Naturalia, & Dæmoniaca aptè diuidantur. ibid.

℞ *Vt quid certum: Aptè diuidi.* ibid.

57. An omnia ſomnia ſint approbanda, vel omnia reprobanda. ibid.

℞ *Vt quid certiſſimum (quidquid alij dixerint) nec omnia eſſe approbanda, nec omnia reprobanda.* ibid.

58. An licitum ſit inueſtigare, à qua cauſa ſomnia proueniant, an videlicet à Deo, vel à cauſa naturali, vel à dæmone. p. 359

℞ *Vt quid certum: Eſſe licitum.* ibid.

59. An licitum ſit diuina ſomnia obſeruare. ibidem.

℞ *Vt certum: Non ſolùm eſſe licitum, verùm & conueniens.* ibid.

60. Qua de cauſa Deus potiùs in ſomnis, quàm in vigilia docet, monet, corrigit, & reuelat futura. ibid.

℞ *Quod duplici præcipue.* Legantur. ibid.

61. An dentur aliqua ſigna, quibus cognoſcere poſſumus, ſomnia eſſe à Deo immiſſa, ibidem.

℞ *Vt quid certum: Dari præcipue quatuor.* ibid.

62. An dentur etiam ſigna, quibus cognoſci poſſit, ſomnia eſſe diabolica. ibid.

℞ *Vt certum: Etiam dari, & præcipue quinque.* ibid.

63. An ſi quis dubitet, an ſomnium ſit à Deo vel, à Diabolo, credere debeat, ab hoc immiſſum eſſe. p. 360

℞ *Vt certum: Quod ſic.* ibid.

64. An ſaltem liber ſit à peccato, qui probabiliter exiſtimans,

exiſtimans, ſomnium eſſe à Deo, prænotionem alicuius futuri euentus colligit. ibid.
℞ *Etiam vt certum : liberum eſſe.* ibid.
65. Quæ, & quotuplex ſit cauſa ſomniorum naturalium. ibid.
℞ *Quod duplex, intrinſeca videlicet, & intrinſeca :* Legantur. ibid.
66. An ſit licitum, ex ſomnis naturalibus temperaturas corporis, illiúſque humores, & affectiones coniectare. ibid.
℞ *Vt quid certum : Quod ſit.* ibid.
67. An ſomnia, quæ nos crebrò infeſtant, territant, aut conturbant, licitum ſit obſeruare. pagina 361
℞ *Vt certum : Quod ſic.* ibid.
68. An peccatum graue ſuperſtitionis admittat, qui ex naturalibus ſomniis futura contingentia diuinat. ibid.
℞ *Vt certum : Quod ſic.* ibid.
69. An item peccatum mortale ſuperſtitionis committat, qui certo modo, aut ſitu, ſeu diſpoſitione ad ſomnum ſe componit, vt ſibi futuri euentus, vel effectus occulti per ſomnum reuelentur. ibid.
℞ *Vt quid certum : Committere.* ibid.
70. An ſomniis ſit danda fides, quando eorum veritas ipſo euentu comprobatur. ibid.
℞ *Quod non ſit danda.* ibid.
71. An credere aliqualiter ſomniis, & ex illis aliqualiter timere aduerſum, vel expectare proſperum, ſit graue peccatum. ibidem.
℞ *Quod regulariter loquendo, non ſit.* ibid.
72. An ſit mortale peccatum ſuperſtitionis fidem dare dæmoniacis ſomniis. p.362
℞ *Vt certum : Quod ſit, & grauiſſimum.* ibid.
73. An ſit mortale ſubiicere puluinaribus Ægrotorum litia, aut ſubtus eorum lectum caprarum, boum, aut aliorum animalium cornua, vt eos quietè dormire faciant. ibid.
℞ *Tanquam certum : Quod ſic.* ibid.

§. V.

De Diuinatione per ſortes. ibid.

74. QVid, & quotuplex ſit ſors. ibid.
℞ *Quod ſit triplex.* Legatur. ibid.
75. An attento iure naturæ ſolo, ſint licitæ ſortes diuiſoriæ. ibid.
℞ *Vt certum : Quod ſint.* ibid.
76. An ſit licitum vti ſortibus diuiſoriis in electionibus ad officia, ſeu dignitates ſæculares. pagina 363
℞ *Vt certum : Quod ſit.* ibid.
77. An etiam ſit licitus vſus ſortium ad offi.ia, & beneficia Eccleſiaſtica. ibid.
℞ *Tanquam certum : Quod non ſit.* ibid.
78. A ſaltem caſu quo duo æqualibus ſuffragiis eligantur ad Officium, vel beneficium Eccleſiaſticum, tunc licitum ſit electionem alterutrius ſortibus terminare. ibid.
℞ *Vt fere certum : Nec in hoc caſu eſſe licitum.* ibid.
79. An ad minus caſu, quo plures à maiori parte Capituli eligantur ad Beneficium Eccleſiaſticum, non vt omnes eo fungantur, ſed vt ſortes mittant poſtea inter illos, ſit tunc licitus vſus ſortium. ibid.
℞ *Vt fere certum : Nec in hoc caſu eſſe licitum.* pagina 364
80. An poſſit ſortibus vti ad eligendos Compromiſſarios ad electionem Eccleſiaſticam faciendam. ibid.
℞ *Non poſſe, ad minus licitè.* ibid.
81. An ad minus licitus ſit vſus ſortium in componendis, & terminandis litibus de rebus, & Beneficiis Eccleſiaſticis. ibid.
℞ *Probabilius : Eſſe licitum, modo id fiat authoritate Iudicis Eccleſiaſtici.* ibid.
82. An electio ad officia, & beneficia Eccleſiaſtica facta per ſortes, non ſolùm illicita ſit, ſed etiam nulla. ibid.
℞ *Eſſe etiam nullam, ſi electio ſit Prælati iuriſdictionem tam in ciuilibus, quam in criminalibus habetis: ſecus alias.* ibid.
83. An ſit licitum, litem alicuius hæreditatis, legati, aut ſimilis, ſortibus finiri, ac terminari. ibid.
℞ *Vt certum : Eſſe licitum, ſi fiat ex mutuo litigantium conſenſu.* ibid.
84. An tempore perſecutionis Eccleſiæ, aut peſtis, poſſit ſors mitti ad dirimendam controuerſiam, quis ex Dei miniſtris, aut medicis permanſurus ſit, vel receſſurus. ibid.
℞ *Vt certum : Poſſe.* ibid.
85. An ſi tempore tempeſtatis neceſſum ſit aliquos in mare proiici, ne omnes pereant, licitum ſit ſortibus determinare quinam ſint proiiciendi. p.365.
℞ *Tanquam certum : Poſſe, præcipue ſi fiat ex omnium conſenſu.* ibid.
86. An item caſu, quo dubium ſit, cui danda ſit eleemoſyna, an huic pauperi, anve alij, licitum ſit ſortibus determinare, cui eorum applicanda ſit. ibid.
℞ *Vt certum : Etiam eſſe licitum.* ibid.
87. An deinde licitum ſit ſorte determinare quinam ſint necandi, cum plures digni ſunt morte, non tamen expedit omnes punire. ibidem.
℞ *Vt certum : Etiam eſſe licitum.* ibid.
88. An quando non conſtat de perſona, quæ delictum commiſit, liceat ſortibus indagare eam. ibid.
℞ *Vt certum : Quod non liceat.* ibid.
89. An licita ſit miſſio ſortibus Sanctorum, ad cognoſcendum, quem ex ipſis ſibi in Deuotum pro anno, aut menſe, contingat ſuſcipere. ibidem.
℞ *Vt certum : licitam eſſe.* ibid.
90. An etiam licitum ſit ſortiri in Patronum alicuius Prouinciæ, aut Ciuitatis, aliquem ex Apoſtolis. ibid.
℞ *Vt certum : Etiam eſſe licitum.* ibid.
91. An ſi quis ex Aſtrorum influxu expectet ſortem ſibi fœliciter euenturam, peccatum ſuperſtitionis committat. p.366
℞ *Vt certum : Quod ſic.* ibid.
92. An ſortes Conſultoriæ ad indagandam in rebus dubiis Dei voluntatem, ſint licitæ. ibidem.
℞ *Quod quamuis poſſint eſſe licita, raro tamen ſint.* ibid.
93. Quot conditiones requiſitæ ſint, vt ſortes conſultoriæ ſint licitæ. ibid.
℞ *Quod quatuor præcipue.* Legantur. ibid.
90. An ſortes diuinatoriæ ſemper ſint illicitæ. ibid.

℞ *Vt certum: Quod ſemper.* ibid.

95. An huiuſmodi diuinatoriæ ſortes vltra malitiam ſuperſtitionis alias includant. ibid.

℞ *Vt certum: Includere aliquando, licent non ſemper.* ibid.

§. VI.

De Diuinatione ex cantu, voce, & motu animalium, necnon & hominis. ibid.

96. AN tria ſint genera diuinandi ex auium ſignis. ibid.

℞ *Quod ſic.* ibid.

97. An licitum ſit ex auium obſeruatione naturales euentus futuros prædicere, & coniectare. p. 367

℞ *Vt certum: Quod ſic.* ibid.

98. An ex dictis vocibus, & ſignis auium poſſit probabiliter coniici aliqua futura in hominibus. ibid.

℞ *Poſſe, ſed non certo, ſed probabiliter.* ibid.

99. An ex præfatis ſignis auium, & animalium, non ſolùm effectus naturales, verùm etiam effectus futuri contingentes poſſint cognoſci, aut præuideri. ibid.

℞ *Vt certum: Quod non.* ibid.

100. An ex hominum vocibus caſu prolatis, aut ob alium finem, poſſint ſumi coniecturæ effectuum contingentium. ibid.

℞ *Vt certum: Quod non.* ibid.

§. VII.

De Diuinatione ex hominis capite, manuum lineis, & aliis membris deducta. ibid.

101. QVot ſunt huius diuinationis modi. ibid.

℞ *Quod quatuor.* Legantur. ibid.

102. An licitum ſit ex manuum, pedum, frontis, aut totius corporis partibus, lineis, ſignis, & diſpoſitione futuros euentus proſperos, vel aduerſos prædicere. p. 368

℞ *Tanquam certum: Minime eſſe licitum, ſed grauiſſimum ſuperſtitionis peccatum.* ibid.

103. An ſit mortale mulierem Ægyptiam de bona vel mala fortuna, oſtenſa ſibi manu, ſeriò interrogare. ibid.

℞ *Vt certum: Eſſe mortale ſerio interrogare: ſecus iocosè, aut curioſe.* ibid.

104. An ſaltem ex lineis manuum, & diſpoſitione & proportione membrorum corporis humani poſſit quis licitè probabiliter coniectare affectus animi, vt ingenium, complexionem, naturalem inclinationem, humores, & ſimilia. ibid.

℞ *Vt certum: Poſſe licitè.* ibid.

105. An ex Phyſiognomia membrorum liceat illico diuinare de alterius moribus, & vita. ibid.

℞ *Licere diuinare probabiliter de inclinatione ad bonum, vel ad malum: non tamen male iudicare de moribus, & vita.* ibid.

106. An ex pulchritudine corporis probitas animi, & contrà, ex deformitate mentis improbitas dignoſci poſſit. p. 369

℞ *Quod ſic.* ibid.

DISPVTATIO III.

De magia malorum operatrice, in genere, & in ſpecie. p. 369

Q. 1. QVid ſit magia in genere. ibid.

℞ *Quod eſt ars operandi mira, & inſolita ab hominibus.* ibid.

2. Quotuplex ſit Magia. ibid.

℞ *Quod duplex, vna naturalis, alia ſuperſtitioſa.* ibid.

3. An ſuperſtitioſæ Magiæ peccatum ſit grauiſſimum omnium. ibid.

℞ *Eſſe grauiſſimum omnium, præter peccata deſperationis, hæreſis, & odij Dei.* ibid.

4. Magiæ generaliter ſumptæ quotuplex ſit finis. ibid.

℞ *Quod duplex.* Legantur. ibid.

5. Quibus modis cognoſci poſſit, quænam ſunt opera, quæ à Magia ſuperſtitioſa procedunt. ibid.

℞ *Quod tribus, nempe ex conditione cauſarum, operationis, effectus.* ibid.

6. Cur dæmon ſatagat vt res illas, quibus Magi ad nocendum vtuntur, ipſi cum Sacramentis Eccleſiæ, vel aliis Sacris admiſceant. p. 370

℞ *Quod triplici de cauſa.* ibid.

§. II.

De Faſcinatione malefica, ſeu Magia. ibid.

7. AN Faſcinatio, ſeu Faſcinum trahat originem à verbo *Fando.* ibid.

℞ *Quod aliqui ab hoc verbo, alij verò à voce Græca Baſcano, trahere originem dicunt.* ibid.

8. An Faſcinatio adæquatè diuidatur in Naturalem, ſeu Phyſicam, & Dæmoniacam. ibid.

℞ *Probabilius: Quod non, quia præter has datur faſcinatio vulgaris, ſeu Poëtica.* ibid.

9. Quid ſit vulgaris, ſeu Poëtica faſcinatio, quidque Naturalis, & Diabolica. ibid.

℞ *Quod vulgaris eſt illa, quæ ex vulgi opinione ortum habet. Naturalis à corruptis humoribus. Diabolia à qualitate pernicioſa arte dæmonum illata.* ibid.

10. An ſit in quibuſdam viris, aut mulieribus aliqua vis faſcinandi (quod hiſpanè dicitur, *Tomar de ojo,*) quæ ipſi aſpectu, ſeu viſione, vel laudatione, aliis hominibus, vel belluis naturaliter noceant, & interdum ſine peccato. p. 371

℞ *Probabilius: Non eſſe talem vim naturalem.* ibid.

11. An quis ſine peccato poſſit faſcinatione naturali, ſeu phyſica, faſcinare aliquem. ibid.

℞ *Vt certum: Poſſe.* ibid.

12. An faſcinatio diabolica pluribus modis contingere poſſit. ibid.

℞ *Vt certum quod ſit.* ibid.

§. III.

De Maleficio, ſeu de Magia malefica. p. 372

13. QVid veniat nomine Malefici, & Maleficij intelligendum. ibid.

℞ *Quod maleficus dicitur ille, qui ope dæmonum malum aliquid agit: Maleficium vero ipſum opus malefa*

maleſactum. ibid.
14. Quid ſit Maleficium. ibid.
℞ *Quod eſt ars nocendi aliis ope dæmonis.* ibid.
15. Quotuplex ſit Maleficium. ibid.
℞ *Quod duplex, alterum amatorium, & alterum veneficum.* ibid.
16. Quotuplex ſit Maleficarum genus. ibid.
℞ *Quod triplex. Aliæ lædunt, & non curant. Aliæ curant, & non lædunt. Aliæ lædunt, & læſos curant.* ibid.
17. An omnes Maleficæ ſe dedicent dæmoni. ibid.
℞ *Quod ſic.* ibid.
18. An ſint aliquæ cauſæ, quæ præcipuè diſponant ad Maleficij crimen patrandum. ibid.
℞ *Quod ſint.* ibid.
19. An liceat pro re graui, & vrgente bono publico maleficos aliàs paratos adhibere ad maleficium faciendum. p.373
℞ *Vt certum : Minime licere.* ibid.
20. An ſaltem liceat à Malefico parato poſtulare, vt maleficum maleficio diſſoluat. ibid.
℞ *Tanquam certum : Nec id licere.* ibid.
21. An ad minus excuſari poſſint à peccato Maleficij, bono fine maleficia exercentes, ne fructus terræ vi ventorum, vel grandinis abſumantur. ibid.
℞ *Vt certum : Nec hos à peccato grauiſſimo excuſari poſſe.* ibid.
22. An quamuis non liceat precibus petere à Malefico, vt maleficium maleficio tollat, liceat tamen ad id imperio, & pœnis cogere. ibid.
℞ *Vt quid certiſſimum : Nec dicto modo licere.* ibid.
23. An etiam peccent grauiter Iudices, qui maleficos cogunt benedictione quadam maleficium auferre iis, quos læſerunt. p.374
℞ *Vt certum : Etiam peccare grauiter.* ibid.
24. An licitum ſit petere à Malefico, vt licitè maleficium diſſoluat, nempe tollendo ſignum maleficij, aut illud deſtruendo, ſine nouo maleficio. ibid.
℞ *Vt certum : Licitum eſſe.* ibid.
25. An etiam ſit licitum petere abſolutè, & in communi à Malefico, vt tollat maleficium, caſu quo ſciatur, eum poſſe tollere ſine maleficio, & poſſe cum maleficio : at petens moraliter eſt certus, ipſum ſine maleficio diſſoluturum. ibid.
℞ *Vt certum : Etiam eſſe licitum.* ibid.
26. An adhuc ſit licitum id ipſum petere à Malefico, caſu quo petens ſciat, poſſe diſſoluere cum maleficio, & poſſe modo licito ſine maleficio : ſcit tamen certò moraliter, ipſum cum nouo maleficio diſſoluturum. ibid.
℞ *Probabilius : Tunc licitum eſſe.* ibid.
27. An ſi quis negatiuè dubitet, an Maleficus habeat modum licitum diſſoluendi maleficium, poſſit licite ab eo diſſolutionem petere. pagina 375
℞ *Poſſe, ſaltem aliquando.* ibid.
28. An ſi quis à Malefico petat, vt maleficium ſine maleficio (ſi quidem poteſt) diſſoluat, & illi medeatur, ſi accidat, vt Maleficus velit illi mederi applicando aliquas medicinas ſuperſtitioſas, poſſit Maleficiatus id permittere. ibid.
℞ *Vt certum : Non poſſe.* ibid.
29. An teneatur quis petere, & rogare Maleficum, vt diſſoluat maleficium modo licito, cum poſſit. ibid.
℞ *Vt certum : Teneri lege charitatis, ſi ſperet taliter facturum.* ibid.
30. An licite poſſit quis petere à diabolo, vt maleficium diſſoluat, vel maleficio vexare ceſſet. ibid.
℞ *Vt quid certum : Non poſſe licite.* ibid.
31. An ſaltem liceat imperare, & mandare dæmoni, quod ceſſet maleficio illo torquere Maleficiatum. ibid.
℞ *Vt certum : Nec id licere.* ibid.
32. An liceat cuipiam ſigna maleficiorum inuenta, veluti capillos, ligaturas, nodos, & alia ſoluere, amouere, deſtruere, & in ignem conjicere, vt ſic Malefici ſalus obtineatur. pagina 376.
℞ *Sed tanquam certum : Licere cuipiam.* ibid.
33. An non ſolum licitum, ſed obligatorium ſit ei, qui conſcius ſigni maleficij fuerit, illud deſtruere, & comburere. ibid.
℞ *Vt certum : Obligari, vel ex lege Charitatis, vel iuſtitia.* ibid.
34. An liceat maleficij ſignum deſtruere caſu, quo ex illius deſtructione aliquod damnum in ipſum Maleficum refundatur, eo quòd ita pactus eſt dæmon cum Malefico. ibid.
℞ *Licere omninò.* ibid.
35. An non ſolum ſit licitum, & obligatorium ſigna maleficij remouere, & comburere, ſed etiam ſignum contrarium apponere, quo poſito deſtruatur pactum prius, & dæmon deſinat nocere. ibid.
℞ *Etiam eſſe licitum.* ibid.
36. An poſſit quis interrogare alium Maleficum, an norit in quo maleficium conſiſtat, vt ſic ſignum deſtruatur. ibid.
℞ *Poſſe.* ibid.
37. An liceat iudicibus volentibus Maleficum torquere, efficere vt eius corpus abluatur, & capilli totius corporis eius abradantur. p.377
℞ *Tanquam certum : Licere.* ibid.
38. An etiam liceat iudicibus cauſa curioſitatis, vel verificandi delicti, aut alterius finis, præcipere Maleficis vt coram illis exerceant aliquod maleficium, v.g. vt faciant ſubito ibi apparere ranas, vel ſtriges, vnctione quadam linitas per aëra ferri, &c. ibid.
℞ *Vt certum : Non licere.* ibid.
39. An ſcientia, vel arte ſemel acquiſita dæmonis ope, vti poſtea liceat. ibid.
℞ *Vt certum : Licere, dummodo vſus illarum à dæmone amplius non pendeat.* ibid.
40. An pecunia, & alia bona externa, arte dæmonis comparata, poſſint à quouis retineri, eiſque vti licitè quis. ibid.
℞ *Poſſe, dummodo prius pœniteat peccati, quo acquiſita fuere, & à dæmone in conſeruari non pendeant.* ib.
41. An teneatur Maleficus damna illata integrè reſarcire. ibid.
℞ *Vt certum : Teneri.* ibid.
42. An Maleficia potius ſint imputanda Maleficis, quàm dæmonibus. p.378
℞ *Quod Maleficis.* ibid.
43. An dæmones ad nocendum neceſſariò indigeant vſu maleficiorum materialium, vt veneno, oſſibus, pilis, &c. ibid.
℞ *Vt certum : Non indigere neceſſariò.* ibid.

DISPVTATIO IV.

De Lamiis, Sagis, & Strigibus, (Hiſpane, Bruſas) & Veneficis. p. 378

1. CVr mulieres arti magicæ deditæ, Lamiæ, Sagæ, Striges, Veneficæ appellentur. ibidem.

℞ *Ita, vel à ſimilitudine alicuius animalis, vel auis, vel ab aliis actionibus earum, vocari.* ibid.

2. Quare plures multò fœminæ, quam viri his maleficiis deditæ reperiantur. ibid.

℞ *Ob tres præcipue rationes.* ibid.

3. Cur potius mulieres vetulæ, quàm iuuenes, hac magica, ac diabolica arte vtantur. pagina 379

℞ *Quia id faciunt ex odio pueritiæ, &c.* ibid.

4. Quæ mulieres inter alias, magis maleficæ inueniantur. ibid.

℞ *Quod obſtetrices, meretrices, & adulteræ.* ibid.

5. Cur Lamiæ, aut Striges præ aliis noceant infantibus. ibid.

℞ *Quia iſti nec reſiſtere, nec reclamare, nec accuſare poſſunt.* ibid.

6. Cur Deus tot puerorum necem permittit. ibidem.

℞ *Quod vt baptizati à multis peccatis præſeruati, in cœlum citiùs rapiantur: Non baptizati, vt ne viuentes grauiorem damnationem mereantur, &c.* ibid.

7. Cur Deus tanta maleficia permittat. ibid.

℞ *Quod ad manifeſtationem ſuæ gloriæ: & variam vtilitatem hominum, & ad firmandam Catholicam fidem de poteſtate, malitia & inuidia dæmonum, &c.* ibid.

8. An ſit poſſibile, quod dæmones ad mulieres acceſſum habeant, & fiant incubi, & ſuccubi. ibid.

℞ *Vt quid certiſſimum (quidquid alij dixerint) eſſe poſſibile.* ibid.

9. An dæmones accedentes ad mulieres, ſeu viros, peccato carnali delectentur. pagina 380.

℞ *Vt quid certiſſimum: Quod non.* ibid.

10. An ſaltem mulieres, aut viri capiant carnalem delectationem ex coniunctione cum dœmonibus. ibid.

℞ *Vt certum: Quod ſic.* ibid.

11. An dæmon poſſit eſſe incubus fœminæ coram multis, abſque hoc quod videatur à circumſtantibus. ibid.

℞ *Poſſe.* ibid.

12. An ex dæmonis cum muliere concubitu poſſit generari proles. ibid.

℞ *Probabilius: Poſſe, ex ſemine alicuius hominis.* ibid.

13. An etiam ex homine mare, & dæmone (aſſumpto mulieris corpore) ſuccuba poſſit generari proles. ibid.

℞ *Vt certum: Non poſſe.* ibid.

14 An poſſint dæmones efficere, vt virgo ſic permanens prolem concipiat, & pariat. ibid.

℞ *Probabilius: Quod poſſint facere, vt virgo concipiat, non vero vt virgo permanens pariat.* ibid.

15. An ex præfata dæmonis cum muliere culpa oriatur affinitas aliqua. ibid.

℞ *Æque probabiliter: Quod non.* ibid.

16. An poſſint dæmones Sagas ſeu Stryges, de loco in locum breuiſſimo tempore transferre. ibid.

℞ *Vt certum: Poſſe, ſi Deus hoc illis permittat.* ibid.

17. An de facto Sagæ, aut Stryges à dæmonibus aſportentur, & conuentibus interſint verè, & realiter. ibid.

℞ *Vt certum: Quod ſic.* p. 382

18. An Diabolus portet Sagas, aut Stryges modo inuiſibili, aut viſibili. ibid.

℞ *Quod portet vtroque modo.* ibid.

19. An dœmon poſſit auferre mulierem Sagam à latere ſui Mariti, & eam tranſportare ad remotiſſimum locum, abſque eiuſdem Mariti notitia. ibid.

℞ *Poſſe.* ibid.

20. An dæmones in ſuis nocturnis conuentibus poſſint effingere figuras piorum virorum, aut mulierum, vt dictis diabolicis conuentibus authoritatem præſtent. ibid.

℞ *Quod licet poſſint, non tamen id permittat communiter Deus.* ibid.

21. An detur mons Veneris, in quo dæmones cum Strygibus, certis diedus conueniant. ibidem.

℞ *Dari, ſecundum Maleficos.* ibid.

22. An dentur aliqui determinati dies, in quibus Sagæ, & Stryges cum dœmonibus in dictis locis conueniant. ibid.

℞ *Dari.* ibid.

23. An in conuentibus iſtis conueniantur Sagæ, & Malefici ad adorandum dœmonem, & alia deteſtabilia exercenda. ibid.

℞ *Quod ſic.* ibid.

24. An dæmones poſſint homines tranſmutare in cattum, leporem, muſtelam, aut alias beſtias. ibid.

℞ *Vt quid certiſſimum (quidquid alij dixerint) non poſſe.* ibid.

25. An poſſit dæmon Maleficum in locum clauſum introducere. ibid.

℞ *Vt certum: Poſſe.* ibid.

26. An dæmones poſſint Sagas, aut Maleficas è carceribus liberare. ibid.

℞ *Quod licet de poſſibili poſſint, non tamen de facto:* ibid.

27. An Maleficæ, ſeu Sagæ poſſint nocere iudicibus, & iuſtitiæ Miniſtris. ibid.

℞ *Probabilius: Poſſe.* ibid.

28. An ſint remedia aliqua tuendi infantes ab infeſtatione, ſeu læſione ſagarum, aut Maleficarum. ibid.

℞ *Eſſe, & præcipue quatuor.* ibid.

29. An dentur aliqua remedia naturalia contra Maleficia. ibid.

℞ *Nulla dari, quæ ex ſe vim ad curanda maleficia habeant.* ibid.

30. An, & quæ ſint remedia ſpiritualia contra maleficia. ibid.

℞ *Quod ſint, & certe multa.* Legantur. ibid.

31. An peccatum maleficij ſit inter alia crimina grauiſſimum. p. 385

℞ *Eſſe grauiſſimum, atrociſſimum, & fœdiſſimum.* ibid.

32. An quando Maga vltro ad Sacram Confeſſionem cum aliquo maleficij peccato accedit, debeat

beat Confeſſarius aliqua interrogare:& quæ. ibid.
℞ *Debere quidem, & multa.* Legantur. ibid.
33. An Sagæ captæ debeant ante iudiciale examen, ad Sacramentalem Confeſſionem admitti. ibid.
℞ *Quod licet non ſit neceſſarium, poſſit tamen.* ibid.
34. An dum in tormentis Saga verſatur, liceat, vel expediat quæſtioni Confeſſarium aſſiſtere. ibid.
℞ *Non expedire.* ibid.
35. An caſu, quo fœmina coram Confeſſario conſtanter neget, ſe Sagam eſſe, ſed vi torturæ ſe maleficij crimen coram iudice faſſam fuiſſe, poſſit tunc à Confeſſario Sacramentaliter abſolui. p.386
℞ *Vt certum: Poſſe, imo & debere.* ibid.
36. An ſi dicta mulier, quæ falſa confeſſione iuridica crimen ſibi impoſuit, nolit coram iudice illam retractare, ob metum tormentorum, poſſit tunc Confeſſarius obligare illam ad talem retractationem faciendam. ibid.
℞ *Probabilius: Non poſſe obligar illam: quamuis in facti contingentia, poſſit oppoſitum ſequi.* ibid.
37. An aliquibus modis poſſit cognoſci Maleficus. ibid.
℞ *Poſſe.* ibid.
38. An ſit opus rumpere ſcriptum, aut Chirographum datum dæmoni, quo Magus ſe totum dæmoni dicat, antequam à Confeſſario abſoluatur. ibid.
℞ *Vt certum: Non eſſe opus.* ibid.

§. II.

De pœnis à iure ſtatutis, contra Veneficos, Sagas, Striges, Ariolos, Sortilegos, Diuinos, Magos, & Maleficos. ibid.

39. AN Malefici, Veneficive, vel alij nominati nuper, morte naturali iure diuino multentur. ibid.
℞ *Vt certum: Quod ſic.* ibid.
40. An etiam iure canonico Malefici, & alij mortis pœna puniantur. p.387
℞ *Etiam vt certum, quod non ſolum iure canonico, verùm etiam ciuili morte puniantur.* ibid.
41. An Malefici ſint morte plectendi, etiamſi nullum hominem necauerint, nec alia patrauerint crimina, quæ pœna mortis multantur. ibid.
℞ *Vt certum: Quod ſic.* ibid.
42. An Malefici, Sagæ, & alij igni mandari debeant. ibid.
℞ *Quod ſic.* ibid.
43. An Magi, Malefici, & huiuſmodi, ipſo iure afficiantur excommunicatione. ibid.
℞ *Affici, ſi crimina, quæ committunt hæreſim exteriorem contineant: ſecus alias.* ibid.
44. An ſi crimina Magorum hæreſim formalem externam non contineant, poſſint abſolui à quocumque ordinario Confeſſore. ibid.
℞ *Poſſe, niſi alias aliqua illorum crimina ſint in aliqua diœceſi reſeruata.* ibid.
45. An Maleficis, aut Sagis in carcere morituris poſſit miniſtrari Sacra Euchariſtia. ibid.
℞ *Poſſe, imo & debere ſi id petant.* ibid.
46. An pro Maleficis, Sagis, &c. vltimo ſupplicio affectis poſſint Sacrificia Miſſæ, & alia ſuffragia offerri. p.388
℞ *Poſſe priuatim, quia publice, & cum ſolemnitate non decet.* ibid.
47. An huiuſmodi magiæ, aut maleficij criminis cognitio ad Inquiſitores Fidei pertineat. ibid.
℞ *Pertinere, ſi crimen a Magis, &c. patratum, adnexam habeat hæreſim, aut expreſſam ſuſpicionem illius inuoluat, alias non.* ibid.
48. An etiam pertineat ad Inquiſitores cognitio huius criminis, ſi ſolum eſt dubium, an ſapiat manifeſtam hæreſim. ibid.
℞ *Non pertinere ſpeculatiue loquendo: in praxi vero vix occurrit caſus, in quo Inquiſitores procedere nequeant.* ibid.

DISPVTATIO V.

De Adiuratione, & de Superſtitionibus in ipſa repertis. p.388

Q.1. QVid ſit adiuratio. ibid.
℞ *Quod eſt conteſtatio rei Sacræ, per quam aliqua perſona imperio, aut obſecratione inducitur ad aliquid faciendum, vel omittendum.* ibid.
2. Quotuplex ſit Adiuratio. ibid.
℞ *Quod duplex, ſolemnis nempe, & priuata.* ibid.
3. An vt adiuratio licita ſit, requirat eoſdem tres comites, quos iuramentum requirit, nempe veritatem, iuſtitiam, & iudicium. p.389
℞ *Quod ſic.* ibid.
4. An obſecrare aliquem, aut imperare per falſum deum, vt per Iouem, aut Apollinem, ſit peccatum mortale. ibid.
℞ *Vt certum: Eſſe, & grauiſſimum.* ibid.
5. An etiam ſit mortale, ficta paupertate petere ob Deum Eleemoſynas. ibid.
℞ *Probabilius: Non eſſe, niſi veniale.* ibid.
6. An qui adiuraret Deum ad rem aliquam illicitam obtinendam, peccaret mortaliter. ibid.
℞ *Quod ſic, ſi res petita eſt mortalis: ſecus ſi eſſet venialis, quia tunc ſolum peccaret venialiter.* ibid.
7. An adiuratio ſit actus virtutis religionis. ibid.
℞ *Quod ſi, ſit adiuratio ſit per Deum.* ibid.
8. An adiuratio differat ab Oratione. ibid.
℞ *Differre.* ibid.
9. An adiuratio etiam à iuramento differat. ibid.
℞ *Etiam differre.* ibid.
10. An ſaltem in omni iuramento promiſſorio inueniatur adiuratio. p.390
℞ *Vt certum: Non inueniri.* ibid.
11. An adiurationis ſit aliquod præceptum diuinum, naturale, aut Eccleſiaſticum. ibid.
℞ *Nullum eſſe diuinum, aut naturale, imo nec Eccleſiaſticum per ſe, bene tamen per accidens.* ibid.
12. An cuilibet licitum ſit deprecatiue adiurare aliquem per Deum, Sanctos, aut aliquam perſonam. ibid.
℞ *Tanquam certum: Quod ſic.* ibid.
13. An adiuratus deprecatiue per Deum, teneatur ſub præcepto obedire adiurationi, aut adiuranti. ibid.
℞ *Tanquam certum: Non teneri.* ibid.
14. An item licitum ſit cuilibet ſuperiori, adiurare imperatiue, aut coactiue ſuos ſubditos. ibid.
℞ *Vt certum: Eſſe licitum, ſi cauſa exiſtat.* ibid.

15. An

15. An ſubditus peccet mortaliter contraueniens ſui ſuperioris præcepto ſibi per adiurationem impoſito. ibid.
℟. *Quod ſic,ſi præceptum ſit de re graui.* ibid.
16. An ſubditus tranſgrediens ſuperioris præceptum, ſibi per adiurationem impoſitum, ſit non ſolum tranſgreſſor præcepti, ſed etiam periurus. ibid.
℟. *Probabilius : Solum eſſe tranſgreſſorem præcepti.* ibid.
17. An ex tranſgreſſione præcepti ſuperioris adiuratione veſtiti conſurgat duplex peccatum, nempe & contra virtutem religionis; & contra iuſtitiam, obedientiam, aut caſtitatem præceptam. pag.391
℟. *Probabilius : Non conſurgere,niſi vnicum peccatum contra virtutem præceptam.* ibid.
18. An adiurans imperatiuè eum, in quem nullam habet poteſtatem, peccet mortaliter. ibid.
℟. *Quod ſic,ſi res eſt grauis.* ibid.

§. II.

De his, qui adiurare, & adiurari poſſunt. ibid.

19. An omnis creatura intellectualis, vel rationalis poſſit adiurare. ibid.
℟. *Vt certum : Quod ſic.* ibid.
20. An omnes creaturæ rationales poſſint ſolemniter adiurare. ibid.
℟. *Vt certum : Quod non.* ibid.
21. An quiſquis poſſit ſeipſum adiurare. ibid.
℟. *Vt certum : Quod non.* ibid.
22. An poſſit licite ab homine adiurari Deus. ibid.
℟. *Vt certum : Quod ſic.* ibid.
23. An etiam Angeli Sancti, necnon homines beati poſſint à nobis licitè,ac ſanctè adiurari. ibid.
℟. *Vt certum : Poſſe, ſi debito modo fiat.* ibid.
24. An deinde dæmones (& alij damnati) poſſint adiurari licite,ac ſancte. p.392
℟. *Vt de fide certum : Poſſe, ſi modo debito fiat.* ibid.
25. An etiam Creaturæ inſenſibiles, vt ſal, aqua, nubes, grandines, &c. licite adiurari poſſint. ibid.
℟. *Vt certum : Non poſſe proprie.* ibid.
26. An ſaltem creaturæ ſenſibiles irrationales, vt locuſtæ, pulges, & ſimilia bruta, poſſint proprie adiurari. ibid.
℟. *Vt quid certiſſimum : Non poſſe.* ibid.
27. An ſit licitum locuſtam, bruchum, & alios vermiculos in iudicium euocare, & conteſtata lite excommunicare,& anathematizare. p.393
℟. *Vt certum : Non eſſe licitum,ſed vanum,ac ſuperſtitioſum.* ibid.
28. An ſaltem poſſit quis prædicta bruta adiurare,ſi non obſecratione,aut imperio morali, phyſica tamen,& efficaci virtute ſupernaturali. ibid.
℟. *Poſſe.* ibid.

§. III.

De Aſſiſtentia Dæmonum in corporibus obſeſſis. ibid.

29. An vt quis dæmonium habere dicatur, ſit neceſſum, quod dæmon ſit in ipſo homine, & aliquam poteſtatem in eo habeat. ibid.
℟. *Quod ſic.* ibid.
30. An dæmon vniatur corpori obſeſſi, ſicuti anima vnitur corpori,quod informat. ibid.
℟. *Tanquam certum : Quod non vniatur ſic.* ibid.
31. An dæmon aſſiſtens corpori obſeſſi, exerceat in eo omnes vires eius corporales ad motum localem pertinentes. p.394
℟. *Quod ſic.* ibid.
32. An dæmon poſſit ingredi in corpus humanum, & ab illo egredi, per quamcunque eius partem. ibid.
℟. *Vt certum : Poſſe.* ibid.
33. An dæmon poſſit reſidere in quauis hominis parte, necnon totus in toto, & totus in qualibet parte illius, inſtar animæ rationalis. ibid.
℟. *Vt certum : Poſſe, ſed non omnino, vt anima.* ibid.
34. An dæmones de facto, regulariter loquendo, in corde,aut prope illud reſideant. ibid.
℟. *Quod ſic.* ibid.
35. An in vno,& eodem homine poſſint eſſe multa dæmonia. ibid.
℟. *De fide certum : Quod poſſint.* ibid.
36. An plures dæmones plus vexent corpus obſeſſi, quàm vnus, & quomodo. ibid.
℟. *Plus vexare,communiter loquendo,& quomodo.* Legatur. ibid.
37. An dæmones ex infimo ſolùm ordine, vel gradu hominum obſideant corpora, eaque vexent. p.395
℟. *Vt certum : Quod non ſolum ex infimo.* ibid.

§. IV.

De ſignis, quibus aliquis cognoſcitur eſſe dæmoniacus, & à dæmone obſeſſus. ibid.

38. An ſi quis non poſſit continuare eſum carnis hœdinæ per dies triginta, iudicari debeat dæmoniacus. ibid.
℟. *Quod non debeat.* ibid.
39. An ſit iudicandus dæmoniacus homo ille, qui oculos terribiles, & horribilem, ac truculentum vultum,&c. habet. ibid.
℟. *Eſſe iudicandum coniecturaliter tantum, non certitudinaliter.* ibid.
40. An ſit certum ſignum obſidentis dæmonis ſtupor membrorum, & vitalium omnium fere operationum priuatio. ibid.
℟. *Eſſe ſignum, ſed non omnino certum.* ibid.
41. An ſit certum ſignum hominis obſeſſi, ſi habeat vires,quæ excedere videantur facultatem hominis. ibid.
℟. *Eſſe, ſed non certum, & infallibile.* ibid.
42. An ſit certum, & indubitatum ſignum energumeni, aut obſeſſi, ſi loquatur ſermonem alienum à patria ſua, quem ante morbum non didicerat. ibid.
℟. *Vt quid certum : Eſſe certum.* p.396

43. An poſſit certò quis iudicari dæmoniacus; ſi quando leguntur exorciſmi ſuper eum, conturbetur. ibid.

℞ *Poſſe.* ibid.

44. An ſuſpecti ſint de dæmonio inhabitante, qui recuſant inuocare nomen Ieſu, aut Mariæ, aut recitare aliquem Pſalmum aut aliam piam orationem. ibid.

℞ *Eſſe omnino ſuſpectos.* ibid.

§. V.

De modo eiiciendi dæmones ex obſeſſis. p.396

45. AN in Eccleſia ſit poteſtas à Chriſto data coercendi, & imperandi dæmonibus, eoſque ex obſeſſis eiiciendi. ibid.

℞ *De fide: Eſſe.* ibid.

46. An etiam Eccleſia ſit poteſtas immittendi dæmones in homines, vt eos corporaliter vexent. ibid.

℞ *Probabilius: Fuiſſe, & eſſe nunc talem poteſtatem, licet non poſſit occurrere caſus moraltier, in quo poſſit exequutioni mandari.* p.397

47. An poteſtas expellendi dæmones poſſit eſſe naturalis. ibid.

℞ *Vt certum (quidquid alij dixerint) quod non.* ibid.

48. An hæc poteſtas eiiciendi dæmones ſolemniter ſit ſolis Exorciſtis conceſſa. ibid.

℞ *Vt certum: Quod ſolis.* ibid.

49. An omnes Exorciſtæ potiantur dono actuali eiiciendi dæmonia. ibid.

℞ *Vt mihi certum: Quod ſic.* ibid.

50. An ſint aliqui Exorciſtæ qui præ cæteris efficacius eiiciant è corporibus obſeſſis dæmonia. ibid.

℞ *Vt certum: Eſſe.* ibid.

51. An ſanctitas, & morum integritas ſit requiſita in adiurante dæmones ad eiiciendos illos. ibid.

℞ *Tanquam certum: Quod non ſit in eo, qui poteſtatem eiiciendi dæmones per Ordinem receptum habet.* ibid.

52. An ſit aliquod dæmoniorum genus, quod difficilius quam cætera ab obſeſſis abigatur. p.398

℞ *Vt quid certum: Eſſe.* ibid.

53. An genus dæmoniorum, quæ difficilius ab obſeſſis pelluntur, ſint dæmones lunatici, ſurdi & muti. ibid.

℞ *Difficilius expelli, regulariter loquendo.* ibid.

54. An ad expellenda dæmonia lunatica, ſurda, & muta, omnino ſit neceſſum, Exorciſtam oratione, & ieiunio muniri. ibid.

℞ *Quod ſit neceſſum.* ibid.

55. An Exorciſmis, quibus nunc vtitur Eccleſia ad expellendos dæmones, vſi fuerint Sancti in primitiua. ibid.

℞ *Quod non.* ibid.

56. An exorciſmi Eccleſiaſtici habeant virtutem pellendi dæmones ex opere operato. ibid.

℞ *Quod ſic.* ibid.

57. An Exorciſmi Eccleſiæ habeant vim, virtutemque infallibilem expellendi dæmonem. pagina. 399

℞ *Probabilius: Quod non, ſed ex congruitate, &c.* ibid.

58. An cauſa, cur exorciſmi contra dæmoniacos effectum non ſemper habeant, ſit ſola voluntas, & beneplacitum Dei. ibid.

℞ *Quod licet ſit præcipua, non tamen ſola, quia dantur alia.* ibid.

59. An expulſo vno dæmone, omnes conſequenter pellantur. ibid.

℞ *Quod licet omnes communiter pellantur, non tamen id ſit neceſſum.* ibid.

60. An liceat dæmones adiurare deprecatiuè, vt ob Dei nomen exeant è corpore obſeſſi. p.400

℞ *Vt quid certiſſimum: Non licere.* ibid.

61. An ſaltem licitum ſit rogare, aut præcipere dæmonibus, vt nobis aliquod obſequium præſtent. ibid.

℞ *Vt certum: Nec id licere.* ibid.

62. An liceat adiuranti, petere à dæmone ſuperiori, vt inferiorem è corpore pellat. ibid.

℞ *Vt certum: Non licere, caſu ad minus quo dæmon ſuperior ſimul cum inferiore in corpore obſeſſi reſideat.* ibid.

63. An ſaltem licitum ſit adiuranti præcipere dæmoni ſuperiori, v. g. Lucifero exiſtenti in inferno, vt dæmonem inferiorem reſidentem in aliquo homine pellat. ibid.

℞ *(Quidquid alij dicant) adhuc non eſſe licitum.* ibid.

64. An ad minus liceat adiuranti præcipere dæmoni ſuperiori ſimul cum aliis inferioribus hominem obſidenti, vt exeat, & ſecum pellat inferiores alios. ibid.

℞ *Probabilius: licere, ſi iuſſio dirigatur non ſolum in ſuperiorem dæmonem, verùm etiam in inferiores: ſecus ſi ſolum in ſuperiorem.* ibid.

65. An licitum ſit Exorciſtæ præcipere dæmoni, vt abeat in infernum, vel in deſertum aliquod, vbi nequeat hominibus nocere. p.401

℞ *Vt certum: licitum eſſe illi id præcipere, non abſolute, ſed ſub conditione diuini beneplaciti.* ibid.

66. An liceat Exorciſtæ annuere dæmoni offerenti egreſſum ex obſeſſo, dummodo non releget eum in infernum, nève nouis cruciatibus affligatur. ibid.

℞ *Licere.* ibid.

67. An etiam liceat Exorciſtæ annuere dæmoni offerenti egreſſum ex homine, ſi permittatur in alium hominem ingredi. ibid.

℞ *Quod liceat illi ad minus, ſi concurrat quadruplex conditio.* ibid.

68. An ſecluſis illis quatuor conditionibus, adhuc liceat Exorciſtæ ſupradictæ petitioni dæmonis annuere. ibid.

℞ *Vt fere certum: Quod non liceat tunc.* ibid.

69. An liceat adiuranti interrogare dæmonem expellendum ea omnia, quæ ad eius expulſionem conducunt. ibid.

℞ *Tanquam certum: licere.* p.402

70. An liceat adiuranti dæmoini præcipere vt manifeſtet, quod nomen habet: Quæ cauſa fuerit ſui ingreſſus in hominem, & an ibi aſſiſtant plures. ibid.

℞ *Licere: imo & expedire.* ibid.

71. An ſit etiam licitum adiuranti interrogare dæmones alia, quæ viderit expedire ad eorum expulſionem. p.402

℞ *Vt certum: Etiam eſſe illi licitum.* ibid.

72. An interrogare dæmonem ea, quæ ſunt nociua, aut vana, & inutilia, quæque ad expulſionem non conducunt, ſit peccatum. ibid.

℞ *Vt certum: Eſſe peccatum, & multoties mortale.* ibid.

73. An in aliquibus caſibus peccatum mortale committat Exorciſta interrogando dæmonem aliqua, quæ ad expulſionem non conducant. ibid.

℞ *Vt certum, quod ſic, & præcipue in quatuor caſibus.* ibid.

74. An

74. An etiam peccet mortaliter Exorcizans, ſi ex leuitate, & curioſitate vnam, vel alteram rem vanam petat, aut interroget, non deprecando, ſed imperando, neque fidem certam dæmoni adhibendo. ibid.
℞ *Probabilius multò : Quod non.* ibid.
75. An ſit Exorciſtis illicitum cum dæmone iocari, nugaciaue miſcere. p.403
℞ *Vt certum : Eſſe licitum.* ibid.
76. An licitum ſit Exorciſtæ petere à dæmone ſignum aliquod ſui è corpore egreſſus, vt v. g. quod extinguat lucernam, vel vitrum frangat. ibid.
℞ *Vt certum : Licitum illis eſſe.* ibid.
77. An ſit licitum Adiuratori Energumenum vexare flagellis, & alapis, ſputis, & ſimilibus. ibid.
℞ *Eſſe licitum, ſi id faciat ad confuſionem dæmonis, & in ipſius contemptum, &c.* ibid.
78. An item licitum ſit adiuratori ſummo hypericontis, rutæ, & cornuum, ſtercoriſque caprini vexare dæmoniacum. p.404
℞ *Etiam eſſe licitum, ſi id faciat ad confuſionem Dæmonis.* ibid.
79. An ſint aliquæ rationes, ſeu cauſæ, quare ruta à dæmone abominetur, ab illa longe fugiendo. ibid.
℞ *Eſſe, & præcipue tres.* ibid.
80. An ſit ſuperſtitioſum applicare aliquas herbas medicinales, aut alia medicamenta dæmoniacis. ibid.
℞ *Vt certum : Non eſſe ſuperſtitioſum, ſed licitum.* ibid.
81. An ad minus ſit ſuperſtitioſum, & illicitum præcipere dæmoni ſub pœna excommunicationis, vt ab obſeſſo exeat. ibid.
℞ *Vt certum : Eſſe ſuperſtitioſum, & illicitum.* ibid.
82. An ſaltem ſit licitum Exorciſtæ præcipere dæmoni, vt ab homine obſeſſo exeat, ſub pœna immerſionis in ſtagnum ignis per annos mille. ibid.
℞ *Vt certum : Eſſe licitum illi, ſi id faciat non abſolute, ſed ſub conditione diuini beneplaciti.* ibid.
83. An item licitum ſit adiuranti nomen dæmonis in aliqua papyro ſcribere, illudque comburere. pag.405
℞ *Vt certum : Etiam id eſſe licitum.* ibid.
84. An integrum ſit, ac licitum Exorciſtæ vti terminis iudiciariis, præcipiendo dæmoni, vt tunc exeat, & iterum tali die ſe iudicio ſiſtat, ad reddendam rationem, cur tale corpus obſederit. ibid.
℞ *Quod nec integrum, nec licitum ſit illi.* ibid.
85. An ſit conueniens, quod Exorciſtæ imponant aliqua nomina irriſiua dæmonibus obſidentibus, vt illis irritati deſinant à nocendo, & fugiant. ibidem.
℞ *Quod non ſit conueniens.* ibid.
86. An modus adiurandi dæmones debeat eſſe durus, & vehemens, & nullatenus amicus. ibid.
℞ *Affirmatiuè.* ibid.
87. An poſſit Exorciſta adiurare dæmoniacum in domibus priuatis. ibid.
℞ *Non poſſe, aut ad minus non debere.* ibid.
88. An obſeſſi ſint exorcizandi ianuis Eccleſiæ apertis. ibid.
℞ *Securius eſſe ianuis clauſis.* ibid.
89. An deceat, vt mulieres coniurationibus obſeſſorum interſint. p.406
℞ *Non decere, ſi obſeſſi ſint viri, ſecus ſi ſint mulieres.* ibid.
90. An Energumena Monialis debeat intra ſepta Monaſterij exorcizari. ibid.
℞ *Quod iuxta decretum Congreg. Cardin. non debeat in Eccleſia, ſed iuxta vſum receptum in Hiſpania, intra ſepta Monaſterij.* ibid.
91. An ſit decens, quod Exorcizator tempore exorcizationis ſolus cum dæmoniaco permaneat. ibid.
℞ *Quod non, præcipue ſi perſona vexata ſit fœmina.* ibid.
92. An ſint aliqua ſigna ingreſſus dæmonum in hominem. ibid.
℞ *Eſſe, & præcipue quatuor.* ibid.
93. An etiam dentur aliqua ſigna diſceſſus dæmonum, & omnimodæ liderationis obſeſſorum. ibid.
℞ *Etiam eſſe, & præcipue quatuor.* ibid.

TRACT.

TRACTATVS PRIMVS IN DECALOGVM.

TRACTANT de hac materia D. Thomas 1.2. *q.*110. *art.*4. *&* 2.2. *quæſt.*122. *&* *quæſt.* 44. *art.*1. Nauarrus *in Summ. cap* 11. Toletus *lib.* 4. *&* 5. *Sum.* Sayrus *in Claui Reg. lib.* 4. Azor *tom.* 1. *lib.*8. Thom.Sanchez *in Summ. lib.*2. *&* *ſequent.* Bonacina *tom.*2. *Sum. à diſputat.*3. Fagundez *tomo* 1. *&* 2. *in Decalog.* Trullench etiam *tomo* 1. *&* 2. *in Decalogum.* Sotus *lib.*2.*de Iuſtitia, à quæſt.*3. Valentia *tom.*2. *diſp.*7.*q* 7.*punct.*4. Reginald.*tom.*2.*Sum.à cap.*16. Abulenſis *tomo* 2. *in cap.*20. *Exodi.*

DISPVTATIO VNICA præambula in Decalogum.

QVÆSTIO PRIMA.

Quid ſit Decalogus.

RESPONDEO breuiter, Decalogum nil aliud eſſe, aut ſignificare, quàm legum omnium aliarum ſummam, & epitomem: aut ſummam & breuem epithomem legis naturalis, & diuinæ, decem moralibus præceptis comprehenſam. Sic ex D. Auguſtino, *q.* 140. *ſuper Exodum,* & S.Thoma 1.2.*q.*100.*art.*1. docēt Cathechiſm. Roman. *initio explication. Decalogi.* Nauar. *in Man. cap.* 11.*num.*1. Sayrus *in Claui Regia lib.*4. *c.*2*n.*3. *&* 4. Reginal.*d.tom.*2.*lib.*16.*c.*4.*n.*40. Trullench. *in decalog. Prælud.* 1.*num.*1.

QVÆSTIO II.

Quot, & quæ ſint Decalogi præcepta?

REſpondeo vt certum, quod ſunt tantùm decem ſequentia, cōſtat apertè ex c.4. Deut. vbi hæc verba habentur: *Oſtendit vobis pactum ſuum, & decē verba, quæ ſcripſit in Tabulis lapideis,* & Exodi 20. vbi tantum decem proponuntur præcepta. Primum: *Non habebis Deos alienos coram me.* Secundum. *Non aſſumes nomen Domini Dei tui in vanum.* Tertium: *Memento vt diem Sabbati ſanctifices.* Quartum. *Honora patrem tuum, & matrem tuam.* Quintum: *Non* occides. Sextum: *Non mœchaberis.* Septimum: *Non furtum facies.* Octauum: *non loquris contra proximum tuum falſum teſtimonium.* Nonum: *Non concupiſces vxorem proximi tui.* Decimum: *Non deſiderabis domum proximi tui, non ſeruum, non ancillam, non bouem, non aſinum, nec omnia quæ illius ſunt.* Sic docēt omnes DD. legātur ex ſupra citatis, Sotus *lib.*2. *de Iuſt.quæſt.* 3.*art.* 3. Abulenſ.*in cap.* 20. Exodi, *q.*2. Iodocus *tom.*1.*verb. Decalogus, n.*2. Sayrus, & Trullench. & præcipuè D.Thom.1.2. *quæſt.*100.*art.*3. *&* 11.

QVÆSTIO III.

An decem Decalogi præcepta, in duabus Tabulis Lapides ſcripta fuerint?

REſpondeo vt certū: Quod ſic. Quia id cōſtat ex *cap.*4. *Deuter.* vbi ita dicitur: *Et oſtendit vobis pactum ſuum, quod præcepit, vt faceretis, & decē verba, quæ ſcripſit in duabus Tabulis lapideis.* Et *c.*32. *Exodi, verſ.*15. vbi ita habetur: *Et reuerſus eſt Moyſes de monte, portans duas Tabulas teſtimonij in manu ſua ſcriptas ex vtraque parte.* Erāt enim (ait Cornelius, à Lapide, hic) paruæ Tabulæ, vt potè quas Moſes manu geſtaret, & quæ in arca teſtamenti exigua depoſitæ, neque magnæ, neque graues eſſe poterant: aliàs perfregiſſent eam ſenſim ſuo pondere: literæ verò Tabularū erant magnæ, vt eminus legi poſſent à populo, ideóque ab vtráque parte Tabularū ſcribēdus fuit, vt in iis integrè Decalogus ſcriberetur. Ita Cornelius ex Abulenſ. Et tenet communis Doctorum, legantur Ioſephus *lib.*3.*antiquit. cap.*6. Abulenſ.*in cap.* 32. *Exodi, quæſt.*2.22 1. *&* 23. vbi latè, & doctè de hac agit materia.

QVÆSTIO IV.

An in ſingulis Decalogi Tabulis, quina eſſent ſcripta Præcepta Dei.

AFfirmant plures Doctores, exiſtimantes, quod præcepta Decalogi ſcripta eſſent in vna Tabula quinque, & quinque in altera. In prima quidem tabula, hæc: *Ego ſum Dominus Deus, Non habebis Deos alienos. Non aſſumes nomen Dei in vanum. Memento, vt diem Sabbati ſanctifices. Honora patrem tuum, &c.* In ſecunda verò hæc aſſignant: *Non occides. Non mœchaberis. Non furaberis. Non falſum teſtimonium dices. Non concupiſces, &c.* ſic tenent, apud Abulenſ. *loc. cit. quæſt.* 24. aliqui Hebræi, quibus conſonant aliqui ex Latinis, licèt diſſentiant in aſſignandis quina prima Præcepta. Legantur Trullench. *prælud.* 2. *in Decalog. num.* 10. & alij apud ipſum.

Sed probabilius Reſpondeo Negatiuè. Quia probabilius eſt, quod in prima Tabula, ſolùm erant ſculpta tria priora ex recenſitis præcepta; nempè: *Non habebis Deos alienos. Non aſſumes nomen Domini Dei tui in vanum. Memento vt diem Sabbati ſanctifices.* In ſecunda verò tabula, ſeptem alia præcepta, quæ ſuprà *quæſt.* 2. enumerauimus. Sic ſensêre D. Auguſtin. *q.* 71. *in Exodum.* D. Thomas 1. 2. *q.* 100. *art.* 4. Medina, & alij Diſcipuli *ibidem.* Abulenſ. *in cap.* 22. *Exodi, quæſt.* 24. Sotus *de Iuſt. & Iure, lib.* 2. *q.* 3. *art.* 4. Catechiſm. Roman. *in explicat. primi præcepti Decalogi, num.* 16. Sayrus *in Claui Reg. lib.* 4. *c.* 2. *num.* 6. Iodocus *tom.* 1. *Theſauri, Verb. Decalogus, num.* 5. & communis.

QVÆSTIO V.

An Præcepta Decalogi ſint Iuris naturalis, & diuini poſitiui.

REſpondeo vt certum: Eſſe vtriuſque Iuris. Et quidem, quod ſint iuris naturalis, conſtat: Quia dicta præcepta ſunt, quæ pertinent ad bonos mores; mores autem humani dicuntur, ad rectam rationem naturalem: ergo. Quod verò ſint etiam Iuris diuini poſitiui, ita vt legiſlator poſitiuus ſit ipſe Deus, euidenter conſtat ex 22. *Exodi.* Vbi habetur, decem verba legis eſſe à Deo miniſterio Angelorum Moyſi data in duabus Tabulis lapideis. Sic omnes Theologi cum D. Thom. 1. 2. *q.* 98. *art.* 2. & 3. & *q.* 100. *art.* 2.

QVÆSTIO VI.

An Præcepta Decalogi vigeant etiam nunc, in lege Gratiæ.

REſpondeo vt certum, vigere quidem, non ex vi, & authoritate immediati legiſlatoris Moyſis, ſed ex vi, & authoritate præcipui legiſlatoris Dei: & ex vi iuris naturalis, quod cōtinent. Veritatem hanc comprobat totius Eccleſiæ conſuetudo: qua inde ab initio Chriſtianus populus, inter cætera Fidei, ac religionis rudimenta, etiam Decalogi præcepta didicit. Sic omnes. Legantur D. Thom. *q.* 103. *art.* 3. Bellarmin. *tom.* 3. *de Iuſtificat. lib.* 4. *cap.* 5. *Nauarus cap.* 11. *num.* 2. Fagundez *lib.* 1. *in Decalog. initio.* Trullench. *prælud.* 2. *num.* 8. 9. & 10. & alij. Qui & notant, ita permanere in lege Gratiæ præcepta Decalogi, vt ſolùm permanere cenſeantur, præcisè quoad Ius naturale, non verò quoad Ius ceremoiale, aliqoud, ſi quod continet.

QVÆSTIO VII.

An Præcepta Decalogi præcipiant actus virtutis, tam Theologalis, quàm Moralis?

REſpondeo quod ſic. Quia lex naturalis, & diuina, qualis eſt lex Decalogi (vt ſuprà *q.* 5. eſt habitum,) ordinat hominem ad Deum, & ipſum hominem cum Deo coniungit: at ſic eſt, quod hæc coniunctio fit per actus omniū virtutum: ergo. Sic omnes. Legātur Sayrus *in Claui Regia lib.* 4. *c.* 2. *n.* 12. Trullēch. *prælud.* 3. *n.* 9. Qui & *n.* 10. notat, quod etſi omnium virtutum actus in præceptis Decalogi contineantur; nihilominus tamen omnia Decalogi præcepta ad duas virtutes tanquā ad vltimum finem reducuntur, nempe ad Iuſtitiam, & Charitatem. Legantur S. Thom. 2. 2. *q.* 122. *art.* 1. Iodocus *Verbo Decalogus, num.* 6. & alij.

QVÆSTIO VIII.

An trangreſsio cuiuſvis præcepti Decalogi ſit ex ſe peccatum mortale?

REſpondeo vt certum, eſſe, niſi vna iſtarum triū cauſarum excuſetur. *Prima* eſt, defectus deliberationis, vt cum S. Thoma docent omnes Theologi 1. 2. *q.* 88. *art.* 6. *Secunda* eſt, materiæ paruitas, modo in eo genere peccati reperiatur paruitas materiæ, vt in furto; ſecus aliàs. *Tertia* eſt defectus pleni vſus iudicij, & rationis, vt accidit in ebriis, & ſemidormientibus, qui aliquādo pollutionē patiūntur, &c. Sic docēt omnes. Legantur S. Thom. *loc. cit. &* 2. 2. *q.* 59. *art.* 4. *ad* 2. Caiet. 1. 2. *q.* 15. *art.* 4. Sanchez *in ſū. lib.* 1. *c.* 1. *n.* 13. Sayrus *in Claui Reg. l.* 4. *c.* 2. *n.* 14. Trullench. *prælud.* 4. *Decalog. n.* 6. Nauarr. *c.* 11. *num.* 4.

QVÆSTIO IX.

An præcepta Decalogi ſint diſpenſabilia.

AFfirmauit Occhamus 2. *ſentent. diſt.* 19. dum docuit, omnia præcepta Decalogi eſſe à Deo diſpenſabilia.

Sed Reſpondeo: Non eſſe diſpenſabilia, nec ab ipſo Deo. Quia hæc præcepta prohibent quod intrinſece ex ſe, & ex natura ſua eſt malum, & præcipiunt id quod intrinſecè, & ex natura ſua eſt bonū: at implicat, vt aliquid, quod ex natura ſua eſt bonum, ſit malum, vel bonū alteri, & non alteri: ergo non poſſunt hæc præcepta diſpenſari, nec licentia concedi, vt aliquis, manente lege naturali, quoad alios, ipſe contra legem operetur. Sic S. Thom. 1. 2. *q.* 100. *art.* 8. Sotus *de Iuſt. & Iure, lib.* 2. *q.* 3. *art.* 8. Altiſſiodorēſ. *lib.* 3. *tr.* 7. *q.* 5. Iodocus *tom.* 1. *Theſauri verb. Decalogus, n.* 7. Couarr. *Reg. Peccatū, par.* 2. *c.* 6. *n.* 6. Sāchez *lib.* 8. *de Matrim. diſſſil.* 6. *n.* 14. Nauarius *cōſil.* 4. *de diſpēſat. Iupuber. n.* 16. Suarez *de legibus, lib.* 2. *c.* 14. *n.* 5. & *c.* 15. *n.* 2. & 26. Palao *tr.* 3. *de legib. diſp.* 6. *p.* 2. *n.* 5. Barboſa *de Iure vniuerſo, lib.* 1. *c.* 2. *n.* 122. Trullēch. *prælud.* 5. *n.* 5. qui *numeri ſequentibus* optimè reſpondet argumentis, quæ contra hanc doctrinam obſtare videntur.

TRACTA

TRACTATVS II.

DE IIS, QVÆ AD FIDEM PERTINENT.

IN PRIMVM PRÆCEPTVM DECALOGI, quod eſt, *Non habebis Deos alienos coram me.*

DISPVTATIO PRIMA.

De Eſſentia, Obiecto, & Subiecto fidei.

QVÆSTIO PRIMA.

An virtus Fidei, eiuſque præceptum, ad primum Decalogi præceptum reuocetur, & pertineat?

RESPONDEO vt certum: Reuocari, & pertinere. Ratio eſt quia ad hoc Decalogi præceptum reuocantur quæcũque pertinent ad tres virtutes Theologicas, nempè, Fidem, Spem, & Charitatem: eo quod præcisè hæ ad vnius veri Dei debitum cultum, & reuerentiam requirantur. Teſte namque Auguſtino *in Enchirid. tom. 5. cap. 3. pag. 66.* in virtutibus Deus colitur, & reueretur. Et certè credendo, ſperando, & Deum amando, ipſum colimus, veneramur, & honoramus, quod præcipitur primo præcepto Dealogi. Sic docent omnes. Legantur D. Thom. 2. 2. q. 100. Azor. *tom. 1. lib. 8. c. 1. q. 2.* Sanchez *lib. 2. ſum. initio.* Fagundez *lib. 1. in primum, præcept. Decalogi, initio.* Trullench. *lib. 1. in Decalog. in principio.*

QVÆSTIO II.

Quid ſit Fides? & Quotuplex?

RESpondeo ad Primum, quòd Fides eſt, *Virtus ſupernaturalis diuinitus in intellectu infuſa, qua illuſtratus homo certò, & firmiter aſſetitur iis, quæ à Deo ſunt reuelata, & ab Eccleſia ad credendum propoſita.* Hæc definitio, quoad ſubſtantiã non differt ab ea, quam D. Paulus *ad Hebr. 11.* & ex illo D. Thomas 2. 2. *q. 4. art. 1.* & communiter alij Patres tradunt, nempè: *Fides eſt ſubſtantia ſperandarum rerum, argumentum non apparentium.* Legantur Azor. *loc. cit. q. 3.* Fagundez *c. 1. num. 1.* Trullenc. *c. 1. n. 1. & 2.* Bonacina *tom. 2. ſum. diſp. 3. quæſt. 2. punct. 1. num. 1.* Granados *de Fide controuerſia 1. tract. 12. diſput. 1.* Legantur nouiſſimè Pater Acacius March.

de Velaſco *tom. 1. Reſol. moral. verb. Fée, reſol. 328. num. 4. & Reſol. 329. vbi ad 2. partem quæſt. ſic reſpondet: La Fée es en dos maneras, vna explicita, y otra implicita. Explicita ſe llama, quãdo con ella creemos que Chriſto ſeñor nueſtro, ſe incarno, murio, y reſuſcito: entonces ſe dize con propriedad que tenemos Fée explicita de aquel myſterio. Fée implicita ſe llama, quãdo alguna coſa ſe cree, no en particular,* & in ſe ipſa, *ſino en otro alguno, como ſucede en el que cree lo que la Santa Madre Igleſia cree en comun: eſte tal ſe dize que tiene Fée implicita.* Sic ille.

QVÆSTIO III.

Quodnam ſit obiectum Materiale Fidei?

RESpondeo quod Obiectum materiale Fidei nihil aliud ſit, quàm res à Deo reuelatæ, & & propoſitæ ab Eccleſia vt credendæ. Ratio eſt, quia illud eſt Obiectum Materiale Fidei, circa quod Fides verſatur: Sed fides verſatur circa res à Deo reuelatas, & ad credendum ab Eccleſia propoſitas: ergo. Sic communis DD. Legantur Bonac. *num. 3.* Trullenc. *num. 3.* Azor. *quæſt. 3. & 4.* vbi latè explicat, quænam res ſint à Deo diuinitus reuelatæ, & ab Eccleſia ad credendum propoſitæ.

QVÆSTIO IV.

Quid ſit Obiectum Fidei?

RESpondeo quod eſt authoritas diuina; ſeu veritas prima vt reuelans; ideſt, Deus ipſe in quantum reuelat. Ratio eſt, quia Obiectum Formale Fidei, eſt forma ſeu ratio principalis, ob quam credimus veritatibus à Deo reuelatis: ſed ſic eſt, quod huiuſmodi forma, ſeu ratio, eſt auctoritas diuina; ob illam nãmque ſolùm credimus, v.g. Deum eſſe trinum, & vnum; eſſe remuneratorem bonorum operum, &c. quia ſcilicet, Deus ipſe reuelauit, & dixit: ergo. Sic communis ſententia. Legantur S. Thom. 2. 2. *quæſt. 1. art. 1.* Bonacina, & Trullench. *loc. cit.*

QVÆSTIO V.

Quænam alia requirantur ad aſſentiendum Fidei, prout eſt in nobis?

RESpondeo, quòd quinque. *Primum* prædicatio rei credendæ. *Secundum*, Motiua externa, quæ efficiunt rem illam credibilem, vt ſunt miracula, & ſimilia. *Tertium*, Inclinatio voluntatis,& pia quædam affectio ad credenda. *Quartũ*, Lumen Fidei,hoc eſt,habitus ſupernaturalis reſpectu actuum,qui ſunt ab homine fidei:vel auxiliũ ſupernaturale reſpectu primi actus, qui eſt diſpoſitio ad habitum Fidei, quando Fides habetur per proprium actum, vt in adultis. *Quintum* tandem, aſſenſus aliquis humanus circa res credendas,vt quod hoc, vel illud ſit ab Eccleſia determinatum, & propoſitum ad credendum; ipſum tamen articulum deinde credimus fide diuina. Sic omnino ex Filliucio *tract.* 21. *cap.* 1. *num.* 4. docet Trullench. *lib.* 1. *in Decalog. cap.* 1. *dub.* 1. *num.* 4. legatur Granados *controuerſ.* 1. *de Fide, tract.* 9. *à diſput.* 1.

QVÆSTIO VI.

An habitus Fidei ſit in Intellectu?

NEgant aliqui Recentiores, exiſtimantes,habitum fidei immediatè eſſe, & collocari in Anima rationali.Ita Lugo *diſp.* 15. *ſect.* 1.& Ripalda *de Fide diſp.* 19. *ſect.* 1.

Sed probabilius Reſpondeo, immediatè eſſe in Intellectu.Ratio eſt, quia in ea potentia debet collocari habitus, à qua eliciuntur eius actus: at ſic eſt, quod actus aſſentiendi, & credendi, qui ſunt actus Fidei,eliciuntur ab intellectu; ergo in eo debet collocari Fidei habitus.Sic communiter Theologi. Legantur D. Thom. 1. 2. *q.* 4. *art.* 2. Bannes, Aragon, Valentia, Malderus & alij *ibidem*. Granados *cõtrouerſ.* 1. *de Fide tract.* 13. *diſp.* 6. *n.* 1. Bonac. *loc. cit. punct.* 1. *n.* 2. Trullench. *dub.* 1. *cit. n.* 7. Palao *tom.* 1. *oper. moral. tract.* 4. *diſp.* 1. *punct.* 6. *n.* 1.

QVÆSTIO VII.

An in Beatis ſit Fidei actus, vel habitus?

AFfirmatiuam ſententiã eſſe probabilem,apertè fatetur Durand. *in* 3. *diſt.* 31. *quæſt.* 3. & 4. Et quidem, loquendo de habitu Fidei, ita ſentiunt aliqui Recentiores, *in cap.* 13. 1. *Corinth.* vt notat Luyſius, *vbi infrà*. Quibus fauet Suarez, *vbi infrà*, dicendo non videri incredibile,remanere habitum Fidei in Beatis, eo quòd non repugnet.

Sed, vt certiſſimum quid,Reſpondeo *Primò*,minimè manere in Beatis actum Fidei ſupernaturalis. Patet. Quia quæ nunc in via videmus per ſpeculum, & in Ænigmate,vident nunc in patria Beati facie ad faciem, vt ait Apoſtolus 1. *Corinth.* 13. at ſic eſt, quod cum cognitione clara viſionis, non compatitur cognitio obſcura,& ænigmatica:ergo. Sic cum communi tenet Suarez *vbi infrà*.

Reſpondeo *Secundò*, vt longè probabilius. Nec habitum Fidei infuſum permanere in Beatis. Quia vbi præcipuus actus non eſt, habitus illius ſuperfluit. Sic ſentiunt communiter Theologi cum S. Thoma 1. 2. *q.* 67. & 2. 2. *q.* 5. *art.* 2. Malderus, Valẽtia, Becanus,quos citat & ſequitur Bonacina *tom.* 2. *diſp.* 3. *qu.* 2. *punct.* 1. *n.* 7. Ægidius *diſp.* 11. *de Fide, dub.* 1. *concl.* 1. & *diſp.* 17. *dub.* 4. *concl.* 1 & 2. Palaus *tom.* 1. *tract.* 4. *diſp.* 1. *punct.* 6. (non 7. vt leges apud Trullench) *n.* 7. Luyſius *in* 2. 2. *diſp.* 43. *dub.* 4. Trullẽch. *lib.* 1. *in Decal. dub.* 1. *n.* 8 Suarez *de Fide diſp.* 7. *ſect.* 5. *n.* 4. Ouiedo *de Fide cõtrouerſ.* 6. *punct.* 9. *n.* 62.

QVÆSTIO VIII.

An in Dæmonibus, & Damnatis, maneat Fides ſupernaturalis informis?

AFfirmarunt Magiſter *in* 3. *diſt.* 23. *c.* 4. Alenſis 3. *p. quæſt.* 64. *memb.* 1. Durand. *in* 3. *diſt.* 23. *quæſt.* 9. necnon Gloſſa *ad Rom.* 1.& Gloſſa *in Rubr. de Sum. Trinit. & Fide Catholica*. Qui probant ex illo Iacobi 2. *Dæmones credunt, & contremiſcunt*: quibus verbis videtur indicare, eandem fidem in Dæmonibus eſſe, quæ eſt informis in hominibus fidelibus.

Sed longè multò probabilius, imò vt ferè certum, Reſpondeo, Minimè manere in Dæmonibus, aut in hominibus damnatis, Fidem infuſam ſupernaturalem,nec quoad habitum, nec quoad actum. Ratio eſt. Quia ſtatus damnationis, vtpotè miſerrimus, dicit carentiam omnis auxilij, & doni ſupernaturalis, quale eſt Fidei habitus, vel actus: ergo quamuis hic præceſſerit in dãnato,illo exuitur,dum primum infœliciſſimum damnationis ſtatum ſubit.Sic communiter tenet Theologorum ſẽtentia cum D. Thoma 2. 2. *quæſt.* 5. *art.* 2. Vbi eius Interpretes, præcipuè Bannez *lib.* 1. vbi oppoſitam ſententiam periculoſam, & proximam errori iudicauit. Ricard. *in* 3. *diſt.* 23. *art.* 6. *quæſt.* 5. Gabriel *quæſt.* 2. Palud. *quæſt.* 5. *art.* 3. Et ex Theologis Recentioribus Suarez *de Fide, diſp.* 6. *ſect.* 9. *num.* 9. & *diſp.* 7. *ſect.* 5. *num.* 3. Vbi hanc noſtram ſententiam ſolùm, longè probabiliorem dicit. Ægidius *diſp.* 17. *dub.* 2. Lugo *diſp.* 17. *ſect.* 2. *num.* 8. Luyſius *diſp.* 43. *dub.* 3. Vbi oppoſitam ſententiam improbabilem iudicat. Gaſp. Hurtad. *de Fide diſp.* 7. *diff.* 4. Puente Hurtad. *diſp.* 59. *ſect.* 3. Granad. *tract.* 3. *ſect.* 1. Merat *diſp.* 24. *ſect.* 3. Quos omnes citat,& ſequitur Ouiedo *tract. de Fide, controu.* 6. *punct.* 6. *num.* 65. Quibus ego addo Palaum *tom.* 1. *tract.* 4. *diſp.* 61. *punct.* 6. *num.* 6. Lorcam *diſp.* 30. *num.* 4. Bonacinam *tom.* 2. *quæſt.* 2. *punct.* 1. *n.* 9. Ripaldam *de Fide diſp.* 19. *ſect.* 3. *num.* 23. dicentes, oppoſitam ſententiam eſſe falſiſſimam, & Trullench. *lib.* 1. *Decalogi, cap.* 1. *dub.* 1. *num.* 9. Qui ad locum D. Iacobi reſpondet intelligi debere de Fide naturali, non de diuina, & ſupernaturali.

QVÆSTIO IX.

An in Animabus Purgatorij maneat Fides ſupernaturalis, tam quoad habitum, quàm quoad actum?

NEgat Pet. Hurtadus *diſp.* 99. *de Fide, ſect.* 3. exiſtimãs in Animabus Purgatorij minimè manere Fidem,quia dictæ Animæ (ait) operari poſſunt per ſcientiam ſupernaturalem infuſam: ergo.

Sed vt ferè certum,Reſpondeo in dictis Animabus verè manere Fidem ſupernaturalem, tam quoad habitum,quàm quoad actũ. Quia inquit Ripalda (neque felicitas illius ſtatus tanta eſt,vt obſcuritas Fidei cognitiones ferre non poſſit ad directionem

nem actum Spei & Charitatis, quos animæ purgantes eliciunt, cum adhuc ſit viæ, & punitionis, & non claræ viſionis locus. Sic ille *loco citato, ſect.* 4. *num.* 41. citans Suarium *diſp.* 6. *ſect.* 9. *num.* (*adde tu*) 4. Mæratium *diſp.* 24. *ſect.* 3. Ægidium *diſp.* 17. *dub.* 4. Granadum *tract.* 13. *num.* 11. & Lugum *diſp.* 17. *num.* 8. His addi poſſunt Hurtad. Complutenſ. *diſp.* 7. *diff.* 3. Ouiedo *controuerſ.* 6. *punct.* 6. *n.* 63. Palaus *tract.* 4. *de Fide, diſp.* 1. *punct.* 6. *num.* 8. Trullench. *lib.* 1. *in Decalog. cap.* 1. *dub.* 1. *in fine*, Bonac. *loc. cit. num.* 9. *in fine*.

QVÆSTIO X.

An in Hæreticis ſit Fides ſupernaturalis, ſaltem quoad habitum?

AFfirmauit Durandus *in* 3. *diſt.* 23. *quæſt.* 9. dum aſſeruit, hæreticum, licèt diſcredat vni, vel alteri articulo Fidei, non perdere habitum Fidei, ſi aliquos credat. Quia (inquit) non repugnat credere aliquid Fide ſupernaturali infuſa, quia Deus dicit; & non credere omnia, quæ dicit Eccleſia à Deo eſſe reuelata: ergo non repugnat manere habitum Fidei in hæretico. Eandem opinionem ſequuta fuit Gloſſa *in cap. Firmiter, de Sum. Trinit.*

Sed tanquam omnino certum Reſpondeo, Non eſſe in Hæreticis ſupernaturalem fidem, adhuc in illis, qui ſolùm circa aliquod myſterium Fidei errant. Probatur Primò ex Concil. Trident. *ſeſſ.* 6. *cap.* 15. dicente ſic: *Aſſerendum eſt, non modò infidelitate, per quam & ipſa fides amittitur, &c.* ergo ex Concilio clarè conſtat per infidelitatem amitti fidem: ſed Hæreſis eſt pars infidelitatis: ergo per Hæreſim fides amittitur.

Secundò. Quia diſſentiens alicui fidei articulo, minimè poteſt illius fidem habere: ergo nec illam poteſt habere reſpectu aliorum articulorum; quia Fides non eſt multiplex, ſed vna & indiuiſibilis. Sic D. Thom. 2. 2. *quæſt.* 5. *art.* 3. Vbi Caiet. & alij Interpretes, Scot. *in* 3. *diſt.* 23. *q.* 1. *ad* 1. Gabriel *q.* 2. *art.* 3. Capreol. *diſt.* 24. *ad arg. contr.* 3. *concl.* quos pro hac parte refert, & ſequitur Suarez de Fide *diſp.* 7. *ſect.* 4. *n.* 2. dicens, ita eſſe certam hanc concluſionem, vt ſine errore iam negari queat. Legantur Ouiedo *de Fide contr.* 6. *punct.* 4. *n.* 38. *& punct.* 5. *num.* 39. *& ſeq.* Ripalda *diſp.* 17. *ſect.* 4. *& diſp.* 19. *ſect.* 5. & alij ſuprà citati.

DISPVTATIO II.

De Neceſſitate Fidei internæ.

§. I.

De his, quæ neceſſitate Medij neceſſariò ſunt credenda.

QVÆSTIO PRIMA.

An Fides ſit ſimpliciter, neceſſitate Medij, omnibus ad ſalutem neceſſaria.

NEGAVIT Eraſmus turpiter, & cum eo alij, qui *in Commentar. Tuſculanarum qq.* Ciceronem, & Zuingl. qui *in expoſitione R. P. Leand. in Decalogum.* *Chriſtianæ Fidei, art.* 11. Herculem, Theſeum, Socratem, Ariſtidem, Numam, Camillum, Catones, & Scipiones, & Senecam, quantumuis fidei diuinæ expertes, in cœlis collocarunt.

Negauit item, parum minus turpiter, Vega *lib.* 6. *in Trident. cap.* 20. *&* 21. dum docuit, poſſe hominem in aliquo caſu ſaluari ſine Fide, per cognitionem naturalem Dei, vel boni honeſti, ſi aliàs faciat quantum in ſe ſit ad vitandum malum, & honeſtum ſectandum. Quod idem ſenſit Sotus *lib.* 2. *de natura, & gratia, c.* 11. licèt poſtea oppoſitum docuerit *ibid.* in poſteriori editione, *& in* 4. *diſt.* 1. *q.* 2. *art.* 3.

Sed vt quid certiſſimum, Reſpondeo: Fidem, ſiue in actu, ſiue in habitu, eſſe omnibus ad ſalutem neceſſariam neceſſitate Medij. Hæc reſponſio eſt certa ex illo Pauli *ad Heb.* 11. *Sine Fide impoſſibile eſt placere Deo*: atqui placere Deo eſt neceſſarium ad ſalutem, hoc eſt ad gratiam, & gloriam conſequendam; ergo & Fides. Et ex illo ad Galat. 5. *Nos ex fide ſpiritum accepimus.* Et ad Epheſ. 3. *Gratiâ eſtis ſaluati per fidem.* Et ex Concil. Trident. *ſeſſ.* 6. *cap.* 7. vbi deſcribitur ordo iuſtificationis, & exordium illius ponitur in vocatione ad fidem: & infrà docet, *Baptiſmum eſſe ſacramentum fidei, ſine qua nulli vnquam contingit iuſtificatio.* Sic vt quid certum docent omnes Theologi cum D. Thoma 2. 2. *quæſt.* 2. *art.* 3. & cum Magiſtro *in* 3. *diſt.* 23. legantur ex Recentioribus Zumel *q.* 11. *art.* 4. *dub.* 2. Canus *Relect. de Sacram. p.* 2. *q.* 2. *concl.* 1. Vbi contrariam ſententiam erroneam, & Pelagianam appellant: & noſtram eſſe de Fide, aut proximam Fidei. Bannez 2. 2. *q.* 2. *art.* 8. *dub.* 1. Palao *tract.* 4. *diſp.* 1. *pun.* 8. *n.* 2. & alij Recentiores docent. Suarez *diſp.* 12. *ſect.* 1. *&* 2. Ouiedo *controuer.* 7. *punct.* 2. Ripalda *diſp.* 17. *ſect.* 3. *num.* 201. Sanchez *lib.* 2. *Decalogi, cap.* 2. *n.* 3. Fagundez *lib.* 1. *Decalog. cap.* 2. *num.* 7.

QVÆSTIO II.

An tam paruulis, quàm adultis, ſit Fides neceſſaria ad ſalutem, ſiue ad Iuſtificationem?

NEgauit Innocent. III. in cap. *Maiores, de Baptiſmo*: quia exiſtimauit, Infantes, ſeu carentes vſu rationis, minimè eſſe capaces Fidei.

Sed vt quid certiſſimum Reſpondeo, omnibus, tam paruulis, quàm adultis eſſe neceſſariam Fidem ad ſalutem, ſeu Iuſtificationem: ſed diuerſo modo: nam paruulis, ſeu carentibus vſu rationis, eſt fides neceſſaria in habitu, non in actu; quia huius capaces non ſunt; & hoc ſolùm voluit Innocentius III. adultis verò eſt Fides neceſſaria, etiam ſecundùm actum: quia cùm adulti iam fidei actus ſint capaces, tenentur neceſſariò ſe ad gratiam ſuſcipiendam aliquo actu fidei ſupernaturalis diſponere. Hanc reſponſionem conuincunt loca Sacræ Scripturæ, & Concilij, nuper adducta, cùm generaliter, & ſine reſtrictione loquantur. Legantur Suarez *diſp.* 12. *ſect.* 1. Palao *num.* 3. & alij ſuprà adducti.

QVÆSTIO III.

An in aliquo caſu ſufficiat Fides in voto, vt quis ſalutem conſequi poſſit.

AFfirmauit Vega, vt vidimus *q.* 1. docens poſſe homines ſaluari in aliquo caſu ſine Fide in

re ipſa, per cognitionem naturalem, vel Dei, vel boni honeſti, ſi aliàs faciat quod in ſe eſt, &c. Fundamentum eius eſt, quia poteſt contingere, vt quis ita in remotiſſimis partibus ſit nutritus, vt nullo modo notitia Fidei ad eum accedat: atqui hic, ſi aliàs faciat, quod in ſe eſt ad vitandum malum, & bonum ſectandum, abſque dubio conſequetur ſalutem, & non ex Fide, cum nequeat *credere ſine prædicante, ad Rom.* 10. ergo.

Sed vt quid certiſſimum Reſpondeo, Nec in dicto vel in alio aliquo caſu, poſſe quem conſequi ſalutem ſine Fide in re ipſa, aut actuali, aut habituali. Quia locutiones ſcripturæ vniuerſales ſunt, vt habitum eſt *quæſt.* 2. Et ſic docent omnes Theologi præcipuè *ibi* citati. Qui ad fundamentum Vegæ reſpondent: quod in præaſſignato caſu, ille ruſticus, qui gratia Dei præuentus, legem naturalem ſeruauerit, verè illuminaretur à Deo ad eliciendum actum Fidei, non ex merito ipſius, ſed ex pura gratia, quam omnibus facientibus, quod in ipſis eſt, non denegat Deus: ſic Suarez *diſp.* 12. *ſect.* 2. *num.* 14. Sanchez *lib.* 2 *ſum. cap.* 2. *num.* 4. Fagundez *lib.* 1. *cap.* 2. *n.* 11. & 12. Palaus *tract.* 4. *diſp.* 1. *punct.* 8. *in fine*, & alij.

QVÆSTIO IV.

An Fides omnium Myſteriorum ſit neceſſaria ad ſalutem, neceſſitate Medij.

Reſpondeo vt certum, dicendum, quod ſit neceſſaria Fides implicita omnium Myſteriorum; non verò Fides explicita. Sic docent omnes Theologi. Qui pro intelligentia huius reſponſionis notant, quod duplex ſit Fides, alia implicita, & alia explicita. Implicita dicitur, cum res aliqua Fidei non creditur expreſsè, & in particulari in ſe ipſa, ſed in alia expreſsè credita, in qua illa continetur: vt v. g. explicitè credens quidquid credit Eccleſia, implicitè credit myſteria omnia Fidei, vt, *Deum in omnibus ſuis dictis eſſe veracem, Eſſe trinum, & vnum; Chriſtum Dominum ex Virgine natum, &c.* Et in hoc ſenſu, certum eſt apud omnes, requiri ad ſalutem Fidem omnium myſteriorum, etiam minimorum. Explicita autem Fides eſt, quia in particulari, & in ſe ipſa, creditur expreſsè aliqua res Fidei; vt cum quis expreſsè credit, *Deum eſſe trinum, & vnum: verbum eſſe incarnatum, &c.* Et in hac acceptione, certum etiam eſt, quod Fides omnium Myſteriorum non ſit ad ſalutem conſequendam neceſſaria, neceſſitate medij: legantur Sanchez *lib.* 2. *in Decalog. c.* 2. *n.* 2. Valentia 2. 2. *diſp.* 1. *quæſt.* 1. *punct.* 3. Suarez *diſp.* 12. *de Fide, ſect.* 3. Arriaga 2. 2. *tr. de Fide, diſp.* 12. *ſect.* 2. *num.* 7. Fagundez *lib.* 2. *cap.* 2. *num.* 2. & alij.

QVÆSTIO V.

An omnibus ſit neceſſarium ad ſalutem conſequendam, credere explicitè, Deum exiſtere, aut eſſe?

Negant aliqui DD. exiſtimantes, non omnibus eſſe omninò neceſſarium ad ſalutem, habere fidem explicitam exiſtentiæ Dei; quia non omnes poſſunt habere illam: nam multi Philoſophi euidenter cognoſcunt Deum exiſtere: atqui cum cognitione euidenti circa idem obiectum Fides non componitur: ergo. Ita ſentiunt Caietan. & Carthuſian. ad illa verba Pauli *ad Hebr.* 11. *Accedentem ad Deum oportet credere, quia eſt.* Quibus ſubſcribit Bannez 2. 2. *quæſt.* 2. *art.* 4.

Sed vt certum Reſpondeo omnibus omninò eſſe neceſſariam ad ſalutem, Fidem explicitam exiſtentiæ Dei; aut credere Deum exiſtere, & eſſe. *Primò*, quia id communitur verbis Pauli nuper adductis, quæ generalia ſunt, & de omnibus intelliguntur.

Secundò, Quia ſi aliquod myſterium debet credi explicitè per fidem, certè hoc eſt, nempe *Deum exiſtere*: quia ſi ſic Deus non credatur, nec peccati agnoſcitur malitia, nec venia ſperatur, nec amatur Deus ſuper omnia, &c. Sic docent communiter Theologi, inter quos præcipui ſunt Suarez *diſp.* 12. *ſect.* 3. Becanus *cap.* 14. *qu.* 1. Ægidius *diſp.* 14. *dub.* 9. *n.* 24. Luyſius 2. 2. *diſp.* 26. *dub.* 1. Ioan. de S. Thoma 2. 2. *diſp.* 4. *art.* 2. *dicto* 3. Gaſp. Hurtad. *diſp.* 8. *diff.* 3. Ouiedo *controuerſ.* 7. *punct.* 3. Arriaga *diſp.* 12. *ſect.* 3. *num.* 22. Qui ad argumentum Caietani reſpondet negando minorem; quia licèt circa idem omninò obiectum formale viderentur repugnare actus fidei, & ſcientiæ; circa idem tamen materiale ſub duobus formalibus, non video, quæ vel probabilis afferatur repugnantia. Sic ille. Et eodem ferè modo reſpondet Ouiedo his verbis. *Ad rationem Caietani, & Carthuſ. facilè reſpondetur, poſſe actum ſcientiæ cum actu fidei componi: & caſu quo componi non poſſint, ſcientiæ actus parum durat, intellectus enim facilè in diuerſa diſtrahitur obiecta; & ita nunquam pro tempore, intra quod vrget neceſſitas eliciendi fidei actum, ex repugnantia cum actu ſcientiæ impoſſibilis erit.* Hæc ille.

QVÆSTIO VI.

An etiam omnibus ſit neceſſaria Fides explicita Dei, non ſolùm vt exiſtentis ſed etiam vt remuneratoris, ad Iuſtificationem conſequendam?

Affirmat abſolutè communis Theologorum ſententia, docens, non poſſe vnquam Iuſtificationem impij contingere, ſine Fide explicita Dei, prout remunerator eſt, gratiæ videlicet, & gloriæ.

Huius ſententiæ vnicum fundamentum eſt, teſtimonium Pauli ad Hebr. 11. *Sine Fide impoſſibile eſt placere Deo: quia accedentem ad Deum oportet credere quia eſt, & inquirentibus ſe remunerator ſit.* Quod confirmat Tridentin. *ſeſſ.* 6. *cap.* 6. ex eodem teſtimonio conſtituens eiuſmodi Fidem inter diſpoſitiones ad iuſtificationem neceſſarias. Ita, inter alios, tenet nouiſſimè Ouiedo *controuerſ.* 7. *punct.* 3. *num.* 33. vbi ita ait: In omni ſtatu (*legis videlicet gratiæ, & antiquæ,*) neceſſaria eſt Fides explicita Dei, non ſolùm, vt exiſtentis, ſed etiam, vt remuneratoris. Ita tradunt Suarius *diſp.* 12. *ſect.* 3. Turrian. *diſp.* 25. *dub.* 4. Coninch. *diſp.* 25. *dup.* 9. *n.* 147. Granados *tract.* 10. *diſp.* 2. *ſect.* 1. Tannerus *q.* 7. *dub.* 2. *num.* 39. Gaſp. Hurtado *diſp.* 8. *diff.* 4. & conſtat ex Paulo *loc. cit. &c.* Ita ille. Ioan. de S. Thoma *loco citato*.

Negat contrà Arriaga 2. 2. *diſp.* 12. *ſect.* 4. *n.* 27. & 28. docens, neque in lege antiqua, neque in lege gratiæ, fuiſſe in omni caſu neceſſariam explicitam notitiam Dei, vt Remuneratoris ſupernaturalis. Probat, loquendo de ſtatu legis gratiæ, ſic: Nam ſi ponamus Puerum baptizatum, qui educetur in ſyluis, ita vt non amittat poſtea Fidem propter peccatum

catum hæreſis, ſed alia grauia peccata committat; inſtruat hunc poſtea aliquis oſtendendo ei peccata illa eſſe meritoria pœnæ æternæ (nil dicendo de viſione beata, aut gratia habituali) & ex illa inſtructione, & ſpe euadendi illam pœnam, excitetur ad dolorem de peccatis, & quia etiam erga confeſſionem inſtructus eſt, confiteatur ſimul; certè hic cum ea attritione, & confeſſione, obtinebit remiſſionem peccati, & conſequenter poterit ſaluari; & tamen ibi non intercedit notitia viſionis beatæ: ergo. Hæc Arriaga, & penès illum aliqui Recentiores.

Sed ego clarius Reſpondeo Primò ſic. Certiſſimum eſt apud omnes Theologos, quod omnibus adultis ſit, & fuerit in omni ſtatu omninò neceſſaria Fides implicita Dei, vt Remuneratoris ſupernaturalis, hoc eſt, quod Deus ſit Remunerator meritorum, ita vt iuſtis reddat gratiam, & gloriam æternam; & peccatoribus ſupplicium æternum. Hæc concluſio probata manet ex nuper dictis, præcipuè *quæſt.* 4.

Reſpondeo ſecundò. Fides explicita Dei Remuneratoris non eſt neceſſaria neceſſitate medij ad ſalutem, ſeu iuſtificationem Fidelium: benè tamen ad illam perfectiori modo, & communiori impetrandam. Id namque ſolum, & non aliud, conuincit Arriaga argumento ſuo facto. Et tenent Granados *controu.* 8. *de Gratia, tr.* 9. *diſp.* 3. *n.* 2. Ripalda *de fide diſp.* 17. *ſect.* 13. *num.* 208. *& ſect.* 14. *num.* 229. *&* 233. & alij recentiores.

Reſpondeo *Tertiò*, Fides explicita Dei Remuneratoris ſupernaturalis, non ſolùm eſt neceſſaria ad ſalutem, ſeu iuſtificationem Infidelium regulari, & communi, & perfecto modo conſequendam, vt vult Ripalda *loc. cit.* Sed vt abſolutè conſequatur. Quia talis fides explicita reſpectu Infidelium, qui nomen volunt dare Religioni Chriſtianæ, omninò eſt neceſſaria neceſſitate ſalutis; quia ad minus de his intelligi debent Paulus, & Tridentin. *locis* pro prima ſententia *adductis*, vt concedunt Ripalda, & Granado *ſup.* citati: ſic à fortiori ſentire debent omnes authores primæ ſententiæ.

QVÆSTIO VII.

An Sanctiſsimæ Trinitatis fides explicita, fuerit neceſſaria ad ſalutem, neceſsitate medij, in ſtatu legis Naturæ, vel ſcriptæ, ſeu ante promulgationem Euangelij?

RESpondeo, vt certum: Non fuiſſe neceſſariam neceſſitate medij. Ratio eſt, quia myſterium Trinitatis non fuit ita reuelatum, temporibus legis Naturæ, vel ſcriptæ, vt omnibus hominibus generaliter credendum proponeretur: vnde nec talis Fides erat tunc in præcepto: ergo nec medium omnino ad ſalutem neceſſarium: patet, quia media neceſſaria & præcipiuntur, & generaliter proponuntur. Sic omnes Theologi. S.Thom. 2.2. *quæſt.* 2. *art.* 8. *ad* 1. Suarez *diſput.* 12. *de Fide, ſect.* 3. *num.* 10. Sanchez *lib.* 2. *in Decalog. cap.* 2. *in fine.* Luyſius 2.2. *diſp.* 27. *dub.* 8. Fagundez *lib.* 1. *in Decalog. cap.* 2. *num.* 25. Trullench. *ibid. lib.* 1. *cap.* 1. *dub.* 2. *num.* 6. & alij omnes docentes, ante ſufficientem Euangelij promulgationem, ſolùm fuiſſe neceſſariam ad ſalutem neceſſitate medij, fidem implicitam Trinitatis myſterij.

QVÆSTIO VIII.

An ſaltem poſt Euangelij promulgationem, ſit neceſſitate medij ad ſalutem, neceſſaria Fides expreſſa, & explicita myſterij Sanctiſsimæ Trinitatis?

AFfirmant quamplures, & grauiſſimi Doctores. Qui & probant ex illo Matth. 28. vbi Chriſtus Dominus poſtquam præcepit Apoſtolis, vt baptizarent, *In nomine Patris, & Filij, & Spiritus Sancti,* addit: Qui *crediderit, & Baptizatus fuerit, ſaluus erit; qui verò non crediderit,* vtique myſterium etiam Trinitatis, de quo facta fuerat expreſſa mentio, *condemnabitur.* Ita ſentiunt Molina 1. *part.* 1. *diſput.* 2. Valentia 2.2. *diſp.* 1. *q.* 2. *punct.* 5. *in* 2. *concl.* Thom. Sanchez *lib.* 2. *in Decalog. cap.* 2. *n.* 8. *&* 10. Granados *tract.* 10. *diſp.* 2. *ſect.* 2. *n.* 18. & apud eum Bannez Lorinus *Act.* 2. *verſ.* 38. Peſantius *q.* 2. *art.* 7. *dub.* 1. Bonacina *diſp.* 3. *q.* 2. *punct.* 2. *n.* 6. Fagundez *lib.* 1. *in Decalog. c.* 2. *n.* 24. Trullench. ibid. *c.* 1. *dub.* 2. *num.* 8. Filliuc. *tom.* 2. *tract.* 22. *cap.* 1. *num.* 26.

Sed æquè probabiliter Reſpondent alij, negando eſſe neceſſariam neceſſitate medij, fidem expreſſam, & explicitam Sanctiſſimæ Trinitatis, adhuc modò, poſt promulgationem Euangelij. Quia, neque ex natura rei, neque ex lege Dei talis fides expreſſa ad iuſtificationem requiritur: ergo ſine illa poteſt quis ſaluari: ergo non eſt neceſſaria ad ſalutem neceſſitate medij. Conſequentiæ patent. Antecedens ſic probat Ripalda. Quia in primis, non requiritur ex natura rei, quia ſine fide expreſſa Trinitatis, poteſt fieri amor Dei, & deteſtatio peccatorum. Poteſt enim Deus proponi per fidem, ſummè bonus, ſapiens, omnipotens, miſericors, & aliis attributis, quin proponatur explicitè Trinus. Deus autem ſic propoſitus poteſt amari ſuper omnia amore ſupernaturali, & ad Iuſtificationem ſufficienti. Similiter, poteſt proponi offenſa Dei, prout contraria Deo ſummè bono, & ſummè benefactori, & aliis attributis perfecto, ſeorſim à Trinitate, & ſic propoſita odio haberi ſuper omnia. Rurſus, nec requiritur ex lege Dei; quia nullum extat teſtimonium Sacræ paginæ, ex quo talis lex arguatur: Nam *Hebræor.* 11. Paulus ad iuſtificationem ſolùm vendicat fidem Dei exiſtentis, & remunerantis noſtra merita, quin vllam fidem Trinitatis exprimat: ergo. Hæc, & alia pro hac ſententia, Ripalda *diſp.* 17. *de fide, ſect.* 15. *n.* 243. Qui & citat Suarium, Torres, Coninch, Hurtadum Salmanticenſ. Medinam, Vegam, Zumel. & Lugum, vbi *infra.* Quibus addi poſſunt Azor *tom.* 1. *lib.* 8. *cap.* 6. *quæſt.* 6. Sa *verb. fides,* Cordub. *lib.* 2. *quæſt.* 4. *Propoſition.* 3. Palao *tom.* 1. *tract.* 4. *diſp.* 1. *punct.* 9. *num.* 7. Hurtad. Complutenſ. *diſp.* 8. *diff.* 7. Henriquez *lib.* 7. *cap.* 11. §. 2. quos pro hac parte refert Ouiedo *de fide, controu.* 7. *punct.* 3. *num.* 27. Vbi ex ſe ſolum dicit, vtramque ſententiam eſſe æquè probabilem, poſſeque quamlibet illarum tutiſſimè ſequi.

Sed ego clarius Reſpondeo *Primò,* certiſſimum eſt, quod modò poſt promulgationem Euangelij, verè ſit neceſſaria neceſſitate medij, fides Sanctiſſimæ Trinitatis in voto ſaltem, quia id ad minus conuincit fundamentum primæ ſententiæ, & vt benè Suarez *diſp.* 13. *num.* 10. *&* 25. *in fine,* his verbis: *Conſequenter dicendum eſt, hanc neceſſitatem non eſſe tam rigoroſam, vt in re ipſa ſemper illa fides exigatur; nam in aliquo caſu poteſt votum eius ſufficere cum fide implicita.* Sic ille.

Reſpondeo *Secundò.* Modo poſt expreſſam notitiam Trinitatis, quam habemus in lege noua, neceſſaria eſt regulariter, omninò expreſſa fides Sanctiſſimæ Trinitatis, vt integro, ac perfecto, ac conſentaneo modo Infidelibus profiteri Chriſtianam Religionem volentibus, iuſtificatio contingat. Quia regularis modus iuſtificationis Infidelium contingit media inſtructione miniſtrorum Chriſti: at in lege Euangelica primum dogma quod Chriſtus voluit doceri, & prædicari Gentibus à ſuis Miniſtris, fuit Trinitatis Myſterium, iuxta illud Matth. *Docete omnes Gentes, baptizantes eos in nomine Patris, & Filij & Spiritus Sancti*: ergo. Sic omnino Ripalda *loc. cit. n.* 244. & Petr. Ledeſma ſtatim citandus.

Reſpondeo *Tertiò*, Fides expreſſa Sanctiſſimæ Trinitatis, non eſt omninò, & ſimpliciter neceſſaria ad iuſtificationem Fidelium, neceſſitate ſalutis, hoc eſt, ita neceſſaria, vt ſine illa iuſtificari quis vnquam nequeat, quia oppoſitum conuincit fundamentum ſecundæ ſententiæ: legatur pro illa Petr. Ledeſma *2. p. ſum. tract. 1. c. 2. concl.* 4. vbi ita ait: *Neceſſario es como medio regular, y comunmente conocer por fée explicita, y expreſſa el myſterio altiſſimo de la Santiſſima Trinidad. Eſta concluſion enſeña S. Thomas en la queſtion citada, y ſiguenle todos ſus Diſcipulos. La razon es, porque Dios Trino, y vno, es el objeto principaliſſimo de la fée, y el author principal de nueſtra ſaluacion: luego fue coſa conuenientiſſima, que la diuina prouidencia ſobrenatural, ordenaſſe como medio neceſſario para nueſtra ſaluacion, el conocer expreſſamente el myſterio de la Santiſſima Trinidad. Dixe en la concluſion*, regular, y comunmente, *porque en algun caſo extraordinario, ſe puede vno ſaluar, ſin conocer expreſſamente el myſterio de la Santiſſima Trinidad.* Sic ille.

QVÆSTIO IX.

An à lapſu Adami vſque ad aduentum Chriſti, fuerit neceſſaria neceſſitate medij, ad gratiam, & gloriam conſequendam, Fides, ſaltem implicita, Chriſti?

RESpondeo tanquam certum: Fuiſſe. Quia in multis Scripturæ locis, Fides in Chriſtum, tanquam ſimpliciter, & omni tempore ad primam, & vltimam ſalutem, ideſt, ad gratiam, & gloriam conſequendam neceſſaria, commendatur. Conſtat ex Actor. 4. *Non enim aliud nomen eſt ſub cælo datum hominibus, in quo oporteat nos ſaluos fieri.* Similia habentur ad *Rom.* 3. 4. *&* 5. ad Galat. 2. *&* 3. *&* 1. *ad Corinth.* 10. *verſ.* 3. & Ratio eſt, quia omni tempore debuerunt omnes aliquo modo (ideſt, ſaltem implicitè) credere id per quod beatitudinem conſequuturi erant: atqui hæc comparanda erat meritis Chriſti: ergo fides eius neceſſaria ſemper fuit. Sic omnes Theologi. Legantur Sotus *in 4. diſt. 5. art.* 2. Suarez *de Fide diſp. 12. ſect. 3. à num.* 12. vbi ait, hanc reſponſionem, abſolutè loquendo, eſſe de fide. Valentia *2. 2. diſp. 1. quæſt. 2. punct.* 4. Sanchez *lib. 2. in Decalog. cap. 2. num.* 6. Fagundez *lib. 1. in Decalog. c. 2. num.* 17. Trullench *lib. 1. in Decalog. cap. 1. dub. 2. num.* 5. Ouiedo *de Fide controuerſ. 7. punct. 3. num.* 34. Granad. *de Fide diſp. 2. ſect.* 2. Hurtad. Complutenſ. *diſp. 8. diff.* 6. & Salmanticenſ. *diſp. 44. ſect.* 1. & alij apud ipſos.

QVÆSTIO X.

An non ſolùm Fides implicita Chriſti mediatoris, ſed etiam explicita eiuſdem, fuerit neceſſaria neceſſitate medij, ad ſalutem, ante aduentum ipſiuſmet Chriſti?

AFfirmat Corduba *in quæſt. lib. 2. quæſt. 5. ad* 3. aſſerens, neceſſariam eſſe nunc, & ſemper fuiſſe, explicitam Fidem Chriſti mediatoris, ad ſalutem conſequendam. Probatur. Quia loca Sacræ ſcripturæ ſuprà allegata, abſolutè poſtulant fidem Chriſti: atqui Fides tantum implicita, non eſt propria fides Chriſti, ſed alterius obiecti: ergo. Pro hac ſententia refertur etiam D. Auguſtinus *epiſt.* 89. *ad Hilarium, q. 5. & epiſt. 157. ad Optatum, & lib. 2. contra duas epiſtol. Pelagian.* Vbi aſſerit, Iuſtos veteris Teſtamenti fuiſſe liberatos eadem fide, qua liberantur Fideles in lege gratiæ.

Sed cum communi omnium Sententia Reſpondeo, Non fuiſſe neceſſariam, neceſſitate medij, fidem explicitam Chriſti, ante eius aduentum, ſed ſuffeciſſe fidem implicitam. Quia (ait Ouiedo) cùm eo tempore myſterium Incarnationis peractum non eſſet, & homines ob ruditatem, & tarditatem minus eſſent capaces tam ſublimis Myſterij, non fuit conueniens pro tunc, explicitam fidem Chriſti tanta neceſſitate ab omnibus exigi. Sic ille *punct. 3. cit. n.* 35. Suarez *n.* 14. Fagundez & alij vbi ſuprà. Arriaga *in 2. 2. diſp. 12. ſect. 2. ſubſect. 1. n.* 7.

QVÆSTIO XI.

An ſaltem ante aduentum Chriſti fuerit neceſſaria, neceſſitate medij, explicita Fides Mediatoris alicuius inter Deum, & homines; quamvis tali fide non cognoſceretur, talem Mediatorem eſſe Deum, & hominem?

AFfirmat Becanus, his verbis: Explicita Fides Mediatoris, ſeu Redemptoris, ſemper fuit neceſſaria ad ſalutem, tam in veteri, quàm in nouo Teſtamento. Loquor de Fide, quæ ſit explicita reſpectu Mediatoris, ſeu Redemptoris præcisè, licèt non ſit explicita reſpectu Diuinitatis, & paſſionis eiuſdem Mediatoris: ac proinde de tali Fide, quâ quis credit, ſaltem in confuſo, Deum proſpexiſſe nobis de aliquo Mediatore, per quem liberari poſſimus à peccato, licèt non credat in particulari, hunc Mediatorem eſſe Deum, & hominem, qui ſua morte liberat nos à peccatis. Hoc ſenſu docent hanc concluſionem Alexand. *3. p. q. 82. memb. 3. art.* 1. Albertus *in 3. diſt. 25. art.* 1. Bonauent. *ibid. art. 1. quæſt.* 2. Scotus *quæſt.* 1. & Gabr. *q. 1. art. 2. concl.* 3. Hæc Becanus, *de Fide cap. 12. q. 2. num. 2. concl. 1. pag. mihi* 333. Horum ſententiam nouiſſimè ſequuti ſunt Ægidius *de Fide diſp. 14. dub. 9. n.* 147. Lorca *diſp. 21. num.* 4. & Palao *tom. 1. tract. 4. diſp. 1. punct. 1. num.* 3.

Sed probabiliùs Reſpondeo: Nec talis Mediatoris, ſeu Redemptoris fidem explicitam fuiſſe, neceſſitate medij, neceſſariam ante aduentum Chriſti. *Primò*, ob rationem nuper adductam. *Secundò*, quia non erat expediens tunc temporis, fidem Mediatoris, ſeu Redemptoris explicitam ad ſalutem expoſci: quia dum non cognoſcerent Mediatorem illum eſſe Deum, & hominem, vt contrarij fatentur,

tur, difficilius de illius vtilitate, quàm de Chriſto Deo,& homine fidem conciperent.Sic communiter Doctores, præcipuè Suarez *diſp.12.ſect.3. num.17.* Sanchez *lib.2. in Decalog. c.2.n.7.* (licèt non ita clarè Ouiedo *loc.cit.num.35.*Fagundez *num.19.* optimè Arriaga *diſp.12.cit.ſect.2.n.9.*

QVÆSTIO XII.

In quo actu Fidei explicito potuit contineri Fides implicita Chriſti,quam eſſe neceſſariam ad ſalutem, neceſſitate Medij,diximus?

RESpondent Palao, & alij Authores primæ ſententiæ *quæſt.11.* contineri in explicita fide, ſeu cognitione alicuius Mediatoris, quo liberandus à peccatis quis eſſet, & poſtea gloriam conſequuturus.

Sed probabilius Reſpondeo: Non in dicto fidei actu (cum talem non fuiſſe neceſſarium ex dictis conſtet) ſed in aliquo actu ſupernaturali, quo quis expreſsè, & ſupernaturaliter crederet Deum eſſe, & authorem ſupernaturalium donorum ad peccatorum remedium: Quia in huiuſmodi obiecto continetur implicitè Incarnationis myſterium, ſeu fides implicita Redemptoris, & liberatoris. Sic Valentia 2.2.*diſp.1.quæſt.2.punct.4.col.317.* & ex illo Sanchez *numer.7.cit.* Fagundez *num.18.* & Suarez *num.17.*

QVÆSTIO XIII.

An ſaltem modò poſt ſufficientem Euangelij Chriſti promulgationem, cognitio, ſeu explicita fides eiuſdem Chriſti, ſit neceſſitate medij neceſſaria,ad vtramque ſalutem gratiæ, & gloriæ conſequendam?

AFfirmant abſolutè Molina,Valentia,Sanchez, Granad. Lorinus,Bonac.Peſant.Filliuc.Trullench, citati ſuprà *quæſtione 8.* Qui & probant ex Athanaſij Symbolo,vbi dicitur: *Sed neceſſarium eſt ad æternam ſalutem, vt Incarnationem Domini noſtri Ieſu Chriſti fideliter credat.* Et rurſus: *Hæc eſt fides Catholica, quam niſi quiſque fideliter, firmiterque crediderit, ſaluus eſſe non poterit*: ergo.

Negant verò contrà Ripalda, Suarez, Ægidius, Luyſius, vterque Hurtadus, Medina, Zumel,Vega, Lugo,Azor,Sa, Corduba,Henriquez, & Palao allegati *ſup.quæſt.8.* pro ſecunda ſententia. Quibus addo nunc Arriagam *diſp.12.cit.ſect.2.n.7.pag.180.* Quorum fundamentum iactum eſt ibi.

Alij tandem, media via incedentes, docent, minimè eſſe neceſſariam neceſſitate Medij Fidem explicitam Chriſti, ad gratiam, ſeu iuſtificationem obtinendam; bene tamen ad obtinendam gloriam, ſeu beatitudinem. Ita ſentiunt Canus (non Caietanus,vt ſcripſit Fagundez) *Relect.de Sacram.in gen. part.2. quæſt.2. concl.3.* Bannez 2.2.*quæſt.2.art.8. dub.3.* Aragon. *art.5.*& Caſtro *de lege pœnal.lib.2. cap.14.* Sed ſententia hæc, licèt ſit grauiſſimorum Doctorum, communiter ab omnibus Iunioribus reiicitur, eo quòd immeritò requirat maiorem fidem ad ſalutem gloriæ conſequendam, quàm ad ſalutem gratiæ, ſiue Iuſtificationis: Nam de lege Ordinaria, qui filius Dei adoptiuus eſt per gratiam, hæres eſt gloriæ, & ad illam obtinendam habet ius: ergo quidquid non eſt neceſſarium ad gratiam obtinendam, neque ad gloriam requiretur. Leguntur Fagundez *cap.2. cit. num.22.* Ouiedo *punct.3. num.38* & alij.

Sed ego clarius iuxta dicta *quæſt.8.* Reſpondeo dicendum, *Primò*. Modo poſt Incarnationem Chriſti,ac eiuſdem Euangelij ſufficientem promulgationem, omninò eſt neceſſaria expreſſa Fides Chriſti, ſeu eius Incarnationis, vt conuenientiori modo,& magis conſentaneo obtineant Fideles iuſtificationem, & gloriam. Tum quia Tridentin. *ſeſſ.6.cap.6.* fidem Redemptionis per Chriſtum conſtituit inter diſpoſitiones regularis Iuſtificationis. Tum quia, inter primas regulas Inſtitutionis Chriſtianæ continetur doctrina Incarnationis, & Redemptionis per Chriſtum. Sic Ripalda *de Fide, diſputat. 17. ſect.15. numero 148.* & id ſolùm conuincit fundamentum primæ ſententiæ: niſi velis, verba Athanaſij intelligenda eſſe de neceſſitate præcepti, de qua neceſſitate poſtea. Lege Ouiedum *loc.cit.num.24.*

Reſpondeo ſecundò. Fides expreſſa,ſeu explicita Chriſti, ſeu eius Incarnationis, non eſt omninò,& ſimpliciter neceſſaria, neceſſitate medij,adhuc poſt Euangelium promulgatum, ad obtinendam gratiam, & gloriam. Quia abſolutè loquendo, poteſt quis, adhuc modo, obtinere gratiam, & gloriam abſque Fide expreſſa, ſeu explicita Chriſti, aut eius Incarnationis:ergo,abſolute loquendo, talis Fides non eſt neceſſaria neceſſitate Medij ad obtinendam vtramque ſalutem, gratiæ videlicet, & gloriæ. Antecedens conſtat ex ratione tradita ad probandam ſecundam ſententiam *quæſt.* 8. Quam confirmo ex Ripalda hoc modo. Quia poteſt credi Deus ſummè bonus,& perfectus, quin Incarnatus credatur, imò quin ſaluator, & iuſtificator proponatur:rurſus, ex tali fide poteſt Deus ſuper omnia diligi, cum proponatur bonitas ſufficienter, & efficaciter motiua talis dilectionis: ergo poteſt fieri dilectio Dei ſuper omnia, ſufficiens ad iuſtificationem, ſine fide Incarnationis, aut Redemptionis per Chriſtum: ergo &c. Sic tenent omnes Authores pro ſecunda à nobis adducti.

§. II.

De his, quæ neceſſitate præcepti Fidei, credere teneantur Fideles.

QVÆSTIO XIV.

An omnes Fideles teneantur non diſcredere, nec minimum obiectum reuelatum à Deo, & ab Eccleſia propoſitum?

NEgarunt quidã antiquiores Authores,vt referunt Bellarmin.& Valentia *vbi infrà*,aſſerẽdo, ſolum teneri quem Symbolum fidei & alios præcipuos articulos credere; de reliquis verò liberum eſſe cuique, ſic vel aliter iudicare. Ita ſenſère Eraſmus *lib.de Sacram. Eccleſ. concordia, & lib.20. Epiſt. ad Carolum, & Ferdinand. Imperatorem*, & Gregor. Caſſandrus *lib.de officio pij viri*, & alij.

Sed vt certum de Fide Reſpondeo, Teneri non diſcredere, nec minimum obiectum reuelatum à Deo, & ab Eccleſia propoſitum. Quia, vt communiter Doctores notant,duplex eſt Fidei præceptum, vnum poſitiuum actu credendi certa myſteria à Deo reuelata,& ab Eccleſia propoſita;& aliud negatiuum,non diſcredendi obiecta reuelata à Deo,& ab Eccleſia propoſita. Hoc vltimum verè ſe extendit ad omnia, quæ ſufficienter ſunt propoſita, vt reuelata

reuelata à Deo, & ſemper, & pro ſemper obligat: & ideò qui vel minimam rem à Deo reuelatam, & ab Eccleſia propoſitam negaret, verè eſſet hæreticus, quia re vera negaret Dei authoritatẽ in dicendo, & Eccleſiæ infallibilitatem in proponendo. Sic omnes Theologi. Legãtur D.Th. *2.2.q.2.art.2.ad 2.& art.5.* Bellarm. *lib. 3.de memb. Eccleſ.c.19.* Valẽtia *q.1.pun.6.* Ouiedo *de Fide.cõtr.7.pũ.4.n.476.*

QVÆSTIO XV.

An omnes Fideles teneantur, neceſſitate præcepti, ſcire, & credere actu poſitiuo, omnia quæ Deus reuelauit, & ab Eccleſia ſunt propoſita?

RESpondeo tanquam certum: non teneri. Quia præceptum poſitiuum Fidei non ſe extendit ad illa omnia. Conſtat enim non teneri omnes Fideles addiſcere, ſeu poſitiuè ſcire, & credere omnia, quæ ſunt in libris, ſeu Epiſtolis Canonicis ſcripta; ſed ſufficit, ſi nullum eorum negent. Sic Omnes. Legatur Ouiedo *n. 47.*

QVÆSTIO XVI.

An omnes Fideles, etiam rudes, teneantur neceſſitate præcepti, credere explicitè aliquos articulos Fidei?

NEgarunt olim aliqui Canoniſtæ, qui exiſtimarunt, non teneri ruſticos homines ad credendum explicitè aliquos articulos Fidei, ſed ſatis illis eſſe, credere generatim quicquid credit, & tenet Eccleſia. Ita Innocent. *cap. Firmiter, in fine, de Summ. Trinit* Ioan. Andr. Abbas, Hoſtienſ. Imola, Ananias, Baldus, & Zanchinus, quos refert Sanchez *lib. 2. in Decalog. c.3.n.3.*

Sed vt quid certiſſimum, Reſpondeo, teneri omnes Fideles, etiam ruſticos, ad credendum, neceſſitate præcepti, explicitè aliquos articulos Fidei: & ita non ſufficere illis, credere generatim quidquid credit Eccleſia. Quia eſt præceptũ Fidei, quo quiſque, etiam rudis, cogitur expreſſim credere aliquos articulos. Sic tenent omnes Theologi, & cõmuniter Canoniſtæ. Sic Valentia 2.2.*diſp.1.quæſt. 2. pun.4. poſt 2.aſſertionem.* Petr. Ledeſma *tom.2.Summæ tr.1. cap.2.in fine.* Palaus *tract.4.de Fide, diſp.1.punct.10. num.2.* Trullench *lib. 1.in Decalog.cap.1.dub.3.n.6.* qui oppoſitam ſententiam, vt erroneam reiiciunt. Imò eam hæreticam dicit Bannez 2. 2. *quæſt.11. art.2.col.3.*& Eymericus *in 2.p. Directorij Inquiſit. quæſt.10. hæreſi* 8. illam inter hæreſes refert, de mandato Pontificis ab Aragoniæ Inquiſitoribus, damnatas. Sanchez *loc.cit.num.3.* Azor. *lib.8.cap.6. q.1.col.939.* Fagundez *lib.1.in Decalog.c.2.n.27.*

QVÆSTIO XVII.

An ſatisfaciant præcepto poſitiuo Fidei, qui explicitè credunt Deum eſſe remuneratorem bonorum, & malorum punitorem: & implicitè, & generatim quidquid credit Sancta Mater Eccleſia?

AFfirmarunt Director. & Roſella, vt refert Silueſt. *verb. Fides, quæſt.3.num.6.* docentes, quod ſimplicibus, & fortè omnibus Laicis diſcernẽtibus, & adultis ſufficit credere, Deum eſſe præmiatorem omnium bonorum, & malorum omnium punitorem: alios autem articulos ſufficere credere implicitè, credendo ſcilicet, verum eſſe quidquid Eccleſia Catholica docet.

Sed vt quid certiſſimum, Reſpondeo: Non ſatisfacere tali præcepto. Quia ſtultum eſt (ait Silueſt. *loc.cit.*) dicere, quod liceat vtenti ratione, & adulto ignorare Chriſti Natiuitatem, & mortem Crucis, quam impoſſibile eſt talem ignorare, niſi omninò ſuam contemnat ſalutem, & aures verbis diuinis obturet. Sic ille. Sanchez, & alij *vbi ſuprà.*

QVÆSTIO XVIII.

An ſaltem ſatisfaciant præcepto Fidei, qui explicitè credunt omnia, quæ ex neceſſitate Medij tenentur credere: Cætera verò implicitè?

AFfirmabunt à fortiori Director. & Roſella. Et clarè affirmant apud Fagund. Medina *lib.4. de Recta in Deum fide, cap.6.* Ricardus *in 3.diſt.25. quæſt.2.*& Gabriel 16.*q.1.art.2.* Quibus fauere videtur S.Thom. *in 3.q.2.art.1.q.3.*

Sed vt quid certum Reſpondeo ſatisfacere dicto præcepto. Quia ad credenda alia, illo aſtringitur præcepto, vt ex infrà dicendis manifeſtum fiet. Sic communiter omnes. Legantur citati, & præcipuè Fagundez *lib.1. in Decalog.cap.2.num.27.* Ouiedo *controu.7.punct.4.n.48.* qui pro parte contraria ſolùm citat Roſellam.

QVÆSTIO XIX.

An ſatisfaciant huic fidei præcepto, qui explicitè credunt omnes illos Articulos, & non alios, quos Eccleſia ſolemni ritu celebrat?

AFfirmant D. Bonau. *in 3. diſt. 25. art.2.q.3.* Durand. ibi *quæſt.1.num.9.* Almain. *q.vnica,* Scotus (non Sotus vt leges apud Trullench.) *q.1.§. Sed poſito.* Ricard. *art.4.quæſt.1.* Angel. *verb. Fides, n.7.* Silueſt. *q.3.* Tabiena *verb. Credere.* Nauarr. *in Man.cap.11.num.22.* & alij, quos refert Sanchez *lib.2.cit.cap.3.num.5.* (non 6. vt leges apud Fagundez) in quorum ſententiam inclinat Trullenc. *lib.1. in Decalog. c.1.dub.3. num.11.* Quia tanta (inquit) eſt in re hac adeò graui, Fidelium negligentia, vt non pauci inueniantur, qui nec modo dicto Fidei myſteria explicitè credant, & intelligant.

Sed longè multò probabilius Reſpondeo, Non ſatisfacere. *Primò*, quia, vt infrà dicemus, multa ſunt Fidei myſteria, quæ ſolemni ritu ab Eccleſia celebrantur, qualia ſunt Circuncisio Domini, eiuſdem Epiphania, & adoratio à Magis, ad quæ credenda poſitiuè non tenentur omnes Fideles ex præcepto. *Secundò*, quod non ſufficiat ad ſatisfaciendũ Fidei præcepto credere ea ſolum myſteria, quæ ab Eccleſia ritu ſolemni celebrantur, conſtat ex eo quòd, vt infra dicemus, omnes Fideles tenentur credere reſurrectionem mortuorum, iudicium extremum, & communionem Sanctorum, quæ in Symbolo Apoſtolorum continentur: & tamẽ hæc non celebrantur ab Eccleſia: ergo. Sic communiter Theologi. Sic Sanchez *lib.2.in Decalog.capit.3. n.6.* Valentia *quæſt.2.pun.4.§.4.* Ægidius *diſp.14. dub.10.*

dub. 10.*num.* 190 Palaus, Tānerus, & Gaſp. Hurtad. quos citat, & ſequitur Ouiedo *de F.de controu.* 7. *pun.* 4.*n.* 54. Fagundez *c.* 2.*cit.n.* 30. Summa Dianæ *verb. Fides, n.* 3.

QVÆSTIO XX.

An teneantur Fideles, neceſſitate præcepti, explicitè credere myſteria omnia, quæ in Symbolo Apoſtolorum continentur.

NEgant in primis Vaſquez 1.2. *diſp.* 121. *c.* 2. *num.* 2. & Sanchez *lib.* 2. *in Decalog.c.* 5.*n.* 7. *in fine*, quatenus excipiunt Communionis Sanctorum Articulum. Sic enim ait Sanchez: *At communionem Sanctorum, in Apoſtorum Symbolo contentā, non tenentur Fideles in noſtra ſententia explicitè credere. Quippe nec in Fidei articulis continetur, nec eſt cognitu facilis. Imò tam difficilis, vt vix Docti eam aſſequantur, nedum imperitum vulgus.* Sic ille; necnon Suar. *diſp.* 13.*ſect.* 4.*n.* 10. Ægidius *diſp.* 14. *dub.* 10.*n.* 189. Villalob. *tom.* 1.*tract.* 1.*diff.* 4.*num.* 3. & dicit probabile Arriaga *vbi infrà.*

Negat deinde Granados *controu.* 1. *de Fide, tract.* 10.*diſp.* 3.*ſect.* 2. *num.* 8. excipiens Articulum Deſcenſionis ad inferos, per hæc verba: *Solus ſupereſt Articulus de deſcenſu ad inferos, qui non celebratur ſolemniter in Eccleſia, & quidem non videtur res tanti momenti, vt ſit obligatio, præſertim grauis, illam explicitè credendi.* Hæc Granados, & tenent alij, vt videbimus *q.* 24.*dub.* 2.

Negat præterea Azorius (ait Ouiedo *controuer.* 7. *punct.* 4.*num.* 51.) *lib.* 8.*cap.* 6. *quæſt.* 2. dum excipere videtur Deſcenſum ad inferos, & remiſſionem peccatorum; item, vnam Sanctam, Chatolicam Eccleſiam, & carnis reſurrectionem; eo quòd, vt ipſe ait, in quatuordecim articulis, provt ab Scholaſticis numerari ſolēt, hi non contineantur. Hæc Ouiedo, ſed certè non omninò bene citat Azorium pro hac negatiua parte. Nam *quæſt.* 4. vbi de hac tractat difficultate, abſolutè docet, ſatis eſſe ad ſalutē cuique Fidelium explicitè quatuordecim Aticulos Fidei, vel Symbolum Apoſtolorum credere. Quia (addit *in fine quæſtionis*) qui credit Deū eſſe Saluatorem, eo ipſo credit vnam Sanctam Catholicam Eccleſiam, & Sanctorum Communionem, & peccatorū remiſſinem. Sic Azor. Vnde

Ego abſolutè, & nulla, ex prænarratis, exceptione admiſſa, probabilius Reſpondeo dicendum, quod omnes Fideles teneantur explicitè credere omnes duodecim Articulos in Symbolo Apoſtolorum contentos.

Probatur *Primò* ex iure, *cap. Ante viginti dies* 54. cap. *Baptizando*, 57. cap. *Non liceat* 58. *de Conſecrat. diſt.* 4. vbi cap. *Deus qui, de Pœnit. & Remiſſ.* & ex Catechiſmo Pij V. *in initio.* Vbi præcipitur, ne adulti ad Baptiſmum recipiantur; quin prius ſciuerint myſteria in Symbolo Apoſtolorum contenta.

Secundò. Quia hoc Symbolum Apoſtoli compoſuerunt, vt eo omnes fideles inſtruantur, circa fidem: ergo omnia in eo contenta debent Fideles credere. Sic ſentiunt communiter DD. Gabriel *in* 3.*diſt.* 25.*q.vnica, art.* 2.*poſt* 5.*concl.verſic. Ad hoc autē* Caſtro, Bannez, Aragon. Marſilius, Sayrus & Valentia, quos pro hac parte citat Sanchez *loc cit. num.* 4. Quibus addi poſſunt Bellarmin. *in explicat. Symboli*, §. 3. & 5. Becanus *cap.* 12.*num.* 8. Layman. *tract.* 1.*cap.* 9.*num.* 1.*aſſert.* 3. Fagundez *lib.* 1. *in Decalog.cap.* 2. *n.* 30. Luyſius *diſp.* 28.*dub.* 1. Vterque Gaſpar. Hurtad. *diſp.* 8. *diff.* 1. & Petrus *diſp.* 44. *diff.* 5. Tannerus *q.* 7.*dub.* 3. *n.* 65. Palao *tract.* 4.*de Fide, diſp.* 1.*punct.* 10.*num.* 3. Bonac. *diſp.* 3.*punct.* 2. *n.* 13. Ouiedo *tract.de Fide, controu.* 7.*punct.* 4.*n.* 52. Arriaga *tract.de Fide, diſp.* 13.*ſect.* 3.*n.* 16.*concl.* 4. Licèt aliqui ex his Authoribus alibi aliquem excipiant Articulum, vt videbimus infra *q.* 24.

Ad fundamenta oppoſitatum opinionum, Reſpondendum eſt. Et ad primum primæ, dicendum cum Ouiedo, non eſſe adeò captu difficilem articulum Cōmunionis Sanctorum, vt par non fuerit ruſticis præceptum apponi, circa illius poſitiuam fidem. Quia etſi multi interrogati, quid ſit Sanctorū communio, reſpondere neſciunt, ideò eſt, quia vocis ſignificationem ignorant; non rem ſignificatam, quam credere tenentur, & ab eis credi conſtat, ex eo quod ſæpè petant ab aliis, vt pro ipſis orent Deum, & interceſſionem Sanctorum apud Deum vtilem eſſe agnoſcant, dum eam à Sanctis petunt, & corā illis preces effundunt. Vnde quantumvis ruſticus homo, qui aliquando alij homini dicit, commenda me Deo, vel ſe alicui Sancto commendat, vt à Deo beneficium aliquod obtineat; rem ſignificatam per has voces, *Communio Sanctorum*, & ſubſtantiam huius Articuli credere deprehenditur. Sic Ouiedo; & benè.

Ad fundamentum ſecundæ opinionis, dicendum eſt, non obſtare, quod dictus Articulus ſolenniter non colatur ab Eccleſia, ad hoc vt explicitè debeat neceſſariò credi: nam ad hoc ſufficit, quod ab Apoſtolis fuerit in Symbolo cum aliis appoſitus, in quo nulla gratis, ſed omnia neceſſariò credenda ab eis collecta ſunt.

QVÆSTIO XXI.

An ſufficiat Fidelibus, explicitè credere Articulos Fidei, qui in Symbolo Apoſtolorum continentur?

AFfirmant Ouiedo *tract.de Fide, controu.* 7.*p.* 4. *n.* 51. his verbis: Communior, & longè probabilior ſētentia fert, Fideles teneri credere omnes articulos in Symbolo Apoſtolorum contentos, & non alios, ex præcepto Fidei, per ſe loquendo. Ita tradunt Suares, Vazquez, Valentia, Sanchez, Azor, Becanus, Turrian. Vterque Hurtadus, Granado, Tanner. Palao, & Ægidius, quos locis nuper è nobis citatis citat. Sed an omnes ita benè, infra videbis.

Negat è contrà cum aliis Lorca *in* 2.2. *diſp.* 23. *memb.* 2.*n.* 13. vbi docet, omnibus Fidelibus ineſſe præceptum explicitè credendi non ſolùm duodecim Articulos in Symbolo Apoſtolorum contentos: verùm etiam quatuordecim Articulos, qui in Catechiſmo puerorum numerantur; & inſuper myſteria, quæ in Eccleſia ſolemniter celebrantur, Decalogum, &c. Quia (inquit) Chriſtiana vita indiget notitia omnium iſtorum, vt uxta normam Euangelicæ legis agatur. Citatque pro hac ſua ſententia Gaiet. Silueſt. Armillam, & Angel. *verb. Ignorantia*, ſed certè ſic omnes Authores, de obligatione hæc omnia ſciendi ex præcepto Eccleſiæ, non credendi ex neceſſitate præcepti Fidei, loquuntur, vt videre apud illos potes.

Negant rurſus alij DD. docentes, teneri omnes Fideles explicitè credere omnia Fidei myſteria, & ſola illa, quæ continētur in quatuordecim Articulis qui in Catechiſmo puerorum circumferuntur. Quia

Eccleſia,

Eccleſia, colligendo dictos Articulos ex Synbolo Apoſtolorum, & Nicæno, videtur eos propoſuiſſe Fidelibus, vt neceſſariò credendos. Ita Sanchez *lib.2.in Decalog.cap.3. n.6.* & penes ipſum Toletus, Vazquez, Armilla, Eymericus, Peña, Petr. Ledeſma, Manuel, & Ludou. Lopez.

Sed ego clarius, aut probabilius, Reſpondeo ſufficere quidem Fidelibus explicitè credere aut duodecim Articulos in Symbolo Apoſtolorũ contentos: aut quatuordecim in Catechiſmo puerorum relatos. Quia omnia myſteria Fidei, quæ continentur in Symbolo Apoſtolorum, continentur etiã in quatuordecim Fidei Articulis in Catechiſmo puerorum relatis; & è contra licèt quædam expreſſius in vno, quàm in altero: ergo ſufficiet Fidelibus explicitè credere myſteria, quæ vel in vno, aut altero continentur. Conſequentia patet. Antecedens ſic probo ex Fagundio. Nam in primis, quod omnia quæ continentur in quatuordecim Articulis, contineantur in Symbolo, patet conferenti ea inter ſe. Quod verò myſteria in Symbolo contenta, contineantur etiam in quatuordecim Articulis, probari poteſt, quia remiſſio peccatorum, & carnis reſurrectio, quæ viderentur alicui deſiderari in 14. Articulis, in illis etiam reperiuntur. Remiſſio peccatorum, in articulo, in quo Deus dicitur *Saluator.* Carnis reſurrectio; in articulo, in quo Deus dicitur, *Gloſicator*, vt optimè aduertit Sanchez *num.7.* Hæc Fagundez *lib.1.in Decalog.p.2.num.30.* Addo ego, contra ipſum: quod Eccleſiæ Catholicæ Articulus, etiam contineatur in articulo, in quo Deus dicitur *Saluator*, vt docet Azor *lib.8.cap.6.quæſt.3.in fine*, his verbis: *Et qui credit Deum Saluatorem, eo ipſo credit vnam Sanctam Catholicam Eccleſiam, & Sanctorum Communionem, & peccatorum remiſſionem.* Sic ille. Qui ibidem *quæſt.3.* totam hanc noſtram docet ſententiam, per hæc verba: *Mihi tamen videtur dicendum, ſatis eſſe ad ſalutem cuique Fidelium credere explicitè quatuordecim Articulos Fidei, vel Symbolum Apoſtolorum: hoc enim habet communis Theologorum ſententia, & idcirco, quiuis credens quatuordecim Fidei Articulos, non eſt cur obligatus eſſe cenſeatur ad aliquid aliud nominatim, & expreſsè credendum, ſi homo ſit vulgaris, & rudis, &c.* Sic ille. vnde bene citatur pro ſe à Fagundio. Qui etiam citat Nauarrum *lib. 5. conſil. tit. de Pœnis & Remiſſ. conſil.10.in 2 edit.& 6.in prima.* Sed non ita bene. Nam Nauarrus *ibi* ſolùm loquitur de his, quæ quilibet Chriſtianus tenetur ſcire, ſub pœna peccati mortalis: non de his, quæ credere debeat; quod quid diuerſum eſt, vt bene aduertit Azor. *loc. cit.* Nam præceptũ addiſcendi Symbolum, &c. eſt Eccleſiaſticum: præceptum verò credendi res Fidei, eſt diuinum; vt poſtea dicemus: Accipe nunc tu verba Nauarri loc. cit. *Ad primam reſpondeo, quod quilibet Chriſtianus, vt Chriſtianus, etiam ſi Papa, vel Rex ſit, & debet, & ſufficit ei ſcire duodecim vel quatuordecim Articulos noſtræ Fidei: & decem Decalogi præcepta, & Sancta generalia Eccleſiæ præcepta, &c.* Sic ille, legatur Sanchez *loc. cit. num. 6.* vbi cùm pro ſe citet Azorium, videtur idem ſentire cum illo.

Hæc in communi dicta ſufficiant, deſcendamus ad ſingulos in particulari noſtræ fidei Articulos, & de illis inquiramus, qua diſtinctione credi debeant. Sit ergo.

QVÆSTIO XXII.

An Myſteria in ſymbolo Apoſtolorum, aut in quatuordecim Articulis contenta, neceſſariò debeant credi ſecundùm ſubſtantiam, & modum, & eorum circunſtantias.

Reſpondeo vt quid certum, quod non: ſed ſat ſit Fidelibus ea cognoſcere, quoad illorum ſubſtantiam conceptibus reſpondentibus verbis, quibus in Catechiſmo puerorum continentur, abſque eo quod clarè, & diſtinctè eorum quidditas, & ratio conſtitutiua cognoſcatur. Sic communiter Theologi, licèt diſcordent in aſſignando, quid ad ſingulorum Articulorũ ſubſtantiam pertineat. Legantur Sanchez *lib.2.c.3.num.17.* Fagundez *lib.1. in Decalog.c.1.num.33.* Ouiedo *controu.7.punct.4. n.55.* Palao *tract.4.diſp.1.punct.10.n.5.* Azor. *lib.8. c.6.quæſt.5.* Trullench *lib.1.in Decalog.c.1.dub.3. num. 14.*

QVÆSTIO XXIII.

Quid ad ſubſtantiam ſeptem Articulorum, qui ad Diuinitatem pertinent, & quos Fideles explicitè credere tenentur, pertineat?

Reſpondeo, omiſſis aliquorum placitis, dicendo, quod ad ſubſtantiam horum Articulorum pertineat, credere ſimpliciter, Deum eſſe *vnum, Omnipotentem Creatorem vniuerſi, hoc eſt, Cæli, & Terræ, viſibilium omnium, & inuiſibilium. Saluatorem*, ideſt, omnis iuſtitiæ, Sanctitatis, & gratiæ datorem, & potentem peccata dimittere, & peccatores in ſuam amicitiam per gratiam adoptionis reſtituere. *Glorificatorem*, ideſt, gloriæ, & vitæ cæleſtis largitorem, in quo ſumma Beatorum mentium fœlicitas conſiſtit.

Rurſus pertinet credere, quod dentur tres Perſonæ diſtinctæ, nempe, Pater, & Filius & Spiritus Sanctus, quarum vna non ſit alia, & omnes, & ſingulæ ſint vnus Deus. Nec requiritur alia perfectior huius rei cognitio, ſed ſufficit Fidelibus in communi præfata. Sic Azor. *cap.5.à quæſt.2.& c.6. quæſt.5.* Sanchez, Fagundez, Palao, & alij *locis cit.* Sed circa dicta nonnulla dubia occurrunt.

Dubium I.

An ſit neceſſe explicitè credere, Deum creaſſe mundum, cum hac circunſtantia, nempe, *in tempore, & non ab æterno.*

Affirmant Bannes *2.2.q.2.art.8.dub.2.verſ. Maximum autem*, quem citat, & videtur ſequi Luyſius *diſp.28.dub.1.verſ. Diſputant.*

Sed probabiliùs Reſpondeo, non eſſe neceſſe. Quia non apparet vnde talis obligatio oriatur, cum nec contineatur in Symbolo, nec alibi de hac re præceptum inueniatur. Sic Suarez *diſp. 13. sect.4. num.6.* dicens, oppoſitum ſine fundamento ſufficienti, & ſine auctore aſſeruiſſe Bannez. Sanchez ex Azorio, *cap.3.cit.num.17.* Fagundez *cap.2.num.34.* Palao *punct.10.num.5.*

Dubium II.

An ſit neceſſe explicitè credere, quòd Spiritus Sanctus à Patre, Filioque procedat?

Affirmarunt

Affirmarunt quidam, quos ſuppreſſis nominibus, referunt Azor, & Sanchez *vbi infrà*, quorum fundamentum potuit eſſe, quod in Symbolo Nicæno, loquendo de Spiritu Sancto, additum ſit, *Qui ex Patre, Filioque procedit*: ergo.

Sed probabilius longè Reſpondeo, Non eſſe neceſſe id credere explicitè, ac diſtinctè; quia de proceſſionibus vnius perſonæ ab alia, non eſt opus amplius ſcire, aut credere, quàm ipſis nominibus Patris, & Filij, & Spiritus Sancti importetur, & quaſi per ſe pateat, intellecta illarum vocum ſignificatione; quia communiter Fideles non ſunt capaces maioris cognitionis, nec eſt cur maior obligatio illis imponatur. Sic Suarez *ſect.* 4. *cit. num.* 6. Azor. *lib.* 8. *cap.* 6. *quæſt.* 7. Sanchez *numer.* 17. *cit.* Petr. Hurtado *diſput.* 44. *ſect.* 4. §. 10. vbi ait: Non eſſe neceſſe explicitè credere Spiritum Sanctum à Patre, Filioque procedere, neque loquutum eſſe per Prophetas. Ouiedo ex illo, *controu.* 7. *punct.* 4. *num.* 55. *in fine*.

QVÆSTIO XXIV.

Quid ad ſubſtantiam ſeptem Articulorum, ad humanitatem Chriſti Domini attinentium, & quos Fideles explicitè credere coguntur, pertineat?

Reſpondeo quod pertinet credere. *Primò*, quod ſolus Filius Dei homo factus ſit, ſiue, quod Chriſtus ſimul ſit Deus, & homo. Nec requiritur explicitè credere, dari in eo duas Naturas, ſubſiſtentiam diuinam, &c. *Secundò*, quod Chriſtus Filius Dei, conceptus ſit de Spiritu Sancto, & natus ex Maria Virgine, vt dicitur in Symbolo. *Tertiò*, quod paſſus ſit, & mortuus. *Quartò*, quod deſcenderit, ſecundùm animam, ad inferos. *Quintò*, quòd tertia die ex mortuis ad vitam immortalem reſurrexerit. *Sextò*, quòd aſcenderit in cœlum, & ſedeat ad dexteram Dei Patris omnipotentis, hoc eſt, in ſummo, ac digniſſimo gradu beatitudinis, vt homo eſt: & æquali Patri, vt Deus eſt. *Septimò*, quòd in die Iudicij venturus ſit iudicare viuos & mortuos, & ſæculum. Sic omnes DD. legantur Suarez *diſput.* 13. *ſect.* 4. *à num.* 7. Sanchez *lib.* 2. *in Decalog. cap.* 3. *num.* 17. Azor. *lib.* 8. *cap.* 5. Fagundez *lib.* 1. *in Decalog. cap.* 2. *à num.* 34. Petr. Hurtad. *ſect.* 4. *cit.* Ouiedo *punct.* 4. *numer.* 55. Palao *tract.* 4. *diſput.* 1. *punct.* 10. *num.* 7. & alij, qui circa dicta etiam nonnulla dubia proponunt: ſit ergo

Dubium I.

An teneantur Fideles, neceſſitate præcepti, etiam explicitè credere, manſiſſe Matrem Dei, Virginem poſt partum, ac perpetuò.

Aduerte, mi Lector, non eſſe dubium, impræſentiarum, an neceſſe ſit credere, Chriſtum natum eſſe ex Maria Virgine; an verò ſufficiat credere, natum fuiſſe ex fœmina, etſi illius Virginitas ignoretur, vt malè (licèt inaduertenter) proponit Ouiedo *controuerſ.* 7. *punct.* 4. *numer.* 56. dicens, hoc vltimum ſufficere, probabile fuiſſe Suario, & Sancio, *vbi infrà*. Sed omnino fallitur (vt ſtatim videbimus) nam nemini ferè eſt dubium, ſed omnibus communiter certum, neceſſariò, & expreſsè eſſe credendum, quòd Chriſtus Dominus conceptus fuit de Spiritu Sancto, & natus ex Maria Virgine. Dubium igitur, quod proponunt Suarez, Sanchez, Palao, Fagundez & alij Doctores, ſolum eſt huiuſmodi, an ſatis ſit explicitè credere, Chriſtum natum fuiſſe ex Virgine tempore partus, an verò etiam requiratur, explicitè credere, quod eiuſdem Sanctiſſima Mater, adhuc poſt partum, virgo permanſerit. In quo dubio

Hoc vltimum non requiri à Fidelibus explicitè, ex neceſſitate præcepti credi, ſed primum ſufficere, affirmarunt Sanchez *lib.* 2. *in Decalog. cap.* 3. *n.* 17. (non 7. vt leges apud Ouiedum) ex Azorio *lib.* 8. *cap.* 6. *quæſt.* 5. quos citat, & ſequitur Fagundez *lib.* 1. *in Decalog. cap.* 2. *numer.* 35. & dixit probabile Suarez *diſput.* 13. *ſect.* 4. *numer.* 7. Probant; quia veritas hæc, nec neceſſaria videtur ad vitam benè inſtruendam, neque in Scriptura reperitur; neque ſcitur, fuiſſe omnibus explicitè prædicatam.

Sed probabilius certè Reſpondeo, Etiam eſſe neceſſarium ex præcepto, ab omnibus explicitè credendum, quòd Maria Sanctiſſima, etiam poſt partum Virgo inuiolata permanſerit. Quia (ait Suarez) in Symbolo Apoſtolorum hoc ſatis ſignificatur, cum dicitur, *Natus ex Maria Virgine*. Ibi enim, & ſignificatur Virginitas in partu, atque etiam perpetua poſt partum, vt ex abſoluta Viginis appellatione colligitur. Et confirmatur hoc, quia in Articulis Fidei ita expreſsè declaratum eſt, & illi proponuntur omnibus Fidelibus, vt materia ſuæ Fidei explicitæ: fuit enim hoc valdè neceſſarium Fidelibus, tum ad vitandos errores, qui in illa materia facilè oriri poſſunt; tum ad illorum pietatem, ad quam maximè pertinet, vt poſt Deum dignam exiſtimationem de illius Sanctiſſima Matre habeant. Hæc Suarius *numero* 7. *cit.* quem ſequuntur Ægidius *diſput.* 14. *dub.* 10. *numero* 189. Palao *tom.* 1. *tract.* 4. *diſput.* 1. *puncto* 10. *num.* 5. Ouiedo *loc. cit.* & apud ipſum Tannerus *quæſt.* 7. *dub.* 7. *numero* 68. Bannez 2. 2. *quæſt.* 2. *art.* 8. *dub.* 1. *pag.* 425. Granados *tract.* 10. *diſput.* 3. *ſect.* 2. *numero* 8. Luyſius 2. 2. *diſput.* 28. *dub.* 1. *verſ. vocant verò*, Arriaga *diſput.* 13. *ſect.* 3. *num.* 16. *concluſ.* 4. Lorca *de Fide*, *diſput.* 23. *memb.* 1. *num.* 11. & 12. Diana *part.* 3. *tract.* 5. *reſol.* 48. *verſ. Notandum eſt.*

Dubium II.

An teneantur ex neceſſitate præcepti, Fideles explicitè credere, Chriſtum Dominum paſſum fuiſſe ſub Pontio Pilato, an ſufficiat, ſi paſſum eſſe credant? Affirmandum videtur: quia in Symbolo Apoſtolorum, & Concilij Nicæni, & in Catechiſmo puerorum, abſolutè dicitur: *Quod paſſus ſit ſub Pontio Pilato*: ergo ſic expreſsè debet credi.

Sed probabilius longè Reſpondeo: Non teneri Fideles explicitè credere, ex neceſſitate Fidei præcepti, Chriſtum Dominum paſſum fuiſſe ſub Pontio Pilato; ſed ſat eſſe ſi credant explicitè, paſſum fuiſſe mortem: nam eam fuiſſe ſub Pontio Pilato, ſolùm eſt circunſtantia, quam explicitè ſcire præceptò Fidei, neceſſarium non eſt. Sic Tannerus *q.* 7. *dub.* 7. *num.* 68. Palaus *punct.* 10. *cit. num.* 4. & 5. Ouiedo *punct.* 4. *num.* 55. Fagundez *cap.* 2. *cit. n.* 35. Granadus *tract.* 10. *diſp.* 10. *ſect.* 2. *num.* 8. ibi: & multò minus aliquas circunſtantias Paſſionis, vt quod paſſus ſit ſub Pontio Pilato, quod crucem humeris impoſitam detulerit, & ſimilia.

Dubium III.

An ſit neceſſarium neceſſitate præcepti, explicitè credere, Chriſtum Dominum deſcendiſſe, ſecundùm animam, ad inferos.

Negant Granados citatus *quaſt.*20. Suarez *tom.* 2. *in* 3.*part.diſp.*43.*ſect.* 2.*in fine*, & de Fide *diſp.* 13. *ſect.*4. *num.*8. *in fine*. Fagundez *loc. cit. num.* 35. & Palao *num.* 5. vbi ait, eſſe probabile, id non eſſe neceſſarium, ſub graui culpa. Idem docet Granados *num.*8. *cit.* ibi: Solus ſupereſt articulus de deſcenſu ad inferos, qui non celebratur ſolemniter in Eccleſia. Et quidem non videtur res tanti momenti, vt ſit obligatio, præſertim grauis illum explicitè credendi. Idem videtur ſentire ex Azorio *lib.* 8. *Inſtit.moral. cap.*6. *quaſt.* 5. Sanchez *lib.* 2.*in Decalog. cap.*3. *num.*17.

Sed probabilius Reſpondeo, Eſſe neceſſarium neceſſitate præcepti, credere Chriſtum Dominum deſcendiſſe, ſecundùm animam, ad inferos. Quia vt Articulus ſpecialis ponitur, & proponitur Fidelibus credendus, tam in Symbolo Apoſtolorum, quàm in quatuordecim Fidei Articulis, in Catechiſmo puerorum, vt vidimus ſuprà, *hac eadem quæſtione*: ergo debet neceſſitate præcepti à Fidelibus explicitè credi. Conſequentiam probat ſic Ouiedo *de Fide controu.* 7. *punct.* 4. *num.* 52. *Vniuerſaliter loquendo de omnibus Articulis in Symbolo Apoſtolorum contentis. Quia hoc Symbolum Apoſtoli compoſuerunt, vt eo omnes Fideles inſtruerent circa fidem: ergo par fuit, vt in eo continerentur omnia quæ debebant credere Fide diuina, vt eo ſufficienter eſſent in Fide inſtructi, & ne cum neceſſario credendis, alia non neceſſaria credenda permiſcerent, ne Fideles confunderentur, & diſcere poſſent, quæ illis credere neceſſe erat, & quorum actum Fidei poſitiuum poſſent inculpabiliter omittere, alioqui, ſiue per defectum neceſſariò credendorum, ſiue per exceſſum Articulorum, quia ſuprà neceſſariò credendos alij; quos poſitiuè credere neceſſarium non erat, adiuncti fuiſſent, Fideles ſufficienter inſtructi non eſſent circa obligationem credendi, & de quolibet Articulo poſſent dubitare, an illum ex præcepto credere tenerentur, ſi vel vnus non neceſſariò credendus fuiſſet admixtus cum aliis neceſſariò credendis.* Huc vſque Ouiedo. Et noſtram reſponſionem expreſsè contra Suarium defendit Lorca *in* 2.2. *quæſtion.*2. *diſp.* 23. *memb.* 1. præcipuè *in fine*. Medina *in* 3. *p. quæſtion.* 70. *art.* 1. Petr. Hurtado *diſp.* 44. *ſect.* 2. §. 11. *in fine*, & communiter Doctores, vt fatetur Fagundez.

Dubium IV.

An ſit etiam neceſſarium ex præcepto Fidei, credere explicitè, quod Chriſtus Dominus tertia die reſurrexerit?

Affirmandum videtur, quia id expreſsè habetur in Symbolo Apoſtolorum, & Concilij Nicæni, & in Cathechiſmo puerorum: ibi, *tertia die ſurrexit à mortuis*: ergo.

Sed nihilominus Reſpondeo dicendum, quod quamuis ſit de Fide quod Chriſtus Dominus tertia die reſurrexerit, non tamen eſt neceſſarium, ex præcepto Fidei poſitiuè, & explicitè credere id feciſſe tertia die; quia hæc ſolùm eſt circunſtantia, quam præcepto Fidei ſcire non eſt neceſſarium: ſufficit enim ſcire Chriſtum à mortuis ſurrexiſſe, etſi ignoretur, quanto tempore poſt mortem elapſo, id contigerit. Sic communis ſententia. Tannerus *quaſt.*7.*dub.*7.*num.*68. Ouiedo *loc.cit.*

QVÆSTIO XXV.

An Fideles teneantur ex præcepto Fidei explicitè credere, Eſſe Eccleſiam Sanctam?

Reſpondeo, vt mihi certum (quidquid aliqui apud Medinam dubitarint) Teneri. Quia expreſsè in Symbolo, & in articulis continetur: atqui omnes tenentur explicitè credere omnia, quæ continentur in illis, vt ſuprà eſt habitum: ergo. Sic Henriquez *lib.*6.*capit.*28. *numero* 2. Vaſquez 1. 2. *diſp.*121. *cap.*2. *numero* 6. vbi ait, hanc veritatem à nullo Catholico ignorari, etſi has voces ignorent: *Credo Sanctam Eccleſiam*: quia nil aliud eſt, quàm credere multitudinem Fidelium eſſe ſub Romano Pontifice, & extra hanc neminem ſaluari poſſe. Suarez *de Fide diſput.*13. *ſect.*4. *numero* 10. Sanchez *lib.*2. *Decalog. capit.*3. *numero* 8. Luyſius *diſput.*28. *dub.*1. Granad. *tract.*10. *diſp.*3. *ſect.*2. *num.*9. & alij citati ſuprà *quæſtion.*20. pro noſtra ſententia, præcipuè Ægidius *diſp.*14. *dub.*10.*n.*189. Palao *punct.*10.*numero* 5. vbi ait, id nemini poſſe eſſe dubium.

QVÆSTIO XXVI.

An item teneantur ex Fidei præcepto, credere explicitè Fideles, Communionem Sanctorum?

Negant Vazquez, Sanchez, Suarez, Ægidius, & Villalobos, vt vidimus ſuprà, *q.*20.

Sed probabilius Reſpondeo, Etiam teneri. Quia hic Articulus, etiam continetur expreſsè in Symbolo, & in Articulis, ergo. Sic omnes ferè Authores citati pro nobis *quaſt.* 20. & conuincitur ratione facta nuper *dub.*3. ad probandam noſtram ſententiam. Legantur præcipuè Ouiedo *controu.*7. *punct.*4.*numero* 52.& 53. Granados *tract.* 10. *dub.*3. *ſect.*2. *num.*9. Palao *loc. cit. num.*5. Luyſius *diſp.*28. *dub.*1.

QVÆSTIO XXVII.

An deinde teneantur Fideles neceſſitate præcepti, credere explicitè myſteria Circumciſionis, Præſentationis in Templo, Aduentûs Spiritûs Sancti, & aliarum feſtiuitatum, quas ſolemni ritu Eccleſia celebrat?

Affirmant aliqui Doctores; quia ideò (inquiunt) Eccleſia horum myſteriorum ſolemnitates inſtituit, quia cenſuit eſſe de potiſſimis, & præcipuis Articulis, quorum non ſolùm ignorantiam haberi noluit, ſed voluit eſſe notiſſimos. Ita Lorca 2.2. *diſp.*23.*memb.*1. *num.*11.& 12. Syluius *ibi q.*2.*art.*8. *concl.*8. Et idem docet Ægidius *diſp.*14.*dub.*10.*n.*190. Sed non ſub graui obligatione.

Sed probabilius multò Reſpondeo, Non teneri Fideles, neceſſitate præcepti Fidei, dicta myſteria poſitiuè credere. Quia durum eſt omnes Fideles hac obligatione aſtringi: aliàs tenerentur Parochi de iis pœnitentes inſtruere, quod non eſt vſu receptum. Sic docent Sanchez *lib.*2. *Decal. c.*4.*n.*6. Valentia 2.2. *diſp.* 1.*q.*2.*punct.*4.§.4. Gaſp.Hurtad. *diſp.*8.*diff.* 1. Palao *diſp.*1. *punct.*10. *n.*6. Ouiedo *punct.*4. *n.*54.

Suarez

Suarez *diſput.* 12. *ſect.* 4. *num.* 3. Tannerus *in* 2. 2. *diſput.* 1. *quæſt.* 7. *dub.* 3. *num.* 68. Diana *part.* 5. *tract.* 5. *Reſol.* 48. & alij citati à nobis ſuprà *quæſtione* 21. præcipuè Arriaga *diſp.* 13. *ſect.* 3. qui *num.* 17. optimè reſpondet ad fundamentum oppoſitæ ſententiæ, dicendo, Eccleſiam ſolùm inſtituiſſe dictorum Myſteriorum ſolemnitatem, vt in illis Fideles audirent Sacrum, & non laborarent; ad quod non requiritur, niſi vt in communi ſciant eſſe Feſtum, vel ad ſummum, eſſe feſtum Circunciſionis, &c. ex quo conſtat, ſolemnitatem illam non inducere obligationem Fidei erga eas ſolemnitates.

QVÆSTIO XXVIII.

An rurſus Fideles teneantur neceßitate præcepti, explicitè credere ſubſtantiam Sacramentorum Baptiſmi, Euchariſtiæ, & Pœnitentiæ.

AFfirmant communiter Doctores, docentes, teneri Fideles, neceſſitate præcepti, explicitè credere ſubſtantiam dictorum Sacramentorum, nempe Baptiſmi, Euchariſtiæ & Pœnitentiæ. Et ideò tenentur credere explicitè, actu Fidei Theologicæ, Baptiſmum eſſe neceſſarium ad ſalutem, & ipſo remitti peccatum Originale, & membrum Chriſti adaptari, & ad legem Euangelicam obligari. Deinde Euchariſtiam eſſe ſub præcepto eam ſuſcipiendi, & in illa contineri verum, & integrum Chriſtum, verum Dei Filium, & verum hominem. Pœnitentiam eſſe neceſſariam iis, qui poſt Baptiſmum peccatum mortale commiſerunt, in eoque Sacramento eſſe peccata Sacerdoti cum dolore confitenda, &c. Ratio eſt, quia ſine Fide explicita horum, non poſſunt adulti illa petere, & recipere: ergo ſaltem propter operationem tenentur illa credere. Ita abſolutè tenent Azor *tom.* 1. *lib.* 8. *capit.* 6. *quæſtione* 3. (non 5. vt leges apud Trullench) & Sanchez *lib.* 2. *Decalog. cap.* 3. *numero* 9. Trullench *lib.* 1. *Decalogi, capit.* 1. *dub.* 3. *numero* 19. qui dicunt hæc includi ſub articulo diuinitatis, quo Deum Saluatorem, ideſt, peccata remittentem credimus, citantque Henriquez *lib.* 6. *de pœnit. capit.* 28. *numero* 2. Valentiam 2. 2. *diſp.* 1. *quæſt.* 2. *punct.* 5. *poſt* 2. *concl.* Petr. Ledeſm. *concl.* 9. Bannez 2. 2. *q.* 2. *art.* 8. *dub.* 2. *pag.* 424. Adde Granad. *diſp.* 3. *ſect.* 2. *n.* 10.

Alij, alia via procedentes dicunt, teneri quidem Fideles credere explicitè tria dicta Sacramenta, quoad ſubſtantiam, non ratione Fidei, ſeu cognitionis eiuſdem; quia ad hoc, inquiunt, ſufficit cognoſcere Articulos Fidei; ſed ratione operationis, ſeu receptionis eorum, quia videlicet non poſſunt Fideles illa Sacramenta petere, & recipere, niſi illa quoad ſubſtantiam credant. Ita tenet Fagundez *lib.* 1. *Decalog. capit.* 2. *numero* 39. citans pro hac parte, vltra Sancium, Henriquez, Valentiam, Bannez, & Petrum Ledeſmam, *locis nuper citatis*, Suarium *diſp.* 13. *ſect.* 4. *numero* 12. & Becanum *parte* 12. *ſum. capit.* 2. *numero* 111. (*leges numero* 11.) Sed non bene ex his Sanchez, vt conſtat ex dictis in prima ſententia. Nec Becanum, vt infrà. Tenent tamen Palao *diſp.* 1. *cit. punct.* 10. *numero ſexto, in fine*, & alij quos citat (ſed non omnes bene, quoad modum) & ſequitur Diana *part.* 3. *tract.* 5. *Reſol.* 48. *verſ. quoad Sacramenta.*

Sed ego clarius, ac probabilius Reſpondeo: *Primò* ſic. Minimè tenentur Fideles actu Fidei Theologicæ explicitè, ex præcepto, credere Sacramenta Baptiſmi, Euchariſtiæ, & Pœnitentiæ. Quia ex Fidei præcepti neceſſitate, ſolos Fidei articulos contentos in Symbolo, & Catechiſmo cogimur explicitè credere, vt habitum eſt ſuprà *quæſtione* 21. at hæc Sacramenta non continentur explicitè in dictis Articulis, ſeu Symbolo: ergo non tenentur ex Fidei præcepto, illa actu poſitiuo explicitè credere. Sic tenent Recanus (vt poſtea *numero* 44. bene vidit Fagundez) Ouiedo, & alij mox citandi.

Reſpondeo *Secundò*, Nec propter operationem, ſeu receptionem dictorum Sacramentorum, tenentur Fideles ex neceſſitate Fidei præcepti, credere actu poſitiuo Fidei Theologicæ, dicta Sacramenta, licèt teneantur illa credere, quando tenentur illa recipere, ex præcepto religionis. Quia id ſolùm conuincunt argumenta huic opinioni contraria. Sic in primis tenet Becanus (malè allegatus pro ſe à Fagundio) *capit.* 12. *cit. numero* 11. vt dicunt hæc eius verba. *Dices: Non ſolum obligatur Chriſtianus ad ſciendum, & credendum ea, quæ ſunt in Symbolo, ſed etiam ad credendum ea, quæ pertinent ad Baptiſmum, Euchariſtiam, Confeſſionem Sacramentalem: itemque ad illa, quæ pertinent ad Decalogum. Reſpondeo. Hæc obligatio non oritur ex præcepto Fidei, ſed ex præcepto Religionis, iuſtitiæ, & aliarum virtutum. Nos autem hic ſolùm agimus de obligatione præcepti Fidei.* Hæc Becanus. Cui adiunge Ouiedum de Fide *controu.* 7. *punct.* 4. *numero* 57. vbi ita ait. *Præter ſuprà relata, quæ ex Fidei præcepto, actu Fidei Theologica credere debemus, alia plura ex præceptis pertinentibus ad alias virtutes addiſcere, eorumque expreſſam notitiam habere debemus, veluti præceptorum Decalogi, & Eccleſiæ, quæ obſeruare debemus, & Sacramentorum, ad quæ recipienda obligamur: & eodem præcepto, eademque obligatione, qua tenemur, non peierare, & non furari, tenemur ſcire præcepta quibus hæc prohibentur. Deinde eodem præcepto, quo tenemur Sacramenta Pœnitentiæ, & Euchariſtiæ ſuſcipere, tenemur ſcire ſuſceptionem horum Sacramentorum eſſe nobis præceptam; non enim poterimus obſeruare præcepta, quæ ignoramus, & ſi contingat aliquando & caſu facere ea, quæ nobis præcepto ſunt, multoties & frequentius eorum ignorantia in cauſa erit ne obſeruentur.* Sic Ouiedo. Et nos infrà ampliùs *quæſtione* 57.

QVÆSTIO XXIX.

An eodem modo philoſophandum ſit de reliquis Sacramentis, Confirmationis, Extremæ vnctionis, Ordinis, & Matrimonij.

AFfirmat Lorca *in* 2. 2. *diſp.* 23. *memb.* 1. *numero* 19. dicens, eandem dari obligationem credendi, actu Fidei explicito, huiuſmodi Sacramenta, ac datur credendi reliqua ſuprà dicta. Ita etiam Palao *n.* 7. citans Ægidium *n.* 192. & Fauet Nauarra apud Sancium.

Negant è contra alij, docentes, minimè teneri Fideles ex neceſſitate præcepti, credere propoſita Sacramenta; niſi in caſu, quo aliquis ea recipere vult, vel aliquo iam ſuſcepto vti velit:

quia tunc, inquiunt, tenebitur illud Sacramentum credere; quoniam aliter non poterit tale Sacramentum dignè ſuſcipere, vel ſuſcepto vti. Ita Suarez, Sanchez, & Fagundez *loc. cit.*

Sed ego clarius, & probabilius, Reſpondeo, Eodem quidem modo eſſe philoſophandum de his Sacramentis, ac de reliquis, de quibus *quæſt. antecedenti*; & ideò dicendum: Nullum Fidelem obligari ad credendum expreſsè Fidei & Theologiæ præcepto, dicta Sacramenta; ſed ex præceptis pertinentibus ad alias virtutes, vt conſtat ex dictis *quæſt. antecedenti.* Et tenent Becanus, & Ouiedo *ibi* citati. Necnon Arriaga *diſp.* 13. *ſect.* 3. *n.* 19. Sed de hac quæſtione dicemus rurſus *q.* 58. vbi de neceſſitate ſciendi hæc Sacramenta agemus.

QVÆSTIO XXX.

An ſit neceſſarium credere Fide diuina, præcepta Decalogi?

AFfirmant aliqui Doctores, eo quòd ſine Fide Decalogi, non poteſt haberi ſufficiens notitia ad eius obſeruantiam: quia omnis alia notitia eſt minus certa, quàm Fides. Ita Suarez *diſp.* 13. *de Fide, ſect.* 4. *num.* 11. & Fagundez *lib.* 1. *Decalog. cap.* 2. *n.* 41. Lorca *n.* 19. *cit.*

Sed clariùs, & probabiliùs, Reſpondeo: Non eſſe neceſſarium neceſſitate Fidei diuinæ præcepti, credere præcepta Decalogi, quamuis aliàs ſit neceſſarium Fide humana, aut alio modo, illa ſcire, & cognoſcere: vt infrà dicemus. Ratio ſit, quia quiſquis Fidelis poteſt exequi, & obſeruare præcepta Decalogi, abſque eo quod Fide diuina credat talia præcepta eſſe Dei, ſiue furari, occidere, &c. eſſe peccatum contra Deum: ergo talis Fides diuina non erit neceſſaria, neceſſitate præcepti, adhuc ad obſeruantiam præceptorum Decalogi; conſequentia patet, antecedens probatur. Quia (vt ait Arriaga) ſufficit, ſi quomodocunque ſciat homo, ſe non poſſe furari ſine peccato, v.g. eo enim ipſo tenetur ſub peccato non efficere illud. Et ſanè ſæpè in multis materiis, non conſtat de fide, etiam pro hominibus doctis, quod ſit peccatum; & tamen ſi ratione naturali id conſtet, aut aliunde id mihi innoteſcat, pecco, ſi obiectum illud amplexus fuero; vt cùm mihi ex Fide dignis intimatur præceptum ſuperioris, eſto non credam Fide diuina, ita eſſe, teneor tamen illud exequi. Et verò ipſa obligatio credendi, quam agnoſco, antequam credam, & inde teneor ea, quæ propoſita ſufficienter ſunt, credere, eſt ſub mortali, & tamen non præcedit Fides de ea obligatione: Ergo licèt ſit neceſſaria diſtincta notitia eorum præceptorum, in quo omnino conuenio cum Suarez, & aliis, non videtur neceſſaria Fides ſupernaturalis de illis ratione operationis. Hæc Arriaga *ſectione* 3. *citata, numero* 18. *pag.* 194. Becanus & Ouiedo *quæſt.* 28. *citati.* Qui idem, & à fortiori id docent, loquendo de præceptis Eccleſiæ: In quo conueniunt communiter DD. omnes.

QVÆSTIO XXXI.

An præceptum explicitè credendi Articulos contentos in Symbolo, & Catechiſmo, ſit diuinum?

NEgat Aragon 2.2. *q.* 2. *art.* 6. *dub.* 2. quatenus docet, ſolum eſſe de iure Eccleſiaſtico præceptum credendi explicitè Articulos Deſcenſus ad inferos, & Communionis Sanctorum; diuinum verò quoad reliquos. Negant & alij dicentes, dictum præceptum eſſe Eccleſiaſticum quoad determinationem materiæ. Ita Suarez, & Fagundez *vbi infrà.*

Sed vt quid certum, Reſpondeo dicendo abſolutè, dictum præceptum eſſe diuinum reſpectu omnium Articulorum, qui in Symbolo, aut Catechiſmo continentur: nec enim vlla poteſt eſſe ratio, cur ſit Eccleſiaſticum reſpectu vnius, & non alterius, aut è contra, vt benè aduertit Sanchez, contra Aragonium.

Probaturque ab ipſo hoc modo. Quia omnes tenentur iure diuino amplecti, expliciteque ſummam doctrinæ Euangelicæ credere, vt conſtat ex illo Marci vlt. *Prædicate Euangelium omni creaturæ, qui crediderit, & baptizatus fuerit, ſaluus erit.* At ſumma Euangelij, in prædictis Fidei articulis, & myſteriis continetur: ergo. Sic Sanchez *lib.* 2. *Decalog. capit.* 3. *numer.* 13. Azor. *lib.* 8. *cap.* 6. *quæſt.* 4. *& capit.* 7. *quæſt.* 2. Bannes. 2.2. *quæſt.* 2. *art.* 8. *dub.* 2. Petr. Ledeſma 2. *tom. ſum. tract.* 1. *capit.* 2. *concl.* 5. Ægidius Trullench. *lib.* 1. *Decalogi, capit.* 1. *dub.* 3. *numer.* 12. Reginald. *lib.* 28. *capit.* 2. *ſect.* 1. *numer.* 17. Arriaga *diſp.* 13. *ſect.* 4. *numer.* 21. Gaſpar Hurtad. *diſp.* 8. *diff.* 11. Becan. *tom.* 2. *ſum. capit.* 12. *numer.* 19. *concl.* 3. Suarez *diſp.* 13. *ſect.* 4. *numer.* 13. Fagundez *capit.* 2. *cit. num.* 52. (licèt hi duo vltimi authores hoc præceptum, quoad determinationem materiæ eſſe Eccleſiaſticum, vt ſuprà diximus, aſſeuerent) Ouiedo *controu.* 7. *punct.* 5. *numer.* 65. Gaſpar Hurtad. & Lorca apud ipſum, & omnes communiter.

QVÆSTIO XXXII.

An Pueri, qui in infantia baptizati ſunt, teneantur dictos Articulos Fidei ex neceſſitate præcepti explicitè credere, ſtatim ac vſum rationis ſunt aſſequuti?

NEgant nonnulli Doctores, docentes, neminem teneri dictos Articulos explicitè credere vſque ad pubertatem, quod accidit pueris ad decimumquartum; puellis verò, ad duodecimum annum. Quia vſque ad hanc ætatem nullus videtur perfecto vſu rationis vti. Ita ſentiunt Ludouic. Lopez 1. *p. inſtruct. capit.* 41. *col.* 1. *verſu, Veniale eſt,* & Rodrig. *tom.* 1. *ſumm. in* 2. *edit. c.* 88. *n.* 1.

Sed vt ferè certum Reſpondeo, dictos pueros neceſſitate præcepti teneri, cum primùm rationis vſum ſunt aſſequuti, & myſteria credenda fuerint eis ſufficienter propoſita. Quia nulla eſt ratio differendi actum credendi; & maximè oportet ad rectam vitam inſtituendam, ſtatim fidem profiteri, & ſe Deo tanquam primæ veritati in cognoſcendo, & dicendo ſubiicere. Sic communiter DD. D. Bonau. 3. *diſt.* 25. *art.* 1. *q.* 3. Angel. *verb. Fides, n.* 7. Nauar. *c.* 11. *num.* 22. Azor. *tom.* 1. *lib.* 8. *cap.* 7. *q.* 2. *&* (c. 27. q. 8.

Philiarc.)

Philiarc.*de offic.Sacerd.tom.1.part.2.lib.3.c.9.* Quos citat, & ſequitur Sanchez *lib.2.Decalog.cap.3.numero* 12. Valentia *diſp.1. quæſt.2.punct.5.* Suarez *diſp.13.de, Fide ſect.5.numero.6.* Granados *tract.10. diſp.4.* Ægidius *diſp.14.dub.10.numero* 205. Tanner. *quæſt.7.dub.3.num.79.* Gaſpar Hurtad.*diſp.8.diff.11.* Lorca *diſp.23. memb.2.* Luyſius *diſp.35. dub.2. &* Palao *diſp.1.punct.11.num.1.* Machado *tom.1.lib.2. part.2.tract.2.docum.4. n.7.* Quos ſequitur Ouiedo *controu.7.punct.5.num.66.* Quibus adhuc addo Fagundez *lib.1.Decalog.cap.2. num.58.* Filliucium, & Villalob. Quos ſequitur Trullench *lib.1.in Decalog. cap.1.dub.3.num.13.* Didacum Narbon.*de ætate &c. anno 7.quæſt.13.numero 1.& 3.pag.84.* Bonac.*diſp.3. quæſtion.2.punct.2.numero 7.* Diana *p.5. tractat.13. reſol. 19.*

An autem dicti pueri teneantur elicere actum Fidei in eodem inſtanti metaphyſico, ac vſum rationis habent, an verò ſufficiat in eodem inſtanti morali: Reſpondeo in hoc ſufficere, vt conſtabit ex dicendis *quæſt. 34.*

QVÆSTIO XXXIII.

An etiam Adulti, qui denuò conuertuntur ad Fidem, teneantur explicitè credere Myſteria dicta cum primùm ſit illis ſufficienter propoſita Fides?

Reſpondeo vt certum: Teneri. *Primò.* Quia ſic colligitur ex illo D. Pauli *ad Heb.11. Accedentem ad Deum oportet credere.* Secundò, ob rationem; quia ad id adſtringi pueros tunc, nuper diximus. Sic Granados *loc.cit.num.2.* & antea Suarez *ſect.5.cit. num.6.* Azor. Valentia, & Sanchez apud ipſum.

QVÆSTIO XXXIV.

An in eodem inſtanti metaphyſico, in quo Fides propoſita eſt ſufficienter Infidelibus, teneantur hi ad eliciendos Actus Fidei.

Affirmant Ægidius *diſp.14.dub.10.numero* 205. (non 25. vt leges apud Palaum) & Palaus *tom.1.tract.4.diſp.1.punct.12.num.4.* dicentes, teneri dictos Indeles ad eliciendos actus Fidei, in eodem inſtanti metaphyſico, in quo illis Fides ſufficienter proponitur. Fundamentum eorum eſt, quia in dicto primo inſtanti, in quo obiecta credendorum Infidelibus ſunt ſufficienter propoſita, non poteſt intellectus moraliter loquendo, ſuſpendere omnem actum, circa obiecta propoſita, vt Fide diuina credantur, ac proinde, qui in eis poſitiuè non credit, diſcredet, vel voluntariè dubitabit; ac proinde peccatum infidelitatis committet. Nec cogitari poteſt ratio vlla aſſenſum ſuſpendendi pro aliquo tenpore; cum nulla de veritate credibilium ſit dubitatio, & Deus auxilium ſupernaturale ad eliciendum actum concedat.

Sed probabilius Reſpondeo: Non teneri ad eliciendos actus Fidei, in eodem inſtanti metaphyſico, in quo myſteria Fidei ſunt ſufficienter propoſita; ſed in eodem inſtanti morali, hoc eſt, poſt quandam moralem durationem breuem. Quia ex communi Theologorum ſententia, omnia præcepta poſitiua obligare incipiunt cum aliqua temporis latitudine, & non in primo indiuiſibili inſtanti, mathematicè ſumpto: at hoc præceptum credendi res Fidei, eſt poſitiuum; ergo Sic Ouiedo ita Scribens: *Sto pro communi ſententia aſſerente hanc obligationem, ſicut quamlibet aliam præcepti poſitiui, eſſe cum aliqua temporis latitudine: Nam voluntas pro aliqua exigui temporis morula, ſufficiens motiuum poteſt inuenire ad differendum imperium, circa talem actum, ſcilicet vt homo ſe expediat ab aliis negotiis, vt cum maiori attentione, & conatu actum poſtea eliciat; vel vt aliquantulum magis penetret, & inſpiciat credibilitatis motiua; vel vt exercitio aliorum honeſtorum actuum ſe diſponat ad actum Fidei; aliiſque pluribus de cauſis.* Hæc Ouiedo *controu.7.punct.5.num.67.* ex cuius verbis ſolutum manet fundamentum Ægidij, & Palai. Sic etiam nobiſcum tenent Suarez *diſp.13.de Fide, ſect.5.n.6.* Sanchez *lib.2. Decalog p.1.num.3.* Granados *tract.10.diſp.4.numero.2.* Fagundez *lib.1. Decalog.cap.1. numero 6.* his verbis: *Aduertendum tamen, cum diximus, propoſita primò ſufficienter Fide, ſtatim teneri quemlibet ad eliciendum actum Fidei, illud* ſtatim, *non metaphyſicè, ſed moraliter accipiendum eſſe, ita vt prudentis arbitrio, notabilis mora non interponatur.* Sic ille. Lorca etiam 2. 2. *diſputatione. 23. memb.2. numero 20. verſ. Aſſero 2.* Petrus Hurtad. *in 2.2. diſput.93.§.3.pag.mihi 792.* & Gaſp.Hurtad. *diſput.8. diff.11.*

QVÆSTIO XXXV.

An præter ſupra dicta tempora, obliget hoc Fidei præceptum, ad eliciendos illius actus, omnibus feſtis diebus?

Affirmatiuam ſententiam videtur amplecti Scotus (non Sotus, vt leges apud Fagunde) *in 3. diſt.27.q.vnica, §. Quantum ad ſecundum,* quatenus innuit, Eccleſiam aſſignando tempus ad colendum Deum, deſignaſſe etiam tempus ad amandum illum: atqui Fides magis neceſſaria eſt ad colendum Deum, quàm amor: ergo à fortiori idem tempus aſſignauit ad credendum.

Sed vt certum Reſpondeo: Nullo modo obligare Fidei præceptum pro omnibus feſtis diebus. *Primò,* quia nec pro illis diebus obligat præceptum amoris erga Deum, vt docet Suarez hîc, & *tom.1. de Relig.lib.1.de feſtis, capit.16.* & nos cum communi *3. parte, tract.2.diſp.2.quæſtion.72.* ergo, nec obligabit, pro illis diebus, præceptum Fidei. *Secundò.* Quia fides actualis non eſt neceſſaria ad obſeruanda præcepta de diebus feſtis; cum bene poſſit quis ſine actu fidei vacare ab operibus ſeruilibus, & audire Miſſam, modo ſufficienti ad illud præceptum implendum. Sic communis ſententia. Suarez *diſp. 13. de Fide, ſect.5. numer.2.* Fagundez *lib.1. Decalogi, capit.1. numero 13.* Gaſpar Hurtad. *diſp. 8. de Fide, diff.11. verſ. circa poſterius.* Arriaga *diſputat.13. de Fide, ſect.4.num. 22.* Ouiedo *controu.7. punct.5.num.70.* legantur dicta à nobis *1.p. tract.5. diſput.1.q.33.*

QVÆSTIO XXXVI.

An per ſe obliget præceptum Fidei, ad exercendum actum illius, ſi non in omnibus feſtis, & de omnibus myſteriis, ſaltem ſingulis feſtis, circa illud myſterium, quod illo die celebratur.

Affirmauit Nider *in ſuo præceptorio*, vt refert Aragon *2.2.q.2.art.6.*

Sed vt certum etiam, Reſpondeo: Nec his diebus obligare. Quia in rigore, non eſt neceſſarium ad obſeruantiam alicuius myſterij Fidei, internum actum illius circa tale myſterium exercere, quamuis ſit vtile, & conſulendum. Sic Suarez, Fagundez, Hurtad. Arriaga. & Ouiedo *locis citatis.*

QVÆSTIO XXXVII.

An obliget, per ſe, præceptum Fidei, ad actu credendum ſemel in ſingulis annis?

Affirmat Petr. Ledeſma *2.tom.ſum.cap.8.concl.4.* per hæc verba: *El que por eſpacio de vn año eſtubieſſe ſin tener obra de creer en Dios con Fée ſobrenatural, entiendo, y tengo por cierto, que pecaria mortalmente, contra eſte precepto affirmatiuo. Aſſi ſuelen philoſophar los Theologos de los preceptos affirmatiuos. La razon es porque el precepto affirmatiuo diuino de confeſſar y comulgar, que los dexo Chriſto indeterminados, los determinò la Igleſia, que fueſſe vna vez en el año: Luego lo miſmo ſera del precepto affirmatiuo de creer con Fée ſobrenatural.* Hæc Petr. Ledeſma, cui aſſentitur Petr. Hurtad. *in 2.2.diſp.93.§.5.* quem citat, & tranſit Diana *p.5.tr.13.Reſ.19.*

Sed probabilius certè Reſpondeo: Non obligare. Quia non eſt vnde talis obligatio colligatur. Quia (ait Sanchez) non ex voluntate Eccleſiæ, quæ Sacramentis Pœnitentiæ, & *Euchariſtiæ recipiendis, tempus anni præfixit, colligitur præcepta alia iuris diuini affirmatiua obligare ſemel in anno: Quippe hæc obligatio non eſt ex Eccleſiaſtico præcepto: nullibi enim reperitur. Nec etiam ex diuino. Quia nullus dicit, ſecluſo Eccleſiaſtico præcepto, obligare ius diuinum ad confitendum, & communicandum ſemel in anno.* Sic ille *lib.2. Decalogi, capite 1.num.2.§. Quartum tempus eſt.* Sed ego, admiſſa doctrina Ledeſmæ dicentis, obligare ius diuinum ad confitendum ſemel in anno, vt admiſimus *1.p.tract.5.diſp.3.quæſt.13.* Nego tamen conſequentiam, quia diſcrimen ex ſe patet, & deducitur ex à nobis traditis *1.p.tract.5.diſp.1.q.48.* de quo etiam Arriaga *diſp.13.ſect.4. numero 24. in fine*, Trullench *lib.1.cap.1. dub.6.in fine*, Fagundez *lib.1.cap.1.n.12.*

QVÆSTIO XXXVIII.

An ſaltem obliget per ſe hoc præceptum, ad credendum ſemel in vita, non pro tempore determinato, ſed pro tempore ad arbitrium ipſius credentis.

Affirmarunt nonnulli, quos tacito nomine, refert Suarez *num.4.* eo quòd exiſtimarint, non poſſe aliam certam regulam deſignari.

Sed, vt certiſſimum, Reſpondeo obligare per ſe, non pro tempore aſſignando arbitrio ipſius credentis; ſed pro tempore determinato. *Primò*, quia vt ſupra eſt habitum) hoc præceptum per ſe obligat, cum primum quis vſum rationis aſſequitur, aut cum primum obiecta credenda ſufficienter alicui proponuntur: ergo iam datur tempus determinatum, pro quo hoc præceptum obligat.

Secundò, Quia ex oppoſita ſententia ſequeretur, quod poſſet aliquis abſque peccato, non exercere toto vitæ tempore actum Fidei, ſed illum relinquere ad mortis articulum: conſequens autem eſt valdè abſurdum: cùm ſit contra rectam inſtitutionem Chriſtianæ vitæ, cuius fundamentum eſt Fides: ergo. Sic Suares, Fagundez, & Hurtado *loc. citatis*, & omnes.

QVÆSTIO XXXIX.

An hoc diuinum Fidei præceptum obliget per ſe, vt quis eliciat actum Fidei in articulo mortis.

Affirmat Valentia *diſp.1.quæſt.2.part.3.quæſt.7.* quem affert, & ſequitur Petr. Hurtad. *diſp.93. §.cit.* verbis iſtis: *Præter hæc tempora, nullam occaſionem obligandi per ſe ad fidem recognoſcit P. Thomas. Ego exiſtimo alia duo tempora per ſe obligare.* Alterum eſt, *cùm mors imminet: cùm enim actibus Fidei iaciamus fundamentum ad ædificium cœleſtis Hieruſalem, cum iam ſimus ad eius conſpectum adducti, lex Fidei per ſe obligat. Quia nulla poteſt eſſe grauior occaſio, quàm momentum illud, à quo pendet æternitas: ob quod ex Eccleſiæ conſuetudine moribundi, cùm Viatico donantur, excitantur à Sacerdote ad actus fidei: & cùm aliquis vltimo, & publico afficitur ſuplicio, animatur ad Symbolum recitandum à circumfuſo etiam populo.* Aliud tempus eſt *intra ſingulos annos. Qui enim toto anno fidem non exercet, in graui periculo eſt eam amittendi: Quia diſſuetudine ſeneſcere videntur habitus.* Ita ille. Quem citat, neſcio an ſequatur, Diana *p.5. tract.13. Reſol.19.* Hanc eandem ſententiam, vt veriſimilem, tuetur Suarez *diſp.13. de Fide, ſect.5. num.6. in fine*, ſiquidem ita ait: *Veriſimile etiam eſt, in articulo mortis iterum recurrere hanc obligationem* (nempe, eliciendi actum Fidei) *propter periculum: & in hoc etiam nobiſcum ſentiunt Valentia, Sanchez & Azor ſuprà citati.* Ita Suarez.

Sed miror grauiſſimum hunc Doctorem, citantem pro hac parte, ad minus Thomam Sanchez, cum expreſsè oppoſitum ſentiat *loco ab ipſomet citato*, nempe *lib.2. Decalog. cap.1. num.3.* per hæc verba: *Tertium tempus eſt in mortis articulo. Tunc enim tenetur quis hoc præcepto elicere actum Fidei, quo ſe aduerſus dæmonis tentationes muniat, & coniungat cum Deo per huius virtutis actum, quæ prima eſt, & quaſi reliquarum omnium fundamentum.* Sic Valentia *2.2.diſp.1.q.2.punct.5. quæſt.2.* Cæterùm hoc non placet, vtpotè, quod nulla ratione, aut textu probatur. Et ideò ex hac ſola articuli mortis ratione, non teneretur ad Fidei actum, niſi concurrerent aliæ circunſtantiæ, quæ tunc obligarent, vt graues Fidei tentationes. Huc vſque Sanchez. Malè igitur citatur à Suario. Nec Azor huic authori fauet, nam *lib.8.cap.27.q.8.* vbi citatur à Suario, non agit expreſsè de noſtro caſu: igitur.

Probabilius reſpondeo, Hoc diuinum Fidei præceptum, nullo modo obligare per ſe, aut ex vi ipſiuſmet præcepti, ad eliciendos actus Fidei in articulo mortis. Quia nec ratio, nec textus aliquis cogit ad oppoſitum aſſerendum. Sic communiter Doctores.

Quibus

Quibus abſolutè loquendo, videtur, vt quid probabilius, aſſentire Suarez *loco citato, num. 6.* quatenus hæc verba profert: *Poſt illud verò tempus* (nempe, initij Chriſtianæ vitæ) *ſi homo ſeruauit præceptum, & fidem exercuit, rarò, vel fortaſſe nunquam occurrit dicta obligatio exercendi actus Fidei; niſi quando tentatio aliqua contra ipſam Fidem, vel interna, vel externa occurrit, cui per actum Fidei reſiſtere neceſſe ſit; quia tunc illa neceſſitas non eſt extrinſeca, ſed eſt ipſiuſmet Fidei.* Sic ille. Arriaga etiam *diſp. 13. ſect. 4. n. 26.* Gaſpar Hurtad. *diſp. 8. diff. 11.* Granados *contron. 1. tract. 10. diſp. 4. in fine*, Ouiedo *contron. 7. punct. 5. num. 68.* ibi: *Admitto, in articulo mortis hominem teneri elicere actum Fidei, vt eliciat contritionis actum, & tutiſſimum medium apponat ad ſuam ſalutem: verumtamen hanc obligationem oriri exiſtimo ex præcepto ſuam ſalutem conſequendi, & propter actum charitatis, & iuſtificationem ab actu Fidei dependentem, & non præcisè propter actum Fidei, de quo agimus; ſed ex præcepto conſequendi ſuam iuſtificationem, quod prædicti authores non diſtinguunt, & frequenter quamplures inuoluunt obligationem eliciendi actus Fidei ortam ex Fidei præcepto, cum obligatione eliciendi eundem actum orta ex alius præceptis diſtinctis.* Sic Ouiedo. Et in ſubſtantia Fagundez *lib. 1. Decalog. cap. 1. in fine*, Palao *tract. 4. de Fide, punct. 12. num. 6.*

QVÆSTIO XL.

An quando quis graues Fidei tentationes patitur, obligatus ſit, ex vi præcepti Fidei, ad eliciendos actus illius, ne tentationi ſuccumbat?

AFfirmant, vt vidimus, Sanchez, & Suarez, *vbi ſuprà*, Azor. *lib. 8. Inſtit. cap. 7. quæſt. 6.* Valentia *loc. cit. punct. 5.* Granados *diſp. 4. cit. numer. 5.* Petr. Ledeſma *tom. 2. ſum. tract. 1. cap. 7. concl. 8.* Fagundez *lib. 1. Decalog. cap. 1. num. 3. & 9.* (licèt author ſatis confusè loquatur.) Villalob. *tom. 2. tract. 1. diff. 3. n. 2.* Diana *p. 5. tract. 13. Reſol. 19.* Machado *tract. 2. cit. docum. 4. n. 11. pag. 251.* Trullench. *lib. 1. cap. 1. dub. 6. num. 5.* Quorum ſententiam cenſet probabilem Arriaga *diſp. 13. ſect. 4. numer. 26.* & eam etiam ſequi videtur Palao *loco citato, punct. 12. n. 6.* ibi: *Solùm de tempore, quo de Fide grauiter tentaris, videris obligatus Fidei actum exercere, ne tentationi ſuccumbas*, iuxta illud 1. *Petri 5. Cui reſiſtite fortes in Fide.* Ita ille.

Ratio eorum eſt. Præceptum, quod obligat ad aliquid fugiendum, obligat etiam ad ea, quæ ſunt neceſſaria ad talem fugam: atqui præceptum Fidei obligat ad vincendas tentationes Fidei: ergo etiam ad eliciendum actum Fidei, quoties aliter tentatio Fidei vinci nequit.

Sed probabilius Reſpondeo, Nec in hoc caſu eſſe obligatum quem per ſe, & ex vi præcepti Fidei ad eliciendos actus illius, ne tentationi ſuccumbat. Ratio eſt, quia nec in tali caſu, eſt medium neceſſarium ſimpliciter ad vincendas tentationes contra Fidem, elicere actum Fidei: ergo per ſe non obligat tunc præceptum Fidei. Conſequentia etiam contrariis placet. Antecedens ex eorum doctrina probatur ſic. Quia tentatio contra Fidem, poteſt vinci aliis mediis, quàm exercitio actuum Fidei: ergo hoc non eſt medium ſimpliciter neceſſarium ad vincendas tentationes Fidei. Antecedens clarè admittit Palaus *loc. cit. num. 6.* vt dicunt hæc eius verba: *Solùm de tempore, quo de Fide grauiter tentaris, videris obligatus Fidei actum exercere, ne tentationi ſuccumbas, &c. verùm non ſemper hic modus, reſiſtendi internis tentationibus neceſſarius eſt; quia ſæpè tentationem depellere potes, & fortè faciliùs, ſi cognitionem aliò diuertas. Coninch diſp. 14. de Fide, dub. 10. num. 214. Imò, vt tentationes ceſſent, & imaginatio quieſcat, poteſt aliquando eſſe conuenientius, nullum actum poſitiuum Fidei in illa tentatione exercere, ne ſcilicet imaginatio magis turbetur, & vehementiori tentatione vrgearis, &c.* Huc vſque Palao. Et benè, ſed in mei fauorem.

Addo etiam, quòd etiam dato, quod eſſet medium ſimpliciter neceſſarium ad vincendas tentationes contra fidem, exercere actus Fidei; tunc non obligaretur adhuc quis ad id faciendum ex vi præcepti affirmatiui Fidei, ſed negatiui, non diſcredendi, quia tunc vt huic ſatisfaciamus, tenemur ad affirmatiuè credendum, vt optimè notat Gaſpar Hurtadus *diſp. 8. de Fide, diff. 11.* Qui hanc noſtram tenet ſententiam. Necnon alter Hurtadus, Ouiedoque, & fauet ſatis Arriaga *loco citato, n. 26.* imò & tenet, vt videre potes. Imò id ipſum contra ſeipſum docet Fagundez *numer. 8. & 9. citatis.* Legatur attentè.

QVÆSTIO XLI.

An ſaltem obligetur quis per ſe, & ex vi præcepti affirmatiui Fidei, ad exercendum actum Fidei, caſu quo vrgeat Tyrannus ad negationem Fidei?

AFfirmat Suarez *loco cit. num. 6.* cuius verba relata ſuprà *quæſt. 39.* planè id dicunt. Cuius ſententiam eſſe probabilem ait Arriaga *loco cit.*

Affirmant etiam alij docentes, obligari quidem eo tempore per accidens, ex præcepto Fidei, ad eliciendum actum Fidei coram Tyranno; quia tunc hoc præceptum (inquiunt,) obligat, non per ſe, ſed per accidens, ratione præcepti adiuncti, ad eliciendum actum Fidei. Vnde inferunt vnicum admitti peccatum non eliciendo tunc talem Fidei actum; nimirum, contra illud præceptum adiunctum, quod impletum non eſt. Sic Sanchez *lib. 2. Decal. capit. 1. n. 3. §. Quintum tempus eſt.* Valentia *punct. 3. cit. q. 2.* Fagundez *loc. cit. num. 10.* qui non ita benè citat Suarez. Azor. Ægidius, quos citat & ſequitur Palaus *num. 6. cit.* Qui tamen nullam adhibet diſtinctionem, qua colligamus, an loquatur de obligatione orta ex Fidei præcepto, de quo loquimur; an orta ex alio præcepto diſtincto. Vnde claritate ſolita

Probabilius Reſpondeo dicendum *Primò*: Caſu, quo Tyrannus vrgeat quem ad negandam fidem, non obligatur iſte per ſe, ac ex vi præcepti Fidei poſitiui, aut affirmatiui (ſed aliunde) ad eliciendum actum Fidei. Quia probabilius eſt, quod præceptum poſitiuum, & affirmatiuum Fidei, per ſe, & ex ſua vi, ac natura, ſolùm obligat ad eliciendum eius actum, eo tempore quo Fides alicui primùm ſufficienter proponitur, iuxta dicta ſuprà *quæſt. 32. & ſequenti.* In hac concluſione conueniunt authores ſecundæ ſententiæ, & communiter alij.

Reſpondeo *Secundò*. Quamuis in propoſito caſu teneatur fidelis, ac obligetur ad eliciendum actum Fidei, coram Tyranno vrgente ad negationem Fidei, hæc tamen obligatio non oritur ex præcepto poſitiuo Fidei, quia tunc non obligat; ſed oritur per ſe ex præcepto negatiuo Fidei, hoc eſt, ex præcepto non negandi fidem (quod quidem obligat ſemper, & pro ſemper) ob cuius impletionem obligatur

tunc Fidelis ad confitendam fidem, & credendum eam eſſe veram. Itaque benè admittimus, quod in propoſito caſu teneatur fidelis elicere actum Fidei, interum etiam, vt probat Palao; negamus tamen, quod talis obligatio oriatur ex Fidei poſitiuo præcepto, de quo agimus; ſed ex præcepto Fidei negatiuo, ob cuius adimpletionem obligatur ad credendum poſitiuè. Legantur pro hac concluſione. Gaſp. Hurtad. *diſp.* 8. *difficul.* 11. *verſ. Poſt initium.* Ouiedo *controu.* 7. *punct.* 5. *num.* 68. Arriaga *diſp.* 13. *ſect.* 4. *num.* 16.

QVÆSTIO XLII.

An teneatur quis ex præcepto Fidei poſitiuo, elicere actum Fidei, quando exerceri debent actus voluntatis ſupernaturales, ad quos prærequiruntur actus Fidei?

AFfirmatiuam ſententiam tueri videtur Lorca *in* 2. 2 *diſp.* 23. *memb.* 2. *num.* 29. & indiſtinctè pro illa citatur Suarez à Roderico de Arriaga *diſp.* 13 *ſect.* 4. *num.* 16. *pag.* 196. ſed non ita clarè, vt debuerat. Clarius ergo

Reſpondeo dicendum *Primò*, Neminem teneri ex per ſe, & ex vi directa præcepti poſitiui Fidei, ad eliciendos actus illius, quando exerceri debent actus ſupernaturales voluntatis, ad quos prærequiruntur actus Fidei. Patet: Quia in hoc caſu, habitus Fidei non elicit ſuos actus, propter ſe, aut propter ſuam honeſtatem, ſed propter acquiſitionem aliarum virtutum: ergo præceptum Fidei ex ſe, & directè, neminem cogere poteſt ad eliciendos dictos actus. Sic tenent communiter DD.

Reſpondeo *Secundò*. Omnis Fidelis coarctatur, & obligatur ad eliciendos actus Fidei, quando hi prærequiruntur ad exercitium præceptum aliarum virtutum: ſed hæc obligatio nullo modo oritur ex præcepto poſitiuo Fidei, ſed ex illo alio, vnde oritur neceſſitas exercendi actus Fidei, & obligamur ad credendum. Sic expreſsè Suarez *diſp.* 13. *de Fide, ſect.* 5. *num.* 5. Sanchez *lib.* 2. *Decal. cap.* 3. *numer.* 3. *verſ. vltimum tempus.* Palao *tract.* 4. *diſp.* 12. *num.* 2. Ouiedo *controu.* 7. *punct.* 5. *numer.* 68. & 71. Gaſp. Hurtad. *diff.* 11. *citata.* Trullench *lib.* 1. Decal. *dub.* 6. *n.* 7. Bonac. *diſp.* 3. *q.* 2. *punct.* 2. *n.* 8. Arriaga *loc. cit.* Fagundez *lib.* 1. *cap.* 1. *num.* 11. Vbi ſequutus Suarium, Valentiam, & Sanchez, ſic ait: In aliis verò caſibus, in quibus actus Fidei neceſſarius eſt ad aliquem alium actum internum, vel externum cuiuſcumque alterius virtutis ſit, v. g. ad orandum Deum cum magna fiducia, quod requirit Fidem, iuxta illud ad *Rom.* 10. *Quomodo inuocabunt in quem non crediderunt?* Vel ad conterendum de peccatis, quoties quis in mortali exiſtens tenetur ad amicitiam Dei redire, & amiſſam gratiam recuperare, erit quidem obligatio eliciendi actum Fidei, ſi actus, vel opus talis virtutis ſit ſub præcepto: attamen talis obligatio non propriè à præcepto Fidei, ſed à præcepto talis virtutis orietur; & contra illum tantùm peccabit, qui in eo euentu non eliciet actum Fidei: non erit tamen diuerſum peccatum, & in confeſſione explicandum, in caſu, quo quis actum præceptum alterius virtutis non eliceret. Ita ex præcitatis authoribus Fagundez, & benè quoad ſubſtantiam noſtræ ſententiæ. Legantur dicta à noſtris 1. *p. tract.* 5. *diſp.* 8. *§.* 7. *quæſt.* 19. & *diſp.* 1. *quæſt.* 48. vbi latè contra Gaſp. Hurtadum *diſp.* 6. *de Pœnit. diff.* 6. & 8. & contra Luyſium *de Fide diſp.* 32. *dub.* 2. docuimus: Non teneri peccatorem elicere expreſsè actus Fidei, aut Spei, ad obtinendam in Sacramento pœnitentiæ primam gratiam; ſed ſufficere illos elicere implicitè, aut illos aliquando explicitè eliciuiſſe, ex Bonacina, Maldero, Azorio, Sancio, Filliucio, Valentia, & Ægidio Trullench. *ibi* citatis.

QVÆSTIO XLIII.

An detur præceptum ſciendi res Fidei?

REſpondeo vt certum: Dari. Quia certum eſt, quod id, quod Fideles tenentur explicitè credere, iuxta ſuprà dicta, teneantur quoque inquirere, & addiſcere; vt, vel ſic id ſciant, & conſequenter credant, vel eliciant actus Fidei, quando ſunt neceſſarij ad operandum benè. Sic communiter DD. Valentia 2. 2. *diſp.* 1. *quæſt.* 2. *punct.* 3. Azor. *lib.* 8. *inſtit. c.* 7. *quæſt.* 1. Sanchez *lib.* 2. *in Decalog. cap.* 3. *n.* 1. Gaſp. Hurtadus *diſp.* 8. *de Fide, difficul.* 11. *verſ. Addimus*, Trullench. *lib.* 1. *Decal. cap.* 1. *dub.* 3. *n.* 1. & 5. Fagundez *lib.* 1. *Decalog. cap.* 2. *n.* 57. Suarez *diſp.* 13. *de Fide, ſect.* 5. *numer.* 6. & 7. Palao *tom.* 1. *tract.* 4. *diſp.* 1. *punct.* 10. *à num.* 6. & *punct.* 11. *à n.* 1. Machado *tom.* 1. *lib.* 2. *part.* 2. *tract.* 2. *docum.* 4. *num.* 4.

QVÆSTIO LVIV.

Qua ætate præceptum hoc ſciendi, & addiſcendi res Fidei obliget?

REſpondent Lopez, & Manuël citati ſupà *q.* 32. obligare à pubertatis tempore. Quia tunc incipit quis perfecto vſu rationis vti.

Sed vt ferè certum Reſpondeo, obligare omnes Fideles, cum primum vſum rationis aſſequuntur, quod communiter accidit, circa ſeptimum ætatis annum. Quia ferè certum eſt, obligare ex tunc præceptum credendi explicitè myſteria Fidei, vt habitum eſt *quæſt.* 32. ergo & præceptum ea addiſcendi, vel ſciendi, quia abſque ſcientia myſteriorum Fidei, non poſſunt hæc credi, vt patet. Sic docent Bonauent. Angelus, Nauar. Azor, Sanchez, Suarez, & alij citati *quæſt.* 32.

QVÆSTIO XLV.

An Fideles ita obligentur ſcire, aut addiſcere Myſteria Fidei, vt illa memoriâ retineant?

NEgandum videtur. Quia Fideles ex vi præcepti poſitiui Fidei, ſolùm tenentur credere myſteria Fidei, dum ad vſum rationis perueniunt, vel quando ipſis ſufficienter proponuntur, vt ſuprà, eſt habitum: ergo ſi amplius ad ea credenda per ſe, & ex vi dicti præcepti non tenentur, minimè erit illis neceſſaria ex præcepto memoria dictorum myſteriorum.

Sed vt certum, Reſpondeo ita obligari, ad ſcienda, & addiſcenda myſteria Fidei, vt illa memoriâ retineant, quantum in ipſis eſt. Sic præcipiunt plura Concilia. Rhemenſe *cap.* 1. Bracarenſe 2. & Cabilonenſ. *cap.* 46. relata *de conſecrat. diſt.* 4. *cap.* 10. & *ſequent.* & Moguntin. *cap.* 46. & Forlinienſ. ibi; *Symbolum verò, & orationem Dominicam omnis Chriſtianus memoriter ſciat, omnis ætas* (intellige, diſcretionis)

tionis) *omnis ſexus, omnis conditio, maſculi, fœminæ, iuuenes, ſenes, liberi, pueri, coniugatæ, innuptæque puellæ; quia ſine hac benedictione nullus poterit in cœlorum regno percipere portionem.* Sic Concilium. Et optimè. Quia meritò poſtulatur ab homine Chriſtiano, vt ſit paratus ad exercendam, vel profitendam Fidem ſuam, quantum oportuerit. Sic communis ſententia Suarez *diſp.*13.*ſect.* 5. *num.* 7. Fagundez *lib.*1.*cap.*2.*num.*59. & alij ſuprà allegati.

Ad fundamentum in contrarium, conceſſo antecedenti, neganda eſt conſequentia. Quia independenter ab adimpletione præcepti Fidei, neceſſaria eſt homini Fideli myſteriorum Fidei memoria, vel ad profitendam fidem, quam profitetur, aut quod in idem incidit, vt poſſit homo reddere rationem ſuæ Fidei. Quia planè indignum eſt, & contra rationem naturalem, vt homo de Fide, quam vt neceſſariam ad ſalutem amplectitur, non poſſit reddere rationem, nec dicere ſaltem præcipua capita illius, ſed quod ſolùm interrogatus reſpondeat, *ſciui olim, iam non ſcio.* Sic Arriaga *diſp.* 13. *ſect.*4. *num.* 26.

QVÆSTIO XLVI.

An Fideles teneantur ex præcepto habere memoriter Symbolum, aut Articulos Fidei; non ſolùm quoad res ipſas, ſed etiam quoad verba?

NEgat apud Suarium vterque Medina, alter *lib.*4.*de recta in Deum Fide, cap.*6. Alter verò, *Cod.de Oratione,cap.*19. docentes, nullum dari præceptum de addiſcendis Articulis, aut aliis rebus Fidei verbaliter, ſeu quoad verba, ſed ſufficere memoriâ eas retinere, quoad ſubſtantiuam. Quia hæc ſolùm memoria, non illa, eſt per ſe neceſſaria, & inuenitur ſufficienter præcepta. Huic ſententiæ adhærere videtur Hurtad. *diſp.*8.*diff.*11. vbi ait, non eſſe neceſſarium hoc ita ſciri, vt poſſit referri; ſed ſufficere ita habitualiter ſcire, vt quis de eo interrogatus, poſſit ſufficienter reſpondere. Ita etiam Trullench. *lib.* 1. *cap.* 1. *dub.*3. *num.* 10. Machad. *lib.* 2. *part.* 2. *tract.* 2. *docum.* 4. *num.*4.

Sed probabilius Reſpondeo, teneri ex præcepto, habere in memoria Symbolum, aut Articulos Fidei, non tantùm quoad ſubſtantiam ipſorum, ſed etiam quoad verba ipſa. Quia id ſuadent Concilij verba ſuprà citata: Et meritò quidem, quia maximè conueniebat, quod de Articulis Fidei præciperetur memoria verborum, vtpotè quia non vtilis modò, ſed penè neceſſaria eſſet ad conſeruandam memoriam rerum: prætérquam, quia ſi verba memoriæ non mandarentur, facilè errarent Fideles vtendo verbis impropriis, & quæ ſenſum ſæpè contrarium efficerent. Sic Fagundez *lib.*1.*Decal. cap.*2.*num.*60. ex Suario *de Fide diſp.* 13. *ſect.*5.*n.*8. Azorio *lib.* 8. *Inſtitut. cap.*7. *quæſt.* 4. & 5. Sanchez *lib.* 2. *cap.*3. *num.* 19. citante Nauarrum *in Man. cap.* 11. *n.*22. *verſ.ſeptimò,& cap.Quando,de Conſecr.diſt.*1. *cap.*3. *num.*20.& *cap.* 20. *num.* 20. Peñam, Paludan.& Lopezium. An autem hoc præceptum obliget ad mortale, dicemus *quæſt.*48.

QVÆSTIO XLVII.

An præceptum addiſcendi Symbolum, aut Fidei articulos, & retinendi illos memoriâ, quoad res ipſas, & ſecundum earum ſubſtantiam, obliget ſub mortali?

REſpondeo vt certum: Quod ſic. Quia memoria rerum eſt maximè neceſſaria ad vſum Fidei, & vitam conſequendam æternam. Adde quod ſaltem de hac rerum Fidei memoria loquuntur Concilia, dum ita Fidelibus ſeuerè præcipiunt, vt memoriter ſciant Symbolum, & orationem Dominicam. Sic omnes. Legantur Suarez *loc.cit. num.*7.*in fine.* Fagundez *num.*61. Sanchez *lib.*2. *cap.*3. *n.*16. & alij plures apud ipſum.

QVÆSTIO XLVIII.

An etiam obliget ſub mortali, præceptum retinendi memoria verba ipſa Symboli, aut Articulorum Fidei, &c.

AFfirmant apud Dianam Angelus *verb. ſcientia, num.*1. Silueſt. *ibid. num. vnico, verſ. ſecundum eſt,* & Tabiena *ad finem,* Farinac. *de hæreſi quæſt.*179. §.5.*num.*8. Naldus *in ſum. verb. Chriſtianus, num.*1. Syluius *in* 2.2.*quæſt.*2. *art.*8.*concl.*8. Palacios *in* 4. *diſt.* 15. *diſp.*9. Nider. *in ſum. præcepto* 1. *cap.* 3.& Ioannes de Cruz *in director. par.*1.*art.*1.*dub.*1.*concl.* 2. quos omnes pro hac parte refert Diana *par.*2.*tract.* 16. & 2. *Miſcel. Reſol.*12. (non 14. vt legi apud Trullench.) & *part.*3.*tract.*5. *Reſol.* 48. Sed ex his ad minus, id non affirmant Angel. Siueſt.& Tabiena, quia (vt bene notat ex Azorio Sanchez) licet in principio dicant, peccare mortaliter non addiſcentem Orationem Dominicam, Symbolum, & præcepta Decalogi; ſtatim ſe explicant, vt hæc obligatio ſub mortali, non ſit addiſcendi memoriter, niſi quoad eorum ſubſtantiam. Accipe verba Angeli: *Vnde ex dictis in d.* §.6. *patet, quod parentes, qui non docent filios, & filias, ſe ſignare, dicendo:* In nomine Patris, & Filij, & Spiritus Sancti. Amen; *&* Credo *paruum; & decem præcepta legis; &* Pater noſter, *videntur peccare mortaliter; quando omittunt ex negligentia eos docere, vel doceri facere, ſi poſſunt. Similiter non excuſantur à mortali, qui neſcientes talia, non addiſcunt, ſi poſſunt, cùm ſint neceſſaria ad ſalutem. Aduerte tamen, quod quis poſſet ſcire præcepta, putà ſi interrogatur, adorare Deos alienos, eſt contra præceptum? reſponderet, ſic: & idem de aliis. Vnde tali ſufficit, licèt neſciat ordinatè dicere. Et idem poſſet dici de aliquo, qui neſcit* Credo *paruum: tamen ſi interrogaretur, Deus eſt vnus? reſponderet, quod ſic; & quod creauit omnia: Ieſus Chriſtus eſt eius Filius; & ſic de cæteris? reſponderet, quod ſic: quod ſufficeret ſibi, licèt neſciret præfatum* Credo. *Et idem dicerem de* Pater noſter, *quod quando quis ſcit, quod eſt orandum, & petenda ſalus & gratia, & remiſſio peccatorum, & huiuſmodi, licèt neſciret dicere,* Pater noſter, *quod excuſaretur: licèt conſulendum ſit omnibus, vt potiùs, tam* Pater Noſter, *quàm* Credo, *addiſcant.* Huc vſque Angelus. Quod idem docent Silueſt. & Tabiena.

Alij autem (vt innuit P.Suarez) è contrà dicunt nec obligari ſub veniali ad addiſcendum memoriter, eo ordine, quo proponuntur, Symbolum, ſeu Articulos,

culos, & cætera. Quia non colligitur vnde hæc culpa oriatur venialis. Legantur pro hac opinione Hurtad. & Machado *quæſt.* 46. *citati.*

Sed probabilius Reſpondeo, Non obligari ſub mortali: ſed ſub venali tantùm, ad ſciendum, vel ad diſcendum memoriter Symbolum, aut Articulos, &c. eo ordine, & verbis, quibus addiſcenda proponuntur. Ratio eſt, quia licèt Concilia, & Canones rigidè videantur loqui, & ſub mortali obligare; at conſuetudo iàm illos expoſuit, obligationem hanc non eſſe tanti momenti, vt illius tranſgreſſio non excedat culpam venialem. Addo quod ſufficienter explicari poſſunt, ſi dicatur, loqui de memoria rerum: præcipuè cum materia leuis videatur memoria verborum, ſi præcisè in ipſis verbis, vel in eorum ordine ſiſtatur. Sic Nauarr. *in Man. cap.* 11. *num.* 22. *verſ. ſeptimò*, Azor. *tom.* 1. *lib.* 8. *cap.* 7. *quæſt.* 50. Ludou. Lopez 1. *part. inſtruct. cap.* 41. *verſ. veniale eſt*, Sanchez *lib.* 2. *Decalog. cap.* 3. *n.* 19. Suarez *diſp.* 13. *de Fide, ſect.* 5. *num.* 8. Bonac. *tract. de legib. diſp.* 3. *q.* 6. *punct.* 2. *num.* 14. Filliuc. *tom.* 2. *tract.* 22. *c.* 2. *quæſt.* 3. *num.* 137. Layman. *lib.* 2. *tract.* 1. *cap.* 9. *n.* 4. Tannerus *in* 2. 2. *diſp.* 1. *quæſt.* 7. *dub.* 3. *num.* 67. Ægidius *num.* 194. Diana *part.* 2. *tract.* 16. *Reſol.* 12. *& part.* 3. *tract.* 5. *Reſol.* 48. *in fine*, Fagundez *lib.* 1. *in Decal. cap.* 2. *num.* 62. Machado *lib.* 1. *cap.* 1. *dub.* 3. *num.* 20. Palaus *tract.* 4. *diſp.* 1. *punct.* 10. *num.* 8. *&* 9.

QVÆSTIO XLIX.

An omnes Fideles, præter Symbolum, aut Articulos Fidei, teneantur ſub mortali, ſcire, ac tradere memoriæ Orationem Dominicam.

NEgat Suarez *diſp.* 13. *de Fide, ſect.* 4. *num.* 12. ſub his verbis: *Denique addi hîc ſolet, teneri omnes Fideles ad ſciendum Orationem Dominicam, quia id grauiter ordinatur in Concilio Rhemenſi cap.* 2. *& in Concilio Moguntiaco primo, cap.* 45. *ſed non conſtat ſufficienter de tali præcepto, quamuis probabile ſit, non excuſari à culpa, ſaltem veniali, qui propter negligentiam illud ignorauerit, prout docuit Nauarr. in ſum. cap.* 11. *num.* 22. *cum Paludano in* 4. *diſt.* 15. *art.* 5. *& aliàs.* Hæc Suarez. Quem (non citatum) ſequitur Granados *controu.* 1. *tract.* 10. *diſp.* 3. *ſect.* 2. *in fine*, & Gaſp. Hurtad. *diſp.* 8. *diff.* 11. (non 1. vt leges apud Ouiedum.)

Affirmant è contra Farinac. & Naldus, citati ſuprà *quæſt. antecedenti*, aſſerentes teneri talem Orationem ſub mortali memoriter ſcire.

Sed clariùs, & probabiliùs Reſpondeo, teneri quidem omnes Fideles ſcire, ac tradere memoriæ Orationem Dominicam, quoad ſubſtantiam, ſub peccato mortali; quoad modum verò, ſeu quoad ordinem & verba, ſub veniali. *Prima pars* probatur: Quia omnibus eſt datum præceptum orandi, & deprecandi Deum: atqui nulla deprecatio eſſe poteſt efficacior ad ſalutem, quàm ea, quæ in Oratione Dominica continetur: ergo tenentur illa ſcire. *Secunda verò pars* conuincitur authoritate Conciliorum quæ pro ſua ſententia citat Suarez. Et ideò ſic tenet Sanchez *lib.* 2. *in Decalog. cap.* 3. *num.* 10. 16. *&* 19. Angel. Silueſt. Tabiena, citati *q.* 48. Valentia 2. 2. *diſp.* 1. *quæſt.* 2. *punct.* 5. *verſ. Item.* Ægidius *diſp.* 14. *dub.* 10. *concl.* 4. Palao *punct.* 10. *cit. numer.* 8. *&* 9. Fagundez *lib.* 1. *Decalog. cap.* 2. *num.* 43. *iuncto num.* 46. Trullench *ibid. cap.* 1. *dub.* 3. *num.* 20. *&* 21. Diana *part.* 2. *tract.* 16. *Reſol.* 12. *&* 3. *p. tract.* 5. *Reſol.* 48. Layman *tom.* 1. *lib.* 2. *tract.* 1. *cap.* 9. *num.* 4. Sà *v. Fides, num.* 2. Ouiedo *controu.* 7. *punct.* 4. *numero* 59. *&* 60.

QVÆSTIO L.

An item teneantur Fideles ſub mortali addiſcere, & memoria retinere præcepta Decalogi, & Eccleſiæ?

NEgat in primis Michaël de Medina *lib.* 4. *de recta in Deum Fide, cap.* 6. exiſtimans, ſatis eſſe, ſi Fideles ſciant illa duo principia moralia: *Quod tibi non vis fieri, alteri ne facias: & Quæcunque vultis, vt faciant vobis homines, & vos facite illis.* Quia ex his duobus principiis, facilè (inquit) poteſt vnuſquiſque in particulari iudicare, quid ſibi faciendum ſit ad honeſtè operandum, ſeu viuendum. Sed hæc ſententia probabilis non eſt, vt ait Suarez, quia ex illis principiis, cum ad proximum pertineant, non poteſt ſumi regula, honeſtè operandi in ordine ad Deum. Vnde hac opinione reiecta.

Alij contrà docent, teneri ſub mortali Fideles ſcire, ac memoriâ retinere omnia præcepta Decalogi, eo ordine, quo proponuntur addiſcenda. Ita Farinac. *de hæreſi quæſt.* 179. §. 5. *num.* 8. & Naldus *verb. Chriſtianus, num.* 1. necnon Syluius *in* 2. 2. *q.* 2. *art.* 8. *concl.* 8. & Ioan. de Cruce *part.* 1. *ſum. art.* 1. *dub.* 2. *concl.* 2. quos pro hac parte citat Diana 2. *&* 3. *parte, vbi ſuprà.* Sed ex his Cruz non ita clarè id, ſicut citatur, docet. Solùm enim ait, omnes Chriſtianos, ex præcepto Eccleſiæ teneri ſcire memoriter articulos Fidei, ſicut & præcepta Decalogi, provt cuique ſit poſſibile. Quia *diſt.* 4. *de conſecrat. cap. Baptizandos, & cap. Non liceat*, præcipitur, quod nullus baptizetur, niſi ſciat Symbolum Apoſtolorum, & memoriter reddat: ergo à fortiori ad id tenentur Baptizati. Sicut Religioſi profeſſi, potius quàm Nouitij tenentur ſcire ſuas leges. Sufficiet autem pro memoriæ labilitate, cum fecerint quod in ſe eſt, ſi interrogati, an talis, vel talis veritas ſit de Fide? an ſi v. g. furtum ſit contra aliquod præceptum Decalogi? ſciant reſpondere veritatem. Hæc Cruz.

Sed clarius ac probabilius Reſpondeo, teneri ſub mortali addiſcere, & memoriâ retinere quoad ſubſtantiam, præcepta Decalogi, & Eccleſiæ: ſub veniali verò, quoad verba, & ordinem, quo addiſcenda proponuntur. Ratio primæ partis eſt. Quia omnes Fideles tenentur ex præcepto exequi præcepta Decalogi, & Eccleſiæ: ergo ex præcepto tenentur illa ſcire: patet, quia ea ignorantes id præſtare nequeunt.

Ratio verò ſecundæ partis ex dictis conſtat. Quia ad adimplenda hæc præcepta ſufficit, ſi quis eorum ſenſum calleat, & ſubſtantiam memoriâ retineat: ergo nil amplius ſub graui culpa requiritur: ergo ſolùm requiritur ſub veniali, vt quis dicta præcepta ſciat ordine, quo ſunt compoſita. Sic Sanchez *loco citato, n.* 10. Silueſt. Angelus, Tabiena, Armilla, Valentia, & Nauarr. ac alij apud ipſum. Ægidius, Palao, Fagundez Trullench, & Diana *quæſt. antecedenti citati.* Suarez *diſp.* 13. *ſect.* 5. *num.* 8. Layman. & Sa *loc. cit.* Sayrus *in Claui Reg. lib.* 2. *cap.* 9. *num.* 31.

QVÆSTIO

QVÆSTIO LI.

An etiam teneantur Fideles, ſub aliqua culpa, addiſcere Orationem Angelicam?

AFfirmat Paludan. *in 4. diſt. 15. quæſt. 5. art. 1.* dum ait, teneri Fideles addiſcere Orationem Dominicam, Angelicam, & Symbolum, eo quòd ſint prima Fidei rudimenta, quæ omnem diſcipulum addiſcere oportet, & docent cum Paludano Ledeſma, & Nauar. *apud Sanchez.*

Alij è contra negant, & à fortiori, vt colligitur ex Suario citato *ſup. quæſt.* 48. & negare videtur Azor. ſi attentè legatur, *lib. 8. cap. 7. quæſt. 5. per totam* (licèt pro contraria citetur à Sanchez.) Negat & Filliuc. *tract. 22. cap. 2. quæſt. 8. num. 51.* his verbis: ***De Salutatione Angelica, & Salue Regina, non eſt dubitatio vlla: communiter enim Doctores affirmant, neminem teneri ad illa ſcienda, quamuis bonum, & laudabile ſit ea ſcire.*** Ita ille, quem citat & ſequitur Trullench *lib. 1. cap. 1. dub. 3. n. 19.*

Sed clariùs, iuxta nuper dicta, Reſpondeo teneri Fideles addiſcere Salutationem Angelicam, ſed ſolùm ſub peccato veniali. Sic Layman. *cap. 9. cit. num. 4.* his verbis: *Adde, quod attinet ad Orationem Dominicam, Salutationem Angelicam, & Symbolum Apoſtolorum eſſe, Eccleſiaſticum præceptum, longa conſuetudine firmatum, vt ea memoriter ediſcantur, ſicuti colligitur ex cap. vos ante omnia, diſt. 4. de conſecrat. & docet Palud. in 4. diſt. 15. quæſt. 5. art. 1.* Nauarr. *loc. cit. §. ſeptimò.* Lopez. *cit. cap. 3. num. 19. vbi tamen admonent, huiuſmodi obligationem memoriæ mandandi eſſe ſolùm ſub peccato veniali.* Hæc Layman. Diana etiam *p. 3. tract. 5. Reſol. 48. verſ. Et tandem,* & alij apud ipſum, Sanchez. *lib. 2. cap. 3. num. 19.*

QVÆSTIO LII.

An ſatisfaciat obligationi ſciendi memoriter Symbolum, Orationem Dominicam, & Angelicam, & alia ſuprà dicta, & infrà dicenda, qui ignarus linguæ Latinæ ea latinè addiſcit?

AFfirmant Nauarr. *in Man. cap. 11. num. 18.* quem citat, & ſequitur Azor. *lib. 8. cap. 7. q. 5.* in fine, vbi ita ait: *Sed quæres, qua lingua & ſermone prima Chriſtianæ Doctrinæ, & Fidei elementa quiſque diſcere debeat. Quidam aiunt vernacula lingua, & ſermone ea eſſe ſingulis perdiſcenda, quo facilius capiantur: & certè id videtur commodius, & vtilius, & mori, ac vſui Eccleſiæ congruentius. Cæterùm & latina, & vernacula lingua ea quiſque diſcere iure poteſt, vt Nauarrus inſinuat: nam ſufficit vnicuique, cum de ſingulis rogatur, ſi verè, & rectè reſpondeat.* Hæc Azor. necnon & Lopez *1. p. inſtruct. cap. 41. col. 2. verſic. veniale eſt.*

Sed ego clarius, vt certum Reſpondeo *Primò,* quod minimè ſatisfaciat dictæ obligationi ille, qui omninò ignarus linguæ Latinæ, Symbolũ, & cætera ſuprà dicta latinè addiſcit. Quia iſte non intelligit ſenſum verborum: atqui hoc ſimpliciter eſt neſcire: ergo. Deinde quia, in tali modo addiſcendi, ſolùm datur ſcientia verborum, non myſteriorum: at ſic eſt, quod hic notitia myſteriorum Fidei eſt, quæ expoſtulatur: ergo. Sic DD. infrà citandi.

Reſpondeo *Secundò.* Verè ſatisfaciet dictæ obligationi, qui ſolùm confuſo, & imperfecto modo intelligens linguam Latinam, latinè addiſcit Symbolum, &c. Quia ad id ſatis eſt, quod quodammodo percipiat ſenſum verborum, quamuis omnia verba explicare non poſſit. Et fortè in hoc ſenſu loquuti ſunt Authores primæ ſententiæ, vt notat Fagundez. Et quidem primam noſtram reſponſionem communitèr ſequuntur Doctores, Bannes *2. 2. q. 2. art. 8. dub. 2. fol. 429.* Sanchez *lib. 2. cap. 3. num. 16. & 19. in fine.* Ægidius *diſp. 14. dub. 10. num. 194.* Petr. Ledeſma *tom. 2. tract. 1. cap. 2. concl. 8. verſ. De loqual ſe ſigue.* Fagundez *lib. 1. Decalog. cap. 2. num. 63.* Palao *diſp. 1. punct. 10. num. 9.* & antea Suarez *diſp. 13. ſect. 4. num. 15.* Trullench. *lib. 1. Decalog. cap. 1. dub. 3. num. 20.*

QVÆSTIO LIII.

An ſaltem ſatisfaciat obligationi ſciendi ſupradicta, qui ea linguâ maternâ addiſcit, non tamen ſenſum verborum percipit?

AFfirmabunt à fortiori Nauarr. Azor, & Lopez nuper adducti, niſi aliàs loquantur in ſenſu à nobis explicato.

Sed vt certum Reſpondeo, Non ſatisfacere: ob rationes, quas nos prò probanda reſponſione præcedenti adduximus. Sic tenet Sanchez *loco citato, num. 16.* ibi: *Nec tamen ſufficit hæc memoriter ſcire, & non intelligere inſtar pſittaci, ſed oportet proprium verborum ſenſum, vtcunque, & craſſo modo percipere. Quia ſcire memoriter, non intelligendo, non eſt ſcire.* Sic ille, & penes ipſum Nauarrus *in cap. Quando, de conſecr. diſt. 1. cap. 3. num. 20.* Valentia, Bannes & Petr. Ledeſma *loc. cit.* Fagundez, & Palao, etiam Trullench. *cap. 1. dub. 3. num. 30.* & eſt communis doctrina.

QVÆSTIO LIV.

An ſit mortale neſcire ſe ſignare Signo Crucis?

AFfirmant Angel. Silueſt. & Tabiena citati *ſup. quæſt. 48.* necnon & Armilla *verb. ſcientia, n. 3.* ita dicens: *Parentes videntur moraliter peccare, negligentes docere filios Signum Crucis, Pater noſter, Credo, Præcepta decem, & Articulos Fidei neceſſarios: quia dicit Apoſtolus,* Qui ſuorum, & maximè domeſticorum curam non habet, Fidem negauit. *Similiter, qui non addiſcunt prædicta cum poſſunt; ſecus quando non habent inſtructorem, licèt de neceſſariis nullus poſſit ſe excuſare.* Hæc Armilla. Quem ſequi videtur Villalob. *tom. 2. ſum. tract. 1. diffic. 4. num. 12.*

Sed probabilius longè Reſpondeo, Non eſſe mortale, ſed veniale ad ſummum. Quia *cùm hæc res* (ait Sanchez) *parua ſit, dura res videtur obligatio hæc ſub mortali: erit igitur ſolùm venialis ignorantia.* Sic ille *lib. 2. cap. 3. num. 14. in fine.* Diana *3. p. tract. 5. Reſol. 48. in fine.* Trullench. *lib. 1. Decalog. cap. 1. dub. 3. num. 19.* vbi ita dicit: *Erit tamen talis ignorantia graue veniale peccatum, tranſgreditur enim traditio Apoſtolica, tum etiam, quia per Signum Crucis profitemur myſterium Trinitatis, atque adeò ſaltem erit graue veniale, non autem auderem ſub mortali condemnare; quia non omnes traditiones Apoſtolicæ obligant ſub mortali.* Sic ille.

QVÆSTIO

QVÆSTIO LV.

An teneantur Fideles, ſub veniali ſaltem, Salue Regina *addiſcere?*

RESpondeo, vt certum: Non teneri, licèt valde laudabile ſit, talem ſalutationem ſcire. Ratio eſt, quia de hoc, nec vllum datur præceptum, nec traditio vlla Apoſtolica: ergo ignorantia illius nec veniale pecatum erit. Sic Filliuc. & Trullench. citati *ſup. quæſt.* 51.

QVÆSTIO LVI.

An aſtringantur Fideles ſcire, aut addiſcere memoriter, opera quatuordecim Miſericordia?

AFfirmat Valentia 2.2. *diſp.* 1. *quæſt.* 2. *punct.* 5. dicens, teneri hæc Opera ſcire, ſaltem pro tempore, quo debent illa exercere.

Sed longè probabiliùs Reſpondeo, Non teneri ſub culpa vlla, hæc opera memoriter ſcire, ſed ſat eſſe in genere ſcire aſtringi, & obligari aliquando Fideles, ad ſubueniendum proximorum neceſſitatibus, quas vel in corpore, vel anima patiuntur. Nam (vt benè Sanchez) deſcendere ad caſus ſpeciales, iudicareque, quando ſit extrema neceſſitas, aut grauis, obligans, & quando concurrant circunſtantiæ ad id petitæ, vix docti aſſequuntur. At vulgus, eius generali præcepti conſcium, poterit circa caſus occurrentes dubitare, ac peritos conſulere. Sic ille *lib.* 2. *cap.* 3. *num.* 10. *verſic. inſuper.* Fagundez *lib.* 1. *cap.* 2. *num.* 47. Trullench. *lib.* 1. *c.* 1. *dub.* 3. *num.* 19.

QVÆSTIO LVII.

An ſub mortali culpa teneantur Fideles adulti, ſcire vel addiſcere ea, quæ ad Sacramenta Baptiſmi, Pœnitentiæ, & Euchariſtiæ pertinent?

RESpondeo vt certum: teneri. Quia Fideles tenentur ſub mortali peccato hæc ſacramenta recipere: ergo, & ſub eadem culpa tenentur ſcire, quas diſpoſitiones expoſcant, quem fructum ferant, &c. patet, quia ſine hac notitia dignè id præſtare non poſſunt. Tenentur igitur Fideles ſcire, Baptiſmum eſſe neceſſarium ad ſalutem, quia per illum remittitur peccatum Originale: & per illum adaptantur membra Chriſti, & ad obſeruandam legem Euangelicam ligantur. Pœnitentiæ Sacramentum, eſſe neceſſarium ei, qui poſt Baptiſmum mortaliter peccauit. Euchariſtiam eſſe Sacramentum, ſub quo Chriſtus Dominus continetur, adoratur, & ſumitur à Fidelibus, ad cuiuſque ſumptionem ſuo tempore obligantur. Sic omnes. Legantur Sanchez *cap.* 3. *cit. num.* 9. Suarez *diſp.* 13. *ſect.* 4. *numer.* 12. Ægidius *diſp.* 14. *dub.* 10. *num.* 191. Henriquez *lib.* 6. *cap.* 18. *num.* 2. Valentia 2.2. *diſp.* 1. *quæſt.* 2. *punct.* 5. *dub.* 1. *poſt* 2. *concl.* Palao *tom.* 1. *tract.* 4. *diſp.* 1. *pun.* 10. *num.* 7. Ouiedo *contr.* 7. *punct.* 4. *num.* 58. & dicta à nobis *ſuprà quæſt.* 28.

QVÆSTIO LVIII.

An etiam ſub mortali culpâ teneantur Fideles addiſcere, aut ſcire ea, quæ ad ſubſtantiam, & diſpoſitiones aliorum ſacramentorum, Confirmationis, Extremæ vnctionis, Ordinis, & Matrimonij pertinent?

NEgat Valentia *loco nuper citato*, loquendo præcipuè de Sacramentis Confirmationis, & Extremæ vnctionis. Quia illud tempore infantiæ recipi poteſt, vt nos diximus 1. *p. tract.* 3. *diſp.* 4. *q.* 1. 2. & 3. Et hoc, ab adulto vſu carenti rationis, ſi illum aliquando habuit, vt diximus etiam 1. *p. cit. tract.* 4. *diſp.* 3. *quæſt.* 8. ergo. Citant etiam pro hac parte Palaus, & Ouiedo Sapientiſſimum Suarium *diſp.* 13. *ſect.* 4. *num.* 12. ſed non benè omnino, vt infrà.

Alij verò probabiliùs Reſpondent, Non teneri abſolutè Fideles prædicta Sacramenta, quoad eorum ſubſtantiam, & diſpoſitiones ſcire; niſi caſu, quo quis ſui compos ea recipere velit. Quia tunc verè ſub mortali obligatur, ſcire prius eorum ſubſtantiam, & diſpoſitiones, vt ea dignè recipere poſſit. Sic Sanchez *lib.* 2. *cap.* 3. *num.* 9. Bannes 2.2. *q.* 2. *art.* 8. *dub.* 2. Petr. Ledeſma *tom.* 2. *ſum. tract.* 1. *cap.* 2. *à concl.* 9. Tannerus *num.* 72. ques citat, & ſequitur Ouiedo *punct.* 4. *cit. num.* 58. Et hanc ſententiam ſic explicatam videtur amplecti Suarez *loc. cit. num.* 12. *in fine*, vt dicunt hæc eius verba: *De aliis verò Sacramentis, non eſt tanta ratio neceſſitatis, monendi tamen ſunt Fideles, vt ea non ignorent, & quicumque aliquod illorum recipere vult, tenetur prius ſcire quid recipiat, vt ad illud dignè ſe praparare, & accedere valeat.* Sic Suarez.

Sed Palaus *tom.* 1. *tract.* 4. *diſp.* 1. *punct.* 10. *num.* 7. abſolutè affirmat, teneri quem ſcire dicta Sacramenta, quoad eorum ſubſtantiam, &c. etiam antequam illa velit recipere. Ita enim ait *loc. cit. Dum autem non decernis illa ſuſcipere, etſi probabile ſit, te non eſſe obligatum illa ſcire, at probabilius credo, obligari: tum, vt poſſis, ſi velis, illa recipere: tum vt gratum te Deo exhibeas pro tot remediis ad tuam ſalutem inſtitutis. Et ita tenet expreſsè Coninch. diſp.* 14. *dub.* 10. *concl.* 3. *num.* 192. *quamuis inclinet non eſſe obligationem ſub graui culpa. Conſentit Sanchez lib.* 2. *cap.* 3. *num.* 9. *fine.* Hæc Palaus, ſed malè in hoc, quod dicit, conſentire Ægidio Sanchez. Minimè enim id facit, vt conſta bit legenti.

Sed ego clarius, ac probabilius Reſpondeo *Primò*: Nullus Fidelium tenetur præfata Sacramenta ſcire, antequam ea recipere decernat, needum ſub culpa veniali. Quia ſunt omninò voluntaria: ergo nemo obligatur ad illa ſcienda, antequam decernat illa ſuſcipere. Hanc reſponſionem tenent omnes Authores ſecundæ ſententiæ, & à fortiori Valentia, qui eſt primæ.

Reſpondeo *Secundò*. Omnis Fidelis ſui compos, tenetur ſub mortali ſcire dicta Sacramenta, antequam illa recipiat, caſu quo ſe ad illa recipienda determinet, vt docent Autores ſecundæ ſententiæ: Quia id conuincit ratio ab illis aſſignata.

QVÆSTIO

QVÆSTIO LIX.

An poſſint Prælati compellere ſubditos ſub pœna excommunicationis, vt doctrinam Chriſtianam addiſcant; & Parochos, Parentes, & Dominos, vt eam doceant?

NEgandum videtur. Quia, *vt ſuprà* eſt habitum, præceptum retinendi memoriâ verba Symboli, Orationis Dominicæ, & Decalogi, &c. non obligat ſub mortali: ergo nullus compelli poteſt ad hæc, modo dicto addiſcenda, ſub pœna excommunicationis, cum hæc culpam mortalem ſupponat.

Sed vt certum ferè Reſpondeo poſſe. Quia poſſunt certè occurrere ſpeciales rationes, ob quas Prælati iudicent, memoriam verborum eſſe, non modò vtilem, ſed etiam maximè neceſſariam ad profeſſionem fidei. Sic Fagund. *lib.* 1. *Decal.c.* 1.*n.*64. & quod abſolutè id poſſint facere omni tempore Prælati, docent Sanch. *lib.* 2.*c.* 3.*n.* 15. Perez *lib.* 1. *Ordinamenti, tit.* 1.*l.* 1. §. *aliud etiam*, vbi refert, Epiſcopo Caurienſi id præcipiente ſub excommunicationis pœna, rem per appellationem ad Metropolitanum delatam eſſe, ac mandatum Epiſcopi ab eo confirmatum. Rodrig. etiam 1. *tom.ſum.in* 2. *edit.c.*88.*n.*3. Palao *diſp.* 1. *cit. punct.* 11.*n.*3. (per errorem 4.) Trullench *lib.* 1. *c.* 1. *dub.*4.*n.*8. Barboſa *de poteſt. Epiſcopi,p.* 3. *all.*76.*n.*8.

QVÆSTIO LX.

An illi, qui ita rudes ſunt, & agreſtes, vt ea quæ in Symbolo, aut Articulis continentur, nec memoriâ percipere, nec ſenſum intelligere poſſunt, excuſentur ab hac ſciendi & credendi obligatione?

REſpondeo, Excuſari quidem ratione impotentiæ à credendis explicitè, ac ſciendis ea, quæ in Symbolo continentur, dummodo implicitè ea credat. Sic Valent. 2.2.*diſp.* 1.*q.* 2 *pun.*4. Azor. *lib.* 8,*c.* 2. *q.*6. Marſil. & Guillelm, quos refert, & ſequitur Sanch. *lib.* 2.*c.*3.*n.*18. Suar. *diſp.* 13. *ſect.*4.*n.* 15. Palao *diſp.*1.*pun.*10.*n.*10. Qui tamen bene aduertunt, quod dictæ perſonæ non debeant eſſe contentæ, ſi ſemel aut iterum myſteria Symboli audiant, & illa non percipiant, curare enim debent ſæpius de illis inſtrui, & cogitare, vt ſic aliquam ſufficientem notitiam acquirant. Et in hoc tenentur miniſtri Eccleſiæ, & præſertim Parochi iuuare, quantum commodè potuerint, iuxta præſcriptum Trident. *ſeſſ.*24.*c.* 4. *de Reform.* Trullench. *lib.* 1.*c.*1. *dub.* 3. *n.*15. Villalob. *tom.* 2.*tr.* 1.*diff.*4.*n.*9. Filliuc. *tract.* 22.*cap.*2.*n.*39. & 54. & alij.

QVÆSTIO LXI.

An omnes Fideles teneantur æqualiter habere explicitam notitiam Myſteriorum Fidei?

AFfirmant Hæretici noſtri temporis, docentes quemlibet Fidelium, quamtumvis ſimplicem, & laicum, teneri ad ſcienda omnia myſteria Fidei, & ad legendam Sacram Scripturam, vt inde poſſit intelligere quæ ſibi credenda ſint. Ita refert hunc errorem Suarez.

Sed vt pluſquam certum, Reſpondeo Non teneri omnes ad habendam æqualiter explicitam notitiam Fidei. Hæc aſſertio eſt de fide. Et probatur, quia ex Paulo *ad Rom.* 12. non omnia membra Eccleſiæ ſunt æqualia: ergò non omnia membra obligantur ad æqualiter viuendum: ergò neque ad æqualem Fidei explicitam notitiam: ſic omnes Catholici. Legantur Valent. *tom.* 3.*diſp.*1.*q.*2.*pun.* 3. Suar. *diſp.*13. *de Fide, ſect.*6.*n.*2. & 3. Palao *diſp.*1. *pun.*10. *n.*11. & alij Theologi cum D. Thoma 2. 2.*q.*2. *art.*6. Quod ex dicendis magis patefiet. Sit ergo.

QVÆSTIO LXII.

Ad quam Fidei explicitam notitiam teneantur Fideles laici?

REſpondeo, Teneri ad illam, & ſolam, quam in ſuperioribus quæſtionibus teneri, tam ex neceſſitate medij, quàm præcepti docuimus. Quia non eſt aliud præceptū eis impoſitum, vnde noua alia obligatio oriatur. Rurſus, neque ratione officij, vel muneris, ad aliud quid tenentur, cùm cura rerum ſupernaturalium ad eos non pertineat; & ideò in his, quæ pertinent ad perfectam intelligentiam myſteriorum Fidei, potius tenentur laici implicitè credere, quod Eccleſia credit, & ita ſuo muneri ſatisfaciunt, vt bene docet Suar. *loc.cit.n.*4. Ex quo ſolutū manet fundamentum hæreticorum *q.antecedenti* adductum.

QVÆSTIO LXIII.

An Eccleſiaſtici teneantur ad maiorem, magiſque explicitam cognitionem myſteriorum Fidei, quàm ſæculares tenentur?

REſpondeo vt certum, Teneri. Quia ad Eccleſiaſticos pertinet docere laicos, & illuminare illos de Fidei myſteriis: ergo ad maiorem cognitionem eorum tenentur: patet conſequentia, quia ſuperiores homines, ad quos pertinet alios erudire, tenentur habere pleniorem notitiam de credendis, & magis explicitè credere, vt ait D.Thom. 2. 2.*q.*2. *art.*6. *in corp.* ſic ibi expreſsè, & *in addit.ad* 3.*p.q.* 36.*art.* 2. & omnes Theologi cum eo. Legantur Suar. *loc.cit.n.* 5. Aragon. 2. 2.*q.* 2.*art.*6. *in pr.explicationis Articuli.*

QVÆSTIO LXIV.

An obligatio ſciendi myſteria Fidei ſit in omnibus Eccleſiaſticis æqualis?

REſpondeo vt certum, quod non. Quia non omnes Eccleſiaſtici habent æquale munus. Sic omnes cum D.Th. *in addit.ad* 3.*p.* vbi ſuprà, Suarez *diſp.*13.*de fide,ſect.*6.*n.*6. vbi ſtatum Eccleſiaſticum in tres gradus diuidit. *Primus* eſt ſimplicium Clericorum, vſque ad Sacerdotes, qui curam Animarum non habent. *Secundus* eſt Parochorum. Et *tertius* eſt Epiſcoporum. De quorum ſingulorum obligationibus in ordine ad ſcientiam, quam de Fidei myſteriis habere tenentur, breuiter agemus. Sit ergò.

QVÆSTIO LXV.

An Sacerdotes ſimplices teneantur ad Fidem magis explicitam, & ad maiorem cognitionem myſteriorum eius, quàm alij Fideles?

REſpondeo vt certum, Non teneri ad Fidem magis explicitam, quàm alij Fideles, exceptis his, quæ ad ſuum munus obeundum, vti ad conficiendum Sacramentum, & ſimilia pertinent. Ratio eſt, quia ex vi Fidei nullum ſpeciale præceptum eſt illis impoſitum:

poſitum : ex vi autem muneris ſat eſt,vt eam cognitionem habeant, quæ ad ſuum munus ritè , & rectè exequendum eſt neceſſaria : ergo. Sic omnino Suarez *num.6.citato,* ex Angelico Doctore *vbi ſuprà.*

QVÆSTIO LXVI.

An Parochi , ſeu Curati teneantur ad maiorem cognitionem myſteriorum Fidei; quàm alij Sacerdotes ſimplices, ſeu non Curati?

RESpondeo vt certum : Teneri. Quia habent maiorem obligationem; ſiquidem ratione officij tenentur, quoad doctrinam paſcere gregem ſuum : & quoad mores , Sacramentum confeſſionis miniſtrare , & conſequenter tenentur ad maiorem doctrinam, & cognitionem myſteriorum Fidei, & ideò ad ſciendos articulos, ſecundùm declarationem, quæ communiter habetur in Catechiſmis, præſertim Romano , qui ad Parochos eſt directus. Sic omnes. Legantur D.Thom.& Suarez *loc.cit.* Filliuc. *tract.21.cap.2.num.35.* Trullench. *lib.1.in Decalog. cap.1.dub.3.n.16.* Palao *tom.1.tract.4.diſp.2.punct.10.n.11.* ita dicens : *Parochi autem, Confeſſarij, Concionatores, & reliqui omnes, quibus cura incumbit alios docendi, tenentur eam ſcientiam myſteriorum habere, vt explicare , & aliqualem rationem de illis reddere , & difficultatibus communiter occurrentibus ſatisfacere poſſint ; aliàs non videtur, qua ratione poſſint alios rectè inſtruere : quod facere tenentur iuxta Tridentin.ſeſſ.25. cap.2.de Reformat. & ſeſſ.24.cap.5. de reformat. Sic Coninch.diſp.14.dub.10.conc.6.* Suarez *diſp.13.ſeſſ.6. num.16.* Hæc Palaus.

QVÆSTIO LXVII.

An Epiſcopi , & alij Eccleſiæ Paſtores obligentur ad maiorem cognitionem rerum Fidei, & morum , quàm obligantur Parochi, & alij mediocres Prælati?

REſpondeo vt certum : Obligari. Quia hi,vtpote maiores Prælati , maiorem habent obligationem ſciendi , ac docendi , necnon defendendi myſteria Fidei , & difficultates aduerſus illa inſurgentes,diſſoluendi , & eos , qui contradicunt , arguendi , & conuincendi , iuxta illud Pauli ad Titum 1. *Oportet Epiſcopum eſſe iuſtum, amplectentem eum, qui ſecundum doctrinam eſt , fidelem ſermonem , vt poſſit exhortari , & eos , qui contradicunt, arguere.* Sic Apoſtolus , & D. Petrus loquens de Epiſcopis etiam, ita ait : *Parati ſemper ad ſatisfactionem omni poſcenti vos rationem de ea, quæ in vobis eſt, ſpe.* Et ſic docent etiam Sacri Canones *diſt.23. 36. & 38.* & in ſeptima Synodo *ſeſſ.vltima, cap.2.* & in Concil. Lateranenſi ſub Alexandro III. & in Tridentino *ſeſſ.7. cap.1. & ſeſſ.22. cap.2. de Reformat.* Legantur Suarez , Filliuc. Trullench , Palao , Coninch. *loco citato* , Sanchez *lib. 1. in Decalog. cap.3.numero ſecundo* , Petr. Ledeſma *tom. 2. ſum. tractat. 1. cap.2. concl.6. & 7.* vbi ſic ait : *Los Obiſpos eſtan obligados à ſaber explicita , y diſtintamente los tres Symbolos , y todas las ſubtilezas, y profundidades de los myſterios de la Fée.* Ouiedo *controu.7.punct.4. in fine.*

QVÆSTIO LXVIII.

An Pœnitens ignorans ea , quæ ratione Medij ſunt neceſſaria ad ſalutem , poßit à Confeſſario abſolui ?

REſpondeo vt certum : Non poſſe abſolui , niſi prius ab ipſomet Confeſſario inſtruatur , itavt explicitam eorum, quæ diximus eſſe neceſſaria medij neceſſitate ad ſalutem, Fidem concipiat , & promittat ſe accuratius & plenius addiſcere. Ratio eſt, quia Pœnitens in dicto euentu , caret medio ſimpliciter neceſſario ad ſalutem : ergo dum illud, modo quo poteſt , non obtinet , incapax erit abſolutionis. Sic Filliuc. *tract.22.cap.2. quæſt.5. n.42.* & ex illo Trullench. *lib.1. cap.1.dub.4.num.2.* Palaus *tom.1. tract.4. diſp.1. punct.11. numero 7.* ibi : *Et quidem debere Pœnitentes inſtrui ante confeſſionem de myſteriis neceſſariò neceſſitato medij cognoſcendis , nemini eſt dubium : nam ſine illorum cognitione prima ſalus haberi non poteſt : horum tamen rarus, vel nullus eſt ignorans.* Sic ille.

QVÆSTIO LXIX.

An ſaltem poßit abſolui Pœnitens, qui ſcit illos articulos Fidei, qui ſunt neceſſarij neceßitate Medij ; ignorat tamen alios , quos ſolùm neceßitate Præcepti debet cognoſcere, ac ſcire?

NEgat adhuc abſolutè Medina *lib.2. ſumma, c.7. fol. mihi 279.* his verbis ; *Fuera deſtos caſos, añadio aunque ſea el Rey, ha de confeſſar, ſino ha hecho ſufficiente diligencia , ni tan poco el que no ſabe la Doctrina Chriſtiana : y en eſtas dos coſas ſe ha de poner gran pecho, y animo, para que no ſe pierda el medico, y el enfermo.* Sic ille.

Huic authori aſſentitur Manuël *tom. 1. Summe, c.88.* apud Sanchez, Fagundez, & Trullench. apud me verò *c.163.in fine* , per hæc verba : *Acerca deſto deuen notar los Confeſſores, que no confieſſen, ni abſueluan el que no ſabe la Doctrina Chriſtiana : loqual encomienda Medina ſe haga con gran fortaleza. Empero fray luys Lopez, 1.p. inſtruct.Confeſſ.cap.27. moderando eſto rigor dize , que no ha lugar en los eſclauos, porque eſtos como no ſon libres , no tienen culpa por la ignorar. Y en confirmacion de ſu opinion , trae algunas razones, no aduirtiendo, que ſus ſeñores tienen culpa en no ſe la enſeñar , loſquales viendo que abſueluen à ſus ignorantes eſclauos , ſe deſcuydaran mas en el cumplimiento de ſu obligacion : y aſſi la opinion deſte Padre ſiguiera yo en caſo que el eſclauo fueſſe tan bozal , que no pudieſſe aprenderla , poniendo ſus ſeñores la diligencia poſſible en enſeñarla.* Hæc Manuel.

Alij verò benigniùs docent , prædictum Pœnitentem non eſſe ſtatim abſolutione priuandum ; ſed priùs inſtruendum à Confeſſore , & ſi inſtructus didicerit, eſſe abſoluendum ; ſi verò ſecus contingat, differendam fore abſolutionem. Ita Bannes *2. 2. quæſtione 2. art. 8. dub.2.* & Petr. Ledeſma *tom.2.tract.1. cap.3.concl.7.* verſ. *De loqual ſe ſigue,* his verbis ; *Y ſi los Confeſſores entendieren , que los penitentes no ſaben la Doctrina , que eſtan obligados à ſaber , han los de enſeñar , y de otra manera no han de oyr ſus confeſſiones , ni abſoluerlos.*

La

La razon es, porque eſtos tales, eſtan en eſtado de pecado mortal: porque la tal ignorancia es pecado mortal, &c. Hæc Ledeſma.

Sed ego clariùs ſic Reſpondeo. *Primò*: ſi Pœnitens ſolùm ignorat Doctrinam Chriſtianam, ſeu omnes Articulos in Symbolo contentos,& alia quæ neceſſitate præcepti ſcire tenetur, non retinendo memoriâ verba, cum res ipſas ſciat,& interrogatus de his rationem reddat, abſque dubio eſt abſoluendus. Quia tunc pœnitens non eſt in ſtatu peccati mortalis, cum ſolùm obligetur ſub veniali ad retinendam memoriâ Doctrinam Chriſtianam quoad verba: vt cum communi Doctorum diximus ſuprà *quæſt.*48. ergo ob id non eſt reiiciendus à Confeſſione, ſeu abſolutione. Sic expreſsè Fagundez *lib.*1.*cap.*2.*num.*69.

Reſpondeo *Secundò.* Si Pœnitens, non ſolum quoad verba, ſed etiam quoad res, ſeu quoad ſubſtantiam, omnes articulos contentos in Symbolo ignoret, cùm potuerit ſcire; tunc Confeſſarius eodem modo ſe cum illo gerere debet, ac cum aliis peccatoribus. Ideoque ſi iterum, vel iterum confiteatur, & dicat ſe dolere de negligentia præterita, & habere propoſitum emendæ, ſemper erit abſoluendus. Quia ſic cum relapſis in alia peccata fieri ſolet, iuxta doctrinam noſtram habitam 1.*p. tract.*5. *de pœnit.diſput.*7.*quæſtione* 51. Si verò ſæpè ſæpiùs admonitus nullam diligentiam addiſcendi adhibeat, differenda erit ei abſolutio, quouſque ſupradicta ſciat, vel ſaltem ſcire inceperit: ſic Azor. *tom.*1. *libr.*8. *capit.*8. *quæſt.finali*, & ex illo Sanchez *libro ſecundo Decalog.capite tertio, num.*21. Qui addit, in praxi nunquam, aut rariſſimè denegandam eſſe abſolutionem, ob Doctrinæ Chriſtianæ ignorantiam. *Quia ruſtici* (inquit) *ignorantes, non habent commodè Doctorem: & Confeſſor poteſt illos inſtruere, nec ipſi maiorem addiſcendi capacitatem habent.* Sic Sanchez. Cui ſubſcribunt Fagundez *capit.*2. *cit. numer.* 70. Trullench. *numer.*4. Filliuc.*numer.*44.Ægidius *diſp.*14.*dub.*11. *in fine*, Ioan. Sanchez *in ſelectis*, *diſput.*9. *num.*18. Palao *tom.*1.*tract.*4.*diſp.*1. *punct.*11. *in fine.* Remigius *in ſum. tract.*2. *capite primo*, §.1. *verſ. Pero note ſe.*

Qvæstio LXX.

An Confeſſarij teneantur interrogare omnes Pœnitentes Doctrinam Chriſtianam?

Reſpondeo: Teneri interrogare Pœnitentes,ſed non omnes, ſed ſolùm illos, quos probabiliter iudicant Doctrinam Chriſtianam ignorare.Quia tenentur interrogare peccata, quæ veriſimile eſt pœnitentem commiſiſſe, iuxta ſuum ſtatum, vt diximus 1.*p. tract.*5. *diſp.*11.*quæſt.*124. at huiuſmodi eſt hæc ignorantia: ergo. Dixi, *non omnes, &c.* Quia non eſt neceſſe de hoc interrogare perſonas nobiles, aut benè à pueritia educatas, aut quæ ſtudio litterario vacant, aut frequenter ad Confeſſiones accedunt. Quia meritò præſumi poteſt,hos Doctrinam non ignorare.Sic Azor. *tom.*1.*lib.*8.*cap.*8. *quæſt. finali*, Petr.Ledeſma 2.*tom.ſum.tract.* 1. *cap.*3. *concl.*7.*verſ. De loqual.* Bannez 2.2. *quæſt.*2. *art.*8. *dub.* 2. *pag.* 429. quos citat, & ſequitur Sanchez *lib.*2.*cap.*3.*num.*21. Filliuc.*tract.*22.*cap.*2.*quæſt.*10. *numer.*55. & 56. Trullench.*lib.*1.*in Decalog.cap.*1. *dub.*4.*num.*6.

Qvæstio LXXI.

An Doctrina Chriſtiana ſit neceſſariò docenda?

Reſpondeo dicendum, quod Doctrina Chriſtiana (quæ comprehendit Rudimenta Fidei, quæ iuxta ſuperius dicta,ſunt Symbolum Apoſtolorum,ſeu Articuli Fidei, decem Decalogi præcepta, Oratio Dominica,ſeptem Sacramenta,&c.)omninò eſt publicè docenda.Quia id expreſsè præcipit Epiſcopis Tridentin. *ſeſſ.* 24. *cap.*4. *de Reformat.* his verbis: *Iidem* (idest Epiſcopi) *etiam, ſaltem Dominicis, & aliis feſtiuis diebus, pueros in ſingulis parochiis, Fidei rudimenta, & obedientiam erga Deum, & Parentes, diligenter ab iis, ad quos ſpectabit, doceri curabunt, & ſi opus ſit, etiam per cenſuras Eccleſiaſticas compellent.* Hæc Concilium. Legatur Poſſeuinus *de officio Curati cap.*4.*quæſt.*4.*pag. mihi* 80. & Catechiſm.Roman.*in præfat.n.*12.*pag.*6.

Qvæstio LXXII.

An Parochus, ſeu Curatùs, teneatur docere ſuas oues Doctrinam Chriſtianam?

Affirmat abſolutè Remigius ex Poſſeuino *loco cit.* his verbis: *Los Curas, y los que tienen à ſu cargo cuydado de almas, tienen obligacion de enſeñar a los niños de ſu Paroquia en los dias feſtiuos, y Domingos, la Doctrina Chriſtiana, y los rudimentos de nueſtra Sancta Fé Catholica, la Obediencia para con Dios, y ſus Padres, aſſi lo ordena expreſſamente el Tridentino, y vna conſtitucion de Pio V. tan apretada, que comunmente los Doctores jurgan que el Cura que en eſto fuere remiſſo, peca mortalmente.* Ita Remigius *in ſum.tract.*2.*c.*1.§.1.*pag.*3.

Sed clariùs Reſpondeo, Teneri Parochos, ſub mortali, docere ſuas oues Doctrinam Chriſtianam; non præciſè ex vi Concilij Tridentini, quia Concilium, vt conſtat ex verbis nuper relatis, non declarat munus docendi Chriſtianam Doctrinam ad Parochos ſpectare; ſed quia praxis vniuerſalis ita interpretatur,& generaliter in Synodis Diœceſanis id præcipitur,& ideò dicendum,quod deficiente, qui eam doceat,teneatur Parochus ſub mortali eam docere. Sic in primis Poſſeuinus *q.* 4.*cit.* & Victorellus *ad illum,n.*9.*pag.*88.Sa *verb.Parochus,n.*5.ita dicens: *Negligentia magna Parochi in docendo ad ſalutem neceſſaria, nempe Symbolum, Decalogum, & Pater noſter, mortalis eſt, vbi paſſim magnus eſt abuſus eorum, qui contenti docuiſſe Symbolum latinè, non explicant populo rudi myſteria Fidei, præſertim Trinitatis, & Incarnationis, tantoperè ad ſalutem neceſſaria. Væ Parochis, væ Epiſcopis, væ Prælatis.* Hæc Sà. Trullench. etiam *lib.*1.*Decal.c.*1.*dub.*4.*n.*7. ex Petro Ledeſma *tom.*2. *ſum.tract.* 1.*c.*3.*concl.*7.Soto *lib.*10.*de Iuſt.q.*1.*art.*3. *verſ.ſecundùm ad idem.* Filliuc. *tract.*22.*c.*2.*quæſt.*6. *Dicto* 3.*num.*47.

Qvæstio LXXIII.

An Parochus, non ſolùm publicè, verùm etiam in particulari, teneatur quemlibet Fidelem ſubditum docere Doctrinam Chriſtianam, ſeu Rudimenta Fidei?

Reſpondeo, Non teneri,ſed ſufficere in communi in propriis Eccleſiis hæc docere,per ſeipſũ, vel per alium. Sic Petrus Ledeſma per ſequentia verba:

A eſta duda ſe reſponde, que no eſtan obligados à enſeñarlos en particular; ſino que baſta enſeñarles eſtas coſas en comun, en ſus proprias Yglesias: ò proueer de alguna perſona, que en ſus Yglesias enſeñen la Doctrina Chriſtiana a ſus hijos. Eſta reſolucion es de S. Thomas, y ſus Diſcipulos. La razon es porque de otra manera no tendrian los proprios Parochos lugar de hazer en todo el año otra coſa, ſi tuuieſſen obligacion de enſeñarlos à todos en particular. Pero, como dize, tienen obligacion de amoneſtar à ſus proprios padres, que les enſeñen la Doctrina Chriſtiana, perſuadiendoles que ſon padres de familias de toda ſu caſa, y por conſiguiente, tienen obligacion de cuydar de que ſus familiares ſepan la Doctrina: porque ſu coſa no ha de ſer caſa de Gentiles, ſino de Chriſtianos, que profeſſan la ley de Chriſto. Sic ille *cap. 3. cit. concl. 7.* & ex illo Trullench. *loc. cit. numer. 7.* Luyſius ex Banneſio *diſputat. 28. dub. 2. in fine.*

QVÆSTIO LXXIV.

An inter Infideles poſſit dari ignorantia invincibilis myſteriorum noſtræ Fidei, quæ à peccato excuſet?

NOn poſſe dari talem ignorantiam inuincibilem in aliquo, ſaltem pro notabili tempore, ſensère apud Ouiedum, Bonauent. (ſic lege, non *Barrab.* vt offendi apud illum) *in 3. diſtinct. 25. art. 1. quæſt. 2. ad vltim. & quæſt. 3. ad penult.* & Adrianus *quodlib. 2. q. 1.* tenent & alij, apud Aragonium. *2. 2. q. 10. art. 1.*

Sed, vt certum, Reſpondeo: Poſſe dari talem ignorantiam excuſantem à peccato, inter Infideles. Quia poteſt contingere id in remotiſſimis nationibus, quæ fidei notitiam non habuerunt: at in his ignorantia myſteriorum fidei minimè habet rationem peccati; cum eam vitare non poſſint, niſi fidei notitiam habendo, iuxta illud Apoſt. ad Rom. 10. *Quomodo credent ei, quem non audierunt? Quomodo autem audient, ſine prædicante?* ergo. Sic D. Thom. *2. 2. quæſt. 10. art. 1.* Aragon. & alij DD. *ibid.* Trullench. *lib. 1. in Decalog. cap. 1. dub. 5. n. 1.* Ouiedo *tract. de fide, controu. 7. punct. 5. in fine*, & alij, præcipuè mox citandi.

QVÆSTIO LXXV.

An etiam inter Fideles poſſit dari dicta ignorantia inuincibilis myſteriorum noſtræ Fidei, quæ à peccato excuſet?

NEgant aliqui Doctores. Nam eo ipſo, quod Fideles ſint, & inter eos nutriantur, ſæpè audire ſolent Articulos Fidei, cum eos de more proponat Eccleſia, & ab ipſa ſolemnizentur, & à Prædicatoribus explicentur: ergo non videtur, quod poſſit aliquis, quantumcunque rudis, ſine culpa eos ignorare; cum facilè poſſit Magiſtros Eccleſiæ de illis interrogare. Ita D.Th. *1. ad Corinth. 11. lect. 4.* D. Bonauent. *1. diſt. 25. art. 1. quæſt. 3.* & ibi Durand. *q. 1. n. 9.* Gabr. *quæſt. vnica, art. 2. poſt 5. concl.* Manuel *1. tom. ſum. 2. edit. cap. 88. num. 4.* Angel. & Syluester *verb. Fides.*

Sed probabilius, Reſpondeo: Poſſe dari, apud aliquos ruſticos, hanc inuincibilem Articulorum Fidei ignorantiam, & ratione illius, excuſari à peccato eos ignorando. Quia ſæpè inueniuntur homines, etiam inter Fideles degentes, qui nec ſemel audierint obligationem ſibi eſſe ſciendi, vel interrogandi aliqua myſteria noſtræ fidei: vel ſi audierint, nil inſtar brutorum percepiſſe: aut ſi perceperint, aliis negotiis diſtracti, ſtatim oblitos eſſe: vel tempore, quo addiſcere potuerint, Doctore à quo inſtruerentur, caruiſſe, ergo. Sic Nauar. *in ſumm. c. 11. n. 22.* Bannez *2. 2. q. 2. art. 8. dub. 2. pag. 428.* Vaſquez *1. 2. q. 76. art. 2. diſp. 121. c. 2. n. 3.* Azor *tom. 1. lib. 8. c. 6. q. 7. & c. 7. q. 3. & c. 8. q. vltima*, Petr. Ledeſma *tom. 2. ſum. tr. 1. c. 3. concl. 7.* Sayrus *in claui Regia, lib. 2. c. 9. n. 15. fine*, quos omnes citat, & ſequitur Sanchez *lib. 2. Decal. c. 3. n. 20.* quibus addi poſſunt Fagundez *lib. 1. Decal. c. 2. n. 67.* Trullench. *lib. 2. c. 1. dub. 5. n. 2.* Ægidius *diſp. 14. dub. 11.* Gaſp. Hurtado *de fide diſp. 8. diff. 12.* Petr. Hurtad. *diſp. 65. ſect. 2.* (non 22. vt offendi apud Ouiedum, Lorca *1. 2. diſp. 30. ſect. 4.* Suarez *de Fide diſp. 15. ſect. 1. n. 10.* Ouiedo *controu. 7. punct. 5. fine*, Palaus *tom. 1. tract. 4. diſp. 11. n. 5.* Filliuc. *tract. 22. c. 2. q. 6. dicto 2. n. 46.* vbi refert, non multis ab hinc annis, in agro Romano repertum eſſe ruſticum, qui ſolem adorabat, & nihil audierat de Fide: nunquam enim adierat ciuitates, & oppida, vnde potuiſſet audire aliquid de Fide, ſed paſcendis gregibus ouium, & armentorum continuam operam dederat. Lege Dianam *p. 4. tract. 4. reſol. 36.* & Luyſium *de Fide diſp. 28. dub. 2.*

QVÆSTIO LXXVI.

An inter Chriſtianos ſæpè hæc ignorantia contingat?

NEgant Bannez, Petr. Ledeſma, Azor. Filliucius, Trullench. & aliqui alij, ex nuper citatis, ſentientes, hanc myſteriorum fidei ignorantiam vix inter Chriſtianos contingere, propter quam plurima Concionatorum, Parochorum, & Religioſorum media adſunt, quæ paſſim ſuppetunt ad ignorantiam depellendam.

Affirmant abſolutè alij, veluti Vaſquez *loc. cit.* necnon Azor. *c. 7. cit. q. 6.* quos citat, & ſequitur Sanchez *loc. cit. n. 20. fine.*

Sed diſtinctius, & probabilius, ſic Reſpondeo. *Primò*, Inter Fideles Chriſtianos, non ſæpè, ſed rarò contingit, aliquem habere ignorantiam inuincibilem illorum Fidei myſteriorum, quæ ſunt neceſſaria ad ſalutem neceſſitate medij. Nam cum hæc (iuxta ſuperius dicta) in cognitione Dei exiſtentis, ac potentis remittere peccata, & gratiam, ac gloriam concedere, conſiſtat, rariſſimus eſſe poteſt, cuius mentem hæc notitia, ſaltem ſub dubio, non imbuerit. Sic Palao *tom. 1. tr. 4. diſp. 1. punct. 11. n. 5. in principio*, & à fortiori omnes DD. pro prima ſententia adducti.

Reſpondeo *Secundò.* Loquendo de Fidei myſteriis, quæ de neceſſitate præcepti quis ſcire tenetur, non ſolùm rarò, ſed frequenter datur inter Fideles, qui dictorum myſteriorum habeat ignorantiam inuincibilem excuſantem à peccato. Quia id experientia conſtat, & conuincitur ratione facta pro noſtra ſententia *quæſtione antecedenti.* Et ſic tenent à fortiori Vaſquez, Azor, & Sanchez nuper adducti: necnon Suarez, & Ægidius, quos ſequitur Palaus *n. 5. cit.* Sa *verb. Fides, n. mihi 1.* vbi ita ait: *Neceſſe eſſe explicitè credere Fidei myſteria, quæ publicè in Eccleſia celebrantur, ſentiunt multi cum D. Thoma: alij, excuſari multos ignorantia, præſertim cum deeſt qui doceat; ſufficereque illis cum Baptiſmo credere, quod credit Eccleſia, quam opinionem, etſi adhuc ſolebam improbare, nunc*

autem

autem non auſim. Quid enim, dicemus perire infinitam Chriſtianorum, alioqui bonorum multinem, qui de myſterio, etiam Trinitatis, & Incarnationis, vix quicquam rectè norunt, imò peruersè ſentiunt ſi interroges? Potius crediderim condemnari ieſtorum Paſtores, ob negligentium docendi. Sic Sa.

QVÆSTIO LXXVII.

An poßit dari ignorantia inuincibilis, excuſans à peccato, illorum præceptorum, quæ ſunt principia communißima, & vniuerſalißima antecedentia Decalogum, qualia ſunt: **Malum eſt fugiendum; bonum amplectendum, &c.**

RESpondeo, non poſſe dari. Quia huiuſmodi principia, *Malum eſt fugiendum, bonum amplectendum. Quod tibi vis, alteri fac. Quod tibi non vis, alteri non feceris:* ſunt euidentiſſima, & de ſe ipſis conſtant: ergo de ipſis nequit ignorantia inuincibilis haberi. Sic communis. Legantur D. Thom. 1. 2. *qu.* 76. *art.* 2. Petrr Ledeſma *in ſum. tom.* 2. *tract.* 2. *c.* 3. *concl.* 8. vbi ita ait: *No puede hauer ignorancia inuencible de los principios morales vniuerſaliſſimos: quales ſon, que no ſe ha de hazer mal, y que ſe ha de hazer ben, y que lo que vno no quiere para ſi, no lo ha de querer para los demas. Eſta concluſion enſeñan todos los Thomiſtas con S. Thomas, en el lugar immediatamente citado, y los ſiguen todo los Doctores. La razon es clara, porque eſtos principios, por ſi miſmos, ſin otro medio ninguno, ſon claror y euidentes: luego no puede auer ignoraucia inuicibile dellos.* Sic ille, & bene. Diana *part.* 4. *tract.* 5. *Reſol.* 36. *verſ. ſed ſi aliquis.* Tannerus *in* 1. 2. *diſp.* 4. *quæſt.* 9. *dub.* 1. & alij penes ipſos. Trullench. *lib.* 1. *Decalog. cap.* 1. *dub.* 5. *n.* 3.

QVÆSTIO LXXVIII.

An poßit dari ignorantia inuincibilis præceptorum, quæ in Decalogo continentur?

AFfirmat Diana, poſſe dari, vel rarò, & pro breui tempore, his verbis: *Reſpondeo cum Tannero in* 1. 2. *D. Thom. diſp.* 4. *quæſt.* 9. *dub.* 1. *n.* 14. *Ex communi, & vera ſententia, ignorantiam inuincibilem contingere poſſe, non ſolùm circa ius poſitiuum humanum, ac particulares facti circunſtantias; ſed etiam circa ius poſitiuum diuinum, & myſteria Fidei noſtræ: imò etiam circa ius naturale, non quidem quoad vniuerſaliſſima præcepta iuris naturæ, ſed quoad alia, faciliùs quidem, & frequentius circa ea, quæ difficiliùs ex præceptis vniuerſalibus naturæ deducuntur, vt eſt, v. g. bigamia, accipere lucrum ex mutuo, proprias iniurias vlciſci, ſimplex fornicatio, aut etiam mendacium officioſum, &c. difficilius autem, nec ferè, niſi pro breui tempore, circa præcepta illa, quæ facilè ex vniuerſalibus illis præceptis deducuntur, vt ſunt cultus vnius veri Dei, & cætera, quæ directè continentur in præcepto Decalogi.* Hæc Diana 4. *part. tract.* 4. *Reſol.* 36. ex Tannero. Et antea Petr. Ledeſma, & ex illo Trullench *locis citatis.*

Sed clarius Reſpondeo: Poſſe quidem dari ignorantiam inuincibilem præceptorum, quæ etiam directè in Decalogo continentur, non ſolùm pro breui tempore (vt Authores nuper citati dicunt) ſed pro multo tempore, licèt hoc non in multis, ſed in raris contingat hominibus. Probatur, quia in primis, furtum directè prohibetur in Decalogo, & tamen, vt notat D. Thom. 2. 2. *q.* 94. *art.* 4. certa gentium natio, ſine vlla ratione exiſtimabat, non eſſe peccatum: ergo de hoc præcepto poteſt, & pro multo tempore, dari ignorantia inuincibilis. Rurſus, fornicatio ſimplex, etiam eſt directè vetita in Decalogo, & vt Diana, cum Tannero admittit, frequentius poteſt de illa ignorantia hæc dari: ergo, ſi non æqualiter de omnibus, de aliquibus tamẽ Decalogi præceptis poteſt dari, etiam non rarò, nec pro breui tẽpore ignorantia inuincibilis. Legantur Ouiedo hîc *tract. de Fide, controu.* 7. *in fine, &* 1. 2. *tract.* 6. *contr.* 6 *punct.* 4. *n.* 24. Qui tamen minimè admittit ignorantiam inuincibilem reſpectu homicidij, & furti. Vazquez 1. 2. *diſp.* 122. *c.* 1. Monteſin. ibi, *diſp.* 8. *q.* 5. & alij apud ipſos.

DISPVTATIO III.

De externo Actu, vel Confeſſione externa Fidei, eiuſquè obligatione.

QVÆSTIO PRIMA.

Quid ſit Actus externus Fidei?

REſpondeo nil aliud eſſe, quàm confeſſionẽ externã alicuius Fidei myſterij crediti: vt quãdo quis pronũtiat, aut dicit: *Deus eſt trinus, & vnus, quia ita reuelatum eſt.* Sic omnes. Legantur Arriaga *tract. de Fide diſp.* 21 *ſect.* 1. *n.* 1. & Ouiedo *de Fide controu.* 8. *pun.* 1. *n.* 1. vbi ita ait: *Externus Fidei actus, eſt actio illa, qua exterius notum facimus actum internum Fidei, & ſignificamus obiectum Fide creditũ, ſiue hoc fiat vocibus, ſiue nutibus, ſiue alia quacumque ratione inſtituta ad hoc ſignificandum.* Sic ille. Et ſic etiam Becanus *de Fide, cap.* 9. *in principio.*

QVÆSTIO II.

An hæc externa Fidei confeſſio, eliciatur ab habitu, aut Virtute Fidei?

REſpondeo vt certum: Quod non. Quia hæc externa Confeſſio nil aliud eſt, quàm quædam prolatio externa verbornm (ſeu nutuum, &c.) à potentia locomotiua oris, & linguæ facta, &c. atqui motus externus non procedit immediatè ab habitu voluntatis, vel intellectus, vt in omnibus externis conſtat, de quibus quoad hoc eadem eſt ratio: ergo. Sic communis. Legantur Arriaga *loco cit. n.* 1. Ouiedo etiam *n.* 1. Becanus *cap.* 9. *concl.* 3. Granados *controuerſ.* 1. *tract.* 11. *ſect.* 1.

QVSTÆIO III.

An ſaltem huiuſmodi externa Confeßio Fidei, impetretur ab ipſomet habitu Fidei?

AFfirmant aliqui Recentiores cum D. Thoma *hîc art.* 3. inter quos eſt Granados *loco citato.* Alij è contrà negant, docentes talem confeſſionem externam non eſſe propriè imperatã ab habitu

 Fidei.

Fidei, ſed ab habitu aliarum virtutum. Ita aliqui apud Arriagam *ſect.* 1.*cit.n.*2.& Ouiedum *loc.cit.*

Sed probabilius Reſpondeo, Imperari quidem ab habitu Fidei, ad quem ex ſe pertinet; & imperari petit, ſicuti erogatio externæ eleemoſynæ ab actu interno miſericordiæ; etſi imperari etiam aliquando poſſit ab habitibus aliarum virtutum, propter illarum honeſtatem. Sic Bañez 2.2. *quæſt.* 10. *art.* 1. Vazquez, Valentia, Luyſius, Becan. Vterque Hurtadus, quos citat, & ſequitur Ouiedo *loc. cit. num.* 2. Legatur etiam Arriaga *loc.cit. concl.* 2.

QVÆSTIO IV.

An detur præceptum de non neganda Fide exterius.

NEgarunt Heretici Elceſaitæ, Anabaptiſtæ, Libertini, & alij, docentes ſufficere ad ſalutem, Fidem animo retinere, ac proinde nunquam eſſe peccatum, illam exterius negare.

Sed Reſpondeo dicendum, quod ſit certum de Fide, dari præceptũ diuinũ de non neganda Fide exterius. Quia præceptũ, cum ſit negatiuũ, obligat ſemper, & pro ſẽper, ſicut & alia præcepta negatiua. Colligitur clarè hæc veritas ex illo Chriſti Domini, *Matth.* 10. 33. *Qui me negauerit corã hominibus, negabo & ego eum corã Patre meo.* At qui exteriùs Fidem negat, etiamſi animo retineat, verè negat Deum corã hominibus: ergo dignus eſt, vt negetur à Chriſto coram Patre. Sic tenet communis Fidelium conſenſus. Sic docent Concilia, Nicænum, *Can.* 11. & 12. Ancyran. ferè per totum. Elibertin. *can.* 1. & 2. Arelatenſ. 11. *cap.* 11. Legantur PP. Auguſtin. *tract.* 66. *in Ioan.* Chryſoſt. *in Matth.* vbi ſupra, & alij Theologi cum D.Thoma 2.2. *quæſt.* 3. *art.* 2. Suarez *de Fide diſp.* 14. *ſect.* 1. Sanchez *lib.* 2. *Decal.cap.* 4.*n.* 1. & 2. Granad. *controu.* 1. *de Fide, ſect.* 2. Becanus *de Fide cap.* 9.*q.* 2. & 3. Fagundez *lib.* 1. *Decal.cap.* 3. *numero* 2. Ouiedo *controu.* 8. *de Fide, punct.* 2. Arriaga *tract. de Fide, diſp.* 22. *ſect.* 1. Palao *tom.* 1. *tract.* 4. *diſput.* 1. *punct.* 13.*n.* 1. & 2. Luyſius *de Fide diſp.* 35. *dub.* 3. Ægidius *ibi, diſp.* 15. *dub.* 1. & 2. Trullench *lib.* 1. *Decal.dub.* 7. *à num.* 2. Petr. Hurtad. *de Fide diſp.* 47. *ſect.* 2. Acacius March. de Velaſco *tom.* 1. *Reſol. Moral. verb. Fée, Reſol.* 230. & alij mox citandi.

QVÆSTIO V.

An ad euitandam mortem, infamiam, & ſimilia damna, liceat alicui negare Fidem, corde ſimul & ore?

REſpondeo, tanquam certum de Fide: Non licere. *Primò,* quia vt conſtat ex dictis, præceptum de non neganda Fide, eſt negatiuum: ergo obligat ſemper, & pro ſemper. *Secundò* quia (vt bene Fagundez) nulla poteſt fingi cauſa excuſans à malitia talis negationis, præcipuè quoad animum: quia non eſt dabilis caſus, in quo neceſſaria ſit ad euitanda tormenta, mortem, infamiam, & ſimilia dãna, cum ad omnia hæc euadenda ſatis ſit negatio externa facta voce, vel alio ſigno externo, ſed non animo, cum aliqua amphibologia ad vitandum mendacium, vt per ſe patet, ſiquidem animus ſemper eſt hominibus incognitus. Sic ille. Et omnes, etiam Hæretici.

QVÆSTIO VI.

An ad minus liceat ad euitanda prædicta damna, negare Fidem, non corde, ſed ſolo ore, aut alio ſigno exteriori?

AFfirmarunt Hæretici ſuprà citati, docentes, licere cuilibet Fideli ad euitanda tormenta aut mortem, negare exterius Fidem, dummodo interius eam retineat. Quia exterior negatio, ſolùm tunc fit propter alios homines: ergo poterit quis, ob vitandam mortem, eos decipere.

Sed adhuc tanquam certum de Fide, Reſpondeo dicendum, minimè licere propter vlla damna, etiam grauiſſima, vitanda, Fidem exterius negare, etiamſi interius integra permaneat. Probatur *Primò* ex Scripturæ loco, *quæſt.* 4. citato, & Lucæ *quæſt.* 26. *Qui me erubuerit, & meos ſermones, hunc Filius hominis erubeſcet.* Quod confirmatur ex facto Machabæorum, qui ne Fidem exteriùs negarent, glorioſiſſimum tolerauere Martyrium, *lib.* 2.*c.* 6.

Secundò, quia exterius Fidem negare, quantumuis interius retineatur, eſt exterius dicere, Deum non eſſe veracem, & eſſe falſum id quod infinita authoritate illius ſtabilitum eſt: at hoc dici, aut pronunciari non poteſt, ſine iniuria graui contra ipſum Deum: ergo. Sic tenent omnes Catholici. Legantur præcipuè Granados, Ouiedo, Fagundez. Becanus, & Arriaga, qui de hac quæſtione latè, & doctè agit.

QVÆSTIO VII.

An Fidelis interrogatus, à perſona priuata de ſua Fide, in odium eiuſdem Fidei, teneatur reſpondere, & Fidem profiteri?

AFfirmant plures DD. eo quòd tunc Fidem non profiteri, ſit implicitè, & tacitè illam negare, quod nullo modo licet: ergo. Ita ſentiunt Caiet. 2.2.*q.* 3.*art.* 2. Angel. *verb. Fides, num.* 7. & Syluest. *ibid. quæſt.* 5. Abulenſ. *cap.* 10. *Matth. quæſt.* 129. Toletus *lib.* 4. *Summæ, cap.* 2. *num.* 4. & Vaſquez *in manuſcriptis* (citatus à Gaſpar Hurtado *diſput.* 9. *diffic.* 4.) Idem docent de rogato à Tyranno, non diſtinguentes an Tyrannus fungatur authoritate publica, vel ſola priuata, Aragon. 2.2.*q.* 3.*art.* 2.*concl.* 2. & Manuel 1.*tom. ſum.c.* 119.*n.* 1. & Suarez *diſp.* 14. *ſect.* 3.*n.* 6.

Sed probabilius Reſpondeo: Non teneri tunc reſpondere, nec Fidem exterius poſitiuè profiteri; ſed poſſe licitè fugere, aliove modo reſponſionem recuſare, ac tacere. Ratio eſt, quia nolle in hoc caſu interroganti reſpondere, nec implicitè eſt negare Fidem: ergo. Antecedens probatur: quia (vt benè Ouiedo) ex eo quòd ſic interrogatus non reſpondeat, non poteſt præſumi Fidem interius non tenere; ac proinde nec tacitè, nec implicitè illam negare. Cum enim negando Fidem, reſponſio grata daretur interroganti, & interrogatus ſe indemnem ſeruaret, nullam rationabilem rationem habere poſſet, ad Fidem exterius non negandam, & veritatem aperiendam, ſi illam interiùs non haberet. Sic ille *controu.* 8. *punct.* 3. *numero* 28. & antea Valentia 2.2. *diſp.* 1. *quæſt.* 3. *punct.* 2. *dub.* 3. Azor. *tom.* 1. *lib.* 8. *c.* 27. *quæſt.* 1. Bannes 2.2. *quæſt.* 3. *art.* 2. *dub.* 1. *concl.* 3. Petr. Ledeſma 2. *tom. ſum. tract.* 1. *capit.* 4. *concl.* 6. Ludou.

Lopez

Lopez 1.*p.inſtructor. cap.*41.*verſ. Peccat mortaliter.* Tabiena *verb. Fides,q.vltima*, vbi hæc ait: *Multis ſæcularibus, ac Religioſis in naui congregatis, quendam, fortè ebrium, euaginato enſe, ſic dixiſſe fertur: Si quis ex vobis Catholicus eſt, in medium prodeat, à me perimendus: & omnes tacuiſſe, nec tanquam alicuius culpæ reos damnatos eſſe à viris doctis de hac re conſultis.* Sic ille. Sanchez *lib.*2. *Decal.cap.*4. *num.* 6. necnon Lorca *diſp.*24. *memb.*2. *n.*22. Ægidius *diſp.*15. (non 5. vt legi apud Gaſp. Hurtad.) *num.* 109. Tannerus *quæſt.*7. *dub.*5. *n.*120. Granado *tract.*11. *ſect.*2.*n.*8. Gaſp. Hurtad. *diſp.* 9. *diff.* 4. Palao *tom.* 1. *tract.*4. *diſp.*1.*punct.*14.*n.*3.*dicto* 2. Arriaga *diſp.* 21. *ſect.*3. *n.* 17. Becanus *cap.*9.*de Fide, quæſt.*4. *n.*3. Petr. Hurtad. *diſp.*48.*ſect.*2.§.17. Filliuc. *tract.*22.*cap.*3.*q.*2. *dict.*2.*n.*64. Villalob. *tom.*2.*tract.*1. *diff.*3. *numer.*5. Trullench. *lib.*1.*decalogi,cap.*1. *dub.*7.*num.*6. Bonac. *diſp.*3.*q.*2.*punct.*3.*n.*4. Reginald. *lib.*17. *n.*15. Acacius *tom.*1.*verb.Fée, reſol.*330.*n.*6. Azor, Layman, & Malderus apud ipſum.

QVÆSTIO VIII.

An ad minus Fidelis interrogatus de ſua Fide à Rege Tyranno, ſeu ab alia perſona publicam iuriſdictionem habente, teneatur reſpondere, Fidemque exterius fateri?

NEgant adhuc plures DD. eo quòd ex præciſa taciturnitate fidelis, non poteſt Princeps colligere, aut præſumere, illum Fidem negare, ſed potiùs implicitè illam fateri, eo quòd reſponſionem gratam ſibi negat; & quia iuxta illud axioma, *Qui tacet, conſentire videtur.* Ita Ægidius, Tannerus, Lorca, vterque Hurtad. Granados, Palao, Ouiedo *locis citatis.*

Sed probabilius Reſpondeo: In hoc caſu, teneri Fidelem Regi Tyranno reſpondere, fidemque ſuam exterius fateri; nec ſatis eſſe illi tacere, aut Tyranno, nolens ei reſpondere, dicere: *Quid ad te; non teneor tibi reſpondere, quia non habes ius interrogandi.*

Ratio ſit *Primò*, Quia quando quis Fidelis interrogatur à perſona fungenti publica authoritate, ſiue Tyrannus ſit, ſiue verus Rex, aut Iudex, tunc agitur publicè de honore Fidei: ergo in caſu tali tenetur palam reſpondere, fidemque ſuam magna cum libertate fateri. Patet, quia publica poteſtate interroganti, magnus ex fidei confeſſione honor in Deum redundat, qui tacendo illi ſubtraheretur: ergo tunc tacens reus eſſet mortalis culpæ.

Secundò. Quia, quando ille, qui de fide interrogat, eſt Iudex, Princeps, aut Rex, cenſetur poſſe interrogare iuridicè; ergo cenſeri debet obligationem eſſe reſpondendi. Antecedens probatur, quia (ait Arriaga) licèt non ad occidendum, aut vexandum, attamen ſaltem ad imponendas diuerſas leges politicas, & diuerſas contributiones, ad aſſignandum diſtinctam habitationem Chriſtianis præ Paganis, &c. habet Paganus Rex ius ſciendi, qui ſunt Chriſtiani in ſuo Rgno: ergo ea interrogatio eſt ſatis conformis iuri Principis. Sic ille *diſput.* 21. *ſect.*3. *n.*19.*& n.* 20.*in fine*, ſic ad idem probandum argumentatur: *Talis Princeps interrogat in foro externo, & aliorum Gentilium præſentium cum vero iure: vero, inquam, inuincibiliter apud omnes illos reputato, aut ſaltem quoad me, non poteſt reiici, niſi eo ipſo detegam meum animum: ergo teneor illi reſpondere ſaltem propter omnes præſentes: ergo tunc obligat præceptum confeſſionis Fidei.* Hæc ille.

Ex quo iam patet quid dicendum ad fundamentum contrariorum; nempe, non ſolùm teneri Fidelem interrogatum in eo caſu implicitè fateri fidem ſuam, ſed etiam explicitè, vt ſic ſatisfaciat præcepto confitendi exterius Fidem. Ideoque hanc ſententiam tenent Bannes, Valentia, Azor, Petr. Ledeſma, Lopez, Sanchez, Acacius, Aragon, Manuël, & Trullench *vbi ſuprà.*

QVÆSTIO IX.

An etiam teneantur reſpondere, & fateri exterius fidem, Fidelis, qui non publicè, ſed ſecretò de illa interrogatur à Tyranno, publica poteſtate fungente?

AFfirmare à fortiori tenentur omnes Authores pro prima ſententia *quæſt.* 7. adducti. Necnon & Bannez, quem citat, & ſequitur Sanchez *cap.* 4. *cit.n.*6. ibi: *Similiter, ob eandem rationem, non refert, ſiue publicè, ſiue priuatim à publica poteſtate, ea interrogatio fiat.* Ita ille, Filliuc. *tract.* 22. *cap.* 3. *num.*63. Trullench. *lib.*1. *Decalogi, cap.* 1. *dub.* 8. *num.* 6. & alij. Quorum fundamentum eſt, quia quando Tyrannus interrogat ſecretò, tunc etiam agitur publicè de honore Fidei: ergo tunc etiam datur obligatio grauis reſpondendi.

Sed diſtinctius, ac clarius, ſic probabilius Reſpondeo dicendum, quod illa perſona publica authoritate fungens, poteſt ſe gerere dupliciter in illa ſua, de Fide, interrogatione, nempe, & vt perſona priuata, & vt perſona publica. Si ergo Tyrannus ille, aut Iudex, vt perſona priuata interroget, tunc licitum erit Fideli tacere, imò & reſpondere illi. *Quid ad te de mea Fide, & conſcientia?* vt conſtat ex dictis: ſi ille acquieſcere noluerit, & veniatur ad publicam interrogationem, ſeu ad hoc, quod vt publica perſona interroget, tunc obligabitur Fidelis ad reſpondendum, quia etſi ille Iudex non interroget publicè, ſed intra priuatos parietes, & ſolus, habet tamen tunc ius aliquod interrogandi (iuxta doctrinam ſuprà traditam) & ſic erit obligatio reſpondendi. Sic in primis debent tenere primam partem noſtræ reſponſionis, Ægidius, Tanner. Granad. Gaſpar Hurtado, nuper *quæſt.* 7. *&* 8. *citati.* Et ſecundam Bannez, Valentia, Azor. Ledeſma, Sanchez, Aragon, Manuël, & Trullench, necnon Arriaga *ſect.* 4. *citata, num.* 24. & Ouiedo *punct.*3. *num.*33.

QVÆSTIO X.

An deinde, Fidelis teneatur exterius fateri Fidem, ſi de illa interrogetur à perſona priuata, publicè tamen, & coram multis?

AFfirmabunt à fortiori Caiet. Angel. Silueſt. & Vaſquez relati ſuprà *quæſt.* 7. Necnon Valentia *q.* 2.*punct.* 2.*dub.* 3. Tanner. *quæſt.*7. *dub.*5.*n.*120. apud Ouiedum *loc.cit. punct.* 1. *num.* 25.

Sed clarius, & probabilius Reſpondeo, Non Teneri tunc Fidelem fateri fidem, & exterius illam manifeſtare, per ſe (an autem teneri poſſit per accidens, ratione ſcandali, aut Fidei grauis iacturæ, dicemus poſtea.)

Hæc noſtra reſponſio probatur ex dictis. Quia illa perſona priuata, etiamſi ſit magnæ authoritatis,

nullam ſupra Fidelem interrogatum, habet iuriſdictionem, vel ſaltem apparentem: (niſi id faciat ex commiſſione Principis, in quo caſu iam cenſetur ipſe Princeps interrogare,) ergo tunc Fidelis per ſe non tenetur interroganti reſpondere, ſed prudentiſſimè, (etiam apud ipſos inimicos Fidei præſentes) poteſt tacere; quia per hoc contemnitur interrogans. Vel certè poteſt ei dicere: *Quid hoc ad te? Quo iure tu me examinas, &c.* Nam per hæc verba nullam præſentibus, ad ſuſpicandum malè, cauſam præbet, ſed ſolùm vtitur iure ſuo, & impudentiam perſonæ interrogantis vſurpantis officium Magiſtratus retundit. Sic Arriaga *diſp.22.ſect.3.num.*18. & à fortiori multi ex citatis pro noſtra parte *q.*7.

QVÆSTIO XI.

An ſi ille, qui de Fide interrogatur à perſona priuata, ſit magnæ authoritatis, teneatur tunc reſpondere?

AFfirmat ex Valentia *loc. cit.* Sanchez *lib.*2. *cap.* 4. *numer.*6. *in fine.* Ita dicens: *In eo tamen caſu, peccabit in Fidei confeſſionem tacendo, interrogatus à priuato, ſi interrogatus perſona grauis ſit. Quia eo ſilentio, ob perſonæ conditionem tacentis, ingens detrimentum honos Dei, & Fidei patietur.* Sic Sanchez.

Sed, iuxta nuper dictà, probabilius Reſpondeo: Nec tunc teneri per ſe interrogatum reſpondere interroganti de ſua Fide, ſed poſſe tacere, aut aliqua ratione illudere interrogantem, & retundere eius audaciam. Ratio eſt, quia nec in hoc caſu, vt conſtat, interrogatur iuridicè: ergo per ſe non tenetur reſpondere interroganti. Dixi, *non teneri reſpondere per ſe*: Quia per accidens, & ratione aliquarum circunſtantium occurrentiarum, teneri poteſt ad reſpondendum in hoc, & in ſimilibus caſibus, veluti, ſi ſuo ſilentio, aut eluſione interrogationis, cenſetur à circumſtantibus negare Fidem, aut in ea vacillare, aut eam contemnere; nam id, non ſolum ratione ſcandali, ſed de ſe, ratione grauis iacturæ Fidei, & detrimenti honoris Dei, eſſet graue peccatum. In hoc addito conueniunt omnes DD. Legantur Arriaga *loc. cit. num.* 19. Ouiedo *numer.* 31. Gaſp.Hurtad. *diſp.*9. *diff.*4.

QVÆSTIO XII.

An ſuperiori Catholico Eccleſiaſtico interroganti de Fide; teneatur Fidelis ad clarè reſpondendum?

REſpondeo vt certum: Teneri. Quia ex vna parte in tali confeſſione nullum periculum ſubeſſe poteſt: ex altera verò, adeſt magna vtilitas, & alioquin in interrogante eſſe poteſt ius: ergo omni ex parte erit obligatio reſpondendi. Sic Arriaga *loc. cit. ſect.*2. *num.*5. Qui idem putat dicendum caſu, quo ea interrogatio fiat à Catholico Principe ſæculari: quia licèt per ſe ad ſæculares non pertineant interrogationes de Fide; attamen aliquando poſſunt habere illi iuſtas cauſas, vt id ſciant, tum propter contributiones: tum quia negant non Catholicis in eo Regno, &c. Sic ille, & antea Sanchez *loc. cit. num.* 6. *verſ. Nec refert.*

QVÆSTIO XIII.

An tempore perſecutionis, liceat Chriſtiano fugere, ne cogatur Fidem negare?

NEgauit Tertullian. *lib. de fuga in perſequutione.* quem poſtea ſequuti ſunt Montaniſtæ, eo quòd qui in perſecutione fugit, inſinuat ſe eſſe in conſtantem, & vacillare in Fide: at hoc nulli licet: ergo.

Sed vt certum, Reſpondeo: Ex obiecto, & per ſe, licere Chriſtiano cuilibet, fugere, & occultare ſe, tempore perſecutionis. Conſtat tum ex verbis Chriſti Matth.10. *Cum autem perſequentur vos in vna Ciuitate, fugite in alium.* Nec non & ex facto eiuſdem, qui ſæpè, ne lapidaretur, aut ne occideretur in odium ſuæ Doctrinæ, fugit. Matth. 2. & 4. & Ioan.8. 10. & 11. & exemplo Apoſtolorum, Petri *Act.*12. & Pauli 2. *ad Corinth.* 12. tum etiam, quia fuga in tali occaſione, nullo iure eſt prohibita, vt patet: ergo per ſe, & ex obiecto licita erit. Notanter dixi, *eſſe licitam per ſe, & ex obiecto.* quia aliquando per accidens poteſt eſſe illicita; vt ſi fuga eſſet occaſio contemptus Fidei, veluti, quia quando Paſtor fugit, & Fidem non defendit infideles illam contemnunt, &c.

Ad fundamentum Tertulliani, naganda eſt maior, quia potius qui eo tempore fugit, inſinuat implicitè confiteri Fidem, & eam eſſe certam. Sic Gaſp. Hurtad. *diſp.*9. *diff.*5. *per totam,* Palaus *tom.*1. *tract.*4. *punct.* 15. dicens, hanc reſponſionem eſſe de Fide. Legantur pro illa Nicolaus Papa relatus *in cap. Sciſſcitaris 7. quæſt.* 1. D.Auguſtin. *tract.* 46. *in Ioan.* D.Athan. *in Apolog. ſuæ fuga*, & alij apud Ægidium *de Fide diſput.* 5. *contl.* 2. *num.* 98. Suarez *diſp.* 14. *ſect.* 3. *num.*9. & alios.

QVÆSTIO XIV.

An non ſolùm liceat Chriſtiano fugere perſecutorem, verùm etiam ad id teneatur, ſaltem ſe occultando, & diſſimulando?

NEgaret à fortiori Tertullianus, vt vides.

Sed vt certum Reſpondeo, Non ſolùm licere, per ſe Chriſtiano fugere perſecutorem, ſed in ſequentibus caſibus ad id teneri:

Primò, quando perſona eſt talis, vt eius vita ſit valde neceſſaria Eccleſiæ, & magnus ab eo fructus expectetur, tenetur, per ſe loquendo, ſe occultare. Sic D.Auguſt. *tract.*46. *in Ioan.* exemplo D.Pauli, qui ſe in vtilitatem Fidelium ſeruauit; & ob eandem vtilitatem Angelus liberauit Petrum è carcere. Sic etiam Suarez, Ægidius, Arriaga, Palaus, & alij.

Secundò, Si quis timeat, ne tormentorum vi oppreſſus neget fidem, tunc tenetur etiam ſe occultare; quia aliàs eſſet tentare Deum, exponendo ſe grauiſſimo periculo peccati. Colligitur ex *cap. Sciſſcitaris 7. quæſt.* 1. & docent Suarez Ægid; Arriaga, Palaus, & alij.

Tertiò. Quando quis credit, quod ſe ſeruando, multò magis fidem, Dei cultum, & aliorum Salutem eſt promoturus, adminiſtratione Sacramentorum, concionibus, conſiliis &c. Sic Ægid. Palaus.

Quartò. Quando quis probabiliter timet, periculum

lum fore, vt ex ſua publica confeſſione, ſponte ob-lata, grauiter irritetur Tyrannus, & atrocius in Catholicos deſæuiat, & grauioribus cruciet tormentis, quibus timere poteſt, plures à Fide deſecturos. Legantur pro his caſibus, Suarez *diſp.* 14. *ſect.* 3. *à numer.* 10. Ægidius *diſp.* 15. *dub.* 5. *à numero* 95. Palaus *tom.* 5. *tract.* 4. *diſp.* 1. *punct.* 15. *num.* 3. Arriaga *de Fide diſp.* 22. *ſect.* 7. *n.* 55. & alij.

Qvæstio XV.

An etiam è contra liceat aliquando Chriſtianis, non fugere perſequutorem; tametſi periculum vitæ eis immineat?

RESpondeo vt certum: Aliquando licere. Patet. Quia ſi non timeatur prudenter defectio à Fide, & maior vtilitas (iuxta nuper dicta) non ſpectetur à fuga, vt poteſt ſæpè contingere, non eſt cur ad illam obligentur Chriſtiani, dum adeſt contra Fidem perſecutio. Confirmatur id exemplo innumerabilium Martyrum, qui cum fugere potuiſſent, noluerunt tamen, ſed conſtantes expectarunt Tyrannos. Imò multi etiam vltrò ſe illis obtulerunt, inter quos enumero S. Sebaſtianum, qui ſe Fidelem diſſimulauit quouſque fidem Marci, & Marcelliani periclitari ſenſit: tunc enim prodiit, eiuſque manifeſtatio multis nominibus ab Eccleſia commendatur. Sic omnes. Legantur Suarez *diſp.* 14. *ſect.* 3. *n.* 11. Caietan. & Salmeron apud ipſum. Palao *loc. cit. n.* 2. Arriaga *n.* 55. *citato, concl.* 5.

Qvæstio XVI.

An non ſolùm liceat Chriſtianis, aliquando perſecutorem non fugere. verùm etiam ad id teneantur?

RESpondeo, ad non fugiendum aliquando teneri. *Primò* nempe, quando ex Chriſtiani fuga, graue eſſet inter omnes ſcandalum. *Secundò* quando ex ipſa præſentia, & conſtantia in toleranda morte, crederetur prudenter animandum eſſe Chriſtianum populum. Sic Arriaga *loc. cit. num.* 55. & 56. Acacius *tom.* 1. *verb. Fee, reſol.* 330. *n.* 3.

Qvæstio XVII.

An etiam poſsint licitè fugere perſecutorem Epiſcopi, Parochi, & alij Paſtores; an verò ſemper teneantur ſiſtere, Fidemque palam profiteri?

NEgat Peſantius, poſſe dictos Paſtores fugere perſecutorem; ſed teneri ſemper profiteri palam fidem, etiam cum vitæ periculo; quia aliàs orietur ſcandalum inter oues, &c. D. Thom. 2. 2. *q.* 3. *art.* 2. *ad* 1. *concl.* 2. §. *Dixi initio.*

Sed vt quid certum Reſpondeo: Poſſe etiam dictos Paſtores, aliquando licitè perſecutorem fugere, vel ſe inter oues occultare. Nam *primò* licitum eſt illis fugere, quando Tyrannus ſolum ipſos Prælatos perſequitur, & reliquum populum permittit pacificè viuere: quia tunc eorum fuga populo erit conueniens, ac per conſequens non ſolùm licita, verum & obligatoria, vt conſtat ex dictis *q.* 14. Sic Ægid. Suarez, Palao, Arriaga, & Acacius *vbi ſuprà.*

Secundò erit licitum illis fugere, quando id faciunt, vt ſe in commodius tempus reſeruent; & interim Ouibus ſuis, aliis Clericis ibi manere volentibus, prouident. Quia tunc dici non poteſt, quod Paſtores dimittant Oues, & fugiant; cùm hæ non maneant Paſtore diſtitutæ. Sic D. Auguſt. & D. Thom. quos afferunt & ſequuntur Suarez *diſp.* 14. *ſect.* 3. *n.* 12. Arriaga *num.* 55. Palao *punct.* 5. *cit. numer.* 4. Ægidius *diſp.* 15. *dub.* 5. *num.* 103. Qui id exemplo Chriſti Domini, & Apoſtolorum, qui verè Prælati, & Paſtores fuere, apertè conuincunt. Acacius *loc. citato*, Caiet. Bannez, Malderus, & Reginaldus apud ipſum.

Qvæstio XVIII.

An contra teneantur aliquando dicti Paſtores, etiam cum periculo vitæ, ad non fugiendum, nec dimittendum Oues?

RESpondeo vt certum: Teneri in his caſibus. *Primò*, quando Oues in graui neceſſitate, & periculo amittendi fidem ſunt conſtitutæ: quia tunc non ſolùm ratione charitatis, verùm etiam iuſtitiæ, ratione ſui muneris, tenentur non dimittere Oues, vt bene declarat Nicol. Papa *in cap. Sciſcitaris*, 7. *queſt.* 1.

Secundò, Tenerentur ad non fugiendum, quando eorum fuga graue eſſet inter omnes ſcandalum, vt diximus *quæſt.* 16. legantur Suarez, Ægidius, Palaus, & Arriaga *vbi ſuprà.* Qui idem docent (caſu quo Paſtores deficiant) de aliis non habentibus curam animarum, ſi illorum præſentia, valde videatur neceſſaria pro animando populo; tunc enim ratione charitatis, etiam cum periculo vitæ, tenentur permanere.

Qvæstio XIX.

An negaret quis, ſaltem indirectè, Fidem, ſi negaret explicitè, eſſe Chriſtianum, Catholicum, aut Papiſtam.

RESpondeo vt certum dicendum, quod verè negaret Fidem indirectè. Sic omnes, præcipuè Sanchez *lib.* 2. *Decalog. cap.* 4. *num.* 7. ita ſcribens: *Si quis Chriſtianum ſe eſſe neget, ſiue rogatus, ſiue non, hoc ſemper eſt mortale, aduerſus præceptum negatiuum incluſum in Confeſſionis Fidei præcepto, præſcribens in nullo euentu licere confeſſionem Fidei negare. Et hoc eſt peccatum à D. Petro admiſſum, dum præ timore ſe Chriſti diſcipulum negauit.* Sic ille, & penes ipſum Abulenſ. *c.* 10. *Matth. q.* 130. Bannez 2. 2. *q.* 3. *art.* 2. *dub.* 1. *concl.* 2. & ibi Aragon. *dub.* 2. *concl.* 1. & Petr. Ledeſma 2. *tom. tr.* 1. *c.* 4. *concl.* 4. His addi poſſunt Azor. *tom.* 1. *lib.* 8. *c.* 27. *q.* 1. *in fine.* Ægid. *diſp.* 15. *dub.* 2. *n.* 9. Suar. *diſp.* 14. (non 4. vt leges apud Fagundez, nec 15. vt apud Palaum) *n.* 10. Qui hac ratione id probat: Quia, qui negat ſe eſſe Chriſtianum, negat ſe credere in Chriſtum; nam hoc eſt quod nomine Chriſtiani ſignificatur, &c. Fagundez *lib.* 1. *c.* 3. *n.* 5. Palao *tom.* 1. *tract.* 4. *diſp.* 1. *punct.* 13. *n.* 3. Arriaga *diſp.* 22. *ſect.* 1. & 2. Filliuc. *tract.* 22. *c.* 3. *q.* 2. *dicto* 3. *n.* 65. Gaſp. Hurtad. *diſp.* 9. *diff.* 2. Trullench. *lib.* 1. *c.* 1. *dub.* 7. *n.* 7. Bonac. *diſp.* 3. *quæſt.* 2. *punct.* 3. *n.* 4. & alij.

QVÆSTIO XX.

An etiam negaret indirectè Fidem, qui interrogatus, an ſit Chriſtianus, vſurpando nomen Chriſtiani, non ad ſignificandam Religionem, ſed nationem, aut factionem aliquam Gentis, id negaret?

Reſpondeo, Tunc nec indirectè negari Fidem. Ratio eſt manifeſta. Quia nemo dicet, quod negaret fidem ille, qui ſe Hiſpanum, vel Italum, &c. negaret: at qui ſe negaret Chriſtianum in aſſignato caſu, ſolùm ſe negaret Hiſpanum, vel Italum, &c. ergo minimè negaret Fidem. Sic Palao *loco cit. num.*4. per hæc verba: *Verùm aliquando nomen Chriſtiani, non religioni, ſed nationi accommodatur, vt contingit in bello inter Infideles; qui ſi interrogent, an ſis Chriſtianus, negare potes, cum adeſt aliqua grauis cauſa negandi, reſtrictione tamen in mente retenta: quia tunc non negas Fidem Chriſtianam, ſiquidem de illius profeſſione non rogaris, ſed ſolum negas, te eſſe talis nationis, cuius incolæ reputati ſunt hoſtes, & inimici.* Sic ille *n.*4. Et antea Azor. *loc. cit. quæſt.* 1. & 2. Bannez *concl.*4. Sanchez *num.*8. Suarez *num.*10. Fagundez *n.*6. Filliuc. Trullench. & alij *vbi ſuprà*, Arriaga *diſp.* 22. *ſect.* 2. *n.*15. Acacius *reſol.* 330. *n.*7.

QVÆSTIO XXI.

An neget Fidem Fidelis, qui interrogatus, an ſit Turca, vel Lutheranus, affirmat, eſſe?

Reſpondeo ex dictis dicendum, quod verè neget Fidem, ſi interrogatio fiat intuitu religionis, illius profeſſorem ſub illo nomine intelligendo: non verò ſi fiat intuitu nationis. Probatur vtraque pars ex dictis. *Prima*; quia idem eſt, ſe Turcam, vel Lutheranum dicere, atque ſe Chriſtianum negare: at qui negat, ſe eſſe Chriſtianum, peccat contra Fidem: ergo. *Secunda*. Quia qui ſe Turcam, vel Lutheranum diceret, loquendo cum interrogante accipiente nomen Turcæ, vel Lutherani, ac ſi eſſet nomen nationis, veluti v. g. Anglus, vel Hollandus, tunc ſolùm ſe diceret huius, vel illius nationis, v. g. Anglum, vel Hollandum, quod non repugnat cum Fide Catholica. Sic Caiet. 2. 2. *quæſt.* 3. *art.* 2. *dub.* 1. Aragon. Azor. Sanchez, Suarez, Filliuc. Fagundez, Trullench. *vbi ſuprà.*

QVÆSTIO XXII.

An peccet mortaliter contra Fidem, qui apud Hæreticos rogatus, ſitne Clericus, Sacerdos, aut Religioſus? negat, ſe talem eſſe, cum ſit?

Reſpondeo vt certum: Non peccare contra Fidem. Quia non negat illam, ſed ſtatum. Nec enim ob id negat eſſe Chriſtianum, cùm multi ſint Chriſtiani, qui non ſunt Clerici, aut Sacerdotes, aut Religioſi; ſed negat ſe eſſe in tali ſtatu, vel ordine Chriſtianorum. Sic Caiet. *in ſum. verbo Habitus, in fine*, Azor. *lib.* 8. *c.* 27. *quæſt.* 2. quos ſequitur Sanchez *lib.* 2. *cap.* 4. *n.* 10. Qui addunt, hoc etiam eſſe verum, etſi hæretici perſcrutentur, an ſit clericus, &c. ad indagandum, an Fidem Eccleſiæ Romanæ amplectatur, vt ſæpè accidit in Anglia: quia cum eam quoque Laici amplectantur, id nullatenus eſt negare Fidem. Sic etiam tenent Suarez *diſp.* 14. *ſect.* 1. *n.* 11. Becanus *c.* 9. *q.* 3. *n.* 4. Fagundez *lib.* 1. *Decal. c.* 3. *n.* 8. Palao *punct.* 13. *cit. n.* 4. Trullench. *lib.* 1. *dub.* 7. *n.* 10. Villalob. *tom.* 2. *tract.* 1. *diff.* 5. *n.* 12. Filliuc. *c.* 3. *cit. q.* 3. *n.* 68. & alij, qui idem addunt dicendum de quacunque alia actione, ſine qua poteſt ſubſiſtere Fides, vt ſi Sacerdos ab Hæreticis interrogetur, an ſacrificauerit, vel ſoleat Miſſam dicere: Quamvis id neget, non negat Fidem, & poteſt excuſari mendacium, modo nunc dicendo.

QVÆSTIO XXIII.

An qui in caſibus nuper aſsignatis negaret eſſe Chriſtianum, Clericum, vel Sacerdotem, &c. licèt non peccaret contra confeſsionem Fidei, committeret ſaltem culpam mendacij venialem?

Affirmat abſolutè Becanus *num.* 4. *cit.* per hæc verba: *Quæres, an is peccaret contra confeſſionem Fidei, qui negaret ſe eſſe Sacerdotem, aut Religioſum, ſi alioqui eſſet? Reſpondeo, peccare quidem mentiendo, contra veritatem, & eſſet mendacium officioſum, ac veniale (ſi fieret ſine damno alterius) non tamen peccaret contra confeſſionem Fidei.* Hæc Becanus. Et antea Sanchez *loc. cit. num.* 20. licèt breuioribus verbis.

Sed clariùs, iuxta nuper dicta, Reſpondeo dicendum, quod qui in dictis caſibus negaret eſſe Chriſtianum, vel clericum, &c. verè committeret culpam mendacij venialem, ſi aliàs, vt poteſt, excuſaret illam vtendo reſtrictione aliqua mentali: vt v. g. ſi dicat: *Non ſum Chriſtianus, intelligendo, in eo ſenſu, quo tu accipis nomen Chriſtiani. Non ſum Clericus, vel Sacerdos, vt teneor tibi dicere, &c.* Prima pars reſponſionis conuincitur ratione Becani. Secunda hac: Quia quando interrogans non habet ius interrogandi, nec alioqui reſpondens habet obligationem rem manifeſtandi, locus datur amphibologiæ, ſine vllo peccato, ſi honeſtus proponatur finis: atqui hæc omnia impræſentiarum reperiuntur: ergo. Sic ex Nauarro *lib.* 5. *conſ.* 15. *n.* 2. *ſub titulo de Hæreticis*, & ex Suario *diſp.* 14. *ſect.* 2. *n.* 11. docet Fagundez *lib.* 1. *Decal. cap.* 3. *n.* 9. Palao *punct.* 13. *cit. n.* 3. (vt habes *quæſt.* 20.) Imò hoc ipſum, & non aliud, volunt Authores primæ ſententiæ, vt clarè colligitur ex doctrina Sanchez vbi ſuprà *num.* 12.

QVÆSTIO XXIV.

An peccent contra confeſsionem Fidei, Clerici, vel Religioſi, qui dum per loca Infidelium tranſeunt, vt incolumes euadant, habitum ſæcularem induunt?

Reſpondeo, Non peccare contra Fidei confeſſionem. Quia deponere veſtes clericales, aut Religioſas, non eſt negare Fidem, cum non ſint Fidei, ſed ſtatus ſigna: ergo. Imò, nec peccabunt venialiter mendacij peccato, ſi in eo facto non intendant ſe ſæculares fingere, ſed ſolùm ſtatum clericalem, ob vitandam mortem, celare. Sic Caiet. 2. 2. *q.* 3. *art.* 2. *dub.* 1. *in fine*, & ibi Aragon *concl.* 2. *verſ. Tertiò*

qui vtitur. Philiarcus *de offic. Sacerd. tom.* 1. *p.* 2. *lib.* 3. *cap.* 9. Sanchez *lib.* 2. *cap.* 4. *num.* 11. Filliuc. *tract.* 22. *cap.* 3. *quaſt.* 3. *dicto* 2. *num.* 69. Trullench *lib.* 1. *cap.* 1. *dub.* 7. *num.* 11. Acacius *tom.* 1. *verb. Fée, reſol.* 330. *num.* 5. ſic dicens: *Si algun hereje pregunta a vn Chriſtiano, ſi es Sacerdote, ò Religioſo, ò Clerigo, y el lo negare, ſiendo lo, no peca contra el præcepto de no negar la Fée. La razon es, porque negar que no es Sacerdote, ò Religioſo, ò Clerigo, no por eſſo niega ſer Chriſtiano; porque los legos tambien ſon Chriſtianos, y Catholicos.* Sic ille.

QVÆSTIO XXV.

An aliquando liceat, graui de cauſa, factis, aut rebus falſam Sectam Fidei contrariam ſimulare?

AFfirmant Adrianus *in* 4. *tract.* 1. *de Baptiſmo, quaſt.* 1. *art.* 8. *ad* 5. *argumentum.* Vbi docuit, licitum eſſe homini Chriſtiano, & Catholico, vt occultet ſe talem, ne fortè cognitus occidatur, ſectam falſam factis, aut rebus ſimulare, dummodo id tantùm faciat animo ſimulandi, abſque interna voluntate illam profitendi. Pro hac etiam ſententia citant aliqui D. Hieronymum *in cap.* 2. *ad Galat. & epiſt.* 89. *ad D. Auguſtin.* vbi variis exemplis Scripturæ Sacræ id ſatagit probare. Propter quod Valentia *quaſt.* 3. *punct.* 2. *dub.* 4. ait, hanc opinionem non videri omninò improbabilem. Et certè eſſe probabilem apertè innuit Bonac. *diſput.* 3. *quaſt.* 2. *punct.* 2. *numero* 28.

Sed tanquam certum Reſpondeo dicendum, quod vrgente etiam quauis cauſa, minimè licitum ſit homini Chriſtiano rebus, aut factis falſam Religionem, aut ſectam ſimulare, aut fingere, etiam abſque interna voluntate illam profitendi; ſed ſolùm ad ſe Chriſtianum occultandum. Ratio ſit, quia quando medium ex ſe eſt illicitum, & intrinſecè malum, nullus finis honeſtus illud honeſtare valet: atqui vti rebus, aut factis ad falſam ſectam ſignificandam formaliter inſtitutis, eſt medium ex ſe illicitum, & intrinſecè malum: ergo. Sic in primis tenet hanc ſententiam D. Auguſtin. *epiſt.* 19. Vbi acriter carpit D. Hieronymum, quem pro ſententia oppoſita ſtare præſumebat. Cum Auguſtino ſentiunt Irenæus, Cyprianus, Tertullianus, & Origenes; quorum verba refert Valentia vbi ſuprà. Eandem tradunt Sanchez *lib.* 2. *ſumm. capit.* 4. *num.* 14. Suarez *diſput.* 14. *ſect.* 4. *numero* 4. & apud ipſum D. Thomas, Caiet. Valent. Alenſ. Anton. Syluest. Armilla, Angel. Nauarr. Tolet. & Vaſquez, Ægidius *diſp.* 15. *dub.* 2. *n.* 14. Granad. *tract.* 12. *diſp.* 3. *ſect.* 2. Tannerus *q.* 7. *dub.* 5. Hurtad. Complutenſ. *diſput.* 9. *diff.* 6. Salmanticenſis *diſp.* 48. *ſect.* 4. *ſubſect.* 2. §. 28. vbi ait, oppoſitam ſententiam à Fide eſſe alienam, neque à D. Hieronymo, aut alio Doctore Catholico vnquam fuiſſe traditam, quod latè ex verbis ipſiuſmet Hieronymi probat Luyſius *diſp.* 31. *dub.* 3. Becanus *cap.* 9. *quaſt.* 5. Fagundez *lib.* 1. *Decal. cap.* 6. *num.* 4. Arriaga *de Fide diſp.* 22. *ſect.* 5. Ouiedo *controu.* 8. *part.* 4. *à num.* 28. Palaus *tom.* 1. *tract.* 4. *diſp.* 1. *punct.* 16. *per totum.* Acacius *tom.* 1. *verb. Fée, reſol.* 330. *& ſequent.* Sed vt hæc noſtra doctrina generaliter tradita melius intelligatur, neceſſum erit ad particulares caſus deuenire. Sit ergo

QVÆSTIO XXVI.

An liceat homini Chriſtiano, ob mortem vitandam, exercere per ſimulationem, actiones, quæ immediatè ſunt inſtitutæ in cultum falſæ religionis: v.g. adolere idolo inſenſum, flectere coram illo genua, &c.

AFfirmauit, vt vidimus, Adrianus, variis ſcripturæ Exemplis. Nam imprimis Iehu Rex Iſraëlitarum (4. *Reg.* 10. 29.) ſimulauit, ſe velle Sacrificium offerre Idodo Baal (vt haberet occaſionem occidendi omnes Sacerdotes illius) his verbis: *Ego ſeruiam, & ſacrificabo Baal, imitans, & ſuperans Achab.* Cuius ſimulationem Deus approbauit, dùm illi dixit: *Studiosè egiſti, quod rectum erat, & placebat in oculis meis, & omnia quæ erant in corde meo, feciſti contra domum Achab.* Ergo licita fuit ſimulatio Iehu.

Deinde exemplo Naaman Syri, qui cùm vt ſatisfaceret ſuo Regi gentili, ſtatuiſſet animo ſimulato, Idolo pariter cum Domino genuflectere, & adorare illud, petiit ab Eliſeo licentiam, cui Propheta annuens reſpondit, *Vade in pace:* ergo, &c.

Sed vt quid certiſſimum, Reſpondeo: ob nullum mortis timorem, id licere. *Primò*, quia prædictæ actiones, vel ita fiunt, vt à præſentibus reputentur ſeriò fieri, & in cultum Idolorum; & tunc maifeſtè erunt peſſimæ, vtpote ſcandaloſæ, & in præiudicium Fidei, & cultus diuini: vel ita fiunt, vt præſentes nil horum ſuſpicentur; & tunc cum non poſſint habere vtilitatem, quam quærit Adrianus, quod ſcilicet occultent Fidem, erunt omninò otioſæ, & ex eo capite grauiter malæ, eo quòd hîc, & nunc non poſſint fieri ſine aliqua tali ſignificatione, maximè quando non eſt in eis vtilitas, niſi ea ſignificatio: ergo.

Secundò, quia adorare Idolum, illi ſacrificare, & ſimiles actiones, intrinſecè ſunt malæ: ergo ob nullum mortis adhuc timorem exerceri à Chriſtiano poſſunt. Antecedens probatur, quia huiuſmodi actiones intrinſecè continent ſuperſtitioſum cultum, cùm per ſe primò impoſitæ ſint ad vſum religioſum, nec alium habent moralem vſum, & ideo ab illo ſeparari non poſſunt; atqui cultus ſuperſtitioſus intrinſecè eſt malus, vtpotè contra religionem: ergo. Sic omnes Doctores citati ſuprà *quaſt.* 25. inter quos legantur Arriaga, Fagundez, Sanchez, Becanus, Ouiedo, vterque Hurtadus, Suarez, & alij.

Ex quibus ad primum exemplum Iehu Regis, dicendum, quod Deus non laudauit mendacium, aut ſimulationem adorationis externo cultu promiſſæ; ſed zelum, quo executus eſt iram Dei in cultores Baal, & deletionem domus Achab Regis, eſtò in eo mendacio grauiter peccauerit, vt colligitur ex contextu *loc. cit.* vbi dicitur, *Non ambulaſſe in lege Domini Dei Iſraël in toto corde ſuo.*

Ad ſecundum exemplum dicendum, quod Naaman non petierit ab Eliſeo licentiam ſimulandi adorationem Idoli, ſed genuflectendi, vt Dominum adorantem ſuſtineret, quo ei ſolitum obſequium exhiberet; atque id tanquam licitum Propheta conceſſit. Sic ex Lyra, Burgenſi, Abulenſi, Azorio docet Sanchez *lib.* 1. *cap.* 7. *num.* 10. *& lib.* 2. *cap.* 4. *n.* 14. Ouiedo, Arriaga, & alij ex citatis, licèt alij aliter reſpondeant. Videantur.

QVÆSTIO

QVÆSTIO XXVII.

An ſaltem ſit licitum Fideli vſurpare cæremonias falſæ legis,non quà tales ſunt, ſed ob honeſtum finem, vt ſi quis vellet ſe circuncidere, vel ob mortificationem,vel ob imitationem Chriſti; non ob proteſtationem Iudaiſmi?

AFfirmant aliqui Doctores probantes id *Primò* exemplis allatis pro ſententia Adriani.*Secundò* quia Apoſtoli etiam poſt promulgationem legis, ſæpè vſi ſunt eiuſmodi cæremoniis, quando earum vſus erat omninò illicitus. Nam Paulus *Actor.16.* Timotheum circuncidit, *& c.21.*cum aliis purificatus templum intrauit. *Tertiò*, quia Abiſſini hodie ex permiſſione Eccleſiæ vtuntur Circuncifione: ergo,&c.ita Adrianus *vbi ſuprà*,Caietan.*3.p.quæſt.37. art.1.* & Medina *1.2.quæſt.103. art.4.* Quos refert, & ſequitur Lorca *2.2. diſput.24.memb.1. à n.7.* & antea *1.2.ſect.5.diſp.35.n.2.*

Sed vt quid certum, Reſpondeo Minimè eſſe licitum Fideli vſurpare cæremonias legis falſæ, ac proinde nec circuncidere ſe ob mortificationem carnis, vel ob imitationem Chriſti: niſi fortè talibus ceremoniis quis vtatur, vt apertè appareat exterius, id fieri ob finem alterum, nullo verò modo ob cultum, aut religionem aliquam, ſicut iis vtuntur qui agunt in Theatris, aut ſicut vteretur Circunciſione is, cui ea eſſet neceſſaria ad ſanitatem recuperandam.

Probatur generaliter loquendo argumentis factis contra Adrianum *quæſt.antecedenti.*

Secundò, loquendo de Circunciſione in particulari, ſic probo ex Arriaga; nam in primis ea vti non licet ob deuotionem ſolam, quia eſt quædam mutilatio corporis, quæ licita non eſt, ob ſolam mortificationem: quod ſi contingeret eam neceſſariam eſſe propter vitam hominis tuendam, tunc poſſet aſſumi, non vt cæremonia, ſed vt medicina, id quod deberet ita exterius fieri, vt conſtaret de motiuo, ideoquè nullum eſſet ſcandalum. Deinde, nec poteſt licitè vſurpari ad imitationem Chriſti: Nam Chriſtus Dominus eam vſurpauit, vt præceptam à Deo, vt verè tunc obligantem, vt viuam: ergo ſi in ea accipienda volo Chriſtum imitari, debeo eam vt Sanctam vſurpare; id quod nunc apertè illicitum eſt: alioquin poſſem etiam nunc ad aliorum legis veteris Sanctorum imitationem, offerre Deo holocauſta, arietem,&c. & Paſchalem Agnum, iuxta ritum totum antiquum, comedere, ſicut comedit Chriſtus,quæ omnia haud dubiè ſunt manifeſtè abſurda. Sic Arriaga *de Fide diſput.22. ſect.5. num.44.& 45.* & antea Valentia *diſput.1. quæſt.3.punct.2. dub.4.* Sanchez *lib.2.cap.4. n.14.* Vaſquez *1.2.diſp.182.num.19.& 77.*Luyſius *2.2. diſp.35. dub.5.* quos citat, & ſequitur Ægidius *diſput.15.de Fide,dub.3.à n.38.* Diana *part.3. tract.5. reſol.49.verſ.Notandum eſt.* Vbi non audet damnare improbabilitatis oppoſitam ſententiam. Sed Auſonius in ſumma ipſius Dianæ, *verb.Fides,n.10.* apertè dicit, illam fuiſſe damnatam à Congregatione Sancti Officij. Ouiedo *de Fide,controu. 8. punct.5. num.66.*

Ad *Primum* argumentum in contrarium iam diximus ſuprà. Ad *Secundum*, dico quod initio legis gratiæ,etiam poſt promulgationem Euangelij, aliquandiu fuit licitus vſus veterum ceremoniarum, vt ſic lex vetus non ſtatim tanquam mala damnaretur, ſed paulatim abrogaretur: modo autem iam minimè.Sic reſpondet,& latè Ægidius à *n.42.*

Ad Tertium, negandum eſt in primis Eccleſiam probare, quod Abiſſini ſuos filios circuncidant, ſed ſemper hunc ritum damnare, ſicut alias eorum hæreſes.Ita Ægidius *num.47.*& alij.Addit etiam Ouiedo *num.67.* quod etiam dato,quod vſus circunciſionis eſſet apud illos homines licitus, eo quòd communi illarum Prouinciarum acclamatione proteſtatum eſt, talem vſum non eſſe in obſeruationem legis Moſaïcæ; apud nos verò talis vſus non ita receptus eſt,& ita quicunque illum exerceret, eſſet de Fide Chriſtiana valde ſuſpectus, & cultor Moſaïcæ legis præſumeretur.

QVÆSTIO XXVIII.

An liceat homini Chriſtiano, ob vitandum aliquod graue periculum, vti veſtibus directè, & per ſe deſtinatis ad cultum, vel honorem falſis Diis exhibendum, ſicuti ſunt veſtes, quibus Sacerdotes Infidelium ad offerenda Sacrificia falſis Diis induuntur?

AFfirmatiuam ſententiam, vt probabilem, defendit Petr.Hurtado *de Fide diſp.48.ſect.4.ſubſect.4.§.54.* Qui id multis rationibus probare intendit,ſed præcipuè hac. *Quia ſi aliqua ratione vſurpatio huius veſtis eſſet illicita, maximè quia videtur eſſe quidam cultus,ſed non eſt omni caſu: ergo.Probo minorem, quia veſtis ſacerdotalis non eſt cultus in Deum,ſed habitus,quo exerceantur ceremoniæ, & cultus in Deum. Sacerdos enim Iudaicus non colebat Deum ſola impoſitione Mitræ,ſed quando ſic veſtitus mactabat victimas,aut adolebat incenſum: ſi autem extra templum extraheret Mitram, nullum præterea cultum exerceret; ſed poſſet illam extrahere,vel ne caput infrigidaretur, aut vt elegantior muliercula videretur.* Ita ille. Qui pro hac ſententia refert Lorcam *1. 2. quæſtion. 103. art.4.& 2.2.quæſtion.24.art.7.*Caietan.*3.p.quæſt.31. art.1.*Medinam *1.2. quæſt.103. art.4.* verſu *Sed dubitabis.* Valentiam *diſp.1.q.3.p.2. verſ. Hæc opinio.* Thomam Sanchez *lib. 2. Decalog. cap.4.n.20.* & Azorium *tom.1. lib.8.c.27. quæſt.4. verſ. Mihi hoc probabilius.* Sed certè, vt bene vidit Ouiedo, in vanum trahit hos Authores pro hac ſententia, præcipuè Sanchium, & Azorium (quidquid etiam Suarez *vbi infrà*,de Sanchio, & Azorio ſentiat,) legatur Ouiedo *loc.cit.n.60. & 61.*

Reſpondeo igitur, vt certum dicendum, quod nullo modo liceat homini Chriſtiano, quantumuis graui cauſa, & periculo etiam vitæ occurrente, vti prædictis veſtibus. Probo ex Ouiedo ſic. Quia illæ veſtes, quibus Infideles Sacerdotes vtuntur in Sacrificiis,à nullo,quantumvis callido, & aſtuto,præſumi poſſunt eſſe deſumptæ, niſi cauſa offerendi Sacrificium, & vt reuerenter, & authoritatiuè offeratur, quod eſt cultum deferre falſo Deo, cui Sacrificium offertur: ergo illarum vſus non poteſt exui à ſignificatione cultus exhibiti vi illarum, & medio Sacrificio falſo ordinantur cultui Deo exhibendo. Conſequentia patet: antecedens probatur; quia cùm veſtes illæ ſuperponantur aliis vſualibus, quibus corpus eſt ſufficienter coopertum, & à frigore defenſum, non poteſt præſumi ad hunc finem deſumi, niſi præcipuè, cum ſæpè immoderatum, & exceſſiuum calorem afferant. Deinde, non

poteſt

poteſt præſumi deſumptas eſſe ad corporis elegantiam & pulchritudinem: cum aliis occaſionibus, in quibus hæc elegantia & pulchritudo maximè intenditur, veſtes illæ non aſſumantur, neque eas liceat aſſumere, ſed tantum cauſa offerendi Sacrificia: ergo quotieſcunque hæ veſtes aſſumuntur, ſignificatur cultus interior exhibitus Deo, cui tales veſtes conſecratæ ſunt. Sic Ouiedo *controu.* 8. *punct.* 5. *n.* 62. ex cuius argumento, iam ad illud Hurtadi quid ſit reſpondendum conſtat. Sicque communis Theologorum, & ita certum, & à pleriſque ita indubitatum, vt iuxta Fedei principia neceſſariò tenendum ſentiant. Legantur Valentia *q.* 3. *punct.* 2. Suarius *lib.* 8. *contra Regem Angliæ*, *c.* 9. *n.* 30. *&* 31. & *de Fide diſp.* 14. *ſect.* 5. *num.* 8. *&* 12. & apud ipſum Caiet. Silueſt. Tolet. Aragon, Lopez, & Benſonius, Gaſpar Hurtad. *diſp.* 9. *diff.* 7. dicens, in hoc omnes conuenire. Sanchez *lib.* 2. *c.* 14. *n.* 14. Azor. *lib.* 7. *cap.* 7. *q.* 6. Petr. Hurtad. *loc. cit.* §. 53. Luyſius, Ægidius, Tanner. & Vazquez, quos citat, & ſequitur Ouiedo *n.* 54. 60. *& ſequent.* Becanus *cap.* 9. *q.* 5. *n.* 27. citans pro hac parte Sanchium *c.* 4. *cit. n.* 19. & Azorium *c.* 27. *q.* 4. Palao *tom.* 1. *tr.* 4. *diſp.* 1. *pun.* 17. *n.* 7. *&* 8. vbi etiam & bene citat pro nobis Sanchium *n.* 19. Arriaga *diſp.* 22. *ſect.* 3. *n.* 19. citans etiam Sanchium. Diana *vbi infrà*. Acacius *reſol.* 33. *in fine.*

QVÆSTIO XXIX.

An ſaltem licitum ſit Chriſtiano vti ex rationabili cauſa veſtibus Infidelium, inſtitutis ad corpus tegendum, & ſimul ad ſectam ipſorum Infidelium manifeſtandam?

AFfirmant nouiſſimè Diana *part.* 3. *tract.* 5. *reſol.* 49. vbi ſibi proponenti, *An in terris Turcarum, ſi quis vtatur pileo Turcico cum Tobalia alba, vt ſecurus pertranſeat, peccet mortaliter?* Ita reſpondet: *Dico id eſſe licitum, ob periculum mortis, aut inſtam ab hoſte victoriam reportandam, vel ob aliam cauſam ſatis grauem, & neceſſariam. Et ratio eſt, quia huiuſmodi veſtes per ſe, & directè non ſunt proteſtatiuæ falſæ religionis, ſed ſunt ſecundùm ſe indifferentes: ergo, &c. Ex his infereur, poſſe aliquem Romæ geſtare pileum cum ſigno flauo, more Iudæorum, vt dum ad necem quæritur, incognitus effugiat.* Ita Diana, citans pro ſe Tannerum *in* 2. 2. *diſp.* 1. *q.* 7. *dub.* 5. *n.* 110. Banneſium 2. 2. *q.* 3. *art.* 2. *dub.* 2. Thomam Sancium *lib.* 2. *c.* 4. *n.* 20. Laym. & Villalobos, Ægidium *diſp.* 15. *dub.* 3. & Emanuelem Sa *verb. Fides*, *n.* 5. (non 4. vt ait Palaus) Quibus addi poſſunt Azor. *lib.* 8. (non 4. vt leges apud Gaſp. Hurt. & Suarium, *c.* 27. *q.* 4. Suarez *diſp.* 14. *ſect.* 5.) non 15. vt offendes apud Ouiedum *n.* 7. *&* 8. apud ipſum Benzon. Petr. Ledeſma, Lopezius, & Rodriguez, Luyſius 2. 2. *diſp.* 35. *dub.* 4. Petr. Hurt. *diſp.* 48. *ſect.* 3. Gaſp. Hurt. *diſp.* 9. *diff.* 8. & apud ipſum Vazquez *in manuſcriptis, quæſt.* 3. *art.* 2. *dub.* 3. Granad. *tract.* 11. *diſp.* 3. *ſect.* 2. Palao *diſp.* 1. *cit. punct.* 17. *n.* 3. Aragon. 2. 2. *q.* 3. *dub.* 1. *concl.* 2. Acac. *loc. cit. n.* 2. Trullench *lib.* 1. *c.* 1. *dub.* 7. *n.* 19. Filliuc. *tract.* 22. *c.* 3. *q.* 6. *n.* 79. & rurſus Diana *part.* 5. *tract.* 7. *reſol.* 33. iuxta quorum placitum, dicendum eſt, quod ad mortem vitandam, aut victoriam reportandam, aut ob aliam cauſam grauem, licitum ſit Chriſtianis in terris Turcarum vti pileo Turcico, cum tobalia alba, vt ſecuri pertranſeant.

Sed licèt hæc ſententia, ob auctoritatem Doctorum eam tuentium ſit ſatis probabilis; nihilominus cum aliis probabilius Reſpondeo, Non eſſe licitum in vllo caſu, etiam ob vitandam mortem, vti veſtibus inſtitutis ad purè infidelitatem ſignificandam, veluti pileo Turcico cum tobalia alba (Hiſpanè, *Turbante*) quos Turcæ geſtant.

Probo hanc partem efficaciter ex Becano & Arriaga. Quia perinde eſt, ſiue quis verbo, ſiue facto profiteatur falſam religionem, aut ſectam: at verbo nunquam profiteri licet, etiam ob vitandam mortem, vt conſtat ex dictis, & concedunt Authores ſententiæ primæ: ergo nec facto. Maior eſt D. Thomæ *quæſt.* 111. *art.* 1. vbi ſic ait: *Non refert autem, vtrum aliquis mentiatur verbo, vel quocumque alio facto*: ergo à pari, non refert vtrum aliquis voce, vel alio externo ſigno profiteatur falſam ſectam: ergo ſicut non eſt licitum vnquam dicere, *Ego ſum Iudæus, aut Mahometanus*; aut, *Ego non ſum Chriſtianus, ſed Gentilis, aut Mahometanus*, multò minus erit licitum vti veſtibus inſtitutis, vt primariò ſignificent eas geſtantem eſſe Iudæum, Gentilem, aut Mahometanum, nam (vt patet) magis denotatur per geſtationem earum deſertio veræ Fidei. Sic Becanus *cap.* 9. *q.* 5. *à num.* 35. & Arriaga *diſp.* 22. *ſect.* 3. *à num.* 20. Qui fusè, & doctè hoc argumentum dilatant. Sic etiam Caiet. 2. 2. *q.* 3. *art.* 2. D. Anton. *part.* 2. *tit.* 12. *c.* 6. *ſubſ.* 1. Angel. Tabiena, & Armilla *verb. Infidelitas.* Silueſt *verb. Apoſtaſia*, *q.* 1. *n.* 4. Nauarrus *c.* 11. *n.* 17. Philiarcus *de offic. Sacerd. tom.* 1. *part.* 2. *lib.* 3. *c.* 9. Valentia *q.* 3. *pun.* 2. Toletus *lib.* 4. *cap.* 2. *n.* 7. Ouiedo *contr.* 8. *punct.* 5. *concl.* 3. *n.* 70. vbi hanc noſtram ſententiam longè probabiliorem vocat, eamque ſic probat. *Quia hoc eſt vti ſigno externo inſtituto ad præſtandam falſam religionem, & ita formaliſſimè eſt eam exterius proteſtari, & fingere, ex quacumque intentione id fiat: intentio enim interna ad ſignificationem, quam habent ſigna iam inſtituta, eſt omnino impertinens, neque poteſt vim ſignificandi infringere in effectu externo. Deinde, quia etſi ſubſtantia veſtium deſeruiat ad corpus tegendum, & defendendũ à temporis inclementia, at illa ſpecialis forma, & peculiaris color, primariò, & per ſe, ad proteſtationem falſæ ſectæ deſeruit.* Sic Ouiedo. Ex cuius argumento ſolutum manet contrariorum. Sic etiam Fagundez *lib.* 1. *c.* 7. *n.* 9. Legatur Arriaga *loc. cit. qui n.* 19. aduertit, quod Sanchez *ſup. num.* 27. & Ægidus *num.* 73. talem ſuæ ſententiæ limitationem adhibeant, vt verè relabantur in noſtram.

QVÆSTIO XXX.

An ad minus ſit licitum Chriſtianis vti veſtibus ſignificantibus aliquam falſam ſectam, inſtitutis tamen ob finem politicum, vt ad diſcernendam vnam ſectam ab alia, ob vectigalia ſpecialia, ob vitandas rixas, &c.

AFfirmant, & à fortiori, omnes Authores primæ ſententiæ quæſt. antecedentis, necnon aliqui ſectatores noſtræ, præcipuè Ouiedo *num.* 68. Bonac. *punct.* 3. *num.* 20. Becanus *cap.* 9. *q.* 5. *à num.* 29. qui *num.* 31. His argumentis id probat. *Primò*, Quia ſi eſſet peccatum mortale vti talibus veſtibus, præcipuè ob grauem cauſam, ſequeretur hos omnes peccare mortaliter. *Primò*, Turcas portando habitum Turcicum. *Secundò*, Iudæos, portando flauum ſignum in pileo. *Tertiò*, Pontificem, mandando vt Iudæi portent huiuſmodi ſignum, qui enim mandat vt alius peccet mortaliter, etiam ipſe peccat mortaliter. *Quartò* Chriſtianos, qui in ſuis triremibus vtuntur ſignis Turcarum, vt incolumes euadant. *Quintò*, Speculatores Chriſtianorum Principum, qui in proprio Turcarũ habitu expiſcãtur arcana ipſorũ cõſilia. *Sextò*, Catholicos, qui in bello cõtra Hugonotos

affigunt ſigna vexillis ſuis,quæ Hugonotorum propria ſunt. Quis autem credat,hæc omnia eſſe peccata mortalia? Huc vſque Becanus. Et licet ſatis probabiliter,vt docet idē Petr. Hurt. *diſ.48.ſect.9.per tot.*

Sed certè abſolutè loquendo,probabilius Reſpondeo, Nec adhuc eſſe licitum Chriſtianis, etiam ob grauem cauſam, vti præfatis veſtibus. Probatur ex dictis. *Primò.* Quia etiam in prædictis veſtibus manet ratio ſigni infidelitatis, ſeu falſæ ſectæ,non minus quàm in verbis: atqui hanc nullo modo licet fateri verbis: ergo neque ſignis illis.

Secundò, quia licèt dictæ veſtes, ex intentione Principis,aut Reipublicæ,non ſint primariò inſtitutæ ad oſtendendam falſam religionem, ſeu ſectam, ſed ad diſtinctionem & cognitionem perſonarum illam profitentium, eo quòd ſic expediat Reipublicæ,ob rixas,& alia incommoda,quæ ſolent oriri, ſi non diſtinguantur; ſecundariò tamen, aut per neceſſariam ſequelam inſtitutæ remanent ad falſam ſectam profitendam: patet quia tales veſtes non poſſunt diſtinguere infidelem à fideli, ſeu Chriſtiano, niſi quatenus ſignificant illas geſtantem infidelem eſſe: atqui hoc profiteri etiam modo explicato eſt intrinſecè malum: ergo omninò illicitum. Sic tenent Caiet. Nauarr. Angel. Tabiena, Armilla, Siluest. D. Anton. Philiarc. Tolet. vt fatentur Fagundez & Palao. Arriaga etiam *diſp.22.ſect.4.per tot.* Ex quo, & Ægidio *diſp.15.dub.3.concl.8.à n.69.*

Ad argumentum Becani, nego ſequelam: ad cuius primam, & ſecundam probationem,dico,minimè peccare prædictos, veſtes recenſitas geſtando, ſi id faciant præciſè, vt obediant Principi, aut Pontifici præcipientibus, vt eas veſtes ob dictum finem politicum geſtent. Nego tamen, non peccare Chriſtianos,ſi eiſdem vtantur. Poteſt námque (ait Arriaga) licitè Princeps mandare, vt qui ſunt Iudæi, dicant coram ſe,aut aliis ſe eſſe Iudæos,ſeu ſcribant ſua nomina, vt paſſim fit in ordine ad contributionem, & alios fines. Vbi certum eſt,eos dicentes,*ego ſum Iudæus*, non peccare; neque itèm profiteri ſuam fidem, eo ſenſu, quo ab argumentante vſurpatur; & tamen inde nullo modo debet inferre: ergo Chriſtianus ſine peccato dicere poterit, aut ſe ſubſcribere: *Ego non ſum Chriſtianus*, vt benè notauit, *vt ſup.* P. Coninch. Abſolutè ergo reſpondeo,aliud eſſe dicere, *Ego ſum Gentilis*; aliud actu colere idola. Hoc ſecundum eſt ſuperſtitioſum, & peccatum, neque vllus Princeps illud licitè poteſt imperare, etiam ipſis Gentibus, &c. Primum verò nihil habet de ſuperſtitione,ideoque imperari licitè poteſt,vt quilibet dicat cuius eſt ſectæ. Ergo ex eo quod veſtes, ſeu ſigna (de quibus agimus) æquiualeant verbis,quoad hoc,vt per ea dicat ille, *Ego ſum Iudæus*) ac propterea non liceat Chriſtiano eis vti, vt non licet verbis dicere: *Ego ſum Iudæus*, nullatenus infertur,nec ipſis Iudæis licitè poſſe Principem imperare eis ſignis vti. Hæc Arriaga. Ex quo iam patet ad tertiam inſtantiam, videlicet,minimè peccare Pontificem mandando Iudæis, vt pileum flauum portent. Ad alias inſtantias per ſingulas quæſtiones reſpondebimus.

QVÆSTIO XXXI.

An liceat Chriſtianis pugnantibus contra hæreticos, aut Turcas, affigere ſuis vexillis ſigna, quæ in ſuis ipſi geſtare ſolent, modò non ſint alicuius falſi Dei?

NEgare poſſet quis, & probabiliter, vt innuit Ouiedo *vbi infrà.*

Sed probabilius longè,& verius Reſpondeo, licere. Quia ea ſigna non ſunt falſæ religionis, aut ſectæ,ſed Principis,ſub quo exercitus militat; & ſunt ex ſe indifferentia: ergo & licita. Sic Azor. *tom.1. lib.8.c.27.q.6.* dicens,ideò eſſe licitum id facere,quia hoc nihil aliud eſt,niſi quoddam inſidiarum militarium genus, quibus hoſtes vtuntur,vt ſic vel interitum effugiant, vel eos certè incautos vincant,& capiant. Sanchez *lib.2.c.4.n.23.* Becanus vbi ſup. *n.34.* Suarez *diſp.14.ſect.5.n.4.* Luyſius *diſp.35.dub.7.* Bonac. *diſp.3.q.2. punct.3.n.20.in fine*, & apud illum, Reginald. Ouiedo *controu.8.pun.5.n.72.* Trullench. *lib.1.Decal.c.1.dub.7.n.21.* Petr. Hurt. *diſp.48.ſect.3. §.28.* Palao *tom.1.tract.4.diſp.1.punct.17.n.5.* & à fortiori Tannerus, Layman, & Diana mox citandi.

QVÆSTIO XXXII.

An non ſolum præfata ſigna, ſed etiam illa, quæ ſunt imaginis Mahometi, Mercurij, vel aliorum quos vt Deos Gentes colunt, liceat Chriſtianis in ſuis vexillis in bello geſtare.

AFfirmant adhuc Tannerus 2.2. *diſp.1.q.7. dub.5.n.117.* & Layman. *lib.1.tract.5.c.11.n.4.* Quos citat, & ſequitur Diana *p.3. tract.5.Reſol.49.* vbi ita ait: *Notandum eſt ſecundò, contra Azorium tom.1.lib.8.c.72.q.6.& alios, licere vexilla ſignis conſuetis Turcarum inſignita in claſſe, vel exercitu erigere; etiamſi eſſet ſignum Martis, Palladis, aut Iouis, Lunæ, Solis, & etiam Mahometis.* Ita Diana. Cui adiunge Ouiedum *n.72.cit.* necnon, meo videri, Petrum Hurtad. *loc.cit.§.58.* vbi latè de hac re,& Layman. *lib.2. tract.1. cap.11. num.4.* & dicit probabile Acacius mox citandus.

Sed probabilius longè Reſpondeo, Non licere. Quia cum prædictæ imagines ſint falſæ ſectæ ſigna, & conſequenter per illa cultus exhibeatur Mahometo, Mercurio, aut aliis Diis, illicitum profectò erit Chriſtianis talibus ſignis, ſeu imaginibus in ſuis vti vexillis. Sic Sanchez, Becanus, Bonac. Trullench. Luyſius, Palao, & Azor *loc.cit.* Qui ex dictis colligit, eum grauiter peccare, qui in gratiam Paganorum, Deorum falſorum,& inanium, quos ipſi venerantur,ſimulacra,vel imagines depingeret,vel ſtatuas faceret,vel delubra,& fana conſtrueret: quia horum ſingula,per ſe ad probandum ſuperſtitionem,& impietatem, cui ſunt conſecrata, valent. Sic ille. Ex quibus iam conſtat,quid ſit dicendum ad ſextam inſtantiam Becani, adductam contra nos *q.30.* tenet etiam noſtram ſententiam Acacius *verb. Fée, Reſol. 332.num.7.*

QVÆSTIO XXXIII.

An licitum ſit Chriſtianis, in triremibus,& nauibus portare ſigna Turcarum, vt eos aggrediantur tutius, & fugiant ſecurius?

NEgandum videtur conſequenter ab Authoribus pro noſtra opinione adductis, *q.29.* ob rationem ibi aſſignatam.

Sed probabilius longè Reſpondeo, licitum illis eſſe. *Primò*, quia ita habet vſus omnium fidelium, etiam Deum timentium,qui ſine vllo ſcrupulo dicto remedio vtuntur ad ſuas actiones rectè dirigendas, vt fatetur Suarez *diſp.14.ſect.5.n.4.*

Secundò,& à priori, quia ita videtur quaſi cōmuni vſu Gentium receptum, vt in præfatis occaſionibus vti

vti liceat eiuſmodi induſtria, & quaſi ſtratagemate, licèt non liceret in aliis ſine cauſa, vt ait Suarez ipſe *n.* 5. *in fine.* Sic etiam Sanchez *lib.* 2. *c.* 4. *n.* 22. ex Retulio Benzonio *n.* 19. Fagundez *lib.* 1. *c.* 7. *n.* 12. Palao *pun.* 17. *cit. n.* 5. Becanus vbi ſuprà. Petr. Hurtad. *diſp.* 48. *ſect.* 3. §. 28. *Quia commune eſt* (inquiens) *hoſtes indui ſuorum hoſtium veſtibus, vel vt eos capiant, vel fugiant: vnde Turca videns in mari navim cum gentilitio lunæ, imprudenter cenſet nauim illam eſſe Turcarum, ſed ſi prudens ſit, debet timere, ne ſit Chriſtianorum, ſe ſigno alieno diſſimulantium.* Sic ibi. Et *ſect.* 4. §. 56. id ipſum probat, ex communi gentium conſuetudine, & *ſect.* 5. §. 76. vbi, quia ſtratagemata, & incautorum deluſio per ſigna, frequentiſſima eſt omnibus gentibus.

QVÆSTIO XXXIV.

An item liceat Chriſtianis exploratoribus (vulgò, Eſpias) *vti lingua, & habitu Infidelium, ad ſcrutanda illorum ſecreta, poſtea detegenda Principibus Chriſtianis?*

RESpondeo dicendum, licere etiam. Quia ita more gentium, apud omnes nationes eſt introductum, & apud nos paſſim, ſine ſcrupulo, & bona cum conſcientia fit. Rutilius, Sanchez, Fagundez, Palao, & Becan. *loc. cit.* Bonac. *diſp.* 3. *q.* 2. *punct.* 3. *num.* 26. Acacius *verb. Fée, reſol.* 331. *in fine.*

QVÆSTIO XXXV.

An in Comœdiis, & tragœdiis, quæ populo exhibentur, liceat vti habitu Infidelium quantumvis ſit, vanæ religionis ſignum?

RESpondeo vt certum, licere. Quia cùm tunc res non agatur ſeriò, ſed ficta perſonarum repræſentatione, nullus profectò cultus tribuitur falſæ ſectæ, ſeu idolo, ſed ſolùm fingitur dari, & ita omnes auditores, & ſpectatores intelligunt. Sic Azor. *lib.* 8. *cap.* 27. *q.* 6. Sanchez *lib.* 2. *c.* 4. *n.* 15. Valentia 2. 2. *diſp.* 1. *q.* 3. *punct.* 2. *dub.* 4. Fagundez *lib.* 1. *c.* 7. *n.* 12. Suarez *diſp.* 14. *ſect.* 5. *fine*, Arriga 2. 2. *diſp.* 22. *ſect.* 2. *n.* 16. *verſ. Quartò aduerto*, dicens id eſſe certum apud omnes. Quod idem ait Trullench *lib.* 1. *cap.* 1. *dub.* 7. *in fine.*

QVÆSTIO XXXVI.

An ſi Fidelis quis nudus eſſet, & grauiſſimè plueret, liceret ei imponere ſibi pileum flauum, & veſtibus deſtinatis pro idolorum ſacrificiis, ſe contra pluuiam tegere?

NEgat vtrumque Arriaga 2. 2. *diſp.* 22. *ſect.* 4. *n.* 31. vbi huic, quam contra ſe infert, illationi: Ergo, ſi quis eſſet ſine pileo, & grauiſſimè plueret, non liceret ei imponere ſibi pileum flauum, vt ſe à pluuia defenderet. Reſpondet *Primò.* Idem argumentum poſſe fieri de veſtibus deſtinatis pro Sacrificiis, ſi quis eſſet nudus, an poſſet ſe illis tegere contra pluuiam. Vbi omnes Auctores docent, abſolutè non eſſe licitum eis vti: cur non dicam ego, neque hîc, cum eadem de vtriſque ſit ratio? Hæc Arriaga. Sed non ita benè.

Reſpondeo igitur dicendum *Primò.* quod in præaſſignato caſu, licitè poſſet Fidelis imponere ſibi pileum flauum Iudæorum, vt ſe à pluuia defenderet. Quia (vt bene *Secundò* reſpondet Arriaga *n.* 32.) tunc vſus pilei eſt omnino materialis, cum præſentibus omnibus clarè conſtet, non accipi ad ſignificandum Iudaïſmum, ſed ne pluuia illi noceat.

Reſpondeo *Secundò*, etiam poteſt licitè quis in dicto euentu, & fortuito caſu, induere ſe veſtimentis deſtinatis pro Sacrificiis. Quia eadem currit ratio; nempè, quod vſus earum nimiš materialis ſit, &c. Sic in primis tenent Suarez *diſp.* 14. *ſect.* 5. *in fine*, & ex illo Fagund. *lib.* 1. *Decal. c.* 7. *n.* 10. Ouiedo 2. 2. *contr.* 8. *pun.* 5. *n.* 62. *in fine*, vbi ſic ait: *Hæc dixerim, quando huiuſmodi veſtes induuntur eo modo, & ſub illis circunſtantiis, ſub quibus illis vtuntur Infideles, qui mediis illis intendunt cultum deferre falſis diis: nam ſi quis illis indueretur in comœdia, repreſentationis cauſa, certum eſt, tunc non ſignificare cultum diis falſis exhibitum: ſicut cum hiſtrio, perſonam infidelis agens, verba blaſphemiæ profert, non cenſetur blaſphemus, ſed repræſentator alienæ blaſphemiæ. Similiter, ſi homo aliis veſtibus nudus, humi iaceret veſtibus ſacerdotalibus inuolutus, abſque vllo ornatu, & pompa, non cenſeretur eis vti cultus cauſa, ſed extrema neceſſitate coactus; quia non habebat veſtes alias, quibus corpus tegeret, & à frigore defenderet.* Hæc Ouiedo. Ex quibus conſtat, non bene dixiſſe Arriagam, omnes Authores contrarium huic noſtræ reſponſioni docere.

QVÆSTIO XXXVII.

An ſi aliquis Infidelis Princeps, v. g. Turca, mandet omnibus exiſtentibus in ſuo Regno, cuiuſcumque ſectæ priùs fuerint, vt aſſumant tale ſignum, v. g. turcicum, ad proteſtandum, quod iam ſint Mahometani, poſſint tunc Chriſtiani, ad euadendam mortem vti tali ſigno?

RESpondeo vt certum, Non poſſe. Quia per aſſumptionem talis ſigni, verè proteſtarentur, ſe eſſe Mahometanos; atqui hoc nec ad euadendam mortem eſt licitum, vt ſuprà eſt habitum: ergo. Sic communis Theologorum conſenſus. Legantur Sanchez *lib.* 2. *c.* 4. *n.* 27. Æhidius *diſp.* 15. *dub.* 3. *n.* 73. Arriaga *diſp.* 22. *ſect.* 3. *à n.* 27. Palao *tom.* 1. *tr.* 4. *diſp.* 1. *punct.* 17. *num.* 8.

QVÆSTIO XXXVIII.

An ſaltem poſſent licitè vti tali ſigno Chriſtiani, caſu quo Turca mandaret, vt omnes qui eſſent Mahomethani in Regno eius, illud ſignum geſtarent, nihil dicendo de aliis, qui non ſunt Mahometani?

AFfirmant in hoc caſu poſſe Chriſtianos licitè vti tali ſigno ob mortem fugiendam, Sanchez & Ægidius *loc. cit.* Quia cum in hoc caſu (inquiunt) non cogat Turca, vt Chriſtiani deſerant ſuam Fidem, (vt facit in caſu antecedenti) illud ſignum, aſſumere, eoque vti, non eſſet ſignum abnegationis Fidei, ſed deſiderij latendi.

Sed probabilius Reſpondeo, Nec in hoc caſu poſſe. Quia quod Princeps (ait Arriaga) ſolis Mahometanis illud ſignum preſcripſerit, non autem omnibus ſubditis, planè eſt per accidens ad rem præſentem, non enim propterea tollitur ab eo ſigno determinata ſignificatio Mahometaniſmi: imò (liceat dicere) magis augetur inde. Nam ſi omnes cogeret ad illud, moraliter eſſet certum, multos animo non Mahometanos, vſuros illo ſigno, vt vitam faluarent: & conſequenter

conſequenter non eſſet tam infallibile ſignum infidelitatis interioris illorum: ac ſi ſolùm præcipiatur his, qui re ipſa tales ſunt, & alij verò impunè poſſint eo ſigno carere, profectò geſtatio eius ſigni, quia magis libera, magis etiam denotabit ſerium animum, non fictum, ac propterea magis infallibile ſignum erit deſertæ Fidei. Hæc, & alia Arriaga *locis cit. à num.* 29.

QVÆSTIO XXXIX.

An ſi Princeps Gentilis mandet in odium Fidei, vt omnes Chriſtiani geſtent veſtes, ſub certa aliqua forma, qua cognoſcantur eſſe Chriſtiani, liceat Chriſtianis, ob vitandam mortem, dimittere tale ſignum?

NEgant aliqui DD. docentes id nullo caſu licere, ſi lex ſit in viridi obſeruantia. Quia Chriſtiani in eo caſu interrogantur de ſua Fide per legem: ergo tenentur eam confiteri, & non occultare. Patet ex ſupra dictis: quia qui publica authoritate interrogatur de Fide, tenetur eam fateri. Ita Caiet. 2.2.*q.* 3. *art.* 2. Tolet. *lib.* 4. *ſum. c.* 2. (non 3. vt leges apud Fagundez) *n.*6. & alij apud Suarium *vbi infrà.*

Sed probabilius longè Reſpondeo, licere tunc Chriſtiano non vti tali veſte, vel ſigno, ſed alia veſte qua ſe occultet. Ratio ſumitur à contrario. Quia ſi non liceret dimittere talem veſtem, aut ſignum ad vitandam mortem, vel id eſſet propter legem, quæ præcipit vſum illius ſigni; vel quia illa lex habet vim interrogationis publica authoritate factæ. Non prius, quia lex humana etiam iuſta, non obligat cum periculo vitæ. Nec poſterius, quia lex, quæ aliquid abſolutè præſcribit, non cenſetur habere vim interrogandi, alioqui in qualibet alia lege includeretur huiuſmodi interrogatio, quod eſt inauditum.

Adde, quod tunc omiſſio veſtium non pertinet ad negationem poſitiuam Fidei, ſed ad non manifeſtationem ſuæ Fidei, quæ non obligat ſemper, & pro ſemper, cum conſtet, non ſemper teneri dicere, *nos eſſe Chriſtianos*, licèt nunquam poſſimus dicere, *Non ſumus*. Ita tenent communiter DD. Suarez *diſp.* 14. *ſect.* 5. *n.* 10. Palao, Valentia, & alij aqud ipſum, Becanus *c.* 9. *q.* 5. *n.* 39. Sanch. *lib.* 2. *c.* 4. *n.* 29. (non 20. vt leges aqud Fagundez) Rodriguez, Lopez, Bannez, & Aragon apud ipſum. Fagundez *lib.* 1. *cap.* 7. *in fine.* Arriaga *diſp.* 22. *ſect.* 4. *n.* 37. Qui ſecus dicendum putat, & bene, caſu quo Tyrannus dicat, Mando, vt qui ſunt Chriſtiani, eam veſtem geſtent, ita vt qui ea caruerint, eo ipſo cenſeantur eſſe Gentiles, quia tunc obligarentur omnes eam geſtare, non quidem vi legis imperantis; ſed vi voluntatis Principis dantis ſignificationem idololatriæ ei carentiæ ſigni.

QVÆSTIO XL.

An accedere ad Templa Hæreticorum, aut audire eorum conciones, ſit ſignum, quod accedens ſit eiuſdem ſectæ cum illis?

REſpondeo vt certum, Non eſſe ſignum. Quia, ſicut intrare quem ſcholam vbi docetur Theologia, non eſt ſignum, quod ſit Theologus, cùm ad intrandum poſſit habere diuerſas cauſas, putà curioſitatem ſciendi quid Magiſtri doceant, aut noſcendi ingenium alterius; ita in concionibus poteſt dici, ſiquidem in illis poteſt ſubeſſe alia ratio, nẽpe ad prædicantes poſtea redarguendos, &c. Sic communiter DD. legantur Becanus *c.* 9. *q.* 5. *dub.* 3. *n.* 16. Arriaga 2.2. *diſp.* 22. *ſect.* 7. *n.* 50. Fagund. *lib.* 1. *Dec. c.* 6. *n.* 9. Sanch. *lib.* 2. *c.* 4. *n.* 26. Azor. *lib.* 8. *c.* 27. (non 21. vt leges apud Sanciũ) *q.* 5. Petr. Hurt. 2.2. *diſp.* 48. *ſect.* 5. §. 62. *& ſeqq.* Bonac. *diſp.* 3. *q.* 2. *pun.* 3. *à n.* 21. Ouiedo 2.2. *contr.* 8. *pun.* 7. Ægid. *diſp.* 15. *dub.* 3. *à n.* 55. Gaſp. Hurt. *diſp.* 9. *diff.* 10. Trullench *lib.* 1. *c.* 1. *dub.* 7. *n.* 28.

QVÆSTIO XLI.

An licitum ſit interueniente aliqua cauſa, adire Templa Hæreticorum, aut Paganorum, necnon Synagogam Iudæorum?

REſpondeo vt certum, Eſſe licitum. Sic communis. Legatur P. Hurtado *diſp.* 48. *ſect.* 5. vbi ita ait: *Multas ob cauſas licitus eſt Catholici aditus in hæreticorum, aut paganorum Templa: nempe, quoties ingreſſus non eſt argumentum profeſſionis falſæ ſectæ. Quæ doctrina nulli Catholico eſt dubia, vt conſtabit decurrente ſectione. Si enim hoſtes vrbem inuadunt, in qua ſit infidelium templum fortiſſimum, licet cuilibet Catholico illud adire ad propugnandam vitam, & vrbem. Licet item militi debellanti Turcas, Mahometis templum petere ad ſpoliandum. Licet item Epiſcopo Catholico intrare in templum hæreticorum ad illud purificandũ. Iter autem facienti licet ad ea templa diuertere, vt fecit S. Gregorius Taumaturgus, qui dæmoni ſilentium indixit, nocte in eius templo diuerſans. Ratio à priori, quia eiuſmodi actio non eſt intrinſecè mala, ſeu indifferens, neque prohibita Catholicis cum illis circunſtantiis: quia illæ adimunt rationem profeſſionis externæ religionis falſæ: ob quam ſolam prohibitæ ſunt actiones illæ, quæ cum illis circunſtantiis, nec formaliter, nec materialiter ſunt profeſſio, aut ſimulatio religionis alienæ.* Sic Hurtado. Et bene. Lege alios Authores nuper citatos.

QVÆSTIO XLII.

An peccet mortaliter, qui ſola curioſitate ductus, Templa hæreticorum adit, & eorum concionibus aſſiſtit?

NEgant aliqui DD. docentes, licitum eſſe Catholicis ingredi Templa Hæreticorum (nemine præcipiente) ad audiendas eorum conciones, dummodo id neque animo addiſcendi illam ſectam faciant, neque cum ſcandalo aliorum. Ita ſentire videtur Gaſp. Hurt. *diſp.* 9. *diff.* 10. dum in hæc abſolutè prorumpit verba: *Addimus, licitum eſſe Catholico, ſi non adſit ſcandalum, neque propria peruerſionis periculum, adire Templa Infidelium, & eorum conciones audire: quia id ex ſe non eſt proteſtatio infidelitatis.* Ita Hurt. Cui ſatis fauent Becan. *c.* 9. *q.* 5. *dub.* 3. *n.* 16. dicens, multos viros bonos, quos damnare non poſſumus, ſine vllo ſcrupulo conciones hæreticas audire. Fagun. *lib.* 1. *c.* 6. *n.* 10. Acacius *tom.* 1. *verb. Fée, reſol.* 332. *n.* 1.

Sed probabilius longè Reſpondeo, Peccare mortaliter. Quia qui Templa hæreticorum adit, & concionibus illorum aſſiſtit, verè eſt in cauſa, vt reputetur hæreticus: ergo. Sic Sanchez *lib.* 2. *c.* 4. *num.* 26. quem citat, & ſequitur Ægidius *diſp.* 15. *dub.* 3. *n.* 55. ibi: *Vnde etiam Sanchez ſuprà ſatis apertè improbat eos, qui ſola curioſitate eas adeunt, neque ego eos vnquã probare potui.* Palao *tom.* 1. *tr.* 4. *punct.* 17. *n.* 12. vbi ex doctrina horum authorum ſic hanc reſponſionem probat: *Quia vti ſignis Hæreticorum propriis, abſque graui*

graui cauſa, eſt occaſio reputandi illis vtentem, vel hæreticum eſſe, vel talem velle videri: Item ſemper adeſt aliquod periculum peruerſionis, cui ſine cauſa, peccatum eſt, ſe committere; requiritur enim cauſa legitima, hæc enim eſſet, ſi timeret grauem iacturam honoris, vel diuitiarum, niſi adiret. Hæc Palao. Et ex illo Ouiedo *controu.8.punct.7.num.88.* Arriaga 2.2. *diſput.* 22. *ſect.7.num.51.* Addens, quod licèt in hominibus doctis, ad refutandam doctrinam hæreticorum, poſſit eſſe aliqua excuſatio, in vulgaribus tamen raró id erit licitum: nam ſemel, aut bis, etiam ob ſolam curioſitatem, non putarem eſſe graue peccatum, ſecluſo ſcandalo. Ita ille. Cuius additum ſuſtineri poteſt, ob Auctoris auctoritatem.

QVÆSTIO XLIII.

An etiam ſit mortale adire, ſola curioſitatis cauſa, Synagogas Iudæorum, & officiis ab illis celebratis aſsiſtere?

NEgat Arriaga eſſe mortale, niſi acceſſus ſit valdè frequens, per hæc verba: *Reſpondeo, hîc longè minorem eſſe difficultatem; nam & periculum peruerſionis eſt longè minus, & longè certius, quod frequententur ob ſolam curioſitatem; ac denique cum eis non fiat vlla exhortatio ad Iudaiſmum, ſed purè cantentur aliqua, vel ex Pſalmis, vel ex Teſtamento veteri, non eſt vllum periculum ſeductionis. Vnde niſi ſcandalum eſſet, aut nimis frequenter veniretur, itavt poſſet ingenerare aliquam ſuſpicionem, quod eſſet erga eos bene affectus, non erit mortale eas ſynanogas adire. Loquor quando non eſt ſpecialis prohibitio eâ de re, vt in aliquibus partibus eſſe ſolet.* Hæc Arriaga *loc. cit. verſ. vbi inquiri.*

Sed ego clarius per partes Reſpondeo *Primò ſic.* Certiſſimum eſt, eſſe mortale peccatum, adire (etiam ſemel) ſynagogas Iudæorum, & officiis ab illis celebratis intereſſe (ob ſolam adhuc curioſitatem) exiſtente de hac re prohibitione Prælati. Patet: quia tunc daretur tranſgreſſio præcepti rei grauis: ergo eſſet mortalis, etiam ſemel admiſſa.

Reſpondeo *Secundò.* Etiam eſt peccatum mortale (ſecluſa adhuc prohibitione,) frequenter adire dictas Synagogas, & aſſiſtere officiis, quæ in die celebrantur à Iudæis. Quia ex hac frequentatione, abſque dubio poteſt generari ſuſpicio, quod ita frequentans ſit bene affectus ad Iudæos, vt bene vidit Arriaga: ergo.

Reſp. *Tertiò,* Probabile eſt, quod ſi quis non frequenter, ſed ſemel aut iterum adeat Synagogas Iudæorum, & eorum aſſiſtat officiis, non peccet mortaliter, ſicuti peccat, qui adit Templa hæreticorum, eorumque concionibus aſſiſtit (vt diximus antecedenti quæſtione:) quia (vt bene Arriaga) hic periculum peruerſionis, aut eſt nullum, aut longè minus, quam illud quod in audiendis concionibus hæreticorum datur: ergo & peccatum.

QVÆSTIO XLIV.

An ſi Princeps aliquis hæreticus præcipiat Catholicis ſub mortis pœna, vt Templa hæreticorum adeant, non Religionis gratia ſed ob alias cauſas, vt ad defendendum Templum ab hoſte aut ob aliud negotium ciuile, tunc licitum ſit Catholicis ſubditis Principi, templa adire?

REſpondeo vt certum: Eſſe licitum. Quia tunc Catholici, ſolùm debitam obedientiam ſuo Principi præſtant, neque ad aliquid mali concurrunt: quia quamuis Rex ſit infidelis, & communiter Fideles talia non frequentent Templa, tamen ingreſſus præfatus non pertinet ad Religionem. Sic omnes. Azor *lib.8.c.27.q.5.* Sanchez *lib.2.Decal.c.4.n.27.* Petr. Hurtad. *diſp.48.ſect.5.§.64.*

QVÆSTIO XLV.

An etiam ſit Catholicis licitus talis ingreſſus, ad euitandam mortis pœnam; caſu quo Princeps hæreticus præciperet talem ingreſſum ad audiendas cōciones hæreticas, vel ad alias actiones exercendas, in honorē ſuæ falſæ religionis?

AFfirmarunt nonnulli DD. eſſe licitum ad euitandam mortem, talem in templum ingreſſum, dũmodo Catholici adeuntes publicè proteſtarentur ſe non adire religionis gratia, aut cauſa hæreſis profitendæ, ſed ſolùm parendi Principi, & vitandi mortem. Ita tenuit Azor *tom. 1. lib.8.c.27.q.5.* docens, non eſſe peccatum, niſi aliàs cum ſcandalo id fiat.

Sed vt certum Reſp. Non eſſe tunc licitum talem ingreſſum. *Primò,* Quia in tali actione, veſtita adhuc relatis circunſtantiis, & reperitur ſcandalum, & ſuperſtitioſus cultus, & proteſtatio in re, falſæ ſectæ, & illius honor: ergo, adhuc ob euitandam mortem, non erit licita.

Secundò, Quia ita diciſum fuit à Paulo V. (non Pio V. vt ſæpius leges apud Ouiedum) in Bulla edita 10. *Kal. Octobris, anno Domini 1606. & ſecundo ſui Pontificatus.* Vbi poſtquam fuerat interrogatus, an liceret Catholicis apud Anglos commorantibus, adire Infidelium templa, ob vitandas grauiſſimas pœnas à Rege impoſitas, ſic prædictos Catholicos alloquitur: *Nihilominus zelo paſtoralis officij noſtri impulſi, & & pro paterna ſollicitudine, qua pro ſalute animarum veſtrarum aſſiduè laboramus, cogimur monere vos, atque obteſtari, vt nullo pacto ad hæreticorum templa accedatis, aut eorum conciones audiatis, vel cum ipſis in ritibus communicetis, ne Dei iram incurratis: non enim licet vobis hac facere, ſine detrimento Dei cultus, & veſtræ ſalutis.* Hæc verba Bullæ, vt referuntur à Patribus Suarez *in defenſ. Fidei, lib.6.c.9.* Petro Hurtado *diſp. 48.ſect.5.§.70.* & Ouiedo *controu.8.punct.7.n.93.*

Et licèt dicta Bulla non inueniatur in nouo Bullario, vt bene notauit Arriaga *n.52.* nihilominus non eſt dubitandum (vt ipſe dubitat) de illius expeditione, cùm multæ ſint expeditæ, quæ in Bullario non ſint. Sufficiat authoritas tantorum Patrum illam referentium, quibus adiungi poſſunt Sanchez *lib.2. cap.4.n.27.verſ. His tamen minimè obſtantibus,* Ægidius *diſp.15.dub.3.n.59.verſ. quæ confirmantur.* Palao *tom.1.tr.4.diſp.1.punct.17.n.13.* Filliuc. *tom.4.c.3. q.8.n.86.* Trullench *lib.1. Decal.cap.1. dub.7.n.28.* Bonac. *diſp.3.q.2.punct.3.n.22.* Acacius *reſol.332. n.1.* Machado *lib.2.part.2. tract.2.docum.5.n.7.* & alij. Qui poſt deciſionem Pauli V. vno ore fatentur, oppoſitum eſſe improbabile.

QVÆSTIO XLVI.

An liceat famulis Catholicis ſuos dominos hæreticos; & ancillis ſuas Dominas, ad templa hæreticorum comitari?

REſpondeo vt certum: licere, dummodo ita ſe gerant, vt ſolùm dominis ſuis, non hæreticorum ritibus, reuerentiam exhibere videantur. Quia tunc ſolùm præſtant obſequium debitum illis, quibus ex officio

officio præſtare tenentur. Sic omnes. Legantur Sanchez *lib.2.c.4. n.26.* Becanus *c.9. q.5.num.13.* Peſantius 2.2. *q.3. art.2. diſp.1. q.3.* Malder. *ibid. memb.3.* Ægidius *loc.cit.n.62.*

QVÆSTIO XLVII.

An ſeruo Chriſtiano apud Turcas, vel Gentiles captiuo, liceat comitari Dominum templa Idolorum adeuntem, ac cum illo genuflectere coram Idolo, ac humeris ſuſtinere illum Idola adorantem?

RESpondeo ex ſæpè dictis, licere illi hoc facere: dummodo captiuus ipſe nullum cultum Idolo tribuat. Quod certè poteſt, ſi dum hoc ſeruitium debitum domino ſuo præſtat, ſimul orandi ſtudio, ad Deum verum animum attollat. Ratio eſt, quia in eo quod captiuus præſtat, ſolum præſtat, quod ex ſuo officio, & munere, vbique ſuo domino præſtare teneatur.

Ex quo planè ſequitur, quod etiam ſit licitum Chriſtianæ ancillæ apud Turcas, vel Gentiles captiuæ, & caudam veſtis dominæ ſuæ geſtare ſolitæ, genuflectere vnà cum Domina in templo Idolorum genuflectente, & ſeſe proſternente; quia id facere vbique conſueuit. Sic omnes Authores, præcipuè nuper citati: & clarius Azor. *lib.8.c.27.q.7.*

QVÆSTIO XLVIII.

An in aliquo caſu ſit licitum ingredi Templa Infidelium, vel hæreticorum ad communicandum cum eis, in cæremoniis, & ritibus ſuæ falſæ religionis.

RESpondeo vt certum: In nullo caſu eſſe licitum. Quia in nullo caſu eſt alicui licitum ritus, vel cæremonias hæreticorum exercere, cum id ſit ſuperſtitioſum cultum falſæ ſectæ exhibere, quod eſt intrinſecè malum. Ergo neque erit licitum ad hunc finem ingredi in templa. Sic omnes. Legantur Fagundez *lib.1. Decal.c.6.n.12.* Palao *pun.17.n.11.* Arriaga *diſp.22.ſect.7.n.52.* & alij, ex quibus conſtat illicitum eſſe ingredi Templa hæreticorum ad fundendum preces, aut genuflectendum cum ipſis, &c. niſi id fiat in caſibus, & cum circunſtantiis ſuprà aſſignatis *q.46.& 47.* & aliis mox adducendis.

QVÆSTIO XLIX.

An ſi vrgente morte, deeſſet Catholicus, qui poſſet baptizare, poſſet quis ingredi Templa hæreticorum ad recipiendum Baptiſmum ab eis?

RESpondeo vt quid certum: Poſſe ingredi ad recipiendum Baptiſmum ab eis in caſu neceſſitatis extremæ (non extra illum, quia tunc impium eſſet, & ſcandaloſum petere ab hæreticis baptiſmum.) Ratio eſt, quia Baptiſmus, qui ab Hæreticis, Lutheranis, & Caluiniſtis (adminus) confertur, non eſt inſtitutus ad cultum falſæ ſuæ ſectæ, ſed noſtræ veræ Religionis; nam eſt idem Baptiſmus cum noſtro: igitur in neceſſitate extrema poſſumus illum ab ipſis petere, cum in hoc non communicemus eis in ritibus ſuæ falſæ ſectæ. Sic Becanus *c.9.q.5.n.19.* (non 10. vt legi apud Fagundez) & Fagund. *loco.cit. n.13.* legantur dicta à nobis *1.p.tract.1.diſp.4.q.2.* & *diſp.5.q.8.* & *tract.2.diſp.4.q.4.*

QVÆSTIO L.

An item licitum ſit Catholicis in articulo mortis recipere Sacramentum Pœnitentiæ à Sacerdotibus hæreticis, ſi deſint Catholici?

NEgare debent, qui negarunt hæreticos Sacerdotes habere iuriſdictionem ad abſoluendum à peccatis, adhuc in articulo mortis. Sunt autem Medina, Couarr. Marſil. & alij, quos retulimus *1. part. tract.5. diſp.11.q.16.* Sed oppoſitum eſſe omnino certum, ex Concil. Trid. clarè probauimus *ibi.* Quo ſuppoſito.

Reſpondeo dicendum, licitum eſſe in prædicto caſu, ab hæreticis Sacramentum Pœnitentiæ recipere, dummodo ipſi verum pœnitentiæ Sacramentum cognoſcant, & non ſit ſcandalum proprium, vel alienum, & non vrgeat præceptum confitendi Fidem. Sic Fagundez *c.6.cit.n.13.* Et ego *loc. cit.& p.2.tract.7. de Euchariſt. diſput.4. quæſt.22.* Extra verò neceſſitatis caſum, minimè erit licitum, vt omnes concedunt.

QVÆSTIO LI.

An deinde ſit licitum in articulo mortis recipere Euchariſtiam de manu Sacerdotis hæretici, in defectu Sacerdotis Catholici?

NEgant Syluest. Henriquez & Fagundez citati à nobis *p.2.q.22.nuper citata.*

Sed probabilius iterum Reſpondeo. Eſſe licitum, dummodo non detur ſcandalum præſentibus ne ſequatur infamia Chriſtianæ Religionis, nec animetur hæreticus ad permanendum in ſuo peccato. Ratio eſt: Quia ſi eſt licitum recipere Sacramentum Pœnitentiæ in articulo mortis ab hæretico, dummodo, adſint prædictæ conditiones, etiam erit licitum recipere Sacramentum Euchariſtiæ. Sic Nauar. Mendoſa, Suarez, Diana, & Serra, quos citauimus vbi ſuprà *q.22.* Imò & Fagundez idem ſentit alibi, vt ibidem vidimus. Legatur hîc *lib.1. Decalogi, c.6. n.13.* vbi concedit, quod in caſu, quo moribundus eſſet in peccato, & dubitaret de contritione, & pœnitentiam ſuſcipere non poſſet, quia non aderat qui validè abſoluere poſſet, vel vellet; tunc poſſet recipere Euchariſtiam, & Extremam Vnctionem ab hæretico, qui validè illam adminiſtrare voluiſſet, vt ſi fortè non habeat contrionem, peccata ei indirectè remittantur, & ex attrito, per Sacramentum fiat contritus. Sic ille. Legatur de hac re Becan. *c.9.q.5. dub.4.n.18.* vbi aduertit, hanc doctrinam non debere intelligi loquendo de hæreticis Caluiniſtis, & Lutheranis, quia vel ipſi non habent verum Sacramentum Euchariſtiæ ex defectu Sacerdotum conſecrantium; vel ſi aliquando habent, docent peculiarem errorem, circa idem Sacramentum.

QVÆSTIO LII.

An rurſus licitum ſit Catholicis, Matrimonium contrahere cum Hæreticis?

RESpondeo vt certum, Non eſſe licitum (ſaltem generaliter loquendo.) Quia facerent contra prohibi

prohibitionem Eccleſiæ, *cap. caue.* & cap. *Non oportet, 28. quæſt. 1.* Legantur dicta à nobis *part. 2. tract. 9. de Matrimon. diſput. 12. quæſt. 5. 6. & 7.* & Sanchez, Baſil. Hurtad, Ægid. & alij plures à nobis ibi adducti. Legatur etiam Becanus *de Fide cap. 9. quæſt. 5. n. 10. & 21.* Palao *tract. 4. diſput. 1. punct. 17. n. 14.* & alij penes ipſos.

QVÆSTIO LIII.

An licitum ſit Catholicis, amicitiæ cauſa, ire ad Nuptias Hæreticorum?

RESpondeo vt certum, Eſſe licitum ire ad Nuptias Hæreticorum, eiſque gratulari, dummodo ſine communicatione in ritibus, & ceremoniis hæreticis id fiat. Sic Ægidius *diſput. 15. dub. 3. numero 62.* per hæc verba: *Licet Catholicis in locis hæreticorum habitantibus, amicitiæ cauſa adire eorum conuiuia nuptialia, iiſque bene precari, etſi more hæretico contrahant; atque adeo intereſſe ipſi contractui. Et ſimili modo licitè comitantur eorum funera, ſimiliaque amicitiæ officia ipſis in huiuſmodi rebus præſtant: modò hæc ita faciant, vt in cæremoniis, & precibus cum iis non communicent, ſed ea tanquam ad nihil ad ſe pertinentia; & quaſi actionem profanam ſpectent.* Sic ex Tertulliani doctrina, & Malder. *2. 2. quæſt. 3. art. 3. memb. 3.* Ægidius. Sic etiam Arriaga *diſput. 22. ſect. 7. num. 51.* Palao *diſput. 1. cit. punct. 17. in fine.*

QVÆSTIO LIV.

An liceat Catholicis, contrahere Matrimonium coram Miniſtro hæretico, ex præſcripto Principis hæretici id præcipientis?

RESpondeo vt certum: Non licere, quia illâ cæremoniâ teſtarentur Catholici, ſe agnoſcere Miniſtrum illum, tanquam veræ Fidei miniſtrum, eiuſque cæremonias honorarent, & in illis communicarent, quæ omnia ſunt intrinſecè mala: ergo illicita omninò à Catholicis fieri. Sic Malder. Ægidius, & Palaus *loc. cit.* Qui addunt, ſecus eſſe dicendum; coram Magiſtratu hæretico ciuili contraherent, aut teſtarentur ſe contraxiſſe, modo ritu catholico prius, vel poſtea contraherent, quia illud ſolum in finem politicum exigitur; vt ſcilicet publicè conſtet quinam ſint coniuges.

QVÆSTIO LV.

An Fidelis exiſtens, aut tranſiens per Terras Hæreticorum, aut Turcarum, poſſit comedere carnes in diebus ab Eccleſia prohibitis, ad occultandum, ſe eſſe Catholicum, ne aliàs graue ſubeat periculum?

RESpondeo vt certum: Poſſe (niſi aliàs comeſtio carnis inſtituta ſit in ſignum falſæ religionis, vt infra) *Primò.* Quia talis comeſtio non eſt, nec implicita Fidei negatio, quando non eſt inſtituta in ſignum falſæ religionis, vt conſtat, nec contra præceptum ab Eccleſia poſitum, cum hoc non obligat cum tanto periculo: ergo. Sic communis ſententia, ſic Azor, Paſqualig. Lublinus, & alij citati à nobis *3. p. tract. 5. diſput. 2. quæſt. 20.* Sanchez hîc *lib. 2. capit. 4. num. 25.* Ægidius *diſput. 15. dub. 3. num. 50.* (non 5. vt leges apud Ouiedum) Tannerus *quæſt. 7. dub. 5. num. 118.* Palao *tom. 1. tract. 4. diſput. 1. punct. 18. n. 9.* Gaſpar Hurtad. *de Fide, diſput. 9.* (non 4. vt leges apud Ouied.) *diff. 10.* Becanus *cap. 9. q. 5. dub. 5. n. 21.* Ouiedo *contron. 8. punct. 6.* Arriaga *diſput. 22. ſect. 6.* Petr. Hurtado *diſp. 48. ſect. 6. à §. 79.* Fagundez *lib. 1. cap. 6. à n. 14.* Trulench. *lib. 1. cap. 1. dub. 7. à n. 22.* Acacius *reſol. 332.* citata *n. 8.*

QVÆSTIO LVI.

An etiam liceat Catholicis, vt Chriſtianam religionem occultent, & hoc modo mortem vitent, comedere carnes in diebus, quibus ab Eccleſia prohibentur, & ab hæreticis inſtituti ſunt in ſignum ſuæ falſæ ſectæ: v. g. Feria Sexta apud Anglos, inter quos ſignum eſt Caluiniſmi veſci ea die carnibus.

AFfirmant aliqui Doctores, eo quod cibi huiuſmodi, licèt extrinſecè habeant rationem ſigni hæreſis Caluiniſticæ, intrinſecè tamen ordinantur ad corpus reficiendum: ergo inſtanti morte, aut alia graui cauſa, licitum erit Catholico eis veſci, propter finem intrinſecum illorum, nulla habita ratione ad finem extrinſecum, & ratione ſigni illis à Principe infidedeli impoſiti. Ita ſentiunt Sanchez *lib. 2. c. 4. n. 25.* Azor. *lib. 8. cap. 27. quæſt. 3.* Becanus *c. 9. quæſt. 5. num. 26.* Adrianus, Lyra, Abulenſ. & Lorca, quos omnes ſequitur Petr. Hurtado *ſect. 6. citata, §. 99.* Duvallius, quem citat, nec reprobat Diana *part. 5. tract. 7. reſol. 33. in fine,* & ſic debent ſentire omnes, qui tenent cauſa mortis vitandæ licere vti veſtibus deſeruientibus ad corpus tegendum, & ſimul inſtitutis à Tyranno Principe, in proteſtationem ſuæ falſæ ſectæ, quos ralatos habes ſuprà *quæſtione 29.*

Sed probabilius Reſpondeo, Non licere; quia probabilius eſt, nec licere, adhuc ad mortem vitandam, vti dictis cibis. Ratio eſt, quia etiamſi dicti cibi alium vſum habeant, nempe reficiendi corpus; ſemper tamen retinent vim ſignificandi falſam religionem. Sic omnes DD. ſuprà *quæſt. 29.* pro noſtra ſententia adducti. Legantur ſpecialiter Valentia *2. 2. diſp. 7. quæſt. 5. punct. 6. q. 4. caſu 4.* Ouiedo *controu. 8. punct. 6. num. 80.* Gaſpar. Hurtad. *diſput. 9. diff. 10.* docens, tunc Catholicum oppoſitum facientem, duplex committere peccatum, alterum contra Fidem, & alterum contra temperantiam. Auſonius *in ſumma Dianæ* (meo videri contra ipſum) *verb. Fides, num. 10.* dicens, contrarium nullo modo eſſe admittendum, lege Me ipſum *3. p. tract. 5. diſput. 2. quæſt. 20.*

QVÆSTIO LVII.

An ſaltem poſſit veſci carnibus, in diebus dictis, qui alios non habet cibos, & ita fame, aut morbo vrgetur, vt ſi illis non veſcatur, animam aget?

NEgandum adhuc videtur. Quia id videtur expreſsè tenere D. Auguſtin. vt poſtea videbimus.

Sed oppoſitum Reſpondeo dicendum, poſſe in hoc caſu veſci carnibus in dictis diebus prohibitis. Quia cum dictus homo in eo vitæ periculo conſtitutus illis veſceretur, nemo poſſet prudenter ſuſpicari id facere dependenter à ratione extrinſeca ſignificandi illis impoſita, ſed omnes deberent iudicare id agere, ratione vrgentiſſimæ neceſſitatis, quam habet comedendi carnes, ne fame, vel morbo opprimatur, cum certiſſimum ſit illis eſſe veſciturum, & ad veſcendum teneri, caſu quo talis ſignificatio illis non ineſſet. Hinc fit in eo caſu, comeſtionem carnium non habere vim ſignificandi falſam religionem, nec pro illo potuiſſe illis rationem ſigni imponi; hæc enim tantum poteſt affigi rebus, quæ liberè exerceri,& non exerceri poſſunt; non verò illis,quæ neceſſariò ſunt exercendæ: ridiculum enim eſſet inſtituere in ſignum huius, vel illius religionis reſpirationem hominis, quæ ſine morte vitari non poteſt. Deinde, quia cum in his caſibus præceptum naturale ſit carnibus veſci, contra illud non ita præualere poteſt iniqua Tyranni lex, vt abſtinentiam à carnibus, quia homo certò moriturus eſt,neceſſariam reddat. Sic omninò Ouiedo *loco cit. num.*81.& antea Vaſquez 1.2. *diſp.*162. *cap.*5.Suarez *de legib. lib.*30. *cap.*30.*numer.*9. Salas ibi, *tract.*14. *diſp.*11.*num.*26. & latè Petr. Hurtad. *diſp.*48. *ſubſect.*1.§.80. *& ſeqq.* Et à fortiori omnes Authores, qui aſſerunt,licere vti eiuſmodi cibis, extra caſum neceſſitatis prædictæ, ad religionem Catholicam celandam, caſu quo ex eius manifeſtatione immineret infligenda à Tyranno mors, de quo ſuprà *quæſt.antecedenti.*

QVÆSTIO LVIII.

An in eodem caſu extremæ neceſſitatis, etiam liceat Catholico veſci idolothytis?

NEgare videtur D. Auguſt. *epiſt.*154. ad Publicolam,quatenus ait,Idolothytum etiam in extremo vitæ,eſſe reſpuendum, & moriendum virtute Chriſtiana.

Sed iuxta nuper dicta, Reſpondeo dicendum, Etiam licere. *Primò*, ob rationes *quæſt. antecedenti* pro noſtra ſententia traditas. *Secundò*, quia id conſtat ex facto Dauidis præcipientis panes ſacros comedi à laicis,quibus huiuſmodi eſus erat vetitus, vt conſtat *ex* 1.*Reg.cap.*2.& exemplo Machabæorum, qui die Sabbato bellum egerunt, in quo lege diuina erat prohibitum: qui tamen licitè operati ſunt ratione neceſſitatis grauiter vrgentis: ergo, &c. Sic Vaſquez,Hurtad.& Ouiedo *loc.cit.*Arriaga *diſp.*22. *ſect.*6.*in fine.* Quia id probat ex Apoſtolo Paulo 1, *ad Corinth.*10. vbi docet, poſſe Chriſtianum quidquid ei apud Gentiles apponitur,comedere.Vbi ſuadet ne interrogaret Chriſtianus, an ſit immolatum Deo,ne fortè inde generetur ſcrupulus aliquis. Addit Apoſtolus, ſi dicantur eſſe immolata, non debere propter alterius conſcientiam comedi,ne ſcandalizetur,&c. Sic Arriaga.Legantur etiam Ægidius *diſp.*15.*dub.*3. *à n.*34. & Ouiedo *n.*84.

Ad Auguſtinum (quidquid alij ſentiant) dicendum eſt, ibi Concilium dediſſe, non præceptum inſinuaſſe: Non enim dixit Auguſtinus, illicitum eſſe tunc veſci Idolothyto; ſed melius eſſe ab illo, virtute Chriſtiana, abſtinere. Legantur Cornelius *cap.*10. 1.*ad Corinth.num.*64. Petr.Hurtad.Ægid.& Ouiedo *loc.cit.*

QVÆSTIO LIX.

An peccaret Fidelis, qui comederet carnes vetitas, ab hæretico Principe, vel ab alia publica perſona appoſitas, ad explorandum, an ſit Catholicus?

REſpondeo vt certum: Peccare contra præceptum negatiuum Fidei. Quia illa comeſtio verè eſſet negatio externa Fidei Catholicæ: ergo. Sic Gaſp.Hurtad. *diſp.*9.*diff.*10. docens, huiuſmodi Fidelem peccare tunc duplici peccato, nempe & contra Fidem, & contra temperantiam. Sic etiam Azor. *tom.*1.*lib.*7.*c.*19.(*non* 9.vt legi apud Ouied.) *quæſt.*7.ad finem: quem citat, & ſequitur Sanchez *lib.*2. *cap.*4. *num.*25. ibi: *At verius eſt, hos non peccare,niſi vel aliorum ſit magna offenſio, aut niſi exploretur, & tentetur eorum religio, authoritate publica, vel inde religionis noſtræ deſpectus oriatur.* Sic ille. Ægid. *diſp.*15.*dub.*3.*num.*50. *adiuncto num.*53. Fagundez *lib.*1.*cap.*6. *in fine.* Filliuc. *tract.*22. *cap.*3. *quæſt.*7. *numero* 84. Trullench. *lib.*1.*cap.*1. *dub.*7. *num.*24. Ouiedo *controu.*8. *punct.*6. *in fine*, & alij Penes ipſum.

QVÆSTIO LX.

An eodem modo peccaret Fidelis, qui veſceretur dictis carnibus appoſitis ad explorandam eius Fidem, à perſona priuata?

NEgare videntur Azor, Sanchez,Gaſp.Hurtad quatenus expreſsè dicunt, appoſitas debere eſſe authoritate publica. Et clariùs id negat Fagundez *loco cit.* qui & probat ſic: quia quando perſona eſt priuata, & non occurrunt circunſtantiæ ſupradictæ,nullum peccatum eſt celare Fidem. Imò poſſet eſſe peccatum abſtinere à carnibus, quando ſcilicet non daretur obligatio confitendi Fidem, & ex abſtinentia nullus ſperaretur fructus alius, quàm concitare in ſe hæreticorum furorem cum periculo detegendi Catholicos. Ita Becan. *cap.*9. *num.*24. *in fine.*Huc vſque Fagundez.

Sed probabilius Reſpondeo. Etiam eodem modo peccare. Quia illa comeſtio carnis verè determinatur ad ſignificandam profeſſionem contrariam Fidei; etiamſi eius eſus apponatur à perſona priuata ad explorandam illam: ergo. Sic ſentiunt Ægidius *n.*50 *cit.adiuncto* 53.*caſu* 4. Ouiedo *n.*86.dum abſolutè quærentes, an ſi aliqui mutuò ſe conuenirent, & dicerent, videamus, an inter nos ſit aliquis Catholicus, aut Papiſta, qui non audeat carnes comedere, Fidelis-ne, qui cum illis carnes comederet, peccaret contra præceptum negatiuum Fidei? & reſpondent: Peccare. Ecce vbi abſolutè, & ſine diſtinctione Perſonæ publicæ, vel priuatæ, noſtram amplectuntur ſententiam. Et meritò quidem, cum nec coram perſona priuata licita ſit actio,qua poſitiuè negetur Fides.Legatur attentè Ouiedo *num.* 86. *cit.in principio*, vbi expreſsè docet hanc noſtram ſententiam,licèt pro illa non ita benè citet aliquos authores. Et ſic intellige quæ paſſim diximus 3.*p. tract.*5.*diſp.*2. *quæſt.*20. *in fine.* Verum eſt, quod in hoc caſu poſſet Catholicus, aliquo colore honeſto quæſito, comeſtionem carnis euitare, iuxta dicta à nobis *ſup.quæſt.*7. *& ſequent.*

QVÆSTIO LXI.

An ſi qui cogerent Catholicos ad eſum carnium, die prohibito, in contemptum legis Eccleſiaſticæ, poſſent illis ad euitandam aliàs mortem, veſci?

RESpondeo vt certum: Non poſſe, etiam caſu, quo Catholici publicè conteſtarentur id à ſe fieri, ob ſeruandam vitam, non in contemptum legis Eccleſiaſticæ. Ratio eſt. Quia, etſi lex Eccleſiaſtica, abſolutè loquendo, non obliget cum diſcrimine vitæ, vt ſæpè diximus, obligat tamen quando imminet eius contemptus. Nam tunc ad minus datur obligatio naturalis, & diuina prohibens contemptum iuſtarum legum: ac proinde moriendi potius, quàm illas contemnendi. Nec obſtat illa publica conteſtatio, cùm factum illud externum comedendi eſum prohibitum, prudenter adſcribatur irreligioni, & Infidelitati. Sic Petr. Hurtad. *diſp.* 48. *ſect.* 6. *ſubſect.* 3. §. 100. Ouiedo, & Ægidius *loc. cit.* & omnes Theologi. Legantur alia dicta à nobis circa hanc materiam 3. *p. tract.* 5. *diſp.* 2. à *q.* 20.

QVÆSTIO LXII.

An Catholicus, qui videt Chriſtum Dominum ab Hæreticis contumelis affici; vel imagines conculcari Sanctorum; teneatur, publicâ confeſſione, fateri Fidem Chriſti; etiam cum periculo vitæ?

NEgat Ægidius *diſp.* 15. *dub.* 5. *num.* 93. quatenus dicit, ad id teneri, quando ſine graui periculo ſuo læſum Fidei honorem poſſit reparare; ſecus aliàs. Ægidio fauet Palaus *tract.* 4. *diſput.* 1. *pun.* 13. *num.* 7.

Reſpondeo vt certum: Teneri. Quia tunc verè ſubtrahitur honor Deo, non confitendo Fidem Chriſti: ergo ad id Fidelis tenetur. Sic expreſsè Aragon. 2. 2. *q.* 3. *art.* 2. *dub.* 2. *poſt* 2. *concl.* his verbis: *Si aliquis Chriſtianus audiret, Chriſtum ab infidelibus contumeliis affici, vel videret Crucem Domini, aut Sanctorum imagines conculcari, vel denique aduerteret, ſi taceat, & Fidem non confiteatur, Infideles credituros Fidem non eſſe veram, aut alios Fideles, qui adſunt, auertendos eſſe à vera religione, proculdubio teneretur, etiam non interrogatus, publicam ſui confeſſionem facere, vt docet D. Thom. in hoc articulo.* Hæc Aragon. Rodrig. etiam 1. *tom. in* 2. *edit. cap.* 119. apud Sanchium, apud Me verò *cap.* 197. *num.* 2. vbi infert: *Que eſtando muchos Chriſtianos cautiuos, y entre ellos ay vno mas noble, y ſabio, obligation tiene eſte de confeſſar publicamente la Fée, aunque ſea con manifieſto peligro de la vida, ſi aduierte, que de ſu confeſſion, eſta colgada la Fée de los demas, y callando el, peligraran en ella.* Sic ille (& etiam Aragon, *loc. cit.*) Sanchez *lib.* 2. *capit.* 4. *num. quinto,* Bonac. *diſp.* 3. *queſtione ſecunda, punct.* 3. *numero* 13. Filliuc. *tract.* 22. *capite tertio, queſt.* 4. *numero* 74. Trullench. *libro primo Decalog. capit.* 1. *dub.* 7. *num.* 5. *in fine.*

DISPVTATIO IV.

De communicatione externa cum Hæreticis, & Infidelibus.

§. I.

De rerum Fidei Diſputatione.

QVÆSTIO PRIMA.

An licita ſit de rebus Fidei diſputatio, ſi fiat animo ſcholaſtico?

RESPONDEO vt certum: Eſſe licitam, & honeſtam, vt habet praxis omnium vniuerſitatum. Sic omnes DD. qui de hac tractant materia. Sunt autem præcipui D. Thom. 2. 2. *q.* 10. *art.* 7. Aragon, & Bannez, Malder. & Luyſius *ibidem,* Valentia *tom.* 3. *diſput.* 1. *quaſt.* 10. *punct.* 4. Azor. *tom.* 1. *lib.* 8. *cap.* 26. Sanchez *lib.* 2. *Decalogi, cap.* 6. Becanus *de Fide cap.* 15. *q.* 7. Suarez *de Fide diſp.* 20. *à ſect.* 1. Bonac. *diſp.* 3. *quaſt.* 2. *punct.* 4. Ouiedo *controu.* 9. *de Fide, punct.* 6. Palao *tom.* 1. *tract.* 4. *diſp.* 2. *punct.* 4. Fagundez *lib.* 1. *Decalog. cap.* 8. Arriaga *de Fide diſp.* 23. *à ſect.* 1. Gaſp. Hurtad. *de Fide diſp.* 10. *diff.* 11. Ægidius *diſp.* 18. *dub.* 9. *à numero* 136. Trullench. *lib.* 1. *Decalog. cap.* 1. *dub.* 9. Petr. Hurtad. *de Fide diſp.* 74. & alij.

QVÆSTIO II.

An licita ſit etiam cum Catholicis diſputatio de re Fidei, tanquam de dubia?

RESpondeo vt certum, Minimè eſſe licitam, ſed omnino illicitam. Quia diſputare de re Fidei (ſiue fiat cum Catholicis, ſiue cum Hæreticis) dubitando, an ſit vera, ſupponit animum hæreticum: ergo omnino eſt malum, ideoque prohibitum in Conc. Chalcedon. *actione* 5. & à Leone 1. *epiſt.* 48. *ad Martianum Auguſtum.* Sic expreſsè D. Thom. 2. 2. *quaſt.* 10. *art.* 7. *in corp.* per hæc verba: *Ex parte quidem diſputantis eſt conſideranda intentio. Si enim diſputet tanquam de Fide dubitans, & veritatem Fidei pro certo non ſupponens, ſed argumentis experiri intendens, proculdubio peccat tanquam dubius in Fide, & infidelis. Si autem diſputat aliquis de Fide ad confutandum errores, vel etiam ad exercitium, laudabile eſt.* Sic Doctor Sanctius. Et cum eo omnes DD. Legantur Sanchez, Valentia, Becanus, & Arriaga *loco citato.*

QVÆSTIO III.

An ſit licitum, abſolutè, & ſecundùm ſe, diſputare de rebus Fidei cum Hæreticis, & infidelibus?

RESpondeo vt certum, Eſſe licitum, & laudabile: imò & ſæpè obligatorium. Probatur Primò ex Scriptura, Paul. ad Titum 1. *Vt poſſit eos, qui*

contradi

contradicunt arguere. Deinde, quia id fecit Chriſtus Dominus cum Phariſæis. *Ioan.* 8. Stephanus cum Iudæis. *Act.* 6. & 7. Paulus cum Græcis, & Iudæis *Act.* 9. Et etiam idem fecerunt cum Hæreticis Sancti Auguſtin. Hieronym. & alij Patres. Necnon & Concilia, Nicænum, 1. & 2. Conſtantinopol. 3. Florentin. & Tridintin. quatenus inuitarunt hæreticos ad diſputandum.

Secundò. Quia diſputatio cum Hereticis, ex parte Catholici, eſt proteſtatio noua veræ Fidei: Deinde ex parte ipſius Hæretici, cum quo agitur, necnon & ex parte audientium, poteſt eſſe vtilis, vt vel magis confirmentur in Fide, ſi ſint Fideles; vel vt reducantur ad Fidem, ſi Hæretici, vel Infideles ſint: ergo ex omni parte eſt licita. Sic omnes DD. Legantur citati.

QVÆSTIO IV.

An ſit licitum docto Catholico diſputare cum Hæretico adeò pertinaci, vt nullam ſpem de ſua reductione concipiat?

RESpondeo abſolutè loquendo, Non eſſe licitum. Quia talis diſputatio, cùm ſit nullius fructus, vt ſupponimus, eſt otioſa, ac proinde ex obiecto venialis. Poſſet tamen eſſe etiam mortalis ex adiunctis circunſtantiis, veluti ſi Hæreticus, cum quo diſputat Catholicus, deſumeret occaſionem noua peccata committendi, quæ ipſemet Catholicus tenetur ex charitate vitare. Sic Valentia 2. 2. *diſp.* 1. *quæſt.* 10. *punct.* 4. *concl.* 1. & ex eo Sanchez *lib.* 2. *Decalog. cap.* 6. *num.* 2. Suarez *diſp.* 20. *ſect.* 1. *num.* 13. *in fine, verſ. Denique notant*, Palaus *tom.* 1. *tract.* 4. *diſp.* 2. *punct.* 4. *num.* 2. *ad finem.* Ouiedo *controu.* 9. *punct.* 6. *numero.* 83. Petr. Hurtad. *diſp.* 74. *ſect.* 2. §. 15.

QVÆSTIO V.

An ad minus dicta diſputatio cum Hæretico pertinaci, & duro fieret licita, ſi licèt non ei, aliis præſentibus prodeſſet?

RESpondeo: Tunc iam fieri ex adiunctis circunſtantiis licitam; cùm enim præſentibus diſputatio eſſet vtilis, deſineret eſſe otioſa, & redderetur honeſta. Sic expreſsè Sanchez, Suarez, Ouiedo & Palao, vbi ita ſcribit: *Ex circunſtantiis autem, regulariter mortale erit: quia hæreticus diſputans, obſtinato animo, multa peccata committit aduerſus Fidem, quæ ex charitate teneris vitare, niſi ob aliquam cauſam grauem excuſeris; & tunc iam diſputatio licita erit, etiam cum hæretico pertinaci. Cauſa autem grauis eſt, ſi hæc diſputatio aliis prodeſt, & poteſt prodeſſe Catholicos, & Hæreticis; Catholicis, illos in Fide confirmando, Hæreticis, eorum audaciam reprimendo, vel ad Fidem conuertendo: quicumque ex his effectibus contingat eſt ſufficiens honeſtare diſputationem.* Hæc Pilaus, & Arriaga. *diſp.* 23. *ſect.* 3. *n.* 19.

QVÆSTIO VI.

An laicis ſit prohibitum, iure poſitiuo, de rebus Fidei publicè, vel priuatim diſputare?

RESpondeo tanquam certum, Eſſe prohibitum *in c. Quicumque, §. Inhibemus, de Hæreticis in* 6. his verbis: *Inhibemus quoque, ne cuiquam laicæ perſonæ liceat publicè, vel priuatim de Fide Catholica diſputare, qui verò fecerit, excommunicationis laqueo innodetur.* Quam excommunicationem non eſſe latam, ſeu ipſo facto incurrendam, vel inferendam, communiter notant Doctores. Legantur præcipuè Sanchez *lib.* 2. *cap.* 6. *num.* 3. Suarez *diſputat.* 20. *ſect.* 1. *numero* 9. Ouiedo *controuerſ.* 9. *punct.* 7. *numero* 85. Arriaga *num.* 18. Acacius *tom.* 1. *verb. Fée, reſol.* 333. *num.* 1.

QVÆSTIO VII.

An hæc iuris prohibitio comprehendat omnes Laicos, etiam Doctores?

NEgant aliqui Doctores, cenſentes talem prohibitionem non comprehendere Laicos doctos, ſed indoctos tantùm. Ratio eorum: Quia ceſſante fine legis, ceſſat & lex: atqui finis huius prohibitionis deſumitur ex defectu ſcientiæ, & doctrinæ, quæ communiter in laicis contingit: ergo hoc, in laico docto ceſſante, ceſſabit in illo prohibitio. Ita tenet in primis apud Suarium, Gloſſa *in dicto cap. Quicumque, §. Inhibemus, verb. laicæ.* Sed licèt verum ſit, quod quamuis in principio, quaſi dubitanter, per *laicos*, exponat *indoctos*, vt aduertit ipſemet Suarez, *in fine* tamen oppoſitum abſolutè tenet, dicens ad id tenendum, ſufficere, ita eſſe ſcriptum. Tenent tamen expreſsè Caiet. 2. 2. *quæſt.* 10. *art.* 7. *dub.* 1. & *ibi* Bannez & Petr. Ledeſma *tom.* 2. *ſum. tract.* 1. *cap.* 5. *concl.* 13. ibi: *Lo tercero aduierte Cayetano, que ſi el ſeglar es hombre docto, y que tiene letras, podra diſputar, aun formalmente, principalmente en caſo de neceſſidad. Porque la razon de la ley es, que los ſeglares comunmente no tienen letras, para diſputar con los herejes, y confirmar los dudoſos: y eſta razon ceſſa en el tal caſo.* Et paulò poſt: *A eſto duda ſe reſponde, que rejes. Eſto conſta del vſo muy recebido. Los ſeglares que con todo eſſo, el tal ſeglar puede diſputar contra los heſon hombres doctos, diſputan contra los herejes, no ſolamente con palabras, ſino tambien con eſcriptos, como lo hizo el Rey de Inglaterra Henrico octauo.* Hæc Ledeſma cuius opinionem expreſsè fatetur Sanchez, eſſe probabilem. Et meritò, cum poſt illum, expreſsè illam tueantur Granados *tract.* 15. *diſp.* 9. *num.* 5. & 6. vbi reſpondet argumentis Suarij oppoſitum ſentientis. Petrus Hurtado *diſp.* 75. *ſect.* 3. §. 24. Reginald. *lib.* 17. *num.* 22. Acacius *reſol.* 333. *numero* 1. & alij apud ipſum.

Sed probabilius Reſpondeo comprehendere omnes laicos, etiam doctos: ac proinde illi quantumuis docto licere cum hæreticis de rebus Fidei diſputare. Ratio eſt. Quia ius abſolutè, & indiſtinctè, vt vidimus, de laicis perſonis loquitur: ergo omnes comprehendit.

Nec obſtant argumenta contrariorum, ad quæ dicendum eſt, minimè ceſſare finem legis in prædicto caſu; quia non innititur indiuiduo caſu accidentali, ſed illis, qui communiter contingunt: atqui laici frequenter ſunt indocti: ergo. Sic docent Gloſſa *cit. verb. laicæ. in fine*, vt benè vidit Sanchez (vnde malè illam citat Fagundez *vbi infrà* pro parte contraria) Suarez *diſp.* 20. *ſect.* 1. *num.* 9. dicens (ſed rigidè) oppoſitum eſſe omnino improbabile. Dominicus *in dicto cap. Quicumque, num.* 1. & 2. & Francus *num.* 1. Roſella *verbo Infidelis* 1. *fine.* Syluest. *verb. Diſput. num.* 1. Nauar. *lib.* 5. *conſil. tit. de Hæreticis, in* 1. *edit. conſil.* 17. *n.* 2. *in* 2. *conſil.* 24. *num.* 2. Caſtro *lib.* 1. *de Iuſta hæret. punit. c.* 19. Albertin. *de agnoſcendis propoſitionibus*

*tionibus,quæſt.*13. *num.*2. Aragon. 2.2. *q.*10. *art.*7. *notab.*2. Valentia 2.2. *diſp.*1. *q.*10. *punct.*4. *poſt* 2. *concluſ.* Azor. *tom.*1.*lib.*8. *cap.*26. *q.*1. quos omnes refert, & ſequitur Sanchez *lib.*2.*Decalogi, c.*7.*n.*5. Quibus addi poſſunt Becanus *c.*15.*q.*7.*n.*5.Ægidius *diſp.*18.*dub.*9.*num.*145. Palao *tom.*1.*tract.*4.*diſp.*2. *punct.*4. Gaſp.Hurtad.*diſp.*10.*diff.*11.Fagund.*lib.*1. *Decalogi,cap.*7. *n.*6. (qui etiam citat pro hac parte ſicuti pro contraria, Gloſſam) Ouiedo *controu.*9. *punct.*6.*n.*88. Trullench. *lib.*1.*cap.*1.*dub.*9.*num.*1. Arriaga *diſp.*13.*ſect.*3.*n.*18.Card.de Lugo *diſp.*22. *ſect.*5. *n.*139. Bonacina *diſp.*3. *q.*2. *punct.*4.*num.*2. *verſ. Addo.*

QVÆSTIO VIII.

An ſaltem ſit licitum laicis doctis, diſputare cum hæreticis de rebus Fidei, ex mandato Clericorum?

AFfirmant aliqui Doctores, exiſtimantes, ſolùm eſſe prohibitum Laicis aſſumere ius diſputandi cum Hæreticis, propria authoritate. Sic ex Suario *diſp.*20.*ſect.*1. *num.*11. docet Palao *punct.*4. *cit.n.*7. his verbis: *Tertiò limita, vt hæc diſputatio aſſumatur à laico propria authoritate: nam ſi iuſſus, vel rogatus à Clericis diſputationem ſuſcipiat, non peccabit: quia tunc nomine Clericorum diſputat: neque verificari poteſt ſibi ius dicendi, & diſputandi vendicare, quæ eſt materia prohibitionis, vt colligitur ex Leone Papa epiſt.*62. *cap. vltimo, vt tradit Suarez num.*11. Hæc Palao. Et poſtea Fagundez *cap.*8.*cit.n.*9. *verſ. Tertius caſus eſt.*

Sed probabilius Reſpondeo, Nec in eo caſu eſſe licitum Laicis diſputare cum Hæreticis. Ratio eſt, Quia cum aliqua actio abſolutè laicis prohibetur, non excuſatur à culpa, ſi id faciant ex mandato Clericorum, etiam ſi illud efficere ad Clericos pertineat: atqui in citato *cap. Quicumque*, §. *Inhibemus*, abſolutè prohibetur laicis diſputare cum hæreticis: ergo iure attento, non licebit illis id facere, adhuc de mandato Clericorum. Sic Lugo *loco citato*, & ex illo Ouiedo *num.* 90.

QVÆSTIO IX.

An dicta prohibitio vetans Laicis, ſub cenſura, cum Hæreticis de re Fidei diſputare, obliget illos ſub mortali?

REſpondeo vt certum, Obligare illos ex ſuo genere, ſub mortali. Quia materia ex ſuo genere eſt grauis: ergo, niſi aliàs vrgeat aliqua neceſſitas, vel detur paruitas materiæ, quæ excuſet, obligabit ſub mortali. *Confirmatur*, quia cenſura ferri non poteſt propter ſolum veniale, vt diximus *part.*4.

Sic communis, Sa *verb. Fides, numer.*3. Caiet. Armilla, Nauarrus, & Albertin. quos affert & ſequitur Sanchez *lib.*2.*cap.*6.*num.*3. Fagundez *cap.*8. *cit.num.*11. Arriaga *num.*18. Suarez, Ouiedo, & alij, præcipuè *ſuprà* citati.

QVÆSTIO X.

An in Germania, & aliis Prouinciis, in quibus Hæretici graſſantur, & mixti habitant Hæretici, & Catholici, poſsint Laici docti cum Hæreticis diſputare?

REſpondeo vt certum, Iam poſſe: Quia in dictis Prouinciis non eſt in vſu dicta prohibitio; ſed per contrariam conſuetudinem abrogata, ac proinde non obligat. Sic in primis Valentia *q.*10. *punct.*4. *aſſertione* 2. *verſ. Alij etiam.* Sanchez *lib.*2. *cap.*6.*num.*7.*in fine.* Suarez *diſp.*20.*ſect.*1. *num.*11. *in fine.* Becanus *cap.*15.*quæſt.*7.*n.*6. Ægidius *n.*148. Petr. Hurtad. *diſp.*74. (non 75. vt inuenies apud Ouied.) *ſect.*3.§.22. Lugo *num.*142. Tannerus *q.*9. *dub.*5. Gaſp.Hurtad.*diſp.*10.*diff.*11. Ouiedo *contr.*9. *punct.*6.*num.*87. Fagund.*lib.*1.*Decalog.cap.*8.*num.*8. fine, Palaus *punct.*4.*numer.*8. & alij. Ex quo conſtat, minimè peccaſſe Albertum Pighium Comitem, & Henricum Octauum Angliæ Regem, tempore quo fuit Catholicus, qui quamuis laici cum Lutheranis ſtrenuè diſputarunt; quia in eorum Prouinciis iam abolita erat prædicta iuris inhibitio, vnde diluta manet ratio Petri Ledeſmæ, quam exemplo relato nobis *quæſt.*7. obiecit.

QVÆSTIO XI.

An caſu, quo aliquis Hæreticus cum Fidei iniuria loqueretur, aut aliquos Fideles peruerteret, & nullus Clericus, vel Religioſus adeſſet, qui poſſet illi reſiſtere, tunc liceret Laico docto Hæreticum arguere, & cum illo de re Fidei diſputare?

REſpondeo vt certum mihi: licere (imò & teneri.) Quia dicta iuris inhibitio non habet locum in caſu magnæ neceſſitatis, vel vtilitatis, vt eſt propoſitus: eſſet namque tunc eius obſeruatio nociua, vtpote contra bonum Fidei, & proximorum. Sic Aragon. 2.2. *quæſt.*10. *art.*7. *notab.*2. Valentia, Sanchez, Ægidius, Hurtad. Complutenſ. Becanus, Lugo, Ouiedo, Suarez, Fagundez *loc. cit.* & alij. Qui idem dicendum putant in caſu, quo magnæ Fidei exaltatio diſputatione cum hæretico accreſceret.

QVÆSTIO XII.

An omnibus Clericis, etiam ſola prima Tonſura initiatis, licitum ſit diſputare de re Fidei cum Hæreticis?

REſpondeo vt certum, licitum illi eſſe, dummodò docti ſint. Ratio eſt, quia *in cap. Quicumque*, citato *quæſt.*6. ſolùm prohibetur perſonis Laicis diſputare cum Hæreticis: atqui Clerici, etiam ſola prima Tonſura inſigniti, non ſunt Laici, nec ſub tali nomine veniunt: ergo. Sic Azor. *tom.*1.*lib.*8.*cap.*26. *quæſtione prima.* Sanchez *libro ſecundo, capite ſexto, num.*6. Suarez *diſput.*20. *ſect.*1.*numero* 10. (non 4. vt leges apud Ouiedum) Ægidius *numero* 145. Lugo *diſput.*22.*ſect.*5.*numero* 157. Vterque Hurtadus, Petrus *diſput.*74. *ſect.*3. §.32. & Gaſpar. *diſput.*10. *diff.*11. Fagundez *lib.*1.*c.*8.*n.*10. Ouiedo *controu.*9. *punct.*6.

punct.6.num.91. Palao *tom.1.tract.4.diſp.2.punct.4.num.4.* Acacius *reſol.332.cit.num.2.*

QVÆSTIO XIII.

An etiam Religioſis deſtinatis ad chorum, etiamſi actu non ſint initiati aliquo ordine Eccleſiaſtico, adhuc prima Tonſura, ſit licitum diſputare de Fide cum Hæreticis, ſi aliàs ſint Docti?

NEgatiuam ſententiam eſſe ſatis probabilem, indicat ſatis Arriaga dum *diſp.23.ſect.4.n.18.* hæc verba profert: *Secundò requiritur ex iure Eccleſiaſtico, vt diſputans ſit Clericus. Ita in cap.2.§.Inhibemus, de hæretic. Ratio eſt, quia in laicis non ſupponitur ſcientia ad id neceſſaria. Vbi aduertendum, nomine* Clerici *probabiliter intelligi omnes Religioſos ſcholares, eſtò actu non ſint initiati Sacris.* Hæc Arriaga. Quibus verbis clarè denotat probabilem, & ſatis, eſſe ſententiam negatiuam. Et meritò, nam illam ex Azor. tenet Petr. Hurtad. *loco cit.* §.32. his verbis: *Cenſeo tamen*, Laicâ perſonâ, *ſignificari omnes qui carent Tonſurâ, & habitu clericali, etiam Religioſos: quam doctrinam colligo ex Patre Azor. ea q.1. probante ſententiam aſſerentium,* Laicum *intelligi, qui nullo eſt Eccleſiaſtico ordine initiatus, etiam prima Tonſura.* Hæc Hurtadus.

Sed probabilius Reſpondeo, Eſſe licitum. Quia probabilius eſt, quod Religioſi ad Chorum deſtinati, nec ſint, nec appellentur perſonæ laicæ, ſed perſonæ Eccleſiaſticæ, etiamſi omni Ordine, adhuc primâ Tonſurâ careant. Sic ex Dominico, & Franco, docet Sanch. *lib.2.cap.6.n.6.in fine.* Suarez *diſp.20. ſect.1.num.10.* Lugo *diſp.21.ſect.5.num.138.* Gaſpar Hurtad. *diſp.10.diff.11.* Trullench. *lib.1.cap.1. dub.9. num.1.* Ouiedo *punct.6.cit.numer.91.* Fagundez *lib.1. cap.8.num.10.* Palao *tom.1.tract.4.diſp.2. punct.4. n.4.* Ægidius *diſp.18.dub.9.n.145.* Bonac. *diſp.3.q.2. punct.4.num.2.* Lorca 2.2.*quæſt.10.art.7.* in eius annotat. verſ. *Primò perſona laica*, & alij, quorum ſententiam eſſe probabilem tandem fatetur Petr. Hurtad. *loco cit.* hæc dicens: *Cæteros Religioſos poſt nouitiatum, probabile eſt, non comprehendi ea lege: non quòd Religioſi ſunt, ſed quia ſunt per ſe adſcripti Ordini tendenti ad Clericatum, & quia prima Tonſura frequenter ornantur, dantque operam literis.* Hæc ille, & Acacius *loco citato.*

QVÆSTIO XIV.

An item Religioſis ad officia domeſtica deſtinatis, qui communiter vocantur Laici, *ſiue* conuerſi, *aut* mutilati, *licitum ſit (ſi aliàs ſint docti) diſputare cum Hæreticis de rebus Fidei?*

NEgant plures Doctores, eo quòd exiſtiment, hos Religioſos comprehendi in illa iuris prohibitione, quia verè ſunt *perſonæ Laicæ*: non Eccleſiaſticæ, cùm nunquam ſint ad Ordines Eccleſiaſticos proponendi. Ita ſentiunt Cardin. de Lugo, Gaſp. Hurtado, Ouiedo, Lorca, Petr. Hurtado *loco cit.* necnon Ægidius *num.145. cit.* (vnde malè citat illum Palaus pro oppoſita parte) & dicit probabile Suarez *vbi infra.*

Sed probabilius Reſpondeo etiam eſſe his Religioſis licitum. Quia etiam eſt probabilius, illos non comprehendi dicta iuris prohibitione; cum non veniant nomine *perſonæ laicæ*. Ratio eſt, quia quando in iure fit illa bimembris partitio *Laicorum, & Clericorum*, ſub *Clericis* comprehendi ſolet totus ſtatus Eccleſiaſticus, ad quem etiam Religioſi Laici ſpectant, cum Clericorum priuilegio gaudeant: ergo. Sic Suarez *diſp.20.ſect.1. n.10. in fine*, Fagundez *num.10. citato*, vbi citat Azorium, & Sanchez pro hac parte. Palaus *punct.4.num.4. citato.*

QVÆSTIO XV.

An denique ſit etiam licitum Monialibus omnibus, de rebus Fidei diſputare, attento iure citato, quo perſonæ laicæ prohibentur diſputare.

NEgant, & à fortiori, aliqui Authores ex his, quos nuper pro prima ſententia adduximus: eo quod grauior ſit ratio, quàm in Religioſo Laico: at huic eſt interdicta diſputatio cum Hæreticis: ergo à fortiori Sanctimonialibus; cum his non liceat docere, nec diſputare. Ita Petr. Hurtad. & Ouiedo *locis citatis.*

Sed probabilius conſequenter Reſpondeo dicendum, quod quamuis aliàs, propter imperitiam, & communem Eccleſiæ conſuetudinem, nequeant Sanctimoniales de rebus Fidei diſputare; attento tamen iure Eccleſiaſtico adducto, minimè ſit illis illicitum. Quia probabilius eſt, quod non comprehendantur prohibitione lata *in c. Quicunque, cit. §. Inhibemus*: cum non ſint perſonæ laicæ, ſed Religioſæ, ſicuti ſunt Laici Religioſi, vt nuper diximus. Sic Lorca 2.2.*quæſt.10.in annot.art.7.* licèt non ita conſequenter, cum id quod concedit Monialibus omnibus, tam ad chorum, quàm ad officia domeſtica deſtinatis, neget Religioſis Laicis. Debuerat enim diſtinguere (vt aduertunt Hurtad. & Ouiedo) inter Moniales ad chorum, & alias ad domeſtica officia deputatas, ſicut inter Religioſos diſtinguit, quod non facit. Nos igitur conſequenter de omnibus affirmamus.

QVÆSTIO XVI.

An ſaltem Clericus, vel Religioſus, ſi indoctus ſit, peccet mortaliter, contra inhibitionem Iuris, diſputando de Fide cum Hæreticis?

AFfirmandum videtur, eo quod *in l. Nemo Clericus, C. de Summ. Trinit.* etiam Clericis prohibetur publica diſputatio de Fide: ergo.

Sed Reſpondeo vt certum: Peccare, ſed non contra inhibitionem Iuris, ſed ſolùm contra ius naturale. Sic Becanus *c.15.qu.7.n.7.* hæc ſcribens: *Dices 3. ſi Laicus, quia indoctus eſt, peccat diſputando de Fide, etiam Clericus peccabit, ſi indoctus ſit: & ſic erit par vtriuſque ratio. Reſpondeo. Clericus non peccat contra illam inhibitionem Alexandri Papæ; quia illa comprehendit ſolos laicos: ſed tamen peccat contra ius naturale, quia exponit ſe periculo erroris. Hinc ſequitur, tam Laicum, quàm Clericum indoctum peccare; ſed Laicum, contra legem naturalem, & Eccleſiaſticam; Clericum contra alteram tantùm. Deinde, Laicum ex ea parte excommunicari, non autem Clericum: quamuis hæc excommunicatio non ſit latæ ſententiæ, ſed ferendæ, &c.* Sic ille. Et benè. Azor etiam *loc.cit.cap.26.q.1. & 2.*

Sanchez

Sanchez *lib.* 1.*cap.6.n.*8. Fagundez *lib.*1. *c.*8.*n.*12. Petr.Hurtad. *diſp.*74.*ſect.* 3.§. 29.*&* 34.

Nec fundamentum, quod ad contrarium ſentiendum adducere quis, poſſet, obſtat: nam reſpondetur, quod lex ciuilis (vt eſt præfata) quæ diſponit de rebus ſpiritualibus, non obligat Clericos, niſi iure canonico confirmetur: hæc autem lex minimè eſt ab illo confirmata, legantur Azor, Becanus, & Fagundez.

QVÆSTIO XVII.

An ſit peccatum diſputare de Fide coram indoctis, aut rudibus?

RÉſpondeo vt certum: Eſſe peccatum, (niſi caſu, quo Doctor diſputans adeò excellens eſſet, vt commodiſſimè argumenta hæreticorũ poſſet ſoluere, & ea claritate ſolutionem exponere, vt meritò poſſet intelligere, auditores facilè eſſe percepturos.) Ratio huius reſponſionis eſt, quia ex diſputatione coram rudibus de re Fidei facta (etiam exercitij gratia) imminet periculum, vt illi, auditis hæreticorum argumentis, in Fide titubent, minúſque firmi permaneant: ergo talis diſputatio illicita, & peccaminoſa eſt. Sic D.Thom. 2.2.*q.* 10.*art.*7. & ibi Caiet. Valent. 2.2.*diſput.*1.*quæſt.*10.*punct.*4. Becanus *c.*15. *quæſt.*7.*num.*9. Sanchez *lib.*2.*cap.*6. *num.*10. Suarez *diſput.*20.*ſect.*1.*num.*14. Fagundez *cap.*8.*cit.num.*13. Palaus *tract.*4.*cit.diſput.*2.*punct.*4.*num.*9. Petr.Hurtad. *diſput.*74.*ſect.*4.§.36. Ouiedo *controu.*9. *punct.*6. *num.*93. Trullench. *lib.*1.*dub.*9.*n.*1. Arriaga *diſp.*23. *ſect.*3.*n.*19.*verſ. Quartò requiritur.*

QVÆSTIO XVIII.

An dicta coram rudioribus de rebus Fidei diſputatio, ſit venialis tantùm?

AFfirmant multi DD. ſolùm eſſe venialem communiter loquendo: eo quod rariſſimè damnum, ſeu periculum imminens audientibus, excedat metas leuis. Ita ex Sanchez docet Fagundez *libro primo, capit.*8. *numero* 15. his verbis: *Quæres, quænam culpa ſit diſputatio formalis de rebus Fidei, coram rudioribus habita? Reſpondeo, id iudicandum ex maiori, vel minori periculo, quod ex tali diſputatione incurrent auditores. Communiter tamen erit ſolùm veniale imprudentiæ, quia periculum non ſemper, ſed rarò ſolet eſſe graue. Ita Sanchez tom.*1. *in Decalog. lib.*2. *cap.*6. *num.*10. *quia communiter non ita infirmi ſunt auditores, vt deficiant à Fide, eo quòd perfectè non intelligant ſolutionem argumentorum, contra Fidem; quia id propriæ ruditati, & ingenij imbecillitati attribuunt.* Ita Fagundez.

Sed alij contrà docent, exiſtimantes talem diſputationem, communiter loquendo, eſſe mortalem; rariſſimè verò venialem eſſe. Quia communiter loquendo, ſemper adeſt periculum peruerſionis, ſi coram rudibus, & plebeis hæc diſputatio ineatur. Ita ſentit Palaus *tom.*1.*tract.*4. *diſp.*2. *punct.*4. *n.* 9. *verſ. Addit Sanchez.*

Sed ego clariùs Reſpondeo *Primò*: Diſputare de rebus Fidei coram rudioribus, & ſimplicioribus, eſt ex ſuo genere peccatum mortale: Quia eſt contra charitatem proximi, & in damnum Fidei; exponere enim hominem tanto periculo, eſt graue damnum. Sic omninò Petr. Hurtad. *diſp.*74. *ſect.*4.§.38.

Reſpondeo *Secundò*: Diſputare de re Fidei coram prædictis, licèt aliquando poſſit eſſe veniale, ob leue damnum, quod imminere poteſt; frequentius tamen erit mortale, vt colligitur ex reſponſione prima, & ex ratione à Palao confecta.

QVÆSTIO XIX.

An ſaltem licita ſit diſputatio coram rudioribus fidelibus, caſu, quo ab Hæreticis ſolicitentur ad Fidei defectionem?

REſpondeo, tunc eſſe omninò licitam; imò ad illam ineundam teneri viros doctos, opponendo ſe hæreticis. Quia in hoc caſu ſemper ſperari poteſt aliquis fructus talis diſputationis; nam vel rudes non decipientur, vel ſaltem non ita facilè. Sic D.Thom. 2.2. *quæſt.*14. *art.*7. ab omnibus receptus, vt ait Sanchez *cap.*6. *cit. numer.*10. Becanus *quæſt.*7.*num.*10. Fagundez *num.*14. Palao *numero* 9. *citato*, Suarez, & Valentia apud ipſum, & omnes.

QVÆSTIO XX.

An diſputatio de rebus Fidei coram Principibus, tanquam coram Iudicibus habita, ſit illicita?

NEgandum videtur, quia ex D.Auguſtino *tom.*1. *in breuiculo*, conſtat, diſputationem habitam fuiſſe coram Tribuno, & aliis, ex mandato Conſtantini Imperatoris: ergo.

Sed vt certum, Reſpondeo omninò eſſe illicitam, & mortalem. Quia ad laicos neque docere, neque præſidere pertinet; ſed diſcere, & à Sacerdotibus doceri, *cap.ſi Imperator, diſt.*96. ergo ſi ipſi tanquam Iudices iubeant coram ſe diſputare, culpa erit grauis id facere. Et ideo D. Ambroſius vocatus ab Imperatore Valentiniano, vt cum Auxentio Ariano Epiſcopo coram ipſo diſputaret, iuſtiſſimè comparere noluit, propter incompetentiam Iudicis politici, vt ipſe de ſe teſtatur *epiſt.* 31. Sic Fagundez *libro primo, capite octauo, numero* 17. Petr. Hurtad. *loco citato*, §.39. Qui ad rationem dubitandi optimè reſpondet, dicendò cognitorem illum non fuiſſe diſceptatorem controuerſiæ, ſed armis, & Imperiali authoritate ſecuros reddidiſſe diſputantes, & feciſſe deſcribere diſputantium argumenta, atque reſponſa, vt in Germania nunc contingit interdum.

§. II.

De Politica communicatione cum Hæreticis, & Infidelibus.

QVÆSTIO XXI.

An prohibitum ſit Fidelibus communicare cum Hæreticis?

REſpondeo Eſſe prohibitum, propter excommunicationem hæreſi annexam. De qua materia latè diximus *part.*4.*tr. de Excomm. in Cœnam Domini*, vbi

vbi etiam tractauimus de prohibitione eorum libros legendi, & de aliis ad hanc materiam attinentibus. Legantur ergo ibi dicta. Nam hic ſolùm de communicatione cum aliis Infidelibus, Iudæo videlicet, & Pagano, eſt nobis agendum: ſit igitur.

QVÆSTIO XXII.

An communicatio ciuilis, & humana, cum Infidelibus, ſit ex ſe mala, aut iure diuino prohibita?

RESpondeo tanquam certum: Nec ex ſe eſſe malam, nec iure diuino prohibitam. Quod conſtat ex eo quod Paulus 1. *ad Corinth.7.* apertè permittit omnem domeſticam, & humanam communicationem fideli coniugi cum infideli: ergo. Verum tamen eſt, quod ex vi diuini, ac naturalis iuris, teneatur vnuſquiſque fidelis eam communicationem cum infidelibus vitare, quæ vel periculum ipſi afferat, vel aliis ſit in ſcandalum. Sic omnes. Legantur D.Th. 2.2.*q.*10.*art.*9. Suarez *de Fide diſp.*18.*ſect.*6.*n.*4. Palaus *tom.*1.*tract.*4.*diſp.*2.*pun.*9.*n.*3. Ouiedo *tr.de Fide, controu.*9.*punct.*7.*n.*98.& alij infra citandi.

QVÆSTIO XXIII.

An in aliquibus caſibus prohibeatur, iure poſitiuo Eccleſiaſtico, communicatio cum Iudæis, & aliis Infidelibus?

RESpondeo, Prohiberi, & iure optimo, ratione periculi peruerſionis ex eorum communicatione imminentis. Hæc reſponſio conſtabit ex teſtimoniis adducendis pro prohibitione decem caſuum, quos communiter referunt Doctores. Azor *tom.*1. *lib.*8.*cap.*22.*queſt.*1. Sanchius *lib.*2. *cap.*31.*num.*4. Suarez *diſput.*18.*de Fide, ſect.*6.*à numero* 6. Ægidius *diſp.*18.*dub.*11.*& n.*166. Bonac. *diſp.*3.*q.*2. *punct.*5. Palao *loc.cit.n.*6. Ouiedo *loc.cit.à n.*99. Trullench. *lib.*1. *Decal.c.*3.*dub.*20.

QVÆSTIO XXIV.

An de facto prohibita ſit Fidelibus familiaritas, & conuerſatio frequens cum Iudæis?

AFfirmat abſolutè Suarez *ſect.*6.*cit.* *numero* 6. (non 3. vt inueni apud Ouied.) vbi ſolum exiſtimat familiaritatem nimiam cum Iudæis permitti iis ſolis perſonis in fide ita firmis, vt infidelium conuerſio ſpecialiter commiſſa ſit. Ita Suarez, cuius ſententiam eſſe probabilem expreſsè dicit Palaus. Et meritò.

Sed probabilius Reſpondeo dicendum, ſolam illam familiaritatem cum Iudæis prohibitam eſſe fidelibus, ex qua ipſis aliquod periculum peruerſionis oriri timeatur, aut aliquod adſit ſcandalum; nam tunc iure naturæ illicita erit: aliàs non. Sic D.Thomas 2.2.*queſt.*10.*art.*9. Ægidius *diſput.*18. *dub.*11.*num.*167. Lugo *diſput.*22.*numero* 106. Gaſp. Hurtad. *diſput.*10.*diff.*7. Bonacin. *diſputat.*3.*queſt.*2. *punct.*5.*verſ. Primus caſus*. Ouiedo *punct.*7. *cit.n.*100. Qui tamen non bene omnino citat Sanchium pro ſententia Suarij: nam licet illam ex parte, noſtram autem adæquatè tenet *c.*31.*cit.n.*2.*&* 3. his verbis: *Hinc fit, non eſſe interdicendam hanc communicationem fidelibus, qui ita in Fide firmi ſunt, vt nullum peruerſionis periculum immineat; ſed potius infidelium conuerſio ex dicta communicatione probabiliter ſperetur. Quia cum dicta communicatio ratione periculi interdicatur, vbi id periculum ceſſat, ceſſat quoque prohibitio. Sic D.Thom.eod.art.*9. *ab vniuerſis receptus.* Hæc Sanchez (quem ipſemet Suarius contra ſeipſum citat.) Necnon & Palaus *tract.*4.*diſp.*2.*punct.*9.*n.*7. & communis. Sed iam ad caſus ſingulares deſcendamus. Sit ergo.

QVÆSTIO XXV.

An prohibeatur Chriſtianis, cum Iudæis ſimul habitare?

RESpondeo abſolutè prohiberi *in cap. Ad hæc, de Iudæis.* Et extenditur hæc prohibitio ad Sarracenos: nam id habetur expreſsè *in cap. Iudæi, el* 2. *eod.tit.* vt docet ibi Gloſſa *verb. Iudæi.* Sanchez *cap.*31.*cit.num.*5. Ægidius *diſp.*18.*dub.*11. *num.*168.*cit.* Ouiedo *num.*100.*cit.* Palaus *num.*8. & communiter omnes, inter quos ſolùm eſt, aut poteſt eſſe diſſenſio, quid nomine *cohabitationis* intelligatur, pro quo ſit.

Dubium I.

An liceat Chriſtianis abſolutè in vna domo ſimul cum Iudæis habitare, ſi neutri *famulentur aliis.* Negant Suarez *diſp.*18.*ſect.*6.*n.*7.& alij.

Sed iuxta dicta probabilius Reſpondeo: Licere, ſi aliàs nullum immineat peruerſionis periculum. Ratio eſt, quia in dicto cap. *Ad hæc, de Iudæis*: ſolùm prohibetur ea cohabitatio cum Iudæis, quæ continet diuturnam Chriſtiani in famulatu ſubiectionem. Sic Ægidius, Ouiedo, Palaus, Azor, & alij *loc. cit.* quod clariùs ex mox dicendis patebit.

Dubium II.

An liceat Chriſtiano Iudæum habere in ſeruum? Negant aliqui apud Ægidium vbi infrà. Alij contra, cum Sanchez reſpondent quidem licere, non tamen debere cum eo morari, itaut cum habeat familiarem, eo quòd Iudæi obſtinatiores ſint, & difficiliùs ad fidem redeant, ac ſint ad ſubuertendum peritiores. Sic ille *lib.*2.*c.*31.*n.*6. & penes illum Angel. Sylueſt. Armilla, & Tabiena.

Sed clarius, & probabilius Reſpondeo: licere Chriſtiano Iudæum habere in ſeruum, & conſequenter cohabitare cum illo in eadem domo. Quia id conceſſum eſt fidelibus in cap. *Et ſi Iudæi, de Iudæis,* vt bene concedit Suarez: ergo. Confirmatur. Quia (vt cum communi Sanchez concedit) licitum eſt Chriſtianis habere Sarracenos, & alios Infideles, tanquam ſeruos: intra eandem domum, vt praxis vbique recepta demonſtrat: ergo etiam ſimiliter licebit illis habere in ſeruos Iudæos. Sic tenent Suarez *loc.cit.* Ægidius *num.*167. Ouiedo cum aliis *num.*100. Palaus *num.*8. Bonac. *queſt.*2.*cit.punct.*5.*num.*2. & alij. Qui tamen bene notant, quod licèt hoc ſit illis licitum, expediat tamen ipſis familiaritatem ſemper vitare.

Dubium III.

An etiam liceat Chriſtiano cum Iudæa commorari, ſeruiendo vterque Domino Catholico? Reſp. Licere, dummodo, vt ſupra diximus, abſit periculum peruerſionis. Quia, vt nuper eſt habitum in cap. *Ad hæc.* ſolùm prohibetur Chriſtianis cohabitare cum Iudæis, illis ſeruiendo, aut famulando: quod in præſenti non contingit. Sic Palaus *tract.4.diſput. 2. punct.9.num.8.*

QVÆSTIO XXVI.

An interdictum ſit Chriſtianis azymis Iudæorum veſci?

RESpondeo abſolutè, eſſe interdictum per *c. Nullus*, 28.*q.*1. vbi ſic habetur: *Nullus eorum, qui in ſacro ſunt Ordine conſtituti, aut Laicus, azyma Iudæorum manducet, aut cum eis habitet, aut aliquem eorum in infirmitatibus ſuis vocet, aut medicinam ab eis percipiat, aut cum eis in balneo ſe lauet: ſi verò quiſquam hæc fecerit; ſi Clericus, deponatur; ſi laicus, excommunicetur.* Sic Canon. Et ſic abſolutè loquendo omnes, licèt diſſentiant in eius intelligentia. Pro qua ſit:

Dubium I.

An ſit peccatum lethale, azymis Iudæorum veſci? Affirmant multi, inter quos videtur Sanchez *lib. 2. cap. 31. num.7.* vbi docet, interdictum eſſe Chriſtianis azymis Iudæorum veſci, etiamſi ſeorſum à Iudæis id faciant; quia ſunt (inquit) cibi diſcreti à Iudæis. Ita Sylueſt. *verb. Iudaus, quaſt.1.dicto 3.* Hæc Sanchez.

Negat contrà Gaſp. Hurtad. *diſp.10.diff. 7.* docens abſolutè, neque illicitum eſſe.

Sed clarius Reſpondeo *Primò*, Eſſe quidem lethale peccatum azymis Iudæorum veſci, ritu Iudaico, ideſt, tanquam ceremonia legis, ſiue vt hæc obſeruetur. (Quod quidem verum eſt, ſiue talia azyma comedantur ſimul cum ipſis Iudæis, ſiue ſeorſum ab illis, ſiue quocumque alio modo.) Quia talis manducatio eſt per ſe mala, & ideò illicita, etiam in caſu extremæ neceſſitatis. In hac reſponſione conuenerunt omnes, & præter citatos, ita ſentiunt Suarez *diſp.18.n.7.* Ægidius *diſp.18. dub. 11. n.168.* Lugo *diſp.22.num.118.* Palao *punct.9.n.9.* Ouiedo *num.101.*

Reſpondeo. *Secundò*: Etiam eſt peccatum mortale manducare azyma cum ipſis Iudæis, vel accipiendo illud ab ipſis, etiamſi talis manducatio non fiat in obſeruationem legis Moſaïcæ. Quia talis manducatio ex ſe afferret ſuſpicionem, & generaret ſcandalum: ergo ex ſe eſſet mortalis. Sic Suarez *loc. cit.* & innuunt cæteri DD. citati.

Reſpondeo *Tertiò*: Manducare abſolutè panem azymum, ſine vllo ſcandalo, aut ſine vllo reſpectu ex præfatis, nullum erit peccatum. Patet ex vſu Chriſtianorum, cum inter illos ſæpè vſurpetur: & aliàs non liceret comedere panem conſecrationis præparatum, quia hic azymus eſt: quod nullus dicet. Sic Ægidius, Suarez, Palao *loc. cit.* & communis, & à fortiori Hurtad. vbi ſuprà.

Dubium II.

An ſit prohibitum ſub mortali Chriſtianis inuitare Iudæos, vel ad eorum conuiuia accedere, & vnà cum eis cibum ſumere?

Affirmant abſolutè Silueſt. *verb. Iudaus*, & penes illum Innocent. Ioan. Andr. Goffred. Rayner. & D. Anton. Et probatur, quia ſic grauiter prohibetur in Concil. Aurelian. III. *cap. 13.* & in Concil. Agathenſi *capit.40.* quod refertur *in cap. omnes, 28. quaſt. 1.* vbi ſic dicitur: *Omnes deinceps Clerici, ſiue Laici, Iudæorum conuiuia euitent, nec eos ad conuiuium quiſquam excipiat: quia cum apud Chriſtianos communibus cibis non vtantur, indignum, atque Sacrilegum eſt, eorum cibos à Chriſtianis ſumi; cum ea, quæ Apoſtolo permittente (1. Timot.4.) nos ſumimus, ab illis iudicentur immunda, ac ſic inferiores incipiant eſſe Chriſtiani, quàm Iudæi, ſi nos quæ ab illis apponuntur, vtamur, illi verò à nobis oblata contemnant.* Hæc omnis capitis textus: ergò ex illo clarè conſtat, eſſe ſub mortali Chriſtianis interdictum, cibum cum Iudæis ſumere. Et ita nouiſſimè ſentit Trullench. *lib.1.cap.3.dub.20.num.2. in principio*, & innuit Suarez *loc. cit. num.7.*

Sed alij contrà reſpondent, dicendo; tunc ſolùm eſſe mortale ſumere cibum cum Iudæis, quando Iudæus inter edendos cibos diſcernis; aliàs non. Sic Angelus *verb. Iudaus, numero primo*, per hæc verba: *Dicit tamen Hugo in dict. cap. Omnes, quod ſi cibos non diſcernunt, liceat comedere cum eis: ſed vbi cibos diſcernunt, nullo modo licet.* Sic Angel. & Roſel. *eod. verb.* Quos videtur ſequi Azor. *lib.8.cap.22. quæſtione tertia.* Quorum placitum verè habet fundamentum *in dict. cap. omnes.* vbi (vt vidimus) ſpecialis redditur huius prohibitionis ratio; quia Iudæi diſcernunt cibus, quod non licet Chriſtianis. Legatur Palaus *diſp. 2. punct. 9. n.13.*

Sed ego clarius Reſpondeo dicendum, quod attenta ratione, ob quam interdictum eſt Chriſtianis cibum cum Iudeis ſumere, probabilior ſit ſecunda ſententia: in praxi verò, ob periculum, & ſuſpicionem, quæ ex tali familiaritate oriri poteſt, ſequenda ſit prima.

Dubium III.

An ſaltem liceat Chriſtianis accipere à Iudæis eos cibos, quos ipſi diſcernunt, & abjiciunt, & poſtea abſque vllo Iudæorum conſortio, iis veſci?

Negat Sanchez *libro ſecundo, capit. 31. num.7.* in fine, non abſolutè loquendo, ſed caſu ſolùm, quo talis cibi comeſtio eſſet cum nota, & offenſione aliquorum, alias non.

Sed ego probabilius abſolutè Reſpondeo, Nullo modo licere, etiam caſu, quo Chriſtiani dictis cibis veſcantur, abſque nota, & ſcandalo aliorum. Quia etiam in hoc caſu militat ratio tradita *in c. Omnes cit.* nimirum, ne cùm ipſi Iudæi cibos diſcernant, non omnibus vtentes, ſed quoſdam vitantes, nos autem non vitamus, videamur illis inferuiores, ac minus Sancti. Hoc autem ſequitur planè, ſi Chriſtiani eos cibos accipiant, & edant, quos Iudæi riiciunt, reſpuunt, atque contemmunt. Sic Azor. *q. 3. cit.* Trullench. *num. 2. cit.* Probabile autem exiſtimo, quod ſi Chriſtiani non acciperent dictos, quos reiiciunt, cibos à Iudæis, ſed ex ab ipſis reiectis, ſine nota, & offenſione vlla nutritentur, non paccarent, eo quòd in hoc caſu cauſa prohibitionis omninò ceſſaret. Et in hoc ſenſu admitto probabiliter, quod dicit Sanchez.

Qvæstio XXVII.

An interdictum ſit Chriſtianis, Iudæos Medicos accerſere, ad eorum morbos curandos?

Reſpondeo vt certum, Eſſe interdictum Chriſtianis aduocare Medicos Iudæos, necnon & Sarracenos, & Paganos ad eorum infirmitates curandas. Quia id conſtat, non ſolùm ex *c. Nullus* (cuius verba habes *q. 26.* in principio) ſed ex ſpeciali Bulla Gregorij XIII. edita anno 1581. quæ incipit: *Aliàs pia memoria*, eſtque 28. ipſius in Bullario, in qua hæc prohibitio continetur. Cuius prohibitionis ratio producit eſſe, ad vitandum, tam ſpeciale animæ periculum, quàm corporale. Sic omnes. Legantur Suarez *diſp. 18. ſect. 6. n. 8.* Sanchez *lib. 2. Decal. c. 31. n. 8.* Ægidius *diſp. 18. dub. 11. n. 165.* Bonac. *diſp. 3. q. 2. punct. 5. verſ. Tertius caſus.* Ouiedo *controu. 9. punct. 7. n. 102.* Palaus *tr. 4. diſp. 2. punct. 9. n. 10.* Angel. Armilla, Tabiena, & Syluest. *verb. Iudæus*, & alij citandi. Sed circa hoc interdictum ſit

Dubium I.

An licitum ſit Chriſtianis Medicum Iudæum, vel Sarracenum vocare, quando Medicus alius non adeſt, & morbus grauiter vrget?

Negatiuam ſententiam tenere aliquos, innuit aliqualiter Ægidius *loc. cit. n. 165.* cum ſolùm dicat, quod multi (*non omnes*) excipiant caſum neceſſitatis, vt ſi alij Medici deſunt, aut non ſunt tam periti, &c.

Sed vt certum Reſp. licitum eſſe Chriſtianis vti in caſu, quo non ſit alius Medicus, & morbus vrgeat, ſitque periculoſus. Quia neceſſitas caret lege, excuſatve ab hoc, ſicut ab aliis præceptis Eccleſiæ. Sic Sanchez *loc. cit.* & penes illum, Angel. Armilla, Syluest. Tabiena. Suarez, etiam Ouiedo, Bonac. & Palaus *loc. cit.* Ægidius *loc. cit. n. 168. verſu Deinde, in fine,* vterque Hurtad. Complutenſis quidem *diſp. 10. diff. 7.* Salmanticenſ. *diſp. 76. ſect. 2. ſubſect. 4. §. 42.* Lugo *diſp. 22. n. 119.*

Dubium II.

An etiam ſit licitum prædictis Medicis vti, caſu quo morbus ita ſit grauis, vt Catholici Medici pro eo morbo non ſufficiant, vel quia tantum adeſt vnus vel alter, & morbi grauitas multis medicis indigeat; vel ſi adſint multi, non ſunt ita periti ac docti, ſicut Medicus Iudæus, vel Sarracenus?

Reſp. vt certum: Etiam eſſe licitum in omnibus iis caſibus, Iudæis vel Sarracenis Medicis vti. Quia in omnibus iis caſibus reuera deficiunt Medici Catholici pro eo morbo. Sic Sanch. Ouiedo, Lugo, Bonac. & Palaus *loc. cit.*

Qvæstio XXVIII.

An ſit prohibitum Chriſtianis recipere Medicinas à Iudæis exhibitas?

Reſpondeo, Eſſe prohibitum à Iure *in cap. Nullus, 28. q. 1.* vt habes ſupra *q. 26.* Et generaliter loquendo, ex dicto cap. *necnon*, ex Bullaque Greg. XIII. *cit.* docent omnes DD. præcipuè citati, inter quos aliqua circa hanc prohibitionem excitantur dubia; ſit ergo

Dubium I.

An prohibitum ſit Chriſtianis medicinas præparatas emere à Iudæis?

Negant aliqui DD. exiſtimantes, non poſſe Chriſtianos recipere à Iudæis medicinas iam præparatas: bene tamen medicinalia, poſtea per Chriſtianos præparanda. Ita videtur ſentire Gloſſa *c. Nullus, 28. q. 1. verb. Nullus,* quam citant, & ſequuntur Angel. *verb. Iudæus, n. 7.* Armilla *n. 9.* Tabiena *q. 5. n. 6.* Roſella *n. 1.* & alij, quos ſequitur Bonac. *n. 2. cit. verſ. Quartus caſus.*

Sed probabilius Reſp. Non eſſe illis prohibitum; ſed poſſe licitè recipere medicinas, etiam præparatas, à Iudæis, etiamſi ab ipſis vltrò offerantur, vel dentur (quidquid renuat Azor. *lib. 8. c. 22. q. 5.*) dummodo illas non recipiant per manus, & miniſterium eorum. Ratio eſt, quia ius *in c. cit.* non interdixit medicinam à Iudæo præparatam, quomodocumque accipere, ſed ita vt Iudæus eam ſic præparatam per proprias manus applicet, & exhibeat ægroto. Quia hæc applicatio medicinarum eſt propriè quædam curatio, & ſaltem reduci poteſt ad prohibitionem factam à Gregorio XIII. Sic Sanchez *lib. 2. c. 31. n. 9.* & penes illum Archid. Bellamera, Turrecrem. & Hugo, Suarez *diſp. 18. ſect. 6. n. 8.* Ouiedo *controu. 9. pun. 7. n. 103.* qui tamen malè affert Bonacinã pro hac parte, Lugo *n. 119. cit.* Palaus *punct. 9. n. 11.* & alij. Qui omnes limitant, niſi excuſet neceſſitas, deficiente Catholico, qui benè præparet medicinas, ac exhibeat.

Dubium II.

An licitum ſit Chriſtiano Medico vendere medicinas, & applicare illas Iudæo ægroto.

Negat Sanchez *loc. cit. n. 10.* docens, quod quamuis poſſit medicus Chriſtianus Iudæo, aut Sarraceno vendere medicinas, non tamen poſſit illas exhibere, aut applicare, niſi in caſu neceſſitatis, modo ſuprà explicato. Quia (inquit) eadem eſt ratio, cum eadem familiaritas contrahatur, ſiue Chriſtiano medeatur Iudæus, ſiue Iudæo Chriſtianus. Sic ille. Et apud ipsũ Archidiac. Bellamera, & Turrecrem. *in c. Nullus, cit.*

Sed probabilius Reſpondeo licitum omninò illis eſſe. Quia prohibitio non eſt extendenda extra caſum in verbis legis comprehenſum, etiamſi ſimilis ſit. Præterquam quod in præſenti, non militat eadem ratio, quia cum Iudæus Chriſtiano medicinam præparatam applicat, Chriſtianus manet obligatus Iudæo, quod poteſt eſſe peruerſionis occaſio; quando verò Chriſtianus medicinam applicat Iudæo, Iudæus obligatus manet Chriſtiano, & non Chriſtianus Iudæo, & ita non eſt illa peruerſionis occaſio. Sic Palao *punct. 9. cit. n. 11.* Lugo *diſp. 22. n. 119.* Ouiedo *punct. 7. n. 103.*

Dubium III.

An liceat etiam Chriſtiano, extra caſum grauis neceſſitatis, vocare Iudæum, vt illi venam ſcindat, cucurbitas applicet, aut chirurgi officium, applicando ægro alia medicamenta, exerceat?

Reſpondeo ex dictis, non licere. Quia talis medicinarum applicatio, eſt quædam curatio, prohibita in Bulla Gregorij. Sic Sanchez *num. 9. in fine.* Palao *num. 11. cit.*

Dubium IV.

An ſaltem liceat Catholico vocare Barbitonſorem

rem Iudæum, vt illi Barbam radat, aut capillos tondat?

Affirmat abſolutè Palaus *loc. cit. num.* 11. Quia hæc, & ſimilia efficere, non eſt applicare medicinam: ergo.

Sed clarius, Reſpondeo licere quidem Catholico vocare Iudæum, ad radendam barbam, aut tondendos capillos cuiuſvis hominis ſani: ſecus verò ægroti, aut infirmi, ſi hæc actio fiat ob ſalutem infirmi; quia tunc verè interueniret applicatio medicinæ. Sic innuit Sanchez *num.* 9. *cit. in fine*, vbi ita ait: *At in aliis miniſteriis non ſpectantibus ad medicinam agro applicandam, non video vbi interdicatur Catholico vti miniſterio Barbitonſoris Iudæi, vt ad ſcindendos capillos hominis ſani, &c.* Hæc Sanchez.

QVÆSTIO XXIX.

An prohibitum ſit Catholico, ſimul cum Iudæo in balneum ingredi?

NEgant nonnulli, prohibitum eſſe expreſsè, niſi *in c. Nullus*, 28. *q.* 1. *vt vidimus q.* 26. cuius authoritatem legitimam non eſſe, notant Lugo, Ægidius, Hurtad. Palaus, & ex illis Ouiedo.

Alij contrà abſolutè docent eſſe prohibitum *in d. c. Nullus.* Quam prohibitionem eſſe legitimam non dubitant. Legantur Sanchez *lib.* 2. *c.* 31. *n.* 11. Suarez *diſp.* 18. *ſect.* 6. *n.* 8. *verſu Additur ſextò*, & alij antiqui DD. Quicquid tamen de hoc ſit, omnes (excepto vno Hurtado, quem non vidit Ouiedo) concedunt, ingreſſum cum Iudæo in balneum ſæpè poſſe illicitum eſſe, licitum ſæpè: pro qua reſolutione denodanda, ſit

Dubium Primum.

An licitum ſit Chriſtiano balneum ingredi cum Iudæo, in caſu neceſſitatis, nempe ſanitatis cauſa, &c.

Reſpondeo vt certum: Eſſe licitum, quia prohibitio non obligat in hoc caſu, vt ſupra eſt habitum. Sic communis, & ſpecialiter Sanchez *n.* 11. *cit.* vbi docet, cuilibet eſſe licitum ſanitatis cauſa ingredi in balneum, quod Iudæi quoque ſimul ingrediuntur; quia ipſe cùm ſubditus ſit, & à Principe permittatur, prohibere nequit. Sic ille ex Philiarco *de offic. Sacerd. tom.* 1. *part.* 2. *lib.* 3. *c.* 12.

Dubium II.

An etiam ſit licitus Chriſtiano talis ingreſſus, ſi ſolùm cauſa recreationis fiat?

Reſpondeo, etiam eſſe licitum, dummodo Chriſtianus non ingrediatur cum Iudæo, tanquam ſocio, & quaſi ex condicto, nec ei in Balneo familiarem ſe exhibeat. Quia hæc ſolum lotio, *in dicto cap.* prohibetur, vt rectè ait Sanchez *num.* 11. *cit.* Palaus *punct.* 9. *n.* 12. Ouiedo *punct.* 7. *n.* 103. *in fine*, & Suarez *loc. cit.* his verbis: *Additur ſextò, vt Chriſtiani cum Iudæis ſimul in eodem balneo non lauentur, vt dicitur in d. cap. Nullus, quod intelligendum eſt per ſe, ideſt, vnà cum illis incedendo, ſeu ex intentione coniunctim id faciendi; quia tunc interuenit propria ſocietas, & familiaritas, quæ in his omnibus maximè prohibetur, propter periculum: & ideo ſi per accidens contingat, ad huiuſmodi locum accedere, quando alius ibi lauatur, non procedit prohibitio; neque tunc Chriſtianus commoditatem ſuam omittere, aut differre cogitur.* Sic R. P. Leand. in Decalogum. Suarez, & Petr. Hurtado *diſp.* 76. *ſect.* 2. *ſubſect.* 4. §. 42. & à fortiori alter Hurtad. *diſp.* 10. *diff.* 7. vbi abſolutè docet, neque veſci azymis Iudæorum, neque cum eis in balneo lauari, eſſe illicitum.

QVÆSTIO XXX.

An Chriſtianis fœminis prohibitum ſit filios Iudæorum in horum domibus nutrire?

REſpondeo vt certum, Eſſe prohibitum *in c. Ad hæc, de Iudæis*, his verbis: *Quod etiam obſtetricibus, & nutricibus eorum* (ideſt Chriſtianorum) *prohibere curetis, ne infantes Iudæorum in eorundem domibus nutrire præſumant: Quoniam Iudæorum mores, & noſtri in nullo concordant: & ipſi de facili, ob continuam conuerſationem, & aſſiduam familiaritatem ad ſuam ſuperſtitionem, & perfidiam ſimplicium animos inclinarent.* Hæc Alexand. III. Et idem decreuit Innocent. III. *in cap. Etſi Iudæos, eod. titulo*, & docent omnes DD. Legantur Panormitan. Gloſſ. Ioan. Andr. *in d. c. Ad hæc*, Angel. *verb. Iudæus*, *n.* 4. Armilla *n.* 8. Sanchez *lib.* 2. *c.* 31. *n.* 19. Suarez *diſp.* 18. *ſect.* 6. *n.* 8. *in fine*, Azor. *tom.* 1. *lib.* 9. *c.* 22. *q.* 9. Ouiedo *controuerſ.* 9. *punct.* 7. *n.* 105. Palaus *diſp.* 2. *punct.* 9. *n.* 14. *& alij omnes.* Sed ſit

Dubium I.

An ſaltem liceat dictis fœminis filios Iudæorum extra horum domus nutrire?

Negant Ioan. Andr. Anton. Butrius, & Abbas, quos citat, & ſequitur Azor. docentes, nec extra domus Iudæorum licere fœminis Chriſtianis illorum filios nutrire, ac lactare. Quia eadem militat iuris ratio: cum id iura vetent, ob familiaritatem cum Iudæis cauendam, & ne Chriſtiani eis inſeruire videantur, & vt inferiores famulari. Pro hac ſententia referunt Palaus, & Ouiedo Syluestr. *verb. Iudæus*, *q.* 2. *dicto* 3. Sanchium *lib.* 2. *c.* 31. *n.* 19. & Suarium *diſp.* 18. *ſect.* 6. *n.* 8. *in fine*, & poſſent referre etiam Angelum, Armillam, & Tabienam apud Sanchez.

Alij contrà cenſent, licere dictis fœminis nutrire filios Iudæorum extra horum domus. Quia *in c. Ad hæc, cit.* ſolùm prohibetur Chriſtianis fœminis, ne nutriant filios Iudæorum in eorum domibus: ergo non eſt prohibitum Chriſtianis fœminis nutrire in domibus ſuis propriis infantes Iudæorum. Ita ſentiunt Zabarella *in c. Ad hæc*, & apud Sanchium, Cardin. Abbas, & Gloſſa *in d. c.* Bonac. *q.* 2. *punct.* 5. *n.* 2. *verſ. ſeptimus caſus eſt*, Ægidius *dub.* 11. *cit. n.* 170. Lugo *diſp.* 19. *n.* 167. Palao *punct.* 9. *n.* 14. Ouiedo *punct.* 7. *n.* 105. Petr. Hurtad. *diſp.* 76. *ſect.* 2. *ſubſect.* 4. §. 38. & 43.

Sed ego clariùs Reſpondeo dicendum, quod attento iure, probabilior ſit hæc ſecunda ſententia, in praxi tamen ſequenda ſit prima ob eius fundamentum & rationem. Id, & non aliud, ſentit Suarez *loc. cit.* vt denotatur per hæc verba: *Inde colligi poteſt, non eſſe prohibitum Chriſtianæ fœminæ nutrire in domo ſua propria infantem Iudæum; quia verba legis hoc non comprehendunt, & non videntur extendenda. Sed licèt hoc ex verborum rigore ita ſit; nihilominus propter familiaritatem, & ſpecialem affectionem, quæ moraliter loquendo, inde contrahi ſolet, hoc etiam vitandum eſt.* Sic Suarez. Et antea Silueſt. *v. Iudæus*, *quæſt.* 2. *num.* 3. *dicto* 3. vbi ait, ſecundam opinionem à nobis relatam eſſe veram, ſecundum verba legis: primam verò ſecundùm ſenſum, quando ex nutritione extra domum ſequitur familiaritas nimia.

Dubium II.

An licitum ſit Chriſtianæ fœminæ, interdum adire Iudæorum domos, ad eorum infantes lactandos?

Reſpondeo eſſe licitum. Tum quia lex ſolum prohibet illis, ***Ne infantes Iudæorum in eorum domibus nutrire præſumant***, quæ verba aſſiduitatem ſignificant. Tum etiam, quia ceſſat ratio legis, cum ex vna, vel altera infantis lactatione, nulla ſingularis, & periculoſa poſſit oriri familiaritas: ergo. Sic Petrus Hurtado *loc.cit.§.38.*

Dubium III.

An Epiſcopus poſſit diſpenſare, vt fœmina Chriſtiana nutriat infantem Iudæum, in propria Iudæi domo?

Reſpondeo vt certum: Non poſſe. Tum, quia iſta prohibitio eſt in honorem fidei. Tum etiam, quia in faciendis contra ius non diſpenſat Epiſcopus, niſi hoc ei expreſsè, vel tacitè ſit conceſſum. Sic ex Cardin. docent Angel. *verb. Iudæus, n.5.* Syluest. *n.4.* Armilla *n.8.cit.* Qui & id limitat, & bene, niſi neceſſitas naturalis vrgeat; quia hæc legi non ſubiacet. Sanchez cum aliis *loc.cit. n.27.* & nos de omnibus prohibitionibus dicemus infrà.

QVÆSTIO XXXI.

An liceat Catholico, famulari & ſeruire Iudæo in propria domo ipſius Iudæi, tanquam famulus habitando?

Reſpondeo vt quid certum: Minimè licere. Quia id expreſsè prohibuit illi Alexand. III. *c. Ad hæc de Iudæis*, his verbis: ***Ad hæc omnibus Chriſtianis, qui ſunt in iuriſdictione veſtra, penitus interdicatis, & ſi neceſſe fuerit, diſtrictione Eccleſiaſtica compellatis eoſdem, ne Iudæorum ſeruitio ſe aſſiduè pro aliqua mercede exponant.*** Hæc Pontifex. Et idem decreuit Innocent. III. *in c. Etſi Iudæos, eo tit.* Et meritò quidem, quia hæc ſubiectio in terris Chriſtianorum indigna eſt Chriſtiano. Sic docent omnes DD. præcipuè Gloſſa *in c. Ad hæc, cit.* Palud. Hostienſ. & alij Canoniſtæ. Angel. *verb. Iudæus, n.2.* Syluef. *n.6.* Armilla *n.6.* Sanchez *lib.2.c.31.n.20.* Ægidius *diſp.18.dub.11. n.171.* Azor. *tom.1.lib.8.c.22.q.7.* Petr. Hurtad. *diſp. 76.ſect.2.§.43.* Filliuc. *tract.22.c.5.q.2.n.130.* Bonac. *diſp.3.q.2.punct.5.n.2. verſ. Primus caſus.* Palao *tom.1.tract.4.diſp.2.punct.9.n.15.* & Ouiedo *tract. de Fide, contron.9.punct.7.n.106.*

Dubium I.

An ſaltem liceat Chriſtiano, famulari Iudæo, habitando extra propriam domum ipſius Iudæi?

Affirmant quamplures DD. exiſtimantes, *in citato cap. Ad hæc*, non prohiberi Chriſtianis famulari Iudæis extra proprias domus ipſorum, ſed intra tantùm. Quia ſolùm qui ibi habitat, & per propriam perſonam Iudæo adminiſtrat, famulus cenſetur. Ita ſentiunt Hostienſ. *in d.c. Ad hæc*, & ibi Ioan. Andr. Ægid. *n.171.cit.* Bonac. & Palaus *vbi ſuprà.* Eandem ſententiam defendere Angelum, Syluestrum, Armillam, & Tabienam (quos refert Sancius) affirmat Ouiedo *vbi ſuprà.* Sed malè omninò. Quia nec ſunt pro hac ſententia, ſed potius pro oppoſita, vt infra, nec pro illa referuntur à Sanchio. Vnde

Probabilius Reſpondeo, Nec licere Chriſtiano famulari, ſeu ſeruire Iudæo, etiamſi habitet extra propriam domum Iudæi. Quia probabilius eſt, etiam famulatum extra propriam Iudæi domum prohibitum eſſe *in d.cap. Ad hæc.* Sic imprimis tenent Angelus *verb. Iudæus, n.1.* ex Panormit. Armilla *n.6.* Tabiena *q.2.n.6.* Syluest. *q.5.dict.3.* (licet ii Authores id negent, quando famulatus eſt aſſiduus, & diuturnus, de quo infrà) & ratio eorum eſt; tum quia textus citatus nullam facit mentionem de domo, loquendo de huiuſmodi famulatu, ſicut fecit de nutritione filiorum Iudæorum, vt vidimus *quæſt. antecedenti.* Tum etiam, quia ratio prohibitionis, quæ eſt, ***ne Iudæi ſuperiores Chriſtianis ſint, & filij liberæ ſeruiant filiis ancillæ***, etiam in hoc præſenti caſu militat: ergo. Sic ſentiunt etiam Sanchez *loc.cit. n.20.* Lugo *diſp.19.n.66.* Azor. Filliuc. & Ouiedo *loc.cit.* Sic etiam Petr. Hurt. *§.43.cit.* licet antea *§.38. in fine,* oppoſitum dixerit, attento *c. Ad hæc.*

Dubium II.

An ad minus liceat Chriſtiano præſtare famulatum Iudæo, ſi famulatus ſit interpolatus, non aſſiduus, & diuturnus.

Affirmant Angel. Armilla, Syluest. Tabiena *loco cit.* necnon Gloſſa *in d.c. Ad hæc, de Iud. verbo Aſſiduè*; & ibi Abbas, Ananias, & alij, docentes, poſſe Chriſtianum præſtare famulatum Iudæo extra huius domum, non intra, dummodo non ſit aſſiduus, & diuturnus, ſed interpolatus. Quia id colligitur ex his verbis textus: ***Ne Iudæorum ſeruitio ſe aſſiduè pro aliqua mercede exponant.***

Eandem ſententiam, ſine vlla diſtinctione de famulatu intra domum Iudæi, vel extra, docet Petr. Hurtado *§.38.cit.* ita ſcribens: ***Rectè autem obſeruat Gloſſa, non eſſe prohibitum famulatum interpolatum: quia non eſt aſſiduus, nec eſt eiuſdem periculi.*** Sic Petr. Sed certè Gloſſa ſolùm id concedit loquendo de famulatu extra domum, non de intra. Accipe verba Gloſſæ, *loc.cit.* ***Et eſt argumentum, ex eo, quod dicit,*** aſſiduè, ***quod interpolatim poſſunt ſeruire, quod intellige ſecundum illud, cap. ſuper eo, §.1. Sed in domibus nullo modo, prout infra ſequitur, &c.*** Hæc Gloſſa.

Sed probabilius Reſp. Adhuc non poſſe Chriſtianum præſtare famulatum Iudæo, ſiue intra, ſiue extra illius domum, etiamſi famulatum præſtet interpolatum & rarum, non frequentem, nec aſſiduum. Quia adhuc pro breui tempore, aut paruo, valdè dedecet, & inconuenit, quod Iudæi videantur ſuperiores Chriſtianorum: quod quidem contingeret pro toto illo tempore, quo Chriſtiani famularentur Iudæis, ſiue intra, ſiue extra domus illorum. Sic ſentiunt Azor, Sanchez, Filliucius *loc.cit.*

Dubium III.

An etiam prohibitum ſit Chriſtianis res ſuas, vt currus, boues, iumenta, &c. locare Iudæis?

Reſpondeo vt certum: Non eſſe illis prohibitum à iure: & ideò licitè poſſunt Chriſtiani iumenta, boues, & alia ad onera ferenda, præſtare Iudæis. Quod quidem, vt fatetur Filliucius, paſſim fit Romæ, & alibi, ex neceſſitate. Nam cum ipſi illa non habeant, & aliquando indigeant, locanda erunt à Chriſtianis. Sic Filliuc. *tr.22.c.5.q.2. dict.2.n.131. fine,* & antea Azor. *lib.8.c.22.q.8. verſ. Non eſt item.* Sanchez *lib.2.c.31.n.21. fine.*

Dubium IV.

An item licitum ſit Chriſtianis operas ſuas locare Iudæis præſentibus, & aſſiſtentibus?

Negat Sanchez *num.* 21. *cit.* his verbis: *Non interdicitur Chriſtiano locare operas ſuas Iudæo, ſiue in domo, ſiue extra, dummodò Iudæi non ſint præſentes. Vt poteſt mercede conductus colere agros Iudæi, vel in domo fabricare aliquod ædificium, Iudæo tamen abſenti. Quia ſi Iudæus præſens ſit, quædam familiaritas contrahitur, & videtur Chriſtianus ipſi inſeruire.* Sic ille, qui citat Siluestrum, Angelum, Azorium, & Tabienam.

Alij è contra affirmant abſolutè, licere operario Catholico ſuas operas Iudæo locare, ſiue in domo, ſiue extra, ſiue Iudæus aſſiſtat, ſiue non: Quia huiuſmodi operarij, & coloni, non ſunt propriè famuli, nec habent eam ſubiectionem, quam verè famuli erga dominum habent. Sic Petr. Hurtad. *loco cit.* §. 38. Lugo *diſp.* 19. *n.* 66. & alij apud Ouiedum *loc. cit. n.* 106. licèt hic author non ita benè citet Sanchium, & Azorium pro hac parte.

Sed ego clarius, ac probabilius Reſpondeo *Primò*: Nullo modo eſt prohibitum Chriſtiano locare operas ſuas Iudæis, ſi iſti non ſint præſentes. Quia id iura permittunt, vt habet textus *in cap. Multorum, de Iudæis.* In hac reſponſione conueniunt Authores vtriuſque ſententiæ, & eſt certa.

Reſpondeo *Secundò*. Probabilius eſt, ſpectato iure, quod non liceat Chriſtiano locare operas ſuas Iudæo præſenti; ſecus verò ſpectata conſuetudine, & praxi. Prima pars probatur. Quia locare operas ſuas Iudæo præſenti, eſt quodammodò fieri famulum Iudæi, quod à iure eſt vetitum: ergo.

Secunda verò pars conſtat ex praxi Romanæ Curiæ, vbi paſſim Chriſtiani locant operas ſuas Iudæis extra domum ipſorum. Et certè textus *in cap. Multorum*, non diſtinguit, an abſens, vel præſens ſit Iudæus culturæ agrorum, vel domorum ædificationi. Sic Filliuc. *loc. cit. quæſt.* 2. *dub.* 2. *n.* 131.

QVÆSTIO XXXII.

An prohibitum ſit Chriſtianis, aliquid legare in teſtamento, collegio, aut vniuerſitati Iudæorum?

Reſpondeo vt quid certum: Eſſe prohibitum per *l.* 1. (non 5. vt legi apud Palaum) *C. de Iudæis.* Vbi decernitur inualidum eſſe legatum factum vniuerſitati Iudæorum. Sic tenet omnium ſententia, vt fatetur Palao *loc. cit. num.* 16.

Dubium Vnicum.

An ſaltem licitum ſit Chriſtiano aliquid legare in teſtamento, alicui Iudæo in particulari?

Affirmat Hoſtienſ. apud Siluestrum *verb. Iudæus, quæſt.* 1. *dicto* 6. & (apud Petr. Hurtad.) Gloſſa *in d. l.* 1. vbi ait, non eſſe ſermonem de ſingulis perſonis, ſed de tota communitate.

Sed probabilius longè Reſpondeo, Nec id eſſe Chriſtiano licitum, niſi in caſu extremæ neceſſitatis. Quia iam conſuetudo obtinuit, nullum eſſe legatum extra extremam, vel grauem neceſſitatem, relictum in teſtamento Iudæo, etiamſi frater teſtatoris ſit. Sanchez *c.* 31. *cit. n.* 22. Silueſt. *verb. Iudæus, loc. cit.* Angel. *n.* 9. Armilla *n.* 7. Suarez *diſp.* 18. *ſect.* 6. *n.* 9. Palaus *n.* 16. & Ægidius *n.* 171. Qui tamen ſolùm dicit, ſpectandam eſſe conſuetudinem.

QVÆSTIO XXXIII.

An prohibitum ſit Chriſtianis accedere ad Iudæorum nuptias, aut choreas cum eis ducere, ludere, &c.

Reſpondeo Eſſe omnino prohibitum. Quod conſtat ex generali prohibitione de vitanda eorum familiaritate, *c. Ad hæc, de Iudæis*, & ſic docet Azor. *lib.* 8. *c.* 22. *quæſt.* 1. *in fine*, ibi: *Porrò non ſolùm interdictum eſt Chriſtianis, ad Iudæorum epulas accedere, ſed etiam ad eorum nuptias, dies feſtos, Synagogas, & cum eis ludere, & quod deteſtabilius eſt, cum eis choreas agere, &c.* Sic ille. Et ex illo Filliuc. *tract.* 22. *cap.* 5. *q.* 1. *dicto* 1. *num.* 127. Bonac. *diſp.* 3. *quæſt.* 2. *punct.* 5. *n.* 2. *verſ. Octauus eſt.* Sanchez *lib.* 2. *cap.* 31. *num.* 17. & alij communiter, licèt id non omninò placeat Palao *loc. cit. num.* 13. *in fine*, vbi relata ſententia Sanchij, ait ſic: *Cæterùm, quia non inuenio aliquem textum, in quo ſpecialiter hæc prohibitio contineatur, credo non extendi prohibitionem vltra id, quod ratio naturalis dictat. Quare vbi tanta contraheretur familiaritas, quæ vel periculum peruerſionis, vel ſcandali generaret, peccatum eſſet ea admittere, ſecus illo periculo ceſſante.* Sic ille.

QVÆSTIO XXXIV.

An miſſi ad prædicandum Iudæis poſſint cum illis edere, familiariter loqui, & ſimilia?

Reſpondeo Poſſe. Quia his, ratione officij, & ſperati fructus, permittitur huiuſmodi familiaris communicatio, vt ſic faciliùs poſſint Iudæos ad veram fidem attrahere. Ita conceditur Prædicatoribus miſſis ad Infidelium conuerſionem, *in c. Quàm ſit, de Iudæis.* Et ex illo id docent communiter DD. Suarez *diſp.* 18. *ſect.* 6. *n.* 7. Sanchez *num.* 16. Bonac. & Palaus *vbi ſuprà.*

QVÆSTIO XXXV.

An Iudæi poſſint inter Chriſtianos publicis officiis fungi?

Reſpondeo vt certum, Non poſſe. Quia ita decernitur ab Innoc. III. *in c. cum ſit nimis, de Iudæis.* Vbi præcipit grauiter puniri eos, qui Iudæos, & Paganos publicis officiis præfecerint. Et *in c. conſtituit,* 17. *quæſt.* 4. imponitur excommunicatio ferenda mittentibus hæc officia publica Iudæis. Ratio eſt, quia verè in ignominiam Fidei noſtræ cederet, ſi Iudæi, aut alij infideles iudicio Principis Chriſtiani, aſſumerentur ad gubernandum Fideles: tacitè namque iudicaretur illos aptiores eſſe Fidelibus ad gubernandum. Sic omnes. Legantur Ang. *verb. Iudæus, n.* 13. Armilla *n.* 14. Palaus *diſp.* 2. *punct.* 8. *n.* 2. Ægidius *diſp.* 18. *dub.* 10. *n.* 158. Sanch. *lib.* 2. *c.* 31. *n.* 4. & omnes, addentes *ex l. fin. C. de Iud.* nec poſſunt inter Chriſtianos doctorari, cum doctoratis verè dignitas, & præeminentia ſit.

QVÆSTIO XXXVI.

An licitum ſit Chriſtianis in mercibus emendis, & vendendis, cum Iudæis contractus inire?

RESpondeo vt certum: Eſſe licitum. Quia nullo iure id eis interdicitur. Imò id eſſe eis permiſſum, colligitur ex cap. *Poſt miſerabilem, de vſuris*. Sic Azor. *tom.* 1. *lib.* 8. *cap.* 22. *queſt.* 4. Vbi addit, iure prohiberi poſſe, ne Iudæi emendi, vel vendendi gratia, domos Chriſtianorum ingrediantur, aut ne Chriſtiani Iudæis aliquid vendant, vel emant ab eis in eorum domibus, ne aliqua inter Chriſtianum, & Iudæum familiaritas intercedat, &c. Angel. *verb. Iudaus, num.* 13. (non 1. vt leges apud Sanchium) *in fine*, Armilla *n.* 5. Silueſt. Roſella, & Tabiena: quos refert ac ſequitur Sanchez *num.* 23. Bonac. *diſput.* 3. *queſt.* 2. *punct.* 5. *circa finem*, Palaus *tract.* 4. *diſp.* 2. *punct.* 9. *n.* 16. *in fine*, & omnes.

QVÆSTIO XXXVII.

An ſit peccatum mortale communicatio prohibita cum Iudæis in omnibus caſibus, à qu. 24. *huc vſque aſſignatis?*

NEgat Aragon, eſſe mortale, caſu quo ex tali communicatione ceſſet peruerſionis periculum, & dignitas Chriſtiani nominis non minuatur: ſecus aliàs. Ita 2. 2. *queſt.* 10. *art.* 9. *in principio explicationis articuli, ante verſ. circa primam Concluſionem*. Pro hac eadem ſententia referunt Petr. Hurtad. & Palaus, Patrem Emanuelem Sà *verb. Iudæus, n.* 1. Sed certè Sà non ita generaliter de omnibus caſibus ſuprà enumeratis loquitur; ſed de aliquibus ſolùm per hæc verba: *Ceſſante periculo, non eſt mortale cum Iudæo conuerſari, etiam ſimul habitando, aut eius medici opera vtendo*. Ita ille.

Alij diſtinctione vtendo dicunt, non excuſari à mortali ea, quæ quaſi continuam conuerſationem, aut nimiam familiaritatem inducunt, ac Fidei dignitati derogant: vt cohabitare cum Iudæis, famulari illis domeſticè, in quibuſvis miniſteriis, eos in officiis publicis tolerare: At reliqua excuſari à mortali quando deeſt contemptus, & ſubuerſionis periculum, ac ſcandalum; ſaltem ſi adſit aliqua cauſa iuſta, vel ex incuria ſit tranſgreſſio. Ita Sanchez *lib.* 2. *cap.* 31. *n.* 26. Caiet. & Armilla apud ipſum. Ita ſentit etiam Petr. Hurtado *diſp.* 76. *ſect.* 2. §. 45. (non 4. vt leges apud Ouiedum, qui etiam non bene citat illum) & alij.

Sed ego melius Reſpondeo dicendum, quod omnes illi caſus, ſeu communicationes, quæ iure communi prohibentur Chriſtianis, vt ſunt famulari, ſeu ſeruire Iudæo, eius Medici opera vti, nutrire eius filios, tolerare eos in officiis puplicis, &c. ſint peccata mortalia ex obiecto; licèt aliquando ex paruitate materiæ, ſicut in aliis contingit, poſſint eſſe venialia. Ratio eſt, quia tam ex parte finis, quàm ex parte materiæ, ſufficiens fundamentum eſt, vt horum caſuum obligatio grauis cenſeatur. Sic ſentiunt Roſella, Angel. Silueſt. & Tabiena apud Sanchez. Azor. *lib.* 8. *cap.* 22. *queſt.* 2. dum dicit eſſe graue peccatum, niſi leuitas materiæ excuſet. Card. Lugo *diſput.* 22. *num.* 126. Suarez *diſp.* 18. *ſect.* 6. *n.* 9. Ouiedo *contr.* 9. *punct.* 7. *num.* 111. Palao *diſp.* 2. *cit. punct.* 9. *num.* 17. in principio. Qui tamen malè citat Sanchium pro hac parte.

QVÆSTIO XXXVIII.

An communicationes, quæ interdictæ ſunt cum Iudæis, interdictæ cenſeantur cum aliis Infidelibus?

AFfirmat abſolutè Tabiena *verb. Iudæus, queſt.* 1. *num.* 2. Quia licèt iura de ſolis Iudæis loquantur, tamen cum ex aliorum Infidelium communicatione idem peruerſionis periculum oriri contingat, de omnibus intelligenda ſunt iura, cum in omnibus eadem ſit ratio.

Suarez verò ſub diſtinctione reſpondet, dicendo prohibitionem communicandi cum Iudæis, non extendi ad omnes Gentiles, & Paganos, ſed ſolùm ad Saracenos, & Mahometanos, quia ſolum hi æquè religionem Chriſtianam oppugnant ac Iudæi, & æquè eſt eorum communicatio pernicioſa. Ita ille *diſp.* 18. *ſect.* 6. *n.* 10.

Sed probabilius Reſpondeo, Non cenſeri interdictas cum aliis Infidelibus, niſi in caſibus à iure expreſſis. Ratio eſt, quia textus ſolùm de Iudæis loquuntur, & in Iudæis eſt ſpecialis ratio ob ſingulare odium in Chriſtianos: ergo ſolùm de his intelligendi veniunt. Sic tenet Sanch. *lib.* 2. *c.* 31. *n.* 25. Quem citat, & ſequitur Palaus *tom.* 1. *tract.* 4. *diſp.* 9. *num.* 18. per hæc verba: *Verùm cum prohibitio extra verba legis extendenda non ſit, & prohibitiones ferè omnes loquantur de ſolis Iudæis, exiſtimo alios Infideles non comprehendi. Sed quia aliqui caſus ſunt in quibus extenditur prohibitio, tum ad Sarracenos, tum ad Paganos, ſolùm illi caſus, in quibus reperiatur talis extenſio, admittendi ſunt, non alij. Hi ſunt famulari Iudæis & Saracenis, ex cap. Iudæi* 2. *de Iudæis: præponere Iudæum, & quemlibet Paganum publicis officiis, cap. cum ſit, & cap. Ex ſpeciali, de Iudæis.* Sic ille. Legantur dicta à nobis *ſuprà q.* 25.

QVÆSTIO XXXIX.

An ſolus Pontifex poſſit in ſupradictis caſibus diſpenſare?

REſpondeo dicendum: Quod ſolus. Quia ipſius ſolius eſt diſpenſare in iure communi, ſeu in lege ab ipſo lata. Verum eſt, quod in ſpeciali caſu, vbi neceſſitas grauis inſtaret, & eſſet periculum in mora, poſſet Epiſcopus diſpenſare. Quia tunc diſpenſatio cenſeretur illi conceſſa ex benigna interpretatione Pontificis. Sic Sanchez cum communi *lib.* 2. *c.* 31. *n.* 27. Suarez *diſp.* 18. *ſect.* 6. *n.* 10. Palao *punct.* 9. *cit. in fine*, & alij citati à nobis *ſup. queſt.* 30. *dub.* 3.

DISPVT.

DISPVTATIO V.

De externa Fidei profeſſione iuxta Tridentinum facienda.

QVÆSTIO I.

An Beneficiati Curati, necnon Canonici, & Dignitates Eccleſiæ Cathedralis, teneantur ad emittendam Fidei profeſſionem.

RESPONDEO Teneri. Quia ſic decreuit Trid. *ſeſſ.* 24.*c.* 12.*de Reform.* Vbi mandat, quod prouiſi de Beneficiis Curatis, emittant Fidei profeſſionem in manibus Epiſcopi, vel eo impedito, in manibus Vicarij; idque intra bimeſtre adeptæ poſſeſſionis Beneficij. Deinde, quod prouiſi de Canonicatibus, & Dignitatibus in Cathedrali, idem faciant, non ſolùm coram Epiſcopo, ſed etiam in Capitulo: ſecus non faciant fructus ſuos, nec illis poſſeſſio ſuffragetur. Sic concluſum, circa quod Decretum tria notat Tamburinus *lib.* 2.*in Decalog.c.*1. §.12.*Primum eſt*, quod in illo non comprehendantur Parochi non beneficiati, nec Canonici in Collegiatis: quia decretum ait: *Prouiſi de Beneficiis, & prouiſi de Canonicatibus in Cathedrali. Secundum eſt*, eſſe probabile, quod ille qui intra bimeſtre fidem non profiteatur, licèt perdat in conſcientia beneficij fructus, non tamen teneatur reddere illos ante ſententiam Iudicis. *Tertium eſt*, quod cùm hæc lex ſit pœnalis, non eſt impoſſibile obligare ſolùm ad illam, & non ad peccatum mortale (vt vult Sânchez.) Quia lex pœnalis ad nil amplius, niſi ad pœnam obſtringit tranſgreſſorem. Hæc omnia Thom. Tamburinus §.12.*cit.à n.*1.*vſque ad* 4. & omnia ſaltem probabiliter. Aduertit tamen *n.* 11. vbi infra, & Diana *p.*5. *tract.*14.*reſol.*23.*n.*11. quod pro ſecundo Addito ſunt Sanch. Nauar. Rodrig. quos ſequitur Baſſæus.

QVÆSTIO II.

An etiam Epiſcopi, & alij Prælati ſuperiores teneantur hanc Fidei profeſſionem facere.

RESpondeo Teneri, ex decreto eiuſdem Concilij Trident. *ſeſſ.*25.*cap.*2.*de Reformat.* vbi mandat quod promouendi in Patriarchas, Archiepiſcopos, vel Epiſcopos, dictam profeſſionem faciant in prima Synodo Prouinciali, cui interfuerint. Ad quod facit etiam decretum Gregorij XIV. contentum in Bulla, quæ incipit: *Onus Apoſtolicæ ſeruitutis*, apud Vgolinum *de poteſt. Epiſcopi c.*1.§. 3. Sic Tamburin. *loc.cit.num.* 1.

QVÆSTIO III.

An prælati Regulares, etiam Militarium, obligentur ad emittendam profeſſionem Fidei?

AFfirmant plures Doctores, eo quòd Pius IV. in Conſtitutione, quæ incipit *Iniunctum nobis*, edita *Idibus Nouemb.* 1564. præcipiat, vt omnes Prælati Regulares, etiam Militarium, in tra bimeſtre à poſſeſſione ſuæ Prælaturæ Fidei profeſſionem faciant. Ita Emm. Rodriguez *in qq. Regul. tom.*2.*q.*7. *art.*1. Hieronym. Rodriguez *in compend.qq. Regul. Reſol.*67.*num.*1. Riccius *p.*4.*deciſ.*83.*n.*1. Barboſa *de poteſt. Epiſcopi part.* 2. *allegat.*61.*num.*7. & alij penes ipſos.

Sed probabilius Reſpondeo iam non obligari: quia probabilius eſt, tale Pij IV. decretum, vel nullibi eſſe receptum, vel per contrarium vſum iam abolitum. Sic Sorbus *in Compend. priuileg. Mendic. verb. Profeſſio Fidei*, vbi dicit Sacr. Congreg. Emin. Cardin. reſpondiſſe, dictam Conſtitutionem Pij IV. non eſſe in vſu quoad Prælatos Regulares. Tamburin. *de iure Abbat. tom.*1.*diſp.*8.*quæſt.*1. Portel. Sigiſmundus, Sanchez, & Villalob. quos citat, & ſequitur Diana 3.*p.tr.*2.*Reſol.*78. Baſſæus *tom.*2.*flor. verb. Fides* 2.*num.*8. & Thom. Tamburin. §.12.*cit. num.*6. vbi pro locis, in quibus fortaſſe tale decretum eſt in vſu, duo addit. *Primum*, quod ſatis ſit, ſi ſemel per aliam occaſionem emiſerit quis dictam Fidei profeſſionem, quia ſic menti legiſlatoris factum eſt ſatis. *Secundum*, eſſe probabile, tale decretum non obligare ſub mortali: eo quòd à Pio IV. extenditur ad Regulares illud idem Decretum, quod Tridentinum dederat de Beneficiatis Curatis: ergo ſi illud probabiliter non obligat ad mortale, vt *n.*4. vidimus, durum eſſet dicere hoc obligare. Sic ille. Sed quid de iis omnibus ſentiam, alibi dicam, nunc ſolum dico, loqui Tamburin. probabiliter.

QVÆSTIO IV.

An Profeſſores Theologiæ, & vtriuſque Iuris, necnon artium liberalium, teneantur ad eandem Fidei profeſſionem?

RESpondeo Teneri. Quia ſic decreuit Pius V. in quodam proprio motu incipiente, *In Sacroſancta.* Vbi mandat, quod omnes Doctores, Magiſtri, Regentes, & alij Profeſſores, artium vtique liberalium, teneantur ad Fidei profeſſionem. Sic Sanchez *lib.*2.*ſum.cap.*5.*num.*4. Tamburinus *lib.*2. *in Decalog.cap.*1.§.12.*num.*8. Legantur.

TRACTATVS III.

DE VIRTVTIBVS SPEI THEOLOGIGÆ, ET TIMORIS, ET OPPOSITIS EARVM VITIIS.

TRRACTANT de Spe, ferè omnes DD. quos ſuprà *tract.2.* de Fide, retulimus. Legantur præcipuè D. Thomas 2.2. *quæſtion.* 17. *art.* 1. *& ſequent.* Magiſt. *in* 3. *diſt.26.* Suarez *de Spe, à diſp.*1. Arriaga, Ripalda, Ouiedo, vterque Hurtad. ibi, Sanchez *tom.*1.*in Decalog.lib.*2.*cap.*33. Fagundez *lib.* 1. *in Decalog.à cap.*31. Trullench. *lib.*1.*cap.*4. Azor. *tom.*1.*inſtit. moral. lib.*9.*à c.*1. Caſtro Palao *tom.*1. *oper.moral.tract.*5. *diſp.vnica*, Filliuc.*tract.*22.*à cap.* 8. Bonac. *diſp.*3. *quaſt.*3.*punct.*1.*&* 2. Layman.*tom.*1.*lib.*2. *tract.*2. Becanus *de Fide, à cap.*17.

DISPVTATIO PRIMA.

De Eſſentia, Obiecto, & Subiecto Spei.

QVÆSTIO PRIMA.

An detur Spes, virtus Theologica?

RESPONDEO, vt quid certiſſimum: Dari, conſtat enim ex illo Pauli ad *Rom.*8. *Quod non videmus, ſperamus, per patientiam expectantes*, & 1.*Corinth.* 13. *Manent tria hæc; Fides, Spes, & Charitas*, & 1.*Petri cap.*1. *Regenerauit nos in Spem viuam, &c.* & ex Tridentino *ſeſſ.6.cap.*7. Sic dicente: *Vnde in ipſa iuſtificatione, hæc omnia ſimul infuſa accipit homo per Ieſum Chriſtum, cui inſeritur, cui inſeritur, Fidem, Spem, & Charitatem.* Et ſic tenent omnes Catholici. Legantur citati.

QVÆSTIO II.

Quid Spes, virtus Theologica, ſit?

RESpondeo, quod eſt virtus Theologica, & ſupernaturalis, qua bona ſupernaturalia, præſertim beatitudinem, diuino auxilio obtinenda ſperamus. Sic colligitur *ex locis ſuprà citatis*, necnon ex illo ad Rom.5. *Gloriamur in ſpe gloriæ, ſecundum ſpem vitæ æternæ, quam promiſit, qui non mentitur, Deus.* Leguntur DD. citati præcipuè D.Thom. 2.2.*quaſt.*17. *art.*4. Suarez *diſp.*1.*ſect.*1. Luyſius *diſp.*60. *dub.*36. Vazquez 1.2.*diſp.*15. Bonac. Palaus, & alij.

QVÆSTIO III.

Quid ſit obiectum materiale, primarium, & ſecundarium Spei Theologicæ?

REſpondeo, quod obiectum primarium Spei, eſt gloria, ſeu viſio Dei æterna; ſecundarium verò, gratia, virtutes, & alia omnia; quæ gloriæ conſecutionem concernunt. *Prima* pars huius reſponſionis conſtat, tum ex loco Pauli nuper adducto. *Gloriamur in ſpe gloriæ, &c.* Vbi faciens mentionem ſolius gloriæ, denotat gloriam ad minus eſſe ſpeciale, & præcipuum obiectum Spei. Tum etiam, quia gloria, ſeu viſio clara Dei, eſt vltimus noſtræ vitæ finis, quem procurare non poſſumus, niſi ſperemus: ergo. *Secunda* pars etiam ex hac prima eſt conſtans. Quia gratia, auxiliáve diuina, & reliqua ſupernaturalia, ſaltem bona, ſunt media ad gloriam conſequendam: ergo hæc omnia ad obiectum ſecundarium Spei pertinent: patet, quia ad eandem virtutem, ad quam pertinet procurare finem, pertinent & media ad ipſum finem, cum intentio finis ſit implicita mediorum intentio. Sic Palaus *tom.*1.*tract.*5.*diſput.vnica*, *punct.*1.*num.*2. Qui id etiam ex Trident.*ſeſſ.6.cap.6.* probat. Sic etiam, & antea D.Thom. 2.2. *quaſt.*17. *art.*2.*corp.* Suarez *diſput.*1. *ſect.*1. Valentia 2.2. *diſp.*2.*q.*1.*punct.*1. Becan.*c.*17.*q.*1.*per tot.* Fagundez *lib.*1. *Decal.c.*31.*n.*2. Trullench. *ibidem c.*4.*dub.*1. *n.*3. Bonac.*q.*3.*cit.pun.*1.*à n.*2.*vſque ad* 2. Petr.Hurt. 2.2.*diſp.*96.*ſect.*2.3.*&* 4. Ripalda 2.2.*diſp.*24.*ſect.*1. & alij communiter.

QVÆSTIO IV.

An obiectum formale adæquatum Spei, ſit ipſemet Deus, ſub ea ratione, qua nobis ſummè bonu s eſt, & conueniens?

NEgant multi DD. exiſtimantes, Obiectum formale adæquatum Spei, non eſſe ipſum Deum, vt

vt nobis conuenientem, & bonum, ſiue vt nos beantem; ſed vt auxiliatorem noſtrum, cum attributis, quæ ad præſtandum nobis auxilium, in quo Spes noſtra innitatur, conferunt: ideoque eſſe ſimul cum auxilio creato, omnipotentiam diuinam, & pietatem, propter quæ motus Spei tendit in bona ſperata, quæ ſunt materiale obiectum Spei. Ita Vaſquez *1.p. diſp.84.c.2.& diſp.235.c.4.& 1.2. diſp.15.c.5.* Luyſius 2.2. *diſp.60.dub.2.* Meratius *diſp.30. per totam.*

Sed probabilius Reſpondeo dicendum, quod Obiectum adæquatum Spei, ſit ipſemet Deus, ratione qua nobis eſt ſummè bonus, & conueniens, nempe quà nos beatificat, & à nobis poſſidetur. Probatur. Quia (ait Ouiedo) ſicuti obiectum Materiale eſt res ſperata; ita Obiectum formale, eſt ratio formalis, propter quam illa ſperatur, & amatur à nobis, vt omnes fatentur: hæc autem ſperatur, & amatur, quia habet bonitatem nobis congruentem, & quia bonum eſt nobis illam habere; non quia illam ſimus habituri ab omnipotentia, vel ab alio auxilio: eodem enim modo illam appeteremus, & deſideraremus, ſi ab aliis principiis eſſet futura, vel ſi per impoſſibile, nullo interueniente principio, illam poſſemus acquirere: ergo. Sic ille *tract. de Spe, controu. 2. punct. 3. §. 2. n. 25.* Suarez *diſp. 1. ſect. 1. & tom. 1. in 3. p. ante diſp. 19.* Ægidius *diſp. 19. dub. 4.* Granados *tract. 1. diſp. 1. ſect. 2. & 3.* Petr. Hurtad. *diſp. 97. per totam,* Caiet. Aragon, Bannez, Medina, Scotus, Gabriel, Almainus, Palacios, & Carthuſian. quos citat, & ſequitur Ripalda *diſp. 23. ſect. 1. & ſequentibus*, vbi latè hanc partem defendit. Arriaga etiam ſatis eruditè *diſp. 27. ſect. 1. & 2.* Trullench. *lib. 1. Decalogi, c. 4. dub. 1. n. 3.* Caſtro Palao *tom. 1. tract. 5. diſp. vnica, punct. 1. n. 6.* Becanus *cap. 17. q. 1. num. 8. concl. 3.* & alij.

QVÆSTIO V.

An Spes ſit virtus Theologica, à Fide, & Charitate, re ipſa, diſtincta?

NEgarunt olim nonnulli, vt referunt Scotus, & Gabr. *in 3. diſt. 26. q. 1.* exiſtimantes, prædictas tres virtutes, non realiter, ſed ſola ratione inter ſe differre, itavt Spes ſit Fides, & Charitas, aggregatione quadam, quoniam Spes deſiderat, ſperat, & amat bona æterna, quæ credit futura.

Negarunt & alij, putantes, Spem re ipſa eſſe idem quod Fides, ratione tamen diſtingui, perinde ac ſi Fides credat generaliter quidquid eſt dictum à Deo, Spes verò credat bona gloriæ à Deo pio miſſa, & iuſtorum meritis reddenda. His verbis refert vtramque ſententiam Azor. *tom. 1. lib. 9. c. 1. q. 1.* dicens, vtramque eſſe temerariam. Et meritò quidem. Vnde,

Vt quid certiſſimum Reſpondeo dicendum, quod Spes realiter diſtinguatur à Fide, & Charitate. Probatur *Primò* ex illo Pauli 1. *Corint. 13. Nunc autem manent tria hæc, Fides, Spes, Charitas, maior autem horum eſt Charitas.* Vbi Paulus ternarium numerum harum virtutum conſtituit.

Secundò, quia Omnes hæ virtutes habent Obiectum formale, formaliter ſaltem diſtinctum, ſeu ſub diuerſa ratione: ſed id ſufficit ad inducendam diſtinctionem realem: ergo. Maior probatur; nam, Fides tendit in Deum, vt teſtificantem verum: Charitas ipſum, vt in ſe ſummè bonum, Spes reſpicit ipſum Deum, vt bonum ſperantis: ergo. Sic omnes DD. Legantur Valentia *diſp. 2. q. 1. punct. 2.* Azor. *loc. cit.* Suarez *diſp. 1. ſect. 3.* Ægidius *diſp. 19. dub. 4.* Palaus *tract. 5. punct. 2. n. 7. & 8.* Ripalda *diſp. 21. ſect. 1.* Ouiedo *tract. 2. contr. 1. punct. 2.* Trullench. *loc. cit. dub. 1. n. 4.*

QVÆSTIO VI.

An Subiectum Spei ſit voluntas?

NEgant aliqui iuniores, apud Ouiedum *loc. cit. punct. 2. n. 9.* exiſtimantes ſubiectum Spei eſſe intellectum. Probant, quia actus Spei pertinet ad intellectum: ergo ille ſubiectum eſt virtutis Spei. Antecedens probatur, quia actus Spei ſæpè in Sacris literis dicitur certus, vt *Rom. 8. & 2. ad Timot. 1. Certus ſum, &c.* Sed certitudo eſt affectio actus intellectus, & non voluntatis, ergo. Huic ſententiæ fauet Arriaga *diſp. 26. ſect. 2.* quatenus docet, hanc Spei virtutem ad vtramque potentiam pertinere; licèt præcipuè ad voluntatem.

Sed ego abſolutè Reſpondeo dicendum; ſubiectum virtutis Spei, eſſe voluntatem. Probatur ex D. Auguſtino *tom. 3. in Enchir.* vbi dicit, Spem eſſe de bonis: atqui bona ad voluntatem pertinent, ſicut vera ad intellectum: ergo. *Confirmatur.* Quia voluntas eſt appetitus rationis, cuius eſt cupere, optare, & expectare bona futura, & abſentia, quæ ſunt actus Spei: ergo. Sic Azor. *tom. 1. lib. 9. c. 1. q. 10.* Ouiedo *punct. 2. cit.* dicens, hanc reſponſionem omnes Theologos vnanimes docere. Suarez *diſp. 1. ſect. 2. n. 4.* Vbi ait, hanc ſententiam ita eſſe certam, vt contraria adminus ſit temeraria, & alij, &c.

QVÆSTIO VII.

An in Beatis maneat actus, vel habitus Spei ſtrictè ſumpta?

AFfirmant manere in Beatis actualem, & habitualem Spem, Suarez *diſp. 1. ſect. 8. n. 5. & in 3. p. quæſt. 7. art. 8.* Ægidius *diſp. 19. dub. 10.* Meratius *diſp. 34. ſect. 4. & 5.* Becanus *c. 17. q. 6. n. 3.* Petr. Hurtad. *diſp. 108. ſect. 4.* Lugo *de Fide diſp. 17. n. 45.* VVadingus *in 3. p. diſp. 5. n. 18.* Ouiedo *de Fide contrʋ. 4. punct. 2. concl. 6. n. 16.* Ripalda *diſp. 27. ſect. 3. per totam.* Arriaga *diſp. 28. ſect. 3. ſubſect. 2. n. 29.* Palaus *tract. 5. punct. 4. n. 1.*

Probant, quia in Beatis manet Obiectum ſufficientiſſimum pro multis actibus habitus Spei: ergo manet in illis talis virtutis habitus. Antecedens probant, quia manet in complacentia erga beatitudinem obiectiuam, & formalem: & pro gaudio in ipſius beatitudinis poſſeſſione, &c. ergo.

Alij contrà omninò negant manere in Beatis Spem, nec quoad actum, nec quoad habitum. Quia Beati pacificè poſſident viſionem beatificam: ergo non poſſunt eam ſperare: ergo in illis non manet actus Spei ſtrictæ: ergo fruſtraneus eſt habitus. Ita ſentiunt Thomiſtæ, Caiet. Bannez, Aragon hîc *quæſtione 18. art. 2.* Valentia *diſput. 2. quæſtione 1. punct. 3.* Granad. *tractat. 2. diſput. 1.* Lorca *diſp. 7. numero 2.* Raguſa *in 3. p. diſp. 71.* Luiſius *diſp. 62. dub. 1.* Tannerus *quæſtione 1. numero quarto,* Albert. Bonauent. Gabriel, Maior, Durandus, Ricard. & alij, quos refert Ripalda *loc. citato, ſect. 3. numero 14.*

mero 24. Trullench. *libro* 1. *Decalog. cap.*4.*dub.*1. *num.*6.

Alij media via incedentes, dicunt dari in Beatis verum actum Spei; ſed non habitum. Ita Vaſquez *in* 3.*p.diſp.*41.*c.*2. Quia Beati verè ſperant gloriam corporis, quam poſt reſurrectionem ſperare non poſſunt: ergo ne tunc habitu ſpei priuentur, cenſet eo habitu ſimul cum fide ſpoliari; cum primum Beati beatitudine fruuntur.

Alij denique tribuunt Beatis habitum Spei, ſine vllo actu elicito ab ipſo, ſolum ad maiorem illius ſtatus ornatum. Ita Argentina *in* 3. *diſt.*26. *q.*1. *art.*3.*concl.*4. Gerſon, & Meratius apud Ripaldam *vbi ſuprà.*

Sed ego probabilius exiſtimo cum S. Thoma 2. 2.*q.*18. *art.*2. & cum Authoribus ſecundæ ſententiæ, neque actum, neque habitum Spei manere in Beatis, ob rationem aſſignatam. Nec argumentum primæ ſententiæ conuincit, dicendum enim eſt, illos actus non oriri ab habitu Spei, ſed Charitatis, aut alterius. Legantur D. Thomas, Granados, Lorca, & Tannerus.

QVÆSTIO VIII.

An in damnatis maneat actus, vel habitus Spei Theologicæ?

RESpondeo vt quid certiſſimum, Non manere. Conſtat tum ex illo Prou. *c.* 11. *Mortuo homine impio, nulla erit vltra ſpes, &c.* Tum etiam, quia homo ratione ſtatus damnationis debet ſpoliari omni dono ſupernaturali, tam habituali, quàm actuali conferente in beatitudinem: ergo Spe Theologica habituali, & actuali, quæ ſupernaturalis eſt, conferens in Beatitudinem. Sic Ripalda *diſp.*27.*ſect.*5. *quæſito* 3. *n.*6. vbi ait, nullum eſſe Theologum, qui oppoſitum ſentiat. Ouiedo *controu.*4. *punct.*4. *n.*33. dicens, hanc eſſe Thelogorum conſtantem ſententiam. Arriaga *diſp.*28. *ſect.*3. *ſubſect.*1. *n.*23. & omnes cum D. Thom. *q.*18.*art.*3.

QVÆSTIO IX.

An in Animabus Purgatorij ſit Spes Theologica?

NEgatiuam ſententiam tenuiſſe abſolutè Lorcam, ait Ripalda iis verbis: *Sententia affirmans eſt omnium Theologorum, vno excepto Lorca, qui oppoſitum auſus eſt aſſerere, quod in Purgatorio non ſit beatitudo contingens, prout arbitratur neceſſarium eſſe ad Spem.* Ita ille *diſp.*27 *ſect.* 5. *quæſito* 2. *n.*44. Sed certè non bene: nam Lorca oppoſitum expreſsè tenuit *loco* ab ipſo *citato* (nempe *q.*18. *art.*4. *diſp.*9. *n.*8.) quamvis in principio dicat, non fore abſurdum ab Animabus Purgatorij relegare Spem. Accipe eius verba: *Si quis diceret, Animas, quæ purgantur, non habere propriam Spem, ſed aliquid melius ſpe, ſcilicet, deſiderium efficax carens ſolicitudine, propter certitudinem euentus, cum patienti expectatione, quæ aliquo modo Spes vocatur, nihil abſurdi diceret. Aſſero tamen in his Animabus eſſe ſpem, &c.* Sic Lorca. Non ergo eſt pro negatiua ſententia. Eam tamen nouiſſimè defendit Caſtillo *diſp.*1. *de Spe, quæſt.*13. *part.*2. & expreſsè eſſe probabilem, fatetur Arriaga, & innuit Palaus *vbi infrà.*

Sed probabilius longè multò, Reſpondeo dicendum, quod verè detur in Animabus Purgatorij Spes propriè, & ſtrictè dicta, ſicuti datur in nobis. Quia illis adhuc eſt, ſicut & nobis, abſens beatitudo, & poſſibilis obtineri à Deo, nec non, & ardua, cum ad illam peruenire debeant per magnos cruciatus, &c. ergo poſſunt eam, ſicut & nos, ſperare, & de facto ſperant. Sic communiter tenent Theologi cum S. Thoma *q.*18.*art.*3. *in fine corp.* Caiet. Bannez, & Aragon *ibidem*, Bellarmin. Valentia, Granados, Suarez, Ægidius, Tanner. Meratius, & Petr. Hurtad. quos citat, & ſequitur Ripalda *vbi ſuprà, n.*44. Arriaga 2.2. *diſp.*28.*ſect.*3.*ſubſect.*3. *n.*36. *& ſequent.* Ouiedo *controu.*4. *punct.*4. *n.*30. Palaus *tom.*1.*tr.*3. *punct.*3. *num.*3. qui tamen malè etiam citat Lorcam pro oppoſita parte.

QVÆSTIO X.

An in Hæreticis permaneat habitus Spei Theologicæ?

AFfirmatiuam ſententiam non eſſe improbabilem, defendit Ripalda *diſp.*27.*ſect.*5.*quæſito* 1. *numero* 43. eo quòd exiſtimet, non eſſe improbabile, habitu Fidei pereunte, poſſibilem eſſe Spem actualem.

Sed vt mihi certum: Reſpondeo, Non permanere. Quia certum mihi eſt, habitum Spei cum habitu Fidei perire. Quia ſublata Fide, omnia dona ſupernaturalia virtutis pereunt, quia illorum eſt fundamentum, & radix, vt dixit Trident. *ſeſſ.*6.*c.*8. ergo ſicuti deſtructo fundamento, totum corruit ædificium, ita Fide deſtructa, corrumpuntur omnes habitus ſupernaturales ad noſtram ſalutem ordinati. Sic communis Theologorum ſententia. Bannez & Aragon in explicatione *art.*3.*D.Th.q.*18. Suarez *diſp.*1.*ſect.*8. Valentia *diſp.*2.*q.*1.*punct.*3. Granad. *tract.* 2. *diſp.*3. Luyſius *diſp.*62.*dub.*2. Ægidius *diſput.*19. *dub.*12. vterque Hurtad. Lorca, & Meratius, quos citat & ſequitur Ouiedo *controuerſ.* 3. *punct.*6. *numero* 75. *iuncto num.*80. Ripalda *loc.cit. num.*43. Trullench. *lib.*1.*Decal.cap.*4. *dub.*1.*n.*6. Palaus *tract.*3. *punct.*3. *num.*6. & omnes.

QVÆSTIO XI.

An etiam in reliquis Peccatoribus deperdatur per quodcunque lethale Spes?

REſpondeo vt certum: Non deperdi per quodcunque lethale, ſed ſolùm per peccatum Deſperationis, aut (vt diximus) per peccatum Hæreſis. *Prima* pars probatur à paritate habitus Fidei; nam hic non amittitur quocunque peccato lethali, ſed ſolùm peccato Infidelitatis: ergo nec habitus Spei amittetur quocunque lethali, ſed ſolùm peccato Deſperationis. Antecedens conſtat ex Trident. *ſeſſ.*6. *cap.* 5. *&* 7. Et ex illo ita docent omnes Theologi. Legantur citati. Et hæc de ſpeculatiua Spei diſputatione ſufficiant: dicamus de illa, quæ ad mores ſpectat.

DISPVTATIO II.

De Præcepto virtutis Spei.

QVÆSTIO PRIMA.

An detur præceptum affirmatiuum Spei, quo obligemur aliquando Spei actum elicere?

RESPONDEO vt de Fide certum, Dari præceptum affirmatiuum Spei, quo omnes Fideles tenemur aliquando ſperare in Deo, & à Deo beatitudinem æternam, remiſſionem peccatorum, & alia ad hæc comparanda neceſſaria. Conſtat hæc reſponſio ex Sacra Scriptura Pſal. 4. *Sacrificate Sacrificium iuſtitiæ, & ſperate in Domino.* Et Pſal. 16. *Qui ſaluos facis ſperantes in te.* Ad Titum 2. *Expectantes beatam ſpem, & aduentum gloriæ magni Dei.*

Deinde etiam conſtat ratione. Quia de omni actu neceſſario ad obtinendam vitam æternam, eſt præceptum: at huiuſmodi eſt ſperare veniam peccatorum, & gloriam obtinendam, ex Trident. *ſeſſ. 6. c. 6.* ergo actum Spei eliciere, eſt in præcepto. Sic omnes: Sanchez *lib. 2. c. 33. n. 1.* Suarez *de Spe diſp. 2. ſect. 1. num. 1.* ex D. Thoma 2. 2. *quæſt.* 22. (non 20. vt leges apud Bonac.) *art. 1.* Filliuc. *tract. 22. cap. 8. à quæſt. 4.* Bonac. *diſp. 3. q. 3. punct. 2. n. 1.* Valentia *tom. 3. diſp. 2. q. 4. punct. 2.* Fagundez *lib. 1. Decal. cap. 31. n. 4.* Trullench. ibidem, *lib. 1. c. 4. dub. 2. n. 1.* Lorca 2. 2. *diſp. 17.* Aragon 2. 2. *q. 22. art. 1. in coment.* Ouiedo *tract. de Spe, controu. 5. punct. 7.* Caſtro Palao *tom. 1. tr. 5. diſp. vnica punct. 4.* Petr. Hurtado *diſp. 118. ſect. 1.* Gaſpard. Hurtado *diſp. 2. de Spe, diff. 6.* Becanus *de fide, cap. 17. q. 7.* & omnes. Qui benè notant, quod ex hoc præcepto affirmatiuo, quo tenemur ſperare, oriatur aliud negatiuum, quo tenemur non deſperare, nec diffidere de Dei miſericordia, & bonitate, deque illius promiſſionibus.

QVÆSTIO II.

An præceptum negatiuum, non deſperandi de Deo, & illius promiſſionibus, obliget ſemper, & pro ſemper?

REſpondeo vt quid certum, quod ſic. Quia omnes actus deſperationis ſunt contrarij Spei, imò & deſtructiui illius: ergo ſemper ſunt intrinſecè mali, malitia contraria Spei: ergo ſemper, & pro ſemper prohibiti. Sic omnes DD. legantur D. Thom. 2. 2. *q. 22. art. 1.* & ibi omnes eius expoſitores. Sanchez *c. 33. cit. n. 2.* Suarez *diſp. 2. ſect. 1. n. 7.* & Fagundez *c. 31. n. 5.* & alij nuper citati.

QVÆSTIO III.

An præceptum Spei affirmatiuum obliget poſitiuè, & per ſe, ad eliciendum actum Spei?

NEgat Gaſp. Hurtado *diſp. 2. cit. diff. 6. exiſtimans,* id per ſe non obligare præceptum Spei, his verbis: *Vnde actus ſpei non obligat ob ipſum, ſeu in eò ſiſtendo, ſeu præcepto affirmatiuo proprio ipſius. ſed obligat ob impletionem præcepti negatiui Spei; nempe non deſperandi: & etiam obligat ob impletionem aliorum præceptorum aliarum virtutum, quando ad eorum impletionem ſit neceſſarius, ex quibus alia ſunt affirmatiua, alia negatiua.* Hæc Hurtadus. Cuius ſententiæ adhæret Meratius *diſp. 35. in initio,* vbi aſſerit, ſe non videre tempus, in quo hoc præceptum poſitiuè, & directè obliget, niſi fortè illud, quo poſt factam homini, necdum fidem actualem, neque habitualem habenti, ſufficientem propoſitionem myſteriorum Fidei, & religionis Chriſtianæ, teneatur myſteria credere, & Fidem amplecti.

Sed vt mihi certum Reſpondeo dicendum, quod per ſe, & poſitiuè obliget ad eliciendum actum ſpei. Quia id conſtat, tum ex teſtimoniis Sacræ Scripturæ *quæſt. 1. relatis.* tum etiam ex communi DD. placito, qui id vno confitentur ore: inter quos expreſsè contra Hurtadum, & Mæratium, id tenet Ouiedo *contr. 3. punct. 7. n. 92.* ita ſcribens: *Cæterũ, propter hanc obligationem indirectam, ſeu ortam ex aliis præceptis eliciendi actum Spei* (quam adſtruit Hurtadus) *dari aliam propriam, & directam ortam ex præcepto poſitiuo, circa ſpei actum, mihi certum eſt, &c.* Sic ille. Et ante illum optimè Suarez *diſp. 2. ſect. 1. n. 3.* Et communiter omnes, inter quos ſolum eſt diſſenſio, & difficultas, pro quo tempore obliget tale affirmatiuum præceptum.

QVÆSTIO IV.

An ſufficienter ſatisfaciat huic præcepto, qui ſemel in vita habuit actum Spei, non pro tempore fixo ſed ad arbitrium ipſius ſperantis.

AFfirmarunt nonnulli, quos tacito nomine refert Aragon, his verbis: *Scio nonnullos, tanquam probabile affirmare, quod poſtquam quis habuit primum actum ſpei, non tenetur amplius illum iterare, ſed ſat erit non habere actum contrarium. Cæterùm meo iudicio hæc opinio eſt apertè falſa.* Ita ille 2. 2. *q. 22. art. 1. dub. 1. dicto* 3. vnde.

Cum ipſo, vt certum Reſpondeo, Non ſatisfacere; vt conſtat ex dictis *tract. 2. diſp. 2. q. 38.* loquendo de præcepto Fidei, & conſtabit amplius ex infra dicendis. Sic ex Aragonio Sanchez *lib. 2. Decal. c. 33. n. 2.* Fagundez *c. 31. n. 6.* Acacius *tom. 1. verb. Eſperanza reſol. 292. n. 6.*

QVÆSTIO IV.

An præceptum affirmatiuum Spei per ſe obliget hominem ſtatim poſt aſſequutum vſum rationis?

NEgant plures DD. docentes, minimè obligare per ſe hominem in aſſignato tempore, ſed ad ſummum ſolùm per accidens, ratione alterius præcepti, & virtutis. Ita Sanchez *c. 33. cit. n. 3.* ex Valent. 2. 2. *diſp. 2. q. 4. punct. 1.* Reginald. *lib. 17. n. 78.* Additionator ad Toletum *lib. 4. c. 7.* Villalob. 2. *p. tract. 2. diff. 1. n. 3.* & Bonac. *tom. 2. diſp. 3. q. 3. punct. 2. num. 2.* quos omnes citat & ſequitur Trullench *lib. 1. in Decal. c. 4. dub. 2. n. 4.* vbi docet, præceptum affirmatiuum Spei, tantum obligare, quando quis grauiter vexatur tentationibus contra Spem; *& n. 5.* vbi ait per accidons obligare, cum primum quis vſum rationis acquirit. Tenent item hanc ſententiam Gaſpar

Hurtad. *diſputat.* 2. *differ.*6. Becanus *capite* 17. *quaeſt.*7.*n.*2.*&* 3.Palao *tract.*5.*punct.*4.*n.*3.*&* 4. vbi concludit,nullum eſſe tempus determinatum,in quo huiuſmodi præceptum obliget, ſed prudentis arbitrio menſurandum eſſe, nec permittendum longo tempore differre.

Sed probabilius Reſpondeo, obligare per ſe hominem ad eliciendum actum Spei,ſtatim ac aſſequutus eſt vſum rationis:non quidem ſtatim,inſtanti metaphyſico,ſed morali, hoc eſt, poſt aliquod breue tempus, poſtquam homo cognouit vitam æternam, & vtilitatem Chriſtianæ pietatis: Quia tunc commodè poteſt homo exerceri, quod præcipit. Fundamentum huius ſententiæ habet ſuprà *tract.*2.*de Fide, diſp.*2.*q.*32.*&* 34.Ideoque illam tenent Lorca *diſp.* 18.*n.*10.*pag.mihi* 529. Suarez *de Fide diſp.*2.*ſect.*1. *n.*3. (non 4. vt leges apud aliquos) Petr. Hurt.*diſp.* 118.*ſect.*2.§.18.Fagundez *lib.*1.*c.*31.*n.*7. Ouiedo *contr.*3.*punct.*7.*n.*97. necnon Bannez, Ledeſma, & Aragon, & alij Thomiſtæ apud Sanchez, Cruz *in ſum.in* 1.*precepto,art.*2. *de Spe,concl.*3.

QVÆSTIO V.

An huiuſmodi Spei praeceptum obliget per ſe, ad actu ſperandum gloriam,&c. à Deo,ſemel in ſingulis annis?

AFfirmat Petr.Ledeſma *tom.*1.*ſum.tract.*2.*cap.*4. *concl.*6. per hæc verba: *El precepto affirmatiuo de eſperar en Dios,de ſi obliga alguna vez en el año. De ſuerte que aquel,que ſe le paſaſſe vn año,ſin exercitarſe en alguna obra de Eſperanza,ſe entenderia auer peccado mortalmente contra eſte precepto.* Ita Ledeſma.

Sed probabilius Reſpondeo,Non obligare. Quia non eſt vnde talis obligatio colligatur.Et id conſtat ex dictis ſuprà de præcepto Fidei *tr.*2. *diſp.*2. *q.*37. Vbi eiuſdem Ledeſmæ ſententiam reprobauimus.Sic Sanchez *hic c.*33.*n.*3.& communiter omnes.Ex quo conſtat, minùs à fortiori obligare dictum præceptum ad eliciendos actus ſpei in ſingulis feſtis annis,vt in ſimili, loquendo de præcepto Fidei, cum communi diximus *loc.cit.q.*35.*&* 36.& notant Fagundez *c.*31. *n.*7.*in fine*,Gaſp.Hurt.*loc.cit.*

QVÆSTIO VI.

An ſaltem hoc ſpei praeceptum obliget per ſe in articulo mortis?

AFfirmant Petr.Hurt.2.2. *diſp.*118.*ſect.*2.§.19. vbi docet, præceptum hoc obligare directè,& per ſe, præcipuè in duobus temporibus. Primum eſt, quando infidelis recipit Baptiſmum,& adultus Confirmationem,ſi paulò ante Spem non habuit. Secundum tempus eſt, cum imminet mors: *tunc enim* (verba ſunt Hurtadi) *tenemur efficaciter amare beatitudinem: quia tunc eſt opportuniſſima occaſio, cum ſumus illi, aut inferno vicini.* Sic ille. Et certè conſequenter ad ea, quæ in caſu eodem de præcepto Fidei tradidit,vt habes *ſup.tract.*2.*diſp.*2.*q.*3. ſententiam Hurtadi ſequitur Diana *p.*5.*tract.*13.*reſol.*106. Cruz *loc.cit.concl.*3.

Sed doctrinam noſtram etiam ſequendo,probabilius Reſpondeo huiuſmodi Spei præceptum minimè obligare per ſe,aut ex vi ipſiuſmet præcepti, ad eliciendum actum Spei in articulo mortis.Quia probabilius eſt, nec præceptum Fidei per ſe,pro illo articulo obligare, ad eliciendum actum Fidei, vt *q.*39. *cit.* diximus: probabilius erit, quod nec præceptum Spei. (An autem obliget per accidens,& ratione alterius præcepti, & virtutis, colligit ex dictis, *ibid.*) ſic tenent & à fortiori Arriaga,Gaſp.Hurt.Granad. & Ouiedo *ibi* citati, Sanchez etiam, Palaus, Trullench, & Fagundez *vbi ſuprà.*

QVÆSTIO VII.

An quando quis graui tentatione deſperationis vexatur, tunc teneatur per ſe, aut ex vi huius praecepti, elicere actum Spei?

AFfirmat Sanchez *lib.*2.*cap.*33.*num.*3. Ita dicens: *Vltimum tempus eſt, quando aliquis graui deſperationis tentatione vexatus, in ſuccumbendi periculo eſt,niſi actu Spei contrario animum confirmet.Tunc enim per ſe hoc praeceptum obligat. Quia eodem Spei praecepto tenetur homo ſperare, & non deſperare. Si ergo tunc elicere actum Spei,eſt per ſe medium ad non deſperandum,obligabit praeceptum Spei ad illum eliciendum. Ita valentia, Bannez, Aragon, Petrus Ledeſma proximè allegati.* Hucuſque Sanchez. Quorum ſententiam amplectuntur etiam Bonac. *diſp.*3.*q.*3.*punct.*2. *num.*2. Reginald. *lib.*17.*n.*78. Victorell.*in annot.ad Toletum,lib.*4.*c.*7. Villalob. 2.*p.tract.*2.*diff.*1.*num.*3. Trullench. *lib.*1.*Decal.cap.*4.*dub.*2.*n.*4.(Qui omnes in hoc ſolum caſu dicunt obligare per ſe præceptum Spei, in aliis multis per accidens) tenent etiam Becan.*c.*17.*q.*7.*numer.*2.Azor.*lib.*9.*c.*2. *quaeſt.*6.*in fin.* Granad. *controu.*2.*de ſpe,tract.*4.*diſp.*1.*num.*2.Cruz *concl.*3.*cit.*

Sed probabilius Reſpondeo, Nec tunc teneri ita tentationibus vexatum ad eliciendum actum Spei, per ſe,& ex vi huius præcepti. Quia nec in tali caſu eſt medium neceſſarium ad vincendam tentationem contra ſpem, cum poſſit aliis mediis ſuperari; nempe oratione, conſideratione, Fide, amore, aut imaginationis diuerſione,vt bene aduertit Palao *punct.*4. *num.*5.& nos *tract.*2.*de Fide*,loquendo de eius præcepto,*diſp.*2.*quaeſt.*40.Et dato caſu, quod eſſet neceſſarium medium,adhuc tunc non obligaretur ad eliciendum actum ſpei directè ex vi præcepti affirmatiui, ſed negatiui. Et ideo hanc ſententiam tenent in primis Petr.Lorca *diſp.*17.*n.*9. Vterque Hurtad. Complutenſis quidem, *diſp.*2.*de ſpe,diff.*6. Salmanticenſis,*diſp.*118.*ſect.*2.§.20.eo quòd exiſtimet,rarò, aut nunquam Spem eſſe medium neceſſarium ad ſuperandam tentationem contra Spem, cum hæc ex metu gehennæ, & ex turpitudine peccati, aut alia virtute ſuperari poſſit. Diana *part.*5. *tract.*14.*reſol.* 106. Ouiedo *controuerſ.*3.*punct.*7.*numer.*90.*&* 97. Fagundez *lib.*1. *capit.*31. *numer.*7.vbi ita ait: *Alia tempora, quae aſſignantur ad hoc praeceptum, re vera ſine vrgenti fundamento praeſcribuntur, & in iis vel ſolum obligat per accidens praeceptum Spei, vt quando vrget tentatio deſperandi; vel re vera nulla datur obligatio, vt non datur eliciendi actum ſpei, diebus feſtis, quod aliqui exiſtimarunt.* Sic ille. Acacius *loco citato.*

QVÆSTIO

QVÆSTIO VIII.

An adulti, qui conuertuntur ad Fidem, & vitam Chriſtianam inchoant, obligentur directè, & ex vi præcepti Spei, ad eliciendum eius actum?

NEgat Gaſp. Hurtad. *diſp. 2. diff. 6. verſ. In primis,* iuncto verſu *vnde actus Spei.* Cui adhæret Palaus *tr. 5. punct. 4. n. 4.*

Sed probabilius longè Reſpondeo, Obligari per ſe, & directè ex vi præcepti Spei ad eliciendum eius actum. Quia ſicut adulti, qui denuò conuertuntur ad Fidem, tenentur ex vi huius præcepti ad eliciendum actum fidei, vt habitum eſt *ſup. tract. 2. diſp. 2. q. 33. & 34.* ita ſimiliter, & ob eandem rationem ibi aſſignatam, teneri debent iidem ad eliciendum actum Spei, ex vi eiuſdem præcepti. Ita Petr. Hurtad. *diſp. 118. ſect. 2. §. 19.* quem citat, & ſequitur Diana *part. 5. tract. 14. reſol. 105.* Ouiedo *tract. de Spe, controuerſ. 3. punct. 7. n. 97.* Granad. *controu. 2. tract. 4. diſp. 1. n. 2.* ſic loquens: *Tertiò quando quis accedit ad fidem, & illam ſuſcipit, videtur obligari ad ſperandum. Probatur, quia actus Spei, ſicut & Fidei, eſt veluti fundamentum ædificij ſpiritualis, & ſine quo vix poterit homo incitari, vt ſummam legis gratiæ integritatem profiteatur: ergo quando homo legem hanc amplectitur, tenebitur elicere actum Spei:* & propterea Paul. ad Hebr. 11. *Accedentem ad fidem* (dixit) *oportet credere Deum eſſe remuneratorem*; quia ſcilicet, id Spem excitat, & animum erigit ad bene ſperandum. Sic ille.

QVÆSTIO IX.

An extra tempora à nobis aſſignata, obliget in aliis, hoc Spei præceptum affirmatiuum, directè, & ex vi ſua, ad eliciendos actus Spei?

AFfirmant quidam DD. obligare quidem extra aſſignatos caſus, & tempora, in quadruplici potiſſimùm. *Primò,* quando quis Deum orat, tenetur enim orare cum Spe impetrandi. *Secundò* quando pœnitentiam agit, nam actus pœnitentiæ non poteſt eſſe ſine Spe veniæ. *Tertiò,* quando obligat lex charitatis, quia Deus nequit amari abſque Spe. *Quartò,* quando aliquid faciendum eſt, quod ſine Spe præſtari non poteſt. Sic docent Aragon 2. 2. *q. 22. art. 1.* Becanus *c. 17. q. 7. n. 2.* Azor *lib. 9. c. 2. q. 6.* licèt non omnes hos omnes aſſignent caſus.

Alij contrà cenſent in præaſſignatis caſibus, minimè obligare per ſe, aut vi ſua, præceptum Spei ad eliciendos eius actus: benè tamen per accidens, ratione alterius præcepti, vel virtutis. Ita docet Trullench. *lib. 1. Decal. c. 4. dub. 2. n. 5.* vbi ait, hoc præceptum prædicto modo obligare in ſequentibus caſibus. *Primò,* cum primum quis vſum rationis acquirit. (Sed in hoc obligare per ſe, ſupra diximus.) *Secundò,* cùm obligatio currit pœnitentiæ. *Tertio,* quando currit præceptum Orationis, & dilectionis Dei, & *Quartò,* quando incidit tentatio, contra aliquam virtutem, v. g. caſtitatem, quam exiſtimas non poſſe ſuperare, niſi ad Spei anchoram confugias. Ita docet ille ex Sanchio, Valentia, Layman. & aliis.

Sed clarius, diſtinctius, ac verius Reſpondeo dicendum *Primò*: In nullo ex præaſſignatis caſibus primæ ſententiæ, necnon (excepto primo) ſecundæ, obligat præceptum Spei directa vi, aut per ſe, ad eliciendum actus Spei. Quia nullo ſolido fundamento ad contrarium aſſerendum nituntur contrarij, vt ex mox dicendis patebit. Sic tenent communiter DD. Sanchez, Valentia, Layman, Ouiedo, Fagundez, vterque Hurtad. Trullench. & Bonac. *loc. cit.*

Reſpondeo *Secundò*: Nec per accidens obligat præceptum Spei ad eliciendum eiuſdem actus, in tribus præaſſignatis caſibus primæ, & ſecundæ ſententiæ. Nam in primis (ait Hurtad. Salmantic.) Deus poteſt amari abſque Spe; item & pœnitentia exerceri: qui enim reuelatione cognoſceret, ſe eſſe ex numero damnatorum, adhuc poſſet cum gratia Dei, & Deum amare propter ipſum, & dolere de peccato commiſſo: hoc enim intrinſecam habet malitiam, & bonitatem ille; hoc dignum odio, ille amore. Tum quia illa in Spe diligentia, non exigitur ex obiecto Spei, nec ſperatio præcipitur ob legem Spei, ſed charitatis, & pœnitentiæ; ob quod nunquam admittitur ſpeciale peccatum in Spem (*recognoſce §. 16.*) Idem dico de ſecundo tempore, *hoc eſt, quando tenemur orare*; nam & orare poſſumus abſque actuali Spe de impetranda vita æterna, licèt non poſſumus ſine Spe rei, quam petimus: Nec tamen hoc præceptum orietur à Spe, ſed à lege orationis: vnde tunc in ſolam religionem peccaretur. Hoc vltimum dico de tertio tempore, *hoc eſt, quando aliquid efficiendum eſt, quod ſine Spe præſtari non poteſt.* Hæc Hurtadus. Idem docet Palaus, loquendo de tempore orationis. Quia ſtare (ait) optimè poteſt, te obligatum eſſe ad orationem aliquam faciendam, non tamen eſſe obligatum, neque indirectè, ad habendum formalem actum Spei; ſufficit ſi illum habeas implicitum, & virtualem, vt dixit Suarez *diſput. 2. de Spe, ſect. 1. n. 2.* Qui enim petit à Deo beneficium aliquod, non tenetur illud petere ex amore ſui, & ex relatione ad beatitudinem ſibi conuenientem: poteſt enim illud petere, & ſperare conſequi ex amore amicitiæ, vel alio honeſto fine: non ergo obligatur elicere formalem actum Spei. Hæc Palaus *tract. 5. punct. 4. n. 2. in fine.* Ex quibus conſtat contra Authores ſecundæ ſententiæ, quod neque per accidens obligat præceptum affirmatiuum Spei ad eliciendum actum illius, quando obligat lex charitatis, aut Pœnitentiæ, aut orationis.

Reſpondeo *Tertiò.* Quando aliquid eſt ſub præcepto neceſſariò faciendum, quod ſine Spe præſtari non poteſt, tunc obligabit præceptum Spei, non per ſe, ſed per accidens ratione alterius præcepti. Sic authores ſecundæ ſententiæ, inter quos Sanchez ex Valentia, ita dicit: Addit autem optimè Valentia, aliquando quoque eſſe neceſſarium, & ſub præcepto, actu Spei munire animum ad vincendas tentationes in aliis materiis: quando aliàs eſt periculum ſuccumbendi. At tunc non obligabit præceptum Spei per ſe, & ex vi huius præcepti, ſed per accidens ratione præcepti ſuperandæ illius tentationis. Quare non elicere tunc actum Spei, minimè erit diſtinctum peccatum neceſſariò fatendum ab eo, quod committitur ſuccumbendo tentationi, aut ſuccumbendi periculo ſe exponendo. Quia actus Spei non requirebatur tunc per ſe, ſed ratione præcepti vitandi alterius peccati, ad quod tentatio impellebat. Hæc Sanchez. Et tenent communiter omnes. Legantur Ouiedo, Fagundez, Trullench. Petr. Hurtad. *loc. cit.* necnon & quæ diximus loquendo de præcepto Fidei, *tract. 2. diſp. 2. quæſt...*

QVÆSTIO X.

An ſufficienter ſatisfaciat quis præcepto affirmatiuo Spei, ſi ob motiuum Charitatis, aut alterius virtutis infuſæ efficaciter ſperet, aut deſideret beatitudinem?

NEgat Petrus de Lorca 2.2. *diſp.*17.(non 18.vt citant Petr.Hurtad.& Ouiedo ducti errore Typographi) *n.*1.2.& 5.Ratio eſt,quia præceptum Spei determinatum motiuum huius virtutis reſpicit: ergo non ſatisfaciet illi,qui motiuo Charitatis,aut alterius virtutis infuſæ efficaciter beatitudinem ſperat,aut deſiderat.Antecedens probatur à ſimili; nam præcepta Fidei,& Charitatis reſpiciunt determinata motiua Fidei, & Charitatis; ergo & præceptum Spei debet reſpicere determinatum motiuum Spei: ergo,&c.Ita ille *n.*1.& 2. vbi ait,hanc eſſe omnium Theologorum ſententiam, & tam proximam Fidei, vt oppoſita ſit ad minus temeraria.

Sed probabilius certè Reſpondeo ſufficienter ſatisfacere quem præcepto affirmatiuo Spei,actu Charitatis,aut alterius virtutis infuſæ,quo beatitudinem efficaciter amet,aut deſideret. *Primò*, quia probabilius eſt,nullibi dari præceptum Spei,ob formale motiuum Spei.Solùm namque præcipitur nobis,vt beatitudinem ſperemus: ergo facimus ſatis Spe orta ex charitate.Sic Petr.Hurtad.

Secundò, quia (vt benè Granados)virtus charitatis ſperare poteſt quidquid ſperat virtus Spei: ergo nobiliori modo erigit voluntatem ad beatitudinem, ac proinde excellentius præſtat id ad quod eſt neceſſarius actus Spei: ergo,&c.

Ad fundamentum Lorcæ neganda eſt cum Ouiedo conſequentia: diſparitas eſt, quod Spes præcipitur per modum intentionis efficacis in ordine ad ſuum obiectum obtinendum, ad quod æquè vtile eſt deſiderium efficax talis obiecti, ſiue ex motiuo Spei, ſiue ex motiuo charitatis procedat. Actus verò Fidei, & Charitatis præcipiuntur propter ſe ipſos, & non propter ſuum obiectum obtinendum, vel exequendum,ac proinde præcipiuntur determinatè, iuxta propria motiua. Sic tenent inprimis Suarius *diſp.* 2.*de Spe, ſect.*1.*n.*4. Granad. *contr.*2.*tract.*4.*diſp.*1. *n.*3.Petr.Hurtad. *diſp.*118.*ſect.*1.*à* §.7. ex Valentia *tom.*2.*diſp.*8.*q.*5.*punct.*4.& Soto apud ipſum.Ouiedo *contr.*3.*punct.*7.*n.*94.& 96. Diana *p.*5.*tract.*14. *reſol.*106. *in fine*, & alij Iuniores. Ex quo conſtat ſine fundamento dixiſſe Lorcam, hanc noſtram ſententiam eſſe temerariam, & contra omnes Theologos; cum pro illa ſint tot graues Authores, ſolidumque fundamentum, & pro ſententia ſua nullum adducat Authorem,nullumque graue fundamentum.

QVÆSTIO XI.

An huic Spei præcepto poſitiuo omnes Fideles facillimo negotio ſatisfaciant?

REſpondeo: Facillimo negotio ſatisfacere. Quia *Primò* ſatisfaciunt illi, cùm propoſitum habent nunquam peccandi mortaliter. *Secundò*, cum de peccatis dolent. *Tertiò*, cum pia opera piè exercent, &c.Vnde optimè Ouiedo ſic *punct.*7. *citatum* concludit: *Fideles qui religioſè viuunt, & pia opera exercent, etſi aliquando in peccata labantur, ſcrupulis angi non debent, circa adimpletionem huius præcepti, quia moraliter certum eſt,illi ſatisfeciſſe: non enim poſſumus pia opera continuè facere, abſque eo quod illorum plura fiant ex intentione conſequendi beatitudinem, quæ ſecum afferunt Spei actum in ea intentione contentum.* Sic ille.Et Palaus *tom.*1. *tract.*5. *punct.*4.*n.*4. Diana *reſol.*106.*cit.* Acacius *reſol.*293.*n.*5.*in fine*, ex Suario & Palao.

DISPVTATIO III.

De Deſperatione, & Præſumptione, Spei oppoſitis.

§. I.

De Deſperatione.

QVÆSTIO PRIMA.

Quid ſit Deſperatio?

REſpondeo dicendum, quod eſt voluntas efficax nolendi proſequutionem gloriæ,ſeu beatitudinis; ſeu, quod idem eſt, voluntas non apponendi media ad eam conſequendam. Ratio eſt, quia Definitio deſperationis deſumi debet ex contrarietate, quam habet cum Spe: at Spes conſiſtit in voluntate efficaci obtinendi beatitudinem, illamque procurandi,vt conſtat ex dictis *ſuprà diſp.* 1. *q.* 2.& 6.ergo deſperatio conſiſtet in voluntate efficaci nolendi beatitudinem, aut nolendi appoſitionem mediorum ad illam conſequendam. Sic Palaus *tom.*1.*tract.*5.*diſp.vnica, punct.*5.*n.*1.Ouiedo *tract.de Spe,controu.*6. *punct.*1. & omnes communiter Authores.

QVÆSTIO II.

An Deſperatio conſiſtat in actu voluntatis?

NEgat Luiſius Turrian. 2. 2. *diſput.*64. *dub.*1. exiſtimans, deſperationem conſiſtere in actu intellectus, eo quòd difficille ſibi ſit aſſignare actum voluntatis, in quo deſperatio conſiſtat. Quam ſententiam poſt ſeriam meditationem tenuiſſe P. Vaſq. apertè fatetur.

Sed probabilius longè Reſpondeo dicendum, quod deſperatio non in actu intellectus, ſed in actu voluntatis formaliter conſiſtat. Probatur ex dictis. Quia deſperatio eſt motus, ſeu actus contra Spem, ſeu contra illius obiectum: at hic eſt actus voluntatis: ergo. *Confirmatur.* Quia actus,quo quis non vult conſequi beatitudinem,propter eius difficultatem,eſt actus voluntatis: & propriiſſimè opponitur Spei,& illius obiecto: atqui nulla alia malitia priùs poterit illi aſſignari, quàm malitia deſperationis: ergo. Sic D. Thom.2.2. *q.*20.*art.*2. & 1.2. *quæſt.*40. *art.*4. & ibi Caiet. Bannez, Aragon, & alij Interpretes. Suar. *diſp.*2.*ſect.*2. Valent. *diſp.*2. *q.*1. *punct.*2. Ægidius *diſp.*20. *dub.*11. Granados *tract.*4.*cit.diſp.*2.*n.*1.Lorca *diſp.*19.*ſect.* 2.Petr.Hurt. *diſp.*114.(non 104.vt legi apud Ouied.)*ſect.* 2.Gaſp. Hurtad. *diſp.*2.*diff.*4. Merat.*diſp.*35.quos omnes refert,

Digitized by Google

fert, & ſequitur Ouiedo *controu.6. punct.1.* Palaus *punct.5.citato*,Ripalda *diſp.28.ſect.1.n.6.*

Qvæstio III.

An Deſperatio ſemper ſit peccatum mortale?

RESpondeo vt quid certum, Semper eſſe mortale, niſi aliàs defectus plenæ aduertentiæ ab illo excuſet. Ratio eſt, quia ſalutem æternam, ad quam ſumus creati, fugere grauiſſimum eſt mortale. Nec in illo poteſt eſſe paruitas materiæ, cum nequeat dari in voluntate deficiendi integrè à proſecutione æternæ vitæ. Sic Suarez *diſp.2.n.4.& 5.* Sanchez *lib.2.cap.33.n.5.* Valentia *diſp.2.q.3. punct.1. circa finem.* Ouiedo *controu.6.punct.1.n.18.* Palaus *tract.5. punct.5.n.5.* Trullench.*lib.1.in Decal.c.4.dub.3.n.3.* Fagundez *lib.1.n.c.31.n.8.* Petr. Hurtad. *diſp.115. ſect.3.§.13.* Becanus *c.17.q.10.* Granad.*tract.4.diſp.2. n.3.& 6.* & alij. An autem deſperatio ſalutis ita ſit intrinſecè mala, vt nunquam poſſit à malitia excuſari, ex dicendis infra conſtabit.

Qvæstio IV.

An deſperatio ſit ſemper coniuncta cum hæreſi?

RESpondeo vt certum: Non eſſe ſemper coniunctum, ſed eſſe poſſe abſque hæreſi. Patet. Nam poſſumus deſperare credentes defuturam ſalutem, non quia defutura ſit gratia ſufficiens, & miſericordia diuina: ſed quia defutura eſt cooperatio noſtra, ratione difficultatis, & impoſſibilitatis moralis, quam imbecillitas propriæ virtutis, & vitiorum frequentia, vehementiaque paſſionum perſuadent. Cuius deſperationis malitia conſiſtit in eo, quod nolentes cum difficultate ſuperare, ſpecialibus auxiliis gratiæ, quæ Deus orantibus, & conantibus crebrò largitur, volumus ab oratione, & bonorum operum aliorumque conatuum proſequutione deſiſtere. Sic cum S. Thoma *2.2.quæſt.20 art.1.& 2.* tenet Ripalda *diſp.28.ſect.4.n.67.* Sanchez *lib.2.c.33. num.6.* Ouiedo *controu.6.punct.1.n.17.* ita ſcribens: *Ex his facilè explicatur, quomodo deſperatio ſalutis poſſit eſſe ſine iudicio hæretico. Qui enim deſperat ſalutem, illam fugiens, propter incompoſſibilitatem, quam habet cum ſuis voluptatibus illicitis, quibus carere non vult, hæreticus non eſt: Qui autem ſalutem deſperaret, exiſtimans miſericordiam Dei ſat non eſſe, vt ipſe per veram pœnitentiam ex gratia Chriſti factam, veniam impetret peccatorum, aut Deum eſſe impotentem illi beatitudinem largiri, hæreticus eſſet.* Sic ille, & omnes communiter.

Qvæstio V.

An deſperatio ex acedia & luxuria oriatur?

RESpondeo, oriri ſpecialiùs ex acedia, licet ex luxuriæ affectu oriri poſſit. Sic expreſsè S.Th. *2.2. q.20. art.4.* circa cuius doctrinam benè notat Aragon *ibi*, quod peccatum deſperationis non ita oriatur ex luxuria, vel acedia, vt habeant inter ſeſe neceſſariam connexionem iſta peccata, ſed dicitur, quod oriatur ex illis; quia aliquando ita contingit, vt qui addictus eſt delectationibus carnalibus, non iudicet bona ardua, ac difficilia ea penes quæ Spes verſatur: & qui habet acediam ex animi dejectione, non iudicat illa poſſibilia ſibi, vel per ſe, vel per alium: ex quo prouenit, vt non ſperet. Sic Aragon. *in explicatione art.4.dicto 2.* & docent omnes Theologi cum S.Thoma *loc.cit.* legantur etiam Petr. Ledeſma *tom.2.tract.2.c.2.concl.5.* Trullench.*lib.1.Decal.c.4.dub.3.n.4.*

Qvæstio VI.

An peccaret, qui iudicaret, ſe non poſſe ſaluari, ſi ſtante hoc iudicio, non deſperaret?

RESpondeo vt certum, quod ſic. Quia non ſolùm falsò contra fidem iudicat, ſed etiam exponit ſe periculo deſperationis, & ideo non ſolùm contra fidem, ſed etiam contra Spem delinquit. Sic Becanus *c.17.q.8.n.4.quæſito 2.* Legantur Sanchez *loc.cit.n.6.* Trullench. *dub.3.* Fagundez *lib.1.c.31.n.9.* Suarez *diſp.2.ſect.2.n.2.*

Quod ſi quæras, an per dictum peccatum amittatur habitus Spei? Reſpondet Becanus *loc. cit.* quod non: quia (inquit) ſicut Fides non amittitur propter ſolum periculum hæreſis, cui aliquis ſe exponit: ita etiam de Spe dicendum eſt. Ita ille.

Sed clarius Reſpondeo dicendum, quod in aſſignato caſu, verè amittatur habitus Spei, non quidem ob peccatum commiſſum contra Spem, vt in hoc bene Becanus; ſed ob peccatum commiſſum contra Fidem, ob illud iudicium contra eam factum, cum quo non poteſt ſtare habitus Spei. Ratio eſt clara, quia illud iudicium eſt contra Fidem: ergo per illud amittitur habitus Fidei: atqui hoc amiſſo, amittuntur etiam reliquæ aliæ virtutes Theologales, vt deſtructo fundamento corruit tota machina ædificij; ergo. Sic Fagundez *n.9.citato.*

Qvæstio VII.

An Deus, de potentia ordinaria, poſſit alicui ſuam damnationem reuelare, reuelatione abſoluta, quam teneatur credere?

AFfirmandum videtur *Primò.* Quia de facto reuelauit Chriſtus Phariſæis finalem ipſorum impœnitentiam. Ioan.8.21.& 24. *vos in peccato veſtro moriemini. Secundò,* quia reuelata eſt etiam damnatio Antichriſti abſolutè futura, quam ille poteſt, imò & tenetur credere: ergo id Deus de potentia ordinaria facere poteſt.

Sed vt certum Reſp. Non poſſe Deum de potentia ordinaria, ſeu iuxta leges ordinariæ prouidentiæ, reuelare alicui viatori ſuam damnationem abſolutè futuram. Quare ſi cui aliquando fuit talis reuelatio facta, cenſenda eſt vel illuſoria, vel ſaltem comminatoria, & ſolùm conditionata, *Niſi ſe emendauerit, &c.*

Probatur, quia magis conforme eſt Diuinæ prouidentiæ nulli ſuam condemnationem reuelare, aut alio modo eam certò notificare: ergo credendum eſt, ita decreuiſſe. Antecedens conſtat, quia magis conforme eſt Diuinæ prouidentiæ, homines, dum in hac vita conſeruat, ad omne exercitium virtutum Spe præmij allicere, & prouocare: atqui ea damnationis reuelatio hominem infrigidaret ad exercitia virtutum, quia ſine Spe præmij ægrè mouentur manus ad pietatem: ergo ea

ea reuelatio non poteſt benè componi cum his, quæ iuxta leges ſuæ prouidentiæ ordinariæ de facto decreuit. Sic tenent communiter Doctores. Inter quos præcipui ſunt D.Thom.*quæſt.23.de verit.art.8.ad 2.* Gabr.*lect.68. in canon.*Palac. *in 3.diſt.26.diſput.2.* Maior *q.3.*Valent.*2.2.diſp.3.q.4.punct.1.*Bannez & Aragon *2.2.q.22.art.1.*Azor.*tom.1.lib.2.c.21.q.3.* Suarez *diſp.2.ſect.2.n.6.*Vaſquez *1.2.diſput.72.n.15.* Lorca hîc *diſp.18.ſect.2.*Granados *contrau.2.tract.2. diſp.4.* Luyſius *diſp.85.dub.2.*Petr.Hurtad.*diſp.119. ſect.1.*Tannerus *part.1.n.73.*Ægidius *diſp.20.dub.12.* Quos omnes refert,ac ſequitur Ripalda *diſp.28.ſect. 2.n.27.& 28.*Sic etiam Arriaga *diſp.30.ſect.2.n.24.* Ouiedo *contr.6.punct.2.n.23.*Palao *tract.5.punct.5. n.8.*Fagundez *lib.1.c.31.n.13.*Becanus *cap.17.q.10.* & alij communiter. Ex quibus

Ad primum argumentum in contrarium dicendum eſt,talem reuelationem fuiſſe ſolùm comminatoriàm, & conditionatam, vt ipſemet Chriſtus expoſuit,dicens: *Dixi ergo vobis,quia moriemini in peccatis veſtris,ſi non credideritis,quia ego ſum,moriemini in peccato veſtro.*

Ad ſecundum,omiſſis aliis reſponſionibus,dicendum eſt cum Ripalda, quod prouidentia Dei erga Antichriſtum non ſit ordinaria, & cæteris hominibus communis; ſed extraordinaria, & irregularis, exorbitans à cæterorum hominum prouidentia,propter altiſſimos fines,quibus Deus eius viam decreuit diſponere.Quare poteſt componi,Deum illi reuelare ſuam damnationem,quin regulari,& communi prouidentia alteri homini reuelare illam poſſit; quia eius ſpecialis prouidentia communibus legibus abſoluta eſt.Sic Ripalda *n.30.*

QVÆSTIO VIII.

An ſaltem de potentia abſoluta, poßit Deus certò reuelare alicui ſuam damnationem?

NEgant adhuc aliqui DD.docentes,Deum nulla poteſtate,aut potentia poſſe reuelare alicui abſolutè ſuam damnationem.Ita D.Bonauentura *in 1. diſt.48. dub.1.* Gregorius *ibidem ad 3.* Altiſſiodorenſ. *lib.8. tract.5.* Dionyſ. Richelius *Dialogo de iudicio animæ,art.5.* & alij.Quibus fauent Ægidius, & Palaus, quatenus docent, poſſe Deum homini peccatori ſuam damnationem notificare; ſecus verò homini iuſto.

Sed longè multò probabilius, imò vt mihi certum Reſpondeo dicendum, quod poſſit, tam iuſto actualiter,quàm peccatori.Quia nulla ex parte inuoluit contradictionem hanc reuelationem fieri à Deo homini,ſiue iuſto, ſiue peccatori, vt latè docent,& probant,etiam aduerſus Coninch,Ripalda,& Arriaga *loc.cit.* Ouiedo, Hurtado,& omnes alij Theologi citati *q.7.*qua reſolutiome ſuppoſita, ſit

QVÆSTIO IX.

An ille, cui abſolutè eſſet reuelata ſua damnatio, poßit licitè deſperare de Miſericordia Dei?

AFfirmant apud Ouiedum Bannez, & Aragon, *2.2.q.22.art.1.*Becanus *c.17.q.8.*Luyſius *diſp. 65.dub.2.*Ægidius *diſp.22.dub.11.*Meratius *diſp.35.* Gaſp.Hurtad.*diſp.2.diff.7.*Caſtillo *diſp.2.de Timore, q.5.n.3.* Sed ex his Becanus non docet id abſolutè *q.10.*in qua de hac agit difficultate,ſolùm enim docet, quod ille cui facta eſt reuelatio ſuæ damnationis,propter peccata præterita, quæ Deus non remiſit, nec ſtatuit remittere, poſſet deſperare de miſericordia Dei; non verò ille,cui Deus reuelaret, reprobatum eſſe propter peccata futura, quæ liberè facturus eſt.Ita ille *q.10.cit.n.5.iuncto n.4.concl.3.*Tenent etiam apud Acacium Bonacina, & Lorca.

Negant verò contrà alij, dicentes in prædicto caſu, illum hominem poſſe ſperare de miſericordia Dei,ac proinde debere, & ita non poſſe licitè deſperare.Ita Azor *tom.1.lib.2.c.21.q.3.*& Victoria apud Aragon. *q.22. art.1.* & Vaſquez *1.2. diſp.72.c.3. n.15.*Valentia *tom.3.diſp.2.q.4.punct.1.* & alii.

Alii tandem affirmant,hominem illum, cui facta eſſet reuelatio ſuæ damnationis, non poſſe ſperare ſalutem; teneri tamen non deſperare,& ſperare auxilia ad bona opera. Sic Suarez *diſp.2.ſect.2.n.7.* Quem citat, & ſequitur Fagundez *lib.1.c.31. à n.15.*Omnes quidem probabiliter. Legantur de hac difficultate Arriaga, Ouiedo, & Ripalda *loc.cit.* & Acacius *reſol.292.n.8.*

QVÆSTIO X.

An teneretur quis corripere eum,cui nota eſſet damnatio certò,& abſolutè futura?

NEgat Vaſquez *1.2.diſp.12.n.11.* apud Ripaldam: quia nulla poteſt eſſe emendationis ſpes, quæ ad correctionem fraternam neceſſaria eſt.

Affirmat è contra Tannerus *q.1.n.73.* quia peccata in ſingulari ſunt illi homini vitatu poſſibilia,& emendabilia: ergo ſperare poſſumus hoc,vel illud in ſingulari,emendari poſſe:ergo,&c.

Sed diſtinctius cum eodem Ripalda Reſp. dicendum ſic.Si per eam damnationis notitiam, conſtiterint peccata,propter quæ homo damnandus eſt,non poteſt eſſe obligatio illa corripiendi, & hoc conuincit ratio Vaſquij; ſecus verò, ſi ea peccata ignota ſint, quod probat ratio Tanneri. Sic Ripalda *diſp. 28.ſect.2.in fine.*Et hæc ſufficiant pro hac, de Deſperatione, materia.

§. II.

De Præſumptionis peccato.

QVÆSTIO XI.

In quo conſiſtat Præſumptio, ſumpta pro vitio oppoſito Spei Theologicæ?

REſpondeo dicendum,quod Præſumptio in dicta acceptione ſumpta, nil aliud ſit, quàm motus, ſeu affectus,quo ſperamus aliquid à Deo,inordinatè tamen.Vel vt clariùs dicam,eſt ſpes obtinendi à Deo remiſſionem peccatorum,gloriam,& alia ſimilia ſupernaturalia dona, aliter quàm ipſe obtinenda ſtatuit.Sic communiter DD.cum D.Thoma *2.2. q.21. art.1.*Legantur Suarez *diſp.2.de Spe,ſect.3.*Sanchez *lib.2. Decal.c.33.n.7.* Fagundez *lib.1. c.31.à n.18.* Trullench. *lib.1.cap.4.dub.3.à n.6.* Palaus *tract.5. punct.6.*Acacius *verb.Eſperanza,reſol.293.*

QVÆSTIO XII.

An huiuſmodi Præſumptio ſit, ex genere ſuo, ſemper mortalis?

RESpondeo vt certum, Eſſe. *Primò*, quia ſic colligitur planè ex illo Eccleſiaſtici 18. *Vidi præſumptionem cordis eorum, quàm mala. Secundò*, quia voluntas obtinendi gratiam, aut gloriam, aliave dona ſupernaturalia præter ordinem diuinæ prouidentiæ, eſt illuſoria, inutilis, & diuinæ Sapientiæ, & Potentiæ contraria: ergo continet ita grauem malitiam, vt niſi ex defectu plenæ deliberationis excuſari non poſſit à mortali. Sic Bannes *2.2. q.21. dub.2.* Valentia *2.2. diſput.2. q.3. punct.1.* Sanchez *n.7. cit.* Bonac. *diſp.3. q.3. punct.1. n.5.* Azor. *tom.1. lib.9. cap.2. q.7.* Tolet. *lib.4. cap.7. n.9.* quos omnes ſequitur Palaus *punct.6. cit. n.2.* Trullench. *n.6. cit.* Suarez *diſp.2. ſect.3. n.2.* Fagundez *n.19.* Ouiedo *punct.3. n.33.*

QVÆSTIO XIII.

An crimen mortale Præſumptionis committeret, qui ſperaret à Deo comparare tanquam gratiam, quantam habuit Virgo Deipara?

RESpondeo vt certum, quod ſic. Quia verè ſperaret de Deo bona ſupernaturalia, præter ordinem ſuæ Diuinæ prouidentiæ. Ad ipſum namque ſpectat, ratione finis ad quem Virginem in Matrem ſuam elegit, ei tantam gratiam conferre, quantam nulla alia creatura debeat comparare. Sic omnes. Fagundez *lib.1. Dec. c.31. num.19.* Ripalda *diſp.27. ſect.5. n.91.* Petr. Hurtad. *diſp.117. §.2.* Suarez *diſp.2. ſect.3. n.2.*

QVÆSTIO XIV.

An ſi quis vellet remiſſionem peccatorum, aut gloriam impetrandam propriis viribus, & ſine auxilio gratiæ, peccaret mortaliter, & contra Spem?

AFfirmant quidam DD. peccare quidem mortaliter, ſed non contra Spem, eo quòd licèt talis affectus ſit mortalis, non tamen eſt actus Spei, cùm nullus poſſit ſperare à ſe ipſo, ſed ab alio, in quo arduitas Spei conſiſtit: ergo tale peccatum non eſt contra Spem. Sic Luiſius *2.2. q.21. art.2. in comment.* ex Vazquio *1. p. tom.2. diſp.235. c.4.*

Sed multò verius Reſpondeo dicendum, quod peccaret mortaliter, & contra Spem. Probatur, quia talis affectus, ſeu velleitas ortum habet ab errore Pelagij, vt conſtat: Deinde eſt contra rationem Spei. Patet, tum quia in dicto caſu, Spes eſt de gloria à Deo danda, licèt media ſint naturalia, & ex propriis viribus: at hoc eſt peccare contra rationem ſperandæ gloriæ: ergo contra Spem. Tum etiam, quia ille qui dicto modo vellet remiſſionem peccatorum, aut gloriam, non peccaret motu, ſeu affectu, qui eſt ſpes; ſed deſiderio gloriæ, contra eiuſdem gloriæ aſſequendæ rationem. Ex quibus ſolutum manet fundamentum Luiſij. Sic nobiſcum tenent Suarez *ſect.3. cit. n.2.* Petr. Hurtad. *diſp.117. §.2.* Ripalda *diſp.27. ſect.5. n.96.* Trullench. *lib.1. Dec. c.4. dub.3. n.7.* Palao *tract.5. punct.6. fine*, Acacius *reſol.293. cit. n.2.*

QVÆSTIO XV.

An crimen Præſumptionis admitteret, qui vellet ſine pœnitentia veniam peccatorum, & ſine meritis gloriam obtinere?

RESpondeo vt certum, quod ſic. Sic Suarez *n.2. cit.* ita ſcribens: *Secundus modus Præſumptionis eſt, ſi quis indebito ordine ſperet, aut velit ſupernaturalia, aut remiſſionem peccati, ſine pœnitentia; gloriam ſine meritis; aut excellentem Sanctitatem, tepidè operando, & hæc eſt Lutherana præſumptio, quæ vix poteſt committi grauiter ſine tali hæreſi, & Spei apertè repugnat, ad quam ſpectat non ſolum digna, ſed etiam dignè ſperare de Deo.* Sic ille. Hurtad. Fagundez, & Palaus citati, apud quos alios ſimiles caſus reperies.

QVÆSTIO XVI.

An peccato graui Præſumptionis delinquat, qui ſe ſanctiorem quàm eſt, exiſtimat?

AFfirmandum videtur, ex parabola illa Phariſæi apud Lucam 18. ex cuius contextu conſtat, illum grauiter peccaſſe, eo quòd ſenſerit ſe eſſe iuſtiorem, quàm erat, ergo.

Sed reſpondeo dicendum, quòd ita de ſe ſentiens, verè peccet præſumptionis peccato; non tamen ſemper mortali, ſed veniali ſemper. Hæc ſecunda pars conſtat, quia illa de ſe exiſtimatio, eſt inanis, & vana: ergo venialis ſemper. Prima verò pars etiam patet, quia illa de ſe deceptio, & exiſtimatio vana, poteſt contingere cum cognitione de gratia Dei, & de propria imbecillitate, & cum gratiarum actione de accepta gratia; & tunc ſola eſt deceptio in opinione de maiori gratiæ cumulo, quàm accepit; & ideo ſolùm venialis. Sic Petr. Hurtad. *diſp. 117. §.6.* Vbi ad rationem dubitandi rectè reſpondet dicendo, quod ſi ille Phariſæus peccauit grauiter, non ideo fuit, quòd ſenſerit, ſe eſſe iuſtiorem, quàm erat; ſed ex alio capite, nempe aut per craſſam ignorantiam, aut erogationem virtutis, aut contemptum aliorum. Sic ille.

QVÆSTIO XVII.

An etiam qui ſuam Spem in creaturis collocat tanquam in remedio, quod per ſe ſolùm ad ſalutem obtinendam ſufficiat, peccet mortaliter contra Spem?

RESpondeo vt certum, Peccare mortaliter, quia mortale eſt ſperare omnino à creatura ſalutem; cùm nullam, niſi cum Dei adiutorio, impartiri poſſit. Sic Azor. *lib.9. c.2. q.7.* Sanchez *lib.2. c.31. n.7.* Palaus *tract.5. punct. vltimo, n.3.* & omnes alij. Qui tamen bene notant, non ob id interdici in hominibus Spem conſtituere, tanquam in his, qui nos vnà cum Deo iuuent, atque promoueant ad finem vltimum conſequendum.

QVÆSTIO XVIII.

An item peccet mortaliter, Præſumptionis crimine, qui Spe veniæ obtinendæ, pœnitentiam de peccatis in vltimam Senectutem differt?

AFfirmant abſolutè Medina *in ſum. lib.1. c.14. §.2.§.contra la eſperanza*, his verbis: *Lo ſecundo ſe peca por preſunſion, como ſi alguno con la confianza del perdon de los pecados, perſeuera en ſu mala vida, o dilata la penitencia para la vejez, o para la hora de la muerte mortal.* Ita ille. Quem citat, & ex parte ſequitur Petr. Hurt. *diſp.117.§.3.& 4.*

Alij cenſent, prædictum hominem pœnitentiam differendo, peccare quidem contra Spem, ſed non ſemper mortaliter. Ita Azor. *quæſt.7. citata*, vbi ita ait: *Item peccat contra Spem, qui ſua vitæ emendationem differendo, ad finem vitæ rejicit: in hoc enim licèt quis lethale crimen non ſemper admittat, leuius tamen ſæpe delinquimus, niſi tempus occurrat, quo malefacta deteſtari per pœnitentiam debeamus.* Hæc Azor.

Alij tandem, quamvis cum Azorio teneant, talem hominem non peccare mortaliter, niſi tempus occurrat, quo præceptum pœnitentiæ obliget; addunt tamen tale peccatum non eſſe propriè præſumptionis, & contra Spem; quia non ſperatur beatitudo abſque pœnitentia, & Dei adiutorio. Ita Sanchez *num.7. cit. in fine*, Bonacina *diſp.3. q.3. punct.1. n.6.* Palao *tract.5. punct.6. n.3. in fine*, Trullench. *lib.1.c.4.dub.vltimo,n.6.* & Acacius *loco citato,n.4.*

Sed clarius, & diſtinctius, ſic probabilius Reſpondeo *Primò*. Qui pœnitentiam in vltimam ſenectutem, aut mortis articulum differt, ex Spe obtinendi in tali articulo remiſſionem peccatorum, verè peccat mortaliter: Quia talis dilatio verè affert imminens periculum pereundi. Nam (vt bene Palaus ait) non eſt iuſtum, vt miſericordiam inueniat, qui ex illa occaſionem ſumpſit multiplicandi peccata, ex qua debeat peccato abſtinere. Sic ſentio cum Authoribus primæ ſententiæ.

Reſpondeo *Secundò*, Tale peccatum verè eſt præſumptionis, & contra Spem. Quia (vt bene Petr. Hurtado) verè agit contra Spem, qui ſe aperto periculo pereundi exponit, negligendo media ad beatitudinem obtinendam neceſſaria, ea differendo in tempus incertum cum tanto diſcrimine. Sic Medina, & Hurtado *locis citatis*, Suarez *diſp.2. ſect.3.n.2. in fine*, Fagundez *c.31. cit. n.21.* & alij.

Reſpondeo *Tertiò*. Qui pœnitentiam non in vltimam ſenectutem, ſed ſolum amplius iuſto differt, ſperans ſe facilè pœnitentiam acturum, & ob id ſemel, aut iterum cadit, tunc non committit ſpeciale mortale peccatum præſumptionis, aut contra Spem, ſed ſolum peccatum contra caſtitatem, v.g. aut contra iuſtitiam, &c. ſic Petr. Hurt. *loc.cit.§.3.* Suarez *loc.cit.* & Fagundez, vbi ex illo totam noſtram doctrinam huc vſque datam his amplectitur verbis: *Inſuper peccatur etiam præſumptionis crimine, contra Spem, ab eo, qui Spe veniæ obtinendæ, pœnitentiam in ſenectutem protendit; & qui, cum diu in peccatis perſeuerat, tam facilem veniam ſperat, ac tam certam, ac ſi nihil peccaret; nam hoc etiam eſt contra debitum ordinem Spei: quia licet interdum ex fragilitate delinquere ob Spem veniæ, poſſit aliquando non eſſe præſumptio, imò poſſit aliquando peccatum minuere; inde tamen occaſionem perſeuerandi in peccato ſumere, eſt quoddam præſumptionis genus, pernicioſum admodum, & eſt mortale.* Hæc Fagundez, qui & citat pro ſe Sanchium, Medinam, & Azorium; ſed, vt vides, non ita bene.

QVÆSTIO XIX.

An peccatum Præſumptionis ſit ſemper coniunctum cum hæreſi?

REſpondeo, Non eſſe ſemper; ſed aliquando. Poteſt enim Præſumptio hæc cum hæreſi, & abſque illa accidere. Eſt quidem cum hæreſi (& ſic duplex culpa) quando eſt error intellectus, quo crederet beatitudinem abſque pœnitentia, & meritis obtinendam, vel ſolis propriis operibus, abſque Dei gratia. Eſt verò ſine hæreſi, quando non datur quidem tale iudicium, ſed nihilominus ita quis in ſalutem æternam tendit voluntate ſua, ac ſi poſſet beatitudinem abſque operibus propriis, obtinere, aut ſolis illis abſque Dei gratia. Sic ex Valentia 2.2. *diſp.2. quæſt.3. punct.2.* docet Sanchez *lib.2. Decal. c.33. n. vltimo*, & Fagundez ex vtroque *lib.1.c.31. num.88.* Trullench. *lib.1. cap.4. dub.vltimo, num.8.* Qui tamen ex Suario *diſp.2. ſect.3.n.3.* & Villalobos *2.p. tract.2. diff.3. num.4.* aduertit, vix poſſe huiuſmodi peccatum abſque hæreſi inueniri. Legantur dicti DD.

DISPVTATIO IV.

De Timore filiali, & ſeruili.

QVÆSTIO PRIMA.

An Timor Domini opponatur Spei?

REſpondeo opponi in aliquibus. *Primò* namque opponitur in eo, quod Spes eſt boni magni, ardui, futuri: Timor verò, mali futuri, probabiliter impendentis, & quod putamus ægrè, ac difficilè poſſe nos ſubterfugere. *Secundò*, in eo, quod Spe animus dilatatur; nam deſiderio ſe fundit, expandit, ac porrigit: Timore verò concuſſus, contrahitur, conſtringitur, & comprimitur: Timor ergo opponitur Spei, & ratione rei obiectæ, & ratione actuum contrariorum, & effectuum. Sic optimè, & omnino Azor. *tom.1. inſtit. Moral. lib.9. cap.2. quæſtione 1.* & Gaſpar Hurtad. *diſp.2. de Spe, diff.1.* vbi probat, timorem phyſicè opponi actui Spei.

QVÆSTIO II.

Quotuplex ſit timor, & quid?

REſpondeo *Primò* cum communi Theologorum, Triplicem eſſe. *Primus* eſt Timor filialis, ſeu filiorum. *Secundus* ſeruilis, aut ſeruorum. *Tertius* eſt mundanus, ſeu mundanorum hominum: Sic communiter Theologi cum S.Thoma 2.2. *quæſt.19. art.2.*

*art.*2. Ex quo ad ſecundum quæſitum, reſponſum manet:& vt ad primum,etiam ex ipſo,dicamus.

Reſpondeo *Secundò*, quod *Timor filialis* eſt ille, quo quis timet malum culpæ,ne Deum communem Patrem offendat, inſtar boni filij, qui timet Patri penitus diſplicere, ob amorem filialem, quo ipſum diligit. *Timor ſeruilis*, ſeu ſeruorum, eſt quo quis metu gehennæ à Deo peccatoribus inflictæ, peccatum euitat, ab ipſoque deterretur, inſtar ſeruorum, qui metu verberum, ac pœnarum formidine abhorrent perperam factitare. *Timor tandem mundanus*, ſeu mundanorum hominum,eſt quo quis, ne ſubeat ignominiam, & dedecus; ne infamiam contrahat, aut ne ſuſtinere cogatur corporis dolores,vel ne bonorum iacturam faciat, virtutis officium, more mundanorum hominum prætermittit, ac negligit. Sic S.Thom.*loc.cit.*& ex illo Azor. *tom.*1.*lib.*9.*c.*2. *quæſt.*3. Legantur etiam Sanchez *lib.*2. *Decalog. cap.*31.*numer.*4. Suarez *diſp.*2.*de Spe,ſect.*4.Ouiedo *tr.de Spe,punct.*3. Petrus Hurtad.*diſp.*113. Ripalda *de Spe,diſp.*22.Arriaga 2.2.*diſp.*29. Gaſp.Hurtad. *diſp.*2.*de Spe,*Palaus *tom.*1.*tract.*5.*punct.*4.*à num.*5. Fagundez *lib.*1.*in Decalog.c.*31.*à n.*27.Trullench. *lib.*1.*c.*4.*dub.*2.*à n.*14.Filliuc.*tract.*22.*c.*8.*à q.*4.

QVÆSTIO III.

An Timor ſeruilis ſit bonus, licitus, & honeſtus?

NEgant Hæretici noſtri temporis,præcipuè Lutherani, vt refert Bellarmin. *lib.*2. *de Pœnit.* Damnantes tanquam hypocriſim, & actum illicitum, timorem peccati propter pœnas.

Sed de Fide Reſpondeo dicendum, quod timor ſeruilis,quo quis deſerit peccatum, ob pœnas à Deo infligendas in inferno,aut in Purgatorio, eſt bonus, licitus, & honeſtus, & vtilis ad noſtram ſalutem. Probatur in primis ex Bulla edita à Leone X. contra Lutherum, in quo hunc, & alios errores damnauit. Deinde ex Concilio Trident. *ſeſſ.*14.*cap.*4. vbi docet, attritionem, qua peccata deteſtamus, propter metum pœnæ æternæ, eſſe donum Dei, & fieri ex impulſu Spiritus ſancti.Et *ſeſſ.*6.*can.*8.expreſsè definit metum gehennæ eſſe poſſe à peccato, & vitio liberum; quia poteſt dolorem peccatorum præteritorum excitare, & à futuris committendis auertere, & ad Dei miſericordiam quærendam conuertere.Sic docent omnes Catholici. Legantur de hac materia latè tractantes Controuerſiſtæ; necnon ex Modernis Ripalda *diſp.*22. *citata,à ſect.*4. Ouiedo *contr.*4. *punct.*4.Arriaga *diſp.*29. *ſect.*1.& 2. & Nos 1.*part. tract.*5.*de Pœnit.diſp.*1.*à q.*11.

QVÆSTIO IV.

An huiuſmodi timor ſeruilis, poſſit eſſe malus,ex aliqua circunſtantia, ſeu actu illi adiuncto?

REſpondeo vt certum, Poſſe eſſe malum ex aliquo actu,ſeu circunſtantia ſibi adiuncta. Vnde ſi quis à peccato ſe contineret metu gehennæ,alioquin omnino peccaturus, niſi hoc malum perhorteſceret, tunc talis timor ſeruilis iam eſſet malus ex actu illo conditionato adiuncto, *Niſi eſſet pœna gehennæ,peccarem.* Sic omnes Theologi,inter quos nouiſſimè Ouiedo *punct.*4.*cit. numer.*51. ſic explicat: actus, quo quis ex timore pœnæ à Deo infligendæ non furatur,& ſi permittat alium actum ſibi adiunctum, quo dicet homo, *Si pœna non eſſet, furarer,* & furtum ſub illa conditione amet, per ſe cum illo coniunctus non eſt: rectè enim ego poſſum decernere non furari ex motiuo fugiendi pœnam,abſque eo quod actu decernam, quid facerem, ſi motiuum illud deficeret, & abſque eo quod de hac conditionali cogitem. Imò ſi homo attentè rem inſpiceret, & naturam ſuorum actuum penetraret,non poſſet ex metu pœnæ efficaciter odiſſe hanc culpam, & ſimul habere alium actum,quo dicat, *ſi non eſſet pœna,culpam iſtam committerem*: quia per hunc actum incurrit reatum illius pœnæ, quam fugit, & eodem modo illam amplectitur, ac commiſſa illa culpa, quam vitat, vt pœnam fugiat. Veruntamen, quia ſæpe homines ad hæc non attendunt,& illiterati vix illa percipient,ſæpe cum actu, quo quis odio habet culpam, propter vitandam pœnam, alius actus adiungi poterit,quo voluntas dicat: *Culpam committerem, ſi pœna non immineret.* Hucuſque Ouiedo. Legatur cum aliis, quos ipſe citat; Petrus Hurtad. *diſput.*113.*ſect.*8.*§.*62.& 75.Suarez *diſput.*1.*de ſpe ſect.*4.*num.*6.

QVÆSTIO V.

An Timor mundanus, vt ſic, ſit malus?

REſpondeo Eſſe. Quia certè malum eſt recedere à Deo,propter mala,quæ ab homine infligenda timemus: at id facit amor mundanus: ergo ex ſe eſt malus. Sic S.Thom. 2.2. *quæſt.*19. *art.*3. & ex illo omnes Theologi,præcipuè Azor. *lib.*9.*c.*2.*q.*5. Qui bene aduertit,hunc timorem eſſe malum, non quod per ſe malum ſit, metu ignominiæ, infamiæ, carceris,aut mortis,vel iacturæ bonorum à peccatis abſtinere; illaque vitare; nam hic timor ſeruorum quoque eſt,non mundanorum proprius,& iuſtorum hominum ſimiliter hic timor communis eſt: Sed quod metu horum malorum quis perperam faciat, in vitio eſt, & culpa; quoniam ne in minora mala incidat,maiora committit,& perpetrat: ne in dedecus, & infamiam incurrat, culpam contrahit: ne ignominiam, aut bonorum iacturam ſuſtinere cogatur,peccatum facit.Sic ille.Et omnes.

QVÆSTIO VI.

An Timor mundanus ſemper ſit mortalis.

AFfirmant D.Thom.2.2.*q.*19. *art.*2. *in corp.* & *ad* 4.& *art.*3. quem ſequuntur Bannez *art.*3. *dub.*1. *concl.*3. Aragon *notab.*2. Valentia *tom.*3. *diſp.*2. *quæſt.*2.*punct.*3. & alij Recentiores.

Alij contrà docent, timorem mundanum non ſemper, ſed aliquando ſolùm,eſſe mortale, aliquando verò veniale. Ita tenent aliqui Recentiores, inter quos præcipuus eſt Lorca *diſp.*11.*num.*1. vbi his verbis contra Authores primæ ſententiæ loquitur: *Primum dubium eſt, vtrum timor mundanus ſemper ſit peccatum mortale? Recentiores definiunt, ſemper eſſe. Quod inaduertenter proferunt, neque longa diſputatione indiget. Cum enim timor mundanus ſit, quando propter timorem iacturæ temporalis tranſgredimur aliquod præceptum legis,manifeſtum eſt, hunc timorem eſſe peccatum mortale, vel veniale pro grauitate præcepti, quod violatur: atque adeò, ſicut adulterari metu mortis,*

tis, peccatum mortale eſt; *mentiri metu mortis, peccatum veniale eſt*; *& nemo inficiabitur eum qui mentitur metu mortis, timore mundano affici, niſi comminiſcamur aliam ſpeciem timoris.* Hæc Lorca.

Sed ego diſtinctius, concordando vtramque ſententiam, Reſpondeo dicendum, quod amor mundanus dupliciter ſumi poſſit, vel rigorosè, & abſolute; vel lato modo, aut ſecundum quid. Si abſolutè, & expreſsè aut rigorosè illum accipiamus, ſemper eſt peccatum mortale. De hoc enim amore ſic accepto, intelligitur illud Ioan. 2. *Qui diligit mundum, non manet in charitate.* Et D. Thomas *loc. citato*, ſi verò illum lato modo, & ſecundum quid, aut quaſi analogicè accipiamus poteſt eſſe venialis, vt conuincit ratio Lorcæ. Sic P. Suarez *diſp.* 1. *ſect.* 4. *n.* 2. & latiùs Petr. Hurt. *diſp.* 113. *ſect.* 7. §. 45. *&* 46. vbi ait, hanc quæſtionem tantum eſſe de nomine.

QVÆSTIO VII.

An Timor mundanus, qui ad peccandum inducit, duplex peccatum importet, aliud ratione illius, ad quod inducit, aliud ratione affectus immoderati ad rem illam, quam timet amittere?

RESpondeo Dicendum, quod timor mundanus aut includit affectum circa rem, aut obiectum ex ſe illicitum: aut circa rem, aut obiectum ex ſe illicitum, ſeu indifferens. Si primum, ſemper inducit duplex peccatum in confeſſione explicandum; ſi verò ſecundùm, vnicum. Illuſtremus hanc reſponſionem exemplis. Sit primum pro prima parte. Qui timore pellicis ab eo receſſuræ, ſeu metuens, ne ab eo diſcederet, committeret furtum, vt donis illius amorem prouocaret, duplex certè peccatum committeret; vnum contra iuſtitiam, cuius timor fuit cauſa, ſeu occaſio; aliud contra temperantiam, propter affectum, quem timor ille includit. Id eſſe certum fatentur omnes, præcipuè Ouiedo *controu.* 5. *punct.* 4. *n.* 39. & Petr. Hurt. *diſp.* 113. *ſect.* 7. §. 47. ibi: Illic eſſe duo peccata eſt certius certo, eſt enim duarum legum violatio.

Sit ſecundum, pro ſecunda. Qui ſacrum omitteret, ob timorem non addiſcendi facultatem, cui ſtudet, aut ne amittat lucellum aliquod, non admittit niſi vnicum peccatum ſpecie in religionem; quia in hoc caſu timor mundanus non includit affectum circa obiectum ex ſe illicitum, vt conſtat. Sic Petr. Hurt. *loc. cit.* §. 49. dicens eſſe doctrinam omnium, legantur dicta à nobis.

QVÆSTIO VIII.

An detur præceptum diuinum de Timore filiali, & ſeruili Dei?

RESpondeo vt certum: Dari. Quia id clarè colligitur ex Sapientiæ *cap.* 1. *verſ.* 27. *&* 28. *Qui ſine timore eſt, non poterit iuſtificari.* Atqui iuſtificatio omnino eſt neceſſaria ad ſalutem: ergo & timor, ſine quo ipſa eſſe non poteſt, neceſſarius erit. Sic D. Thomas 2. 2. *q.* 22. *art.* 2. Sanchez *lib.* 2. *Decal. c.* 33. *num.* 4. Suarez *diſp.* 2. *de Spe, ſect.* 1. *n.* 4. Fagundez *lib.* 1. *c.* 31. *n.* 27. *&* 28. Palaus *tract.* 5. *diſp. vnica, punct.* 4. *n.* 5. Petr. Hurt. *diſp.* 118. *ſect.* 3. §. 22. Dicens id eſſe certum apud omnes. Ouiedo *contr.* 5. *punct.* 9. *num.* 111.

QVÆSTIO IX.

A præceptum de Timore filiali, & ſeruili, ſint ſpecialia, itavt ex vi illorum teneatur quis aliquando expreſsè, & formaliter aliquem actum dictarum timorum exercere?

AFfirmant Bannez 2. 2. *quæſt.* 22. *art.* 2. *in ſolut. ad* 1. *&* 2. vbi docet eſſe ſpecialia præcepta, obligareque præceptum timoris filialis, quando quis eſt in periculo peccandi, & ſolo timore orto ex amore Dei, ad cauenda peccata ducitur: Præceptum verò timoris ſeruilis tunc obligare, quando neceſſitas vitandi peccati occurrit, ne ducatur quis ad id vitandum, niſi pœnæ timore. Fundamentum huius ſententiæ poteſt eſſe, quia ſæpe quis graui tentatione vexatur, eamque ſolummodo vincit, eo quòd timeat, ne offendat Deum, néve in pœnam inferni incurrat: ergo huiuſmodi timoris præceptum obligat ſpecialiter in dicto caſu. Huic ſententiæ adhæret Acacius *reſol.* 293. *num.* Et ſatis fauet Filliuc. *tract.* 22. *c.* 8. *q.* 5. *n.* 155, licet *q.* 6. *ſequenti*, oppoſitum ſequatur.

Sed probabilius Reſpondeo, Non dari ſpeciale præceptum timoris, ſed eodem præcepto, quo aliæ virtutes præcipiuntur, etiam exigi timorem, per quem homo retrahitur à tranſgrediendo illarum præcepto.

Ratio eſt, quia nullus ex his timoribus expreſsè, & formaliter ſumptus, eſt ſimpliciter neceſſarius ad iuſtificationem impij, cum ſufficiat ſi virtualiter inſit: ergo nullum adeſt ſpeciale præceptum exercendi hos timores expreſsè, & formaliter: ergo ſatis erit, ſi exerceantur cum opera aliàs præcepta executioni mandentur.

Ad fundamentum contrariorum dicendum eſt, in præaſſignato caſu obligari quidem vexatum tentatione ad elicendum actum timoris, ſed non ex præcepto ſpeciali timoris, ſed ex præcepto illius virtutis aduerſus quam tentatur, vt loquendo de præcepto Spei diximus *ſupra.* Sic Valentia 2. 2. *diſp.* 2. *q.* 4. *punct.* 2. *fine*, Sanchez *lib.* 2. *cap.* 31. *n.* 4. Fagundez *lib.* 1. *c.* 31. *num.* 29. Filliuc. *loc. cit.* Palaus *punct.* 4. *num.* 6. Petr. Hurtad. *diſp.* 18. *ſect.* 3. Granados *tract.* 3. *diſput.* 5. Ouiedo *loc. cit. num.* 118. Machado *lib.* 2. *part.* 2. *tract.* 5. *docum.* 2. *n.* 8. Gaſpar Hurtad. *diſp.* 2. *diff.* 6. *in fine*, Trullench. *lib.* 1. *cap.* 4. *dub.* 2. *num. vltimo.* Villalob. *part.* 2. *tract.* 2. *diff.* 1. *n.* 3. & alij.

TRACTATVS IV.

DE CHARITATE DIVINA.

DE Charitate agunt Magiſter ſententiarum *in* 1. *diſt.*17. *& in* 2. *diſt.*26. *& in* 3. *diſt.*27. & cum eo omnes Commentatores. Angelicus Doctor D. Thomas 2. 2. *à quæſt.*23. ibique eius Diſcipuli, cæterique Theologi, Bannez, Caiet. Aragon, & alij, Suarez *tract.*3. *de Charitate per totum.* Ouiedo etiam, *tract.*3. Arriaga 2.2. *à diſput.*31. Ripalda *à diſput.*29. Becanus *part.*2. *à cap.*18. Caſtro Palao *tom.* 1.*tract.*6. Ægidius *diſp.*21. Sanchez *lib.*2.*Decalogi*, *à cap.*34. Fagundez *lib.etiam* 1.*cap.*27. Trullench. *lib.*1. *à cap.*5. Petr. Hurtadus de Mendoza *à diſp.*120. Gaſpar. Hurtad. *tract. de Charitate*, Filliuc. *tract.*22. *à cap.*9. Bonacina *diſp.*3. *quæſt.*4. Azor. *lib.*9.*inſtit.moral.cap.*3.& alij referendi.

DISPVTATIO PRIMA.

De Eſſentia Charitatis.

QVÆSTIO PRIMA.

An Charitas, quâ nos Deum diligimus, ſit quid creatum?

NEGAVIT Magiſter *in* 1. *diſt.*17. docens, Charitatem habitualem, non eſſe aliud, quàm ipſum Deum, & per appropriationem, Spiritum Sanctum, & ideo non eſſe donum creatum nobis inhærens, quamuis Fides, & Spes habituales, ſint creata dona nobis inhærentia. Hanc ſententiam Magiſtri approbarunt Gregorius *in* 1.*diſt.*17.*q.*1.*art.*1.& Aureol.*ibid.art.*1.

Sed vt quid certiſſimum Reſpondeo dicendum, quod Charitas ſit donum creatum à Deo, in nobis productum, & voluntati ſuperadditum, quo dilectionem Dei ſupernaturalem efficiat. Sic expreſſe docet Tridentin. *ſeſſ.*6. *cap.*7. definiens Charitatem eſſe donum aliquod creatum nobis infuſum, per hæc verba: *Hoc enim fit, dum Charitas Dei diffunditur in cordibus eorum, qui iuſtificantur, & illis inhæret, in iuſtificatione enim infuſa accipit homo tria hæc, Fidem, Spem, & Charitatem.* Et ideo ſic docent omnes Theologi. Legantur Bannez 2.2.*quæſt.*23.*art.*2. Vbi ſententiam Magiſtri cenſet temerariam, & errori proximam. Suarez *diſput.* 3.*ſect.* 1. erroneam, Lorca *diſput.* 3.*num.* 8. improbabilem. Ægidius *diſput.*21. *numer.*1. Sacris ſcripturis, & Conciliis repugnantem. Valentia *diſput.*3.*quæſt.*1. *punct.*1. Eſſe contra Fidem. Ripalda *diſput.* 29.*ſect.*1.*num.*2.& Ouiedo *controu.*1. *punct.* 3.*num.*25. Arriaga 2. 2.*diſp.*31. *ſect.* 1. Becanus *capit.*22.*quæſtion.* 1. Petrus Hurtadus 2. 2. *diſput.* 123.§.3. vbi ait ſententiam Magiſtri expreſsè eſſe damnatam à Concilio Trident. *loc.citato.*

QVÆSTIO II.

Quotupliciter ſumatur Charitas?

RESpondeo breuiter, quod tripliciter. *Primò* pro ipſo Deo, prout eſt obiectum amoris beneuolentiæ, iuxta illud 1.Ioan.4. *Deus Charitas eſt, & qui manet in Charitate in Deo manet, & Deus in eo. Secundò*, pro actu dilectionis, vel Dei erga nos, vel noſtri erga Deum. *Tertiò*, pro habitu ſupernaturali, qui eſt virtus voluntatem eleuans, & inclinans ad amandum Deum amore beneuolentiæ ſupernaturali, & hæc eſt propria Charitatis acceptio, & de illa præcipuè Theologi diſputant. Sic Suarez *in proœmio huius tractatus*, & ex illo non citato, Trullench *lib.*1.*Decalogi*, *c.*5.*dub.*1.*n.*1. & Palaus *tract.*6. *cit. diſp.*1. *punct.*1.*n.*1. vbi ſolùm de acceptione charitatis, pro actu, vel habitu, loquitur, & alij.

QVÆSTIO III.

Quid ſit Charitas, ſumpta pro habitu?

RESpondeo ex D. Auguſtino *lib. de Morib. Eccleſiæ, capit.*11. quod eſt virtus ſupernaturalis, qua Deum propter ipſum amamus, & digni efficimur illius amore. Sic Ouiedo *controu.*5. *punct.* 1. *num.*2. Vel, vt alij ex D.Thoma 2. 2. *quæſt.*23. Eſt habitus, ſeu virtus Theologica & ſupernaturalis à Deo infuſa, qua Deum propter ſe ipſum, & ſuam bonitatem ſuper omnia diligimus, & reliqua omnia propter Deum. Sic Trullench *dub.* 1.*cit.n.* 2. Bonac. *num.*1. ex Valentia, Becano, & aliis.

QVÆSTIO.

QVÆSTIO IV.

An Charitas ſit excellentiſſima Virtutum, in genere morum?

NEgant Lutherani, aſſerentes Fidem eſſe perfectiorem Charitate.

Sed vt quid certiſſimum Reſpondeo Charitatem eſſe perfectiſſimam omnium virtutum in genere morum. Conſtat ex Scripturæ locis. D.Pauli 1. ad Corinth.13. *Nunc manent Fides, Spes, & Charitas, tria hæc; maior autem horum eſt Charitas.* Et ad Corinth.13. *Super omnia hæc Charitatem habeſſe, quod eſt vinculum perfectionis.* Et 1.ad Thimoth.1. *Finis præcepti eſt Charitas.* Et Chriſtus Dominus Matth.22. dicit. *Hoc eſt primum & maximum mandatum.* Ex quibus locis conſtat, Charitatem eſſe omnium virtutum, tam moralium, quàm Theologicarum, maximam, ſaltem in eſſe moris. Quia ſi excedit omnes virtutes Theologales, quæ ſunt perfectiores: ergo omnium virtutum erit excellentiſſima ac perfectiſſima. Sic omnes Theologi cum S.Thoma 2.2.*q.*23. *art.*8. inter quos legantur Ouiedo *contron.*2.*pun.*2. *à num.*22. Suarez, Ægidius, Petr. Hurtad. & alij ſtatim citandi Bonac. & Trullench. *loc.cit.* Ripalda *diſp.*39.*ſect.*1.

QVÆSTIO V.

An non ſolùm in eſſe moris ſed etiam in genere phyſico, omnes virtutes, & præcipuè Fidem antecellat Charitas?

NEgant aliqui DD. docentes, Fidem Theologicam, excellentiorem eſſe in eſſe phyſico Charitate. Quia actus Fidei, & ſuo modo habitus pertinet ad nobiliorem potentiam, & habentem perfectiorem modum operandi, nempe ad intellectum (vt habitum eſt ſuprà *tract.*2. *de Fide*) qui quidem perfectior eſt, quàm voluntas, ad quam pertinet charitas: Ergo actus Fidei, & ſuo modo habitus, perfectior eſt in eſſe phyſico actu, ſeu habitu Charitatis. Ita ſentiunt Gaſpar. Hurtad. *diſp.*2. *de Charitate, diff.*3. qui & citat pro ſe Caietanum 1. *part. quæſt.*82. *art.*3. Ferraram 3. *contra Gent. cap.*26. & Vazquium 1.2. *diſp.*11.*n.*45. Quibus non diſſentit Luyſius Turrian. 2.2. *diſp.*41. (non 6. vt legi apud Ouiedum) *dub.*8.

Sed probabilius Reſpondeo dicendum, quod Charitas non ſolùm in eſſe moris, hoc eſt, non ſolùm in ratione bonitatis moralis, per quam bene operantes donantur à Deo præmio; ſed etiam in eſſe phyſico, antecellit, & excellit omnes virtutes, necnon & Fidem. Sic tenet, & probat Ripalda *diſput.*29. *cit. ſect.*1. *num.*4. à priori his rationibus. *Quia virtutes morales antecellit, & antecedit obiecto formali, quod eſt diuinum, complectens omnes perfectiones diuinas, cum earum obiectum formale creatum ſit. Cæteras verò Theologicas, Fidem, & Spem, excedit modo reſpiciendi obiectum formale diuinum: nam Charitas mouetur adæquatè ex ſola, & omni perfectione diuina; Fides verò & Spes ſolùm inadæquatè, quoad actus præcipuos cum neceſſario conſortio motiui creati, nempe reuelationis, & viſionis beatæ. Item Charitas amat Deum purè, abſque mercedis, & remunerationis affectu, ſecus verò Spes. Fides quoad principes actus reſpicit Deum obſcurè, & propter vnam, vel alteram perfectionem: Charitas verò non ſolùm obſcurè, ſed etiam clarè propter omnes eius perfectiones. Quæ ratio non ſolum probat præſtantiam Charitatis ſuper omnes virtutes viæ, quoad perfectionem moralem, ſed etiam quoad phyſicam. Quoniam perfectio deſumpta ex obiecto formali, & modo incrinſeco tendendi ad actus phyſica eſt.* Hucvſque Ripalda. Sic etiam Caiet. *hic art.*6. (quidquid alibi 1. *part.* dixiſſe, non ita bene, dicat Hurtadus) & alij Thomiſtæ, Suarez etiam *diſp.*3. *de Charit. ſect.*1.*n.*3. & 4.) vbi reſpondet fundamento Hurtadi) Ægidius *diſp.*21.*dub.*5. Granados *tract.*1. *de Charit. diſp.*4. Meratius *diſput.*38. Salas 1.2. *tom.*1. *q.*3.*tract.*2.*diſp.*2. *ſect.* 5.§.5. Petrus Hurtad. *diſput.*132. *ſect.*2. Ouiedo *contron.*2. *punct.*2. *à num.*20. Lorca *diſput.*9. Arriaga *in* 1.2. *tom.*1.*diſp.*27.*ſect.*1.& 2.

QVÆSTIO VI.

Quid ſit obiectum materiale primarium, & ſecundarium Charitatis?

REſpondeo breuiter, quod obiectum materiale primarium Charitatis, eſt Deus ipſe ſecundùm omnes ſuas perfectiones, iuxta nuper dicta; ſecundarium verò eſt proximus, quatenus Deo refertur, eiuſque beatitudinem participare poteſt. Prima pars patet: Quia in Deo primariò relucet ipſum formale obiectum, quod eſt bonum diuinum per eſſentiam. Secunda etiam conſtat, ex illo 1. *Ioan.*4. *Si diligimus inuicem Charitas eius in nobis eſt.* Ratio eſt. Quia in proximo inuenitur aliquid Dei, quatenus ſcilicet eſt creatura eius, filius eius adoptiuus, particeps eius beatitudinis, &c. ergo ſpectat ſecundariò ad obiectum Charitatis. Sic omnes Theologi cum S.Thoma 2.2. *q.*25.*art.*1. legantur Suarez *diſp.*1. *de Charit. ſect.*1. Ripalda *diſput.*37. *per totam* Ouiedo, *contron.*3.*à punct.*1. & alij Recentiores.

QVÆSTIO VII.

Quid ſit obiectum formale Charitatis?

REſpondeo breuiter, obiectum formale, ſeu ratio ſub qua habitus, aut actus Charitatis, eſt Deus ſub ratione boni, propter ſe amabilis; ſeu bonitas increata, infinita Dei, vt in ſe, ac ipſi Deo bona. Per hoc enim diſtinguitur Charitas ab Spe; quia hæc reſpicit Deum, vt bonum nobis, ſeu bonitatem increatam, vt vtilem, & commodam nobis: à Fide quia hæc tendit in Deum vt verum, ſeu veracitatem increatam: Charitas verò in Deum, vt in ſe, & propter ſe bonum, aut bonitatem increatam, vt bonam ipſi Deo. Sic D. Thom. 2.2. *quæſt.* 23. *art.*5. *ad* 2. & *art.*6. *in corp.* Suarez *loc. cit. ſect.*2. Ouiedo *contron.*4.*punct.*1. & alij communiter. Et hæc ſufficiant de quæſt. Theologicis.

DISPVT.

DISPVTATIO II.

De Præcepto Charitatis Dei.

QVÆSTIO PRIMA.

An ſit præceptum de implicitè diligendo Deo?

RESPONDEO, vt quid certiſſimum apud omnes: Eſſe. Sic, vt certum ſupponit Arriaga 2.2.*diſp.*36.*ſect.*1.*num.*2. his verbis: *Aduerto dupliciter dici poſſe, Deum à nobis diligi. Primò implicitè, quatenus nolumus vllum peccatum mortale committere, quo eius amicitia diſſoluatur: implicitè enim alterum amat, qui non vult illum grauiter offendere, nec amicitiam cum eo initam diſſoluere. Hunc implicitum amorem Dei eſſe ſub obligatione, eſt certo certius: at talis obligatio immediatè prouenit ab eis præceptis, quæ prohibent, v.g. occidere alium ſine iuſto titulo, fornicari, furari, &c. & in hoc ſenſu præceptum illud obligat ſemper, & pro ſemper: ſemper enim teneor Deum non offendere. In præſenti ergo non eſt nobis de eo amore ſermo. Alio modo Deum amare poſſumus proprio, & vero amore, quo erga eius infinitam bonitatem à nobis, ſiue per Fidem, ſiue per lumen naturale cognitam bene afficimur, eumque affectu beneuolentiæ proſequimur: & de hoc ſolo amore in præſenti nobis eſt ſermo, an ſit ſub præcepto.* Hæc omnia Arriaga. Et bene. Sit ergo nobis

QVÆSTIO II.

An etiam ſit ſpeciale præceptum de diligendo Deo, amore proprio, & vero poſitiuo?

NEgandum videtur. *Primò*, quia in Decalogo non continetur tale præceptum. *Secundò*, quia *Ioan.* 14. dicitur: *Qui habet mandata mea, & ſeruat ea, ille eſt qui diligit me.* Ergo obſeruantia mandatorum eſt dilectionis præceptum: ergo ſolùm datur præceptum de diligendo Deo implicitè, iuxta *q. antecedenti* dicta. Propter hæc ita tenet Gaſp. Hurtad. *diſp.* 4. *diff.* 1. qui citat pro ſe Maldonatum *in Matth.* 22. *verſ.* 39. Ianſenium *in concord. Euangel. c.* 82. & Ioan. Sancium *in ſelect. diſp.* 1. *n.* 21. & penes illum Vazquez *de pœnit. q.* 90. *art.* 1. *dub.* 4. *n.* 40. & Molina 1. *p. q.* 63. *art.* 2. & 3. *diſp. vnica, mem.* 2. & D.Th. 2.2. *q.* 44. *art.* 1. *ad* 3.

Sed etiam vt ferè certum Reſpondeo; Eſſe, & dari ſpeciale præceptum de diligendo Deo, amore vero, & proprio, vltra generale, quæ de omnibus præceptis dari nuper diximus. *Primò*: quia id haud obſcurè colligitur ex ſacra Scriptura, *Deuteron.* 6. *Diliges Dominum Deum tuum ex toto corde tuo, & ex tota anima tua, &c.* Et Paul. 1. *ad Timoth.* 1. *Finis autem præcepti eſt Charitas de corde puro.* Et Matth. 22. *Hoc eſt primum, & maximum mandatum.* Ergo datur præceptum de dilectione, & amore Dei, diſtinctum omnino ab aliis.

Secundò probatur. Quia, ſi de Fide, & Spe datur ſpeciale præceptum, vt habitum eſt ſuprà: à fortiori debet dari de Charitate, quæ nos Deo perfectiùs vnit. Sic tenet communis Theologorum ſententia cum S.Thoma 2.2. *q.* 44. *art.* 1. *in corp.* & 1.2. *q.* 100. *art.* 10. D. Bonau. *in* 3. *diſt.* 37. *art.* 2. *q.* 1. Scot. *diſt.* 27. *q. vnica*, Durand. *diſt.* 37. *q.* 1. *num.* 10. Sotus *lib.* 2. *de Iuſtit. & Iure, q.* 3. *art.* 10. Caiet. 2.2. *q. cit.* Bannez & Aragon *in art.* 1. *cit.* Nauarrus *in Man. c.* 11. *n.* 7. Valentia *tom.* 3. *diſp.* 3. *q.* 19. *punct.* 1. Azor. *tom.* 1. *lib.* 9. *c.* 3. & 4. Suarez *diſp.* 5. *de Charit. ſect.* 1. & 2. Lorca *diſp.* 57. inurens oppoſitæ ſententiæ notam maximi erroris. Thom. Sanchez *lib.* 2. *Decal. c.* 35. *n.* 1. 2. & 3. Luyſius *diſp.* 97. *dub.* 1. & 2. Ruard. Almain. Gabr. Medina, & Ferrara, quos omnes citat, & ſequitur Petr. Hurtad. *diſp.* 174. *ſect.* 4. §. 12. dicens, hanc ſententiam eſſe certiſſimam apud Authores, tam antiquos, quàm recentiores, & non poſſe tutò negari. Sic etiam Arriaga *vbi ſuprà, diſp.* 36. *ſect.* 1. Palaus *tr.* 6. *punct.* 2. *n.* 1. Fagundez *lib.* 1. *in Decalog. c.* 39. *n.* 1. Trullench. *lib.* 1. *cap.* 5. *dub.* 3. Filliuc. *tr.* 22. *cap.* 9. *q.* 7. Bonac. *diſp.* 3. *q.* 4. *punct.* 1. & 2. Auſonius *in Sum. Diana, verbo Præceptum, n.* 9. Machado *lib.* 2. *part.* 2. *tract.* 6. *docum.* 2. *n.* 1.

Nec fundamenta oppoſitæ ſententiæ ſunt alicuius momenti. Ad primum enim dicendum, vel quod præceptum dilectionis Dei contineatur in primo Decalogi præcepto, vt vult P. Hurtad. *diſp.* 174. *citata, ſect.* 3. & Fagundez *loc. cit.* vel dato quod ibi non contineatur, continetur in primis principiis, & ſit veluti præambulum, ac baſis colendi Deum; neque enim honorem Deo dignè deferre poſſumus, quin illum priùs agnoſcamus, & diligamus. Sic cum S. Thoma 2.2. *q.* 44. *art.* 1. *ad* 3. reſpondent communiter DD. & conſtat ex habitis ſuprà *tract.* 1.

Ad ſecundum dicendum, quod qui obſeruat præcepta, verè diligat Deum, non tamen poſitiuo, proprio, ac vero formali actu dilectionis, de quo (vt diximus) eſt præceptum: ſed ſolùm amore implicito, & virtuali, ac interpretatiuo, quatenus interpretari poteſt, Deum diligere, qui eius voluntatem ſeruando præcepta exequitur.

QVÆSTIO III.

An huiuſmodi amoris præceptum, obliget ad amandum Deum ſuper omnia, non ſolùm appretiatiuè, ſed etiam intenſiuè?

REſpondeo vt quid certum, ſolùm obligare ad amandum Deum ſuper omnia appretiatiuè, non verò intenſiuè (quidquid aliqui dixerint, *vt infrà.*) Pro huius reſponſionis intelligentia ſupponendum eſt, quod dupliciter poſſit amari Deus ſuper omnia. *Primò*, appretiatiuè. *Secundò*, intenſiuè. Tunc amore appretiatiuo amamus Deum, quando eum omnibus aliis rebus præferimus; & ita illius amore affecti ſumus, vt parati ſimus pati potius omnia mala, vel res omnes perdere, quàm ipſum Deum perdere, & offendere. Tunc verò intenſiuo amore Deum ſuper omnia amamus, quando feruentiori, intenſiori, & vehementiori actu, quàm omnia alia diligimus. Hoc ergo ſuppoſito dicimus, quod præceptum de diligendo Deo ſuper omnia, de amore appretiatiuo, & non de amore intenſiuo intelligatur.

Probatur prima pars reſponſionis. Nam de illo amore intelligitur præceptum, quod de ſe efficax eſt ad omnia præcepta ſeruanda: ſed hic eſt amor appretiatiuus, quia habens illum præfert Deum omnibus aliis rebus: ergo de hoc amore præceptũ intelligitur.

Confirmatur hæc pars, ſimulque probatur ſecunda, quia nullum datur præceptum de intenſiuo amore: ergo ſolùm de appretiatiuo extat. Antecedens probatur. Tum quia non datur de amore ita intenſo, quin nulla ratione intenſior eſſe poſſit: aliàs omnes hoc præceptũ exequentes, amarent Deum ita

intenſè ac Chriſtus Dominus amauit. Neque datur de amore ita intenſo, qui expleat totam efficaciam auxilij; aliàs habens auxilium ad amandum Deum amore intenſo vt octo, ſi illum amaret vt quatuor, non diceretur præcepto Charitatis ſatisfacere. Neque denique datur de amore, qui in intenſione præcedat omnes alios creatos amores: aliàs dolens filius, qui de patris morte & condemnatione doleret æquè intensè, ac de ſuis peccatis, non amaret Deum ſuper omnia. Imo ſi de facto intenſius patrem, aut matrem amaret pluſquam Deum, verè peccaret, iuxta illud Matth. 10. *Qui amat Patrem, aut matrem pluſquam me, non eſt me dignus:* Quæ omnia ſunt abſurda: ergo manifeſtum eſt, non de intenſione, ſed de æſtimatione præceptum dilectionis eſſe intelligendum. Sic omnino Palaus *tract. 6. diſp. 1. punct. 2. n. 5.* & antea Vazquez 1. 2. *diſp. 194. c. 3.* Ægidius *diſp. 25. dub. 1. n. 14.* Sanchez *lib. 2. c. 35. n. 2.* Suarez *diſput. 5. de Charit. ſect. 2.* Fagundez *c. 27. cit. n. 2. & 3.* Trullench *lib. 1. c. 5. dub. 3. n. 10.* Bonac. *diſp. 3. q. 4. punct. 1. n. 1. & 2.* Arriga 2. 2. *diſp. 36. ſect. 1. & 3.* Azor. *lib. 9. c. 4. quæſt. 3.* Machado *tract. 6. lib. 2. p. 2. docum. 1.* Ouiedo *contr. 3. punct. 2.*

QVÆSTIO IV.

An ſit peccatum patrem, aut matrem, aut aliam creaturam, interiori amore, quàm Deum, diligere?

AFfirmabunt Petrus Sotus *tract. de Inſtit. Sacerdot. ſect. 15. de Iuſtificat. Impij, fol. mihi* 240. & apud ipſum Adrianus *in 4. q. 2. de Pœnit. & quodl. 5. art. 3.* Sot. & Durand. apud Ouied. *loc. cit. n. 18.* eo quòd affirment, intenſiori, & feruentiori amore, à nobis debere ex præcepto, Deum diligi: ergo, hoc præſuppoſito, peccabit certè, contra præceptum de diligendo Deo, qui Patrem, aut matrem, aut amicum, aut aliam quamlibet creaturam, intenſiori & feruentiori amore, quàm Deum diligeret.

Sed vt certum Reſpondeo, Non eſſe peccatum dictas perſonas intenſiori, & feruentiori amore ſenſibili, quàm Deum diligere: quia certum eſt, vt conſtat ex habitis nuper, non eſſe nobis datum præceptum, vt Deum intenſius, quàm cætera omnia diligamus: quoniam præcepto Charitatis in Deum ſatisfacimus, qualicumque, etiam minima amoris intenſione; dummodo Dei amorem, vel tenuiſſimum, etiam cæteris præferamus: hoc ergo ſuppoſito, vt certò, certò conſtat, poſſe quem Patrem, aut matrem, &c. magis intenſiuè, quàm Deum, diligere licitè, & abſque peccato; dummodo Deum appretiatiuè ſuper omnia diligat. Nec hæc adinuicem contrariantur. Stat namque bene à quopiam magis intenſiuè amicum diligi, quàm parentem, & tamen ſi detur ei optio, magis eliget in vrgenti neceſſitate amicum perire, quam parentem, & ſi vtrique ſuccurrere non poſſit, parenti potius quàm amico ſuccurreret. Simili ergo modo poterit quis licitè aliquando magis ſenſibiliter, intenſiuéque parentem amare, quàm Deum, non tamen magis appretiatiuè; quia ex vi præcepti dilectionis Dei, tenetur ita eſſe paratus, vt in occaſione oblata velit potius patrem offendere, ſi opus ſit, quàm Deum: ac proinde licèt amor ille parentis maior ſit intenſiuè, quàm amor Dei, iſte tamen maior eſt appretiatiuè. Sic omnes authores citati ſuprà *quæſt. 3.* præcipuè Azor. Nauar. Fagundez, Palaus, Suarez, Becanus *cap. 19. quæſt. 1. concl. 3.*

QVÆSTIO V.

An peccet mortaliter contra hoc præceptum, qui deliberatè deſiderat perpetuo in hac vita degere?

AFfirmant abſolutè Sanchez *lib. 2. Decalogi, c. 35. n. vltimo,* his verbis: *Id demùm obſeruandum eſt, Lethale eſſe deſiderare deliberatè, perpetuò in hac vita degere. Quia deliciæ huius ſæculi præponuntur vitæ Æternæ, & fruitioni Dei. Vacat tamen culpâ longam vitam deſiderare.* Sic ille, citans pro hac parte Nauarrum *in Man. c. 11. n. 20. verſ. Octauò.* Adrianum apud hunc, *4. de confeſſ. q. 4.* Barthol. de Ledeſma *in ſum. Sacramentor.* vbi de Confeſſ. *poſt dub. 12. in interrogation. circa primum præpt. pag. 710.* & Rodrig. *tom. 1. ſum. in 3. edit. c. 11. fine.* Quibus addi poſſunt Bonac. *diſp. 1. q. 4. punct. 1. in fine,* & Fagundez *lib. 1. Decal. cap. 27. n. 11.* vbi id abſolutè, & ſine vlla diſtinctione docet, oblitus quam antea *n. 5.* dederat, & bene, vt infrà.

Sed clarius Reſpondeo dicendum, quod verè peccet mortaliter contra hoc præceptum, caſu quo quis vellet perpetuò in hac vita degere, præponendo vitam huius ſæculi bonis quæ ſibi Deus in æternum præparauit: ſecus ſi alio fine, vt benè Fagundez, limitando ſententiam contrariorum, *lib. 1. c. 27.* (non 37. vt legi apud Machad.) *n. 5. verſu, Aliqui volunt,* his verbis dicit, & probat: *Quod verum quidem eſt,* (placitum illorum) *ſi qui deſideraret in hac vita permanere, re vera præponeret hanc vitam, & eius voluptates, Æternæ vitæ, & viſionis claræ Dei delicijs: quod non niſi ſceleratiſſimus facere poteſt. At verò, ſi quis vellet in perpetuum hanc vitam conſeruare, ne hoc bono priuetur, non apparet cur peccatum mortale ſit, præcipuè ſi id feciſſet, quia neſcit, an ſaluandus ſit. Si enim ex eo præcisè quod vellet vitam perpetuò conſeruare, cenſeretur præponere ſimpliciter huius ſæculi voluptates, delicijs Æternæ vitæ: etiam qui longam vitam deſideraret, pro illo tempore præferret viſioni, & fruitioni Dei, vitæ huius apparentia bona, ac proinde etiam peccaret, quod prædicti authores negant: quia ſumma etiam peruerſitas eſt, vel pro exigui temporis mora diuinam Dei fruitionem terreſtri voluptati præponere.* Sic ille. Et ex illo Machado *lib. 2. part. 2. tract. 6. docum. 1. num. 7. fine,* Palaus *de Charit. tract. 6. diſp. 1. punct. 4. num. 6.*

QVÆSTIO VI.

An ſit mortale, Deum diligere, ob mercedem vitæ Æternæ, tanquam finem vltimum, & principalem?

REſpondeo tanquam certum: Eſſe mortale. Quia mortale eſt diligere aliquid creatum, tanquam finem vltimum? patet, quia tunc Deus, quem omnes tenemur diligere propter ſe, tanquam vltimum omnium rerum finem, non diligeretur ſuper omnia appretiatiuè: ergo. Sic omnes Doctores, præcipuè mox citandi.

QVÆSTIO VII.

An ſaltem ſit licitum diligere Deum, ob mercedem vitæ æternæ; tanquam finem minus principalem?

RESpondeo etiam tanquam certum: hoc modo, Eſſe licitum. Quia licitum eſt nobis dilectionem Dei, & omnia opera noſtra bona in æternæ beatitudinis mercedem referre, tanquam in finẽ minus principalem, iuxta illud Pſalm. 118. *Inclinaui cor meum ad faciendas iuſtificationes tuas in æternum, propter retributionem*, & definitur in Trid. *ſeſſ.* 6. *can.* 31. Non tamen, vt diximus, tanquam in finem vltimum, & principalem. Tunc autem (ait Sanchez) ea merces eſt finis minus principalis, quando eſt cauſa mouens, vt citius, expeditius, & feruentius Deum diligamus, alioquin tamen dilecturi, etiamſi non ita promptè, & expeditè. At tunc eſt finis principalis, quando niſi ea præmij ſpes adeſſet, Deum non diligeremus. Hic enim amor eſt mercenarius, inſtar obſequij præſtiti à famulo mercede conducto, qui ſecluſa mercede id nullatenus præſtaret. Quare amor hic à Sanctis Patribus reprehenditur, & ſpecialiter à D. Chryſoſtomo *lib. de compunctione cordis, in fine*, vbi in hoc ſenſu damnat eos, qui Deo ob mercedem ſeruiunt. Hæc Sanchez *lib.* 2. *c.* 35. *n.* 3. Azor. *tom.* 1. *lib.* 9. *cap.* 4. *q.* 5. Valentia 2. 2. *diſp.* 3. *q.* 5. *punct.* 2. Bannes ſequutus D. Thomam 2. 2. *q.* 27. *art.* 3. *dub. vnico*, Petr. Ledeſma 2. *tom. tract.* 3. *c.* 4. *concl.* 4. Fagundez *lib.* 1. *c.* 37. *num.* 5. Trullench *lib.* 1. *cap.* 5. *dub.* 3. *n.* 12.

QVÆSTIO VIII.

An licitum ſit dilectionem Dei ſuper omnia, & alias actiones pias, & ſpirituales ad res temporales obtinendas, tanquam ad finem, dirigere, & ordinare?

RESpondeo, Non eſſe licitum, dilectionem Dei, & alia pia opera, in res temporales aſſequendas dirigere, & ordinare, tanquam in finem. Quia contra rationem finis eſt, vt hic minus bonus ſit, quàm media, quæ ad illum aſſequendum diriguntur; & ſic eſt ordinis peruerſitas. At poſſunt ordinari ad res temporales aſſequendas, tanquam in motiuum quoddam, & quaſi diſpoſitionem ad bona ſpiritualia. Et ſic habet vſus Eccleſiæ offerentis paſſim Miſſas, & orationes, & alia pia opera ſpiritualia ad ſalutem corporalem, pacem, pluuiam, & alia bona temporalia à Deo impetranda; quatenus hæc conducunt, & ſunt diſpoſitiones ad gratiam, & res ſpirituales conſequendas. Nec eſt neceſſarium actu referre ea temporalia ſic à Deo petita, ad bona ſpiritualia; ſed ſatis eſt virtute. Sic Sanchez *lib.* 2. *c.* 35. *n.* 3. *§. Non tamen eſt licitum*, Valentia 2. 2. *diſp.* 3. *q.* 5. *punct.* 2. Bannes 2. 2. *q.* 27. *art.* 3. *dub. vnico*, Henriquez *lib.* 9. *de Miſſa, cap.* 13. *num.* 3. Bellarminus *lib.* 2. *de Miſſa, cap.* 3. Fagundez *lib.* 1. *Decalog. cap.* 27. *num.* 6. Trullench *lib.* 1. *c.* 5. *dub.* 3. *num.* 12.

QVÆSTIO IX.

An ita ſit illicitum, bona ſpiritualia ordinare, & dirigere ad aſſecutionem temporalium, tanquam ad finem, quod ſit mortale de ſe?

RESpondeo, de ſe non eſſe mortale, ſed ſolùm veniale peccatum, ſecluſa temeritate, & contemptu. Ratio eſt, quia peruerſitas finis, qui mortalis non ſit, excedit culpam venialem: atqui aſſecutio bonorum temporalium non eſt ex ſe mortalis, imò nec venialis, cum de ſe licita ſit: ergo, &c. Sic Bannes, & ex illo Sanchez, Fagundez, & Trullenc. *loc. cit.*

QVÆSTIO X.

An huiuſmodi dilectionis præceptum obliget ad amorem ſupernaturalem, & naturalem?

AFfirmant communiter Doctores, quatenus docent, huiuſmodi præceptum obligare per ſe ad amorem ſupernaturalem; in aliquibus autem caſibus, amore naturali eſſe contentum. Ita Sanchez *lib.* 2. *c.* 35. *n.* 4. ex Nauarro *in ſum. c.* 11. *n.* 10. *verſ. Addo ſecundo*, Bannesio 2. 2. *q.* 44. *art.* 1. Petro Ledeſma *tom.* 2. *ſum. tr.* 3. *c.* 5. *concl.* 2. & Valentia 2. 2. *diſp.* 3. *q.* 19. *punct.* 1. Ità etiam Petr. Hurtadus *diſp.* 174. *ſect.* 4. §. 16. & Trullench *lib.* 1. *c.* 5. *dub.* 3. *n.* 8. vbi ita ait: *Non præter amorem Dei ſupernaturalem, quem vocat D. Paulus* 1. *ad Timoth.* 1. *ex charitate non ficta; id eſt, quatenus per fidem ſupernaturalem cognoſcitur vt finis ſupernaturalis, & omnium bonorum ſupernaturalium Author, dari alium naturalem inferiorem, & imperfectum, quo Deum abſolutè amamus, vt creatorem noſtrum, & gubernatorem prouidentem nobis de neceſſariis ad ſalutem, nos eripientem à malis, conferentemque nobis multa beneficia. Ad hunc autem amorem nos teneri, dictat naturalis ratio, & tunc quidem obligat, vt aduertit Reginald.* tom. 2. lib. 10. cap. 9. n. 99. *cùm ex illius omiſſione adeſt periculum peccandi mortaliter; vt cùm præceptum diuinum, vel humanum obligans ſub mortali, mandandum eſt executioni: quod fieri nequit ſine aliquo Dei amore. Huic autem amori Fideles ſatisfaciunt, vt bene Ledeſma* tom. 2. tr. 3. de Charit. c. 5. concl. 2. *Deum amore ſupernaturali diligentes, quia hic amor principalior, in eo naturalis includitur.* Huc vſque Trullench.

Negat tamen Palaus *tract.* 6. *de Charit. diſput.* 1. *punct.* 3. *n.* 2. docens, præceptum huiuſmodi de diligendo Deo, non obligare nos directè ad amorem ſupernaturalem, neque ad amorem naturalem; ſed ſolùm vt amemus Deum ſuper omnia, ob eius infinitam bonitatem, quantum cum Dei gratia poſſumus. Ex hac obligationis ſatisfactione (inquit) oritur, vt illum ames ſupernaturali amore, ſi habitum ſupernaturalem habeas, vel auxilio Dei extrinſeco ſupernaturali præueniens: ſi autem illis careas, amabis Deum naturali amore. Et ratio eſt manifeſta, quia in tua poteſtate ſitum non eſt, Deum amore ſupernaturali potius quàm naturali, proſequi: quia cùm hæc differentia non tam ex obiecto formali, quàm ex principio influente in actum procedat, & hæc principia non cognoſcas, neque tuæ voluntati in operatione ſubdantur, vt poſſis vti pro libito principio naturali, ſupernaturali excluſo: efficitur ſanè, ſupernaturalem amorem directè præcipi non poſſe; ſed ſolum indirectè, quatenus præcipitur tibi, vt ames Deum, quantum cum gratia poſſis; aliàs cognoſceres eſſe in gratia, ſicuti cognoſcis præcepto amandi Deum te ſatisfeciſſe. Hæc Palaus. Cuius doctrinam eſſe probabilem apertè fatetur Trullench. *loc. cit.* Et in ſubſtantia amplectitur Rodericus de Arriaga 2. 2. *diſp.* 36. *ſect.* 3. *n.* 24. *verſ. ſecundò.*

Ego Reſpondeo dicendum, vtramque ſententiam eſſe in praxi ſatis probabilem, poſſeque quamlibet ſecurè ſequi, abſque inconuenienti vllo. Igitur his quæſtionibus præmiſſis, de tempore, quo hoc obligat præceptum, quæſtiones inſtruamus. Sit ergo

QVÆSTIO XI.

An hoc amoris Dei præceptum, obliget per ſe pro aliquo determinato tempore.

NEgabunt à fortiori Gaſp. Hurtad. Maldonatus, Ianſenius, Ioan. Sancius, Vazquez, & Molina, qui vt vidimus *ſup.q.2.* nullam obligationem ſpecialem eliciendi actum amoris ſupernaturalis agnoſcunt. Negabunt & alij, qui id dixere loquendo de obligatione & præcepto eliciendi actum Fidei Theologicæ, de quo *tr.2.de Fide,diſp.2.q.38.* Et nouiſſimè id negat Remigius *in ſum.tr.2. c.1.de primo præcepto Decalogi, §.3.* his verbis: *El precepto de la Caridad, o de amar à Dios obliga à arbitrio de varon prudente. Algunos ſeñalan vn ſolo, y determinado tiempo, de modo que el que en qualquier tiempo de ſu vida, huuieſſe hecho vn acto de amor de Dios, juzgan, que ha cumplido con eſte precepto: conque ſe libran los Fieles de muchos eſcrupulos, que ſuele cauſar la opinion de algunos Authores que defienden que luego que vn niño llega a tener vſo de razon, eſtà obligado à hazer vn acto de amor de Dios.* Ita ille, qui & citat pro ſe Ioannem Sancium *in ſelect.diſp.1.* ſic lege, *non diſt.1.num.21.* Sed certè Ioannes Sancius *loc.cit.* abſolutè docet, nullum dari ſpeciale præceptum de diligendo Deo, vt nuper vidimus: non ergo adimpletionem eius arbitrio prudentis viri relinquit. Tenuerunt tamen hanc ſententiam quidam, quos tacitè refert Sotus *lib.1.de nat.& gratia, cap.22.*

Sed ſuppoſita (ex ſupra dictis) exiſtentia huius præcepti, vt mihi certum, Reſpondeo: per ſe obligare pro aliquo determinato tempore, ſicuti pro illo obligat præceptum Fidei, vt conſtat ex dictis *tr.2. diſp.2.q.38.* Quia eadē eſt vtriuſque præcepti ratio. Sic communiter DD. vt teſtatur Layman *lib.2.tract. 3.c.2.n.6.*) non 2. vt leges apud Machadum (his verbis: *Dico ſecundò. Præceptum affirmatiuum de Deo ſuper omnia diligendo, certis tantùm temporibus obligat.* Sic ille. Et ex illo Machado *lib.2.part.2.tract.6. docum.2.n.5.* ita ſcribens: *El precepto afirmatiuo, que conſiſte en amar à Dios ſobre todas las coſas, obliga ſegun todos los Doctores enſeñan en ciertos tiempos. Pero quales ſean eſtos, y en quales ocaſiones obligue por ſu fuerza, es grauemente dudoſo, y controuertido entre ellos.* Ita ille, & communis.

QVÆSTIO XII.

An hoc præceptum obliget per ſe, ad eliciendum actum amoris, toties quoties obligat quodcunque aliud præceptum?

AFfirmarunt nonnulli DD. eo quòd nullum præceptum poſſit perfectè adimpleri, niſi intercedat Charitas. Et ita dixere, quod ſi obligat, v.g. præceptum eleemoſynæ, obligat etiam præceptum Charitatis, vt imperet eleemoſynam; vnde ſi quis det eleemoſynam ſine tali amore, tranſgredietur quidem præceptum Charitatis, non eleemoſynæ. Ita Capreolus *in 2. diſt.18. q.vnica, art.2. Scoti, contra 4. concl.* & Conrad. 1.2.*q.100.art.10.*

Sed vt quid certum Reſpondeo, tunc non obligare vllo modo. Quia, vt conſtat, minimè eſt neceſſarius actus amoris ad obſeruandum aliud præceptum. Sic docent omnes Theologi apud Suarium *diſp.5.de Charit. ſect.3.n...* vbi oppoſitum non habere probabilitatem aliquam, expreſſe fatetur.

QVÆSTIO XIII.

An Præceptum dilectionis Dei obliget tantùm ſemel in vita?

AFfirmatiuam ſententiam amplecti abſolutè Sancium, *in ſelectis diſp.1.n.21.* dicunt Palaus *tom.1.tr.6.diſp.1.punct.4.n.5.* & Diana *p.5.tr.14. reſol.105.* iis verbis: Non deſinam hîc adnotare Ioannem Sancium *in ſelectis diſp.1.num.21.* docere, quod qui ſemel in vita huic præcepto ſatisfecerit, non teneatur amplius illo. Pro qua ſententia facit Vaſquez *in 1.p.tom.4.q.86.art.1.dub.6.n.11.* vbi tempus obligationis huius præcepti aſſignat ſolùm pro fine. Iſta Diana. Necnon Machado *docum.2.n.9.* Sed certè Sancius id abſolutè non docet, nec poteſt, cum ipſe (vt ſuprà vidimus) nullum ſpeciale præceptum de dilectione cognoſcat: ſolùm ergo dicit, id eſſe tenendum caſu, quo ſpeciale eſſet præceptum de dilectione Dei. Legatur *loc.cit.* ibi: *Imò licèt ſpeciale præceptum eſſet dilectionis Dei, &c.*

Sed longe multò probabilius (ſuppoſita exiſtentia præcepti dilectionis Dei) Reſpondeo dicendum, quod non ſemel tantum obliget in vita. Quia maximè (ait Palaus) derogat amicitiæ diuinæ, vt ſemel tantum in vita ad ſui amoris exercitium obliget. Si enim alia præcepta non vnico actu contenta ſunt, ſed plures expoſtulant, cur hoc præceptū, omniū digniſſimum, vnico actu contentum erit. Sic ille, ſequutus Thomam Sanchium, Valentiam, Sà, & Ægidium. Et tenent certè omnes communiter, vt *infrà* videbimus.

QVÆSTIO XIV.

An Præceptum dilectionis Dei obliget per ſe, ſtatim ac quis vſum perfectæ rationis habeat?

AFfirmant quamplures DD. ſequuti D. Thomam 1.2.*q.89.art.6.& in 2.diſt.42.q.1.art.5. ad 7.& de verit.q.28.art.3. ad 4.* vbi docet, quod in primo inſtanti vſus rationis tenetur homo deliberare de ipſo, ac proinde tenetur ſe ad Deum conuertere, & omnia ſua in eum, tanquam in vltimum finem, dirigere, & ordinare: quia conſentaneum eſt creaturæ rationali, vt ſuum creatorem recognoſcat, & amet: ad id enim ſpeciali Dei auxilio adiuuatur. Ita cum S. Doctore tenent Caiet. 1.2. *loc.cit.* Sot. *lib.2.de iuſt.q.3.art.10.* Bannez 2.2.*q.44.art.1. dub.1.ad 3.* Nauarr. *in Man.c.11.n.8.* Rodriguez 1. *tom.ſum. in 2.edit.c.11.n.3.* Victoria, Sylueſt. & alij apud Sanchium & Fagundez, qui & citant Toletum *in ſum. lib.4.c.9. n.9.* Sed certè Toletus *loc.cit. num. mihi 7.* id abſolutè non affirmat; ſed tantum dicit, eſſe probabile, & in praxi ſecurius: his verbis, quamvis hoc probabile ſit, & non ab omnibus receptum, ſecurius eſt ita facere. Ita Toletus. Tenent etiam Syluius *in 2.2.quæſt.44.art.6.q.3.* & alij, quorum opinionem vt probabilem admittit Diana, licet vt probabiliorem oppoſitam teneat, *vbi infrà.*

Alij è contra abſolutè negant prædictum dilectionis Dei præceptum per ſe obligare puerum, ſtatim ac vſum perfectæ rationis eſt aſſequutus. Quia exiſtimant, minimè dari præceptum conuertendi ſe ad Deum pro illo tempore; & conſequenter nec præceptum diligendi Deum tunc obligare. Ratio eorum eſt, quia nec rationi, nec ſuauitati legis diuinæ videtur conſonum, vt præceptum tam arctum obliget ſub mortali culpa, in tam tenera ætate, ad ſtatim implendum: eo vel maximè, quod vniuerſi pueri inuincibili ignorantia illius præcepti laborent. Secundò, quia nullus profectò eſt, qui cognoſcat

primum inſtans ſum rationis: ergo nullus ligari hoc præcepto pro illo tempore poteſt. Et ideo ſic ſentiunt in primis omnes illi qui negant ſpeciale dilectionis Dei præceptum, vt ſunt Maldonatus, Ioan. Sancius, Ianſenius, Gaſp. Hurt. & alij *q. 2. cit.* Rurſus Thom. Sanchez *lib. 2. ſum. c. 35. n. 7.* & penes ipſum Vaſquez 1. 2. *q. 89. art. 6. diſp. 149. c. 2.* Suarez 4. *tom. in 2. part. diſp. 11. ſect. 2. n. 14. & 15. (adde tu) & de Charit. diſp. 5. ſect. 3. n. 2.* Valentia 1. 2. *diſp. 6. q. 19. punct. 3.* Azor. *tom. 1. lib. 4. c. 10. q. 6. & lib. 9. c. 4. q. 1.* Philiarcus *de offic. Sacerd. tom. 1. p. 2. lib. 3. c. 5.* His addi poſſunt Palaus *tom. 1. tr. 6. diſp. 1. punct. 4. n. 1.* Arriaga 2. 2. *diſp. 36. ſect. 2.* Filliuc. *tr. 22. c. 9. q. 8. n. 288.* Diana *part. 5. tract. 14. reſol. 105.* Ægid. *diſp. 24. dub. 3. n. 48.* Luyſius *diſp. 97. dub. 2.*

Reſpondeo clarius dicendum, quod præceptum dilectionis Dei minimè obliget puerum, ſtatim ac aſſequitur vſum rationis, vel cum primum in eo incipit vſus illius, aut in primo inſtanti phyſicè ſumpto, quo puer incipit cogitare de Deo, de eius bonitate. &c. Hæc reſponſio eſt mihi certa, & ni fallor, etiã authoribus primæ ſententiæ. Quia ratio facta pro ſecunda, id meo videri conuincit. Obligat verò in inſtanti, quo incipit puer habere vſum rationis, ſi inſtans ſumatur moraliter, pro initio morali perfecti diſcurſus, ideſt, quando aliquis cum pleno rationis vſu cogitat de Deo, de eius bonitate, excellentia, & beneficiis, ex quorum cognitione clarè vidit neceſſariam ſibi per amorem, conuictionem cum illo; & teneri ad elicientiam amoris. Sic à fortiori tenent Authores primæ ſententiæ, præcipuè Bannes *loc. cit.* Lorca *diſp. 58. n. 6.* Trullench *lib. 1. Decal. c. 5. dub. 3. n. 3.* Fagundez *lib. 1. c. 27. in fine*, & alij *infrà* citandi, inter quos adhuc eſt difficultas, de intelligentia huius temporis, ſeu inſtantis moralis, in quo dicimus hoc præceptum obligare, pro cuius deciſione ſit

QVÆSTIO XV.

Quo tempore poſt adeptum perfectum vſum rationis, obliget per ſe puerum, præceptum de diligendo Deo?

Affirmant quidam obligare poſt vnum, vel duos annos, non antea. Ita ſentit Arriaga 2. 2. *diſp. 36. & ſect. 2. in fine*, vbi ita ſcribit: *Dico probabile eſſe, ſecluſa omni ignorantia inuincibili, & data ſufficienti Dei notitia, obligare tale præceptum, primo aut ſecundo anno vſus rationis, ſiue homo iam ſit baptizatus, ſiue non.* Ita Valentiã, quo ſequitur, & refert Coninc. *n. 50.* Hæc Arriaga. Qui certè bene citat Ægidium *loc. cit.* ipſe enim poſtquam, vt valde probabile aſſeruit, ex Valẽt. 2. 2. *diſp. 3. pun. 1. §. Primus caſus*, nos per ſe incipere obligari, vt eliciamus actum Charitatis erga Deum, cum primùm habemus ſufficientem ipſius Dei cognitionem, vt poſſimus huiuſmodi actum elicere, ſic concludit: Hoc tamen non puto ita intelligendum, quaſi peccemus mortaliter, niſi tunc ſtatim eiuſmodi actum eliciamus (hoc enim ſatis graue eſſet, nec ſufficienti ratione probari poteſt) ſed, vt ſecluſa omni ignorantia, & inaduertentia, ſine graui peccato nequeamus eum valde diu differre. Quanto autem tempore poſſimus eum differre ſine peccato mortali, non poſſumus ita præciſè dicere: crediderim tamen omnino peccaturum mortaliter, qui eum ad aliquot annos differret, aut fortè etiam qui vltra annum, ſecluſa, vt dixi, inaduertentia. Hucuſque Ægidius, ſed certè horum Authorum placitum mihi nihil placet, eo quod illud inſtans morale longiſſimum in tempus protrahant. Quare,

Longè multò probabilius Reſpondeo *Primò.* Puer qui poſt adeptum vſum perfectum rationis, & ſufficientem habitam notitiam Dei, ac eius bonitatis, & excellentiæ, &c. quia vel Fide diuina, vel alia ratione cognouit ipſum in ſe eſſe infinitè bonum, ac amabilem, & omnia ab ipſomet Deo habere, totumque ab eo pendere, & alia hujuſmodi, quæ poſſint illum ad eius amorem excitare: & (ſecluſa huius præcepti ignorantia, aut inaduertentia) differret elicere actum amoris per duos, imò per vnum, verè peccaret mortaliter. Ratio eſt, quia hoc affirmatiuum præceptum obligat ſicut cætera præcepta affirmatiua, v. g. præceptum voti, aut reſtitutionis: at ſic eſt, vt qui dilataret, cum poſſet, reſtitutionem, aut impletionem voti, per duos, aut vnum adhuc annum, verè peccaret mortaliter: ergo & qui dilataret, cum poſſet elicere actum amoris, ad cuius elicientiam vi præcepti tenetur.

Reſpondeo *Secundò.* Hoc præceptum obligat poſt aliquod breue tempus, poſt perfectum vſum rationis, & poſt ſufficientem notitiam de Deo, de eius bonitate, & obligatione huius præcepti, &c. Sic tenet Petr. Hurt. *diſp. 174. ſect. 5. ſubſect. 2. §. 25.* per hæc verba: *Præceptum de diligendo Deo obligat ſub initium vitæ moralis*: ideſt, *quando aliquis cum pleno rationis vſu cogitat de Deo, de eius bonitate, excellentia, & beneficiis. Hoc tempus non eſt accipiendum indiuiſibiliter pro vno inſtanti, pro vna hora, aut pro vno die; ſed cum quadam latitudine, quam negatiuè potius quam poſitiuè definire poſſumus, ideſt, non eſt prætereundũ multum tempus: quemadmodum enim qui religionem vouit, non tenetur eam inire, cum primum nuncupauit votum; attamen tenetur non præterire multum tempus: ita tenemur diligere Deum.* Sic ille. Et infra hæc notanda pro ſcrupuloſis dicit: *Neque propterea torquere ſe quis debet, vtrum huic præcepto ſatisfecerit: quia quandiu poſitiuo, & probabili argumento, non meminit ſe hoc præceptum omiſiſſe culpatè, ſibi perſuadeat ſe cõtra illum non peccaſſe: vel quia Deum dilexit, vel quia illud inculpatè prætermiſit.* Sic Hurt. Tenet etiam noſtram reſponſionem Fagundez *lib. 1. Decal. c. 27.* in fine, ex Suario *diſp. 5. de Charit. ſect. 3. n. 4.* Legatur Diana *part. 5. tract. 14. reſol. 105. verſu notandum eſt*, & dicta à nobis in ſimili *tract. 2. de Fide.*

QVÆSTIO XVI.

An præceptum de diligendo Deo obliget per ſe quolibet die feſto?

Affirmarunt Scotus *in 4. diſp. 27. q. vnica*, Tabiena *verb. Charitas, quæſt. 20.* Angel. *verb. Feria, num. 41.* Gabriel *in 3. diſt. 37. quæſt. vnica, art. 3.* & Almainus *q. vnica*, apud Suarium vbi infra.

Sed multò longe probabilius, imò iam vt certum Reſpondeo: Non obligare. Quia nec vlla ratio, nec lex aliqua diuina poſitiva præſcribit dictum tempus ad eliciendum actum amoris Dei. Conſtat, eo quòd dies feſti ſint determinati lege humana poſitiva, quæ per ſe non determinat de actibus interioribus, niſi quatenus ſunt neceſſarij ad exteriores: omnia autem quæ exterius perficiuntur ex præcepto diebus feſtis, perfici poſſunt ſine hoc actu amoris Dei. Sic D. Thom. 2. 2. *quæſt. 122. art. 4.* vbi Caiet. & alij, Sotus, & Navarrus, quos citat, & ſequitur Suarez *diſput. 5. de Charit. ſect. 3. numer. 1.* Sanchez *lib. 2. decal. c. 35. n. 8.* Ægidius *diſp. 24. dub. 3. diſſ. 43.* Bonac. *diſp. 3. q. 4. de Charit. pun. 2.* Palaus *tr. 6. diſput. 1. punct. 4.*

Punct.4.n.6.& alij plures,quos loquendo de præcepto habendæ contritionis,adduximus *1.p. tract.5, de Pœnit.diſp.1.q.33.* & ſupra, loquendo de præcepto Fidei *tract.2.diſp.2.q.35.& tract.3.de ſpe,diſp.2.q.5.*

Qvæstio XVII.

An hoc dilectionis Dei præceptum, obliget per ſe, ſemel in quolibet anno?

NEgandum plane videtur ex à nobis dictis *tr.2. de fide,diſp.2. q.37.& tract.3.de ſpe,diſp.2. q.5.* vbi diximus, probabilius eſſe, præcepta Fidei, & ſpei minimè obligare per ſe,ad eliciendos ſuos actus ſemel in ſingulis annis : ergo nunc probabilius erit, quod nec præceptum poſitiuum dilectionis Dei, ad eliciendum hunc actum,ſemel in quolibet anno per ſe obligabit.Ob id ita ſentit Sanchez *lib.2.c.35.n.8. in fine.* Sentiunt & alij, qui exiſtimant hoc præceptum ſemel obligare in vita. Hi ſunt Vaſquez, & aliqualiter Sancius *citati ſup.q.13.* Rurſus idem negant, qui docent eiuſmodi præceptum per ſe ſolùm obligare ad eliciendum actum amoris ſemel intra duos,vel tres annos. Ita Palaus *tr.6.diſp.1.punct.4. n.10.* Arriaga *diſp.36.ſect.2. in fine* : & Diana *p.5. tract.14.Reſol.106.*ex Ægidio *num.53.*vbi ait,*omnino mortaliter peccaturum, qui hoc præceptum ad tres, vel quatuor annos ſponte differat.* Præterea id negant à fortiori Henriquez *lib.4.de pœnit.c.3.§.4.* & alij,qui arbitrantur ſolùm ſemel per quinquennium obligare,quod idem dixere loquendo de præcepto contritionis,vt vidimus *1.p.tract.5.diſp.1.q.38.*

Sed probabilius iuxta ibi dicta Reſpondeo huiuſmodi præceptum, per ſe, ſemel in quolibet anno obligare. Probo *Primò:*quia præceptum contritionis ex vi ſua obligat ad habendam contritionem,ad minus ſemel in anno, vt diximus *1.p. loc.cit. quæſt.38.* ergo ad idem obligabit præceptum amoris Dei. patet conſequentia, quia vt *ibidem quæſt.25.* habuimus, ipſamet contritio eſt ſimul dilectio Dei ſuper omnia : Addo ex ibidem ſuppoſitis *quæſt.23.* quod licèt dilectio Dei perfecta non ſit formaliter contritio, eſt tamen virtualiter, eminenter, & æquiualenter, quod ſufficit ad hoc vt obliget quoties obligat contritionis præceptum.

Secundò, quia dilectionis præceptum eſt primum, & maximum mandatum : ergo ad minus ſemel in anno obligare debet. Sic tenent Petr. Hurtad. 2.2. *diſput.174 ſect.5.ſubſect.2.§.26.*vbi ita ait : *Tempus autem repetendi dilectionem definiri poteſt negatiuè potius, quàm poſitiuè : mihi videtur probabilis multorum opinio de obligatione per ſingulos annos ; & quidem ſatis remiſsè nobiſcum agitur,annuo duntaxat amore à nobis petito.* Sic ille.Et bene profecto : quidquid Diana dicat, hoc eſſe nimis durum. Nimis facile, & leue amanti ego dixerim. O Bone Deus! Sic etiam Trullench. *lib.1.Decalogi cap.5.dub.3.n.5.*ex Petro Ledeſma *in ſumma,tom.2.tr.3.de Charit.c.5. concl.6.* Ioſephus Rocafull. *in praxi totius moralis Theolog. part.3.lib.3.ſect.2.3.p. de præcepto Charit.cap.1.verſ. ſecundò obligat,* vbi hæc ſcribit : *Sed ego probabilius iudico obligare ſemel in anno ; nam ſi alia præcepta obligant ſingulis annis,ergo multò magis obligabit præceptum Charitatis, quod eſt omnium maximum.* Sic ille. Petr.Lorca 2.2.*ſect.3.diſp.58.n.8.in fine.*Sic dicens: Me autem iudice, ſi quis anno integro omiſſionem huius actus incurrat, certuſque ſit Dei ſui immemorem tempore extitiſſe, ſe debet iudicare tranſgreſſorem : quoniam Eccleſia ſimile arbitrium ſumpſit, circa præceptum Pœnitentiæ,quod eiuſdem rationis eſt. Sic Lorca. Iuuat tandem noſtram ſententiam Arriaga *loc.pro prima citato,* quatenus per hæc verba ſuam ſententiam concludit : *Et verò attentis motiuis eius amoris ſuprà poſitis, dum abſolutè oſtendimus dari obligationem amandi Deum, ſatis parum eſt, intra annum ſemel nos ad eum amorem teneri.*

Nec obſtat, nos dixiſſe, præcepta Fidei, & Spei non obligare per ſe ad eliciendos ſuos actus in vnoquoque anno : ergo nec præceptum Charitatis ad id adſtringet. Nam eſt latum diſcrimen. Nam Charitatis præceptum eſt primum, & maximum omnium mandatorum,vt habitum eſt *quæſt.4.& 5.*Eius habitus deperditur per quodlibet mortale. Per eius actum recuperatur gratia, fitque homo gratus Deo. Eſt virtualiter, & eminenter idem cum contritione, & habet alia plura,quibus indigent habitus Fidei,& Spei : non igitur mirum,quod Charitatis præceptum obliget plura per tempora,quàm præcepta Fidei, & Spei.

Qvæstio XVIII.

An dilectionis Dei præceptum obliget per ſe, cum quis contritionem peccatorum habere tenetur,aut veram eius deteſtationem extra Sacramentum?

AFfirmant communiter omnes DD. obligare quidem hoc præceptum toties, quoties quis contritionem habere obligatur, eo quòd hanc ſine actu Charitatis perfectæ obtinere non poſſit. Vnde ſolum eſt difficultas inter eos,an obliget tunc perſe, an ſolùm per accidens,ratione contritionis.

Negat tunc obligare per ſe Azor *lib.9.inſtit.Moral.c.4.q.1.verſ.*Alij *dicunt*, ibi : Arbitror hoſce Authores, ſolùm docere voluiſſe, eo tempore eſſe ex præcepto, & lege actum Charitatis præſtandum, quando quis eſt lethalis criminis conſcius. Sed nec hoc omnem ex animo planè dubitationem euellit: quoniam tunc pœnitentiæ præcepto obligamur ad peccata omnia odio habenda, & deteſtanda : quod quia ſine actu Charitatis in Deum præſtare,vt oportet,non poſſumus,ideo ad actum Charitatis adſtringimur, ratione præcepti Pœnitentiæ, non autem præcisè, lege Charitatis. Ita Azor, quem citat, & ſequitur Sanchez *lib.2.Decal.cap.35. n.9.§.Tertium tempus eſt.* Ita etiam Filliuc.*tract.22.c.9.q.9.n.291.* Arriaga 2.2.*diſp.36. ſect.3.n.17.* Siluius 2.2.*q.44. art.6.q.3.* Ægidius *diſp.24.dub.3.concl.5.num.54.&* Diana *part.5.tract.14.reſol.105.in fine.*

Alij contrà dicunt, obligare quidem per ſe, non per accidens ; eo quòd tale præceptum inſtitutum eſt, tanquam remedium ad iuſtificationem impij: ergo per ſe tunc obligat ad elicentiam ſui actus.Addunt, quod contritio eſt actus elicitus à Charitate: ergo quoties quis ad contritionem per ſe adſtringitur, adſtringetur etiam per ſe ad eliciendum Dei amorem.Ita tenẽt expreſsè Bonac.*diſp.3.q.4 punct.2. in fine,*quem citat,& ſequitur Trullench.*lib.1.in Decal.c.5.dub.3.dicto 4.n.6.*Sic etiam Nauarrus *in ſum. c.11.n.8.verſ.Secundò,*& apud ipſum Caietan. Toletus *lib.4. ſum.cap.9.num.mihi* 8.(Sancio 9.) Sa *verb. Charitas,n.1.*Valentia 2.2.*diſp.3.q.19.punct.1.caſu 3.* Philiarcus *tom.1.p.2.lib.3.c.5.*Gran.2.2.*tr.14.n.2.*& expreſſiùs Rocafull. *in praxi Theolog.moral.3.p.lib.3. & 3.p.de Charit.c.1.verſ.Secundò obligat,*vbi ita dicit: Quintò obligat,quando quis tenetur elicere actũ cõtritionis.Ita Azor,& Bonac.*(locis nuper cit.)*& Villalob.*2.p.tr.3.diff.2.n.7.*Et ratio eſt,quia hoc præceptũ

includitur

includitur in contritione. Et quamuis quidam aſſerant, tunc obligare per accidens, tamen verius alij dicunt, obligare per ſe; quia tunc per ſe eſt neceſſarium habere actum charitatis, quod per ſe includitur in actu contritionis. An verò tunc committeret duo peccata, alterum non eliciendi actum charitatis, & alterum non eliciendi actum contritionis, quæſtio eſt? In qua quidam, vt Sanchez, & Filliuc. citati dicunt, non committere; quia non ratione ſui, ſed ratione alterius obligat actus charitatis. Ego tamen duo peccata committere exiſtimo: quia agit contra duas virtutes, Charitatis, & Pœnitentiæ. Nec refert ratio aliorum, quia falsò dicunt obligare tunc charitatem ratione alterius, quod illi tenebantur probare. Hucuſque Ioſeph. Rocafull.

Sed ego clarius, ac probabilius Reſpondeo *Primò* ſic. Semper quod quis tenetur elicere actum contritionis, tenetur etiam elicere actum dilectionis Dei, vel formaliter diſtinctum à contritione, vel incluſum eſſentialiter in illa (per quemlibet enim illorũ poteſt iuſtificari peccator, vt conſtat ex habitis 1. *p. tract. 5. de Pœnit. diſp. 1. q. 23. 24. & 25.*) Quia ad id obligat præceptũ dilectionis Dei, & per ſe profectò, vt conuincit fundamentum ſecundæ ſententiæ.

Reſpondeo *Secundò*: Quando quis elicit contritionem perfectam, tempore, quo ad illam eliciendam tenetur, verè ſatisfacit vtrique præcepto, videlicet & habendæ contritioni, & delectionis Dei ſuper omnia. Quia vt conſtat ex dictis, actus veræ contritionis, eſt ſimul actus amoris Dei ſuper omnia, per hunc ergo vnicum actum vtrique præcepto fit ſatis. *Confirmatur*, quia ſi quis tempore, quo aſtringitur ad eliciendam contritionem, eliceret actum perfectiſſimæ dilectionis Dei, ſine deteſtatione peccati, verè ſatisfacèret præcepto habendæ contritionis, eo quòd ille actus perfectiſſimæ dilectionis, licèt non ſit formalis contritio, eſt tamen talis, virtualiter, eminenter, & æquiualenter, ſiquidem ſufficit etiam ad iuſtificationem, ſicuti ipſamet contritio, vt diximus 1. *p. tract. 5. diſp. 1. q. 23. & 24.* ergo à fortiori ſatisfaciet præcepto eliciendi actum dilectionis Dei, qui elicit actum contritionis, cùm hic ſit ſimul actus charitatis. Quando autem obliget contritio diximus 1. *p. diſp. 1. citata.*

Reſpondeo *Tertio*: Qui omitteret præceptum dilectionis Dei, in caſu præaſſignato, minimè committeret duo peccata, ſed vnum tantum, quidquid renuat Rocafull. Quia licèt dentur duo præcepta, ſunt in ordine ad vnicum finem adæquatum & formalem, quod eſt iuſtificatio impij, & recuperatio Dei gratiæ, & amicitiæ. Sic Sanchez, Filliuc. & alij authores primæ ſententiæ. Ex ex noſtra Trullench. *loc. cit.* vbi ita ait: *Obiter tamen nota, hoc in caſu, ſiue per ſe, ſiue per accidens obliget charitatis præceptum, omittentem illud, ſolùm peccare vnum peccatum. Nam ſi obligat per ſe, certum eſt eſſe vnum peccatum: ſi autem ratione contritionis, certum etiam eſt, nunc tantum eſſe vnum peccatum illius omiſſionis*, vt docent Sanchez & Filliuc. ſupra, *quia non ratione ſui, ſed ratione alte- obligaret.* Sic ille.

QVÆSTIO XIX.

An præceptum amoris Dei obliget cùm mortis articulus inſtat, & adeſt conſcientia peccati mortalis?

RESpondeo vt certum: Tunc obligare, & per ſe, ſaltem ſi confeſſio haberi nequeat. Quia ſic obligat tunc præceptum contritionis, vt diximus 1. *part. tract. 5. diſp. 1. quæſt. 36.* ergo & præceptum amoris Dei, cui, vt ex dictis conſtat, per actum contritionis ſatisfit. Sic communis Doctorum, vt diximus *vbi ſuprà.* Quibus annuit Palaus *tract. 6. diſp. 1. punct. 4. n. 9.* Difficultas ergo ſolùm eſt, an dictum præceptum obliget in articulo mortis, etiamſi quis minimè ſit peccati mortalis conſcius? Pro qua clarius diſſoluenda, ſit

QVÆSTIO XX.

An præceptum de diligendo Deo obliget quem in mortis articulo, etiamſi peccati mortalis conſcius non ſit?

NEgat Palaus *loc. cit.* vbi citat Azorium *tom. 1. lib. 9. c. 4. q. 1.* & Thomam Sanchez *lib. 2. Decal. cap. 35. n. 9. verſ. Octauum tempus eſt*, & benè, in quorum ſententiam videtur inclinare Trullench. *lib. 1. in Decal. c. 5. dub. 3. dicto 3. n. 5. in fine.* Alij dicunt obligare tunc, ſed non per ſe, & directè; ſed indirectè, & per accidens, ratione periculi. Ità Arriaga *diſput. 36. ſect. 2. num. 17.*

Sed probabilius Reſp ondeo. Etiam tunc obligare, & per ſe, & per accidens. Per ſe quidem, quia per ſe pro illo tempore eſt impoſitum: & per accidens, ratione imminentis periculi. Sic Petr. Hurtad. 2. 2. *diſp. 174. ſect. 5.* (non. 6. vt leges apud Dianam) *ſubſect. 2. §. 26.* qui id ita probat. Quia lege charitatis propriæ tenemur ad ſecuritatem vitæ æternæ, vitandumque diſcrimen æternæ damnationis: ſed actu dilectionis Dei ſuper omnia, vitantur omnia pericula æternæ damnationis, reddimurque ſecuri æternæ vitæ, eumque actum poſſumus exercere, quia præſtò eſt gratia Dei ſupernaturalis, & ex meritis Chriſti; ergo tenemur eum actum exercere. Fingete non eſſe ritè baptizatum, aut abſolutnm, & te inſcium eorum euentuum acceſſiſſe ad Sacramentum, ſine contritione perfecta, aut charitate, damnaberis profectò. At licèt nunquam fueris baptiſmate ablutus, neque abſolutus à Sacerdote, ſi Deum diligis ſuper omnia, charitate Theologica, non dubium, quin ineas vitam ſalutis æternæ. Cur igitur experienda eſt alea contingentium euentuum, cum in tua poteſtate gratia Dei ſalutem tuam conſtituerit. Hæc obligatio partim eſt per ſe, quia hoc præceptum nobis imponitur intrantibus, & exeuntibus in vitam: partim eſt per accidens ratione periculi proprij. Sic Petr. Hurtado ex P. Valentia *tom. 3. diſp. 3. quæſt. 19. punct. 1. verſu Septimus caſus.* Soto, & Nauarro apud ipſum: Suario *tom. 4. in 3. part. diſput. 4. ſect. 4. num. 9. & de charitate diſput. 5. ſect. 3. num. 3.* & Luyſio *diſp. 97. dub. 2.* Quibus addi poſſunt Ægidius *diſput. 24. dub. 3. concluſ. 3. numero 52.* vbi ita ait: *Tenemur per ſe elicere actum charitatis circa articulum mortis. Quod non ſolùm intelligendum eſt, quando non habemus copiam Confeſſarij & conſcij nobis ſumus peccati mortalis (quo caſu res omninò certa eſt, quia ſine actu charitatis nequimus elicere contritionem, ad quod tamen tunc, ne damnemur, obligamur) ſed etiamſi Sacramentaliter confeſſi ſumus.* Sic ipſe, quod latè probat. Rocafull. *loc. cit. cap. 2. verſu Tertiò obligat*, & vt probabile admittit Diana *p. 5. tract. 14. reſol. 105. verſu Dico ſecundò.* Granadus *tract. 14. de charit. n. 2.* Tolet. *lib. 4. ſum. cap. 9. n. 6.*

QVÆSTIO XXI.

An obliget eiuſmodi amoris Dei præceptum, cum martyrium ſoluendum eſt?

AFfirmant abſolutè aliqui DD. quia expedit tunc firmare animum ad ſubeundum martyrium, actu dilectionis Dei ſuper omnia. Sic Valent. 2.2.*diſp*.3.*q*.19.*punct*.1.*verſ. Quintus caſus*. Sotus *lib*.1.*de natura & gratia, cap*.22.*verſ. Dicamus ergo*. Rodriguez *tom*.1.*ſum.in* 2. *edit.c*.11.*n*.3. Tannerus *diſp*.2.*quæſt*.4.*num*.78. Toletus *loc.cit.n.mihi* 9. quatenus id affirmat de illo, qui aliquod egregium opus, & arduum in Dei obſequium aggreditur. Filliuc. *tract*.22.*c*.9.*q*.9.*n*.291. Trullench. *lib*.1.*Decalogi, c*.5.*dub*.3.*dicto* 5.*n*.7.

Negant omnia alij abſolutè docentes, nullo modo obligare. Quia ſatis eſt (ait Sanchez) ſe oratione munire, petendo à Deo auxilium ad martyrium. Martyr enim eſſe quis poteſt, etiamſi tunc dilectionis actum minimè eliciat. Nam martyrium eſt actus fortitudinis, & ſolum à Charitate imperatur. Ita Sanchez *lib*.2.*c*.35.*n*.9.§.*Quintum tempus eſt*. Palaus *tract*.6.*diſp*.1.*punct*.4.*num*.9. qui & citat Suarium *diſp*.5.*de Charitate, ſect*.3.*n*.2. & Ægidium *diſp*.24.*dub*.3.*num*... Sed certè Suarez oppoſitum haud obſcurè indicat, vt ſuprà.

Alij tandem diſtinguunt de homine, qui eſt in gratia, & de eo, qui eſt in mortali; ſi eſt in mortali, aſſeruntteneri inſtante Martyrij occaſione, præmittere actum amoris Dei ſuper omnia, aut actum contritionis. Pro hac parte citat Fagundez *lib*.1.*c*.27.*n*.17. Suarium *tom*.3. *in* 3.*p.q*.69.*diſp*.29.*ſect*.3.§.*Dico primò*. Sed certè adhuc omnino, & ex omni parte, non citatur bene, eo quòd aliquid aliud ſentiat, vt iam dicam.

Reſpondeo igitur clarius, & probabilius, dicendum *Primò*, quod præceptum amoris Dei verè obliget, partim per ſe, & partim indirectè, aut per accidens, cùm Martyrium inſtat. Probatur ex nuper dictis. Quia eiuſmodi præceptum verè obligat, per ſe, articulo inſtante mortis: ergo articulo inſtanti martyrij. Sic Suarez *de Charitate*, eodemmet loco, quoſpro ſe citauit Palaum népe *diſp*.5.*ſect*.3.*n*.2. ibi enim hæc verba habet: *Ad hæc in martyrio nihil eſt certum: nam ſi quis probabiliter ſit in gratia, erit obligatio communis etiam iis, qui ſunt in articulo mortis*. Sic Suarez: atqui præceptum amoris Dei obligat per ſe omnes in articulo mortis conſtitutos, vt fatetur clarè ipſemet Suarez *loc.cit.n*.1.*in fine*, ergo iuxta ſententiam Suarij dicendum eſt, etiam obligare per ſe, inſtante martyrio. Quod etiam obliget per accidens ſimul, ratione periculi, ex ſe, & ex dictis conſtat. Pro hac noſtra reſponſione ſunt omnes DD. primæ ſententiæ, & ex parte Arriaga *vbi ſuprà, n*.17. quatenus docet obligare, ſed ſolum per accidens. Et eodem quaſi modo loquitur Diana *part*.5.*tract*.14.*reſol*.105. ſic etiam Bonacina *diſputat*.3.*quæſt*.4.*punct*.2.*num*.2.

Reſpondeo *Secundò*, minimè obligat præceptum amoris Dei tempore, quo aliquod opus arduum, aut egregium eſt inchoandum (niſi aliàs inſtet mortis periculum) vt dixerunt Valentia, & Toledo. Quia (vt bene Suarez *loco cit.n*.2.) ſatis eſt, eo tempore orare Deum, eiuſque auxilium implorare, Sic omnes Authores ſecundæ ſententiæ, & ferè omnes primæ.

QVÆSTIO XXII.

An præceptum diligendi Deum obliget, cum quis aliquem in Deum blaſphemantem audit, aut illi grauem iniuriam inferentem?

AFfirmant plures DD. Quia vera ratio amicitiæ exigit, vt tunc blaſphemantem arguat, Deumque tunc diligat, vt amorem illi per blaſphemiam ademptum, actu amoris reſarciat. Pro hac ſententia citat Fagundez Sotum *lib*.2.*de Iuſt.q*.3.*art*.10.*col*.6.*verſ. Hoc tamen hic adnotato*, Nauarrum *in ſum.c*.11.*n*.16. lege *n*.10. Rodericum *tom*.1.*ſumma, in* 2.*edit.cap*.11.*n*.3. & Medinam 1.2.*q*.106.*art*.4. Sed ex his Sotus (vt aduertit Sanchez) non ſine limitatione id docet, ait enim Sotus *cap*.22.*poſt caſum* 2. tunc non obligare præceptum dilectionis Dei quoad modum, & ſic, impleri poſſe, manente homine in peccato mortali: quia non obligat ad internum actum amoris, ſed ad externam illam Dei defenſionem. Affirmat tamen abſolutè Valentia 2.2. *diſp*.3.*q*.19.*punct*.2.*caſu* 6. docens, non ſufficere tunc actum illum externæ dilectionis, Quia lex veræ amicitiæ poſtulat erga amicum officium externum ex interna beneuolentia profectum.

Alij contra negant; docendo, tunc ex religionis, non ex charitatis præcepto, teneri Dei honorem tueri. Quia cum blaſphemia ſit, contra Dei honorem; obligat tunc præceptum religionis ad increpandum tantum huiuſmodi blaſphemantem. Ita Fagundez *lib*.1.*cap*.1.27.*numer*.13. qui citat Thomam Sanchez *lib*.2.*Decal.c*.35.*num*.9.*verſ. Sextum tempus eſt*. Sed hic author non ita abſolutè id tene, ſed ſolum caſu, quo honor diuinus periclitetur, niſi audiens blaſphemiam partes illius defendendas aſſumat.

Sed ego diſtinctius, ſic *Primò* probabilius Reſpondeo. Minimè obligat præceptum de diligendo Deo, cum quiſpiam blaſphemantem in Deum aliquem audit. Probatur clarè. Quia vt ego impediam, vel corrigam alterum in Deum blaſphemantem, non eſt neceſſarius actus interior meus bonus; ſufficit enim, ſi ex alio fine, etiam venialiter, aut mortaliter in alia materia malo, adhibeam exterius reprehenſionem, & monitionem neceſſariam ad correptionem: quod ſi id faciam ex vero motiuo honeſto, maximè religionis, proculdubio ſatisfaciam ex integro præcepto correptionis fraternæ, inſuper honori Dei conſulam perfectè: quia tunc ille honor ſolùm requirit, vt exteriùs illum defendam: de meo autem actu interiori amoris Dei, nihil penitus præſcribit eo tempore: quia neque hic amor ad religionem directè pertinet. Sic bene Arriaga 2.2.*diſp*.36.*ſect*.2.*n*.19. cui conſentiunt Sanchez, & Fagundez *loc.cit.* Ægidius *diſp*.24.*dub*.3.*n*.45. (non 4. vt leges apud Palaum) Syluius 2.2.*q*.44.*art*.6.*q*.3. quem citat, & ſequitur Diana *part*.5.*tract*.14.*reſol*.105.*verſ. Nota etiam, in fine*. Filliuc. *tractat*.22.*capite* 9.*quæſt*.8.*num*.288.

Reſpondeo *Secundò*. Quamuis in caſu quæſtionis, audiens blaſphemantem, teneatur honorem Dei tueri, non tamen tenetur id facere præcepto religionis, hoc eſt, eliciendo actum huius virtutis. Patet, quia vt conſtat ex nuper habitis, poteſt Dei honorem defendere quis increpando, & corripiendo blaſphemantem, alio motiuo, etiam malo; ergo. Sic aliqualiter innuit Palao *loc.cit.* Imò & Ariaga, vt ex verbis eius adductis conſtat.

QVÆSTIO

QVÆSTIO XXIII.

An obliget huiuſmodi de diligendo Deo præceptum, cùm quis beneficium magnum à Deo accipit, vt ſi ab imminenti mortis periculo liberetur à Deo, &c.

AFfirmant quidam. Quia expedit omnino redamare Deum, qui te ita amauit. Ita Sotus *lib. 2. de iuſt. q. 3. art. 10. verſ. Reſponſio horum.* Valent. *punct. 1. cit. caſu* 4. Toletus *lib. 4. c. 9. mihi 9. (alius 10.)* qui tamen ſolum dicit, id eſſe probabile: & Medina *in ſum. lib. 1. cap. 14. §. 2. fol. 79. §. contra la Charidad*, per hæc verba: *Lo tercero peca el que no tiene cuidado de encomendarſe a Dios, ò no le dar gracias por los beneficios que del recibe, principalmente por le auer criado, redemido, y hecho Chriſtiano, no Moro, ni hereje, &c. Yt que no ama a Dios en algun caſo particular quando ha recebido algun notable beneficio, porque el amar a Dios es precepto particular, y aſſi obliga en algun caſo.* Ita Medina.

Sed longè probabilius Reſpondeo, Non obligare. Quia poſt acceptum beneficium ſatis erit gratias agere, vt ſatisfaciat præcepto, quo iure naturæ ad gratias referendas tunc obligari poteſt. Et ad hoc non obligatur ſtatim homo ſub mortali; poteſt enim aliquandiu differri. Sic Sanchez *lib. 2. ſum. c. 35. n. 9. verſ. Quartum tempus*, ex Nauarro *cap. 11. n. 7. fine*, & Azorio *lib. 9. c. 4. q. 1.* Quibus adde Suarium *diſp. 5. de Charit. ſect. 3. n. 2.* Ægidium *diſp. 24. dub. 3. num. 44.* Palaum *tract. 6. diſput. 1. puncto 4. numero 9. verſ. Secundò.*

QVÆSTIO XXIV.

An obliget per ſe hoc amoris Dei præceptum, quando graues odij Dei tentationes inſtant, & illis eſt periculum conſentiendi?

AFfirmat Sanchez *num. 9. cit.* Vltimum tempus (inquiens) eſt cum graues odij Dei tentationes inſtant, & periculum illis ſuccumbendi adeſt, niſi tentatus actus amoris Dei eliciat. Et in hoc euentu exiſtimo, obligare præceptum hoc dilectionis Dei ſuper omnia, per ſe, & ex vi huius præcepti. Sicut *c. 1. n. 3. & c. 33. n. 3.* diximus idem de præcepto Fidei, & Spei. Et ſi odium ſit Dei, vt authoris ſupernaturalis, obligabit præceptum contrariæ dilectionis, nempe Dei, vt authoris ſupernaturalis: ſi verò ſit odium Dei, vt authoris naturalis, obligabit dilectio Dei, ſiue vt authoris ſupernaturalis, ſiue vt naturalis. Ita Sanchez. Cui conſentiunt Bonacina *punct. 2. cit. num. 2.* Bannez *2. 2. q. 22. art. 1. dub. 2.* Aragon. *ibid.* Valentia *2. 2. diſp. 2. q. 4. punct. 1.* Petr. Ledeſma *tom. 2. tract. 2. c. 4. concl. 6.* Sic etiam Diana *p. 5. tract. 14. reſol. 105. in fine*, ibi: In tentatione verò odij Dei obligamur, per ſe lege charitatis illum *(ideſt, Deum)* diligere. Ita ille, citans Ægidium *diſp. 24. dub. 3. concl. 5. n. 54.* & Hurtadum Salmanticenſ. *diſp. 74. ſect. 6. §. 26.* Sed ex his hunc vltimum authorem bene citat, primum verò minimè, cùm oppoſitum ſentiat *loco cit. n. 45.* Tenent rurſus hanc partem Villalob. *2. p. tract. 3. diff. 2. num. 7.* Trullench *lib. 1. cap. 5. dub. 3. num. 4.*

Sed ego probabilius Reſpondeo *Primò*, Minimè obligat per ſe præceptum amoris Dei ſuper omnia, quando graues inſurgunt odij Dei tentationes. Probatur à ſimili ex dictis de præcepto Fidei, & Spei. Quia harum virtutum præceptum non obligat, per ſe, quando quis graues Fidei, & Spei tentationes patitur, vt habitum eſt ſuprà *tr. 2. de Fide, diſp. 2. q. 40. & tract. 3. de Spe, diſp. 2. q. 7.* ergo nec præceptum amoris per ſe obligabit, quando quis graues tentationes odij Dei, ſiue contra charitatem patitur. Et ratio eſt, quia aliis viis, & mediis ſuperari dictæ tentationes poſſunt. Sic ſentit Palaus *diſp. 1. punct. 4. n. 9. verſ. Quartò.* Qui & citat Suarium pro ſe *diſp. 5. de Charit. ſect. 3. n. 3.* per hæc quæ ſcribit verba: *Alij addunt tempus grauiſſimæ tentationis, præcipuè ſi quis iudicaret eſſe opportuniſſimum remedium, & quaſi neceſſarium medium ſe ad gratiam diſponere, vel ad amorem Dei ſe excitare ad vincendum tentationem, quod interdum fortaſsè probabile eſt, rarò tamen mortaliter accidit.* Sic ille, & Ægidius *diſp. 24. dub. 3. n. 44.* Limitant tamen hanc reſponſionem Suarez & Palaus, niſi fortè accidat (quod rarò, vel nunquam poteſt) talem amorem eſſe medium neceſſarium ad vincendam dictam tentationem.

Reſp. *Secundò*, dato quod ad vincendam grauem odij Dei tentationem, ſit neceſſarium elicere actum amoris Dei, adhuc tamen minimè obligamur ad illum exercendum, ex vi præcepti affirmatiui amoris Dei; ſed negatiui, odio non habendi Deum; & tunc per accidens, vt huic ſatisfaciamus, tenemur ad poſitiuè diligendum, iuxta dicta à nobis *tract. de Fide, diſp. 2. q. 40. in fine.* Sic aliqui DD. ibidem adducti. Sic expreſsè Fagundez *lib. 1. Decal. capite 27. numero 10.*

QVÆSTIO XXV.

An cum quis adulta ætate recipit baptiſmum, teneatur vi huius præcepti elicere actum amoris Dei?

AFfirmant aliqui. Quia ſuſcipiens baptiſmum, ſe ſeruum Chriſti profitetur, in eiuſque obſequio promittit toto vitæ tempore perſeueraturum: ergo tenetur hoc propoſitum diuino amore firmare. Ita Sotus *lib. 1. de natura & gratia, c. 22. verſic. Dicamus ergo in caſu 1.* & *lib. 2. de Iuſt. q. 3. art. 10. col. 6. verſic. Reſponſio horum.* Et Valentia *2. 2. diſp. 3. q. 19. punct. 1. verſ. Secundus caſus.* Et tandem Nauarr. *in Man. c. 11. n. 9.*

Sed probabilius longè Reſp. Non teneri in propoſito caſu ex vi præcepti dilectionis Dei, ad eliciendum actum dilectionis eiuſdem. Quia ad dignè ſuſcipiendum baptiſmum, ſufficit attritio concepta ex metu pœnæ, quæ amorem Dei ſuper omnia non includit. Et certè ſatis ſe ſeruum Chriſti profitetur, & firmum habet animum nunquam ab illius obſequio recedendi, qui ad baptiſmum cum attritione peccatorum accedit, quæ neceſſariò includit firmum propoſitum in poſterum peccata cauendi. Sic Sanchez *c. 35. cit. n. 9. §. Secundus caſus.* Suarez *diſp. 5. de Charit. ſect. 3. n. 2.* Ægidius *diſp. 24. dub. 3. n. 44.* Palaus *tr. 6. diſp. 1. punct. 4. n. 7.* Bonac. *diſp. 3. q. 4. punct. 2. n. 1.* Diana *p. 5. tract. 14. reſol. 105.* Syluius *2. 2. q. 44. art. 3.* Arriaga *2. 2. diſp. 36. ſect. 2. n. 15.* Petr. Ledeſma *tom. 2. ſum. tract. 3. cap. 5. concl. 6.* dicens, contrariam ſententiam non habere fundamentum. Fagundez *lib. 1. cap. 27. n. 14.*

QVÆSTIO

Qvæstio XXVI.

An obliget præceptum de diligendo Deo, quoties Euchariſtia ſuſcipienda eſt?

AFfirmat apud Palaum Bannes 2.2. *q.*44. *art.* 1. *dub.* 1. *ad* 3. docens, obligare tunc hoc præceptum, vt ſic cum Ieſu intimè vniamur. Sed certè Bannez ſolùm dicit, dignè ſumentem Euchariſtiam ſemel in anno, ſimul adimplere eiuſmodi præceptum.

Vnde vt certum Reſpondeo, Non obligare. Quia ad dignè ſuſcipiendam Euchariſtiam ſufficit eſſe in gratia. Vnde ſi quis habet peccatum lethale, ſufficit ex Apoſtolo Paulo, & Tridentino, præparare ſe ad Euchariſtiam, media confeſſione. Sic Azor *tom.* 1. *lib.* 9. *c.* 4. *q.* 1. Sanchez *vbi ſupra n.* 8. *verſ. Alij dicunt.* Petr. Ledeſma *tom.* 2. *tr.* 3. *c.* 5. *poſt* 6. *concluſionem. La ſeſta ſentencia* (dicens) *es, que el que cumple con el precepto de la Communion recibiendo dignamente el Sacramento del Altar, cumple con el precepto de amar a Dios ſobre todas las coſas. Eſta ſentencia tiene el P. Maeſtro Bañes en el lugar alegado. Eſta manera de dezir me parece muy difficultoſa. Porque el precepto del amor de Dios es muy differente del de la Euchariſtia: luego con comulgar no cumple vno con el precepto de amar à Dios.* Hæc Ledeſma. Palaus *tom.* 1. *tract.* 6. *diſp.* 1. *punct.* 4. *num.* 8. Lorca *vbi infrà*, qui bene explicat Banneſium.

Qvæstio XXVII.

An toties obligemur Dei amoris præcepto, quoties obligamur proximum ex charitate diligere?

AFfirmat Doctiſſimus Nauarr. *c.* 11. *n.* 9. his verbis. Tertio (*tenemur dicto præcepto*) quotieſcunque tenemur proximum ex charitate diligere: nam tunc pariter eodem amore Deum diligere tenemur, ſiquidem hi duo amores ſunt eiuſdem generis, & naturæ, & in amore proximi amor Dei tanquam finis includitur, vt colligitur ex vtroque Thoma 2.2. *q.* 44. *art.* 2. *&* 2.2. *q.* 25. *art.* 1. *vt infrà cap.* 14. *n.* 4. *dicemus.* Ita ille.

Sed probabilius Reſp. Non toties obligari. Quia (ait Sanchez) licèt amor ille proximi imperetur à charitate Dei, non inde ſequitur, eſſe tunc obligationem eliciendi actus amoris Dei. Sic ille *lib.* 2. *c.* 35. *n.* 9. *§. Septimum tempus eſt.*

Qvæstio XXVIII.

An facillimo negotio poſsint huic amoris Dei præcepto ſatisfacere Fideles?

REſpondeo, Poſſe quidem. Nam in primis Lorca 2.2. *ſect.* 3. *diſp.* 58. ſibimet inquirenti, quare Eccleſia non determinauit huius præcepti tempora: reſpondet, quod duplici ratione. *Primò*, quia difficile erat diuinæ dilectioni metas, & tempora ponere. *Secundò*, quia in pluribus actionibus Chriſtianis, quas Chriſtiani frequenter exercent, inuoluitur dilectionis actus, aut facilè excitatur, & id non diffidit à fidelibus ſufficienter impleri. Nam ſi quis orationem Dominicam, quæ toties repetitur, ex corde, & affectu proferat, amoris actum exhibet, quia in illo, *Pater ſanctificetur nomen tuum: Fiat voluntas tua ſicut in cœlo, & in terra*, proprium, & verum actum amoris profert. Sic etiam frequens concionum auditio, vſus Sacramentorum, & alia Chriſtianitatis opera, aut facilè excitant amoris affectum, aut in ſe inuoluunt, nec ſine eo frequentari poſſunt. In quo ſenſu accipio, quod Bannez hîc dicit. *Sumptionem Euchariſtiæ includere huius mandati obſeruationem, nempe ſi Euchariſtia deuotè, & frequenter ſumatur. Si autem id ſolùm præſtetur, quod ad ſatisfaciendum præcepto ſumptionis Euchariſtiæ requiritur, non impletur præceptum charitatis, quia Euchariſtia ſumi poteſt ſine actu aliquo amoris, non ſolùm ſine peccato, ſed etiam vtiliter. Nihil ergo, aut deſperationis, aut triſtitiæ, aut grauis oneris ex huius præcepti aſſertione inducitur, nam per Dei gratiam non eſt difficile impleri.* Hucuſque Lorca.

Deinde Palaus *punct.* 4. *cit.* ſic illud concludit, *Aduerto tamen, rarò quemlibet fidelem, niſi moribus deprauatus ſit, huius peccati reum exiſtere: quia ſæpè conatur contritione ſe ad abſolutionem diſponere, ſæpeque beneficia diuina, & ſummam bonitatem conſiderat, quibus ad effectum debitum amicitiæ excitatur.* Sic ille.

Tandem Rocaful. *p.* 3. *praxis, lib.* 3. *p.* 3. *pag.* 203. *c.* 1. *in fine*, inquirens, quis excuſetur ab hoc præcepto? Reſpondet, *excuſari, quando bona fide putat ſe ex charitate diligere, & non eſt in charitate, & gratia.* Sic ille ex Nauarro (quem non citat) *in Man. c.* 14. *n.* 9. *verſ. Quartò.*

DISPVTATIO III.

De Præcepto Charitatis Proximi.

Qvæstio Prima.

Quinam nomine Proximi *in hac materia intelligantur?*

REſpondeo breuiter, Intelligi homines, qui beatitudinis ſupernaturalis ſunt capaces, ſiue ſint iuſti, ſiue infideles, ſiue amici, ſiue inimici, ſiue prædeſtinati ſint, ſiue reprobi. Quia omnes hi dum in hac vita degunt, capaces ſunt beatitudinis, illiſque eam velle quiſquis poteſt. Sic ex D. Auguſt. *lib.* 1. *de Doctrina Chriſtiana, c.* 23. 26. *&* 30. docent DD. legantur Suarez *diſp.* 1. *de Charit. ſect.* 1. *à n.* 3. *& diſp.* 5. *ſect.* 4. *n.* 3. Reginald. *lib.* 17. *n.* 99. Azor. *tom.* 2. *lib.* 12. *c.* 5. *q.* 5. Bonac. *diſp.* 3. *quæſt.* 4. *punct.* 3. *in principio*, Palaus *tom.* 1. *tract.* 6. *de Charit. diſp.* 1. *punct.* 5. *num.* 1.

Qvæstio II.

An damnati iam veniant nomine Proximi, itavt Charitas verſari poſsit circa illos?

NEgat abſolutè Bonac. *punct.* 3. *relato, n.* 2. *in fine*, hiſce verbis: *Tertiò, damnatos non eſſe diligendos ex charitate; iſti enim non ſunt noſter proximus; neque recta ratio ſuadet, vt illis velimus beatitudinem, aut per ordinem ad beatitudinem eos diligamus, qui ab ea irreuocabi-*

Digitized by Google

inuocabiliter excluſi ſunt. Ita Reginaldus,& alij. Huc-vſque Bonacina, licèt in ſubſtantia benè.

Sed clarius Reſpondeo dicendum,quod damnati, licèt non poſſint diligi à nobis ſimpliciter, & efficaciter amore perfecto charitatis, eo quòd non ſunt capaces bonorum ſupernaturalium : poſſunt tamen diligi amore charitatis imperfecto ; & per deſideria imperfecta. Sic Suarez *de Charit.diſp.*1.*ſect.*1.*n.*4.*in fine*,Palaus *loco cit.* vbi ita ait : *Pari ratione de damnatis (qui etiam ſuo modo proximi nobis ſunt) velle potes, ne tot peccata committant, & ſimplici affectu deſiderare illis beatitudinem, non tamen abſolutè, quia abſolutè eſt impoſſibilis.* Sic ille.

QVÆSTIO III.

An detur præceptum charitatis de proximo diligendo?

RESpondeo vt certum, dari præceptum, non ſolùm de non odio habendo proximum, aut de ei non nocendo, ſine cauſa,in vlla re ; verùm etiam,de diligendo ex charitate illum ſicut nos ipſos. Hæc reſponſio eſt de fide.Habetur enim Matth.22.*Diliges proximum tuum ſicut te ipſum.* Vbi particula,ſicut, non æqualitatem omnimodam, ſed ſimilitudinem denotat,vt ex D.Hieronymo, D.Thoma, & reliquis Theologis, notat Suarez *diſp.*5.*ſect.*4. *num.*1. Sic omnes.

QVÆSTIO IV.

An detur præceptum naturale de diligendo proximo timore naturali?

REſpondeo vt quid certum,Dari : quia recta ratio naturalis dictat proximum propter ſe, quatenus homo eſt, diligendum eſſe ; ei ſcilicet bona naturalia deſiderando, vt vitam, ſalutem,honorem, & alia bona temporalia. Hic autem amor non eſt ordinis ſupernaturalis, ſeu à charitate Theologica procedens, imò nec ab alia ſpeciali virtute ; quia virtus tunc ponitur, quando eſt ſpecialis aliqua difficultas, at homo ſine vlla difficultate naturaliter in huiuſmodi amorem inclinatur : ergo. Sic Nauarrus *in Man.c.*14.*à n.*6.Azor.*tom.*2.*lib.*12.*c.*2.*q.*2.Suar. *diſp.*5.*ſect.*4.*n.*2. Trullench *lib.*1.*in Decal.c.*5.*dub.*4. *num.*2.& 3.

QVÆSTIO V.

An etiam detur præceptum diuinum, & ſupernaturale charitatis, quo ex charitate, & amore ſupernaturali teneamur diligere proximum?

NEgauit Caietanus, qui *Deuteron.*6.& *Matth.* 11.exponens hoc præceptum, docet ſolùm intelligi de dilectione naturali,*quia ſupernaturali dilectione nunquam* (inquit) *tenemur diligere proximum.* Caiet.(ait Suarez)ferè conſentit Nauarrus *c.*14.*cit. num.*8. & 9.

Sed vt quid certiſſimum Reſpondeo. Dari etiam tale præceptum.Et probatur ex illo Chriſti Domini Ioan.13. *Mandatum nouum de vobis, vt diligatis inuicem,ſicut dilexi vos,* atqui Chriſtus Dominus dilexit nos amore ſupernaturali : ergo nos eodem amore adinuicem diligere tenemur.Sic communiter omnes DD. legantur S. Thom.2.2.*q.*44. *art.*2. Suarez *diſp.*5. *de Charit. ſect.*4.*n.*3. Trullench. *lib.*1.*Decal. cap.*5.*dub.*4. *numero* 4. vbi dicit hanc reſponſionem eſſe de fide.

QVÆSTIO VI.

An teneamur vi dicti præcepti, amare aliquando Proximum, actu amoris interno, procedente à Charitate Theologica?

NEgant plures DD. exiſtimantes non dari præceptum de diligendo proximo actu poſitiuo interno ; ſed ſolùm de actiua obſeruatione mandatorum erga illum.Quia hæc minimè diſtinguitur à dilectione proximo debita, vt colligitur Ioan. *epiſt.* 1.*c.*3. qui explicans quomodo diligendus ſit proximus,ait: *Qui habuerit ſubſtantiam huius mundi, & viderit fratrem ſuum neceſſitatem habentem, & clauſerit viſcera ſua ab eo, quomodo charitas Dei manet in eo? Filioli mei,non diligamus verbo,nec lingua,ſed opere,& veritate.* Quibus verbis clarè ſignificat Apoſtol.Ioânes, debito diligendi proximum ſatisfieri opere externo beneficentiæ, aut miſericordiæ. Ita in primis, & à fortiori,docere debent omnes Authores, qui (vt vidimus *ſuprà diſp.*2.*q.*2.) putant non dari ſpeciale præceptum de diligendo Deo, amore interno, verò, & poſitiuo.Et ſic certè faciunt. Sunt autem Gaſpar. Hurtad.*diſp.*4.*de Charit. diffic.*2. qui & citat etiam, *vt ſuprà* fecit, Maldonatum, & Ianſenium, & Ioannem Sancium : additque Vaſquium *tr. de Pœnit. q.*90.*art.*1. *dub.*4. Suarium *diſp.*5. *de charit. ſect.*4. Molinam 1.*p.q.*63.*art.*2.& 3.*diſp.*11.*memb.*2.Ægidium *diſp.*24.*dub.*4.Palaum *tract.*6.*de charit.diſp.*1. *punct.*5.& Petr.Hurtad.*diſp.*174.*ſect.*6.Sed an bene omnes hos authores citet, poſtea videbis. Negat etiam nouiſſimè Arriaga 2.2.*diſp.*59. *ſect.*1. *per totam.*Fagundez *lib.*1. *in Decal.c.*28.*n.*3.

Sed probabilius Reſpondeo, Teneri.Quia (*vt ſup. diſp.*2.*q.*2. eſt,vt ferè certum habitum) præceptum dilectionis Dei obligat ad proprium actum amoris internum : ergo & præceptum dilectionis proximi, etiam ad actum amoris internum obligabit. Patet conſequentia ; quia eodem modo de præcepto amoris Proximi locutus eſt Chriſtus Dominus, *Matth.* 22. ac de præcepto amoris Dei. Cum enim dixiſſet : *Diliges Dominum Deum tuum*, &c. *hoc eſt maximum, & primum mandatum*, ſtatim ſubiungit : *Secundùm autem ſimile eſt huic : Diliges proximum tuum ſicut te ipſum :* ergo,&c. Sic tenent communiter Theologi,ſi abſtrahamus,an hic actus internus amoris debeat eſſe diſtinctus ab actu interno amoris Dei,an verò ſufficiat idem,de quo ſtatim. Sic enim in primis tenet Caſtro Palao (citatus pro ſe,ſed malè,ab Hurtado)*tr.*6.*diſp.*1.*punct.*5.*n.*4. vbi ita ait:Hæc ratio(*quæ eſt illa, quā nos nuper retulimus,* & alia,*quam conſultò omiſimus*) omninò conuincit,te obligatum eſſe amare proximum, illiuſque bonum deſiderare,&c. citatque Scot. *in* 3.*diſt.*30.§. *Quantum ad hoc.*D.Thom.2.2.*q.*25.*art.*8.*in corpore*,Lorcam 2.2.*ſect.*3.*diſp.*58.*n.*10. Suar. *de charit. diſp.*5. *ſect.*4.*n.*4.& Ægid.*diſp.*24.*dub.*4.*concl.*1.& 2.*n.*66. & 67. Quibus addi poſſunt,Bannez 2.2.*q.*44.*art.*7. *dub.*2. Valentia *loc.cit.pun.*2.Luyſius *diſp.*98. *dub.*2. Granados *tr.*14. *n.*3. Petr. Hurtad.*diſp.*174 *ſect.*6. quem pro ſe citauit alter Hurtadus. Sed malè ; nam expreſsè noſtram ſententiam *loco cit.* §.29.docet.

QVÆSTIO VII.

An teneamur vi præcepti amoris proximi, amare illum (aliquando ſaltem) amore interno, diſtincto ab amore ipſius Dei?

NEgant, licèt non firmiter, quidam Doctores, docentes, poſſe amore Dei præcepto amandi proximi ſatisfieri. Quia amor Dei, ſaltem virtualiter, eſt amor Proximi, in illo namque iſte verè includitur. Sic Palaus *diſp.1.cit.punct.5.n.4.* vbi quæſtioni propoſitæ ita reſpondet: Sed huic obligationi credo fieri ſatis amore ipſius Dei, qui ſaltem virtualiter eſt amor Proximi, iuxta illud Ioan.4. *Hoc mandatum habemus à Deo, vt qui diligit Deum, diligat & fratrem ſuum.* Qui enim Deo placere in omnibus intendit, eiuſque voluntatem exequi, neceſſariò ſalutem proximorum velle debet, illamque procurare, prout cognouerit Deo placere. Amare autem proximum amore interno diſtincto ab amore ipſius Dei, credo te non obligari, niſi fortè fuerit aliquando neceſſarius ad aliqua opera debita exhibenda. Ita ille, qui pro ſe citat Scotum *in 3.diſt.30.§. Quantum ad hoc,* D.Thom.2.2.q.25.*art.8. in corp.* Lorcam *ibid.ſect.3. diſp.58.num.10.* Suar. *de charit.diſp.5.ſect.4.n.4.* & Ægid. *diſp.24.dub.4.concl.1.& 2.n.66. & 67.* His addi poſſunt Bannez 2.2.q.44.*art.2.dub.2.* Petr.Ledeſma *tom.2.ſum.tract.3.de Charit.c.5.concl.6.diff.2. verſ. A eſta duda,* Villalob.2. *p.tract.3.diff.5.n.4.* & latè Arriaga 2.2.*diſp.39 ſect.1.per totam.*

Negant, & à fortiori cum illo, omnes qui docent, non teneri quem, vi præcepti charitatis, elicere actum amoris proprium erga proximum, quos habes *ſupra q.antecedenti.*

Sed ego clarius Reſpondeo *Primò.* Quilibet tenetur vi præcepti charitatis erga proximum, elicere aliquando actum amoris internum circa illum. Hæc reſponſio manet probata authoritate, & ratione, quæſtione antecedenti. Quo autem tempore ad id teneatur, dicemus *infra.*

Reſpondeo *Secundò,* quoties quis tenetur ad eliciendum actum amoris internum erga proximum, ſatisfaciet eliciendo actum amoris Dei ſuper omnia. Patet, quia in dilectione & amore Dei ſuper omnia, includitur, ſaltem virtualiter, & eminenter, dilectio & amor proximi, vt benè docent DD. nuper adducti: ergo eliciendo formaliter actum dilectionis Dei ſuper omnia, eliciunt implicitè actum dilectionis proximi: ergo, &c. *Confirmatur.* Quia (*vt ſuprà diſp.2. q.8.* eſt habitum) cum quis tenetur ad eliciendum actum contritionis, elicitque actum perfectiſſimæ dilectionis Dei, verè ſatisfacit præcepto contritionis, eo quòd actus perfectiſſimæ dilectionis Dei ſit eminenter, & virtualiter contritio, ergo eodem modo ſatisfaciet præcepto eliciendi actum poſitiuum amoris proximi, eliciendo quis actum amoris Dei, cum hic etiam eminenter includat illum. Sic authores omnes primæ ſententiæ.

QVÆSTIO VIII.

An præceptum eliciendi actum dilectionis internum erga proximum, obliget per ſe, quando graues odij tentationes inſurgunt contra illum, quæ aliter ſuperari nequeunt?

AFfirmat Trullench. *lib.1. in Decalog.c.5.dub.4. num.13.* qui citat pro ſe Lorcam (ibi & *n.10. in fine*) exiſtimantem, tunc hoc præceptum obligare, eo quòd tunc neceſſarius ſit actus contrarius, nempe ipſius proximi dilectio; ſicut in ſimili de dilectione Dei dictum eſt. Sed certè Lorca ſolùm ex ſententia aliorum id videtur aſſerere, vt denotant hæc eius verba: *Idem cenſent alij, quoties vrget tentatio odij, quæ aliter nequit ſuperari. Quod de dilectione Dei æquè verum eſt, rarò tamen contingit.* Hæc ille, *vbi infrà.* Affirmat tamen expreſſiùs Petrus Hurtad. *diſput.174.ſect.6.& vltima,§.29.* ita dicens: *In ſingulari proximum tenemur diligere formaliter, & expreſſè, quando tranſacto odio in proximum, tenemur illi reconciliari: tunc enim per ſe obligat lex diligendi proximum. Item, imminente periculo odij in proximum; tunc enim obligat per ſe ea lex,* vt docent P. Suarez *diſp.5.ſect.4.num.4.* P.Valentia *tom.3.diſp.3. quæſt.19. punct.2. fine,* cum Soto, Petrus Lorca *diſputat.58. numero 10.* Hæc Hurtadus Salmanticenſis.

Sed probabilius Reſpondeo, Non obligare per ſe, in propoſito caſu: Et ſi aliquando obligare contingat, erit per accidens. *Prima* pars huius reſponſionis conſtat ex dictis de præcepto Fidei, Spei, & Charitatis Dei. Quia præceptum harum Theologicarum virtutum non obligat per ſe ad eliciendos earum actus, quando quis graues tentationes contra eiuſmodi virtutes patitur, vt habitum eſt *ſuprà diſp.2. quæſt.24.* ergo nec præceptum dilectionis proximi obligabit per ſe ad eliciendum ſuum actum, in ſimili caſu. Lege dicta à nobis *loco citato, quæſt.14.* vbi fundamentum huius primæ reſponſionis partis, & ſimul probationem ſecundæ, & Authores vtriuſque inuenies.

QVÆSTIO IX.

An ſaltem præceptum Charitatis proximi obliget, per ſe, ad eliciendum actum amoris internum; quando quis odio aliquem habuit?

NEgabunt conſequenter qui negarunt dari de interno actu amoris, erga proximum præceptum.

Sed (ſuppoſita exiſtentia huius præcepti, de qua *ſuprà*) Reſpondeo, Obligare per ſe hoc præceptum, in propoſito caſu. Quoniam huiuſmodi præceptum in aliquo caſu obligare eſt neceſſum, maximè in iſto, eo quòd neceſſum ſit ad veram reconciliationem ſpecialem contrarium actum dilectionis eius elicere: quoniam aliter inordinatio illa affectus ad debitam rectitudinem reuocari non poteſt. Nec hinc ſequitur aliqua inconſequentia ad nuper de graui odij tentatione inſurgente dicta. Differunt, & multò, caſus inter ſe, vt videbis facilè. Sic Lorca expreſsè, & Petrus Hurtadus *loc.cit.* Et à fortiori idem dicent Suarez, Valentia, & Sotus, cum obligare affirment in caſu, quo immineat periculum odij in proximum, vt nuper vidimus. Sic etiam Nauarrus *in Manuali, c.14. n.9.* & Filliuc. *tom.2. tr.28. c.1.q.5. n.13.* & ex illis Trullench. *n.13.cit.* quatenus docent hoc præceptum obligare per ſe, quando inimicus, qui nos offendit, veniam à nobis petit; tunc enim obligamur (inquiunt) ad eum diligendum, deponendo odium internum, ſi quod eſt, ei ſignificando ei eſſe reconciliatum.

QVÆSTIO

QVÆSTIO X.

An teneamur elicere actum dilectionis erga proximum, quoties tenemur ei aliquod bonum facere ex præcepto, vt Eleemoſynam, Correctionem fraternam, &c.

NEgat teneri nos, adhuc per accidens, in his caſibus ad elicientiam amoris interni in proximum, Arriaga 2.2. *diſp.*39. *ſect.*1. licèt in caſu aliquo alio ſingulari tandem probabile dicat.

Alij abſolutè Reſpondent: Teneri, non per ſe, ſed per accidens, ratione alicuius boni, quod ei procurare, aut impartiri tenemur. Sic expreſsè Hurtadus Salmanticenſ. *diſp.*174. *cit. ſect.*6. §.29. vbi docet, *Quod in ſingulari teneamur proximum diligere formaliter, & expreſsè; quando vrget præceptum Eleemoſynæ, aut correctionis fraternæ, aut quodvis aliud benefaciendi proximo: tunc enim non poſſumus benefacere moraliter, ſeu liberè, niſi volendo illi benefacere: hinc enim aliquem amamus, quando illi volumus bonum. Per ſe autem loquendo, non exigitur actus internus, niſi vt eſt neceſſarius ad externam beneficentiam, niſi in primo caſu tentationis grauis, aut reconciliationis.* Sic Hurtadus.

Sed probabilius Reſpondeo ego: non quoties tenemur ex præcepto aliquod bonum procurare proximo, toties tenemur erga illum, adhuc per accidens, actum internum dilectionis elicere; ſed ſolùm in aliquibus actionibus, in quibus non poſſumus bona proximo velle, niſi ex virtute charitatis. Sic optimè Ægidius *diſp.*24. *dub.*4. *num.*69. vbi id totum his verbis docet, & probat: *Quia cum ſæpè ſit neceſſarium, vt ei aliqua bona procuremus, etiam neceſſarium eſt, vt ea ipſi velimus. Et quamvis, per ſe loquendo, non ſit communiter neceſſarium, vt ea ipſi velimus ex virtute charitatis erga ipſum, aut erga Deum, cum poſſimus ea ipſi velle ex alia virtute: tamen in multis actionibus id vix modo connaturali fieri poteſt, niſi ex aliquo amore amicitiæ erga Deum, vel proximum, vt cùm tenemur pro ipſius ſalute æterna orare, præſertim pro iis, qui nobis coniuncti non ſunt* (ſic lege, non vt Arriaga *coniuncti ſunt.*) *Ad hæc enim, aliaque ſimilia charitatis externa opera exercenda, vix poſſumus efficaciter excitari, niſi ex explicito proximi amore, quo eum vel propter Deum, vel propter ſe amamus. Ex alio etiam capite, quandoque eiuſmodi amoris actus poſſet omnino eſſe neceſſarius, ſcilicet ratione alicuius difficultatis, quæ in exercendis eiuſmodi operibus ſæpe occurrit ex aliqua auerſione erga proximum, aut inordinato noſtri amore: præſertim quando cum aliquo noſtro incommodo ea exercenda ſunt, quo caſu fieri poteſt, vt non poſſimus aliter ſufficienter nos excitare, vt proximo procuremus ea bona quæ ei tenemur procurare, niſi in nobis priùs excitando aliquem explicitum erga eum amorem.* Hucvſque Ægidius. Cui tandem (extra morem,) annuit Arriaga *diſp.*39. *ſect.*1. *in fine*, dicendo, in his caſibus extraordinariis obligare indirectè præceptum illud charitatis.

DISPVTATIO IV.

De dilectione inimicorum.

QVÆSTIO PRIMA.

An detur præceptum diligendi inimicos?

RESPONDEO, vt quid certum de fide: Dari præceptum, tam iure naturali, quàm diuino inditum, amandi inimicos. Probatur ex verbis Chriſti Domini Luc.6. *Prout vultis, vt faciant vobis homines, & vos facite illis ſimiliter.* Et Matth.5. *Ego autem dico vobis: Diligite inimicos veſtros, & benefacite iis, qui oderunt vos.* Ex quibus verbis conſtat hoc præceptum & iure diuino, vtpote à Chriſto Domino, & conſequenter iure naturæ eſſe inditum. Quia Chriſtus Dominus nullum morale præceptum, præter ea, quæ ſunt Sacramentorum, tulit in lege gratiæ, quod iure naturæ latum non eſſet, vt cum D.Thoma 1.2.q.108. omnes ſupponunt. Legantur de hac re D.Thom.2.2.*q.*25.*art.*8. *& ibi* omnes eius expoſitores. Lorca ibidem *ſect.*3.*diſp.*25. Suar.*de charit.diſp.*5.*ſect.*5. Ægid.*diſp.*24.*dub.*5. Pet. Hurt. *diſp.*153. *à ſect.*3. Bon. *diſp.*3. *q.*4. *punct.*3. Palaus *tr.*6.*de charit.diſp.*1.*punct.*6. Fagund.*lib.*1.*in Decal.c.*28. Trullench.*lib.etiam* 1.*c.*1.*dub.*5. Arriaga *diſp.*39.*ſect.*2. Granad.2.2. *controu.*3.*tr.*6.*de charit. diſp.*5. Ouiedo *tract.de charit.controu.*8.*punct.*6.

QVÆSTIO II.

An hoc præceptum diligendi inimicos obligauerit antiquum Dei populum, cùm lex ſcripta vigebat, ſaltem loquendo de inimicis Iudæis, qui ad ipſum Dei populum pertinebant?

REſpondeo vt certum, obligaſſe. Sic enim habetur Exodi 23. illis verbis: *Si videris aſinum odientis te iacere ſub onere, nõ pertranſibis, ſed ſubleuabis cum eo.* Et Leuit.19. (non 9. vt leges apud Ouiedum) verſu 17. *Non oderis fratrem tuum in corde tuo, ſed publicè argue eum, ne habeas ſuper illo peccatum. Non quæras vltionem, nec memor eris iniuriæ ciuium tuorum.* Ex quibus Scripturæ locis conſtat, quod Iudæi tenebantur, quantumcunque inimico Iudæo, impendere dilectionem, & ſigna amicitiæ. Sic omnes vt certum ſupponunt. Legantur Granad. Ouied. Hurtado *loc.cit.*

QVÆSTIO III.

An etiam dictum præceptum obligauerit Hebræos, ad diligendos inimicos externarum nationum?

NEgarunt Salmeron *tom.*5. *tr.*2. & Maldon. *in c.*5. *Matth. verſu* 21. & 43. exiſtimantes, in lege veteri nõ teneri Hebræos diligere inimicos externarum nationum, eo quòd conceſſum, aut permiſſum illis fuerit eos odire. Probant, quia Chriſtus Dominus ſtabiliturus in lege gratiæ præceptum diligendi inimicos, *Matth.*5. præmiſit: *Audiſtis quia dictum eſt antiquis: Diliges proximum tuum, ſeu amicum tuum, & odio habebis inimicum tuum: Ego autẽ dico vobis, diligite inimicos veſtros.* Ex quibus vltimis verbis conſtat

Chriſtum in lege gratiæ ſublimiorem præcipere charitatem, in lege veteri non præceptam.

Sed contra alij communiter affirmant, obligaſſe tale præceptum Hebræos in ſua lege, nec vnquam conceſſum fuiſſe, aut permiſſum illis odium inimicorum externarum nationum, ſed præcepto Charitatis fuiſſe obligatos diligere inimicos, etiam alienigenas, & gentiles. Ratio eſt, quia odium inimicorum eſt intrinſecè malum: & præceptū Charitatis erga omnes naturæ rationali præditos, eſt naturale: ergo omnes homines reſpectu omnium etiam alienigenarum, & inimicorum ſemper aſtrinxit: ergo, &c. Sic docent Magiſter *in 3. diſt. 30. & ibid.* D. Thom. *q. 1. art. 2. ad 2.* S. Bonauent. *q. 4. ad argumenta.* Durand. *quaſt. 1. ad 3.* Gloſſa, Abulenſ. Lyra, Titelman. & Ianſenius *in c. 5. Matthei.* Qui omnes affirmant, illud quod Chriſtus Dominus retulit: *Audiſtis quia dictum eſt, odio habebis inimicum tuum,* non fuiſſe præceptum, aut permiſſionem Legis Moſaicæ, ſed falſam aliquorum interpretationem. Idem docent Bannez *2. 2. q. 25. ad art. 8.* & Aragon *ibid.* qui accedit, dicens, hoc eſſe de Fide. Valentia *q. 3. punct. 1. §. Maior.* Lorca *diſp. 25.* (non 23. vt inueni apud Palaum) *memb. 2. n. 13.*

Sed ego conciliando has duas ſententias, clariùs Reſpondeo. *Primò* Hebræis nunquam fuit permiſſum, aut conceſſum odium inimicitiæ, adhuc reſpectu inimici alienigenæ, aut extranei. Probatur ex dictis. Quia odium inimicitiæ eſt illud, quo quis vult ſuo inimico malum, quia malum illius eſt: atqui hoc permitti nunquam potuit, vtpote intrinſecè malum, & nullo bono fini deſeruiens: ergo. In hac concluſione conueniunt omnes.

Reſpondeo *Secundò.* Hebræis permiſſum, & conceſſum, imò & præceptum fuit odium abominationis reſpectu aliquarum nationum alienigenarum, quæ legē Dei auerſabantur, & Hebræos ad idololatriam excitabant, quales erant Chananei, cum quibus amicitiam inire Iudæi erant prohibiti: imò potius tenebantur eos auerſari, & pro viribus hoſtiliter, vt conſtat *Exodi 34. n. 16. Deuteron. 20. verſ. 16.* Hoc igitur odium abominationis reſpectu dictarum nationum fuit Hebræis permiſſum & conceſſum, quia non eſt intrinſecè malum, cum ſolùm conſiſtat in actu voluntatis, quo aliquem tanquam nobis malum, & infeſtum auerſamur, & cupimus omnino deſtrui, & perire. Legatur D. Gregor. *Homil. 28. in Euangel. poſt initium.* Et ex Theolog. Palaus *tom. 1. tract. 6. diſp. 1. punct. 6. n. 1.* Granad. *2. 2. contron. 3. de Charit. tr. .. diſp. 5.* Ouied. *controu. 8. punct. 6. n. 149.* & alij ex citatis, præcipuè P. Hurt. qui latiſſimè de hac re. Ægid. *diſp. 24. dub. 6. n. 81. & diſp. 29. dub. 3.*

QVÆSTIO IV.

An teneamur vi huius præcepti amare aliquando inimicos, actu amoris interno?

NEgant, qui negarunt ad id, reſpectu amicorum, teneri, quos habes *ſup. diſp. 3. q. 6.* Nam (vt conſequenter ait Arriaga *hic ſect. 2. in princip.*) ſi abſolutè non tenemur actum amoris proprium elicere erga proximum, non tenebimur erga inimicum; quia ex eo capite, quod ſit inimicus, non meretur amorem majorem, aut communem, meliori titulo.

Sed ego cum communi Doctorum, etiam conſequenter Reſpondeo, Teneri vi dicti præcepti, aliquādo inimicos actu amoris diligere. Quia ſi amicos tenemur (vt *ſuprà* diximus) etiam tenebimur inimicos diligere, cum vtrumque præcipiat Chriſtus Dominus. Legantur pro hac verificanda ſententia caſus à nobis propoſiti à *quæſt. 7. diſp. 3.* & quos mox quæſtionibus ſequentibus proponemus.

QVÆSTIO V.

An poſſit quis licitè excludere inimicum ſuum à generali dilectione proximorum, hoc eſt ab oratione, beneficio, eleemoſyna, aut alio opere, in gratiam alicuius communitatis liberè facto.

AFfirmandum videtur, eo quòd ille, qui hæc opera facit, gratis & pro libito facit: ergo liberè poterit, cui voluerit ea conferre; cum nulli ſit obligatus. Confirmatur. Quia poteſt quis dum orat pro ſalute æterna, v. g. Complutenſium, ſine peccato excludere ſuum inimicum ab illa oratione, cum, vt ſupponitur, illa oratio ſit liberalis, ergo. Antecedens probatur, quia fingamus (loquor Arriagæ verbis) caſum, in quo orans, non ex odio, ſed v. g. quia ita apud ſe diſcurrit: *Quo pro paucioribus orauero, eo efficacius pro illis impetrauero, ideo oro pro eis, qui mihi ſunt bene affecti, aut pro illis, qui nihil à me ſunt demeriti;* non putarem tunc eum peccaturum, in ea excluſione quaſi negatiua. Ita ſentit cum aliis Arriaga *2. 2. diſp. 39. ſect. 1. q. 4. n. 17.*

Sed alij communiter contrà negant, poſſe quem licitè excludere inimicum ſuum à beneficiis communibus communitati toti, etiam liberè, & pro libito exhibitis. Quia hæc excluſio ſemper procedit ex affectu odij, & priuatæ vindictæ: atqui talis affectus intrinſecè eſt malus: ergo. Ita ſentiunt S. Thom. *2. 2. q. 25. art. 9.* Caiet. Aragon, & Bannez *ibid.* Suarez *de Charit. diſp. 5. ſect. 5. n. 6. & 7.* & apud Sylueſt. verb. *Charitas,* & Nauar. *c. 24. n. 75.* Azor. *tom. 2. lib. 12. c. 3. q. 2.* Valentia *q. 3. punct. 2. in fine.* Granados *tract. 6. diſp. 6. n. 5.* Filliuc. *tom. 2. tract. 28. n. 18.* Gaſp. Hurt. *diſp. 4. diff. 3. verſ. ſecundò iniuriatus.* P. Hurt. *diſp. 153. ſect. 4. §. 53.* Qui licet rationes, quibus hæc ſententia probari ſolet, probabiliter diſſoluat, non tamen audet ab illa recedere, quia ob ſuos (ait author) res eſt pluſquam probabilis. Ægidius *diſp. 24. dub. 6. à n. 85.* Palaus *tract. 6. diſp. 1. n. 4.* Trullench. *lib. 1. in Decal. cap. 3. dub. 5. n. 4.*

Sed ego clariùs, ac diſtinctiùs, ſequentibus reſponſionibus adæquatè quæſtioni ſatisfaciam. Igitur Reſpondeo *Primò*: Nullus poteſt licitè excludere inimicum ſuum à beneficiis communibus, ſi hæc ſunt debita toti communitati, aut proximo, quà tali. Sic cum communi, vt certum ſupponit P. Hurt. *loc. cit. §. 51.* Qui & probat: *Quia illa communitas habet in me ius ad illa beneficia: at eius communitatis pars eſt inimicus: habet ergo ius partis ad beneficia totius. Nec eſt, cur excludatur, niſi inimicitia, hæc autem non eſt titulus eum priuans iure in me ad beneficia communia, niſi fortè illis ſit abuſurus in meam perniciem, &c.* Sic ille, & Arriaga *loc. cit. ſect. 2. q. 4. n. 17.* & omnes.

Reſpondeo *Secundò*: Nec quando beneficia, quæ quis communitati præſtat, non ſunt debita, ſed libera, eſt illi licitum excludere inimicum ab illis, ſi id faciat ex affectu odij, aut hoc adhuc excluſo, cum ſcandalo. Patet primum: quia dato, quod ipſa excluſio à beneficiis non eſſet peccatum, eſſet tamen profectò odium ipſum, & ipſa auerſio, qua inimicum à beneficiis excluderet, vt conſtat. Secundum etiam eſt planum: quia ſi ex illa à beneficiis communibus excluſione, graue ſequatur ſcandalum, eo quod illa diſtribuens præbet ſufficiens fundamentum, vt omnes credant, illum verè eſſe inimicum, illique malum velle; plane ſequitur quod ratione ſcandali vitandi teneatur præſtare eadem beneficia, quæ aliis. In hac reſponſione etiam conueniunt omnes vtriuſque ſententiæ DD.

Reſpondeo

Reſpondeo, *Tertiò*. Quando beneficia, quæ quis præſtat aliis,non ſunt illis debita,ſed liberaliter plane conceſſa:tunc,ſecluſo ſcandalo,& odio interiori, licitè poterit excludere inimicum. Quia ſicut tunc diſtribuens nulli tenetur ea beneficia præſtare, & poteſt inter amicos,duobus,aut tribus conferre, ita poteſt omnibus amicis,& nulli inimico. Sic Arriaga *loc.cit.n.* 17.*&* 18.vbi addit,in hoc caſu facillimè poſſe apud alios ceſſare ſcandalum, ſi diſtribuens oſtendat ſe in liberalibus non obligari erga inimicum, ideoque poſſe licitè eos eligere tantum, quos affectos habet.Et credo,ſic alij DD.ſi attente legantur.Legatur Ouiedo *punct.6.cit.* qui de hac difficultate latè tractat.Bannes 2.2.*quæſt.* 25.*art.*9.*dub.*3.& Ioan.de Cruce *in ſum.par.*1.*precepto* 1.*art.*3.

QVÆSTIO VI.

An teneamur per ſe,aut vi huius amoris præcepti, ſalutare inimicum, dum nobis occurrit: loquendo illi,caput aperiendo,&c.

NEgant abſolutè plures DD. Eo, quòd inimicis non debemus niſi ſigna communia cuiuis hominum debita:ſed ſalutatio non eſt communis cuiuis hominum debita,cum multos homines prætereamus licite inſalutatos:ergo ſalutare inimicum non eſt per ſe de neceſſitate præcepti.Ita S.Th.2.2.*q.*25. *art.*9. & ibi Caietan.Trullench.*lib.*1.*Decal.c.*5.*dub.*5.*n.*7. qui citat Banneſium 2.2.*q.*26.(ſic lege non 5.)*dub.*1. Bonacin. *tom.*2.*diſp.*3.*q.*4.*punct.*3.*n.*3. Villalob.2. *par.tr.*3.*diff.*6.*n.*4.& Dianam *tom.*1.*tr.*1.*Miſcellan. reſol.*52.(*lege tu* 62.) His addi poſſunt Beja *p.*2.*fol.* 199. *caſu* 1.Suarez *diſp.*5.*de charit.ſect.*5.*n.*8. Ægid. *diſp.*24.*dub.*6.*n.*91. Palaus *tr.*5.*diſp.*1.*punct.*6.*n.*5.

Affirmant è contra alij docentes abſolutè, teneri ex vi præcepti inimicum ſalutare, alloqui, caput aperire, & alia ſigna beneuolentiæ oſtendere. Ita in primis tenent Ioan. de Cruce *art.*3. *cit.* his verbis: *Tertio peccas, non exhibendo proximo ſigna honoris conſueta ex more patriæ, ſi alias illa exhibebas, & modo ob inimicum omittis.*Hæc enim, ait Bannez,cenſetur vindicta, & peccatum mortale. Ita Cruz, & Petr.Ledeſma *tom.*2.*ſum.tract.*3.*cap.*2.*concl.*5.*dict.*1. *&* 2.vbi ita ait: *Digo lo ſegundo, que ſiendo eſtas ſeñales communes de la patria, y no eſpeciales, eſtoy obligado de charidad à hazerlas, y moſtrarlas. Porque tengo obligacion de charidad a moſtrar las ſeñales generales, y communes con el enemigo, que ſe ſuelen hazer con ſemejantes perſonas. Si mi enemigo era mi conocido, que ſolia vſar con el de ſemejantes conocimientos, muy dificultoſo es de entender, que no ſea peccado mortal, paſſar ſin hazer ſemejantes conocimientos. Principalmente ſi es mi Prelado, o Obiſpo, porque eſto es vna manera de vengarſe.* Sic Ledeſma, qui etiam citat Banneſium pro hac parte. Quare malè citatur hic author pro oppoſita à Bonacina, & Trullenchio. Sic etiam, apud Ouiedum, ſentiunt (vltra Banneſium) Lorca *diſp.*25. *num.*27.(in margine mendosè 17.) Valentia *diſput.*3.*quæſt.*3.*pun.*2. *verſ. Hinc ſequitur.* Azor. *tomo* 2. *lib.*12. *cap.*3. *q.*4. Granados *tract.*6. *diſputat.* 6. & Petr. Hurtadus *diſputat.*153.*ſect.*4.*ſubſect.*3. Quos ex parte ſequitur ipſe *controu.*8.*punct.*6. *num.* 140. Sed certè Authores, quos pro hac ſententia abſolutè citat Ouiedo, non docent illam abſolutè, ſed limitatè ad certum genus perſonarum, vt *infra reſponſ.*2.

Sed ego diſtinctius,& probabilius,Reſpondeo dicendum *Primò*: Non tenetur quis, neceſſitate præcepti,ſalutare ſuum inimicum,ſi hic ſit perſona vulgaris, aut talis generis,quam ſine aliqua nota inſalutatam prætererire poteſt. Ratio eſt clara. Quia ſi ſecluſa inimicitia, hæ ſalutationes mutuæ, & alloquutiones ſine aliorum nota, & ſine occaſione querelæ,poſſunt licite omitti, cur non poterunt etiam licite omitti,inimicitia ſuperueniente,per ſe loquendo; cum inimicitia titulus non ſit ob quem obligationem contrahat nouam dicta beneuolentiæ ſigna exhibendi? Sic ſentit Petrus Hurtado *loco citato*, §.59.Ouiedo *loc.cit.n.*140.& à fortiori omnes DD. primæ ſententiæ.

Reſpondeo *Secundo*. Verè tenetur quis, neceſſitate præcepti, ſalutare ſuum inimicum, ſi hic ſit perſona grauis, aut certum ſtatum, & gradum habens, & tandem talis conditionis, qui inimicitia ſecluſa iuſte poteſt conqueri propter omiſſionem ſalutationis, alloquutionis, &c. Quia inimicitia non eſt titulus, vt eum priuet honore,aut ſigno alio beneuolentiæ aliàs debito. Sic ſentit Petr. Hurtado *loc.cit.* §. 60. vbi noſtram ſententiam explicat, & exemplificat ſic dicens: Exiſtimo interdum eſſe per ſe contra Charitatem,non ſalutare inimicum. Quod docuit Bannez, Lorca, Valentia, Azor. (*locis ſuprà* ab Ouiedo *citatis*)cum Gabriele *in Canonem,ſect.*76. *lit.C.*quam probabilem cenſet P.Filliuc.*tom.*2.*tract.* 28.*n.*21. Nec poteſt de ea eſſe dubium: licet enim ſpeciei humanæ ſit per accidens duos homines eſſe collegas,aut congenticos: at ex ea hypotheſi accidentaria, lex Charitatis obligat per ſe ad exhibenda ſigna amicitiæ, quæ licet priuata ſunt huic collegio, vrbi, aut viciniæ: at vicinis, ciuibus, & collegiis ſunt communia. Itaque duo religioſi eiuſdem ordinis, lege Charitatis tenentur per ſe,& non ſolùm per accidens, ad reciprocam ſalutationem. Item duo collegæ eiuſdem collegij: duo viri nobiles inuicem noti, duo gentiles, & alij, quos tenet vinculum aliquod aut neceſſitudo. Probatur: Quia negatio ſalutationis inter eiuſmodi viros eſt per ſe argumentum inimicitiæ:hoc autem eſt contra charitatem: ergo.Probo maiorem,illud eſt per ſe argumentum inimicitiæ,quod nulli alij cauſæ poteſt prudenter adſcribi,vt eſt per ſe notum: ſed negatio ſalutationis,inter eiuſmodi viros,non poteſt alij cauſæ prudenter adſcribi: ergo eſt per ſe argumentum inimicitiæ.Probo minorem,quia ſublata inimicitia,non poſſet inter viros prudentes negari ſalutatio. Nulluſque eos videret inſalutates præterire, quin prudenter coniiciat, inter eos eſſe inimicitiam. Hæc & amplius doctus Hurtad. Sic etiam Ouied. *loc. cit. n.*140.his verbis: dubium enim non eſt,quod ſi duo Canonici eiuſdem Eccleſiæ,vel diuerſarum, qui ſe mutuo agnoſcerent, in aliquo loco concurrerent, notabilem querelæ occaſionem præſtiturum illum, qui cum altero caput non aperiret.Idem dico de duobus collegis eiuſdem, vel diuerſorum Collegiorum, & duobus viris nobilibus, eiuſdem, vel diuerſæ Ciuitatis, dum ſe mutuò agnoſcunt; non enim raro graues rixas, & inimicitias ſubortas vidimus, eo quod vnus coram altero occurrente, caput non diſcooperuit.Hæc Ouiedo.Et etiam ex Petro Hurtado, Diana *part.*5.*tract.*13. *Reſol.*89. *in principio.*

QVÆSTIO VII.

An omiſsio ſalutationis,& alloquutionis debitæ ſit regulariter peccatum mortale?

NEgat Lorca 2.2.*q.*25. *art.*9. (non 6. vt leges apud Dianam, Trullench.) *ſect.*3.*memb.*3.*n.*28. his

his verbis: *Quartò, omiſſio alloquutionis, & ſalutationis, etiam quando debita eſt. non eſt, regulariter peccatum mortale: nam opponitur affabilitati, quæ non eſt tantæ obligationis, niſi fortè ex circunſtantia perſonæ, & aliis, cederet in magnam iniuriam, vel propter ſcandalum, quod rarò fit, & prudentis arbitrio diſcerni oportet.* Ita Lorca.

Sed probabilius longè, Reſpondeo Regulariter eſſe peccatum mortale. Quia (vt bene Petr. Hurtad. *loc. cit.* §. 62.) ſubtractio ſalutationis, inter viros, quibus eſt debita, eſt iniuria: ergo eſt per ſe contra legem Charitatis. Probo antecedens, quia iniuria eſt, quando verbo, aut facto ſignificamus alicui non deberi, quod debetur aliis eiuſdem conditionis: ſed eiuſdem conditionis omnibus debetur: ergo. Probo minorem: quia qui eam negaret, conſeretur inurbanus, & iniquus æſtimator perſonæ, cui eam negat. Item eſt per ſe quæſtuum occaſio iuſta, & fomes inimicitiarum. Sic ille. Et antea Bannes, Petrus Ledeſma, & Cruz, quorum verba habes *ſuprà, quæſt.* 6. ſic etiam Filliuc. *tract.* 28. *c.* 1. *num.* 18. Qui bene limitat, niſi aliàs leuitas excuſet materiæ, aut alia rationabilis cauſa, propter quam omitteretur ſalutatio, &c. de qua *infrà, quæſt.* 9.

QVÆSTIO VIII.

An etiam peccet mortaliter ille, qui occurrentibus pluribus, inter quos eſt inimicus, ſalutat omnes, excepto inimico?

NEgat adhuc Lorca *loc. cit. num.* 30. dum dicit, non eſſe ita certum, quod Syluester, & alij dicunt, iſtum peccare mortaliter. *Primò*, quia, vt dixi (ait) omiſſio ſaluationis debitæ, regulariter non eſt peccatum mortale. *Secundò*: Quia poteſt id facere, non in odium, & repulſam inimici, ſed in ſignificationem proprij grauaminis, & iniuriæ. Ita Lorca.

Sed probabilius longè Reſpondeo, Peccare mortaliter, non ſalutando inimicum in propoſito caſu, niſi interueniat aliqua (ex infrà aſſignandis) cauſa, quæ excuſet. Quia (vt diximus) probabilius longè eſt, quod omiſſio ſalutationis debitæ, ſit peccatum mortale: ergo. Sic Silueſt. *verb. Charitas, q.* 6. Quem citat, & ſequitur Filliuc. *tract.* 28. *c.* 1. *quæſt.* 8. *verſ. Ex his ſoluuntur.* Vbi licet expreſsè non dicat eſſe mortale, ſed ſolùm non licere; colligitur tamen ex eo quod ſequatur Silueſtrum, & ex ratione, qua id probat Trullench. *lib.* 1. *cap.* 5. *dub.* 5. *num.* 7. Diana *part.* 2. *tract.* 1. *Miſcel. reſol.* 62. & apud eum Syluius, & clarius Petr. Ledeſma *tom.* 2. *ſum. tract.* 3. *de Charit. cap.* 2. vbi *poſt* 5. *concl.* ſic loquitur: *Digo lo quinto, que ſi eſt an otros hombres iunto con el enemigo, es pecado mortal hazer comedimiento a los otros, y no a el. Eſto enſeña Silueſtro* verb. Charitas. quæſt. 5. & 6. *y el P. Maeſtro Bañez en el lugar citado*, 2. 2. quæſt. 25. art. 8. & 9. *la razon es, porque de otra ſuerte, regularmente ſe ſiguiria eſcandalo.* Sic Ledeſma Aragon etiam 2. 2. *quæſt.* 25. *in explicat. art.* 9. *col. mihi* 8. his verbis: *verum tamen quod tribus hominibus occurrentibus, non licet ſalutare duos, altero relicto*, vt dicit Syluest. Et ratio eſt: quia iam ſalutatio computatur inter beneficia communia, &c. Et præterea quia illud opus ex ſe eſt ſignum rancoris, & inimicitiæ. Sic ille. Fagundez etiam *lib.* 1. *in Decal. cap.* 28. *num.* 10.

QVÆSTIO IX.

An poſſit quis in aliquo caſu, non ſalutare inimicum, nec illum alloqui?

REſpondeo, Poſſe, & in multiplici. Nam *Primò* poteſt ſubtrahere quis inimico debitam ſalutationem, & alloquutionem ſine peccato, in punitionem dilicti, ſi is qui ſubtrahit, habet authoritatem puniendi, quia eſt pater, Superior, aut Iudex; quod fecit Dauid 2. *Reg.* 14. non permittens, vt Abſalon faciem ſuam videret. Sic Lorca, & alij *vbi infrà.*

Secundò. Poteſt ſubtrahare ſalutationem inimico, qui ab illo infamem accepit iniuriam, cuius æſtimatio digna petit auſteriorem vultum, atque triſtiorem, qualis eſſet qui appellatus fuiſſet *Iudæus*, *Sodomiticus, Fur*, aut quid ſimile enorme: tunc enim prudenter cenſetur negatio ſalutationis oriri, non ex odio, aut ex maleuolentia, ſed ex dolore iuſto, & ingenti acerbitate, quæ iuſtè adimit vrbanitatis argumenta omnibus eiuſdem conditionis hominibus communia: Item eſſet, & multis argumento, eum parui æſtimaſſe tam acerbam iniuriam. Sic Lorca 2. 2. *ſect.* 3. *diſp.* 25. *memb.* 3. *n.* 29. ex Corduba, & Abulenſi. Sic & alij mox citandi.

Tertiò. Poteſt ſubtrahere ſalutationem inimico, qui ſine graui incommodo honoris non poteſt filios ſalutare; hic tamen caſus perraratus erit.

Quartò (ait Petr. Hurtad.) ſoluuntur ab obligatione inimicum ſalutandi, qui ita ſimulant diſtractionem, aut oculorum hebetudinem, vt prudenter iudicetur, ſalutationem omiſſam non ex memoria inimicitiæ, ſed ex alio capite, nempe ex inaduertentia, &c.

Quinto (addit idem Petrus) qui vidit tres, aut quatuor amicos, quos familiariter alloquitur, capite tecto, nec ſalutatos: tunc licet inimicum nõ ſalutet, nec alloquatur, non peccat contra Charitatem: quia illa alloquutio, licet vni duntaxat dirigatur, cenſetur ſalutatio omnium ſociorum tunc concurrentium. Hæc P. Hurtado 2. 2. *diſp.* 153. *ſect.* 4. *ſubſect.* 3. §. 64. Et ex illo Diana *p.* 5. *tr.* 13. *reſol.* 89. & Auſonius *in Diana ſumma, verb. Affabilitas, n.* 3. Sa *verb. Charitas, n.* 9.

QVÆSTIO X.

An in caſibus, in quibus tenetur quis inimicum ſalutare, teneatur adhuc ſalutatione præuenire?

REſpondeo breuiter *Primo.* Si iniuriatus, aut offenſus ſit eiuſdem conditionis, aut ſtatus inimici, minimè tenetur præuenire illum ſalutatione. Ratio eſt clara. Quia præuentio nulli æquali debetur, etiamſi non ſit inimicus: ergo minus inimico æquali, cum inimicitia non ſit titulus ad officium. Ita Petr. Hurtad. *ſubſect.* 3. *cit.* §. 66. Quamuis addat, quod aliquando poſſit per accidens teneri ad præueniendum, veluti ſi illi non ſit graui damno, & aliunde ſperat inimicum depoſiturum odia, tenetur lege Charitatis. Item ſi ſcandalum poſſit facilè, & ſine incommodo vitare; vt enim ea præſtare tenemur aliis in occaſionibus, ita & in hac.

Reſpondeo *Secundo.* Si inimicus ſit ſuperior, aut altioris ſtatus, & conditionis; tunc, regulariter loquendo, tenetur offenſus illum ſalutatione præuenire. Quia hæc præuentio illi erat debita, ſi inimicitia non interceſſiſſet: ergo poſt interceſſionem. Sic Hurtadus §. 65. Qui tamen bene excuſat illos inferiores, qui tam acerbam iniuriam acceperunt, vt non præueniant honore inimicum, ob iuſtum

dolorem,

dolorem, & æſtimationem iniuriæ, non tamen ob odium.

Reſpondeo *Tertiò*. Si inimicus ſit inferioris conditionis,& ſtatus offenſo, tunc non tenetur hic præuenire illum ſalutatione. Quia iſti, vtpotè ſuperiores in conditione,aut dignitate,independenter ab inimicitia,poſſunt expectare, & non ſalutare, niſi ſalutati priùs: ergo quod poſt inimicitiam expectent, non poteſt odio adſcribi. Sic Hurtad. *loc. cit.* Legantur etiam Lorca *diſp.*25.*memb.*3.*num.*29. Diana *tom.*1. *tract.*15. & 1. *Miſcell. reſol.* 62. Ouiedo *controu.*8. *punct.*6. *num.*142.

QVÆSTIO XI.

An teneamur reſalutare inimicum nos ſalutantem?

NEgandum videtur, quia nullus tenetur ex Charitate reſalutare omnem ſalutantem, nec reſpondere omni loquenti: ergo minùs inimico.

Sed abſolutè loquendo Reſpondeo, vt quid certum: Teneri, non ſolùm vrbanitatis virtute, ſed Charitatis. Quia poſita inimicitia, cenſeremur non reſalutare ob inimici contemptum, illique occaſionem præberemus in inimicitia perſeuerandi. Sic Suarez *diſp.*5. *ſect.*5 *num.*8. qui ad rationem dubitandi negat antecedens; quia tenetur (inquit) reſalutare, & reſpondere, ex quadam vrbanitate: quamvis ſi omittat, ſolùm peccet venialiter, eo quòd non ſit grauis læſio Charitatis, veluti eſt per ſe reſpectu inimici.Sic cum Suario tenent Valentia, & Lorca, Bonac. Ægidius, & Sa, quos citat & ſequitur Palaus *tract.*6.*diſp.*1.*punct.*6. *num.*6. Fagundez *num.*10.*cit.* Trullench. *num.*9. & Petr.Hurtad. §.66. Qui bene excuſat à reſalutatione omnes illos, quos à ſalutatione, *quæſt.*9.excuſabimus cum illo.

QVÆSTIO XII.

An inimicum non reſalutare, ſit peccatum mortale?

AFfirmant aliqui abſolutè, inter quos eſt Palaus *loc. cit. num.*6. Negat verò contra Lorca 2.2. *diſp.*25.*memb.*3.*num.*28. ſecundum quod refert Machado his verbis: *Pero Lorca, Author tan graue, es de parecer, que aunque la reſalutacion es accion debida à todos los vezinos, y moradores de vn lugar, con todo eſſo juzga, que faltar à eſta obligacion nos es pecado mortal, porque no ſe opone a la charidad, ſi no a la afabilidad, que no es de tanta obligacion; ſino es, que à caſo por la circunſtancia de la perſona, reſultaſſe en graue offenſa ſuya, ò eſcandado, que raras vezes juzga puede ſucceder*, &c. Hæc Machado *lib.*2.*part.*2.*tract.*6. *docum.*4.*numer.*7. Et etiam Auſonius *in ſum. Diana, verb. Affabilitas, numer.*2. vbi ait Lorcam *loc.cit.* id ipſum docere his verbis: *Quoniam verò affabilitas non eſt tanta obligationis, ſalutationem & reſalutationem omittere etiam quando debentur* (ait Lorca) *non eſſe peccatum mortale.* Ita Auſonius,citans ſuum Authorem Dianam *part.*2.*tract.*15.*reſol.*62.

Sed certè, nec Diana ex Lorca id refert; nec potuit verè, cum Lorca id minimè doceat, cum *loco cit.* ſolùm loquatur de ſalutatione & allocutione, non de reſalutatione. Accipe eius verba: Quartò, omiſſio allocutionis, & ſalutationis, etiam quando debita eſt, non eſt regulariter peccatum mortale; nam opponitur affabilitati, quæ non eſt tantæ obligationis. Sic Lorca. Verum eſt, quod hic Author paulò antea, *verſ. Tertiò*, docuerat, quod reſalutatio, & reſponſio omnibus hominibus ſit debita virtute affabilitatis: Ex quo dicto videtur haud obſcurè ſequi, quod debeat Lorca ſentire,quod ei hi DD. adſcribunt.Sed quicquid ille interius ſenſerit.

Ego diſtinctius quæſtioni propoſitæ, ſic *Primò* Reſpondeo: ſi perſona ſalutata eſt longè ſuperioris dignitatis, aut ſtatus, vt Prælatus reſpectu ſubditi, Pater reſpectu filij, aut Princeps, ſiue vir nobilis reſpectu plebei; tunc non peccat mortaliter non reſalutando. Quia denegatio reſalutationis in hoc euentu non adſcribitur contemptui, nec inde oritur ſcandalum. Sic communis. Azor, Ledeſma, Bonacina, quos citat,& ſequitur Trullench. *lib.*1.*cap.*5. *dub.*5. *n.*10.addens ex Silueſtro,& Filliucio,nec adhuc peccare venialiter, ſi perſona omittens reſalutare eſſet eminentior, & adeſſet iuſta cauſa non reſalutandi. Sic etiam Petr. Hurtad.§.67.Ouideo *punct.*6.*n.*141. per hæc verba. Quando maxima *diſtantia* eſt, vt inter Patrem,& filium, Dominum,& ſeruum, virũ nobiliſſimum,Ducem, aut Marchionem,& hominem è media plebe,reſalutatio non debetur, & ſine iniuria omittitur: rarò tamen ſine inurbanitate omne ſignum beneuolentiæ,veluti motus capitis, conſpectus beneuolus,niſi in ſupremo Principe, poterit omitti. Sic Ouiedo. Aragon etiam ſtatim citandus.

Reſpondeo *Secundò*. Si perſona ſalutata eſt æqualis, aut etiam non longè ſuperioris conditionis, aut ſtatus,tunc mortaliter peccat non reſalutando.Quia ægrè quiſque prudens feret, ſe non reſalutari ab æquali aut maiori paulò: eo quòd talis ſalutata perſona non reſalutando ſalutantem, oſtendat eum eſſe longo interuallo inferiorem. Sic Petr. Ledeſma, Trullench. Petrus Hurtad. & Ouiedo *locis citatis.* Aragon.2.2. *quæſt.*29. *art.*9. *col.*8.*verſ. Dico ſecundò*, & communis.

Reſpondeo *Tertiò*. Quando perſona ſalutata eſt vilis,tunc non peccat,ſaltem mortaliter, non reſalutando ſuum æqualem. Quia (vt bene Petr. Hurtad. §.67.*citato*) *ſalutationes non æſtimantur inter perſonas viles,ſed ſolùm inter ingenuos.* Sic ille.

QVÆSTIO XIII.

An confeſſarius poſſit abſoluere nolentem ſalutare, aut alioqui inimicum, ſecluſo odio, & ſcandalo?

AFfirmant Bonacina *diſp.*3. *quæſt.*4.*punct.*3.*n.*3. Silueſt.Nauarrus,& Caiet.quos citat,& ſequitus Trullench.*lib.*1.*Decal.cap.*5.*dub.*5.*n.*8. his verbis: *Ex his ſequitur, poſſe Confeſſarium, abſolutè loquendo, abſoluere pœnitentem offenſum, qui inimicum ſalutare recuſat, modò non adſit odium, aut ſcandalum, aut periculum, ut inimicus odium, & rancorem, ob denegatam ſibi ſalutationem, concipiat: quod debet prudenter Confeſſarius examinare.* Ita ille.

Sed clariùs Reſpondeo, Poſſe Confeſſarium abſoluere nolentem ſalutare, aut alloqui ſuum inimicum, in caſibus in quibus nec ſalutare, nec loqui illi debeat, de quibus egimus *ſuprà*, *quæſt.*9. Non tamen in caſibus, in quibus ad id ſub mortali teneatur, iuxta dicta à nobis *quæſt.* 7. & 8. Legantur,necnon & Bonac. *loc. cit.verſ. quanquam arbitror*, & Palaus *tract.*6. *diſp.*1 *punct.*6.*n.*11.

QVÆSTIO XIV.

An poſſit Confeſſarius abſoluere Patrem, qui non vult admittere ad colloquium filium, qui indigno, vel valde inæquali matrimonio ſe copulauit?

RESPONDEO, Poſſe: dummodo Pater id non ex odio, aut iracundia; ſed ob caſtigationem delinquentis, familiæ honorem, & aliorum filiorum maiorem cautelam procurandam faciat. Et non in perpetuum, ſed ad tempus. Quia id ſic facere, ob hanc cauſam, Patri eſt licitum, vt habes *ſupra q.* 9. ſic Layman *lib.* 2. *tract.* 3. *c.* 4. *num.* 3. Et ex illo Diana *par.* 4. *tract.* 4. *reſol.* 182. & Auſonius *in eius Summa, verb. Affabilitas, num.* 4.

QVÆSTIO XV.

An teneamur inimicis ſigna ſpecialis amoris exhibere?

RESPONDEO, Non teneri. Quia inimicitia non eſt titulus, ob quem inimicus ſit dignus aliquo bono ſpeciali, ſic tenent D. Thom. 2. 2. *quæſt.* 15. *art.* 9. *& ibi* Caiet. Azor. *tom.* 1. *lib.* 12. *c.* 3. *quæſt.* 6. Villalob. 2. *p. tract.* 3. *diſp.* 6. *num.* 6. *&* 7. Trullench. *lib.* 1. *cap.* 5. *dub.* 5. *num.* 6. Fagundez *lib.* 1. *Decalog. cap.* 28. *n.* 11. vbi ſic ait: *Signa autem ſpecialis, aut particularis amoris, nemo tenetur inimicis præbere: ſigna verò ſpecialis amoris, ſunt illa, quæ ordinariè amicis ſolùm exhibere ſolemus: vt accommodationes rerum domeſticarum, locutiones ſpeciales, crebra aſſiſtentia in menſa, viſitationes communes amicorum; hæc inimicis exhibere non tenemur, etſi antea exhiberemus.* Ita Toletus *lib.* 4. *ſum. c.* 10. *ad finem.* Imò, vt optimè animaduertit Nauarr. *cap.* 25. *num.* 14. nec poſtquam amici facti, & amicitia reconciliati ſumus, tenemur eos ſub mortali in eam familiaritatem admittere, qua antea vtebamur. Tenemur tamen tunc, vltra illa ſigna generalia amoris, aliqua eis ſpecialia oſtendere. Quam ob rem inquit idem Nauarr. & Caietanus *loc. cit.* hoc debent Confeſſarij animaduertere, ne ad id, ad quod non tenentur, pœnitentes obligent. Huc uſque Fagundez. Petr. Hurtad. *diſp.* 153. *ſect.* 4. §. 71. *in fine*, vbi ab hac regula incipit: Fratres (inquit) tenentur ſe mutuo inuiſere, niſi per accidens excuſentur timore aliorum incommodorum.

QVÆSTIO XVI.

An qui aliquem iniuſtè læſit, teneatur ab eo veniam petere, & illi reconciliari?

RESPONDEO vt certum: Teneri. Quia hæc recompenſatio debetur illi, qui iniuſtè iniuriam accepit. Ratio namque petit, vt qui externè ſe iniurium oſtendit, externè reſtituatur ad æqualitatem cum proximo. Sic omnes, legantur Petr. Hurtadus *diſputat.* 153. *ſect. & ſubſect.* 4. §. 69. Ouiedo *controu.* 8. *punct.* 6. *numer.* 143. Qui benè notant, quod ſi perſona, quæ iniuriam intulit, eſt Princeps, aut notabiliter ſuperior perſonâ læsâ, tunc ſat erit per internuncium amicum veniam petere, & medio illo teſtari ſe beneuolum erga illum in poſterum futurum.

QVÆSTIO XVII.

An qui iniuſtè iniuriam alij intulit, teneatur veniam petere etiam caſu, quo timeat prudenter, perſonam læſam exponendam eſſe periculo maioris furoris, nec admiſſuram ſatisfactionem?

RESPONDEO, Non teneri. Sic Petr. Hurtado §. 69. *cit. in fine*, vbi ita ait: *Ab hac ſatisfactione neminem excuſo, niſi per accidens, ſi fortè læſus exponeretur periculo furoris, aut tam malè accipiendi inimicum, vt illi eſſet grauem illaturus iniuriam, aut longè diſtarent. Tunc enim non tenetur per literas veniam petere: eum autem teneri ad reſarciendam honoris iacturam, non eſt dubium: id enim ſpectat ad iuſtitiam commutatiuam, vt tantundem honoris reddatur, quantum fuerat ablatum iniuſtè.* Sic ille.

QVÆSTIO XVIII.

An venia petenda ſit ſtatim ac iniuria ab aliquo fuit illata?

RESPONDEO, quod non, ſed poſt aliquod tempus. Ratio eſt, quia ſi qui iniuriam intulit, ſtatim peteret ſui errati veniam, exponeretur periculo minoris furoris in læſum, & daret non admittendi ſatisfactionem occaſionem, eo quòd tunc dolore præſenti verè excuſaretur ad recipiendum inimicum pacatè. Sic Azor, quem citat, & ſequitur Petr. Hurtad. *diſp.* 153. *ſect.* 4. *ſubſect.* 4. §. 70. Ouido *controu.* 8. *pun.* 5. *n.* 143. Filliuc. *tract.* 28. *cap.* 1. *quæſt.* 9. *num.* 25. Villalob. *tract.* 3. *diff.* 6. *num.* 12. & Trullench. *lib.* 1. *cap.* 5. *dub.* 5. *num.* 13. *in fine.*

QVÆSTIO XIX.

An quando duo inimici ſe inuicem lædunt, teneatur prius veniam petere, qui prius læſit?

RESPONDEO vt certum: Teneri, niſi aliàs alter grauitate iniuriæ compenſauerit prioritatem. Qui enim grauius læſit, tenetur prius veniam petere, quia exceſſus iniuriæ eſt in illo prior: ſiquidem in alio, non eſt ille exceſſus, in quo eſt aggreſſor; aggreſſor autem tenetur prius ſatisfacere. Sic omnino Petr. Hurtado *loc. cit.* §. 71. & ſic Ouiedo *num.* 143. his verbis: *Qui iniuriam alij intulit, tenetur ab eo veniam petere, & illi reconciliare: quod ſi vterque in alium iniuriam intulit, illoque grauius exceſſit, tenetur veniam petere. Cæteris autem paribus qui incepit, maiorem iniuriam intuliſſe cenſebitur: poterit autem prius laceſſitus taliter in alium poſtea inſurgere, vt cenſeatur maiorem intuliſſe, & prius teneatur veniam petere.* Sic Ouiedo, qui bene addit, quod quando, omnibus penſatis, iniuria ex vtraque parte fuit æqualis, ſufficiet eos, qui ſibi inuicem iniuriam intulere, mutuò ſe inuicem alloqui, & beneuolentiæ, ac pacati animi ſigna oſtendere.

QVÆSTIO XX.

An teneamur ſub mortali, inimico veniam petenti, iniuriam remittere, quantum ad odium, & quantum ad culpam in nos commiſſam?

RESpondeo vt certum: teneri. Patet, quia in non remittendo odio (ſi datur in animo) & culpa in nos commiſſa, datur actus odij: at hunc verè tenemur deponere erga inimicum, etiam non petentem veniam: ergo à fortiori erga petentem. Sic omnes, præſertim Trullench iis verbis: *Dico primò, tenemur tunc odium deponere, & offenſam dimittere, quod eſt certum, etiamſi non petat: quia non licet odio alterum proſequi, aut malum alteri exoptare, abſque honeſto motiuo, & fine. Tenemur etiam inimico veniam petenti cum eo reconciliari, ſiue pacem componere, & veniam dare ei, noxam, ac offenſam remittere; aliter enim eſſet maioris inimicitiæ, & odij cauſa, & eſſet tunc irrationabilis pacis denegatio, propter quod tenemur etiam tunc ſigna reconciliationis, & beneuolentiæ generalia exhibere, iuxta occaſionem, & conditionem perſonæ.* Sic Trullench *lib. 1. cap. 5. dub. 5. num. 12.* Et antea Suarez *diſp. 5. ſect. 5. n. 9.* Ægidius *diſp. 24. dub. 6. num. 95.* Sà *verb. Charitas, numer. 9.* Bonac. *punct. 3. num. 5.* Ouiedo *num. 144.* Palaus *diſp. 1. punct. 6. num. 7.* Fagundez *lib. 1. Decal. cap. 28. num. 12.* & omnes.

QVÆSTIO XXI.

An non ſolùm teneamur iniuriam inimico remittere, quantum ad odium, &c. verùm etiam quantum damnum illatum in honore, fama aut bonis temporalibus, &c.

RESpondeo vt certum: Non teneri damnum illatum remittere; ſed licitè poſſe illius ſatisfactionem, ordine iuris ſeruato, coram iudice petere. Ratio eſt; quia hæc omnia tenetur inimicus, qui læſit, præſtare nobis: ergo nos non tenemur illi ipſa remittere. Sic cum communi Caſtro Palaus *tract. 6. de Charit. diſput. 1. punct. 6.* (non 9. vt inuenies apud Trullench) *num. 8.* hæc dicens: *Verum in hac ſignificatione amicitiæ, non comprehenditur remiſſio ſatisfactionis debitæ pro iniuria; ſed non obſtante petitione veniæ, illiuſque conceſſione, poteſt offenſus ſatisfactionem debitam petere coram Magiſtratu: quia petit, quod ſibi debetur, & quod Magiſtratus facere tenetur.* Sic ille; ex Valentia 2. 2. *diſp. 3. quæſt. 3. punct. 2. circa finem*; Suario *diſput. 5. de Charit. ſect. 5. num. 10.* Bonacina *diſput. 3. quæſt. 4. punct. 3. num. 5.* & Ægidio *diſput. 24. dub. 6. à num. 96.* Quibus adde Trullench *lib. 1. in Decalog. capit. 5. dub. 5. num. 14.* Azorium *lib. 12. tom. 2. cap. 3. quæſt. 7.* Villalob. 2. *part. tract. 3. diff. 6. num. 11.* Fagundez *lib. 1. capite 28. num. 12.* Nauarr. Caiet. Angel. Silueſt. & alij apud ipſum, latè Sancius *in ſelectis diſp. 2. num. 11. & 12.* & omnes cum Angelico Doctore 2. 2. *quæſt. 25. art. 9.*

QVÆSTIO XXII.

An etſi non teneantur, poſſint ſaltem ſemper ſatisfactionem remittere omnes perſonæ læſæ?

RESpondeo, Non poſſe omnes perſonas, etiamſi velint, ſatisfactionem remittere: quia non ad omnes perſonas, immediatè læſas, id ſpectat; ſed ad ſuos ſuperiores. Sic Nauarr. *in Man. capit. 14. num. 25. verſic. Dixi odium*, ibi: Imò aliqui ſunt, qui etiamſi velint, non poſſunt id facere (*ideſt, condonare ſatisfactionem iniuriæ*) quales ſunt vxor, filiusfamilias nondum emancipatus, ſeruus, & Religioſus, iuxta Gloſſam receptam *in cap. Parochianos, de ſent. excommunicat.* Quoniam actio contra iniuriantem ad ſuperiores pertinet, ſcilicet ad maritum, Patrem, Dominum, & Prælatum, ſecundùm Gloſſam præallegatam. Sic meus Nauarrus. Et ex illo Fagundez *numer. 12. citato*, & Trullench *lib. 1. cap. 5. dub. 5. num. 14.* Quamuis hic vltimus Author aliud quàm Nauarrus in ſubſtantia pronunciet. Legantur.

QVÆSTIO XXIII.

An ſemper ſit melius, quod offenſus potens condonare ſatisfactionem condonet?

RESpondeo quod non, nam aliquando eſt melius illam non condonare, quàm condonare. Sic expreſſe Toletus *lib. 4. ſum. cap. 20. in fine*, ita ſcribens: *Rurſus omnes tenentur inimicis ſuis iniuriam remittere, quantum ad odium, & voluntatem malam: ſed non tenentur remittere debitam ſatisfactionem, imò aliquando melius eſt non remittere. Vnde vidua pauper, filios habens, quos ſuſtentare non valet, non tenetur viri ſui interfectori offenſam remittere, niſi iuſtum alimentum ſubminiſtret, cum poſſit. Similiter cum homicida homo eſt iniquus, non tenetur deſiſtere à cauſa; imò ipſam proſequi, donec ſuſpendatur, debet; depoſito tamen odio ipſius perſonæ, & ſolùm ob iuſtitiæ zelum.* Hæc Cardin. Toletus. Et ex illo Fagundez *loc. cit. numero 12.* Quibus adde Caſtrum Palaum *tract. 6. de charitate, diſp. 1. punct. 6. num. 9. verſ. Fateor*, ita dicentem: *Adde, ſæpe eſſe conueniens Reipublicæ, ne offenſus ab accuſatione deſiſtat. Nam illo deſiſtente, ſolent criminoſi facile veniam impetrare, & audaciores fieri ad ſimilia committenda, vt ergo illi, & alij arceantur, & reipublicæ ſcandalo fiat ſatis, expedit offenſum proſequi actione iniuriarum*, & ita tradidit expreſſe Suarez *diſp. 5. de Charit. ſect. 5. fine*, Coninch *diſput. 14. (lege tu 24.) dub. 6. num. 103.* Lorca *ſect. 3. diſp. 25. num. 3.* Bonac. *diſp. 3. q. 4. punct. 3. n. 5.* Ioan. Sanchez *diſp. 2. ſelectarum, n. 11.* Hucuſque Palaus. Et ex illo Trullench *lib. 1. Decal. c. 5. dub. 5. n. 14.*

QVÆSTIO XXIV.

An licitum ſit perſonæ offenſæ, non ſolùm coram iudice petere vindictam offendentis, verùm etiam à Deo?

RESpondeo licitum eſſe, dummodo in petitione vindictæ non excedat vltra meritum culpæ.

Ratio eſt, quia re vera petit quoddam opus virtutis, nempe delinquentis punitionem, factam ab eo, qui poteſtatem habet puniendi. Sic Sotus *lib. 5. de iuſt. quæſt. 12. art. 1. §. contra 3. demùm concl.* vbi ita dicit: *Nam quamuis mihi non liceat malum alteri inferre, quia non ſum miniſter iuſtitiæ, licet tamen mihi optare, vt Dei permiſſu, penes quem ſumma poteſtas eſt, aut publica authoritate malum ei obtingat. Scriptum ſanè eſt*, Pſal. 67. *Lætabitur iuſtus cum viderit vindictam.* Et Pſal. 78. *Vindica ſanguinem Sanctorum tuorum, qui effuſus eſt.* Et Deus ait, ad *Rom. 12. Mihi vindictam, & ego retribuam.* Et Deuteron. 12. *Mea eſt vltio, & ego retribuam.* Hucvſque Sotus. Et ex illo Ioan. Sancius *loco cit. num. 11.* per hæc verba: vnde fas etiam erit, Deum deprecari, infligere alicui damnum temporale, non ſolùm vt à peccato puniendus ceſſet, vt diximus *num. 6.* verùm animo ſumendi iuſtam vindictam: ſicut enim fas eſt, hanc inferendam à iudice terreno exoptare, etiam licebit à cœleſti: imò ſecurius, quia rectior eſt, vt expreſsè docet Soto *(loc. cit.)* cauendum tamen, ne ex odio appetitus vindictæ oriatur, ſed ſolum zelo iuſtitiæ vindicatiuæ, aut commutatiuæ. Hæc Ioannes. Et ex illo Palaus, & Trullench *locis adductis.*

QVÆSTIO XXV.

An ſi perſona, quæ læſit, ſatisfactionem iniuriæ factæ offerat, poſſit adhuc perſona læſa ſatisfactionem coram iudice expoſtulare?

NEgant apud Palaum, Beja *1. part. ſum. caſu 10.* Azor. *3. p. lib. 12. c. 13. quæſt. 7.* & Silueſt. *verb. Charitas, quæſt. 9.* (lege tu 6.)

Ratio pro hac parte deſumitur ex cap. *ſi quis contriſtatus* (non *ſi quis conſtitutus*, vt bis leges apud Palaum) 90. *diſtinct.* vbi Fabianus Papa dicit, *quod ſi quis, ob iniuriam acceptam, grauiter contriſtatus eſt, & ſatisfactionem oblatam noluerit admittere, grauiſſimis pœnis ad id eſt compellendus.* Ita præter citatos Authores tenet apud Bonacinam Malderus *2. 2. quæſt. 25. art. 9. ad finem*, & alij, quos videtur ſequi Trullench *lib. 1. Decal. c. 5. dub. 5. n. 14.*

Sed clarius, ac probabilius Reſpondeo dicendum *Primò*, abſolutè loquendo, non tenetur perſona læſa inimico offerenti debitam ſatisfactionem pro iniuria illata, actionem coram Iudice remittere, ſed poteſt adhuc coram illo ſatisfactionem iniuriæ expoſtulare. Ratio eſt, quia perſona læſa non tenetur magis hanc ſatisfactionem, quàm aliam acceptare: & ſicut Iudex poteſt iuridicè pœnam, & ſatisfactionem præſcribere, ita perſona læſa poteſt à Iudicè petere, vt ſibi ſatisfactio, ſeu compenſatio iuridicè fiat: depoſito tamen odio, & præciſo graui lædentis damno, quod læſus tenetur ex Charitate impedire. Sic Valentia *tom. 3. diſp. 3. punct. 3.* Reginald. *lib. 17. cap. 22. num. 116.* & Gloſſa *in cap. ſi quis contriſtatus*, quos citat, & ſequitur Bonacina *diſp. 3. quæſt. 4. punct. 3. num. 5.* verſ. *Ex quo ſequitur.* Palaus *diſput. 1. cit. punct. 6. num. 9.* & dicit probabile Trullench *loc. cit.*

Reſpondeo *Secundò*, in praxi regulariter loquendo, ſuadenda eſt prima ſententia. Quia rarus eſt, qui ex amore, & zelo iuſtitiæ, & non potiùs ex affectu odij, & vindictæ actionem iniuriarum coram Iudice proſequatur. Sic Bonacina, Palaus, & omnes.

Nec aduerſus noſtram primam reſponſionem obſtat cap. *ſi quis contriſtatus.* Nam ſolùm probat, quod grauiter compellendus ſit ille, qui ſatisfactionem iniuriantis non vult admittere, vt odium deponat. Legantur Valentia & Palaus *loc. cit.*

QVÆSTIO XXVI.

An etiam caſu, quo iniuria illata talis conditionis ſit, vt reparari ab offenſore non poſſit, (vt contingit in morte filij, vel parentis) poſſit adhuc læſus proſequi actionem iniuriarum, coram iudice?

NEgant, & à fortiori, authores primæ ſententiæ, docentes, non poſſe in hoc euentu læſum proſequi actionem iniuriarum coram iudice, ſi aliàs læſus veniam iniuriæ petierit, & ſatisfactionem damni illati. Ita innuit Silueſt. *loco ſup. cit. verb. Charitas, quæſt. 6. in fine*, his verbis: *Tertium autem (quod eſt actio in foro contra iniuriantem) homo remittere non tenetur, niſi ille pro poſſe ſatisfecerit.* Sic ille. Nunc ego: at hic ſatisfecit pro ſuo poſſe: ergo in ſententia Silueſtri læſus tenebitur remittere, &c.

Sed iuxta ſuperiori quæſtione à nobis dicta, reſpondeo dicendum, quod adhuc poſſit læſus, depoſito omni odio, proſequi actionem iniuriarum, coram Iudice, ob rationem aſſignatam quæſt. antecedenti in prima reſponſione: licet regulariter loquendo, in praxi ſuadendum ſit contrarium; quia conformius conſilio Chriſti, *ſi quis percuſſerit te in maxilla, præbe ei alteram.* Sic Palaus *loc. cit. n. 9.* & alij pro nobis adducti.

DISPVTATIO V.

De Ordine in charitate ſeruando.

QVÆSTIO PRIMA.

An homo debeat ſeipſum magis appretiatiuè, & efficaciter diligere, quàm cætera ſuppoſita creata, quoad bona ſpiritualia, quæ ad ſalutem animæ neceſſaria ſunt, vt Fides, Spes, Charitas, gratia habitualis, & gloria, &c.

RESPONDEO vt quid certum, Debere. Quia dilectio ſui ipſius, eſt regula dilectionis proximi, iuxta illud *Matth. 22. Diliges proximum tuum ſicut te ipſum.* Vbi dilectio ſui ipſius ponitur tanquam norma, ſeu regula, aut exemplar, cui quantum fieri poteſt, conformari debet dilectio proximi: atqui regula eſt potior, quàm regulatum, vt ait D. Thom. *2. 2. quæſt. 26. art. 4.* ergo homo potius tenetur diligere ſeipſum in prædictis bonis, quàm proximum. Et hoc ſenſu dicitur: *Charitas incipit à ſe ipſo. Et Proximus ſum egomet mihi.* Et *Qui ſibi nequam, cui bonus?* Sic omnes DD. D. Thomas *2. 2. quæſt. 26. art. 4.* Suarez *diſp. 9. de Charit. ſect. 1. num. 2.* Valentia *diſp. 3. quæſt. 4. punct. 3. concl. 2.* Ægidius *diſp. 25. dub. 5. concl. 4.* Becanus *cap. 19. q. 2.* Arriaga *2. 2. diſp. 40. ſect. 1. à num. 1.* Ouiedo *tract. de Charit. controuerſ. 8. punct. 1.* Caſtro Palaus *tomo 1. tract. 6. diſp. 1. à punct. 7.* Granados *contr. 3. de Charit. tract. 7.*

Digitized by Google

tract.7.diſp.3. Lorca 2.2. *diſp.28. memb.1.* Luyſius Turrian. *diſp.75. dub.2.* Gaſpar Hurtad. *diſp.7. de Charit.diff.2.* Petrns Hurtadus *diſput.154. à ſect.2. §.11.* Trullench.*lib.1.Decal.c.5. dub.6.* & alij, ex quibus bene limitant reſponſionem, vt non ſolùm non comprehendat Chriſtum, qui eſt ſuppoſitum diuinum, verum nec B.Virg. Mariam, vt infrà dicemus.

QVÆSTIO II.

An ſaltem debeat homo æſtimare magis bona ſpiritualia humanitatis Chriſti Domini, quàm ſua propria?

RESpondeo dicendum, quod debeat magis. Sic cum communi Theologorum docet, & probat Granados ſic. *Quia Chriſtus Dominus, etiam quatenus homo, eſt Filius naturalis Dei, Dominus omnium creaturarum, magis abſque vlla comparatione dilectus à Deo, quàm omnes creaturæ, & mediante eius humanitate, omnia ſupernaturalia bona, tam in homines, quàm in Angelos deriuantur. Eſt ergo longè dignior amore, quàm reliqua: & recta ratio dictat, pluris æſtimandum à nobis eſſe bonum illius, & gloriam, quàm omnium noſtrûm, & ſi oporteret, potius deberemus optare carere propria gloria, quàm ipſe pateretur iacturam ſuæ.* Sic ille *tract.7. cit.c. diſput.3. num.6.* ex Magiſtro *in 3.diſt.28. in fine.* S. Bonauentura *in explicatione litteræ,* Alberto Magno, & Petro, apud Carthuſian. *quæſt.vnica,* Valentia 2.2. *q.4.punct.3. aſſert.3.* & Banneſio *art.4. ad primum argument. ſui dubij.* Quibus addo Ouiedum *controu.8.punct.1.n.6.* Petrum Hurtad. *diſp.144. ſect.2. §.18.* Qui tamen addit, *quod ſi mihi Deus optionem daret, vt mihi peterem vnionem hypoſtaticam, vel humanitati Chriſti, dandam illi, cui ego eam peterem, tenerer mihi eam petere, non verò humanitati Chriſti.*

QVÆSTIO III.

An etiam Beatiſſimam Virginem Mariam, pluſquam nos ipſos, amare debeamus?

NEgant aliqui Doctores, inter quos eſt Bannez 2.2. *quæſt.26.art.4.§. Ad argumenta,* vbi hæc dicit verba: *Vnde concedo, quod magis debeo velle mihi Deum ex Charitate, quæ eſt in me, quàm Beatæ Virgini: hoc enim eſt fundamentum volendi aliis ipſum Deum.* Hæc Banneſius.

Sed æque probabiliter, & magis piè, Reſpondeo, Debere. Huius reſponſionis fundamentum eſt ſingulariſſima excellentia Beatiſſimæ Virginis, ſupra omnes creaturas; & intima coniunctio cum Chriſto Domino, ex qua prouenit, vt omnium ſupernaturalium bonorum ſit quodammodo principium, & pluſquam cæteræ creaturæ diligatur à Deo. Sic Ricardus (non Durandus, vt leges apud Ouiedum) apud Carthuſianum *in 3.diſt.29. quæſt.2. ad finem.* Quem ſequuntur Granados, & Ouiedo *locis vbi ſuprà.*

QVÆSTIO IV.

An ſit licitum deſiderare efficaciter carentiam æternam, aut temporalem, gratiæ, aut beatitudinis, ob bonum ſpirituale proximi, aut totius mundi; caſu, quo talis carentia cum peccato mortali coniungatur?

REſpondeo tanquam quid certum; Non eſſe licitum, ſed omnino illicitum, & mortale. Quia certum omnino eſt, ob nullum finem, adhuc ob ſaluationem totius mundi, eſſe licitum à Deo petere efficaciter id quod eſt intrinſecè malum, & contra Charitatem Theologicam: atqui petere, aut deſiderare efficaciter carentiam gratiæ, aut beatitudinis, caſu quo talis carentia contingat cum mortali, eſt intrinſecè malum: ergo. Sic tenet communis Theologorum ſententia. De qua re legantur præcipuè Gaſpar Hurtad. *diſput.7. de Charit.diff.2. quaſi per totam,* & Granados *vbi infra,* atque alij mox à nobis citandi.

QVÆSTIO V.

An ſaltem ſit licitum velle carere gratia, & beatitudine in perpetuum, ob bonum ſpirituale alicuius communitatis, aut totius mundi, caſu, quo id abſque peccato poſſet contingere?

AFfirmant aliqui Doctores, quorum ſententia probari poteſt exemplo Moyſis, qui plenè optauit carere beatitudine æterna, propter ſalutem Iudæorum, vt patet ex illo *Exodi 32. Aut dimitte eis hanc noxam, aut dele me de libro vitæ.* Et etiam exemplo Apoſtoli Pauli, qui directè, vt alij ſaluarentur, voluit eſſe anathema à Chriſto Ieſu, *ad Roman.9. Optabam ego ipſe anathema eſſe à Chriſto pro fratribus meis, qui ſunt cognati mei ſecundum carnem.* Ita ſentiunt Capreddus *in 3.diſt.17.quæſt.vnica, art.3. ad 2. Durandi.* Adrianus *in 4.quæſt.2. de remiſſione peccatorum, §. circa hoc tamen,* & nouiſſimè Granadus *tract.7.de Charit.diſput.5.num.8.* Gaſpar Hurtadus *difficult.2.cit.in fine.* Quorum ſententiam approbant Sotus *in Epiſtol. ad Roman. cap.9.* & Bannez *q.26. art.7.* & non eſſe penitus improbabilem; imò traditam fuiſſe à D.Bernardo, putat eius filius Lorca *diſp.28.num.14.*

Sed longè multo probabilius Reſpondeo, Adhuc minimè eſſe licitum. Probatur ex verbis Chriſti Domini, Matth.18. *Quid prodeſt homini, ſi vniuerſum mundum lucretur, animæ verò ſuæ detrimentum patiatur?* Atqui maximum eſt animæ detrimentum, & ſumma infelicitas, carere in æternum Dei gratia, ſeu amicitia, & beatitudine: ergo id minimè eſt licitum velle, ob quodcunque bonum ſpirituale, etiam totius mundi. Sic communis ſententia. D. Thom. 2.2.*quæſt.26.art.2.* Valentia *diſp.3. quæſt.4. punct.4.concl.2.* Suarez *diſput.9. de Charit. ſect.1. à num.2.* Ægidius *diſput.23. dub.3. concl.3. num.51.* dicens, hanc reſponſionem eſſe communem, & veram. Malderus 2.2.*quæſt.26. art.4.* Lorca ibidem *diſp.*

diſput. 28. *memb.* 1. *num.* 15. & penes ipſum Corduba, & Ioan. Arboreus, Petr. Hurtado *diſputat.* 144. *ſect.* 2. §. 13. Ouiedo *controu.* 8. *punct.* 1. *num.* 23. Palao *tract.* 6. *punct.* 7. *num.* 2. dicens, hanc ſententiam eſſe certam, Becanus *cap.* 19. *quæſt.* 2. *à num.* 3. Arriaga *diſp.* 40. *ſect.* 1. *ſubſectione* 1. & 2. Trullench. *lib.* 1. *Decal. cap.* 5. *dub.* 6. *n.* 3. Filliuc. *tom.* 2. *num.* 30.

Ad fundamenta primæ ſententiæ, facilè vnico verbo, reſpondeo dicendum, quod tam Moyſes, quàm Paulus loquuti fuerint de morte temporali, non æterna. Sic Arriaga *loco cit. ſubſect.* 2. *num.* 4. vbi ad primum locum ſic reſpondet: *Crediderim, non locutum Moyſem de libro vitæ æternæ, ſed de hac vita mortali, ac ſi dixiſſet, Si non vis remittere noxam populo, aufer me de hoc mundo: ero enim ludibrium aliis, qui dicunt me populum eduxiſſe ex Ægypto, vt eum in ſolitudine occiderem. Quæ petitio nihil habet difficultatis.* Sic ille. Et ſic *n.* 9. ad locum Pauli: Quid ergo dicemus ad locum Pauli, qui non ita traxit? Reſpondeo, mihi arridere expoſitionem Origenis, qui de morte temporali explicat *Io anathema eſſe, optabam ego mori pro fratribus meis.* Hæc Arriaga. Vide alias expoſitiones apud ipſum, & apud alios Authores pro noſtra ſententia adductos.

QVÆSTIO VI.

An ad minus ſit licitum deſiderare, ac petere dilationem viſionis beatæ, ob bonum ſpirituale proximorum?

Reſpondeo, vt quid certum: Eſſe licitum. Quia dilatio non eſt ſeparatio à Deo. Sic omnes, præcipuè Palaus, qui id probat ex Paulo ad Philippenſ. 1. *Coarctor è duobus deſiderium habens, diſſolui & eſſe cum, Chriſto: permanere autem in carne neceſſarium, propter vos.* Et de S. Martino teſtatur in eius vita Bernardus, morientem dixiſſe, *Si adhuc populo tuo ſum neceſſarius, non recuſo laborem:* & ratio eſt, quia carentia beatitudinis pro aliquo tempore determinato, compenſatur vtilitate *(ſic lege, non voluntate)* aliorum, & meritorum proprio incremento. Sic Palaus *loc. cit. num.* 4. & Petr. Hurtado *ſect.* 2. *cit.* §. 19. qui adhuc addit, *quod ſi quis iam eſſet certus de ſalute ſua æterna, & illi offerretur à Deo optio, vt maneret in via expoſitus communi ſorti, certus tamen, ſe fore vtiliſſimum ad Dei gloriam, poſſet cum laude hoc eligere. Quia moraliter non eſt periculum damnationis: nec enim priuaret Deus congruis auxiliis tam ardentem amatorem ſui. Si quod verò eſſet contingens moraliter periculum, non liceret.* Sic ille. Et hanc noſtram reſponſionem, vt teſtatur ille, tenent omnes DD. Legantur *ſuprà* citati.

QVÆSTIO VII.

An licitum ſit, ſaltem pro breui tempore, putà pro vna hora, gratia, & charitate carere velle, ob bonum ſpirituale proximi, ſi dicta carentia abſque peccato contingeret?

Affirmabunt à fortiori omnes DD. primæ ſententiæ *quæſt.* 5. Et ex Authoribus noſtræ Ouiedo *loco cit. n.* 15. ex Luyſio *diſp.* 75. *dub.* 2.

Sed probabilius Reſpondeo, Non eſſe licitum. Tum quia id non eſt medium ad ſalutem aliorum proportionatum. Tum etiam, quia eſt contra inclinationem charitatis, quæ per huiuſmodi volitionem, aut deſiderium tenderet in deſtructionem ſui. Adde quomodo non expellitur gratia, niſi peccato interueniente: ergo de facto, minimè poteſt quis velle affectu efficaci carentiam gratiæ, etiam pro breuiſſimo tempore, vt conſtat ex habitis *quæſt.* 4. ob quodcunque proximorum bonum. Sic ex Valentia 2. 2. *diſp.* 3. *q.* 4. *punct.* 3. *concl.* 2. docet Palaus *n.* 4. *cit.* & Suarez *diſp.* 9. *ſect.* 1. *n.* 9.

QVÆSTIO VIII.

An ſaltem liceat cuipiam aliquem gradum gratiæ, & gloriæ à ſe abdicare, ob maiorem gloriam Dei, & proximi vtilitatem?

Affirmabunt, & à fortiori, omnes Authores pro prima ſententia nuper adducti. Quorum ſententiam probat Petrus Hurtad. *loco cit.* §. 20. his verbis: *Sit aliquis in peccato mortali, det mihi Deus optionem ad augendam gratiam, vel eum gradum donandum peccatori, vt iuſtificetur* (ſic lege, non, aut iuſtificetur) *licitè & laudabile id fieri poteſt. Quia ſemper manet ille in gratia, & charitate; tantumque amittit cumulum gratiæ, ad quem nullo præcepto tenemur. Item, nolle illud augmentum poſſumus, abſque peccato, non quidem odio abominationis, ſed ne aut fatigemur, aut ab aliis occupationibus diſtrahamur impendentes operam augendæ gratiæ: ergo poterit honeſtari illa voluntas ob gloriam Dei, & proximi vtilitatem.*

Sed probabilius Reſpondeo, adhuc id nemini licere. Sic Suar. *n.* 9. *cit.* hæc dicens: *Dico tertiò, illud etiam ſpirituale detrimentum, quod licèt culpam non includit, minuit tamen ſubſtantiam ipſius Charitatis, ſeu impedit potius augmentum eius, & meritorum, non eſt ſecundum ordinem Charitatis eligibile, propter aliorum ſalutem. Probatur, quia tale detrimentum non eſt per ſe ordinatum ad aliorum ſalutem, nec per ſe eſt amabile. Secundo, Charitas maximè inclinat ad ſui perfectionem: ergo non inclinat ad id quod hanc perfectionem impedit.* Sic ſapientiſſimus Pater, cuius ſententiam eſſe veram ex natura rei, ſeu loquendo ex lege communi, tandem fatetur Hurtado *vbi ſuprà.*

TRACTA

TRACTATVS V.

DE ELEEMOSYNA.

TRACTANT de hac materia Sancti Patres, Cyprianus *de Eleemoſyna*, Baſilius in illud *Lucæ* 12. *Deſtruam horrea mea; & Concione ad diuites.* Nazianzenus *Oratione de pauperum amore*, Ambroſius *lib.1.de Officiis, cap.*30. Auguſt. *in Enchirid. à cap.*69. & Chryſoſtom. *lib. de Eleemoſyna*, & alij Theologi, etiam cum Magiſtro *in* 4. *diſt.*16. *&* 41. & cum D. Thoma 2.2. *quæſt.*32. vbi Bannes, Aragon, & alij *infrà* adducendi. Iuriſperiti *in Decreto, diſput.*41. *Canone Et qui, & Can. Tria, & ſequent. & diſt.*86. *Can. Non ſatis, & ſequent.* Nauarr. *in Can. Quieſcamus, diſt.*42. *& Cán. ſi agamus, de Pœnit. diſt.*1. *& in man.cap.*4. Ioan. de Medina *Cod de Eleemoſyna*, Suarez *de Charit. diſp.*7. Bellarmin. *lib.*3. *de bonis operib.cap.*2. Ægidius *diſp.*27. Valentia *diſp.*3. *quæſt.*9. *punct.*1. Filliucius *tract.*28. *à cap.*3. Bonacina *diſp.*3. *q.*4. *puncto* 6. Becanus *cap.*21. *à num.*2. Lorca 2.2. *ſect.*3. *à diſp.*33. Granados *de Charit. controu.*3. *tract.*11. *diſp.*1. *& ſequent.* Gaſpar Hurtado *de Charit.*5. *de Eleemoſyna.* Petrus Hurtadus *diſp.*158. *& ſequent.* Ouiedo *tract. de Charit. controu.* 10. Caſtro Palao *tom.*1. *tract.*6. *diſp.*2. Luyſius Turrian. *diſp.*81. *à dub.*1. Arriaga 2.2. *diſp.*42. Villalob. *tom.*1. *tract.*22. Diana *part.*5. *tract.*8.

DISPVTATIO PRIMA.

De Eſſentia, & Effectibus Eleemoſynæ.

QVÆSTIO PRIMA.

Quid, & quotuplex ſit Beneficentia?

RESPONDEO dicendum, quod Beneficentia eſt actus externus Charitatis, vel Theologicæ, ſi proximo benefiat, propter Deum: vel virtutis moralis, ſi propter ſe. Sic ex D. Thoma 2. 2. *quæſt.* 31. *art.* 1. *&* 4. docent communiter Theologi, Ægidius *loc. cit. dub.* 1. *concl.* 1. Palaus *loco cit. diſp.* 2. *in principio*, vbi ita ait: *Alij ſunt effectus externi Charitatis, in quibus explicandis Doctores ſermonem protendunt. Primus eſt generalis, qui eſt beneficentia, quæ* (vt ait D. Thomas *quæſt.* 31. communiter receptus) *conſiſtit in faciendo alicui bene: at quia dupliciter proximo facere bene poteſt; corporaliter, inquam, & ſpiritualiter; ideo beneficentia diuiditur in corporalem, & ſpiritualem. Corporalis beneficentia arrogat ſibi nomen Eleemoſynæ: ſpiritualis beneficentia vocatur correptio, & iuxta hanc diuiſionem hæc diſputatio erit de Eleemoſyna, ſequens de Correptione.* Hucvſque Palaus, quem nos præſcriptum ſibi ordinem ſequemur.

QVÆSTIO II.

Eleemoſynæ nomen vnde oritur?

REſpondeo, quod Eleemoſyna eſt dictio Græca, orta à quodam Græco nomine, quod miſerationem ſignificat. Sic D. Thom. 2.2. *q.* 32. *art.* 1. *in corp.* his verbis: *Vnde manifeſtum eſt, quod dare eleemoſynam, propriè eſt actus miſericordiæ. Et hoc apparet ex ipſo nomine. Nam in Græco, Eleemoſyna à miſericordia deriuatur ſicut in Latino miſeratio.* Sic S. Doctor, & cum eo Iodocus *in ſuo Theſauro vtriuſque Theologiæ, verb. Eleemoſyna, n.* 1. Suarez *de Charit. diſp.*7. *in principio*, Ægidius *dub.* 2. *n.* 3. Filliuc. *tr.* 28. *cap.* 3. *q.* 1. *n.* 54. & alij.

QVÆSTIO III.

Quid ſit Eleemoſyna?

REſpondeo quod iuxta aliquos Theologos, Eleemoſyna eſt actus miſericordiæ imperatus à charitate, quo aliquid datur indigenti, ex compaſſione, propter Deum. Ita ex D. Thoma *q.* 32. *art.* 1. & Nauarro *de Pœnit. diſt.* 1. *cap. Quamobrem, num.* 1. docet Iodocus *loc. cit.*

Alij ſic preſſiùs Eleemoſynam definiunt: *Eſt actio externa procedens ex affectu ſubleuandi indigenti miſeriam, propter honeſtatem intrinſecam, quæ in ea ſubleuatione apprehenditur.* Sic Ouiedo *controu.* 10. *punct.* 1. *num.* 3. vbi *in fine* addit, quod præſcindendo ab omni opinione, circa miſericordiæ motiuum, Eleemoſyna ſic poſſit definiri: *Eſt actio externa procedens*

Digitized by Google

procedent de actu interno miſericordiæ. Conſonat D. Auguſtin.*tom.3.in Enchiridio, cap.76.* quatenus his verbis Eleemoſynam definit: *Eſt enim Eleemoſyna opus miſericordiæ.* Sic ille. Et ex illo Hurtad. Salmanticenſ. *diſp.*158.§.2.

Palaus denique ſic ex D. Thoma *loc. cit.* Eleemoſynam definit: *Eſt aliena miſeria ſubleuatio.* Ita ille *tract.*6. *diſput.*2. *punct.*1.*num.*1. dicens, ſic ſentire omnes DD. ex his autem diffinitionibus elige tu quam malueris.

QVÆSTIO IV.

An Eleemoſyna ſit propriè actus Charitatis in proximum?

NEgandum videtur: quia Gloſſa Interlinearis in illa verba Matth. *cum facis Eleemoſynam*, dicit, *quod Eleemoſyna eſt pars iuſtitiæ: ergo.*

Reſpondeo *Primò*: Eleemoſyna cùm datur ob intrinſecum, & proprium motiuum, propriè eſt actus Charitatis in proximum. Ratio eſt, quia Eleemoſyna, vt nuper eſt habitum, ex ſe, & intrinſecè eſt actio ſubleuatiua miſeriæ proximi: ergo ex ſe,& intrinſecè dicit eſſe actum miſericordiæ; atqui hic propriè eſt actus Charitatis in proximum, cùm omnis actio tendens ad remouendum alterius malum, proueniat ex amore, quo ipſius bonum amamus: ergo. Sic ex D.Thoma *loc.cit.* docent Ægidius *dub.*2. *num.*6. Arriaga *diſput.*42. *ſect.*3. Palaus vbi infrà, & alij.

Reſpondeo *Secundò.* Si Eleemoſyna detur ob motiuum aliarum virtutum, vt verè poteſt, tunc actus exterior elargiendi Eleemoſynam, erit illius virtutis ad quam pertinet motiuum. Ratio eſt, quia (vt ait D. Thom. *art.*1.*cit.*) actus exterior ad illam virtutem refertur ad quam pertinet motiuum, quod mouet ad operandum: at ſic eſt, quod actus exterior poteſt procedere à diuerſis motiuis voluntatis, ergo poteſt pertinere ad diuerſas virtutes. Ex quo conſtat, quod ſi eleemoſyna fiat in pœnitentiam peccatorum, dicitur eſſe actus virtutis pœnitentiæ; ſi in cultum diuinum, virtutis Religionis; ſi ex obligatione orta ex contractu, vel delicto, virtutis iuſtitiæ, &c. Sic tenent communiter DD. Ægidius, Filliuc. Aragon, Palaus, & Iodocus *loc.citatis.*

QVÆSTIO V.

Quotuplex eſt Eleemoſyna?

REſpondeo dicendum, quod duplex. Corporalis videlicet, & ſpiritualis. Ratio eſt, quia Eleemoſyna eſt actus miſericordiæ, quo ſubleuamus proximi miſeriam, vt nuper eſt habitum: at miſeria proximi eſt duplex, corporalis videlicet, & ſpiritualis: ergo etiam erit duplex eleemoſyna. Sic cum S. Thoma 2.2.*quæſt.*32. *art.*2. docent omnes DD. Legantur inter illos citati.

QVÆSTIO VI.

An opera Eleemoſynæ corporalis ſint ſeptem?

REſpondeo Eſſe ſeptem, hoc vnico verſu contenta.

Viſito, poto, cibo, redimo, tego, colligo, condo.

Hoc eſt, 1. Viſitare infirmos, 2. Potum dare ſitientibus. 3. Eſurientes paſcere. 4. Captiuos redimere. 5. Operire nudos. 6. Hoſpitio peregrinos ſuſcipere,& 7. Mortuos ſepelire. Sic communis.

QVÆSTIO VII.

An opera Eleemoſynæ ſpiritualis etiam ſint ſeptem?

REſpondeo, Etiam eſſe ſeptem, hoc verſu comprehenſa:

Conſule, caſtiga, ſolare, remitte, fer, ora.

Hoc eſt (ait S. Thomas) 1. Docere ignorantem. 2. Conſulere dubitanti (quæ duo ſub eodem verbo *Conſulere*, intelliguntur.) 3. Corrigere peccantem. 4. Conſolari triſtem. 5. Remittere offendenti. 6. Portare oneroſos, & graues. 7. Pro omnibus orare. Sic Doctor Sanctus *art.*2.& cum eo omnes DD. vt ait Ægidius *dub.*3.*num.*14. Filliuc. Hurtadus, Ouiedo, Palaus, & Bonacina *diſput.*3.*quæſt.*4. *punct.*6. *num.*6. Qui etſi dicat cum communi hæc opera Eleemoſynæ (ſeu miſericordiæ, vt vulgariter vocantur) eſſe ſeptem, relato verſu contenta, tamen ex inaduertentia, non numerat niſi ſex.

QVÆSTIO VIII.

An ſepelire mortuos aptè numeretur inter opera miſericordiæ?

NEgant nonnulli Hæretici, vt referunt Bellarmin.*lib.de Purgat.cap.vltimo*, Valentia, Ouiedo,& alij DD. Fundamentum hæreticorum eſt, quod Chriſtus Dominus *Matth.*5. enumerans ſex alia opera miſericordiæ, ſeu Eleemoſynæ ſpiritualis, mortuorum ſepulturæ non meminit: ergo hoc opus minimè inter opera miſericordiæ enumerari debet.

Sed vt quid certiſſimum Reſpondeo, Aptè numerari inter opera miſericordiæ: quia verè opus eſt talis virtutis. Et ideo *in lib.* Tobiæ, eius in hoc Charitas, prædicatur his verbis: *Quando orabas cum lachrymis, & ſepeliebas mortuos, & derelinquebas prandium tuum, & mortuos abſcondebas per diem in domo tua, & nocte ſepeliebas eos, obtuli orationem tuam Domino.* & Dauid. *Reg.*2. laudauit viros vrbis Galaad ob ſepultum Saulem, hiſce verbis: *Benedicti vos à Domino, qui feciſtis miſericordiam hanc cum Domino veſtro Saul, & ſepeliſtis eum,* &c.

Ratio, cur hoc opus ſit virtuoſum, eſt manifeſta. Quia videlicet, eſt pro honore defuncti: vt enim mihi non licet defuncti famam lædere (etiamſi ille nihil actu ea de re ſentiat) ideóque eum defendere à detractoribus, eſt opus miſericordiæ: ita opus eſt miſericordiæ, & in honorem eius defuncti cadens, eius corpus honeſtè ſepelire.

Nec obſtat quid fundamentum hæreticorum. Reſpondetur namque, Chriſtum Dominum ſepulturæ non meminiſſe; quia communiter de ea re non occurrit neceſſitas, eo quòd conſanguinei, & amici alij ſunt de ſepultura ſoliciti. Sic tenent, & de Fide, omnes Catholici. Legantur de hac re Bellarmin. *loc.cit.* Valentia *diſp.*3. *quæſt.*9.*puncto* 2. Aragon 2.2. *quæſt.*32.*art.*2. *in eius explicatione.* Ægidius *diſput.*17.*dub.*3.*à num.*19. Bonac. *punct.*6.*cit.num.*1. Ouiedo *controu.*10. *punct.*2.*num.*8. Lorca *diſp.*34.*à num.*1. Luyſius *diſput.*81. *dub.*1. Petrus Hurtadus *diſp.*158.

diſput. 158. *ſect.* 2. §. 6. Arriaga *diſput.* 42. *ſect.* 2. *per totam*, Palaus *tract.* 6. *diff.* 2. *punct.* 1. *numero ſecundo*, & alij.

QVÆSTIO IX.

An peccet mortaliter, qui ſine vlla vrgente cauſa, Chriſtianorum corpora inſepulta relinquit?

AFfirmat Lorca peccare mortaliter, ſi aliàs illi ſepelire incumbat. Ita ille *diſput.* 34. *num.* 11. *verſu Ex iis infertur.*

Sed ego abſolutè, & ſine dicta limitatione Reſpondeo, Peccare mortaliter, etiamſi illi non incumbat ſepelire.

Primò: quia ſine vlla vrgente cauſa omittit graue opus miſericordiæ, ait Bonacina. *Secundò*, & præcipuè, quia verè committit inhumanitatem quandam erga humanam naturam. Sic Bonacina *diſp.* 3. *quæſt.* 4. *punct.* 6. *num.* 1. dicens: *Eum peccare mortaliter, qui non ſepelit mortuos, dum ſine ſuo graui incommodo ſepelire poteſt; nec adeſt alius, qui hoc faciat: nam prætermittit graue opus miſericordiæ.* Sic ille. Et antea Bannez 2. 2. *quæſt.* 32. *art.* 2. *concl.* 2. Valentia *punct.* 2. *cit. verſ. Ex quibus ſanè teſtimoniis*, Luyſius 2. 2. *diſp.* 81. *dub.* 1. *in fine.* Ægidius *diſp.* 27. *dub.* 3. *num.* 21. *verſ. Ob huiuſmodi rationes.* Ouiedo *tract. de Charit. controuer.* 10. *punct.* 2. *num.* 13. *in fine*, Palaus *tract.* 6. *diſp.* 2. *punct.* 1. *num.* 2. & innuit Arriaga infra citandus, Gaſpar Hurtad. *diſp.* 5. *de Charitate, diff.* 2. *in fine*, ibi: *Imò eſt obligatio, & grauis ſepeliendi illud, quando non adeſt rationabilis cauſa ad id omittendum: quia omiſſio illius eſt quædam inhumanitas, impietas, & immiſericordia erga naturam humanam, vel erga animam.*

QVÆSTIO X.

An item peccaret mortaliter, qui Gentilium, & hæreticorum corpora inhumata relinqueret, ſi commodè ea ſepelire poſſet?

NEgandum videtur, eo quòd illi nullo ſunt digni honore.

Sed Reſpondeo dicendum, etiam peccare; quia etiam reſpectu horum, præcipuè Gentilium, militant rationes adductæ. Sic inſinuat Arriaga *diſp.* 42. *ſect.* 2. *num.* 6. per hæc verba: *Dices contra immediatè tradita: Ergo poſſumus Gentilium, & hæreticorum in ſua infidelitate decedentium corpora inhumata relinquere: quia neque illis orationes proſunt, neque vllo ſunt digni honore; id autem videtur abſurdum. Reſpondeo negando conſequentiam quoad Gentiles, quia cum illi non ſint Eccleſiæ ſubiecti, non poſſunt condemnari ab illa ad tam grauem pœnam: ablata autem ea condemnatione, locum habet ea qualiſqualis in eos miſeros, ſaltem ad tempus, commiſeratio, propter ſimilitudinem in natura nobiſcum: ſatis grauis deinde eos expectat pœna. Quoad hæreticos verò poſſet ea pœna imponi, non tamen ſemper imponitur, ſed in aliquibus caſibus, vt comburantur, & in aquas eorum cineres projiciantur.* Hucuſque Arriaga. Et benè.

QVÆSTIO XI.

An eleemoſynæ ſpirituales ſint potiores, quàm corporales?

REſpondeo vt certum, eſſe potiores, abſolutè loquendo. Tum, quia ſunt actiones nobiliores; quia ſpirituales actus nobiliores ſunt corporalibus. Tum, quia nobiliori præſtantur ſubiecto, nempe animo. Tum denique, quia illorum effectus eſt nobilior, nempe animi ſalus, aut perfectio. Sic omnes DD. cum Doctore Angelico 2. 2. *quæſt.* 32. *art.* 3. Qui tamen benè aduertit, quod licèt dicta vera ſint, nihilominus interdum præferenda eſt eleemoſyna corporalis ſpirituali, eo quòd magis vrgeat eius neceſſitas. Si enim quis pereat fame, at ſimul ignoret quæ neceſſaria ſunt ad ſalutem, prius eſt cibandus, quàm docendus. Legantur Expoſitores D. Thomæ.

QVÆSTIO XII.

An Eleemoſynæ corporales habeant non ſolùm effectus corporales, ſed etiam ſpirituales?

REſpondeo cum S. Thoma 2. 2. *quæſt.* 32. *art.* 4. vtroſque habere. *In primis namque habet Eleemoſyna effectus corporales, nempe ſupplere corporales defectus proximorum. Deinde habet ſpirituales, cum ſcilicet datur ex affectu Charitatis, propter dilectionem Dei, & proximi*, &c. Sic ille, & cum eo omnes DD.

QVÆSTIO XIII.

Quot ſunt effectus, ſeu fructus ſpeciales eleemoſynæ corporalis?

REſpondeo cum Iodoco, *verb. Eleemoſyna*, *n.* 5. eſſe duodecim. *Primus* eſt, Impetrare veniam peccatorum præteritorum: *Eleemoſyna enim patris non erit in obliuione.* Eccleſiaſt. 3. *Secundus*, Purgare peccata præſentia. *Tertius*, Seruare à damnatione æterna: *Eleemoſyna enim ab omni peccato, & à morte liberat, & non patitur animas ire in tenebras.* Tobiæ 4. *Quartus*, mitigare ardorem fomitis: *Ignem enim ardentem extinguunt aqua, & eleemoſyna reſiſtit peccatis*, Eccleſiaſt. 3. *Quintus*, Reficere animam. *Sextus* Conſeruare gratiam: *Eleemoſyna enim viri, quaſi ſacculus cum ipſo: & gratiam hominis, quaſi pupillam conſeruabit.* Eccleſiaſt. 17. *Septimus*, Impugnare diabolum: *Eleemoſyna ſuper ſcutum potentis, & ſuper lanceam aduerſus inimicum tuum pugnabit.* Eccleſiaſt. 29. *Octauus*, Expiare pœnas peccatorum. *Peccata tua Eleemoſynis redime. Daniel.* 4. *Et date Eleemoſynam, & ecce omnia munda ſunt vobis.* Lucæ 11. *Nonus*, Multiplicare interceſſores apud Deum, & homines. *Circumſteterunt eum omnes viduæ flentes, & oſtendentes* (Beato Petro Apoſtolo) *tunicas & veſtes, quas faciebat illis Dorcas.* Act. 9. *Decimus*, Prorogare vitam præſentem. *Vndecimus*, Mereri vitam æternam: *Pietas enim ad omnia vtilis eſt, promiſſionem habens vitæ, quæ nunc eſt, & futuræ*, 1. Timot. 4. *Duodecimus*, Mitigare inimicos. *Si eſurierit inimicus tuus, ciba illum.* Rom. 12. Sic Iodocus ex antiquo libello incerti Authoris. Lege Ludouicum de S. Ioanne *in ſum. q. de Eleemoſyna, art.* 2. *dub.* 1.

QVÆSTIO XIV.

An Eleemoſyna exercita ſola virtute morali, ſit ſufficiens ad iuſtificandum impium?

AFfirmant hæretici multi, docentes ſolam Eleemoſynam ſufficere ad ſalutem, ſeu ad iuſtificationem impij, & remiſſionem peccati. Hunc ſuum errorem ſuadere conantur ex aliquibus Scripturæ locis, quæſtione ſuperiori relatis.

Sed de fide Reſpondeo dicendum, quod Eleemoſyna exercita ſola virtute morali, minimè ſit ſufficiens ad iuſtificandum impium, ſeu peccatorem. Probatur clarè ex Apoſtolo 1. *Corinth.* 13. *Et ſi diſtribuero in cibos pauperum omnes facultates meas, charitatem autem non habuero, nihil prodeſt.* Deinde, quia Eleemoſyna præfato modo exercita, nec habet vim remittendi peccata ex opere operato, ſicut habet Baptiſmus, & Pœnitentia, cum hoc nec ex ſcriptura, nec ex definitione Eccleſiæ probari poſſit: nec per modum diſpoſitionis, ſicut habet contritio, & dilectio Dei, quia alioqui poſito actu Eleemoſynæ, exercito etiam cum affectu ad aliquod mortale, infallibiliter daretur gratia ſanctificans, quod eſt falſum, vt conſtat ex loco Pauli citato: ergo Eleemoſyna ex ſe non eſt ſufficiens ad iuſtificandum impium. Sic omnes Catholici. Legantur Bellarmin. *lib.* 3. *c.* 3. Valentia *diſp.* 3. *q.* 9. *punct.* 3. Suarez *diſp.* 7. *ſect.* 1. *num.* 2. Ægidius *diſp.* 27. *dub.* 4. *à numero* 28. Becanus *cap.* 21. *num.* 3. Arriaga 2.2. *diſp.* 42. *ſect.* 3. Ouiedo *contrau.* 10. *punct.* 3. Iodocus *loc. cit. n.* 5. Gaſpar Hurtad. *diſp.* 5. *diff.* 3. Petr. Hurtad. *diſput.* 158. *ſect.* 3. §. 10. & alij.

QVÆSTIO XV.

An licèt Eleemoſyna ſine Charitate, ſed ſola virtute morali exercita, non habeat vim, vt ob illam immediatè remittantur peccata, habeat tamen annexam eorum remiſſionem per modum impetrationis infallibilis?

AFfirmarunt aliqui Catholici, docentes quod Deus omnibus facientibus Eleemoſynam certò det auxilia congrua, quibus infallibiliter tandem ad pœnitentiam excitentur, & ſaluentur. Ita explicant aliqua loca Scripturæ *ſuprà* relata.

Sed tanquam certum Reſpondeo dicendum, quod nec adhuc per modum impetrationis infallibilis habeat Eleemoſyna annexam remiſſionem peccatorum. Probatur, quia aliàs peccator, qui adhuc ſemel elargiretur eleemoſynam ſine Charitate Theologica, infallibiliter iuſtificaretur: at hoc eſt contra doctrinam Apoſtoli, vt nuper vidimus: ergo. Sic docet cum communi doctus Arriaga *loc. cit. ſect.* 3. *n.* 20. Qui & id probat, eo quòd quotidiana experientia videmus multos, etiam hæreticos, Iudæos, Fideles, etiam grauiſſimos peccatores, qui vſque ad finem vitæ in ſua infidelitate, & peccatis perſeuerant; qui tamen frequentiſſimas ſæpe dederunt eleemoſynas: non ergo eſt vlla talis certa lex de eis auxiliis congruis conferendis; non ergo illo ſenſu allata ſupra teſtimonia ſunt explicanda. Legantur Lorca *diſp.* 3. *n.* 7. vbi oppoſitam ſententiam erroneam, & Fidei contrariam dicit Ouiedo *punct.* 3. *cit. num.* 18. Gaſpar Hurtad. *diff.* 3. *cit.*

QVÆSTIO XVI.

An ſaltem Eleemoſynæ debeat tribui aliqua ſpecialis vis obtinendi auxilia congrua ad remiſſionem peccati, quæ non tribuatur ieiuniis, & aliis piis operibus?

REſpondeo dicendum, debere tribui. Sic Arriaga *loc. cit. n.* 21. per hæc verba: *Reſponſio communis, & veriſſima eſt, Eleemoſynæ tribui ſpecialem aliquam vim obtinendi ea auxilia congrua ad remiſſionem, ideoque dici remiſſiuam peccatorum, quia ſæpe de facto ea obtinet; non tamen, vt dixi, immediatè, aut ſemper, & omnino infallibiliter. Tribuitur autem ideo illi ea vis, quia (vt ait Chriſtus Dominus)* eadem menſura, qua menſi fueritis, remetietur voſtis. *Ratio etiam ſuadet, vt Deus ſe gerat cum nobis miſeris, ſub ſtatu peccati, vt gerimus nos ipſi cum aliis miſeris; ſiue in ſtatu peccati, à quo eos per opera miſericordiæ, & eleemoſynæ ſpiritualis eruere conamur; ſiue in miſeriis corporis, à quibus per corporalem Eleemoſynam eos volumus liberare. Item quia cum Deus reputet, vt aliquid ſui omnes homines, etiam reputat ſpecialiter, vt ſibi exhibitam eam miſericordiam, & vt proprium leuamen, quod in bonum pauperum fit.* Hæc Arriaga, qui *numero* 22. bene aduertit, quod quamuis per ieiunia, & alia opera pia, poſſimus nos obtinere auxilia congrua ad pœnitentiam; tamen frequentius (ob rationem paulò ante datam) id fiat per eleemoſynam, & ideò ſpecialiter id ei tribuatur. Legatur Ouiedo *loc. cit.*

QVÆSTIO XVII.

An Eleemoſyna data ob amorem Dei ſummè dilecti, ſit ſufficiens ad iuſtificandum impium?

REſpondeo tanquam certum, eſſe ſufficientem; ſicuti ſunt ſufficientia omnia alia pia opera externa, vt ieiunium, reſtitutio, viſitatio templorum, ſi hæc opera procedant ab amore Dei ſuper omnia; nam omnia hæc iuſtificant impium, ſicuti eleemoſyna, non ratione ſui, ſed ratione Charitatis, à qua procedunt. Sic vt certum ſupponunt omnes Doctores. Legantur citati, qui iuxta doctrinam hucvſque traditam, omnia teſtimonia Scripturæ *q.* 13. adducta facillimè explicant.

DISPVTATIO II.

De Præcepto dandi Eleemoſynam.

QVÆSTIO PRIMA.

An ſit præceptum de danda Eleemoſyna corporali?

NEgarunt Manichæi, dari de elargitione eleemoſynæ præceptum, quia exiſtimarunt, vt colligitur ex D. Auguſtino *tom.* 6. *lib.* 20. *contra*

contra Fauſtum, cap. 16.& contra Adimantum,c. 17.) eleemoſynam eſſe illicitam.

Sed tanquam certum de Fide, Reſpondeo, Dari tale præceptum. Probatur. Quia qui negligunt dare Eleemoſynam, peccant mortaliter, & condemnantur,vt colligitur ex verbis Chriſti Domini, Matth. 25. *Diſcedite à me maledicti in ignem æternum,qui paratus eſt diabolo,& angelis eius. Eſuriui enim,& non dediſtis mihi manducare,&c.* nullus namque æterno addicitur igni, niſi ob peccatum mortale: ergo tales peccant contra aliquod præceptum, quo obligantur dare eleemoſynam. Ergo,&c. Sic tenent omnes Catholici. Legantur D.Thom. 2.2. *quæſt.* 32. *art.* 5. & *ibi* eius expoſitores. Suarez *diſp.* 7. *ſect.* 1. Ægidius *diſp.* 27. *à dub.* 7. Becanus c. 21. *à n.* 4. Filliuc. *tract.* 28. *c.* 3. *quæſt.* 3. *num.* 62. Petrus Hurtad. *diſp.* 159. *à ſect.* 1. Gaſpar Hurtad. *diſput.* 5. *à difficult.* 4. Ouiedo *controuerſ.* 10. *pun.* 4. Bonacina *diſput.* 3. *quæſt.* 4. *punct.* 6. & alij *infrà* citandi.

QVÆSTIO II.

An Præceptum de danda Eleemoſyna ſit diuinum, naturale, & Eccleſiaſticum?

RESpondeo, vt quid certum; Eſſe diuinum, & naturale, atque Eccleſiaſticum. Quod ſit diuinum,conſtat ex verbis Chriſti nuper adductis. Quibus adde verba Pauli 1. ad Timoth. *Diuitibus huius ſæculi præcipe facilè tribuere,*& Eccleſiaſt. cap. 4. *Fili Eleemoſynam pauperis ne defraudes,& oculos tuos ne tranſuertas à paupere.* Quod verò etiam ſit naturale, manifeſtè patet,quia ratio naturalis dictat,vt homo homini benefaciat; & quod nobis volumus, alteri faciamus. Quod tandem ſit Eccleſiaſticum, conſtat ex cap. *Fratrem noſtrum,diſt.* 86. Sic omnes DD. Legantur Valentia *tom.* 3. *diſp.* 3. *q.* 9. *pun.* 4. Medina *C. de Eleemoſyna, part.* 3. vterque Hurtadus, Bonac. Filliuc. & Ouiedo *loc. cit.*

QVÆSTIO III.

An in aliqua parte Decalogi hoc de Eleemoſyna præceptum contineatur?

AFfirmant communiter DD.in aliqua parte contineri; ſed variant in aſſignanda illa.

Nam in primis aliqui dicunt, contineri in quarto Decalogi præcepto. Sic D. Thomas *art.* 5. *ad* 4. vbi ita ait: *Ad* 4. *dicendum,quod omnis ſubventio proximi reducitur ad præceptum de honoratione parentum,* &c.& infrà: *Sub pietate autem comprehenditur omnis Eleemoſynarum largitio.* Hæc D. Thom. ibi; & antea *in* 4. *diſt.* 2. *art.* 1. *quæſtiunc.* 4. Ricard. *ibi, diſt.* 15. *art.* 2. *q.* 2. Aragon. 2.2. *q.* 32. *art.* 5. *in eius explicat.* Lorca *ibidem, numer.* 3. Bellarmin. *lib.* 3. *de bonis operibus, cap.* 6.

Alij dicunt, contineri in quinto præcepto non occidendi; nam æquiualenter occidit, qui negat alteri hic,& nunc neceſſaria ad vitæ ſuſtentationem, iuxta illud vulgare D. Ambroſij dictum: *Si non paviſti, occidiſti*; relatum *in capite Non tantum,* §. *Paſce, diſt.* 86. Ita tenet Hurtad. Complutenſ. *diſp.* 5. *diff.* 4. *in fine*, & id poſſe probabiliter dici, fatetur planè Lorca *loc. cit.*& vt tale etiam admittit alter Salmanticenſis Hurt. *vbi infrà.*

Alij tertiò affirmant, contineri in ſeptimo præcepto (non in tertio, vt per errorem Typographi leges apud Arriagam) non furandi. Quia in extrema (inquit Hurtadus) neceſſitate; negare Eleemoſynam, eſt directè furtum. Ita ille *diſp.* 159. *ſect.* 1. §. 7. ex Alberto Magno *in* 4. *diſt.* 15. *art.* 16.

Alij tandem quartò reſpondent, contineri in præcepto Charitatis in proximum, quod in tabulis Decalogi ſub his terminis non ponitur, at *Leuit.* 19. promulgatum fuit, illis verbis: *Diliges amicum* (ideſt, proximum) *tuum, ſicut te ipſum.* In quibus verbis haud dubiè includitur præceptum Eleemoſynæ, cum ibi includatur, *Quod tibi non vis fieri, alteri ne feceris:* maximè autem homo nollet ſe deſeri in extrema neceſſitate: ergo etiam, hoc ipſo, tenetur erga alios cauere, vi huius præcepti. Sic Arriaga, refutatis aliis modis dicendi, 2.2. *diſp.* 42. *in fine.* Cuius modum dicendi approbat etiam Villalob. 1. *p. tract.* 22. *diff.* 2. *num.* 3.

Ego autem Reſpondeo omnes relatos dicendi modos eſſe probabiles, & forſan in priuatis materiis poſſe obligationem dandæ Eleemoſynæ reduci ad diuerſa Decalogi ex enumeratis præcepta. Legatur Ægidius *diſput.* 27. *dub.* 7. *numer.* 3. (non 4. vt leges apud Arriagam) vbi, relatis omnibus præaſſignatis dicendi modis, ſic numerum 3. concludit: *Omnes hæ ſententiæ poſſent probabiliter defendi, quare quiſque poterit eligere ſibi magis arridentem. Verius tamen videtur, hoc præceptum, per ſe primò, pertinere ad præceptum dilectionis proximi, & ratione diuerſarum materiarum poſſe reduci ſub diuerſa conſideratione, ad omnia dicta præcepta.* Sic Ægidius, & ego.

QVÆSTIO IV.

An ad impletionem huius præcepti debeat elargiri quis Eleemoſynam, ex motiuo miſericordiæ?

RESpondeo, quod non; ſed ex quocumque motiuo, etiam inanis gloriæ, det quis eleemoſynam, adimplebit præceptum miſericordiæ, eſtò aliud præceptum interim, ratione motiui, violet. Ratio eſt, quia ex quocumque motiuo detur Eleemoſyna, ſubleuatur miſeria pauperis, quod eſt finis intrinſecus huius præcepti. Sic Ouiedo *tract. de Charit. controu.* 10. *num.* 22. *in fine*, qui citat Nauarrum *in Man. capite* 24. *numero tertio*, & Tannerum *tom.* 3. *diſput.* 2. *quæſt.* 5. *dub.* 2. *numero octauo.* Sed ex his Nauarrus nihil ad rem habet *loco citato.*

QVÆSTIO V.

An in caſibus, in quibus quis ad Eleemoſynam faciendam obligatur, teneatur ex iuſtitia, an ſolum ex Charitate, vel ex vtraque virtute elargiri illam?

AFfirmant plures Doctores ex vtraque teneri; nempe, non ſolum ex Charitate, ſed & magis ex propria,& rigoroſa juſtitia; non minus quàm tenetur ad reſtituendam rem alienam, aut eam non accipiendam, invito domino. Quorum fundamentum eſt primò authoritas multorum Patrum, qui expreſſis verbis dicunt, diuitem negantem neceſſaria extremè indigenti, non aliter peccare, quàm ſi ea furatus eſſet, aut tunc non eſſe talium bonorum iuſtum

poſſeſſorem, ſic inſinuant D. Baſilius *Orat. in diuitem*, ad illud Lucæ 12. *Deſtruam horrea mea*. Ambroſ. *ſerm.* 81. Auguſtinus *in Pſalm.* 147. Quorum loca vide apud Arriagam.

Secundò. Quia omnia erant communia, iure naturæ, ante diuiſionem, quam ius Gentium introduxit: ſed non eſt credendum, diuiſionem introduxiſſe cum violatione Charitatis: ergo cùm Charitas obligat relinquere egenti bona neceſſaria, iam bona illa ceſſant eſſe illius, cui iure Gentium fuerunt applicata: ergo manent communia, ac proinde illius, qui illis eget. Ita ſentiunt Alexand. de Ales 4. *part. q.* 113. *mem.* 1. Caiet. 2. 2. *q.* 118. *art.* 3. *verſ. Ad hujus euidentiam (non quæſt.* 18. *art.* 4. *vt legi apud Palaum)* Sarmiento *lib.* 1. *de Eccleſiaſticis redditib. part.* 3. *cap.* 1. *concl.* 3. Turrecremata *cap. ſi fœnerau eris*, 86. *diſt.* Spino *in ſpeculo teſtam. gloſſa* 6. *n.* 8. Nauarra *de Reſtitut. lib.* 3. *c.* 1. *à n.* 344. Aragon. 2. 2. *q.* 32. *art.* 5. *concl.* 2. Valdes 3. *part. de Eleemoſyna, concl.* 2. *argum.* 4. & alij, inter quos videtur fuiſſe Angel. Doctor 2. 2. *quæſtion.* 118. *art.* 4. *ad* 2. quatenus dicit, eſſe præceptum legale de eroganda Eleemoſyna extremè indigenti.

Negant è contra alij DD. ſentientes, quod in dictis caſibus, ſolùm ex Charitate, & non ex juſtitia rigoroſa, teneatur quis ad faciendam Eleemoſynam. Sic ſentit maior Theologorum pars. Sotus *lib.* 5. *de iuſt. q.* 3. *art.* 4. Bannez 2. 2. *q.* 32. *art.* 6. Medina *C. de reſtitut. q.* 6. Nauarr. *c.* 24. *n.* 7. & 8. & *tract. de reddit. Eccleſ. q.* 1. *n.* 16. & *alibi*, Couarr. *ad Regul. Peccatum*, §. 3. *n.* 5. Salonius 2. 2. *quæſt.* 62. *art.* 7. *contra* 2. Sanchez *tom.* 1. *conſil. lib.* 1. *c.* 5. *dub.* 5. *n.* 61. Suarez *de charit. diſp.* 7. *ſect.* 6. *n.* 2. Vaſquez *c.* 1. *de Eleemoſyna, n.* 37. Valentia *q.* 9. *punct.* 4. *verſ. ſextò certum*, Azor *tom.* 2. *lib.* 12. *c.* 9. *q.* 3. Becanus *c.* 21. *n.* 14. Molina *tom.* 1. *tract.* 2. *diſp.* 144. Luyſius *diſp.* 82. *dub.* 3. Ægidius *diſp.* 17. *dub.* 7. *concl.* 6. *n.* 104. (non 14. vt legi apud Ouiedum) Malderus 2. 2. *quæſt.* 32. *art.* 6. *dub.* 3. Gaſp. Hurtad. *diſp.* 5. *diffic.* 8. Lorca 2. 2. *ſect.* 3. *diſp.* 39. (non 29. vt leges apud dictum Ouied.) *membr.* 4. *n.* 45. Bellarmin. *de Eleemoſyna, c.* 6. *in fine*. Filliuc. *tract.* 28. *n.* 83. Bonacina *diſp.* 3. *q.* 4. *punct.* 6. *n.* 29. Diana *part.* 5. *tract.* 8. *reſol.* 2. Ouiedo *controuerſ.* 10. *punct.* 4. *n.* 26. Palaus *tract.* 6. *diſp.* 2. *punct.* 3. Arriaga *diſp.* 42. *ſect.* 4. Villalob. 1. *p. tract.* 22. *diff.* 2. Trullench *lib.* 1. *in Decal. c.* 5. *dub.* 8. *n.* 8. Tamburin. *in Decalog. lib.* 8. *tract.* 2. *c.* 6. §. 2. *num.* 6. Rocaful. 3. *p. ſuæ praxis, lib.* 1. *diſp. de Eleemoſyna, c.* 1. *n.* 174.

Alij, media via incedentes, & volentes has concordare ſententias, dicunt primam opinionem eſſe veriorem, quando extremè indigens eget pecunia, veſte, vel alia re temporali pertinente ad diviſionem bonorum factam iure, ſeu conuentione Gentium: quia tunc extremè indigens habet ius ad illam rem, quâ indiget. Secundam verò è contra, probabiliorem eſſe caſu, quo extremè indigens eget aliqua re, aut Eleemoſyna perſonali, ſeu propria aliqua actione, aut opera, vel induſtria, vt illius miſeria ſubleuetur, veluti ſi indigeat Medici viſitatione, vel ope, vt è fluminis impetu liberetur, &c. quia hæ actiones non pertinent ad diuiſionem communium bonorum, ſed ſemper ſunt propriæ illius, qui eas exercet, ac proinde circa illas, quantumvis indigus, non poteſt habere iuſtitiæ ius, niſi ſint actiones ſervi, aliuſve, qui illi ſuas locauerit operas. Ita Petrus Hurtado *diſp.* 159. *ſect.* 2. *ſubſect.* 3. §. 36.

Sed ego abſolutè, & ſine vlla limitatione Reſpondeo dicendum, quod in nullo caſu, quo quis ad elargiendam Eleemoſynam adſtringitur, teneatur illam dare ex rigoroſa juſtitia, ſed ſolum ex miſericordia, & Charitate. Probo ex Palao ſic. Quia proximus duplici tantum genere bonorum indigere poteſt ad ſuam propellendam neceſſitatem, nempe vel tuis actionibus perſonalibus, vel bonis fortunæ à te jam poſſeſſis: atqui nullum ex his bonis teneris ex iuſtitia in eius obſequium impendere, ſed ſolùm ex Charitate: ergo. Minorem probo: Quia loquendo de rebus perſonalibus, res eſt manifeſta, vt concedit Petrus Hurtado: non enim, ob neceſſitatem alterius, amitto ego libertatem mihi à natura donatam, neque ſeruus indigentis efficior; ſed æquè liber maneo, & æquè dominium retineo mearum actionum, ac ſi nullus eis indigeret: ergo non pecco contra iuſtitiam eas actiones denegando. Deinde, loquendo de bonis à te poſſeſſis, ſic probo: quia licet iure naturæ illa bona ante poſſeſſionem illius eſſent, ideoque dicantur communia, at ſemel à te accepta & collecta tua ſunt. Nec ob indigentiam alterius deſinuunt eſſe tua, quod à fortiori militat in pecuniis, veſtibus, & cibis, quæ tua, vel tuorum induſtria, & labore comparata ſunt, ac proinde ſunt fructus magna ex parte perſonales, quorum dominio priuari non potes, ob illius indigentiam. Hæc Palao, cum omnibus authoribus ſecundæ ſententiæ, inter quos legatur etiam ouiedo, qui etiam contra Hurtadum hanc noſtram partem optimè probat.

Ad primum argumentum, deſumptum ex authoritate Patrum, dicendum eſt, illos loqui per quandam exaggerationem, vocantes rapinam, & furtum, quod eſt ex Charitate debitum. Angelicus autem Doctor, hîc per debitum legale, ſolùm intelligit id quod eſt debitum ex lege, quæcumque illa ſit, vt ea citata *quæſt.* 80. *art.* 1. ſe explicat ipſe Sanctus Doctor.

Ad ſecundum dicendum cum Palao, verum eſſe, ius Gentium non introduxiſſe diuiſionem rerum contra Charitatem, ſeu cum violatione Charitatis; non tamen inde fieri, reliquiſſe res extra dominium poſſidentis, ſed ſolùm obligaſſe poſſidentem, vt eas ex Charitate egenis impertiretur, &c. Legantur Palaus, Ouiedo, & Arriaga *loc. cit.*

QVÆSTIO VI.

Quotuplex eſt neceſſitas in pauperibus, ex qua obligatio dandi Eleemoſynam poſſit aſſurgere?

RESpondeo cum communi omnium Doctorum eſſe triplicem, nempe extremam, grauem, & communem.

Extrema, ſine dubio eſt, quando quis in vitæ periculo verſatur, ob defectum cibi, aut alterius rei: aut etiam quando, ob ſimilem defectum, eſt in grauiſſimo, & diuturno morbo; aut tandem, ſi ita ſit in ſumma nuditate, vt nequeat ex aliquo antro ſe mouere, etiamſi habeat panem, & hauſtum. Sic cum communi Arriaga 2. 2. *diſp.* 43. *ſect.* 3. *n.* 20.

Grauis autem eſt, quando quis ex defectu rerum neceſſariarum, eſt in aliquo periculo incidendi in miſeriam magnam, veluti in iacturam notabilis partis bonorum, in grauem, extra vitæ periculum, morbum; in neceſſitatem quaſi perpetuæ famis; & in incommoda alia, quæ vitam reddant miſeram, & notabiliter moleſtam. Sic ex Medina *C. de Eleemoſyna, quæſt.* 3. explicat hanc neceſſitatem Ouiedo *controuerſ.* 10. *punct.* 5. *num.* 38. & alij *infrà* citandi Doctores.

Communis

Communis verò neceſſitas, eſt illa quam ordinariè patiuntur mendici, qui oſtiatim, & in plateis, aut ad portas templorum Eleemoſynas petunt. Quibus accedunt alij, qui honeſtè viuunt, plerumque carentes his, quæ ad congruam ſuſtentationem, & ſumptus, quos eorum fert ſtatus, requiruntur; necnon & alij, qui non niſi cum aliqua difficultate poſſunt ſibi comparare neceſſaria ad vitam. Sic Arriaga, & Ouiedo *loc. citatis*. Legantur etiam Suarez *diſp.* 7. *ſect.* 1. Lorca 2.2. *ſect.* 3. (non 4. vt inuenies apud Dianam) *memb.* 1. *n.* 8. 9. & 10. Valentia 2.2. *diſp.* 3. *q.* 9. *punct.* 4. Vaſquez *opuſc. de Eleemoſyna*, *c.* 1. *dub.* 3. Ægidius *diſp.* 27. (non 25. vt leges apud Palaum) *dub.* 8. *à n.* 112. Diana *part.* 5. *tract.* 8. *reſol.* 1. Palaus *tract.* 6. *diſp.* 2. *punct.* 2. *num.* 1. Bonacina *diſp.* 3. *q.* 4. *punct.* 6. *numer.* 4. Trullench *lib.* 1. *c.* 5. *dub.* 8. *num.* 3. & alij.

QVÆSTIO VII.

An ſit iudicanda extrema neceſſitas, quando aliqua perſona gravis eſt in periculo cadendi à ſuo alto ſtatu, itavt niſi cogatur diſcere artem mechanicam, vel manibus lucrari cibum, non poſſit ſe ſuſtentare?

Reſpondeo quod ſic. Quia reſpectu talis perſonæ ignominioſiſſima, & grauiſſima eſt talis miſeria: ergo reſpectu illius meritò dici poteſt extrema neceſſitas. Sic Lorca *loc. cit. numero* 9. ita ſcribens: *Poteſt etiam contingere, vt neceſſitas, quæ cogit à ſtatu cadere, non ſit ſolum grauis, ſed extrema, quod ſit, quando niſi à ſtatu decidat mendicando, aut ſeruiendo, aut artem mechanicam diſcendo, vitam conſeruare non poteſt. Sunt enim multi, quibus hoc modo mutare ſtatum adeò eſt indecens, & ignominioſum, vt potiùs mori malint, & non teneantur vitam conſeruare cum iſto diſpendio. Hi extremè indigere cenſendi ſunt.* Hæc Lorca. Quem immeritò refutat Ægidius *loc. cit. num.* 114. nam, vt benè vidit Arriaga, Lorca nihil ampliùs docet, quàm Ægidius; nam ille non loquitur de omni laborante manibus; ſed de eo, qui excideret ex alto ſtatu, cui reſpectiuè eſſet graue fieri opificem, &c. vt conſtat ex eiuſdem verbis relatis. Conueniunt ergo ambo re ipſa in hoc puncto. Quibus ſubſcribit Arriaga *loc. cit. n.* 20.

QVÆSTIO VIII.

An qui à latronibus occidendus eſt, niſi aliqua pecunia redimat vitam ſuam, dicendus ſit extremè indigere ea pecunia?

Affirmant aliqui DD. Bonac. *diſp.* 3. *q.* 5. *punct.* 6. *num.* 4. Negant verò contra alij.

Sed clariùs Reſpondeo dicendum, quod ſi conſideremus rationem miſeriæ, haud dubiè extrema ea eſt, & vix maior eſſe poteſt: at ſi in ordine ad punctum præſens de obligatione liberandi ſermo ſit, profectò magna eſt difficultas, maximè quando nequitia aliorum, cui danda eſt pecunia, homo in eas anguſtias redactus eſt: nam per obligationem talibus ſoluendi grauiſſimè fouetur eorum malitia, & datur occaſio, vt ex eo capite pauperes quoſque vexent, minenturque illis mortem, niſi alij pro ipſis ſatisfaciant: hoc autem graue damnum affert Reipublicæ, & fortaſsè magis expediens erit permittere, vt vnus, aut alter tunc ab eis occidatur, vt videntes ſe nihil inde vtilitatis accipere, omninò à ſimilibus vexationibus ceſſent, quàm eorum deſiderio ſatisfacere. Sic omninò Arriaga *loco citato, num.* 21.

QVÆSTIO IX.

An etiam ſit dicendus extremè indigens ille, qui vult ſeipſum interficere, niſi ego dem illi mille v. g. aureos?

Reſpondeo vt certum, quod non. Quia hæc eſt malitioſa indigentia, quam indigens voluntariè patitur; cùm poſſit illam à ſe amouere, ſi velit. Sic communis. Bonacina *numero* 4. *cit.* Trullench *libro* 1. *in Decalog. capite* 5. *dub.* 8. *numero tertio*, & alij. Et idem dicendum eſt de illo, qui neceſſitatem extremam patitur mera ſua malitia, vt dicemus infrà *diſp.* 5. *quæſt.* 9.

QVÆSTIO X.

Quot ſint bona corporalia, quibus ſubueniri poteſt extremam, grauem, communemve neceſſitatem patienti?

Reſpondeo, eſſe tria, ſeu in triplici differentia: Nam alia ſunt neceſſaria ad conſeruandam vitam propriam, & eorum, qui ſub noſtra degunt cura, vt ſunt parentes, filij, vxores, ancillæ, ſerui, & huiuſmodi. Alia ſunt neceſſaria ad ſtatum conſeruandum, & ſunt illa, ſine quibus perſona nobilis non poteſt commodè, aut decenter, aut vllo modo in ſuo ſtatu conſeruari, aut permanere. Alia denique ſunt bona, quæ abſolutè ſuperflua appellantur, eo quod, nec ad vitæ, nec ad ſtatus conſeruationem, neceſſaria ſunt, cùm ſine illis conſeruari poſſit vita, & decens perſonæ ſtatus. Sic communis. Legantur S. Thom. 2.2. *quæſt.* 32. *artic.* 5. Vazquez *in opuſc. de Eleemoſ. cap.* 1. *dub.* 5. Granad. 2.2. *controuerſ.* 3. *tract.* 11. *diſp.* 2. *ſect.* 1. *num.* 3. Gaſpar Hurtad. *diſp.* 5. *diff.* 5. Bonac. & Trullench. *locis citatis*, Diana *part.* 5. *tract.* 8. *reſol.* 1. *in fine*, & alij communiter, qui his, vt certis, ſuppoſitis ſequentia exagitant dubia, ſit ergo

QVÆSTIO XI.

An Præceptum Eleemoſynæ faciendæ obliget illum, qui nulla bona, ex quibus dare Eleemoſynam queat, habet?

Reſpondet Becanus *cap.* 21. *dub.* 4. *num.* 5. quod non obligat ſub mortali, quia nemo ad impoſſibile tenetur.

Sed ego vt certiſſimum Reſpondeo, nec ſub veniali obligare. Nam id etiam conuincit ratio Becani: nec credo ipſum contrarium voluiſſe: cum id certo certius apud omnes ſit. Et certè verbis ſequentibus id indicat, vt mox videbis.

QVÆSTIO XII.

An qui habet vnde Eleemoſynam tribuat, obligetur illius præcepto, ſi neſciat proximum eſſe in neceſſitate?

RESPONDEO vt certum, quod minimè obligetur; quia nullus, nec ſub veniali, tenetur ſubleuare miſeriam alterius, quam ignorat. Sic omnes, præcipuè Becanus *dub.4. cit.* vbi ad præſentem, & antecedentem caſum negatiuè reſpondens, vtrumque verbis Apoſtoli Ioannis 3. probat. *Qui habuerit* (inquit) *ſubſtantiam huius mundi, & viderit fratrem ſuum neceſſitatem habere,* &c. *Si ergo* (elicit Becanus) *nec habeas ſubſtantiam, nec videas proximum in neceſſitate, non teneris.* Ita ille. Et benè.

QVÆSTIO XIII.

An vt quis ad ſuccurrendum pauperi obligetur, ſit neceſſum, vt illi probabiliter conſtet, non eſſe alium, qui poſſit, & velit ei ſuccurrere?

RESPONDEO vt quid certum: Eſſe neceſſum. Quia ſi eſt qui ſuccurrat, iam reſpectu mei ille non indiget, aut mea eleemoſyna eget. Notanter dixi in quæſtionis titulo, *non eſſe alium qui poſſit, & velit;* nam ſolùm reperiri qui poſſit iuuare, non me excuſat, alioquin tunc ſi eſſemus tres, qui poſſemus, quilibet eſſet excuſatus; nam præter quemlibet ſeorſum eſt alius, qui poſſit; & tunc pauper ſine vllo remedio maneret in ſua miſeria: debet ergo eſſe alius, qui & poſſit, & velit re ipſa iuuare. Sic omnino Arriaga *diſp.43. ſect.3. ſubſect.1. num.23.* & antea Becanus *cap.21. dub.5. num.4.* per hæc verba: Tertiò (*ſubintellige, non peccas mortaliter*) quando ſcis proximum eſſe in neceſſitate, ſed certò, aut probabiliter conſtat, quod ab alio iuuabitur: quia tunc moraliter ceſſat eſſe in neceſſitate. Habet enim paratum præſidium, quo neceſſitas ſubleuetur. Secus eſt, ſi conſtet quidem ab aliis iuuari poſſe, ſed non conſtat, quod re ipſa ab aliquo iuuabitur. Hæc Becanus. Legantur D.Thom. 2.2. *quæſt.32. art.5. ad 3.* Nauarrus *cap.24. n.5.* Ægidius *diſp.27. dub.8. n.116.* Palao *tom.1. tract.6. diſp.2. punct.2. num.4.* Machado *lib.2. part.2. tract.6. docum.6. num.3.*

QVÆSTIO XIV.

An caſu, quo ad pauperem indigentem extremè, tres, aut quatuor, qui poſſint illum iuuare, accedant, teneantur omnes tunc illi ſuccurrere, an poterit vnus expectare, quid alij faciant?

RESPONDEO affirmatiuè. Sic Arriaga, qui quæſtioni propoſitæ his verbis ſatisfacit. Reſpondeo, cum primum illi veniunt, coram tali extremè indigente; tunc omnes immediatè teneri ſuccurrere, non expectata aliorum voluntate. Quod ſi omnes tunc æqualiter ſatisfaciendo ſuæ obligationi offerunt exteriùs Eleemoſynam, & quilibet offerat quantum eſt neceſſarium pro remedio, liberum eſſe cuilibet dicere: *Quandoquidem iam alij dant, non eſt neceſſum, vt ego dem.* Quod ſi tamen contingeret, vt omnes ſimul id ipſum dicerent, quia nullus ex illis vellet dare, niſi caſu, quo obligaretur, ſeu caſu quo alij non darent, deberent tunc inter omnes tres diuidere eam eleemoſynam, iuxta qualitatem, ſeu diuitias ipſorum. Si autem vno, vel altero dicente; *Ego nolo iam dare, quandoquidem alij dant;* vnus ex illis tanquam magis ingenuus, miſericors, & liberalis taceret, & adhuc in voluntate ſuccurrendi perſiſteret, tunc alij reliqui omnino eſſent liberi ab obligatione: ſicut etiam eſſent liberi, ſi dum accedunt, vnus ſtatim præueniret, offerendo eleemoſynam; eo enim ipſo, iam ceſſaret pauperis neceſſitas, ac propterea obligatio in aliis ei ſuccurrendi. Hæc optimè Arriaga *diſp.43. ſect.3. ſubſect.1. n.24.*

QVÆSTIO XV.

An extremè indigenti teneatur quis dare Eleemoſynam ex bonis vitæ ſuæ neceſſariis?

RESPONDEO vt certum: Quod non, quia propria vita præponi poteſt, imò & debet, vitæ alienæ. Nam ordo Charitatis poſtulat, vt in pari neceſſitate teipſum magis diligas, quàm proximum. Sic omnes, vt ait Gaſp. Hurt. Arriaga, & alij mox citandi.

QVÆSTIO XVI.

An ſaltem ſi extremè indigens ſit maximè vtilis Reipublicæ, teneatur quis, adhuc ex bonis vitæ ſuæ neceſſariis, illi ſuccurrere?

RESPONDEO vt certum: Tunc teneri. Quia propria vita priuata poſtponenda eſt vtilitati, & bono Reipublicæ. Sic Becanus *cap.21. n.7.* vbi ſic dicit: *Secundò obligat præceptum Eleemoſynæ, quando proximus, qui eſt in extrema neceſſitate, talis eſt, vt ab ipſius vita notabiliter pendeat ſalus Reipublicæ, aut Eccleſiæ. Tunc enim, ſi potes, teneris illi ſuccurrere, non tantùm ex neceſſariis ad ſtatum, vt in priori caſu dixi, ſed etiam ex neceſſariis ad vitam.* Ita Caiet. *quæſt.32. art.6.* Valentia *loc.cit.* & alij paſſim. Ratio eſt, quia bonum publicum præferendum eſt priuato. Sic ille. Gaſpar Hurtado *diſp.5. diff.7.* Arriaga *diſp.43. ſect.3. ſubſect.1. n.17. & 25.* Suarez etiam *diſp.9. de Charit. ſect.7. num.4.* Tamburin. *lib.5. in Decal. c.1. §.2. n.4.* Qui adhuc id concedunt loquendo de Republica grauibus neceſſitatibus laborante.

QVÆSTIO XVII.

An teneatur quis dare Eleemoſynam extremè indigenti, ex bonis ſimpliciter neceſſariis ad Conſeruationem ſui ſtatus, & ſine quibus ſtatus omnino amittitur?

AFFIRMANT plures DD. eo quòd vita proximi neceſſariò debet præponi bonis propriis inferioris ordinis: atqui conſeruatio proprij ſtatus omnino eſt inferioris ordinis, quam vita proximi: ergo, &c. ita vt certum docet Trullench *lib.1. Decal. c.5. dub.8. num.5.* citans Azorium *tom.2. lib.12. c.7. quæſt.5.* Villalob. *1. p. tract.22. diff.2. n.7.* Thomam Sanchez *in conſiliis, part.1. lib.1. cap.5. dub.5. num.24. & 28.* & D. Thomam *2.2. quæſt.32. art.5.*

Ita

Ita etiam tenet Baſſeus *verb. Eleemoſyna, num.* 4. dicens, in hoc conuenire omnes Doctores, citatque ſpecialiter præter Azorium, Toletum *lib.* 8. *c.* 34. & Sotum *lib.* 5. *de iuſt. q.* 1. *art.* 7. Valentiam *punct.* 4. Filliucium *tract.* 28. *num.* 64. Syluium 2. 2. *q.* 32. *art.* 6. *q.* 1. *concl.* 1. 2. & 3. & Dianam *part.* 5. *tract.* 8. *reſol.* 7. Item hanc ſententiam tenent apud Dianam *loc. cit.* Suarez *diſput.* 7. *de Charit. ſect.* 4. *n.* 3. Vazquez *opuſc. de Eleemoſyna, c.* 1. *num.* 10. & 25. Luyſius 2. 2. *diſp.* 82. *dub.* 4. Gordonus *tom.* 2. *lib.* 6. *q.* 14. *c.* 4. *n.* 7. Villalob. *tom.* 1. *tract.* 22. *diff.* 2. (non 20.) *n.* 7. vbi ſic ait: *En caſo de extrema neceſſidad, obligacion ay de dar limoſna de los bienes neceſſarios para conſeruar el eſtado de la perſona: de ſuerte que en los años de muy grandes hombres, tienen obligacion los ricos à diſminuir de ſu eſtado, y eſtrecharſe en el gaſto cotidiano para ſocorrer los pobres. Aſſi lo dizen* S. Thomas *in* 4. *diſt.* 15. *quæſt.* 1. Palud. *diſt.* 15. *q.* 3. *concl.* 1. *ad* 2. Gabriel *diſt.* 16. *q.* 4. *art.* 2. Medina *C. de Eleemoſyna, q.* 3. *dub.* 2. Aragon 2. 2. *q.* 32. *art.* 5. Bannez *art.* 6. *dub.* 2. Azor. *tom.* 2. *lib.* 12. *cap.* 7. *q.* 5. *dize que la contraria es inhumana, &c.* Ita ille. His adde Tannerum *q.* 3. *dub.* 2. Granad. *diſp.* 2. *ſect.* 1. *num.* 5. Becanum *cap.* 21. *dub.* 4. quamvis hic author ſolùm referat ex ſententia aliorum, hanc ſententiam. Layman. *lib.* 2. *tract.* 3. *cap.* 6. & Machado *tom.* 1. *lib.* 2. *part.* 2. *tract.* 6. *docum.* 6. *numer.* 5 dicentem, hanc eſſe communem, & receptam ſententiam. Ouiedo, *controu.* 10. *punct.* 7. *num.* 67. & alios, licèt nonnulli horum DD. poſtea ſuum limitent placitum, vt mox vidimus.

Sed nihilominus probabilius Reſpondeo; Non teneri quem dare eleemoſynam, etiam extremè indigenti, ex neceſſariis ſimpliciter ad conſeruationem ſui ſtatus, & ſine quibus ſtatus omninò amittitur. Ratio eſt *Primò.* Quia amiſſio proprij ſtatus, eſt malum adeò magnum, vt duriſſimum ſit cum tanto damno proprio obligari ad proſpiciendum vitæ alienæ.

Secundò. Quia nemo tenetur arctiùs vitam proximi conſeruare, quàm propriam: ſed nemo tenetur propriam conſeruare cum amiſſione proprij ſtatus: ergo neque alienam. Minor, in qua poteſt eſſe difficultas, probatur. Tum quia aliàs teneretur quis omnes ſuas opes expendere in curatione alicuius infirmitatis, ſi ſciret hac via ſanandam eſſe, & è contra moriendum. Tum etiam, quia deberet ſe, & ſuos in mendicitatem reducere, ſi alia via non poſſet à morte minata ſibi liberari; quæ omnino videtur falſa: ergo. Sic docent Arriaga 2. 2. *diſp.* 43. *ſect.* 3. *ſubſect.* 3. *num.* 15. ex S. Thoma 2. 2. *quæſt.* 32. *art.* 5. & 6. qui & dicit in hac noſtra reſponſione ſic propoſita ferè omnes conuenire. Et meritò id dicit, nam illam proſequuntur Bannez *q.* 32. *art.* 6. *dub.* 2 quem citat & ſequitur Luyſius 2. 2. *diſp.* 82. *dub.* 4. *verſ. Rurſus dicendum eſt,* dicens contrarium eſſe alienum à communi ſenſu. Ægidius *diſp.* 27. *dub.* 8. *num.* 134. *concl.* 4. quem citat, & ſequitur Palaus *tract.* 6. *diſp.* 2. *punct.* 2. *n.* 6. Hurtad. Salmanticenſ. *diſp.* 154. *ſect.* 4. *ſubſect.* 2. §. 82. & 92. Hurtad. Complutenſ. *diſp.* 5. *diff.* 7. Lorca 2. 2. *diſput.* 39. *memb.* 3. *num.* 39. Molfeſius *in ſum. tom.* 1. *cap.* 16. *num.* 28. Ouiedo *punct.* 7. *cit. num.* 68. *concl.* 2. Diana *part.* 2. *tract* 16. *reſol.* 26. *verſ. Quintò dices,* imò & *part.* 5. *reſol.* 7. *cit.* tandem hanc partem tuetur cum Hurtado, Ægidio, Caſtro Palao, & Bannez cit. imò & cum Suario *loc. cit. num.* 4. Fauet etiam huic parti Machado *loc. cit.* vbi poſt primam ſententiam vt communem propoſitam, hæc verba addit: *Pero no obſtante eſto, Autores de no poca autoridad, ſon de parecer, que el rico no eſta obligado con detrimento, y diminucion grande de ſu proprio eſtado à ſocorrer al proximo, aunque eſte apretado con extrema neceſſidad; porque juzgan que es coſa mas conueniente à la Republica, que los ricos conſeruen ſu eſtado, que no vn pobre particular muera.* Hæc Machado, ex quibus verbis ſolutum manet fundamentum contrariorum, vt optimè expendit Arriaga *loc. cit. num.* 38. verſ. *Solùm reſtat.* Qui vlterius reſpondet, non ſemper me debere minus meum malum poſtponere maiori proximi, alioquin ſi neceſſum eſſet, vt proximus ſaluaret ſuam vitam; me amittere manum, aut brachium, deberem hoc permittere: quia minus malum eſt, me amittere manum quàm alterum vitam. Dico igitur eam obligationem non habere locum, niſi quando agitur de damno ſpirituali proximi, ſeu de damnatione illius æterna, pro qua ſæpe tenemur nos exponere vitæ temporalis periculo. Sic ille.

QVÆSTIO XVIII.

An ſaltem, ſi indigens extremè ſit valdè neceſſarius Reipublicæ, aut Eccleſiæ, obligetur quis illi ſuccurrere ex bonis ſimpliciter ſuo ſtatui neceſſariis?

Reſpondeo, vt quid certum, obligari. Quia bonum publicum maioris momenti eſt, atque adeo præferendum ſtatui priuatæ perſonæ. Et certè, ſi in tali euentu tenetur quis tali indigenti adhuc ex bonis vitæ ſuæ ſimpliciter neceſſariis ſuccurrere, vt habitum eſt ſuprà *quæſt.* 16. à fortiori tenebitur ex bonis ſuo ſtatui neceſſariis. Sic omnes DD. præcipuè pro vtraque parte nuper citati, inter quos legantur Luyſius *cit.* & Ouiedo *loc. cit. n.* 75.

QVÆSTIO XIX.

An etiam obligetur quis ad ſuccurrendum priuatæ perſonæ in extrema neceſſitate poſitæ, ex bonis non ſimpliciter neceſſariis ad conſeruationem ſui ſtatus, ſed ſecundùm quid; hoc eſt, ex neceſſariis, ſine quibus ſtatus, ſi non amittitur, diminuitur in aliquo?

Affirmant à fortiori Doctores primæ ſententiæ *quæſt.* 17. & alij ex citatis pro noſtra, docentes obligari, etiam cum diminutione grandi ſtatus. Ita inter alios tenet Luyſius *dub.* 4. *cit. verſ. Rurſus,* proferens hæc verba: *Præterea dicendum eſt, eſſe probabilius, ſubueniendum eſſe extremè indigenti, cum magno aliquo detrimento proprij ſtatus.* Hanc teneo cum Doctoribus ſecundæ opinionis, & præcipuè probanda eſt ex ordine charitatis, & miſericordiæ, ſecundùm quem præferenda videtur vita proximi aliquibus bonis neceſſariis ad ſtatum; & ita non mirum eſt, ſi ſit obligatio proximi vitam illis, &c. Dixi eſſe obligationem ſuccurrendi extremæ neceſſitati, cum magno aliquo detrimento, & non ſimpliciter; quia vt docet Bannez hîc *in art.* 6. *dub.* 2. & alij viri docti huius ætatis, non eſt obligatio ſuccurrendi vitæ hominis priuati, cum detrimento totius ſtatus, quod per ſe videtur manifeſtum. Hæc Luyſius.

Sed ego, iuxta ſuperiùs dicta, Reſpondeo *Primò:* Minimè obligatur quis ad ſuccurrendum priuatæ perſonæ, ex bonis pertinentibus ad conſeruationem ſui ſtatus, cum magno detrimento illius. Hæc con-

cluſio verè manet manifeſta, ex probatione noſtræ ſententiæ *q.*17. Eamque probat Diana *2.p.tract.*16. *reſol.*26. & apud ipſum Molfeſius, Lorca, Ægidius, & alij.

Reſpondeo *Secundò.* Verè obligatur quis ad ſuccurrendum perſonæ etiam priuatæ, extremè indigenti, cum aliquali detrimento, aut diminutione proprij ſtatus. Hanc concluſionem tenet Arriaga *num.*35. *cit.* pro qua probanda notat ex D. Thoma *articul.*6. quod neceſſaria ad conſeruationem ſtatus patiuntur aliquam latitudinem. Poteſt enim aliquid demendo conſeruari ſtatus, etiamſi cum aliqua difficultate: poſſunt ſæpè etiam ſine difficultate aliqua demi, v.g. ad conſeruationem ſtatus alicuius Ducis, aut Marchionis ſpectat frequenter alios Dominos ad menſam inuitare, eoſque ſplendide (ſine exceſſu tamen, & prodigalitate) tractare: profectò tunc illos ſemel, aut bis, rarius quàm alias faceret, inuitet, vt neceſſitati extremæ pauperi ſuccurrat, & ſi in vno ſenſu detraheret de neceſſariis pro ſuo ſtatu, non tamen de ſimpliciter neceſſaris, ideóque non dubito, talem ad id obligandum. Et in hoc ſenſu etiam ipſe D. Thomas *ſupra art.*6.*circa ſinem corporis*, loquitur dum ait, obligari quando id, quod de neceſſariis ad conſeruationem ſtatus detrahitur, poteſt de facili reſarciri, vti poſui exemplum in prandio, & poteſt poni in veſtitu: ſi quaſi imperceptibiliter minus ſplendidus, aut honeſtus debeat geſtari quàm ſoleat, vt extremè indigenti ſuccurrat. Sic Arriaga, ex cuius doctrina eſt ingenuè fatendum, quod ſi occurrat cuipiam diuiti, Duci, aut Marchioni, perſona quælibet extremè indigens, teneantur ex pecunia, quam alioquin habent ſeruatam pro ſuis neceſſitatibus, illius neceſſitati ſuccurrere, aliquid pro ſuo ſtatu etiam, modo dicto, conſeruando, de neceſſariis detrahendo, & demendo. Sic etiam Gaſp. Hurtado *diſſ.*7. *cit. verſ. conueniunt ſecundò.*

QVÆSTIO XX.

An diuites teneantur redimere captiuos apud Turcas, caſu quo ſciant, illos redemptione maximè egere, nec habere, quibus ſe redimant?

AFfirmant abſolutè nonnulli DD. Ita Caiet. 2.2. *quæſt.*71.*art.*1. & Maior *in* 4.*diſt.*15.*quæſt.*7.§. *contra hanc concluſ.* & Azorius *tom.*2.*lib.*12.*capit.*8. *quæſt.*5. quos nouiſſimè ſequitur Filliuc. *tract.*28. *capit.*3. *quæſt.* 8. *num.*76. ibi: Tertio, *teneri* diuitem ſcientem ſuum vicinum eſſe captiuum apud Turcas, & non habere, quo ſe redimat. Et Villalobos 1.*p.ſum. tractat.* 22. *diff.*2.*num.*19. vbi ita ait: *De todo lo dicho ſe colige, lo que ſe ha de dezir en muchos caſos particulares, como es quando eſtara obligado el Abogado à fauorecer de balde la cauſa del pobre, y el Medico, y Cirujano a curarle de balde, y el Boticario a darle medicinas, y el rico que ſabe que ſu vezino eſtà en Berberia cautiuo, y no tiene quien le reſcate; y el que en tiempo de careſtia vè que perecen muchos de hombres; y el que ſabe que ſu vezino ò vezina viuen mal por pura neceſſidad, que no tienen (como dizen) que llegar à la boca; que en todos eſtos caſos, y los ſemejantes tienen obligacion de dar limoſna, porque ſon neceſſidades extremas, ò quaſi extremas, como tienen Iuan Major, Caietano y Azor.* Hæc Villalobos, qui, vt vides, ſuis vltimis verbis, fundamentum quo nititur hæc ſententia, iacit. Trullench. ex illo *dub.* 8.*n.*17.

Negat contra, Hurtadus de Mendoza 2.2. *diſputat.* 159. *ſect.*1. non 3. vt legi apud Dianam) §.21. docens *minimè teneri diuites ad redimendos Captiuos, quia captiuitas per ſe non eſt extrema neceſſitas: ergo præcepto de opitulando indigentibus extremè; nullus tenetur ad redimendum Captiuum.* Ita ille, qui poſtea limitat ſuam ſententiam, *niſi Captiuus probabiliter timeatur occidendus iniuſtè, aut melancholiâ, aut cælorum inclementiâ interiturus, quia in his caſibus talis eſſet in extrema neceſſitate.* Ita ille, quem citatum videtur ſequi Diana *p.*5.*tr.*8. *de Eleemoſyna, reſol.*6.

Sed probabilius, Reſpondeo: Teneri quidem in prædictis caſibus ad redimendos Captiuos: Quia probabilius eſt, Captiuitatem Chriſtianorum, regulariter reputandam eſſe extremam, & ob extremam neceſſitatem corporalem, quam regulariter Captiui Chriſtiani apud infideles, & inimicos Chriſti Domini commorantes patiuntur; & ob extremam etiam animæ ſpiritualem, ob inſtantes importunationes, & vexationes, quibus ab inimicis noſtræ Fidei ipſi miſeri Captiui, ad deſerendam ipſam Fidem coguntur, imò (proh dolor) & obtinent, vt notum eſt nobis, qui pro redimendis Captiuis Chriſtianis inſudamus, & tertiam partem omnium rerum, quæ vndecunque nobis licitè veniunt, pro eorum redemptione ſeparamus, ex præſcripto noſtræ Regulæ ab Innocent. III. confirmatæ. Sic omnes Authores primæ ſententiæ.

QVÆSTIO XXI.

An quis ſatisfaciat Eleemoſynæ præcepto, ſi extremè indigenti ſubueniat per mutuum, aut venditionem; caſu quo indigens hic, & nunc habeat aliqua bona alibi, vel ſpem proximam illa habendi, vel vires ad illa lucranda?

REſpondeo, tanquam certum: Satisfacere. Quia prædictus ſic indigens, non eſt abſolutè pauper, cum habeat alibi plura bona, aut ſpem proximam illa habendi, vel vires, aut artem illa lucrandi: ergo quis non tenetur rem, qua indiget, illi abſolutè donare, ſed ſatisfaciet præcepto Eleemoſynæ illam mutuando, aut donando, ſub conditione vt reddat acceptum, quandocunque facultatem habuerit. Sic communis. Valentia 2.2. *diſp.*3.*q.*9.*punct.*4. verſ. *Septimò certiſſimum eſt.* Suarez *diſp.*7.*de Charit. ſect.*5.*n.*4. Vazquez *opuſc. de Eleemoſyna, c.*1.*dub.*6. *n.*53. Ægid. *diſp.*27.*dub.*9.*n.*149. Bonac. *diſp.*3.*q.*4. *de charit. punct.*6. *n.*15. P. Mendoza 2.2. *diſp.*159. *ſect.*3.§. 37. Palaus *de charit. tract.*6.*diſp.*2. *punct.*4. Trullench. *lib.*1.*in Decalog.c.*5.*dub.*8.*n.*7. Villalob. *tract.*2.*diff.*2.*n.*1. Diana *p.*5.*tr.*8. *reſol.*5. Tambur. *lib.*8.*in Decal. tract.* 2.*c.*6.§.2.*n.*2.*in fine.*

QVÆSTIO XXII.

An etiam ſatisfaciat quis Eleemoſynæ præcepto, ſi extremæ indigenti, nec habenti alibi bona, nec ſpem proximam illa habendi, nec vires, aut artem illa lucrandi, mutuet, vel vendat abſolutè?

AFfirmant adhuc multi DD. etiam in hoc caſu ſatisfacere quem præcepto Eleemoſynæ, mutuando

tuando extremè indigenti, aut vendendo rem, qua indiget. Ratio eorum eſt, quia præceptum ſubueniendi extremè indigenti, impletur, ſi detur quod ſufficit, vt liberetur ab illa extrema indigentia, in qua verſatur: atqui ad id ſufficit mutuatio, vel venditio, licet imponatur onus reſtituendi, vel reddendi: ergo nil amplius imponendum eſt Eleemoſynam elargienti: non ergo tenebitur gratis dare, ſed ſatisfaciet mutuando, &c. Ita Nauarr. *in Man. cap. 17. num. 61. & cap. 24. num. 5.* Couarr. *in Regul. Peccatum, 2. p. §. 1. num. 4.* Toletus *lib. 5. capit. 24. num. 7.* ſequuti Adrianum *quodlib. 1. articul. 2. circa medium, & in 4. in materia de Reſtit. quæſt. 33.* Quorum ſententiam vt probabilem ſequitur Diana *loco citato.*

Alij contra dicunt, quod minimè ſatisfaciat præcepto, ſi pauperi extremè indigenti ſubueniat mutuando, vel vendendo, ſeu donando, ſub obligatione abſoluta reddendi mutuum, emptum, aut datum. Probant *Primò.* Quia Scriptura Sacra, & Patres, nomine Eleemoſynæ, præcipuè intelligunt donationem abſolutam, & ſine vllo onere, & obligatione retributionis, vt colligitur ex parabola incidentis in latrones, *Lucæ 10. Secundò.* Quia pauperi extremè indigenti, iure naturæ debetur ſuſtentatio, vt ſupra eſt habitum: ergo iniuria fiet illi, & contra Charitatem, ſi imponatur ei onus reſtitutionis. Sic tenent Valentia *2. 2. tom. 3. diſp. 3. q. 9. punct. 4. verſ. Septimò.* Suarez *de Charit. diſp. 7. ſect. 5. n. 2. & 5.* Sotus *de Iuſt. lib. 4. q. 7. art. 1. ad 4.* Bannez & Aragon. 2. 2. q. 118. *art. 5.* Granad. *ibid. tract. 11. diſp. 7. n. 3* Becan. *tom. 1. c. 21. n. 1.* Lorca 2. 2. *diſp. 39. n. 54.* Ægid. *diſp. 27. dub. 9. n. 153.* Luyſius Turrian. *diſp. 82. dub. 6. & 7.* Bonac. *diſp. 3. quæſt. 4. punct. 6. n. 15.* Reginald. *lib. 4. cap. 20. n. 260.* Villalob. *tract. 2. diff. 2. num. 1.* Palaus *tract. 6. diſp. 2. de charit. punct. 4. n. 5.* Sanchez *tom. 1. Conſil. lib. 1. c. 5. dub. 5. n. 56.* & penes illum Angles, Medina, Nauarra, Palacius, & Viguerius, Trullench. *in prim. præcep. Decologi, cap. 5. dub. 8. n. 7.* Legatur Tamburin. *loco citato*, vbi ait vtramque ſententiam eſſe probabilem.

Alij, via media gradiendo, dicunt ſatisfacere equidem Eleemoſynæ præcepto illum qui pauperi extremè indigenti det, vel donet aliquid non, abſolutè, ſed ſub conditione, ſi pauper ad pinguiorem fortunam aduenerit. Ita Vaſquez *in Opuſc. de Eleemoſ. cap. 1. dub. 6. num. 54.* & Leſſius *lib. 2. de Iuſt. cap. 16. dubit. 1. num. 11.* hæc dicens: *Hinc tamen non ſequitur, præcepto Eleemoſynæ ſatisfieri mutuando, ſed bene donando ſub conditione, quando res eſt magni pretij, quod verum eſt: nemo enim poteſt iure queri ſibi 20. vel 30. aureos non dari abſolutè, ſed cum onere, vt teneatur refundere, ſi locuples aliquando euaſerit.* Sic Leſſius.

Sed ego Reſpondeo dicendum, quod licet prima, & vltima ſententia ſint ſatis probabiles; ſecunda tamen eſt multò probabilior, vt conſtat ex eius fundamento.

Qvæstio XXIII.

An ad minus ſatisfaciat Eleemoſynæ præcepto qui mutuat rem proximo, qui non re ipſa, ſed ſolùm vſu illius indiget?

Reſpondeo vt certum: Satisfacere. Sic Palaus *tract. 6. diſp. 2. punct. 4. n. 1.* his verbis: *Hac in re primò certum eſt, ſi proximus non re, ſed vſu illius indigeat, te non eſſe obligatum rem donare, ſed ſolum vſum. Explico. Indiget proximus equo, veſte, aut alia re, quæ tranſacta neceſſitate perſeuerat, non teneris ei veſtem, aut equum donare, ſed ſufficit, ſi dones illius vſum: quia ſolus vſus eſt illi neceſſarius. Charitas enim ſolum obligat, vt proximi neceſſitati ſuccurras, non autem, vt proximum dites.* Sic ille: citans Valentiam 2. 2. *diſp. 3. q. 9. punct. 4. verſ. Septimò certiſſimum eſt*, iuncto verſu: *Ac per hoc patet reſponſio.* Suarium *diſp. 7. de Charit. ſect. 5. n. 4.* Vazquium *opuſc. de Eleemoſyn. c. 1. dub. 6. n. 51.* Ægidium *diſp. 27. dub. 9. n. 147.* & Bonacinam *diſp. 3. quæſt. 4. de Charit. punct. 6. num. 16.* Quibus addi poſſunt Diana *mihi 15. part. 5. tract. 8. reſol. 5. in fine.* Sotus, Medina, Malderus, Becanus & alij apud Bonacinam *num. 15.*

Qvæstio XXIV.

An etiam ſatisfaciat Eleemoſynæ præcepto, qui patienti, non extremam, ſed grauem tantùm neceſſitatem, ſubueniat per mutuum, aut venditionem ad creditum?

Affirmant aliqui, quia patientibus ſolùm neceſſitatem grauem, non debetur ſuſtentatio æquè, ac patientibus neceſſitatem extremam, vt conſtat: ergo quomodocumque eis ſubueniatur, ſiue gratis, ſiue ex mutuo, ſiue ex venditione ad creditum, fiet ſatis Eleemoſynæ præcepto. Ita Lorca 2. 2. *ſect. 3. diſp. 39. n. 53.* Trullench. *lib. 1. in Decal. c. 5. dub. 8. n. 7.* & à fortiori Nauar. Couarr. Tolet. & alij pro prima ſententia *q. 22. relati.*

Sed probabilius Reſpondeo, Non ſatisfacere, caſu quo obligatus ſit quis ſaltem patienti neceſſitatem ſubuenire. Ratio eſt, quia ſemper quod quis tenetur ſubuenire alicui, elargiendo illi Eleemoſynam, debet eſſe abſque vllo onere, vt *ſuprà q. 22.* cum Authoribus ſecundæ ſententiæ, diximus: ergo. Sic Palaus *diſp. 2. cit. punct. 4. n. 6.* ſequutus Suarium *diſp. 7. ſect. 5. num. 7.* Valent. 2. 2. *diſp. 3. quæſt. 9. punct. 4. verſ. Septimò certiſſimum*, & Ægid. *diſp. 27. dub. 8. n. 153. & 155.* Qui idem affirmant de illo qui obligatur ad ſubueniendum per Eleemoſynam patienti neceſſitatem communem.

Ad fundamentum Lorcæ bene dicit Palaus, quod licèt verum ſit, quod non æquè debeatur ſuſtentatio grauem neceſſitatem patienti, ac patienti extremam: attamen, quia vtrique abſolutè debetur, eſto vni ſtrictius, quàm alteri, ideo obligatur quis in vtraque neceſſitate gratis ſuccurrere.

Qvæstio XXV.

An in caſu, in quo quis debet, aut poteſt Eleemoſynam mutui facere (vt ſuprà q. 21. & 23.*) poſſit lucrum ceſſans deducere in pactum?*

Affirmatiuam ſententiam tenere Bonacinam, ait Palaus *loc. cit. n. 7.* ſed certè Bonacina id non aſſerit abſolutè, ſed ſolùm dicit, non peccare contra iuſtitiam. Accipe eius verba: *Sed mihi probabilius dicendum videtur oppoſitum. Tum quia licèt fortè peccauerit contra præceptum Charitatis deducendo hoc in pactum, non tamen peccauit contra iuſtitiam, cum non teneretur ex iuſtitia gratis dare, vel mutuare ſine pacto.* Ita ille *punct. 6. cit. n. 16.*

Sed probabilius Reſpondeo, Minimè poſſe deducere lucrum ceſſans in pactum. Ratio eſt, quia in tantum poterat quis obligare ad lucrum ceſſans mutuatarium, in quantum licitè lucrum poterat ab

illo

illo acquirere: at, ſtante neceſſitate mutuandi, non poterat lucrum acquirere, quia tenebatur mutuare: ergo nec illud ceſſans in pactum ducere. Sic optimè Vazquez *de Eleemoſyna cap. 1. dub. 6. n. 57.* vbi inquirens, an teneatur ad damnum emergens, & lucrum ceſſans ille, qui mutuo accepit pecuniam, vel rem, quia neceſſitas vrgebat, & miſericordia obligabat? Reſpondet, quod non tenetur. Quia ille (inquit) *tenebatur ex miſericordia ſe ſuo commodo, & lucro priuare, & damnum pati, ut quod erat maius in proximo auferret, vel impediret: & ideo non poteſt paciſci de lucro ceſſante: illud enim tantum in pactum deduci poſſet, quando eſſet liberum mutuanti pecunia illa negotiari, in noſtro autem caſu, non erat liberum, imò neque malo, vel damno emergenti obuiare, quia tenebatur proximo ſuccurrere, & ita non erat negotiaturus.* Sic Vaſquez. Quem ſequitur Palaus *loc. cit.*

QVÆSTIO XXVI.

An qui omittit dare Eleemoſynam, cum ex charitate tenetur, obligatus maneat ad reſtituenda damna inde ſurgentia?

AFfirmatiuam ſententiam eſſe probabilem, innuit clarè Palaus, cum negatiuam ſolùm vt probabiliorem ſequitur. Pro illaque poſſet citare Nauarram *lib. 3. de Reſtit. c. 1. n. 353.* & alios, quos refert Medina *C. de reſtit. qu. 3.*

Sed ego non ſolum vt probabilius, verum etiam vt certum mihi, Reſpondeo. Non manere obligatum ad reſtituenda damna. Quia certum mihi eſt, quod obligatio reſtituendi ſolùm oritur ex læſione iuſtitiæ. Sic expreſsè Nauarr. *cap. 24. num. 7.* his verbis: *Nono, quod quamvis non ſoluens debitum, quando, vbi, & quomodo debet, ad reſtituendum damnum, quod ex illa mora creditor accepit, teneatur,* iuxta ſup. dicta *cap. 17. n. 15.* Qui tamen pauperi Eleemoſynam non dat, etiam ſub peccato mortali debitam, non tenetur ad reſtituendum ei illam Eleemoſynam, nec damnum, quod inde illi proueniet. Quia vt latiùs *in repet. c. inter verba, 11. q. 3. concl. 6. & in apol. lib. de redditib. Eccleſ. q. 2. monit. 2.* diximus, Charitas non obligat ad reſtituendum illud, ad quod alicui dandum, vel faciendum ſub pœna peccati mortalis obligat, juxta Alexand. de Ales *3. p. q. 87.* & communem, quam pulchrè defendit Adrian. *in 4. de Reſtit. q. 1. col. 9.* concludendo, ad reſtitutionem non teneri eum, qui cùm verbis, aut factis poſſet furtum & damnum proximi non impediuit, niſi ex officio, & iuſtitia ad id teneatur. Hæc doctiſſimus Doctor. Sic etiam Couarr. 3. (*non 2.* vt leges apud Palaum) *variar. c. 14. num. 5.* quem citat, & ſequitur ipſe Palaus *de Charit. tract. 6. diſp. 2. punct. 4. in fine*, necnon Sanchez *lib. 1. conſil. c. 5. dub. 5. n. 60. & 61.* Sotus, Ledeſma, Medina, Salon, & Bannes apud ipſum. Suarez etiam *diſputat. 7. de Charit. ſect. 6. n. 2.* Tamburinus *libr. 8. in Decalog. tract. 2. capite ſexto, in fine.*

QVÆSTIO XXVII.

An iudex poſſit cogere diuites ad elargiendam Eleemoſynam tempore extremæ neceſſitatis, quando ad hoc tenentur?

REſpondeo, vt quid certum, Poſſe iudicem cogere diuites ad dandam Eleemoſynam pauperibus, tempore extremæ neceſſitatis, &c. Quia in hoc caſu, nil aliud facit Iudex, quàm quod diuites ſuum debitum ſoluant: poſſunt ergo, imò & debent, ob reipublicæ bonum, id facere. Sic omnes. Legantur Bannes *2. 2. quæſt. 32. articul. 6. dub. 2.* Ledeſma *2. 4. q. 15. art. 3.* Couarru. *3. variar. c. 14. n. 5. in principio,* Gregor. Lopez. *part. 5. tit. 1. in proœmio, gloſſ. 1.* Tiraquel. *de Nobilit. c. 29. n. 46.* Sanchez *lib. 1. conſil. c. 5. dub. 5. n. 63.* & alij apud ipſos, id intelligentes de iudicibus omnibus, tam ſæcularibus, quàm Eccleſiaſticis.

QVÆSTIO XXVIII.

An non ſolùm in extrema neceſſitate, verùm etiam extra illam poſſit Iudex diuites compellere ad elargiendam Eleemoſynam?

NEgant aliqui Doctores, exiſtimantes, ſolùm in extrema neceſſitate poſſe id iudicem facere; quia extra illam licitè poteſt diues non dare Eleemoſynam huic, ſed alij reſeruare: ergo non poteſt compelli à iudice, vt huic, vel illi elargiatur. Ita Couarru. *3. var. c. 15. num. 5.* ibi: *Vicumque res ſe habeat, quantum ad coactionem exterioris iudicis officio incumbentem, & ab eo peragendam, arbitror ipſe tunc ei locum fore, cum adſit extrema pauperum neceſſitas, & inopia, habeantque diuites bona ſibi præter naturæ, ſtatus, ac dignitatis neceſſitatem, ſuperflua:* Hæc ille. Necnon Sarmiento *de reddit. 3. p. c. 4. à n. 3.* Soto *lib. 5. de Iuſt. q. 3. art. 4. verſ. Primam.* Spino *ſpecul. teſtament. gloſſ. 6. num. 8.*

Sed probabilius Reſpondeo: Poſſe iudicem, etiam citra extremam neceſſitatem, nempe in grauibus neceſſitatibus, compellere diuites ad dandam Eleemoſynam de ſuo ſtatui ſuperfluis. Quia communi hominum bono quæſitum eſt ius, vt quæ ſuperſunt vni, dentur indigentibus: ergo poteſt Iudex compellere diuitem, vt de ſuo ſtatui ſuperfluis reddat ius illi, cui fuit acquiſitum. Sic Caiet. *2. 2. q. 118. art. 3.* Nauarr. *Apolog. ad lib. de reddit. q. 2. monito 2. n. 2.* Nauarra *lib. 2. de reſtit. c. 1. n. 374.* Aragon. *2. 2. q. 32. art. 5.* Palac. Angel. Silueſt. & alij, quos citat, & ſequitur Sanchez *loc. cit. n. 65.*

QVÆSTIO XXIX.

An pauperes habeant actionem contra diuites, vt dent eis Eleemoſynam in extrema neceſſitate?

AFfirmant aliqui; eo quod ex lege iuſtitiæ teneantur diuites in tali neceſſitate ad Eleemoſynam. Ita tenent Sarmiento, Spino, & Aragon. locis nuper adductis, & alij Doctores, quos retulimus *q. 3.* pro prima ſententia.

Sed probabilius Reſpondeo: Non habere tamen actionem contra diuites. Quia probabilius eſt, hoc non eſſe debitum lege juſtitiæ, pauperibus, vt diximus *quæſt. 5. citata*: ſolum ergo poterunt pauperes implorare officium iudicis, ut cogat, & ſic hæc actio, iudicis officio, non iure actionis, fiet. Sic Angel. Silueſt. Tiraquell. Butrius, Imola, Panormitan. & alij, quos citat, & ſequitur Sanchez *loco cit. num. 68.* & debent tenere omnes authores, quos citauimus *quæſt. 5.* citata pro noſtra ſententia.

QVÆSTIO XXX.

An extremè indigentes poßint aliena ſurripere, & ea conſumere?

RESpondeo vt mihi certum: Poſſe, ſi alia via ſuccurrere ſibi non poſſunt. Quia in extrema neceſſitate omnia fiunt communia ab Authore naturæ, cum ad conſeruandam hominum vitam ea produxerit: ergo omnibus extremè indigentibus licitum erit, ſi alia via ſuccurrere non valent, aliena, vt tunc iam ſua, ſurripere, & conſumere. Sic docent communiter Doctores. Legantur Palaus *diſp. 2. de Charit. punct. 9. num.* 1. Vazquez *dub. 7. num.* 58. Lugo *de Iuſt. diſputat. 16. ſect. 7. numero* 138. & alij mox citandi.

QVÆSTIO XXXI.

An vt extremè indigentes licitè aliena ſurripiant, teneantur priùs rogare diuites, vt ſuccurrant ſibi?

RESpondeo teneri, ſi probabiliter credant indigentes, hac via eſſe à diuitibus ſuccurſuros. Quia nemini licet aliena ſurripere, quando propria per donationem habere poteſt: verum tamen mihi videtur, quod qui omitteret hanc conditionem, non peccaret, niſi venialiter, eo quòd ſolùm inueniretur inordinatio in modo, non in re: quia ſiue dominus concedat, ſiue non, verè poteſt extremè indigens accipere ab illo neceſſaria ſibi. Sic tenet Leſſius *lib. 2. de Iuſt. capit. 12. dubit. 12. numero* 66. per hæc verba: *Notandum eſt, eum qui in neceſſitate verſatur, non poſſe per alienum vſurpare, niſi ante petierit iuuari, explicata ſua miſeria; vel niſi certò ſibi perſuadeat, ſe nihil obtenturum: ſi enim probabilis ſpes ſit, poſſe te conuenienti modo petendo* (non enim tenetur vir honeſtæ conditionis oſtiatim mendicare) *conſequi, vt ſit tuum, non videris redactus ad eam neceſſitatem, vt cogaris ſurripere alienum. Hoc enim tunc demum iure gentium conceditur, quando alia via occurrendi neceſſitati non ſuppetit. Quare ſi aliter facis, contra debitum ordinem facis: nemo enim poteſt viuere ex alieno, quando poteſt ex proprio, efficiendo, vt res aliena fiat ſua per donationem, vel aliter. Non tamen videtur eſſe peccatum mortale, ſi hic ordo non ſeruetur, modò ſcandalum abſit: quia ſiue dominus concedat, ſiue non concedat, potes accipere: eſt enim duntaxat inordinatio in modo.* Hæc Leſſius. Quem ſequitur Palaus *diſputat. 2. punct. 9. numero ſecundo*, necnon Dicaſtillo mox citandus, *numero* 248. Sic etiam Ægidius *diſputat. 27. dub. 10. numero* 158. quoad ſubſtantiam reſponſionis, licèt neget modum: & alij.

QVÆSTIO XXXII.

An ab hac rogatione à diuite, excuſetur extremè indigens, ſi hic ſit nobilis familiæ, aut honeſtæ conditionis?

NEgat Ægidius *loco citato*, docens, non excuſari à tali rogatione, ſeu petitione; ſed teneri talem extremè indigentem, antequam ſurripiat aliena, ſuam neceſſitatem aliquibus diuitibus manifeſtare. Ægidio ex parte Palaus conſentit, dum exiſtimat, obligari dictum pauperem vni, vel alteri diuiti ſecretò ſuam neceſſitatem manifeſtare: *Quia* (inquit) *hæc manifeſtatio non videtur grauiter ignominioſa, neque grauem pudorem cauſare.*

Sed æquè probabiliter Reſpondeo, excuſari. Quia durum nimis videtur, ad rogandum pauperem nobilem obligare. Sic videtur ſentire Dicaſtillo *tom. 1. de Iuſtit. libro ſecundo, tractat. 2. diſputat. 9. dubit. 9. numero* 249. his verbis: Dixi teneri petere, *conuenienti modo, quando eſt ſpes obtinendi*: quia vir honeſtæ conditionis non tenetur oſtiatim mendicare, vt rectè Leſſius. Nec mihi placet Coninch, dum docet, non excuſari pauperem, etiamſi nobilis familiæ ſit, & valdè pudeat mendicare: quia in tanta neceſſitate pudor ille vincendus eſt. Quod ſanè duriſſimum eſt. Nam in primis obligaretur ad ſuccurrendam neceſſitatem illam extremam, aliam tam grauem ſubire, qualis eſt ab ſtatu cadere mendicando; quod aliquibus tam durum erit, atque ipſa mors. Ideo Valentia latiùs adhuc loquitur *diſput. illa 5. quæſt. 10. punct. 5.* ait enim, in extrema, & euidenti neceſſitate conſtitutum, licitè poſſe vſurpare rem alienam, non expectato iudicio, aut conſenſu poſſidentis: quia caſus eſt ſtrictiſſimus, & in eo ſatis periculoſum eſt ab alterius nutu pendere. Imò Lorca *2. 2. ſect. 3. diſputat. 39. membr. 1. numero nono*, putat, eum eſſe in extrema neceſſitate, qui eſt in certo periculo ita decidendi ex honeſto ſtatu, vt non poſſit vitam ſuſtentare, niſi diſcendo artem mechanicam, aut mendicando. Quæ doctrina licèt vera non ſit, tamen ſatis oſtendit iudicio prudentis eſſe grauiſſimam neceſſitatem, & pro ſola illa ordinatione, quoad modum, petendo id, quod dari debet, non eſſe cogendum ad illum modum ſeruandum. Hucuſque Doctus Pater Dicaſtillo. Nec diſſentit omninò Palaus *loco cit.*

QVÆSTIO XXXIII.

An ſi extremè indigens velit aliquam rem ſibi neceſſariam ſurripere, vel occupare, poſſit à domino illius rei impediri?

RESpondeo, vt certum: Non poſſe iuſtè. Quia in tali caſu pauper vtitur iure ſuo: ergo iniuſtus erit dominus ſi illum impediat. Quare poterit tunc pauper ſe tueri, tanquam qui iniuſtè ab altero inuadatur, & ſi neceſſe ſit, ſeruato iuſtæ defenſionis moderamine, dictum dominum impedientem occidere. Sic Leſſius *libro 2. capit. 12. dubitat. 12. numero* 69. Ægid. Coninch. *diſputat. 27. dubit. 10. num.* 169. Palaus *diſput. 2. de Charit. punct. 9. num.* 3. Dicaſtillo *dub. 9. cit. num.* 252. Tamburinus *lib. 8. in Decalog. cap. 6. num.* 1.

QVÆSTIO XXXIV.

An non ſolùm quiſque pro ſe extremè indigente poſſit accipere alienum; ſed etiam poſſit illud accipere, vt ſubueniat proximo ita indigenti?

RESpondeo, vt quid certum: Etiam poſſe caſu, quo ipſe, qui accipit, non habeat vnde ſuc-

curra-

currat. Sic D.Thom.2.2. *quæſt.66. artic.7.ad* 3. his verbis. *Ad 3.dicendum, quod in caſu ſimilis neceſſitatis, etiam poteſt aliquis occultè rem alienam accipere, vt ſubueniat proximo ſic indigenti.* Sic Doctor Sanctus. Legantur Dicaſtillo *loco citato, numero* 254. Diana *p.*5. *tractat.*8. *Reſolut.*23. Leſſius *libro 2. capite* 16. *dubitat.*1. *numero* 15. Lugo *diſputat.* 16. *ſect.7.numer.*173. Tamburin.*lib.7.in Decal.tract.*2. *cap.6.§.1.num.*3.

Qvæstio XXXV.

An qui patitur grauem neceſſitatem, poſſit occultè aliena ſurripere, ſi alia via ſibi ſuccurrere non valet?

NEgant communiter Doctores, ex *cap. ſi quis, de furtis*, vbi dicitur: *Si quis ob neceſſitatem famis, aut nuditatis furatus fuerit cibaria, veſtem, aut pecus, pœniteat hebdomadas tres.* Ergo ſi in iure imponitur pœnitentia ob acceptum in graui neceſſitate, qualis eſt fames, aut nuditas, ideo erit, quia cenſetur illicitum. Ita tenent Caiet. & Bannes 2.2. *quæſt.66.art.*7. Sotus *lib.*5. *de Iuſt. quæſt.3. art.*4. Couarru. *ad Regul.peccatum,p.2.§.1.numero* 3. Suarez *diſp.7.de Charit.diſput.5. numero* 8. Granad.2.2. *controuerſ.3.tractat.2.diſputat.7.numero* 4. Valentia *tom.3.diſputat.5.quæſt.6.punct.*5. Azor.*part.2.lib.*12. *cap.*8. Luyſius 2.2.*diſput.*82.*dub.*8. Reginald. *tom.*1. *lib.4.cap.20.num.*267.& ſequitur ex parte Lugo *loco cit.num.*154.

Sed probabiliter æquè Reſpondeo: Poſſe in dicto caſu aliena clam ſurripere. Quia æquè probabile eſt, quod poteſtas ſuccurrendi neceſſitati propriæ, minimè ſit reſtricta ad extremam tantum; & cum grauis etiam ſit ſatis magna per ſe, vt ex graui neceſſitate facilis ſit lapſus in extremam. Igitur in diuiſione, & appropriatione rerum Iure gentium facta, ſemper debuit hæc conditio tacita intelligi, nempe niſi neceſſitas extrema, vel certè valdè grauis poſtulet: alioquin contra rationem, & æquitatem facta eſſet. Sic Dicaſtillo *de Iuſt.tom.1.lib.2.tract.*2. *diſput.9.dub.9.num.*256. & apud ipſum Angel.*verb. furtum, num.*37. Syluest.*ibi quæſt.*5. Medina *Cod. de Eleemoſyna,quæſt.*7. Nauarrus *cap.17.n.*5. Nauarra *lib.3.de reſtit.cap.1.dub.5.num.*373. Leſſius *dub.*12. *cit. n.*71. Ægidius *dubit.*10. *num.* 161. & Vazquez *cap.1.de eleemoſyna,dub.7.num.*60. Quibus addi poſſunt Palaus *diſputat.2.de Charit.punct.9.n.*5. Malder. 2.2.*quæſt.32.artic.6.dubit.*6. Sà *verb. furtum,num.*1. Diana 2.*p. tract.*17. *reſolut.*29. *& part.5. tractat.*8. *reſolut.*23. & penes ipſum Ioan. Vuigers, Hurtadus de Mendoza, & Andr.Duualius. Bonac. *de contract. diſputat.1.quæſt.vltima,punct.1.num.*32. Tamburin. *cap.6. cit.§.1. num.*2. dicens, id certum ſibi videri: quia pari modo naturæ inditum eſt, vt grauem neceſſitatem, quæ facilè vergit ad extremam, à ſe quiſque, quoquo modo poteſt, auertat.

Ad textum in contrarium Reſpondeo. *Primo*, non loqui de neceſſitate adeo graui, & vrgenti. *Secundo*, quod non ſit ex Decretalibus Pontificum, ſed ex Pœnitentiali Theodori. *Tertio*, loqui de his, qui indebito modo acceperunt, non petendo quod facilè obtinere potuiſſent. Legatur cum aliis citatis Dicaſtillo *num.*259.

Qvæstio XXXVI.

An ab eo qui eſt in pari neceſſitate, poſſit quis accipere illam rem, quâ ille indiget?

REſpondeo vt certum: Quod non. Quia cum ille non teneatur illam dare, ſed habeat ius habendi ſibi, erit furtum talis acceptio. Sic Tamburinus *loco citato, num.*3. his verbis: *Vnum pro vtriſque certis aduerto: à proximo extremè, vel grauiter indigente, te extremè item indigentem, non poſſe illud ſurripere, quod indigentiam ſubleuet: nec te indigentem grauiter ab grauiter indigente. Ratio communis eſt, quia tunc, ſine controuerſia, melior eſt conditio poſſidentis, atque adeo habet potius ius vtendi rebus ſuis, ne pereat, vel ne cadat ex graui ad extremam, quàm quilibet alius.* Sic ille. Et Palaus *diſp. 2. de Charit. punct.9.n.*7. Dicaſtillo *de Iuſtit.lib.2.tract.2. diſp.*9. *dubit.*9. §. 1. *num.*258. Lugo *de Iuſt. diſputat.* 16. *ſect.7.num.*146.

Qvæstio XXXVII.

An quæ quis accepit, & ſumpſit in extrema neceſſitate, teneatur reſtituere, ſi ad meliorem fortunam venerit?

AFfirmant omnes, qui ſentiunt, diuites non teneri ſuccurrere pauperibus gratis, ſed ſatisfacere præcepto, mutuando, aut dando ad creditum: nam conſequenter dicunt, non poſſe indigentem accipere aliena ſecretò, authoritate propria ſine onere reſtituendi, caſu quo ad pinguiorem venerit fortunam. Ita Nauar. Couarruu. Tolet. & alij relati *ſup.quæſt.*22. Leſſius etiam *lib.2.cap.*16. *dubit.*1. *numero* 8. & ſpeculatiuè loquendo, ita eſſe dicendum, confirmat Lugo *loc. cit. num.*171. licèt durum eſſe in praxi, & contra communem ſenſum doctorum, & indoctorum, ingenuè fateatur. Igitur.

Probabilius longè Reſpondeo. Non teneri reſtituere. Tum, quia in extrema neceſſitate omnia ſunt communia, non tantum quoad vſum, ſed etiam quoad proprietatem, ſi res erant vſu conſumptibiles. Tum etiam, quia longè probabilius eſt, quod Dominus tenebatur illas gratis, & abſque vllo reſtitutionis onere elargiri, in tali neceſſitate, vt *quæſt.*22. diximus: ergo illas tanquam proprias conſumere prout extremè indigens, & conſequenter abſque vllo onere reſtitutionis. Sic Angel. Roſella, Silueſt. Tabiena, quos citat & ſequitur Azor. *tom.2.lib.12.cap.8.quæſt.*7. Villalob.*tom.1.ſum.tract.* 22.*diff.2.num.* 12. quos ſequitur Diana *p.5.tract.*8. *reſolut.*9. Quibus addi poſſunt Sotus *diſt.* 15.*quæſt.*2. §. *Ad argumenta.* Gabriel *ibidem quæſt.2. concluſ.*2. Ricard.& Palud. *ibidem*, Valentia *tom. 3. diſp.5.q.*6. *punct.7.§.ſecus*, Bannes 2.2.*quæſt.32.artic.8.dub.*3. Lopez *cap.*115. quos affert, & ſequitur Dicaſtillo *loco citato, §.2. numero* 269. Salon, Sayrus, Suarez, Palaus, Hurtado de Mendoza, Bonac. & Ægidius, quos citauimus 3. *part. tract. 6. diſp. 6. de decimis, quæſt.*27. Qui omnes loquuntur de extremè indigentibus, qui nec re, nec ſpe morali ſunt habituri bona, & facultates. Quia ſi ſpes adeſt, non videtur adeſſe ratio, cur & indigens poſſit ſurripere, ſine onere reſtituendi; ſicut nec Dominus abſolutè dare, iuxta dicta *ſuprà quæſt.*21.

Qvæstio

QVÆSTIO XXXVIII.

An ſi quis ante extremam neceſsitatem accepit aliquid ab alio per contractum tranſlatiuum dominij (vt per mutuum, vel emptionem) & illud conſumpſit in ipſa extrema neceſsitate, teneatur reſtituere poſtea factus potens?

RESpondeo, vt certum, Teneri ad reſtituendum. Quia tunc indigens re ſua propria ſibi prouidit: ergo cum ex alia parte, ex contractu iuſtè celebrato, contraxerit obligationem reddendi acceptum, ad id verè tenetur, ſi fiat potens. Sic Petr. Nauarra *lib.4. de reſtit.c.4.dub.4.n.25.* Vazquez *de Eleemoſyna,c.1. dub.8.* Ægid. *diſp.27.dub.10.n.167.* Bonacina *in prim. Decal.præcept.diſp.3.q.6.punct.6.n.16.* qui & citat Angel.Silueſtr.Azor.& Lorcam, Dicaſtillo *de iuſt.& iure lib.2.tract.2.diſp.9.dub.9.§.2.num.270.* Leſſius mox citandus, Palaus *diſp.2.de charit.punct.10.n.2.* dicens,id eſſe certum. Tamburin. *c.6.cit.§.2.n.2.*

QVÆSTIO XXXIX.

An deinde, ſi ante dictam extremam neceſsitatem rem acceperat per contractum non tranſlatiuum dominij (vt per commodatum, conductum, vel precarium) teneatur etiam reſtituere poſtea, ſi talem rem in neceſsitate extrema conſumpſit?

AFfirmatiuam ſententiam eſſe probabilem apertè inſinuat Leſſius *lib.2.c.16.dubit.1.n.5.* cum oppoſitam vt probabilem duntaxat ſequatur.

Sed certè vt multò probabilius Reſpondeo, Non teneri tunc ad reſtituendum. Quia (vt benè idem Leſſius probat) nec tenetur ratione rei acceptæ, cum illa nec in ſe, nec in pretio extet: nec ratione acceptationis, quia ſine vlla iniuſtitia, aut peccato, eam conſumpſit vtendo iure ſuo: nec ratione contractus, quia prædicti contractus non obligant ad reſtitutionem re pereunte, ſine vlla poſſidentis culpa: ergo. Sic tenent Leſſius citatus, Azor. *lib.12.cap.8. q.7.* Luyſius de Torres *diſputat.32.dubitat.7.* Petr. Nauarra, Bonacina, Palaus, Dicaſtillo citati, Diana etiam *part.5. tractat.8. reſolut.10.* Petrus de Mendoza *2.2. diſputat.159.ſect.3.§.62.* Tamburinus *loco citato.*

QVÆSTIO XL.

An ſaltem teneatur ad reſtitutionem ille, qui ante extremam neceſsitatem furatus eſt aliquam rem, quam poſtea in dicta extrema conſumpſit?

AFfirmant communiter Doctores, docentes teneri ad reſtitutionem tranſacta neceſſitate. Quia licèt iuſtè eam conſumpſerit in neceſſitate, at obligatio contracta fuit ante neceſſitatem ex inuita acceptione, ac proinde non extinguitur per neceſſitatem superuenientem, ſed ſuſpenditur quovſque tranſacta illa neceſſitate, reuiuiſcat. Ita tenent Scotus *in 4.diſt.15.* Ricard.& Palud. quos refert, & ſequitur Sylueſter *verb.Reſtitutio 5.q.2.n.2.* Leſſius *lib.2.de Iuſt.c.16.dub.1.num.6.* Vazquez *de Eleemoſyna, c.1. dub.8.n.68.* vbi aſſirmat, neminem contradicere, Lorca *2.2.diſp.38 n.14.* Bonacina *n.16. citato,* vbi citat Azorium, Angelum, & Sylueſtrum.

Sed probabilius Reſpondeo: Nec in hoc caſu teneri ad reſtituendum. Quia ſicuti illo tempore neceſſitatis extremæ habet ius ſurripiendi, & conſumendi, nec ſolùm, vt vult Vazquez, ſubleuandi vtcunque neceſſitatem: ita habet ius tunc rem aliàs ſurreptam conſumendi: eſt enim ac ſi rem de nouo ſurriperet, quod illi licet. Sic Petrus Nauarra *lib.4.capite 4.numero 24.* Ægidius *diſput.27. dub.10. num.166.* Palaus *tom.1.tract.6. diſputat.2.punct.10. numero 3.* Petr. Hurtado *2.2.diſput.159.ſect.3. §.63.* Quos omnes citat, & ſequitur Diana *part.5.tract.8. reſolut.8.* Quibus addo Dicaſtillum *dub.9. citato §.2. numero 273.* Qui ad argumentum contrariorum benè dicit, quod ſic conſumens rem, quam dominus dare tenebatur, ſi apud illum extaret, ſatiſfacere videtur obligationi reſtituendi antea contractæ, cum rem conſumat domini, à quo poſſet illam accipere, ſine vlla obligatione. Sic ille (qui & citat pro ſe Leſſium, ſed non bene,) & Tamburinum etiam *lib.8. in Decalog. tract.2. cap.6. §.2. num.3.* Quamuis fateatur, oppoſitam eſſe communiorem ſententiam.

QVÆSTIO XLI.

An quando creditor, & debitor ſimul ſunt in extrema neceſsitate rei debitæ, teneatur debitor eam tradere, ſeu reſtituere creditori?

AFfirmant multi Doctores. Quia licèt in tali caſu omnia ſint communia, præferendus tamen eſt ille, qui præoccupauit: atqui verè præoccupauit, qui verus eſt dominus: ergo. Ita Scotus *in 4. diſt.15.q.2.art.4.* Richardus *art.5.quæſt.4.* Gabriel *quæſt.2. art.2. concl.2.* Medina *de reſtit. quæſt.3. in cauſa 4. ad 4.* Angelus *verb. Reſtitutio, n.3.* Roſella *eod.verbo 1. numero 1.* Armilla *num.27.* & Sylueſt. *eod.verb.5.q.2.* Quos omnes ſic refert pro hac parte Diana, *vbi infrà,* ſed certè non benè omnes. Legatur Sylueſter citatus.

Sed probabilius Reſpondeo: Non teneri, in caſu aſſignato, debitorem rem debitam reddere, ſeu reſtituere creditori; ſed poſſe ſibi ipſi retinere illam, neglecto debitore: etiam caſu, quo debitor non fuiſſet dominus rei, veluti ſi per furtum, rapinam, vel per vſuram eam accepiſſet ante extremam neceſſitatem. *Ratio eſt* (inquit Dicaſtillo) *quia in extrema neceſſitate res fit communis, & poteſt eam quiſque ſibi accipere; quia ceſſat vis, & poteſtas, ſeu ratio dominij iure gentium introducta, & perinde ſe res habent, ac ſi nunquam fuiſſent diuiſa.* Sic ille *libro ſecundo de Iuſt. tractat.2. diſput.10. dub.3. numero 27.* citans pro ſe Sotum *lib.4. quæſt.7. art.1. ad 4.* Caiet. *2.2.q.62.art.5.ad 4.* Tabienam *verb. reſtitutio 4.* Ledeſmam *2.p.4.fol.267.* Lopezium *1.p.cap.53.* Toletum *de ſeptem peccatis mort. cap.39.* Valentiam *tom.3. diſputat.5. quæſtion.6. punct.7.* Azorium *tom.3. lib.4. cap.39. diff.1.* Leſſium *lib.2. capit.16. numero 13.* & Petrum à Nauarra *lib.4 c.4. diff.5. numero 27.* Quibus addi poſſunt Vazquez *de Eleemoſyn. capite 1. numero 72.* Luyſius Turrian. *2.2. diſput.82. dubit.9.* Petr. Hurtadus *ibi, diſp.159. ſect.3. §.69.* ac item rurſus Azor. *tom.2. libro 12. cap.8.* quos omnes citat, & ſequitur Diana *part.5. tractat.8. de Eleemoſyna, reſolut.11.* Palaus *diſput.2.*

*de Charit.punct.*11. Bonac. *diſp.*3.*de Charit.quæſt.*4. *punct.*6.*num.*14.

Qvæstio XLII.

An ſaltem teneatur reſtituere, caſu quo quis extrema neceſsitate preſſus, abſtulerit rem à domino in extremam inopiam redacto?

Affirmabunt à fortiori Authores primæ ſententiæ nuper relatæ, & ex noſtra, cum aliis, affirmant Diana *loc. cit.* his verbis: *Notandum eſt tamen, quod cum quis extrema neceſſitate preſſus abſtulerit rem alienam domino in extremam quoque inopiam redacto, meo iudicio tunc ſententia Scoti videtur vera, eum debere domino reſtituere; quia ſicut fur eſt in auferendo, ſic etiam fur eſt in retinendo; eſt enim violentus, non legitimus rei poſſeſſor.* Ita Azor. Lorca, & alij. Huc vſque doctus Diana.

Sed probabilius Reſpondeo, adhuc in hoc caſu non teneri ad reſtituendam rem oblatam. Quia etiam in tali euentu res eſt communis: ergo. Sic Dicaſtillo *n.*27.*citato*, ita dicens: *Ex quo fundamento videtur ſequi, etiamſi alter non accepiſſet rem ante extremam neceſſitatem, poſſe eam eripere ab altero in extrema neceſſitate exiſtente, quia tunc res eſt communis, & fit capientis eam. Et confirmari poteſt ſequela: quia ſi duo homines extremè indigeant re, quæ eſt alterius perſonæ, vterque habet ius eam ſibi accipiendi, & primi accipientis erit, quod tanquam verum ſupponit Leſſius: ait enim, quod ſi eodem momento res à duobus ſit occupata in extrema neceſſitate, tunc vel eſt diuidenda, ſi poteſt diuidi, vel ſorte diſtribuenda.* Hucvſque Dicaſtillo.

Qvæstio XLIII.

An ſi creditor, & pater, vel mater debitoris ſint ſimul in extrema neceſsitate; poſsit etiam tunc debitor licitè ſubuenire patri, vel matri, prætermiſſo creditore?

Affirmabunt item à fortiori Authores primæ ſententiæ *quæſt.*41. quia ſi ſecundum illos debitor, etiam in extremam lapſus neceſſitatem, ſibi tuta conſcientia nequit retinere; multò minus poterit ſibi habere ad ſubleuandam patris, vel matris neceſſitatem, vt benè aduertit Azorius *tom.*2. *lib.*12.*cap.*8.*quæſt.*6. Qui in hoc caſu ipſis Authoribus adhæret, quia (inquit) res antea creditori debebatur, tanquam ab eo accepta, & ſolùm facta eſt communis, debitore in extrema neceſſitate redacto, non autem parentibus eius. Ita Azor. ſequutus Tabienam, & Ledeſmam.

Sed probabilius Reſpondeo: Poſſe debitorem in hoc caſu licitè ſubuenire patri, vel matri, creditore neglecto. Quia ius fauendi parentibus (imò & auis) ita coniunctis, præferendum videtur iuri creditoris. Adde quod licèt lex iuſtitiæ, & miſericordiæ militent pro creditore; tamen pro patre, vel matre militat lex miſericordiæ, & pietatis: atqui pietas videtur ſtrictior, & perfectior virtus, quàm iuſtitia, vt D. Thom. 2.2.*quæſt.*31.*art.*3.ſentit: ergo. Sic docent Sotus, Lopez, Toletus & Leſſius *ſuprà*, Vazquez *de Eleemoſyn. dub.*9. *numero* 73. & 74.Bonac. *diſput.*3.*quæſt.*4.*punct.*6.*num.*14. quos ſequitur Dicaſtillo *libro* 2. *de iuſt. tractat.*2. *diſp.*9. *dubitat.*9. *in fine, & diſputat.*10. *dub.*3. *numero* 28. Quibus addo Syluium 2. 2. *quæſtion.* 32. *articul.*3. Petrum Hurtado *diſputat.*159.§.69. Palaum *tom.*1. *tractat.*6.*diſputat.*2.*punct.*11. *numero quarto*, Dianam *p.*5.*tractat.*8.*reſolut.*12. Qui addunt, idem poſſe debitorem facere cum vxore, & filiis ſuis; imò etiam cum fratribus ſuis, vt docent Leſſius, Tolet. Bonac. Palaus, Diana, & Dicaſtillo; quamuis Sotus, & Vazquez negent quoad fratres, quibus creditorem præferendum eſſe putant. Sed tu tene cum aliis; quia non teneris res in tali caſu abdicare cum detrimento tuorum.

Qvæstio XLIV.

An qui in graui neceſsitate accepit rem, quæ erat alterius, teneatur illam reſtituere domino, ſi ad lautiorem venerit fortunam?

Negant teneri illam reſtituere quamplures Doctores, exiſtimantes eodem ferè modo philoſophandum eſſe in graui, ac in extrema neceſſitate. Ita Angel. Silueſt. Leſſ. & alij, quos citat, & ſequitur Dicaſtillo *libro* 2. *de Iuſt. tract.*2. *diſput.*9.*dubitat.*9. §.2. *numero* 275. & *diſputat.* 10. *dubitat.* 3. *numero* 29. qui tamen oppoſitum dicit probabile, idque probat ibi.

Sed tanquam probabilius, Reſpondeo Teneri reſtituere, ſi ad lautiorem venerit fortunam. Quia probabilius eſt, non eſſe philoſophandum eodem modo in graui, ac in extrema neceſſitate: quia in hac omnia fiunt communia, & propria; in illa verò minimè: ideòque, quæ in neceſſitate graui confirmantur, cum conſumantur, vt res alienæ, ſemper manent reſtitutioni obnoxia, & obligata: non verò quæ conſumuntur in neceſſitate extrema. Sic, & vt certum, diximus 3.*part.tract.*6.*diſp.*6.*quæſt.*29. cum Suario, Ægidio Trullench, Laymanio, & aliis. Nunc verò, mitiùs loquentes, vt probabilius defendimus. Et certè, ſi loquamur de neceſſitate graui, quæ ſit quaſi, vel ferè extrema, non eſt dubium, quin contrarium ſit ſatis probabile.

DISPVTATIO III.

De his, qui Eleemoſynam facere poſſunt.

§. I.

De eroganda Eleemoſyna à Seruis, Minoribus, Filiis, & Vxoribus.

Qvæstio Prima.

An omnes, & ſoli illi qui rerum ſuarum habent dominium, & plenam adminiſtrationem, poſsint facere Eleemoſynam?

Respondeo tanquam certum, Quod omnes, & ſoli illi poſſint facere Eleemoſynam, extra caſum neceſſitatis. Ratio eſt, quia ij ſolùm poſſunt donare: ergo & ſoli Eleemoſynã facere: quia cũ eleemoſyna (vt diximus *ſupra*) quædã donatio liberalis

liberalis ſit, nequit fieri niſi à Domino rei donatæ. Sic omnes Doctores. Legantur Palaus *tom. 1. tract. 6. diſp. 2. punct. 13. n. 1.* Trullench. *lib. 1. in Decal. cap. 5. dub. 9. n. 1.* & alij. Notanter dixi, *extra caſum neceſſitatis*, quia in caſu extremæ, optimè poterit quiſquis dare eleemoſynam, vt omnes concedunt.

QVÆSTIO II.

An etiam facere poſsint eleemoſynam illi, qui licèt non habent dominium, habent tamen conſenſum expreſſum, aut rationabiliter præſumptum, eorum qui habent dominium rei donandæ?

RESpondeo tanquam certum: Etiam poſſe, quia eadem eſt ratio: cum tunc eleemoſyna ex præſumpta voluntate Domini ſolùm fiat. Sic etiam tenent vt certum omnes Doctores. Legantur Palaus, & Trullench. citati. Filliuc. *tom. 2. tract. 28. c. 4. n. 95.* Qui ait, tunc præſumi conſenſum Domini, cum modicum quid & rarò ſeruus condonet.

QVÆSTIO III.

An ſeruus mancipium poſsit facere eleemoſynam?

RESpondeo tanquam certum: Non poſſe, niſi ex conſenſu tacito, vel expreſſo ſui Domini. Ratio eſt, quia ſeruus mancipium, nullum habet bonorum dominium: cùm enim ipſe ſeruus ſit ſui Domini, & à ſuo Domino poſſideatur: conſequenter bona ipſius ſerui debent eſſe ſui Domini, & ab ipſo poſſideri: igitur ſeruus nullam poteſt eleemoſynam facere, niſi ex conſenſu tacito, vel expreſſo ſui domini. Sic communis Doctorum. Legantur citati, necnon D. Thom. *2. 2. q. 32. art. 8. ad* 4. Ricard. *in 4. diſt. 15. art. 2. q. 6.* Valentia *q. 9. punct. 6.* Filliuc. mox citandus.

QVÆSTIO IV.

An ſeruus mancipium poſsit facere eleemoſynam de pecuniis, aut cibis in ſuſtentationem ſui deſignatis?

RESpondeo vt quid certum: Poſſe. Quia ſic ſemper conſentire Dominum putare debemus, eo quod deſignans pecuniam illam, aut cibaria quædam in ſuſtentationem ſerui, totum diſpoſitioni illius remittere videtur. Sic Palaus *loc. cit. n. 2.* Trullench. *loc. cit. num. 8.* Qui tamen benè limitat, dummodo id non cedat in præiudicium Domini, vt contingeret, ſi per hoc redderetur ſeruus inhabilis ad obſequia. Sic etiam Filliuc. *tom. 2. tract. 28. capite 4. quæſt. 6. num. 95.*

QVÆSTIO V.

An etiam poſsit ſeruus mancipium eleemoſynam facere ex peculio proprio, ſi habeat?

RESpondeo etiam vt certum: Poſſe, quia in prædicto caſu, vel illorum bonorum ſeruus habet dominium, vt aliqui volunt, vel ſaltem, vt alij dicunt, adminiſtrationem: ergo de illis liberè poterit ſeruus eleemoſynam facere. Sic Palaus *loc. cit. num. 3.* vbi aſſignat aliquos caſus, in quibus ſeruus habere proprium peculium poſſit. Primò, *ſi ab alijs ſibi donatum eſt, ea conditione tacita, vel expreſſa, ne in poteſtatem Domini deueniat: quod contingit, cùm ſeruo datur in gratitudinem alicuius obſequij abſque præiudicio Domini facti.* Secundò, *ſi ab ipſo Domino conceſſum eſt, vel gratis, vel in præmium alicuius extraordinarij laboris.* Tertiò *ſi in compenſationem iniuriæ factæ ei donatum eſt.* Quartò, *ſi pecuniâ ſic acceptâ aliquid acquiſiuit. Ex his igitur bonis eleemoſynam facere pro libito poteſt.* Sic ille ex Ægidio *dub. 5. n. 46.* & Suario *diſp. 7. ſect. 2. n. 2.* ſic etiam Filliuc. *tract. 28. c. 4. q. 6. n. 95.* qui *n. 96.* addit, ſibi probabile videri, durante ſeruitute poſſe aliquid acquirere in foro conſcientiæ, ex donatione, iuſto ludo, vel iure hæreditatis, & ideo horum poſſe facere eleemoſynas, vt docent Couarruu. & Sotus, apud ipſum. Sic item cum aliis Diana *2. part. tract. 3. Miſcell. reſol. 58. & p. 3. tract. 8. reſol. 26.* Trullench. *l. b. 1. in Decal. c. 5. dub. 9. n. 8.* Vbi cum Caſtro Palao docet, idem dicendum eſſe de famulis, ac de ſeruis mancipiis, quia eadem militat ratio. Ideoque illi ſolùm facere poterunt eleemoſynam de bonis propriis; ſecus ex bonis dominorum, niſi rationabiliter præſumant ratum habituros. Sic & Ægidius *ſuprà num. 50.* Legatur de hac materia, & caſibus aſſignatis, Lugo *tom. 1. de Iud. diſp. 3. ſect. 3.* vbi de aliquibus diuerſimodè ſentit. Sed Dicaſtillo abſolutè eſt nobiſcum *tom. 1. de Iuſt. lib. 2. tract. 2. diſp. 9. dubit. 7. n. 170.* cum Nauarra *lib. 3. de reſtitut. c. 1. p. 3. dub. 5. n. 219.* & Tamburinus cum Sanchez contra Caramuelem *lib. 8. in Decal. tract. 1. c. 2. §. 1. per totum.*

QVÆSTIO VI.

An minores, pupilli & prodigi poſsint eleemoſynas magnas facere?

AFfirmandum videtur. Quia hi omnes verè ſunt domini ſuarum rerum, vt colligitur ex verbis Pauli ad Galat. 4. *Quanto tempore hæres paruulus eſt, nihil differt à ſeruo, cum ſit Dominus omnium, &c.* Igitur de illis, vt Domini poſſunt diſponere, ac proinde eleemoſynas etiam magnas elargiri.

Sed tanquam certum Reſpondeo, Non poſſe eleemoſynas, ſaltem magnas, facere. Quia licet verè ſint Domini ſuarum rerum, non tamen poſſunt illas alienare, eo quòd à Iure ſit illis prohibitum, ob iuſtas cauſas, *l. 2. ff. de Curatoribus furioſ.* Sic omnes, legantur Lugo *de Iuſt. tom. 1. diſp. 2. de Dominio, ſect. 1. n. 5.* Palaus *diſp. 2. de Charit. punct. 13. num. 5. & 6.* Ægidius *diſput. 27. dub. 5. num. 61.* Trullench. *lib. 1. in Decal. cap. 5. dub. 9. num. 10.* Leſſius *lib. 2. cap. 18. dubit. 11. num. 77. & 81.* vbi docet, quod nec Prodigus, qui à Magiſtratu poſitus eſt ſub curatore; nec minor 25. annis, ſi curatori ſubſit, poſſunt donare.

QVÆSTIO VII.

An ſaltem dicti minores, pupilli, & prodigi, quibus dantur Tutores, vel Curatores, poſsint parvas eleemoſynas facere?

RESpondeo vt quid certum: Poſſe facere paruas eleemoſynas, & ſuo ſtatui conuenientes. Quia in iis non videntur ſibi præiudicare, nec officium Tutorum,

Tutorum, vel Curatorum eludere. Sic Palaus *punct.* 13. *cit.n.* 5. & Diana *part.* 5. *tract.* 8. *reſol.* 35. ibi: *Imò non ſolùm Tutores, ſed etiam ipſi pupilli, & minores, poſſunt moderatas eleemoſynas facere, & quales alij eiuſdem ſortis ſecum ſolent facere; & tutores tenentur ad id conſentire.* Et ita docet Coninch. *diſp.* 27. *dub.* 5. *n.* 61. Hucuſque Diana. Et antea Palaus *loc.cit.n.*6. Leſſius *loc.cit.n.*81.

QVÆSTIO VIII.

An ſi Minores, Pupilli, & Prodigi, de facto aliquam magnam eleemoſynam faciant, teneat factum?

Reſpondeo, Tenere factum; & ideò non obligabitur recipiens ad reddendum acceptum, quouſque repetatur à Tutore, vel Curatore, vel à Minori petente reſtitutionem in integrum. Ratio eſt, quia eſt acceptum à vero domino. Sic Leſſius *n.* 81. *cit.* ibi: *Si profusè donet Minor, vel expendat, peccat, quia contra præſcriptum eius, cui tenetur obedire. Raro tamen ob hanc cauſam erit peccatum mortale: quia nemini fit iniuria. Vnde ille, cui donatio eſt facta, non videtur teneri ad reſtitutionem, donec donatum à Curatore repetatur, vel ipſe donator petat reſtitutionem in integrum*, vt docet Molina *diſp.* 224. 261. & 277. Hucuſque Leſſius, quem citat, & ſequitur Palaus *punct.* 13. *cit. n.* 6. Ant. Gomez 2. *var.c.* 14.

QVÆSTIO IX.

An Tutores, & Curatores poſſint de bonis pupillorum, aut Minorum ſeu Prodigorum moderatas eleemoſynas facere?

Reſpondeo, vt quid certum: Poſſe. Quoniam quamvis talium bonorum proprietas penes ipſos non ſit, eſt tamen adminiſtratio, & cedit in vtilitatem eorum, quorum bona ſunt, vt eleemoſynas moderatas dent. Sic Azor *tom.* 2. *lib.* 12. *c.* 10. *q.* 5. Vaſquez *de eleemoſyn.c.* 4. *num.* 1. Lorc. 2. 2. *diſp.* 40. *memb.* 1. Ioan. de Cruce 1. *p. ſum. præcept.* 7. *q.* 1. *art.* 3. *dub.* 4. *concl.* 2. Reginald. *tom.* 1. *lib.* 4. *c.* 21. *n.* 170. Bonac. *diſp.* 3. *de Charit. q.* 4. *punct.* 6. *n.* 26. Palaus *diſp.* 2. *de Charit. punct.* 13. *n.* 7. Diana *p.* 5. *tract.* 8. *reſol.* 35. Iodocus *verb. eleemoſyna, n.* 9. *verſ. Quartò.*

QVÆSTIO X.

An etiam dicti Tutores, & Curatores poſſint eas eleemoſynas facere, quas pupilli & Minores, ſi adulta eſſent ætatis, exercere deberent?

Reſpondeo affirmatiuè. Quia non debet cenſeri cura, & tutela commiſſa illis, contra bonos mores, & contra pietatem circa pauperes habendam. Sic Reginald. *tom.* 1. *lib.* 3. *de eleemoſyna, c.* 20. *n.* 170. quem citat, & ſequitur Trullench. *lib.* 1. *in Decal. c.* 5. *dub.* 9. *num.* 10. Imò & Diana *part.* 5. *tract.* 8. *reſol.* 35. *in fine.*

QVÆSTIO XI.

An Tutor poſſit pro pupillo aliquid donare, & munera conſueta conſanguineis pupilli mittere?

Reſpondeo: Poſſe, ob rationem dictam. Sic Ioan. de la Cruz *in ſum. prac.* 7. *q.* 1. *de dominio, art.* 3. *dub.* 4. *concl.* 2. his verbis: *Et nota, quod Tutor pro pupillo aliquid poteſt donare, vt mittere munera ex more conſueta Magiſtro, & conſanguineis ſui pupilli, & remittere debita iſti, aliàs non ita liquida.* Ita *l. pactum Curatoris, C. de pactis*, & Ludou. Lopez *lib.* 2. *instruct. c.* 40. & Man. Rodriguez 1. *p. c.* 89. Hucuſque Cruz, quem videtur ſequi Diana *loc. cit.*

QVÆSTIO XII.

An Filiusfamilias poſſit facere eleemoſynas de bonis parentum, quorum non habent dominium?

Reſpondeo tanquam certum: Non poſſe, niſi aliàs habeat conſenſum patris, vel ſpem probabilem ratihabitionis. Ratio eſt, quia ſolùm hi, qui rerum ſuarum habent dominium, aut plenam adminiſtrationem; aut etiam hi, qui ex conſenſu expreſſo, aut rationabiliter præſumpto eorum, qui habent dominium, aut liberam adminiſtrationem, facere poſſunt eleemoſynas: ergo filiusfamilias de bonis parentum, quorum non habet dominium, aut liberam adminiſtrationem, nequeunt eleemoſynas facere, niſi aliàs ex conſenſu expreſſo, vel præſumpto parentum. Sic omnes, præcipuè mox citandi.

QVÆSTIO XIII.

An filiusfamilias poſſit facere eleemoſynas ex bonis caſtrenſibus, aut quaſi caſtrenſibus?

Reſpondeo tanquam certum: Poſſe. Quia horum bonorum filiusfamilias plenum ius, poteſtatem, & adminiſtrationem habet, eſtque dominus eorum, etiam quoad vſum, non pater: ergo de illis poteſt diſponere, ac proinde eleemoſynas facere. Sic communiter Doctores. Legantur Syluest. *v. Peculium* 1. §. 2. Nauar. *c.* 17. *à n.* 141. Azor *tom.* 2. *p.* 2. *lib.* 2. *c.* 22. & 23. & *lib.* 12. *c.* 10. *q.* 1. Molina *diſp.* 77. & 230. Filliuc. *tract.* 28. *c.* 4. *q.* 6. *n.* 94. Dicaſtillo *lib.* 2. *de iuſt. tract.* 2. *diſp.* 9. *dub.* 8. *n.* 174. Diana *p.* 5. *tract.* 8. *reſol.* 25. Trullench. *lib.* 1. *in Decal. c.* 5. *dub.* 9. *n.* 7. Palaus *diſp.* 2. *de Charit. punct.* 13. *n.* 8.

Quod ſi inquiras, quæ ſint bona Caſtrenſia, & quaſi Caſtrenſia? Reſpondeo cum Azorio *lib.* 2. *c.* 23. *citato*, quod bona Caſtrenſia cenſeri debent omnia ſtipendia militum, & quæ bello milites acquirunt, ſiue ſint præmia, ſiue prædæ ex hoſtibus reportatæ. Item bona, quæ acquirunt miniſtri militares, dum exercitum comitantur. Ea itidem, quæ conſequuntur quicunque militare munus obeunt. Deinde in caſtrenſibus etiam bonis computantur, quæ quiſpiam acquirit, eo quòd in Palatio Regis verſetur, eſtque in famulatu regio: & quæ quis habet à parentibus, vt inſumat ea, dum eſt in Palatio; & tandem lucra, quæ facit filiusfamilias ludendo, aut negotiando, & vtendo peculio Caſtrenſi.

Bonas

Bona verò quaſi Caſtrenſia ſunt illa, quæ acquiruntur ex munere,& officio publico, alia ſunt, quæ acquirunt Aduocati, Iudices, Magiſtri, Medici, Scribæ, & qui aliquam ex ſeptem Artibus liberalibus profitentur; aut Theologiam, Ius Pontificium, vel Ciuile, aut Medicinam docent, & tandem bona, quæ acquiruntur ex aliquo officio publico. Legantur Azor. *loc. cit.* Syluest. *verb. Peculium* 1. *q.* 9. & 10. Nauar. *c.* 17. *n.* 141. Dicaſtillo *lib.* 2. *de Iuſt. tr.* 2. *diſp.* 9. *dub.* 8. & 2. *tom. tract.* 3. *num.* 293. & *n.* 297. & alij nuper citati.

QVÆSTIO XIV.

An etiam filiusfamilias poſſit facere eleemoſynas de bonis aduentitiis?

AFfirmandum videtur. Quia filius verè habet dominium horum bonorum, vt omnes concedunt Doctores. Et ratio eſt, quia hæc bona non proueniunt filio à patre, nec dantur illi intuitu, vel cauſa patris, ſed ex ſucceſſione, vel hæreditate à Matre, vel ab auis maternis illi obueniunt: aut etiam à paternis auis, iuxta aliqua peculiaria ſtatuta Regnorum, aut Ciuitatum, quæ decernunt, vt poſſit auus paternus tertiam, vel quintam partem ſuorum bonorum relinquere vnicè ſuis nepotibus, cui ipſe maluerit. Et eadem eſt ratio de bonis, quæ filiofamilias ex donatione illi facta, aut aliàs illi fortuitò occurrentia obueniunt: igitur ſi de iis bonis filius habet dominium, de illis vtique poterit diſponere, & conſequenter eleemoſynas elargiri.

Sed nihilominus, vt quid certum Reſpondeo, Non poſſe: quia licèt verum ſit quod filiusfamilias dominium, ac proprietatem habeat bonorum, quæ aduentitia dicuntur, non tamen habet eorum vſumfructum, quia hic eſt patris, non ſolùm iure communi, ſed etiam iure Caſtellæ, *p.* 4. *tit.* 17. *l.* 5. ac proinde de his bonis non poteſt filius diſponere ſine conſenſu patris; nec conſequenter ſine illo, de illis dare eleemoſynas. Sic Syluest. Nauar. Azor, & alij citati nuper *quæſt. antecedenti.*

QVÆSTIO XV.

An ſaltem de bonis profectitiis, quæ filiofamilias ex bonis ipſius patris, aut proximè patris cauſa illi proueniunt, poſſit dictus filius eleemoſynas elargiri?

AFfirmandum videtur. Quia ſecundum aliquos Doctores, filius habet dominium horum bonorum: ergo de illis pro libito poteſt diſponere, ac proinde eleemoſynas facere.

Sed vt quid certum Reſpondeo, adhuc non poſſe de dictis bonis filiumfamilias eleemoſynas elargiri. Quia certum eſt, quod dicta bona non ſolum quoad vſum, & adminiſtrationem (vt omnes concedunt,) pertineant ad patrem; ſed etiam quoad dominium directum, vt videtur decerni *l. illa citata* Regni noſtri, & docent Syluest. Leſſius, & alij quos amplectitur Dicaſtillo *loc. cit.* ergo certum eſt, quod filiusfamilias ſine conſenſu patris, nequit de dictis bonis diſponere, aut eleemoſynas facere. Sic omnes DD. præcipuè citati *q.* 43. legatur etiam Tambur. *lib.* 3. *in Decal. c.* 4. §. 1. *num.* 7.

QVÆSTIO XVI.

An filiusfamilias poſſit facere eleemoſynas de peculio mixto, quod de bonis paternis ſuâ induſtriâ acquirit?

REſpondeo, Etiam vt certum: Non poſſe. Quia quidquid filius de bonis paternis acquirit, in patrem cedit, niſi alias aliqua pars ex conuentione debeatur filio, de qua veluti ſua, poteſt filius diſponere, vt rectè docet Nauar. *c.* 17. *num.* 133. cum Syluestro. Sic etiam Filliuc. *tract.* 28. *c.* 4. *q.* 6. *num.* 94. Trullench. *lib.* 1. *in Decal. c.* 5. *dub.* 9. *n.* 7. Fagundez *lib.* 4. *in Decal. c.* 21. *n.* 16. & apud ipſum Molina *de Iuſt. tom.* 1. *diſp.* 234. & alij.

QVÆSTIO XVII.

An filiusfamilias poſſit, ex bonis paternis, eleemoſynam facere, quando conſenſu patris peregrinatur, vel in ſcholis, ſtudij gratia, remotus à patre verſatur?

REſpondeo, Poſſe tutâ conſcientiâ ex dictis bonis eas eleemoſynas facere, quas elargiri ſolent alij filiifamilias, inuicem conditione pares: & eas, quas bona fide credit ratas habiturum patrem. Et idem dicendum eſt, caſu quo filius aliqua paterna negotia, abſens à paterna domo gerat. Sic Azor. *lib.* 12. *cap.* 10. *q.* 1. Hurtado de Mendoza 2. 2. *diſp.* 149. *ſect.* 6. §. 139. Filliuc. & Trullench. *loc. cit.* Diana *p.* 5. *tract.* 8. *reſol.* 25.

QVÆSTIO XVIII.

An filiusfamilias poſſit erogare eleemoſynas, ex bonis datis ſibi à patre, ad congruam ſuſtentationem, honeſtamve ſuam recreationem?

REſpondeo ſimiliter poſſe, ſi parcè viuendo ſubtrahat ſibi aliquid ex dictis bonis, quæ ad ipſius victum, ſeu recreationem pater conceſſit, vt in pauperum vſum expendat. Quia præſumitur, quod pater verè conſentiat. Sic Azor, Hurtado, Filliuc, Trullench, & Diana *locis citatis.* Vaſquez etiam *c.* 4. *de eleemoſyna, n.* 3. Ægidius *diſp.* 27. *dub.* 5. *num.* 58. Palaus *diſput.* 2. *punct.* 13. *num.* 8. Tamburin. *lib.* 5. *in Decal. c.* 4. §. 1. *n.* 9. ita dicens: *Hinc filius, ſiue domi, ſiue peregrè agens, ex pecunia, quam Pater ei dat ad alimenta, vel ad liberè expendendum, poteſt aliquid ludo exponere, vel etiam in eleemoſynis, donationibus, ac honeſtis recreationibus.* Sic ille.

QVÆSTIO XIX.

An ſi filiusfamilias, ludo licito, aliquid lucrifaciat, id pauperibus erogare queat?

REſpondeo cum Azorio, id ordinariè non poſſe, quia id acquirit patri: at verò ex tacita patris voluntate, qui bona fide creditur ratum habiturus, quod filius dederit ludo partum (ſic lege non *partem*, vt apud Dianam) poteſt tuta conſcientia id facere. Sic ille *lib.* 12. *citat. capite* 10. *quæſt.* 1. & ex illo Diana *reſolut.* 25. *citat.* Sic etiam Tambu-

Tamburin. *cit.num.*7. his verbis : Filius in ludo illicito non eſt ſubditus Patri , atque adeo lucrum ex illo habitum , abſque controuerſia ſibi acquirere notat Rebellus. Vnde infertur , poſſe te euincere à filiofamilias ea , quæ à te ipſe in illicito ludo vicit. Ex ludo licito, propter aliud caput poteſt, communiter loquendo , ſibi filius retinere ; nam nunquam ſolent (vt Rebellus 1.*p. diſp.* 12.*q.*4.*num.* 1. aduertit) ea lucra à filiis exigere patres,etiam ſcientes prouenisſe ex ludo. Vnde ſequitur hæc ludo acquiſita eſſe filij , nec teneri ea adducere in diuiſione hæreditatis cum fratribus,poſſe eadem iuſtè acquiri à colluſore in ſequentibus ludis,&c. ſic ille,& Petr. Hurtadus mox citandus.Et ex illo Ouiedo *contr.*10. *de charit. punct.*13.*n.*126.

Qvæstio XX.

An filius poſſit de bonis Patris facere aliquas eleemoſynas, quando Pater nullas facit?

Reſpondeo,Poſſe tunc filium facere aliquas eleemoſynas pro ſuo Patre. Quia hac in parte cenſentur idem eſſe pater & filius.Sic Diana *p.*5. *tr.* 8. *reſol.*25. ex Petro Hurtado *in* 2.2.*diſp.*159.*ſect.*6. §.139. vbi ita ait : *Si Pater nullas eleemoſynas erogat, poteſt filius pro eo eas erogare , quia hac in parte cenſetur idem eſſe pater & filius : neque cenſetur pater rationabiliter inuitus , vt id fiat per filium : quamvis id non liceat facere extraneo.* Sic ille. Et ex illo Ouiedo *loc.cit.* Quia tunc (inquit) cenſetur patrem, medio filio, eleemoſynas erogare.

Qvæstio XXI.

An vxor poſſit eleemoſynas facere , ex bonis communibus ipſi, & marito?

Reſpondeo, vt certum : Non poſſe ordinariè ; licèt benè in aliquibus caſibus, vt infrà. Ratio eſt , quia bona communia vtrique coniugi , illa ſunt , iure communi , quæ coniuges percipiunt ex fructibus dotis , & arrharum : atqui horum bonorum adminiſtratio , & vſusfructus non pertinet ad vxorem, ſed ad maritum : ergo ordinariè de illis nequit vxor eleemoſynas facere. Sic omnes Doctores,vt teſtatur Ouiedo *controu.* 10.*de charit.punct.*13. *n.*130. legantur Azor. *tom.*2. *lib.*12. *cap.*10. *q.*4. Palaus *tr.*6.*diſp.*2.*de Charit.punct.*13.*n.*11. Bonac. *diſp.*2. *de reſtit.q.*10.*punct.*2.Trullench. *lib.*1.*in Decal.cap.*5.*dub.*9.*n.*9. Tamburin. *lib.*8.*in Decal.tr.*1. *c.*2. §.3. & alij mox citandi.

Qvæstio XXII.

An vxor ex bonis communibus poſſit eas eleemoſynas elargiri, quas aliæ fœminæ eiuſdem conditionis elargiuntur?

Reſpondeo , vt certum : Poſſe , ſaltem dum non conſtet de contraria voluntate mariti, de quo ſtatim. Ratio eſt , quia quod has paruas vxor faciat eleemoſynas , conſentire debet maritus , ob conſuetudinem receptam : & quia hæc eleemoſynarum largitio pertinet ad congruam & decentem mulieris oſtentationem, & ſuſtentationem, quam præſtare vir tenetur. Sic communis,Palud. *in* 4.*diſt.*15. *q.*3.*art.*6. cum D.Thoma ibidem *q.*2.*art.*5.*quæſt.*1. Abulenſi *in c.*7.*Matth.q.*57.Silueſt *verb.Eleemoſyn*, *q.*1. Angelus (non Auguſtinus , vt inuenies apud Palaum) *ibid.num.*7. Suarez *diſp.*7. *de Charit.ſect.*2. *num.*5. Vazquez *de eleemoſyna, cap.*4. *num.*1. Ægidius *diſput.*27.*dub.*5.*num.*52. Leſſius *lib.*2. *cap.*12. *dub.*14.*num.*85.Dicaſtillo *de iuſt.lib.*2.*tract.*2.*diſp.*9. *dub.*8.*num.*198.Filliuc.*tom.*2.*tract.*28. (non 281. vt leges apud Dianam) *cap.*4.*q.*8. *num.*18. Diana *p.*5. *tract.*8.*reſol.*34. Azor. Trullench, Palaus, Ouiedo, Tambur.& Bonac. nuper citati.

Qvæstio XXIII.

An caſu , quo maritus vxori vetet dictas paruas eleemoſynas facere , poſſit nihilominus illas vxor elargiri?

Negant aliqui, poſſe tunc vxorem illas eleemoſynas facere. Ita Nauarr. *cap.*17.*num.*153.his verbis : *Quæ vxor ſibi,aut alteri accipit ex bonis mariti aliquid notabile contra eius voluntatem, pro cognatis, ludis , pigmentis, & id genus aliis , cum obligatione reſtituendi, S.Thom.*2.2. q.62. art.1. *quia nec eleemoſynam ex bonis mariti , aut communibus , abſque eius licentia dare poteſt , niſi proximo extremè egenti, cauendo tamen , ne ob id maritus egeat extremè* , cap. paſce, 86. diſt. Secunda , *vbi conſuetudo Regionis haberet , quod vxores eleemoſynam panis , aut vini largiantur , ibi enim credere poteſt , id placiturum marito , quamvis expreſsè id prohibeat : quia veriſimile eſt id maritum facere , ne eleemoſynas extra modum conſuetum tribuat. Si autem crederet eum verè nolle , vt etiam conſuetam , & moderatam faciat, debet ſe ab ea facienda abſtinere iuxta S. Anton.*2.*p. tit.*1. *cap.*19. §.1. *argum.cap. per tuas* 3. *de Simon.* Hucvſque Doctus Nauarr. quem videtur ſequi Diana *reſol.*34. *cit.verſ. ſextus caſus.* Trullench. *numero* 9. *cit. verſ. ſextus*, Filliuc. *numero* 103.*verſ.ſextus*, Luyſius Turrian. *diſp.*84.*dub.*1. Graff. *p.*1.*deciſ. lib.*2. *cap.*60. *num.*8.

Sed probabilius Reſpondeo , adhuc poſſe vxorem in dicto caſu eleemoſynas conſuetas tuta conſcientia elargiri. Quia ait Dicaſtillo,ipſa conſuetudo tribuit ius,non ſecus ac priuilegium,vel lex,quo iure Maritus illam priuare nequit : præſertim cum ius poſitiuum magnam vim habeat circa bonorum adminiſtrationem , vt eam vel reſtringat marito , vel laxet. Rurſus , quia vxor non eſt mancipium viri, ſed ſocia,habens etiam auctoritatem adminiſtrationis, quamvis ſub viro, ne quid inordinatè, aut profusè faciat : ergo non poteſt maritus ei omnes donationes prohibere,nec negare ornamenta, famulatus,recreationes,& cætera,quæ fœminæ eius conditionis in eo loco facere conſueuerunt. Sic etiam alter doctus Nauarr. Dicaſtillo *dubit.*8.*cit.n.*198.& penes ipſum D.Thom.Palud. Abulenſ. Silueſt. Angel.citati. Necnon Molina *diſp.*274. Leſſius *lib.*2. *cap.*12. *dubit.*14.*num.*85. & Petr.Nauarra *lib.*3.*c.*1. *p.*2. *dub.*6.*num.*83. Quibus ego addo Bonacinam *punct.*2.*cit.n.*6. Ouiedum *punct.*13.*cit.n.*130. Tamburinum *in Decal.lib.*8.*tract.*1.*cap.*2.§.3.*num.*7. & clarè docuit Diana 2.*p.tract.*1. *Miſcel. reſol.*33. & alij penes ipſum. Paſqualig. *deciſ.*449.

Qvæstio

QVÆSTIO XXIV.

An deinde poſsit vxor de bonis communibus aliquas eleemoſynas facere ad auertendum damnum temporale Mariti?

RESpondeo vt quid certum: Poſſe. Quia tunc præſumitur adeſſe voluntas Mariti. Sic Diana *reſol.* 24. *cit. verſ. ſeptimus caſus.* Molina mox citandus. Tamburinus *n.* 8. *verſ. quintò*, & antea Nauar. *cap.* 17. *cit. num.* 154. vbi adducit exemplum Abigail 1. *Reg.* 25. Filliuc. *numero* 103. *verſ. ſeptimus.* Trullench *numero* 9. Dicaſtillo *numero* 260. & alij communiter.

QVÆSTIO XXV.

An etiam poſsit vxor eleemoſynas dictas facere, ad auertendum malum ſpirituale Mariti; vt videlicet, Deus illum conuertat: vel ne illum, ob flagitia, puniat?

NEgat poſſe in hoc caſu, Molina *de iuſt. tom.* 2. *diſput.* 234. *num.* 16. Quia in hoc caſu (inquit) damnum ſpirituale mariti non redundat in damnum vxoris, ſicuti redundat damnum temporale; & ideò licèt poſſit vxor ad aduertendum damnum temporale mariti facere aliquas eleemoſynas, non tamen inde ſequitur, quod poſſit ad auertendum damnum ſpirituale. Accipe verba Molinæ. *Id verò, quod Nauarrus & alÿ affirmant, fas videlicet eſſe vxori, ad vitandum ſpirituale damnum viri, contra ipſius beneplacitum facere moderatas eleemoſynas, vt ea via Deus illuminet, & adducat ad veram pænitentiam, nobis ſanè non probatur, quando id non redundaret in temporale damnum vxoris. Quoniam ſpirituale malum viri non ita redundat in vxorem, quin ipſa vitare poſſit quodcunque peccatum: ſicut autem extraneus non poſſet accipere bona illius, atque ex illis facere eleemoſynas, vt ille erueretur à peccato; ita vxor non poteſt elargiri bona viri in eleemoſynas, ipſo inuito, vt à peccato eruatur.* Hæc Molina. Cuius ſententiam dicit Tamburinus probabilem.

Sed certè probabiliùs Reſpondeo, Etiam in hoc caſu poſſe vxorem, ſine conſenſu mariti, facere moderatas eleemoſynas. Quia ad hoc ſufficit, quod vtiliſſimè gerat negotium Mariti; nec ipſe poſſit cum ratione eſſe inuitus, quod ſuamet vxor, quæ cum ipſo eſt vnamet caro, elargiatur, ob ſui ſpirituale bonum, aliquas eleemoſynas. Vnde non eſt eadem ratio de extraneo. Sic Nauarrus, Filliucius, Trullench, Dicaſtillo, & Diana *loc. ſuprà citatis*, Tamburinus, dicens eſſe vtrumque probabile. Item Leſſius *lib.* 2. *cap.* 12. *dub.* 14. *numero* 85. *verſic. ſextò*, Angel. & Syluest. apud ipſum. Bonac. *de reſtit. diſput.* 2. *q.* 10. *punct.* 2. *num. mihi* 10. *verſ. tertiò* Suarez *diſput.* 7. *ſect.* 2. *num.* 5. Iodocus *verb. Eleemoſyna*, *n.* 9. *verſ. tertiò.* Vazquez *de eleemoſyn. c.* 4. *num.* 5. Azor. *lib.* 12. *c.* 10. *q.* 4. Quorum ſententiam limitant Ægidius *diſp.* 27. *dub.* 5. *num.* 56. & Palaus *punct.* 13. *numero* 14. dicentes, poſſe id facere vxores non abſolutè, ſed ſolùm in aliquo caſu raro, ne aperiatur via vxoribus omnia bona liberè expendendi in pauperes, putantes id ſibi licere, vt à Deo impetrent gratiam, ne maritus vitioſus, & inhoneſtus ſit. Sed certè hæc limitatio ſuperuacanea videtur: cum omnes ſupradicti Doctores, ſolùm affirment, poſſe dare aliquas moderatas eleemoſynas. Et ideò noſtram ſententiam, vt ſatis probabilem, defendit Lugo *de iuſt. diſput.* 16. *ſect.* 4. *num.* 69. Qui benè ad fundamentum Molinæ reſpondet, quod moraliter non contingit, mores deprauatos viri non redundare in damnum magnum ſuæ familiæ.

QVÆSTIO XXVI.

An vxor poſsit eleemoſynas facere ex datis, ſeu aſsignatis ſibi ad victum, & veſtitum à ſuo viro?

REſpondeo, vt quid certum: Poſſe, quia tunc earum rerum adminiſtratio à viro vxori committitur: ergo ſi ipſa parcè viuendo, non conſumpſit totum, quod ſibi eſt à viro datum, liberè poterit diſponere de reliquo; cum liberum illi eſſet totum conſumere. Sic communiter Doctores, vt teſtatur Molina, his verbis: *Quando item maritus certum quid preſcriberet vxori ad victum, aut ad alios ſuos ſumptus, ſi illa, parcè viuendo, aliquid reſernaret, de illo eleemoſynas, & donationes alias poſſet facere, vt Doctores communiter affirmant.* Sic ille *tom.* 2. *tract.* 2. *diſput.* 274. *in fine* (non 234. vt leges apud Dicaſtillum,) Nauarrus *cap.* 17. *n.* 154. *verſ. ſextus.* Azor *lib.* 12. *cap.* 10. *q.* 4. Filliuc. *cap.* 4. *cit. q.* 8. *numero* 102. *verſ. tertius*, Trullench *num.* 9. *cit. verſ. tertius*, Diana *verſ. tertius caſus*, Bonac. *punct.* 2. *cit. numero* 10. *verſ. quartò*, Dicaſtillo *dubit.* 8. *citata*, *num.* 205. necnon Hurtado de Mendoza *diſput.* 159. *ſect.* 6. §. 138. & Ouiedo *controu.* 10. *punct.* 13. *num.* 130. Qui id etiam affirmant, dummodo cibaria non expendantur in magna quantitate, vnde graue incommodum ſequatur in familia. Sed hæc limitatio non eſt contra nos, docentes, ſolùm poſſe vxores de eo quod ſupereſt, vel ſibi ſubtrahunt, facere eleemoſynas.

QVÆSTIO XXVII.

An item poſsit vxor dare aliquas eleemoſynas, quando maritus eſt diues, ſed prorſus negligens in dandis eleemoſynis?

REſpondeo vt quid certum, etiam poſſe. Quia maritus facultatem ad id habens, tenetur aliquas eleemoſynas erogare; cum hoc tam ad pietatem Chriſtianam, quàm ad honeſtatem ſpectet: ergo ſi in his elargiendis fuerit prorſus negligens, tutâ conſcientiâ, poterit eius vxor, nomine illius, illas, quas ipſe tenebat, erogare. Sic Azor, & Petrus Hurtado *locis citatis.*

QVÆSTIO XXVIII.

An ſi Maritus ſit abſens, poſsit vxor elargiri eleemoſynas ex bonis communibus.

AFfirmant, Poſſe facere omnes, & ſolas illas eleemoſynas, quas Maritus præſens faceret: quia pro tunc ad vxorem pertinet bonorum adminiſtratio, Nauar. *cap.* 17. *num.* 154. Molina *diſp.* 274. *num.* 17. & Palaus *tract.* 6. *diſp.* 2. *punct.* 13. *numer.* 13. quos videtur ſequi Ouiedo *controu.* 10. *punct.* 13. *num.* 131.

Sed ego abſolutè Reſpondeo, Poſſe quidem vxorem, dum maritus eſt abſens, elargiri omnes illas

eleemoſynas, quas ratio dictauerit, attentis circunſtantiis, ex quibus quantitas eleemoſynæ diſtribuendæ taxanda eſt. Ratio eſt, quia dum maritus eſt abſens, poteſt vxor abſolutè, ſecundùm ſuam prudentiam, & rectum iudicium, bona communia adminiſtrare. Vnde hanc partem, ſine vlla limitatione, docent communiter Doctores, Vaſquez *de eleemoſyna c.4.n.6.* Leſſius *lib.2.c.12.dub.14.n.86.* & penes ipſum Paludan. Syluest. & Angelus. Ægidius *diſp.27.dub.5.n.52.* Bonac. *de reſtit.diſp.2.quæſt.10. punct.2.n.9.* vel in noua impreſſione, 10. (non 6. vt offendes apud Ouiedum) *verſu Quintò.* Tamburin. *lib.8.in Decalog.tract.1.c.2.§.3.n.10.* Dicaſtillo *lib.2. tract.2.diſput.9.dub.8.n.202.* Tolet.& Petr. Nauarr. apud ipſum. Lugo etiam *diſp.16.ſect.4.n.70.*

QVÆSTIO XXIX.

An etiam poſsit vxor dare eleemoſynas, iuxta ſuum arbitrium, & prudentiam, ſi maritus eſt amens, vel fatuus, aut ſtolidus?

AFfirmat, poſſe dare eleemoſynas tunc; ſed ſolùm illas, quas maritus ſui compos faceret, Nauarrus *n.154.* his verbis: *Quartò, ſi maritus eſt amens. Quinto ſi maritus eſt abſens, quia tunc adminiſtratio domus ad eam ſpectat, niſi per illum, aut ſuperiorem aliter ſtatuatur.* Palud. *in 4. lib. ſent. diſt.15.q.3.art.6. concl.2. ſed quia nec eius dicta, nec ratio iure firmo nituntur, verius eſt eam in his duobus caſibus, non poſſe dare ad ſummum pluſquam eius maritus mentis compos, & præſens largiri ſolebat.* Ita ille.

Sed probabilius Reſpondeo: Poſſe etiam dare, iuxta ſuum arbitrium, & prudentiam, &c. vt nuper diximus. Ratio eſt, quia ſi maritus eſt amens, vel fatuus, deuoluitur adminiſtratio ad vxorem, niſi aliter à Magiſtratu prouideatur: ergo, &c. ſic omnes Authores pro noſtra ſententia, quæſtione antecedenti citati. Immo & Palaus & Ouiedo citati pro contraria.

QVÆSTIO XXX.

An vxores poſsint dare eleemoſynas ex bonis communibus, extremè, aut quaſi extremè indigenti?

REſpondeo vt quid certum: Poſſe omnino dare eleemoſynas, inſcio marito, extremè, vel quaſi extremè indigenti. Quia nec ſcriptæ, nec humanæ leges iuri naturali derogare poſſunt. Sic communis. Azor. *c.10.cit.q.4.verſ. Quid dicendum.* Bonac. *n.10. alias 9.* Tamburin. *n.6.* qui addit, poſſe etiam dare patienti non ſolùm extremam, ſed etiam grauem neceſſitatem. Sic & alij.

QVÆSTIO XXXI.

An item poſsint vxores modicas facere eleemoſynas, panis videlicet, vini, &c.

REſpondeo, Poſſe. Sic Azor. *loc. cit.* his verbis: *Quid dicendum de vxoribus, quæ modicas, ac tenues tantum eleemoſynas dant, putà parum panis, aut vini, aut olei, aut ſalis? Reſpondeo, modicum pro nihilo reputari, & proinde non eſt cur eis ſcrupulos iniiciant Confeſſarij.* Sic Azor. Sic etiam Tamburin. *loco citato, num.4.* & anteà Nauar. *cap.17. num.153. fine.*

QVÆSTIO XXXII.

An vxor, quæ vt diximus, moderatas eleemoſynas poteſt elargiri, poſsit illas ſimul congregare, & totam ſummam vni ſimul Parenti pauperi tribuere?

REſpondeo, Poſſe. Sic Molina *tom.1. diſp.174. n.12.* (*non 134.n.8.* vt offendes apud Tamburinum) his verbis: *Quia ergo vxor moderatas eleemoſynas & donationes pro qualitate ſui ſtatus facere poteſt, etiam ſine viri facultate, vt dictum eſt, ſanè poteſt eas congregare, non ſolùm parentibus indigentibus, ſed etiam fratribus, aut aliis conſanguineis, eaſque illis tribuere, abſque viri facultate: modo tamen alias eleemoſynas, & largitiones non faciat, quæ ſimul cum his ſumptæ, ſummam quam ſine mariti facultate poteſt expendere, excedant. Eodémque modo vir, quæ in alios pauperes poteſt diſtribuere, aut aliis elargiri, poterit congregare, & diſtribuere conſanguineis ſuis indigentibus. Poſſumus hoc probare, quoniam ordo charitatis poſtulat, vt pauperes conſanguinei, aut affines, aliis pauperibus, cæteris paribus, præferantur: quare cum ea omnia aliis pauperibus poſſent licitè tribui, aut etiam donari non indigentibus, conſequens profectò eſt, vt tribui licitè poſſint conſanguineis indigentibus.* Hucuſque doctus Pater. Cuius placitum amplectitur Tamburinus *lib. 8. in Decal. tract.1. c.2.§.3. n.12.* necnon Lugo *diſp.16.ſect.4. num.72.*

QVÆSTIO XXXIII.

An etiam vxor donationes, quas facere poteſt, poſsit vnire, & vni, eidémque ſimul liberaliter donare?

REſpondeo ex nuper dictis, etiam poſſe. Quia eadem eſt in vtroque caſu ratio. Sic Tamburinus *loc.cit.* id colligens ex doctrina Molinæ. Qui tamen aduertit, quod cum ad ſplendorem familiæ, & ad honorem Mariti pertineat, donationes has, & eleemoſynas facere, non poſſit ita ſe gerere vxor, vt ſemper vni tantum congreget; quia ſic meritò vir eſſet inuitus: & ideò non ſemper, non ſæpè, ſed parcè, & ſine offenſione ſplendoris, vti hac arte poterit congregandi in vtilitatem vnius. Sic ille.

QVÆSTIO XXXIV.

An deinde poſsit vxor ſibi ipſi applicare totam illam ſummam, quam ex eleemoſynis, & donationibus elargiendis vni, congregauit?

REſpondeo, cum Tamburino: Non poſſe ſibi applicare ſummam, quam congregauit ex eleemoſynis: bene tamen, quam congregauit ex donationibus. Ratio diſcriminis eſt, quia eleemoſyna pauperibus, vel locis piis debet erogari, qualis ipſa certè non eſt: at liberalis donatio, ſicuti poteſt reſeruari pro aliis, cur non pro ſe ipſa? Verum tunc ſcopulus ille detrimenti ſplendoris familiæ, multò magis erit declinandus. Sic ille *loc.cit.n.13.& 16.*

QVÆSTIO

QVÆSTIO XXXV.

An poſſit aſſignari quantitas, quam in hiſce eleemoſynis, & donationibus liberalibus vxor vel expendere, vel congregare, ſine viri conſenſu valet?

AFfirmant multi. Nam in primis Diana, cum quibuſdam aliis Doctorib. docet, poſſe vxorem neſciente viro, in eleemoſynas diſtribuere, aut donare aliquibus vigeſimam partem lucri annualis. Probat ex Banneſio *in 2.2.q.32.art.*8. ita dicente: *Nullus eſt ſcrupulus affirmare, quod mulier diuitis diſpenſet, neſciente viro, vigeſimam partem lucri annualis, nam talis diſpenſatio debet eſſe interpretatiuè volita à bono viro.* Sic Bannez. Cuius ſententiam apud ipſum Dianam, amplexi ſunt Malderus 2.2.*q.*32.*art.*8.&Hieronym. Cenedo *de paupert. Relig. dub.*32.*n.*14. vbi ita ait: *No ay eſcrupulo en dezir, que la muger de vn rico puede dar cada año la vigeſima parte de ſu renta, ſin licencia de ſu marido; como ſi tiene dos mil ducados de renta, puede dar ciento.* Ita etiam Ledeſma *tom.*2. *ſum. tract.*4.*c.*3.*concl.*38. Vega *in ſum. tom.*2.*c.*17.*caſu* 23. Granados *in* 2.2. *controu.*3.*tr.*11.*diſp.*5.*n.*3. quos omnes citat, & ſequitur dictus Pater Diana 2.*p. tract.*1. *Miſcell. reſol.*33. & *p.*5.*tr.*8.*reſol.*34. *in fine.* Quibus ego addo Ouiedum de Charit. *contr.*10. *punct.*13.*n.*130. Paſqualigum *dec.*449. Angel. Vericell. *tract.*5.*n.*289.

Horum Authorum ſententiam referunt Lugo *de Iuſt. tom.*1.*diſp.*16. *ſect.*4. *n.*64. Tamburin. *lib.*8. *in Decal. tract.*2.*c.*3.*n.*2. Qui illam vt laxam recipiunt. Nam ſic vxor Principis habentis ducenta millia aureorum annua poſſet quotannis decem millia, inſcio marito, vſurpare, & expendere, quod eſt contra praxim, & ſenſum omnium eius conditionis perſonarum, quibus multò minus ſolent mariti, etiam liberales, ad eiuſmodi ſumptus, & donationes aſſignare.

Alij dicunt, poſſe vxorem quotannis dare duos aureos ex centum aureis, quos habet maritus, quatuor ex ducentis, &c. Ita Tambur. *lib.*8. *tract.*1.*c.*2. *n.*14. Quia pro huiuſmodi ſumma vel non erit inuitus vir, vel certè inuitus erit immeritò.

Sed ego cum aliis certius ac verius Reſpondeo, Minimè poſſe aſſignare certam, ac determinatam quantitatem, quam vxor, inſcio marito, poſſit quotannis diſtribuere, ac expendere, ſed illam decernendam eſſe à viro docto, & prudenti, qui eam deſignabit attentis facultatibus viri, dote allata, neceſſitate familiæ, immò & neceſſitate, & multitudine pauperum, conſuetudine aliarum mulierum ſimilis conditionis, &c. Sic tandem reſoluit Tamburinus *n.*14.*cit.* vbi concludit, quod ſi in hac re ad prudentis viri iudicium non recurramus; nunquam animi noſtri conquieſcerent.

QVÆSTIO XXXVI.

An vxor poſſit præbere eleemoſynas Parentibus, aut filijs ex priori matrimonio, indigentibus?

AFfirmant aliqui, poſſe, prius tamen petita licentia à marito. Ita cum aliis tenet Dicaſtillo *tom.*1.*de Iuſt. lib.*2.*tract.*2. *dub.*8.*n.*204. his verbis: *Nonò, quando pater, vel mater vxoris, vel filij ex priori matrimonio ſuſcepti, ſunt in egeſtate, tunc vxor poteſt eorum egeſtatem ſubleuare, non ſolùm in neceſſariis vitæ, ſed etiam ſtatus, petitâ prius facultate à viro, cum par non ſit, ipſo inſcio, & inuito, id facere. Si tamen ille renuat, & vxori non liceat viâ iuridicâ obtinere ius, quod habet ad ſubueniendum dictis perſonis, poteſt illis ex dote, & eius fructibus ſubuenire. Nam filia debet parentes in extrema neceſſitate conſtitutos ſubleuare: ſicut etiam mater tenetur alere filios indigentes, nec maritus iuſtè poteſt impedire obligationem, qua tenetur.* Hæc Dicaſtillo, citans pro hac ſua ſententia Petrum Nauarra *lib.*3.*c.*1.*p.*2.*n.*161. Sayrum *in Claui Regia, lib.*9.*c.*16. *n.*8. & Leſſium *lib.*2. *c.*12. *dub.*14.*n.*88. & 89. Quibus addo Boſſac. *de reſtit. diſp.*2.*quæſt.*10. *punct.*2.*n.*10. *aliàs* 9.

Alij affirmant poſſe, abſque mortali, talem facere eleemoſynam, etiam non petendo licentiam à marito. Quia vir (inquiunt) non eſt, neque eſſe poteſt inuitus in tali eleemoſyna: ſiquidem negata licentia poterit vxor clam ſurripere, vt obligationem naturalem alendi ſic ſibi coniunctos exequatur. Ita Palaus *diſp.*2.*de charit. punct.*13.*n.*16. & Diana *part.*5. *tract.*8.*reſol.*34.*verſ. Non reticeam*, qui & citant pro ſe Leſſium, & Petrum Nauarra, & Bonacinam *vbi ſuprà.*

Sed ego, ſine culpa veniali, poſſe vxorem dare eleemoſynam ſuis parentibus, & filiis, adhuc non petita facultate à viro, ſi hic illis non ſuccurrat, probabiliter æquè Reſpondeo. Quia id conuincit ratio facta à Palao, & Diana. Et id meo videri eſt, quod docet Leſſius citatus *n.*88. his verbis: Si pater, vel mater vxoris ſunt pauperes, ita vt miſerè ſecundùm ſtatum ſuum viuant, tunc enim ſi maritus nolit illis ſuccurrere, poteſt vxor ex bonis communibus, vel ex ſua dote ſubtrahere, vt illis det. Idem dicendum ſi habeat proles ex alio matrimonio, quæ ſimiliter egeant. Ita Petr. Nauarra *num.*159. & Corduba *quæſt.*125.

Ratio eſt, quia iure naturæ tenetur iſtis ſuccurrere, ſi poteſt, & iſti ius habent alimenta ab ea petere. Sic Leſſius. Legatur pro hac parte Dicaſtillus mox citandus, & Lugo *diſput.*16. *ſect.*4. *num.*68. & 72.

QVÆSTIO XXXVII.

An item poſſit vxor præbere, inſcio marito, eleemoſynas, non ſolùm parentibus, & filiis, ſed etiam fratribus ſuis, vel ſororibus in egeſtate conſtitutis?

NEgant aliqui, & probabiliter, vt innuunt Leſſius, & Lugo *locis citatis.*

Sed probabilius Reſpondeo: Etiam poſſe. Quia (probat Dicaſtillo) quamvis demus, id non eſſe de iure naturæ; tamen proculdubio conducit bono Reipublicæ, & charitatis conſeruandæ. Item, quia maritus tenetur ſuis fratribus ſubuenire, vt docent Doctores, & Gloſſa *in l. qui filium, ff. vbi pupillus educari debeat.* Cur ergo vxor id non poſſit efficere? Sic ille. Et Lugo *loc. cit.* & anteà Leſſ. *dub.*14. *in fine*, P. Nauar. *n.*161. Clauis Regia *lib.*9.*c.*16.*n.*8. Palaus *tom.*1.*tract.*6.*diſp.*2.*de charit. punct.*13.*n.*16. Diana *p.*5.*tract.*8.*reſol.*34.*verſ. Non reticeam*, Tamburin. *lib.*8. *in Decal. tr.*1.*c.*2.§.3.*n.*11. his verbis: *Octauò ſi vxor det quid Patri, Matrique, immò & fratribus, ſororibus, ac filiis ex alio marito, quando hi omnes indigent alimentis. Atque in hoc octauo caſu aduerte, vxorem, ſi habeat aliunde, non poſſe licitè hos ſibi attinentes*

nentes

nentes alere de fructibus dotis: at ſi non habeat, poterit quidem. Sic ille. Sed an omnino bene, quod aduertit, dicat, ex dicendis q. 41. & 42. colligere poteris, Bonac. item *de reſtit. diſp. 2. q. 10. punct. 2. num.* 10. *aliàs* 9. Verricel. *tract. 5. qq. moral. in fine.*

QVÆSTIO XXXVIII.

An ſi vxor habeat bona propria, de quibus poſſit diſponere ad libitum, poſſit de illis facere extraordinarias eleemoſynas?

Reſpondeo, vt certum: Poſſe, quia tunc iam habet dominium liberum, non ſubiectum voluntati mariti. Sic Paſqualig. *deciſione* 449. *numero* 3. addens, quod & poſſit totum, quod habet in eleemoſynas erogare. Sed hoc additum limitabimus ſtatim.

QVÆSTIO XXXIX.

An vxor poſſit de bonis paraphernalibus, aut de aliis, quæ conſtante matrimonio, illi per hæreditatem, aut donationem obueniunt, etiam inuito marito, eleemoſynas facere?

Reſpondeo vt certum: Poſſe. Quia de iure communi, omnium horum bonorum vxor habet dominium, & adminiſtrationem: ergo de illis ad libitum poteſt diſponere. Sic, vt certum, tenet Palaus *punct.* 13. *cit. num.* 10. ita dicens: *Reſtat dicendum de vxore, de qua duo ſunt certa. Primò certum eſt, vxorem habentem aliqua bona, quorum dominium, & adminiſtratio ipſi competit, poſſe de illis diſponere prout voluerit: Hæc bona ſunt, ſi quæ ad matrimonium tulit, præter dotem, (& ſibi reſeruauit ad proprias vſus) quæque vocantur bona paraphernalia, &c.* Sic ille. *Idem,* addit Diana, *dic de bonis, quæ conſtante matrimonio, illi obuenirent per hæreditatem, vel donationem. Horum enim omnium mulier habet dominium, & adminiſtrationem, iure communi, ideoque etiam repugnante viro poteſt de his eleemoſynam facere, quantumuis magnam, dummodo propterea non incidant filij, ſeu familia in neceſſitatem.* Sic ille *reſol.* 34. *cit.* ex D. Thoma 2. 2. *q.* 32. *art.* 8. Syluest. *v. eleemoſyna, q.* 3. §. 3. & 5. & Nauarro *c.* 17. *n.* 155. Quibus adde Vaſquez *de eleemoſ. c.* 4. *n.* 3. & 6. Ægidium *diſp.* 27. *dub.* 5. *num.* 51. Leſſium *lib.* 2. *c.* 12. (non 16. vt offendes apud Dianam) *n.* 84. *verſu Quartò.* Lugo *diſp.* 16. *ſect.* 4. *n.* 67. Petr. Hurtad. 2. 2. *diſp.* 159. *ſect.* 6. §. 213. Trullench. *lib.* 1. *in Decal. c.* 5. *dub.* 9. *n.* 9. ex quibus aliqui limitant noſtram ſententiam, dicentes eſſe omnino veram, dummodo alicubi non ſit contraria conſuetudo, vel ſtatutum particulare nationis, quale dicitur eſſe in Hiſpania, de quo iam dicam.

QVÆSTIO XL.

An vxores in Hiſpania, ſtante Iure Cæſareo, poſſint diſponere pro ſuo libito de dictis bonis paraphernalibus, & aliis, quorum habent dominium?

Reſpondeo: Non poſſe. Quia in Hiſpania ex Iure Cæſareo, horum omnium bonorum, ſiue paraphernalium, ſiue aliorum adminiſtratio, marito eſt reſeruata: ergo de illis minimè ad libitum poſſunt in Hiſpania vxores diſponere. Sic Nauarr. *cap.* 17. *n.* 154. *in fine*, & ex illo Vaſquez *cap.* 4. *citato, n.* 4. Leſſius *num.* 84. Diana *loc. cit.* & Palaus *num.* 10. vbi addit, probabile eſſe, hanc diſpoſitionem Cæſaream ſolùm habere locum in vxore nuptiis iam celebratis, vel in ſponſis matrimonio conſummato: ſecus in ſponſis etiam de præſenti nondum cognitis, nec traductis ad domum.

QVÆSTIO XLI.

An caſu, quo vxor habeat aliqua bona, de quibus ad libitum poteſt diſponere, poſſit adhuc de bonis mariti facere moderatas eleemoſynas, quas diximus poſſe, eo adhuc inuito, ſuprà quæſt. 23.

Reſpondeo adhuc Poſſe. Quia non ex eo, quod vxor habeat bona ſpecialia, tenetur cedere iis, quæ ſibi de iure debita ſunt à marito, qualia ſunt omnia neceſſaria ad conuenientem ſtatum, in quibus (*vt loco citato* diximus) computantur modicæ eleemoſynæ, & maritus irrationabiliter inuitus eſſet. Sic Paſqualig. *deciſ.* 449. *fine*, vbi addit, hoc intelligendum eſſe, caſu quo aliàs vxor aliter non conuenerit cum marito, nam ratione conuentionis cenſetur cedere iuri ſuo.

QVÆSTIO XLII.

An deinde vxor, quæ alicuius rei habet dominium, & adminiſtrationem, & videt aliquem extremè patientem, poſſit tunc ex bonis mariti illi ſubuenire?

Negat Vaſquez *de eleemoſ. c.* 4. *n.* 7. Quia (inquit) potiùs ex propriis, quàm ex alienis debemus egenis ſuccurrere.

Sed iuxta nuper dicta, clarius Reſpondeo dicendo, poſſe vxorem in dicto caſu, etiam ex bonis mariti, ſi hæc aliquo iure ſibi ſunt debita, extremè patienti ſuccurrere: ſecus ſi nullo iure illi competant. Primum probat ratio facta pro reſolutione antecedentis quæſtionis. Secundum ratio Vaſquij.

§. II.

De eroganda à Clericis eleemoſyna.

QVÆSTIO XLIII.

An Eccleſiaſtici teneantur ſub præcepto de bonis Eccleſiaſticis facere eleemoſynam?

Reſpondeo vt quid certum, Teneri. Quia ſic habetur in Concil. Trident. *ſeſſ.* 23. *c.* 1. *de Reform.* Et colligitur ex Paulo ſcribente ad Timotheum, & Titum, vbi ait: *quod Epiſcopi debent eſſe miſericordes, & hoſpitales: & ex communi omnium fidelium, & Sanctorum Patrum dictu, nempe quod bona Eccleſiæ ſint* bona

bona pauperum. Sic omnes DD. quos lato calamo refert Sanchez *opuſc.c.2.dub.38.& 39.*

QVÆSTIO XLIV.

An Eccleſiaſtici teneantur iure diuino ſuperfluum ex redditibus Eccleſiaſticis largiri pauperibus?

NEgat Sotus *lib.10. de Iuſt. quæſt.4.art.3.* exiſtimans, teneri ſolo præcepto humano, & Eccleſiaſtico, non diuino: Ait enim ibi, verſ. *Per hac rurſum*: quod totum ius, quod pauperes ad decimas habent, eſt poſitiuum, & Eccleſiaſticum, ſuper quo Papa diſpenſare poteſt.

Sed, vt quid mihi certum, Reſpondeo Teneri iure diuino, imò & naturali & Eccleſiaſtico, vt latè probat Sanch. *dub.38.& 39.cit.& dub.40.* Nauarr. *opuſc. de reddit. quæſt.1. numero* 48. Corduba *lib.1. quæſt.18.* Diana *p.5.tract.8.reſol.28.* Vazquez *c.4. n.8.* Valentia 2.2.*diſp.3.q.4.* Ægid. *diſp.27.dub.11.* Leſſ. *lib.2.cap.4.dubit.6.*

QVÆSTIO XLV.

An Beneficiarius arctiùs obligetur ad dandam Eleemoſynam ex fructibus ſui beneficij, quàm laicus ex bonis ſui patrimonij?

REſpondeo tanquam certum: Arctius, & ſtrictius obligari. *Primò*, quia Eccleſiaſtici, præcipuè Epiſcopi, debent eſſe Patres pauperum, ex 1. *ad Timoth.3.& ad Titum* 1.& Trident. *ſeſſ.23.cap.1. cit. Secundò*, quia ratione ſtatus debent eſſe aliis exemplum. Denique, quia facilius habent ſuperflua, cum non habeant, quibus ex officio theſaurizent, & in familia, & ſtatu debent eſſe moderatiores, vt monet idem Concil. Tridentin. *ſeſſ.25.cap.1.de Reformat.* Sic cum communi Suarez *diſp.7. de Charit. ſeſſ.6.num.3.* Azor. *tom.2.lib.12.cap.11.quæſt.1.* Palaus *tract.6.diſp.2. de Charit. punct.5.num.1.* Trullench. *lib.1.in Decal.c.5.dub.9.n.2.* Rocafull. *tom.1. in Decal.part.3.lib.1.q.2.n.207.*

QVÆSTIO XLVI.

An Summus Pontifex hoc aſtringatur præcepto, & teneatur ſuperfluum ex ſuis Eccleſiaſticis redditibus, largiri pauperibus?

NEgabit Sotus *vbi ſuprà*, cum exiſtimet, ſolùm teneri Clericos iure humano Eccleſiaſtico, ad eroganda ſuperflua pauperibus.

Sed vt mihi certum, Reſpondeo Teneri. Quia mihi certum eſt, præceptum erogandi ſuperflua in pios vſus, eſſe etiam naturale, & diuinum, vt *quæſt.* 44. diximus. Sic Sanchez, Nauar. Corduba, Diana, & alij ibi adducti. Ex quibus Corduba, & Sanchez addunt, poſſe ex cauſa in hoc præcepto Papam diſpenſare.

QVÆSTIO XLVII.

An Clericus, non ſolùm ex fructibus ſui beneficij, verùm ex bonis patrimonialibus, aut quaſi, arctiùs obligetur ad dandam Eleemoſynam, quàm laicus ex bonis ſui patrimonij?

REſpondeo, Non obligari arctiùs, quàm laicum. Quia eodem modo prædicta bona patrimonialia, aut quaſi, poſſidet Clericus, ac laicus poſſidet. Siquidem illorum plenum habet dominium, & liberam diſpoſitionem: ergo ex his bonis non arctius, aut alia via obligatur Clericus Eleemoſynam facere, ac obligatur laicus. Sic cum communi Palaus *diſp. 2.de Charit.punct.5.num.2.* vbi notat, triplicia bona poſſe habere Clericum. *Primò*, bona patrimonialia, quæ ſucceſſione obueniunt, aut donatione, labore aut induſtria ſunt acquiſita. *Secundò*, bona quæ intuitu miniſterij Eccleſiaſtici acquiruntur, v.g. ſtipendia pro celebratione Miſſarum, pro prædicatione verbi Dei, pro adminiſtratione Sacramentorum, etiamſi hæc omnia ex obligatione fiant; & quæ dantur pro Vicaria temporali, & hæc vocantur, bona quaſi patrimonialia: & de iis omnibus bonis procedit noſtra ſententia. *Tertiò*, ſunt bona merè Eccleſiaſtica, nempe ex beneficio percepta, qualia ſunt annui fructus ex decimis, capellaniis, aliiſque piis legatis beneficio annexis: & de his loquuti ſumus *q.45.* Legantur Vazquez *opuſc. de reddit.cap.1. §.2.dub.1.num.16.* Nauar. *de reddit.q.1.num.4.* Ægidius *diſp.27.dub.11.* & alij.

QVÆSTIO XLVIII.

An Clericus poſſit ex bonis patrimonialibus, aut quaſi conſanguineos ditare, & ad altiorem ſtatum promouere?

REſpondeo vt certum ex dictis: Poſſe, ſicut poteſt quilibet alius ſæcularis. Quia ſolum ex fructibus, aut redditibus beneficij, quæ (vt nuper eſt habitum) ſunt bona merè Eccleſiaſtica, hoc eſt illi prohibitum à Trident. *ſeſſ.25.de Reformat.cap.1.* his verbis: *Omnino verò eos interdicit (Concilium videlicèt Carthaginenſe) ne ex redditibus Eccleſiæ conſanguineos, familiareſue ſuos augere ſtudeant: Cum & Apoſtolorum Canones prohibeant, ne res Eccleſiaſticas, quæ Dei ſunt, conſanguineis donent: ſed ſi pauperes ſint, iis vt pauperibus diſtribuant, eas tamen non diſtrahant, nec diſſipent illorum cauſa: Imò quàm maximè poteſt, eos Sancta Synodus monet, vt omnem humanum hunc erga fratres, nepotes, propinquoſque carnis affectum, vnde multorum malorum in Eccleſia ſeminarium extat, penitus deponant.* Hæc Sacroſancta Synodus, ex quo ſic docent omnes DD. Legantur Palaus *loc.cit.* & Sanchez *lib.2.opuſc.c.2.dub.39.n.2.*

QVÆSTIO XLIX.

An Clericus, qui bona patrimonialia, aut quaſi patrimonialia, in ſuam ſuſtentationem inſumit, poſſit illa compenſare ex redditibus ſui beneficij, & ex illis tantundem in vſus, quos voluerit, inſumere?

REſpondeo poſſe certè, dummodo quando illa expendit, non habuerit expreſſam voluntatem non faciendi recompenſationem. Ratio eſt, quia

integra

integra ſuſtentatio Clerico beneficiario debetur ex fructibus beneficij: nam qui Altario ſeruit, de altario viuere debet: ergo ſi aliunde eam accepit, poterit compenſare, dummodo expreſſam voluntatem non faciendi recompenſationem non habuerit: nam in caſu dubio præſumendum eſt habuiſſe habitualem animum recompenſandi; cum nemo præſumendus ſit, ſe velle iure ſuo priuare. Sic Molina *tom.* 1. *tract.* 2. *diſp.* 145. *n.* 1. & apud illum Nauar. *in Apolog. quæſt.* 1. *Monito* 77. *num.* 7. Gratianus, D. Thom. & Caiet. Leſſius *lib.* 2. *de Inſt. cap.* 4. *dubit.* 6. *num.* 38. Palaus *diſp.* 2. *de charit. punct.* 5. *n.* 4. lege iterum Nauarrum *loc. cit. Monito* 32. *num.* 1. *&* *in Man. c.* 17. *n.* 94.

QVÆSTIO L.

An etiamſi Clericus beneficiarius bona patrimonialia, aut aliquos fructus eorum, in Eleemoſynas, aut alia pia opera conſumpſit, poſsit tantundem de redditibus beneficij accipere, & diſponere de illis, ſicut de bonis patrimonialibus?

RESpondeo, Poſſe etiam. Conſtat ex nuper dictis. Nam Clericus licitè poterat dictas Eleemoſynas de talibus redditibus beneficij facere: ergo de his tantundem poterit ſibi accipere, & diſponere de illis, ſicuti de bonis patrimonialibus, aut quaſi. Quod ſimiliter intellige, niſi aliàs expreſſam voluntatem habuerit non recompenſandi. Sic Molina, Nauar. Leſſius, Palaus *loc. cit.* & Sanchez *lib.* 2. *opuſc. cap.* 2. *dub.* 38. *num.* 19.

QVÆSTIO LI.

An ſi Beneficiarius, parcè viuendo, minus conſumat de fructibus ſui beneficij, quàm conſumere poſſet in ſuam congruam ſuſtentationem, poſsit de huiuſmodi fructibus ſic reſeruatis diſponere, ac de bonis patrimonialibus.

RESpondeo, Poſſe. Quia fructus, quos ſic parcè viuendo reſeruat, computari debent, vt fructus laboris ac induſtriæ. Sic Nauarr. *in Man. c.* 17. *num.* 94. *&* *in Apolog. monito* 80. *&* 78. Sotus *lib.* 10. *quæſt.* 4. *art.* 3. Couarru. *cap.* 1. *de teſtament. num.* 1. quos citat, & ſequitur Molina *tract.* 2. *diſput.* 145. *num.* 3. Leſſius *loc. cit. n.* 39. Vazquez *de Eleemoſ. c.* 4. *n.* 18. Ægidius *diſp.* 27. *dub.* 11. *n.* 197. *concl.* 4. Palaus *punct.* 5. *cit. n.* 5.

QVÆSTIO LII.

An Beneficiarius, cum portione ſuæ congruæ ſuſtentationis, poſsit computare totum, quo amplius eſt dignus, vt id expendere poſsit in quæ voluerit?

RESpondeo Poſſe. Sic Sanchez *lib.* 2. *opuſc. cap.* 2. *dub.* 38. *numer.* 16. his verbis: *Nona Concluſio. Si Clericus digniſsima ſui laboris, & induſtriæ impenſa in Eccleſiæ regimine, mercede plus meretur, quam ad decentem ſuam ſuſtentationem opus ſit, vt ſi vltra debitum exercet in ſua Eccleſia munera, quæ ſtipendium merentur, vt prædicare, audire Confeſſiones, &c. poteſt ex ſuperfluo redditum deducere aliquam quantitatem, quàm plus ſuo labore mereretur, & de illa diſponere, ac de bonis patrimonialibus. Ratio, quia ſecundum ius diuinum, & naturale, dignus eſt mercenarius mercede ſua,* vt habetur 1. *ad Cor.* 9. *&* *Lucæ* 11. Tenent Nauarr. *ead. q.* 1. *n.* 70. *&* 71. Maior *in* 4. *diſt.* 24. *q.* 17. Couar. *cap. Cum in officiis, de teſtam. n.* 2. Ananias *conſil.* 87. Petr. Soto *ſect.* 3. & Molina *dicto tom.* 1. *de Iuſt. diſp.* 144. *col.* 801. (*mihi* 511.) §. *Illud tamen.* Hucvſque Sanchez. Lege iterum Nauarrum *in Man. cap.* 17. *n.* 94. *&* *in Apolog. Monito* 19. *&* 30. Leſſium *lib.* 2. *cap.* 4. *dubit.* 6. *n.* 39.

QVÆSTIO LIII.

An Beneficiarij teneantur eam partem fructuum beneficiorum, quæ non eſt congruæ ſuſtentationi neceſſaria, ſed ſuperflua, in eleemoſynas, aut in alia opera pietatis, ſub mortali expendere?

RESpondeo tanquam quid certum: Teneri. Vnde mortaliter peccabunt, ſi illam partem redundantem ex congrua ſuſtentatione, in vſus profanos, vel ad ditandos conſanguineos, vel amicos, expendant. Sic colligitur ex dictis *ſuprà q.* 43. 44. *&* 48. Et docent omnes Doctores. Legantur Vaſquez *de Eleemoſyna, cap.* 4. *num.* 8. & penes ipſum S. Thom. Caiet. Alexand. Richard. Palud. Maior, Couar. Corduba, & alij, Nauarr. præcipuè *in tract. de reddit. q.* 1. *per totam*, & Sarmiento 4. *parte de reddit. c.* 5. Molina *tract.* 2. *diſput.* 144. Leſſius *lib.* 2. *capit.* 4. *dubit.* 6. *n.* 47. Ægidius *diſp.* 27. *dub.* 11. *concluſ.* 2. *num.* 192. Palaus *punct.* 5. *cit. num.* 6.

QVÆSTIO LIV.

An ſolùm iure poſitiuo Eccleſiaſtico teneantur ſub mortali Beneficiarij, quæ ſibi ſuperſunt congruæ ſuſtentationi, in pauperes, pioſque vſus inſumere?

AFfirmat Leſſius *num.* 47. *cit.* his verbis: *Itaque præcipua ratio, cur tam ſtrictè extra neceſſitatem grauem corporalem, vel ſpiritualem proximi, teneantur ſuperflua illa in pauperes, vel opera pia impendere, eſt Eccleſiæ præceptum, quo ſemoto, etſi nonnulla ſit inordinatio, tamen non videtur mortifera.* Ita Leſſius.

Sed vt ferè certum Reſpondeo: Non ſolum iure poſitiuo Eccleſiaſtico, verum etiam naturali iure, & diuino, teneri erogare, & expendere in pauperes, aut pios vſus, quæ ipſis Beneficiariis ex redditibus beneficij ſuperſunt congruæ ſuæ ſuſtentationi. Ratio eſt: Quia, vt communiter omnes concedunt, adhuc Clerici tenentur eo iure, quo ad Eleemoſynam ſuo modo tenentur laici: at hi tenentur ad Eleemoſynam iure naturali, & diuino, vt *ſuprà* eſt habitum: ergo & Clerici. Sic Vazquez *cap.* 4. *cit. n.* 12. *&* 13. vbi dicit, ſe nullum legiſſe, qui aſſereret, iure tantum humano ad id teneri. Legantur Authores nuper citati, *quæſtione* 44. & præcipuè Palaus *punct.* 5. *num.* 5.

QVÆSTIO

QVÆSTIO LV.

An immunis à mortali maneat Beneficiarius, qui ex fructibus beneficij ſuæ ſuſtentationi ſuperfluis, aliquid leuis materiæ in vanos vſus expendit?

RESpondeo vt certum: Manere à mortali immunem. Quia paruitas materiæ, in hac, ſicut in aliis multis, à mortali verè excuſat. Sic communiter Doctores, ſupponentes, quod vt Beneficiarius mortaliter peccet, expendendo in vanos vſus quæ ipſi ex fructibus beneficij ſuperſunt ſuæ ſuſtentationi, debeat eſſe in quantitate graui. Vnde ſolùm eſt difficultas, quænam ſit cenſenda grauis quantitas, quam expendens Beneficiarius in vanos vſus, mortale admittat, pro qua reſoluenda ſit.

QVÆSTIO LVI.

An ſi Beneficiarius tertiam, aut quartam partem beneficij fructuum, congrua ſuæ ſuſtentationi ſuperfluentium, in vanos vſus expendat peccet mortaliter?

RESpondeo, Peccare mortaliter. Quia reuera hæc quantitas cenſetur grauis. Sic Palaus *loc. cit. n.* 7. vbi citat Ægid. Coninch. *diſp.* 27. *dub.* 8. *n.* 108. & *dub.* 11. *n.* 177. & 193. Sed ex omni parte benè ſolùm hoc vltimo loco, in quo ſic ait: *Notabilem autem ſummam hîc vocamus, non quæ furto ſublata ſufficeret ad peccatum mortale, ſed quæ poſſit dici pars aliquo modo notabilis redditum ſuperfluorum ipſius Beneficiati, vt ſi quis horum tertiam, quartam, aut quintam partem in res profanas expenderet.* Sic Ægidius ibi, non alibi. Citat etiam Molinam *tr.* 2. *diſp.* 144. *verſ. Prior verò einſdem ſententiæ.* Sed hic Author ſolum dicit, peccare mortaliter Beneficiarium, qui ex dictis fructibus profanè expendit notabilem quantitatem; & non cenſeri notabilem quantitatem, quæ culpam efficiat lethalem, eam quæ in materia furti ad lethalem culpam ſufficeret; ſed longè maiorem requiri, eoque maiorem, quo portio propria Beneficiati maior fuerit. Ita Molina, & non amplius. Legantur Trullench. *lib.* 1. *in Decal. c.* 5. *dub.* 9. *num.* 2. Lugo *de Iuſt. tom.* 1. *diſp.* 4. *ſect.* 3. *num.* 42. & Ouiedo *controu.* 10. *punct.* 16. *n.* 180. qui dicunt, & meritò, minorem quantitatem profanè expenſam ſufficere ad mortale.

QVÆSTIO LVII.

An poſſit aſſignari certa, ac determinata quantitas, pro congrua cuiuſque Beneficiati ſuſtentatione?

AFfirmarunt nonnulli, quos ſuppreſſo nomine refert Ouiedo *loc. cit. punct.* 17. *n.* 185. eo quòd Pariſiis anno 1208. decretum fuerit à multis Theologis, & Iuriſperitis, ſufficere Clerico ſimplici 45. aureos annuos ad congruam ſuſtentationem.

Sed nihilominus Reſp. vt certum, Non poſſe: non ſolùm quia pro diuerſitate temporum, loci & perſonarum, plus minuſve vno anno, quàm altero, aut vni perſonæ, quàm alteri requiritur: ſed etiam, quia intra latitudinem congruæ ſuſtentationis, datur infimum, medium, & ſummum; ſicut in pretiis rerum venalium cernitur, v. g. infimum congruæ ſuſtentationis ſit 500. medium 600. ſummum 700. tunc optimè poterit Beneficiarius 700. inſumere: ſicuti quiuis iuſtè poteſt rem vendere pretio ſummo, ſeu rigido, vnde ſi Beneficiarius velit vti infimo ſuſtentationis gradu, & expendere tantum 500. in ſe, ſuamque familiam alendam, poterit 200. condere, ad ditandos ſuos conſanguineos, vel ad alios vſus, quos voluerit tanquam fructus induſtriæ, & laboris ſui, vt diximus *ſup. q.* 51. ſic Nauar. *Monito* 45. *n.* 2. quem citat, & ſequitur Leſſius *lib.* 2. *c.* 4. *dub.* 6. *n.* 40 *verſ. Notandum hic.* Molina *tr.* 2. *diſp.* 145. *n.* 6. *verſ. illud quoque.* Ægid. *diſp.* 27. *dub.* 11. *n.* 178. Palaus *punct.* 5. *n.* 8. & alij citati *ſup. q.* 51. Ouiedo *loc. cit.* & *n.* 190. Lugo *n.* 53.

QVÆSTIO LVIII.

An quo Beneficiarius eſt nobilior, & doctior, eò plus illi pro congrua ſuſtentatione, ex fructibus beneficij ſit aſſignandum?

NEgat Lorca 2. 2. *ſect.* 3. *diſp.* 40. *n.* 39. *Quia* (inquit) *beneficij fructus dantur pro competenti ſuſtentatione Beneficiati, quatenus Beneficiatus eſt: ergo ex maiori nobilitate, aut doctrina nequit creſcere illius competens ſuſtentatio.* Huic ſententiæ fauent ex parte Lugo *diſp.* 4. *n.* 61. & Ouiedo *punct.* 17. *n.* 192. legatur.

Sed longè multò probabilius Reſpondeo, Eſſe illi plus aſſignandum. *Primò*, quia ſic eſt praxi receptum. *Secundò*, quia præfatæ perſonæ ratione ſuæ nobilitatis, & doctrinæ, plus aliis Eccleſiæ proſunt: ergo quo plus Eccleſiæ proſunt, eo maiorem ab illa ſuſtentationem merentur, iuxta illud Timoth. 5. *Qui benè præſunt Presbyteri, duplici honore* (id eſt, ſtipendio) *digni habeantur.* Sic Molina *de Iuſt. tr.* 2. *diſp.* 145. quem citat, & ſequitur Ægid. *diſp.* 27. *dub.* 11. *concl.* 3. *n.* 194. (non 149. vt leges apud Palaum) Nauarrus *in Apologia de reddit. q.* 1. *Monito* 82. *n.* 7. quos citat, & ſequitur Palaus *punct.* 5. *cit. n.* 10. Sanchez etiam *lib.* 2. *conſ. c.* 2. *dub.* 41. *n.* 9. vbi dicit hanc ſententiam innuere vniuerſos Doctores.

QVÆSTIO LIX.

An deinde pro qualitate beneficij, & quantitate redditum, plus pro competenti ſuſtentatione, Beneficiato ſit aſſignandum?

RESpondeo, Eſſe plus aſſignandum, & ideò plus poſſe in ſuam congruam ſuſtentationem inſumere. *Quis enim dicat* (ait Molina) *tantum fas eſſe inſumere de fructibus ſui beneficij in ſuam congruam ſuſtentationem Canonico, quantum Epiſcopo eiuſdem Eccleſiæ, aut quantum Decano, ſi longo internallo redditus Decanatus illius Eccleſiæ ſuperant redditus ſimplicis Canonicatus? Quis item dicat, tantum fas eſſe ſimiliter inſumere Canonico Conimbricenſi, quantum Eborenſi, Conchenſi, aut Toletano, quorum Canonicatuum redditus in duplo, aut triplo, vel quadruplo ſuperent redditus Canonicatuum Conimbricenſium? Aut tantum fas eſſe inſumere Epiſcopo Portuenſi, quantum Conimbricenſi, aut Granatenſi Archiepiſcopo, quantum Toletano? Cum redditus Toletani, & Conimbricenſis in triplo, aut quadruplo ſuperent redditus Granatenſis, & Portuenſis.* Hæc ille *tract.* 2. *de Iuſt. diſp.* 145. *n.* 7. *verſ. Primum eſt.* Palaus *punct.* 5. *cit. n.* 9.

Qvæstio LX.

An nomine congruæ ſuſtentationis, quam Beneficiarij, ex fructibus Eccleſiæ ſibi poſſunt deducere; veniant neceſſaria ad ſui ſtatus, & familiæ, honorabilem ſuſtentationem?

Reſpondeo vt certum, Hæc omnia venire. Vnde Nauarrus, vt refert Ouiedo *n.*188.planè docet, quod Clerico quantumlibet ſimplici, & ſano, pro congrua deſignandum ſit, quantum ſufficiat ad ſe ipſum moderatè alendum, & vnum miniſtrum, & vnum coquum, & conducendam habitationem neceſſariam, &c. Sic Molina etiam *tract.* 2. *de iuſt. diſp.*145.*à n.*7. Cordub. *lib.* 1. *q.* 18. Sanchez *lib.*2. *conſil.c.*2.*dub.*41.*n.*1.Palaus *diſp.*2.*de Charit.punct.*5. *num.*9.& alij.

Qvæstio LXI.

An nomine congruæ ſuſtentationis, veniant etiam neceſsaria ad exhibenda aliqua moderata conuiuia amicis, & conſanguineis ipſius beneficiati?

Reſpondeo etiam vt certum, venire. Quia non eſt credendum Eccleſiam obligare ſuos miniſtros auſteram,& aggreſtem vitam degere. Sic Sanchez *loc. cit. n.*2. his verbis: *Infertur primò, nomine decentis ſuſtentationis intelligi moderata, & honeſta conuiuia, & recreationes cum amicis, vel extraneis ex iuſta cauſa, & eis in aliquo benefacere, in ſignum gratitudinis, & amicitiæ. Ratio, quia hæc faciunt, qui moderatè ſe ſuſtentant.* Ita D.Thom.*quodl.*6.*art.*12.*ad vltim.* Abulenſ.*c.*6.*Matth.q.*74.Nauar.*opuſc.de reddit.q.*1.*n.*67. Cordu.& Molina,*ſuprà* citati.Hæc Sanchez. Quibus adde Palaum *loc.cit.* Qui idem dicunt, de neceſſariis ad hoſpites excipiendos,non ſolùm quando charitas id poſtulat, ſed quando vrbanitas.Legantur Molina *diſp.*145.*cit.n.*9.*verſic.Tertium eſt.* Lugo *de iuſt.diſp.*4. *ſect.*4.*n.*66.

Qvæstio LXII.

An deinde nomine congruæ ſuſtentationis veniant donationes remuneratoriæ, quas Beneficiarius, ob aliqua bona accepta, alicui facit?

Reſpondeo vt certum, Etiam venire. Quia tales donationes ex gratitudine ſunt debitæ, & aliquando ſub culpa veniali.Sic Molina *loco cit.n.* 10.& 11.Sanchez *n.*4.& 5. & penes illum Nauarr. Gabr. Angel.Roſella,& Syllueſt.Palaus etiam *numero* 9. & communis.

Qvæstio LXIII.

An non ſolùm donationes remuneratoriæ, verum etiam liberales moderatæ, veniant nomine congruæ ſuſtentationis?

Negant Sanchez, & penes illum alij ab ipſo citati,eo quòd exiſtiment,ſolùm venire donationes aliquo titulo debitas, non verò liberales,& gratuitas.

Sed probabilius Reſpondeo, Etiam venire donationes liberales,ſi moderatæ ſint. Quia nimis durum eſſet obligare Beneficiatos, ne ex redditibus beneficij aliquid liberaliter donare poſſent, vel ad animos conciliandos, vel ad beneuolentiam oſtendendam, &c.Sic Molina *loc.cit.n.* 12.vbi explicat Nauarrum, dicendo loquutum fuiſſe de donationibus liberalibus immoderatis, non verò de moderatis;nam de iis loquendo, nobiſcum ſentit, vt in progreſſu eiuſdem operis ſatis ſeipſum explicat.Sic etiam Valentia 2.2. *diſp.*10.*q.*3.*punct.*7.*verſ.Itaque.*Palaus *num.*9.*citat.* Lugo *diſp.*4.*ſect.*4.*n.*73.

Qvæstio LXIV.

An licitum ſit Beneficiario plus ex fructibus beneficij remunerare, quàm valet donum priùs acceptum?

Negant communiter DD. ducti *ex c. Relatum,el* 2.*de Teſtament.* vbi Clericis conceditur, vt ex redditibus Eccleſiaſticis remunerent ſeruitia, iuxta ſeruitij meritum. Ita Bart.Alex.Iaſon,& Decius apud Nauar.& Sanchez mox citandos.

Sed probabiliùs Reſpondeo, Eſſe illi licitum, & poſſe plus quam accepit, remunerare ratione gratitudinis,moderatè tamen, iuxta prudentis arbitrium. Sic Molina *tr.*2.*diſp.*145.*n.*11.*verſ. De remuneratoriis* vbi ex Nauarro ſic dicit: *Vnde probè loc.cit.(in Apolog.q.*1.*Monito* 82.*n.*9.*)* ait Nauarrus,*quamuis fas ſit Beneficiario remunerare obſequia gratis ſibi impenſa, aut alia beneficia in ſe collata, pluſquam ad æqualitatem,* quoniam iuxta D.Thom.2.2. *q.*10.*art.*6. Ariſt.5. Ethic.*c.*5.*id poſtulat gratitudinis virtus: non tamen immoderatè. Quare quod ad æqualitatem prudentis arbitrio compenſaretur duodecim aureis, poſſet Beneficiarius de redditibus ſui beneficij compenſare quatuordecim, aut quindecim, non verò triginta, aut quadraginta, quoniam cederet in detrimentum piorum operum, ad quæ de incremento redditcum ſui beneficij, vltra ſuam competentem ſuſtentationem tenetur.* Hæc Molina,quem ſequitur Sanchez *lib.*2.*conſil.c.*2.*dub.*41. *n.*7. & Ouiedo *controu.*10.*punct.*17.*n.*197. & Lugo *n.*72. qui benè notant, rem donatam,quam Clericus ex bonis Eccleſiaſticis remunerauit,computandam eſſe inter bona Eccleſiaſtica, & non inter bona patrimonialia: quia iniquum eſſet, rem donatam fieri patrimonialem, & Eccleſiam obligari ad eam remunerandam: hac enim ratione poſſet Clericus omnia bona Eccleſiaſtica in patrimonialia, vel quaſi patrimonialia conuertere.

Qvæstio XLV.

An Clericus habens filias illegitimas, poſsit illis ex fructibus beneficij alimenta, & dotes prouidere, ſi indigeant?

Reſpondeo vt certum: Poſſe. Tum quia poſito delicto, illis ſuſtentatio iure naturæ debetur. Tum etiam, quia tales filiæ ſunt in neceſſitate conſtitutæ,vt ſupponimus:ergo. Sic Nauar. Cord.Gab. Armilla, Syllueſt.Auendaño,Greg.Lopez, Abulenſ. cum aliis,quos affert, & ſequitur Sanchez *lib.*2.*c.*2. *dub.* 38.*n.*6.& 9.Molina *tract.*2.*diſp.*146.(non 249. vt leges apud Lugum) *n.*8.*verſ.Illud præterea.*Bonac. & Filliuc.quos ſequitur Lugo *diſp.*4.*ſect.*4. *num.*69. (non 90.vt leges apud Ouiedum) Palaus *diſp.*2.*de Charit.*

Charit.punct.5.n.9. Ægidius *diſp.27.dub.11.n.182.* Toletus *lib.8.cap.38.* Ouiedo *controu.10.punct.17. n.199.* & alij, qui à fortiori idem docent, loquendo de filiis, aut filiabus legitimis.

QVÆSTIO LXVI.

An etiam caſu, quo dictus Clericus habeat alia bona propria, vnde poſſet alimenta, & dotes filiabus propriis, aut ſpuriis præbere, poſſet nihilominus ex fructibus beneficij hæc illis tradere?

AFfirmatiuam partem tenere Caſtrum Palaum *loc.cit.n.9.* nonnullis eſt viſum, & meritò, cum dicat ipſe, ſe non audere affirmare ex obligatione (ſecus ex conſilio) faciendum eſſe, quod ſententia negatiua docet, nempe quod in propoſito caſu nequeat Beneficiarius ex fructibus beneficij filiis ſuis propriis, aut ſpuriis alimenta, aut dotes præbere. *Quia filius* (inquit) *ſpurius ad omnia bona parentis æquale ius habet, quia ſolum habet ius reſpectu perſonæ parentis, vt ſibi detur ſuſtentatio. Item ipſe parens obligatus eſt alere filios ſpurios: ergo ex fructibus beneficij eos alere poteſt, etiamſi alia bona habeat; quia omnia onera, quæ beneficiario ſunt annexa, ex fructibus beneficij adimplere poteſt: aliàs non poſſet donationes remuneratorias facere ex fructibus beneficij, ſi alia bona patrimonialia haberet*, & docet Valentia *2.2.diſp.10. quæſt.3. punct.7. verſ. Neque ij ſolùm Eccleſiaſtici.* Hucvſque Palaus.

Sed mihi vt ferè certum Reſpondeo, Non poſſe tunc ex bonis beneficij filias ſuas dotare, & illis alimenta præbere. Tum, quia ex vna parte, filij tunc pauperes non cenſentur, cum Patrem habeant diuitem, qui poteſt, & debet eis prouidere. Tum etiam, quia ex alia parte, Eccleſia non tenetur ad hæc onera: ergo. Sic Molina, non *diſp.249.* vt leges apud Lugum, nec 149. vt apud Ouiedum, ſed 146. *n.8. verſ. Illud præterea, n.7.* Lugo *diſp.4.ſect.4.num.69.* (non 90. vt inuenies apud Ouiedum) Ouiedo *n.199. cit.* Lay man *lib.4.tract.2.c.3.n.4.*

QVÆSTIO LXVII.

An liceat Clerico filias ſpurias adeo dotare, ac ſi legitimæ eſſent?

REſpondeo vt certum, quod non. Quia inferioris conditionis ſunt, ac filiæ legitimæ: ergo non eſt æquum filias ſpurias dotare, ac ſi legitimæ eſſent, cum non ſit æquum pares cum legitimis facere. Sic Molina *loc.cit.n.10.verſ. De filia ſpuria.* Lugo *n.69.* Palaus *n.9.* Sanchez *lib.2. conſil. cap.2.dub.38.n.8.* Filliuc.*tract.43.c.4.num.36.&* 37. Qui quamuis doceant, vt diximus, quod non ſit danda dos filiæ illegitimæ, ſicut ſi eſſet legitima; neque huic ſicut ſi ex bonis patrimonialibus daretur; addunt nihilominus, quod poſſit vtrique dari, ſecundum ſtatum ſuum; qui ſtatus aliquantulo eleuetur ex promotione parentis ad Epiſcopatum, vel ad beneficium pingue.

QVÆSTIO LXVIII.

An poſſit Clericus ex redditibus ſuperfluis Beneficij, aliquam mediocrem quantitatem, ad proprias neceſſitates euenturas reſeruare?

REſpondeo, Poſſe reſeruare ad proprias neceſſitates euenturas probabiliter, non tamen remotè. Sic Lugo *diſp.4.ſect.4.fine*, vbi ita: *Infertur decimoquartò, poſſe aliquando reſeruari ex redditibus ſuperfluis aliquam mediocrem quantitatem ad proprias neceſſitates probabiliter euenturas, v.g. ægritudinis, ſterilitatis, litis, & ſimilium; non tamen ad ea, quæ remotè imminent, vt ſi reſeruetur ad dotandas neptes nondum natas, ad viuendum in ætate decrepita, cum nunc ſit adoleſcens, de quo videatur Nauarrus, quem refert, & ſequi Sanchez* dub.38. num.13. *Quod intelligendum eſt, quando non vrgent neceſſitates extremæ, vel graues proximorum, quibus de præſenti ſubueniendum ſit.* Sic Lugo, necnon Ouiedo *punct.17. citato, fine.*

QVÆSTIO LXIX.

An poſſit Clericus ex redditibus beneficij ſuperfluis, ſuſtentare conſanguineos in ſtudio, etiamſi patrimonialia bona habeat?

REſpondeo vt certum, Poſſe eos ſuſtentare in ſtudio, & eos doctorari facere, dummodo pauperes ſint. Quia hoc verè redundat in commodum vniuerſalis Eccleſiæ, quæ viris doctis eget. Sic Sãchez *dub.38.cit.fine*, quem affert, & ſequitur Lugo *tom.1. de iuſt.diſp.4.ſect.4.n.68.* vbi ita ſcribit: *Infertur nonò, poſſe etiam Clericum ex his bonis nepotes, vel conſanguineos in ſtudio alere, quando aliunde non habent, vel quia parentes id non poſſunt, vel quia nolunt; nam in vtroque caſu indigent aliena ſubleuatione, & ex ſe eſt opus pium indigentes ad id iuuare, atque ad eum finem piè, & laudabiliter eriguntur collegia, & ſeminaria.* Sic ille cum Sanchez, Roſella, & Syluestro, necnon Nauarro *lib.3. conſil.2. de vita & honeſtat.* Bonacina *diſput.4. punct.2. num.13.* Sic etiam Ouiedo *punct.17. num.196.*

QVÆSTIO LXX.

An etiamſi conſanguinei, aut nepotes, non indigeant eo quod patres diuites habeant, poſſit nihilominus dictus Clericus, illos ex redditibus beneficij in ſtudio alere?

AFfirmat Layman *lib.4. tract.2. cap.3. num.5.* his verbis: *Dubitatur autem, vtrum beneficiatus, cui patrimonialia bona ſuppetunt, ex bonis Eccleſiaſticis filium ſuum in ſtudiis alere poſſit, aut fratrem ſuum, aliumve conſanguineum, cuius pater ſatis idoneus eſt ad ſumptus illi miniſtrandos? Reſpondeo affirmatiuè, cum Nauarro* lib.3.conſil.2. de vita, & honeſt. Clericor. edit.2. *Probatur: Cum enim pater non teneatur filio ſuo præſtare ſumptus maiores, quàm requiruntur ad ſtudendum; ſequitur, talem filium, ſi propria bona non habeat, re vera indigentem eſſe; ideoque ex bonis Eccleſiaſticis ſumptus ei miniſtrari poſſe. Deberet tamen hinc deduci æſtimatio alimentorum,* L 2 *quæ*

Tamburin. *cit.num.*7. his verbis: Filius in ludo illicito non eſt ſubditus Patri, atque adeo lucrum ex illo habitum, abſque controuerſia ſibi acquirere notat Rebellus. Vnde infertur, poſſe te euincere à filiofamilias ea, quæ à te ipſe in illicito ludo vicit. Ex ludo licito, propter aliud caput poteſt, communiter loquendo, ſibi filius retinere; nam nunquam ſolent (vt Rebellus 1.*p. diſp.* 12.*q.*4.*num.*1. aduertit) ea lucra à filiis exigere patres, etiam ſcientes proueniſſe ex ludo. Vnde ſequitur hæc ludo acquiſita eſſe filij, nec teneri ea adducere in diuiſione hæreditatis cum fratribus, poſſe eadem iuſtè acquiri à colluſore in ſequentibus ludis, &c. ſic ille, & Petr. Hurtadus mox citandus. Et ex illo Ouiedo *contr.*10. *de charit. punct.*13.*n.*126.

Qvæstio XX.

An filius poſsit de bonis Patris facere aliquas eleemoſynas, quando Pater nullas facit?

Reſpondeo, Poſſe tunc filium facere aliquas eleemoſynas pro ſuo Patre. Quia hac in parte cenſentur idem eſſe pater & filius. Sic Diana *p.*5. *tr.* 8. *reſol.*25. ex Petro Hurtado *in* 2.2.*diſp.*159.*ſect.*6. §.139. vbi ita ait: *Si Pater nullas eleemoſynas erogat, poteſt filius pro eo eas erogare, quia hac in parte cenſetur idem eſſe pater & filius: neque cenſetur pater rationabiliter inuitus, vt id fiat per filium: quamvis id non liceat facere extraneo.* Sic ille. Et ex illo Ouiedo *loc.cit.* Quia tunc (inquit) cenſetur patrem, medio filio, eleemoſynas erogare.

Qvæstio XXI.

An vxor poſsit eleemoſynas facere, ex bonis communibus ipſi, & marito?

Reſpondeo, vt certum: Non poſſe ordinariè; licèt benè in aliquibus caſibus, vt infrà. Ratio eſt, quia bona communia vtrique coniugi, illa ſunt, iure communi, quæ coniuges percipiunt ex fructibus dotis, & arrharum: atqui horum bonorum adminiſtratio, & vſusfructus non pertinet ad vxorem, ſed ad maritum: ergo ordinariè de illis nequit vxor eleemoſynas facere. Sic omnes Doctores, vt teſtatur Ouiedo *controu.*10.*de charit.punct.*13. *n.*130. legantur Azor. *tom.*2. *lib.*12. *cap.*10. *q.*4. Palaus *tr.*6.*diſp.*2.*de Charit.punct.*13.*n.*11. Bonac. *diſp.*2. *de reſtit.q.*10.*punct.*2. Trullench. *lib.*1.*in Decal.cap.*5.*dub.*9.*n.*9. Tamburin. *lib.*8.*in Decal.tr.*1. *c.*2. §.3. & alij mox citandi.

Qvæstio XXII.

An vxor ex bonis communibus poſsit eas eleemoſynas elargiri, quas aliæ fæminæ eiuſdem conditionis elargiuntur?

Reſpondeo, vt certum: Poſſe, ſaltem dum non conſtet de contraria voluntate mariti, de quo ſtatim. Ratio eſt, quia quod has paruas vxor faciat eleemoſynas, conſentire debet maritus, ob conſuetudinem receptam: & quia hæc eleemoſynarum largitio pertinet ad congruam & decentem mulieris oſtentationem, & ſuſtentationem, quam præſtare vir tenetur. Sic communis, Palud. *in* 4.*diſt.*15. *q.*3.*art.*6. cum D.Thoma ibidem *q.*2.*art.*5.*quæſt.*1. Abulenſi *in c.*7.*Matth.q.*57. Silueſt *verb.Eleemoſyn, q.*1. Angelus (non Auguſtinus, vt inuenies apud Palaum) *ibid.num.*7. Suarez *diſp.*7. *de Charit.ſect.*2. *num.*5. Vazquez *de eleemoſyna, cap.*4. *num.*1. Ægidius *diſput.*27.*dub.*5.*num.*52. Leſſius *lib.*2. *cap.*12. *dub.*14.*num.*85. Dicaſtillo *de iuſt.lib.*2.*tract.*2.*diſp.*9. *dub.*8.*num.*198. Filliuc.*tom.*2.*tract.*28. (non 281. vt leges apud Dianam) *cap.*4.*q.*8. *num.*18. Diana *p.*5. *tract.*8.*reſol.*34. Azor. Trullench, Palaus, Ouiedo, Tambur. & Bonac. nuper citati.

Qvæstio XXIII.

An caſu, quo maritus vxori vetet dictas paruas eleemoſynas facere, poſsit nihilominus illas vxor elargiri?

Negant aliqui, poſſe tunc vxorem illas eleemoſynas facere. Ita Nauarr. *cap.*17.*num.*153. his verbis: *Quæ vxor ſibi, aut alteri accipit ex bonis mariti aliquid notabile contra eius voluntatem, pro cognatis, ludis, pigmentis, & id genus aliis, cum obligatione reſtituendi, S.Thom.*2.2. q.62. art.1. *quia nec eleemoſynam ex bonis mariti, aut communibus, abſque eius licentia dare poteſt, niſi proximo extremè egenti, cauendo tamen, ne ob id maritus egeat extremè*, cap. paſce, 86. diſt. Secunda, *vbi conſuetudo Regionis haberet, quod vxores eleemoſynam panis, aut vini largiantur, ibi enim credere poteſt, id placiturum marito, quamvis expreſsè id prohibeat: quia veriſimile eſt id maritum facere, ne eleemoſynas extra modum conſuetum tribuat. Si autem crederet eum verè nolle, vt etiam conſuetam, & moderatam faciat, debet ſe ab ea facienda abſtinere iuxta S. Anton.*2.*p. tit.*1. *cap.*19. §.1. *argum.cap. per tuas* 3. *de Simon.* Hucvſque Doctus Nauarr. quem videtur ſequi Diana *reſol.*34. *cit.verſ. ſextus caſus.* Trullench. *numero* 9. *cit. verſ. ſextus*, Filliuc. *numero* 103.*verſ.ſextus*, Luyſius Turrian. *diſp.*84.*dub.*1. Graff. *p.*1.*deciſ. lib.*2. *cap.*60. *num.*8.

Sed probabilius Reſpondeo, adhuc poſſe vxorem in dicto caſu eleemoſynas conſuetas tuta conſcientia elargiri. Quia ait Dicaſtillo, ipſa conſuetudo tribuit ius, non ſecus ac priuilegium, vel lex, quo iure Maritus illam priuare nequit: præſertim cum ius poſitiuum magnam vim habeat circa bonorum adminiſtrationem, vt eam vel reſtringat marito, vel laxet. Rurſus, quia vxor non eſt mancipium viri, ſed ſocia, habens etiam auctoritatem adminiſtrationis, quamvis ſub viro, ne quid inordinatè, aut profuſè faciat: ergo non poteſt maritus ei omnes donationes prohibere, nec negare ornamenta, famulatus, recreationes, & cætera, quæ fœminæ eius conditionis in eo loco facere conſueuerunt. Sic etiam alter doctus Nauarr. Dicaſtillo *dubit.*8.*cit.n.*198. & penes ipſum D.Thom. Palud. Abulenſ. Silueſt. Angel. citati. Necnon Molina *diſp.*274. Leſſius *lib.*2. *cap.*12. *dubit.*14.*num.*85. & Petr. Nauarra *lib.*3.*c.*1. *p.*2. *dub.*6. *num.*83. Quibus ego addo Bonacinam *punct.*2.*cit.n.*6. Ouiedum *punct.*13.*cit.n.*130. Tamburinum *in Decal.lib.*8.*tract.*1.*cap.*2.§.3.*num.*7. & clarè docuit Diana 2.*p.tract.*1. *Miſcel. reſol.*33. & alij penes ipſum. Paſqualig. *deciſ.*449.

QVÆSTIO XXIV.

An deinde poſſit vxor de bonis communibus aliquas eleemoſynas facere ad auertendum damnum temporale Mariti?

REſpondeo vt quid certum: Poſſe. Quia tunc præſumitur adeſſe voluntas Mariti. Sic Diana *reſol.* 24. *cit. verſ. ſeptimus caſus.* Molina mox citandus. Tamburinus *n.* 8. *verſ. quintò*, & antea Nauar. *cap.* 17. *cit. num.* 154. vbi adducit exemplum Abigail 1. *Reg.* 25. Filliuc. *numero* 103. *verſ. ſeptimus.* Trullench *numero* 9. Dicaſtillo *numero* 260. & alij communiter.

QVÆSTIO XXV.

An etiam poſſit vxor eleemoſynas dictas facere, ad auertendum malum ſpirituale Mariti; vt videlicet, Deus illum conuertat: vel ne illum, ob flagitia, puniat?

NEgat poſſe in hoc caſu, Molina *de iuſt. tom.* 2. *diſput.* 234. *num.* 16. Quia in hoc caſu (inquit) damnum ſpirituale mariti non redundat in damnum vxoris, ſicuti redundat damnum temporale; & ideò licet poſſit vxor ad aduertendum damnum temporale mariti facere aliquas eleemoſynas, non tamen inde ſequitur, quod poſſit ad auertendum damnum ſpirituale. Accipe verba Molinæ. *Id verò, quod Nauarrus & alij affirmant, fas videlicet eſſe vxori, ad vitandum ſpirituale damnum viri, contra ipſius beneplacitum facere moderatas eleemoſynas, vt ea via Deus illuminet, & adducat ad veram pœnitentiam, nobis ſanè non probatur, quando id non redundaret in temporale damnum vxoris. Quoniam ſpirituale malum viri non ita redundat in vxorem, quin ipſa vitare poſſit quodcunque peccatum: ſicut autem extraneus non poſſet accipere bona illius, atque ex illis facere eleemoſynas, vt ille erueretur à peccato; ita vxor non poteſt elargiri bona viri in eleemoſynas, ipſo inuito, vt à peccato eruatur.* Hæc Molina. Cuius ſententiam dicit Tamburinus probabilem.

Sed certè probabiliùs Reſpondeo, Etiam in hoc caſu poſſe vxorem, ſine conſenſu mariti, facere moderatas eleemoſynas. Quia ad hoc ſufficit, quod vtiliſſimè gerat negotium Mariti; nec ipſe poſſit cum ratione eſſe inuitus, quod ſuamet vxor, quæ cum ipſo eſt vnamet caro, elargiatur, ob ſui ſpirituale bonum, aliquas eleemoſynas. Vnde non eſt eadem ratio de extraneo. Sic Nauarrus, Filliucius, Trullench, Dicaſtillo, & Diana *loc. ſuprà citatis*, Tamburinus, dicens eſſe vtrumque probabile. Item Leſſius *lib.* 2. *cap.* 12. *dub.* 14. *numero* 85. *verſic. ſextò*, Angel. & Syluest. apud ipſum. Bonac. *de reſtit. diſput.* 2. *q.* 10. *punct.* 2. *num. mihi* 10. *verſ. tertiò* Suarez *diſput.* 7. *ſect.* 2. *num.* 5. Iodocus *verb. Eleemoſyna, n.* 9. *verſ. tertiò.* Vazquez *de eleemoſyn. c.* 4. *num.* 5. Azor. *lib.* 12. *c.* 10. *q.* 4. Quorum ſententiam limitant Ægidius *diſp.* 27. *dub.* 5. *num.* 56. & Palaus *punct.* 13. *numero* 14. dicentes, poſſe id facere vxores non abſolutè, ſed ſolùm in aliquo caſu raro, ne aperiatur via vxoribus omnia bona liberè expendendi in pauperes, putantes id ſibi licere, vt à Deo impetrent gratiam, ne maritus vitioſus, & inhoneſtus ſit. Sed certè hæc limitatio ſuperuacanea videtur: cum omnes ſupradicti Doctores, ſolùm affirment, poſſe dare aliquas moderatas eleemoſynas. Et ideò noſtram ſententiam, vt ſatis probabilem, defendit Lugo *de iuſt. diſput.* 16. *ſect.* 4. *num.* 69. Qui benè ad fundamentum Molinæ reſpondet, quod moraliter non contingit, mores deprauatos viri non redundare in damnum magnum ſuæ familiæ.

QVÆSTIO XXVI.

An vxor poſſit eleemoſynas facere ex datis, ſeu aſſignatis ſibi ad victum, & veſtitum à ſuo viro?

REſpondeo, vt quid certum: Poſſe, quia tunc earum rerum adminiſtratio à viro vxori committitur: ergo ſi ipſa parcè viuendo, non conſumpſit totum, quod ſibi eſt à viro datum, liberè poterit diſponere de reliquo; cum liberum illi eſſet totum conſumere. Sic communiter Doctores, vt teſtatur Molina, his verbis: *Quando item maritus certum quid præſcriberet vxori ad victum, aut ad alios ſuos ſumptus, ſi illa, parcè viuendo, aliquid reſeruaret, de illo eleemoſynas, & donationes alias poſſet facere, vt Doctores communiter affirmant.* Sic ille *tom.* 2. *tract.* 2. *diſput.* 274. *in fine* (non 234. vt leges apud Dicaſtillum,) Nauarrus *cap.* 17. *n.* 154. *verſ. ſextus.* Azor *lib.* 12. *cap.* 10. *q.* 4. Filliuc. *cap.* 4. *cit. q.* 8. *numero* 102. *verſ. tertius*, Trullench *num.* 9. *cit. verſ. tertius*, Diana *verſ. tertius caſus*, Bonac. *punct.* 2. *cit. numero* 10. *verſ. quartò*, Dicaſtillo *dubit.* 8. *citata, num.* 205. necnon Hurtado de Mendoza *diſput.* 159. *ſect.* 6. §. 138. & Ouiedo *controu.* 10. *punct.* 13. *num.* 130. Qui id etiam affirmant, dummodo cibaria non expendantur in magna quantitate, vnde graue incommodum ſequatur in familia. Sed hæc limitatio non eſt contra nos, docentes, ſolùm poſſe vxores de eo quod ſupereſt, vel ſibi ſubtrahunt, facere eleemoſynas.

QVÆSTIO XXVII.

An item poſſit vxor dare aliquas eleemoſynas, quando maritus eſt diues, ſed prorſus negligens in dandis eleemoſynis?

REſpondeo vt quid certum, etiam poſſe. Quia maritus facultatem ad id habens, tenetur aliquas eleemoſynas erogare; cum hoc tam ad pietatem Chriſtianam, quàm ad honeſtatem ſpectet: ergo ſi in his elargiendis fuerit prorſus negligens, tutâ conſcientiâ, poterit eius vxor, nomine illius, illas, quas ipſe tenebat, erogare. Sic Azor, & Petrus Hurtado *locis citatis.*

QVÆSTIO XXVIII.

An ſi Maritus ſit abſens, poſſit vxor elargiri eleemoſynas ex bonis communibus.

AFfirmant, Poſſe facere omnes, & ſolas illas eleemoſynas, quas Maritus præſens faceret: quia pro tunc ad vxorem pertinet bonorum adminiſtratio, Nauar. *cap.* 17. *num.* 154 Molina *diſp.* 274. *num.* 17. & Palaus *tract.* 6. *diſp.* 2. *punct.* 13. *numer.* 13. quos videtur ſequi Ouiedo *controu.* 10. *punct.* 13. *num.* 131.

Sed ego abſolutè Reſpondeo, Poſſe quidem vxorem, dum maritus eſt abſens, elargiri omnes illas

eleemoſynas, quas ratio dictauerit, attentis circunſtantiis, ex quibus quantitas eleemoſynæ diſtribuendæ taxanda eſt. Ratio eſt, quia dum maritus eſt abſens, poteſt vxor abſolutè, ſecundùm ſuam prudentiam, & rectum iudicium, bona communia adminiſtrare. Vnde hanc partem, ſine vlla limitatione, docent communiter Doctores, Vaſquez *de eleemoſyna c.4.n.6.* Leſſius *lib.2.c.12.dub.14.n.86.* & penes ipſum Paludan. Syluest. & Angelus. Ægidius *diſp.27.dub.5.n.52.* Bonac. *de reſtit.diſp.2.quæſt.10. punct.2.n.9.* vel in noua impreſſione, 10. (non 6. vt offendes apud Ouiedum) *verſu Quintò.* Tamburin. *lib.8.in Decalog.tract.1.c.2.§.3.n.10.* Dicaſtillo *lib.2. tract.2.diſput.9.dub.8.n.202.* Tolet. & Petr. Nauarr. apud ipſum. Lugo etiam *diſp.16.ſect.4.n.70.*

QVÆSTIO XXIX.

An etiam poſsit vxor dare eleemoſynas, iuxta ſuum arbitrium, & prudentiam, ſi maritus eſt amens, vel fatuus, aut ſtolidus?

AFfirmat, poſſe dare eleemoſynas tunc; ſed ſolùm illas, quas maritus ſui compos faceret, Nauarrus *n.154.* his verbis: *Quartò, ſi maritus eſt amens. Quinto ſi maritus eſt abſens, quia tunc adminiſtratio domus ad eam ſpectat, niſi per illum, aut ſuperiorem aliter ſtatuatur.* Palud. *in 4. lib. ſentent. diſt.15. q.3. art.6. concl.2. ſed quia nec eius dicta, nec ratio iure firmo nituntur, verius eſt eam in his duobus caſibus, non poſſe dare ad ſummum pluſquam eius maritus mentis compos, & præſens largiri ſolebat.* Ita ille.

Sed probabilius Reſpondeo: Poſſe etiam dare, iuxta ſuum arbitrium, & prudentiam, &c. vt nuper diximus. Ratio eſt, quia ſi maritus ~~eſt amens~~, vel fatuus, deuoluitur adminiſtratio ad vxorem, niſi aliter à Magiſtratu prouideatur: ergo, &c. ſic omnes Authores pro noſtra ſententia, quæſtione antecedenti citati. Immo & Palaus & Ouiedo citati pro contraria.

QVÆSTIO XXX.

An vxores poſsint dare eleemoſynas ex bonis communibus, extremè, aut quaſi extremè indigenti?

REſpondeo vt quid certum: Poſſe omnino dare eleemoſynas, inſcio marito, extremè, vel quaſi extremè indigenti. Quia nec ſcriptæ, nec humanæ leges iuri naturali derogare poſſunt. Sic communis. Azor. *c.10.cit.q.4.verſ. Quid dicendum.* Bonac. *n.10. alias 9.* Tamburin. *n.6.* qui addit, poſſe etiam dare patienti non ſolùm extremam, ſed etiam grauem neceſſitatem. Sic & alij.

QVÆSTIO XXXI.

An item poſsint vxores modicas facere eleemoſynas, panis videlicet, vini, &c.

REſpondeo, Poſſe. Sic Azor. *loc. cit.* his verbis: *Quid dicendum de vxoribus, quæ modicas, ac tenues tantum eleemoſynas dant, putà parum panis, aut vini, aut olei, aut ſalis? Reſpondeo, modicum pro nihilo reputari, & proinde non eſt cur eis ſcrupulos iniiciant Confeſſarij.* Sic Azor. Sic etiam Tamburin. *loco citato, num.4.* & anteà Nauar. *cap.17. num.153. fine.*

QVÆSTIO XXXII.

An vxor, quæ vt diximus, moderatas eleemoſynas poteſt elargiri, poſsit illas ſimul congregare, & totam ſummam vni ſimul Parenti pauperi tribuere?

REſpondeo, Poſſe. Sic Molina *tom.1. diſp.174. n.12.* (*non 134.n.8.* vt offendes apud Tamburinum) his verbis: *Quia ergo vxor moderatas eleemoſynas & donationes pro qualitate ſui ſtatus facere poteſt, etiam ſine viri facultate, vt dictum eſt, ſanè poteſt eas congregare, non ſolùm parentibus indigentibus, ſed etiam fratribus, aut aliis conſanguineis, eaſque illis tribuere, abſque viri facultate: modo tamen alias eleemoſynas, & largitiones non faciat, quæ ſimul cum his ſumpta, ſummam quam ſine mariti facultate poteſt expendere, excedant. Eodémque modo vir, quæ in alios pauperes poteſt diſtribuere, aut aliis elargiri, poterit congregare, & diſtribuere conſanguineis ſuis indigentibus. Poſſumus hoc probare, quoniam ordo charitatis poſtulat, vt pauperes conſanguinei, aut affines, aliis pauperibus, cæteris paribus, præferantur: quare cum ea omnia aliis pauperibus poſſent licitè tribui, aut etiam donari non indigentibus, conſequens profectò eſt, vt tribui licitè poſſint conſanguineis indigentibus.* Hucuſque doctus Pater. Cuius placitum amplectitur Tamburinus *lib. 8. in Decal. tract.1. c.2.§.3. n.12.* necnon Lugo *diſp.16.ſect.4. num.72.*

QVÆSTIO XXXIII.

An etiam vxor donationes, quas facere poteſt, poſsit vnire, & vni, eidémque ſimul liberaliter donare?

REſpondeo ex nuper dictis, etiam poſſe. Quia eadem eſt in vtroque caſu ratio. Sic Tamburinus *loc.cit.* id colligens ex doctrina Molinæ. Qui tamen aduertit, quod cum ad ſplendorem familiæ, & ad honorem Mariti pertineat, donationes has, & eleemoſynas facere, non poſſit ita ſe gerere vxor, vt ſemper vni tantum congreget; quia ſic meritò vir eſſet inuitus: & ideò non ſemper, non ſæpè, ſed parcè, & ſine offenſione ſplendoris, vti hac arte poterit congregandi in vtilitatem vnius. Sic ille.

QVÆSTIO XXXIV.

An deinde poſsit vxor ſibi ipſi applicare totam illam ſummam, quam ex eleemoſynis, & donationibus elargiendis vni, congregauit?

REſpondeo, cum Tamburino: Non poſſe ſibi applicare ſummam, quam congregauit ex eleemoſynis: bene tamen, quam congregauit ex donationibus. Ratio diſcriminis eſt, quia eleemoſyna pauperibus, vel locis piis debet erogari, qualis ipſa certè non eſt: at liberalis donatio, ſicuti poteſt reſeruari pro aliis, cur non pro ſe ipſa? Verum tunc ſcopulus ille detrimenti ſplendoris familiæ, multò magis erit declinandus. Sic ille *loc.cit.n.13. & 16.*

QVÆSTIO XXXV.

An poſſit aſsignari quantitas, quam in hiſce eleemoſynis, & donationibus liberalibus vxor vel expendere, vel congregare, ſine viri conſenſu valet?

AFfirmant multi. Nam in primis Diana, cum quibuſdam aliis Doctorib. docet, poſſe vxorem neſciente viro, in eleemoſynas diſtribuere, aut donare aliquibus vigeſimam partem lucri annualis. Probat ex Bannesio *in 2.2.q.32.art.*8. ita dicente: *Nullus eſt ſcrupulus affirmare, quod mulier diuitis diſpenſet, neſciente viro, vigeſimam partem lucri annualis, nam talis diſpenſatio debet eſſe interpretatiuè volita à bono viro.* Sic Bannez. Cuius ſententiam apud ipſum Dianam, amplexi ſunt Malderus 2.2.q.32.*art.*8. & Hieronym. Cenedo *de paupert. Relig. dub.*32.*n.*14. vbi ita ait: *No ay eſcrupulo en dezir, que la muger de vn rico puede dar cada año la vigeſima parte de ſu renta, ſin licencia de ſu marido; como ſi tiene dos mil ducados de renta, puede dar ciento.* Ita etiam Ledeſma *tom.*2. *ſum. tract.*4.*c.*3.*concl.*38. Vega *in ſum. tom.*2.*c.*17.*caſu* 23. Granados *in* 2.2. *contro.*3.*tr.*11.*diſp.*5.*n.*3. quos omnes citat, & ſequitur dictus Pater Diana 2.*p. tract.*1. *Miſcell. reſol.*33. & *p.*5.*tr.*8.*reſol.*34. *in fine.* Quibus ego addo Ouiedum de Charit. *contr.*10. *punct.*13.*n.*130. Paſqualigum *dec.*449. Angel. Vercell. *tract.*5.*n.*289.

Horum Authorum ſententiam referunt Lugo *de Iuſt. tom.*1.*diſp.*16. *ſect.*4. *n.*64. Tamburin. *lib.*8. *in Decal. tract.*2.*c.*3.*n.*2. Qui illam vt laxam recipiunt. Nam ſic vxor Principis habentis ducenta millia aureorum annua poſſet quotannis decem millia, inſcio marito, vſurpare, & expendere, quod eſt contra praxim, & ſenſum omnium eius conditionis perſonarum, quibus multò minus ſolent mariti, etiam liberales, ad eiuſmodi ſumptus, & donationes aſſignare.

Alij dicunt, poſſe vxorem quotannis dare duos aureos ex centum aureis, quos habet maritus, quatuor ex ducentis, &c. Ita Tambur. *lib.*8. *tract.*1.*c.*2. *n.*14. Quia pro huiuſmodi ſumma vel non erit inuitus vir, vel certè inuitus erit immeritò.

Sed ego cum aliis certius ac verius Reſpondeo, Minimè poſſe aſſignare certam, ac determinatam quantitatem, quam vxor, inſcio marito, poſſit quotannis diſtribuere, ac expendere, ſed illam decernendam eſſe à viro docto, & prudenti, qui eam deſignabit attentis facultatibus viri, dote allata, neceſſitate familiæ, immò & neceſſitate, & multitudine pauperum, conſuetudine aliarum mulierum ſimilis conditionis, &c. Sic tandem reſoluit Tamburinus *n.*14. *cit.* vbi concludit, quod ſi in hac re ad prudentis viri iudicium non recurramus; nunquam animi noſtri conquieſcerent.

QVÆSTIO XXXVI.

An vxor poſsit prabere eleemoſynas Parentibus, aut filijs ex priori matrimonio, indigentibus?

AFfirmant aliqui, poſſe, prius tamen petita licentia à marito. Ita cum aliis tenet Dicaſtillo *tom.*1. *de Iuſt. lib.*2. *tract.*2. *dub.*8.*n.*204. his verbis: *Nonò, quando pater, vel mater vxoris, vel filij ex priori matrimonio ſuſcepti, ſunt in egeſtate, tunc vxor poteſt eorum egeſtatem ſubleuare, non ſolum in neceſſariis vitæ, ſed etiam ſtatus, petitâ prius facultate à viro, cum par non ſit, ipſo inſcio, & inuito, id facere. Si tamen ille renuat, & vxori non liceat viâ iuridicâ obtinere ius, quod habet ad ſubueniendum dictis perſonis, poteſt illis ex dote, & eius fructibus ſubuenire. Nam filia debet parentes in extrema neceſſitate conſtitutos ſubleuare: ſicut etiam mater tenetur alere filios indigentes, nec maritus iuſtè poteſt impedire obligationem, qua tenetur.* Hæc Dicaſtillo, citans pro hac ſua ſententia Petrum Nauarra *lib.*3.*c.*1.*p.*2.*n.*161. Sayrum *in Claui Regia, lib.*9.*c.*16. *n.*8. & Leſſium *lib.*2. *c.*12. *dub.*14.*n.*88. & 89. Quibus addo Boſſac. *de reſtit. diſp.*2.*quæſt.*10. *punct.*2.*n.*10. *aliàs* 9.

Alij affirmant poſſe, abſque mortali, talem facere eleemoſynam, etiam non petendo licentiam à marito. Quia vir (inquiunt) non eſt, neque eſſe poteſt inuitus in tali eleemoſyna: ſiquidem negata licentia poterit vxor clam ſurripere, vt obligationem naturalem alendi ſic ſibi coniunctos exequatur. Ita Palaus *diſp.*2.*de charit. punct.*13.*n.*16. & Diana *part.*5. *tract.*8.*reſol.*34.*verſ. Non reticeam,* qui & citant pro ſe Leſſium, & Petrum Nauarra, & Bonacinam *vbi ſuprà.*

Sed ego, ſine culpa veniali, poſſe vxorem dare eleemoſynam ſuis parentibus, & filiis, adhuc non petita facultate à viro, ſi hic illis non ſuccurrat, probabiliter æquè Reſpondeo. Quia id conuincit ratio facta à Palao, & Diana. Et id meo videri eſt, quod docet Leſſius citatus *n.*88. his verbis: Si pater, vel mater vxoris ſunt pauperes, ita vt miſerè ſecundùm ſtatum ſuum viuant, tunc enim ſi maritus nolit illis ſuccurrere, poteſt vxor ex bonis communibus, vel ex ſua dote ſubtrahere, vt illis det. Idem dicendum ſi habeat proles ex alio matrimonio, quæ ſimiliter egeant. Ita Petr. Nauarra *num.*159. & Corduba *quæſt.*125.

Ratio eſt, quia iure naturæ tenetur iſtis ſuccurrere, ſi poteſt, & iſti ius habent alimenta ab ea petere. Sic Leſſius. Legatur pro hac parte Dicaſtillus mox citandus, & Lugo *diſput.*16. *ſect.*4. *num.*68. & 72.

QVÆSTIO XXXVII.

An item poſſit vxor præbere, inſcio marito, eleemoſynas, non ſolùm parentibus, & filijs, ſed etiam fratribus ſuis, vel ſororibus in egeſtate conſtitutis?

NEgant aliqui, & probabiliter, vt innuunt Leſſius, & Lugo *locis citatis.*

Sed probabilius Reſpondeo: Etiam poſſe. Quia (probat Dicaſtillo) quamvis demus, id non eſſe de iure naturæ; tamen proculdubio conducit bono Reipublicæ, & charitatis conſeruandæ. Item, quia maritus tenetur ſuis fratribus ſubuenire, vt docent Doctores, & Gloſſa *in l. qui filium, ff. vbi pupillus educari debeat.* Cur ergo vxor id non poſſit efficere? Sic ille. Et Lugo *loc. cit.* & anteà Leſſ. *dub.*14. *in fine,* P. Nauar. *n.*161. Clauis Regia *lib.*9.*c.*16.*n.*8. Palaus *tom.*1.*tract.*6.*diſp.*2.*de charit. punct.*13.*n.*16. Diana *p.*5.*tract.*8.*reſol.*34.*verſ. Non reticeam,* Tamburin. *lib.*8. *in Decal. tr.*1.*c.*2.§.3.*n.*11. his verbis: *Octauò ſi vxor det quid Patri, Matrique, immò & fratribus, ſororibus, ac filiis ex alio marito, quando hi omnes indigent alimentis. Atque in hoc octauo caſu aduerte, vxorem, ſi habeat aliunde, non poſſe licitè hos ſibi attinentes*

nentes alere de fructibus dotis : at ſi non habeat, poterit quidem. Sic ille. Sed an omnino bene, quod aduertit, dicat, ex dicendis *q.*41. *&* 42. colligere poteris, Bonac. item *de reſtit. diſp.*2. *q.*10. *punct.*2. *num.*10. *aliàs* 9. Verricel. *tract.* 5. *qq. moral. in fine.*

QVÆSTIO XXXVIII.

An ſi vxor habeat bona propria, de quibus poſsit diſponere ad libitum, poſsit de illis facere extraordinarias eleemoſynas?

RESpondeo, vt certum : Poſſe, quia tunc iam habet dominium liberum, non ſubiectum voluntati mariti. Sic Paſqualig. *deciſione* 449. *numero* 3. addens, quod & poſſit totum, quod habet in eleemoſynas erogare. Sed hoc additum limitabimus ſtatim.

QVÆSTIO XXXIX.

An vxor poſsit de bonis paraphernalibus, aut de aliis, quæ conſtante matrimonio, illi per hæreditatem, aut donationem obueniunt, etiam inuito marito, eleemoſynas facere?

RESpondeo vt certum : Poſſe. Quia de iure communi, omnium horum bonorum vxor habet dominium, & adminiſtrationem : ergo de illis ad libitum poteſt diſponere. Sic, vt certum, tenet Palaus *punct.*13. *cit. num.*10. ita dicens : *Reſtat dicendum de vxore, de qua duo ſunt certa. Primò certum eſt, vxorem habentem aliqua bona, quorum dominium, & adminiſtratio ipſi competit, poſſe de illis diſponere prout voluerit : Hæc bona ſunt, ſi quæ ad matrimonium tulit, præter dotem, (& ſibi reſeruauit ad proprias vſus) quæque vocantur bona paraphernalia, &c.* Sic ille. *Idem,* addit Diana, *dic de bonis, quæ conſtante matrimonio, illi obuènirent per hæreditatem, vèl donationem. Horum enim omnium mulier habet dominium, & adminiſtrationem, iure communi, ideoque etiam repugnante viro poteſt de his eleemoſynam facere, quantumuis magnam, dummodo propterea non incidant filij, ſeu familia in neceſſitatem.* Sic ille *reſol.* 34. *cit.* ex D. Thoma 2.2. *q.*32. *art.*8. Sylueſt. *v. eleemoſyna, q.*3. §. 3. *&* 5. & Nauarro *c.*17. *n.*155. Quibus adde Vaſquez *de eleemoſ. c.* 4. *n.* 3. *&* 6. Ægidium *diſp.*27. *dub.* 5. *num.*51. Leſſium *lib.*2. *c.*12. (non 16. vt offendes apud Dianam) *n.*84. *verſu Quartò.* Lugo *diſp.*16. *ſect.*4. *n.*67. Petr. Hurtad. 2.2. *diſp.*159. *ſect.* 6. §. 213. Trullench. *lib.*1. *in Decal. c.*5. *dub.*9. *n.*9. ex quibus aliqui limitant noſtram ſententiam, dicentes eſſe omnino veram, dummodo alicubi non ſit contraria conſuetudo, vel ſtatutum particulare nationis, quale dicitur eſſe in Hiſpania, de quo iam dicam.

QVÆSTIO XL.

An vxores in Hiſpania, ſtante Iure Cæſareo, poſsint diſponere pro ſuo libito de dictis bonis paraphernalibus, & aliis, quorum habent dominium?

RESpondeo : Non poſſe. Quia in Hiſpania ex Iure Cæſareo, horum omnium bonorum, ſiue paraphernalium, ſiue aliorum adminiſtratio, marito eſt reſeruata: ergo de illis minimè ad libitum poſſunt in Hiſpania vxores diſponere. Sic Nauarr. *cap.* 17. *n.*154. *in fine*, & ex illo Vaſquez *cap.* 4. *citato, n.*4. Leſſius *num.*84. Diana *loc. cit.* & Palaus *num.*10. vbi addit, probabile eſſe, hanc diſpoſitionem Cæſaream ſolùm habere locum in vxore nuptiis iam celebratis, vel in ſponſis matrimonio conſummato: ſecus in ſponſis etiam de præſenti nondum cognitis, nec traductis ad domum.

QVÆSTIO XLI.

An caſu, quo vxor habeat aliqua bona, de quibus ad libitum poteſt diſponere, poſſit adhuc de bonis mariti facere moderatas eleemoſynas, quas diximus poſſe, eo adhuc inuito, ſuprà quæſt. 23.

RESpondeo adhuc Poſſe. Quia non ex eo, quod vxor habeat bona ſpecialia, tenetur cedere iis, quæ ſibi de iure debita ſunt à marito, qualia ſunt omnia neceſſaria ad conuenientem ſtatum, in quibus (vt *loco citato* diximus) computantur modicæ eleemoſynæ, & maritus irrationabiliter inuitus eſſet. Sic Paſqualig. *deciſ.* 449. *fine*, vbi addit, hoc intelligendum eſſe, caſu quo aliàs vxor aliter non conuenerit cum marito, nam ratione conuentionis cenſetur cedere iuri ſuo.

QVÆSTIO XLII.

An deinde vxor, quæ alicuius rei habet dominium, & adminiſtrationem, & videt aliquem extremè patientem, poſsit tunc ex bonis mariti illi ſubuenire?

NEgat Vaſquez *de eleemoſ. c.*4. *n.*7. Quia (inquit) potiùs ex propriis, quàm ex alienis debemus egenis ſuccurrere.

Sed iuxta nuper dicta, clarius Reſpondeo dicendo, poſſe vxorem in dicto caſu, etiam ex bonis mariti, ſi hæc aliquo iure ſibi ſunt debita, extremè patienti ſuccurrere: ſecus ſi nullo iure illi competant. Primum probat ratio facta pro reſolutione antecedentis quæſtionis. Secundum ratio Vaſquij.

§. II.

De eroganda à Clericis eleemoſyna.

QVÆSTIO XLIII.

An Eccleſiaſtici teneantur ſub præcepto de bonis Eccleſiaſticis facere eleemoſynam?

RESpondeo vt quid certum, Teneri. Quia ſic habetur in Concil. Trident. *ſeſſ.*23. *c.*2. *de Reform.* Et colligitur ex Paulo ſcribente ad Timotheum, & Titum, vbi ait : *quod Epiſcopi debent eſſe miſericordes, & hoſpitales : & ex communi omnium fidelium, & Sanctorum Patrum dictu, nempe quod bona Eccleſiæ ſint*

bona

bona pauperum. Sic omnes DD. quos lato calamo refert Sanchez *opuſc.c.2.dub.*38.*&* 39.

QVÆSTIO XLIV.

An Eccleſiaſtici teneantur iure diuino ſuperfluum ex redditibus Eccleſiaſticis largiri pauperibus?

NEgat Sotus *lib.*10. *de Iuſt. quæſt.*4.*art.*3. exiſtimans, teneri ſolo præcepto humano, & Eccleſiaſtico, non diuino: Ait enim ibi, verſ. *Per hæc rurſum*: quod totum ius, quod pauperes ad decimas habent,eſt poſitiuum, & Eccleſiaſticum, ſuper quo Papa diſpenſare poteſt.

Sed, vt quid mihi certum, Reſpondeo Teneri iure diuino, imò & naturali & Eccleſiaſtico, vt latè probat Sanch. *dub.*38.*&* 39.*cit.& dub.*40. Nauarr. *opuſc. de reddit. quæſt.*1. *numero* 48. Corduba *lib.*1. *quæſt.*18. Diana *p.*5.*tract.*8.*reſol.*28. Vazquez *c.*4. *n.*8. Valentia 2.2.*diſp.*3.*q.*4. Ægid. *diſp.*27.*dub.*11. Leſſ.*lib.*2.*cap.*4.*dubit.*6.

QVÆSTIO XLV.

An Beneficiarius arctiùs obligetur ad dandam Eleemoſynam ex fructibus ſui beneficij, quàm laicus ex bonis ſui patrimonij?

REſpondeo tanquam certum: Arctius, & ſtrictius obligari. *Primò*, quia Eccleſiaſtici, præcipuè Epiſcopi, debent eſſe Patres pauperum, ex 1. *ad Timoth.*3.*& ad Titum* 1.& Trident.*ſeſſ.*23.*cap.*1. *cit. Secundò*, quia ratione ſtatus debent eſſe aliis exemplum. Denique,quia facilius habent ſuperflua, cum non habeant, quibus ex officio theſaurizent, & in familia, & ſtatu debent eſſe moderatiores, vt monet idem Concil.Tridentin. *ſeſſ.*25.*cap.*1.*de Reformat.* Sic cum communi Suarez *diſp.*7. *de Charit. ſeſſ.*6.*num.*3.Azor.*tom.*2.*lib.*12.*cap.*11.*quæſt.*1. Palaus *tract.*6.*diſp.*2. *de Charit. punct.*5.*num.*1. Trullench.*lib.*1.*in Decal.c.*5.*dub.*9.*n.*2.Rocafull.*tom.*1. *in Decal.part.*3.*lib.*1.*q.*2.*n.*207.

QVÆSTIO XLVI.

An Summus Pontifex hoc aſtringatur præcepto, & teneatur ſuperfluum ex ſuis Eccleſiaſticis redditibus, largiri pauperibus?

NEgabit Sotus *vbi ſuprà*, cum exiſtimet,ſolùm teneri Clericos iure humano Eccleſiaſtico, ad eroganda ſuperflua pauperibus.

Sed vt mihi certum, Reſpondeo Teneri. Quia mihi certum eſt, præceptum erogandi ſuperflua in pios vſus,eſſe etiam naturale, & diuinum, vt *quæſt.* 44.diximus. Sic Sanchez,Nauar. Corduba,Diana, & alij ibi adducti. Ex quibus Corduba, & Sanchez addunt, poſſe ex cauſa in hoc præcepto Papam diſpenſare.

QVÆSTIO XLVII.

An Clericus, non ſolùm ex fructibus ſui beneficij, verùm ex bonis patrimonialibus, aut quaſi, arctiùs obligetur ad dandam Eleemoſynam, quàm laicus ex bonis ſui patrimonij?

REſpondeo,Non obligari arctiùs, quàm laicum. Quia eodem modo prædicta bona patrimonialia,aut quaſi,poſſidet Clericus,ac laicus poſſidet. Siquidem illorum plenum habet dominium, & liberam diſpoſitionem: ergo ex his bonis non arctius, aut alia via obligatur Clericus Eleemoſynam facere,ac obligatur laicus. Sic cum communi Palaus *diſp.* 2.*de Charit.punct.*5.*num.*2.vbi notat, triplicia bona poſſe habere Clericum. *Primò*, bona patrimonialia, quæ ſucceſſione obueniunt, aut donatione, labore aut induſtria ſunt acquiſita. *Secundò*, bona quæ intuitu miniſterij Eccleſiaſtici acquiruntur, v.g. ſtipendia pro celebratione Miſſarum,pro prædicatione verbi Dei, pro adminiſtratione Sacramentorum, etiamſi hæc omnia ex obligatione fiant; & quæ dantur pro Vicaria temporali,& hæc vocantur, bona quaſi patrimonialia: & de iis omnibus bonis procedit noſtra ſententia. *Tertiò*, ſunt bona merè Eccleſiaſtica, nempe ex beneficio percepta, qualia ſunt annui fructus ex decimis, capellaniis, aliiſque piis legatis beneficio annexis: & de his loquuti ſumus q.45.Legantur Vazquez *opuſc. de reddit.cap.*1. §.2.*dub.*1.*num.*16.Nauar.*de reddit.q.*1.*num.*4.Ægidius *diſp.*27.*dub.*11. & alij.

QVÆSTIO XLVIII.

An Clericus poſſit ex bonis patrimonialibus,aut quaſi conſanguineos ditare, & ad altiorem ſtatum promouere?

REſpondeo vt certum ex dictis: Poſſe, ſicut poteſt quilibet alius ſæcularis. Quia ſolùm ex fructibus, aut redditibus beneficij, quæ (vt nuper eſt habitum)ſunt bona merè Eccleſiaſtica, hoc eſt illi prohibitum à Trident.*ſeſſ.*25.*de Reformat.cap.*1.his verbis: *Omnino verò eos interdicit (Concilium videlicèt Carthaginenſe) ne ex redditibus Eccleſiæ conſanguineos, familiareſve ſuos augere ſtudeant: Cum & Apoſtolorum Canones prohibeant,ne res Eccleſiaſticas, quæ Dei ſunt, conſanguineis donent: ſed ſi pauperes ſint, iis vt pauperibus diſtribuant, eas tamen non diſtrahant, nec diſſipent illorum cauſa: Imò quàm maximè poteſt, eos Sancta Synodus monet,vt omnem humanum hunc erga fratres, nepotes, propinquoſque carnis affectum, vnde multorum malorum in Eccleſia ſeminarium extat, penitus deponant.* Hæc Sacroſancta Synodus, ex quo ſic docent omnes DD.Legantur Palaus *loc.cit.* & Sanchez *lib.*2.*opuſc.c.*2.*dub.*39.*n.*2.

QVÆSTIO XLIX.

An Clericus, qui bona patrimonialia, aut quaſi patrimonialia, in ſuam ſuſtentationem inſumit, poſſit illa compenſare ex redditibus ſui beneficij, & ex illis tantundem in vſus, quos voluerit,inſumere?

REſpondeo poſſe certè, dummodo quando illa expendit, non habuerit expreſſam voluntatem non faciendi recompenſationem. Ratio eſt, quia

integra

integra ſuſtentatio Clerico beneficiario debetur ex fructibus beneficij : nam qui Altario ſeruit, de altario viuere debet : ergo ſi aliunde eam accepit, poterit compenſare, dummodo expreſſam voluntatem non faciendi recompenſationem non habuerit : nam in caſu dubio præſumendum eſt habuiſſe habitualem animum recompenſandi ; cum nemo præſumendus ſit, ſe velle iure ſuo priuare. Sic Molina *tom.* 1. *tract.* 2. *diſp.* 145. *n.* 1. & apud illum Nauar. *in Apolog. quæſt.* 1. *Monito* 77. *num.* 7. Gratianus, D. Thom. & Caiet. Leſſius *lib.* 2. *de Iuſt. cap.* 4. *dubit.* 6. *num.* 38. Palaus *diſp.* 2. *de charit. punct.* 5. *n.* 4. lege iterum Nauarrum *loc. cit. Monito* 32. *num.* 1. *&* *in Man. c.* 17. *n.* 94.

QVÆSTIO L.

An etiamſi Clericus beneficiarius bona patrimonialia, aut aliquos fructus eorum, in Eleemoſynas, aut alia pia opera conſumpſit, poſſit tantundem de redditibus beneficij accipere, & diſponere de illis, ſicut de bonis patrimonialibus?

RESpondeo, Poſſe etiam. Conſtat ex nuper dictis. Nam Clericus licitè poterat dictas Eleemoſynas de talibus redditibus beneficij facere : ergo de his tantundem poterit ſibi accipere, & diſponere de illis, ſicuti de bonis patrimonialibus, aut quaſi. Quod ſimiliter intellige, niſi aliàs expreſſam voluntatem habuerit non recompenſandi. Sic Molina, Nauar. Leſſius, Palaus *loc. cit.* & Sanchez *lib.* 2. *opuſc. cap.* 2. *dub.* 38. *num.* 19.

QVÆSTIO LI.

An ſi Beneficiarius, parcè viuendo, minus conſumat de fructibus ſui beneficij, quàm conſumere poſſet in ſuam congruam ſuſtentationem, poſſit de huiuſmodi fructibus ſic reſeruatis diſponere, ac de bonis patrimonialibus.

RESpondeo, Poſſe. Quia fructus, quos ſic parcè viuendo reſeruat, computari debent, vt fructus laboris ac induſtriæ. Sic Nauarr. *in Man. c.* 17. *num.* 94. *& in Apolog. monito* 80. *&* 78. Sotus *lib.* 10. *quæſt.* 4. *art.* 3. Couarru. *cap.* 1. *de teſtament. num.* 1. quos citat, & ſequitur Molina *tract.* 2. *diſput.* 145. *num* 3. Leſſius *loc. cit. n.* 39. Vazquez *de Eleemoſ. c.* 4. *n.* 18. Ægidius *diſp.* 27. *dub.* 11. *n.* 197. *concl.* 4. Palaus *punct.* 5. *cit. n.* 5.

QVÆSTIO LII.

An Beneficiarius, cum portione ſuæ congruæ ſuſtentationis, poſſit computare totum, quo amplius eſt dignus, vt id expendere poſſit in quæ voluerit?

RESpondeo Poſſe. Sic Sanchez *lib.* 2. *opuſc. cap.* 2. *dub.* 38. *numer.* 16. his verbis : *Nona Concluſio. Si Clericus digniſſima ſui laboris, & induſtriæ impenſa in Eccleſiæ regimine, mercede plus meretur, quam ad decentem ſuam ſuſtentationem opus ſit, vt ſi vltra debitum exercet in ſua Eccleſia munera, quæ ſtipendium merentur, vt prædicare, audire Confeſſiones, &c. poteſt ex ſuperfluo redditùum deducere aliquam quantitatem, quàm plus ſuo labore mereretur, & de illa diſponere, ac de bonis patrimonialibus. Ratio, quia ſecundum ius diuinum, & naturale, dignus eſt mercenarius mercede ſua,* vt habetur 1. *ad Cor.* 9. *& Lucæ* 11. Tenent Nauarr. *ead. q.* 1. *n.* 70. *&* 71. Maior *in* 4. *diſt.* 24. *q.* 17. Couar. *cap. Cum in officiis, de teſtam. n.* 2. Ananias *conſil.* 87. Petr. Soto *ſect.* 3. & Molina *dicto tom.* 1. *de Iuſt. diſp.* 144. *col.* 801. (*mihi* 511.) §. *Illud tamen.* Hucvſque Sanchez. Lege iterum Nauarrum *in Man. cap.* 17. *n.* 94. *& in Apolog. Monito* 19. *&* 30. Leſſium *lib.* 2. *cap.* 4. *dubit.* 6. *n.* 39.

QVÆSTIO LIII.

An Beneficiarij teneantur eam partem fructuum beneficiorum, quæ non eſt congruæ ſuſtentationi neceſſaria, ſed ſuperflua, in eleemoſynas, aut in alia opera pietatis, ſub mortali expendere?

RESpondeo tanquam quid certum : Teneri. Vnde mortaliter peccabunt, ſi illam partem redundantem ex congrua ſuſtentatione, in vſus profanos, vel ad ditandos conſanguineos, vel amicos, expendant. Sic colligitur ex dictis *ſuprà q.* 43. 44. *&* 48. Et docent omnes Doctores. Legantur Vaſquez *de Eleemoſyna, cap.* 4. *num.* 8. & penes ipſum S. Thom. Caiet. Alexand. Richard. Palud. Maior, Couar. Corduba, & alij, Nauarr. præcipuè *in tract. de reddit. q.* 1. *per totam,* & Sarmiento 4. *parte de reddit. c.* 5. Molina *tract.* 2. *diſput.* 144. Leſſius *lib.* 2. *capit.* 4. *dubit.* 6. *n.* 47. Ægidius *diſp.* 27. *dub.* 11. *concluſ.* 2. *num.* 192. Palaus *punct.* 5. *cit. num.* 6.

QVÆSTIO LIV.

An ſolùm iure poſitiuo Eccleſiaſtico teneantur ſub mortali Beneficiarij, quæ ſibi ſuperſunt congruæ ſuſtentationi, in pauperes, pioſque vſus inſumere?

AFfirmat Leſſius *num.* 47. *cit.* his verbis : *Itaque præcipua ratio, cur tam ſtrictè extra neceſſitatem grauem corporalem, vel ſpiritualem proximi, teneantur ſuperflua illa in pauperes, vel opera pia impendere, eſt Eccleſiæ præceptum, quo ſemoto, etſi nonnulla ſit inordinatio, tamen non videtur mortifera.* Ita Leſſius.

Sed vt ferè certum Reſpondeo : Non ſolum iure poſitiuo Eccleſiaſtico, verum etiam naturali iure, & diuino, teneri erogare, & expendere in pauperes, aut pios vſus, quæ ipſis Beneficiariis ex redditibus beneficij ſuperſunt congruæ ſuæ ſuſtentationi. Ratio eſt : Quia, vt communiter omnes concedunt, adhuc Clerici tenentur eo iure, quo ad Eleemoſynam ſuo modo tenentur laici : at hi tenentur ad Eleemoſynam iure naturali, & diuino, vt *ſuprà* eſt habitum : ergo & Clerici. Sic Vazquez *cap.* 4. *cit. n.* 12. *&* 13. vbi dicit, ſe nullum legiſſe, qui aſſereret, iure tantum humano ad id teneri. Legantur Authores nuper citati, *quæſtione* 44. & præcipuè Palaus *punct.* 5. *num.* 6.

QVÆSTIO

QVÆSTIO LV.

An immunis à mortali maneat Beneficiarius, qui ex fructibus beneficij ſuæ ſuſtentationi ſuperfluis, aliquid leuis materiæ in vanos vſus expendit?

RESpondeo vt certum: Manere à mortali immunem. Quia paruitas materiæ, in hac, ſicut in aliis multis, à mortali verè excuſat. Sic communiter Doctores, ſupponentes, quod vt Beneficiarius mortaliter peccet, expendendo in vanos vſus quæ ipſi ex fructibus beneficij ſuperſunt ſuæ ſuſtentationi, debeat eſſe in quantitate graui. Vnde ſolùm eſt difficultas, quænam ſit cenſenda grauis quantitas, quam expendens Beneficiarius in vanos vſus, mortale admittat, pro qua reſoluenda ſit.

QVÆSTIO LVI.

An ſi Beneficiarius tertiam, aut quartam partem beneficij fructuum, congrua ſuæ ſuſtentationi ſuperfluentium, in vanos vſus expendat peccet mortaliter?

REſpondeo, Peccare mortaliter. Quia revera hæc quantitas cenſetur grauis. Sic Palaus *loc. cit. n.7.* vbi citat Ægid. Coninch. *diſp. 27. dub. 8. n. 108. & dub. 11. n. 177. & 193.* Sed ex omni parte benè ſolùm hoc vltimo loco, in quo ſic ait: *Notabilem autem ſummam hic vocamus, non quæ furto ſublata ſufficeret ad peccatum mortale, ſed quæ poſſit dici pars aliquo modo notabilis redditunm ſuperfluorum ipſius Beneficiati, vt ſi quis horum tertiam, quartam, aut quintam partem in res profanas expenderet.* Sic Ægidius ibi, non alibi. Citat etiam Molinam *tr. 2. diſp. 144. verſ. Prior verò eiuſdem ſententiæ.* Sed hic Author ſolum dicit, peccare mortaliter Beneficiarium, qui ex dictis fructibus profanè expendit notabilem quantitatem; & non cenſeri notabilem quantitatem, quæ culpam efficiat lethalem, eam quæ in materia furti ad lethalem culpam ſufficeret; ſed longè maiorem requiri, eoque maiorem, quo portio propria Beneficiati maior fuerit. Ita Molina, & non amplius. Legantur Trullench. *lib. 1. in Decal. c. 5. dub. 9. num. 2.* Lugo *de Iuſt. tom. 1. diſp. 4. ſect. 3. num. 42.* & Ouiedo *controu. 10. punct. 16. n. 180.* qui dicunt, & meritò, minorem quantitatem profanè expenſam ſufficere ad mortale.

QVÆSTIO LVII.

An poſſit aſsignari certa, ac determinata quantitas, pro congrua cuiuſque Beneficiati ſuſtentatione?

AFfirmarunt nonnulli, quos ſuppreſſo nomine refert Ouiedo *loc. cit. punct. 17. n. 185.* eo quòd Pariſiis anno 1208. decretum fuerit à multis Theologis, & Iuriſperitis, ſufficere Clerico ſimplici 45. aureos annuos ad congruam ſuſtentationem.

Sed nihilominus Reſp. vt certum, Non poſſe: non ſolùm quia pro diuerſitate temporum, loci & perſonarum, plus minuſve vno anno, quàm altero, aut vni perſonæ, quàm alteri requiritur: ſed etiam, quia intra latitudinem congruæ ſuſtentationis, datur infimum, medium, & ſummum; ſicut in pretiis rerum venalium cernitur, v.g. infimum congruæ ſuſtentationis ſit 500. medium 600. ſummum 700. tunc optimè poterit Beneficiarius 700. inſumere: ſicuti quivis iuſtè poteſt rem vendere pretio ſummo, ſeu rigido, vnde ſi Beneficiarius velit vti infimo ſuſtentationis gradu, & expendere tantum 500. in ſe, ſuamque familiam alendam, poterit 200. condere, ad ditandos ſuos conſanguineos, vel ad alios vſus, quos voluerit tanquam fructus induſtriæ, & laboris ſui, vt diximus *ſup. q. 51.* ſic Nauar. *Monito 45. n. 2.* quem citat, & ſequitur Leſſius *lib. 2. c. 4. dub. 6. n. 40 verſ. Notandum hic.* Molina *tr. 2. diſp. 145. n. 6. verſ. illud quoque.* Ægid. *diſp. 27. dub. 11. n. 178.* Palaus *punct. 5. n. 8.* & alij citati *ſup. q. 51.* Ouiedo *loc. cit.* & *n. 190.* Lugo *n. 53.*

QVÆSTIO LVIII.

An quo Beneficiarius eſt nobilior, & doctior, eò plus illi pro congrua ſuſtentatione, ex fructibus beneficij ſit aſsignandum?

NEgat Lorca 2. 2. *ſect. 3. diſp. 40. n. 39.* *Quia* (inquit) *beneficij fructus dantur pro competenti ſuſtentatione Beneficiati, quatenus Beneficiatus eſt: ergo ex maiori nobilitate, aut doctrina nequit creſcere illius competens ſuſtentatio.* Huic ſententiæ fauent ex parte Lugo *diſp. 4. n. 61.* & Ouiedo *punct. 17. n. 192.* legatur.

Sed longè multò probabilius Reſpondeo, Eſſe illi plus aſſignandum. *Primò*, quia ſic eſt praxi receptum. *Secundò*, quia præfatæ perſonæ ratione ſuæ nobilitatis, & doctrinæ, plus aliis Eccleſiæ proſunt: ergo quo plus Eccleſiæ proſunt, eo maiorem ab illa ſuſtentationem merentur, iuxta illud Timoth. 5. *Qui benè præſunt Presbyteri, duplici honore* (ideſt, ſtipendio) *digni habeantur.* Sic Molina *de Iuſt. tr. 2. diſp. 145.* quem citat, & ſequitur Ægid. *diſp. 27. dub. 11. concl. 3. n. 194.* (non 149. vt leges apud Palaum) Nauarrus *in Apologia de reddit. q. 1. Monito 82. n. 7.* quos citat, & ſequitur Palaus *punct. 5. cit. n. 10.* Sanchez etiam *lib. 2. conſ. c. 2. dub. 41. n. 9.* vbi dicit hanc ſententiam innuere vniuerſos Doctores.

QVÆSTIO LIX.

An deinde pro qualitate beneficij, & quantitate redditunm, plus pro competenti ſuſtentatione, Beneficiato ſit aſsignandum?

REſpondeo, Eſſe plus aſſignandum, & ideò plus poſſe in ſuam congruam ſuſtentationem inſumere. *Quis enim dicat* (ait Molina) *tantum fas eſſe inſumere de fructibus ſui beneficij in ſuam congruam ſuſtentationem Canonico, quantum Epiſcopo eiuſdem Eccleſiæ, aut quantum Decano, ſi longo internallo redditus Decanatus illius Eccleſiæ ſuperant redditus ſimplicis Canonicatus? Quis item dicat, tantum fas eſſe ſimiliter inſumere Canonico Conimbricenſi, quantum Eborenſi, Conchenſi, aut Toletano, quorum Canonicatuum redditus in duplo, aut triplo, vel quadruplo ſuperent redditus Canonicatuum Conimbricenſium? Aut tantum fas eſſe inſumere Epiſcopo Portuenſi, quantum Conimbricenſi, aut Granatenſi Archiepiſcopo, quantum Toletano? Cum redditus Toletani, & Conimbricenſis in triplo, aut quadruplo ſuperent redditus Granatenſis, & Portuenſis.* Hæc ille *tract. 2. de Iuſt. diſp. 145. n. 7. verſ. Primum eſt.* Palaus *punct. 5. cit. n. 9.*

Charit. punct. 5. n. 9. Ægidius *diſp. 27. dub. 11. n. 182.* Toletus *lib. 8. cap. 38.* Ouiedo *controu. 10. punct. 17. n. 199.* & alij, qui à fortiori idem docent, loquendo de filiis, aut filiabus legitimis.

QVÆSTIO LXVI.

An etiam caſu, quo dictus Clericus habeat alia bona propria, vnde poſſet alimenta, & dotes filiabus propriis, aut ſpuriis præbere, poſſet nihilominus ex fructibus beneficij hæc illis tradere?

Affirmatiuam partem tenere Caſtrum Palaum *loc. cit. n. 9.* nonnullis eſt viſum, & meritò, cum dicat ipſe, ſe non audere affirmare ex obligatione (ſecus ex conſilio) faciendum eſſe, quod ſententia negatiua docet, nempe quod in propoſito caſu nequeat Beneficiarius ex fructibus beneficij filiis ſuis propriis, aut ſpuriis alimenta, aut dotes præbere. *Quia filius* (inquit) *ſpurius ad omnia bona parentis æquale ius habet, quia ſolum habet ius reſpectu perſonæ parentis, vt ſibi detur ſuſtentatio. Item ipſe parens obligatus eſt alere filios ſpurios: ergo ex fructibus beneficij eos alere poteſt, etiamſi alia bona habeat; quia omnia onera, quæ beneficiario ſunt annexa, ex fructibus beneficij adimplere poteſt: alias non poſſet donationes remuneratorias facere ex fructibus beneficij, ſi alia bona patrimonialia haberet,* & docet Valentia *2. 2. diſp. 10. quæſt. 3. punct. 7. verſ. Neque ij ſolùm Eccleſiaſtici.* Hucvſque Palaus.

Sed mihi vt ferè certum Reſpondeo, Non poſſe tunc ex bonis beneficij filias ſuas dotare, & illis alimenta præbere. Tum, quia ex vna parte, filij tunc pauperes non cenſentur, cum Patrem habeant diuitem, qui poteſt, & debet eis prouidere. Tum etiam, quia ex alia parte, Eccleſia non tenetur ad hæc onera: ergo. Sic Molina, non *diſp. 249.* vt leges apud Lugum, nec 149. vt apud Ouiedum, ſed 146. *n. 8. verſ. Illud præterea, n. 7.* Lugo *diſp. 4. ſect. 4. num. 69.* (non 90. vt inuenies apud Ouiedum) Ouiedo *n. 199. cit.* Layman *lib. 4. tract. 2. c. 3. n. 4.*

QVÆSTIO LXVII.

An liceat Clerico filias ſpurias adeo dotare, ac ſi legitimæ eſſent?

Reſpondeo vt certum, quod non. Quia inferioris conditionis ſunt, ac filiæ legitimæ: ergo non eſt æquum filias ſpurias dotare, ac ſi legitimæ eſſent, cum non ſit æquum pares cum legitimis facere. Sic Molina *loc. cit. n. 10. verſ. De filia ſpuria.* Lugo *n. 69.* Palaus *n. 9.* Sanchez *lib. 2. conſil. cap. 2. dub. 38. n. 8.* Filliuc. *tract. 43. c. 4. num. 36. & 37.* Qui quamuis doceant, vt diximus, quod non ſit danda dos filiæ illegitimæ, ſicut ſi eſſet legitima; neque huic ſicut ſi ex bonis patrimonialibus daretur; addunt nihilominus, quod poſſit vtrique dari, ſecundum ſtatum ſuum; qui ſtatus aliquantulo eleuetur ex promotione parentis ad Epiſcopatum, vel ad beneficium pingue.

QVÆSTIO LXVIII.

An poſſit Clericus ex redditibus ſuperfluis Beneficij, aliquam mediocrem quantitatem, ad proprias neceſſitates euenturas reſeruare?

Reſpondeo, Poſſe reſeruare ad proprias neceſſitates euenturas probabiliter, non tamen remotè. Sic Lugo *diſp. 4. ſect. 4. fine,* vbi ita: *Infertur decimoquartò, poſſe aliquando reſeruari ex redditibus ſuperfluis aliquam mediocrem quantitatem ad proprias neceſſitates probabiliter euenturas, v. g. ægritudinis, ſterilitatis, litis, & ſimilium; non tamen ad ea, quæ remotè imminent, vt ſi reſeruetur ad dotandas neptes nondum natas, ad viuendum in ætate decrepita, cum nunc ſit adoleſcens, de quo videatur Nauarrus, quem refert, & ſequi Sanchez* dub. 38. num. 13. *Quod intelligendum eſt, quando non vrgent neceſſitates extremæ, vel graues proximorum, quibus de præſenti ſubueniendum ſit.* Sic Lugo, necnon Ouiedo *punct. 17. citato, fine.*

QVÆSTIO LXIX.

An poſſit Clericus ex redditibus beneficij ſuperfluis, ſuſtentare conſanguineos in ſtudio, etiamſi patrimonialia bona habeat?

Reſpondeo vt certum, Poſſe eos ſuſtentare in ſtudio, & eos doctorari facere, dummodo pauperes ſint. Quia hoc verè redundat in commodum vniuerſalis Eccleſiæ, quæ viris doctis eget. Sic Sãchez *dub. 38. cit. fine,* quem affert, & ſequitur Lugo *tom. 1. de iuſt. diſp. 4. ſect. 4. n. 68.* vbi ita ſcribit: *Infertur nonò, poſſe etiam Clericum ex his bonis nepotes, vel conſanguineos in ſtudio alere, quando aliunde non habent, vel quia parentes id non poſſunt, vel quia nolunt; nam in vtroque caſu indigent aliena ſubleuatione, & ex ſe eſt opus pium indigentes ad id iuuare, atque ad eum finem piè, & laudabiliter eriguntur collegia, & ſeminaria.* Sic ille cum Sanchez, Roſella, & Sylueſtro, necnon Nauarro *lib. 3. conſil. 2. de vita & honeſtat.* Bonacina *diſput. 4. punct. 2. num. 13.* Sic etiam Ouiedo *punct. 17. num. 196.*

QVÆSTIO LXX.

An etiamſi conſanguinei, aut nepotes, non indigeant eo quod patres diuites habeant, poſſit nihilominus dictus Clericus, illos ex redditibus beneficij in ſtudio alere?

Affirmat Layman *lib. 4. tract. 2. cap. 3. num. 5.* his verbis: *Dubitatur autem, vtrum beneficiatus, cui patrimonialia bona ſuppetunt, ex bonis Eccleſiaſticis filium ſuum in ſtudiis alere poſſit; aut fratrem ſuum, aliumve conſanguineum, cuius pater ſatis idoneus eſt ad ſumptus illi miniſtrandos? Reſpondeo affirmatiuè, cum Nauarro* lib. 3. conſil. 2. de vita, & honeſt. Clericor. edit. 2. *Probatur: Cum enim pater non teneatur filio ſuo præſtare ſumptus maiores, quàm requiruntur ad ſtudendum; ſequitur, talem filium, ſi propria bona non habeat, re vera indigentem eſſe; ideoque ex bonis Eccleſiaſticis ſumptus ei miniſtrari poſſe. Deberet tamen hinc deduci æſtimatio alimentorum,* quæ

qua pater, naturali iure, filio ſuo præſtare cogitur: niſi quis ſibi perſuadeat, cedere id magis ad honorem Eccleſiæ, ſi integrè, nulla detractione facta, ex bonis Eccleſiaſticis alterum alat, quo magis is Eccleſiæ ex gratitudinis virtute obligatus exiſtat. Hucvſque Laymanius.

Sed clarius, iuxta nuper dicta Reſpondeo, Poſſe quidem Clericum nepotes ſuos, quorum patres diuites ſunt, in ſtudio alere, caſu ſolùm, quo parentes, licet poſſint, nolint illis ſuccurrere: quia tunc iam verè nepotes indigent ad ſtudia, vndecumque indigentia proueniat: ſecus aliàs. Sic Lugo limitat ſententiam Laymanij *numero* 68. Iudico tamen ſatis probabilem ſententiam Laymanij, eo quòd expreſsè illam doceat Nauarrus *loco* ab ipſo *citato*, vbi affirmat abſolutè poſſe beneficiarium fratri ſuo ſtudenti de fructibus beneficij ſuperfluis ſubuenire, etiamſi patrem habeat diuitem, qui probabiliter id facere poſſet, ſi frater de ſuo non habeat: *quia* (inquit) *viuente patre, bona illius ſunt filij, & ita filius iure dici poteſt pauper, & aliena opera indigens; nec pater tenetur illum ſtudentem in ſtudio, vt ſibi inſeruientem, alere.* Hæc Nauarrus.

QVÆSTIO LXXI.

An Clerici ex redditibus beneficij ſuperfluis, poſsint ſuis conſanguineis pauperibus condonare id, quo ad ſui ſtatus ſuſtentationem indigent?

RESpondeo, vt quid certum, Poſſe condonare, ſicuti poſſunt aliis pauperibus id ipſum facere: vnde, ſi vltra id, quo indigent, illis aliquod notabile elargiantur, peccabunt mortaliter. Sic Sanchez *lib. 2. conſil. capit. 2. dubit. 38. n. 4.* Qui id latè probat ex Canone 39. *Apoſtol.* Concil. Trident. *ſeſſ. 25. capit. 1. de Reformat.* & Sanctis Patribus; Hieronymo, Ambroſio, Bernardo, & D. Thom. 2. 2. *quæſt. 185. art. 7. ad 2.* Deinde citat pro hac parte Nauarrum, Caiet. Petr. Sotum, Silueſtrum, Armillam, Roſellam, & alios plures. Sic etiam Molina *diſput. 146. num. 5.*

QVÆSTIO LXXII.

An poſsint Clerici, ex ſuperfluis Eccleſiaſticis redditibus paulo plus ſuis conſanguineis pauperibus, quàm aliis egenis largiri?

RESpondeo Poſſe. Quia plus ſuis, quàm extraneis tenentur. Sic Sanchez *loco citato, numero* 5. Nauarrus, Abulenſ. Honcala, & Cordub. apud ipſum.

QVÆSTIO LXXIII.

An ſi Clericus, humili loco natus, euehatur ad magnam dignitatem, poſsit ſuis conſanguineis, de redditibus Eccleſiaſticis ſuperfluis, competentem ſuſtentationem augere?

RESpondeo, Poſſe ex præfatis bonis competentem ſuſtentationem ſuorum conſanguineorum licitè augere, & ſic eleuare eos ad ſtatum paulo honeſtiorem, ita vt inter ciues aliquo modo honeſtos computari poſſint. Quia hoc ad honorem, & decentem Clerici, ad tantam dignitatem euecti, ſuſtentationem pertinet: cui communiter vitio dabitur, ſi ſuos parentes, aut fratres, vel conſobrinos in ea paupertate permittat degere. Sic Ægidius *diſput. 27. dubit. 11. n. 182.* ex Molina *tract. 2. diſp. 146. n. 9.* Qui ex Nauarro *Monito 77. num. 5.* benè notat, prædictum ſuſtentationis augmentum, ſeu incrementum, non debere eſſe tantum, quantum exigere ſolent conſanguinei, aut quantum beneficiorum inordinata ad illos affectio facilè ſibi ſolet perſuadere, ipſis licere: ſed moderatam prudentis, & timorati viri arbitrio, ſpectatiſque circumſtantiis omnibus, & ſaltem quantum par eſt, vt dedecus, & pudor meritò non ſit beneficiario erga propinquos, tam arctè ſibi coniunctos, ita abiectè ſe gerere.

QVÆSTIO LXXIV.

An Epiſcopus, vel alius quilibet Eccleſiaſticus, etiam ditiſsimus, ſatisfaciat ſuæ obligationi, ſi ſecluſis neceſsitatibus grauibus, eroget in communibus neceſsitatibus quartam partem omnium redditium Eccleſiaſticorum, vel ſaltem dimidium eius, quod remanet poſt congruam ſuſtentationem?

AFfirmat Petr. Hurtado *diſput. 160. de charit. ſect. 5. §. 105. & ſequentibus*, quem affert, & ſequitur Diana *part. 5. tract. 8. reſol. 27.* Referuntque pro hac ſententia Sotum *lib. 10. de Iuſt. q. 4. art. 4. verſ. Quamuis documentum*, Toletum *lib. de 7. peccatis mort. capit. 38.* qui affert Tabienam, Lorcam *diſput. 40. de Charit. num. 43.* Bannes ibidem *art. 6. dub. vltimo, verſ. ex dictis omnibus.* Molinam *tom. 1. de Iuſt. tractat. 2. diſput. 146. verſ. Contrarium cum Maiore.* Sed omnes hos Doctores, quos pro ſe afferunt Hurtado, & Diana fuiſſe alienos ab hac mente (præter Sotum) optimè conuincit Lugo *tom. 1. de Iuſt. diſput. 4. ſect. 2. num. 11.*) non 10. vt inueni apud Ouiedum) vbi monet, quod in re tanti momenti, & adeo ſingulari, meliori fide Authores referendi ſunt. Meliori ergo fide pro hac ſententia refero ego Angel. Mar. Verricellum *in ſuis qq. Moralib. & legalib. tract. 5. quæſt. 6. vbi verb. Eleemoſyna, num. 83.* ita ſcribit: *Epiſcopus in communibus neceſſitatibus tenetur ad quartam partem omnium redditum, vel ſaltem ad medietatem reſidui dandam in Eleemoſynam: ſed in neceſſitate graui tenetur ad totum reſiduum, ſeu totum ſuperfluum.* Sic ibi. *Et numero 84. ſic: Cæteri beneficiati tenentur ad ſextam partem fructuum beneficij, vel medietatem reſidui dandam in Eleemoſynam.* Ita Mendoza, & Diana *locis citatis.* Hæc Verricellus. Refero etiam Cordubam *quæſt. 18. pag. 172. col. 1.* necnon Gaſpar. Hurtadum *diſputat. quinta de Charitat. diff. 18. verſ. Sed quamuis*, dicentem, ſententiam Petri Hurtadi non abſque authoritate aliquorum Doctorum, nec abſque probabilitate fuiſſe traditam. Iuuat, quod Granados *tractat. 11. diſputat. 3. ſect. 3.* refert, quendam doctum Theologum aſſerentem, Eccleſiaſticum ſatisfacere obligationi ſuæ, ſi bonam redditutum quantitatem elargiatur; & in ſpeciali Beneficiarium, qui non ſit Epiſcopus, cuius redditus ſunt ſex mille aurei, ſufficere ſi quingentos elargiatur: Epiſcopum verò maiorem quantitatem.

Rurſus

Rurſus, ſententiam Hurtadi eſſe probabilem, apertè docet Trullench. *lib.* 1. *in Decal. cap.* 5. *dub.* 9. *num.* 2. (non 1. vt legi apud Dianam 8. *parte*,) his verbis: *Probabile tamen eſt, ſatisfacere huic obligationi, etiamſi beneficium pingue ſit, qui quartam partem, ſi Epiſcopus ſit; & qui quintam, aut ſextam, ſi non ſit Epiſcopus, pauperibus elargiatur*, vt tenet Granados *in* 2. 2. *D. Thomæ, tractat.* 11. *diſp.* 3. *n.* 21. & cum eo Diana 4. *p. tract.* 4. *reſol.* 214. Hucvſque Trullench. (ſed an pro ſe benè Granadum citet, poſtea videbis.) Idem ſentit Machado *tom.* 2. *lib.* 4. *part.* 1. *tract.* 6. *docum.* 6. *num.* 3. quem pro ſe affert Diana *part.* 8. *tract.* 7. *reſol.* 12. vbi etiam (vt fecit Trullench) affert Granados *loco citato.* Sed certè Granados minimè docet ſententiam Hurtadi, & Dianæ, ſed omnino diuerſam, vt bene notauit Ouiedo *controu.* 10. *punct.* 16. *num.* 170. his verbis: *Non refero pro hac ſententia (Petri Hurtadi, videlicet, & Dianæ) Granados, ex eo quod aſſerat* loco cit. num. 21. *non damnaturum Epiſcopum, qui quartam partem, & Beneficiarium non Epiſcopum, qui quintam, vel ſextam largiretur pauperibus; quia immediatè ſubdit, dummodo reſiduum, poſt ſuam congruam ſuſtentationem, piis aliis operibus impenderet, & non occurrerent ſpeciales, & vrgentiores pauperum neceſſitates: quod exiſtimo à nemine negandum, &c.* Sic Ouiedo. Igitur Granados non eſt pro prædictorum Doctorum ſententia.

Sed ego longè multò probabilius, imò vt mihi certum, Reſpondeo dicendum, quòd nullo modo ſatisfaciat Epiſcopus, aut quilibet alius Eccleſiaſticus, erogando pauperibus vel quartam partem omnium reddituum Eccleſiaſticorum, vel dimidium illorum reddituum, qui remanent poſt eorum congruam ſuſtentationem; ſed quod teneantur omnes fructus, aut redditus Eccleſiaſticos, qui congruæ ſuſtentationi ſuperfluunt, in pauperes, vel in opera pia expendere.

Hæc ſententia eſt communis ferè omnium Doctorum. Et eius veritas colligitur apertè ex Patribus, quorum teſtimonia tanquam Canones referuntur 16. *quæſt.* 1. colligitur deinde ex Trident. *ſeſſ.* 25. *cap.* 1. *de Reformat.* dum ſeriò interdicit Epiſcopis, & aliis Eccleſiaſticis, nec adhuc conſanguineos, nec familiares ſuos ditent, nec eorum cauſa, bona Eccleſiaſtica, quæ Dei ſunt, diſtrahant, vel diſſipent. Legantur verba Tridentini relata à nobis *ſuprà q.* 48. vnde hanc ſententiam tenent D. Thom. 2. 2. *q.* 87. *art.* 4. *ad* 4. *& art.* 3. *ad* 1. *& quodlib.* 6. Caiet. *verb. Beneficium, c.* 2. Nauarr. *opuſc. de reddit. q.* 41. *à num.* 9. Couarr. *c. Cum in offic. de teſtam. n.* 2. Sarmiento 1. *p. defenſionum, monito* 24. *&* 40. Molina *lib.* 2. *de Primogen. cap.* 10. *num.* 46. & Pater Molina *tom.* 1. *de iuſt. diſp.* 146. Aragon. 2. 2. *q.* 32. *art.* 5. Tabiena, Palatios, vterque Sotus, Driedo, Ledeſma, Gerſon, Carthuſian. D. Anton. Henricus, Gabriel. Angel. Silueſter, Armil. Abulenſ. Honcala, Corduba, Felinus, Decius, Innocent. Cardinal. Alaba, Greg. Lopez, Nieua, & Auendaño, quos affert, & ſequitur D. Thom. Sanchez *lib.* 2. *Conſil. c.* 2. *dub.* 38. *n.* 1. dicens, id eſſe certum apud omnes. Vaſquez *de Eleemoſ. c.* 4. *num.* 8. Ægidius *diſp.* 27. *dub.* 11. *num.* 192. Leſſius *lib.* 2. *cap.* 4. *num.* 47. Lugo *tom.* 1. *de Iuſt. diſp.* 4. *ſect.* 2. Granados *tract.* 11. *diſp.* 1. *ſect.* 2. Gaſp. Hurtad. *loco citato*, Valentia *diſp.* 3. *quæſtione quarta, & diſp.* 10. *quæſtione tertia, punct.* 7. Tannerus *tom.* 3. *diſputat. quarta, quæſtione ſextâ, dubit.* 8. *num.* 233. Filliuc. *in Append. tract.* 41. *capite ſexto, num.* 40. Palaus *tom.* 1. *tract.* 6. *diſp.* 2. *punct.* 5. *num.* 6. Villalob. *tom.* 1. *Sum. tract.* 22. *diff.* 5. *num.* 5. quos omnes refert, & ſequitur Ouiedo *punct.* 16. *cit. num.* 171. Pater Hermanus *in Medulla Theolog. lib.* 4. *cap.* 2. *dubit.* 3. *Reſponſ.* 2.

Nec Hurtadus de Mendoza (inquit Lugo *numero* 11. *in fine*) *nec Diana in contraria ſententia perſiſtunt planè. Concludunt enim, reliquum poſſe pro libito inſumi, ſecluſo tamen ſcandalo, & non in vſus profanos. Equidem omnes alij Doctores, per vſus profanos, in hac materia, non intelligunt ſolùm vſus turpes, & illicitos, ſed quoſcumque non pios. Si ergo ſolùm volunt, poſſe expendi pro libito in quoſlibet vſus pios, nihil dicunt peculiare. Si verò aliud volunt, iam dant licentiam expendendi in vſus profanos; nam emere villam deliciarum viginti mille aureis pro conſanguineo, vſus profanus, apud omnes, eſt.* Hæc Lugo. Addo ego, quod Diana *part.* 8. *tract.* 7. *Reſolut.* 12. apertè ait, ſe velle noſtram ſententiam ab omnibus Epiſcopis, & Beneficiariis obſeruari, illamque conſulendam eſſe, & meritò impugnari à Lugo oppoſitam.

QVÆSTIO LXXV.

An beneficiati integrum dominium acquirant ſuorum Eccleſiaſticorum reddituum, & præcipuè illorum, qui ſuam congruam ſuſtentationem excedunt?

NEgant communiter Doctores docentes, quod Epiſcopi, aut alij Beneficiati non ſint domini fructuum, & reddituum ſuorum beneficiorum; ſed ſolùm adminiſtratores, ſeu diſpenſatores illorum, hac videlicet facultate, vt capiant ſibi neceſſaria ad congruam ſuam ſuſtentationem, & reliqua quæ ſuperſunt, teneantur in pauperes, vel alia opera pia diſtribuere.

Hæc ſententia ſuadetur ex grauiſſimis teſtimoniis deſumptis ex Iure Ciuili, & Canonico, & decretis Pontificum, & Conciliorum, ex plurimiſque Patribus, à quibus dicitur, Clericos adminiſtratores, & œconomos eſſe pauperum, & bona Eccleſiaſtica eſſe patrimonia illorum. Quæ teſtimonia latiſſimè refert Nauarrus *tract. de redditib. q.* 1. *&* 2. vbi affirmat, nullum antiquorum Canoniſtarum oppoſitam ſententiam audire voluiſſe. Pro illa refert Innocent. Felinum, Ioan. Andream, Ancharanum, Archidiacon. Dominic. Decium, & alios. Et eſſe communem Canoniſtarum, & omnium penè, tradunt Valentia *diſp.* 10. *q.* 5. *punct.* 7. & Leſſius *lib.* 2. *c.* 4. *dub.* 6. *n.* 42. Pro eadem referuntur ex Theologis Alenſ. Ricard. Palud. Antonin. Maior, Gabriel. Petr. Sotus, Michael de Medina, Angel. Armilla, Roſella, Silueſt. Piſana, & alij, quos referunt Thom. Sanchez *lib.* 2. *conſil. c.* 2. *dubio* 27. (non 7. vt leges apud Ouiedum) *num.* 10. & Lugo *diſp.* 4. *cit. ſect.* 1. *num.* 1. His Authoribus conſentiunt adhuc Layman *lib.* 4. *tract.* 2. *cap.* 3. *num.* 3. Tannerus *tom.* 3. *diſp.* 4. *quæſt.* 6. *dub.* 8. *n.* 215. vbi ait, ſententiam iſtam multò probabiliorem, imò ſpeculatiuè & iuxta propria principia, vnicè veram eſſe. In eandem propendit Ouiedo *controuerſ.* 10. *punct.* 15. *num.* 166.

Sed benignius Reſpondeo dicendum, quod Beneficiati verè ſint domini omnium reddituum ſuorum beneficiorum (ſi non ſint Regulares) eoſque faciant omnino ſuos. Sic colligitur *ex cap. vnico de Cleric. non reſident. in* 6. & ex Concil. Trident. *ſeſſ.* 23. *de Reformat. cap.* 1. ibi: *Eum pro rata temporis abſentiæ fructus ſuos non facere, & ſeſſ.* 24. *de reformat.* ibi:

fructus non faciant ſuos. Et rurſus ibi: *quos* (fructus videlicet) *ratione etiam præbendæ, & reſidentiæ fecit ſuos.* Idem habetur in decreto Concilij Lateranenſ. vltimi, *ſeſſ. 9. Can. 9.* quod eſt inſertum in Bulla Pij V. *Conſtit.* 138. quæ incipit: *Ex primo.* In quibus locis manifeſtè ſupponitur, Clericos facere fructus ſuos: atqui hoc eſt illorum dominium acquirere: ergo. Sic Sarmiento, contra Nauarrum *part. 4. de reddit. c. 1. & ſequentib.* Sotus, Couarru. Adrian. Corduba, quos affert, & ſequitur Vaſquez *de Eleemoſyn. c. 1. §. 3. dub. 1. n. 28.* Arboreus, Alcozer, Tabiena, Simancas, Gerſon, Abulenſ. Honcala, Turrecrem. Præpoſitus, Angles, & Aragonius, quos affert, & ſequitur Sanchez *lib. 2. conſil. c. 2. cit. dub. 27. n. 11.* Molina *tom. 1. de Iuſt. tract. 2. diſp. 143.* Leſſius *lib. 2. cap. 4. dubit. 6.* Lorca 2. 2. *ſect. 3. diſp. 40. num. 23.* Ægidius *diſp. 27. dub. 11. n. 185.* Filliuc. *in Append. tract. 41. c. 6. quæſt. 8.* quos relatos ſequitur Cardin. de Lugo *tom. 1. de Iuſt. diſp. 4. ſect. 1. n. 2.* Palao *tom. 1. tract. 6. diſput. 2. punct. 6. n. 6.* Granados, vterque Hurtadus, Azor, Luyſius de Torres, & alij apud Ouiedum. Tenet etiam Garcias *de Benefic. 2. parte, cap. 1. n. 6. & 7.* vbi ait, quod hæc ſententia eſt ſine dubio magis communiter recepta, maximè inter Theologos Hiſpanos, & praxi, & conſuetudini Eccleſiæ conformis. Diana *part. 5. tract. 8. Reſol. 31.* Gordonus, Reginald. Valentia, & alij apud ipſum.

QVÆSTIO LXXVI.

An Clerici Beneficiarij, ſi redditus, qui ſuæ congruæ ſuſtentationi ſuperſunt, pauperibus non exhibeant, non ſolùm peccent mortaliter, ſed etiam ad reſtitutionem teneantur?

AFfirmant omnes Authores, qui negant Eccleſiaſticos Beneficiarios, eſſe dominos fructuum, ac redituum ſuorum beneficiorum; & ideo conſequenter dicunt, quod Beneficiarij, qui bona Eccleſiaſtica, quæ ſuæ ſuſtentationi ſuperfluunt, non expendunt in pauperes, aut in alia opera pia, ſed in vanos vſus, tunc peccant mortaliter contra Iuſtitiam, & conſequenter tenentur ad reſtitutionem. Sic, vt dixi, tenent Authores primæ ſententiæ nuper relatæ. Et quidem probabiliſſimè.

Sed benignius Reſpondeo dicendum, quod peccent mortaliter, ſi prædictos fructus, ac redditus in vanos vſus expendunt, & non in pauperes, aut in alia opera pia; ſed minimè ad reſtitutionem teneantur, cum non peccent contra iuſtitiam, ſed contra miſericordiam: nam obligatio dandi Eleemoſynam ex bonis, quorum dominium habent clerici, non eſt ex iuſtitia, ſed ex miſericordia, ſicuti de ſæcularibus diximus *ſuprà.* Sic authores ſecundæ ſententiæ nuper relati. Legantur præcipuè Sotus, vterque Molina, Sarmiento, Valentia, Ægidius, Palaus, & Diana.

QVÆSTIO LXXVII.

An etiam Penſionarij, ſeu qui habent penſiones deductas ex bonis Eccleſiaſticis, habeant eandem obligationem, ac Beneficiarij, expendendi ſuperflua in pauperes, aut in alia opera pia?

NEgat abſolutè Vaſquez *de Eleemoſyna cap. 4. dub. vlt. num. 22.* his verbis: *Reſpondeo, quod nullum video Authorem obligantem penſionarios, ex Charitate adhuc, ad vberiores, vel alias Eleemoſynas quàm alios ſæculares: licet enim bona ſint Eccleſiaſtica, dantur tamen in penſionem, propter bonum Eccleſiæ; eo modo, vt vidimus in alimentis; & ſtatus penſionarij non obligat eum, niſi alias beneficiarius teneatur ad Eleemoſynas aliter quam alius laicus. Si verò ſit beneficiarius ille talis, tenebitur ad prædicta ex beneficiarij ſuperfluo, ratione cuius in eo eſt conſtitutus ſtatu.* Hæc Vaſquez. Pro cuius ſententia fuere Gigas *tract. de penſionib. quæſt. 52.* Couarru. *cap. cum in officiis, de teſtamentis, n. 6.* Paulus Romanus *de penſionib. quæſt. 8.* Redoan. *de ſpoliis Clericor. quæſt. 3. §. 1. n. 27. & 28.* Caccialupus *tract. de penſionib. quæſt. 25.* & ita eſſe diffinitum in Sacra Rota teſtatur Azor. *2. tomo, lib. 7. c. 9. quæſt. 12.* vbi eandem ſententiam amplectitur, quam dicit eſſe communem, & *lib. 8. c. 12. quæſt. 4. & 5.* licèt ipſemet parum conſtans contrarium docuerit poſtea *lib. 12. cap. 11. quæſt. 3.* vt notat Lugo *tom. 1. de Iuſt. diſp. 3. ſect. 3. n. 32.* Qui etiam hanc ſequitur ſententiam, Hermanus *lib. 4. Medulla, cap. 2. dub. 3. verſ. fructus qui dantur.*

Affirmant contrà abſolutè alij dicentes teneri Penſionarios ſuperfluum ſuorum beneficiorum redituum erogare pauperibus, ſicuti beneficiarios. Ratio eſt, quia res tranſit cum ſuis oneribus, *cap. ex litteris, de pignorib.* at illa bona Eccleſiaſtica habent hoc onus: ergo ad quoſcumque tranſeunt, debent cum hoc onere tranſire. Nec per hoc quod Papa talia bona Penſionario applicet, tollit illud onus. Ita tenent Nauarr. *in Apolog. quæſt. 1. monito 80. & in opuſc. de Spoliis Clericor. §. 1. num. 6. & §. 7. n. 7.* Sarmiento *lib. 1. de reditib. part. 3. c. 5. n. 7.*

Alij denique, media incedentes via, diſtinguunt inter penſiones, quæ ex beneficij fructibus dantur. Quædam namque dantur titulo ſæculari, quædam verò titulo ſpirituali, vt cum aliis benè docet Garcia *de Benefic. 1. part. cap. 1. à num. 8.* quo ſuppoſito, dicunt, quod Penſionarij habentes penſionem ſpiritualem, aut Eccleſiaſticam, teneantur ſicut Beneficiarij ad eroganda penſionis ſuperflua pauperibus: non verò Penſionarij habentes penſionem ſæcularem, ſeu titulo ſæculari illis conceſſam, quales perſæpius applicantur Principibus ſæcularibus, vel militibus pro aliquo munere temporali, &c. Sic tenent Molina *tom. 1. de Iuſt. tr. 2. diſp. 145.* vbi ait opinionem Nauarri intelligendam eſſe de penſionariis Eccleſiaſticis, ſecus de laïcis, quibus ob benemerita, aut obſequia, penſio eſt conceſſa. Sic etiam Sotus, & Corduba, quos citat, & ſequitur Sanch. *lib. 2. conſil. c. 2. dub. 47. n. 5. & 6.* Palaus *diſp. 2. de Charitate, pun. 7. num. 2.* Diana *part. 5. tract. 8. reſol. 29.* Petr. Hurtad. *2. 2. diſp. 160. ſect. 7. §. 117.*

Ego Reſpondeo dicendum omnes tres ſententias eſſe probabiles, ſed inter illas vt benigniorem, liberè poterit Penſionarius primam ſequi.

QVÆSTIO LXXVIII.

An Commendatarij D. Iacobi, Calatrauæ, Alcantaræ, & D. Ioannis, teneantur expendere in pauperes, aut in alia opera pia, reſiduum ex congrua ſuſtentatione?

AFfirmant aliqui, eo quòd redditus commendarum à dictis militibus percepti, ſunt redditus Eccleſiaſtici, vtpotè qui ex decimis extrahuntur: ergo. Ita Nauarrus *de reddit. quæſt. 1. num. 95. & 96. & quæſt. 3. num. 30. & 31. & in Apologia, monito 61.*

Motta

Motta *in libro inſtructionis, vt Commendatarij tendant ad perfectionem, cap.* 4. §. 4. *num.* 50. Ayala *in Compendio explication. Regulæ ordinum militarium,* & Manuel Rodriguez (non, Sà, vt malè refert Diana *infrà*) *tom.* 2. *quæſt. Regul. quæſtion.* 57. *art.* 5. Bonacina *tom.* 1. *tract. & diſput.* 4. *de obligat. Beneficiorum, punct.* 2. *num.* 25.

Sed probabilius Reſpondeo, Non teneri. Quia redditus commendarum dantur dictis commendatariis titulo ſæculari, ſcilicet militari: tenentur namque huiuſmodi milites, militare quoties id imperat Magiſter: ergo manent liberi ab obligatione conuertendi ſuperfluos redditus in pauperes, aut in alia opera pia. Sic Sanchez *tom.* 2. *in Decal. lib.* 7. *cap.* 8. *num.* 29. & apud ipſum Azor. *tom.* 1. *lib.* 13. *cap.* 4. *quæſt.* 10. Sotus *lib.* 10. *de Iuſt. quæſt.* 4. *art.* 3. Corduba *lib.* 1. *quæſt.* 18. *ad* 2. *& quæſt.* 21. Victoria, Sarmiento, & alij, Diana *part.* 5. *tract.* 8. *reſol.* 30. Petr. Hurtad. 2. 2. *diſp.* 160. *ſect.* 7. §. 119. cum aliis.

QVÆSTIO LXXIX.

An ille cui datum eſt beneficium aliquod in commendam, teneatur dare in vſus pios, quod ſuæ ſuſtentationi intereſt?

NEgant Ioannes Andreas, & Hoſtienſis apud Sanchez *lib.* 2. *conſil. cap.* 2. *dub.* 48. *num.* 1. vbi ait, pro hac parte vtrumque citari à Siluestro. Sed reuera fallitur; quia Hoſtienſem pro oppoſita refert, vt *infrà*. Vnde

Vt certum Reſpondeo, Teneri. Quia ſicut ille ſuccedit, & ſubſtituitur Beneficiario in eius munere, ita & in eius oneribus: nec æquum eſt, vt ſit Beneficiarius, quoad commoda ſolum. Ita Syluest. *verb. Commenda, num.* 2. *quæſt.* 3. ibi: *Imò non habet ius in fructibus, niſi ad colligendum, gubernandum, & prouidendum ſibi, & miniſtris, & quod ſupereſt, in vtilitatem Eccleſiæ conuertendum; ſicut & de viſitatore dicitur* diſt. 16. obitum. *Et hoc tenet Hoſtienſis: ſed contrarium fit de facto.* Sic ille. Nauarrus etiam *de reddit. quæſt.* 1. *num.* 80. quos citat, & ſequitur Sanchez *loc. cit.* Lugo item *de iuſt. & iure tom.* 1. *diſp.* 4. *ſect.* 3. *num.* 35. Bonac. *loc. cit. num.* 22.

QVÆSTIO LXXX.

An Beneficiarij, ſeu Canonici teneantur ſuperfluum diſtributionum, quæ illis dantur ob præſentiam in Choro, vel alio miniſterio, in pauperes, aut alios vſus pios expendere?

AFfirmant quidam: Quia iſtæ diſtributiones verè ſunt pars redditum beneficij: ergo idem eſt dicendum de illis, ac de cæteris beneficij fructibus. Ita Nauarr. *de reddit. q.* 1. *n.* 74. & Sarmiento *de reddit. part.* 3. *c.* 5. *n.* 6. quos ſequitur Sanchez *lib.* 2. *conſil. c.* 2. *dub.* 46. & indicat Molina *tract.* 2. *diſp.* 143. *verſ. Secundò probatur.*

Sed probabiliter Reſpondeo, Non teneri. Quia (probat Lugo) *licèt diſtributiones illæ, ex ipſis fructibus beneficij, vel præbendæ deducantur; iam tamen ab Eccleſia ipſa ad hunc finem deductæ ſunt, vt piè expendantur in hunc finem fouendi ſtudium, & aſſiſtentiam chori, vt ſtipendium, & merces illius laboris, & aſſiſtentiæ: quare ſicut portio redditum, quæ extrahitur ex aliqua Præbenda, vt ſit merces Cantoris, vel Magiſtri Grammaticæ, tranſit in eius liberum dominium, & diſpoſitionem; quia datur in ſtipendium illius laboris, & ad hunc finem expenditur ab Eccleſia; ſic idem de diſtributionibus videtur dicendum, quas Eccleſia ipſa extrahit ex redditibus: & piè expendit in præmium, & ſtipendium laboris, & aſſiſtentiæ Clericorum, quos multum refert eo ſtipendio prouocare & allicere ad tale obſequium Eccleſiæ exhibendum.* Sic ille *diſp.* 4. *ſect.* 3. *num.* 25. *vſque ad* 27. poſt Siluestr. *verb. Clericus* 4. *quæſt.* 4. Auendaño *reſponſo* 19. *num.* 12. Couarr. *cap. Cum in officiis, de teſtam. n.* 4. Dominic. Francum, Pariſienſ. Decium, Salogninum, Guillelmum, Alcozer. Angelum, & Palacium, quos pro hac parte refert Sanchez *loc. cit. n.* 2. His addi poſſunt Azor *tom.* 2. *lib.* 7. *cap.* 9. *quæſt.* 10. Moneta *de diſtribut.* qui & ſexdecim Authores refert. Valerus *in differentiis inter vtrumque forum, verb. Munera, num.* 14. Filliucius *in Append. tract.* 43. *c.* 3. *quæſt.* 10. Bonac. *tract.* 4. *cit. diſp.* 4. *punct.* 2. *num.* 18. & alij apud Lugum *num.* 27. Qui (licèt non omnes) addunt noſtram ſententiam locum habere, etiam vbi omnes fructus beneficij conſiſtant in quotidianis diſtributionibus; nam tunc omnes fiunt quaſi patrimonialia bona, & ſubſunt liberæ diſpoſitioni beneficiarij.

QVÆSTIO LXXXI.

An ex fructibus Capellaniæ, non collatiuæ, ſed amouibilis ad nutum, teneatur Capellanus expendere ſuperfluum ſuæ congruæ in vſus pios?

REſpondeo tanquam certum: Non teneri. Quia prædicti fructus ſunt bona quaſi patrimonialia: nec ſunt fructus beneficij, cum non conferatur dicta Capellania per canonicam electionem: atqui, vt ex ſupradictis conſtat, Eccleſiaſticus optimè poteſt pro ſuo libito expendere bona patrimonialia, aut quaſi: ergo. Sic Lugo *loco cit. numero* 28. dicens, de hac re non eſſe dubium. Nauar. Bonac. & alij mox citandi.

QVÆSTIO LXXXII.

An ſaltem de fructibus Capellaniæ collatiuæ, & inamouibilis, teneatur Capellanus expendere ſuperfluum in vſus pios?

AFfirmant multi. Quia prædicti fructus verè ſunt redditus beneficij Eccleſiaſtici; cùm tale verè ſit Capellania collatiua. Ita ſentiunt Nauarrus *de reddit. quæſt.* 1. *num.* 73. Siluest. *verb. clericus* 4. *quæſt.* 4. Azor *tom.* 2. *lib.* 7. *capite* 9. *quæſt.* 10. Filliuc. *loc. cit. num.* 13. Bonacina *loco cit. num.* 19. ibi: *ſecus dic de fructibus Capellaniæ titularis authoritate Epiſcopi erectæ. Hæc enim eſt beneficium Eccleſiaſticum.* Sic ille.

Sed probabiliter æquè Reſpondeo, adhuc non teneri. Quia (ait Sanchez) *tales fructus non dantur niſi pro ſtipendio Miſſarum dicendarum in hebdomada, vel menſe, &c. & parum refert, temporaliter dari pro vna Miſſa, vel in perpetuum, vel factos eſſe ſpirituales, vel non, dummodo ſine tali onere, vel pacto (nempe expendendi ſuperflua in pios vſus) dentur.* Sic ille *dub.* 45. *n.* 6. & apud illum Sotus *lib.* 10. *de Iuſt. q.* 4. *art.* 3.

concl. 3. & Driedo *lib.* 2. *de libert. Chriſtiana, cap.* 4. Item Lugo *ſect.* 3. *cit. num.* 29. vbi ait, quod tandem idem videatur ſentire Nauarr. *dicta quæſt.* 1. *numero* 75. & infirmare Vaſquez *opuſc. de reddit. cap.* 1. *§.* 3. *dub.* 1. *num.* 51.

QVÆSTIO LXXXIII.

An Religioſi aſſumpti ad aliquod beneficium ſæculare, vel regulare, ad nutum amouibiles ſint verè domini reddituum beneficij, & poſſint ita de illis diſponere, ac alij Clerici beneficiati ſæculares?

Reſpondeo tanquam certum, nec eſſe dominos redituum beneficij: & conſequenter, nec poſſe diſponere de illis, ac poſſunt alij Clerici ſæculares beneficiati. Ratio eſt, quia dominium talium redditutum eſt penes monaſterium, & ſolùm illis conceditur adminiſtratio ad vſus pios, & non aliter: ergo. Sic cum communi Palaus *tom.* 1. *tract.* 5. *diſp.* 2. *punct.* 8. *n.* 1. Vaſquez, mox citandus, Pellizzarius, & alij.

QVÆSTIO LXXXIV.

An ſaltem dicti Religioſi ſint verè domini talium reddituum, & poſſint ita de illis diſponere, ac alij Clerici Beneficiati ſæculares, caſu quo aſſumpti ſint ad beneficium perpetuum, & non amouibile?

Affirmat cum aliis, & nouiſſimè Pellizzarius *tom.* 1. *tract.* 4. *c.* 2. *ſect.* 5. *q.* 13. *n.* 372. his verbis: *Reſpondeo videri probabile, quod ſint, ſi beneficium ad quod aſſumuntur, ſit perpetuum, & tale vt à Prælato regulari non poſſit amoueri: ſiue poſtea illud ſit ſæculare, ſiue regulare.* Ita Vaſquez *de reddit. c.* 3. *dub.* 8. & cum eo Alphonſ. de Leone *de officio Confeſſor. recollect.* 11. *n.* 176. dicens, *hoc ipſo, quod Regulari confertur à Papa beneficium aliquod perpetuum, aut penſio, illum eo ipſo cenſeri diſpenſatum, vt ſit dominus fructuum beneficij, aut penſionis, ſicuti eſt dominus quicumque alius beneficiarius, aut penſionarius, Clericus ſæcularis. Quod tamen non facit, quin Religioſus modo dicto beneficiarius, expendens fructus ſui beneficij in vſus profanos peccet; non quidem contra votum paupertatis, ſed contra ſpecialem probibitionem quoad hoc factam beneficiariis* in Concil. Tridentino *ſeſſ.* 25. *c.* 1. *de Reformat. niſi quis malit dicere, eiuſmodi prohibitionem per contrarium vſum fuiſſe legitimè abrogatam: quomodo abrogari poteſt quodcumque aliud ius poſitiuum, concurrentibus debitis circunſtantiis. Ita docti viri conſulti.* Huc vſque Pellizzarius.

Sed probabilius longè Reſpondeo, nec in hoc caſu eſſe veros dominos beneficij reddituum; ac proinde nec poſſe ita diſponere de illis ac Clerici ſæculares beneficiati poſſunt. Ratio eſt, *Quia* (ait Sanchez *lib.* 6. *ſum. cap.* 6. *n.* 39.) *Religioſus promotus ad beneficium Parochiale alicuius Eccleſiæ, verè tenetur votis Religionis: ergo & paupertatis: ergo nullum dominium alicuius rei habere poteſt.* Sic contra Vaſquez ſentit Palaus *loc. cit.*

QVÆSTIO LXXXV.

An ad minus Religioſi ad ſtatum Epiſcopalem aſſumpti, habeant dominium reddituum Eccleſiaſticorum, & poſſint ita diſponere de illis ac alij Epiſcopi ſæculares?

Affirmant multi, moti ex cap. *vnico,* 18. *quæſt.* 1. vbi loquens de Religioſo Epiſcopo, ſic dicitur: *Velut legitimus hæres paternam ſibi hæreditatem poſtea iure vendicandi poteſtatem habet.* In quibus verbis videtur clarè exprimi, talem Religioſum Epiſcopum habere dominium hæreditatis paternæ: ergo manet liber à paupertatis voto: ergo de redditibus Eccleſiaſticis poteſt diſponere, ſicuti alij Epiſcopi ſæculares. Ita apud Sanchez Sotus *lib.* 7. *de Iuſt. quæſt.* 4. *art.* 2. *ad vltim. & lib. vltimo, q. vltima, art. vltimo, col.* 4. Palacios *in* 4. *diſt.* 38. *diſp.* 1. *fol.* 834. Michaël à Medina *de Sacro homin. Contin. lib.* 5. *c.* 26. *col.* 2. Angles *in florib.* 2. *p. q. vnica de voto, art.* 2. *poſt* 3. *difficult. dub.* 5. Gratian. Regul. 320. *num.* 4. & Vaſquez 1.2. *q.* 96. *art.* 4. *diſp.* 165. *c.* 8. *n.* 91. *& n.* 104. Adde & in opuſc. *de reddit. c.* 3. *dub.* 7.

Sed longè multò probabilius, Reſpondeo dicendum, quod Religioſi facti Epiſcopi, minimè habeant dominium reddituum Eccleſiaſticorum, nec poſſint diſponere de illis, ac alij Epiſcopi ſæculares. Quia longè probabilius eſt, tales incapaces eſſe dominij proprij, & manere obſtrictos paupertatis voto. Sic Sanchez *in ſumma, tom.* 2. *lib.* 6. *c.* 6. *n.* 8. dicens, hanc ſententiam veriſſimam, & citat pro illa D. Thomam 2.2. *q.* 88. *art.* 11. *ad* 4. *& q.* 185. *art.* 8. *ad* 3. *&* 4. *ſentent. diſt.* 38. *q.* 1. *art.* 4. *quæſt.* 1. *ad* 5. D. Bonauent. ibi, *art.* 2. *q. vltima, ad vltim.* Nauarrum *Commentar.* 1. *de Regular. n.* 31. *& comment.* 2. *num.* 17. *& comment.* 3. *n.* 46. *& lib. de reddit. Eccleſ. in noua edit. quæſt.* 1. *monito* 11. *n.* 1. *&* 2. *& monito* 52. *num.* 1. *& lib.* 3. *conſil. in* 1. *edit. titul. de Regular. conſil.* 15. *num.* 11. *& in* 2. *tit. de donation. conſ.* 6. *num.* 11. Sarmiento *de reddit. Eccleſ.* 1. *p. cap.* 10. *num.* 10. Couarr. *cap.* 1. *num.* 18. *de teſtament.* Arragonium 2.2. *quæſt.* 88. *art.* 11. Valentiam *diſp.* 10. *quæſt.* 3. *punct.* 8. *col.* 3. Leſſium *lib.* 2. *de iuſt. c.* 40. *dub.* 14. *n.* 113. Azorium *tom.* 1. *cap.* 7. *quæſt.* 2. Henriquez *lib.* 10. *cap.* 32. *num.* 5. *& c.* 33. *n.* 3. *& lib.* 12. *cap.* 5. *num.* 5. Rodriguez 2. *tom. ſum. cap.* 10. *num.* 4. *& tom.* 2. *quæſt. regul. q.* 58. *art.* 3. Petr. Ledeſm. 2. *tom. ſum. tract.* 10. *c. vlt. dub.* 2. *ad* 4. D. Antonin. Roſellam, Angelum, Tabienam, & alios plures. Quibus adhuc addi poſſunt Ægidius *diſp.* 27. *dub.* 11. *num.* 200. Palaus *punct.* 8. *citato num.* 3.

§. III.

De eroganda à Regularibus Eleemoſyna.

QVÆSTIO LXXXVI.

An Regularibus ſit interdictum aliquas facere Eleemoſynas.

Affirmandum videtur ex Bulla Clement. VIII. *edita an.* 1594. 13. *Cal. Iulij,* quæ incipit: *Religioſa,* vbi prohibetur generaliter Regularibus largitio munerum.

Sed vt certum Reſpondeo, Non eſſe illis id interdictum; ſed poſſe licitè Eleemoſynas aliquas facere, dummodo id faciant cum debita licentia ſuperioris. Quia id minimè prohibuit Clemens VIII. Sed potiùs contrarium expreſſit illis verbis: *Niſi re ipſa pro diuino cultu, & veris Chriſti pauperum indigentiis, ſeruato in hoc Charitatis ordine, & habita neceſſitatis ratione, de conſilio, & conſenſu ſuperiorum ſubleuandis.* Sic Pontifex, & ſic omnes. Legantur Souſa *in explicat. Bullæ dictæ*, §.7.*num.*91. Riccius *in praxi, tom.*2. *reſol.*25. Diana 1.*p. tract.*6. *reſol.*11. Pellizar.*tom.*1.*tract.*11.*c.*9.*q.*14.*n.*27.

Qvæstio LXXXVII.

An liceat Religioſo, cum tacita licentia ſuperioris, aliquam Eleemoſynam elargiri?

RESpondeo licere cum licentia, ſaltem tacita, ſine illa minimè. *Quia* (ait Pellizzarius) *cum Religioſi nullum habeant dominium nullamve bonorum adminiſtrationem, quæ tamen ſupponuntur in eo, qui nomine proprio facit Eleemoſynam, ideò illis eſt id interdictum, niſi adſit licentia, ſaltem tacita ſuperiorum. Quæ ad talem effectum certè ſupponitur, non ſolùm in caſu extremæ neceſſitatis proximi, aut etiam magnæ aduenientis, quo tempore ſuperior adiri non poſſit; ſed etiam quando Religioſus ex legitima licentia degit extra Monaſterium, cauſa ſtudiorum, peregrinationis, aut negotij, vel certè habet peculium de licentia Prælati.* Sic ille *tract.*4.*cap.*2.*ſect.*3.*quæſt.*17.*num.*227. alia, quæ circa hanc materiam deſiderari poſſunt, *alibi*, ſi Deo placuerit, dicemus tractando de voto Paupertatis.

DISPVTATIO IV.

Ex quibus bonis facienda ſit Eleemoſyna.

Qvæstio Prima.

An ex propriis facienda ſit Eleemoſyna.

RESPONDEO tanquam certum: Quod facienda ſit, per ſe loquendo, ex propriis, non ex alienis. Quia non eſt iniuſtitia committenda, vt Charitati ſubueniatur, vt rectè dixit Auguſtin.*lib.*50.*homiliar.hom.*7.*relatus in cap.Forte*, 14. *quæſtion.*15. Rurſus Eleemoſyna eſt actus dominij: atqui nullus poteſt actum dominij exercere in rebus alienis, domino non conſentiente, ſaltem tacite: ergo. Sic omnes, legantur D.Thom.2.2.*quæſt.*32.*art.*7. & ibi omnes eius expoſitores. Vazquez *de Eleemoſyna cap.*2. *dub.*2. Palaus *tom.*1. *tract.*6. *diſp.*2. *punct.*12. Ouiedo *de Charit.contr.*10.*punct.*12. Hurt. Complutenſ.*diſp.*5.*de Eleemoſyna*, *diff.*13. Trullench. *lib.*1.*in Decalog.c.*5.*dub.*10. Petr. Hurt. 2.2.*diſp.*159. *ſect.*6.§.141. Azor.*tom.*2.*lib.*12.*c.*12.

Qvæstio II.

An vt licitè Eleemoſyna fiat; ſufficiat, quod bona ſint propria?

RESpondeo abſolutè non ſufficere. Nam requiritur, & quod bona, ex quibus facienda ſit Eleemoſyna, ſint propria, & quod illorum adminiſtratio impedita non ſit, aut legibus prohibita. Quia cum Eleemoſyna dicat alienationem rei datæ illi, cui prohibita eſt adminiſtratio ſuorum bonorum, conſequenter eſt prohibita Eleemoſyna ex illis facienda: nihil enim magis primariò, & directè quàm alienatio interdicitur, cum adminiſtratio prohibetur. Sic omnino Ouiedo *punct.*12. *cit.numer.*1. & omnes.

Qvæstio III.

An ſaltem in caſu extremæ neceſſitatis liceat cuilibet ex bonis alienis Eleemoſynam facere extremè patienti?

RESpondeo tanquam certum, licere cuilibet, ſi aliàs ipſe ſuccurrens bona propria non habeat, vt *infrà*. Ratio eſt, quia ſicut pauper iſte poteſt aliena ſubripere pro tunc; ſic & alius, ſuo nomine, vt diximus *ſuprà diſput.*2.*quæſt.*30.*& ſequent.* Sic communis. Legatur Ouiedo, Palaus, Hurtado *loc.cit.* Qui idem dicunt, quando pauper grauiter indiget: & benè, vt conſtat ex dictis *diſp.*2.*q.*35.

Qvæstio IV.

An ſi apud aliquem ſint aliena bona, & propria, poſſit extremè indigenti ſubuenire ex alieno, reſeruatis propriis?

RESpondeo vt certum: Non poſſe. Quia quando proprium habemus, capere alienum non licet. Sic Medina *de Eleemoſyna*, *quæſt.*5. Ledeſma *in* 4. *quæſt.*15.*art.*5. *ad* 2. Quos citat, & ſequitur Azor. *lib.*12.*c.*12.*cit.q.*1. Ouiedo *punct.*12.*cit.num.*105. his verbis: *Si autem quis habeat bona ex quibus æque, ac alius, teneatur pauperi ſuccurrere, peccabit, ſi propriis bonis retentis, ab alio arripiat bona vt pauperi det, quia tunc ille tenetur Eleemoſynam dare, quod præceptum non adimplet ſubripiendo aliena bona, vt pauperi ſubueniat.* Sic ille, & etiam cum aliis nos *ſuprà diſp.*2. *quæſt.*34.

Qvæstio V.

An qui habendo propria bona, aliena ſubriperet, vt extremè indigenti daret; teneretur ad reſtitutionem?

NEgatiuam ſententiam amplectitur (ni fallor) Ouiedo *punct.*12. *cit. num.*105. *Quatenus* ait, *illam non omnino ratione carere. Nam dum hic apud ſe ſtatuit Eleemoſynam extremè indigenti non dare, peccat ſolùm contra miſericordiam, & non contra iuſtitiam: & licèt demus peccare peccato iniuſtitiæ, iniuſtitia, quæ præcisè conſtituit* (lege, *conſiſtit*) *in negatione Eleemoſynæ tantùm erit contra pauperem, & non contra diuitem*

tem alium, à quo bona ſubtrahit, quod inde probatur quia ſi ab illo nihil ſubtraheret, & tantùm Eleemoſynam omitteret, nullam iniuſtitiam contra diuitem committeret. Deinde, quia obligatio dandi Eleemoſynam, non eſt in fauorem alius diuitis, ſed in fauorem pauperis. Suppoſito igitur peccato, contra miſericordiam, & poſita omiſſione Eleemoſynæ debitæ, neceſſitas pauperis adhuc vrgens videtur ſufficiens titulus ad bona alia diuitis ſubripienda, vt pauperi ſubueniatur, abſque peccato iniuſtitiæ, quia ille, qui ita ſubripit, ea ſubripit, quæ pauperi ſunt debita, & ſuppoſito peccato, quod committit contra miſericordiam, quia propria non dat, perinde res ſe habent, ac ſi ea non haberet in ordine ad ſuccurſum pauperis alio modo procurandum, ac proinde videtur ſine iuſtitia (lege, iniuſtitia*) poſſe peccantem contra miſericordiam, propria bona retinendo, aliena arripere, ne extremè indigens pereat, & nomine pauperis bona, quæ pauper poſſet arripere, ab alio auferre, cuius ſubreptionis titulus erit neceſſitas pauperis ex alio capite non ſubleuata, licèt in eo quod non ſubleuetur ex bonis ipſius arripientis, peccatum contra miſericordiam committatur.* Hæc omnia ſapiens Ouiedo.

Sed multò longè probabilius Reſpondeo, Teneri ad reſtitutionem. *Primò*, quia qui in prædicto caſu aliena ſubripit, nullo titulo, ſeu nulla honeſta cauſa excuſante, id facit: ergo ad reſtitutionem eorum, quæ rapuit, tenebitur. *Secundò*. Quia prædictus non ſolùm peccat contra miſericordiam, ſed etiam contra iuſtitiam poſitiuè: ergo ex hac parte ad reſtitutionem tenebitur. Quod peccet contra miſericordiam conuincit Ouiedo: quod etiam contra iuſtitiam, & poſitiuè ego ſic: Quia poſitiuè rapit, ſine cauſa aliena, cum ipſe habeat bona propria, quibus poteſt, imò & tenetur ſub mortali, indigenti ſuccurrere: ergo poſitiuè ex hac parte peccat contra iuſtitiam: ergo, &c. Nec eſt verum quod Ouiedo dicit, nempe quod ille, qui ita ſubripit, ſubripit ea, quæ pauperis ſunt debita: nam potiùs hæc ſunt, in eo caſu indebita; debita verò quæ ſunt propria rapientis, vt conſtat.

QVÆSTIO VI.

An Hæretici, aut qui commiſerunt crimen læſæ Maieſtatis, poſſint ante criminis declarationem, Eleemoſynam dare pauperibus, etiam citra extremam neceſſitatem?

NEgant aliqui. Quia qui talia crimina commiſit, eſt bonorum ſuorum dominio priuatus, cap. *Cùm ſecundùm leges, de Hæret. in 6.* Ita Medina, & Ledeſma, quos citat, & ſequitur Azor. *tom.2.lib.2. cap.12. quæſt.4.* ibi: Sed verior eſt Medinæ, & Ledeſmæ ſententia. Vnde malè citat illum pro contraria, Trullench mox citandus. Ita etiam ſentit cum Azorio, Becanus *2.2.c.2.n.16.*

Sed probabilius Reſpondeo, Poſſe dare, dummodo id non faciant in fraudem fiſci. Quia probabilius eſt, quod tales rei non ſint priuati abſolutè dominio bonorum ſuorum, cum adhuc poſſeſſionem retineant, nec teneantur illa fiſco, ante ſententiam Iudicis, donare, ſeu reſtituere. Sic tenet Bonacina *tom.2. in prim. præcept. Decalogi, diſp.5.q.4.punct.6.n.23.* citans pro ſe Thomam Sanchez *lib.2.ſum.c.22.n.3.* Medinam *C. de Eleemoſyna, quæſt. 4.* Reginaldum *lib.4.cap.22.num.270.* Lorcam *diſp.36.num.13.* Sed ex iis, non bene citatur pro hac parte hic Medina; benè alter poterat, *1.2. quæſt.96. art.4.* cum aliis multis, quos affert Sanchez *numer.3. cit. & num.7.* Sic etiam tenent Filliuc. *tract.28. capit.4. quæſt.3. num.90.* Trullench. *lib.1.in Decal. capit.5. dub.10. num.1.*

QVÆSTIO VII.

An ex bonis vſura comparatis, poſſit quis Eleemoſynam dare?

NEgat cum aliis Trullench citatus *numer.2.* his verbis: *Dico ſecundo turpiter acquiſita ob actionem ipſam iniuſtam, itavt acquiſitio etiam iniuſta ſit, vt per furtum, vſuram, donationem extortam, ludum fraudulentum, ſimoniam, & ſimiles modos, non poſſunt dari in Eleemoſynam; quia ſunt reſtituenda.* Ita ille cum Filliucio *quæſt.4, num.91. & 92.* & Villalob. *tract.22.diff.6.n.3. & 4.*

Sed clariùs Reſpondeo, Poſſe, dummodo non ſit res, quæ in ſpecie reſtitui debeat, & dummodo quamvis donet, tantundem habeat, quantum reſtituere debet. Sic omninò Azor. *capite 12. citato, quæſt.6.*

QVÆSTIO VIII.

An qui ludendo lucrifacit, poſſit ex lucro Eleemoſynam largiri, ſi pecuniam ludo expoſitam fuerat furatus?

REſpondeo cum eodem Azorio *quæſt. 5.* Poſſe: *Quia fecit ſuum, quod ludendo lucratus eſt, quamvis tantundem debeat reſtituere, quantum furto acceperat. Quemadmodum, ſi opifici artis inſtrumenta quis auferat, & laborando mercedem acquirat, fit dominus mercedis, tametſi reſtituere debeat inſtrumenta furto ſublata, & compenſare, ac reſarcire damnum illatum opifici.* Sic Azor. Quem non citatum ſequitur Villalobos *tom.1. ſumma tract.22.diff.6.num.5.* his verbis: *El que tiene hazienda ganada contra leyes, en los caſos en que verdaderamente adquiere dominio, puede hazer limoſna della, como dize S. Thomas 2.2.* quæſt.32. art.7. *y la comun. El exemplo es del que juega juegos prohibidos, y ganò en ellos, y la Ramera que gana con pecado. El fundamento es, porque eſtos ſon verdaderos ſeñores de lo que ganaron, y aſſi lo pueden dar de limoſna. Y aun digo mas, que el que hurtò a vn Official los inſtrumentos de ſu arte, y con ellos ganò algun dinero, le hizo ſuyo, y puede dar limoſna del, aunque tiene obligacion à reſtituir al official el daño que le hizo.* Sic ille. Quod idem dicit, *del vſurero, que ganaſſe algo negociando con el dinero de las vſuras, que adquiere el dominio, como lo tienen S. Thomas, Silueſtro, Abad, Couarruuias, y es comun. Porque lo que gana deſta manera, no es fruto de lo que adquiriò por vſuras preciſamente, ſino es, con ſu induſtria; aunque eſtara obligado a reſtituir al que le pagò las vſuras, el daño emergente, y lucro ceſſante.* Sic ille *tom.2.tr.12. diff.16.num.2.*

QVÆSTIO IX.

An meretrix ex his, quæ quæſtu meretricio acquirit, poſsit Eleemoſynam dare?

NEgandum videtur. Quia Eccleſia non recipit talem quæſtum in oblationem, vt diximus 3. *part. tract. 6. diſput. 10. quæſt. vltima*, cum communi: ergo.

Sed nihilominus, vt certum Reſpondeo, Poſſe. Quia quamuis meretrix turpiter, & contra legem faciat, non tamen turpiter, & contra legem accipit mercedem, & ideo illius habet dominium, Eccleſia autem non recipit talem quæſtum in oblationem factam ad altare, vel in Eccleſia; bene tamen permittit quod de quæſtu meretricio fiant donationes, legata, & oblationes neceſſariæ, vt *loco citato* notauimus. Sic D.Thom. 2. 2. *quæſt. 32. art. 7.* Azor. *tom. 2. lib. 12. cap. 12. q. 27.* Ouiedo *controuerſ. 10. punct. 12. num. 117.* Villalob. *ſuprà*, Trullench *num. 2. cit.* & communis. Imo Caietanus 2. 2. *quæſt. 86. tract. 3.* & ex illo Ouiedo notant, quod Eccleſia ſolùm reiicit meretricis veſtes, quibus vſa eſt ad pellicatum, ne illis ſacræ imagines ornentur; non verò pecunias ex turpi actione habitas, quia nimis extrinſecum eſt pecuniis fuiſſe pretium actionis turpis. Adduntque, poſſe optimè Eccleſiæ Præfectum, cui ſimiles veſtes offerrentur, eas accipere, & acceptas vendere, illarumque pretium in ornatum templi inſumere; indecentia enim in eo non eſt præcisè, quod huiuſmodi veſtes Deo offerantur; ſed in eo, quod immediatè Altaria, aut Imagines illis ornentur, & in ſacrarum actionum vſum deſtinentur.

QVÆSTIO X.

An liceat dare Eleemoſynam ex bonis obnoxiis reſtitutioni veluti, furto, aut rapina, ablatis?

REſpondeo quod non liceat. Quia illa bona ſunt aliena, non propria. Quod intellige, iuxta nuper *q. 7. dicta*, caſu quo res ablata in ſpecie exiſtat, quia tunc debet domino reſtitui: ſecus verò, ſi iam non exiſtit in ſpecie, neque ex Eleemoſyna reddatur impotens ad reſtitutionem faciendam; quia tunc iam ex propriis Eleemoſynam faceret abſque damno creditoris. Sic Vaſquez *cap. 2. de Eleemoſyna, dub. vltimo.* Suarez *de Charit. diſp. 7. ſect. 2. num. 6. & 9.* Ouiedo *loc. cit.* Palaus *punct. 12. n. 3.* & licèt non ita diſtinctè, Trullench. *n. 2.* & omnes communiter.

QVÆSTIO XI.

An ex acquiſitis ob aliquam illicitam actionem iam executam, vt ob homicidium patratum, aut iniuſtam ſententiam, poſsit quis facere Eleemoſynam?

REſpondeo, Poſſe. Quia talium rerum ille acquiſiuit dominium iuſtè, etiamſi actio per quam illud acquiſiuit, mala fuerit; nec tenetur danti res datas reſtituere. Sic D.Thom. 2. 2. *quæſt. 32. art. 7.* Leſſius *lib. 2. capit. 14. dubit. 8.* Ægidius *diſput. 27. dub. 12. num. 210.* Palaus, & Trullench. *locis citatis*, & omnes.

DISPVTATIO V.

De his, quibus danda ſit Eleemoſyna.

QVÆSTIO PRIMA.

An ſolùm pauperibus danda ſit Eleemoſyna?

RESPONDEO tanquam certum, quod ſolùm illis ſit danda. Quia Eleemoſyna eſt actus miſericordiæ, cuius obiectum eſt ſubleuare miſeriam, ſeu indigentiam proximi: ergo vbi indigentia non eſt, minimè reperitur materia, circa quam virtus miſericordiæ verſetur. Sic omnes Legantur Gaſpar Hurtado *diſp. 5. de Eleemoſyna, diff. 15.* Ouiedo *controu. 10. punct. 14. n. 135.* Quia bene notat, quod pauperes reputari debeant, non ſolùm mendici, qui oſtiatim petunt; ſed etiam omnes illi, quibus neceſſaria non ſuppetunt ad congruam ſuſtentationem, & ſui ſtatus decentiam.

QVÆSTIO II.

Quotuplex ſit pauperum genus?

REſpondeo dicendum, quod triplex. *Primò* enim quidam ſunt omnino inuoluntariè pauperes, quibus miſera ſors contigit, quam labore, & actionibus proprio ſtatui conuenientibus, à ſe excutere non poſſunt. *Secundò*, alij ſunt planè voluntariè pauperes, quales ſunt Religioſi, qui ex amore virtutis, & vt Chriſtum Dominum perfectiùs ſequerentur, ſe omnibus diuitiis exuerunt. *Tertiò*, alij ſunt pauperes, quibus paupertas eſt inuoluntaria ſecundum ſe, quia planè oderunt, & cuperent habere diuitias, ſi eas ſine labore conſequi poſſent: eſt iis tamen voluntaria in cauſa, quatenus ex amore otij fugiunt laborem, quo, ſi vellent, facile poſſent ſibi neceſſaria acquirere. Sic Ægidius *diſp. 27. dub. 6. n. 65.* Ouiedo *punct. 14. num. 136.*

QVÆSTIO III.

An non ſolùm pauperibus primi, ſed etiam ſecundi generis, nempe Religioſis danda ſit Eleemoſyna?

NEgant hæretici, & inter Catholicos, id ipſum negauit Medina *C. de Eleemoſyna, q. de Eleemoſyna danda ſanis, §. Quarto fortè aliquis*, vbi aſſerit non eſſe præceptum dare Religioſis Eleemoſynam titulo paupertatis licèt poſſit eſſe alio titulo, nempe ex eo quod miniſtrent ſpiritualia.

Sed pluſquam certum Reſpondeo, Prædictis Religioſis debere dari Eleemoſynam, titulo etiam paupertatis, ſicuti aliis pauperibus. *Primò*, quia tota Eccleſia id cenſet, cum approbat inſtitutum Religioſorum mendicantium, & laudat eos, qui ipſis dant Eleemoſynam. *Secundò*, quia Religioſi veram patiuntur neceſſitatem eorum, quæ ad corporis ſuſtentationem ſunt neceſſaria; quod autem voluntariè

contracta fuerit, nihil refert, cùm voluntas, & cauſa contrahendi pia fuerit, Deo grata, & rationi conformis. Sic Ægidius *diſput.27. dub.6.concl.1. num.67.* dicens, hanc ſententiam eſſe omnium Catholicorum. Diana *p.5. tract.8. reſol.18.* Vaſquez *de Eleemoſ.cap.3.dub.1.num.1.& 3.*& alij.

QVÆSTIO IV.

An ſit danda Eleemoſyna patientibus neceſſitatem, non ob amorem virtutis, ſed ob otium, tædiumque laboris, quales ſunt vagabundi?

AFfirmant Alexand. Gabriel, & Medina apud Hurtad. Complutenſ. quos ipſe videtur ſequi *diſp.5.diſt.16.* Sed abſolutè Reſpondeo, Non eſſe communiter eis Eleemoſynam dandam (niſi caſu, quo repentè in grauem neceſſitatem incidiſſent; aut niſi data aliqua Eleemoſyna crederetur ad meliorem frugem eſſe reducendos: quia in tali caſu prodeſt Eleemoſyna corpori, & animæ.) Ratio eſt, quia tales homines, regulariter ſunt pleni vitiis, ac ita nociui reipublicæ, à quibus auocarentur, ſi nemine iis dante Eleemoſynam, compellerentur vtili labore victum quærere. Vnde vt bene Soto, *in deliberatione cauſa pauperum*, ait, *quod eiuſmodi homines licitè per legem ex Ciuitate expelluntur, vel compelluntur manibus victum, & alia quæritare.* Quia Geneſ.3. dicitur, *In ſudore vultus tui veſceris pane tuo*, & Matth.20. reprehendit Chriſtus otioſos tota die in foro. Et ad Theſſalon.2. dixit Paul. *Qui non laborat, non manducet.* Sic Sotus, & Vazquez ex illo *de Eleemoſ. cap.3.* (non 2. vt legi apud Ægidium, & Palaum) *dub.1.* Ægidius *diſp.27. cap.6. concl.2. n.69.* Lorca 2.2. *ſect.3. diſp.37. n.10.* Palaus *diſputat.2. de Eleemoſ.punct.14.num.2.* Tannerus *quæſt.6.dub.3. num.39.* quos ſequitur Ouiedo *controu.20.punct.14. num.139.* vbi ait, hanc ſententiam tenere Medinam *C.de pœnit.quæſt.7.* quem pro oppoſita citat Hurtadus. Et concludit *num.140.* dicendo, huiuſmodi homines vagabundos nullo modo à Magiſtratibus permittendos eſſe, ſed cogendos, vt inſeruiant ædificiis publicis, agrorum culturæ, aliiſve huiuſmodi miniſteriis.

QVÆSTIO V.

An expediat vnicuique examinare, an mendici occurrentes ſint verè pauperes, an verò vagabundi?

REſpondeo quod non. Quia hoc conuenit Magiſtratibus, qui per ſe, aut per miniſtros pios, ac Fideles ſæpè debent inquirere à pauperibus ignotis communia quædam, veluti quò vadant, vnde venerint, cuius ſint nationis, ac religionis, &c. Priuati verò, vt dixi, dum aliud illis non conſtet, non debent credere mendicos occurrentes eſſe vagabundos, quia aliàs fieret illis manifeſta iniuria, ſi abſque ſufficienti fundamento putarentur otio torpentes, & laboris tædio Eleemoſynam expoſtulare. Quod ſi aliquoties id contingat, nihil refert. Nam, vt bene ait Ægidius, præſtat ex errore ſæpius dare Eleemoſynam non indigenti, quam ſemel eam negare indigenti. Sic ille *num.69. verſ.Cauendum.* Palaus, Lorca, & Ouiedo *loc.cit.*

QVÆSTIO VI.

An pauperibus malè viuentibus danda ſit Eleemoſyna?

NEgandum videtur. Quia Eccleſiaſtici 12. dicitur: *Da bono, & non receperis peccatorem: benefac humili, & non dederis impio: prohibe panes illi dari, ne in ipſis potentior te ſit, &c.* ergo.

Sed vt certum, clarius Reſpondeo, Dandam eſſe Eleemoſynam pauperibus male viuentibus, & quantumuis peccatoribus; non tamen, qua tales ſunt, ita vt in ſuis peccatis foueamus, aut intendamus; aut etiam ſolùm apertè aduertamus, per noſtram Eleemoſynæ dationem de facto fieri. Quia id eſſet cooperari ad eorum peccata; & id ſolùm ſignificatur in Scriptura, dum dicitur peccatoribus non eſſe benefaciendum; ſubintellige, quando beneficio ipſo fouentur in ſuis peccatis. Igitur quod extra hunc caſum ſit danda iis Eleemoſyna, quatenus ſunt homines, ſiue quatenus illâ indigent, vt vitam ſuſtentare poſſint, conſtat ex Scriptura *ad Galat.6.* vbi iubemur operari bonum ad omnes, etiam ad infideles, qui verè ſunt peccatores. Sic docent omnes. Legantur Bellarmin. *lib.3. de bonis operibus, cap.12.* Ægidius *concl.3.num.70.* Gaſpar Hurtadus *diſſ.17.* Ouiedo *num.136.* Palaus *num.1.* & omnes.

QVÆSTIO VII.

An etiam inimicis, quamvis propriis, ſit elargienda Eleemoſyna?

REſpondeo tanquam certum: Quod ſic, niſi caſu, quo inimici in ſua, contra nos malitia, ea ratione fouerentur, & fierent potentiores ad opprimendum nos. Sic communiter DD. vt fatetur Hurtado, & probat his verbis: *Conueniunt Doctores, pauperibus, quamvis propriis inimicis, dandam eſſe Eleemoſynam; quia*, vt Chriſtus *Matth.5.* expreſſit, *benefaciendum eſt eis, qui oderunt nos.* Et infrà, *Inimicis tamen propriis priuatis, à quibus timetur graue damnum, quamvis ſint in extrema neceſſitate, non eſt obligatio dandi eleemoſynam; quia præceptum Eleemoſynæ non obligat cum tanto diſpendio proprio, præſertim inferendo ab ipſis: poterit tamen illis licitè dari, quia bonum alienum poteſt hoc modo præferri proprio.* Sic Hurtado *diſſ.17.* Ægid. *dub.6.cit.concl.4.n.76.* Ouiedo, & Palaus, & alij *loc.cit.*

QVÆSTIO VIII.

An etiam Hoſtibus reipublicæ, ſaltem extremè indigentibus, danda ſit Eleemoſyna?

NEgat Lorca eſſe dandam illis Eleemoſynam, quamdiu cum illis iuſtum bellum geritur: ſecus verò quandiu cum illis induciæ factæ ſunt.

Sed clariùs Reſpondeo dicendum, quod non ſit danda, adhuc dum ſunt induciæ, ſi prudenter timeatur, finitis induciis, grauiter nocituros Reipublicæ (etiamſi dum ſunt induciæ, non liceat illos malè tractare poſitiuè) quia ſic proſpicitur bono graui Reipublicæ, cui ſub obligatione eſt proſpiciendum. Secus verò, ſi prudenter crederetur, in poſterum non amplius nocituros Reipublicæ; nam tunc non ſolùm poteſt dari eis Eleemoſyna, ſed currit præceptum dandi

dandi illam. Sic Ægid. *diſp.* 27. *dub.* 6. *concl.* 4. *n.* 77. Gaſp. Hurtad. *diff.* 17. *citata.*

QVÆSTIO IX.

An ſit danda Eleemoſyna homini auaro indigenti, eo quòd nihil ex ſuo velit inſumere, quo ſuæ neceſſitati ſubueniat?

RESpondeo tanquam certum, non eſſe ex præcepto dandam. Quia prædictus indigens habet vnde poſſit ſibi ſuccurrere; quod ſi id non facit, ſibi imputet. Excipe, niſi tanta eſſet eius infirmitas, & deprauata animi affectio, quod ſibi ſubtrahat vitæ neceſſaria, vt cogamur miſericordiæ præcepto ad ſubueniendum illi. Quemadmodum, ſi quis ex animi infirmitate, vel cæco affectu, ſe ſuſpendere, vel in flumen dejicere contenderet, miſericordiæ præcepto cogeremur eum commodiori medio iuuare. Sed in hoc caſu ex bonis ipſius auari, ſi fieri poſſet, ſubueniendũ eſſet, aliàs ex propriis. Sic Azor *tom.* 2. *lib.* 12. *c.* 9. *q.* 5. Lorca 2. 2. *ſect.* 3. *diſp.* 37. *n.* 11. & Syluius 2. 2. *q.* 32. *art.* 9. *q.* 4. quos ſequitur Diana *part.* 5. *tract.* 8. *reſol.* 19.

QVÆSTIO X.

An peccet grauiter, qui paupertate ficta petit, ac recipit Eleemoſynas?

RESpondeo tanquam certum: Peccare graviter, ſecundum ſe. Quia petit, ac recipit illas fraudulenter: ergo, ſi aliàs paruitas materiæ non excuſet, grauiter, ac mortaliter peccabit. Sic omnes. Legantur Gaſp. Hurt. *diſp.* 5. *de Eleemoſyn. diff.* 15. Ioan. de Cruce 1. *p. ſum. precep.* 5. *art.* 4. *dub.* 2. *concl.* 4. Diana *p.* 5. *tract.* 8. *reſol.* 21. *verſ. Et tandem.*

QVÆSTIO XI.

An recipiens Eleemoſynam magnam, aut extraordinariam, ſimulans paupertatem, teneatur ad illius reſtitutionem?

NEgant teneri ad reſtitutionem, qui exiſtimant, Eleemoſynam datam pauperi ſimulato, eſſe validam, & illam recipientem ſibi propriam facere, & ideo non teneri ad reſtitutionem illius. Ratio eſt: Quia ratio motiua dandi Eleemoſynam, eſt honeſtas virtutis miſericordiæ: at hæc permanet, etiamſi paupertas in petente deficiat: ergo datio Eleemoſynæ ſubſiſtit, cum illius ſubſtantiale motiuum perſiſtat: ergo eſt valida, ergo qui illam accipit, etiamſi pauper ſimulatus ſit, non tenetur ad reſtitutionem. Sic Sotus *lib.* 9. *de iuſt. q.* 7. *art.* 3 *ſub finem,* quem citat, & ſequitur Ægidius *diſp.* 27. *dub.* 2. *concl.* 6. *n.* 81. (vnde malè citatur hic Author pro oppoſito à Gaſpare Hurt. *infrà.*) Tenet etiam Leſſius *lib.* 2. *c.* 18 *dubitat.* 17. *n.* 132. Addunt tamen hi duo vltimi Authores, quod licèt qui paupertate ficta recipit Eleemoſynam, non teneatur eam directè reſtituere, quia illius factus eſt dominus, teneatur tamen aperire alteri dolum, quia tenetur tollere deceptionem, in quam alium iniuſtè induxit, & relinquere ipſi liberum, vt rem datam, ſi velit, recipiat. Aut ſi deceptor nolit hoc facere, tenetur rem acceptam reſtituere.

Sed probabilius Reſpondeo, Teneri ad reſtitutionem. Quia probabilius eſt, talem Eleemoſynam ſimulato pauperi factam, ſeu donationem in illa incluſam, eſſe inualidam, ac nullam. Ratio eſt, quia qui

extraordinariam, & magnam Eleemoſynam dat alicui pauperi, non dat eam illi, quia pauper apparet, ſed quia in re pauper eſt; itavt non habeat animum alienandi rem talem à ſe, ſi verè paupertas non exiſtat: ergo donatarius, ſeu pauper fictus recipiens talem rem, propriam non facit: ergo illam reſtituere tenetur. Sic Alexand. *in* 4. *p. q.* 86. *memb.* 3. *art.* 3. Altiſſiodorenſ. *lib.* 4. *cap. de Reſtitut.* Adrianus *in* 4. *tract. de Reſtitut.* §. *Conſequenter,* Nauarr. *in ſum. c.* 17. *n.* 107. *& in Apologia contra Sarmientum, q.* 1. *monito* 28. *n.* 1. Medina *C. de reſtit. q.* 24. Scotus *in* 4. *diſt.* 15. *q.* 2. *art.* 3. & Angel. *verb. Reſtitutio* 5. *n.* 1. quos omnes pro hac ſententia refert Ægidius dicens, eſſe valde probabilem. His addi poſſunt Caiet. *v. reſtitutio, cap. vltimo, caſu* 4. Vaſquez *c.* 3. *de Eleemoſyna, dub. vltimo,* Luyſius 2. 2. *diſp.* 85. *dub.* 2. Petr. Hurtad. *diſp.* 159. *ſect.* 6. §. 142. Gaſp. Hurt. *diſp.* 5. *diff.* 15. Palaus *tract.* 6. *diſp.* 2. *punct.* 14. *n.* 5. non 15. vt leges apud Ouiedum) Diana *p.* 5. *tract.* 8. *reſol.* 21. Ioan. de Cruce 1. *p. ſum. pracep.* 5. *art.* 4. *concl.* 4. Ouiedo *tract. de charitate, contr.* 10. *punct.* 14. *n.* 144. Dicaſtillo *de iuſt. & iure tom.* 1. *lib.* 2. *tract.* 2. *diſp.* 6. *dubitatione* 5. *num.* 92. Tamburinus *lib.* 8. *in Decal. tract.* 4. *c.* 1. §. 1. *n.* 2. *&* 3. & alij.

QVÆSTIO XII.

An etiam ille, qui ſimulans paupertatem, modicas Eleemoſynas recipit, teneatur quoque ad illas reſtituendas?

AFfirmant quamplures noſtræ ſententiæ authores; quia, inquiunt, parum refert, quod Eleemoſyna ſit parua, vel magna, quoad forum interius; quia non refert, niſi quoad præſumendum, an erogans habuerit, aut non habuerit animum abſolutè erogandi.

Sed his non obſtantibus, probabiliter certè Reſpondeo, non teneri ad reſtituendas has modicas Eleemoſynas. Quia probabiliter certè præſumitur, quod dominus, qui hoſtiatim mendicantibus modicas Eleemoſynas dat, non det illas ſub conditione paupertatis, ſed abſolutè ratione Charitatis, & ideo cum intentione, & animo abdicandi à ſe dominium talium Eleemoſynarum, ſiue exiſtat, ſiue non exiſtat paupertas: ergo ille qui ſimulans paupertatem exiguas Eleemoſynas recipit, non tenebitur ad reſtitutionem. Et certè quis inuenietur tam exigui, & puſilli animi, vt velit duos marauedinos, aut fruſtum panis ſibi, aut aliis veris pauperibus reſtitui; & leuiſſimum hoc munuſculum dare dependenter à paupertate in re exiſtente? hoc profectò de nullo eſt præſumendum, ſed iudicandum contentum eſſe paupertate prudenter ab ipſo exiſtimata in ordine ad abdicandum à ſe dominium rei leuiſſimæ. Quod ſanè non ita eſt iudicandum, quando Eleemoſyna eſt notabilis quantitatis, ac valoris; quia tunc de quovis præſumendum eſt, nolle illius dominium à ſe abdicare, vera paupertate non exiſtente. Sic Ouiedo *loc. cit. n.* 145. citans pro hac parte, & bene, Sotum *de iuſt. lib.* 9. *q.* 7. *art.* 4. (vnde non ita citauit illũ Ægid.) Nauarrum *in ſumma, c.* 17. *n.* 107 Molina *tom.* 1. *de iuſt. diſp.* 210. & Iacobum Granados *tract.* 11. *diſp.* 6. His addi poſſunt Dicaſtillo *loc. cit. n.* 93. Tamburinus *n.* 4. Diana *p.* 5. *tract.* 8. *reſol.* 21. *verſ. verùm his non obſtantibus,* vbi citat Azor 3. *p. lib.* 4. *c.* 21. *q.* 8. Item Ioan. à Cruce 1. *p. ſum. pracept.* 5. *art.* 4. *dub.* 2. *concluſ.* 4. vbi ſic ait: Nota 2. *quod pauper fictus peccat mortaliter petendo Eleemoſynam, & reſtituere tenetur, quando ſibi dantur Eleemoſynæ ſub conditione, ſaltem tacita, quod*

ſit pauper, vt contingint in amplis, & extraordinariis Eleemoſynis, ſicut cum petitur Eleemoſyna pro captiuo, qui non eſt. Secus ſit, ſi donatio ſit abſolutè, vt præſumitur in eleemoſynis ordinariis & ſi aliàs fiant, ob motiuum falſum. Sic Cruz.

QVÆSTIO XIII.

An eleemoſyna data vero pauperi, qui tamen fingit ſe Sanctum, aut cognatum eius, à quo illam petit, ſit valida?

NEgat Medina C. *de reſtit. q.* 24. *ad* 4. caſu, quo re vera ſciatur, aut probabiliter præſumatur, donantem reſpexiſſe ad cauſam ſimulatam, & ob eam dediſſe.

Sed abſolutè Reſpondeo dicendum, talem eleemoſynam eſſe validam, ac proinde accipientem non teneri ad reſtitutionem, etiamſi dans eam non daret, ſi agnoſceret pauperem non eſſe Sanctum, aut cognatum: quia tunc eleemoſyna, qua ratione datur, verè eſt voluntaria. Sic ex Vaſquio Gaſp. Hurtadus *q.* 15. *cit.* Dicaſtillo *dub.* 6. *cit. n.* 97. his verbis: *Si quis, qui revera eſt pauper, fingit ſe peregrinum, vel aduenam, vel infirmum, vel inter fideles ſidelem, aut è contra inter infideles infidelem, vt eleemoſynam conſequatur, non tenetur ad reſtitutionem; quia præſumitur donatorem dediſſe principaliter propter paupertatem, alias verò cauſas, tantum fuiſſe impulſiuas, ſcilicet vt libentius, aut citius daret, vel quia ad illas non reſpexit, quamvis fortaſsè ſi reſpiceret, etſi ſciret ſimulari, non daret.* Sic ille ex Azorio *loco citato.*

QVÆSTIO XIV.

An pauper, qui ſolùm pigritiæ, aut cupiditatis cauſa eleemoſynam petit, peccet mortaliter, & teneatur ad reſtitutionem?

REſpondeo, Nec peccare mortaliter, nec ad reſtitutionem teneri, dummodo verè ſit pauper. Quod non peccet mortaliter, conſtat: quia pigritia illa, vel cupiditas, niſi aliud addatur, non pertingit ad grauem deordinationem. Quod verò nec teneatur ad reſtitutionem, etiam patet, quia conſtante paupertate, conſtat finis Eleemoſynæ, & conſequenter eius validitas. Sic Nauarrus, & Bariola, quos citat, & ſequitur Diana *reſol.* 21. *cit. in fin.* Tamburin. *lib.* 8. *in Decal. tract.* 4. *c.* 1. §. 1. *num.* 4. & antea Caiet. cum S. Thom. 2. 2. *q.* 187. *art.* 5. & alij apud Sanchez, *lib.* 7. *in Decal. c.* 24. *n.* 15. & 16. Qui tamen dicunt omnino eſſe id vituperabile.

QVÆSTIO XV.

An ſi pauper adſtans oſtio diuitis, vel Monaſterij, expectans Eleemoſynam, dicat alteri pauperi accedenti, iam eſſe datam, cum re vera non ſit, teneatur ad reſtitutionem?

AFfirmandum videtur. Quia, ſi diues quis, aut alius, cuius nihil intereſt, mentiendo impediret Eleemoſynam pauperi, peccaret contra Iuſtitiam, & teneretur ad reſtitutionem: ergo etiam pauper ad idem teneretur, cum idem faceret.

Sed probabilius. Reſpondeo, non teneri ad reſtitutionem: quia tale mendacium non eſſet contra Iuſtitiam, ſed ſolùm officioſum. Sic Arag. 2. 2. *q.* 77. *art.* 3. *concl.* 2. Sic dicens: *Ad confirmationem reſpondetur, quod ille qui mentiendo impedit Eleemoſynam pauperi, dupliciter ſe poteſt habere. Nam vel ipſe eſt pauper, & vt ſibi dupla Eleemoſyna detur, decipit alterum, decipit autem dicendo*, Dominum non adeſſe; *aut*, Eleemoſynam jam eſſe clargitam: *& tunc iſte mentiens, nec peccat contra juſtitiam, nec ad reſtitutionem tenetur. Vterque enim pauper habet idem ius, & ſic ſolum mentitur officioſè. Vel eſt diues, qui mentitur pauperi, & tunc mendacium eſt pernicioſum contra iuſtitiam, & reſtitutionem obligans.* Sic ille, & ex illo Leſſius *lib.* 2. *de iuſt. c.* 21. (non 2. vt legi apud Dianam) *dub.* 5. *n.* 43. Diana etiam ex vtroque *reſol.* 21. *cit. in fin.*

QVÆSTIO XVI.

An teneatur ad aliquid reſtituendum pauper ille qui vltra modum, eiulatibus, & clamoribus, ſuam neceſsitatem exagerat?

REſpondeo, non teneri ad quid reſtituendum. Quia etſi clamar grauis excitauit animum donantis; tamen eſt in egeno ſufficiens ratio egeſtatis, vt actio ſit voluntaria miſerenti, ſaltem quoad ſubſtantiam. Sic Petr. Hurt. §. 142. *cit.* & Tamburin. §. 1. *cit. n.* 2. *fine.*

QVÆSTIO XVII.

An peccet mortaliter, & teneatur ad reſtitutionem pauper ille, qui petit, & accepit Eleemoſynas, poſtquam jam ſufficientem victum, per illas acquiſitum habet?

REſpondeo, quod ſic. Quia jam in hoc caſi fingit paupertatem, cum factus jam per congregatas Eleemoſynas diues, emendicet, poſcat, ac recipiat Eleemoſynas. Sic Sanchez *loc. cit. n.* 16. & Tambur. *lib.* 8. *in Decal. tract.* 4. *c.* 1. §. 1. *n.* 6. vbi noſtram ſententiam per caſum à ſe deciſum benè declarat. Legatur.

QVÆSTIO XVIII.

An licitè poſſit petere, & accipere Eleemoſynas tanquam pauper, qui filias habet nubiles, quas commodè dotare non poteſt, habet tamen neceſſaria ad vitam ſuam, & filiarum ſuſtendandam?

REſpondeo probabiliter affirmatiuè. Quia pauperes non ſolùm dicuntur, qui egent cibo, potu, & veſte, quæ ſunt neceſſaria naturæ; ſed etiam qui egent oportunis ad conuenientiam ſui ſtatus, vt docent Caiet. & Bannez 2. 2. *q.* 43. *art.* 8. & *q.* 100. *art.* 1. *ad* 7. & Nauar. *in ſum. c.* 17. *n.* 93. *verſ. Addimus etiam, in fine.* Et ideo hanc ſententiam tenet Iacobus Mandellus *lib.* 1. *conſil.* 69. *n.* 6. ex Bald. quos ſequitur Diana *part.* 2. *tract.* 15. *reſol.* 8. Quorum ſententiam refert, nec impugnat, Tamburin. *n.* 6. *cit.*

QVÆSTIO XIX.

An ſit licitum diuites emendicare, vt Eleemoſynas erogent pauperibus?

REſpondeo vt certum, Eſſe licitum illis: Quia tunc non ſibi, ſed veris pauperibus emendicant. Sic ex Caietano, & Valentia, docet Sanchez *lib.* 7. *in Decal. c.* 24. *n.* 14. & Tamburinus ex illo, his verbis:

Secundo

QVÆSTIO XX.

An item, ſi quis diues obligetur aliquem pauperem alere, poſſit nihilominus pro illo eleemoſynam petere?

RESpondeo quod non poſſit. Quia peteret tunc eleemoſynam pro illo, qui non eget, nec eſt pauper, quia non eſt reputandus talis, qui ius petendi alimenta habet, vt probat Surdus *de alimentis tit.7.q.37. à n.1. vſque ad 11.* & approbat Sanchez *lib.1.in Decal.c.14.n.6.in fine.* Sic Tambur. *n.6.cit. verſ.vnum obſeruaui.*

QVÆSTIO XXI.

An Pater, vel frater diuites poſſint eleemoſynam colligere pro filio, vel ſorore pauperibus?

AFfirmaret forſan Henriquez, qui *lib.5. de Pœnit.c.21.n.3.in gloſſa lit. Q.* affirmat ſatisfacere pœnitentiæ, ſi eleemoſynam pro pœnitentia datam daret quis ſuo fratri indigenti, cui tenetur ſubuenire.

Sed omnino Reſpondeo, Non poſſe. Ratio eſt (ait Tamburinus) *quia ex eo, quod filius, vel ſoror gaudent Patre, fratréue diuite, habent ius, quo ali ab ipſis debeant: ergo iam pauperes non ſunt pro quibus poſſit ab his, quibus incumbit eos ſuſtentare, eleemoſyna colligi.* Sic ille *n.6.cit.in fine.* Legatur Sanchez *loco nuper citato,* vbi ſententiam Henrici reiicit.

QVÆSTIO XXII.

An Eremita, qui alicui ſeruit Eccleſiæ, liceat viuere ex eleemoſynis ipſius Eccleſiæ?

RESpondeo licere viuere, iuxta ſuum ſtatum, ex eleemoſynis Eccleſiæ; huic tamen æqualiter prouidendo, quia qui Altari ſeruit, de Altari & viuat. Et ſi inquiras, an quod ex ſuo competenti victu, & Eccleſiæ cultu ſupereſt, poſſit ipſe dare ſuis cognatis, aut extraneis? Reſpondeo poſſe, modo ſint pauperes, & modo ex circunſtantiis non appareat, donaria fidelium Eccleſiæ ornatui applicari. Sic omnino Tamburin. *lib.8.in Decal.tract.4.c.1.§.1.n.4.verſ. Quid de Eremita.*

QVÆSTIO XXIII.

An eleemoſyna facta pauperi ſimulato reſtituenda ſit donatori? An verò aliis pauperibus.

NEgant quamplures Doctores, exiſtimantes non donatori, ſed aliis veris pauperibus reſtituendam eſſe eleemoſynam datam ei, qui ſe pauperem diſſimulauit. Ratio eſt, quia donator, qui talem eleemoſynam dedit, habuit voluntatem abdicandi à ſe dominium rei datæ, & illud transferendi in pauperes: ergo his eſt reſtituenda. Ita tenent Caiet. Medina, Nauarrus, & Adrian. quos citat, & tandem ſequitur Molina *de iuſt.tom.1.tract.2.diſp.210.n.4.* Villalob. *tom.1.tract.22.diff.9.n.4.* licèt id doceat cum aliqua

limitatione, quam affert *n.5.* Ludouic. de S.Ioan. *in ſum.q.de eleemoſ. art.9. dub.1.diff.7.concl.3.* quos videtur ſequi Diana *p.5.tr.8.reſol.22.*

Alij contra affirmant, donanti debere reſtitui, præcipuè ſi res donata ſit magni momenti, non pauperibus. Ratio eſt, quia dans, ſeu donator, non voluit talem eleemoſynam donare, niſi illi pauperi ficto: ergo non alteri: ergo dans ſemper retinet dominium rei donatæ: ergo illi eſt reſtituenda. Sic Sotus *lib.9.de Iuſt.q.7.art.3.* Leſſius *lib.2.c.18.dub.vltimo,n.132.* Granad. *2.2.controu.3.tr.11.diſp.6.n.5.* Luyſius *diſp. 85.dub.2.* Gaſp. Hurtad. *diſp.5.diff.15.fine,* Dicaſtillo *de Iuſt.lib.2.tr.2.diſp.6.dub.5.n.109.* vbi concludit, quod ſi donator ſit notus, & res ſit notabilis, ſit reſtituenda: ſi verò donatores ſint ignoti, aut res ſint minutæ, pauperibus poterit fieri reſtitutio.

Sed ego cum aliis Reſpondeo dicendum, quod vtrique poſſit reſtitui, & Domino, & pauperibus. Domino, quia illius eſt: pauperibus, quia dum non conſtat voluntatem retractaſſe, cenſetur perſeuerare in priori voluntate, quæ fuit rem illam à ſe abdicare, & pauperibus tribuere: ergo pauper fictus reddens veris pauperibus, voluntatem Domini exequitur, & iuxta eius beneplacitum res diſponit. Reddat igitur cui maluerit. Sic Palaus *tract.6.de charit.diſp.2.punct. 14.n.7.* ſequutus Vaſquium *de eleemoſ. c.3. dub.vltima,n.24.* Item Tamburin. *lib.8.in Decal.tr.4.c.1.§.1. n.5.* & inclinat tandem Diana *loc.cit.*

QVÆSTIO XXIV.

Quid nomine pauperis veniat, cui data pauperi ficto poſſint reſtitui?

RESpondeo cum Nauarro: *Nomine pauperis venire, non ſolùm perſonas pauperes, ſed etiam Eccleſias Xenodochia, & Monaſteria ornamentis, luminaribus, ædificiis, & aliis ſimilibus indigentia.* Sic ille *in ſum. c.17.n.93.* ex Ioan. Andrea *in c.1. de teſtam. in 6.* & infrà addit, *quod pauperes intelliguntur, non ſolùm mendicantes, ſed etiam alij egentes iis quæ ſunt eis ad decentia neceſſaria.* Sic etiam ex illo Diana *2.p.tr.15. reſol.8.* qui addit, *quod etiam ille dicatur pauper, qui victum quærit ex labore ſuo,* vt docent Baldus, Iaſon, & Marc. Anton. Tannerus. Et rurſus, *quod etiam talis dicatur, qui non ſolùm, non habet vnde viuat; ſed etiam, qui non poteſt commodè, & honeſtè viuere, ſecundum ſuam conditionem, vt ſunt multi artifices, & perſonæ etiam altioris conditionis, quæ ægrè admodum vitam ſuſtentant.* Sic ille, legatur.

QVÆSTIO XXV.

An ſi quis habeat à teſtatore poteſtatem diſtribuendi aliquam pecuniam in pauperes, poſſit vnico pauperi totam illam donare?

RESpondeo, quod non poſſit. Quia revera faceret iniuriam communitati pauperum. Sic ex Menochio *de præſumpt.lib.4.q.125.n.20.* Cenedo *pract. & Canonic.qq.lib.1.q.35.n.13.* Auguſtino Barboſa *3.p.de poteſt. Epiſcopi,alleg.83.num.9.* docent Palaus *punct.14. citato, n.9.* & Ouiedo *tract.10. de charit. punct.14.n.149.fine.*

Qvæstio XXVI.

An ſi Teſtator determinatos pauperes eligat, vt inter illos diſtribuatur certa Eleemoſyna, poſsit executor illam aliis pauperibus donare?

RESpondeo, Non poſſe. Quia pauperes electi, ius ad talem Eleemoſynam ex electione acquiſierunt. *Quod* (ait Palaus) *non ſolùm verum habet, cum quilibet determinatè eligitur, ſed cum eliguntur ſub aliqua ratione communi, v.g. ſi eligantur pauperes alicuius ciuitatis, non poterit aliis alterius Ciuitatis diſtribui. Hinc eſt, legatum factum pauperibus concurrentibus ad portam teſtatoris, non poſſe infirmis exiſtentibus in Hoſpitali diſtribui.* Sic Barboſa *dicta allegat.* 83.*num.*20. cum Marco Anton. Genuenſi *practicar. Eccleſiaſt. quæſt.* 214. *per tot. Et à fortiori, legatum diſtribuendum pauperibus verecundis* (vulgò, *Enuergonzantes*) *non poterit iis, qui oſtiatim poſtulant, & multò minus mendicantibus Religioſis diſtribui.* Sic ille *loc.cit.* Et ex illo non citato, Ouiedo *n.*149. *citato.*

Qvæstio XXVII.

An qui Eleemoſynam accepit in pauperes diſtribuendam, poſsit ſibi, ſuiſque, ſi verè pauperes ſint, partem illius applicare?

NEgant Angelus, & Syluest. *verb. Eleemoſyna.* Argumento cuiuſdam legis *ſi mandauero*, §. *ſi tibi centum, ff. mandati.*

Sed vt mihi certum, Reſpondeo poſſe. *Quia illa,* (probat Suarez) *eſt vera Eleemoſyna. Item ipſi concedunt, poſſe dare maximè propinquis, conſanguineis, & filiis, cur ergo non ſibi. Item expletur voluntas donantis, cum detur verè egenti, niſi contrarium apertè explicet:* ergo. Sic ille *diſp.*7.*de Eleemoſyna, ſect.*1.*n.*9. Gonzales *ad Reg.*8.*Cancellariæ, gloſſa* 2.*n.*54.& 55. Barboſa 3.*p.de poteſt. Epiſcopi, alleg.*83.*n.*22. & 23. Bonac. *in prim. Decal. precept. diſp.*3.*quæſt.*4.*punct.*6. *n.*27. & penes ipſum S.Thom. 2.2. *quæſt.*32.*art.*9. *ad* 3. Nauarr. *cap.*25.*num.*122. Lorca *diſp.*37. *n.*28. Filliuc. *tract.*28.*c.*4.*n.*107. & Reginald. *n.*304. Sic etiam Palaus *loc.cit.n.*10. & Ouiedo *n.*150.

Qvæstio XXVIII.

An ſit aliquis ordo tenendus in Eleemoſyna pauperibus eroganda?

RESpondeo, vt certum: tenendum, & ſeruandum eſſe ordinem in eroganda Eleemoſyna: ſicut ſeruatur in diligendo, & benefaciendo ex Charitate proximis. Sic S.Thom. 2.2.*q.*26. & cum ipſo omnes eius interpretes, & Theologi.

Qvæstio XXIX.

Quando Eleemoſyna omnibus fieri non poteſt, quinam debeant aliis præferri?

RESpondeo vt certum, *Primò* quod debeant præferri, cæteris paribus, illi qui maiori neceſſitate laborant. *Secundò* debent præferri coniunctiores minus coniunctis; meliores minus bonis; vtiliores Reipublicæ minùs vtilibus; & magis egentes minùs egentibus. *Tertiò* coniunctior debet præferri ſanctiori; quia huiuſmodi bonum eſt magis debitum illi, ideo pater infidelis præferendus eſt viro fideli. Legantur S.Thom. *in* 3.*diſt.*29.*quæſt.*1.*art.*6. Filliuc. *tract.*28.*cap.*4.*q.*10.*n.*108. Bonac. *diſp.*3.*cit. punct.*6. *num.*28. Azor. mox citandus. Trullench. *lib.*1.*in Decal.c.*5.*dub.*11.*n.*1.

Qvæstio XXX.

Quinam in extrema neceſsitate præferendi ſunt aliis?

RESpondeo *Primò*, quod exiſtentibus in extrema neceſſitate Patre, & filio, præferendus ſit Pater, & illi, prius quam filio, ſuccurrendum. S.Thom. 2.2. *q.*26.*art.*2. Azor. ex illo *tom.*2.*lib.*1.2*c.*13. Trullench. *loc.cit.num.*2.

Secundò, Si Pater, & Mater ſint in extrema neceſſitate, prius eſt patri, quàm matri ſubueniendum. S.Thom. *loc.cit.art.*10. Azor. & Trullench citati.

Tertiò Parentibus, aut filiis ſimpliciter egentibus, potiùs eſt ſubueniendum, quàm vxori extremè quoque indigenti. S.Thom. 2.2.*q.*26.*art.*6. Azor. *c.*13. *cit.* Trullench. *num.*2.

Quartò, extrema neceſſitas vxoris potius eſt ſubleuanda, quàm propinqui nos ex latere attingentis. S.Thom. Azor. & Trullench *ſuprà*.

Quintò amico egenti potius eſt ſubueniendum, quàm inimico. S.Thom *art.*6. Azor. & Trullench.

Sextò, ſi egeant naturales parentes, potius eſt illis ſuccurrendum, quàm ſpiritualibus. S.Thom. *art.*7. & 8. Azor. & Trullench.

Septimò, Domeſtici, & qui nobis ſunt aliqua ratione coniuncti, potiùs ſunt Eleemoſyna iuuandi, quàm externi, & qui ſunt nobis minùs coniuncti. S.Thom. *art.*7. Azor, & Trullench.

Octauò, Debitor potiùs debet creditori ſubuenire, quàm alteri, niſi aliàs Rex, vel Princeps, vel alius maximè Reipublicæ vtilis, extremè quoque laborauerit. Sic ex S. Thoma, Azor. & Trullench.

Nonò, Prius eſt ſuccurrendum his, qui de nobis ſunt benemeriti, quàm aliis, qui nihil boni in nos contulerunt. Sic S.Thom. Azor. Trullench. & alij.

TRACTA

TRACTATVS VI.

DE CORRECTIONE FRATERNA.

DISPVTATIO PRIMA.

De quidditate, & præcepto Correctionis fraternæ.

QVÆSTIO PRIMA.

Quid ſit Correctio fraterna?

RESPONDEO dicendum, quod eſt admonitio proximi, qua nitimur eum à peccato reuocare, ſiue emendatio ſequatur, ſiue non. Sic D.Thom.2.2.*queſtion.*33.*art.*1. & ibi omnes eius interpretes. Legantur Suarez *tract.*3. *de Charit.diſput.*8. Ægidius *diſput.*28. Azor. *tom.*2.*lib.*12.*capit.*14. Valentia *diſputat.*3.*quæſt.*10.*punct.*1. Petr.Hurt.*in* 2.2.*Diſp.*162. Gaſp.Hurtad.*de Charit. diſp.*6.Palaus *diſp.*3.Ouiedo *contr.*11. Bonac.*diſp.*3. *in prim.præcep. Decal.q.*4.*punct.*7.Trullench *in prim. præcep. Decal.lib.*1.*c.*5.*à dub.*13.

QVÆSTIO II.

An ſit præceptum de Correctione fraterna?

NEgarunt aliqui (vt refert Ouiedo) exiſtimantes, nullum eſſe præceptum correctionis fraternæ, nec peccatores à nobis corrigendos eſſe, ſed pro illis orandum, vt Deus illis miſereatur. Hi fuerunt Semipelagiani tempore D.Auguſtin. Quamuis Gaſp. Hurt.*diſp.*6.*cit.diff.*3.dicat, nec illos verè id ſenſiſſe. Sed quidquid de eorum ſenſu ſit

Reſpondeo tanquam certum, & de fide, dari præceptum de correctione fraterna. Conſtat ex multis ſcripturæ locis. Leuit.19.*verſ.*17.*Non oderis fratrem tuum in corde tuo, ſed publicè argue eum, ne habeat ſuper illo peccatum.* Eccleſiaſtici 17.verſ.12. *Et mandauit illis vnicuique de proximo ſuo.* 1. ad Timoth.5.*verſ.*20. *Peccantes coram omnibus argue, vt cæteri timorem habeant.* Matth.18. *Si peccauerit in te frater tuus, vade, & corripe eum, inter te, & ipſum ſolum.* Quod idem dicitur *Lucæ* 17.*verſic.*13. Sic omnes Catholici.

QVÆSTIO III.

An præceptum huiuſmodi Correctionis, ſit naturale diuinum, & humanum?

REſpondeo tanquam certum, Eſſe. Quod ſit naturale, conſtat tum ex illo naturæ principio: *Quod tibi vis fieri, alteri feceris.* Tum etiam, quia naturali præcepto tenemur per Eleemoſynam ſubuenire proximo patienti neceſſitatem corporalem: ergo multò magis patienti ſpiritualem, quod corripiendo præſtamus. Quod verò ſit diuinum, conſtat ex locis Sacræ ſcripturæ citatis. Quod tandem ſit humanum, ex cap. *Prouidendum*, cap. *Conſentire, diſt.*83.*cap.Facienti, diſt.*86. & cap. *Tam ſacerdotes,* 24.*q.*3. Sic communiter DD.cum D. Thoma *q.*33. *art.*2. Legantur Suarez *ſect.* 1. Valentia *punct.*2. Bonac.Ouiedo, Palaus, & alij *ſuprà* citati.

QVÆSTIO IV.

An Correctionis præceptum obliget, non ſolùm Chriſtianos, verùm etiam infideles?

REſpondeo, vt certum: Omnes, etiam infideles, obligare. Quia omnes tenentur præcepta iuris naturæ ſeruare. Sic omnes Doctores. Legantur citati.

QVÆSTIO V.

An hoc præceptum obliget ex genere ſuo, ad mortale?

NEgandum videtur, ob praxim; quia ferè nullus eſt qui corrigat, & tamen ferè nullus eſt, qui confitetur hoc peccatum, neque Confeſſores interrogant de illo, ergo ſignum eſt, tale præceptum non obligare ad mortale.

Sed tanquam certum, Reſpondeo obligare, ex genere ſuo, ad mortale. Quia præceptum Eleemoſynæ corporalis obligat ſub mortali ex genere ſuo, vt ſupra eſt habitum: ergo à fortiori obligabit hoc, cùm grauior ſit carentia boni ſpiritualis, quàm corporalis. Sic Suarez *diſp.*8.*ſect.*1.*n.*4. Qui ad rationem dubitandi reſpondet, *Quod potius timorati conſcientiæ interdum ſe accuſant de tranſgreſſione huius præcepti: & quod confeſſarij, ſi neceſſarium iudicent, debent interrogare. Tamen quia obligatio huius præcepti non frequenter occurrit, & obſcurior eſt, ita & rarius, contra* illud

illud peccatur: vnde multi fortaſſe excuſantur. Sic ille, Trullench etiam *dub.* 13.*n.*2.& omnes præcipuè citati. Diana quoque cum aliis *p.* 5.*tr.* 13.*reſol.*41.

QVÆSTIO VI.

An præceptum Correctionis obliget ſemper, & pro ſemper?

RESpondeo, tanquam certum, quod non. Quia cum ſit præceptum affirmatiuum, vt ex ipſius verbis patet, licet obliget ſemper, non tamen pro ſemper, ſeu ad ſemper; ſed tantum in certis euentibus, data opportunitate, & occaſione, & concurrentibus certis circunſtantiis, & conditionibus. Sic omnes. Legantur citati.

QVÆSTIO VII.

Quot debent conditiones concurrere, vt hoc præceptum aſtringat?

RESpondeo quod ad minus, quatuor. *Prima* eſt certa peccati mortalis cognitio. *Secunda*, vt ſit ſpes emendationis. *Tertia*, vt ſit opportunitas perſonæ & temporis. *Quarta*, vt ea commodè fieri poſſit, de quibus omnibus ſequenti diſputatione agemus. Lege Nauarr. *cap.*24.*num.*12.

DISPVTATIO II.

De Conditionibus, quibus concurrentibus, obligat correctionis præceptum.

§. I.

De prima Conditione, quæ eſt certa peccati cognitio.

QVÆSTIO PRIMA.

An vt obliget correctionis præceptum, ſit neceſſaria cognitio probabilis, ſeu certitudo moralis, peccati mortalis proximi?

NEGAT Adrian. *de Correctione*, §.*ſed hæc opinio*, aſſerens, ſufficere probabilem coniecturam, ſeu dubium, an proximus mortali adhæreat.

Sed certiùs multò, ac probabilius Reſpondeo, Eſſe neceſſariam cognitionem moraliter certam. Quia aliàs faceret iniuriam proximo, cum temerè, ac leuiter iudicans eum eſſe in peccato, ipſum argueret. Sic Sotus *de Sigillo, memb.*2. *quæſt.*2.*concl.*4. Nauarr. *cap.*24.*num.*12. Gabriel, Viguerius, & Flores, quos citat, & ſequitur Sanchez *lib.*6. *opuſc.c.*2. *dub.*1.*n.*3. Bonac. *diſp.*3.*q.*4.*punct.*7.*n.*7. Trullench *lib.*1.*in Decal.c.*5.*dub.*14.*n.*1. Suarez *diſp.*8.*ſect.*3.*n.*1. vbi addit, quod ſi delictum appareret graue, vel magni periculi, vel cum eſſet ſpes emendæ, & nullus timor exacerbandi proximum, habere poſſet locum ſententia Adriani. Sed in indiuiduo prudentia opus eſt. Palaus *punct.*4.*num.*1 qui tamen malè citat Adrianum pro hac parte. Sic etiam Diana mox citandus.

QVÆSTIO II.

An qui per auditum, vel per rumorem, aut per ſigna dubia ſcit crimen graue fratris, teneatur illum corrigere?

AFfirmabit Adrianus, cum hæc probabilis ſit coniectura peccati.

Sed probabilius multo Reſpondeo. Non teneri. Quia non certè, adhuc mortaliter, ſcit. Sic Sanchez *loc. cit.* ex Viguerio *lib. inſtitut. cap.*12.§.2. *verſ.*7. & Trullench. *num.*1. *citato.* Qui tamen, ex Soto, notant penſandas eſſe coniecturas facientes rem probabilem, & conditiones perſonarum: atque ita aliquando licere inſinuare fratri crimina ſua, de quibus rumor ſpargitur, dummodo fiat prudenter.

QVÆSTIO III.

An quando peccatum poteſt redundare in præiudicium tertij, ſufficiat dubia cognitio illius ad corrigendum?

RESpondeo ſufficere. Sic Filliuc. *tract.*28. *cap.*6. *quæſt.*3. his verbis: *Quando peccatum eſt dubium, quibus debeat facere correctionem fraternam? Reſpondeo, priuatam perſonam id facere non debere; pertinet etiam ad ſuperiorem, niſi fortè in tribus caſibus.* Primus, *quando tale eſſet peccatum, quod poſſet redundare in notabile præiudicium, & detrimentum tertij, quale eſſet peccatum hæreſis, proditionis Principis, Ciuitatis, &c.* Secundus, *quando imminet proxima mors, tunc enim non modò à peccato poſſet correptio liberare, verum etiam à morte æterna.* Tertius, *quando eſſet ſpes probabilis, proximum non admodum ægrè laturum, ſi ſub dubio admoneatur.* Sic Filliuc. Quem ſequitur Trullench. *loc. cit.* Diana *p.*4.*tract.*3.*reſol.*72.& *tract.*4.*reſol.*228.

QVÆSTIO IV.

An peccatum mortale omnino præteritum, & per pœnitentiam deletum, ſit materia neceſſaria Correctionis?

RESpondeo vt certum, quod non. Ratio eſt, quia ceſſante fine, ceſſat neceſſitas medij: atqui finis Correctionis eſt emenda fratris: ergo ſi iam eſt emendatus, eo quòd eius peccatum deletum ſit per pœnitentiam, non erit neceſſaria correctio. Sic omnes. Sotus, Corduba, Silueſt. Angel. Tabiena, & Abulenſ. Quos citat, & ſequitur Sanchez *lib.*6.*opuſc. c.*2. *dubit.*2.*num.*3.

QVÆSTIO V.

An ſaltem, peccatum mortale præteritum omnino, ſed non deletum per dolorem, ſit materia neceſſaria Correctionis?

AFfirmant multi DD. exiſtimantes, teneri quem corrigere proximum in mortali peccato exiſtentem; etiamſi ille non teneatur tunc de illo pœnitere

nitere, nec illum peccaſſe pœnituerit, dummodo ſperet ſua correctione fore, vt pœniteat. Ratio eſt, quia exiſtens in peccato habituali, exiſtit in periculo damnationis, quo nulla eſt maior miſeria: ergo cum correctio ad ſubleuandam miſeriam proximi dirigatur, efficitur ſanè ad hominem exiſtentem in peccato habituali dirigi. Ita Bannez 2.2.*q.*32. *art.* 3. *dub.* 1. *ad* 4 Valentia *diſp.* 3. *q.* 10. *pun.* 2. Bonac. *diſp.* 3. *q.* 4. *pun.* 7. *n.* 4. & apud aliquos, ex parte Suarez *de Charit. diſp.* 8. *ſect.* 3. *n.* 8. Item Azor. & Petr. Ledeſma, quos citat, & ſequitur Trullench *lib.* 1. *in Decal. c.* 5. *dub.* 14. *n.* 2. (licèt *n.* 3. in oppoſitam inclinetur.) Aragon 2.2. *q.* 33. *art.* 2. *dub.* 1. *coroll.* 1. Petr. Hurt. *diſp.* 162. *ſect.* 8. §. 68. & apud illum Adrian. & Bernard. de Areualo.

Sed probabilius Reſpondeo, Non eſſe materiam neceſſariam correctionis peccatum habituale, quatenus tale eſt; ſed ſolùm caſu, quo timeatur prudenter, non fore corripiendum proximum ſuo tempore de illo: quare ſi à ſe, vel ab alio ſperatur ſuo tempore corripiendus, non tenetur quis illum de præſenti corrigere, etſi poſſit. *Ratio eſt*, inquit Ouiedo, *quia nemo ex Charitate, aut miſericordia tenetur magis diligere proximum, quàm proximus debet ſe ipſum amare, ac proinde ſpirituale bonum, quod ego non teneor mihi procurare, nemo teneri poteſt illud mihi intendere; ſed peccator non tenetur peccatum habituale contr. illum depellere, dum aliud peccatum ex illo non imminet, nec inſtat iuſtificationis præceptum: ergo neque aliqui tenentur intendere expulſionem talis peccati, dum peccator ad eam non tenetur.* Sic ille *contr.* 11. *de Charit. punct.* 5. *n.* 40. & 41. & apud illum ſic Layſius Turrian. *diſp.* 86. *dub.* 2. Regin. *tom.* 1. *lib.* 4. *c.* 25. *n.* 233. Pal. *tom.* 1. *tr.* 6. *diſp.* 3. *pun.* 2. *n.* 6. Sà verb. *Correcti*, *n.* 1. & *in edit. Romana*, *n.* 5. Gaſp. Hurt. *diſp.* 6. *diff.* 4. Layman *lib.* 3. *tr.* 3. *c.* 7. Angel. *v. Correctio*, *n.* 1. Silueſt. *ibid. q.* 1. Lorca 2.2. *q.* 33. *art.* 5. *diſp.* 41. *n.* 3. & Trullench *n.* 3. *cit.* His addi poſſunt Sanchez *in Conſiliis*, *lib.* 6. *c.* 2. *dub.* 2. *n.* 3. vbi ex Abulenſi *c.* 18. *in Matth. q.* 8. Sic ait: *Licèt peccatum præteritum maneat reatu, ſcilicet quia de illo delinquens non doluit, non eſt materia neceſſaria correctionis, ſed tantum de conſilio, niſi actu maneat peccatum, ſiue per frequentationem, ſiue per continuationem eiuſdem actus, vel propter periculum recidiui. Ratio, quia ad hoc, vt quis alterum corrigat, oportet eius peccatum norit; ſed quando tantum manet peccatum quoad reatum, ſolus delinquens nouit; poteſt enim eſſe, vt in corde doluerit.* Sic Sanchez. Et ſic, meo videri, Suarez *ſuprà n.* 7. vbi ita aït: *Si ſcio fratrem eſſe emendatum, abſque occaſione reincidendi, non teneor corripere; quia non eget: ergo eadem ratione, ſi nunc video peccaſſe, tamen probabiliter exiſtimo ſuo tempore acturum pœnitentiam, & ex hoc peccato non ſumpturum occaſionem peccandi, non teneor illum corrigere.* Sic ille. Villalob. *tom.* 2. *tract.* 4. *diff.* 2. *n.* 4.

QVÆSTIO VI.

An excuſetur quis à correctione, ex eo quod proximus ex ignorantia vincibili peccet?

REſpondeo tanquam certum, Non excuſari. Quia illa vincibilis ignorantia non excuſat proximum à peccato, nec ab eius miſeria: ergo indiget correctione: ergo, &c. Sic vt certum docent omnes Doctores, inter quos ſolùm eſt difficultas, an excuſetur à correctione, quando proximus ex ignorantia inuincibili delictum patrauerit, pro qua ſit

QVÆSTIO VII.

An ſaltem à correctione, vel monitione quis excuſetur, ex eo quòd proximus ex ignorantia inuincibili legem offendat?

NEgant plures Doctores excuſari à correctione, ſeu à monitione (dummodo occurrant conditiones ad correctionem quæſitæ) ſed potiùs teneri ad corrigendum. Tum (probat Palaus) ob reuerentiam ipſius legis. Tum quia illa ignorantia abſolutè malum quoddam eſt, eſto non imputetur culpæ: ergo eſt materia doctrinæ, vel correctionis, & obiectum ſpiritualis Eleemoſynæ. Ita ille, non ſolum loquendo de ignorantia iuris naturalis, & diuini, verum etiam loquendo de ignorantia iuris poſitiui. Quod antè docuerat Ægidius *diſp.* 28. *dub.* 4. *à n.* 38. Suarez *diſp.* 8. *ſect.* 2. *n.* 6. vbi ait, non excuſari à monitione, licet benè à correctione.

Alij contra dicunt, verè excuſari. Quia tunc proximus non eſt abſolutè in ſtatu ſpiritualis miſeriæ, cum non peccet: atqui vbi non eſt peccatum, non currit obligatio correctionis, ſeu monitionis: ergo. Ita Azor. *p.* 2. *lib.* 12. *cap.* 15. *quæſt.* 4. Bonac. *diſp.* 3. *de Charit. quæſt.* 4. *punct.* 7. *numero* 10. Gaſpar Hurtadus *diſput.* 6. (non 7. vt leges apud Ouiedum) *diff.* 6. vbi docet, *Non eſſe per ſe obligationem monendi ſic ignorantem; poſſe tamen eſſe per accidens aliquando, nempe, quando ignorantia illa inuincibilis, cedit in graue detrimentum ipſius ignorantis, vt in grauem notam; aut in detrimentum alterius, ſiue ſpirituale, vt ſi alter eſt ſcandalizandus, ſiue temporale, vt quando ſic ignoranter retinetur res aliena grauis momenti.* Ita ille. Sanchez *lib.* 2. *de Matrim. diſput.* 38. *numer.* 5. & *lib.* 6. *conſil. capite* 2. *dub.* 2. *numero* 5. & apud illum Angel. *verb. correctio, numero* 6. & Nauarr. *in Man. cap.* 24. *num.* 13.

Alij denique, diſtinguentes inter ignorantiam iuris, & facti, & inter ignorantiam iuris naturalis, poſitiui, diuini, & humani, dicunt nos teneri depellere à proximo ignorantiam iuris naturalis, & poſitiui diuini, & humani Eccleſiaſtici in illis rebus, in quibus omnes Chriſtiani tenentur ad obſeruantiam legis, veluti de mandatis Eccleſiæ: rurſus teneri depellere ignorantiam facti contra ius naturale, & diuinum, non verò ignorantiam facti contra ius humanum. Ita Bannes *quæſt.* 33. *art.* 2. *dub.* 3. & ibidem Aragon *in commentar. eiuſdem articuli, pag.* 789. His ex parte accedunt Valentia 2.2. *diſputat.* 3. *quæſt.* 10. *punct.* 2. §. *Tertiò certum eſt*, vbi docet, eſſe obligationem depellendi à proximo ignorantiam iuris, non verò, per ſe, ignorantiam facti. Et Villalob. *tom.* 2. *tract.* 4. *diff.* 4. *num.* 2. vbi ait, nos non teneri monere eum, qui ex ignorantia inuincibili facti operatur, vbi videtur innuere, ſecus dicedum ſi ignorantia ſit iuris.

Sed ego clariùs cum Ouiedo Reſpondeo *Primò*, omnes tenemur, non præcepto correctionis fraternæ, ſed præcepto docendi ignorantem, monere proximum operantem contra ius naturale, aut diuinum, cum ignorantia etiam inuincibili iuris. Quia ignorantia horum iurium eſt graue malum reſpectu ipſius ignorantis: ergo. Sic Suarez, Ægid. & Palaus citati, & Ouiedo *controu.* 11. *punct.* 6. *n.* 59.

Reſpondeo *Secundò*; Etiam tenemur proximum monere, quando operatur ex ignorantia inuincibili habituali iuris communis Eccleſiaſtici vniuerſalis, impoſiti pro tota, aut pro maiori parte Eccleſiæ, ve-

lut ex ignorantia legis prohibentis comeſtionem carnis, tempore Quadrageſimæ, aut in vigiliis Natiuitatis Chriſti Domini, Aſſumptionis Matris eiuſdem, & in vigiliis Apoſtolorum, & in diebus quatuor temporum, &c. Quia etiam ignorantia horum eſt valdè enormis, ac proinde graue malum, à quo debemus proximum liberare, quando abſque notabili incommodo noſtro poſſumus. Sic iidem Doctores citati.

Reſpondeo *Tertiò*. Item tenemur monere proximum operantem contra ius naturale, vel diuinum, ex ignorantia facti, aut ex inaduertentia actuali ad aliquod ex his iuribus. Quia huiuſmodi actiones ſunt grauiſſimi momenti. Sic iidem DD.

Reſpondeo *Quartò*. Non tenemur ex præcepto proximum monere, quando operatur ex ignorantia iuris Eccleſiaſtici, non vniuerſalis, ſed alicuius Prouinciæ, aut diœceſis: quia hæc ignorantia non eſt grauis. Sic Doctores mox citandi.

Reſpondeo *Quintò*. Non tenemur ex præcepto proximum monere, quando operatur materialiter contra ius purè humanum ex inuincibili ignorantia facti, aut ex aliqua inaduertentia actuali ad ius purè humanum, vt ſi videamus Petrum omittere Sacrum in die feſto, putantem non eſſe feſtum; vel edere carnes die veneris, ex inaduertentia, aut obliuione. Sic Sotus, Nauarr. Sanchez *vbi ſuprà*, & Ouiedo *punct.6.cit.concl.4.num.62.* Hurtad. Bannes, Arriaga, Valentia, & Villalob. citati.

Reſpondeo *Sextò*, Tanquam certum apud omnes, quòd in Prælatis, ſeu Paſtoribus Eccleſiæ, & in Confeſſariis in actu Confeſſionis, & in aliis perſonis, quibus ex officio incumbit, ſit obligatio monendi & docendi operantem cum ignorantia etiam inuincibili contra quodcumque ius, etiam poſitiuum Eccleſiaſticum. Quia ad id tenentur ex officio, legatur Hurtadus *diff.6.citata.*

QVÆSTIO VIII.

An Prælati Religionum teneantur, Religioſorum venialia, ſi occulta ſint, ſub mortali corrigere?

RESpondeo, Non teneri ſub mortali. Quia talia venialia ſoli Religioſo nocent, non aliis: at hoc nocumentum non eſt adeò graue, vt ob illud teneatur ſub graui culpa, illum Prælatus corrigere: ergo. Sic Palaus *diſput.3.de Charit.punct.3.n.7.* vbi ita ait: *Ex ſola tamen diſſimulatione cum aliquo horum defectuum* (ideſt, *venialium*) *ſi occulti ſunt, non exiſtimo Prælatum peccaturum grauiter, cum ex illis, vtpotè occultis, non detur aliis occaſio ruinæ, neque ob illos diſciplina religioſa labefactetur, neque ipſe Religioſus in periculo proximo ſit cadendi à ſtatu religioſo, vt ſuppono.* Sic ille ex Suario *diſp.8.ſect.2.num.6.* Bonac. *diſp.3.q.4.punct.7.* & Luyſio *diſput.86.dub.2.fine.* Ouiedo etiam *punct.5.n.46.* & alij.

QVÆSTIO IX.

An ſaltem teneantur dicti Prælati corrigere ſub mortali peccata venialia ſuorum ſubditorum, ſi hæc ſint publica, & ob nimiam eorum licentiam, aut frequentiam aliis ruina paratur, vel religioſa diſciplina labefactatur?

RESpondeo vt certum, Teneri ſub mortali ex Iuſtitia. Quia Prælatis incumbit ex officio religioſam diſciplinam conſeruare, & nullo modo labefactandam permittere: at qui ex permiſſione defectuum venialium, ſi graues ſint, & nociui, nimium labefactatur religioſa diſciplina: ergo tenentur Prælati hanc diminutionem præcauere. Sic Suarez *n.6. cit.* cuius verba ſunt hæc: *Si admiſceatur obligatio iuſtitiæ, interdum poteſt aliquis obligari ad corrigenda hæc venialia peccata, vt accidere poteſt in ſuperiori Religionis, qui ex officio, & iuſtitia tenetur curare, non ſolùm, vt ſubditi vitent mortalia, ſed etiam, vt ad perfectionem tendant, atque adeo, vt vitent impedimenta: quapropter ſi nimium ſe gerat Prælatus negligenter, & maximè ſi defectus ſint generales communitatis, poterit eſſe obligatio ſub mortali ad corrigenda illa.* Hæc, & non amplius, Suarez, vnde cautè eſt legendus Palaus, eo quòd nonnulla verba, tanquam ex Suariomet addat. Sic etiam Sotus *quæſt.2.concl.3. de ſecreto.* Bannes *de Charit.art.2. dub.2.* Sà *verb. correctio, num.5. in edit. Romana.* Ægidius *diſput.28. dub.3. num.24.* Luyſius *diſput. 86. dubit.2. §. tertiò dicendum. Quia permittere,* inquit, *peccata venialia, vel defectus contra regulas, & diſciplinam religioſam, vergere poteſt in magnum detrimentum perfectionis ipſius Religionis. Et* (addit ipſe) *idem dicerem ego de obligatione Prælati ad reprehendendum aliquem fraterna correptione, propter aliquod genus peccati venialis nociuum Religioni, v.g. propter impudica aliqua verba, aut conſuetudinem iurandi, aut ſimile quid, quod Religioſum maximè dedecet.* Sic ille. Tannerus *diſput.2. quæſt.5. dub.4. num.76.* Hurtad. Complutenſ. *diſp.6. diff.5.* & Salmanticenſ. *diſput.162. ſect.8.§.64.* Lorca *diſput.45.num.4.* Palaus *tract.6.diſp.3. punct.3.n.6.* Ouiedo *controu. 11. punct.5. numer. 46.* Trullench. *lib.1.cap.5.dub.14.num.5.*

QVÆSTIO X.

An etiam Syndici Viſitatores, & alij vices Prælatorum gerentes, teneantur etiam ſub graui obligatione, ad corrigenda venialia, Religioni nociua, ſubditorum?

RESpondeo Teneri etiam. Quia ad omnes hos extenditur obligatio. Sic Ouiedo, ex Suario, Ægidio, Palao, & Lorca *loc.cit.* Qui tamen addit, *quod huiuſmodi Viſitatores, in dicto caſu, ſolùm peccabunt contra miſericordiam, & fidelitatem, eo quòd non adimpleant ſuum munus, quod adimplere promittunt, eo ipſo, quod illud acceptant: non tamen peccabunt contra iuſtitiam, ſicut Prælati, quia non tenentur ex officio habente iuriſdictionem aliquam; ſed tantum ex quadam commiſſione, ſeu mandato Superioris operantur.* Sic ille.

QVÆSTIO XI.

An Vicarij, Superiores, Vice-Rectores, & alij, qui in abſentia Prælatorum eorum vices gerunt, teneantur etiam ex iuſtitia corrigere ſub mortali venialia ſuorum ſubditorum, eodem modo, ac alij Prælati proprij?

RESpondeo Teneri, ac alij proprij Prælati, in horum abſentia. Quia tunc verè habent iuriſdictionem propriam in ſubditos: ſecus quando ad ſunt Prælati proprij, quia dum hi actu præſunt, & gubernant, illis ſubordinantur Vicarij, aut Superiores, & ideo tantum ex mandato præcipui Superioris operantur, ac proinde penes illos non eſt ſpecialis obligatio

obligatio ex iuſtitia, quæ eſt penes Prælatos. Sic Ouiedo *loc. cit.* An verò teneantur ex charitate, & miſericordia, ex mox dicendis patebit. Sit ergo

QVÆSTIO XII.

An Religioſus priuatus, teneatur ex miſericordia, vitare & corrigere venialia, communitati, aut aliis notabiliter nociua?

AFfirmat, vt certum, Ægidius, ſic. *Item certum eſt, ſuperiorem Religioſorum teneri in ſuis ſubditis corripere peccata venialia, quando aliàs imminet periculum, ne diſciplina Religioſa magna ex parte diſſoluatur: quia tenetur quantum poteſt dare operam, vt hæc integrè ſeruetur. Imò credo, certum eſſe, quemuis etiam priuatum, præſertim ſi ſit membrum illius Religionis, teneri ad eiuſmodi correptionem, quando commodè poteſt, & ſperat fructum: quia talis diſſolutio eſt graue valdè malum ipſius Religionis, ſiue totius communitatis; quod ille ex charitate, & fide, quam debet matri ſuæ, ſcilicet ipſi Religioni, tenetur impedire.* Ita ille *dub.* 3. *citat. numero* 24. Cuius ſententiam refert Palaus, & tranſit.

Sed clariùs Reſpondeo dicendum, quod per ſe loquendo, verè teneatur quilibet priuatus Religioſus ad corripienda dicta venialia: per accidens verò raro. Primam partem reſponſionis probat, & ſolùm, ratio Ægidij. Secundam verò hæc, quæ eſt Ouiedi: Nam ſolùm Prælati, regulariter loquendo, poſſunt remouere illud damnum à proximo illatum communitati: ergo ſolùm illis regulariter loquendo, id competit, non ſubditis in particulari. Sic ille *n.*47. & antea Suarez *n.6.cit.in fine.*

QVÆSTIO XIII.

An Iudices, ac Magiſtratus, teneantur, etiam ſub mortali, expellere à republica peccata venialia?

REſpondeo, Teneri ſub mortali expellere à republica peccata venialia, non omnia, ſed illa ſolùm quæ rempublicam valdè conturbant, illique graue nocumentum inferunt, vt ſi ex frequenti ludo, & immoderato luxu in veſtitu pax, & bonum Reipublicæ perturbetur. Quia ad hoc tenentur ratione officij ſic Palaus *n.6.*& Trullench.*n.5.citati.*

QVÆSTIO XIV.

An extra aſſignatos caſus, ſit obligatio ſub veniali, corripiendi proximum, in occaſione peccandi venialiter conſtitutum?

AFfirmant quamplures Doctores, aſſerentes, eſſe obligationem ſub veniali, corripiendi veniale commiſſum, aut proximè committendum. Ratio illorum eſt, quia peccatum veniale eſt quædam, licèt leuis, miſeria, & maioris momenti, quàm quælibet temporalis: ergo ſi quis ſperet fructum ex tali correctione, & abſque incommodo illam poſſit efficere, ad illam ſub veniali tenebitur. Ita Caiet. *in ſum. v. Correctio.* Sotus *de ſecreto, memb.* 2.*q.*2.*concl.*3. Valentia *q.*10.*punct.*2.*in fine*, Suarius *diſp.*8. *de Charitate, ſect.*2.*n.*6. Ægid. *diſp.*28.*dub.*3.*n.*32. Layman *lib.*2. *tract.*3.*c.*3. Petr. Hurtad. *diſp.*1⁊2.*ſect.*1.§.74. Gaſp. Hurtad. *diſp.*6.*diff.*5. Lorca *diſp.*41.*num.*9. Tannerus *q.*5.*dub.*4.*n.*76. Palaus *tom.*1.*tract.*6.*diſp.*3.*punct.*3. *n.*3. Villalab. *tr.*4.*diff.*1.*n.*5. citat etiam Diana pro hac parte, Luyſium Turrianum *diſp.*86. *dub.*2. ſed omninò malè, cùm oppoſitum expreſsè teneat.

Sed probabilius Reſpondeo, Non eſſe obligationem corrigendi venialia aliorum. *Primò*, quia, vt plures Authores oppoſitæ ſententiæ (præcipuè Ægidius, & Palaus) fatentur, rarò, aut nunquam concurrunt circunſtantiæ, ſub quibus teneatur quis venialia proximi corrigere: ergo. *Secundò*, quia eſſet intolerabile onus, teneri priuatum hominem aliorum venialia, quæ paſſim committuntur, corrigere. *Vnde ſine miſericordia iniuria* (ait Ouiedo) *poſſumus venialia, quæ intra ſuum genus, mala ſunt leuia, permittere. Nam etſi ſpiritualia mala, ex ſuo genere longè maioris ſint momenti, quàm temporalia, & ex hoc capite poſſet reddi diſparitas, ex alio ſunt vitatu difficiliora, & ita maior difficultas ea corrigendi æquiualet exceſſui, quem habent ſpiritualia, reſpectu materialium in ordine ad comparandam obligationem vitandi mala temporalia, & ſpiritualia proximorum.* Sic ille *controu.*11.*punct.*5.*n.*51. Et ſic ante illum Palud. *in* 4.*diſt.*19.*q.*3.*n.*4. Alenſis *lib.*2.*ſum.tr.*6. Bannez *q.*32.*art.*2.*dub.*2. Azor. *lib.*12. *c.*4.*q.*4. Luyſius *dub.*2.*cit.*§. *Deinde*, Reginald. *lib.*4. *c.*25.*n.*333. Filliuc. *tom.*2.*tract.*28.*c.*5.*n.*118. Bonac. *diſp.*3.*q.*4.*punct.*7.*n.*3. Trullench. *lib.*1.*c.*5. *dub.*14. *n.*4. & ni fallor, Diana *p.*3.*tract.*2.*reſol.*38. Quamvis oppoſitum innuat *p.*5.*tr.*5.*reſol.*66 & ita pro oppoſita parte citat illum Auſonius *in ſum. Dianæ, verb. Correctio, num.*2.

§. II.

De ſecunda conditione, quæ eſt, vt adſit ſpes emendæ fratris, qui corripiendus eſt?

QVÆSTIO XV.

An vt obliget correctionis præceptum, requiratur, vt adſit ſpes fructus, aut emendæ fratris?

NEgandum videtur, eo quòd, ſi quis laborans aliqua ignorantia culpabili, ad confeſſionem accedat, tunc tenetur confeſſarius monere illum, etiamſi iudicet non profuturam monitionem, vt docet Sanchez *lib.*2.*matrim. diſp.*38.*n.*2. ergo non eſt neceſſariò ſpes emendæ, vel fructus, vt correctio obliget.

Sed tanquam certum Reſpondeo dicendum, quod neceſſariò requiratur ſpes fructus, aut emendæ fratris, qui corripiendus eſt, vt obliget correctionis præceptum, & vt correctio propriam ſui honeſtatem habeat. Ratio eſt quia correctio propriè, & intrinſecè ordinatur ad emendam fratris: ergo quando hæc nõ ſperatur, intrinſeco ſuo fine caret: ergo erit otioſa, & conſequenter non adhibenda, iuxta illud Prouerb.9. verſ.6. *Noli arguere deriſorem, ne oderit te.* Ideo dixit Auguſtinus relatus *in cap. ſi quis Pœnitens, diſtinct.*7. *Si ſcirem non tibi prodeſſe, non te admonerem.* Sic S.Thom. 2.2.*quæſt.*33.*art.*6. & cum eo *ibi omnes* Theologi, præcipuè mox citandi. Ad rationem dubitandi dicendum eſt, teneri tunc confeſſarium admonere pœnitentem, non ex præcepto

Corre-

Correctionis propriè, ſed ex obligatione ſui officij, vt etiam tenetur concionator, vt dicemus *diſput.* 3. *q.* 11. Legatur ipſe Sanchez.

QVÆSTIO XVI.

An teneatur quis Correctionis præcepto, caſu quo non habeat ſpem fructus illicò colligendi?

RESpondeo tanquam certum: Teneri. Quia ad hoc ſufficit quod decurſu temporis fructus ſperetur. Sic cum communi Ouiedo *controu.* 11. *punct.* 7. *num.* 66. per hæc verba: *In primis non requiritur ſpem concipi fructus illicò colligendi: nam ſi ſpes ſit, proximum mea Correctionis auxilio, poſt aliquod tempus, paſſione ſedata, vel alia circunſtantia adueniente, emendandum eſſe, debeo illum corrigere, etiamſi pro tunc exacerbandus ſit, dum ſit notabiliter maius peccatum, quod Correctione vitabitur, quàm illud, quod tunc in exacerbatione committet. Quod intelligendum eſt, ſi correctio non poſſit differri ad tempus, quo ſine exacerbatione, & cum fructu illam accipiat.* Sic ille, & alij, præcipuè ſtatim citandi.

QVÆSTIO XVII.

An caſu, quo ex Prima, & Secunda ac Tertia Correctione, quis non videat emendam fratris correcti, teneatur quartò corrigere, ſi ex hac repetita Correctione ſperet emendam illius?

AFfirmant multi. Et in primis Thom. Sanchez *lib.* 3. *de Matrim. cap.* 13. *n.* 3. vbi ſic ait: *Vt tamen monitio ſecreta non proſit, non ſatis eſt ſemel fieri, & non prodeſſe, ſed oportet iterum, atque iterum eam adhiberi, quamdiu prudentis arbitrio ſperatur correctio per illam*, vt tradunt D. Thom. 2.2. *quæſt.* 33. *art.* 8. *ad* 1. Abulenſ. *capit.* 28. *Matth. quæſt.* 106. *ad* 1. D. Anton. 2. *p. tit.* 9. *capit.* 6. §. 4. Syluest. *v. Correctio, quæſt.* 5. vbi Tabiena *num.* 7. Sotus *de ſecreto, memb.* 2. *quæſt.* 4. *poſt* 5. *concl. paulò ante ſolutionem ad* 1. & Nauarra *lib.* 2. *de Reſtitut. c.* 4. 2. *p. dub. vlt. in* 2. *edit. n.* 136. Hucvſque Sanchez.

Sic etiam Ioan. Sanchez *in ſelectis diſp.* 6. *ſub n.* 9. vbi ita ait: *Aduertendum tamen, non oportere ad exemptionem ab hoc præcepto, fructum ſtatim ſperari in progreſſu*, vt optimè Suarius *ſup. ſect.* 3. *n.* 4. *Quapropter, quamuis per primam, & quartam Correctionem non ſperetur fructus, tentanda vlterius erit, quando per alios actus ſperatur.* Sic ille, citans Thomam, Adrianum, Silueſtrum, & Nauarrum. Sic Deinde Suarius *num.* 4. *cit.* dicens: *Si perſona corrigenda talis eſt, vt poſſit quis progredi in correptione cum illa, quamvis per primum, & ſecundum actum non ſperetur fructus, ſi tamen ſperatur vel per vltimum, tentanda eſt correctio.* Ita ille.

Sed probabilius Reſpondeo dicendum, quod licèt poſſit quartò corrigere, non tamen ad id teneatur, cum per trinam correctionem ſufficienter ordinem Charitatis ſeruauerit, iuxta præſcriptum Euangelij *Matth.* 18. Sic Bonacina *diſput.* 3. *quæſt.* 4. *punct.* 7. *num.* 15. citans Malderum, & Filliucium. Quibus fauent Ouiedo *punct.* 7. *num.* 67. & Palaus *punct.* 5. *num.* 2. dicendo, quod qui ſemel, & iterum fratrem ſuum ſine fructu admonuit, difficilè poſſit ſpem concipere tertiam monitionem proficuam fore. Legatur etiam Ægidius *diſputat.* 28. *dubit.* 6. *num.* 194.

QVÆSTIO XVIII.

An vt Correctio obliget, requiratur quod ſpes fructus ſit certa?

AFfirmatiuam ſententiam tenere Caietanum verbo Correctio, ait Palaus *diſp.* 3. *de Charit. punct.* 5. *numero* 2. Sed malè profectò, vt *infrà*, vnde

Tanquam certum Reſpondeo dicendum, quod non requiratur quod ſit certa, ſed ſufficiat, quod ſit probabilis. *Prima pars* conſtat: quia ſi ad obligationem Correctionis requireretur certa ſpes fructus, & emendæ fratris, nunquam correctio opponeretur, cum talis certitudo eſſe non poſſit: ſiquidem eſt de re ab alterius voluntate dependenti.

Secunda verò etiam patet. Quia cum quis probabiliter cognoſcit, Correctionem eſſe profecturam, prudenter poteſt quis vtilitatem fratris ſperare: ergo cum alias nullum ſit inconueniens in ea adhibenda, poteſt, & debet eam adhibere. Sicuti Medicus dum probabiliter iudicat medicinam profecturam, certus non nocituram, eam debet applicare, dum aliam, quam certò ſciat profecturam, non hebeat. Sic in primis Caiet. *loc. cit.* ibi: Et quia eſt præceptum affirmatiuum, obligat pro loco, & tempore neceſſitatis, quando ſcilicet aliquis morte peccati detentus, probabiliter creditur mea correctione liberandus. Sic ille, & idem docet *ibidem, verſ. eſt ergo omiſſio, & verſ. Nec mireris.* Sic etiam D. Thom. *quæſt.* 33. *art.* 2. Bannes, Suarez, vterque Hurtadus, Luyſius, Sotus, Valentia, Palaus, quos cicat, & ſequitur Ouiedo *num.* 68. Noſter Doctiſſim. Franciſcus à Sancto Iuliano *in Tribunali Regul. capit.* 2. *Aduertent.* 2. §. 4. vbi etiam Caietanum pro affirmatiua ſententia male refert.

QVÆSTIO XIX.

An ſi quis probabiliter credat, nihil effecturum per Correctionem, teneatur illam apponere?

REſpondeo, Non teneri. Quia in prudenti illius æſtimatione ceſſat finis intrinſecus Correctionis: quo ceſſante otioſa eſt Correctio. Sic Valentia 2.2. *quæſt.* 10. *diſp.* 3. *punct.* 2. §. *Tertia circunſtantia, col. mihi* 741. citans Richardum *in* 4. *diſt.* 19. *art.* 2. *quæſt.* 1. & Durandum *ibidem, quæſt.* 3. *art.* 3. Palaum *loc. cit. num.* 3. *verſ. Quid ſi probabiliter*, & alios communiter. Quid autem dicendum in caſu, quo quis æquè probabiliter putet, Correctionem eſſe profuturam, acobfuturam, dicemus *infrà q.* 22.

QVÆSTIO XX.

An quando quis dubius eſt, an Correctio nocitura, vel profutura ſit, poſsit illam omittere?

NEgat apud Hurtadum Complutenſem, Adrianus *in* 4. *tract. de Sacramento Confeſſ. in fine*, & & apud Valentiam *in* 5. *q. de Correct. fraterna*, docens non poſſe tunc, cùm quis dubius eſt, Correctioomittere, ſed debere eam ad hibere.

Valentia

Valentia verò *punct. 2. cit. verſ. ſed ſi attentè Legantur*, docet in dicto caſu, poſſe licitè illum correctionem adhibere, vel omittere; itavt vtrumque extremum licitum illi ſit, & ad neutrum teneatur.

Sed probabilius Reſpondeo dicendum, quod in dicto caſu,qui dubitat,non ſolùm poſſit licitè Correctionem omittere, verum ad omittendam illam teneatur: *Ratio eſt* (ait Ouiedo) *quia melius eſt, proximum in periculum, quod independenter à me patitur, relinquere, quàm illum in aliud nouum conjicere: & ſicuti non ſunt facienda mala,vt veniant bona; ita non debeo me exponere periculo nocendi proximo, propter contingentiam illi benefaciendi, hoc enim periculum temerariè aggrediar, cum ſit prudens ratio, qua poſſim iudicare malum ex illo inferendum non eſſe, nec bonum contingens notabiliter ſperet malum contingens.* Sic ille *controu.*11. *punct.*7.*num.*69. citans Bannez *art.* 2. *cit.* Suarium *diſput.*8. *ſect.* 3. *num.* 3. Palaum *tom.* 1.*tract.*6.*diſp.*3.*punct.*5.*num.*4. Gaſp. Hurtadum *diſp.*6.*diff.*6. (lege.7.) Tannerum *diſput.*5.*dubit.*4. *num.*86. Ægidium *diſput.*28.28. *dubit.*6.*num.*93. Loream *diſput.*44. *num.*10. & Petr. Hurtad. *diſput.* 162.*ſect.*6. Franc. à S. Iuliano *loc.cit.* §.4.*n.*10. *& ſequent.* & alij.

Qvæstio XXI.

An ſaltem teneatur ad Correctionem, qui licèt habeat dubiam ſpem emendationis, probabiliter tamen putat, quod Correctio non nocebit corripiendo?

Reſpondeo, Tunc teneri. Quia tunc non temerè, ſed prudenter procedit: ſicuti Medicus non inueniens aliam medicinam,prudenter procedit,applicando infirmo medicinam dubiam, ſeu in dubio,an ſit profutura, an non,quando ſaltem probabiliter iudicat,non eſſe nocituram Sic Gaſpar Hurtado *loco citato.* Valentia,cum Adriano,& Caietano, quos ſequitur Palaus *punct.* 5.*cit.n.*5.

Qvæstio XXII.

An cum æquali probabilitate, quod Correctio oberit, ac proderit; teneatur quis à Correctione abſiſtere?

Affirmat Petr. Hurtado *ſect.*6. *cit.* §. 52. Quia melius eſt (inquit) fratrem non adducere in diſcrimen nouum,quam cum in alio relinquere.

Sed probabilius Reſpondeo, Non teneri tunc à Correctione abſiſtere; ſed poſſe licitè facere quod libuerit, vel omittere Correctionem, vel illam adhibere. *Ratio eſt* (probat Ouiedo) *quia, qui probabiliter indicat Correctionem profuturam eſſe,etiamſi agnoſcat aliunde probabile eſſe obfuturam, iudicium prudens habet de vtilitate medicinæ futuræ, ex quo prudentem ſpem concipere poteſt de eadem vtilitate, & ex hac ſpe Correctionem exhibere. Idem contingit in aliis materiis. Qui enim probabiliter iudicat, tali occaſione poſita peccaturum non eſſe, ſi ex hoc iudicio talem occaſionem non fugiat, ſeu aggrediatur,non dicitur temerè periculum peccandi ſubire, etſi alias agnoſcat, probabile eſſe, ipſum eſſe lapſurum. Id ego dicerem* (addit Ouiedo) *in caſu probabilitatis circa vtilitatem,& circa nocumentum, quod in caſu dubij circa hæc extrema docet Valentia* (vt diximus quæſt.20.) *nempe, licere Correctionem apponere, & licere etiam illam omittere, hoc ex prudenti metu damni futuri,& illud ex prudenti ſpe vtilitatis proceſſuræ.* Hæc ouiedo. Et benè certè.

Qvæstio XXIII.

An in extremo vitæ periculo, quando probabiliter creditur frater moriturus in mortali, tunc debeat fieri Correctio, etiam in dubio, an ſit profutura, an nocitura?

Reſpondeo,tanquam certum: Debere fieri Correctionem. Ratio eſt: Quia nocumentum, ſi non adhibeatur Correctio,eſt certum,grauiſſimum, & irreparabile,nempe damnatio æterna: nocumentum verò ex Correctione timendum, non eſt ita graue, quod abundè non compenſetur ſpe, etſi dubia, illud nocumentum æternum reparandi: ergo debet fieri Correctio,vt illa non ſolùm præſens peccatum reparetur, ſed & æterna damnatio. Sic Suarez,& Bannes. Valentia, Bonac. Lorca, Villalob. quos citat, & ſequitur Palaus *punct.* 5.*n.*6. Ouiedo, *punct.*7.*n.*70. Gaſp. Hurtad. *diſp.*6.*diff.*7. Petr. Hurtado §.52.*cit. verſ. At in extremo vitæ*, & omnes.

Qvæstio XXIV.

An ſit omittenda Correctio, ex qua probabiliter ſperatur fructus, ſi ex illa in eo, qui corrigitur, aliqua triſtitia, aut aliud leue damnum ſequatur?

Reſpondeo, tanquam certum: Non eſſe omittendam. Quia id expreſsè colligitur ex Paulo 2. ad Corinth.7.verſ.8. *Et ſi contriſtaui vos in Epiſtola, non me pœnitet: & ſi pœniteret, videns, quod Epiſtola illa (etſi ad horam) vos conſtritauit, nunc gaudeo; non quia contriſtati eſtis, ſed quia contriſtati eſtis ad pœnitentiam.* Sic Paulus, vnde cautè lege Ouiedum (ob errorem Ichyrographi) aduertentem hunc locum Pauli. Sic Suarez *diſp.*8. *de Correct. ſect.* 3. ita ſcribens: *Notandum primo, non eſſe exiſtimandum nocumentum proximi, triſtitiam aliquam, vel etiam iram cum aliqua culpa: nam ſi tandem ſperetur emenda,corripi debet; quia hæc per accidens ſequuntur, & propter maius bonum permitti poſſunt: prudenter tamen curandum eſt, ne ſequantur,quantum fieri poſſunt.* Hæc ille, & Ouiedo *controu.*11.*punct.*7.*n.*72. Tannerus *diſp.*2.*quæſt.*5.*dubit.*4. *n.*85. Franciſcus noſter *in ſuo Tribunali,c.*2. *aduert.* 2. *n.* 11.ex Sanchez *lib.*6.*conſil. cap.* 2. *dub.*8. *num.* 4.

§. III.

De tertia Conditione, quæ eſt, opportunitas temporis, & perſonæ.

Qvæstio XXV.

An excuſetur quis à Correctione ſtatim facienda ſi ſperet aliud tempus magis opportunum, in quo fructuoſiùs eſt proximus corrigendus?

Reſpondeo, tanquam certum: Excuſari. Quia cum Correctio fraterna referri debeat ex Charitate ad vtilitatem ſpiritualem proximi, minimè violatur

violatur ipſius præceptum, ſi ea differtur in tempus, quo omnibus conſideratis, futura ſit proximo vtilior. Sic Valentia *quæſt.* 10. *punct.* 2. *verſ. ſexta circunſtantia*, ex D. Auguſtino *lib.* 2. *de Ciuit. Dei, cap.* 9. D. Thoma *q.* 33. *art.* 2. *ad* 3. Siluestro *verb. Correctio, num.* 2. & Nauarro *c.* 34. *num.* 33. Sic etiam Luyſius *diſp.* 86. *dub.* 2. *verſ. Deinde.* Palaus *tom.* 1. *tract.* 6. *diſp.* 3. *punct.* 6. *n.* 6. Ouiedo *controuerſ.* 11. *punct.* 8. *n.* 74. Trullench. *lib.* 1. *in Decalog. c.* 5. *dub.* 14. *num.* 8. Villalob. *tom.* 2. *tract.* 4. *diff.* 3. *n.* 5. Diana *p.* 7. *tract.* 3. *de Correct. reſol.* 30. & omnes.

Qvæstio XXVI.

An liceat cuipiam differre Correctionem in aliud opportunius tempus, caſu, quo illo intermedio, proximus graue aliquod admiſſurus ſit peccatum?

AFfirmat Palaus *loco cit. n.* 7. *Quia hoc damnum abundè* (ait) *videtur compenſandum, certitudine de maiori profectu, & reſurrectione firma à peccato.* Ita ille ex Soto *quæſt.* 2. *de tegendo ſecreto, concl.* 6. Adriano *in* 4. *quæſt. de Correct.* Luyſio *dub.* 2. §. *Reſtat*, & Villalob. *loco cit. num.* 6. citat etiam Diana pro hac parte, Filliucium *tom.* 2. *tract.* 28. *cap.* 6. *n.* 239. & Thomam Sanchez *tom.* 2. *opuſc. lib.* 6. *cap.* 2. *dub.* 1. *n.* 7.

Alij contrà dicunt, non licere tunc differre Correptionem. Ita in primis tenet Sanchez *loco citato, num.* 7. his claris verbis: *Opportunitas ex parte temporis, oportet etiam Correctionem fieri tempore opportuno. Si enim hominem recenti iniuria affectum ſedare velis, importunum tempus eſt. Item, qui Correctionem differt eo quòd tempus opportunius ad id fore ſperat, rectè agit, vt docet D. Auguſtinus, &c. Sed nota hoc eſſe intelligendum, quando non timetur nouum mortale, vel quando ſperatur fructus totalis emendæ, qualis ex præſenti Correctione non ſperatur.* Ita Corduba *ſup. mem.* 2. *quæſt.* 2. *condit.* 4. *Soti: nam ſi tunc eſt tempus opportunum, & non ſperatur maior Correctio in alio tempore, imò continuabit peccatum illud per nouum peccatum, vel aliud peccatum contrahet, non poteſt licitè eius Correctio differri ad tempus opportunius, vel ut alius melius corrigat*, vt docet *ibi* Corduba, & Adrian. Hæc Sanchez *n.* 6. licèt *num.* 7. *ſequenti*, oppoſitum videatur dicere, & ideo pro oppoſito citauit illum Diana. Tenent etiam hanc partem apud ipſum Dianam *p.* 7. *tract.* 3. *reſol.* 29. Franciſcus de Caſtillo *in* 3. *ſent. tom.* 2. *diſp.* 6. *de Correct. quæſt.* 4. *num.* 10. Reginaldus *tom.* 1. *lib.* 4. *c.* 25. *num.* 345. quem citat, & ſequitur Diana *loco cit. reſol.* 30. *verſ. Igitur.* Negat etiam ex parte Trullench. *lib.* 1. *c.* 5. *dubit.* 14. *num.* 18.

Ego clarius, & diſtinctius Reſpondeo dicendum, quod ſi ex Correctione ſtatim facienda credat quis fratrem, quem corrigit, non amplius peccaturum, eo quod aliquo modo cognoſcat ad emendationem eſſe diſpoſitum; tunc non liceat ei differre Correctionem, etiam in opportunius tempus, ſi timeat, aut jam ex aliis circumſtantiis ſciat, eo tempore intermedio proximum eſſe grauiter peccaturum. Quia talis dilatio tunc cederet in magnum detrimentum proximi. Secus verò dicendum puto, ſi credat, aut probabiliter coniecturet, attentis circumſtantiis loci, temporis, & paſſionis corrigendi, quod ex Correctione ſtatim facienda nullus fructus eſt ab ipſo colligendus; quia tunc optimè poterit quis differre Correctionem in tempus opportunum, etiamſi ex dilatione Correctionis timeat in intermedio tempore, lapſum fratris: quia tunc non eveniet propriè directè ex dilatione correptionis, ſed ex ſua malitia.

Qvæstio XXVII.

An teneatur quis ad proximum corrigendum, ſi certò, aut ſaltem probabiliter credat, vel ſperet, ab alio, vel à ſemetipſo eſſe corrigendum?

REſpondeo, non teneri tunc proximum corripere. Ratio eſt, quia tunc proximus non indiget tua correptione: ergo nec tu teneris eum corripere. Quemadmodum nec tenetur aliquis exhibere Eleemoſynam corporalem ei, cui nouit ab alio ſubuentum iri, vt *tract. de Eleemoſyna* diximus. Sic Caiet. *in Sum. verb. Correctio*, & ex illo Valentia *diſp.* 3. *q.* 10. *punct.* 2. *verſ. Quinta circunſtantia.* Ægidius *diſp.* 28. *dub.* 6. *n.* 115. Luyſius *diſp.* 86. *dub.* 2. §. *Deinde.* Villalob. *tract.* 4. *diff.* 3. *num.* 5. Sà *verb. Correctio, num.* 1. Palaus *diſp.* 3. *punct.* 6. *n.* 5. Ouiedo *controuerſ.* 11. *punct.* 8. *n.* 73. Diana *part.* 7. *tract.* 3. *reſol.* 25. Qui bene notat, non ſufficere, quod adſint alij qui poſſint, aut etiam magis quàm ego, teneantur talem proximum ex corporali, aut ſpirituali neceſſitate eripere, niſi omnino probabiliter credam eos hoc facturos.

§. IV.

De quarta Conditione Correctionis, quæ eſt, vt fiat commodè.

Qvæstio XXVIII.

An præceptum Correctionis obliget cum damno notabili ſalutis, honoris, famæ, & bonorum perſonæ priuatæ corripientis?

AFfirmant aliqui, eo quòd debet præponi bonum temporale ſaluti ſpirituali proximi. Ita D. Thom. 2. 2. *q.* 33. *art.* 2. *ad* 3. & innuit ibi Caiet. Silueſt. *verb. Correctio, quæſt.* 1. Angel. *n.* 1. Tabiena *n.* 6. Armilla *n.* 3. Abulenſ. Gabriel, Richard. D. Anton. Adrian. & Margarita, quos omnes citat pro hac parte Sanchez *lib.* 6. *opuſc. c.* 2. *dub.* 3. *n.* 1.

Sed longè multò probabilius Reſpondeo, Non obligare talem perſonam ad Correctionem, etiamſi certum habeat, eam profuturam, ſaltem citra caſum extremæ neceſſitatis. Ratio eſt, quia priuatus homo ſola lege Charitatis tenetur corrigere peccatorem: atqui lex charitatis non obligat cum tanto diſpendio, ſaltem citra caſum extremæ neceſſitatis, vt patet à ſimili in Eleemoſyna corporali: ergo. Sic Sanchez *loc. cit. n.* 7. citans Sotum *mem.* 2. *q.* 2. *concl.* 6. Flores Theologiæ *tract. de Correct. diff.* 1. & Nauarr. *in Sum. c.* 24. *n.* 12. & *cap. Inter verba, corol.* 59. *num.* 631. Ita etiam Aragon, Bannez, Valentia, Reginald. Malder. Ægid. Nauarra, & Bonac. quos citat, & cum communi ſequitur Palaus *tom.* 1. *tract.* 6. *diſp.* 3. *punct.* 6. *n.* 1. Franciſcus *in ſuo Tribun. cap.* 2. *aduertentia* 2. §. 4. *num.* 11.

QVÆSTIO XXIX.

An ſaltem in caſu extremæ neceſsitatis proximi teneatur quis ad illum corrigendum cum periculo vitæ propriæ, &c. ſi moraliter exiſtimet certum Correctione poſita, in gratia deceſſurum, ſecus verò in mortali moriturum?

NEgant adhuc Franciſcus Mairon, & Victoria, apud Valentiam 2.2.*diſp.*3.*q.*10. *punct.*2. *verſ. ſecundò controuerſum eſt.* Loquendo de perſona priuata; licèt ſecus dicant de Prælatis.

Sed vt certum Reſpondeo, Teneri etiam quamlibet perſonam priuatam, ad corrigendum ſeu monendum proximum, cum periculo vitæ propriæ, honoris, &c. in caſu, quo dictus proximus extremè indigeat correctione ſeu monitione; ſecus verò ſi extremè non indigeat illa ad decedendum in gratia. Sic communis. Ratio eſt, quia ſalus ſpiritualis proximi maioris momenti apud me debet eſſe, quàm propria corporalis vita: ergo. Sic docent omnes Authores citati *ſuprà quæſt. antecedenti* pro vtraque ſententia. Et ita tenent omnes ex ſuppoſitione, quod proximus verè ſit in extrema neceſſitate meæ Correctionis ad decedendum cum gratia ex hac vita: nam nonnulli ſuppoſitum negantes, conſequenter negant teneri ſub mortali ad corrigendum proximum cum damno propriæ vitæ vllo in caſu. Vnde pro decidenda hac controuerſia ſit

QVÆSTIO XXX.

An poßit dari caſus, in quo proximus neceſſariò egeat mea Correctione ad ſuam ſalutem?

NEgat Lorca 2. 2. *diſp.*45. *n.*7. vbi aſſerit, nunquam peccatorem extremè indigere Correctione ad ſalutem; quia hanc, inquit, poterit conſequi ſemper, mediis auxiliis diuinæ gratiæ: maximè cum Correctio ex ſe non ſit medium adeo efficax ad emendationem, ſeu cum illa coniunctum. Conſentit ex parte Hurtad. *infrà* citandus. Et omni ex parte Palaus *n.* 4.

Sed vt mihi certum Reſpondeo, Poſſe dari talem caſum, vt ſtatim videbimus. Nec obſtat fundamentum Lorcæ. Quia Deus poteſt velle auxilia peccatori conferre media mea correctione, ſeu monitione. Sic Ouiedo *controuerſ.* 11. *punct.*8. *n.*76. & 79.

QVÆSTIO XXXI.

Quando dentur caſus, in quibus proximus extremè, & neceſſariò mea correctione ad ſalutem egeat?

REſpondeo, dari *Primò*, juxta placitum Henrici de Villalobos, quando peccator laborat aliqua ignorantia vincibili alicuius rei neceſſariæ ad ſalutē, de qua alium conſulit. Sic ille *tom.* 2. *tract.* 4. *diff.* 5. *in fine*, his verbis: *El caſo d'eſta concluſion, rariſſimas podria acontecer, porque como dice* Soto *de ſecreto, memb.* 2. *q.* 2. *concl.* 6. *Si el pecado procede de malicia, ò paſſion, el miſmo ſe puede corregir; y ſi de ignorancia inculpable, no peca; y ſi es vincible, el eſtà obligado a buſcar quien le enſeñe. Y aſſi ſolo parece podria auer lugar, quando fueſſe el pecado de ignorancia vincible de alguna coſa, de las que tiene obligacion à ſaber, y preguntarſe: porque entonces auria obligacion de enſeñarle con peligro de la vida.* Sic ille.

Secundò, iuxta ſententiam Patris Hurtadi Complutenſ. (vt refert Ouiedo) *datur hæc proximi extrema neceſſitas, quando proximus laborat ignorantia inuincibili circa rem ad ſalutem ſimpliciter neceſſariam: & in eo caſu ait tunc proximum indigere extremè monitione, non verò correctione: quia monitio correctio non eſt: & ita aſſerit nunquam eſſe obligationem corrigendi cum diſpendio vitæ: bene tamen monendi.* Ita ille. Et ex illo Ouiedo *n.*76. & 79. vbi dicit, negari non poſſe, *quod ille, qui inuincibiliter ignorat rem ad ſalutem ſimpliciter neceſſariam, & iam eſt morti proximus, extremè indigeat monitione, & doctrina, quam abſque dubio debeo exhibere cum diſpendio vitæ propriæ corporis.* Sic ille. Sed certè hic dicendi modus parum, aut nihil diſtat à modo dicendi Henrici, vt videre eſt.

Tertiò, ſecundùm Thom. Sanch. tunc proximus extremè mea indigeret Correctione, ſi v.g. hæreticus diſſeminaret hæreſes, quibus per ignorantiam aliqui aſſentirent, & non eſſet qui poſſet, aut vellet inſtruere, niſi ego; ſi creditur meam correctionem profuturam, teneor etiam cum mortis periculo corrigere. Sic Sanchez *lib.*6. *conſil. c.* 2. *dub.* 3. *n.* 5. dicens in hac concluſione omnes conuenire.

QVÆSTIO XXXII.

An item extra caſum neceſsitatis, teneatur Prælatus corrigere ſubditos, etiam cum diſpendio propriæ vitæ, quando ſperatur correctio profutura?

REſpondeo, Teneri. Quia ad id tenetur non ſolùm lege Charitatis, ſed etiam lege iuſtitiæ, & ex officio, iuxta illud Chriſti Domini Ioan. 10. *Bonus paſtor animam ſuam ponit pro ouibus ſuis: mercenarius autem fugit.* Sic & à fortiori omnes Authores citati pro prima ſententia *q.*28. Sotus etiam, Corduba, & Flores Theologiæ, quos citat, & ſequitur Sanch. *vbi ſuprà, n.*6. Ouiedo etiam *punct.*8. *cit. fine*, vbi ita ait: *In Prælatis autem, & in his qui ex officio alios tenentur corrigere, obligationem longè ſtrictiorem agnoſcunt Doctores. Tenentur enim Epiſcopi, Parochi, & Religionum Prælati, etiam cum diſpendio propriæ vitæ, corrigere ſubditos, quando id neceſſum ſit, ne graue damnum patiatur Religio Chriſtiana, aut alicuius Communitatis obſeruantia Religioſa penitus extinguatur, & proportione ſeruata, cum damno notabili ſubditorum, notabiliora vitia corrigere, maximè cum in Communitatis damnum vergunt.* Sic Ouiedo. Palao *punct.*6. *n.*4. *fine*, & apud illum Bañes, Sotus, Nauarro, Luyſius de Torres, & Villalob.

QVÆSTIO XXXIII.

An ſaltem excuſetur à mortali, qui ob puderem vel verecundiam aut negligentiam, ſeu tepiditatem, omittit Correctionem?

AFfirmat Palaus *diſputat.* 3. *de Charit. punct* 6. *numer.* 2. excuſari quidem à mortali, caſu quo pudor, & verecundia ſit alicuius momenti, quem facilè cordatus vincere non poteſt: non verò ſi leuis ſit pudor, & verecundia: quia aliàs nunquam fieret Correctio. *Si enim* (ait Palaus) vt benè dicit Ægidius *diſput.* 28. *de Correct. dub.* 6. *numer.* 126. *in communibus neceſſitatibus tenetur priuatus corripere peccantem,*

peccantem, & ſi credat ideo deridendum, aut aliquas iniurias auditurum, aut aliquod odium non ita ſibi nocivum excitaturum, modò ſperet de correctione fratris lucrum: à fortiori obligatus erit, tametſi aliquem pudorem patiatur. Hæc Palaus.

Sed probabiliter Reſpondeo, excuſari à mortali, qui ob pudorem, verecundiam, tepiditatem, aut negligentiam, in communibus neceſſitatibus omittit correctionem, ſecus eſſet in extremis, vt diximus. Sic in primis tenet Sà *v. Correctio, num.* 2. his verbis: *Omittere correctionem ferè ſemper veniale peccatum eſt. In Prælatis, quorum maior eſt obligatio ſubditos corripiendi, facilè poteſt eſſe mortale, ſi negligentia, aut timore correptionem neceſſariam omittant.* Sic ille.

Gaſpar Hurtadus etiam *diſputat.* 6. *de correct. diff.* 8. *fine*, expreſsè ait, quod attentis omnibus circumſtantiis, rarò obliget correptionis præceptum in actu ſecundo, hominem priuatum. Audi eius verba: *Ex omnibus in hac, & in præcedenti difficultate dictis deducimus, Correptionem ad impediendum peccatum mortale, quæ ex ſe, ſeu ex ſuo obiecto eſt obligans ſub peccato mortali, rarò de facto, ſeu in actu ſecundo, ſub eo obligare priuatos ex defectu alicuius ex pluribus requiſitis ad id*, vt aduertunt Valentia *punct.* 2. Sà, *verb. Correctio*, Ægidius *num.* 127. Lorca *diſp.* 45. Granados *diſp.* 1. *num.* 7. *vel quia deficit notitia peccati ſufficiens, vel ſpes emendæ ſufficiens, vel neceſſitas correptionis; vel quia timetur graue aliquod detrimentum ex Correptione, vel aliter. Imò non pauci ex relatis, & alij, addunt excuſari à mortali eos, qui ex timore aliquo humano, aut ex verecundia, aut ex tepiditate aliqua, aut ex alio ſimili affectu, omittunt dictam correptionem: quod non caret probabilitate ſufficiente, vt abſque conſcientia peccati mortalis eam Correptionem poſſimus omittere, &c.* Sic ille.

Sic etiam Suarez *diſputat.* 8. *ſect.* 3. *num.* 5. ita dicens: *Et iuxta hæc explicandum eſt quod D. Thomas dicit* art. illo 2. ad 3. *aliquos timore, aut verecundia omittere correctionem ſine peccato mortali, quia fortaſſe, ſi ſit aliquis defectus, tamen eſt ferè naturalis, & involuntarius, & ab illo ita impeditur homo, vt ſit ineſſicax ad corripiendum, & ita caret ſpe fructus: & quamuis hæc carentia ſpei proueniat ab ipſo homine, tamen quia vix eſt in hominis poteſtate vincere illum timorem, aut cum illo fructuosè corripere, ideo excuſatur ſaltem à mortali.* Hæc Suarius. Legantur pro hac ſententia Granad. *in* 2.2. *controu.* 3. *tr.* 1. *diſp.* 1. *à n.* 6. Ioan. Sanch. *in ſelect. diſp.* 6. *n.* 9. Diana *p.* 4. *tr.* 4. *reſol.* 228. Machado *tom.* 1. *lib.* 2. *p.* 2. *tract.* 6. *docum.* 11. *n.* 7. Ouiedo *controu.* 11. *punct.* 7. *n.* 80.

DISPVTATIO III.

De Perſonis, quæ tenentur corrigere, & quæ ſunt corrigendæ.

QVÆSTIO PRIMA.

An omnes cuiuſcunque conditionis perſonæ teneantur proximum corrigere?

NEGAVIT Gloſſa *in can. Tam Sacerdotes*, 24. *quæſt.* 3. *verb. Fideles*, aſſerens, tantum teneri ad proximum corrigendum Sacerdotes, & Prælatos.

Sed tanquam certum Reſpondeo, Teneri omnes perſonas idoneas ad corrigendum, cuiuſcumque conditionis fuerint. Quia cum hoc præceptum ſit etiam naturale, ex hac parte omnes etiam infideles obligat, vt diximus *diſp.* 1. *quæſt.* 4. vnde ſententia Gloſſæ prorſus eſt falſa, & improbabilis, vt benè ait Suarez *diſputat.* 8. *de Charitate*, *ſect.* 4. *numero* 3. Nec textus citatus à Gloſſa eſt ad rem, quia loquitur de iudiciaria correctione, quæ eſt propria Prælatorum.

QVÆSTIO II.

An ſolùm iuſti obligentur hoc Correptionis præcepto?

AFfirmandum videtur, & quod Scriptura ſacra clarè reprehendit peccatores, qui audient alios corripere: ergo ad corripiendum non ligantur. Antecedens conſtat ex illo Ioan. 8. *Qui ſine peccato eſt veſtrûm, primus in illam lapidem mittat.* Ad Rom. 2. *In quo alium iudicas, te ipſum condemnas*, & aliis locis, ex quibus hanc partem innuit Abulenſ. *Matth.* 7.

Sed vt certum Reſpondeo, non ſolùm iuſtos, ſed etiam peccatores obligari, per ſe loquendo, hoc præcepto. Tum, quia præcepta Miſericordiæ, & Charitatis omnes obligant. Tum etiam, quia peccator interdum eſt aptus ad corripiendum: ergo poſitis aliis circumſtantiis obligabitur. Sic communiter omnes cum D. Th. 2.2. *q.* 33. *art.* 5. Richard. Palud. Gabr. & Syluest. & Sotus, quos citat & ſequitur Suarez *ſect.* 4. *cit. n.* 6. Hurtad. Complutenſ. *diſp.* 6. *diff.* 10. Palaus *diſp.* 3. *punct.* 7. *n.* 2. & alij, qui certo certius id exiſtimant verum, loquendo de peccatore occulto.

QVÆSTIO III.

An Peccator publicus, & vt talis notus, obligetur ad Corrigendum alios, præcipuè circa peccata, quibus ipſe eſt infectus?

NEgandum videtur. Quia huiuſmodi peccator indiget Correctione, ineptuſque eſt ad alios corrigendum, cum ei dici poſſit illud Matth. 7. *Hypocrita eiice prius trabem de oculo tuo, & tunc proſpicies, vt educas feſtucam de oculo fratris tui.* Et illud Lucæ 4. *Medice cura te ipſum.*

Sed clarius Reſpondeo dicendum, quod licèt talis peccator per ſe teneatur, & obligetur ad corrigendum alios peccatores, vt conſtat ex dictis, tamen per accidens, regulariter deobligatur à tali Correctione, eo quòd nullus ab ipſo ſperari poteſt fructus. Sic D. Thom. 2.2. *q.* 33. *art.* 5. Nauar. *cap.* 24. *n.* 12. Valentia *diſp.* 3. *q.* 10. *punct.* 3. Ouiedo *controu.* 11. *punct.* 4. *n.* 32. & 33. Palaus *num.* 2. & omnes communiter. Legatur Suarez mox citandus.

QVÆSTIO IV.

An Prælatus, ſeu Superior Eccleſiaſticus, poſſit abſque peccato, in ſtatu peccati iudicialiter alium corripere?

NEgat ex Paludano Siluest. *v. Correctio, q.* 16. & *vltima*, ſic dicens: *Prælatus ſi ſit in mortali publico, vel occulto, peccat corrigendo ex officio ſuo, vt Prælatus, vel quidquid aliud faciendo: quia indignè vtitur ſuo officio: & ſecundum Petr. de Palud. peccat mortaliter, quia ſuſpenſus eſt coram Deo, &c.* Ita ille.

Sed

Sed vt certum Reſpondeo, Poſſe talem Superiorem, abſque peccato, iudicialiter corripere ſubditum in ſtatu peccati. Quia nullo titulo ad actum iudicialem requiritur ſtatus gratiæ, vt benè Suarez *diſputat.8. ſect. quarta, numero ſexto*, vocans ſententiam Syluestri falſam. Addit tamen, & benè: *Quod per accidens, ratione ſcandali, ſi quis ſit in peccato publico, vel certè noto ei, qui corripiendus eſt, tunc vitanda ſit Correctio; interdum tamen poterit aliquis ad hoc obligari.* Sic etiam Hurtad. Complutenſ. *diſput. ſexta, difficult.10. verſ. Caietanus verò.*

QVÆSTIO V.

An Prælati, qui ex officio tenentur ſubditos corrigere, teneantur prius de ſuis peccatis pœnitere, vt ſic fructuosè poſsint corripere illos?

RESpondeo, Teneri, aut officium Prælati deponere, aut ſe in ſtatu apto fructuoſæ Correctioni conſtituere. Sic vt certum ſupponit Ouiedo *controu.11. punct.4. numero 33. fine*, his verbis: *Prælatos, & quoſcumque, qui ex iuſtitia tenentur alios corrigere, certum eſt ex eadem iuſtitia teneri remouere impedimenta ad ſuum munus obeundum, & ita teneri proprios mores componere, & peccata emendare, quantum neceſſe fuerit, & alios, quorum cura eſt circa illos, vtiliter corrigere.* Sic ille. Et antea Suarez, ex Soto *diſputat. 8. de Correct. ſect.4. ſub numero 7.* Villalob. & Lorca, quos ſequitur Palaus *diſputat.3. punct.7. numero quarto, verſ. ab hac doctrina.*

QVÆSTIO VI.

An etiam priuatæ perſonæ teneantur ex Charitate propriam emendare vitam, & de ſuis peccatis pœnitentiam agere, vt ſic vtiliter poſsint corrigere indigentem?

AFfirmant apud Suarium S.Thom. *in 4. diſt.19.* Richard. *ibi, art.2 quæſtione ſecunda, ad primum*, Palud. *quæſtione tertia*, & Nauarr. *capite 29. numero 12.* quatenus ait, peccatorem non excuſari à præcepto correctionis, cum poſſit cum diuina gratia pœnitere.

Sed probabilius longè, imò vt mihi verum, Reſpondeo, Non teneri (ſaltem extra caſum extremæ neceſſitatis) ob Correctionem faciendam de peccatis propriis pœnitere. Quia abſque pœnitentia poterunt proximum cum humilitate fructuosè corrigere. Addo, quod eſſet onus valdè rigidum, & ſcrupulis plenum, cogere priuatum hominem de propriis peccatis pœnitere, propter Correctionem aliorum, qui eâ Correctione extremè non indigent. Sic Suarez *diſput.8. ſect.4. numer.7.* Sotus *de ſecreto, memb.2. quæſt.3. concl.6.* Bannez *quæſt.33. art.5.* Lorca *diſputat.42. numero 12.* Ægidius *diſput.28. dub.7. numero 132.* Palaus *punct.7. citato numero 4.* (qui & citat pro hac parte Valentiam *vbi ſuprà*) Ouiedo *controu.11. punct.4. num.34.*

QVÆSTIO VII.

An ſaltem caſu, quo proximus conſtitutus in extremis, Correctione indigeat, quia ſine illa in peccato decedet, teneatur tunc priuata perſona emendare vitam, vt ſic in gratia decedat proximus?

AFfirmant communiter Doctores, teneri tunc priuatum hominem emendare ſuam vitam, ſi prudenter iudicet, hâc ſuâ emendatione poſitâ, & non alio modo, Correctionem ab illo exhibitam fore vtilem. Ratio eſt, quia in re tanti momenti, vt extrema ſalus proximi, non eſt graue onus cenſendum, teneri proximum ad emendandam ſuam vitam; cum teneatur ob proximi ſalutem, aliàs perituram, certò conſequendam, corporis vitam contemnere. Ita Suarez, Bannes *loc. cit.* Luyſius *diſputat.88.* Villalob. *tractat.4. diff.8. num.2.* & alij.

Negat verò Caſtrus Palaus *diſputat.3. punct.6. numero ſexto*, ita dicens: *Mihi videtur dicendum, ratione præcepti Correctionis raro, vel nunquam te, niſi Prælatus ſis, eſſe obligatum pœnitere: ratione verò ſcandali, obligatio eſſe poteſt, cùm tuo peccato, & malo exemplo facis, vt alius peccatis inhæreat,* & ita expreſsè docet Valentia *diſputat.3. quæſt.10. punct.3.* (*ſic lege, non pag.3.*) §. *vnde verè aſſeruit Sotus, pag.* 668. (*mihi col. 754.*) & Ægidius de Coninch. 2.2. *diſput.28. dubit.7. à numer. 132.* Hæc Palaus. Sed certè Ægidius oppoſitum docet cum authoribus primæ ſententiæ *num.134.* Legatur Diana mox citandus qui approbare videtur placitum Palai.

Sed ego cum Ouiedo Reſpondeo, caſum hunc moraliter eſſe ferè impoſſibilem. *Qui enim iam moribundus, metu damnationis æternæ illi propoſitæ, & aliis rationibus ad pœnitentiam non mouetur, difficilè credi poteſt, ad hanc eſſe trahendum emendatione vitæ alienæ. Deinde, quia de hac emendatione non poteſt conſtare, niſi poſt notabile tempus, extrema autem neceſſitas pœnitendi ex ſe parum durat: incipit in tempore, quod morti proximum indicatur: prægnoſci autem à longè hanc extremam neceſſitatem peruenturam, difficillimum eſt. Tum propter incertitudinem temporis, tum maximè propter naturam voluntatis indifferentis ad bonum & malum, & ita variabilis, vt vix ex his, quæ vult hodie, conjici liceat, quod craſtina die ſit volitura.* Hæc Ouiedo *punct.5. cit. n.34.*

QVÆSTIO VIII.

An ille, qui alium ad peccatum poſitiuè pertraxit, teneatur emendare vitam, etiam extra caſum extremum, vt eum corrigat, quem ad peccatum induxit?

RESpondeo teneri, hâc causâ emendare propriam vitam, ſi putet aliter non corrigendum eum, quem ſuo exemplo ad flagitioſam vitam pertraxit. Quia tunc præſumendum eſt, quod alter eius exemplo ad peccandum ſemper moueatur, quamdiu vitam ſuam non corrigit. Sic Ægidius *loc. cit. n.133.* quamvis addat, id vix contingere poſſe, niſi in his, qui magna ſunt authoritate apud alios, ita vt ſuo exemplo eos facilè in vtramque partem mouere poſſint. Ouiedo *loc. cit. num.36.* & Diana *part.7. tract.3. reſol.16.*

QVÆSTIO IX.

An ſubditi teneantur ſuos Prælatos fraternè, cum opus eſt, corrigere?

RESpondeo, vt certum: Teneri. Quia ſic docet Gregorius *epiſt. ad Nicacium*, & habetur *in cap. ſicut, 2. quæſt. 7.* his verbis: *Sicut laudabile, & diſcretum eſt, reuerentiam, & honorem exhibere Maioribus; ita rectitudinis, & Dei timoris eſt, ſi qua in eis ſunt, quæ indigent Correctione, nulla diſſimulatione poſtponere, cum & proximi ſint, & arctius teneantur, eos diligere.* Sic Gregorius. Et ſic D. Auguſtin. *in Regula, Non ſolum* (inquit) *veſtri, ſed & Prælati miſerimini.* & *epiſt. 19.* vbi id probat exemplo Pauli, qui in faciem reſtitit Petro: & ideò id docent omnes Theologi, cum D. Thoma *quæſt. 33. art. 4.* Caiet. Bannes & Aragon *ibi*, Lorca *diſp. 43.* Ægidius *diſp. 28. dub. 4. num. 52.* Valentia *diſput. 3. quæſt. 10. punct. 4.* Gaſp. Hurtado *diſp. 6. diff. 11.* Palaus *diſp. 3. punct. 4. n. 10.* Ouiedo *contron. 11. punct. 4. num. 36.* Diana cum aliis multis *part. 7. tract. 3. reſol. 15.*

QVÆSTIO X.

An vt fructuoſa ſit Correptio ad Prælatos facienda, ſeruandæ ſint aliquæ Conditiones?

RESpondeo, ſeruandas eſſe aliquas, & præcipuè tres. *Prima* ſit, quod corrigantur cum magna prudentia, reuerentia, & humilitate; & potiùs obſecrando, quàm increpando, iuxta illud *1. ad Timoth. 5. ſeniorem ne increpaueris, ſed obſecra vt Patrem*: nam aliàs nullius effectus erit correptio.

Secunda, vt non publicè, ſed ſecretò ſemper corrigantur, iuxta decretum Innocentij III. *cap. Cum ex iniuncto, de Hæretic.* Quia qui publicè Prælatorum vitia reprehendunt, ſcandala generant, & ſubditis occaſionem deſpiciendi tribuunt. Quod intelligi debet, niſi peccata ſint ſcandaloſa, & publica; nam tunc, ne noceant ſubditis, publicè argui debent, etiamſi nulla ſperetur emendatio.

Tertia eſt, vt talis correctio fiat in primis à ſubditis grauioribus, & ſenioribus, & in horum defectu, ab aliis iunioribus, & minùs grauibus. Sic D. Thom. cum aliis Doctoribus nuper citatis.

QVÆSTIO XI.

An Concionatores teneantur corripere publica peccata, etiamſi credant, ea committentes non emendandos?

RESpondeo, Teneri (niſi aliàs ex tali correctione maiora mala timeant, vt ferè accidit quando Superiorum peccata publicè reprehenduntur.) Quia ad id tenentur ratione officij, nec tunc gerunt rationem priuatæ perſonæ, ſed publicæ. Sic Ægid. *diſputat. 28. dubitat. 6, numero 113.* Petr. Hurtad. *in 2. 2. diſput. 162. sect. 7. §. 58.* & Diana *part. 7. tract. 3. reſol. 13.*

QVÆSTIO XII.

An aliquando ſit licitum publicè reprehendere Prælatum?

RESpondeo dicendum, quod ſic; præcipuè in duobus caſibus. *Primus* eſt, quando Prælatus erraret in Fide, & doceret alios errorem ſuum. *Secundus*, quando Prælatus ſuis moribus notabiliter ſcandalizat. Quia cum in his caſibus publicè deſtruat Fidem, & Charitatem; publicè corrigendus eſt, maximè cum huiuſmodi Correctio, regulariter loquendo, valdè poſſit prodeſſe populo, & nihil obeſſe. In aliis verò caſibus, caueant Prædicatores verbi Dei, ne ponant in cœlum os ſuum, vt faciunt qui in Prælatos Eccleſiaſticos imprudenter inuehuntur, quorum auctoritas valdè neceſſaria eſt ad bonum communitatis, quapropter niſi communitati pernicioſi fuerint, non ſunt publicè reprehendendi. Sic Bannez *in 2. 2. quæſt. 33. art. 4.* ex Caietano *ibidem*, & ex vtroque Diana *reſol. 13. citata.*

QVÆSTIO XIII.

An Concionatores, & Iudices, in mortali peccato Corrigentes alios, mortaliter peccent?

AFfirmant Caiet. Nauarr. Angel. Palud. & Lublinus, quos loquendo de Concionatoribus, citauimus *2. part. tract. 6. diſp. 2. de ordine, quæſt. 27.* Et idem docet Silueſt. loquens de Correctione iudiciali, *verb. Correctio, num. 16.*

Sed longè probabilius Reſpondeo: Minimè peccare mortaliter. Quia nulla eſt efficax ratio obligandi Concionatores, & Iudices gratiam habere, vt peccata publicè corrigant. Sic loquendo de Concionatore, tenent Sotus, Suarez, Vazquez, Ægidius, Ochagauia, Granados, Hurtad. & alij adducti à nobis *2. p. loc. citato.* Sic etiam Palaus *diſp. 3. de Charit. punct. 7. num. 7.* Torres, Medina, & Villalob. apud ipſum. Diana etiam *loc. cit. reſol. 14.* Legantur à nobis dicta *ſuprà diſp. 3. quæſt. 4.* vbi diximus, ſententiam Sylueſtri loquentis de Iudice eſſe falſam.

QVÆSTIO XIV.

An Meretricibus, vſurariis, & aliis peccatoribus publicis adhibenda ſit Correctio ex præcepto.

NEgandum videtur: Tum quia horum peccata licitè à Magiſtratu permittuntur. Tum etiam, quia illorum Correctio ferè ab omnibus, etiam viris timoratis, negligitur: ergo.

Sed vt certum, Reſpondeo adhibendam eſſe, per ſe loquendo, Correctionem. Quia verè Deus offenditur, ac proximus ſibi malum infert: ergo ſi hæc auertere quis poteſt, abſque periculo grauioris mali, tenebitur. Sic Ægidius *diſp. 28. dub. 3. n. 33.* Malderus *2. 2. q. 33. art. 2. dub. 3.* Palaus *diſp. 3. de Charit. punct. 2. n. 4* Diana *p. 8. tract. 3. reſol. 33.* & Lorca *2. 2. diſp. 41. n. 4.* Qui benè notat, plures excuſari à Correctione iſtorum, vel quia cum ſint in notitia omnium, ſunt alij, qui faciliùs & melius eos corrigere poſſint, vel quia in his raró ſperatur fructus, & vtilitas Correctionis, & præterea frequenter negligitur.

DISPVTATIO IV.

De ordine, quo facienda ſit Correctio fraterna peccati occulti.

QVÆSTIO PRIMA.

An Correctio fraterna peccati occulti ſit facienda eo ordine quem Chriſtus Dominus in Euangelio, Matth.18.præſcripſit?

RESPONDEO, vt certum, ſic faciendam eſſe. Hic autem ordo à Chriſto Domino his verbis fuit deſignatus: *Si peccauerit in te frater tuus, vade & corripe eum inter te, & ipſum ſolùm: ſi te audierit, lucratus eris fratrem tuum; ſi autem te non audierit, adhibe tecum adhuc vnum, vel duos, vt in ore duorum, vel trium teſtium ſtet omne verbum: quod ſi non audierit eos, dic Eccleſiæ. Si autem Eccleſiam non audierit, ſit tibi ſicut Ethnicus, & Publicanus.*

In his igitur verbis tria præſcripſit Chriſtus à priuatis facienda ad correptionem peccati occulti fratris. *Primò*, vt ſecretò admoneatur frater. *Secundò*, vt ſi hæc priuata, & ſecreta monitio non profuerit, adhibeantur vnus, vel duo teſtes, qui eum admoneant. *Tertiò*, vt Prælato denuncietur, ſi correctio obſeruatis primis duobus modis, non profuerit. Sic omnes. Legantur Hurtadus Complut. *diſp.6.diff.*12. Diana *p.7.tr.3.reſol.*35.& alij *infrà* citandi.

QVÆSTIO II.

An dictus ordo in Correctione peccati occulti adhibendus, cadat ſub præcepto naturali?

RESpondeo, Tanquam certum: Quod ſic, quia ipſa natura dictat corrigendum eſſe proximum cum minori damno famæ, & honoris, quo fieri poſſit: ac proinde, ſi abſque teſtium inductione corrigi poteſt, ipſa natura dictat, vt corrigatur, & ſi ſolùm vnicus teſtis ſufficiat, vt quid duo ſunt adducendi, & ſi iis adductis emendatur, quare Eccleſiæ, ſeu Prælato denunciandus eſt? Sic Palaus *tom.1. tract.6. diſp.3. punct.8.n.4.*Gaſp.Hurtad. *diſp.6.diff.*12. Trullench & noſter Franciſcus mox citandi.

QVÆSTIO III.

An etiam prædictus ordo in correptione ſeruandus, ſit à Chriſto Domino præceptus?

NEgant plures Doctores, exiſtimantes verba Chriſti Domini, *ſuprà* ex Matth. 18. allata, non continere præceptum; ſed ſolùm conſilium. Ita D. Bonauentura *in capit.* 19. *Lucæ*, ad illa verba, *ſi peccauerit in te*, vbi hæc habet: *Hic autem ordo congruitatis eſt, non neceſſitatis.* Areualo *tract. de Correct. fraterna, per totum.* Maldonatus *in c.*18. *Matth.num.*15. Salmeron *tom.4.in Euang. tract.*17. Petr. Hurtado *in* 2. 2. *diſp.*163. §.207. & (apud Ouiedum) Pater Vazquez *in manuſcriptis.*

Sed longè probabilius Reſpondeo: Eſſe etiam præceptum à Chriſto Domino. Quia ſic videtur definitum ab Innocent. III. *in cap. cum ex iniuncto, de hæret.* ibi: *Cum aliud ſit fratrem in ſe peccantem occultè corripere, quod quiſque tenetur efficere, ſecundum regulam Euangelicam*: & ſic tenent communiter DD.S.Thom.2.2.*quæſt.*33.*art.*7. Richard *in* 4.*diſt.* 19. *quæſt.*1. & 2. Valentia *q.*10. *punct.*5. Ægidius *diſp.*28.*dubit.*8. & Granad. *diſp.*5.*ſect.*2. quos citat & ſequitur Gaſp. Hurtad. *diſput.*6. *diff.*13. Suarius *de Charit. diſput.*8. *ſect.*6. *num.*2. & *tom.*4. *de Relig. lib.*10. *cap.*7. *à num.*10. Luyſius *diſput.* 89. *dubit.*2. Tannerus *diſput.*2.*quæſt.*5.*dubit.*5. Lorca *diſput.*46. *mem.*2. *à numero* 15. Bannes, Filliuc. Palaus, Villalob. & Bonacina, quos citat, & ſequitur Ouiedo *de Charit.contrmicou.*11. *punct.*9. *num.*91. Sanchez *in conſiliis, lib.*6.*c.*2.*dubit.*6.*num.*8. Trullench. *lib.*1. *in Decalog. cap.*5. *dub.*16. *ſub num.*1. Franciſcus de Caſtillo *in* 3.*ſentent.tom.*2.*diſp.*6.*quæſt.*7.*num.*3. quos & alios citat, & ſequitur Diana *part.*5. *tractat.* 16. *reſol.*42.& *part.*7.*tract.*3.*reſol.*36. noſter Franciſcus à S.Iuliano *in Tribunal. Regul. cap.*2. *aduertentia* 2. *num.*1. cum aliis.

QVÆSTIO IV.

An ad correctionem adhibendam teneatur quis priùs adhibere vnum teſtem, quàm duos?

AFfirmant aliqui, exiſtimantes, ſub præcepto teneri quem adhibere vnum teſtem, & deinde ſi hic non ſufficit, alterum. Quia ſic videtur colligi ex verbis Chriſti, *Adhibe vnum, vel duos teſtes.* Ita Sotus *de ſecreto, memb.*2. *quæſt.*4.*concl.*6.*fine*, & Flores *tract. de Correct.diff.*6.

Sed clariùs, ac probabilius Reſpondeo, Non teneri quem ſub præcepto adhibere prius vnum teſtem, & poſtea, ſi iſte non ſufficiat, alterum; ſed poſſe ambos ſimul adhibere; licèt meliùs ſit, priùs adhibere vnum, vt ſic correctio cum minori damno proximi fiat. Ratio eſt. Tum quia parum refert, quod duo ſciant delictum, ſiue ſimul, ſiue ſucceſſiuè. Tum etiam, regulariter loquendo, minùs prodeſt correctio priori modo facta, nam magis erubeſcet, & retrahetur à peccato coram duobus admonitus, quàm coram vno: ergo. Sic Abulenſ. *in Matth.cap.*18.*quæſt.*102. & Nauarr. *cap. Inter verba, corol.*46.*num.*572. quos ſequitur Sanchez *lib.*6. *conſil.cap.*2. *dubit.*7. *num.*2. & hos Trullench. *lib.*1. *in Decalog.capite* 5. *dub.*16. *ſub num.*1.

QVÆSTIO V.

An ad corrigendum fratrem poſſit quis plures quàm duos teſtes adhibere?

AFfirmatiuam ſententiam eſſe probabilem, inſinuat clarè Sanchez *vbi ſuprà.*

Sed cum ipſo, probabilius, & longè certò, Reſpondeo, Non poſſe. Tum quia Chriſtus Dominus vnum, vel duos tantum deſignauit. Tum etiam, quia ad hoc vt corrigendus confundatur, & reſipiſcat, ſufficit, quod coram duobus admoneatur. Sic Sanchez *loc.cit.num.*3. ex Abulenſi *loc.cit.q.*103.

QVÆSTIO VI.

An teſtes, qui ad Correctionem adhibendi ſunt, debeant eſſe ex his, qui norunt crimen fratris?

RESpondeo, quod ſic. Quia lex Charitatis poſtulat, vt ſaluti ſpirituali proximi, quàm minimo famæ diſpendio fieri poſſit, conſulatur. Sic Altiſiodor. *lib.* 3. *tract.* 25. *capit.* 2. Tabiena *verb. Correctio, num.* 2. & Sanchez *loc. cit. num.* 4. addens, quod quando delictum eſſet omnino occultum, poſſunt tunc adhibere teſtes, licèt crimen illud aliàs neſciant; ſed de hoc addito *infrà*. Sic etiam Trullench *loco citato, num.* 1.

QVÆSTIO VII.

An ad Correctionem peccati vni tantùm noti ſint adducendi teſtes iuxta præfatum Chriſti ordinem?

AFfirmant multi. Quia Chriſtus Dominus, loco Matthæi 18. citato, de omni peccato videtur loqui. Adde, quod ſi ſperatur fructus ex inductione teſtium, planè videtur, quod miſericordia obliget. Ideo ita ſentiunt S. Thom. 2. 2. *quæſt.* 33. *art.* 8. *ad* 1. ex D. Auguſtino *tom.* 1. *in reg.* 3. *cap.* 23. *& epiſt.* 103. Caiet. *in art.* 8. *cit.* Valentia *diſp.* 3. *quæſt.* 10. *punct.* 5. & Luyſius *diſp.* 89. *dub.* 3. (non 4. vt legi apud Dianam) & Hurtad. Complutenſ. *diſp.* 6. *diff.* 12.

Alij contrà negant, quia contra iuſtitiam videtur, crimen omnino occultum, & vni ſoli notum, reuelare Prælato, vel teſtibus. Deinde, quia ſi delinquens contemnat correptionem ſecretam eius, qui nouit crimen, faciliùs contemnet, imò & poterit negare crimen occultum, quando teſtibus manifeſtatur à corripiente. Denique, quia peccatum, quod eſt materia Correctionis fraternæ, debet eſſe publicum, ſaltem ſecundum quid: atqui quod vni tantum eſt notum, non eſt, adhuc ſecundum quid publicum: ergo. Ita ſentiunt Henricus *quodlib.* 9. *q.* 8. Durand. *in* 4. *diſt.* 19. *q. vltima*, Altiſiodorenſ. *lib.* 3. *ſumma, tit.* 25. *cap.* 2. Imò & Caiet. *in citatum locum Matthæi*, & Franciſcus del Caſtillo *in* 3. *ſent. tom.* 2. *diſp.* 6. *q.* 8. *n.* 9. Quem refert, & videtur ſequi Diana *part.* 7. *tract.* 3. *reſol.* 37.

Sed clariùs, ac diſtinctiùs ego Reſpondeo dicendum, quod licèt poſſit quis primam ſententiam amplecti: eo quod maioris momenti ſit bonum ſpirituale fratris, quod ex reuelatione ſui criminis teſtibus ſperatur, quàm fama illius; non tamen ad id teneatur ob fundamenta, quibus Authores ſecundæ nituntur ad aſſerendum oppoſitum. Quorum placitum conformius eſt noſtræ Regulæ, in qua expreſsè cauetur, *quod ſi quis frater in fratrem peccauerit, ideſt contra fratrem, ideſt eo ſolo ſciente, qui iniuriam paſſus eſt, ſuſtineat patienter, & cum quieuerit commotio animorum, benignè ac fraternè commoneat, & corripiat eum, vſque ter inter ſe, & ipſum ſolum, & pœnitentiam agere de commiſſo, & à ſimilibus in poſterum abſtinere: quod ſi non audierit, dicat Miniſtro, & ille corripiat eum ſecretò, ſecundum quod viderit ſaluti eius expedire.* Sic Regula c. 34. Igitur iuxta illam, quando peccatum eſt omnino occultum, & ſolum iniuriato notum, non debet reuelari teſtibus, ſed Correctio debet ſecretò ab ipſo iniuriato fieri, cui ſi non acquieuerit, renunciari debet Prælato, vt hic etiam ſecretò eum corrigat.

QVÆSTIO VIII.

Quot, & quales ſint cauſæ inducendi teſtes?

REſpondo cum D. Thoma, eſſe tres. *Prima* eſt, vt corrigens oſtendat ſe præſtitiſſe quod debebat erga correctionem fratris, antequam denunciaret Prælato. *Secunda*, vt per teſtes delinquens poſſit poſtea ab Eccleſia conueniri, & probetur delictum. *Tertia*, vt melius emendetur peccator, & qui vnum corrigentem contempſit, duos, vel tres reuereatur, & audiat. Sic ex D. Auguſtino, Chryſoſtomo, & Hieronymo, docet D. Thom. 2. 2. *quæſt.* 33. *art.* 8. & ibi Malderus *dub.* 3. Luyſius *dub.* 3. *cit.* Nauarra *de reſtit. lib.* 2. *cap.* 3. *num.* 264. Bonac. *in* 1. *Decal. diſp.* 3. *quæſt.* 4. *punct.* 7. *num.* 14. Franc. del Caſtillo *diſp.* 6. *de Correct. quæſt.* 8. *num.* 3. Diana *p.* 7. *tract.* 3. *reſol.* 38. & alij contra Lorcam 2. 2. *diſp.* 46. *memb.* 2. *num.* 2. aſſignantem ſolummodo tertiam cauſam, eo quòd exiſtimet alias duas priores eſſe inutiles.

QVÆSTIO IX.

An renunciari poſſit ab aliquo, vt ſecum hic ordo correptionis ſeruetur, quando aliàs ex præcepto diuino ſeruandus erat?

NEgant aliqui Doctores, exiſtimantes huiuſmodi iuri in correctione ſeruando, à nullo in particulari, nec à tota aliqua communitate renunciari poſſe. Ideoque in nulla Religione (aiunt) eſt licitum reuelare Prælato, vt Patri, peccatum occultum fratris, abſque præuia monitione, etiam caſu, quo melius ſit per ipſum Prælatum correcturus: nec licitam eſſe conſtitutionem Religionis contrarium ſtatuentem. Ita tenuit Petrus Lorca 2. 2. *diſp.* 47. *num.* 13. vbi pro ſe affert D. Thomam 2. 2. *quæſt.* 33. *art.* 7. *ad* 5. Sotum *de Secreto tegendo, memb.* 1. *quæſt.* 4. *dub.* 3. *concl.* 3. Adrianum *in* 4. *de correct. frat.* Abulenſ. Palud. Gabriel. Armillam, Silueſt. Nauarrum, & alios. Ita etiam Philiarcus *de officio Sacerd. tom.* 1. *part.* 1. *lib.* 4. *cap.* 14. vocans impiam Conſtitutionem religioſam, quæ talem delationem, abſque præuia correctione præciperet. Impium certè dictum. Vnde

Tanquam quid certum Reſpondeo, Poſſe quemlibet, & totam aliquam Communitatem, renunciare iuri, quod habet, vt ſibi peccata ſecretò corrigantur, antequam ad Prælatum deferantur; itavt ipſe deferens nullius culpæ reus ſit, etiamſi correctionem non præmittat. Ratio mihi ſit, quia ita facit ſapientiſſima, & ſanctiſſima Religio Societatis Ieſu: ergo omnino licita eſt talis iuris renunciatio. Sic docent Suarez *tom.* 4. *de Relig. lib.* 10. *c.* 9. *&* 10. *& diſp.* 8. *de Charit. ſect.* 6. *num.* 17. Vaſquez ſpeciali tractatu de correct. fraterna, Thom. Sanchez *lib.* 6. *ſum. cap.* 18. *num.* 46. Luyſius *diſp.* 89. *dubit.* 4. Gaſp. Hurtadus *diſp.* 6. *diff.* 12. Petrus Hurtado *diſp.* 163. *ſect.* 5. vbi latiſſimè rem tractat, & Sotum, Nauarrum, & alios Doctores, quos pro ſe adducit Lorca, in alium ſenſum explicat. Palaus *diſp.* 3. *de Charit. punct.* 9. Ouiedo etiam latiſſimè *contr.* 11. *punct.* 10. *per* 14. 8. Diana *part.* 7. *tr.* 3. *reſol.* 44. *&* 45. *& alibi*, & eſt communis ſententia.

QVÆSTIO

QVÆSTIO X.

An prædictus ordo in correctione ſeruandus, ſemper cadat ſub præcepto?

RESpondeo, quod non. Quia cum ſit præceptum affirmatiuum, non obligat ſemper, & pro ſemper. Sic communiter Doctores, vt benè Diana *loco citato, reſol.*39. vbi adducit Villalobos ſic dicentem: *Mas ha ſe de aduertir, que eſte precepto no es de tal manera, que en todo caſo ſe deba guardar eſte orden, ſino quando lo ditare aſſi la razon, que guardandolo aſſi ay eſperanza de la enmienda; porque es precepto affirmatiuo, y ha de tener ſus tiempos regulados por la razon. Por loqual aunque muchas vezes la correccion comiença por el primer grado, alguna vez aura de començar del ſegundo; y alguna dexar el primero, y el ſegundo, y acudir al Prelado como a Padre, para que el corrija; y alguna vez dexarlos todos, porque no ay eſperanza de enmienda, ſino temor de lo contrario.* Hæc Villalob. *tom.*2.*tract.*4.*diff.*9.*num.*3. & communiter omnes.

QVÆSTIO XI.

An immediata delatio ſecreti criminis ad Prælatum, poſsit aliquando eſſe neceſſaria, aut de præcepto?

NEgare videtur Lorca cum aliis, *locis vbi ſuprà quæſt.*9.*citatis.*

Sed vt mihi planum Reſpondeo: Poſſe aliquando eſſe neceſſariam, imò & de præcepto. Sic tenet Petrus Hurtado 2.2.*diſputat.*163. *ſect.*5. *ſubſectione* 30. §.230. dicens, in ſequentibus caſibus eſſe de præcepto.

Primò (inquit) *quando ego deſpero emendationem delinquentis, per monita ſecreta; eam autem ſpero per delationem occultam paternam, teneor crimen occultè, & paternè deferre Prælato. Probat, quia conſcientia fratris, & ſalus æterna præferenda eſt exiguo illi bono. Item, tunc ego me poſſum gerere, ac ſi peccantem monuiſſem, & ille non reſipuiſſet: ſed tunc teneor adire aut teſtes, aut Prælatum*: *ergo.* Sic ille §.230.*cit.* & ex illo Diana *p.*7. *tract.*3.*reſol.*39.*verſ. Et ideo, & reſol.*43. cum aliis.

Secundò, *Quando peccans arrepturus eſt occaſionem me grauiter vexandi; aut ſi non poſſum ſine graui & proportionato damno proprio, vel alieno, tunc teneor adire Prælatum, quia teneor mederi fratri cum minimo damno ipſius, & meo.*

Tertiò, *Si ego non poſſum formare aſſenſum probabilem, peccatorem emendandum monito ſecreto, at illum aſſenſum efformo, eum emendandum per Prælatum, tunc teneor adire Prælatum. Quia tunc emendatio ſperatur prudenter per alium, per me minimè*: ergo. Sic ille §. 232. Legatur ipſe, & Diana, *loc.cit.* & *reſol.*43. Suarez *diſp.*8.*ſect.*7.*n.*17. Ægidius *diſp.*28.*dub.*8.*n.*152. & Trullench *c.*5.*cit.dub.*16.

QVÆSTIO XII.

An ſi quis ſperet, delinquentem emendandum eſſe per ſuam monitionem, licet non tam benè, quàm per Prælati, tunc poſsit Prælatum immediatè adire?

RESpondeo dicendum, quod non. Quia lex Charitatis in proximum, me obligat ad eius emendationem, non ad optimum modum eum emendandi: ſed per me poſſum abſolutè eum emendare, vt ſuppono, per Prælatum verò non additur, niſi melior modus: ergo non teneor, imò nec poſſum adire Prælatum. Sic Petr. Hurtado *loc.cit.*§.234.*concl.*3. Pater Franc. à Sancto Iuliano *in tribunali regulari, cap.*2.*aduertentia* 2.§.2. & penes ipſum Diana, Tanner. Sotus, Nauarrus, & alij plures.

QVÆSTIO XIII.

An ſi quis exiſtimet, ſuam correctionem nec coram teſtibus eſſe profuturam, vel non adſint teſtes idonei, eo quòd timeat, eos peccatum reuelaturos, poſsit tunc Prælato immediatè delictum deferre?

RESpondeo, Poſſe. Quia verè tenetur ille proximo ſpiritualiter ſubuenire: at aliter, vt ſupponimus, ei ſubuenire non poteſt: ergo. Sic Diana *p.*7. *tract.*3.*reſol.*43.ex Ægidio Trullench *lib.*1.*in Decal. cap.*5.*dub.*16.*num.*2. vbi etiam addit, quod ſi probabiliter quis credat, nec ſua ſecreta monitione, nec coram teſtibus, nec à Prælato peccatorem eſſe emendandum, poſſit totam correctionem omittere, & illum Deo commendare.

QVÆSTIO XIV.

An quando peccatum eſt notorium notorietate facti; ſit ſeruandus ordo in correctione faciendus?

RESpondeo, quod non; ſed poteſt ſtatim, non præmiſſa correctione fraterna, denunciari ſuperiori, iuxta illud Pauli 1.ad Timoth. 5. *Peccantem coram omnibus argue, vt cæteri timorem habeant.* Ratio eſt, quia quando peccatum proximi eſt publicum, & notorium, eo quòd in præſentia multorum fiat, aut alio modo à pluribus cognoſcatur, tunc non infamatur ille per denunciationem immediatè ſuperiori factam, eo quòd iam ſit infamis: ergo. Sic D.Thom.*quæſt.*33.*art.*7.Valentia *tom.*3.*diſp.*3.*q.*10. *punct.*5.Ægidius *diſp.*28.*dub.*8. *num.*147. Filliucius *tom.*2.*tract.*28.*cap.*7.*num.*149.Trullench *dub.*16.*cit. num.*2. Diana *part.*7.*tract.*3.*reſol.*42. Palaus *diſp.*3. *punct.*13. *num.*3. Qui *num.*4. addit, *obligationem denunciandi huiuſmodi publica peccata tunc adeſſe, quando adeſt præceptum ſuperioris, vel quando ex illis imminet damnum tertio, quod per denunciationem poteſt reparari.* Sic ille. Legatur.

QVÆSTIO XV.

An in peccatis Carnalibus poſſint procedere Religioſi ad immediatam denunciationem Prælato vt Patri?

REſpondeo poſſe. *Quia* (ait Mendoza) *lapſus carnis eſt vitium infectiuum communitatis, & eſt in Religionem maximè infame. Quod propterea deferre tenemur, quoties timemus probabiliter ex illo imminere damnum, aut alios inficiendos, aut ſi iteretur, adducendam communitatem in infame diſcrimen. Ratio eſt, quia frequenter non ſperatur in his peccatis tam perfecta emendatio per priuatum, quàm per Prælatum, itavt non ſit periculum relabendi: fornicatio enim raro contingit vna vice duntaxat, ſi perſeuerat occaſio, nec priuatus poteſt frequenter tanta authoritate pollere, ob quod regula illa generalis in delictis recenſitis eſt optima. Si quando verò ſpes vitandi ea damna per priuatam monitionem ſit æqualis, aut ferè æqualis, itavt moraliter nullum cenſeatur periculum in alterutro ex his modis, aut peccata non ſunt recentia, ſed iam emendata, cum ſpe ea non iterandi; tunc non obligat lex Charitatis ad delationem immediatam occultam, atque paternam.* Sic Hurtadus de Mendoza *diſp.* 163. *ſect.* 5. *ſubſect.* 30. §. 236. *&* 237. & ex illo Diana *part.* 7. *tract.* 3. *reſol.* 62. *verſ. Vnde à fortiori.* vbi addit, quod *ſi caſus accidat in praxi, adeat Religioſus pro conſilio pium, & prudentem Confeſſarium.* Legatur Miranda mox citandus.

QVÆSTIO XVI.

An peccata carnalia in Religionibus, dici debeant, & ſint contra bonum commune?

NEgant Rodriguez *de Ordin. Iudic. cap.* 3. *n.* 5. & Spartharius *in praxi Correct. Regul. tract.* 3. *cap.* 28. *num.* 9. Giragus *part.* 3. *dubit.* 37. *concluſ.* 2. *num.* 131.

Affirmant è contra, Miranda *de Ordine Iudic. tom.* 1. *q.* 11. *art.* 2. *concl.* 2. Aldrete *de Religioſa diſciplina lib.* 1. *c.* 2. §. 4. *n.* 29. Ioſeph de Sancta Maria *in Tribun. Religion. tract.* 2. *c.* 3. §. 2. quos citat & ſequitur Diana *part.* 3. *tract.* 2. *reſol.* 69.

Diſtinguit Valerus *in different. Vtriuſque fori, verb. Inquiſitio, differ.* 2. *n.* 6. dicens, *peccata carnalia, ſeu fornicationis, in Religioſis eſſe in damnum totius Religionis, quando talium peccatorum timeri poteſt publicatio: ſecus verò, ſi ſunt adeo ſecreta, vt veriſimiliter credatur, nunquam eſſe publicanda.* Ita ille quem ſequitur Lugo *tom.* 2. *de Iuſt. diſput.* 18. *ſect.* 1. *numero* 2.

Ego Reſpondeo dicendum, omnes tres ſententias eſſe probabiles, licèt ſecunda probabilior. Legantur eius patroni.

QVÆSTIO XVII.

An Religioſorum peccata occulta carnalia, denuncianda ſint Prælato, vt iudici, abſque præuia correctione fraterna?

AFfirmant aliqui, inter quos nouiſſimè Caſpenſis *in curſu Theologico, tom.* 2. *tract.* 27. *diſp.* 6. *ſect.* 4. *num.* 39. expreſſe affirmant, talia peccata, quamvis ſint occulta, debere ante præmiſſam monitionem denunciari Prælato, tanquam Iudici, dummodo ſint in via, & periculo diuulgationis. Ratio eſt, *Quia nullus prudens* (inquit) *negare poterit huiuſmodi peccata eſſe contra bonum commune totius Religionis, ſed quando peccata vergunt in perniciem publicam, vel in damnum communitatis, omnes fatentur debere denunciari Prælato, tanquam Iudici, ante præmiſſam monitionem: ergo. Idem, & ob eandem rationem, neceſſariò fatendum eſt de peccatis carnalibus Religioſorum, quando eſt periculum publicationis.* Confirmat Primò Caſpenſ. *Quia in his peccatis carnalibus, regulariter loquendo, parua aut ferè nulla eſt ſpes emendationis per monitiones ſecretas.* Secundò, *quia ipſe delinquens liberè voluit, ſua culpa, inferre malum toti Religioni: ergo iure, & via defenſionis licitum eſt, illud repellere per medium denunciationis.* Sic ille, &c.

Alij contra defendunt, non poſſe prædicta peccata occulta denunciari Prælato, vt iudici, abſque præuia monitione. Tum quia probabile eſt, vt nuper vidimus, dicta peccata non eſſe contra bonum commune, vt dicunt Rodriguez, & Spartharius. Tum etiam, quia dato, quod ſint contra bonum commune, non inde ſequitur, quod debeant denunciari Prælato, vt iudici, ſi adſit ſpes emendæ per ſecretam monitionem, vt cum aliis tenet Miranda *loco citato.*

Alij denique diſtinguunt dicentes, quod delinquentes in peccatis carnalibus ſunt in duplici differentia; quidam, qui fragilitate potius, quàm peccandi libidine in hoc crimen incidunt, quos non captata, ſed oblata occaſio, illis peccandi anſam præbuit. Quidam verò, qui ex malitia peccantes, diu in animo delictum verſant, & vndique lapſus occaſiones quærunt, ingrediuntur domos ſuſpectas, præcedunt colloquia praua, literæ amatoriæ, donuſcula, & alia id generis; & hos poſteriores, vtpotè peruerſa peccandi libidine, animo corrupto, & aliorum ſubuerſores, ac corruptores, abſque vlla præuia admonitione iudici denunciandos eſſe affirmant; quia fraternam correctionem, non tam illis prodeſſe, quam obeſſe exiſtimant; eo quòd ea non meliores, ſed peiores fiunt. Priores verò non ſtatim denunciandos eſſe, ſed fraterna priùs admonitione corripiendos, eo quòd modus peccandi ea illis profutura ſatis perſuadet. Sic Diana *part.* 7. *tract.* 3. *reſol.* 62. ex Zacharia à Salutio *in Directorio iudiciali, cap.* 12. necnon Peyrinus, quos citat, & ſequitur noſter Iulianus *in Tribunali Regul. c.* 1. *aduert.* 3. §. 5. *num.* 12.

Sed ego Reſpondeo, omnes tres ſententias eſſe probabiles, & in praxi quamlibet amplecti poſſe. Sed hæc vltima magis placet.

QVÆSTIO XVIII.

An ſi in noſtra Sacra Religione occurrat (quod Deus auertat,) aliquod peccatum carnale ſecretò admitti, poſſit denunciari Prælato, vt Iudici, non præmiſſa monitione?

NEgandum videtur, eo quòd expreſsè Regula præcipiat, quod *ſi quis frater in fratrem peccauerit, ideſt, contra fratrem, ideſt, eo ſolo ſciente qui iniuriam paſſus eſt, ſuſtineat patienter, licet ſit innocens, & cum quieuerit commotio animorum, benignè, & fraternè commoneat, & corripiat eum vſque ter, inter ſe,*

&

& ipſum ſolum, & pœnitentiam agere de commiſſo, & à ſimilibus in poſterum abſtinere: quod ſi non audieris, dicat Miniſtro, & ille corripiat eum ſecretò, ſecundum quod viderit ſaluti eius expedire. Sic textus noſtræ propriæ Regulæ datæ ab Innoc.III. anno primo ſui Pontificatus. Igitur iuxta illam, de omnibus peccatis occultis fieri debet correctio fraterna, antequam deferantur Prælato, præcipuè vt iudici.

Sed nihilominus Reſpondeo dicendum, quod adhuc in noſtra Religione, poſſit denunciari Prælato, vt Iudici, in omnibus caſibus, in quibus in aliis Religionibus, iuxta nuper dicta, peccata occulta carnalia denunciari poſſunt Prælato, vt Iudici, non præmiſſa monitione. Ratio eſt, quia eadem currit ratio in noſtra, ac in aliis Religionibus, in quibus communitas non cedit iuri ſuo: at in illis aliquando poſſunt denunciari dicta carnalia peccata Prælato, vt Iudici, non præmiſſa monitione: ergo & in noſtra.

Nec obſtat textus Regulæ pro contrario adductus, quia ibi innocent. III. non agit de omni peccato fratris, ſed ſolùm de peccatis factis contra hominem, vt ex contextu conſtat, *ſi quis* (inquit) *frater in fratrem peccauerit, ideſt contra fratrem.* Et ideò ſtatim adiungit modum, quo tolerare debeat iniuriam à fratre illatam, dicens, *Qui iniuriam paſſus eſt, ſuſtineat patienter, licèt ſit innocens,* &c. & etiam modum corrigendi ipſum fratrem iniuriantem, ibi: *Et cum quieuerit commotio animorum, benignè, & fraternè commoneat, &c.* Et certè ipſemet Innocent. III. hoc eodem modo explicauit illa verba Matth. 18. *ſi peccauerit in te frater tuus*, ideſt, *contra te* in cap. *Nouit, de Iudiciis* & cap. *Cum ex iniuncto, de hæretic.* Imò & alij PP. vt videre eſt apud Puente Hurtado *diſp.* 163. *ſect.* 5. *ſubſect.* 23. à §. 192. & apud Ouiedum *contr.* 11. *punct.* 9. *n.* 84. Maneat igitur liquidum, quòd textus noſtræ Regulæ ſolum loquatur de peccatis factis contra fratrem, non de aliis peccatis.

TRACTATVS VII.

DE CVLTV, ET ADORATIONE DEI, ET SANCTORVM,

IN PRIMVM PRÆCEPTVM DECALOGI;

Non habebis Deos alienos coram me.

DISPVTATIO PRIMA.

De Cultu, & Adoratione Dei.

QVÆSTIO PRIMA.

Quid vox Adoratio, *ſignificat?*

RESPONDEO dicendum, quod ſignificat actum reuerentiæ interioris, vel exterioris, qui debetur Superioribus, aliiſque dignis honore, veluti Deo, Angelis, & hominibus, vt colligitur ex ſcriptura, *Geneſ.* 18, 23. & 33. *Ioſue* 5. 3. *Regum* 5. *Matth.* 4. *& alibi.* Propriè autem ſignificat reuerentiam, quæ fit genuflexione, incurvatione, proſtratione, deoſculatione manus, vel pedum, &c. Sic communiter DD. Legantur D. Auguſt. *lib.* 10. *de Ciuit. Dei*, D. Thom. 2. 2. *q.* 84. *art.* 1. Iodocus *verb. Adoratio, n.* 1. Sayrus *in Claui Reg. lib.* 4. *c.* 3. Azor. *tom.* 1. *lib.* 9. *c.* 5. & alij mox citandi.

QVÆSTIO II.

Quanam ratione Adoratio definiatur?

REſpondeo, quod ita. *Eſt ſubmiſſio, & recognitio excellentiæ perſonæ adoratæ, ex affectu illam ſic recognoſcendi.* Vel (quod idem eſt,) *eſt exhibitio reuerentiæ propter excellentiam illius, cui exhibetur.* Sic communiter DD. ex D. Damaſceno *tract.* 1. *de imaginib. & orat.* 3. D. Thom. *loco cit.* & *ibi* omnes interpretes.

QVÆSTIO III.

Quotuplex eſt adoratio?

REſpondeo quod eſt multiplex: alia interna, externa alia. Adoratio interna, eſt interna ſubmiſſio voluntaris alicui, tanquam Superiori; & hac ratione, & modo Angeli, & animæ beatæ adorant Deum, ſuam voluntatem illius excellentiæ ſubmittentes. Externa verò adoratio, eſt voluntatis ſubmiſſio per actus externos manifeſtata, vt genuflexione, proſtratione, oſculatione manuum, vel pedum, capitis apertione, &c.

Rurſus, Adoratio diuiditur in Latriam, Hyperduliam, & Duliam. *Latria* eſt ſupremus cultus diuinus, qui ſoli Deo increato, & rerum omnium creatori debetur, ob ſummum eius imperium, quo vniuerſa creauit, & regit. *Hyperdulia*, eſt cultus ſpecialis, & eximius, quo Virginem Mariam Dei matrem, propter ſeipſam, & propter eius filium, ſupra cæteros Sanctos honoramus. *Dulia* verò eſt adoratio, ſeu ſacer cultus, quo cæteros Sanctos, & Angelos Beatiſſima Virgine inferiores honoramus, ob eorum ſanctitatem creatam, in qua modo ſpeciali & ſupernaturali Dei excellentia reſplendet. Sic omnes Doctores. Legantur Suarez *tom.* 1. *in* 3. *p. diſput.* 51. *ſect.* 3.

ſect. 3. D. Thom. 2. 2. *quaeſt.* 84. *art.* 1. Syluius *ibi*, cum reliquis expoſitoribus. Valentia *tom.* 3. *diſp.* 6. *q.* 3. *punct.* 1. Sayrus *in Claui Reg. lib.* 4. *cap.* 3. *num.* 4. Leſſius *lib.* 2. *de Iuſt. cap.* 38. *dub.* 1. Filliuc. *tract.* 23. *cap.* 1. *quaeſt.* 7. Bonacina *tom.* 2. *diſp.* 3. *q.* 1. *punct.* 1. Fagundez *lib.* 1. *in Decal. cap.* 32. *num.* 7. Trullench ibi, *lib.* 1. *cap.* 9. *dub.* 1. Thomas Tamburinus *in Decalog. lib.* 2. *capit.* 4. §. 1. Caſtro Palaus *tom.* 2. *tract.* 8. *diſp.* 1. *punct.* 1. Diana *part.* 11. *tract.* 9. *de Adoratione ſum. Pontif. reſol.* 2. Iodocus, Baſſeus, & alij Summiſtæ *verbo, Adoratio.*

Præterea, Adoratio diuidi etiam ſolet in abſolutam, & reſpectiuam. Abſoluta eſt illa, qua quis alteri ſe ſubmittit, ob excellentiam illius; quæ adoratio ſoli creaturæ rationali, & intellectuali conuenire poteſt, quia hæc ſola eſt capax abſolutæ adorationis, cum hæc ſola ſit capax virtutis, ſanctitatis, dominij, quæ ſunt qualitates conſtituentes obiectum dignum adoratione, ſolaque illa intelligere ſubmiſſionem poteſt. Reſpectiua verò adoratio eſt illa quæ fit alteri, non propter excellentiam in illo reſidentem, ſed propter reſpectum, quem habet ad aliud, & ratione cuius iudicatur honore dignus: & hæc adoratio poteſt rebus inanimatis conuenire, quia non ſiſtit in ipſis, ſed refertur, tranſitque ad perſonas ad quas illæ res inanimatæ reſpiciunt, vt contingit in adoratione Imaginum. Sic Suarez, & Bonac. Palaus, Trullench, & alij *loc. cit.*

QVÆSTIO IV.

An omnis externa adoratio ſit per ſe adiaphora, ſeu indifferens, vt poſſit tam Deo, quàm creaturis exhiberi?

NEgandum videtur. *Primò*, quia actus percutiendi pectus, ſolùm deſignatur ad petitionem veniæ peccatorum: at hanc ſolùm poteſt conferre Deus: ergo.

Secundò, quia expanſio manuum, eſt proprium ſignum adorationis veri Dei, iuxta illud Pſalmi: *Si expandimus manus noſtras ad Deum alienum.* Ergo, &c. Legatur pro hac parte Corduba *lib.* 2. *quaeſt.* 6. *dub.* 6. *verſ.* 6. qui inter actus ad propriam adorationem Dei deſignatos, actum percutiendi pectus ponit.

Sed abſolutè reſpondeo dicendum, quod omnis adoratio externa, ſit adiaphora, & poſſit tam creaturis, quàm Deo exhiberi. Probatur, quia genuflexio, & totius corporis in terram proſtratio (quæ ſummæ videntur adorationes) etiam hominibus exhiberi ſolent, vt conſtat ex Scriptura, *Geneſis* 43. & 50. 3. *Reg.* 1. & 4. *Reg.* 4. *Ruth* 2. & 2. *Paralip.* 6. & 1. *Eſdræ* 10. ergo. Et ratio eſt, quia à ſola adorantis intentione pendet, quod per hæc, & alia ſimilia ſigna, iſta, vel illa honoris ſpecies deferatur. Si enim externa illa ſubmiſſionis nota intendat quis ſe alteri ſubmittere tanquam Deo, & teſtari eius diuinitatem, erit cultus latriæ: ſi vt amico Dei, erit duliæ: ſi vt viro ſapienti, potentique, erit obſeruantia politica. Ex quo conſtat, quod idem actus externus, quatenus ſucceſſiuè poteſt procedere à diuerſa intentione, & accipi vt ſignum diuerſæ excellentiæ in honoratis, & diuerſæ æſtimationis reuerentiæ, & ſubmiſſionis in honorante, poteſt ſucceſſiuè eſſe actus latriæ, duliæ, & obſeruantiæ politicæ, ſic omnino Leſſius *lib.* 2. *de Iuſt. c.* 38. *dub.* 1. *n.* 5. ex illoque Trullench *dub.* 1. *cit. n.* 9. & *dub.* 2. *n.* 7. Suar. *tom.* 1. *in* 3. *p. diſp.* 52. *ſect.* 4. & *tom.* 1. *de Relig. c.* 2. *n.* 7.

Nec obſtant rationes dubitandi. Reſpondeo namque, quod etiam illæ actiones extendi poſſint ad homines, eo quod non ex naturali lege, ſed ex frequenti vſu tantum hominum, ad honorandum Deum dirigantur. Legantur Suarez *tract.* 2. *de Relig. lib.* 1. *c.* 2. *à n.* 7. Fagundez *lib.* 1. *in decal. c.* 32. *n.* 6. Trullench *lib. etiam* 1. *c.* 9. *dub.* 2. *n.* 7.

QVÆSTIO V.

An Adoratio à tribus Theologicis virtutibus diſtinguatur?

REſpondeo vt certum, Diſtingui. Quia Adoratio eſt actus Religionis, ac proinde virtutis moralis, vt docent communiter Theologi cum D. Thoma 2. 2. *quaeſt.* 81. *art.* 4. & Caietano *ibidem*, & conſtat, quia adoratio non reſpicit Deum, vt proprium obiectum, ſed cultum ſubmiſſum, & adorationem Diuinæ excellentiæ: ergo, &c. Sic præter DD. citatos, Suarez, & Fagundez adducti, Caſtro Palao *tom.* 2. *tract.* 8. *punct.* 1. *n.* 5.

QVÆSTIO VI.

An detur præceptum colendi, & adorandi Deum?

REſpondeo vt certum, Dari, illudque eſſe diuinum, ac naturale. Probatur. Nam quod detur, etſi diuinum, conſtat *ex Exodo* 20. & *Deuteron.* 5. Deum tuum adorabis. Quod verò ſit naturale, etiam conſtat: Quia recta ratio naturalis dictat, Deum à nobis colendum, & adorandum eſſe. Legantur Suarez *tom.* 1. *de Relig. lib.* 1. *cap.* 1. Corduba *lib.* 1. *quaeſt.* 5. *dub.* 7. Fagundez *lib.* 1. *in Decalog. c.* 32. *num.* 1. Trullench *lib.* 1. *cap.* 9. *dub.* 2. *num.* 1. Tamburin, *lib.* 2. *cap.* 4. §. 2. & à nobis dicta *ſup. tract.* 1. *diſp. vnica, quaeſt.* 5.

QVÆSTIO VII.

An dictum præceptum adorandi Deum ſit negatiuum, & ſimul poſitiuum?

NEgandum videtur. Quia in locis ſcripturæ, vbi hoc præceptum traditur, ſolùm exprimitur præceptum negatiuum non adorandi alium, præter ipſum Deum: Exodi 20. *Non habebis Deos alienos coram me. Non facies tibi ſculptile*, &c. ergo, &c.

Sed vt certum Reſpondeo dictum præceptum, non ſolùm eſſe negatiuum, ſed poſitiuum etiam. Ad duo enim obligat. Primò namque ad exhibendum Deo debitum cultum, & honorem. Secundò ad non colendum alium, præter verum Deum. Sic enim Theologi cum D. Thoma 2. 2. *q.* 110. *art.* 1. & *q.* 122. *art.* 2.

Nec obſtat ratio dubitandi, quia licet in relatis ſcripturæ verbis ſolùm exprimatur præceptum negatiuum non colendi alium, præter Deum; tamen ſub illo includitur, & traditur præceptum affirmatiuum colendi Deum. Nam, vt bene ait Sayrus, dum Scriptura dicit: *Non habebis Deos alienos coram me*, idem eſt ac ſi dicat, *Me vnum, & verum Deum coles, diis alienis cultum non adhibebis.* Ratio autem quare potius ibi appoſita fuerit forma negatiua, quàm poſitiua eſt, quia adeo eſt à natura inſitum colere

Deum,

Deum, vt ſolùm fuerit neceſſarium per præceptum negatiuum impedimenta abrumpere, qualis erat idololatria. Legantur D. Thom. *loc. cit.* Suarez *tom.* 1. *de Relig. tract.* 2. *lib.* 1. *cap.* 1. *n.* 17. Fagundez *loc. cit. num.* 2. Trullench *dub.* 2. *n.* 2. Rocafull. *lib.* 2. *in Decalog. capit.* 3. *verſ. Dubitabis, & capit.* 4. *per totum.* Nauarr. *in Man. cap.* 11. *num.* 20. Sayrus *in Claui Reg. lib.* 4. *cap.* 5. *num.* 2.

QVÆSTIO VIII.

An præceptum negatiuum, non adorandi Deum alienum, obliget ſemper, & pro ſemper?

RESpondeo vt quid certiſſimum, quod Sic. Quia omnia negatiua præcepta, ſemper, & pro ſemper obligant. Itaque vi huius negatiui præcepti, nunquam poſſumus Deum alienum adorare, aut cultu ſuperſtitioſo, aut indecenti Deum verum colere, aut illi aliquam irreuerentiam irrogare. Sic omnes Doctores vt certum ſupponunt, ac docent, vt notat Trullench *lib.* 1. *c.* 9. *dub.* 2. *n.* 3. *&* 14.

QVÆSTIO IX.

An præceptum affirmatiuum diuinum, & naturale, adorandi Deum, obliget indirectè in aliquo determinato tempore?

REſpondeo cum communi omnium Doctorum, obligare indirectè pro aliquo determinato tempore. Hæc reſponſio conſtat ex dictis *tract. de Fide, Spe, & Charitate*, vbi docuimus, præcepta harum virtutum determinatis temporibus indirectè obligare: obligabit & hoc etiam. Sic omnes DD. Legantur Suarez, Fagundez, Tamburinus, & alij citati. Difficultas ergo ſolùm eſt, an obliget directè pro determinato aliquo tempore: ſit ergo

QVÆSTIO X.

An præceptum naturale, & diuinum colendi, & adorandi Deum, etiam obliget directè, & per ſe, pro aliquo determinato tempore?

NEgant & plures Doctores, docentes nullum determinatum tempus dari pro quo directè, & per ſe obliget præceptum naturale adorandi Deum. Ita omnes illi qui dixere, non dari certum tempus & determinatum, in quo directè obligent præcepta Fidei, Spei, & Charitatis, quos *ſuprà ſuis locis* retulimus. Et ſpecialiter id docet Fagundez *lib.* 1. *in Decalog. capit.* 32. (non 23. vt errore Typographi leges apud Rocafull.) *num.* 9. qui & citat Suarium *tom.* 1. *de Relig. cap.* 2. *lib.* 1. *de diuino cultu, num.* 6. & Azorium *tom.* 1. *lib.* 9. *cap.* 10. §. *Quo igitur tempore.* Sed certè Azor ibi ſolùm ſermonem agit de præcepto orandi. Rurſus loquendo de hoc, oppoſitum probabile tenet. Ait enim ſic: *Mihi probabile videtur, vnumquemque vi præcepti naturalis orare debere in temporibus, quæ ſuprà Angelus, Medina, & Nauarrus expreſſerunt. Item iis temporibus, quibus debet Dei gratiam, auxilium, & opem inuocare, vt impetret à Deo quæ ſunt neceſſaria ad ſalutem ſempiternam.* Hæc Azor. Deinde cum Fagundio tenet Thomas Tamburin. *lib.* 2. *in Decal. cap.* 4. §. 2. *num.* 4. Rocaful. *lib.* 3. *in prim. præcept. Decalog. cap.* 5. *dub.* 2. licèt non ita clarè.

Sed probabiliùs Reſpondeo, obligare dictum præceptum directè, & per ſe, pro aliquo determinato tempore; ſicuti diximus obligare præceptum Fidei, Spei, & Charitatis. Sic debent ſentire omnes Doctores *locis citatis* pro noſtra ſententia adducti, & alij, quos ſequenti quæſtione referemus. Sit ergo,

QVÆSTIO XI.

Quo tempore obliget directè, & per ſe præceptum colendi, & adorandi Deum?

REſpondent aliqui, non ſolùm obligare ſemel in vita, aut in articulo mortis, verùm etiam toties quoties Diuinus periclitaretur honor, niſi hunc homo tueretur. Ita Corduba *lib.* 1. *quæſt.* 5. *dubit.* 8.

Alij arbitrantur obligare homines ad actum adorationis habendum intra tempus quinquennij, vel ſexennij; ita vt qui intra tot annos omiſerit Deum adorare, peccatum mortale admittat. Sic aliqui Iuniores: inter quos Trullench *lib.* 1. *cap.* 9. *dubit.* 2. *num.* 14.

Sed ego (aliorum omiſſis placitis) probabiliùs Reſpondeo obligare, & ſolùm temporibus, quibus diximus, obligare præceptum Fidei, Spei, & Charitatis. Legantur à nobis dicta ſuis tractatibus.

QVÆSTIO XII.

An colendi Deum præcepto poſſit fieri ſatis exercitio actuum virtutum Fidei, Spei, & Charitatis?

REſpondeo, Poſſe. Quia ſis præcipuè virtutibus colitur Deus, vt ex D. Auguſtino diximus *ſup. tractatu* 2. *diſputatione* 1. *quæſt.* 1. Sic Suarez *tom.* 1. *de Relig. lib.* 1. *c.* 2. *à num.* 1. & ex illo Trullench *loc. cit. num.* 5. & 14. Rocafull. *lib.* 2. *cap.* 5. *verſ. Ex actibus verò*, & alij. Legantur dicta à nobis *tractatu de Spe, diſput.* 2.

QVÆSTIO XIII.

An detur præceptum Eccleſiaſticum adorandi Deum publicè, & pro quo tempore obliget, & quibus actionibus impleatur?

REſpondeo vt quid certum: Dari, & obligare omnibus diebus Feſtis: (Nam Feſta ſunt ad Deum colendum inſtituta) adimplerique aſſiſtentiâ ſacrificio Miſſæ; nam tunc omnes circunſtantes, vnà cum Sacerdote offerunt Deo Sacrificium, illumque adorant. Sic communis. Legantur Corduba *lib.* 1. *quæſt.* 5. *dub.* 6. Thom. Tamburin. *in Decal. lib.* 2. *c.* 5. §. 2. *n.* 3. Trullench *lib.* 1. *c.* 9. *dub.* 2. *num.* 10. *fine*, Fagundez *lib.* 1. *cap.* 32. *num.* 9.

QVÆSTIO

QVÆSTIO XIV.

An nunc detur locus determinatus diuino, aut naturali iure, in quo homines Deum adorare debeant, aut teneantur?

RESpondeo vt certum: Non dari. Et quidem, quod iure naturali non determinetur, conſtat: Quia cum Deus vbique præſens ſit, vbique poteſt debita illi reuerentia exhiberi, atque adeo adorari. Quod verò nec iure diuino aſſignetur, conſtat ex illo Ioan. 4. *venit hora, quando nec in monte hoc, nec in Ieroſolymis adorabitis Patrem, &c.* Sic omnes DD. Legantur Corduba, & Trullench *loc. cit.* Rocafull. *cap. 5. cit. in fine*, & Azorius 1. *p. lib. 9. c.* 34. vbi agit de Orationis circunſtantiis *à q.* 3.

QVÆSTIO XV.

An ſaltem iure Eccleſiaſtico, aſsignetur locus, in quo homines Deum adorare debeant?

RESpondeo, Aſſignari. Nam ex Eccleſiæ inſtituto, conuenientiſſimè certa ſunt aſſignata loca, vbi fideles debent ad Deum adorandum, & ad ſacrificia celebranda, diuináque audienda conuenire. Sic omnes DD. Legantur citati.

QVÆSTIO XVI.

An nunc aptius Deum verſus Orientem adoremus, oremuſque, quam olim verſus Occidentem Iudæi orabant?

RESpondeo vt certum: Nunc aptius verſus Orientem nos orare, & adorare Deum, quam olim Iudæos verſus Occidentem. Quia hi cum eſſent in tenebris, & nondum illis eſſet ortus Sol Iuſtitiæ, verſus Occidentem orabant: Nos verò, quibus Sol Iuſtitiæ ortus eſt, verſus Orientem oramus. Item, quia hoc modo claré ſignificatur, quod quemadmodum Sol, & lux, quæ ab Oriente oriuntur, quendam inter ſui ordinis res obtinent principatum: ita Deus, ad quem oratio dirigitur, res omnes procreatas immenſo interuallo poſt ſe relinquat. Sic omnes Catholici. Legantur D. Thom. 2. 2. *quæſt.* 84. *art.* 3. *ad* 3. D. Auguſtin. Damaſcen. & alij Patres apud Azorium *lib.* 9. *cit. cap.* 34. *quæſt.* 4. Corduba *lib.* 1. *quæſt.* 5. *dub.* 9. Thullench *lib.* 1. *capit.* 9. *dubit.* 2. *num.* 12.

QVÆSTIO XVII.

An Deus ſolus primò, & per ſe, & ratione ſui, ſit per latriam, hoc eſt, per adorationem ſupremam adorandus?

RESpondeo tanquam certum. Quod ſolus ipſe, iuxta illud *Deuteron.* 9. & 10. & Matth. 4. *Dominum Deum tuum adorabis, & illi ſoli ſeruies.* Necnon & Pauli ad Timoth. 1. *ſoli Deo honor, & gloria.* Et Ratio eſt, quia diuina Maieſtas, & poteſtas, prout in ipſa eſt, nulli creaturæ communicari poteſt: ergo nec cultus, ſeu adoratio tali Maieſtati debitus. Sic omnes DD. addentes, ob eandem rationem, hac eadem adoratione latriæ adorandam eſſe totam Trinitatem, & quamlibet perſonam eiuſdem. Quia omnes tres vnus ſunt Deus. Legantur Suarez *tom.* 1. *in* 3. *p. diſp.* 51. *ſect.* 4. Sayrus *lib.* 4. *Clau. Reg. capit.* 3. (non 2. vt leges apud Trullench) *num.* 6. Azor. *tom.* 1. *lib.* 9. *cap.* 5. *quæſt.* 7. Trullench *loc. cit. dubit.* 3. *num.* 1.

QVÆSTIO XVIII.

An vna perſona Sanctiſsimæ Trinitatis poſsit diſtinctè ab aliis adorari?

RESpondeo tanquam certum: Poſſe, dummodo aliæ diuinæ Perſonæ explicitè non excludantur. Ratio eſt, quia ſicut vna ſine alia poteſt ab intellectu concipi, ita & adorari. Rurſus: quia ſicut Eccleſia dies feſtos cuilibet perſonæ Trinitatis Sacros inſtituit, ſic etiam quamlibet perſonam nominatim, & per ſe poſſumus colere, & adorare. Sic omnes. Legantur Azor. *tom.* 1. *lib.* 9. *cap.* 5. *quæſt.* 7. Bonacina *diſp.* 3. *quæſt.* 1. *punct.* 1. *n.* 3. Trullench. *lib.* 1. *capit.* 9. *dub.* 2. *n.* 2. Rocafull. *lib.* 3. *in Decal. cap.* 6.

QVÆSTIO XIX.

An Chriſtus, Deus, & homo, ſit etiam per ſe, & ratione ſui adorandus adoratione latriæ?

RESpondeo tanquam certum: Quod ſic. Quia Chriſtus Dominus, vt ſic, & abſolutè eſt, & dicitur verus Deus, ſeu perſona diuina: at huic (vt nuper eſt habitum) per ſe, & ratione ſui debetur adoratio latriæ: ergo etiam Chriſto Domino. Sic omnes. Legantur D. Thom. 3. *p. quæſt.* 25. *art.* 1. Suarez ibi, *diſput.* 53. *ſect.* 1. Vaſquez *diſput.* 95. *cap.* 2. Sayrus *lib.* 4. *cap.* 3. *num.* 8. Azor. *lib.* 9. *cap.* 5. *q.* 7. Bonacina *quæſt.* 1. *punct.* 1. *num.* 4. & 5. Trullench *loc. cit. num.* 2. Rocafull. *cap.* 6. *cit. num.* 24. Palaus *tom.* 2. *tract.* 8. *diſp.* 2. *punct.* 2. *num.* 1. Thom. Tambur. *lib.* 2. *in Decalog. capit.* 4. §. 1. *num.* 3. & Fagundez *lib.* 1. *cap.* 32. *numer.* 27. Acacius *tom.* 1. *verb. Adoratio, num.* 2.

QVÆSTIO XX.

An humanitas Chriſti, prout coniuncta eſt diuino Verbo, debeat adorari eadem latria, qua adoratur ipſum Verbum?

RESpondeo tanquam quid certiſſimum, debere adorari eadem latria, qua adoratur ipſum verbum, non tamen per ſe, & ratione ſui, ſed ratione coniunctionis cum perſonalitate diuina. Ratio eſt, quia humanitas prout coniuncta, ſeu vnita eſt Verbo, eſt aliquid Verbi, & ei intrinſecè coniuncta: ergo debet adorari eadem latria, qua Verbum adoratur. Sic omnes Catholici. Legantur nuper citati.

QVÆSTIO

QVÆSTIO XXI.

An humanitas Chriſti, conſiderata in nuda natura per ſe, ſeu prout abſtracta ab Hypoſtaſi, ſit etiam adoranda latriâ?

REſpondeo tanquam certum, quod non. Quia humanitas per ſe conſiderata, non habet excellentiam increatam: ergo per ſe conſiderata, & prout abſtrahit ab hypoſtaſi, non poteſt adorari latriâ. Poſſet tamen adorari hyperdulia, propter excellentiam creatam, & gratiam quâ omnes Sanctos ſuperat. Sic omnes DD. præcipuè citati. Qui tamen bene aduertunt, quod licèt ſeparari poſſit humanitas Chriſti à Verbo per intellectum, & adorari tunc adoratione hyperduliæ, vt dictum eſt, in praxi tamen Chriſtus Dominus ſemper adorandus eſt Latria, quia humanitas Chriſti ſemper eſt coniuncta, & vnita Verbo Diuino. Legantur Vaſquez *de Adoratione, lib.* 1. *diſp.* 4. Trullench, & Palaus citati.

QVÆSTIO XXII.

An Sanctiſsimum Euchariſtiæ Sacramentum ſit ratione ſui adorandum per latriam?

REſpondeo vt certum, quod ſic. Quia licèt hoc Sanctiſſimum Sacramentum non ſit Deus, continet tamen ipſum, cum contineat ipſum Chriſtum, qui ibi præſentialiter per latriam ratione ſui adoratur. Sic ex Tridentino *ſeſſ.* 13. *cap.* 5. *& Can.* 6. docent omnes Catholici. Legantur Valentia *tom.* 3. *diſp.* 6. *q.* 11. *punct.* 4. Trullench, Palaus, Rocafull. & alij *loc. cit.*

QVÆSTIO XXIII.

An Euchariſtiæ Sacramentum poſsit abſolutè adorari per latriam, nulla addita conditione?

NEgant quidam Doctores, dicentes hoc ineffabile Sacramentum minimè eſſe abſolutè adorandum, ſed conditione hac tacita, & implicita, non expreſsè adiecta, nempe, *Adoro Sacramentum, ſi panis eſt ritè conſecratus, ſi verò non eſt ritè conſecratus, non adoro.* Ita apud Azorium, ſentiunt Gabriel *in Canon. Miſſæ, lect.* 50. (vbi citat S. Thomam, Bonaventuram, Alexandrum, Albertum, & Ricardum,) necnon communis Theologorum *in* 3. *diſt.* 9. & Summiſtarum, Angeli, Silveſtri, Tabienæ, Armillæ *in verbo Latria*, aut *in verbo Adoratio.*

Alij verò contrà affirmant, docentes abſolutè, & ſine vlla conditione, Sacramentum adorari per latriam poſſe. Sic Bonacina *quæſt.* 1. *cit. punct.* 2. *num.* 7. qui & probat: *Quia prudenter credere poſſumus conſecrationem factam fuiſſe: qui autem prudenter operatur, non peccat; ſufficit ergo adorantem ita affectum eſſe, vt non adoraret, ſi panis non eſſet conſecratus.* Ita ille citans pro ſua ſententia Cajet. 2. 2. *quæſt.* 1. *articul.* 3. Azorium *lib.* 9. *cap.* 9. *quæſt.* 10. Rodriguez 1. *p. cap.* 8. *num* 2. & Vaſquez *diſp.* 108. *cap.* 12. Quibus addo Ægidium Trullench *lib.* 1. *in Decalog. cap.* 9. *dub.* 3. *num.* 6.

Sed ego clariùs Reſpondeo, *Primò.* Certum eſt, non eſſe neceſſarium ad Euchariſtiam adorandam, addere relatam conditionem, expreſſe, aut explicitè: In hac reſponſione conueniunt Doctores, & praxis Catholicorum, & ratio aſſignata probant.

Reſpondeo *Secundò.* Ad adorandam Euchariſtiam ſufficit Catholicis habere habitualem intentionem non adorandi illam, ſi panis non eſſet conſecratus; aut (quod idem eſt) ſi ibi non eſſet Chriſtus. Id enim, & non aliud volunt Authores primæ ſententiæ (quidquid contrarium inſinuet Bonacina) vt bene vidit Azor, & conſtat. Nam imprimis Angelus *verb. Adoratio, numero* 10. *& vltimo.* ſic vltimò ait: *In adoratione verò Hoſtiæ, ſufficit hanc conditionem habere habitualiter*, ſcilicet, *ſi conſecratio debita eſt facta.* Sic ille, & Syluester ſic. *Sextò Hoſtia, ſub conditione tamen habituali, ſi ſit ritè conſecrata,* 3. *diſt.* 9. *quæſt.* 1. *art.* 2. *q. vltim. ad* 2. Hucvſque ille, *verb. Latria, num.* 2. & alij. Et certè in hoc etiam omnes DD. conueniunt, vt legenti illos patebit.

Reſpondeo, *Tertiò.* Abſolutè loquendo, abſolutè adorari poteſt Euchariſtia. *Primò*, quia prædicta habitualis conditio non tollit, quin abſolutè adoratio fiat, vt conſtat. *Secundò.* Quia non eſt credendum, miniſtro aut animum, aut voluntatem defuiſſe conſecrandi: aut debitam Sacramenti formam, aut materiam abfuiſſe; cum oppoſitum nobis certò non conſtet. *Tertiò.* Quia ſi aliqua conditio eſſet addenda, maximè ad periculum idololatriæ vitandum: at cum quis adorat Hoſtiam, credit illam eſſe ritè, & rectè conſecratam, humana certitudine, quæ excludit periculum idololatriæ, & omne aliud periculum peccandi: ergo, &c. Sic Caietan. Ioan. Haſſelanus, & Claudius Sainſtes, quos citat, & ſequitur Azor *lib.* 9. *c.* 9. *q.* 10. Rocafful. 3. *p. Praxis, lib.* 2. *c.* 6. *n.* 29. Et credo in re omnes communiter id ſentire, lege Filliucium *tom.* 1. *tract.* 4. *cap.* 5. *q.* 11. *n.* 152. & Palaum *diſput.* 1. *punct.* 4. *n.* 5.

QVÆSTIO XXIV.

An caro, vel ſanguis, qui aliquando miraculosè in ſpeciebus Euchariſtiæ apparet, ſit adoratione latriæ adorandus?

NEgant quidam eſſe adorandum latria, ſed duliæ adoratione ſolum, eo quòd exiſtiment probabilius eſſe, illa quæ apparent non eſſe propriè veram Carnem, & Sanguinem Chriſti; ſed nouum quid creatum, & miraculo formatum. Ita Azor ſequutus alios *tom.* 1. *lib.* 9. *cap.* 6. *q.* 3. *prope finem*, ibi: *Tametſi neceſſe non eſt, vt ſanguis, & caro ad breue tempus conſpicua, ſit verè, & propriè caro, & ſanguis Chriſti, cum caro creata diuinitus eſſe queat, ſi fuerit verè caro, aut ſanguis Chriſti, coli debet latria; ſi tamen fuerit denuò diuinitus facta, alium cultum ſolum meretur, vt res ſacra: & hæc opinio videtur mihi magis rationi, & veritati congruere.* Hæc Azor.

Sed ego probabilius Reſpondeo dicendum, adorandum eſſe cultu latriæ; ſiue verè, & propriè ſit ſanguis, aut caro Chriſti, vt quidam volunt: ſiue quid nouum creatum illa repræſentans; quia quidquid dicas, ſufficit, vt nos cum S. Thoma, & aliis innuimus 2. *p. tract.* 7. *diſp.* 10. *q.* 31. Sic S. Thom. 3. *p. q.* 76. *art.* 8. *in argum. Sed contrà.* Suarez ibid. *diſp.* 55. *ſect.* 2. Rocafull. 1. *p. praxis, lib.* 2. *cap.* 6. *numero* 31. Qui tamen malè citat Filliucium *tom.* 1. *tract.* 4.

c.5.n.145. Bonacina *diſp.3.quæſt.1.punct. 2. num.8.* & Trullench *lib.1. cap.9. dub.3. num.6.* ex quibus Authoribus duo vltimi malè citant Azorium pro hac parte.

Quæstio XXV.

An in triduo mortis Chriſti adorari poſſet eius Corpus per latriam?

REſpondeo vt certum, quod poſſet, imò & deberet. Quia re vera erat Verbo Diuino coniunctum: ergo. Sic omnes DD. lege Azorium *tom.1.lib.9. c.5. quæſt.7.* Trullench *lib.1.in Decalog. cap.9. dub.3. num.5.* Rocafull. *lib.2. in Decalog. c.6. num. 28.*

Quæstio XXVI.

An etiam Sanguis Chriſti in triduo eiuſdem mortis, adorari per latriam deberet?

REſpondeo, etiam vt mihi certum, quod deberet. Quia mihi certum eſt (quidquid dixerint Richard. Durand. Gabriel, & Abulenſ.) Sanguinem Chriſti in triduo, non fuiſſe à Verbo Diuino ſeparatum, & diuiſum: ergo dignus fuit ſemper latriæ. Addo quod dato, & non conceſſo, quod pro tunc eſſet à Verbo diuiſus, adhuc adorari deberet per latriam, eo quòd tetigiſſet corpus Domini, quod erat Verbo coniunctum, & vnitum. Sic Azor *loc.citato, quæſt.7.* ex D. Thoma *3.p.quæſt.25.art.4. ad 2.* Rocafull. *loc.cit.* ex Silveſtro *in Roſa aurea, q.31.* & Hieronymo Rua *contr.4. Scholaſtica.* Trullench *num. 5. citato.*

Quæstio XXVII.

An omnes res inanimatæ, quæ Chriſtum Dominum attigerunt, vt Claui, Lancea, ſpongia, ſpinæ, flagella, Crux, & alia huiuſmodi, latriâ coli debeant?

NEgarunt quidam nunc ſic coli debere, licèt benè olim, quando dictæ res Chriſtum tangebant. Ita ſenſit D. Auguſtinus *ſerm. 58. de verb. Domini*, dum hæc protulit verba: *Quando Regem purpura veſtitum reueremur, eodem honore & eodem cultu, quo Regem, veſtem veneramur. Hinc eſt, vt pari ratione, eodem cultu honoraretur Chriſtus, & præſepe, in quo iacebat, quia colebatur Chriſtus iacens in præſepio. Sic etiam Chriſtus, & tunica, quâ erat veſtitus, & Claui, quibus in Cruce transfixus, Lancea, cuius cuſpide latus eius configebatur. Quando verò quæ Chriſtum tetigerunt, per ſe ſeorſim coluntur, non debent eodem cultu honorari, quo Chriſtus, ſed diſtinctè, & proinde duliæ cultu, non Latriæ.* Hæc D. Auguſtinus relatus ab Azorio *vbi infra.*

Sed abſolutè Reſpondeo dicendum, quod non ſolùm olim, ſed etiam nunc adorari debeant adoratione latriæ. Quia Chriſtum Dominnm tetigerunt, & cum eo fuerunt aliquo modo coniuncta: adorari ergo debent ſemper latria, non per ſe, ſed per aliud, hoc eſt, per coniunctionem, ſicuti ipſa humanitas; quia adorantur vt quid vnum cum Chriſto. Sic S. Thom. *3. p. quæſt. 25. art. 4.* Azorius *tom.1. libro 9. cap. 5. quæſt. 9.* Rocafull. *loco cit. num.32.* Trullench *dubit. 3. numero ſexto,* Vaſquez *de Adoratione libro 3. diſp. 1. cap. 2.* Caſtro Palaus *diſp. 1. punct. 4. num. 6.* Thom. Tamburin. *lib.1.in Decalog. cap.4.§. 1. numero quarto,* Fagundez *lib.1. cap. 32. num. 14.* Bonacina *diſp. 3. quæſt. 1. punct.3. num. 6.* Acacius *verb. Adoratio, reſol. 25. numero 2.*

Quæstio XXVIII.

An etiam omnes res animatæ, quæ Chriſtum Dominum ignominiosè tetigerunt, vt impiæ manus alapas infligentium, flagellantium, & crucifigentium Chriſtum, ſint adorandæ latria?

AFfirmandum videtur ex dictis. Quia tales manus etiam Chriſtum Dominum reuera attigerunt: ergo ratione contactus dignæ ſunt adoratione eadem.

Sed vt certiſſimum Reſpondeo, Minimè eſſe adorandas adoratione latriæ, imò nec vlla alia, ſed ſed potius execrandas, eo quòd ſint membra iniquiſſimarum perſonarum: vnde licet ſpectata præciſa ratione contactus, non defuerit in prædictis animatis rebus ſufficiens cauſa adorationis, etiam latriæ, reſpectu perſonæ Chriſti, quam attigerunt; aliunde tamen, vt diximus, datur impedimentum talis adorationis, & alterius qualiſcumque. Nec idem iuris eſt, vt bene Azor, de inſtrumentis ſeparatis, quod de coniunctis. *Manus enim crucifigentium, flagellantium, ſpongiam aceto plenam ori eius porrigentium, ſpineam coronam capiti imponentium, contumelioſè, & impiè Chriſtum tractabant, ſed non claui, flagella, & corona ſpinea, cum ratione, & ſenſu carerent.* Sic ille *lib.9. cap.5.in fine*, & omnes, vt ipſe ait. Legantur nuper citati, & Fagundez *lib.1.in Decal. c.32. n.15. & 16.*

Quæstio XXIX.

An ſaltem ſint adorandæ latria res animatæ, quæ Chriſtum piè, & religiosè tetigerunt, vt Apoſtoli, &c.

NEgant quidam adhuc poſſe tali adoratione coli. Quia cum per ipſas aliquem honorem mereantur, ſi cum latria venerarentur, viderentur coli ſolum propter ipſas. Sic Azor, Trullench, Rocaful. Palaus, & Fagundez *loc. cit.*

Sed clarius Reſpondeo, Poſſe, ſed non debere, vt ſtatim dicam cum Bonac. & aliis.

Quæstio XXX.

An ad minus Beatiſsima Virgo poſsit adorari per latriam, ratione coniunctionis cum Chriſto eius Filio?

NEgant communiter Doctores, præcipuè citati, ob rationem dictam.

Sed ego clariùs Reſpondeo, poſſe quidem, ſed non debere, ob aliqua inconuenientia inde ſequutura.

Prima

Prima pars conſtat. Quia Beatiſſima Virgo preſſius Chriſtum tetigit, illique fuit coniunctior, quàm Crux, & aliæ res, quæ illum tetigerunt: at hæc omnia venerari poſſunt adoratione latriæ, ob dictum contactum, vt nuper diximus, & docet Bonac. *diſp. 3. q. 1. punct. 2. n. 6.* ergo.

Secunda pars etiam patet. Quia ſi Beatiſſ. Virgo Latriæ adoratione inſtar Dei adoraretur, poſſet quis occaſionem ſumere ad iudicandum, illam eſſe Deum: ergo ob hoc inconueniens vitandum, non debet latriâ adorari. Sic tenent Palaus *tom. 2. tract. 4. diſp. 1. punct. 3. num. 6.* ibi: *Beatiſſima verò Virgo, ex illa diuina coniunctione cum Filio, dignitatem intrinſecam habet, ob quam honore, cultu, & adoratione digna eſt, non igitur hac omiſſa adoratione, illa tantum adoratio extrinſeca Filij exhibenda eſt, tametſi fieri poſſit.* Sic Palaus, & ex illo Thomas Tamburinus *lib. 2. in Decal. cap. 4. §. 1. n. 7.* per hæc verba: *Petes, Beatiſſima Virgo quandoquidem eſt coniuncta cum Chriſto Domino, per relationem Maternitatis, poteſtne adorari per latriam ratione coniunctionis? Reſpondeo poſſe, ſed non ſolere, nec fidelibus ſuadendum, propter periculum ipſam propter ſe ipſam adorandi, quod non ſubeſt in cæteris vilioribus rebus, licèt Chriſto coniunctis,* vt fusè Theologi cum S. Thoma *dicta quæſt. 25. art. 5.* & clariùs Caſtro Palaus *loc. cit.* & Nazarius *q. 25. cit. art. 5. in prima parte Controuerſ. circa finem*, & Perez *ibidem ſect. 6. diſp. 38.* & alij.

QVÆSTIO XXXI.

An eodem cultu latriæ, quo ipſa Crux, in qua Chriſtus pependit, reliquæ Cruces venerari debeant?

RÉſpondeo vt certum, debere venerari eodem cultu. Ratio eſt, quia eodem cultu colitur, & adoratur imago, quo colitur ipſa res, quæ per imaginem repræſentatur, vt dicitur in ſeptima Synodo, *Act.* 7. atqui quælibet Crux eſt vera imago Chriſti, ipſumque immediatè repræſentat: ergo eodem cultu, quo Chriſtus, adorari debet. Sic communiter DD. legantur S. Thom. *3. p. quæſt. 25. art. 4.* Suarez *ibi diſp. 56. ſect. 1.* Bonacina *punct. 3. cit. num. 8.* Palaus *punct. 4. num. 8.* Azor *lib. 9. cap. 6. quæſt. 2.* Fagundez *lib. 1. cap. 32. num. 14.* Tamburin. Trullench, Rocafull. & alij citati.

QVÆSTIO XXXII.

An ſicut qualibet Crux, cuiuſlibet ſit materiæ, cultu latriæ venerari debet, ſic etiam claui, Lancea, flagella, corona ſpinea, ex qualibet materia nouiter confecta, ad ſignificanda relata inſtrumenta paſſionis, eodem cultu Latriæ, ac ipſa exempla coli poſſint?

NEgant plures, inter quos eſt Azor his verbis, S. Thomas *3. p. q. 25. art. 4.* Reſpondet, *Crucem ex qualibet materia conſtantem, coli debere Latria; quia eo cultu non ſolùm Crux, quæ Criſtus pependit digna eſt, eo quòd Chriſtum tetigerit, ſed etiam quatenus Crux eſt, hoc eſt, ſignum, & imago Chriſti in Cruce pendentis: at verò cætera Dominicæ Paſſionis inſtrumenta, ſolùm cultum latriæ merentur, quia Chriſti corpus tetigerunt. Quare ſi in alia materia conſiſtant, cultu latriæ coli non debent, quia non ſunt ſigna, & imagines, quæ Chriſtum referant, & repræſenteut, ſed ſunt ſimilitudines eorum inſtrumentorum, quibus Chriſtus eſt Cruci affixus. Objicies, id vnum ſufficere. Reſpondeo, minimè, quoniam Crux alterius materiæ non colitur, vt ſignum illius, in qua Chriſtus pependit, ſed in ſignum ipſius Chriſti in Cruce pendentis. Scriptura enim Crucem quamlibet Filij hominis ſignum appellat, quod in cœlo, hoc eſt, in aëre videndum prædixit Chriſtus: at verò Claui, & lancea alterius materiæ nuſquam in Sacris literis ſignum Filij hominis appellantur: quare ſigna tantummodo ſunt eorum Clauorum, quibus Chriſtus fuit Crucifixus.* Hæc Azor *tom. 1. lib. 9. cap. 6. quæſt. 2. per totam.* Quem citat, & ſequitur Bonacina *quæſt. 1. cit. punct. 3. n. 8.* & hos Authores Palaus *diſp. 2. punct. 4. num. 8.* & nouiſſimè Carolus Malletus *tom. 2. Malleatione 2. Bractea 1. Reſponſ. 4.* licèt hic Author attentè ſit *ibi* legendus; nam vbi dicitur: *adorantur adoratione latriæ.* Legi debet, *Non adorantur*, &c. vt conſtat ex ratione, quam tradit.

Alij contrà affirmant latria adorari poſſe. Ità ſentit Fagundez *lib. 1. in Decalog. c. 32. n. 14.* vbi ita ait: *Inſtrumenta alia paſſionis, v. g. Claui, Lancea, columna, &c. Si ſint ea ipſa, quibus in paſſione ſua Chriſtus paſſus eſt, propter contactum cum Chriſto Domino venerari debent, etiam adoratione latriæ, reliqua verò quæ vera ipſa inſtrumenta repræſentant, eodem modo venerari debent, quamvis non vt imagines Chriſti.* Ita ille.

Sed clarius ac diſtinctiùs Reſpondeo dicendum, quod inſtrumenta clauorum, flagellorum, Coronæ ſpineæ, &c. debeant adorari latria, per ſignificationem, caſu quo efformentur ad repræſentandam Chriſti paſſionem, ſeu Chriſtum paſſum, quia tunc ſunt imagines Chriſti pro nobis paſſi. At ſi efformentur ad ſignificanda alia inſtrumenta paſſionis inanimata, tunc tali adoratione non ſunt digna. Sic multi DD. Suarez *diſp. 56. art. 4. ſect. 2. prope finem*, Trullench ex illo *dubit. 3. cit. in fine*, Tamburinus *loc. cit. §. 1. num. 6.* Nazarius *3. p. quæſt. 25. art. 4. in 3. p. Controuerſiæ, in fine*, vbi ita ait: *Cum autem ex Circunſtantiis apparet ad repræſentanda Dominicæ Paſſionis inſtrumenta fuiſſe depicta, vt videre eſt in tabella, in qua figurantur eiuſdem Dominicæ Paſſionis inſignia omnia, tunc adoranda ſunt, vt ſuorum exemplarium imagines.* Sic ille. Et tandem Bonac. & alij communiter.

QVÆSTIO XXXIII.

An ſi dæmon ſub imagine Crucifixi appareat, adorari poſſit talis imago abſolutè, & ſine vlla conditione?

AFfirmate videntur Vaſquez *in 3. p. diſp. 110. c. 5.* (non 15. vt legi apud Palaum) & ex illo Bonacina *punct. 3. num. 5.* quatenus docent, adorari poſſe ſine peccato, modò adſit recta intentio, & affectus.

Sed clarius Reſpondeo, quod non poſſit, niſi ſub conditione expreſsè appoſita, *ſi tu es Chriſtus* (vel Deipara, vel Sanctus) *colo, & adoro, ſin ſecus, minimè.* Probatur, quia hæ apparitiones, tam à bono Spiritu, quàm à malo fieri ſolent: ergo vt vitetur morale periculum errandi, apponi debet conditio. Deinde ab Azorio probatur ſic, *quia nouum fermè eſt, & inſolitum, Chriſtum, vel Deiparã, vel Sanctos in imaginibus loqui, quod autem præter communem morem eſt, abſolutè, & ſimpliciter non eſt tanquam verum, aut bonum, ſtatim leuiter amplectendum, cùm falli, ac*

decipi facilè poſſimus. Sic ille *lib. 9. c. 9. quaſt. 11.* ex Altiſiodor. Alexand. Bonavent. (non Bonacina, vt leges apud Palaum) Marſilio, Gabriele, Adriano, Angelo, Siluestro, Tabiena, & Armilla. Qui tamen addit, quod minimè condemnaret rudem, & ruſticum, qui bona fide nihil dubitans in hac parte erraret. Quod additum libenter ego admitto, & amplectuntur Vaſquez, & Bonac. vt vidimus. Sic etiam Palaus *diſp. 1. punct. 4. n. 5.* & communis. Lege de hac re Nazarium *q. 25. art. 3. controuerſ. 8. per tot.*

QVÆSTIO XXXIV.

An homo, provt eſt ad imaginem Dei factus, poſſit latriâ adorari?

AFfirmant poſſe latria adorari, ſecluſo ſcandalo, & periculo, ab homine ſpirituali, & bene inſtructo, eo quòd non ſit intrinſecè malum adorare hominem, provt ad imaginem Dei eſt, Suarez (apud Nazarium *vbi infra*) *diſp. 54. ſect. 5.* Vaſquez *diſp. 110. c. 3. & 4.* Raguſa *diſp. 53.* & alij. Quibus addo Rocafull. *lib. 2. c. 3. n. 44.*

Negat verò Nazarius *loc. cit. contr. 7.* Quia putat contrà, quod adorare hominem (aut Angelum) latria, etiam quatenus eſt imago Dei, non ſolùm ſit erroris occaſio, ſed etiam intrinſecè malum. Citat hic Author pro ſua ſententia D. Thomam *3. p. q. 25. art. 3. ad 3. & in 2. 2. q. 103. art. 3. ad 3.* Caietan. Albertum, Alenſem, & Paludanum, quibus ego addo Perez *in 3. p. diſp. 38. ſect. 10. n. 8.* qui & citat pro ſe Suarium *diſp. 54. cit. ſect. 6. §. circa Confirmationem.*

Ego verò diſtinctius ſic Reſpondeo, *Primò.* Nunquam expedit latriâ adorare hominem, aut Angelum, propter ſimilitudinem, aut imaginem, quam habet ad Deum. Quia ſic adorans poſſet ſibi ſumere, aut aliis circumſtantibus offerre occaſionem idololatriæ, adorandi ſcilicet hominem, aut Angelum per ſe, aut ſecundum ſe latria; & hoſtibus Eccleſiæ materiam præbere, antiquas in eam calumnias exaggerandi, & palam vociferandi, nos Gentilibus eſſe peiores, eo quòd illi non omnibus, ſed quibuſdam tantum hominibus diuinos honores tribuerint, nos autem omnibus paſſim exhibeamus hominibus, & exhibendos eſſe doceamus. Sic Nazarius *loc. cit.* & omnes etiam Authores primæ ſententiæ, Suarez, Vaſquez, Raguſa, & alij. Eſtque ſententia D. Thomæ, & omnium Theologorum *cum ipſo 3. p. q. 25. art. 3. ad 3.*

Reſpondeo ſecundò: Licèt ſecunda ſententia ſit valde probabilis, non minus iudico primam. Eamque innuit S. Thom. *loc. cit. ad 3.* vt fatetur his verbis Suarez *ſect. 6. cit. Circa confirmationem Diuus Thomas hic ad tertium, planè ſentit, non eſſe intrinſecè malum adorare hominem, provt ad imaginem Dei eſt, ſeu potius in illo adorare Deum cultu latria. Et ratio eadem eſt, quæ de aliis imaginibus.* Sic ille. Igitur ſi non eſt intrinſecè malum adorare hominem, provt ad imaginem Dei eſt, honeſtari talis adoratio in aliquo caſu poſſet. Et ideo Suarez *loc. cit.* id innuit, *dum in fine addit, quod ſecluſo ſcandalo, & periculo, & in homine ſpirituali, ac bene inſtructo non poſſet intrinſecè talis modus adorandi hominem malus exiſtimari.* Sic ille. Vnde immeritò citat illum Perez pro ſua parte. Noſtra ergo conformior eſt illi, quam dedimus *ſuprà quæſt. 30.*

QVÆSTIO XXXV.

An Nomina Sacra Dei, ſeu Ieſu Chriſti, aut Mariæ, &c. ſint verè, & propriè adoranda?

NEgant Sotus *lib. 2. de Iuſt. q. 4. art. 2.* Corduba *lib. 1. q. 5. dub. 4. art. 2. ad primam confirmat. 7. argum.* exiſtimantes, dictis Sacris nominibus non deberi vllam adorationem propriam. Addunt tamen abuſiuè, & impropriè adorari; quia excitant memoriam perſonarum, quæ auditis huiuſmodi nominibus, ſtatim honorantur.

Sed vt ferè certum Reſpondeo, dicta nomina non tantum abuſiuè, ſeu impropriè, ſed verè & propriè adoranda eſſe, adoratione reſpectiua, propter perſonas, quas ſignificant. Probatur primò ex illo Pauli ad Philipp. 2. *In nomine Ieſu omne genu flectatur:* & etiam ex vſu Eccleſiæ, cuius fideles omnes, audito nomine Ieſu, caput denudant, corpus inclinant, aut genuflectunt.

Secundò, Quia licèt dicta nomina materialiter ſumpta, ideſt, vt ex literis, & ſyllabis tantum conſtant, & vt res ſunt ſenſus, animæ, & vitæ expertes, nullo cultu, & veneratione proſequamur; attamen ſumpta reſpectiuè, hoc eſt, vt ſignificant perſonas, quæ verè, & propriè adorari debent, & ipſa eodem modo, & cultu adorari poſſunt. Sic communis DD. ſententia. Legantur D. Thom. *opuſc. 60. art. 6.* Suarez *in 3. p. q. 25. diſp. 54. ſect. 6.* (non 5. vt leges apud Bonacinam) *verſ. ad 2. Confirmationem.* Vaſquez *ibidem diſp. 108. c. 11. & diſp. 110. c. 2.* Azor *1. p. lib. 9. c. 8. q. 12.* Bonac. *diſp. 3. punct. 3. n. 9.* Trullench *lib. 1. in Decal. c. 9. dub. 7. num. 12.* Rocafull. *lib. 2. in Decal. c. 6. in fine.* Carolus Mallet. *in Decal. Malleatione 2. Bractea 1. reſponſ. 4. in fine,* omnino ex Bonac. quem non citat.

DISPVTATIO II.

De Adoratione debita Sanctis Angelis, & hominibus Canonizatis, & Beatificatis.

QVÆSTIO PRIMA.

An Sancti Angeli adorari poſſint?

NEGANDVM videtur. Quia quidam Angelus prohibuit Apoſtolum Ioannem, ne ipſum adoraret, his verbis: *Vide ne feceris, conſeruus tuus ſum, Deum adora. Apocalyp. 19.* ergo Sancti Angeli adorari nequeunt.

Sed de fide certum Reſpondeo: Sanctos Angelos adorari poſſe, & debere. Sic definitum fuit in multis Conciliis, in Romano ſub Felice I. in Gangrenſi, & in VII. Synodo, & in Concil. Trident. *ſeſſ. 25.* vt refert Suarez *vbi infrà.* Et conſtat ex Scriptura Sacra, in qua legitur iuſtos, & prudentes homines adoraſſe Sanctos Angelos. Sic Geneſ. 18. & 19. Abrahã, & Loth adorauerunt Angelos, & *Ioſue 5. Indicum 13. & Num. 22.* Ioſuë, Manve, & Balaam: ergo, &c.

Nec obſtat ratio dubitandi. Reſpondeo namque, Angelum prohibuiſſe Ioannem, ne ipſum adoraret, tum ad oſtendendam dignitatem ipſius Ioannis, qui multis

multis Angelis dignior fuit. Tum vt indicaret, quanti ab Angelis humana natura poſt verbi aſſumptionem æſtimabatur; & vt quanti Sacerdotes, Apoſtoli, & Deo chariſſimi æſtimari debeant. Legantur D.Thom. *in 3. ſentent. diſt. 9. q. 1. art. 2. quæſt. 6. & 2. 2. q. 84. art. 1. ad* 1. D. Auguſtin. *q. 61. in Geneſim*, Bellarmin. *lib. 1. de Beatitud. cap.* 14. Suarez *diſp.* 52. *ſect.* 1. Vaſquez *diſp.* 97. *cap.* 3. Nazarius *in* 3. *p. quæſt.* 25. *art.* 5. *controuerſ.* 1. Palaus *diſp.* 1. *de Adorat. punct.* 3. Trullench *lib.* 1. *in Decal. c.* 9. *dubit.* 4. & alij, qui & alias reſponſiones ad Apocalyſis locum afferunt.

QVÆSTIO II.

An etiam homines Sancti canonizati, coli, & adorari poſſint?

NEgarunt hæretici antiqui, & negant moderni hæretici, docentes, minimè eſſe Sanctis adorationem tribuendam: eo quod Sancti nec adorari poſſunt cultu religioſo, cum hic ſoli Deo debeatur; nec cultu ciuili, ſeu humano; cum hic non detur hominibus abſentibus, præſertim mortuis. Ita hæretici, quos refert Suarez *ſect.* 1. *citata.*

Sed de Fide etiam Reſpondeo, Sanctos homines canonizatos coli, & adorari poſſe. Id conſtat ex definitionibus Conciliorum adductis, & ex vſu Eccleſiæ, necnon ex doctrina Patrum, quos videre poteris apud Bellarmin. Suarium, & alios Authores nuper citatos. Ex quibus ad rationem dubitandi ſtatim dicemus.

QVÆSTIO III.

An Sanctis Angelis, & hominibus canonizatis debeatur adoratio pluſquam ciuilis?

REſpondeo vt quid certiſſimum, deberi. Patet: quia fundamentum adorationis eſt excellentia, & dignitas perſonæ adoratæ: atqui excellentia & dignitas Sanctorum cum Chriſto Domino regnantium, eſt altioris, & ſuperioris Ordinis qualibet alia dignitate humana, & politica: ergo adoratio Sanctis competens pluſquam ciuilis eſt. Sic tenent omnes DD. Legantur D.Thom. 2. 2. *quæſt.* 103. *art.* 1. *&* 2. Suarez *in* 3. *p. diſp.* 52. *ſect.* 3. Vaſquez *lib.* 1. *de Adorat. diſp.* 5. *cap.* 2. Palaus *diſp.* 1. *punct.* 3. Nazarius *in* 3. *p. quæſt.* 25. *art.* 5. *controuerſ.* 1. *&* 2. & alij.

QVÆSTIO IV.

An adoratio Sanctis debita, ad virtutem religionis pertineat?

NEgant aliqui DD. docentes, non ad virtutem religionis, ſed ad virtutem pietatis pertinere. Ita Suarez *diſp.* 52. *ſect.* 3. *verſ. Quartò*, Vaſquez *lib.* 1. *de Adorat. diſp.* 6. *c.* 1. Leſſius *lib.* 2. *de Iuſt. c.* 26. *dub.* 3. *n.* 22. ex D.Thoma 2. 2. *q.* 18. 101. & 102. quos omnes citat Palaus *punct.* 3. *citato n.* 4.

Alij contrà affirmant, exiſtimantes talem adorationem ad virtutem religionis pertinere. Quia (inquiunt) non eſt inconueniens eadem virtute honorari Sanctos, vt Dei amicos, ac ipſe Deus honoratur, ſicuti non eſt inconueniens, eadem virtute Charitatis Deum, & proximum diligere: atqui adoratio, qua Deus colitur, pertinet ad virtutem religionis: ergo & qua coluntur Sancti. Sic à fortiori Marſilius *in* 3. *q.* 14. *art.* 1. *ad* 3. *dubit.* Trullench *lib.* 1. *in Decalog. c.* 9. *dub.* 4. *n.* 6.

Sed ego diſtinctius Reſpondeo dicendum: Adoratio, ſeu cultus, qui exhibetur Sanctis, propter propriam, & priuatam eorum excellentiam, minimè pertinet ad virtutem Religionis, benè tamen cultus, qui exhibetur illis, propter excellentiam diuinam, quatenus ipſi Sancti ad eam habent aliquem reſpectum.

Vtraque huius reſponſionis pars probatur à Palao, his verbis: *Quia dignitas increata, & creata ſunt omninò diuerſa: poſtulant ergo diuerſa virtute adorari. Nec obſtat eadem Charitate Deum, & proximum amari: quia hoc tantum verum eſt, quando proximus non propter ſe, & propter ſuam bonitatem amatur, ſed propter Deum, & Deus in ipſo, quod ſæpè contingit. At ſi proximus ob bonum, quod habet, amatur, quia bonum illius eſt, non ad Charitatem, ſed ad aliam virtutem miſericordiæ, ſeu beneficentiæ pertinet. Sic dicendum eſt in adoratione; ſi enim non ob dignitatem, quam ex Sanctitate participant, colantur, ſed quatenus templa Dei ſunt, & in illis Deus complacet, itavt proxima, & formalis ratio adorationis, diuina excellentia ſit, & non creata dignitas in illis exiſtens, tunc certè illa adoratio ad virtutem religionis pertinebit, ſicuti pertinet adoratio imaginis Dei*, &c. Sic Palaus. Et ſic in concordiam ſunt redactæ ſententiæ, quæ videbantur contrariæ.

QVÆSTIO V.

An vt ſanctus quis cultu publico honoretur, debeat eſſe canonizatus, aut beatificatus?

REſpondeo vt quid certum: Debere. Quia ſic habetur in iure multis in locis. Et ratio eſt, quia iuſtum eſt, quod vt Sanctus quis publico, & ſolenni cultu veneretur, habeatur certitudo de eius Sanctitate, quam ſola Eccleſia poteſt pro tota Eccleſia proponere, canonizatione, vel beatificatione, vel generali approbatione, quæ iis æquiualet. Sic omnes Doctores. Legantur Bellarmin. *lib.* 1. *de Sanctis, c.* 10. Sanchez *lib.* 2. *in Decal. c.* 43. *n.* 3. Suarez *in* 3. *p. diſp.* 52. *ſect.* 3. Vaſquez *lib.* 1. *de Adorat. diſp.* 5. *in fine*, Azor. 1. *p. lib.* 9. *cap.* 8. *q.* 8. Bonac. *diſp.* 3. *q.* 1. *punct.* 2. *n.* 2. Palaus *diſp.* 1. *punct.* 3. *n.* 7. & omnes.

QVÆSTIO VI.

An ſint aliqui ſpeciales cultus, quibus honorari ſoleant Sancti Canonizati?

REſpondeo eſſe aliquos. *Primò* namque, vt ab omnibus publicè & habeantur, & appellentur *Sancti.* 2. vt inuocentur in publicis precibus. 3. vt in eorum memoriam templa, & altaria dicentur Deo, ipſique ibi ſacrificia offerantur. 4. vt dies feſtus in eorum memoriam celebretur. 5. vt imagines eorum quibuſdam luminis radiis, in ſignum luminis gloriæ, quam in cœlis habent, depingantur. 6. vt eorum reliquiæ publicè venerentur. Sic omnes. Legantur Azorius *tom.* 1. *lib.* 9. *c.* 10. *quæſt.* 8. vbi optimè ſatisfacit hæreticorum noſtri temporis calumniis, Bellar. *tom.* 1. *lib.* 1. *de Sanctor. beatitud. cap.* 7. Leſſius *lib.* 2. *c.* 40. *dub.* 5. *n.* 27. Caſtro Palao *diſp.* 1. *de Adorat. punct.* 5.

Punct. 5. Trullench *lib.* 1. *in Decal. cap.* 9. *dub.* 4. *n.* 5. Rocafull. *lib.* 2. *in Decal. cap.* 8. *num.* 52.

QVÆSTIO VII.

An omnes cultus, qui deferri poſſunt Sanctis Canonizatis, poſsint & deferri Sanctis Beatificatis?

RE ſpondeo dicendum, quod non. *Quia* (vt optimè Trullench *loc. cit. dub.* 5. *n.* 6.) *quantum attinet ad cultum, beatificatio dicitur, & eſt quædam canonizatio particularis, eo quod limitetur ad certum genus cultus, necnon ad certum genus perſonarum. Conceditur enim communitèr facultas perſonis certæ Prouinciæ, aut Religionis, vt poſſint diuinum officium recitare, vel Miſſam celebrare certo die; quæ reſtrictio minimè fit circa ſanctum canonizatum. Et quamvis aliquando in canonizatione alicuius Sancti, non obliget Eccleſia ad recitandum officium illius ſancti; ſcribitur tamen ille in Catalogo ſanctorum, & aliqui cultus poſſunt illi deferri à tota Eccleſia: v. g. quod eius imagines collocentur in Templis, quod poſſint in eius memoriam Templa Deo dicari, quod eius reliquiæ poſſint etiam in Templis adorandæ conſtitui* (ſeruata lege Trident. *ſeſſ.* 25.) *& ſimilia, quæ deferri non poſſunt Sanctis beatificatis, niſi iuxta infra dicenda. Deinde de eo qui eſt canonizatus, poteſt Religio, cuius patronus eſt, vel titularis, abſque ſpeciali facultate recitare officium, & Miſſam celebrare tanquam de duplici, etiam per octauam: quod tamen de Beatificato non licet ſine ſpeciali facultate Summi Pontificis.* Hucvſque Trullench ex Luyſio *in* 2. 2. *diſp.* 17. *dub.* 7. & Rocafull. *loc. cit. n.* 53. ſed in hoc vltimo non ita bene, cum probabile ſit oppoſitum, vt cum Granado dicemus *infrà quæſt.* 12.

QVÆSTIO VIII.

An Sancto Beatificato poſsint tribui alij cultus publici, ac in Bulla beatificationis exprimuntur?

AFfirmant quidam, quos tacitis nominibus refert Luyſius *loc. citato, dub.* 8. aſſerentes poſſe deferri omnes alios cultus, quos fideles Canonizato Sancto deferunt. Quia tales cultus non ſunt reſtricti in Beatificationis Bulla, vt ſupponimus: ergo deferri poſſunt homini beatificato.

Sed alij cum eodem Luyſio contrà, reſpondent: Non poſſe deferri, niſi ſolùm cultus, quos Pontifex in Bulla conceſſerit. Quia (inquiunt) poteſt Pontifex illos reſtringere, & ideo obſeruandum eſt, quod in Bulla Beatificationis fuerit conceſſum, atque expreſſum, & quod conceſſerit Congregatio Eminentiſſimorum Cardinalium Sacrorum rituum. Sic Luyſius *loc. cit.* Qui ad rationem contrariorum dicit, quod hoc ipſo, quod eorum cultuum non fiat mentio in decreto beatificationis, minimè ſunt deferendi, iuxta praxim, & ſtylum Curiæ. Sic etiam Trullench *dub.* 5. *cit. n.* 11. Rocafull. *loc. cit. n.* 53. Caſtellinus *de certa gloria Sanctorum, c.* 2. *num.* 11. Molfeſ. *tom.* 1. *Summæ, tract.* 11. *c.* 6. *n.* 51. Diana *part.* 2. *tract.* 15. *reſol.* 55. Angelus Maria *tract.* 8. *q.* 23. *n.* 2.

Sed ego Reſpondeo poſſe quidem aliquos alios cultus tribui, licet non omnes, quos Canonizatis tribuimus, vt dicemus *infrà q.* 12.

QVÆSTIO IX.

An homo Beatus appellari poſsit, Sanctus.

NEgandum videtur. *Primò*, nam hæc appellatio eſt cultus quidam ſacer: ergo ſi non exprimitur in Bulla Beatificationis, non poterit tribui ei qui ſolùm beatificatus eſt. *Secundò*, quia nomen *Sancti* dignius eſt nomine Beati, vt innuit Caſtellinus *loc. cit. c.* 2. *punct.* 7. §. 1. *fol.* 75. ergo in conceſſione huius non poteſt illud venire.

Sed probabilius Reſpondeo dicendum, quod homo beatificatus, optimè poſſit appellari Sanctus. *Primò*, quia in Eccleſia in ſuis orationibus, & in officiis, Sancti appellantur Beati. *Secundò*, quia appellatio Sancti, incluſa videtur in appellatione Beati; nam nomen Beati, nil aliud in præſentiarum ſignificat, niſi hominis defuncti animam eſſe in beatitudine eſſentiali, & videre Deum clarè: at omnis, qui ſic videt Deum, eſt Sanctus: ergo. Sic Luyſius *dub.* 8. *cit.* & Trullench. *num.* 11. Qui benè addunt, ita vtendum eſſe hoc nomine *Sanctus*, vt non velimus ſignificare Beatum eſſe iam canonizatum, & adſcriptum in Catalogo Sanctorum; hoc enim ſenſu non poteſt appellari ſanctus, qui ſolùm eſt beatificatus; ſed ſolùm poſſimus eo vti ad ſignificandum eſſe beatificatum. Sic etiam Rocafull. *numero* 53. *citato.*

QVÆSTIO X.

An liceat Sanctum beatificatum inuocare in publicis litaniis?

AFfirmant aliqui Recentiores apud Dianam *part.* 3. *tract.* 5. *reſol.* 9.

Sed ego abſolutè Reſpondeo, non licere; ſaltem caſu, quo in decreto beatificationis non fuerit expreſſum, vt de illo Beato poſſit dici Miſſa, aut de illo recitari officium: vt contigit in Beatificatione Ludouici Gonzaga è Societate Ieſu, qui beatificatus fuit ſola conceſſione, vt Beatus appellari poſſet, abſque conceſſione recitandi officium de illo, aut Miſſam celebrandi. Ratio eſt, quia in dicto caſu excederetur facultas à Sum. Pontifice conceſſa, vt conſtat. Sic Diana *loc. cit.* qui & citat Portellium *in addit. ad dub. regul. verb. Reliquiæ Sanctorum, numero* 21. & Caſtellinum *de Canonizat. ſanctor. cap.* 2. *punct.* 6. §. 2. ſic etiam Trullench *lib.* 1. *in Decal. c.* 9. *dub.* 5. *in fine*, qui contra Dianam aduertit, quod Portellius ab illo citatus, ſolùm loquatur de non canonizatis. Sed re vera hanc aduertentiam optimè potuiſſet omittere hic author, cum conſtet hominem beatificatum ſolùm, non eſſe canonizatum: benè igitur citauit Diana Portellium.

QVÆSTIO XI.

An ſaltem ſit licitum inuocare in publicis litaniis Beatum illum, de quo dici Miſſa, & officium, eſt (iuxta Bullam ſuæ beatificationis) licitum?

AFfirmat Trullench (licèt cum timore) *loco cit.* dum hæc verba profert: *An ſaltem id liceat* (nempè, *inuocare in publicis litaniis*) *in ea Prouincia in qua conceditur, vt de eo poſſit dici Miſſa, & officium*

tium, viri docti id iudicent, mihi autem non videtur aliquid contra fidem, aut bonos mores continere, ſaluo, &c. Hæc ille. Cuius ſententiæ ſatis fauet Palaus *tom.* 1. *tract.* 4. *punct.* 5. §. 5. *n.* 7. legatur.

Sed ego clarius, ac diſtinctius, Reſpondeo ſic. Licitum eſt inuocare in publicis Litaniis beatificatum eo die, quo eſt conceſſum, vt de illo dicatur Miſſa, & officium; minimè verò in aliis, in quibus eſt id prohibitum. Prima pars conſtat. Quia quamvis in Bulla Beatificationis non exprimatur poſſe Beatum in publicis litaniis inuocari; tamen hoc ipſo videtur conceſſum, dum conceditur id quod in eodem genere maius eſt, vt Miſſæ Sacrificium, atque officium. Secunda verò pars, etiam ex prima conſtat; quia ſi in aliis diebus eſt prohibitum Miſſam, & officium pro dicto Beato celebrare, conſequenter & erit illum in publicis litaniis inuocare. In his namque materiis facultates Pontificiæ potius ſunt reſtringendæ, quàm dilatandæ, vt docet Diana 3. *part. tract.* 5. *reſol.* 9. ex Caſtellino *c.* 2. *citato, punct.* 51. §. 2.

QVÆSTIO XII.

An quando Pontifex concedit Sacerdotibus certæ Religionis, vt certo die dicant Miſſam de aliquo Sancto Beatificato (vt conceſſum fuit Sacerdotibus noſtri Matritenſis conuentus, de Beato Thoma de Villanoua) poſſint in eadem die dicere officium de communi Pontificum, de dicto Beato?

AFfirmandum videtur ex nuper dictis. Quia eo ipſo, quod conceditur quod maius eſt in eodem genere, videtur conceſſum quod eſt minus: ſed in caſu propoſito conceditur à Pontifice quod maius eſt, nempe quod dicatur Miſſa de dicto Beato: ergo planè videtur conceſſum quod eſt minus, nempè quod dicatur officium de illo.

Sed ego abſolutè Reſpondeo nunc, quod in caſu relato reſpondi, nempe non poſſe. Quia re vera diuerſa ſunt prædicta, nec vnum includitur in alio. Sic colligitur ex doctrina Luyſij *in* 2. 2. *tom.* 1. *diſp.* 17. *dub.* 8. (non 18. vt leges apud Dianam) & Diana *tom.* 3. *tract.* 4. *reſol.* 9.

QVÆSTIO XIII.

An ſi concedat Pontifex Sacerdotibus alicuius Ordinis, vt in die obitus Sancti Beatificati dicant Miſſam, & officium de illo, poſſint id facere per totam octauam?

NEgant communiter DD. inter quos præcipuus eſt Luyſius. Qui addit, id eſſe verum, etiam caſu, quo talis facultas non negetur expreſſe in decreto Beatificationis; idque confirmat exemplo ſui ſanctiſſimi Patriarchæ Ignatij, qui poſtquam beatificatus eſt, facultas peculiaris fuit neceſſaria, vt Sacerdotes Societatis celebrarent feſtum illius cum Octaua. Prius enim ſolum conceſſum fuit, vt in die obitus poſſent officium recitare, & Miſſam celebrare. Sic ille, & Diana *loc. citatis*, & Trullench. *lib.* 1. *in Decalog. c.* 9. *dub.* 5. *num.* 8. Rocafull. *loc. cit.* qui & dicunt id eſſe verum, etiam loquendo de Beato Fundatore alicuius Religionis, aut Patrono.

Sed diſtinctius Reſpondeo dicendo *Primò*: Si talis facultas conceſſa ſit dictis Sacerdotibus celebrandi Miſſam, & dicendi officium Sancti Beatificati in die obitus illius, addita particula *tantùm*, vel *ſolùm*, certum eſt, quod non poſſint id facere per Octauam. Quia expreſsè id negat Pontifex. Solùm ergo poteſt eſſe difficultas caſu, quo non addatur à Pontifice in Decreto Beatificationis illa particula *tantùm*, vel *ſolùm*. In quo

Reſpondeo *Secundò*, Nec poſſe in dicto caſu, niſi aliàs Beatificatus ſit Patronus, Titularis, aut Patriarcha Ordinis, cui conceſſa eſt dicta, ſine reſtrictione, facultas. Prima pars huius reſponſionis conſtat. Quia vt per Octauam dicatur Miſſa, & officium, neceſſum eſt, vt in Decreto Beatificationis, aut aliàs in alio, exprimatur, aut contineatur, quod minimè fit, vt ſupponimus: ergo.

Secunda pars, quæ certè mihi probabilis eſt, ſic probatur; quia quod dicatur Miſſa, & officium in die obitus, & etiam per totam Octauam, eſt priuilegium conceſſum omnibus Sanctis Patronis, Titularibus, aut Patriarchis, ſeu Fundatoribus cuiuſvis Religionis, vt conſtat ex Bulla Gregorij XIII. appoſita in Breuiario Romano, ergo ſi ſimul habeamus à Pontifice facultatem dicendi Miſſam, aut officium de aliquo Fundatore, Patrono, Titulari, Beato, poſſumus & hæc per Octauam dicere. Sic Granado *controu.* 1. *de fide, tract.* 7. *diſp.* 4. *ſect.* 1. *n.* 10. per hæc verba: *Solum hic addendum eſt, eo ipſo quod alicui Religioni fiat poteſtas celebrandi Sacrum, & recitandi Horas Canonicas in honorem ſui Fundatoris, vt conceſſa eſt Societati Ieſu in honorem B. Ignatij, conſequenter concedi poteſtatem id faciendi eo modo, quo Eccleſia in Rubricis generalibus præſcribit faciendum eſſe cum Patronis. Nam mens Pontificis eſt, vt in hoc regulas generales obſeruemus: cum ergo de Patrono recitetur cum octaua, & ille quotidie inuocetur in Miſſa, cùm dicitur confeſſio, & de eo fiat commemoratio in fine Laudum, & Veſperarum, id totum conceſſum eſt Religioni, cùm Fundator eius Beatificatur.* Sic Granado.

Nec obſtat exemplum ſui Fundatoris Ignatij ſanctiſſimi, quod ad contrarium firmandum adducit Luyſius. Reſpondeo enim *Primò*, quod multa impetrantur à Sede Apoſtolica, quæ aliàs ab ipſa erant jam obtenta. *Secundò*, quia id fecerunt ob maiorem ſecuritatem, & ad tollendum omne dubium, &c.

QVÆSTIO XIV.

An quando in Bulla Beatificationis alicuius, concedit Pontifex facultatem dicendi Miſſam, & officium certis perſonis, & non aliis, adhuc tunc liceat aliis hæc dicere?

REſpondeo vt quid certiſſimum, quod non. Quia tunc Pontifex expreſsè reſtringit facultatem ad certum genus perſonarum: ergo certiſſimum eſt, quod illæ ſolùm, & non aliæ poſſint Miſſam, & officium de illo Beato dicere. Quis enim fidelium negare poterit Pontificem poſſe id facere. In hoc conueniunt DD. ſolùm eſt inter illos difficultas, quam quæſtione ſequenti iam proponimus. Sit ergo

Digitized by Google

QVÆSTIO XV.

An ſaltem quando conceditur facultas certis perſonis, v.g. Sacerdotibus alicuius Religionis, celebrandi Miſſam de aliquo Beato, & expreſsè non negatur aliis, poſſint tunc omnes alij Sacerdotes, Sæculares, & Regulares, dicere Miſſam de eo Beato, in Eccleſia aſſignata in Diplomate?

AFfirmant aliqui Recentiores, quos tacitis nominibus refert Luyſius *dub. 8. cit.* ſentientes in hoc caſu poſſe omnes Sacerdotes celebrare Miſſam de eo Beato in Eccleſia aſſignata in decreto Beatificationis. Quia priuilegia ſunt amplianda, *ex cap. olim, de verb ſignificat. l. Beneficium, ff. de Conſtit. Principum*, & ex aliis.

Affirmat etiam expreſsè Caſtro Palao *tom. 1. de Fide, tract. 4. punct. 5. §. 5. num. 5.* præcipuè *num. 7.* vbi ait, longè pius, & probabilius eſſe, poſſe quemlibet Sacerdotem in dicto caſu Miſſam, non propriam, ſed votiuam, & officium votiuum recitare in honorem illius Beatificati, pro quo Sedes Apoſtolica conceſſit alicui ſpeciali Religioni, vel Prouinciæ Miſſam, & officium proprium pro aliquo die celebrare. Probat Palao primò: *Quia vna Miſſa in vno loco eiuſdem valoris eſt & æſtimationis, ac plures Miſſæ pluribus in locis factæ: ergo Sedes Apoſtolica concedens, vt in honorem alicuius Miſſa aliqua dicatur, ſimul declarat dignum eſſe, in cuius honorem omnes dici poſſent: ſed hac declaratione facta tollitur prohibitio relata* in cap. 1. de Reliq. & venerat. Sanctor. *in qua cauetur, neminem eſſe venerandum ſine authoritate Romanæ Sedis. Nam cum hunc Sanctum ex tua deuotione veneraris, authoritate Sedis Romanæ facis, quæ iudicauit dignum eſſe illa veneratione*, &c.

Secundò, *Quia eo ipſo quod concedit Romana Eccleſia Miſſam in honorem Beati celebrari, illum vt Sanctum veneratur, ſiquidem exhibet illi cultum maiorem, quem exhibere poteſt: ergo hac conceſſione facta, quilibet poterit eodem cultu Sanctum pro deuotione venerari.* Sic ille. Qui aliis confirmat ſuam ſententiam, & dicit illi ſubſcripſiſſe Doctores, & Magiſtros Salmanticenſ. anno 1625. ſunt autem quos refert Aluarus de Oca, D. Martinus de Bonilla, & D. Petrus de Vega. Magiſtri autem Baſil. de Leon. Bernardin. Rodriguez, Franc. Dominguez, Angel. Manrrique, Alphonſus Perez, Ludov. Bernardo, & alij plures. Citat etiam Diana pro hac parte Megalum *tom. 1. verb. Canonizatio, num. 1.* & Thomam Tamburin. *opuſc. de Sacrific. Miſſæ, lib. 2. cap. 6. §. 8. num. 15.* & Quintanaducnam *tom. 1. tract. 6. ſing. 5. num. 2.* adde tu, *& 2. tom. tract. 14. ſingul. 6.* citat etiam Prado pro hac parte Ægidium Trullench. *vbi infrà*: ſed non bene: nam oppoſitam, vt tutiorem & conformiorem decretis Pontificum, conſulit: tenet tamen eam vt probabilem Verricelli *in qq. moral. tract. 8. q. 25. num. 3.*

Sed diſtinctius ſic Reſpondeo. *Primò*, certum mihi eſt, quod in præaſſignato caſu nequeant alij Sacerdotes ſæculares, vel Regulares dicere Miſſam, & officium proprium alicuius Beati, in cuius Beatificationis Bulla ſolùm concedit Pontifex facultatem dicendi Miſſam, & officium Sacerdotibus certæ Religionis. Quia certum eſt, quod excederent facultatem in Bulla conceſſam, cum non cenſeatur omnibus Sacerdotibus conceſſa, vt poſſint de eo Beato Miſſam celebrare, ex eo quod hæc facultas certæ Religionis Sacerdotibus expreſsè concedatur: imò per talem formam facultatis videtur ſubintellecta reſtrictio: quod etiam praxis ita ſuadet. Sic omnino Luyſius *dub. 8. cit.* Molfeſius *in ſumma, tom. 1. tract. 11. c. 6. n. 5.* Diana *part. 2. tract. 15. & 1. Miſcellan. reſol. 44.* (vbi teſtatur ita fuiſſe determinatum per Theologos Salmanticenſes, quod certè credo,) *& 3. part. tract. 5. reſol. 9. & 4. part. tract. 4. reſol. 31. & p. 11. in fine, tract. 2. reſol. 21. pag. 532.* Prado *tom. 2. cap. 30. q. 7. §. 2. num. 17.* Trullench. *lib. 1. in Decal. cap. 9. dub. 5. n. 9.* Rocafull. *lib 2. in Decal. c. 8. n. 53.* Granados *2. 2. controuerſ. 1. tract. 7. diſp. 4. ſect. 2.* Amicus *tom. 5. diſp. 7. ſect. 4. n. 100.* Pellizarius *in Man. Regular. tom. 2. tract. 8. c. 2. n. 126.* Anton. Eſcobar *in Theolog. Moral. in edit. vlt. tract. 1. examin. 12. cap. 4. n. 42.* Ioan. de S. Thoma *2. 2. diſp. 9. art. 1. fol. 772.* & alij.

Reſpondeo *Secundò*: Longè probabilius, tutius, ac conformius Decretis Pontificiis fuiſſe, & iam nunc eſt certum, minimè poſſe quemlibet Sacerdotem, ex non recenſitis in Bulla Beatificationis, dicere Miſſam votiuam, aut officium votiuum, in honorem illius Beati pro quo Sedes Apoſtolica conceſſit Sacerdotibus alicuius Religionis facultatem dicendi Miſſam, & officium proprium in aliquo certo die. Probatur *Primò*. Quia aliàs Canonizatio, & Beatificatio in nullo differrent.

Secundò. Quia non ſolùm olim, vt ex Eminentiſſ. Cardin. Bellarmino refert Luyſius; ſed & nunc nouiſſimè, tempore Innocentij PP. X. hæc decreuit Sacra Congregatio, annuente eodem Pontifice: ergo iam ſententia oppoſita minimè ſuſtineri poterit. Accipe verba Congregationis Sacræ. *Sacrorum Rituum Congregatio die 5. Octobris 1652. cenſuit, & declarauit, ſi Sanctiſſimo Domino noſtro placuerit, non potuiſſe, nec poſſe, tam Sæculares, quàm Regulares cuiuſcumque Ordinis, & Inſtituti, etiam Societatis Ieſu, excedere limites Indultorum Sedis Apoſtolicæ, ſuper Beatificationibus, præſertim in celebratione Miſſarum, & officij cum Octauis, niſi hoc expreſsè Sedes Apoſtolica eis indulſerit. Et facta relatione per me Cardin. Cornelium Epiſcopum Albanenſem, die 16. Decembris 1652. Sanctitas ſua approbauit, & ſic, vt præmittitur, ſeruari mandauit.* Hæc Sacræ Congregationis verba, relata à Diana *p. 11. loc. cit.* Poſt quæ hæc ille addit: *Itaque ex verbis ſupradicti Decreti corruunt ea omnia, quæ Tamburinus, Palaus, & aliqui Recentiores, circa dubia ſuperius poſita, ſcripſerunt.* Sic Diana, & cum ipſo tenent omnes à nobis nuper relati.

QVÆSTIO XVI.

An ad minus poſſint alij Sacerdotes, quibus non eſt conceſſa facultas dicendi Miſſam de aliquo Beatificato, illam dicere caſu quo id ab aliis petant Sacerdotes illi, quibus conceſſa eſt facultas dicendi Miſſam de dicto Beatificato?

AFfirmat Doctus Granados *2. 2. controuerſ. 1. de Fide, tractat. 7. diſputat. 4. ſect. 2. numero 16.* his verbis: *Reſpondetur, mihi videri valde probabile, poſſe celebrare, dummodo id fiat petentibus (ſic lege, non præſentibus, vt leges apud Trullench, & Rocafull.) illis Sacerdotibus, quibus ea poteſtas conceſſa eſt.* Probatur ex Regula 72. *de regulis iuris in 6.*

qua

Qui facit per alium eſt perinde ac ſi faciat per ſe ipſum : ergo qui poteſtatem habet celebrandi in honorem alicuius Beati, conſequenter cenſetur habere vt per alium celebret. Hæc Granado.

Sed vt iam certum Reſpondeo, Non poſſe. Quia verè excederent facultatem ſibi conceſſam, cum aliàs omnes alij Sacerdotes, tam ſæculares quàm Regulares, poſſent Miſſam de Beato celebrare, ſi ad id rogati eſſent à Religioſis, quibus hæc facultas ſolùm eſt conceſſa. Sic tenent nominatim contra Granadum Diana *part.* 4. *tract.* 4. *reſol.* 231. & *p.* 10. *in fine, tract.* 2. *reſol.* 21. & apud ipſum M. Ioan. à S. Thoma 2. 2. *diſp.* 9. *art.* 1. *fol.* 772. vbi ita ſcribit : *Sequitur preterea, quod ſi conceditur Beatificatis certæ Religionis, aut pro hominibus certæ Prouinciæ, vt quod Sacerdotes talis Religionis poſſint de illo Sancto celebrare, nullis aliis Sacedotibus id licet. Vnde nec etiam ad cantandum ſolemniter Miſſam poteſt alius Sacerdos ſubrogari : quia in tali licentia ſtandum eſt præciſè verbis conceſſionis, ſine qua non licet deferre illum cultum publicum alicui perſonæ ex prohibitione iuris communis, quæ ſolum intelligitur quantum ſonat licentia, & conceſſio, & non amplius.* Hæc Doctus Pater. Trullench etiam *loc. cit. n.* 9. & Rocafull. *n.* 54. *pag.* 17.

QVÆSTIO XVII.

An quando aliquibus Sacerdotibus conceditur facultas celebrandi Miſſam de aliquo Beato in aliqua determinata Eccleſia, liceat adhuc celebrare in aliis?

RESpondeo cum communi Doctorum, Non licere. Quia non licet publicum cultum alicui deferre, niſi iuxta facultatem Eccleſiæ, ſeu Pontificis capitis eius : ergo ſi illum limitat, aut reſtringit ad certum locum, in quocumque alio loco illicitus erit. Sit exemplum, in Bulla Beatificationis Beati Franciſci de Borgia, eſt conceſſa facultas Presbyteris Societatis Ieſu celebrandi Miſſam in ſuis Eccleſiis vbique terrarum, non ideo ſuccedit profectò illis celebrare in alienis Eccleſiis, vel in aliqua Paroecia, aut Monaſterio alterius Religionis. Sic Granado *ſect.* 2. *cit. n.* 17. Diana *p.* 4. *tract.* 4. *reſol.* 231. Trullench *loc. cit.* & communis.

QVÆSTIO XVIII.

An ſi quis ex nuper dictis Sacerdotibus, in caſu propoſito celebraret in aliis Eccleſiis, peccaret mortaliter?

NEgat Granado *loco cit.* caſu quo ſemel aut iterum id faceret, per hæc verba : *Et ſi obiter petas, an ſit culpa mortalis? Reſpondetur ſi id ſemel aut bis fieret, non videri peccatum lethale; quia cum celebratio ſit licita, quod ſolùm mutetur Altare, vel Eccleſia, non videtur grauis inordinatio, niſi ea mutatio toties fieret, vt meritò iudicari poſſet valdè contraria Decreto, & legi ſummi Pontificis.* Hæc Granados.

Sed ego ſecurius, ac tutius, & certè vt mihi certum Reſpondeo, Peccare mortaliter, etiamſi ſemel id faceret. Quia huiuſmodi loci mutatio, etiamſi ſemel fiat, omnino eſt contraria Decreto Summi Pontificis, eiuſque legi : ergo cum ſit in materia grauiſſima, lethalis eſſet. Sic videntur ſentire Diana, & Trullench *locis citatis.*

QVÆSTIO XIX.

An ſi in Bulla Beatificationis concederetur, vt tali die in Eccleſia tali liceret celebrare Miſſam de tali Beato, poſſent omnes Sacerdotes, tam ſæculares, quàm Regulares ibi celebrare?

REſpondeo poſſe. Quia tunc ſolùm datur reſtrictio ex parte loci, non verò ex parte perſonarum : ergo omnes perſonæ Sacro Sacerdotio initiatæ licitè poſſent in tali loco celebrare. Patet, quia vbi ius non reſtringit, nec nos reſtringere debemus. Sic Diana *p.* 10. *in fine, tract.* 2. *reſol.* 21. ex Ioanne de S. Thoma 2. 2. *diſp.* 9. *art.* 1. *fol.* 772.

QVÆSTIO XX.

An quando concedit Pontifex, vt in die obitus Beatificati celebretur Miſſa de illo, liceat transferre illum diem, & in alio celebrare?

NEgant abſolutè aliqui, eo quod re vera excederetur forma conceſſionis Pontificiæ. Sic Granados *loc. cit. n.* 18. & Diana *p.* 10. *loc. cit.*

Sed clarius Reſpondeo, Non quidem licere, ſi tranſlatio feſtiuitatis fiat omnino ex libito, & mera voluntate, vt in hoc optimè dicti Doctores : licere tamen ſi fiat ob aliquod legitimum impedimentum, ob quod iuxta Rubricas Breuiarij Romani, transferri debent ſanctorum feſtiuitates. Sic ſentit R. P. M. Ioan. à Sancto Thoma *loc. cit.* ibi: *Cum fauores ſint ampliandi, celebratio diei propria non eſt intelligenda ita reſtrictè, quod debeat eſſe propria, ſecundum computum menſis, quaſi mathematicè, ſed propria ſecundùm modum celebrationis Eccleſiæ, quod impedito die, cenſetur adhuc proprius dies eſſe illa, in quam primùm transferri poteſt.* Sic ille. Qui tamen addit, tutius eſſe in hac parte conſulere Sac. Congregationem, quod non dubito. Sententiam hanc nouiſſimè ſequitur Doctus Ioan. Martinez de Prado *tom.* 2. *Theolog. moral. c.* 30. *q.* 7. *§.* 2. *n.* 28.

QVÆSTIO XXI.

An quando primùm conceditur facultas celebrandi Miſſam pro aliquo Beato, liceat quaſi pro initio feſtiuitatis illam celebrare ante diem à Pontifice præfixum?

AFfirmat Granados 2. 2. *controuerſ.* 1. *tract.* 7. *diſp.* 4. *ſect.* 2. *n.* 18. ita dicens : *Verum quidem eſt, cum primùm conceditur dicta poteſtas, licere quaſi pro initio, & inchoatione feſtiuitatis, Miſſam celebrare in honorem Beatificati, etiam ante diem à Pontifice præfixum, ſi dies hac multùm diſtat à tempore, pro quo fit conceſſio : praxis enim declarauit, hanc eſſe tacitam voluntatem illius.* Ita Granados.

Sed vt mihi certum Reſpondeo, Non licere, quia per hoc omnino contrauenitur Decretis Congregationis Sacræ, ſupra adductis. Nec praxis declarauit, contrarium eſſe de mente Pontificis, vt bene Diana *p.* 4. *tract.* 4. *reſol.* 231. vbi ita ait : *Sed hoc vltimum non videtur admittendum, & praxis, de qua teſtatur Granados, in hoc Siciliæ Regno non adeſt. Vnde*

Vnde in tali caſu, non vtique celebrantur Miſſa, ſed cum innoteſcit Pontificium diploma, pulſantur in aliquo die Campana, & cum præſentia Epiſcopi cantatur ſolemniter Hymnus, Te Deum Laudamus, *ante imaginem & Altare Beatificati, & in fine dicitur oratio v. g. de communi Confeſſorum non Pontificum. Et ita fecerunt Patres Societatis Ieſu in caſu B. Franciſci Borgia, & Clerici Regulares pro B. P. Noſtro Caietano, & B. Andrea.* Sic ille. Et ex illo ſic Trullench *lib. 1. in Decalog. c. 9. dubio 5. n. 9.*

QVÆSTIO XXII.

An omnia Monaſteria alicuius Religionis poſſint Miſſam, & officium dicere de Sanctis, aut Beatis ejuſdem Religionis, quorum Miſſa, & officij celebratio conceſſa eſt à Pontifice alicui ſpeciali Monaſterio ipſius?

AFfirmat Doctiſſimus Quintanadueñas *tom. 1. tract. 2. ſingul. 15. & 16.* Quia (inquit) licet ex iure communi priuilegia conceſſa vni domui non poſſint ad alias extendi, iuxta *cap. cum Capella, & cap. Ex ore ſedentis, de priuileg.* tamen reſpectu Religioſorum extat ſpecialis communicatio concedens, quod priuilegia conceſſa vni domui, ſint communia omnibus, & ſingulis, dum tamen militet eadem, vel æquivalens ratio, vt docent Rodriguez *tom. 1. quæſt. 55. art. 9. & 18.* Miranda *tom. 2. quæſt. 46. art. 7.* & Ioan. à Cruce *in Epitome lib. 2. cap. 1.* (non 3. vt leges apud Pradum) *concl. 3. verſ. Ex dictis ſequitur 1.* & ipſe Pradus *vbi infrà.* Ergo eo ipſo quod pro vno conuentu, vel Prouincia, adeſt Pontificia facultas celebrandi de aliquo Sancto, vel Beato, adeſt etiam Pontificia conceſſio expreſſa in priuilegiis à Pontifice conceſſis, de Priuilegiorum communicatione, ad illum celebrandum in aliis domibus.

Sed nominatim contra Quintanadueñam oppoſitum docet Doctiſſimus etiam Martinez de Prado *tom. 2. c. 30. citato, quæſt. 7. n. 63.* dicens ſententiam illius penitus eſſe falſam, & impracticabilem. *Primò*, quia videtur reprobata decretis Vrbani VIII. *Secundò*, quia communicatio Priuilegiorum non debet regulari inſtituto Religionum contrariari, nec debet eſſe ianua eludendi decreta Summorum Pontificum, nec confundendi rubricas Breuiarij, nec iſto velamine violari debent leges vniuerſalis Eccleſiæ in re tanti momenti, &c.

Tertiò, quia ſtylus Curiæ Romanæ, & Summorum Pontificum (qui quidem facit ius) eſt quod conceſſa Beatificatione pro vno conuentu, vel Diœceſi, vel Prouincia, non ideo cenſeatur conceſſa facultas recitandi in toto ordine de illo Sancto, ſeu Beato, vel vt poſſit Miſſa de illo celebrari: ergo nullatenus id licet, abſque ſpeciali, & expreſſa noua conceſſione Sedis Apoſtolicæ. Antecedens conſtat ex Decretis Beatificationis B. Thomæ à Villanova, quæ habentur *in Bullario tom. 3. conſtit. 118. Pauli V. & Conſtitut. 5. Gregorij XV.* atqui hac ſecunda Bulla opus non eſſet, ſi virtute aliarum conceſſionum ab omnibus Religioſis eiuſdem ordinis poſſet de eo celebrari Miſſa & recitari officium. Rurſus Paulus V. ſua Bulla incipiente, *Domini Noſtri Ieſu Chriſti*, data anno 1618. extendit Beatificationem Beati Philippi Benitij Ordinis Seruorum B. Mariæ, quam fecerat Leo X. concedens, vt ab omnibus eiuſdem ordinis poſſet recitari officium, & Miſſa celebrari: refertur *tom. 4. Bullarij, fol. 361.* ſimiles Bullæ habentur ibi *fol. 363.* in Beatificatione B. Paſchalis Baylon ex Diſcalceatis Ordinis Minorum. Sic Prado, addens *n. 65. in fine*, ſe non dubitare, quin Romæ in Sacra Congregatione Indicis, & Sacra Rituum Congregatione, oppoſita aſſertio malè audiret, & impunita non euaderet, ſi ad eam differretur tam noua, & paradoxa poſitio.

Sed ego diſtinctius Reſpondeo *Primò.* Certum eſt, quod de Beato, de quo cum reſtrictione per verbum *tantùm*, ſeu *ſolùm*, aut *dumtaxat*, data eſt facultas celebrandi in vno conuentu alicuius Religionis, non liceat, nec poſſit in tota illa Religione celebrari. Quia excederetur facultas Pontificia, vt conſtat ex dictis *ſuprà quæſt. 12.* eſtque communis Doctorum.

Reſpondeo *Secundò.* Certum eſt etiam mihi, quod attentis priuilegiis Religioſorum, licitum ſit illis in omni ſua Religione celebrare Miſſam & Officium de Sancto, aut Beato, de quo abſolutè, & ſine reſtrictione aliqua, data eſt facultas Pontificia, in certo, ac determinato Conuentu talis Religionis, de illo celebrandi. Hanc Reſponſionem efficaciter probat argumentum Antonij Quintanadueñas. Quod ego, alio à ſimili, ſic confirmo. Nam indulgentia liberandi animam à Purgatorio conceſſa celebrando pro defunctis in Altari B. Virginis Roſarij, Eccleſiæ Sancti Dominici de Caceres, cuius originale ibi ſeruatur, communicatur omnibus Conuentibus Ordinis Prædicatorum pro celebrantibus in altari B. Virginis Roſarij, vt hiſce relatis verbis, vt quid certum, docet Doctiſſ. Ioannes à Cruce *cap. 4. cit. concl. 3. verſ. Ex dictis ſequitur, fol. mihi 61.* ergo etiam erit certum, quod conceſſio abſolutè vni Conuentui facta de celebranda Miſſa, aut officio de aliquo Sancto, vel Beato, extendatur, attentis priuilegiis, ad omnes alios Conuentus Religionis, cuius Conuentui fuit gratia facta, quia non eſt maior ratio extenſionis in vno, quàm in altero caſu.

Reſpondeo *Tertiò.* Valde probabile eſt mihi, quod priuilegia communicationis conceſſa Religioſis, per quæ gratiæ, & fauores conceſſi vnico conuentui illorum, extenduntur ad omnes alios eorum Ordinum conuentus, minimè ſint reuocata per decreta Vrbani VIII. aut aliorum Pontificum; & ideo valde probabile eſt, quod omnes Conuentus alicuius Religionis poſſint Miſſam, & officium dicere de Sancto, aut Beato, cuius Miſſæ, aut Officij celebratio ſine reſtrictione per verbum *ſolùm*, vel *tantùm*, *&c.* conceſſa eſt ab Apoſtolica Sede alicui ſpeciali Monaſterio dictæ Religionis. Ratio eſt, quia Decretum Vrbani VIII. Aut aliorum Pontificum, nullam habent clauſulam derogatiuam prædictorum priuilegiorum, vt conſtat: ergo, &c. Sic à fortiori Quintanadueñas. Cuius ſententia, præcipuè ſic explicata, non certè falſa, nec impracticabilis, nec damnanda (vt ait Martinez) eſt, ſed probabilis prorſus, practicabilis, & laudanda, cum verſetur circa materiam fauorabilem, ac nemini nocentem, atque ad cultum Sanctorum ſpectantem. Nec argumenta Pradi ad oppoſitum aſſerendum cogunt, cum facillimè à quovis minus docto ſolui queant.

Ad *Primum* namque negandum eſt, hanc noſtram, & Antonij ſententiam, eſſe reprobatam Decretis Vrbani VIII.

Ad *Secundum*, Negandum eſt etiam, quod per communicationem priuilegiorum, de quibus nunc agimus, contrarietur regulari inſtituto, nec ſit ianua eludendi decreta Summorum Pontificum; nec confundendi

fundendi Rubricas Breuiarij, nec violandi leges vniuerſalis Eccleſiæ, vt clarè videbit, etiam parum videns. Contrariatur quæſo, regulari instituto, veneratio Sanctorum Ordinis, aut Religionis cuiuſvis? Eluduntur Decreta Pontificum, eo quod Religiones vtantur cum omni gloria, & honore priuilegiis, & gratiis Pontificis ſibi conceſſis? Confunduntur Rubricæ Breuiarij, quando iuxta illas, de Sanctis Diœceſanis recitamus? Num per celebrationem Sanctorum Religionum violantur leges vniuerſalis Eccleſiæ? Dicat in quo Pradus? Dicat, & vſquedum dicat, non credas illi.

Ad *Tertium* dicendum multa. *Primò*, quod non ex eo quod præcisè Beatificetur quis, cōceditur præcisè facultas de illo Miſſam dicendi, aut officium (vt videtur ſupponere in ſuo argumento Pradus) ſed ſolùm appellandi illum Beatum, vt contingit in Beatificatione Luyſij Gonzaga, Authore Luyſio Turriano 2.2. *diſp.* 17. *dub.* 3. & Ægidio Trullench *lib.* 1. *in Decal. c.* 9. *dub.* 5. *n.* 3. *in fine. Secundò*, dico quod vel facultas recitandi, aut Miſſam dicendi conceſſa vni conuentui de aliquo Beato, datur cum reſtrictione per particulam *tantum*, vel *ſolùm*, aut *dumtaxat*, vel non. Si datur cum dicta reſtrictione, certum eſt, vt diximus *reſponſione* 1. non poſſe. Quia tunc certum eſt non communicari dictam facultatē alteri conuentui, in quo caſu bene Prado. Si verò non datur cum reſtrictione, ſed abſolutè; tunc per priuilegia Pontificia communicatur facultas dicta omnibus conuentibus Religionis, cuius conuentui in ſpecie conceſſa fuit, & ideo in tali caſu poſſunt omnes conuentus abſque ſpeciali, & noua conceſſione Sedis Apoſtolicæ dicere Miſſam, & Officium de Beatificato. Ad probationem autem antecedentis, dico primò, quod fuit neceſſaria in eo euentu, ſecunda Bulla Pauli V. & Gregorij XV. non ad hoc vt omnes Religioſi S. Auguſtini poſſent de B. Thoma à Villanoua celebrare Miſſam, & recitare Officium; quia ad id facultatem habebant virtute communicationis priuilegiorum; præcipuè cum facultas recitandi de illo officium, & dicendi Miſſam fuerit abſolutè, & ſine reſtrictione conceſſa à Paulo V. omnibus Religioſis eiuſdem Ordinis S. Auguſtini in toto Regno Valentiæ, ſed ad hoc vt poſſent alij clerici ſæculares, & Regulares aliorum Ordinum degentes in oppido Villænouæ de los Infantes. Rurſus extenſio Beatificationis B. Philippi Benitij, facta à Paulo V. fuit neceſſaria non vt ab omnibus eiuſdem Ordinis poſſet recitari Officium, & Miſſa celebrari, vt malè exiſtimat Prado, quia facultatem hanc iam habebant ex conceſſione Leonis X. vt conſtat ex eiuſdem Bulla incipiente: *Expoſuit nobis, edita anno* 1516. & relata *in Bullario poſt Bullam Pauli V. citatam*; ſed ad hoc vt omnibus tam ſæcularibus, quàm regularibus perſonis ciuitatis Tiburtinæ, poſſet officium ab eodem Paulo V. approbatum recitari. Et eodem modo poteſt reſponderi ad inſtantiam aliorum Decretorum Sum. Pontificum.

Rurſus ad probationem antecedentis dictam, dico 2. quod licet Religioſi ſæpè poſtulent à Pontifice Bullas, per quas fiat extenſio facultatis dicendi Miſſam & officium Beati intra eundem Ordinem, cuius eſt Beatus, non eſt, quia ad id opus habeant, cum vi aliarum conceſſionum id poſſint, ſed ad maiorem conſcientiæ ſecuritatem. *Multa enim* (ait ipſe Prado) *in priuilegiis conceduntur, non quia neceſſaria ſunt, ſed quia petuntur vel propter timorem, vel ſcrupulum, vel ob dubitationem ex variis opinionibus ortam remouendam; vel quia quod petitur ex rigore iuris non licet, &c.* Sic ille *cap.* 30. *cit. quæſt.* 6. §. 4. *n.* 43. ex Suario *tom.* 2. *de Regul. tract.* 4. *lib.* 4. *cap.* 27. *num.* 12. & bene, ſed non in bonum ſui. Maneat igitur firmum quod opinio Antonij, præcipuè prout à nobis defenditur, minimè ſit falſa, ſed probabilis certè. Legantur circa hanc materiam Rodriguez *tom.* 1. *q.* 55. *art.* 9. & 18. Miranda *tom.* 2. *q.* 46. *art.* 7. Ioan. de Cruce *loc. cit.* Portel. *verbo Communicatio priuileg.* Bruno *de priuileg. Regular. tract.* 1. *c.* 3. *Propoſitione* 5.

QVÆSTIO XXIII.

An aliqua alia ſpecialia ſigna cultus publici exhiberi poſſint Beatis, quorum non ſit mentio in Decreto Beatificationis?

Affirmat M. Ioan. de S. Thoma 2. 2. *diſp.* 9. *art.* 1. dicens, *Poſſe etiam deferri Beatorum Imagines, aut Reliquias in ſolemni proceſſione, & in Templo, aut Altari collocari, cum lumine depingi, &c. quare iſta damnanda non ſunt, etſi in Decreto non exprimantur, quia videntur quaſi connexa cum celebratione Miſſæ, & recitatione officij, ſi enim in eorum honorem Sacrificium, & officium Deo offertur, per ſe eſt connexum, quod in Templo, & in Altari, vbi tale Sacrificium & officium dicitur, ſpeciali ſigno honoris eius imago collocetur; in cuius honorem talis publicus cultus exhibetur.* Hæc Ioannes. Cuius ſententiam difficultatem habere, ſtantibus verbis Decreti Innocentij X. ſuprà *q.* 14. relatis, ingenuè fatetur Diana *part.* 10. *tract.* 2. *in fine, reſol.* 21. *pag.* 533. & alij citati ſup. *q.* 8.

Sed meo videri, non ſolùm eſt probabilis dicta ſententia, ſed etiam certa, præcipuè ſi loquamur de Beatis, de quibus conceſſione Apoſtolica poteſt Miſſa, & Officium celebrari. Quia hæc inualuit apud omnes Prouincias conſuetudo, quam ſemper tolerauit Eccleſia, vt præfatis ſignis oſtenderetur quis eſſet Beatificatus. Sic tenent Palaus *tom.* 2. *diſp. de Adoratione, punct.* 3. *n.* 8. & apud ipſum Thomas Sanchez *lib.* 2. *ſum. c.* 43. *à n.* 3. Bonac. *diſp.* 3. *de Adorat. q.* 1. *punct.* 2. *à n.* 2. & Granado *tract.* 7. *cit. diſp.* 4. *ſect.* 1. *n.* 12. ibi: *Sextus honor ſine dubio deferri poteſt Beatificatis; omnes enim depinguntur ſplendoribus illuſtrati.* Sic ille, & alij, quos citat, & nouiſſimè in caſu contingenti definit Angelus Maria *tract.* 8. *quæſt.* 23. vbi his verbis illam concludit: *Ad* 2. *reſpondetur, quod quamvis in diplomate Pontificio Beatificationis non exprimatur Beati ſtatuam in Altari conſtitui adorandam, aut in proceſſionibus deferendam; tamen hoc ipſo cenſetur conceſſum, dum conceditur quod in eodem genere maius eſt, vt Miſſæ Sacrificium, atque Officium, &c.* Legantur dicta à nobis *ſup. quæſt.* 8.

QVÆSTIO XXIV.

An liceat Epiſcopo inſtituere diem feſtum alicujus Beati?

Negauit Diana 3. *p. tract.* 5. *reſol.* 9. citans pro ſe Thomam Sanchez, Azorium, Barboſam, Villalobos, & Caſtellinum, vt vidimus 3. *p. tract.* 1. *de obſeruat. Feſtorum, diſp.* 2. *q.* 7.

Sed probabilius iterum Reſpondeo, Poſſe, & licitè. Quia reuera poteſt inſtituere diem feſtum Sancti Canonizati, vt omnes concedunt: ergo etiam poterit & Beatificati; nam hic etiam eſt Canonizatus, licèt minori pompa, & apparatu, vt latiùs diximus *loc. cit.* Sic Suarez, Fagundez, Palaus, Trullench, Granados, Rodriguez, & alij *ibi* adducti.

adducti. Nec contra nos ſunt Authores, quos pro ſe citat Diana.

QVÆSTIO XXV.

An in Canonizatione Sanctorum poßit Pontifex errare?

AFfirmandum videtur. Quia Pontifex, in Canonizatione Sanctorum, innititur medio fallibili, vtpotè teſtimoniis hominum: ergo in illa poteſt errare. Ita tenuere Caiet. *tom. 1. opuſc. tract. 15. de Indulgent. ad Iulium Medicem, cap. 8. ad vltim.* vbi pro ſe citat D. Thomam & Canus *lib. 5. cap. 5. q. 5.* apud Dianam, *vbi infra reſol.* 18. Gloſſa etiam *in c. 1. de Reliq. & venerat. Sanctor.*

Sed pluſquam certum Reſpondeo. Non poſſe errare. Quia ſi poſſet Pontifex in Sanctorum Canonizatione errare, poſſet & tota Eccleſia; cum hæc teneatur obedire Pontifici in huiuſmodi decreto ſeruando, ſed tota Eccleſia non poteſt errare, iuxta promiſſionem illi à Chriſto factam Ioan. 16. *Cùm venerit ille Spiritus veritatis, docebit vos omnem veritatem*, ergo. Sic ſentiunt communiter omnes Catholici. Sic in primis D.Thom. (quidquid dixerit Cajetan.) *quodlib. 9. art. vltimo*, Silueſter *verb. Canonizatio, in fine*, Bellarmin. *tom. 1. lib. 1. de Sanctorum Beatitud. c. 9.* Valentia *punct. 7. §. 40.* Bannes 2. 2. *in comment. art. 10. dub. 7.* Aragon *tract. de Pontif. ad finem*, Azor *tom. 2. lib. 2. c. 6.* Luyſius 2. 2. *diſp. 16. dubit. 3.* Granados *controuerſ. 1. de Fide, tract. 7. diſp. 3. ſect. 5. num. 22.* qui pro hac parte citat, & bene, Canum 5. *de locis, c. 5. paulò ante finem*, Diana *part. 11. in fine, tract. 2. reſol. 15.* qui malè citat Canum pro oppoſito. Arriaga *tom. 5. diſp. 9. ſect. 5. num. 31.* Qui oppoſitam ſententiam cenſet hoc tempore ad minimum eſſe erroneam, & temerariam. Machado *tom. 2. lib. 4. part. 7. tract. 4. docum. 14.*

QVÆSTIO XXVI.

An ſaltem in Beatificatione alicuius ſerui Dei poßit Pontifex errare?

AFfirmandum videtur. Quia ex hoc quod in Beatificatione alicuius errare poſſit Pontifex, non inde ſequitur, vniuerſalem Eccleſiam errare poſſe, cum Beatus non proponatur vniuerſali Eccleſiæ Sanctus ille colendus: ergo.

Sed vt quid certiſſimum, Reſpondeo, Nec in Beatificatione poſſe Pontificem errare. Quia Beatificatio, quædam particularis Canonizatio eſt: ergo non poteſt Pontifex in illa errare.

Vnde ad rationem dubitandi, negandum eſt antecedens. Quia dum Pontifex Beatificat aliquem, & concedit, vt aliquod Miſſæ Sacrificium in honorem illius celebretur, toti Eccleſiæ venerandum proponit; quia nomine totius Eccleſiæ Sacrificium offertur, ipſaque tota Eccleſia medio illo Miniſtro & Sacrificio ab illo oblato, ſanctum illum veneratur: ergo ſi Pontifex in Beatificatione erraret, vniuerſalis erraret Eccleſia. Sic omnes Authores citati *ſuprà*, præcipuè Diana *reſol. 17.* Angelus Maria Verricelli *in qq. moral. tract. 8. q. 26.*

QVÆSTIO XXVII.

An ſit certum de Fide, Papam non poſſe errare in Canonizatione Sanctorum?

NEgant multi Doctores, docentes, non eſſe certum de Fide diuina, animam Sancti Canonizati eſſe in gloria; eſſe tamen ita certum, vt oppoſitum aſſerere, ſit temerarium, impium, & ſcandaloſum.

Ratio pro prima parte huius ſententiæ ſit: Quia in Canonizatione Sanctorum nihil Pontifex, tanquam de Fide certum definit, ſed tantum declarat, eſſe moraliter certam eorum gloriam: ergo. Antecedens probatur, quia in multis Canonizationibus non vtitur Pontifex verbo, *Definimus*, nam in Canonizatione S. Bonauenturæ dixit, *Decernimus vt Sanctum haberi*, & in Canonizat. S. Thomæ de Aquino, ibi: *Eum Sanctorum Confeſſorum Catalogo diximus adſcribendum.* Et in Canonizat. B. Bernardi Abbatis, ibi: *Eum Apoſtolicæ Sedis auctoritate Catalogo Sanctorum adſcribi mandauimus.* Et in Canonizat. S. Franciſci, ibi: *ipſum adſcribi decreuimus Sanctorum Catalogo venerandum*: & in Canonizatione S. Didaci Complutenſis, *Vt Sanctum Venerandum mandamus*: ergo cum non dixerit, definimus, nihil tanquam de Fide certum definit. *Secunda verò pars* infra patebit. Ita docent Canus *de locis Theolog. c. 5. q. 5.* Bannes *2. 2. quæſt. 1. art. 10. dub. 7. concl. 2.* Suarez *de Fide diſp. 5. ſect. 8. n. 8.* Bellarmin. *lib. 1. de Sanct. c. 9.* Granado *in 2. 2. controuerſ. 1. tract. 7. diſp. 3. ſect. 3. num. 22.* (non 24. vt inueni apud Dianam) Ioan. de S. Thoma *in 2. 2. diſp. 9. art. 2. fol. 767.* Franciſcus de Caſtillo *in 3. ſentent. tom. 2. diſp. 6. q. 8. num. 25.*

Sed ego Reſpondeo *Primò*. Certum eſt apud omnes communiter, quod dicere, & affirmare, poſſe Pontificem errare in Canonizatione Sanctorum, ſit temerarium, impium, & ſcandaloſum. *Temerarium*, quia eſt contra torrentem omnium Thologorum in materia grauiſſima. *Impium*, quia eſt contra Religionem, & cultum Sancti Canonizati, *& Scandaloſum*; nam quis non ſcandalizabitur audiens Vuicleph dicentem animas B. Auguſtini eſſe damnatas, propter quod ipſe, & ſua ſententia damnata fuit in Concilio Conſtantienſi *ſeſſ. 8.* Sic omnes communiter, præcipuè citati.

Reſpondeo *Secundò*: Probabilius eſt, eſſe contra Fidem aſſerere, poſſe Pontificem errare in Canonizatione Sanctorum. Quia probabilius eſt, quod Pontifex in Canonizatione Sanctorum, non ſolùm declaret vt moraliter certam gloriam eorum, ſed id de Fide definiat. Probatur. Quia multoties in Canonizatione Sanctorum vtitur Pontifex verbo, *Definimus*, prout habetur in Canonizatione S. Franciſci de Paula, ibi: *Decernimus, & Definimus inter Beatorum Choros iam receptum, æternaque gloria condonatum fuiſſe.* Et in Canonizat. S. Brigittæ, ibi: *Decernimus, Declaramus, Definimus, Pronunciamus, Bon. mem. Beatam Brigittam, alias Brigidam, Sanctam eſſe, &c.* Et in Canonizat. S. Catharinæ Senenſ. ibi, *Eamque tanquam Sanctam publicè, priuatimque colendam eſſe Decernimus, & Definimus.* Hoc eodem verbo vtuntur Pontifices in Canonizatione S. Thereſiæ, S. Franciſcæ Romanæ, Sancti Caroli, S. Hyacinthi, S. Raymundi, & etiam iam in omnibus Canonizationibus, de quibus Bullarium Roman. tractat: ergo Pontifices Canonizando aliquem Beatum, de Fide definiunt gloriam ejus certam.

Ad fundamentum oppoſitæ ſententiæ Reſpondeo

quod

quod ea verba Canonizationis, quibus aliquando vſi ſunt Pontifices, nempe, *Decernimus, mandamus, &c.* æquiualeant verbo, *definimus*, alias quædam ex Canonizationibus haberent maiorem certitudinem, quam aliæ, imo aliquæ eſſent de Fide certæ, aliquæ non. Sic ſentiunt nobiſcum Valentia *tom. 3. diſput. 1. quæſt. 1. punct. 7. §. 40.* Caſtro Palaus *tom. 1. tractat. 4. diſput. 1. punct. 5. §. 4. num. 2.* Verricelli *in qq. moralib. tract. 8. quæſt. 24. num. 3.* Amicus *in curſu Theolog. tom. 4. diſputat. 7. ſect. 4. num. 13.* Arriaga *tom. 5. diſput. 9. ſect. 5. num. 28.* Luyſius Turrian. 2. 2. *tom. 1. diſput. 17. dubit. 6.* quos omnes pro hac parte citat, ac ſequitur Diana *part. 11. tractat. 2. in fine reſol. 18.* Sed certe ex his Authoribus, Luyſius ſolùm dicit hanc ſententiam eſſe probabilem, & pro oppoſita citatur à Granado *vbi ſupra*, & melius Trullench *lib. 1. cap. 9. dub. 4. in ſummario, num. 4.* Machado *docum. 14. cit. n. 3.*

QVÆSTIO XXVIII.

An eadem de fide certitudine ſit tenendum, Papam non poſſe errare in Beatificatione Sanctorum?

NEgant à fortiori omnes Authores pro prima ſententia nuper adducti. Inſuper & ex noſtra Luyſius *dubit. 6. cit.* Caſtellinus *de certa gloria Sanctor. capit. 2. num. 11.* Amicus *loc. cit. numero 98.* Arriaga *loco citato, ſect. 6.* Ioan. de S. Thoma 2. 2. *diſp. 9. art. 2. fol. 770.* Diana *part. 11. tract. illo 2. cit. reſolut. 19.*

Probatur hæc ſententia. Quia ſi de Fide certum eſſet, quod Papa non poſſet errare in Beatificatione Sanctorum; & conſequenter eſſet de Fide, Beatificatum eſſe in cœlo; gratis, imò in iniuriam Fidei inquireretur deinde in vitam eius, & noua teſtimonia exigerentur (vt fit) ad probandum eum eſſe in cœlo: ergo ſupponitur rem adhuc non eſſe certam de Fide.

Sed ego ſic Reſpondeo. *Primò*, certum eſt apud omnes (vnum ſi excipias Ioan. à S. Thoma) quod affirmare, quod Pontifex poſſit errare in Beatificatione Sanctorum, vel practicè, vel ſpeculatiuè, ſit temerarium, impium, & ſcandaloſum. Quia ſentiret contra communem ſenſum omnium Doctorum, imò & fidelium; & diceret contra Chriſtianam Religionem, & Cultum Sanctis debitum: & poneret ſcandalum, & obſtaculum pietati Fidelium, ſi audirent aliquem dicentem, Pontificem erraſſe in Beatificatione alicuius Sancti. Sic omnes DD. præcipuè *ſupra* pro vtraque ſententia adducti.

Reſpondeo *Secundo*: Probabilius eſt, eſſe contra Fidem aſſerere, poſſe Pontificem errare in Beatificatione Sanctorum. Quia probabilius eſt, quod Pontifex etiam in Beatificatione, non ſolùm declaret, ſed & determinet, ac definiat, certam eſſe gloriam Beatificati, ſicuti eſt & Canonizati. Quia ideo de Fide eſt credenda Canonizati gloria, quia illa proponitur à Pontifice toti Eccleſiæ credenda: ſed etiam toti Eccleſiæ proponitur credenda gloria Beati: ergo pari Fidei certitudine vtriuſque gloria eſt credenda. Minor conſtat ex dictis *quæſt. 24.* ad rationem dubitandi.

Ad Argumentum primæ ſententiæ, quod eſt Arriagæ, optime reſpondet Verricelli, his verbis. *Ad 2. Reſpondeo, me accipere à viro piiſſimo, & in hac materia experti ſſimo P. D. Ioanne Baptiſta Caſtaldo, quippe qui fuit Procurator in cauſa Beatificationis B. Caietani, ac B. Andreæ, quod poſt Beatificationem nullæ fiunt noua diligentiæ quoad virtutes, neque quoad miracula in vita, neque quoad miracula patrata poſt mortem, aut Beatificationem, ſed tantùm examinantur teſtes circa perſeuerantiam cultus, id eſt, quod Fideles poſt Beatificationem perſeuerauerint in veneratione, & cultu Beati, ac circa perſeuerantiam miraculorum, id eſt, quod poſt Beatificationem, noua interceſſione Beati, à Deo ſint facta miracula. Tales autem diligentiæ circa perſeuerantiam cultus, & miraculorum non ideo fiunt, quaſi dubitetur de gloria Beatificati, quia nulla fit diligentia de virtutibus, quæ verè ſunt cauſa gloriæ; ſed fiunt, quia cum ſolemniter definienda ſit Beatificati gloria, & illi in tota Eccleſia honor Officij, ac Sacrificij decernendus; ideò ad maiorem ſolemnitatem Canonizationis, & quia quamvis de Fide certum ſit, eum eſſe in gloria, non tamen conueniens eſt, quemcumque exiſtentem in gloria publico officij cultu in tota Eccleſia honorandum decerni, ſed illum tantùm, quem ob heroicas virtutes, ex multitudine miraculorum ſignificatas, & Deo acceptiſſimum eſſe, ac in inſigni ſanctitatis gradu, & in magna deuotione apud Fideles haberi, compertiſſimum eſt; ideo nouæ diligentiæ fiunt de perſeuerantia cultus, ac miraculorum, vt oſtendatur inſignis Sanctitas, ac eximia apud Fideles deuotio, vnde conuenienter ſolemniter Canonizetur, & in tota Eccleſia officij honor illi decernatur.* Hæc Verricelli *tract. 8. quæſt. 25. à numero tertio*, Megalius *verbo Canonizatio, numero primo*, Caſtro Palao *tom. 1. tract. 4. diſp. 1. punct. 5. §. 5. num. 4.* Cuius ſententiam vt probabiliſſimam ſequitur Trullench. *lib. 1. in Decalog. cap. 9. dubit. 5. numero 5. in fine.* Machado *tom 2. lib. 4. p. 7. tract. 4. docum. 14. n. 3.*

QVÆSTIO XXIX.

An ſit neceſſarium, vt Beatificatio præcedat Canonizationem?

REſpondeo, vt certum: Quod non. Quia patet ex vſu Eccleſiæ antiquiſſimo, fuiſſe multos Canonizatos, quin priùs Beatificati fuerint. Sic Luyſius *in 2. 2. diſput. 17. dubit. 1.* & ex illo Trullench. *lib. 1. in Decal. cap. 9. dub. 4. num. 2.*

QVÆSTIO XXX.

An Pontifex poſſit Beatificare Martyrem?

NEgandum videtur. Quia ſi ſemel conſtat de vero Martyrio, non eſt neceſſaria alia Beatificatio, vt omnes poſſint, imò & debeant talem Martyrem vt Sanctum venerari, & colere.

Sed vt certum Reſpondeo, Poſſe. Quia poteſt Pontifex talem Martyrem Canonizare, etiamſi conſtet de verò illius Martyrio: ergo & poterit illum Beatificare, ſeruando formam Beatificationis, & poſtea procedere ad Canonizationem: ſic Luyſius *diſputat. 27. cit. dub. 9. in fine*, & ex illo Trullench. *loc. cit. dub. 5. num. 11. in fine.*

DISPVTATIO III.

De Cultibus Sacris, qui deferri poſſunt hominibus defunctis cum ſignis Sanctitatis; non tamen Canonizatis, nec Beatificatis.

Qvæstio Prima.

An defunctum virum cum ſignis Sanctitatis liceat honorare publico, & ſolemni cultu, qui nomine totius Eccleſiæ exhibetur?

Respondeo, vt quid certum: Minimè licere: Nam hic cultus ſolùm Canonizatis, aut Beatificatis à Pontifice exhiberi poteſt. Et ratio eſt, quia id ſolùm fit nomine Eccleſiæ, quod fit auctoritate Eccleſiæ: ergo abſurdum eſſet tribuere alicui cultum, qui non exhibetur niſi nomine Eccleſiæ, abſque eius, ſeu capitis eius authoritate, ſeu poteſtate: ergo, &c. Sic docent omnes DD. qui id colligunt ex *c. 1. & fin. de Reliq. & vener. Sanctorum.* Legantur Bellarm. *lib. 1. de Sanctis, c. 10.* Suarez *in tom. 1. in 3. p. diſp. 52. ſect. 3.* Sanch. *in ſum. lib. 2. c. 43. à n. 3.* vbi benè notat, quod publicus & ſolemnis cultus non dicatur talis, eo quòd coram aliis exhibeatur; ſed quia totius Eccleſiæ nomine, & tanquam ab ea inſtitutus exhibeatur, Granado *in 2. 2. contron. 1. de Fide, tr. 7. diſp. 4. ſect. 4. à n. 14.* Barboſa *in Collectan. ad Trident. ſeſſ. 25. de Inuocat. Sanctorum.* Luyſius 2. 2. *diſp. 17. dub. 9.* Trullench. *lib. 1. in Decal. c. 9. dub. 6.* Bonac. *tom. 2. diſp. 4. q. 1. punct. 2.* Rocafull. *lib. 2. in Decal. c. 8.* Thomas Tambur. *lib. 2. in Decal. c. 4. §. 2. à n. 8.* Palaus *de Adorat. diſp. 1. punct. 3. in fine*, & alij.

Et licèt id in communi dictum, verum ſit; tamen vt veritas hæc clariùs innoteſcat, ad dubia ſingularia deſcendamus. Sit ergo,

Qvæstio II.

An licitum ſit appellare Sanctum *huiuſmodi virum, etiam nondum Beatificatum?*

Negandum, ex ſuprà habitis, videtur. Quia hac prærogatiua, & honore ſolum gaudent Canonizati, & Beati.

Sed Nihilominus Sanchez *c. 43. cit. n. 5.* id licitum eſſe, his verbis abſolutè affirmat: *Hinc deducitur, licere huiuſmodi virum credere & vocare* Sanctum, *ac ipſum inuocare, etiam aliis audientibus; ſicut fecere D. Gregor. Nazianzenus in vita D. Athanaſij, & D. Baſily, & D. Hieronymus in vita D. Paule, antequam eſſent Canonizati, &c. At non liceret eum prædicare tanquam Sanctum, in Sanctorum Catalogo à Pontifice inſcriptum.* Ita ille. Quem ſequitur Tamburinus *loc. cit.* & etiam Trullench. *num. 5.* Bonac. *n. 2.*

Sed ego clariùs Reſpondeo, Non eſſe licitum appellare dictum virum, *Sanctum* abſolutè, ſed cum additamento. Sic Granado *ſect. 4. cit. n. 77.* vbi reſpondens ad rationem dubitandi dicit, quod Canonizati, aut Beatificati appellantur abſolutè Sancti; non verò qui non ſunt; nam licèt hi aliquando dicantur Sancti, eſt cum additamento Sic ille his verbis: *Non Canonizati, aut Beatificati, appellantur aliquando Sancti, cum additamento, v. g. ſi dicatur*, fuiſſe Sanctus, vir, *aut* Sanctus Pater: *at abſolutè nec ſolent, nec debent, v. g. dicendo*, San Fulano, *& id tantum eſt proprium Canonizati, aut Beati.* Sic Granado: ex cuius verbis conſtat ad rationem dubitandi.

Qvæstio III.

An ſaltem licitum ſit appellare Sanctum *publicè in concionibus, & in ſcriptis, illum virum, quem Pontifex nuncupauit* Beatum, *vel* Sanctum, *etiamſi talem eſſe expreſsè non declarauerit?*

Reſpondeo, Eſſe licitum. Quia ſuo exemplo, & facto ad id tribuit facultatem. Sic docet Trullench. *loc. cit. n. 3. in fine*, his verbis: *Procedunt autem omnia hæc, non ſolùm de Beatis declaratis, ſed etiam de Beatis nuncupatiuè, & acclamatiuè: Illi enim dicuntur Beati declaratiuè, quos Summus Pontifex declarauit, & de his nulla eſt difficultas, & diximus ſuperiori dubio. Beati nuncupatiuè illi dicuntur, qui per ſummum Pontificem nuncupantur* Beati, *vel in licentia conceſſa, vt typis mandetur illorum vita, ſculpantur eorum imagines, vel quovis alio modo. Beati verò acclamatiuè illi dicuntur, quos populus, tanquam Beatos illos colit, & venerantur.* Molfeſius *ſuprà*, nempe *in addit. ad quæſtiones conſuetudinum Neapolitanarum, tom. 2. conſ. 45. n. 25. 26. & 27.* Ratio horum eſt, quia talis cultus non publicus, ſed priuatus cenſetur. Sic ille.

Qvæstio IV.

An etiam ſit licitum, Sanctum *vocare publicè, quem vulgus, aut populus* Sanctum *abſolutè proclamat?*

Reſpondeo ex nuper dictis, Eſſe licitum, dummodo ex loquendi modo minimè in Sanctorum numerum relatum diuulgare videatur. Quia talis cultus, ſeu honor, licèt ſit publicus, & manifeſtus, ſed non exhibetur nomine Eccleſiæ, vnde priuatus eſſe cenſetur: ergo licitum eſt tali cultu honorare virum pro Sancto habitum. Sic vt vidimus Trullench. necnon Granados *contron. 1. cit. tract. 7. diſp. 4. ſect. 4. n. 29.*

Qvæstio V.

An liceat in honorem viri defuncti nondum Beatificati Sacellum erigere, ſeu Altare illi dedicare?

Affirmandum videtur ex facto. Nam in honorẽ B. Fráciſcæ, & Sancti Didaci erecta ſunt Sacella antequam Beatificarentur. Rurſus antequã B. Thomas de Aquino Beatificaretur, Monachi Ciſtercienſes Miſſam in honorẽ illius, de vno Confeſſore celebrarunt, quod factum poſtea Ioannes XXII. dicitur laudauiſſe: ergo poteſt alicui eximiæ ſanctitatis viro altare dedicari, ibique in honorem illius Sacrificium offerri.

Sed vt certum Reſpondeo, Neutrum licere. Quia vtrumque eſt proprium Sancti Canonizati, ſeu Beatificati, cum ſit cultus publicus inſtitutus pro eo, qui authoritate, aut facultate Pontificis colitur. Sic omnes. Sanch. *lib. 2. ſum. c. 43. n. 7.* ex Bellarmino *lib. 1. de Sanctis, c. 10.* Luyſius *2. 2. diſp. 17. dub. 11. verſ. Tertiò*, & verſ. *Quartò.* Granados *loc. cit. n. 27.* Bonac. *pun. 2. cit. n. 2.* licèt non ita in ſpecie. Trullench. *lib. 1. c. 9. dub. 6. n. 20.* Palaus *diſp. 1. de Adorat. punct. 3. n. 8.*

Ad rationes pro affirmatiua parte bene reſpondet Granado,

Granado, dicendo ad primam, quod illa ſacella erecta fuerunt ex interpretatiua voluntate Pontificis, quia aliàs non liceret. Ad ſecundam, quod illud fecerunt Monachi ex ſpeciali inſtinctu Spiritus Sancti, qui tanti Doctoris eximiam ſanctitatem voluit manifeſtare: nos autem hic loquimur de honore, qui ſecundum communem legem deferri poteſt, & debet.

QVÆSTIO VI.

An liceat imaginem hominis nondum Beatificati, cum radiis luminis pingere, & adorandam in templo proponere?

AFfirmandum videtur. Quia vt ex vſu antiquo conſtat, imagines multorum ſolent depingi radiis illuſtratæ; & in publico loco adorandæ proponi, antequam beatificentur: vt refert ex Molfeſio Trullench. *vbi infrà.*

Sed vt quid certiſſimum iam, Reſpondeo Minimè licere. Tum quia id prohibuit Trident. *ſeſſ. 25. initio, decreto de Inuocatione, &c.* vbi interdicitur inſolitam ponere imaginem abſque Epiſcopi approbatione. Imò nec Epiſcopus eam licentiam concedere poteſt, niſi Sanctus Canonizatus, aut Beatificatus ſit. Tum etiam, quia id nouiſſimè prohibuit Sacra Congregatio Cardinalium Sanctæ Romanæ, & vniuerſalis inquiſitionis, habita coram S. Vrbano VIII. *anno 1625.* quam referunt Granados, Trullench. & alij moderni authores.

Ad rationem dubitandi iam conſtat ex dictis, eſſe talem vſum prohibitum, & meritò, quia ille pingendi modus eſt proprius Beatificatorum; habet enim gradus ſuos Beatificatio, & vnus illorum eſt, vt imago cum eo ſplendore depingi poſſit: Huncque gradum habere credendi ſunt illi, quorum imagines ſic depictæ fuerunt in Eccleſia coram oculis omnium, ſaltem implicitè conſentiente Pontifice. Sic Granados *loc. cit. n. 27. in fine.* Sanch. *lib. 2. ſum. c. 43. n. 6.* Luyſius *dub. 11. cit.* Trullench *lib. 1. in Decal. c. 9. dub. 6. n. 6.*

QVÆSTIO VII.

An ſaltem liceat talis hominis non Beatificati imagines radiis depingere, ſi non in publico, ſed in ſecreto cubiculi habeatur?

AFfirmare videtur Sanchez *n. 61. cit.* licèt cum formidine. Ait enim ſic. *Secundò deducitur, licitum quoque eſſe imaginem eius pingere, & venerari: non tamen in Templo conſtituere, eo modo quo aliorum Sanctorum imagines. Ita Bellarm. ibidem. Ac pium videtur, etiamſi cum radiis, & diademate depingatur, dummodo nõ in publico loco adoranda proponatur. Quia id non pertinet ad cultum publicum. Et quamuis ea pictura ex vſus accommodatione ſit Sancti Canonizati: at cum priuatim habenda tantùm pingatur, ea pictura non pertinet ad cultum publicum.* At id non audeo affirmare. Ita Sanchez.

Sed iam vt certum Reſpondeo, Nec id licere poſt decretum Sacræ Congregationis Sanctæ Romanæ & vniuerſalis Inquiſitionis, quæ abſolutè imaginem hominis non Beatificati depingere cum radiis prohibuit. Et meritò, cum dicta ſigna ſint introducta ab Eccleſia ad ſignandum talem imaginem eſſe hominis non Beatificati, vnde ſiue in publico, ſiue in ſecreto collocetur, id ipſum ſignificabit. Sic Trullench *loc. cit. num. 6.* ibi: *At nunc dicendum eſt, non poſſe horum imagines depingi, nec haberi cum radiis, laureolis, aut ſplendoribus, cum aliquo ſigno Sanctitatem pro ſe ferente, antequam Beatificentur, aut Canonizati ſint: quia S. Congreg. d. Decreto ab Vrbano VIII. approbato anno 1625. die 13. Maij, & confirmato, declarato, & aucto ab eodem Pontifice, Motu proprio die 15. Maij 1634. hæc, & alia prohibuit.* Sic ille. Et Rocafull. *lib. 2. de primo præcept. Decal. c. 8. n. 58.* ibi: *Ab Vrbano verò VIII. &c. prohibitum eſt in Eccleſiis, Oratoriis & quibuſcumque locis publicis, vel priuatis imagines iſtorum, qui nondum ſunt Canonizati, vel Beatificati, cum laureolis, radiis, ſplendoribus proponi.* Sic Rocafull.

QVÆSTIO VIII.

An ad minus ſit licitum imagines hominum virtute inſignium, nondum tamen Beatificatorum, ſine radiis depingere, tenere in domibus priuatis, ibique eas venerari?

REſpondeo, vt quid certum: id verè eſſe licitum. Quia hic cultus priuatus eſt, non publicus. Sic omnes DD. qui id ex vſu, & communi praxi confirmant. Legantur Sanchez, & Trullench. *n. 6. cit.* Palaus *diſp. 1. cit. punct. 3. n. 8.* Bonac. *diſp. 3. q. 1. punct. 2. n. 2. verſ. Ex dictis colligitur.* Luyſius *diſp. 17. dub. 11.* ex Bellarmino *verſ. Sextò docet.* Thom. Tamburin. *lib. 2. in Decal. c. 4. §. 1. n. 8.* & omnes.

QVÆSTIO IX.

An etiam ſit licitum, talium hominum imagines ſine radiis depictas, in aliquo Altari inter imagines Sanctorũ Canonizatorum reponere?

REſpondeo, Etiam eſſe licitum, dummodo id ſolùm fiat vel in memoriam beneficij ab illis Sanctis recepti, vel ad ornatum Altaris ſimul cum aliis imaginibus: aliàs non. Sic omnes communiter, Sanchez, Bonacina, Palaus, Tamburinus *loc. citatis.*

QVÆSTIO X.

An liceat deoſculari publicè pedes, & manus defuncti, qui vitæ ſanctitate præluxit?

NEgat apud Trullench. Felix Contelorius *tract. de Canoniz. Sanctorum, c. 22. n. 5.* exiſtimans, non licere pedes, aut manus defuncti deoſculari publicè, ſi oſculatio fiat ad Sanctitatem denotandam, quia id prohibuit Vrbanus VIII. in Decreto Sac. Congreg. *ſuprà* citato. Quam ſententiam proculdubio eſſe tenendam, vbi dictum decretum eſt vſu receptum, apertè ait Trullench. *loc. cit. n. 9.*

Sed vt mihi certum, Reſpondeo omninò licere. Quia hic eſt vſus communis, & inueteratus in Eccleſia, & nunquam ab ea prohibitus, ſed ſemper permiſſus, vt conſtat ex variis Sanctorum hiſtoriis, & habetur expreſsè in Canonizatione S. Didaci Complutenſis, & D. Hyacinthi, & aliorum plurium, & nunc vt videmus, fit paſſim.

Nec id eſt prohibitum ab Vrbano VIII. in decreto præfato, vt videre eſt. Et conſtat, quia deoſculatio manuum, & pedum, quæ fiunt his defunctis, qui decedunt cum opinione Sanctitatis, non fit eo modo, quo exhibetur Sanctis Canonizatis, aut Beatificatis, ſed eo modo quo priuatim fieri ſolet iis, de quibus piè creditur deceſſiſſe in gratia, & eſſe in gloria. Sic

tenent etiam poſt decretum Vrbani, communiter Doctores. Legantur Palaus, Granados, Tamburinus *loc.cit.* Trullench. *num.*8.*&* 9. Sanchez ex Bellarmino, *num.*7.§. *Nec licet.*

QVÆSTIO XI.

An etiam de corporibus prædictorum hominum liceat veſtes, capillos, vel fruſtulum ſumere, & pro reliquiis ſeruare & venerari?

Reſpondeo, Etiam licere. Tum quia hic non eſt cultus publicus, & ſolemnis, ſed priuatus. Tum etiam, quia ſic habet vſus, & praxis Eccleſiæ, vt obſeruat Bellarmin.*loc.cit.c.*10. Et in Bulla Canonizationis Sancti Thomæ Aquinatis refert Pontifex Ioan. XXII. quemdam, qui Sancti reliquias longè ante Canonizationem venerari contempſerat, fuiſſe à Deo punitum. Licitum ergo eſt prædicta vt reliquias ſeruare, ac venerari. Sic ex Bellarmino Luyſius 2.2.*diſp.*17.*dub.*11.*verſ.ſeptimò*, Sanchez c.43.*n.*7. *in fine*, Granados *tr.*7.*cit. diſp.*4.*ſect.*4. *in fine*. Azor. *lib.*9.*c.*8.*q.*8. Bonac. *diſp.*3.*q.*1.*punct.*2.*n.*2.*verſ. ſecundò licere*. Trullench.*lib.*1.*in Decal.c.*9.*dub.*6.*n.*22. Thom.Tamburin.*lib.*2.*in Decal.c.*4.§.1.*n.*10. Rocafull.*loc.cit.c.*8.*n.*57.

QVÆSTIO XII.

An corpora talium defunctorum poſsint per aliquos dies inſepulta manere, ad exercendam deuotionem Fidelium, & oſculandos pedes eorum, & manus, &c.

Reſpondeo, Poſſe. Tum quia id non eſt prohibitum. Tum praxis & vſus honeſtat, vt diſcurrendo per Sanctorum hiſtorias patebit. Sancti etiam Franciſci de Paula corpus vndecim dies inſepultum manſit. S. Stephani Protomartyris ſeptuaginta, & aliorum Sanctorum, Alexij, & S.Thomæ per multos dies, vt videre eſt apud Surium, & Baronium, & Noſtri Sanctiſſimi Patriarchæ Ioannis de Mattha, vt habes apud R.P. Ioan. Iennim, eius vitæ ſcriptorem, qui *c.*3.*pag.*50. hæc dicit: *Et quia deuotio populi, & concurſus ad venerandum corpus Sancti erant maxima, præcepit Pontifex Innocent.III. quatuor diebus eſſe expoſitum. Quibus tranſactis, ipſe cum Cardinalium cœtu officio ſepulturæ fuit præſens.* Hæc ille. Legantur Molfeſius *d.conſ.*45.*n.*13. Trullench.*loc.cit.n.*8.

QVÆSTIO XIII.

An deinde liceat corpora talium virorum ſepeliri in aliquo loco honeſtiori, & digniori, ab aliis ſeparato, & magnificè ſtructo.

Reſpondeo, licere; imò & eſſe neceſſarium. Quia id comprobat vſus antiquiſſimus Eccleſiæ, vt videre eſt apud Surium. Et probat Iuſtinianus Ordinis Prædicatorum in vita B.Ludouici Beltran. & Doctor Ioannes Iennim in vita noſtri Sancti Patriarchæ Ioannis de Mattha *loc.cit.* vbi hæc ſcripſit verba: *In magna enim veneratione Innocentius habuit Sanctum Ioannem, ideo corpus eius collocari præcepit in honorifico, & ſumptuoſo ſepulchro, à terra eleuato, in ſuo Monaſterio S.Thomæ de Formis, in eoque vſque ad præſentia tempora conſeruatur; ex quo multis annis ſalutifer liquor in modum olei fluxit, cuius vnctione multi infirmi ſanabantur.* Sic Ioannes hic, *in Sacra Theologia*, & I.V.Doctor, de noſtro Sanctiſſimo Patre Ioanne de Mattha Doctore Pariſienſi eximio. Et certè verè: quia id ſæpè hiſce oculis vidi, & manus meæ contrectauerunt, legatur de hac quæſt. Molfeſ.*conſil.*45.*cit. n.*14. vbi aſſerit prædictorum virorum ſepulchra ſic ab aliis ſeparata, ſericis, aureiſque veſtibus integi, tapetibuſque pretioſis exornari pro maiori illorum honore, & reuerentia, vt laudetur Deus in Sanctis ſuis, &c. Sic ille, & benè, ſi id nouiſſimè non eſſet prohibitum per citatum decretum vniuerſalis Inquiſitionis. Legatur etiam Trullench. *loc.cit.n.*10. & Rocafull. *n.*57. *in fine*, ibi: *Poſſunt quoque iſtorum corpora ſepeliri in honeſtiori aliquo loco, & à cæteris ſeparato, & magnificè ſtructo.*

QVÆSTIO XIV.

An corpora talium Virorum poſsint ſepeliri ſub altari conſecrato?

Reſpondeo, vt certum: Non poſſe. Quia hic locus proprius eſt Martyrum, aut aliorum Sanctorum Canonizatorum, vel Beatificatorum, iuxta illud Apocalypſis, *vidi ſub Altare Dei animas interfectorũ*: ſic decreuit Congregatio Sac. Cardinal. vt teſtatur Barboſa, iis verbis: *Cadauera reponi non debent ſub Altaribus, nec ſub gradibus eorum. Sac.Congreg. Epiſcop.& Regul. cuius meminit Gauantus* in Man.Epiſcop. verb. ſepultura, n.6. Lezana in Sum.qq.Regul. to.3. v.Altare, n.17.verſ.ſecunda, vbi in verſ.Tertia, ait, *eandem Sac. Congregationem præſcripſiſſe, quod ſi quæ Altaria eſſent, quæ vel ſuperius, vel in medio continerent cadauera, ſiue laicorum, ſiue etiam Prælatorum, non eſſet in ipſis celebrandum.* Sic Barboſa *in Deciſion. Apoſtolic.verb.Cadauer, num.*2.

QVÆSTIO XV.

An ad ſepulchra hominum decedentium cum Sanctitatis opinione, poſsint lampades, aut cerei accendi?

Affirmat Luyſius 2.2.*diſp.*17.*dub.*10.ibi: *Mihi ſanè placet, licitum eſſe cereos accendere ad ſepulchra prædictorum hominum, Colligiturque ex vſu Eccleſiæ, & deducitur ex Antonino* 3.p.hiſtoriali, tit.23. §.4. *& colligitur ex Innocent.IV. in Bulla Canonizat. S. Petri Martyris, & ex multis aliis hiſtoriis Sanctorum idem deducitur: iſti enim non reputantur cultus publici, hoc eſt, ex Eccleſia authoritate ordinati ad colendum ſolos Canonizatos, vel Beatificatos.* Ita Luyſius. Cuius ſententiam tenet etiam Molfeſius *conſil.* 45.*cit.num.*37. qui id latè probat.

Sed iam vt certum, Reſpondeo Non poſſe, poſt Decretum Sanctæ Romanæ Vniuerſalis Inquiſitionis, & Motum proprium Vrbani VIII. datum Romæ 5. *Iulij* (non Maij, vt inuenies apud Trullench.) anno 1634. per quem expreſsè id prohibetur iis verbis: *Ad horum hominum ſepulchra vetuimus etiam, ac inhibuimus tabellas, atque imagines ex cera, aut argento, aut ex alia quacumque materia, tam pictas, quam fictas, atque ſculptas appendi, ſeu affigi, & lampades, ſiue alia quæcumque lumina accendi, ſine recognitione ab Ordinario omninò prout ſupra facienda, Sedique Apoſtolicæ referenda, ac probanda.* Hæc Vrbanus *in ſuo proprio Motu.* Igitur vbi hic vſu receptus eſt, non licet Lampades, aut luminaria accendere, ſine recognitione

gnitione Ordinarij, adhibitis Theologis, & viris doctis ad illam faciendam, Sedique Apoſtolicæ referendam. Sic Trullench.*lib.1.in Decalog.c.9.dub.6. num.11.*Rocafull.*num.58.*

QVÆSTIO XIV.

An ad dictorum hominum ſepulchra, vel imagines poſsint deferri tabellæ, & alia donaria, quæ ſolent ſuſpendi iuxta ſepulchra Martyrum?

AFfirmant Luyſius, & Molfeſius *loc.cit.* dicentes, eſſe communem vſum, & praxim Eccleſiæ ab eius ortu, confirmatum à multis Summis Pontificibus in multis Bullis Canonizationum Sanctorum, veluti neceſſarium, vt per illa conſtet perpetua fama, & opinio, atque irrefragabile teſtimonium probantia Sanctimoniam virorum, qui Canonizandi, vel Beatificandi ſunt.

Sed iam vt certum, Reſpondeo: Non poſſe. Quia, vt ex nuper habitis conſtat, id prohibuit Vrbanus VIII. dum proprio Motu decreuit, ne ad horum hominum ſepulchra tabellæ, aut imagines affigantur ſine recognitione Ordinarij, ad Sedem Apoſtolicam mittenda, & approbanda. Sic Rocafull.*loc.cit.* Trullench.*n.7.* Qui benè circa hoc aduertit, quod poſt decretum dictæ Congregationis ab eodemmet Vrbano confirmatum, idem Vrbanus *in ſuo proprio Motu, ſuprà cit.* declarauit, poſſe huiuſmodi Tabellas accipi, & approbante Ordinario, ad quem ſtatim tenentur referre, in ſecreto aliquo loco, ſeorſum ab Eccleſia, cuſtodiri, collocari & aſſeuerari, vt extent pro Beatificationis tempore, ſi domino placuerit. Vbi ergo talis Motus proprius eſt vſu receptus, omninò eſt obſeruandus.

QVÆSTIO XVII.

An ſaltem in Altari domus priuatæ liceat imaginem alicuius nondum Beatificati tenere, ſi ſola in eo ſit, & cum lampade?

AFfirmat Molfeſius *conſil.45.* eo quòd hic cultus non ſit publicus, ſed priuatus. Cuius ſententiæ ſubſcribit Trullench. *loc.cit.n.2.* ſecluſo Motu proprio Vrbani VIII. eiuſque viridi obſeruantia. In quo adhuc caſu non audet id affirmare Sanchez *n.7.* licèt in illam ſatis ſe inclinet.

Sed ego, iam vt certum, Reſpondeo Non licere. Quia id clarè prohibuit Vrbanus VIII. tam in Decreto Sacræ Congreg. à ſe approbato, quàm in proprio Motu à ſe expedito. Ante illum autem, vel illo ſecluſo ſatis probabile eſt placitum Molfeſij, & Trullench.

QVÆSTIO XVIII.

An poſsit ciuitas aliqua, ſaltem cum conſenſu ſui Epiſcopi, feſtum diem inſtituere in honorem alicuius, qui needum eſt Beatificatus?

AFfirmarunt olim quidam Canoniſtæ, vt vidimus *3.p.tract.1.diſput.2.quaſt.6.*

Sed iam vt certum, Reſpondeo. Non poſſe. Quia non poteſt dies feſtus inſtitui in honorem alicuius Sancti, qui vt talis à Pontifice approbatus non ſit. Sic Sanch. Azor. Suarez, Palao, & Fagundez *loc. nuper cit.* à nobis adducti. Quibus adde nunc Bonacinam *diſp.3.q.1.punct.1.n.2.verſ. Addo cum Sanchez,* Thom. Tamburinum *lib.2.in Decal.c.4.§.1.n.11.*

QVÆSTIO XIX.

An ſaltem poßit quilibet, in Natali viri prædicti, à ſeruilibus ſe abſtinere, & vacare Deo, in eius memoriam?

NEgat Felix Contelorius *in tract. de Canonizat. Sanctor.c.22.* dicens, *illicitum eſſe feſtum celebrare ab operibus manualibus abſtinendo, & eo die lætari peculiariter, & Deo vacare in memoriam eius defuncti. Quia* (ait) *eſt id reprobatum in Bullis Vrbani VIII.* Ita Contelorius apud Trullench.*n.15.* qui dicit eius ſententiam eſſe certam, reprobatione contrariæ facta ab Vrbano VIII. in viridi obſeruantia exiſtente.

Sed diſtinguendo tempora, ſic clarius Reſpondeo, *Primò.* Certiſſimum eſt, fuiſſe licitum cuilibet, ante Decretum Vrbani VIII. in Natali ſui defuncti, peculariter ſe à ſeruilibus abſtinere, lætari, & vacare Deo in eius memoriam. Tum quia hæc omnia ad cultum priuatum ſpectát. Tum etiam quia Sancti veteres hoc ipſum fecere, licitum ergo ſine dubio fuit. Sic Sanchez *c.43.citato, n.8.* (non 48. vt leges apud Trullench.) ex Bellarminio *c.10.* Palao *de Adorat. diſp.1.punct.3.num.8.* Thomas Tamburinus *num.11. cit.* Bonacina *n.2.cit.verſ. Tertiò.*

Reſpondeo *Secundò*: probabilius eſt mihi, quod etiam poſt Decretum Vrbani VIII. prædicta omnia cuilibet in particulari liceant. Tum quia, vt diximus, prædicta in honorem ſui defuncti exercere, pertinet ſolùm ad priuatum cultum. Tum etiam quia non video, vbinam hæc in Decreto Vrbani prohibeantur. Vnde poſt illud decretum ita ſentiunt Palaus, Tamburinus, & alij Recentiores. Et ampliùs ex mox dicendis conſtabit.

QVÆSTIO XX.

An poſsit in memoriam alicuius defuncti nondum Beatificati, indici ieiunium publicum?

REſpondeo, vt certum: Non poſſe. Quia omnia hæc ad cultum publicum pertinent, quapropter prohibita ſunt exhiberi nondum Beatificato. Sic Sanch.*lib.2.c.43.n.8.* ibi: *Idem intelligo de Ieiunio, & voto. Publicum enim ieiunium in memoriam eius indici nequit, nec publicum votum ei offerri, quale eſſet, quod totus populus ei offerre vellet.* Sic ille. Bonacina *punct.1. cit.num.2.verſ. Tertio,* Bellarmin.*loc.cit.cap.10.* Trullench.*dub.6.cit.n.21.* Palaus *punct.3.cit.n.8.*

QVÆSTIO XXI.

An ſaltem poſſet in memoriam dicti defuncti votum publicum (quod ſolet fieri à toto populo in publicis neceſſitatibus) ei offerre?

AFfirmat Molfeſius *conſil.45. n.73. & 74. Quia* (inquit) *licèt nomine publico, nempe pro populo, Ciuitate, aut Regno offerant votum, tamen cultum priuato id faciunt; quia non offerunt vt aliquid determinatum ab Eccleſia pro ſolis canonizatis.* Ita ille.

Sed vt mihi certum Reſpondeo, Non poſſe, quia mihi certum eſt, talem cultum eſſe publicum. Sic Sanchez, vt vidimus, Tamburinus, Bonac. Palaus *loc.cit.* Trullench. *loc.cit.num.21.* Felix Contelorius *cap.22.citato num.2.*

QVÆSTIO XXII.

An ſaltem poſſit quis, in memoriam defuncti non Beatificati, ieiunare in vigilia eiuſdem, & votum priuatum ei offerre?

RESpondeo: Poſſe, etiam ſi id coram aliis efficiat, dummodo ſcandalum abſit. Quia totus hic cultus eſt priuatus, non publicus. Sic Sanchez *n.8.cit.* his verbis: *At poſſet priuatus in memoriam eius* (id eſt, non Beatificati) *ieiunare, aut ei votum offerre, ſicut de feſto ſeruando diximus; & hoc etiam aliis ſcientibus, dummodo ſcandalum abſit*, ſic ille. Bonacina etiam, Palaus, Tamburinus citati, & communis.

QVÆSTIO XXIII.

An item poſſit quis defunctum virum, quem Sanctum putat, inuocare, & orationem ad eum fundere?

RESpondeo, Poſſe. Quia hic cultus etiam eſt priuatus, non publicus, aut ab Eccleſia in honorem Sanctorum inſtitutus. Sic optimè Sanchez *lib.2. ſum.c.43.n.5.* his verbis: *Hinc deducitur licere huiuſmodi virum cre ere, & vocare Sanctum, ac ipſum inuocare, etiam aliis audientibus, ſicut fecere D. Gregorius Nazianz. in vita D. Athanaſii, & D. Baſilij, & D. Hieronymus in vita D. Paula, antequam eſſent Canonizati. Et conſtat, quia oramus viuentes, quamuis eos ſanctos eſſe nos lateat: cur ergo non licebit defunctos orare, quos maiori ratione Sanctos eſſe confidimus.* Sic ille ex Bellarminio *lib.1. de Sanctis, cap.10.* Palaus, Tamburin. Rocafull. Bonac. ſuprà citati, & omnes.

QVÆSTIO XXIV.

An deinde liceat in honorem talis viri defuncti aliquem Pſalmum, aut Pater, & Aue, *priuatim recitare?*

RESpondeo Etiam, ob eandem rationem, licere. Sic Luyſius 2.2. *diſp.17.dub.12.* per hæc verba: *Tertiò exiſtimo, vnum Pſalmum, vel plures, non ſeruato ordine præſcripto, & inſtituto ab Eccleſia, poſſe recitare in ſecreto in honorem hominis non canonizati, quia iſte eſt cultus priuatus, & priuata preces, & ſic ex communi Doctorum ſenſu, poteſt iſte cultus ſanctis hominibus non canonizatis deferri.* Sic Luyſius. Et Thomas Tamburinus ſic: *Ex his infertur defuncti viri, quem Sanctum putas, licere tibi* (præciſo ſemper ſcandalo) *pedes, & Reliquias oſculari, eaſdem cum decore ſeruare, ei orationem fundere, eiuſdem imaginem depingere, & domi habere, diem mortis eius priuatim vt feſtiuum colere, in eiuſdem Vigilia ieiunare, in priuatis colloquiis, aut precibus Sanctum, & Beatum nominare, & inuocare*, Pater, & Aue, *in illius honorem priuatim recitare, votum priuatum ei nuncupare, quia hæc omnia publicum cultum nequaquam ſapiunt.* Sic ille *lib.2. in Decalog. cap.4.§.1.num.11.* Rocafull. *loc. cit. num.57. in fine.* Et certè D. Hieronymus *in vita S. Hilarionis* refert Magnum Antonium Abbatem Nocturnis Vigiliis, Hymnis, Pſalmis, & orationibus, ſingulis annis diem illius obitus celebraſſe.

QVÆSTIO XXV.

An etiam liceat alicui recitare Officium diuinum, prout eſt diſpoſitum ab Eccleſia, in honorem Sancti nondum Beatificati?

AFfirmarunt aliqui, vt quid probabile, apud Luyſium vbi infrà.

Sed vt quid certiſſimum, Reſpondeo: Minimè licere, præcipuè nunc, poſt proprium Motum Vrbani VIII. Sic omnes, præſertim Luyſius, his verbis: *Secundò exiſtimo, Officium diuinum Horarum Canonicarum formaliter, vt diſpoſita ſunt ab Eccleſia, non poſſe in ſecreto recitari in honorem non Canonizati, quia ſub hac forma inſtitutum eſt Officium hoc ab Eccleſia pro Canonizatis: nec de hoc videtur fuiſſe controuerſia apud Doctores, vel diſſenſio.* Sic ille 2.2. *diſputat.17. dubit.12.* qui id latè probat. Sanchez etiam *libro 2. ſum. cap.43. num.5.*

QVÆSTIO XXVI.

An ſaltem liceat facere commemorationem in officio, pro nondum Beatificato?

AFfirmat Molfeſius *conſil.45. num.48.* quem citat, & videtur ſequi Trullench. *lib.1. in Decal. cap.9. dub.6. num.16. in fine*, dum hæc dicit verba: *Addit etiam Molfeſius, poſſe fieri priuatim commemorationem in Officio pro non Canonizatis, cum oratione de communi pro Canonizatis* (ſic lege) *quod videtur poſſe admitti, quia conſtat ex ſe, talem cultum eſſe priuatum, & abeſt periculum ſcandali, quod videtur etiam admittere Caſtro* vbi ſuprà, *dum affirmat, poſſe ad eos orationem fundere.* Ita Trullench.

Sed vt certum, Reſpondeo: Nec licere cuipiam, etiam priuatim, aut in ſecreto, facere commemorationem in officio diuino, pro nondum Canonizato, aut ſaltem Beatificato. Quia iſte cultus, ſub tali forma diſpoſitus eſt ab Eccleſia inſtitutus pro Sanctis Canonizatis: ergo non poterit, etiam in ſecreto, fieri pro nondum Canonizatis, aut ſaltem Beatificatis. Sic communis. Sanchez *loc. cit.* Bonac. *punct.2. cit. num.2. verſ. Quartò.* Thomas Tamburinus *num.11. cit.* ibi: *Contra, non licet eius nomen in Litaniis, etiam priuatim eas recitando, apponere; eius imaginem in Altari, etiam priuato, vel in Eccleſia collocare (niſi conſtet collocari ad ſolum ornatum;) in orationibus, ſeu Collectis Miſſa, vel Officij nominare, &c. quia hæc vel publicum cultum ſupponunt, vel ſunt inſtituta ſolùm ad Sanctos publicè propoſitos venerandos.* Hæc Tamburinus. Nec oppoſitum ſentit vllo modo Caſtro Palao, vt malè vidit Trullench. vt ex dicendis *infrà quæſt.28.* conſtabit.

QVÆSTIO XXVII.

An licitum ſit Sanctum nondum Canonizatum, aut Beatificatum, in publicis Litaniis inuocare?

REſpondeo, vt certum: Quod non, quia iſte cultus ab Eccleſia eſt inſtitutus, tanquam ſolemnis, & publicus, & in nomine ipſius delatus: ergo ſolùm deferri poteſt Sanctis ab eadem habitis. Sic Sanchez, Luyſius, Bonac. Tamburin. Palaus, Molfeſ. Trullench. Rocafull. & communis.

QVÆSTIO

QVÆSTIO XXVIII.

An ſaltem ſit alicui licitum priuatim recitando Eccleſiæ litanias, inuocare Sanctum illum, qui nec Beatificatus eſt?

AFfirmant Molfeſius *conſil.* 45. *cit.* Luyſius *dubit.* 11. *cit.* ex Bellarmino, quos citat, & ſequitur Trullench *dubit.* 6. *cit. n.* 16. *in principio* (licet poſtea non longè oppoſitum videatur ſentire.) Huic ſententiæ adhærere videtur Rocafull. eo quod ſolùm dicit, non licere tales viros in publicis litaniis inuocare: ſentire ergo videtur, quod priuatim liceat. Legatur *lib.* 2. *de primo præcepto Decalog. capit.* 8. *num.* 57.

Sed vt mihi certum Reſpondeo, Minimè eſſe licitum, præſertim poſt Motum Vrbani VIII. Quia, vt habitum eſt, hic cultus eſt ab Eccleſia inſtitutus ad Sanctos ſolùm propoſitos ab ipſa venerandos. Sic Sanchez *lib.* 2. *ſum. cap.* 43. *n.* 5. Bonac. *diſput.* 3. *quæſt.* 1. *punct.* 2. *num.* 2. *verſ. Quartò.* Palaus *de Adorat. diſp.* 1. *punct.* 3. *num.* 8. Tamburinus citatus *quæſt.* 26.

QVÆSTIO XXIX.

An ad minus ſit licitum inuocare dictos non beatificatos viros, in litaniis, quæ vel Religioſi, vel Moniales dicunt in eorum Eccleſiis?

AFfirmat *loc. cit.* Molfeſius *num.* 48. *&* 70. Qui & probat, *primò* exemplis, de Beata Ida, & Coleta, ac de Beato Drogone, qui ante eorum canonizationem, aut beatificationem, publicè à dictis legendo, aut canendo litanias, inuocabantur. *Secundò*, quia licèt inſtitutæ ſint litaniæ nomine Eccleſiæ, non tamen non canonizati inuocantur in illis nomine Eccleſiæ, ſed priuatim, & ob deuotionem: ergo licitum vnicuique erit hoc modo illos inuocare.

Sed vt certum mihi Reſpondeo, Nec eſſe licitum, hoc modo in dictis litaniis inuocare. Quia talis cultus ex Eccleſiæ inſtitutione verè eſt ſolemnis, & publicus: ergo minimè exhibendus illi, qui nec eſt beatificatus. Addo quod re vera id prohibitum videtur Decretis Vrbani VIII. Sic Trullench *num.* 16. *cit.* & apud ipſum Caſtro Palao. Quibus adde cum illo omnes à nobis *ſuprà* relatos.

QVÆSTIO XXX.

An in die anniuerſarij obitus non Canonizatorum, aut Beatificatorum, liceat Miſſam de Sanctiſsima Trinitate, vel de Dei Genitrice Maria, aut de Omnibus Sanctis, in eorum memoriam ſolemniter cantare?

NEgandum videtur poſt decretum, & Motum proprium Vrbani VIII.

Sed ego ſic diſtinguendo tempora, Reſpondeo *Primò.* Certum eſt mihi, olim licuiſſe ſolemniter celebrare Miſſam de Sanctiſſima Trinitate, vel de Beata Virgine Maria, &c. in die Obitus alicuius viri (vel fœminæ) qui claris virtutibus, & miraculis, obdormiuit in Domino, etiam ante eius Canonizationem, aut Beatificationem. Quin praxis, & vſus Eccleſiæ id fecit licitum. De praxi enim conſtat ex his, quæ ſcribit Molanus in ſuo Martyrologio, præcipuè 11. Decembris, vbi ſic habet: *In Brabantiâ Monaſterio obitus Sanctæ Idæ de Niuella, Sanctimonialis Ordinis Ciſtencienſis.* Et Paulo poſt, *Vnde in diè depoſitionis, etſi non ſit Canonizata, ex conſenſu Generalis Abbatis Ciſterciens, Sacrum fit de Omnibus Sanctis cum collecta de Communi Virginum, &c.* Sic ille. Et de beata Lyduige ſub *die* 14. *Aprilis*, refert ante eius canonizationem eius feſtum celebrari cum ſolemni Sacro, & officio de Trinitate. Idem de Beata Coleta hæc ſcribit: *In memoriam huius Virginis 6. die Martij, abſtinetur ab opere mechanico, & ſummum Sacrum fit de Deipara Virgine, &c.* Legatur Trullench *lib.* 1. *in Decalog. cap.* 9. *dub.* 6. & Molfeſ. *conſil.* 45. *num.* 46. vbi multa de hac re inuenies exempla.

Reſpondeo *Secundò*, probabile eſt mihi, quod adhuc poſt decretum, & Motum proprium Vrbani VIII. poſſit in die anniuerſarij obitus alicuius viri defuncti, virtutis eximiæ, Sacrum publicè, & ſolemniter fieri, dummodo non fiat, ſub nomine illius non canonizati viri, ſed dicatur Miſſa, vel de Sanctiſſima Trinitate, vel de B. Virgine; vel de omnibus Sanctis. Quia iſte cultus non videtur prohibitus per dicta Vrbani Decreta. Sic Rocafull. expreſsè per hæc verba: *In die verò anniuerſario illorum, celebrari Miſſam ſolemnem de Trinitate, vel de B. Virgine Maria, vel de Omnibus Sanctis, & Concionem de ipſorum virtutibus haberi, prohibita non videntur, modò non fiant iſthæc illis tanquam Canonizatis.* Sic ille. Qui latè probat, & ſaltem probabiliter benè. Trullench etiam *dubit.* 6. *cit. n.* 17. quamvis *num.* 18. dicat omnia à ſe dicta *à num.* 12. *vſque ad* 17. intelligenda eſſe, quatenus non contrariantur decreto Vrbani VIII. eiuſque obſeruantiæ. Quibus verbis perplexa redduntur quæ ſatis clarè docuerat Quintanadueñas *tom.* 2. *tract.* 14. *ſingul.* 2. *num.* 9.

QVÆSTIO XXXI.

An res geſtæ, egregia facta, miracula vè hominum, qui cum opinione Sanctitatis è vita deceſſerunt, poſsint in lucem edi, ſtatim ac moriuntur?

REſpondeo, vt quid certum, *Primò*: olim ante decretum Vrbani VIII. abſolutè licebat omnes res geſtas ac facta egregia inſignium in Sanctitate virorum, colligere ſtatim poſt eorum obitum, & in lucem dari. Quia ſic fuit praxis, & vſus vniuerſalis Eccleſiæ à temporibus Apoſtolorum vſque ad hæc noſtra tempora. Et meritò, vt ſic eorum poſteri imitarentur vitam: legatur Molfeſius *conſil.* 45. *cit. à n.* 51. Trullench *cap.* 9. *cit. dub.* 6. *n.* 10.

Reſpondeo *Secundò*, Etiam nunc poſt decretum Vrbani VIII. poſſunt prædicta colligere, & in Lucem dari; ſed cum hac limitatione, quod vbi receptum eſt dictum Decretum, non poſſunt libri eorum, qui cum opinione Sanctitatis, aut Martyrij deceſſerunt, illorum geſta, miracula, & reuelationes continentes, imprimi ſine licentia Ordinarij, & illius recognitione, per Theologos, & viros dictos facienda, & poſtea totam rem ad Papam remittendam. Sic colligitur ex dicto Decreto, & notat Trullench *loc. cit.*

QVÆSTIO XXXII.

An ſi per aliquot annos celebratum ſit Sacrum & officium diuinum in honorem alicuius viri Sancti, nondum tamen canozati à Pontifice, debeat manuteneri in ſua poſſeſſione?

NEgandum videtur ob motum proprium Vrbani VIII.

Sed oppoſitum omnino Reſpondeo dicendum, debere manuteneri in poſſeſſione ſua. Quia aliàs in republica maximum, ob mutationem, oriretur ſcandalum, vt *infrà* conſtabit. Et probatur exemplis. Nam (teſte Molfeſio *conſil.45.num.50.*) antequam S. Carolus à Pontifice Canonizaretur, Miſſam, & officium de eo celebrarunt eius Ciues, quorum factum non fuit reprobatum Romæ. Licèt enim Eminentiſſ Cardinalis Borromeus eius Nepos voluiſſet impedire Populum Mediolanenſem, ne publicè prædicta facerent in honorem S. Caroli, fuit tamen Romæ prouiſum, vt Populus relinqueretur in ſua libertate, vt ſuam faceret deuotionem, vt legitur in eius vita, *lib.7.cap.16.fine.* Sic ex Molfeſio Trullench *lib.5. in Decalog.cap.9.dub.6.num.17.* Qui id latiùs confirmat *num.22.* per hæc notanda verba: *Concludendum igitur eſt, cultum priuatum licitum eſſe reſpectu Sanctorum non Canonizatorum, aut Beatificatorum, modo ſuprà explicato, dummodo abſit ſcandalum, & aliud non ſit prouiſum à Pontifice: Quod magis certum, & indubitatum eſt, ſi adſit poſſeſſio, quia nempe ſolerent tales viri non Canonizati pro Sanctis ab omnibus coli, eorum imagines pingi cum titulo Beati, & tenerentur publicè in Eccleſia; ad eorum ſepulchra Lampades, ac cerei ſolerent accendi: Tunc enim, quamvis non præceſſerit licentia ſummi Pontificis, debent manuteneri in poſſeſſione, tam lite pendente in poſſeſſorio ſummario, quàm etiam in poſſeſſorio ordinario, & ita pluries fuit Romæ reſolutum coram diuerſis ſummis Pontificibus, & præcipuè, coram Clemente VIII. in quadam Congregatione, tam quoad Sanctum Carolum, ante ipſius Canonizationem, quàm etiam quoad Philippum Nerium, & alios plures Beatos; fuit enim dictum*: Nihil innouetur, & vti poſſidetis, ita poſſideatis. *Hoc idem fuit reſolutum coram Pontifice Paulo V. anno 1615. quoad B. Gaetanum, fuit enim dictum*, nihil innouandum: *& fuit etiam prouiſum, vt manutenerentur in poſſeſſione, eo quòd dum ab aliis turbarentur, recurſum haberent ad Congregationem Sanctiſſimæ Inquiſitionis, quæ in hoc eos defenderet. Quas prouiſiones legitimo iure fieri, nemo in dubium reuocare poteſt: fundantur enim in iuſto, & legitimo titulo, nimirum, in doctrina Theologorum, & Canoniſtarum, & Summiſtarum: tum etiam in communi vſu, & praxi, & antiqua conſuetudine totius Eccleſiæ, ab eius ortu, vſque in præſentiarum ſucceſſiuis temporibus continuatam, & obſeruatam: prudenter igitur prouidetur, nihil eſſe innouandum, lite pendente; itavt poſſidetis, ita & poſſideatis: & poſtea cauſa cognita, capiuntur informationes de vita, moribus, miraculis, ac deuotione populorum circa tales viros non Canonizatos, ad finem videndi, ſi legitimè omnia fiant; & ſi aliquid ſit, quod ſit ſcandalum populi, vt poſſit Sacra Congregatio, ac Sedes Sancta Apoſtolica dare formam, qualiter prædicta fieri debeant, citra ſcandalum. Nam ſi mutatio aliqua fieret, & innouatio de facto, oriretur maximum ſcandalum, daretur enim ſuſpicio, vt iſte, qui paulò antea inuocabatur, & colebatur pro Sancto, pingebatur pro Beato, ad eius ſepulchrum lampades, ac cerei accendebantur; tabellæ, & pretioſa donaria, in ſignum gratiarum acceptarum, appendebantur, & ſic de aliis; erat vir malus, ac malæ conditionis, & ſic ſcandalum magnum eſſet, non ſolùm in illo loco, ſed etiam in tota Eccleſia: retraherentur enim fideles populi à cultu priuato, & vix Eccleſia poſtea procederet, cauſa cognita, ad Canonizationem Sanctorum.* Hæc omnia Ægidius Trullench, & optimè quidem. Nam & ego eius ſententiæ, in caſu nobis retro annis contingente, totis viribus adhæſi, ac ſubſcripſi, & profuit quidem.

QVÆSTIO XXXIII.

An liceat de Sanctis non Canonizatis recitare officium diuinum de Communi, vbi viget conſuetudo immemorialis recitandi de illis?

REſpondeo licere omnino. Quia conſuetudines laudabiles, & in honorem Dei, & Sanctorum eius introductæ, ſeruandæ, & tuendæ ſunt, vt decreuit Congreg. Sacra Rituum in Narnienſ. 16. *Iulij* 1605. vt ex Aldano *in Compend. Canon. reſol. lib.3. tit.14. num.43.* refert Baboſa *in deciſion. Apoſtol. collect.221. verb. Conſuetudo, num.1.* Et ideo in ſpecie noſtri caſus ſic fuit deciſum ab eadem Sac. Congreg. Rit. *in Viſen. 21. Iunij* 1605. vt ex Sellio *in Selectis Canon. c.33. n.18.* Barboſa *loc. cit. verb. officium diuinum, collect.332. n.11.* refert.

QVÆSTIO XXXIV.

An etiam liceat recitare officium de Sanctis non Canizatis, nec beatificatis, de quibus probata eſt ſolùm immemorialis, ſuper cultu, & veneratione illorum?

REſpondeo abſolutè, Non licere. Quia quod id concedi adhuc non debeat, nec poſſit, decreuit Sac. Congregio, vt refert Barboſa *in Deciſ. Apoſtol. verb. Miſſa, Collect.474. num.13.* his verbis: *Miſſa, vel officium concedi non poteſt probata immemoriali, ſuper cultu, & veneratione alicuius Sancti non Canonizati, nec beatificati; ſed in ſpecie, & in illo loco eſt probanda immunitatis quoad cultum, cum Miſſa, & officio.* Sacra Congreg. *Rit. 20. Nouemb.* 1628. Cuius meminit R.P.D. meus Contelor. *de Canoniz. Sanctor. c.22. n.19.* & refero *de offic. & poteſt. Epiſcopi p.3. alleg. 97. prope finem.* Hæc Barboſa.

QVÆSTIO XXXV.

An ſaltem concedi poſſit officium, vel Miſſa pro illis Sanctis, qui aliquos gradus Beatificationis ab Apoſtolica Sede obtinuerunt, eo quòd permiſſum ſit ab illa quod appellentur Sancti, quod depingantur Laureolis, quod in Altari eorum celebrando lucretur Indulgentia, & liberetur à Purgatorio anima, &c.

REſpondeo, vt mihi certum: Poſſe concedi. Quia reuera verè reputantur, & ſunt Sancti, verbis, &

& factis, Beatificati à Pontifice: non ergo de illis venit intelligendum decretum Sacræ Congregationis *q.4.*relatum, vt patet ex ipſius verbis.

DISPVTATIO IV.

De Cultu, quo Sanctorum Reliquiæ ſunt adorandæ?

QVÆSTIO PRIMA.

An ſit pium ac Sanctum Reliquias Sanctorum venerari?

RESPONDEO tanquam de Fide certum: Eſſe. Sic definitum eſt contra hæreticos in multis Conciliis, præcipuè in Septima Synodo *act.1.4. & 7.* & in Trident. *ſeſſ.25. Decreto 2.* Sic omnes Catholici. Legantur Bellarmin. *lib.1. de Sanctis, à cap.1. vſque ad 4.* Azor. *tom.1 lib.9. cap.8. à quæſt.1. vſque ad 12. & cap.10. à quæſt.6. vſque ad 9.* Valentia *2.2. diſp.6. quæſt.11. punct.6.* Suarez *tom.1. in 3.p. quæſt.25. art.6. diſp.55. ſect.1.* Vazquez *de Adorat. Imagin. lib.3. diſp.3. à n.78.* Sanchez *lib.2. ſum. cap.43.* Caſtro Palao *tom.2. tract. 8. diſp.1. punct.6.* Layman *lib.4. tract.7. cap.5.* Nazarius *in 3. p.q.25. art.6. controu.1.* Bonacina *diſput.3. circa prim. precept. Decal. q.1. punct.4.* Fagundez *in Decal. lib.1. c.37.* Trullench ibidem *lib.1. c.9. dub.8.* Rocafull. *lib.1. de primo Decal. precept. c.9. n.59.* Acacius March. *verb. Reliquias, reſol. 380.*

QVÆSTIO II.

Quid nomine Reliquiarum Sacrarum, *intelligatur?*

RESpondeo, intelligi Sanctorum Ciuium corpora, & quaſlibet itidem eorum particulas, vti capillos, oſſa, carnes, vngues, dentes, cineres, pulueres, veſtes, & alia, quibus tempore vitæ ſuæ ipſi vſi ſunt: Item vela, pannos, & alia, quæ ad eorum corpora, vel oſſa admouentur, vel quæ ipſos tetigerunt, vel ad ipſos pertinent. Sic omnino Azor. *cap.8. cit. q.1. & ex illo* Sanchez *c.43. cit. n.2.* Bonac. *punct.4. n.1.* Trullench *dub.8. cit. n.1. in fine, cap.9. num.59.*

QVÆSTIO III.

An cineres, aut pulueres, in quæ corpora Sanctorum conuertuntur, liceat adorare, & colere?

NEgant hæretici, eo quòd nihil iam ex Sanctis huiuſmodi pulueres habeant, ex eo tempore, quo eorum corpora ſunt in ipſos reſoluta.

Sed vt quid certiſſimum Reſpondeo, licere. Quia ab initio eos vniuerſalis Eccleſia colit, ac veneratur. Nec obſtat, quod oſſa, & corpora Martyrum in pulueres, vel cineres tranſierint: quia, vt eos veneremur, ſufficit, quod eorum materia prima permaneat, & quod Deus velit vt eos honoremus, per quos tanta facit mirabilia. Legantur D. Ambroſ. *ſerm.39.* & Gregorius Turonenſ. & Nyſſenus, quos citat Azor. *cap.8. cit. quæſt.4.* Sanchez *num.2. cit.* & omnes Catholici.

QVÆSTIO IV.

An etiam liceat adorare, & colere vermes in quos ipſa corpora Sanctorum conuertuntur?

AFfirmandum videtur, quia ſicut cineres, in quos Sanctorum corpora ſunt conuerſa, veneramur, ita & vermes, qui ex Sanctorum corporibus generantur, venerari poſſumus, cum vtrobique ſola Sanctorum materia prima ſuperſit. Ob id aliqui affirmant, poſſe quidem à nobis vermes huiuſmodi coli, dummodo recta intentione, & ſyncera fide in vermibus Sanctos apprehendamus. Ita Vaſquez *de Adorat. lib.3. diſp.3. c.8. n.114.* Quem citat, & ſequitur Sanchez *lib.2. cap.43. num.2. in fine.* Palao *diſput.1. cit. punct.6. num.1.*

Sed clariùs procedendò Reſpondeo *Primò.* Certum eſt apud omnes, dictos vermes nullo modo licere publicè proponere adorandos. Quia re vera viderentur proponi propter ſe adorandi, quod ſuperſtitioſum eſſet. In hac concluſione conueniunt etiam Vaſquez, Sanchez, necnon & alij DD.

Reſpondeo *Secundò,* probabilius eſt, quod neque adhuc priuatim poſſint vermes prædicti coli à nobis, & adorari, etiamſi recta intentione & ſyncera fide fiat. Quia re vera eſt indecens adorare Sanctos in vermibus (licèt hi conſtent eadem materia prima, quam cineres, ac Sancti habuerunt:) cum indecens videatur, & ſit, in rebus putridis, & obſcœnis Sanctos venerari; videremur enim (vt diximus) vermes, & non Sanctos venerari. Sic Suarez *diſput.55. cit. ſect.1. in fine, verſ. De tertio argumento.* Rocafull. *cap.9. dubit.2. num.60.* & inclinat Bonac. *punct.4. cit. num.1.*

QVÆSTIO V.

An vt Reliquiæ Sacræ adorari poſſint cultu publico, debeant eſſe Sancti Canonizati, vel Beatificati?

REſpondeo, vt quid certum: Debere. Quia ſic colligitur apertè *ex cap. Audiuimus, & c. Eo, de Reliquiis & venerat. Sanctor.* & Trid. *ſeſſ.25.* Et conſtat ex *diſp. præcedenti* dictis. Quia nullus Sanctus publicè tanquam Sanctus coli poteſt, niſi à Pontifice ſit Canonizatus, aut Beatificatus: ergo nec eius Reliquiæ. Si omnes. Legantur Sanchez *lib.2. ſum. c.43. n.2.* Trullench *lib.1. c.9. dub.8. n.2.*

QVÆSTIO VI.

An vt quis licitè Reliquias Sacras adorare poſſit, debeat eſſe certus, quod ſint veræ, & non ſuppoſitæ?

REſpondeo: Debere eſſe certum, certitudine ſaltem morali: hæc namque ſufficit. Primum patet, quia ſine hac morali ſaltem certitudine, imprudenter cultum & adorationem exhiberet, & periculo errandi facilè ſe exponeret. Secundum verò, nempe quod ſufficiat certitudo moralis, etiam conſtat:

ſtat: quia in rebus moralibus non eſt petenda maior certitudo. Sic Sanchez *n.*13. Suarez, Azor, Palao, Trullench, Rocafull. mox citandi.

QVÆSTIO VII.

An vt quis priuato cultu Reliquias venerari poſsit, ſufficiat teſtimonium priuatum alicuius viri probi, & Fide digni, dicentis eſſe Reliquias Sancti Canonizati, & Beatificati?

RESpondeo ſufficere, cum tale teſtimonium ſufficiat, vt prudenter quis iudicet ita eſſe. Sic optimè Azor. *tom.*1. *lib.*9. *cap.*8. *quæſt.*8. *in fine*, his verbis: *Si roges, quid ſi vir pius, & religioſus fide dignus mihi tradiderit Reliquias alicuius Sancti, licebitne mihi eas pro Reliquiis venerari? Reſpondeo priuatim id licere, quia tanto Viro fides eſt habenda: at vero publicè nequeunt exponi, niſi Epiſcopo eas primum recognoſcente, & approbante.* Sic Azor. Et ex illo Sanchez *lib.*2. *cap.*43. *num.*13. Qui addit, idem prorſus eſſe dicendum de Reliquiis Sancti non Canonizati; ſufficit enim, vt priuatim adorentur, ſi prædicta moralis certitudo Sanctitatis illius viri, ac veritatis eius Reliquiarum habeatur: Quia eadem eſt ratio. Sic etiam Suarez *diſput.*55. *cit. ſect.*1. *verſ. At verò.* Vaſquez *lib.*3. *de Adorat. diſp.*3. *cap.*8. *num.*114. vbi ait, ſufficere humanas coniecturas. Et quamuis addit, *& rationes certas*; id, vt notat Sanchez, intelligit de certitudine morali, qualis ex humanis coniecturis habetur, Palao *diſp.*1. *cit. punct.*6. *num.*3. *verſ. Dicendum ergo eſt*, ibi: *Si enim priuato cultu Reliquias venereris, ſufficit ſi tibi vir probus, & religioſus eas tradiderit; quia illius teſtimonium te reddit moraliter certum de veritate.* Bonac. *diſp.*3. *quæſt.*1. *punct.*4. *num.*5. Layman *lib.*4. *tr.*6. *cap.*5. *num.*16. Trullench *lib.*1. *c.*9. *dub.*8. *n.*6. Rocafull. *lib.*2. *c.*9. *dub.*3. *n.*62.

QVÆSTIO VIII.

An Reliquiæ, quæ publico cultu proponuntur adorandæ, debeant prius à Pontifice, vel Epiſcopo approbatæ eſſe?

REſpondeo vt certum: Debere. Quia ſic determinatur *in cap.*1. *&* 2. *de Reliquiis & vener. Sanctor.* & in Trident. *ſeſſ.*25. *in princip.* & Sixtus V. *Conſtit.*88. §.3. incipit: *Dominus. Idib. Nouemb.*1588. & refert Barboſa *in deciſionibus Apoſtol. verb. Reliquiæ, num.*2. Et meritò: quia verè eſt illicitum, ſine approbatione publica publicum cultum Reliquiis exhibere. Legantur Sanchez *num.*13. Azor. *quæſt.*8. Suarez *ſect.*2. *cit. verſ. ſed quæret aliquis.* Bonacina *num.*5. Palao *num.*4. Trullench *num.*7. Rocafull. *loc. cit. num.*62. Qui omnes notant, non poſſe Epiſcopos omnes cuiuſcumque Sancti Reliquias approbare, quas autem poſſint, dicam.

QVÆSTIO IX.

An poſsint Epiſcopi Reliquias Sancti nondum à Pontifice in Sanctorum numerum relati, exponere populo adorandas?

REſpondeo vt quid certum: Non poſſe. Quia ſic habetur *in cap.*1. *&* 2. *de Reliq. & vener. Sanct.* Et ratio eſt, quia hic cultus eſt publicus, ad honorandos Sanctos ab Eccleſia approbatos inſtitutus. Sic ex Sacra Congregatione deciſum docet Barboſa *in Remiſſ. Concilij, c.*2. *ſeſſ.*25. Azor. *cap.*8. *quæſt.*8. *cit.* Sanchez *lib.*2. *ſum. cap.*43. *num.*14. Suarez *diſp.*55. *ſect.*2. Bonac. *diſp.*3. *q.*1. *punct.*4. & penes ipſum Farinac. & Marzilla, Trullench, Palaus, & Rocafull. *loc. citatis*, & omnes.

QVÆSTIO X.

An ſaltem poſsint Epiſcopi approbare Reliquias alicuius Sancti, qui ſolùm antiqua Eccleſiæ traditione, aut vniuerſali ipſius conſenſu approbatus eſt?

REſpondeo, Poſſe. Quia prædicta per traditionem Eccleſiæ, aut ipſius vniuerſalem conſenſum, Reliquiarum approbatio, æquipollet Canonizationi, & pro illa valere debet; quandoquidem, vt notat Hoſtienſ. antiquitus non ſeruabatur ſolemnitas, aut forma Canonizationis, quæ modò eſt in vſu. Igitur, ſi Epiſcopi poſſint approbare Reliquias Sancti Canonizati à Pontifice, atque exponere illas populo adorandas, itidem poterunt approbare Reliquias iam per traditionem Eccleſiæ approbatas. Sic Suarez, & Bonac. *loc. cit.* Sanchez *n.*11. Trullench *n.*7. Rocafull. *n.*61. *dubit.*2.

QVÆSTIO XI.

An etiam poſsint Epiſcopi approbare Reliquias Sancti antiqui, nondum à Pontifice Canonizati, nec approbati, antiqua Eccleſiæ traditione, aut Vniuerſali ipſius conſenſu?

AFfirmandum videtur. Quia Concil. Tidentin. *ſeſſ.*25. expreſsè concedit Epiſcopis priuilegium approbandi Reliquias de nouo inuentas: ergo & Reliquias Sancti non Canonizati approbandi. Ita videtur ſentire P. Lorca *in* 3. *p. D. Th. q.*25. *art.*6. *diſp.*98. *n.*10. & Nazarius *q.*23. *cit. art.*6. *cont. vnica*, §. *Quintò notanda ſunt, pag. mihi* 244.

Sed vt certum: Reſpondeo, Non poſſe. Quia certum eſt, ſolas Reliquias Sancti Canonizati, aut aliàs ab Eccleſia approbati, poſſe Epiſcopos approbare, vt publicè venerentur. Sic tenet, & latè probat Sanchez *c.*43. *cit. n.*10. & penes ipſum Suarez *diſp.*55. *cit. ſect.*2. Azor. *tom.*1. *lib.*9. *c.*8. *q.*8. & Philiarcus *de officio Sacerd. tom.*1. *p.*2. *lib.*3. *c.*9. Quibus adde Laymanum *lib.*4. *tract.*7. *c.*5. *n.*15. Bonacinam *punct.*4. *cit. num.*5. *verſ. Dixi.* Zipæum *in Analit. &c. lib.*3. *de Reliquiis & vener. Sanctor. n.*3. Barboſam *de poteſt. Epiſcopi, part.*3. *alleg.*97. *n.*10. & Dianam 2. *part. tract.*15. *reſol.*51. *verſ. quæritur ſecundò.*

QVÆSTIO XII.

An poſsit Epiſcopus extra ſuam Diæceſim exiſtens, abſque aliqua Epiſcopi Diæceſis, in qua tunc eſt, licentia approbare Reliquias Sancti Canonizati, & concedere, vt in ſua Diæceſi publicè collocentur venerandæ?

REſpondeo, vt certum: Poſſe. Quia hic approbationis actus non eſt iuriſdictionis contentioſæ,

cum non exerceatur inter partes inuitas, ſed voluntariè: atqui juriſdictio voluntaria poteſt vbique, abſque alicuius licentia, exerceri: ergo. Sic communis. Sanchez *lib.2.ſum.cap.43.n.14. in fine*, Bonacina *diſput.3. quaſt.1.punct.4. num.5.* verſ. *An autem Epiſcopus.* Suarez *diſp.55. cit. ſect.2.* Barboſa *3.p. de poteſt. Epiſcopi,alleg.97. fine*, Palaus *punct.6. cit.num.6.* Trullench *lib.1.cap.9.dub.8.n.7. in fine.* Rocafull.*cap.9.cit.dub.3.n.62.pag.18.* Diana *part.2. tract.15.reſol.51. quæſito 5.*

QVÆSTIO XIII.

An poſtquam ſummus Pontifex, aut Epiſcopus Reliquias alicuius Sancti approbauit, poſſint abſolutè, & abſque conditione adorari?

NEgandum videtur: Quia plurimæ Reliquiæ ſunt incertæ: ergo ſi abſolutè adorentur, ſubiicitur periculo, ne falſæ pro veris adorentur.

Sed vt certum Reſpondeo, Poſſe abſolutè & abſque conditione adorari. Quia huiuſmodi Reliquiæ dignæ ſunt adoratione; neque vllum eſt periculum erroris, ſaltem formalis, in huiuſmodi adoratione; & licèt materialiter erretur, ſi contingat re ipſa non eſſe veras Reliquias, nullum tamen peccatum incurretur, quia adorans bona Fide adorat, nec imprudenter operatur, ſed potiùs prudenter valdè; cùm non temerè credat, ſed ductus magna authoritate approbantis, ex rationibus certis, aut valdè probabilibus: quod ſufficit; nam vt benè Naldus *in ſum.verb.certum, n.11.* Syluest. *verb. Matrimonium,quaſt.13.* quos ſequitur Diana *loc. cit.* ille dicitur certus de re aliqua eſſe, qui probabiliter talem eſſe credit. Sic Bonac.*punct.4.cit.n.5.* Trullench *dub.8. n.5.* Palaus *punct.6.cit.num.3.& 4.* & innuit Sanchez *loc.cit.n.13.*

QVÆSTIO XIV.

An caſu quo Reliquiæ Sancti non Canonizati ita ſint permixtæ cum Reliquiis Sancti Canonizati, vt diſcerni nequeant, tunc poſſit Epiſcopus omnes illas approbare, & adorandas proponere?

AFfirmandum videtur. Quia dignius trahit ad ſe minùs dignum, qua ratione oleum non conſecratum admiſtum conſecrato, remanet conſecratum, cap. *Quod in dubiis, de Conſecr. Eccleſ.* cum communi Doctorum: ergo ſimiliter, &c.

Sed vt certum Reſpondeo, Non poſſe. Quia excederet ſuam facultatem, vt ex dictis conſtat. Nec obſtat ratio dubitandi adducta. Eſt enim diſpar ratio; quia extrema vtriuſque olei ita connectuntur, & coniunguntur, vt ſeparari nequeant: quod non contingit in dictis Reliquiis. Vnde *cap. Quod in dubiis*, citatum ſolùm procedit de liquoribus. Sic Sanchez *loc. cit. num.12.* Bonacina & Trullench, etiam & omnes.

QVÆSTIO XV.

An ſaltem caſu, quo contingat, vt Reliquiæ certæ, & approbatæ, ita immiſceantur incertis, & non approbatis vt diſcerni nequeant, poſſit tunc quis certas adorare?

REſpondeo, poſſe adorare certas Reliquias, etiam ſi ſint permixtæ Reliquiis non approbati Sancti, imò etiam hominis peruerſi. Quia nullum in hac adoratione crimen reperiri videtur. Sic Bonacina, & Trullench *loc.cit.* Imò & Sanchez *n.12.* ibi, *Nec cap. Sacris, probat omnes illas Reliquias ob connexionem venerandas eſſe. Sicut ſi conſtaret inter eas eſſe Reliquias hominis peruerſi, non eſſent ob connexionem omnes venerandæ, ſed adoratio ferenda eſſet ad eas ſolas, quæ ſunt Sancti.* Sic ille. Caſtro Palao *diſp.1.punct.6.n.12.* Qui benè aduertit cum Sanchez, quod in caſu propoſito debeant omnes illæ Reliquiæ in loco decenti ſeparari, ibique cuſtodiri, quia hac ratione cauetur, tum periculum temnendi veras Reliquias, tum periculum adorandi falſas. Legatur etiam Suarez *diſp.55. cit. ſect.2.*

QVÆSTIO XVI.

An licitum ſit Crucem variis Reliquiis, nec à Pontifice, nec ab Epiſcopo approbatis ornatam collocare in Altari, & populo adorandam proponere?

NEgant aliqui Doctores, eo quòd periculum inſtet, vt adorentur ab intuentibus tales Reliquiæ. Ita Bonacina *diſp.3.quaſt.1.punct.4. numer.5.* verſ. *Dixi poſtquam ſumm.Pontifex*, & Nazarius *in 3. p.quaſt.25, art.6.controuerſ.vnica, §. Quartò*, ibi: *Certum eſt autem intuentium mentes ferri poſſe in Reliquias cum Cruce ſimul expoſitas, non conſiderando eas ibi poſitas eſſe ad Crucis ornamentum, ſed eas abſolutè contemplando, ac proinde iudicare eas vt Sanctorum Reliquias eſſe colendas, & actu voluntatis eas vt tales adorare.* Ita Nazarius. Huic ſententiæ non leuiter adhæret Trullench *dub.8.cit.n.8.* dum dicit, non eſſe omninò reprobandam oppoſitam ſententiam, præcipuè vbi talis Crux ſolet exponi, & toleratur.

Sed æquè certè probabiliter Reſpondeo licitum eſſe. *Primo*, quia ſic vſus obtinuit. *Secundò*, quia receptum eſt ad ornatum Crucis Reliquias collocari, ſicuti collocantur ſæpè paruæ imagines. *Tertiò*, quia cùm Crux in Altari collocatur, non Reliquiæ, ſed Crux ipſa adoranda proponitur: quod verò vnus, vel alius tunc Reliquias in Cruce incluſas adoret, id eſt per accidens, & ad priuatum cultum pertinet, non ad publicum ad quem ſolùm requiritur Papæ vel Epiſcopi approbatio. Sic Sanchez *lib.2. ſum. c.43.n.17.* Caſtro Palao *de Adorat. diſp.1. punct.6. num.11.* Diana *part.5.tract.5.reſol.35.*

QVÆSTIO XVII.

An Reliquiæ, quæ Romà allatæ ſunt, cum Bulla Apoſtolica, aut aliunde cum ſufficienti teſtimonio, ſit neceſſarium, vt publicè collocentur, approbari ab Epiſcopo illius loci ad quem ſunt allatæ?

REſpondeo vt quid certum, Non eſſe neceſſarium approbari ab Epiſcopo Diœceſis, ad quam ſunt allatæ

allatæ, cum iam legitimè approbatæ fuerint. Et ideo ſufficit, vt Epiſcopus loci ad quem Reliquiæ transferuntur, examinet antequam publicè exponantur, an ſint illæ, quæ teſtimonio ſummi Pontificis, vel Epiſcopi legitimè fuerunt approbatæ. Sic omnes. Sanchez *num.*18. Bonacina *num.*5. *verſ. An autem Epiſcopus*, Palao *n.*7. Trullench. *num.*7. *verſ. Quando verò Reliquiæ.*

QVÆSTIO XVIII.

***An quando Corpus, vel caput alicuius Sancti dicitur eſſe in duabus Ciuitatibus, debeat tam in vna quàm in alia, abſolutè adorari, aut appoſita conditione,* ſi illud eſt talis Sancti corpus, aut caput?**

NEgandum videtur, poſſe ſcilicet abſolutè, & ſine vlla conditione, in vtroque loco adorari: Quia ſequeretur, quod in duplici loco idemmet corpus ex approbatione Pontificis, vel Epiſcopi, diceretur eſſe, ac requieſcere, quod eſt falſum, vtpotè impoſſibile: ergo nequit in vtroque loco abſolutè venerari, ſed appoſita conditione, *ſi illud Corpus, vel caput ſit talis Sancti.*

Sed vt certum Reſpondeo: Poſſe abſolutè adorari, dummodo à Pontifice, vel Epiſcopo fuerit approbatum ibi exiſtere. Quia nullo morali periculo errandi ſe exponit, qui ſuppoſita dicta approbatione abſolutè adorat, cum ſatis prudenter operetur: ſecus eſſet, ſi nulla exiſteret approbatio.

Nec obſtat, duplici in loco idem corpus venerari ex approbatione Pontificis, vel Epiſcopi; quia non ſequitur in vtroque loco idem corpus integrè requieſcere, ſed partem, quod ſufficit, vt poſſit dici ibi corpus talis Sancti requieſcere, vt benè notauit Azor. *tom.*1.*lib.*9. *cap.*8.*q.*2.*fine*, his verbis: *Ineptiſſimè item arguunt hæretici, obiiciuntque Catholicis, plura eſſe capita eiuſdem Sancti, qui colitur, eo quòd diuerſis in locis ſint diuerſæ Martyrum particulæ, multæ Ciuitates, ac populi affirment, atque adeò glorientur apud ſe requieſcere hos, aut illos Martyres. Nam ex quo Reliquiæ cœperunt ex vno loco in alium transferri, introductum eſt, vt plurimæ Ciuitates affirmare non dubitent, ſe certi cuiuſdam Sancti caput habere, vel brachium, vel corpus etiam venerabile; quia ſcilicet, habent certam aliquam particulam capitis, manus, vel brachij, vel corporis eius Sancti.* Sic Azor. ſic etiam optimè certè Suarez *in* 3.*p.quæſt.*25.*art.*1. *diſp.*55.*ſect.*2. totam his verbis difficultatem explanans: *Quod ſi interdum videtur intercedere aliquis error, non tam eſt in ſubſtantia rei adoratæ, quàm in aliqua conditione, vt v.g. Corpus eiuſdem Sancti interdum in diuerſis locis eſſe exiſtimatur, & in eis ſolemniter honoratur: id tamen accidere potuit, vel quia in vtroque loco eſt aliqua pars illius corporis, & à parte totum nominatum eſt.* Ait enim Theodoret. *lib.*8. *ad Græcos, nullibi ferè reperiri integrum alicuius Sancti corpus, propter fidelium deuotionem. Vel certè cauſa interdum eſſe potuit; quia Sancti fuerunt eiuſdem nominis, & ſucceſſu temporis vtriuſque Reliquiæ eiuſdem perſonæ exiſtimatæ ſunt, & propter nominis ambiguitatem illi attributæ, qui maioris habetur gloriæ, & Sanctitatis. Quod in Capite B. Ioannis Baptiſtæ ſuſpicor accidiſſe: In diuerſis enim Eccleſiis eſſe dicitur, qui tamen error non tam eſt in ſubſtantia, quàm in conditione rei adoratæ, ſatis eſt enim, vt ſine errore certum ſit, illas eſſe alicuius Sancti Reliquias.* Sic ſapientiſſimus Doctor. Sic item Bonac. *loc.cit. num.*6. Palao *num.*8. Nazarius *verſ. ſed quæri poteſt, pag.*245. Trullench *num.*9. qui & citat Thomam Sanchez *lib.*2. *cap.*43.*num.*10. & 19. Sed malè, quia nullibi de hac quæſtione agit.

QVÆSTIO XIX.

An liceat cuilibet deferre ad collum Sacras Reliquias appenſas?

NEgant Angelus *verb. Reliquiæ, num.*4. & Ciruelo *de ſuperſtit.p.*3.*cap.*4. eo quòd *in cap. corpora, de Conſecr. diſt.*1. præcipitur, Reliquias de loco ad locum non transferri, abſque Epiſcopi licentia. Et in Concil. Bracharenſi III. *cap.*5. reprehenduntur Epiſcopi, qui in proceſſionibus Martyrum Reliquias illorum collo ſuſpenſas geſtabant.

Sed vt quid certum, Reſpondeo licere cuilibet, ſi piè, religioſè, ac decenter eas deferat. Quia huiuſmodi Sanctarum Reliquiarum delatio nullam continet indecentiam; imò potiùs cedit in Sanctorum cultum, & à piis, ac religioſis perſonis fit, nec vllibi eſt prohibita. Nam *in d.cap. Corpora, allegato,* ſolùm prohibetur, ne corpora Sanctorum de loco, in quo ſepulta ſunt, in alium transferantur, ſine Epiſcopi licentia. Et Concil. Bracharenſe non reprehendit Epiſcopos, eo quòd Reliquias Martyrum collo appenſas geſtabant; ſed quia ob inanem gloriam, & vanam hominum oſtentationem id faciebant, faciendo ſe ob hanc cauſam in ſellulis ſuper humeros Leuitarum portare. Sic communis. S.Thom. 2.2.*q.*96. *art.*4.*ad* 4. Nauarr. *cap.*11.*num.*35. Suarez *in* 3.*p. diſp.*55. *cit.ſect.*2. *in fine: & de relig. tom.*1.*lib.*2. *de ſuperſtit. cap.*15.*num.*16. Vaſquez *de Adorat. lib.*3. *diſp.*3. *cap.*8.*num.*115. Azor. *tom.*1.*lib.*9.*cap.*8.*q.*6. Sayro *in Claui Reg.lib.*4.*c.*6. *num.*8. Valentia *tom.*3. *diſp.*6.*quæſt.*11.*punct.*6. Sanchez *lib.*2.*ſumme,c.*40. *num.* 27. & *cap.*53. *n.* 20. Bonac. *diſp.*3. *quæſt.*1. *punct.*4.*num.*7. Palaus *diſp.*1.*punct.*6.*n.*9. Trullench *lib.*1.*cap.*9.*dub.*8.*num.*10. Nazarius *loc.cit.* & alij penes ipſum.

QVÆSTIO XX.

An ſaltem peccaret grauiter, qui ſecum minus decenter, ac religioſè Sacras Reliquias portaret?

REſpondeo quod ſic. Quia in re graui grauiter deficeret. Sic Azor. *lib.*9. *cit. capite* 8. *quæſt.*12. *in fine, & cap.*9. *quæſt.*5. *in fine,* ibi: *Ex quo non mihi quidem grauis videtur criminis condemnandus ille Clericus, qui eas Reliquiarum Sacras minutias, quas tenet apud ſe, piè, & religioſè tangit, aut decenter, aut honeſtè in thecis includit, in quibus ſeruat. Si tamen per contemptum eas contrectet, aut ita parum honeſtè, & religioſè includat, & deferat, vt aliqua fœditate, turpive tactu pollui, & inquinari facilè queant, peccare grauiter videtur.* Sic Azor. & ex illo Palao *num.*9.*fine.*

QVÆSTIO

QVÆSTIO XXI.

An qui fornicatur, vel furatur, aut aliud peccatum graue committit, dum Reliquias appenſas ad collum habet, ſpeciale peccatum committat, neceſſariò in confeſſione dicendum?

AFfirmauit Philiarcus, vt vidimus *1.p. diſp.*8. §.4.*q.*15. & probabile exiſtimauit Fagundez; vt *ibidem* notauimus.

Sed longè multò probabilius iterum Reſpondeo Negatiuè. Quia comitanter tantùm ſe habent ad actum venereum, ſicut etiam ad quodvis aliud peccatum. Sic Sanchez, Fagund. Filliuc. Diana; Lugo, Trullench, Bonac. & Geſualdus, quos omnes loco *ſup.* allegato citauimus, vbi *q.*16. addidimus, ſecus eſſe dicendum caſu, quo quis dictas Reliquias daret amaſiæ tanquam pretium actus venerei; quia tunc peccatum ſacrilegij, & ſimul ſimoniæ committeret. Legantur *ibi* dicta.

QVÆSTIO XXII.

An Reliquiæ Sanctorum antiquæ poſſint extrahi ex capſulis, vbi reconditæ ſunt, vt populo oſtendantur?

REſpondeo vt certum, Non poſſe abſque (& fortè graui) peccato. Quia ſic grauibus verbis præcipitur ab Innoc.III. *in c.Cum ex eo, de Reliq. & venerat. Sanctor.* Et redditur ibi ratio, ne populus adorationem detrahat, putans non eſſe Reliquias illius Sancti, quia cum oſſa vetuſtate conſumpta ſint, carnéque ſpoliata, ſi extra capſulam oſtenderentur, anſam detrahendi rudiores ſumerent, exiſtimandique Sanctorum oſſa non eſſe, & ſi illorum eſſent, fore vt non ita conſumerentur. Sic Sanchez *lib.*2.*ſum.c.*43. *num.*21. Azor. *tom.*1.*lib.*9.*c.*8.*q.*7. Palaus *punct.*6. *cit. n.*13. Acacius *verb. Reliquia, reſol.*380.

QVÆSTIO XXIII.

An ſaltem poſſint interueniente aliqua rationabili cauſa, extrahi dictæ Reliquiæ à locis, vbi reconditæ ſunt?

REſpondeo, tunc poſſe licitè, & abſque peccato, dummodo periculum detractionis vitetur, quod intendit Textus *in c.Cum ex eo*, citatus. Cauſa autem rationabilis erit, ſi extrahantur ad ægrotum magnæ authoritatis virum exportandæ, aut oſtendendæ, &c. Sic Palaus ex Azorio *loc.cit.* Legatur hic Doctiſſimus Doctor *q.*7. *cit.* vbi religiosè præmonet, Reliquias Sanctorum in locis (quàm fieri poteſt) honeſtiſſimis, & prænitidis, ac decoris vaſculis, capſulis, aut arcis recondi, & aſſeruari debere, & cùm populo oſtenduntur, lumina accendi oportere, nec temerè omnium oculis exponere, &c. Sic ille.

QVÆSTIO XXIV.

An committat peccatum ſacrilegij, & furti, qui inuito domino, aut poſſeſſore ſurripit, vel extrahit aliquid de Reliquiis illius?

REſpondeo vt quid certum, quod ſic. Quia rem ſacram, inuito Domino, accipit. Nec obſtat, quod Reliquiæ non ſint pretio æſtimabiles. *Quia* (vt R. P. Leand. in Decalogum. benè Palaus) *furari rem Sacram contra Domini voluntatem, quæ tantæ æſtimationis eſt, vt nullo pretio adæquari poſſit, non minuit furtum, ſed auget.* Sic ille *diſp.*1. *de Adorat.punct.*6.*num.*19. Sanchez *lib.*2.*ſum.c.*43. *n.*23. (non 13. vt leges apud Trullench.) & penes ipſum Azor. *tom.*1.*lib.*9.*c.*8.*q.*9. D. Anton. Sylueſt. Angel. Armilla, Tabiena, & Philiarcus. Sic etiam Bonac. *diſp.*3.*q.*1.*punct.*4.*n.*9. (non 8. vt leges apud Palaum) Trullench *lib.*1.*c.*9.*dub.*8.*n.*12.

QVÆSTIO XXV.

An ſaltem immunis ſit à peccato ſacrilegi furti, qui Sacras Reliquias ab infidelibus illas poſſidentibus ſurripit?

REſpondeo vt certum: Quod ſit immunis. Quia ſurripit, & accipit ab illo, qui iniuſtè eas poſſidet, & apud quem ſemper adeſt periculum irreuerentiæ. Sic Sanchez *n.*23.*cit.* Bonac. & Philiarcus, & Palaus *n.*20. Trullench *n.*12. Diana *p.*10.*tr.*14.*reſol.* 18. & apud ipſum Baunius *in Miſcellan.tom.*2.*opuſcul.*4.*q.*30.

QVÆSTIO XXVI.

An item liber maneat à peccato furti, qui facultate Epiſcopi, vel eius, cui Eccleſia commiſſa eſt, Reliquias aufert?

AFfirmat etiam Azor. *queſt.*9. *cit.* ibi: *Non mihi videtur ſacrilegij crimen admittere, quod videtur colligi ex c. Quiſquis, §.ſi quis domum,* 17.*q.*4. *Quod autem ſtatuitur in c.Corpora, de conſecr. diſt.*1. *locum habet in eo, qui furtim Reliquias effert, & aliò deportat: non autem in eo, qui facultate, ſiue auctoritate, vel conſenſu eius Eccleſiaſtici Præfecti, cui Reliquiarum locus ſacer, vnà cum ipſis Reliquiis commiſſus eſt, id facit.* Ita Azor. & ita etiam Signius *de Reliquiis Sanctor.c.*36.

Negant verò, nominatim contra Azorium, Sanchez *n.*21.*cit.* *Quia* (inquit) *is, cuius cur- cuſtodia Reliquiarum commiſſa eſt, nullam Reliquiarum adminiſtrationem habet, ſed meram cuſtodiam, ac proinde eius licentia, non excuſabit à furto. Sicut nec licentia cuſtodis vineæ excuſabit à furto. Nec is textus (nempe quem affert Azor) oppoſitum probat, ſed ſolùm non incurri pœnam in eo textu ſtatutam. Quia illa ſolos vim loco ſacro inferentes comprehendit, non eſt autem vis, cum Cuſtodis illius licentia habetur.* Sic Sanchez, quem citat, & ſequitur Diana *p.*5.*tr.*5.*reſol.*35.

Sed ego clarius, aut diſtinctius Reſpondeo, & Dico, non manere liberum à peccato furti, qui ſurripit Reliquias cum licentia illius, cui locus ſacer, & Reliquiarum cuſtodia, abſque vlla illarum diſpoſitione, commiſſa ſunt: ſecus verò ſi ab illo, cui non ſolùm Reliquiarum cuſtodia, ſed illarum diſpoſitio commiſſa eſt. *Primam* partem apertè probat ratio Patris Th. Sanchez. *Secundam* verò ratio Azor. quæ vim habet, vt à nobis eſt explicata. Et certè id, & non aliud voluit Azor. vt ſe declarauit *q.*10. *ſequenti*, quatenus docet, *Excommunicationem incurrere illum, qui effert Sacras Reliquias, vt aliò deportet, Romæ ex Cœmeteriis, & aliis locis, vbi Martyrum oſſa, membra, vel corpora requieſcunt, occultè abſque facultate generali, vel ſpeciali, expreſſa, vel tacita Romani Pontificis, vel Vicarij, vel eius; cui eſt ſacer locus commiſſus, & data facultas, qua poſſit aliis ſacras Reliquias dare.* Hæc Azor. Cuius ſententiam ſic explicat, ac tuetur Palaus *num.*20.*cit.*

QVÆSTIO XXVII.

An peccaret mortaliter, qui valdè paruam particulam ligni Crucis, aut vnam ex ſpinis Chriſti Coronæ furaretur?

NEgandum videtur. Quia etiam in furto Reliquiarum datur paruitas materiæ, vt communiter docent Doctores, præſertim infrà citandi: ergo furtum paruæ particulæ ligni Crucis, aut vnius Coronæ ſpinæ, paruum erit: ergo non peccaret niſi venialiter qui dicta furaretur.

Sed vt mihi certum Reſpondeo, quod peccaret mortaliter. Quia certum mihi eſt, quod tale furtum non eſt rei paruæ, ſed magnæ valde: quoniam paruitas materiæ ad excuſandum Reliquiarum furtum à mortali, non eſt ſpectanda penes ſolam rei ablatæ quantitatem, ſed earum dignitas, ac æſtimatio, & raritas; cum hæc omnia aggrauent, vt benè docent Sanchez *lib.2.c.43.n.23.fine*, Bonac. *diſp.3.q.1.pun.4. n.9. verſu Addo primò*. Palaus *loc.cit.n.19*. Trullench *n.11.* & alij: atqui etiam particula valdè parua ligni Sanctiſſimæ Crucis, aut ſpinæ Coronæ, eſt valde magna in qualitate, nempe in dignitate, ac æſtimatione: ergo eius furtum non paruæ rei, ſed magnæ erit, & conſequenter mortale furtum ſacrilegum.

Addo, quod quoties quis ſcit, proximum eſſe valdè contriſtandum ex ablatione rei leuis, peccat mortaliter, ſi ab eo rem leuem accipit, vt docent communiter DD. præcipuè Bañez, Molina, Nauarr. & alij apud Pradum *tom.2.c.22.q.2.§.1.n.8.* atqui non eſt dubium, quin contriſtaturus ſit valdè ille proximum, à quo quis prædicta acciperet: ergo etiam ex hoc capite peccaret mortaliter. Et ita in terminis tenet Diana *part.5.tract.5.reſol.35*. Et loquendo de furto cuiuſcumque rei Sacræ, Rebellus *lib.3. q.15. ſect.1.* Mallet. *tom.2.in decal. Malleatione* 40. *Bractea* 12.*pag.*252. Acacius *verb. Hurto, reſol.*73.

QVÆSTIO XXVIII.

An licitum ſit Principi, in bello iuſto, capere Reliquias, & abſtrahere illas ab Eccleſiis vrbium, quas expugnat, ſine onere reſtitutionis?

AFfirmant P. Ioannes Ferrando *in diſquiſit. Reliquiar. lib.1.c.8.art.3.* eo quòd inter Chriſtianos omnia bona in bello iuſto capta ad capientes iure pertinent.

Sed omninò Reſpondeo, Non eſſe licitum Principi dictas Reliquias capere ſine onere reſtitutionis. *Primò*, quia ſunt bona Eccleſiæ, quæ ob delictum vrbis, aut Ciuitatis occupari non poſſunt. Tum quia ſunt ſpecialiter dedicata, & à iuriſdictione ſæculari exempta, ac proinde non debent ob delictum aliorum grauari. Tum quia Eccleſiaſtici partem diſtinctam conſtituunt à Republica ciuili: ergo propter eius culpam puniri non debent Sic Diana *part.10. tract.16. reſol.*74. vbi id latè contra Ferrandum probat, imponens finem per hæc verba: *Itaque ſententia P. Ferrandi non eſt admittenda, & praxis omnium Principum eſt in contrarium: quia vt apparet, nullus ex ipſis audet apponere manus in Sacras Reliquias, etiamſi caperent iuſto bello aliquam Ciuitatem: nec aliter fieri poſſe exiſtimo.*

QVÆSTIO XXIX.

An Sanctorum Reliquias liceat vendere?

REſpondeo vt quid certum: Non licere. Tum quia id eſt prohibitum planè *in c.fin.de Reliquiis & vener. Sanctor.* ibi: *Nec exponantur venales*; & in Trident. *ſeſſ.25.in princ. in decreto de Inuocatione, venerat. & Reliquiis Sanctor.* vbi ſic dicitur: *In Reliquiarum veneratione omnis turpis quæſtus eliminetur.* Et Ratio eſt, quia ſi Sanctorum Reliquiæ venderentur, apertiſſimè committeretur ſimonia, quia pretio æſtimaretur res Sacra & ſpiritualis, vt ſunt, ſuo modo, Reliquiæ, vtpotè partes hominis Sancti, qui fuit templũ viuum Spiritus Sancti: ergo. Sic omnes DD. Iuriſperiti *in c. Quiſquis, q.4.* Legantur Suarez *diſp. 55.cit.ſect.2.verſ. Et hinc conſequenter.* Sanchez *lib.2. c.42.n.22.* Rocafull. *lib.2.in prim. Decal.præcep.cap.6. dub.6.n.65.* & Diana *part.10.tract.16.reſol.73.*

QVÆSTIO XXX.

An ſaltem liceat Chriſtianis Reliquias ab infidelibus emere?

REſpondeo vt certum, licere. Quia licet abſolutè loquendo Reliquias emere (vel vendere) ſit aperta ſimonia, vt nuper eſt habitum, eo quòd res ſpiritualis pretio æſtimatur, & emitur: tamen quando ab Infidelibus emuntur, emptio illa formaliter non eſt emptio rei ſpiritualis, ſed pretio dato redemptio vexationis, quam exercent Infideles iniuſtè retinendo Reliquias illas. Sic Philiarc. *de offic. Sacerd. tom.1. p.2.lib.3.c.9.* & Vgolinus *de ſimonia, tab.1.c.38.n.5.* quos citat, & ſequitur Sanchez *n.22.cit.* Quibus adde Syluestrum *verb. Simonia, q.2.* & Torr. *2.2.tom.2. q.94.art.3.* quos ſequitur Diana *p.10.tract.14. reſol. 18.fin.* Rocafull. *n.65.cit.* Palaus *punct.6. cit. n.17.* ibi: *At ſi non pro ipſis Reliquiis, ſed vt impedias irreuerentiam, quæ ipſis fieri poteſt, ſi apud infideles, vel barbaros exiſtant, pretium tribuas, nullum committis peccatum, ſed potius religionem foues.* Sic Palaus.

QVÆSTIO XXXI.

An etiam ſit licitum cuipiam dare pecuniam nolenti Reliquias ſibi oſtendere, vt oſtendat?

REſpondeo, Non eſſe licitum, ſi præciſè, & formaliter ob videndas Reliquias aliquid pecuniæ daret: quia tunc Simoniam committeret, cum rem ſpiritualem pretio æſtimaret. Secus verò ſi nolenti Reliquias oſtendere pecuniam daret, abſque vllo pacto, & ſecluſo ſcandalo, & ſolùm ad eius animum inflectendum: quia tunc pecunia non eſt pretium, ſi quidem ex illa non intendit donans recipientem obligare. Sic Palaus *n.17.cit.*

QVÆSTIO XXXII.

An ſaltem ſit licitum, nullo pacto inito, exponere Sacras Reliquias videndas, & tangendas, principaliter ad maiorem Gloriam Dei, & Sanctorum Venerationem; & minus principaliter ob maiores recipiendas Eleemoſynas?

NEgant (apud Sanchez) Abbas *in c.fin. ſtatim in princ. notab.1.* Angel. *verb. Reliquiæ, initio*, & ibi Syluest. *quæſt.1.* Vgolinus *de ſimonia, tab.1.cap.38.* Graſſis *2.p.deciſ.lib.2.c.14.n.7.* & Azor. *tom.1.lib.9. cap.8.*

c.8.q.7. eo quòd abſolutè, & ſine limitatione dicant, eſſe illicitum id facere; quia verè dicuntur Reliquiæ vendi, quando per quæſtum oſtenduntur.

Sed longè multò probabilius Reſpondeo, eſſe licitum. Quia longè multò probabilius eſt, tunc minimè dici Reliquias vendi. Sic communiter Doctores, præcipuè Armilla *verb. Reliquia, n.1.* & *ibi* Tabiena, Nauarr. *c.17.n.169.* Ioan. Andreas, Anton. Cardinal. Ancharanus, & Philiarcus, quos omnes citat, & ſequitur Sanchez *lib.2.c.43.n.22.* & alij mox citandi.

QVÆSTIO XXXIII.

An adhuc ſit licitum, nullo pacto poſito, exponere Reliquias Sacras videndas, principaliter ob maiores recipiendas Eleemoſynas, & minus principaliter ad maiorem gloriam Dei, &c.

NEgant, & à fortiori, omnes Doctores nuper pro prima ſententia adducti, necnon & pro ſecunda, præter Sanchez. Quibus addo Patrem Ferrandum *in Diſquiſit. Relig. c.10. art.2.* vbi ita ait: *Vnum tamen placet hìc te monere, videlicet, Reliquias etiam aliquo modo dici vendi, vt ex Abbate iam pridem obſeruarunt laudati Scriptores, quando exponuntur publicè adorandæ, propter bonum quæſtum, & vt inde copioſiores Eleemoſynæ colligantur, potius quàm vt ad pietatem populus magis magiſque accendatur: nam quando expectatur lucrum, tanquam finis principalis, & pretium rei ſpiritualis, non velut ſtipendium laboris pro Reliquiarum exhibitione ſuſcepti, vel tanquam Eleemoſyna gratis à fidelibus oblata, tunc in ſimoniæ crimen incurritur. Secus autem ſi aliorſum, v.g. ad gloriam Dei, Sanctorum venerationem, Chriſtianæ plebis ſolatium; deinde ad aliquam corporis ſuſtentationem ea SS. Reliquiarum exhibitio referatur.* Hæc Ferrandus apud Dianam *vbi infrà.*

Fundamenta huius ſententiæ ſunt textus in cap. *fin. de Reliq. & vener. Sanctor.* vbi mandatur, ne Reliquiæ exponantur venales, & Tridentin. *ſeſſ.25. c.2.* vbi dicitur, quod in Reliquiarum veneratione omnis turpis quæſtus eliminetur, vt habes *ſuprà q.29.*

Sed ego clarius ſic, *Primò* Reſpondeo. Certum eſt, quod licitè poſſit quis recipere aliquod ſtipendium, vel Eleemoſynam, ob laborem in Reliquiarum exhibitione ſuſceptum, vel gratis à fidelibus oblatum ad ſui corporis ſuſtentationem. Quia in hoc nullum crimen ſimoniæ inuenitur, vt bene Ferrandus, & omnes DD. vt cõſtat ex à nobis dictis *2.p. tract. de ſtipendio Miſſæ.*

Reſpondeo *Secundò*: probabilius eſt, quod exponere Reliquias Sacras videndas, vel tangendas, principaliter ob maiores Eleemoſynas recipiendas, minimè ſit peccatum mortale ſimoniæ, ſi non interueniat pactum. Ratio eſt, quia oſtenſione Reliquiarum (ait Palaus) ſolùm intendis excitare videntes ad Eleemoſynas largiores concedendas, non tamen illos ad eas obligare: ergo Reliquias non venaliter (*ſic lege, non venialiter*) oſtendis; quia ad venalem oſtenſionem intercedere debet mutua oſtendentis, & videntium obligatio. At in ſupradictis textibus ſolùm venalis quæſtus prohibetur: ergo illa oſtenſio, quæ venalis non eſt, non eſt prohibita. Dices in Trident. non ſolùm venalem quæſtum, ſed quemlibet turpem prohiberi: at velle oſtenſione Reliquiarum largiores Eleemoſynas recipere, eſt turpis quæſtus: ergo hic prohibetur. Reſpondeo, in re non eſſe turpem quæſtum, cum nulla elargienti Eleemoſynam obligatio imponatur, ſed fieri turpem ex intentione. Concilium autem prohibet quæſtum in ſe turpem, qualis erat venalis, non illum, qui ſolùm ex accidenti, & extrinſicè ſit turpis: quod inde conſtat, quia Concilium non intendit nouam prohibitionem inducere, ſed antiquam renouare: inquit enim, *Omnis turpis quæſtus eliminetur,* ideſt, omnis qui in ſe turpis ſit, & prohibitus, eliminetur. Antiquitus autem ſolùm venalis quæſtus prohibitus erat, ex dicto *c. finali*: ergo à Tridentino hic eſt ſolùm prohibitus. Hæc Palao *de Adorat. diſp.1. punct.6. n.18.* Sanchez *c.43. cit. n.22.* Baldellus *in Theolog. Morali, tom.2. lib.3. diſp. 17. n.22.* quos citat, & ſequitur Diana (omnino ex Palao) *parte 10. tract.16. reſol.73.*

Reſpondeo, *Tertiò*: Exponere Sacras Reliquias principaliter ob Eleemoſynas largiores recipiendas, eſt peccatum veniale. Quia reuera inuenitur aliqua praua deordinatio ad finem, quæ quando finis non eſt mortalis, ſolam culpam venialem conſtituit. Sic ex Caietani doctrina Sanchez *n.22. cit. in fine,* & Palaus *loc. cit.* ibi: *Adde ſolùm eſſe prohibitum turpem quæſtum, qui grauiter turpis ſit, at acquirere Eleemoſynas gratis oblatas, media Reliquiarum oſtenſione, non eſt quæſtus turpis, ſaltem grauiter; quia non videtur grauiter offendi Religio, ex eo quod oſtenſione Reliquiarum temporale lucrum conſequi intendas. Sat eſt, ſi leuiter offendatur. Imò ſi talis temporalis acquiſitio non eſſet per oſtenſionem Reliquiarum principaliter intenta, ſed ſecundariò, nulla ibi adeſſet turpitudo.* Sic Palaus. Cuius hæc vltima verba confirmant noſtra habita *quæſt. antecedenti.* Sic etiam Diana, & Baldell. *ſup.* citati.

QVÆSTIO XXXIV.

An extrahentes Reliquias ex Romanis cæmeteriis, aliiſve locis Sacris, ſint ipſo iure excommunicati?

AFfirmatiuam ſententiam tenere Azor. *tom.1. inſt. moral. lib.9. c.8 q.10.* ait Palaus *diſp.2. de Adorat. punct.6. n.21.* necnon Trullench *vbi infrà,* ſed non ita bene. Nam Azor ſolùm ait, vt bene vidit Sanchez, quod extrahentes dictas Reliquias ex Romanis cœmeteriis incurrant excommunicationem minorem, & niſi priùs ſatisfecerint, eſſe excommunicatione maiori multandos. Quod id probat *ex c. Quiſquis, §. ſi quis domum, 17. q.4.* Affirmare tamen videtur Trullench *lib. 1. in Decal. c.9. dub.8. n.12.* dicit enim ſic: *Adde ſecundò, latam eſſe excommunicationem in iure communi, contra efferentes Reliquias ex cæmeteriis Romæ, aliiſve locis Sacris, vt aliò transferant, abſque licentia ſum. Pontificis, & tenet* Azor *q.10. cit.* Hæc ille. Clariùs autem id firmat Nazar. *in 3.p. D. Thom. q.25. art.6 cont. vnica, §. Notan. verſ. Tertia,* ibi: *Excipienda tamen eſt vrbs Roma, ex cuius Cœmeteriis, aliiſve locis Sacris prohibitum eſt, ſub pœna excommunicationis latæ ſentẽtiæ, Reliquias abſque licentia ſum. Pontificis auferre.* Sic Nazar. Ioſeph. Rocaful. etiam affirmat, *Prædictos Reliquias extrahentes affici quidem excommunicationis pœna, hanc tamen ſolùm eſſe comminatoriam excommunicationem, ſolumque incurri ob furtum cum violentia, nimirum fores, aut parietes Eccleſiæ effringendo.* Ita ille. Idẽ ſentit Bonac. loquendo de vrbe Roma tantum, *diſp.3. q.1. punct.4. n.9. verſ. Addo ſecundò.*

Sed probabilius longè Reſpondeo, Minimè eſſe iure communi latam excommunicationem, nec maiorem, nec minorem, contra extrahentes, aut furantes Reliquias ex locis Sacris, etiam Romanis cœmeteriis. Probatur: nam ſi alicubi inueniretur lata, maximè *in d. c. Quiſquis, cit.* at ibi non inuenitur: nam in eo textu ſola priuatio Communionis habetur, quæ priuatio ad ſummum poſſet eſſe excommunicatio minor, quæ iam non incurritur ipſo iure, niſi per participationem cum excommunicato: ergo. Sic optimè Suarez *tom.5. in 3.p. diſp.22. ſect.2. n.9.* & ex illo Sanchez *lib.2. ſum. c.43. n.14.* Palaus *n.21. cit.*

Quæstio XXXV.

An ſaltem ſi non jure communi, ſit tamen Pontificia aliqua excommunicatio, contra extrahentes Reliquias ex cœmeteriis, cryptis, vel catacumbis Romanis?

Affirmant Palaus, & Trullench *locis nuper citatis*, docentes dari excommunicationem latam à Gregorio XIII. conſtitutione incipiente, *Pontificiæ ſolicitudinis.* Audi Palaum. *Dixi,* iure communi. *Nam ex conſtitutione Gregorij XIII. incipiente,* Pontificiæ ſolicitudinis, *excommunicatione reſeruata afficiuntur, qui ſine conceſſione ſummi Pontificis, in Prouinciam Mediolanenſem ſacras Reliquias aſportauerint, qui item ab vna Eccleſia ad aliam tranſtulerint, qui aliquam earum particulam conceſſerint, donauerint, qui item acceperint.* Barboſa 3.*p.alleg.* 50.*n.*158. Bonacina *diſp.* 3. *de Adorat. q.*1.*punct.*4.*n.*9. *ſentit eſſe Pontificiam excommunicationem contra eos, qui ſine licentia ſummi Pontificis extrahunt Reliquias ex Romanis cœmeteriis, aliiſque ſacris locis, vt aliò transferant, non tamen adducit textum, vbi hæc excommunicatio lata ſit.* Hucvſque Palaus. Et loquendo de excommunicatione à Gregorio XIII. lata idem ſentit Trullench. Sed ego *in Bullario nouo* minimè inuenire talem Gregorianam Conſtitutionem potui, forſitan extabit alibi. Bonacina autem, licet *loco citato* à Palao, non adducat textum, vbi excommunicatio lata contra præfatos ſit, adducit tamen eum 3. *p.diſp.*2.*q.*3.*punct.*13.*n.*5.*§.Incidit, pag. mihi* 295.

Hoc igitur loco, hæc Bonacina ſcribit: Excommunicationi præcedenti affinis eſt alia contra extrahentes Reliquias ex cœmeteriis, cryptis, vel catacumbis, edita ab Illuſtr. Cardinali Millino de mandato Summi Pontificis Pauli V. *die* 24. *Auguſti* 1613. ibi, *Che perſona alcuna, di qualſivoglia ſtato, e condicione, dell' vno e dell' altro ſeſſo, tanto Eccleſiaſtica come regolare, e ſecolare, non ardiſca, ne preſuma, ne poſſa eſtraere in alcuna delle Grutte, Catacombe, ò Cemeterio, dentro o fuori di Roma, ne da quelle eſtrahere Reliquie, anche in minima particella, ne in cio dare aiutto, e fauore in qualſivoglia modo, ſotto pena della galera, & altre pecuniarie à noſtro arbitrio, da incorrerſi ipſo facto, & da applicarſi come nel ſequente capitolo, & anco di ſcomunica latæ ſententiæ, della quale i tranſgreſſori non poſſono eſſere aſſoluti ſenon da ſua Santità, eccetto che in articulo di morte, all'eſecutioni delle quali pene ſi procedera irremiſſibilmente. E tutte le pene ſopra dette, tanto corporali, come pecuniarie, e di ſcomunica latæ ſententiæ incorrono ipſo facto; tutti quelli ad inſtanza de quali ſi cauara, ò ſi tentara di far cauare Reliquie de detti Cemeterij, ò ſarano complici, & tutti quelli che riceuerano Reliquie, ſapendo eſſer cauate da detti luoghi di qualſivoglia grado ò condicione, ancorche foſſero tali, de quali ſi doueſſe far ſpecial mentione, delle quale pene, & cenſure non poſſino eſſere aſſoluti, ſenon da ſua Santità, come di ſopra: dichiarando che li Regolari che contraueranno al preſente editto, oltre alle pene ſopradette, incorrono anco ipſo facto la priuatione di voce actiua & paſſiua, & inhabilita alle dignita, & gouerni delle loro religioni, da quali non poſſono eſſere aſſoluti, & habilitati, ſenon della Santità di Noſtro Signore.* Hæc Bonac. Qui addit, hoc edictum, & cenſurã vigere etiam poſt mortem Pauli V. & Cardinalis Millini, èo quod non ſit lata per modum ſententiæ, ſed per modum legis, ſtatuti, & conſtitutionis, & ligare non ſolùm commorantes Romæ, verùm etiam Romam venientes, & breui receſſuros. Sic & ego credo.

Quæstio XXXVI.

An ſemel conceſſa alicui facultate extrahendi aliquas Reliquias ex Romanis cœmeteriis, vel cryptis, &c. poſſit hic aliis eas donare; & hi acceptas quò placuerint transferre?

Reſpondeo vt certum, poſſe. Quia per hoc factum nullam legem, aut edictum frangit. Sic Azor *lib.* 9. *cit.c.*8.*q.*10.*in fine*, ibi: *Poſſunt tamen certorum Ordinum Religioſorum Patres, aut Fratres, Reliquias extra vrbem mittere, ad eas in Altaribus, quæ conſecrantur, collocandas. Imò ſolent Pontifices concedere religioſis Ordinibus, vt quas Religioſi eorum Ordinum ab amicis, & ſtudioſis Ordinum hominibus impetrauerint, acceperint, habuerint, liberè queant extra vrbem deferre, vel mittere.* Sic Azor. Et ex illo Palaus, & Trullench *loc. citatis.*

Quæstio XXXVII.

An licitum ſit accendere cereos ad Sanctorum Reliquias, ſepulchra, & eorum imagines?

Negant hæretici, eo quod putent huiuſmodi ritum ſuperſtitioſũ eſſe, & ideò de medio eſſe tollendũ. Sed vt certum Reſpondeo, eſſe omninò licitum, quia omninò eſt pius, ac religioſus cultus. Per illum námque ſignificamus, Sanctos lumine fidei illuſtratos deceſſiſſe, & modo in ſuperna patria gloriæ lumine ſplẽdere, & lætitiam quam nos ex ipſorum gloria percipimus: ergo. Sic vſus antiquiſſimus Eccleſiæ Cathol. Legantur Azor *tom.*1.*lib.*9.*c.*8.*q.*3. Bonac. *diſp.*3.*de Adorat.q.*1.*punct.*4.*n.*10. Trull. *lib.*1 *in Decal.c.*9.*dub.vlt. n.*13.

Quæstio XXXVIII.

An certis formis, quas Agnos Dei à figura Agni ipſis impreſſa, appellamus, aliquis honos, aut veneratio debeatur?

Reſpondeo vt certum, deberi eundem cultum, & honorem, qui debetur aliis rebus ſacris Deum repræſentantibus. Tum quia ſunt Dei imagines. Tum quia ad cultum, & venerationem Dei ſunt à Pontifice deſtinati, ſolemniſſimo precationum ritu, miriſque ceremoniis pietatem redolentibus: tum quia propter orationes, & precationes Eccleſiæ in eorum efformatione factas multa, & larga beneficia conceduntur eos habentibus; præcipuè tempeſtates ſedantur, mitigantur incendia, fulgura, & fulmina pelluntur, & à tentationibus & ſuggeſtionibus dæmonis defendimur. Sic omninò Pal. *diſp.*1.*de Ador.punct.*6.*n.*22. Azor *tom.*1.*lib.*9.*c.*9.*q.*1. Vaſq. 3.*p.diſp.*110. *c.*1. Bonac. *diſp.*3.*q.*1.*punct.*4.*n.*11. Trull. *lib.*1. *in Decal.c.*9.*dub.*8.*n.*14.

Quæstio XXXIX.

An ſub excommunicationis pœna ſit prohibitum Agnos Dei pingere, illuminare, ſeu miniare?

Reſpondeo eſſe prohibitum ſub pœna excommunicationis latæ ſententiæ à Greg. XIII. per conſtitutionem latam ab ipſo 8. *Cal. Iunij* 1572. quæ incipit: *Omni certè ſtudio,* vbi ita dicit Pontifex: *Statuimus, & ordinamus, ac ſub excommunicationis pœna ipſo facto incurrenda prohibemus, & interdicimus, ne quiſquam ſiue vir, ſiue mulier, ſæcularis, aut Eccleſiaſtici, etiã regularis Ordinis ille ſit, & quocumque gradu, conditione, ſtatu, nomine, dignitate, & honore præcellat, poſthac in perpetuum Agnos Dei per Romanum Pontificem pro tempore exiſtentem benedictos, depingere, inficere, minio notare, vel aurum, aut colorem aliquem illis imponere, aut quidquam aliud ſuperinducere, neque depingi, aut*

miniari

miniari facere, nec illos venales proponere, ſeu tenere quouis prætextu, qualibetve de cauſa audeat. Verum eos albos, & mundos, Agnum illum purum, & innocentem repræſentantes, qui occiſus pretioſiſſimo ſanguine ſuo nos redemit, decenter ac reuerenter à cunctis haberi, deferri, & cuſtodiri præcipimus, & ita ab omnibus fieri, & cenſeri debere decernimus. Hæc Gregorius. De cuius excommunicationis materia agunt Azor. *loc.cit.q.2.*Palaus,& Trullench *loc.cit.*Bonac.*tom.2. diſp.3.q.1. punct.4.n.12.* & latiùs *tom.3.de Cenſuris, diſp.2.q.2.punct.29.* Sanchez *lib.2. ſumma,cap.43. à n.27.*Filliuc.& Diana cum aliis mox citandis.

Qvæstio XL.

An vt quis hanc excommunicationem incurrat, debeat inficere, aut minio notare, ſeu illuminare ipſammet ceram benedictam immediatè?

RESpondeo vt certum: Debere. *Quia* (vt benè Bonac.) *alioquin, iuxta communem loquendi modum, non dicerentur ipſi Agni pingi, infici, aut aurum, vel color ſuperinduci. Quamobrem, ſi quis theca, cryſtallo, aut charta, vel re alia ſimili Agnos includeret, & cryſtallum, thecam, vel chartam inficeret, huius Conſtitutionis excommunicationem non incurreret.* Sic (& benè) ille *tom.3.diſp.2.q.2.punct.29.n.3.*& antea Filliuc. *tom.1.tract.14.c.6.q.8.n.93.*

Qvæstio XLI.

An agni Dei albi, & nullo minio infecti, poſsint licitè vendi ratione materiæ, & laboris, & impenſarum in eis aſportandis?

NEgatiuam ſententiam abſolutè, & ſine diſtinctione vlla, tenuiſſe Azorium fatetur Diana *p.3. tract.6.reſol.12.* his verbis: Negatiuè reſpondet Pater Azorius *tom.1.lib.9.poſt quæſitum 5.* (lege tu 4.) *verſ.quæres.* Etiamſi vendantur tantum ratione materiæ, ex quadam Conſtitutione Gregorij XIII. Ita Diana. Sed non bene, vt infrà. Pro eadem negatiua ſententia referunt eundem Azor. Sanch. Bon.& alij, caſu quo non vendantur ad vſus Sacros, & hi benè.

Vnde ego abſolutè Reſpondeo, tanquam quid certum: Poſſe licitè vendi prædictos Agnos ratione materiæ, & laboris, ac impenſarum in eis aſportandis. Quia hæc venditio, nec ex ſe eſt mala, nec prohibita à Gregorio XIII. in ſua Conſtitutione. Nam Calices, & aliæ res Sacræ vendi poſſunt ratione materiæ, vt praxis docet. Sic Suarez *tom.1.de relig. tr.3.lib.4.c.14.n.6.*Sanchez *in ſum.lib.2.c.43.in fine.* Bonac.*tom.2.diſp.3.q.1.punct.6.n.12.*vbi benignè lege,& errata corrige, & *tom.3.diſput.2.q.2.punct.29. n.2.* Naldus, Homobonus, Villalob. Cherubinus, & alij quos citat,& ſequitur Diana *3.p.tract.6.reſol.12.* & Palaus *diſp.1.de Adorat.punct.6.n.23.* his verbis: *Secundò aduerto, te non poſſe abſque graui peccato ſimoniæ, & ſub pœna excommunicationis, ſupradictos Agnos vendere, aut ad vendendum retinere, pluris quàm præciſa conſecratione, valet eorum materia, & expenſa facta in illis efformandis, & aſportandis; quia venderes conſecrationem: neque thecam, & reliquiarium, in quo ſunt incluſi, potes pluris vendere, quam venderes, ſi Agnos conſecratos non haberet, ob eandem rationem: vendere tamen illos, quanti eorum materia, & expenſa in illis efformandis, & aſportandis æſtimatur, nulla eſt ſimonia, ſic nec venditio Calicis, aut Patenæ: neque hanc venditionem Pontifex in ſupradicta Conſtitutione prohibuit, ſed ſolùm ſimoniacam venditionem.* Azor. Sanchez,& Bonac.*ſuprà.* Hucvſque Palaus, vbi vt vides pro hac parte Azorium citat, ſed nec omninò bene. Et vt cõſpicias, accipe eius verba. Quæres (ait Azor) *an liceat Agnos ſacros vendere, aut emere præcisè ratione ſolius materiæ, nimirum ceræ, aut ratione impenſarum, quæ fiunt in ſacris Agnis apparandis, & poliendis, ita vt tantidem vendantur, quanti valent impenſæ & ceræ? Reſpondeo, per ſe quidem id non eſſe prohibitum, nec malum, cum ſola materia vendatur, & ematur: at iure tamen ſcripto interdictum videri conſtitutione Pontificia iam ante citata. Ac merito quidem Pontifex id prohibere potuit, quia ſimoniæ ſpeciem nonnullam præſefert, & occaſio paulatim ſuboritur res Sacras vẽditandi. At (attende nunc Lector) non puto vetuiſſe, ne præcisè ratione materiæ vendantur, & emantur ad vſus Sacros, quibus ſunt dedicati: ſicut Calices ratione materiæ vendantur ad Sacros vſus huius, vel illius Eccleſiæ, non ad profanos vſus.* Hucvſque Azor. Ex cuius verbis conſtat, quid ipſe ſenſerit: ſenſit namque prohiberi in dicta Conſtitutione Gregoriana venditionem Agnorum Dei, etiam ratione materiæ, niſi ad vſus Sacros vendantur. Sed non video vbi id Pontifex prohibeat: vt benè vidit Sanchez *c.43.cit.in fine illius.* Licèt aliàs poſſet eſſe omnino illicita. Legatur Bonac. *tom.3.loc.cit.* vbi notat, quod aliquando ſummi Pontifices ſolent ſpecialem edere Conſtitutionem, qua prohibent Agnos benedictos vendi.

Qvæstio XLII.

An etiam Agni Dei ſemel depicti, aut minio deaurati, poſsint etiam licitè vendi, ratione materiæ, & laboris, &c.

REſpondeo vt quid certum, vendi licitè poſſe, ſi depicti, aut deaurati fuerint ex licentia Summi Pontificis, modo ſolius materiæ, ſeu ceræ, & picturæ, aut deaurationis ratio habeatur: non verò benedictionis, quia tunc ſimoniæ crimen incurretur, non excommunicatio à Gregorio lata. Sic conſtat ex habitis *q. antecedenti*, & tenet expreſsè Bonac. *tom.3. diſp.2.q.2.punct.29.n.3.verſ. Quarta actio,* & clariùs Filliuc.*tom.1.tr.14.c.6.n.8.* Si verò ex licentia ſummi Pontificis non fuerint depicti, tunc probabilius Reſpondeo, etiam poſſe vendi ratione ſolius materiæ, vt conſtat ex habitis *q.41.* & ex mox dicendis amplius conſtabit.

Qvæstio XLIII.

An qui Agnos Dei pictos, aut deauratos, ſine licentia ſummi Pontificis apud ſe retinent, Gregorianam excommunicationem incurrant?

AFfirmat Rainerius (apud Dianam) *in Catal. Cenſur.c.9.excommunicat.64.in fine,* cum aliis, necnon Filliuc. *loc. cit.* Cuius ſententiam eſſe probabilem clarè innuit Bonac. *infrà,*& probatur ex verbis illis Conſtitutionis Gregorij, nempe: Neque depingi, aut miniare facere, nec illos venales proponere, ſeu tenere, quovis prætextu, qualibet de cauſa audeas, ergo, &c.

Sed probabilius Reſpondeo, Non incurrere dictam excommunicationem, tales Agnos apud ſe retinendo, modò illos non retineant ad ſimoniacè vendendum. Ratio eſt, quia cum ſummus Pontifex non decernat, quid de huiuſmodi Agnis ſic benedictis,& depictis fieri debeat, non videtur velle quamlibet retentionem prohibere; non enim ob id abiiciendi, deiiciendi, contemnendi, aut deſtruendi ſunt.

Nec obſtat, quod in dicta Conſtitutione Grego-

rij videatur interdici tales Agnos tenere. Id enim minimè fit. Nam illud verbum infinitiuum, *tenere*, non accipitur præciſè ſecundum ſe, ſed coniungitur cum dictione illa *venales*, ibi, *nec illos venales proponere, ſeu tenere.* Ideſt, proponere, ſeu tenere venales. Igitur prædicti Agni retineri à quouis poſſunt, (modo ad ſimoniacè vendendum non retineantur) etiam ab illo qui excommunicationem incurrerit eos depingendo. Sic optimè Sanchez *cap.43. cit. n. 28.* & ex illo Bonac. (qui hanc ſententiam ibi ſolùm vt probabilem defendit) *tom.5. diſp.2. q.2. pun.29. n.4.* & antea *tom.2. diſp.3. de primo præc. Decal. q.1. pun.4. n.12. verſ. Aduertendum verò eſt,* vbi noſtram ſententiam abſolutè, & ſine formidine alterius partis, ſecutus fuerat. Sic etiam Diana *par.3. tract.6. reſol.12.* & penes ipſum Scortia, & Fagundez. Palaus *diſp.1. de Adoratione, punct.6. n.23.* Trullench *lib.1. in Decal. cap.9. dub. vltimo, n.14.*

QVÆSTIO XLIV.

An prædicta Conſtitutio, ſeu excommunicatio Gregoriana, ſit in Vrbe Roma recepta?

RESpondeo vt quid certiſſimum, eſſe receptam. Quia ſic praxis in dicta vrbe indicat, vt docet Bonac. *tom.3. loc. cit. n.5.* & Filliuc. innuit *tom.1. tr.14. c.6. q.8. n.93.* Fagund. & Diana *vbi infra*, & cõmunis.

QVÆSTIO XLV.

An etiam extra vrbem Romanam ſit talis Conſtitutio, ſeu Cenſura Gregoriana recepta?

NEgat Filliucius *n.93. cit.* his verbis: *Denique à multis hæc excommunicatio omittitur, & neſcitur: vt propterea crediderim, extra vrbem non fuiſſe receptam, vel conſuetudine contraria fuiſſe derogatam, paſſim enim cernuntur Agni Dei depicti, quos non eſt veriſimile fuiſſe depictos cum licentia Papæ.* Ita Filliucius.

Affirmat verò è contra, apud Dianam, Fagundez *lib.1. c.4. n.25.* docens, talem excommunicationem eſſe in viridi obſeruantia. Cui ex parte ſaltem adhæret Bonac. *tom.3. loc. cit. n.5.* vbi cenſet etiam extra vrbem, ſaltem aliquibus in locis, eſſe talem cenſuram vſu receptam.

Ego Reſpondeo, quod inſpicienda ſit cuiuſque loci conſuetudo, & illi ſit ſtandum. Addo, tamen, vt quid certum, quod prædicta excommunicatio incurſa ob picturam Agnorum, ſi illorum ſimoniacam venditionem, vel ad illos ſimoniacè vendendos retentionem, non ſit Pontifici reſeruata, vt conſtat ex verbis dictæ Conſtitutionis. Legantur Barboſa *3.p. de poteſt. Epiſcopi, allegat.50. num.150.* Palaus, Diana, Trullench *loc. cit.*

QVÆSTIO XLVI.

An liceat laicis huiuſmodi Agnos Dei tangere?

NEgant communiter Doctores, exiſtimantes, peccare ſaltem venialiter, laicos, qui dictos Dei Agnos, etiam abſque contemptu, tangunt. Eo quòd non ſolum oratione Pontificia ſunt Sacri, ac benedicti, ſed etiam oleo Sacro, & chriſmate conſecrantur. Ita Azor. *tom.1. lib.9. c.9. q.3.* Bonac. *tom.2. diſp.3. q.1. punct.4. n.13.* Palaus *loc. cit. n.24.* Trullench *loc. cit. n.15.* Qui tamen non citat bene Palaum pro parte oppoſita, & alij.

Sed ego iam probabilius Reſpondeo, licere omnibus laicis, etiam fœminis, Dei Agnos tangere, dummodo id reuerenter faciant. Quia vſus id licitum fecit. Sic tandem Sanchez *lib.2. ſum. c.43. n.27.* quem citat, & ſequitur Diana *p.3. tr.6. Reſol.12.* & Rocafull. *lib.2. de primo præcept. Decal. c.64. dub.5.* vbi inquirens: An omnibus liceat tangere Reliquias, ſic ait: *Reſpondeo, modò abſit contemptus, vel indecentia in tangendo, omnibus etiam laicis, licitum eſſe tangere Reliquias, & idem eſt de Agnis cereis.* Ita Sanchez *n.26. & 27.* & Caſtro Palao *n.24. & alij: & rationem aſſignant, quia nulla reperitur prohibitio, aut certè, ſi vlla eſt, vſus in contrarium obtinuit.* Sic ille. Et bene omnino, ſi malè non citaſſet Palaum, nam hic oppoſitum expreſſe tenet; ſolum refert opinionem Thomæ Sanchez, & tranſit.

DISPVTATIO V.

De cultu Sanctis Imaginibus debito.

QVÆSTIO PRIMA.

An vſus Sanctarum Imaginum ſit licitus, & honeſtus?

NEGANT hæretici noſtri temporis Lutherani, & Caluiniſtæ, docentes, vſum Imaginum eſſe è medio tollendum, præſertim è templis, & publicis locis. Quia populus (inquiunt) ignarus, ac rudis imagines pro Deo, & pro Sanctis, quorum ſunt imagines, colit.

Sed de fide certum Reſpondeo, quod vſus Sanctarum Imaginum ſit licitus, & honeſtus, & ſanctè, ac piè in Eccleſia Catholica receptus. Sic probat praxis totius Eccleſiæ, quæ ſæpe ſæpius ſententiam hæreticorum damnauit. Damnauit namque in primis Synodus VII. generalis, quæ eſt Nicæna ſecunda, contra Iconomacos coacta. Synodus Romana ſub Gregorio III. Epiſcoporum ferè mille, Anno Domini 1233. & aliæ, quas referunt DD. & tandem Synodus Tridentin. *ſeſſ.25.* vbi de inuocatione, veneratione, & Reliquiis Sanctorum, & Sacris Imaginibus ita definiuit. *Imagines porrò Chriſti, Deiparæ Virginis, & aliorum Sanctorum in Templis præſertim habendas, & retinendas, eiſque debitum honorem, & venerationem impertiendam. Non quod credatur ineſſe aliqua in his diuinitas, vel virtus, propter quam ſint colendæ, vel quod ab eis ſit aliquid petendum, vel quod fiducia ſit imaginibus figenda, veluti olim fiebat à Gentibus, quæ in Idolis ſuam ſpem collocabant: ſed quoniam honos, qui eis exhibetur, refertur ad prototypa, quæ illæ repræſentant. Itavt per Imagines, quas oſculamur, & coram quibus caput aperimus, & procumbimus, Chriſtum adoremus, & Sanctos, quorum illæ ſimilitudinem gerunt, veneremur. Id quod Conciliorum, præſertim verò ſecundæ Nicænæ Synodi decretis, contra Imaginum oppugnatores eſt ſancitum.* Hæc Trident. Synodus. Legantur contra hæreticos, de hac materia tractantes, Azor. *1.p. lib.9. c.6. à q.4.* Suarez *in 3.p. q.25. diſp.54. per ſeptem ſect.* Vaſquez *lib.2. de Adorat.* Bellarmin. *in Diſput. fidei Cathol. contr.7. lib.2.* Nazarius *in 3.p. q.25. art.3.* vbi de hac re. Bonac. *de primo præc. Decal. diſp.3. quæſt.1. punct.3.* Fagundez *lib.1. in Decal. cap.32.* Trullench *lib.1. c.9. dub.7.* Rocafull. *lib.2. de primo precept. c.7.* Palaus *de Adorat. diſp.1. punct.4.* & alij.

QVÆSTIO

QVÆSTIO II.

An vſus Sacrarum Imaginum ſit nobis vtilitatis cuiuſdam?

NEgant turpiſſimè Caluiniſtæ, docentes, Imagines extra hiſtoriam nullius nobis eſſe vtilitatis.

Sed de Fide etiam, Reſpondeo: Eſſe nobis multiplicis vtilitatis. Nam ex Imaginum Sacrarum vſu, quinque præcipuæ percipiuntur. *Prima* eſt, ineruditæ, ac rudis plebis inſtructio. *Secunda*, memoria Chriſti Saluatoris noſtri, & Sanctorum, qui per imaginem repræſentantur, ex qua monemur, nos habere Patronos, quorum auxilium in noſtris neceſſitatibus imploremus. *Tertia*, affectus amoris gratitudinis, & imitationis, qui ex viſis imaginibus excitantur in nobis. *Quarta* eſt honor, & gloria Dei, & Sanctorum. *Quinta* tandem, Fidei Confeſſio. Sic ex Concil. Trident. *loco citato*, & ex Sanctis Patribus docet Nazarius *art.3.cit.controu.2. per totam.*

QVÆSTIO III.

An detur præceptum Eccleſiaſticum, quo omnes Fideles ligentur ad vſum Sacrarum Imaginum?

AFfirmat abſolutè Nazarius *quæſt.25. in 3.part. art.3.controu.2. in fine*, vbi apertè docet, quod lege Eccleſiaſtica habente vim præcepti, & legis, omnes fideles ad vſum Sacrarum Imaginum obligentur. Et quod ſuppoſita tali lege Chriſtiani Imaginibus non vtentes, aut etiam vti recuſantes, aut eis reuerentiam non exhibentes, aut eas frangentes, vel deturpantes, vel iniuriam aliquam eis inferentes, vt hæretici ſint habendi, vel vt ſuſpecti de hæreſi vehementer, aut etiam violenter, & pro facti, ſeu delicti qualitate ab Eccleſia ſunt puniendi. Ita ille *concl.4.& 5.*

Sed clariùs ego, Reſpondeo *Primò*. Certum eſt, quod abſolutè, & ſimpliciter loquendo, nullum ſit præceptum naturale, vel diuinum, vtendi Sacris Imaginibus. Quia neque ex Scriptura Sacra, neque ex traditione, neque ex naturali ratione poteſt hoc præceptum demonſtrari. Sic Suarez *in 3.p.q.25. art.3.diſp.54.ſect.7.* & ex illo Trullench. *lib.9.cap.9. dub.7.num.14.*

Reſpondeo *Secundò*, Verè datur præceptum Eccleſiaſticum, more & conſuetudine introductum, quo Fideles in communi ſaltem obligentur ad vſum Sacrarum Imaginum: non tamen omnes in particulari. Vtramque partem reſponſionis probat Suarez ita dicens: Nam in primis Templa, & Altaria ornari debent Imaginibus, neque aliter poſſunt, ſine ſcandalo, & graui irreuerentia, ſuppoſita Fidelium exiſtimatione, & conſuetudine in eis munera Sacra peragi. Deinde quilibet Fidelis malè, & ſuperſtitioſè ageret, ſi ex induſtria ab vſu Imaginum abſtineret, quia ſi hoc faceret iudicans illum eſſe malum, hæreticus eſſet: ſi verò id faceret, iudicans id eſſe conuenientius, vel ad ſpiritualem profectum vtilius, certè ſuperſtitioſus eſſet, & vix poſſet non generare ſcandalum, & erroris ſuſpicionem, præſertim cùm hic vſus tam frequens ſit vniuerſæ Eccleſiæ, nec partes debent à corpore diſſidere. Deinde, interdum poſſet obligare hoc præceptum, vbi ad honorem Religionis, ſeu Fidei confeſſionem exiſtimaretur neceſſarium: abſolutè tamen, & ſimpliciter non inuenio in hac re præceptum affirmatiuum, quod ſingulos Fideles obliget. Vnde ſi quis ex negligentia, vel auaritia nunquam Imaginibus priuatim vteretur, ex hoc capite ſpeciale peccatum non committeret. Hucvſque Suarez. Et ex illo Trullench. *loc. citato.*

QVÆSTIO IV.

An etiam detur aliquod præceptum circa cultum, & adorationem Sacrarum Imaginum?

REſpondeo, vt certum: Dari, & duplex. Alterum affirmatiuum, & alterum negatiuum. Affirmatiuum quidem, tribuendi dictis Imaginibus debitum cultum, quod tamen ſolùm obligat pro temporibus neceſſariis, iuxta morem affirmatiui præcepti: veluti caſu, quo per huiuſmodi cultum, Fidem confiteri oporteret, vel caſu, quo cæteri Fideles publicè Imagines adorarent; vel tandem caſu, quo aliqua actio circa Imagines Sacras exercenda ſit, quæ omnino reuerentiam requirat.

Negatiuum verò præceptum eſt de non inferendo Sacris Imaginibus iniuriam, aut irreuerentiam, aut de non tribuendo illi aliquem ſuperſtitioſum cultum, aut alium modum adorationis, qui non ſit illis conſentaneus. Et hoc præceptum & obligat ſemper, & pro ſemper, & ex ſuo genere ſub mortali, cum materia eius grauis ſit, & ad religionem ſpectet. Sic Suarez, & Trullench *loc. citatis*. Rocafull. etiam *lib.2.cit.cap.7.num.41.*

QVÆSTIO V.

An Imagines Sanctiſsimæ Trinitatis, & Angelorum, licitè poſsint depingi?

NEgarunt ex Hæreticis Vuiclef (vt refert Vualdenſ. *tom.3.cap.155.*) qui docuit, abominabile eſſe depingere Imaginem Sanctiſſimæ Trinitatis, qua ſcilicet, Pater repræſentatur in forma viri ſenis, Filius iunioris, & Spiritus Sanctus, ſub ſpecie columbæ. Negauit etiam Caluinus *lib.5. Inſtit.c.11.* dicens nefas eſſe Deo inuiſibili, & incorporeo Imaginem Viſibilem, & corpoream collocare.

Negarunt etiam ante hos duos hæreticos, nonnulli Doctores Catholici, nempe Durand. *in 3. diſt.9. quæſt.2. ad 4.* Abulenſ. *in c.4. Deuteron. q.5.* Martynus de Ayala *de tradit.3. p. tract. de Imaginib. cap. de earum antiquitate.* Fundamentum horum Authorum fuit: Quia ſpiritus puri corporea & materiali imagine repræſentari nequeunt: ergo horum nulla poteſt eſſe imago.

Sed vt quid certiſſimum, Reſpondeo: Imagines Sanctiſſimæ Trinitatis, & Angelorum, licitè omnino depingi poſſe. Quia harum Imaginum vſum permittit omnino, imò & poſitiuè approbat vniuerſalis Eccleſia. Nam in ſeptima Synodo generali, *act.4. & 5.* deciſum fuit, retinendum eſſe vſum Angelos, & Spiritum Sanctum depingendi. Quod idem eſt dicendum de reliquis Perſonis Trinitatis Sanctiſſimæ. Non enim illas depingimus, vt nobis repræſentent ſic eſſe, ſed vt nobis repræſentent ſic apparere, & cuius virtutis ſint. Quod ſatis indicauit Tridentin. *ſeſſ.25. capite 2.* dum dixit: Si aliquando hiſtorias, & narrationes Sacræ Scripturæ, cùm id

indoctæ plebi expediet, exprimi, & figurari contigerit, doceatur populus, non propterea diuinitatem figurari, quaſi corporeis oculis conſpici, vel coloribus, aut figuris exprimi poſſit. Vnde cum Pater æternus depingitur ſenex, eſt quia ſic *Daniel.* 7. viſus eſt: Filius in eius pectore conſiſtens, quia ab illo eſt genitus: Spiritus Sanctus ſub ſpecie columbæ, quia ſic dignatus eſt, ſe nobis oſtendere. Angeli etiam depinguntur tanquam iuuenes, non quia ſic exiſtant, ſed quia ſic ſæpè apparuerint, & vt indicetur eorum vitam nunquam ſeneſcere. Ex quibus iam patet ſolutio ad rationem aduerſariorum: concedendum enim eſt, imaginem aſſumi non poſſe ad repræſentandum ſpiritum purum in ſe; teneri tamen, quia ſic ſæpè oſtenſus eſt, & per quandam metaphoram ad eius virtutes, & conditionus indicandas. Sic Palaus *diſputat.* 1. *cit. punct.* 4. *numero* 2. & antea Azor. *lib.* 9. *cap.* 7. *cit. quæſt.* 2. & 3. Vaſquez 3. *p. quæſt.* 25. *diſputat.* 103. Suarez *ibidem diſput.* 54. *ſect.* 1. & 2. Fagundez *lib.* 1. *in Decalog. capit.* 32. *numero* 31. Trullench. *libro* 1. *capite* 9. *dubit.* 7. *numero* 2. Rocafull. *loco citato, capite* 6. *numero* 36. Bonacina *diſputatione* 3. *quæſt.* 1. *punct.* 3. *numero* 2. Nazarius *in* 3. *part. quæſt.* 25. *art.* 3. *controu.* 2. & alij omnes DD.

QVÆSTIO VI.

An Imagines Dei, Chriſti Domini, & Sanctorum, ſint adorandæ?

NEgant hæretici Caluiniſtæ, & Lutherani, ſequuti nonnullos hæreticos antiquos, contendentes, Sacras Imagines Dei, Chriſti, & Sanctorum eſſe penitus è medio tollendas, eaſque igne, & ferro deſtruendas, aut cœno, vel tetris coloribus, vt ſæpe faciunt, deturpandas.

Sed de Fide certum, Reſpondeo Imagines Dei, Chriſti Domini, & Sanctorum, eſſe à fidelibus adorandas, ſiue abſolutè per ſe ipſas, ſiue relatiuè, ſeu in ordine ad prototypa per eas repræſentata; de quo *infrà.* Quia ita habet vſus antiquiſſimus Eccleſiæ approbatus à multis Conciliis generalibus, vt habitum eſt *quæſt.* 1. Deinde quia ita docent opere, & ſermone omnes Eccleſiæ Patres. Qui & enarrant multa miracula, quibus voluit Deus Sanctorum Imaginum cultum approbare, eo quòd multa facta ſunt in vltionem, aut eruditionem eorum, qui Chriſti Domini, aut Sanctorum Imagines deſtruebant, aut contumeliis afficiebant. Sic omnes Catholici tenent. Legantur de hac materia Authores *quæſt.* 1. *citati*, præcipuè Azor. Vaſquez, & Suarez, & Nazarius *loc. cit. quæſt.* 25. *art.* 3. *controu.* 4. vbi latè ex Conciliis, Patribus, miraculis, & rationibus id doctè probat.

QVÆSTIO VII.

An in adoratione Imaginem ſolùm adoretur prototypum, ſeu illud, quod repræſentat Imago, non verò ipſamet Imago?

AFfirmant nonnulli DD. docentes, imagines nullo modo eſſe colendas, aut adorandas; ſed ſolùm prototypum, ſeu exemplar coram Imagine: fundamentum eorum poſſunt eſſe quædam verba D. Baſilij relata in ſeptima Synodo, nempe, *Imaginis honor tranſit ad prototypum*: Igitur honor non ad imaginem, ſeu ad prototypum terminatur ſolùm: ergo imago non eſt, quæ honoratur, ſed ſolùm exemplar per illam, & in illa. Pro hac ſententia citantur ab aliquibus Durand. *in* 3. *diſt.* 9. *q.* 2. *n.* 8. 9. & 10. Holcoth. *in lib. ſap. ſect.* 157. Mirandulan. *in Apologia q.* 3. & Alphonſus à Caſtro *libro ſecundo de hæreſ. verb. Adoratio.* Quorum tamen verba Vaſquez in bono ſenſu interpretatur.

Sed vt certum Reſpondeo dicendum, *Primò.* In adoratione Imaginum verè adoratur ipſa imago, immediatè & per ſe, per actum adorationis exteriorem; exemplar verò mediatè. Probatur. Quia illud verè propriè, & immediatè adoratur, quod eſt terminus adorationis, ſeu materia, circa quam verſatur adoratio, ſed terminus adorationis, ſeu materia circa quam propriè, & immediatè verſatur adoratio per actum exteriorem, eſt ipſamet imago; nam illam ſalutamus, amplectimur, oſculamur, illique caput aperimus, genua flectimus, &c. ergo Imagines propriè, & immediatè per actum exteriorem adorantur: exemplaria verò mediatè, quatenus actus exterior per interiorem actum voluntatis, media imagine dirigitur ad illud. Sic Vaſquez *diſp.* 108. Bonac. *diſp.* 3. *quæſt.* 1. *punct.* 3. *n.* 3.

Reſpondeo, *Secundò*: Nullo modo poſſunt adorari imagines per ſe, ſi ſumantur ſine vllo ordine ad prototypum, ſeu rem repræſentatam; quia ſic nullam præ ſe ferunt ſanctitatem, aut excellentiam, & ideo ſic eas adorare ſuperſtitioſum eſſet & fatuum, vt benè vidit Vaſquez, cum quo veniunt omnes DD. Quia ſic colligitur ex Trident. *ſeſſ.* 25. cuius verba habes ſuprà *q.* 1.

Reſpondeo, *Tertiò*: ſi Imagines ſumantur formaliter, & cum ordine ad rem repræſentatam, tunc adorandæ ſunt per eandem adorationem interiorem, qua adoratur ille, cuius eſt imago: diuerſo licèt modo; nam Deo, & Sanctis adoratio exhibetur, tanquam perſonis, quæ per ſe adoratione dignæ ſunt: Imaginibus verò ſolùm, quia referuntur ad Deum, & Sanctos, illoſque repræſentant. Sic complectendo breuiter totam noſtram huius quæſtionis doctrinam, docet Tamburinus *lib.* 2. *in Decalog. c.* 4. *§.* 1. *n.* 5. his verbis: *Sed quid de Imaginibus dictorum? (nempè Chriſti Domini, & B. Mariæ eius Matris, & aliorum Sanctorum) Reſpondeo hos adorari eodem modo, quo adorantur prototypa, ſeu exemplaria, idest, quo adorantur ipſæ res, quæ per imaginem repræſentantur, ſed propter ſignificationem; referunt enim, ſeu ſignificant prototypa. Hinc Imagines Dei, Chriſti, Eucharistiæ, adorandæ veniunt per latriam: Imagines B. Virginis per Hyperduliam; Sanctorum per Duliam, Omnes non quidem per ſe, ſed per relationem ad ea, quæ repræſentantur. Per ſe enim ſpectata, & veluti materialiter, & ſine ordine ad res repræſentatas, licèt mereantur quamdam venerationem, quia ſunt res materiales ſpectantes ad pietatem, & Religionem, vt ſunt materialia ſigna (v. g.) & lapides templorum; non tamen merentur propriam adorationem, de qua nos agimus.* Sic Thomas Tamburinus. Qui & citat S. Thomam 3. *p. q.* 25. *art.* 4. & Commentatores *ibidem.* Reliqua quæ deſiderari hîc poſſunt, inueniuntur tractata *ſuprà diſp.* 3. & 4.

DISPVTATIO

DISPVTATIO VI.

De Adoratione, qua Summus Pontifex à Catholicis veneratur.

QVÆSTIO PRIMA.

An licita ſit adoratio, quam Catholici Summo Pontifici præbent?

NEGANT omnes noſtri æui hæretici. Et probant exemplis Apoſtolorum Petri, & Pauli, ac Barnabæ, qui vt conſtat ex Scriptura Sacra, omnino recuſarunt ſe adorari. *Actor.* 10. ergo honorem, aut adorationem, quam Apoſtoli viribus totis recuſarunt, non licebit Pontifici admittere.

Sed tanquam quid certiſſimum, reſpondeo: Eſſe omninò licitam, piam, & Religioſam prædictam adorationem. Ad quod probandum ſufficiat abundè vſus, & praxis omnium Catholicorum, qui omnes aliqua ſubmiſſione corporis Summum Pontificem, propter excellentiam dignitatis eius adorant. Et meritò quidem, cum adoratio non ſolùm Deo, ſed etiam creaturis viuentibus exhiberi poſſit, vt conſtat ex dictis *ſup. diſp.* 1. *quæſt.* 34. ſic omnes DD. inter quos præcipuus eſt D. Anton. Diana *part.* 11. *in fine, per totum tractatum*, ex quo quidquid dixerimus, accipiemus. Sed vt plenius, & clarius procedamus, ad ſingulares actiones, quibus Pontifex ſummus à fidelibus adoratur, deſcendamus. Sit ergo

QVÆSTIO II.

An licitè adoretur Summus Pontifex genuflexione, & oſculatione pedum?

NEgant dicti hæretici; eo quòd, vt diximus, Petrus Apoſtolus, Primuſque Pontifex, ſic ſe à Cornelio adorari minimè permiſit: ergo neque ſucceſſores eius in Pontificatu, id permittere debent.

Sed vt quid certum Reſpondeo, licitè ſummum Pontificem genuflexione, & oſculatione pedum adorari, propter excellentiam eius dignitatis; nam id intendunt fideles, quando genuflexi pedes Romani Pontificis oſculantur.

Probatur *Primò*. Quia hic mos adorandi Pontificem genibus flexis, & eius pedes deoſculando, ſemper in Eccleſia apud Fideles extitit: ergo nunc, & olim ſemper fuit, & eſt licitus. Antecedens planè demonſtrant exemplis Surius *tom.* 5. *die* 3. *Maij.* Baronius *ſub anno Chriſti* 194. Cornelius à Lapide *in Iſai. cap.* 49. *verſ.* 49. & omiſſis aliis, Innocent. III. *lib.* 2. *Myſter. Miſſæ.* Qui poſtquam hanc oſculandi Pontificum pedes conſuetudinem deduxiſſet, ita ait: *Subdiaconus, vel Diaconus, non manus, ſed pedes Romani Pontificis oſculatur, ſummo Pontifici ſummam exhibeat reuerentiam, & eum illius oſtendat eſſe Vicarium, cuius pedes oſculatur mulier illa, quæ erat in Ciuitate peccatrix: adorandum eſt enim ſcabellum pedum eius, quoniam Sanctum eſt, cuius pedes tenentes mulieres reſurgentem à mortuis adorauerunt.* Sic ille.

Secundò Probatur, quia hic modus adorationis debetur omnibus Epiſcopis ratione ſuæ dignitatis, cum ſint Principes excelſi, habeantque excelſum honoris faſtigium ratione miniſterij, & gradus, quibus gaudent, vt latè probant Theologi: ergo à fortiori dicendum eſt, talem adorationem Pontifici Romano, cum ſit primus omnium Epiſcoporum, ſeu Epiſcopus Epiſcoporum, & Eccleſiæ vniuerſalis, à fidelibus exhiberi debere. Sic latè Diana *tract.* 1. *cit. à reſol.* 3. *vſque ad* 7. referens plures Doctores de hac materia tractantes. Qui itidem *reſol.* 17. ad argumentum ab hæreticis factum reſpondet, quod Petrus Apoſtolus ideo reſpuit adorari à Cornelio, quia hic aliquid diuinum de illo cogitabat, vt obſeruat D. Hieronym. *lib. contra Vigilant.* & ideo ne erraret, noluit eius adorationem admittere, quod patet ex ipſis verbis textualibus, ait enim Lucas: *Petrus verò eleuauit eum dicens ſurge, & ego ipſe homo ſum.* Vnde ex Sacræ Scripturæ contextu poterant Hæretici obſeruare, priùs Cornelium occurriſſe, deinde ſtratum ad pedes, tunc ab Apoſtolo ſubleuatum, vt illi ex animo errorem eriperet, quo ſibi perſuaſerat Petrum Deum eſſe. Ergo ipſi ruenti ad pedes non obſtitit Petrus, ſed per errorem, honorem qui Deo debetur, ſibi deferenti obſtitit, ac erexit humo, dicens: *Surge, ne feceris, & ego ipſe homo ſum.* Sic Diana. Faciunt ſatis ad hanc veritatem confirmandam ea quæ *ſuprà diſp.* 1. *q.* 4. de adoratione externa docuimus.

QVÆSTIO III.

An etiam ſit licitum adorare Summum Pontificem pectoris tunſione?

NEgabant, & à fortiori hæretici; imò & negabit ex Doctoribus Catholicis Corduba *lib.* 1. *quæſt.* 1. *dubit.* 6. *verſ.* 6. vbi (vt vidimus *loco nuper citato*) inter actus ad propriam Dei adorationem deſignatos, actum percutiendi pectus enumerat: ergo hacmet actione, ſeu actu Pontificem adorare, non erit licitum.

Affirmat verò Diana *loc. cit. reſol.* 8. cum timore tamen, ait enim ſe in rigore, & ſpeculatiuè loquendo, ſententiæ affirmatiuæ adhærere.

Sed ego abſolutè Reſpondeo, etiam practicè loquendo, eſſe licitum tunſione pectoris Pontificem adorare. Quia vt *diſp.* 1. *q.* 4. docuimus, etiam hæc tunſionis pectoris actio eſt adiaphora, & indifferens ad exhibendam illam, tam creaturis, quàm Deo, cum ex ſola adorantis intentione pendeat, quod per talem exteriorem actionem hæc, vel alia honoris ſpecies deferatur: ergo licitè poteſt quis tali actione adorare Pontificem, teſtando per illam, ſupremam eius dignitatem, & excellentiam, &c. Legantur dicta à nobis *loc. cit.* & Diana. Qui tandem bene aduertit, quod quia hic modus adorandi Summum Pontificem non eſt in vſu, & forſan admirationem aſtantibus induceret, ab illa ſit abſtinendum.

QVÆSTIO IV.

An deinde licitum ſit adorare Pontificem maximum inclinatione capitis, quando eius nomen in Miſſæ Canone, aut in aliis orationibus publicis auditur?

REſpondeo vt certum, eſſe licitum; imò & debitum. Quia ſic præcipitur *in rubr. Miſſalis, c.* 5. *num.* 1.

num. 1. *de orat.* his verbis: *Cum nominatur Ieſus, caput verſus crucem inclinet, quod etiam faciet cum nominatur in Epiſtola. Et ſimiliter vbicumque nominatur nomen Beatæ Mariæ, vel Sanctorum, de quibus dicitur Miſſa, vel fit commemoratio. Item in oratione pro Papa, quando nominatur, ſemper caput inclinet.* Hæc Rubrica. Itaque ſicut per adorationem latriæ adoratur, inclinando caput, nomen Ieſu, & per hyperduliæ, nomen Mariæ, ita per duliæ, nomen Sanctorum exiſtentium in cœlo, necnon & nomen Pontificis, ratione excellentis dignitatis, nempe Summi Pontificatus. Sic Diana *loc. cit. reſol.* 9. Legatur Gauantus *in Rubr. cit.* vbi addit, etiam debere adorari nomen Pontificis capitis inclinatione, quando in Canone Miſſæ nominatur.

Qvæstio V.

An tandem licitum ſit adorare Pontificem oſculatione manus?

Reſpondeo vt quid certum, Eſſe omnino licitum. Per hanc enim exteriorem actionem oſculandi manus, adorant Eminentiſſimi Cardinales Summum Pontificem ante Miſſæ Celebrationem in Capella Papali. Hi namque Ampliſſimi Patres, poſt vnam, vel alteram pedum Pontificis oſculationem, quam in eius electione tantùm deferunt, deinde manus tantùm, vel os inter Miſſarum ſolemnia, cum ad ea celebranda conueniunt, oſculantur: vt notant Ioſeph Stephanus *lib. de oſculatione pedum Rom. Pontificis*, & Lorinus *in Acta Apoſtol. cap.* 10. *verſ.* 25. & ex illis Diana *loc. cit. reſol.* 10. vbi latè probat ex Scriptura Sacra, oſculum manus, effectum, & recognitionem ſubmiſſionis, & reuerentiæ, aut gratitudinis ſignificare, quod ad adorationem externam pertinet. Eſther namque Regina oſculando ſummitatem ſceptri Regis Aſſueri, Regem adorauit. Sunamitis oſculata eſt pedes Eliſæi in reuerentiæ ſignum, 4. *Reg.* 4. *&c.* Legatur Raphael de la Torre 2. 2. *tom.* 2. *quæſt.* 84. *diſp.* 5. *art.* 2. *n.* 22.

Qvæstio VI.

An adoratio Pontificis ſub adoratione Duliæ omnino comprehendatur?

Negat in primis Caramuel *de Hierarch. Eccleſiaſt. lib.* 1. *diſp.* 60. *num.* 680. vbi docet talem adorationem comprehendi ſub adoratione latriæ ſimul, & duliæ. *Quia vera adoratio debetur* (inquit) *Pontifici diuerſo modo conſiderato. Duliæ quidem, conſiderato vt quod, nempe vt eſt perſona, aut homo ſacer, homo ſummus, & cæteris vniuerſis Prælatus, latriæ verò conſiderato vt quo, nempe vt eſt Prochriſtus, aut Prodeus, hoc eſt, Chriſti Vicarius.* Ita Caramuel, cuius verba ad longum refert Diana *tract. cit. reſol.* 11. *per totam*: videatur.

Negat deinde Tannerus *tom.* 3. *diſp.* 5. *quæſt.* 2. *dub.* 2. *n.* 60. quatenus docet Pontificem, ſeu Vicarium Chriſti duplici adoratione, ſeu honore coli poſſe. *Primò per ſimplicem mentis apprehenſionem, agnoſcendo quodammodo in eo Chriſtum, cuius perſonam, & munus ſuſtinet, & hoc modo, eodem caſu, quo Chriſtus, & homo colitur, adorari poſſet: ita quidem, vt talis cultus propriè, ac per ſe ad Chriſtum; per accidens verò ſolùm & relatiuè ad vicarium tenderet. Secundò, iuxta propriam dignitatem Vicarij à Chriſti dignitate, quam vt homo, & ſupremus Eccleſiæ moderator habet, deriuatam honore quodam inferiori, quo Chriſtus idem vt homo colitur.* Ita Tannerus.

Negant tandem Theophilus Raynaudus *in Onomaſtico Pontificio, ſubſect.* 3. *fructu* 1. ſtatuens Pontifici deberi cultum Hyperduliæ. Quia eius coniunctio cum Chriſto quoad fundamentum reuerentiæ eſt longè altior cultu, qui ſanctis tribuitur. Nam ſicut B. Virgo, quia habet excellentiam ſpecie diuerſam ab ea, quæ fundatur in gratia, nempe maternitatem, colitur adoratione ſuperiori, quàm ſit ea, quæ fundatur in ſola gratia Sanctificante, ita circa cultum impenſum Vicario Chriſti eſt omnino dicendum.

Sed probabilius Reſpondeo, Sub adoratione Duliæ omni no comprehendi adorationem debitam Pontifici; nam adoratio Latriæ, & Hyperduliæ, ſolùm ad Deum, & B. Virginem ſpectat: Duliæ verò ad Sanctos exiſtentes in cœlo, & ad viatores, propter eminentem dignitatem, gradum, & miniſterium quæ habent, vti habent Pontifices maximi. Sic Leſſius *de iuſt. lib.* 2. *c.* 26. *dub.* 3. *à n.* 18. Baldellus *tom.* 2. *Theolog. moral. lib.* 3. *diſp.* 117. *n.* 9. & Anton. Mazaronius *tract. de adorat. & oſcul. pedum Pontif.* quos citat, & ſequitur Diana *loc. cit. reſol.* 14. & 16.

Qvæstio VII.

An ſi aliquis Pontifex (quod abſit) eſſet impius, aut ſcandaloſus, eſſet adhuc modo ſuprà dicto adorandus?

Reſpondeo, vt quid certum, quod ſic. Quia vt ſupra eſt habitum, dicta adoratio præbetur Pontifici ratione miniſterij & dignitatis: ſed dignitas Pontificia manet adhuc in Pontifice impio, & ſcandaloſo: ergo etiam hic ratione illius miniſterij, & dignitatis adorandus eſt. Sic latè Caramuel *diſp.* 60. *cit. num.* 580. Raynaud. *loc. cit. ſubſect.* 3. *fruct.* 6. Diana *loc. cit. reſol.* 16.

TRACTA

TRACTATVS VIII.

DE PECVLIARI CVLTV, QVI DEO OPT. MAX. per Horas Canonicas exhibeatur.

DISPVTATIO PRIMA.

De Nomine, Numero, Inſtitutione, & Origine Horarum Canonicarum.

QVÆSTIO PRIMA.

Cur diuinum Officium ab Eccleſia ad laudandum Deum inſtitutum, Horæ Canonicæ *appellentur?*

RESPONDENT nonnulli DD. ſic appellari, quia videlicet ſint preces, quæ à Clericis Canonicis in templo ſunt decantandæ. Ita aliqui, quos ſuppreſſis nominibus refert Azor. *vbi infrà.*

Sed probabilius, Reſpondeo ſic appellari, quia certis horis recitandum eſt, iuxta Canonicas ſanctiones. *Dicuntur namque* Horæ (ait Azor.) *non ab orando, vt putarunt Zenzelinus, Zabarella, Ioannes Lignanus, & alij; ſed quia more, & inſtituto Eccleſiæ, præſcriptis, definitiſque horis, nocturnis, ac diurnis recitari, vel decantari debeant.* Canonicæ *verò, quaſi regulares, quòd iuxta Eccleſiaſticorum Canonum traditionem, & regulam, earum Orationum penſum ſit à clericis perſoluendum.* Sic Azor. *tom.* 1. *Inſtitutionum Moralium, lib.* 10. *cap.* 1. *quæſt.* 1. Palaus *tom.* 2. *tract.* 7. *diſput.* 2. *in principio*, Bonacina *de Horis Canon. diſp.* 1. *punct.* 1. *n.* 4. Sanchez *lib.* 7. *conſil. cap.* 2. *dub.* 1. *n.* 1. ita dicens: *Nota, Horam non dici ab orando, quia Hora ſcribitur cum aſpiratione, non autem verbum* Oro. *Sed quia certis Horis ſunt Horæ Canonicæ deputatæ. Dicuntur autem Canonicæ, quia Secundùm Canones.* Sic Nauarr. *cap. Quando, &c.* Sic Sanchez.

QVÆSTIO II.

Cur dictæ Horæ Canonicæ, appellentur etiam Diuinum Officium; Officium Eccleſiaſticum, penſum, imò & Breuiarium?

RESpondeo breuiter, quod appellentur *Diuinum Officium*, vel quia in eo multa extant, quæ ex diuinis literis ſumpta ſunt: vel quia nihil eo poſtulari poteſt diuinitati congruentius, nihil magis pium, & religioſum, quàm iis precibus Deum laudare, & honorare.

Deinde appellantur *Officium Eccleſiaſticum*, vel quia eſt Officium, ſeu miniſterium Clericorum, quia in eo recitando præcipuè exerceri, & detineri debent: vel quia Eccleſiæ præcepto perſoluitur, & ab illa eſt inſtitutum.

Præterea appellantur *penſum*; quia ad illud recitandum obligantur Clerici, quaſi ad penſum debitum, ſeu tributum ſingulis diebus ſoluendum.

Tandem appellantur *Breuiarium*, quia eſt ſumma, & compilatio eorum, quæ ad Laudem Dei, & gratiarum actionem, & noſtram inſtitutionem pertinere poſſunt. Legantur Bellarmin. *tom.* 4. *controuerſ. tit. de bonis operib. lib.* 1. *cap.* 10. Valentia 2.2. *diſp.* 6. *quæſt.* 2. *punct.* 10. § 1. Leſſius *lib.* 2. *c.* 37. *dub.* 8. Suarez *lib.* 4. *de Orat. à cap.* 3. Bonac. Azor. Sanchez, Palaus *loc. cit.* Trullench. *lib.* 1. *in Decalog. cap.* 7. *à dubit.* 11. Thom. Tamburin. *in Decalog. lib.* 2. *à cap.* 5. Filliuc. *tract.* 23. *cap.* 3. *à quæſt.* 4.

QVÆSTIO III.

An Horæ Canonicæ ſint iure Eccleſiaſtico inſtitutæ?

NEgant alicui DD. exiſtimantes, Horas Canonicas, non iure Eccleſiaſtico, ſed iure diuino eſſe inſtitutas. Quia illud videtur iure diuino inſtitutum, cuius mentio in Sacra Scriptura fit: atqui harum precum clarè fit mentio in Pſal. 118. ibi: *Septies in die laudem dixi tibi*: ergo. Ita tenent Abbas *cap.* 1. *de Celebrat. Miſſar.* D. Anton. *p.* 2. *tit.* 9. *cap.* 12. §. 1. Angel. *verb. Horæ, quæſt.* 6. Tabiena *eod. verb. q.* 15. Armilla *ibidem, num.* 1. Necnon Cardin. *in Clement.* 1. *de Celebrat. Miſſar.* & Turrecrem. *in cap. Presbyter, diſt.* 91. Quos omnes pro hac ſententia refert Azor. mox citandus.

Sed probabiliùs longè Reſpondeo, Eſſe de iure Eccleſiaſtico, & Canonico. Quia neque ex Scriptura Sacra, neque ex Eccleſiæ traditione, neque ex Patrum teſtimonio colligitur, Horas Canonicas iure diuino inſtitutas eſſe. Vnde.

Ad Argumentum Contrariorum dicendum eſt, quod non quidquid ex Sacra Scriptura eſt deriuatum eſt de iure diuino. Quapropter etiamſi dixerit Regius vates, *Septies in die laudem dixi tibi*, non inde probatur, eſſe ius conditum, vel ſolùm exprimitur factum

Dauid.s,

Dauidis, quod non inducit obligationem; aliàs ſequeretur, omnes Reges ad Horas recitandas obligari. Dauidis igitur exemplo, Eccleſia diuinitus edocta legem ſanxit, qua clerici ſepties in die recitare, aut preces fundere cogerentur. Sic Laurentius Rodulphus, Ioannes Lignanus *in cap. Dolentes, de Celebrat. Miſſar.* & Silueſt. *verb. Hora, quaſt.8.n.9.* quos citat & ſequitur Azor. *tom.1.lib.10.cap.1.quaſt.7.& cap.4. quaſt.13.* Bellarminus *lib.1. de bonis operib. c.19.* Suarez *de Relig. tom.2. lib.4. cap.1.* Filliuc. *tom.2.tr.23.cap.3.quaſt.5.n.90.* Bonac. *diſputat.1. de Horis Canon.punct.2.n.2.* Trullench. *lib.1.in Decal. dub.11.num.2.* Baſſæus *tom.2.florum, verb. Horæ Canon.1.num.2.*

QVÆSTIO IV.

An Horarum Canonicarum præceptum latum fuerit ab Apoſtolis, ſeu traxerit originem ab eorundem tempore?

NEgant aliqui Authores, docentes præceptum Eccleſiaſticum de Horarum Canonicarum officio à clericis perſoluendo, à Pelagio II. vel Galaſio I. latum fuiſſe. Mouentur *ex cap. Eleutherius, diſt.91.* quod decretum dicunt eſſe Pelagij. Ita ſentiunt Polidor. Virgilius *lib.6.de Inuent.rerum, c.2.* Maurolicus *in Martyrologio, die 27. Auguſti*, & Supplementum Chronicorum. Negant & alij, dicentes, hoc præceptum dimanaſſe à Damaſo I. vel à Gregorio etiam I.

Sed in hac re, vt quid certum Reſpondeo *Primò.* Officium diuinum abſolutè ſumptum, & quoad ſubſtantiam, à temporibus Apoſtolorum originem traxit. Id enim conſtat ex illo *Actor.3. Petrus, & Ioannes aſcendebant in templum ad horam orationis nonam.* Et ex Clemente Romano, qui *lib.8.conſtitutionum, cap.34.* ita dixit: *Precationes facite mane, tertia hora, & ſexta, & nona, & veſpere, vſque ad galli cantum.* Necnon & ex Baſilio, Cypriano, Hieronymo, Chryſoſtomo, & aliis Patribus, quos adducit Azor. *lib.10. cit. cap.1.q.6.*

Reſpondeo *Secundò.* Officium diuinum conſideratum quoad formam, & numerum Horarum, qui modò exiſtit, licèt non habuerit initium ab initio Eccleſiæ, ſeu à temporibus Apoſtolorum, habuit tamen à Pelagio I. vel II. Qui dictum vſum precandi Deum, antiqua conſuetudine inductum, lege lata ab ipſo perpetuò deinde iuſſerit obſeruare. Colligitur hoc dictum ex eo quod poſt ea tempora in Conciliis, & in Scriptoribus Eccleſiaſticis frequens mentio ſeptem Horarum Canonicarum habeatur. Nam habetur in Concil. Cabilonenſi II. ſub Carolo Magno, *can.59.* in Concil. Aquiſgranenſi ſub Ludouico Pio *à capit.126.* & in Concil. Agathenſi, vt refertur *in c. Preſbyter, de Celebrat. Miſſar. & in cap. Preſbyter, diſt.91.* Sic ſentiunt Azor. *quaſt.6.cit.* Bellarm. Suarez, Filliuc. Bonac. Trullench. *loc. citatis.* Angelus Maria Verricelli *in qq. Moral. tract.8. Miſcel. in quaſt.58.num.7.*

QVÆSTIO V.

An Horæ Canonicæ ſint tantùm ſeptem?

NEgant quamplures DD. exiſtimantes, Horas Canonicas eſſe octo, Nempe Matutinas vigilias, Laudes, Primam, Tertiam, Sextam, Nonam, Veſperas, & Completas. Probant. Quia Matutinum, & Laudes duas Horas diſtinctas conſtituunt: at reliquæ Horæ ſunt ſex: ergo. Maior probatur. Tum quia Matutinum, & Laudes, Hymnis per ſe diſtinctis gaudent, & inchoantur à verſiculis illis, *Domine labia mea aperies, & Deus in adiutorium meum intende*, ſicuti reliquæ Horæ. Tum quia olim Laudes ſeparatim à Matutinis dicebantur, imò & nunc in nocte Natalis Domini diuiduntur, & Miſſæ Sacrificium interponitur: ſed ſic eſt, quod vna Hora non poteſt diuidi, aut interrumpi: ergo. Ita tenent D. Antonin. *p.2.tit.9.cap.12.§.1.* & antea *1.p.tit.13. cap.4.§.1.* Archidiac. *in cap. Presbyter, diſt.91.* Nauarr. *de Horis Canon. cap.3.num.27.& 28.* Rationale Diuinor. Officior. *lib.5.cap.1.lit. B.* Francolinus *de Horis Canon. cap.12. num.4.* Rodriguez *in ſum.1.p. cap.140.num.1.*

Affirmant verò contrà communiter alij, docentes eſſe tantùm ſeptem Horas Canonicas. Probant *Primò.* Quia in Concil. Cabilonenſi, *Canon.59. citato*, ſeptem ſolùm numerantur Horæ, nempe Matutinum, Prima, Tertia, Sexta, Nona, Veſpertina, & Completorium. *Secundò,* quia *Laudes* non faciunt Horam diſtinctam à Nocturnis: at reliquæ Horæ ſunt ſex: ergo. Antecedens probatur. Quia illa dicitur vna Hora, diſtincta ab alia, quæ proprium, ac diſtinctum habet principium, & finem, ſiue eodem, ſiue diuerſo tempore dicantur: atqui Matutinum, & Laudes habent idem principium, & finem; tum quia ſub vna oratione terminantur. Tum etiam, quia in initio Matutini ſolùm Pater, & Aue, dicitur; non in Laudibus: ergo. Sic Innocent. Hoſtienſ. Ioan. Andreas, Abbas, Anchar. Imola, D. Anton. Zabarella, & alij Canonici Iuris Interpretes *in capite 1. de Celebrat. Miſſar. & in Clement.1.eod.tit.* omnes Summiſtæ, Angel. Silueſt. Roſella, Tabiena, Caiet. & Armilla *verb. Hora,* Sotus *lib.10. de Iuſt. q.5. art.4.* Garcias *de Benefic.3.p.cap.1.num.224.* Suarez *lib.4. de Orat. cap.6.num.6.iuncto num.11.* Bonac. *diſput.1. quaſt.1. punct.3.num.3.* Sanchez *lib.7.conſil.capit.2. dubit.1.n.4.* Villalob. *tom.2.tract.24. diff.6.num.2.* Angel. Maria Verricelli *in qq. Moral. tract.1.quaſt.16. num.2.& 3.* Auſonius *in Summa Diana, verb. Hora Canonica.* Baſſæus *eod.verb.c.1.n.2.* Machado *tom.1. ſum.lib.2.p.3.tract.2.docum.1.num.3.* Barboſa *in cap. Preſbyter, de Celebrat. Miſſ. num.17.*

Alij denique, diſtinctione vtendo, dicunt, olim fuiſſe octo Horas Canonicas, quia Nocturni propria oratione concludebantur, & Laudes poſtea diuerſo tempore dicebantur, & ideo tunc fuiſſe ſeptem Horas diurnas, & vnam tantum nocturnam: at nunc tantum eſſe ſeptem, vnam noctis, & ſex diei; vel vnam noctis, & quatuor, diei, & duas duorum crepuſculorum. Ita Turrecremata *in Reg. S. Benedicti, tract.73.& in d.cap. Preſbyter, 91.diſt.* Azor. *lib.10. cap.1.quaſt.2.* Filliuc. *tract.23.cap.3.q.8.* Trullench. *lib.1. in Decal. cap.7.dub.11.n.5.*

Sed ego Reſpondeo dicendum, quod olim verè fuerint octo Horæ Canonicæ apud Monachos, & alios antiquos, vt latè probat Azor. & frater Suarez *loc.cit.num.11.* & rationes pro prima ſententia adductæ conuincunt. At nunc dicendum eſt eſſe ſeptem; quia licèt aliquando, nempe in die Natiuitatis Domini, ex Matutinis, & Laudibus duæ Horæ diſtinctæ fiant, eo quòd recipiant proprios terminos, vt bene Suarez *loc. cit.* & antea *num.7.* Quia tamen moralia hæc ſemper accipiunt denominationem ex frequentioribus, & magis communibus & publicis, ideo nunc ſimpliciter dicitur Matutinum ſimul cum Laudibus eſſe vnica Hora, ideo conſequenter dicendum eſt abſolutè, omnes Horas eſſe ſeptem, vt bene reſoluit Suarez *loc. cit.* & tenent Doctores omnes

ſecundæ

ſecundæ ſententiæ, quos etiam nos ſumus ſequuti *in tomo 5. in expoſit. Noſtræ Regulæ, cap. 11. verb. Horis*, ex Gloſſa *in cap. Preſbyter, de Celebratione Miſſar. verb. ſeptenarius.*

QVÆSTIO VI.

An ſit peccatum, ſaltem veniale, Matutinum, & Laudes ſeparare, & diuerſo tempore ſoluere abſque rationabili cauſa?

AFfirmant eſſe veniale peccatum id facere, Garcia *de Beneſic. 3. p. cap. 1. n. 224.* Pro cuius ſententia citat Diana *vbi ſuprà* Azorium *lib. 10. cap. 8. quæſt. 4.* Nauarrum *de Orat. cap. 3. num. 28.* & Toletum *lib. 2. cap. 13.* ſed ex iis ſolus Azor. hanc ſententiam tenet, vt ex dicendis conſtabit.

Sed probabilius longè Reſpondeo, Nullum eſſe peccatum, necdum veniale, diuidere, etiam abſque cauſa, Matutinum à Laudibus, & diuerſo tempore illas ſoluere. Sic Suarez, ſequutus Nauarrum *lib. 4. de Oratione vocali, cap. 6. num. 9.* per hæc verba: *Diuidere ergo Matutinum à Laudibus, generatim loquendo, ſemper licuit, ex vi primææ inſtitutionis. Quod autem etiam nunc liceat, conſtat ex communi conſuetudine, præſertim extra Chorum, vt notauit Nauarrus* ſuprà d. cap. 23. n. 64. *Nullus enim doctus, & timoratus de hac diuiſione, & ſeparatione Laudum à Nocturnis ſcrupulum format. Imò ad lit Nauarrus, ſi anticipatio, vel diuiſio facienda eſt, melius eſſe in principio noctis dicere Nocturnos, & relinquere Laudes pro Matutina Hora, quàm Laudes ſimul cum Nocturnis anteponere. Item cum hæc ſit primæua inſtitutio, reductio ad illam per ſe loquendo bona eſt, cum nulla ſit aperta prohibitio in contrarium.* Hucvſque Suarez. Bonacina etiam *diſput. 1. quæſt. 1. punct. 3. n. 6.* Trullench. *lib. 1. cap. 7. dub. 11. n. 6.* Filliucius *tract. 23. capit. 3. quæſt. 9. n. 111.* Sanchez *lib. 7. conſil. capite 3. dubit. 20.* qui & citat Toletum *in ſumma*, ſed non locum vbi doceat: docet certè *libro 2. capite 13. num. 5.* his verbis; *Poſſunt autem ſeparari Laudes à Matutino, vt dicatur noctu Matutinum, & iam incipiente die Laudes.* Sic Toletus. Non igitur bene adducitur à Diana pro parte oppoſita; nec etiam Nauarrus, vt conſtat. Tenent etiam noſtram ſententiam Bonartius *de Horis Canonicis libro 2. cap. 17. num. 3.* quem citat & ſequitur Diana *p. 5. tract. 14. reſol. 48. fine*, Trullench. *lib. 1. cap. 7. dub. 11. num. 6. in fine*, Pater Hermannus Buſembaum *in medulla Theolog. Moral. libro quarto, capite 2. dub. 2. articul. 4. num. 4.*

QVÆSTIO VII.

An quando ſeparat quis à Laudibus Matutinum, debeat in fine huius Horæ recitare Orationem diei?

NEgat Thom. Sanchez *lib. 7. c. 3. dub. 20. in fine*, per hæc verba: *Secunda concluſio. Quando diuiditur Matutinum à Laudibus, non eſt opus dicere Orationem poſt Matutinum, præterquam in nocte Natalis Domini, vbi id præcipit Rubrica Breuiarij: quia nullo iure, nec auctoritate, nec ratione id probatur. Sic ex Recentioribus multi viri docti.* Hæc Sanchez. Et hanc ſententiam ſequitur Azor. *tom. 1. lib. 10. c. 8. quæſt. 4. in fine.*

Sed vt quid probabilius, Reſpondeo: Debere. Quia id clarè colligitur ex eo, quod Eccleſia id faciat in nocte Natiuitatis Dominicæ, in qua ſola ſeparat Matutinum à Laudibus: eundemque vſum ſeruaret in aliis diebus, ſi dictas Horas ſepararet. Sic Baptiſta de Fabris *de Sacram. Ordin. in communi, c. 19. q. 5.* Lezana *in qq. Regular. c. 12. n. 16.* Bonartius *loc. cit. n. 2.* Gauantus *in Rubric. Miſſalis, ſect. 4. c. 2.* Quos omnes citat, & ſequitur Diana *reſol. 48. citata.* Quibus addo Ægidium Trullench. *n. 6. cit.* Filliucium *tr. 23. c. 3. n. 111.* & ante illos Suarium *tom. 2. cit. lib. 4. c. 6. n. 12.* citantem Nauarrum, his verbis: *Hinc conſequenter infertur, cum talis diuiſio ſit, dicendam eſſe Orationem in fine Nocturnorum, & conſequenter* Pater noſter, *iuxta Regulas Breuiarij. Ita docent communiter Nauarrus, & alij, & obſeruat Eccleſia Romana in nocte Natiuitatis. Ratio verò eſt, quia tunc finitur Matutinum Nocturnum, vt Hora in ſe vna, & à ſequentibus diſtincta: ergo debet proprio termino, & fine claudi, proprius autem finis vniuſcuiuſque Horæ eſt collecta, cui de more adiungitur Oratio Dominica: ergo.* Hucvſque Suarez. Et bene, vt conſtet, hanc ſententiam fulcitam eſſe iure, auctoritate, & ratione.

QVÆSTIO VIII.

An deinde, quando quis diuidit Matutinum à Laudibus, debeat in fine Matutinarum, & initio Laudum dicere, Pater noſter?

NEgat item Sanchez *lib. 7. cit. c. 2. dub. 1. conc. 2. n. 5.* ita dicens: *Initio Laudum, ſiue primam, ſiue ſecundam ſententiam amplectamur) nec in fine Matutinarum eſt dicendum* Pater noſter; *quia, vt dixi, Rubricæ Breuiarij id non aduertunt.* Ita Sanchez, necnon & Azor. vbi ſuprà *q. 4. verſ. ſi roges.*

Sed & alij affirmant, Debere in fine Matutinarum dicere *Pater noſter*, & initio Laudum *Pater noſter, & Aue Maria. Prima* pars probata manet verbis Sapientiſſimi Suarij, nuper relatis. *Secunda* etiam probatur verbis eiuſdem, qui *loc. cit.* hæc dicit: *Vnde rectè infert Nauarrus* ibidem, *quando inchoantur Laudes ſeparatim, præmittendam eſſe Orationem Dominicam, & Angelicam more aliarum Horarum, propter eandem rationem cum proportione applicatam; quia inchoantur vt Hora diſtincta, & per ſe vna.* Sic Suarez. Et ſic Filliucius, & Trullench. *loc. citatis.*

Sed ego probabilius cum Sanchez Reſpondeo negatiuè, vt infrà *diſp. 4. q. 71.* probabo.

An autem ſicut eſt licitum diuidere Matutinum à Laudibus, ſit etiam diuidere Nocturnos, dicam *infrà loco citato.*

QVÆSTIO IX.

An Horæ Canonicæ rectè definiantur per hoc quod ſint, Quædam laudes, & preces ab Eccleſia inſtitutæ, ad orandum, & ore laudandum Deum, ſingulis diebus certis, ac definitis?

NEgabunt, qui affirmant, poſſe quem adimplere præceptum recitandi ſola mente orando, ſeu recitando, quos *infrà* citabimus. Hi enim ſic Horas Canonicas, ſeu Officium diuinum definiunt: *Sunt Laudes, & preces, quæ certis, ac determinatis horis, iuxta Canones, & leges Eccleſiaſticas recitari debent.*

Sed omninò Reſpondeo, Rectè definiri, definitione in quæſtionis titulo propoſita, ſeu vt alij definiunt, quod *ſint certa ratio publicè laudandi Deum, precandique mente ſimul ac voce, auctoritate Præſulum Eccleſiæ conſtituta.* Sic communiter DD. Bellarmin. *lib. de bonis operib. cap.* 10. Filliuc. *tract.* 23. *cap.* 3. *q.* 4. *n.* 87. & 88. Trullench. *lib.* 1. *in Decalog. c.* 7. *dub.* 11. *n.* 1. Bonac. *diſp.* 1. *de Horis Canon. q.* 1. *punct.* 1. *n.* 1, Qui ſigillatim omnes particulas explicant.

DISPVTATIO II.

De Perſonis, quæ ad Diuinum Officium perſoluendum extra, & intra Chorum tenentur.

QVÆSTIO PRIMA.

Quot ſunt perſonarum genera, quæ ad Officium Diuinum perſoluendum tenentur?

RESPONDEO dicendum, quod tria, nempe Religioſi, Clerici in Sacris conſtituti, & Beneficiarij. De quibus generibus perſonarum ſigillatim, gratia Charitatis, per §§. diſtinctos agemus.

§. I.

De obligatione, quam habent Religioſi ad ſoluendum Officium Diuinum extra Chorum.

QVÆSTIO II.

An Nouitij Choro dicati teneantur ad perſoluendum Diuinum Officium?

AFfirmant aliqui, eo quòd gaudeant priuilegio clericali, & aliquibus Religioſorum, & ſuſtententur ex eorum redditibus, & Eleemoſynis Ciuium. Ita Paludan. *in* 4. *diſt.* 15. *q.* 5. & apud Sanchez Turrecrem. *diſt.* 91. *c. Qui autem, n.* 13. necnon & Margarita Confeſſor. *fol.* 162. qui dicit ſub peccato veniali obligari.

Sed vt certum, Reſpondeo: Nec ſub peccato veniali teneri Nouitios ad perſoluendum Diuinum Officiũ. Probatur. Tum quia nec ius, nec conſuetudo ad illos obligant, cum neutrum detur. Tum etiam, quia Nouitij revera non ſunt Religioſi, nec in onerofis ſub hac voce comprehenduntur. Nec obſtat, quod aliquibus eorum priuilegiis gaudeant: quia ad hos effectus habendos ſufficit, quod ſint in via ad profeſſionem, & quod voluntariè Religioni, & actionibus religioſis, ſub diſciplina religioſa ſubiiciantur. Sic Suar. *lib.* 4. *de Horis Can. c.* 17. *n.* 2. Nauar. *c. Quando, q.* 7. *n.* 23. & *in ſum. c.* 25. *n.* 96. Sotus *lib.* 10. *de Iuſtitia, q.* 5. *art.* 3. Armilla *verb. Hora, n.* 4. Tabiena *n.* 5. Silu. Sandoual, & Palacios, quos citat, & ſequitur Sanch. *lib.* 7. *conſil. c.* 2. *dub.* 6. Vaſquez *de Beneſic. c.* 4. §. 1. *art.* 1. *dub.* 11. *n.* 46. Valentia, Molfeſ. Regin. Rodrig. Filliuc. Leſſius, & Azor. quos affert, & ſequitur Bonac. *de Horis diſp.* 1. *q.* 2. *punct.* 2. *n.* 1. *verſ. Dixi Religioſi Choro deputati.* Trullench. *lib.* 2. *in Decal. c.* 7. *dub.* 12. §. 1. *num.* 2. Carolus Mallet. *tom.* 1. *ſumma, Malleatione* 30. *Bractea* 24. *reſponſ.* 2. *verſ. ſciendum dubium eſſe,* & omnes communiter.

QVÆSTIO III.

An etſi non ad Officium Diuinum, ſaltem teneantur Nouitij ad fundendas aliquas preces indeterminatè?

AFfirmant Syluester *verb. Hora, q.* 2. *verſ. Sextum,* ibi: *Si verò ſint Nouitij, ſimiliter tenentur* (ad Horas) *ſecundum Petrum* (de Palude) *etiamſi non ſint in Sacris: quia ſuſtentantur Eleemoſynis, & gaudent priuilegio clericali. Sed quia iſta ſunt contra communem doctrinam, nec aliquo iure cauentur, ideo dico, quod tenentur quidem ad aliquid indeterminatum, ſed non ad Horas.* Hæc Sylueſt. Quod idem docet in Roſa aurea *tract.* 3. *de qq. impertinentibus, caſu* 10. per hæc verba: *De Nouitiis fortè poſſet dici, teneri iure ad orationes, Pſalmos, vel aliquid huiuſmodi, ſed non Horas.* Hæc idem Syluester.

Sed vt certum, Reſpondeo: Nec ad effundendas aliquas alias orationes, aut preces teneri. Quia necdũ lex, aut conſuetudo eſt, quæ ad id alios obliget. Sic Vincentius, & Tabiena, quos citat, & ſequitur Sanch. *dub.* 6. *citato, concl.* 2. Et ex illo Trullench. *n. citato.*

QVÆSTIO IV.

An Religioſi Conuerſi profeſſi teneantur ad Horas Canonicas recitandas?

AFfirmarunt aliqui DD. eo quòd iſti veram profeſſionem emittant, & alantur Eleemoſynis laicorum, quibus per Horarum harum recitationem compenſare tenentur. Ita apud Sanchez, Auguſt. de Ancona, D. Anton. 3. *p. tit.* 2. *c.* 4. §. 1. & Viguerius *lib. inſtitut. cap.* 5. §. 5. *verſ. Quartò,*

Sed vt quid certum, Reſpondeo: Nequaquam teneri ad recitandas Horas Canonicas. Quia ad id nec lege, nec conſuetudine arctantur. Et meritò, quia licèt ſint profeſſi, non ſunt diuino cultui dicati. Sic communis. Sotus *lib.* 10. *de Iuſt. q.* 5. *art.* 3. Nauarr. *c. Quando, q.* 7. *n.* 22. & 23. Caiet. *verb. Hora, & ibi* Armilla *num.* 4. Tabiena *n.* 6. Sylueſt. *q.* 2. *cit. dicto* 7. Sandoual. Palac. Palud. & Nieua, quos refert, & ſequitur Sanchez *lib.* 7. *conſil. cap.* 2. *dub.* 3. *num.* 13. Quibus adde Suarium, Bonacin. Trullench. Filliuc. *ſup. cit.* & omnes communiter, quos etiam ſequitur Tamburin. *lib.* 2. *in Decalog. c.* 5. §. 1. *n.* 6.

QVÆSTIO V.

An ſaltem teneantur ad recitandum aliquid loco Horarum Canonicarum?

AFfirmatiuam ſententiam tenere Silueſtrum *q.* 2. *cit.* ſequutum Paludanum, Antoninum, & alios, ait Suarez *c.* 17. *cit. n.* 2. ſed certè non ita bene, cùm ex parte ſaltem oppoſitum ſentiat haud obſcurè Silueſter, vt denotant hæc eius verba: *Septimum. Quantum ad Conuerſos dicunt Pet. Archid. & Auguſt. de Ancona, quod tenentur ad modum ſibi taxatum, licèt non ad Horas Canonicas, ſic quod omittendo peccarent mortaliter.*

mortaliter. Sed hoc nullo iure cauetur, nec hoc præceptum alicubi reperitur, loquendo in Ordine Prædicatorum: quæcumque autem allegantur ab eis, non probant, niſi quod tenentur benefactoribus recompenſare; quod per alias orationes fieri poteſt, & per ſeruitium exhibitum clericis recompenſantibus, &c. Hæc Syluest. vnde quidquid ipſe ſenſerit,

Ego etiam vt certum, Reſpondeo Non teneri ex iure communi, vel ex conſuetudine, ad recitandum aliquid loco Horarum Canonicarum, cum nullum ius inueniatur, nec de conſuetudine conſtet; ſed potius contrarium. Solùm igitur tenebuntur ad id, quod ſua Regula eis præſcribit: ita tamen, quod ſi Regula aliàs non obligat ad culpam, nec in hoc eos obligabit, niſi ſpecialiter id exprimat. Sic Sanchez, & alij *ſuprà* citati.

QVÆSTIO VI.

An Religioſi profeſſi ad Chorum deputati, obligentur ſub mortali ex vi iuris naturalis, diuini, aut ſuæ profeſſionis, ad recitandas priuatim Horas Canonicas?

AFfirmant aliqui quos ſuppreſſis nominibus refert Suarius; eo quòd per profeſſionem ſint peculiariter dicati ad diuinum cultum.

Sed vt certum Reſpondeo: Minimè obligari ad recitandas Horas ex vi iuris naturalis, diuini, aut ſuæ profeſſionis. Quia per profeſſionem ſolùm obligantur Religioſi ad id quod per illam vouent, atqui minimè vouent Horas Canonicas recitandas, ſed ſolùm tria eſſentialia vota: ergo. Sic Suarez *lib. 4. cit. c. 17. n. 3.* & omnes communiter vt *infrà*.

QVÆSTIO VII.

An ſaltem obligentur ſub mortali dicti profeſſi, ad recitandas Horas, ex naturali lege iuſtitiæ reſpectu Chriſtiani populi?

AFfirmant multi. Eo quòd hi Religioſi, qui in ordine ad Chorum profeſſionem emittunt, ad hoc inſtituuntur ab Eccleſia, & ab ea approbantur, vt ſint miniſtri eius ad orandum ſuo nomine pro ipſa, & propter hanc cauſam aluntur à Chriſtiano populo: atqui orationes inſtitutæ ad orandum ſuo nomine pro tota Eccleſia, ſunt ſeptem Horæ Canonicæ: ergo, &c. Ita ſentiunt Nauarr. *in cap. Quando, c. 7. §. 4.* ex D. Anton. *3. p. tit. 13. c. 4. §. 1.* Paludan. *in 4. diſt. 15. q. 5.* Sotus *lib. 10. de Iuſt. q. 5. art. 3. verſ. Arguitur* (ſic lege, non *Agitur*, vt legi apud Sanchez) Turrecrem. *diſt. 91. can. Qui autem, n. 13.* Silueſt. *verb. Hora, q. 2.* & Tabiena *num. 4.* Quos omnes pro hac parte refert Sanchez *vbi infrà*.

Sed longè multò probabilius, Reſpondeo Nec ex hoc iure obligari. Quia Eccleſia approbans inſtituta Religionum, non propterea imponit eis ſpecialem obligationem ad recitandas Canonicas Horas. Nec rurſus cum onere illas recitandi, aluntur ſuis Eleemoſynis à populo; quia non elargiuntur illis niſi vt viuant ſecundum eorum ſtatum. Sic communiter DD. Suarez *loc. cit.* Sanchez *lib. 7. conſil. c. 2. dub. 3.* Leſſius *lib. 2. de Iuſt. c. 37. dub. 9. n. 49.* Azor *lib. 10. cit. c. 6. q. 2.* Filliucius, Bonac. Palaus, Mallet. & alij communiter.

QVÆSTIO VIII.

An ad minus dicti profeſſi (vulgò Choriſtas) *obligarentur ex juſtitia ad dicendas priuatim Horas, caſu quo in fundatione Conuentus, in pactum induceretur recitatio Horarum?*

AFfirmabunt à fortiori Authores primæ ſententiæ nuper poſitæ; nam videntur tunc teneri ratione conditionis appoſitæ in fundatione.

Sed adhuc probabiliùs Reſpondeo, adhuc nec in hoc caſu teneri, ex vi talis conditionis, ad recitandas Horas priuatim, aut extra Chorum. Quia (admiſſo tali pacto) tunc ſolùm obligaret Conuentum, non ſingulos. Sic Leſſius *loc. cit.* & latiùs Suarez *loc. cit.* vbi duo dicit: Primum, *Quod nunquam ſoleat recitatio Horarum Canonicarum, dicto modo in pactum deduci.* Secundùm, *Quod admiſſo illo, ad ſummum concluderetur eſſe in corpore Religionis, ſeu in Conuentu vel ſingulis obligationem ad dicendas Horas in Choro: non verò, quod hæc obligatio deſcendat ad ſingulos, qui Choro non adſunt.* Sic ille *num. 4. & 5.*

QVÆSTIO IX.

An ſaltem obligentur ſub mortali dicti Choriſtæ, ad recitandas Horas priuatim ex vi Iuris Canonici?

AFfirmatiuam ſententiam tenere Aragonium *2. 2. quæſt. 82. art. 12.* ait Mallet. *Malleat. 30. Tract. 14. reſponſ. 2.* Sed certè Aragonius minimè id affirmat: *Nam ſolùm ait, teneri præcepto Eccleſiæ, hoc eſt, ex vi conſtitutionum Religionum, quæ obligare ad culpam poſſunt, & etiam ſolùm ad pœnam. Vnde loquendo de ſuis Religioſis ait, non eſſe dubium, quod niſi in Sacris Ordinibus ſint conſtituti, ex vi ſuarum legum, quæ ſuos tranſgreſſores non ad culpam, ſed ad pœnam obligare velle dicunt, non tenentur ſub mortali Choriſtæ Horas Canonicas dicere.* Ita ille *loco cit. dubit. 4. verſ. explicatis iam, pag. mihi 852.* Qui re vera id non aſſereret, ſi ſciret, aut aſſentiret ex vi Iuris Canonici, ad recitandas Horas obligari. Igitur,

Vt certum Reſpondeo dicendum, minimè obligari ex vi Iuris Canonici ad Horas priuatim dicendas. Quia certum eſt, tale ius non extare. Sic Communiter DD. præcipuè mox adducendi, inter quos Sotus, Caietan. & Toletus.

QVÆSTIO X.

An ad minus ex vi conſuetudinis præſcriptæ obligentur ſub mortali præfati Religioſi Choriſtæ, ad dicendas priuatim Horas Canonicas?

NEgant adhuc hoc obligari titulo, multi Doctores. Eo quòd putent, aut non dari talem conſuetudinem, aut ſi datur, non obligare ad mortale. Caietanus namque *in ſumma, verb. Hora,* quem citat, & ſequitur Armilla *ibi num. 4.* exiſtimat, non dari talem conſuetudinem, aut (vt melius loquar) dubitat, aut ignorat dari. Quod idem fatentur Medina *C. de oratione, quæſt. 6.* Villalob. *in ſum. tom. 1. tract. 24. difficul. 9. dub. 8.* Nieua, Palacios,

& Ledeſma apud Sanchez, & nouiſſimè Brunus *in priuileg regul.part.2.tract.8.propoſitione 4.verſ.Dixi in propoſitione,pag.336.*

Alij verò licèt fateantur dari talem conſuetudinem, negant tamen obligare ad mortale. Quia conſuetudo vim legis, aut præcepti habens,non inducitur ex actibus priuatis,ſed ex publicis,& manifeſtis, vt docent communiter DD.cum Bonac.*de Conſuetud. n.26.*ſed recitare officium diuinum priuatim, & extra Chorum,eſt actio occulta, non manifeſta,vt patet: ergo ex illa non poteſt induci conſuetudo, quæ vim legis habeat: igitur conſuetudo, quæ obligat Religioſum Choriſtam ad recitandum, eſt illa, quæ inducta eſt ex actione publica, & manifeſta, nempe ex recitatione, quæ fit in Choro, non ex illa, quæ extra illum fit: obligabit igitur illum ſub mort. vt in Choro cum aliis recitet, non priuatim extra Chorum. Ita tenent Franciſcus Bordonus *in Conſiliis Regular.reſol.30.n.2.*Caramuel *in Theolog.Regulari diſp.102.art.2.n.1343.*Petr.Marchant.*in Tribun. Sacrament.tom.2.tract.2.part.2. tit.3.ſect.1. q.2.* & Leſſius *in reſolut.caſuum conſcientiæ,poſt* 1.2. *D.Thoma,verb.Horæ Canonicæ,caſu* 14.quos omnes pro hac parte ſic citat Diana *vbi infrà*, Martinus de S. Ioſeph, *tom.1.ſumma,lib.1.de Ordine,tract.10.n.3.* vbi citat pro ſe Alphonſum de Caſtro *lib.4. de lege pœnali,c.8.* Medinam Complutẽſem *C.de Oratione,tract. 6.*& Amillam *v.Horæ Canonicæ.* Sed ex his Medina id non aſſerit, ſolùm enim dubitat,an ſit talis conſuetudo. Ait enim non teneri ad Horas ex vi profeſſionis,ſed vel ratione Regulæ, ſi hoc præcipiat, vel ratione conſuetudinis, *ſi in Religione talis ſit.* In quo verbo vltimo, ſolùm videtur de conſuetudine dubitare,vt bene vidit Suarez. Deinde Armilla non diſcedit à judicio,& ſententia Caietani,de qua diximus. Sentiunt tamen hanc ſententiam probabilem, Machado *tom.2.lib.5.part.2.docum.1.n.1.*& Sa in antiquis,*verb.Horæ Canonicæ,n.1.*vbi ita ſcripſit: *Quidam tamen,& Moniales,& eos omnes, qui non ſunt in Sacris,obligatione liberant, quod etſi probabile,non eſt in vſu.* Ita Sà. His omnibus addo Ludouicum à S. Ioanne *in Sum. q. vnica de Oratione, art.10. dub. 2. concl.3.*vbi ita ait: *Los otros Religioſos profeſſos,y profeſſas,no eſtan obligados à rezar el officio diuino por ſi, en razon de ſu profeſſion,ò de algun precepto, haſta que ſe ordenan de Orden Sacro,ſaluo quando eſtan en el Choro,ſegun la coſtumbre de las Religiones.* Sic ille.

Sed contra alij communiter docent, Teneri ſub peccato mortali, ac obligari Choriſtas ad recitandas priuatim,quando Choro non adſunt,Horas Canonicas,ratione conſuetudinis receptæ, quæ habet vim legis obligantis ad mortale. Ratio ſit. Quia omnes communiter Doctores teſtantur de conſuetudine introducta in omnibus ferè Religionibus:atqui ex alia parte eſt materia grauis, & acceptata, vt neceſſaria ad implendum debitum in illo Religioſo ſtatu: ergo obligabit ad mortale.Sic Sotus *lib.5.de Iuſt.q.5.art. 3.*Nauarr.*c.25. n.97.* Suarez *de Relig. tom.2. lib.4. c.17.n.6.*& apud illum Syluеſt. Durantus Panormitan.Palud.& Antonius.Azorius *part.1. lib.10. c.6. q.1.*Toletus *lib.2.c.12.n.8.* Filliuc. *tom.2. tract.23. c.5.n.150.*Leſſius *lib.2.c.37.dub.9. n.47.* Macignus *tract.de Horis Can.c.13.n.28.*Malderus *2.2.tract.10. c.2.dub.3.* Gauant. Bellochius, Aragon, Conradus, Graffius,Portel. Ioannes de Cruce, & alij plurimi, quos citat,& ſequitur Diana *part.2.tract.12.reſol.17. & part.3.tract.2.reſol.96.& part.6.tract.8. reſol. 12. & part.7.tract.11.reſol.4.& p.9.tract.6. reſol. 7. & part.10.tract.11.reſol.45.& part.11.tract.1.reſol.25. quæſito 3.& tract.2.reſol.10.& tract.3.reſol.17.* Nouem enim vicibus hanc quæſtionem exagitat. Sic etiam Sanchez *lib.7.conſil.c.2. dub. 3.* Trullench *in Decal.lib.1.c.7.dub.12.§.1.n.1.* Vaſquez *de Benefic. c.4.§.1.dub.11.* Bonacina *diſp.1. de Horis Canonicis, q.2.punct.2.à n.1.*Palaus *diſp.2.de Orat.punct.1.§.3. n.1.*Bardus *in ſelectis, lib. 8. q.1.* Ferdinandus de la Nave *tract.1.c.9. de obligat. Monial. recitandi offic. diuinum.* Tamburinus *in Decal.part.2.lib.2.c.5.§.1. n.13.*Bertrandus Loth *in reſol.Theolog. tract.23. q.1. art.8.*Ioan.Martinez de Prado *tom.1.Theolog.Moral. c.3.q.14.n.45.& tom.2.c.30.q.6.§.3.n.25.*Euſebius Herrera *in Deciſion. Moralib.de ſtatu Religion. deciſ. 8.n.2.*Hinojoſa *in Director. deciſ. Regul. verb. Horæ Canonicæ.*

Sed ego clariùs, ac diſtinctius Reſpondeo *Primò*, tanquam certum ſic. Monachi Choriſtæ, profeſſi in aliqua Religione,in qua nullo modo eſt conſuetudo, vt obligentur Choriſtæ ad recitandas priuatim Horas,dum abſunt à Choro, non tenentur ſub aliqua culpa ad illas recitandas. Ratio eſt. Quia hæc obligatio eſt orta ex conſuetudine,vt conſtat ex huc vſque habitis: ergo, vbi ea non eſt recepta non obligabuntur. Confirmatur, quia certum eſt, quod non detur vniuerſalis conſuetudo obligans omnes Religioſos ad recitationem diuini offici; patet quia plures ſunt, qui hanc obligationem non aſſumunt, vel quia tantùm ſunt deputati ad opera miſericordiæ corporalia,vel ad bonarũ litterarum ſtudium,vt ſunt Doctiſſimi, & deuotiſſ. Patres Societ.Ieſu,qui iſtud particulare onus recitandi non aſſumunt, quovſque Sacro Ordine initientur. Sic communis. Sanchez præcipuè *lib.7. Conſil.c.2.dub.3.n.7. & 8.* & penes ipſum Caiet.Armilla, Nieua, Ledeſma, Angles, & alij. Medina *in ſum.lib.1. c.14. §. 11.* ibi: *Acerca de aquello,que todos los Profeſſos de todas las Ordenes diputados al coro, eſtan obligados à rezar las ſiete Horas Canonicas,ha ſe de aduertir,que eſta obligacion non conſta por ley, ni precepto, ni ſe collige ſuficientemente, porque ſon profeſſos, ò profeſſas dedicadas al Coro,porque ni la Religion de S.Iuan,ni de la Compañia, ni ſus Reglas ponen tal obligacion à los Profeſſos,aunque ſean del Coro,antes les auiſan, que no eſtan obligados à rezar el officio diuino, haſta que ſean de Orden Sacro.* Sic ille. Et Mallett. *loc. cit. Bractea* 24.

Reſpondeo *Secundò*, etiam vt certum, quod nec Religioſi Choriſtæ Religionum habentium priuilegium Pontificium, ad hoc vt non teneantur ad Horas,quovſque Sacro Ordine initientur,obligentur ad illas recitandas dum in ſtatu Choriſtarum manent. Ideoque vt certum eſt dicendum,quod profeſſi Choriſtæ Ordinis S. Benedicti nondum in Sacris conſtituti, non teneantur ex debito ad horas recitandas, quia ad id habent priuilegium conceſſum ab Eugenio IV.refert Antonius Hinojoſa *in Directorio,verb. Horæ Canonicæ, pag.* 283. ſicuti etiam idem priuilegium ad maiorem abundantium habent Patres Societatis Ieſu,conceſſum à Gregorio XIII.vt ait. Hiacynthus Donatus *in praxi Regular. tom. 1. tract. 7. q.14.n.10.*& ex illis Diana *part.11.tract.3.reſol.17.*

Reſpondeo *Tertiò*. Religioſi Choriſtæ profeſſi in Religione, in qua ex conſuetudine recepta, & inueterata, recitant omnes Horas Canonicas, verè obligantur ſub mortali ad illas priuatim perſoluendas, quando non adſunt Choro.Quia talis conſuetudo illos inſtar legis,ac præcepti obligat. Sic omnes DD. citati pro ſecunda ſententia.

QVÆSTIO

QVÆSTIO XI.

An Priuilegium conceſſum Patribus Benedictinis, & Societati, vt eorum Choriſtæ non teneantur perſoluere Horas Canonicas, donec initientur Sacris, ſit communicabile aliis Religionibus?

AFfirmant aliqui, quos ſuppreſſis nominibus refert Diana *p.11.tract.3.reſol.17.* eo quod exiſtiment, priuilegia alienæ Religioni conceſſa per generalem communicationem factam à Pontifice, communicari alteri.

Sed omnino Reſpondeo dicendum, tale priuilegium non eſſe communicabile aliis Religionibus. Quia re vera contrauenit aut Regulæ, aut obſeruantiæ perpetuæ aliarum Religionum. Sic optimè Hinojoſa *loc.cit.* Ita dicens: *Eugenius IV. conceſſit Monachis S. Benedicti, quod Clerici profeſſi in Sacris non conſtituti, ad Horas Canonicas recitandas ex debito minimè teneantur: quia verò communicatio priuilegiorum ſemper cenſetur valida, niſi contraueniat vel profeſſioni, vel obſeruantiæ Religionis, alias multa conceſſa laxioribus nullo modo communicantur ſtrictioribus, quia ad ædificationem non ad deſtructionem dantur. Ideo huius priuilegij communicatione non gaudent cæteri Mendicantes, vtpote repugnantis eorum obſeruantiæ, & ſalubri conſuetudini.* Sic ille. Necnon Hiacynthus Donatus, & Diana *locis nuper citatis.* Qui id confirmant ex vſu omnium Religionum, quæ nunquam auſæ ſunt dictis priuilegiis vti.

QVÆSTIO XII.

An ſaltem excuſaretur à mortali, Religioſus Choriſta Sacris non initiatus, qui ſemel, aut iterum omitteret officium diuinum?

AFfirmat Aragonius 2.2. *q.83. art.12. dub.4. concl.3.* Quia ex conſuetudine orta ex præcepto Regulæ tenentur dicti Choriſtæ ad diuinum officium: atqui talis conſuetudo non videtur ita grauem obligationem inducere: ergo. Aragonium ſequitur nouiſſimè Oliuerius Bonartius *de Horis Canon. lib.1.cap.3. n.12.* Quorum ſententiæ fauere Sotum *de Iuſt.lib.10.quæſt.5.artic.3.* & Thomam à Ieſu, ait Diana *p.5.tractat.5. reſol.26. in fine.* Tenet etiam à fortiori Brunus *de priuileg. p.2. tract.8.c.4.propoſ.4. verſu Quæ autem.*

Sed vt quid certum Reſpondeo, Non excuſari à mortali. Quia conſuetudo dicendi Religioſos dictos diuinum officium, eſt inſtar præcepti, quod habent clerici conſtituti in Sacris: at hi omnino peccant mortaliter omittentes ſemel adhuc diuinum officium vt cum communi diximus *p.2. tract.6.diſp.13.q.29.* ergo & Choriſtæ. Sic tenent Suarez *lib.4.c.17.n.6.* vbi id latè, & optimè, vt ſemper, probat. Diana *p.5. tract.5. reſol.26. in fine* (vbi non benè ait, Aragonium docere abſolutè, quod non peccet mortaliter ratione paruitatis materiæ, quiſquis ſemel, aut iterum omittat officium. Nam Aragonius ſolùm loquitur de Choriſtis, vt videre eſt) *& part.7.tractat.11. reſol.4.* Matinez de Prado *tom.2. capite 30. quæſt.6. §.3. num.28.* (vbi ait non videre, quo fundamento Diana dicat, Sotum fauere Aragonio.) Mag. Ioan. à S. Thoma *diſputat.28. art.5. fol.380. col.1.* vbi ait ſententiam Aragonij eſſe intolerabilem, & communiter reiectam. Palaus *diſputat.2. de oratione, punct.1.§.3.num.3.* & alij.

An autem Religioſus Choriſta excuſaretur à mortali, caſu quo ex cauſa rationabili recitaret loco Horarum Canonicarum officium diuinum laicorum, ſeu Conuerſorum Religioſorum: dicam *infrà q.33.*

QVÆSTIO XIII.

An Religioſus Choriſta, qui in priori Religione tenebatur ratione conſuetudinis recitare Horas Canonicas, teneatur etiam, ſi tranſeat ad aliã Religionẽ, in qua non eſt talis conſuetudo?

REſpondeo, Tunc non teneri, donec Sacris initietur. Quia debet ſequi inſtitutum illius Ordinis, ad quem ſe transtulit. Sic communis. Bonac. *diſp.1.de Horis Canon.q.2.punct.2.n.2.* Qui citat Suar. Aragon. Trullench. *lib.1.in Decal. c.7.dub.12.§.1. n.3.* Layman. *lib.4.tr.1.c.4.n.3.* Eſcobar. *tr.de Horis Canon.q.3.§.4.n.17.* Diana *p.10.tract.11. reſol.45. in fine,* Pater Hermannus *in Medulla Theolog. Moralis, lib.4.cap.2.dub.2.art.1.reſponſ.2.*

QVÆSTIO XIV.

An etiam excuſetur à recitatione Horarum Religioſus Choriſta, caſu quo à Prælato reducatur ad ſtatum Religioſorum laicorum?

NEgatiuam ſententiam eſſe probabilem clarè innuit Azor. *tom.1.lib.10. cap.6.quæſt.7.* cùm oppoſitam probabilem ſolùm dicat, & vt talem teneat. Sequenturque illam à fortiori, qui negant poſſe Superiores Religionum aliquem Religioſum Choro deputatum ad ſtatum laicorum, vel Conuerſorum transferre. Hi ſunt Doctiſſim. Nauarrus *in c. Quando, quæſt.22.num.20.de Conſecratione.* Raphael de la Torre *controu.6.de Horis, diſp.2.num.10.* & Ioannes à Sancto Thoma *diſp.28. art.5. quæſt.3.* Portel *verb. Hora Canonica, num.13.*

Sed vt clariùs procedam, Reſpondeo *Primò*, longè probabilius eſt, quod poſſint Prælati Superiores Religionum transferre aliquem Religioſum profeſſum Choriſtam ad ſtatum laicorum, ſeu Conuerſorum. *Primò.* Quia id docet praxis. *Secundò.* Quia in dicto caſu non variatur Religionis ſubſtantialis ſtatus; cum idem illæſus maneat, nec talis Choriſta ad aliam Religionem transfertur, ſed cum eiſdem illiuſmet numero Religionis votis, verus illius Religionis alumnus manet: ergo. Sic communis. Sanchez *lib.6.ſum. c.7.n.80.* Bordonus *in Conſil. Regular. tom.2. reſol.54. n.229.* quos citat, & ſequitur Diana *p.9.tract.7.reſol.74.* Martinez de Prado *tom.2.cap.30. q.6.§.4. à n.39.* qui contra ſuos alumnos ſapientiſſimos ex praxi ſuarum legum clarè id probat. His adde Tamburinum *libro 2. in Decalog. capite 5. §. 1. numero 15.* Hac ergo reſponſione ſuppoſita, vt directè quæſtioni fiat ſatis.

Reſpondeo *Secundò*, Religioſus profeſſus Choriſta verè excuſatur à recitatione, & penſo Horarum Canonicarum, in caſu quo auctoritate, & iuſſu ſuperiorum reducatur ad laicorum, ſeu Conuerſorum ſtatum. Probatur. Quia obligatio recitandi Horas non oritur ex vi, & natura Religionis, ſed ex conſuetudine, & ex eo quod Religioſus deputatur ad Chorum, vt *ſuprà* eſt habitum: ergo qui legitima Superiorum auctoritate liberatur penitus à Choro,

eo ipſo à lege Horarum Canonicarum ſolutus cenſetur. Deinde Beneficiarius, ſi Beneficium deponat, ac Sacris Ordinibus non ſit initiatus, ab eodem onere excipitur: ergo ſimiliter Religioſus, qui à Choro diuellitur, ab eodem onere liberatur. Sic Sotus *de Iuſt. lib.* 10. *quaſt.* 5. *art.* 3. §. *Quod autem,* & §. *Ad aliud,* & ex illo Azor. *quaſt.* 7. *citata,* Suarez *libro* 4. *de Horis Canon. cap.* 17. *num.* 7. Aragon. 2. 2. *quaſt.* 83. *art.* 12. *dub.* 4. *in* 4. *argum.* ibi: *Nam ſi frater aliquis ex Choriſta fieret laicus, ad quod ſola Prælati voluntas eſt ſufficiens, non teneretur diuinum officium perſoluere ad modum aliorum Fratrum, qui Choro inſeruiunt, vt omnes Doctores fatentur.* Sic ille. Qui vt vides, vtramque noſtram reſponſionem docet. Petrus Ledeſma *in ſum. tom.* 2. *tractat.* 9. *capite* 4. *verſ. Acerca de eſtas concluſiones, pag. mihi* 591. Pellizzarius *tom.* 1. *Man. Regul. tract.* 5. *cap.* 8. *num.* 69. Thom. Sanchez, Tamburin. Bordonus, Prado, & Diana *loc. citatis.* Villalob. *tom.* 1. *tract.* 24. *diff.* 9. *num.* 11. Trullench. *lib.* 1. *in Decalog. cap.* 7. *dubit.* 12. §. 1. *num.* 2. *in fine.* Filliuc. *tract.* 23. *cap.* 5. *quaſt.* 2. *num.* 153. & alij. Qui ſecus dicunt de Religioſo laico, qui authoritate legitima reducitur ad ſtatum Choriſtarum: nam tunc tenebitur ad Horas, ſicuti alij deputati ad Chorum. Legatur Ledeſma *loc. cit. verſ. De la reſolucion deſta duda.*

QVÆSTIO XV.

An Religioſus deputatus ad Chorum, & nondum Sacris initiatus, eximatur ab onere recitandi Horas, caſu quo à Pontifice ſit diſpenſatus, vt extra clauſtrum ad tempus duntaxat viuat?

RESpondeo, Tanquam certum: Quod non. Probant aliqui ex eo, quod non ſit à Choro, & à cantu in perpetuum liber. Sed hæc ratio non eſt mihi ſufficiens, erit illa quam quæſtione ſequenti ex aliis dabo. Sic omnes DD. præcipuè Azor. *lib.* 10. *cap.* 6. *quaſt.* 8. Suarez *cap.* 17. *cit. num.* 8. Bonacina *punct.* 2. *cit. numero* 4. Sotus, Sanchez, Palaus, & alij mox citandi.

QVÆSTIO XVI.

An ſaltem eximatur dictus Religioſus, ſi diſpenſatus ſit, vt perpetuò extra clauſtra viuat?

AFfirmant tunc iam eximi ab onere recitandi Horas, eo quòd tunc verè liberatur à Choro, ratione cuius, conſuetudine, & vſu eiuſmodi onus exiſtit: Ita Azor. & Bonacina *loc. cit.* necnon Sotus *lib.* 10. *de iuſt. quaſt.* 5. *art.* 3. & Sanchez *libro* 8. *de Matrim. diſp.* 8. *n.* 11. apud ipſum, & Trullench. *vbi infrà*; ſed Sanchez non loquitur ibi de propoſito caſu, ſed de proponendo quæſt. ſequenti, & conſtabit ex ore eiuſdem ſtatim. Hanc ſententiam vt probabilem ſatis defendit Tamburin. *libro* 2. *in Decalog. cap.* 5. §. 1. *num.* 9. *in fine*, licèt dicat probabiliorem contrariam, quod miror.

Sed probabilius Reſpondeo, quod nec in eo caſu eximatur ab onere recitandi dictus Religioſus diſpenſatus, vt retento habitu viuat perpetuò extra clauſtra. Quia nec tunc mutat ſtatum Religioſi profeſſi Choro deputati, ex quo, & non aliunde oritur in Religioſo obligatio recitandi officium diuinum: ergo. Sic in primis Sanchez *lib.* 7. *conſil. c.* 2. *dub.* 4. *num.* 7. his verbis: *Profeſſus ad Chorum, qui inſta diſpenſatione viuit extra Monaſterium, etſi ſemper ſic viuat, tenetur ad Horas, modò cum ipſo diſpenſatum non ſit in aliquo trium votorum ſubſtantialium Religionis. Ratio, quia adhuc manet Religioſus, & Choro deputatus, ſicut ſi eſſet intra Monaſterium, & ex licentia non iret ad Chorum.* Sic Nauarr. *vbi ſuprà (nempe c. Quando, c.* 21. *& c.* 7. *n.* 20.) & nonnulli Recentiores Docti. Hæc Sanchez. Suarez etiam *lib.* 4. *de Horis Can. c.* 17. *n.* 8. Palaus *diſp.* 2. *de Oratione, punct.* 1. §. 3. *num.* 3. *verſ. Dubium tamen eſt.* Trullench. *lib.* 1. *in Decalog. c.* 7. *dub.* 12. §. 1. *num.* 4.

QVÆSTIO XVII.

An ad minus eximatur ab onere dicendi Horas Religioſus Choriſta, non iniatus Sacris, qui diſpenſationem obtinuit ducendi vxorem, & iam è Monaſterio exiit, vt illam ducat?

NEgat ex eo tempore à tali onere eximi; ſed ab eo ſolùm quo iam de facto vxorem duxit, Rodriguez *tom.* 1. *ſum. in* 2. *edit. cap.* 141. *n.* 14. Ratio eius eſt. Quia antequam ad nuptias tranſeat, non deſinit eſſe Religioſus, cùm nondum ſtatum incompatibilem aſſumpſerit: ergo non eſt exemptus ab eius ſtatus oneribus.

Sed probabilius Reſpondeo: Verè eximi ab onere dicendi Horas, & ab eo tempore, quo talis Choriſta habitum Monachalem exuit; induens veſtes ſæculares, vt diſpenſatione vtens, matrimonium ineat. Quia ab eo tempore liberatur à cæteris monaſticæ vitæ oneribus: ergo eodem modo liberatur ex tunc ab onere Horas dicendi. Sic Sanchez *lib.* 8. *de Matrim. diſp.* 8. *n.* 11. *& lib.* 7. *conſil. c.* 2. *dub.* 4. *n.* 8. per hæc verba: *Si cum Monacho degente extra Monaſterium, eſſet inſtè diſpenſatum in voto Caſtitatis, vt poſſet vxorem ducere, non teneretur recitare, quia iam mutat ſtatum, & deſinit eſſe Choro deputatus.* Sic Nauarr. *cap. Quando,* Hiſpanè *c.* 7. *n.* 20. & alij. Sed ipſemet Nauar. *c. Quando,* Latinè *eod. c.* 7. *n.* 20. *hoc limitat ſi diſpenſatio in voto eſſet talis, vt deſineret eſſe Religioſus: quia per ſolam facultatem ducendi vxorem non deſinit eſſe Religioſus, vt ipſemet docet in Apolog. ad lib. de reddit. q.* 1. *Monit.* 56. *&c. ſed mihi non placet hæc limitatio.* Hæc Sanchez. Legatur ipſe *de Matrim. loc. cit.* Sic etiam tenent Bonac. *diſp.* 1. *q.* 2. *punct.* 2. *n.* 4. & Trullench. *n.* 4. qui citant pro hac parte Azorium *tom.* 1. *lib.* 10. *c.* 5. *q.* 5. & Rodriguez *loc. cit.* ſed malè. Quia in primis Azorius ibi ſolùm loquitur de Subdiacono vxorem ducente cum facultate Pontificis, & de hoc clarè dicit oppoſitum, nempe, *Non ideo eſſe ſolutum ab onere recitandi Horas, ſubeſſe tamen cauſam, qua Romanus Pontifex huiuſmodi Subdiaconum ſoluat lege preces Canonicas recitandi, eo quòd difficile, & graue ſit onus clerico rei familiari, & vxoriæ vacanti.* Sic ille. Rodriguez autem non abſolutè noſtram ſententiam docet, ſed limitatè, vt vidiſti. Tenent tamen noſtram ſententiam Mallet. *Malleatione* 40. *bractea* 25. & alij.

QVÆSTIO XVIII.

An Monachus Choriſta fugitiuus teneatur ſub mortali Officium diuinum dicere?

NEgat Bonacina *diſp.* 1. *de Horis Canon. quaſt.* 2. *punct.* 2. *numer.* 6. Quia conſtituitur, inquit, in ſtatu

ſtatu, in quo non eſt conſuetudo recitandi diuinum officium. Citat pro ſe Sotum, & Angelum. Sed vtrumque malè, quantum ad hoc, ſententiam tamen Bonacinæ refert, & in ſecundo loco, Diana *part.2. tract.12.reſol.18.* & tranſit, illa relata; ſed eam vt probabilem amplectitur Tamburin. *loc.cit.*

Sed ego, pedem figendo, longè multo probabilius Reſpondeo, teneri ſub mortali dicere diuinum officium. Quia Religioſus fugitiuus non amittit ſtatum religioſum, ob fugam: ergo non exoneratur ab oneribus, quæ profeſſioni annexa etiam ex conſuetudine ſunt; poſſuntque in illo ſtatu adimpleri, quale eſt onus Horas recitandi: ergo. Sic Nauarr. *de Oratione, cap.7.num.19. & 20.* Quem citat, & ſequitur Suarez *lib.4. de Horis Canon.capit.17. num.9.* Azor. *lib.10.cap.6. quæſt.5.* Filliuc. *tract.23. cap.5. quæſt.2. dicto 4.num.153. in fine.* Leſſius *lib.2.de Iuſt.cap.37. dub.9.num.50.* Palaus *punct.1.cit.§.3.num.5.* Layman *lib.4. tract.1.can.4. n.2.* Villalob. *tom.1. ſum. tr.24. diff.9.* Trullench *lib.1. in Decal. cap.7. dub.12.§.1. n.4.* qui pro contraria ſententia citat Dianam *vbi ſuprà.* Mallet. *tom.1. Mallcatione 30. Bractea 24.verſ.ſecundum dubium.*

QVÆSTIO XIX.

An item Monachus Choriſta, qui ob delictum aliquod per ſententiam è Monaſterio eſt eiectus, teneatur etiam officium recitare diuinum?

NEgat Bonacina *loc.cit.* Quem citat, & videtur ſequi Diana *vbi ſuprà.* Quibus addo Leſſium *num.50. cit.* vbi inquirens, vtrum Monachus fugitiuus, vel eiectus, teneatur ad dicendas Horas? Reſpondet, *Teneri fugitiuum, quia poteſt redire, & par non eſt, vt ex ſua malitia, quæ abeſt, commodum referat. Eiectum tamen non teneri, quia ſuo arbitrio ſe non ſeparauit, & non eſt in ipſius poteſtate redire. Deinde videtur, non eſſe conſuetudo, vt tales recitent Horas, niſi ſint in Sacris.* Ita Sotus. Hucvſque Leſſius, & Sanchez *lib.8. de Matrim. diſput.8.num.11.* licèt maiori cum diſtinctione loquatur *lib.7. conſil. cap.2. dub.4.n.3. & 4.* ait enim, *Teneri eiectum ad recitandas Horas, ſi per ipſum ſtat, quominus ad Religionem admittatur; minimè verò, ſi per ipſum non ſtet, niſi habeat Ordinem Sacrum.* Sic ille. Qui pro hac ſuæ ſententiæ ſecunda parte citat Sotum, Aragon. Leſſium, Philiarcum, Sà, Sayrum, & alios. Quibus adde Mallet. *loc.cit.* Trullench, & Villalobos *ſuprà* citatos.

Sed ego abſolutè, & ſine diſtinctione vlla probabilius Reſpondeo dicendo, quod verè teneatur ad recitandum officium diuinum, etiam caſu, quo per talem eiectum non ſtet, quo minus ad Religionem admittatur, & habeat Ordinem Sacrum. Ratio eſt: Quia Religioſus è Religione eiectus, ſemper manet Religioſus talis ſtatus: ergo cum obligatione exequendi quidquid ad illum pertinet, aut eſt annexum; atqui illi verè eſt annexum onus officij diuini recitandi: ergo ad illud abſolutè tenebitur, ſi aliàs commodè poteſt. Sic Nauarr. *cap.7.de Horis Canon.num.20.* quem ſequuntur Suarez *num.9.cit.* & Azor. *cap.6.cit.q.6.* Palaus *n.5.* Filliuc. *n.153.in fine,* & alij. Addo tamen per accidens ſæpè ſæpius excuſari poſſe, vt ſtatim dicam.

QVÆSTIO XX.

An deinde Monachus Choriſta, per ſententiam ad triremes damnatus, ſit ad Horas recitandas obligatus?

NEgant, conſequenterque omnes Authores primæ ſententiæ nuper adducti, præcipuè Sanchez *lib.7.conſil.cap.2.dub.4.num.6.* Sotus, & Henriquez, apud ipſum Bonac. Mallet. & alij. Qui omnes loquuntur de Monacho profeſſo non habente Ordinem Sacrum.

Sed adhuc ego probabilius Reſpondeo dicendum, quod ſit per ſe ad Horas recitandas obligatus, quamuis per accidens excuſari poſſit, imò & de facto excuſetur communiter. *Prima pars* huius reſponſionis eſt Authorum, quos pro noſtra citauimus ſententia antecedenti quæſtione. Eſt enim par ratio de eiectis, ac de ad triremes damnatis. Et ad hominem probatur rurſus contra Sanchez, & alios. Nam ipſimet docent, quod ſi Religioſus damnatus ad triremes eſt initiatus Sacris, teneatur per ſe ad recitandas Horas: atqui obligatio Choriſtarum ad eaſdem Horas dicendas eſt ad inſtar obligationis, quam Sacris initiati habent, vt *ſuprà q.10.* eſt habitum: ergo. Sic Authores mox citandi.

Secunda pars conſtat etiam, quia communiter ad triremes damnati (& idem eſt dicendum de eiectis,) excuſantur ab onere recitandi; tum ob impotentiam moralem, tum ob defectum Breuiarij, tum ob dedecus, quod Religioni, & ſibi afferret, ſi ſe eſſe Religioſum manifeſtaret: tum denique, quia videtur Papa diſpenſare eo ipſo quod authoritate eius triremibus damnatur. Sic Nauarr. *cap.7.de Orat.n.20.* Azor. *lib.10. quæſt.6. in fine,* Suarez *lib.4.cap.17. num.9.in fine.* Pal. *num.5. cit.* Petr. Ledeſma *in ſum. p.2.tract.9.cap.4.col. mihi 21.verſ.Toda via,* vbi per hæc verba noſtræ difficultati reſpondet. *A eſta dificultad ſe ha de reſponder, que à mi parecer, el tal no auiendo comodidad para rezar el officio diuino, eſta eſcuſado de rezarle, y lo comun y ordinario es, que no tienen comodidad de rezar el officio diuino, porque ſuelen ſer tantas y tan grandes las ocupaciones, que moralmente no pueden rezar. Particularmente que el echar los tales à Galeras o à ſeme janteslugares (como ſon minas de azogue, o de plata) ſe haze con authoridad del ſumo Pontifice, el qual conſiguientemente parece que diſpenſa en el rezo.* Sic Ledeſma, & ſic etiam Tamburinus *lib.2. in Decal.c.5.§.1.n.9. in fine.*

QVÆSTIO XXI.

An Religioſus ad Chorum deputatus, teneatur ad totum officium diuinum illius diei, in qua profeſſionem emiſit?

REſpondeo vt certum, Non teneri. Quia ad ſummum, iuxta communem opinionem, ſolùm tenebitur ad Horas, quæ poſt profeſſionem recitandæ ſuperſunt. Difficultas ergo de iis ſolùm remanet. Cui ſatisfaciam abundè infra *§.3.q.50.* vbi illam de Subdiaconis loquendo, disertè exagitabimus.

Qvæstio XXII.

An Religioſi militares S. Ioannis teneantur Horas Canonicas recitare?

Reſpondeo vt certum: Non teneri. *Primò*, quia non ad Chorum, ſed ad militiam ſunt deſtinati. *Secundò*, quia ſic inter eos obtinuit conſuetudo. Sic communis. Metina *in ſum.cap.*14.§.11.cuius verba habes *ſupra quaſt.*10.Palacios *in* 4.*diſt.*14.*diſp.*9. Nauarrus *cap.*7.*num.*22. Sanchez *lib.*7.*conſil.cap.*2. *dub.*3.*num.*9. Leſſius *lib.*2.*capite* 37. *dub.*9.*num.*49. Suarez *lib.*4.*de Horis,cap.*17.*n.*1. Trullench. *lib.* 1. *in Decal.cap.*7. *dub.*12.§.1.*in fine*, & alij. Notat tamen Nauarrus, quod in ordine iſto S. Ioannis inueniuntur aliqui Religioſi, qui profitentur ad Chorum, & hi obligantur ad horas: non verò illi qui profitentur ad bellum, de quibus diximus eſſe certum, non obligari.

Qvæstio XXIII.

An ſaltem dicti Equites S. Ioannis teneantur ſub mortali recitare eas preces, quas loco Horarum præſcribit, vt recitent eorum Regula?

Affirmat Iſla *in Commento ſuper Regulam Commendatorum Diui Iacobi, capit.*6.*initio*, vt refert Sanchez *vbi infra.*

Sed vt ferè certum Reſpondeo, Non teneri tales preces ſub mortali recitare. Quia eorum Regula, vi cuius ad illas recitandas obligantur, non ponit verba ad mortale obligantia. Nam *capit.*6. ſic dicitur: *Quando no pudieren oir las Horas del dia, digan los Martyres*, &c. Et confirmatur, quia *capit.*7. eodem tenore ſic dicitur: *Oygan cada dia Miſſa*; & tamen ad id non obligantur ſub mortali, vt ipſemet Iſla fatetur *ibi*: ergo. Sic meus Nauarrus *capit.*7.*de Horis,num.*23.*iuncto* 22. Sanchez *lib.*7. *conſil. capit.*2. *dubitat.*5. Trullench *lib.*1.*in Decalog. cap.*7.*dub.*12. §.1.*fine.*

Qvæstio XXIV.

An Fratres profeſſi tertiæ Regulæ S. Franciſci, nec Sacrum Ordinem, nec beneficium habentes, teneantur ad Horas Canonicas?

Reſpondeo vt certum: Quod non. Quia non ſunt propriè Religioſi, cùm eorum Regula non ſit tam Religio, quàm modus viuendi, vt dixit Gloſſa ſingul. *in Clement. Cum ex eo, de Sent. excomm.lib.*3. recepta per omnes. Sic Nauarr. *capit.*7. *cit. num.* 24. vbi (*in noua impreſſione*) bene notat, hoc non eſſe intelligendum de viuentibus in Congregatione, & emittentibus tria vota ſubſtantialia; quia hi verè ſunt Religioſi, vt colligitur ex duabus Conſtitutionibus Pij V. quarum quælibet incipit, *Ea eſt.* Sanchez *cap.*2.*cit. dubit.*3. *num.*10. Caietan. *verb. Horæ*, & Nieua apud ipſum. Trullench *dub.*12. *cit.*§.1.*num.*2.*fine.*

Qvæstio XXV.

An Ieſuati, Eremitæ, & huiuſmodi, teneantur ad Horas Canonicas dicendas?

Affirmat Tabiena *verb. Horæ*, §.8.caſu, quo habeant votum, nec poſſint ad ſæculum redire, habeantque ſuum viuendi modum cum Eccleſiæ approbatione.

Sed, vt mihi certum Reſpondeo, Non teneri; niſi alias eſſet inter eos conſuetudo, ex qua crederent ſe eſſe obligatos. Sic Armilla *verbo Horæ, n.*5. ibi: *De aliis autem, vt ſunt Ieſuati, Eremitæ, & huiuſmodi, licèt habeant votum, & non poſſint redire ad ſæculum, non credo eos magis teneri, quàm Clerici Religioſi non exiſtentes in Sacris, vel Conuerſi. Poſſent tamen ex conſuetudine, quæ eſſet inter eos de officio dicendo, ex qua crederent ſe ex præcepto obligatos teneri.* Sic Armilla, quem citat & ſequitur Sanchez *dub.*3. *cit.num.*11.

§. II.

De Monialibus.

Qvæstio XXVI.

An Moniales profeſſæ, & deſtinatæ ad Chorum teneantur ad horas Canonicas priuatim dicendas, ex vi Iuris naturalis, ſeu ſuæ profeſſionis, aut ex vi legis iuſtitiæ, aut denique ex vi præcepti Eccleſiaſtici?

Reſpondeo contra Nonnullos, quos *ſup.quæſt.*6.7. 8.*&* 9. retulimus, Non teneri vllo ex iis aſſignatis titulo. Quod (à fortiori) probant argumenta, quibus, *locis citatis*, probauimus, non teneri Religioſos Choriſtas aliquo titulo ex recenſitis, ad recitandas Canonicas Horas. Sic communiter DD. præcipuè *ibi* citati.

Qvæstio XXVII.

An ſaltem teneantur ex vi conſuetudinis ad mortale obligantis, dicere priuatim Horas, dum à Choro abſunt?

Negant, & à fortiori, Bordonus, Caramuel, Brunus, Marchantius, Leſſius, Martinus de S. Ioſepho, Caſtro, Armilla, Ludouicus à S.Ioanne, citati pro defenſione Religioſorum Choriſtatum ſuprà *quæſt.*10. Quorum doctrinam eſſe à fortiori admittendam, loquendo de Monialibus profeſſis, probari poteſt ſic. Nam Moniales non poſſunt introducere conſuetudinem, quæ habeat vim legis obligantis ad mortale: ergo conſuetudo, quam habent recitandi priuatim extra Chorum Horas Canonicas, dum ab illo abſunt, non obligabit illas ſub mortali: atqui nullo alio ex capite ad recitandum illas tenentur: ergo non delinquent lethaliter eas priuatim non recitando. Maior, in qua eſt difficultas, probatur à Paſqualiguo *deciſione* 415. Quia qui non habent iuriſdictionem, & poteſtatem condendi leges, non poſſunt inducere conſuetudinem, quæ obliget

liget per modum legis, vt docent Bart. *conſil.* 136. Alexand. *conſil.* 173. *n.* 12. Roland. qui teſtatur de communi *conſil.* 5. *n.* 74. *& 76. lib.* 1. Tiraquel. *tract. de Primogenit. q.* 16. *n.* 2. Greg. XV. *deciſ.* 161. *n.* 2. &alij. Et ratio eſt manifeſta, quia conſuetudo ex ſe non habet vim obligandi; ſed debet ab eo accipere, qui poteſt obligare, ſolùm autem qui habet iuriſdictionem, & poteſtatem condendi leges poteſt obligare imponendo nouas obligationes. Tunc ſic: ſed ſic eſt, quod Communitas mulierum non habet juriſdictionem, & facultatem condendi leges, quia ſecundum ſuam naturam ſubiecta eſt, & exigit extrinſecus à quo regatur, & juxta Dei inſtitutionem ſubiecta eſt viris: ergo nec habebit poteſtatem inducendi conſuetudinem obligantem ad inſtar legis, vt inter alios expreſſè docent Bartol. *in leg.* 1. *ff. de legibus.* Abbas *conſil.* 53. *n.* 1. *part.* 2. *& in cap. Cum tanto, n.* 8. *de Conſuetud.* Baldus *in l. fin. de legibus,* Socinus *conſil.* 7. *verſ. circa ſecundum, part.* 1. quos ipſemet Paſqualigus ſequitur *loco cit.*

Sed ego longè multò probabilius, longeque verius Reſpondeo, teneri dictas Moniales ad recitandas priuatim Horas Canonicas ſub mortali; ex vi conſuetudinis.

Primò, quia longè multò probabilius eſt, quod communitas fœminarum poſſit, ſua conſuetudine, jus inducere obligans ad mortale, vt docet Bonacina *tom.* 3. *diſp.* 1. *q.* 2. *punct. vltimo,* §. 3. *n.* 15. ex Suario, & Salas, quos refert, & ſequitur Diana *part.* 6. *tract.* 8. *reſol.* 12. ergo vbi talis conſuetudo ab illis fuerit inducta, vt priuatim Horas recitent, obligabit ad mortale.

Secundò. Quia certum eſt (ſaltem) quod conſuetudo Monialium acceptata à Prælato poteſt inducere legem Moniales obligantem ad mortale: atqui longè multo probabilius eſt, ac verius, quod conſuetudo, quam Moniales habent recitandi priuatim Horas, inducta ſit approbatione, ſaltem tacita, Prælati: ergo talis conſuetudo vim legis habebit. Ex quibus jam patet ad argumentum Paſqualigi. Et ideo hanc noſtram ſententiam tenent omnes ferè Authores citati pro noſtra ſententia ſup. *q.* 10. inter quos præcipuè videndus eſt Diana *part.* 2. *tract.* 12. *reſol.* 17. *& part.* 3. *tract.* 2. *reſol.* 96. *part.* 6. *tract.* 8. *reſol.* 12. *& p.* 7. *tract.* 11. *reſol.* 4. *& p.* 9. *tract.* 6. *reſol.* 7. *& p.* 10. *tract.* 11. *reſol.* 45. *& part.* 11. *tract.* 1. *reſol.* 25. *quæſito* 3. *& tract.* 2. *reſol.* 10. *& tract.* 3. *reſol.* 27. Bard. *in ſelectis, lib.* 8. *q.* 1. vbi contrariam ſententiam improbabilem appellat. Bertrandus Loth *in reſol. Theolog. tract.* 23. *quæſt.* 1. *art.* 8. appellans opinionem oppoſitam temerariam, quia militat contra torrentem Theologorum. Pellizarius *tom.* 2. *tract.* 10. *de Monial. c.* 6. *q.* 7. *n.* 14. Qui etiam cum Reginaldo oppoſitam ſententiam temeritatis, & improbabilitatis nota afficiunt. Sed certè immerito omnes. Cum oppoſita pars tot doctos, & Claſſicos habeat patronos, nec careat fundamento ſaltem probabili. Vnde melius Tamburinus *part.* 2. *in Decalog. lib* 2. *c.* 5 §. 1. *n.* 13. qui noſtram tenet ſententiam, conſulto ab his cenſuris abſtinet, ſolumque dicit quod ſibi illos ſequi placeat magis & doctos, & plures, & antiquiores, quàm paucos hos Recentiores.

Nota tamen quod licet ego non audeam improbabilitatis damnare, ob rationem dictam, oppoſitam ſententiam, non tamen eam auderem conſulere, ob grauia inconuenientia, quæ inde euenire poſſent.

QVÆSTIO XXVIII.

An Moniales deputatæ ad Chorum teneantur ſingulæ ſub mortali, vigore conſuetudinis receptæ ad recitandum in Choro?

AFfirmandum videtur eo quod ex obligatione Chori in toto corpore Monaſterij exiſtente; ſufficienter naſci videtur obligatio in ſingulis Monialibus.

Sed vt certum Reſpondeo: Non teneri ſub mortali ad recitandum in Choro, niſi ſpeciali conſtitutione id ipſis ſub mortali præcipiatur. Quia nulla eſt conſuetudo, quæ obliget ſub mortali Moniales ſingulas, ad recitandas in Choro Horas: ergo. Antecedens conſtat, quia conſuetudo chori ſolùm introducta eſt, vt Horæ omnino in Choro dicantur, & omnes adeſſe debeant, iuxta Regulam, ſeu Conſtitutiones, & quod in hoc deficientes pœnæ ſubiaceant, non verò quod in hoc grauiter peccent, dummodo alias Horas priuatim recitent. Sic Suarez *lib.* 4. *de Horis Canon. c.* 10. *n.* 15. qui ad rationem dubitandi bene reſpondet, negando antecedens; nam ſatis eſt, quod cura prouidendi, vt Chorus non deficiat ſit apud Prælatum, & quod ipſe poſſit cogere ſubditos, vt in Choro non deſinat, nec Horas omittant. Caiet. *in ſum. verb. Horæ Canonicæ, verſ. vbi contemptus deeſt.* Tamburinus *diſp.* 15. *quæſt.* 1. *num.* 3. Lezana, & Miranda, quos citat & ſequitur Pellizarius *tom.* 3. *tract.* 10. *c.* 6. *n.* 12.

QVÆSTIO XXIX.

An Moniales Conuerſæ, quæ non profitentur ad Chorum, teneantur ad Horas Canonicas?

REſpondeo vt certum: Non teneri, ſed ſolùm ad certas preces in Regula, aut Conſtitutionibus præſcriptas, aut legitima conſuetudine inductas, quas appellant, *Officium laïcorum.* Sic communis Doctorum, præcipuè citatorum à nobis *ſuprà q.* 4. vbi egimus de Religioſis Conuerſis, ſeu laïcis.

QVÆSTIO XXX.

An ſaltem teneantur dictæ Moniales Conuerſæ ad recitandum ſub mortali, preces in Regula aut Conſtitutionibus ſibi præſcriptas?

AFfirmabunt Authores, quos in ſimili pro parte affirmatiua adduximus *q.* 5.

Sed vt certum Reſpondeo, non teneri ſub mortali ad tales preces recitandas, niſi aliàs expreſſè id ſub mortali in Regulis ipſis præcipiatur, quod non ſolet. Sic Suarez, Sanchez, & alij citati *vbi ſuprà, q.* 4. *&* 5. & expreſſè Pellizarius *tract.* 10. *cit. c.* 6. *n.* 15. his verbis: *Puto tamen, & mecum idem ſenſerunt viri docti à me conſulti, huiuſmodi obligationem non eſſe ſub peccato mortali, quomodo eſt obligatio recitandi horas Canonicas reſpectu Monialium Choro addictarum. Et ratio eſt, quod iſta obligatio oritur ex conſuetudine inducta tanquam obligatoria, illa verò prouenit ex Regula Religionis, quæ communiter quoad hoc non obligat ad culpam, ſed ſolùm ad pœnam. Quæ ratio confirmari poteſt ex communi ſenſu ipſarummet Monialium, qui eſt optimus legum interpres.* Sic ille:

QVÆSTIO XXXI.

An caſu quo Moniales Choriſtæ, ex rationabili cauſa recitare nequeant Horas Canonicas, ſatisfaciant recitando officium Sororum Conuerſarum?

RESpondeo ſatisfacere, non ex ſe, aut ex natura (vt ſic dicam) rei, ſed ex priuilegio. Quia id conceſſit Innocent.IV. per Bullam 10. quæ incipit: *Solet annuere*, datam anno 1253. Monialibus degentibus ſub cura Fratrum Minorum, his verbis: *Et quæ* (hoc eſt Moniales Choriſtæ) *occaſione rationabili non poſſunt aliquando legendo dicere Horas ſuas, liceat eis ſicut aliæ ſorores dicere Pater noſter.* Sic Pontifex. Ex quibus Pontificiis verbis colligit Pellizarius, quod cum omnes Moniales Choriſtæ (iuxta dicta *ſuperiùs* ex conſuetudine teneantur recitare Horas Canonicas, hoc ipſo quod Papa declarat Moniales S. Claræ ſatisfacere recitando officium Sororum laicarum (etſi eæ ſint Choriſtæ) ſi ex rationabili occaſione non poſſint recitare Horas Canonicas, cenſetur diſpenſaſſe ſuper præfata conſuetudine, conceſſo ipſis eo ſpeciali priuilegio relato in earum Regula, quæ tota inſeritur in dicta Bulla. Quod priuilegium, vt hic, & nunc ſuffragetur Monialibus, non petit licentiam, ac conſenſum Superioris (vt conſtat ex illis verbis: *liceat eis ſicut aliæ ſorores dicere Pater noſter*) nulla limitatione appoſita. Et ſuffragatur etiam in caſu, quo Horarum Canonicarum recitatio fieri poſſit ſine graui difficultate, vt colligitur ex illis verbis, *Occaſione rationabili*, & ſuadetur ex eo quod dictum priuilegium eſſet illuſorium, ſi ſolùm ſuffragaretur in euentu, quo illa rationabilis occaſio eſt talis, & adeo grauis, vt ex ſe ſufficiat ad excuſandum ab onere recitandi Horas Canonicas: Tunc enim, abſque vllo priuilegio, non eſt opus ſupplere aliis precibus. Sic Pellizarius *tract.10. c.6. n.16.* vbi benè etiam aduertit, quod per illa Priuilegij verba, *rationabili occaſione*, poſſint intelligi reſpectu Monialium hi caſus, nempe, ſi Monialis ſit ſcrupuloſa circa diuini Officij recitationem, ſi minus expeditè ſciat legere in Breuiario, ſi ſit defatigata ex aliquo labore extraordinario, ſi præ manibus habeat extraordinariam aliquam occupationem, quæ illam angat, & ſimiles.

QVÆSTIO XXXII.

An prædicto Monialium S. Calræ priuilegio poſſint vti, per viam generalis communicationis, Moniales aliorum Ordinum?

NEgandum videtur. Quia cæteræ Moniales nequaquam tali priuilegio vtuntur.

Sed Reſpondeo, poſſe. Quia non apparet ratio, qua ſuaderi poſſit, hoc priuilegium non comprehendi in generali communicatione, quam habent Moniales aliæ, cùm non conſtet de exceptione, nec probetur illud indigere ſpeciali nota, vt communicatum cenſeatur. Quod ſi non eſt in vſu, id fortè prouenit vel quia Moniales illud ignorant, vel quia neſciunt, an habeant communicationem priuilegiorum. Sic omninò Pellizarius *n.16. cit. verſ. videtur autem, & tom.1. tract.5. c.8. ſect.2. n.129.*

QVÆSTIO XXXIII.

An etiam Religioſi Choriſtæ quarumcunque Religionum, poſſint vti præfato priuilegio Monialium S. Claræ, & ex cauſa rationabili recitare, loco Horarum Canonicarum, officium diuinum laïcorum ſeu conuerſorum?

RESpondeo poſſe Religioſos quarumcunque Religionum tali priuilegio vti, ſine licentia ſuorum Prælatorum, & etiam in caſu, quo aliàs recitatio Officij diuini fieri poſſet abſque graui damno, vt colligitur ex dictis *q.31.* Sic Pellizarius *tom. 1. Manual. Regul. tract.5. c.8. ſect.2. n.129. & tom.2. tract.10. c.6. n.16.* Qui & probat, *Quia per viam communicationis priuilegiorum, etiam in ſpecie conceſſorum Monialibus, frui poſſunt quicumque viri Religioſi illam habentes, dicto Indulto Innocentij IV. conceſſo Monialibus S. Claræ: ergo vi illius licitum erit eis, occurrente quauis rationabili occaſione, ſatisfacere penſo Horarum Canonicarum, recitando officium diuinum laïcorum Religioſorum, ſeu (quod idem eſt) preces in Regula, aut Conſtitutionibus eis praſcriptas.* Sic ille. Qui & addit, quod per illa verba, *Rationabili occaſione*, quæ habentur in dicto priuilegio, poſſint intelligi reſpectu Religioſorum caſus ſequentes, nimirum ſi actum litterarium extraordinarium habituri ſunt, ſi concionentur in Quadrageſima cum labore non ordinario, idque etſi non concionentur quotidie, ſi confluat magna frequentia pœnitentium ad confitendum, ſi ſint laſſati ex itinere, aut concione, aut alia de cauſa conſimili, ſi ſint conualeſcentes, etiamſi ſine magno diſpendio poſſent recitare, & alij ſimiles caſus.

QVÆSTIO XXXIV.

An ſi Religioſus Choriſta Ordinis, in quo non eſt praſcriptum officium diuinum pro Religioſis laïcis, velit occaſione data vti prædicto indulto, ſatisfaciat dicendo preces aſsignatas Monialibus Conuerſis Sanctæ Claræ?

RESpondeo, Satisfacere ſuæ obligationi, dicendo tunc dictas preces. Quia cum dictis Monialibus primariò ſit facta conceſſio talis indulti, & aliunde non poſſit ſtatui in propoſito caſu, quæ preces recitari debeant loco Horarum Canonicarum, neceſſariò eſt tenendum, dicendas eſſe preces talibus Monialibus præſcriptas, ſunt autem 24. *Pater noſter*, pro Matutino. Pro Laudibus, 5. Pro Prima verò, Tertia, Sexta, & Nona, pro qualibet iſtarum 7. Pro Veſperis 12. & pro Completorio 7. Sic omninò Pellizarius *n.129. cit. verſ. Addo hic.*

QVÆSTIO XXXV.

An ſi Religioſæ Moniales profeſſæ ad Chorum, ſubitò appareant impotentes ad recitandas Horas Canonicas, poſſint de licentia ſui Prælati ſatisfacere ſuæ obligationi, recitando officium Sororum laïcarum?

NEgat Didacus Antonius Frances *in foro conſcient. part.3. voto 1. à num.32.* docens, in hoc ſolùm

ſolum Pontificem poſſe diſpenſare, & commutare in alias preces. Probat id ex eo quod, vt refert Pirrhus Corradus *in praxi Diſpenſationum, lib.4. c.2.n.48.* Clemens VIII. *die 22. Aprilis anni* 1593. commiſit ſummo Pœnitentiario, vt diſpenſaret cum quadam Moniali ſeptuagenaria, quæ neſciebat legere, & recitare officium, vt per alias preces ſatisfaceret, vt loco Matutini diceret Coronam Beatæ Mariæ Virginis, &c.

Sed vt mihi certum Reſpondeo, Poſſe. *Primò.* Quia Prælati poſſunt diſpenſare cum iam Profeſſis ignaris, vel commutare officium diuinum in alias preces: ergo & à fortiori cum Monialibus ſibi ſubditis. Antecedens conſtat, quia id eis indulſit Eugenius IV. per Bullam incipientem, *Regularem vitam*, datam Bononiæ *anno* 1436. vt refert Rodriguez in ſuo Bullario, *fol.* 189.

Secundò. Quia expreſſe Clemens VII. teſte Caſarubio *in Compend. V. Moniales, num.* 30. conceſſit Monialibus degentibus ſub cura Fratrum Minorum deputatis ad Chorum, vt ſi quæ illarum ob imperitiam neſciant perfectè recitare officium diuinum, iudicio Prælati, Confeſſarij, aut Abbatiſſæ ſatisfacere poſſint obligationi Horarum Canonicarũ, dicendo officium ſororum laicarum: ergo. Verum eſt, quod hoc indultum fuit conceſſum viuæ vocis oraculo, & ideò ſecundum aliquos DD. iam non ſubſiſtat, poſt generalem reuocationem viuæ vocis oraculorum; contrà verò ſecundum alios, vt videre eſt apud Pellizarium *part.3. tract.10. cap.6. num.16. & cap.10. numer.76.* & apud Peyrinum *tom.2. priuileg. Conſtit.1. Gregorij XIII.*

Nec obſtat factum Clementis VIII. Nam multa conceduntur de nouo à Pontificibus, non quia neceſſaria ſunt, cum aliàs iam ab aliis ſuis Anteceſſoribus ſint conceſſa; ſed quia petuntur. Vnde hanc noſtram ſententiam tenent Pellizarius *loco cit. &* Matinez de Prado *tom.2. c.30. quæſt.6.§ 4. num.41. & 42.*

QVÆSTIO XXXVI.

An Monialis nouitia, quæ ſub finem Nouitiatus reperitur minus ſufficienter inſtructa & apta ad recitationem Horarum Canonicarum, poſſit admitti ad Profeſſionem, diſpenſando vſquedum ſciat benè illas recitare, vt recitet Officium Sororum laicarum?

NEgabit forſitan Antonius Frances, conſequenter ad ea quæ *loco citato* latè tractat.

Sed vt mihi certum Reſpondeo, Poſſe admitti ad Profeſſionem, diſpenſando cum illa, vt vſquedum ſciat benè recitare, recitet officium ſororum laicarum. Quia ſi Prælati Monialium, ſiue ſæculares, ſiue Regulares, vi præfati priuilegij Eugenij IV. poſſunt modo dicto diſpenſare in perpetuum cum Monialibus iam profeſſis, à fortiori poterunt diſpenſare ad tempus cum Religioſa Nouitia, iuſta occurrente cauſa, qualis eſt, ne vlteriùs differatur eius Profeſſio. Sic Pellizarius *num. 16. verſ. Indultum autem,* & Martinez *loc.cit. numer.42.* à fortiori, cum doceat, quod licitè poſſit admitti ad profeſſionem nobilis aliqua fœmina ignara recitandi, quam non deceat cum Conuerſis deputari, commutando obligationem officij diuini in alias preces, nempe in officium ſororum laicarum.

QVÆSTIO XXXVII.

An caſu, quo dicta Monialis, admiſſa ad profeſſionem, vi præfati priuilegij, omitteret recitare officium ſororum laicarum, ſibi à Prælato aſſignatum, peccaret mortaliter?

AFfirmandum videtur. Quia monialis addicta Choro tenetur ſub mortali recitare Horas Canonicas, vt ſuprà eſt habitum: ergo etiam tenebitur prædicta Monialis recitare ſub mortali officium ſororum laicarum, vtpotè ſubrogatum in locum Horarum Canonicarum vi præfati Indulti: patet conſequentia, quia ſubrogatum ſapit naturam illius in cuius locum ſubrogatur.

Negat nihilominus Pellizarius *loc.cit. num.16. in principio.* Quia tunc dicta Monialis Choriſta ſe haberet ac Monialis conuerſa: atqui hæc non tenetur ſub mortali recitare preces ſibi à Regula, ſeu Prælato præſcriptas: ergo nec dicta Monialis Choriſta in aſſignato euentu.

Sed ego clarius Reſpondeo, *Primò.* Certum eſt, quod ſi prædicta Monialis admitteretur ad profeſſionem, vt frequentaret Chorum inter alias Moniales Choriſtas, & poſtea ob eius ineptitudinem ad officium diuinum recitandum reduceretur ad ſtatum ſororum laicarum, quod tunc non peccaret mortaliter omittendo recitare preces ſibi aſſignatas, ſicuti non peccarent aliæ ſorores laicæ. Conſtat clarè ex *ſuprà* dictis *q.30.*

Reſpondeo *Secundò*: ſi Monialis Choriſta permaneat in ſtatu, & ordine Monialium Choriſtarum, fruaturque omnibus prærogatiuis, & exemptionibus illis conceſſis, & quia vrget aliqua rationabilis cauſa, diſpenſat Prælatus, vt loco Horarum Canonicarum recitet officium ſororum laicarum, tunc ſi omitteret illius recitationem, verè peccaret mortaliter, ob rationem in principio factam.

§. III.

De obligatione, quam habent Clerici recitandi officium diuinum extra Chorum.

QVÆSTIO XXXVIII.

An Clerici minoribus Ordinibus initiati teneantur recitare officium diuinum?

AFfirmarunt olim aliqui Canoniſtæ, quos refert Suarez *infrà*, ducti ex capite, *ſi quis Presbyter, diſt.92.* vbi dicitur, *Quemlibet Clericum teneri ad hoc.*

Sed vt quid certiſſimum Reſpondeo, Non teneri ad diuinum Officium recitandum. Quia dicti non tenentur iure diuino, neque Eccleſiaſtico ſcripto, nec conſuetudine: quin potiùs hæc planè eſt in contrarium: ergo nullo titulo tenentur. Sic Sotus, Medina, Ledeſma, Nauarr. & alij, quos citat, & ſequitur (dicens contrarium improbabile) Suarez *lib.4. de Horis Canon. cap.16. num.10. & ſequent.* Nauarrus *vbi infrà*, Leſſius *lib.2. cap.37. dub.9. num.49.* Palaus *tom 2. diſp.2. punct.1.§.1. numero 2.* Trullench *lib.1. in Decalog. cap.7. dub.12.§.2. numero 2.* Thom.

Tamburinus

Tamburinus *lib.2. in Decalog.cap.5.§.1.num.2.* Sanchez *lib.7. conſil.cap.2. dub.2.* Prado *tom.2. cap.30. quæſt.6.num.2. Qui ad cap. Presbyter.cit.* benè dicunt, intelligendum eſſe de Clerico deputato ſeruitio alicuius Eccleſiæ, & ratione beneficij, non autem ex vi Ordinis.

Qvæstio XXXIX.

An dicti Clerici, eſtò non teneantur ad recitandas Horas Canonicas; teneantur tamen ad aliquid aliud ex præcepto recitandum?

Affirmant aliqui, teneri ad recitandum aliquid determinatè, hoc eſt, ad orandum pro populo pluſquam meri laici; licèt quid orandum ſit, prudenti eorum arbitrio relinquant. Ratio eorum eſt: Quia per minores Ordines diuino cultui adſcribuntur: ergo ad orandum aliquid amplius quàm merè laici tenentur: ita Paludan. *in 4. diſt.15. quæſt.5.* Turrecrem. *cap. Qui autem, diſt.91.num.4. & 5.* Syluester *verb. Hora, quæſt.2.* Nauarr. *cap.7. de Horis, num.13. ibi*: licet ſaltem quandiu priuilegio Clericali gaudebunt, erunt obligati ad aliquot preculas in genere, non tamen ad determinatas, niſi fortè Epiſcopus, qui eos ordinauit, eas determinaſſet, & eiuſmodi determinationi conſenſiſſent, vti communiter fieri ſolere, & debere tradunt Palud. & Cardin. S.Sixti.

Alij dicunt, dictos Clericos teneri ex conſuetudine ad dicendum paruum officium B. Virginis, aut ſeptem Pſalmos pœnitentiales, vel quindecim Graduales, ſi tantum ſit Clericus primæ Tonſuræ.

Sed vt certum Reſpondeo, Non ſolùm non teneri ad recitandas Horas Canonicas, verùm nec aliquid aliud, niſi aliàs fuerit conſuetudine introductum. Ratio eſt, quia non conſtat dari tale præceptum. Nec obſtat, quod per minores Ordines ſint iam diuino cultui adſcripti; quia non ſunt illi ita determinati, & affixi, quin poſſint ducere vxorem. Sic Suarez *num.14. & 15.* Sanchez, Trullench, & alij ſuprà relati.

Qvæstio XL.

An poſſit Epiſcopus imponere Clericis prædictis, vt ſingulis diebus aliquas preces dicant?

Affirmat Bonacina *diſp.1. de Horis Canon. q.2. punct.3.* (non 4. vt leges apud Dianam) *num.2.* vbi pro ſe citat Nauarrum *cap.7. de Orat.* Quibus adde Palaum *diſp.2. cit. punct.1.§.1.num.3.* Quorum ratio, inter alias, eſt quia Clerici ſunt ſubditi Epiſcopo, & materia eſt honeſta: ergo.

Sed probabilius longè Reſpondeo, Non poſſe. Quia id eſſet eis grauiſſimum onus, quod imponere omnino pertinet ad Pontificem. Sic Suarez *cap.17. num.15.* Sotus *lib.10. de juſt. quæſt.5. art.3.* Sà verb. *Horæ, num.5.* Azor. *lib.10. cap.5. quæſt.4.* Leſſius *lib.2. de Iuſt. cap.37. dub.8. num.46.* Filliuc. *tract.23. cap.5. num.148.* Molfeſ. *cap.3. num.8.* Vazquez *de Benefic. cap.4.§.1. dub.2. num.6.* Layman *lib.4. tract.1. cap.4. num.5.* Villalob. *tom.1. ſum. tract.24. difficul.7. num.4.* Diana *part.2. tract.12. de Horis Canonicis, reſol.20.* Trullench *loc.cit. num.2.* Sanchez *lib.7. conſil. cap.2. dub.2. num.6.* Qui benè explicat Nauarrum dicendo, id ſolum affirmaſſe caſu quo Clerici in Ordinatione promitterent, ſe tales preces ab Epiſcopo præceptas recitare: quia tunc licèt non virtute mandati Epiſcopi, virtute promiſſionis tenerentur, verba Nauarri habes *ſuprà quæſt. antecedenti.*

Qvæstio XLI.

An ſaltem teneantur dicti Clerici recitare Pſalmos pœnitentiales, aut alias preces, quas ſemel, aut bis recitare Epiſcopus in Ordinatione eis iniungit?

Affirmant teneri ſub mortali, Suarez, Azor. Leſſius, Layman, & Villalob. *locis nuper citatis.*

Negant verò contrà Sotus, Sà & Diana *loco cit:* necnon *part.4. tract.4. reſol.218.* & Valentia *tom.3. diſp.6. quæſt.2. punct.10.* exiſtimantes, teneri tantum ex honeſtate, & ideo illos omittentes non peccare mortaliter. His addo Palaum *loc.cit. num.5.* Sic dicentem: *Probabile exiſtimo, cum Epiſcopus Ordinandis iniungit aliquos Pſalmos, & Litanias recitare, nolle ſub graui culpa obligare, ſed ex quadam honeſtate, & decentia.* Sic ille ex Soto, & Valentia citatis. Quos ſequitur Prado *quæſt.6. cit. num.5.* & apud ipſum Ioan. à S. Thoma.

Alij tandem, media via incedendo, dicunt teneri quidem caſu, quo Ordinati promittant ſe tales Pſalmos, aut preces præſcriptas recitare: ſecus ſi non promittant. Ita Trullench *n.2. cit.*

Sed ego abſolutè probabilius Reſpondeo, Non teneri ſub mortali tales Pſalmos, aut preces recitare, etiamſi id promittant. Quia probabilius exiſtimo, nolle (quamuis aliàs poſſet) ſub graui culpa Epiſcopum Clericos ad id obligare: ergo etiamſi hi promittant Pſalmos ſibi iniunctos recitare, non tenebuntur id facere ſub mortali; patet, quia eorum promiſſio non excedit grauitatem mandati Epiſcopi; cum tantum ſit quaſi acceptatio illius: ergo ſi mandatum Epiſcopi non eſt ſub mortali, nec acceptatio erit ſub illo: igitur ſolùm ad ſummum peccabunt venialiter, qui tales Pſalmos omitterent, etiam caſu, quo acceptauerint mandatum. Sic à fortiori nes DD. ſecundæ ſententiæ.

Qvæstio XLII.

An Omnes Clerici Sacris initiati, teneantur ad recitandum officium diuinum?

Negarunt olim aliqui, vt refert Gloſſa 1. *in cap. vltimo, diſt.92.* aſſerentes, Clericum in Sacris conſtitutum, non deputatum alicui certæ Eccleſiæ, ſed ſolùm Ordinatum ad titulum patrimonij, non teneri vllo iure ad recitandum officium diuinum.

Sed vt quid certiſſimum Reſpondeo, Teneri ad recitandum diuinum officium, etiamſi ad ſolum titulum patrimonij ſint ordinati. Quia ſic habet vſus, & communis ſenſus totius Eccleſiæ. Sic Suarez *lib.4. de Horis Canon. cap.16. num.2.* Pradus *tom.2. cap.30. quæſt.6. num.2.* & nos *2.p. tract.6. de Ordine, diſp.13. q.8.* & omnes. Inter quos ſolùm eſt dubium, quo iure ad id teneantur. Pro quo ſit

QVÆSTIO XLIII.

An Clerici omnes Sacris initiati teneantur recitare diuinum officium ex iure diuino?

AFfirmant plures DD. qui mouentur ex illo Pſalmi 118. *Septies in die laudem dixi tibi*, & ex illo Iſaiæ 43. *Omnem illum qui inuocat nomen meum, in laudem meam creaui illum.* Sic apud Suarium Abbas *in c.1. de celebrat. Miſſar. n.3.* Turrecrem. *in c. Eleutherius, diſt. 91. ad 5. q.* vbi refert Guillelmum Laudunenſem, & Zabarellam. Angelus *verb. Hora, n.6.* Roſella *n.13.* Nauarr. *de Orat. c.7. n.2.* Sot. *lib.10. de Iuſt. q.5. art.3.* & D.Thom. *quodlibeto 6. art.8.* vbi ita ait: *Clericus ex hoc ipſo quod eſt Clericus, & præcipuè in Sacris Ordinibus conſtitutus, tenetur dicere Horas Canonicas. Videntur enim tales ſpecialiter eſſe aſſumpti ad laudem diuinam, ſecundum illud Iſaiæ 42. Omnem qui inuocat nomen meum, in laudem meam creaui illum.* Sic S. Doctor. Quos omnes nouiſſimè ſequitur Raphael de la Torre *de Horis contr.6. diſp.1. n.1.* & Ludouic. de S.Ioan. *de Orat. art.11. difficultate 3. (non dub.3.* vt citat Prado) *concl.1.* vbi ita ait: *la obligacion de dezir el officio diuino es eſtrechiſſima, i de Iure diuino, &c. & difficult.4. concl.1.* idem repetit.

Sed probabilius Reſpondeo, Minimè teneri ad recitandum officium diuinum ex iure diuino. Quia probabilius eſt, nullum dari tale ius diuinum quoad officium diuinum recitandum aſtringantur Sacris initiati. Tum quia nullibi reperitur. Tum quia officium diuinum inſtitutum eſt iure Eccleſiaſtico, vt ſup. *diſp.1. q.3.* diximus: ergo præceptum de eo recitando, nequit eſſe diuinum poſitiuum, nec naturale. Sic Ioan. de Lignano, Siluester, Tabiena, Armilla, D. Anton. Palud. & Maior, quos refert, & ſequitur Suarez *lib.4. de Horis, c.16. à n.4.* Hieronym. Garcia *tr.2. ſum. diff.1. dub.4. n.1.* Prado *loc. cit. n.11.* Raphael de la Torre ſibi iam contrarius *contr.6. diſput.4. n.3.* & alij quos citauimus *part.2. tr.6. diſp.13. q.8.*

QVÆSTIO XLIV.

An ſaltem omnes Clerici in Sacris, nempe Subdiaconi, Diaconi & Presbyteri habeant dictam obligationem recitandi Horas Canonicas ex iure Canonico?

AFfirmant communiter Canoniſtæ, & alij Theologi. Qui dicunt hoc præceptum, & obligationem haberi expreſsè in Iure Canonico, nempe *in cap. Preſbyter, diſt.91.* quod etiam habetur *in c.1. de Celebr. Miſſarum.* & in cap. *Si quis Preſbyter, diſt.93.* Ideoque hanc partem tuentur Canoniſtæ, quos ſequuntur Sotus *loc. cit. art.3.* Aragon. *2.2. q.83. art.12. dub.3.* Bonac. *de Horis diſp.1. q.2. punct.3. n.1.* Petr. Ledeſma *tom.2. ſum. tr.9. c.4. concl.4.* Rodriguez *in ſum. c.224. n.2.* Palaus *diſp.2. punct.1. n.1.*

Sed ego probabilius Reſpondeo, *Primò*: Non omnes Clerici Sacris initiati habent obligationem recitandi Horas Canonicas, ex vi iuris Canonici, ſed ſolùm Presbyteri. Ratio eſt: Quia in iuribus adductis à contrariis, ſolum eſt ſermo de Presbyteris: ergo ſolum hi habent obligationem recitandi ex vi iuris. Antecedens latè probant Nauar. Suarez, & alij *infrà* citandi.

Reſpondeo *Secundò.* Diaconi, & Subdiaconi licèt non habeant obligationem recitandi Horas Canonicas ex vi iuris, quia reſpectu illorum non extat, habent illam ex vi generalis conſuetudinis legitimè receptæ, quæ habet vim legis. Sic Caiet. *verb. Hora,* Vgolinus, Philibertus, Nauarr. Azor, & Trullench, quos citauimus *2. p. tr.6. diſp.13. q.8.* Suarez *lib.4. c.16. num.8. & 9.* Villalob. *tom.2. tr.26. diff.7. num.1.* Bauny *de Beneficiis, diſp.15. q.1. concl.1.* Ioan. à S. Thoma *diſp.28. artic.4. in fine,* & me citato Pradus *tom.2. c.30. q.5. n.10.* Verricelli *in qq. moral. tract.8. quaeſt.49. n.27.* Leſſius *dub.2. c.37. dub.9.* Reginald. *lib.14. n.135. & 136.*

QVÆSTIO XLV.

An puer initiatus Sacris ante vſum rationis aſtringatur præcepto recitandi Horas Canonicas?

AFfirmabunt conſequenter qui affirmant aſtringi dictum puerum voto continentiæ, & Caſtitatis: quia non eſt maior ratio vnius, quàm alterius vinculi. Sunt autem Palud. Baſilius, & ex parte ſaltem Hurtad. relati à nobis *2. p. diſp.13. cit. q.6.*

Sed probabilius Reſpondeo: Non aſtringi præcepto recitandi dictas Horas Canonicas. Quia probabilius eſt, quod non adſtringatur voto Caſtitatis puer ille, qui ante vſum rationis in Sacris fuit conſtitutus, vt cum Thoma Sanchez, Bonac. Granado, Philiberto, Candido, Trullench, & Dicaſtillo diximus *vbi ſuprà.* Quia, vt benè Sanchez *lib.7. de Matrim. diſp.20. n.7.* onus recitandi eſt adiunctum Ordini ſponte aſſumpto, ſicut & onus continentiæ ſeruandæ. Sic conſequenter ille ex Nauarro, Viualdo, & Sà. Et expreſsè loquendo de noſtro caſu Trullench. *lib.1. in Decal. c.7. dub.12. §.2. in fine.*

QVÆSTIO XLVI.

An ſaltem teneatur onere recitandi puer ille, qui habens plenum vſum rationis; ante pubertatem tamen, voluntariè Sacros Ordines ſuſcepit?

NEgabunt, qui adhuc in iſto caſu negant teneri dictum puerum lege continentiæ & caſtitatis, vt ſunt Innocent. Calderin. Ioan. Andreas, Sanchez cum aliis pluribus, quos retulimus *part.2. tract.6. diſp.13. q.7.*

Sed probabilius Reſpondeo, Teneri onere recitandi. Quia probabilius eſt, in dicto caſu teneri lege continentiæ, vt cum Caiet. Vega, Soto, Sayro, Ægidio, Bonac. Baſilio, & aliis diximus *q.7. cit.* ergo & tenebitur præcepto, & onere recitandi. Sic expreſsè Trullench *vbi ſuprà,* & Palaus *vbi infrà.*

QVÆSTIO XLVII.

An item teneatur ad Horas citandas, qui per vim, vel metum iniuſtè incuſſum, cum voluntate tamen Ordines Sacros recepit?

AFfirmabunt, qui tenent in dicto caſu teneri ſic Ordinatum lege Continentiæ & Caſtitatis: ſunt autem Petr. Ledeſma, Rebellus, Comitolus, Baſilius, Gaſpar Hurtado, & Diana, quos retuli *part. 2. tract.6. diſput.13. quaeſt.5. & tract.9. diſp.17. quaeſt.5.*

Sed probabilius Reſpondeo, tunc non teneri ad Horas recitandas,quia probabilius puto, nedum teneri lege continentiæ,& caſtitatis,vt cum Sanchez, Nauarro,Azor.Bonac.Candido,Viualdo,&aliis pluribus,*2.p.loc.cit.*docuimus:ergo nec tenebitur onere recitandi Horas.Sic expreſsè Sanchez *lib.7.de Matrim.diſp.29.n.7.*ibi: *Secundò deducitur,nec hunc nolentem vti Ordine teneri ad Officium Canonicum recitandum. Quod id ſit onus adiunctum Ordini ſpontè aſſumpto, ſicut & onus continentia ſeruandæ*: & ita docent Nauarr.*in ſum.Latina,c.22.n.51.ad finem.*Viualdus,& Man.Sà allegati *n.5.ad finem.*Sic ille.Necnon Palaus *diſp.2.cit.punct.1.§.1.n.1.ad finem.*Qui benè etiam aduertit, id eſſe intelligendum caſu, quo ſic Ordinatus nollet vti Ordine Sacro accepto; nam ſi liberè vellet vti illo, tunc ad omnia illi annexa, veluti ad caſtitatem, & Horarum recitationem, &c. obligaretur, eo quòd per illum vſum liberum ratificat Ordinem. Quod nos priùs notauimus *2.p.tr.6. diſp.13.q.6.*Legantur *ibi* dicta.

QVÆSTIO XLVIII.

An ſaltem teneatur ad Horas recitandas, qui per metum iuſtè incuſſum Ordinem Sacrum accepit?

RESpondeo tunc teneri. Quia tunc ſic ordinatus nullam iniuriam patitur: ergo cùm aliis adſit voluntas recipiendi Ordinem, vt ſupponimus, ſicut obligatur ad continentiam, ita & ad recitationem Horarum.Sic (vt retulimus *loc.cit.q.5.*)Sanchez vbi ſupra,*n.*10.per hæc verba: *Tandem prædicta de iniuſta compulſione accipienda ſunt; ſi enim vrgente neceſſitate compellat Prælatus,iuſto præcepto,ad Ordines aſſumendos,ſic compulſus tenetur ad continentiam, & ad cætera Ordinis onera.* Sic ille ex Henriquez *lib.*10. *de Sacram.Ordin.n.3.Comment.lit.Y.*

QVÆSTIO XLIX.

An Subdiaconus teneatur die ſuæ Ordinationis totum Officium diuinum recitare?

RESpondeo vt quid certiſſimum: Non teneri. Sic cum communi omnium Doctorum docui *p.2. tr.6.diſp.*13.*q.*9.Legantur Diana *p.4.tr.4.reſol.*238. Azor.1.*p.lib.*10.*c.*13.*q.*17. Caſtro Palao, Narbona, Machado, Philibertus, & alij quamplures mox citandi.Quia ſolùm dubitant ad quas ex ſeptem Horis teneatur.

QVÆSTIO L.

An ſaltem teneatur Subdiaconus in dicta die Ordinationis ſuæ, ad aliquam partem Officij recitandam?

AFfirmant communiter Doctores,licèt non conueniant in aſſignandis Horis, ad quas recitandas tali die teneatur Subdiaconus. Nam Oliuerius Bonartius *de Horis Canon.lib.*2.*c.*39.*n.*21. docet teneri Subdiaconum eo die recitare ſolùm Veſperas,& Completorium. *Quia Eccleſiæ mens* (inquit) *non cenſetur velle Tyronem ad paruas alias Horas diei currentis aſtringere.*

Alij preſſiùs communiter dicunt, teneri ad recitandum,non tantum Veſperas,& Completorium,verùm etiam alias paruas Horas, quæ in Choro benè gubernato reſtant dicendæ ab hora ſuæ Ordinationis.Et ideo,qui hora nona v.g.ideſt,*a las nueue de la mañana*,Subdiaconatu eſt initiatus,tenebitur ad recitandas etiam Tertiam, Sextam, & Nonam, &c. Sic Azor. *tom.*1.*lib.*10.*c.*13.*q.*17. Suarez *tom.*1. *de relig. lib.4. de Horis,c.*28. (per errorem impreſſionis 27.) *n.*8.Filliuc.*c.*9.*n.*285.Bonac. *diſp.*1.*de Horis Canon. q.*2.*punct.*5.*num.*9.Sanchez *in conſil.lib.*7.*c.*2.*dub.*7. Diana *p.*4.*tr.*4.*reſol.*238. Becanus,Layman,Palaus, & alij,quos citat & ſequitur,nominatim contra me, Doctus Magiſter Pater Ioannes Martinez de Prado Ordinis Prædicatorum *tom.* 2. *Theologiæ Moral. c.*30.*q.*6.*§.*2.*à n.*13.*vſque ad* 21.Nihilominus tamen iterum atque iterum,quod docui 2.*p.tr.*6. *de Ordine, diſp.*13.*q.*10. nunc dico, doceo,& teneo: quia eius argumenta non me terrent, nec retrorſum abire facient, cum ſint puſilla ſatis, imò tanto viro indigna,vt demonſtrabo facilè.

Igitur quæſtioni vt ſatisfaciam,Reſpondeo *Primò.* Certum eſt,vt dixi *loc.cit.* quod Subdiaconus teneatur ad onus diuini Officij, ſtatim ac ſuſcepit Subdiaconatum. Ratio eſt,quia Subdiaconus obligatur ad officium diuinum recitandum ratione Ordinis Sacri: ergo eo ſuſcepto ſtatim obligatur. Hanc reſponſionem eiſdemmet ferè verbis ſcripſi 2.*p. tr.*6. *diſp.*13.*q.*10. Et tamen noluit eam videre Prado, quandoquidem, vt meam ſententiam (ſtatim explicandam) impugnet, eodem argumento, quo ego ad hanc primam reſponſionem demonſtrandam veram vtor, vtitur ille *num.* 23. Igitur in hoc omnes conuenimus.

Reſpondeo *Secundò*, probabiliter certè. Minimè tenetur Subdiaconus ad recitandam aliquam partem officij diuini ipſa die, qua Subdiaconatu initiatur. Sic docui *q.*10.*cit.*& probaui contra Oliuerium.

Primò. Quia ſi non eſt credibile (vt ipſemet concedit) piam matrem Eccleſiam velle Tyronem reſtringere ad recitandam Sextam, & Nonam, etiam caſu quo ante dictas in Choro præfatas Horas Subdiaconatu ordinatus fuerit, cur erit credibile, velle Eccleſiam dictum Subdiaconum ad duas Horas paruas reſtantes obligare? Cur enim ad has,& non ad illas Eccleſiam obligare dicemus.

Huic argumento, quod ego ex conceſſis ab Oliuerio,contra ipſum ſolum formaui, non contra alios, quod potuit videre, & noluit Prado, reſpondet ipſe *n.*16. dicendo, *Se nullum videre illius fictæ pietatis fundamentum. Imò illa die, quâ ad tantam eſt euectus dignitatem, & recepit Sacramentum Ordinis, & Euchariſtia, ſicut regulariter recipiunt qui ordinantur, facilè paruas Horas recitabunt: & qui de hoc illa die non curant,minus deinceps curabunt,& melius erat eis,quod in ſæculari vita manerent, quàm quod in hac obligatione leuiſſima implenda, ipſa die ſuſcepti gradus negligentes, & ingrati eſſent.* Sic Prado.

Sed huius Patris reſponſionem facillimè euertam. Concedo namque illi, quod non videat fundamenta meæ ſententiæ fundatæ in vera pietate Matris Eccleſiæ; & ideò, vt non videns, illam vocet fictæ pietatis, videat obſecro, quod fundamento veræ pietatis Matris Eccleſiæ nitantur ſæpiſſimè Doctores, ad plures opiniones amplectendas; & ideo ipſos ſequentes, Oliuerius ſuam, & nos hanc tuemur ſententiam. Per reliqua, quæ addit nuda verba, ſolum probat debere Subdiaconum illa die ex gratitudine recitare Horas,quæ ſuperſunt,non verò ex obligatione, & præcepto, vt qui non eſt cæcus, videbit clarè.

Secundò ſic meam ſententiam probo. Quia probabile

babile eſt,quod qui ex quavis cauſa non poteſt recitare maiorem partem officij, in qua ſaluatur forma Officij Eccleſiaſtici, non tenetur recitare minorem; vt qui non poteſt recitare Horas antemeridianas, non tenetur recitare veſperas,nec Completas,etiamſi poſſit,vt docent Raphael de la Torre *contr.7.de Horis Canon.*& Ioan.de Cruce *in ſum. præcept. 3. art. 3. dub.5.*& hoc non ob aliam rationem, niſi quia omnes Horæ vnicum diuinum officium reputantur, in quo Eccleſia repræſentat quæ Chriſto Domino in ſua Paſſione acciderunt, & cum iſta repræſentatio, ſaltem in minore parte non ſaluetur, ad eam non tenebitur. Sic illi. Nunc ego,ſed ſic eſt,quod ſecundum communem opinionem, qui initiatur Subdiaconatu, non tenetur eo die recitare Matutinum, nec Primã, nec Sextam,imò nec(ſecundùm aliquos)Nonã,quod eſt maior,imò & maxima pars officij:ergo probabile erit, quod nec ad recitandam minorem partem, hoc eſt,Veſperas, & Completas, eo die tenebitur.

Huic argumento dupliciter reſpondet Prado. Primò retorquendo contra me argumentum; nam Suarez *lib.4.cit.c.28.n.27.*Valent.*punct.10.§.7.* Bonac. *punct.2.n.7.*Garcia *de benefic.3.p.c.1.n.226.* & Lezana *tom.1.c.12.n.27.* & alij docent,debere Ægrotum recitare partem integram, ſi moraliter poteſt; quia vnaquæque Hora eſt per ſe quoddam totum, quod per modum Canonici officij conuenienter diuiditur in partes diuiſum,& cuiuſlibet omiſſio eſt mortale peccatum; vnde licèt præceptum ſit vnicum,eſt tamen de materia diuidua; vnde qui poteſt ad vnam Horam, ad eam tenetur. Ita Prado.

Sed certè hæc ſolutio nihil me torquet,imò potius veluti ſolutio amici, iuuat valde ad meam ſententiã confirmandam.Nam illam non defendo ego, aut teneo vt certam, ſed vt probabilem: atqui probabile eſt,vt ipſemet cum ſuis,& aliis pluribus Doctoribus fatetur, quod ille qui non poteſt recitare maiorem partem officij,ad nihil teneatur:ergo probabilis erit noſtra ſententia,quod ſolùm intendimus. Fortè præuidit hanc meam reſponſionem Prado, & ideo.

Secundò reſpondet ad meum argumentum,admittendo antecedentis doctrinam, & negando conſequentiam. Quia nulla eſt (inquit) paritas,ſiquidem rationes,quæ ibi vrgent,in noſtro caſu non militant, ſiquidem hîc conſuetudo eſt in oppoſitum. Deinde quia ex praxi ſuæ ſententiæ, ait, non ponitur obligatio incerta, nec datur cauſa ſcrupulis,nec eadem eſt ratio infirmitatis, ac carentiæ Ordinum.

Sed facillimè his omnibus inſtantiis Reſpondeo, ad primam, negando quod rationes,quæ militant in aliis caſibus,non militent in noſtro,ſiquidem eadem eſt in omnibus ratio, qua deobligatur quis à recitatione Horarum,vt conſtat ex doctrina data in argumento noſtro,quæ quidem eſt Raphaelis de la Torre,& Ioan.de Cruce ex ſua Illuſtriſſima Dominicanorum familia. Ad ſecundam nego etiam quod conſuetudo ſit in oppoſitum, vtinam eſſet, ſed contrarium omnino practicatur, cum vix inueniatur vnus (niſi aliàs ex obligatione altera,vti habent Religioſi, ad id teneatur) qui die ſuæ Ordinationis quidquam officij diuini recitet. Ad 3. fatemur quod ex praxi ſuæ ſententiæ non ponatur obligatio incerta: Sed minus incerta ponitur ex praxi noſtræ, cum nulla detur ea die recitandi officij obligatio. Et eadem ratione negandum eſt,quod tandem dicit, nempè quod ex praxi ſuæ ſententiæ nõ detur cauſa ſcrupulis.Datur namque omnino, vt conſtat, ſicuti è contrà conſtat, ex praxi noſtræ omnino tolli, &c.

Tertiò ſic meam ſententiam probo.Quia probabile eſt, quod qui adimplet annum vigeſimum primum manè hora nona alicuius vigiliæ,non tenetur, etiamſi poſſit,ad ieiunandum illa die,non alia ratione,niſi quia præceptum ieiunij reſpicit totum diem, vt indiuiduum obiectum, & ita, qui exemptus eſt à ieiunio per aliquam diei partem, totaliter liberatur toto illo die: ergo ſimiliter in noſtro caſu eſt dicendum,ſiquidem, vt nuper diximus, & infrà dicemus, omnes ſeptem Horæ Canonicæ ſunt vnica oratio,& habent vnicam rationem obiecti totalis: ergo Subdiaconus, qui dicta die liber eſt à maiori parte Horarum,liber erit ab omnibus.Conſequentia mihi eſt patens; antecedens verò docent Ioan. Sancius *in ſelectis diſp.54.n.4.*& Trullench.*lib.3. in Decal.c.2. dub.6.n.1.*Diana *1.p.tract.9.de ieiunio,reſol.49.*Paſqualigus *de ieiun. deciſ. 251. n. 2.* Narbona *in ſuis Annal. anno 21. q.2. n.14.* & alij, quos retulimus *2.p.loc.cit.& 3.p.tract.4.de ieiunio, diſp.8.q.12.*

Huic argumento triplici ſolutione occurrit Prado. *Primò* namque dicit,quod poteſt negari maior argumenti.Sed certè malè: nam quis poterit negare eſſe probabile id, quod tantorum Doctorum authoritas probat? Nullus benè. *Secundò*, conceſſa maiori,negat minorem,ſeu primam conſequentiam noſtri argumenti,dicendo eſſe falſum, quod ſeptem Horæ ſint vnica oratio, & habeant vnicam rationem obiecti totalis.Sed etiam id malè dicit, nam quod non ſit falſum, ſed valdè probabile, probat vltra rationem,authoritas ſapientiſſimorum Magiſtrorum Raphaelis de la Torre, & Ioan. de Cruce ſui Ordinis Fratrum, id affirmantium.*Tertiò*,conceſſa maiori,& minori, negat conſequentiam. Quia communiter (inquit)Doctores docent,quod vnius Horæ omiſſio eſt peccatum mortale,& ità non eſt indiuiſibile, ſicut præceptum ieiunij. Hæc etiam ſolutio facilè reijcitur. Concedimus enim, quod omiſſio cuiuſcumque Horæ Canonicæ ſit peccatum mortale, caſu tamen,quo fiat ab habente obligationem illam non omittendi,aliàs non,vt conſtat.In noſtro autem caſu ſupponimus vt quid probabile,quod ſubdiaconus minimè teneatur in die ſuæ Ordinationis ad recitandam,nec vnicam diuini officij Horam,& ideo etiamſi illam omittat, non peccabit mortaliter. Maneat igitur firmum,noſtram ſententiam eſſe probabilem, & ideo vt talem eam nouiſſimè ſequitur Martinus à Sancto Ioſepho *lib.2.tract.6.de Orat.n.6.* & noſter ſapientiſſ. Luyſius à Conceptione *tom. 1. Moral. Theol.tract.1.de reſtit.caſu 5.per tot.*& à fortiori debent tenere hanc partem qui putant non eſſe mortale per aliquos paucos dies omittere officium diuinum in anno,ſicut dicunt Henricus,Angelus,Henriquez, & alij quos *infrà* citabimus.Quorum doctrinam eſſe probabilem affirmat noſter Luyſius *loc. cit.*

Abiguntur aliqua argumenta,quæ contra meam opinionem obijcit Magiſter Ioannes Martinez de Prado.

Arguit *Primò loc.cit.n.14.*probans, meam ſententiam eſſe falſam,& impracticabilem,eo quòd ſit contra communem Doctorum, qui caſum in terminis diſputantes, omnes conueniunt, quod ad aliquam partem Officij obligantur Subdiaconi illa die,quamuis diſcriminentur in aſſignanda parte.

Reſpondeo *Primò*,retorquendo in arguentem argumentum, nã ſi aliquid valeret,probaret euidenter eſſe falſam omnino,& inſequibilem opinionem,quã quidam(ne dicã ipſemet cum aliis pauciſſimis) totis viribus(voce tamen duntaxat) contra opinionem piam defendit,quippe eſt contra omnes Doctores,ac Magiſtros omnium Vniuerſitatum totius Chriſtiani

Orbis,in terminis de illa diſputantes,&c.omiſſa tamen hac ſolutione. *Secundò* Reſpondeo, quod non dicitur,nec eſt aliqua opinio falſa,ex eo ſolùm præcisè,quod ſit contra omnes Doctores de illius materia tractantes,nam clarè videmus, multas eſſe nunc magnæ probabilitatis opiniones,quæ ab initio ortæ erant contra communē Doctorum. Falſa igitur erit, ſi non inuento nouo fundamento, nec noua ratione, nec ſolutione argumentorum in contrarium, defendatur de nouo contra torrentem Doctorum, quod non eueñit in noſtro caſu, vt ex dictis conſtat. Legatur pro hac reſponſione noſter Luyſius à Conceptione *loc.cit.n.* 5.

Arguit *Secundò* ad hominem contra me:Nam ego *part.2.tract.6.diſp.*13.*q.*8.(& nunc iterum *ſup.q.*44.) docui, obligationem recitandi in Subdiaconis oriri ex inuiolabili conſuetudine. Tunc ille, ſed ſic eſt, quod in noſtro caſu conſuetudo eſt,quod omnes ſtatim ac ordinantur, obligantur, de qua conſuetudine certos non reddunt Doctores omnes obligationem agnoſcentes : ergo.

Reſpondeo conceſſa maiori, ad minorem dicendum, minimè eſſe talem conſuetudinem pro illa die qua ſubdiaconi initiantur;nam ex praxi conſtat oppoſitum, vt ſuprà eſt oſtenſum. Et ideo de contraria praxi non poſſunt certificare Doctores, cùm non ſit : Imò ex hac ſuamet ratione formo denuo aliam, ad confirmandam meam ſententiam. Nam obligatio recitandi in ſubdiaconis ortum habet ex conſuetudine:atqui introducta eſt cũ hac limitatione, nempe vt non ſit inducta pro die Ordinationis ſuæ:ergo,&c.

Arguit *Tertiò*, & à priori. Quia ſubdiaconus obligatur ad recitandum Officium, ratione Ordinis Sacri:ergo quàm primũ eſt ordinatus recitare tenetur.

Reſpondeo concedendo libenter antecedens (cum ſit illud edoctum à nobis ſuprà reſponſione prima) & negando conſequentiam intellectam illam pro die Ordinationis ſuæ.Quia tunc eximitur à tali obligatione ex accidenti, nempe quia non tenetur ad partem, eo quòd tali die ratione temporis non tenetur ad totum. Probatur manifeſtè : nam id ipſum poteſt illi accidere poſt multos dies ab Ordinatione ſua, ſi enim ratione præciſæ occupationis, aut infirmitatis non poſſet recitare maiorem partem officij, minimè teneretur ad minorem, vt cum multis docet ipſemet Prado *n.* 18. & 19. & tamen ratione Ordinis Sacri tenetur abſolutè ad recitandum; ſimiliter igitur eſt dicendum in noſtro caſu,nempe quòd licèt ex ſe, & abſolutè teneatur ſtatim ac ordinatur Subdiaconus ad recitandum,excuſatur tamen ex accidenti, in die ſuæ ordinationis.

Arguit *Quartò*. Qui ſcit ſe impediendum veſpere, vt non poſſit recitare (non loquor de impedimento infirmitatis,vel violentiæ) tenetur præuenire, & anticipatè dicere, & qui eſt manè impeditus, tenetur veſperè,ante mediam noctem dicere totum officium illius diei,vt docent Silueſt.*verb.Hora,q.vlt.* Bonac. *diſp.*1.*de Horis,q.*6.*punct.*28.& 36.Valentia,Suarez, Azor,& alij communiter, vt refert, & ſequitur Palaus *tom.*2. *tract.*7.*diſp.*2.*punct.*6.*n.*15.notans quod cum Sà in prioribus editionibus *verbo Hora*, *n.*1.dixiſſet,quod *ad Horas Canonicas non tenetur qui vrgente negotio eſt impeditus : huic enim ſufficit recitare Horas temporis non impediti*; in editione Romana ex correctione Magiſtri Sacri Palatij, hoc expunctum eſt. Sed eadem prorſus militat ratio in caſu noſtro : ergo ſicut nullus admittit eſſe probabile,quod qui ab Hora duodecima noctis vſque ad horam duodecimã diei eſt legitimè occupatus,& impeditus, vt nil officij potuerit recitare, non teneatur aliis duodecim horis,quæ reſtant vſque ad mediam noctem recitare totum officium à Matutinis vſque ad Completorium, & multò minus admitti poteſt, quod non teneatur recitare veſperas, & Completorium : ita pariter non eſt probabile, quod Subdiaconus non teneatur ad minus recitare veſperas, & Completorium. Ecce argumentum Patris Pradi ad vnguem relatum, ſicut & alia ad vnguem retuli, non mutilando illorum vires, aut verba,vt ipſe referendo mea ad impugnandum, fecit, & confecit.

Reſpondeo igitur conceſſa maiori (de cuius doctrina infrà) negando minorem. Quia revera non militat eadem ratio in caſu noſtro. Patet manifeſtè. Nam in caſu,de quo fit ſermo in maiori argumenti, manè extat jam præceptum recitandi, quo aſtringitur qui ſcit ſe impediendum veſperè, & ideo tenetur præuenire,& anticipatè dicere,& ſimiliter qui mane eſt impeditus,tenetur ob eandem rationem, veſpere ante mediam noctem (moraliter ſaltem,iuxta à nobis *infrà* dicenda) dicere totum officium illius diei. At in noſtro caſu non ſic. Quia in illo non extat præceptum de recitando toto officio, vt omnes ſupponunt,nec adhuc de maiori parte,vt etiam communiter docent Doctores : ergo nec de minori extabit, quia qui non tenetur ad dicendam maiorem partem officij, ſiue ex impotentia ad illam dicendi, ſiue ex deficientia, vel abſentia præcepti aſtringentis ad illam recitandã,non tenebitur ad minorem. Legatur pro confirmanda hac doctrina, illa quam in ſimili tradidimus 2.*p.tract.*7.*diſp.*3.*à q.*30.*vſque ad* 33. & hæc ſufficiant pro hac quæſtione, inqua extra morē demoratus ſum, vt ſatisfacerem illi, qui etiam extra morem,vt mihi contradiceret, valde demoratus fuit.

§. IV.

De obligatione quam habent beneficiarij ad recitandas Horas extra Chorum.

QVÆSTIO LI.

An habens beneficium Eccleſiaſticum, ſiue ſit ſimplex,ſiue Curatum,teneatur recitare Horas Canonicas?

Reſpondeo tanquam quid certum, Teneri,etiamſi beneficium habens non ſit Ordine Sacro initiatus.Quia ſicut Sacer Ordo,ſine beneficio,obligat ad Horas, ita beneficium abſque Sacro Ordine ad eas obligat. Sic habetur *in capite finali,diſt.*92.& *in cap. fin.de reſcript.in* 6.& clarius in Concil.Lateran. ſub Leone X.*ſeſſ.*9.§.*ſtatuimus*. Et in Motu proprio Pij V.Quorum decreta refert Nauarr.*c.*25.*n.*122.Suarez *lib.*4.*de Horis Canonicis,c.*29.Bonac.*de Horis, diſp.*1. *q.*2.*punct.*4.*n.*1.& *q.*5.*punct.*1.*num.*4.Palaus *diſp.*2. *punct.*1.§.2.*n.*1.Sanchez *lib.*2.*conſil.c.*2.*dub.*58.Trullench *lib.*1. *in Decal. c.*7.*dub.*12.§.3.*num.*1. Thom. Tambur.*lib.*2.*in Decal.c.*5.§.1.*à n.*19.Ioan.Martinez de Prado *tom.*2.*c.*30.*q.*6.§.5.*à n.*44.Azor *tom.*1.*lib.* 10.*à c.*3. Leſſius *lib.*2. *de iuſt. cap.*34. *à dubit.*30.

QVÆSTIO LII.

An qui per metum grauem, incuſſum ſibi à Parente, acceptauit beneficium,teneatur ad Horas Canonicas?

Reſpondeo, non teneri, niſi aliàs, tanquam Beneficiarius velit percipere commodum fructuum, quia tunc ratione illius voluntatis remittit coactionem

coactionem, & conſentit in acceptationem, & retentionem beneficij. *Prima pars* conſtat ex ſuprà dictis loquendo de ordinato per vim. *Secunda* conſtat, quia qui ſentit commodum, par eſt, vt ſentiat onus. Sic Leſſius *dub.30.cit.num.*174.Bonac. *diſp.*1. *de Horis,quæſt.*2.*punct.*4.*n.*4. Palaus *diſp.*2.*punct.*1. §.2.*num.*1. Trullench *lib.*1.*in Decal.cap.*7.*dubit.*12. §.3. *num.*4.his verbis: *Hoc tamen pro certo habes,recipientem beneficium per metum grauem ſibi à parente incuſſum, teneri ad diuinum officium, etiamſi illud accipiat abſque animo Clericandi, illiuſque recipiat fructus. Bonac. & Leſſius* (vbi ſupra) *quia verè eſt beneficiarius,& illius percipit vtilitates. Quod ſi nullos fructus recipiat, aut ſi illos recipit animo illos reſtituendi, non tenetur recitare: tenetur tamen Beneficium, vbi primùm poterit,reſignare,& reſtituere ſi quid acceperit. At ſi Pater fructus receperit (vt communiter contingit) non tenetur filius reſtituere, magis quam alij filij: nam primo loco tenetur pater,& omnes heredes illius pro rata.* Villalob.1.*p.tr.*24.*diff.*8.*n.*14.Hucvſque Trullench.

QVÆSTIO LIII.

An habens Beneficium integrè in commendam, interim quod alicui datur, perſoluere horas cogatur?

RESpondeo vt certum: Cogi. Quia quamuis dictus non habeat titulum Beneficij, nihilominus habet veram illius adminiſtrationem, & ius ad percipiendos fructus Beneficij, & etiam titulum beneficiarium, cùm Commenda ſit titulus Canonicus, vt docet Gloſ.*c.Nemo,de elect.in* 6. ergo & debet onus beneficiarij habere. Sic Azor.*lib.*10.*cap.*3.*q.*6.citans Medinam *de Orat.q.*7.Gloſ.*in cap.Nemo,cit.* Nauarrum *de Orat.c.*20.*n.*16. & Ledeſmium *part.*2.*q.*16. *art.*4.*&* 5. Sic etiam Suarez *lib.*4. *de Horis, cap.*22. *n.*14.*&* 16. Graffius,& Garcia *de benefic.* quos citat & ſequitur Bonac. *diſp.*1.*q.*2.*punct.*4.*n.*2. Sanchez *lib.*2.*conſil.c.*2.*dub.*65.Palac. *in* 4.*diſt.*25.*diſp.*9.*fol.* 144. Corduba *in ſum. q.*186. vbi idem docet de iis, qui beneficia aliorum habent in confidentiam, & proprio nomine,& percipiunt fructus aliquos.Trullench *loc. cit. n.*3. Villalob. *n.*10. Filliuc. *tract.*23. *c.*5.*n.*175. Palaus *diſp.*2.*punct.*1.§.2.*n.*4. Qui ſecus dicit de habente commendam, per quam non datur poteſtas diſponendi de fructibus.

QVÆSTIO LIV.

An habens beneficium manuale, ſeu regulare, debeat Horas Canonicas recitare?

NEgandum videtur, quia beneficium manuale, ad nutum conferentis eſt reuocabile, ergo habens tale beneficium non debet cogi ad Horas recitandas.

Sed vt quid certum Reſpondeo, Debere Horas recitare. Quia habens manuale beneficium, verè ſuſcipit in ſe totam beneficij adminiſtrationem, ad quam pertinet etiam onus diuini officij recitandi. Nec obſtat, quod ſit ad nutum conferentis reuocabile ad hoc vt idem prorſus iuris,& oneris habeat, ſicut cætera beneficia. Conſtat, quia qui eſt miles ad tempus etiam cogitur militiæ onera ſuſtinere, dum militat. Sic communis Doctorum. Azor.*loc.cit.c.*4.*q.*2. Suarez *n.*16. Molfeſ. Nauarr. Medina, Leſſius, Malderus,& alij, quos citat & ſequitur Bonac. *num.*2. *cit.* Trullench *n.*3.Palaus *diſp.*2.*punct.*1.§.2.*n.*3.

QVÆSTIO LV.

An ſi ille cui datur beneficium aliquod, propter aliquod miniſterium temporale v.g. vt doceat Grammaticam, vel Theologiam, vel pulſet Organa,&c. teneatur ad recitandas Horas?

NOn teneri abſolutè, eo quòd tales tituli ſint merè ſæculares, docent aliqui DD. inter quos præcipui ſunt Emman.Sà *verb. Hora,n.*4. ita dicens: *Nec beneficium datum ad officium non Eccleſiaſticum, vt ad pulſandum Organa, aut ad docendum etiam Theologiam, obligat ad officium.* Et Armilla *eod.verb.n.*2. apud Bonac.*vbi infrà*, Nauarr.Turrecrem. Palat. & alij apud Sanchez,quos ex parte ſequitur *lib.*2.*conſ. cap.*2.*dub.*58.*n.*2.

Sed clariùs ego Reſpondeo *Primò*. Certum eſt, quod ille, cui tantum dantur fructus (etiam omnes) alicuius beneficij, per modum ſtipendij, propter actionem aliquam externam temporalem, v.g. vt doceat Grammaticam, pulſet Organa, aut ſit Sacriſta, &c. tunc non teneatur ad recitandas Horas, quia non datur illi beneficium, ſed fructus illius: cum igitur non ſit Beneficiarius, non tenetur ad Horas. In hac reſponſione conueniunt omnes.

Reſpondeo *Secundò*: Ille Clericus, cui propriè confertur beneficium cum onere legendi, aut pulſandi Organa,&c. tenetur non ſolùm ad legendum, &c. verum etiam ad recitandum diuinum officium. Quia iſte verè habet beneficium, veréque eſt Beneficiarius, & ideò verè tenetur ad Horas recitandas. Sic etiam tenent communiter DD. & ita ſunt intelligendi citati pro prima ſententia. Legantur Suarez *lib.*4.*c.*22.*n.*2.Palud.Turrecr.& Silueſt.apud ipſum. Bonac. *n.*5. Trull. *n.*2. Leſſius *lib.*2.*cap.*34.*dub.*31. *num.*174.

QVÆSTIO LVI.

An habens præſtimonia teneatur ad Horas Canonicas?

NEgarunt aliqui Doctores, eo quòd Præſtimonia non ſint propriè beneficia, ſed portiones quædam deductæ ex beneficiorum redditibus, & adoleſcentibus aſſignatæ, vt ſuſtententur in ſtudiis, vt ſic eruditi poſtea poſſint Eccleſiæ deſeruire: ergo non obligant eos, qui illa habent, ad recitandas Horas. Ideo ſic ſenſere Medina *C.de Orat.q.de neceſſitate vocaliter orandi oratione publica*, Palacios *in* 4. *diſt.*15. *diſp.*9. Gigas *de Penſionib. q.*28.*n.*5. Sylu. *tr. de Benefic.p.*1.*q.*3.*n.*10. & alij, quos citat Suarez *vbi infrà.* Corduba etiam apud Sanchez *in ſum. q.*186.

Sed iam, vt certum, Reſpondeo Teneri. *Primò*, quia præſtimonia verè, & propriè ſunt beneficia, cum dentur propria collatione Prælati, & ſpirituali titulo, nempe propter officium. *Secundò*, quia dato quod ſit probabile, quod non ſint propriè beneficia, iam tamen non eſt probabile, ad officium diuinum non obligare, quia ad hunc effectum ſub beneficiis ea comprehendit Pius V. *in Motu proprio*, quem refert Nauarr.*in ſum.c.*25.*num.*122. vt conſtat ex illis verbis: *Declarantes præſtimonia, præſtimoniales portiones,& qualiacumque alia beneficia, etiam nulla omninò ſeruitia habentia obtinentes, cum prædictis pariter comprehendi.* Et ideò hanc partem iam vt certam, docent omnes. Suarez *lib.*4.*cap.*22.*num.*8. *&* 10. Nauarrus *loc. cit. & capit.*21. *de Orat. numer.*9. Sotus *lib.*10.*de Iuſt.quæſt.*5.*articul.*3. Metina *lib.*1.*inſtruct. cap.*14.

*cap.*14.§.1. Oldradus, Sandoual,& etiam Corduba, quos refert, & ſequitur Sanchez *lib.*2. *conſil. cap.*2. *dub.*69. Vaſquez *opuſc. de Benefic. cap.*4. §.1. *dub.*3. Palaus *diſp.*2.*punct.*1. §.2.*num.*2. Trullench *cap.*7. *cit. dub.*12.§.3. *num.*5.*in fine*, Prado *tom.*2.*c.*30.*q.*6. §.5.*num.*44.& 45.

QVÆSTIO LVII.

An qui habet Capellaniam collatiuam (ideſt) quæ authoritate Epiſcopi erecta eſt, & ab ipſo confertur, obligetur ad recitandas Canonicas Horas?

RESpondeo vt certum: Obligari. Quia certum eſt, quod huiuſmodi Capellania habet omnes qualitates ad proprium beneficium requiſitas: ergo certum eſt, quod illam habens teneatur ad Horas. Antecedens patet: quia talis Capellania confertur à Prælato, & perſonæ Eccleſiaſticæ, & ad officium Eccleſiaſticum: ergo. Sic omnes. Nauarr. *de Orat. cap.*20.*num.*17. Metina, Corduba, Ledeſma, Rodriguez, Lopez, Silueſt. Tabiena, & alij, quos citat, & ſequitur Sanchez *loc.cit.dub.*60.*n.*2. Suarez *lib.*4. *cap.*22.*num.*11. Vaſquez *vbi ſuprà, dub.*3.*n.*9. Azor. *lib.*10.*cap.*3.*quæſt.*5. Bonacina *diſp.*1. *de Horis, q.*2. *punct.*4.*num.*6. Garcia *de benef.*1.*p.cap.*2. *numero* 81. Palaus *punct.*1.*cit.*§.2.*num.*3. Prado *loc.cit.num.*47. Trullench *loc.cit.num.*5.& alij. Quod verum habet licèt dicta Capellania ſit ad nutum amouibilis, iuxta dicta ſuprà *q.*54.

QVÆSTIO LVIII.

An etiam habens Capellaniam non collatiuam, (ideſt) quæ à Patronis, etiam laicis, erigitur, & confertur, ſine collatione Eccleſiaſtici Prælati, obligetur ad officium Canonicum?

RESpondeo vt certum: Non obligari. Quia certum eſt, quod huiuſmodi Capellania non collatiua, non ſit beneficium; cum non detur per prouiſionem, & auctoritatem Prælati Eccleſiaſtici. Repugnat namque beneficium Eccleſiaſticum inſtitui, vel conferri à laico ſine interuentu ſpiritualis poteſtatis. Sic omnes. Medina *C.de Orat.quæſt.*7. Nauarr. *cap.*10. *de Oratione, num.*17. Ledeſma *in* 2. *p.*4.*q.*16. *art.*4. *dub.*5. quos citat, & ſequitur Suarez *vbi ſuprà, num.*12. Sanchez *dub.*60.*cit.concl.*2. his verbis: *Capellaniæ non collatæ non obligant ad recitandum. Ratio. Quia non ſunt beneficia, nec dantur alicui Clericali titulo, nec Prælati authoritate; ſed ſunt quædam redditus merè ſæculares alicui ſiue Clerico, ſiue laico relicti, cum onere, vt tot Sacra fiant quotannis.* Azor, Filliuc. Villalob. quos affert, & ſequitur Trullench *loco cit. num.*5.

QVÆSTIO LIX.

An habens capellaniam, quæ ex teſtatoris voluntate non eſt collatiua, ſi poſtea fuerit collata per Pontificem, aut per Epiſcopum, teneatur ad Officium Canonicum?

RESpondeo, Non teneri. *Quia* (inquit Sanchez) *illæ collationes non mutant horum bonorum naturam: & potuerunt id facere ex falſa relatione, vel de facto, & ad maiorem ſecuritatem; non quia hoc eſſet neceſſarium. Sic aliqui Doctores Neoterici, qui hoc limitant, niſi iam Prælati Eccleſiaſtici præſcripſerint ius conferendi hanc Capellaniam: quia iam propter præſcriptionem cenſenda eſſet Capellania collatiua, & ſic beneficium Eccleſiaſticum, & per conſequens obligaret ad Horas.* Sic ille *dub.*60.*cit. num.*4. & antea Azor. 1.*p. lib.*10.*cap.*3. *quæſt.*5. (non 4. vt quidam citant) his verbis: *Si certo annorum tempore, videlicet quadraginta annorum ſpatio quater, terve, aut etiam bis, Capellaniam Epiſcopus contulerit, aut in ea inſtituerit Clericum nominatum, & oblatum à laico, haberi debet pro Eccleſiaſtico beneficio, quoniam conſuetudine poteſt Eccleſia contra laicum præſcribere. Vnde etiamſi Capellania prima ſua inſtitutione, & origine beneficium non fuerit, progreſſu tamen temporis in beneficium Eccleſiaſticum tranſire poteſt.* Sic Azor.

QVÆSTIO LX.

An quando is, qui habet Capellaniam collatiuam, & quia eſt puer, vel impeditus, ſatisfacit illi in Miſſis dicendis per alium, teneatur dicere per ſe Horas Canonicas?

RESpondeo vt certum teneri. Tum, quia onus recitandi eſt perſonale. Tum etiam, quia ille alius per quem dicuntur Miſſæ, non tenetur ex vi ſtipendij, quod recipit, dicere officium Canonicum: quia reſpectu illius illud non eſt beneficium: ergo onus dicendi officium Canonicum manet apud Capellanum. Sic Suarez *lib.*4. *cap.* 22. *num.*12. *in fine*, ex Silueſtro, Tabiena & Armilla *verb. Hora.*

QVÆSTIO LXI.

An qui obtinet Capellaniam collatiuam, vel aliud beneficium, ſi ſtudio litterarum vacet, ſatisfaciat ſuæ obligationi, recitando per alium?

AFfirmarunt aliqui, eo quòd ſufficienter videtur ſatisfieri Capellaniæ, vel beneficio, dum per alium ſeruitur ipſis, & recitatur officium. Ita tenuere Landulphus, Petrus, & Abbas antiquus, & Lucas de Penna, quos refert Sanchez *vbi infrà*: addens huic ſententiæ fauere Greg. Lopez, Silueſtrum, Angel.& Roſellam, eo quòd referentes hanc ſententiam non damnent eam, ſed tantum dicant oppoſitam eſſe tutiorem.

Sed vt certum Reſpondeo, Non ſatisfacere per alium recitando, ſed teneri per ſe ipſum recitare. Quia, vt nuper eſt habitum, obligatio recitandi eſt perſonalis, ſicuti obligatio audiendi Sacrum, & ieiunandi: ergo per ſe ipſum, & non per alium debet ſatisfieri. Sic Silueſt. *verb. Hora, quæſt.*2. *dicto* 3. Angel. *ibi, num.*4. Roſella *num.*2. Tabiena *n.*3. Armilla *n.*3. Nauarr. *de Orat.c.*11.*n.*32.& 33. D.Anton. Metina, Palac. Sotus, Greg. Lopez, & alij, quos citat, & ſequitur Sanchez *lib.*2.*conſil.cap.*2.*dub.*62. vbi *n.*3. ait oppoſitam ſententiam non eſſe probabilem, quia caret omni fundamento.

QVÆSTIO LXII.

An quando ex diſpenſatione Pontificis confertur puero aliqua Capellania collatiua, vel beneficium ante decimum quartum annum, teneatur ad recitandas Horas Canonicas, antequam adimpleat dictam ætatem?

NEgarunt aliqui teneri ad recitandas Horas, vſque ad decimumquartum annum. Quia eo ipſo quod Papa diſpenſet cum puero in ætate, vt ſit beneficij capax, cenſetur diſpenſare vt non teneatur ad Horas, donec adimpleat ætatem. Ita apud Sanchez docti Moderni.

Sed, vt mihi certum, Reſpondeo: Teneri ad recitandum, antequam adimpleat decimumquartum annum, dummodo antea habeat ad id capacitatem. Ratio eſt, quia abſolutè loquendo, certum videtur, quod non ex eo, quod Pontifex ſuppleat ætatem pueri, vt beneficij ſit capax, cenſetur diſpenſare, vt non teneatur ad recitandas Horas. Quia diuerſæ ſunt diſpenſationes, & cùm diſpenſatio ſit odioſa, & exorbitans à iure communi, non eſt extendenda. Sic Sanchez *capite 2. cit. dub.* 61. *concl.* 1. dicens, ſic ſentire valdè doctos Recentiores Magiſtros.

QVÆSTIO LXIII.

An ſaltem dictus puer, qui ex diſpenſatione accepit Capellaniam, ſeu beneficium, ante 14. annum, excuſetur ab onere recitandi vſque ad decimumtertium annum?

AFfirmarunt aliqui, docentes, non teneri ad recitandum vſque ad duodecimum ſaltem, vel decimumtertium annum, etiam caſu quo id commodè poſſet. Eorum fundamentum potuit eſſe doctrina Soti *in 4.diſt.* 12.*quæſt.*1.*art.*11. ſub finem, & aliorum exiſtimantium, præcepta Eccleſiæ non ligare pueros ad duodecimum annum.

Sed vt certum, Reſpondeo Teneri ad recitandum ante annum duodecimum, ſi commodè poſſit. Quia certum eſt, quod ante dictam ætatem ligentur pueri præceptis Eccleſiæ, vt diximus 1.*p.tract.*5. *diſput.*3. *quæſt.*28.*&* 2.*p.tract.*7.*diſput.*3.*quæſt.*5. *& alibi*, ergo. Sic Sanchez *loc.cit.dubit.*61. *num.*3. his verbis: *Non eſt tempus ætatis determinatum, quo recipiens beneficium teneatur recitare: ſed ſtatim ac recipit beneficium, ſi eſt rationis compos, & commodè poteſt, quia legere latinè nouit, tenetur ad Horas. Probatur. Quia ius obligat omnes beneficiarios, & certiſſima ſententia eſt, præcepta Eccleſiæ obligare omnes doli capaces, dempto præcepto ieiunij*, vt docet Sotus ſibi contrarius, & plures alij, vt latè dixi *lib.*1.*ſum.cap.*12.*num.*6. Sic tenent Nauarr. *cap. Quando, cap.*11.*num.*16. & prædicti Recentiores: atque ita prima ſententia non eſt probabilis. Hæc Sanchez, qui *num.*4. addit, prædictos pueros excuſari à recitatione Horarum, toto tempore quo ignorent latinè legere, (quia pro tunc ſunt ad recitandum impotentes) modò dent operam, vt id diſcant.

QVÆSTIO LXIV.

An Clericus habens penſionem, pinguem ſaltem, teneatur ad Horas Canonicas?

AFfirmant Maior *in* 4.*diſt.*25. *ad* 4. & alij quidam Recentiores, apud Sanchez *infra*. Quia exiſtimant penſionem eſſe beneficium.

Sed vt certum, Reſpondeo Non teneri. Quia contrà certum eſt, penſionem non eſſe beneficium, cum non ſit ius percipiendi fructus ob aliquod Eccleſiaſticum officium, ſed potius ſit ius percipiendi fructus beneficij ab eo, qui titulum beneficij habet. Sic Sanchez *lib.*2.*conſil.cap.*2.*dub.*63.*num.*3. qui id probat *ex cap. Quoniam, de Præbend.in* 6. Azor.1.*p. lib.*10.*cap.*4.*quæſt.*3. dicens, eſſe communem opinionem omnium. Nauarr. *de Orat.cap.*7.*num.*25. Medina *de Orat. quæſt.*7. Suarez *lib.*4. *cap.*22.*num.*4. qui ait, hanc fuiſſe ſemper conſtantem ſententiam, quam planè confirmauit Pius V. mox citandus; nam imponendo his penſionariis nouum quoddam onus diſtinctum ab Horis Canonicis, clarè ſignificauit, eos non obligari ad penſum Horarum. Legantur etiam pro hac parte Sotus *lib.*10.*de Iuſt.quæſt.*5.*art.*3. Filliuc. *tom.*2.*tract.*23.*cap.*5.*quæſt.*9.*num.*173. Vazquez *de Benefic.c.*4.§.1.*dub.*4.*num.*17. Azor.1.*p. libro* 10. *cap.*4 *quæſt.*3. Palaus *diſput.*2. *punct.*1.§.2. *num.*6. Bonac. *diſput.*1.*quæſt.*2.*punct.*4.*n.*7. Trullench. *lib.*1. *in Decalog.c.*7.*dub.*12.§.3.*n.*5. Thom. Tambur. *lib.*2. *in Decalog. c.*5.§.1. *n.*22. Prado *tom.*3. *cap.*30.*q.*6. §.5.*num.*45. & omnes.

QVÆSTIO LXV.

An ſaltem Penſionarius, qui titulo Clericali (ſiue vt Clericus) penſionem percipit, teneatur recitare Officium paruum Beatæ Mariæ Virginis?

REſpondeo, vt certum: Teneri, non ex vi iuris communis, ſed ex vi particularis conſtitutionis Pij V. vbi præcipit, vt Penſionarij, qui non titulo ſæculari, ſed vt Clerici penſiones percipiunt, teneantur ad officium paruum B. Mariæ, & ſi id non recitent, teneantur ad reſtitutionem fructuum. Verba Conſtitutionis (quam refert Nauarrus *vbi infra*) ſunt hæc: *At quicunque penſionem, fructus, aut alias res Eccleſiaſticas, vt Clericus percipit, eum modo prædicto ad dicendum officium paruum B. Mariæ Virginis decernimus obligatum, & penſionum, fructuum, rerumque ipſarum amiſſioni obnoxium.* Sic Pontifex. Et ſic tenent Nauarrus *in ſum.cap.*25. *numero* 108. *&* 122. *& capite ſeptimo de Oratione, numero* 25. Suarez *capite* 22. *citat. numero quarto, & quinto*, vbi probat hunc Pij V. Motum eſſe vſu receptum, & ſaltem in Hiſpania ſibi conſtare. Sic etiam Sanchez, & alij omnes DD. *quæſtione antecedenti* adducti, præcipuè Palaus *numero ſexto*, qui bene notat, quod tunc dicatur quis habere penſionem, tanquam Clericus, quando neceſſariò debet eſſe initiatus prima Tonſura, vt illam recipiat: ſecus quando hanc qualitatem non requirit, vt iam dicam.

QVÆSTIO LXVI.

An etiam Penſionarius, qui titulo ſæculari, nempe ob pulſanda cymbala, ſeu organa, &c. penſionem recipit, teneatur ad officium parvum B. Virginis Mariæ?

RESpondeo, vt certum: Non teneri. Quia iſte non percipit penſionem, vt Clericus (quod requirit Pontifex) cum ad exercenda hæc munia non requiratur ſtatus Clericalis. Colligitur clarè ex illis verbis Conſtitutionis Pontificiæ, *vt Clericus percipit.* Sic omnes DD. Legantur citati, præcipuè Suarez, Azor. Trullench. Palaus, & dicta in ſimili à nobis ſuprà *quæſt.* 55.

QVÆSTIO LXVII.

An etiam eximatur à recitando officio paruo Virginis, illa perſona, in cuius capite ad alterius commodum eſt penſio reſeruata?

NEgatiuam ſententiam eſſe probabilem, apertè fatetur Bonacina *diſput.* 1. *de Horis, quæſt.* 2. *punct.* 4. *num.* 7. his verbis: *Imò, quando penſio reſeruata fuit in capite, ſeu perſona vnius, in commodum, & vtilitatem alterius, vtrumque ad paruum Beatiſſimæ Virginis Officium teneri, aliquis fortè non improbabiliter exiſtimabit, quia vterque dici poteſt penſionarius, & penſio tam morte illius, quàm huius extinguitur, vt ex multis Rotæ deciſionibus probaui in tractatu de Penſionib. punct.* 8. *num.* 2. Ita Bonacina.

Sed, vt mihi certum, Reſpondeo verè eximi à recitando dicto paruo Officio Virginis: quia certum mihi eſt, ſolùm teneri ad illud recitandum illum alium, in cuius commodum penſio reſeruata eſt. Ratio eſt, quia iſte ſolus percipit penſionem, vt Clericus, & illius emolumento finitur, non verò ille, in cuius capite fuit poſita penſio: ergo, &c. Sic Bonac. *loc. citat.* quem citat, & ſequitur Trullench *lib.* 1. *in Decalog. cap.* 7. *dub.* 12. §. 3. *num.* 6. *in fine.* Et conſtat ex dictis in ſimili *ſuprà quæſt.* 53.

QVÆSTIO LXVIII.

An ſi quis habens (titulo clericali) penſionem, fiat miles Lauretanus, hoc eſt, obtineat vulgò, Cauallerato, *& nubat, teneatur retenta penſione, ad Officium parvum?*

RESpondeo, Teneri. Ratio eſt, quia talis miles, virtute militiæ verè retinet penſionem: ergo verè obligatur ad Officium paruum. Patet, quia non ex eo, quod mutet ſtatum, mutatur natura penſionis, ſed ſolùm eſt priuilegium retinendi illam cum matrimonio. Sic Sanchez *libro* 2. *conſil. capite* 2. *dubitat.* 63. *num. quinto*, & ex illo Trullench. *loco cit. numero* 7. *in fine.* Qui, & conſequenter, idem dicunt de illo, qui matrimonio inito, obtinet penſionem titulo clericali, virtute illius officij militaris.

QVÆSTIO LXIX.

An qui in totum ceſſit liberaliter penſioni, teneatur adhuc ad Officium parvum?

RESpondeo, vt certum: Non teneri. Quia iſte talis verè non habet penſionem, ratione cuius tenebatur ad officium. Secus eſt dicendum de illo, qui ſolùm in partem ceſſit penſioni; quia è contra iſte verè dicitur adhuc titulo clericali penſionem poſſidere: ergo cum adhuc ſit penſionarius, ad Officium paruum obligabitur. Sic Bonacina *loco citat. num.* 11. Trullench. *num.* 8. & Baſſeus *tom.* 2. *verb. Hora Canon.* 1. *num.* 7.

QVÆSTIO LXX.

An item non teneatur ad Officium parvum penſionarius ille, qui conſentit, penſionem redimi, accepta v. g. trium, aut quinque annorum anticipata ſolutione?

NEgat apud Bonacinam Azor. 2. *p. lib.* 8. quem ſequitur Pater Bellius *in manuſcriptis de Benefic. lib.* 4. *de Penſion. verſ.* 6. Ratio eorum eſt, quia accipiens anticipatas ſolutiones videtur recipere ſtipendium, quod Clerico fuit inſtitutum pro onere Diuini Officij: ergo tenetur adhuc ad diuinum illud paruum officium, ratione cuius datur penſio. In hanc partem videtur inclinare Baſſæus *loc. cit.* dum dicit, oppoſitum fortè eſſe probabile.

Sed probabilius Reſpondeo, Adhuc iſtum non teneri ad Officium paruum, ob rationem *quæſtione antecedenti* adductam. Nam hic non habet amplius penſionis titulum, nec verè dicitur penſionarius: ergo conſequenter non tenebitur ad onus officij parui, quod penſionem conſequitur: ex quo patet ad argumentum contrariorum. Sic Bonac. & Trullench. *loco citato.*

QVÆSTIO LXXI.

An Clericus penſionarius, ſi efficiatur miles Diui Iacobi, aut Sancti Ioannis, aut alterius Ordinis militaris, cum indulto retinendi penſionem, ſatiſfaciat obligationi recitandi officij parui, recitando Orationes Dominicas, & Angelicas à Religione ſua praſcriptas?

NEgandum videtur. Quia Pontifex clarè præcipit, quod Penſionarius quilibet recitet Officium paruum: atqui legis verba debent accipi ſecundum propriam ſignificationem: ergo talis lex Pontificia verè comprehendit dictum Clericum.

Sed ferè certum Reſpondeo, Satisfacere ſuæ obligationi. Quia mens Pontificis, & eiuſdem legis ratio videtur fuiſſe, ne fruentes fructibus beneficiorum Eccleſiaſticorum, omninò eſſent immunes ab onere dicendarum precum, ad quas beneficiarij tenentur; quæ non habet locum in noſtro caſu, quia tenetur ad multas preces, imò ad maiorem quantitatē, quàm ſunt preces Officij B. Virginis, cum ad centum viginti Pater noſter, cum totidem Aue Maria, ex Ordinis inſtitutione à militibus quotidie perſoluendis, teneantur. Sic meus doctiſſimus Nauarr. *conſ.* 22. *de*

de celebrat. Miſſar. per totum. Qui ad argumentum in contrarium optimè reſpondet dicendo, quod lex extenditur, & reſtringitur ſecundum mentem Legiſlatoris, & rationem legis, iuxta *l. cum pater, §. dulciſſimis, ff. de legat. 2. & cap. Suggeſtum, & cap. Meminimus, de Appell.* Sic etiam ex illo Garcias 3. *p. de Benefic. c. 1 n. 117.* Rodriguez 1. *p. ſum. c. 140. num. 5.* Bonac. *diſp. 1. de Horis, q. 2. punct. 4. n.* 10. (non 2. vt apud Palaum) Trullench *lib. 1. in Decalog. c. 7. dub. 12. §. 3. n. 7.* Palaus *diſp. 2. punct. 1. §. 2. n. 6.* & Tamburin. *loc. cit. c. 5. §. 1. n. 22.* ita dicens: *Si quis penſionarius fiat Religioſus laicus, unde ex peculiari precepto obligetur ad quaſdam alias Orationes, non obligabitur ad dictum paruum officium: quia non præſumitur Pontifex alio ſuperaddito onere eum aggrauare voluiſſe. Adderem libens pro hoc laïco, modò prædictæ Orationes non ſint multo minores, quàm ſit officium Beatiſſimæ Virginis.* Sic ille.

QVÆSTIO LXXII.

An ſi quis Penſionarius vellet loco officij parui, Officium magnum recitare, ſatisfaceret ſic ſuæ obligationi?

RESpondeo, vt quid certum, Satisfacere abundantius, & melius. Quia Papæ intentio fuit releuare penſionarios ab onere recitandi officium magnum, imponendo illis minorem obligationem, recitandi videlicet Officium paruum, caſu quo nollent Officium magnum recitare. Sic Suarez *lib. 4. de Horis Canon. c. 22. n. 6.* Bonacina *loc. cit. n. 9.* Vaſquez, Molfeſius, Reginald. Azorius, & Carolus Macignus apud ipſum. Sanchez *lib. 2. conſil. cap. 2. dubit. 63. n. 6.* Trullench, & Palaus *loc. citatis,* Baſſæus etiam *num. 7. citato.*

QVÆSTIO LXXIII.

An clericus beneficiarius, vel ordine ſacro initiatus, ſi ſimul etiam penſionem habeat, teneatur præter ſeptem Horas Canonicas recitare Officium B. Virginis paruum?

AFfirmandum videtur. Quia Pius V. *in ſua Conſtitut.* vniuersè præcipit, vt omnis Penſionarius paruum Officium B. Virginis ſoluat: ergo dictus Clericus ratione beneficij, vel Sacri Ordinis cogitur ſeptem Horas Canonicas recitare, & quatenus Penſionarius, paruum B. Virginis Officium.

Sed tanquam certum, Reſpondeo: Non teneri, niſi ad recitandas ſeptem Horas Canonicas. Quia mens Pij V. ea videtur fuiſſe, vt Penſionarius alioqui non adſtrictus ad Horas, aut ad alias preces recitandas, paruum Deiparæ Officium ſoluere cogeretur. Sic Suarez, Sanchez, Trullench, Tamburinus, & Baſſæus *loc. cit.* Azor *lib. 10. c. 4. q. 3.* Vaſquez, Reginald. Filliuc. Garcia, & Philiarcus apud Bonacinam, quos ipſe ſequitur *n. 10.*

QVÆSTIO LXXIV.

An Epiſcopus teneatur ad Officium Diuinum recitandum?

REſpondeo, tanquam quid certiſſimum, teneri. Quia poſſidet Epiſcopatum, qui inter præcipua Eccleſiæ Beneficia connumeratur. Sic omnes DD. Qui idem dicunt de Abbate, Parocho, & Canonico, quia hi omnes verum Beneficium poſſident. Legantur Authores citati, & præcipuè Palaus *punct. 1. §. 2. num. 1.* vbi quærens, quid nomine Beneficij intelligatur? Reſpondet, *Clarum eſſe intelligi Epiſcopatum, Rectoriam, Canonicatum, Dignitatem, Præpoſituram, & ſimilia. Quia hæc nullus dubitat verè, & propriè beneficia eſſe.* Sic ille. Bonacina *num. 11.* Trullench *num. 9.*

QVÆSTIO LXXV.

An etiam Eminentiſſimi Cardinales teneantur recitare Officium Diuinum, ex vi ſolius Cardinalatus?

NEgant aliqui viri docti, quos ſuppreſſis nominibus, refert Diana *p. 8. tract. 7. reſol. 1.* docentes Cardinalatum, vt Cardinalatum, non inducere obligationem perſoluendi Horas Canonicas. Quia Cardinalatus, etiamſi ſit beneficium, nullos tamen habet fructus, & redditus, atqui beneficium non habens fructus, aut redditus, nullam inducit obligationem recitandi officium: ergo.

Sed ut ferè certum, Reſpondeo: Teneri Dominos Cardinales, ex vi ſolius Cardinalatus, ad recitandum Officium Diuinum. Quia ferè certum eſt, quod Cardinalatus verè, & propriè eſt beneficium: ergo inducit obligationem recitandi Officium Diuinum. Conſequentia ex dictis conſtat. Antecedens verò probatur ex *c. 2. de Cleric. non reſidentib.* ibi: *Canonicè eſt depoſitus:* ergo Cardinalatus beneficium eſt. Quod confirmatur ex communi Doctorum placito, præcipuè Sapientiſſimorum Patrum Leſſij *de juſt. & iure lib. 2. c. 34. dub. 12 n. 64.* Dicaſtillo *lib. 2. tract. 2. diſp. 8. dub. 5. n. 88* & Cardin. de Lugo *tom. 2. diſp. 35. ſect. 2. n. 10.* aſſerentium Dignitatem Cardinalium non eſſe conſtituendam inter beneficia ſimplicia, ſed inter beneficia maiora. Henric. de Villalob. *in ſum. tom. 2. tract. 9. diffic. 3. num. 2.* Machado *tom. 1. lib. 3. part. 3. tract. 1. docum. 1. n. 4.* & alij, quos nouiſſimè ſequitur Martinez de Prado *tom. 2. c. 30. q. 6. §. 5. n. 48.* dicens, & ſibi hoc eſſe indubitatum, & ſe latêre rationes, propter quas Diana nolit in hoc puncto ſuam proferre ſententiam. Sed certè Diana licèt ex dignis rationibus (vt ipſe ait) nolit quid ſentiat proferre, tamen non dubito, quin in noſtram incline; reſpondet enim ad argumenta, quæ contra illam fiunt. Et ita ad illud, quod initio quæſtionis eſt poſitum, optimè negat maiorem: nam Cardinalatus habet fructus, & redditus, nempe ſummam quandam diſtributionem pro rata Dominis Cardinalibus diſtribuendam.

QVÆSTIO LXXVI.

An obligatio quam habet Cardinalis ad dicendas Horas, incipiat à die, quo ipſe ſumit Biretum, & acceptat nominationem, & ante ſuſceptionem Pilei rubei?

NEgandum videtur, quia Beneficiarius non tenetur ad Horas à die collati beneficij, ſed à die poſſeſſionis adeptæ, vt cum communi infrà *quæſt. 97.* dicimus, at ſic eſt, quod Cardinalis non accipit poſſeſſionem Cardinalatus in die quo ſumit Biretum, ſed in die, quo ſumit Pileum: ergo.

Sed ego vt certum Reſpondeo, Teneri à die, quo ſumit Biretum, quia ab illo die acquirit Cardinalis jus ad omnia Cardinalium munia, & acquirit poſſeſſionem Cardinalatus, ac per conſequens tenetur ex tunc Horas Canonicas ſoluere.

Vnde ad Argumentum in contrarium, neganda eſt minor: cum ei obſtet decretum Pij V. datum ſub *die* 26. *Ianuarij* 1575. in quo ſtatuit, ſumptionem Capelli eſſe ceremoniam accidentariam, & à die, qua Cardinalis nominatur, & honorem accipit, & conſentit, eſſe verum Cardinalem. Sic Dianà *loc. cit.* Et ex illo Martinez *loco etiam citato.*

QVÆSTIO LXXVII.

An Coadiutor Beneficiarij teneatur perſoluere Canonicas Horas?

AFfirmant nonnulli Recentiores apud Sanchez *infrà*, aſſerentes coadiutorem teneri ad Horas, ſicut tenetur principalis beneficiarius. Quia (aiunt) mittitur in poſſeſſionem ſicut ipſe, & deſeruit Eccleſiæ, & hic titulus eſt Eccleſiaſticus: ergo.

Sed vt mihi certum, Reſpondeo dicendum quod Coadiutor Beneficiarij non tenetur ad Horas ratione Coadiutoriæ præciſè. *Primò*: quia Coadiutoria non eſt beneficium Eccleſiaſticum, vt omnes nemine contradicente docent, vt ait Nauarr. *in cap. Si quando, de Reſcript. prælud.* 5. *n.* 10. & cum ipſo, & aliis Suarez *cap.* 22. *cit. n.* 19. ergo non obligat ad recitandum. *Secundò*: Quia obligatio recitandi, ſemper remanet apud Beneficiarium proprietarium: ergo non aſtringit Coadiutorem, patet quia ex vno beneficio non obligantur duo ad recitandum. Sic Medina *de Orat. cap.* 7. Nauar. *cap.* 2. *de Orat. n.* 18. Suarez *loc. cit.* Sanchez *lib.* 2. *conſil. c.* 2. *dub.* 64. *n.* 3. Bonac. *diſp.* 1. *quæſt.* 2. *punct.* 4. *num.* 13. Palaus *diſp.* 2. *punct.* 1. *§.* 2. *num.* 7. Garcia *de Benef.* 3. *p. cap.* 1. *n.* 109. Barboſa *de Iure vniuerſo lib.* 3. *cap.* 10. *num.* 59. Trullench *lib.* 1. *in Decal. cap.* 7. *dubit.* 12. *§.* 3. *num.* 10.

QVÆSTIO LXXVIII.

An ſaltem teneatur ad Horas, qui priuilegium Canonicatus obtinuit, aſſignata aliqua portione pro congrua, & cum futura ſucceſſione Canonicatus?

AFfirmant prædicti Recentiores apud Sanchez. Quia præfatus Coadiutor habens aliquos redditus, nempe aliquam congruam aſſignatam, habet etiam ſedem in Choro, vocem in Capitulo, vocatur Canonicus: ergo verè tenebitur ad Horas.

Sed adhuc Reſpondeo dicendum: quod non teneatur. Probatur *Primò* rationibus ſuprà allatis. *Secundò*, & ſpecialiter. Quia Coadiutor Canonici, non eſt verè Canonicus: nec eſt pro tali habendus, viuente Coadiuto: ergo iſte talis ex vi Coadiutoriæ præciſè, non tenetur ad Horas. Antecedens, in quo eſt difficultas, conſtat ex quadam declaratione Pauli V. ad petitionem Eccleſiæ Cathedralis Conimbricenſis, data in quodam breui *anno* 1606. in quo (vt refert Suarez) declarat Coadjutores Canonicorum, non eſſe verè Canonicos, nec pro talibus habendos, viuentibus Coadjutis.

Nec obſtat quòd Coadjutor habeat aliquos redditus, ſedem in Choro, vocem in Capitulo, & vocetur Canonicus. Quia redditus percipit in ſtipendium laboris, quem ſubit ob proprietarium. Sedem in Choro, non loco proprietarij, ſed vltimo loco poſt proprios Canonicos. Vocem in Capitulo, non ex vi tituli, ſed ex conceſſione, vt etiam in hoc iuuet proprietarium: vocatur tandem Canonicus, non quia ſit, ſed quia habet jus ſuccedendi, & (vt diximus) ſedem in Choro, vocem in Capitulo. Ideóque hanc ſententiam tenent communiter omnes. Suarez, Garcia, Sanchez, Palaus, Trullench, Nauarr. Medina *loc. cit.* Bonac. *num.* 15. & alij.

QVÆSTIO LXXIX.

An ad minus teneatur ad Horas Coadiutor Beneficiarij, aut Canonici, ſi expreſsè ad hanc obligationem ſubeundam coarctetur ex indulto Pontificis, aut ex pacto cum Proprietario?

REſpondeo, Tanquam certum: Tunc teneri, non vi Coadjutoriæ præciſè, ſed ex vi pacti, aut præcepti Pontificis. In quo caſu nec proprietarius ob id à recitando excuſaretur. Sic Suarez *loc. cit. num.* 22. Sanchez *num.* 4. Nauarr. *num.* 18. Bonac. *num.* 13. Palaus *num.* 7. Trullench *num.* 10. Et alij, qui benè notant, idem eſſe dicendum caſu, quo Coadjutor alio titulo adſtringeretur ad Horas, veluti ſi eſſet Beneficiatus aliàs, aut initiatus Sacris: quia tunc certum eſt his titulis teneri.

QVÆSTIO LXXX.

An dictus Beneficiarij, vel Canonici Coadiutor teneatur ad minus dicere Officium paruum B. Mariæ Virginis, tanquam Penſionarius?

REſpondeo ex dictis cum diſtinctione, ſic. Si Coadjutor habet propriam penſionem ſuper beneficium, ſine dubio tenetur ad Officium paruum B. Virginis (niſi aliàs Officium magnum recitet) quia recipit talem penſionem vt clericus. Si verò ſolùm recipiat ex fructibus beneficij aliquam ſuſtentationem per modum ſtipendij, tunc non tenebitur; quia non comprehenditur ſub Motu Pij V. & aliàs ſatisfacit ſuæ obligationi ſuum miniſterium impendo. Sic omnino Suarez *cap.* 22. *cit. in fine.*

QVÆSTIO LXXXI.

An beneficiarius, qui ſolùm titulum beneficij habet ſine fructibus omnino, teneatur ad Horas Canonicas?

AFfirmant aliqui. Quia talis ſponte (vt ſupponitur) acceptauit beneficium, cum onere non percipiendi fructus: ergo cum onere etiam recitandi Horas. Ita Metina *C. de Orat. q.* 7. Maior *in* 4. *diſt.* 12. *quæſt.* 3. Palud. & Turrecremata apud Sancium *infrà.*

Sed probabilius longè, Reſpondeo: Non teneri, ſi ſaltem non ſtet per illum, quo minus fructus habeat. Ratio eſt, quia obligatio recitandi ſolùm ex Sacro Ordine, vel perceptione mercedis conſurgit: Sed qui titulum tantùm ſine fructibus habet, nec Beneficium habet, nec mercedem percipit: ergo.

Sic

Sic Nauarr. *in ſum.cap.25.num.*103. *& de Orat.c.*7. *num.*28. *&* 29. Sotus *lib* 10. *de Iuſtitia, q.*5. *art.*3. *verſ. Pari modo,* Caiet.& Palac. *in ſum.verb. Hora.* Corduba, Sandoual. Siluest. Armilla, Nieua,& alij, quos citat, & ſequitur Sanchez *lib.*2. *conſil. cap.*2. *dubit.*71.*num.*4. Leſſius, & Villalob. quos citat, & ſequitur Trullench. *lib.*1.*in Decalog.cap.*7. *dub.*12. §.3.*num.*17. Thom.Tamburin. *lib.*2.*in Decalog.c.*5. §.1.*n.*23. probans id: *quia licèt Beneficium habeat, tamen non habet vt relatum ad fructus: vnde cùm de Altari non viuat, non eſt aquum tanto onere prægrauari.* Sic ille.

QVÆSTIO LXXXII.

An etiam eximatur ab obligatione recitandi Horas, ſi Beneficiarius ſua voluntate, aut culpa nullos fructus percipiat beneficij?

RESpondeo, vt certum: Tunc non eximi, ſed teneri ad recitandas Horas. Ratio eſt. Quia huiuſmodi verè retinet beneficium cum iure ad fructus percipiendos ex illo: ſi ergo per illum ſtat, vt illos non recipiat, non ob ſuam culpam debet exonerari ab obligatione recitandi Horas. Sic Authores citati, & Bonac. *diſput.*1.*de Horis,quaſt.*2 *punct.*4. *num.*19. Leſſius, Suarez, Azor. Vaſquez, Molfeſius, & Filliuc. apud ipſum, Palaus *loc.cit. num.*11.

QVÆSTIO LXXXIII.

An Beneficiarius, qui fructus nullos recepit, quia ex cauſa iuſta non reſidet, & ſolùm fructus dantur reſidentibus, teneatur ad Horas?

AFfirmant teneri tunc recitare, etiamſi ex legitima cauſa ſtudij, & cum licentia, non reſideat. Quia per eum ſtat, quominus fructus percipiat, cum verè poſſit reſidere. Sotus *lib.*10.*de Iuſt.quaſt.*5. *art.*3.*verſ. Pari modo.* Palud. *in* 4.*diſt.*15.*q.*15.*n.*15. Turrecrem.*cap.*1.*diſt.*91.*n.*9. Corduba *in ſum.q.*186. *verſ. lo tercero.* Ledeſma 2.*p.*4. *quaſt.*16.*art.*4.*dub.*5. & Nauarr. *in ſum.cap.*25. *num.*103. *& de Oratione capite* 7. *num.*28. quos omnes pro hac parte citat Sanchez *infra.*

Sed ego cum diſtinctione Reſpondeo *Primò.* Certum eſt apud omnes, quod ſi Beneficiarius contra ordinem iuris non reſideat in ſua Eccleſia, teneatur ad Horas. Quia ſua culpa non reſidet, & ideo per ipſum culpabiliter ſtat, quominus fructus percipiat. Sic omnes DD.

Reſpondeo *Secundò.* Probabilius eſt, quod ſi beneficiarius ex legitima cauſa, & ſecundum ordinem iuris,& cum licentia non reſideat, & ideo non percipiat fructus illos, tunc non teneatur recitare Horas (niſi alias teneatur alio titulo) Ratio eſt. Quia recitandi obligatio in Beneficiario oritur ex mercede, quæ illi datur ad ſuſtentationem: atqui Eccleſia in hoc caſu priuat Beneficiarium mercede ad ſuam ſuſtentationem, & hoc abſque ſua culpa, & cum legitima licentia, & cauſa iure expreſſa: ergo iſte talis non tenebitur ad Horas. Sic Angelus *verb. Hora Canonica, num.*4. (aliàs 3.) vbi quærit, An Beneficiarius cum eſt abſens ex cauſa legitima, & deſeruit Eccleſiæ per vicarium, teneatur ad Horas; & reſpondet *quod ſic, ſecundum mentem Panor. Innocentij, & Ioan. Andr.& eſt tutius, licet Abbas,& quidam alij dicant; quod non tenetur: quos credo dicere verum, ſi nullam vtilitatem in abſentia reciperet ab Eccleſia.* Sic Angel. Cui adde Gregor. Lopez *l.*34. *verſ. Han de decir,tit.*6.*p.*1. Silueſtrum *verb. Hora, quaſt.*2.*dicto* 9. *in fine,* Tabiena *ibi num.*3. Henriquez, quos omnes citat,& ſequitur Sanchez *lib.*2. *conſil. cap.*2.*dub.*72. & hunc Trullench. *dub.*12. *cit.*§.3. *num.*20. *in fine.* Et ſecundum hanc reſponſionem explicari poſſunt aliqui DD. primæ ſententiæ, præcipuè Nauarr. & Sotus, cum iſti Doctores non loquantur quando ex cauſa legitima non reſidet: quod eſt præcipuum dubium.

QVÆSTIO LXXXIV.

An Beneficiarius, qui ſponte omnes Beneficij fructus cedit Patri, aut Patruo, aut ſuo creditori, &c. teneatur recitare?

RESpondeo, tanquam certum: Teneri. Quia in iſto caſu Beneficiarius verè cenſetur recipere dictos fructus, cùm eius nomine, & voluntate alter capiat, iuxta Regul. *Qui per alium, in* 6. Sic Nauarr. *in Sum. cap.*25.*num.*103. *ibi:* Addo, *Nec per alium,* propter multos pueros,& alios familiares, vel amicos, quorum patres, heri, vel amici pro illis capiunt: quia iſti non minus, quàm ſi ipſi caperent, tenentur. Regul. *Qui per alium,&c.* Sic ille. Sot. Ledeſma, Palatios, quos ſequitur Sanchez *cap.*2. *cit. dubit.*71. *in fine,* Trullench. *num.*20.*cit.* Suarez *lib.*4.*capit.*20. *num.*12. Baſſæus *tom.*1.*verb. Hora Can.*1.*num.*5. Rodriguez 1.*p.ſum.cap.*140.*num.*4.

QVÆSTIO LXXXV.

An Beneficiarius, qui nullos fructus beneficij percipit, eo quòd ſit excommunicatus, teneatur ad Horas recitandas?

NEgat apud Sanchez Briareth. *quodlib.*4.*propoſit.*5. eo quòd dictus non percipiat fructus Beneficij: ergo nec eius onus debet percipere.

Sed vt certum, Reſpondeo: Teneri. Ratio eſt, quia excommunicatus, ſi velit, poteſt conſequi fructus beneficij, cum per ipſum ſtet, quominus ab excommunicatione abſoluatur. Et ſi facta diligentia, per ipſum non ſtet, quominus abſoluatur, non perdit beneficij fructus: ergo non debet eximi ab onere quod illi ob fructus imponitur. Sic Sotus *libro* 10. *de Iuſtit. quaſt.*5.*articul.*3. *verſ. At de aliis impedimentis.* Angles *in florib.*2. *p. in mater. de Reſtitut.* vbi de Clericis reſtitutioni obnoxiis, *fol.*208. Couarr. 3. *variar. capite* 13.*numero* 8. *verſ. Duodecimò,* & penes ipſum Cardin. Decius, Gigas, & alij plures. Sanchez *libro ſecundo conſil. capite ſecundo, dubitat.*73. Suarez *libro* 4. *de Horis, capite* 20. *numero* 12. Vaſquez *de Benefic. capite quarto,* §. *primo, dubitat.*6. *numero* 25. Azor. 1.*part. lib.*10. *capite quarto, quaſt.*6. Palaus *diſputat.*2. *puncto* 1. §.2.*numero* 11. Trullench. *loco citat.num.*22. & alij. Qui idem, & meritò affirmant etiam caſu quo quis iniuſtè eſſet excommunicatus. Legantur dicta à *nobis part.*4.

QVÆSTIO

Qværtio LXXXVI.

An item teneatur ad Horas Beneficiarius, qui non percipit Beneficij fructus, eo quòd ſit irregularis, aut ſuſpenſus?

NEgat,& conſequenter Briareth. *loco citato.*

Sed vt certum etiam, Reſpondeo: Teneri. Quia ſua culpa non recipit fructus beneficij. Sic omnes DD. præcipuè citati, inter quos Sotus *loc.citat.* Qui id probat ex eo quod, vt ait Gloſſa *in cap. leges,16. q.1.* nemo ex ſuo delicto facit conditionem ſuam meliorem. Et ideo iſti tenentur ad ea, quæ ſunt oneris, licèt illis priuentur, quæ ſunt honoris.

Qværtio LXXXVII.

An ſi quis per irregularitatem, aut depoſitionem, vel alio quovis modo amitteret ex toto Beneficium, teneatur adhuc ad recitandum?

REſpondeo, vt certum: Non teneri tunc. Quia deſineret eſſe beneficiatus: ergo iam non teneretur ad onera beneficij. Sic Nauarr. *cap.7. de Oratione,num.*19.mihi,aliis 20.per hæc verba. Decimotertio ſequitur, quod Clericus Sacris nondum initiatus, beneficij ſui præſentatione, vel renunciatione liberatur ab onere recitandi Horas: ceſſat enim cauſa illius oneris, & ceſſante cauſa, ceſſare quoque debet effectus. *capit. Cum ceſſante, de Appellat. & cap. Magna, de vota,& l. Adigere,§.Quamuis, ff.de Iurepatronat.* Et ita determinat Cardin. Sancti Xiſti §.1. *num.*91. *dict. art.*8. Hæc Nauarr. Paludanus quoque, Turrecrem. Couarru. & Corduba, quos ſequitur Sanchez *vbi ſupra dub.*73.*num.*4.Trullench. *num.*22.

Qværtio LXXXVIII.

An ſi quis recipiat beneficium iniuſtè, vel nulliter, vt v.g. per violentiam, per ſimoniam, vel exiſtens excommunicatus, vel irregularis, vel non habens legitimam ætatem, &c. teneatur Horas recitare?

AFfirmant plures Doctores: teneri, non ex præcepto Eccleſiæ,ſed ex iure naturæ, quia contra voluntatem Eccleſiæ defraudat Deum debito obſequio, & ſeruitio, & priuat Eccleſiam officio, & miniſterio. Ita Philiarchus *libro* 1.*cap.*8. *concl.*2. Azor.1. *p. lib.*10. *cap.*4. *quæſt.*10. Bonacina *diſp.*1. *de Horis*, *quæſt.*2. *punct.*4. *num.*28. Qui & citat Suarium *libro* 4.*capite* 19.*num.* 10.& alios. Ita etiam Trullench. *libro* 1. *in Decalog. capite* 7. *dubitat.*12. §.3.*num.*22. *verſ. ſequitur quintò, in fine*, & latiùs *num.*25. *per totum.*

Sed probabilius Reſpondeo: Non teneri ad recitandas Horas. Quia prædictus nec habet titulum verum beneficij, nec facit fructus ſuos; ſed obligatur beneficium relinquere, & fructus perceptos reddere: ergo non eſt vnde oriatur ei obligatio recitandi: cum tota oriatur ex præcepto Eccleſiæ, vt *ſuprà* eſt habitum: & hic ceſſat, cum non detur materia ſupra quam eſt poſitum. Sic Sanchez *loc.cit.num.*5. dicens, ſic reſolutum fuiſſe Salmanticæ à Patribus Societatis. Palaus *diſputat.*2. *de Orat. punct.*1.§.2. *num.*30. Thom.Tamburin. *lib.*2. *in Decalog. cap.*5. §.1.*num.*21.vbi ex Sanchez addit, *Quod ſi prædictus intruſus petat à Pontifice reualiditatem beneficij, teneatur tunc exponere, ſe Officium non recitaſſe, vt ſcilicet fructuum perceptorum compoſitionem, quæ eſt quid diuerſum à reualiditate beneficij, obtineat. Imò etiamſi recitaſſet, debet hanc fructuum compenſationem petere, quia adhuc ea illegitima* (vt ita loquar) *recitatione poſita, nulliter recepit fructus.* Sic etiam Diana *p.*4.*tract.*4. *reſolut.*146. Baſſæus *tom.*2.*verb.Hora* 1. *numero* 5.

Qværtio LXXXIX.

An Beneficiarius, qui ob delictum aliquod, aut aliam iuſtam cauſam damnatur à Iudice, vt non acquirat fructus beneficij ad tempus, v.g. per vnum annum, teneatur illo anno ad recitandas Horas?

NEgant teneri aliqui. *Primò*, quia licèt Beneficiarius culpa ſua fuerit damnatus; at vbi damnatus eſt,iam non ſtat per ipſum, quominus fructus recipiat. *Secundò*, quia ſi in perpetuum priuaretur fructibus,durum eſſet,illum obligare ad Horas: ergo nec ſi priuaretur ad tempus, eſt obligandus eo tempore. Ita tenent Briareth.& Henriquez,quos citat & ſequitur Sanchez *lib.*2.*conſ.c.*2.*dub.*74.

Sed probabilius Reſpondeo: Teneri toto illo tempore ad recitandas Horas. *Primò:* Quia nemo debet ex ſua culpa commodum reportare. *Secundò:* Quia per ipſum ſtetit (imò & aliquo modo ſtat,non facere fructus ſuos, ſiquidem ob culpam ſuam damnatus eſt, imò & actualiter cenſetur damnari, cum Iudex per ſuam condemnatoriam ſententiam ſemper loquitur: & ideo ſemper ſupponat mortaliter perſeuerare, quoad effectum ſententiæ,culpam, aut delictum.

Ex quo patet ad *Primum* argumentum Sanchij. Dicendum enim, quod per ipſum moraliter adhuc ſtet, vt non recipiat fructus. Ad *Secundum* dicendum, quod eſſet durum Beneficiario, ſed tolerandum, quia iuſtum. Et ideo hanc noſtram ſententiam tenet Azor. 1.*p. lib.* 10. *cap.*4. *quæſt.*6. dicens, id certi iuris eſſe. Trullench. *lib.*1. *in Decal. cap.*7. *dubit.*12. §.3. *num.*22. Palud. & Turrecrem. apud Sanchez.

Qværtio XC.

An Beneficiarius, qui capta poſſeſſione fructus beneficij pro aliquo tempore non percipit, ſperat tamen poſtea percepturus, teneatur recitare Officium?

REſpondeo, vt certum: Teneri. *Primò*: Quia vt Beneficiarius hac obligatione aſtringatur, non neceſſariò anticipatur perceptio fructuum, aliàs niſi quis cum poſſeſſione beneficij inueniat fructus,quos ſtatim accipiat, non obligabitur ſtatim ad recitandum, quod eſt ridiculum: ſufficit ergo expectatio fructuum moraliter certa,ſiue ſit longa,ſiue non, vt obliget ad recitandum. *Secundò*, & ſit confirmatio argumenti facti, quia ſpes moraliter certa, orta ex iure, quod Beneficiarius habet ad percipiendos fructus,æquiualet fructibus perceptis: aliàs ferè nullus

Beneficia

Beneficiarius in primo anno ſuæ præſentationis obligatus eſſet recitare, cum regulariter perceptio fructuum ſoleat differri: ac hoc eſt falſum: ergo. Sic Nauarr. Turrecrem. Palud. Corduba, Silueſt. Medina, & Toletus, quos citat & ſequitur Suarez *libro quarto, capite 20. numero primo,& 15.* Palaus *diſputat. 2. punct. 1. §.2. numero 13.* Vaſquez *de Benefic. §.1. dubitat. 6. numero 26.* Trullench. *loco citat. n.22. in principio.*

Qvæstio XCI.

An Beneficiarius, qui primo anno, ex ſtatuto, vel conſuetudine, non percipit groſſam Beneficij, ſed ſolùm, ſi aſsiſtat in Choro, diſtributiones quotidianas, teneatur recitare?

Reſpondeo, vt quid certum, Teneri. Quia iam ratione beneficij ſuppeditatur Beneficiario ſtipendium pro officio impenſo. Sic vt certum docent communiter Doctores, Nauarr. *capite 7. de Orat. num. 30.* Suarez *lib. 4. de Horis, cap. 20. num. 3. 4. 7. 9. & 11.* Leſſius *lib. 2. de Iuſtit. cap. 34. num. 173.* Vazquez *de Benefic. cap. 4. §.1. dubit. 6. numero 27.* Garcia *de Benefic. 3. part. c. 1. num. 61.* Palaus *loco citato, num. 12.*

Qvæstio XCII.

An caſu, quo ex ſtatuto, aut conſuetudine nihil Beneficiario concedatur ob ſeruitium primo anno impenſum, ſed omnes fructus illius anni reſeruantur ei poſt mortem, expendendi in eius fauorem, teneatur recitare?

Reſpondeo, etiam vt quid certum: Teneri, quia lucratur fructus beneficij in primo anno: ergo tenetur recitare. Nec obſtat illa dilatio, cum non ſit ablatio fructuum, ſed potiùs cedat ſæpè in maius commodum temporale, & ſpirituale ipſius Beneficiarij. Sic Suarez *num. 9.* Azor. *p. 1. lib. 10. c. 4. quaſt. 4.* Leſſius *lib. 2. cap. 34. num. 170.* Garcia *3. p. de benef. cap. 1. num. 62.* vbi vltra Azorium citat Paludanum *in 4. diſt. 15. quaſt. 5. art. 1. concl. 5.* Bonac. *diſp. 1. q. 2. punct. 4. num. 2.* Palaus *num. 13.*

Qvæstio XCIII.

An item teneatur recitare Beneficiarius, caſu quo in eius Eccleſia vigeat conſuetudo, qua caueatur, vt primo anno nullos fructus, nec diſtributiones accipiat, neque poſt mortem illi reſeruentur, ſed diſtribuantur inter antiquos Beneficiarios?

Negant aliqui Doctores. *Primò*, quia hæc videtur irrationabilis conſuetudo contraria Extrauaganti Ioan. XXII. *Suſcepti, de elect. & ſub tit. Ne ſede vac.* necnon Concil. Trident. *ſeſſ. 24. de Reformat. c. 14.* & tandem Conſtitutioni Pij V. *anno 1570. Dudum*, quæ eſt in Bullario 106. In quibus reprobantur conſuetudines applicandi fructus antiquis Beneficiatis à nouo Beneficiato acquiſitos, tanquam ſpeciem ſimoniæ, vel auaritiæ redolentes: ergo.

Secundò, quia dato, quod aliquæ ſint Eccleſiæ, quæ non receperint decretum Concilij Trident. & Conſtitutiones Ioannis XXII. & Pij V. & ideo in illis ſeruetur praua illa conſuetudo, quod noui Beneficiarij nihil penitus recipiant, ſed fructus primi anni diuidantur inter antiquos, adhuc non teneri recitare: quia nec fructus aliquos recipiunt, etiamſi de iure illi debeantur, nec poſſunt eos ſine magna impenſa, & lite moleſtiſſima contra ſuam Eccleſiam exigere. Et ideo hanc ſententiam tenent Nauarr. *capite 7. de Orat. numero 30.* Rodriguez *in Addit. ad Bull. compoſit. numero 9.* quos & citat, & ſequitur Garcia *3. part. de Benefic. numero 70. & 75. & ſequent.* (vnde malè citatur hic author ab Ægidio Trullench. pro oppoſito) Sanchez *libro ſecundo, conſil. capite ſecundo, dubit. 75.* & reputant probabile communiter DD.

Sed nihilominus probabilius Reſpondeo, Teneri recitare. *Primò*, quia ſic recipiens beneficium voluntariè ſe ſubiecit illius oneri, quod eſt choro aſſiſtere, & ſi beneficium eſt curatum, Sacramenta miniſtrare, &c. ergo & debet recitare; quia hoc onus eſt beneficij præcipuum.

Secundò. Quia quamuis nouus Beneficiarius in primo anno non recipiat vllos fructus, eo quòd ſui diſtribuantur antiquis Beneficiariis: tamen ex tunc habet ius, & ſpem certam, vt fructus Beneficiatorum poſt illum ingredientium applicentur etiam illi: ſed illud ius, & ſpes certa, eſt pretio æſtimabilis, & reputari poteſt vt ſtipendium illi conceſſum: ergo ob illud tenebitur ad recitandum. Sic Azor. *lib. 10. cap. 4. quaſt. 4.* Suarez *lib. 4. capite 20. numero 8. & 14.* Leſſius *libro 2. capite 34. numero 170.* Bonac. *diſp. 1. de Horis, quaſt. 2. punct. 4. numero 22.* & Palaus *diſput. 2. punct. 1. §. 2. num. 19.* Qui duo malè citant Garciam, & Nauarrum pro hac parte: cum oppoſitam expreſsè doceant *loco cit.* Trullench. *libro 1. in Decalog. cap. 7. dubitat. 12. §. 3. num. 21.*

Qvæstio XCIV.

An deinde teneatur recitare Beneficiarius in primo anno, quando ex recepta conſuetudine fructus illius applicantur alicui operi pio, vt fabricæ Eccleſiæ, vel Hoſpitali, aut pauperibus, &c.

Negant à fortiori Doctores nuper pro prima ſententia adducti. Quia in eo anno nouus Beneficiarius nullos fructus acquirit ſibi: nec vnquam eos eſt percepturus: ergo perinde eſt ac ſi Beneficiarius non eſſet: non ergo ob hunc titulum recitare tenebitur.

Sed adhuc probabilius, Reſpondeo: Etiam in hoc caſu ad recitandum teneri. Quia id etiam probant rationes adductæ ad probandum teneri ad recitandum, in caſu quæſtionis antecedentis. Quas adhuc confirmo, quia non eſt veriſimile conſuetudinem illam applicandi fructus primi anni alicui operi pio, introductam eſſe cum aliqua diminutione diuini cultus, ſic enim neque pia, neque rationabilis æſtimanda eſſet: ergo potius introducta eſt cum diminutione ſtipendij, & cum aliquo onere ipſius beneficij, cuius præcipuum eſt onus officij. Sic optimè, & latè Suarez *loco cit. à num. 10.* Azor. Leſſius, Bonac. & alij citati, quamuis omnes fateantur, oppoſitum eſſe probabile.

Quæstio XCV.

An ſi per vim, fraudem, aut aliam iniuſtam viam, impediatur Beneficiarius à conſecutione fructuum, teneatur recitare?

Reſpondeo, Non teneri, dummodo non habeat ſpem certam moraliter, illi aliquando fructus eſſe reſtituendos, quod accidere poteſt inter hæreticos occupantes bona Eccleſiæ, vel fructus Beneficiorum. Probatur, quia obligari non poteſt Beneficiarius ad officium recitandum, niſi ob ſtipendium acceptum, vel recipiendum. Sic Nauarr. *cap. 7. de Orat. numero 28. & in Sum. cap. 25. numero 103.* Valentia *diſputat. 6. quæſt. 2. punct. 10. §. 7.* Azor. *1. part. libro 10. capite 4. quæſt. 6.* Leſſius *libro 2. capite 34. numer. 168.* Sà *verb. Hora, numer. 1.* Toletus *lib. 2. cap. 14. verſ. ſexta cauſa.* Petr. Ledeſma *tract. 9. cap. 4. concl. 13.* Caiet. Armilla, Angles, Lopez, Graffis, Rodriguez, Vega, & alij, quos citat, & ſequitur Nicolaus Garcia *de Benef. 3. parte, capite 1. num. 45.* Palaus *diſputat. 2. de Oratione, punct. 1. §. 2. num. 16. & ſequent.* Bonacin. *diſputat. 1. quæſt. 2. punct. 4. num. 25.* Filliuc. *tractat. 23. cap. 5. quæſt. 7.* Trullench. *lib. 1. in Decalog. cap. 7. dubit. 12. §. 3. num. 22. verſ. ſequitur ſextò.*

Quæstio XCVI.

An ſaltem teneatur recitare dictus Beneficiarius, ſi ablatio fructuum non ſit perpetua, ſed pro aliquo tempore, v.g. pro vno, aut duobus annis, ſine ſpe tamen fructuum recuperationis?

Affirmant aliqui Doctores, teneri in hoc euentu recitare dictum Beneficiarium. Probant *Primò*, quia ſi per rapinam, vel furtum priuetur Beneficiarius omnibus fructibus, non propterea excuſaretur ab onere recitandi. *Secundò*, quia ſi aliquo, vel aliquibus annis, ob ſterilitatem temporum nullos redderet Beneficium fructus, adhuc teneretur recitare: ergo pari ratione tenebitur, quando ad tempus tantùm non recipit fructus, nec habet ſpem illos recuperandi. Ita tenent Suarez *loco citat. n. 15. & 16.* Filliuc. *loc. cit. n. 167.*

Sed probabilius etiam, Reſpondeo: Nec in hoc caſu teneri recitare. Quia etiam in hoc caſu habet vim ratio adducta *quæſt. antecedenti.* Sic Palàus *loco citat.* per hæc verba: *Cæterùm, etſi hæc limitatio (Suarij videlicet, & aliorum) ſit probabilis, probabilius tamen eſt, admittendam non eſſe: quia apponitur communi ſententia expreſſè aſſerenti, te deobligatum eſſe à recitatione Horarum pro eo tempore, quo in tua poteſtate ſitum non eſt fructus vllos habere ex beneficio, neque ſperas te habiturum, vt benè docet Vaſquez* (vltra ſuperiùs allegatos) *opuſc. de benefic. cap. 4. §. 1. dubit. 6. num. 31. & 32.* & docuerat Suarez *illomet cap. 20. numero 7. fine,* & tradit Bonac. *diſput. 1. de Horis, quæſt. 2. punct. 4. num. 25. verſ. Mihi tamen valde. Neque rationes Suarez vrgent. Ad primam reſpondetur, dupliciter poſſe Beneficiatum priuari fructibus per rapinam, ſcilicet poſtquam illos obtinuit, vel ante illorum obtentum: ſi priuetur poſtquam illos obtinuit, clarum eſt, eſſe obligatum recitare; quia iam beneficium Beneficiato conceſſit ſtipendium pro munere exhibendo: at ſi ante illorum obtentum priuetur Beneficiatus fructibus percipiendis pro toto illo tempore, quò impeditur, ſine ſpe recuperationis, cenſeo deobligari (ſic lege,* non obligari*) tam à recitatione Horarum, quàm ab alio quouis miniſterio, niſi fideles, vel Epiſcopus prædictos fructus alia via ſuppleant, neceſſaria pro illo tempore ſuppeditando. Ad ſecundam credo ſi ob ſterilitatem annorum nullos fructus redderet beneficium, & Epiſcopus, vel fideles defectum non ſupplerent, Beneficiatum obligatum non eſſe. Quia pro illo tempore dici non poteſt in re habere beneficium, ſed ſolùm titulum, quod inſufficiens eſt ad obligationem inducendam. Neque obſtat, ſucceſſu temporis abundantes fructus eſſe colligendos, aut annis ſuperioribus eſſe collectos; quia illi fructus ſuo tempori correſpondent, dantúrque pro officio exercendo illo tempore, non pro alio.* Hucvſque Palaus.

Quæstio XCVII.

An Beneficiarius teneatur recitare ſtatim ac beneficij collationem acceptauit, & ante captam illius poſſeſſionem?

Affirmant aliqui. Quia is, cui beneficium eſt collatum, & ab ipſo acceptatum, verè eſt Beneficiatus, & verè dicitur habere beneficium, ex *c. ſi tibi abſenti, de Præbend. in 6.* atqui omnis qui beneficium habet, tenetur recitare, vt ſuprà eſt habitum: ergo. Ita Nauarr. *c. 7. de Orat. n. 28. & 29.* Carolus Macign. *tr. de Horis Canon. c. 10. n. 25.* Philiarcus, Graffius, Zerola, &, Zechius, quos citat, & ſequitur Garcia *de Benef. 1. p. c. 1. n. 92.* citat etiam Palaus pro hac parte Leſſium vbi infrà, ſed non ita bene, cum ſolùm dicat, ſententiam Nauarri eſſe rationi, & iuri valdè conformem: & oppoſitam vt probabilem ſequatur.

Sed probabilius Reſpondeo, Non teneri recitare ante acceptam poſſeſſionem. Quia probabilius eſt, quod ſolus titulus beneficij, etiam cum ſpe habendi poſſeſſionem, & fructus, non inducat in Beneficiato obligationem recitandi. Ratio eſt, quia fructus ante poſſeſſionem beneficij non debentur certò Beneficiato, ob contingentiam poſſeſſionis: atqui non videtur iuſtum, ſubire onus certum pro ſtipendio incerto: ergo. Sic Palud. *in 4. diſt. 15. q. 5. art. 1. concl. 5.* Turrecrem. *in 1. 5. diſt. 91. art. 14.* Flam. Pariſius *lib. 1. de Reſignat. benef. q. 9. n. 15.* Nauar. *conſ. 14. aliàs 17. de Celebrat. Miſſar.* Henriquez *in Sum. lib. 13. c. 13. n. 2. ibi, die poſſeſſionis beneficij.* Rodrig. *in Sum. 1. p. c. 145. n. 1.* Vega *in ſum. tom. 1. c. 128. caſu 18.* Azor. *1. p. lib. 10. c. 4. q. 7.* Suarez *lib. 4. de Horis, c. 19.* (non 18. vt leges apud Palaum) *à n. 17.* Malderus, Gauantus, Leſſius, & Molfeſius, quos citat & ſequitur Diana *2. p. tr. 12. reſol. 21.* Sic etiam Bonac. *diſp. 1. q. 2. punct. 5. n. 2.* Trullench. *lib. 1. in Decal. c. 7. dub. 13. n. 1.* qui & citant pro hac parte Leſſium *lib. 2. cap. 34. dub. 30. n. 167.* Palaus *diſp. 2. punct. 1. §. 2. à n. 23.* Tamburinus *lib. 2. in Decalog. c. 5. §. 1. num. 31.*

Quæstio XCVIII.

An ſaltem teneatur recitare Beneficiarius ante adeptam pacificam poſſeſſionem, ſi per ipſum ſtet, quominus poſſeſſionem beneficij obtineat?

Reſpondeo, vt certum: Tunc teneri. Quia non eſt æquum, ob Beneficiati culpam, debito obſe-

quio

quio Eccleſiam defraudari. Sic omnes. Nauarr. *de Orat.cap.7.n.28.* Suarez *à n.7. cit.* Palaus *num.* 23. Garcia *loc.cit.n.*85. Quia paria (inquit) ſunt habere poſſeſſionem, & per eum ſtare quominus habeat. Palud. Turrecrem. Corduba, Toletus, Azor, Ledeſma, & alij apud ipſum, & omnes.

QVÆSTIO XCIX.

An item teneatur recitare Beneficiarius, qui habens ſolum titulum, impeditur à poſſeſſione capienda lite, vel alia cauſa ſibi inuoluntaria?

AFfirmabunt Authores primæ ſententiæ *q.* 97. adducti caſu quo habens titulum habeat & ſpem poſſeſſionis, & fructuum.

Sed probabilius Reſpondeo: Non teneri. Quia cum beneficium ſit in litigio, fructus eius ſunt contingentes, ob contingentiam poſſeſſionis: ergo non debent inducere obligationem certam recitandi Beneficiario. Sic Henriquez, Rodriguez, Vega, & alij, quos ſequuntur Bonac. *punct.* 5. *cit. num.* 5. Palaus *num.*25. Trullench *num.* 2.

QVÆSTIO C.

An omnes litigantes circa idem beneficium, teneantur ad onus officij, caſu quo nullus poſſideat?

AFfirmant teneri omnes, eo quòd fructus percepti, ſaltem poſt conteſtationem, actori debeantur, ſi vincat. Nauarr. *de Orat.c.7. n.*28. *& in Man.c.25.n.*103.*&* 104. Philiarcus, Ludov. Lopez, Cuchus, Rodriguez, & Vega apud Garciam *loc.cit.n.*112. Quibus ferè conſentit Sanchez *lib.2. conſil.c.2. dub.76. cum aliis.*

Sed probabilius Reſpondeo, Nullum ex litigantibus teneri. Quia nullus habet propriè, & in rigore beneficium, & omnibus eſt dubium de victoria litis. Vnde dictum beneficium in tali euentu habendum eſt quaſi vacans. Sic Palud. *in 4.diſt.*15. & Cardin. S.Sixti apud Nauarrum *loco citat.* Soto *de juſtit. lib.*10. *quæſt.* 5. *articul.* 3. Ludov. de Beja *caſu* 45. Suarez *lib.4. cap.* 19. *num.*9. *&* 10. Bonacina *diſp.* 1. *quæſt.* 2. *punct.* 4. *num.* 26. Trullench *lib.*1. *in Decalog. cap.* 7. *dub.*12.§.3. *num.* 23. Azor 1. *p. lib.* 10. *cap.* 4. *quæſt.* 9. Petr. Ledeſma *tract.*9. *cap.*4. *difficult.* 9. *dict.* 2. *pag. mihi* 585.

QVÆSTIO CI.

An ſi duo litigarent ſuper vno beneficio, & neuter eſſet in poſſeſſione, vnus tamen illorum haberet titulum, & ſperaret ſe victorem futurum, & conſequenter fructus habiturum, teneretur ſaltem hic ad onus officij?

AFfirmant teneri hunc, qui haberet titulum, caſu quo ſit certus, vel habeat veriſimilitudinem, quod pro ipſo ſit proferenda ſententia, Sanch. *lib.2. conſil.c.2. dubit.76.n.6. concl.2.* & caſu, quo ſit certus, Garcia *loc. cit. n.*103. & penes ipſum Toler. & Petr. Ledeſma, & à fortiori Authores nuper pro prima ſententia adducti.

Sed probabilius Reſpondeo, adhuc non teneri ad onus officij, ſeu ad recitandas Horas. Quia adhuc iſte habens titulum, non habet ius certum in beneficio, cum id acquiratur per poſſeſſionem pacificam, & ſola ſpes non tribuat ius, & multis modis fieri poteſt, vt habens titulum non vincat litem, &c. ergo. Sic Trullench. *n.*23.*cit.* Suarez, Azor, Filliuc. Bonac. Palaus, & alij apud ipſum. Azor *loc.cit.* Quia (inquit) nec jus in beneficio habet, nec opinio, quam animo conceptam habet de victoria, ius illi dat in beneficio, aut cogit preces Horarias recitare.

QVÆSTIO CII.

An habens poſſeſſionem beneficij non pacificam, ſed cum litigio, teneatur recitare?

AFfirmant, eo quòd ratione poſſeſſionis, licèt non pacificæ, ius habeat in beneficio, Azor *q.4.cit.* quem citat, & ſequitur Garcia *n.*86. Sanchez *dub.76.cit.n.8.concl.4.* & penes ipſum Palacius *in 4. diſt.15.diſp.9.fol.*144.

Sed probabilius Reſpondeo, Non teneri ad recitandum. Quia probabilius eſt, quod ad inducendam obligationem recitandi in Beneficiario, non ſolùm requiratur poſſeſſio beneficij, ſed quod ſit pacifica. Quia non eſt æquum obligare Beneficiatum ad certum onus ſine certo ſtipendio, quod non habet dum pacificam beneficij poſſeſſionem non obtinet. Sic apud Palaum, Henriquez *lib.13.Sum.c.13.* §.2. Rodriguez *in Sum.tom.1. c.145. n.1.* Vega 1. *p.c.*128. *caſu* 18. *ad finem*, & Cevallos *practicar.qq.c.*643.*num. vltimo.* Sic etiam Suarez *lib.4.c.19.n.7. & n.10. in fine*, Palaus *diſp.2.punct.1.§.2.n.*25. Trullench *lib.* 1. *in Decal.c.7.dub.12.§.3.n.23. & dub.13. n.1.* Diana *part.2. tract.12. reſol.*21. cum aliis pluribus.

QVÆSTIO CIII.

An qui incepit pacificè poſsidere beneficium, teneatur recitare caſu, quo lis illi poſt poſſeſsionem adueniat, & fructus beneficij authoritate Iudicis reſeruentur vſque ad litis finitionem?

NEgat adhuc Petrus Ledeſma *tract.9.c.4. diff.9. concl.3.* his verbis: *Digo lo tercero, que ſi vno poſſee vn beneficio Eccleſiaſtico, y ay pleito ſobre la propriedad, de ſuerte que el que poſſee el beficio Eccleſiaſtico no recibe los fructos del beneficio, porque eſtan depoſitados, y ſequeſtrados por el tiempo que dura el pleito, y ay duda en el negocio, en tal caſo es bien aparente que ninguno eſtà obligado à rezar las Horas Canonicas. De lo que toca al que no poſſee, parece coſa notoria, pues en ninguna manera tiene beneficio Eccleſiaſtico y de lo que toca al que poſſee, tambien es muy aparente, porque eſte ahora no recibe los fructos del beneficio, y por otrà parte ay gran duda ſi los recibira: luego no tiene obligacion de rezar el officio diuino.* Hæc. P. Ledeſma.

Sed probabilius Reſpondeo: In hoc euentu teneri. Quia præfatus verè habet titulum, poſſeſſionem, & adminiſtrationem beneficij. Sic communiter DD. Leſſius *lib.2.c.34. dub.31. n.*173. Suarez *cap.19. cit. n.* 10. Garcia *num.* 86. *&* 104. Azor *cap.4. cit. quæſt.*9. Filliuc. *num.*160. Bonac. *punct.*4. *num.*26. verſ. *Dixi, dum nullus poſſidet.* Trullench *num.23. cit. in fine.* Sanchez *lib.2.cap.2.dub.76. n.9. concl.* 5. & alij. Nec obſtat quod fructus beneficij

reſeruentur, ſeu ſequeſtrentur, vſque ad finitam litem. Quia tunc ad minus obuentiones, & manualia erunt beneficium poſſidenti, ſi beneficio inſeruiat.

QVÆSTIO CIV.

An Beneficiarius, cuius Beneficium nullos fructu habet, teneatur ad Horas?

AFfirmant Zerola *in praxi Epiſcop. 1. p. v. beneficium, §. 4. dicto 6.* & Zech. apud Garciam *infrà.*

Sed vt ferè certum Reſpondeo breuiter ex ſæpè dictis: Non teneri. Quia in rei veritate beneficium, quod nullos fructus affert, non eſt beneficium: cum non ſit jus percipiendi fructus ob aliquod Eccleſiaſticum Officium (quæ eſt beneficij definitio) ergo illud habens non tenebitur ad Horas. Sic Nicol. Garcia *de benefic. 1. p. c. 1. n. 41. 42. 43. & 44.* vbi docet, id non ſolùm eſſe verum loquendo de beneficio, quod nunquam habuit redditus, quod (vt diximus) re vera beneficium dici non poteſt; ſed de beneficio, quod in initio, & tempore fundationis habuit redditus, ſed temporum calamitate perierunt; nam quamvis iſtud ſit beneficium in potentia, & habitu, & ſic poſſet permutari, & reſignari; tamen non eſt beneficium actu. Sic ille, ex Nauarro *conſil. 8. num. 14. & 18. de Iurepatron.* Valentia *diſputat. 6. quæſt. 16. punct. 3. verſ. Poſtremò*, & aliis. Sic etiam Caiet. *verb. Horæ Canon. cap. 1.* Suarez *lib. 4. cap. 19. num. 6.* Palaus *diſp. 2. punct. 1. §. 2. num. 8.* Et conſtat ex habitis *ſuprà.*

QVÆSTIO CV.

An ſaltem teneatur recitare Horas ille, cuius beneficium valde tenues habet fructus?

AFfirmant communiter Doctores. Eo quòd beneficium habens tenues fructus, verè eſt beneficium, vt conſtat, tum ex *cap. ſi propter, de Reſcript. & cap. Si motu proprio, de Præbend. in 6. & cap. Clericus 1. diſt. 91.* Tum etiam quia beneficium, etiam tenuiſſimum, eſt ius percipiendi fructus ex ſpeciali titulo: ſed ſic eſt, quod jura indiſtinctè obligant omnes habentes beneficia Eccleſiaſtica ad Horas Canonicas, vt patet *ex c. vltim. de Reſcript. in 6.* Conſil. Lateran. ſub Leone X. ſeſſ. 9. & clariùs Conſtitutio Pij V. verb. *Declarantes*, ibi: *Et qualiacumque alia beneficia*: ergo. Ita Gloſſa *in c. Clericus, 91. diſt.* S. Anton. *3. p. tit. 13. c. 4. §. 1.* Roſella *verb. Horæ Canonicæ, n. 1.* & ibi Tabiena *n. 2.* Silueſt. *n. 3.* Armilla *n. 1.* Nauarr. *de Orat. c. 7. n. 27. & c. 21. num. 11. & in Man. c. 25. n. 102. & conſil. 3. num. 1. Ne Clerici, vel Monachi*, Couarr. *lib. 3. variar. c. 13. n. 8. verſ. Duodecimò.* Toletus *lib. 2. ſum. c. 14. cauſa 5.* Victorell. *in annot. d. lib. 2. c. 14.* Valentia *tomo 3. diſp. 6. quæſt. 2. punct. 10.* Durand. Ioan. de Medina, Graſſius, Sandoval, Beja, Summa Corona, Philiarc. & alij, quos citat, & ſequitur Nicol. Garcia *de Benefic. 1. p. c. 1. n. 39.* dicens hanc ſententiam eſſe veterem, communem, & veram. His addi poſſunt Suarez *lib. 4. de Horis, cap. 21. n. 4.* Reginald. *lib. 30. tract. 3. ſect. 1. num. 33.* Comitolus *lib. 1. Reſponſ. quæſt. 68.* Gauant. *in Rubr. Miſſal. tom. 2. ſect. 1. c. 4. n. 3.* Bonac. *diſp. 1. de Horis, quæſt. 2. punct. 4. n. 17.* Azor *1. p. lib. 10. cap. 3. q. 3.* Palaus *diſp. 2. punct. 1. §. 2. n. 9.* Villalob. *1. p. tract. 24. diff. 8. n. 4.* Trullench. *lib. 1. in Decal. cap. 7. dub. 12. §. 3. n. 15.* vbi dicit, hanc ſententiam eſſe probabiliorem, & practicè ſecuriorem. Hieronym. Garcia *in ſum. tract. 2. diff. 2. dub. 2. n. 11.* Ioan. à S. Thoma *in explicat. Doctrinæ Chriſtianæ 2. p. tit. de Orat. pag. 353.* Pater Hermanus *in Medulla Theolog. Moral. lib. 4. c. 2. dub. 2. art. 1. reſponſ. 3. n. 3.* Mallet. *tom. 1. Malleatione 30. Bractea 18.* Vgolinus, Naldus, & Peſantius apud ipſum.

Sed ego æquè probabiliter Reſpondeo, Non teneri ad recitandas Horas, qui beneficium habet valde tenue. *Primò*: Quia beneficium valde tenue, aut quod tenues valde habet fructus, non reputatur in iure beneficium, cùm parum pro nihilo reputetur. *Confirmatur*: quia beneficium, quod nullos fructus affert, non obligat ad Horarum recitationem, vt *ſuprà* eſt habitum: ergo nec illud quod tenues, aut nullos, cùm iſti pro nullis reputentur.

Secundò. Quia non eſt credibile, benignam Matrem Eccleſiam tantum onus apponere voluiſſe tam paruo prouentui. Et ideo hanc partem tuentur grauiſſimi Doctores, Sotus *lib. 10. de Iuſt. q. 5. art. 3. verſu dubium autem*, Palacios *in Sum. verb. Hora*, Sanchez *lib. 2. conſil. c. 2. dub. 6. n. 3.* vbi ait, hanc ſententiam eſſe probabiliorem in praxi. Leſſius *lib. 2. de iuſtit. c. 34. dub. 31. n. 169.* Vaſquez *de Benef. cap. 4. §. 1. dub. 5.* Aragon. *2. 2. q. 83. art. 12.* Rodriguez *tom. 1. Sum. c. 140. n. 1.* Vega *1. p. c. 128. caſu 13.* Petr. de Ledeſma *tract. 9. cit. c. 4. concl. 6. diff. 4.* Malderus *de virtutib. tract. 10. c. 2. dub. 3. verſ. Nihilominus.* Raphael de la Torre *2. 2. q. 83. de Horis, controuerſ. 6. diſp. 5. n. 5. 6. & 7.* Thom. Tamburin. *lib. 2. in Decal. c. 5. §. 2. n. 24.* Ioan. de Cruce *in Sum. precep. 3. art. 3. dub. 4. verſ. An verò*, vbi ait, hanc ſententiam docere communiter Theologos, & maximè Thomiſtas. Diana *2. p. tract. 12. reſol. 9. & p. 4. tract. 3. reſol. 24.* vbi citat Salas *1. 2. tract. 8. diſp. vnica, ſect. 17. n. 154.* & ibi *tract. 4. Miſcell. reſol. 146. & part. 5. tract. 5. reſol. 25. & part. 9. tract. 7. reſol. 8.* vbi affert Quintanadueñas, & Eſcobar à Corro, *& part. 10. tract. 16. reſol. 47.* (non 4. vt inuenies apud Pradum) verſ. *Et tandem nota*, vbi citat Franciſcum de Lugo *de conſcientia part. 1. c. 2. quæſt. 32. num. 183.* & Patrem Antonium Eſcobar. & Mendoza *in Theolog. Morali, tract. 5. Exam. 6. cap. 3. n. 56.* Martinum à S. Ioſeph *tom. 1. ſum. lib. 2. tract. 7. de Orat. n. 13.* His adhuc addi poſſunt Stephanus Bauny *de Benefic. diſp. 13. q. 22.* Pellizarius *tom. 1. Man. regul. tract. 5. cap. 8. ſect. 4. quæſt. 3. num. 187.* (quamvis aliqualiter hanc ſententiam limitet, vt *infrà*) & Pradus *tom. 2. c. 30. quæſt. 6. §. 5. num. 55.* vbi dicit, quod prior ſententia videatur vera, attento rigore legis: at attenta multitudine Doctorum hanc ſecundam docentium, hæc ſit in praxi valde probabilis, & forſan, rebus vt nunc, probabilior. Sic etiam Verricelli *in qq. moral. tract. 8. quæſt. 47. num. 7.*

QVÆSTIO CVI.

An ad minus Beneficiarius, qui tenue habet beneficium, teneatur, ſi non ſingulis diebus, feſtis ſaltem recitare?

AFfirmãt aliqui ex Doctoribus nuper pro noſtra ſententia citatis. Et in primis Leſſius, & ex illo Pellizarius *n. 187. cit.* vbi ſic ait: *Probabiliorẽ puto eſſe ſententiam Leſſij* lib. 2. c. 34. n. 169. *docentis habentem tenue beneficium non teneri quidem ad quotidie recitandum, ſi beneficium ſit adeo tenue, vt non ſuppeditet bonam partem tenuis ſuſtentationis (v. g. 15. vel 16. aureos) teneri tamen recitare aliquoties per annum, v. g.*

Feſtis,

Feſtis, & Dominicis, prout ratio dictauerit: non enim par eſt, vt fructus aliquos percipiat, & nunquam Officium recitet: ſicut nec aequum eſt, vt ob tam tenues fructus obligetur ad quotidie recitandum. Ita Pellizarius ex Leſſio. Quibus adde Pradum *loc.cit.n.*56. *in fine,* Molfeſium *in Sum.tom.*1.*tract.*5.*cap.*3.*n.*29.

Sed æquè probabiliter Reſpondeo: Adhuc non teneri recitare Dominicis diebus, & Feſtis. Quia nec præceptum Eccleſiæ ad id obligat in caſu, quo Beneficiarius modicos, aut tenues fructus habeat. Satisfaciet enim tunc orare alio modo pro Benefactore. Sic Tamburinus *loc.cit.n.*24.*fine,* Malderus *in* 2.2. *D.Thom. tract.*10.*cap.*2. *dub.*3.& ex illo Diana *p.*2. *tract.*12. *reſol.*9.*in fine,* vbi ita ait: *Aduerte tamen, quod licet Leſſius, & Molfeſius obligent tales Beneficiarios, qui tenue beneficium habent, aliquoties per annum dicere Horas Canonicas, v.g. Feſtis, & Dominicis diebus, prout ratio dictauerit: tamen puto cum Maldero loc.cit. ſi Officium etiam in his diebus non recitauerint, non teneri ad reſtitutionem; quia non faciunt contra præceptum Eccleſiaſticum, ſed contra legem naturalem, quam legem etiam adimplerent, non dicendo Officium Diuinum, ſi ſuppleant hoc aliis orationibus, vel alio Dei cultu. Quod eſt maximè notandum ad tollendos ſcrupulos.* Hæc Doctus Diana. Quintanadueñas *in inſtruct. Ordinand. p.*4.*§.*6. *numero* 4. ibi: *Si es muy tenue, ningun dia, ni los de fieſta, ni Domingos deue rezar, ni reſtituir nada.* Sic Malder. & Diana, *ſuplan eſto con otras oraciones, ò ſacro culto.* Hæc Quintanadueñas.

QVÆSTIO CVII.

An qui eſt dubius de tenuitate beneficij, teneatur recitare Officium?

AFfirmat Vazquez 1.2.*diſput.*65.*cap.*3.*num.*11. *verſ. Primum de eo.* Cuius fundamentum eſt, quia in hoc caſu poſſidet certitudo beneficij, quod Beneficiarius obtinet: ergo & recitandi obligatio, quæ non poteſt euinci ab incertitudine Beneficij tenuitatis. Hanc ſententiam nouiſſimè ſequitur Thom. del Bene *tract.*3. *Moral. dub.*18. *numero* 1. *licèt numero* 43. probet oppoſitum non eſſe improbabile.

Sed æquè probabiliter Reſpondeo, Non teneri. Quia æquè probabile eſt, quod in euentu poſſideat libertas certa; nam cum præcedat omne Beneficium Beneficiario collatum, præcedit ſoluta ab onere recitandi: ergo non poteſt ligari à ſuperueniente incerta obligatione, qualis inuenitur in dicto beneficio incertè ſufficienti ad prædictum onus recitandi inducendum. Sic Salas 1.2.*tractat.*8.*diſputat. vnica, ſect.* 17. *num.* 154. Caramuel *lib.*3. *Theolog. Moral. numero* 1364. & vtramque ſententiam eſſe probabilem, ait Thom. Tamburin. *libro* 1. *in Decalog. cap.*3. *§.*7. *verb. Beneficiarius,* vbi ita dicit: *Dicimus infra, Beneficiarium tenue beneficium poſſidentem non obligari ex probabili ſententia ad Horas Canonicas perſoluendas. Quid ergo erit ſi quando, omnibus expenſis, ambigatur vtrum beneficium ſit tenue, necne? Reſpondeo, puto probabile obligari, & item probabile non obligari. Quare alteram ex his ſententiis, quam tibi libet ampleсti licet.* Sic ille. Idem ait Diana *part.*2.*tractat.*3.*reſol.*24. (vnde immeritò illum abſolutè pro hac parte citat Pradus vbi ſuprà *num.*53.& Baſſæus *tom.*2.*verb. Hora Canon.*1.*in fine.*

QVÆSTIO CVIII.

An habens beneficium ita tenue, quod eius fructus non excedant octo aureos, teneatur ad horas, ſaltem aliquibus diebus?

AFfirmabunt teneri ad Horas quotidie recitandas omnes Authores citati pro prima ſententia *quæſt.* 105. Et ſaltem diebus Dominicis, & Feſtis, citati *quæſt.*106. Et certè conſequenter omnes.

Sed non minus ego cum aliis probabiliter æquè Reſpondeo, Non teneri vllis diebus ad Canonicas Horas. Quia beneficium dictam quantitatem non excedens, valde tenue cenſendum eſt: ergo non obligat quem ad recitandum. Sic in primis Sotus *lib.*10. *de Iuſt. quæſt.*5.*articul.*3. *verſ. Dubium autem,* his verbis: *Dixerim tamen tenuiſſimum, vt ferè pro nihilo reputetur, nempe ſi his temporibus ſummam ſaltem octo ducatorum non attingeret: non ſi ditius eſt, quamuis non ſufficiat ad victum, ſi tamen pauperi Clerico bona eſſet pars ſuſtentationis, non omnino poſſidens excuſatur.* Sic Sotus. Et à fortiori, quæſtionibus ſequentibus citandi.

QVÆSTIO CIX.

An ſaltem teneatur ad Horas, qui habet beneficium, cuius fructus ſunt valoris ſexdecim aureorum?

AFfirmabit etiam Sotus *loco cit.* quem ex parte ſequuntur aliqui Thomiſtæ apud Sanchez, aſſerentes, quod ſi beneficium ſit tantum quinque ducatorum, ad nihil teneatur Beneficiarius, ſed ſi valet duodecim, vel decem & quinque numos aureos, teneatur Beneficiarius non ad omnes Horas, ſed ad partem Horarum, arbitrio boni viri. Ita etiam Leſſius *loco ſup.cit.* docens, teneri ſi attingat quindecim aureos, ad recitandum diebus feſtis, & Dominicis, quem ſequitur Pellizarius *ſuprà.*

Sed adhuc æquè probabiliter Reſpondeo, Necdum in hoc caſu teneri ad recitandum officium, quia etiam dictum beneficium cenſendum eſt tenue. Sic Sanchez *lib.*2.*conſil. capite* 2. *dubitat.*67.*num.* 3. 4. & 5. vbi ſic loquitur: *Communiter loquendo poteſt dici, quod his temporibus, quando fructus beneficij ſunt decem & ſex aurei, non cenſentur bona pars ſuſtentationis, nec tenentur Beneficiarij ad recitandum: at quando excedunt decem & ſex aureos, tenentur recitare, quia cenſentur bona pars. Sic dixerunt quamplurimi Recentiores, maximè docti Magiſtri à me conſulti, & alij viri ex Neotericis Magiſtri in ſuis ſcriptis. Fauet Dominicus de Soto de hac re conſultus: quia quamuis ponat pro bona parte ſuſtentationis, quando fructus ſunt octo aurei numi, at his temporibus, minus ſunt decem & ſex aurei, quàm ab hinc triginta annis, quando ſcripſit Soto, octo aurei, cum res modo multò cariori pretio venundentur. Imò P. D. Henriquez retulit mihi, quod conſultus Soto de beneficio, cuius redditus erant decem & ſex numi aurei, reſpondit non obligare ad recitandum. Et quidem maximè doctus Recentior dixit, non minus quam viginti aureos obligare.* Hucvſque Sanchez. Quem refert, & ſequitur Diana *p.*4. *tract.*4.*reſol.*146.

QVÆSTIO CX.

An ad minus teneatur ad Horas habens beneficium, cuius fructus attingunt viginti ducatos?

AFfirmabunt Sanchez, imò & Diana cum aliis ſuprà citatis. Quia exiſtimant, non eſſe beneficium tenue illud quod excedit decem & ſex nummos aureos.

Sed adhuc æquè probabiliter Reſpondeo, Necdum iſtum Beneficiarium ad recitandas Horas teneri. Quia æquè probabile eſt, quod his temporibus tale beneficium ſit tenue, cùm non ſufficiat ab bonam ſuſtentationis partem. Sic expreſsè Petr. Ledeſma (quem, vt vidimus, tacito nomine retulit Sanchez) *in ſum.tract.9. de Religione, cap.4.concl.6.* (non 5.vt citat Tamburinus) *diff.4.verſ.Aduiertaſe,* vbi ita ait: *Soto dize que ſi el beneficio no vale ſino ocho ducados, o vna coſa ſimejante, no tiene obligacion de rezar el Officio Diuino. A mi parecer aunque el beneficio valieſſe diez y ſeis ducados, y aun veinte, no le obligaria agora à rezar. Porque el tal beneficio es tenue, y no tiene razon de beneficio en orden a la ſuſtentacion.* Sic Ledeſma,& alij (à fortiori) mox citandi; inter quos lege Pellizarium *1.part.tract.5.capite 8. ſect.4.num.188.* & Dianam *2.p.tractat.11.reſolut.9. in fine.*

QVÆSTIO CXI.

An ſaltem teneatur ad recitationem Horarum Beneficiarius, qui ex fructibus beneficij ſolùm perciperet vigintiquinque ducatos?

AFfirmant DD. ſuprà citati, ex quibus alij dicunt teneri ad quotidie recitandum, eo quòd cenſeant tale beneficium non eſſe exiſtimandum tenue.

Alij dicunt teneri quidem ad recitandum, ſed non quotidie, ſed ſolùm Dominicis diebus, & feſtis, eo quòd è contra putent tale beneficium adhuc eſſe tenue. Ita Leſſius, Pellizarius,& alij *q.106.adducti.* Quibus addo Filliuc. *tract.13.n.182.* vbi ait, habentem *20.vel 25.ex beneficio,* tantum eſſe obligandum ad Horas,non autem infrà.

Sed ego æquè probabiliter Reſpondeo, Non teneri vllo modo ad recitationem Horarum.Ratio ſit. Quia (vt ſuprà *q.105.* & *106.* eſt habitum) æquè probabile eſt, quod Beneficiarius, qui tenue habet Beneficium non teneatur (adhuc diebus feſtis,& Dominicis) ad recitationem Horarum:atqui probabile eſt,& ſatis quidem, quod beneficium quod non excedit vigintiquinque ducatos, eſt tenue: ergo. Sic expreſsè tenet Diana *p.10.tract.16.reſol.47.verſ.Et tandem nota,* & à fortiori alij mox citandi.

QVÆSTIO CXII.

An etiam eximeretur ab onere recitandi Horas Beneficiarius, cuius beneficium non attingit valorem quadraginta ducatorum?

NEgant communiter Doctores, adhuc ex citatis pro noſtra ſententia, *quæſt.105.* & citati pro contraria *quæſt.106.* inter quos præcipuus eſt Pradus *tom.2.cap.30. quæſt.6.§.5. numero 53.* vbi ait, oppoſitam ſententiam, quam ſuſtinet Martinus à S.Ioſepho, eſſe nimis laxam, & à nullo alio, quem ipſe viderit,edoctam.

Sed certè probabiliter, Reſpondeo dicendum, quod etiam eximeretur à recitatione Horarum.Quia probabile eſt (vt ipſe Prado cum aliis citatis *q.105.* fatetur) quod Beneficiarius habens tenue beneficium, eximatur ab onere recitandi Horas: atqui probabile eſt, quod attentis temporibus præſentibus, beneficium cuius fructus non attingunt valorem quadraginta ducatorum, ſit cenſendum tenue: ergo probabile erit, quod Beneficiarius tale beneficium poſſidens non teneatur titulo illius ad Horas Canonicas: cætera patent. Minor probatur auctoritate grauium Doctorum illam docentium. Nam in primis Suarez *lib.4.de Horis,cap.21. numero 2.*haud obſcurè illam admittit, dum hæc verba profert: *Si autem in hac opinione quæratur, quod dicendum ſit beneficium tenue, quoad hunc effectum non obligandi ad recitandum: quidam extendunt ad omne beneficium inſufficiens ad vitam Clerici ſuſtentandam. Sed hoc non dixit Sotus, nec eſt practicè probabile, alias redditus triginta, vel quadraginta aureorum non ſufficerent ad hanc obligationem, quod admittere valde pernicioſum eſſet.* Sic Suarez. Et Palaus *diſput.2.cit.punct.1.§.2. numer.8. verſ.ſecunda difficultas,in fine,* ita ait: *Quapropter ſi hac ſententia vera eſſet,beneficium,cuius redditus hoc tempore non attingunt triginta, vel quadraginta aureos, nequaquam dici poteſt attingere bonam partem ſuſtentationis moderatæ, vt benè notat Suarez* (loco cit.) *Quibus enim decem tempore Soti ſufficiebant modò triginta non ſufficiunt.* Sic ille. Quem videtur ſequi Pellizarius *loc.cit.num.188.*

Vnde hanc noſtram ſententiam tenet Martin. à S. Ioſepho *lib.2. tractat.7. de Orat. numero 13.* vbi ſic ait: *A mi me parece que en eſtos tiempos calamitoſos, donde todas las coſas neceſſarias a la vida humana valen tan caras,es neceſſario que valga el beneficio por lo menos quarenta ducados para obligar al rezo. Fundo lo en lo que los frutos del beneficio ſon para alimentos del Clerigo, y de baxo del nombre de alimento, ſe entiende comida, y bebida, caſa en que viuir, veſtidos, cama, medicinas, y todo lo neceſſario para la vida. Coligeſe con claridad de la ley* legatis, cum l.fin. de aliment. & cibar. legat. & tenet Iaſon poſt alios *in l. cum hi, §. Qui tranſigit, ff. de Tranſactionib.* Bolognetus *in addit. ad Conſil. Ioan. de Anania 37. n.7. y es comun, y que particularmente ſe entiende cauallo en que andar, ſi lo pide de la dignidad, el qual ha de ſer alimentado.* Bertran. *conſil.25. in fine.* Corduba de Lara citati, & ſecuti à Barboſa *tract.variar.verb. Alimenta,n.10. y tambien criados, ſi los pide la dignidad, y calidad; y tambien los ſalarios, que ſe les dan,ex l.cum plures, §.ſi tutor,ff.de adminiſtr. tutor,l.Habitatio,ff.de ventre in poſſeſſ. mitt. l.vxori, ff.de auro, & argent. legato. Pues veaſe ſi conforme a eſto me alargo mucho en ſeñalar quarenta ducados, para buena parte de ſuſtento.* Hucvſque ille.

QVÆSTIO CXIII.

An ſaltem teneatur ad Horas Beneficiarius, qui habet beneficium,cuius fructus iam attingunt valorem quadraginta ducatorum?

REſpondeo, vt certum: Teneri. *Primò.*Quia certum videtur, quod (communiter loquendo) tale beneficium reputatur pingue, non tenue, vel modicum.*Secundò* probatur hæc reſpõſio ex doctrina Suarij.

Suarij, Pellizarij, Tamburini, Sanchez & aliorum docentium, quod quotieſcumque fructus, aut redditus beneficij ſufficiunt ad bonam partem ſuſtentationis Beneficiarij, qualis eſt tertia pars, aut certè, quæ magis inclinat in tertiam, tunc tale beneficium non dicatur tenue, ſed pingue quoad recitandi effectum: atqui redditus beneficij valoris quadraginta ducatorum verè ſufficiunt ad ſuppeditandam tertiam partem ſuſtentationis Beneficiarij, vt conſtat tum ex Suario *loco citato, numero 2. in fine,* tum ex Corro *tractat. de Horis, quæſt.* 3. §. 5. *numero* 23. dicentibus tertiam partem centum ducatorum eſſe bonam partem mediocris ſuſtentationis: ergo. Sic ferè omnes DD. præcipuè citati.

QVÆSTIO CXIV.

An tenuitas beneficij debeat regulari ex omnibus fructibus beneficij in ſe, an ſolùm ex eo, quod remanet, deductis expenſis, in fructuum collectione, aut Eleemoſyna Miſſarum, &c?

AFfirmant quidam Doctores, regulari debere ex omnibus fructibus in ſe: & ideò etiam ex omnibus illis, qui dantur pro Miſſis, aut expenduntur in collectione fructuum. Quia omnes hi verè ſunt fructus beneficij. Ita Perſicus *de Horis Canon. cap.* 5. *dub.* 7. *num.* 6. & alij Neoterici viri docti apud Sanchez *infrà.*

Sed probabilius Reſpondeo. Non debere regulari, niſi ex ſolis fructibus, aut redditibus, qui ſuperſunt, deductis expenſis in collectione illorum, & dempta Eleemoſyna, quæ pro Miſſis datur, ad quas obligat Capellania. Ratio eſt, quia obligatio dicendi Horas Canonicas conſurgit ex mercede accepta: atqui merces, quæ datur pro Miſſa non eſt merces, quæ datur pro beneficio, nec pro recitatione Horarum: quia Clerico non beneficiato, ſi celebraret illas Miſſas, daretur illa merces, eamque lucraretur, licèt non recitaret: ergo. Sic Sanchez *lib.* 2. *conſil. cap.* 2. *dub.* 68. *num.* 2. Quintanadueñas *tom.* 1. *tract.* 8. *ſingul.* 19. *n.* 12. *& in inſtructione Ordinand. part.* 3. §. 6. *num.* 4. ibi; *y eſta ſuſtentacion no ſolo ſe entiende para la comiola, ſino para la caſa, gaſtos forçoſos, veſtidos y lo demas ſegun la calidad, y porte de los Clerigos honeſtos de aquella tierra: y eſto que ha de tener, ha de ſer de* ſuperauit, *que es lo que pagadas las Miſſas, y demas coſtas queda libre, o ſobra de la Capellania.* Sic ille. Diana *part.* 9. *tract.* 7. *reſol.* 8. *& part.* 10. *tract.* 16. *reſol.* 47. verſ. *Et tandem nota,* & Martinus à Sancto Ioſepho *tom.* 1. *libro* 2. *tract.* 7. *numero* 13. ibi: *y aduierto que para computar la cantidad conque ſe queda el Capellan, no ſe ha de atender a todo lo que vale la Capellania, ſino a lo que reſta pagadas las Miſſas, y otras cargas.* Hæc ille. Trullench *libro* 1. *in Decal. capit.* 7. *dubit.* 12. §. 3. *numero* 13. *fine,* vbi non benè citat Dianam *part.* 4. *tract.* 4. *reſol.* 146. quia ibi non agit de hac re.

QVÆSTIO CXV.

An Beneficiarius habens plura tenuia beneficia, quorum quodlibet propter tenuitatem non obligaret ad Horas, at omnia ſimul accedunt ad quantitatem, quæ ſufficit ad obligandum, teneatur ad illas recitandas?

REſpondeo tanquam quid certum, Teneri. Quia tunc iam Beneficiarius habet ab Eccleſia ſtipendium ſufficiens ad bonam partem ſuæ ſuſtentationis, & hoc titulo beneficij, ſeu beneficiorum, hæc enim differentia impertinens eſt, nec minuit, ſed potiùs quodammodo auget obligationem. Sic omnino Suarez *lib.* 4. *cap.* 21. *num.* 12. dicens, hoc eſſe indubitatum. Sanchez *lib.* 2. *conſil. cap.* 2. *dub.* 70. Bonacina *diſp.* 1. *de Horis, quæſt.* 2. *punct.* 4. *num.* 18. & apud illum Paulus, Squillas, & Malderus. Palaus *diſp.* 2. *punct.* 1. §. 2. *num.* 10. *verſ. Quartò infero,* vbi citat Garciam *de benef.* 3. *p. c.* 1. *num.* 39. *in fine.* Sed malè, quia *ibi* de hac in ſpecie quæſtione nil agit. Thom. Tamburin. *lib.* 2. *in Decal. c.* 5. §. 1. *n.* 27. Pellizarius *loc. cit. num.* 189.

QVÆSTIO CXVI.

An Beneficiarius teneatur ad dicenda tot diuina officia, quot Beneficia pinguia iuſtè poſſidet?

AFfirmant aliqui DD. eo quòd cuilibet beneficio eſt per ſe annexa obligatio recitandi officium: ergo quot beneficia diſtincta ſunt, tot diſtinctæ obligationes recitandi annectentur: patet conſequentia, quia per coniunctionem beneficiorum in vna perſona, non fiunt vnum beneficium. Ita ſenſere Guillelm. Pariſienſ. *tract. de collat. beneficior.* Dionyſ. Carthuſian. *Opuſculo contra pluralit. beneficior. art.* 1. apud Suarium, & 8. apud Garciam, necnon Nauarr. *de Orat. Miſcell.* 15. *aliàs* 60.

Sed iam vt certum, Reſpondeo non teneri, niſi ad vnicum officium dicendum: quo omnibus obligationibus ortis ex Beneficiis poſſeſſis ſatisfaciet. Quia hæc videtur benignæ Eccleſiæ intentio, vt ſolùm multiplicentur tituli, ob quos debetur recitatio, ſicuti Ordinatus omnibus Sacris Ordinibus vnum debet recitare Officium, & in die feſtiuo, occurrentibus pluribus Feſtis, vni Miſſæ debent fideles aſſiſtere. Sic Tamburinus *loc. cit.* Suarez *cap.* 18. *n.* 7. & penes ipſum D. Thom. *quodlib.* 1. *art.* 13. Palud. Maior, Turrecrem. Albertin. de Ferrariis, & alij. Sanchez *lib.* 2. *conſil. cap.* 2. *dub.* 79. Garcia *de Benef.* 3. *p. cap.* 1. *num.* 110. Azor. 1. *p. lib.* 10. *cap.* 4. *quæſt.* 10. Bonacina *diſp.* 1. *quæſt.* 2. *punct.* 4. *n.* 27. Palaus *diſp.* 2. *punct.* 1. §. 2. *num.* 27. Trullench *lib.* 1. *in Decal. cap.* 7. *dub.* 12. §. 3. *num.* 24.

QVÆSTIO CXVII.

An ſaltem qui plura beneficia pinguia iniuſtè poſſidet, teneatur tot officia, quot beneficia poſſidet, recitare?

AFfirmant tunc teneri, non ſolùm Authores nuper pro prima ſententia adducti, verũ etiam pro noſtra,

noſtra D.Thom.Richard. & Driedo apud Sanchez. Bonacina etiam,Trullench, & nonnulli alij, vt ſunt Palud.&Philiarcus apud Garciam,Binsfeldius etiam *in Enchirid.p.4.c.3.concl.*10.

Sed probabilius Reſpondeo, Adhuc nec iſtum teneri. Quia ratio à nobis nuper adducta, ad hunc etiam beneficiarium ſe extendit. Et ideo ita ſentiunt Sanchez *loc.cit.num.*2. Suarez *loc.cit.* Palac. *in* 4. *diſt.*15.*diſp.*9.*fol.*147.Garcia *loc.cit.num.*120.Diana cum Franciſco Siluio,mox citandus.

Qvæstio CXVIII.

An ad minus qui plura beneficia habet, teneatur tot commemorationes facere, quot ſunt beneficia?

Affirmant quidam teneri, & ſub onere peccati mortalis, ac reſtitutionis, ſi tot ſunt beneficia, & Commemorationes,vt grauem quantitatem conſtituant;ſecus vero omnino,ſi leuė: quia tunc ſolum dicunt, teneri ſub veniali, & ſine onere reſtituendi. Ita Bonacina *diſp.*1. *de Horis,quaſt.*2. *punct.*4.*n.*28. *verſu,ſed modò dubium eſt*, & Trullench ex illo *lib.*1. *in Decal.c.*7.*dub.*12.§.3.*n.*27.

Alij verò contrà ferè reſpondent, non teneri ſaltem ſub mortali. Sic Diana *part.*9. *tr.*9.*reſol.*10. vbi relata opinione Bonacinæ, & Trullench, ſic dicit: *Ego tamen probabiliter puto cum Eſcobar à Corro* in tract.de Hor. Canon. quæſt.3.§.5.num.34. *quod in tali caſu Beneficiarius non tenetur, ſaltem ſub mortali, & ſub obligatione reſtitutionis, tot commemorationes in Officio facere,quot beneficia poſſidet, & ſunt Sancti Patroni ipſorum beneficiorum, niſi quatenus ex Rubricis Breuiarij ad id tenetur; imo & tunc poterit excuſari, propter materiæ paruitatem, niſi ex numero beneficiorum, & Patronorum grauis oriatur materia.* Ita Diana.

Sed ego abſolutè Reſpondeo, Nec ſub peccato veniali ad id teneri,ſufficiet enim illi, ſi iuxta Rubricas Breuiarij, vnicum dicat officium cum commemorationibus conſuetis. Quia Eccleſia nil aliud Beneficiariis præcipit; ſicut nec aliis, quibus titulis diuerſis ineſt obligatio recitandi.

Qvæstio CXIX.

An etiam qui ſimul beneficium pingue, & penſionem habet, ſatisfaciet obligationi recitando ſemel ſingulis diebus officium Canonicum?

Reſpondeo, vt certum, Satisfacere. Conſtat ex dictis *ſupra q.*71. & præter Suarium, Sancium, Trullench,Tamburinum, Azorium, Vaſquium, Reginaldum, Filliuc. Garciam, Philiarcum, & Bonacinam *ibi* adductos, ſic tenent nouiſſimè Palaus *loc. cit.num.*28. Pellizarius *tom.*1. *Man.Regul. tractat.*5. *cap.*8.*de recitat.Horar.ſect.*4.*quaſt.*8. *num.*201. *verſ. Addo cum Suario.*

Qvæstio CXX.

An omittens diuinum Officium, obligatus illud dicere ob plura,quæ obtinet beneficia, duplex diſtinctum peccatum committat?

Affirmabunt conſequenter,qui ſuſtinent, duplex peccatum committere, in confeſſione aperiendum, illum qui duo numero præcepta, vno actu violat, vt puta ſi quis frangeret ieiunium in vigilia S. Matthæi occurrens cum ieiunio quatuor tempore, aut non audiret Miſſam in die Dominica, in qua occurrit aliud feſtum de præcepto, vt docent Nauarr.Reginald.Ægidius,Lopez,Rodriguez, Tanner. Homobonus, quos citauimus 1.*p.tr.*5. *de Pœnitentia,diſp.*8.§.8.*quaſt.*7. & 3.*p. tr.*5.*diſp.*9.*q.*4. Quia vt bene notant Azor, & Garcia *infrà*, eadem eſt ratio de omittente officium diuinum, habente plura beneficia; nam cum quodlibet beneficium de per ſe ad Officium obliget, plures huiuſmodi concurrunt tituli, & rationes obligationum, & plura ſpecialia præcepta, & ideo plura peccata,&c.

Sed probabilius Reſpondeo, Non committere niſi vnicum peccatum. Quia probabilius eſt, quod quando vnico actu violantur diuerſa præcepta eiuſdem ſpeciei, & circa eandem numero materiam, tunc non multiplicentur malitiæ, vt patet in exemplis ab aduerſariis adductis, vt cum pluribus diximus *vbi ſuprà, locis citatis*: atqui in præſentiarum eadem eſt res præcepta omnibus illis titulis, & ſub eadem ratione, nempe recitatio in laudem Dei, ergo.Sic expreſsè tenent Azor.1.*p.lib.*4.*cap.*2.*quaſt.*6. Sanchez *lib.*9.*de Matrim.diſp.*15.*num.*6. Henriquez *lib.*5.*cap.*5.§.6. Garcia *de Benefic.*3.*p.cap.*1.*num.*124. Salas 1.2. *tract.*13.*diſp.*3.*ſect.*2. *num.*17. Bonacina *diſp.*1.*q uaſt.*2.*punct.*4.*num.*27.Palaus *diſp.*2.*punct.*1. §.2.*num.*29.

Qvæstio CXXI.

An ſaltem duplex peccatum committat in confeſſione aperiendum, Beneficiarius qui eſt Sacerdos, ſi officium diuinum omittat?

Affirmant, & à fortiori, omnes Doctores pro prima ſententia adducti: necnon Sanchez, Suarez, Bonartius, Fagundez, Carol. Macignus, Palaus,Squillas,Philibert.Candidus,& etiam Bonac. *diſp.*1.*cit.quaſt.*4. *punct.*1. *num.*4. ibi (vnde non ita bene citatur à Palao pro oppoſito) quos omnes pro hac affirmatiua ſententia adduximus 1.*p. tract.*5. *diſp.*8.§.8.*quaſt.*20. Quibus nunc addo Thomam Tamburinum *lib.*2.*in Decal. c.*5. §.1.*num.*33. Fundamentum eorum eſt, quod tunc Beneficiarius peccat contra duplicem virtutem in ſpecie diſtinctam, nempe contra Iuſtitiam ratione beneficij, & contra Religionem,ratione Sacri Ordinis: ergo duplex peccatum committit.

Sed adhuc probabilius Reſpondeo,Non committere duplex peccatum,ſed vnum ſolum. Et ideo ſufficiet,ſi in confeſſione dicat: Omiſi ſemel Officium diuinum. Ratio eſt, quia probabilius eſt, quod non duplicem virtutem violet, ſed vnam tantum, nempe Orationis, aut Religionis. Nam obligatio Beneficiarij,& Sacerdotis, & cuiuſcumque aliàs deputati ad diuinum officium, ad Religionem tandem, ſeu ad colendum Deum reſoluitur.Sic Henriquez,Azor. Garcias,Salas,Caſtro Palao, & Diana 2.*p. tract.*12. *de Horis Canon.*& *p.*4.*tract.*4.*reſol.*119. quos omnes citauimus 2.*p.loc.cit. q.*20. Et nunc addo Trullench *lib.*1.*in Decal.c.*7.*dub.*23.*n.*3.

DISPVTATIO III.

De Officio illo diuino, quod debent ſupradicti Religioſi, Clerici, & Beneficiarij recitare.

QVÆSTIO PRIMA.

An omnes teneantur recitare Officium diuinum juxta formulam Breuiarij Romani?

RESPONDEO tanquam certum: Omnes teneri, exceptis his, in quorum Eccleſiis, vel Conuentibus; ducentis annis ante Pium V. aliud Breuiarium fuerit inſtitutum, vel conſuetudine approbatum, quales ſunt Monachi Sancti Benedicti, Dominicani, commorantes in Eccleſiis Mediolanenſi, Samburgenſi, Leodicenſi, & aliis huiuſmodi, ſi quæ ſunt. Quia ſic habetur in Bulla Pij V. in principio Breuiarij Romani præfixa, in qua Bulla omnes aliæ formulæ recitandi abrogantur, caſſantur, & irritantur. Legantur Palaus *diſp.2.punct.2.num.*1. Tamburinus *lib.2.in Decalog.cap.*5. §.2.*num.*1. Sanchez *tom.*2. *lib.*7. *c.*2. *dub.*22. Gauantus *in Rubr. Breuiarij Romani, ſect.*2. *cap.*2. *à num.*3.

QVÆSTIO II.

An Eccleſiæ, & Religiones quæ ante ducentos annos à Breuiarij Romani editione habent conſuetudinem recitandi aliud Breuiarium, teneantur acceptare Breuiarium nouum Pij V. Clementis VIII. & Vrbani VIII.

REſpondeo vt certum: Non teneri, niſi aliàs ex ſpeciali voto, aut inſtituto teneantur ſe conformare Breuiario Eccleſiæ Romanæ, vt tenentur Religiones D. Auguſtini, & D. Franciſci, necnon & noſtræ Sanctiſſimæ Trinitatis, vt conſtat ex illis verbis noſtræ propriæ Regulæ, nempe: *In regularibus Horis morem Sanctæ Romanæ Eccleſiæ obſeruent.* Ratio eſt, quia id illis permiſit Pontifex Pius V. vt conſtat ex ipſius *Motu proprio.* Sic Sanchez *dub.*22. *cit.n.*2. *&* 5. Et conſtat ex praxi Religionum Sanctorum Benedicti, & Dominici, & Eccleſiarum Mediolanenſis, Samburg. &c. Legatur Gauant. *loc. cit.*

QVÆSTIO III.

An præfata Eccleſiæ, & Religiones, quæ proprium Breuiarium habent, poſſint hoc excluſo Breuiarium Romanum admittere?

REſpondeo vt certum: poſſe Eccleſias, conſentiente Capitulo vniuerſo, hoc eſt, ſaltem maiori eius parte, & ſuo Epiſcopo. Et etiam Religiones, conſentiente ſuo Capitulo, & Prælato. Quia id illis concedit Pontifex in Bulla dicta. Sic omnes DD. Qui rectè notant, quod ſi ſemel dictæ Eccleſiæ, & Religiones id faciant, non liceat eis deinde ad antiquum Breuiarium regredi. Legantur Leſſius *lib.* 2. *de juſt.cap.*37. *dub.*12. *num.*74. Tamburin. *lib.*2. *in Decalog.c.*5. §.2.*n.*1. Palao *loco citato*, Suarez *lib.*4. *c.*11.*n.*4. *&* 5. Gauantus *loc. cit. n.*13.

QVÆSTIO IV.

An Religioſi Benedictini, Dominicani, vel Carmelitani, quorum Religiones vtuntur Breuiario proprio antiquo, poſſint dum priuatim recitant, recitare per illud, aut juxta eius formulam?

REſpondeo vt certum: Poſſe. Quia Religioſi tenentur recitare juxta Breuiarium ſuæ Religionis, niſi ad aliud habeant indultum, aut facultatem: ergo. Sic communiter Doctores apud Sanchez *tom.* 2.*conſil. lib.*7.*c.*2.*dub.* 23. Inter quos jam ſolùm eſt diſſenſio, an dum priuatim recitant, licitè, & liberè poſſint vti Breuiario Romano, relicto ſuo antiquo; de quo *infrà quæſt.*6.

QVÆSTIO V.

An etiam Clerici ſubditi Eccleſiæ Mediolanenſis aut aliarum Eccleſiarum, quæ ex priuilegio vtuntur Breuiario proprio, poſſint juxta illud recitare, dum priuatim recitant?

NEgant aliqui Iuniores apud Sanchez *loc. cit. n.*1. dicentes, non poſſe, ſed debere dum priuatim recitant, hoc facere juxta formulam noui Breuiarij Romani. Quia (inquiunt) ſi attendantur verba Bullæ Pij V. quibus prædictis Eccleſiis datur facultas recitandi antiquum Breuiarium, loquuntur quoad Chorum: ergo quando Clerici earundem Eccleſiarum priuatim recitant extra Chorum, tenebuntur ſequi Breuiarium nouum Romanum.

Sed vt ferè certum Reſpondeo, etiam poſſe recitare, juxta ſuum proprium, & antiquum Breuiarium: Quia ſi Religioſi, vt vidimus, liberè, & licitè poſſunt vti ſuo Breuiario, dum priuatim recitant; vtique poterunt & Clerici: patet, quia quantum ad hoc nulla eſt differentia inter illos: tum quia ſicut Religioſi tenentur in recitando ſequi ſtatutum ſuæ Religionis; ita & Clerici ſæculares ritum ſuæ Eccleſiæ matricis, vt docet Nauarr. *de Orat. cap.* 19. *n.*220. tum etiam, quia Pontifex ex æquo, & eodem modo loquitur de Monaſteriis, & de aliis Eccleſiis habentibus Breuiarium ante ducentos annos: ergo: Sic Sanchez *loc. cit.* & communiter Doctores, præcipuè mox adducendi.

QVÆSTIO VI.

An ſaltem dicti Clerici, & Religioſi, qui poſſunt ex priuilegio vti Breuiario proprio, poſſint liberè, & licitè, dum priuatim recitant, Breuiario Romano vti, & juxta eius formulam recitare?

NEgant quamplures Doctores, docentes huiuſmodi priuilegiatos in Bulla Pij V. non poſſe propria authoritate, omiſſo proprio Breviario ſuæ Eccleſiæ, aut Religionis, vti nouo Romano, & recitare per illud etiam priuatim. Ratio eorum eſt, quia

Qvæstio LXXXVI.

An item teneatur ad Horas Beneficiarius, qui non percipit Beneficij fructus, eo quòd ſit irregularis, aut ſuſpenſus?

NEgat,& conſequenter Briareth. *loco citato.*

Sed vt certum etiam, Reſpondeo: Teneri. Quia ſua culpa non recipit fructus beneficij. Sic omnes DD. præcipuè citati, inter quos Sotus *loc.citat.* Qui id probat ex eo quod, vt ait Gloſſa *in cap. leges,16. q.1.* nemo ex ſuo delicto facit conditionem ſuam meliorem. Et ideo iſti tenentur ad ea, quæ ſunt oneris, licèt illis priuentur, quæ ſunt honoris.

Qvæstio LXXXVII.

An ſi quis per irregularitatem, aut depoſitionem, vel alio quovis modo amitteret ex toto Beneficium, teneatur adhuc ad recitandum?

REſpondeo, vt certum: Non teneri tunc. Quia deſineret eſſe beneficiatus: ergo iam non teneretur ad onera beneficij. Sic Nauarr. *cap.7. de Oratione,num.*19.mihi,aliis 20.per hæc verba. Decimotertio ſequitur, quod Clericus Sacris nondum initiatus, beneficij ſui præſentatione, vel renunciatione liberatur ab onere recitandi Horas: ceſſat enim cauſa illius oneris, & ceſſante cauſa, ceſſare quoque debet effectus. *capit. Cum ceſſante, de Appellat. & cap. Magnæ, de vota, & l. Adigere,§. Quamuis, ff. de Iurepatronat.* Et ita determinat Cardin. Sancti Xiſti §.1. *num.*91. *dict. art.*8. Hæc Nauarr. Paludanus quoque, Turrecrem. Couarru. & Corduba, quos ſequitur Sanchez *vbi ſupra dub.*73.*num.*4.Trullench. *num.*22.

Qvæstio LXXXVIII.

An ſi quis recipiat beneficium iniuſtè, vel nulliter, vt v.g. per violentiam, per ſimoniam, vel exiſtens excommunicatus, vel irregularis, vel non habens legitimam ætatem, &c. teneatur Horas recitare?

AFfirmant plures Doctores: teneri, non ex præcepto Eccleſiæ,ſed ex iure naturæ, quia contra voluntatem Eccleſiæ defraudat Deum debito obſequio, & ſeruitio, & priuat Eccleſiam officio, & miniſterio. Ita Philiarchus *libro* 1.*cap.*8. *concl.*2. Azor.1. *p. lib.*10. *cap.*4. *quæſt.*10. Bonacina *diſp.*1. *de Horis, quæſt.*2. *punct.*4. *num.*28. Qui & citat Suarium *libro* 4.*capite* 19.*num.*10.& alios. Ita etiam Trullench. *libro* 1. *in Decalog. capite* 7. *dubitat.*12. §.3.*num.*22. *verſ. ſequitur quintò, in fine*, & latiùs *num.*25. *per totum.*

Sed probabilius Reſpondeo: Non teneri ad recitandas Horas. Quia prædictus nec habet titulum verum beneficij, nec facit fructus ſuos; ſed obligatur beneficium relinquere, & fructus perceptos reddere: ergo non eſt vnde oriatur ei obligatio recitandi: cum tota oriatur ex præcepto Eccleſiæ, vt *ſuprà* eſt habitum: & hic ceſſat, cum non detur materia ſupra quam eſt poſitum. Sic Sanchez *loc.cit.num.*5. dicens, ſic reſolutum fuiſſe Salmanticæ à Patribus Societatis. Palaus *diſputat.*2. *de Orat. punct.*1.§.2. *num.*30. Thom.Tamburin. *lib.*2. *in Decalog. cap.*5. §.1.*num.*21.vbi ex Sanchez addit, *Quod ſi prædictus intruſus petat à Pontifice reualiditatem beneficij, tenеatur tunc exponere, ſe Officium non recitaſſe, vt ſcilicet fructuum perceptorum compoſitionem, quæ eſt quid diuerſum à reualiditate beneficij, obtineat. Imò etiamſi recitaſſet, debet hanc fructuum compenſationem petere, quia adhuc ea illegitima* (vt ita loquar) *recitatione poſita, nulliter recepit fructus.* Sic etiam Diana *p.*4.*tract.*4. *reſolut.*146. Baſſæus *tom.*2.*verb.Hora* 1. *numero* 5.

Qvæstio LXXXIX.

An Beneficiarius, qui ob delictum aliquod, aut aliam iuſtam cauſam damnatur à Iudice, vt non acquirat fructus beneficij ad tempus, v.g. per vnum annum, teneatur illo anno ad recitandas Horas?

NEgant teneri aliqui. *Primò*, quia licèt Beneficiarius culpa ſua fuerit damnatus; at vbi damnatus eſt,iam non ſtat per ipſum, quominus fructus recipiat. *Secundò*, quia ſi in perpetuum priuaretur fructibus,durum eſſet,illum obligare ad Horas: ergo nec ſi priuaretur ad tempus, eſt obligandus eo tempore. Ita tenent Briareth,& Henriquez,quos citat & ſequitur Sanchez *lib.*2.*conſ.c.*2.*dub.*74.

Sed probabilius Reſpondeo: Teneri toto illo tempore ad recitandas Horas. *Primò*: Quia nemo debet ex ſua culpa commodum reportare. *Secundò*: Quia per ipſum ſtetit (imò & aliquo modo ſtat,non facere fructus ſuos, ſiquidem ob culpam ſuam damnatus eſt, imò & actualiter cenſetur damnari, cum Iudex per ſuam condemnatoriam ſententiam ſemper loquitur: & ideo ſemper ſupponat mortaliter perſeuerare, quoad effectum ſententiæ,culpam, aut delictum.

Ex quo patet ad *Primum* argumentum Sanchij. Dicendum enim, quod per ipſum moraliter adhuc ſtet, vt non recipiat fructus. Ad *Secundum* dicendum, quod eſſet durum Beneficiario, ſed tolerandum, quia iuſtum. Et ideo hanc noſtram ſententiam tenet Azor. 1.*p. lib.*10. *cap.*4. *quæſt.*6. dicens, id certi iuris eſſe. Trullench. *lib.*1. *in Decal. cap.*7. *dubit.*12. §.3. *num.*22. Palud. & Turrecrem. apud Sanchez.

Qvæstio XC.

An Beneficiarius, qui capta poſſeſſione fructus beneficij pro aliquo tempore non percipit, ſperat tamen poſtea percepturus, teneatur recitare Officium?

REſpondeo, vt certum: Teneri. *Primò*: Quia vt Beneficiarius hac obligatione aſtringatur, non neceſſariò anticipatur perceptio fructuum, aliàs niſi quis cum poſſeſſione beneficij inueniat fructus,quos ſtatim accipiat, non obligabitur ſtatim ad recitandum, quod eſt ridiculum: ſufficit ergo expectatio fructuum moraliter certa,ſiue ſit longa,ſiue non, vt obliget ad recitandum. *Secundò*, & ſit confirmatio argumenti facti, quia ſpes moraliter certa, orta ex iure, quod Beneficiarius habet ad percipiendos fructus,æquiualet fructibus perceptis: aliàs ferè nullus

Beneficia

Beneficiarius in primo anno ſuæ præſentationis obligatus eſſet recitare, cum regulariter perceptio fructuum ſoleat differri: ac hoc eſt falſum: ergo. Sic Nauarr. Turrecrem. Palud. Corduba, Silueſt. Medina, & Toletus, quos citat & ſequitur Suarez *libro quarto, capite 20. numero primo, & 15.* Palaus *diſputat. 2. punct. 1. §. 2. numero 13.* Vaſquez *de Beneſic. §. 1. dubitat. 6. numero 26.* Trullench. *loco citat. n. 22. in principio.*

QVÆSTIO XCI.

An Beneficiarius, qui primo anno, ex ſtatuto, vel conſuetudine, non percipit groſſam Beneficij, ſed ſolùm, ſi aſſiſtat in Choro, diſtributiones quotidianas, teneatur recitare?

RESpondeo, vt quid certum, Teneri. Quia iam ratione beneficij ſuppeditatur Beneficiario ſtipendium pro officio impenſo. Sic vt certum docent communiter Doctores, Nauarr. *capite 7. de Orat. num. 30.* Suarez *lib. 4. de Horis, cap. 20. num. 3. 4. 7. 9. & 11.* Leſſius *lib. 2. de Iuſtit. cap. 34. num. 173.* Vazquez *de Beneſic. cap. 4. §. 1. dubit. 6. numero 27.* Garcia *de Beneſic. 3. part. c. 1. num. 61.* Palaus *loco citato, num. 12.*

QVÆSTIO XCII.

An caſu, quo ex ſtatuto, aut conſuetudine nihil Beneficiario concedatur ob ſeruitium primo anno impenſum, ſed omnes fructus illius anni reſeruantur ei poſt mortem, expendendi in eius fauorem, teneatur recitare?

RESpondeo, etiam vt quid certum: Teneri, quia lucratur fructus beneficij in primo anno: ergo tenetur recitare. Nec obſtat illa dilatio, cum non ſit ablatio fructuum, ſed potiùs cedat ſæpè in maius commodum temporale, & ſpirituale ipſius Beneficiarij. Sic Suarez *num. 9.* Azor. *p. 1. lib. 10. c. 4. quæſt. 4.* Leſſius *lib. 2. cap. 34. num. 170.* Garcia *3. p. de beneſ. cap. 1. num. 61.* vbi vltra Azorium citat Paludanum *in 4. diſt. 15. quæſt. 5. art. 1. concl. 5.* Bonac. *diſp. 1. q. 2. punct. 4. num. 2.* Palaus *num. 13.*

QVÆSTIO XCIII.

An item teneatur recitare Beneficiarius, caſu quo in eius Eccleſia vigeat conſuetudo, qua caueatur, vt primo anno nullos fructus, nec diſtributiones accipiat, neque poſt mortem illi reſeruentur, ſed diſtribuantur inter antiquos Beneficiarios?

NEgant aliqui Doctores. *Primò*, quia hæc videtur irrationabilis conſuetudo contraria Extrauaganti Ioan. XXII. *Suſcepti, de elect. & ſub tit. Ne ſede vac.* necnon Concil. Trident. *ſeſſ. 24. de Reformat. c. 14.* & tandem Conſtitutioni Pij V. *anno 1570. Dudum*, quæ eſt in Bullario 106. In quibus reprobantur conſuetudines applicandi fructus antiquis Beneficiatis à nouo Beneficiato acquiſitos, tanquam ſpeciem ſimoniæ, vel auaritiæ redolentes: ergo.

Secundò, quia dato, quod aliquæ ſint Eccleſiæ, quæ non receperint decretum Concilij Trident. & Conſtitutiones Ioannis XXII. & Pij V. & ideo in illis ſeruetur praua illa conſuetudo, quod noui Beneficiarij nihil penitus recipiant, ſed fructus primi anni diuidantur inter antiquos, adhuc non teneri recitare: quia nec fructus aliquos recipiunt, etiamſi de iure illi debeantur, nec poſſunt eos ſine magna impenſa, & lite moleſtiſſima contra ſuam Eccleſiam exigere. Et ideo hanc ſententiam tenent Nauarr. *capite 7. de Orat. numero 30.* Rodriguez *in Addit. ad Bull. compoſit. numero 9.* quos & citat, & ſequitur Garcia *3. part. de Beneſic. numero 70. & 75. & ſequent.* (vnde malè citatur hic author ab Ægidio Trullench. pro oppoſito) Sanchez *libro ſecundo, conſil. capite ſecundo, dubit. 75.* & reputant probabile communiter DD.

Sed nihilominus probabilius Reſpondeo, Teneri recitare. *Primò*, quia ſic recipiens beneficium voluntariè ſe ſubiecit illius oneri, quod eſt choro aſſiſtere, & ſi beneficium eſt curatum, Sacramenta miniſtrare, &c. ergo & debet recitare; quia hoc onus eſt beneficij præcipuum.

Secundò. Quia quamuis nouus Beneficiarius in primo anno non recipiat vllos fructus, eo quòd ſui diſtribuantur antiquis Beneficiariis: tamen ex tunc habet ius, & ſpem certam, vt fructus Beneficiatorum poſt illum ingredientium applicentur etiam illi: ſed illud ius, & ſpes certa, eſt pretio æſtimabilis, & reputari poteſt vt ſtipendium illi conceſſum: ergo ob illud tenebitur ad recitandum. Sic Azor. *lib. 10. cap. 4. quæſt. 4.* Suarez *lib. 4. capite 20. numero 8. & 14.* Leſſius *libro 2. capite 34. numero 170.* Bonac. *diſp. 1. de Horis, quæſt. 2. punct. 4. numero 22.* & Palaus *diſput. 2. punct. 1. §. 2. num. 19.* Qui duo malè citant Garciam, & Nauarrum pro hac parte: cum oppoſitam expreſsè doceant *loco cit.* Trullench. *libro 1. in Decalog. cap. 7. dubitat. 12. §. 3. num. 21.*

QVÆSTIO XCIV.

An deinde teneatur recitare Beneficiarius in primo anno, quando ex recepta conſuetudine fructus illius applicantur alicui operi pio, vt fabricæ Eccleſiæ, vel Hoſpitali, aut pauperibus, &c.

NEgant à fortiori Doctores nuper pro prima ſententia adducti. Quia in eo anno nouus Beneficiarius nullos fructus acquirit ſibi: nec vnquam eos eſt percepturus: ergo perinde eſt ac ſi Beneficiarius non eſſet: non ergo ob hunc titulum recitare tenebitur.

Sed adhuc probabilius, Reſpondeo: Etiam in hoc caſu ad recitandum teneri. Quia id etiam probant rationes adductæ ad probandum teneri ad recitandum, in caſu quæſtionis antecedentis. Quas adhuc confirmo, quia non eſt veriſimile conſuetudinem illam applicandi fructus primi anni alicui operi pio, introductam eſſe cum aliqua diminutione diuini cultus, ſic enim neque pia, neque rationabilis æſtimanda eſſet: ergo potius introducta eſt cum diminutione ſtipendij, & cum aliquo onere ipſius beneficij, cuius præcipuum eſt onus officij. Sic optimè, & latè Suarez *loco cit. à num. 10.* Azor. Leſſius, Bonac. & alij citati, quamuis omnes fateantur, oppoſitum eſſe probabile.

Qvæſtio XCV.

An ſi per vim, fraudem, aut aliam iniuſtam viam, impediatur Beneficiarius à conſecutione fructuum, teneatur recitare?

RESpondeo, Non teneri, dummodo non habeat
ſpem certam moraliter, illi aliquando fructus
eſſe reſtituendos, quod accidere poteſt inter hære-
ticos occupantes bona Eccleſiæ, vel fructus Bene-
ficiorum. Probatur, quia obligari non poteſt Bene-
ficiarius ad officium recitandum, niſi ob ſtipendium
acceptum, vel recipiendum. Sic Nauarr. *cap. 7. de*
Orat. numero 28. & in Sum. cap. 25. numero 103. Va-
lentia *diſputat. 6. quaſt. 2. punct. 10. §. 7.* Azor. 1. *part.*
libro 10. capite 4. quaſt. 6. Leſſius *libro 2. capite 34.*
numer. 168. Sà *verb. Hora, numer. 1.* Toletus *lib. 2.*
cap. 14. verſ. ſexta cauſa. Petr. Ledeſma *tract. 9. cap. 4.*
concl. 13. Caiet. Armilla, Angles, Lopez, Graffis,
Rodriguez, Vega, & alij, quos citat, & ſequitur
Nicolaus Garcia *de Benef. 3. parte, capite 1. num. 45.*
Palaus *diſputat. 2. de Oratione, punct. 1. §. 2. num. 16.*
& ſequent. Bonacin. *diſputat. 1. quaſt. 2. punct. 4.*
num. 25. Filliuc. *tractat. 23. cap. 5. quaſt. 7.* Trul-
lench. *lib. 1. in Decalog. cap. 7. dubit. 12. §. 3. num. 22.*
verſ. ſequitur ſextò.

Qvæſtio XCVI.

An ſaltem teneatur recitare dictus Beneficiarius, ſi ablatio fructuum non ſit perpetua, ſed pro aliquo tempore, v.g. pro vno, aut duobus annis, ſine ſpe tamen fructuum recuperationis?

AFfirmant aliqui Doctores, teneri in hoc euen-
tu recitare dictum Beneficiarium. Probant
Primò, quia ſi per rapinam, vel furtum priuetur Be-
neficiarius omnibus fructibus, non propterea ex-
cuſaretur ab onere recitandi. *Secundò*, quia ſi ali-
quo, vel aliquibus annis, ob ſterilitatem temporum
nullos redderet Beneficium fructus, adhuc teneretur
recitare: ergo pari ratione tenebitur, quando ad
tempus tantùm non recipit fructus, nec habet ſpem
illos recuperandi. Ita tenent Suarez *loco citat. n. 15.*
& 16. Filliuc. *loc. cit. n. 167.*

Sed probabilius etiam, Reſpondeo: Nec in hoc
caſu teneri recitare. Quia etiam in hoc caſu ha-
bet vim ratio adducta *quaſt. antecedenti.* Sic Pa-
läus *loco citat.* per hæc verba: *Caterùm, etſi hac*
limitatio (Suarij videlicet, & aliorum) ſit probabilis,
probabilius tamen eſt, admittendam non eſſe: quia ap-
ponitur communi ſententia expreſsè aſſerenti, te deobli-
gatum eſſe à recitatione Horarum pro eo tempore, quo
in tua poteſtate ſitum non eſt fructus vllos habere ex be-
neficio, neque ſperas te habiturum, vt benè docet Vaſ-
quez (vltra ſuperiùs allegatos) *opuſc. de beneſic. cap. 4.*
§. 1. dubit. 6. num. 31. & 32. & docuerat Suarez *illo-*
met cap. 20. numero 7. fine, & tradit Bonac. *diſput. 1.*
de Horis, quaſt. 2. punct. 4. num. 25. verſ. Mihi tamen
valde. Neque rationes Suarez vrgent. Ad primam re-
ſpondetur, dupliciter poſſe Beneficiatum priuari fru-
ctibus per rapinam, ſcilicet poſtquam illos obtinuit,
vel ante illorum obtentum: ſi priuetur poſtquam illos
obtinuit, clarum eſt, eſſe obligatum recitare; quia iam
beneficium Beneficiato conceſſit ſtipendium pro munere
exhibendo: at ſi ante illorum obtentum priuetur Benefi-
ciatus fructibus percipiendis pro toto illo tempore, quo
impeditur, ſine ſpe recuperationis, cenſeo deobligari
(ſic lege, non obligari*) tam à recitatione Horarum,*
quàm ab alio quouis miniſterio, niſi fideles, vel Epiſ-
copus predictos fructus alia via ſuppleant, neceſſaria
pro illo tempore ſuppeditando. Ad ſecundam credo ſi
ob ſterilitatem annorum nullos fructus redderet bene-
ficium, & Epiſcopus, vel fideles defectum non ſup-
plerent, Beneficiatum obligatum non eſſe. Quia pro illo
tempore dici non poteſt in re habere beneficium, ſed ſo-
lum titulum, quod inſufficiens eſt ad obligationem indu-
cendam. Neque obſtat, ſucceſſu temporis abundantes
fructus eſſe colligendos, aut annis ſuperioribus eſſe col-
lectos; quia illi fructus ſuo tempori correſpondent, dan-
túrque pro officio exercendo illo tempore, non pro alio.
Hucvſque Palaus.

Qvæſtio XCVII.

An Beneficiarius teneatur recitare ſtatim ac beneficij collationem acceptauit, & ante captam illius poſſeſſionem?

AFfirmant aliqui. Quia is, cui beneficium eſt
collatum, & ab ipſo acceptatum, verè eſt Be-
neficiatus, & verè dicitur habere beneficium, ex
c. ſi tibi abſenti, de Prabend. in 6. atqui omnis qui be-
neficium habet, tenetur recitare, vt ſuprà eſt habi-
tum: ergo. Ita Nauarr. *c. 7. de Orat. n. 28. & 29.* Ca-
rolus Macign. *tr. de Horis Canon. c. 10. n. 25.* Philiar-
cus, Graffius, Zerola, &, Zechius, quos citat, & ſequi-
tur Garcia *de Benef. 1. p. c. 1. n. 92.* citat etiam Palaus
pro hac parte Leſſium vbi infrà, ſed non ita bene,
cum ſolùm dicat, ſententiam Nauarri eſſe rationi,
& iuri valdè conformem: & oppoſitam vt probabi-
lem ſequatur.

Sed probabilius Reſpondeo, Non teneri recita-
re ante acceptam poſſeſſionem. Quia probabilius
eſt, quod ſolus titulus beneficij, etiam cum ſpe ha-
bendi poſſeſſionem, & fructus, non inducat in Bene-
ficiato obligationem recitandi. Ratio eſt, quia fru-
ctus ante poſſeſſionem beneficij non debentur certò
Beneficiato, ob contingentiam poſſeſſionis: atqui
non videtur iuſtum, ſubire onus certum pro ſtipen-
dio incerto: ergo. Sic Palud. *in 4. diſt. 15. q. 5. art. 1.*
concl. 5. Turrecrem. *in 1. §. diſt. 91. art. 14.* Flam. Pari-
ſius *lib. 1. de Reſignat. benef. q. 9. n. 15.* Nauar. *conſ. 14.*
aliàs 17. de Celebrat. Miſſar. Henriquez *in Sum. lib. 13.*
c. 13. n. 2. ibi, *die poſſeſſionis beneficij.* Rodrig. *in Sum. 1.*
c. 13. n. 2. Vega *in ſum. tom. 1. c. 128. caſu* 18. Azor. 1.
p. c. 145. n. 1. Suarez *lib. 4. de Horis, c. 19.* (non 18.
vt leges apud Palaum) *à n. 17.* Malderus, Gauantus,
Leſſius, & Molfeſius, quos citat & ſequitur Diana 2.
p. tr. 12. reſol. 21. Sic etiam Bonac. *diſp. 1. q. 2. punct. 5.*
n. 2. Trullench. *lib. 1. in Decal. c. 7. dub. 13. n. 1.* qui &
citant pro hac parte Leſſium *lib. 2. cap. 34. dub. 30.*
n. 167. Palaus *diſp. 2. punct. 1. §. 2. à n. 23.* Tamburinus
lib. 2. in Decalog. c. 5. §. 1. num. 31.

Qvæſtio XCVIII.

An ſaltem teneatur recitare Beneficiarius ante adeptam pacificam poſſeſſionem, ſi per ipſum ſtet, quominus poſſeſſionem beneficij obtineat?

REſpondeo, vt certum: Tunc teneri. Quia non
eſt æquum, ob Beneficiati culpam, debito obſe-
quio

quio Eccleſiam defraudari. Sic omnes. Nauarr. *de Orat.cap.7.n.*28. Suarez à *n.7. cit.* Palaus *num.* 23. Garcia *loc.cit.n.*85. Quia paria (inquit) ſunt habere poſſeſſionem, & per eum ſtare quominus habeat. Palud. Turrecrem. Corduba, Toletus, Azor, Ledeſma, & alij apud ipſum, & omnes.

Qvæstio XCIX.

An item teneatur recitare Beneficiarius, qui habens ſolum titulum, impeditur à poſſeſſione capienda lite, vel alia cauſa ſibi inuoluntaria?

Affirmabunt Authores primæ ſententiæ *q.* 97. adducti caſu quo habens titulum habeat & ſpem poſſeſſionis, & fructuum.

Sed probabilius Reſpondeo: Non teneri. Quia cum beneficium ſit in litigio, fructus eius ſunt contingentes, ob contingentiam poſſeſſionis: ergo non debent inducere obligationem certam recitandi Beneficiario. Sic Henriquez, Rodriguez, Vega, & alij, quos ſequuntur Bonac. *punct.* 5. *cit. num.* 5. Palaus *num.*25. Trullench *num.* 2.

Qvæstio C.

An omnes litigantes circa idem beneficium, teneantur ad onus officij, caſu quo nullus poßideat?

Affirmant teneri omnes, eo quòd fructus percepti, ſaltem poſt conteſtationem, actori debeantur, ſi vincat. Nauarr. *de Orat.c.7. n.*28. *& in Man.c.25.n.*103.*&* 104. Philiarcus, Ludov. Lopez, Cuchus, Rodriguez, & Vega apud Garciam *loc.cit.n.*112. Quibus ferè conſentit Sanchez *lib.*2. *conſil.c.*2. *dub.*76. *cum aliis.*

Sed probabilius Reſpondeo, Nullum ex litigantibus teneri. Quia nullus habet propriè, & in rigore beneficium, & omnibus eſt dubium de victoria litis. Vnde dictum beneficium in tali euentu habendum eſt quaſi vacans. Sic Palud.*in 4.diſt.*15. & Cardin. S.Sixti apud Nauarrum *loco citat.* Soto *de juſtit. lib.*10. *quæſt.* 5. *articul.* 3. Ludov. de Beja *caſu* 45. Suarez *lib.*4. *cap.* 19. *num.*9. *&* 10. Bonacina *diſp.* 1. *quæſt.* 2. *punct.* 4. *num.* 26. Trullench *lib.*1. *in Decalog. cap.* 7. *dub.*12.§.3. *num.*23. Azor 1. *p. lib.* 10. *cap.* 4. *quæſt.* 9. Petr. Ledeſma *tract.*9. *cap.*4. *difficult.* 9. *dict.* 2. *pag. mihi* 585.

Qvæstio CI.

An ſi duo litigarent ſuper vno beneficio, & neuter eſſet in poſſeßione, vnus tamen illorum haberet titulum, & ſperaret ſe victorem futurum, & conſequenter fructus habiturum, teneretur ſaltem hic ad onus officij?

Affirmant teneri hunc, qui haberet titulum, caſu quo ſit certus, vel habeat veriſimilitudinem, quod pro ipſo ſit proferenda ſententia, Sanch.*lib.*2. *conſil.c.*2. *dubit.*76.*n.*6. *concl.*2. & caſu, quo ſit certus, Garcia *loc. cit. n.*103. & penes ipſum Tolet. & Petr. Ledeſma, & à fortiori Authores nuper pro prima ſententia adducti.

Sed probabilius Reſpondeo, adhuc non teneri ad onus officij, ſeu ad recitandas Horas. Quia adhuc iſte habens titulum, non habet ius certum in beneficio, cum id acquiratur per poſſeſſionem pacificam, & ſola ſpes non tribuat ius, & multis modis fieri poteſt, vt habens titulum non vincat litem, &c. ergo. Sic Trullench.*n.*23.*cit.* Suarez, Azor, Filliuc. Bonac. Palaus, & alij apud ipſum. Azor *loc.cit.* Quia (inquit) nec jus in beneficio habet, nec opinio, quam animo conceptam habet de victoria, ius illi dat in beneficio, aut cogit preces Horarias recitare.

Qvæstio CII.

An habens poſſeßionem beneficij non pacificam, ſed cum litigio, teneatur recitare?

Affirmant, eo quòd ratione poſſeſſionis, licèt non pacificæ, ius habeat in beneficio, Azor *q.*4.*cit.* quem citat, & ſequitur Garcia *n.*86. Sanchez *dub.*76.*cit.n.*8.*concl.*4. & penes ipſum Palacius *in* 4. *diſt.*15.*diſp.*9.*ſol.*144.

Sed probabilius Reſpondeo, Non teneri ad recitandum. Quia probabilius eſt, quod ad inducendam obligationem recitandi in Beneficiario, non ſolùm requiratur poſſeſſio beneficij, ſed quod ſit pacifica. Quia non eſt æquum obligare Beneficiatum ad certum onus ſine certo ſtipendio, quod non habet dum pacificam beneficij poſſeſſionem non obtinet. Sic apud Palaum, Henriquez *lib.*13.*Sum.c.*13. §.2. Rodriguez *in Sum.tom.*1. *c.*145. *n.*1. Vega 1. *p.c.*128. *caſu* 18.*ad finem*, & Cevallos *practicar.qq.c.*643.*num. vltimo.* Sic etiam Suarez *lib.*4.*c.*19.*n.*7.*& n.*10.*in fine*, Palaus *diſp.*1.*punct.*1.§.2.*n.*25. Trullench *lib.* 1. *in Decal.c.*7.*dub.*12.§.3.*n.*23.*& dub.*13. *n.*1. Diana *part.*2. *tract.*12. *reſol.*21. cum aliis pluribus.

Qvæstio CIII.

An qui incepit pacificè poſſidere beneficium, teneatur recitare caſu, quo lis illi poſt poſſeſsionem adueniat, & fructus beneficij authoritate Iudicis reſeruentur vſque ad litis finitionem?

Negat adhuc Petrus Ledeſma *tract.*9.*c.*4. *diff.*9. *concl.*3. his verbis: *Digo lo tercero, que ſi vno poſſee vn beneficio Eccleſiaſtico, y ay pleito ſobre la propriedad, de ſuerte que el que poſſee el beficio Eccleſiaſtico no recibe los fructos del beneficio, porque eſtan depoſitados, y ſequeſtrados por el tiempo que dura el pleito, y ay duda en el negocio, en tal caſo es bien aparente que ninguno eſtà obligado à rezar las Horas Canonicas. De lo que toca al que no poſſee, parece coſa notoria, pues en ninguna manera tiene beneficio Eccleſiaſtico y de lo que toca al que poſſee, tambien es muy aparente, porque eſte ahora no recibe los fructos del beneficio, y por otra parte ay gran duda ſi los recibira: luego no tiene obligacion de rezar el officio diuino.* Hæc. P. Ledeſma.

Sed probabilius Reſpondeo: In hoc euentu teneri. Quia præfatus verè habet titulum, poſſeſſionem, & adminiſtrationem beneficij. Sic communiter DD. Leſſius *lib.*2.*c.*34. *dub.*31. *n.*173. Suarez *cap.*19. *cit. n.*10. Garcia *num.* 86. *&* 104. Azor *cap.*4. *cit. quæſt.*9. Filliuc. *num.*160. Bonac. *punct.*4. *num.*26. verſ. *Dixi, dum nullus poſſidet.* Trullench *num.*23. *cit.in fine.* Sanchez *lib.*2.*cap.*2.*dub.*76. *n.*9. *concl.* 5. & alij. Nec obſtat quod fructus beneficij

reſeruentur, ſeu ſequeſtrentur, vſque ad finitam litem. Quia tunc ad minus obuentiones, & manualia erunt beneficium poſſidenti, ſi beneficio inſeruiat.

QVÆSTIO CIV.

An Beneficiarius, cuius Beneficium nullos fructu habet, teneatur ad Horas?

AFfirmant Zerola *in praxi Epiſcop.* 1.*p.v. beneficium*,§.4.*dicto* 6.& Zech.apud Garciam *infrà*.

Sed vt ferè certum Reſpondeo breuiter ex ſæpè dictis: Non teneri. Quia in rei veritate beneficium, quod nullos fructus affert, non eſt beneficium: cum non ſit jus percipiendi fructus ob aliquod Eccleſiaſticum Officium (quæ eſt beneficij definitio) ergo illud habens non tenebitur ad Horas. Sic Nicol. Garcia *de benefic.* 1.*p. c.*1. *n.*41.42. 43. *&* 44. vbi docet, id non ſolùm eſſe verum loquendo de beneficio, quod nunquam habuit redditus, quod (vt diximus) re vera beneficium dici non poteſt; ſed de beneficio, quod in initio, & tempore fundationis habuit redditus, ſed temporum calamitate perierunt; nam quamvis iſtud ſit beneficium in potentia, & habitu, & ſic poſſet permutari, & reſignari; tamen non eſt beneficium actu. Sic ille, ex Nauarro *conſil.*8. *num.*14. *&* 18. *de Iurepatron.* Valentia *diſputat.* 6. *quæſt.* 16. *punct.*3.*verſ. Poſtremò*, & aliis. Sic etiam Caiet. *verb. Horæ Canon. cap.*1. Suarez *lib.* 4. *cap.*19. *num.*6. Palaus *diſp.* 2. *punct.* 1. §. 2. *num.*8. Et conſtat ex habitis *ſuprà*.

QVÆSTIO CV.

An ſaltem teneatur recitare Horas ille, cuius beneficium valde tenues habet fructus?

AFfirmant communiter Doctores. Eo quòd beneficium habens tenues fructus, verè eſt beneficium, vt conſtat, tum ex *cap. ſi propter, de Reſcript.& cap. Si motu proprio, de Præbend. in* 6. *& cap. Clericus* 1.*diſt.*91. Tum etiam quia beneficium, etiam tenuiſſimum, eſt ius percipiendi fructus ex ſpeciali titulo: ſed ſic eſt, quod jura indiſtinctè obligant omnes habentes beneficia Eccleſiaſtica ad Horas Canonicas, vt patet *ex c.vltim. de Reſcript. in* 6. Conſil. Lateran. ſub Leone X.ſeſſ.9.& clariùs Conſtitutio Pij V.verb. *Declarantes*, ibi: *Et qualiacumque alia beneficia*: ergo. Ita Gloſſa *in c.Clericus*, 91. *diſt.* S.Anton. 3.*p.tit.*13.*c.*4.§.1. Roſella *verb. Hora Canonica*, *n.*1.& ibi Tabiena *n.*1. Silueſt.*n.*3. Armilla *n.*1. Nauarr. *de Orat. c.*7. *n.*27.*& c.*21.*num.*11. *& in Man.c.*25.*n.*102.*& conſil.*3. *num.*1. *Ne Clerici, vel Monachi*, Couarr. *lib.*3.*variar.c.*13.*n.*8.*verſ. Duodecimò.* Toletus *lib.*2.*ſum. c.* 14. *cauſa* 5. Victorell. *in annot.d.lib.*2. *c.*14. Valentia *tomo* 3. *diſp.*6. *quæſt.*2. *punct.*10. Durand. Ioan. de Medina, Graffius, Sandoval, Beja, Summa Corona, Philiarc.& alij, quos citat, & ſequitur Nicol. Garcia *de Benefic.* 1. *p. c.* 1. *n.*39. dicens hanc ſententiam eſſe veterem, communem, & veram. His addi poſſunt Suarez *lib.*4. *de Horis, cap.*21.*n.*4. Reginald. *lib.*30.*tract.*3. *ſect.*1. *num.* 33. Comitolus *lib.*1.*Reſponſ. quæſt.*68. Gauant. *in Rubr. Miſſal. tom.*2. *ſect.*1.*c.*4.*n.*3. Bonac. *diſp.*1.*de Horis, quæſt.*2.*punct.*4.*n.*17. Azor 1. *p. lib.*10. *cap.* 3. *q.*3. Palaus *diſp.*2.*punct.*1.§.2.*n.*9. Villalob. 1.*p.tract.*24. *diff.*8. *n.*4. Trullench. *lib.*1.*in Decal. cap.*7.*dub.*12. §.3.*n.*15. vbi dicit, hanc ſententiam eſſe probabiliorem, & practicè ſecuriorem. Hieronym. Garcia *in ſum. tract.*1.*diff.*2.*dub.*2.*n.*11. Ioan. à S.Thoma *in explicat. Doctrinæ Chriſtianæ* 2. *p.tit.de Orat. pag.*353. Pater Hermanus *in Medulla Theolog. Moral.lib.*4.*c.*2.*dub.* 2.*art.*1. *reſponſ.*3.*n.*3. Mallet. *tom.*1.*Malleatione* 30. *Bractea* 18. Vgolinus, Naldus, & Peſantius apud ipſum.

Sed ego æquè probabiliter Reſpondeo, Non teneri ad recitandas Horas, qui beneficium habet valde tenue. *Primò*: Quia beneficium valde tenue, aut quod tenues valde habet fructus, non reputatur in iure beneficium, cùm parum pro nihilo reputetur. *Confirmatur*: quia beneficium, quod nullos fructus affert, non obligat ad Horarum recitationem, vt *ſuprà* eſt habitum: ergo nec illud quod tenues, aut nullos, cùm iſti pro nullis reputentur.

Secundò. Quia non eſt credibile, benignam Matrem Eccleſiam tantum onus apponere voluiſſe tam paruo prouentui. Et ideo hanc partem tuentur grauiſſimi Doctores, Sotus *lib.*10.*de Iuſt.q.*5.*art.*3.*verſu dubium autem*, Palacios *in Sum.verb. Hora*, Sanchez *lib.*2. *conſil. c.*2.*dub.*6.*n.*3. vbi ait, hanc ſententiam eſſe probabiliorem in praxi. Leſſius *lib.* 2. *de iuſtit. c.*34.*dub.*31. *n.*169. Vaſquez *de Benef. cap.* 4. §. 1. *dub.*5. Aragon. 2.2.*q.*83. *art.* 12. Rodriguez *tom.*1. *Sum.c.*140.*n.*1. Vega 1.*p.c.*128.*caſu* 13. Petr. de Ledeſma *tract.*9.*cit.c.*4.*concl.*6.*diff.*4. Malderus *de virtutib.tract.*10.*c.*2.*dub.*3. *verſ. Nihilominus.* Raphael de la Torre 2.2.*q.*83.*de Horis, controuerſ.*6. *diſp.* 5. *n.*5.6.*&* 7. Thom. Tamburin. *lib.*2.*in Decal.c.*5.§.2. *n.*24. Ioan. de Cruce *in Sum.præcep.* 3. *art.*3. *dub.*4. *verſ. An verò*, vbi ait, hanc ſententiam docere communiter Theologos, & maximè Thomiſtas. Diana 2. *p.tract.*12.*reſol.*9.*& p.*4. *tract.*3. *reſol.* 24. vbi citat Salas 1.2.*tract.*8. *diſp. vnica, ſect.*17. *n.* 154. & ibi *tract.*4.*Miſcell.reſol.*146.*& part.*5. *tract.*5. *reſol.*25. *& part.*9. *tract.*7. *reſol.*8. vbi affert Quintanadueñas, & Eſcobar à Corro, *& part.*10.*tract.*16. *reſol.* 47. (non 4. vt inuenies apud Pradum) verſ. *Et tandem nota*, vbi citat Franciſcum de Lugo *de conſcientia part.*1. *c.*2. *quæſt.* 32. *num.* 183. & Patrem Antonium Eſcobar. & Mendoza *in Theolog. Morali, tract.*5.*Exam.*6.*cap.*3. *n.*56. Martinum à S. Ioſeph *tom.*1. *ſum. lib.*2. *tract.*7. *de Orat. n.* 13. His adhuc addi poſſunt Stephanus Bauny *de Benefic. diſp.* 13. *q.*22. Pellizarius *tom.*1.*Man. regul. tract.* 5. *cap.* 8. *ſect.*4. *quæſt.* 3.*num.*187. (quamvis aliqualiter hanc ſententiam limitet, vt *infrà*) & Pradus *tom.*2.*c.* 30. *quæſt.*6.§.5. *num.* 55. vbi dicit, quod prior ſententia videatur vera, attento rigore legis: at attenta multitudine Doctorum hanc ſecundam docentium, hæc ſit in praxi valde probabilis, & forſan, rebus vt nunc, probabilior. Sic etiam Verricelli *in qq.moral. tract.* 8. *quæſt.* 47. *num.* 7.

QVÆSTIO CVI.

An ad minus Beneficiarius, qui tenue habet beneficium, teneatur, ſi non ſingulis diebus, feſtis ſaltem recitare?

AFfirmãt aliqui ex Doctoribus nuper pro noſtra ſententia citatis. Et in primis Leſſius, & ex illo Pellizarius *n.*187.*cit.* vbi ſic ait: *Probabiliorẽ puto eſſe ſententiam Leſſij* lib.2.c.34. n.169. *docentis habentem tenue beneficium non teneri quidem ad quotidie recitandum, ſi beneficium ſit adeo tenue, vt non ſuppeditet bonam partem tenuis ſuſtentationis* (*v. g.* 15. *vel* 16. *aureos*) *teneri tamen recitare aliquoties per annum, v.g.*

Feſtis,

Feſtis, & Dominicis, prout ratio dictauerit: non enim par eſt, vt fructus aliquos percipiat, & nunquam Officium recitet: ſicut nec æquum eſt, vt ob tam tenues fructus obligetur ad quotidie recitandum. Ita Pellizarius ex Leſſio. Quibus adde Pradum *loc.cit.n.56. in fine,* Molfeſium *in Sum.tom.1.tract.5.cap.3.n.29.*

Sed æquè probabiliter Reſpondeo: Adhuc non teneri recitare Dominicis diebus, & Feſtis. Quia nec præceptum Eccleſiæ ad id obligat in caſu, quo Beneficiarius modicos, aut tenues fructus habeat. Satisfaciet enim tunc orare alio modo pro Benefactore. Sic Tamburinus *loc.cit.n.24.fine,* Malderus *in 2.2. D.Thom. tract.10.cap.2. dub.3.*& ex illo Diana *p.2. tract.12. reſol.9.in fine;* vbi ita ait: *Aduerte tamen, quod licet Leſſius, & Molfeſius obligent tales Beneficiarios, qui tenue beneficium habent, aliquoties per annum dicere Horas Canonicas, v.g. Feſtis, & Dominicis diebus, prout ratio dictauerit; tamen puto cum Maldero loc.cit. ſi Officium etiam in his diebus non recitauerint, non teneri ad reſtitutionem; quia non faciunt contra præceptum Eccleſiaſticum, ſed contra legem naturalem, quam legem etiam adimplerent, non dicendo Officium Diuinum, ſi ſuppleant hoc aliis orationibus, vel alio Dei cultu. Quod eſt maximè notandum ad tollendos ſcrupulos.* Hæc Doctus Diana. Quintanadueñas *in inſtruct. Ordinand. p.3.§.6. numero 4.* ibi: *Si es muy tenue, ningun dia, ni los de fieſta, ni Domingos deue rezar, ni reſtituir nada.* Sic Malder. & Diana, *ſuplan eſto con otras oraciones, ò ſacro culto.* Hæc Quintanadueñas.

QVÆSTIO CVII.

An qui eſt dubius de tenuitate beneficij, teneatur recitare Officium?

AFfirmat Vazquez 1.2.*diſput.65.cap.3.num.11. verſ. Primum de eo.* Cuius fundamentum eſt, quia in hoc caſu poſſidet certitudo beneficij, quod Beneficiarius obtinet: ergo & recitandi obligatio, quæ non poteſt euinci ab incertitudine Beneficij tenuitatis. Hanc ſententiam nouiſſimè ſequitur Thom. del Bene *tract.3. Moral. dub.28. numero 1. licèt numero 43.* probet oppoſitum non eſſe improbabile.

Sed æquè probabiliter Reſpondeo, Non teneri. Quia æquè probabile eſt, quod in euentu poſſideat libertas certa; nam cum præcedat omne Beneficium Beneficiario collatum, præcedit ſoluta ab onere recitandi: ergo non poteſt ligari à ſuperueniente incerta obligatione, qualis inuenitur in dicto beneficio incertè ſufficienti ad prædictum onus recitandi inducendum. Sic Salas 1.2.*tractat.8.diſputat. vnica, sect. 17. num. 154.* Caramuel *lib.3. Theolog. Moral. numero 1364.* & vtramque ſententiam eſſe probabilem, ait Thom. Tamburin. *libro 1. in Decalog. cap.3. §.7. verb. Beneficiarius,* vbi ita dicit: *Dicimus infra, Beneficiarium tenue beneficium poſſidentem non obligari ex probabili ſententia ad Horas Canonicas perſoluendas. Quid ergo erit ſi quando, omnibus expenſis, ambigatur vtrum beneficium ſit tenue, necne? Reſpondeo, puto probabile obligari, & item probabile non obligari. Quare alteram ex his ſententiis, quam tibi libet amplecti licet.* Sic ille. Idem ait Diana *part.2.tractat.3, reſol.24.* (vnde immeritò illum abſolutè pro hac parte citat Pradus vbi ſuprà *num.53.*& Baſſæus *tom.2.verb. Hora Canon.1 in fine.*

QVÆSTIO CVIII.

An habens beneficium ita tenue, quod eius fructus non excedant octo aureos, teneatur ad horas, ſaltem aliquibus diebus?

AFfirmabunt teneri ad Horas quotidie recitandas omnes Authores citati pro prima ſententia *quæſt.105.* Et ſaltem diebus Dominicis, & Feſtis, citati *quæſt.106.* Et certè conſequenter omnes.

Sed non minus ego cum aliis probabiliter æquè Reſpondeo, Non teneri vllis diebus ad Canonicas Horas. Quia beneficium dictam quantitatem non excedens, valde tenue cenſendum eſt: ergo non obligat quem ad recitandum. Sic in primis Sotus *lib.10. de Iuſt. quæſt.5.articul.3. verſ. Dubium autem,* his verbis: *Dixerim tamen tenuiſſimum, vt ferè pro nihilo reputetur, nempe ſi his temporibus ſummam ſaltem octo ducatorum non attingeret: non ſi ditius eſt, quamuis non ſufficiat ad victum, ſi tamen pauperi Clerico bona eſſet pars ſuſtentationis, non omnino poſſidens excuſatur.* Sic Sotus. Et à fortiori, quæſtionibus ſequentibus citandi.

QVÆSTIO CIX.

An ſaltem teneatur ad Horas, qui habet beneficium, cuius fructus ſunt valoris ſexdecim aureorum?

AFfirmabit etiam Sotus *loco cit.* quem ex parte ſequuntur aliqui Thomiſtæ apud Sanchez, aſſerentes, quod ſi beneficium ſit tantum quinque ducatorum, ad nihil teneatur Beneficiarius, ſed ſi valet duodecim, vel decem & quinque numos aureos, teneatur Beneficiarius non ad omnes Horas, ſed ad partem Horarum, arbitrio boni viri. Ita etiam Leſſius *loco ſup.cit.* docens, teneri ſi attingat quindecim aureos, ad recitandum diebus feſtis, & Dominicis, quem ſequitur Pellizarius *ſuprà.*

Sed adhuc æquè probabiliter Reſpondeo, Necdum in hoc caſu teneri ad recitandum officium, quia etiam dictum beneficium cenſendum eſt tenue. Sic Sanchez *lib.2. conſil. capite 2. dubitat.67.num. 3. 4. & 5.* vbi ſic loquitur: *Communiter loquendo poteſt dici, quod his temporibus, quando fructus beneficij ſunt decem & ſex aurei, non cenſentur bona pars ſuſtentationis, nec tenentur Beneficiarij ad recitandum: at quando excedunt decem & ſex aureos, tenentur recitare, quia cenſentur bona pars. Sic dixerunt quamplurimi Recentiores, maximè docti Magiſtri à me conſulti, & alij viri ex Neotericis Magiſtri in ſuis ſcriptis. Fauet Dominicus de Soto de hac re conſultus: quia quamuis ponat pro bona parte ſuſtentationis, quando fructus ſunt octo aurei numi, at his temporibus, minus ſunt decem & ſex aurei, quàm ab hinc triginta annis, quando ſcripſit Soto, octo aurei, cum res modo multò cariori pretio venundentur. Imò P. D. Henriquez retulit mihi, quod conſultus Soto de beneficio, cuius redditus erant decem & ſex numi aurei, reſpondit non obligare ad recitandum. Et quidem maximè doctus Recentior dixit, non minus quam viginti aureos obligare.* Hucvſque Sanchez. Quem refert, & ſequitur Diana *p.4. tract.4.reſol.146.*

QVÆSTIO CX.

An ad minus teneatur ad Horas habens beneficium, cuius fructus attingunt viginti ducatos?

AFfirmabunt Sanchez, imò & Diana cum aliis ſuprà citatis. Quia exiſtimant, non eſſe beneficium tenue illud quod excedit decem & ſex nummos aureos.

Sed adhuc æquè probabiliter Reſpondeo, Necdum iſtum Beneficiarium ad recitandas Horas teneri. Quia æquè probabile eſt, quod his temporibus tale beneficium ſit tenue, cùm non ſufficiat ab bonam ſuſtentationis partem. Sic expreſsè Petr. Ledeſma (quem, vt vidimus, tacito nomine retulit Sanchez) *in ſum.tract.9. de Religione, cap.4.concl.6.* (non 5.vt citat Tamburinus) *diff.4.verſ. Aduiertaſe,* vbi ita ait: *Soto dize que ſi el beneficio no vale ſino ocho ducados, o vna coſa ſimejante, no tiene obligacion de rezar el Officio Diuino. A mi parecer aunque el beneficio valieſſe diez y ſeis ducados, y aun veinte, no le obligaria agora à rezar. Porque el tal beneficio es tenue, y no tiene razon de beneficio en orden a la ſuſtentacion.* Sic Ledeſma,& alij (à fortiori) mox citandi; inter quos lege Pellizarium *1.part.tract.5.capite 8. ſect.4.num.*188. & Dianam *2.p.tractat.11.reſolut.9. in fine.*

QVÆSTIO CXI.

An ſaltem teneatur ad recitationem Horarum Beneficiarius, qui ex fructibus beneficij ſolùm perciperet vigintiquinque ducatos?

AFfirmant DD. ſuprà citati, ex quibus alij dicunt teneri ad quotidie recitandum, eo quòd cenſeant tale beneficium non eſſe exiſtimandum tenue.

Alij dicunt teneri quidem ad recitandum, ſed non quotidie, ſed ſolùm Dominicis diebus, & feſtis, eo quòd è contra putent tale beneficium adhuc eſſe tenue. Ita Leſſius, Pellizarius,& alij *q.106.adducti.* Quibus addo Filliuc. *tract.13.n.*182. vbi ait, habentem 20.*vel* 25.*ex beneficio,* tantum eſſe obligandum ad Horas,non autem infrà.

Sed ego æquè probabiliter Reſpondeo, Non teneri vllo modo ad recitationem Horarum.Ratio ſit. Quia (vt ſuprà *q.105. & 106.* eſt habitum) æquè probabile eſt, quod Beneficiarius, qui tenue habet Beneficium non teneatur(adhuc diebus feſtis,& Dominicis) ad recitationem Horarum:atqui probabile eſt,& ſatis quidem, quod beneficium quod non excedit vigintiquinque ducatos, eſt tenue: ergo. Sic expreſsè tenet Diana *p.10.tract.16.reſol.47.verſ.Et tandem nota,* & à fortiori alij mox citandi.

QVÆSTIO CXII.

An etiam eximeretur ab onere recitandi Horas Beneficiarius, cuius beneficium non attingit valorem quadraginta ducatorum?

NEgant communiter Doctores, adhuc ex citatis pro noſtra ſententia, *quæſt.105.* & citati pro contraria *quæſt.106.* inter quos præcipuus eſt Pradus *tom.2. cap.30. quæſt.6.§.5. numero* 53. vbi ait, oppoſitam ſententiam, quam ſuſtinet Martinus à S.Ioſepho, eſſe nimis laxam, & à nullo alio, quem ipſe viderit,edoctam.

Sed certè probabiliter, Reſpondeo dicendum, quod etiam eximeretur à recitatione Horarum.Quia probabile eſt (vt ipſe Prado cum aliis citatis *q.103.* fatetur) quod Beneficiarius habens tenue beneficium, eximatur ab onere recitandi Horas: atqui probabile eſt, quod attentis temporibus præſentibus, beneficium cuius fructus non attingunt valorem quadraginta ducatorum, ſit cenſendum tenue: ergo probabile erit, quod Beneficiarius tale beneficium poſſidens non teneatur titulo illius ad Horas Canonicas: cætera patent. Minor probatur auctoritate grauium Doctorum illam docentium. Nam in primis Suarez *lib.4.de Horis,cap.21. numero 2.*haud obſcurè illam admittit, dum hæc verba profert: *Si autem in hac opinione quæratur, quod dicendum ſit beneficium tenue, quoad hunc effectum non obligandi ad recitandum: quidam extendunt ad omne beneficium inſufficiens ad vitam Clerici ſuſtentandam. Sed hoc non dixit Sotus, nec eſt practicè probabile, alias redditus triginta, vel quadraginta aureorum non ſufficerent ad hanc obligationem, quod admittere valde pernicioſum eſſet.* Sic Suarez. Et Palaus *diſput.2.cit.punct.1.§.2. numer.8. verſ.ſecunda difficultas,in fine,* ita ait: *Quapropter ſi hæc ſententia vera eſſet,beneficium,cuius redditus hoc tempore non attingunt triginta, vel quadraginta aureos, nequaquam dici poteſt attingere bonam partem ſuſtentationis moderatæ, vt benè notat Suarez* (loco cit.) *Quibus enim decem tempore Soti ſufficiebant modò triginta non ſufficiunt.* Sic ille. Quem videtur ſequi Pellizarius *loc.cit.num.*188.

Vnde hanc noſtram ſententiam tenet Martin. à S. Ioſepho *lib.2. tractat.7. de Orat. numero* 13. vbi ſic ait: *A mi me parece que en eſtos tiempos calamitoſos, donde todas las coſas neceſſarias a la vida humana valen tan caras,es neceſſario que valga el beneficio por lo menos quarenta ducados para obligar al rezo. Fundo lo en lo que los frutos del beneficio ſon para alimentos del Clerigo, y debaxo del nombre de alimento, ſe entiende comida,y bebida, caſa en que viuir, veſtidos, cama, medicinas, y todo lo neceſſario para la vida. Coligeſe con claridad de la ley* legatis, cum l.fin. de aliment. & cibar. legat. & tenet Iaſon poſt alios *in l. cum hi, §. Qui tranſigit, ff. de Tranſactionib.* Bolognetus *in addit. ad Conſil. Ioan. de Anania 57.n.7.y es comun, y que particularmente ſe entiende cauallo en que andar, ſi lo pide de la dignidad, el qual ha de ſer alimentado.* Bertran. *conſil.25. in fine.* Corduba de Lara citati, & ſecuti à Barboſa *tract.variar.verb. Alimenta,n.10. y tambien criados, ſi los pide la dignidad, y calidad; y tambien los ſalarios, que ſe les dan,ex l.cum plures, §.ſi tutor,ff.de adminiſtr. tutor,l.Habitatio,ff.de ventre in poſſeſſ. mitt. l.vxori, ff.de auro, & argent. legato. Pues veaſe ſi conforme a eſto me alargo mucho en ſeñalar quarenta ducados, para buena parte de ſuſtento.* Hucvſque ille.

QVÆSTIO CXIII.

An ſaltem teneatur ad Horas Beneficiarius, qui habet beneficium,cuius fructus iam attingunt valorem quadraginta ducatorum?

REſpondeo, vt certum: Teneri. *Primò.*Quia certum videtur, quod (communiter loquendo) tale beneficium reputatur pingue, non tenue, vel modicum.*Secundò* probatur hæc reſpóſio ex doctrina

Suarij.

Suarij, Pellizarij, Tamburini, Sanchez & aliorum docentium, quod quotieſcumque fructus, aut redditus beneficij ſufficiunt ad bonam partem ſuſtentationis Beneficiarij, qualis eſt tertia pars, aut certè, quæ magis inclinat in tertiam, tunc tale beneficium non dicatur tenue, ſed pingue quoad recitandi effectum: atqui redditus beneficij valoris quadraginta ducatorum verè ſufficiunt ad ſuppeditandam tertiam partem ſuſtentationis Beneficiarij, vt conſtat tum ex Suario *loco citato, numero 2. in fine*, tum ex Corro *tractat. de Horis, quæſt. 3. §. 5. numero 23.* dicentibus tertiam partem centum ducatorum eſſe bonam partem mediocris ſuſtentationis: ergo. Sic ferè omnes DD. præcipuè citati.

Qvæstio CXIV.

An tenuitas beneficij debeat regulari ex omnibus fructibus beneficij in ſe, an ſolùm ex eo, quod remanet, deductis expenſis, in fructuum collectione, aut Eleemoſyna Miſſarum, &c?

Affirmant quidam Doctores, regulari debere ex omnibus fructibus in ſe: & ideò etiam ex omnibus illis, qui dantur pro Miſſis, aut expenduntur in collectione fructuum. Quia omnes hi verè ſunt fructus beneficij. Ita Perſicus *de Horis Canon. cap. 5. dub. 7. num. 6.* & alij Neoterici viri docti apud Sanchez *infrà*.

Sed probabilius Reſpondeo. Non debere regulari, niſi ex ſolis fructibus, aut redditibus, qui ſuperſunt, deductis expenſis in collectione illorum, & dempta Eleemoſyna, quæ pro Miſſis datur, ad quas obligat Capellania. Ratio eſt, quia obligatio dicendi Horas Canonicas conſurgit ex mercede accepta: atqui merces, quæ datur pro Miſſa non eſt merces, quæ datur pro beneficio, nec pro recitatione Horarum: quia Clerico non beneficiato, ſi celebraret illas Miſſas, daretur illa merces, eamque lucraretur, licèt non recitaret: ergo. Sic Sanchez *lib. 2. conſil. cap. 2. dub. 68. num. 2.* Quintanaduenas *tom. 1. tract. 8. ſingul. 19. n. 12. & in inſtructione Ordinand. part. 3. §. 6. num. 4.* ibi; *y eſta ſuſtentacion no ſolo ſe entiende para la comiola, ſino para la caſa, gaſtos forçoſos, veſtidos y lo demas ſegun la calidad, y porte de los Clerigos honeſtos de aquella tierra: y eſto que ha de tener, ha de ſer de* ſuperauit, *que es lo que pagadas las Miſſas, y demas coſtas queda libre, o ſobra de la Capellania.* Sic ille. Diana *part. 9. tract. 7. reſol. 8. & part. 10. tract. 16. reſol. 47.* verſ. *Et tandem nota*, & Martinus à Sancto Ioſepho *tom. 1. libro 2. tract. 7. numero 13.* ibi: *y aduierto que para computar la cantidad conque ſe queda el Capellan, no ſe ha de atender a todo lo que vale la Capellania, ſino a lo que reſta pagadas las Miſſas, y otras cargas.* Hæc ille. Trullench *libro 1. in Decal. capit. 7. dubit. 12. §. 3. numero 13. fine*, vbi non benè citat Dianam *part. 4. tract. 4. reſol. 146.* quia ibi non agit de hac re.

Qvæstio CXV.

An Beneficiarius habens plura tenuia beneficia, quorum quodlibet propter tenuitatem non obligaret ad Horas, at omnia ſimul accedunt ad quantitatem, quæ ſufficit ad obligandum, teneatur ad illas recitandas?

Reſpondeo tanquam quid certum, Teneri. Quia tunc iam Beneficiarius habet ab Eccleſia ſtipendium ſufficiens ad bonam partem ſuæ ſuſtentationis, & hoc titulo beneficij, ſeu beneficiorum, hæc enim differentia impertinens eſt, nec minuit, ſed potiùs quodammodo auget obligationem. Sic omnino Suarez *lib. 4. cap. 21. num. 12.* dicens, hoc eſſe indubitatum. Sanchez *lib. 2. conſil. cap. 2. dub. 70.* Bonacina *diſp. 1. de Horis, quæſt. 2. punct. 4. num. 18.* & apud illum Paulus, Squillas, & Malderus. Palaus *diſp. 2. punct. 1. §. 2. num. 10. verſ. Quartò infero*, vbi citat Garciam *de benef. 3. p. c. 1. num. 39. in fine.* Sed malè, quia *ibi* de hac in ſpecie quæſtione nil agit. Thom. Tamburin. *lib. 2. in Decal. c. 5. §. 1. n. 27.* Pellizarius *loc. cit. num. 189.*

Qvæstio CXVI.

An Beneficiarius teneatur ad dicenda tot diuina officia, quot Beneficia pinguia iuſtè poſſidet?

Affirmant aliqui DD. eo quòd cuilibet beneficio eſt per ſe annexa obligatio recitandi officium: ergo quot beneficia diſtincta ſunt, tot diſtinctæ obligationes recitandi annectentur: patet conſequentia, quia per coniunctionem beneficiorum in vna perſona, non fiunt vnum beneficium. Ita ſenſere Guillelm. Pariſienſ. *tract. de collat. beneficior.* Dionyſ. Carthuſian. *Opuſculo contra pluralit. beneficior. art. 1.* apud Suarium, & 8. apud Garciam, necnon Nauarr. *de Orat. Miſcell. 15. aliàs 60.*

Sed iam vt certum, Reſpondeo non teneri, niſi ad vnicum officium dicendum: quo omnibus obligationibus ortis ex Beneficiis poſſeſſis ſatisfaciet. Quia hæc videtur benignæ Eccleſiæ intentio, vt ſolùm multiplicentur tituli, ob quos debetur recitatio, ſicuti Ordinatus omnibus Sacris Ordinibus vnum debet recitare Officium, & in die feſtiuo, occurrentibus pluribus Feſtis, vni Miſſæ debent fideles aſſiſtere. Sic Tamburinus *loc. cit.* Suarez *cap. 18. n. 7.* & penes ipſum D. Thom. *quodlib. 1. art. 13.* Palud. Maior, Turrecrem. Albertin. de Ferrariis, & alij. Sanchez *lib. 2. conſil. cap. 2. dub. 79.* Garcia *de Benef. 3. p. cap. 1. num. 110.* Azor. *1. p. lib. 10. cap. 4. quæſt. 10.* Bonacina *diſp. 1. quæſt. 2. punct. 4. n. 27.* Palaus *diſp. 2. punct. 1. §. 2. num. 27.* Trullench *lib. 1. in Decal. cap. 7. dub. 12. §. 3. num. 24.*

Qvæstio CXVII.

An ſaltem qui plura beneficia pinguia iniuſtè poſſidet, teneatur tot officia, quot beneficia poſſidet, recitare?

Affirmant tunc teneri, non ſolùm Authores nuper pro prima ſententia adducti, verũ etiam pro

DISPVTATIO III.

De Officio illo diuino, quod debent ſupradicti Religioſi, Clerici, & Beneficiarij recitare.

QVÆSTIO PRIMA.

An omnes teneantur recitare Officium diuinum juxta formulam Breuiarij Romani?

RESPONDEO tanquam certum: Omnes teneri, exceptis his, in quorum Eccleſiis, vel Conuentibus; ducentis annis ante Pium V. aliud Breuiarium fuerit inſtitutum, vel conſuetudine approbatum, quales ſunt Monachi Sancti Benedicti, Dominicani, commorantes in Eccleſiis Mediolanenſi, Samburgenſi, Leodicenſi, & aliis huiuſmodi, ſi quæ ſunt. Quia ſic habetur in Bulla Pij V. in principio Breuiarij Romani præfixa, in qua Bulla omnes aliæ formulæ recitandi abrogantur, caſſantur, & irritantur. Legantur Palaus *diſp.2.punct.2.num.1.* Tamburinus *lib.2.in Decalog.cap.5. §.2.num.1.* Sanchez *tom.2. lib.7. c.2. dub.22.* Gauantus *in Rubr. Breuiarij Romani, ſect.2. cap.2. à num.3.*

QVÆSTIO II.

An Eccleſiæ, & Religiones quæ ante ducentos annos à Breuiarij Romani editione habent conſuetudinem recitandi aliud Breuiarium, teneantur acceptare Breuiarium nouum Pij V. Clementis VIII. & Vrbani VIII.

RESpondeo vt certum: Non teneri, niſi aliàs ex ſpeciali voto, aut inſtituto teneantur ſe conformare Breuiario Eccleſiæ Romanæ, vt tenentur Religiones D. Auguſtini, & D. Franciſci, necnon & noſtræ Sanctiſſimæ Trinitatis, vt conſtat ex illis verbis noſtræ propriæ Regulæ, nempe: *In regularibus Horis morem Sanctæ Romanæ Eccleſiæ obſeruent.* Ratio eſt, quia id illis permiſit Pontifex Pius V. vt conſtat ex ipſius *Motu proprio.* Sic Sanchez *dub.22. cit.n.2.& 5.* Et conſtat ex praxi Religionum Sanctorum Benedicti, & Dominici, & Eccleſiarum Mediolanenſis, Samburg. &c. Legatur Gauant. *loc.cit.*

QVÆSTIO III.

An præfatæ Eccleſiæ, & Religiones, quæ proprium Breuiarium habent, poſsint hoc excluſo Breuiarium Romanum admittere?

RESpondeo vt certum: poſſe Eccleſias, conſentiente Capitulo vniuerſo, hoc eſt, ſaltem maiori eius parte, & ſuo Epiſcopo. Et etiam Religiones, conſentiente ſuo Capitulo, & Prælato. Quia id illis concedit Pontifex in Bulla dicta. Sic omnes DD. Qui rectè notant, quod ſi ſemel dictæ Eccleſiæ, & Religiones id faciant, non liceat eis deinde ad antiquum Breuiarium regredi. Legantur Leſſius *lib. 2. de juſt.cap.37. dub.12. num.74.* Tamburin. *lib.2. in Decalog.c.5. §.2.n.1.* Palao *loco citato,* Suarez *lib.4. c.11.n.4. & 5.* Gauantus *loc. cit. n.13.*

QVÆSTIO IV.

An Religioſi Benedictini, Dominicani, vel Carmelitani, quorum Religiones vtuntur Breviario proprio antiquo, poſſint dum priuatim recitant, recitare per illud, aut juxta eius formulam?

RESpondeo vt certum: Poſſe. Quia Religioſi tenentur recitare juxta Breuiarium ſuæ Religionis, niſi ad aliud habeant indultum, aut facultatem: ergo. Sic communiter Doctores apud Sanchez *tom. 2.conſil. lib.7.c.2.dub. 23.* Inter quos jam ſolùm eſt diſſenſio, an dum priuatim recitant, licitè, & liberè poſſint vti Breuiario Romano, relicto ſuo antiquo; de quo *infrà quæſt.6.*

QVÆSTIO V.

An etiam Clerici ſubditi Eccleſiæ Mediolanenſis aut aliarum Eccleſiarum, quæ ex priuilegio vtuntur Breuiario proprio, poſſint juxta illud recitare, dum priuatim recitant?

NEgant aliqui Iuniores apud Sanchez *loc. cit. n.1.* dicentes, non poſſe, ſed debere dum priuatim recitant, hoc facere juxta formulam noui Breuiarij Romani. Quia (inquiunt) ſi attendantur verba Bullæ Pij V. quibus prædictis Eccleſiis datur facultas recitandi antiquum Breuiarium, loquuntur quoad Chorum: ergo quando Clerici earundem Eccleſiarum priuatim recitant extra Chorum, tenebuntur ſequi Breuiarium nouum Romanum.

Sed vt ferè certum Reſpondeo, etiam poſſe recitare, juxta ſuum proprium, & antiquum Breuiarium: Quia ſi Religioſi, vt vidimus, liberè, & licitè poſſunt vti ſuo Breuiario, dum priuatim recitant; vtique poterunt & Clerici: patet, quia quantum ad hoc nulla eſt differentia inter illos: tum quia ſicut Religioſi tenentur in recitando ſequi ſtatutum ſuæ Religionis; ita & Clerici ſæculares ritum ſuæ Eccleſiæ matricis, vt docet Nauarr. *de Orat. cap.19. n.210.* tum etiam, quia Pontifex ex æquo, & eodem modo loquitur de Monaſteriis, & de aliis Eccleſiis habentibus Breuiarium ante ducentos annos: ergo. Sic Sanchez *loc. cit.* & communiter Doctores, præcipuè mox adducendi.

QVÆSTIO VI.

An ſaltem dicti Clerici, & Religioſi, qui poſſunt ex priuilegio vti Breuiario proprio, poſſint liberè, & licitè, dum priuatim recitant, Breuiario Romano vti, & juxta eius formulam recitare?

NEgant quamplures Doctores, docentes huiuſmodi priuilegiatos in Bulla Pij V. non poſſe propria authoritate, omiſſo proprio Breviario ſuæ Eccleſiæ, aut Religionis, vti nouo Romano, & recitare per illud etiam priuatim. Ratio eorum eſt, quia

Quia de his exemptis nihil determinat Bulla Pij V. Sed illos diſpoſitioni Iuris communis relinquit: ſed ius commune quemlibet arctat ad recitandum officium ſuæ Eccleſiæ, cap. *De his*, cap. *Placuit*, *diſt*.12. ergo. Ita Suarez *lib*.4.*de Horis*, *cap*.23. *num*.2.*&* 9. & apud Palaum Leſſius *lib*.2. *cap*.37. *dub*.12. *n*.74. Sic etiam Bonac. *diſp*.1.*de Horis*,*q*.3. *punct*.1.*n*.3.& penes ipſum, Vazquez *de Benefic.cap*.4.*dub*.2.*art*.1. Bellarmin.*lib*.1.*de bonis operib.c*.18. Nauarr.*de Orat. cap*.19.*num*.211. Garcias *de Benefic*.3.*p.cap*.1.*n*.155. vbi refert ex aliis, declarationem Sac. Congreg. Concilij, quæ cenſuit habentes Breuiarium ante ducentos annos inſtitutum, non ſatisfacere recitando, etiam extra Chorum, iuxta formam Breuiarij noui Pij V. quod in ſua Eccleſia non fuit receptum de conſenſu Epiſcopi, & Capituli. Valentia etiam *tom*.3.*diſp*.6.*quaſt*.2. *punct*.1.§.3. Azor.*tom*.1.*lib*.10. *cap*.11.*quaſt*.1. Reginald. Macignus, Filliuc. & alij. Quibus adhuc addo Palaum *diſp*.2. *de Orat.punct*.2. *num*.4. Ægidium Trullench *lib*.1. *in Decalog.cap*.7. *dub*.14. *num*.3. Pellizarium *in Man. Regul. tom*.1. *tract*.5.*cap*.8. *ſect*.2. *quaſt*.9. *num*.66. Barboſam *in collect.tom*.1.*lib*.3.*tit*.41.*cap*.1.*num*.10. Gauantum *in rubr.Breuiarij Romani*, *ſect*.2.*cap*.2.*num*.14. Quamuis addat, oppoſitum ſuſtineri poſſe, & præſertim ſi rarò fiat.

Sed certè, æquè probabiliter Reſpondeo: Poſſe, dum priuatim recitant, id facere ſecundum Breuiarium Romanum. Hanc reſponſionem probat Leſſius *loc.cit. Primò*. Quia nulla eſt neceſſitas, nec vllum ius expreſſum, cur priuatim teneantur ſe magis conformare Eccleſiæ particulari, quàm Eccleſiæ Romanæ, quæ eſt mater omnium Eccleſiarum, & cui omnes conformari expedit. *Secundò*. Quia Pius V. etſi inſinuet in Bulla, non eſſe mutandum Officium publicum ducentorum annorum, abſque conſenſu Epiſcopi, & Capituli; nihil tamen dicit de priuato: tacitè ergo permittit illud mutari. *Tertiò*. Quia iam paſſim dicitur eſſe talis conſuetudo, idemque licitum eſſe docent multi Recentiores. Nec obſtant in contrarium adducta. Nam *cap. De iis*, *& cap. Placuit*, loquuntur apertè de officio publico, non de eo, qui priuatim dicitur. Hæc Leſſius. Quapropter Bonacina, Diana, & nonnulli alij pro hac parte illum citant. Et fortè melius quàm alij citant pro alia. Sic etiam Sà *verb. Horæ*, *num*.6. ita dicens: *Extra Chorum poteſt quiſque dicere Officium Romanum.* Caiet. *verb. Hora*, §.2. Rodriguez *in ſum. capit*.195. *n*.2. Portel. *in dubiis Regul.verb. Horæ Canonicæ*,*n*.6. Quos omnes citat, & ſequitur Diana *part*.2.*tract*.12. *de Horis Canon. reſol*.10. Quibus addo Thomam Sanchez *lib*.7.*cap*.2.*dub*.23. Et hanc ſententiam eſſe probabilem expreſsè affirmant, imò & probant Suarez, & Palaus *loco citato*, Pellizarius *loco citato*, *ſect*.1. *quaſt*.8.*num*.18. Trullench *loc.cit. num*.3. & alij communiter.

Qvæstio VII.

An etiam prædictis Clericis, & Religioſis ſit licitum, iuxta Breuiarium Romanum priuatim recitare, adhuc in caſu, quo illis præceptum ſit, ne alio quàm proprio ſuo Breuiario vtantur?

Reſpondeo vt certum: Tunc non eſſe eis licitum, ſi præceptum ſit eis à Pontifice, vel ab alio Superiori, ne alio quàm ſuo Breuiario vtantur. Quia cum tale præceptum ſit de re licita, & honeſta, & indicta à ſuo ſuperiori, verè obligat. Vnde minimè erit licitum Breuiario Romano vti Fratribus S. Dominici; cum id ſit illis prohibitum præcepto Clementis VIII. in Bulla quæ incipit, *Cum ſicut accepimus*, *data* 2. *Aprilis* 1602. Nec rurſus Fratribus Carmelitanis, cum id ipſum ſit eis præceptum ſub excommunicatione lata à Gregorio XIII. vt referunt Pradus *tom*.2. *Theolog.moral.cap*.30.*quaſt*.7. §.1. *num*.15. Lezana *tom*.3.*verb.Breuiarium*, *num*.3. Nec tandem erit licitum Clericis Mediolanenſis Eccleſiæ recitare, adhuc priuatim, iuxta Breuiarium Romanum, quia id eis prohibuit Diuus Carolus Archiepiſcopus, mandans illis in virtute Sanctæ obedientiæ, vt non vterentur alio Breuiario quàm Ambroſiano. Sic docent communiter omnes. Bonac. *loc.cit.n*.6. Palaus, & Trullench. *loc.cit*. Pellizarius *n*.19. & Gauantus *c*.2.*cit.n*.14.

Qvæstio VIII.

An ſaltem Clericus, v.g. Mediolanenſis, poſſit (non obſtante dicto S. Caroli decreto) dum Romæ cauſa negotiorum exiſtit, iuxta Breuiarium Romanum recitare?

Negant poſſe, adhuc in iſto caſu, recitare talem Clericum iuxta Breuiarium Romanum, quidam Doctores. Quia adhuc dum Romæ exiſtit, eſt ſubiectus decretis Archiepiſcoporum Mediolanenſium: ergo. Ita apud Bonacinam, & Trullench Leſſius *num*.74.*cit*. Suarez *lib*.4. *cap*.23.*n*.6. Reginald. *lib*.18.*num*.169. Molfeſ.*tract*.5. *c*.2.*num*.46. & Vazquez *de Benefic. cap*.4. *dub*.2. *num*.57. Sed certè ex his authoribus, Leſſius *loco cit*. nec verbum de hac quæſtione dicit. Et Suarez *num*.6.*cit.& etiam* 7. oppoſitum clarè ſentit.

Probabilius igitur Reſpondeo: Poſſe iuxta Breuiarium Romanum recitare tunc, iuxta illud commune axioma: *Si fueris Romæ, Romano viuito more.* Ratio ſit, quia præceptum, ſeu ſtatutum, aut lex Diœceſani non extenditur extra Diœceſim: Ergo Clericum Mediolanenſem exiſtentem Romæ ligare minimè poteſt. Rurſus, quia quilibet poteſt ſe conformare moribus illorum quibuſcum viuit, etiam tranſeunter, vt aliàs ſæpè diximus, ſi aliàs impeditus non ſit: atqui dictus Mediolanenſis Clericus non eſt impeditus, vt eſt habitum: ergo. Sic Bonacina *diſp*.1.*de Horis Canon.quaſt*.3. *punct*.1. *num*.7. Trullench *lib*.1.*in Decal.cap*.7.*dub*.14.*num*.3. Caſtro Palao *tom*.1.*diſp*.2.*de Orat.punct*.2. *num*.6. *verſ. in hac re*: imò *verſu ſequenti*, probabilius exiſtimat, non ſolùm poſſe, verùm etiam teneri talem Clericum ad vtendum Breuiario Romano. Cuius additum approbant Trullench. *loco citato*, Gauantus *loco citato*,*num*.15.

Qvæstio IX.

An etiam è contra Clericus Romanus exiſtens negotiorum cauſa Mediolani teneatur, aut ſaltem poſſit, vti Breuiario Ambroſiano?

Reſpondeo vt certum: Nec teneri, nec poſſe. Quia dictus Clericus tenetur vti Breuiario Romano ex lege Pontificis, quæ vbicumque obligat, cum totus Orbis terrarum ſit eius territorium: ergo nec tenetur, imò nec poteſt alio Breuiario, præter Romanum,

Romanum, vti. Sic Trullench *loc. cit. num.* 3. *fine.* Caſtro Palaus *punct.* 2. *cit. n.* 5. Bonac. *loc. cit. num.* 7. *verſ. Ad quartum.*

QVÆSTIO X.

An ad minus, ſi talis Clericus Romanus haberet beneficium in Eccleſia Romana, & reſideret, & haberet firmum domicilium in Diœceſi Mediolanenſi, poſſet tunc, aut teneretur vti Breuiario Ambroſiano?

AFfirmant poſſe, imò & teneri, multi Doctores, eo quòd exiſtiment talem Beneficiarium ſe debere accommodare ritui recitandi Officium iuxta formam Breuiarij Eccleſiæ, aut Diœceſis, in qua habitat, & reſidet. Sic Suarez *loc. cit. n.* 6. Filliuc. *tract.* 23. *c.* 7. *quæſt.* 1. *num.* 221. Bonac. *loc. cit. num.* 10. Trullench *dub.* 14. *n.* 6.

Sed alij contrà docent, teneri ratione beneficij quod poſſidet Romæ, recitare officium ſuæ Romanæ Eccleſiæ. Ita D. Thom. *quodlib.* 1. *art.* 13. *& quodlib.* 6. *art.* 8.

Sed æquè probabiliter Reſpondeo: Poſſe, ſed non teneri. Quia poteſt vtroque Breuiario, Romano nempe, & Ambroſiano vti: Romano quidem, quia verè eſt Beneficiatus Romanus; cum non deſinat eſſe talis ex habitatione Mediolani. Ambroſiano verò, quia per habitationem diuturnam cenſetur eſſe Clericus illius Mediolanenſis Diœceſis. Sic Caſtro Palaus *loc. cit. num.* 5. Et huic ſententiæ quoad primam partem fauet D. Thom. *loc. cit.* & quoad ſecundam authores primæ ſententiæ.

QVÆSTIO XI.

An Religioſi Ciſtercienſes, Dominicani, & alij, qui vtuntur Breuiario proprio, poſſint dum Romæ exiſtunt, Breuiario Romano vti?

AFfirmandum videtur ex habitis *quæſt.* 6. & 8. Nam Clericus Mediolanenſ. exiſtens Romæ, poteſt licitè recitare, omiſſo proprio, iuxta Breuiarium Romanum: ergo & Religioſus.

Sed Clarius, iuxta ſupradicta Reſpondeo, Poſſe quidem, ſi non ſit illis prohibitum, vt *quæſt.* 9. eſt habitum: ſecus aliàs, vt habitum eſt *quæſt.* 7. quia tunc cùm obligatio vtendi proprio Breuiario inſit illis ex vi legis Pontificiæ, ſeu ex vi voti, aut profeſſionis, ſeu inſtituti quod vbique ſic extenditur, afficit perſonam vbicunque ſit. Sic communis. Palaus *loc. cit. n.* 7. *verſ. Neque obſtat.* Trullench *n.* 3. *cit.* Gauantus *num.* 15. ibi: *Qui Romæ degit poteſt vti Romano; Monachus autem non poteſt vti Romano, quippe qui promiſit obſeruantiam ſuæ Regulæ.*

QVÆSTIO XII.

An caſu, quo in Monaſteriis Ciſtercienſis, aut Dominicani Ordinis eſſent diuerſa Breuiaria, & Religioſus illius tranſiret illac, poſſet dum ibi commoraretur, vti Breuiario dicti Monaſterij?

REſpondeo quod poſſet vti, & Breuiario dicti Monaſterij per quod tranſit, cum pro tunc ſit illi ſubiectus, & efficiatur illius pars; & etiam Breuiario ſui proprij Monaſterij, quia etiam retinet ſubiectionem ad illud: poteſt igitur talis Religioſus vti Breuiario quo voluerit, dum *ibi* exiſtit. Sic omnino Palaus *loc. cit.*

QVÆSTIO XIII.

An Religioſus promotus ad Dignitates extra Religionem, v. g. ad Epiſcopatum, teneatur vti Breuiario vſitato in proprio Ordine; vel Breuiario propriæ Eccleſiæ, cuius eſt Epiſcopus?

REſpondeo teneri vti Breuiario propriæ Eccleſiæ: Quia eo ipſo, quod Religioſus fiat Epiſcopus, abſoluitur à penſo diuini Officij perſoluendi ſecundum formulam Regulæ Monaſticæ præſcriptam. Nam regere Eccleſiam debet iuxta morem, & vſum Clericorum, quibus præeſt. Sic Abbas *in cap. Clerici officia, de vita, & honeſt. Cleric. num.* 18. quem citat, & ſequitur Azor. 1. *part. lib.* 12. *cap.* 7. *quæſt.* 4. *verſ. verùm de habitu, in fine.* Sanchez *lib.* 6. *ſum. cap.* 6. *num.* 25. Lezana, quem citat, & ſequitur Pellizarius *tom.* 1. *Man. Regul. tract.* 5. *cap.* 8. *ſect.* 1. *quæſt.* 8. *num.* 21. *Qui ait, id eſſe verum, cùm Religioſi efficiuntur Epiſcopi proprij, Abbates, aut Parochi: ſi verò fiant Cardinales, aut Epiſcopi Titulares,* tunc ait, *poſſe vti Breuiario, quo maluerint; quamuis conſultius eſſet, vt vterentur Breuiario Romano, ſe in hoc conformantes communi Matri Eccleſiæ Romanæ.* Sic ibi, & poſtea *ſect.* 2. *q.* 9. *n.* 66.

QVÆSTIO XIV.

An qui duo beneficia poſſidet in duabus Eccleſiis, quæ diuerſis vtuntur Breuiariis, debeat recitare iuxta Breuiarium, quo Eccleſia, in qua reſidet, vtitur?

NEgant quidam dicentes, vti debere tunc extra Chorum breuiario Eccleſiæ in qua habet beneficium dignius, etiamſi alibi habeat pinguius; Si verò beneficia, quæ habet, ſint æqualis dignitatis, tunc liberum eſſe illi vti extra Chorum Breuiario vtriuſque, quo maluerit, Eccleſiæ; cum non ſit maior ratio, cur ad vnum potiùs ritum, quàm ad alterum obligetur, cum Diœceſim in vtraque Eccleſia contraxerit. Ita S. Thom. *quodlib.* 1. *art.* 13. Silueſt. *verb. Hora, quæſt.* 1. Reginald. *lib.* 18. *num.* 169. Molfeſ. & alij apud Bonacinam, quorum ſententiam ipſe, Trullench & Baſſeus exiſtimant probabilem.

Sed probabilius Reſpondeo, Debere dictum Beneficiarium recitare tam intra, quàm extra Chorum, iuxta Breuiarium Eccleſiæ in qua reſidet. Quia ad id duplici vinculo ligatur, nempe & domicilij, vel reſidentiæ, necnon & beneficij. Sic Suarez *capit.* 23. *num.* 8. qui bene citat pro hac parte D. Thomam eodem loco, quo pro contraria citatur à Bonacin. Filliucius *tract.* 13. *cap.* 7. *quæſt.* 1. *num.* 221. Bonacina *diſp.* 1. *de Horis, quæſt.* 3. *punct.* 1. *num.* 9. Trullench *lib.* 1. *in Decal. cap.* 7. *dub.* 14. *num.* 5. Gauantus *cap.* 2. *citato, n.* 18. Baſſæus *tom.* 2. *verb. Hora Canonica* 11. *num.* 1.

QVÆSTIO

Qvæstio XV.

An Scholares, qui in aliqua Ciuitate commorantur, ſtudiorum cauſa, debeant recitare officium iuxta morem illius Ciuitatis; an verò iuxta morem ſuæ Diœceſis, in qua habent firmum domicilium?

Affirmant poſſe recitare officium, iuxta ritum, & morem Ciuitatis, in qua ratione ſtudiorum commorantur, Suarez *loc. cit. num.* 7. Filluc. *num.* 221. Bonac. *num.* 11. Trullench. *num.* 7. Layman *lib.* 4. *tract.* 1. *cap.* 5. *num.* 3.

Alij contra dicunt, debere recitare iuxta morem ſuæ Diœceſis, in qua firmum, & ſtabile habent domicilium. Ita quidam apud Suarium *loc. cit.*

Sed clarius Reſpondeo, Poſſe recitare iuxta ritum Ciuitatis, in qua commorantur, & etiam Diœceſis, in qua firmam habent Domicilium: Quia in vtraque reputantur illud habere. Legantur dicta à nobis *ſuprà q.* 10.

Qvæstio XVI.

An ſi quis habeat priuilegium recitandi Breuiarium breue, vel dicendi Horas ante tempus, poſsit Socius eodem modo recitare cum illo, abſque vlla culpa?

Reſpondeo, Poſſe abſque vlla culpa. Sic ſentit, & probat Henriquez his verbis: *Id quod ius, aut priuilegium diſponit in vno ex correlatiuis, extenditur ad aliud correlatiuum: vt quod concedit viro coniugato, extenditur ad vxorem. Quare ſi vir tempore prohibito poteſt ex priuilegiis recipere benedictiones nuptiales, extenditur ad vxorem; aliàs priuilegium eſſet inutile. Priuilegium eius, qui olim poterat Breuiario breui vti, aut nunc poteſt ante tempus recitare Horas, extenditur ad ſocium.* Sic ille *in ſum. lib.* 7. *cap.* 30. *num.* 4. Quem ſequuntur Portel *in dubiis regul. verb. Hora Canon. num.* 8. Diana *part.* 2. *tract.* 12. *de Horis, reſol.* 55. Trullench *lib.* 1. *in Decal. cap.* 7. *dubit.* 14. *num.* 7. Rodriguez *in ſum. tom.* 4. *cap.* 68. *num.* 10. Qui addunt, poſſe Epiſcopum Religioſum recitare cum Socio ſecum recitante per Breuiarium ſuæ Eccleſiæ. Sic etiam Pellizarius *tom.* 1. *tract.* 5. *capit.* 8. *ſect.* 2. *numero* 66.

Qvæstio XVII.

An Clericus, qui non ratione beneficij, ſed patrimonij fuit promotus ad Ordines, teneatur vti Breuiario Romano?

Negant quidam Doctores, dicentes poſſe hunc recitare Officium ſecundum formulam Breuiarij, quæ illi magis placuerit. Quia nulli Eccleſiæ addictus eſt. Ita Directorium *lib.* 2. *tit.* 8. Angel. *verb. Hora, num.* 12. & 14. & *ibi* Silueſt. *quæſt.* 1. *dicto* 4. & Tabiena *quæſt.* 10. & 16.

Sed iam vt certum, Reſpondeo teneri vti Breuiario Romano, aut alio propriæ Eccleſiæ, ſi proprio ex priuilegio gaudeat. Quia ita decreuit Pius V. vt conſtat ex eius Bulla in principio Breuiarij Romani poſita. Et ideo ſic docent omnes. Azor. 1. *p. lib.* 10. *cap.* 11. *quæſt.* 1. Suarez *lib.* 4. *cap.* 23. *num.* 4. Leſſius *lib.* 2. *cap.* 37. *num.* 75. Palaus *diſp.* 2. *punct.* 2. *num.* 1. Bonac. *diſp.* 1. *q.* 3. *punct.* 2. *num.* 4.

Qvæstio XVIII.

An iam mortaliter peccet, qui recitat iuxta aliud Breuiarium, quàm Romanum, quando iuxta hoc recitare tenetur.

Negat Medina *in ſumma lib.* 1. *capite* 14. §. 11. *ita* dicens: *De eſta miſma doctrina ſe colige, que ſi el Religioſo de S. Domingo, rezaſſe por el Breuiario Romano, o por el de S. Franciſco, o altres, ſolo es pecato venial.* Ita ille quem nouiſſimè in caſu ſimili, ſequitur Caramuel *diſp.* 109. *num.* 1394. aſſerens, *Religioſos vtentes peculiari Breuiario, ſi recitent ex Breuiario alterius Ordinis, peccare ſolum venialiter, quippe qui implent præceptum recitandi quoad ſubſtantiam, non item quoad modum, quatenus dictum præceptum reſpicit officium diuinum, tanquam obiectum, eſſentiale circunſtantiam verò Officij talis, aut talis Ordinis, tanquam modum accidentalem.* Ita ille, quem referunt Diana *p.* 7. *tract.* 11. *reſol.* 8. & Pellizarius *tom.* 1. *tract.* 5. *cap.* 8. *ſect.* 2. *quaſt.* 9. *num.* 66. *in fine*, nec omnino *ibi* reprobant. Sed de hac opinione Caramuelis dicam *quæſt. ſequenti*, nunc ad quæſitum redeamus.

Sed iam vt certum Reſpondeo, Peccare mortaliter. Quia expreſſe facit contra prohibitionem Pij V. Qui in Motu proprio habito initio Breuiarij Romani, ſic ait; *Statuimus quoſcumque, qui tenentur ad Horas Canonicas, teneri ad dicendum ex præcepto huius Breuiarij, & neminem ex his niſi hac ſola formula ſatisfacere poſſe.* Sic Pontifex: ergo ſi quis recitet iuxta aliam formulam, non ſatisfacit præcepto recitandi: ergo tenetur reiterare Horas, aliàs peccatum mortale contrahet contra præceptum recitandi. Sic Sanchez *lib.* 7. *conſ. c.* 2. *dub.* 24. Qui citat valde doctum Recentiorem dicentem ſibi, ſententiam Medinæ eſſe valde ſuſpectam. Tenent etiam hanc partem authores mox adducendi.

Qvæstio XIX.

An Regulares etiam peccent mortaliter, ſi recitent Officium iuxta Breuiarium alterius Religionis, omiſſo Breuiario proprio, ad quod tenentur?

Negant, vt vidimus, Medina *loc. cit.* & Caramuel (vltra locum citatum) *in Theol. fundament. fundam.* 53. *n.* 1112. Quia talis tranſgreſſio non eſt (inquit) in ſubſtantia, ſed in modo, & ideo ſolùm venialis. Fauet huic ſententiæ Mallet. *tom.* 1. *Malleat.* 30. *Bractea* 50. *reſp.* 2. quatenus docent, non eſſe mortale interdum ex alieno Breuiario recitare.

Sed vt mihi certum Reſpondeo abſolutè, & per ſe loquendo, peccare mortaliter. Quia mutatio eſt valde grauis, & prohibita ſub grauibus pœnis, vt probat latè Diana *infrà*: ergo erit mortalis. Sic apud Dianam *loc. ſupra cit.* & præcipuè *part.* 11. *tr.* 1. *reſol.* 8. tenent communiter Theologi Sotus, Nauarr. Angel. Tabiena, Armilla, Toletus, Suarez, Sanchez, Perſicus, & Baldellus *tom.* 2. *Theol. Mor. lib.* 3. *diſp.* 29. *num.* 14. vbi ſic ait: *Qui mutat formam, & Breuiarium ad quod tenetur, & cùm ſit Monachus, v.g. Sancti Benedicti, aut Religioſus profeſſus S. Franciſci, recitat ex Breuiario S. Dominici, grauiter peccat; quia mutatio in tota forma Officij eſt valde grauis, & proximè attingit*

ipſam

ipſam ſubſtantiam diuini Officij. Sic ille. Cui adde apud ipſum Dianam, Valentiam, Azorium, Reginaldum & Filliucium.

QVÆSTIO XX.

An ſaltem ſit licitum Regularibus, ex priuilegio illis conceſſo, omiſſo proprio, recitare Officium iuxta Breuiarium alterius Religionis?

AFfirmat Martin. à S. Ioſeph *in ſum. tom. 1. lib. 2. tr. 4. de Oratione, n. 19.* per hæc verba: *Aunque los Frailes Menores eſtan obligados à rezar el officio diuino por el Breuiario Romano, pero como parece por el Compendio de nueſtros priuilegios,* verb. *Officium diuinum, § 4. los concedio Innocentio IV. que por razon del camino, o de otra juſta cauſa puedan rezar con otros, o por ſi ſolos, por el Breuiario de otra rezo; y que con eſto cumplan con ſu obligacion, y eſte priuilegio no eſta reuocado por Pio V.* Ita ille. Cui videtur conſentire Diana *p. 11. tract. 1. reſol. 8. in fine.*

Sed ego clariùs Reſpondeo dicendo, quod adhuc dato, quod tale priuilegium non ſit reuocatum per Bullam Pij V. minimè poſſint illo vti Religiones, quibus per Sedem Apoſtolicam eſt prohibitum alio, quàm proprio Breuiario, poſſe vti, vt ſunt Religiones S. Dominici, & B. Mariæ de Monte Carmelo, vt habitum eſt *ſuprà q. 7.* Imò idem dicendum eſt de aliis, quibus per ſuum ſtatutum eſt idem cautum. Quia nulli ex omnibus iſtis prodeſſe poteſt dictum priuilegium, vt de ſe patet.

QVÆSTIO XXI.

An ad minus caſu, quo quis careat Breuiario Romano, aut alio, ad quod adſtringitur, poſſit licitè recitare per aliud quodcumque approbatum, quod præ manibus habet?

REſpondeo vt mihi certum, Non ſolùm poſſe licitè, verum etiam ad id teneri. Quia in hoc euentu ex præſumpta voluntate Pontificis licitè poteſt vti tali Breuiario: ergo ad id vt adimpleat præceptum recitandi tenebitur. Sic cum aliis videtur ſentire Diana *part. 9. tract. 9. reſol. 25. in fine*, quatenus hæc ait: Notandum eſt hic obiter, id quod aſſerit Crouſers *in Reg. Diui Franciſci, c. 3. ſect. 1.* vbi ſic ait: *Etiam circa Horas Canonicas putarem peccatum committi ab eo, qui illas negligeret obtentu defectus Breuiarij Romani, ſi aliud ad manum habeat, vel habere poſſit. Obligantur enim Fratres primò ad Officium diuinum, deinde ad modum eius, quod poſterius, ſi non poſſint implere, prius autem ſic peccant ſi non implent. Et ideo docuit Eſcobar* vbi ſuprà n. 3. *quod ſi deficiat Breuiarium Romanum, poterit, imò & debet recitare per aliud approbatum, quod præ manibus eſt, & qui potens non eſt totum Officium recitare per Romanum, & poteſt recitare per aliud Breuiarium approbatum, quia eſt breuius, ſatius erit per hoc recitare, quàm alterum omittere.* Sic ille. Et poſtea Pellizarius ſic: *Addo ex Lezana* v. Breuiarium, n. 6. *quod ſi Religioſus obligatus ad proprium Breuiarium illo careat, teneretur vti alio Breuiario approbato. Et ratio eſt quod præceptum iuris communis de recitando diuino Officio obligans Regulares addictos Choro; præualet cuicumque præcepto recitandi ex hoc, aut illo Breuiario, ſeque præceptum poſterius cedit priori.* Sic ille *tom. 1. tract. 5. cap. 8. ſect. 2. quæſt. 9. fine, num. 70.*

QVÆSTIO XXII.

An quonam Pontifice fuerit primò Romanum Breuiarium editum?

REſpondeo *Primò* fuiſſe editum à Pio V. vt conſtat ex eius Bulla incipiente: *Quod à nobis*, poſita initio Breuiarij. Deinde à Clemente VIII. recognitum, vt patet ex eiuſdem Bulla, quæ incipit: *Cum in Eccleſia.* Et tandem cum Hymnis nouis ab Vrbano VIII. reuiſum, iniunctumque omnibus; vt ita hoc nouo vterentur, vt qui haberent illud Pij, vel Clementis, eo poſſent vti, illudque vendere: at in poſterum imprimerentur ſemper noua; cum facultate, & licentia Inquiſitoris, vel (vbi is non fuerit) Ordinarij; ſub pœna excommunicationis latæ; quæ omnia conſtant ex ipſiuſmet Bulla incipiente: *Diuinam Pſalmodiam.*

QVÆSTIO XXIII.

An qui Breuiarium nouum Vrbani poteſt emere, ad id teneatur?

REſpondeo, vt certum: Non teneri. Quin etiam, ſi domi Breuiarium nouum quis habeat, poterit is ſoluere penſum Officij ex Breuiario Pij V. vel Clementis VIII. Quia dum hæc extant, permittuntur. Sic Tamburinus *lib. 2. in Decal. c. 5. § 2. n. 3.* vbi addit, *Quod nec ſcrupulum iniecit cuidam qui Matutinum cum Breuiario Pij V. vel Clementis, & Horas cum Breuiario Vrbani, vel contrà, recitabat. Et multò minus ei, qui pœnitentiam de recitando aliquoties Officio iniunctam à Confeſſario, ſemel ex vno, ſemel ex alio perſoluebat, iam enim ſemper legitimis Breuiariis vtebatur.* Sic Tamburinus. Et bene.

QVÆSTIO XXIV.

An licitè poßit quis vti nouis Breuiariis, impreſſis v. g. Pariſiis, cum ſola approbatione ſupremi Conſilij Regij, non verò Inquiſitoris, vel Ordinarij?

REſpondeo, Poſſe. Quia publicè Romæ venduntur dicta Breuiaria, illiſque vtuntur paſſim. Sic Tamburinus *loc. cit. n. 4.* *Quia iam* (inquit) *vſu receptum eſt alicubi, facultatem imprimendi haberi à dicto ſupremo Conſilio; quod idoneum ſolet virum deputare ad libros approbandos. Quare tunc vel non ſunt receptæ leges, quibus iubetur eſſe libros approbandos à perſona Eccleſiaſtica, vel non deeſt eiuſmodi approbatio, quia ex ipſa introducta conſuetudine cenſetur Ordinarius deputare eos ipſos, quos Regium Conſilium deputat: quam praxim Roma ipſa comprobat, cùm paſſim eiuſmodi libri Romæ palam vendantur.* Sic ille.

QVÆSTIO XXV.

An Epiſcopus poßit diſpenſare cum ſuo ſubdito, vt omiſſo proprio Breuiario, ad quod tenetur, iuxta aliud priuatim recitet?

NEgat abſolutè Th. Sanch. *lib. 7. conſ. c. 2. dub. 26. Quia quamvis ante publicationem Breuiarij Pij V. poterat Epiſcopus diſpenſare, vt tenent aliqui, quos*

refert Nauarr. at poſt publicationem talis Breuiarij nequit. Ratio, quia antea tenebantur Clerici recitare iuxta formam à ſuis Epiſcopis præfixam, & ideo poterant Epiſcopi & ſuas mutare leges, & circa eas diſpenſare: at modò tenentur omnes lege Papæ, ſic lege, *quam Epiſcopus nec mutare, nec diſpenſare poteſt.* Ita Nauarr. *cap. Quando cap.* 11. *num.* 27. 28. *&* 29. Hucuſque Sanchez. Alij contrà dicunt, non poſſe per ſe, abſolutè loquendo: bene tamen in aliquo caſu occurrenti, & concurrente iuſta cauſa. Quia communiter ſolet hæc poteſtas eſſe conceſſa Epiſcopis in his Eccleſiaſticis legibus. Ita Suarez *lib.* 4. *de Horis, c.* 11. *n.* 6. *& c.* 13. *n.* 27. & apud ipſum Nauarr. *cap.* 11. *de orat. n.* 24. Sic etiam Bonac. *diſp.* 1. *de Horis, q.* 3. *pun.* 1. *n.* 19. & penes ipſum Filliuc. *tract.* 23. *cap.* 6. *n.* 186. Reginald. Armilla, Tabiena, & alij. Trullench. etiam *lib.* 1. *in Decal. cap.* 7. *dub.* 14. *n.* 14. Pellizarius *tom.* 1. *tract.* 5. *cap.* 8. *ſect.* 2. *n.* 69.

Sed ego clariùs Reſpondeo, Poſſe quidem diſpenſare Epiſcopum cum ſuo ſubdito, vt relicto proprio Breuiario, recitet officium, iuxta formam alterius Breuiarij in vno vel alio occurrente caſu, iuſta cauſa concurrente, quam concurrere poſſe valde dubito: non tamen poſſe diſpenſare permanenter, aut abſolutè, itavt quis poſſit ſemper, & pro ſuo arbitrio id facere, quia ad primum conceſſa eſt facultas Epiſcopis, non verò ad hoc ſecundum, cum ad id minimè poſſit moralis neceſſitas occurrere. Sic credo tenere omnes DD. pro ſententia ſecunda adducti. Imò & Sanchez id, & non aliud velle, dicit Pellizarius *loc. cit.* vbi idem docet eſſe tenendum loquendo de Prælato Regulari, reſpectu ſuorum ſubditorum.

Qvæstio XXVI.

An ſit licitum aliquid addere Breuiario Romano, tanquam partem diuini officij.

Reſpondeo, vt certum: Quod non ſit licitum, ſed ad minus peccatum veniale. Quia contrarium ſtatuitur in Bulla Pij V. initio Breuiarij appoſita, his verbis: *Statuentes Breuiarium ipſum nullo tempore mutandum, vel ei aliquid addendum, vel detrahendum eſſe.* Sic omnes DD. præcipuè ſtatim citandi.

Qvæstio XXVII.

An etiam ſit peccatum mortale quidquam etiam paruum, tanquam partem diuini officij, Breuiario prædicto addere?

Negat Bonacina *diſp.* 1. *q.* 3. *punct.* 1. *n.* 21. docens, non eſſe mortale, niſi addatur pars aliqua notabilis: *Quia paruitas* (inquit) *materiæ præciſis aliis circunſtantiis, ſemper à mortali excuſat.* Sic ille, & ſic etiam Trullench. *lib.* 1. *c.* 7. *dub.* 14. *d.* 15. necnon apud Auſonium in ſum. Dianæ, *verb. Hora Canonica qualiter recitanda, n.* 41. Diana *p.* 5. *tract.* 3. *reſol.* 64. Qui vterque citat pro hac parte Palaum *tom.* 2. *diſput.* 2. *punct.* 2. *n.* 15. ſed vterque malè, vt *infrà.*

Sed probabilius Reſpondeo, Eſſe mortale aliquid Breuiario Romano addere, tanquam perpetuò duraturum, quamvis ſit minimum. Sic Suarez *lib.* 4. *c.* 13. (non 15. vt citant Diana, Auſonius, Trullench, Palaus) *n.* 15. & Filliuc. *tract.* 23. *c.* 6. *q.* 11. *n.* 214. quos citat, & ſequitur Palaus *loc. cit. n.* 15. his verbis: *Imò crederem eſſe peccatum mortale, ſi vel minimum adderes, vel detraheres, animo vt in perpetuum ſic duraret. Quia licet reſpectu diuini officij illa ſit minima pars, & leuis additio, vel diminutio, non eſt tamen leue, ſed graue, illam minimam partem ritus Eccleſiæ quaſi perpetuo addere, vel diminuere. Tum ob vſurpatam Iuriſdictionem, tum ob introductionem noui ritus, & cultus.* Sic Suarez, &c. ſic Palaus. Malè ergo illum citant Auſonius, & Diana pro contraria parte. Sic etiam Tambur. *lib.* 2. *in Decal. c.* 5. §. 2. *n.* 7. Baſſæus *tom.* 2. *verb. Hora Can.* 2. *n.* 16. Qui etiam citat Palaum pro parte oppoſita: ſed etiam malè.

Qvæstio XXVIII.

An ſatisfaceret præcepto recitandi, qui officium diuinum in notabili quantitate (*modo explicato*) *additum recitaret?*

Negandum videtur. Quia prædicta mixtio facit, vt non ſit eadem formula officij, ſed alia: atqui obligatus tenetur recitare iuxta formulam in Breuiario præſcriptam: ergo non ſatisfacit præcepto recitandi. Et ideo ſic ſentit Tamburin. *n.* 7. ibi: *Qui addit aliquid diuino Officio, niſi animo mutandi ritum addat, ſatisfacit; quia additio ſine huiuſmodi animo non mutat ſubſtantiam Officij, quod iam totum recitari ſupponitur.* Ita ille.

Sed probabiliùs Reſpondeo dicendum, quod quamuis ſic recitans peccaret, propter additionem; ſatisfaceret tamen præcepto recitandi: quia verè recitat totum quod præcipitur, etſi aliis precibus mixtum.

Ad argumentum autem neganda eſt maior: quia moraliter loquendo, non eſt alia forma, quia non debet cenſeri illa addere vt partem diuini officij, ſed quaſi per accidens. Sic Palaus *loc. cit.* & ex illo Diana, Trullench. *lib.* 1. *c.* 7. *dub.* 14. *n.* 15. *fine.*

Qvæstio XXIX.

An etiam peccaret mortaliter, qui non modo permanenti, ſed in tali caſu, ex deuotione indiſcreta, adderet aliquid officio diuino, v. g. commemorationem alicuius Sancti, vel aliquam Antiphonam, & ſimilia?

Reſpondeo dicendum, quod tunc ſecluſo ſcandalo, vel contemptu, ſolùm eſſet veniale, ob paruitatem materiæ in re non graui. Sic Suarez *cap.* 13. *citato, n.* 15. Filliuc. *loc. cit.* & Trullench. *n.* 15. Bonac. *n.* 21. vbi ſic ait: *Addo etiam illum à mortali excuſari poſſe, qui aliqua occaſione, non ad mutandum ritum, ſed ex deuotione indiſcreta aliquid addit ex. g. curando, vt in choro aliqua commemoratio fiat, vbi non eſt facienda, aut ſi cures decantari Hymnos, vel Antiphonas alicuius Sancti, quæ in Breuiario non continentur, vel quando recitandæ non ſunt, & hoc multò magis excuſabitur in priuata recitatione.* Sic ille.

Qvæstio XXX.

An peccaret mortaliter, qui ex proprio capite omiſſis lectionibus, quas Breuiarium dicere præcipit, alias loco illarum ex eodem Breuiario ſubſtitueret?

Reſpondeo dicendũ, quod is peccaret mortaliter, & iuxta Suarium, ex duplici capite, nempe & ex

Ex mutilatione,& ex monſtroſa additione. Quia (ait Suarez, *loc.cit.*) id quod loco alterius additur, non poteſt eſſe pars Officij, cum ex auctoritate non fiat: nam illa compoſitio pendet ex inſtitutione,& inſtitutio ex poteſtate, & conſequenter non poteſt ſupplere partem omiſſam, cum non ſit pars, nec ad Officium Eccleſiaſticum, quod nomine Eccleſiæ dicendum eſt, pertineat. Sic Suarez *lib.4.c.13.n.15.* Ex cuius doctrina conſtat, quid ſit reſpondendum caſui propoſito Angelo Mariæ Verricelli, tenore præſenti: An videlicet poſſint in Choro cuiuſdam Monaſterij legi lectiones ſecundi Nocturni manuſcriptæ, à Sede Apoſtolica non approbatæ, dum per multum temporis fuerunt lectæ,& poſtea per aliquod tempus intermiſſæ, an poſſint reſumi, non obſtante Bulla Pij V. Et reſpondet, quod non. Et bene. Tum quia Pius V. reſeruauit approbationem diuini officij Sedi Apoſtolicæ: ergo & dictas lectiones. Tum quia Sac. Congregatio, approbante Vrbano VIII. 3. *Aprilis* 1628. damnauit tanquam abuſum recitationem Officij non approbati à Sede Apoſtolica, ſed quando conſuetudo tanquam corruptela & irrationabilis damnatur, tunc neque tempore immemoriali præſcribi poteſt: ergo. Sic ille, qui latè id probat *tom.1. qq.moral.tract.8.q.31.* per totam. Igitur ex doctrina Suarij peccaret qui in Choro dictas lectiones legeret ex duplici capite, nempe & ex omiſſione, aut mutilatione Officij,& additione monſtroſa, ſed Ego clarius dico, quod ex monſtroſa additione,& ex omiſſione etiam eſſet mortale, ſi omnes mutaret lectiones; ſecus ſi duas, aut tres, quia tunc ſolùm eſſet veniale ob paruitatem materiæ. Legantur dicenda à nobis *diſp.4.q.55.*

QVÆSTIO XXXI.

An ſit peccatum inter vnum,& alterum Pſalmum aliquod Mottetum, vel ex Scriptura ſumptum, vel aliquo erudito (etiam lingua vulgari) compoſitum decantare?

Affirmat Palud. *in 4.diſt.15.q.2. art.2.* vbi ſpecialiter loquitur contra eos, qui cantant Motteta in feſtis. *Quia cantus* (ait) *non debet eſſe tragædicus*, cap. *Cantantes, diſt.92. ne audientes ad laſciuiampotius quàm ad deuotionem excitentur, quod eſt contra finem Orationis.* Sic ille.

Sed ego clarius ſic Reſpondeo *Primò*. Si Mottetum,& cantus ſit indecens, vel ratione materiæ, quia eſt res profana, vel ratione ſoni, quia eſt laïcus, vel valde ſæcularis, vt ſolent eſſe *Theatrales moduli, & cantica*, tunc Mottetum ſic cantare, ſemper erit peccatum mortale (niſi aliàs materia ſit leuiſſima, quia tunc veniale erit) quia eſt magna irreuerentia, & ideo prohibitus talis cantus *in dicto cap. Cantantes.*

Reſpondeo *Secundò*. Si Mottetum, aut alia, quæ cantantur, ſint pia, & deuota, & cantus grauis, & prouocans àd deuotionem, nullum eſt peccatum illa intermiſcere partibus Officij diuini. Patet. Quia id nullibi eſt prohibitum, nec eſt per ſe malum, nec alienum à conſuetudine Eccleſiæ, etiam primitiuæ: ergo. Sic Suarez *lib. c.13.n.16.* Filliuc. *tract.23.c.6. q.11.n.214.* Bonac. *diſp.1.q.3.punct.1.n.21.verſ.Dixi in reſponſione.* Trullench *loc.cit.n.15.*

QVÆSTIO XXXII.

An qui vtuntur Breuiario Romano, teneantur recitare extra Chorum Pſalmos pœnitentiales Officium Defunctorum, Litanias, Canticum Graduum,& Officium paruum B. Mariæ?

Affirmandum videtur, eo quod in Rubricis dicti Breuiarij cauetur in aliquibus diebus eſſe dicendum Canticum Graduum, in aliis Officium Defunctorum, in aliis paruum B.Mariæ,&c. ergo ad id tenentur qui Romano Breuiario vtuntur. Ita tenet Lublinus Dominicanæ familiæ *in Sum. verb. Horæ Canon.n.11.* per hæc verba: *Quando igitur Officium B.Virginis dicitur ſecundum Eccleſiæ conſuetudinem, ad illud tenentur, qui etiam ad Horas Canonicas tenentur.* Tabiena *verb.Hora Can.n.11.* Hæc ille.

Sed vt certum Reſpondeo, Non teneri ad hæc recitanda extra Chorum, ſed adimplere ſuam obligationem recitando ſolùm Officium maius illius diei. Quia Pius V. ſic expreſſit in Bulla, quæ habetur initio Breuiarij. Sic ferè omnes. Legantur Suarez *lib.4. de Horis Can.c.13. & eodem lib. 4.* (*non 6.* vt leges apud Trullench) *c.25.n.7.* Sanchez *lib.7.conſil.c.2. dub.27.n.1.& 4.* Bonac. *diſp.1.q.3. punct.1. num.12.* (non 22. vt leges apud Palaum) Nauarr. *de Orat. c.10.à n.3.* Filliuc. *tract.23.c.6.q.10.& c.7.q.8.* Tamburin. *lib.2.in Decal.c.5.§.2.n.13.* Palaus *diſp.2.punct. 1.n.13.* Trullench *lib.1.in Decal.c.7.dub.14. num.8.* Pellizar. *tom.1. Man.Regul.tract.5.c.8. q. 21. n.46.* Leander de Murcia *q.2.in 3. cap. regul.* & alij.

QVÆSTIO XXXIII.

An ſaltem recitantes in Choro Breuiarium Romanum, teneantur ad recitanda prædicta Officia in Eccleſiis, vbi nulla vnquam fuit conſuetudo illa recitandi?

Reſpondeo adhuc vt certum: Non teneri. Quia obligatio dicendi dicta Officia etiam in Choro dictarum Eccleſiarum, ſimpliciter fuit ablata à Pio V.& ſub conſilio relicta: ergo. Sic omnes DD. præcipuè nuper adducti. Legatur præcipuè Leander *q. 2. cit. concl.3.* ex cuius doctrina colliges, quod nos Religioſi SS. Trinitatis, qui ex vi Regulæ tenemur recitare juxta morem Sanctæ Romanæ Eccleſiæ, minimè obligamur, adhuc in choro, ad Officium paruum recitandum. Imò nec poteſt introduci conſuetudo, quæ ad id ſub mortali obliget.

QVÆSTIO XXXIV.

An ad minus teneantur dicere Officia prædicta in Choro illarum Eccleſiarum, in quibus ante Pium V. iam erat conſuetudo illa dicendi?

Reſpondeo etiam vt certum: Teneri ad dicendum ſolùm Officium paruum B. Virginis, eo modo, quo erat conſuetudo, & ſecundùm quod talis conſuetudo obligabat. At verò nullo modo tenebuntur ad Pſalmos Pœnitentiales, vel Graduales, vel officium Defunctorum; licèt antea fuerat conſuetudo hæc omnia Officia dicendi. Quia ita voluit Pius V. vt conſtat ex eius Bulla. Sic etiam omnes DD. Legantur citati *quæſt. 32.* præcipuè Suar. *c.25.n.8.* Qui bene aduertit, quod hæc immunitas à dicta obligatione, extenditur ad omnes, qui vti debent, vel defacto licitè conformantur, Breuiario Pij V. in ritu recitandi: nam ſicut ſuſcipiunt onus ab ipſo impoſitum; ita etiam gaudent leuamine ab eodem conceſſo. Lege etiam Pellizarium *vbi ſup.* Qui

etiam notat, quod illi Religioſi qui eo quòd non vtuntur Romano Breniario, ex conſuetudine tenentur recitare prædicta officia in Choro, minimè teneantur ad illa extra Chorum, ſi ei non aſſiſtant.

QVÆSTIO XXXV.

An omittens recitare Litanias in die S. Marci, & tribus diebus ante Aſcenſionem Domini, peccet mortaliter?

NEgat Diana 2.*p.tract.*12.*reſol.*42. referens pro ſe Carolum Macig. Vaſquium, Molfeſiumque. Quibus (*vbi infrà*) addimus Homobonum, Philibertum, & Machado, necnon ex parte Sancium. Et nunc rurſus addo Pellizarium *tom.*2.*Man.Regul.tract.de Monial.c.*6.*n.*19.*§. Addo, & tom.*1.*tract.*5.*c.*8.*ſect.*1.*q.*21.*§. Dixi, n.*47. & Verricellum *tract.*5.*q.*6.*n.*135. Fundamentum eorum eſt, quia obligatio recitandi Litanias diebus prædictis, inducta videtur ſub conſilio, & ex deuotione, non autem ſub præcepto.

Sed probabilius iterum Reſpondeo, Peccare mortaliter. Quia hæc ſpecialiter præcipiuntur in eodem Breuiario Pij V. & ideo nullo modo intelliguntur comprehenſa in eiuſdem Bulla, quoad illam indulgentiam. Sic jam Diana *p.*4.*tract.*4.*reſol.*226. Lezana, Palaus, Tannerus, Gauantus, Suarez, Bonac. Silvius, & Trullench, quos omnes citauimus pro hac parte, *part.*2.*tract.*6.*diſp.*13.*q.*32. Quibus nunc addo Thomam Tamburin. *lib.*2.*in Decal. c.*5. §.2. *n.*13. quamvis dicat oppoſitum eſſe probabile. Filliucium *tom.*2. *tract.*23. *cap.*7. *n.*243. Legatur Bonac. *diſp.* 1.*q.*3.*punct.*1.(non 3. vt leges apud me in impreſſione Lugdunenſi) *num.* 13.

QVÆSTIO XXXVI.

An item peccet mortaliter, qui ſecunda die Nouembris officium Defunctorum omitteret?

NEgarunt quidam, quos tacitè refert Molfeſius *in ſum.tom.*1.*tract.*5.*c.*1.*n.*57. Quorum ſententiam eſſe probabilem (licèt probabiliorem oppoſitam) apertè fatetur Tamburin. *loc.cit. n.*14. vbi ait ſic: *Probabilius eſt obligationem vrgere, quia tunc ſunt pars Officij illius diei. Non vrgere tamen plures autumant, negantes illa ad Officij illius diei partem pertinere. Confirmant, quia Pius V. abſolutè liberat Sacerdotes à priuata recitatione Officij Defunctorum. Quare ſi Rubrica illorum dierum nihilominus illud officium, & Litanias imponat, quid vetat aſſerere, eam eſſe merè directiuam, non verò præceptiuam? Non poſſum à probabilitatis meta hanc ſententiam excludere.* Ita ille. Iuuat etiam hanc partem Raphael de la Torre, quatenus dubiam illam iis verbis relinquit: *Aliqui dicunt, vtentes Breuiario Romano teneri priuatè recitare, præter Horas Canonicas, officium Defunctorum, ſecunda die Nouembris. Item Litanias cum precibus annexis, in die S. Marci, & tribus diebus ante Aſcenſionem, quia ſic notatum eſt in Breuiario Romano. Sed an hæc additio, vt obligatoria in priuata recitatione admiſſa ſit, dignum eſt examine, & quid conſuetudo in hac re obtinuerit.* Hæc Raphael.

Sed iterum, vt certiſſimum ferè Reſpondeo, Peccare etiam mortaliter. Quia certiſſimum ferè eſt, quod officium Defunctorum ſit pars Officij illius diei, vt benè Suarez *c.*25.*cit.n.*8.*&* 9. Bonac. *loc. cit. n.*12.*verſ. Dixi in reſponſione.* Diana 4.*p.q. vltima, in calce operis, & p.*9.*tract.*7.*reſol.*29. & alij ſuprà cit. de quo dubio egimus 2.*p.tract.*6.*diſp.*13. *q.* 33. Nec diſtinctio Raphaelis aliquid valet, cum Rubrica Breuiarij abſolutè tam de bona, quàm de deprauata recitatione agat.

QVÆSTIO XXXVII.

***An ſit mortale recitare Officium publicè in Choro Eccleſiæ Latinæ, lingua Græca, vel Hebræa, aut vulgari,* veluti Hiſpanica, aut Italica?**

REſpondeo vt quid certum: Eſſe mortale. Quia certè magna præberetur populo ſcandali occaſio, ſi publicè in templo Latino Pſalmi in lingua Græca, Hebræa, aut vulgari decantari deprehenderentur. Ita tenent Suarez *lib.*4.*c.*7.*n.*8. Qui bene id probat loquendo de recitatione in lingua vulgari. Palaus *diſp.*2.*punct.*2.*n.*14. Tamburinus *lib.*2.*in Decal.c.*5.*§.*2.*n.*15. *&* 16. & omnes communiter. Qui idem dicunt, ſi priuatim quacumque ex dictis linguis Officium à Latino recitaretur, intentione mutandi ritum, nam id & per ſe eſt graue, & grauiter prohibetur à Pio V. in ſua Bulla.

QVÆSTIO XXXVIII.

An etiam eſſet mortale, Officium diuinum lingua vulgari (v.g. Hiſpanica, aut Italica) priuatim ſine aliqua cauſa recitare?

NEgant aliqui DD. ſentientes, ſolùm peccare venialiter recitantes officium vulgari lingua, caſu quo id fiat ſine cauſa, ſecus aliàs. Quia officium diuinum recitare hac vel illa lingua, nempe Latina, vel Græca, vel Hebraica, vel quacumque alia vulgari, nihil intereſt quoad præcepti ſubſtantiam, quæ in ſignificatione verborum conſiſtit, & eadem eſt quacumque lingua: ergo quoad ſatisfactionem ſubſtantiæ præcepti, & reſtitutionis diſtributionem ſufficienter ſatisfaciet, qui quacumque lingua recitaret. Solùm igitur peccaret venialiter ſic recitando, eo quòd contra vſitatum Eccleſiæ morem id faceret. Sic Bonac. *diſp.*1.*q.*3.*punct.* 1.*n.*15. & Eſcobar à Corro *tract. de Horis, q.*4. §.2. *n.* 5. quos citat, & ſequitur Diana *p.*9.*tract.*7.*reſol.*67.*verſ. Limitanda,* licèt poſtea, verſ. *Quid ego ſentiam*, ſe corrigat.

Sed longè probabilius Reſpondeo: Eſſe peccatum mortale etiam priuatim, & extra Chorum Horas Canonicas lingua vulgari recitare, ſi id ſaltem ſine cauſa fiat. *Quia* (inquit Diana *loc.cit.*) *qui lingua Italica, vel vulgari diuinum Officium recitaret, licet ſatisfaceret præcepto recitandi, quia quoad ſubſtantiam omnia verba recitaret, peccaret tamen grauiter; quia ſine diſpenſatione mutaret antiquiſſimum, & communiſſimum Eccleſiæ vſum, & ob hanc cauſam* Concil. Trident. *ſeſſ.*22.*c.*8.*& Canone* 9. decreuit, *vt Miſſa non vulgari lingua celebretur, & iure optimo in Indice librorum prohibitorum vſus Bibliorum vulgari lingua conſcriptorum interdictus eſt.* Sic Diana: & bene. Et etiam Baldellus *in Theolog. Morali, tom.* 2. *lib.* 3. *diſp.*21. *num.*23. Tamburinus *lib.*2.*in Decal. cap.*5. §.2.*n.*16. & apud illum Suarez (*ſic lege, non Sances*) *lib.*4. *cap.*7. *num.*8. & Bellarm. *lib.* 1. *de Verbo Dei, cap.* 15. *&* 16. quos authores non ita bene citat Palaus, qui magna ex parte hanc noſtram tenet. Tenet etiam Sà *verb. Horæ Canonicæ, numer.* 10.

Digitized by Google

mer. 10. his verbis: *Poteſt quis priuatim officium dicere lingua qua velit, vt Græca, aut Hebræa: etſi ego, vt vulgari dicat, non facilè admiſerim.* Sic ille. Trullench etiam *lib. 1. in Decal. c. 7. dub. 14. n. 10.* Qui tamen malè citat Bonacinam pro hac parte.

QVÆSTIO XXXIX.

An item ſit mortale, officium diuinum, ſine iuſta interueniente cauſa, lingua Græca, vel Hebræa priuatim à Latino, qui tenetur ad Breuiarium Romanum, recitari?

NEgat abſolutè Diana, dicens nec venialiter in hoc peccare, his verbis: *Dico ſecundò. Recitando diuinum Officium, vel Pſalmos Hebraica, vel Græca lingua, etiam ſine vlla cauſa, non ſolùm ſatisfieri præcepto, ſed etiam nullum committi peccatum. Ratio eſt, quia Sacræ Scripturæ ſemper habitæ ſunt his linguis, non vulgaribus, nempe Hebræa, Græca, & Latina. Sancti Apoſtoli, qui per totum terrarum Orbem Sanctum Euangelium prædicarunt, his tantum tribus linguis ſcripſerunt, cum tamen haberent donum linguarum. Rectè itaque dixit Emman. Sà* verbo Horæ Canon. n. 10. *quod poteſt quis priuatim Officium dicere lingua, qua velit, vt Græca, aut Hebræa: etſi ego vt vulgari dicat, non facilè admiſerim.* Ita ille. Et ego. Huc vſque Diana *part. 9. tract. 7. reſol. 67.* Cui addo Lublinum *tom. 1. ſum. verb. Horæ Canon. n. 18.*

Alij docent, non eſſe quidem mortale recitari à Latino officium, etiam ſine vlla cauſa, lingua Græca, aut Hebraica; eſſe tamen veniale, quia ſine cauſa faceret contra conſuetudinem Eccleſiæ Latinæ. Ita Bonacina *diſp. 1. q. 3. punct. 1. n. 15. verſ. Dixi. Non peccare grauiter*, quem citat, & ſequitur Tamburin. *lib. 2. in Decal. c. 5. §. 2. n. 17.* ita dicens: *Dixi*, ad aliquem bonum finem, *nam hoc non intercedente, meritò docet Bonac. non vitari veniale, quia vtcumque ſit contra conſuetudinem Eccleſiæ Latinæ, quamuis quia eſt in re accidentaria, & de quanõ valde laborare Eccleſia credatur quando priuatim fit, leuiter ſolùm erratur.* Ita ille. Necnon Mallet. *tom. 1. Malleatione 30. Bractea 55.*

Sed ego probabilius Reſp. Eſſe mortale, à Latino qui tenetur ad Breuiarium Pij V. ſeu Romanum, officium diuinum lingua Græca, aut Hebraica, nulla interueniente iuſta cauſa recitari. *Primò.* Quia qui id ſine cauſa faceret, verè cenſeretur (vt ait Palaus) Eccleſiæ Romanæ ritum, & morem paruipendere, cum illum ſuæ particulari deuotioni poſtponeret. *Secundò:* Nam (vt benè Baldellus) qui tenentur ad Breuiarium Romanum, & ritum Romanæ Eccleſiæ, omnino tenentur ſeruare formulam, & præſcriptum illius: ergo negari non poteſt, quin ſit magna audacia, & grauis culpa, ſi quis relicto idiomate Breuiarij Romani, recitet ex quouis alio idiomate, ſibi tantum bene viſo. *Tertiò.* Quia ſicut non vacaret culpa graui, ſi quis ex proprio ingenio, & ſolùm pro ſuo arbitratu notabiliter in ſacrificio Miſſæ mutaret veſtes ſacras quoad ſolum colorem, & formam: ita ſimiliter non vacaret, qui mutaret in Horis Canonicis ſolùm idioma, & omnes terminationes, & ſonos verborum: ſic Baldellus *diſp. 21. cit. n. 13.* Palaus *diſp. 1. punct. 2. n. 14.* Trullench *lib. 1. c. 7. dub. 14. n. 10.* Qui tamen malè citat pro hac parte Bonacinam, vt vidimus.

QVÆSTIO XL.

An ſaltem vacaret culpa, etiam leui, ſi quis interueniente iuſta cauſa, recitaret priuatim lingua Græca, aut Hebraica Horas Canonicas?

REſpondeo tanquam certum, quod tunc vacaret omni culpa, etiam leui, dummodo intercederet vrgens, & iuſta cauſa. Quia id ſolùm conuincunt rationes adductæ ab Authoribus primæ, & ſecundæ ſententiæ, quæſtionis antecedentis. Sic ipſi à fortiori.

QVÆSTIO XLI.

An ſit peccatum, longius in breuius officium permutare, vnumque pro alio aduertenter recitare, occurrente iuſta & honeſta cauſa?

AFfirmant nonnulli ex Doctoribus, quos lato calamo dedimus 2. *p. tract. 6. diſp. 13. q. 27.*

Sed ego vt probabilius iterum Reſpondeo, Non eſſe peccatum, adhuc veniale. Ratio eſt. Quia præceptum de recitando Officio, jam ſeruatur quoad ſubſtantiam, ergo ſi modus, hoc eſt recitatio, juxta formam præſcriptam pro hodie, cum cauſa vrgente, & juſta non ſeruetur, nullum admittetur peccatum. Sic tenent communiter Authores. Et in primis Sanchez *tom. 2. conſil. lib. 7. c. 2. dub. 25. n. 2.* his verbis: *Recitare ſemel, aut iterum, & rarò mutando qualitatem Officij, abſque cauſa, eſt tantùm peccatum veniale, & ex juſta cauſa nullũ eſt peccatum, vt ſi occurrat neceſſitas repentina ſtudendi, vel prædicandi, vel legendi, vel recitandi cum ægroto, vel defeſſo, &c.* ſic ille. Tamburinus *lib. 2. in Decal. c. 5. §. 2. n. 20. dicto 1.* Verricellus (licèt cum formidine ſcrupuloſa,) *in quæſtionib. Moralib. tract. 5. q. 6. n. 134. pag. mihi 315.*

QVÆSTIO XLII.

An ad minus ſit peccatum, & mortale ſpontè, & abſque vrgente cauſa, longius in breuius officium permutare, recitando v. g. de Sanctiſſima Trinitate, eo die quo recitandum erat de Dominica, aut de Feria?

AFfirmant quamplurimi Doctores relati à nobis vbi ſuprà 2. *p. tract. 6. diſp. 13. q. 27.* docentes abſolutè eſſe peccatũ mortale ſic officium ſponte, & ſine cauſa permutare, & ideo nec ſatisfacere præcepto.

Limitant tamen nonnulli hanc doctrinam, dicentes omnino eſſe verum, niſi aliàs permutatio non fiat ex contemptu, aut officium permutatum ſit æquiualens in quantitate, vel ferè illius diei, aut ſi ſemel, aut iterum id fiat, quia tunc, inquiunt, non eſſet mortale, ſed veniale tantùm. Ita Suar. Nauar. Rodriguez, Sanchez & alij *ibi* citati. Quibus addo Tamburinum *loc. cit. n. 20.*

Sed probabilius iterum abſolutè Reſpondeo, Eſſe peccatum, ſed non mortale, ſed veniale tantum, ſic abſque vrgente cauſa officium permutare. Quia qui ſic recitat, verè adimplet præceptum quoad ſubſtantiam, licèt deficiat in modo, cuius defectus ſolùm eſt venialis. Sic Silueſter, Caiet. Armilla, Pedraza, Victoria, Metina, Sotus, & alij plures citati à nobis *loco citato*, Legantur *ibi* pro hac opinione adducta, & nouiſſimè Verricellus, qui *loco citato, num. 133.* Hanc tenet ſententiam, & me

citato, noſter Ludouicus *p. 1. examin. Theolog. Moral. tract. 2. de reſtitut. caſu 6. n. 13. & 14. pag. 136.*

QVÆSTIO XLIII.

An etiam liberaretur à mortali, qui occurrente aliqua vrgentiſsima cauſa, recitaret priuatim de Reſurrectione, ea die qua juxta Rubricas Breuiarij recitare debebat de Sancto aliquo, aut de feria occurrenti?

NEgant communiter Doctores, docendo minimè poſſe liberari à mortali illum qui adhuc vrgente qualibet cauſa, ſic Officium recitaret. Quia omnino (inquiunt) deficeret in notabili Officij quantitate, imò & qualitate, & conſequenter non ſatisfaceret plenè præcepto recitandi, & ideo peccaret mortaliter. Ita tenent authores *quæſt. ſequenti* referendi.

Sed certè probabiliter Reſpondeo dicendum, quod rectè poſſit quis in aliquo occurrenti caſu recitare Officium de Reſurrectione, ea die, qua de aliquo Sancto, aut de feria recitare, juxta Rubricas, debebat, abſque incurſu alicuius culpæ mortalis, imò nec venialis, ſed potiùs cum magno merito.

Probo patenter exemplis. Nam in primis, ſi quis caſu fortuito careret Breuiario Romano, & aliàs memoriter ſciret officium de Reſurrectione, non dubito quin ſatisfaceret præcepto recitandi, recitando de Reſurrectionis officio. Imò potius credo ad id teneri ſub culpæ grauis reatu. Probo hoc ex *ſuprà dictis quæſt. 21.* Nam caſu, quo quis careat Romano Breuiario ad quod adſtringitur, poteſt licitè, imò & tenetur recitare per aliud quodcunque approbatum, quod præ manibus habet, vt pro certo docuimus *loc. cit.* ergo ſimiliter qui careret dicto Breuiario, & memoria haberet (quaſi in alieno Breuiario) officium de Reſurrectione, de illo recitare teneretur. Quia (vt bene *loca cit.*) præceptum iuris communis, quod de recitando officio datur, præualet præcepto cuicumque recitandi de hoc, aut de illo in particulari officio: ergo qui hoc nequit adimplere, ad illud prius tenebitur.

Sit ſecundum exemplum. Si quis tota die equitaret, quo tempore nequit vti Breuiario) & ſerò accederet tardè ad hoſpitium nimis defatigatus, quapropter nequiret ſine graui incommodo recitare officium nouem lectionum, bene tamen trium, tunc abſque dubio poſſet, imò & teneretur ad illud officium, cum eſſet ex approbatis vnum. Patet, tum ex ratione nuper allata. Tum etiam, quia quis primò obligatur ad officium diuinum, & poſtea ad modum eius: ergo ſi modum non poſſit implere, bene tamen ſubſtantiam, ad id tenebitur: igitur demus, quod præfatus itinerans non poſſet ſine graui incommodo recitare aliud longum officium, niſi id Reſurrectionis breue, illud certè poſſet, & teneretur. Tum denique, quia ſatius eſt, quod quis recitet aliquod officium approbatum, & ad quod aliquo tempore (nempè tempore Paſchæ) tenetur, quàm nullum, quis hoc non videat: ergo ſatius erit in dictis caſibus Officium de Reſurrectione, quàm nullum recitare. Præterea, fatigatus nimis ab itinere excuſatur, apud omnes, à præcepto Eccleſiaſtici jeiunij: ergo à fortiori excuſabitur à minori obligatione recitandi determinatum Officium nouem lectionum, ſi nequeat ſine graui incommodo illud recitare: ergo eius loco poterit recitare officium trium lectionum; ergo ſi poteſt, & hic nunc tenebitur,

Rurſus. Si quis infirmus Sacerdos, non valeret Miſſam dicere de Dominica Palmarum in ipſa die, valeret tamen dicere Miſſam breuiorem, nempe votiuam de Paſſione, aut de Cruce, abſque dubio non ſolùm poſſet, ſed teneretur, ſi aliàs non eſſet alius Sacerdos à quo Miſſam audire poſſet: ergo ſimiliter in caſu, quo quis ob infirmitatem grauem non poſſet ſine nimio dolore, aut difficultate recitare officium longum nouem lectionum, aut de feria, poſſet tamen officium huiuſmodi trium lectionum, poſſet certè, imò & teneretur, cùm illo quoad ſubſtantiam ſatisfaceret præcepto. Sic à fortiori tenebunt DD. mox citandi.

QVÆSTIO XLIV.

An qui non frequenter, ſed raro recitaret abſque vrgenti cauſa Officium de Reſurrectione, etiam eſſet immunis à peccato mortali?

AFfirmat noſter Ludouicus à Conceptione in ſua *1. p. examinis Theolog. Moralis, tract. 2. de reſtit. caſu 6.* vbi poſtquam *n. 15.* cum Guiniparo Andrepano dixiſſet, eſſe omnino falſum aſſerere, non mortaliter peccare illum, qui ſingulis diebus totius anni recitaret Officium Reſurrectionis, eo quòd veriſſimum illi eſt, peccare mortaliter illum, qui in Quadrageſima, & Hebdomada Sanctâ *(quaſi hæc non includeretur in Quadraſimâ)* recitaret de Reſurrectione. *Quia valde diſſonum* (inquit) *eſt intentioni Sanctæ Matris Eccleſiæ, quæ tunc Domini noſtri Paſſionem repræſentat. Imò idem dico, ſi in Aduentu quis de Reſurrectione recitaret. Si enim Eccleſia his temporibus Chriſti Domini Aduentum, & ipſius Paſſionem & mortem repræſentat, quis non videt, valde diſſonare, tunc dicere:* Surrexit Dominus verè, Alleluya. *Vnde hoc non ideo eſt mortale, quia parua (lege quia magna) quantitas, formaliter loquendo, officio detrahatur; ſed ob prædictam in ſignificatione diſſonantiam, &c. Igitur poſt hoc ab illo vt certum ſuppoſitum, n. 22. quærit, qualis, & quãta continuitas, vel conſuetudo, iteratióve in recitando officio Reſurrectionis Dominicæ, excuſet à mortali quando abſque cauſa factum contigerit? & Reſpondet dicendo, hoc ex ſignificatione, & ex temporis qualitate fore penſandum. Vnde à Paſchate Reſurrectionis vſque ad Aduentum excluſiuè, & à Natiuitate Domini vſque ad Septuageſimam, qui recitaret bis in Hebdomada officium Reſurrectionis (& excipio feſta ſolemnia) non illum ad mortale peccatum condemnarem, nec ſimiliter ad reſtitutionem aliquam obligarem.* Hucvſque noſter Ludov.

Sed vt mihi certum, Reſpondeo *Primò*, dato quod non ſit mortale recitare bis in Hebdomada officium Reſurrectionis, ab illius Paſchate vſque ad Aduentum, & à Natiuitate Domini vſque ad Septuageſimam, nec erit tale profectò recitare toties in Hebdomada aliis temporibus, nempe in Aduentu, aut Quadrageſima. Patet: Quia ſi id eſſet mortale, ideo foret quia eſſet valde diſſonum intentioni Eccleſiæ, quæ his temporibus Chriſti Domini Aduentum, & eius Paſſionem repræſentat, dicere: *Surrexit Dominus verè alleluya*: atqui diſſonantia hæc non eſt ita grauis, vt conſtituat culpam mortalem in eo, qui priuatim dictis temporibus de Reſurrectione recitaret: ergo. Minor probatur. Tum quia non diſſonat recitare in Aduentu, & Quadrageſima de officio Sanctiſſimæ Trinitatis, aut Corporis Chriſti adhuc publicè in Choro, ſiquidem ex Indulto Pontificis nobis, & aliis Religionibus id eſt permiſſum: ergo à fortiori non ita diſſonabit recitare priuatim dictis

dictis temporibus, de Reſurrectione, vt ſit mortale; patet, quia ex parte diſſonantiæ eadem eſt vtriuſque ratio. Tum etiam, quia in Quadrageſima recitat vniuerſalis Eccleſia de Myſterio Incarnationis Domini, etiamſi eiuſmodi feſtiuitas incidat in Hebdomada Dominicæ Paſſionis, in quo nulla inuenitur diſſonantia: ergo ſi aliqua inuenitur in recitando priuatim eo tempore de Reſurrectione, omiſſo *Alleluya*, non poteſt eſſe ita grauis, vt conſtituat reum culpæ mortalis.

Præterea, multoties tempore Paſchatis recitat etiam Eccleſia de dicto Incarnationis Myſterio, nec quid diſſonat: ergo nec contrà recitare priuatim tempore Aduentus, aut Quadrageſimæ, de Reſurrectionis Myſterio, ſic valde erit diſſonum, vt ſit mortale.

Deinde, omni tempore, exceptis nonnullis octauis, aut Hebdomadibus, aut diebus feſtis, dicuntur Miſſæ votiuæ de Sanctiſſima Trinitate, Sanctiſſimo Sacramento, de Spiritu Sancto, de Sancta Maria, &c. cum orationibus, Præfationibus, & aliis cócernentibus ad dictas feſtiuitates, vt patet ex Miſſali Romano: ergo ſi in hoc nullum reperitur inconueniens, quid magni reperitur in priuata recitatione Reſurrectionis? Igitur ex parte diſſonantiæ temporum, minimè erit graue recitare in Aduentu, & Quadrageſima priuatim de Reſurrectione: ergo ſi abſque graui culpa poſſet quis, ſine vrgente cauſa, recitare bis in Hebdomada per annum de Reſurrectione, ita & poſſet in aliis temporibus.

Reſpondeo *Secundò*, ſi non eſt mortale recitare de Reſurrectione bis in Hebdomada, nec erit profectò recitare ſæpius. Patet *Primò*, quia non eſt ratio cur bis liceat, & non ter, aut quater. *Secundò*: Quia iuxta doctrinam noſtri Ludouici, non ideo eſt mortale recitare de Reſurrectione, quia magna quantitas officio detrahatur, ſed quia magna eſt in ſignificatione diſſonantia officij tali, vel tali tempore ſoluti: atqui hæc ratio non militat, ſi quis recitet per annum (hoc eſt, extra tempus Aduentus, & Quadrageſimæ) de Reſurrectione; ergo ſi bis in hebdomada, abſque graui culpa recitari poteſt, tunc poterit profectò ſimiliter ter, quater, & ſæpius. *Tertiò*: Quia diſſonantia, quam facit recitatio officij de Reſurrectione in Aduentu adhuc, vel Quadrageſima, cùm fiat priuatim, non videtur excedere culpam venialem, vt conſtat ex nuper dictis, necnon 2. *p. tract.6. diſp.*13. *quæſt.* 27. & 28. ergo eodem modo philoſophandum eſt in his, ac aliis temporibus.

QVÆSTIO XLV.

An ſit probabile dicere, ſolùm eſſe veniale recitare ſine vrgenti cauſa, Officium Reſurrectionis eo die, quo iuxta Rubricas Breuiarij recitandum erat de feria, vel de Sancto nouem lectionum?

NEgatiuam ſententiam, nominatim contra Caramuelem, & contra me, tuetur Pradus *tom.* 2. *c.*30.*q.*7.*à n.*1. per hæc verba; *Quidam arbitrantur ſatisfieri præcepto, ſi data opera dicatur qualibet die Officium breuiſſimum totius anni, vt ſi dicatur feria 4. Cinerum, vel feria 6. in Paraſceue, aut Dominica in Ramis Palmarum, Officium Reſurrectionis.* Ita Caramuel *in Reg. Diui Benedicti diſp.*109.*n.*1387. & *diſp.* 106.*n.*1438. Cuius verba refert Diana *p.*7. *tract.* 11. *Miſcell. reſol.*7. & licèt dicat, quod in praxi difficulter conſuleret; tamen tandem cogitandum relinquit. Ex profeſſo huius ſententiæ probabilitatem obtrudere conatur Leander de Sanctiſſimo Sacramento *tom.*2. *tract.*6.*diſp.*13. *q.*18. (*lege* 28.) *per totam.* Quem etiam tranſcribit Diana *part.* 10. *tract.* 11. *Miſcell. reſol.*16.*in medio.* Et adeo leuiter eum impugnat, vt videatur ei conuenire: ait namque, & hæc omnia dicta eſſe volo ſecundum mentem ſupra dicti Leandri: nam ego iterum doceo opinionem, quam olim docui. Nullamque aliam proponit impugnationem.

Meritò tamen omnes, qui de hac poſitione mentionem fecerunt, eam *vt improbabilem* rejiciunt. Meminerunt autem non pauci. In primis S. Thomas *quodlib.*3. *art.*19.(*lege* 29.) pro magno abſurdo habet, quod in *tempore Paſcali quis diceret Officium Dominicæ Paſſionis.* Similiter Soto *lib.* 20. *de iuſt. quæſt.* 5. *art.*4.§. *Per hæc*, & Navarr. *de Orat. c.* 19. *num.* 105. Medina *lib.*1. *Sum. c.*14.§.11. *fol.* 105. Petr. Ledeſma *tom.*1. *Sum. tract.*9. *c.*4. *concl.*16. *diffic. vltima*, & alij multi docentes, eos qui ſine Papæ diſpenſatione recitarent per Breuiarium Cardin. Sanctæ Crucis, non ſatisfacere obligationi recitandi Horas Canonicas, non ſolùm poſtquam per Bullam Pij V. eſt abrogatum, ſed etiam ante illam: quia propter nimiam breuitatem fraudabant Officium in quantitate notabili, quæ ratio à fortiori in noſtro caſu vrget. Ita Pradus, qui & citat pro hac parte Suarium, Filliucium, Dianam, Palaum, Raphaëlem de la Torre, & alios, ex quorum doctrina ſuam ſic *n.*5. probat.

Quia ſi quis Dominica v.g. Quadrageſimæ in Ordine Prædicatorum Officium Reſurrectionis defraudaret in magna parte Officij, quæ ferè æquiualeret quatuor Horis, ſiquidem in Matutinis Quadrageſimæ dicimus decem & octo Pſalmos, & nouem lectiones, & in Prima nouem Pſalmos, & Symbolum Fidei *Quicumque, &c.* cum autem in Dominica Reſurrectionis in Matutinis ſolùm dicantur tres Pſalmi, & tres lectiones, & in Horis ſolùm tres Pſalmi ſine Hymnis, & verſiculis, ferè dimidium defraudatur officium, nullus autem Catholicorum auſus eſt dicere, quod per totam vitam defraudare medietatem Officij, eſt ſolùm peccatum veniale: illa ergo poſitio eſt falſa & impracticabilis.

Deinde, quia non licet, ſine Papæ authoritate, quod obligati ad Horas Canonicas dicant Officium paruum B. Virginis, aut eius Roſarium, quando ſciunt, & poſſunt Horas Canonicas recitare, & quemdam oppoſitum docentem audio meritò punitum à Fidei Inquiſitoribus. Et tamen magis eſt contra finem diuini cultus, quod in die Paraſceues, vel in die Natalis Domini dicatur Officium Reſurrectionis, quàm quod quotidie dicatur Officium B. Virginis, aut eius Roſarium quindecim myſteriorum: quæ preces in quantitate ferè æquiualent Officio Reſurrectionis: ergo magnum abſurdum eſt admittere, quod ſatisfacit obligationi dicendi Horas Canonicas, qui per totum annum recitaret Officium Reſurrectionis, ſiquidem quotidie recitare Officium paruum, vel Roſarij myſteria Eccleſia conſueuit, & Pontifices hoc conſulunt, & promouent magnis conceſſis Indulgentiis: quotidie autem recitare Officium Reſurrectionis eſt inauditum, & ſi publicè fieret, eſſet ſcandali materia. Hæc omnia Pradus. Sed an omnia benè, *infrà* videbis.

Tenent rurſus nouiſſimè hanc partem Pater Adamus Burghaber *centur.*1. *caſuum conſcient. caſu* 16. vbi ait, oppoſitum nullam habere probabilitatem. Tum quia communis DD. contrarium docet. Tum

quia hac canonicarum precum immutatione contra vniuerſalem Eccleſiæ vſum inordinatio committitur ita grauis, vt opini illa vniuerſim inducens, nullo rationabili fundamento niti poſſit. Ita ille. Cui adde Patrem Tancredum *de Relig. tract. 13. lib. 4. diſp. 11. q. 2. n. 15.* quem etiam citat, & nouiſſimè ſequitur Diana *part. 11. tract. 1. reſol. 26.* probans hanc partem ſic. *Quia officium Reſurrectionis eſt ita affixum illi tempori, & habet tantam mutationem à ſolita forma officiorum, vt quid peculiare videatur, non poſſe communi regula adiuuari, & ideo patet, nec poſſe tempore Paſchæ Reſurrectionis dici officium Pentecoſtes, & è contra, quia illa forma in his diebus cum talibus Pſalmis, Antiphonis, &c. videtur de ſubſtantia. Et confirmatur exemplo Miſſarum, nam aliquæ Miſſæ poſſunt dici infrà annum, non autem Miſſa de Dominica Palmarum, de Feria III. & IV. Hebdomadæ pœnoſæ, quia ita ſunt illis diebus affixæ, & addictæ, vt in aliis dici non poſſint: ergo ſic dicendum eſt de officio Reſurrectionis.* Hæc Diana. Qui & citat Palaum, Tamburinum, Hermanum, Pellizarium, Suarium, Hieronym. Garciam, Verricellum, & Paulum Vellejo, & alios.

Affirmatiuam tamen ſententiam tenet expreſsè Caramuel locis ſupra citatis, necnon nominatim contra Dianam *in Theologia fundamentali, Fundam. 53 §. 12. n. 1100.* docens quod ille, qui dedita opera recitaret ſemper officium Reſurrectionis, adimpleret præceptum diuini Officij ſecundum ſubſtantiam, & deficeret quoad modum, & ideo peccaret venialiter, non mortaliter. Imò addit, viros occupatiſſimos licitè, & laudabiliter id facere poſſe.

Probat hanc ſuam ſententiam *Primò*, quia qui de Reſurrectione recitat, verè implet ſubſtantiam præcepti: ergo non committit in recitatione culpam mortalem.

Reſpondet huic argumento Adamus Burghaber *vbi ſuprà*, negando quod per talem recitationem impleat ſubſtantiam præcepti: quia (inquit) officium Paſchale moraliter non æquiualet officiis aliis per annum. Sed certè nequit negari, niſi probabiliter ſolùm, quod antecedens argumenti Caramuelis ſit probabile: quia tale eſſe, & ex ratione, & authoritate probauimus *2. parte, loco citato*: legantur *ibi* dicta.

Secundò probat Caramuel ex praxi virorum Doctorum & piorum, inter quos connumerat ſapientiſſimum, & piiſſimum, maximumque Suarium, quem ſingulis diebus de reſurrectione recitaſſe autumat, & ratiocinatur. Certè, ſi hoc factum probaret verum hic Author, probaret certè efficaciter hanc partem eſſe probabilem, & mihi valde profectò. Sed proh dolor! quod verum eſſe, conſtanter negant ex Societate Ieſu eius Doctores, Pellizarius *tract. 10. de Monial. c. 6. n. 17. Monito 2. & tom. 1. Manual. regul. tract. 5. c. 8. q. 11. n. 73. & 74.* Adamus Burghaber *centur. 1. caſuum conſcient. caſu 16.* vbi ait fabuloſum eſſe quod hic author de Suario refert.

Tertiò, probat Caramuel. Quia licitè, aut ſaltem abſque mortali poteſt quis dicere officium alicuius Sancti loco ferialis, vt etiam nos cum Diana *tom. 2. tract. 12. reſol. 2.* & aliis vſque *ad* 16. Doctoribus, vt fatetur Pellizarius *tom. 3. cit. tract. 10. de Monial. c. 6. n. 17. Monito 2.* docuimus *2. p. tract. 6. diſp. 13. q. 27.* ergo abſque mortali poterit & Reſurrectionis.

Reſpondet Adamus loc. cit. *Primò*. Quod multi valde probabiliter negant antecedens, ſed hoc ego libenter admitto, ſed quid inde? Nonne eſt probabile oppoſitum? Affirmant omnes ferè. Ideo *Secundò* reſpondet negando paritatem, quia in mutatione prima officij moraliter adhuc ſeruatur præceptum, non verò in officio Reſurrectionis. Sed certè adhuc hæc reſponſio non excedit metas probabilitatis. Negari enim probabiliter poteſt, quod in recitando officio Reſurrectionis, non ſeruetur præceptum quoad ſubſtantiam, adhuc moraliter, vt ex à nobis dictis *2. p. loc. cit.* conſtat. Vnde

Ego iterum Reſpondeo dicendum, quod vel probabile ſit dicere, ſolùm eſſe veniale communiter, & regulariter loquendo, recitare, ſine vrgenti cauſa, officium Reſurrectionis, ea die qua juxta Rubricas Breuiarij recitandum erat de feria, aut de Sancto; vel non ſit probabile, quod poſſit quis abſque mortali dicere officium alicuius Sancti, loco ferialis. Hæc reſponſio probata manet, & ſatis, *2. part. tract. 6. diſp. 13. q. 28.* & eam docet Suarius *ibidem* citatus. Qui apertè negat probabilitatem huius vltimæ propoſitionis, ne cogatur concedere probabilem eſſe primam. Ita etiam cum Suario ſentit Palaus *tom. 2. diſp. 2. punct. 1. in fine*, vt hæc eius verba dicunt. Ait enim ſic: *Item ſi verum eſſet te tantùm eſſe obligatum recitare ſecundum quamlibet formam Breuiarij Romani, & non ſecundùm formulam contingentem quolibet die, ſatisfaceres officio recitandi, ſi officium dicas de Reſurrectione quolibet die quadrageſima, & Dominica per annum. Conſequens autem durum videtur, cùm totum illud officium non æquiualeat matutinis precibus alterius diei.* Huc vſque Palaus. His Doctoribus addo etiam Pellizarium *tom. 1. Man. regul. tract. 5. c. 8. q. 11. n. 74.* vbi apertè docet, conceſſa prima propoſitione noſtræ reſponſionis, neceſſariò concedendam eſſe ſecundam. Ita enim fatur: *Quod autem probabilius ſit mutationem officiorum communiter non excuſari à peccato mortali, probatur. Tum quia Eccleſia non præcipit ſolùm recitationem officij in genere, ſed etiam in particulari, nimirum, vt tali die tale officium recitetur: tum quia alias poſſet quis toto anno dicere officium Reſurrectionis*, &c. ſic ille: igitur ex diſcurſu iſtorum trium Doctorum, eorumque aſſenſu, clarè ſequitur, quod vel probabile ſit, ſolùm eſſe veniale, communiter loquendo, recitare ſine vrgente cauſa de Reſurrectione eo die, quo recitandum erat de feria, aut de Sancto; vel non ſit probabile, quod poſſit quis abſque mortali recitare, communiter loquendo de aliquo Sancto, illa die, quo erat recitandum de feria, aut de Dominica, nam quaſi per euidentem conſequentiam vnum ex alio ſequitur, vt bene argumentantur citati Authores.

Nec obſtant quid argumenta, quæ contra nos congerit Pradus; quia ſi quid obſtarent, debebant oſtendere clarè, noſtram doctrinam eſſe improbabilem, quod certè non faciunt, vt facilè demonſtrabimus.

Ad *Primum* ergo deſumptum ex authoritate S. Thomæ *quodlibeto 29.* (non 19. vt leges apud ipſum Pradum) vbi ait, *abſurdum eſſe tempore Paſchali dicere officium Dominicæ Paſſionis.* Reſpondeo, quod per verbum *abſurdum*, intelligat *incongruum*; ac ſi diceret, incongruum eſſe, tempore Paſchali Officium Paſſionis dicere. Hoc euidenter patet ex contextu articuli, vbi S. Doctor ſic loquitur: *Rationabiliter enim inſtitutum eſt, vt diuerſimodè Deus laudetur ſecundum congruentiam temporum, & locorum; & ideo ſicut in officiis diuinis exſoluendis obſeruanda eſt congruitas loci, ita etiam congruitas temporis, quæ quidem obſeruari non poſſet ſi oporteret iniungere omittenti, quod Horas diceret, quas omiſit. Fortè enim in Completorio diceret*, Iam lucis orto ſydere, *& in tempore Paſchali diceret Officium Dominicæ Paſſionis, quod eſſet abſurdum, & ideo non videtur eſſe iniungendum ei, qui omiſit diuinum Officium, quod Horas eaſdem repetat, ſed aliquid ad diuinam laudem pertinens, putà vt dicat ſeptem Pſalmos, &c.* Hucvſque D. Thomas. Ex quibus verbis

luce

hoc clarius conſtat verbum, *abſurdum*, ſumi à Sancto pro *incongruo*.

Quod euidenter confirmo ex mente eius Sancti. *Primo*, quia eodem modo loquitur Sanctus Doctor de congruitate loci, vbi exſoluendum eſt Officium Diuinum, ac de congruitate temporis: atqui nullus damnauit mortalis illum, qui in loco indecenti priuatim Officium Diuinum dixit, vt diximus 2. *p. tract. 6. diſp. 13. queſt. 26.* ergo nec damnauit Sanctus illum mortalis qui incongruo tempore diceret.

Secundò. Quia qui tempore Completorij diceret Primam cum Hymno, *Iam lucis orto ſydere, &c.* minimè peccaret mortaliter, vt omnes Doctores, nullo excepto, fatentur: ergo nec qui tempore Paſchali diceret Officium Dominicæ Paſſionis: patet conſequentia, quia eadem eſt in vtroque caſu incongruitas temporis; vt apertè fatetur S. Doctor.

Tertiò, ſi quis iniunctam ſibi pœnitentiam recitandi Officium de Dominica Paſſionis, quod omiſit, adimpleret tempore Paſchali, minimè peccaret mortaliter, vt eſt notum, & euidens, & tamen dicit S. Thomas, quod eſſet abſurdum: ergo ly *abſurdum*, in prædicto caſu (de quo loquitur ipſe Sanctus) quaſi incongruum debet accipi.

Ad ſecundum dicendum, quod ille, qui in die Dominica per annum, aut Quadrageſimæ, recitaret Officium Reſurrectionis, defraudaret quidem magnam partem Officij, quod juxta Rubricas Breuiarij debebat recitare, non tamen Officij, quod recitat, cum integrè illud dicat; quod ſufficit, vt adimpleat præceptum quoad ſuſtantiam, licet deficiat quoad modum, ac proinde venialiter ſolùm, etiam caſu, quo ſæpiſſimè per totam vitam de Reſurrectione recitet: quia ex hoc ſolùm colligi poteſt, quod plura committat venialia.

Ad Tertium libentiſſimè concedo, quod obligati ad Horas Canonicas non poſſint, ſine Papæ authoritate, dicere loco earum, Officium paruum B. Virginis, aut eius Roſarium: nego tamen conſequentiam, nempe quod non poſſint abſque mortali, dicere Officium Reſurrectionis; differentia namque eſt clariſſima, & adeò, vt valde mirer illam non vidiſſe Pradum. Officium enim paruum Beatæ Virginis, non eſt Officium conceſſum à Pontifice ad ſatisfaciendum, adhuc ſemel in anno, præcepto recitandi: benè tamen Officium Reſurrectionis, vt conſtat ex Breuiario Romano, à quo eſt conceſſum per totam Reſurrectionis Octauam, & ideo poterit quis multoties, ſine mortali, illud recitare, & adimplere præceptum quod ad id habet; non verò Officium paruum B. Virginis, & minus eius Roſarium, etiamſi hæc recitantibus conceſſæ ſint magnæ Indulgentiæ; nam id ad propoſitum, valde per accidens eſt, vt clarum eſt videnti. Addo ad ſuperabundantiam, ſententiam Sapientiſſimi Emanuelis Sà, *verb. Hora Canonica, num. 3.* concedentem id quod adeo difficile videtur Prado, ait enim ſic: *Qui neſcit recitare officium dicat ſaltem Roſarium, ſeu Coronam, vt vulgo appellatur.* Sic ille.

Ad Argumenta autem Adami Burghaberi, & Dianæ: Reſpondetur ad primum negando, oppoſitam ſententiam nullam habere probabilitatem, habet enim aliquam, cum habeat aliquos Authores pro ſe, necnon & rationes ſatis probabiles, quæ videri poſſunt apud me 2. *p. tract. 6. diſp. 13. q. 28.* ad quas minimè reſpondet Prado, quod debuerat euidenter illas falſitatis conuincendo, vt ſic meritò dicere poſſet, noſtram ſententiam eſſe falſam, & impracticabilem: ſed non facit, ſed ſolùm (quod eſt facile) dicit.

Ad ſecundum dicendum, quod Officium Reſurrectionis ita eſt affixum illi tempori, ſicuti Officia Pentecoſtes, & Sanctiſſimæ Trinitatis, & Aſſumptionis, &c. ſunt ſuis temporibus affixa, plus minuſve; & ideo ſicut de his feſtiuitatibus poteſt quis recitare tempore feriali, ſine vrgente cauſa, ſolùm admittendo veniale, & vrgente, abſque illo; ita & poterit de Reſurrectione. Verum eſt, quod grauiùs peccaret qui de hac feſtiuitate officium diceret, ſed hoc intra limites venialis.

Ad confirmationem de exemplo Miſſarum, Reſpondeo *Primò*, illo ad ſummum probari, non poſſe abſque graui culpa dici Officium Reſurrectionis in Dominica Palmarum, & reliquis huiuſmodi hebdomadæ feriis, quod omitto. Quia nos non dicimus, quod poſſit quis, abſque culpa graui, recitare de Reſurrectione, omnibus diebus, nullis exceptis; nam de hoc nolo habere quæſtionem; ſed poſſe communiter loquendo, ſæpè ſæpius, quocumque tempore anni, nempe in aduentu, Quadrageſima, & poſt Paſcha, & Pentecoſtem, de Reſurrectione ſine incurſu mortalis recitare. Quod certè infirmat Acacius March. de Velaſco ex Dominicana inclyta familia, quatenus ſolùm damnat de mortali illum qui toto anno de Reſurrectione recitaret, his verbis: *La ſentencia de Caietano no ſe atreue à negar Soto, y io la tengo por la mas probable: pero no me atreuo à admitir ſin pecado mortal, que ſe pueda todo el año rezar el officio, como ſe reza en el tiempo Paſqual en nueſtra Religion de Predicadores, con ſolos tres Pſalmos, y tres lectiones en Matines, &c.* Sic ille *tom. 2. Sum. verb. Horas Canonicas, reſol. 58. n. 5.* *Secundò*, Reſpondeo dando antecedens, & negando conſequentiam. Diſparitas eſt, quod Miſſa ex ſe eſt publicum opus, non ita recitatio (de qua diſputamus) vt ad aliud propoſitum ait Tamburinus *lib. 2. in Decalog. §. 2. n. 19.* Deinde Miſſæ de Dominica Palmarum, de Feria *III. IV. & V.* imò & de Sabbatho hebdomadæ Sanctæ ita habent aliquid ſpeciale, & peculiare affixum dictis diebus, vt conſtat ex contextu illarum, quod non poſſint dici abſque mendacio in aliis diebus, niſi omittendo aliqua verba, ſeu orationes, & addendo alia, quod eſt magnum inconueniens, quod minimè reperies in recitatione de Reſurrectione; nam de illo ſicuti habetur in Breuiario recitari poteſt omiſſo *Alleluya* tantum, ſi id in Quadrageſima fieret.

Igitur, iterum quod *part. 2.* dixi, repeto, & dico, quod ego in facti contingentia non auderem Officium Reſurrectionis, ſine cauſa vrgenti, recitantem lethali culpa damnare (bene tamen veniali, quod ſufficit, vt quis à recitatione tali abſtineat) nec conſilium præberem cuipiam, niſi caſu, quo vel cauſa valde vrgeat, vel ſcirem, quod aliàs nullum Officium recitaret. Melius eſt, ac ſecurius, aliquod Officium, etſi breue, recitare, quàm nullum.

QVÆSTIO XLVI.

An qui inculpabiliter, aut ex negligentia inquirendi recitauit vnum Officium pro alio, teneatur ſub culpa, ſaltem veniali, repetere?

NOn teneri repetere, apertè docet Angelus Maria Verticelli *in qq. Moral. tract. 5. q. 6. n. 132.* citans Suarium pro ſe, his verbis: Qui inculpabiliter recitauit vnum Officium pro alio, aut ex negligentia inquirendi, nullum peccatum admittit, ſi non repetat: nam non eſt intentio Eccleſiæ cum tanto incommodo obligare ad certum Officium. Suarez

de Religione, tom.2.lib.4.cap.23. Hæc Angelus Maria. Qui certè non bene omninò citat Suarium pro ſe, vt docent hæc eius verba: ait enim *loc.cit.n.15.* Sic deinde quoties hæc mutatio fit ex inaduertentia, quamvis non ſit inuincibilis, ſed culpabilis, non videtur culpa grauis; nec tenetur quis iterum Matutinum repetere, vel quid ſimile, quamvis ſi Officium omiſſum eſſet notabiliter maius, neceſſarium videatur aliquam compenſationem facere, ſi poteſt intra eundem diem, vt ſi pro Matutino Dominicæ dictum ſit Officium Sancti, deberent addi, ſaltem ex nocturnis Dominicæ, nouem Pſalmi, ne tanta pars Officij omitteretur. In aliis verò caſibus ordinariè iactura eſt leuis, & ideo ſi mutatio jam inuenitur inaduertenter facta, & culpa leuis cenſenda eſt, & non manet obligatio illam emendandi cum nouo graui onere (*intellige incommodo.*) Hucvſque Suarez. Qui vt vides, licèt dicat non manere in dictis caſibus obligationem repetendi Officium; addit tamen, manere aliquando addendi aliquos Pſalmos, &c.

Sed clarius, & probabilius Reſpondeo. In dictis caſibus, licèt poſſit interuenire quandoque culpa leuis, orta ex negligentia inquirendi Officium, vt in hoc benè Suarez, non tamen tenetur quis adhuc ſub leui culpa repetere Officium, vt probat ratio Angeli, nec addere Pſalmos quoſdam, vt putat Suarez, caſu quo Officium omiſſum fuerit Dominicæ; quia reuera integrum Officium Breuiarij recitauit, nec quidquam ei defuit.

QVÆSTIO XLVII.

An ille qui ex errore, de feſto duplici, aut ſemiduplici, die proprio non recitauit, poſſit de eo recitare prima die non impedita officio nouem lectionum?

NEgant aliqui Doctores docentes, debere omittere eo anno dictum Feſtum duplex, vel ſemiduplex. Ratio eſt, quia onus Officij eſt obligatum illi diei: euolante ergo die, euolat & onus. Deinde quia aliàs perturbaretur nimis ſæpè ordo Breuiarij. Ita Quintanadueñas *tom.1. tract.8. ſingul. 9.* quem citat, & ſequitur Thom. Tamburinus *lib.2. in Decal. c.5. §.2. n.29.* Tamen addunt probabile eſſe, & tutum poſſe dicto die non impedito, recitare de Sancto omiſſo, qui & probant ratione mox adducenda.

Sed probabilius Reſpondeo, Non ſolùm poſſe, ſed ad id teneri. Probatur vtraque pars noſtræ aſſertionis ratione, quam adducit Tamburinus ad probandam primam. Quia Sancti, & de illis Recitantes, habent ius, vt recitetur eiuſmodi Officium duplex, vel ſimiduplex in eo anno: ergo non ſunt eo priuandi ſine vlla ſua culpa: atqui priuarentur, ſi de illis non diceretur in toto illo anno Officium: ergo non ſolùm poteſt, qui ex errore die proprio de illis non recitauit, ſed tenetur, ne lædat illorum ius, alio die non impedito recitare.

Confirmatur ex ſolutione argumentotum in contrarium. Ad primum enim dicendum, verum eſſe, quod onus Officij ſit alligatum illi diei, ſed non ita vt non poſſit transferri, quando dies eſt impedita, vt conſtat ex Breuiarij Rubricis, atqui in noſtro caſu, obliuio, aut error, eſt impedimentum, ne recitetur de tali Sancto proprio die: ergo eo ablato, debet recitari alio die non impedito, vt ſic Rubricæ obſeruentur Breuiarij.

Ad ſecundum negandum eſt, quod ex hoc Breuiarij ordo, aut eius Rubricæ turbentur; quia potiùs obſeruantur, ſi officia omiſſa recitentur, vt conſtat ex Rubrica de tranſlat. Feſtorum, & praxi Eccleſiæ. Sic ſentit clarè Trullench *lib.1. in Decal. c.7. dub. 14. num.11. in fine*, quem citat, & ſequitur Pellizar. *tom.1. tract.5. c.8. ſect.2. q.11. n.74. verſ. Quæri poteſt hic.*

QVÆSTIO XLVIII.

An qui contra hodie ex errore recitauit de Feſto, de quo debebat die ſequenti recitare, poſſit proprio die ſequenti iterum de illo recitare?

AFfirmant aliqui. Eo quòd Feſtum poſſidet proprium Officium eo die: ergo non debet omitti propter errorem ante factum die præcedenti. Confirmatur, quia abſonum eſſet, dum omnes recitant de Sancto, de Feria, vel de Sancto ſimplici recitare: ergo poteſt de illo iterum die proprio recitare. Ita Quintanadueñas *loc. cit. ſingul.* quem citat, & videtur ſequi Tamburinus *loc. cit. q.5. n.30.* quamvis dicat oppoſitum non eſſe improbabile. Tenet etiam Villalob. *1. p. tract.24. diff.13. n.3.* & Pellizarius *loc. cit. verſ. Dubitari hoc loco.*

Negant verò alij dicentes, non poſſe iterum de illo Sancto in ſuo proprio die recitare, ſed debere tali die priuatim recitare illud Officium, quod deberet recitari, ſi tale feſtum non eſſet. Ratio eſt, quia inuſitatum eſt bis de eodem Sancto idem Officium recitari, & præcipuè cum jam Sancto factum ſit ſatis per illam veluti anticipatam ſolutionem, vnde licèt Sanctus poſſideat contra alios, non tamen contra me, qui iam ſolui, & licèt ſit abſonum, ſi hoc fiat in Choro, vel Miſſa (vbi ſic fieri certè negandum eſt) non eſt tamen abſonum ſi fiat priuatim. Et id eſſe probabile apertè fatentur Tamburin. & Pellizarius.

Sed multò probabilius Reſpondeo, Non ſolùm poſſe, vt ait prima ſententia, verùm etiam teneri. Quia re vera Feſtum habet ius vt de eo die proprio recitetur, atqui hoc ius non amiſit ex eo quod quis ex errore de illo iam (fortè & culpabiliter) recitauerit: ergo tenebitur iterum proprio die de dicto feſto recitare, vt ſuum ius illi tribuat, ac reddat. Confirmatur hæc noſtra reſponſio argumentis factis pro ſententia prima, nam reuera illam omnino probant.

Nec obſtant argumenta eorum, qui oppoſitum docent. Nam ad primum dicendum eſt primò, quod non eſt omnino inuſitatum in Eccleſia, vt bis de eodem Sancto idem Officium in eodem anno dicatur, vt conſtat de Sanctis illis qui cum Octauis recitantur, ac de illis, qui ex priuilegio Apoſtolico ſemel in Hebdomada, aut menſe celebrantur. Secundò, quod non eſt vſitatum, vt bis de eodem Sancto conſultò ac ſcienter, & ſine indulto idem Officium dicatur, benè tamen quando ſemel per errorem contingit.

Ad ſecundum negandum eſt, quod per recitationem illam anticipatam factum fuerit ſatis Sancto, quaſi per anticipatam ſolutionem; quia tunc non habebat Recitans debitum de illo recitandi, cum nec Sanctus haberet adhuc ius vſque ad proprium diem venientem, vt de illo Officium diceret. Debet igitur iterum proprio die de dicto Sancto recitare, vt ſoluat debitum, quod tunc contrahit per ius, quod ad id Sanctus habet. Confirmo noſtrũ dictum,

dictum, ex conceſſis ab Authoribus ſecundæ ſententiæ. Quia abſonum eſſet dicere aliam Miſſam eo die, quo recitatur de Sancto: ergo & Officium: quia hæc ſunt correlatiua, & correlatiuorum idem eſt iudicium: ergo, &c.

QVÆSTIO XLIX.

An qui per errorem Matutinum recitauit, v.g. de feria, caſu quo recitandum erat de duplici, teneatur dum aduertit, proſequi Officium inceptum, aut recitare, omiſſo Matutino, reliquum Officij duplicis, quod recitare debuerat?

AFfirmare poſſet quis, teneri, aut ſaltem poſſe proſequi Officium inceptum recitando Horas congruentes Matutino, & Laudibus Feriæ, quamuis de illa per errorem recitatis. Quia maior pars debet trahere ad ſe minorem. Ita Quintanadueñas *ſingul. 5. cit. num. 4.* cui addo Caramuelem *in Regul. D. Bened. diſp. 1403.* quatenus docet, peccare mortaliter illum, qui recitat Matutinum, v.g. de Sancto, & Horas Canonicas de Feria, eo quòd tunc non recitet Diuinum Officium à Sede Apoſtolica approbatum; ſed duo ſemi officia. Ita Caramuel quem refert Diana *p. 7. tract. 11. reſol. 11.* qui nec approbat, nec reprobat eius ſententiam.

Sed longè multò probabilius, Reſpondeo teneri ad recitandum reliquum Officij feſti duplicis, quod legitimè recitare debuerat, omiſſo Matitino & Laudibus Feriæ, quod repetere non tenetur, vt ex ſuprà dictis conſtat. Probatur *Primò*: quia vbi comprehenditur error, ibi corrigendus eſt. *Secundò*: quia proſequi inceptum Officium Feriæ, eſſet proſequi errorem, & illum approbare. *Tertiò*, quia ſemper eſt melior conditio poſſidentis: at in præſenti caſu, poſſidet ius Officij duplicis, non Feriæ à te per errorem recitati: ergo. Sic omnino Tamburinus *lib. 2. in Decalog. cap. 5. §. 2. num. 31.* cui addo Pellizarium *tom. 1. Man. regul. tract. 5. cap. 8. quæſt. 11. numero 74. verſ. ex quibus infero*, & Tancredum *diſp. 11. quæſt. 1. num. 12.* Qui benè reſpondet Caramuelis argumento, negando antecedens, eo quòd illa inuerſio, ſeu mutatio non ſit ſubſtantialis, cum non ſit contra ſubſtantiam Officij, quod Nocturni dicantur de Feria.

QVÆSTIO L.

An Sacerdos hodie ſub veſperas Madriti exiſtens, vbi dies currit Feriæ, aut duplicis communis, cras perrecturus Complutum, vbi celebrabitur Feſtum Sanctorum Iuſti, & Paſtoris, poſſit hoc ſero Madriti recitare primas veſperas, & Matutinum Sanctorum Iuſti, & Paſtoris?

AFfirmat poſſe, ſed non obligari, Thom. Tamburinus *loc. citat. num. 25.* Quia cum cras (inquit) ſit futurus peregrinus in Compluti oppido, poterit veſperas, & Matutinum recitare (ſed non ſub obligatione) & cras Officium Sanctorum Iuſti, & Paſtoris proſequi quoad Horas. Nam cùm Officium hoc veſpertinum ſit pars Officij craſtini, non eſt improbabile, poſſe illud anticipatè, tanquam pertinens ad diem craſtinum, licitè à prædicto Matritenſi Sacerdote perſolui. Ita Tamburinus in ſubſtantia, cui addo Pellizarium *loc. cit. n. 75.* (quem citat, & ſequitur Tancredus *diſp. 11. q. 1. n. 1.*) & Dianam ex vtroque *p. 11. tract. 4. reſol. 45. in fine.*

Sed probabilius Reſpondeo, Non poſſe. Quia Tertia, ſeu duplex minus habet hodie ius, vt de illo fiat Officium, non Feſtum Sanctorum Iuſti, & Paſtoris: ergo non de his, ſed de illis eſt dicendum Officium. Confirmo hanc partem ex dictis à nobis *in 3. tract. 5. diſp. 2. q. 25.* vbi probabilius eſſe probauimus quod ille, qui diſcedit manè è loco vbi eſt ieiunium, peruenturus veſperè ad locum in quo non eſt, minimè poſſit antequam diſcedat ientaculum ſumere, quia pro tunc in illo loco vrget ieiunij præceptum: atqui in noſtro caſu etiam vrget præſcriptio, ordo ſeu (vt ita dicam) præceptum Breuiarij recitandi hodie de feria, ſeu de duplici, quod Madritum celebrat: ergo etiamſi cras peruenturus ſit Sacerdos Matritenſis Complutum, nequibit de Sanctis, qui inibi celebrantur, dicere hoc ſero Veſperas, & Matutinum de illis.

QVÆSTIO LI.

An dato, quod in præaſſignato caſu Sacerdos Matritenſis percurrerit Matutinum Feriæ, ſeu duplicis, hodie, & manè accedat Complutum, vbi celebratur Feſtum Sanctorum Iuſti, & Paſtoris, poſſit tunc reliquum Officij recitare de Feſto horum Sanctorum, & non Feriæ ſeu duplicis, de quo Matutinum dixit?

AFfirmat, poſſe æquè vtrumque Tamburinus *loco citato. Nam ſi recitabit* (inquit) *de Feria, aut de duplici, ſe conformabit cum Officio a ſe legitimè incepto. Si de Sanctis, ſe conformem reddet loco. Vtrum ex his melius, in priuato Officio non diſcerno, ideo quod manis, gere: nam Miſſam, & Horas in Choro, quia ſunt publica de Sanctis ſunt celebranda.* Sic ille, in ſubſtantia.

Sed probabilius, Reſpondeo dicendum quod in dicto caſu, meliùs faciet proſequendo Horas Feriæ, ſeu duplicis, de quo dixit Matutinum (imò & veſperas,) quàm aſſumendo illas Sanctorum Iuſti & Paſtoris. Tum quia Feria, ſeu duplex, de quo Sacerdos dixit Matutinum, poſſidet, & melior eſt conditio poſſidentis. Tum quia adhuc poſtquam Sacerdos peruenerit Complutum, poteſt ſe non conformem loco reddere: ergo liberum, non neceſſum eſt de Sanctis recitare: ergo melius faciet, ſi ſe Officio à ſe legitimè incepto ſe conformet: ergo melius recitando reliquum Officij de Feria, &c.

QVÆSTIO LII.

An qui recitauit Officium de aliquo Sancto, teneatur adhuc iterum recitare illud in alio loco, vbi tale Officium tranſlatum eſt, & vbi ille habitare incipit?

REſpondeo, Non teneri: ſed tamen poſſe. *Primum* patet, quia iam ſemel Diuini Officij penſum ſolutum eſt illi Sancto: ergo ad nil amplius tenetur. *Secundum* etiam conſtat ex dictis: Quia licitum eſt illi ſe conformem reddere loco, in quo habitare iam cœpit. Sic Pellizar. *n. 75. citato, verſ. Accedit.*

QVÆSTIO

QVÆSTIO LIII.

An peccaret mortaliter, qui Officium de Sancto conceſſum ſub ritu ſemiduplici, recitaret ſub duplici?

AFfirmat Lezana *in Sum.tom.1. cap.12.num.20.* Quia (inquit) Pontifices, qui præcipiunt vti aliquo Breuiario, non ſolùm præcipiunt ſubſtantiam Feſtorum,ſed modum etiam & formam,quibus celebranda ſunt.

Sed probabilius certè Reſpondeo, Non peccare mortaliter, ſed venialiter tantum. *Primò*, quia leuitas materiæ à mortali excuſat. *Secundò*, Quia ſi (vt ſupra eſt habitum) probabilius eſt, quod mutare Officium pro Officio, adhuc ſine vrgente cauſa,ſolùm eſt culpa venialis: à fortiori mutare Officium ſemiduplex ritu duplici,non erit niſi venialis. Patet: nam in hac mutatione longè minor interuenit deformitas, cum recitetur de eodem Sancto, & ideo mutatio non ſit tanta. Sic Pellizarius *tom.1.tract.5. cap.8.ſect.2.num.76.* (non 70.vt legi apud Dianam) Tancredus *de Religione,tract.3.lib.4.diſp.12.quæſt.1. num.1.*quos citat,& ſequitur Diana *part.11.tract.4. reſol.45.* Qui addunt, idem dicendum eſſe caſu quo talis mutatio fieret in Choro, dum abſit ſcandalum, quod rarò contingere poteſt.

QVÆSTIO LIV.

An ſaltem peccaret mortaliter, qui recitaret Officium alicuius Sancti ſub duplici ritu, quando debebat ſub ſimplici?

AFfirmat, & à fortiori, Lezana, & in hoc caſu alij apud Dianam *loco cit.verſ.Nec dicas.* Quia mutatio eſt valdè maior.

Sed adhuc probabilius Reſpondeo: Non peccare adhuc, niſi venialiter (licètgrauius, eo quòd mutatio ſit maior) quia ſemper verſatur intra limites materiæ leuis. Sic Pater Tancredus *loco citato*, & Diana. Quia idem dicendum putant è contra, caſu quo quis recitaret ſub ritu ſemiduplici Officium, quod conceſſum eſt ſub duplici. Et benè,cum contrariorum eadem ſit ratio.

QVÆSTIO LV.

An Capellani Monialium poſſint celebrare Miſſas de Sanctis particularibus eorumdem ordinum, quos ipſa proprio ritu celebrant?

REſpondeo, Poſſe, & debere, licèt ex Miſſali proprio, quo ipſi legitimè vtuntur. Ratio eſt, Quia Capellani debent ſe conformare cum ſolemnitate,qua Moniales (quibus inſeruiunt) ſuos Sanctos celebrant. Sic Thom. Tamburin. *Opuſc. de Sacrif. Miſſa, lib.2.cap.6.§.3. num.7.& libro 2. In Decalog. capite 5.numero 32. quæſt.7.* Quintanadueñas *tom.1. ſingul. tract.8.ſingul.7.* Prado *tom.2.cap.30. quæſt.7. num.69.& 75.*

QVÆSTIO LVI.

An item licitum ſit dictis Capellanis priuatim de prædictis particularibus Sanctis recitare?

NEgant aliqui, quos videtur ſequi Prado *loc.cit. n.75.* & quidem probabiliter. Sed nihilominus, Probabilius Reſpondeo licitum eſſe. Quia quoad fieri poteſt, Miſſa cum Officio debet conuenire, vt præſcribitur *in Rubrica 1.Miſſalis,§.4.num.3.* Sic Quintanadueñas *tom.1.tract.8.ſingul.7.* quem citat, & ſequitur Tamburin. *lib.2. in Decalog. cap.5.§.2. num.32.* vbi ſic quæſtioni propoſitæ reſpondet: *Iudico ſatis probabile, poſſe cum ſuo Breuiario proprio. Ratio eſt, quia connexorum,ſeu correlatiuorum idem eſt iudicium: Si ergo poteſt Miſſam,poterit & Officium,& iure quidem, quia hic æquiparatur Beneficiario, qui poteſt, ex ſententia aliquorum, imò ex aliorum ſententia obligatur recitare Officium Eccleſiæ, in qua habet Beneficium, in quocumque ipſe tandem loco reſideat: cum ergo Capellanus Monialium ſit addictus ſeruitio Eccleſiæ illarum,congruum eſt,vt iuxta illas oret in iis,in quibus expreſsè non prohibetur, vbicumque ipſe reſideat. Cum igitur non prohibeatur, quoad Conformitatem Officij,prohibeatur verò à Pio V. in Bulla initio Miſſalis primò ſita,quoad varietatem Breuiarij illud poterit,non hoc.*Hæc Tamburinus.

QVÆSTIO LVII.

An Confratres noſtri Ordinis poſſint ſemel in hebdomada quibuſvis diebus (ſemiduplici, aut duplici non impeditis) recitare Officia de Sanctiſſima Trinitate, ac de Sanctiſsimo Sacramento; necnon (Sabbatho extra Aduentum,& Quadrageſimam) de nomine Beatæ Virginis Mariæ?

NEgant loquendo de aliis Religionibus, aliqui Doctores, docentes nequaquam poſſe Confratres illarum recitare Officia,quæ ex ſpeciali priuilegio Sedis Apoſtolicæ conceſſa ſunt illis, ad hoc vt v.g. ſemel in hebdomada poſſint recitare de Conceptione B.Mariæ, de Sanctiſſimo Sacramento, &c. Ita docet Quintanadueñas *tom.1.tr.8.ſingul.18.*quem citat, & videtur ſequi Buſtamente *in rubr. Breuiarij, lib.6.c.8.n.7.*vbi ex illo ait iſte, *Que no baſta para gozar deſte priuilegio ſer Cofrades deſtas Ordenes (no auiendo otra conceſſion particular) ni traer el Cordon de S.Franciſco, ni la Correa de S.Auguſtin, ni los Eſcapularios del Carmen ò la Merced,&c.ſino que ſolamente gozan de las Indulgencias.*Sic ille.Addo his authoribus Leandrum de Murcia *in expoſit. Regulæ S.Franciſci,quæſt.21.ſelect.ſuper cap.6.n.4.pag.313.*

Sed probabiliter certè,Reſpondeo, Poſſe recitare, Quia ſic haud obſcurè colligitur ex Bulla Adriani VI.quæ incipit: *Rationi congruit*,expedita anno Domini 1522. *Pridie Kal.Septemb. Pontificatus ſui anno 1.* vbi non ſolùm concedit dictis Confratribus,ſeuHermanis,*vt omnes & ſingulas Indulgentias,ac peccatorum remiſſiones fratribus Ordinis Sanctiſſ.Trinitatis conceſſas conſequerentur: verum etiam vt priuilegiis,indultis, prærogatiuis,exemptionibus,fauoribus,cōceſſionibus,antelatiombus, & gratiis Monaſteriis,& Ordini Sanctiſſimæ Trinitatis in genere,vel in ſpecie conceſſis,& quibus fratres Ordinis Sanctiſſ. Trinitatis vtebantur,potiebātur & gaudebant, ſeu vti potiri & gaudere perinde poſſint ac ſi illa eiſdē fratribus, Hermanis nūcupatis,ſpecialiter,*

&

& expreſsè conceſſa fuiſſent, authoritate Apoſtolica conceſſit, & indulſit. Hæc Adrianus. Nunc ego. At ſic eſt, quod ex priuilegio, indulto, & gratia Pontificum, poſſunt Religioſi noſtri Ordinis recitare ſemel in hebdomada officia Sanctiſſimæ Trinitatis, &c. ergo eodem modo poterunt dicti Ordinis Confratres, ſeu Hermani, illa recitare. Sic tenet noſter Ludouicus à Conceptione *tract. de legibus, in manuſcriptis*, & alij viri docti de hac re à me conſulti.

DISPVTATIO IV.

De modo recitandi Officium Diuinum.

QVÆSTIO PRIMA.

Quot conditiones requirantur, vt Horæ Canonicæ, iuxta cap. Dolentes, de Celebratione Miſſarum, *deuotè & ſtudioſè recitentur?*

RESpondeo dicendum, quod multæ; nempe, vt recitentur 1. cum Attentione, & Deuotione. 2. cum debita intentione. 3. voce. 4. ſine omiſſione verborum, aut mutilatione. 5. ſine interruptione. 6. ſine ordinis inuerſione cum continuatione. 7. apto tempore, & 8. decenti loco, &c. de quibus, Charitatis gratia, ſuo ordine tractabimus.

§. I.

De Attentione & Deuotione, qua recitandum eſt Officium Diuinum.

QVÆSTIO II.

An Recitantes Officium Diuinum ſine vlla interna attentione aduertenter, ſatisfaciant præcepto?

AFfirmant multi Doctores, exiſtimantes huiuſmodi ſic recitantes, verè ſatisfacere præcepto, nec peccare mortaliter. Probant. Quia Eccleſia nequit præcipere actus internos, cum nequeat illos cognoſcere, nec iudicare: ergo attentio non poteſt cadere ſub præcepto Eccleſiæ: ergo recitans illâ carens, nec pecabit mortaliter, & adimplebit conſequenter illius præceptum. Ita tenent D. Anton. Hoſtienſ. Vmbert. Gloſſa, Archidiacon. Angel. Roſella, Tabiena, Silu. Ioan. de Medina. Ægidius, Valerus, & Diana 2. *p. tr.* 12. *reſol.* 2. Quos omnes citauimus pro hac parte, *p.* 2. *tr.* 6. *de Ordine, diſp.* 13. *q.* 13. Quibus addo nunc iterum Dianam *p.* 4. *tract.* 4. *Reſol.* 107. loquendo de attentione in Miſſa habenda; quamuis hic Diana ingenuè affirmet, negatiuam ſententiam eſſe probabiliorem, & conſulendam. Et rurſus *p.* 7. *tract.* 11. *reſol.* 30. idem docet his verbis: *Hanc quæſtionem ego pertractaui* in p. 2. tract. 12. reſol. 2. *vbi aſſerui opinionem negatiuam eſſe probabiliorem, ſed affirmatiuam tanquam probabilem admittendam eſſe putaui ex auctoritate magnorum virorum, tam veterum, quàm recentiorum.* Hæc ibi Diana. Sed certè ille 2. *parte*, id non explicuit, ſed abſolutè vt probabilem ſequutus fuit ſententiam affirmatiuam: explicuit ſe tamen *p.* 4. *loco cit.* & *p.* 7. vt vides, in quibus locis citat pro hac affirmatiua ſententia Præpoſitum, Hurtadum, Caſpenſem, Baſſæum, Lugum, Tiberium, Ioſephum de S. Auguſtino, & Caramuelem.

Sed iterum probabilius Reſpondeo, Non ſatisfacere præcepto recitandi lato *in c. Dolentes*, & conſequenter peccare mortaliter. Probatur *Primò*: Quia Clemens V. *in dicto cap.* ſtrictè præcipit, vt Diuinum Officium ſtudioſè pariter & deuotè recitetur: ſed deuotio internam attentionem includit: ergo. *Secundò*. Quia recitatio Diuini Officij debet eſſe actus humanus, ergo cum mentis aduertentia: ergo hæc neceſſaria erit ad implendum præceptum Eccleſiæ. Quæ licèt directè, & immediatè non poſſit actus internos præcipere, poteſt tamen indirectè, & concomitanter, præcipiendo debitam, & humanam diuini Officij recitationem externam. Sic Nauarr. Sotus, Suarez, Vaſquez, Leſſius, Sà, Bonac. Sanch. Philibertus, & Trullench. quos citauimus 2. *p. q.* 13. *cit.* Quibus addi poſſunt Diana *part.* 4. & 7. *cit.* vbi ait, hanc noſtram ſententiam eſſe probabiliorem, & conſulendam. Martinez de Prado *tom.* 2. *c.* 30. *q.* 8. §. 1. *n.* 17. & penes ipſum Hieronym. Garcia *tr.* 2. *Sum. difficult.* 6. *dub.* 5. *num.* 6. vbi citat tredecim Doctores negantes oppoſitæ opinionis probabilitatem. Sed certè abſque fundamento illam negant, cùm tot habeat Doctores tot rationes præbentes. Mallet. *tom.* 1. *Malleat.* 30. *Bractea* 42. 44. 45. 46. & 47. Quintanadueñas *tom.* 2. *ſingul. tract.* 7. *dub.* 9. *n.* 6. Eſcobar à Corro *tract. de Horis Canon. q.* 4. §. *Attentè, à n.* 151. Pellizarius *tom.* 1. *tr.* 5. *c.* 8. *ſect.* 1. *quæſt.* 14. *n.* 34. *verſ. Concedo tamen.* Leander de Murcia *cap.* 1. *ſuper* 3. *Regulæ*, §. 2. *num.* 11.

QVÆSTIO III.

An præceptum recitandi Diuinum Officium cum attentione, includat duo formaliter diſtincta, vnum recitationis, & aliud attentionis?

AFfirmant aliqui Doctores, exiſtimantes, duo eſſe præcepta Eccleſiæ; vnum recitandi Horas voce, alterum attendendi. Ex quo inferunt, quod ille, qui recitat Horas ſine attentione vlla interiori, non teneatur illas iterum recitare, etiamſi detur, quod peccet mortaliter. Quia cum in tali (*inquiunt*) recitatione concurrant duo præcepta Eccleſiæ, vnum recitandi voce, & alterum attendendi; hinc fit, quod licèt recitans ſine attentione peccet mortaliter, eo quòd non impleat modum præcepti attendendi; at eo ipſo, quod Horas ore proferat, non tenetur illas repetere, & conſequenter nec tenetur reſtituere, cum ſic impleuerit ſubſtantiam præcepti. Ita apud Filliucium, & Pellizarium tenent Medina, Corduba, & alij, quorum ſententiam ipſi dicunt probabilem. Tenent etiam apud Sanchez Maior, & Gerſon.

Sed probabilius Reſpondeo *Primò*. Præceptum recitandi Diuinum Officium cum attentione, non eſt duplex, ſed vnum tantum; nempe, recitandi vocaliter Horas, cum debita attentione: Itaque, quod Eccleſia præcipit eſt, vt Diuinum Officium dicatur, & voce perſoluatur: quod verò id fiat attentè, & deuotè, ſolummodo eſt modus, & circunſtantia, qua Diuinum Officium perſolui debeat.

Ratio huius reſponſionis eſt: Quia cùm attentio ſit actus internus, non poteſt Eccleſiaſtica lege per ſe directè, & immediatè imperari, ſed indirectè, & concomitanter ſolummodo, quatenus poteſt connexio-

X nem

nem habere cum actu externo, vt nuper diximus: ergo præceptum recitandi Diuinum Officium attentè, ſeu ſtudioſè, ac deuotè, non ſunt duo præcepta, ſed vnum; & ideo vnum tantum peccatum committitur, ſiue ſola Officij integritas, ſiue ſola neceſſaria atteńtio, ſiue vtraque ſimul voluntariè omittatur.

Reſpondeo, *Secundo*: Probabilius eſt, quod ille, qui obligatus recitat Horas ſine debita attentione, teneatur illas iterum recitare, aut repetere, aliàs peccabit mortaliter, & ad reſtitutionem tenebitur. Ratio eſt, quia probabilius eſt (vt diximus) quod præceptum Eccleſiaſticum recitandi vocaliter Horas cum attentione, ſit vnicum; ergo ſi prima vice non attendit, non impleuit præceptum: ergo ad implendum tenebitur repetere: ergo ſi non repetat, iam obligabitur ad reſtitutionem; patet, quia obligatio reſtituendi oritur ex tranſgreſſione præcepti. Sic Filliuc. *tr.* 23. *c.*8.*q.*6.*n.*262. Pellizarius *tom.* 1.*tr.* 3.*c.*8.*ſect.*1.*q.*14. *n.*35. *Mallet. tom.*1. *Malleatione* 30. *Bractea* 45. Turrecrem. Nau. Sotus, Sandoual, Henriquez, Ledeſma, Aragon. Rodrig. Nauarra, & alij, quos citat, & ſequitur Sanc. *lib.*7.*conſ.c.*2.*dub.*30. Azor. *lib.*10.*c.*12.*q.*5.

Nota quod hæc noſtra ſecunda reſponſio omnino negabitur ab Authoribus primæ ſententiæ *q.*2. cum omnino negent neceſſariam eſſe attentionem ad implendum præceptum Eccleſiaſticum recitandi; vnde ſolùm procedit præcipuè aduerſus aliquos Authores citatos pro noſtra ſententia *dictæ* 2.*quæſtionis*.

QVÆSTIO IV.

Quid ſit attentio interna, & externa?

RESpondeo dicendum: quod Attentio interna nil aliud ſit, quàm aduertentia quædam intellectus ad id quod voluntas tendit: ſeu applicatio interna mentis ad aliquid, quod audit, aut dicit, v.g. ad Miſſam, aut officium Diuinum, quod quis audit, aut dicit. Externa verò attentio conſiſtit in negatione pura externæ diſtractionis, ideſt, negotij, aut occupationis externæ ex ſe mentem diſtrahentis ab auditione Miſſæ, aut recitatione Horarum, v. g. vt ſi quis eo tempore pingeret, &c. Sic Pellizarius *tom.* 1.*tract.* 5. *cap.*4.*ſect.*2.*q.*6.*n.*48. *in fine.* Eſcobar à Corro *tractatu de Horis Can.q.*4.*n.*165.*pag.*63.

QVÆSTIO V.

Quotuplex eſt attentio interna, quam dicimus neceſſariam ad implendum præceptum recitandi Horas?

RESpondeo, quod triplex, nempe actualis, virtualis, & habitualis. *Actualis* eſt illa, qua quis actu attendit, ſeu aduertit ad id, quod agit, aut dicit. *Virtualis* datur, dum quis initio operis, aut actionis habuit attentionem actualem, poſtea tamen inuoluntariè diſtrahitur, & ſic deficit attentio actualis. *Habitualis* tandem tunc datur, quando quis ex vſu, & habitu facit aliquid, ad quod non aduertit, veluti ſolent homines in ſomnis facere quod in vigilia facere aſſueſcunt. Sic Eſcobar *loc.cit.n.*165. & Pellizar. *tract.*5.*cap.*8. *ſect.*1. *quæſt.* 14. *num.*36. *in fine*, vbi ita ait. *Triplex attentio interior ſpectari poteſt in recitatione Horarum, nempe habitualis, actualis, & virtualis.* Et infrà: *Nomine attentionis habitualis venit illa, qua quis ex habitu, vel vſu facit aliquid, non aduertens ad id, quod agit; idque nulla præcedente aduertentia in principio. Actualis verò eſt ea, qua quis aliquid facit actu aduertens ad id quod agit. Virtualis denique eſt ea, quà quis incipit operari, & virtute illius proſequitur operationem, etſi in progreſſu diſtrahatur inuoluntariè.* Sic ille. Trullench. *lib.*1.*in Decalog.c.*5.*dubit.*17.*num.*8. Bonac. *diſp.*2.*q.*3.*punct.*2.*n.*16.

QVÆSTIO VI.

An ad ſatisfaciendum præcepto recitandi Horas, ſufficiat habere attentionem habitualem?

RESpondeo, vt quid certiſſimum: Non ſufficere. (Loquimur in opinione requirente neceſſariò attentionem.) Quia habitualis attentio non eſt propriè, & verè talis, nec cum ea ſubſiſtit deuota oratio, quam requirit Eccleſia ad perſoluendas Canonicas Horas: ergo. Addo, quod aliàs ſequeretur, quod poſſet quis dormiens recitare Horas ex habitu, & implere præceptum, quod nemo dicet. Sic omnes Doctores.

QVÆSTIO VII.

An ſaltem ſufficiat habere attentionem actualem, & hæc requiratur ab Eccleſia?

RESpondeo, etiam vt quid certum: Sufficere omnino, ſed non requiri ab Eccleſia. *Primum* conſtat. Quia attentio actualis primum locum inter attentiones obtinet: ergo. *Secundum* etiam liquet. Quia intentio actualis eſt valde difficilis, ne dicam, moraliter impoſſibilis, fragilitati humanæ: cum impoſſibile videatur, quod inceſſanter quis ad totum Officium attendat: ergo non eſt probabile, quod hæc præcipiatur ab Eccleſia. Sic etiam omnes Doctores.

QVÆSTIO VIII.

An etiam ſufficiens ſit attentio virtualis, & hæc ſola ab Eccleſia in recitatione Officij requiratur?

RESpondeo: etiam vt certum, quod ſit ſufficiens, & ſola illa requiratur. Conſtat *Primò*. Quia cum ea orationis ſubſtantia ſaluatur. *Secundò*. Quia, vt ex dictis conſtat, attentio habitualis eſt inſufficiens: actualis non neceſſaria: ergo ſola virtualis remanet: ergo in ſententia petentium attentionem internam ad recitationem Horarum, fatendum eſt virtualem ad illam ſufficere, & illam ab Eccleſia ſolam poſtulari. Sic etiam omnes, qui nobiſcum ſentiunt Doctores citati *ſup. quæſt.*2. Legantur *loc.cit.*

QVÆSTIO IX.

An vt quis adimpleat præceptum recitandi Officij, ſufficiat attendere ad Deum, vel ad rem pro qua oratur?

RESpondeo, vt quid certiſſimum: ſufficere. Quia hæc attentio in oratione eſt cæteris aliis perfectior: ergo ſufficientiſſima, vt oratio Officij ſit actus humanus, & ſignum cultus diuini. Sic omnes DD. noſtræ ſententiæ *quæſt.*2. habitæ. Qui bene in præſentiarum cum D. Thoma 2.2. *quæſt.* 83. *artic.*13. notant, quod triplex ſit attentio, quæ orationi vocali poteſt

poteſt adhiberi, vna qua attenditur ad verba, ne in eis aliquis erret: ſecunda, qua attenditur ad ſenſum verborum, & tertia, qua attenditur ad finem orationis, ſcilicet ad Deum, & ad rem pro qua oratur, & hæc perfectior, & maximè neceſſaria præcipuè quoad effectus reficiendi, & recreandi mentem, & quam poſſunt habere Idiotæ. Igitur loquendo de hac attentione omnes fatentur ſufficientem, ſuperabuntemque ad præceptum implendum. De aliis ergo reſtat dubium. Sit ergo

QVÆSTIO X.

An etiam ſufficiat attentio ad ſenſum literalem verborum diuini Officij, vt quis eius præceptum adimpleat?

RESpondeo etiam vt certum, hanc ſufficere, ſed non eſſe neceſſariam, eo quòd illam non poſſint habere, qui ſunt ignari linguæ Latinæ, aut idiomatis, in quo Officium pronunciatur. Quod ſufficiat, conſtat; ſiquidem cum tali intentione Oratio Officij redditur actus humanus, & eſt ſignum veri cultus, & petitionis, quæ Deo interna mente offertur: ergo, &c. Sic omnes noſtræ ſententiæ Doctores, qui attentionem vt neceſſariam requirunt.

QVÆSTIO XI.

An item attentio, qua recitans attendit ſolùm ad verba, ſufficiat ad implendum præceptum recitandi attentè Officium?

NEgant aliqui Doctores, eo quòd ſi hæc attentio ad verbū ſolùm ſufficeret, etiam eſſet vera ſententia illorum, qui dicunt, non requiri attentionem, niſi externam. Patet, quia ſi attentio ad verba ſufficit, non eſt opus attentione interna: atqui dicta ſententia non eſt vera, vt ſuprà *q.* 2. eſt habitum: ergo. Ita videtur ſentire Leſſius *lib.* 2. *c.* 37. *dub.* 11. *n.* 69. Cui fauet Martinez de Prado *tom.* 2. *c.* 30. *q.* 8. §. 2. *n.* 20. & 21. vbi cum Caiet. *in Sum. verb. Hora*, §. 3. Soto *lib.* 10. *de iuſt. quæſt.* 5. *art.* 5. *concl.* 6. & 7. Raphael de la Torre *controuerſ.* 9. *de Horis*, *n.* 5. Leſſio, *loco citato*, Candido *diſquiſ.* 25. *art.* 21. *dub.* 7. & aliis docet, quod qui exterius vult recitare non errando, & interius ex propoſito vult non attendere, ſed ad alia ſe diuertere, non implet præceptum, & tenetur iterum recitare, ſi dies non ſit elapſa. Hæc Prado. Cui adde Mallet. *Malleat.* 30. *tract.* 43. & Hermanum *in Medulla Theolog. Moral. lib.* 4. *cap.* 2. *dub.* 2. *art.* 4. *num.* 7.

Sed abſolutè probabilius Reſpondeo, ſufficere attentionem, qua quis attendit ſolùm ad verba, ne videlicet in eis erretur, ſiue malè, aut vnum pro alio pronunciando, aut aliqua omittendo. Quia cum hac attentione redditur recitatio actus humanus gratus Deo, & honeſtus: ergo ſufficiet ad adimpletionem præcepti, præcipuè ſi adiungatur cum intentione generali Laudandi Deum. Sic Caietanus *loco* à Prado *citato*. Bonac. *diſp.* 1. *q.* 3. *punct.* 2. §. 2. *n.* 5. Suarez *lib.* 3. *c.* 4. *n.* 8. *in fine*. Filliuc. *tract.* 23. *c.* 2. *q.* 2. *dicto* 3. *n.* 74. Toletus *lib.* 2. *c.* 13. *n.* 10. Pellizarius *tom.* 1. *tract.* 5. *c.* 8. *ſect.* 1. *q.* 14. *n.* 36. Eſcobar à Corro *de Horis quæſt.* 3. *n.* 173. Palaus *tom.* 2. *tract.* 7. *diſp.* 1. *punct.* 7. *n.* 8. & *diſp.* 2. *punct.* 3. *n.* 4. Trullench. *lib.* 1. *in Decalog. cap.* 7. *dub.* 10. *n.* 7. & *dub.* 17. *n.* 4. & 5. & alij addentes, poſſe quemlibet Recitantem, quam maluerit eligere ex dictis tribus attentionibus, & ita vt licèt quis ab initio vnam eligat, vel ſit perfectior, vel minus perfecta, poſſit inter recitandum eam omittere, & amplecti aliam, & ſic eis vti, modo vna, modo altera, quamvis in initio eam excluſerit. Legantur Corro *loc. cit. n.* 174. & Barthol. à S. Fauſto *lib.* 1. *de Horis Can. q.* 151. Nec cum hac intentione ſtat, quod fingit Prado, nempe quod attendat quis ad verba, ne erret in pronuntiando, mutilando, omittendo, & quod ſimul habeat propoſitum non attendendi, ſed ad alia ſe diuertere, hæc enim mutuò ſe habere implicat.

QVÆSTIO XII.

An ad implendum præceptum recitādi Officium, non ſolùm ſufficiat attentio ad Deum, verum etiam ad alias pias meditationes, veluti ad geſta Chriſti, aut eius paſſionem, ad præſentiā B. Virg. Mariæ, & aliorum Sanctorum, &c.

AFfirmant quidam ſufficere, non abſolutè, ſed caſu ſolùm quo huiuſmodi meditationes eligantur, vt medium accommodatum ad aſſequendam perfectiorem attentionem, nempe ad Deum. Ita Sanchez *lib.* 7. *conſil. c.* 2. *dub.* 28. *n.* 17. his verbis: *Hinc infert Nauarr. & Caietanus, quod ſi meditaretur Recitans inter recitandum geſta Chriſti, & Paſſionem, ac finem vltimatū, & non pro medio attendendi ad Deum, non ſatisfacere, iuxta dicta. Quando verò acciperet vt medium, vel attenderet ad Deum, meditans eius bonitatem, licèt non haberet alias duas attentiones, ſatisfaceret: quia hæc attentio eſt omnium præſtantiſſima, &c.* Ita Sanchez.

Sed probabilius Reſpondeo, Sufficere non ſolùm attentionem ad Deum, ſed etiam ad alias pias meditationes Chriſti Domini, veluti ad eius Natiuitatem, Paſſionem, &c. ad præſentiam B. Virginis, &c. Quia ſufficientiſſimè hac attentione redditur Oratio Officij deuota, honeſta, grata Deo, &c. ergo. Sic Suarez, Tolet. Bonac. Fauſtus, Palaus, & Trullench quos citat, & ſequitur Eſcobar à Corro *loc. cit. n.* 173. & 176. *pag. mihi* 64. Quibus addo Pellizarium *tom.* 1. *tract.* 5. *c.* 8. *ſect.* 1. *q.* 14. *n.* 36. Tiberium *in inſtruct. Ordinandorum*, *q.* 92. & Filliucium (quem etiam citat Corro) *num.* 73. & 74.

QVÆSTIO XIII.

An attentio debeat eſſe formalis, expreſſa, & explicita?

REſpondeo, Non debere neceſſariò, ſed ſufficere implicitam, & virtualem, ſicuti ſufficit intentio implicita orandi, vt *infrà*. Sic Navarr. *in Sum. c.* 25. *n.* 106. & 107. Sanchez *lib.* 7. *conſil. c.* 2. *dub.* 28. *n.* 12. Bonac. *diſp.* 1. *q.* 3. *punct.* 2. *n.* 18.

QVÆSTIO XIV.

An qui ex negligentia craſſa mentem cum recitat, diuagari permittit peccet mortaliter?

AFfirmat Sotus *lib.* 10. *de juſt. q.* 5. *art.* 5. *verſ. At nequis nimium*, vbi poſt adducta quædam verba Baſilij (relata à D. Thoma 2. 2. *quæſt.* 83. *art.* 13. *ad* 3. quæ ſic habent: *Si debilitatus à peccato fixè ne quis orare, quantumcunque potes, te ipſum cohibeas,*

& Deus ignoſcet, eo quòd non ex negligentia, ſed ex fragilitate non potes, vt oportet, aſſiſtere coram Deo, ſequentia adjicit Sotus: *Nota, quod ex negligentia craſſa mentem diuagari permittere, eodem relabitur, ac ſi conſultò id faceres.* Ita ille, quem apud Sanchez aliqui Iuniores ſequuntur, poſt Palacios *in ſum. verb. Hora*, Rodriguez *tom.* 1. *Sum.c.*141. *n.* 1. Imò plus infert Palacios, nempe quod qui malè aſſuetus eſt animum diſtrahendo inter orandum, nec malæ conſuetudinis remedium quærit, habet negligentiam craſſam, ac proinde peccat, ac ſi conſultò faceret.

Sed longè multo probabilius, veriuſque Reſpondeo, nec peccare mortaliter. Quia revera ad peccatum mortale contrahendum, attentionis defectus requiritur, vt data opera, & aduertenter quis diuagetur, aduertens etiam diuagari ab Horis. Sic docent communiter omnes DD. pro noſtra ſententia *q.*2. adducti: præcipuè Caiet.2.2.*q.*83. *art.*13. vbi expreſsè dicit, quod voluntaria negligentia in attentione tunc tantum eſſet mortale, quando ex contemptu vel ex induſtria. *Et in ſum.verb. Horæ, c.*3. ait, *quod negligenter ſe habens circa attentionem peccat venialiter.* Sic Caiet. Ex quo infert Sanchez, quod licèt in aliis materiis doctrina Soti ſit admittenda, quod ſcilicet negligentia craſſa æquiualet voluntario: non tamen in hac, propter dicta. Sic Sanchez *dub.*28. *cit.n.*14.

Qvæstio XV.

An qui recitando Horas circa alia aduertenter diuagatur, non tamen per hoc aduertit, diſtrahi ab Horis, ſatisfaciat huic præcepto?

Reſpondeo, Satisfacere. Quia prædictus recitans in hoc caſu non diſtrahitur voluntariè ab Horis: ergo virtualiter remanet prima attentio. Sic Suarez *lib.*4.*c.*26.*n.*21. per hæc verba: *Imò addit Caietanus in* Sum. *non ſatis eſſe, vt quis aduertat quid cogitet, ſed etiam quod aduertat, ſe diuerti ab Oratione. Oportet enim (ait) receſſum humanum à termino fieri per ſe, ideſt ex intentione, ſaltem virtuali, quæ requirit aduertentiam. Ita enim doctrina illa intelligenda eſt, & eſt præ oculis habenda hominibus ſcrupuloſis, ne facilè repetitiones Horarum faciant, quæ nihil proſunt, quia ſemper habent eaſdem, & maiores imperfectiones, & habent innumera inconuenientia, quando ex conſcientia ſcrupuloſa fiunt. Iſti ergo, ſi bona fide, & cum propoſito attendendi ad recitandum accedant, etiamſi in fine Pſalmi aduertant ſe fuiſſe diſtractos, nihil curent, nec repetant, ſed iterum ad attendendum mentem applicent, & proſequantur.* Hæc Suarez. Et etiam Nauarr. *c.*25. *n.*106. Armilla, Sotus, & Nieua, quos citat & ſequitur Sanchez *lib.*7.*conſil.c.*2.*dub.*28. *n.*11. Bonacina *diſp.*1. *q.*3.*punct.*2.*n.*13. Filliuc. *tract.*23.*n.*255.

Qvæstio XVI.

An qui non ex præcepto, ſed ſolùm ex deuotione recitat, peccet ſi animo vltrò diſtracto id faciat?

Negant Gabriel *in Can. Miſſæ lect.*62.*lit.I*, & Palaciòs *in* 4.*diſt.*15.*diſp.*10.*fol.*159. Quia (inquiunt) huiuſmodi Officium, ſeu preces vltro recitamus: ergo non iubemur animo ad preces attendere.

Sed longè multò probabilius Reſpondeo, Peccare, ſed ſolùm venialiter. Ratio eſt. Quia quamvis prædicta oratio, ſeu precum recitatio ſit libera, & ideo ab eo ceſſare poſſimus, at ea ipſo quo funditur coram Deo, fundi debet prout ipſius orationis ratio, & natura poſtulat, vt decet Diuinam Maieſtatem. Quemadmodum liberè quidem Regem, vel Principem aliquem adimus, & cum eo loquimur; at nihilominus eum adire, & alloqui debemus conuenienter eius honori, ac dignitati, alioqui inurbani, agreſtes, & ruſtici optimo jure cenſebimur. Sic omnino Azor *tom.* 1.*lib.* 10.*c.*12.*q.*11. ex Ledeſmio *in* 4.*p.*2.*q.*16.*art.*9. *dub.*2. Soto *lib.* 10. *de iuſt.q.*5. *art.*4. *concl.* 6. & 7. & Navarro *de Orat.c.*23. Sic etiam D. Thom. 2.2. *q.*83.*art.*13. *ad* 3. & ibi Caiet. & Aragon. Medina, Angles, & alij, quos citat, & ſequitur Sanchez *lib.* 7. *conſil. c.* 2. *dub.*31. *n.*2. dicens, hanc ſententiam ſibi videri certam.

Qvæstio XVII.

An adhuc liber eſſet à veniali, qui vltro diſtracta mente, non animo orandi, ſed ſe reficiendi, & mente aliò diuertendi, aliquos Pſalmos caneret, aut quaſdam alias preces diceret?

Reſpondeo, Tunc liberum eſſe etiam à veniali. Quia tunc prædictos Pſalmos caneret, aut diceret, non animo orandi, ſed cauendi vanas cogitationes, vel ſe recreandi, in quo nullum inuenitur peccatum, ſed potius opus honeſtum. Sic Azor, & Sanchez *loc.cit.* Caiet. Armilla, Pedraza, Nieua, & Sandoual apud ipſum Bonacina *punct.* 2. *cit.n.*7.

Qvæstio XVIII.

An qui occupatur in rebus externis, quæ ex natura ſua aduerſantur attentioni Officij, & ſunt incompatibiles cum illa, peccet mortaliter?

Reſpondeo, in omnium opinione: Peccare mortaliter. Quia re vera facit aliquid, quominus præceptum attentionis habendæ impediatur. Præcipuè quia *c. Dolentes*, vtramque præcipit attentionem, interiorem videlicet, & exteriorem: ergo. Sic omnes DD. etiam primæ ſententiæ relatæ *q.*2. inter quos ſolùm poteſt eſſe difficultas in aſſignando dictas actiones externas ex natura ſua incompatibiles cum attentione interiori, pro quo ſit.

Qvæstio XIX.

An qui inter recitandum Officium ſcribit, pingit aut legit aliud, ſatisfaciat præcepto recitandi attentè?

Affirmandum videtur, eo quòd hæ actiones non videantur incompatibiles cum attentione interterna. Nam poſſibile videtur, quem legere, aut ſcribere vnam epiſtolam, & attendere ad Horas, juxta illud Plinij *lib.*7.*c.*25. de Iulio Cæſare: *Scribere, & legere, ſimul dictare, & audire ſolitum, accepimus. Epiſtolas verò tantarum rerum quaternas pariter librariis dictare, aut ſi nihil aliud ageret, ſeptenas*: ergo.

Sed vt certum, Reſpondeo: Non ſatisfacere præcepto. Quia certum eſt, peccare mortaliter defectu attentionis vtriuſque, nempe exterioris, & interioris. Nam ſcribere, pingere, aut legere diuerſum ab eo, quod recitatur, eſt actus exterior, qui videtur repugnare omnibus ſpeciebus attentionis: ergo

ergo qui tale quid recitando facit, videtur ſaltem eo tempore, quo id facit, mutare virtualiter propoſitum attendendi, quod à principio habuit. Sic Nauarr. *in ſumma, c.25.n.106.& 107.& de Oratione c.13.n.22.* Qui *& num.23.* reſpondet ad rationem dubitandi, dicendo: *Quod nos omnes Eccleſiaſtici, non ſimus ea habilitate, qua fuit Iulius Cæſar, & licèt eſſemus, non tamen adhibemus tantam curam in recitando, quantam ſolebat ipſe in ſcribendo, dictando, vel legendo. Et quod ſi quis reperiretur tam diligens & habilis, vt legendo vel ſcribendo aliud, attenderet ad recitationem tantum quantum eſſet neceſſarium ad euitandum peccatum mortale, talis non peccaret mortaliter.* Sic ille. Et ſic communis. Sotus *lib.10.de Iuſt.q.5.art.5.* Caiet. 2.2.*q.83. art.13.* Suarez *lib.4.c.26.n.21.*(per errorem in ordine 23.) *verſ. Dico autem.* Filliuc. *tr.23.c.8.q.4.* Bonac. *diſp.1.q.3.punct.3.num.12.* Sanchez *lib.7.conſ.cap.2. dubit.32.num.1.*& omnes.

QVÆSTIO XX.

An etiam qui penſum Horarum ſoluit, dum veſtibus ſe induit, vel exuit, vel faciem lauat, peccet, & violet Eccleſiæ præceptum?

AFfirmant aliqui apud Suarez *n.22. in fine*, in quam partem inclinare D. Anton. *p.2.tit.9.c.9. §.3.* ait ipſe, eo quòd dicat eſſe valdè reprehenſibile, & vix ſufficere ad implendum præceptum.

Sed vt certum Reſpondeo: Recitantem ſic minimè peccare, ſaltem mortaliter, & conſequenter præceptum implere. Ratio eſt, quia eiuſmodi opera ſunt verè leuia, facilia, & conſueta: ergo ex natura ſua non impediunt debitam animi attentionem. Sic Azor. *p.1.lib.10.c.11.q.7.* Suar. *loc.cit.n.in ordine 23. verſu Dico tamen.* Nauar. *de Orat.c.13.n.47.* Caiet. Sotus, & alij apud ipſum. Sanch. *dub.32. cit.n.1.concluſ.2.* Bonac. *punct.2.cit.n.12.* qui idem dicit de illo, qui dum recitat ſternit menſam & lectum, ſciens ſe illas actiones poſſe exercere ſine diſtractione ab oratione. Legantur dicta à nobis *1.p. tract.5. de pœnit. diſp.9.quæſt.55.*

QVÆSTIO XXI.

An ſaltem ſit veniale peccatum lauare faciem, & manus, induere vel exuere ſe, vel ſe calceare, dum recitantur Horæ ex præcepto?

AFfirmare videtur Suarez *loc.cit.* ibi: *Erit tamen etiam ordinariè aliquod peccatum, ſaltem veniale, vel quia ſaltem impeditur perfecta attentio, vel etiam propter indecentiam loquendi cum Deo, præſertim vt Eccleſiæ miniſtrum, & legatum, aliam actionem merè humanam, & ad cultum Dei non pertinentem exercere. In hoc tamen prudentia neceſſaria eſt; nam ſi ex aliqua iuſta neceſſitate hoc fiat, & pro modica parte orationis, & cum diligentia, & cura attendendi ad ea, quæ recitantur, excuſari interdum poterit etiam leuis culpa.* Hæc Suarius.

Sed clariùs Reſpondeo. *Primò*, tanquam certum dicendum, quod faciens prædicta, iuſta occurrente cauſa, dum Horas recitat ex præcepto, non peccat necdum venialiter, ſed potius meretur. Sic optimè Nauarr. *de Orat.cap.13.n.49.* qui id probat, *Ex eo, quod nullus Princeps ægrè ferret, ſi à ſubdito ſuo, vel quouis alio, aliquid aliud agente, iuſta de cauſa ſeriò ſuper re graui conſuleretur, quod quotidie videmus fieri à Bombardariis, Vitriariis, Sartoribus, Scultoribus, Pictoribus, & aliis id genus Officiariis, quos occupatos in ſui Officij rebus, libenter ſuper rebus ſeriis audiunt Principes, imò ægrè ferunt, quod cauſa eis loquendi omittant dare operam alicui operi celeriter abſoluendo. Exemplum concluſionis ſit, in caſu quo veniat ad aliquem viſitaturus, aut interrogaturus vir aliquis ſpectatæ auctoritatis, & ipſe peruenit quaſi ad finem alicuius Horæ, quam non poteſt finire, & ſimul vt decet, illum excipere, niſi recites componendo ſimul capillos, pileum, veſtem, calceos, & alias veſtes mutando: in hoc caſu non videbitur peccare, modò conetur mediocriter recitationi attendere. Item ſi lecto, abſque culpa, decumbens, ad celebrandam Miſſam publicam hora non ſolita quis vocetur, & recitare vſque ad Primam incluſiuè, & ire ad eam celebrandam nequeat, niſi ſurgendo, veſtiendo, & calceando ſe, & alia in id præparatoria faciendo recitet, poterit id abſque peccato facere. Neceſſitas etiam ſtudendi concionaturo, prælecturo, aut expedituro negotia, ſaltem ſpiritualia, iuſta cauſa id faciendi eſſe videtur.* Hæc omnia meus doctiſſimus Nauarrus, quem citat & ſequitur Sanchez *lib.7. conſil. cap.2.dub.32.concluſ.4.numer.4.* & ſentit Suarez *vbi ſuprà*, licèt (timidè) ſolùm dicat poſſe interdum excuſari à leui culpa.

Reſpondeo *Secundò*. Probabilius eſt, quod lauare faciem & manus, induere, vel exuere ſe, vel ſe calceare dum recitantur Horæ ex præcepto, ſi id fiat moderatè, & abſque nimia feſtinatione, nullum ſit peccatum, quamuis fiat abſque iuſta cauſa. Ratio eſt, quia huiuſmodi actiones nec impediunt reuerentiam debitam, nec attentionem. *Quia* (vt dicit doctus Nauarr. *n.47.* ex Caietano) *totus ferè mundus credit, & ſeruat, non peccare recitantes, dum ſe induunt, modo pro viribus recitandis attendant: eo quòd in nonnullis Religionibus ſtatutum videtur, vt Religioſi inter ſurgendum pronuncient Horas B. Mariæ. Adde quod in Miſſali præſcribuntur Orationes dicendæ, dum Sacerdos ſe lauat & induit, vt faciat Sacrum dum poſtea ſe exuit, &c. ergo huiuſmodi actiones nec impediunt reuerentiam, nec attentionem.* Sic ipſe Nauarr. quem citat, & ſequitur Sanchez *loc.cit. num.6.concl.6.* Qui ſecus dicunt, ſi quis exerceret dictas actiones valdè feſtinanter, quia tunc peccaret venialiter, eo quòd vix fieri poſſunt, ſalua debita reuerentia, & attentione.

Ex his colligitur, à fortiori eſſe dicendum, nec peccare venialiter illum, qui Horas recitaret, vel leniter ambulando, proſpiciendo prata, hortos, & vireta, colligendo hanc vel illam herbam, aut florem, &c. Quia huiuſmodi actus minus repugnant attentioni. Sic ipſe Nauar. *n.50.* & Sanchez *n.5.concl.5.*

QVÆSTIO XXII.

An poſſit quis recitare Horas Canonicas dum Miſſam ex præcepto audit, & ſic præcepto ſatisfacere vtrique?

NEgant Angel. Armilla, & alij quos citauimus *p.3. tract.2. de Auditione Miſſæ, diſput.1. quæſt.68.*

Sed iterum longè probabilius Reſpondeo, quod ſic. Quia audire Miſſam, non eſt moraliter incompoſſibile cum attentione ad recitationem, vt latè diximus *loc.cit.* cum Nauarro, Soto, Medina, Henriquez, & Suario, & aliis innumeris *1. p.loc.cit.adductis, & 1.p.tract.5.diſp.9.q.54.*

Qvæstio XXIII.

An ſaltem peccet venialiter, qui dum audit Miſſam de præcepto, recitat Horas?

Affirmant venialiter peccare Caiet. Villalobos, & alij citati à nobis *3.p.loco cit.quæſt.69.*

Sed iterum longè multò probabilius Reſpondeo, Nec venialiter peccare. Quia nihil facit vnde ex tali actione, dicto tempore facta adhuc venialis damnemus, vt *loc.cit.* eſt habitum. Sic Henriquez, Medina, Soto, Nauarro, & alij *ibidem* adducti.

Qvæstio XXIV.

An qui dormit, aut dormitat per notabilem Officij partem, ſatisfaciat præcepto recitandi?

Reſpondeo, vt certum: Non ſatisfacere, quia deeſt illi attentio neceſſaria: peccabit ergo mortaliter, niſi aliàs habeat intentionem repetendi, & poſtea de facto repetat. Sic Nauarr. Sanch. Rodrig. Philibertus & Trullench. quos citaui *2.p.tr.6.de ordine, diſp.13. q.14.* Bonac. *diſp.1.de Horis, quæſt.3.punct.2.n.9.* vbi ita ait: *Tertiò, recitantem Horas Canonicas, vel partem notabilem cum diſtractione, confabulando, vel dormiendo peccare mortaliter, niſi fortè habeat propoſitum formale aut virtuale repetendi, & ſupplendi defectus: vt ſi tunc expreſſè proponat repetere, vel etiam tunc non expreſſè proponat repetere, conſuetudinem tamen habeat repetendi quæ ſine attentione recitauit: hic enim virtualiter habere videtur propoſitum repetendi, & conſequenter non peccat mortaliter, dum non intendit ea recitatione præcepto ſatisfacere, & perinde eſt, ac ſi tunc temporis non recitaret.* Sic ille, & etiam Eſcobar à Corro *de Horis Canonicis quæſt.4. verb. Attentè, num.160. & 185. verſ. Ex omnibus dictis.*

Qvæstio XXV.

An ſaltem ſatisfaciat præcepto recitandi, qui vexatur à ſomno, ſed adeò reſiſtit, vt pronunciet Horas ea attentione qua ſaltem videt, quod non omittit dicere?

Reſpondeo iterum: Satisfacere ſic nos cum authoribus citatis *2.p.q.14.* Quibus addo iterum Sanchez *tom.2.conſil.lib.7.cap.2.dub.33.n.1.* Corro *loc. cit. num.185.* ibi: *At ſi dormitando, dum ſomno vexatur, & ei reſiſtendo, non omittis dicere verſum, vel verbum, licèt propter grauitatem, & moleſtiam ſomni non attendat ad eorum ſignificationem (vel Miſſæ meditationem) non peccat, quia ſaltem habet attentionem neceſſariam.* Sic ille.

Qvæstio XXVI.

An peccet mortaliter, qui obligatus ad Horas reſeruat illas dicendas in lecto, ſciens ſe eo tempore ſomno præoccupari?

Reſpondeo, Peccare mortaliter. Quia aut ſe expoſuit probabiliſſimo omittendi periculo, aut ob ſomnum non attentè eas recitandi. Sic optimè Nauarr. *de Orat. capite 9.num.7.* ita dicens: *Sextò ſequitur, periculoſum eſſe id, quod in dies accidit, putà quod quis itinere fatigatus lecto decumbat, cum propoſito, & obligatione in eo memoriter recitandi Completorium, eo quòd exiſtens in domo alicuius amici, vel eius quem vereri debet, & non valens, citra ruſticitatem, conuerſationem bonam interpellare, illud non dicit. Nam ſi obdormit antequam illud finiat, & non expergiſcatur ante mediam noctem, mortaliter peccat, ob quod ſolum, ſi antequam euigilaret, & pœniteret, moreretur, in orcum detruderetur, ſaltem ſi ſciebat, aut ſcire debebat, quod attenta ſua complexione, & conſuetudine, eiuſmodi temporibus ita obdormire, & non expergiſci ſolitus ſit.* Sic Nauarr. Quem ſequuntur Sanchez *lib.7. conſil. cap.2.dubit.33.num.3.* Bonacina *loco cit.n.11.* Trullench. *lib.2. cap.7.dub.17.num.6. verſ. Adde non excuſari.* Corro *num.185.cit.* & innuunt Suarez *lib.4. cap.26.n.* (in ordine) *23. verſu Dico tamen.* Filliuc. *tract.23.cap.8.quæſt.4.num.260.*

Qvæstio XXVII.

An ſocius recitans non ex obligatione, ſed voluntariè, teneatur attendere ad Horas?

Negabunt abſolutè Gabriel, & Palacios *ſup.q.16.* adducti. Et negat, loquendo de præſenti caſu, Corro *quæſt.4.cit.§. Attentè, num.185.* per hæc verba: *limita 7. & vltimò in ſocio recitante voluntariè, non ex obligatione, qui attendere non tenetur: & qui cum eo recitat ſuo muneri ſatisfacit.* Ita ille.

Sed longè multo probabilius Reſpondeo, Teneri attendere ad Horas, quas recitat, aut recitanti iuuat, non quidem ſub culpa mortali, ſed ſub veniali tantum. Vtraque pars colligitur clarè ex habitis *q.16.* legatur.

Qvæstio XXVIII.

An teneatur quis repetere Horas, quas probabiliter credit, ſe dixiſſe?

Affirmant, apud Sanchez, Ioan. de Medina *C. de Oratione, quæſt. de Horis iterandis*, & Ledeſma *2.4.quæſt.16.art.6.2.p.dub.3.* dum abſolutè docent, dubitantem probabiliter, teneri repetere eam partem, de qua dubitatur.

Sed clariùs, Reſpondeo *Primò*, ſi quis credit probabiliter, ſe dixiſſe Horam (aut Pſalmum) non teneri illam repetere; quamuis in particulari non recordetur ſe illam dixiſſe. Quia moraliter eſt certus, ſe illam recitaſſe. Sic Nauarr. *de Orat.c.13.n.30. & 32.* vbi addit, *Quod non ſolùm non teneatur repetere id, quod probabiliter credit ſe dixiſſe, verum etiam, quod malè ageret id faciendo, eo quòd habitum, & conſuetudinem concipiendi ſcrupulos ſuperfluos ſibi quæreret: eo item, quod iterum ea repetens, vtplurimum iterum erraret, & ob id oporteret eum tertiò, & quartò repetere, quod non ſemel mihi contingit, & ſcio aliis contingere, quæ via eſt deſipiendi, niſi relinquatur; eo etiam quod faceret contra illud Sapientis*, Eccleſ. 7. *Ne iteres verbum in Oratione tua.* Hæc Nauarrus. Quem citat & ſequitur Sanchez *lib.7. conſ. cap.2. dub.34.n.2. & 4.* Sandoual, & Angles apud ipſum, Pellizarius *tom.1.tract.5.c.8.q.18.n.99.*

Reſpondeo *Secundò*: Qui recordatur ſe incepiſſe talem Horam, Pſalmum, aut lectionem, & poſtea, non data opera diſtractus inuenit ſe in fine talis Horæ, & videt ad illius finem perueniſſe vel legendo, vel memoriter pronunciando ea, in quibus

ipſe communiter errare non ſolet, iuſtè credere poteſt, ſe totum recitaſſe, & vltra progredi poteſt. Sic Nauarr. *loc. cit. n.* 30. Sanchez *n.* 3. & alij citati.

QVÆSTIO XXIX.

An Officium diuinum, non ſolùm attentè, ſed etiam deuotè ſit recitandum?

RESpondeo Affirmatiuè. Quia ſic clarè colligitur *ex cap. Dolentes, de celebrat. Miſſar.* vbi ſic habetur: *Diſtrictè præcipimus in virtute Obedientiæ, vt diuinum officium nocturnum pariter, & diurnum, quantum eis Deus dederit, ſtudioſe celebrent pariter & deuotè.* Sic Innocent. III. & ſic DD. *ibi.* Legantur præcipuè Nauarr. *de Orat. cap.* 20. *num.* 26. & Sanchez *vbi infra, dub.* 29.

QVÆSTIO XXX.

Quotuplex ſit deuotio, & quid?

RESpondeo dicendum, quod *Deuotio* dupliciter accipiatur, propriè videlicet, & impropriè, ſeu vulgariter. Deuotio propriè, & in rigore ſumpta, eſt quidam actus voluntatis, quo aliquis eſt promptus, & paratiſſimus ad ea, quæ pertinent ad diuinum obſequium, vt docet D. Thom. 2. 2. *quæſt.* 81. *art.* 1. Deuotio verò impropriè, & communiter ſumpta, nil aliud eſt, quàm quædam refectio ſpiritualis mentis, & recreatio dulciſſima; quæ prouenit ex ipſa Oratione, & eſt quidam effectus eius. Sic D. Thomas *loc. cit.* Et ex illo alter Thomas Sancius *lib.* 7. *conſil. cap.* 1. *dub.* 28. *num.* 2. Legantur etiam Leſſius *de Iuſt. lib.* 2. *capit.* 37. *dubit.* 1. Trullench *lib.* 1. *in Decalog. cap.* 7. *dub.* 2.

QVÆSTIO XXXI.

An ad ſatisfaciendum præcepto recitandi Horas deuotè, ſit ſufficiens propoſitum dicendi illas attentè?

RESpondeo, Quod ſic. Probat Sanchez *loco cit. dub.* 29. *num.* 3. *Quia licèt attentio ad intellectum, & deuotio ſpectet ad voluntatem: at velle attendere pertinet ad voluntatem; & qui vult attendere vt decet, vult Deo ſeruire cum aliqua promptitudine voluntatis. Vnde ſolum, & ſemper quis peccat, eo quòd non recitat cum deuotione, quando peccat eo quòd non attendit: & quando implet præceptum recitandi attente, implet etiam recitandi deuote.* Sic Sanchez ex Nauarro *de Orat. cap.* 20. *num.* 26. Eſcobar à Corro *de Horis, quæſt.* 4. §. *Deuotè, numer.* 150. & Becanus *de Iuſt. ad quæſt.* 83. D. Thomæ, *quæſt.* 14. *n.* 4. & alij.

Addo ad maiorem declarationem; quod licèt deuotio colligatur ex propoſito dicendi attentè, eſt tamen cum hac differentia, quod propoſitum dicendi attentè, debet eſſe firmum, & immutabile: at verò deuotio actualis non ita, vnde ſi caſu, & inuoluntaria diſtractione deficiat; non inualidat actum Orationis, & ſic recitatur ſine peccato. Legatur Sanchez *loc. cit. n.* 1. & Eſcobar *n.* 139.

§. II.

De debita Intentione, quâ recitandum eſt officium diuinum.

QVÆSTIO XXXII.

An vt officium diuinum deuotè, & attentè recitetur, requiratur intentio, ſeu (quod idem eſt) propoſitum voluntatis recitandi illud?

RESpondeo vt certum: Requiri. Quia certum eſt, quod ad ſatisfaciendum cuilibet præcepto, neceſſariò requiritur voluntas, ſeu intentio faciendi opus præceptum. Sic omnes DD. ex quibus quamplurimos citaui *p.* 3. *tract.* 2. *de Auditione Miſſæ, diſp.* 1. *quæſt.* 81. & 86. Legantur *ibi.* Quibus nunc addo Thomam Tamburinum *lib.* 2. *in Decal. capit.* 5. §. 3. *num.* 2. Palaum *hic diſp.* 2. *punct.* 3. *num.* 1. Ioan Martinez de Prado *tom.* 2. *cap.* 30. *quæſt.* 8. §. 1. *num.* 8. Pellizarium *tom.* 1. *Manual. Regul. tract.* 5. *capit.* 4. *ſect.* 2. *quæſt.* 5. *num.* 46. & *cap.* 8. *ſect.* 1. *quæſt.* 15. *num.* 37. & *ſect.* 2. *quæſt.* 17. *num.* 97.

QVÆSTIO XXXIII.

An ad debitè, & attentè recitandum Officium ſufficiat, habere intentionem implicitam, ſeu virtualem recitandi illud?

RESpondeo vt quid certum: Sufficere. Sic communiter omnes Doctores. Cum quibus nota, quod duplex ſit intentio, ſeu voluntas, altera expreſſa, & formalis, & altera implicita, & virtualis. Expreſſa, & formalis dicitur illa qua quis directa intentione vult præceptum aliquod implere, elicito hoc actu: *Volo facere hunc actum mihi ab Eccleſia præceptum, v. g. recitare Officium, vel audire Miſſam, &c.* Implicita verò, & virtualis eſt illa, quæ vel fundatur in actu præterito elicito formaliter, & remanet aliquo modo, ſaltem virtualiter de præſenti: vel reperitur in eo, qui habet voluntatem ſatisfaciendi ſuæ obligationi, vel implendi ſuum munus; vel in eo, qui ſi interrogaretur, cur accepit Breuiarium, reſponderet, ſe id facere ad recitandum. Igitur his ſuppoſitis dicimus, quod ad debitè, & deuotè, aut attentè recitandum officium ſufficiat habere intentionem implicitam, & virtualem dicendi illud; quia hæc ſufficit ad actum moralem. Sic Nauarr. *de Orat. cap.* 13. *num.* 16. & 17. Suarez *lib.* 3. *de Orat. capit.* 3. *num.* 6. Leſſius *lib.* 2. *cap.* 37. *dub.* 11. *n.* 71. Bonacina *diſput.* 1. *de Horis, quæſt.* 6. *punct.* 2. §. 2. *à numero* 20. Palaus *tom.* 2. *de Orat. diſp.* 2. *punct.* 3. *n.* 5. Trullench. *lib.* 1. *in Decal. cap.* 7. *dub.* 10. *num.* 5. & *dub.* 17. *num.* 3. Sanchez *in ſumma, lib.* 1. *cap.* 13. *num.* 8. Azor. *part.* 1. *lib.* 7. *capit.* 2. *quæſt.* 6. Pellizar. *tom.* 1. *Man. Regul. tract.* 5. *capit.* 4. *ſect.* 2. *quæſt.* 5. *numero* 46. Eſcobar à Corro *de Horis quæſt.* 4. §. *Deuotè, num.* 134. & §. *Attentè, num.* 182.

QVÆSTIO XXXIV.

An ſatisfaciat præcepto recitandi, qui accipit Breuiarium de more, & nil aliud cogitando recitat?

RESpondeo vt certum, ſatisfacere. Quia habet voluntatem virtualem, & implicitam recitandi. Patet ex dictis: tum quia ſi huiuſmodi recitans interrogaretur, quid faciat? reſponderet profectò, ſe velle recitare, aut adimplere præceptum. Tum etiam, quia eo ipſo, quod Breuiarium de more accipit, ſatis indicat, ſe illud accipere ad eum finem, ad quem aliàs Breuiarium adhiberi ſolet. Sic expreſsè Nauarr. *loc.cit. num.*17. Sotus, Leſſius, Reginald. Garzias, Molfeſ. Rodrig. & Suarez, quos adducit, & ſequitur Bonac. *loc.cit.num.*22. Trullench *cap.*7.*cit.dubit.*17. *num.*3. Palaus *n.*5. Corro *n.*145.

QVÆSTIO XXXV.

An etiam ſatisfaciat, qui de more ad Eccleſiam accedit, ibi Officium recitaturus, & de facto recitat?

RESpondeo vt certum: Etiam ſatisfacere. Quia ſufficientem habet intentionem ad recitandum Officium: ſatisfaciet ergo, etiamſi recitet inuoluntariè diſtractus. Antecedens conſtat. Quia ſi ille, qui ad Eccleſiam vadit interrogaretur, quare ad illam petat, aut eat? verè reſponderet, id facere ad recitandum, vel ſatiſfaciendum ſuæ obligationi, vel debito: ergo. Sic. Nauarr. Suar. Leſſius, Bonac. Trullench, Corro, & alij.

QVÆSTIO XXXVI.

An item ſatisfaceret præcepto qui animo ſolo ſe recreandi, aut ſtudendi, aut memoriæ aliquid mandandi, Officium diceret?

RESpondeo: Quod non ſatisfaceret. Quia re vera non haberet huiuſmodi intentionem recitandi officium, ſed ſe recreandi, &c. atqui ad adimplendum, quodcumque ſit, præceptum eſt omnino neceſſaria intentio faciendi opus præceptum: ergo. Sic Barboſa *in cap. Dolentes, ſub num.*19. Fauſtus *quæſtion.*150. quos citat, & ſequitur Corro *loco citato, num.*143. Quod ipſum antea dixerat meus Nauarrus *de Oratione capit.*13. *num.*15. vbi expreſſe ait, *Non ſatisfacere recitandi præcepto, qui accipiunt Breuiarium in manus, & expectantes ſocios ſine propoſito recitandi, vel ſatisfaciendi ſuo muneri, legunt in eo eaſdem Horas, quas recitare debebant, vel earum partem. Nam licèt tales mereri poſſent expectando virtuosè alios, bene cogitando, & meditando; non tamen recitando illas Horas, quatenus Canonicas, quas tenebuntur denuo recitare, etiamſi poſtea Socij non aduenerint: non enim à principio habuerunt animum dicendi illas, neque eas dixerunt, vt ſatisfacerent ſuæ obligationi.* Hæc Nauarrus.

QVÆSTIO XXXVII.

An ſatisfaceret præcepto, qui per vim abſolutam, ſeu omnino inuitus cogeretur ad recitandum?

RESpondeo vt mihi certum: Non ſatisfacere. Quia vis, aut coactio abſoluta omnino tollit voluntatem, & per conſequens intentionem: Sic diximus in ſimili 3.*p. tract.*2. *de audit. Miſſæ, diſp.*1. *quæſt.*86. cum Bonacina, Soto, Azorio, Salas, Medina, Sanchez, Layman, Fagundez, Philiberto, Lugo, Amico, Dicaſtillo, & Trullench. Quibus addo Eſcobar à Corro *de Horis Canon. quæſt.*4. §. *Deuotè, num.*148. & S. Fauſt. *q.*251.

QVÆSTIO XXXVIII.

An præter intentionem, aut voluntatem recitandi officium, ſit etiam neceſſaria formalis, & expreſſa voluntas recitandi illud, ſub intentione adimplendi præceptum?

AFfirmant, in ſimili Ioan. de Medina, Nuñus, Petr. de Ledeſma, & alij citati à nobis 3.*p. tract.*2.*diſp.*1.*q.*82.

Sed probabilius longè iterum Reſpondeo, Non eſſe neceſſariam. Quia vt ſtatim dicemus, nec virtualis voluntas eſt neceſſaria: ergo minus erit formalis, & expreſſa. Sic communis. Præcipuè Prado *tom.*2.*cap.*30. *quæſt.*8.§.1. *num.*9. vbi id ſupponit ex D.Thoma, his verbis: *Suppono quod voluntas implendi præceptum, alia eſt actualis explicita, & quaſi reflexa, vel in actu ſignato, qua quis vult implere præceptum ſub motiuo explicito, quia eſt præceptum: & licèt hoc facere ſit actus obedientiæ; tamen non exigitur ad validè implenda præcepta, & iuxta hoc*, inquit S.Th. 2.2.*quæſt.*104. *art.*3. *ad* 2. quod licèt actus virtutis cadat ſub præcepto; poteſt tamen aliquis implere actum virtutis, non attendens ad rationem præcepti. *Quod experientia quotidiana fidelium adimplentium præcepta ſine iſta reflexione, & motiuo explicito, ſit perſpicuum.* Sic Prado. Et bene.

QVÆSTIO XXXIX.

An ſaltem ad ſatisfaciendum præcepto recitandi Officium, ſit neceſſaria intentio, ſeu voluntas implicita, vel virtualis, recitandi illud, ſub intentione implendi præceptum recitandi?

AFfirmant in ſimili Suarez, Rodrig. Azor. Villalob. Fagund. Philibertus, & Molfeſ. quos citauimus 3.*p.loc.cit.quæſt.*83. docentes, eſſe neceſſariam indentionem, ſeu voluntatem ſatisfaciendi præcepto, de auditione Miſſæ, quam quis haberet, ſi cogitaret actu de præcepto. Quod idem dicent de præcepto recitandi officium.

Sed probabilius Reſpondeo: Adhuc non eſſe neceſſariam talem intentionem virtualem ad ſatisfaciendum præcepto Miſſæ. Quia probabilius eſt, quod ad impletionem præceptorum non ſit neceſſum, quod eorum actus fiant ex intentione formali, aut virtuali adimplendi illa. Nam præcepta ſolùm obli-

gant

gant actus,quos præcipiunt : ergo vt præcepta impleantur,ſufficit efficere actus præceptos. Sic diximus loquendo de præcepto audiendi Miſſam *loc.cit. q.*83. vbi citauimus Sanchez, Vaſquez, Valentiam, Hurtadum, Bonac. Salas, & Fagundez (ſibi contrarium) Filliuc. Lugum, Trullench, Dianam, Eſcobar, Dicaſtillum, & Amicum.

QVÆSTIO XL.

An item ſatisfaciat præcepto recitandi Officij qui incipit recitare animo expreſsè non ſatisfaciendi pro tunc præcepto de dicendo Officio?

NEgant quamplures Doctores. *Primò*, quia ſi ego debeo Petro decem ducatos, & do illi decem gratis animo donandi, & non ſoluendi debitum, non ideo liberor ab obligatione à priori debito : ergo ſimiliter qui debet aliquod opus ex præcepto, non liberatur ab obligatione, ſi illud præſtet animo non implendi præceptum.

Secundò, quia vt omnes Theologi docent, nullum præceptum impleri poteſt ſine intentione, qua quis velit efficere id quod præceptum iniungit, vt nuper eſt habitum : atqui non ſtat hæc intentio cum expreſſa voluntate non ſatisfaciendi præcepto : ergo qui recitat Horas Canonicas cum intentione expreſſa non ſatisfaciendi præcepto, reuera præceptum non implet. Ita arguit, & tenent nouiſſimè Martinez de Prado *tom.* 2. *c.* 50. *q.* 8. §. 1. *à n.* 4. vbi citat pro ſe Siluestr. *verb. Hora, q.* 11. *dicto* 5. *n.* 14. Medinam *C. de Orat. de Horis Canon. dub. vltim.* Nauarrum *cap. Quando, de conſecrat. diſt.* 1. *c.* 13. *n.* 15. & 27. & 28. & *c.* 16. *n.* 73. & 74. & Martinum Ledeſmam 2. *p.* 4. *q.* 16. *art.* 6. *in* 2. *p. dub.* 3. Petrum de Ledeſma *de Euchar. cap.* 27. *concl.* 10. *fol.* 344. & *tom.* 2. *ſum. tract.* 9. *c.* 4. *fol.* 1084. Rodriguez *tom.* 1. *ſum. c.* 144. *n.* 2. Azorium *tom.* 1. *lib.* 7. *c.* 2. *q.* 6. & *lib.* 10. *c.* 8. *q.* 7. & *c.* 12. *q.* 8. Carolum Macignum *de Horis Canon. c.* 84. *n.* 8. Syluium 1. 2. *q.* 100. *art.* 9. *concl.* 3. Serram *ibi fol.* 526. & Franciſcum Lopez de Texeda *tom.* 1. *contr. Theologiæ Moral. lib.* 2. *tract.* 1. *controuerſ.* 8. *concl.* 2. dicentem oppoſitum eſſe omnino improbabile. His authoribus addo ego Nuñum 3. *p. q.* 83. *art.* 6. Suarium *in* 3. *p. diſp.* 88. *ſect.* 3. (licet poſtea oppoſitum tenuerit) Fagundez, Henriquez, Angles, Philibertum, Molfeſium, & Baldellum, quos pro hac parte citauimus in ſimili, 3. *p. tract.* 2. *diſp.* 1. *q.* 89.

Sed probabilius Reſpondeo, ſatisfacere præcepto recitandi Officij; ideoque minimè teneri aliud recitare, aut repetere. Hanc reſponſionem latè probauimus *q.* 89. *nuper citata. Primò*, quia præfatus ſic recitans, verè recitauit Officium cum debita attentione, & vera intentione, & voluntate recitandi illud, vt ſupponimus : ergo verè fecit omne, quod ab Eccleſia per hoc præceptum eſt iniunctum : ergo verè illud adimpleuit.

Secundò. Quia qui ſciens, & volens facit opus præceptum, verè facit quidquid à Superiori eſt ei præceptum : ergo ad impletionem veram præcepti nil aliud reſtat, nec obſtat : nam quod habeat voluntatem expreſſam non adimplendi, nihil profectò refert, quando alias ſciens, & volens facit, quod Eccleſia vult.

Nec obſtant argumenta contraria. Nam *ad primum* reſpondeo cum Pellizario, negando paritatem : quando enim aliquid eſt debitum ex iuſtitia, creditor habet ius aliquid exigendi in ſuum commodum, eo quòd ius non extinguitur per gratuitam donationem : at quando aliquid eſt debitum ſolùm ex præcepto, non in bonum præcipientis, ſed ſubditi (ſicut euenit in caſu noſtro) tali debito ſatisfactum cenſetur hoc ipſo quod opus abſolutè fit : cum ſic obtineatur id quod præceptum intendit, nempe bonum ſubditi.

Ad ſecundum Pradi, conceſſa libentiſſimè maiori, neganda eſt minor; nam vt nuper eſt habitum, optimè cohærent, quod quis velit libera voluntate, & intentione efficere quidquid præceptum iniungit, & ſimul habere voluntatem non ſatisfaciendi præcepto. Vnde hanc noſtram ſententiam tuentur Bonac. *diſp.* 1. *de legib. q.* 1. *punct.* 10. *n.* 16. & *diſp.* 4. *de Sacrif. Miſſæ, q. vltima, punct.* 11. *n.* 23. & *diſp.* 1. *de Horis Canon. q.* 3. *punct.* 2. §. 1. *n.* 31. & 32. & penes ipſum Suarez *tom.* 2. *de relig. lib.* 4. *de Horis, c.* 26. *à n.* 10. & *lib.* 3. *de legib. c.* 29. *n.* 12. Leſſius *de iuſt. lib.* 2. *c.* 37. *n.* 59. Vaſquez 1. 2. *q.* 100. *art.* 9. *dub.* 1. Sanchez *lib.* 1. *ſum. cap.* 13. *num.* 13. Aragon 2. 2. *quæſt.* 81. *art.* 3. Valentia *tom.* 3. *diſp.* 6. *q.* 2. *punct.* 10. *de Horis Canon.* Paulus Squillas *part.* 1. *dub.* 22. Garcias, Naldus, Filliuc. Reginald. & Francolinus. Quibus ego addo Lugum *de Sacram. diſp.* 22. *ſect.* 2. *n.* 24. Palaum *de legib. diſp.* 1. *punct.* 17. *num.* 11. & 12. Bartholom. à S. Fauſto *de Horis Canon. q.* 152. 153. & 154. Trullench *lib.* 2. *in Decal. c.* 2. *dub.* 16. *num.* 27. Baſſeum *verb. Miſſa* 8. *n.* 5. & *verb. Præceptum, num.* 6. Caſpenſem *de legib. diſp.* 3. *ſect.* 5. *à num.* 62. Ægidium *n.* 309. Dianam *part.* 2. *tract.* 12. *reſol.* 37. & 3. *p. tract.* 6. *reſol.* 68. & 77. Machado *lib.* 2. *ſum. part.* 4. *tract.* 1. *docum.* 3. *n.* 4. Dicaſtillum *tract.* 5. *de Sacram. diſp.* 5. *dubit.* 5. *n.* 66. & Geſualdum *de Sacram. tract.* 17. *c.* 22. *num.* 22. quos omnes pro hac parte citaui *part.* 3. *tract.* 2. *de audit. Miſſæ, diſp.* 1. *q.* 89. Quibus adhuc addi poſſunt Pellizar. *tom.* 1. *Man. Regul. tract.* 5. *cap.* 8. *ſect.* 2. *q.* 17. *n.* 97. Tamburinus *lib.* 2. *in Decalog. cap.* 5. §. 3. *num.* 3.

QVÆSTIO XLI.

An qui Officium dixit, animo non adimplendi præceptum, ſimulque animo non repetendi illud, adimpleat adhuc præceptum?

NEgant (& à fortiori) Nauarr. Medina, Azor, & alij nuper citati, quos in ſimili citauimus 3. *p. tract.* 2. *diſp.* 1. *q.* 91.

Sed probabilius iterum Reſpondeo, Adhuc adimplere præceptum. Quia re vera præſtat opus ab Eccleſia præceptum. Verum eſt, quod ille peccauit mortaliter, ob prauum affectum ad tranſgreſſionem præcepti, ſi credat per Officium à ſe perſolutum non adimpleuiſſe præceptum : ſecus verò ſi crederet, ſe iam adimpleuiſſe. Sic Sanchez, Layman, Bonacina, Baſſeus, & alij citati à nobis *ſuprà*, & 3. *part. quæſt.* 91. *citata.*

QVÆSTIO

QVÆSTIO XLII.

An qui Officium diuinum perſoluit animo non adimplendi præceptum, teneatur ad minus, caſu quo nolit Officium repetere, mutare animũ intra tempus obligationis, & velle adimplere præceptum per Officium à ſe dictum?

AFfirmant Suarez, Aragon, Leſſius, Azor, Trullench, Eſcobar, necnon ex parte Ægidius; & Tamburinus, & aliqui alij *ſuprà* citati, & à nobis jam in ſimili relati 3. *p. tract. 2. diſp. 1. q. 92.*

Sed clarius, ac probabilius Reſpondeo, quod vel ille qui officium perſoluit, ac recitauit, animo non adimplendi præceptum per talem recitationem, habuit animum Officium poſtea repetendi ad præceptum adimplendum, vel non. Si habuit, ſed poſtea non vult repetere, dico quod in hoc caſu non tenetur recitans mutare animum, aut elicere alium actum voluntatis, quo velit ſatisfacere præcepto per officium à ſe dictum, ſed ſufficit ei aduertere, quod jam ſatisfecit præcepto per Officium à ſe dictum, vt non teneatur Officium repetere, & etiam vt non peccet peccato violationis affectiuè. Si verò habuit animum non repetendi, tunc dico quod iſte talis verè etiam adimpleuit præceptum, & ideo ad hoc non tenetur mutare animum, aut voluntatem quo applicet Officium à ſe dictum, ſed ſolùm tenetur deſiſtere ab animo peccaminoſo, quem ab initio habuit, non adimplendi præceptum, vt ſic tollat actualem affectum ad peccatum. Sic Sanchez, Salas, Bonac. Lugo, Baſſæus, Diana, imò ex parte Suarez, & Ægidius citati à nobis 3. *p. q. 92. cit.* necnon Tamburin. & Pellizarius *vbi ſuprà.*

§. III.

De voce qua Officium diuinum priuatim dici debet.

QVÆSTIO XLIII.

An Horæ Canonicæ voce ſint recitandæ?

REſpondeo voce, & non ſola mente recitari debere. *Primò*, quia ſic fuit definitum in Concil. Baſileenſi *ſeſſ. 21. §. 2.* vbi dicitur, quod ſiue ſoli, ſiue aſſociati, recitent diurnum, nocturnumque Officium reuerenter, verbiſque diſtinctis debent peragere. *Secundò*, quia vox excitat magis noſtrum affectum ad Deum, & etiam prouocat aliorum affectus, quod oratio, aut recitatio mentalis non facit, & facilius eſt ore, quàm mente tantum orare. Sic Eſcobar à Corro *de Horis Canon. q. 4. §. Qua voce, n. 73. pag. mihi* 50. Barth. à S. Fauſto *lib. 2. de Horis Canon. q. 156.* Pater Hermanus *in Medulla Theolog. Moral. lib. 4. c. 2. dub. 2. art. 4. n. 2.* ibi: *Pronunciatio vocalis exterior, ea enim eſt de ſubſtantia præcepti.* Palaus *diſp. 2. punct. 3. n. 6.* Diana *p. 11. tract. 2. reſol. 10. verſu Et quidem*, & alij communiter, contra quoſdam paucos quos mox citabimus.

QVÆSTIO XLIV.

An attento jure communi, ſi quis diuinum Officium ſola mente recitet, ſuæ obligationi ſatisfaciat?

AFfirmat nouiſſimè Bruno Chaſſaing. *de Priuileg. Regul. 2. p. tract. 8. cap. 4. Propoſit. 5. pag. mihi* 337. vbi loquendo de quodam Priuilegio Leonis X. conceſſo Regularibus, ſic ait: *Verumtamen, quamvis hoc priuilegium magnum ſit, poteſt tamen aliquo modo dici, non eſſe priuilegium, ſed juris communis explicationem. Ratio eſt, quia præceptum de recitando Officio, eſt tantum de illo dicendo: ſed ille qui mente dicit, verè dicit Officium, verba enim mentalia ſunt verba veriſſima, alioquin Filius Dei non eſſet verbum Patris. Et certè videtur S. Thomas eiuſdem eſſe ſententiæ, cum 2. 2. q. 88.* (lege tú 83.) *art.* 12. ait, quod vocalis oratio non ſit neceſſaria, niſi quando illa debet innoteſcere toti populo. *Conſtat autem Horas priuatas non debere ſic innoteſcere.* 2. cum dicit hominem ſolo corde dicere poſſe, ex illo Pſalmi 29. (ſic lege non 261. vt inuenies etiam in Diana referente verba huius Auctoris) Tibi dixi, cor meum. *Denique motus labiorum non eſt tanti momenti, vt obligationem lethalem inducat, cum abundè hic defectus ſuppleri poſſit per maiorem attentionem, & deuotionem. Quocirca probabile eſt, quod aliqui putant, quos refert Emmanuel Sà*, verb. Horæ, §. 11. *illum qui ſic dicit Officium, ob maiorem deuotionem, excuſari à lethali peccato. Verum autem venialiter peccet, lectori docto indicandum relinquo.* Hucvſque Bruno.

Huic Authori addo noſtrum Ludouicum à Conceptione *p. 1. examin. Moral. tract. 2. de Reſtit. caſu 6. num.* 2. vbi docet adimplere præceptum recitandi Officium, illum qui viſu diſcurrendo per Breuiarium mentaliter Horas Canonicas legeret; imò etſi per Breuiarium viſu non diſcurreret, ſed memoriter tantum, exiſtimat adhuc talem implere præceptum de recitando Officio. Fundamentum eius eſt, quod præceptum, ſit de recitando officio: at qui memoriter mentaliter dicit Officium, verè dicitur illud recitare: ergo & adimplere præceptum de recitando Officio. Minorem probat ex quibuſdam verbis Thomæ Sanchez, vbi ait: *Quod aliud ſit legere, & aliud memoriter recitare*, ergo. His Authoribus ſatis fauet Baldell. *tom. 2. lib. 3. diſp. 34. n. 15.* quatenus ait, hanc ſententiam diſputatiuè poſſe defendi.

Sed iterum vt mihi certum Reſpondeo, quod attento iure communi, & ſecluſo omni priuilegio, minimè ſatisfaceret præcepto, qui ſola mente Officium diuinum diceret. Quia mihi certum eſt, quod ſit de præcepto Eccleſiæ, quod Horæ Canonicæ voce pronuncientur, vt conſtat ex dictis *quæſt. antecedenti*, & antea *part. 2. tract. 6. de Ordine, diſp. 13. quæſt.* 19. vbi aliam rationem pro reſponſione hac probanda inuenies. Quo jacto fundamento, facilè ruunt argumenta contrariorum, vt vides. Et ita ſentiunt Medina, Aragon, Reginald. Navar, Sà, Bonacina, Sanchez, Thom. Hurtado adducti à nobis 2. *p. quæſt.* 19. citata. Quibus addi poſſunt Suarez *tract. 4. lib. 4. cap. 7. num.* 2. & Martinez de Prado *tom. 2. cap. 30. quæſt. 8. §. 3. num. 37. &* 39. vbi cum Suario ait, opinionem contrariam eſſe improbabilem; quod dictum, quidquid ipſe miretur, iterum dico, mihi eſſe durum. Diana 2. *p. tract. 12. reſol. 11. & p. 6. tract. 7. reſol. 10. & p. 7. tract. 11. reſol.* 33. & clarius *p. 10. tract. 11. reſol. 1. & p. 11. tract. 2. reſol. 10.*

verb.

verſ. Et quidem. Eſcobar à Corro *de Horis, quæſt.* 3. *num.* 79. & alij communiter.

QVÆSTIO XLV.

An ſaltem Regulares poſſint, ex particulari priuilegio, priuatim totum Officium mentaliter recitare, & ſic ſatisfacere obligationi recitandi?

NEgant quamplures Doctores: eo quòd priuilegium conceſſum Regularibus à Leone X. anno 1516. *Indict.* 4. *die* 19. *Aprilis*, vt poſſent ſatisfacere obligationi diuini Officij, illud mentaliter recitando, fuit Oraculum factum Eminentiſſ. Cardinali Laurentio tit. Sanctorum quatuor Coronatorum: at ſic eſt, quod hoc priuilegium non ſubſiſtit, poſt reuocationem Oraculorum factam tam à Gregorio XV. *de anno* 1622. quàm ab Vrbano VIII. *anno* 1631. *die* 20. *Decembris*, qua reuocantur omnia, & ſingula priuilegia, facultates, licentiæ, & gratiæ quæcumque viuæ vocis Oraculo conceſſæ: ergo. Vnde ob id ita ſentiunt Diana *part.* 10. *tract.* 11. *reſolut.* 1. *& part.* 11. *tract.* 2. *reſol.* 10. *verſ. Et quidem priuilegium.* Pellizarius *tom.* 1. *Man. Regul. tract.* 5. *cap.* 8. *ſect.* 2. *quæſt.* 10. *num.* 71. Lezana *in ſum. tom.* 1. *cap.* 12. *n.* 13. Baldell. *in Theolog. Moralis, tom.* 2. *lib.* 3. *diſputat.* 35. *num.* 16. Hieronym. Garcia *in ſum. tr.* 2. *diff.* 6. *dub.* 2. *num.* 2. Peyrin. *tom.* 1. *ſuorum priuileg. Conſtit.* 28. *Leonis X. num.* 4. Cyprian. Capucinus *lect.* 1. *in cap.* 3. *Regul.* Quintanadueñas *tom.* 2. *tract.* 5 *ſingul.* 17. *n.* 3. *& tract.* 2. *ſingul.* 17. *per totum.* Lugo *lib.* 3. *Reſponſ. Moral. dub.* 17. *num.* 4. Prado *tom.* 2. *cap.* 30. *quæſt.* 8. §. 3. *num.* 42. *&* 43.

Sed probabilius Reſpondeo, poſſe Regulares vi prædicti priuilegij Leonis X. priuatim recitare totum Officium mentaliter, & ſic ſatisfacere præcepto recitandi Officij. Ratio eſt, quia probabilius eſt, quod dictum priuilegium, licèt viuæ vocis oraculo conceſſum, minimè ſit reuocatum à Gregorio, aut ab Vrbano: ergo poſſunt Regulares illo vti, & ſatisfacere penſo Officij mentaliter recitando. Minor probatur: quia dictum priuilegium confirmatum eſt per Bullam propriam à Sanctiſſimo Pio V. ſicuti cætera omnia viuæ vocis oracula ante ipſum conceſſa: ergo nequit comprehendi reuocatione viuæ vocis Oraculorum facta à Pontificibus Gregorio XV. & Vrbano VIII. Sic tenent Sanctorus à Melfi *in Commentar. Conſtitut. Minorum, ſtatuto* 2. *dubitat.* 3. his verbis: *Cum ſoli recitamus, poſſumus totum Officium dicere mentaliter, cum prolatio verbalis ſit præcipuè, vt ab aliis intelligatur.* Sic ille, cuius opinionem refert Diana *part.* 8. (non 9. vt leges apud Pellizar.) *tract.* 7. *reſol.* 58. nec audet ibi illam reprobare. Rodriguez, Miranda, Villalob. Thom. Hurtad. & Ioan. de Cruce, citati à nobis 2. *p. tractat.* 6. *diſputat.* 13. *quæſt.* 19. *verſ. Quod ſi hic roges.* Quibus nunc addo Aſcanium Tamburinum *tom.* 2. *de iure Abbat. diſputat.* 10. *quæſt.* 9. *num.* 2. & Thomam Tamburinum è Societate Ieſu *Opuſculo de Sacrif. Miſſæ lib.* 2. *c.* 9. §. 3. *per totum*, quem refert Diana pro hac parte, *part.* 10. *tract.* 11. *reſol.* 1. Perſicum *de Horis Canon. cap.* 2. *dub.* 4.

QVÆSTIO XLVI.

An qui priuatim Officium recitat, debeat neceſſariò ita illud pronunciare, vt ad minus ab adſtantibus audiri poſſit?

AFfirmat Ioan. de Medina *Cod. de Orat. quæſt.* 7. his verbis: *Si quæras quanta vocis expreſſio requiratur? Dicendum, quod quanta ſufficit, vt ab aſtantibus auditu percipiatur, ſi tamen attendant, & non ſit impedimentum, alioqui minimè ſatisfacit præcepto.* Ita ille, vt iam dixi 2. *p. tr.* 6. *diſp.* 13. *quæſt.* 18.

Sed vt certum Reſpondeo, Non debere neceſſariò ita Officium diuinum pronunciare, vt ab aſtantibus audiri poſſit. Quia ius ſolum præcipit, vt quis non ſolum mente, ſed etiam ore & voce Officium recitet: at ſic eſt quod totum hoc poteſt adimplere recitans abſque eo quod ita Officium recitet vt ab aliis audiri poſſit, vt ſtatim dicemus: ergo. Sic omnes communiter, præcipuè mox citandi.

QVÆSTIO XLVII.

An ſaltem priuatim recitans debeat ita Officium pronunciare, vt ſe ipſum poſſit audire?

AFfirmant communiter DD. docentes, quod Horæ Canonicæ, quando priuatim dicuntur, taliter recitari debeant, vt ille qui recitat, niſi ſit ſurdus, vocem propriam poſſit audire. *Primò*, quia in Concil. Baſileenſi *ſeſſ.* 21. expreſſe dicitur, quod illi, qui priuatim recitant, non debent in gutture, vel inter dentes dictiones formare. *Secundò*: Quia vox, qua Officium dicitur, debet eſſe audibilis: ergo ſaltem ab ipſo Recitante. Sic tenent apud Eſcobar Suarez *lib.* 4. *de Horis, cap.* 7. *num.* 6. Nauarr. *de Orat. cap.* 20. *num.* 14. Molfeſ. *cap.* 20. *num.* 191. Valentia 2. 2. *diſput.* 6. *quæſt.* 2. *punct.* 10. §. 4. Filliuc. *tract.* 23. *cap.* 3. *num.* 117. *& cap.* 7. *quæſt.* 8. Reginald. *lib.* 18. *num.* 174. Tolet. *in ſum. cap.* 10. *num.* 4. Palaus *tom.* 2. *tract.* 7. *diſp.* 2. *punct.* 3. *num.* 6. S. Fauſt. *lib.* 2. *de Horis Canon. quæſt.* 157. *verſu Secundò, & quæſt.* 159 *per tot.* quos omnes refert, & ſequitur Eſcobar à Corro *de Horis Canon. quæſt.* 4. §. *Qua voce, num.* 184. Qui & citat adhuc Azorium eodem loci, vbi apertè oppoſitum clarè ſuſtinet, vt *infrà*. Imò & Nauarrum. Nec Toletus contrarium docet, cum ſolùm petat prolationem vocalem. Docent tamen ſuam ſententiam etiam Vmbertus, & Baldellus, quos refert ac ſequitur Magiſter Prado *tom.* 1. *oper. Moral. capit.* 30. *quæſt.* 8. §. 3. *num.* 41. Diana *p.* 6. *tract.* 7. *reſol.* 10. *& p.* 7. *tract.* 11. *reſol.* 16. & nominatim contra me *p.* 10. *tract.* 11. *reſol.* 33. *& p.* 11. *tract.* 2. *reſol.* 10. *verſ. Et quidem priuilegium.* Pellizarius *tom.* 1. *Man. regul. tract.* 5. *c.* 8. *ſect.* 2. *n.* 104. *in Summario.*

Sed æquè probabiliter iterum Reſpondeo, adhuc Non debere neceſſariò ita officium pronunciare, vt ſe ipſum audiat, aut audire poſſit. *Quia ad implendum præceptum ſatis eſt* (ait Azor.) *ſi quis ſic recitet, ac proferat, vt verè dici queat ore & voce preces fundere, ſiue ab alio, vel à ſe audiri poſſit, ſiue non: quoniam iure ſolum cogitur voce, & ore, & non tantum mente, & animo precari, & orare, ac proinde ſi reuera lingua, & labia moueat, voce orat, non mente duntaxat. Satis igitur eſt, vt ait* Nauarr. de Orat. cap. 20. n. 14. *Si Clericus dum recitat preces, verba ita proferat, linguam, & labia mouendo, vt ſe ipſum percipiat, & intelligat,*

telligat, & non ſolum in gutture pronunciet. Sic Azor. 1.p.lib.10.cap.11.quæſt.4. Trullench lib.1.in Decal. cap.7.dub.11.in fine. Bonacina de Horis Canon.diſp.1. punct.2.§.1. num.24. & alij penes ipſos, quos citauimus 2.p. tract.6. diſp.13. quæſt.18. Caramuel etiam in Theolog. Regul. diſp.108.n.1381. vbi ſic ait: *Sufficit, quod is, qui Horas recitat, eas voce & ore proferat, ſiue à ſe ipſo, aut ab alio audiatur, ſiue non. Ratio eſt, quia non eſt præceptum de auditione, ſed de prolatione: ergo ſi prolatio ponatur, ſecluſa auditione, nihil ſit contra præceptum.* Sic ille. Et infra: *Rogas quid requiratur, vt ſit vox? Reſpondeo, linguam & labia moueri: anhelitus enim neceſſariò ſequitur. Ratio eſt, quia vox nihil aliud eſt, quàm reſpiratio fracta certo modo per labia & linguam: atqui non poſſunt labia, & lingua moueri, quin frangatur reſpiratio: ergo nec moueri potuerunt, quin ſit vox. Quomodocumque igitur articulent, eſt vox: ergo & pronunciatio audibilis, ac proinde præcepto ſatisfaciens.* Hucvſque Caramuel. Cuius ratione abundè ſit ſatis argumentis contrariorum. Sic etiam tenent Martinus à S. Ioſeph in Monitis Confeſſar.tom.1. lib.2. tract.5.num.15. Baldellus tom.2.Theolog.Moral.lib.2.diſp.34 numero 15. Baſſæus in Florib.Theol. Moral.verb.Horæ Canonicæ 2. num.15. Qui & citat Dianam 2.p.tract.11.reſol.11. & Aſcan. Tamburinum de iure Abbat. tom. 2. diſputat. 10.quæſt.9. numero 5. Sic etiam noſter Ludouicus tom.1.examin. Theol. Moral. tract.2. de reſtitut. caſu 6. Angel.Maria Verricelli, tract.5. quæſt.6. numero 122. Leander de Murcia capit.1.ſuper 3.Regulæ,§.2.num.12. Legantur dicta à nobis p.1. tract.6. diſp.13.quæſt.18.

QVÆSTIO XLVIII.

An ad minus, dum quis recitat cum Socio, teneatur ita clara voce Officium dicere, vt à Socio audiatur?

AFfirmat abſolutè Eſcobar à Corro, loc. cit. q.4. §.Qua voce, n.81.

Sed clariùs, ac diſtinctiùs Reſpondeo vt quid certum: Teneri, ſi recitet cum Socio adſtricto recitandi onere, aliàs non. Ratio eſt, quia recitans cum Socio, ſupplet audiendo, quod omittit recitando: ergo. Sic Bonacina de Horis diſp.1. quæſt.3.punct.2. §.1.numer.25. Palaus tom.2. diſp.2.de Orat. punct.3. num.7. vbi ita ait: *Si autem cum Socio recites, debes ita proferre verba, vt ipſa ſocius audiat, ſi ipſe obligatus eſt recitare, aliàs præcepto non ſatisfaciet: & è contra ipſe Socius ita debet verba proferre, vt tu illa percipias, ſin minus præcepto non facies ſatis. Quia oratio alterius in tantum poteſt eſſe tibi communis, in quantum illam percipis. Quia auditus loco prolationis ſuccedit, ideoque diceris recitare quæ Socius recitat, quia illum audis.* Sic Palaus.

§. IV.

De integritate, qua Officium perſolui debet.

QVÆSTIO XLIX.

An qui totum, aut partem notabilem Officij omittit, peccet mortaliter?

REſpondeo vt quid certum: Peccare. Quia verè frangit præceptum ad mortale obligans, vt conſtat ex dictis ſuprà, & mox dicendis.

Tenent ſic communiter DD. Qui ſecus dicunt, ſi leuem Officij partem omitteret, quia tunc ob paruitatem materiæ non excederet veniale. Legantur Doctores ſtatim citandi.

QVÆSTIO L.

An ſi quis citra contemptum, ſolùm ex negligentia ſemel omittat totum, aut partem notabilem Officij, mortaliter peccet?

NEgant quidam Doctores, quos retulimus p.2. tract.6.diſp.13.q.19. quos vide.

Sed iterum, vt quid certiſſimum Reſpondeo, Peccare mortaliter. Quia certiſſimum, eſt quod in dicto caſu tranſgrediatur præceptum Eccleſiæ latum in Cap. *Dolentes, de Celebrat. Miſſar.* Cuius tranſgreſſio in re graui, etiam citra contemptum, eſt mortalis. Sic communiter Doctores, inter quos legendi ſunt Tabiena, Silueſt. Nauarr. Sanchez, Bonac. & alij loc.cit.citati.

QVÆSTIO LI.

An etiam peccet mortaliter, qui vnicam integram, ex minoribus ad minus, Horam recitare omittit?

NEgant peccare mortaliter (ſed venialiter tantum, ratione paruitatis materiæ) Philibertus Marchinus de Ordine tract.2. part.6. cap.12.diff.13. num.4. Caramuel in Regulam S. Benedicti diſput. 118. num.1462. & Martinus à S.Ioſepho in Man.Confeſſor.tom.1. lib.2.tract.9.de Orat.num.5. quos pro hac parte adduximus part.2. tract.6. de Ordine, diſp.13. quæſt.30. Quibus nunc addo Angelum Mariam Verricelli in quæſt.moral.lib.tract.1.quæſt.16. (licet poſtea oppoſitum dicat) Iacobum Marchantium in reſol. Paſtoral.lib. part.2.tract.7.cap.2.quæſt.1.& Bonartium de Horis Canon.cap.12. numer.12. Quorum ſententiam refert Baſſeus V. Horæ Canon.5.numero ſecundo, nec improbat.

Sed iterum abſque vlla hæſitatione, vt quid certiſſimum Reſpondeo, Etiam peccare mortaliter, & non venialiter tantum. Quia certiſſimum eſt, omiſſionem vnius integræ, etiam ex minoribus, Horæ eſſe grauem, non leuem mutilationem Officij: ergo. Sic communiter DD. Legantur inter alios Suarez de Religione tom.2.lib.4.capite 25.numero 15. Diana part.2.tract.12.reſol.41. part.5. tr.5.reſol.26. part.6. tract.6. reſol.6.part.7.tract.11.reſol.2. & nec citato, part.10.tract.16. reſol.28.& part.11. tract.1. reſol.25. verſ. Quæro quintò, vbi adducit Lezanam, qui conſult.48.num.8.obſeruat, oppoſitam ſententiam à S. Congregatione Indicis fuiſſe deletam ab opere Philiberti Marchini: ob quam cauſam ab ipſa, quam (vt ſuprà vidimus) docuerat, ſententia recedit Pater Verricelli loc.cit.tract.8. quæſt.58. his verbis: *Verum poſt typis impreſſum meum primum tractatum, audiui oppoſitum fuiſſe à Sacra Congregatione declaratum, cui declarationi humiliter ſubſcribens, recedo à priori opinione.* Hæc ille. Legantur de hac quæſt. D. Anton. Silueſt. Tabiena, Nauarr. Sanchez, & alij, quos citat Diana loc.cit.præcipuè p.6.de qua egimus & nos 2.p.tr.6.diſp.13.q.30.citata.

QVÆSTIO XLII.

An item ſit mortale tertiam partem vnius Horæ minoris v.g. Tertiæ, aut ſextæ, &c. omittere?

AFfirmant Navar. Azor, Villalob. Squillante, Macignus, Malderus, & alij, quos nos *2. p. loco cit. q.* 51. cum Diana *2. p. loc. allegato*, adduximus.

Sed multò probabilius iterum Reſpondeo, Non eſſe mortale. Quia multò probabilius eſt, tertiam minoris Horæ partem non eſſe notabilem, aut grandem, ſed paruam: ergo eius omiſſio non erit grauis culpa, ſed leuis. Sic Diana cum Fernandez, Bellochio, Vega, & Reginaldo: necnon Suarez, Filliuc. Rodrig. Bonac. Naldus, Molfeſ. & Trullench, quos citauimus *2. p. loc. cit.* Pellizarius mox citandus, & communis.

QVÆSTIO LIII.

An ſaltem ſit mortale, dimidiam Horæ minoris partem omittere?

AFfirmant aliqui Doctores, exiſtimantes, dimidiam partem Primæ, vel Tertiæ, Sextæ, Nonæ, aut Completorij, eſſe grauem; ac proinde eius omiſſionem mortalem culpam ſtatuere. Ita Fernandez, Bellochius, Vega, & Reginald. apud Dianam *2. p. tract. 12. reſol. 41. & part. 5. tract. 5. reſol. 26.* Suarez, Filliuc. Layman, quos citat, & ſequitur P. Hermanus *in Medulla Theolog. Moral. lib. 4. c. 2. dub. 2. art. 2. n. 2. pag. mihi* 360. Trullench *lib. 1. in Decal. c. 7. dub. 23. n. 2.* Eſcobar à Corro *q. 4. de Horis, n. 21.*

Sed iterum probabilius Reſpondeo, adhuc non eſſe mortale dimidiam Horæ minoris partem omittere. Quia adhuc probabilius eſt, dimidiam huiuſmodi Horæ partem non eſſe materiam grauem, ſed leuem; ac per conſequens, eius omiſſionem non conſtituere niſi culpam venialem. Sic aliqui Doctores, quos citauimus *2. p. loco cit. quæſt.* 31. cum quibus diximus, Horam paruam integram tantum eſſe materiam peccati mortalis, & *infra* eam eſſe ita modicam quamcunque partem, vt Eccleſia non credatur ob eam facere velle reos ignis æterni. Sic Leſſius, Bonac. Caſtro Palao, & Gauantus à nobis *vbi ſuprà* adducti. Quorum ſententiam, vt probabilem poſſe tutè in conſcientia ſequi, expreſsè fatentur Trullench *loc. cit.* Pellizarius *tom. 1. Man. Regul. tract. 5. c. 8. ſect. 2. q. 16. n. 93.* Tenet etiam nobiſcum Mallet. *tom. 1. Malleatione 30. Bractea 28. in fine,* Acacius *tom. 2. verb. Horas Canon. reſol. 57. n. 8.*

QVÆSTIO LIV.

An peccet mortaliter, qui in Matutinis cum Laudibus vnum Nocturnum omittit?

NEgabit Caramuel, qui *in Regul. D. Benedicti, diſp. 111. n. 1408. & in Theol. Fund. fundam. 55. §. 4. n. 190.* abſolutè docet, octauam diuini Officij partem eſſe materiam grauem; leuem autem quidquid eſt minus octaua parte, vt eſt vnum Nocturnum.

Sed vt certum Reſpondeo, Peccare mortaliter. Quia omiſſio vnius Nocturni verè æquiualet omiſſioni vnius integræ Horæ paruæ, ſeu minoris, atqui jam eſt certum, quod omiſſio vnius minoris Horæ eſt mortalis: ergo & omiſſio vnius Nocturni erit. Sic expreſsè Pellizarius *num. 93. citato*, vbi ait, ſic ſentire communiter Doctores. Cum quibus notat, quod in præſenti non eſt deſumenda grauitas materiæ ex eo quod ſit tertia, vel quarta pars, &c. Sed ex eo quod ſit magna in ſe, ſpectata dignitate illius, ac deformitate totius Officij, idque ſecundum prudentem æſtimationem. Cuius notatione ruit fundamentum Caramuelis, aduerſus quod latè agit Paſqualigus *in quæſt. Canon. Centur. 1. q. 29. per tot.* & ex illo Diana *part. 11. tract. 1. reſol. 21.* & antea *part. 7. tract. 11. reſol. 2.* Lege Patrem Verricelli *in qq. moralib. tract. 8. q. 16. per tot.* & Raphaelem 2. 2. *tract. de Hor, iscontr.* 8. ita ſcribentem: *Quæ autem dicatur pars notabilis vnius Horæ, non ex quantitate verſuum, nec verborum penſanda eſt, quidquid ſcrupuloſè dicat Nauarrus* cap. 7. num. 44. *ſed ea dicetur pars notabilis, quæ iudicio prudentis deturpat alicuius Horæ fabricam, & conſtructionem, v. g. in Matutino omiſſio vnius Nocturni.* Hæc Raphael.

QVÆSTIO LV.

An etiam peccaret mortaliter, qui in Matutinis tres lectiones cum Reſponſoriis omitteret?

NEgant abſolutè Pater Verricelli *in qq. moralib. tract. 5. q. 6. n.* 109. Diana *p. 2. tract. 12. reſol.* 41. & ante illos Sanchez *lib. 1. in ſum. c.* 19. (non 18. vt citant Diana & Verricelli) *n.* 8. ibi: *Et ita ſi Matutinum eſſet Feriæ, vel Sancti ſimplicis, credo eos non excuſari, quia omiſſio trium lectionum, & earum Reſponſoriorum, quæ ad integrum Matutinum deſideratur, eſſet materia parua; ac proinde moralem Matutini integritatem non tolleret. Secus ſi eſſet Matutinum Feſti duplicis, aut ſemiduplicis, in quo nouem lectiones, & octo reſponſoria omittenda eſſent: tunc enim cum ea ſit pars notabilis, qua omiſſa non ſatisfit integrè moraliter præcepto, ideo nullatenus id præceptum obligat.* Sic Sanchez.

Sed ego adhuc diſtinctiùs Reſpondeo *Primò*, quod minimè peccaret moraliter ille, qui in Matutinis Feriæ communis, aut Sancti ſimplicis, omitteret tres lectiones cum Reſponſoriis. Quia eſt parua materia, vt benè Sanchez.

Reſpondeo *Secundò*, quod nec peccaret mortaliter, qui in Matutinis Feſti nouem lectionum omitteret tres lectiones cum ſuis Reſponſoriis: ſecus ſi omitteret nouem, aut ſex lectiones cum ſuis reſponſoriis: quia hæc eſt grauis materia, illa leuis, etiam in hoc caſu.

Reſpondeo *Tertiò* dicendum, quod verè peccaret mortaliter ille, qui in officio Reſurrectionis, aut Pentecoſtes, omitteret tres lectiones cum ſuis reſponſoriis: quia in huiuſmodi Matutinis, in quibus ſolùm inueniuntur tres Pſalmi, non eſt parua materia tres lectiones. Nam (vt aliàs benè notat Pellizarius *num. 93. cit.* admittenda profectò eſſet latitudo paruitatis materiæ in Officio longiori (v. g. Dominicæ) & in Officio breuiori (v. g. Paſchæ) ita vt maior latitudo detur in officio longiori, quam in breuiori: ſiquidem paruitas materiæ menſurari debet ex toto: totum verò poteſt eſſe maius, vel minus, vt conſtat.

Qvæstio LVI.

An omittens veſperas Sabbati Sancti peccet mortaliter?

NEgat Franciſcus Pellizarius *tom.1. Man.Regul. tract.5.cap.8.ſect.2.num.93.* his verbis: *Vnde quis benè inferat, omittentem Veſperas Sabbati Sancti, non peccare mortaliter: cum talis omiſſio non æquivaleat omiſſioni vnius ex quatuor Horis parvis, imò vix dimidiæ, quæ proinde cenſetur leuitas materiæ excuſans à mortali.* Ita ille. Huic Authori firmiter adhæret Diana *in indice rerum,& verborum, verb. Hora Canonica,* vbi abſolutè ait: *Veſperas Sabbati Sancti omittere, non eſt mortale.* Sed certè *in reſol.* vbi de hac difficultate agit,potiùs videtur declinare in oppoſitum,vt *infrà* videbis.

Vnde abſolutè ego probabilius multò Reſpondeo, Peccare mortaliter. Quia omiſſio vnius Horæ integræ, etiam parvæ, mortalis reputanda eſt. Sic cum aliis,meo videri,tenet Diana *part.11.tract.4.reſ.45.* vt indicant hæc eius verba: *Sed nota hic pro curioſis, docere Pellizarium, omittentem veſperas Sabbati Sancti, non peccare mortaliter; quia vix perueniunt ad dimidiam Horam ordinariam. Verùm attendendo ad principia Suarij, dicendum eſſet, eſſe mortale,quia eſt notabilis deformitas, quoad Officij integritatem: alias qui Matutinum de Reſurrectione non recitaret, non peccaret mortaliter, quod videtur tam facilè poſſe admitti:* & ita tenet Pater Tancred. *vbi ſuprà, diſp.12. q.9. n.19.* Hucvſque Diana.

Qvæstio LVII.

An qui verſus Pſalmorum initiat, & finit voluntariè, omiſſis iis, quæ in medio verſuum continentur, mortaliter peccet?

AFfirmant communiter Doctores, ſi recitans faciat in quantitate notabili (& aliàs non excuſetur ob balbutiem linguæ, vt infra.) Ratiò eſt: quia re vera violat præceptum in re graui, cum ex officio diuino relinquatur gravis quantitas. Ita Bonacina *diſp.1.q.3.punct.2.§.1.n.2.& 4.*Villalob.*1.p. tract.24. diff.10. num.7.* Trullench *lib.1.in Dec.c.7. dub.16.n.3.* Palao *tom.2.diſp.2.punct.3.n.2.* Leſſius *lib.2.c.37.dub.10.n.56.* Tambur. *in Decal. lib.2.c.5. §.3.n.6.*

Sed ego clarius, ac diſtinctius Reſpondeo dicendum,quod verè ſic Recitans mortaliter peccet, ſi ea quæ omittit ſint magnæ quantitatis, vt aiunt DD. dicti, niſi alias (vt ipſi dicunt) id omittat ob balbutiem aut(quod ego addo) caſu,quo ſit Regularis habens priuilegium recitandi mentaliter,& verba prædicta,quæ vocaliter non ponuntiat, mentaliter dicat. Quia tunc verè à mortali excuſabitur, vt conſtat; & ex infrà dicendis amplius conſtabit.

Qvæstio LVIII.

An qui cum notabili abſciſſione vltimarum ſyllabarum recitat, lethaliter peccet.

NEgant communiter Doctores, niſi caſu quo abſciſſio ſyllabarum ſenſum verborum notabiliter corrumpat, quia tunc (aiunt) peccabit mortaliter. Ita Bonac. *diſput.1. quæſt.3. punct.2. §.1. num.4.* citans Azorium *cap.11.quæſt.3.* Filliuc. *c.7. quæſt.8. num.242.* Leſſium *lib.2. cap.37. num.59.* & Barboſam *in cap.Dolentes, num.11.de Celebrat. Miſſar.* Sed ex his Azor nihil ad propoſitum dicit *c.11. ſed c.7.q.11.vt infra.* Sic etiam Diana *2. p.tract.12. reſol.32.* & Verricelli *tract.5.q.6. n.110.*(qui etiam citant malè Azorium *lib.10. cap.4.*) Trullench *lib.1. in Decal. cap.7. dub.16. num.5.* Caſtro Palao *n.2.cit.* Pellizar. *tom.3.de Monial. tract.10.c.6.n.17. verſ. Moneo 5.*Tamburin. *loco citato.* Ratio eorum eſt,Quianiſi caſu,quo abſciſſio ſyllabarum,verborum ſenſum corrumpat, non violatur præceptum in re graui; ſolùm ergo talis violatio extra præfatum caſum venialis erit.

Sed ego clarius, & abſolutius Reſpondeo, Non peccare lethaliter; ſed venialiter tantùm: & ideo, non teneri denuo recitare. Quia verè adimplet præceptum quoad ſubſtantiam.Sic Azor. *loco citato,c.7. quæſt.11.* Leſſius citatus à Bonacina vbi abſolutè hæc ait: *Abſorbere ſyllabas*, non eſt niſi peccatum veniale: manet enim integra precum ſubſtantia, itavt intelligi poſſit. Si inuoluntariè fiat, nullum peccatum eſt. Sic Leſſius. Et Suarez *lib.4. de Horis cap.25. num.6.* ibi: *Quando non fit propria mutilatio, ſed aliqualis corruptio, & mutatio potius in deſinentiis ſyllabarum, quàm in omiſſione earum, non eſt peccatum mortale, ſecluſo ſcandalo,& contemptu; quia tota Oratio dicitur integra, quoad ſubſtantiam, & modus ille non mutat ſignificationem verborum, nec impedit vt communiter intelligatur, quid per ea ſignificetur; & ideo cum tali defectu impletur præceptum, nec oportet illud repetere, quamvis cauendus omnino, & reprehendendus ſit,* quod bene notauit Azorius *lib.10. cap.7. quæſt.11.* Hæc Suarez. Legatur Sanchez *lib.7. conſ. cap.2.dub.17.num.3.* vbi notat, *Non oportere Clericos nimis eſſe ſcrupuloſos, caſu quo putant ſe non integrè pronunciaſſe, vel aliqualiter ſyncopaſſe, vel verba aliqua ſolo gutture dixiſſe, niſi defectus ſit valde notabilis.* Sic ille. Et ex illo Diana, Pellizarius, & Verricelli.

Qvæstio LIX.

An peccet ſaltem venialiter, qui ob imperitiam, vel balbutiem ſyllabas in Officio detruncat?

REſpondeo vt certum, quod non. Quia non voluntariè, ſed ex neceſſitate id facit. Sic Leſſius *num.56.cit.* Verricelli *quæſt.6.cit.num.112.* ex Villalob.*tom.1.tract.24.diff.10.n.7.*Palaus *diſp.2.punct.3. num.2.*

Qvæstio LX.

An qui recitat cum eo, qui ob balbutiem, aut imperitiam, abſcindit ſyllabas, ſatisfaciat recitandi præcepto?

REſpondeo ſatisfacere. Quia ſi Socius ſatisfacit, à fortiori ipſe quoque. Sic Diana *part.2. tract.12. reſolut.32.* ibi: *Nota etiam quod qui cum tali (nempe balbutiente, aut lingua imperito, aut inuoluntariè ſyllabas abſcindente) recitaret Officium, ſatisfaceret ſuo muneri, nec teneretur Officium repetere: nam ſi Socius ita recitans ſatisfacit, vt*

vt probatum eſt, etiam ipſe ſatisfaciat. Sic Diana. Cui conſonat Verricelli *q.6. cit. n.*115. quatenus ex illo ait, quod verè ſatisfacit recitans cum eo, cuius verba, ob pronunciandi celeritatem, non bene percipit.

QVÆSTIO LXI.

An ſatisfaciat Sacerdos ſæcularis recitans cum Socio ita feſtinanter, vt nondum expletis verſiculis ab ipſo Socio, verſiculos ſequentes recitare incipiat?

RESpondeo, Non ſatisfacere, ſi in notabili quantitate verſuum id præſtet. *Quia tunc* (ait Tamburinus) *ex praxi Eccleſiæ cenſetur quis recitare totum Officium, licèt eius partem recitet Socius, quando illo partem non recitante, eandem recitat Socius, ipſe verò eandem audit; ſic enim fit vtriuſque Oratio vtrique communis: cum igitur id in caſu dicto non obſeruetur, non reputabitur totum Officium perſolui. Niſi ſic doceremus, liceret dimidiam partem Officij canere, aliam dimidiam eodem tempore canente Socio, quod eſſet præceptum Eccleſiæ notabiliter eludere.* Sic Thom. Tamburinus *lib.2.in Decal.cap.5.§.3.num.*8.& antea Bonac.*diſp.1.de Horis,quæſt.3.punct.2.§.1.num.*3.Qui & citat Azor.*lib.10.cap.4. quæſt.*11. Leſſium *capit.37. dub.*10. Toletum *lib.1.cap.13.n.*9. Paulum Squilas *1.p.dub.20.num.*28.Filliuc.*tom.2.tract.23.cap.6.q.9. & cap.7.quæſt.*8. Reginald. *lib.18. tract.2.n.146. & lib.4.cap.10.n.*87. Nauarrum *de Orat.cap.13.n.*37. & Carolum Macign. *cap.25.n.*24. Sed ex his, quos pro hac parte citat, Authoribus nec Azor.*loco* à Bonac.*cit.* nec Leſſius, imò nec Filliuc. ſaltem *vltimo loc. cit.* tenent. Tenent tamen alij, quibus addo Caſtrum Palao *tom.2. diſp.2.punct.3. num.*9. Ægidium Trullench. *lib.1. in Decal. cap.7. dub.16.num.*4. qui etiam citat malè Azorium, & Leſſium, Siluium *2.2. quæſt.83.art.13.concl.*5. & Dianam *2.p.tract.12. reſol.32.in fine*, & omnes, ſaltem loquendo de Sacerdote ſæculari: Nam loquendo de Regulari maior eſt difficultas, pro qua enodanda ſit

QVÆSTIO LXII.

An ſaltem Sacerdos Regularis ſatisfaciat Officio, recitans cum Socio, incipiendo ſuos verſus, antequam ipſe Socius ſuos finiat?

AFfirmat Pellizarius *tom.1. Man. Regul.tract.5. cap.8.ſect.2.num.*89. *Quia ex vna parte* (inquit) *Religioſus habens priuilegium recitandi Officium mentaliter, non minus poteſt recitare ille mentaliter verſus contingentes Socio recitanti cum ipſo, dictos verſus ab eo audiendo, quam illos oculis percurrendo in Breuiario: ex alia parte, cum mens longè velocius operetur, quàm lingua, poteſt præfatus Religioſus priuilegiatus, non ſolùm mentaliter abſoluere integros verſus à Socio ſyncopatos, ſed etiam mentaliter finire verſus ſibi contingentes antequam Socius, præueniendo finem eorum vocalem, inchoet verſus, qui ipſi contingunt. Vnde ſupradictus Religioſus priuilegiatus Officium recitat cum omnimoda integritate, pleneque ſatisfacit obligationi; cum ſic mentaliter dicat & totos verſus, & debito tempore; quod ſufficit ad integritatem recitationis mentalis, quæ vi præfati priuilegij conceditur dicto Religioſo.*

Hinc patet (addit Pellizarius num.90.) *Religioſum habentem priuilegium recitandi mentaliter Officium, non debere multum angi ex eo, quod in priuata Horarum recitatione ſæpe ſæpius non ſine aliqua ſua negligentia ſyncopet verba diuini Officij, adeòque timeat, ſe non ſatisfacere obligationi; ſiquidem attento præfato priuilegio, reuera implet ſupradictam obligationem, quatenus per mentalem recitationem (quam hic ſuppono) poteſt ſupplere defectum plenæ recitationis vocalis commiſſum per ſyncopationem.* Hæc omnia Pellizarius. Sed non omnia benè, vt iam dicam. Igitur pro veritatis reſolutione,

Reſpondeo *Primò.* Priuilegium conceſſum Regularibus recitandi Officium mentaliter, ſolùm eſt illis conceſſum, quando illud recitant ſoli, & per ſe; non quando recitant cum Sociis. Hoc conſtat ex illis priuilegij verbis: *Et quod eodem modo poſſit facere, qui ſolus dicit Officium per ſe*: relatis ab eodem Pellizario *ſect.2.cit. num.*71. & à Diana *part.10.tract.11.reſol.*1. Et ſic ſentiunt Doctores de hac facultate, aut indulto agentes. Legatur Sà *verbo Hora Canon.num.*11.

Reſpondeo *Secundò.* Certiſſimum eſt, quod caſu, quo Regularis recitaret cum Clerico ſæculari, ad Officium obligato, minimè ſatisfaceret obligationi ſuæ, incipiendo notabiliter ſuos verſus, antequam ipſe Socius finiret ſuos, etiam caſu quo Regularis mentaliter recitaret medietatem verſus contingentis Socio. Tum quia, vt eſt habitum, priuilegium non eſt conceſſum recitanti cum Socio, ſed per ſe ſolum. Tum etiam, quia in præfato caſu minimè ſatisfaceret Socius, vt conſtat: ergo nec ipſe Regularis cum eo recitans, cùm eſſet cauſa, vt Socius non ſatisfaceret ex æquo Officio. Secus dicendum eſſet, caſu quo Regularis recitaret Officium cum Socio ad id non adſtricto; quia tunc verè adimpleret, recitando ſuum verſum voce, & alterum contingentem Socio, mente: quia is iam per ſe ſolum, & non formaliter cum Socio, totum officium diceret; partem ſcilicet mentaliter, & partem vocaliter.

Reſpondeo *Tertiò*, etiam tanquam certum, quod minimè ſatisfaceret Regularis recitando cum altero Regulari ita feſtinanter, vt nondum expletis verſiculis à dicto Socio Regulari, verſiculos ſibi contingentes recitare incipiat; etiam dato, quod mentaliter dicat medietatem verſus ſui Socij. Quia id ipſum clarè probant rationes nuper factæ. Quod intellige ſi Regularis id faciat in magna quantitate.

QVÆSTIO LXIII.

An quando plures ſimul priuatim recitant, debeant alternatim lectiones dicere?

AFfirmat Azor. *1.p. libro 10. capite 7. quæſt.*9. vbi quærens, quomodo diuinum Officium ſit perſoluendum, quando preces canonicas ſimul à tribus, quatuor, pluribúſve recitantur? Reſpondet, *vbi receptum eſt, vt vnus vnum verſiculum pronunciet, & cæteri, cum plures ſunt, ſimul alium verſiculum recitent: & cum tres ſunt, vnus primam lectionem proferat, ſecundus ſecundam, tertius tertiam: & vno Capitulum dicente, cæteri audiant.* Hæc, & alia Azor. Quem videtur ſequi Bonacina *diſp.1. quæſt.3.§.1.num.*10.

Sed clarius Reſpondeo dicendum, quod licèt magis vrbanum, æquum, & accommodatum videatur, quod

omnes recitantes, per vices ſuas, alternatim lectiones dicant, non tamen ſit neceſſarium; ſed poſſint omnes lectiones ab vno dici. Sic Tamburin. *lib.2. in Decal. cap.5. §.3. num.10.* ita ſcribens: *Quando recitas cum Socio, obligaris proferre alternatim verſus Pſalmorum; cæterum Reſponſoria, Antiphonas, Capitulum, Orationes, ac lectiones ſufficit ſi proferat Socius, tu verò attendas. Ratio ducitur ex praxi recitandi tantum in Choro, cui ſimilis eſt recitatio cum Socio.* Sic ille. Et antea Suarez *libro 4. de Horis, capite 25. numero tertio & 4.* Villalob. Diana, Fauſtus, Bonacina, Palao, & alij quos citat & ſequitur Corro *loco cit. num.67.*

Quæstio LXIV.

An antiphonæ, quæ in principio & fine Pſalmorum dicuntur, debeant ab omnibus priuatim recitantibus cum Sociis ſimul dici?

Affirmarunt aliqui Summiſtæ, vt refert Suarez *loco cit. num.5.* Quia ita fit à Recitantibus in Choro: ergo & ſic debet fieri à recitantibus priuatim cum Sociis.

Sed alij contra negant, docentes quod ei qui recitat cum Socio, ſufficiat audire Antiphonas, ſicuti & lectiones. Ita Villalob. *tom.1. tract. 24. diff.11. num. 4.* ibi: *Quando rezan dos juntos, no an meneſter dezir ambos las Antiphonas, como ſe dizen en el Choro, que baſta que vno de los dos las diga.* Ita ille. Quem citat & ſequitur Diana *part.2. tract.12. reſol.12.* (non 32. vt citat Verricelli *tractat.5. quæſt.6. numero 114.* quos & hic etiam ſequitur) ſic etiam Tamburinus, vt vidimus, quæſtione antecedenti. Quibus adiungi poteſt P. Suarez *numer.5. cit.* vbi ait, *Quod licèt poſſit recitare modo à Doctoribus prima ſententia aſſignato, non ſit tamen neceſſarium, quia communior vſus eſt, vt vnus tantum dicat Antiphonam, poſtquam alter Pſalmum finiuit, & hic rurſus inchoet Antiphonam pro Pſalmo ſequenti, itavt Antiphonæ ſubeant vicem verſuum, & alternatim, ſeu ſucceſſiuè dicantur. Qui modus videtur optimus, & ſatis expeditus, & cum proportione idem ſeruari poteſt in Reſponſoriis, & verſiculis. Et in vniuerſum in hac priuata oratione videtur commodius, vt vterque Chorus nunquam coniungatur in dicendo, ſed per mutuas vices, ſeu alternis omnia dicantur: Sic enim diſtinctior, & clarior ſit Oratio.* Sic Suarez.

Sed ego vt certum Reſpondeo dicendum *Primò*, quod licèt poſſint Antiphonæ ab omnibus ſimul recitari, aut dici, non tamen ſit neceſſarium ad penſum Officij ſoluendum, vt benè conuincit Suarez relatis verbis.

Reſpondeo *Secundò* dicendum, quod licèt modus recitandi, aut dicendi Antiphonas, à prima ſententia adductus, ſit ſimilior praxi recitantium in communitate, aut Choro, vt conſtat, ſed modus recitandi illas à Suario datus, eſt etiam optimus, & magis expeditus, vt ait ipſe. Elige ergo quem malueris: ſecurus ibis.

§. V.

De Continuatione, qua recitandum eſt Officium diuinum.

Quæstio LXV.

An Officium diuinum ſit cum continuatione, aut ſine interruptione recitandum?

Reſpondeo, recitandum ſic eſſe. Quia ſic omnino decet. Sic omnes DD. qui benè notant, hanc reſponſionem non eſſe intelligendam de interruptione, quæ fit inter vnam, & alteram Horam, quam perſpicuum eſt apud omnes, abſque vlla indecentia fieri poſſe, ſed de interruptione eiuſdem Horæ, vt ſi quis inchoata Prima, diuertatur ad aliquod negotium per aliquod temporis ſpatium, & poſtea illam perficiat.

Quæstio LXVI.

An qui priuatim Horam aliquam cum maxima interruptione recitat, peccet mortaliter, ſi id abſque iuſta cauſa faciat?

Affirmant peccare mortaliter, nec ſatisfacere præcepto Eccleſiæ, niſi poſtea integrè Horam reciter, repetendo iam recitatum ſimul cum omiſſo, Nauar. Suarez, Azor, Reginald. Vazquez, & alij plures à me adducti *2.p. tract.6. de Ordine, diſp.13. quæſt.10.* Eo quòd notabilis interruptio verè tollat vnitatem vniuſcuiuſque Horæ, aut eam valdè diminuat.

Sed iterum probabilius Reſpondeo, Non peccare mortaliter, & conſequenter Eccleſiæ præcepto ſatisfacere. Quia probabilius eſt, continuationem non eſſe de ſubſtantia ſingularum precum. Sic Aragon, Leſſius, Filliuc. Naldus, Bonacina, Fernandez, Zanard. Ledeſma, Barboſa, Layman, Villalob. Rodrig. Diana, Sanchez, Trullench, Machado, Narbona, & Candidus, quos omnes citauimus loco vbi ſuprà *quæſt.10.* Quibus nunc addo Hermanum *lib.4. cap.2. dub.2.* Pellizarium *tom.1. tract.5. cap.8. n.78.* & Thomam Tamburinum *in Decal. lib.2. cap.5. §.3. num.11.* Qui addit, vt mox videbimus, idem dicendum, etiam caſu quo quis recitaret vnum Pſalmum pridie veſpere, & poſtea ſequenti die ante mediam noctem, recitaret quod recitandum ſupereſt. Acacium *verb. Horas Canon. reſol.55.*

Quæstio LXVII.

An ſaltem interruptio maxima, facta intra Chorum, ſit mortalis?

Affirmat Suarez *lib.4. cap.11. num.10. & 11.* vt referunt etiam Bonacina, & Tamburin. & à fortiori omnes DD. nuper pro prima ſententia adducti.

Sed adhuc probabilius Reſpondeo, Necdum eſſe mortalem, ſi talis interruptio fiat abſque ſcandalo. Quia tunc omnino militat adducta ratio. Sic Bonac. *num.28. cit.* quem ſequitur Tamburin. *num.11. allegato*, his verbis: *Quæcumque interruptio, ſiue extra chorum, ſiue (præſcindendo à ſcandalo) in choro, dum-*

modò continuatio fiat intra eundem diem, peccatum mortale nequaquam attingit. Itaque qui vnum Nocturnum, vel etiam vnum dumtaxat Pſalmum, hoc mane v. g. recitat, vel qui Matutini partem, & etiam vnum Pſalmum eiuſdem recitauit pridie veſperi, ſi poſtea antequam exſpiret tempus præſcriptum recitandi, nempe media nox ſequens, recitet quod recitandum ſupereſt, non erit culpa mortalis reus. Ratio eſt, quia iam intra latitudinem temporis, in quo vrget præceptum, totum officium perſoluitur, & ex alia parte non apparet irreuerentia grauis id in oratione facere, qua tamen grauis eſſet in celebratione Miſſæ; quia hæc non eſt ſola oratio, ſed ſacrificium, cui plura deberi inficiabitur nemo. Hucuſque Tamburinus. Qui & citat Lugum pro ſe. Et poterat citare Dianam *part.* 10. *tract.* 16. *reſol.* 47. & Martinum de S. Ioſeph. *tom.* 1. *lib.* 2. *tract.* 8. *n.* 8.

QVÆSTIO LXVIII.

An ſaltem ſit culpa venialis quæcumque interruptio, ſiue extra Chorum, ſiue in Choro, ſine iuſta cauſa facta?

RESpondeo, vt certum, tunc eſſe culpam venialem: Quia in dicta interruptione verè intercedit aliqua irreuerentia, ac indecentia contra Deum. Sic omnes DD. præcipuè quæſt. præcedentibus citati. Qui id limitant, niſi caſu quo interruptio eſſet valde breuis, quia tunc non eſſet venialis. Legatur Bonac. *loc. cit. n.* 30. *in fine.*

QVÆSTIO LXIX.

An ſit immunis à veniali interruptio cuiuſcunque Horæ, facta cum quacumque honeſta cauſa?

RESpondeo, vt certum: Eſſe immunem à veniali. Quia leges Eccleſiæ ſemper interpretari debent, vt moralem facilitatem ſeruent. Ita communiter DD. Azorius 1. *p. lib.* 10. *cap.* 8. *quæſt.* 3. & 8. Leſſius *num.* 59. Nauar. *de Orat. c.* 16. *n.* 68. Filliuc. *n.* 259. Suarez *cap.* 11. *n.* 9. & *c.* 22. *in fine*, Molfeſ. Aragon, Reginald. & Carol. Macignus, quos citat, & ſequitur Bonac. *diſp.* 1. *quæſt.* 3. *punct.* 2. §. 1. *n.* 29. *verſ. ſecus dicendum eſt.* Pellizar. *tom.* 1. *tract.* 5. *c.* 9. *ſect.* 2. *q.* 12. *num.* 79. Tamburin. *lib.* 2. *in Decal. c.* 5. §. 5. *n.* 11. per hæc verba: *Dixi, grauis; nam ſi id fieret ſine cauſa, peccatum veniale non effugeretur, quia non cuſtodiretur ſtatus Orandi modus: accedente autem cauſa, itineris v. g. negotij ſuperuenientis, charitatis, imò & eutrapeliæ, hoc eſt, affabilitatis, etiam leuis culpa facilè vitabitur, Deo optimo humanis moribus per ſuam benignitatem ſic indulgente, quod certè non indulgeret ſuperbus quilibet humanus Princeps.* Sic ille. Corro *de Horis Canon. q.* 4. §. *ſine interruptione, n.* 37. & 43. Barthol. à S. Fauſto *q.* 100. *verſ. Dixi ſecundò.* Hermanus *loco cit. num.* 4.

QVÆSTIO LXX.

An ſit veniale dicere Matutinum veſpere, & Laudes aurorâ diei ſequentis?

AFfirmat eſſe veniale, ſi id fiat ſine iuſta cauſa, Azor. 1. *p. lib.* 10. *cap.* 8. *quæſt.* 4. ibi: *In primo non exiſtimo eum lethaliter peccare, qui ſine rationabili cauſa diuidit, ſed tantum leuiter.* Vnde non bene citatur ab aliquibus pro oppoſito. Tenet etiam cum Azorio Garcias *de Benef.* 3. *p. c.* 1. *n.* 214.

Sed iterum probabilius Reſpondeo, Necdum veniale eſſe: imò potius, ſecundum aliquos, laudabile. Quia ſic olim fiebat, vt conſtat ex cap. 1. *de Celebrat. Miſſar.* & docent Suarez, Navar. Bonac. Graff. Tolet. Reginald. Bellarm. & Narbona, quos omnes citauimus *part.* 2. *tract.* 6. *diſp.* 13. *quæſt.* 21. Quibus adde Filliucium *tract.* 23. *num.* 235. Tamburinum *lib.* 2. *in Decal. cap.* 5. §. 3. *num.* 11. *in fine.* Eſcobar. à Corro *tom.* 2. *tract. de Horis Canon. q.* 4. *n.* 4. & *num.* 124. Sanchez *lib.* 7. *conſil. cap.* 2. *dub.* 20. Pellizarium *tract.* 5. *cap.* 8. *ſect.* 2. *num.* 80. Trullench *lib.* 1. *in Decal. c.* 7. *dub.* 11. *num.* 5. & 6. & *dub.* 18. *num.* 9. Dianam *p.* 5. *tract.* 14. *reſol.* 48. vbi malè citat Toletum pro oppoſita ſententia; ſequitur enim noſtram his verbis: *Poſſunt autem ſeparari Laudes à Matutino, vt dicatur noctu Matutinum, & iam incipiente die Laudes.* Sic Toletus *lib.* 2. *cap.* 13. *num.* 5. Imò & malè etiam citat Navarrum *de Orat. cap.* 3. *num.* 28. pro oppoſito, cum reuera nobiſcum ſentiat, præcipuè *loc. cit.* & *n.* 64. ergo bene hos duos DD. citauimus hic, & *part.* 2. *loc. cit.* Tenet etiam Hermanus *lib.* 4. *cap.* 2. *dub.* 2. *num.* 4. *fine.* Legatur de hac quæſt. Quintanadueñas *tom.* 1. *tract.* 8. *ſingul.* 2. & 3. & Diana *p.* 10. *tract.* 11. *reſol.* 17. necnon Baſſæus *tom.* 2. *verb. Horæ Canon.* 3. *num.* 2.

QVÆSTIO LXXI.

An quando Matutinum diuiditur à Laudibus, ſit opus Matutinum abſoluere cum Dominus Vobiſcum, *& oratione diei?*

NEgat Sanchez *tom.* 2. *conſil. lib.* 7. *dub.* 20. *num.* 2. Quem ſequuntur Tamburinus *lib.* 2. *in Decal. cap.* 2. §. 3. *num.* 11. *in fin.* Tiberius *quæſt.* 88. ex Azorio 1. *p. lib.* 10. *cap.* 8. *quæſt.* 4. Quos omnes pro hac ſententia refert, & ſequi videtur Pellizarius *tom.* 1. *tr.* 5. *cap.* 8. *ſect.* 2. *num.* 81. Hîc adde Bonacinam *de Horis diſp.* 1. *q.* 3. *punct.* 3. *n.* 14. & Eſcobar. à Corro *loc. cit. num.* 124.

Fundamentum eorum eſt, quia nullo iure, nec auctoritate, nec ratione probari contrarium poteſt.

Sed probabilius Reſpondeo opus eſſe tunc, in fine Matutini, Orationem ſimul cum *Dominus Vobiſcum*, & *Benedicamus Domino*, recitare. Quia ſic finit Matutinum Eccleſia in occurrenti caſu, nempe in die Natalis Domini. Factum ergo Eccleſiæ ius facit. Ideoque ſic ſentiunt Gauantus *in rubr. Miſſalis, ſect.* 4. *cap.* 2. Quem refert, & ſequitur Diana *part.* 5. *tract.* 14. *reſol.* 48. Sic etiam Filliuc. *tract.* 23. *cap.* 4. *num.* 122. Ioan. Baptiſta de Fabris *de Sacram. Ordin. in communi, cap.* 19. *quæſt.* 5. Lezana *in qq. Regular. cap.* 22. *numer.* 19. Bonartius *de Horis Canon. lib.* 2. *cap.* 17. *num.* 2. Trullench. *lib.* 1. *in Decal. c.* 7. *dub.* 11. *n.* 6. & *dub.* 18. *n.* 9. *in fine*, Nauarr. Toletus, Suarez, Rodrig. Leſſius, & Reginald. apud Pellizarium *vbi ſuprà*, & tenuit Eſcobar antea *loco cit. num.* 45. licèt poſtea mutauerit placitum. Baſſæus *loco citato.*

QVÆSTIO LXXII.

An quando Laudes ſeorſim à Matutinis recitantur, inchoanda ſint* cum Pater noſter,& Aue, *more aliarum Horarum ?

AFfirmant apud Pellizarium, vbi nuper,Nauar. Tolet. Rodrig. Leſſius, Suarez, Reginald. & Filliuc. His addo Trullench *lib.1.in Decalog. cap.7. dub.11.n.6. & dub.18. in fine*, Victorellum *in annot. Toleti lib.2. cap.13.verſ. Poſſunt etiam ſeparari*, Fauſtum *lib.2.de Horis Canon.quæſt.*108.Eſcobar.à Corro *loc. cit. num.*46. (qui & citat Dianam vbi ſuprà *reſol.*48. Sed certè Diana non loquitur de caſu huius quæſtionis, ſed antecedentis.) & Baſſæum *loc. cit.num.*2.

Sed probabilius, & conſequentius Reſpondeo, Non eſſe neceſſariò inchoandas laudes cum *Pater, & Aue.* Quia ſic colligitur ex vſu Eccleſiæ, quæ in Officio Natalis Domini abſolutè inchoat laudes ſine *Pater, & Aue.*Ergo.Sic Azor. *tom.1.lib.*10.*c.*8. *quæſt.*4.*verſu in ſecundo.Nauarrus*,& Sanchez *lib.*7. *conſil.cap.*7.*dub.*20.*num.*2.apud Corro,ſed certè hic Auctor ſolùm de caſu quæſtionis antecedentis loquitur.Tenent tamen Bonacina *num.*14.*cit.* Gauantus vbi ſuprà *ſect.*4.*cap.*2.*num.*4.Tamburinus *lib.*2.*in Decal.cap.*5.§.3.*num.*11.*verſ.ſi quando*, & dicit probabile Trullench vbi nuper, *dubit.*18. *in fine*, imò & tenet Corro contra ſe ipſum *loc.cit. num.*124. Pellizarius *n.*81.

QVÆSTIO LXXIII.

An Nocturna poſsint ſeparatim ſaltem intra ſpatium trium horarum recitari ?

NEgant apud Bonacinam Azor. *cap.*8. *cit.q.*4. Francolinus *de temp. horar. Canon.c.*27. *à n.*8. Layman *c.*3. *n.*7. & Macignus *c.*48. *n.*4. Sed certè hanc partem non negant omnes iſti, cum Azor potius oppoſitum innuat, vt *infrà.* Negat tamen expreſsè Francolinus *loc.cit.* idque probat, *Quia quamuis antiquo tempore ſeparatim eſſent Nocturni,nunc tamen adeo connexi ſunt,vt nullum ferè ſeparationis illius veſtigium permanſerit.* Ita ille.

Sed vt quid certum Reſpondeo *primò* : Licitum eſt,iuſta interueniente cauſa, ſingula Matutini Nocturna ſeorſim, ac ſeparatim recitari, intra ſpatium trium horarum. Hæc reſponſio eſt certa, quia (vt *ſuprà* eſt habitum, *quæſt.*68.) interruptio Diuini Officij, iuſta interueniente cauſa, immunis ab omni manet culpa. Sic communiter DD. Bonacina *de Horis Canon. diſp.*1.*quæſt.*3.*punct.*3.*p.*13.Filliuc. *tract.*23.*c.*6.*n.*202. & 238. Bartholom. à S. Fauſto *lib.*2.*de Horis, quæſt.*105.Eſcobar à Corro *tract. de Horis,quæſt.*4.*num.*47. Hermanus *in Medulla Theolog. Moralis,lib.*4.*cap.*2. *dubit.*2. *articul.*4. *numero* 4. vbi ſic ait : *Imò probabile eſt, Nocturnos ſingulos ſeparatim, ſaltem intra trium horarum ſpatium, dici poſſe (quod certum videtur, ſi iuſta cauſa concurrat) quia ſecundum quoſdam antiquitus ita fiebat.* Sic ille, & antea Azor.*quæſt.*4.*cit.* per hæc verba: *Dubitabis, an ſeiungi poſſint, & diuidi à ſe tres Nocturna Vigiliæ, per horam vnam, aut duas, pluresve? Reſpondet Nauarrus* de Orat. cap.3.n.64. *iuſta de cauſa fas nobis eſſe diuidere. Nam alicubi pro mortuis Clericis non nouem Pſalmos, & totidem lectiones in tres ordines diuiſas decantant, ſed tres tantum Pſalmos cum totidem lectionibus.* Sic Azor. Sic etiam Pellizarius *loco cit. num.* 82. & apud ipſum Tiberius *quæſt.*97. & id non eſſe improbabile affirmat Trullench.*lib.*1. *in Decalog.capite* 7.*dubitat.*18.*in fine*,& tenet Quintanadueñas *vbi ſuprà.* Quem citat, & ſequi videtur Diana *p.*10. *tract.*11. *reſol.*17. Baſſæus *tom.*2. *verb. Horæ Can.*3.*n.*2.

Reſpondeo *Secundò* : Longè multò probabilius eſt, quod non excedat culpam venialem recitare ſeparatim, etiam per quodcumque temporis ſpatium, Nocturna etiam non interueniente vlla cauſa. Quia id à fortiori probant à nobis dicta *ſuprà quæſt.*65.

Reſpondeo *Tertiò*, Probabile mihi eſt, quod nec attingat veniale priuatim recitare Nocturna ſeparatim per quodlibet ſpatium temporis, etiamſi non interueniat iuſta cauſa. Quia ad vitandum veniale ſufficit quod antiquitus etiam in communi ſeparatim recitari ſolebant : ergo à fortiori nunc priuatim licitè recitari poſſunt. Adde quod, vt omnes fateri tenentur, inter Nocturna Diuini Officij non adeſt tanta connexio, ſicut adeſt inter Pſalmos cuiuſvis Horæ : atqui interruptio horum,etiam abſque cauſa facta, non excedit culpam venialem, vt dictum eſt *quæſt.* 66. ergo nedum hanc attinget interruptio Nocturnorum, etiam abſque cauſa.

QVÆSTIO LXXIV.

***An caſu quo quis diuidat Nocturna, terminare debeat primum Nocturnum cum oratione diei, & ſequens inchoare cum* Pater, & Aue?**

AFfirmandum videtur ex dictis à nobis *q.*70. & ideò ſic ſentit Filliucius *tract.*23.*c.*7.*n.*238. per hæc verba : *De interruptione Nocturnorum iam diximus, ſi non excedat tres horas,poſſe permitti, quia ſic olim fiebat : tunc autem appoſitè recitanda eſſet oratio in fine Nocturni : & in principio alterius*, Pater noſter, & Aue. Ita ille, quem ſequitur Baſſæus *num.*2.*citato.*

Sed probabilius Reſpondeo negatiuè. Quia oppoſitum nullo iure, aut vſu Eccleſiæ probari poteſt. Imò potius noſtrum placitum confirmat, quæ quoties Nocturnum, ſeu Vigiliam Defunctorum recitat, poſt illam minimè orationem dicit, ſed immediatè Miſſam incipit. Vnde ex vſu ipſius Eccleſiæ conſtat quid dicendum ad rationem dubitandi. Sic Tiberius, quem citat & ſequitur Pellizarius *tom.*1. *tractat.* 5. *capite* 8. *ſect.*2. *quæſt.*12. *num.*82.

QVÆSTIO LXXV.

An ex iuſta cauſa liceat diuidere Pſalmos à lectionibus eiuſdem Matutini?

REſpondeo, Ex iuſta cauſa licere : Quia cum hac licet quæcumque interruptio, vt *ſuprà* eſt habitum. Sic Verricellus *in qq.Moralib. tract.*5. *quæſt.*6.*num.*133. ibi : *Quare poſſet equitando aliquos Pſalmos Beatæ Mariæ, aut alicuius Sancti memoriter recitare, & ſerò dicere lectiones.* ſic ille. Et Hermanus *lib.*4. *cap.*2.*dubit.*2. *art.*4. *numero* 4. Sic : *Addit Quintanadueñas* tract.8.ſect.3. *lectiones,ſiue tres ſint, ſiue*

ſine nouum, poſſe abſque culpa graui, & cum hac abſque vlla culpa, diuidi à Pſalmodia eiuſdem Matutini. Sic ille. Et Diana *p.20.tract.11.reſ.17.* vbi ex eodem Quintanadueñas *loc.cit.* docet, *Lectiones in Matutino diuidi poſſe à Pſalmorum recitatione per quodcumque temporis ſpatium, etiam à ſecunda hora poſt meridiem vnius diei, ad vndecimam noctis diei ſequentis, quod probat ex ratione adducta à Doctoribus, qui magnam, etiam inter Pſalmos eiuſdem Horæ, interruptionem venialem eſſe concedunt: maior enim connexio datur, & maior vnitas moralis debet dari, inter verſus eiuſdem Pſalmi, quàm inter Pſalmos Nocturnorum, & lectiones: hæ enim reſpectu Pſalmorum ſunt velut quid heterogeneum. Nec obſtat dicere, Pſalmos, vt ſic, ſine vlla relatione ad lectiones, & Orationes, non eſſe Officium Diuinum, eſſe verò cum relatione ad illas. Nam cum qui Pſalmos recitauit intentionem habeat recitandi poſtea intra terminum ab Eccleſia, vel à Doctoribus aſſignatum lectiones, illi Pſalmi intentionaliter perſeuerantes, moraliter cum lectionibus vniuntur, & conſtituunt vnum morale Diuini Officij corpus.* Hæc ex Quintanadueñas & Diana Luyſius de Torres *in ſumma 1.p.cap.116.dub.4.in fine.*

QVÆSTIO LXXVI.

An peccet mortaliter qui per riſum, aut aliam rem vanam per magnum temporis ſpatium interrumpit Horam?

AFfirmabunt à fortiori omnes Authores pro prima ſententia adducti *quæſt.66.*

Sed probabilius Reſpondeo, Nec in hoc caſu peccare peccato mortali, ſed veniali, licèt ex duplici capite, nempe & peccato irreuerentiæ, contra Religionem, eo quòd ſine cauſa Horam Canonicam interrumpat, & peccato verbi iocoſi, aut vani. Sic tenebunt Authores pro noſtra ſententia *vbi ſuprà* allegati.

§. VI.

De ordine quo recitandæ ſunt Horæ Canonicæ.

QVÆSTIO LXXVII.

Quo ordine recitandæ ſunt Horæ?

REſpondeo dicendum, quod iuxta Eccleſiæ præſcriptum, nempe priùs Matutinum, & Laudes, deinde Prima, Tertia, Sexta, Nona, Veſperæ, & Completorium. Sic habetur, & comprobat vſus.

QVÆSTIO LXXVIII.

An qui dictum ordinem non ſeruat, ſed veſperas, v.g. prius recitat, quàm Matutinum, Primam quàm Laudes, peccet mortaliter, ſi id faciat ſcienter, & ſine cauſa?

AFfirmant Vazquez *opuſc. de Benefic.cap.4.§.1. dub.4.num.66.* docens, *Quod ille, qui ſæpiſſimè ordinem Horarum inuertit, peccet mortaliter, eo quòd nimium ordini, & conſuetudini Eccleſiæ communi deroget. Secus verò ſi bis, aut ter id faciat, quia tunc non videtur ita grauiter conſuetudinem Eccleſiæ lacerare, & diſrumpere, & ideo non peccaret mortaliter.* Ita Vazq. quem ſequitur Luyſius *in Sum.1.p.c.116. dub.1.n.5.*

Sed hunc modum dicendi Vazquij benè impugnat Bonacina *de Horis, diſp.1.q.3. punct.4. num.2. & 5.* Tum ex eo, quod videatur Vaſquez ſupponere obligationem Officij non eſſe affixam diei, & non tranſire cum ipſo die, quod eſt falſum. Tum etiam, quia ſequeretur, quod ille, qui paucos verſiculos ſingulis diebus prætermittit, grauiter peccaret poſtquam perueniret ad notabilem quantitatem, quæ ſimul ſumpta eſſet ſufficiens ad mortale peccatum. Vnde.

Probabilius longè Reſpondeo, Non peccare mortaliter, ſecluſo contemptu, ſed venialiter tantùm. Quia ordo non eſt de eſſentia Officij, & ideo in ſubſtantia adimplet præceptum; defectus autem eſt in quodam accidente, & eſt priuatus defectus, & ſcandalum non timetur. Sic Suarez *lib.4.de Horis Canon. cap.24.n.4.* dicens, ſic ſentire omnes. Bonac. *loc.cit. num.2.& 5.* Reginald. *tom.2.lib.18.cap.1. num.160.* Squillante *de obligat. Clericor.part.1.dub.24.num.47.* Leſſius *lib.2.cap.37.dub.12. num.80.* Villalob. *tom.1. tract.24.diff.13.num.1.* quos omnes citat & ſequitur Diana *tom.1.tract.12.de Horis Canon.diff.16.* Quibus addi poſſunt Trullench. *lib.1.in Decal.c.7.dubit.19. num.1.& 2.* Thom.Tamburin. *lib.2.in Decal.cap.5. §.3.n.11.* dicens id eſſe contra Suarium (Vazquium intendit dicere) Pellizarius *tract. 5.cap.8. ſect.2. quæſt.13.num.83.* (non 78. vt leges apud Tamburinum) & apud ipſum Sotus, Caiet. Nauar. Sanchez, Ledeſma, Pedraza, Armilla, Margarita, Medina, Palac. Azor. Tolet. & Tiberius. Eſcobar à Corro *de Horis Canon. quæſt.4. num.88.* qui tamen malè citat pro hac parte Vazquium. Sic etiam Hermanus *loc. cit.num.5.* Sanchez *lib.7.dub.36.n.3.* Gauantus *2.p. ſect.1.c.5. tit.8.* Acacius *verb. Horæ Canon. reſol.57. num.4.* Verricellus *in qq. moral. tractat.5. quæſt.6. num.124.& 125.* Palao *tom.2.diſput.2. punct.4.n.4.* & omnes communiter.

QVÆSTIO LXXIX.

An ſaltem peccet mortaliter, ſi ordinem in eadem hora inuertat, priùs v.g. recitando in Matutino lectiones quàm Pſalmos, Laudes quàm Matutinum, preces & capitula quàm Pſalmos, &c.

AFfirmant, & à fortiori, Vazq. *loc. cit. num.66. in fine*, cui ſatis fauet Filliuc. *tractat.23.cap.7. quæſt.5.num.233.* dum hæc ſcribit: *Dico tertiò, ſi mutatio fiat, inter partes eiuſdem Horæ, etſi Doctores idem videntur dicere de immutatione, quod de Horis: attamen hæc videtur minùs rationabilis, quia corrumpit artificium, & pulchritudinem Horæ, quæ in eo ordine, quem nunc habet poſita eſt.* Ita ille.

Sed adhuc probabilius Reſpondeo, Nec in hoc caſu peccare mortaliter (ſecluſo contemptu, aut ſcandalo) etſi id faciat ſine cauſa aduertenter, & ſæpe. Quia, vt nuper diximus, ordo non eſt de ſubſtantia Officij. Nec obſtat quod obiicit Filliuc. *Nam, vt bene Palao, partes cuiuſlibet Horæ ſeorſim ſumptæ, completam ſignificationem habent, neque vna ab alia pendet. Ad componendam autem vnam Horam vniuntur potius per aggregationem, quàm per continuationem, aut aliam vnionem ſtrictiorem, cui aggregationi non obſtat hæc inuerſio, & mutatio, ſolùm ergo peccaret venialiter, ob rationem* ſuprà datam. Sic Palao *loc. cit.*

*num.*5. dicens, hanc eſſe communem ſententiam. Sà *verb. Hora Canon.num.mihi* 15. Bonac. *diſput.*1. *quæſt.*3. *punct.*4. *num.*5. Pellizarius, Tamburinus, Corro, & alij citati. Qui omnes dicunt, ex iuſta cauſa excuſari poſſe ab omni culpa. Quæ autem iuſta ſit cauſa, ex mox dicendis cognoſces.

QVÆSTIO LXXX.

An qui manè non habet præ manibus niſi Diurnum, poſſit abſque veniali culpa recitare Pſalmos, Hymnos, Laudes, & Horas, & poſtea, habito Breuiario, Lectiones, & Reſponſoria?

Reſpondeo, Poſſe. Quia Breuiarij carentia cauſa eſt iuſta ad id faciendum licitè. Sic Tamburinus *lib.*2.*in Decalog.cap.*5.§.3. *num.*12.*in fine*, Philiarcus *part.*1.*lib.*1.*cap.*6.*concl.*1. & ex illo Layman.*tract.*1. *de Horis,cap.*5.*num.*7. ſic dicens: *Si quis dictis Pſalmis matutinis, non habeat ſermones ad manum, vel eos ratione itineris v.g. legere non poſſit, atque inſtet cauſa, ſiue neceſſitas aliqua exſoluendi ſe penſo Canonico, permiſſum eſt ſermones differre, & cætera, etiam Laudes perſoluere. Eademque ratio eſt, ſi commemoratio de Feſto, vel aliquid ſimile ad manum non ſit.* Sic ille, & Bonac. *dicto punct.*4.*n.*5.*verſ.Rurſus addo* (in nouis.) Corro *quæſt.*4.*de Horis, num.*92. Palao *punct.*4. *cit. num.*5. ibi: *Item ſi cum recitas Matutinum deeſt tibi Breuiarium ad Lectiones, & Reſponſoria, potes omiſſis lectionibus poſtea recitandis, reliquum recitare, &c.*

QVÆSTIO LXXXI.

An qui non recitauit Matutinum, poſſit Primam, aut Tertiam recitare, ſi ad id ab amico, aut Superiori inuitetur?

Reſpondeo: Poſſe, & licitè. Quia hæc iuſta eſt variandi cauſa. Sic Suarez *tom.*2. *de relig.lib.*4. *cap.*24.*num.*4. Layman *tract.*1.*cap.*3.*num.*8. Leſſius *lib.*2.*cap.*37.*dub.*12.*in fine*, Toletus *lib.*2.*cap.*13.*n.*2. Bonac. *punct.*4.*cit. num.*3. Barboſa *in cap. Presbyter, de Celebrat. Miſſar.numer.*8. Filliuc. *tract.*23. *cap.*8. *quæſt.*8.*num.* 232. Trullench. *lib.*1.*in Decalog.cap.*7. *dubit.*19.*numer.*2. Eſcobar à Corro *quæſt.*4.*num.*93. Vaſquez *de Benef.art.*2. *dubitat.*4. Hermanus *art.*4. *cit. num.*5.

QVÆSTIO LXXXII.

An ſi quis, medio Matutino, aut Prima, &c. intret Chorum, poſſit cum aliis licitè proſequi, & poſtea recitare omiſſa?

Reſpondeo, Poſſe. Quia revera iuſtam habet cauſam differendi ea, quæ iam Chorus recitauit. Sic Sà *verb. Hora Can. num.*8. his verbis: *Ingreſſo Chorum tardè ſufficit poſtea ſola, quæ iam erant ab aliis recitata, ſupplere.* Sic Sà. Bonac. *punct.*4.*cit. numero* 9. Suarez, Nauar. & Filliuc. penes ipſum. Layman *loc. cit.cap.*5. *num.*7.*verſu Adde* 1. qui ait, *Probabiliter docuiſſe Henricum* quodlib. 11. quæſt.29. *& Maiorem* in 4.diſt.12. quæſt.6. *nihil ſupplendum eſſe in dicto caſu, ſi non multùm in Choro proceſſum eſt: quia ſicut in Miſſæ auditione, ita & in officio Canonico, omiſſio modici æſtimari non ſolet: præſertim cum propter ſocietatis vinculum, alij cantantes vnius defectum ſupplere cenſeantur.* Ita Layman. Cuius additum admittit Bonac. *loc.cit.num.*9.& Pellizar. *cap.*8.*ſect.*1. *num.*43. Sed oppoſitum eſſe probabilius, teneri ſub veniali omiſſam partem dicere, aſſeruimus expreſsè cum Filliucio, Suario, & Fagundez *part.*3. *de Auditione Miſſæ, tractat.*2. *diſputat.*1. *quæſt.*65. Legantur ibi à nobis dicta.

QVÆSTIO LXXXIII.

An qui recitans Tertiam recordatur ſe nondum recitaſſe Primam, poſſit licitè Tertiam proſequi, cum attentione recitandi poſtea Primam?

Reſpondeo, vt certum: Poſſe licitè. Sicuti & poterit ſimiliter ille, qui ad Chorum accedit dum canitur Tertia, & non recitauit Primam: nam poterit Tertiam cum Choro recitare, & poſtea perſoluere Primam. Sic communis. Caiet. Sylueſt. Nauar. Azor. Tolet. Leſſius, Suarez, Molfeſ. Squillas, Macignus, quos citat & ſequitur Bonac. *punct.*4.*cit. num.*4. Layman, & Barboſa *vbi ſuprà*, Corro *q.*4. *num.*96. Trullench. *dubit.*19.*citat.n.*2. Palao *punct.*4. *ſub num.*5. Hermanus *lib.*4.*Sum.cap.*2.*dubitat.*2.*articul.*4.*num.*5.

QVÆSTIO LXXXIV.

An ad minus ſit mortale ex genere ſuo peruertere ordinem dicendi Horas in Choro?

Affirmant multi, quos nouiſſimè ſequitur Pelizar. *tom.*1.*tractat.*5.*capite* 8. *ſect.*2.*quæſt.*12. *numer.*30. Quia talis inuerſio dicendi Horas (inquit) aufert vniformitatem, quæ Eccleſiæ tribuit ſpecialem decorem, & dat occaſionem grauioris offenſionis, ac ſcandali. Ita ille. Qui citat pro hac parte Suarium *lib.*4.*c.*11.*n.*7. Filliuc. *tract.*23.*n.*187. & 188. & Palaum *tract.*2.*diſp.*3.*punct.*5. *n.*1. Quibus addo Sotum, & Toletum, quos citat & ſequitur Macignus *c.*45.*num.*5.

Sed adhuc probabilius Reſpondeo, Non eſſe ex genere ſuo mortale. Vnde abſtrahendo à contemptu Rubricarum, aut ſcandalo, ſolùm erit venialis talis Horarum inuerſio, ſi fiat abſque iuſta cauſa. Quia huiuſmodi Horarum inuerſio non tollit Officij eſſentiā. Sic Bonacina *de Horis diſp.*1.*q.*3.*punct.*4.*n.*5. Trullench. *lib.*1.*in Decalog. cap.*7. *dubit.*19. *num.*3. Diana *tom.*1. *tract.*12. *de Horis, reſol.*16. Gauantus *in comment. rubr. Breuiarij, tom.*2.*ſect.*1.*cap.*5. *tit.*8. *num.*3. Thomas Tamburin. *lib.*2.*in Decalog. cap.*5. §.3.*n.*12.*iuncto n.*11.

QVÆSTIO LXXXV.

An qui partem aliquam Officij omiſit, teneatur ipſammet partem repetere, vel ſufficiat aliam loco ipſius recitare?

Negat teneri ipſammet partem omiſſam repetere, ſed ſufficere aliquid aliud loco illius, Syluester *verb. Hora, quæſt.*12.*n.*15. His verbis: *Quartum, ſecundum Petr. de Palude vbi ſuprà, qui malè dixit Officium, ſi vult euadere mortale, debet redicere totum; ſi*

autem

autem modicum dimiſit, puta dictionem, aut verſum, vel Pſalmum, tenetur illud recipere (lege, *redicere*) *poſt officium, vel aliquid loco eius dicere, ſi vult euadere veniale.* Ita ille, & alij apud Macignum *cap.* 17. *n.* 12. Quibus ſatis fauet Sà *verb. Hora Canon.* dum *n.* 12. affirmat, loco Horæ alicuius poſſe aliquid æquiualens ex cauſa dicere.

Affirmat contrà Bonacina *loc. cit. num.* 9. *in fine*, dicens ipſammet partem omiſſam repetendam eſſe: *Quia non eſt* (inquit) *in poteſtate Beneficiarij partes Diuini Officij immutare, ſed Officium, iuxta Eccleſiæ præſcriptum, recitare debet.* Ita ille.

Sed ego diſtinctius Reſpondeo, dicendum teneri eandemmet partem omiſſam repetere, ſi facilè poſſit: ſecus verò, ſi aliàs; tunc enim ſufficiet illi æquiualens recitare. Sic Fauſtus *quæſt.* 207. *verſic. Dixi notanter*, & ex illo Eſcobar à Corro *quæſt.* 4. *de Horis, n.* 95. per hæc verba: *Amplia dictam quartam limitationem, vt intelligatur, dum omiſſum ſuppleri commodè poſſit, ſecus aliter. Nam ſi pars omiſſa conſtet ex pluribus verſiculis diuerſorum Pſalmorum, vel Reſponſorum, erit valde difficile eoſdemmet quærere, & recitare, & ſic magna incommoditas, & implebit recitando vnum, vel plures Pſalmos, qui contineant tot verſus, quot fuerunt omiſſi, & ſic per æquipollens ſatisfaciet.* Ita ille.

§. VII.

De tempore recitandi Horas Canonicas.

QVÆSTIO LXXXVI.

An Officium Diuinum ſit ſtatutis horis recitandum?

RESpondeo, vt certum: Eſſe recitandum horis ſtatutis à iure, vel conſuetudine. Sic in Clement. 1. *de Celebr. Miſſ.* vbi cauetur, vt Nocturnum, & diurnum Officium in Eccleſiis publicè, temporibus debitis, perſoluatur. Et licèt huiuſmodi ius nihil conſtituerit de iis, qui priuatim extra Chorum recitant; tamen certum eſt, vt hi ſuis temporibus opportunè etiam recitare teneantur, vt infrà. Sic Azor. *lib.* 10. *c.* 9. *q.* 1. ex Innocent. Ioan. Andrea, & Abbate. Sanchez *lib.* 7. *conſil. c.* 2. *dubit.* 35. *concl.* 1. Tamburin. *lib.* 2. *c.* 5. §. 5. *num.* 1. illis verbis: Suis ab Eccleſia ſtatutis horis recitandas eſſe preces Canonicas, clarius eſt, quam quæri oporteat.

QVÆSTIO LXXXVII.

An etiam qui priuatim extra Chorum recitant, teneantur ſtatutis Horis Horas Canonicas recitare?

NEgant Caramuel *in Regul. S. Bened. diſput.* 112. *artic.* 1. *num.* 1411. vbi docet, quod ſi quis extra Chorum non recitet Horas Canonicas, temporibus determinatis, non peccat adhuc venialiter. Id probat *Primò* ex praxi virorum grauium, & timoratæ conſcientiæ, cùm ex illis vix vnus in priuata recitatione ſtatutas horas ſeruet. *Secundò*, quia minimè reperitur lex, quæ horas, aut tempus fixum recitanti extra Chorum, ſeu priuatim conſtituat. Patet, nam ſi quæ, maximè eſſet *Clem.* 1. *de Celebr. Miſſ.* atqui huiuſmodi lex ſolùm loquitur de officio publicè, & in Choro celebrando: ergo.

Sed abſolutè Reſpondeo dicendum, quod etiam ille, qui extra Chorum priuatim Officium recitat, teneatur id ſtatutis à iure, ſeu conſuetudine horis, efficere. Quia (ait Azor. *loco citato*,) quamvis ius nihil (*loc. cit.*) conſtituerit de iis, qui priuatim extra Chorum penſum Horarum exſoluunt, nihilominus tamen, inter omnes conuenit iuris eſſe communis, vt eæ etiam preces ſuis temporibus opportunè recitentur, quod videtur colligi ex *capit.* 1. *de Celebrat. Miſſar.* Hæc Azor. Et bene, cum *in d. cap.* hæc verba habeantur: *Presbyter manè matutinali Officio expleto, penſum ſeruitutis ſuæ, videlicet Primam, Tertiam, Sextam, Nonam, Veſperamque perſoluat: ita tamen vt horis competentibus, iuxta poſſibilitatem, aut à ſe, aut à ſcholaribus publicè compleantur.* Vbi ex cauſa conceditur priuatim recitanti, vt Horas ſimul dicat, dum tamen Horæ publicè cantentur in Choro horis competentibus: ergo ſub peccato ſaltem veniali tenebitur priuatim recitans id facere temporibus ſuis. Sic Prado *tom.* 1. *cap.* 30. *quæſt.* 8. §. 4. *n.* 49. Innocent. Hoſtienſis *vbi ſuprà*, & Nauarr. *de Orat. cap.* 3. *n.* 45. *& ſequent.* vbi id latè, & optimè, vt ſolet, probat.

QVÆSTIO LXXXVIII.

An qui priuatim recitat, peccet mortaliter, ſi abſque vlla cauſa non dicit Horas ſtatutis ab Eccleſia horis?

RESpondeo, vt certum: Non peccare mortaliter, ſed venialiter tantum. *Primum* conſtat: Quia reuera non facit contra ſubſtantiam Diuini Officij. Deinde non extat præceptum in praxi obſeruatum cum tanto rigore: ergo. *Secundum* (quod eſt contra Caramuelem *vbi ſuprà*, cui ſatis fauet Dicaſtillo *tom.* 1. *de Sacram. tractat.* 4. *diſputat.* 10. *dubit.* 6. *num.* 160. & Diana *part.* 10. *tractat.* 11. *reſol.* 16.) conſtat tum ex habitis antecedenti quæſtione. Tum etiam, quia recitandi actio extra tempus verè eſt contra conſonantiam Officij, & congruentiam Orationis: ergo & venialis, ſi fiat abſque vlla cauſa. Sic communiter Doctores. Legantur nuper citati, & mox citandi.

QVÆSTIO LXXXIX.

An qui aliqua exiſtente cauſa, non recitat in ſuis horis officium, immunis ſit à veniali?

RESpondeo, vt certum: Eſſe immunem. Quia iuſta cauſa excuſat à veniali recitantem extra Chorum tempore non præfixo. Sic omnes. Legantur Nauarr. *de Orat. cap.* 3. *à numero* 45. *& in Man. cap.* 25. *numero* 97. Caiet. *verb. Hora*, §. 4. Sanchez *lib.* 7. *conſil. capit.* 2. *dubit.* 36. *numero* 2. Sotus, Tabiena, Armilla, Angel. & alij apud ipſum. Tamburinus *lib.* 2. *in Decalog. cap.* 5. *num.* 1. ibi: *Si intra eundem diem recitentur Horæ, licèt non in ſuis horis, non peccari certum eſt, niſi venialiter; & aliqua exiſtente cauſa (certè non neceſſariò magna) ne venialiter quidem in priuata recitatione.* Sic ille. Lege infrà *quæſtionem* 97.

QVÆSTIO

QVÆSTIO XC.

An licitum ſit, etiam non èxiſtente cauſa, recitare Matutinum, & Laudes diei ſequentis, veſpere antecedentis?

NEgarunt aliqui Doctores, aſſerentes eſſe peccatum veniale recitare veſpere Matutinum & Laudes diei ſequentis. Ita tenuit D. Thom. *quodlib.7.art.28. in corp.* Silueſter etiam *verb. Horæ, q.9. dicto* 3. Angel. ibi *num.21.* Tabiena *num.28.* Viguer. *lib. Inſtitut. cap.5. §.5. verſ.4.* Nauarr. *in Man. cap.25. num.97.* ibi: *Secundò, non eſſe peccatum, imò meritum, propter honeſtas occupationes Matutinas Horas Veſpere præcedenti recitare, & manè vſque ad Nonam incluſiuè, & poſt meridiem reliquas ſimul*, arg. cap.1. de Celebr. Miſſar. Quia, *vt ipſe S. Thomas* quodlib.5. art.28. *melius eſt anticipare Laudes Dei, & poſtea alium actum ſtudioſum agere, quàm vnum per alterum impedire: quamvis anticipans, vt voluptuoſius mane dormiat venialiter peccet, arg. cap. Clericus, 1.91. diſt.* Hucvſque meus Nauarrus. Sic etiam alij citati à nobis *2. p. tr.6. diſp.13. q.24.*

Sed probabilius certè Reſpondeo, licitum eſſe, etiam non exiſtente iuſta cauſa. Quia iam ſic tenet conſuetudo rationabilis & præſcripta. Vnde non ſolum extra Chorum, verum etiam in Choro licitum eſt, adhuc ſine vlla vrgente cauſa, recitare veſpere Matutinum, & Laudes diei ſequentis, poſt Completorium. Sic tenet iam communis Doctorum, Henriquez, Trullench. Caramuel, & Diana citati à nobis *vbi ſuprà.* Prado *tom.2. cap.30. quæſt.8. n.57.* Caiet. *verb. Hora, cap.4.* Tamburin. *lib.1. in Decalog. capit.5. §.5. num.2.*

QVÆSTIO XCI.

An ſi quis ſtatim poſt medium hodiernum, recitaret Matutinum diei craſtinæ, ſatisfaceret præcepto?

AFfirmauit quidam recentior Magiſter apud Sanchez, docens, *Quod talis verè videretur ſatiſfacere, præſertim in Quadrageſima, in qua Veſperæ ante prandium cantantur, nec peccaret mortaliter, eo quod iam videatur incepiſſe dies ſequens: ergo in rigore non poſſet obligari ad mortale, nec ad iterum recitandum.* Sic Magiſter ille, cuius ſententiam non improbat Sanchez.

Sed vt mihi certùm, Reſpondeo: Non ſatisfacere præcepto recitandi. Quia ex recepta conſuetudine ſolùm licet recitare Matutinum & Laudes diei craſtinæ, hodierna die Veſpere, quando ſol iam declinat ad occaſum, aut dies declinat ad finem: atqui ſtatim poſt medium, verè non dicitur dies declinare ad finem, nec ſol ad occaſum: ergo. Sic tenent communiter DD. *infrà* adducendi, & expreſsè Thom. Tamburin. *§.5. cit. num.3. in fine*, vbi ſententiam dicti Magiſtri nimis laxam appellat. Et antea Francolin. *de Horis capite 2. num.4. pag. mihi 136.* vbi ait, neminem contrarium dixiſſe. Trullench *lib.2. Decal. cap.7. dub.28. ſub num. 8.*

QVÆSTIO XCII.

An ſaltem ſit licitum recitare Hodie hora tertia poſt meridiem, Matutinum, & Laudes diei craſtinæ?

NEgant, qui dicunt ſolum eſſe licitum recitare illa ab hora quarta poſt meridiem, non antea. Ita Azor. *lib.10. cap.9. quæſt.5.* Filliucius *tract.23. cap.8. num.275.* Villalob. *tract.24. diff.12. num.5.* Reginald. & Comitol. quos refert, & ſequitur Bauny *de Benefic. diſp.13. quæſt.30.* Hermanus *in Medulla Theolog. Moral. lib.4. cap.2. dub.4. art.4. num.6.* Diana etiam *1. p. tract.12. reſol.39.*

Negant & alij, qui affirmant ſolùm poſſe recitari inter tertiam, & quartam horam poſt meridiem; ideſt, hora tertia cum dimidia poſt meridiem. Ita Leſſius *lib.2. de iuſt. cap.37. dub. vltimo, à num.78.* Bonac. *diſp.1. quæſt.3. punct.3.* & Suarez *lib.4. cap.26. num.14.* quos omnes citat, & ſequitur Palao *num.2. tract.7. diſp.2. punct.4. num.3.* ſed certè Bonacina id non negat planè.

Sed probabilius abſolutè Reſpondeo, licitum omnino eſſe recitari Matutinum & Laudes diei craſtinæ, hora ad minùs tertia poſt meridiem hodiernum. Quia ſic iam praxis, iam conſuetudo, quæ non ſolùm tollit mortale, ſed & veniale: ergo. Sic Henriquez *lib.9. c.24.* Barboſa *in Collect. tom.1. libr.3. tit.41. c.1. n.5.* Suarez vbi ſuprà *n.16. fine*, Prado *n.62.* Gauant. *in Rubr. Breuiarij tom.2. ſect.1. c.5. tit.6. n.6.* quos omnes ferè retulimus *2. p. tract.6. diſputat.13. quæſt.23.* Quibus nunc addo Baſſæum *tom.20. verb. Hora Can.3. num.1.*

QVÆSTIO XCIII.

An adhuc ſit licitum recitare Matutinum, & Laudes diei ſequentis, ſtatim ac eſt finita hora ſecunda poſt meridiem, dictis Veſperis, & Completis?

NEgant omnes Authores citati pro duabus primis ſententiis quæſt. antecedenti: Quibus adiunge Magiſtrum Prado *tom.2. cap.30. q.8. num.61.* vbi nominatim contra me, & alios ait, partem affirmatiuam eſſe improbabilem. Sed certè nimis rigorosè, nec mirum: ſolet enim à dextris, & à ſiniſtris cenſurare. Vnde,

Iterum probabilius Reſpondeo: Poſſe, & eſſe licitum dicta hora recitare Matutinum & Laudes diei ſequentis. *Primò*, quia hæc eſt iam praxis, & conſuetudo in multis locis: at hæc non minus adimit veniale, quàm mortale: ergo. *Secundò*. Quia (vt benè Tamburin.) ex recepta conſuetudine licet recitare Matutinum, & Laudes diei ſequentis, quando dies inclinat ad Occaſum: at ſic eſt, quod ab hora ſecunda poſt meridiem, iam dies ad finem vergit, & ſol valde ad Occaſum inclinat: ergo. Sic in primis tenet D. Thom. *quolib.5. artic.28. ad 1.* vbi ſic ait: *Quantum ad Eccleſiaſticum Officium, & ſolemnitatem Celebrantes, incipit dies à Veſperis: vnde ſi aliquis poſt dictas Veſperas, & Completorium dicat Matutinas, iam hoc pertinet ad diem ſequentem.* Sic Angelicus Doctor, & ſic, &c. Sic Diana *p.4. tract.4. reſol.4. & p.7. tract.11. reſol.12.* & me citato *part.10. tract.11. reſol.16. & tract.16. reſol.16.* & apud ipſum Molfeſius *in Sum. tom.1. tract.5. cap.2. n.59.* Fabrus

de

*de Sacram.Ordinis diſp.*24. *q.*1. *num.* 148. Sanchez, *tom.*2. *opuſc. lib.*7.*cap.*2.*dub.*37.*n.*4. Quintanadñas *in Theolog. Morali,tom.*1.*tract.*7.*ſingul.*2.*n.*1.(& ego addo *tom.*2. *tract.*6. *ſingul.* 13.*n.*7.) *& in inſtruct. Ordin. part.* 5. §.2. *n.* 15. Garcias *in Summa,tract.*2. *diff.*6. *dub.*1. *num.*2. Machado *tom.* 1. *lib.*2. *part.*3. *tract.*2.*docum.*6.Caramuel *in Theolog. Regul.diſp.*114. *n.*1419.Martinus de S. Ioſeph *in Monit. Confeſſor. tom.*1.*lib.*2. *tract.*11. *de Orat. num.*1. & Corro *q.*4. *num.* 122. his ego addo Narbonam *tom.* 2. *Hora* 4. *n.*5,Tamburinum *lib.*2.*in Decalog.c.*5.§.5.*n.*2. *&* 3. Angelum Verricelli, *in qq. Moral.tract.*5.*q.*6.*n.*123. vbi ita ait: *Recitans Matutinum ſequentis diei immediatè poſt Veſperas, ideſt per duas horas poſt meridiem, ſatisfacit.* Baſſæum *loc.cit.n.*1. Legantur dicta à nobis *part.*2.*tract.*6. *diſp.*13.*q.*23. Acacium *verb. Horas reſol.*57.

Poſt tot,tantoſque Doctores à me citatos,diceret nunc Prado meam, & illorum ſententiam ſuo iudicio non eſſe probabilem? Concluderet forſan ſuum caput per hæc verba. *Et quia* (inquit) *nullibi vidi, aut audiui conſuetudine introductum,quod ante tertiam horam pomeridianam Matutinæ preces, etiam priuatim dicantur,ideo teneretur iterum recitare, quia non impleuit præceptum in tempore habili à iure, & conſuetudine determinato, qui recitaret Matutinas preces ante horam tertiam.* Ita ille. Et addit (attende Lector) *ſolùm in caſu raro, quod timeretur cum vrgenti fundamento magna occupatio ſuperuentura, poſſet permitti, vt probabile, quod Matutinæ preces dicerentur priuatim hora ſecunda poſt meridiem?* Credo quod non. Quia ſcio verè, illum apprimè ſcire, in quo conſiſtat probabilitas opinionis cuiuſque. Imò ideo tandem concedit, noſtram opinionem eſſe probabilem, quod quidem in eodem capite negauerat. Ait enim (vt vidiſti) poſſe illa quem vti vt probabili, ſi timeret poſtea occupationem grandem. Certè ſi noſtra opinio careret probabilitate ex ſe, minimè arrogaret illam occupatio, etſi magna. Si enim (vt ipſe ait) hora ſecunda non eſt tempus habile ad recitandum Matutinum diei craſtinæ, qua ratione fiet habile per occupationem priuatam alicuius? Dicat ergo obſecro abſolutè, noſtram ſententiam ſemper eſſe probabilem, cùm fulciatur authoritate, & ratione, lege *infrà quæſt.*95.

QVÆSTIO XCIV.

An Officium Defunctorum diei ſecundæ Nouembris, poſſit quis priuatim recitare pridie Veſperi, poſt Matutinum diei infra octauam Sanctorum?

NEgandum videtur ex quadam Declaratione Congregationis Rituum, quam affert Gauantus *in Rubr. Breuiar.ſect.*9.*c.*2.*num.*16. in qua ſolùm conceditur Epiſcopis, vt in die Feſto Omnium Sanctorum poſſint in ſuis Eccleſiis recitare cum Clero ſuo Matutinum defunctorum.

Sed abſolutè Reſpondeo: Poſſe. Quia in Rubrica diei Commemorationis Defunctorum clarè præſcribitur, vt dicto *Benedicamus Domino*, poſt Laudes Sanctorum, incipiat abſolutè Officium Defunctorum: ergo ex Rubrica, vnitim ſunt recitanda hæc officia dicto die: ergò ſi vnione hac ſuppoſita, relinquitur poteſtas recitandi priuatim die antecedenti Matutinum cum Laudibus diei infra Octauam Sanctorum, vt omnes concedunt, conſequitur relinqui poteſtatem recitandi eodem tempore Matutinum Defunctorum vniendum cum prædicto Sanctorum. Sic omnino Thomas Tamburinus *lib.*2. *in Decalog.cap.*5.§.5.*n.*7. Qui ad declarationem Congregationis reſpondet, tum non conſtare authenticè, tum etiam non loqui de recitatione priuata. Ego certè ſentio, quod ex vi Rubricæ etiam ſit licitum recitare in Choro dicta die Officium Defunctorum. Imò id adhuc conuincere fundamentum noſtrum, eſt planum.

QVÆSTIO XCV.

An etiam poſſit quis recitare Litanias diebus Rogationum, & S. Marci pridie Veſperi?

NEgat Tamburinus *loc.cit. verſu Atque hinc contra colligo.* Primò, *Quia litaniæ illæ ſunt loco aſſiſtentiæ Proceſſionis, quæ certè pridie non celebratur.* Secundò, *Quia Rubrica de iis perſoluendis non ſignat vnionem Laudum cum ipſis Litaniis: non enim dicit, percurrantur Litaniæ, dicto* Benedicamus Domino; *ſed hodie poſt Matutinum, ſeu poſt Laudes, puta ſuo debito tempore.* Tertiò denique, *quia pro Litaniis adeſt iſtud* Hodie, *quod non eſt pro Officio Defunctorum.* Ita Tamburinus.

Sed probabiliter certè Reſpondeo, Poſſe quem priuatim recitare Litanias pridiè Veſperi Rogationum. Quia conſtat ex Rubrica Breuiarij, quod debent, qui non interſunt Proceſſionibus, illas poſt Laudes dicere: atqui Matutinum & Laudes poſſunt priuatim dici à quouis pridie Veſperi Rogationum, vt conſtat: ergo & Litaniæ. Maior conſtat ex Rubrica, quæ ſic ſe habet. *Hoc triduo, qui non interſunt Proceſſionibus Rogationum, priuatim poſt Laudes dicant Litanias cum ſuis precibus, &c.* ergo. Sic videtur Gauantus ſentire *in rubr. Breu.ſect.*9. *cap.*4. *numer.* 13. vbi ſic ait: *Quod ſi Litaniæ ſeparatim à Pſalmis Pœnitentialibus dicendæ ſint, dicto ad Laudes diei,* Benedicamus Domino, Deo gratias, *ſtatim eæ dicuntur: nam* Fidelium animæ, *pro fine Laudum, dicitur in fine Litaniarum, & vtrique deſeruit.* Sic ille.

Nu obſtant fundamenta Tamburini, nam ad *Primum* Reſpondeo, quod licèt Litaniæ ſint loco aſſiſtentiæ Proceſſionis, non tamen inde colligitur, quod debeant dici die ipſo Proceſſionis, ſed iuxta Rubricas Breuiarij, nempe poſt Matutinum, & Laudès, ſiue dicantur pridie, ſiue non: aliàs probaret Tamburinus oportere eas recitare ipſomet tempore Proceſſionis, cum ſint loco eius aſſiſtentiæ; quod nullus dixit.

Ad ſecundum Reſpondeo, Non eſſe verum; nam certè Rubrica verè ſignat vnionem Laudum cum Litaniis, iis qui priuatim illas dicturi ſunt, vt conſtat ex verbis Rubricæ nuper allatis, & ex Gauanto.

Ad tertium, fatemur quod in Rubrica pro Litaniis adeſt illud *Hodie*, quod non eſt in Rubrica pro Officio Defunctorum, quia ibi fuit omnino neceſſarium, eo quòd ipſomet die S.Marci, aut Rogationum fit Proceſſio, & ideo conuenienter poſuit Rubrica illud *Hodie*, dicendo, *Hodie qui non interſunt Proceſſionibus, &c.* non verò in Rubrica pro Officio Defunctorum, quia non fit ea die Proceſſio pro Defunctis: & ideo non fuit neceſſum.

QVÆSTIO

QVÆSTIO XCVI.

An ſicuti eſt licitum recitare Matutinum cum Laudibus Veſpere præcedentis diei, ſic licitum ſit recitare tunc reliquas horas, ſaltem ob aliquam vrgentem cauſam?

AFfirmatiuam ſententiam tenuiſſe Nauarrum *de Orat. cap.* 12. (lege tu 11.) *num.* 34. *in fine*, dicit Martinez de Prado *cap.* 30. *cit.* §. 5. *in fine*, per hæc verba: Imò Nauarrus *numero* 34. *in fine*, dixit: *Quod ſatisfaceret is qui ſciens ſe die ſequenti occupatiſſimum fore, anticipare t Horas in Veſpera præcedente: ſuper quo à quodam pio Dei ſeruo interrogatus fui.* Idem dicit Ioannes de Cruce *in* 3. *præcepto, dub.* 5. *in fine, art.* 3. Hæc Prado.

Sed ex jis ſaltem Sapientiſſ. Doctor Nauarrus minimè hanc ſententiam ibi, vel alibi docuit, bene tamen oppoſitam claris verbis, quæ ego iam retuli 2. *p. tract.* 6. *diſput.* 13. *quæſt.* 22. & iterum refero. *Quamvis enim* (ait Nauar.) *ratio D. Thomæ de rigore videatur concludere idem quoad Primam, & Tertiam, & alias omnes Horas, conſuetudo tamen præfata illud limitans rationi valde conſona videtur. Quapropter nunquam reſpondere auſus fui, licere dicere Veſperas, Primam, aliaſve Horas alterius diei, exceptis Matutinis, & Laudibus.* Hucvſque Doctiſſimus Doctor *cap.* 3. *de Oratione, n.* 61. Nec oppoſitum docuit poſtea *loco citato* à Prado; nam ibi ſolùm loquitur de Horis maioribus, non de aliis, vt denotant eius verba fideliter relata, quod non fecit Prado; ſunt autem hæc: *Quum & tanta poſſet occurrere neceſſitas, vt meritò excuſarentur à maioribus, & à fortiori ratione, ſatisfaceret is, qui ſciens ſe die ſequenti occupatiſſimum fore, anticiparet eas* (non dixit, *Horas*, vt refert Prado) *in Veſpera præcedente, ſuper quo à quodam pio Dei ſeruo interrogatus fui.* Hæc ſunt verba Nauarri, vt per ea cognoſcas, non fuiſſe illius ſententiæ, quam falsò ei tribuit Prado. Clarè tamen tenuit illam Cruz ab ipſo adductus his verbis: *Et à fortiori ſatisfacis, ſi ſciens te ſequenti die occupatiſſimum fore, anticipas Horas in præcedenti Veſpere.* Ita Cruz. Qui explicari poteſt, illum loquutum fuiſſe de Horis maioribus, ſequendo doctrinam Nauarri. Sed quidquid ipſe voluerit.

Reſpondeo vt certum dicendum, minimè eſſe licitum, nec validum recitare Horas Canonicas, demptis Matutinis cum Laudibus, Veſpere præcedentis diei; nec qui illas dicto tempore recitaret, ſatisfaceret præcepto recitandi Horas; ſed teneretur ſub mortali eas repetere. Quia ſic firmauit generalis conſuetudo. Sic Caiet. *verb. Hora, cap.* 4. Sanchez *lib.* 7. *conſ. cap.* 2. *dub.* 37. *num.* 9. dicens, hanc concluſionem eſſe omnium. Et citat etiam pro illa Nauarrum *capit.* 3. *de Orat. num.* 62. ſicque concludit: *Vnde bene infert Nauarrus, nullam ob cauſam licere dicere Horas hodiernas, demptis Matutinis, Veſpere præcedenti, vel etiam ante mediam noctem.* Hæc Sanchez. Tenet etiam Prado *loco citato, n.* 62. his claris verbis: *Sed Veſperas in nullo euentu reputo tempus habile ad recitandas Horas.* Tenent deinde Suarez *lib.* 4. *c.* 27. *n.* 10. vbi id optimè probat. Bonac. *diſp.* 1. *de Horis, q.* 3. *punct.* 3. *n.* 3. & alij apud ipſos.

QVÆSTIO XCVII.

An ſit licitum, iuſta intercedente cauſa, Horas Canonicas præponere, aut poſtponere?

REſpondeo, Tanquam certum: Eſſe licitum. Probatur, quia licitum eſt Eccleſiæ cuique præponere Horas Canonicas ex cauſa rationabili, veluti ob Proceſſiones aliquas ſolemnes, aut Concionem inſignem, aut iucundum Bullæ Cruciatæ, aut Regis aduentum, aut alias ſimiles cauſas: ergo & cuilibet Presbytero idem licebit, ſi interueniat aliqua cauſa, veluti Concio, ſtudium, maior deuotio, periculum probabile ſuperuenturæ occupationis. Sic omnes. Legantur Nauar. *de Orat. capit.* 3. *dicto* 16. *num.* 45. *& dicto* 17. *num.* 55. vbi latè, & deuotè de hac materia tractat. Suarez *lib.* 4. *capit.* 27. *in fine*, Sanchez *lib.* 7. *c.* 2. *dub.* 26. & alij. Legantur dicta *q.* 89.

QVÆSTIO XCVIII.

An ſit iuſta cauſa differendi Horas in tempus Veſpertinum, eo quòd Matutinum tempus ſit aptius ad ſtudendum; Veſpertinum verò ad recitandum?

REſpondeo, vt quid certum: Eſſe iuſtam cauſam, nec peccare, adhuc venialiter, qui ob cauſam dictam differt Horas. Sic omnes communiter, Maior *in* 4. *diſt.* 12. *col.* 1. & ex illo Nauarr. *de Orat. c.* 3. *n.* 55. Qui tamen deuotè conſulit, ne id fiat. Sanchez *lib.* 7. *conſ. c.* 2. *dub.* 36. *n.* 3. Prado §. 4. *cit. n.* 54. Verricelli *vbi ſupra n.* 125.

QVÆSTIO XCIX.

An quævis cauſa iuſta, etiam levis, ſufficiat ad anteponendum, vel poſtponendum Officium?

REſpondeo cum communi, ſufficere. Sic Verricelli *loc. cit.* Tamburin. *lib.* 2. *in Decalog. c.* 5. §. 5. *n.* 1. & alij, à quibus hæ ſpeciatim aſſignantur nempe, Concio, maior deuotio, ſtudium, periculum ſuperuenientis occupationis, maior ſecuritas anticipandi, quàm poſtponendi Officium, labor aliquis manuum.

QVÆSTIO C.

An ſola commoditas maior recitantis ſit cauſa iuſta ad licitè anteponendum, aut poſtponendum Canonicas Horas?

AFfirmatiuam ſententiam tenere Sanchez *lib.* 7. *conſil. cap.* 7. *dub.* 37. *num.* 2. ait Pellizarius (nec reprobat) *tom.* 1. *tract.* 5. *capit.* 8. *ſect.* 2. *quæſt.* 21. *num.* 103. his verbis: *Quod confirmat Sanchez dicens, ad id ſufficere non ſolùm neceſſitatem, ſed etiam commoditatem. Sed certè Sanchez non loquitur ibi ex propria ſententia; ſed ſolùm affert quemdam valde doctum Magiſtrum dicentem, ſufficere cauſam iuſtam, quæ inducat non tantum neceſſitatem, ſed etiam commoditatem.* Eandem ſententiam affirma-

tiuam

Digitized by Google

tiuam amplecti videtur Verricelli *loco citato, n.* 125. ſequutus eundem Sanchez.

Sed vt mihi ferè certum, Reſpondeo dicendum, quod nullo modo ſit iuſta cauſa ad anteponendum, vel poſtponendum Officium licitè, ſola commoditas recitantis. Ratio eſt, quia aliàs nec veniale eſſet præponere Officium ſine vlla cauſa, quod ſuprà contra Caramuelem negauimus. Patet: quia quando aliqua cauſa deeſt, certè non deeſt commoditas, ſemper enim homo in ſimilibus, niſi amens ſit, ſi ab alia vehementiore cauſa non vrgetur, ſatis à propria mouetur commoditate, vt benè Tamburin. *libro ſecundo in Decalog. capite* 5. §. 4. *numero* 6. *circa finem.*

QVÆSTIO CI.

An recitans Matutinum ſequentis diei, antequam abſoluat Officium diei præſentis, peccet mortaliter, ſi id faciat ſine cauſa?

AFfirmauit quidam peccare mortaliter, vt refert Diana infra.

Sed vt quid certum Reſpondeo: Minimè peccare mortaliter, imò nec venialiter, ſi id cum rationabili faciat cauſa. *Primum* patet. Quia talis inuerſio non derogat ſubſtantiæ Officij, aut orationis, nec minuit illam, nec aliàs continet deformitatem grauem: ergo. *Secundum* etiam conſtat; quia vt *ſuprà* eſt habitum, inuerſio Officij ex cauſa iuſta facta, immunis redditur etiam à veniali. Ita Diana *tom.* 1. *tractat.* 12. *reſolut.* 15. citans Villalob. *tom.* 1. *tractat.* 24. *diff.* 13. *numero primo*, Vazquez *Opuſc. de Benef. capite* 4. §. *primo*, *articul.* 2. *numero* 66. Suarium *de Relig. tom.* 2. *lib.* 4. *capite* 24. *num.* 3. & Reginaldum *tom.* 2. *lib.* 18. *cap.* 22. *n.* 166. & certè ex his, Vaſquez non tractat hoc punctum. Tractant tamen, & tenent Sanchez *loco citat. dubitat.* 37. *numero* 5. Verricelli *numero* 126. Bonac. *diſp.* 1. *quæſt.* 3. *punct.* 3. *num.* 15. Qui etiam citat Vaſquium *loco citat.* & Nauarrum *cap.* 3. *de Orat. numero* 60. ſed ambos malè. Caſtro Palao *diſp.* 2. *punct.* 3. *num.* 4. & omnes.

QVÆSTIO CII.

An caſu, quo quis timeat aliquam ſuperuenturam occupationem, ſit melius illi Horas præponere, quam poſtponere?

REſpondeo, vt certum, quod melius ſit illi Horas anteponere, quàm poſtponere. Quia primum eſt prouidentiæ, ſecundum verò negligentiæ: juxta celebre dictum illud Hugon. de S. Victore relatum per Nauarrum vbi infrà: *Ante horam orare, prouidentiæ; poſt, negligentiæ; debita verò, obedientiæ eſſe.* Sic omnes. Nauar. *de Orat. capite tertio, numero* 45. & 46. Palud. *in* 4. *diſt.* 15. *quæſt.* 5. *col.* 4. Sanchez *dubit.* 36. *num.* 3. Pellizarius *tract.* 5. *cap.* 8. *ſect.* 2. *quæſt.* 21. *num.* 102. Suarez; Bonac. Tolet. & alij penes ipſum.

QVÆSTIO CIII.

An recitans Horas priuatim, teneatur tempore Quadrageſimæ dicere Veſperas ante prandium?

AFfirmandum videtur: Tum ex *cap. ſolent, de Conſecr. diſt.* 1. in quo clarè præcipitur dicere Veſperas in Quadrageſima ante prandium, ſeu cœnam. Tum etiam ex Rubrica Breuiarij *Feria* 4. *Cinerum*, in qua ſimiliter dicitur, Veſperas recitandas eſſe ante prandium. Propter hoc ſic videtur ſentire haud obſcurè Azor. *tom.* 1. *lib.* 10. *capite* 9. *quæſt.* 9. & *vltima*, quatenus ait, eſſe vſu & conſuetudine receptum, vt etiam priuatim à Clericis ante prandium Veſperæ recitentur; quamuis honeſta aliqua cauſa, & iuſta ad poſtmeridianum tempus differri poſſint.

Sed abſolutè multò longè probabilius Reſpondeo: Non teneri, ſed poſſe liberè, etiam abſque vlla ſuperueniente cauſa, dicere Veſperas poſt prandium, licèt poſſit, ſi velit, ante prandium illas dicere. Ratio eſt, quia nullum ius illum ad id obligat. Nam textus *in cap. ſolent, cit.* ſolùm loquitur de Veſperis publicè, non priuatè dicendis. Sicque intelligenda venit Rubrica Breuiarij, vt exponit Gauantus *tom. ſecundo in Rubr. Breuiar. ſect.* 6. *capite* 10. *de Feria* 4. *Cinerum*, vbi ſic ait: *Extra Chorum non tenemur ante Comeſtionem, recitare Veſperas: quia Concil. Cabilon.* (cuius eſt textus *in cap. ſolent,*) *intelligitur de publica in Choro recitatione; cui tamen congruum eſt, vt conformemur in priuata quoque Veſperarum recitatione.* Sic ille: & benè. Sic ante ipſum Silueſt. *verb. Hora, quæſt.* 9. *dicto* 5. Caiet. *eod. verb.* & 2. 2. *quæſt.* 147. *artic.* 7. Nauarr. *de Orat. capite* 3. *numero* 41. Palacios *in* 4. *diſt.* 15. *diſput.* 8. Macignus *de Horis, capite* 54. Layman. *libro quarto, tract. primo, capite tertio, n.* 8. Bonac. *diſput. prima, quæſt.* 3. *punct.* 3. *n.* 8. *verſ. Idem ſic.* Sanchez *lib.* 7. *conſ. capit.* 2. *dubit.* 36. *n.* 5. Pellizarius *loc. cit. num.* 103. Sà *verb. Horæ, n.* 15. Trullench. *lib.* 1. *in Decal. c.* 7. *dub.* 18. *ſub n.* 6. Eſcobar à Corro *q.* 4. *de Horis, n.* 135.

QVÆSTIO CIV.

An Celebrans Miſſam, non recitato Matutino, peccet mortaliter?

AFfirmant multi Doctores. Quorum ſententia probari poteſt, tum ex generali conſuetudine, tum etiam ex Rubrica Miſſalis *cap. de Præparatione Sacerdotis celebraturi.* Ita tenent Gabriel, Viguer, Ledeſma, D. Anton. Tabiena, Nauar. & alij plures apud Sanchez, Cenedus etiam *in Can. qq.* 9. 3. referens pro hac ſententia vſque ad triginta Doctores. Quibus addi poſſunt Pitigianus *tom.* 1. *diſt.* 13. *q.* 2. *artic.* 10. Zanardus *p.* 1. *de Euchar. capite* 9. *quæſt.* 7. & alij plures apud Francolinum *de Horis capite* 42. *n.* 1. vocans hanc ſententiam, quam ipſe ſequitur, communiſſimam.

Sed iam multò probabilius Reſpondeo, Non peccare mortaliter, etiamſi id faciat abſque iuſta cauſa: Quia Miſſa nullum ordinem habet ad Horas, aut vlla connexio inter illas inuenitur: ergo vnum non requiritur ex ſe ad aliud.

Nec obſtat quod contrarij allegant de conſuetudine. Quia negandum omnino eſt dari, præcipuè his noſtris temporibus & dato,& non conceſſo,quod ſit,minimè ad mortale obligat. Nec rurſus rubrica eſt recepta cum obligatione tanta, ſed ſolùm admonet quid faciendam ſit iuxta doctrinam antiquorum. Sic tenet modò communis ſententia.Sotus *lib.10.de Iuſt.q.5. art.4.* Valentia *tom.3.diſp.6. q.2.punct.10.* Vaſquez *Opuſc. de Benefic. cap.4.§.1. art.2. dubit.3. num.65.* Suarez *3.p.diſp.82.ſect.1.& tom.2.de relig. lib.4.cap.24.num.9.* Filliuc. *cap.7. quæſt.6.* Ægidius, Henriquez, Nuño, Squillas, & alij quos refert & ſequitur Bonac. *diſp.1.quæſt.3.punct.4.num.11.* Quibus addo Sanchez *lib.7. conſil.cap.2. dub.38.num.3.* Dianam *in tom.1.tract.14.reſol.26.* Barboſam,Layman, Ioan.de Cruce,Raphael. de la Torre, Syluium, & Villalobos apud ipſum.Trullench. *lib.1.in Decalog. cap.7.dubit.19.num.4.* Caſtrum Palaum *diſp.2. punct.3.num.6.* Verricelli *in qq. Moralib.tract.5.q.5. n.223.pag.mihi 320.*Mailet.*Malleat.30.Bractea 62.* Corro *quæſt.4.num.97.*Qui ex dictis colligunt,quod ſi quis propter aliquam legitimam cauſam excuſaretur ab obligatione recitandi Horas, poſſet facere Sacrum, licèt nec eas dixerit, nec dicturus eſſet.

QVÆSTIO CV.

An etiam liber ſit à veniali, qui cauſa iuſta interueniente, Celebrat Miſſam, nondum recitatis Matutinis?

RESpondeo, vt certum: Eſſe liberum. Quia quod ex iuſta cauſa ſit rationabiliter,& prudenter fieri dicitur. Vnde ſi alicui Prælatus præcipiat, vel alius eleemoſynam ei offerat, vt ſtatim Miſſam celebret, & nondum recitauit Matutinum, poterit liber ab omni culpa celebrare. Sic Sotus, Medina, Barthol.à Ledeſma, quos ſequitur Sanchez *loco citato,concl.1. numero 5.* Bonacina *numero 11. cit. verſ.* Addo, & penes ipſum Macignus, Leſſius, & Aragonius.

QVÆSTIO CVI.

An ſaltem ſit reus venialis culpa, qui abſque rationabili cauſa Miſſam dicit, non præmiſſa recitatione Matutini?

AFfirmant communiter DD. eo quòd & faciat contra conſuetudinem receptam, & contra quod diſponit Rubrica. Ita ſentiunt communiter DD.Sanchez *loc.cit.concl.3.* & alij.

Sed certè ego probabiliter Reſpondeo, Nec eſſe reum venialis culpæ. Quia probabiliter iudico, nec conſuetudinem iam (ſi adeſt, quod nego) ad illam obligare, nec rubricā,cum ſolùm conſilium præbeat, non mandatum.Sic videtur ſentire,vt eius verba denotant,Verricellus *q.5.cit.n.222.& 223.* vbi ſic ait: *Nullum eſt peccatum celebrare ante Matutinas preces recitatas quia nulla eſt connexio neceſſaria,nullum præceptum, ſed tantùm conſilium, ſicut eſt, quod vacet antea Orationi.* Barboſa *de poteſt. Epiſcopi alleg.24. numero 15.* vbi affert viginti Doctores, Layman *libro 5. tract.5.cap.4.numero 3.* Diana *p.2. tract.14. reſol.26.* Hucvſque Verricellus. Sed certè dicti omnes DD. ſolùm affirmant, non eſſe mortale, adhuc extra cauſam celebrare ante dictas preces matutinas: nec veniale, vrgente aliqua neceſſitate, vt videre eſt apud illos: præcipuè apud Layman,*loco* à Verricelli *citato*, vbi *numero 5. verſ. His quadam*, ſic ſcribit: *Sine vllo peccato ſacrificari poteſt, nondum dicto Matutino, ob cauſam neceſſitatis, v.g. ob Principis aduentum, ob funus delatum: ſi tali caſu non adſit Sacerdos, qui Matutinum dixerit.* Sic Layman. Non ergo benè citatur.

Meliùs certè citari poteſt Sotus *lib.10. de iuſt. quæſt.5. articul.4. col. mihi 7.* Vbi non audet abſolutè fateri, eſſe culpam venialem: ſolùm enim ſub dubio id relinquit, dicendo: *Forſan, ob conſuetudinem, venialis eſſet culpa, vt fieri poſſet commodè,ſi non prius nocturnum ſolueretur Officium; nam ob cauſam aliquam ordinem anteuertere,nulla eſt culpa.* Sic Sotus. Et expreſſius Corro *numero 97. cit.* quatenus ſic loquitur: *In Sacerdote celebrante Sacrum ante recitatum Matutinum, & Primam, qui nunquam peccabit mortaliter, necdum venialiter, ſecluſo contemptu.* Sic ille. Et benè, limitat tamen malè hoc dictum, dum addit hæc verba: *Et vt iudico, etiam nulla cauſa ſtante, niſi veniale non interueniet peccatum.* Sic ille. Sed ad quid hoc additum? Lege pro noſtra opinione Acacium *verb.Horas Canon.reſol.57.num.6.*

QVÆSTIO CVII.

An ad minus ſit culpa mortalis dicere Miſſam maiorem, ſeu Conuentualem, ante dictum Matutinum,& Laudes?

AFfirmant & à fortiori omnes Doctores pro prima ſententia adducti ſuprà *quæſt.103.* Imò & Layman cum aliis *loco cit. verſ.4.*

Sed probabilius adhuc Reſpondeo: Non eſſe culpam mortalem,propter rationem à nobis datam. Sic cum aliis Sanchez *lib.7.conſil.c.2.dub.39.* an autem ſit venialis? Collige ex dictis.

QVÆSTIO CVIII.

An Religioſi poſſint poſtponere, aut anteponere Officium ex vi alicuius priuilegij?

RESpondeo, vt certum: Poſſe (quidquid renuat Religioſus Prado.) Quia Pius Quintus conceſſit, quod Fratres Minores, ratione itineris, aut alterius iuſtæ occupationis, poſſint dicere totum Officium ſimul manè, aut quando ipſis videbitur cum maiori deuotione ipſum poſſe recitare. Sic referunt Rodriguez *tom.1.qq. regular. quæſt.41.articul.18.* & Portel. *in addit. ad dub. Regul. verb. Hora, num.4.* Quod ſimile priuilegium conceſſum fuiſſe Societatis Ieſu Patribus, habetur *in Compendio eorum,verb.Hora, §.2.* & referunt idem Portel. *loco cit. num.17.* & Bauny *de Beneſ. diſp.13. quæſt.29. concl.2.* Legatur Quintanad.*tom.1.tract.1.ſingul.17.*

Nec obſtat quod dicit Prado, has videlicet conceſſiones factas fuiſſe viuæ vocis oraculo, & eſſe nunc reuocatas, quia non eſt verum,cum illæ vim habeant priuilegij, ſi quidem in eo inſertæ fuerunt ab ipſomet Pio V.vt aliàs diximus.

QVÆSTIO

Qvæstio CIX.

An adimpleat præceptum recitandi, ille qui incæpit recitare Officium hodiernum paulò ante mediam noctem diei ſequentis, ſi ipſum proſequatur poſt completam mediam noctem?

NEgat nouiſſimè, nominatim contra me, amiciſſimus meus Mag. Ioan. Martinez de Prado *tom.2. cap.30. quæſt.8.§.7. à num.69.* & ita acriter, vt dicat affirmatiuam, quam ſequor ſententiam, eſſe falſam omnino, improbabilem, & contra omnes Doctores.

Id ſpecialiter probat retorquendo argumenta, quæ pro illa mea ſententia tuenda confeci *2. part. tract.6.diſp.13.q.25.* quæ ad apparentiam, inquit, multum videntur probare, & nil probant.

Primò, *Quia quis poſſet eiſdem probare, quod vno ſolo verſu Officij dicto ante mediam noctem, poſſet toto die, vel menſe ſequenti impleri: quia res indiuidua incepta tempore habili, poteſt finiri tempore in habili.*

Secundò, *Poſſet alius inferre, quod Veſpere antecedenti poſſent dici Horæ diurnæ ſequentis diei, quia Veſpera eam ad ſe trahit.*

Tertiò, *Poſſet alius deducere, quod Officium inceptum Veſpere, pertinens ad diem hodiernum, poſſet manè ſequenti compleri, vel exempla eius non ſunt ad rem. Et tamen hæc omnia ſunt abſurda, & paradoxa futilia, quæ ex illius rationibus videntur deduci: ergo & rationes nil valent.*

Quartò, *Quia in his, quæ ſunt juris poſitiui, non valet paritas,* quod ſi hoc eſt præceptum, aliud etiam eſt præceptum: *Quia hoc pendet ex facto, & multa prohiberi æquum eſſet, quæ non ſunt prohibita, & aliæ prohibitiones juſtè poſſent auferri, quæ ligant, dum non auferuntur. Cùm ergo conſuetudo habeat vim legis in præceptis poſitiui iuris, hoc eſt diligenter obſeruandum, quod eſt in praxi, quæ obſeruatio quorundam præceptorum eſt introducta; nec licet arguere ad alia præcepta, quæ diuerſimodè ſunt intellecta, & practicata; nam conſuetudo eſt optima legum interpres. Cum ergo communiter Doctores, imò & omnes Chriſtiani, ſic hæc præcepta intelligant, & obſeruent, non eſt cur hoc oſtium aperiamus ad eludendam tam ſanctam obligationem. Et per hoc facilè corruunt argumenta.* Hucvſque Magiſter Prado. Cuius argumenta ab inconuenienti contra me facta nec minimum Doctorem, aut parum in rebus moralibus verſatum terrent; imò nec me, cum potius tanquam Prati flores arrideant. Vnde,

Iterum non ſolùm vt aliàs dixi probabiliter, ſed probabiliſſimè, Reſpondeo adimplere præceptum recitandi Officium, ſi illud paulò ante mediam noctem incipiat, & ſine interruptione recitando, poſt illam finiat. Iiſdemmet verbis reſpondi ad hanc quæſtionem *2.p. tract.6. diſp.13. q.24.* Quod ſi ad illa ſimplici oculo Pradus conſpiceret, non deduceret relata ab inconuenienti argumenta contra me, eſt enim optimus Theologus, ac in Metaphyſicis acutiſſimus, vt eius ſcripta demonſtrant: non ergo, vt credo, vidit ſeriò, ſed pertranſiens vidit.

Igitur probo nunc ſententiam hanc non eſſe improbabilem, vt ait Prado. Quia illa ſententia dicitur improbabilis, quæ caret auctoritate, & ratione, præcipuè ſi eſt ſententia contra communem: atqui hæc noſtra ſententia nec caret authoritate, nec ratione: ergo non erit improbabilis. Diſcurſus eſt optimus, vt ſcientibus notum eſt. Minor quam negat Pradus, conſtat, nam illam quoad primam partem docet, ac tuetur Sapientiſſimus Mag. Baſilius de Leon *tract. de Horis Canon. manuſcripto, c.2.* vt diximus *2.p.q.25. cit.* atqui vir tantæ authoritatis; etiamſi ſolus eſſet, ſufficit ad faciendam opinionem probabilem, adhuc caſu, quo ſit contra communem: ergo. Hanc minorem probo authoritate ferè omnium Doctorum aſſerentium, vnicum grauem Doctorem conſtituere opinionem extrinſecè probabilem, ſic enim adſtruunt Gloſſa, Abbas, & DD. in cap. Capellanus, de Feriis, Silveſt. *verb. opinio, q.2.* Angel. *n.2.* Navarr. *cap.27. n.288. & ſeqq.* Vaſq. 1.2. *diſſ.62.c.4.num.12.* Thom. Sanch. *lib.1.Sum.c.9. & de Matrim. lib.3.diſp.44.n.2.* Henriq. *lib.4.c.18.n.13.* Ioan. Sanchez *in ſelect. diſp. 29.n.7. & diſp.44. n.61.* Valentia 1.2. *diſp.2. q.14. punct.4.* Villalob. *tom 1. tract.1. diff.4.n.17.* Clauis Regia *lib.1.c.6.n.8.* Filliuc. *tom.2.tract.21.c.4.n.134.* Diana *p.4.tract.4.reſol.30.* Reginal. *lib.13. num.93.* Molfeſ. *tract.8.c.9.n.81.* Caſtro Palao *tom.1 tract.1. diſp.2.punct.1.n.2.* Sà *verb.dubium, num.2.* Paſqualig. *dec.3.* Coraſ. *de comm.opin.lib.2. tit.8. n.6.* Cephalus *conſil.718.n.37.lib.5.* Roland. *conſil.100.n.49. vol.2.* Decius *conſil.499.n.12. & conſil.258.n.1.* Ioan. Solorzano *tract. de Indiarum jure, lib.3.c.2. n.38.* Sotomaior *de Tertiis c.12.n.39.* Quos omnes citat, & ſequitur Verricelli *in q.moral. tract.2. ſingul. opinion. q.5.* addens hanc ſententiam procedere, etiamſi materia, ſeu quæſtio illa eſſet ab antiquioribus tractata. Nam vnicus grauis Doctor poterit antiquorum rationes ſoluere, & afferre probabilitatem ſuæ ſingulari opinioni, contra communem: Quod & probat primò *ex l.2.§ ſed neque, C. de veteri jure enucl.* ibi: *Sed neque ex multitudine Authorum, quod melius, & æquius eſt, debemus iudicare, cum poſſit vnius forſan, & deterioris ſententia, & meliores, & maiores aliqua in parte ſuperare.* Hæc Imperator Iuſtinian. &c.

Secundò probat ratione: *Nam non eſt præſumendum grauem Doctorem, rem diſputando, leui fundamento cæteris aduerſatum eſſe.* Hæc, & alia Verricellus. His authoribus adhuc ego addo Tannerum 1.2. *diſp.2.q.4. dub.3.n.33.* Marcum Serra 1.2. *q.19.art.6.* vbi ait: *Quamvis vnus ſolus ſit talis opinionis author, ſi tamen ſapiens maximè cognitus, ſufficit ad opinionem probabilem efficiendam.* Sic ille. Quem refert, & ſequitur amiciſſimus meus ac Doctiſſimus Amadæus Guimenius *in opuſc. aduerſus quorumdam expoſtulationes, tract. de opin. probab. Propoſit. 1.* & tenent iam communiter omnes DD. Igitur ad efficiendam meam ſententiam probabilem, ſaltem ab extrinſeco, ſufficeret authoritas Baſilij magni Legion. Quid ſi tanto viro adjiciam alios duos, quos pro hac mea opinione adduxi, nempe P. Franciſcum à S. Iuliano, & P. Luyſium à Conceptione; quorum ſcripta magnos apud omnes publicant? Nonne abundè probabilis remanebit mea opinio? Ego non dubito.

Secunda verò pars minoris ſufficientiſſimè manet à nobis probata octo non contemnendis rationibus, *2.p.q.25.citat.* lege illam. Si ergo noſtra ſententia, vt vides, fulcitur tanta authoritate, & ratione tanta; non eſt cur à Prado improbabilis judicetur, præſertim cum eius argumenta non vrgeant alicui; imò nec ipſi, vt credo.

Ad *primum* igitur, Reſpondeo negando, quod poſſit quis meis argumentis probare, quod vno ſolo verſu Officij dicto, ante mediam noctem poſſet toto die, vel menſe ſequenti impleri; quia res indiuidua incæpta tempore habili, poteſt finiri tempore non habili. Reſpondeo ergo negando ſequelam. Primò, quia vt ex verbis noſtræ reſponſionis conſtat, vt

poſſit licitè, ac validè implere quis præceptum recitandi,in caſu quæſtionis noſtræ, debet ſine interruptione, & diſcontinuatione recitare , & continuare Officium inceptum tempore habili , & id mea argumenta probant , non aliud : ſi ergo continuè debet Officium in noſtro caſu recitare , qua ratione poſſet adimpleri menſe ſequenti?Num debebat obſecro recitare Officium aliis diebus ? Si debebat quia tenebatur , quomodo poſſet transferre Officium inceptum per dies multos ? videat Prado obſecro.

Ad *Secundum* Reſpondeo *Primò*,quod poſſet quis ſequelam concedere, ſi opinionem S. Thomæ vellet amplecti (vt ait Navar.*de Orat. c.*3. *n.*61.) imò & Ioan.de Cruce apud ipſum Pradum,vt vidimus *q.*95. ſed quia hanc ſententiam reiecimus *ſuprà* , Reſpondeo *Secundò* negando ſequelam : diſparitas eſt manifeſta.Quia in noſtro caſu incipit quis recitare Officium tempore habili , & apto,nempe ante mediam noctem diei ſequentis,& per continuationem recitationis trahit ad ſe diem ſequentem,at verò qui recitaret Horas diurnas diei ſequentis hac veſpera, non inciperet recitare illas tempore habili , aut tempore quo currit præceptum recitandi illas , & ideo nec ſatisfaceret illi , nec poſſet trahere ad ſe diem ſequentem.

Ad *tertium* , neganda eſt ſequela ex dictis , non enim tenet paritas, quia nos dicimus *q.*25.*cit.*quod Officium hodie tempore habili cœptum,trahit ad ſe per continuationem illius diem ſequentem;vnde non ſequitur,ſi diſcontinuatur recitatio Officij,quod diferatur vſque mane,vt arguit Prado.Vnde huic authori deficit conſequentia argumenti.

Ad *quartum* Reſpondeo , quod apud omnes à ſimili ad ſimile valet argumentum(cum in ſimilibus idem ſit iudicium,*l. Non poſſunt,& l. ſeq.ff. de legib.* §.*Rectè,Inſtit.mandati*) & quidem eſt efficax, quando in eodem ſimili adeſt eadem ratio,vt communiter docent DD.apud Barboſam *de locis comm. argument. iuris,loco* 101.*à ſimili.*In noſtris autem argumentis à ſimilitudine,ſeu paritate ſumptis,eademmet eſt ratio, vt patet.Valebunt igitur.Nec obſtat obiectio, quod noſtra ſententia ſit noua , & non practicata. Quia ſcientia ſemper magis in dies creſcit , & ideo plures opiniones nunc ſunt probabiles , quæ antea improbabiles cenſebantur,vt quod ſtuprum,quando virgo conſentit, non ſit circunſtantia neceſſariò confitenda,& plures opiniones , quæ modò ſunt communes, antea fuerunt ſingulares,ſic namque,vt notat Azor. *tom.*1. *lib.*2. *c.*16. *q.*6. priùs ſecundum communem opinionem erat mortale celebrare ante Matutinas preces recitatas , contra quam opinionem ſcripſit Sotus *lib.*10.*de iuſt.q.*5.*art.*4.*concl.*2.*& in* 4.*diſt.*13. *q.*2.*art.*2.& modò eius doctrina facta eſt communis opinio. Nec rurſus eſt verum , quod mea ſententia non ſit huc vſque practicata ab aliquo Doctore,aut viro Chriſtiano timoratæ conſcientiæ ; nam primò ſcio verè hanc poſitionem eſſe falſam,ſecundò quod nil obſtet, cum omnes nouæ opiniones , quæ nunc probabiliſſimæ ſunt,à principio minimè fuerunt ab aliquo practicatæ ; ſed quid inde ? Nec tandem per hoc aperimus oſtium ad eludendam tam ſanctam obligationem, vt ait demùm Prado , ſed potius ad ſeruanda ſuauiter præcepta humana , ad euitanda mortalia multa , & multis pœnam æternam. Lege obſecro me ipſum 2.*p.q.*25. *citat.*

§. VIII.

De loco , & modo quo recitandæ ſunt Horæ Canonicæ.

QVÆSTIO CX.

An locus in quo publicè , & ſolenniter recitandæ ſunt Horæ, ſit Eccleſia, ſeu Templum, eiuſve Chorus?

RÉſpondeo , vt quid certum, quod locus, in quo recitandæ ſunt publicè Horæ , ſit Chorus , & tota Eccleſia , eiuſque Capellæ. Nam ad id munus exſtructæ ſunt Eccleſiæ. Sic habetur in Clement. *Graui, de celebrat. Miſſar.* vbi iniungitur onus canendi in Eccleſiis Horas Canonicas.Sic omnes.Legantur Nauar. *de Orat.c.*5.*n.*3. *&* 11.Sotus *lib.*10. *de iuſt. quæſt.*5. *art.*4. Suarez *tom.*2. *de Relig. lib.*4. *de Horis, c.*10. Bonacina *diſp.*1. *de Horis* , *quæſt.* 3. *punct.*5. Trullench *lib. in Decalog. cap.* 7. *dubit.* 20. Thom. Tamburin. *ibidem lib.*2.*cap.*5. §.6. Sanchez *lib.*7.*opuſc.c.*2.*dub.*44. Pellizarius *tom.*1.*tract.*5.*c.*8. *ſect.*1. *à num.*1.

QVÆSTIO CXI.

An Regulares , ſeu Canonici ſatisfaciant præcepto pſallendi in Eccleſia , ſeu Choro , ſi ex aliqua cauſa canant in Sacriſtia , ſi hac ſolùm communi muro ab illa diuidatur ?

RÉſpondeo, vt certum,ſatisfacere. Quia exiſtens in Sacriſtia reputatur eſſe in Eccleſia : ſicut exiſtens in horto , cenſetur eſſe in domo, *l.* 5. *ff. de Procurat.* Maximè cum Sacriſtia ſit pars Eccleſiæ, & pars ſit in ſuo toto. *Reg.*86. *in* 6. Sic Diana *p.* 6. *tract.* 8. *reſol.* 13. dicens quod cauſa poſſit eſſe vel aſperitas brumalis, vel ſi in Eccleſia fabricetur, vel Chorus ſit occupatus in aliquo ſpirituali miniſterio, &c.Pellizarius *ſect.*1. *tit. in fine, quæſt.*24.*n.* 51. & alij mox citandi.

QVÆSTIO CXII.

An etiam ſatisfaciant , caſu quo nulla adſit cauſa obligans ad recitandum in Sacriſtia coniuncta Eccleſiæ muro communi ?

NEgant authores citati , necnon Bonac. *diſp.* 1. *q.*3 *punct.*5. *n.*1.*&* 3. Palao *diſp.*3.*punct.*5.*n.*2. necnon Tamburin. §.6. *cit.n.*1. vbi ita ait : *Pro publica recitatione locus eſt Chorus , & tota Eccleſia, eiuſque Capella : imò alicubi ex introducta conſuetudine , Sacriſtia , quæ patet ad Eccleſiam.*

Sed probabiliter Reſpondeo, Etiam ſatisfacere. Quia id etiam conuincunt rationes nuper adductæ. Quia Sacriſtia coniuncta Eccleſiæ verè eſt pars Eccleſiæ : atqui in qualibet parte Eccleſiæ poſſunt recitari in communi, aut publicè Horæ,etiam non vrgente vlla cauſa : ergo & in Sacriſtia.

QVÆSTIO

QVÆSTIO CXIII.

An deinde ſatisfaciant Regulares, ſeu Canonici ſi canant Horas in Sacriſtia, quæ minimè eſt coniuncta muro communi Eccleſiæ, ſed diſtans per plures muros ab illa?

AFfirmat adhuc (dummodo adſit cauſa) Diana *reſol.* 13. *cit.* per hæc verba: *Sed ex Bonacina Caſtrus Palaus* tom. 2. tractat. 7. diſputat. 3. punct. 4. numero 2. *& alij, licèt aſſerant certum eſſe* ex cap. fin. diſt. 92. ex cap. 1. de celebr. Miſſ. *Horas Canonicas perſoluendas eſſe in Eccleſia, admittunt tamen ex neceſſitate poſſe in alio loco perſolui, & ſe non reſtringunt in Sacriſtia diſtante ab Eccleſia per plures muros, vel in alio Oratorio: quia Officium in dictis locis recitando dirigitur ad Eccleſiam, & moraliter dicuntur canendo in dictis locis Religioſi in Eccleſia canere. Saluo tamen meliori iudicio.* Hæc Diana. Cuius ratio, ſi aliquid probat, etiam probat quod adhuc ſi non ſit cauſa, poſſint Horæ in dictis locis perſolui.

Sed abſolutè contra negat Bordonus *in Conſil. Regular. reſolut.* 30. *quæſt.* 17. *n.* 21. ita dicens: *Dixi, ſi ſolo communi muro diuidatur ab Eccleſia, quia ſi inter ipſam* (id eſt Sacriſtiam) *& Eccleſiam interlocentur aliqua alia, grauior eſt difficultas, & puto non ſatisfacere, quia Choro non interſunt materialiter, neque moraliter. Vnde Prælatus non videtur excuſari, permittendo recitari Horas Canonicas in loco diſtante ab Eccleſia per plures muros intermedios.* Hæc Bordonus.

Sed clarius ego Reſpondeo *Primò.* Minimè ſatisfacient præcepto ſoluendi Horas in Eccleſia, vel Choro, canendo illas in Sacriſtia diſtante per aliquos muros ab Eccleſia, ſi id faciant abſque vrgente cauſa. Hæc reſponſio eſt certa apud omnes Authores præcipuè citatos, & conſtat ex *ſuprà* dictis.

Reſpondeo: *Secundò*: Si neceſſitas, non quæcumque, ſed grauis, vigeat, aut cogat Canonicos, aut Regulares, licitè poterunt tunc ſatisfacere præcepto ſoluendi Horas in Choro, aut Eccleſia, dicendo illas in Sacriſtia diſtanti ab Eccleſia, aut Oratorio, aut alio quocumque loco honeſto. Quia neceſſitatis caſus ſemper à lege excipitur. Sic tenet communis: præcipuè Suarez *lib.* 4. *de Horis Canon. cap.* 10. *num.* 21. *in fine*, vbi id ex Clemente Papa his verbis probat. *Ideoque antiquiſſima ſemper Eccleſiæ conſuetudo fuit, vt hæc Officia quotidie in Templis dicerentur, niſi neceſſitas aliud facere cogeret, id enim ſemper etiam facere licuit, & nunc licet.* Vnde Clemens Romanus *libro* 8. *Conſtitut. capite* 54. poſt præceptum de Horis Canonicis publicè dicendis, ſubiungit: *Quod ſi ad Eccleſiam prodire non licuerit, propter infideles, congregabis Epiſcope, in domo aliqua, ne ingrediatur pius in Eccleſiam Impiorum; non enim locus hominem ſanctificat, ſed homo locum.* Sic Suarez, quem citat & ſequitur Bonacina *punct.* 5. *cit. num.* 4. & hunc Palaus *loco citato.*

Reſpondeo *Tertiò*, ſi adſit conſuetudo præſcripta recitandi Horas in certo loco diſtincto ab Eccleſia, vel Choro, licitè poterunt ibi recitare. Quia conſuetudo facit licitum, quod aliàs non erat. Sic Bonac. & Palaus *loc. cit.* Trullench. *lib.* 7. *cap.* 7. *dub* 20. *n.* 1. Eſcobar à Corro *quæſt.* 4. *de Horis, num.* 105. Fauſtus *de Horis, q.* 158.

QVÆSTIO CXIV.

An Clericis, aut Regularibus, qui priuatim Horas recitant, licitum ſit recitare Horas vbicumque?

REſpondeo, vt certum: Eſſe eis licitum. Quia nullum reperitur ius, quod eos ad recitandum in Eccleſia, aut Choro adſtringat: poſſunt ergo vbicumque voluerint. Sic omnes DD. Legantur Nauarr. *de Orat. c.* 4. Suarez *cap.* 10. *cit. n.* 9. Azor. *lib.* 10. *c.* 11. *quæſt. vltima*, Valentia *diſp.* 6. *q.* 2. *punct.* 10. Macignus *de Horis, c.* 50. *à n.* 3. Palaus *diſp.* 2. *punct.* 4. *in fine*, & alij contra Gloſſam *in c. vlt. diſt.* 92. aſſerentem, omnes Clericos ex vi ordinationis ſuæ teneri ad recitandas Horas in Choro Eccleſiæ alicuius. Videatur Suar. *loco cit. n.* 10. vbi hanc Gloſſæ ſententiam ait eſſe falſam, & ſine fundamento.

QVÆSTIO CXV.

An quis ſine veniali poſſit Horas Canonicas, dum venter exoneratur recitare?

AFfirmant eſſe veniale, propter irreuerentiam, niſi aliàs neceſſitas vrgeat, ibi recitare, Sotus, Lublinus, Bonac. Palaus, Marcellus Vulpe, Hieron. Garcias, & Martinus à S. Ioſeph, quos adduximus *tom.* 2. *tract.* 6. *diſp.* 13. *q.* 26.

Sed iterum probabilius Reſpondeo: Poſſe ſine veniali, ob rationem aſſignatam *quæſt.* 26. *cit.* Sic Nauarr. Sanchez, Angles, Trullench. Diana, Eſcobar, Perſicus, Fauſtus, & Caramuel relati à nobis ibidem. Thomas Tamburin. *lib.* 2. *in Decalog. cap.* 5. §. 6. *num.* 2. Qui tandem benè his verbis diſtinguit: *Si locus eiuſmodi ſordidus, ſine delectu eligatur, ad Horas recitandas, aliaſque preces effundendas, cum poſſit mundior eligi, aliqitam venialem irreuerentiam committi probabile eſt, at ſi vel caſu, vel ex aliqua occaſione, in loco immundo reperiaris, orato libenter, quia etiam in loco ſordido melius eſt orare, quàm otioſum eſſe.* Sic ille.

QVÆSTIO CXVI.

An peccet ſaltem venialiter qui Officium recitat in locis diſtractioni expoſitis?

REſpondeo dicendũ, quod ſic. Tum quia in Concil. Baſileenſi *ſeſſ.* 21. expreſsè habetur, quod recitentur Horæ *in tali loco, vnde à deuotione non retrahantur*, vt refert Suarez *libro* 4. *capite* 27. *num.* 1. Tum etiam, quia in dictis locis, qui recitare intendit, verè exponitur periculo diſtractionis. Tum denique, quia irreuerenter procedit: ergo ſi quis in locis, vbi ſunt clamores, tumultus, & ſtrepitus profani, vt plerumque ſunt in locis publicis, in foro, & vbi ſunt hominum, & ſæcularium negotiorum concurſus, Horas perſolueret, venialiter ad minus delinqueret. Sic Nauarr. *de Orat. cap.* 5. *n.* 10. *& c.* 21. *n.* 32. Suarez *loc. cit.* Reginald. Molfeſius, & Macignus, quos citat, & ſequitur Bon. *diſp.* 1. *q.* 3. *punct.* 5. *num.* 6. Fauſtus *de Horis lib.* 1. *q.* 159. Caſtro Palao *diſp.* 2. *punct.* 4. *fine*, Trullench. *lib.* 1. *in Decal. cap.* 7. *dub.* 20. *n.* 2. Thomas Tamburin. *lib.* 2. *in Decal. cap.* 5. §. 6. *n.* 2. Eſcobar à Corro *q.* 4. *de Horis, n.* 106.

Qvæstio CXVII.

An adimpleat præceptum dicendi Horas, qui illas recitat decumbendo in lecto, quieſcendo, vel deambulando, in itinere, domi, vel in campo, &c.

Reſpondeo, Tanquam certum: Adimplere. Quia de iis recitandi modis nil eſt iure Eccleſiaſtico præſcriptum, quod præcepto ſeruandum ſit. Sic omnes. Legantur Nauar. *de Orat. cap.* 4. *&* 5. Suarez *lib.* 4. *cap.* 27. *num.* 2. & alij mox adducendi.

Qvæstio CXVIII.

An ſaltem ſit veniale recitare ſine neceſſitate in lecto decumbendo, vel ſub alia immodeſta corporis poſitione?

Reſpondeo, Eſſe veniale, & tantùm, præciſo contemptu (qui ſanè graue eſſet ſcelus.) Quia id aliquis eſſet deſidiæ effectus, & ideò peccatum eſſet irreuerentiæ venialis. Sic Thom. Tamburin. §. 6. *cit. num.* 3.

Qvæstio CXIX.

An etiam peccent venialiter qui recitando priuatim, ſedent cum ſtare debent; vel ſtant cùm eſt flectendum?

Affirmare videtur Tamburin. *loc. cit. num.* 4. dum ait: *Stare, cum ſtandum; genuflectere, cum eſt ex præcepto Rubricæ genuflectendum, non excedit citra contemptum, fines peccati venialis. Ita ille. Qui tamen videtur ſentire oppoſitum dum addit: Imò nec venialis quidem culpæ terminum attingere putat Caſtro Palaus: quia eæ Rubricæ ſolùm videntur conſilium dare, non præcipere, cum videantur ad Chorum ordinatæ.* Hæc Tamburinus. Affirmauit etiam antea Suarez *numero* 2. *cit. in fine*, vbi concludit dicens, quod poſſit in hoc committi nonnulla culpa, ſi abſque cauſa fiat.

Sed abſolutè Reſpondeo dicendum, quod minimè peccent, adhuc venialiter, qui ſic priuatim recitant, etiamſi abſque cauſa id faciant, præciſo contemptu. Quia ritus recitandi Officium præfato modo, non eſt de rigore præcepti, ſed ſolùm maioris deuotionis gratiâ receptus, ſaltem in priuata recitatione, de qua hìc loquimur. Sic Bonacina *diſp.* 1. *quæſt.* 3. *punct.* 6. *numero* 1. Palaus *punct.* 4. *cit. in fine*, Trullench. *dub.* 20. *in fine.* Eſcobar à Corro *quæſt.* 4. *de Horis, num.* 191.

Qvæstio CXX.

An ſaltem peccent venialiter, ſi in publica recitatione, quæ fit in Choro, ſedeant aut deambulent, dum ſtare, aut genuflectere debent?

Reſpondeo, vt certum: Peccare venialiter (ſaltem ratione ſcandali) ſi id abſque vlla cauſa faciant. Quia re vera debitam Deo reuerentiam non exhibent, qui dum alij genuflectunt, ſine vlla cauſa ſedent. Sic ex Nauarro Suarez *cap.* 27. *cit. num.* 2. *fine.* Toletus, Macignus, Filliuc. Reginald. & Molfeſius, quos citat & ſequitur Bonac. *diſput.* 1. *quæſt.* 3. *punct.* 6. *numer.* 1. Trullench. *loco citato*, Eſcobar *q.* 4. *cit. num.* 193. & alij penes ipſum.

Qvæstio CXXI.

An item peccet venialiter, qui ſaltem in publica recitatione, vno genu ſolùm flexo orat, aut recitat?

Affirmat Nauarrus *de Orat. cap.* 4. *num.* 15. *&* 16. peccare venialiter, ratione indecentiæ, niſi aliàs id iuſta aliqua cauſa facerent.

Sed probabilius, ſeu clarius Reſpondeo dicendum, quod minimè peccaret, adhuc venialiter, ratione indecentiæ, quia revera qui vno genu flexo orat, aut recitat, verè dicitur genuflexus orare, & adimplere illud Apoſtoli, *In nomine Ieſu omne genu flectatur.* Poſſet tamen peccare venialiter ratione ſcandali leuis, aut malæ ædificationis; quæ circunſtantia facilius in Eccleſiaſticis, præſertim Religioſis, inueniri poteſt. Sic Bonac. & Trullench. *loco citato.*

DISPVTATIO V.

De cauſis excuſantibus ab Officij Diuini recitatione.

Qvæstio Prima.

An dentur aliquæ cauſæ excuſantes à recitatione Diuini Officij?

Respondeo Tanquam certum, dari aliquas cauſas excuſantes Clericos, aut Beneficiarios à lege, & præcepto recitandi Horas Canonicas, ſunt autem præcipuè impotentia, infirmitas, occupatio, diſpenſatio: De quibus omnibus ſuo ordine tractabimus. Sit ergo

§. I.

De Impotentia.

Qvæstio II.

An impotentia excuſet ab obligatione recitandi Horas Canonicas?

Reſpondeo, tanquam certum: Excuſare. Quia impoſſibilium non eſt obligatio, *l. impoſſibilium, ff. de regul. iur.* Sic omnes. Legantur Suarez *de Horis Canon. libro* 4. *capite* 28. Azor. *libro* 10. *cap.* 13. Garcias 3. *part. cap.* 1. *numero* 97. Palaus *tom.* 2. *diſputat.* 2. *punct.* 6. Bonacin. *diſpur.* 1. *quæſt.* 6. *punct.* 2. Sanchez *libro* 7. *conſil. capite* 2. *dubitat.* 45. Trullench. *libro* 1. *in Decalog. capite* 7. *à dubitat.* 28. Filliuc. *tractat.* 23. *capite* 9. Tamburin. *libro* 2. *in Decalog. capite* 5. §. 8. Pellizar. *tract.* 5. *capite* 8. *ſect.* 2. *à quæſt.* 26.

quaſt. 26. *num.* 109. Eſcobar à Corro *de Horis Canon. quaſt.*6.*à numero* 25. Acacius *tom.*1.*verb.Beneficiados,reſolut.*117.

QVÆSTIO III.

An obliuio naturalis excuſet quem ab obligatione recitandi?

RESpondeo, tanquam certum: Excuſare. Quia reuera tunc omiſſio Officij nequit illi eſſe voluntaria. Sic omnes, præcipuè Suarez *loco cit. n.*4. Bonac. *punct.*3.*numero* 9. Palaus *numero* 1.*verſ. Primò.* Tamburin. *num.*2. & alij citati. Qui idem docent, & meritò de inaduertentia naturali: & de ignorantia inuincibili.

QVÆSTIO IV.

An ſi quis experiatur ſe recitandi obliuiſci, debeat, quando hora conſueta non recitat, adhibere aliquod memoriæ excitatiuum, quo obligationis recordetur?

REſpondeo: Debere. Quia aliàs omiſſio Officij eſſet voluntaria in cauſa. Verum eſt, quod neceſſitas huius ſigni præuentionis poſſit facilè, propter ſolam inaduertentiam omitti, & tunc minimè imputaretur ad culpam, ſaltem grauem. Sic Suarez *libro* 4. *capite* 28. *num.*4. *fine.* Bonacina *num.*9. *cit.* Palaus *num.*1. Trullench. *libro* 1. *in Decalog. cap.*7. *dubitat.*29. *num.*4. *in fine*, Filliuc. *tractat.*23. *cap.*9. *quaſt.*2.*num.*282. *in fine.*

QVÆSTIO V.

An qui ob aliquam impotentiam naturalem non poteſt loqui, aut verba officij ore proferre, teneatur tunc recitare interius, ſeu mentaliter Officium?

AFfirmare tenentur, qui dicunt adimplere præceptum mentaliter recitando, quos retulimus *ſup.diſp.*4.*quaſt.*43.

Sed ego ex ibidem dictis, Reſpondeo vt certum: Non teneri. Quia præceptum eſt de recitando vocaliter: ergo qui loqui non poteſt, aut non loquitur, propter aliquam legitimam cauſam, verè excuſatur à ſubſtantia præcepti: ergo non tenetur ad recitandum mentaliter. Sic Palud. *in* 4. *diſt.*15. *quaſt.*5. *num.*19. Nauar. *de Orat.cap.*11. *num.*6. Syluest. Innocent. & Panormit. quos affert, & ſequitur Suarez *lib.*4. *cap.*28. *num.*11. Filliuc. *num.*288. Trullench. *dub.*28.*n.*7. & alij mox citandi.

QVÆSTIO VI.

An ſaltem qui non poteſt dicere Horas, poteſt tamen eas ab alio audire, ad id teneatur?

AFfirmauit Girardus *in tract.de aſſiduitate orandi,quaſt.*4. vt refert Nauarr. *num.*6. *cit.* Quia (inquit) hoc poteſt, licèt illud non.

Sed vt quid certum, Reſpondeo: Non teneri ad audiendum Horas. Quia Clericis non eſt præceptum vt audiant Horas, ſed vt dicant: ergo qui dicere nequit, non tenetur audire. Sic Nauar. *loco citat.* Qui ad rationem Girardi optimè reſpondet, quod licèt poſſit audire, non tamen ad id teneatur, quia non obligamur ad omnia, quæ poſſumus, ſed ad ea quæ nobis iubentur. Syluest. Palud. Suarez *loco citat.* Sanchez *lib.*7. *conſil.cap.*2. *dubit.*49. Filliuc. *loco citat. num.*288. Trullench. *num.*7. *citato*, & alij. Qui ob eandem recitationem excuſantur ab onere recitandi per alium, qui non poſſunt per ſe.

QVÆSTIO VII.

An qui tenetur ad Horas & nequit illas dicere, teneatur dicere aliquid loco earum?

AFfirmant, apud Sanchez, Syluest. Angel. Armilla, Tabiena *verb. Hora*, D.Anton. Viguer. Turrecrem. & Palud. necnon & Nauar. *cap. Quando,cap.*11. *Hiſpan. num.*15.& 16. docens teneri toties repetere Orationem Dominicam, vel aliam, quoties vir prudens arbitratur. Tenent & alij citati à nobis 2.*p.tract.*6.*diſp.*13.*q.*12.

Sed vt quid longè probabilius, imò & ferè certum, Reſpondeo: Non teneri ad dicendum aliquid loco Horarum. Quia Eccleſia ſolum obligat Clericos ad dicendas Horas Canonicas. Sic Nauar. *de Orat. capite* 11.*numero* 19.& 39. vbi fatetur ſe aliquando oppoſitum dixiſſe, non tamen iam niſi de conſilio. Sanchez *cap.*2.*citat.dubitat.*50. Pellizarius *tom.*1.*tract.*5.*cap.*8.*ſect.*2.*quaſt.*26.*num.*109. lege me ipſum *loco citat.* & Acacium *verb. Beneficiados, reſol.* 117. Bonac. & Machado apud ipſum.

QVÆSTIO VIII.

An qui non poteſt recitare ſolus, ſi cum ſocio poſſit, ad id teneatur?

AFfirmant aliqui Doctores. Quia hic poteſt commodè implere præceptum recitandi, cum illi ſatisfiat recitando adiuncto ſocio: ergo tenetur. Ita Nauarr. *Sum.capite* 25.*numero* 100.& *de Orat.c.*11. *numero* 6. & *cap.*21. *num.*14. & Palac. *in* 4.*diſt.*15. *diſputat.* 9. & alij iuniores, quos citat & ſequitur Sanchez *libro* 7. *conſil. cap.*2. *dubit.*48. Quibus addi poſſunt Philiarcus *libro* 1.*capite* 10.*concl.*1. Aragon. 2.2. *quaſt.*83. *artic.*12. *cauſa* 1. *prætermittendi Officium.* Graffis *lib.*2. *capite* 54.*num.*13. Rodriguez *in Sum. capite* 144. *numero* 1. Vega *capite* 128.*caſu* 16. Valentia *tom.*3. *diſputat.*6. *quaſt.*2. *punct.* 10. §. *ſeptimò.* Azor. *tom.*1.*lib.*10.*cap.*13. *quaſt.*3.& 6. Petr. Ledeſma *tract.*9. *cap.*4.*concl.*9. *diff.*4. Palaus *tom.*2. *diſput.*2.*punct.*6.*numer.*13. Bonac. *diſput.*1.*quaſt.*6. *punct.*2. *numero* 8. Layman *libro* 4.*tract.*1. *capite* 6. *numero* 2. Suarez *libro* 4.*cap.*28.*à num.*113. Filliuc. *loc.cit.num.*289. Leſſius *lib.*2.*cap.*37.*dub.*9. *num.*54. Garcia *de Benef.*3.*p.cap.*1. *numer.*215. Baſſæus *verb. Hora* 6.*num.*5. Leander de Murcia *cap.*1.*num.*3.*Reg. num.*21. Tamburin.*cap.*5.§.8.*num.*11. & alij. Ex his autem quidam dicunt, teneri recitare cum Socio, ſi hoc vti conſueuerit, aliàs non. Sic Leſſius, & Garcia. Alij dicunt, teneri ſi commodè poſſit adhibere, & non ſit ſurdus, aut ſurdaſter, quo defectu audire non poſſet ſocium abſque magna vociferatione. Sic Suarez, Leander, Tamburin. Bonac. & Baſſæus. Alij tandem dicunt, teneri adhibere ſocium, etiam cum ſtipendio, ſi opus fuerit, hoc eſt ſi beneficium habeat, &c. Sic Palaus, & Suarez.

Digitized by Google

Sed æquè probabiliter Reſpondeo, Non teneri ad adhibendum Socium, etiamſi antea illo vſus fuerat: & minus ad conducendum illum pro officio recitando, quamuis Beneficiarius ſit. Ratio eſt, quia Clerico etiam Beneficiario non eſt impoſitum præceptum, vt dicat Horas cum Socio; ſed potius illas recitet per ſe: ergo ſi per ſe ſolum non poteſt, ad quærendum Socium non tenebitur. Quæ ratio militat etiam contra Suarium, Bonac. & alios qui docent, teneri Clericum habentem beneficium pingue conducere Socium ad recitandum. Quia præceptum ad recitandum obligat per ſe, non ad adhibendum Socium: ergo ſi non poteſt per ſe, ad nil aliud tenetur. Nec facit teneri adhibere media neceſſaria ad adimplendum præceptum recitandi: quia hoc intelligitur de mediis ordinariis, vt eſt emere Breuiarium, non de extraordinariis, vt eſt adhibere, aut conducere Socium, ad quod præceptum non obligat.

Deinde quia *vt 3.p.tract.2.diſp.2.queſt.19.* cum communi diximus, nemo tenetur quærere Sacerdotem, quamtumuis commodè, & ſine ſtipendio poſſit, vt feſtiuis diebus Sacrum audiat: ergo ſimiliter nec tenebitur quis quærere Socium, quamuis commodè, & ſine ſtipendio id adipiſci poſſit, vt cum illo recitet. Ideo hanc noſtram ſententiam tenent apud Garciam, Henriquez *tr.de Orat.* Syluest. *verb. Hora, num.5.* Nauar. *c.11.num.6.& 7.* Cuchus *lib.5. tit.7. num.24.* Rodrig. *in queſt.regul.1.tom.queſt.42. art.10.* & Toletus *lib.2.cap.14.verſ.1.cauſa.* Sed ex iis Nauarrus malè citatur, cum oppoſitum, vt vidimus, teneat, nec *num.6.aut 7.* tractat *de hac queſt.* Sed de *queſt.6.* ſuperiùs habita. Et de illa ſolùm etiam agit Toletus: imò & Syluester. Tenent igitur noſtram ſententiam Ioan. Sanchez *in ſelect.diſput.15.num.2.* Oliuerius Bonartius *de Horis Canon. lib.2. cap.38. num.12.* quem citat, & eius ſententiam vt probabilem ſequitur Diana *tom.1.tract.12. reſol.43.§.Imò,& part.4.tract.4.reſol.221.* & hunc Verricell. *in queſt. moral. tract.5.queſt.6. num.130.* vbi ita dicit: *Infirmus, qui poteſt commodè recitare cum Socio, non tenetur, etiamſi Socius ſe offerat; hoc enim eſt priuilegium, quo vti liberum eſt, vnde neque tenetur cæcus cum Socio ſe offerente recitare.* Sic ille. Et ego antea *1.p.tract.5. diſp.9.queſt.71.* Sic etiam tenet vt probabilem, hanc partem Martin. à S. Ioſeph *tom.1.lib.1. tractat.11.de Orat. num.4.* quem etiam ſequitur nouiſſimè Diana *p.10. tract.16. reſol.45.* & apud illum Rocafull. & Mendoza. Quibus addo Acacium *reſol.117. verb. Beneficiados, num.2.in fine,& verb. Horas Canonicas, reſol.59.num.3.*

QVÆSTIO IX.

An cæcus ex toto, aut ex parte, qui legere minimè poteſt, excuſetur à recitatione Officij?

Reſpondeo vt quid certum: Excuſari. Quia nemo ad impoſſibile tenetur. Sic omnes DD. Legantur Sanchez *libro 7. capite 2. dubitatione 46.* Trullench *lib.1.in Decal.cap.7.dub.28.num.8.* & alij *ſuprà citati.*

QVÆSTIO X.

An ſaltem teneatur cæcus obligatus ad Horas, eas memoriæ mandare, vt illas memoriter dicat?

Affirmare videtur Nauar. *de Orat.cap.19.n.82.* quatenus ait: cæcum beneficiarium non excuſari à Choro, quia poteſt addiſcere Horas: vnde videtur obligare ad addiſcendum. Deinde Palud. *in 4. diſt.15.queſt.5.* dicit, carentem Breuiario teneri addiſcere Horas, vt memoriter dicat. Denique Bonacina, *diſp.1.queſt.6.punct.2.n.14.* & Trullench *lib.1. in Decal. c.7.dub.28.num.8.* docent, Teneri cæcum, ſi commodè poteſt, aſſumere Socium, vt paulatim Pſalmos memoriæ mandet.

Sed vt certum mihi Reſpondeo, Non teneri cæcum memoriæ mandare Officium, vt illud memoriter dicat. Quia mihi certum eſt, quod Eccleſia (vt ait idem Bonacina) ſuo generali præcepto non obligat ad extraordinariam, & valdè difficilem diligentiam adhibendam. Sic Sotus *lib.10. de Iuſt.q.5. art.3.verſ. Addiſcere,* vbi ita ait: *Addiſcere verò Officium, vt memoriter dici poſſit, nemo lege cogitur, quia res eſt non omnibus bene poſſibilis, ſatis enim eſt, ſi legere ſciat. Quare ſi quis eſſet aut inter infideles, aut in Prouincia, vbi Breuiarium neutiquam reperiretur, legitima obtegeretur excuſatione. Eadem ratione excuſantur & cæci, aut ita oculis caliginantes, vt legere nequeant. Tametſi dum aliquas Horas memoriter proferre poſſent, fortaſſe tenerentur. Quamuis nec omnino ſim certus, an eſſent in rigore cogendi, quandoquidem tenacitas illa memoriæ accidentaria ſit: licèt tutius eſſet, vt ſe obligatos cenſerent.* Hæc Sotus. Quem citat, & ſequitur Sanchez *lib.7. conſil.cap.2. dubit.46. concl.1.* Macignus *cap.14.num.9.*

QVÆSTIO XI.

An ſaltem teneatur ad recitandum cæcus, qui memoriter ſcit Officium totum, aut ferè totum?

Negatiuam partem eſſe probabilem clarè innuunt aliqui Doctores, inter quos adeſt Pellizarius *tom.1. tract.5.cap.8.ſect.2.queſt.27.num.111.* hæc dicens verba: *Abſolutè loquendo, non videtur improbabile, quod docent Sancius* in ſelectis diſput.15. *n.2. Sanchez* lib.7.conſil.c.2.dub.46.n.5.*(quamquam dicat oppoſitum eſſe probabilius) Sotus* lib.10. de iuſt. quæſt.5. art.3. *aliique Docti Magiſtri apud Sanchez* num.3. *Cæcum obligatum ad Horas, ex Profeſſione, aut Ordine Sacro, non teneri eas recitare, etiamſi memoriter ſciat Pſalmos, cum adhuc lectiones legere non poſſit, & alioqui non teneatur admittere Socium, quamtumuis ſe offerentem ad recitandum: cum facultas recitandi cum Socio, ſit priuilegium, & fauor quo quilibet poteſt liberè non vti: idque etſi ſolitus fuiſſet eo vti, ſemper enim priuilegiatus poteſt renunciare priuilegio, vt patet.* Hæc omnia Pellizarius.

Sed longè multò probabilius Reſpondeo, Teneri Officium memoriter dicere. Quia reuera poteſt ille commodè, ac per ſe ipſum ſolum implere præceptum recitandi: ergo tenetur. Nec obſtat, quod ait Sotus *vbi ſuprà,* quod illa tenacitas memoriæ ſit accidentaria. Tum quia ex hoc ſolum colligitur, quod per accidens obliget, ſicut obligaret illum, cui non habenti

habenti Breuiarium, offerretur miraculosè; hunc namque abſque dubio teneretur recitare, licèt medium fuerit per accidens. Sic Nauarrus *c. 11. de Orat. n. 16. & 17. & c. 21. num.* 14. Et ex illo Sanchez *dub. 46. cit. n. 5. concl.* 2. & Mendoſa *in Theol. Morali, tract. 5. examin. 6. c. 2. n. 61.* licèt id cum limitatione, vt ſtatim dicam. Diana ex illo *p. 4. tract. 4. reſol. 11. & p. 5. tract. 6. reſol. 16. & p. 10. tract. 16. reſol. 45.* Suarez *lib. 4. de Horis, c. 28. n. 10.* Azor *tom. 1. lib. 10. c. 13. quæſt. 5.* Palaus *tom. 2. diſp. 2. punct. 6. num.* 11. Corro *q. 6. de Horis, n. 32. & 49.*

Qvæstio XII.

An ſaltem excuſetur cæcus, qui neſcit memoriter Officium huius diei, ſed ſolùm commune, aut ſpeciale Officium, v. g. Sanctiſſimæ Trinitatis, aut Corporis Chriſti, &c.

Affirmat Mendoſa *loco nuper citato*, per hæc verba: *Cæcus non tenetur Horam integram, quam memoria tenet, recitare; imò nec integrum commune, aut ſpeciale Officium, quia Eccleſia præſcribit variationem per Ferias, ac Sanctorum ſolemnitates. Poſſum cæcus Pſalmos recitare, & à Socio exorare vt legat, me audiente, lectiones? Potes quidem, ſed non teneris. Adeſt dies, cuius integrum Officium memoria teneo. Iſtud ſolummodo teneris recitare.* Hucvſque Mendoſa. Cuius verba refert Diana *reſol. 45. cit.* nec approbans, nec reprobans. Affirmat tamen expreſsè Thom. Tamburin. *lib. 2. in Decalog. c. 5. §. 8. n.* 10 his verbis: *Si cæcus neſciat, vel tu non habeas hodierni Officij maiorem partem, ſciat verò ille, vel habeas tu maiorem partem Officij alterius diei, non obligamini ad recitandum hoc alterius diei Officium, imò neque ad alias preces. Ratio eſt, quia non tenemur ex vllo præcepto aliud ſupponere loco Officij diurni.* Hæc Tamburinus, & antea Diana *tom. 1. tract. 12. reſol. 30. fine.* Eſcobar à Corro *de Horis q. 6. n. 35. verſu qui ob defectum.*

Sed ego probabilius Reſpondeo, Nondum excuſari, ſed teneri ad recitandum Officium ſpeciale, ſeu commune, quod memoriter ſcit. Ratio eſt, quia vt aliàs diximus *2. p. tract. 6. diſp. 13. q. 27.* ſubſtantia præcepti recitandi Officium ſolùm conſiſtit in recitatione quotidiana ſeptem Horarum Canonicarũ, & ideo quod Officium ſit de Dominica, vel de Sancto, vel de Feria, ſolùm pertinet ad modum, qui non cadit ſub præcepto: atqui Cæcus tenetur ad recitandum Officium, quod memoriter tenet: ergo ad commune, vel ſpeciale, quod ita ſcit, tenebitur. Patet, quia ſic verè adimplet ſubſtantiam præcepti: ergo ſi aliàs Officium hodiernum neſcit, propter quod ad illud dicendum excuſatur, non excuſatur ad dicendum quod ſcit, cum ſic adimpleat ſubſtantiam præcepti. Sic Nauar. *de Orat. c. 11. à n.* 17. Sanchez *lib. 7. conſil. c. 2. dub. 47. num.* 8. Et certè ita debent tenere omnes, qui nobiſcum dixere, quod illi qui Breuiario carent Romano, teneantur recitare per aliud quodcumque approbatum, quod præ manibus habent; cum eadem ſit ratio. Sunt autem Diana, Crouſers, Eſcobar, Pellizarius, & alij citati à me *ſup. diſp. 3. q. 21.*

Qvæstio XIII.

An ſit melius Cæco recitare maiorem partem Officij diei, quam memoriter ſcit, quàm recitare integrum alterius diei Officium, quod nouit memoriter?

Affirmat Navarrus *c. 11. de Orat. n. 23.* his verbis: *Decimoquintò, quod cæcus, vel cæcutiens, vel aliter impeditus, qui non poteſt recitare totum Officium diei occurrentis, ſed maiorem partem eius ſic, videtur conſultius acturus, ſi recitet omnes partes, quas poteſt, proprij Officij diei, quàm totum Officium alterius, quod fortè nouit memoriter dicere, vt aliqui norunt Officium maius Beatæ Mariæ, & Officium commune Sanctorum, exceptis paucis.* Ita Nauarrus. Quem citat, & ſequitur Sanchez *loco cit. n.* 8.

Sed ego probabilius Reſpondeo dicendum, quod meliùs ſit cæco, in caſu noſtræ quæſtionis, recitare Officium alterius diei integrum, quàm ſolùm partem hodierni. Quia abſolutè melius eſt adimplere quoad ius præceptum integrè, quam ſolùm diminutè, aut quoad partem. Sic Corro *de Horis q. 6. ſub n. 34. verſ. Nonò.*

Qvæstio XIV.

An cæcus habens præbendam teneatur Choro aſsiſtere?

Negant Moneta *de Diſtribut. part. 2. q. 6. n.* 18. Cened. *in qq. Canon. q. 1. n.* 13. & Barboſa *de Canon. c. 24. n.* 30. vbi affert pro ſe duas Declarationes Sacræ Congregationis. Diana *part. 5. tract. 6. reſol.* 14. aſſerentes, prædictum cæcum lucrari diſtributiones quotidianas, etiamſi Choro non aſſiſtat.

Sed probabilius Reſpondeo, Teneri Choro aſſiſtere, ſi diſtributiones quotidianas lucrari velit. Sic Suarez *lib. 4. c. 28. n.* 15. vbi affert etiam quandam declarationem Cardinal. ad Concil. Trident. *ſeſſ. 24. c. 12.* ita dicentem: *Cæcus non excuſatur à recitatione ſuarum Horarum, ſi beneficium obtineat, licèt in aliis ſit priuilegiatus. Quæ verba* (addit Suarez) *magis intelliguntur de recitatione in Choro, quàm de recitatione priuata. Nam præbendatus cæcus, ſi aliud impedimentum non habet, non eſt cur excuſetur à reſidentia, ſeu aſſiſtentia in Choro, quia ad illam tenetur ex vi ſui beneficij, & illam poteſt facilè exhibere, cur ergo excuſabitur? Vnde etiam fit, vt teneatur ibi recitare prout potuerit, quia beneficium obligat illum ad recitãdum; ſatisfaciet autem huiuſmodi cæcus attendendo ad ea, quæ alij dicunt, & dicendo cum ſuo Choro, ſi potuerit: quod ſi fortaſſe non potuerit, quia vel memoriam non habet, vel alios canentes in ſuo Choro non intelligit, neque eos ſequi poteſt, non tenetur iterum poſtea priuatim recitare, ſed proferendo verſus Pſalmorum, quos potuerit, ſatisfaciet, quia per illum non ſtat, ſed facit quod in ipſo eſt, neque ſunt tot onera illi imponenda.* Hucvſque ſapientiſſimus Suarez. Sic etiam, & antea Navar. *de Orat. c. 19. n.* 81. Filliuc. *c. 6. q. 6. & c. 9. q. 3.* Carol. Macignus *de Horis c. 71. n.* 59. Bonac. *diſp. 1. q. 6. punct. 2. n.* 12. Sanchez *tom. 1. Conſil. lib. 2. c. 2. dub. 90. n.* 7. Trullench *lib. 1. in Decal. c. 7. dub. 28. ſub num.* 8.

Qvæstio XV.

An ſurdus teneatur ad Horas Canonicas?

Reſpondeo vt certum: Teneri. Quia poteſt legere illas. Nec obſtat, quod non ſe audiat: nam ſufficit quod mente attendat, & cognoſcat quid dicat. Sic omnes. Legantur Suarez *lib.*4.*c.*28. *num.*17. Diana *p.*5.*tract.*6.*reſol.*15. Trullench *loc.cit. num.*9. Pellizar. *tract.*5.*c.*8.*ſect.*2. *quaſt.*17.*n.*113. Filliuc. *num.*291. & omnes.

Qvæstio XVI.

An ſaltem ſurdus ſimul & cæcus excuſetur à recitandis Horis?

Reſpondeo, Non excuſari abſolutè, ſed potiùs teneri ad recitandas Horas quantum iuuari poteſt ex memoria, modo ſupradicto de cæco. Sic communis. Legantur Suarez, & Trullench *loc.cit.*

Qvæstio XVII.

An qui citra culpam ſuam caret Breuiario, excuſetur ab Horis?

Reſpondeo vt certum: Excuſari. Quia nemo tenetur ad impoſſibile. Verum eſt, quod non excuſabitur ab horis, ſi fortè eas ſcit memoriter, juxta ſupradicta *quaſt.*11. Legantur Suarez *tom.*2. *de Relig.lib.*4. *c.*28. *num.*7. Azor *lib.*10.*cap.*13.*quaſt.*18. Garcias *de Benef.*3.*p.cap.*1. *n.*97. Filliuc. *tract.* 13. *cap.*9. *quaſt.*3. Sotus *lib.* 10. *de juſt. quaſt.*5. *art.* 3. Navar. *de Orat. c.*11.*n.*38. Bonacina *diſp.*1.*quaſt.*6. *punct.*2. *n.*4. Trullench *lib.*1. *in Decalog.c.*7.*dub.*28. *num.*6. Sanchez *lib.*7. *conſil. cap.*2. *dub.* 51. Eſcobar à Corro *de Horis q.*6.*à n.*25. Baſſeus *verb. Horæ Canon.* 6. *num.* 5. & alij.

Qvæstio XVIII.

An qui è domo diſceſſit, nil cogitans de Breuiario, aut putans illud alibi reperturum, peccet non recitans, & ad reſtitutionem teneatur?

Reſpondeo vt quid certum: Nec peccare, nec ad reſtitutionem teneri, ſi poſtea non inueniens Breuiarium, prætermittat Officium. Ratio eſt, quia hic nec peccauit in cauſa, cum eum inaduertentia, ſeu obliuio, aut bona fides excuſet; nec rurſus peccauit in actuali Officij omiſſione, ob impotentiam, & carentiam Breuiarij: ergo. Sic Suarez *lib.*4. *cap.* 28. (non 27. vt citant Bonacina & Trullench) *num.*9. Navarr. *de Orat. cap.*11. *n.* 38. Azor *lib.*10. *cap.*13. *quaſt.* 16. Tolet. *lib.* 2. *c.* 14. *num.* 5. Bonac. *punct.*2. *cit.num.* 10. Trullench *n.*6. Corro *num.* 27. & omnes. An autem in eo caſu teneatur quis recitare Officium memoriter, ſi poteſt, conſtat ex dictis *quaſt.*11.

Qvæstio XIX.

An excuſetur ab Horis, qui Breuiarium non habet, nec ob paupertatem illud emere poſſit?

Negat Sotus *lib.*10. *de juſt. quaſt.* 5. *art.* 3. *col. mihi* 4. §. *Petrus de Palude. Quia cum nemo* (inquit) *ſit in Clericalem Ordinem admittendus, qui non habeat vnde viuat, nemo Clericorum excuſatur, ſi Breuiarium non habeat: imò antequam haberet, non eſſet promouendus. Eo potiſſimùm quod Palude loquebatur antequam eſſent impreſſiones. Modò namque vilius emuntur.* Ita Sotus.

Sed clariùs Reſpondeo dicendum, quod ſiue bene, ſiue male fecerit, dum promotus eſt in Clericatum, carens numis ad Breuiarium emendum (de quo egimus 2.*p.tract.*6. *diſp.*13. *q.*11.) hoc tamen eſt certum, quod ſi hunc poſtea pœniteat, excuſatur ab Horis, dum manet dicta impoſſibilitas, quia nemo tenetur ad impoſſibile. Sic omnino Sanchez, *lib.*7.*conſil.cap.*2.*dub.*51. *num.*6. & antea Navar. *de Orat.cap.*21.*num.*13. Turrecrem. *in cap. Eleutherius, diſt.*19.*n.*4. D.Anton. 3.*p.tit.*13.*cap.*4. §.5. Viguer. *lib. Inſtitut.Theol.c.*5.§.5.*verſ.*4. Paludan. *in* 4.*diſt.*15. *q.*5. & Trullench *dub.*28.*cit.ſub num.*6.

Qvæstio XX.

An qui aduertenter Breuiarium proiecit in mare, aut ſua culpa perdidit, immunis ſit à culpa non recitando, ſi nequeat?

Reſpondeo dicendum, quod huiuſmodi projiciens non ſolùm peccauit, dum proiecit Breuiarium in mare, aut ſua culpa perdidit, eo quòd tali actione impotens ad recitandum fuit factus, verùm etiam poſtea, toties quoties perſeuerando in eadem voluntate non recitandi, recitare omiſit: ſecus verò ſi voluntatem mutet, & pœniteat, quia tunc ſi non habet medium ad recitandum, non peccabit non recitando, quia jam ſibi eſt impoſſibile recitare. Sic Navar. *in ſum.cap.*25.*num.*102. Maior, & Sandoual, quos citat, & ſequitur Sanchez *dub.*51. *cit. num.*2. Barthol. à S.Fauſto *de Horis quaſt.*244. Suarez *c.*28.*cit.num.*8.& 9. Filliuc. *num.* 284. & 286. Pellizarius *tom.*1.*tract.*5. *c.*8. *ſect.*2. *q.* 30.*num.*122. Corro *q.*6. *num.*29. & omnes.

Qvæstio XXI.

An excuſetur ab Horis, qui beneficium impetrat antequam ſciat legere?

Reſpondeo Dicendum ex dictis, quod licèt acceptando beneficium peccauerit, eo quòd non erat tunc ad beneficium idoneus: at ſuppoſito quod acceperit, excuſatur ab Horis, toto tempore quo durat ignorantia in modo recitandi. Debet tamen iſte, ſtatim diligentia adhibita, curare addiſcere Latinè legere, ſi ad diſcendum fuerit aptus, aut debet beneficium obtentum dimittere, quia eſt beneficio indignus, vtpotè illiteratus. Sic Navar. *de Orat. cap.*20.& 38. Azor *lib.*10.*cap.*13.*quaſt.* 18. Suarez *lib.*4. *cap.* 28. *num.*6. Bonacina *diſp.* 1. *q.*6. *punct.* 3. *num.* 10.

num. 10. *& punct.* 2. *num.* 16. Macignus *de Horis cap.* 19. *num.* 3. Trullench *loco cit.* & Sanchez *loco cit. num.* 3. & communis.

§. II.

De Infirmitate.

QVÆSTIO XXII.

An Infirmitas grauis, non levis, excuſet à recitatione diuini Officij?

REſpondeo vt certum, dicendum quod infirmitas grauis verè excuſet à recitatione Horarum: non verò leuis. Ratio eſt, quia infirmitas grauis ægrotum reddit moraliter impotentem ad recitationem Horarum, & ideo pro tunc ſuſpendit obligationem præcepti; infirmitas verò leuis minimè, & ideo hæc non ſuſpendit dictam obligationem præcepti. Sic omnes DD. docent *ex cap. Clericus, diſt.* 91. *& ex cap. vnico, de Cleric. non reſident. in* 6. Legantur Navar. *de Orat. c.* 11. *n.* 6. Sotus *lib.* 10. *de juſt. q.* 5. *art.* 3. Suarez *lib.* 4. *c.* 28. (non 24. vt citat Corro) *à n.* 19. (non 11. vt ait Bonacina) Azor *lib.* 10. *c.* 13. *q.* 1. Vaſquez *de Benef. c.* 4. *§.* 1. *art.* 1. *dub.* 12. Aragon. 2. 2. *q.* 83. *art.* 12. S. Fauſtus *de Horis Canon. à q.* 217. Bonacina *de Horis diſp.* 1. *q.* 6. *punct.* 1. Sanchez *lib.* 7. *conſil. c.* 2. *dub.* 45. Trullench *lib.* 1. *in Decal. cap.* 7. *dub.* 27. Pellizar. *tract.* 5. *c.* 8. *ſect.* 2. *à q.* 18. *num.* 114. Corro *q.* 6. *de Horis, à n.* 54. Thom. Tamburin. *lib.* 2. *in Decalog. c.* 5. *§.* 8. *à n.* 13. Baſſeus *verb. Horæ Canon.* 6. *n.* 1. Raphael de la Torre 2. 2. *de Horis contr.* 7. *n.* 1.

QVÆSTIO XXIII.

An Febris tertiana excuſet quem à recitatione Horarum?

NEgant communiter Doctores, docentes huiuſmodi febrim non excuſare quem à recitatione Horarum, eo quòd non affligat tota die, ſed vſque ad meridiem, aut ad veſperas. Ita ſentire videntur Navarr. *de Orat. c.* 11. *n.* 3. Azor *lib.* 10. *c.* 13. *n.* 1. Bonacina *diſp.* 1. *q.* 6. *punct.* 1. *n.* 2. Trullench *dub.* 27. *cit. n.* 2. Pat. Hermanus, *in Medulla Theologiæ Moralis, lib.* 4. *dub.* 2. *art.* 3. *n.* 1. Baſſeus *loc. cit.*

Sed ego abſolutè probabilius Reſpondeo, Excuſare. Quia revera huiuſmodi febris moraliter reddit impotentem ægrum ad Horas Canonicas recitandas, etiam illo die, quo deſinit febris, vt experientia conſtat. Et certè (vt benè notat Sanchez *dub.* 45. *cit. num.* 3.) cum damna, quæ in corpore valido ſunt levia, in ægroto ſint grauia mala, & omnia præcepta Eccleſiæ ordinentur ad Charitatem, quæ erga infirmos admodum benigna eſt, non eſt veriſimile, quod Eccleſia quæ eſt piiſſima mater, velit hominibus morbo affectis, addere moleſtiam orandi, etiamſi ab ea non multùm lædantur.

QVÆSTIO XXIV.

An item febris quartana excuſet ægrotum ab obligatione recitandi Officium?

NEgant Doctores nuper adducti, & à fortiori quidem, cum inter febrem, & febrem quartanæ, duorum dierum intervallum mediet: Tertianæ verò vnius.

Alij autem dicunt, quod de huiuſmodi quartario non poſſit dari certa regula, vtrum teneatur ad Horas, necne, ſed iudicandum eſſe arbitrio Medici ſuperioris, aut alterius boni viri, quia poteſt dari caſus, in quo quartana ſit adeo grauis, & ſecum talia accidentia afferat, vt meritò cenſeatur grauis infirmitas, & conſequenter excuſet à recitatione Officij. Ita Silueſter *verb. Hora, q.* 4. *dicto* 1. Sanchez *lib.* 7. *conſil. c.* 2. *dub.* 45. *n.* 6. Pellizar. *tom.* 1. *tract.* 5. *c.* 8. *ſect.* 2. *q.* 18. *n.* 117. Eſcobar à Corro *q.* 6. *de Horis, num.* 63. Trullench *dub.* 27. *ſub n.* 2.

Sed ego clariùs Reſpondeo *Primò.* Probabile eſt mihi, & valdè, quod febris quartana excuſet ægrotum ab obligatione recitandi Officium pro illa die, qua febris illum vexat: ſiue hoc faciat à mane vſque ad meridiem, aut ad veſperas, & ſtatim ceſſet, ſiue à meridie, vel à veſperis vſque ad mane diei ſequentis. Nam ſi primo modo contingat, conſtat non teneri infirmum ad recitandum eo die; quia non ſtatim quod febris ceſſat, manet potens ad recitandum, cum adhuc maneat defeſſus, ac debilitatus, & ideo valde moleſtum eſſet illi Horas tunc dicere. Si verò contingat ſecundo modo, etiam conſtat non teneri infirmum totum Officium recitare mane; quia jam ab illo tempore adeſt inæqualitas corporis, eiuſque indiſpoſitio, quæ eſt legitima cauſa non orandi: habetur *in cap. Clericus, diſt.* 91. lege Tamburinum *loc. cit. n.* 13. *verſ. Hinc ex Pellizario*, vbi ſaltem hoc vltimum docentem inuenies.

Reſpondeo *Secundò*: Etiam probabile eſt mihi, quod nec tenetur ad Officium dicendum quartanarius, adhuc illis duobus diebus, in quibus à quartana febri eſt liber. Quia revera ſi quartana eſt gravis, etiam illis duobus diebus intercedentibus inter febrem, & febrem ita manet defatigatus, vt perdifficile ſit illi Horas recitare. Imò vt bene ex experientia ductus notat Eſcobar à Corro *n.* 63. multoties, medio tempore inter febrem, & febrem magis defeſſus, & defatigatus inuenitur ægrotus, quàm tempore ipſius febris: atqui hoc tempore non obligatur ad Horas, ergo neque illo alio intermedio. Confirmo hanc meam opinionem ex alia ſatis probabili, quam tradidi 3. *p. tract.* 5. *de Ieiunio, diſp.* 8. *q.* 64. vbi cum communi dixi, quod laborantes minimè teneantur ad ieiunium illis diebus, in quibus non laborant (nempe quando vno aut altero die, propter feſtum occurrens, ceſſant à labore,) eo quòd durum eſſet illos ad hoc obligare, cum ex labore præterito ſatis debiles ac fatigati maneant, vel futuri ſint debiles ad laborandum ſequenti die: ergo ob eandemmet rationem manebit liber ab onere recitandi quartanarius illis duobus diebus, in quibus non laborat febri ſiquidem primo die ſatis debilitatus manet ex præterita febri, & ſecundo futurus eſſet debilior ad morbo laborandum die ſequenti.

QVÆSTIO XXV.

An dolor capitis, ſtomachi, aut pectoris eximat quem ab onere recitandi?

NEgant communiter Doctores, præcipuè Azor, Bonac. Trullench, Baſſæus, citati ſuprà *q.* 23. Corro *q.6.n.63.* & alij.

Sed clariùs Reſpondeo verè non eximere, ſi prædictus dolor ſit leuis, & pertranſiens; ſecus verò ſi grauis ſit & permanens: nam tunc verè excuſabit; cùm tunc verè infirmitas grauis reputetur. Sic intelligendi ſunt Authores citati, & à fortiori docebunt Sanchez *lib. 7. conſil.cap.2. dub.45.* Tamburin. *num.* 13. & Trullench citatus, vbi dicunt, quod æger, qui ex recitatione Horarum veriſimiliter credit, aut timet futuram ſtomachi cruditatem, vel capitis grauedinem, vel virium laſſitudinem, vel tardiorem febris remiſſionem, excuſetur à recitatione Officij.

QVÆSTIO XXVI.

An imbecillitas eius, quem febris deſeruit, eumdem excuſet à recitatione per aliquot dies?

REſpondeo vt certum, Excuſare. Quia illa imbecillitas infirmitas adhuc eſt, & Mater Eccleſia conualeſcenti per aliquod tempus requiem ab Officio concedere putanda eſt, Sic Sanchez *dubit.45. cit. num.* 5. Qui benè addit, quod poſſit quis celebrare Miſſam, etiamſi non recitet illis diebus: nam hoc tribuere debemus benignitati Eccleſiæ. Tamburinus *lib.2. in Decalogum, cap.5.§.* 8. *num.* 13. vbi notat, quod dies prædicti per quos vacare debet conualeſcens ab Officio, numerari debent arbitrio prudentis, proportione habita ad grauitatem præteritæ infirmitatis, & præſentis difficultatis. Trullench *lib.* 1. *in Decalogum, cap.7. dub.* 17. *ſub num.* 2. Pellizar. *tomo* 1. *tract.* 5. *capite* 8. *ſect.* 2. *quaſt.* 18. *num.* 116. *verſ. Addit Sanc. num.* 5.

QVÆSTIO XXVII.

An item excuſetur ab Horis, qui oculorum infirmitate laborat?

REſpondeo, Excuſari ab horis legendis, ſi timet videndi vim paulatim deperdere: non tamen excuſabitur ab obligatione illas memoriter dicendi, ſi memoriter eas retineat, iuxta dicta ſuprà *q.*11. Sic Tambur. *n.*13.*cit. in fine*, & Peſantius 2.2. *q.72.art.2. diſp.6.* vbi inter infirmitates graues dolorem oculorum enumerat.

QVÆSTIO XXVIII.

An rurſus excuſetur ab Horis, qui ita oculorum infirmitate, aut febri alia laborat, vt tamen per notabilem diei partem legat voluntariè fabulas, vel hiſtorias, aut vacet confabulationibus familiaribus?

NEgat excuſari Navarr. *de Orat. cap.* 11. *num.*4. (non 11. vt citat Pellizarius) per hæc verba: *Quartò, illum ægrotum, qui poteſt ſeriò loqui, & alia negotia profana tractare cum ſuis amicis, ab Horarum recitatione minimè excuſari; quia hoc non eſt illo facilius.* Ita ille ibi: & poſtea *in Man.c.25.n.*100. Ioan. de Cruce *in ſum.in 3.precep. Decal.art.3. dub.5.n.1. in fine*, Fauſtus *de Horis lib.2. q.*217.

Sed probabilius Reſpondeo, Excuſari etiam. Quia ſermones illi, & lectiones voluptatem ægris afferunt, nec morbus inde ingraueſcit, ſed potiùs decreſcit; at verò recitatio Horarum eſt res ſeria, & requirit attentionem, ac ſuapte natura grauat caput, ac mœrorem, & moleſtiam infert. Sic Sanchez *lib.7. conſil. cap.2.dub.45.n.*4. & penes illum alij valde docti Magiſtri. Sancius *in ſelectis diſp.15. n.1.* Pellizar. *tom.3.Regul. tract.5.c.8. ſect. 2. q.18. num.* 116. (non 176. vt inuenies apud Tamburin.) Trullench *dub.27.cit. ſub n.2.* Tamburinus *lib. 2. in Decalog.c.5.§.8.n.14.* vbi docet, præfatum ægrum non peccaturum contra obligationem recitandi Officium, quia ab illo jam excuſatur. Sicuti non peccat contra præceptum jeiunij, qui ex infirmitate comedit carnes, ſed ex gulæ concupiſcentia comedit piſces. *Verùm quemadmodum hic peccat contra Charitatem in ſeipſum, ſi multùm ei noceant piſces; ita peccaturum* (inquit) *non ambigo illum, qui fabulas cum ſanitatis detrimento legit: quod tamen detrimentum, ſaltem notabile, rarò eueniet; quia hiſce lectionibus, quantum eſt ex hoc capite, recreatur animus, non multùm opprimitur.* Sic ille. Et Diana *tom.1. tract.* 12. *de Horis, reſol.* 43. Verricellus *in qq. moral.tract.5. quaſt. 6. num.* 129. Eſcobar à Corro *quaſt. 6. de Horis, num.60.*

QVÆSTIO XXIX.

An eo ipſo quod quis ratione infirmitatis excuſetur à recitatione Horarum in Choro, excuſetur à recitatione etiam priuata?

REſpondeo vt certum: Non eo ipſo excuſari. Quia poteſt infirmitas eſſe talis, vt recitationi in choro impedimentum afferat; non verò priuatæ, v. g. infirmitas pedum, quâ quis ita laborat, vt Eccleſiam adire nequeat, quamvis alioquin bene valeat, verè impedit primum, non verò ſecundum, cum poſſit Horas domi pronunciare. Sic omnes. Navarr. *de Orat. cap.11. num.2.* Reginald. *ad 2.precep. Decal.lib.18.cap.13.ſub n.181. q.1.* Bonacina *diſp.* 1. *quaſt.6. punct.1.num.3.* Trullench *dub.27.cit. n.4.* Corro *quaſt.6, citata, num.66. limit.4.* Baſſæus *Hora Canon.6. num.1.*

QVÆSTIO XXX.

An qui dubius eſt, an recitatio Officij valde nocitura ſit ei, teneatur ad Officium?

NEgat Caietanus *verb. Ieiunium*, quem ſequi videtur Thom. Delbene *tract.3. de conſcientia dubia, dubit.28. n.4. & 5.* Sed Reſpondeo dicendum, quod vt non teneatur, debeat Medici, aut Superioris conſilium expectare: illius quidem, quia ratione Officij, & peritiæ in arte ad eum ſpectat tale judicium: huius verò, quia ob iuriſdictionem poteſt per modum diſpenſationis aliquid remittere. Quod ſi nec Medicus, nec Superior haberi poſſit, tunc infirmus debet vti arbitrio prudentis viri. Quod ſi hic adhuc deficiat, ſtandum credo arbitrio ipſiuſmet

met dubitantis,ſi timoratus ſit; licet Suarez,& Pellizarius ſentiant tunc teneri, eo quod in dubio inclinandum ſit in fauorem præcepti. Sic Nauar. *loco cit.* Sotus *de Iuſt. lib.* 10. *quæſt.* 5. *art.* 3. Silueſt. *verb. Hora, quæſt.* 4. Armilla *num.* 16. Sandoual *tract. de Offic. Eccleſ.* 5. *p. cap.* 3. Sanchez *lib.* 7. *conſil. cap.* 2. *dub.* 45. *num.* 1. Bonacina *quæſt.* 6. *cit. punct.* 1. *n.* 4. Corro *n.* 59. & Ego item 3. *p. tract.* 5. *diſp.* 10. *q.* 17. & *diſp.* 8. *q.* 141. loquendo de Ieiunio, & communis. Quid ſi Medicus ſit dubius, mox dicemus: ſit ergo.

QVÆSTIO XXXI.

An rurſus, ſi Medicus ſit dubius, an recitatio noctura ſit ægroto, tunc teneatur iſte Horas perſoluere.

Affirmatiuam ſententiam videntur tenere Suarez *lib.* 4. *de Horis, cap.* 28. *num.* 21. & Pellizar. *tom.* 1. *tract.* 5. *cap.* 8. *ſect.* 2. *q.* 18. *num.* 115. & eſſe probabile affirmat Tambur. mox citandus.

Alij verò dicunt, teneri ægrotum, eo in caſu occurrere ad ſuperiorem pro diſpenſatione. Ita Filliuc. *tract.* 23. *cap.* 9. *num.* 393. Malder. *in* 2. 2. *tract.* 10. *cap.* 2. *dubitat.* 5. Villalob. *tom.* 1. *tract.* 24. *diff.* 16. *n.* 2.

Alij denique probabiliter æquè Reſpondent, tunc non teneri ægrotum ad recitandas Horas. Quia non tenetur ſe periculo grauis damni exponere. Ita Bonacina *loco cit. num.* 5. quem citat & ſequitur Diana *tom.* 1. *tract.* 12. *Reſol.* 28. Quibus addo Eſcobar. à Corro *q.* 6. *num.* 59. & penes ipſum Cabreros *de metu* 2. *p. cap.* 42. *n.* 2. S. Fauſtum *lib.* 2. *de Horis, q.* 219. & 221. Paulum *tom.* 2. *tract.* 2. *diſputat.* 2. *punct.* 6. *num.* 10. Caram. *lib.* 3. *Theolog. moral n.* 1396. Baſſeum *loco cit.* Quorum doctrinam eſſe probabilem clarè ait Tamburin. *lib.* 1. *in Decalog. cap.* 3. §. 7. *V. Hora Canonica, n.* 2. & tenet Thom. Delbene *loco cit. n.* 8.

Sed ego probabilius Reſpondeo, Teneri Horas perſoluere; niſi aliàs recurrat ad ſuperiorem, vt ſecum diſpenſet, vel dubium aliqua ratione deponat.

Prima Pars probatur. Quia probabilius eſt, quod in hoc caſu, poſſeſſio ſtat pro præcepto recitandi; cum non ſit dubium de præcepto, ſed de excuſatione illius: ideoque ſicut ægrotus poſſidet ius tuendi ſalutem corporis, ſic & Eccleſia poſſidet ius exigendi recitationem Horarum: quod ius, cum ſit grauius, vtpote magis reſpiciens bonum commune, propterea cæteris paribus præferri debet. Sic Authores primi modi dicendi.

Secunda pars de ſe patet, & conſtat ex dictis quæſt. antecedenti; & docent authores ſecundi dicendi modi.

Tertià verò, etiam liquet, nam deponendo prudenter dubium, manet à præcepto liber, vt bene notat ex Suario Pellizarius his verbis: *Addit Suarez, dubium in iſto caſu poſſe deponi, ſi vel dubium non ſit æquale, ſed occurrãt plura, quæ faueant excuſationi, vel non ſit tam purũ dubium, quin admittat probabile indicium, quòd cauſa illa ſufficiat ad excuſandum.* Sic illi. Qui licet loquantur de dubio ipſius infirmi (non medici) de quo quæſt. antecedenti egimus, eadem eſt certè vtriuſque dubitantis ratio. Legantur dicta à nobis 3. *p. tract.* 5. *diſp.* 8. *q.* 141. vbi, in ſimili, de dubitante, an habeat iuſtam cauſam non ieiunandi, idem docuimus.

QVÆSTIO XXXII.

An Infirmus, tranſacta infirmitate, teneatur recitare Officia, quæ in infirmitate omiſit.

Reſpondeo vt certum, Non teneri. Quia quotidianum Horarum penſum, eſt inſtitutum ob ſingulorum dierum honorem, & cultum: ergo tranſacto die, quicunque ſit ille, lex eius penſi ſoluendi extinguitur, ac proinde non amplius reuiuiſcit. Sic Azor. *lib.* 10. *cap.* 13. *q.* 7. ex Silueſtro *v Hora, quæſt.* 4. Bonac. *diſp.* 1. *de Horis, q.* 6 *punct.* 1. *n.* 6. Trullench *lib.* 1. *in Decal. c.* 7. *dub.* 27. *n.* 3. Eſcobar à Corro *de Horis q.* 6. *n.* 58. Qui tres citant pro hac parte Nauarrum *de Orat. c.* 11. *n.* 32. Sed omnes male: nam nihil de hac quæſtione tractat. Suarez *lib.* 4. *de Horis cap.* 29. (non 28. vt leges apud Bonac. & Trullench) *num.* 11. & omnes.

§. III.

De Occupatione graui.

QVÆSTIO XXXIII.

An grauis aliqua occupatio, quæ ſolet interdum accidere, excuſet à recitando Officio.

Reſpondeo, vt certum: Excuſare, dummodo occupatio ſit grauis, honeſta, neceſſaria, & quæ differri non poſſit commodè in aliud tempus, ſine ſcandalo, peccato, aut notabili damno ſuæ, aut proximi animæ, vitæ, honoris, aut diuitiarum. Ratio eſt, quia præceta Eccleſiæ non obligant cum tanto onere. Sic omnes. Legantur Nauar. *de Orat. c.* 11. *à n.* 36. Suarez *lib.* 4. *de Horis, c.* 28. *n.* 32. Vaſquez *de Benef. c.* 4. §. *art.* 1. *n.* 12. Azor. *lib.* 10. *c.* 13. *q.* 15. Bonac. *diſp.* 1. *q.* 6. *punct.* 2. Pellizar. *tom.* 1. *tract.* 5. *c.* 8. *ſect.* 2. *q.* 29. *n.* 120. Sanch. *lib.* 7. *conſil. c.* 2. *dub* 52. Trullench *lib.* 1. *in Decal. c.* 7. *dub.* 28. Thom. Tamburin. *lib.* 2. *in Decal. c.* 5. §. 8. *à n.* 16. & alij apud Baſſæum *V. Hora* 6. *n.* 4. & Acacium *V. Beneficiados, Reſol.* 118.

QVÆSTIO XXXIV.

An à recitatione excuſentur, qui recitaturi ſunt publicam lectionem, ad Cathedram, vel Doctoris lauream acquirendam.

Reſpondeo vt certum, Excuſari, ſi ſimul cum tali actione recitare nequeant. Ratio eſt, quia vt huiuſmodi actiones debitè fiant, plurimum, vel Reipublicæ, vel ipſorummet priuatim, intereſt: ergo ſi cum ſtudio ad id neceſſario Officij recitatio non compatitur, minime ad illam tenerentur. Sic Doctus, ac pius Doctor Nauar. *cap.* 11. *de Orat. num.* 34. Qui gratias agit Deo, quod nunquam Horarum recitationem poſt eiuſmodi actus omiſerit. Sanchez *dub.* 52. *cit. num.* 4. Pellizar. *num.* 120. *verſ. Hinc patet.* Trullench *dub.* 28. *num.* 2. Tamburin. *num.* 16. *verſ. Ex hoc capite.* Suarez *cap.* 28 *cit. num.* 35. Bonacina *punct.* 2. *cit. num.* 3. Filliucius *tract.* 23. *num.* 299. Ioan. Sanc. *in ſelect. diſput.* 54. *num.* 17. Eſcobar à Corro *quæſt.* 6. *num.* 14. Diana *part.* 10. *tract.* 11. *Reſol.* 32. Raphael de la Torre *de Horis contrŏu.* 7. *num.* 10.

& apud illum noſter Henricus de Gandauo, Maior, & Siluester.

QVÆSTIO XXXV.

An etiam excuſetur à recitando, qui per integrum diem publicè defenſurus eſt actum literarium.

RESpondeo vt certum, Etiam excuſari Quia etiam plurimum intereſt ſua doctum ſe præbere: ergo ſi ſimul recitare non poteſt, non tenebitur. Sic Nauarr. Suarez, Sanchez, Pellizar. Trullench, Azor. Raphael, Filliuc. Bonac Diana, Sancius, Corro *loc. cit.*

QVÆSTIO XXXVI.

An Concionator, qui repentinè, & quaſi per occaſionem, inuitatur ad concionandum, excuſetur à recitatione.

REſpondeo cum communi, Excuſari ſi nequeat concionem, abſque nota, vel ſcandalo omittere, nec ſimul cum concione recitare. Quia in hoc caſu adeſt neceſſaria occupatio, ac prouida excuſatio Officij. Sic communis. Suarez *num.* 33. Tamburin. Diana *loc. cit.* Raphael *num.* 10. *cit.* Palao *diſp.* 2. *punct.* 6. *num.* 2. & alij.

QVÆSTIO XXXVII.

An etiam Concionator quotidianus, tempore Quadrageſimæ, excuſetur ab Horis.

NEgat Diana *part.* 10. *tract.* 11. *Reſol.* 32. citans pro ſe Suarium *lib.* 4. *cap.* 28. *num.* 33. Filliuc. *tract.* 23. *cap.* 9 *num.* 248. Garciam *in ſum. Theolog. Moral. tract.* 2. *diff.* 7. *dub.* 2. *num.* 15. & 16. Raphaelem de la Torre 2. 2. *tom.* 1. *contr.* 7. *num.* 9. & Perſicum *de Horis Canon. cap.* 12. *cauſa* 3. *dub.* 1. *num.* 5. ita ſcribentem: *Quares, an ſi neceſſitas actionis iuſta non ſit repentina, ſed continua, excuſet? vt ſi actio docendi publicè, concionandi, vel audiendi Confeſſiones, ad quas quis ex iuſtitia obligaretur, frequenter recitationem diuini Officij impediret? Reſpondeo negatiuè. Ratio eſt, quia tunc ſignum eſſet, illud exercitium non eſſe accommodatū tali Clerico, Religioſo, aut Beneficiario: & ideo, qui volantariè illud ſuſciperet, vel ſuſceptum retineret, non poſſet excuſari; quia non neceſſitate, ſed voluntate impeditur: nam licèt Officium docendi, concionandi, & audiendi Confeſſiones, non ſit alienum à Sacerdote, vel Religioſo: ſi tamen propter incapacitatem perſonæ non poſſit Officium recitare, vt illi muneri ſatisfaciat, peccaret mortaliter, illud voluntariè ſuſcipiendo. In hoc conueniunt omnes Doctores, qui dicunt, repentinam occupationem excuſare, quia, cum rara ſit, tunc eſt vera neceſſitus, & ideo præceptum humanum affirmatiuum non obligat cum tanto rigore, quin per epicheiam excuſationem admittat. Sicut per ſimilem cauſam, poteſt omitti præceptum audiendi Sacrum.* Hucvſque Perſicus, vti refert Diana.

Affirmant contra, apud eundem Dianam, Bordonus *in conſil. Regular. tom.* 2. *Reſol.* 79. *quæſt.* 6. *n.* 18. vbi docet, *Quod concionator quotidianus excuſandus ſit à recitatione diuini Officij, niſi eſſet tam felicis memoriæ, vt facili negatio, modicum temporis inſumeret in ediſcendis concionibus, Ratio (inquit) eſt, quia commune bonum præfertur priuato.* Ita Bordonus.

Sed ego clarius, Reſpondeo *Primò.* Probabilius eſt, quod concionator quotidianus, qui ex Officio, obedientia, aut voto concionatur, eximatur à recitatione Officij; caſu, quo hæc incompatibilis ſit (vt ferè ſemper contingit) cum labore quotidiano concionandi. Ratio eſt, tum quia, quod pro Charitate inſtitutum eſt, non debet contra Charitatem militare. Tum etiam, quia multum intereſt vel ſua, vel Reipublicæ ſe in his Charitatis operibus exercere. Tum rurſus, quia non omnino voluntariè, ſed quaſi neceſſariò à recitatione impeditur, qui ex Officio, Obedientia, aut voto concionatur. Tum denique, quia, vt cum communi Doctorum omnium diximus 3. *p. tract.* 5. *diſp.* 8. *q.* 109. concionatores prædicti verè eximuntur à Ieiunio: ergo & à recitatione Horarum, vt in ſimili infert Sancius *in ſelect. diſp.* 54. *n.* 17.

Reſpondeo *Secundò*, etiam probabilius, quod etiam concionator quotidianus, qui ſolum voluntariè, aut ex mercede concionatur quotidie in Quadrageſima, excuſetur ab Horis quotidianis dicendis, ſi commodè illas recitare non poſſit. Tum quia probabilius eſt, vt diximus 3. *p. loc. cit. q.* 110. quod etiam hi excuſentur à Ieiunio. Tum etiam, quia pro iſtis faciunt ferè omnes rationes nuper adductæ: & etiam ratio Bordoni. Sic iſte Author, necnon, meo videri, Fabar à Corro *q.* 6. *n.* 31. vbi ait, *Quod excuſentur ab Horis Concionatores, qui pluries in die concionaturi ſunt, & deficit tempus ſtudendi, & in Veſpertina manent defatigati, vt non valeant ſine magno labore Horas recitare, adeſt enim iuſta excuſatio, & impedimentum.* Sic ille. Cuius ratio etiam probat noſtram ſententiam, vt videnti conſtat: nam etiam concionatoribus quotidianis deficit tempus ſtudendi, & in veſpere ita manent defatigati, vt non, niſi magno incommodo, recitare poſſint. Et certè ſi hæc noſtra ſententia non eſſet probabilis, ac in praxi tuta, væ væ Prædicatoribus Quadrageſimalibus, ve milies illis.

QVÆSTIO XXXVIII.

An excuſetur ab Horis, qui per totum diem Occupatus manet in audienda confeſſione exiſtentis in articulo mortis.

REſpondeo vt certum: Excuſari, ſi aliàs non ſuperſit tempus recitandi, aut non valeat ſine labore magno. Ratio eſt, quia opus minus omitti debet pro maiori: atqui opus audiendi Confeſſionem exiſtentis in articulo mortis, maius abſque dubio eſt, magiſque vrget, quàm recitatio diuini Officij, quæ pro Charitate inſtituta fuit, & non debet contra Charitatem militare: ergo. Sic omnes. Nauarr. *cap.* 11. *num.* 34. & 35. Sanchez *lib.* 7. *conſil. cap.* 2. *dub.* 52. *num.* 1. Azor. *lib.* 10. *cap.* 13. *quæſt.* 7. Trullench *lib.* 1. *in Decal. cap.* 7. *dub.* 28. *num.* 2. Diana *part.* 10. *tract.* 11. *Reſol.* 32.

QVÆSTIO XXXIX.

An etiam excuſetur ab Horis, qui ita circa infirmos eſt impeditus, vt nullatenus ei ſuperſit tempus ad commodè eas dicendas.

REſpondeo vt certum, Excuſari etiam, ob rationem nuper datam. Sic Sotus *lib.* 10. *de Iuſt. quæſt.* 5. *art.* 3. *verſ. Pari modo.* Sanchez, Trullench, & Diana

Diana *loc. cit.* Fauſtus *q.*247. & Eſcobar à Corro *quaſt.*6.*n.*16. Qui bene notat, hunc caſum euenire poſſe tempore peſtis, vel magnarum febrium.

QVÆSTIO XL.

An rurſus ab Officio excuſetur diuino, qui toto die occupatur in componendis grauibus inimicitiis, vel rixis, vel populi ſeditionibus.

RESpondeo vt quid certum: Etiam excuſari, ſi tantum tempus conſumpſerit, vt non maneat ſufficiens ad commodè recitandum; vel ita defeſſus ob laborem, aut altercationem ſit, vt abſque magna moleſtia nequeat recitare, quia iuſtam habet, & neceſſariam cauſam ad Officium omittendum. Sic Azor, Nauar. Sanchez, Trullench, Diana *loc.cit.*& alij communiter.

QVÆSTIO XLI.

An audientes Confeſſiones, ſeptimana Sancta, aut tempore Iubilæi, quando eſt magna pœnitentium copia, poſſint licitè dimittere Horas, ſi non poſſunt recitare, niſi omittendo aliquas confeſſiones quorundam, qui non conſequentur Iubilæum, aut non adimplebunt præceptum Eccleſiæ.

NEgant aliqui Doctores, exiſtimantes rarò poſſe occurrere hanc occupationem, quæ excuſet à recitatione, eo quòd diuinum Officium poſſit anticipari in his caſibus, vel poſtponi. Ita Villalob.1. *p.tract.*24.*diff.*16.*n.*11. Trullench *lib.*1.*c.*7. *dub.*28. *n.*2.*in fine.*Diana *p.*10.*tract.*11.*Reſol.*32.

Sed clarius, ac probabilius Reſpondeo, excuſari quidem ex ſe, quia ſufficientem ad id cauſam habent, nempe, magnum fructum ſpiritualem proximorum, quem certè impedirent, ſi eorum confeſſiones non audirent. Verum eſt, quod non excuſarentur, ſi facile Officium poſſent præuenire, aut poſt tot auditas Confeſſiones, ſine labore recitare: ſed id eſſet per accidens. Sic Sanchez *dub.*42.*cit.n.*3.& penes illum, Nauar. Armilla & Tabiena. Tambur. *n.*16.*cit.* vbi loquendo de Iubilei tempore id concedit. Corro *q.*6. *n.*12. vbi abſolutè noſtram ſententiam docet.

QVÆSTIO XLII.

An Confeſſarij omnes, tam qui ex Officio, quàm qui voluntariè audiunt per totam diem Confeſſiones, excuſentur ab Officio diuino, ſi nequeant illud facile præuenire.

NEgant excuſari Confeſſarios qui non ex debito, ſeu ex Officio, ſed voluntariè audiunt Confeſſiones, omnes qui negant, excuſari per hoc à ieiunio. Sunt autem Caiet. Tolet. Angles, Maure, & alij, quos adduximus 3.*p.tract.*5.*diſp.*8.*q.*109.110.& 114. Negant & alij, qui docent, non poſſe quem aſſumere occupationem voluntariam incompatibilem cum recitatione Officij, eo quòd ſic implicitè vellet omiſſionem Horarum. Ita Trullench, Machado, Baſſæus, Moneta, Bonattius, & Suarez, quos affert, & ſequitur Diana *part.*7.*tract.*11.*Reſ.*1.& *p.*11.*tract.*1. *Reſ.*25. & Bordonus citatus à Diana *p.*10. *tract.*11. *reſ.*22. qui quæſt. propoſitæ clarè negatiuè reſpondet.

Sed ego clarius, ac probabilius Reſpondeo, excuſari omnes prædictos Confeſſarios ab Officio diuino recitando, ſi nequeant facile illud anticipare. Ratio eſt *Primò*, quia omnes Confeſſarij, qui per totum diem, etiam voluntariè audiunt Confeſſiones, eximuntur à ieiunio, vt diximus 3.*p. tract.*5. *diſp.*8.*q.* 114.& 115. ergo etiam eximentur ab Officio. *Secundò*, quia labor magnus, etiam voluntariè ſuſceptus, extinguit ieiunandi obligationem, vt diximus 3.*p. loco cit.n.*98.& *q.*154. & 155. ergo & labor magnus in Confeſſionibus, etiam voluntariè excipiendis, extinguet recitandi penſum.

Tertiò, quia licet demus contrariis, quod nequeat Sacerdos quis admittere Officium, cui Ordinariè annexa ſit talis occupatio, quæ Horarum recitationem excludat; tamen, admiſſo iam Officio, licitè abſque dubio, liberè admittere poterit occupationem honeſtam, & vtilem ſibi, vel Reipublicæ, quæ à recitatione Horarum liberare poſſit. Quod ſolùm contingit in caſu noſtræ quæſt. Sic expreſsè tenet Caramuel *in Regul.D.Bened.diſp.*116.*n.*1438.& *in Theol. Mor.fudam.*53.§.1.& 3. citatus à Diana *p.*7.*tract.*11. *Reſ.*1.& *p.*10. *Reſol.*22.*cit.* Qui noſtram concluſionem hoc modo explicatam admittit 7.*p.loc.cit.*

QVÆSTIO XLIII.

An ſi quis Confeſſarius remiſiſſet Officium ad vnam horam, ante mediam noctem, & tunc ad Confeſſionem, vel communionem moribundo conferendam vocaretur, poſſet omiſſo Officio, ad morientem euolare.

RESpondeo vt certum, quod non ſolùm poſſit, vt ait Tamburin.*loc.cit.n.*17. verùm etiam, quod teneatur, etiamſi non ſit Parochus. Quia hic charitas proximi vrget: cum eius neceſſitas inſtet maximè. Sic Tamburinus, qui *n.*19 refert facetum caſum his verbis: *Remiſit bona fide quidam Parochus recitationem minorum Horarum in vltimam horam ante mediam noctem (forte autem erat dies Iouis) quando reuerſus domum incœnatus voluit, hac intentione, cibo ſe reficere, vt abſoluta per mediam horam cœna, Officium recitaret alia media hora, quæ ante initium diei ſequentis, iam ſuperfutura erat. Vix ſedit ad menſam, cum vocatur ad audiendam confeſſionem cuiuſdam grauiter vulnerati. Aduolat, audit ritè confeſſionem, domumque redit ſub eam temporis anguſtiam, vt ſemihorula, quæ ſupererat ante noctem intempeſtam, non ſufficeret ad vtrumque, quod ipſi erat præſtandum, nempe ad cœnandum, & certè cum carnibus (impendente enim die Veneris expirabat dies Iouis) & ad Officium perſoluendum. Quid ergo faciet Parochus, præſertim volens die ſequenti Sacrificium ritè ieiunus celebrare.*

Si de conſilio (pergit Tamburinus) *hic ageretur, facile illi hoc conſiliũ dares, vt ieiunus, & incœnatus horas illas ſolitas Deo gratus perſolueret: ſed de obligatione agimus, non de conſilio. Obſtrigamne hunc ieiunare nolentem. Ius cœnandi, quo homo fame, & negotiis oppreſſus gaudet, dixerimne neceſſitatem leuem, an potius grauem? Deinde, quid melius, recitatio hac Officij, an Sacrificiũ diei ſequẽtis, quod omittere abſque dubio deberet Parochus, ſi propter recitationẽ, comedere antè mediam noctem non poſſet, facile enim comedet, ſi non carnes, certè piſces poſt mediã noctem, ac propterea indiſpoſitus euadet ad Sacrificium peragendum. Hæc & ſimilia expende, & prudens rẽ decernito: ego enim ad vtiliora progredior.* Hucvſque Tābr. qui vt vides, anceps manet, & te decernere linquit. Ego pro te id faciā: R. ergo, quod Parochus cœnet (cum opus charitatis,

quod exercuit, non abſtulerit ius, quod ad canendum habebat) & omittat officij reliquum. Vel ſi maius, cœnet per quadrantem horæ, & in alio, incipiat recitare quod ei ſupererat, & continuet vſque ad finem, etiamſi media nox accedat: & ſic vtrumque præſtabit. Quod certe poteſt, iuxta probabilem doctrinam à nobis traditam *ſupra diſp.4.q.108.*

Qvæstio XLIV.

An Sacerdos paupere, quem ita grauis neceſſitas victum quærendi, opprimit, vt nequeat vita neceſſaria inuenire & Officium perſoluere, poſſit licitè hoc omittere.

Reſpondeo, Poſſe. Quia hic vrget occupatio honeſta, & neceſſaria ad vitæ ſuſtentationem quæ differri non poteſt abſque detrimento ſalutis magno: ergo ſufficiens cauſa ad eximendum illum ab Officio. Sic Tamburinus *lib.2.in Decal. c.5.§.8. n.18.* licet putet, ratò hunc poſſe caſum accidere, cum Sacerdotes patrimonio communiter fruantur.

Qvæstio XLV.

An propter contemplationem altiſſimam, poſſit quis diuinum Officium dimittere.

Negant multi Doctores vt certum. Quia melior eſt, inquiunt, obedientia, quàm victimæ: & certe contemplatio illa, non eſt opus neceſſarium, ſed voluntarium: recitatio autem eſt opus præcepti, & ideo neceſſarium, quod omitti non debet ob illud voluntarium. Sic Suarez *lib.4.cap.28.num.31.5.* Fauſtus *de Horis 2.part. q.247. verſ. Hic errant.* Eſcobar à Corro *q.6.de Horis, n.23.* Ludouicus de S. Ioan. *in ſum.vbi de Offic.diuino, art.11.diff.6.concl.5.* Qui id limitat, *Caſo, que la contemplacion viniesse à ſer tal, que ſe quedaſſe arrobado por todo el dia, que en tal caſo, como el arrobo no es obra natural, ſino ſobrenatural, y diuina*, *Dios que le hizo aquella merced, diſpenſa con el en aquella obligacion por entonces.* Sic ille.

Sed ego adhuc clarius Reſpondeo *Primò.* Certiſſimum eſt, quod nemo, propria auctoritate, poſſit commutare Officium diuinum, in contemplationem altiſſimam, & propter hanc, illud omittere. Quia nec in opus maius, ac perfectius, etiamſi non eſſet voluntarium, ſed ex præcepto, aut voto, poſſe, diximus *3.p.tract.5.diſp.8.q.135.* loquendo de Peregrinatione ad loca Sancta, & de ſe patet, ac tenent omnes Doctores, præcipuè citati.

Reſpondeo *Secundò*, optimè poteſt quis ſe exercere, & occupare in contemplatione diuinorum, etiamſi ex illa, ita in extaſim rapiatur, vt poſtea minime recitare queat; vel quia raptus eſt per totum diem, vel quia ex illo manet ita fatigatus, ac defeſſus, quod facile non valeat. Quia in hoc euentu non commutat Officium in contemplationem, ſed aſſumit hanc exercendam, vtpote rem grauiſſimam Deo, ex qua per accidens, ac præter intentionem reſultat impotentia ad recitandum. Nec fundamentum Authorem primæ ſententiæ videlicet, quod opus præcepti, ſemper debeat præferri operi voluntario, eſt firmum, vt diximus *3.p.q.135. cit.* & ex dictis *ſuprà*, conſtat.

Qvæstio XLVI.

An Peregrinatio ad loca pia, iuſtè, & legitimè ſuſcepta, excuſet à recitatione officij.

Negant etiam communiter DD. præcipuè Azor. *lib.10.cap.13.q.14.*) non 13. vt offendes apud Corrum) Nauar. *De Orat.cap.11.num.33.* Bonacina *diſp.1.quæſt.6. punct.2. num.9.* Trullench *cap.7. cit. dub.17. ſub n.3.* Corro *loc. cit.n.24.* Qui addunt, id eſſe verum, etiam caſu, quo Peregrinus alium in ſui locum ſubſtituerit. Quia (inquiunt) onus Officij eſt perſonale, & alias peregrinatio eſt voluntaria: ergo.

Sed ego clariùs Reſpondeo *Primò*, tanquam certiſſimum, quod nullus Peregrinus poſſit ex ſe commutare Officium in peregrinationem ad loca Sancta. Quia ad id non habet poteſtatem, vt conſtat ex dictis.

Reſpondeo *Secundò*, optimè poteſt quis ſuſcipere peregrinationem voluntariam ad loca Sancta, quamuis timeat, quod ex illius labore, reſultare poſſit impotentia moralis ad ſoluendum onus Officij. Quia Peregrinatio dicta, eſt actus religionis, ac proinde licitus, honeſtus, ac maximè meritorius: ergo etiamſi ſit voluntaria, apprehendi à quocunque poteſt. Rurſus, non eſt ex ſe incompatibilis cum recitatione Officij: ergo per accidens erit, quod hic & nunc, ratione laboris ex peregrinatione conſurgentis, Peregrinus ab Officio eximatur. Legantur dicta à nobis *3.p.tract.5.diſp.8.q.134.& ſeq.*

Qvæstio XLVII.

An ille, qui omiſit recitare Matutinum vſque ad prandium, abſque vrgente cauſa, eximatur poſtea à recitatione illius.

Affirmant quidam DD. aſſerentes, quod licèt huiuſmodi omittens, peccarit mortaliter, in dilatione Matutini, vſque ad meridiem, eo quòd eo tempore finiatur tempus Matutini, non tamen teneatur amplius illud recitare, quia finitum fuit tempus aptum ad illud dicendum. Ita ſenſere Turrecremata in cap. *Preſbyter.91.q.5.* & *ibidem* Cardin. *n.5.* vt refert Suarez *lib.4. de Horis, cap.27.n.6.* & antea Nauar. mox citandus.

Negat tamen contrà noſter Ludouicus à Concep. *1.p.ſui examin.tract.vltimo, illatione 1.poſt.3. concl. n.7.p.484.* docens, peccare quidem mortaliter in dilatione Matutini: non tamen propterea eximi à recitandis Matutinis. Vtrumque docet *loc. cit. n.11.* his verbis: *Secundò dico (quod etiam alij affirmant Doctores) peccare mortaliter illum, qui abſque iuſta cauſa omittit vſque ad meridiem Matutinas laudes recitare, & non ob id ab obligatione in poſterum liberant recitandi: ergo ſignum eſt, quod peccare, non recitando ante meridiem, non arguit tempus præfixum ad recitandum Matutinum, non eſſe ad finiendam obligationem, ſed ad licitè non differendam.* Ita Ludouicus.

Sed pro veritatis reſolutione Reſpondeo *Primò*, certum eſt, quod dilatio Matutini vſque ad meridiem, vel noctem non ſit peccatum mortale, etiamſi ſine cauſa fiat. Quia certum eſt quod non ſit conſummata omiſſio præcepti, quoad ſubſtantiam eius, cum præceptum pro toto die latum, & præfixum ſit: ergo. Sic Suarez *numero ſexto cit.* vocans oppoſitum falſum Nauarrus *de Oration.*

cap.10.num.50. & omnes DD. Quare miror noſtrum Ludouicum oppoſitum ſcripſiſſe.

Reſpondeo *Secundò.* Etiam eſt certum, quod qui omiſit recitare Matutinum vſque ad prandium, teneatur poſtea illud recitare: quia, ut habitum eſt, etiam poſt prandium vrget, & manet præceptum, cum ſit latum pro toto die: ergo poteſt impleri, & debet. Sic Suarez dicens, quod oppoſita ſententia ſit improbabilis, & contineat errorem moralem. Nauarr. *num.50.& 51.* vbi narrat, *Quod ſtulte duo Beneficiary, quodam die latabantur, & alter, quia lapſus erat meridies, & alter, quia iam ſol occiderat, & necdum recitarent Matutinas feriales prolixas, nec aliud, quicquam vſque ad Veſperas, putantes iam præteritum eſſe tempus Officij Matutini, & quod non erant iam obligati illud docere, ſed duntaxat facere, quod in dicto ſequenti dicetur de eo qui omiſit recitare integro die. Sic enim duplici ratione aberrabant, altera quidem, quod gaudebant, præteritum eſſe tempus, in quo poterant excuſari à peccato mortali; altera verò, quia minoris faciebant mortiferè Deum offendiſſe, ob quod æternæ pœnæ rei fiebant, quàm laborem laudandi aliquantulo tempore diuinam eius Maieſtatem.* Sic pius Doctor, & ſic omnes.

QVÆSTIO XLVIII.

An ſaltem, qui vrgente aliqua occupatione, omiſit Matutinum vſque ad meridiem, excuſetur poſtea ab illo recitando.

Affirmauit Emman. Sà in impreſſione genuina (nam in expurgata, expunctum eſt) his verbis, *Nec tenetur ad horas, qui vrgente negotio eſt impeditus, huic enim ſufficit recitare Horas temporis non impediti.* Sic ille. Qui, vt vides, non ſolum de Matutinis, ſed de omnibus alijs Horis cum proportione, id affirmat. Huius Doctoris iam expunctam ſententiam per Mag. Sacri & Apoſtolici Palatij, non audet adhuc improbare noſter Ludouicus *loc. cit. num.9.* quin potius illam probare intendit *num. 10.* aſſignando differentiam inter ſententiam Emmanuelis Sà, & Turrecrematæ, & Cardinalis. *Quia in caſu* (ait) *ſententia Sà, nulla eſt culpa in dilatione, & ſic interpretari poſſumus Eccleſiæ voluntatem, nolentis extra tempus deſignatum ad licitè recitandum, obligare. Nam ſi Eccleſia, in ea ſententia, præcipit ſub mortali, vt abſque iuſta cauſa excuſante, ante meridiem recitetur Matutinum, implicitè velle videtur, in poſterum à tali obligatione recitandi liberare. Et cum tempus vnius diei, in ſententia Sà, ſit partibile in ordine ad Horas Canonicas recitandas, dicendum videtur in eius ſententia, velle Eccleſiam ab onere recitandi Matutinum poſt meridiem excuſare illum, qui vrgente occupatus negotio, illud diſtulit: nolle autem illum excuſare, qui negligentia illud omiſit tali tempore recitare, ne ſic ex iniquitate ſua (quæ in ſententia Sà, adhuc non eſt mortalis) commodum ſubeundi in recitando laboris reportet.* Hucvſque noſter Ludouicus. Qui poterat citare pro ſe Caramuelem *in Regul. D. Bened. diſp.116. n.1442.* vbi ait, *Quod, qui morbo, vel occupatione ineuitabili impeditur, tempore, quo Hora aliqua ſolet legi, excuſari poſſit à lectione illius Horæ.* Ita ille. Quem refert Diana *p.7. tract.11. Reſol.14.*

Sed, vt certum etiam, Reſpondeo adhuc non excuſari à Matutino dicendo, qui vrgente aliquo negotio, aut occupatione, omiſit illud recitare vſque ad meridiem. Quia, etiam loquendo in hoc caſu (de quo loquitur Sà) eſt efficax ratio Suarij, poſita quæſt. antecedenti, *reſp.2.* quia videlicet, præceptum de Officio dicendo, non tenet, aut vrget ſolùm ſuis correſpondentibus horis, ſed tota die eſt vnicum præceptum totius diei: ergo in qualibet eius hora poteſt, & debet impleri.

Nec obſtat, quod Officium ſit diuiſum, aut diſtinctum per diuerſas horas, quia id ſolùm eſt factum, propter ſignificationem, non verò propter obligationem, quaſi partis Officij recitatio ſit addicta vni horæ. *Si enim* (ait Tamburinus) *ita eſſet, tranſacta illa hora, non obligaretur quis partem Officij illi horæ reſpondentem, recitare: ſicuti tranſacta die Dominica, non obligamur amplius Miſſæ intereſſe, quod nullus dixit.* Sic contra ſententiam Emanuelis Sà, tenet Tamburin. *lib.2. in Decal. c.5. §.8. ſum. n.20. & 21.* dicens, ſe illam admittere, nequaquam poſſe.

QVÆSTIO XLIX.

An qui præuidet aliquod impedimentum à ſe poſtea voluntariè apponendum, teneatur Officium præuenire, & totum mane recitare.

Negatiuam ſententiam eſſe probabilem affirmat expreſſe Caramuel *num. 1442. cit.* dicens probabile eſſe, quod non ſolum ægrotus, ſed etiam iter acturus, aut alio negotio ineuitabili impeditus, qui tempore, quo Hora aliqua dici ſolet, eſt occupatus, excuſetur à recitatione illius Horæ.

Sed vt mihi certum Reſpondeo, teneri Officium præuenire, & totum mane recitare. Quia, ex vna parte, præceptum recitandi vrget toto die, & in qualibet eius parte; & ex alia parte impedimentum eſt voluntarium: ergo qui id præuidet, obligabitur mane, ſi ſerò non poteſt, ad totum Officium dicendum. *Confirmatur*: nam qui præuidet die feſto, ſe non poſſe adeſſe Sacro, circa meridiem, poſſe autem mane diluculo, obligabitur adeſſe mane, vt diximus *3. p. tract. 1. diſp. 3. q. 9.* ergo ſimiliter in noſtro caſu eſt dicendum. Sic communiter DD. Silueſt. & Nauar. quos ſequitur Suarez *lib. 4. de Horis, c. 28. n. 32. & 36.* Azor. *lib. 10. cap. 13. quæſt. 14.* Graffius, Valentia, Macignus, & Naldus, quos ſectatur Bonacina *diſp. 1. quæſt. 6. punct. 2. num. 2.* Caſtro Palao *tom. 2. tract. 7. diſp. 2. punct. 6. num. 15. & 16.* Eſcobar à Corro *de Horis quæſt. 6. num. 21.* Pellizar. *tom. 2. tract. 5. diſp. 8. ſect. 2. q. 18. n. 118.* Tamburin. *lib. 2. in Decalog. c. 5. § 8. n. 20.* Trullench *lib. 1. in Decal. c. 7. dub. 27. n. 5.* (non *dub. 17. n. 5.* vt offendes apud Dianam *p. 7. mox citandum*) Caramuel *loc. cit.* Diana *part. 4. tract. 4. Reſ. 10. & p. 7. tract. 11. Reſol. 14.* Candidus mox citandus & alij apud ipſum. Lege etiam me ipſum *p. 2. tract. 7. de Euchar. diſp. 3. q. 30. & 32.*

QVÆSTIO L.

An etiam teneatur præuenire Officium, & totum mane recitare: ſi præuideat impedimentum ſuperuenturum, à natura, vel violentia, non autem à voluntate.

Negant tunc teneri plures Authores, apponétes exemplum in infirmo, qui præuidet febrim quartanam v. g. ſuperuenturam ſibi ſub meridiem, & duraturam vltra mediam noctem ſequentem; tunc dicunt iſti DD. non teneri infirmum præuenire Officium, & recitare totum illud mane. Ratio eorum eſt: quia facultas, quæ conceditur ab Eccleſia anteponendi, aut poſtponendi Horas, intra diem naturalem, eſt priuilegium

ſauoris, non vinculum neceſſitatis: ergo licèt poſſimus præuenire, non tamen tenemur, cum nemo cogendus ſit vti proprio priuilegio. Ita ſentiunt Cano *in Relect. de Pœnit. par. 5. dub. 31.* Henriquez *lib. 4. cap. 4. num. 7.* vbi ita ait: Febricitans non tenetur præuenire proprium tempus recitandi Horas. Caramuel *diſp. 116. in Regul. D. Bened. num. 2442.* Oliuer. Bonartius *de Horis Canon. lib. 2. c. 38. n. 8.* Quos ſequitur Diana *p. 4. tract. 4. Reſol. 10. & p. 7. tract. 11. Reſol. 14.* & Candidus apud ipſum *tom. 2. diſquiſ. 14. art. 28. dubit. 34.* ita dicens: *Qui prauidet, vt veſperi nequeat recitare veſperas, aut Completorium, ob febrim, aut grauem infirmitatem, ob impedimentum non voluntarium, non tenetur illas Horas manè recitare: quia licèt totus dies ſignetur tanquam tempus omnium Horarum illius diei, atque adeo, ſi ſolum attendamus ad ſubſtantiam præcepti, poſſent omnes Horæ manè recitari; tamen quantum ad conuenientiam, & vt deuotius, & melius adimpleatur præceptum, quædam Horæ ſignantur ab Eccleſia manè recitandæ, quædam verò veſperi: ergo eſſet nimis rigoroſum obligare homines ad recitandas omnes preces horarias manè, quando eſt futurum impedimentum, quod præuidetur, ex ratione alicuius infirmitatis: quod ſi impedimentum præuiſum eſſet omnino voluntarium, etiamſi eſſet legitimum, & neceſſarium, tenetur tunc homo præuenire recitando manè omnes Horas Canonicas: quia tunc impedimentum non recitandi eſſet omnino voluntarium.* Hucuſque Candidus, & horum Authorum ſententiam eſſe probabilem, planè affirmant Sanchez, Trullench, Pellizar. Leſſius, & alij mox citandi. Imò Tamburinus *lib. 2. in Decal. c. 5. §. 8. n. 13. verſ. Hinc ex Pellizario, & n. 20. verſ. Scio item*, hanc vt probabilem ſequitur: Necnon Prado *tom. 2. c. 30. q. 8. §. 8. n. 73.* Qui tamen non citat benè Sanchez pro ſe, cum oppoſitum vt probabilius ſequatur.

Sed nihilominus alij contra, adhuc in dicto caſu affirmant teneri præuenire Officium, & totum illud manè recitare. Quapropter (aiunt,) infirmus quartana, aut tertiana laborans, quando expectat veſpertinam febris acceſſionem, debet manè omnes Horas vſque ad Completorium incluſiuè recitare. Ratio eſt nuper aſſignata. Quia videlicet, terminus obligationis Officij eſt dies integer naturalis, & eſt circunſtantia accidentalis, quod tali, vel tali hora: ergo tenetur quis, quando ſcit impedimentum venturum, qualecumque illud ſit, præponere Officium. Sic Nauar. *de Orat. c. 11. n. 3. & in Man. c. 25. n. 100.* Maior *in 4. diſt. 12. q. 3.* Sanchez *lib. 7. conſil. c. 2. dub. 43. n. 4.* licèt *n. 7.* dicat, primam ſententiam eſſe probabilem. Pellizarius *tom. 1. tract. 5. c. 8. ſect. 2. q. 28. n. 119.* vbi citat Leſſium *lib. 2. de Iuſt. c. 37. n. 43.* & benè, quamuis dicat oppoſitum eſſe ſatis probabile. Trullench. *lib. 1. in Decal. c. 7. dub. 27. n. 5. in fine* (non 17. n. 6. vt offendi apud Dianam 7. *par. loc. cit.*) Palaus *tom. 2. diſp. 2. punct. 6. n. 16.* Villalob. *in ſum. tom. 1. tract. 24. diff. 16. n. 7.* Luyſius de Torres *in ſum. 1. p. c. 120. dub. 14.* Leander de Murcia *c. 1. ſup. 3. Reg. S. Franc. §. 2. n. 20.*

Sed ego clarius Reſpondeo dicendum *Primò*, quod longè probabilius ſit, quod prædictus præuidens futurum impedimentum, etiam à natura, vel violentia, teneatur ex vi præcepti ad præueniendum, & recitandum manè totum Officium: vt conuincitur ratione facta ab Authoribus ſecundæ ſententiæ.

Reſpondeo, *Secundò* dicendum, quod prædictus præuidens, optimè poſſit excuſari à præcepto, quod vrget manè recitandi, ſi ipſe in illa parte diei non inueniatur fortis, & validus ad recitandum Officium. Qua de cauſa non teneri ad Officium illum, qui quartana, aut Tertiana febri laborat, abſolutè diximus ſupra *q. 23. & 24.* & docet Sanchez *loc. cit. n. 5.* his verbis. *Nota, concluſionem eſſe intelligendam quando in illa parte diei, in qua illum obligamus, eſt fortis & validus ad recitandum.* Sic ille. Et bene. Et ſic intelligendi ſunt authores ſecundæ ſententiæ.

QVÆSTIO LI.

An infirmus, vel alius impeditus, qui nequit dicere totum Officium, teneatur ad partem?

NEgant teneri aliqui, quos ſuppreſſis nominibus referunt Caſtro Palaus *tom. 2. tr. 7. diſp. 2. punct. 6. n. 4.* à S. Fauſto *de Horis Canon. lib. 2. qu. 227.* & Eſcobar de Cotto, *q. 6. num. 34. verſ. 1. Qui totum*. Et probari poteſt *Primò*, quia, vt diximus *2. p. tr. 6. diſp. 13. quæſt. 10.* omnes Horæ, vnicum Officium diuinum reputantur, & de illis omnibus, vnicum datur præceptum: ergo ſi totum impleri non poteſt, ceſſat eius obligatio, etiam quoad partem; quia obligatio ad partem, non eſt diſtincta ab obligatione ad totum; aliàs eſſent præcepta diſtincta.

Secundò, Quia vt habitum eſt *3. p. tract. 2. diſp. 1. quæſt. 61.* qui non poteſt totam Miſſam integram audire, non tenetur ad eius partem, v. g. ad audiendum Euangelium, vel vſque ad Præfationem, & qui non poteſt toto die ieiunare, non tenetur manè, aut veſpere ſeruare ieiunium, vt conſtat ex dictis *3. p. tract. 5. diſp. 8. quæſt. 147. & ſequenti*, & hoc, non alia ratione, niſi quia obligatio ad partem, non eſt diſtincta ab obligatione ad totum: atqui in præſenti, vnica eſt obligatio ad omnes Horas: ergo qui hanc obligationem adimplere non poteſt, non tenebitur ad partem. Propter hoc ita tenuit Caramuel in *Reg. D. Bened. diſp. 115. num. 1435.* vt refert Diana *p. 7. tract. 11. Reſol. 13.* nec reiicit expreſſe.

Sed vt quid certum Reſpondeo, Teneri ad partem, licèt non ad quamlibet, vt *infrà*. Quia aliàs ſequeretur, quod infirmus (aut alius impeditus occupatione præciſa) qui poteſt recitare Matutinum cum Laudibus, & Horas quatuor minores, excuſaretur ab illarum recitatione, ex eo quod impotens eſſet ad recitandas veſperas vel completorium: patet, nam ex harum Horarum omiſſione, clarè infertur præceptum impleri non poſſe: quod certè videtur abſurdum. Sic omnino Palaus *loc. cit.* Eſcobar, & S. Fauſtus citati. Sanchez *lib. 7. conſil. cap. 2. dub. 47.* Nauarrus latè & optimè, vt ſolet, *de Orat. c. 11. à n. 9.* præcipuè *num. 15.* & alij mox citandi, & communis apud Pellizar *tom. 1. tract. 5. c. 8. ſect. 2. q. 26. num. 110.*

QVÆSTIO LII.

An, infirmus, aut aliàs impeditus, qui non poteſt maiorem partem Officij recitare, poteſt autem minorem; ad hanc teneatur.

AFfirmant aliqui Doctores, Quia hoc præceptũ recitãdi eſt de materia diuidua, & quæ plures habet partes inter ſe non connexas: ergo obligatio recitandi vnam Horam, impleri poteſt, etiamſi eidem obligationi quoad alteram Horam fieri ſatis non poſſit. Ita ſentiunt Suarez *lib. 4. de Horis c. 28. à n. 21. & 27.* Valentia *diſp. 6. q. 2. punct. 10. §. 7.* Bonac. *diſp. 1. quæſt. 6. punct. 2. num. 7.* Petr. Ledeſma *tract. 9. cap. 49.* Vega *cap. 128. caſu 1.* Graff. *lib. 2. cap. 64. num. 3. & 4.* citat etiam Palaus pro hac parte Garciam *de Benefic. 3. p. c. 1. num. 226.* Sed malè, quia *in dicto num.* nihil

de

de hac quæſt. tractat, & in antecedentibus oppoſitum tenet vt *infra*. Affirmat tamen Lezana, *in Sum. qq Regul tom.1.cap.12.num.27.*

Sed probabilius Reſpondeo, Non teneri ad recitandam minorem partem Officij, illum qui non poteſt recitare maiorem (aut ſaltem æqualem, de quo infra.) Ratio eſt. Tum quia ſic conſuetudine receptum eſt à prudentibus, ne infirmi, aut debiles, vel aliàs impediti, ſcrupulis, & perplexitatibus vexentur. Tum, quia maior pars trahit ad ſe minorem; non verò contra. Tum denique, quia ſic ſuauius redditur onus Officij, & ſcrupulis, vt diximus, minus obnoxium. Sic Palaus *diſp.2.cit punct.6. num.9.* & apud ipſum, loquendo de infirmis, Rodriguez 1. *tom.Summa,cap.144.& tom.1.qq.Regul.q.42.art.10.* Garzia *n.226. cit.* & Suarez *cap.28. num.22.* His addi poſſunt Filliuc. *tract.23. num.194.* Nauarr. *de Orat.cap.11. num.15.* Azor. *lib.10. cap.13.q.4. & 5.* Leſſius *lib.2.de Iuſt.cap 37.num.54.* Sanchez *lib.7. conſil.cap.2.dub.47. num.5.* Raphaël de la Torre *de Horis Canon. Controu.7.n.6.* S.Fauſtus *de Horis Canon.q.227.* Trullench. *lib.1.in Decalog.cap.7.dub.27. num.5.* Tamburinus *lib.2.in Decalog.cap.5. §.8.n.3.* Eſcobar à Corro, *q.6.de Horis Canon.num.34.verſ. Qui poteſt perſoluere.* Pellizar. *tom.1.Regul.tract.5. cap.8.ſect.2.q.26.num.110.* Sancius *in ſelect.diſp.15. num.2.* Prado me citato, *tom.2. de Iuſt. cap.30.q.6. num.18.* Diana *tom.1.tract.12. Reſol.29. & part.4. tract.11.Reſol.13.& p.10.tract.16. Reſol.47.* Quintanaduen. *inſtruct.Ord. part.5.§ 2.num 22.* Baſſæus *verb Horæ Canon 6.n.5.* Martin.de S.Ioſepho *tom.1. Sum. tract.6, num.6.* Hieron. Garzia *in Sum tract.2. diff.7.dub.2. n.14.* Villalob. *tract.24. diff.16.n.5.* & antea egomet *2 p. tract.6. diſp.13.q.10.*

QVÆSTIO LIII.

An ſaltem, qui non poteſt recitare minorem partem Officij, poteſt autem maiorem, ad hanc (omiſſa licitè minore) teneatur.

NEgabunt Caramuel & alij citati *ſuprà q.50.* cum doceant non teneri ad partem quamcunque Officij illos, qui nequeunt totum recitare.

Sed probabilius, Reſpondeo, teneri. Quia maior pars trahit ad ſe minorem, & ideo qui poteſt recitare maiorem, etiamſi licitè omittat minorem, cenſetur totum Officium. Sic Thom.Tamburinus *loc. cit.* & debent tenere omnes DD. noſtræ ſententiæ quæſt antecedentis, & præcipuè Palaus *n.8.* vbi ait, *Quod ille, qui poteſt recitare Laudes cum ſequentibus Horis, etiamſi Matutinum recitare non poſſit, teneatur Laudes cum reliquis Horis recitare.*

QVÆSTIO LIV.

An, qui poteſt dimidiam partem Officij dicere, obligetur ad illam; omiſſa dimidia parte, quam non poteſt.

AFfirmant multi ex DD.relatis pro noſtra ſententia *quæſt.51.* Quia cum dimidia pars Officij ſit planè pars notabilis, nemo poterit ab illa excuſari. Ita Thom.Tamburinus *lib.2.in Decalog.c.5. §.8.num.4.* & antea Garzia *de Benef.3.p. c.1.n.217. & 222.* S.Fauſtus *quæſt.227.* Philiarcus *lib.1.cap.10.* Graff. *lib.2.cap.54.num.3.& 4.* Vega *cap.118.caſu 1.* Corro *q.6.de Horis Canon.num.34.§.5.* vbi ita ſcribit. *V. Qui poteſt recitare mediam partem Officij, ſiue æqualem, aut ferè æqualem, ad id tenetur, ſecus ſi ad minorem tantum;* Trullench. *loc. cit. n.5.* qui non bene in hac parte citat Nauarrum. Ita etiam tenet Pellizzarius *loc. cit. n.110.* citans Filliucium, Azorium, Nauarrum; ſed ex iis ſolùm id Filliucius docet *num.194.* non alij.

Sed certè probabiliter Reſpondeo, Non obligari ad dicendam dimidiam partem officij, quam poteſt, omiſſa altera dimidia, quam recitare non poteſt. Quia certè ſolùm tenetur, quando quis maiorem partem poteſt recitare, non minorem, eo quòd illa trahat ad ſe iſtam: æqualis verò non trahit ad ſe æqualem, cum non ſit ratio quare iſta dimidia aliam æqualem trahat ad ſe quàm altera: nulla igitur trahit: & ideo ad nullam recitandam obligabitur quis caſu, quo ſolùm dimidiam poſſit. Sic Nauar. *cap.11.cit.à num.15.* Azor. *lib.10. c.13. q.4.* Sanchez *lib.7.conſil. c.2.dub.47.n.5.* Palaus *loc. cit. n.9.* Quintanaduenas, Leſſius, Baſſæus, Martin. de S.Ioſeph, quos refert & ſequitur Diana *1.p.tract.11. Reſ.47. verſ. ſed obiter hic.*

Sed difficultas non parua eſt inter hos Authores, quænam cenſenda ſit maior pars Officij, quænam minor: pro qua enodanda, & verior pars ad praxim reducenda, ſit

QVÆSTIO LV.

An, qui poteſt recitare Laudes cum ſequentibus Horis, non tamen Matutinum, teneatur illas recitare, omiſſo Matutino.

REſpondeo, Teneri. Quia certum eſt, quod tot Horæ ſunt maior Officij pars. Ex quo ſequitur quod ſi contrà poteſt quis Matutinum recitare tantum, non autem dictas Horas, ad nihil obligabitur ex *dictis quæſt.51.* quia nimirum ſolùm Matutinum eſt minor Officij pars. Sic omnes Authores citati pro noſtra ſententia relata *quæſt.51.* & præcipuè Thomas Tamburin. *lib.2.in Decalog.cap.5.§ 8.n.6.* Palaus *loco cit.num.8.* Nauar.Azor.Leſſius,Suarez, Garzia, & alij apud ipſum.

QVÆSTIO LVI.

An, qui non poteſt recitare Matutinum & Laudes, poteſt tamen primam, & cæteras Horas, vſque ad Completorium incluſiuè, teneatur has (omiſſo Matutino cum Laudibus) recitare.

AFfirmabunt Suarez, Valentia, Bonac. Petr. Ledeſma, & alij adducti *quæſt.51.* pro prima ſententia.

Sed probabilius Reſpondeo, Ad nihil teneri. Quia regulariter loquendo, Matutinum, & Laudes ſunt maior, & certè potior Officij pars: atqui, vt habitum eſt *ſup.quæſt.51.* qui non poteſt recitare maiorem Officij partem, non tenetur ad minorem: ergo qui non poteſt recitare Matutinum & Laudes, ad nihil tenebitur. Sic Palaus *num.9.* Tamburin. *num.7.* Diana *2. p.tract.12. reſol. 30. & part.4. tract.4.reſol.225.* Corro *quæſt.5.ſub num.34. verſ.4. & 6.* Necnon Rodriguez, Molfeſ. Garzias, & alij apud Bonac. *n.6.* Quamvis hi Authores id doceant, non eo quòd ſint maior pars Officii, ſed ex eo quod ſint pars eius prima, & præcipua. Leander de

Murcia *ſuper 3. cap. Regula S. Franc. cap. 1. §. 2. n. 31.* & communis.

QVÆSTIO LVII.

An qui contra, poteſt recitare Matutinum cum Laudibus, non poteſt tamen cæteras Horas; teneatur, his omiſſis, recitare illud?

NEgabunt Authores citati pro prima ſententia *quæſt.* 50.

Sed probabilius Reſpondeo, Teneri ad recitandum Matutinum cum Laudibus, omiſſis cæteris Horis: quia hæ ſunt minor pars Officii diuini, illud maior, vt diximus: ergo. Sic Tamburinus *loc. cit.* & alii nuper adducti.

QVÆSTIO LVIII.

An qui poteſt recitare ſolas Veſperas, & Completorium, non verò cæteras Horas, teneatur ad illas (his relictis) recitandas?

AFfirmabunt Suarez, Valentia, Bonac. & alij citati pro prima ſententia *quæſt.* 51.

Sed probabilius Reſpondeo, Ad nil recitandum teneri. Quia Veſperæ & Completorium, cum ſint pars minor, trahunt ab excuſatione aliarum, quæ ſunt maior. Sic Tamburin. *lib. 2. in Decalog. cap. 5. §. 8. num.* 8. & confirmatur hæc pars ex dictis à nobis *tom. 2. tract. 6. diſp. 13. quæſt.* 10.

QVÆSTIO LIX.

An teneatur quis recitare illam Horam, cuius maiorem partem neceſſe habet omittere?

REſpondeo, ex dictis: Non teneri. Quia vt *ſupra quæſt.* 51. eſt habitum. Qui non valet recitare partem maiorem, minimè ad minorem tenetur. Sic communis.

QVÆSTIO LX.

An qui habet Diurnum ſolùm, teneatur Pſalmos Matutini recitare, abſque lectionibus, & Reſponſoriis.

NEgant communiter DD. eo quod illi Pſalmi, abſque Lectionibus, & Reſponſoriis, non ſunt Hora Canonica ad quam Sacerdos obligatur: ergo. Ita Filliuc. *tract. 23 cap. 9. num.* 287. ex Suario *lib. 4. de Horis, cap.* 18. (ſic lege, non 27) *num.* 10. ex Nauarro *de Orat. cap. 11. num.* 15. Garcia *de Benefic. p. 3. cap. 1. num.* 221. Sancius *in ſelect. diſp. 15. num.* 2. S. Fauſtus *de Horis lib. 2. q.* 227. Raphaël de la Torre *de Horis controu. 7. art.* 6. Palao *diſput. 2. punct. 6. num.* 7. Eſcobar à Corro *quæſt. 6. ſub num. 34. verſ. Nonò*, Pellizar. *tom. 1. tract 5 cap. 8. ſect. 1. num.* 111. Thom. Tambur. *lib. 2. in Decalog. cap. 5. §. 8. num.* 10. Diana *part. 2. tract. 12. Reſol. 30. & 43. & p. 4. tract. 4. Reſol. 225. & p. 10 tract. 16. Reſol.* 47. vbi citat pro ſe Hier. Garciam *in Sum. tract. 2. diff. 7. dub. 2. n.* 7. Eſcobarem à Corro *loc. cit. n. 27. verſ. ſubamplia* 11. Martinum de S. Ioſeph. *in Monit. Confeſſor. tom. 1. lib. 2. tract. 12. de Orat. n.* 3. & Leandrum de Murcia *ſup. 3. cap. Regul. S. Franciſci, cap. 1. §. 2. n. 26. Porque ſolos los Salmos (ait) no hazen la Horas Canonicas, ni el Officio Diuino, el Clerigo ò Religioſo no eſtà obligado, ſino ſolo à rezar el Officio Diuino; luego no pudiendo rezar, no eſtara obligado à dezir los ſalmos ſolos: y lo miſmo ſe ha de entender, aunque el tal ſupiera de memoria las Leciones, y Capitulos del Officio del otro dia: porque ninguno eſtà obligado à dezir otro Officio, ſino el del dia corriente. Los Capitulos, y Leciones del otro dia, no hazen Officio del dia corriente: luego no ay obligacion à rezar, aunque ſe ſepan de memoria.* Hæc Leander de Murcia.

Alii affirmant, teneri in dicto caſu, recitare Matutini Pſalmos abſque Lectionibus, & Reſponſoriis. Quia Lectiones, & Reſponſoria (inquiunt) modica reputatur materia, quæ ſufficiens non eſt ad integritatem Matutini tollendam. Ita Trullench. *libro 1. in Decalog. cap. 7. dub. 28. ſub n.* 6. citans Thomam Sanchez *lib. 1. Summa, cap. 19. n. 8. & lib. 7 conſil. c. 2. dub. 47. num.* 7. & Villalob. *tract. 24. diff. 16. num.* 12. Sed non omnino benè. Melius poterat citare Nauarrum *de Orat. cap. 11. num. 17. &* 18. vbi ait: *videndos fuiſſe quoſdam, qui facientes iter excuſabant ſe, ob defectum Breuiarij ab omnibus Horis; cum poſſent omnia præter Lectiones, & Reſponſoria maiora memoriter dicere. Et multo magis eum, quem memini excuſare ſe à dicendo Veſpertinam, eo quod ignoraret Antiphonam, & Orationem illius diei propriam. Quoniam omnes præfati tenebantur de præcepto, recitare omnia, quæ poterant memoriter, & de conſilio pro aliis aliqua, quæ viderentur eis aptiora ſubſtituere.* Hæc meus Nauarrus. Ita etiam Rocaf. *tom. 1. p. 2. lib. 3. de Orat. vocali, c. 4. n.* 309. Hermanus *in Medulla Theol. Moral. lib. 4. de ſtat. c. 2. dub. 2. art. 3. num. 4. in fine.*

Alii denique, quaſi media via incedentes, dicunt teneri ad recitandos Pſalmos, ſimul cum lectionibus, capitulis, & orationibus, quas ſciret, etiam alterius Officii. Ita Villalob. (citatus à Diana *tom. 1. tract. 24. diſſ. 16. num.* 12. (non 11. vt leges apud Dianam) per hæc verba: *Y ſi eſte (* nempe, qui proiecit Breuiarium in mare *) ſabe de memoria los ſalmos de las Laudes, y Horas menores, puede, y debe rezarlas, poniendo qualeſquier Capitulos, y Oraciones, que ſe le acordaren: porque con eſſo comple con la ſubſtantia del rezo. Y ſi tuuieſſe Diurnal, deue tambien rezar las Maitines ſi eſtan alli los ſalmos de las Ferias, y dezir las Leciones de Nueſtra Señora, ò de los Difuntos, que aunque la mudanza es mucha, no es ſuſtancial.* Hæc ille.

Reſpondeo, *Primò*, Qui diurnum tantum habet, verè tenetur recitare Pſalmos Matutini, ſi hoc ſit Feriæ, vel ſancti ſimplicis. *Primo*. Quia Pſalmi, verè ſunt Matutini huiuſmodi maior pars: ergo tenetur clericus, vel Religioſus ad illam recitandam. Patet, quia ſicut impotentia dicendi maiorem partem tollit excuſationem, ita dictio maioris partis quam dicere poteſt, ſatisfacit obligationi. *Secundò* Quia omiſſio trium lectionum, & earum Reſponſoriorum, quæ ad integritatem formalem (vt ita dicam) deſideratur, eſt materia parua, ac proinde moralem Matutini integritatem non tollit. Sic Sanchez expreſsè *lib. 1 Summa, cap. 19. num.* 8. Quem citat, & ſequitur Diana *part. 2. citat. tractat 4. Reſolut. 225. in fine.* Et ſic à fortiori Trullenc. Rocafull. & Nauar. citati ſuprà.

Reſpondeo, *Secundò*. Si Matutinum eſſet feſti duplicis, vel ſemiduplicis, & non poſſet quis recitare, niſi Pſalmos, abſque Lectionibus, & Reſponſoriis, tunc non teneretur recitare Pſalmos tantùm,

quia

quia hi ſunt minor Matutini pars; maior verò, ac præcipua, nouem lectiones, & earum Abſolutiones, Benedictiones, ac octo Reſponſoria: at ſic eſt, quod qui non tenetur ad partem maiorem, ad minorem non tenetur, vt ſupra eſt habitum: ergo. Sic Sanchez, & Diana *loc.cit.* & à fortiori omnes Doctores pro prima ſententia huius quæſtionis citati.

Reſpondeo, *Tertio.* In dicto caſu, ſi quis poſſit recitare memoriter Officium alicuius feſti duplicis, vel ſemiduplicis, v.g. Sanctiſſimæ Trinitatis, vel Sanctiſſimi Sacramenti, aut Immaculatæ Conceptionis Mariæ; tunc credo, quod non ſolùm poſſit, verum quod teneatur; cum ſic ſatisfaciat ſuæ obligationi. Hæc reſponſio, quamuis negetur à multis Doctoribus primæ ſententiæ, conſtat tamen eius probabilitas ex dictis *ſupra, quæſt.* 12. §. 1. & à fortiori eam doceret Villalobos; cum conuenientius eſſet hac forma recitare, quàm Pſalmos feriales, & lectiones Defunctorum dicere, vt ipſe monet.

QVÆSTIO LXI.

An etiam teneatur ad Horas minores recitandas, qui ſcit Pſalmos earum, neſcit tamen Capitula, & Orationes.

NEgant, adhuc ad iſtas teneri, quidam Doctores. Quia illi Pſalmi, ſine Capitulis, & Orationibus, non ſunt ſubſtantialiter Horæ Canonicæ, iuxta formam à Pio V. præſcriptam: ergo ſi præceptum ſit de recitatione Horarum iuxta formam præſcriptam à Pio V. & hoc ſine Capitulis, & Orationibus impleri non poſſit, efficitur ſanè illum eſſe obligatum ad Horarum recitationẽ. Ita expreſsè Tamburinus *loco citato.* §.8. *num.* 10. & ita, ſi conſequenter velint agere, debent tenere omnes Authores relati pro prima ſententia *quæſt.* 59.

Sed probabilius longè, imò, vt mihi certum, Reſpondeo. Teneri ad prædictas Horas recitandas; etiam neſciat Orationes, & Capitula earum. *Primò.* Quia hæc ſunt materia parua quæ moralem integritatem Horarum non tollit. *Secundò.* Quia Pſalmi ſunt maior pars harum Horarum, & trahant ad ſe minorem. *Tertio,* quia huiuſmodi Capitula, & eorum verſiculi, ſeu breuia Reſponſoria formaliter loquendo, non ſunt de ſubſtantia Horarum minorum; cum etiam iuxta formam præſcriptam à Pio V. aliquando, nempe per totam Octauam Dominicæ Reſurrectionis, illis non vtatur Eccleſia. *Quartò,* Quia alias ſequeretur, quod, qui omitteret Capitulum, & Orationem Tertiæ v.g. non adimpleret præceptum recitandi illam, ac proinde peccaret mortaliter; quod nullus dicet: ſequela conſtat, quia, iuxta Doctrinam Contrariorum, non diceret tunc Horam Cononicam. Sic igitur tenebunt, & à fortiori, Nauar. Trullench. Rocafull & alij *ſupra* citati.

QVÆSTIO LXII.

An qui ex prauo habitu magnam habet difficultatem Officium recitandi, excuſetur ab illo recitandi.

NEgatiuam ſententiã tenere Filliuc. *tr.* 27. *c.* 6. *q.* 9. *n.* 125. ait Thom. Tamburin. mox citandus. Sed fallitur profectò, quia ibi ſolũ agit Filliuc. de illo, qui magnã ſentit difficultatẽ in ieiunãdo, de quo ait, quod non ob id excuſatur, niſi ſimul etiam noceat ſanitati.

Pro affirmatiua verò parte poſſet quis citare Bonacinam, quatenus *diſput. vltim. de Precep. Eccleſ. in noua edit. quæſt.* 1. *punct. vlt. num.* 16. ait contra Filliucium, excuſari à Ieiunij præcepto, qui magnam difficultatem ſentiunt in ieiunando, vtriuſque ſententiam retulimus. 3. *parat.* 5. *diſp.* 8. *r.* 140.

Sed clarius Reſpondeo, Non quidem excuſari ab Officio, niſi aliàs tanta ſit difficultas, vt impoſſibilitas moralis reputetur; qualis inueniri ſolet in viro nimis ſcrupuloſo; & qualis eſſet, ſi quis timere futuram febrim, vel grauem dolorem capitis, & c. Sic Tamburin. *libro ſecundo, in Decalog. capit.* 5. § 8. *num.* 2. *verſ. Filliucius.* Legantur dicta à nobis de Ieiunio *loc. citato.*

QVÆSTIO LXIII.

An excuſetur ad Officio diuino, qui, ſi illud recitet, magnam timet iacturam fortunarum, vitæ, vel honoris.

REſpondeo, vt certum: Excuſari. Quia Officij Diuini præceptum cum tanto incommodo non obligat, vt loquendo de alijs Eccleſiæ præceptis ſæpe diximus. Sic Tamburin. *loco citato num.* 2. Qui bene notat, quod licet id raró inter Catholicos euenire ſoleat; ſolet tamen in locis Hæreticorum, vel infidelium, etiam præſcindo à contemptu Religionis. Sic etiam antea Suarez *libro* 4. *de Horis cap.* 28. *num.* 12. S. Fauſt. 2. *de Horis, quæſt.* 250. Corro *de Horis quæſt.* 6. *num.* 52

§. IV.

De Diſpenſatione.

QVÆSTIO XLIV.

An Diſpenſatio à Summo Pontifice conceſſa, excuſet Clericum ab Horarum ſolutione.

REſpondeo, vt quid certum: Excuſare, etiamſi conceſſa ſit ſine cauſa. Quia certum eſt, quod Sum. Pontifex poteſt valide diſpenſare in iis, quæ ſunt de iure poſitiuo Eccleſiaſtico, quale eſt hoc de quo agimus, vt *ſup. d. §p.* 1. *quæſt.* 3. eſt habitum. Sic omnes. Legantur Nauarr. *de Orat. cap.* 21. *num.* 31. Tolet. *lib.* 2. *cap.* 14. *num.* 6. Suarez *lib.* 4. *cap.* 28. *n.* 38. Bonac. *diſp.* 1. *de Horis, q.* 6. *punct.* 3. Sanchez *lib.* 7. *conſil. cap.* 2. *dubitat.* 5. Caſtro Palao *tom.* 2. *tract.* 7. *diſp.* 2. *punct.* 6. *num.* 3. Trullench. *lib.* 1. *in Decal. c.* 7. *dub.* 29. Thom. Taburin. *lib.* 2. *in Decalog. cap.* 5. §. 8. *num.* 23. & alij.

QVÆSTIO XLV.

An item excuſet Beneficiarium.

NEgarunt aliqui antiqui, qui exiſtimarunt, obligationem Beneficiatorum ad perſoluendum Officium, eſſe de iure naturali, in quo Pontifex non poteſt diſpenſare. Ita Angel. *verb. Horæ, quæſt.* 6. & *ibi* Roſella *num.* 13. Abbas *in cap.* 1. *de Celebrat. Miſſ.* & Turrecrem. *in capit. Eleutherius, diſt.* 91. *quæſt.* 5.

Sed etiam vt quid certum Reſpondeo, Excuſare Beneficia

Beneficiatum ab onere recitandi Horas, & conſequenter à peccato, & reſtitutione fructuum beneficij. Quia certum eſt etiam, quod obligatio Beneficiati ad ſoluendum Officium, ſit etiam de iure Eccleſiaſtico, in quo Papa diſpenſare poteſt, vt diximus *vbi ſupra*. Sic communiter DD. præcipuè *nuper relati quæſt.* 65.

QVÆSTIO LXVI.

An deinde poſſit Epiſcopus diſpenſare cum Clerico, aut Beneficiato, vt in perpetuum non recitent.

RESpondeo, vt certum, Non poſſe. Quia Epiſcopus non poteſt diſpenſare in lege Superioris (qualis eſt lex præcipens clericis, aut Beneficiatis recitationem Horarum) niſi quando ſuperior ei poſitiuè conceſſit, aut conſuetudine eſt ei permiſſum: neutrum in hoc caſu reperitur: ergo. Sic communis. Præcipuè Nauar. Suarez, Bonac. Sanchez, Tamburin. *locis citat.*

QVÆSTIO LXVII.

An ſi non in perpetuum, ſaltem in caſibus occurrentibus poſſit Epiſcopus diſpenſare cum prædictis, vt officium non recitent.

RESpondeo, Poſſe, ſi adſit rationabilis cauſa, aut neceſſitas occurrat, nec commodè adiri poſſit Pontifex. Quia in his caſibus cenſetur Pontifex poteſtatem Epiſcopis conceſſiſſe, ad diſpenſandum in lege ſuperioris, ne in rebus ſic frequentur occurrentibus cogantur ad Pontificem Fideles recurrere: ſed ita eſt in noſtro caſu: ergo. Sic Sanchez *dub.* 55. *cit. concl.* 2. *num.* 3. vbi citat Manuelem Rodriguez *in Sum. cap.* 142. Sic etiam Tamburinus *num.* 24. *cit.* Qui *num.* 25. aduertit hanc facultatem diſpenſandi in Officio intelligendam eſſe quoad culpam, quia quoad reſtitutionem fructus non poteſt Epiſcopus diſpenſare. *Quia quoad hos, qui ex iuſtitia reſtitui à negligente Officium debent, apparet poſſe adeſſe rationabilem cauſam diſpenſandi, & applicandi fructus alienos alteri.* Sic ille. Qui tamen malè citat Pellizarium *tom.* 1. *tractat.* 5. *cap.* 8. *num.* 125. quia ibi ſolùm tractat de poteſtate, quam habent Prælati regulares ad diſpenſandum cum ſuis ſubditis, ſuper recitatione Horarum. Sic etiam Ioan. de Cruce *in Epitome priuileg. lib.* 1. *capit.* 6. *dubit.* 21.

QVÆSTIO LXVIII.

An non ſolùm Epiſcopus, verùm etiam eius Vicarius, poſſit diſpenſare cum prædictis ſuper recitatione Officij.

RESpondeo, poſſe in caſibus, in quibus diximus poſſe Epiſcopum; ſed non niſi ex ſpeciali mandato Epiſcopi. Sic Merolla, quem citat, & ſequitur Tamburinus *loc. cit.* qui id ampliat ad Vicarium Capituli, Sede vacante.

QVÆSTIO LXIX.

An Prælatus Regularis poſſit diſpenſare ſuos ſubditos non initiatos Sacris, ab Officio Diuino.

NEgatiuam ſententiam tenere Suarium *tract.* 4. *de Horis, cap.* 28. *num.* 41. Reginaldum *lib.* 18. *num.* 141. & 186. Vaſquium *dub* 12. Graffium 1. *p. lib.* 2. *cap.* 54. *num.* 9. Macignum *cap* 22. *num.* 8. Molfeſium *cap.* 3. *num.* 21. & Filliucium *cap.* 9. *qu.* 10. *ad finem*, ait Martinus Bonacina *diſput.* 1. *quæſt.* 2. *punct.* 2. *num.* 9. His adde Pellizarium *tom.* 1. *tract.* 5. *cap.* 8. *ſect.* 2. *quæſt.* 31. *num.* 124. Trullench. *lib.* 1. *in Decalog. cap.* 7. *dub.* 29. *n.* 1. (quamuis dicat; oppoſitum eſſe probabile.) Raphael de la Torre 2. 2. *tom.* 1. *controu.* 7. *diſp.* 7. *num.* 14. & ibi Tannerum *diſput.* 5. *qu.* 1. *dub.* 5. *n.* 175.

Sed certè probabilius Reſpondeo, Poſſe diſpenſare cum dictis Religioſis, ſi cauſa rationabilis ſubſit. Quia cum illis non diſpenſat in iure communi, ſed in iure religioſo, circa quod Prælati Religionis magis authoritatis habent. Et certè ſicut hi poſſunt in aliis præceptis Religionis diſpenſare (niſi prohibeantur) ſic poterunt in hoc, quod vel eſt inductum conſuetudine, vel inſtituto proprio ſtabilitum. Sic tenent Leſſius *lib.* 2. *de Iuſt. cap.* 37. *dub.* 9. *n.* 51. vbi dicit, poſſe Superiorem cum ſuis ſubditis in Officij obligatione diſpenſare, ratione ſtudiorum, vel negotiorum. Bonac. *loc. cit. num.* 9. Palaus *diſput.* 2. *cit. punct.* 6. *n.* 3. Tamburin. *lib.* 2. *in Decalog. cap.* 5. §. 8. *num.* 27. Villalob. *tract.* 24. *diff.* 9. *n.* 12. Diana 2. *part. tract.* 12. *Reſol.* 19. Gauant. *in Rubr. Breuiarij* (non Miſſalis vt offendes apud Dianam) *tom.* 2. *ſect.* 1. *cap.* 5. *ſub n.* 6. ibi: *Poteſt autem Religioſus, vt Religioſus, non teneri ex diſpenſatione Superioris, vt ex cauſa ſtudiorum, vel alia iuſta, quia poteſt Superior in legibus Religionis diſpenſare.* Sic tenent & alij. Nec oppoſitum ſentit Vazquez *de Benefic. cap.* 4. §. 1. *artic.* 1. *dub.* 12. vt putat Bonacina; potius enim nobiſcum eſſe videtur, dum dicit: ſolere à Superioribus Religionis obligationem Horarum in aliquas Dominicas, & Angelicas Orationes recitandas commutari. Imò neque Suarez, nec Filliuc. contrarium ſine limitatione docent. Legantur. Tenet etiam hanc ſententiam Leander de Murcia *q.* 7. *ſuprà, cap.* 3. *Reg. num.* 6. dicens illam eſſe veriſſimam, & citat pro ea Caiet. Silueſtrum, Medinam, Nauarr. Angles, Palacios, & Thom. Sanchez *tom.* 2. *conſil. lib.* 5. *cap.* 1. *dubitat.* 5. *num.* 19.

QVÆSTIO LXX.

An non ſolùm cum dictis non initiatis Sacris, verùm cum Religioſis Sacris initiatis, aut Beneficium poſſidentibus, poſſit Prælatus Regularis in recitatione Horarum diſpenſare.

NEgant Authores primæ ſententiæ, licèt non omnes, ſed quidam, vt Trullench. *loco citato.*

Sed clarius, ac probabilius, Reſpondeo *Primo*: Prælati Regulares, attento iure communi, poſſunt diſpenſare ſuos ſubditos etiam in Sacris conſtitutos, vel beneficium habentes, ſuper recitatione Horarum, eo modo, & ratione, qua poteſt Epiſcopus ſuos ſubditos. Quia Prælati Regulares ſe habent in hiſce caſibus frequentibus, ſicut Epiſcopi: atqui Epiſcopi

Epiſcopi poſſunt diſpenſare ſuos ſubditos in caſu neceſſitatis, vt *ſupra* eſt habitum : ergo & Prælati in ſuos. Sic Suarez, quem citat, & ſequitur Tamburinus §.8. *cit. num.* 26. Ioan. de Cruce *in Epitome de priuil. lib. 1. c. 6. dub. 21. concl. 1. & dub. 22. concl. 1.*

Reſpondeo, *Secundò.* Prælati Regulares poſſunt optimè ex vi ſuorum priuilegiorum, diſpenſare cum ſuis ſubditis ſenibus, vel infirmis, vt in tempore infirmitatis, vel conualeſcentiæ, recitent loco Horarum aliquid ad arbitrium ipſorum Prælatorum. Sic conceſſit Eugenius IV. Benedictinis exiſtentibus in Hiſpaniarum partibus, vt referunt Ioan. de Cruce *loco citato*, Pellizzarius *tom. 1. tract. 5. cap. 8. ſect. 2. num. 121.* & Miranda *1. p. Man. quæſt. 37. art. 16.* his verbis : *Vt ſcilicet quilibet pro tempore Abbas, Prior, ſiue Prælatus quorumlibet præfatorum Monaſteriorum huiuſmodi, qui ſine tædio non poſſunt dicere Horas Canonicas, & quod tempore infirmitatis, vel poſtquam conualuerint, loco Horarum, ac Officiorum, ad quæ aliàs tenebantur, dicunt aliquid certum ad arbitrium ipſorum Miniſtrorum, & non teneantur ad illud Officium Canonicum, ac cum Prælatis ipſis, ſimili modo quilibet Presbyter Monachus per quemvis eorum eligendus, etiam diſpenſare poſſit.* Idem priuilegium conceſſit patribus S. Hieronymi, Martinus V. vt habetur *in Compend. Mendicant. verb. Infirmi Fratres, n. 11. & 12.* De quo Man. Rodrig. *in qq. Regul. tom. 1. q. 41. art. 7.* Ioan. de Cruce *dub. 22. cit.* Pellizar. *n. 127.* demum extat aliud priuilegium Clem. VII. de quo egimus *2. p. tract. 6. diſp. 13. quæſt. 28. verſ. Quod ſi hic inquiras,* de quo etiam agunt DD. citati. Legantur *ibi dicta, & 3. p. tract. 5. diſp. 10. à quæſt. 13.* vbi agimus de Diſpenſatione in Ieiunio.

QVÆSTIO LXXI.

An non ſolum Prælati ſuperiores, vt ſunt Generales, & Prouinciales, verum Conuentuales, poſſint in dictis diſpenſare.

NEgat Bonacina *punct. 2. cit. num. 9.* exiſtimans, non poſſe niſi Generalem, ſecluſo priuilegio.

Sed probabilius Reſpondeo, Poſſe etiam conuentualem, adhuc ſecluſo priuilegio ; niſi aliàs à Superiori limitetur. Conſtat ex dictis de Diſpenſat. Ieiunij *loc. cit. q. 13. & 14.* & in ſpecie de noſtro caſu loquendo, ſic ſentiunt Suarez, quem citat, & ſequitur Tamburinus *vbi ſuprà, num. 28.*

DISPVTATIO VI.

De obligatione recitandi Officium in Choro.

QVÆSTIO PRIMA.

An vſus recitandi Horas publicè in Choro, ſit laudabilis.

RESPONDEO, vt quid certiſſimum : eſſe laudabilem, & valdè commendabilem. Quia Spiritus Sancti inſtinctu inductus eſt in Eccleſia, & ab ea communi aſſenſu probatus. Sic omnes Catholici. Legantur Suarez *tom. 2. de Relig. lib. 4. c. 1.* præcipuè *à num. 5.* qui id ex variis teſtimoniis Scripturæ, & Patrum latè probat. Bonac. *diſp. 2. de Horis, q. 1. punct. 1.* Trullenc. *lib. 1. in Decalog. cap. 7. dub. 30.* Tamburin. *lib. 2. in Decalog. cap. 5. §. 4.* Caſtro Palaus *diſp. 3. de Orat punct. 1.* Pellizar. *tom. 1. tract. 5. cap. 8. ſect. 1.*

QVÆSTIO II.

An etiam ſit laudabilis modus dicendi Horas in Choro, pſallendo, & cantando eas, præſertim cantu figurato.

NEgant hæretici Vualdenſes, Vuiclephus, & alij, eo quod indecorum videatur, Eccleſiaſticas perſonas in Eccleſiis publicè canere, præcipuè cantu figurato, aut firmo.

Sed vt quid certiſſimum Reſpondeo, Etiam eſſe laudabilem, & ſanctiſſimum talem vſum. Quia ita definiuit Concil. Trident. *ſeſſ. 23. cap. 18.* & conſtat ex variis locis Scripturæ Sacræ, quos adducit Suarez *loc. cit. n. 9.* Et ex vſu vniuerſalis Eccleſiæ. Legantur Suarez *cap. 7. per totum.* Pellizar. *loc. cit. quæſt. 2. num. 2.* Baſſæus *tom. 2. verſ. Horæ Can. 3. num. 3.* & præcipuè D. Thom. *2. 2. quæſt. 91. art. 3.* & *ibi* eius interpretes.

QVÆSTIO III.

An rurſus ſit laudabilis vſus dicendi Horas in Choro, cum inſtrumentis muſicis.

NEgandum videtur. Nam S. Thom. *2. 2. quæſt. 91. art. 2. ad 4.* dicit, vſum muſicalium inſtrumentorum in templo veteri pertinuiſſe ad imperfectionem, & vmbram legis antiquæ : ergo. *Confirmatur,* nam in Capella Papali non admittitur talis vſus.

Sed Reſpondeo adhuc vt certum, Eſſe laudabilem vſum cantandi Horas, cum inſtrumentis muſicis, ſi horum vſus ſit grauis, ac moderatus. Quia vniuerſaliter in Eccleſia, etiam Romana, eſt vſitatus. Quod ſi in Capella Papali non admittitur, ideo eſt, vel quia, vt ait Suarius, fortaſſe non iudicatur adeo grauis, ac neceſſarius ; vel, vt ego exiſtimo, ne Officium valde protrahatur, ne ſit moleſtum ſenioribus ibi cum Papa aſſiſtentibus. Sic Suarez *loc. cit. cap. 8. per totum,* præcipuè *num. 5.* Pellizzar. *quæſt. 2. num. 3.* Baſſæus *num. 3. cit. verſ. Ex quibus.* Vide Caiet. *in Sum. verb. Organorum vſus.* Valentiam *tom. 3. diſp. 6. q. 9.* & Bonac. *de Horis, diſp. 2. quæſt. 1. punct. 3. num. 1. & 2.*

QVÆSTIO IV.

An ſaltem ſit illicitus vſus cantandi in die Natalis Domini, aut aliis, cantiones profanas durante Officio Diuino.

REſpondeo, vt quid certum : Eſſe illicitum, ac peccaminoſum. Quia cantus ſeu cantiones huiuſmodi, licèt de ſe non ſint inhoneſtæ, aut vanæ, diſtrahunt tamen ab attentione, & deuotione, Officio Diuino debita. Et licèt intentio pia ſolemnizandi feſtum illud extenuet peccatum, non tamen tollit, vt docuit Caiet. 2. 2. q. 91. art. 1. loquendo de ſono. Et à fortiori idem dicendum eſt de vſu cantandi res

impuras

impuras,& inhoneſtas, hic enim expreſsè eſt prohibitus nouiſſimè à Concil. Tridentino *ſeſſ.22.cap. de Obſeruand. in Celebr. Miſſæ*, per hæc verba: *Ab Eccleſiis verò muſicas eas, vbi ſiue organo ſiue cantu laſciuum, aut impurum aliquid miſcetur,&c. prohibet Sancta Synodus.* Sic Concilium. Legantur Nauarr. *de Orat. capite 16. à numero 30.* Suarez *libro 4. de Horis, cap. 8. per totum*, Valentia, Bonacina, & Baſſæus *locis citatis.*

QVÆSTIO V.

An ſit præceptum recitandi Horas Canonicas in Choro.

Reſpondeo, vt quid certum: Quod ſic. Id enim clarè colligitur ex *cap. vltimo, diſt. 92.* & *capite 1. de Celebrat. Miſſar.* Et ratio huius præcepti fuit, quod Eccleſia non ſolùm intendit deuotionem Eccleſiaſticorum promouere, ſed etiam totius populi: atqui Eccleſia id obtinere non poterat, niſi Officium publicè diceretur in Choro: ergo. Sic omnes. Legantur Suarez *lib. 4. citat. capit. 10. numer. 2.* Bonac. *diſputat. 2. quæſt. 3. punct. 1. numero 1.* Filliuc. *tom. 2. tractat. 23. capite 4. quæſt. 4.* Palao *diſput. 3. punct. 1. numer. 3.* Trullench. *libro 1. in Decal. cap. 7. dubitat. 30. numer. 3.*

QVÆSTIO VI.

An huiuſmodi præceptum recitandi Horas in Choro, obliget omnes Eccleſias Cathedrales, Collegiatas, Regulares, & Parochiales.

Reſpondeo, vt certum, quod omnes has obliget, ſpectato iure communi. Quia ſic habetur expreſsè in Clem. 1. *de Celebrat. Miſſ.* vbi dicitur: *In Eccleſiis Cathedralibus, Regularibus, & Collegiatis deuotè pſallatur, in aliis verò conuenienter, & debitè celebretur Diuinum officium diurnum pariter, & nocturnum.* Deinde id colligitur *ex cap. vltimo, diſt. 92. & ex c. Dolentes, de Celebrat. Miſſar.* Et ratio eſt, quia hæ ſunt digniores, & principaliores Eccleſiæ in hunc finem inſtitutæ. Legantur Suarez *citat. cap. 10. à num. 2.* Bonac. *num. 2.* Palaus *num. 4.* Trullenc. *numero 4.* Pellizar. *quæſt. 2. num. 4.* Baſſæus *tom. 2. verb. Horæ Canonicæ 3. n. 4. & 9.* Filliuc. *tract. 23. num. 129.* & alij.

QVÆSTIO VII.

An non ſolùm vi iuris communis, ſed etiam conſuetudinis, omnes præfatas Eccleſias præceptum recitandi in Choro obliget.

Reſpondeo, vt certum: Quod non. Quia ex conſuetudine introducta, in pluribus Eccleſiis eſt temperatum hoc præceptum, ita vt ſolùm pro diebus Dominicis, vel feſtiuis fit. In aliis ex toto eſt ſublatum; tum ob tenuitatem ſtipendij; tum etiam, ob paucitatem Miniſtrorum, & demum in aliis aliquarum Religionum non extat tale præceptum pſallendi in Choro; quia ſic fuit introductum à principio ſuæ Inſtitutionis. Legantur Suarez, Bonac. Baſſæus, Pellizarius, & Palao *loc. citatis.*

QVÆSTIO VIII.

An ſit Laudabilis Religio illa, quæ ex peculari ſuo inſtituto, non habet vſum Chori, vt eſt Societas Ieſu.

Negat Sotus *de Iuſt. lib. 10. quæſt. 5. art. 3. §. Arguitur ergo*: vbi dixit, quod ſi quæ Religio ſine obligatione recitandi Officium in Choro de nouo inſtitueretur, vix nomen Religionis mereretur; quippe quæ maximo ſplendore Religionis careret.

Sed vt quid certiſſimum, Reſpondeo, Eſſe laudabilem, & valdè. Quia Societas Ieſu eſt vera Religio, & per totum vniuerſum mundum, nimis laudabilis; & tamen non habet vſum Chori: ergo. Antecedens probat, imò & approbat Gregor. XIII. in Bulla, *Ex ſedis.* Vbi loquens de Societate Ieſu, hæc verba profert: *Nos conſiderantes Religionem prædictam vberrimos fructus ad Dei Laudem, & Sanctæ Catholicæ Fidei propagationem per vniuerſum orbem dediſſe, meritoque in ſuis piis inſtitutis confouendam eſſe: Motu proprio, & ex certa noſtra ſcientia, ſociis prædictis, vt Horas Canonicas ſinguli, & priuatim, iuxta vſum Romanæ Eccleſiæ, non autem communiter ſeu in Choro, recitare teneantur, quo acrius ſtudiis, Lectionibus, & prædicationibus intendere poſſint.* Hæc Sum. Pontifex. Quod ſufficit. Legantur Suarez huius Societatis Illuſtriſſimæ ac Religioſiſſimæ filius verè, *tom. 4. de Relig. lib. 1. c. 8.* Pellizar. *tom. 1. tract. 5. c. 8. ſect. 1. q. 3. per totam*, & alij.

QVÆSTIO IX.

An conuentus omnes, ſeu Eccleſiæ Regularium habentium vſum Chori, teneantur recitare Horas in Choro, ſub mortali.

Negat Marcus Vidal *in Arca Theolog. Moral. tit. de Horis, Inquiſit. 1. num. 31.* docens, non teneri ſub mortali communitatem Religioſorum ad dicendas quotidie Horas in Choro. Reſpondeo vt certum, Teneri dictos conuentus, ſeu Eccleſias, ſub mortali recitare in communi Horas in Choro. *Primò*: Quia magnum eſſet ſcandalum ſi recitare in Choro omitteretur. *Secundò*, quia tale onus recitandi in Choro, ſaltem per conſuetudinem, eſt ſub mortali receptum: ergo. Sic communis. Pellizar. *tom. 1. tract. 5. cap. 8. quæſt. 4. num. 7.* Diana *part. 10. tract. 14. Reſolut. 3.* vbi opinionem Marci, tanquam ſingularem rejicit. Caramuel *in Theolog. Regul. diſputat. 101. num. 1320.* Suarez *lib. 4. cap. 10. num. 7.* Angel. Tabiena, Armilla, Sotus, Aragon, Filliuc. Bonac. & alij apud Dianam. Sic etiam Baſſæus *tom. 2. Horæ 3. num. 5.*

QVÆSTIO X.

An paucitas Religioſorum degentium in Monaſterio, excuſet ab obligatione dicendi Horas in Choro.

Reſpondeo, vt certum, Excuſare: Quia, vt nuper *quæſt. 7.* eſt habitum, multæ Eccleſiæ, præcipuè Parochiales, excuſantur ab obligatione dicendi Horas in communi, ſeu in Choro, ob paucitatem Miniſtrorum, ob quam non poteſt debitè, ac decenter

decenter Officium Diuinum celebrari : ergo ob eandem cauſam excuſari poſſunt Eccleſiæ Regularium. Sic communis, præcipuè Authores mox citandi.

QVÆSTIO XI.

An vt inſtet obligatio canendi publicè in Choro, requirantur ad minus quatuor Religioſi.

NEgat (apud Pellizarium) Naldus *in Annot. practic. ad diſt. 5. cap. Non mediocriter*, vbi reſoluit, duos Choriſtas non ſufficere ad vſum Chori, ſed requiri ad minus tres : id ipſum docuit Diana *p. 7. tr. 11. Reſol. 5.* Leander *quæſt. 2. ſup. cap. 3. Regulæ Sancti Franciſci*, & alij.

Negant & alij, docentes ſufficere duos Religioſos, vt inſtet obligatio Chori. Ita tenent Graffis *lib. 2. deciſ. cap. 53.* & alij apud Leandrum *loco citat.* qui dicit id eſſe probabile.

Sed ego probabilius, Reſpondeo requiri ad minus quatuor Religioſos. Quia ex praxi conſtat, nec duos, nec tres tantum Religioſos, aſſiſtentes Choro, poſſe commodè, ac debitè implere ſeruitium illius: requirentur ergo ad minus quatuor. Sic Diana *part. 6. tr. 8. Reſol. 12. in fine*, vbi refert Franciſcum Bordonũ *in Conſiliis Regular. Reſol. 30. n. 8.* dicentem, in paruis conuentibus ad minus requiri quatuor pro cantandis Horis Canonicis. Imò addit, ſe vtplurimùm excuſaturum ab obligatione Chori Conuentum quatuor, aut quinque Religioſorum, ibi reſidentium, cum talis obligatio non adeo ſtrictè afficiat Religioſos, ac Beneficiarios Collegiatos. Pellizarius etiam *tr. 5. cap. 8 ſect. 1. quæſt. 23. num. 50.* Tamburin. *lib. 2. in Decalog. cap. 5. §. 1. num. 12.* vbi docet, *Excuſari Communitatem à Choro, ſi conſtet ſolùm ex quatuor, aut quinque, Quia tametſi quatuor, vel quinque, imò & duo ſufficiant ad rigorẽ Chori, tamen cũ ſit probabilis opinio, plures requiri ad conſtituendum Chorũ ex obligatione, vt ſcilicet cum aliquo decore alternatim cantetur, & ne tantum onus quotidianum, tam paucis ex obligatione imponatur, poteſt communitas Religioſorum hanc opinionem ſequendo, à dicto onere ſe tunc liberare.* Sic ille.

QVÆSTIO XII.

An impleatur prædicta obligatio Chori, ſi ad illum, etiam ſoli quatuor, aut quinque Nouitij concurrant.

NEgant quidam apud Caramuelem *in Regul. D. Benedicti, diſp. 101. dub. 6.* vt refert Diana *par. 7. tract. 11. Reſol. 5.* dicens, eorum ſententiam eſſe æquè probabilem, ac contrariam. Probat, quia obligatio perſoluendi Horas in Choro, eſt impoſita Communitati Profeſſorum, vt patet : ergo.

Sed probabilius Reſpondeo, Impleri. Quia Nouitij gaudent priuilegiis Profeſſorum : ergo poſſunt concurrere ad illorum onera implenda. Sic Thom. Tamburin. *§. 1. cit. num. 9.* vbi id certum ſibi videri, his verbis fatetur: *Certum præterea ſemper mihi viſum eſt, per ſolos Nouitios poſſe Choro ſatisfieri. Ratio eſt, quia in fauorabilibus, ii reputantur vt Profeſſi : quare ſicuti iiſdem datur participatio priuilegiorũ Religioſis, ita erit rationabile, vt poſſint eiuſdem onera Profeſſis annexa ſubleuare. Sanè ſi Religioſi alicuius cõuentus Miſſas per ſe, & non per ſæculares, celebrãdas pro aliquo, ex legato debeant, quis vnquam illis ſcrupulum iniecit, ſi ſuis Nouitiis celebrãdas cõmiſerint? Et tamẽ*

R.P. Leand. in Decalogum.

onus illud Communitati cõuentus annexũ eſſe ſupponimus. Sic Tamburin. ſecus Pellizar. *tom. 1. Man. Regul. tr. 5. c. 8. ſect. 1. q. 22. n. 49.* Et dicit probabile æquè Diana *loc. cit.* & tenet Baſſæus *tom. 1. florum, Hor. Canonicæ 2. num. 12.* citans pro hac parte Dianam *vbi ſupra.*

QVÆSTIO XIII.

An Præceptum impoſitum conuentui, aut communitati, dicendi Horas in Choro, afficiat ſingulos Religioſos in particulari.

REſpondeo dicendum, quod licèt dictum præceptum afficiat ſingulos in communi (cum aliàs non poſſet impleri à tota Communitate) non tamen obligat ſingulos in particulari, ſub mortali. Quia, neque ex iure ſcripto, nec ex conſuetudine, nec ex accepto ſtipendio, ſub mortali ad id tenentur; vt probat bene Palaus mox citandus : ergo ex nullo cap. Sic ipſe *diſp. 3. pun. 1. num. 12.* Pellizar. *loc. cit. quæſt. 4. num. 7.* Suarez *lib. 4. de Horis, cap. 10. num. 15.* Bonac. *diſp. 2. de Horis, q. 1. punct. 1. num. 9.*

QVÆSTIO XIV.

An ſaltem ſub veniali culpa teneatur quilibet Religioſus in particulari ad dicendas Horas in Choro.

AFfirmant nonnulli Doctores, docentes teneri ſub veniali, regulariter loquendo, niſi aliqua honeſta cauſa occurrat. Sic pellizar. *loco citat. num. 7.* vbi ita ait: *Licet practicè, ac moraliter abſentia à Choro vix excuſetur à culpa veniali, ſi tamen aliqua moderata cauſa occurrat, excuſabit ab omni culpa, ſi aliàs Horæ priuatim recitentur. Quo pacto* Caiet. *verb. Horæ Can.* ait: *Vbi contemptus deeſt, & propter abſentiam non notabiliter læditur diuini cultus Officij, & Prælati diſſimulant, parum de his, quæ Dei ſunt, curantes, non incurrunt mortale peccatum ex hoc, quod deſunt Horis Canonicis in Eccleſia, quia contra præceptum iuris poſitiui propriè non veniunt, nec notabile damnum inferunt diuino cultui.* Sic Pellizar. ex Caietano.

Sed clarius, ac probabilius, Reſpondeo : Non teneri ex ſe, aut ex vi iuris, aut conſuetudinis, aut ſtipendij, ad dicendas ſub veniali Horas in Choro, vt ex dictis conſtat, quia Religioſus in particulari ſolùm adſtringitur ad Chorum ex vi ſuæ Regulæ, aut inſtituti, quod regulariter ad nullam culpam obligat Religioſum, ſed ad pœnam ſubeundam, ſi deficiat: ſecus eſt dicendũ, ſi in aliqua Religione adſit particularis conſuetudo in contrarium, aut extet ſpecialis aliqua conſtitutio declarans expreſsè, & imponens hoc onus ſingulis Religioſis ſub culpa aliqua, quia tunc ſub illa, qualiſcumque eſſet, teneretur. Sic Palaus *num. 12. cit.*

QVÆSTIO XV.

An Prælati Regulares maiori obligatione aſtringantur ad aſſiſtendum Choro, quàm alij Religioſi ſubditi.

AFfirmandum videtur : quia ob circumſtantiam perſonæ, & ob aliorum exemplum fortiùs adſtringuntur à Regulæ, vel inſtituti obligatione. Ita videtur ſentire March. *tom. 2. verb. Hora Canonica, Reſol. 60. n. 3.*

Sed abſolutè Reſpondeo, Non adſtringi maiori, ſed æquali obligatione ad Choro aſſiſtendum: quia licèt ob qualitatem perſonæ, & ob aliorum exemplum, intra obligationem Regulæ magis videantur adſtringi, attamen ob frequentiores ſui muneris occupationes occurrentes facilius quàm alij à Chori aſſiſtentia excuſari poſſunt. Sic Suarez *lib.4.cap.10.n.18.* Palaus *diſp.3.punct.1.n.12.* Bonac. *diſp.2.q.1.punct.1.n.9.* Pellizar. *tom.1.tract.5.c.8.ſect.1.n.8.* Diana *tom.1.tract.12. Reſol.58.* Baſſæus *tom.2.verb.Hora Canon.3.n.6.*

Qvæstio XVI.

An Prælati Regulares teneantur ſub mortali, curare, vt recitatio Horarum in Choro nunquam omittatur.

Negabit forſan Marcus Vidal, cum neget (vt vidimus *q.9.*) conſuetudinem canendi in Choro Horas receptam à conuentibus, non obligare ad mortale.

Sed vt certum Reſpondeo, Teneri curare ſub mortali. Quia ſic colligitur ex Clement.1. *de Celebr. Miſſar.* vbi ordinariis Rectoribus, & Superioribus præcipitur, vt ſollicitam adhibeant diligentiam, vt debitis horis conuenienter Officium in Choro pſallatur, vel celebretur, *ſi Dei, & Apoſtolicæ Sedis indignationem euitare voluerint:* quæ verba apertè indicant tale præceptum eſſe graue, vt bene aduertit Suarez *lib.4.c.10. n.8.* addens, *Id ipſum conſtare ex natura rei; nam quoties obligatio aliqua cadit in myſticum corpus alicuius Communitatis, caput talis corporis ratione ſui muneris tenetur curare, vt obligatio illa impleatur: ergo cum Superior huiuſmodi grauem obligationem recitandi Horas in Choro, ſe ſolo implere nequeat, debet ſub culpa graui curare, vt etiam alii Religioſi illam exequantur.* Sic Suarez. Et apud Dianam Tabiena *verb. Hora, q.23.n.29.* Armilla *n.21.* Sotus, *lib.10. de Iuſt. q.5. art.3. prope finem*, Nauar. *de Orat. c.3.n.61.* Aragon. *2.2.q.83. art.12. dub.4. concl.1.* Layman. *lib.4.tract.1.c.4.n.1.* Filliuc. *tract.23.c.4.q.7.n.135.* & Bonac. *tom.1. diſp.2. de Horis, q.1.punct.n.9.* quos omnes ſic citat, & ſequitur Diana *par.10.tract.14.Reſol.3.verſ. Quæres an prædicta*, & benè Pellizar. *loc.cit.n.8.* Acacius March. *tom.2.verb.Horas Canon. Reſol.60.num.5.*

Qvæstio XVII.

An non ſolùm Prælati, verum etiam ſubditi, teneantur curare, vt Horarum recitatio non omittatur in Choro.

Reſpondeo: Teneri, & ſub eadem graui culpa; caſu tamen ſolùm, quo Prælatus eſſet ita negligens, vt omitteretur publica Diuini Offici recitatio in choro. Quia tunc præceptum commune ſingulos obligaret; eo quòd deficiente Prælato, obligatio Officiorum communitatis ad particulares deſcendit. Sic Suarez *lib.4 de Horis, c.10.n.15.* (non 10. vt leges in Pellizar.) Filliuc. *tract.23.c.4.q.9.n.139.* Diana *part.10. tract.14. Reſol.3. in fine.* Qui & citat Bonac. *tom.1 tract. de Officio, diſp.1.q.2.punct.2.n.8.§.dixi regulariter, & diſp.291.* (lege *diſp.2.q.1.*) *punct.1.n.9. fine.* Angel. Tabien. Silueſt. Armill. & Caiet. Pellizar. *tom.1. tract.5. c.8.ſect.1.q.4.n.9.* Acacius March. *loc.cit.n.5.*

Qvæstio XVIII.

An Prælati poſſint aliquo caſu imponere præceptum ſubditis, vt non deſint Choro.

Reſpondeo, vt certum: Poſſe, & debere, ſi nimia eſſet negligentia ſubditorum in frequentando Choro. Sic Suarez *lib.4. de Horis, c.10.n.15.* Pellizar. *loc.cit.* Qui bene aduertunt, ſuperiores ſine cauſa, non debere ſubditis ſuis imponere tale præceptum, quando publicæ obligationi ex vi Regulæ fit ſatis, & non deſunt, qui Religioſè, ac voluntariè Chorum frequentent. Sic etiam *loco citato.*

Qvæstio XIX.

An Prælati Regulares poſſint liberè diſpenſare ſuper frequentia Chori, cum aliquibus Religioſis.

Reſpondeo *Primò.* Prælati liberè ac licitè poſſunt diſpenſare cum aliquibus Religioſis, ne frequentent Chorum, ſi ſolùm ius commune attendamus. Patet. Quia obligatio frequentandi Chorum, quam habent particulares Religioſi, ſolùm oritur ex vi Regulæ, aut conſtitutionis, & conſequenter ex re diſpenſabili à Prælatis: ergo. Sic. Pellizar. *tom.1.tract.5.c.8.ſect.1.q.5.n.10.*

Reſpondeo *Secundo:* Si attendamus Decretum Clement. VIII. relatum in Bullar. *tom.3. conſtit.6.* & confirmatum à Sacra Congreg. iuſſu Vrbani VIII. anno 1624. dicendū eſt non poſſe Prælatos cum vllo ſubdito diſpenſare, ſed ſolùm cum iis, qui ſpecialiter exprimuntur in Decreto, cuius verba ſunt hæc. *Nullus omnino prætextu cuiuſcunque priuilegij, vel Superioritatus, etiā Generalatus, à ſeruitio Chori cenſeatur immunis, niſi pro tēpore, quo quis in proprij officij munere actu fuerit occupatus. Cū Lectoribus autem, & Prædicatoribus Superiores iis tantum diebus, quibus eos legere, aut concionari contigerit, diſpenſare poſſunt. Idem quoque præſtare valeant cum ægrotis & ſtudiorum cauſa, legitimè impeditis. In eos verò, qui negligentes, aut inobedientes fuerint, ſalutari pœnitentia Superiores animduertant ad præſcriptum Regulæ, & Conſtitutionum, alimenti etiam, ſi opus fuerit, ſubtractione.* Sic Pellizar. *loc. cit.* Qui ex Lezana *tom.1.c.10.n.20. per ægrotos*, intelligit tam temporaneos, quàm perpetuos, & Religioſos valde ſenes. Per eos verò, *qui ſtudiorum cauſa ſunt impediti*, illos etiam, qui imprimendis libris pro bono Religionis, ac Eccleſiæ occupantur. Nota tamen, quod hæc ſecunda reſponſio habet locum, vbi decretum Clementis eſt in vſu.

Qvæstio XX.

An peccent mortaliter Religioſi, qui ex conſuetudine omittunt frequenter Chorum, ad dicendas ibi Horas.

Affirmat Peregrinus 1 *p. Conſtitut. c.1. lit. B. §.3.* docens, Religioſos ex conſuetudine non recitantes in Choro Horas, peccare mortaliter, ſi id ſine iuſta cauſa faciant. Ita ille (vt refert Diana) citans Silueſtrum, & Angelum, ſed non loca, vbi id doceant. Accipe ergo illa. Angelus enim id docet *verb. Hora Canonica, n.16.* vbi inquirens: *An peccet toties mortaliter, quoties non conuenit Clericus Beneficiatus, vel Religioſus ad Chorū, ſine rationabili cauſa. Reſpōdet, quod*

non

non; qui materia (ait) non videtur ita ponderoſa: ſed quando duceret in conſuetudinem, vel quando Officium Eccleſiæ pateretur iacturam in Celebratione, tunc non excuſarem à mortali: ita Angelus. Et eiſdem ferè verbis Silueſt. *v. Horæ, n. 12. q. 20.*

Sed probabilius Reſpondeo, Non pecare mortaliter. Quia (vt ſupra *quæſt.* 13. eſt habitum) obligatio recitandi Horas in Choro, non afficit per ſe, & directè ſingillatim ſingulos Religioſos; ſed totam communitatem: ergo ij non peccant mortaliter non aſſiſtendo Choro, ſiue aliquando, ſiue ex conſuetudine id faciant: nam frangere Regulam non obligantem ad culpam (qualis eſt obligatio ſingularis Religioſi frequentandi Chorum, vt ſupponimus) ſecluſo contemptu, non eſt mortale iuxta communem Doctorum ſententiam, vt bene Sanchez *lib. 6. moral. cap. 4. num. 21.* Sic Pellizar. *tom. 1. tract. 5. c. 8. ſect. 1. q. 7. n. 15.* ex Diana *part. 3. tr. 2. Reſol. 18.* & anteà Suarez *lib. 4. cap. 10. num. 15.* Raphael de Torre *in 2. 2. tom. 1. controuerſia 10. de Horis, diſp. 1. n. 6.* Filliuc. *tract. 23. cap. 4. num. 139.* Bonac. *diſp. 2. quæſt. 1. punct. 1. num. 9.* S. Fauſt. *de Horis lib. 2. q. 186.* Leander de Murcia *q. 5. ſuper cap. 3. Regulæ S. Franc. num. 4.*

QVÆSTIO XXI.

An Communitas regularis quæ, ſine iuſta cauſa recitat Horas Canonicas, extra horas præſcriptas, peccet mortaliter.

Affirmant quidam DD. docentes, peccare quidem mortaliter, ſi ſæpe id faciat, ſecus verò, ſi vna, vel altera vice Ita Pellizar. *to. 1. tr. 5. c. 8. ſect. 1. q. 9. n. 12.* Qui id probat ex *Clement. 1. de Celebr. Miſſar.* vbi (vt ſuprà vidimus) iubentur Prælati, vt Horæ Canonicæ debitis horis publicè dicantur: ergo cum hoc præceptum ſit graue, eius violatio non poteſt non eſſe mortalis, ſi dictum præceptum ſæpius violetur: ſecus ſi vna, vel altera vice; nam tunc non conſurget ſcandalum. Ita ille, citans pro ſe Suarium *lib. 4. c. 15. n. 12.* Sanchez *lib. 7. conſil. c. 2. dub. 42. n. 1. 2. 3. 4. & 5.* (ſed non bene, vt infra) Lezanam *tom. 1. c. 12. n. 15.* Quibus Diana addit Azor. *p. 1. lib. 10. c. 9. qu. 1.* & Filliuc. *tract. 26. c. 6. n. 217.* ſed non ita bene; nam ille minime docet eſſe mortale; ſed debere recitari Officium temporibus debitis: ſic autem, ſolùm dicit, eſſe ex genere ſuo mortale, regulariter tamen eſſe tantum veniale. Citari melius poſſet Nauar. *de Orat. c. 3. n. 63. & 71.* & Tamburin. *c. 5. cit. §. 5. n. 1.* Sotus, Sandoual, & Angles apud Sanchez. Rocafull. *tom. 1. par. 2. lib. 3. cap. 18. num. 111.* & apud ipſum Villalob. *tract. 24. diff. 12. num. 2.*

Sed ego prababilius Reſpondeo, Non peccare (ſecluſo ſcandalo) mortaliter Communitates, quæ etiam ſine cauſa legitima, Horas extra tempus præſcriptum recitant. Quia circunſtantia temporis non pertinet ad ſubſtantiam materiæ præceptæ in dicta Clem. cit. Sic Valentia *tom. 3. diſp. 6. q. 2. pun. 10.* Bonac. *diſp. 1. q. 3. pun. 3. n. 7.* Gauant. *in Comment. Rubr. Breuiarij, ſect. 1. c. 5. tit. 6. num. 9.* Layman *lib. 4.* non 8. vt leges apud Dian. *tr. 1. c. 2. n. 6. verſ. Atque hæc dicta,* quamuis non ita firmiter ait enim ſic: *Quamquam, ſecluſo ſcandalo, rarò peccatum mortale committi cenſendum eſt, etiam, ſi in publico Choro Horarij Officij, tempus interdum mutetur: eo quod hæc temporis circunſtantia ad ſubſtantiā materiæ præceptæ non pertineat,* teſte *Caiet.* verb. Horæ Canonicæ, *c. 4. Ratione ſcandali verò facilius in ea re mortaliter peccari poterit.* Hæc Layman. & ſic etiam Caramuel *in Theolog. Regul. diſp. 101 num. 1320.* Quos omnes citat, & ſequitur Diana *tom. 1. tr. 12. Reſol. 14. & p. 7. tr. 11. Reſol. 12. in fine, & par. 10. tract. 14 Reſol. 3. verſ. ſed. Hæc opinio,* vbi refert Caramuelem *loc. cit.* aduertentem, *vix in hac materia ſcandalum dari poſſe, quod ſit mortale: Quia nulla Communitas cenſenda eſt, ſine cauſa alterare Officij tempora, quæ propter honeſtam recreationem, hora vna, vel altera, Officium differt, aut antepouit. Recreatio enim honeſta, actus etiam regularis eſt, & cum ferrei non ſint Monachi, neceſſarius, vt melius alis obligationibus ſatisfacere poſſint, quod quidem apud Sanctiſſimos Monachos in vſu eſt.* Sic Caramuel. Et bene. Tenet etiam noſtram ſententiem Sanchez (*loc. cit.* pro ſua à Pellizario,) *n. 4.* vbi expreſsè dicit hanc ſententiam eſſe probabiliorem, Trullench. *lib. 1. in Decal. c. 7. dub. 18. n. 5.* vbi citat pro ſe Sanciumlo *c. cit.*

QVÆSTIO XXII.

An ſaltem peccet mortaliter Communitas, quæ ſine iuſta cauſa inuertit ordinem Officij.

Affirmant, & à fortiori certè, Suarez *lib. 4. de Horis, cap. 11. num. 10.* Macignus *tract. de Horis Can. cap. 45. n. 5.* Molfeſ. *tract. 2. cap. 2. n. 29. & 42.* Filliuc. Sotus, & Toletus, apud ipſos. Trullench *num. 5. cit.* Qui ſecus dicit dicendum, ſecluſo ſcandalo, & intercedente iuſta cauſa.

Sed conſequenter probabilius, Reſpondeo, Nec peccare adhuc mortaliter, ſecluſo ſcandalo, & aliis circunſtantiis. Quia variatio, aut inuerſio Horarum, accidentalis etiam eſt materiæ præceptæ; & ideo ex ſuo genere leuis. Sic Bonac. *de Horis diſp. 1. quæſt. 3. punct. 4. num. 5.* Caramuel *n. 1320. cit.* & Diana *tom. 1. tract. 12. Reſol. 16. & p. 10. tract. 14. Reſol. 3. verſ. ſed hæc opinio.* Qui ambo citant pro hac parte Gauantum *in Rubric, Breuiarij ſect. 1. c. 5. tit. 8. n. 3.* ſed certè hic Author, vtramque ſententiam referendo, nil reſoluit! ait enim ſic: *Grauior autem erit culpa ſi in Choro peruertatur ordo. Suarez* lib. 4. c. 11. n. 10. *& alij putant eſſe ex ſuo genere culpam lethalem.* Negat Bonacinà *ibidem n. 5.* Hæc Gauantus.

QVÆSTIO XXIII.

An tranſacto notabiliter tempore, quo debebat recitari in Choro Hora aliqua, poſſit hæc omitti, & ibi non recitari.

Affirmant, debere omitti ad cauendum ſcandalum, quod aliàs inde ſequeretur, Nauarr. *de Orat. c. 3. n. 8.* Sanchez, ex illo, *lib. 7. conſil. cap. 2. dub. 43. num. 6.* quos citat, & ſequitur Pellizar. *tom. 1. Man. Reguli tract. 5. cap. 8. ſect. 1. q. 6. n. 14.* Quibus addi poſſunt (vt innuit Sanchez) Turrecremata, & alij citati ſupra *diſp. 5. q. 46.* loquendo de ptiuatim recitante.

Sed probabilius, ſeu clarius, Reſpondeo, Nec debere, nec poſſe omitti talem Horam, ablato ſcandalo, quod vix, ſaltem inter Regulares, dari poteſt. Ratio eſt, quia præceptum formaliter, aut ſuſtantialiter eſt de Hora in Choro dicenda; quod verò ſit tali, vel tali tempore, eſt quid accidentale, vt nuper eſt habitum: non igitur propter omiſſionem huius, illud relinqui debet, nec poteſt.

QVÆSTIO XXIV.

Quæ ſint tempora pro ſingulis Horis Canonicis præſcripta, pro publico Officio Chori.

RESpondeo, *Primo* dicendum, quod attento iure antiquo, *Matutinum* debeat dici, proximè poſt mediam noctem. *Laudes* initio Auroræ. *Prima*, vna Hora ante, vel poſt ortum Solis. *Tertia*, hora tertia à Solis ortu. *Sexta*, hora meridiana. *Nona*, tertia poſt meridiem. *Veſpera*, hora duodecima à Solis ortu. *Completorium* verò, hora poſt ſolis abſceſſum, apparente iam nocte. Sic cõmunis Doctorum. Legantur Azor. *tom.* 1. *lib.* 10. *cap.* 8. *q.* 2. Villalob. *tr.* 24. *diff.* 12. *n.* 1. Rocafull. *tom.* 1. *part.* 2. *lib.* 3. *c.* 18. Suarez *lib.* 3. *c.* 15.

Reſpondeo *Secundo*, quod nunc attenta iam conſuetudine legitime introducta, *Matutinum* ſimul cum Laudibus, poſſunt dici à Veſpere præcedentis diei, poſt recitationem Completorij, vſque ad vnam horam plus minuſve poſt ortum ſolis diei ſequentis. *Prima, Tertia, Sexta, & Nona*, ab aurora vſque ad meridiem, vel vſq; ad horam vnam pomeridianam. *Veſperæ, & Completorium* à meridie vſque ad ſemihoram circiter poſt ſolis occaſum. Sic Doctores communiter. Legatur Tamburin. *lib.* 2. *in Decal. c.* 5. §. 5. *n.* 1. & alij citati. Qui tamen bene aduertunt, ſtandum eſſe vſui, & conſuetudini legitimè introductæ in vnoquoque ordine, ſeu Religione, Prouincia, aut Monaſterio.

QVÆSTIO XXV.

An Clericus omnis, ex vi ſuæ ordinationis, teneatur Horas Canonicas publicè in Choro celebrare.

AFfirmarunt olim Gloſſa *in cap. vltim. diſt.* 92. loquendo generaliter de omnibus Clericis, Archidiacon. & Hugo, loquendo ſolùm de initiatis Sacris, vt refert Suarez *lib.* 4. *de Horis, c.* 10. *n.* 9. *&* 10.

Sed vt certum Reſpondeo, Nullum Clericum, etiã Sacris initiatum, teneri ex vi ſuæ ordinationis, ad dicendas Horas in Choro Eccleſiæ. Quia nullus eſt textus hanc obligationem inducens Clericis ratione ordinis, ſed ſolùm ratione beneficij. Deinde id conſtat ex vſu, & conſuetudine Eccleſiæ. Sic omnes. Suarez *loc. cit.* Azor. *lib.* 10. *c.* 11. *q.* 8. Valentia 2. 2. *diſp.* 6. *q.* 2. *pun.* 10. §. 6. Bonac. *diſp.* 1. *q.* 3. *pun.* 5. *n.* 5. Palao *diſp.* 3. *punct.* 1. *n.* 7. Qui duo vltimi citant Nauarrum *de Oratione c.* 4. ſed hic Doctor ibi nil de hac re dicit.

QVÆSTIO XXVI.

An Epiſcopus teneatur Officium in Eccleſia perſoluere quotidie.

AFfirmant aliqui, tum ex *c. Epiſcopus, diſt.* 41. *cap. Peruenit* 7. *q.* 1. *& c.* 1. *de Celebr. Miſſ.* Tum etiam, quia Canonici, & Præbendati habent obligationem Aſſiſtendi Choro: ergo à fortiori Epiſcopus, qui pinguiores redditus habet. Ita Angel. *verb. Hora, n.* 26. (non 28. vt leges apud Palaũ) & Silueſt. *eod. verb. n.* 10. idem docet iiſdemmet verbis Nauarr. *de Orat. cap.* 5. *n.* 14. *in princip.* (non fine, vt ait Bonac.) *& n.* 16. *&* 7.

Sed probabilius, Reſpondeo: Non teneri Epiſcopum ex vi ſui muneris, ſeu beneficij, quotidie Choro intereſſe, & ibi Officium perſoluere. Quia licèt Epiſcopus ſtrictius, quàm alij Canonici, & Præbendati, Eccleſiæ deputatus ſit, & ob id ſtrictius videbatur obligãdus Choro intereſſe: at quia alia munera exercet, quæ non exercent Canonici, aut Præbẽdati, aliiſque grauioribus miniſteriis docendi populum, prædicandi Euangelium, gubernandi ſubditos, viſitandi Eccleſias, occupatus ſit, meritò ab obligatione quotidie aſſiſtendi Choro cenſetur exemptus, iuxta tex. *in c. Sancta Romana, diſt.* 92. Sic D. Thom. 2. 2. *q.* 91. *art.* 2. *ad* 3. Suar. *lib.* 4. *c.* 10. *n.* 13. *&* 14. Valent. 2. 2. *diſp.* 10. *q.* 6. *pun.* 2. *ad finem*, Garcia *de Benef.* 3. *p. cap.* 2. *n.* 181. *&* 480. Filliuc. *tract.* 23. *c.* 4. *qu.* 8. Carolus Macign. *de Horis c.* 57. Bonac. *de Horis diſp.* 1. *q.* 3. *pun.* 5. *n.* 8. Palaus *diſp.* 3. *pun.* 1. *num.* 9. vbi bene reſpondet Textibus pro contraria parte adductis. Trullenc. *lib.* 1. *in Decal. cap.* 7. *dub* 20. *num.* 3. *& dub.* 30. *n.* 6. Sanchez *lib.* 2. *conſil. cap.* 2. *dub.* 103. & alij.

QVÆSTIO XXVII.

An ſaltem teneatur Epiſcopus, ſi non quotidie, ſaltem diebus feſtis, & præcipuè ſolemnioribus, Choro intereſſe.

AFfirmabunt à fortiori Angel. Silueſt. & Nauarr. nuper adducti.

Sed adhuc probabilius Reſpondeo, Nec dictis diebus teneri Epiſcopum intereſſe Choro, ex vi ſui muneris, ob rationem ſupra habitam: Tenebitur tamen aliquando, nempe quando ob occurrentem caſum, tum exempli, tum ſcandali vitandi, tum ſui muneris præſtandi, iudicauerit expedire: quod eius prudenti arbitrio relinquendum videtur. Opportunum autem conſilium erit, vt niſi cauſa vrgens impediat, adſit Choro Dominicis diebus, & feſtis, & præcipuè ſolemnioribus, in quibus (vt ait Suarez) forſan poterit interuenire obligatio, ſaltem pro tempore Miſſæ, Veſperarum, vel etiam Matutini. Sic Suarez & Palao *loc. cit.* & alij.

QVÆSTIO XXVIII.

An Parochi teneantur ratione ſui Officij recitare publicè in Choro Horas Canonicas.

AFfirmant Angel. *verb. Hora, n.* 25. Silueſt *q.* 10. & Turrecremata *in c. vlt. diſt.* 92. & Innocent. *in c.* 1. *de Celebr. Miſſar.* Armil. & Tabiena, apud Suarium *vbi infra, c.* 10. *n.* 3. Qui & probant ex *Clement.* 1. *de Celebr. Miſſar.* vbi poſtquam Pontifex dixerat, *In Eccleſiis Cathedralibus & Collegiatis deuotè pſallendũ eſſe*, ſubdit: *In aliis verò Eccleſiis* (quæ nõ poſſunt eſſe aliæ, quàm Parochiales) *cõuenienter, & debitè celebratur Diuinum Officium, diurnum pariter, & nocturnum.* Ergo debet per Parochum, alioſque Beneficiatos celebrari: ergo per ſe habent hanc obligationem.

Sed ego clarius, & probabilius Reſpondeo. *Primo*: attento iure communi antiquo, certum eſt, Parochos teneri publicè in Choro recitare Horas Canonicas. Quia id conuincitur ex *Clement.* 1. *citata*, & ex *c. fin. diſt.* 92. *& c.* 1. *de Celebrat. Miſſar.* & docent Suarez *cap.* 10. *cit. num.* 4. Filliuc. *tract.* 23. *cap.* 4. *q.* 6. *num.* 131. Palao *num.* 10. Bonac. *n.* 12. Trullench. *dub.* 20. *cit. n.* 4. & communis.

Reſpondeo *Secundò*, attenta conſuetudine, vniuerſaliter ferè iam recepta, minimè teneritur Parochi, neque per ſe, neque per alios, quotidie recitare in Choro Officium. Quia ita inductum eſt, eo quòd Parochi pluribus aliis negotiis, & curis detinentur. Sic Suarez, Bonac. Trullench. & Palao *loc. citatis.*

Reſpondeo *Tertio*: Si in aliquibus Eccleſiis Parochialibus viget conſuetudo dicendi Officium, vel quotidie,

tidie, vel in aliquibus diebus Dominicis, aut feſtiuis; tunc Parochus obligatur adeſſe Choro, niſi cauſa legitima impediatur, quia tunc ſufficit ſubſtitutum apponere. Sic Suarez & Palao *loc. cit.* Qui idem docent caſu quo in aliquibus Eccleſiis prædictis, ſolùm Veſperæ, aut alia Hora tantum dicantur.

QVÆSTIO XXIX.

An omnes Canonici ſeu Præbendati, teneantur Horas in Choro recitare.

Reſpondeo vt certum, Teneri recitare in Choro, iuxta ſuarum Eccleſiarum vſum. Quia proprium Canonicorum eſt Choro inſeruire, ac aſſiſtere, & Laudes diuinas decantare, aut alta voce proferre, vt colligitur ex *c. fin. diſt.* 92. & ex Trident. *ſeſſ.* 24. *c.* 12. & docent omnes. Legantur Sot. *lib.* 10. *de Iuſt qu.* 5. *art.* 4. Suar. *lib.* 4. *de Horis, c.* 12. *à n.* 8. Garcia *de Benef.* 3. *p. c.* 2. *n.* 513. Leſſius *l.* 2. *c.* 34. *dub.* 33. *n.* 184. Bonac. *diſp.* 2. *q.* 1. *punct.* 3. *in fine, & punct.* 4. Palao *diſput.* 3. *punct.* 3. *n.* 1. *&* 4. *& punct.* 1. *n.* 13. Pelliz. *tom.* 1. *c.* 8. *ſect.* 3. *à n.* 130. Trullenc. *lib.* 1. *in Decalog. cap.* 7. *dub.* 30. Tamburin. *lib.* 2. *in Decalog. cap.* 5. §. 4. & omnes. Qui idem dicunt de aliis Beneficiariis, & Collegiatis.

QVÆSTIO XXX.

An vt communitas Canonicorum Eccleſiarum Cathedralium, aut Collegiatarum, excuſetur à Choro, ſufficiat, quod ſolùm ſint duntaxat duo, vel tres Canonici.

Affirmat Carolus Macignus *de Horis c.* 56. *n.* 24. *&* 28. docens, Canonicos nec peccare, nec teneri ad reſtitutionem fructuum, ſi non ſint ſaltem quatuor, qui Choro aſſiſtere poſſint. Confirmarique poteſt hæc ſententia, quia (vt *ſuprà q.* 11. eſt habitū) communitas Religioſorum excuſatur à Choro caſu, quo tantū ſint quatuor, vel quinque Religioſi, ergo ſimiliter excuſabitur Communitas Canonicorum, ob paucitatem eandē. Ita etiam Bonac. *diſp.* 2. *q.* 1. *punct.* 2. *n.* 1. ſecutus Macignum. Diana *tom.* 1. *tr.* 12. *Reſol.* 13.

Negat contra Thomas Tamburin, *lib.* 2. *in Decal. c.* 5. §. 1. *num.* 12. vbi poſtquam id conceſſit Communitati Regularium, negat id ipſum Communitati Canonicorum, quia ſtrictius eſt (inquit) ius, quo vrgentur Beneficiarij, & Collegiati, quos certè obligo, etiamſi eſſent duo duntaxat (non autem obligo ſi ſolùm vnus.) Ratio eſt, quia pactum inter Fundatores, & Beneficiarios, ſaltem implicitè initum, requirit ex iuſtitia, vt ſeruetur Chorus quoties alternitas canentium ſeruari aliqua tandem ratione poteſt. Hæc Tamburinus.

Sed ego clarius Reſpondeo, Non excuſari quidem ad aſſiſtendum Choro, & ad recitandum ibi alta voce Horas: bene tameſi excuſari ad canendas illas: quia hoc cum debito docere nequit fieri; bene tamē illud. Ex quo vtriuſque ſententiæ fundamentum manet ſolutum. Legantur *quæſt.* 11. *cit.*

QVÆSTIO XXXI.

An ſine vlla culpa, & pœna, poſſint Canonici, ſeu Præbendati abeſſe à Choro per tres menſes.

Reſpondeo vt certum: poſſe. Quia id tempus eſt eis permiſſum à Trident Conc. *ſeſſ.* 24. *de Reformat. c.* 12. his verbis: *Præterea, obtinentibus in eiſdem Cathedralibus, aut Collegiatis dignitates, Canonicatus, Præbendas, aut Portiones, non liceat vigore cuiuſlibet ſtatuti, aut conſuetudinis, vltra tres menſes ab eiſdem Eccleſiis quolibet anno abeſſe: ſaluis nihilominus earum Eccleſiarum Conſtitutionibus, quæ longius ſeruitij tempus requirunt, &c.* Sic Concilium. Legantur Garcia *de benefic.* 3. *p. c.* 2. *n.* 180. vbi declarat (ex declaratione S. Congreg.) prædictos tres menſes poſſe eſſe continuos, vel interruptos, ad libitum. Quod certè etiam colligi poteſt ex eodem Conc. Trid. *ſeſſ.* 23. *c.* 1. *de Reformat.* ibi: *Sacroſancta Synodus vult, illud abſentiæ ſpatium ſingulis annis, ſiue continuum, ſiue interruptum, &c.* Suar. Bonac. Trullenc. & alij *cit.* Tamburin. *lib.* 2. *c.* 5. §. 4. *n.* 2.

QVÆSTIO XXXII.

An Canonici, ſeu Præbendati, & alij, qui diſtributiones habent, peccent mortaliter, ſi à Choro abſint (vltra tempus à iure ſibi conceſſum,) & diſtributiones recipiant.

Reſpondeo, tanquam quid certiſſimum: Peccare mortaliter, & cum obligatione reſtituendi, ſi diſtributiones recipiant. *Primò,* quia diſtributiones huiuſmodi, ſeu redditus, conceduntur ea lege, vt Diuinum Officium à Canonicis, & ab aliis illos recipientibus, publicè in Choro dicatur. *Secundò,* quia contra iuſtitiam vſurpant, aut recipiunt diſtributiones, aſſiſtentibus Choro, vel legitimè impeditis ſolùm conceſſas, ac per conſequens, quod ſuum non eſt: ergo. Sic vt certum tenent omnes. Caſtro Palao *diſp.* 3. *punct.* 1. *n.* 13. *& punct.* 2. *n.* 1. Tamburin. *loc. cit. n.* 3. Trullench. *lib.* 1. *in Decal. c.* 7. *dub.* 30. *n.* 8.

QVÆSTIO XXXIII.

An etiam dicti Canonici & alij, peccent mortaliter, ſi abſque cauſa abſint à Choro (vltra tempus permiſſum) animo cedendi diſtributionibus tempori abſentiæ correſpondentibus.

Negant multi. *Primo,* Quia nullus eſt textus vnde huiuſmodi obligatio ſub mortali colligatur. *Secundo,* Quia tota obligatio in Canonicis, & Præbendatis aſſiſtendi Choro, naſcitur ex diſtributionibus, quas recipiunt: ergo qui his cedunt, à ſe totam obligationem excludunt. Ob id ita ſentiunt Silueſt. *verb. Hora, q.* 2. Caiet. §. 5. Angel. *n.* 21. Nauar. *de Orat. c.* 5. *n.* 14. Valentia 2. 2. *diſp.* 6. *q.* 2. *punct.* 10. §. 6. Reginald. *lib.* 18. *n.* 176. Macig. *de Horis, c.* 56. *n.* 34. & Auguſt. Barboſ. *de poteſt. Epiſcopi* 3. *p. alleg.* 53. *n.* 182. Quos omnes refert pro hac parte Caſtro Palaus mox citandus. Quibus ego addo Tamburin. *lib.* 2. *in Decal. c.* 5. §. 4. *n.* 7. qui hanc opinionem libentius, vt benigniorem admittit. Pellizar. *tom.* 1. *Man. Regul. tract.* 5. *c.* 8. *ſect.* 2. *q.* 1. *n.* 130. *&* 131. vbi ait, ſolùm peccare mortaliter caſu, quo illi deficerent ab hac obligatione per contemptum, aut contra præceptum proprij Prælati, aut ex ipſorum defectu Diuinum Officium, vel ſimpliciter omitteretur in Eccleſia, aut non diceretur cum ſolemnitate debita: ſecus excluſis iis caſibus, quia tunc (inquit) non peccarent, niſi venialiter. Ægidium Trullench. *lib.* 1. *in Decal. c.* 7. *dub.* 30. *n.* 8. Qui id confirmat vſu multorum prudentum, qui nullum ſibi ſcrupulum faciunt, dum à Choro abſunt animo amittendi diſtributiones. Et citat Thomam Sanchez *in Conſil.* 1. *p. lib.* 2. *c.* 2. *dub.* 112. & Dianam *tom.* 1. *tract.* 12. *Reſol.* 31. ſed hunc

malè, cum oppoſitum, ſibi expreſsè videatur probabilius. Verum eſt quod poſtea *p.4.tract.4.Reſol.149. in fine*, hanc teneat ſententiam. Ioſephus Rocafull. *tom.1.part.2.lib.3. de Oratione vocali, cap.13.* vbi id docet cum Sylueſtro, loquendo de Beneficiatis.

Sed ego probabilius Reſpondeo: Peccare mortaliter (niſi paruitas materiæ excuſet) Canonicos, Præbendatos, & alios, qui diſtributiones percipiunt, ſi abſque legitima cauſa abſint à Choro, etiamſi diſtributiones remittant. *Primo.* Quia ſic colligitur ex *c.Relatis, diſt.91.& ex c.ſi quis Presbyter, diſt.92. ex c. Dolentes, de Celebr. Miſſar.& ex Clement.1.eodem tit.* vbi aſtringuntur Præbendati ad aſſiſtentiam Chori, ſub pœnis excommunicationis ferendæ, & depoſitionis: atqui huiuſmodi pœnæ, non niſi ob grauem culpam imponuntur: ergo.

Secundo. Quia ſupradicti Præbendati, aut Beneficiati, obligantur ſub graui culpa ad reſidendum in propria Eccleſia (præter tres illos vacationis menſes) vt colligitur ex Trident. *ſeſſ.6. cap.1. & ſeſſ.20. cap.3. & ſeſſ.22. cap.3. & ſeſſ.23. cap.1.* atqui hæc reſidentia ad nil aliud deſeruire poteſt, niſi ad Chorum frequentandum: ergo. Sic Garcia *de Benefic. part.3. cap.2. n.322.* vbi pro hac ſententia tres declarationes Cardinalium adducit, & *num.323.* quinque. Suarez *lib.4. de Horis, cap.10.n.17. & cap.13. num.5. & ſequent.* Bonac. *de Horis diſput.2. quæſt.1. punct.2.n.1.* Vazquez *de Benefic. cap.3.art.2.dub.1. n.182.* Quos omnes citat, & ſequitur Palaus *tom.2. diſp.3. de Orat. punct.2. num.3.* Quibus addi poſſunt Filliuc. *tract.23. cap.7. num.207.* Squillante *de obligat. Cleric. part.2. dubit.28. num.57.* Diana *loco cit.* & alij. Qui idem dicere debent de Beneficiariis Eccleſiarum Collegiatarum, ſeu etiam aliarum Eccleſiarum non Collegiatarum, quando tenentur conuenire, & ſimul dicere Matutinum, aut Veſperas, vel omnes, aut aliquas Horas recitare, vel Miſſam canere: vt notant Nauar. Reginald. & Trullench *ſupra.*

QVÆSTIO XXXIV.

An ſaltem excuſentur à mortali Canonici Præbendati, aut Beneficiati prædicti, quando ſemel, aut iterum in anno abſunt ſine cauſa à Choro.

NEgatiuam ſententiam adhuc ſuſtinendam eſſe ab Authoribus noſtræ, clarè innuit Suarez *lib.4.cap.13.* quatenus *num.8.* ait, non eſſe certè improbabile, quod ait Graffis, nempe ſemel, aut bis deeſſe in Choro, non eſſe mortale; quo haud obſcurè monſtrat, oppoſitum eſſe probabilius. Quod confirmat *num.9.* dum dicit, ſe nolle eſſe fautorem huius licentiæ.

Probarique poteſt hæc pars. Nam certum eſt in noſtra ſententia, quod qui abſque cauſa graui, recitare, adhuc ſemel, aut vna die omittunt, peccant mortaliter: ergo pariter peccabunt, qui, adhuc ſemel, aut iterum, abſunt ſine cauſa à Choro.

Sed certè æquè probabiliter Reſpondeo, Excuſari à mortali prædictos, caſu, quo ſemel, aut iterum, aut tribus, vel quatuor diebus ſine cauſa à Choro abſint. *Primo.* Quia in hac materia, hæc eſt parua. *Secundo. Quia ſic* (ait Palaus) *videtur vſu receptum, apud timoratos. Cum enim à iure concedatur iis Præbendatis abſentia à Choro tribus mēſibus in anno, & pro nullo die obligatio recitandi priuatim relaxetur, efficitur ſanè, ex huius obligatione, ad obligationem abſentiæ, non poſſe argumentum deduci; ſed potius ex tam lata remiſſione in abſentia, & tam ſtricta obligatione in priuata recitatione, deduci poteſt, tres, vel quatuor dies in anno abſētia à Choro non conſtituere culpam grauem, etſi vnius diei recitationis omiſſio illam conſtituat.* Hæc Palaus *loc.citat.num.4.* Ex cuius verbis ſolutum manet argumentum à paritate deductum. Graffis *loc. citat.* Vazquez *n.181. citato, & dub.4. n.192.* Couarruu. *3. variar. cap.13. in fine.* Bonac. *q.2.cit.punct.2.n.2.* & approbat Pellizarius *loc.cit.n.134.*

QVÆSTIO XXXV.

An etiam excuſentur à mortali dicti Canonici & Præbendati, &c. qui abſunt ſine cauſa, à Choro, tempore vnius integræ Horæ Canonicæ.

REſpondeo, quod etiam excuſentur; dummodo illam amittant, cum onere amittendi partem diſtributionum, & priuatim eam recitent. Sic Suarez *c.13.cit.n.8.* licet timidè. Palao *num.4.cit.fine*, dicens, oppoſitum eſſe nimis durum.

QVÆSTIO XXXVI.

An Canonici Beneficiati, qui nihil in Choro dicunt, ſed ad omnia attendunt, ſolùm ſatisfaciant ſuæ obligationi.

REſpondeo, vt certum: Per ſe loquendo, & ex vi iuris Canonici, non ſatisfacere Eccleſiæ ſeruitio, ac proinde nec ſuæ obligationi. *Primo.* Quia dicti Canonici tunc non dicerentur recitare in Choro, aut orare vocaliter, ad quod obligatos ſub mortali eſſe, conſtat ex ſupra dictis. *Secundo.* Quia (vt conſtat ex Trident. *ſeſſ.24. cap.12.*) Canonici inſtituti ſunt, non ſolùm, vt aſſiſtant Choro, ſed vt canendo aſſiſtant, & ob hoc ſibi dantur diſtributiones: ergo. Sic abſolutè, & per ſe loquendo, tenent communiter DD. Suarez, Leſſius, Bonac. Tuſchus, & Garcia, quos ſequitur Palao *diſp.3. punct.4. num.4.* Soto, Nauarro, Torre, Lopez, & Rodrig. quos amplectitur Cruz *in Sum. in 3 præcep. artic.3. de Orat. dub.7.concl.5.* Tamburin. *lib.2. in Decalog.cap.5.§.4. n.17.* & alij.

QVÆSTIO XXXVII.

An ſaltem ſatisfaciant dicti Canonici Beneficiati præcepto recitandi, ſi partem ſuam ſubmiſſa voce ita proferant, vt audiri à Choro non poſſint.

NEgatiuam ſententiam tenuiſſe Caiet. diximus *p.2.tract.6.diſput.13.q.16.*

Sed nunc, contra iterum æquè probabiliter, imò & probabilius, Reſpondeo, Satisfacere. Quia verè ponunt quod debent, quoad præceptum recitandi. Sic Tabiena, Aragon, Rodriguez, Suarez, S. Fauſtus, Bonac. Marchinus, & alij *loco citato* citati. Quibus nouiſſimè addo Tamburinum *lib.2.in Decalog. c.5.§.4.n.5.*

QVÆSTIO

QVÆSTIO XXXVIII.

An item ſatisfaciant ſeruitio Chori dicti Canonici, ſi ita ſubmiſſa voce canant, aut ſuam recitent partem, quod ab altero Choro audiri nequeant.

AFfirmant, non ſolùm præcepto (vt diximus) recitandi, ſed etiam ſeruitio Chori ſatisfacere, & ideo poſſe licitè diſtributiones accipere, nonnulli graues Doctores. Quia, inquiunt, Sacri Canones, & Pontificia Decreta ſolùm exigunt præſentiam Canonici in Choro, concedunt enim diſtributiones quotidianas intereſſentibus Choro: neque vnquam requirunt cantum, tanquam ad illas recipiendas neceſſarium: ergo. Ita Sanchez *tom.2. Conſil. lib.2. cap.2. dub.*100. *n.*1. Nicol. Garcias *de Benef. p.*3. *c.*2. *n.*512. Diana *part.*4. *tract.*4. *Reſol.*149. vbi hanc, vt probabilem valde, ſequitur ſententiam, quamuis *tom.*1. *tract.*12. *de Horis*, *Reſol.*7. contrariam prorſus tenendam affirmet. Tenent etiam hanc opinionem, apud ipſum Dianam *Reſol.*7. *cit.* Alphonſ. Manriq. Corduba, Zequius.

Sed probabilius Reſpondeo, Nec ſatisfacere præcepto Choro aſſiſtendi, aut ſeruitio eius; nec poſſe conſequenter recipere diſtributiones quotidianas. Quia probabilius eſt, quod quotidianæ diſtributiones conceduntur iis, qui Choro inſeruiunt: ſed qui ſubmiſſa voce ita canunt, vt non audiantur, Choro non inſeruiunt; cum ita ſe habeant, ac ſi priuatim diuinas preces recitarent: ergo. Sic Azor. *tom.*1. *lib.*10. *cap.*11. *quæſt.*5. Leſſius *lib.*2. *de Iuſt. cap.*39. *dub.*33. *n.*184. Reginald. *lib.*28. *num.*175. Ludouic. de Beja 1. *p. caſu* 55. Paulus Squillantes *de obligat. Clericor. n.*6. quos omnes citat, & ſequitur Philibert Marchin. *tractat.*2. *de Ordine*, *part.*6. *c.*12. *diff.*7. *n.*8. Quibus addi poſſunt Suarez *tom.*2. *de Relig. lib.*4. *de Horis*, *cap.*12. à *num.*8. & apud ipſum *num.*10. Nauarr. Bonac. *de Horis diſp.*1. *q.*3. *punct.*2. §.1. *n.*17. Sotus *lib.*10. *de Iuſt. quæſt.*5. *art.*4. Graffius 1. *p. cap.*51. Macignus *de Horis*, *cap.*66. *num.*3. Filliuc. *tract.*23. *cap.*6. *q.*5. *num.*196. Pellizar. *tom.*1. *tract.*5. *cap.*8. *ſect.*2. *quæſt.*6. *num.*139. Tamburin. *num.*5. *cit.* Palaus *diſp.*3. *punct.*4. *num.*3. Trullench. *lib.*2. *cap.*7. *dubitat.*16. *num.*8. & *dub.*31. *num.*8.

QVÆSTIO XXXIX.

An ſaltem ſupradicti Canonici, ſeu præbendati ſubmiſſa voce ſuam partem recitantes, recipere poſſint mediam partem diſtributionum, ſi attendant ad partem, quam canit alius Chorus.

AFfirmant multi, quia dimidiatè ſuum Officium exequuntur, quatenus ad partem, quam alius Chorus recitat, attendunt: ergo accipere debent dimidium ſtipendium. Ita Suarez *lib.*4. *cit. c.*12. *num.*18. Petr. Nauarra *lib.*1. *de Reſtit. cap.*2. *n.*221. Cenedo *Collectan.*15. *ad* 6. *num.*6. Filliuc. *cap.*6. *cit. q.*5. *num.*196. Carol. Macignus *de Horis cap.*68. *num.*3. Pellizarius *cap.*8. *cit. ſect.*2. *quæſt.*6. *num.*140. vbi citat Bonacinam *punct.*2. *cit.* §.1. *num.*17. ſed malè, cum hic Author oppoſitum colligat ex Bulla quadam Pij V.

Sed probabilius Reſpondeo, Nec dimidiam partem diſtributionum poſſe recipere. Quia Pius V. Bulla 15. vt refertur *in Bullario, tom.*2. expreſsè prohibet dari diſtributiones intereſſenti, & non recitant Officium publicè, & itavt fideles ad deuotionem excitare poſſit: at qui ſubmiſſe recitat, licèt ad aliam partem attendat, non dicitur abſolutè recitare publicè in Choro: ergo talis recitatio non eſt digna vlla diſtributione. Sic Palaus *diſp.*3. *cit. punct.*4. *n.*5. & Tamburin. *lib.*2. *in Decalog. c.*5. §.4. *n.*16. Bonac. *loc. cit.* vnde hîc malè citatur pro oppoſito etiam ab aliis duobus Authoribus.

QVÆSTIO XL.

An Canonicus, qui partem ſuam canit; ſed percipere non poteſt partem, quam alius Chorus canit, poſſit tunc diſtributiones integras percipere.

AFfirmant quidam poſſe tunc diſtributiones integras percipere, dummodo poſtea priuatim ſuppleat, quæ non percipit: aliàs non. Sic Pellizar. *q.*5. *n.*142. Qui vtramque partem ſic probat. *Quia videlicet, ex vna parte in propoſito caſu, per Beneficiarium non ſtat, quominus percipiat, & cum aliis communicet in recitatione: ex alia parte, is non poteſt dici recitare partem, quam non percipit, vtpote quam ſola auditione ſuam facere poteſt: cum tamen attenta ſupradicta Conſtitutione Pij V. non recitans Diuinum Officium, hoc ipſo priuetur omnibus diſtributionibus, quantumuis Choro interſit: ergo.* Ita ille Et antea Palaus *diſp.*3. *punct.*4. *n.*6. Qui & citat Nauarrum *de Orat. cap.*11. *n.*41. Monetam *de Diſtribut.*2. *p. q.*2. *num.*47. Suarium *lib.*4. *cap.*30. *num.*15. & Bonacinam *diſp.*1. *quæſt.*3. *punct.*2. §.1. *num.*20. Sed ex iis malè pro hac parte citatur Nauar. ſaltem quoad locum: quia ibi de hac quæſtione nil agit. Item malè Suarez; quia nec hic de hac quæſt. *ibi* agit. Et oppoſitum docet, loquendo de cæco (non de ſurdo, vt ait Bonacina) *cap.*28. *n.*15. vt notauit ipſe, & nos 2. *p. tract.*6. *diſp.*13. *q.*15. licèt, vt verum fateat, vtramque ſententiam iuuet.

Sed probabilius, Reſpondeo: Poſſe in dicto caſu diſtributiones integras percipere, etiamſi poſtea priuatim non ſuppleat, quæ non percipit. Quia probabilius eſt, dictum Canonicum ſatisfacere tunc præcepto recitandi, & Choro ſeruiendi. Nam verè Choro aſſiſtit, & communicat ſuam partem aliis, & per ipſum non ſtat, quominus alia perciperet. *Quod autem non debeat Canonicus repetere, aut ſupplere ea, quæ non percepit, colligi poteſt ex eo quod* (vt ait Suarez) *eſſet illi magnum onus denuò, poſt tot onera, quæ habet.* Lege me ipſum 2. *p. loc. cit.* & Trullench. *lib.*1. *in Decalog. c.*7. (non 5. vt errore Typographi leges apud me) *dub.*16. *num.*9. Addo nunc ex Pellizario, *quod Bulla Pij V. vtpote odioſa, minimè extendatur ad hunc noſtrum caſum, in quo Beneficiarius facit, quod in ſe eſt; ſed potius benigne interpretandam eſſe, vt extendatur ſolùm ad caſum, in quo Canonicus omittat omnino recitare.* Sic ille. Qui antea *ſect.*1. *quæſt.*16. *num.*39. citauerat pro noſtra ſententia Suarium, & dicit eſſe probabilem, & merito; nam præter citatos Authores illam nouiſſimè docent Diana *part.*7. *tract.*11. *Reſol.*6. & Paſqualig. *in deciſ. moralib. deciſ.*407. vbi loquendo de Surdo id latè docet, & probat hac ratione, *num.*6. *Quia dum ſurdus aſſiſtit, & cantat ex vna parte, facit ſuos verſiculos, qui cantantur ex altera parte. Non enim, vt faciat ſuos, requiritur, quod illos audiat; ſed ſufficit, ſi*

quod ab altera parte recitatur, ſit moraliter etiam Oratio ipſius; hoc autem habetur per id quod aſſiſtat, & canat ex vna parte, quia per hoc communicat cum aliis in Choro, vnde abſolutè eſt de Choro. Quia autem quidquid in Choro recitatur eſt oratio totius Chori, ideo quod ab alia parte recitatur eſt Oratio ipſius quoque, etiamſi illam auditu non percipiat, &c. Imo (proſequitur *n.7.*) *moraliter dici poteſt, quod percipiat, quod cantatur ab altera parte Chori; nam partes Chori ita ſibi inuicem communicant quod cantant, vt communicatio non ſiat ſingulis ſeorſim alterius partis, ſed coniunctim toti parti: & proinde eo ipſo, quod altera pars phyſicè percipit, cenſentur ſinguli iſtius partis percipere. Quia quod eſt totius Communitatis, eſt etiam ſingulorum, qui ſunt in illa.* Hucuſque, & doctè, Paſqualigus. Ex cuius doctrina ſolutum manet fundamentum oppoſitæ ſententiæ.

Rurſus tenebunt, & à fortiori, noſtram Caramuel *in Reg. D. Bened. diſp.* 108. *num.* 1383. *concl.* 5. & Syluius apud ipſum, 2. 2. *quaſt.* 82. *art.* 13. *concl.* 5. qui aſſerunt, recitantem minimè teneri audire partem Socij, aut Chori, ſed ſolum ſuos verſus correctè legere, & non incipere antequam altera pars deſierit. Quia nullum eſt (inquiunt) præceptum de auſcultatione: ergo nulla obligatio. Ita illi. Quorum ſententiam refert Diana *p.7. loc. cit.* Et illam meritò reiicit.

QVÆSTIO XLI.

An quando totus Chorus canit aliquem Pſalmum alternatim cum Organo, aliove inſtrumento muſico, ſit opus, vt verſus qui Organo pulſantur, alta voce ab aliquo proferantur, vel à ſingulis ſubmiſſa voce dicantur.

NEgat eſſe opus, Sanchez citatus à nobis 2. *p. tract.* 6. *diſp.* 13. *quaſt.* 17. Quia exiſtimat, quod ſonus ille inſtrumentorum accipiatur ab Eccleſia loco vocis, & pro parte diuini Officij. Ita Sanchez, cuius opinionem dicit Trullench eſſe valde probabilem.

Sed iterum, vt longè probabilius, & mihi vt certum Reſpondeo, opus eſſe verſus illos, qui ab Organo pulſantur, ſupplere, vel alta voce ab aliquo, vel à ſingulis ſubmiſſa voce. Quia alias, cum Organum verba non proferat, diuinum Officium integrè non diceretur. Sic Nauar. Soto, Suarez, Bonacina. Villalob. Trullench, Palaus, Reginald. & alii citati à nobis *vbi ſupra.* Quibus addo Pellizarium *tom.* 1. *tract.* 5. *cap.* 8. *ſect.* 1. *q.* 17. *n.* 41. Tamburin. *lib.* 2. *in Decal. c.* 5. §. 4. *n.* 14.

Lege meipſum 2. *p. q.* 17. *citata*, vbi ex Nauarro diximus eſſe valde probabilem ſententiam Thomæ Sanchez, ſi intelligatur de pulſante Organo.

QVÆSTIO XLII.

An caſu, quo Canonicam aliquam Horam ipſi Muſici muſico cantu canant; tunc ſufficiat ad ſatisfaciendum præcepto recitandi, & ſeruiendi Choro, aſſiſtentia perſonalis, etſi non attendatur ad ea, quæ canuntur.

AFfirmant aliqui DD. vt fatetur Pellizar. *tom.* 1. *tract.* 5. *cap.* 8. *ſect.* 1. *quaſt.* 17. *n.* 42. his verbis: *Addo, non videri aliquibus Recentioribus improbabile, quod dum muſico cantu Officium canitur in Choro, deputati ad ſeruitium Chori ſolum tenentur aſſiſtere, non autem recitare; adeoque ſatisfaciunt perſonaliter aſſiſtendo, abſque eo quod attendant ad ea, quæ canuntur, modo aſſiſtentia ſit talis, vt adſtantes iudicent, illos aſſiſtere Orationi: ad quod ſufficit eos aſſiſtere in loco deſignato, habitu, & forma ad id deſtinatis, ſicque ſtent, quando ſtandum eſt, ſedeant quando ſedendum eſt, & caput tegant, aut detegant, quando tegendum, aut detegendum eſt.* Ita ille.

Et ex illo Tamburinus *lib.* 2. *in Decal. cap.* 5 §. 4. *n.* 14. ita dicens: *Quod ſi totam Horam Canonicam ipſi Muſici canerent, vt fieri in ſolemnioribus feſtis conſueuit, aliquibus probabile eſt, ſatisfieri à Præbendatis, & Religioſis ſuæ obligationi, ſi ſolum externa deuotione ibi aſſiſtant, non notabiliter confabulando, vel legendo, &c. etiamſi internè non attendant. Ratio poteſt eſſe, quia in iis circunſtantiis nihil aliud requiritur ab iis Eccleſia, niſi modeſtè aſſiſtere: ſecus magnum onus eſſet illos Præbendatos, ſeu Religioſos, vel debere eam domi repetere, vel debere tam longum tempus, quo per voces muſicas ea Hora Canonica cauitur, internam attentionem adhibere.* Ita ille. Et eodem modo antea loquuti ſunt Leſſius *lib.* 2. *de Iuſt. c.* 34. *dub.* 33. *n.* 185. Bonac. *diſp.* 2. (non 1. vt legi apud Palaum) *q.* 1. *punct.* 3. *n.* 4. Trullench *lib.* 1. *in Decal. cap.* 31. *fine*, qui & citat Petr. Nauarrum *de Reſtit. lib.* 4. *cap.* 2. *n.* 105. & Barboſ. *de Canonicis, & Dignitatib. c.* 34. *n.* 14. Ita etiam Palaus *diſp.* 3. *punct.* 3. *n.* 2.

Sed ego diſtinctius, & probabilius Reſpondeo *Primò.* In caſu noſtræ quæſtionis, verè ſatisfaciunt ſeruitio Chori Canonici, & Præbendati cum ſola aſſiſtentia perſonali (modò ſit modeſta, vti explicat Pellizarius) & ideo licitè poſſunt diſtributiones percipere. Quia in dicto caſu nil amplius petit Eccleſia. Sic praxis illius. Et omnes.

Reſpondeo *Secundò.* Probabilius iudico, quod dicti Canonici, ſeu Præbendati minimè ſatisfaciant præcepto dicendi Horas, cum ſola aſſiſtentia Chori; ſed neceſſum ſit, vel quod ipſi (ſubmiſſa voce) ſingulariter recitent ibi, aut poſtea, aut antea domi. Ratio eſt, quia in dicto caſu Canonici non recitant, neque ex parte, Horam, quam Muſici canunt; ſed ſolùm audiunt illam: atqui præceptum non eſt de auditione, ſed de recitatione: ergo. Sic colligitur ex dictis ſuprà *q.* 36. 39. & 40. Et credo ſic tenere Pellizarium & Tamburinum; cum ſolum dicant, oppoſitum aliquibus non videri improbabile.

QVÆSTIO XLIII.

An vbi viget conſuetudo, vt Canonici ſolùm præſentes adſint Choro, nec canant niſi per Manſionarios, Capellanos, aut ſubſtitutos, poſſint licitè diſtributiones recipere.

NEgant aliqui, eo quod putent, id minimè poſſe conſuetudine introduci. Quia eſt (inquiunt) contraria iuri naturali; & ideo nec iure fieri poteſt, vt quod datur ob aliquam cauſam, ſibi quis lucrifaciat, ea cauſa non ſequuta. Ita aliqui, quos ſuppreſſis nominibus, refert Azor. 1. *p. lib.* 10. *cap.* 11. *q.* 6. & eſſe probabile innuit Garzia mox citandus.

Sed longè probabilius, imo ex praxi, vt certum, Reſpondeo: Poſſe tales diſtributiones recipere, ac retinere, vbi viget talis conſuetudo, vt certè viget in omnibus ferè Hiſpaniæ Eccleſiis Cathedralibus. Ratio eſt: Quia obligatio canendi Canonici, aut

Præbendati

Præbendati per ſe ipſos, eſt de iure poſitiuo; atqui hoc poteſt derogari per legitimam conſuetudinem, iuxta cap. fin. *de Conſuetud.* ergo. Sic optimè, & latè Suarez *lib.* 4. *de Horis, c.* 12. *à n.* 11. Azor. *loc. cit.* Leſſius *lib.* 2. *de Iuſt. cap.* 34. *dub.* 33. *num.* 184. Petr. Nauarra *lib.* 2. *de Reſtit. cap.* 2. *num.* 114. Garzia *de benefic.* 3. *p. cap.* 2. *n.* 517. *& ſeqq.* quamuis *num.* 523. dicat, id habere difficultatem in ſua Eccleſia Abulenſi, eo quod *ſtatuto* 16. ſtatuatur, quod Canonici & beneficiati adiuuent ad canendum; & *ſtatuto vltimo* damnatur, & reprobatur omnis vſus, & conſuetudo contra ſtatuta in illo libro contenta, recopilata *anno* 1513. itaut non valeat, nec poſſit introduci. Bonac. *diſp.* 1. *de Horis, quæſt.* 3. *punct.* 2. §. 1. *n.* 18. & penes ipſum Nauarr. *de Orat. cap.* 22. *num.* 101. Macignus *cap.* 66. *num.* 4. Filliuc. *num.* 197. Molfeſius *cap.* 2. *num.* 25. Moneta Peſantius, & Naldus. Sic etiam Palaus *tom.* 2. *diſp.* 3. *de Orat. punct.* 3. *num.* 5. Trullench *lib.* 1. *in Decalog. c.* 7. *dub.* 31. *in fine*, Tamburin. *lib.* 2. *in Decal. cap.* 5. § 4. *n.* 18. vbi poſtquam abſolutè dixerat, non ſatisfacere Choro illum, qui nihil in choro dicit, ait: *Excipe item eos Canonicos, ſeu Beneficiatos, quibus vel ex conſuetudine, vel ex priuilegio conceditur ſolum intereſſe Choro, aliis Clericis Chori omnes partes perſoluentibus: iis enim modeſtè attendentibus, neque confabulantibus, non puto, ſiue Pium V. ſiue Tridentinum, ſuum acquiſitum ius, vel priuilegium ademiſſe.* Sic ille.

QVÆSTIO XLIV.

An Canonici poßint recipere diſtributiones, ſi per alium aßiſtant Choro.

RESpondeo vt certum, Non poſſe. Quia aſſiſtentia Chori ad lucrandas diſtributiones ſufficiens debet eſſe perſonalis, vt habetur *in cap. vnico, de Cler. non reſident. in* 6. & Concil. Trident. *ſeſſ.* 24. *cap.* 12. *de Reformat.* vbi cauetur, vt omnes compellantur diuina per ſe, & non per ſubſtitutos obire Officia. Sic communiter omnes. Legantur Bonacina *de Horis diſp.* 2. *q.* 1. *pun.* 4. Palaus *diſp.* 3. *pun.* 3. *in fine.* Pellizar. *tom.* 1. *tract.* 5. *cap.* 8. *ſect.* 3. *q.* 15. *num.* 172. & alij mox referendi.

QVÆSTIO XLV.

An ſaltem conſuetudine induci poßit, vt quis per alium Choro inſeruiat, & ſic diſtributiones lucretur.

RESpondeo vt certum: Poſſe. *Primò*, quia regulariter loquendo per conſuetudinem induci poteſt, quod poteſt per priuilegium: ſed per priuilegium ſummi Pontificis concedi poteſt, vt vnus per alium Choro inſeruiat: ergo. *Secundò*, quia ſic in aliquibus Eccleſiis vſu receptum eſt, vt fatetur Bonacina *infra.* Sic ille, *de Horis diſp.* 2. *q.* 2. *punct.* 5. *& q.* 5. *punct.* 6. *num.* 17. & penes illum Rota Romana in vna Zamorenſi Canonicatus de Toro, 18. *Maij* 1598. Azotius *lib.* 10. *cap.* 11. *q.* 6. Macignus *de Horis cap.* 67. *n.* 8. Petrus Nauarra *lib.* 2. *de Reſtit. cap.* 2. *n.* 217. Leſſius *lib.* 2. *de Iuſt. cap.* 34. *dubitat.* 33. *num.* 185. Layman, Moneta, & Boerius. Quibus addi poſſunt Palaus, & Pellizar. *loco citato.* Qui idem omnino docent, loquendo de ſtatuto, aut priuilegio; per hæc enim rectè fit vt quis per alium Choro aſſiſtat, & lucretur ſtipendia, vt videre eſt in Coadiutoriis, quæ quotidie conceduntur, vt per alios Choro ſeruiant.

QVÆSTIO XLVI.

An Canonicus, ſeu Beneficiatus, qui dum diuinum Officium in Choro recitat, maxime à ſomno impetitur, itavt eo oppreſſus, nec ad verba attendat; ſatisfaciat præcepto recitandi, & Choro inſeruiendi.

RESpondeo circa primum, *Primò*, Non ſatisfacere præcepto recitandi, & ſic obligari ad priuatam, & iteratam recitationem. Ratio eſt, quia huiuſmodi ſic recitans, nec deuotè, nec attentè, imo nec per actionem humanam, & liberam, Officium perſoluit. Sic Nauar. Sanchez, Rodrig. Philibert. & Trullench citati à nobis 2. *p. tract.* 6. *diſp.* 13. *q.* 14. Tamburin. *lib.* 2. *in Decalog. cap.* 5. §. 4. *n.* 19. *&* 20. lege me ipſum *loc. cit.*

Reſpondeo circa ſecundum, *Secundò*, Probabile eſt omnino, quod dictus Canonicus ſatisfaciat ſeruitio Chori, & ſic poſſit conſequenter recipere diſtributiones quotidianas illius Officij ſic imperfectè recitati. Ratio eſt, quia (ait Tamburinus) *ad diſtributiones acquirendas ſufficit aſſiſtentia, quantam ſine culpa poteſt quis afferre. Certè omnes docemus, diſtributiones acquiri à legitimè impedito, v. g. ab infirmo qui Choro non aſſiſtat at quod magis legitimum impedimentum, quam ſomnus ille pertinax, qui euinci moraliter non poſſit, quique ſi actuali infirmitati compararetur, non erit error? Recitare autem poſtea ad finem acquirendi diſtributiones, eundem fruſtra obligarem, ſi quidem hæ per Horas in Choro recitatas acquiruntur, non per recitatas extra Chorum.* Sic ille *loc. cit. n.* 21. bene. Secus eſſet dicendum ſi omnino dictus Canonicus dormiret, nec ſomno quidquam reſiſteret; ſed potius ei acquieſceret.

QVÆSTIO XLVII.

An Canonici confabulantes, aut ſcribentes in Choro, aut exercentes ſimiles actiones attentioni externæ repugnantes, poßint lucrari diſtributiones quotidianas, ac retinere.

AFfirmat Nicolaus Garcia *de Benefic. part.* 3. *c.* 2. *n.* 514. per hæc verba: *Dico ſecundò nihilominus, ad lucrandos fructus, & diſtributiones ſufficere ſolam aßiſtentiam in Choro, etiamſi non canent, nec ſint attenti, ſed cum aliis loquantur, quamuis in hoc malè faciant,* cap. *Dolentes, & Clement.* 1. *de vita & honeſt. Clericor.* ſi exceſſus fuerit notabilis, peccent mortaliter, cap. *licet* 32. *de Præbend.* ibi: *Quæ tantum reſidentibus in Eccleſiis, & his, qui interſunt Horis Canonicis exhibentur.* Et c. 11. *de Cleric. non reſident. in* 6. ibi: *Qui eiſdem Officiis in ipſis Eccleſiis abfuerint.* Abbas in cap. *Cum olim, n.* 6. *de re iudic.* qui ait, *quod diſtributiones dantur reſpectu intereſſe diuinorum, non præcisè reſpectu cantus, vel alterius Obſequij,* vt in d. *cap.* 11. Barthol. Medina *in ſum. lib.* 1. *c.* 14. §. 11. & Zechius *ſuprà*; & videatur Toletus *in ſum. lib.* 2. *cap.* 12. *num.* 6. Et ita videtur eſſe conſuetudo, & praxis Eccleſiarum. Ita Garcia. Cuius ſententiam amplectitur Sanchez *tom.* 2. *conſil. lib.* 2. *c.* 2. *dub.* 102. *n.* 2. & vt probabile ſequitur Diana *part.* 4. *tract.* 4. *Reſol.* 149. licet antea 2. *p. tract.* 12. *Reſol.* 7. oppoſitam

oppoſitam prorſus eſſe tenendam affirmet. Citat. etiam Pellizarius pro hac ſententia, Suarium *lib.4. de Horis, c.14. num.12.* & Caſtrum Palaum *diſp.3. punct.4. num.2.* ſed malè, vt *infrà*. Tenet tamen illeam, vt probabilem, Tamburin. *lib.2. cap.5. §.4. n.22.* quia (inquit) verè iſte ſuo muneri non deficit aſſiſtendi in Choro; eſto peccet contra Religionem, obligeturque, quod omiſit, recitare priuatim.

Sed probabilius Reſpondeo: Nec poſſe licitè lucrari diſtributiones quotidianas, nec retinere illas. Sic Caſtro Palao (*loco cit.* à Pellizario pro parte contraria) his verbis: *Probabilius cenſeo, hunc Canonicum corporaliter aſſiſtentem, neque diuinis Officiis attendentem, ſed voluntariè diſtractum, maximè ſcribendo, confabulando, vel dormiendo, nullo modo diſtributiones lucrari. Ratio eſt, quia diſtributiones conceduntur ob præſentiam, & aſſiſtentiam humanam, & honorariam, cedentem in Dei cultum, & authoritatem diuinorum Officiorum: at qui voluntariè diſtractus eſt, itavt ad Officia diuina nequaquam attendat, nullatenus dici poteſt ipſis moraliter, & humano modo præſens*, ex *l. coram Titio, ff. de verb. ſignific.* ergo. Hucvſque Palaus. Qui & citat Suarium *cap.12. cit. n.9. & 10. (adde tu) & 20.* necnon Azorium, Petr. Ledeſm. Lopezium, Vegam, Rodriguez, Raphael. de la Torr. Bonac. & Barboſam. Quibus addit Garcia *loc. cit. n.515.* Sandoualem, Ioannem Andr. Dominicum, Imolam, Nauarrum, Sotum, Bejam, Graffium, Summ. Coronam, Conradũ, Petr. Nauarram, & Aragonium. Et ego addo Trullench *lib.1. Decal. cap.7. dub.16. ſub n.8.* qui & citat Dianam *2.p. tract.12. Reſol.7. cit.* Pellizarium *tom.1. tract.5. cap.8. ſect.3. quæſt.5. n.138.* vbi contra Garciam dicentem, in contrarium eſſe conſuetudinem, & praxim Eccleſiarum, ait talem conſuetudinem non adeſſe in Italia, vbi Beneficiarij non ſunt ita parum timorati, vt in Choro non ſeruent ſaltem attentionem exteriorem, communiter loquendo. Credo ego Pellizario; quia hiſce meis oculis vidi. Sed obſecro, vt mihi credat, quod non minori modeſtia adſint Choro in Hiſpania, Canonici, & Beneficiati; quia certè non ſunt ita indeuoti, vt non ſeruent ſaltem attentionem externam. Vidi egomet in Hiſpania hanc eſſe praxim Eccleſiarum, præcipuè Toletanæ, Complutenſis, Salmantinæ, & aliarum. Exceſſit ergo Garcia. Lege ſupra *q.38.* vbi plures adhuc Authores inuenies. Quibus addo Candidum *diſquiſ.18. art.26. dub.1.* & Acacium March. *tom.2. verb. Horas Canonicas, Reſol.61. n.7.* Reginald. *tom.1. lib.18. c.12. n.175.*

QVÆSTIO XLVIII.

An deferentes thus, aut transferentes libros ex vna in aliam partem, teneantur recitare partem, quæ tunc temporis à Choro diſſoluitur, ad ſatisfaciendum obligationi Officij, & aſſiſtentiæ Chori.

AFfirmant teneri recitare talem partem ad ſatisfaciendum obligationi diuini Officij, non verò ad ſatisfaciendum obligationi Chori; nonnulli Doctores, inter quos eſt Palaus *diſp.3. punct.4. num.7. verſ. ſecundò infero*, vbi ait, quod *debeant prædicti miniſtri ad ſatisfaciendum obligationi, & aſſiſtentiæ in Choro, priuatim poſtea recitare, ſi ob illa munera* (inquit) *à recitatione tuæ partis, & ab attentione alterius impediaris.* Ita ille citans pro ſe Vazquium *de Beneſ. cap.4. §.1. dub.6. n.111.* & Bonacinam *diſp.1. de Horis, quæſt.3. punct.2. n.13.* Sed non ita benè. Nam Bonacina non docet id abſolutè, ſed ſub diſtinctione, dicendo, ſatisfacere quidem obligationi aſſiſtentiæ, & obligationi Chori; non tamen obligationi diuini Officij; niſi illud poſtea priuatim recitent, vel ſaltem, niſi attendant ad ea, quæ interim recitantur. Ratio (inquit) eſt quia non dicitur recitare diuinum Officium, qui verba diuini Officij non profert, vel ad illa non attendit, *l. Coram Titio, ff. de verb. ſignific.* Hæc Bonacina, qui citat pro ſe Nauarrum *cap.1. de Orat. num.37.* Monetam *de Diſtribut. 2.p. quæſt.2. n.4.* Naldum *verb. Diuinum Officium, n.14.* Sà *verb. Horæ Canon. n.8.* Vazquium *art.5. dub.6. n.111.* Filliuc. *c.6. q.3. num.191.* & Suarium *c.14. n.13.* Sed an benè omnes hos Authores citet, poſtea videbis.

Sed ego valdè probabiliter Reſpondeo: Non teneri prædictos ſeruientes recitare, imò nec audire partem Officij, quæ tunc temporis à Choro diſſoluitur, ad ſatisfaciendum vtrique obligationi, tam videlicet, Officij, quàm aſſiſtentiæ: Quia vtrique, inſeruiendo Choro, verè ſatisfaciunt. Sic in primis tenet Sà *loco citato* à Bonacina, his verbis: *Quod verò quis impeditus in ſeruiendo Officiis, non potuit in Choro dicere, aut audire, non tenetur ſupplere.* Sic ille. Et annuit Vaſquez *loco citato*, dum dicit, *Hoc videri verum, ſaltem quod ſufficiat, ſi tenet memoria illud dicere, quod canitur in Choro ſubmiſſa voce, aliàs autem non tenetur* (inquit) *præcipuè quia in Religionibus forſan hæc eſt conſuetudo.* Sic Vaſquez non Nauarr. nec Suarez qui de hac quæſtione agunt *locis* à Bonacina *citatis*: tenent etiam noſtram ſententiam Diana *tom.1. tract.11. Reſol.13.* citans pro oppoſita ſententia Suarium *loco citato, num.13.* (ſed malè omnino.) Et pro noſtra Laymanium *lib.4. tract.1. cap.5. num.7.* Molfeſium *tract.5. cap.22. num.21.* Azorium *lib.10. cap.11. quæſt.10.* Naldum *verb. Officium Diuinum, num.7.* Aragonium *2.2. q.83. art.12. in fine.* Reginaldum *lib.18. cap.13. num.188.* Villalob. *tract.24. diff.26. num.14.* & Ioan. de Cruce *1. p. ſum. præcep. 3. art.3. dubitat. 7. concl.1.* Et quidem Layman id docet *num.7. cit. verſ. ſimile dubium eſt*, ſed citat Emmanuelem Sà, & Nauarrum *cap.11. num.37.* pro contraria parte; ſed primum, malè, vt vidiſti: ſecundum, benè ex parte, nam ex parte clarè nobiſcum eſt, *loco citato, n.36.* & ſic abſolutè pro noſtra ſententia citatur ab Azorio, *quæſt.10. cit.* Et certè *cap.21. num.15.* non audet prædictos ſeruientes propter omiſſam ſuppletionem, quam monet, arguere peccati. Rurſus id docet Reginald. *n.188. cit.* & etiam *n.160.* vt citat Bonacina, *verſ. ſeptimum documentum.* Villalobos etiam non *num.14.* ſed *15.* vbi ita ait: *El que por razon del canto del Coro, ſe ocupò alli enregiſtrar los Pſalmos, traer los libros, o incenſar, o otras coſas ſemejantes, que no ſe pueden hazer antes, eſtà eſcuſado juſtamente, y no tiene obligaciõ de ſuplir lo que dejò de rezar, commè diſe S. Antonino recebido de todos. Aſſi lo diſen Nauarro y Azor que le ſiguen.* Sic ille. Idem docet Ioan. de la Cruz *cit. concl.1. in fine*, vbi citat pro ſe Sà, & Torre. Lege meipſum *2.p. tract.6. diſput.13. quæſt.17. & 3. p. tract.2. de Auditione Miſſæ, diſp.1. quæſt.45. & 46.*

QVÆSTIO

QVÆSTIO XLIX.

An Canonicus, ſeu Prabendatus, ſi obtento beneficio, fiat cæcus, aut ſurdus, poſsit abeſſe à Choro, & lucrari diſtributiones quotidianas.

NEgat Sanchez *tom.* 1. *conſil. lib.* 2. *cap.* 2. *dubit.* 90. *num.* 7. vbi ait cæcitatem, vel ſurditatem non eſſe ſufficientem morbum, vt Canonicus deficiens Choro lucretur diſtributiones. Quia adeſſe Choro (ait) non nocet huic morbo, & ſua præſentia Chorus authorizatur. Ita ille. Qui & citat Nauarrum *de Orat. cap.* 19. *num.* 81. & 82. & bene. Addo ego Suarium *lib.* 4. *de Horis, cap.* 28. *num.* 18. qui id docet, non ſolùm de ſurdo, ſed de ſurdo ſimul & cæco; quia hi tenentur ad reſidentiam Chori, ratione beneficij; & illam facile poſſunt exhibere, ſin minus canendo, ſaltem aſſiſtendo, & authorizando Chorum ſua præſentia. Trullench etiam *lib.* 1. *in Decalog. cap.* 7. *dub.* 28. *ſub num.* 8. Filliuc. & Bonacina apud ipſum. Ita etiam Corro *de Horis q.* 5. *n.* 91.

Sed alij contra affirmant, poſſe prædictum cæcum, vel ſurdum, lucrari diſtributiones quotidianas, etiamſi abſit à Choro. Probant tum ex *l.* 1. *C. Qui morbo ſe excuſar. lib.* 10. vbi qui vtriuſque oculi aciem amiſit, leuamen ſentit munerum perſonalium, eorum videlicet, quæ corpore ſunt implenda: vt *ibid.* Gloſſa 1. explicat. Tum etiam, quia (vt teſtatur Barboſa mox citandus) Sac. Congregatio Concilij *ſub die* 20. *Iulij* 1629. cenſuit, Canonicum, qui lumen oculorum amiſit, & propterea Miſſas, & diuina Officia celebrare non poteſt, diſtributiones quotidianas, & cætera emolumenta lucrari, perinde ac ſi diuinis intereſſet. Et antea in eadem Congreg. *ſub die* 11. *Auguſti* 1618. fuit reſolutum, prouiſum de Canonicatu, ſi capta poſſeſſione lumine orbetur, & non poſſit promoueri ad Ordinem requiſitum, reputari præſentem, quoad fructus, ſed non teneri aſſiſtere Choro. Ita omnino Diana *p.* 5. *tract.* 6. *Reſol.* 14. qui & citat Barboſam de *Canon. cap.* 24. *n.* 30. & Cenedum *in qq. Canon. quæſt.* 1. *num.* 13. Quos omnes citat & ſequitur Pellizar. *tom.* 1. *tract.* 5. *c.* 8. *ſect.* 3. *quæſt.* 6. *num.* 143. & Riccius apud Trullench *lib.* 1. *cap.* 8. *dubitat.* 8. *ſub num.* 15. Menoch. Moneta, & Cenedo apud Eſcobar à Corro *locis citatis.*

Sed ego probabilius, ac diſtinctius, Reſpondeo dicendum *Primò*: Canonicus, qui obtento beneficio fit cæcus, optimè, ac licitè poteſt lucrari diſtributiones quotidianas, etiamſi abſit à Choro. Tum quia cæcitas ſufficiens morbus eſt ad non intereſſendum Choro; cum intereſſe illi nequeat ſine labore magno, ac non parua multoties offenſione aliorum. Tum etiam, quia Declarationes præfatæ Sac. Congregat. Concilij cæcos altiori aſſiſtentia liberat, vt vidimus. Sic à fortiori Authores ſecundæ ſententiæ.

Reſpondeo *Secundò*: Canonicus, qui obtento beneficio fit ſurdus, tenetur adeſſe Choro, ad lucrandas diſtributiones. Quia hic ſine labore poteſt, & certè de ſolis cæcis loquutæ ſunt declarationes Cardinalium, vt conſtet. Sic Authores primæ ſententiæ.

QVÆSTIO L.

An Canonici, & Beneficiarij, qui ob morbum grauem corporalem non valent Choro intereſſe, lucrentur diſtributiones.

NEgat Francus cap. *vnico de Cleric. non reſident. in* 6. §. *Qui verò, num.* 1. Qui exiſtimat, diſtributiones non deberi infirmis non intereſſentibus Choro, niſi aliàs id conſuetudine obtentum ſit.

Sed, vt quid certum, Reſpondeo lucrari; non ſolum fructus beneficij, ſed etiam diſtributiones quotidianas, quæ intereſſentibus conceduntur. Quia ſic habetur *in cap. vnico, de Cleric. non reſident. in* 6. vbi Bonifac. VIII. tres aſſignat cauſas, quæ excuſant Beneficiatum à Choro, ob quas, non obſtante illius abſentia, diſtributiones acquirat. *Infirmitatem;* videlicet; *iuſtam, & rationabilem corporis neceſſitatem; & euidentem Eccleſiæ vtilitatem.* Et ideo ſic ſentiunt communiter DD. Legantur Couarru. 3. *variar. cap.* 8. *num.* 8. Guttierrez *lib.* 1. *Canonic. qq. cap.* 1. *n.* 140. Vaſquez *de Benefic. cap.* 4. §. 3. *dub.* 3. *n.* 224. Sanchez *tom.* 1. *lib.* 2. *conſil. cap.* 2. *dub.* 90. *n.* 2. Barboſa *p.* 3. *de poteſt. Epiſcopi, alleg.* 53. *num.* 166. Bonac. *diſp.* 2. *quæſt.* 5. *punct.* 1. *in princip.* Palaus *diſp.* 3. *de Orat. punct.* 9. *n.* 1. Trullench *lib.* 1. *in Decal. c.* 8. *dub.* 8. *num.* 1. & 2. Pellizat. *tom.* 1. *tract.* 5. *c.* 8. *ſect.* 3. *q.* 7. *n.* 144.

QVÆSTIO LI.

An quilibet morbus ſufficiat, ad hoc, vt illo laborans, lucretur diſtributiones, abſens à Choro.

REſpondeo vt certum, quod non, ſed opus eſt, quod morbus ſit grauis, iudicio prudentis viri, ſeu Medici periti, ſi res agatur extraiudicialiter, ſi verò iudicialiter, arbitrio Prælati, ſeu Iudicis. Sic omnes. Legantur citati, præcipuè Bonac. Palaus, Trullench, & Pellizarius.

QVÆSTIO LII.

An nihilominus, aliquando morbus leuis ſufficiat, vt quis ob illum, abſens acquirat diſtributiones.

REſpondeo ſufficere aliquando: nempe quando morbus eſt leuis, ſed ex acceſſu ad Chorum probabiliter timet patiens, fore augendum. *Tunc enim* (ait Palaus) *certum eſt, te excuſatum à Choro manere, ac ſi morbo graui laborares, quia ille morbus leuis, ob periculum incrementi reputatur grauis.* Sic ille *loc. cit. n.* 2. Bonac. *n.* 3. Pellizat. *n.* 145. Trullench. *n.* 2.

QVÆSTIO LIII.

An Canonicus, qui ſua culpa infirmitatem contraxit, acquirat etiam diſtributiones.

NEgarunt aliqui Authores, eo quod ſua culpa non intereſt Horis Canonicis. Ita Probus cap. *vnico de Cleric. non reſident. in* 6. *num.* 17. & *ibidem* Hoſtienſ. *num.* 2. & Roſella *verb. Reſidentia, num.* 3. vt refert Sanchez.

Sed

Sed vt longè multò probabilius, imò vt mihi certum, Reſpondeo acquirere diſtributiones quotidianas. Quia hic re ipſa dicitur abeſſe à Choro propter infirmitatem; & cum ius non diſtinguat de infirmo ex propria culpa, vel ſine illa, nec nos diſtinguere debemus: aliter enim via multis ſcrupulis aperiretur. Sic Garcia *de Benefic.3.p. cap.2. num.362. & 363.* vbi affert quandam Declarationem Sac. Congreg. ſic dicentem: *Senio confectis, ſi alias reſidere ſoliti ſunt, diſtributiones debentur, ac etiam infirmis ex propria culpa, & peccato, cum præcedenti occaſione, nimius enim eſſet rigor, &c.* Nauarr. *conſil.13. de celebrat. Miſſar.* Couarru. *lib.3. Variar. cap.13. num.8. verſ.7.* Barboſa *lib.3. de iure Eccleſ. cap.17. num.63.* Azorius *part.2. lib.7. cap.7. quæſt.11.* & antea remiſſiuè *1.p. lib.10. cap.14. quæſt.11.* Bonacina *diſputat.5. quæſt.5. punct.1. num.7.* & apud ipſum Macignus, Moneta, Naldus, & Petr. Nauarra, Sanchez *lib.2. conſil. cap.2. dub.91.* Palaus *diſp.3. punct.9. §.1. num.3.* Trullench *lib.1. in Decal. cap.8. dub.8. num.4.* Pellizarius *tom.1. tract.5. cap.8. ſect.3. quæſt.7. verſ. Illud quidem, num.145.* Eſcobar à Corro *de Horis Canon. quæſt.5. n.93.*

QVÆSTIO LIV.

An etiam acquirat diſtributiones dictus Canonicus, qui dedita opera in morbum incidit, vt eo impeditus intereſſe Choro non poſſet.

NEgant Moneta *2.p. de Diſtribut. quæſt.6. n.11.* & Couarru. *loc. cit. verſ. ſeptimo.* Quia in hoc euentu, culpa fuit præordinata ad caſum, & prodeſſe non debet. Negat etiam Corro *num.94.* quatenus ait, probabilius ſibi videri, tunc teneri ad reſtitutionem diſtributionum.

Sed probabilius Reſpondeo, Etiam in hoc caſu acquirere diſtributiones. Quia iura non reſpexerunt intentionem infirmi, ſed eius infirmitatem. Sic Bonacina *loc. cit. num.7.* Qui tam bene addit, quod in foro externo poſſet huiuſmodi, in pœnam ſui delicti priuari diſtributionibus. Sic etiam Trullench *loc. cit. n.4.* Fauſt. *lib.3. de Horis, q.29.*

QVÆSTIO LV.

An rurſus acquirat diſtributiones infirmus ille, qui aliàs ante infirmitatem Choro intereſſe non conſueuerat.

AFfirmat adhuc Petr. Nauarra *lib.2. de Reſtitut. cap.2. dub.3. num.238. Quia infirmitas* (inquit) *in illo caſu adhuc eſt cauſa, vt ea laborans abſit à Choro ſiquidem ex illa impediretur adeſſe, etiamſi voluntatem haberet intereſſendi.* Ita ille. Cuius ſententiam eſſe ſatis probabilem, ingenuè fatetur Palaus *punct 9. cit. n.5. verſ. Fateor.*

Sed probabilius longè Reſpondeo, tunc non acquirere diſtributiones. Ratio eſt, quia tunc infirmitas non eſt cauſa non intereſſendi Choro, ſiquidem illa ceſſante, adhuc non intereſſet: atqui *in d. cap. vnico, de Cler. non reſid.* ſolum conceduntur diſtributiones illis, quibus infirmitas vnica eſt cauſa abſentiæ, illaque ceſſante, adeſſent: ergo. Sic communis. Vaſquez *cap.4. cit. §.3. n.225.* Couarruv. *3. Variar, cap.13. num.8.* Azor. *p.2. lib.7. cap.7.* Guttierrez *lib.1. Canon. qq. cap.1. n.138.* Barboſa *3.p. de poteſt. Epiſcopi, alleg.53. n.168.* Bonac. *loc. cit. num.10.* vbi teſtatur à Rota ſic eſſe deciſum 2. *Maij* 1630. Trullench. *loc. cit. num.5.* Macignus *cap.71. num.56.* & alij apud Eſcobarem à Corro *quæſt.5. de Horis, num.99.* Lege meipſum *p.4. de cenſur. tract.2. diſp.9. quæſt.41.*

QVÆSTIO LVI.

An ſi dictus infirmus, qui ante infirmitatem non conſueuerat Choro adeſſe, mutata in ipſa infirmitate voluntate, efficaciter proponeret reſidere, ſi ab infirmitate liberaretur, tunc ſaltem acquireret diſtributiones.

NEgat adhuc Macignus *loc. cit. num.56.* apud Bonac. *loc. cit. n.11.* & quidem probabiliter.

Sed probabilius adhuc Reſpondeo, tunc poſſe diſtributiones acquirere. Quia tunc iam infirmitas eſt vera cauſa abſentiæ; cum per illam iam ſtet, quod Choro non interſit. Sic Bonac. Quem ſequitur Palaus *loc. cit. verſ. Adde.* Quamuis (vt notat Bonacina) non facilè crederetur infirmo, in foro externo, cum efficax propoſitum poſtea aſſiſtendi, difficulter probari poſſet, & contra ipſum ſit præſumptio. Caſus enim ſuperueniens interpretationem recipit ſecundum ſtatum præcedentem, cap. *Maiores, de Baptiſmo, in fine.* Ita etiam Corro *loc. cit. n.99. in fine*, dicens id eſſe citra dubium.

QVÆSTIO LVII.

An item diſtributiones poſſet recipere, qui habebat conſuetudinem Choro intereſſendi; ſed elicito efficaci propoſito non intereſſendi, in morbum incidit.

AFfirmat etiam Petr. Nauarra *lib.2. de Reſtitut c.2. dubitat.3.*

Sed probabilius, & conſequenter ad dicta, Reſpondeo tunc non poſſe diſtributiones recipere in foro conſcientiæ. Quia tunc non diceretur abeſſe Choro, ob infirmitatem formaliter, ſed ob nolitionem propriam. Verum eſt, quod in foro externo de facto reciperet, eo quòd præſumeretur ob infirmitatem defuiſſe. Sic Macignus *c.71. n.56.* Bonac. *n.11. cit. verſ. Dices,* Trullench. *ſub n.4. cit.*

QVÆSTIO LVIII.

An ad minus infirmus, qui dum eſſet ſanus ad aliquas Horas Canonicas ire conſueuerat, poſſit illarum diſtributiones percipere.

AFfirmat, non ſolum illarum Horarum, ſed etiam earum, quibus aſſiſtere non ſolebat, poſſe diſtributiones recipere, Petr. Nauarra citatus *q.55.*

Sed ego iuxta nuper dicta, Reſpondeo poſſe recipere diſtributiones illarum Horarum, ad quas ire conſueuerat; non verò aliarum, quibus aſſiſtere non ſolebat. Quia morbus in hac parte præſumitur cauſa abſentiæ, quoad illam diſtributionum partem, quam infirmus lucratus fuiſſet. Sic Nauarr. *de Orat. cap.11. num.10.* Sanchez *lib.2. conſil. cap.2. dub.90. num.4.* Bonacina *diſputat.2. de Horis, quæſt.5. punct.1. num.12.* Trullench *lib.1. in Decalog. cap.8. dubitat.8. num.5.*

QVÆSTIO

QVÆSTIO LIX.

An ſi Canonicus, tempore grauis infirmitatis, in loco beneficij non exiſtat, ſit diſtributionum capax.

NEgant aliqui, moti ex textu in cap. *Cum non deceat, de elect. in 6.* vbi abſentibus à loco Eccleſiarum, ob illarum vtilitatem, fructus conceduntur, non diſtributiones: ergo. Ita Garcia *de Benef. 3. part. cap. 2. n. 360. & 364.* apud Palaum, ſed apud me, *num. 361. & 363.* & antea 359. & penes ipſum, Dominic. Ripa, Couarru. D. Anton. Ocon. Gutierrez, Zerola, Zechius, & Vaſquez *n. 125.*

Affirmat contra, apud Eſcobar. à Corro, Bonac. *punct. 1. citato num. 6.* docens, eſſe capacem diſtributionum, ſi alioquin intereſſe Choro conſueuerat. Quia verè impeditur infirmitate, etiamſi abſens abſque iuſta cauſa eſſet. Sic refert Corro ſententiam Bonacinæ. Sed non bene. Quare.

Probabilius Reſpondeo ſub diſtinctione dicendo, quod verè ſit diſtributionum capax, ſi tempore infirmitatis abſens erat à loco beneficij, ex legitima, & iuſta cauſa; ſecus verò ſi abſque illa. Quia quando abeſt ex legitima cauſa à loco beneficij, & ibi infirmatur, tunc infirmitas vera cauſa iudicatur abſentiæ: ergo tunc lucrari debet diſtributiones, niſi ſtet in contrarium conſuetudo. Quando verò abeſt ex cauſa iniuſta, tunc non tam ex infirmitate, quam ex malitia cenſetur abeſſe, ſicut ille, qui abſque cauſa ſolitus erat ante infirmitatem abeſſe: & ideo tunc non ſit capax diſtributionum. Sic Palaus *punct. 9. cit. §. 1. num. 6.* & penes illum Bonac. *num. 6. cit.* Barboſa, & Moneta. Corro etiam *quæſt. 5. de Horis, num. 95.* Trullench *dub. 8. cit. num. 3.* Qui citat Sanchez pro oppoſito, *lib. 2. conſil. cap. 2. dub. 90. num. 4.* Sed non bene. Nam ibi nihil, ſed *num. 5.* vbi ſolùm loquitur de Canonico, qui abſens fuit, non ex iuſta cauſa, &c.

QVÆSTIO LX.

An qui podagra laborat, excuſetur ab aſsiſtentia in Choro, & poſsit lucrari diſtributiones.

REſpondeo vt certum, Excuſari, & poſſe conſequenter lucrari diſtributiones. Quia hic verè abeſt à Choro, ob infirmitatem, quæ (vt ſupponimus) acceſſum ad Eccleſiam impedit. Sic omnes. Barboſa *de Canonic. cap. 24. num. 31.* & ad Tridentin. *cap. 12. num. 108. & de iure Eccleſ. 3. p. cap. 12. n. 58.* Moneta *2. p. de diſtribut. quæſt. 6. n. 1.* Bonac. *diſp. 2. de Horis, quæſt. 5. punct. 1. num. 12.* Trullench. *lib. 1. in Decal. cap. 8. dub. 8. num. 6.* Eſcobar à Corro *de Horis Canon. quæſt. 5. ſub num. 91.* Qui idem dicunt de illis, qui ad Eccleſiam ſe conferre non poſſunt, ob ſimilem morbum, nempe ob debilitatem crurum, ſeu tibiarum, &c.

QVÆSTIO LXI.

An etiam ſenes excuſentur ab aſsiſtentia Chori, & poſsint diſtributiones recipere.

NEgant aliqui apud Azorium vbi infra, eo quod ſenectus non ſit infirmitas.

Sed vt ferè certum Reſpondeo, Excuſari, & poſſe diſtributiones recipere, dummodo ſine periculo grauis incommodi ad Chorum accedere nequeant, & dum valerent, Choro intereſſe conſueuiſſent. Quia ſenectus ipſa eſt morbus. Sic communis. Bonac. & Trullench *loc. cit.* Corro *n. 103.* Azor. *tom. 1. lib. 7. c. 7. q. 12.* Cenedo *quæſt. 1. num. 15.* Monochius, Barboſa, Fauſtus & alij apud Corrum. Garcia *3. p. de Benef. capit. 2. num. 362.* vbi deciſum eſſe à Sac. Congreg. Cardin. his verbis, fatetur: *Senio Confectis, ſi aliàs reſidere ſoliti ſunt, diſtributiones debentur, &c.* Senio autem confectos, intelligendos eſſe ſeptuagenarios, mox videbis.

QVÆSTIO LXII.

An ſenes ſeptuagenarij communiter excuſentur à Choro, & poſsint diſtributiones percipere.

REſpondeo, excuſari communiter loquendo. Quia huiuſmodi ſenes, ratione ætatis grauioris, nequeunt commodè aſſiſtere Choro. Nam ob decreſcentes corporis vires, tot ærumnis, & doloribus premuntur, vt ipſorum vita dolorum plena iudicetur, iuxta illud Pſalmi 89. *Dies annorum noſtrorum in ipſis ſeptuaginta anni; ſi autem in potentatibus* (id eſt, robuſtioribus) *octuaginta anni, & amplius eorum labor & dolor.* Sic Bonac. *diſp. 2. quæſt. 5. punct. 1.* & penes ipſum Menochius, Hojeda, Moneta, & Azor. Palaus *diſp. 3. punct. 9. §. 2. num. 2. verſ. Quartò debentur.* Pellizar. *tom. 1. tract. 5. cap. 9. ſect. 2. quæſt. 8. n. 147.* Lege Didacum Narbonam *de ætate ad actus humanos requiſ. anno 70. quæſt. 2. num. 5. 6. & quæſt. 2. num. 7.* vbi ſenio confectos ſeptuagenarios eſſe, optimè probat ex Menochio, Riccio, & Velaſco.

QVÆSTIO LXIII.

An Canonico abſenti, ob aliquam iuſtam corporalem neceſsitatem, diſtributiones quotidianæ conferri debeant.

REſpondeo vt certum, Conferri debere. Quia hæc eſt vna ex tribus cauſis, quæ excuſant Canonicum, ſeu Beneficiarium à Choro, & ſtante illa, diſtributiones acquirit, vt habetur *cap. vnico, de Cler. non reſident. in 6.* vt vidimus *ſuprà quæſt. 50.* Et ideo ſic docent omnes, ſolùmque eſt difficultas in explicando, quando contingat hæc iuſta, & rationabilis corporalis neceſſitas, de quo *in ſequentibus.*

QVÆSTIO LXIV.

An debeantur diſtributiones Canonico, ſeu Beneficiato, qui à Choro abeſt, eo quòd ex ipſius aſsiſtentia immineat ei graue damnum vitæ, honoris, vel fortunæ.

REſpondeo vt certum: Deberi. Quia re vera, quodcumque graue damnum in quolibet horum bonorum genere, reputatur iuſta, ac rationabilis neceſſitas. Sic omnes DD. ſed præcipuè Palaus *de Orat. diſp. 3. punct. 9. §. 2. num. 1.* & Pellizar. *tom. 1. tract. 5. c. 8. ſect. 3. q. 8. n. 146.*

QVÆSTIO LXV.

An acquirat distributiones ille, qui ex iudicio Medici, domi ſe continet, vel ad ſumendam medicinam, qua corpus expurgatur, vel quia eo die ſanguine minuendus eſt.

RESpondeo vt certum: Acquirere. Quia certum eſt hunc abeſſe à Choro ob iuſtam, & rationabilem cauſam. Sic Archidiac. & Francus *in cap. vnico, de Cleric. non reſid.* Azor. *tom.2.lib.7.c.7.q.11.* Graffius *2.p.deciſ.lib.3.c.15. num.*10. Moneta *2.p. de distribut. quaeſt.6.n.*8 Barboſa *3.p. de poteſt. Epiſcop. alleg.*53.*n.*169 Macignus *c.*61.*n.* 60. Eſcobar à Corro *de Horis q.*5.*n.*89. Bonac. *diſp.*2.*q.*5.*punct.*4. *n.* 4. Palaus *loc.cit.n.*2. Pellizar. *num.* 147. Trullench *lib.* 1. *in Decal.cap.*8.*dub.*9.*num.*2.& alij. Qui idem dicunt de Valetudinariis, qui iudicio Medici domo non egrediuntur, ob valetudinis periculum.

QVÆSTIO LXVI.

An etiam debeantur distributiones Canonico, qui ex Conſilio Medici, ad balnea, vel ad celebrem aliquem Medicum, vel ad euitandam cœli inclementiam, aliò ſe confert.

RESpondeo vt certum: Deberi etiam. Quia etiam in iis omnibus caſibus, abeſt à Choro, ob rationabilem, & iuſtam cauſam, vt conſtat. Sic Moneta *num.* 10. Barb. *n.*169. Palao *n.*2. *verſ. Secundò.* Bonac. *num.*4. Pellizar. *n.*147.*cit.* Qui idem dicunt de eo, qui cauſa recuperandi vires in infirmitate amiſſas, aliò ſe transfert.

QVÆSTIO LXVII.

An item distributiones capere poſſit, qui ob cantum nimis defatigatus, aliquantulum ſe retrahit à Choro, vt ſpiritus aſſumat, & recreet.

RESpondeo, Etiam poſſe capere. Quia etiam abeſt hic à Choro ob rationabilem cauſam. Sic Bonac. *num.* 5. citans Nauarrum *de orat. cap.* 69. ſub finem, & Monetam *p.*2.*quaeſt.* 5. *num.* 50. Sed ex his malè citat Nauarrum *dicto loco*: quia dictus tractatus non continet niſi viginti duo capita. Innuit tamen *cap.*5.*n.*21. Trullench. *loc.cit.n.* 4. & Palaus *n.* 2. *verſ. Tertiò.* Eſcobar à Corro *q.*5.*n.*89.

QVÆSTIO LXVIII.

An deinde, qui abeſt à Choro, & à loco beneficij, ob timorem peſtis graſſantis in illo loco, poſſit recipere distributiones.

NEgat Couarru. *lib.*3.*variar.cap.*13. *n.* 8. his verbis: *Nonò hinc deducitur, quod abſens à loco beneficij tempore peſtis, licet fructus præcipuos, & principales percipiat, non tamen habebit quotidianas distributiones, niſi conſuetudine obtentum ſit, eas abſenti ex iuſta cauſa dari,* quod in ſpecie reſpondit Ripa *in d.*2. *part.n.*145. Ita ille. Quem citat, & ſequitur Sanchez *lib.*2 *conſil.cap.*2.*dub.*92. *n.* 2. Et ratio eius eſt, quia nullus, inquit, textus eſt id probans. Ita etiam Barboſa *lib.*3 *de iure vniuerſo, cap.*17. *num.* 67. *& de Canonic.c.*24.*n.*40.*&* 41.

Sed probabilius Reſpondeo, Poſſe tunc distributiones recipere. Quia verè cenſetur abeſſe ob rationabilem corporis neceſſitatem: ergo *ex cap. vnico,* ſæpe citato, recipere poteſt distributiones quotidianas. Ecce textus, quem inuenit Sanchez. Sic communis. Bonac. *loc.cit.num.*9. Trullench *n.*4. Qui idem dicunt de illo, qui ſi velit ad Vrbem redire, & ad Chorum accedere, metu peſtis, aut alterius morbi, quo cæteros infecturus timetur, tanquam morbo infectus repellitur, & abeſſe cogitur. Moneta *q.*6. *n.* 11. Palaus *punct.*9. §. 2. *num.* 2. *verſ. Quinto.* Menochius *lib.*2.*caſu* 153.*n.*11. Pellizar. *tract.*5.*diſp.*8.*ſect.*3.*q.*8. *num.*147. Eſcobar à Corro *q.*5. *de Horis, n.* 86. vbi citat pro ſe Couarruv. Sanchez, Barboſam (ſed omnino male hos tres) Fauſtum *lib.* 3. *de Horis, q.*35. & alios à nobis citatos. Qui & limitant hanc reſponſionem, vt non procedat de illo, qui curam habet animarum, vt Parochus; quia hic nec ob peſtem, nec ob aliam contagioſam infirmitatem, poteſt deſerere ſuum gregem: & ideo non habet iuſtam cauſam abſentiæ. Quod verum eſt, caſu quo non ſit alius, qui in eius locum ſubſtituatur, vt limitant Palaus, & Trullench. Legantur Barboſa *de Officio Parochi c.*17.*num.*12.

QVÆSTIO LXIX.

An ſi Canonicus vi detineatur, aut aliquo alio modo impediatur, quominus ad Eccleſiam ſuam ſe conferat, tunc distributiones acquirat.

RESpondeo ex nuper dictis, quod ſic, ſi vim, quam illi faciunt, vincere nequaquam poſſit. Quia tunc vere habet iuſtam, & rationabilem cauſam abſentiæ. Nam ſicut corporalis infirmitas eſt ſufficiens cauſa acquirendi ſtipendia, quia reddit infirmum impotentem ad aſſiſtendum: ita quodcumque impedimentum alicui impoſitum, quod facile excutere non poteſt, eſt ſufficiens cauſa abſentiæ. Sic Azor. *tom.*2. *lib.*7. (non 5. vt leges apud Trullench, & Palaum) *c.*7. *q.*10. Bonac. & Trullench *vbi ſupra*, Palaus *loco cit. n.*2. *verſ.*7. Qui & citat Monetam 2. *p. de distribut. q.*5.*n.*55. Vazquez *de Benefic.c.*4.§.3. *dub.*3 *n.*226.& Couaruv.3. *variar. c.*13.*n.*8. Sed hunc male; quia oppoſitum omnino ſentit, niſi vbi conſuetudo definiuit, quod abſentibus ex iuſta cauſa dentur quotidianæ distributiones. Audi eius verba. *Decimò, eadem ratione verus intellectus conſtat, ad id, quod ſcribit Calderin.* conſ.17.tit.de Præbend. *aſſeuerans, quod Canonicus expulſus à Ciuitate, propter ſeditiones, abſq; eius culpa à contrariæ factionis hominibus, percipere debet distributiones quotidianas, quem ſequuti ſunt Felin.* in dicto cap. Cum omnes, n. 22. *& Philippus Probus* in d.cap.vnico, n.22. *Etenim hoc verum eſt, vbi conſuetudo definiuit, quod abſentibus ex iuſta cauſa dentur quotidianæ distributiones.* Sic ille. Et ex illo Sanchez *dubit.* 92.*cit.num.*5.

QVÆSTIO LXX.

An poſſit recipere distributiones Canonicus, qui iniuſtè in carcerem coniectus eſt, & propterea non poteſt intereſſe Hori.

RESpondeo vt certum: Poſſe ex iure, & ſecluſa omni conſuetudine, distributiones recipere. Quia citra ſuam culpam Choro abeſt, ab eiuſque aſſiſtentia impeditur ob corporalem neceſſitatem, ſeu (quod perinde

inde eſt, teſte Sanchez vbi ſupra *dub.*92 *num.*1. cum aliis) ob legitimum impedimentum, ipſi tunc moraliter ineuitabile: ergo ex iure, ac priuilegio Bonifacij VIII. debentur illi diſtributiones. Sic Nauar. *conſil.* 10.& 11.*de Cleric.non reſident* Garcia *de Beneficiis* 3. *part.cap.*2. *num.*362. & 363. vbi duas affert declarationes Congreg. Sacræ, Couarr.3. *variar. cap.*13. *num.*8.*verſ.*11. Moneta, Macignus, & alij, quos citat, & ſequitur Bonac. *de Horis diſp.*2. *quæſt.*5. *punct.*2. *n.*10.Palao *diſp.*3.*punct.*9.§.2.*num.*3.Trullench *lib.*1. *in Decal.c.*8.*dub.*9.*fine*,& *dub.*10.*n.*2.Pellizar. *tom.*1. *tract.*5.*c.*8.*ſect.*3. *q.*8.*n.*148. Sanchez *lib.*2. *conſil.c.*2. *dub.*92.*n.*3.& alij,qui idem dicunt de Canonico, qui iniuſtè pulſus eſt in exilium.

QVÆSTIO LXXI.

An etiam poſſit recipere diſtributiones, ſi iuſtè dictus Canonicus in Carcere detinet.

RESpondeo vt certum,Non poſſe,ſi iniuſtè detinetur in carcere, ob crimen patratum, & probatum,quia tunc huiuſmodi ſua culpa abeſſe ab Eccleſia dicitur, nec poteſt dici abeſſe ob corporalem neceſſitatem, ſed ob ſuam malitiam: ſic omnes, præcipuè Bonac.*punct.*2.*cit.*§.1.*n.*1.Palaus *n.*3.vbi dicit, id eſſe apud omnes indubitatum. Trullench *dub.*10.*n.*1. Pellizar.*n.*148.*cit.*legantur.

QVÆSTIO LXXII.

An Canonicus, qui in Carcere detinetur, non ob crimen probatum, ſed ob illius ſuſpicionem, poſſit diſtributiones capere, ſi per ſententiam iudicis innocens euaſerit.

RESpondeo,Poſſe.Tum quia per ipſum non ſtetit quin Choro intereſſet, ſed iniuſto carcere detentus fuit. Tum etiam, quia ſic declarauit Sacra Congreg. Cardinalium, vt refert Garcia *num.*362. *cit.* per hæc verba: *Quoad Carceratum, Congregatio cenſuit, eum non priuari diſtributionibus, vſque ad primam ſententiam: quod ſi condemnatus appellet, interim non percipiet; ſed ſi in ſecunda inſtantia obtinuerit, omnia recuperabit, ſub die* 27.1570. Sic Garcia *loc. cit.* Naldus *verb. diſtributiones,num.*10. Bonac.*punct.*2. *cit.* §.1. *num.*1. Trullench. *n.*2. & alij penes ipſos.

QVÆSTIO LXXIII.

An Canonicus iniuſtè excommunicatus, & ob hanc cauſam non aſſiſtens Choro, acquirat diſtributiones.

RESpondeo vt certum: Quod ſic, ſi aliàs ſolitus erat aſſiſtere diuinis Officiis. Ratio eſt, quia tunc corporali neceſſitate impeditur, ne Officiis aſſiſtat, timore ſcilicet maioris nocumenti,afficeretur enim grauioribus pœnis, ſi aſſiſteret. Sic Garcia *p.*7. *de Benefic. cap.*13. *à num.*116. Gutiert. *lib.*1. *can. qq. cap.*1.*num.*135.& 137. Sà *verb. Beneficium*, *num* 48. Vaſquez *de Benef.cap.*4.§.3.*dub.*4.*n.*230. Henriquez *lib.*13.*cap.*13 *num.*4. Bonac. *diſp.*2. *de Horis*,*quæſt.*5. *punct.*2.§.2.*num.*4.*aliàs* 3. Petr. Nauarra *lib.*2. *de reſtit.cap.*2.*num.*238.Barboſa *de poteſt. Epiſcop.*5. *p. al.* *leg.*53 *num.*174. Palaus *diſp.*3. *punct.*9.§.2.*n.*4. Trullench.*lib.*1. *in Decal.cap.*8. *dub.*11. *num.*2. Pellizar. *tom.*1. *tract.*5. *cap.*8 *ſect.*3. *quæſt.*8. *num.*149. Cotro *quæſt.*5.*num.*61. & alij,ex quibus bene aliqui notant, quod vt iniuſte excommunicatus acquirat diſtributiones, teneatur, ſi commodè poſſit, procurare abſolutionem: quia aliàs ſua culpa diceretur abeſſe, non autem neceſſitate aſtrictus. Sic ex Nauarro *cap* 25. *num.*124.Moneta, Garcia, & aliis, notat Palaus. Lege meipſum *de Cenſur. part.*4. *tract.*2. *diſp.*9. *quæſt.*37. 40. & 41.

QVÆSTIO LXXIV.

An etiam iuſtè excommunicatus,& ob eam cauſam Choro non aſſiſtens, diſtributiones lucretur.

AFfirmant lucrari; caſu tamen dumtaxat, quo per ipſum excommunicatum non ſtet,quo minus abſoluatur ab excommunicatione iuſte contracta, cum ſic per ipſum non ſtet, quod impedimentum tollat, & aſſiſtat. Petr. Nauarra *lib.*2. *de Reſtitut.cap.*2. *num.*238. & 239. Sanchez *lib.*2. *conſil. c.*2. *dub.*92. *num.*4. *concl.*3. & dicit probabile Trullench *cap.*11.*cit.ſub num.*1.& tenent Candidus, & penes illum Nauarrus, Sayrus, Sà, citati à nobis *p.*4. *tract.*2. *diſp.*9 *quæſt.*43.

Sed probabilius Reſpondeo. Non lucrari diſtributiones, quamdiu Diuinis Officiis cum aliis non aſſiſtit; etiam caſu, quo abſolutionem petat, & iuſtè denegetur. Ratio eſt, quia excommunicatus iuſte, pro eo tempore priuatur aſſiſtentia Chori, & conſequenter diſtributionibus aſſiſtentiæ correſpondentibus: & ideo ſibi, ſuæque culpæ imputare debet eiuſmodi priuationem, quia per ipſum ſtat, quominus Diuinis aſſiſtere nequeat, quamuis per ipſum non ſtet, quominus impedimentum remoueatur. Et hoc verum eſt, etiamſi abſolutionem petat,& non iniuſte denegetur: quia denegatio abſolutionis non tollit effectum excommunicationis. Sic Gonzalez *ad regul.*8. *gloſſa* 5.§.9.*num.*123. Suarez *diſp.*3. *de Cenſur. notab.*2.*num.*4. & 5. Garcia *de Benef. part.*7. *cap.*13. *num.*93. Bonac. *de Horis diſp.*2. *quæſt.*5. *punct.*2. §.2. *num.*1. Palaus *num.* 4. *cit. verſ. ſi verò iuſte.* Pellizar. *num.*149. *cit.* Trullench *loc. cit. num.*1. Lege meipſum *de Cenſur.part.*4 *tract.*2. *diſp.*9. *q.*29. 37.& 43.

QVÆSTIO LXXV.

An ſaltem caſu, quo iuſte excommunicato, iniuſte denegetur abſolutio, lucretur diſtributiones, & conſequenter poſſit illas poſt abſolutionem recuperare.

REſpondeo tunc lucrari diſtributiones, ac proinde poſſe illas poſt abſolutionem recuperare. Quia caſu, quo iniuſtè, & per iniuriam denegetur excommunicato excommunicationis abſolutio, tunc vere datur ei actio recuperandi diſtributiones illius diuturni temporis, quo denegata ei iniuſte abſolutio fuit, cum iam tanquam iniuſte excommunicatus pro illo tempore ſit habendus. Sic Suarez, Bonac. Gonzalez, & Palao citati à nobis *part.*4. *quæſt.*43. *ſupra citata.* Trullench etiam *num.*1. *cit.* & à fortiori DD. pro prima ſententia quæſt.antecedentis.

A quibus autem perſonis debeant iniuſtè excommunicati recuperare diſtributiones, diximus *part.4. tract.2.diſp.9.q.45.* ibi vide.

QVÆSTIO LXXVI.

An ſi iuſtè excommunicatus Horis diuinis interſit, poſſit lucrari fructus, & diſtributiones illis correſpondentes.

AFfirmant plures Doctores, eo quòd licet in tali aſſiſtentia peccet, & ob peccatum merito debeat fructibus, & diſtributionibus priuari, iuxta *cap. Paſtoralis, §.verum, de Appellat.* ipſo tamen iure non eſt priuatus: quia nullibi conſtat hanc priuationem eſſe impoſitam. Ita Gloſſa *in d. §.verum, in verb. ſubtrahuntur*, Petr. Nauarra *lib.2. de reſtitut. cap.2. num.243.* Vaſquez *de Benefic. cap.4. §.3. dub.4. num.229.* Auila *de cenſur.2.part.cap.6.dub.1.* Bonac. *diſputat.2. de excommunicat. quaeſt.2. punct.4. §.2. num.2. & diſput.2. de Horis Canon. quaeſt.5. punct.2. §.2.* Sanchez *lib.3. de Matrim. diſput.51. num.12.* Ægidius Coninch. *diſput.14.de excommun.dub.9.n.80.* Quos omnes ſic citatos ſequitur Palao *tom.1.tract.de Orat. diſput.3. punct.9.§.2. num.4. verſ. quod ſi iuſtè.* Quibus addi poſſunt Pellizar. *tom.1. tract.5. cap.8. ſect.3. quaeſt.8. num.150.* & alij plures, quos citauimus *part.4.de cenſur. tract.2. diſput.9.q.28.* vbi diximus, hanc ſententiam eſſe ſatis probabilem, & in conſcientia tutam.

Sed iterum probabilius Reſpondeo, Nec poſſe lucrari fructus, neque diſtributiones, eo quod probabilius exiſtimem, quod dictus iuſtè excommunicatus, priuatus ſit ex vi iuris, aut ipſo facto, non expectata iudicis ſententia, fructibus, & diſtributionibus quotidianis: quia ſic habetur *in d.c. Paſtoralis, cit.§. verum*, vt communis tenet Canoniſtarum opinio. Sic Abbas, Innocent. Couarr. Vgolin. Moneta, Sayrus, Suarez, Alterius, Garcias, Tolet. Hoſtienſ. Put. Palud. Syluest. Ioan. de Lign. Decius, Armilla, Summa Confeſſor. Mercer. Filliucius, Bauny, Cornejo, Baſſeus, Villalob. Reginaldus, necnon & Nauarrus, quos omnes citatos habes *part.4. tractat.2. diſputat.9. quaeſt.28. citat.* Et loquendo de excommunicato vitando, nobiſcum ſentit Bonac. *loc. cit.num.2.*

QVÆSTIO LXXVII.

An ſaltem excommunicatus maiori excommunicatione (de qua loquuti ſumus) acquirat fructus, & diſtributiones, vbi conſuetudo eſt, vt eos non amittat.

REſpondeo vt certum: Acquirere. Quia cum ius amittendi fructus, & diſtributiones, ſit poſitiuum, non eſt dubium, quin poſſit per contrariam conſuetudinem derogari. Sic Rebuff. & Vgolin. quos ſequitur Suarez, & his relatis Garcia *de benefic. cap.14. num.128. vbi num.129.* dicit talem conſuetudinem eſſe in Hiſpania, & in illis ita obſeruari. *Videmus enim* (ait) *frequenter, Clericos habentes beneficia excommunicatos, tam à iure, quàm ab homine, & nunquam viſum eſt, nec auditum, nec intellectum, aliquem reſtituere fructus temporis, quo fuit excommunicatus; nec ab eorum perceptione, & adminiſtratione ſe abſtinere; nec ad id cogi per ſuperiores. Et ſolùm in Eccleſiis Cathedralibus, & Collegiatis, ſeu quaſi, eſt in vſu non computare, ſeu numerare Canonicos, & Beneficiatos excommunicatos, quoad diſtributiones, & fructus, quos habent in menſa, ſeu maſſa communi, ſed illos ponere extra calendarium, Hiſpanè* en diſcuento, *quando excommunicatio ſeu declaratoria eſt intimata Punctatoribus, Hiſpanè* Cantadores. *Quod etiam videtur faciendum quando eſſet excommunicatus notorius, ſeu manifeſtus, maximè ſi eſſet notorius Clerici percuſſor.* Sic ille *num. 130.* vnde *num.131.* colligit, quod ſtante illa conſuetudine, Beneficiatus excommunicatus, non teneatur reſtituere fructus temporis, quo fuit excommunicatus; ſed illos lucrari, nec poſſe illis priuari. Legatur etiam Palaus *loc. cit.n.6.* qui ex eodem Garcia aduertit, eſſe dictam conſuetudinem in Hiſpania, in Eccleſiis Cathedralibus, & Collegiatis, iuxta quam non cenſetur (inquit) excommunicatus fructibus, & diſtributionibus priuatus, quoad vſque hæc notificatio excommunicationis Punctatoribus facta ſit: illa verò notificatione facta, priuatus cenſetur. Corro etiam *de Horis quaeſt.5. num.64.* Qui idem ex Garcia, & Caſtro aduertit.

QVÆSTIO LXXVIII.

An Canonicus ſeu Beneficiatus, ſuſpenſus à Beneficio, priuatus maneat non ſolum fructibus beneficij, ſed & diſtributionibus quotidianis.

NEgant Auila, Nauarr. Lopez, Præpoſitus, & ex parte Palaus citati à nobis *p.4.de cenſur. tract.4. de ſuſpenſ.diſp.3.q.34.*

Sed iterum probabilius Reſpondeo, Manere etiam à diſtributionibus priuatum. Sic Suarez, Alterius, Filliuc. Zabarella, Anchar. Felin. & Vgolin. quos *loco citato* adduximus: vbi fundamentum huius reſponſionis leges.

QVÆSTIO LXXIX.

An ſaltem Canonicus, ſeu Beneficiatus iuſtè ſuſpenſus à Beneficio, poſſit licitè percipere fructus eius, & diſtributiones, ſi Horis interſit Canonicis.

AFfirmat Auila, Petr. Nauarra, Tanner. Præpoſitus, Diana, & Palaus adducti à nobis *part.4. tract.4.diſp.3.q.28.*

Sed probabilius Reſpondeo, Non poſſe. Quia probabilius eſt, talem ſuſpenſum, ipſo iure, & facto ipſo, manere his rebus omnibus priuatum. Sic Rebuff. Couarru. & Viuald. *ibidem* citati, & alij adducti, ſi conſequenter ire volunt, *de excommunicat. diſputat. 9. quaeſt. 30. citat. & ſuprà quaeſt.76.*

QVÆSTIO LXXX.

An ſaltem iniuſtè ſuſpenſus à Beneficio, vel à diſtributionibus, poſſit illas licitè acquirere, ſi à Choro abeſſe cogatur.

REſpondeo, vt certum: Poſſe. Quia iniuſta ſuſpenſio non importat amiſſionem diſtributionum: & meritò

merito quidem; quia vbi non eſt culpa, par eſt, vt non ſit pœna. Sic Nauarr. *tom.1. conſil.11. de Cleric. non reſident.* Felin. Saytus, Vgolin. Moneta, & Panormitan. quos citat, & ſequitur Bonac. *diſp.2.q.5. punct.2.§.3. n.1.* Barboſa *3.p. de poteſt. Epiſc. alleg.58.n.175.* Gutierrez *lib.1. Can. qq. c.1.n.237.* Palaus *diſp.3. de Orat. punct.9.§.2.n.9.* Pellizar. *tom.1. tract.5.c.8. ſect.3.n.151. verſ. Hinc patet.* Trullenc. *lib.1. in Decal. c.8. dub.11. n.3.* & Corro *loc. cit. n.65.* & alij.

Qvæstio LXXXI.

An Beneficiatus iniuſtè interdictus à Diuinis Officiis, ob quod illis non aſſiſtit, priuetur diſtributionibus.

Reſpondeo, vt certum: Non priuari. Tum ob rationem nuper dictam. Tum etiam, quia ille, iuſta, & rationabili cauſa omittit aſſiſtere, nempe timore maioris nocumenti, ſi contempta illa cenſura iniuſta, diuinis interſit. Sic omnes, præcipuè citati nuper. Qui ſecus dicunt de iuſtè interdicto, hic enim re vera priuatur diſtributionibus. Quia cum Interdictus priuetur Diuinis Officiis, & diſtributiones conferantur intereſſentibus illis, conſequenter illis priuatur. Sic omnes. Bonac. *punct.2. cit. § 4. num.1. & 2.* Palao *num.10.* Pellizar. *num.152.* Trullench *num.5.* Corro *num.67.*

Qvæstio LXXXII.

An Canonici, ſeu Beneficiati, non ſolùm quando ipſi ſunt ſpecialiter interdicti, verum etiam quando ipſa Eccleſia ſpecialiter interdicta eſt, priuentur diſtributionibus.

Reſpondeo, Non priuari eodem modo. Quia quando Eccleſia eſt ſpecialiter interdicta, non ſtat per Beneficiatum, ne Diuinis interſit; cum in ea Eccleſia celebrare nequeat: quod enim culpa caret, in damnum vocari non debet, *cap.2. de Conſtit.* Sic omnes DD. Qui benè id limitant, dummodo talis Beneficiarius interdicto cauſam non dederit, quia tunc, ob eius culpam priuatur. Legantur Bonac. *loc. cit. num.5.* Palaus *num.10. verſ. At ſi Eccleſia.* Pellizar. *num.152.* Trullench *num.6.* Qui ſecus dicunt, ſi interdicto generali, Eccleſia eſt interdicta; tunc enim, ſi Beneficiatus non dedit cauſam interdicto, verè priuatur diſtributionibus, niſi Diuinis Officiis interſit: nam tempore interdicti generalis, celebrari poſſunt diuina, ſicut antea, ſeruatis conditionibus præſcriptis *in cap. Alma mater, de ſent. excommunic. in 6.* ergo ſi illis non interſit, cum poſſit, priuabitur diſtributionibus, aſtantibus diuinis conceſſis.

Qvæstio LXXXIII.

An Canonici percipere poſſint diſtributiones, tempore ceſſationis à diuinis, in quo Officia celebrare nequeunt.

Affirmandum videtur. Quia, vt nuper eſt habitum, illas poſſunt percipere tempore interdicti ſpecialis, eo quòd per illos non ſtet diuinis aſſiſtere: ergo pari ratione illas poſſunt percipere, tempore ceſſationis.

Sed omnino Reſpondeo, Non poſſe. Quia ſic decreuit Greg. X. *in cap. ſi Canonici, §. ſcituri* (non, *ſciſcitari*, vt leges in Palao.) *de offic. Ordin. in 6.* vbi habetur, quod qui cauſam dedit ceſſationi, debeat reſtituere Canonicis omne intereſſe, quod amittunt ex omiſſa aſſiſtentia Diuinis Officiis: at intereſſe amiſſum ſolùm ſunt diſtributiones: ergo. Ex quo iam patet ad rationem dubitandi, dicendum enim, non eſſe eandem rationem de ceſſatione, ac Interdicto: quia in illa datur ſpecialis iuris prohibitio. Sic communis. Couarr. Moneta, Saytus, Suarez Henriquez, & Ægidius, quos ſequitur Bonac. *de Horis diſput.2.q.5. punct.2.§.5.* Palaus *diſp.3. punct.9.§.2.n.11.* Trullenc. *lib.1. in Decalog. cap.8. dub.11.n.7.* Pellizar. *tom.1. tract.5. cap.8. ſect.3. quaſt.8. num.155. verſ. Quod autem.* Corro *de Horis quaſt.5. n.68.* Barboſa *tract. de Canonic. & dignit. cap.26. num.50.* & alij penes ipſos.

Qvæstio LXXXIV.

An Canonici diſtributiones capiant, eo tempore, quo polluta manet Eccleſia.

Reſpondeo vt certum, quod ſic. Quia per ipſos non ſtat, ne Diuina Officia in Choro, modo conſueto, celebrentur. Sic omnes. Moneta *2. p. de diſtribut. quaſt.16. num.29.* Barboſa *cap.24. cit. n.48.* Bonacina *punct.2. cit. §.6.* Trullench. *num 8.* Palao *num.11.* Pellizar. *num.154.* & alij. In quibus autem caſibus Eccleſia polluatur, itavt in ea Officia Diuina celebrari nequeant, habes *part.5. tract.5. diſput.1. quaſt.2.*

Qvæstio LXXXV.

An Beneficiarius, qui ſit Irregularis, priuetur diſtributionibus.

Reſpondeo, vt certum, quod non priuetur, ſi Choro adſit: quia irregularitas non impedit Diuini Officij celebrationem, ac proinde nec aſſiſtentiam. Sic omnes. Bonac. *punct.2. cit. §.7.* Trullench *dub.12.n.9.* Corro *q.5.n.69.* quamuis ſatis confusè.

Qvæstio LXXXVI.

An ſaltem Beneficiarius, qui ante beneficij collationem, ſeu obtentionem, contraxit irregularitatem, priuetur diſtributionibus.

Negabunt, qui putant collationem beneficij factam irregulari, ſolùm eſſe illicitam, & irritandam, non verò irritam de facto, aut ipſo iure, ante iudicis ſententiam: ſunt autem Silueſt. Innocent. Felin. Layman, Bauny, Cornejo, Diana, Hurtado, & Palaus, citati à nobis *tract.1. de Irregularit. diſputat.3. quaſt.12.* quorum ſententiam in foro interno, & loquendo in rigore iuris, diximus eſſe probabiliorem, & in praxi ſecuram: oppoſitam tamen tenendam, eo quòd in foro externo ſit probabilior, ac ſecurior. Ideo.

Probabilius conſequenter Reſpondeo, Priuari diſtributionibus quotidianis. Quia ſi probabilius eſt, quod non valeat beneficij collatio, vt ſentiunt Nauar. Couarr. Auila, Suarez, Saytus, Bonac. Riccius,

cius, Leſſius, Reginald. Sanchez, Ægidius, Luyſius, Ægidius Villalob. & alij adducti à nobis *p.5. q.12. cit.* conſequenter erit probabilius, talem beneficiatium non habere ius ad diſtributiones, vt conſequenter docent Bonac. *de Horis diſput.2. quaſt 5. punct.2 §.7. num.3.* Trullench *dub.12. cit.n.9.* Corro *quaſt.5.num.69.*

QVÆSTIO LXXXVII.

An Canonicus, qui per ſententiam Iudicis beneficio priuatus eſt, adhuc lucretur diſtributiones.

Affirmant, adhuc lucrari; caſu tamen ſolùm, quo iniuſtè expoliatus, ac priuatus beneficio fuerit, apud Corrum *num.17.* quos ipſe ſequitur, Moneta *quaſt.17.num.25.* Barboſa *cap.21. de Canonic.num.15. & cap.24.n.49.* Fauſtus *de Horis lib.3.q.46.* & Caſtro Palao *punct.9.cit.§.2.n.12.*

Negant verò alij, dicentes, minimè lucrari diſtributiones illum, qui per ſententiam Iudicis, etiam iniuſtam, beneficio priuatus eſt, quod alteri collatum; quia conſtat iam ius ad illas minimè habere. Ita Bonacina *punct.2.cit.§.9. num.5.* & penes ipſum Innocent. Panormit. Valentia Leſſius, Aragon. & alij. Et Trullench *num.9.cit.*

Sed ego clariùs Reſpondeo cum Palao, ſub diſtinctione, dicendo, *quod Canonicus, qui beneficio eſt priuatus, ſi ita eſt priuatus illo, vt nullo modo illud retineat, ſed alteri collatum ſit; etiamſi hoc iniuſtè factum fuerit, diſtributiones non lucratur: quia non habet fundamentum ad illarum acquiſitionem. Tenetur tamen, qui iniuſtitiam commiſit, omnia damna reparare. Si autem ita priuatus eſt beneficio, vt poſſit illud retinere, quouſque ſententia criminis accedat, vt regulariter in omni priuatione delicto annexa contingit, omnes fructus, & diſtributiones, medio illo tempore contingentes, lucratur, ſi Diuinis aſſiſtat. Cum hoc tamen onere, vt prolata ſententia declaratoria criminis, omnes fructus, & diſtributiones à die commiſſi criminis debeat reſtituere.* Sic Palaus. Qui & citat Bonacinam, & credo hanc eſſe eius mentem, & fortè aliorum.

QVÆSTIO LXXXVIII.

An Canonicus actualiter, ſeu realiter degradatus acquirat diſtributiones.

Reſpondeo vt certum, quod non. Quia hic priuatur omni beneficio, officio & priuilegio Clericali in perpetuum: ergo & fructibus, & diſtributionibus ab illis prouenientibus. Sic communis. Henriq. Couarruv. & Moneta, quos ſequitur Bonacina *punct.2.cit.§.8.* Trullench *n.9.* Vgolin. Fauſt. & Barboſa, quæ amplectitur Corro *quaſt.5. n.70.* vbi de degradato verbaliter agit. De quo idem docent iidem DD. citati, & Palaus *loc. cit. num.12. in fine*, lege me ipſum *part.5. tract.4. de degradat. diſput.vnica, q.1. & 2. & q.9. & 10.* vbi agimus de expenſis aſſignandis degradatis verbaliter.

QVÆSTIO LXXXIX.

An abſens in vtilitatem euidentem propriæ Eccleſiæ, lucrari diſtributiones poſſit.

Reſpondeo vt certum, quod lucrari poſſit, ac ſi præſens eſſet. Quia ſic habetur, vt vidimus, *in cap.conſuetudinem, de Cler. non reſident. in 6. & cap. vnico ſup.cit.* Et meritò: quia non eſt æquum, vt Canonicus, ſeu Beneficiarius, damnum reportet ex ſeruitio, quod præſtat propriæ Eccleſiæ, qualis eſt Cathedralis, vel Collegialis. Quæ reſponſio intelligenga eſt caſu, quo abſens Choro intereſſe conſueuiſſet, & præciſa conſuetudine in contrarium; poteſt enim induci, vt diſtributiones non conferantur abſentibus, etiamſi abſint ex cauſa, vt nuper diximus. Sic omnes: legantur Moneta *2.p. de diſtribut. q.11. n.33.* Bonac. *diſp.2. de Horis Can.q.5.punct.3.* Palaus *diſp.3. punct 9. §.3.* Trullench *lib.1. in Decal.cap.8. dub.12.n.1.* Pellizar. *tom.1.tract.5.c.8.ſect.3.q.9.n.155.*

QVÆSTIO XC.

An etiam Canonicus, ſeu Beneficiarius, qui abeſt in euidentem vtilitatem alienæ Eccleſiæ, diſtributionibus gaudeat.

Reſpondeo vt certum: quod non. Tum quia ſic videtur colligi *ex cap. de cætero, & cap. Ad audientiam, de Cleric. non reſident.* Tum etiam: quia hic abſens, ab iis debet ſtipendium recipere, in quorum vtilitatem abeſt: atqui abeſt in vtilitatem alienæ Eccleſiæ: ergo. Sic communiter omnes, legantur nuper citati.

QVÆSTIO XCI.

An ſaltem, ſi quis abſit in vtilitatem vniuerſalis Eccleſiæ, id eſt, in vtilitatem omnium fidelium Eccleſiarum, poſſit diſtributiones recipere.

Negant aliqui, ex nuper citatis, Authores; quia non eſt æquum, vt Canonici (aut Beneficiarij) ob abſentiam alterius Canonici in vtilitatem vniuerſalis Eccleſiæ, damnum diſtributionum patiantur, quæ alioquin ipſis accreſcerent, & obuenirent. Ita Bonac. *diſp.2. de Horis, q.5. punct.3.n.6. & 7.* qui dicit, ſic ſentire communiter Doctores.

Sed æquè probabiliter Reſpondeo, Poſſe tunc diſtributiones recipere. Quia in hoc caſu cenſetur abeſſe in euidentem Eccleſiæ propriæ vtilitatem: cum vtilitas communis, propria ſit cuiuſque. Et ideo (vt fatetur ipſemet Bonac. *in noua impreſſione*) Sacra Congregatio declarauit, quòd ſi quis Beneficiarius abſit à propria Eccleſia, ad impediendum, ne Beneficiarij illius Diœceſis onere tributorum grauentur, tunc poſſit diſtributiones Eccleſiæ ſuæ recipere. Sic tenent Pellizar. *tract.5. cap.8.ſect.3. q.9. n.155.* Carol. Macign. *de Horis cap. 71. num. 102.* Palao quoque *diſp.3. de Orat. punct.9.§.3. n.2. verſ. Item debet eſſe*, & Trullench *lib.1. in Decal.cap.8. dub.12.n.1.* dicentes, id eſſe probabile.

QVÆSTIO

QVÆSTIO XCII.

An ſi quis Canonicus abſit à propria Eccleſia, non ſolùm ob euidentem, ſed etiam ob dubiam vtilitatem eius, acquirat diſtributiones quotidianas.

RESpondeo vt certum, quod non. Quia cum abſentia ſit certa, & diſtributiones certæ, neceſſario debet etiam eſſe cauſa certa, & euidens ad lucrandas illas in abſentia. Igitur dubia vtilitas (niſi fortè adſit contraria conſuetudo) non concedit ius lucrandi diſtributiones. Sic communis. Bonacina, Palaus, Trullench. *loc. cit.*

QVÆSTIO XCIII.

An Canonicus acquirat diſtributiones, ſi abſit, etiam ob leuem, aut exiguam Eccleſiæ ſuæ vtilitatem.

RESpondeo vt certum, quod non. Quia obligatio aſſiſtendi Eccleſiæ propriæ, eſt grauis: ergo vtilitas Eccleſiæ, quæ à tali obligatione excuſat, grauis debet eſſe, non leuis, aut exigui momenti. Sic Moneta 1. *p. q.* 11. *num.* 33. Macignus *cap.* 71. *num.* 99. Bonac. *diſput.* 2. *q.* 5. *punct.* 3. *num.* 5. Palao *diſput.* 3. *punct.* 9. §. 3. *num.* 1. Trullench *lib.* 1. *in Decal. cap.* 8. *dub.* 12. *num.* 1. Eſcobar à Corro *de Horis q.* 5. *n.* 111.

Quod ſi hic inquiras, vnde cognoſcet quis, ſuam abſentiam cedere in euidentem, & magnam Eccleſiæ ſuæ vtilitatem? Reſpondeo ex Palao *loc. cit. num.* 3. quod regulariter cognoſcet ex eo, quod à Capitulo electus fuerit ad aliquod negotium peragendum, quod quidem ab ipſo iudicatum fuit vtile Eccleſiæ. Rurſus, ex eo quod ita viri graues, ac timoratæ conſcientiæ affirment, & confirment ſuam abſentiam eſſe vtilem Eccleſiæ. Quia tunc iudicare optimè poterit, eſſe vtilem Eccleſiæ, & conſequenter, ſecurè acquirere, non ſolùm fructus, ſed & diſtributiones quotidianas.

QVÆSTIO XCIV.

An Canonicus, qui à ſuo Epiſcopo ad viſitanda limina Apoſtolorum mittitur, diſtributiones lucretur.

RESpondeo vt certum: Lucrari. Quia tunc Canonicus agit Eccleſiæ ſuæ negotium, inſtruendo Pontificem de eius ſtatu. Sic habetur *in Conſtitut.* 17. *Sixti V.* Et eſſe deciſum à Sacra Congreg. Concilij his verbis, tradit Garcia *de Benefic.* 3. *p. cap.* 2. *num.* 349. *Canonici miſſi ab ipſorum Epiſcopis ad limina Apoſtolorum, eorum nomine, vel comitantes ipſos Epiſcopos ad eadem limina, diſtributiones lucrantur, ex Decreto S. D. N. Sixti V.* Sic Sacra Congreg. Et ſic omnes. Bonac. *diſp.* 2. *de Horis, q.* 5. *punct.* 3. *n.* 14. Riccius (ſic lege, non *Riuig.* vt inueni apud Palaum) *dec.* 498. *n.* 3. Barboſa *de poteſt. Epiſcopi* 3. *p. allegat.* 53. *n.* 150. Palao *diſput.* 3. *punct.* 9. §. 3. *num.* 4. Trullench *lib.* 1. *in Decalog. cap.* 8. *dub.* 12. *num.* 8. Eſcobar à Corro *q.* 5. *de Horis, num.* 112. Pellizar. *tract.* 5. *diſp.* 8. *ſect.* 3. *q.* 16. *num.* 173. *fine.*

QVÆSTIO XCV.

An etiam Canonicus, qui comitatur ſuum Epiſcopum ad viſitanda limina, lucretur ſimiliter diſtributiones.

RESpondeo etiam vt certum, Lucrari ſimiliter. Quia ſic decreuit Sixtus V. & Sacra congregatio declarauit, vt nuper vidimus. Sic omnes, præcipuè ſupra citati, præſertim Palaus: ex quo aduerto, quod Epiſcopus non poteſt plures deſignare ad viſenda, ſuo nomine, limina Apoſtolorum, ſed vnum tantum: poteſt tamen, cum ipſe vadit, ſecum duos deferre, etiamſi alij duo maneant in ſuo ſeruitio occupati, niſi aliàs (vt limitat Garcia *n.* 350. *in fine*) ex hoc Eccleſia patiatur magnum detrimentum, ob paucitatem miniſtrorum.

QVÆSTIO XCVI.

An item Canonicus, qui miſſus eſſet ad limina Apoſtolorum ab Epiſcopo aliarum Eccleſiarum, aut ipſum comitaretur, acquireret eaſdem diſtributiones quotidianas.

RESpondeo vt certum, quod non. Quia tunc non abeſſet ob ſuæ, ſed alienæ Eccleſiæ vtilitatem: & ſic adhuc nec fructus lucraretur. Sic Palaus *loc. cit. num.* 4. & latiùs Garcia *num.* 350. *cit.* per hæc verba: *Non tamen procedit in Canonicis, ſeu Prabendatis miſſis ab Epiſcopis aliarum Eccleſiarum ſeu eos comitantibus ad limina Apoſtolorum, licèt aliàs ſint ſui Epiſcopi, ratione originis, ſeu aliorum beneficiorum: nam iſti non lucrabuntur diſtributiones, nec fructus Canonicatuum, ſeu Prebendarum, nec ex iſta cauſa ſunt iuſtè abſentes, cum non abſint cauſa Epiſcoporum ſuarum Eccleſiarum.* Sic Garcia *ibi.*

QVÆSTIO XCVII.

An deinde Parochus miſſus ab Epiſcopo ſuo ad viſitanda ſuo nomine limina Apoſtolorum, acquirat diſtributiones.

RESpondeo quod non, niſi tempore bimeſtri viſitatio fiat. Quia nullus Epiſcopus poteſt vltra bimeſtre Parochum, vel alium Sacerdotem habentem beneficium ſeruitorium, in vllo negotio occupare, etiam vicario, ſeu ſubſtituto appoſito. Sic Garcia 3. *p. de Beneficiis, à num.* 40. Qui hanc reſponſionem pluribus Declarationibus Sacræ Congreg. exornat. Et præcipuè iſta, *num.* 42. *Epiſcopus non poteſt vti opera Parochi, in viſitatione, vel in alio ſeruitio ſuæ Diœceſis, niſi pro tempore hic permiſſo duorum menſium; & tunc pro tempore idoneus Vicarius deputaretur.* Sic ibi, & *n.* 350. & in Addit. ad hunc num. ſic abſolutè ait: *Non tamen poterit Epiſcopus occupare Parochum in hac viſitatione liminum Apoſtolorum*, iuxta dicta ſupra *dub.* 5. *à n.* 40. *& declarationes* ibi *adductas: & ita reſpondi conſultus à quodam Epiſcopo.* Sic Garcia, & Palaus *num.* 4. *cit.*

QVÆSTIO XCVIII.

An Canonicus, ſeu Præbendatus miſſus à ſuo Capitulo ad Concilium Generale, vel prouinciale, tanquam Theologus ſuus, vel Canoniſta, vel tanquam Procurator, diſtributiones capiat.

NEgant aliqui Doctores, exiſtimantes, Canonicos, qui non interſunt officiis, eo quod abſentes à loco beneficij, occupati ſunt in negotiis Eccleſiæ ſuæ expediendis, minimè lucrari diſtributiones quotidianas: ita & in terminis noſtræ quæſtionis tenet Sanchez *lib. 2. conſil. c. 2. dub.* 94. & apud ipſum *dub.* 93. Syluest. D. Anton. Sandoual, Couarruu, & alij. Et licet hæc ſententia fundetur in ea opinione, quæ ait, debere quem exiſtere in eodem loco beneficij, vt diſtributiones lucretur, & hæc, attento iure, ſit probabilior, vt nos aliquoties *par.* 4. per tranſennam innuimus. Tamen, quia contraria iam in praxi communiter admittitur, ideo illam pro praxi ſenquendo, in ſolatium abſentium.

Reſpondeo Diſtributiones capere, modo alias adeſſe Choro conſueuerint, nec adſit conſuetudo in contrarium. Quia in aſſignato caſu, clarè cedit Canonici, aut Præbendati abſentia, in propriæ Eccleſiæ vtilitatem. Sic Rebuff. *in praxi benefic. de diſpenſat. de non reſidend. num.* 34. Bonac. *diſput.* 1. *de Horis, q.* 5. *punct.* 3. *num.* 13. Decianus *tom.* 2. *conſil.* 69. *num.* 9. Moneta 2. *p. de diſtribut. cap.* 11. *num.* 91. Palaus *diſput.* 3. *punct.* 9. §. 3. *n.* 5. Barboſ. 3. *p. de Offic. & poteſt. Epiſcopi, alleg.* 53. *num.* 158. *& de Canonic. cap.* 24. *num.* 8. *& ſeqq.* Trullench *lib.* 1. *in Decal. c.* 8. *dub.* 12. Eſcobar à Corro *q.* 5. *de Horis, num.* 115. qui tamen malè citat pro hac parte Thomam Sanchez *dub.* 94. *cit.* cum oppoſitum expreſſe doceat. Paſqualig. & Salzedo, quos ſequitur Pellizzar. *loc. cit. n.* 173. *verſ. quod ſi Salzedo.*

QVÆSTIO XCIX.

An etiam diſtributiones caperet, ſi Canonicus qui ſimul eſt ex priuilegio Epiſcopus, ad Concilium generale conueniret.

NEgabunt à fortiori, Authores primæ ſententiæ quæſt. antecedentis. Sed quamuis ſatis probabiliter, vt diximus. Attenta tamen praxi.

Probabiliter æquè Reſpondeo dicendum, quod ſi dictus, non vt Canonicus, ſed vt Epiſcopus ad Concilium conueniat, tunc non recipiet diſtributiones; quia tunc non dicitur abeſſe in vtilitatem ſuæ Eccleſiæ, à qua diſtributiones accipit titulo Canonicatus, & non abeſt tanquam Canonicus, ſed vt Epiſcopus. Sic Bonac. *loc. citato, num.* 13. referens Garciam, Monetam, & alios. Trullench. *loc. citato, num.* 7. Qui bene id limitant, niſi ad Concilium generale Epiſcopus conueniret, vt ibi etiam peculiaria negotia Eccleſiæ tractaret; nam tunc acquireret diſtributiones, quia tunc abeſſet in ſuæ Eccleſiæ vtilitatem.

QVÆSTIO C.

An Canonicus, qui à ſuo Capitulo mittitur tanquam legatus ad Pontificem, vel Principem aliquem, acquirat diſtributiones.

REſpondeo probabiter æquè, quod ſic. Quia abeſſet in vtilitatem, & commodum ſuæ Eccleſiæ; nam hæc officia quodammodo ſunt debita Capitulo. Sic Bonacina *num.* 12. & Palao *num.* 5. *verſ. Tertiò.* Quia dicunt etiam habere verum, quando hæc legatio titulo gratulationis, vt ad gratulandum de aliquo felici euentu inſtituatur. Trullench *lib.* 1. *c.* 8. *dub.* 12. *n.* 6. Corro *q.* 5. *n.* 114.

QVÆSTIO CI.

An Canonicus, qui tempore diuinorum officiorum, ex mandato Capituli, occupatur in ſubeundis rationibus, aut in aſſignandis cuique ſuis redditibus, acquirat diſtributiones.

NEgat Nicol. Garcia *de Benefic. part.* 3. *c.* 2. *n.* 568. (non 368. vt offendes apud Palaum) *& n.* 569. vbi ita ait: *Infertur etiam, non licere facere rationes, & computa bonorum, & redditutum menſæ, vel fabricæ, dum diuina fiunt ſaltem manè. Et ideo meritò in Concilio Prouinciali Toletano, act.* 3. *decreto* 12. *ſtatuitur, quod Canonici, qui ad examinandas rationes redditutum, vel Eccleſiæ, vel Capituli, deputati fuerint, poſt meridiem, non ante, eidem muneri incumbant, ne à diuinis officiis abeſſe cogantur.* Sic ibi. *Et in additionib. eod. n.* 568. hanc declararionem Congreg. adducit. *Congregatio Concilij cenſuit* (1. *Februarij* 1596.) *neque Epiſcopum, neque Capitulum, debere exigere rationum redditionem, tempore quo recitantur Horæ Canonicæ, & diuina celebrantur.*

Sed probabilius Reſpondeo: Diſtributiones acquirere. Quia hoc officium eſt Eccleſiæ maximè neceſſarium. Sic Palaus *diſput.* 3. *de orat. punct.* 9. §. 3. *num.* 6. Qui benè ad Declarationem Congregationis reſpondet, quod non loquatur de Canonicis ſignatis à Capitulo ad ſumendas rationes; ſed de Capitulo, & Epiſcopo, qui tempore diuinorum officiorum non poſſunt id facere; quia cederet in graue detrimentum diuini cultus, Capituli à choro abſentia: quod tamen in vno, vel altero Canonico non procedit. Bonac. *loc. cit. num* 11. Trullench. *n.* 5. Corro *q.* 5. *de Horis, num.* 113. Moneta, Cenedo, & Barboſa apud ipſum.

QVÆSTIO CII.

An dictus Canonicus, adhuc diſtributiones acquirat, ſi ea computa facere, aut rationes ſumere rectè poſſit extra tempus diuini Officij; & tamen non facit, niſi tempore illius.

NEgat Moneta *p.* 2. *de Diſtribut. quæſt.* 5. *num.* 43. *Quia impedimentum, etiam iuſtum, non excuſat abſentem, quando ortum eſt ex culpa impediti, ordinata ad caſum: at ſic contigit in noſtro: ergo.* Ita ille. Cuius ſententiam, non eſſe minus probabilem contraria, ait Corro mox citandus.

Sed probabilius Reſpondeo, Adhuc diſtributiones acquirere. Quia re vera Canonicus eſt occupatus

tempo

tempore officiorũ in euidenti vtilitate Eccleſiæ: ergo ei debentur diſtributiones, iuxta priuilegium contentum *in cap. Vnico de Cler. non reſid. in 6.* Nam priuilegium eſſet ſine dubio nullum, aut minimum, ſi occupati in euidenti vtilitate Eccleſiæ, tenerentur præuenire, aut poſtponere, vt poſſent ſe ſeruare indemnes: quin potius præ ceteris grauarentur, vtpotè qui aliis vacantibus, tenerentur laborare in vtilitatem Eccleſiæ, & præterea Choro aſſiſtere. Sic omnino Pellizar. *tract.* 5. *c.* 8. *ſect.* 3. *q.* 9. *n.* 157. Bonac. *diſp.* 2. *de Horis, q.* 5. *punct.* 3. *n.* 16. Palao *diſp.* 3. *punct.* 9. §. 3. *n.* 6. ibi: *Nec obſtat alio tempore poſſe hæc computa fieri, & rationes* (ſic lege) *aſſumi. Quia illud eſt cum ſpeciali grauamine illius, qui ad hoc officium aſſignaretur, quod ſubire non tenetur.* Sic Palaus. Corro etiam *n.* 5. *q.* 119. Barboſa *de Canonicis, cap.* 24. *n.* 21.

QVÆSTIO CIII.

An rurſus capiat aliquas diſtributiones dictus Canonicus, caſu adhuc, quo capitulum mandaret ei, vt negotia Eccleſiæ expediret Matutino tempore, ſi ipſe tunc propria negotia expediat, dilato in veſperas negotio Eccleſiæ.

NEgat capere vllas diſtributiones Moneta *q.* 5. *cit. n.* 44. Quia licentia Canonico conceſſa non intereſſendi Choro illo Matutino tempore, fuit ſub ea conditione, vt negotia Eccleſiæ tunc expediret, aliàs nulla eſſet conceſſio. Ergo ſi tunc non expediat, ceſſabit conceſſio: ergo & priuilegium acquirendi diſtributiones, imò nec fructus.

Alij verò dicunt, in dicto caſu poſſe dictum Canonicum capere diſtributiones correſpondentes Matutino tempori, in quo propria negotia expediuit; non veſpertino, in quo negotia Eccleſiæ peregit, quia tunc contra Prælati voluntatem à Choro abſuit. Ita Bonac. *loc. cit. num.* 21. Qui pro ſe citat Nauarrum *de Orat. cap.* 5. *num.* 21. Quos videtur ſequi Trullench *num.* 11. *in princip.* quamuis in fine in oppoſitum videatur ire.

Sed probabilius Reſpondeo dicendum *primò*, contra Monetam, quod dictus Canonicus neceſſariò debeat capere aliquas diſtributiones. *Quia cum illi* (ait Palaus) *fuerit permiſſum à Choro abeſſe, & diſtributiones Matutinales lucrari, ob Eccleſiæ negotiorum expeditionem, & de facto tempore diuinorum officiorum illa negotia expedierit, efficitur ſanè legitimam cauſam habuiſſe non intereſſendi aliquibus negotiis diuinis, & ideo diſtributiones illis correſpondentes illi debitas eſſe.* Sic ille. Et Pellizar. mox citandus.

Reſpondeo *ſecundò* contra Bonacinam, quod dictus Canonicus capiat diſtributiones correſpõdentes tempori veſpertino, in quo negotia Eccleſiæ expediuit. Quia tunc ſolum temporis, eſt verum dicere, in vtilitatem Eccleſiæ fuiſſe occupatum: & ſuppoſita priori negligentia, iam ex voluntate Eccleſiæ, tali tempore veſpertino à Choro abeſt. Sic Palaus *diſp.* 3. *punct.* 9. §. 3. *n.* 15. Pellizar. ex illo, *tract.* 5. *cap.* 8. *ſect.* 3. *q.* 9. *verſ. Dices quid, n.* 158. & Trullench *n.* 11. *cit.* dicens, id iuri & rationi videri magis conforme. Et Corro *q.* 5. *cit. n.* 119. ait, in tali caſu, poſſe Canonicum vnas diſtributiones, vel Matutinas, vel veſpertinas percipere, quas maluerit, etiam maiores eligendo, vtraſque verò nullo modo. Sic ampliat opinionem Palai, & noſtram, contra Bonac. & Monetam. Sed ſine fundamento ampliat.

QVÆSTIO CIV.

An ſi quis Canonicus, ſede Epiſcopali vacante eligatur vicarius, ſeu Prouiſor à Capitulo, tunc acquirat diſtributiones, dum abeſt ab Eccleſia, cauſa exercendi officium.

REſpondeo vt certum, Acquirere non ſolum fructus beneficij, ſeu Canonicatus; verum etiam diſtributiones. Quia in euidenti Eccleſiæ vtilitate occupatur. Nam magis commodum eſt Eccleſiæ, vt occupetur vnus Capituli, quam totum Capitulum. Sic Garcia *de Benefic.* 3. *p. c.* 2. *n.* 348. contra Alexand. Monetam *q.* 11. *n.* 89. vt notat ipſe in Addit. ad hunc numerum. Bonac. *diſp.* 2. *de Horis, q.* 5. *punct.* 3. *num.* 12. Trullench *lib.* 1. *in Decal. cap.* 8. *dub.* 12. *n.* 6. Barboſa *tract. de Canonic. & dignit. cap.* 14. *n.* 15. Palao *diſp.* 3. *punct.* 9. §. 3. *n.* 7. Qui ſecus dicunt, ſi dictus Canonicus eligatur vicarius Epiſcopi; quia iſte tunc, non tam deſeruit Eccleſiæ ſuæ propriæ, quàm Epiſcopo; & ideo ſolùm illi debentur fructus, non diſtributiones.

QVÆSTIO CV.

An Archidiaconus viſitans Eccleſiam, iura, vel redditus ſuæ Præbendæ, acquirat non ſolùm fructus, ſed & diſtributiones quotidianas.

NEgant Nicol. Garcia *de Benefic.* 3. *p. cap.* 2. *n.* 333. Vbi docet, non acquirere diſtributiones, niſi alias ſit conſuetudo acquirendi, vnde malè citatur ab Ægidio Trullench pro oppoſita parte.

Sed probabilius Reſpondeo: Acquirere non ſolùm fructus, ſed & diſtributiones illiuſmet Præbendæ. Quia viſitando prædicta iura, & loca, ſeruit in re vtili Eccleſiæ. Sic Moneta 2. *p. de diſtribut. q.* 11. *n.* 63. Barboſa *alleg.* 53. *n.* 165. Palaus *loc. cit. n.* 9. Trullench *dub.* 12. num. 13.

QVÆSTIO CVI.

An acquirat diſtributiones, qui tempore diuinorum officiorum detinetur in confitendis ſuis peccatis.

REſpondeo vt certum, quod non. Quia non abeſt tunc à Choro in euidentem Eccleſiæ ſuæ vtilitatem, ſed in commodum, & emolumentum ſuæ animæ. Sic Bonac. *diſp.* 2. *q.* 5. *punct.* 3. *n.* 8. Trullench *loc. cit. n.* 3. Qui bene hoc limitat, modo aliud non ſit in conſuetudine poſitum, vt eſt in ſua Diœceſi Valentina. Corro *q.* 5. *de Horis, n.* 127. Moneta 2. *de diſtribut. q.* 5. *n.* 53. Fauſtus *lib.* 3. *q.* 49.

QVÆSTIO CVII.

An ſaltem qui abeſt ab Eccleſia, cauſa voti adimplendi, percipiat diſtributiones.

AFfirmat (apud Garciam) Genuenſ. *in Man. Paſt. cap.* 88. *ſub n.* 6. dum docet, quod tempore anni Sancti, per quadraginta, vel quinquaginta dies, dum Canonicus petit Romam, ad lucrandum Indulgentiam, poſſit lucrari diſtributiones. Cuius ſententia poteſt confirmari ex traditis per Rebuffum *tit. de diſpenſat.*

*penſat. de non reſidendo, num.*50. Seluam 4.*p.quaeſt.*6. *caſu* 10.Boër.*deciſ.*17.*num.*6.Hojedam *cap.* 17. *n.* 29. *caſu* 11.& Petrum Greg. *cap.* 7. *num.* 15. vt ait Garcia 3.*p.de Benef.cap.*2.*num.* 93. *& in Addit. n.* 304. & tenet nouiſſimè Pellizar.*tom.*1.*tract.*5.*cap.*8.*ſect.*3. *quaeſt.*13.*num.*165.

Sed vt longè multò probabilius Reſpondeo, Non lucrari diſtributiones (imò nec fructus, ſi abſit vltra tres menſes à Concilio permiſſos.) Quia non cenſetur abeſſe in euidentem Eccleſiæ ſuæ vtilitatem. Sic Garcia *n.*394.vbi in confirmationem huius rei, adducit duplicem Sacræ Congreg. declarationem, quarum prima ſic ait: *Canonici deuotionis cauſa peregrinantes,& viſitantes aliquas Eccleſias,non lucrantur diſtributiones quotidianas,non obſtante aliqua in contrarium conſuetudine:fructus verò Prabenda poſſunt,ſi intra tres menſes à decreto Concilij his conceſſos ,fecerint has peregrinationes.* Sic Congreg. Concilij, & ſic Bonac.*n.*9.Marignus, & alij apud ipſum. Trullench *n.*4.Eſcobar à Corro *quaeſt.*5.*n.*128.

Qvæstio CVIII.

An Canonicus, ſeu Beneficiarius, qui ex propria deuotione, tempore Officij Diuini, Miſſam celebrat, diſtributiones percipere valeat.

Reſpondeo, vt certum, Quod non valet; ſecluſa conſuetudine in contrarium,aut Sum. Pontificis priuilegio. Quia tunc non abeſt in Eccleſiæ ſuæ vtilitatem. Quod verum tenet, etiamſi celebret ex onere ſuæ Capellaniæ, aut vt Capellanus mercenarius (quidquid dicat Moneta 2.*p.q.*11. *n.*52. Sic Garcia 3. *part.c.*2.*n.*397.& 398. Federic. Abbas, & Gigas apud ipſum,Bonac.*diſp.*2.*q.*5.*punct.*3.§.4.*n.*1.*& ſeqq* & penes ipſum Barboſa, Riccius, Gonzalez, Sà & alij, Trullench.*lib.* 1.*in Decal.cap.* 8. *dub.* 12. §. 4. Palaus *diſp.*3.*punct.*9.§.12.*num.* 6. Pellizar. *tract.* 5. *cap.* 8. *ſect.*3.*quaeſt.*12.*n.*164.

Qvæstio CIX.

An ſaltem lucretur diſtributiones,ſi Miſſam dicto tempore celebret, & de conſenſu ſuperioris.

Affirmat Moneta 2.*p. cap.* 11. *num.* 52. & fortè Pellizarius.

Sed vt longè multò probabilius, Reſpondeo, Nec tunc lucrari, niſi ſuperior, de cuius conſenſu celebrat, ſit Summus Pontifex. Sic communis, & docent omnes DD. citati, præcipuè Bonac. *loc. citat. num.*3.

Qvæstio CX.

An ad minus, ſi eo tempore Miſſam celebret de mandato ſuperioris,acquirat diſtributiones.

Reſpondeo,vt certum,quod tunc ſic. Quia ſic declarauit Sacra Congreg.Cardinal.his verbis: *An Canonici,vel alij Officiales Chori habentibus in Cathedralibus, vel Collegiatis Capellanias in titulum,veluti Mercenarij, eo tempore,quo in dictis Capellanis celebrant,diſtributiones recipere debent,licèt abſint in Choro? Et quid ſi deuotionis cauſa,vel à Superiore Eccleſia iniungatur eis,vt eo tempore celebrent? Sanctiſſimus Dominus noſter,ex ſententia Congregationis declarauit,non poſſe, niſi quando ſic iuſſi eſſent à ſuo ſuperiore, quem tamen admoneri voluit,vt ab huiuſmodi iuſſu abſtineat.* Sic declaratio Congreg. vt refert Garcia *de Benef. p.*3. *cap.*2. *num.*398. ſic etiam Bonac. *diſp.*2. *quaeſt.*5. *punct.*3 §.4.*n.*4.*verſ.limita ſecundò.*Trullench §.4 *cit. num.*2. Palao *punct.*9. §.12. *num.*6. *fine*, & alij penes ipſum.

Qvæstio CXI.

An iam ex vi conſuetudinis, qui celebrat Miſſam tempore Officiorum Diuinorum, poſſit diſtributiones acquirere.

Reſpondeo, iam poſſe in multis Eccleſiis: quia in illis ſic vſu receptum eſt, vt teſtatur Garcia *loc.cit. n.*400. *&* 401. his verbis: *Contrarium tamen de conſuetudine ſeruatur in hac Eccleſia Abulenſi,videlicet,& aliis:nam celebrantes,etiam cauſa deuotionis, habentur pro præſentibus, & intereſſentibus in Choro. Quæ conſuetudo, cum ſit ex iuſta cauſa, cum totus ſit cultus diuinus in eadem Eccleſia,& vt Beneficiati inducantur ad celebrandum, videtur tolerabilis, iuxta tradita per Decium, Couarruu. Dueñas, & Hojedam, ſupra citatos n.*343. *& videtur approbari à Concilio Compoſtellano, actione* 2. *decreto* 16. Sic Garcias. Lege Bonac.*loc.cit.num.*1.Palao *n.*6.*citato.*

Qvæstio CXII.

An Pænitentiarius Eccleſiæ Cathedralis, poſſit ſpectato iure nouo, percipere diſtributiones, ſi tempore Diuinorum Officiorum, in propria Eccleſia detineatur in audiendis Confeſſionibus.

Reſpondeo vt certum: Poſſe, ſpectato iure nouo, diſtributiones percipere. Quia ſic decreuit Concil.Trident.*ſeſſ.*14.*c.*8.*de reformat.*per hæc verba: *Pænitentiarius aliquis cum vnione prabendæ proximè vacaturæ, ab Epiſcopo inſtituatur, qui Magiſter ſit, vel Doctor,aut licentiatus in Theologia,vel iure Canonico, & annorum quadraginta, ſeu aliàs, qui aptior pro loci qualitate reperiatur: qui dum Confeſſiones in Eccleſia audiet,interim præſens in Choro cenſeatur.* Sic Concilium,& ſic omnes.Legantur mox citandi.

Qvæstio CXIII.

An etiam diſtributiones capiat, ſi actu non audiat Confeſſiones, expectet tamen in Confeſſionario pænitentes.

Negat Garcia *de Benef. part.*5. *cap.*5. *num.*124. per hæc verba: *Vnde infertur,ſolùm cenſeri præſentem in Choro, dum Confeſſiones actu in Eccleſia audit, & nondum eſt in Confeſſionario, etiamſi ibi priuatim Officium recitet, quia antea Confeſſiones audiuit, vel poſtea opportunius illis incumbet, vt in Declarationibus ſequentibus Sacra Congreg. Præſens autem in Choro non cenſetur, dum Miſſam celebrat, aut priuatim Officium dicit, vt opportunius auditioni Confeſſionum incumbat, &c.* Ita ille. Quem videntur ſequi Trullench.*lib.*1.*in Decalog. cap.*8. *dub.*12.§ 5.*n.*1. Barboſa de Offic. *& poteſt. Epiſcopi,alleg.*55 *num.* 10. Bonac.*diſp.*2.*de Horis,q.*5. *punct.*2.§.5. *n.*3. quamuis cum aliqua reſtrictione id negent.

Sed probabilius Reſpondeo, Etiam capere diſtributiones,

butiones, adhuc caſu, quo actu confeſſiones non audiat, dummodo in Confeſſionario expectet pœnitentes, & ibi ſe præparet ad eos audiendos. Quia vtilitati Eccleſiæ prouidet, qui ſic onera ſui beneficij exequitur; & in ſpecialem decorem, & ſplendorem Eccleſiæ cedit, qui ſic eſt paratus ad Fidelium Confeſſiones audiendas. Facit ad hoc Congregatio Cardinal. relata ab Auguſt. Barboſ. *de Officio Epiſcopi alleg.* 55. *n.* 28. & pro Eccleſia Abulenſi in remiſſione Concilij *ſeſſ.* 24. *c.* 8. *de Reformat.* vbi mandatur Pœnitentiario aſſiſtere in ſede, & loco ad Confeſſiones excipiendas deputato, ne pœnitentes perquirere eum cogantur, & ob verecundiam huius inquiſitionis confeſſiones omittant. Sic Palaus *diſp.* 3. *punct.* 9. §. 5. *n.* 1. Qui ait, non obſtare Congregationis declarationem adductam à Garcia pro ſua parte. *Quia aliud,* inquit, *eſt Officia penè aſſumere, quæ ad confeſſionem non ordinantur; aliud aſſumere media ad confeſſionem ordinata, vel quæ confeſſionem complent. Præparare enim ſe ad Confeſſiones excipiendas expectando in loco Confeſſionarij pœnitentes vt facilius confiteri poſſint, illoſque ad Confeſſionem diſponere, & de melioris vitæ fruge conſilia præbere, officium eſt Confeſſionarij, ac proinde, ob illud præſens in Choro reputari debet. Secus verò, ob confabulationem aliam ſecularem, vel ob priuatam Horarum recitationem, quia non ſunt Officia Confeſſarij.* Sic Palaus, & ex illo Pellizar. *tract.* 5. *cap.* 8. *ſect.* 3. *q.* 17. *n.* 174. Addens Pœnitentiarium non excuſari ab aſſiſtentia Horarum, ob Confeſſiones auditas extra tempus Horarum, cum tunc temporis non ſit occupatus in vtilitatem propriæ Eccleſiæ, ſed fuerit: & aliàs in hac re non datur compenſatio.

QVÆSTIO CXIV.

An item Pœnitentiarius diſtributiones acquirat, ſi tempore Diuinorum Officiorum confeſſiones domi, aut alibi, extra Eccleſiam percipiat.

RESpondeo vt certum, quod non. Quia vt conſtat ex verbis Tridentini *q.* 112. adductis, vt præſens Choro cenſeatur, Confeſſiones in Eccleſia audire debet, ſiue in proprio, ſiue in alieno Confeſſionario. Sic Barboſa *lib.* 3. *de iure vniuerſo, cap.* 18. *num.* 42. Bonac. §. 5. *cit. n.* 2. *verſ. Præterea.* Trullench. §. 5. *ſub n.* 1. Garcia *in Addit. ad* 5. *p. de Benef. cap.* 4. *num.* 125. vbi ait id eſſe verum, quamuis audiat extra Eccleſiam Confeſſiones infirmorum.

QVÆSTIO CXV.

An Pœnitentiarius, qui in Eccleſia Confeſſiones audit, non ſolùm cenſeatur præſens Choro, cum in illo Diuina Officia celebrantur: ſed etiam in Litaniis, & Proceſſionibus, & exequiis defunctorum, quæ extra Eccleſiam habentur.

NEgant Moneta 2. *p. de diſtribut. quæſt.* 11. *num.* 65. dicens, quod dum Concilium vult, quod Pœnitentiarius præſens Choro cenſeatur, non complectitur alias diſtributiones, quas extra Chorum, Litaniarum, Proceſſionumve, quæ per vrbem aguntur, nomine Canonici percipere ſolent.

Sed vt ferè certum, Reſpondeo cenſendum etiam eſſe præſentem in Litaniis, &c. Quia Concilium ſub nomine Chori, omnia Officia Diuinia comprehendit; vbi enim eſt Capitulum, ſeu Congregatio Canonicorum aliquod Officium, ſeu Miniſterium Diuinum exercens, ibi Chorus eſſe cenſetur: ergo. Sic Garçia *de Benef. p.* 5. *cap.* 4. *num.* 125. vbi adducit duas deciſiones Congreg. Concilij, *& in addit. eod. num.* hanc tertiam: Congregatio Concilij cenſuit, *Pœnitentiarium, dum Confeſſiones audit in Eccleſia, cenſeri præſentem, & in Proceſſionibus, & Orationibus.* Sic Congregatio in vna Genuenſ. 4 *Septembris* 1591. ſic etiam Bonacin. *diſput.* 1. *punct.* 3. §. 5. *num.* 13. (non 4. vt leges apud Palaum) Barboſa 3. *part. alleg.* 55. *num.* 31. Palaus *diſput.* 3. *punct.* 9. §. 5. *num.* 2. Trullench. *lib.* 1. *in Decalog. cap.* 8. *dubit.* 12. §. 5. *ſub n.* 1.

QVÆSTIO CXVI.

An Canonicus, qui ſubrogatur loco Pœnitentiarij, ob illius abſentiam, vel mortem, ad Confeſſiones audiendas, lucretur eaſdem diſtributiones, quas ipſemet Pœnitentiarius ſolebat.

NEgandum videtur. Quia Tridentinum, vt vidimus *q.* 112. id ſolùm concedit Pœnitentiario quadragenario, & Doctori, aut licentiato in Sacra Theologia, vel iure Canonico: ergo.

Sed vt certum ferè, Reſpondeo: Eaſdem diſtributiones lucrari poſſe. Quia ſubrogatus ſapit naturam illius, in cuius locum ſubrogatur, cum omnibus ſuis qualitatibus, vt latè probat Tiraquell. *de retractatu lign.* §. 32. *gloſſa* 1. *à n.* 10. atqui Pœnitentiario audienti Confeſſiones in Eccleſia, conceduntur diſtributiones: ergo etiam debent concedi illis, qui in eius locum eſt ſubrogatus. Sic Bonac. *loc. cit. n.* 4. Palaus *n.* 3. Trullench. *num.* 2.

QVÆSTIO CXVII.

An etiam alij Canonici, qui præſente Pœnitentiario, in adiutorium illius ad audiendas Confeſſiones deſignantur à ſuperiore, eaſdem lucrentur diſtributiones.

AFfirmant aliqui Doctores. Quia occupantur, inquiunt, in euidenti Eccleſiæ vtilitate. Ita Palaus *n.* 4. Moneta *q.* 11 *cit. n.* 68. Trullench. *n.* 2. *cit.* & Pellizar. *tract.* 5. *cap.* 8. *ſect.* 3. *q.* 22. *n.* 164.

Negat contrà Bonac. *n.* 3. *verſ. Addit Moneta.* Et quia Tridentinum ſolùm loquitur de vno Pœnitentiario, qui verè talis ſit. Et quia multiplicatis hoc pacto Pœnitentiariis, facile diminui poſſet cultus Diuini Officij in Choro: ergo Tridentini decretum non eſt ad illos extendendum.

Sed clarius, Reſpondeo: Non lucrari quidem diſtributiones, vt ait Bonacina, niſi aliàs conſuetudine contrarium ſit firmatum, vt fatetur Trullench. eſſe in Diœceſi Valentina; in qua Confeſſarij non Parochi, nec Curati, cenſentur præſentes in Choro, dum audiunt Confeſſiones, aliis diuina celebrantibus; quia id præſtant gratis, & cedit in conſolationem Fidelium, & Eccleſiæ vtilitatem. Sic Trullench. & in hoc bene. Ex quo conſtat, à fortiori idem eſſe dicendum de illis Canonicis, qui tempore Officiorum ſpontaneè audiunt Confeſſiones; tunc namque minimè acquirent diſtributiones, vt concedunt etiam Palaus, Pellizar. & Trullench.

QVÆSTIO CXVIII.

An Canonicus Magiſtralis, aut Lectoralis, poſſit ex iure percipere diſtributiones, etiamſi abſit à Choro.

RESpondeo, vt certum, quod attento iure, non poſſit; etiamſi à Choro abſit, prætextu parandæ lectionis, aut concionis, vel prætextu defatigationis ex ſtudio conſurgentis. Quia tunc non dicitur abeſſe in ſeruitium Eccleſiæ propriæ, niſi remotè. Sic declaratum fuit à Sacra Congregat. Concilij multoties, vt refert Garcia 3.*p.de Benefic.cap.* 2.*num.* 118. Bonac.*de Horis diſp.*3.*q.*5.*punct.*2.*num.*1. Palaus, id ſupponens *diſp.*3.*de Orat.punct.*9.§.6.*n.*1. Trullench. *lib.*1.*in Decal.cap.*8.§.6.*num.*1. Pellizar.*tract.*5.*cap.*8. *ſect.*3.*quæſt.*18.*num.*175.

QVÆSTIO CXIX.

An ſaltem ex gratia, aut priuilegio, poſſit dictus Magiſtralis, etiam abſens à Choro, capere diſtributiones omnibus illis diebus, in quibus concionatur, aut legit in propria Eccleſia.

AFfirmat capere diſtributiones, correſpondentes duntaxat horis, quibus legit, aut concionatur, non verò correſpondentes omnibus horis illorum dierum, Garcia *loc.cit.n.*120.iis verbis: *Id autem, quod dicitur in his vltimis declarationibus Canonicum lecturæ, ex gratia habendum eſſe pro præſenti in Choro pro tota die, & ei deberi omnes diſtributiones quotidianas diebus, quibus legit, ex declaratione Gregorij XIII. intelligendum eſt, quoad horas, quibus non legit, procedere ſolùm in illis, qui gratiam iſtam ſpecialiter petierint & impetrauerint, non in omnibus indiſcriminatim, vt mihi dixit Auditor Illuſtriſſimi Cardin. Matthæi, Præfecti Sacræ Congregationis Concilij.* Hæc Garcia.

Sed probabilius Reſpondeo, Poſſe ex gratia, & priuilegio, capere omnes diſtributiones correſpondentes, non ſolùm horis, quibus concionatur, aut legit, ſed omnibus horis illius diei, quia in iis omnibus reputatur Choro præſens: & meritò, quia exercet actionem magis laborioſam, quàm alij Præbendati, & quæ ſpecialem præparationem requirit. Sic conſtat ex tribus Declarationibus Sacræ Congreg. Concilij, quas adducit Garcia *loc. cit. num.* 118. & 119. & tenent communiter DD. Gonzalez *ad Regul.*8.*Cancellar.*§.7. *proemij, num.*180. Moneta *de diſtribut.*2.*p.q.* 10. *n.* 27. Bonac. *diſp.*2.*q.*5.*punct.*3.§. 6. Barboſa 3.*p. de poteſt. Epiſcopi, alleg.*56.*n.*8. Palaus §.6. *cit. n.* 1. Qui tamen non citat bene pro hac parte Garciam, vt vidiſti, Trullench.§.6.*cit.n.*1. Pellizar.*tract.*5.*c.*8.*ſect.*3.*q.* 18. *num.*175.& (in ſimili caſu) Sanchez *lib.*2.*conſil. c.*2. *dub.*95.*num.*5.& alij

QVÆSTIO CXX.

An dicta gratia lucrandi diſtributiones pro tota die, qua legit, aut concionatur Magiſtralis, extendi debeat ad Matutinum diei ſequentis, quod alicubi ſolet dici veſpere præcedenti.

RESpondeo, vt certum: Quod non. Quia re vera non eſt hora illius diei, qui legit, aut concionatur: ergo quoad diſtributiones, non eſt cenſendus præſens pro Matutino. Sic declaratum fuiſſe à Sacra Congreg. refert Garcia *n.*118. per hæc verba: *An Theologus, qui diuinis pro præſente habetur diebus, quibus legit, cenſendus etiam ſit præſens Matutinis, qui ex antiqua Eccleſiæ conſuetudine dicuntur ſero præcedenti, pro ſequenti? Congregatio reſpondit: Non cenſeri.* Sic Congreg. & ſic Garcia, Bonac. Barboſa, Trullench. & Pellizar. *loc.cit.*

QVÆSTIO CXXI.

An conſuetudo aliquarum Eccleſiarum, quod Canonicus Magiſtralis, qui prædicaturus ſit in ipſa Eccleſia, habeatur pro præſenti omnibus Horis, etiam per octo dies Concioni antecedentes, ſit ſuſtinenda.

NEgat eſſe ſuſtinendam, niſi magna cum difficultate, Garcia *loc.cit.n.*223. Quia putat ſufficere ad ſummum indulgentiam Horarum poſt meridiem, ad ſermonem componendum.

Sed Clarius, ac probabilius, Reſpondeo, ſuſtineri poſſe talem conſuetudinem, dummodo ſolùm extendatur ad lucrandos fructus Præbendæ, non verò quotidianas diſtributiones, niſi fortè in ipſis tota Præbenda conſiſteret. Ratio eſt, quia, vt ſuprà eſt habitum, Gregor. XIII. ſolùm dixit, diſtributiones quotidianas deberi Concionanti, & legenti, non ſolùm hora, qua legit; ſed tota die, ex gratia: ergo hæc gratia minimè extendi poteſt ad alios, & tantum dies. Sic Palaus §.6.*cit.n.*2. Pellizar.*q.* 18.*cit.n.*175.

QVÆSTIO CXXII.

An ſi Canonico Magiſtrali, ex priuilegio, aut gratia concedantur octo, aut ſex dies præcedentes concionem, vt poſſit abeſſe lucrans diſtributiones, poſſit illis diebus Choro aſſiſtere; & loco illorum, aliis octo, aut ſex abeſſe, & lucrari diſtributiones talibus diebus correſpondentes.

RESpondeo, Non poſſe. Quia gratia, aut priuilegium conceſſum dicto Canonico vacandi à Choro per octo, aut ſex dies, eſt alligatum dictis diebus ante concionem, vt in illis poſſet facilè ſermonem componere: ergo minimè poſſunt transferri ad alios, poſt ſermonem dies. Confirmatur, quia ſi Pontifex concederet alicui priuilegium, vt quatuor proximis diebus feſtis non audiret Miſſam, minimè poſſet hos dies in alios quatuor dies ſubſequentes commutare, ob rationem nuper allatam: ergo. Sic Sanchez *tom.*1. *conſil. lib* 2. *cap.*2. *dub.*107.*num.*1.& ex illo Pellizar. *tract.*5.*cap.*8.*ſect.* 3. *q.* 18.*n.*176.

QVÆSTIO CXXIII.

An Canonicus Magiſtralis, poſſit vacare à Choro, ea die, qua alterum Canonicum ſubſtituit, vt pro ipſo in Cathedra lectionem dictet.

RESpondeo, Non poſſe à Choro vacare, nec diſtributiones acquirere. Quia ceſſat finis, ob quem conceditur Canonico Magiſtrali, vacantia à Choro, vt conſtat ex ſupra dictis. Sic Pellizar. *loc. cit.n.*117. Addens id ipſum dicendum, caſu quo Magiſtralis alij Canonico ſubſtituto, ex fructibus ſuæ præbendæ ſoluat ſtipendium lectionum.

QVÆSTIO

QVÆSTIO CXXIV.

An Canonici habentes curam animarum in ſuamet Eccleſia, percipiant diſtributiones, ſi tempore diuinorum Officiorum abſint ob animarum curam exercendam?

RESpondeo vt certum: Percipere. Quia ſic habetur in Tridentino *ſeſſ.22. de Reformat. cap.3.* iis verbis: *Quod ſi alicui ex prædictis dignitatibus in Eccleſiis Cathedralibus, vel Collegiatis, de iure, ſeu conſuetudine, iuriſdictio, adminiſtratio, vel Officium non competat, ſed extra ciuitatem in Diœceſi cura animarum immineat, cui is, qui dignitatem obtinet, incumbere voluerit, tunc pro tempore, quo in curata Eccleſia reſederit, ac miniſtrauerit, tanquam præſens ſit, ac diuinis interſit, in Eccleſiis Cathedralibus, ac Collegiatis habeatur.* Sic Concilium. Et ſic Congregatio Sacra Concilij pluribus deciſionibus, quas affert Garcia *p. 3. de Benef. c.2.* Quarum vna hæc eſt: *Habentur tanquam præſentes in Choro, qui curam animarum exercent, quæ illi Eccleſiæ imminet; dum tamen ſint in actu adminiſtrandi Sacramenta, vel alia exercendi, quæ ſpectant ad ipſam curam.* Sic Congregatio Sacra. Et ſic communis. Garcia *loc. cit.* Gonzalez & Moneta, quos ſequitur Bonac. *diſp.2. q.5 punct.3. §.7. n.3.* Riccius & Barboſa, quos amplectitur Palao *diſp.3. punct.9. §.3. n.8.* Trullench. *lib.1. c.8. diſp.12. §.7. ſub n.1.*

QVÆSTIO CXXV.

An etiam Canonici, qui curam animarum habent in aliis Eccleſiis extra Diœceſim, poſſint, dum in eis reſident, ac miniſtrant, recipere diſtributiones, quas reciperent, ſi in Eccleſiis Cathedralibus, ſeu Collegiatis reſiderent.

AFfirmat Bonac. *§.7. cit. n.5.* his verbis: *Imò in Tridentino* ſeſſ. 22. cap.3. de Reformat. *hoc priuilegium extenditur etiam ad habentes dignitatem, & ſimul curam animarum extra Diœceſim, tunc enim Sacroſancta Synodus, pro tempore quo in Eccleſia curata reſederit, ac miniſtrauerit, tanquam præſentem, ac diuinis intereſſentem, in Eeclesiis Cathedralibus, ac Collegiatis haberi decernit.* Hæc ille.

Sed contra abſolutè docet Trullench. *loc. cit. n. 1.* vbi ſic abſolutè loquitur: *At ſi haberent curam animarum in aliis Eccleſiis, dum in eis reſident, & Sacramenta adminiſtrant, non poſſunt percipere diſtributiones, quas reciperent, ſi in Eccleſia Cathedrali, vel Collegiata, in qua habent Canonicatus, vel dignitates, reſiderent.* Ita Trullench, qui & citat pro ſe Monetam, & Barboſam.

Sed diſtinguendo, probabilius Reſpondeo dicendum, quod verè recipiat diſtributiones, ſibi in Eccleſiis Cathedralibus, aut Collegiatis contingentes, ſi in aliis Eccleſiis intra Diœceſim exiſtentibus reſideant: minimè verò, ſi extra diœceſim. Quia id, & non aliud, colligitur ex verbis Tridentini nuper adductis. Sic Zerola *in praxi Epiſcop. 1. p. V. diſtributiones quotidianæ, §. Ad tertium.* Vbi ſic ait: *Secundò debentur diſtributiones alicui in Dignitate poſito, & ratione illius dignitatis habẽti curam animarum extra Ciuitatem, tamen intra Diœceſim: quia dum ſeruit ibi habetur pro præſenti. Concil. loc. cit. §. Quod ſi alicui. Similiter, & tantum magis, ſi cura eſſet intra Ciuitatem à maiori ad minus: ſecus ſi extra Diœceſim: ſecus etiam, vbi aliter habet conſuetudo.* Concil. *loc. cit. §. Hæc in iis.* Hucuſque Zerola.

QVÆSTIO CXXVI.

An etiam Parochi, aut alij curam animarum gerentes, poſſint capere diſtributiones, ſi abſint ob adminiſtranda munia parochialia.

RESpondeo vt certum ex dictis: Poſſe. Quia eadem ratio eſt pro illis, ac pro Canonicis habentibus curam animarum. Sic Trullench *§.7. cit. n.2.* ex Barboſa *de Offic. & poteſt. Epiſc. alleg. 55. n.162. & lib.3. de iure vniuerſo, cap.18. n.46.*

QVÆSTIO CXXVII.

An Examinatores Confeſſorum, qui dum examinant illos à Choro abſunt, non ſolùm recipiant fructus, ſed & diſtributiones.

AFfirmatiuam ſententiam tenere Cenedo *practic. qq. lib. 1. quæſt. 1. num. 74.* ait Trullench mox citandus, addens, illam videri ſequi Sacr. Congreg. Cardin. *ſub die 22. Martij* 1600. vti refert Barboſa *de Canon. & dignit. cap. 25. num.9.* Imò & illam tenet hic Author ex Zechio *in Remiſſion. Concilij, ſeſſ.22. cap.12. num. 53.*

Sed probabilius Reſpondeo ſolùm recipere fructus, eo quod legitimam habent cauſam abſentiæ, non tamen diſtributiones, niſi aliud habeat præſcripta conſuetudo, vel adſit priuilegium Pontificis: quia non ſunt occupati in ſeruitio propriæ Eccleſiæ, ſed in ſeruitio Epiſcopi, & Diœceſis, in communi. Sic eſſe deciſum à Sacra Cardin. Congreg. fatetur Barboſa *in Apoſtolicar. deciſion. Summa, collect. 258. verb. Diſtributiones quotidianæ, num. 39.* his verbis: *Diſtributiones quotidianas non lucrantur Canonici examinatores, propter examen, niſi aſſiſtant in Choro Horis Canonicis.* Sacr. Congreg. *Rit. in Lameceuſi, 17. Maij* 1607. quam adducit Sellius *d. c.36. n. 62.* Hæc Barboſa *loc. cit.* Et loquendo de examinatoribus Synodalibus, de quibus eadem eſt ratio, tenent idem Palaus *diſp.3. punct. 9. §.7. n. 1.* & penes ipſum Garcia *de Benef. part. 3. cap.2. num.354.* & Moneta, Trullench *lib.1. cap.8. dubit.10. §.8. num. 2.* Bonacina *loco cit. §. 8. per totum.*

QVÆSTIO CXXVIII.

An ſaltem Canonici ab Epiſcopo inſtituti Viſitatores Hoſpitalium, & Eccleſiarum Diœceſis, Vicarij foranei, aut Adminiſtratores piorum locorum, non ſolùm fructus, ſed etiam diſtributiones lucrentur.

RESpondeo, ſolùm fructus lucrari, non diſtributiones, niſi contrarium teneat conſuetudo, aut adſit priuilegium. Ratio eſt nuper adducta, quia videlicet, non ſunt occupati in ſeruitio Eccleſiæ propriæ; ſed Epiſcopi, aut Eccleſiarum Diœceſis, &c. Sic omnes Authores adducti. Legantur Barboſa in ſumma Apoſtol. *deciſ. 24.* Bonac. *§. 8. cit. per totum,* Palaus *loc. cit. num. 1. & 2.*

QVÆSTIO CXXIX.

An Canonici exiſtentes in ſeruitio Epiſcopi, recipiant fructus, & diſtributiones, ac ſi præſentes Choro eſſent.

RESpondeo vt certum: Recipere fructus, ſed non diſtributiones. Vtraque pars habetur *in cap. de cætero, & cap. Ad audientiam, de Cleric. non reſident.* vbi dicitur: quod duo Canonici exiſtentes in ſeruitio, ſeu obſequio ſui Epiſcopi, habentur pro præſentibus, & percipiunt fructus Canonicatuum, præter diſtributiones quotidianas. Et ſic deciſum eſt etiam à Sacra Congreg. vt refert Garcia, *de Benefic.3.p.c.2. à n.145.* Barboſa *3.p. de poteſt. Epiſcopi, alleg.53.n.142.* & in ſum. Apoſtolic. *deciſ. collect.258. n.19.* Gonzalez *ad Regul.8. Cancellar. gloſſa 6.n.225.* Sanchez *lib.2. conſil.c.2.dub.95.n.3.* Pauormitan. Sandoual, Siluest. Angel. Roſella, Armilla, S. Anton. & Couarru. apud ipſum Trullench *lib.in Decal.c.8. dub.12.§.2. num.2.* Palaus *diſp.3.punct.9.§.8.n.1.verſ.Item debentur.* Qui bene limitant, niſi conſuetudo ſit in contrarium; vel ſi Præbenda alios fructus non habeat, præter quotidianas diſtributiones; quia tunc eas lucratur, cùm loco fructuum ſuccedant, deducta tertia parte, vt cenſuit Sacra Congreg. his verbis: *Diſtributiones quotidianas debent percipere Canonici ſuo Epiſcopo inſeruientes, ſi in eis omnes Canonicatus redditus conſiſtant.* In vna Gallien.29. *Iulij 1628. in Reſponſ. ad dub.4.* Sic referunt Sellius *c.36.n.49.* & Barboſa *in ſum. Apoſtol. deciſ. loc. cit.*

QVÆSTIO CXXX.

An ſaltem accipiant, etiam diſtributiones quotidianas, Canonici aſſiſtentes Epiſcopo ſolemniter celebranti in Cathedrali, aut in alia Eccleſia.

RESpondeo, Accipere, ſi ſolemniter celebranti aſſiſtant; ſecus ſi priuatè celebranti, etiam in Cathedrali; niſi aliàs ex conſuetudine aſſiſtere illi teneantur. Sic declarauit Sacra Rituum Congreg. teſte Barboſa, *de Canon. & dignit.c.25. à n.12. & in ſumm. Apoſtol. deciſ. collect.258.n.31.* vbi deciſum fuiſſe à Sacr. *Congreg. Concilij ſub die 17. Martij 1619.* fatetur. Legatur Trullench *loc. cit. ſub n.2.*

QVÆSTIO CXXXI.

An Canonicus Vicarius generalis Epiſcopi, ſi abſit à Choro percipiat fructus & diſtributiones.

AFfirmandum videtur. Quia Canonicus electus Vicarius capituli, ſede Vacante, recipit fructus, & diſtributiones, vt habitum eſt ſuprà *q.104.* ergo & vicarius Epiſcopi.

Sed vt certum Reſpondeo dicendum, quod percipiat fructus, ſed non diſtributiones: illos percipit, quia in vtilitatem diœceſis, & in ſeruitio Epiſcopi eſt occupatus. Has minimè; quia non eſt occupatus in ſeruitio propriæ Eccleſiæ, vti eſt Vicarius Capituli ſede vacante. Ex quo fit ſatis ad rationem dubitandi. Sic. Garcia *de Benef.3.p.cap.2.num.357.* Rebuff. Hojeda & Sbrotius penes ipſum. Moneta *2. p. quaeſt.11. à n.78.* Palaus *diſp.3.punct.9. §.7.num.2.* Et ſic fuiſſe deciſum à Sac. Congreg. Concilij in Birecten.18. *Decemb.1627.* refert ex Sellio Barboſa *in ſumma Apoſtolic. deciſ. collect.258.n.34.*

QVÆSTIO CXXXII.

An Canonici, aut Præbendati, qui inſeruiunt Pontifici, in Officiis Capellani, Camerarij, ſecretarij, & ſimilium, acquirant fructus Præbendæ, necnon & diſtributiones, etiam dum abſunt à Choro.

RESpondeo vt certum: Acquirere fructus Præbendæ, non autem diſtributiones, niſi aliquo priuilegio aut conſuetudine præſcripta muniantur. *Primum* conſtat *ex cap. Cum dilectus, de Cleric. non reſident. Secundum* etiam: quia non dicuntur huiuſmodi familiares aut Officiales Papæ, abeſſe in vtilitatem propriæ Eccleſiæ. Sic Garcia *de Benef.3. p. cap.2.num.283.* & apud ipſum Abbas, Selua, Rebuff. Hojeda, Salzedo, Siluest. Zerola, Nauar. & Ludou. Lopez. Moneta *2.p.quaeſt.9.num.13.* Bonac. *diſp.2. de Horis, quaeſt.5. punct.3.§.1. num.1.* Trullench. *lib.1. in Decal.cap.8.dub.12.§.1.num.2.* Palaus *diſp.3. de Orat. punct.9. §.8. n.2.* Zerola *praxi Epiſcop. V. diſtributiones, §. ad tertium.*

QVÆSTIO CXXXIII.

An etiam inſeruientes legato ſummi Pontificis, aut etiam Cardinali, percipiant fructus Præbendæ, quamuis abſint à Choro?

AFfirmant aliqui, eo quod inſeruientes Cardinalibus, & legatis reputentur Papæ inſeruire. Ita apud Palaum tenent Siluest. *verb. Reſidentiam num.7.* Zerola *praxis Epiſcop.1.p.V. Reſidentia, §.4.* Selua *de Benefic.p.4.q.6.caſu 21.* Villadiego *de Cardinal.n.63.* & Azor. *2.p. Inſtit. moral.lib.7.c.4.* citat etiam Ægidius Trullench. pro hac parte, Garciam *de Benef.3. p.cap.2.n.382.* & Monetam *2 p. de diſtribut. q.9.n.2.* ſed male, tenet etiam Diana *part.5. tract.2. Reſol.79.* citans pro ſe Laudenſ. Ioan. Andream Butrium, & Albanum. Quia perfruuntur (inquit) priuilegio Cardinalium, qui in abſentia gaudent fructibus ſuorum beneficiorum.

Sed probabilius Reſpondeo: Non percipere tales fructus in abſentia. Nam in iure (ait Garcia) non eſt tale priuilegium, nec hodie (quidquid eſſet olim) eſt tale priuilegium particulare, & ita patet ex Declaratione Abulenſ. quam refert ipſe Author *num.423. & ſequenti.* Legatur. Sic etiam Palaus *diſp.3.punct.9. §.8. n.4.* Qui & citat Monetam *q.9. cit.n.9.* Bonacin. *diſp.2.q.5.punct.3.§.1. n.4.* Trullench *dub.12. cit. §.1. num.2.* Qui vterque negat, inſeruientem Legato, minime poſſe dici inſeruire Pontifici.

QVÆSTIO CXXXIV.

An ad minus inſeruientes Regi, aut ſupremo Principi, in Officiis ab ipſo deſignatis, percipere poſſint fructus ſui beneficij, aut Canonicatus, quamuis non reſideant.

AFfirmant Selua *de benef. p.4. quaeſt.6. caſu 24.* Petr. Gregor. *de benef. cap.7.n.6.* Zeuallos *in ſuis comm.*

comm. contra comm. quæſt. 587. *num.* 7. Ratio eorum poteſt eſſe: Quia ad id habent Reges priuilegia. Nam Capellanis Regis Hiſpaniæ fuit conceſſum à Paulo III. quod in abſentia perciperent fructus. Et Regi Franciæ ſimile priuilegium fuiſſe conceſſum, teſtantur Boërius *deciſ.* 17. & Rebuff. *in Concord. tit. de collation.* §. 1. *verſ. Reſidentiæ.*

Sed probabilius Reſpondeo. Non poſſe percipere dictos fructus. Tum quia non abſunt à Choro in euidentem Eccleſiæ vtilitatem. Tum quia dicta priuilegia iam ſunt reuocata per Concil. Trident. *ſeſſ.* .. *de Reform. c.* 2. & Bullam Pij IV. (non V. vt leges apud Palaum) vt probat Garcia *de Beneſic.* 3. *p. c.* 2. *n.* 265. *& ſequent. & num.* 423. vbi refert ſic deciſum fuiſſe à Sac. Congreg. Cardin. Palaus *loc. cit. n.* 5. Bonac. *n.* 3. Trullench *n.* 3.

Quæstio CXXXV.

An Auditores Romanæ Rotæ conſequi poſſint fructus, necnon & diſtributiones ſuarum Præbendarum, in abſentia.

Reſpondeo vt certum: Poſſe. Quia id eis conceſſit Clemens VII. in Bulla, quæ data eſt. *Non. Auguſti* 1525. incipit: *Conuenit*, prout tradit Lælius Zechius *de Republ. Eccleſiaſt. p.* 11. *num.* 2. ex illoque Barboſa 3. *p. de poteſt. Epiſcopi, alleg.* 53. *n.* 155. *& in remiſſion. ad Concil. ſeſſ.* 24. *de Reformat. c.* 12. *num.* 48. Palaus *loc. cit. num.* 3. Cenedo *q.* 1. *n.* 63. Sanctarell. *var. Reſol.* 11. *n.* 11. Trullench *lib.* 1. *in Decal. cap.* 8. *dub.* 13. *ſub num.* 1. Eſcobar à Corro *de Horis quæſt.* 5. *num.* 166.

Quæstio CXXXVI.

An etiam inquiſitores hæreticæ prauitatis acquirant fructus, & diſtributiones ſuarum Præbendarum in abſentia.

Reſpondeo vt certum: Etiam aquirere. Quia habentur pro præſentibus, ex priuilegio ſpeciali fauore Fidei eis conceſſo à Paulo III. & Pio V. prout referunt Roj. *de priuileg. Inquiſit. num.* 420. *& ſing.* 69. Spino *in ſpeculo teſtament. gloſ.* 3. *princ. n.* 78. Garcia *de Benef. p.* 3. *c.* 2. *n.* 356. (non 336. vt leges apud Trullench) vbi affert declarationem Sacræ Congregat. Concilij 6. *Iunij* 1594. Barboſa *in remiſſ. loc. cit. n.* 46. *& de Canonic. & Dignit. cap.* 24. *n.* 12. Palaus & Trullench *loc. cit.* Corro *n.* 167. Qui ad Fiſcales, & alios Miniſtros Inquiſitionis hoc priuilegium extendunt. Lege Garciam, & Palaum *loc. cit.*

Quæstio CXXXVII.

An etiam gaudeant præfato priuilegio Inquiſitores, qui habent beneficia Curata.

Affirmant Spino *num.* 78. *citato*, vbi ait dictum priuilegium, non ſolum competere Inquiſitoribus habentibus beneficia ſimplicia, aut dignitates, ſeu Præbendas, ſed etiam habentibus beneficia curata, ſeu Parochialia.

Sed probabilius longè Reſpondeo, Non gaudere dicto priuilegio Inquiſitores habentes beneficia curata. Quia ſic deciſum eſt à Sacra Congreg. vt refert Gonzalez *ad Regul:* 8. *Cancellar. gloſſa* 6. *num.* 266. & R. P. Leand. in Decalogum, docent Rubiis *deciſ.* 293. *num.* 4. Barboſa *allegat.* 53. *num.* 87. *&* 165. *& in Remiſſion ad Concil. ſeſſ.* 24. *de Reformat. cap.* 12. *num.* 46. Ceuallos *comm. contra communes, quæſt.* 585. *num.* 12. Palaus §. 8. *cit. n.* 3. vbi dicit oppoſitam ſententiam nullo niti fundamento.

Quæstio CXXXVIII.

An Collectores generales Cameræ Apoſtolicæ, ſubcollectores, & alij Officiales acquirant fructus & diſtributiones in abſentia.

Reſpondeo vt certum: Acquirere. Quia ad id habent priuilegium, vt teſtatur Barboſa his verbis. *Collector generalis Cameræ Apoſtolicæ, ſubcollectores, Aduocati, Procuratores, Fiſcales, & Notarij in cauſis ſpoliorum, & iurium præfatæ Cameræ, eorum Officio durante, lucrantur diſtributiones quotidianas in abſentia, ex Bulla Sixti V. Data Romæ in monte Quirinali ſub annullo Piſcatoris die octaua Maij* 1590. *ſui Pontificatus anno ſexto.* Sic Barboſa *in remiſſion. ad Concil. ſeſſ.* 24 *de Reformat. cap.* 12. *num.* 49. *&* 3. *p. de Poteſt. Epiſcop. allegat.* 53. *num.* 157. Moneta 2. *p. de diſtribut. quæſt.* 11. *num.* 111. Caſtro Palao *tom.* 2. *diſp.* 3. *de Orat. punct.* 9. §. 8. *num.* 3. Trullench *lib.* 1. *in Decal. cap.* 8. *dub.* 13. *num.* 1. (non *dub.* 12. §. 1. vt citat Corro) Sanctarellus *var. Reſol.* 11. *num.* 6. Eſcobar à Corro *q.* 5. *de Horis, num.* 168. Qui omnes docent, prædictos Officiales Papæ, non ſolum lucrari fructus, ſed & quotidianas diſtributiones.

Quæstio CXXXIX.

An Præbendati, aut Canonici, docentes Theologiam publicè in aliqua Vniuerſitate, ſeu ſtudio generali, lucrentur fructus, & diſtributiones in abſentia.

Reſpondeo vt certum, lucrari fructus, ſed non diſtributiones. Quia tunc non abſunt in euidentem Eccleſiarum ſuarum vtilitatem, & ideo diſtributionem non capiunt. Bene tamen fructus, vt habetur *in c. finali, de Magiſtr.* Sic etiam habetur *in cap. licet, de Præbendis.* Et deciſum eſſe à Sacra Congreg. Cardin. teſtatur Barboſa *in Remiſſion. ad Concilium, ſeſſ.* 5. *c.* 1. *de Reformat. num.* 8. *&* 9. Legantur Garcia *de Benef.* 3. *p. cap.* 2. *num.* 54. & penes ipſum Nauar. *in Man. cap.* 25. *num.* 120. Rebuff. Hojeda, Salzedo, Ludouic. Lopez, Rodriguez, & alij plures. Bonacina *de Horis diſp.* 2. *quæſt.* 5. *punct.* 3. §. 9. *num.* 1. Couarru. Riccius, Quaranta, Macignus, & alij apud ipſum. Caſtro Palaus *diſp.* 3. *punct.* 9. §. 9. *num.* 1. Trullench *lib.* 1. *in Decal. cap* 8. *dub.* 12. §. 9. *num.* 1. Pellizar. *tom.* 1. *tract.* 5. *cap.* 8. *ſect.* 3. *quæſt.* 14. *num.* 167. Corro *de Horis quæſt.* 5. *num.* 189. & alij, quos ſequitur Paſqualig. *deciſ.* 460. *num.* 4. Nota tamen, quod in præſentiarum ſolum loquimur de Præbendato, Canonico, aut Beneficiato docente publicè in ſcholis, non de Canonico Magiſtrali, aut Doctorali docente in Eccleſia propria; nam huiuſmodi ex gratia, & priuilegio, habetur pro præſenti in Choro pro toto die quo legit, & ideo acquirit diſtributiones, iuxta dicta *ſupra quæſt.* 118. *& ſequent.*

QVÆSTIO CXL.

An item lucrentur fructus ſuorum beneficiorum docentes ius Canonicum publicè in aliqua Vniuerſitate.

NEgandum videtur. Quia in cap. finali *de Magiſtris*, ſolum de legente Theologiam fit ſermo: ergo non debet extendi ad legentem ius Canonicum. Et ideo ita ſentiunt Ioan. Andr. & Dominicus *in cap.* 1. *de priuileg. in* 6. & Hoſtienſ. *in dicto cap. finali, de Magiſtris, & in ſum. eod. tit.* §. *finali, & gloſſa finali.*

Sed iam vt certum Reſpondeo etiam lucrati. Quia licet *in d. cap. fin.* ſolùm de Theologia ſermo habeatur; cum tamen Eccleſiæ æquè proſit Ius Canonicum, idem eſt de illo intelligendum. Et ita fuiſſe deciſum à Sacra Congreg. Cardin. teſtatur Garcia *de benef.* 3.*p.c.*2.*n.*64.*& n.* 559.*anno.* 1605. & tenent cum ipſo omnes authores *ſuprà quaſt. antecedenti citati.* Bonac. *n.*4. Palaus *n.*5. Trullench *num.*4. Corro *num.* 189. Barboſa & Pellizar. Paſqualig. *loc. cit.* & communis.

QVÆSTIO CXLI.

An deinde fructus lucrentur, qui publicè in Vniuerſitate docent ius Ciuile.

AFfirmat Corro *num.* 189.*cit.* Qui & citat pro ſe Sanctarell. *var. Reſol.q.*3.*n.*10. Bonac. *n.*4 Trullench *num.*4. & Barboſ. *in Remiſſ. ad Concilium cap.*1. *n.*49. Sed male. Quia Barboſa *loc. cit. num.*8. (non 49. cum illud caput non habeat niſi 14. numerum) ſolum loquitur de docente Teologiam, aut ius Canonicum. Bonaciua & Trullench, de addiſcente ius Ciuile.

Quare probabilius Reſpondeo, Non lucrari fructus. Quia ius ciuile non æque prodeſt Eccleſiæ, ac ius canonicum. Imo Eccleſia prohibet aliquibus perſonis Eccleſiaſticis, ſub pœna excommunicationis, ſtudium iuris ciuilis: ergo hoc ius docentes non excuſat Eccleſia ab aſſiſtentia Chori. Sic Palaus *loc. cit. num.*3. Pellizar. *n.* 157. Garcia *loc. cit.*

QVÆSTIO CXLII.

An ſaltem fructus beneficij, aut Canonicatus acquirant, qui publicè in aliquo ſtudio generali, ſeu Vniuerſitate Grammaticam docent.

NEgabunt, & à fortiori, Ioan. Andr. Dominicus, & Hoſtienſ. *quaſt.*140. *citati.*

Sed probabilius Reſpondeo, Acquirere. Quia ſic colligitur ex *cap. Quia nonullis, de Magiſtris.* Sic Palaus *loco citat. num.*3. per hæc verba: *Legentes verò Grammaticam, quia ad Theologiam, & Ius ciuile* (lege obſecro, *Ius Canonicum*,) *neceſſaria eſt, poterunt ex licentia Prælati excuſari, præcipuè cum non ſit alius, qui doceat.* Sic ille. Et Pellizarius *loc. cit. num.*167.

QVÆSTIO CXLIII.

An Deinde, etiam Parochi, ſi publicè legant Theologiam, aut ius Canonicum, fructus ſuorum beneficiorum lucrentur.

NEgatiuam ſententiam tenere Garciam, *loc. cit. num.*80. Gonzalez *gloſſa* 6. *num.*251. Sanctarell. *num.* 25. & Barboſam *de Officio Parochi, cap.* 8. *num.*27. ait Corro *num.* 190. ſed non bene. Quia hi Authores loquuntur de Parochis ſtudentibus (de quibus poſtea) non de docentibus Theologiam, &c. Vnde.

Abſolutè Reſpondeo lucrari fructus ſuorum beneficiorum, caſu quo doceant Theologiam, aut ius Canonicum; non verò ſi Grammaticam. *Prima pars* conſtat, tum quia eius abſentia in vtilitatem vniuerſalis Eccleſiæ cedit. Tum etiam, quia *in cap. fin. de Magiſtris*, nulla habetur limitatio. Sic tenet, & multis exemplis comprobat Garcia *loc. cit. num.* 62. *& ſequent.* præcipuè *num.*73.*&*74. vbi affert Nauarrum, Hojedam, Salzed. Sà, & alios plures. Palaus *n.*4. Pellizar. *num.*167.

Secunda verò pars, quod videlicet, ob Grammaticæ lecturam, non poſſint Parochi abſentes fructus lucrari, conſtat ex Declaratione Sacræ Congreg. Cardinalium, quam affert Gonzalez *Regul.* 8. *Cancellar. gloſſa* 6. *num.* 244. Palaus *loco citato, num.*3.

QVÆSTIO CXLIV.

An vt præfati legentes Theologiam, ſeu ius Canonicum, acquirant in abſentia fructus, docere has ſcientias publicè teneantur in quocunque Collegio particulari.

REſpondeo vt certum: Non ſufficere, ſed neceſſum eſſe, vt eas legant in aliquo ſtudio generali, ſeu celebri Vniuerſitate ad hunc finem erectum à Papa, Rege, ſeu Principe ſupremo. Sic habetur in *cap.*2. *de Priuileg. in* 6. *& in cap. Tua, de Cleric. non reſident.* Sic Garcia *de Benef.* 3.*p. cap.* 2.*n.*56. & penes ipſum Rebuff. Horat. Lucius, Perez, & Flores de Mena, necnon aliquæ Declarationes Sacræ Congreg. Cardin. quas refert ipſe *num.*81.*&* 117. Barboſa 3.*p. de poteſt. Epiſcop. alleg.*56. *num.*21.*&* 22. Palaus *n.*1. Pellizar. *num.*167.*cit.* & omnes.

QVÆSTIO CXLV.

An rurſus, vt dicti legentes, fructus in abſentia capiant, ſit opus, vt doceant conducti, ſeu ſalariati, aut ratione Cathedræ, quam habent.

AFfirmandum videtur. Quia ſi ſufficeret ſponte, & voluntariè in Vniuerſitate legere, quilibet Canonicus, ſeu Beneficiatus poſſet ſe excuſare à reſidentia ſuæ Eccleſiæ. Et ob id ita fuiſſe practicatum in Eccleſia Abulenſi, cum licentiato Roſales Canonico, antequam haberet Cathedram in Vniuerſitate Salmantina, refert Garcia *cap.* 2.*n.* 59. vbi indicat id eſſe probabile.

Sed longe probabilius Reſpondeo, Non eſſe opus, vt conducti, ſeu ſalariati, aut ratione ſtipendij, aut Cathedræ,

Cathedræ, quam habent, doceant; ſed ſufficere, vt ſpontè, & voluntarie legant, ſine ſtipendio, & Cathedra, dummodo legant cum licentia Vniuerſitatis, ſeu Clauſtri, aut Collegij Doctorum. Ratio eſt, quia *in d. cap. finali, de Magiſtris*, & Concil. Trid. *ſeſſ. 5. de Reformat. cap. 1.* & in priuilegiis ab Eugenio IV. conceſſis Salmantinæ Vniuerſitati, quæ iam ſunt Complutenſi, & Valliſoletanæ communia, ſolum expoſtulatur, quod publice in Scholis doceant, ſeu legant: ergo ſiue spontè, ſiue voluntarie, ſiue mercede conducta doceant, hoc priuilegio gaudent. Verum, ne hac occaſione inutiles, & infructuoſi Magiſtri hoc titulo à reſidentia excuſarentur, cautum eſt, neminem poſſe hoc munere legendi ſe tueri, niſi ab Vniuerſitate, Clauſtro, ſeu Collegio Doctorum fuerit ad legendum approbatus. Sic tenet, & multis Declarationibus Sacræ Congreg. Cardin. comprobat Garcia *loc. cit. num. 59. & 61.* vbi fatetur ita fuiſſe multoties in Vniuerſitate Salmantina practicatum. Barboſa *alleg. 56. cit. n. 27. & in Remiſſ. ad Concil. Trident. ſeſſ. 5. de Reform. c. 1. n. 14.* Caſtro Palaus *n. 2.* Pellizar. *num. 167. cit.*

Qvæstio CXLVI.

An item Canonici, ſeu Beneficiati, qui abſunt à Choro, eo quòd ſtudeant in aliquo ſtudio generali, ſeu Vniuerſitate, acquirant fructus ſuorum Canonicatuum, ſeu beneficiorum, licèt non diſtributiones.

Reſpondeo vt certum, Acquirere duntaxat fructus, non diſtributiones. Quia ſic colligitur ex *cap. 2. de Priuileg in 6. ex cap. Tua, de Cleric. non reſident.* & conſtat ex dictis à *quæſt. 139.* cum ſequent. Et tenent omnes Authores, & præcipue *ſuprà* adducti.

Qvæstio CXLVII.

An dicti Canonici, & alij Beneficiati gaudeant dicto priuilegio percipiendi fructus in abſentia, ſi ſtudeant in Eccleſiis Cathedralibus.

Reſpondeo vt certum: Non gaudere; ſed opus eſſe vt ſtudeant in aliqua Vniuerſitate, aut ſtudio generali, vt conſtat ex dictis, & comprobat Garcia de *Benefic. 3. p. c. 2. n. 117.* ex ſequenti Declaratione Sacræ Congreg. Concilij *ſuper. d. cap. 1. ſeſſ. 5. de Reformat.* ibi: *Scholares in Eccleſiis Cathedralibus non gaudent iiſdem priuilegiis, ſicut ſtudentes in ſtudiis publicis, vel Academiis, interim tamen huiuſmodi ſtudentes in Academiis non percipiant diſtributiones quotidianas* ſic. Sacra Congreg. Quod etiam refert Barb. ad dictum *c. 1.* Concilij, *n. 9.* Palaus etiam *diſputat. 3. punct. 9. §. 9. n. 1.* Corro *q. 5. de Horis, n. 197.*

Qvæstio CXLVIII.

An vt dicti capiant ſuorum beneficiorum fructus, debeant neceſſariò ſtudere ius Canonicum, aut Theologiam.

Negant aliqui, exiſtimantes, ſufficere ſtudere ius ciuile: eo quòd *in cap. Tuæ fraternitati, de Cleric. non reſident.* nulla eſt facta limitatio. Et ideo ita R.P. Leand. in Decalogum. ſentiunt Gloſſa *in cap. Cum ex eo, de elect. in 6.* Moneta *2. p. de diſtribut. q. 10. n. 21.* Barboſa *alleg. 56. n. 26.* Bonac. *diſp. 2. q. 5. punct. 3. §. 9. n. 10.* & Trullench *lib. 1. in Decal. c. 8. dub. 12. §. 9. n. 4.* Et dicunt probabile Palaus, & Pellizarius mox citandi, & tenet etiam Corro *q. 5. n. 189.*

Sed probabilius Reſpondeo; debere neceſſariò ſtudere ius Canonicum, aut Theologiam, ſeu Scripturam Sacram, & ideo non ſufficere ſtudere ius ciuile. *Primò*, quia probabilius eſt, quod vt docentes fructus capiant, non ſufficiat, quod doceant ius Ciuile, vt habitum eſt *ſuprà, q. 141.* ergo neque ſufficiet, quod addiſcentes, aut ſtudentes illud ſtudeant. *Secundò*, Quia expreſsè eſt prohibitum Sacerdotibus, Archidiaconis, Decanis, Præpoſitis, Cantoribus, & aliis perſonatum habentibus; ne audiant Phyſicam, aut ius ciuile (niſi peculiarem ad id obtineant licentiam) ſub pœna excommunicationis, vt conſtat ex *cap. fin. Ne Clerici, vel Monachi*: ergo ex hoc facile colligi poteſt, nolle Eccleſiam concedere priuilegium acquirendi fructus in abſentia, illis Beneficiariis, aut Canonicis, qui Iuri Ciuili operam dant. Sic ſentiunt Palaus *diſp. 3. cit. punct. 9. q. 9. num. 6. in princ.* Pellizar. *tract. 5. c. 8. ſect. 3. q. 14. n. 167.*

Qvæstio CXLIX.

An vt ſtudentes fructus capiant, debeant maiori anni parte in Vniuerſitate commorari, & ibi diligenter ſtudere.

Reſpondeo vt certum, debere. Vnde Scholaſtici otioſi, qui non ſtudent, neque ſcholas cum debita diligentia frequentant eo anni tempore, nullo modo gaudent priuilegio ſcholaſticorum, nempe vt abſentes cauſa ſtudij fructus ſuorum beneficiorum percipiant: quia ceſſat finis, ob quem eſt conceſſum. Sic Tiraquel. Maſcard. Rodriguez, & Proſper de Auguſt. quos ſequitur Barboſa *in Remiſſion. ad Concil. ſeſſ. cap. 1. n. 12. & 3. p. d. poteſt. Epiſc. alleg. 56. n. 4.* Moneta *2. p. q. 10. n. 19.* Bonac. *diſp. 2. q. 5. punct. 3. §. 9. num. 9.* Palaus *diſp. 3. punct. 9. §. 9. n. 5.* Trullench *lib. 1. in Decal. c. 8. dub. 12. §. 9. ſub num. 5.* Eſcobar à Corro *quæſt. 5. n. 198.* Pellizar. *n. 167.* & alij id colligentes ex *cap. fin. de Magiſtris.*

Qvæstio CL.

An huiuſmodi ſtudentes debeant neceſſariò petere licentiam ab Ordinario vt poſſint in abſentia, tempore ſtudij, fructus ſuorum beneficiorum lucrari.

Negatiuam ſententiam tenere multos Doctores refert Garcia *de Benef. 3. p. c. 2. num. 85. cit.* Palaus mox citandus. Sed certè non bene. Quia Doctores à Garcia relati *n. 86.* (non 85.) ſolum dicunt, teneri Ordinarium dare licentiam abſentiæ, ratione ſtudij, dummodo in petente concurrant ætas, & alia requiſita, &c. Non ergo negant, ſed potius ſupponunt, talem licentiam neceſſariò debere peti. Vnde melius poſſet citari pro hac parte Nauarr. *cap. 25. num. 121. notab. 2.* Silueſt. *verb. Reſidentia, q. vltima, §. Tertiò*, & Aſtenſ. *lib. 6. tit. 34. q. 6.*

Sed vt longe probabilius; Reſpondeo debere hodie de iure nouo, talem licentiam ab Ordinario petere, nec poſſe ſine illa ſe abſentare, & fructus beneficiorum recipere. Quia ſic habetur expreſſ. in

Bulla Pij V. (non Pij IV. vt citat Pellizar.) quæ incipit *Ad cuius aures*, *edita* 24. *Nouemb.* 1564. (non 1554. vt ait Zerola.) Et loquendo de Parochis, eſt omnino certum, ex Tridentin. *ſeſſ.* 23. *cap.* 1. *de Reformat.* Et ratio eſt, quia ad Ordinarium pertinet examinare, an confluentes ad ſtudia habeant qualitates à iure requiſitas, nempe an ſint apti ad ſcientiam, an in ætate debita conſtituti: an ob eorum abſentiam in diuino cultu patiatur detrimentum? atqui hæc omnia non poſſunt fieri, ſi Ordinario irrequiſito ad ſtudia confluerent: ergo. Sic Garcia *loco cit. num.* 87. docet ex duplici declaratione Sacræ Congregationis Barboſa *de poteſt. Epiſ.* 3. *p. alleg.* 56. *n.* 28. Caſtro Palaus *diſp.* 3. *punct.* 9. §. 9. *num.* 7. Pellizar. *n.* 167. *cit.* Trullench *loc. cit.* Corro, & Zerola in praxi Epiſcop. *verb. ſtudium*, §. 1.

QVÆSTIO CLI.

An Ordinarius teneatur ex iuſtitia dictam licentiam concedere Canonicis, & aliis Beneficiariis non curatis, ſi in illis concurrant qualitates à iure requiſita.

RESpondeo vt certum: Teneri ex iuſtitia. Quia poſito priuilegio à iure illis conceſſo, & concurrentibus qualitatibus in eis à iure requiſitis, licentia Ordinarij danda, non eſt gratiæ, ſed iuſtitiæ, & neceſſitatis. Et ideo ſi in hoc caſu debitas qualitates habenti denegetur ab Ordinario, poterit appellare, & ad ſuperiorem recurrere. Sic ex deciſione Sacræ Congreg. tenet Garcia *loc. cit. num.* 86. & penes illum Abbas, Butrius, Felin. Selua, Zerola, & alij. Palaus, & Trullench *loc. cit.*

QVÆSTIO CLII.

An Parochialia beneficia habentes, poſſint etiam, cum licentia Ordinarij, à ſuis Eccleſiis, ſtudiorum cauſa, abeſſe; & fructus lucrari.

AFfirmant multi DD. Quia de iure communi competit Ordinariis dare huiuſmodi licentiam Parochis, cap. *Cum ex eo, de elect. in* 6. *cap. fin. de Magiſtr.* atqui non eſt aliquod decretum, in quo iſtud priuilegium reuocetur: ergo. Ita tenent Nauar. *cap.* 25. *num.* 4. Tolet. *lib.* 3. *cap.* 5. *numer.* 4. Valentia 2. 2. *diſputat.* 10. *quæſtion.* 3. *punct.* 2. Azor. 2. *p. lib.* 7. *capit.* 4. *quæſtion.* 3. Leſſius *lib.* 2. *cap.* 34. *dubitat.* 29. *num.* 163. Zerola *in praxi Epiſcop.* 1. *p. verb. ſtudium*, §. *Ad ſeptimum.* (non ad ſeptennium, vt leges apud Palaum) Rodrig. *in ſum. V. Beneficio, c.* 3. *num.* 2. Sà *verb. Reſidentia, num.* 8. Vega, Maiol. Hojeda, & alij relati à Garcia *num.* 74. & à Palao *num.* 9. Et licet hæc ſententia ſit ſatis probabilis, & vt talem ſequatur Pellizar. *tom.* 1. *tract.* 5. *cap.* 8. *ſect.* 3. *q.* 14. *num.* 171.

Adhuc probabilius Reſpondeo, Nunc poſt Concilium Tridentinum, non poſſe obtinentes Parochialia beneficia, ſeu Eccleſias abeſſe ab eis, ob ſtudij cauſam, & lucrari fructus. Quia probabilius eſt, dictum priuilegium iuris communis, quoad Parochos, eſſe reuocatum à Concil. Tridentino *ſeſſ.* 23. *cap.* 1. *de Reformat.* vbi non permittitur Epiſcopo dare licentiam Parochis, vt à propria Eccleſia abſint vltra bimeſtre, niſi ex graui cauſa: atqui non reputatur grauis cauſa, ſtudium in Parocho, vt conſtat ex Declarationibus Sacræ Congregatione Concilij, quas adducit Garcia 3. *p. cap.* 2. *à numer.* 81. Quarum quarta ſic ſe habet: Congregatio 22. *Februarij* 1590. cenſuit, Parocho cauſa ſtudiorum non eſſe dandam li entiam, cum hodie per Concilium non admittantur, niſi qui per concurſum magis idonei fuerint iu icati. Et ideo ſic ſentiunt Garcia *loc. cit.* Gonzalez *Regul.* 8. *Cancellar. gloſſa* 6. *num.* 249. Riccius *in Collectan. deciſ. p.* 3. *collect.* 563. *& in prax fori Eccleſiaſt. deciſ.* 502. Barboſa *de poteſt. Epiſcop.* 3. *p. alleg.* 56. *num.* 3. *& in ſumma deciſ. Apoſt. V. Parochus quoad reſidentiam numer.* 18. *&* 20. Caſtrus Palaus *diſputat.* 3. *punct.* 9. §. 9. *num.* 8. Trullench *lib.* 1. *cap.* 8. *dub.* 12. §. 9. *ſub num.* 3.

QVÆSTIO CLIII.

An Epiſcopus ſolum poſſit dare licentiam Canonicis, aut aliis Beneficiariis non curatis, vt ſtudeant per quinquennium.

AFfirmant ſolum poſſe per quinquennium, & non amplius, aliqui DD. qui mouentur ex cap. fin. de Magiſtr. tantum hoc tempus aſſignante. Et ex aliquibus Declarationibus Sacræ Congreg. Concilij, quas adducunt Garcia *loco cit. num.* 102. quæ ſic ſe habent. Prima: *Licentia, vt aliquis poſſit abeſſe cauſa ſtudiorum à ſeruitio ſua Eccleſia, vel ſui Canonicatus, non ſuffragatur vltra quinquennium, impetrata à die, quo ſtudere cœpit.* Secunda. *Cauſa ſtudiorum nemo abeſſe poteſt, vltra quinquennium, & hoc tempore diſtributiones quotidianas non lucratur.* Sic igitur Garcia *à numer.* 101. Moneta 2. *p. de diſtribut. quæſtion.* 10. *numer.* 14. Barboſa 3. *p. cit. allegat.* 56. *num.* 31. *& in ſumma Apoſtol. deciſ. verb. licentia, deciſ.* 449. *numer.* 25.

Sed æquè probabiliter Reſpondeo, Poſſe dare, & extendere dictam licentiam ad ſeptennium. Quia in cap. *Cum ex eo, de elect. in* 6. (quod poſterius eſt capite fin. de Magiſtris) expreſſè habetur, quod poſſit dari licentia per ſeptennium: ergo ad hoc tempus ex iure extendi licentia poteſt. Patet quia cum *cap. cum ex eo*, ſit poſterius, dicendum eſt per ipſum derogari cap. finali, de Magiſtris, quod eſt prius. Deinde quia hæc licentia extendi ad ſeptennium refert deciſum Salcedo ad Bernard. *in pract. crimin. in cap.* 53.

Vnde ſic tenent Zerola *in praxi Epiſcop. V. ſtudium*, §. *Ad tertium*, Zechius *de Republ. Eccleſiaſt. tract. de Clericis num.* 7. *verſ.* 28. Palaus *diſp.* 3. *pun.* 9. §. 9. *num.* 11. Trullench *num.* 3. *cit.* Pellizar. *tract.* 5. *capit.* 8. *ſect.* 3. *quæſtion.* 14. *numer.* 169. & alij, imo & Garcia *loco cit. numer.* 104. *& ſequent.* approbat noſtram ſententiam, loquendo de ſtudentibus Theologiæ in Vniuerſitate Salmantina, dicens, poſſe virtute Bullæ Eugenianæ abeſſe per ſeptennium, & fructus percipere.

Aduerte autem hic, quod Docentibus Theologiam, aut Ius Canonicum, minimè limitetur tempus, & ideo toto tempore quo occupati in docendo fuerint, poſſunt fructus in abſentia capere, *ex cap. fin. de Magiſt.* & Tridentin. *ſeſſ.* 5. Legatur Palaus *loco cit.*

QVÆSTIO

QVÆSTIO CLIV.

An ſi beneficium conſtat ex ſolis diſtributionibus quotidianis, eas lucrentur abſentes ratione ſtudij.

NEgat Bonacina *diſp.2.q.5.punct.2.§. 9. num.* 2. Quia ſolùm eſt facta conceſſio fructuum Præbendæ, aut Beneficij, demptis diſtributionibus, vt diximus *ſuprà quaeſt.*146. ergo ſi Præbenda, aut Beneficium nullos habet fructus, nulla erit conceſſio. Ita ille. Et antea in ſimili Garcia *de Benef.* 3. *p. cap.*2.*num.*152.

Sed probabilius, Reſpondeo dicendum, quod tunc verè lucrentur diſtributiones omnes, dempta tertia parte. Quia tunc illæ diſtributiones, ſuccedunt loco fructuum. Sicque declaratum eſſe à Sacta Congregat. Concilij teſtatur Garcia 3. *p. capit.* 2. *num.*113.*& ſequent.* & tenent apud ipſum, Rebuffus,Horatius,Lucius,Perez, Ocon, Gomez, Eſpino, & Zerola. Quibus adde Quarantam *in ſum. Bullar. v. Reſidentia*, Piaſecium *praxi Epiſc.*2.*p. cap.*3.*num.*10. Tuſchum *concl.*514.*lit.D.* Palaum *diſp.*3.*punct.*9.§.8. *ſine.* Barboſam 3.*p.de poteſt.Epiſc.alleg.*56.*n.*19.*&* 20. Pellizar. *tract.*5.*cap.*8.*ſect.*3.*quaeſt.* 10.*n.*159. *& quaeſt.* 14.*num.*158.

QVÆSTIO CLV.

An Canonici, aut alij Præbendati, poſsint abeſſe à Choro per tres menſes, ſingulis annis, & fructus ſuorum Canonicatuum, aut Præbendarum recipere.

REſpondeo, vt certum: Poſſe. Quia id tempus eſt eis conceſſum à Concil.Trident. *ſeſſ.* 23. *de Reformat.cap.*1.*& ſeſſ.*24.*cap.*12.vt vidimus *ſuprà q.*21. Legantur & ibi DD.

QVÆSTIO CLVI.

An non ſolùm fructus, ſed etiam diſtributiones Canonici poſsint recipere, per illos tres menſes abſentes.

AFfirmant Ocon apud Garciam, *in rep.c.vnici, de Cleric. non reſid. in* 6. vbi ait, in quampluribus Eccleſiis ſic ſeruari. Cenedo *collect.* 15.*ad* 6.*decret. num.*7.& id ſupponit Nauarr. *de Orat. capite* 5. *num.*10.*& cap.* 21.*num.*64. & poſt illos Thom. Sanchez *in conſil.lib.*2.*cap.*2.*dub.*103.

Sed probabilius, Reſpondeo ſolùm lucrari fructus. Quia ex *cap. vnico,de Cleric. non reſident. in* 6.diſtributiones quotidianæ ſolùm conceduntur caſu, quo infirmitas, neceſſitas, aut vtilitas Eccleſiæ intercedat, ſolùm ergo lucrabuntur fructus. Sic Garcia 3. *p. cap.*2.*num.* 249. Qui id probat ex *cap. vnico cit.* & decreto Concilij *d. capit.* 12.& deciſione Sacræ Congreg. quæ ſic ſe habet: *Qui abſentes ſunt recreationis cauſa, non lucrantur niſi fructus Præbendarum, non autem diſtributiones quotidianas, ſiue ſint antiquæ, ſiue nouæ, ex cap.* 3.*ſeſſ.* 21.*&* 22.*quæ ſunt diſtincta à Præbendis.* Sic Congregatio præter quam, alias duas refert ibi, & alibi alias, & ita tenent apud ipſum, Flam. Pariſ. Zechius, & Gonzalez, Barboſa 3.*p. de Poteſt. Epiſc. alleg.* 53.*num.* 123.*& in Remiſſion. ad Concil. ſeſſ.* 24. *cap.* 12.*num.*32. Caſtro Palao *diſp.* 3. *punct.* 9.§.10.*num.* 11. Pellizar. *tract.* 5. *cap.* 8 *ſect.* 3. *q.* 10.*num.*159.& alij. Limitanda tamen eſt hæc reſponſio ad caſum, quo non ſit ſtatutum, aut conſuetudo in alios fructus, præter diſtributiones quotidianas; quia tunc probabilius iudicio, abſentes his menſibus tribus, lucrari illas, vt habitum eſt *ſuprà quaeſt.*155.

QVÆSTIO CLVII.

An vt Canonici poſsint hoc priuilegio abſentiæ trium menſium frui, teneantur per integrum annum Choro intereſſe, & poſsint diſtributiones lucrari.

REſpondeo, vt certum, affirmatiuè. Quia Concilium Tridentin. hoc priuilegium concedit Eccleſiis, quæ integro anno reſidentiam poſtulant, *ſeſſ.*24. *de Reformat. cap.*12. Sic Garcia *de Benef.*3.*p. cap.*2. *num.* 311. his verbis: *Si tamen Conſtitutio, aut conſuetudo Eccleſiæ requirit ſeruitium totius anni, tunc locum habet abſentia trium menſium à Concilio permiſſa: eſt enim nimis dura reſidentia totius anni, oportetque maximè, iuxta fragilitatem humanam, indulgeri aliquod tempus ad recreationem corporis, & animi.* Et ita Sac. Congreg. Concilij cenſuit in vna Aſtoricenſi, his verbis: *Decretum Concilij, cap.*12.*ſeſſ.*24. *concedit Canonicis abſentiam trium menſium, ſi Conſtitutiones Eccleſiæ ſeruitium totius anni requirunt.* Hucvſque Garcia. Quem citant, & ſequuntur Barboſa *ad d.cap.* 12.*Concilij, num.* 35. & Palaus *num.* 10. Pellizar. *num.*159. Bonacina *diſp.*2. *quaeſt.*5. *punct.*4. *num.*9.

QVÆSTIO CLVIII.

An Canonicus qui Canonicatus poſſeſsionem accipit in medio anni, poſsit licitè per dictos tres menſes illo anno abeſſe.

REſpondeo vt certum: Non poſſe. Quia non ſeruiuit Eccleſiæ per totum integrum annum, nec per totum fuit ad reſidendum obligatus, niſi per dimidium ſolùm, ergo poterit abeſſe à Choro per vnum menſem cum dimidio, quia ſolùm per medium anni ſeruiuit, aut ad reſidentiam obligatus fuit; & ideo poteſt frui medietate priuilegij conceſſi illis, qui obligati ſunt toto anno reſidere: nam priuilegij vſus computari debet pro rata temporis obligationis. Sic Bonacin. Palaus, & Pellizar. *loc.cit.*

QVÆSTIO CLIX.

An Canonicus, qui per totum, aut maiorem partem anni abeſt, ſine legitima cauſa à Choro; poſsit nihilominus, frui tribus dictis menſibus, quos vocant De Recle?

NEgandum videtur. Quia hi dies conceduntur ad reſidentiam, in ſeruitio Eccleſiæ per annum, requiem, & leuamen: ergo non illis, qui, necdum maiorem partem reſidere. Ita Moneta *lib.*2. *quaeſt.*14.*num.*34.

Sed probabilius Reſpondeo, Poſſe adhuc frui dictis tribus menſibus; niſi in Eccleſiæ ſtatutis, vel conſuetudine in ea recepta, ſit declaratum oppoſitum,

Digitized by Google

tum. Ratio eſt, quia hoc priuilegium non datur iis, qui actu reſident; ſed illis, qui obligati ſunt ad reſidendum: aliàs Canonicus eo frui non poſſet, quouſque nouem menſes prius reſideret, quod non eſt vſu receptum, cum poſſit in qualibet parte anni hos tres menſes recreationis accipere. Sic Palaus *loc. cit.* Bonac. *diſp.2.de Horis,q.5.punct.4. à n.11.* (non 22. vt offendes apud Palaum) Sanchez *lib.2. conſil. c.2. dub.104. per tot.* Pellizar. *tract.5. cap.8.ſect.3. q.10. n.159.& 161.*

QVÆSTIO CLX.

An Canonici, qui malè, aut vanè expendunt illos tres recreationis menſes, teneantur reſtituere fructus illis correſpondentes.

AFfirmant Nauarrus, caſu tamen ſolum, quo dicti Canonici principaliter prædictos menſes acciperent ad vanè, & male illos expendendos, *quia tunc* (inquit) *peccarent coram Deo, & in foro conſcientiæ reſtituere tenerentur; licèt in foro exteriori ſuæ portiones non poſſent eis denegari.* Ita ille (ex Paludano *in 4.diſt.15.q.5.*) *de Orat. cap.5.n.20.& c.21. num.64.*

Sed probabilius, Reſpondeo Non teneri ad reſtitutionem fructuum; quia licite eos, adhuc in caſu poſito, recipiunt. *Ratio eſt* (ait Sanchez) *Quia prædicti tres menſes* de Recle *abſolutè conceduntur, vt aliquam requiem habeant Canonici toto anno aſſiſtentes Horis: & vt iuſtum ſit eam requiem eis concedere, parum refert, quod hi malè, aut vanè expendant illos menſes. Item quia ſic vſus interpretatus eſt: ſic nonnulli, maximè docti Recentiores.* Hucuſque Sanchez *loc.cit. dub.103.* Et ex illo Pellizar. *n.161.cit.*

QVÆSTIO CLXI.

An ad abſentiam horum trium menſium, ſeu nonaginta dierum, requiratur ſpecialis cauſa, & licentia Ordinarij.

AFfirmare videtur primam huius quæſtionis partem, Nauarr. *de Orat. c.5. n.20.* ex Paludano, nuper citato. Et tenet Ocon apud Garciam mox citandum.

Sed probabilius longe, Reſpondeo, Nec requiri ſpecialem cauſam, præter leuamen ab obligatione reſidentiæ, quæ ſufficiens eſt ad hoc priuilegium concedendum: nec deſiderari licentiam Ordinarij. Sic pluribus declarationibus Sac. Congregationis confirmat Garcia *3.p. de Benefic. cap.2. n.314.* (non 914. vt offendes apud Palaum, Zerola *in praxi Epiſc.1.p. verb. Priuatio, §.2. dub.4.* Riccius *reſol.392. num.4. & 5.* Barboſa *3. p. de poteſt. Epiſc. allegat.53. n.118. & in Remiſſ. ad Concil. ſeſſ.14.cap.12. num.33.* Palaus *diſp.3.punct.9.§.10.num.8.* Pellizar. *tract.5. c.8.ſect.3. q.10. n.160.*

Qui tamen addunt, quod licèt ad dictam abſentiam non requiratur Ordinarij facultas; nihilominus tamen, ſi is videat, ob multitudinem abſentium diminui diuinum cultum, poſſit cogere, ne abſint, iuxta *cap.cum ad hoc, de Cleric.non reſid.*

QVÆSTIO CLXII.

An Canonici poſſint, quouis anni tempore, ex vi dicti priuilegij, per tres menſes abeſſe.

NEgant Zechius *de Republ. Eccleſiaſt. tit.de Beneficiatis,num.6. verſ. Quod ſi beneficia.* & Zerola *in praxi Epiſcop.verb. Priuatio,§.4.dicto 2.principali* (non *præſentiali*, vt leges apud Garciam, & Barboſam) *dub.3.* docentes, quod Canonici tribus menſibus abeſſe non debent tempore Paſchæ Domini, & huiuſmodi maximarum ſolemnitatum, ex declaratione Sacræ Congregationis Concilij, quæ ſic ſe habet apud Barboſam & Garciam: *Archiepiſcopus Genuenſis prouideat, ne duos menſes, quos habent vacantes Canonici ſui Capituli, incurrant in Natale, aut Paſcha Domini, aut huiuſmodi maximas ſolemnitates.* Ita referunt Garcia *num.116.* & Barboſa *num.34.*

Sed probabiliùs, Reſpondeo poſſe dictos Canonicos, quouis tempore anni indifferenter abeſſe per trium menſium ſpatium, præcipuè in Hiſpania, vbi regulariter remanet competens numerus Canonicorum, itaut propter dies abſentiæ, & recreationis, Eccleſia non deſtituatur debito ſeruitio. Sic Garcia *loc. cit.* Bonac. *punct.4. cit. num.15.* Palaus *num.9.* Pellizar. *num.159. fine.* Qui tamen bene aduertunt, procurari nihilominus debere ab Ordinario, ne abſint Canonici prædictis diebus à Congregatione exceptis, non tamen obligatione ſtricta.

QVÆSTIO CLXIII.

An Canonicus, qui v.g. anno 1658. abfuit à reſidentia menſibus Octobris, Nouembris, & Decembris: poſſit anno ſequenti 1659. abeſſe Ianuario, Februario, & Martio: itavt abſit à reſidentia ſex menſibus continuatis, pro duobus præfatis annis.

AFfirmat Pellizar. *tract.5.c.8. ſect.3. q.10.n.162. verſ.illud præterea,* his verbis: *Reſpondeo videri poſſe abeſſe totis ſex illis menſibus continuatis. Et probatur. Tum, quia Concil. Trident. concedit, vt beneficiarius quolibet anno per tres menſes abeſſe poſſit à reſidentia; nec vetat immediatam continuationem trimeſtris anni præcedentis, cum trimeſtri anni ſequentis non ergo apparet, cur in præſenti caſu, abſentia trimeſtris ſequentis non poſſit continuari cum abſentia trimeſtris præcedentis: cum lex generaliter loquens generaliter debeat intelligi: & vbi ius non diſtinguit, nec nos diſtinguere debeamus.* Ita ille. Qui addit ſic in facti contingentia reſpondiſſe, & approbaſſe reſponſionem viros valde doctos.

Sed ego clarius Reſpondeo dicendum, quod verè poſſit abeſſe per illos ſex menſes continuatos, dummodo dictus Canonicus poſſeſſionem Canonicatus ante annum 1658. accepiſſet; ſecus verò ſi poſt inceptum dictum annum. Nam id clare conſtat ex dictis *quæſt.157. & ſequent.* & de ſe patet. Rurſus requiritur, quod de hac ſua noua abſentia det notitiam Decano, vel Præſidenti in Choro, quia ad illos curare pertinet, ne multi Canonici à Choro abſint, vt conſtat ex nuper dictis. Quibus limitationibus poſitis probabilis mihi eſt Pellizarij ſententia.

QVÆSTIO

QVÆSTIO CLXIV.

An dicti tres menſes abſentiæ, quos Concilium dat Canonicis, debeant confici ex horis, quibus Canonici reſidentes, à Choro abſunt.

RESpondeo, quod non. Quia ſic declarauit Congregatio Concilij iis verbis: *Congregatio cenſuit, non poſſe confici ex horis, quibus Canonici reſidentes abſunt à Choro, dies: & ex diebus, & Horis ſic collectis confici menſes abſentiæ, de quibus in hoc decreto. Neque ad colligendum ſeruitium nouem menſium, colligendas eſſe punctaturas, quaſi iis, qui nouem partes punctaturarum ex duodecim, quæ ex ſeruitio totius anni conſtantur, deſeruiendo tulerint, ſeruitio nouem menſium debito ſatisfecerint. Sed ipſos dies reſidentiæ & ſeruitij, ſiue continui fuerint, ſiue interpolati, numerandos eſſe, vt complementum dictorum nouem menſium.* Sic referunt, mutatis aliquibus verbis, Garcia *p. 3. de Benef. cap. 2. num.* 327. & ex Barboſa Palaus *diſput. 3. punct. 9. §. 10. n. 9. verſ. Adde.*

QVÆSTIO CLXV.

An Canonicus licitè poſſit diſtributiones acquirere, ſi ſe à Choro excuſet, propter recipiendum hoſpitem, vel vt radat barbam; caſu, quo ea non faciat, tempore Chori, ſed nocte.

NEgauit Nauarrus *de Orat. in Sum. Hiſpana c. 5. num.* 19. docens, teneri eo caſu in foro conſcientiæ reſtituere diſtributiones. Quia perinde eſt, ac ſi cauſa fuiſſet falſa: at cauſa exiſtente falſa, tenetur reſtituere: ergo.

Sed probabilius Reſpondeo, licitè poſſe diſtributiones acquirere, ac proinde, non teneri ad reſtitutionem. Sic idem Nauar. mutans ſententiam, tenuit *de Orat. cap. 5. cit. num.* 21. *Tum*, inquiens, *quia parum, vel nihil detrahit culti diuino, qui raſuram barbæ, ob quam potuit excuſari ab aliqua Hora, ſi feciſſet in ea radi, protrahit in noctem, vel aliam horam proximiorem, cum ſi protrahere non poſſet, illa hora faceret eam radi. Tum quia benignior eſt, (hæc pars) & conſuetudo ita videtur interpretari, quæ cum nil, vel parum noceat diuino cultui, ſatis poteſt probari.* Sic Nauarrus. Quem citat & ſequitur Sanchez *lib. 2. conſil. cap. 2. dub.* 97. Eſcobar à Corro *quæſt. 5. de Horis, num.* 80.

QVÆSTIO CLXVI.

An habens duplex beneficium, veluti Canonicatum, & Decanatum, ſi Choro aſſiſtat, duplicatas acquirat diſtributiones.

NEgant plures Doctores, eo quod diſtributiones dantur pro aſſiſtentia Diuinis Officiis: at iſte non poteſt aſſiſtere, niſi vt vnus: ergo nec poteſt lucrari niſi vnicas diſtributiones. Ita Garcia *de Benefic. 3. p cap. 2. num.* 185 Azor. *2. p. lib. 3. cap. 11. quæſt.* 19. Macignus, Layman, Hojeda, & Cenedo quos citat, & ſequitur Bonac. *diſp. 1. de Horis, q. 4. punct. 4. num.* 3. Corro *quæſt. 5. de Horis, num.* 51. vbi plures citat pro hac parte Doctores, ſed plures malè, vt ſolet. Trullench *lib. 1. cap. 8. dub. 5. n.* 2.

Sed probabilius Reſpondeo, Duplices diſtributiones quotidianas acquirere, ſaltem vbi fuerit conſuetudine receptum. Quia huiuſmodi duplex beneficium habens, habet duplicem vocem in electionibus, ex *cap. cum olim, de ſentent. & re iud.* ergo pari ratione, ſi aſſiſtat Choro duplices diſtributiones habebit. Sic Couarr. *lib. 3. variar.* (non 2. vt leges apud Bonac.) *c. 13. n.* 6. & apud ipſum Ioan. Andr. Abbas, Felin. Baldus, & Cardin. Sanchez *lib. 2. conſil. cap. 2. dub.* 106. *n.* 3. Barboſ. *3. p. de iure Eccleſ. c.* 18. *n.* 31. & alij. Et quidem, vbi fuerit id legitima conſuetudine introductum, nemini (niſi Curtio apud Couarru.) poteſt eſſe dubium quin licitè poſſit duplicatas diſtributiones accipere.

DISPVTATIO VII.

De obligatione reſtituendi fructus beneficij, ex omiſſione recitandi Horas Canonicas.

QVÆSTIO PRIMA.

An Beneficiati non recitantes Officium, teneantur ad reſtitutionem fructuum perceptorum.

RESPONDEO, Tanquam quid certum, Teneri. Quia hæc pœna ſtatuta eſt illis in Concil. Lateran. ſub Leone X. *ſeſſ. 9. §. ſtatuimus.* Cuius conſtitutio poſtea declarata, innouataque fuit, ac aucta à Pio V. *in ſua Conſtitut.* quæ incipit, *Ex proximo Lateranenſi*, edita 12. *Kalend. Octobr.* 1571. Sic omnes Doctores. Legantur Nauarr. *de Orat. cap. 7. num.* 31. *& cap. 21. num.* 61. Garcia *de Benefic. p. 3. cap. 1. à num.* 1. Suarez *lib. 4. de Horis, cap.* 29. Carol. Macignus *capit.* 28. Bonac. *de Horis diſp. 1. quæſt. 5. punct.* 2. Sanchez *lib. 2. conſil. capit. 2. dub.* 81. *& ſeqq.* Caſtrus Palaus *tom. 2. d. ſp. 2. punct.* 7. Ægidius Trullench. *lib. 1. in Decalog. cap. 7. dubit.* 24. Pellizar. *tom. 1. Man. Regul. cap. 8. ſect. 4. quæſt.* 11. *num.* 104. Eſcobar à Corro *de Horis Canon. quæſt.* 4. *§.* 4. Azor. *tom. 1. lib. 10. cap.* 14.

QVÆSTIO II.

An præfatum Decretum Concilij Lateranenſis obliget omnino in foro conſcientiæ.

NEgant aliqui, exiſtimantes decretum iſtud non eſſe vſu receptum, & ſic ex vi illius non obligari Beneficiarios non recitantes reſtituere fructus. Ita apud Sanchez, nonnulli valde docti recentiores Magiſtri in ſuis ſcriptis. Et Simancas *lib. de Inſtit. Catholic. cit. num.* 108. ait dubitari probabiliter poſſe, an hæc pœna obliget omnino in foro conſcientiæ; quia hoc decretum vſu non eſt receptum, & paucis innotuit. Et Sotus *lib. 6. de iuſt. quæſt. 1. art. 6. ad* 1. dicit, nondum planè ſciri, an fuerit vſu receptum.

Sed vt certum Reſpondeo, Præfatum decretum omnino obligare in foro conſcientiæ. Quia illud confirmauit, innouauit, & auxit Pius V. *conſtit. citata.* Sic Sannchez *lib. 2. conſil. cap. 2. dub.* 82. *n.* 8. *concl.* 1. per

per hæc verba: *Decretum Concilij Lateran. citatum, eſt ſeruandum, tanquam vſu receptum: & ſic Beneficiarij non recitantes Horas Canonicas, ſunt ſecundum illud, obligandi ad fructuum reſtitutionem. Quod licèt ante Cõſtitutionem Pij V. non eſſet adeò certum, iam tamen poſt illã nequit ſub dubium cadere.* Sic Sanchez. Et antea Nauarr. *cap.*7. & 21. *cit.* Diaz *pract. crimin. c.*49. Suarez *lib.*4. *de Horis*, *cap.*30. *à num.*2. Garcia *de Benef. p.*3. *cap.*1. *numer.*2. Pellizar. *tract.*5. *capit.*8. *ſect.* 4. *quæſt.*11. *numer.*204. Corro *numer.*4. Azor. *loc. cit. cap.*14. *quæſt.*2.

QVÆSTIO III.

An Beneficiarius non recitans Officium, teneatur fructus beneficij reſtituere, non ſolùm vi decreti Concilij Lateranenſis, ſed etiam vi iuris naturalis?

Affirmant quidam Doctores, qui id probant: quia beneficium datur propter officium, vt habetur *in cap. finali, de reſcriptis in 6.* atqui Officium maximè proprium Clerici eſt recitare Horas Canonicas: ergo qui id non præſtat, tenetur iure naturali reſtituere quidquid illi datum eſt propter hoc. Ita aliqui DD. apud Azorium *loc. cit. quæſt.*1. & Thomam Sanchez *lib.*2. *conſil. cap.*2. *dub.*81.

Sed longè multò probabilius, Reſpondeo, Non teneri ad reſtitutionem fructuum, vi iuris naturalis. Quia vt *infrà* dicemus, Beneficiatus, qui primis ſex menſibus ab obtento pacificè beneficio omittit recitare Officium, non tenetur ad reſtitutionem aliquam fructuum, vt decreuerunt Leo X. & Pius V. ſed ſi ex iure naturali ad id teneretur, etiam primis ſex menſibus, ſi omitteret Officium, teneretur fructus perceptos reſtituere: ergo. Sic Garcia *de Beneficiis* 3. *p. cap.*1. *num.*7. Sanchez *loc. cit. n.*2. cum pluribus aliis Doctoribus mox referendis.

QVÆSTIO IV.

An ſaltem iure antiquo, & ante dictas Conſtitutiones Concilij Lateranen. & Pij V. Beneficiati non recitantes tenerentur reſtituere fructus interim perceptos.

Affirmant, ob rationem pro prima ſententia adductam, Calderin. Decius, Ripa, Angel. Tiraquellus, Gam. Simancas, Baëza, & Rochus apud Garciam *loc. cit. num.*10. Valentia 2.2. *diſp.*6. *q.*2. *punct.*10. §.8. Gabr. Vaſquez 1.2. *diſp.*160. *num.*32. & *diſp.*168. *num.*34. Aragon. 2.2. *quæſt.*83. *art.*13. Petr. de Ledeſma *tractat.*9. *cap.*4. *circa* 11. *concluſionem.*

Sed probabilius Reſpondeo, quod ſpectato iure antiquo, ante dictam Conſtitutionem Concilij, & Pij V. minimè tenebantur Beneficiatij non recitantes, ad reſtitutionem fructuum beneficiorum, quos interim percipiebant. Quia nullus textus id præcipiebat. Quod confirmat verbum, *Statuimus*, quo incipit Conſtitutio Concilij Lateranen. quod quidem verbum, eſt iuris noui inductiuum, vt cum aliis docet Garcia *num.*9. ergo. Sic ipſe *num.*8. citans pro ſe Innocent. Ioan. Andr. Butrium, Cardin. Panormitanum & Fidelinum. Summa Roſella *v. Clericus* 4. *num.*23. Silueſt. *eod. v. num.*16. Nauarr. *de Orat. cap.*7. *num.*31. & *cap.*10. *num.*56. & *cap.*21. *num.*58. & 90. Azorium *lib.*10. *cap.*14. *num.*14. *q.*1. tenent etiam Sanchez *loc. cit. dub.*81. Pellizar. *tract.*5. *cap.*8. *ſect.*4. *quæſt.*11. Leſſius *lib.*2. *cap.*14. *dub.*30. Filliuc. *tractat.*23. *num.*308. Layman. *lib.*4. *tract.*2. *cap.*5. *num.*1.

QVÆSTIO V.

An Beneficiatus non recitans, intra ſex primos menſes, non ſolùm peccet mortaliter, verùm etiam teneatur ad reſtituendos fructus perceptos.

Affirmant vtrumque quidam Doctores, exiſtimantes non ſolùm peccare mortaliter, vt omnes fatentur, verùm etiam teneri ad reſtitutionem fructuum; licèt non ita rigidam, ac habent poſt ſex menſes. Nam poſt hos (inquit) habent obligationem reſtituendi pro rata fructus perceptos, etiamſi alia officia, & munera obeant: at illis primis ſex menſibus non ita rigidam obligationem habent, ſed iuxta Officium poſitum mitigare poſſunt reſtitutionem. Quia ſolùm obligantur ex iure naturali, quod intactum videtur relictum, quia beneficium datur propter Officium. Ita refert horum ſententiam Palaus, pro qua citat Suarium *lib.*4. *de Horis Canon. cap.*29. *n.*7. Vazquium 1.2. *diſp.*160. *num.*32. & *diſput.* 168. *num.*34. Azorium *lib.*10. *cap.*14. Valentiam 2.2. *diſp.*6. *quæſt.*2. *punct.*10. §.8. Couarruu. 3. *variar. capit.*13. *numer.*10. & Menochium *de arbit. conſil.*2. *caſu* 429. Quibus addi poſſunt omnes authores citati pro prima ſententia *quæſt.*4. vt de facto à Suario citantur.

Sed probabilius, Reſpondeo dicendum, quod licèt dictus Beneficiarius omittens Officium primis ſex menſibus, peccet mortaliter, non tamen teneatur ad reſtitutionem aliquam fructuum. Probatur vtraque pars. Quia Concilium Lateran. & Pius V. ſolum affirmant ſic Officium omittentem peccare mortaliter, & nil de reſtitutione dicunt: ergo tacitè inſinuant nullam reſtituendi obligationem habere. *Confirmatur*, quia obligatio reſtituendi fructus, quam Beneficiarius omittens Officium habet, nec naſcitur ex iure naturali, nec ex iure communi antiquo; ſed ſolùm ex Decreto Concilij, & Pij V. vt *ſuprà* eſt habitum: atqui ex hoc decreto ſolùm colligitur, prædictum Beneficiarium peccare mortaliter; non verò, quod teneatur ad reſtitutionem, cum ſolùm ad id obliget, caſu quo poſt ſex menſes ab obtento beneficio, Officium non dicat: ergo. Sic Nauar. *cap.*21. *de Orat. num.*38. & *conſil.*19. *de Celebrat. Miſſar.* Graff. *in deciſ. lib.*2. *cap.*50. *num.*13. & *cap.*51. *num.*3. Tolet. *lib.*2. *Sum. cap.*2. *verſ. Primum ſit*, Azor. *lib.*10. *cap.*14. *quæſt.*4. vnde malè citatur à Palao pro oppoſita parte: expreſsè namque hanc noſtram tenet Garcias *de Benefic. p.*3. *cap.*1. *num.*7. & 19. Leſſius *lib.*2. *cap.*34. *dub.*31. *num.*129. Filliuc. *tract.*23. *cap.*10. *num.*308. Bonac. *diſputat.*1. *quæſt.*5. *punct.*2. *num.*9. Macignus *cap.*28. *num.*11. Malder. *tract.*10. *cap.*2. *dub.*4. Layman. *lib.*4. *tractat.*2. *cap.*5. *num.*1. Palaus *diſp.*2. *punct.*7. *num.*2. Sanchez *lib.*2. *conſil. cap.*2. *dub.*82. *num.*9. & 10. Pellizar. *tom.*1. *tract. cap.*9. *ſect.*4. *num.*205. Trullench. *lib.*1. *in Decalog. cap.*7. *dub.*14. *num.*2. Diana *p.*2. *tract.*12. *Reſol.*23. Corro *de Horis q.*5. §.4. *n.*25. & 26.

Qvæstio VI.

An Beneficiarius, qui infra ſex menſes à ſuſcepto beneficio non recitat, quia neſcit, excuſetur à culpa, & faciat fructus ſuos.

AFfirmat Zezola *in praxi Epiſc. verb. Beneficia*, §.4. *dub.*1. *pag. mihi* 47. quem ſequitur Lælius Zechius *de Repub. Eccleſ. tract. de Beneficiatis, num.*7. Ratio eorum eſt: quia tam Concilium, quam Pius V. indulſit illius temporis ſpatium, ad hoc vt poſſit edoceri Officij celebrationem.

Sed ex dictis, Reſpondeo Minimè excuſari à culpa, ſi ex induſtria, aut omiſſione culpabili omittat recitare Officium. Quia clarè id colligitur ex Concilio, & Pio V. qui in ſuis Conſtitutionibus, aut Decretis minimè egerunt de indulgentia, ſed ſolùm voluerunt obligare ad reſtitutionem Beneficiarium, qui poſt ſex menſes Officium non diceret. Sic Garcia 3. *p. de Benef. cap.*1. *num.*21. *& ſeqq.* ſecus eſſet ſi omitteret Officium, ob defectum directoris, vel ob aliam cauſam inculpabilem; quia tunc non peccaret actualiter, & à fortiori nec poſt ſex menſes teneretur ad fructuum reſtitutionem, vt docet ex Nauarro Sanchez *lib.*2. *conſil. cap.*2. *dubitat.* 86. *num.*2.

Qvæstio VII.

An Beneficiarius teneatur ad reſtitutionem fructuum primo ſemeſtri, caſu quo ſtatim poſt acceptum beneficium per aliquod tempus Horas perſoluat, & poſtea incipiat illas omittere.

AFfirmat, teneri in caſu ad reſtitutionem dictum Beneficiarium Summa Corona 1. *p. cap.*1. *n.*92. *verſ. Tertiò nota*, dicens, tunc non ſuffragari ei hoc tempus ſex menſium, & ideo pro quolibet die quo Officium dimiſerit, ratam beneficij amittere.

Sed in oppoſitum omnino, Reſpondeo dicendum, quod adhuc in prædicto caſu minimè teneatur ad reſtitutionem vllam fructuum beneficij. Quia decretum Concilij, & Pij V. oppoſitum clarè volunt. Et confirmatur, quia ſecundum ſententiam Coronæ, melioris eſſet conditionis, qui plus delinqueret. Sic Garcia *loc. cit. num.*24.

Qvæstio VIII.

An Beneficiarius, qui ſine culpa mortali omittit recitare poſt ſex menſes Officium, teneatur fructus reſtituere.

AFirmant apud Sanchez, omnes Doctores, qui affirmant, teneri Beneficiarios non recitantes, iure naturali reſtituere fructus beneficij, quos *ſupra quæſt.*3. citatos habes. Et expreſsè id docet Petr. Ledeſma non *tom.*2. *Sum. tract.*1. *quæſt.*4. *poſt* 10. *concl. difficult.*2. vt citat Sanchez, ſed *tom.*2. *tract.*9. *cap.*4. *poſt vigeſimamprimam concluſ.*

Sed multo probabilius, Reſpondeo Non teneri ad reſtitutionem fructuum, qui abſque mortali omittit Officium. Ratio eſt. Tum: quia carentia fructuum inducta eſt à Pontifice in pœnam culpæ commiſſæ in omiſſione Officij: ergo vbi non adeſt culpa, non debetur hæc pœna. Tum etiam, id conſtat ex conſtitut. Pij V. vbi dicitur, qui Diuinum Officium, *Legitimo ceſſante impedimento, non dixerit, &c.* quod eſt dicere; qui Diuinum Officium culpabiliter non dixerit. Et ideo ſic docent Garcia 3. *p. cap.*1. *cit. num.*26 Azor. *lib.*10. *cap.*14. *quæſt.*7. & apud ipſum alij viri pij, & docti. Nauarr. *de Orat. cap.*22. *fine.* Sanchez *lib.* 2 *conſil. cap.* 2. *dub.* 86. Suarez *lib.*4 *cap.*29. *num.*6. Leſſius *cap.*34. *num.*181. Reginald. *lib.*20. *tract.*3. *num.* 44. Naldus *verb. Diuin. Officium, n.*15. Molfeſ. *in Summa, tract.*5. *cap.* 2 *n.*14. Macignus *c.*18. *&* 19. Bonac. *diſp.*2 *q.*3. *punct.* 2. *num.*4. *& q.*6. *punct.*2. *n.*3. Pellizar. *tom.*1 *tract.*5. *cap* 8. *ſect.*4. *q.*18. *n.*217. Palaus *diſp.* 2. *punct.*7. *verſ.* 2. *infertur.* Villalob. *tract.* 24. *diff.* 17. *num.* 12. Trullench. *lib.* 1. *in Decal. c.*7 *dub.*24. *n.*7. *&* 19. Eſcobar à Corro *de Horis q.*5. §.4. *num.*27. S. Fauſtus *de Horis q* 282. Diana 3. *p. tract.*6. *Reſol.*41. *in fine.* P. Hermanus *in Sum. lib.*4. *c.*2. *dub.*2. *art.* 2. *Reſp.*2. *num.*2. Filliuc. *tract.*23. *cap.*10. *quæſt.*8. *num.*323.

Qvæstio IX.

An Beneficiarij teneantur ad reſtitutionem fructuum, ſi intra totum annum omittant recitare per octo, aut decem dies.

NEgant aliqui Doctores, docentes; quod Beneficiarius, qui in toto anno omittit recitare octo, aut decem diebus, ſiue interpolatè, ſiue ſucceſſiuè, non teneatur ad aliquid reſtituendum. Quia nemo (inquiunt) prudens dominus priuat ſeruum ſuum mercede, ſi per octo, aut decem dies ceſſauit illi ſeruire: ergo multo minus priuabit Dominus liberaliſſimus ſuum ſeruum Beneficiarium, fructibus beneficiorum, etiamſi per octo, aut decem dies prætermittat recitationem Officij. Ita tenent Medina *in Sum. lib.*1. *cap.*14 §.11. *regula* 4. *circa recitat. Officij.* Ludou. Lopez *tom.*1. *cap.*145. Ioan. de Cruce 1. *p. direct. prac.*3. *art.*3. *dub.*6. *concl.*3. *in fine.* omnes ex Illuſtriſſ. Dominicana familia. Ioan. Henriquez *in Compend. Caſuum Moral. cap.*29. *n.*30. Quibus aliqualiter fauent Diana *p. tract.*22. *reſol.*34. & Paſqualig. *deciſ.*454. dicens, hanc opinionem eſſe probabilem ab extrinſeco. Tenet etiam Poſſeuinus *cap.*3. *num.*55. apud Eſcobarem à Corro.

Sed multo longe probabilius, Reſpondeo, Teneri ad reſtitutionem. Tum quia ſic clare colligitur ex Conſtitutione Pij V. vt *infra. Tum etiam; quia* (vt bene redarguit Paſqualigus) *ſi ſeruus abſque vllo legitimo impedimento, & abſque tacita, aut expreſſa licētia Domini, ceſſaret ſeruire per decem dies in anno, cenſeretur notabiliter violare ſeruitutem debitam, & dignus eſſet, qui reiiceretur à ſeruitio: quod multò magis videtur habere locum in eo, qui tenetur ratione Beneficij recitare Officium, quia in hoc inſumitur modica pars diei cum magna vtilitate, quando Beneficium eſt pingue.* Sic Paſqualig. *loc. cit. num.*6. vbi ait, hanc noſtram ſententiam valde admodum conformem videri menti Pij V. & obligationi, qua tenemur, erga Deum; cuius liberalitas non debet eſſe fundamentum noſtræ ingratitudinis. Sic Syluius 2.2. *q.*83. *art.*13. *concl.*4. dicens, oppoſitum eſſe improbabile. Caſtro Palao *diſput.*2. *punct.*7. *num.*4. vbi ait non eſſe audiendos oppoſitæ ſententiæ Doctores. Sic Suarez, Sanchez, Vazquez, Garcia, & alij mox citandi.

Qvæstio

QVÆSTIO X.

An ſaltem eſſet liber à reſtitutione fructuum, Beneficiarius, qui intra annum omitteret Officium vno, aut duobus diebus, non pluribus.

AFfirmabunt à fortiori Medina, Lopez, Cruz, & alij nuper pro prima ſententia adducti, & ex amplectentibus noſtram, affirmant Sotus *lib.* 10. *de Iuſt. quaeſt.* 5. *art.* 6. (non 5. vt legi apud Palaum) *poſt concl.* 4. *verſ. Quod ergo Conſilium.* Vega *in Sum.* 1. *p. c.* 36. *caſu* 1. & 2. & *c.* 128. *caſu* 18. Ortiz *c.* 3. *Summæ*, §. *mihi* 11. *in fine* (Paſqualigo *n.* 22.) Eſcobar à Corro *q.* 5. *de Horis*, §. 4. *n.* 8. *in fine*, vbi ratione æquitatis iudicat, quod omiſſio recitationis trium, vel quatuor dierum in anno, non obliget ad reſtitutionem. Filliuc. *tract.* 32. *c.* 10. *q.* 6. (non 8. vt inuenies apud Corrum) *n.* 317. vbi ait, hanc ſententiam, quoad vnum diem, vel alterum, ex benigna interpretatione iuris in praxi vſurpari poſſe. Imò Couarr. *lib.* 3. *variar. c.* 13. *in fine*, opinionem Soti approbat. Aragon etiam 2. 2. *q.* 83. *art.* 13. & Trullench *lib.* 1. *in Decal. cap.* 7. *dub.* 14. *n.* 9. *in fine*. Hermanus *lib.* 4. *cap.* 2. *dub.* 2. *art.* 2. *num.* 5. *verſ. Reſtitutio hæc.*

Sed adhuc multò probabilius, Reſpondeo Non eſſe liberum à reſtiſtutione fructuum, Beneficiatum omittentem Officium ſine cauſa, vno, aut duobus diebus per annum. Quia expreſsè id voluit Pius V. qui pro qualibet die, imò & pro qualibet Hora reſtitutionem fieri præcipit, his verbis: *Qui vno, vel pluribus diebus omnes Horas Canonicas intermiſerit, omnes fructus amittat, qui illi, vel illis diebus correſponderent, ſi quotidie diuiderentur.* Si igitur Pontifex reſtitutionem fructuum pro omiſſione vnius Horæ, nempe partem proportionatam, quæ recitationi talis Horæ correſpondet, fieri præcipit: multò magis, iuxta decretum ipſius, eſt reſtitutio facienda, ſi Officium omittatur per vnum, aut alterum diem. Nec obſtat famulum omittentem vno, vel altero die in anno debitum ſeruitium, præſumi à Domino exemptum eſſe ab obligatione reſtitutionis, ex quadam benigna congruitate, ne videatur Dominus nimis rigidus exactor; ac minùs omittentem recitationem vno, vel altero die obligatum eſſe reſtituere: quia in hoc caſu expreſſit ſuam voluntatem Dominus, ſcilicet Eccleſia. Dum autem hanc voluntatem ſatis non expreſſiſſet, poterat illud præſumi, vt bene notat Palaus. Sic communis. Nauarrus. *c.* 21. *de Orat. num.* 60. & 61. vbi bene redarguit, & conuincit Sotum, Angles, Rodriguez, Viuald. Azor. & Petr. Ledeſma cum aliis, quos citat, & ſequitur Garcia 3. *p. c.* 1. *num.* 27. Leſſius *lib.* 2. *cap.* 34. *num.* 176. Suarez *lib.* 4. *de Horis, cap.* 30. *à num.* 9. Vazquez *de Benef. c.* 4. §. 1. *art.* 1. *dubit.* 8. *num.* 43. Sanchez *lib.* 2. *conſil. cap.* 2. *dub.* 82. *num.* 11. Bonacin. *diſput.* 1. *de Horis, quaeſt.* 5. *punct.* 2. *num.* 8. Layman. *lib.* 4. *tract.* 1. *cap.* 5. *num.* 1. Palaus *diſput.* 2. *punct.* 7. *num.* 4. Pellizar. *tract.* 5. *c.* 8. *ſect.* 4. *quaeſt.* 17. *num.* 216. quamuis dicat, oppoſitum non eſſe omninò improbabile. Villalob. *tractat.* 14. *diff.* 17. *n.* 8. Candidus *tom.* 1. *diſquiſ.* 18. *art.* 25. *dub.* 1. Hermanus *in Sum. lib.* 4. *c.* 2. *dub.* 2. *art.* 2.

QVÆSTIO XI.

An ad minus ſit liber à reſtitutione Beneficiarius, qui vnam tantum Horam Officij prætermittit.

AFfirmabunt, multo à fortiori, omnes Authores primæ ſententiæ antecedentis quæſtionis.

Sed probabilius adhuc, Reſpondeo Non eſſe liberum, ſed teneri ad reſtitutionem pro rata. Quia id clare expreſſit Pius V. in illa ſua conſtitutione, ibi: *Qui verò Matutinum tantum, dimidiam, qui cæteras omnes Horas, aliam dimidiam, qui harum ſingulas, ſextam partem fructuum eiuſdem diei amittat.* Sic Pontifex. Et ſic communiter Doctores omnes pro noſtra ſententia adducti, præcipuè Nauar. Garcia, Bonac. Sanchez, & alij.

QVÆSTIO XII.

An item teneatur ad reſtitutionem Beneficiarius, qui dimidium alicuius Horæ Canonicæ omittit.

AFfirmat adhuc Bonac. *punct.* 2. *cit. num.* 13. & 14. Quia ſic omittens agit grauiter contra præceptum Eccleſiaſticum, & violat iuſtitiam commutatiuam: ergo. Ita etiam Palao *loc. citat. num.* 5. Corro *num.* 12. qui citant Garciam *capite primo, citat. num.* 27. ſed male: quia hic loquitur *ibi* de omiſſione integræ Horæ.

Sed probabiliter æquè, R. Non teneri ad reſtitutionem. Quia decretum Pij V. definitè taxat pro omiſſione ſingularum Horarum, faciendam eſſe talem, & tantam reſtitutionem: ergo lex iſta pœnalis non eſt extendenda ad minorem omiſſionem: ergo licet aliquando Beneficiarius peccet mortaliter in recitatione Diuini Officij, vt ſi omittat dimidiam Horam, aut, in opinione noſtra, non integram, non tamen obligabitur ad reſtitutionem, niſi integram Horam omittat. Sic Candidus *tom.* 1. *diſquiſ.* 18. *artic.* 25. *dubitat.* 1. Suarez *libro* 4. *capite* 30. *num.* 9. Filliuc. *num.* 319. Toler. *libro* 2. *capite* 12. *num.* 20. Bonattius. *libro* 2. *de Horis, capite* 11. *num.* 10. Diana *p.* 4. *tractat.* 4. *Reſolut.* 220. Pellizar. *quaeſt.* 15. *num.* 211.

QVÆSTIO XIII.

An deinde immunis ſit à reſtitutione Beneficiarius, qui eodem die in ſingulis Horis pauculos verſus omittit; qui tamen ſimul ſumpti vnam integram Horam efficiunt.

NEgant aliqui, exiſtimantes teneri ad reſtitutionem; quia ſicut huiuſmodi omiſſiones continuantur ad grauem culpam; ita etiam in ordine ad reſtitutionem. Ita Fauſtus *de Horis Canon. lib.* 2. *quaeſt.* 286. quem pro hac parte refert Diana mox citandus. Cui addo Bonac. *diſp.* 1. *q.* 5. *punct.* 2. *num.* 15. Corro *q.* 5. §. 4. *n.* 13. & 14.

Sed probabilius Reſpondeo, etiam eſſe immunem à reſtitutione. Quia Conſtitutio Pij V. ſolùm imponit obligationem reſtituendi pro ſingulis Horis integris. Sic Palaus *diſputat.* 2. *de Orat. punct.* 7 *num.* 6. *verſ. Maior autem difficultas.* Moneta *p.* 2 *cap.* 3

cap.3. num.22. vbi ſic ait: *Optime Nauarrus infert, non ſatiſfacere præcepto recitandi Horas, eos, qui dum cantant, aut recitant, omittunt tãtam partem Verſuum, vel Pſalmorum, etiam deglutiendo, corrumpendo, vel etiam ſyncopando verba, vel ſyllabas, vt ex ita omiſſis, vel corruptis, fiat notabilis pars. Quod tamen intelligendum eſt, non omnibus Horis ſimul, ſed de ſingulis Horis: nam quod in vna Hora omittitur, non eſt cum eo, quod in altera omittitur computandum, ad conſtituendam notabilem partem, cum qualibet Hora vnum totum integrum, & perfectum per ſe conſtituat.* Sic ex Nauarro Moneta. Sic etiam Diana. *1.p.tract.12. Reſol.26. & p.4. tractat.4. Reſol.220. & p.5. tract.5. Reſol.54. & tract.14. Reſol.46.* Pellizar. *tract.5. cap.8. ſect.4.q.15.n.213.*

QVÆSTIO XIV.

An Beneficiarius, qui non recitauit laudes, teneatur ad aliquam fructuum reſtitutionem.

NEgat Diana *p.5. tractat.14. Reſol.46.* cuius ratio eſt, *quod cum conſtitutio Pij V. obligans ad reſtitutionem omittentes Horas, loquatur de ſolis Horis integris, vt conſtat ex eius tenore, & ex habitis q.12. non debet extendi eius obligatio ad omiſſionem laudum, quæ non ſunt Horæ integræ diſtinctæ, ſed pars Matutini.* Ita ille. Cuius ſententiam approbat Pellizar. *loco citato, num.211.* necnon alij viri docti, apud Dianam. Et licet ſatis ſit probabilis.

Probabilius tamen Reſpondeo teneri ad reſtitutionem. Quia ad hunc finem, pro Hora integra reputatur. Sic expreſſè Bonartius *de Horis Canonic. lib. 2. cap.10. num.12.* aut *cap.11. num.10.* (ſic illum citat Diana *in diuerſis locis*) cuius ratio eſt: quia Laudes ſolent ſeparatim à Nocturnis legi, aut recitari per modum Horæ diuerſæ. Et debent à fortiori ſic ſentire Palaus *loc. cit. num.5.* Suarez *cap.30. numero 12.* Fauſtus *lib.2. quæſt.286.* Imò & pro hac parte citat Dianam Ægidius Trullench *lib.1. in Decalog. cap.7. dub.24. num.10. in fine*: eo quòd 4. *p. Reſol.220.* citata, referat Oliuerium Bonartium, & non impugnet.

QVÆSTIO XV.

An Beneficiati maneant deobligati à reſtitutione fructuum pro rata, ſi alio die pro officio prætermiſſo duplicatum recitent.

AFfirmant quidam; quia in tali caſu rependent æquale. Ita Molfeſius *in ſum. tom.1. tractat.5. cap.5. num.17.* cuius ſententiam probabilem exiſtimat Bonacina *diſput.1. q.5. punct.2. num.5.* citatque pro illa Maiorem, Palud. & Ledeſmam, necnon & Suarium *lib.4. cap.29. num.11.* & Filliucium *tractat.23. cap.10. quæſt.2. num.307.* aſſerentes, non teneri dictos Beneficiarios ad reſtitutionem, ſupplendo alio die penſum Horarum, aut compenſando aliis piis operibus. Rurſus, citantur hic duo vltimi Doctores pro hac ſententia, ab Ægidio Trullench *vbi ſupra*, dicens etiam, eam eſſe probabilem.

Sed ego ferè certum Reſpondeo, Minime manere deobligatos à reſtitutione; ſed omnino teneri, etiamſi alio die ſuppleant quod recitare omiſere, ſeu duplicatum officium dicant. *Primò*, quia ſic colligitur ex ipſa Bulla Pij V. vbi clarè dicit: *Eum, qui non recitat ſuo tempore officium, non facere fructus ſuos.* Et rurſus: *Beneficiorum ſuorum fructus pro rata omiſſionis officij, & temporis, ſuos non facere.* Ergo ſuppoſito hoc Pij V. decreto, quantumvis quis alio die ſuppleat defectum commiſſum in recitatione officij, minime liberabitur à reſtitutione fructuum diei omiſſi.

Secundò: Quia onus diuini Officij eſt affixum diei, & tranſit cum ipſo die: ergo alio die ſuppleri non poteſt. Sic Henriquez *lib.13. cap.13. num.2.* Nauarra *de reſtitut. lib.1. cap.2. num.180.* Aragon *2.2. q.83. art.3.* quos ſequuntur Bonac. *num.5 cit.* & Trullench *lib.1. in Decal. cap.7. dub.24. num.8.* Quibus addi poſſunt Diana *p.2. tract.12. de Horis, Reſol.24.* Fauſtus *lib.2. de Horis, quæſt.280.* Eſcobar à Corro *quæſt.5. de Horis, §.4. num.10.* dicens, hanc ſententiam eſſe veriſſimam. Pellizarius *tract.5. cap.7. ſect.4. quæſt.20. num.221.* vbi cum Diana notat, malè citari Suarium, & Filliucium pro oppoſita parte: nam hi Authores loquuntur, non abſolutè, ſed attento præciſe iure naturali, & ſecluſo iure poſitiuo, videlicet, Decreto Concilij Lateranenſis, & Bulla Pij V. ſtatuentibus præfatam reſtitutionem debere fieri ex fructibus ipſorum beneficiorum. Sic etiam tenet Baſſæus *tom.2. verbo Hora Canon. IV. num.1.* vbi addit, *Quod poſita probabilitate oppoſitæ ſententiæ non teneretur talis facere reſtitutionem in eadem ſpecie actionis, id eſt, in recitatione eiuſdem officij omiſſi: ſed poſſet ſatiſfacere per alias preces æquales arbitrio prudentis, vt per Roſarium ſæpe repetitum, vel per Miſſas, & ſimilia.* Sic ille.

QVÆSTIO XVI.

An teneatur ad reſtitutionem fructus Canonicus, qui groſſam Canonicatus verè, atque abſolutè acquiſiuit, antequam diuinum officium omitteret.

NEgat Salas, exiſtimans, nihil tunc debere reſtituere. Quia pœna non eſt, vt fructus iam ſuos reſtituat, ſed vt non faciat fructus ſuos. Ita ille *de legib. diſp.15. ſect.2. num.27.* Cuius ſententiam referunt, nec impugnant, Diana *2.p. tract.12. Reſol.8. in fine*, & Hermanus *loc. cit. n.7.* qui errore Typographi, malè citat Vazquium pro hac parte, cum oppoſitum expreſſe teneat.

Sed ego abſolute Reſpondeo teneri ad reſtitutionem fructus pro rata officij omiſſi. Quia licet Decretum Pij V. dicat, *non faciat fructus ſuos*, ſenſus eſt, vt fructus beneficij, aut non acquirat, ita vt faciat ſuos; aut ſi iam fecit ſuos, reſtituat eos tanquam iniuſtè perceptos, vt ait Leo X. & Pius V. in ſuis decretis. Sic Vazquez *tom.2. in 1. 2. diſp.168. cap.4. num.35.* his verbis: *Præterea hanc fructuum priuationem non eſſe pœnam inhabilitatis, quæ nullam executionem poſtulat, ſed veram ſpoliationem fructuum quos Beneficiarius, antea iure poſſidebat, conſtat; quia etiamſi Beneficiarius, vt Canonicus, certis diebus anni ius adquiſiuerit ad groſſam, quam vocant fructuum, & illam iam accepit, & iure poſſideat, poſtea tamen, aliquo die anni non recitet, debet reſtituere partem, quæ illi diei reſponderet, ac ſi groſſa per ſingulos dies diuideretur, & adquireretur: ſpoliatur igitur fructibus, quos iam pacificè poſſidebat, ac proinde hæc non eſt pœ-*

na inhabilitatis , ſed verè poſtulans executionem. Sic Doctiſſimus Vazquez Quem non citatum ſequitur Pellizar. *tract.*5. *cap* 8. *ſect.*4. *quæſt.*22.*num.*225. vbi aliter reſpondet fundamento Ioannis de Salas, ſcribens: *Quod dici poſſit , Beneficiarium recipiendo groſſam præbendæ facere ſuos fructus,non abſolutè , ſed cum onere , vt ſi poſtea omiſerit recitare tempore correſpondente illis fructibus , teneatur illos reſtituere ad ratam , idque in pœnam talis omiſſioniss ; quod vtique poteſt habere locum etiamſi detur , Beneficiarium recipiendo groſſam beneficij , ſuos facere illos fructus, cum iuxta dicta quæſt.*14.*illos faciat ſuos , ſub conditione Officij recitandi , adeoque hac non purificata ex defectu culpabili , beneficij fructus illi ad ratam deſinant eſſe ſui , ideſt , Beneficiarij. Illud certè puto omnino requiri ad hoc , vt dicatur probabile , quod ait Salas , nimirum , vt Beneficiarius bona fide recipiat groſſam beneficij , hoc eſt,intendens recitare Officium tempore ſubſequenti correſpondente fructibus groſſæ , alioqui non videtur poſſe illos fructus facere ſuos , cum revera beneficium detur propter Officium.* Hucvſque Pellizarius. Cuius ſententiam amplector, licèt eius reſponſionis prima pars non placeat Vazquio ; nec placet ſecunda mihi. Nam ſi opinio Ioannis de Salas , vt ab ipſo edocta non eſt probabilis, neque erit ex eo quod bona fide recipiat groſſam,& intendat recitare tempore ſubſequenti. Quid enim prodeſt bona fides , & intentio recitandi , ſi de facto culpabiliter non recitat tempore ſubſequenti? nihil ſanè ; cum ex omiſſione Officij culpabili, obligatio oriatur reſtituendi. Lege ipſummet Pellizarium *loc.cit.ſect.*3.*quæſt.*22.*num.*181.Palaum *diſp.*2.*punct.*7. *num.*10.vbi apertè noſtram ſententiam tenet. Suarez *lib.*4.*cap.*30.*num.*2.*& ſequent.*

QVÆSTIO XVII.

An Beneficiati omittentes recitare Officium, teneantur ad reſtitutionem fructuum , ante Iudicis ſententiam.

NEgant aliqui , eo quòd pœna , quæ ad ſui executionem , hominis actionem requirit , non eſt ſubeunda ante ſententiam Iudicis : atqui ad reſtitutionem fructuum acquiſitorum requiritur hominis actio : ergo. Propter hoc ita ſenſere Silueſt. *verb. Clericus* 4. *quæſt.*23. Petrus Sotus *lib. de Inſtitut. Sacerdotum, tract. vltimo , de vita Sacerdotum, lect.*4. *fol. mihi* 385. *pag.*2. his verbis : *Nec illud opus eſt anxiè tractare , an omittens Officium Diuinum teneatur idcirco ad reſtitutionem fructuum quos percipit in Eccleſia. Hæc magis videtur eſſe pœna quæ iuſtè à Prælatis imponi poteſt , quàm vt quis ad eam per ſe teneatur.* Ita ille. Et Medina *lib.*1. *inſtruct. Confeſſor. cap.*14. *§.*11. *fol. mihi* 105. clarè dicit conſtitutionem Pij V. eſſe pœnalem , & ſic obligare poſt Iudicis ſententiam. Ait enim ſic : *Ni contra eſto haze vn Motu proprio de Pio V. en el qual ſe manda , que el Beneficiado , que no reza las Horas , reſtituya a la fabrica del beneficio , y pobres, lo que vale el beneficio cada dia,la mitad por Maytines y la mitad por las otras Horas,porque eſte mandato entiendo que es penal, quando el Iuez lo mandare.* Ita Medina. Quorum ſententiam refert Sanchez *lib.*2. *conſil.c.*1.*dub.*82.*num.*3.nec reprobat

Sed ego , vt certum mihi , Reſpondeo Teneri ad reſtitutionem fructuum ante Iudicis ſententiam, licèt omiſſio recitandi occultiſſima ſit. Quia ſic colligitur planè ex decreto Concilij Lateran. & Pij V. vbi dicitur , *Beneficiorum ſuorum fructus ſuos non faciant.* Et rurſus , *ſed eos tanquam iniuſtè perceptos erogare teneantur* : atqui nemo poteſt retinere , quod ſuum non eſt ; ſed in conſcientia tenetur reddere , cui debetur , ante iudicis ſententiam : ergo. Sic Nauarr. *cap.*7. *de Orat. num.*32. *& in Man. cap.*25. (non 21. vt legi apud Suarium) *num.*122. (non 22. vt leges apud Palaum , Bonacinam , & Trullench.) Couarru. 3. *variar. cap.*13. *in fine*, Corduba , Durant. & Graffis , quos omnes citat , & ſequitur Suarez *lib.*4. *de Horis, cap.*30. *num.*2. *&* 3. Petr. Nauarra *lib.*2. *de Reſtitut. cap.*2. *num.*195. Leſſius *lib.*2. *cap.*34. *dubit* 31. *&* 32. Aragon. 2.2. *quæſt.*83. *artic.*13. Macignus *cap.*28. *num.*10. Vazquez *de Benef. cap.*4.*§.*1. *dubit.*7. Filliuc. *tract.*23. *cap.*10.*n.*311. vbi teſtatur , hanc eſſe Sacræ Pœnitentiariæ praxim. Layman , Molfeſ. & Malderus , quos ſequitur Bonac. *diſput.*1. *de Horis*,*q.*5. *punct.*2. *num.*7. Palaus *diſp.*2. *punct.vltimo, num.*10. vbi citat Garciam *de benefic.*3. *p. cap.*1. *num* 32. ſed malè. Trullench. *lib.*1. *in Decalog. cap.*7. *dubit.*24. *num.*9. vbi etiam citat malè Palaum pro oppoſita parte. Pellizar. *tom.*1. *tractat.*5. *cap.*8. *ſection.*3.*quæſt.*22.*num.*181. *& ſect.*4. *quæſt.*14. *num.*210 Diana *tom.*1. *tract.*12. *Reſol.*24. S. Fauſtus *lib.*2. *de Horis*,*quæſt.*290. Corro *quæſt.*5. *de Horis*, *§.*4.*num.*17. lege me ipſum *in ſimili* 4.*p.tract.*2.*diſp.*9. *à quæſt.*28.

QVÆSTIO XVIII.

An teneantur ad reſtitutionem Beneficiarij , ſi recitent Officium aduertentur ſine vlla attentione interiori.

NEgant multi Doctores ducti, quia Concilium Lateranenſe , & Pius V. ſolum imponunt pœnam reſtitutionis fructuum illis , qui officium Diuinum dicere omittunt : ergo huiuſmodi pœna non debet extendi ad recitantes diſtractè , aut ſine vlla attentione interiori. Deinde ,quia probabile eſt,quod qui etiam data opera recitat ſine attentione interiori ſatisfaciat præcepto recitandi : ergo Beneficiatus ſic recitans ad nullam reſtitutionem tenebitur. Ita tenent Ægidius , Valerus , Diana , Henriquez, Layman , & alij plures citati 2.*p. tract.*6. *diſput.*13. *quæſt.*13. *& ſupra diſp.*4. *quæſt.*2. & tenet , ob primam rationem , Sanchez *lib.*2. *conſil. cap.*2. *dub.*85. *n.*2.cum Corduba & certe probabiliter.

Sed probabilius adhuc Reſpondeo , Teneri ad reſtitutionem , eo modo , quo tenetur qui recitare omittit. Quia paria ſunt recitare datâ operâ , ſine vlla attentione interiori , & non recitare : cum ad ſatiſfaciendum præcepto recitandi Horas, aliqua interior attentio requiratur , vt *loc. cit.* diximus , cum Nauarro, Soto, Suario, Vazquio , Leſſio, Sà , Bonacina , & Sanchez , & aliis. Et ideo in terminis hanc noſtram ſententiam tenent Nauarr. Azor. Leſſius, Petr. Nauarra , Bonac. Garcia , Suarez , quos citat, & ſequitur Palaus *diſput.*2. *punct.*7. *num.*7. Pellizar. *tract.*5. *c.*8. *ſect.*4. *quæſt.*19. quamuis oppoſitam eſſe probabilem ſententiam , probet, vt etiam facit Trullench.*lib.*1.*in Decal. c.*7.*dub.*24.*n.*14.

QVÆSTIO

QVÆSTIO XIX.

An qui in peccato mortali recitat Officium cum debita attentione, teneatur ad reſtitutionem.

AFfirmant aliqui apud Suarium *lib.* 4. *cap.* 30. *num.* 15. eo quod putauerint, ſic recitantem non implere præceptum, cùm illa oratio non ſit fructuoſa Eccleſiæ. Et quidem de illo, qui recitat exiſtens in peccato publico, ſic ſenſit Angelus *v. Clericus* 8. *n.* 5. vbi interroganti, an clericus teneatur reſtituere fructus, quos percipit de beneficio, exiſtens in peccato mortali? Reſpondet his verbis: *Si peccatum eſt notorium, ego habeo pro indubitato, quod teneatur reſtituere: quia cùm ſit ſuſpenſus, perinde eſt, ac ſi non reſideret: quia nullum, & inutile, idem eſt.* Ita ille.

Sed vt omninò certum, Reſpondeo Non teneri Beneficiarium exiſtentem in peccato, etiam publico ad reſtitutionem fructuum, dummodò cum debita attentione recitet. Quia omninò certum eſt, quod ille ſic recitando adimpleat Eccleſiaſticum præceptum, ſub quo non cadit, vt oratio ſit ſatisfactoria, vt eſt opus operantis: quoad impetrationem verò, ſemper poterit eſſe impetratoria, præſertim in perſona Eccleſiæ; & ipſum opus ſecundum ſe placet Deo, licèt particularis perſona diſpliceat. Sic Suarez *n.* 15. *cit.* dicens, oppoſitum improbabile. Nauar. *de Orat. c.* 7. *n.* 35. & apud ipſum Silueſt. & Roſel. Bonac. *diſp.* 1. *q.* 5. *punct.* 9. *n.* 18. Sà, Petr. Nauarra, Naldus, & Diaz penes ipſum. Trullench. *n.* 14. *cit.* Eſcobar à Corro *q.* 5. §. 4. *n.* 28. Fauſtus *lib.* 2. *de Horis, q.* 274.

QVÆSTIO XX.

An etiam Beneficiarius in excommunicatione recitans, poſſit licitè retinere fructus beneficij, atque diſtributiones.

AFfirmant quamplures Doctores, quos retuli *p.* 4. *tract.* 2. *diſp.* 9. *quæſt.* 28. docentes poſſe retinere fructus, aut diſtributiones, dummodo recitet Horas, & alia onera beneficij præſtet. Ita Sanchez, Henriquez, Nauarra, Ægid. Vaſquez, Auila, Hurtado, Bonac. Diana, & alij plures. Quibus addo Trullench *lib.* 1. *in Decal. cap.* 7. *dub.* 24. *num.* 15. Corro *loc. cit. n.* 29. qui tamen malè citat Garciam pro ſe. Et licèt, vt *ibi* dixi, hæc ſententia ſit ſatis probabilis, & in conſcientia tuta,

Iterum probabilius, Reſpondeo Non poſſe licitè retinere fructus beneficij, aut diſtributiones, ſed teneri in conſcientia ſe ipſum ſpoliare iis fructibus, eóſque reſtituere ante ſententiam declaratoriam Iudicis. Quæ quidem reſponſio eſt verior, attento rigore iuris, & vi præcisè cenſuræ: nam ſi alicubi contraria eſt legitimè introducta conſuetudo, ſeruari omnino debet. Sic Abbas, Couarru. Saytus, Suarez, Moneta, Alterius, Garcia, Tolet. Filliuc. Bauny, Cornejo, Baſſæus, & alij adducti à nobis 4. *part. loc. cit. quæſt.* 28. Legantur *ibi* à nobis dicta *quæſt.* 28. *vſque ad* 30. nam latiſſimè de iis egimus.

QVÆSTIO XXI.

An habens plura beneficia, teneatur fructus omnium beneficiorum pro rata Officij culpabiliter omiſſi reſtituere.

REſpondeo vt certum, Teneri. Quia ſic conſtat ex Bulla Pij V. Nam ſicut ratione omnium beneficiorum tenetur quis recitare, ita etiam tenetur fructus omnium pro rata Officij dimiſſi reſtituere. Sic communis. Bonac. *diſp.* 1. *q.* 5. *pun.* 2. *n.* 16. Trullench *lib.* 1. *in Decal. cap.* 7. *dub.* 24. *num.* 13.

QVÆSTIO XXII.

An Beneficiarius curatus non recitans, teneatur in integrum omnes fructus beneficij reſtituere, vel ſolum fructus, qui correſpondent recitationi, deductis fructibus, quos propter alia beneficij onera, ſeu miniſteria meretur.

AFfirmant permulti, teneri reſtituere integros fructus interim perceptos, etiamſi beneficium ſit curatum, vel habens alia onera, vt Miſſarum, &c. *Probant*, quia Concilium Lateran. expreſſe loquens etiam de beneficio curato, dicit non recitantem teneri reſtituere fructus pro rata omiſſionis: at beneficium curatum alia onera, & miniſteria habet, præter Horarum recitationem: ergo. *Deinde*, quia Pius V. in ſua Bulla clarè ſtatuit, *Vt qui Horas omnes Canonicas, vno, vel pluribus diebus intermiſerit, amittat omnes beneficij fructus, qui illi, vel illis diebus reſpondent, ſi quotidie diuiderentur; qui verò Matutinum, tantum dimidiam; qui cæteras omnes horas, aliam dimidiam; qui Horarum ſingulas, ſextam partem fructuum eiuſdem diei amittat.* Sic Pontifex. Et ſic Nauarr. *de Orat. cap.* 7. *n.* 32. Nauarr. *lib.* 2. *de reſtitut. cap.* 2. *à num.* 181. *&* *n.* 196. Suarez *lib.* 4. *de Horis, cap.* 30. *n.* 6. Azor. *lib.* 10. *cap.* 14. *q.* 5. Valentia 2. 2. *quæſt.* 6. *quæſit.* 2. *punct.* 10. §. 8. Vaſquez (ſibi contrarius) 1. 2. *diſp.* 160. *n.* 33. *&* 34. & clariùs *diſp.* 168. *n.* 34. *&* 35. Garcia *de benefic.* 3. *part. cap.* 1. *num.* 28. *&* 34. Malderus *de virtutib. tract.* 10. *cap.* 2. *dub.* 4. Reginald. *lib.* 30. *n.* 46. Paulus Squillant. *dub.* 31. *n.* 66. Filliuc. *tract.* 23. *c.* 10. *q.* 5. Palaus *diſp.* 2. *punct.* 7. *n.* 8. Lorca 1. 2. *tom.* 2. *diſp.* 24. *de legib. memb.* 1. Eſcobar à Corro *q.* 5. *de Horis*, §. 4. *n.* 9. *&* 16.

Negant contrà alij, docentes, habentes beneficium curatum (aut aliud habens aliud miniſterium) non teneri reſtituere omnes fructus correſpondentes illi diei, niſi ſolùm partem correſpondentem obligationi recitandi Horas: ac proinde dicunt Epiſcopum, vel Parochum omittentes Horas, ſolùm obligari ad quintam partem fructuum pro rata reſtituendam: Canonicum ad quartam: alios Beneficiarios, & Capellanos ad tertiam tantum, reliquis aliis partibus ratione aliorum onerum retentis.

Probant, Quia licet Motus Pij V. obliget omittentes Horas ad reſtituendos fructus omnes pro rata; tamen non eſt receptus cum tanto rigore, vt obliget ad reſtitutionem omnium fructuum beneficiorum, ſed ſolùm ad reſtituendos fructus, qui correſpondent recitationi, & qui propter illam dantur. Ita tenent apud Dianam, Syluius *in* 2. 2. *quæſt.* 83. *art.* 13. *concl.* 4. Homobonus *in Examine Eccleſ. p.* 1. *tract.* 4. *cap.* 5. *quæſt.* 42. Molſeſ. *in Sum. tom.* 1. *tract.* 5. *cap.* 3. *n.* 26. Fernand. *in Exam. Theol. p.* 3. *c.* 13. §. 8. *num.* 2.

QVÆSTIO XXVII.

An hæc reſtitutio debeat neceſſariò fieri in vtilitatem propriæ fabricæ Eccleſiæ beneficij?

REſpondeo, quod non debeat neceſſariò, ſed poſſit fieri in vtilitatem domus beneficij, in qua beneficiarius, vel alij habitant, aut in emendis, vel meliorandis agris, vt fructus in perpetum augeantur: hæc enim ſub nomine frabricæ beneficij veniunt; non enim decretum dicit: *Fabricæ Eccleſiæ beneficij*, ſed *Fabricæ beneficij*. Sic Suarez *lib.4.cap.*30. *num.*19. Bonac. *diſput.*1. *quæſt.*5. *punct.*4. *num.*2. & penes ipſum Vazquez, & Molfeſius, Diana *tom.*1. *tractat.*12. *reſol.*27. Trullench. *lib.*1. *cap.*7. *dubit.*26. *num.*2. Palaus *diſput.*2. *punct.*7. *num.*11. Pellizar. *tract.*5. *cap.*8. *ſect.*4. *q.*23.*n.*226.

QVÆSTIO XXVIII.

An Beneficiarius, qui Officium omiſit, poſſit fructus inſumere in ædificationem alterius Eccleſiæ, vel reparationem bonorum alterius beneficij?

REſpondeo, vt certum, quòd non. Quia omnino reſtringitur à Concilio, & Pio V. ad fabricas beneficiorum. Sic Suarez *lib.*4. *cap.*30. *num.*19. (non 9. vt leges apud Bonacin. & Trullench.) his verbis: *Omnino autem illa pars reſtricta eſt ad ipſa beneficia, itavt non poſſint ex talibus reſtituendis alia templa, vel Eccleſiæ ædificari, aut reſtaurari, niſi talis fabrica poſſit alia ratione ſub Eleemoſynis pauperum comprehendi.* Sic ille. Bonacin. Trullench, Pellizar *loc.cit.*

QVÆSTIO XXIX.

An Beneficiarius, qui eligit reſtitutionem fructuum pauperibus erogare, poſſit illam facere pauperibus cuiuſcumque Eccleſiæ, vel loci?

NEgandum videtur. Quia quando eligit reſtitutionem facere fabricæ beneficij, nequit illam facere niſi Eccleſiæ proprij beneficij: ergo ſimiliter in hoc caſu, nequibit niſi pauperibus loci, in quo beneficium exiſtit. Pro hac parte citat Corro *vbi infra*, Ægidium Trullench. ſed omnino malè.

Sed probabilius, Reſpondeo Poſſe illam facere, non ſolùm pauperibus loci, in quo eſt beneficium, ſed etiam aliis quibuſlibet. Quia Pius V. abſolutè dicit, quod erogare teneatur *in pauperum Eleemoſynas*: nec addit, *pauperum huiuſmodi beneficiorum*; ſicut addit quando loquitur de reſtitutione facienda in bonum fabricæ beneficiorum, dicens, *In fabricam ipſorum beneficiorum.* Sic Suarez *loc. cit. num.*20. Filliuc. *tractat.*23. *capite* 10. *quæſt.* 9. Molfeſ. *cap.*5. *num.*22 Quos ſequitur Bonac. *loco citat. num.*3. Trullench. *num.*4. Diana *Reſolut.*27. *cit.* Pellizar. & Palaus *loc.cit.* Corro *q.*5 *de Horis*, §.4.*n.*20. quamuis hic author potius videatur ſequi Ægidium Trullench, quem male pro oppoſito citat.

QVÆSTIO XXX.

An ſi Beneficiarius ipſe, qui debet reſtituere fructus, ſit verè pauper, poſſit eos ſibi applicare.

NEgant aliqui Doctores: eo quòd in decreto Concilij, & Pij V. clarè dicatur, Beneficiarium omittentem recitare, non facere fructus ſuos, ſed eos tanquam iniuſtè perceptos, obligatum eſſe reſtituere: ergo nequibit illos ſibi applicare, & retinere, quamuis ſit pauper.

Sed probabilius, Reſpondeo Poſſe eos ſibi applicare (ſaltem de conſilio ſui Confeſſarij) tanquam vn de pauperibus. Quia non debet eſſe ipſe deterioris conditionis aliis pauperibus. Et quia in dicto caſu, non tam ſibi fructus applicat, quam Pontifex ipſi. Sic Nauar. *de Orat.cap.*7.*num.*34. & *in Man.cap.*25. *n.*123. (non 191. vt itat Palaus, *nec n.*222. vt citat Trullench) Suarez *lib.*4.*cap.*30.*num.*20. & 21. his verbis: *Item bene Nauar. aduertit, ſi Clericus pauper ſit, poſſe ſibimet aliquid in partem reſtitutionis applicare, quia ſi ipſe pauper eſt, illa eſt Eleemoſyna, quam non tam ipſe ſibi, quàm Pontifex per eum ipſimet facit. Quia verò difficile eſt rectum iudicium facere circa ſe ipſum, ideo rectiſſimè faciet, ſi prudentis Confeſſarij, vel alterius viri docti conſilio vtatur.* Sic Suarez. Et benè. Sed non in hoc quod dicit, Nauarrum aſſerere, poſſe clericum pauperem ſibimet aliquid in partem reſtitutionis aplicare. Nam meus Nauarrus, non dicit aliquid, ſed abſolutè totum ſibi applicare poſſe, clarè innuit. Sic etiam tenent Leſſius *lib.*2. *cap.*34. *num.*173. Bonac. *diſp.*1.*q.*5.*punct.*4.*n.*8. Toletus *lib.*2. *cap.* 12.*n.*5. Palaus *diſ.*2.*punct.*7.*n.*12. S.Fauſtus *lib.*2. *de Horis, quæſt.*295. Trullench. *lib.*1 *in Decal. cap.*7. *dub.*26. *num.*6. Villaloh. *tract.*24. *diff.*17. *n.*9. Sanchez *lib.*2. *conſil. cap.*2. *dub.*87. *num.*3. Diana 2. *p. tract.*12. *reſol.*27. Sà *verb. Beneficium, num.*51. Filliuc. Petr. Nauarra, Molfeſ. Nald. & Layman apud Bonacinam, Corro *quæſt.*5 §.4. *num.*21. Qui addunt, eadem dicta ratione id extendi poſſe ad matrem, fratres, aut ſorores, non ſolùm ſi ſunt mendici, ſed etiam ſi neceſſariis ad decentiam perſonæ, & ſtatus careant. Legantur Diana *loc. cit.*

QVÆSTIO XXXI.

An hæc fructuum reſtitutio poſsit fieri ipſis animabus Purgatorij, offerendo pro illis Miſſas, & alia ſuffragia.

REſpondeo, optimè poſſe. Quia animæ exiſtentes in Purgatorio, etiam indigentes, & valde ſunt. Sic Suarez *loc.cit. num.*18. Bonacin. *loc. citat. num.*4. (Qui tamen malè citat Nauarrum *in Man. cap.*25. *num.*122.) Diana *reſolut.*27. *citat.* Palaus *num.*11. Pellizar. *tractat.*5. *cap.*8. *ſect.*4. *quæſt.*23. *num.*226. Hermanus *lib.*4. *Sum. cap.*2. *dubit.*2. *art.*2. Trullench. *loc. cit. num. quarto*, Filliuc. *tractat.*23. *cap.*10. *quæſt.*9. *num.*325. vbi ſic ait: *Dico ſecundò, per Eleemoſynam pauperum, intelliguntur etiam ſtipendia pro Miſſis data pauperibus ſacerdotibus in ſatisfactionem offenſæ Deo factæ non recitando Officium vel pro fundatoribus beneficiorum. Item intelliguntur Eleemoſynæ pro ſuffragiis Defunctorum, nedum pro pauperibus viuentibus, &c.* Sic ille.

QVÆSTIO XXXII.

An Beneficiarius, qui recitare omittit, poſſit retinere ſibi fructus, quos titulo donationis, accepit à pauperibus, quibus tradere promiſerat, ſed de facto non tradidit.

RESpondeo, vt certum, non poſſe. Quia huiuſmodi Beneficiarius minimè fecit de facto reſtitutionem præceptam à Pontifice. Deinde, quia pauperes, quibus nondum traditi ſint fructus, non habent ius certum, & firmum ad illos, ſed vagum, ac incertum, pendens à voluntate Beneficiarij, cuius eſt eligere, & determinare, cuinam velit reſtitutionem facere: ergo pauperes prædicti nequeunt talem remiſſionem concedere; cum hæc debeat fieri ab eo, qui ius verum, ac proprium habet. Sic Bonac. *diſp.*1. *quæſt.*5. *punct.*4. *num.*10. Quem citat, & ſequitur Pellizar. *tract.*5. *cap.*8. *ſect.*4. *quæſt.*23. *n.*228. Qui ſecus dicunt, caſu quo Beneficiatius de facto fructus tradidit pauperibus, qui poſtea titulo donationis liberè dederunt Beneficiario; quia tunc iſte licitè poteſt eos accipere, & retinere; cum pauperes tunc liberam habeant facultatem diſponendi, & nullum præterea exſtet ius id prohibens. Sic etiam Trullench. *lib.*1. *in Decal. cap.*7. *dubit.*26. *num.*8. Baſſæus *tom.*2. *v. Hora Can. IV. num.*3.

QVÆSTIO XXXIII.

An Reſtitutio fructuum pro omiſſione Horarum ſuppleri poſſit per quaſcumque Eleemoſynas, quas ante Beneficiarius de fructibus ſui beneficij fecit.

NEgare videtur Diana *par.*4. *tract.*4. *Reſol.*220. *in fine*, quatenus ait, oppoſitum nimis laxum ſibi videri. Sed immemor ſui certe, doctus Pater hoc dicit; cum in facti contingentia, fateatur ab onere reſtitutionis, propter eleemoſynas elargitas, ſibi conſulentem quendam liberaſſe 3. *part. tract.* 6. *Reſol.*57. vnde

Probabilius Reſpondeo, Poſſe ſuppleri reſtitutionem fructuum per eleemoſynas fructuum beneficiorum antea factas. Quia huiuſmodi Eleemoſynæ cuiuſdam anticipatæ ſolutionis rationem habent. Sic Bonartius *de Horis lib.*2. *cap.*11. *num.*21. apud Dianam Cui ego, vnum pro mille, addo Suarium, videlicet *lib.*4. *de Horis, cap.*30. *num.*21. vbi ſic dicit: *Denique eleemoſynæ omnes, quas ex fructibus beneficij fecit, toto illo tempore, in quo non recitauit, vbicumque illas fecerit, poterit vt iam reſtitutas computare: quia nunquam illos fructus fecit ſuos, & eos tradidit quibus tradendi erant. Et ita non manet obligatus ratione rei acceptæ, quia illam apud ſe non retinet; nec ratione acceptionis, quia iam executioni mandauit pœnam, & reſtitutionem per legem impoſitam.* Sic Sapientiſſ. Suarez. Sic etiam Corro *quæſt.*5. *de Horis*, §.4. *num.*20. ita contra Dianam ſcribens. *Quod hæc reſtitutio fieri poſſit per eleemoſynas iam factas per Beneficiarium, & ſic quod heri factas poſſit applicare pro omiſſione hodie facta, docent plerique apud Oliuerium Bonartium* libro 2. cap. 11. num. 21. *quod nimis laxum* (*res mira*) *videtur* Dianæ 4. *parte*, *&c.* Sic Corro, & poſtea Pellizarius *tom.*1. *tractat.*5. *cap.*8. *ſectio.*4. *quæſtio.*24. *num.*229. vbi ait, ſibi videri probabile, quod ſuppleri poſſit, & liberari à reſtitutione ob eleemoſynas pauperibus iam datas, dummodo talis reſtituendi obligatio, re vera contracta fuerit ante elargitionem talium eleemoſynarum. Ratio, inquit, eſt quia hæc videtur virtualis intentio omnium facientium eleemoſynas, vt per eas ſatiſfaciant omnibus obligationibus, quas ſuis peccatis, aut negligentiis contraxerunt: atqui hæc voluntas ſufficit ad cauſandum voluntarium: ergo. Sic Sanchez *tom.*2. *conſil. cap.*3. (non 4. vt legi apud Paſqualigum) *dub.*121. Paſqualig. *deciſ.*455. *per totam.* Layman *libro* 3. *tractat.*5. *ſect.*5. *cap.*12. *num.*9. Diana 3. *p. tractat.*6. *Reſol.*57. quos omnes ſequitur Pellizar. Trullench. *libro* 1. *in Decalog. cap.*7. *dubit.*24. *num.*18. Corro *de Horis quæſt.*5. §.4. *num.*19. & 20. Hermanus *in Sum. capite* 2. *dubitat.*2. *artic.*2. *in fine*, vbi ita ait: *Poſſe aliquando Beneficiarium excuſari à reſtitutione, ob Horas neglectas, titulo pecuniæ expenſæ (intellige poſt omiſſionem Horarum) & ſi non iſto intuitu, in pauperes, vel alios vſus pios, cenſet Diana, & Layman* (loc. cit.) *eſſe probabile. Tum quod quidam Doctores ita ſentiant. Tum quod videatur eſſe virtualis intentio omnium dantium eleemoſynas, ſatisfacere per illas omnibus obligationibus, quas ſuis peccatis contraxerunt, Tum quod leges Eccleſiaſticæ benignè debeant explicari.* Hæc Pater Hermanus, loquendo in ſpecie quæſtionis noſtræ.

QVÆSTIO XXXIV.

An etiam Penſionarij teneantur reſtituere fructus penſionis pro rata, ſi non recitant Officium paruum B. virginis.

RESpondeo, vt certum: Teneri reſtituere, transacto ſemeſtri à penſione obtenta; & quidem integros fructus perceptos correſpondentes omiſſioni. Quia ad id obligantur in citata Bulla Pij V. Et cùm non obligentur ad vllum aliud miniſterium, præter recitationem, non habent vnde excuſentur ab integra fructuum reſtitutione: iuxta dicta *ſuprà q.*23. ſic Palaus *loc. cit. num.*16. ex Petro Nauarra, Suario, Bonacina, quos ſequitur Pellizar. *ſect.*4. *cit. quæſt.*25. *num.*140. Qui bene notant, huiuſmodi reſtitutionem faciendam eſſe fabricæ beneficij, aut pauperibus, ea proportionaliter ratione, qua diximus teneri ipſos Beneficiatos.

QVÆSTIO XXXV.

An Penſionarius non recitans poſſit licitè penſionem à Beneficiario accipere.

NEgandum videtur. Quia Penſionarius non recitans, eſt incapax penſionis recipiendæ; ergo malè faciet illam recipiens.

Sed omnino Reſpondeo, Poſſe penſionem recipere, non ſibi retinendam, ſed tradendam quibus tenetur, eo quod ex præcepto Eccleſiæ teneatur illam reſtituere, non Beneficiario, à quo illam accipit, ſed fabricæ beneficij, aut pauperibus, quibus eſt applicata. Sic Suarez *lib.*4. *cap.*30. *num.*22. Palaus *diſp.*2. *punct.*7. *n.*17. Pellizar. *n.*230. *cit.*

QVÆSTIO

Qvæstio XXXVI.

An ſaltem poſsit licitè Beneficiarius denegare penſionem ſuo Penſionario, Officium paruum non recitanti.

AFfirmabunt, qui exiſtimant, non eſſe Obligatum Beneficiarium tradere penſionem Penſionario excommunicato, eo quòd ſit incapax illius. Atqui Penſionarius non recitans etiam eſt incapax penſionis: ergo. Ita aliqui Authores, & quidem probabiliter, vt innuit Suarez, ex illoque Pellizarius.

Sed probabilius Reſpondeo, Non poſſe denegare penſionem ſuo Penſionario non recitanti. Quia Beneficiarius habet obligationem trahendi penſionem in ſuſtentationem Penſionarij; ſicuti fideles Beneficiato fructus beneficij, in illius ſuſtentationem, vt ipſe pro illis oret, &c. atqui iſti non poſſunt denegare fructus beneficij Beneficiario non recitanti. Sic Suarez, Palaus, & Pellizar. *loc.cit.*

Qvæstio XXXVII.

An ad minus, poſsit Beneficiarius in dicto caſu tradere ex ſe fructus penſionis pauperibus, vel fabricæ Beneficij.

AFfirmandum videtur. Quia tunc Beneficiarius nihil aliud facit, quàm præuenire obligationem ad quam tenetur Penſionarius omittens Officium.

Sed omnino Reſpondeo, Non poſſe. *Primò*, Quia Penſionarius in dicto caſu poteſt petere à Papa aliquam compoſitionem, eamque ſine magna difficultate obtinere, tanquam de reſtitutione non debita certæ perſonæ. *Secundò*, quia non ita facile conſtrara poteſt Beneficiario, quod Penſionarius culpabiliter omiſerit Officium, quo caſu ſolùm tenetur ad reſtitutionem. Sic ex Suario tenet Pellizarius *loco cit.num.*231. & alij viri docti à ſe conſulti. Addens *num.*232. quod ſi Beneficiarius in dicto caſu diſtribueret fructus penſionis pauperibus, & peccaret contra Iuſtitiam, & teneretur ad reſtituendum illud lucrum, quod Penſionarius acquiſiuiſſet petendo compenſitionem de fructibus omiſſis ob omiſſionem Officij parui B. Virginis.

Qvæstio XXXVIII.

An reſtitutio, quæ debetur ex omiſsione Officij, poſsit fieri ex aliis bonis, quàm ex fructibus temporalibus beneficij, aut penſionis.

REſpondeo vt mihi ferè certum: Debere neceſſariò fieri ex fructibus beneficij, aut penſionis. Quia id expreſsè ſtatuitur in Bulla Pij V. vt diximus iam *ſupra, quæſt.*15. Legantur *ibi* dicta. Sic authores *ibi* citati, & Pellizarius etiam *tract.*5. *cap.*8. *sect.*4.*q.vltima.*

TRACTATVS IX.
DE VITIIS RELIGIONI OPPOSITIS, QVIBVS PRIMVM Decalogi præceptum violatur.

DISPVTATIO PRIMA.

De Superſtitione modi indebiti colendi Deum.

Qvæstio Prima.

An ſuperſtitio deriuetur à verbo, ſuperſto.

AFfirmat Cicero *lib.*2.*de natura Deorum*, dicens, à verbo *ſuperſto* deriuari, eo quod olim homines aſſidui erant in peccando, & immolando Diis, vt liberos relinquerent ſibi ſuperſtites. *Qui totos dies immolabant, vt ſui ſibi liberi ſuperſtites eſſent, ſuperſtitioſi ſunt vocati*, dixit ille. Et Lactantius Firmianus *lib.*4. *de diuin.inſtit. cap.*28. dixit, deriuari à dicto verbo, eo quòd homines, relictis veteribus Diis, colerent loco illorum ſuperſtitem memoriam ſuorum maiorum. Legantur Suarez *tom.*1.*de Religione,lib.*2. *cap.*1. Leſſius *lib.*2. *cap.*43. Fagundez *lib.*1. *Decalog.cap.*34. *num.*1. Torreblanca *lib.*9. *iuris ſpiritualis practicabilium, cap.*1. *à num.*3. Trullench *lib.*1, *in Decal. cap.*10. *à num.*1. Simancas *de Catholicis inſtitut.tit.*63. *de ſuperſtitionibus,num.*1. vbi ex Seruio ait ſic: *A ſuperſtite ſuperſtitio dicta, quæ anicularum propria eſt, quæ multis per ætatem ſuperſtites ſunt: & quæ rebus inanibus addictæ, dum volunt vidiri nimis religioſæ, ſuperſtitioſæ fiunt, & ita delirant.*

Qvæstio II.

An rectè definiatur ſuperſtitio, quod ſit, falſa religio, *ſeu*, cultus vitioſus, quo vel colitur creatura cultu diuino, vel Deus, ſed modo indebito.

REſpondeo vt certum, Rectè ſic definiri à D. Thoma ab omnibus recepto, 2. 2. *q.* 92. *art.*1. Caiet. *quæſt.* 93. *art.*4. *& in ſum.verb.ſuperſtitio.* Leſſius *lib.*2.*de Iuſt.quæſt.*43. *dub.*1.*num.*2. Martin.Del-

rio *lib.3. Magic. cap.2.* Azor. *1.p. lib.9. cap.11. q.1.* Sanchez *lib.2. Decal. cap.37. num.1. & cap.38. num.12.* Fagundez *lib.1. in Decal. cap.34. num.1.* Trullench. *lib.1. in Decal. cap.10. dub.1.* Thomas Tamburin. *lib.2. in Decal. cap.6. §.1.* Caſtro Palao *tom.3. tract.17. diſp.1. punct.1.* Sayrus *in Claui Regia, lib.4. cap.4.* Suarez *tom.1. de Relig. cap.1. & 2.* Bonacina *tom.2 ſum. diſp.3. quæſt.5. punct.1.* Torreblanca *lib.9. cit. cap.1. num.1.* & alij citandi.

QVÆSTIO III.

An ſpecies ſuperſtitionis ſit quadruplex.

RESpondeo vt certum, quod ſic. *Prima* namque eſt, quando Deo exhibetur cultus diuinus, ſed modo indebito: & hæc appellatur *ſuperſtitio* indebiti modi colendi Deum. *Secunda eſt*, quando cultus diuinus exhibetur creaturæ, eam loco Dei adorando; & hæc appellatur *Idololatria*. *Tertia* eſt, quando homo petit à creatura auxilium, aut inſtructionem, quæ à ſolo Deo poteſt haberi, & ideo hunc diuinum cultum tribuit creaturæ, volens per ipſam inſtrui de præteritis, aut præſentibus, ſeu futuris: & hæc appellatur *diuinatio*. *Quarta* eſt, quando homo in ſuis actionibus omittit dirigi à Deo, & petit vt dirigatur à creatura, & ideo ei diuinum cultum tribuit; & hæc appellatur *ſuperſtitio vana obſeruationis*.

Rurſus, prima ſpecies ſuperſtitionis colendi Deum indebito modo, adhuc eſt duplex. *Prima* quando quis tribuit Deo cultum falſum, ſeu pernicioſum, vt ſi eum nunc colat per cæremonias Iudaicas aut Mahometanas. *Secunda*, quando quis tribuit Deo verum cultum, ſed ſuperfluum: vt ſi eum velit colere, & honorare cæremoniis, quæ nihil ad Dei gloriam conferunt; vt ſi in Miſſa vnam, aut alteram Orationem adderet, aut illam diceret tali numero candelarum, &c. Sic ex Auguſtino *lib.2. de doctrina Chriſtiana*, & refertur *in cap. illud, 26. quæſt.2.* ex D. Thoma *2.2. quæſt.92. art.1.* docent Sanchez, Fagundez, Bonac. *loc. cit.* & communiter alij Doctores.

QVÆSTIO IV.

An peccaret mortaliter, qui hodie ex lege veteri aliquid in honorem Dei faceret, vt ſi vitulum Deo Sacrificaret.

RESpondeo vt certum, quod ſic. Quia ſuo facto reuera profiteretur adhuc eſſe veram ſectam Iudaicam. Igitur, ſi quis hodie vitulum Deo Sacrificaret, ſabbata cuſtodiret, filios circunciderete, & alia faceret, quæ in lege Moyſis in cultum veri Dei fuerunt conſtituta, etiamſi id in honorem Dei faceret, verè peccaret mortaliter peccato ſuperſtitionis, niſi alias illum excuſaret ignorantia inuincibilis, vti modo excuſantur multi Æthiopes, qui circunciduntur, putantes ſe per hoc Chriſtum imitari, quia ſic inſtituuntur à ſuis Epiſcopis, & Sacerdotibus, nec vnquam contrarium audierunt. Sic Leſſius *lib.2. cap.43. dub.1. num.3. & 4.* Suarez *tom.1. de Relig. lib.2. c.1. & 2.* Malder. *de virtutib. Theol. tract.10. c.7.* Thom. Tamburin. *lib.2. Decal. c.6. §.1. n.2.* Torreblanca *lib.9. cap.1. n.7.* & omnes.

QVÆSTIO V.

An etiam ſit ſuperſtitio mortalis in diuino Officio cantare, aut Organo pulſare turpia, aut profana.

REſpondeo, Eſſe mortalem ſuperſtitionem, turpia, & profana inter diuina Officia admiſcere, ad colendum Deum. Quia videtur coli Deus per cultum falſum, & qui maximè Deo diſplicet. Imò etiamſi hæc quis non faciat ad colendum Deum, ſed ſolum ad ipſum finem turpem, erit adhuc ſuperſtitio mortalis. Quia præter ſcandalum adeſt Dei iniuria, dum in Officio diuino, vbi colitur Deus, intermiſcetur materialiter id per quod offenditur. Sic Sanchez *lib.2. ſummæ, cap.37. num.7.* Tamburin. *loc. cit. num.3.*

De qua materia etiam egimus ſuprà *tract.8. diſp.6. quæſt.4.*

QVÆSTIO VI.

An item ſit lethalis ſuperſtitio falſas Sanctorum Reliquias adorandas proponere, vel tabellas in templo, vel figuras ceræ imagini offerre, in ſignum falſi miraculi, aut falſi beneficij ab imagine accepti.

NEgandum videtur, caſu quo id faciens, nil contra diuinum cultum machinari intenderet, ſed ſolum velit alios ad deuotionem excitare, vt imagini offerant.

Se dvt certum Reſpondeo, eſſe lethalem ſuperſtitionem. Quia per hæc facta, magna veræ Religioni infertur iniuria. Nec excuſatio dici poteſt à bona intentione propagandæ deuotionis, cum potius hæc eo modo diminuatur, dum aperitur via ad vera neganda: præterquam quod Deus verus honorari mendaciis valde refugit. Sic Caiet. *in ſum. verb. ſuperſtitio, cap.1.* Armilla *num.2.* Nauarr. *in Man. cap.11. num.27. verſ. ſextò.* Sayrus *lib.4. cap.4. n.4.* Sanchez *lib.2. ſum. cap.37. n.9.* Tamburin. *lib.2. c.6. §.1. num.4.* & Fagundez *lib.1. c.34. n.3.* & alij.

QVÆSTIO VII.

An deinde ſit mortale, miracula falſa prædicare, aut typis mandare.

REſpondeo vt certum. Eſſe mortale, quia talis actio eſt cultus falſus & pernicioſus, veram miraculorum fidem eneruans. Sic Caiet. *2.2. quæſt.93. art.1. fine*, Sanchez, & Tamburin. *loc. cit.*

QVÆSTIO VIII.

An rurſus ſit peccatum die Dominica ieiunare.

AFfirmant eſſe, ad minus veniale, eo quòd tale ieiunium contineat cultum ſuperfluum, Nauarr. Caiet. & Sayrus, apud Sanchez *loc. cit. n.11.*

Sed abſolutè Reſpondeo, minimè eſſe peccatum vllum, niſi caſu, quo id fiat in contemptum Reſurrectionis Chriſti Domini, atque in confirmationem

Manichæorum

Manichæorum hæreſis ſuſtinentis, illum non reſurrexiſſe; quia tunc abſque dubio eſſet grauiſſimum peccatum: aut alia circunſtantia vitaretur, quia tunc eſſet veniale: ex ſe autem nullum. Sic Sanchez, Tamburinus & alij citati à nobis 3.*p. tract.* 5. *de Ieiunio, diſp.* 7. *q.* 20. Sic etiam Palaus *tom.* 3. *tract.* 17. *diſp.* 1. *punct.* 1. *num.* 6.

QVÆSTIO IX.

An ſint ſuperſtitionis damnandi, qui Paſchatis diebus à carnibus abſtinent.

RESpondeo, damnandos eſſe ſuperſtitionis. Quia contra laudabilem vſum Eccleſiæ procedunt. Vnde à fortiori damnandi ſunt, qui ex voto à carnibus diebus præfatis abſtinent, vel tribus diebus Dominicis ieiunant ad tollendas tertianas. Nam hæc à Dæmone iubentur, vt homines grauius Deum offendant, & vt feſtiuos dies, quos ſumma alacritate debent celebrare, à carnibus abſtinendo violent, fingentes maiorem gratiam eſſe conſequuturos. Sic Malderus *de virtutib. Theolog. tract.* 10. *cap.* 7. *dubit.* 2. Torreblanca *lib.* 9. *cap.* 2. *à num.* 10. Legantur Martin. de Arles *de ſuperſtit. num.* 93. & Martin. del Rio *lib.* 3. *Magic. p.* 2. *q.* 4. *ſect.* 2.

QVÆSTIO X.

An qui fingit ſe eſſe aliquem Sanctum, v. g. Diuum Petrum, vt alios fallat, peccet mortaliter.

RESpondeo vt certum: Peccare mortaliter, ſi id ſeriò ad decipiendos alios faciat. Quia re vera miracula falſa publicat, & ideo mortale facit, vt conſtat ex dictis *quæſt.* 7. ſecus eſſet ſi ex ioco id faceret, & haberet intentionem, & animum, ſtatim eos, quos ſua fictione decepit, admonendi de ſuo ioco, & de veritate rei. Sic Rocafull. *lib.* 3. *in prim. præcep. Decalog. cap.* 1. *n.* 7. Fagundez *lib.* 1. *in Decal. cap.* 34. *fine*, qui bene monent, abſtinendum eſſe ab huiuſmodi iocis, vtpote valde nociuis, & periculoſis in materia religionis.

QVÆSTIO XI.

An ſit ſuperſtitioſum, zonâ prægnantis pulſare campanam, vt ſic proſperum obtineat partum.

RESpondeo vt certum: Eſſe ſuperſtitioſum. Quia ſonus campanæ, quantumvis factus per corrigiam, aut zonam, qua prægnans præcingitur, nullam vim naturalem habet ad talem effectum producendum: ergo ſi producitur, neceſſariò eſt dicendum à Deo, vel à dæmone prouenire: non à Deo, cum non fiat mediis ab ipſo, vel ab eius Eccleſia inſtitutis: ergo à dæmone: ergo, &c. Sic ex Martino de Arles *tract. de ſuperſtit. num.* 37. docet Torreblanca *lib.* 9. *iuris ſpirit. practicab. cap.* 2. *n.* 3.

QVÆSTIO XII.

An ſit ſuperſtitioſum, imaginem alicuius Sancti in flumen proiicere, aut in ripa ponere, pro obtinenda pluuia.

RESpondeo vt certum: Eſſe ſuperſtitioſum, & graue peccatum, contra religionem. Peccant namque id facientes in cultum Sanctis debitum, irrogantes Deo iniuriam, per irreuerantiam ſuis Sanctis. Sic Arles, & Torrebl. *loc. cit.* Trullench etiam *lib.* 1. *in Decal. cap.* 10. *dub.* 10. *num.* 8. & antea Sanchez *lib.* 2. *in Decal. cap.* 40. *num.* 34. & meus Nauarr. *de Orat. cap.* 6. *n.* 46. ita dicens: *Ex quo ſubinfertur, Primò, malas eſſe proceſſiones, & orationes, quarum conterraneus noſter perdoctus, ac pius, Martinus ab Arles, Archidiaconus Pampilon. meminit, in quibus proiiciunt imaginem S. Petri, aut Sancta Felicitatis in flumen, donec pluat, aut in margine eius reponunt eam, vt intra ſpatium viginti quatuor horarum pluuiam pro certo ſperent, aut immergunt eam in flumine. Eiuſmodi enim in aquas imaginis immerſio, nec virtute naturali, nec inſtitutione diuina, vel humana Eccleſiaſtica, talem effectum, ſcilicet pluere tempore ſiccitatis, operari poteſt.* Sic Nauarrus, Bonac. *diſp.* 3. *quæſt.* 5. *punct.* 4. *n.* 13. Lupus *in edictum Inquiſit. p.* 3. *lib.* 15. *diſ.* 3. *diff.* 2.

QVÆSTIO XIII.

An ſuperſtitioſæ ſint Orationes, quibus ſagæ benedicunt Roſaria pro parturientibus, vel morbo laborantibus.

RESpondeo vt certum: Eſſe vanas, ac ſuperſtitioſas. Quia huiuſmodi orationes, nec virtute naturali, nec inſtitutione diuina, aut Eccleſiaſtica, habent dictum effectum. Sic optimè Nauarrus *loco cit. num.* 49. ita ſcribens: *Quod iuſtè quærat hic quiſpiam, quid dicemus de Orationibus, quibus ſagæ benedicunt Roſaria pro parturientibus, & angina, aliove morbo laborantibus, immixtis verbis etiam à ſe non intellectis, additiſque cæremoniis ſuperſtitioſis, halitus, ſuffitus, oſcitationis, aliiſque ſimilibus reprobatis. Quid item de his, qui ad eiuſmodi ſagas, & incantatrices pro remedio ſalutis confugiunt? Quid quæſo? quàm, vt rogemus Deum Opt. Maxim. vt ſupplendo negligentiam, ſi qua eſt, Prælatorum, ita eos, & eas caſtiget, vt errata ſua agnoſcant, & ſibi perſuadeant, ſupremam illam diuinæ Maieſtatis poteſtatem, & bonitatem infinitam, eſſe fontem ſalutis, non ſolum ſpiritualis, ſed etiam corporalis, & quod hæc in primis eſt per media naturalia procuranda, non ſperando, neque deſiderando intempeſtiuè nanciſci eam miraculosè. & cum illa defecerint, refugere ad gratuita Dei, per modos, & vias à ſacra Scriptura, ſacraque Dei Eccleſia, & ipſius Canonibus nobis præfixas: & non per prauas, & ſuperſtitioſas à cacodæmonibus, & eorum miniſtris inuentas.* Hucvſque piiſſimus, & deuotiſſimus Doctor. Quem ſequuntur Sanchez *lib.* 2. *ſum. cap.* 40. *num.* 35. Filliuc. *tract.* 24. *cap.* 6. *quæſt.* 5. *num.* 150. Trullench *lib.* 1. *in Decal. cap.* 10. *dub.* 10. *num.* 8.

QVÆSTIO XIV.

An ſit ſuperſtitioſum, dicere aliquos verſus alicuius Pſalmi, ad compeſcendos canes latrantes, aut cohibendum ſanguinem è naribus profluentem, vel quemcunque morbum ſanandum.

AFfirmandum videtur. Quia talis recitatio, nec virtute naturali, nec inſtitutione diuina habet infallibilem effectum: ergo ſi illum per talem recitationem infallibili credulitate expectes, à Dæmone expectare per tacitam inuocationem clarè conuinceris: ergo ſuperſtitioſus erit, qui ad compeſcendos canes latrantes, ac penè mutos reddendos, illud Pſalmi profert: *In chamo, & fræno maxillas eorum conſtringe.* Et qui ad cohibendum ſanguinem è naribus in magna copia profluentem, dicit: *Libera me de ſanguinibus Deus, Deus ſalutis meæ, &c.* Et ad compeſcendum morbum quemlibet illud Pſalmi: *Dirupiſti Domine vincula mea, tibi ſacrificabo hoſtiam laudis.*

Sed ſub diſtinctione Reſpondeo dicendum, quod ſi quis dictos verſus ex Pſalmis deſumptos, ad ſuam ſanitatem, vel ad aliquid aliud ſibi graue vtile obtinendum, proferat deuotè, cum pietate & fiducia; tunc licitè proferet, nec talis verſuum prolatio ſuperſtitioſa erit. Si verò dictos verſus recitet cum credulitate infallibilis euentus, tunc ſuperſtitioſa erit talis oratio. Sic Tamburinus *lib.* 2. *in Decalog. cap.*6. §. 1. *à num.* 40. *vſque ad* 45. vbi ſic primam partem noſtræ reſponſionis probat. *Quia in ſacris* (ait) *illis verbis, ſeu rebus, dum ſperas, in Deo ſperas, ad quem confugere cum fiducia, Sacræ nos Scripturæ ſemper docent.* Secundam verò partem ſic: *Quia cùm præter Sacramenta, & Sacramentalia, nihil ſit ex Sacris verbis, vel rebus, quod infallibilem habeat effectum; ſi tu illum ab aliis, ſiue per benedictiones inuocatiuas, ſiue per conſtitutiuas expectes, non niſi à dæmone expectare per tacitam inuocationem conuinceris: aliunde enim expectare non potes.* Sic ille. Qui ex Suario *lib.* 2. *de ſuperſtit. cap.*15. *n.* 26. *&* 27. & Sancio *lib.* 1. *ſum. cap.* 40. *n.*44. *fine*, addit, aduertitque facile poſſe quem in his euentibus ſuperſtitionem euitare, ſi videlicet ita illis verbis vtatur, vt eam credulitatem corrigat, ſolumque à Deo cum fiducia, non autem cum infallibilitate effectum præſtoletur, ſeu (vt ait Sanchez) ſi vtatur illis verbis, non ſperando certam ſalutem, ſed per modum impetrationis à Deo.

QVÆSTIO XV.

An ſit alienum à ſuperſtitione, morbum caducum patienti, hæc ad aures dicere verba: O creatura Dei, memento Creatoris tui.

NEgandum eſſe alienum, probatur: quia ſuſpicio magna eſt ſuperſtitionis, adhibere verba ſecretò ad aures infirmi ad eum ab infirmitate alleuiandum. Nam inter alia, quæ exorciſtas ſuſpectos de ſuperſtitione, ac pacto cum dæmone reddunt, vnum eſt (vt ait Sanchez *lib.*2. *cap.*42. *num.*35. *in fine*) ſi vocibus ignotis vtantur, & eas dæmoniacis ad aures dicant.

Sed clariùs Reſpondeo, Non eſſe alienum à ſuperſtitione, ſi dicta verba ad aures patientis caducum morbum dicantur, ob vanum finem; vel, vt clam ea inſufflentur; quia hæc ad aures inſufflatio valdè ſuſpectum reddit de ſuperſtitione inſufflantem, & clam verba dicentem. Si verò talia verba ad aures clam dicantur, vt morbum patiens illa audire poſſit, Deoque ſe commendare, ablata certi euentus credulitate, alienum erit à ſuperſtitione talia verba ad aures proferre infirmi. Sic Tamburinus *lib.* 2. *in Decalog. cap.*6. §. 1. *num.*34. *adiuncto num.*48. *verſ. Pari modo.*

QVÆSTIO XVI.

An ſaltem omninò ſint ſuperſtitioſi, qui ad aures equorum, dolorem inteſtinorum patientium, verba aliqua inſufflant, & ad ſanitatem reuocant.

REſpondeo vt certum, ſuperſtitioſos eſſe omninò. Quia huiuſmodi inſufflatio ad aures equi nequit corrigi, & moderari, ſicuti poteſt inſufflatio facta ad aures creaturæ rationalis, vt nuper diximus: ſuperſtitioſa igitur erit ſemper. Sic Tamburinus *loco citato*, & Ignatius Lupus *in edictum S. Inquiſit. part.* 3. *lib.* 15. *diſt.* 3. *diff.* 4. Leſſius *lib.* 2. *cap.* 43.

QVÆSTIO XVII.

An ſit ſuperſtitioſum dicere, aut prædicare, quod ille, qui in die Sancti Stephani Protomartyris pane & aqua ieiunat, & ritè confeſſus communicat, non ſit moriturus ab alio occiſus, etiamſi multis ictibus impetatur.

REſpondeo vt certum, Superſtitioſum eſſe, quia tale ieiunium, nec ex ordinatione diuina, aut Eccleſiaſtica, nec ſua virtute naturali ad dictum effectum vim habet. Sic Tamburin. *lib.* 2. *in Decal. c.*6. *num.* 35. *&* 46. vbi ſic ſcribit: *Ieiunium illud Sancti Stephani cum Communione peractum, frequentiſſimè hic Panormi, præſertim apud viros nobiles vſurpatur, ſæpiuſque à me ſciſcitati ſunt, an ſuperſtitionem redoleat? Reſpondi, maximam, ſi infallibilitatem euentus expectent. Addidi eſſe plurium ſcelerum cauſam; ſiquidem ea credulitate ducti non pauci, temerè peccatis habenas laxant. Profectò aliquos ex his, qui prædictum ieiunium, cæteraque quotannis nimis religioſè cuſtodiebant, vulneribus cecidiſſe, ſatis conſtans eſt fama: quareve illis, qui ea ſpe freti, peccatis commaculatam animam habere nihil laborant. Adhortor hos, vt promontorium malæ ſpei à Patre Paulo Zebentner eruditè compoſitum, meditato legant. Si verò errorem corrigant, ſperentque cum fiducia auxilium, quod Deo placuerit fore impartiendum, ſuperſtitione, culpaque carebunt; quia nihil mali tunc Ieiunium, Confeſſio, Communio, ſed plurimum laudis continebunt.* Hucvſque Tamburinus.

QVÆSTIO XVIII.

An ſit ſuperſtitioſum, credere firmiter, quod recitantes certas Orationes, vel illas ſecum ferentes, non ſint morti ſubitaneæ, vel alteri periculo ſubiecti; quin potius bene fortunati.

RESpondeo vt certum, eſſe omnino ſuperſtitioſum. Nam ſimiles orationes ad dæmonem referuntur, vt conſtat ex ratione quæſt. antecedenti data. Sic Nauarr. *in Man. cap.*11. *num.*34. *& de Orat. cap.*19. *num.*160. per hæc verba: *Licet prædictæ duæ Orationes*, Pater noſter, & Aue Maria, *ſint excellentes, non tamen credenda ſunt omnia, quæ illis aliquot libelli, & tituli conſcripti, maiore temeritate, (ne dicam ſuperſtitione) quàm Chriſtiana diſcretione tribuunt, nempe quod qui toties recitauerit illas, vel earum alteram, illo aut illo die, vel loco, aut modo, erit bene fortunatus in contrahendo matrimonio, in gerendo negotia ſua, felicem habebit ſucceſſum, non morietur ſubito, non occidetur inſidiosè, apparebit ei Virgo Maria, non peribit igne, vel aqua; aut ante obitum apparebit ei Virgo Mater, & alia id genus, quæ nulla ſcriptura authentica, nec ab vllo illuſtri, claſſicóve Authore probantur.* Hæc & alia ibi meus Nauarrus. Suarez *tom.*1. *de Relig. lib.*2. *de ſuperſt. cap.*15. *num.*9. *&* 10. Leſſius *lib.*2. *cap.*43. *dubitat.*10. Sayr. *in Claui Reg. lib.*4. *cap.*6. *num.*8. D. Anton. Syluest. Tabiena, Armilla, & Ciruelo, quos omnes citatos ſequitur Sanchez *lib.*2. *cap.*40. *num.*20. Bonac. *diſp.*3. *quæſt.*5. *punct.*4. *num.*11. *verſ. Quintò*, Filliuc. *tract.*24. *cap.*6. *q.*3. *n.*142. Tamburin. *lib.*2. *cap.*6. §.1. *num.*27.

QVÆSTIO XIX.

An ſit ſuperſtitioſum deferre ad collum Sacra quatuor Euangelia, aut vnum eorum, videlicet S. Ioannis.

NEgat abſolutè Lupus *in edict. Sanctæ Inquiſit. part.*3. *lib.*15. *diſt.*4. *art.*3. *difficul.*1. Quia *quemadmodum licitum eſt* (inquit) *Euangelia ſuper infirmos ore proferre: ita licitum eſt ſecum deferre Euangelia, & ad collum ſuſpenſa habere.* Ita ille. Et licet bene,

Clarius, & melius Reſpondeo, Minime eſſe ſuperſtitioſum, Euangelia Sacra ad collum ſuſpenſa habere; ſed potius licitum ſic illa portare, vt proſint viuenti alligata, maximè à maleficiis præſeruando, vt bene ait Lupus ex Iacob. Spreng. *in Malleo Maleſ. p.*2. *q.*1. Hoc tamen intelligendum eſt, dum tamen in illis ſuſpendendis, & ligandis non miſceantur aliquæ circunſtantiæ vanæ: veluti, quod ſint ſcripta in charta virginea, aut quando ſol oritur, aut quando legitur Euangelium, vel quod debeant tot ſigillis ligari; & à puella virgine, aut quod à nemine videantur, & alia ſimilia, quæ neque ad laudem Dei, neque ad alium effectum naturalem, vel inſtitutum deſeruiunt. Sic ex D. Anton. S. Thoma, & Martino ab Arles, tenet, & docet Nauarr. *in Man. cap.*11. *num.*35. *& cap.*6. *de Orat. num.*49. Raphaël de la Torre *tom.*2. *de vitiis oppoſit. Relig. quæſt.*69. *art.*4. *diſput.*1. Torreblanca *lib.*9. *cap.*3. *num.*3. *& cap.*5. *num.*19. vbi idem docet de portantibus Reliquias Sanctorum, vel verſum aliquem Pſalmorum, non ex deuotione tantum, ſed adiunctis vanis circunſtantiis, vt ſunt à nobis relatæ. Legantur Martin. del Rio *lib.*3. *Mag. p.*4. *ſect.*8. *q.*4.

QVÆSTIO XX.

An ſint ſuperſtitioſæ Orationes illæ, quæ à colligentibus herbas, ipſo die S. Ioannis Baptiſtæ, ante Solis ortum dicuntur.

RESpondeo vt certum, Eſſe ſuperſtitioſas, ſi illas dicentes credant firmiter, nec ſuas orationes, nec herbas poſt ſolis ortum collectas, vllas vires, aut efficaciam habituras. Quia certè vanis omnino circunſtantiis veſtiuntur. Sic Nauarr. *de Orat. cap.*6. *num.*47. *verſu Secundò.* Qui bene aduertit, non ideo eſſe licitum colligere herbas ad curandum, dicendo aliquas Orationes, nempe Orationem Dominicam, aut Symbolum, eo die, aut quouis alio; quinimò ſalubre eſſe, ſecundum decretum Martini Papæ in quodam Concilio, relatum *in cap. Non liceat* 26. *quæſt.*5.

QVÆSTIO XXI.

An item ſuperſtitioſum ſit, recitare quaſdam Orationes, nocte S. Ioannis, vt ſibi manifeſtetur, cui quæ nuptura ſit.

RESpondeo vt certum: Eſſe ſuperſtitioſum, ſicuti eſt, ob eundem finem, applicare nocte illa auditum, credendo nomen quod primò vocari audierit, eſſe illud viri in matrimonium ducendi. Ratio eſt, quia talis oratio, etiam nocte illa habita, nullo ex capite ad hunc effectum vim habere poteſt, vt conſtat. Sic Lupus *lib.*15. *cit. diſt.*4. *art.*4. *difficul. vnica.* Tamburin. *lib.*2. *in Decal. cap.*6. §.1. *num.*27. & antea Sanchez *lib.*2. *ſum. cap.*40. *num.*19. ita ſcribens: *Ad hanc ſuperſtitionem vanæ obſeruantiæ ad aliquid prædicendum, pertinet, quod quædam mulierculæ nuptiarum auidæ, ſolent efficere; nempe, recitare nocte D. Ioannis Baptiſtæ, vt eis manifeſtetur, cui nupturæ ſint: applicareque ſimul auditum ſolent, credentes nomen, quod audierint, fore earum viri nomen. Et ſimiliter, quod eadem efficiunt; recitant enim animæ deſertæ dirigentes preces in aurora primo aſpectu diei S. Ioannis Baptiſtæ, vt virum, cui matrimonio iungendæ ſunt, reuelet, quia hæc vana ſunt, nec ad id vim habentia.* Hæc Sanchez.

QVÆSTIO XXII.

An ſit ſuperſtitioſum obſeruare dies, quaſi quidam ſint fauſti, vt dies Iouis, quidam infauſti, vt dies Martis.

NEgare videtur Campanella *tit. de diebus fauſtis, & infauſtis*, vbi ait quoſdam dies ſemper extitiſſe ſibi infauſtos; & eſſe ex ſe tales, vt notat Carena *tract. S. Officij, p.*2. *de Sortileg. tit.*12. *num.*120. Deinde addit, Familiam Menduzinam in Hiſpania, à S. Inquiſitione obtinuiſſe priuilegium, ne die Martis, qui apud ipſam habetur infauſtus, teneatur aggredi opus aliquod. Refert huius Authoris placitum, ac dictum Lupus *in edict. Sanctæ Inquiſit.* 3. *p. lib.*15. *diſt.* 6. *art.*1. *diff.*4. *pag. mihi* 281.

Sed vt certum Reſpondeo, Eſſe ſuperſtitioſum. Quia certum eſt, nullum diem fauſtum, vel infauſtum,

ſtum eſſe ex ſe, & ex natura ſua: ſed omnino eſſe accidentale, quod aliquis ſit fauſtus, vel infauſtus. Probatur *primò*, tum ex illis verbis Apoſtoli ad Galat.4. *Dies obſeruatis, & tempora, & menſes, & annos; timeo vos ne fruſtra laborauerim in vobis.* Tum etiam ex Sacris Canon.cap. *Non licet*, 26.*quæſt*.2. *cap. Non obſeruetis, ead. cauſa q.*7.

Secundò. Quia ſi aliqui dies ex ſe, eſſet infauſtus, aut fauſtus, plane ſequeretur manifeſta contradictio, nimirum quod dies fauſtus eſſet infauſtus, & è contra: patet, quia dies fauſti, apud vnam Nationem; ſunt infauſti, apud alteram: nam dies Lunæ eſt infauſtus apud Hebræos; quia exiſtimant in eo natum fuiſſe Cain: Dies Martis, apud Athenienſes: dies Mercurij apud Medos: dies Iouis apud Frigios: dies Veneris apud Troianos: & dies Saturni apud Perſas: igitur quilibet dies eſt infauſtus reſpectu alicuius Nationis: ergo ſi aliquis eorum eſt fauſtus apud aliam, iam eſſet ſimul fauſtus, & infauſtus: ergo ex ſe, aut ex natura ſua neutrum habet.

Nec verum videtur, quod ait Campanella, nimirum, familiam nobiliſſimam Mendozinam, habere priuilegium relatum à Sancta Inquiſitione; quia hæc non cogit quemquam ad aggrediendum opus potius vno die, quam altero; & qualibet die integrum eſt cuipiam opus incipere; quare dicta familia nulla egebat ad hoc licentia, & ideo falſum eſt illam habere, vt bene notat Lupus *loc. cit.* Sic igitur tenent omnes Theologi cum D. Thoma 2.2. *quæſt*.95. *art*.3. Suarez *tom*.1. *de Relig. lib*.2. *cap*.2. Nauar. *in Man.cap*.11.*num*.38. Ciruelo *de ſuperſtit*.3. *p.cap*.6. Sanchez *lib*.2.*ſum.cap*.40.*num*.15. Torreblanca *de Magia lib*.1.*cap*.27.*& lib*.9. *iuris ſpirit. cap*.8. Trullench *lib*.1. *in Decal. cap*.10. *dubit*.10. *num*.14. Tamburin. *lib*.2.*cap*.6.§.1. *num*.17. Simancas *de Catholic. Inſtitut.tit*.63.*num*.6. vbi ad id probandum adducit multa Patrum teſtimonia, inter quæ vnum ſit Chryſoſtomi, qui in oratione kalendis habita, ſic inquit: *Dies bonus, & malus eſt, non ſua quadam, & propria natura (nihil enim dies à die differt) ſed noſtra vel negligentia, vel ignauia. Si iuſtitiam feceris, bonus tibi dies erit; ſin peccatum deſignaueris, malus, & ſupplicio plenus.* Sic ille.

QVÆSTIO XXIII.

An ſuperſtitioſi ſint illi, qui feſtiuitates S. Vincentij, S. Vrbani, & Conuerſionis Sancti Pauli obſeruant, vt cæteros anni euentus coniectentur.

Affirmant multi Doctores, docentes conſequenter, ſuperſtitioſos eſſe verſus, quos ad effectum prædictum cognoſcendum, quidam fecerunt; ſunt autem hi.

Clara dies Pauli, bona tempora denotat anni.
Si nix, aut pluuia, deſignat tempora cara.
Si fuerint venti, deſignant prælia genti.
Si fuerint nebulæ, pereunt animalia quæque.

Ita tenent Binsfeldius *de Confeſ. Maleficor.* de cauſis ad maleficia diſponentibus *cauſa* 3. Martin. del Rio *diſquiſ. Magic.lib*.3.*part*.2. *quæſt*.4.*ſect*.6. Campanil. *Rubr*.11.*cap*.26.*n*.99. quos ſequitur Torreblanca *lib*.9.*iuris ſpirit.practic.c*.8.*n*.35.

Sed probabilius Reſpondeo, *Primò* Minimè eſſe ſuperſtitioſos in rigore, dictos verſus, nec minus qui illos obſeruant ad coniecturandum cæteros anni euentus. Cum nihil contineant contra cultum debitum Sanctis, nec Dæmonis pactum in ſe ipſis inuoluant. Sic Lupus *part*.3. *lib*.15. *diſt*.6. *art*.1. *difficul*.6.

Reſpondeo tamen *Secundò*, tanquam quid certum, tales verſus, & illos obſeruantes, eſſe omnino vanos, nulloque niti fundamento. Patet: Quia ſi dictus S. Pauli dies anni qualitatem prognoſticat, vel hoc præſtat, qua Sanctus eſt, vel qua naturalis, ex cœlorum curſu, ſtellarumque occurſu & concurſu: atqui non præſtat, qua ſanctus eſt; quia Sanctitas diei aut cultus illius, nullam anni prognoſticationem impertit, vt conſtat: nec qua naturalis eſt, quia ſi ex curſu cœlorum, vel occurſu & concurſu ſtellarum facienda foret prognoſticatio totius anni; cum quotidie habeatur aliquis curſus, occurſus, & concurſus, non eſſet magis prognoſticus totius anni vnus quam alius dies. Vnde placet dicere, hos verſus non fundari in Aſtrologorum placito; ſed in vocibus popularibus, quæ vanæ ſunt, minimeque attendendæ. Hæc Lupus *loc.cit.*

QVÆSTIO XXIV.

An ſaltem ſit ſuperſtitioſum, dicere prognoſticari poſſe, quemlibet anni menſem, iuxta qualitatem primorum dierum duodecim menſis Ianuarij.

Affirmat Torreblanca *loc. cit. cap*.8. *n*.11. vbi docet, ſuperſtitioſos eſſe illos, qui obſeruant dies dictos *Cabañuelas*, nempe primos duodecim dies Auguſti, vel Septembris, vt ex eis ſingulos anni menſes coniectentur: nam cum illis cauſa naturalis non ſubſit, nec diuina; ſuperſtitioſa eſt, & damnata in illis verbis Apoſtoli ad Galat.4. *Dies obſeruatis & tempora*, &c.

Sed iuxta nuper dicta Reſpondeo dicendum, quod minime ſint ſuperſtitioſi, ſed vani obſeruantes tales dies in prognoſticationem menſium totius anni. Quia eadem currit in hac, ac in antecedenti difficultate ratio. Sic Lupus *loc.cit.*

QVÆSTIO XXV.

An obſeruatio dierum Criticorum, ſit ſuperſtitioſa.

Reſpondeo vt certum: Non eſſe ſuperſtitioſam obſeruantiam dierum Criticorum, circa corporum infirmitatem: quia pendet à re naturali, videlicet, à natura humorum, vt docet praxis. Pro quo ſciendum eſt, quod Medici vocant dies Criticos, illos, in quibus de morbi ratione iudicium ferre poſſunt, qui quidem ſunt impares, inter quos potiſſimi ſunt quintus, ſeptimus, vndecimus, in quibus ſi natura confortatur, fit iudicium de futura ſanitate, ſi verò deterioratur, de morte proximè futura. Sic Lupus *part*.3.*lib*.15.*diſt*.6.*art*.1. *diff*.2. Qui notat ſecus dicendum de obſeruantia dictorum dierum Criticorum reſpectu adeundæ hæreditatis, aut villæ, qui olim obſeruabantur, vt ſolum dictis diebus Criticis adiri poſſent; quia iſta tanquam ſuperſtitioſa penitus ſublata eſt, vnde nunc temporis tam die Critica, quam non Critica, vt ſexta, octaua, decima, &c. hæreditas adiri poteſt. Ita ille.

QVÆSTIO XXVI.

An obſeruatio dierum Lunæ pro rebus naturalibus conſeruandis ſit licita.

RESpondeo vt certum, licitam eſſe omnino. Quia ad hunc effectum neceſſariam Lunæ dierum obſeruantiam, praxis docet. Vnde ab omnibus obſeruantur pro ſecandis lignis, ne vermibus rodantur, diutiuſque durent: pro colligendis fructibus, ne breuiori tempore marceſcant: pro ſanguinis vena ſecanda, ne diminutio Sanguinis noceat, &c. Sic communis. Lupus *loc.cit.difficult.*5. licet quoad obſeruantiam reſpectu diminutionis Sanguinis, aut alterius euacuationis, oppoſitum ſentiat Torreblanca cum multis aliis *lib.*9.*cap.*8.*à n.*36. Legatur.

QVÆSTIO XXVII.

An etiam ſit licita obſeruantia dierum Canicularium, pro diminutione Sanguinis, & ſumptione medicinæ, &c.

RESpondeo vt certum: etiam eſſe licitam. Quia ſic praxis Medicorum docet, qui in illis diebus, tam à ſecanda vena, quam à potione danda omnino cauent, niſi grauis neceſſitas vrgeat. Incipiunt autem dies Caniculares, ſecundum aliquos, à pridie idibus Iulij, & finiuntur pridie idib. Septembris. Secundum verò alios incipiunt decimo quarto kalend. Auguſti, & ſunt ſeptuaginta duo, vt ait Sacerdotale Roman. *part.*3. *tract.*1. *cap.*4. Secundum alios denique, incipiunt die decima ſeptima Iulij, & perſeuerant præciſè quadraginta diebus, vt ait Selua *var. lect.* apud Lupum *loc.cit.*

QVÆSTIO XXVIII.

An obſeruatio anni Climacterici, v. g. Saxageſimi tertij, ſit ſuperſtitioſa.

AFfirmat Picus Mirandulan. *lib.*6. *aduerſ. Ariſtot. cap. vltimo.*

Sed vt certum Reſpondeo, Non eſſe ſuperſtitioſam, ſed fundatam in ratione naturali. Quia anni climacterici, ſeu (quod idem eſt) periculoſi, intrinſecè habent in ſe ſpecialem vim immutandi, ſeu alterandi corpus humanum, niſi impediantur ab aliqua cauſa: ergo immutatio, quæ in dictis annis contingit, abſolute eſt naturalis: ergo eorum obſeruatio in ratione naturali fundatur: ergo non eſt ſuperſtitioſa. Antecedens probant late Arithmetici, Aſtrologi, Medici, & experientia. Legatur Lupus *loco cit. art.*2. *diff.*1. cum quo nota, quod anni Climacterici, ſunt omnes, & ſinguli ſeptenarij; nam in quolibet eorum, natura mutationem in corpore humano facit; interdum ad morbum, interdum ad ſanitatem, pro ratione cuiuſque temperamenti. Inter ſeptenarios autem, tres ſunt præcipui Climacterici. nimirum, quadrageſimus nonus, quinquageſimus ſextus, & ſexageſimus tertius, qui adhuc reſpectu horum eſt præcipuus.

QVÆSTIO XXIX.

An colligentes herbas in feſto S. Ioannis Baptiſtæ, credentes maioris eſſe efficaciæ ad ſanitatem tribuendam, ſint ſuperſtitioſi.

AFfirmat abſolutè Torreblanca *lib.*9. *Iur. ſpirit. cap.*8. *num.*12. & penes ipſum, D. Auguſt. *in Enchrid.cap.*79. Ciruelo *de ſuperſt.p.*3.*c.*11. Binsfeld. *in Confeſſ. Maleſic. prælud. fin.* & Reginald. *tom.*2. *lib.*17.*cap.*18.

Sed clariùs Reſpondeo dicendo, quod verè ſint ſuperſtitioſi, ſi id exiſtimant, eo quòd dies talis Sancti ſit, quia certè Sanctitas illius diei nullam ſpecialem efficaciam tribuit herbis ad effectum conſequendum, vt in ſimili diximus *quæſt.*23. ſecus verò ſi id credant, eo quòd tunc temporis maiorem vim naturalem flores, aut herbæ habeant, quia tunc minimè ſuperſtitioſi cenſentur. Sic Tamburinus *lib.*2.*in Decal.cap.*6.§.1.*num.*65. his verbis: *Colligere herbas tali die, ad aliquem effectum, fateor perſæpe eſſe ſuperſtitioſum: v. g. nocte S. Ioannis, die Sabbati Sancti, &c. Si non eſt in illius myſterij reuerentiam; & tamen aliquando eſſe quid naturale, vt potentior ſit virtus herbæ collectæ in æquinoctio, quàm in Solſtitio, vere, quam hyeme, &c. quando ſcilicet herba eſt in incremento, non verò in decremento virtutis, vel quid ſimile, negari non poteſt.* Hæc Tamburin. Pat. Hermanus *in Medulla Theolog.moral.lib.*3.*tract.*1. *de primo præc.cap.*1.*dubit.*4. Sic dicens: *Superſtitioſum non eſt, obſeruare Lunam, aut tempora aptiora colligendis herbis, v.g. die S.Ioannis Baptiſtæ, purgandis corporibus, cædendis arboribus &c.* Legantur Trullench *lib.*1. *in Decal.cap.*10.*dub.*10.*num.*7.& 14. Sanchez *lib.*2.*ſum. cap.*40.*n.*17.

QVÆSTIO XXX.

An ſit ſuperſtitioſum ſentire aut credere, quod ros, quæ colligitur nocte S. Ioannis potiorem habeat vim ad ſanandam ſcabiem, rore aliis collecta noctibus.

RESpondeo ex nuper dictis, non eſſe ſuperſtitioſum, ſi credatur id euenire, non quia colligatur nocte S. Ioannis, eo quod Sancti Ioannis ſit; quia ex hac parte talis nox nil naturale influit in rorem: ſed quia ros ipſa potius vna nocte, quam altera poteſt eſſe ſalubrior: quod quidem contingere poteſt nocte S. Ioannis Baptiſtæ, cum Sol ſit reductus ad ſtationem ſuam, hoc eſt, ad perfectum reſpectu noſtri, nempe ad Zenith, vbi magis diametraliter, quam vſquam fuerit anno illo, nos (quatenus eſt ex parte ipſius præciſè) fortius beneficat, & ſalubrius rorificat. Ex quo fit, quod quædam plantulæ ante Solis ortum collectæ, redduntur virtuoſiores: aliæ vero contra reperiuntur meliores, ſi colligantur orto iam Sole, pro herbarum, plantarumve qualitate diuerſa, quod potiſſimum die, qua Sol eſt in Solſtitio, contingere poteſt. Sic Lupus *lib.*15. *diſt.*3. *art.*1.*diff.*2.

QVÆSTIO XXXI.

An ſit ſuperſtitioſum credere, quod oua gallinæ orta in die Paraſceues, ſpecialem vim habeant ad extinguendum ignem, ſi in ipſum iniciantur.

NEgant nonnulli Doctores, apud Martinum Delrium *part. 2. lib. 4. q. 4. ſect. 6.* exiſtimantes, oua orta tali die prædictam habere vim.

Sed omnino Reſpondeo, Eſſe quid ſuperſtitioſum. Quia oua gallinæ orta die Paraſceues, non habent maiorem vim, aut virtutem, ad extinguendum ignem, quam oua orta aliis diebus: at hæc minimè habent virtutem ad extinguendum ignem: ergo neque illa. Maior probatur: quia ſi haberent maiorem vim, vel eſſet ex parte gallinæ, vel ex parte diei, vel ex parte deuotionis Agentis. Non ex parte gallinæ, quia huic nullam ſpecialem virtutem, pro die Paraſceues, communicauit natura; cum dies ille ſit mobilis, & variabilis, ipſa vero natura inuariabilis, & ad vnum determinata. Neque ex parte diei, quà Sanctus eſt: quia ſi vis aliqua Sanctitati diei adſcribenda eſt, etiam eſſet adſcribenda ouis gallinæ ortis diebus Natalis Domini, aut Reſurrectionis, aut Pentecoſtes, &c. Nec tandem ex parte deuotionis, aut bonæ fidei agentis, quia quamuis hæc excuſet à peccato, non tamen facit, quod habeat vim id quod de ſe non habet. Sic Lupus *loc. cit.* & antea Delrius *loc. cit.* Sanchez *lib. 2 ſum. cap. 40. num. 16.* Tamburin. *lib. 2. in Decal. cap. 6. §. 1. n. 27.*

QVÆSTIO XXXII.

An ſit ſuperſtitioſum, certis diebus determinatis, Scopis tangere olera, ne à vermibus lædantur; Nolle die veneris vngues præſcindere: Puellam nullo die Sabbati nere.

REſpondeo, Eſſe ſuperſtitioſum. Quia primum ea virtute caret: cætera vana merè & inutilia ſunt. Sic Sanchez *num. 16. cit.* ita ſcribens: *Atque huius ſuperſtitionis diaria rei ſunt, certis diebus olera ſcopis tangentes, ne à ciniphibus, erucis, aut aliis inſectis lædantur. Item nolentes die veneris vngues præſcindere, vel die Sabbati nere in honorem B. Virginis; cum tamen alia ſeruilia tunc exerceant. Item maiorem vim tribuentes aquæ, quæ Dominicis poſt quatuor tempora benedicitur, quàm benedictæ aliis Dominicis, ad quoſdam effectus, &c.* Sic ille. Delrius, & Tamburin. *loc. cit. num. 27.* Qui addit, *Etiam eſſe ſuperſtitioſum, Orationes Sacras recitare, vel ſcriptas geſtare, quibus à manuum violentia, vel ab aliis malis liberari, beneque fortunatos fore ſe credant. Deinde, luſores locum, ſeu luſorias chartas mutare, vel tantiſper ſurgere, ad malam ludi fortunam auertendam. Gallinam gallorum more fortè cantantem, vti infortunij portentum occidere, & alia* (inquit) *ſimilia; quamuis merè vana, & inutilia, nullamque grauiorem ſuperſtitionem continentia; quæ ſi certò credantur, vel ſi ſemper adhibeantur ad vitam dirigendam, cum periculum ſubſit, ne dæmon ſe illis certò interminiſceat, erunt mortalia: at ſi ſemel, aut iterum, non ita.* Sic ille ex Sanchez *lib. 2. cit. n. 21.* Torreblanca *lib. 9. cap. 2. num. 21.* Bonac. *diſp. 3. quæſt. 5. punct. 4. numer. 12.*

QVÆSTIO XXXIII.

An ſit ſuperſtitioſum, die S. Ioannis Baptiſtæ aliquam arborem ſcindere, & per eam ſic ſciſſam ter tranſire læſos pueros, vt ſanitatem recipiant.

NEgandum videtur. Quia, vt mihi hoc anno nonnulli retulere, experientia, quæ veritatis eſt magiſtra, ſæpe ſæpius id facienti demonſtrauit.

Sed vt certum Reſpondeo, Eſſe ſuperſtitioſum, & ſic facientem peccare grauiter, niſi bona fides, aut ignorantia eum à peccato liberet. Quia arbor ſic ſciſſa, ex ſe nullam vim habet ad ſanandos læſos pueros, vt eſt notum; nec illi hanc virtutem tribuit Sanctitas diei B. Ioannis, vt ex dictis conſtat: ergo ſi hoc aliquoties accidit, potius ex inuocatione tacita dæmonis accidiſſe, quàm ex vi arboris ſciſſæ, credendum eſt. Sic tenet Nauarrus *in Man. cap. 11. num. 32.* vbi docet, *illum peccare mortaliter, qui ob ſanitatem alicui reſtituendam, aliquid applicat, quod nulla virtute pollebat ad ſanandum; veluti* (inquit) *cingulo metiri, vimen findere, aperire arborem, vrinam ſupra certam herbam emittere, lienis morbos ſecare, niſi propter ignorantiam excuſetur.* Sic Nauarrus.

QVÆSTIO XXXIV.

An ſuperſtitioſi cenſendi ſint Confratres S. Marci Euangeliſtæ, qui in eius feſtiuitate Taurum ferociſſimum vocant, & iubent illi, vt in Eccleſia tantæ feſtiuitati manſuetè aſſiſtat.

NEgandum videtur: eo quod multis in Hiſpaniæ locis id efficiunt, ſcientibus, nec contradicentibus Parochis, aut aliis ſuperioribus Prælatis: ergo, &c.

Reſpondeo, Eſſe ſuperſtitioſos; quamuis eos à peccato graui excuſet bona fides, & tolerantia Prælatorum. *Primam* huius reſponſionis partem tenet Torreblanca *lib. 9. iuris ſpirit. cap. 2. n. 7.* his verbis: *Tertiò ad hanc ſuperſtitionem referre non dubito, abuſum Confratrum S. Marci oppidi* de las Brozas, *qui in eius feſtiuitate à primis veſperis* (ſic lege,) *petunt agrum, & iubent Taurum ferociſſimum, vt depoſita ſæuitia, cum eis vadat, & tantæ feſtiuitati aſſiſtat: qui iuſſis obtemperãs, ita facit, vt pueri, & fœminæ ad eius cornua ſerta florum ſuſpendant, vt tradit Raphael de la Torre* tom. 2. de vitiis oppoſitis Relig. quæſt. 96. art. 4. diſp. 1. *Nulla enim eſt D. Marci cum tauro ſympathia, ex myſtica quatuor animalium viſione. Nec animalia ſunt vlla ratione prædita, vt iuſſis valeant obtemperare: nec Deus talibus vanitatibus concurrit, ideo ſuperſtitioni ex pacto tribuendum eſt. D. Thom.* 1. 2. quæſt. 13. art. 3. *Tolet.* lib. 3. de anima, quæſt. 7. *Martin. del Rio* lib. 2. Magic. quæſt. 20. *Vazquez* 1. 2. diſp. 78. cap. 4. num. 29. *Laurea Salmant.* certam. 7. cap. 2. 3. & 4. *vnde hos Confratres, & ſimiles, qui tauros, aut alia animalia in feſtiuitatibus Sanctorum manſuefaciunt, vt ſuperſtitioſos damnat SS. Dominus N. Clemens Papa VIII. ad Epiſcop. Ciuitatenſ. Literis ſuis datis decimo Martij 1598. quas refert Emman. Valle de Maura tract. de Incant. ſeu Enſalm. opuſc. 1. ſect. 2. cap. 2. poſt n. 13.* Hucvſque Torreblanca.

QVÆSTIO XXXV.

An ſuperſtitionem committat, qui iumenta die Sancti Antonij, nouies per eius templum circunducit; & venam iumentis aperit, die certi alicuius Sancti, &c.

RESpondeo ſuperſtitionem committere, ſi animus huiuſmodi actionibus vtentis, ſit adhibere dictas circunſtantias, tanquam per ſe efficaces ad ſanitatem animalium obtinendam à Deo: ſecus verò contrà, ſi non tanquam efficaces adhibeat, ſed vt ſe magis excitet ad precandum, propter diem Sancto dicatum, aut propter affectum ſpecialem, quem erga Sanctum habet, à quo auxilium, & incolumitatem rerum ſuarum expectat: quia tunc non committit ſuperſtitionis peccatum, ſicuti committit, & mortale in primo caſu. Sic ex Valentia, Sayro, & Delrio, docet Sanchez *lib. 2. ſum. cap. 40. n. 31.* Trullench *lib. 1. in Decalog. cap. 10. dub. 10. num. 7.* Tamburin. *lib. 2. cap. 6. §. 1. num. 28.* Bonac. *loc. cit. num. 12.* Lupus *p. 3. lib. 15. diſp. 3. art. 1. diff. 3.* Fagundez *lib. 1. in Decal. cap. 37. n. 3.*

QVÆSTIO XXXVI.

An deinde ſuperſtitionem committat, qui ex prima pecunia oblata Crucifixo in die Paraſceues, conficit annulum ad ſanandum morbum contractionis membrorum.

RESpondeo ex nuper dictis, committere, & mortalem, ſi conficiens annulum ex tali pecunia, exiſtimet eſſe ex eo infallibiliter, & efficaciter conſequuturus effectum ſanitatis membrorum: ſecus ſi id faciat propter Crucifixi memoriam, expectandoque ab eo ſanitatem. Sic Caiet. *2. 2. quæſt. 96. art. 4. & in ſumma verb. ſuperſtitio obſeruationum*, vbi ſic ait: *Quarta ſuperſtitio eſt obſeruationum in verbis, aut rebus ſacris portandis, ducendis, aut vtendis, adiunctis aliquibus conditionibus non malis, quarum ratio neſcitur, vt patientes ſpaſmum neruorum, primo carlino oblato Chriſti Cruci in Paraſceue, vtuntur pro remedio, confecto ex illo annulo, & ſic de ſimilibus. Quantum enim apparet in huiuſmodi, ſuperſtitio interuenit, quoniam vanæ conditiones apparent. Si tamen ex mera deuotione fiunt, & non niſi à Deo intendant, & ſperent effectum, putantes Deum inſpiraſſe alicui Sancto Viro huiuſmodi conditiones, non audeo damnare, ſed tolerabile mihi videtur.* Hæc Cardin. Caiet. ſic etiam Sanchez *loc. cit. num. 31.* Qui ex Delrio *lib. 3. part. 2. quæſt. 4. ſect. 2.* bene aduertit, doctrinam traditam à Caietano, ſolùm poſſe deſeruire ad excuſandos eos, qui his rebus bona fide vſi ſunt. *At petentibus conſilium, reſpondendum eſſe, id non licere ſibi perſuadere. Quia cùm lege ordinaria non ſit ſolitus Deus huiuſmodi conditiones, in quibus aliquid vanitatis apparet, Sanctis inſpirare; temerarium eſt ſibi quid huiuſmodi perſuadere.* Sic Sanchez. Qui tamen noſtram tenet ſententiam, ob rationem à nobis datam. Sic etiam Trullench *num. 7. citato* Fagundez *lib. 1. in Decal. cap. 37. num. 4.*

QVÆSTIO XXXVII.

An qui non vult ad Conuiuium, ubi inuitati ſunt tredecim, ſedere; eo quòd timeat, vnum ex diſcumbentibus eo anno moriturum, ſuperſtitionis graue peccatum committat.

RESpondeo quod ſic, ſi id faciat credendo firmiter, illi ita eſſe euenturum, ſecus verò ſi id faciat non certa credulitate, ſed quodam l. ui timore ductus: quia tunc non eſt de mortali damnandus. Sic Tamburinus *lib. 2. in Decal. cap. 8. §. 1. num. 26.* iuncto *num. 76.* vbi ſequentem caſum ſibi accidiſſe, his verbis lepidè narrat. *Riſi olim, quoad hanc rem, & ſimul amicum ſum collacrymatus. Cum agerem Montis Regalis, tredecim ex Canonicis inuitati ſimul diſcubuere, eiuſmodi ſuperſtitionem parui facientes. Porrò die ſequenti, quidam ex Collegio Canonicorum, qui inuitatus ad conuiuium non fuerat, obuius caſu procedens, vni ex conuiuis dixit fore, vt ex ipſis tredecim vnus eo anno moreretur; cui alter ſubridens reſpondit, potius fore, vt ipſe non inuitatus è viuis deſineret, quàm vnus ex inuitatis; adeò vanam eam obſeruantiam ſe exiſtimare. Hanc non inſulſam reſponſionem mihi idem, qui reſpondit, cum riſu narrauit, & ego fateor, cùm plauſu illam excepi: ſed cum lacrymis, non poſt multos dies, amicum illum, qui conuiuio non interfuerat, è vita ab inexpectata ſublatum febre, ſum proſequutus.* Hæc doctus Tamburinus.

QVÆSTIO XXXVIII.

An poſſit ſine ſuperſtitione fieri, vt ſi quis gladium, quo inimicum vulnerauit, medicamentis foueat, recipiat ſanitatem ille, qui vulnere affectus, domi ſuæ diſtans iacet.

RESpondeo non poſſe fieri ſine ſuperſtitione, & mortali. Quid enim gladij medicatio operari poteſt in hominem vulneratum, & diſtantem? Nihil profectò naturaliter: igitur manifeſta videtur ſuperſtitio, cùm nihil naturale, nec diuinum in eo effectu appareat. Sic Tamburin. *loc. cit. num. 37. iuncto 77.* & antea Bonacina *diſp. 3. q. 5. punct. 4. num. 17. & 18.* vbi id latè probat. Trullench *lib. 1. in Decal. cap. 10. dub. 10. n. 10.* Delrius *lib. 3. q. 4. ſect. 1.* Sanchez *lib. 2. ſum. cap. 40. n. 44.* & omnes.

QVÆSTIO XXXIX.

An ſit ſuperſtitioſum tenere, quod ſaliua hominis omnino ieiuni, ſanet vlcera, ſeu apoſtema, &c.

RESpondeo non eſſe ſuperſtitioſum. Quia naturalem vim ad hunc effectum habere, experientia nos paſſim docet. Ratio eſt, quia ſaliua hominis ieiuni, eſt melius digeſta, & ſubtilior, quàm illa hominis ſaturati. Sic aliqui Doctores, quos ſequitur Lupus *part. 3. lib. 15. diſtinct. 2. art. 2. diff. 4.*

QVÆSTIO XL.

An etiam careat ſuperſtitione, ſentire, quod filum cannabis ductum à puella Virgine, habeat vim ad aliquem morbum ſanandum.

RESpondeo etiam carere ſuperſtitione, ſi vtens filo illo, non vtatur aliquibus verbis, ſignis, aut ligaturis vanis, aut ſubmurmuratis precibus. Ratio ſit, quia ſi nuda mulieris (non hominis) planta efficaciam habet ſerpentem viuaciſſimum interimendi, eo ſolùm, quod eius caput vel leuiter premat, (vt ait Rupert. *lib.* 1. *tom.* 3. *de Trinitate*, *cap.* 2.) cur non poterit virgo innocens, non mulier corrupta, alicuius efficaciæ nobis incognitæ particeps eſſe, vt ſuis manibus, imò etiam ſuo ſputo, quo fœminæ ſolent nendo filum inungere, occultam virtutem ad aliquem morbum propellendum communicare? Sic videtur ſentire Tamburin. *lib.* 2. *in Decal. cap.* 6. §. 1. *num.* 38. *iuncto num.* 67. Cuius ſententia confirmari poteſt, eo quod minimè ſuperſtitioſum cenſeatur credere, quod oliua plantata à virgine, ſeu muliere caſta, efficiatur fructifera; plantata verò à meretrice, infructuoſa, vt ex Iacobo Sprenger *in Malleo Maleficor.* 1. *part. quæſt.* 1. dicit Lupus *in edict. Inquiſ. part.* 3. *lib.* 15. *diſt.* 4. *art.* 2. *diff.* 1. ergo non mirum erit cenſeri, carere ſuperſtitione, ſentire, quod filum à virgine ductum, & elaboratum ſuis manibus, & ſuo ſputo, ac ſaliua inunctum, vim naturalem habet ad aliquem morbum ſanandum.

QVÆSTIO XLI.

An ſit ſuperſtitioſum adhibere filum digitis appenſum (à quo pendeat lapillus, ſeu annulus) intra vas vitreum, caldariam, vel amphoram, ad pulſandas, & dignoſcendas horas diei.

NEgandum videtur: eo quod Eminentiſſimus Cardinalis de Lugo (vt refert Tamburinus) dum publicam lectionem Auditoribus excipiendis dictaret, enarrauit, ſe in Hiſpania ſæpiſſimè hoc fili artificio in vaſculum impendentis ad horas dignoſcendas vſum feliciter eſſe, ratus vera eſſe, quæ ab ipſa pueritia didicerat, motus ſcilicet, & pulſus, cœleſtis alicuius conſtellationis occulta vi, eos horarios ictus in lateribus vaſis edi.

Sed vt certum Reſpondeo: filum adhibere ad horas dignoſcendas modo præfato, ſuperſtitioſum omninò eſt, quia conſtat non ex vi naturæ, ſed ex dæmonis pacto pulſus, & ictus in lateribus vaſis edi: ſic tandem ductus experientia, dum in Italiam commearat, idem Lugo oppoſitum tenuit, ac docuit ſuos Auditores. Quem poſtea ſequutus fuit Tamburinus *lib.* 2. *in Decalog. cap.* 6. §. 1. *num.* 39. *per totum*, *& num.* 79. vbi tamen ait, quod non excedat veniale, ſi quis ſemel aut iterum vellet experiri curioſè ex ioco quid accidat, ſi filum cum annulo adhibeatur ad horas deſignandas, vt docet etiam Tancredus ex Suario, Sancio, & Bonac. apud ipſum Tamburinum.

QVÆSTIO XLII.

An committat mortalem ſuperſtitionem, qui eo quod audit aues garrire, vlulare lupos, mugire boues, &c. certò credit ſibi mali quidquam imminere.

REſpondeo vt certum, committere, ſi id certò credat: ſecus ſi ductus aliquibus euentibus leuiter timeat, aut formidet. Sic colligitur ex cap. *illos*, 26. *q.* 2. *& ſequent.* & docet Nauar. *in Man. cap.* 11. *num.* 37. *verſ.* 27. & Torreblanca *lib.* 9. *iuris ſpirit. c.* 5. *num.* 15. vbi alias adducens actiones continentes ſuperſtitionis vitium, ſic ait: *Sunt alia vana obſeruationis ſuperſtitioſæ notæ; vt quà crines pectinando euulſos, non niſi ter conſputos abiciuntur: ſi oua comederint, eorum teſtas, non niſi ter cultro perfoſſas in catinum proiiciunt, timentes vtrumque neglectum, veneficio nocendi occaſionem præbere; ſeruatum, præcludere nocendi poteſtatem*, vt tradit *Martin. del Rio* lib. 6. Mag. c. 2. ſect. 1. q. 1. *Qui cùm vident Noctuam volantem circa alicuius ædes; vel audiunt obſtrepentem, vel canem vlulantem, mortem prædicunt imminere: Aut ſi alicui iter facienti obuiam venit lupus, mali aliquid inſtare ominantur*, vt tradit Petr. Binſfeld. *in confeſſ. Malefic. prælud. fin.* Hæc Torreblanca.

Adde rurſus Nauarrum *loc. cit. num.* 38. ita ſcribentem: *Qui obſeruat illum diem, potius quàm illum ad exeundum domo, vel ad iter agendum; vel quo pede ſtatim à ſomno terram contingat; vel quem pedem primum calceet; vel quod domo egrediens in limine impingat, & ob id retrocedit; vel quia ſimul atque excitatur à ſomno, ſtatim ſternutauit, & ob id in lectum reuertitur. Qui has, & ſimiles vanitates obſeruant, vtplurimum venialiter peccant, antequam à ſuis Curatis, vel Concionatoribus, vel Confeſſariis admoneantur. Poſt admonitionem autem, ſecundum B. Anton.* 2. part. titul. 12. & citatos ſup. eod. cap. num. 24. *iam mortalia crimina iudicantur.* Hæc Nauarrus, qui intelligendus eſt caſu, quo hæc omnia certò, & infallibiliter credant; non ſi leui timore ducti, contrarium operentur.

QVÆSTIO XLIII.

An ſuperſtitioſæ ſint illæ orationes, in quibus à Chriſto Domino, vel ab eius Virgine Matre, petit quis, vt ſibi in mortis articulo appareat.

REſpondeo eſſe ſuperſtitioſas, ac reprobandas. Quia magna præſumptio eſt velle quem, vt Chriſtus Dominus, eiuſve Sanctiſſima Mater ei appareat. Deinde, quia Diabolus facilè ſe in Angelum lucis transformat, & eum ſub ſpecie Chriſti Domini, aut eius Matris poteſt eludere, permittente id Deo in pœnam vanæ illius fiduciæ, & poſtulationis. Sic Ciruelo *de ſuperſt.* 3. *part. cap.* 11. vbi etiam nota ſuperſtitionis inurit illas orationes, in quarum titulis determinatur numerus dierum, in quibus dicendæ ſunt ad obtinendas à Deo gratias ibi contentas. Fagundez ex illo *libro primo in Decal. c.* 35. *n.* 17.

QVÆSTIO XLIV.

An ſit ſuperſtitioſum, certis verbis pecus incantare, ne à lupis lædatur.

RESpondeo vt certum, ſuperſtitioſum eſſe. Probat hoc Fagundez *lib. 1. in Decal. cap. 37. n. 7.* his verbis: *Non approbo tamen morem vſitatiſſimum, qui apud ruſticos Luſitanos, prope montem Stellæ percrebuit, & inde per circumuicinas illas regiones deriuatus eſt. Hi enim in cuſtodiendo ſuo pecore certis verbis vtuntur, quibus à luporum rabie tutum credunt, & nullo cuſtode relinquunt; quod illi* pecus amentare *vocant, & aſſerunt experientia compertum eſſe, nihil vnquam mali à lupis accepiſſe pecus illud, quod prædictis verbis fuit amentatum, quamuis lupi illud circunſtent. Ego potiùs dicerem pecus incantare; hoc enim eſſe non poteſt, niſi vi alicuius pacti dæmonis, quod certis & determinatis verbis eſt obligatum. Euidens enim eſt, verba illa non poſſe eſſe cauſam naturalem talis effectus; ac ſubinde eſſe certa ſigna alicuius pacti. Sicut enim ſerpentes pacto dæmonis certis verbis incantantur, vt patet ex Pſalmo 57.* Sicut aſpidis ſurdæ obturantis aures ſuas, quæ non exaudit vocem incantantium*; ita & oues, certa verborum prolatione ex eodem pacto cenſendæ ſunt incantari, ne luporum morſibus pateant, aut potiùs lupi, ne eas inuadant.* Hæc Fagundez.

QVÆSTIO XLIV.

An ſit ſuperſtitioſa ars inueniendi aquas in terra latentes, adhibita virga ſalicea, vel amygdalina.

RESpondeo, non eſſe ſuperſtitioſam. Quia hic effectus viribus naturæ fieri poteſt in debita diſtantia, ob qualitates ab aqua in virgam, vel à virga in manu hominis humidi exiſtente in aquam tranſmiſſas: vel ob ſympathiam virgæ in manu hominis talem complexionem habentis, exiſtente. Sic Bonac. *loc. cit. n. 14.* Trullench *n. 9.*

QVÆSTIO XLVI.

An ſit ſuperſtitioſum credere, quod ille, coram quo ignis cineribus cooperitur, vxorem minimè illo anno ſit ducturus.

RESpondeo vt certum: Eſſe ſuperſtitioſum, & valdè. Quia eiuſmodi actio, nec naturaliter, nec moraliter habet virtutem, aut vim ad hunc effectum: ergo talis credulitas manifeſtè eſt ſuperſtitioſa, ac proindè contemnenda. Sic Lupus *in edict. S. Inquiſ. part. 3. lib. 15. dict. 3. art. 1. diff. 5.* Qui tamen addit, non eſſe omninò damnandum, qui excuſaret dictam propoſitionem, ſi ſumatur non naturaliter, ſed omninò metaphoricè, & tanquam ſignum. *Quia cùm calidiores natura, & alacriores ſpiritu, vtplurimum coniugium petant: & è contra frigidiores, & melancholici ad matrimonium non ſint tam propenſi; deducitur eos, ſi tamdiu morentur apud ignem, vt expectent etiam illum ante ſe cineribus operiri, frigidos, & pigros exiſtere; vnde perbellè dici poteſt, vxorem non eſſe ducturos, dum manent ſub dictis qualitatibus.* Sic Lupus.

QVÆSTIO XLVII.

An cenſendi ſint ſuperſtitioſi ſalutatores (ſic vocant eos Hiſpani) qui ſuo tactu vel Orationibus, etiam incurabiles morbos, veluti morſum rabidi canis, miro modo ſanant.

AFfirmant cenſendos eſſe ſuperſtitioſos nonnulli Doctores: eo quod Salutatores, neque ex virtute naturali, neque ex ſupernaturali morbis præfatis medentur: ergo cenſendi ſunt ex virtute dæmonis operari, ac mederi. Quod ex virtute naturali id non faciant; patet, quia ſolùm ſuo halitu, vel contactu, adiunctis aliquando quibuſdam precibus, morbis incurabilibus medentur, ſanguinem detinent, canes rabidos interficiunt, ab illorum morſu curant, pedibus ignem conculcant, & alia huiuſmodi faciunt, quæ cauſarum naturalium virtutem excedere videntur: ergo. Quod autem, nec ex virtute ſupernaturali hæc mirabilia operentur, probatur, quia hæc ſupernaturalis virtus non ſolet permanenter (benè tranſeunter) flagitioſis hominibus concedi, ſed ſolùm Sanctis viris: At hi Salutatores permanenter habent hanc gratiam, & ex alia parte regulariter ſunt improbæ vitæ, nec ob alium effectum gratia vtuntur, niſi ob lucrum & quæſtum: ergo. Ita Ciruelo *de ſuperſt. 3. part. cap. 7.* vbi ait eos peccare mortaliter medendo, & eos quoque, qui ipſos vocant. Et Victoria *de Arte mag. quæſt. 4. num. 16. ad 2.* dicit, ſe multùm timere, hos nullam vim habere ad ſanandum contra rabiem ex canis morſu, & ſi quam habent, eam eſſe à dæmone. Ita etiam Fagundez *lib. 1. cap. 36. num. 5.* Qui & citat Sancium *lib. 2. cap. 40. num. 39.* & Suarium *lib. 2. cap. 15. num. 25.* ſed ibi Authores non loquuntur de Salutatoribus, ſed de Carminatricibus, Hiſpanè, *Enſalmadoras, ò Santiguadoras.*

Alij contrà abſolutè negant eſſe ſuperſtitioſos; ſed licitam eſſe eorum curationem, & ideò approbandam. Sic Nauarr. *in ſum. cap. 11. num. 36.* Margarita Confeſſor. *quæſt. moral. fol. 185.* Caſtanega *lib. de ſuperſt. cap. 12.* Palacios *in ſum. verb. Incantationes.* Azor. *tom. 1. lib. 9. cap. 25. quæſt. 2.* Tamburin. *lib. 2. in Decalog. cap. 6. §. 1. num. 30.* Verricellus *qq. moral. tract. 8. quæſt. 37. n. 18.* Trullench. *lib. 1. in Decalog. cap. 10. dub. 10. n. 10.* Qui & probat, tum quia Salutatores nonnulli permittuntur ab Eccleſia: Tum quia fieri poteſt, vt hanc gratiam gratis datam acceperint à Deo. Tum quia nulla ſufficienti ratione probari poteſt horum officium eſſe ſuperſtitioſum, niſi ex adiunctis circunſtantiis id appareat: ergo.

Sed clariùs reſpondeo, minimè cenſendos eſſe ſuperſtitioſos, dictos Salutatores, ſi verba, aut ſigna, quibus in ſuis curationibus vtuntur, recta ſint, & proportionata; necnon & ipſi Salutatores rectè, & honeſtè viuant: ſecus verò, ſi malè viuant, & ſigna, & verba, quibus ad curandos morbos vtuntur, vana ſint. Ea autem reputanda ſunt vana, quæ neque ad Sanctos, nec ad Deum diriguntur, nec vllam cum effectu operato connexionem habent. Sic ex Sancio *loc. cit. num. 47.* & Suar. *lib. 2. de ſuperſtit. cap. 15. à num. 11.* docet Palaus *tom. 3. tract. de ſuperſtit. diſp. 1. punct. 10. à n. 14.* & id, & non aliud volunt Authores ſecundæ ſententiæ. Quorum omnium doctrina ampliùs ex mox dicendis clareſcet.

QVÆSTIO XLVIII.

An ſuperſtitionem mortalem committant Salutatores, qui talibus ſignis, & verbis ad curandos morbos vtuntur, vt credant, quod à quocumque vſurpentur, effectum ſint habitura.

RESpondeo vt certum, Committere abſque dubio. Quia cum illis ſignis, & verbis annexa non ſit naturaliter hæc virtus, colligitur vt à Deo, vel dæmone illis fuerit annexa: at non eſt annexa à Deo, aliàs eſſent verba Sacramentalia: ergo neceſſariò debet dici, eſſe à dæmone. Sic optimè Suarez *cap.*15. *num.*25. quem citat, & ſequitur Sanchez *lib.*2.*c.*40. *num.*47.*verſ. Octauum eſt.* Leſſius *lib.*2. *cap.*43. *dubitat.*10. *num.*63. Palaus *punct.*10. *cit.num.*14.

QVÆSTIO XLIX.

An dentur aliqua alia indicia, quibus dignoſci poſſit, an huiuſmodi Salutatores virtute dæmonis operentur.

RESpondeo vt certum: Dari, & multa. *Primum*, ſi ad curationem vſurpent verba Scripturæ Sacræ in ſenſu improprio, aut falſo. Palaus *loc. cit. num.*15.

Secundum, ſi affirment, quod in præſentia alterius Salutatoris maiori virtute ad ſanandum præditi, ſe nihil poſſe operari; quia hoc dictum omnino falſum eſt: cum vnius Salutatoris virtuti, aut gratiæ nihil obſtet alterius præſentia, vt bene Delrius, & Veracruz, quos ſequitur Sanchez *loc. cit. num.*47. *verſ. Tertium eſt.* Palaus *n.*15. *cit.* Trullench *n.*10. *cit. verſ. Tertium.*

Tertium, ſi aſſerant, ſe alteri communicare virtutem ſanandi poſſe. Quia hæc virtus, ſiue naturalis, ſiue ſupernaturalis ſit, perſonæ annectitur. Palaus *loc.cit.num.*15.

Quartum, ſi dicant & affirment, ſe poſſe ingredi in fornacem accenſam. Quia hoc naturaliter fieri nequit: & ex alia parte talis miraculi nulla eſt neceſſitas inter fideles: ergo. Sic Delrius, quem ſequitur Sanchez *loc.cit. verſ.ſeptimum eſt.* Palaus *num.*15. Trullench *num.*10.

Quintum, ſi teneant, ſe ſuo halitu, vel tactu, inſufflatione, aut ſaliua, poſſe interficere venenatos, vel morti proximos. Quia iis mortem accelerare, tametſi bono fine fiat, eſt intrinſecè malum; cum ſit innocentium interfectio: ergo non poteſt, ex virtute à Deo conceſſa, fieri. Sic Sanchez *num.*47. *cit.in fine*, ita ſcribens: *Tandem ſolent Salutatores ſuo flatu, ac ſaliua interimere rabie vexatos, ac moribundos, ne diu crucientur, aliiſve noceant. Quod nulla ratione poteſt eſſe licitum, cum intrinſecè malum ſit accelerare mortem innocentis. Nec ea gratia poteſt eſſe gratis data, cum illam non conferat Deus ad peccandum. Nec video, qualiter poſſit eſſe virtus naturalis, & ideo maxima ſuſpicio eſt concurſus dæmonis ad eum effectum.* Sic ille, & ex illo Palaus *num.*5. Trullench *num.*10.

QVÆSTIO L.

An ſit ſuperſtitioſum credere, hanc virtutem ſalutandi ineſſe ſeptimo cuique Salutatorum filio, ſi maſculinum ordinem fœmineus partus non interruperit.

NEgant quidam cenſentes, nullam ſuperſtitionem continere credulitatem prædictam. Ita videtur tenere Verricellus *in qq.moralib.tract.*8. *Miſcellan. q.*37. *n.*2. *verſ. ſextò*, illis verbis: *Sic maſculus, ſeptimo loco, continuato ordine, natus ſtrumas ſuo contactu curare paſſim putatur.* Henricus Romanus *lib. de miraculis viuorum, ſeu de varia natura, fol.*219.

Sed eſſe vanam talem credulitatem, Reſpondeo cum Sanchez *loc.cit. num.*47. vbi ait, talem loquendi modum, aut cogitandi, eſſe ridiculum, & prorſus ſine fundamento. Trullench *lib.*1. *in Decal.cap.*10.*dub.*10. *num.*10.

QVÆSTIO LI.

An virtus Salutatorum, qua id munus licitè obeunt, ſit naturalis.

AFfirmant quidam, eſſe virtutem naturalem, ortam vel à naturali complexione, vel à cœlorum conſtellatione. Probant, *Primò.* Quia pluribus Ethnicis, & Gentilibus communicata eſt virtus medendi quibuſdam morbis, tactu, ſermone, aſpectu, odore, ſaliua, vel halitu: ergo talis virtus non eſt ſupernaturalis. Conſequentia patet; quia non videtur decens, tale beneficium, ſi ſupernaturale ſit, talibus hominibus concedi. Antecedens verò probatur authoritate Plinij, qui *lib.*28.*c.*3. ait, fuiſſe in Africa Pſyllos, & in Italia Marſos, ex quorum familia, qui ducebant originem, tales fuiſſe, quorum corpora tactu ipſo, ſuctuve modico, leuabant percuſſos à ſerpentibus; & manu impoſita corpori venena extrahebant. Alios item, quorum ſudor medebatur multis morbis. Alios, quorum ſaliua contra ictus ſerpentum valebat. Et *cap.*4. ait, quod intrante ſaliua ieiuni hominis in os ſerpentis, mox perimit. Legantur ipſemet Plinius *lib.*7.*c.*2. & Azor *vbi infra*, qui alia mirabilia referunt.

Secundò, quia multis lapidibus, herbis, & animalibus hæc ſanandi vis à natura ineſt, vt experientia conſtat: ergo & aliquibus hominibus ineſſe poteſt: ergo & Salutatoribus, & ideo ita ſentiunt Caſtanega *lib. de ſuperſtit. cap.*12. *num.*46. Veracruz *lib.*2. *de anima, ſpeculat.*2. & dicunt eſſe probabile Victoria, & Margarita Confeſſor. apud Sanchez mox citandum. Quibus ego addo Palaum dicentem ſtando rationi, ſe hac in re indeciſum eſſe: quamuis poſtea motus authoritate Doctorum, oppoſitum vt probabilius ſectetur.

Ergo probabilius ego Reſpondeo virtutem Salutatorum non eſſe naturalem, aut debitam naturæ, aut conditioni hominis; ſed gratiam gratis datam, aut donum Dei, talibus hominibus collatum. Sic Azor.*lib.*9.*inſtit.Moral.cap.*25. *quæſt.*2. Delrius *lib.*1. *cap.*3. *quæſt.*4. Sanchez *lib.*2. *ſum. cap.*40. *num.*49. Nauarr. *cap.*11.*num.*36. Leſſius *lib.*2. *cap.*43. *dub.*10. *n.*63.& inclinat Suarez *lib.*2. *de ſuperſt.c.*15.*num.*25. & 17. Palaus *tom.*3.*tr.de ſuperſt.diſp.*1. *punct.*10 *n.*16. Verricelli *in qq.Moral.tract.*8.*quæſt.*37.*n.*18. Qui & probat: *Ex eo quod Galliæ Reges, tantum Catholici &*

& legitimi Reges, hoc dono potiuntur; & olim etiam, vt Reges Angliæ Catholici, merito Sancti Eduardi Regis (narrat Polydorus Virgilius *lib.* 10. *Hiſtoriæ Anglorum) hoc habebant donum Sanctitatis, vt ſuo contactu ſtrumas, ſeu ſcrophulas ſanarent. Illi ex familia Puluerina, tantum ſi ſint ex legitimo thoro, venenatos ſputo curant. Conſtat autem, quod titulus Regni, Catholica Fides, ac legitimus thorus, cum ſint quid morale, ſunt aliquid impertinens ad naturalem facultatem ſanandi: ergo ea eſt virtus ſupernaturalis.* Hucvſque Verricellus.

Sed ad eius intelligentiam, nota id quod Azorius *loc. cit.* dicit, nempe, *Quod talis virtus, ſeu vis, minimè ſit ſupernaturalis, hoc eſt habitus menti infuſus; ſed vis quædam præter ſolitum morem hominibus data, quæ ſuos præſtet effectus, aut cauſarum naturalium miniſterio, & opera, aut certè, quod eſt veriſimilius, operante Deo, talium hominum interueniente ſermone, tactu, aſpectu, odore, ſudore, vel halitu.* Sic ille. Legatur Villalob. *tom.* 2. *tract.* 38. *diff.* 8. *n.* 4.

QVÆSTIO LII.

An ſint ſuperſtitioſæ fœminæ carminatrices, quas vulgò Enſalmadoras, ò Santiguadoras, *vocant.*

NEgat abſolutè Tamburinus *lib.* 2. *in Decal. c.* 6. §. 1. *num.* 30. ita dicens: *Deinde colligit idem Sanchez, non eſſe ſuperſtitioſos eos, quos Hiſpani vocant* Enſpalmiſtas, *qui per empſalmos, hoc eſt, per quaſdam ſcripturas, ſiue ex Pſalmis, ſiue ex aliis orationibus confectas, curant infirmos.* Ita ille. Qui quamuis loquatur de viris, eadem eſt ratio de fœminis.

Sed clarius Reſpondeo dicendum cum Sanchez *lib.* 2. *cap.* 40. *num.* 39. minimè eſſe ſuperſtitioſas tales mulieres, ſi ſolis orationibus licitis (abſque vana aliqua circunſtantia) vtantur: vt per Paſſionem Chriſti, &c. illis ſupplicantes Deo, vt proſint medicinæ naturales, quas morbo applicant; quia in hoc nil mali reperitur, ſed potius boni; cum pium ſit, eum effectum piis orationibus à Deo petere. Secus verò dicendum, caſu quo orationes, aut preces adhibeant, ſed nullam applicant medicinam naturalem efficacem ad illius morbi ſanitatem, credentes illis ſolis verbis, ſalutem morbi obtinendam; quia tunc cenſendæ ſunt ſuperſtitioſæ: quia ea verba, aut ſigna nullam vim naturalem, aut ſupernaturalem habere ad talem effectum, eſt præſumendum. Sic Sanchez *loc. cit.* & apud ipſum D. Anton. Angel. Nauarr. Silueſter, Rodriguez, Lopez, & Ciruelo. Trullench. *lib.* 1. *in Decalog. cap.* 10. *dubit.* 10. *num.* 12. Palao *punct.* 10. *citat. num.* 9. Villalob. *tractat.* 38. *diff.* 7. *num.* 11. Facundez *lib.* 1. *in Decalog. cap.* 36. *à num.* 3. Suarez *lib.* 2. *de ſuperſt. cap.* 15. *num.* 24. & 25. Filliuc. *tractat.* 24. *cap.* 6. *q.* 6. *à num.* 151.

QVÆSTIO LIII.

An Enſalmorum curatio ſit ſuperſtitioſa?

AFfirmat Fagundez *cap.* 36. *cit. num.* 1. his verbis: *De Enſalmorum curatione agimus in* 2. *Eccleſiæ præcepto, lib.* 8. *cap.* 4. *num.* 16. *vbi diximus, curationem per verba Enſalmorum, in foro conſcientiæ non eſſe licitam, ſed ſuperſtitioſam, & ex ſe mortalem, propter pactum dæmonis ibi implicitum, & id ipſum nunc iterum affirmamus, & ita docet Emman. à Valle Luſitanus, in libro quem ſcripſit, de Enſalmorum curatione, ſect.* 11. *cap.* 10. *num.* 21. vbi refert, *Curationem Enſalmorum fuiſſe ſuo tempore approbatam ab* Ordinario Eborenſi, *& poſtea, re bene conſiderata, & diſcuſſa, fuiſſe publico dicto prohibitam, & iuſſam denunciari in viſitationibus*, &c. Ita ille. Qui & citat Suarium *c.* 15. *cit. n.* 26.

Probat *Primò*: Quia curatio, quæ fit per verba Enſalmorum, ineſt verbis, non perſonis: vt experientia conſtat: ergo ſignum eſt, quod huiuſmodi effectus non poſſit prouenire à gratia gratis, aut dono curationis; cum hæc ſolùm communicetur perſonis, non verbis.

Secundò: Quia Enſalmorum verba non habent effectum curationis, niſi proferantur ad certas complicationes panniculorum lineorum, in talem, vel talem modum efformatas: atqui virtus diuina non eſt alligata complicationibus, nec adſtricta pannis lineis, & non aliis, aut huius, non illius coloris: ergo ſignum eſt, talem effectum eſſe ex pacto aliquo dæmonis ibi implicito, & non ex verbis.

Sed probabilius, Reſpondeo dicendum, iuxta nuper dicta, quod ſcilicet, minimè ſit ſuperſtitioſa, ſi verba, aut orationes, quæ ad curationem morbi adhibentur, ſint licita, & ſine aliqua vana circunſtantia; & præterea applicetur aliqua medicina naturalis ad curationem conſequendam: è contra verò, ſi in orationibus Enſalmorum vtantur nominibus incognitis, nihil ſignificantibus, aut verbis dubiis, vel verbis, quæ infallibiliter promittant effectum temporalem, aut ſpiritualem, aut in ipſis ſolis verbis, aut modo operandi collocetur, tunc vana, & ſuperſtitioſa erit talis Enſalmorum curatio. Sic Villalob. *tract.* 38. *diff.* 9. *per totam.* Et ex illo Trullench. *lib.* 1. *in Decalog. c.* 10. *dub.* 10. *ſub num.* 12. Sanchez, & Tamburin. *ſuprà citati*, cum aliis communiter. Qui bene notant, quod in his caſibus ſit optima cautio, proteſtari, ſe nolle vti illis verbis dubiis, in quantum vanis, & ſuperſtitioſis, nec ſe velle conſequi effectum ſanitatis ex pacto vllo cum dæmone; ſed ſolùm ſe velle vti dictis verbis in quantum licitæ ſunt, & à Deo effectum impetrant. Legantur Philiarcus *de offic. Sacerdot. tom.* 1. *part.* 2. *lib.* 3. *c.* 11. *concl.* 4. Sanchez *de Matrim. lib.* 7. *diſp.* 95. *num.* 4. Villalob. & Trullench. *loc. citatis.*

QVÆSTIO LIV.

An ſit ſuperſtitio vti certo Miſſarum, & candelarum numero, ab Eccleſia non præfinito.

AFfirmat abſolutè Torreblanca *lib.* 9 *iuris ſpirit. cap.* 6. *num.* 4. ita dicens: *Eſt enim temerarium, & indignationi diuinæ obnoxium, in materia Religionis, vel cultus, aliquid addere, vel minuere, vel immutare. Nam, vt ait Dominus*, Deuteron. capit. 12. *Quod præcipio tibi, hoc tantum facito, neque addas quidquam, nec minuas. Vnde Miſſarum ritus ſuperſtitioſus cenſetur, in quibus præſcribitur certus numerus Miſſarum, vel candelarum ab Eccleſia non præfinitus; nam eo ipſo, vt ſuperſtitioſè damnantur in Sacroſancto Concil. Trident. ſeſſ.* 22. *in decreto de obſeruand. vel vitand. in Miſſæ celebrat.* his verbis: *Quarumdam Miſſarum, & Candelarum certum numerum, qui magis à ſuperſtitioſo cultu, quàm à vera religione inuentus eſt, omnino ab Eccleſia Epiſcopi ſubmoueant.* Hæc Torreblanca.

Sed clariùs, Reſpondeo certum eſſe, quod ſit ſuperſtitioſum,

ſtitioſum, & vanum, vti in cultu diuino vanis, & inutilibus ceremoniis; vt vti tanquam neceſſariis, certo numero Miſſarum, diebus continuis dicendarum talibus horis, tot & talis coloris candelis; ita vt his circunſtantiis innitatur illis vtens, quaſi exiſtimet, Miſſarum efficaciam ceſſaturam, iiſdem circunſtantiis deficientibus. Et hoc voluit Concilium Tridentinum *loc. cit.* Qui tamen minimè damnauit certum Miſſarum, & Candelarum numerum in memoriam alicuius myſterij, vt duodecim in memoriam duodecim Apoſtolorum; vndecim, in memoriam vndecim millium Virginum, &c. dummodò non illi numero certo ita fidatur, vt illum augere, & minuere ſtatim inutile Sacrificium putetur. Sic Sanchez *lib.* 2. *cap.* 40. *n.* 40. & ex illo Fagundez *lib.*1. *cap.*37.*n.*1. Alcozer, & Ciruelo apud ipſos.

QVÆSTIO LV.

An ſint ſuperſtitioſæ Miſſæ, quas vocant de San Amador.

RESpondeo: Eſſe ſuperſtitioſas. Quia veſtiuntur vanis circunſtantiis, vt ait Sanchez his verbis: Tandem deducitur quid dicendum ſit de Miſſis, quas *de San Amador* appellant, cum certis ceremoniis, nempe, vt inchoari, & terminari debeant certis deſtinatis diebus, & abſque interpolatione, & certo candelarum numero. Dicendum enim eſt, eas eſſe ſuperſtitioſas. Sic ille *lib.* 4. *cap.* 40. *num.* 41. & penes ipſum, Ciruelo, Rojas, Didacus Ramirez, & Didacus de Alaba, & alij. Fagundez *lib.* 1. *cap.* 37. *num.* 2. Qui tamen addunt, quòd ſi huiuſmodi Miſſæ omni vana circunſtantia nudentur, nec certo illo numero nitantur, vt eo aucto, aut diminuto, fructus putetur amittendus, licitæ ſint. Legatur Torreblanca *lib.*9. *iuris ſpirit. practic. cap.*6. *n.*8. *& ſeq.* & alij apud ipſum.

QVÆSTIO LVI.

An etiam ſint ſuperſtitioſæ illæ Miſſæ, quas appellant, Trentenarij reuelati, *aut Miſſas* del Conde.

NEgauit eſſe ſuperſtitioſas, dum eas approbauit, D. Ildefonſus de Sauz Epiſcopus Giennenſis in ſua Synodo *anni* 1511. *tit. de vita, & honeſt. Clericor. cap.*24.

Sed vt certum, Reſpondeo Eſſe ſuperſtitioſas; quia continent vanas, & inutiles circunſtantias; vtpote, quòd duo Clerici ſoli, & quidem incluſi, interſint Miſſæ, nec egredi inde poſſint, niſi ad Sacramenta miniſtranda, aut iuſſu Prælati, nec poſſint pedem Eccleſia extrahere, dum eæ triginta Miſſæ celebrantur. Sic Sanchez, Fagundez, Torreblanca cum aliis *locis ſuprà citatis.*

QVÆSTIO LVII.

An item Miſſæ Sancti Gregorij pro viuis, & defunctis, necnon Miſſæ de quindecim Auxiliatoribus, & Miſſa de Patre æterno, ſuperſtitione laborent.

RESpondeo, vt certum: Superſtitione laborare, & ideò illas, tanquam nulla authoritate ſuffultas, Sacra Congregatio Rituum damnauit his verbis: *Sacra Rituum Congregatio ad tollendos abuſus, qui variis in locis irrepſerunt, re maturiùs diſcuſſa, cenſuit, & decreuit, Miſſas item, quæ circumferuntur à Sacra Congregatione non approbatas, Sancti Gregorij pro viuis, & defunctis, quindecim Auxiliatorum, & de Patre æterno, & quaſcumque alias, exceptis iis, quæ ſunt permiſſæ Regularibus tantùm, veluti Prouinciæ Sanctæ Mariæ de Carmelo, & alias; ſicut etiam Officia ab eadem non approbata prohibuit, reiecit omninò, & damnauit reſpectiuè; & pro prohibitis, reiectis, & damnatis haberi voluit ſub pœnis contentis in Bullis Pij V. initio Breuiarij, & Miſſalis poſitis, quod ſcilicet non ſatisfaciant muneri recitandi Diuini Officij. Quo verò ad abutentes ſupradictis Miſſis ſub aliis pœnis contentis in Indice librorum prohibitorum ex decreto Sancti Concilij Tridentini edito, &c.* Facta demùm relatione horum prædictorum SS. Domino N. Vrbano VIII. idem Sanctiſſimus ea laudauit, approbauit, atque ab omnibus vbique ſub prædictis pœnis ſeruari præcepit, &c. die octaua Aprilis 1628. Sic Congregatio. Cuius decretum per verba relata referunt Barboſ. *tract. de poteſt. Epiſcop. in noua edit.* 1628. inter Decreta Apoſtolica *fol.* 13. & ex illo Torreblanca *lib.*9. *Iur. Spirit. cap.*6. *n.* 26. Præter quos ſic tenent Gauantus *in Rubr. Miſſal. part.* 4. *tit.* 17. *num.* 13. *&* 16.

QVÆSTIO LVIII.

An ſaltem ſint tolerandæ Miſſæ triginta Sancti Gregorij pro defunctis, ab ipſomet inſtitutæ.

RESpondeo, vt certum: Tolerandas eſſe. Quia eas pro Religioſis eiuſdem Sancti approbauit Sacra Rituum Congregatio *die* 18. *Octobris* 1628. vt refert Torreblanca *loc.cit. num.*25. Deinde de his Miſſis ſic loquitur Gauantus *in Rubric. Miſſal. part.* 1. *tit.*5. *de Miſſis Defunctorum, num.* 3. *lit. D.* Ritus autem triginta dierum à Sancto Gregorio Papa 4. *Dialog.* 55. præſcribitur Abbati Pretioſo, pro Monacho Iuſto, iis verbis: *Vade ab hodierna die diebus triginta continuis offerre pro eo ſacrificium, ſtude, vt nullus omninò prætermittatur dies, quo pro abſolutione illius Hoſtia Salutaris non offeratur.* Ex quibus intelligere poſſunt celebraturi Miſſas, quas vocant Sancti Gregorij, hoc eſt, inſtitutas, & approbatas à Sancto Gregorio, quod Primò non eſt neceſſe, vt idem Sacerdos per menſem celebret diebus triginta; ſed neceſſe eſt vt offeratur Hoſtia per menſem, ſiue ab vno, ſiue à pluribus, vt patet ex iis verbis, *ſtude offerre*, neque addit Abbati, *Per te*, quod eſſet onus graue. Secundò ſufficit offerri Sacrificium; non autem omnes Miſſæ dicendæ ſunt ritu proprio de Defunctis, qui in Dominicis intercurrentibus prohibetur. Tertiò, continuis diebus fieri debent, vt nullus omninò prætermittatur dies, remota ſuperſtitione, quam vetuit Tridentin. *ſeſſ.* 22. ratione numeri. Neque diſcontinuantur ob triduum maioris Hebdomadæ, quo non debet celebrari. Doctores autem, qui volunt eas poſſe diſcontinuari, concludunt valere tanquam triginta Miſſas, ſed non, vt eas, quas inſtituit Sanctus Gregorius, vt ex eiuſdem verbis patet. Hucvſque Doctus Gauantus. Legantur Sanchez, & Fagundez *loc. cit.*

QVÆSTIO

QVÆSTIO LIX.

An per Artem Chymicam produci poſſit naturaliter, ex viliori metallo, verum aurum, aut argentum.

AFfirmant Albertus Magnus *lib. 3. de Mineralibus, cap.* 9. Anton. Mirandulanus *in lib. de euerſ. ſingul. certam. lib.* 19. *ſect.* 7. Ianus Licinius apud Pererium, *lib.* 8. *Phyſic. cap.* 20. Noſter perdoctus Henricus Gandauenſis *Quodlib.* 5. *q.* 3. Conimbricenſ. *lib.* 2. *Phyſicor. cap.* 1. *q.* 7. Martin. Delrio *lib.* 1. *diſquiſ. Magic. cap.* 5. *quæſt.* 2. *ſect.* 2. 3. *&* 4. vbi tanquam longè probabilius defendit, poſſe fieri verum aurum à Chymicis; imo & aliquando factum fuiſſe. Tenent hanc eandem ſententiam plures alij Doctores, quos lato calamo refert Verricellus *in qq. Moral. tract.* 8. *de Alchymia, q.* 2.

Alij contrà negant, poſſibile eſſe à Chymicis produci naturaliter per artem, ex inferiori metallo, verum aurum, aut argentum: ſic tenent apud Verricellum, *loc. cit.* Auicenna *lib.* 3. *Meteor. q. vltima.* Vincentius Beluacenſis *in ſuo ſpeculo, tom.* 2. *lib.* 11. *à capite* 124. Ariſtotel. *lib.* 3. *Meteor. text. vltimo.* Sueſſanus *ibi, Commentar.* 121. Auerroes ſuper *prim. lib. de generat. animal. c.* 1. S. Thomas *in* 2. *ſentent. diſt.* 7. *q.* 3. *art.* 3. *ad* 5. Caiet. 2. 2. *q.* 77. *art.* 2. Ægidius Roman. *quodlib.* 3. *quæſt.* 8. Abulenſ. Cardanus, Pineda, & alij, quos citat, & tandem ſequitur Pat. Verricellus *q.* 2. *cit. num.* 6. qui à *ſect.* 3. *vſque ad undecimam*, id latè probat, & certè benè. Hac igitur quæſtione ſuppoſita, reſtat quærendum, an exercere hanc artem ſit quid ſuperſtitioſum, pro quo dubio diſſoluendo ſit.

QVÆSTIO LX.

An ſit ſuperſtitioſum, & omninò illicitum exercere Artem Alchymicam.

NEgant omnes Authores primæ ſententiæ, affirmantes, poſſe virtute naturali metalla viliora in argentum, & aurum tranſmutari. Cum quibus ſentiunt Oldradus *conſil.* 74. Ioan. Andreas *in Addit. ad Specul. tit. de crimine falſi.* Abbas *in cap. ex tuarum, de Sortileg.* Iſernia *in cap.* 1. *num.* 19. & ibi Baldus *num.* 5. Caiet. *in ſum. verb. Alchymia,* Roſella, Sylueſt. & alij apud Verricell. *tract.* 7. *de Alchymia, quæſt.* 1.

Affirmant contrà, eſſe ſuperſtitioſum, & omninò illicitum, omnes qui ſentiunt, nulla virtute naturali dictam tranſmutationem fieri poſſe. Quia Deus his vanis non ſe immiſcet. Sic debent ſentire authores ſecundæ ſententiæ.

Ego autem, licèt exiſtimem primam ſententiam relatam *quæſt.* 59. ſuam probabilitatem habere; nihilominus Reſpondeo dicendum, quod ſaltem ex vi iuris poſitiui, illicitum omnino ſit exercere artem Alchymicam. Probatur. Quia Ioannes XXII. grauibus pœnis carceris, & infamiæ omnes Alchymiſtas punit, in Extrauag. *Spondent, de crimine falſi:* ergo iure Pontificio dicta ars prohibita eſt. Adde, quod huiuſmodi Alchymica ars eſt expoſita multis defraudandi periculis, & vt diabolus ſe ei operationi ingerat: ergo ex hac parte etiam erit omninò illicita. Sic Angel. *verb. Alchymia.* Valentia 2. 2. *diſp.* 6. *q.* 13. *punct.* 2. *difficul. vltima.* Pererius *de Magia lib.* 1. *cap.* 12. Sanchez *lib.* 2. *ſum. cap.* 40. *n.* 51. Molfeſ. *in ſum. tom.* 1. *tract.* 11. *cap.* 7. *num.* 124. Palaus *tom.* 3. *tract. de ſuperſt. diſput.* 1. *punct.* 10. *n.* 17. & communis.

DISPVTATIO II.

De tertia ſuperſtitionis ſpecie, quæ eſt Diuinatio.

§. I.

De Diuinatione vt ſic.

QVÆSTIO PRIMA.

Quid ſit Diuinatio in communi.

RESPONDEO dicendum, quod eſt, *Prænunciatio futurorum contingentium, aut occultorum.* Sic Souſa in *Aphoriſm. Inquiſit. lib.* 1. *cap.* 38. *num.* 1. Ignatius Lupus *in edict. Inquiſit. part.* 3. *lib.* 17. *diſt.* 2. *art.* 1. *diff.* 1.

QVÆSTIO II.

Quotuplex ſit Diuinatio.

REſpondeo, quod triplex. *Prima* dimanat à Deo, & dicitur Prophetia, quæ non eſt aliud, quàm ſcientia, quæ de rebus futuris, aut occultis à Deo habetur. De qua intelligitur illud Prouerb. 16. *Diuinatio in labiis Regis, in iudicio non errauit cor eius. Secunda* procedit à cauſis, & ſignis naturalibus, & vocatur Diuinatio naturalis. *Tertia* prouenit, aut edocetur à dæmone, & appellatur ſortilega. Sic S. Thom. 2. 2. *q.* 95. *art.* 1. & ibi Raphael de la Torre, Lupus *loc. cit. diff.* 2.

QVÆSTIO III.

An Diuinatio regulariter in malam partem ſumatur.

REſpondeo dicendum, quod licet diuinatio vt ſic, abſtrahat à ſcientia, ſeu cognitione bona, & mala; tamen regulariter loquendo, ſemper ſumitur in partem malam; nempe pro ſcientia futurorum, vel occultorum, orta ex dæmonis pacto. Vnde hoc modo ſumitur multis in locis Sacræ Scripturæ, vt Leuit. *cap.* 20. Numer. 22. Deuteron. 18. Reg. 1. *cap.* 6. *&* 28. Iſaiæ 8. 19. *&* 44. Ierem. 14. 27. 29. *&* 50. Et in iure Canon. 26. *q.* 1. *cap. illos, & quæſt.* 2. *cap. igitur, & quæſt.* 3. *cap. aliquanti, & q.* 4. *cap. igitur genus, & q.* 5. *cap. Nec mirum,* & alibi, legantur Torreblanca *lib.* 6. *iuris ſpirit. c.* 1. *à n.* 1. Lupus *loc. cit. diff.* 3. & alij. Et de Diuinatione hoc modo ſumpta, eſt ſermo in præſentiarum.

QVÆSTIO IV.

Quid ſit diuinatio ſortilega.

RESpondeo ex dictis, quod eſt Futurorum, aut occultorum prædictio, modo indebito; aut eſt Prædictio inordinata eorum, quæ ſolùm ad Deum ſpectant, ope, aut pacto dæmonis facta. Sic S.Thom. *2.2. q.95. art.1.* Azor. *1.p. lib. 9. cap.12. q.1.* Suarez *tom. 1. de Relig. lib. 2. de ſuperſt. cap. 7. à n. 1.* Valentia *diſp.6.q.12. punct.1.* Sanchez *lib.2.cap.38.n.1.* Leſſius *lib. 2. de iuſt.cap.43. dub. 5.* Bonac. *in prim. Decal. precep. diſp.2. q.5. punct. 3.num. 1.* Trullench. *lib. 1. in Decal. cap. 10. dub.3. num.2.* Palaus *tom.3. tract. de ſuperſt. diſp.1. punct.3. n.4.*

QVÆSTIO V.

Quot ſunt diuinationis ſpecies, in quibus dæmon expreſsè vocatur.

RESpondeo dicendum, quod diuinatio, in qua eſt pactum expreſſum cum dæmone, & generali nomine vocatur Necromantia, continet in ſe nouem ſpecies.

Prima eſt, *Præſtigium*, nempe, cùm dæmon variis apparitionibus, ſuperſtitioſorum oculos præſtringit, ſe illorum aſpectibus obiiciens, occultaque docens.

Secunda eſt, Diuinatio per ſomnia, & contingit, cùm inſtructio dæmonis per ſomnia ſperatur.

Tertia eſt, *Necromantia*, qua adhibitis ſanguine, & certis carminibus, videntur mortui reſurgere, loqui, & diuinare, ad interrogata reſpondendo.

Quarta eſt *Pythionica*, & datur, cùm dæmon per homines arreptitios futura dicit.

Quinta eſt *Geomantia*, cùm dæmon docet per ſigna in corporibus terreſtribus apparentia, vt in ligno, metallo, lapide, &c.

Sexta, Hydromantia; cùm per ſigna in aqua apparentia aliquid docet.

Septima, Aëromantia, cùm docet per ſigna in aëre apparentia.

Octaua, *Pyromantia*, cùm per ſigna apparentia in igne aliquid monet.

Nona, *Aruſpicium*: & contingit, cùm per ſigna apparentia in extis animalium ſacrificatorum dæmon docet. Sic omninò Thom. Sanchez *lib. 2. ſumm. cap. 38. num.12.* Lupus etiam, licet non ita extensè, *3.part. lib. 17. diſtinct. 2. art. 3. diff. vnica*, Bonacin. *punct.3. cit. num.5.*

QVÆSTIO VI.

Quot ſunt item diuinationis ſpecies, in quibus tacitè ſolùm inuocatur dæmon.

RESpondeo dicendum, quod ſint vndecim. Prima eſt, *Genethlia*, aut *Matheſis*, & contingit, cùm ex Syderum motu, aut ſitu natiuitatem alicuius conſiderat, & diuinat futura.

Secunda, *Augurium*: Cùm ex animalium vocibus, aut ex hominum ſternutatione.

Tertia, *Aruſpicium*: Cùm ex auium volatu, aut quorumuis animalium motu.

Quarta, *Omen*; cùm ex hominum vocibus, præter intentionem dictis.

Quinta, *Onirocritica*: cùm ex Somnis.

Sexta, *Phyſiognomia*, cùm ex totius corporis humani ſignis.

Septima, *Spatulamantia*, cùm ex ſpatulæ ſignis.

Octaua, *Metopoſcopia*, cùm ex fronte.

Nona, *Chiromantia*, cùm ex manuum lineis.

Decima, *Geomantia*, cùm ex punctorum protractione.

Vndecima, *Sortilegium*, quod fit, cùm aliquis ex ſignis reſultantibus in plumbo liquefacto, proiectoque in aquam: vel ex conſideratione feſtucæ electæ ex duabus oblatis, ſchedulæve ſcriptæ, aut albæ, vel ex taxillorum proiectione, vel ex conſideratione eius, quod aperienti librum occurrit, cognitionem quærit. Sic ex D. Thoma 2. 2. *quæſt. 95. art. 3.* docet Sanchez *loc.cit. num.* 13.

QVÆSTIO VII.

An futurorum, aut occultorum inquiſitio per diuinationem, ſemper innitatur pacto expreſſo, vel tacito Dæmonis.

RESpondeo ex dictis, Semper inniti. Sic D. Auguſtin. *lib.2. de doctrina Chriſtiana, c. 22. & 23.* & D. Thom. *2.2. quæſt. 95. art.2. & 3. & opuſc. 25. cap.3.* & ex illis Sanchez *lib.2. ſum. cap. 38. num. 3.* Qui benè explicat, in quo hoc pactum duplex cum dæmone conſiſtat: conſiſtit, inquit, & contingit pactum cum dæmone explicitum, quando expreſſis verbis inuocatur dæmon, & cum eo pactum initur; aut quando ipſomet facto hæc fiunt, veluti ſi quis ſciens, dæmonem per aliquod ſignum occulta docere, illud ea docendus vſurpet. Implicitum verò pactum, aut tacitum contingit, & datur, quando quis cognitionem ſoli Deo reſeruatam, mediis vanis, & indebitis procurat. Nam quamuis præter eius intentionem ſit dæmonem inuocare; at eo ipſo, quod quis hæc media vana intentat, quibus libentiſſimè dæmon ſe permiſcet, vult à dæmone vanorum inuentore doceri. Sic Sanchez ex Caiet. 2. 2. *q.95. art. 2. & 3.* Nauarro *cap.11. num.25.* Valentia 2.2. *diſput.6. q.12. punct.3.* Sayro *Clauis reg. lib.4. cap.5. n.5.* Delrio *lib.4. cap.2. quæſt.2.* Suario *lib. 2. de ſuperſt. cap. 9. à num. 9.* Sic etiam Bonac. *punct. 3. cit. num. 4.* Leſſ. *lib.2. cap.43. dub.5.*

QVÆSTIO VIII.

An malitia pacti expreſſi, vel taciti cum dæmone, conſiſtat in hoc, quod quis cum illo, tanquam cum Dei inimico, & iurato hoſte, fœdus ineat.

RESpondeo affirmatiuè. Nam cùm ab ipſo mundi exordio, Deus inter homines, & dæmones inimicitias indixerit, eaſque in Baptiſmo ſpondeant homines vniuerſi, renunciantes dæmoni, & operibus eius; hinc eſt, quod pactum expreſſum, aut tacitum cum dæmone ineuntes, fœdus cum Dei inimico ineant. Nulla igitur ſocietas cum ipſo quit eſſe licita; ſed ſemper dæmones, vt ſummi hoſtes Dei, & hominum tractandi ſunt. Sic Sanchez *cap.38. cit. n.6.* ex Caiet. *2.2. q.90. art.1.*

QVÆSTIO

Digitized by Google

QVÆSTIO IX.

An Diuinatio hac ſuperſtitioſa, ſit omni iure vetita.

RESpondeo, quod ſic. Nam in primis eſt vetita iure Diuino. *Deuteron.*18. *Numer.*25. *Eccleſiaſt.*34. *& Eſaia* 8. Rurſus eſt vetita iure Canonico, per multa capita 26. q. 5. *& alibi*, vt habitum eſt *quæſt.*3. & à Sixto V. in Motu proprio, contra Aſtrologos. Eſt denique vetita iure ciuili, *l. Nemo*, *C. de Maleſic.* Sic Sanchez *n.*15. Villalob. *tract.*38. *diff.*3. *num.*9. vbi cum Sanchez, eſſe etiam prohibitam iure naturali tenet.

QVÆSTIO X.

An omnes diuinationes, ſiue fiant cum expreſſa, ſiue cum implicita dæmonis inuocatione, ſint ex genere ſuo peccatum mortale.

RESpondeo, vt certum: Eſſe ex genere ſuo mortale. Quia (vt *ſuprà quæſt.*8. eſt habitum) per diuinationem initur fœdus, & ſocietas cum dæmone, perpetuo Dei Noſtri hoſte; cum per illam homo diuinator ſe ſubiiciat diſciplinæ dæmonis, vt ab ipſo occulta doceatur; illumque tacitè honorat, fidem ipſius documentis præbendo, eique futurorum cognitionem, quæ ſoli Deo conuenit, tribuendo; quæ omnia continent tacitam Idololatriam, ac proinde in hoc peccato non datur paruitas materiæ, ſi ſeriò fiat. Sic Bonacina *diſp.*3. *quæſt.*5. *punct.*3. *num.*17. *aliàs* 16. Trullench. ex illo *lib.*1. *cap.*10. *num.*11. Sanchez *lib.*2. *cap.*38. *num.*17. *&* 18. Valentia *q.*12. *punct.*4. Delrio *lib.*4. *cap.*2. *quæſt.*4. Reginald. *lib.*17. *num.*170. Villalob. *loc. cit.*

QVÆSTIO XI.

An Diuinatores huiuſmodi poſſint à mortali, ob ignorantiam inuincibilem, excuſari.

RESpondeo dicendum, quod minimè poſſint excuſari, ſi facta fuerit diuinatio cum expreſſa dæmonis inuocatione; quia in hac re, apud fideles, non puto poſſe dari ignorantiam inuincibilem; quis enim ignorat, non licere commercium, & ſocietatem cum dæmone habere, cum res huiuſmodi, præ ſe ipſa malitiam ſuam ferat, ac toties doceatur; ſecus vero dicendum, ſi facta fuerit diuinatio cum ſola inuocatione tacita; quia tunc excuſari poteſt à mortali diuinator, ratione ignorantiæ, quæ nec affectata, nec nimis craſſa ſit; quia non ita patens eſt huius diuinationis malitia. Sic Caiet. Valentia, Sayrus, & Leſſius, quos citat, & ſequitur Sanchez *lib.*2. *cap.*38. *num.*17. 18. *&* 19. Layman, & Reginald. quos ſectatur Bonac. *diſputat.*3. *quæſt.*5. *punct.*3. *n.*17. Trullench. *lib.*1. *cap.*10. *dubitat.*3. *ſub num.*11. Villalob. *tractat.*34. *diff.*3. *n.*10. Lupus *in edict. S. Inquiſit. part.*3. *lib.*17. *artic.*4. *diff.*3. Qui bene notat, nec hunc excuſari à mortali, ſi prius monitus quod in talibus diuinationibus tacite inuocatur dæmon, adhuc in illis perſeuerat.

QVÆSTIO XII.

An excuſetur à mortali, qui diuinatione vtitur ioci cauſa ad ſe oblectandum.

NEgat Palaus, infra adducendus, exiſtimans raro excuſari à mortali. Sed probabilius, Reſpondeo Excuſari à mortali. Quia tunc talis diuinatio non eſt ſuperſtitioſa, cum deficiat animus ſuperſtitioſus indagandi occulta; ſed iocosè, & vanè, & ſine affectatione cognitionis Dei propriæ, ſed ſolùm ad experiendum, quid caſu accidat, & ideo potius eſt quædam vanitas, quàm ſuperſtitio. Sic Suarez *lib.*2. *de ſuperſtit. cap.*9. *num.*11. Valentia *loc. cit. punct.*3. Sayrus *lib.*4. *Clauis*, *cap.*5. *n. vltimo*, Delrius *lib.*4. *cap.*2. *quæſt.*3. Sanchez *lib.*2. *cap.*38. *n.*10. *&* 20. Bonac. *diſp.*3. *quæſt.*5. *punct.*3. *num.*18. & alij contra Palaum *diſput.*1. *punct.*3. *num.*6. vbi ait, raro à mortali hunc vſum excuſari. *Quia* (inquit) *compertum eſt, illa media improportionata eſſe ad ſignificandos occultos effectus: ergo cum quis tentat videre quid ex illis accidat, quidve ſignificent, tentat experiri, an de facto ſe dæmon illis immiſceat, & conſequenter tentat cum dæmone ſocietatem habere, quod etiam ex ioco videtur graue peccatum.* Hæc ille, & certè probabiliter.

QVÆSTIO XIII.

An quando adeſt pactum expreſſum cum dæmone, ſit neceſſariò exprimendum in confeſſione.

AFfirmare debent omnes, qui exiſtimant diuinationem per pactum explicitum in ratione ſuperſtitionis differre ſpecie ab illa, quæ eſt per pactum implicitum. Ita aliqui, quos ſuppreſſis nominibus, refert Suarez *lib.*2. *de ſuperſtit. c.*10. *n.*1.

Affirmant & alij, qui quamuis putent, diuinationem per pactum explicitum, eſſe eiuſdem ſpeciei in genere vitij, & mali moralis, cum diuinatione per pactum implicitum, ſeu tacitum, tum quia taciti, & expreſſi idem eſt iuris, *l. de quibus, in fine, ff. de legib.* eadémque ratio; cum in dictis diuinationibus eadem ſit participatio idololatriæ; & priuatio eiuſdem honeſtatis Religionis; nihilominus tamen, vt certum iudicant, explicandum eſſe in Confeſſione, an diuinatio facta fuerit cum expreſſo dæmonis pacto: quia longè diuerſum iudicium eſt faciendum in confeſſione de pacto expreſſo, quàm de tacito. Ita Suarez *loc. cit.* & ex illo Sanchez *lib.*2. *Sum. cap.*38. *num.*14. Leſſius *lib.*2. *cap.*43. *dub.*5. Reginal. *lib.*17. *num.*170. Filliuc. *tract.*24. *cap.*3. *quæſt.*10. *num.*72. Bonac. *diſp.*3. *punct.*3. *num.*20. *alias* 19. Trullench. *lib.*1. *cap.*10. *dub.*3. *num.*10. Palaus *diſp.*1. *punct.*3. *n.*11.

Negant verò alij, docentes ſufficere in caſu diuinationis; fateri dicendo, ſe reum fuiſſe ſuperſtitioſæ diuinationis mortalis, non explicando, an facta fuerit per expreſſam, vel tacitam dæmonis inuocationem. Ratio eſt, quia probabiliſſimum eſt, quod in confeſſione ſolùm debeant neceſſariò explicari circunſtantiæ mutantes ſpeciem, non aggrauantes intra eandem, vt late diximus 2. *part. tractatu de Pœnitentia*: atqui etiam eſt probabiliſſimum, vt vidimus, quod diuinatio per pactum explicitum, non differat ſpecie à diuinatione per pactum implicitum,

ſed

ſed ſolùm differant ſicut completum, & incompletum; aut ſicut actus perfectus, & imperfectus intra eandem ſpeciem: ergo probabiliſſimum eſt, non eſſe obligatum pœnitentem manifeſtare in Confeſſione expreſſam dæmonis inuocationem. Sic Victoria *in ſumma, vbi de Confeſſ. num.* 176. *fine.*

Sed ego diſtinctius, Reſpondeo dicendum, quod ex ſe, aut de per ſe, minimè ſit neceſſarium explicare in Confeſſione, an diuinatio fuerit cum expreſſa dæmonis inuocatione, aut non: ſecus verò ex adiuncto. *Primum* conſtat ex argumento facto pro ſententia Victoriæ; quod quidem in noſtra ſententia docente non eſſe neceſſariò confitendas aggrauantes, efficaciſſimum eſt.

Secundum verò probatur planè; quia diuinatio procedens ex pacto expreſſo cum dæmone, plures malitias ſpecificas adiunctas ſibi regulariter habet: ergo vt Confeſſarius illas cognoſcat, neceſſariò debet pœnitens talem diuinationem ex expreſſo pacto ortam confiteri. Conſequentia liquet, antecedens verò probat latiſſimè Suarez *lib.* 2. *citat. cap.* 8. *num.* 22. vſque ad finem capitis: habet enim aliquando ſpeciem Idololatriæ, ſi dæmonem tanquam quid diuinum recognoſcat diuinator, adorando illum cultu ſolius Dei. Si illum adoret ſolo Sanctorum cultu, habet ſpeciem Idololatriæ. Si dæmonis reſponſum tanquam certum, & infallibile credatur, continet ſpeciem hæreſis, &c. Sic tenent omnes Authores citati pro affirmatiua ſententia, præcipuè Suarez *loc. cit.* Sanchez *num.* 14. *adiuncto* 26. Bonacin. & Trullench. nec credo aliquid aliud voluiſſe, quàm nos hic dicimus. Legantur attentè.

QVÆSTIO XIV.

An neceſſarium ſit in Confeſſione exprimere rem, per quam quis diuinauit, an ſcilicet per aërem, aquam, ignem, terram, &c.

Affirmandum videtur. Quia Præſtigium eſt alterius ſpeciei à Necromantia, Pythonica, Geomantia, & ab aliis ſpeciebus *ſuprà quæſt.* 5. numeratis: ergo per quas harum facta ſit diuinatio, neceſſum eſt confiteri: Et ideò ſic ex parte tenet Valentia 2.2. *diſp.* 6. *q.* 12. *punct.* 2.

Sed probabilius longè, Reſpondeo negatiuè. Quia probabilius longè eſt, quod omnes diuinandi modi, licèt materialiter, & in genere naturæ ſint diuerſæ ſpei; in genere tamen moris formaliter non ſunt, niſi eiuſdem ſpeciei. Quia nullus diuinandi modus ex relatis, habet ſpecialem deformitatem contra rectam rationem, ſed omnes eandem; ideoque accidentarium eſt diuinationi, quod potius in vna, quam in alia re fiat. Sic Suar. *cap.* 9. *num.* 5. *& cap.* 10. *num.* 2. *&* 3. Caiet. *tom.* 1. *opuſc. tract.* 5. *de Confeſſ. quæſt.* 3. Azor. *tom.* 1. *lib.* 9. *cap.* 12. *q.* 3. Victoria, Sotus, & Rodriguez, quos ſequitur Sanchez *lib.* 2. *cap.* 38. *num.* 14. Henriquez *lib.* 5. *cap.* 5. *num.* 3. Leſſius *lib.* 2. *cap.* 43. *dubitat.* 5. Filliuc. *tract.* 24. *cap.* 3. *quæſt.* 10. *num.* 72. Reginald. *lib.* 17. *num.* 165. *&* 166. Bonac. *diſput.* 3. *quæſt.* 5. *punct.* 3. *num.* 21. Trullench. *lib.* 1. *cap.* 10. *dubit.* 3. *num.* 10. Lupus *part.* 3. *lib.* 17. *diſt.* 2. *art.* 4. *diff.* 4.

QVÆSTIO XV.

An omnis diuinatio ad ſuperſtitionem pertineat.

Negant aliqui, eo quòd ſuperſtitio conſiſtit in voluntate attribuendi creaturæ Diuinum honorem: at ſola diuinatio futurorum contingentium, pendentium à cauſa libera, ad Deum pertinet: ergo ſola hæc diuinatio eſt ſuperſtitioſa. Quia ſi quis à dæmone ſcientiam alicuius occulti effectus præſentis petat, non petit aliquid, quod eius poteſtatem excedat: ergo nullam ei tribuit diuinationem: ergo neque ſuperſtitionem committit, tametſi grauiſſimè peccet. Ita tenet Valentia 2. 2. *diſputat.* 6. (non 3. vt legi apud Palaum) *quæſt.* 12. *punct.* 3. & indicat Leſſius *lib.* 2. *cap.* 43. *dub.* 5. *n.* 28.

Sed probabilius Reſpondeo dicendum, quod omnis diuinatio, ſiue tacita, ſiue expreſſa, ſit vera ſuperſtitio. Ratio eſt, inquit Palaus, quia ex proprio diuinitatis iure vult Deus, vt omnes creaturæ ad ipſum confugiant, in eóque fidant: qui ergo, illo relicto confugeret ad ſuum inimicum, in eóque confideret, planè eius iuri diuino derogaret, & quod illius proprium eſt, vellet inimico tribuere: ergo committit ſuperſtitionem, & tacitam idololatriam; & per hoc patet ſolutio contrariæ rationis. Sic ille *diſputat.* 1. *punct.* 3. *num.* 12. ex Sancto Thoma 2. 2. *quæſt.* 95. *artic.* 2. & Caiet. *ibid.* Suar. *lib.* 2. *cap.* 8. *à num.* 16. & Sanchez *lib.* 2. *cap.* 38. *à num.* 9.

QVÆSTIO XVI.

An Diuinatores alligantes dæmones (v. g. in annulo;) vel eos inuocantes, ſint ipſo facto excommunicati.

Affirmant aliqui Doctores, qui & probant ex *cap. ſi quis Epiſcopus, & cap. Aliquanti,* 26. *quæſt.* 1. *& cap.* 1. *quæſt.* 5. vbi fertur contra prædictos excommunicatio lata, non ferenda. Ideò ſic ſentit Martinus Delrio *lib.* 4. *cap.* 2. *quæſt.* 7. *ſect.* 4. & id eſſe probabile ait Suar. *lib.* 2. *de ſuperſtit. cap.* 19. *num.* 5. Et tenuit antea Tabiena *verb. excommunicatio* 1. *caſu* 4.

Sed probabilius Reſpondeo, Prædictos diuinatores præciſè vt tales ſunt, minimè eſſe ipſo facto excommunicatos. Quia probabilius eſt, nullam eſſe in iure contra hos excommunicationem latam, ſed ferendam, vt latè probat Sanchez *lib.* 2. *cap.* 38. *n.* 91. Suar. *loc. cit. cap.* 19. *n.* 5. Azor. *tom.* 1. *lib.* 9. *cap.* 26. *quæſt.* 3. Leſſius *lib.* 2. *cap.* 43. *dub.* 5. *num.* 29. Souſa *in Aphoriſm. Inquiſ. lib.* 1. *cap.* 58. *& lib.* 2. *cap.* 2. *num.* 7. Trullench. *lib.* 1. *in Decalog. cap.* 10. *dubitat.* 3. *fine.* Lupus *part.* 3. *lib.* 17. *diſt.* 2. *artic.* 4. *diff.* 1. Palaus *diſputat.* 1. *punct.* 13. *num.* 2. Bonacin. *diſput.* 3. *quæſt.* 5. *punct.* 3. *num.* 12. & alij. Nota, notanter me dixiſſe, *præciſè vt tales ſunt;* quia certum eſt apud omnes, excommunicationem ipſo facto incurrere, ſi hæreſim ſimul incurrant, quòd hæc tali delicto (vt ſæpe ſolet) adiungatur, vt vidimus.

QVÆSTIO XVII.

An ſaltem, qui conſulit Diuinos, vt aliquid occultum ſibi detegant, ipſo pacto excommunicationem incurrat.

NEgandum videtur. Quia, vt nuper vidimus, Diuinatores alligantes dæmonem, aut ipſum inuocantes, non incurrunt excommunicationem ipſo facto: ergo à fortiori non incurrent conſulentes illos. Patet, quia magis videtur ſubiectos eſſe excommunicationi alligantes dæmonem, aut ipſum inuocantes, quàm conſulentes ipſos Diuinos: ſed illi non incurrunt: ergo nec iſti.

Sed hoc argumento non obſtante, affirmantem partem tuetur Lupus *loc.cit.art.4.diff.2.* Qui & probat ex *c. ſi quis,26.q.5.* vbi conſultores excommunicatione ipſo facto ligantur, etiamſi hæreſim non habeant in intellectu. Ita ille ex Toleto *lib.4.ſum.cap.14.num. mihi* 10. ibi: *At qui ipſos Magos conſulit, & qui petit opera eorum, excommunicatus eſt, vt habetur cap. ſi quis.* Hæc Toletus.

Sed probabilius Reſpondeo: Nec ipſos conſulentes Magos, eſſe ipſo facto excommunicatos, ſed excõmunicandos. Quia *in c. ſi quis, cit.* tam de Magis, quàm de illos conſulentibus loquitur: atqui probabilius eſt, vt quæſt. antecedenti eſt habitum, & docent ipſimet Lupus, & Toletus, quod Diuinatores, ſeu Magi, non ſunt ipſo facto excommunicati per dictum *c. ſi quis*: ergo neque erunt ipſi conſulentes. Maior probatur ex verbis Textus, ait enim ſic: *Si quis Ariolos, Aruſpices, aut Incantatores obſeruauerit, phylacteriis vſus fuerit, anathema ſit.* Sic tenent Authores nuper citati quæſt. antecedenti, præcipuè Suarez *c.19.cit.num.5.* vbi ait, quod licèt oppoſita ſententia in rigore iuris loquendo, non ſit improbabilis, propter illud verbum *Anathema ſit, tamen non videtur ita in conſuetudine receptum; vnde vel conſuetudo derogauit huic iuri, vel certè cum ſit optima legum interpres, ita verba illa,* Anathema ſit, *interpretata eſt, vt perinde ſonet, ac dicere,* excommunicetur, anathematizetur. *Quod autem hæc conſuetudo ſit, conſtat ex Gloſſis, & Doctoribus communiter, qui hanc cenſuram ibi non cognoſcunt, tanquam iure ipſo facto latam, ſed ferendam.* Hæc Suarez, & ex illo Fagundez *lib. 1. in Decal. c. 45. à n. 4.* Nulla igitur eſt in iure Canonico pro Diuinatoribus, aut pro illos conſulentibus excommunicatio ipſo facto. De iure autem vniuſcuiuſque Diœceſis aliud eſſe poterit, vnde videndæ erunt conſtitutiones illarum. Vt autem facilius, quæ *infra* dicenda ſunt, intelligantur, neceſſum erit prius aliqua de ſcientia dæmonum præmittere. Sit ergo

QVÆSTIO XVIII.

An dæmones cognoſcere, & prædicere poſſint omnia futura, quæ à cauſa naturali neceſſariò proueniunt.

REſpondeo, vt certum, Poſſe. Quia cum huiuſmodi futura habeant cauſam determinatam, & infallibilem, quam per ſpecies innatas perfectiſſimè cognoſcunt, conſequenter certitudinaliter futura ab illa dependentia norunt, & prædicere poſſunt. Ideoque prædicere queunt, Lunam tali die eſſe eclypſandam, oppoſitionem Solis, & Lunæ tali hora habendam, &c. Sic omnes. Legantur Palaus *diſput. 1. punct. 3. num. 2.* Lupus *in edict. Inquiſit. part. 3. lib. 16. diſt. 1. artic. 1. diff. 1.*

QVÆSTIO XIX.

An item poſſint dæmones cognoſcere, & prædicere omnia futura, quæ habent cauſam determinatam, fallibilem tamen.

REſpondeo, etiam vt certum: Poſſe cognoſcere, & dicere, verùm non certitudinaliter, ſed coniecturaliter tantum. Quia licèt hæc futura habeant cauſam determinatam, eſt tamen fallibilis; & ideo non infallibiliter, ſed ſolùm coniecturaliter poſſunt futura ab illa dependentia ſcire. Vnde ſicuti Aſtrologi prædicunt ex cœli motibus tempeſtates, pluuias, &c. non omnino certò, ſed ex coniecturis, eo quòd ſæpe ex cauſis inferioribus, au ſuperioribus impediri poſſunt, ita & dæmones hoc modo ſcire talia futura poſſunt. Sic Lupus *loc. cit.*

QVÆSTIO XX.

An deinde futura contingentia, & à libera voluntate pendentia, poſſint certò dæmones cognoſcere, & prædicere.

REſpondeo, Tanquam certum: Non poſſe certò cognoſcere, & conſequenter nec certò prædicere. Probatur. Tum, quia hæc futura habent cauſam indeterminatam, & fallibilem, & ad oppoſita vertibilem: Tum, quia de his futuris ſcientiam habere, eſt proprium Dei, iuxta illud Iſaiæ 41. *Annunciate nobis quæ futura ſunt, & dicemus quod Dij eſtis vos.* Tum, quia ſi dæmones ſcirent huiuſmodi futura, ſcirent etiam, an eſſent victuri hominem, quem tentant; at hoc eſt falſum; ergo. Minor probatur: nam cum ſuperbiſſimi exiſtant, nunquam tentarent, niſi eum, quem præſcirent ſibi ſuccumbendum: atqui ex Scriptura Sacra, & etiam experientia conſtat, quod tentant etiam illos, à quibus ſæpe vincuntur, vt conſtat de Sancto Iob, & aliis: ergo. Sic omnes. Legantur D. Thom. *in 2. diſt. 7. q. 2. art. 2.* D. Bonau. *ibidem part. 2. art. 1. quæſt. 3.* Delrius *lib. 4. cap. 2. quæſt. 2.* Pereira *lib. 3. de Magia, cap. 5.* Sanchez *lib. 2. Sum. c. 38. num. 7.* Bonacin. *diſput. 3. quæſt. 5. punct. 3. num. 1.* Lupus, & Palaus *loc. cit* & alij.

QVÆSTIO XXI.

An ſaltem huiuſmodi futura contingentia, & à noſtra libera voluntate pendentia, poſſint dæmones, ſi non certò, ſaltem probabiliſſimè coniectare, & prædicere.

REſpondeo, vt certum: Poſſe id coniectare probabiliſſimè. *Primò*, quia ſuo ingenio angelico, & ſcientiæ acumine, facillimè cognoſcunt ad quid inclinetur affectio noſtra. *Secundò*, Quia cum omnium hominum temperamenta, affectuſque optimè norint, & quid ex ipſis oriri ſoleat, poſſunt ex iis pendentia à libero arbitrio probabiliſſimè coniectare. *Tertiò*, Quia ſagaciſſimi ſunt, & Deo permittente, phantaſma hominum variis modis perturbare poſſunt, & quid ex ipſis oriri ſoleat, prædicere. Sic Sanchez, Delrius, Pereira, Palaus, & Lupus *loc. citat. diff. 2.*

*diſſ.*2. Qui *diſſ.*3. ex D. Auguſt. *in lib. de natura dæmonum*, ſeptem capita aſſignat ex quibus Dæmones aliqua futura abſolutè certò norunt. *Primum* ex ſubtilitate ingenij naturalis. *Secundum*, ex experientia temporum. *Tertium* ex celeritate motus. *Quartum* ex potentia; quia videlicet poſſunt morbos immittere, illoſque prædicere. *Quintum* ex ſignis corporis, v. g. ex pulſu, vrina, &c. *Sextum*, ex ſignis animi, nempe ex paſſionibus. *Septimum* denique ex Prophetis, ac Scripturis.

QVÆSTIO XXII.

An Deus miniſterio Angelorum bonorum, dæmonibus interdum reuelet futura, quæ poſtea hi prædicere poſſunt.

Reſpondeo vt certum: Quod Sic. Quia Deus mirabili ſua ſapientia, etiam per inimicos ſuos, ſuam implet voluntatem, ait D. Bonau. *in 2. diſt. 7. part. 2. in expoſit. litera.* Sic ipſe, & Sanchez *lib. ſecundo, cap.* 38. *numer.* 7. per hæc verba: *Poteſt etiam Dæmon certò futura noſſe, quæ diuinatores edocet ex reuelatione Dei per Angelum ſibi facta. Sæpe enim Deus ad malum pœnæ inferendum vti ſolet dæmonis miniſterio, atque ita id damnum ac durationis tempus ei reuelat. Quare poteſt tunc dæmon initium, & finem eius mali certò prædicere.* Sic Sanchez ex Delrio, & Pereira. Lupus *loc. cit. diſſ.* 4. Qui bene addunt, quod ſi morbus aliquis fiat ex maleficio, qui ex pacto ceſſaturus eſt, ſublato ſigno, poterit etiam tunc dæmon finem morbi certò prædicere.

QVÆSTIO XXIII.

An dæmon poſſit naturaliter ſcire, ſi longa, vel breuis debeat eſſe cuiuſque hominis vita.

Reſpondeo, Poſſe ſcire, quamuis non omnino punctualiter. *Primum* patet, quia dæmon apprimè noſcit cuiuſque hominis complexionem, humorumque diſpoſitionem, videtque intra corpus illius occluſa, quæ ad breuitatem, & longitudinem vitæ conferunt: ergo. Secundum etiam conſtat, quia longitudo, vel breuitas vitæ, non pendet ſolummodo ex complexione naturæ, ſed etiam ex ciborum qualitate, aëris temperie, quæ ex placito cuiuſque variari poteſt. Imò & ex aliis accidentibus, quæ in dies contingunt, &c. ergo. Sic communis. Legantur Iacobus Sprenger *in Malleo Maleſic. p. 2. q. 1. c. 2.* Lupus *loc. cit. art. 3. diſſ. vnica*, quam finit aduertendo, perſpicaciùs quolibet peritiſſimo Medico, poſſe dæmonem cognoſcere ex ſignis, quanto tempore infirmus probabiliter ſit ſuperuicturus, quoue tempore moriturus: quod non dubito.

QVÆSTIO XXIV.

An dæmones cognoſcant certò omnes cogitationes hominum, quæ in actum externum prodierunt.

Reſpondeo, tanquam certum: Cognoſcere. Quia vident. Qua ratione certò ſciunt occultiſſima furta, res perditas, theſauros defoſſos, ſecreta conſilia, aliaque occulta peccata à voluntate prodeuntia, & palam patrata verbis, ſcriptis, aut factis. Sic Delrius *diſquiſ. Mag. lib. 5. cap. 2. quæſt. 2.* Valentia 2. 2. *diſput. 6. quæſt. 12. punct. 3.* Sanchez *lib. 2. Sum. cap. 38. ſub num. 7.* Lupus *part. 3. lib. 17. diſt. 1. artic. 2. diſſ. vnica.*

QVÆSTIO XXV.

An etiam dæmones certò poſſint cognoſcere cogitationes hominum, ac deliberationes voluntarias.

Reſpondeo, tanquam certum: Non poſſe certò, ſed ſolùm probabiliſſimè coniectare ex iis, quæ in corpore, tam interius, quàm exterius apparent, & ex verbis, ſcriptis, & aliis clandeſtinis conſiliis. Sic Delrius, Pereira, Valentia, Sanchez, Lupus *loc. citat.* & omnes.

QVÆSTIO XXVI.

Quomodo diuinatores à dæmone doceantur ea quæ diuinant, & prænunciant.

Reſpondeo, edoceri; vel quia dæmon aſſumpta viſibili forma diuinatores alloquitur: vel abſque vllo viſibili aſpectu, format in aëre verba, que à ſolis diuinatoribus audiantur: vel quia tradit ſcripturam in qua continetur res prænuncianda: vel quia in ſomniis, aut in vigilia, diſponit ipſorum phantaſmata idonea ad futura repræſentanda, atque incitando diuinatores, vt repræſentata per phantaſma prædicent: his, & aliis modis ſimilibus poſſunt dæmones inſtruere homines, & occulta docere, vt prædicent. Sic omnes. Legantur Pereira *lib. de Magia, cap. 5. n. 25.* Sanchez *loc. cit. num. 8.* Filliuc. *tract. 24. cap. 5. quæſt. 4. num.* 116. Bonac. *diſp. 3. quæſt. 5. punct. 3. num.* 3. Trullench *lib. 1. in Decalog. cap. 10. dub. 3. num.* 5. Palaus *tom. 3. tract. de ſuperſtit. diſput. 1. punct. 3. n.* 3.

§. II.

De diuinatione cum pacto Dæmonis expreſſo.

QVÆSTIO XXVII.

Quot modis poteſt quis poſtulare expreſsè à dæmone cognitionem rerum occultarum.

Reſpondeo, quod duobus modis. *Primò* ſimpliciter petendo à dæmone, vt aliquid dicat, & doceat abſque vlla promiſſione, vel pacto ex parte petentis. *Secundò*, cum expreſſo pacto, quo petens ſe obligat ad obſequium dæmonis, ſi res occultas eum doceat. Quod fieri ſolet etiam duobus modis; nempe & cum ſolemnitate, & ſine illa. Cum ſolemnitate fit, quando dæmon apparet in ſimilitudinem Monarchę in forma viſibili, magna dæmonum comitante caterua, in ſolio ſedens, coram quibus omnibus vtrinque fiunt promiſſiones, homo promittit ſe negaturum Deum, omnia Sacramenta, & res Sacras, & non confeſſurum Sacerdoti, ſaltem hoc peccatum: Dæmon verò illi promittit futura, & occulta reuelaturum, & votis illius per omnia ſatisfacturum.

Sine ſolemnitate fit etiã duobus modis. *Primò*, cum ſolus

ſolus cum ſolo dæmone pactum iniit. *Secundò*, cum ipſe ſolus non audet coram dæmone comparere, idē promittit pro tertia perſona. Ex parte etiam dæmonis, duobus modis poteſt eſſe expreſſa reſponſio. *Primo*, ſimplex, & ſine pacto. *Secundò*, etiam cum pacto, acceptando obligationem ad docendum de occultis. Hæc omnia Trullench. *lib. 1. in Decalog. cap. 10. dubit. 3. num. 7.*

Quot verò modis contingat diuinatio cum expreſſa, & implicita dæmonis inuocatione, diximus *ſuprà quæſt. 5. & 6.* In quo conſiſtat eius malitia, *q. 8.* Et quo iure ſit vetita, & an ſemper ſit mortalis, *quæſt. 9. & ſequentibus.*

QVÆSTIO XXVIII.

An ſit licitum inter aliquos paciſci, vt qui prior obierit, alteri appareat, eum de ſuo ſtatu certiorem facturus.

AFfirmandum abſolutè videtur. Quia id olim à nonnullis factum legimus. Et præcipuè à Sancta Lutgardia, vt tradit Surius *tom. 4. lib. 2. vitæ eius, menſe Iunio.* Et id ipſum accidiſſe cuidam fratri Dominicano narrat Fr. Anton. Senenſis *in Chron. Dominicanorum.* Is enim commorans in Conuentu Zamorano, cum quodam fratre Minorita familiari ſuo, ſimile pactum iniuit. Et cum Minorita prior moreretur, poſt dies aliquot apparuit Dominicano menſas in refectorio ſternenti, expiatorium ignem circumgeſtans. Et ad cruciatus ſui indicium, menſam ligneam manu tetigit, eamque ibi impreſſit: & ad perpetuam rei memoriam, paruulo clatro ferreo manet obtectum. Igitur huiuſmodi pactum facere non illicitum videtur.

Sed clarius, Reſpondeo dicendum, quod licet ſecundum ſe conſideratum hoc pactum culpa careat; tamen, quia res eſt valde periculoſa, & valde obnoxia dæmonum illuſionibus, ideo omninò ab illo cauendum ſit. Sic Summa Confeſſor. *lib. 1. tit. 11. q. 23.* Ciruelo *lib. 2. de ſuperſt. cap. 11.* D. Thom. & Betzitius, quos citat, & ſequitur Delrius *lib. 2. diſquiſ. Magic. q. 26. ſect. 7. verſ. ſecundò ſequitur*, vbi addit, vix fieri poſſe, vt pactio hæc culpa curioſitatis vacet. Sanchez *lib. 2. Sum. cap. 38. num. 25.* Fagundez *lib. 1. in Decal. cap. 36. num. 14.* Bonac. *diſput. 3. quæſt. 5. punct. 3. num. 3. verſ. ex quo fit.* Trullench. *lib. 1. in Decal. cap. 10. dub. 3. num. 5.*

QVÆSTIO XXIX.

An animæ, vel beatæ, aut in Purgatorio, vel in inferno detentæ, viuentibus aliquando appareant.

NEgant imprimis Hæretici Atheiſtæ, qui animam negant immortalem, & corpori volunt eam commori. Negant deinde alij noſtri temporis hæretici, eo quod hac mortuorum apparitione fidem Purgatorij (quod negant) valde ſtabiliri percipiant. Negant demum aliqui ex Catholicis, exiſtimantes nunquam defunctorum animas viuentibus apparere, ſed ſemper eſſe dæmones, aut malos genios hominum deceptores, aut mere ſomnia. Ita Hieronymus Magius, & Tiraquellus, apud Martinum Delrium mox citandum.

Sed pluſquam certum, Reſpondeo aliquando apparere, Deo ita permittente, ad eius honorem, & ad multornm hominum vtilitatem. Hanc veritatem latè probant Delrius *lib. 22. diſquiſit. magicar. q. 26.* per ſex ſectiones, Thyreus *lib. de ſpirituum apparitionib. à cap. 11. per multa cap.* Sanchez *loc. citat. num. 23.* Bonac. *num. 3.* Fagundez *loc. citat. num. 11.* per hæc verba: *Decet enim, & vtile eſt, hoc fieri aliquando, Deo optimo Max. permittente, & ad multorum hominum vtilitatem, & ad Dei honorem, & iuſtum illius iudicium. Nam hæ apparitiones multum nobis afferunt vtilitatis, docent enim in primis nos, animas noſtras corpori manere ſuperſtites; oſtendunt non eſſe impoſſibilem corporum reſurrectionem; clamant Deum non viuos modò, ſed etiam mortuos iudicare; nobis manifeſtant, certa eſſe loca, in quibus nocentes indeſinenter diſcrucientur, innocentes immortali æuo fruantur.* Hæc fagundez. Legantur Torreblanca *lib. 4. iur. ſpirit. practic. cap. 7. à num. 23.*

QVÆSTIO XXX.

An Magi queant operâ dæmonum veras defunctorum animas nobis oſtendere.

AFfirmandum videtur, eo quòd anima Samuelis, ope dæmonis, & pacto Pythoniſſæ ad vitam rediit, & loquuta eſt, vt narrat Scriptura *1. Reg. 28.* ergo.

Sed vt certum, Reſpondeo, Non poſſe. Ratio eſt, quia ſi Defunctorum animæ in cœlo ſunt, alienum eſt à diuina maieſtate, & ſtatu illo beatifico, vt dæmonibus ſubiiciantur: ſi in purgatorio exiſtunt, ſunt in via beatitudinis, & ideo ob eandem cauſam non decet eas dæmonibus ſubiici: Si in inferno morantur, nequit diabolus ſinere eas egredi, ſine nutu Dei, ſine quo nec ipſe poteſt. Sic docent omnes Catholici. Legantur D. Thom. *1. p. q. 117. art. 4. ad 2.* Victoria *de Magia n. 17.* Martin. Delrio *lib. 2. q. 26. ſect. 7.* Suarez *lib. 2. de ſuperſtit. cap. 10. num. 14.* Leſſius *lib. 2. de Iuſt. cap. 44. dubit. 3. n. 23.* Fagundez *lib. 1. in Decalog. cap. 36. num. 11.* Palaus *tom. 3. tract. de ſuperſt. diſput. 1. punct. 11. n. 4.*

Ad rationem verò pro parte affirmante adductam, Reſpondeo vel quod non fuerit vera anima Samuelis: ſed ſpectrum, aut imago eius, id eſt, dæmon, qui nomine Samuelis loquutus fuit ad Saulem, dicens illi: *Tu, & filij tui cras mecum eritis*, vt volunt D. Auguſt. *lib. 2. ad Simplician. quæſt. 3. & ad* Dulcidium *lib. 8. quæſt. 9. & in lib. 2. de mira ſpect. cap. 11. & in lib. quæſt. veter. Teſtam. quæſt. 27.* Tertullian. *in lib. de anima, cap. 57.* vbi cum exaggeratione ait: *Abſit, vt anima cuiuſlibet Sancti, nedum Prophetæ, à dæmone credamus extractam, edocti, quod ipſe Sathan transfiguretur in Angelum Lucis.* D. Iuſtin. etiam, Cyrillus, Guillel. Pariſienſ. & Turrecremata, apud Fagundez vbi infra vel: ſi fuerit vera anima Samuelis, quæ loquuta fuit Sauli, vt probabilius ſentiunt Baſilius, Ambroſius, D. Thom. Lyra, Caiet. Abulenſ. Carthuſian. Gaſpar Sanchez, Bellarmin. Martin. Delrio, Suarez, Pereira, Leſſius, Sotus, & alij, quos afferunt, & ſequuntur Fagundez *loc. cit. n. 11.* & Palus *n. 5.* tunc dicendum eſt, Samuelem non apparuiſſe ex vi magicæ artis, petente id Pythoniſſa, ſed ex iuſſu, & voluntate Dei; tum ad gloriam Samuelis; tum ad maiorem Saulis punitionem: quod conſtat, ex eo quod verè præuenit incantationes Pythoniſſæ, & apparuit priuſquam magicæ illæ preces, quæ longiſſimæ eſſe ſolent, finirentur, vt colligitur ex admiratione, & metu, quem Pythoniſſa concepit aduentu Samuelis. Non enim timuit mulier aſſueta ſpectris, quia vnum viderat; ſed quia præter morem

ante finitas, & vix inceptas incantationes, ac proinde non ex vi illarum, Samuel appareret. Legantur Torreblanca *lib.4. ſpirit. pract. cap.7. à num.23.* Raphael de la Torre *tom.2. quaſt.95. artic.3, diſp.13.* & alij apud ipſos.

QVÆSTIO XXXI.

An ſemper mentiatur dæmon, quando in dæmoniaco ait, ſe alicuius defuncti damnati, vel non damnati animam eſſe.

RESpondeo, vt quid certum, ſemper mentiri. Quia anima defuncti nunquam alterius hominis corpus ingreditur. Sic Abulenſ. *cap.8. in Matth. q.124. ad 1.* Delrius *poſt lib.6. diſquiſit. magic. in Anacephaleoſi, monitione 10.* Sanchez *lib.2. ſum. cap.38. num.24.* Fagundez *loc. cit. n.13.* Qui bene aduertunt, minimè eſſe faciendum, quod dæmon, ſeu dæmoniacus, fieri præſcribit, ſi opus conſilij ſit: quia dæmonibus, nec bona conſulentibus, auſcultandum eſt; eo quod omnia bona, quæ nobis conſulunt, ad malum ſemper tendant, & ad noſtram perniciem. Si verò opus, quod præſcribit, fuerit ex præcepto, v.g. charitatis, vel iuſtitiæ, tunc faciendum eſt illud; non quia à dæmoniaco præſcribitur, ſed quia ad id faciendum tenemur.

QVÆSTIO XXXII.

An dæmones hominibus apparere ſoleant, fingentes ſe eſſe animas defunctorum, vt inde occaſionem arripiant trahendi illos in aliquem errorem?

RESpondeo vt certum, ſolere apparere, dicendo, ſe eſſe animas defunctorum, vt ſe aſpicientes errore aliquo decipiant, vt mortuos infament. Sic docent D. Auguſt. *lib.10. de Ciuit. Dei, c.11.* Chryſoſt. *homilia 29. in Matth.* D. Thom. *1. part. quaſt. 117. artic.4. ad 2.* Victoria *de Magia, quaſt.4.* Sotus *lib.8. de iuſt. quaſt.3. artic.2. col.4.* Ciruelo *de ſuperſtit. p.3. cap.8.* Pedraza *in Sum. in 1. pracep. §.10.* Martinus Delrio *lib.2. diſquiſ. Magic. quaſt. 26. ſect. 7.* ibi: *Ideo ſolent ipſi has vices ſubire dæmones, qui per mundum adhuc vagantur, & has animas amant mentiri. Neque id mirandum, cum in Angelum quoque lucis ſe transfigurent, & in B. Virginem Deiparam, vt in Biturigibus vibiſcis, cum illic degerem, ſcio accidiſſe. Imò, & in ipſum Chriſtum Dominum, qualis Beato Martino apparuit diabolus.* Sic Delrius. Sanchez *loc. citat. num.23.* Fagundez *n.8. & 9.* Bonacina *n.3.* & alij. Qui bene notant in his caſibus, nec eſſe illis credendum, quamuis bona conſulant, petantve ſuffragia ſibi fieri, aut aliquid reſtitui; nam id ex malitia efficiunt, gratia poſtea facilius decipiendi.

QVÆSTIO XXXIII.

An dentur aliqua ſigna, quibus diſcerni queat, an hæ apparitiones ſint à Deo, vel à bonis, vel malis Angelis.

RESpondeo, Dari aliqua ſigna, è quibus quæ certiora ſunt, primo loco prænunciabimus. *Primo* ergo, ſi ad ſignum crucis, vel ad nomen Sanctiſſ. Ieſu, vel Mariæ, vel aliorum Sanctorum, eorumve Reliquias, agni Dei ceream effigiem, luſtralem aquam, panem, ſalem, cereumve benedictum, aut alia huiuſmodi Sacramentalia, vel Catholicæ religiones ſymbola, fugiant, aut deteſtentur; factæ viſiones malorum Angelorum ſpectra cenſenda ſunt.

Secundo, ſi poſtquam ſemel exegerunt quod volebant, adhuc fruſtra rurſus appareant, & ſint importuniores, tunc etiam ſunt cenſendæ fictæ viſiones, & malorum Angelorum. Nam verè animæ, cùm illis quis ſatisfecerit, vel non redeunt, vel ſemel tantum, vt gratias agant: contra verò dæmones iterum, atque iterum redeunt, vt cauſas ex cauſis, funiculum ex funiculo nectant, vel ad obſidendum, vel ad grauiter decipiendum.

Tertiò, Si ſe dicat, animam eſſe alicuius damnati, mentitur, & dæmon eſt: nam (vt ſupra eſt habitum) vix vnquam damnatorum animæ ſinuntur egredi.

Quarto, Si prætexit apparitioni cauſam falſam, vel malam, vt v.g. ſi dicat, ſe apparere coactum, vel vi coniurationis magicæ, vel vt reuelet curioſa, vel parum neceſſaria, aut quæ neſciri expediret, dæmon eſt.

Quinto, ſi apparentis oratio ſit falſa, ſuperſtitioſa, maleſuada, deſperati, ſuberbi, libidinioſi, vindictæ appetentis, aut aliter perturbati præferens animi oſtentationem, dæmon eſt.

Sexto denique, ſi appareat forma non humana, formoſâ, & bene formatâ, ſed tetra, deformi, aut vili, vel canis, ſerpentis, ſuis, draconis, aranei, bufonis, vel ſimilium, vel nigri Æthiopis, malus eſt genius: Si verò forma humana, bona, Angeli, vel Beati, vel Dei; tunc conſideranda eſt operatio, nempe ſi ex genere ſuo ſit improba, vt blaſphemiæ, ſuperſtitionis, mendacij, homicidij, luxuriæ, &c. vel doloſa ex modo apparitionis, vt ſi primo congreſſu lætitiam adferat animo, & tranquillitatem, poſtea horrorem, turbationem, deſolationemve, aut etiam magno cum fœtore, ſtrepitu, vel clade abeat, dæmon eſt. Sic Martinus Delrio *lib.2. q.26. ſect.3. verſ. Metum nobis.* Legantur de hac re etiam Petrus Thyreus *lib.2. de Spirituum apparit. cap.16.* Peltanus de Purgatorio *cap.5.* Fagundez *lib.1. in Decalag. cap.36. numer.12.* Binsfeld. *in Confeſſ. Maleficar.* Torreblanca *de Iure Spirit. practicabil. lib.1. c.2. à numer.38.*

§. III.

De diuinatione per aſtra, abſque expreſſa inuocatione dæmonis.

QVÆSTIO XXXIV.

An Aſtromonia, & Aſtrologia differant inter ſe.

RESpondeo dicendum, quod quamuis primo aſpectu videantur non differre, cum ambæ verſentur circa Aſtra, tamen cum aliter, & aliter circa illa verſentur, non parum differunt ab inuicem. *Aſtronomica* namque, veluti Theorica, aut ſpeculatiua ſcientia, agit in vniuerſali de Aſtris, nempe de eorum quantitate, menſura, diſtantia, ſitu, motu, & curſu; de eclypſi, de polis, de hemiſphæriis, de circulis, de retrogradationibus, & ſimilibus. *Aſtrologia* vero veluti ſcientia practica, agit de aſtrorum effectibus

ꝫibus, au prorietatibus, nempe de temporibus ad plantandum, ſeminandum, & ſcindendum aptis, & ſimilibus. Sic omnes. Legantur Thom. Garzonus in ſua Platea vniuerſali, *diſcurſu* 39. Torreblanca *de Iuris Spirit. pract. lib.7. cap.2.* Ignatius Lupus *in edictum S.Inquiſit. part.3. lib.18. diſt.1. art.1. difficul.1.* & alij.

Qvæstio XXXV.

An Aſtrologia ſit duplex, altera naturalis, & altera Iudiciaria.

Reſpondeo, Eſſe duplicem, naturalem videlicet, & Iudiciariam. Naturalis eſt illa, quæ ex ſitu, curſu, motuque aſtrorum ea, quæ naturaliter contingunt, vt eclypſim, pluuias, grandines, ventos, ſterilitatem terræ, peſtem & ſimilia coniectat. Et hæc Aſtrologia conducit valde medicinæ, agriculturæ, & nauigationi.

Iudiciaria verò Aſtrologia eſt illa, quæ ex aſpectu, & obſeruatione aſtrorum coniectat futuros euentus fortuitos, ac ex libero arbitrio pendentes, præterita etiam, & præſentia prorſus occulta. Sic Sanch. *lib.2. Sum, c.38 n.27.* Trullench *lib.1. in Decal. c.10. dub.4. n.1.* Fagundez *lib.1. in Decal. c.38. à n.1.* Torreblanca *lib.7. c.1. & 2.* Suarez *tom.1. de Relig. lib.2. de ſuperſt. cap.11. à num.2.* Leſſius *lib.2. cap.43. dub.6.* & alij infra adducendi.

Qvæstio XXXVI.

An Aſtrologia iudiciaria in aliquas, quaſi in ſpecies, diuidatur partes.

Reſpondeo, diuidi in quatuor. *Prima* verſatur circa *Reuolutiones*, & prædicit totius anni bello, paceque viciſſitudines, aëris ſalubritatem, annonæ pretium, morbos animantium, &c.

Secunda continet *Magiſterium Natiuitatum*, & docet quod ſigillatim homini tota vita obtinget, vt certo morbo, certo tempore, menſe, aut die hominem periturum: vxorem diuitem, aut pauperem, pulchram, aut deformem ducturum: fore gratum tali Principi, ad certam dignitatem promouendum, &c.

Tertia vocatur *Electionum*, & docet quid in ſingulis rebus conſultò, & vtiliter faciendum, quid omittendum, quando ædificandum, quando nauigandum, equitandumve, quando egrediendum, manendumve domi, & denique quando, & quibus in locis ſingula facienda, vt feliciter cedant.

Quarta eſt *Imaginum ſculpendarum*, planè præſtigioſa. Sic Martin. Dulrius *lib.4. diſquiſ. Magic. c.1. quæſt.1. verſ. Aſtrologia huius, & lib.1. cap.4. & ibi quæſt.1.* vbi agit de hac parte quarta Aſtrologiæ. Sanchez *loco citato.*

Qvæstio XXXVII.

An Aſtrologia naturalis coniectans, & prædicens effectus, qui naturaliter eueniunt ex motu aſtrorum, influentiis, & concurſu Planetarum, ſit licita.

Reſpondeo, vt certum! Eſſe licitam. Quia effectus naturales prouenientes ab aſtris, vt ſunt ſerenitates, tempeſtates, pluuiæ, vel grandines, venti, & ſimiles, optime cognoſci poſſunt per ſuas cauſas nempe per cælos, & aſtra: ergo licita erit talis prædictio. Igitur Aſtrologus naturalis non omittet peccatum ſuperſtitionis huiuſmodi effectus coniectans & prædicens. Sic omnes. Suarez *lib.2. de ſuperſtit. cap.11. à num.5.* Sanchez *lib.2. cap.38. num.28.* Fagundez *lib.1. in Decalog. cap.38. num.1.* Trullench. *lib.1. cap.10. dub.4. n.2.* Palaus *diſput.1. punct.4. n.1.* Villalob. *p.2. tract.8. diff.4. num.2.* & alij.

Qvæstio XXXVIII.

An ſaltem peccet mortaliter Aſtrologus, qui præfatos effectus plus certo prædicit, quàm ex aſtris colligere poteſt.

Reſpondeo dicendum, quod ex ſe, & ſecluſo damno extrinſeco, ſolùm peccet vitio veniali imprudentiæ, temeritatis, ſeu mendacij. Sic ex Suario Sanchez *lib.2. Sum. cap.38. num.29.* his verbis: *Quia ſi hæc omnia prædicantur ab Aſtrologis maiori certitudine, quàm ſciri poſſunt, erit peccatum temeritatis, & imprudentiæ, ſeu mendacij, non excedens culpam venialem, niſi cederet in alterius præiudicium, tunc enim eſſet mortale. Quod bene docet Suarez* cap.11. num.5. & 12. *Quia cum coniectent ea ad quæ aſtrorum aſpectus ſe extendit, nulla interuenit ſuperſtitio, ſed erit error temeritatis, & mendacij: ſicut ſi erraretur in concluſione phyſica, aſſerendo eam certiorem, quàm ſit.* Hæc Sanchez. Sic etiam Fagundez *loc. cit. num.6.* Trullench *ſub num.2.* Palaus *num.1.*

Qvæstio XXXIX.

An licitè poſſint Aſtrologi naturales, ex aſtrorum aſpectu, conſiderando natiuitatis punctum, prædicere certò temperamentum, conditionem, inclinationem, & qualitatem cuiuſvis viuentis.

Reſpondeo, vt certum, Non poſſe licitè hæc vt certa prædicere. Quia aſpectus Aſtrorum neceſſarius ad horum iudicium ferendum, non poteſt perfectè cognoſci. Tum quia rapidiſſimus cœli motus efficit, vt conſtellatio prius prætereat, quàm ab Aſtrologis annotari valeat. Tum quia ab aliis cauſis dependent. Tum etiam, quia ſæpe impediuntur. Tum denique, quia eſto quod Aſtrologi perfectò cognoſcerent aſpectus aſtrorum in puncto natiuitatis regnantes, non tamen cognoſcere poſſunt aſtra regnantia in puncto conceptionis, ſed ad temperamentum viuentis, non minus, imò potius, efficacius conducunt aſtra conceptionis, quàm natiuitatis, quia fœtus tenuior eſt, & faciliùs penetratur: ergo. Sic omnino Palaus *diſp.1. punct.4. num.3.* & antea Suarez *lib.2. de ſuperſtit. cap.11. num.9.* Leſſius *lib.2. cap.43. dubit.6. à num.32.* Sanchez *lib.2. Sum. cap.38. num.29.* Martinus Delrius *lib.4. diſquiſ. Magic. cap.3. quæſtione 1. concl.3.* Fagundez *lib.1. in Decalog. cap.28. num.9.* Trullench *lib.1. cap.10. dub.4. num.3.* Legatur Torreblanca *lib.7. Iuris Spirit. pract. cap.8. per totum*, vbi latè de hac agit materia.

QVÆSTIO XL.

An ſit peccatum mortale, ex genere ſuo, inclinationem alicuius pueri ex aſtris tanquam certam nuntiare.

AFfirmat Trullench *n.3.cit.* his verbis: *Imò, ſi inclinationem, tanquam certam ex aſtris nunciaret, non careret culpa. Tum propter rationem dictam in concl. ſuperiori. Tum, quia hic maius periculum imminet falſitatis, & introducendi aliquam ſuperſtitionem, quæ inuoluat etiam prædictionem actuum humanorum. Filliuc.* tract.24. cap.4. q.3. n.85. *non tamen explicat quale peccatum ſit: at cum maximum ſit periculum incidendi in ſuperſtitionem, videtur peccatum mortale ex genere ſuo.* Hæc Trullench.

Sed probabilius, Reſpondeo ex genere ſuo non eſſe mortale, ſed veniale tantum temeritatis, videlicet imprudentiæ, ſeu mendacij. Sic Sanchez, Suarez, Fagundez, & Palaus *quæſt.38. citati*, vbi vt vidimus, affirmant talem prædictionem non excedere culpam venialem, niſi caſu, quo cedat in alterius præiudicium.

QVÆSTIO XLI.

An ſaltem ex Aſtrorum aſpectu poſſit Aſtrologus, ſi non certò, ſaltem coniecturaliter, aut tenuiſſima probabilitate, obſeruata pueri natiuitate, prædicere naturalem inclinationem eius futuram, vt propenſionem ad iram, ad manſuetudinem, ad libidinem, & ſimiles paſſiones.

NEgat adhuc Fagundez *lib.1. in Decal. c.38. n.10.* his verbis: *Nihilominus animaduerto, hanc coniecturam vix poſſe peruenire ad cognitionem probabilem, nedum certam. Quia cum potentia ſenſitiua, quæ pendent ex complexione, & temperamento hominum, obediant voluntati illorum, nil certi ex hoc poteſt coniectari: imò & nil verè probabile.* Ita ille.

Sed clarius Reſpondeo, *Primò*: Non eſt per ſe malum, nec vniuerſaliter prohibitum, nec aliquo iure poſitiuo damnatum, ex ſtellarum conſtellatione, obſeruata pueri natiuitate, coniectare temperamentum eius, & ex illo naturalem inclinationem futuram, & propenſionem ad iram, &c. Probatur, quia inclinatio, & propenſio hominis ad hos, vel illos effectus, magna ex parte fundatur in naturali corporis temperamento, & complexione: atqui licitè poteſt Aſtrologus coniectare ex ſtellarum conſtellatione, temperamentum, & complexionem pueri: ergo & eius propenſionem. Sic latè, & optimè docet, ex D. Thoma, Suarez *lib.2. de ſuperſtit. cap.11. n.8.* Fagundez etiam omnino ex illo, *num.9.* & alij.

Reſpondeo, *Secundò*: Licèt inclinatio naturalis futura alicuius pueri, nequeat ab Aſtrologo vt certa, nedum omnino probabilis prædici: poteſt tamen ab illo annunciari coniectura aliqua, aut vt ita dicam, tenuiſſima probabilitate. Sic Palaus *diſp.1. cit. punct.4. n.3. in principio*, & probat ratio Suarij adducta pro prima reſponſione.

QVÆSTIO XLII.

An Aſtrologi Iudiciarij, qui ex aſtris euentus ex libero hominis arbitrio pendentes, certò prænunciant, mortalem ſuperſtitionem committant.

NEgarunt quidam Aſtrologi Iudiciarij exiſtimantes, talem prædictionem eſſe licitam & approbatam. Probabant *Primò* ex illo Geneſ.1. vbi ſermo diuinus de ſtellis agens, ait: *Vt ſint in ſigna, & tempora, & dies, & annos.* Ex quibus verbis colligebant, quod aſtra, etſi non ſint cauſæ futurorum euentuum, certa tamen ſint ſigna eorum. *Secundò* id intendebant probare ex illo Iſaiæ 34. *Complicabuntur ſicut liber, cœli.* Vbi per cœlum multi intelligunt firmamentum, & dicunt, firmamentum vocari librum, eo quod tanquam in libro, ſic in cœlo, cuius ſtellæ ſunt characteres, futura legantur ſignata. Ita tenuiſſe Plotinum, Porphirium, Origenem, Euſebium, Auguſtin. & Iulium Sirenium, refert Delrius *lib.4. diſquiſ. Magic. cap.3. quæſt.1. verſ. ſed non deſunt.* Quibus addit Torreblanca *vbi infra*, Ambroſium *lib.4. Hexamer. cap.4.* & Poſſeuinum *in Bibliotheca lib.15. cap.15.*

Sed vt quid certiſſimum, Reſpondeo Mortalem ſuperſtionem committere. Ratio eſt, quia cum euentus iſti liberi non exiſtant neceſſariò, & certò, non poſſunt certo, & neceſſario præſciri: ergo neq; prædici, aut annunciari. Deinde quia hi effectus non continentur in aſtrorum poteſtate, quibus etiam nec Deus, nec humanum arbitrium ſubſunt: ergo ex eorum aſpectu nequeunt ab Aſtrologis certo prænunciari.

Secundò hæc veritas conſtat ex Scriptura Sacra, quæ docet rerum futurarum præſcientiam ſolius eſſe Dei, Iſaiæ 41. *verſ.23.* & monet, ne quis diſcat Aſtrologiam, vel ab aſtris ſibi timeat, & has vanas eſſe leges Infidelium. Ierem.10. *verſ.2. A ſignis cœli nolite timere, quæ timent Gentes, quia leges populorum vanæ ſunt.*

Tertiò, Quia oppoſitum, tanquam graue peccatum damnant Canones, & Concilia, vt conſtat ex *cap. illud, cap. illos, cap. ſed & illud, 26 quæſt.2. c. Igitur 26. quæſt.3. cap. Non liceat 26. quæſt.5. cap.2. de ſortileg.* Concilij Trident. Index libror. prohibit. *Reg.6.* & nouiſſimè ex Bulla Sixti V. *contra Aſtrologos.*

Quarto damnat etiam Ius ciuile, *l. Nemo, & l. Et ſi, C. de Malef. & Mathemat. & l. Mathematicos, C. de Epiſcopali audientia*, quibus & ars interdicta, & codices incendio, & vtentes damnantur exilio, imò & morte plectuntur, *l.5. de Malef. & Mathemat.*

Quinto oppoſitum damnant Patres communiter. Baſil. D. Chryſoſt. Ambroſ. Auguſtin. D. Gregorius, vt refert Delrius *infra*, Theolog. omnes cum D. Thoma 2.2. *q.95. art.5.* Legantur Delrius *lib.4. diſquiſ. Magic. cap.3. q.1.* Suarez *lib.2. de ſuperſtit. cap.11. à num.3.* Pereira *de Magia, toto lib.3.* Sanchez *lib.2. Sum. c.38. à num.30.* Fagundez *lib.1. in Decalog. cap.28. num.2. & 7.* Trullench. *lib.1. in Decalog. cap.10. dubit.4. à num.4.* Tamburin. *lib.2. in Decalog. cap.6. §.1. num.13.* Palaus *tom.3. tract. de ſuperſt. diſp.1. punct.4. à num.4.* Torreblanca *lib.7. Iur. ſpirit. cap.3.*

Ad auctoritatem Sacræ Scripturæ, & Patrum adductam pro oppoſito, optimè reſpondet Delrius. Legatur.

QVÆSTIO

QVÆSTIO XLIII.

An ſaltem immunis ſit à ſuperſtitionis peccato, Aſtrologus, qui ex aſtris dictos futuros euentus, non certò, ſed probabiliter tantum, prædicit, & prænunciat.

AFfirmatiuam ſententiam tenere multos, & graues Doctores, his verbis dicit Palaus: An liceat ex aſtris hos futuros euentus, & occulta facta prædicere, non certò, ſed probabiliter tantum, affirmant Caiet. 2. 2. *q.* 95. *art.* 5. *paulo poſt princip.* verſ. *In articulo eodem*, *& in fine.* Valentia *diſp.* 6. *q.* 12. *punct.* 3. *verſ. iam verò.* Martin. Delrio *lib.* 4. *diſquiſ. Magic. cap.* 3. *quæſt.* 1. *concl.* 2. Toletus *lib.* 4. *ſum. cap.* 15. *num.* 6. Et moueri poſſunt: quia naturaliter vnuſquiſque ſuam naturalem propenſionem, & inclinationem ſequitur: ſed ad hanc inclinationē aſtra non leuiter conducunt: ergo ex illis ſaltem probabiliter vniuſcuiuſque facta enunciari poſſunt. Hæc Palaus *punct. quarto citat. num. quinto*, ſed an bene citet hos Authores, pro hac parte infra *quæſt.* 45. videbis. Igitur

Vt certum reſpondeo, Non eſſe immunem à ſuperſtitionis peccato Aſtrologum, qui ex Aſtris euentus, ſeu effectus à libero arbitrio pendentes, adhuc probabiliter tantum prædicit, ac prænunciat. Ratio eſt, quia certum eſt, quod ex aſtris, humanâ induſtriâ deduci non poteſt cognitio probabilis horum liberorum effectuum. Tum, quia aſtra non ſunt cauſæ immediatæ liberorum effectuum, ſed ad ſummum naturalium inclinationum. Tum, quia contra propriam inclinationem, & propenſionem peruerſam vnuſquiſque Dei auxilio adiutus procedit: ergo ex regulis Aſtrologiæ nequit inueſtigari futurorum euentuum cognitio probabilis: ergo ſolum reſtat, quod illam quis habere poſſit ex doctrina dæmonis, & eius auxilio, non quia ipſe dæmon ex aſtrorum aſpectu colligat, quid homo liberè facturus ſit, cum hoc ſit illi impoſſibile; ſed quia ipſe dæmon, vt artem ſuam commodet, & diſcipulos ad ſe pertrahat, ad malumque confirmet, ſub regulis Aſtrologiæ futura prædicit, quæ tamen ipſe, vt ſic prædicta ſuccedant, manum apponit. Sic communiter DD. & in primis Valentia *punct.* 3. *cit. verſ. ſi autem huiuſmodi.* Martin. Delrio *lib.* 4. *cap.* 2. *q.* 3. Suarez *tom.* 1. *de Relig. lib.* 2. *de ſuperſt. cap.* 11. *num.* 31. Leſſius *lib.* 2. *de Iuſt. cap.* 43. *dub.* 6. *num.* 42. quos omnes citant ſic, & ſequuntur Sanchez *libro ſecundo, cap.* 38. *num.* 33. & ipſemet Palaus *loc. cit. n.* 5. Trullench. *loc. cit. n.* 6. Tamburin. *num.* 18. cuius verba quæſt. ſequenti apponam.

Nec Doctores pro prima ſententia à Palao relati, oppoſitum docent; nam ſolum aſſerunt, quod ſi quis per aſtrologiam vellet cognoſcere aliquod contingens liberum, iudicando tamen illam cognitionem eſſe incertam, & ſolum coniecturalem, non eſſe mortale, ſed veniale ſolum, quod & aduertunt Sanchez, & Tamburin. *loc. cit. ille num.* 33. *hic* 41.

QVÆSTIO XLIV.

An ad minus ſit immunis à peccato Aſtrologus, qui futuros prædictos euentus probabiliter prædicit: caſu quo non ſolùm ex aſtris, ſed etiam ex aliis circunſtantiis, perſonæ nempe, temperamento, qualitate, & conditione, illos probabiliter colligat futuros.

NEgant adhuc nonnulli DD. exiſtimantes, etiam in hoc caſu peccare mortaliter, ob rationem à nobis nuper allatam.

Sed probabiliter certè Reſpondeo, Tunc immunem eſſe Aſtrologum à peccato, ſaltem mortali. Sic ex Sanchez *num.* 33. docet Tamburinus *lib.* 2. *in Decalog. cap* 6. §. 1. *num.* 18. his verbis: *Dices ſecundò, ſaltem futurum mortale, ſi hæc vt probabilia, nec ſolùm vt coniecturalia prædicentur? Reſpondeo, ita docet Sanchez, quia ſic tranſcenditur vis aſtrorum, quæ ſolùm coniecturas leues pariunt, non probabilitatem. Addit tamen (attende nunc) id ita eſſe, quando vt probabilia ex meris Aſtris prænunciatur, ſi enim cum aſtris conſideretur temperamentum perſonæ, qualitates, circunſtantiæ, &c. tunc non eſt ſaltem mortale aliquid liberum contingens probabiliter aſſerre, quia hæc non eſt* (inquit) *diuinatio, ſed prouidentia. Hac ex Sanchez* n. 33. *Conſentit Caſtro Palaus* punct. 4. cit. n. 6. *Facilè ergo poterit à peccato recedere Aſtrologus, eumque conſulens, ſi dum hæc vt probabilia enunciat, non aſtra ſolùm conſideret, ſed prædictas circunſtantias. Cognitis enim v. g. perſonæ nobilitate, ingenio, bonis moribus, bona, grataque indole, & ſimilibus, ſtatim ac videt portendi per aſtra hunc fore v. g. prælatum, poterit vt probabile prænunciare, eum ſi Clericatum aſſumat, Romæ in Curia verſetur, litteriſque, ac bonis artibus operam nauet, fore vt in Prælatum eligatur.* Hucvſque Thom. Tamburinus. Tenuereque antea Suarez, & Leſſius, apud ipſum Sanchez, & poſtea Trullench. *num.* 6. *cit.* & Filliuc. *tractat.* 34. *cap.* 4. *quæſt.* 6. *num.* 93. vbi ait, quod huiuſmodi coniectura non ſpectet ad diuinationem, ſed ad naturalem Aſtrologiam.

QVÆSTIO XLV.

An denique poſſit abſque mortali Aſtrologus prædicere ex aſtris ſolùm liberos futuros euentus: & ſi non certò, nec probabiliter, vt diximus, ſaltem coniecturaliter.

AFfirmant Caiet. Valentia, Delrius, & Toletus relati à nobis *ſupra*, Sanchez *n.* 34. & Caſtro Palao *num.* 6. quos omnes citat, & ſequitur Tamburin. *lib.* 2. *in Decalog. c.* 6. §. 3. *num.* 14. ita dicens: *Imò ex Toleto, Valentia aliiſque, ſi quis per Aſtrologiam vellet cognoſcere aliquid contingens liberum, indicando tamen illam cognitionem eſſe incertam, & ſolùm coniecturalem, non eſt mortale, niſi in caſu, quo quis in ſuis actionibus, præſertim maioris momenti, vti vellet hac Aſtrorum regula ad aliquid faciendum, vel vitandum, modo magis mox declarando, num.* 20. Hæc Tamburinus.

Sed ego clarius, Reſpondeo Poſſe abſque mortali Aſtrologum ex Aſtris ſolùm, prædicere liberos futuros euentus, ſi id faciat coniecturaliter ſolùm, & non ferendo abſolutè de futuro euentu iudicium, ſecluſo ſcandalo, aut aliis circunſtantiis. Quia tunc ſolùm pronunciat tales effectus, tam tenuiſſima

coniectura, & certitudine, qua ſciri poſſunt per aſtra. Sic citati Authores, præcipuè Palaus *num.6. citat.* Candidus *tom.1. diſquiſ.15. articul.1. dubit.4. dicto 6.* qui & citat D.Thom. 2. 2. *q.95. art.5. in fine,* Diana *tom.1. tract.15. reſol.38.* & alij.

QVÆSTIO XLVI.

An hæc prædictio coniecturalis tenuiſſima futurorum euentuum liberorum, fuerit iure antiquo prohibita, atque, vt ſuperſtitioſa, damnata.

RESpondeo nec fuiſſe iure antiquo prohibitam, nec vt ſuperſtioſam, damnatam. Quia nullo iure veteri id cauetur. Et ideo vt quid certum id docent, & ſupponunt communiter DD. cum D. Thoma 1. *p. q.115. art.4. ad 3. & 2. 2. q.95. art.5.* legantur Sanchez *lib.2. ſummæ, cap.38. num.34.* Candidus *tom.1. diſquiſ.15. art.1. dub.4. dicto 6.* Lupus *in edictum S. Inquiſit. par.3. lib.18. diſt.3. art.2. diff.6.* Rodriguez *in ſum. cap.7. num.1.* Tamburin. *lib.2. in Decal. cap.6. §.1. num.16. & 17.*

QVÆSTIO XLVII.

An ſaltem hæc coniecturalis, & tenuiſſima prædictio futurorum liberorum euentuum, iure nouo, videlicet Motu Sixti V. prohibeatur.

NEgat Caſtro Palaus *diſp.1. de ſuperſtit. punct.6. num.8.* docens, minimè voluiſſe Sixtum V. hanc coniecturalem prædictionem futurorum euentuum, ſuo Motu prohibere. Tum, quia ſolum pernitioſam diuinationem à diabolo inuentam prohibere voluit. Tum etiam, quia hæc coniecturalis, & dubia prædictio futuri euentus, non eſt prædictio illius abſolutè, ſed ſolum eſt prædictio illius ſub quadam tenuiſſima coniectura contingenti, quod potius eſt prædictio contingentiæ quàm effectus: ergo, &c. ita ille. Cui nimis fauet Sanchez *loc. cit. n.16.* licet *n.34.* oppoſitum dicat.

Sed probabilius reſpondeo dicendum, quod prohibeatur, etſi non pro foro interno, vt ſtatim, ſaltem pro foro externo. Probatur ex verbis conſtitutionis Pontificis: *Statuimus* (inquit) *contra facientes iudicia, & natiuitates hominum, quibus de futuris contingentibus, fortuitiſque caſibus, aut actionibus, ex humana voluntate pendentibus, aliquid affirmare audent, etiamſi id non certò affirmare aſſerant, aut proteſtentur,* &c. *Inquirant, & procedant, & in eos ſeueriùs canonicis pœnis, & aliis eorum arbitrio animaduertant.* Hæc Pontifex, cuius notanda ſunt verba, & præcipuè illa, *etiamſi id non certò affirmare aſſerant, aut proteſtentur.* Sic ſentiunt Sanchez *cap. 38. cit. num. 34.* Suarez *lib. 2. cap.11. num.30.* Salas 1.2. *quæſt.9. art.5. tract.5. diſp.2. ſect.8. num.80.* Graffius *lib.2.* Suar. *dict. cap.5. num.19.* Farinac. *de hæreſi, quæſt.181. num.59.* Candidus, & Lupus *loc. cit.*

QVÆSTIO XLVIII.

An præfatus Motus Sixti V. contra Aſtrologiam iudiciariam obliget, non ſolum pro foro externo, & iudiciali, ſed etiam pro foro conſcientiæ.

AFfirmant obligare pro vtroque foro, Sanchez, Salas, Graffius & Farinac. *loc. cit.* necnon Homobonus *de examine Eccleſ. p.1. tractat.6. cap.5. quæſt.22.* Flauius Cherubin. *in compendio Bullar. tom.2. conſtitut.17. Sixti V. ſchol.1.* Peirinus *tom.2. conſtitut.9. Pauli V. §. 2. num.24.* Candidus *loc. cit. dicto 7.* & Lupus *diff 7.* Trullench *lib.1. in Decal. cap.10. dub.4. num.2.* in fine. Vbi ipſe, & Lupus *loc. citat.* per incuriam, ſcribunt obligare pro vtroque foro ex vi Bullæ Pij V. lege ergo, Sixti V. ita etiam ſentiunt Machado *tom.1. lib.2. p.3. tractat.6. docum. quinto, num. quinto,* Acacius March. *tom.1. ſuma, verb. A diuinacion, reſol.24. num.6.*

Sed æquè probabiliter reſpondeo ſolum obligare pro foro externo, & iudiciali, & non pro foro conſcientiæ. Ratio eſt, quia Motus Sixti V. non loquitur cum Aſtrologis, ſed ſolum cum Inquiſitoribus, vt in foro externo procedant contra illos. Vnde quidquid licitum erat de iure antiquo, aut abſque mortali poterat quis prædicere ante Bullam prædictam Sixti. V. licitum erit nunc, aut ſaltem abſque mortali poterit quis nunc prædicere, præciſo ſcandalo, aut aliis circunſtantiis vitioſis. Quænam verò futura contingentia, & qua ratione licita erant prædicere ante dictam Bullam, ex *ſupra* habitis colliges. Igitur hanc noſtram ſententiam tenent in primis (& à fortiori) Palaus *loc. cit. c.8. & 9.* Suarez *lib.2. de ſuperſtit. cap.11. num.30.* Valentia 2.2. *diſp.6. q.12. punct.1. in fine, & punct.3. col.3. verſ. ſi autem.* Martin. Delrio *diſquiſ. magic. lib.4. cap.2. q.3. & cap.3. quæſt.1.* Diana *tom.1. tract.15. reſol.58.* & apud illum Molfeſius *in ſum. p.1. tract.11. cap.7. num.120.* Naldus (non Maldonatus vt citat Acacius,) *in ſum. verb. Aſtrologus, num.4.* & Raphael de la Torre 2. 2. *q.95. artic.5. diſput.2.* Tamburin. *lib.2. in Decal. cap.6. §.1. num.16.*

QVÆSTIO XLIX.

An Domini Inquiſitores poſſint in foro externo procedere contra Aſtrologos iudiciarios omnes.

REſpondeo vt certum: Poſſe. Quia ad minus hoc onus eſt illis iniunctum à Sixto V. Pontifice. Sic tenent omnes DD. pro vtraque ſententia citati, & docet præcipuè ex illis iis verbis, Acacius *tom.1. verb. A diuinacion, reſol.24. num.8. Que puedan (dize) los Inquiſidores proceder contra los Aſtrologos iudiciarios, conſta de la Conſtitucion de Sixto V. y lo dizen muchos Doctores, como ſon Alfonſo de Leon in tract. offic. & poteſt. Confeſſar. p.1. recollect.22. num.15. cap.30. Souſa in Aphoriſ. Inquiſit. lib.2. cap.28. num.15. Eſcortia in Bull. Pontif. Epit. Theor.361. & Peyrin. in priuil. Minim. tom.2. conſtit.9. Pauli V. §. 3. n.23. y otros. La razones, porque ſon muy pernicioſos à la Republica, los tales Aſtrologos iudiciarios, y ſon cauſa de muchas ſuperſticiones ſe præſume, tienen algun pacto con el*

el demonio: ni les puede ſeruir de eſcuſa, el proteſtar, que lo que dizen, no lo tienen por cierto, porque ſiempre ſe ha de preſumir, lo dizen para librarſe de las penas contra ellos pueſtas en el derecho. Hæc Acacius, & antea Diana *tom. 1. tract. 15 reſol. 58. in fine*, Palaus *loc. cit. num. 9.*

QVÆSTIO L.

An coniecturalis ex Aſtris prædictio futurorum euentuum, excuſari poſſit à mortali de facto, & in praxi.

NEgat Suarez *cap. 11. cit. num. 30.* dicens, in tali prædictione non deeſſe grauem culpam, ſaltem ratione ſcandali, & ſpeciei mali, cum præſumptione iuris, & de iure. Idem ſentit Salas *loco ſuprà cit.* & Palaus *num 9.* ibi: Quocirca, rarò à culpa mortali excuſari poteſt quælibet ex aſtris coniecturalis prædictio, quantumuis dubia, quia nunquam talis præſumitur, ſed potius creditur firmitatem habere. Negant etiam Sanchez & alij, qui docent motum Sixti V. obligare pro foro etiam conſcientiæ.

Alij dicunt, poſſe excuſari à mortali, vt caſu, quo quis per Aſtrologiam vellet cognoſcere aliquod contingens liberum, iudicando tamen illam cognitionem eſſe incertam, & coniecturalem. Ita Toletus, Valentia, & alij citati *q. 43. & 45.*

Sed ego probabilius Reſpondeo, poſſe à mortali excuſari in caſu poſito ab authoribus huius ſecundæ ſententiæ, dummodo abſit ſcandalum, & alia quæcunque ſpecies mali, ratione quorum vix à mortali de facto excuſari poterit, vt bene docent Authores primæ ſententiæ.

QVÆSTIO LI.

An peccaret mortaliter, qui in ſuis actionibus regi ſe vellet per ea, quæ ab Aſtrologis illis prædicantur.

REſpondeo cum Tamburino dicendum, *Quod verè peccaret mortaliter, ſi id cum infallibili credulitate faceret. Imo eodem modo peccaret, ſi vellet in ſuis actionibus ſemper, vel frequenter à prædictis Aſtrologorum cognitionibus, ſeu prædictionibus regi: quia eſt ſignum certæ credulitatis adhibitæ, vel periculum in illam incidendi, commerciique cum dæmone. At ſemel, vel iterum, & quidem ſub incertitudine euentus, non tranſcendit culpam venialem; quia non videtur magna deordinatio aliquid aliquando operari ob ſpem, vel timorem etiam leuem alicuius rei.* Sic ille, ex Sanchez *lib. 2. ſum. cap. 38. n. 21. & 22.* Conluditque numerum 20. his verbis: *Certe, eum cui prædicitur, modo dicto, Prælatura, non condemnarem, ſaltem de mortali, ſi adire Romam velit ad illam ſub aliqua ſpe, non verò certitudine, expectandam: nec hominem, cui prædictum ex Aſtris fuit, ipſum hoc anno periclitaturum in aqua, ſi eo tempore à nauigando abſtineat: nec eum, cui morbum anno v. g. vigeſimo primo ſuæ ætatis, ratione nuptiarum, comminantur aſtra, ſi eas tunc reſpuat celebrare: nec illum, cui ex iiſdem nunc promittitur fortunatus negotij euentus, ſi nunc illud aggrediatur. Hæc enim, non vt certa, ſed ſolum vt coniecturalia, modo explicato, credere, atque expectare, non videtur vllo iure prohibitum.* Hæc omnia Tamburinus.

QVÆSTIO LII.

An ſit peccatum mortale conſulere Aſtrologos ad furtum occultum, Theſaurum, &c. inuenienda?

REſpondeo vt certum: Eſſe mortale. Quia hæc nequeunt ſcire per aſtra: ergo dæmonis auxilio id norunt. Sic omnes. Legantur Suarez *lib. 2. de ſuperſt. cap. 11. num. 27.* Sotus *lib. 8. de Iuſt. quæſt. 3. art. 2. ad 3.* Nauarrus *in ſum. cap. 11. numer. 30.* his verbis: *Duodecimo, peccat mortaliter, qui interrogat, vel vult interrogare diuinos, ſiue diuinatores, circa aliquod furtum, vel quidpiam aliud ſecretum, vel id ipſum ſortibus, aleis, chartis, libris, cribro, aſtrolabio tentat aliquid cognoſcere.* Deuteron. *cap. 17. Non inueniatur in te, qui Phythones, ac diuino conſulat. d. l. Nemo, C. de Malef. & Mathem.* Sic ille *ibi*, & antea *n. 28.* Sanchez *lib. 2. cap. 38. n. 36.* & omnes.

QVÆSTIO LIII.

An adhuc eſſet mortale conſulere Aſtrologos ad furtum occultum, aut aliud delictum ſciendum, ſi eſſet certum, tale delictum per Aſtra cognoſci poſſe?

REſpondeo vt certum dicendum, quod adhuc eſſet mortale, vt optimè docet Sotus *loco cit. verſic. In his autem Aſtrologis*, his verbis: *Enimuerò, quamuis eis (ideſt, Aſtrologis) gratis, imo contra veritatem demonſtratam, concedamus, quod occulta poſſint per ſuam ſcientiam inueſtigare, nihilominus eius vſum ad hoc applicare, vt occulta crimina reuelent, eſt nouum peccatum, idemque mortale, & grauiſſimum contra iuſtitiam. Eſt enim occultos peccatores, præter ordinem iuris, infamare. Demus enim perinde Aſtrologum ſcire quis furtum, aut adulterium, aut homicidium fecit, ac ſi propriis oculis vidiſſet, profectò nihilominus grauiſſimum illis peccatum eſt, & reipublicæ pernicioſiſſimum, illum detegere, & reuelare. Præterquam quod ad nihil aliud valet, quàm vt inter homines infamiæ, & iurgia ſeruentur; quandoquidem Iudici neutiquam licet, ſolo indicio Aſtrologi, contra quempiam procedere. Neque enim tranquillus ſtatus reipublicæ in hoc conſiſtit, vt occulta crimina, niſi ordine ſeruato Iuris inueſtigentur. Fac nullum crimen committi poſſe occultiſſimè, quin illico fieret manifeſtũ, profectò neutiquam homines viuere poſſent. Si autem Aſtrologis vlla daretur fides, nullum eſſet occultum. Igitur quamuis veriſſima ſemper dicerent, ob hoc ipſum eſſent citius è republica exterminandi, niſi ſe continerent, ne vllum vnquam infamia denotarent.* Hucvſque Doctiſſimus Sotus. Quem citat & ſequitur Sanchez *lib. 2. ſum. c. 38. n. 36. verſ. Imò quamuis.*

QVÆSTIO LIV.

A ſint ſuperſtitioſi homines illi, quos Hiſpani, Zahories *vocant; qui dicunt, ſe videre quæ abdita ſunt in viſceribus terræ; veluti, venas aquarum & metallorum, Theſauros, cadauera, &c.*

NEgarunt eſſe ſuperſtitioſos huiuſmodi homines nonnulli Doctores antiqui, qui exiſtimarunt hæc

hæc poſſe naturaliter fieri vi humoris melancholici & conſurgentium inde ſpirituum vehementiæ. Ita Pindarus, Tzetzes, & alij Poëtæ antiqui. Cælius Rhodiginus *lib.16. antiq. lection. cap.2.* & Varius *lib.2.de faſcino,cap.4.* Quibus fauet Veracruz *lib.2.de Anima,ſpeculat.2.in fine*, dum ait ſe non audere hanc ſententiam damnare, eo quod nouerit viros aliàs probos, affirmantes ſe dicta videre.

Sed vt certum, Reſpondeo, Eſſe malos, ac ſuperſtitioſos dictos Zahories, ſi dicant ſe viſu corporis penetrare corpus opacum, quale eſt terra, & quæ *ibi* ſunt abdita, & abſcondita videre: quia cum impoſſibile ſit, viſus aciem corpus tam denſum penetrare; plane cognoſcitur, cognitionem talium rerum ope dæmonis haberi. Secus eſſet dicendum, caſu quo ex effectibus ſenſibiliter apparentibus, vt ex aliqua herba, aut ex vaporibus, aut exhalationibus mane, & veſpere illic exſpiratis, & naturaliter venas aquæ, aut metallorum ſignificantibus, dicant, & prædicent huiuſmodi res: quia tunc non erit ſuperſtitioſum hæc prænunciare, cum non ex mediis improportionatis cognitionem inueſtigent, nec aliquid quod humana potentia cognoſci non poteſt, prænuntient, & dicant. Sic Sanchez *lib.2.ſum. c.38. num.37.* Qui bene colligit, reos eſſe culpæ mortalis conſulentes huiuſmodi Zahories, circa ea, quæ ſola dæmonis ope hic prædicunt. Martin. Delrius *lib.1. diſquiſit. Magicar. cap.3. q.4. verſ. Adiiciam his, pag. mihi 19. & in commentar. ad Medeam, verſ.231.* Palaus *diſp.1. de ſuperſt. punct.4. n.10.*

§. IV.

De Diuinatione per Somnia.

QVÆSTIO LV.

An ſomniorum genus, in Oraculum, Viſionem, ſomnium, inſomnium, & phantaſma, adequatè diſtribuatur.

RESpondeo, Adequatè in hæc quinque capita diſtribui à Macrobio *lib.1. de Somno Scipion.* & poſtea ab Auguſtino *lib. de Spiritu, & anima, cap.25.* quos refert, & ſequitur Azorius *tom.1. lib.9. cap.17. verſu Porrò.* Torreblanca etiam *lib.8. ſpirit. Iur. c.6. num.3* & alij.

Quid verò horum ſingula ſint, accipe. *Oraculum* enim eſt, cum Deus, vel alia Sancta, grauiſque perſona, in ſomnis apparens, apertè quid euenturum, vel non euenturum; faciendum, aut vitandum denuntiat. Huiuſmodi generis fuit Somnium Abimelech *Geneſ. cap.20. verſ.3.* Abrahæ *Geneſ.28. verſ.12.* Samuelis *Reg.1. cap.3. verſ.3.* Sancti Ioſephi, & Magorum, *Matth. c.1. & 2.*

Viſio eſt, cum id quod quis in ſomno videt, eodem modo, quo vidit, aut apparuerat, poſtea euenit. Huius generis fuit ſomnum Ioſeph, *Geneſ. cap.37. v.5.* Iacobi *Geneſ.46. v.2.* Gedeonis *Iudic.7. verſ.13.* Danielis *cap.2. v.1. & c.7. v.1.*

Somnium dicitur, quod tectum figuris, & velatum ambagibus, non niſi interpretatione intelligi poteſt. Tale fuit ſomnium Nabuchodonoſoris, Daniel. *c.2.* Madianitæ, *Iud.7.* Pincernæ, & Piſtoris, *Geneſ.40. v.4.* Pharaonis *Geneſ.41. verſ.1.*

Inſomnium datur, quando id, quod fatigauerat vigilantem, ſeſe ingerit dormienti; ſicut ſunt curæ, cibi, vel potus, vel ſtudia, &c. iuxta illud Eccleſiaſt. *cap.5. Multas curas ſequuntur ſomnia.*

Phantaſma denique eſt, quando quis vix dormire cœpit, & adhuc ſe vigilare exiſtimans, aſpicere videtur irruentes in ſe, vel paſſim vagantes formas, à natura, ſeu magnitudine, ſeu ſpecie diſcrepantes, variaſque tempeſtates rerum, vel lætas, vel turbulentas. Sic ex Macrobio & D. Auguſtino docet Azorius *loc. cit.* Torreblanca *loc. cit. à num.4.* ex Maldero *de virtutib. Theolog. tract.10. c.7. dubit.7.* Leſſio *de Iuſt. lib.2. cap.43. dub.8.* Legantur Suarez *lib.2. de ſuperſt. cap.13.* vbi ait, has omnes, quas diſtinximus, voces, revera idem eſſe, præter Oraculum, quod ad diuina inſomnia magis applicatur.

QVÆSTIO LVI.

An Somnia in Diuina, Naturalia, & Dæmoniaca aptè diuidantur.

NEgat in primis Plato *in ſympoſ.* dicens, omnia ſomnia dæmoniaca eſſe, nec vllo modo dari naturalia, aut diuina. Negat deinde Ariſtoteles *lib. de diuinatione per inſomnia*, quatenus docet nulla à Deo immitti hominibus ſomnia, & ideo non dari ſolemnia. Sed horum ſententia ex locis Sacræ ſcripturæ nuper adductis aperte reiecta manet. Tandem Hippocrates *lib. de inſomniis*, vera ſomnia in naturalia, & diuina diuiſit, certe melius aliis Philoſophis: ſed adhuc non adæquate. Igitur

Vt quid certum Reſpondeo dicendum, quod ſomnia apte, & adæquate tribus Authoribus adſcribuntur; nempe Deo, Naturæ, & Dæmoni; & ideo rectiſſime diuiduntur in Diuina, Naturalia, & Dæmoniaca. Sic docent imprimis D. Auguſt. *de Ciuit. Dei lib.8. c.20. & 21.* D. Gregor. Nyſſen. *lib. de Opific. hominis, c.13.* D. Greg. Magnus *lib.8. Moralium, c.13. & lib.4. Dialog. cap.48.* Suarez *tom.1. de Relig. lib.2. de ſuperſt. cap.13. num.6.* Martin. Delrio *lib.4. diſquiſit. Magic. cap.3. quæſt.6.* (non 5. vt leges apud Torreblancam) *poſt concl.2.* Pereira *de Magia lib.2.* Torreblanca *cap.6. cit. numer.15.* Sanchez *lib.2. ſum. c.38. à num.49.* & omnes, præcipuè ſupra *cit.*

QVÆSTIO LVII.

An omnia ſomnia ſint approbanda, vel omnia reprobanda.

AFfirmarunt, approbanda eſſe omnia ſomnia, Pythagoras, Plato, Chryſippus, Iambelicus, Plotinus, Porphyrius, Platonici, & Stoici, eo quòd putauerint, omnia ſomnia eſſe vera, & ea aliquid diuinitus portendere.

Negarunt è contra alij, dicentes omnia eſſe reprobanda, eo quòd omnia exiſtimarunt vana & inutilia eſſe. Ita Epicurus, Metrodorus, & Epicurei omnes, & Cinici Philoſophi, & apud Romanos Cicero *lib.1. de diuinat.* Qui omnes vniuerſam ex ſomniis diuinationem è medio ſuſtulerunt.

Sed vt certiſſimum Reſpondeo: Nec omnia ſomnia eſſe approbanda, vt dixere Authores primæ ſententiæ: nec omnia reprobanda, vt putauere authores ſecundæ. Sed alia attendenda, vt naturalia; alia amplectenda, vt diuina: alia verò reprobanda, vt diabolica. Sic iam omnes DD. præcipue *infra* adducendi, inter quos legatur Lupus *in edict. Inquiſit. part.3. lib.17. diſt.3. art.3. diff.1.* Qui tamen male citat omnes

omnes Authores antiqui, cum oppoſitum tueantur. Legantur Azor. *tom.1. lib.9.cap.17. in pr.* Torreblanca *c.6.cit.à n.1.*

QVÆSTIO LVIII.

An licitum ſit inueſtigare, à qua cauſa ſomnia proueniant, an videlicet à Deo, vel à cauſa naturali, vel à Dæmone.

RESpondeo vt quid certum: Eſſe licitum. Quia in hac inueſtigatione ſolùm intenditur veritatis cuiuſdam cognitio, quæ vtilis eſſe poteſt ad vitam componendam. Sic Palaus *diſp.1. de ſuperſtit. punct.5.num.3.* ex Pereira *lib.1. in Daniel. quæſt.6. & de Magia lib.1.quæſt.7.* Suario *lib.2.de ſuperſtit.c.15. num.6.* Sanchez *lib.2. cap.38. num.50. & 51.* vbi addunt Caſſianum *collat.22.* qui dicit veteres illos Monachorum Magiſtros, in perquirendis aliquorum ſomniorum cauſis diligenter eſſe verſatos. Delrius *lib.4.diſquiſ.Mag.c.3.q.6.concl.3.*

QVÆSTIO LIX.

An licitum ſit diuina ſomnia obſeruare.

RESpondeo vt certum: Non ſolum licitum, verum & conueniens, imò & neceſſum eſſe. Quia immittuntur à Deo, vt ea nos doceant, moneant, & corrigant, à malo abſterreant, vt conſolentur afflictos, & mœſtos perfundant lætitia, &c. vt colligitur ex S. Scriptura *loc.cit.quæſt.55.cit.* & ex illis docet Delrius *lib.4.cap.1.quæſt.2.in fine, verſ. cauſa ſomniorum, pag.mihi* 130. ergo ea debemus obſeruare. Verum eſt quod interpretatio horum ſomniorum, ſolum conuenit illis, quibus à Deo facta eſt interpretationis reuelatio, vt probatur ex verbis Danielis *cap.2.v.27. Myſterium, quo Rex interrogat ſapientes, Magi, Arioli & Aruſpices nequeunt indicare Regi, ſed eſt Deus in cœlo, reuelans myſteria, quæ indicant tibi, &c.* Sic omnes DD. Legantur Delrius *lib.4. cit. cap.3. quæſt.4.concl.5.* D.Thom. 2. 2. *quæſt.*95. *art.*6. Greg. Nyſſen. *de Opific.homin.cap.*33. Torreblanca *lib.8. cit. cap.6.à num.68.*

QVÆSTIO LX.

Qua de cauſa Deus potius in ſomnis, quam in vigilia docet, monet, corrigit, & reuelat futura.

RESpondeo dicendum, quod duplici de cauſa. *Primò* namque, quia anima in vigilia reperitur curis diſtracta circa exteriora, ac proinde reuelationibus, ſeu viſionibus minùs apta: è contra verò in quiete ſomni, vires ſuas collectas habens, ſibi tota eſt præſens, & ideo aptior ad viſiones, ſeu loquutiones capiendas.

Secundò, quia homo in reuelatione plus ſe habet per modum ſuſcipientis, quàm agentis: atqui in ſomniis magis agitur, quàm agit: ergo aptior eſt in ſomno ad illam recipiendam. Sic D. Bonauent. *in 2. diſt.25. quæſt. vltim.* Binsfeld. *in comment. de Maleſic. & Mathem. lib.3.* Lupus *in edict. S. Inquiſit.part.3. lib.17.diſt.3. art.2. diff.3.* Torreblanca *loc.cit.num.70.* vbi ita ait: *Deus enim perſæpe in ſomniis occultarum rerum vaticinia inſpirat; quia animus externarum rerum fonte vacans, aptior eſt ad cœleſtia haurienda.* Numer. cap.12. v.6. *Si quis fuerit inter vos Propheta Domini, in viſione apparebo ei, aut per ſomnium loquar ad eum.* Sic ille.

QVÆSTIO LXI.

An dentur aliqua ſigna, quibus cognoſcere poſſumus, ſomnia eſſe à Deo immiſſa.

RESpondeo vt quid certum: Dari aliqua. Nam *Primò* cognoſcere poſſumus ſomnia eſſe à Deo immiſſa, ex præſtantia rerum, quæ per ſomnium ſignificantur, vt ſi innoteſcant homini, quæ ſoliùs Dei munere cognoſci poſſunt, vt futura contingentia, præſertim libera, arcana cordium, &c.

Secundò, ſi ſomnia habeant illa à D.Iacobo (*cap.3. v.17.*) *requiſita, nempe vt ſint pudica, modeſta, ſuaſibilia, boni conſulentia, plena miſericordiæ, & fructibus bonis*, &c. ſi inuitent ad ſimplicitatem, vnionem, & intimitatem cordis: ad deteſtationem peccati, & præteritæ vitæ confuſionem. Si inſtigent ad aliquid, quod exemplis Chriſti, & Sanctorum magis aſſimilet, &c.

Tertiò, ſi in ſomniis dictis, animus noſter non turbetur, & ſemper aliquid doctrinæ, vel ſuauitatis percipiat, cum interna quadam alacritate, & vtilitate noſtra, vel communi, aut priuata.

Quartò poſſunt cognoſci ex illuminatione animæ, qua Deus ſic mentem hominis illuſtrare ſolet, & eius voluntatem afficere, vt ipſum reddat certiorem ſomnij talis authorem eſſe, vt ſcripſit D. Greg. *lib.4. Dialogor. cap.48. & lib.8. Moral. cap.13.* his verbis: *Sancti viri, inter illuſiones, atque reuelationes, ipſas viſionum voces, & imagines quodam intimo ſapore diſcernunt, vt ſciant quid à bono ſpiritu percipiant, & quid ab illuſore patiantur.* Legantur de hac materia Gerſon *tract.de probat.ſpirit.* Pereira *in Daniel. lib.1.* Thyreus *de apparit.ſpirit.* Martin.Delrio *lib.4.diſquiſ. Magic.cap.1.quæſt.3.* per ſex ſectiones, & *cap.36. q.6.* Torreblanca *lib.8.iuris ſpirit.pract. cap.6.* Lupus *loc. cit.art.2.diff.2.*

QVÆSTIO LXII.

An dentur etiam ſigna, quibus cognoſci poſſit ſomnia eſſe diabolica.

RESpondeo vt certum: Etiam dari aliqua. Et *Primò*, ſi ſomnium aliquid, etiam minimi, Sacræ ſcripturæ contradicit, tunc certum eſt à Dæmone eſſe immiſſum, non à Deo, iuxta illud Ioan. *epiſt.2. cap.3. Omnis ſpiritus quiſoluit Ieſum, à Deo non eſt*, & D.Pauli *ad Galat.1. etiamſi Angelus de cœlo Euangelizauerit vobis, præterquam quod Euangelizauimus vobis, anathema ſit.*

Secundò. Si ſuadeat aliquid contra Canones, vel conſtitutiones, vel regulas, vel alia præcepta Maiorum, certum eſt eſſe à dæmone.

Tertiò. Si inuitent ad aliqua pia, bona, rectaque opera, ſuadendo tamen ſimul aliqua impia, improba, vana, & inutilia, &c.

Quartò, ſi inuitet ad ſcurrilia, vel carnalia, aut inuida, & detractoria, & immodeſta, aut vanam oſtentationem, planè videtur eſſe à dæmone.

Quintò denique, ſi animum turbatum relinquat, tepidum, & indiſpoſitum ad virtutes, clarum eſt à malo

malo ſpiritu immitti. Sic omnes authores citati, & Suarez *cap.* 13. *num.* 24. Valentia 2.2. *diſp.* 6. *quæſt.* 12. *punct.* 3. Leſſius *lib.* 2. *cap.* 43. *dub.* 8. *num.* 52. Bonac. *diſp.* 3. *de primo præcep. Decal. quæſt.* 5. *punct.* 3. *num.* 7. Palaus *diſp.* 1. *punct.* 5. *num.* 5. Fagundez *lib.* 1. *in Decal. cap.* 39. *num.* 26.

QVÆSTIO LXIII.

An ſi quis dubitet, an ſomnium ſit à Deo, vel à diabolo, credere debeat, ab hoc immiſſum eſſe?

RESpondeo vt certum, debere neceſſariò credere ſomnium eſſe à Diabolo. Quia ex Scriptura conſtat, extrinſeca ſomnia eſſe contemnenda, quæ non conſtat à Deo immiſſa. Nam iſte eſt ſenſus horum verborum, Eccleſ. 34. v. 6. *Niſi ab Altiſſimo fuerit emiſſa viſitatio, ne des inſomniis cor tuum.* Adde, quod curioſa ſomniorum obſeruatio, ad hoc diſcrimen agnoſcendum, eſt ſupernacua: quia Deus (vt *ſuprà* eſt habitum) quando ſomnia immittit, ſolet ſimul hominem certum reddere, tale ſomnium eſſe à ſe profectum, & cœlitus immiſſum fuiſſe. Sic Delrius *lib.* 4. *diſquiſit. Mag. cap.* 3. *quæſt.* 6. *concl.* 5. Sic etiam Palaus *diſp.* 1. *punct.* 5. *num.* 6. his verbis: *Quoties probabile non eſt, ſomnium eſſe à Deo, peccatum graue eſt ex illo prænotionem futuri euentus, vel alicuius effectus occulti colligere.* Sic tradunt omnes Doctores ſuprà relati. Suarez *num.* 15. Sanchez *num.* 52. Leſſius *num.* 52. Azor. *lib.* 9. *cap.* 17. *circa finem*, Valentia *diſp.* 6. *q.* 12. *punct.* 3. *verſ. Tertiò quoad ſomnia: & ratio eſt, quia ſomnium non poteſt effectum illum ſignificare, niſi ex impoſitione cauſæ ſuperioris, ſcilicet Dei, vel dæmonis: ſi igitur probabile non eſt, à Deo aſſumi ad ſignificandum talem effectum, reſtat vt à dæmone ſignificationem habeat: ergo ex tali ſignificatione effectum prænuntiare, eſt ſe diſciplinæ dæmonis ſubiicere: ergo peccatur grauiſſimè.* Hucvſque Palaus. Trullench etiam *lib.* 1. *c.* 10. *dub.* 8. *n.* 8. Fagundez *loc. cit. n.* 17.

QVÆSTIO LXIV.

An ſaltem liber ſit à peccato, qui probabiliter exiſtimans, ſomnium eſſe à Deo, prænotionem alicuius futuri euentus colligit.

RESpondeo etiam vt certum, Tunc liberum eſſe à peccato: quia tunc non cum dubio, ſed prudenter cum probabilitate operatur. Sic tenent, vt vidimus, Palaus, & cæteri Doctores ab ipſo citati. Qui addunt rectè, ſatis eſſe probabile iudicium, arbitrio prudentis, vt credatur ſomnium eſſe à Deo. Legantur Suarez *cap.* 13. *num.* 14. Fagundez *lib.* 1. *cap.* 39. *n.* 12.

QVÆSTIO LXV.

Quæ, & quotuplex ſit cauſa omniorum naturalium.

RESpondeo dicendum, quod ſit duplex, & vtraque corporalis. Vna eſt interior, & intrinſeca ſomnianti; & alia eſt exterior, & extrinſeca. Cauſa intrinſeca (quæ eſt præcipua cauſa naturalis ſomniorum naturalium,) nil aliud eſt, quàm diſpoſitio, aut affectio, ſeu temperamentum corporis humani, ex quo formatur quidam motus in phantaſia illi diſpoſitioni, ſeu affectioni conueniens. Sic omnes DD. & præcipuè Delrius *lib.* 4. *cap.* 3. *quæſt.* 6. *ſub concl.* 2. qui his verbis ſuam, & noſtram propoſitionem explicat: *Corporalis intrinſeca cauſa naſcitur à præſenti diſpoſitione, & temperamento corporis, quod vel inedia exhauſtum, vel crapula repletum, vel humore aliquo nimis prædominante ægreſcit, vel alio interiori vitio laborat. Ex his cauſis, vel pacata, vel turbida, vel multiformiter varia ſomnia naſcuntur.* Quibus ſanguis eſt copioſior, *roſas ſomniant puniceas, crocum, hortos, conniuia, choreas, complexus, aërem, volatum, & læta omnia.* Phlegmatici, *mare, aquas, galena, nauigationes, ſubuerſiones, onera grauantia, tardam, & impeditam à noxiis fugam.* Colerici, *colores flauos, rixas, pugnas, incendia.* Malancholici, *fumos, caliginem, tenebras, vagationes per loca ſola, nocturnas oberrationes, tetra ſpectra, mortes, triſtiaque cuncta.* Quibus veſica humore plena, *ſomniant de lacubus, fluuiis, imbribus, & ſomniando nonnunquam impluunt ipſi in ſauanas. Quibus dominantur ſinceri, purique ſucci, putant in ſomnis volutari ſe inter odoratos, ſuaueſque floſculos: contrà, in ſordidis, cœno, cloacis, cadaueribus verſari ſeſe, quorum in corpore humores fœtidi, putridique coaceruantur. Quibus viſcido humore aſſecta, obſtructaque ſunt partes cerebri poſteriores, illi comprimi, ac ſuffocari ſibi videntur in ſomnis.* Hucvſque Delrius.

Cauſa autem extrinſeca, ſeu exterior corporalis ſomniorum, eſt corpus circunſtans, ſeu aër ambiens, & impreſſio, ſeu influxus corporum cœleſtium: quæ aliquando ſolent dormientis phantaſiam ita immutare, vt ad illorum ſimilitudinem ſomnia ſuccedant. *Sicut enim* (ait Delrius) *corpora cœleſtia ſuo in materiem corporum influxu varias formas lapidum, metallorum, plantarumque gignunt: ſic influendo in phantaſiam, quæ organis corporeis eſt immerſa, poſſe à cœleſtibus corporibus produci ſpecies imaginabiles, effectui à corporibus illis cœlicis promananti conformes, non eſt negandum.* Sic ille. Legantur Ariſt. *de ſomno, & vigilia.* Hippocrates, & Galenus. D. Thom. 2.2. *quæſt.* 95. *art.* 6. D. Anton. 2. *p. tit.* 12. *c.* 1 §. 1. Suarez, Sanchez, Leſſ. Palaus, & Trullench *loc. cit.* Torreblanca *iuris ſpirit. pract. lib.* 8. *c.* 6. *à n.* 23.

QVÆSTIO LXIV.

An ſit licitum ex ſomniis naturalibus temperaturas corporis, illiuſque humores, & affectiones coniectare.

RESpondeo vt quid certum, eſſe licitum. Quia tunc nil aliud facit quis, niſi coniectare, aut noſcere ex effectibus cauſas à quibus naturaliter procedunt, vt ſic inſtantes morbos metuat, ſeque præmuniat, ſi illi locus detur. Nam quandoque tam vehemens, ac accelerata eſt cauſa, vt quando quis ſomniat aliquid ſibi accidere, id re vera illi accidat, vt de illo, quem cùm ſomniaſſet alterum crus ſibi factum lapideum, mox ea corporis parte peralyticum extitiſſe, refert Galenus *lib.* 1. *Epidem. com.* 3. Sic tenet praxis omnium Medicorum qui vt humorem prædominantem infirmi cognoſcant, ſomnia inquirunt, vt conſtat ex Hippocrate *lib.* 6. *epidem. & lib. de inſomniis.* Galenus *lib. de præſagio ex inſomniis, & lib.* 3. *de locis malè affectis, cap.* 5. Sic tenent etiam omnes Theologi, præcipuè D. Thom. & Anton. *loc. cit.* Azor. *tom.* 1 *inſtit. moral. lib.* 9. *cap.* 17. Nauarr. *in ſum. cap.* 11. *num.* 33. Suarez *tom.* 1. *de Relig. lib.* 2. *de ſuperſt. cap.* 13. *num.* 6. Leſſius *lib.* 2. *de Iuſt. cap.* 43. *dub.* 8.

*dub.*8. *num.*55. Sanchez *lib.*2. *in Decal. cap.*38. *numero* 48. Pereira *in Danielem q.*6. *& de Magia lib.*2. *quæſt.*7. Delrius *loc.cit.concl.*3. Palaus *punct.*6. *cit. numero* 2. Trullench *lib.*1. *in Decal.cap.*10. *dub.*8. *numero* 5. *&* 6.

QVÆSTIO LXVII.

An ſomnia, quæ nos crebrò infeſtant, territant, aut conturbant, licitum ſit obſeruare.

RESpondeo vt certum: licitum eſſe obſeruare ea, & animaduertere ex quibus cauſis accidant, vt ſic eam moleſtiam à nobis depellamus. Sic Delrius *concl.* 3. *citat.* his verbis: *Quando cauſa* (*ſomniorum, ſcilicet*) *eſt intrinſeca & animalis* (nempe *procedens ab anima, ſeu à cogitatione valde intenta vigilantis*) *poſſumus ſomnia obſeruare, vt in poſterum ſtudia, vitamque noſtram melius, & ſecurius inſtituamus. Eſt quem lectio, vel cogitatio diurna fœdis illuſionibus tempore nocturno inquinet? excludat quanta poteſt cura ſimiles cogitationes. Territant alium crebra ſomnia, & in puſillanimitatem, deſperationem, vel quod aliud adigunt vitium? cauſas debet ſomniorum inquirere, & remedia procurare, quibus liberetur.* Hæc Delrius, Pereira, & Suarez *loc. citat.* Sanchez *num.*50.

QVÆSTIO LXVIII.

An peccatum graue ſuperſtitionis admittat, qui ex naturalibus ſomniis futura contingentia diuinat.

RESpondeo vt certum: Admittere. Quia futura contingentia, & alia, quæ ex arbitrij libertate pendent, non dependent à cauſis naturalibus, aut temperie corporis, aut aëris ambientis: ergo per huiuſmodi ſomnia naturalia nequeunt futura contingentia cognoſci: ergo ſi quis ex his ſomniis huiuſmodi futura diuinet, neceſſe eſt, quod aut ſolùm contingenter hoc faciat, aut cognoſcat ex pacto cum Diabolo, qui tamen, vt *ſuprà* eſt habitum, non niſi ex coniecturis adhuc dicta cognoſcere poteſt. Sic omnes. Legantur Delrius *loc. cit. concl.*3. *verſ. vnde infertur.* D. Thom. Caiet. Valent. quos citat Sanchez *lib.*2. *cap.*38. *num.*53. Trullench *num.*5. & 6. Lupus *in edict.inquiſit.par.*3. *lib.*17. *diſt.*3. *in fine.*

QVÆSTIO LXIX.

An item peccatum mortale ſuperſtitionis committat, qui certo modo, aut ſitu, ſeu diſpoſitione, ad ſomnum ſe componit, vt ſibi futuri euentus, vel effectus occulti per ſomnum reuelentur.

RESpondeo vt quid certum: Committere. Quia huiuſmodi verè deſiderat, ac expectat à dæmone inſtrui: etiamſi dicat, nolle ab eo inſtrui, ſed à Deo: quia facto ipſo, quod vanum eſt, dæmonem inuitat. Sic Suarez *lib.*2. *de ſuperſt. cap.*13. *num.*14. *&* 20. Leſſius *lib.*2. *de Iuſt. dub.*8. *num.*54. Sanchez *num.*53. *cit.* Bonac. *diſp.*3. *q.*5. *puunct.*3. *num.*6. Palaus *punct.*6. *cit. ſub num.*6. Trullench. *lib.*1. *in Decal. capit.*10. *dub.*8. *ſub num.*8. Fagundez *lib.*1. *in Decalog. c.*39. *num.*14. vbi ait, quod Ethnici præmiſſo ieiunio in pellibus animalium cæſorum dormire ſolebant, vt reſponſum in ſomniis à diis, vel potius à dæmonibus acciperent.

QVÆSTIO LXX.

An ſomniis ſit danda fides, quando eorum veritas ipſo euentu comprobatur.

RESpondeo, Minimè eſſe dandam fidem. Sic Caiet. *in* 2. 2. *D. Thomæ, quæſt.*95. *articul.*6. vbi teſtatur, ſe nunquam ſomniis variis ſibi contingentibus fidem aliquam habere auſum, quamuis interdum eorum veritas effectu ſit comprobata. Quòd vel caſu res poſtea ſic accidat, vel id procurante dæmone, vt facilius ad fidem ſomniis habendam homines attrahat. Vnde, vt optimè Valentia *quæſt.*12. *punct.*3. *ad finem, in verſiculo Cum igitur*, ait tunc vel maxime cauendum eſſe, ne ſomniis aſſentiamur, cum euentu comprobati videntur, propter rationem à Caiet. traditam. Hæc omnia ex Caiet. Sanchez *loc. cit. num.*54.

QVÆSTIO LXXI.

An credere aliqualiter ſomniis, & ex illis aliqualiter timere aduerſum, vel expectare proſperum ſit graue peccatum.

RESpondeo, regulariter loquendo, non eſſe graue peccatum. Sic Suarez *lib.*2. *de ſuperſtit. c.*13. *n.*25. his notandis verbis: *Poteſt hoc peccatum credendi inſomniis à grauitate mortali excuſari, quando homo non omnino credit, rem in ſomno oſtenſam eſſe veram, ſeu futuram; & nihilominus aliquid operatur ratione talis ſomnij, quod aliàs malum non eſt, nec contra præcepta Dei, vel Eccleſiæ* (*& ita non poteſt obeſſe, poteſt autem prodeſſe*) *vt euitet aliquod malum, quod ſomnium minatur, vel quid ſimile: tunc enim, licet ſit aliqua leuitas, vel ſimplicitas, aut nimia timiditas, non apparet grauis malitia, quia ille non tam credit illud eſſe à Deo, vel eſſe verum, quàm poſſe eſſe. In quo multò minus erroris eſt, licet multum ſit vanitatis. At verò ſi quis ita ſit obſeruator ſomniorum, vt ordinariè per illas indicationes, vel diuinationes, in agendis negotiis gubernetur, non poteſt excuſari à graui culpa & ſuperſtitione; nam hæc obſeruatio auguriis comparatur.* Hæc omnia Suarez, & ex illo Tamburin. *lib.*2. *in Decal. cap.*6. §.1. *num.*21. narrans caſum notabilem, qui amico ſuo accidit. *Narrauit* (inquit) *mihi quidam amicus, bis, vel ter admonitum ſe olim fuiſſe in ſomniis à puella ſibi incognita, vt ad certum locum accederet, ibique aliquantulum terram foderet: nam certò in ollam auro plenam incideret. Flexus ergo ſecunda, ſeu tertia admonitione adoleſcens ad locum ſe contulit, & ollam quidem inuenit, ſed nigris carbonibus plenam. Inquiro, peccauitne hic mortaliter? Certè nequaquam, propter doctrinam ex Suario modò allatam. Quid ſi ſibi is perſuaſiſſet, puellam illam non fuiſſe quidem à Deo, ſed à dæmone immiſſam? Neque peccaſſet mortaliter, quia ipſe cognitionem illius ollæ à dæmone non inquiſiuit, ſed ſolùm ſcientia iam habita vſus eſt; quod non eſſe peccatum, paulò poſt per occaſionem dicam.* Hæc Tamburinus: legantur Palaus *loco citato, punct.*6. *in fine.* Nauarrus *cap.*11. *numer.*33. Leſſius *loco citato*, & Caiet. *verb. ſomniorum obſeruatio*, Trullench.

lench. *dub.8.citat. num.7.* Filliucius *tractat.24.cap.5. num.126.*

QVÆSTIO LXXII.

An ſit mortale peccatum ſuperſtitionis fidem dare dæmoniacis ſomniis.

RESpondeo vt certum, eſſe mortale, & grauiſſimum fidem dare dæmoniacis ſomniis. Quia licet dæmoniaca ſomnia obſeruare, vt fraudes dæmonum euitentur, ſit licitum; imò & ſalutare animæ, vt ſupra eſt habitum: at verò ad occultorum ſcientiam, vel euentus futuros eos obſeruare, aut fidem eis dare, nulli expedit. Quia ipſomet facto vult edoceri à dæmone, ſuoque magiſterio ſubiici, quod eſt grauiſſimum ſcelus. Sic habetur *in cap. Epiſcopi 26. q.5.* & docent omnes. Legantur Authores citati, præcipuè Delrius *lib.4.diſquiſ.Magic. cap.3. q.6. concl.4.* Trullench *lib.1.in Decal.cap.10.dub.8.num.7.* Filliuc. *loc.cit.num.121.*

QVÆSTIO LXXIII.

An ſit mortale ſubiicere puluinaribus ægrotorum lilia, aut ſubtus eorum lectum caprarum, boum, aut aliorum animalium cornua, vt eos quietè dormire faciant.

RESpondeo tanquam certum: Eſſe mortale ſuperſtitionis peccatum. Quia ibi quaſi expreſſum pactum diaboli cernitur. Nam prædicta inſtrumenta nec habent vim à natura, vt ſomnum concilient, nec à Deo communicatam: ergo ſolum ex pacto dæmonis, qui propter huiuſmodi pactum excitat humores in corpore, vt ægroti dormiant. Sic Fagundez *lib.1.in Decal.cap.39. num.15.* Qui bene excuſat à mortali illum, qui id fecit propter ignorantiam, aut bono animo, & fide, & non credendo inibi adeſſe pactum.

§. V.

De Diuinatione per ſortes.

QVÆSTIO LXXIV.

Quid, & quotuplex ſit ſors.

RESpondeo circa primum, dicendum, quod ſors nil aliud ſit, aut dicatur, quàm actio fortuita, qua aliquid occultum inquiritur. Et tunc datur, vt quidam aiunt, cùm aliquid ſeriò ab homine fit, vt eius euentu conſiderato, aliquid fiat, aut aliquid occultum innoteſcat. Sic D. Thom. 2. 2. *q.95. artic.8.* Caiet. Angel. Armilla *verbo Sors*, Silueſt. *verbo Superſtitio*, Sanchez *lib.2. ſum. cap.38. num.56.* Lupus *in edict. inquiſ. part.3. lib.17. diſt.4. art.1. diff.1.* Iodocus verbo *Sors.*

Reſpondeo ſecundò, circa ſecundum, dicendum, quod triplex ſit ſors, nimirum *Diuiſoria, Conſultoria, & Diuinatoria.*

Sors *diuiſoria* datur, & eſt quando ex euentu ſortium quæritur, quid vnicuique tribuendum ſit, ſiue illud ſit res poſſeſſa, ſiue honor, ſiue pœna, ſiue munus aliquod, &c.

Sors *Conſultoria eſt*, qua diuina voluntas exquiritur, vt ſciatur quid in aliquo negotio dubio agendum ſit, aut cauendum.

Diuinatoria verò, quando per eam inueſtigatur cognitio de futuris euentibus, aut alicuius rei occultæ, vt furti, homicidæ, &c. Sic omnes. Legantur citati, & Fagundez *lib.1. in Decal. cap.40.* Trullench *cap.10. dub.9.* Palaus *punct.6.* Bonac. *diſp.3. quæſt.5. punct.3.n.13.* Suarez *lib.2.de ſuperſtion.c.12.* & alij.

QVÆSTIO LXXV.

An attento iure naturæ ſolo, ſint licitæ ſortes diuiſoriæ.

RESpondeo tanquam certum, Eſſe licitas. Vnde omnino eſt licitus vſus harum ſortium in caſibus, in quibus ius humanum eas non interdicit: interdicit enim illas in aliquibus, vt *infrà.*

Probatur *Primò.* Quia ſortes diuiſoriæ, ex natura ſua, non ſunt malæ, vt conſtat, & dixit D. Auguſtinus *relatus in cap.1. 26. q.2.* ibi: *Sors non aliquid mali eſt.* Nec continent expreſſe, aut tacitè aliquam dæmonis inuocationem; cum per illas non petamus ab eo, nec tacitè, nec expreſsè, vt aliquid nos doceat, aut aliquam operationem noſtram dirigat: ergo non ſunt de ſe malæ.

Secundò. Quia iure ciuili approbantur ſortes diuiſoriæ: imo in aliquibus caſibus iubentur fieri, vt ad dirimendas lites inter hæredes, & legatarios, & alios, *l. ſi cum ambo, ff. de Iudiciis, l. Si duobus, C. communia de legatis, l. ſi qui ſunt, ff. familiæ erciſcundæ.*

Tertio. Quia has ſortes probat vſus veteris Teſtamenti, Leuit. *cap.17. verſ.24.* Numer. *cap.33. verſ.54.* Deuteron. *cap.1. verſ.38.* Reg.1. *c.10. verſ.20.* & alibi. Imò & vſus noui Teſtamenti eaſdem approbat, Matth. *cap.27. verſ.35. ſuper veſtem meam miſerunt ſortem.* Marci *cap.1. verſ.24. Mittentes ſortem ſuper eum.* Lucæ *cap.1. verſ.9. Sorte exiit, vt incenſum poneret.* Acta Apoſtol. *cap.1. verſ.17. Sortitus eſt ſortem miniſterij huius, & verſ.26. Cecidit ſors ſuper Mathiam: & alibi.* Et licet verum ſit, quod aliqua ex his ſortitibus tunc fieret ex ſpeciali Dei mandato, hoc tamen non eſt ſemper neceſſarium, cum actio mittendi ſortem de ſe mala non ſit, vt vidimus. Sic omnes DD. Legantur Suarez *tom.1. de Relig. lib.2. de ſuperſtition. cap.12. à num.3.* Leſſius *lib.2. de Iuſt. dub.9. à n.57.* Sanchez *lib.2. ſum. cap.38. à num.57.* Delrio *lib.4. Magic. cap.4. quæſt.1.* Sayrus *in Claui Reg. lib.4. cap.5. à num.14.* Azor *tom.1. lib.9. cap.21.* Fagundez *lib.1. in Decalog. cap.40. à num.3.* Trullench *lib. etiam 1. cap.10. dub.9.* Palaus *tom.3. tract. de ſuperſtit. diſp.1. punct.6.* Bonac. *tom.1. circa prim. Decalog. præcept. diſp.3. q.5. punct.3. à num.13.* Torreblanca *lib.8. iuris ſpirit. cap.7. & alij.* Inter quos ſolùm eſt difficultas, in quibus caſibus ſunt licitæ, & in quibus non. Diximus enim, iure humano in aliquibus caſibus eſſe prohibitas huiuſmodi ſortes. Igitur vt clarè procedamus, ad dirimendas horum lites, ſit in primis

QVÆSTIO

Qvæstio LXXVI.

An ſit licitum vti ſortibus diuiſoriis in electionibus ad officia, ſeu dignitates ſæculares.

Negandum videtur *Primò*, quia tales ſortes in electionibus adhibere prohibet Textus in cap. *Eccleſia veſtra, de ſortilegiis*, vbi abſolutè & indiſtinctè ſortis vſum in electionibus perpetua prohibitione damnat.

Secundò, quia per ſortes electio committitur fortunæ, & ſic poſſunt ea officia cadere in Indignos: ergo tunc erit iniuſta.

Sed vt certum reſpondeo: Eſſe licitum vti dictis ſortibus in electione ad officia ciuilia, & ſæcularia. Quia talis electio, ſeu prouiſio, nullo iure eſt prohibita: Quia quamuis textus pro oppoſito citatus, videatur abſolutè, & indiſtinctè ſortes has in electionibus vitare: at intelligendus eſt, iuxta ſubiectam materiam, de qua textus ille tractabat, nempe de electionibus Eccleſiaſticis. Licita ergo erit talis electio, & prouiſio; cum non ſit prohibita, & aliàs, vt eſt habitum, ex ſe non ſit mala. Verum eſt, quod per accidens poteſt eſſe illicita, & contra iuſtitiam diſtributiuam, ſi prætermittantur idonei, aut magis digni, & dentur indignis, aut minùs dignis, ſi aliunde id non caueatur, vt poteſt ſic, nempe mittendo ſortes inter eos ſolùm, qui ita ſunt digni officio, vt vix poſſit inter eos manifeſtus exceſſus iudicari; ſic enim vitari poteſt illud periculum, nec alio vllo modo. Ex quibus iam patet ad rationes dubitandi. Sic omnes Doctores: legantur citati, præcipuè D. Thom. 2. 2. *quæſt.* 95. *art.* 8. & ibi Caiet. Sayrus *num.* 16. & 21. Azor *tom.* 1. *lib.* 9. *cap.* 21. Suarez *lib.* 2. *cap.* 12. *num.* 15. Delrio *lib.* 4. *Magic. cap.* 4. *quæſt.* 1. Leſſius *capit.* 43. *dub.* 9. *num.* 58. Sà *verb. Sortes, num.* 1. Angel. Armilla, Tabiena, Silueſt. & alij plures, quos citat, & ſequitur Sanchez *lib.* 2. *ſum. capit.* 38. *num.* 58. Fagundez *loc. cit. num.* 15. Palaus *num.* 8. Bonac. *num.* 13. Torreblanca *loc. cit.* Lupus *part.* 3. *cit. lib.* 17. *diſt.* 4. *art.* 1. *diff.* 2. Trullench. *lib.* 1. *in Decal. cap.* 10. *dub.* 9. *num.* 7. & 10.

Qvæstio LXXVII.

An etiam licitus ſit vſus ſortium ad officia, & beneficia eccleſiaſtica.

Affirmandum videtur ex facto Apoſtolorum. Nam S. Mathias ſorte fuit electus ad Apoſtolatum: *Cecidit* (inquit Sacer textus Act. 1.) *ſors ſuper Mathiam*: ergo vſus ſortium licitus eſt in electione Epiſcopatuum, officiorum, & beneficiorum Eccleſiaſticorum.

Sed tanquam certum reſpondeo: Non eſſe licitum. Quia id interdicitur in cap. *Eccleſia, extra de ſortilegiis*, vbi prius dicitur: *Multa reprehenſione dignũ eſſe, quod ſors in talibus electionibus interueniat.* Et poſtea concludit textus: *Sortis vſum in electionibus perpetua prohibitione damnamus.* Ergo, ad minus, ex iure Canonico, illicitus eſt vſus ſortium ad officia, & beneficia Eccleſiaſtica.

Nec obſtat ratio dubitandi, dicendum enim eſt, *ſortes* ibi appellari *ſuffragia*, vt conſtat ex textu Græco, vbi ita habetur, *dederunt eis ſuffragia.* Igitur per ſuffragia omnium Apoſtolorum electus eſt Sanctus Mathias ad Apoſtolatum; quam electionem poſtea precibus Apoſtolorum confirmauit Deus, ſigno viſibili è cœlo emiſſo, caput D. Mathiæ attingente, & ideo Euangeliſta dicit: *Cecidit ſors ſuper Mathiam.* vide Lorinum *in Acta Apoſtol. cap.* 1. *v.* 26. & Stephanum Fagundez mox citandum. Tenent igitur hanc ſententiam omnes Doctores nuper citati. Legantur præcipuè Suarez *c.* 12. *cit. n.* 5. Sanch. *n.* 71. Azor *c.* 21. Leſſius *n.* 58. Fagundez *lib.* 1. *in De al.* 40. *num.* 9. 10. & 11. Palaus *à n.* 5. Trullench. *n.* 7. Bonacina *num.* 13. (aliàs 12.) verſ. *Quinta.*

Qvæstio LXXVIII.

An ſaltem caſu, quo duo æqualibus ſuffragiis eligantur ad officium, vel beneficium Eccleſiaſticum, tunc licitum ſit electionem alterutrius ſortibus terminare.

Affirmant aliqui, quia nullum ſuppetit aliud remedium aptius, cum eligentes in vnum non conſentiant. Ita Gloſa 26. *quæſt.* 2. *in ſumma, verb. Sortes*, & ibi Laurentius. Imò pro hac parte citatur à Bonacina Leſſius *n.* 58. ſed non benè.

Sed vt ferè certum reſpondeo: Nec in hoc caſu poſſe electionem alterius ſortibus terminare. Quia *in d. cap. Eccleſia, de ſortileg.* abſolutè prohibetur omnis Eccleſiaſtica electio ſortibus facta: at ſi in propoſito caſu, electio alterutrius ſortibus terminaretur, verè fieret ſortibus electio: ergo. Minor probatur. Quia dum ſuffragia æqualia ſunt, nullus poteſt dici eſſe ad beneficium legitimè electus, cum deberet eſſe electus à maiori parte Capituli: ergo cum Capitulum conſentit, vt beneficium obtineat, & omnibus præferatur ille cui ſors contigerit, iam mediis ſortibus facit electionem.

Ad rationem autem contrariorum, negandum eſt, non ſuppetere aliud remidium; eſt namque, vt ſuperior Capituli compellat electores, vt intra certum tempus ſe conforment; ſin minus electionem ad ſe aduocet, vt tradit Gloſſa cap. *Duobus, de reſcript. in* 6. *verbo Teneatur.* Vnde hanc noſtram ſententiam tenent Gloſſa citata, Archidiacon. Anton. Ioan. Andreas Cardin. Archidiac. Hoſtienſ. & alij, quos citant, & ſequuntur Suarez *libro* 2. *de ſuperſtit. capit.* 12. *num.* 7. & Sanchez *capit.* 38. *citat. num.* 74. Palaus *loc. citat. num.* 6. Fagundez *num.* 12. Trullench. *num.* 7. Filliuc. *tractat.* 24. *cap.* 5. *num.* 98. Bonacina *num.* 13. (aliàs 12.) *verſ. obſeruant tamen*; vbi citat Leſſium pro oppoſito; ſed non bene, quia hic Author ſolum loquitur de officiis ſæcularibus ibi. Legantur attentè.

Qvæstio LXXIX.

An ad minus, caſu quo plures à maiori parte Capituli eligantur ad beneficium Eccleſiaſticum, non vt omnes eo fungantur, ſed vt ſortes mittant poſtea inter illos, ſit tunc licitus vſus ſortium.

Affirmabunt à fortiori Authores primæ ſententiæ nuper citati, & probatur ex praxi aliquarum Congregationum, aut Collegiorum, in quibus eſt conſuetudo recepta eligendi ad officia Paſtoris, aut Rectoris tres, aut quatuor, non vt omnes officiis fungantur

gantur; ſed, vt inter illos ſortes mittantur, quinam ex illis officia retinere debeant: ergo. Ita, præter Authores dictos, ſentire videtur Nauarr. *in ſum. c.*11. *num.*38. verſ. *Trigeſimotertiò*, vbi ait: ***Peccare mortaliter illum, qui ſortes iacit ad electionem eccleſiaſtici beneficij, nullo prius facto bonorum, & idoneorum delectu.*** Ita ille. Nunc ego. Sed in præſenti caſu ante miſſionem ſortium, verè præſupponitur delectus bonorum ac idoneorum: ergo.

Sed adhuc vt ferè certum reſpondeo: Nec in hoc caſu eſſe licitum vſum ſortium. Tum, quia generalis eſt prohibitio dicti cap. *Eccleſia*, extra *de ſortileg.* Tum etiam, quia etiam in hoc caſu abſoluta, & vera ad beneficium electio, verè terminatur ſortibus. Sic Suarez *lib.*2. *c.*12. *n.*8. Sanchez *lib.*2. *cap.*38. *n.*75. & Palaus *punct.*6. *num.*6. Qui omnes ad rationem in contrarium reſpondent, negando dari talem conſuetudinem in electionibus Eccleſiaſticis, ſed in ſæcularibus, aut ciuilibus. Quod ſi in aliqua communitate, & electione Eccleſiaſtica, talis ſit eligendi modus, erit ex vi alicuius conſtitutionis approbatæ per Papam, aut ſpecialis priuilegij ab eo obtenti, per quod iuri communi derogetur, quo ſublato, ille modus electionis per ſe malus non eſt. Aliàs non erit licitus. Sic etiam Fagundez *n.*12. *cit. in fine.*

QVÆSTIO LXXX.

An poſſit ſortibus vti ad eligendos compromiſſarios ad electionem Eccleſiaſticam faciendam.

RESpondeo minimè poſſe, licitè ad minus. Quia id expreſſe interdicitur *in d. cap. Eccleſia.* Vbi reprobatur electio horum compromiſſariorum facta per ſortes. Et ratio eſt, quia mediatè dicetur illa electio ad beneficium facta ſortibus. Sic Innocent. Hoſtienſ. Cardin. Anania, & Angelus, quos citat, & ſequitur Sanchez *cap.*38. *cit. num.*71. Suarez *cap.*12. *citat. num.*5. Palaus *diſput.*1. *de ſuperſt. punct.*6. *num.*5. Fagundez *lib.*4. *in Decal. capit.*40. *num.*9. & 10.

QVÆSTIO LXXXI.

An ad minus licitus ſit vſus ſortium, in componendis, & terminandis litibus de rebus, & beneficiis Eccleſiaſticis.

AFfirmant nonnulli Doctores. Quia id nullo iure prohibetur: nam in cap. *Eccleſia, extra de ſortileg.* ſolùm prohibetur vſus ſortium in electionibus ad beneficia: at qui componunt litem beneficialem per ſortem, minimè eligunt, nam vt conſtat, aliud eſt eligere ad beneficia, & aliud componere litem beneficij: ergo. Ita tenent Gloſſa *in c. licet cauſam, de probat. verſ. vti poſſidetis*, & ibi Hoſtienſ. *num.*20. & Abbas *n.*37. Et huius opinionis videtur eſſe Leſſius *lib.*2. *c.*43. *dub.*9. *n.*58. quatenus docet, vſum ſortium eſſe licitum *in dirimendis litibus, maximè de rebus ſæcularibus.* Ly namque, *maximè*, omnes lites comprehendit, etiam eccleſiaſticas.

Negant licere abſolutè alij. Eo quòd dato caſu, verè completur electio alterius ex litigantibus per ſortes: ſed id eſt prohibitum per *d. cap. Eccleſia*, vt vidimus: ergo. Ita apud Sanchez *num.*77. Hoſtienſ. Ioan. Andr. Dominicus, Francus, Anchar. Cardin. & Felinus.

Sed probabilius, & diſtinctius reſpondeo dicendum, quod licitus omnino ſit vſus ſortium pro dirimendis, aut terminandis litibus beneficialibus: modò id fiat non auctoritate propria litigantium, ſed auctoritate Iudicis Eccleſiaſtici. *Prima pars* noſtræ ſententiæ probatur ratione facta pro prima ſententia.

Secunda verò pars, nempe, quod ſit neceſſaria auctoritas Iudicis Eccleſiaſtici, ad dictam ſortitionem faciendam, conſtat; tum ob vitandum pactum ſimoniacum, tum vt poſſit beneficium accipere ille, cui ſors contingit: nam illud accipere non poteſt ex iure à collitigante translato, ſed ex iure, quod Iudex concedit, poſita collitigantis læſione. Sic Suarez *lib.*2. *de ſuperſt. cap.*12. *num.*12. 13. & 14. Sanchez *lib.*2. *ſum. cap.*38. *num.*79. & 80. vbi colligit, quod in electione Summi Pontificis, quando inter duos diſcordia eſſet, vter verè electus ſit, poſſit diſcordia hæc ſortibus componi: quia non aſtringit illos ius Eccleſiaſticum ſortes interdicens. Palaus *punct.*6. *citat. num.*7. Facundez *num.*7.

QVÆSTIO LXXXII.

An electio ad officia, & beneficia Eccleſiaſtica facta per ſortes, non ſolum illicita ſit, ſed etiam nulla.

AFfirmant quidam, non ſolùm eſſe illicitam, ſed nullam. Quia eſt facta contra deciſionem *d. cap. Eccleſia, de ſortileg.* & contra formam *cap. quia propter, de elect.* vbi electio aliter facta, quàm ibi præſcribitur, non valet. Propter hoc ita tenet Abbas *in d. cap. Eccleſia, num.*5.

Sed diſtinctius reſpondeo, *Primo.* Electio Prælati alicuius Eccleſiæ habentis iuriſdictionem ad cognoſcendum de cauſis criminalibus, & ciuilibus, facta per ſortes, non ſolùm eſt illicita, ſed nulla. Quia illam annullat, & irritat *cap. quia propter, cit.* vnde in hoc omnes conueniunt.

Reſpondeo *Secundo.* Electio ad officia, & beneficia Eccleſiaſtica (præter prælationem de qua nuper) ſortibus facta, licet ſit illicita, non eſt tamen inualida. Quia nullibi annullatur talis electio. Nam *in cap. quia propter, cit.* ſolùm eſt ſermo de electione Prælati iuriſdictionem, tam in ciuilibus, quàm in criminalibus habentis. Sic ſentiunt Suarez *lib.*2. *de ſuperſt. cap.*12. *n.*9. & 10. Sanchez *lib.*2. *cap.*38. *n.*83. & 84. Palaus *diſp.*1. *de ſuperſt. punct.*6. *n.*9. Fagundez *lib.*1. *in Decalog. cap.*40. *num.*13. & 14. Bonac. *diſp.*3. *q.*5. *punct.*3. *num.*13. *in noua impreſſione.* Layman. *lib.*4. *tract.*10. *cap.*3. *num.*9.

QVÆSTIO LXXXIII.

An ſit licitum litem alicuius heraditatis, legati, aut ſimilis, ſortibus finiri, ac terminari.

RESpondeo tanquam certum: Eſſe licitum, dummodo id fiat ex mutuo litigantium conſenſu. Quia eſt quidam contractus æqualis, in quo vnuſquiſque cedit iuri prætenſo, ſi ſors alteri contigerit. Sic Suarez *lib.*2. *cit. cap.*12. *n.*4. qui id probat manifeſtè ex *l. ſi duobus, C. communia de legatis.* Sanchez *lib.*2. *ſum. capit.*38. *numer.*57. Palaus *punct.* 6. *citat. num.*3. Qui ex dicta *l. cit.* probat, dictam litem, aut controuerſiam poſſe dirimi ex voluntate Iudicis

&,

& ſi litigantes renuant, dummodo hæreditas, vel legatum diuidi non poſſit, nec appareat quis vincat.

QVÆSTIO LXXXIV.

An tempore perſecutionis Eccleſiæ, aut peſtis, poſſit ſors mitti ad dirimendam controuerſiam, quis ex Dei miniſtris, aut medicis, permanſurus ſit, vel receſſurus.

RESpondeo, Tanquam certum: Poſſe. Sic enim docent D. Auguſt. *epiſt.* 180. *ad Honoratum*, D. Thom. 2. 2. *quæſt.* 95. *art.* 8. Nauarr. *in ſum. cap.* 11. *n.* 38. *verſ. Trigeſimotertio.* Suarez *lib.* 2. *de ſuperſt. cap.* 12. *num.* 17. Sanchez *cap.* 38. *cit. num.* 59. Palaus *n.* 3. Qui idem dicunt, poſſe ſortiri (ſtante æqualitate) ad eligendos miniſtro mittendos ad Indos. Sic enim Apoſtoli diuiſerunt inter ſe miſſiones ſuas per orbem.

QVÆSTIO LXXXV.

An ſi tempore tempeſtatis neceſſum ſit aliquos in mare proiici, ne omnes pereant; licitum ſit ſortibus determinare, quinam ſint proiiciendi.

RESpondeo tanquam certum: Poſſe; præſertim ſi id fiat ex omnium conſenſu. Quia hac via vnuſquiſque ſperat ſalutem conſequi, alias miſere periturus. Sic Delrius *lib.* 4. *Magic. cap.* 4. *quæſt.* 1. *ibi:* ſic tempore tempeſtatis licet ſortiri ex omnium conſenſu, quis naui eiiciatur: & tempore peſtilitatis ſortiendum, quis Parochorum in vrbe remanere debeat. Sanchez, & Palaus *loc. cit.* Qui addunt, quod caſu, quo nauigantes inter ſe non conueniant, adhuc poſſit dux nauis, illis inuitis, hanc ſortitionem facere; quia in ea periculum omnium vitare intendit aliquorum ruina; quod communi bono expedit, & Bonac. *punct.* 3. *cit. num.* 13. *verſ. Item in tempeſtate.* Maior, & Layman apud ipſum.

QVÆSTIO LXXXVI.

An item, caſu quo dubium ſit, cui danda ſit Eleemoſyna, an huic pauperi, anve alij, licitum ſit ſortibus determinare, cui eorum applicanda ſit.

RESpondeo, Tanquam certum: Eſſe etiam licitum. Quia nulli pauperum fit iniuria; cum æquale ius omnibus concedatur, & poteſtas integre Eleemoſynam accipiendi. Eſt expreſſa ſententia. D. Auguſtini 1. *de doctrina Chriſtiana*, *cap.* 28. Suarez *cap.* 12. *cit. num.* 17. Azor. *lib.* 9. *cap.* 21. *q. vnica*, Sanchez *num.* 59. Palaus *num.* 3. Qui tamen male citat Bonac. pro hoc caſu, cum de illo *loc. cit.* non agat.

QVÆSTIO LXXXVII.

An deinde licitum ſit ſorte determinare, quinam ſint necandi, cum plures digni ſunt morte, non tamen expedit omnes punire.

RESpondeo, tanquam certum, etiam eſſe licitum. Quia hæc in militia eſt praxis, & certè in hac ſortitione nemini fit iniuria, ſed potius ſingulis fauor. Sic Delrius *quæſt.* 1. *cit.* Sanchez *num.* 60. Bonac. *num.* 13. *verſ. Rurſus.* Qui omnes hoc limitant intelligendum, quando par eſt ſortientium culpa; quia aliàs iniqua eſſet ſortitio, quoad minus nocentes. Palaus *num.* 5.

QVÆSTIO LXXXVIII.

An quando non conſtat de perſona, quæ delictum commiſit, liceat ſortibus indagare eam.

RESpondeo tanquam certum: Minimè licere. Quia præter diuinationem ibi admixtam, eſt euidens periculum, vt puniatur innocens, & nocens relinquatur Nec obſtat, quod contrarium in veteri Teſtamento factum legatur, Ioſue 7. quia id fuit iuſſu Dei, vel ſpeciali eius inſtinctu. Sic Abulenſ. 1. *Reg.* 14. *quæſt.* 27. & 28. (non 37. & 38. vt leges apud Sanchez) quem citant & ſequuntur Suar. *lib.* 2. *cit. quæſt.* 12. *num.* 16. Sanchez *lib.* 2. *cap.* 38. *num.* 61.

QVÆSTIO LXXXIX.

An licita ſit miſſio ſortis Sanctorum, ad cognoſcendum, quem ex ipſis ſibi in Deuotum pro anno, aut menſe contingat ſuſcipere.

NEgandum videtur. Quia nulla eſt neceſſitas ad ſortis huiuſmodi miſſionem; cum quiſque, abſque illa, eligere queat Sanctum ſibi magis viſum.

Sed tanquam certum, Reſpondeo licitam eſſe. Quia ſic practicatur in pluribus religioſis Congregationibus. Sic Lupus *in edictum S. Inquiſit. p.* 3. *lib.* 17. *diſt.* 4. *art.* 3. *diff. vnica.* vbi ait, extare libellum Mediolani impreſſum, qui inſcribitur, *Origine de li del aſſortimento de Santti*, vbi præcipue notatur dictam inuentionem traxiſſe ortum ex operibus Patris Drexelii Societatis Ieſu, qui teſtatur olim huiuſmopi ſortium miſſionem apud familiam Borgiam, & præcipue apud Franciſcum huius familiæ Gandiæ Ducem fuiſſe in vſu, videlicet, vt in honorem Sancti, qui ſortitione ſibi obuenerat, quotidie durante menſe aliquod bonum ageret, eiuſque orationibus omni affectu ſe commendando.

QVÆSTIO XC.

An etiam licitum ſit ſortiri in Patronum alicuius Prouinciæ, aut Ciuitatis aliquem ex Apoſtolis.

NEgant Raphael de la Torre *tom.* 2. *de vitiis oppoſit. Relig. q.* 95. *art.* 8 *diſp.* 3.

Sed etiam tanquam certum, Reſpondeo, Eſſe licitum. Quia id nec Chriſtianæ pietati repugnat, nec ſuperſtitionem ſapit. Sic Martin. Delrio *lib.* 4. *Mag. cap.* 2. *quæſt.* 7. *ſect.* 2. his verbis: *Longè alia quædam eſt ſors Apoſtolorum, licita planè, non vetita, de qua ſic Cæſarius lib.* 8. *Miraculor. cap.* 56. *Conſuetudo eſt maximè noſtræ Prouinciæ matronis, vt tali cum ſorte ſpecialem ſibi Apoſtolum eligant. In duodecim Candelis, duodecim Apoſtolorum nomina, ſingula in ſingulis inſcribuntur, quæ à Sacerdote benedictæ Altari ſimul imponuntur: accedens verò fœmina, cuius nomen per candelam extrahit, illi plus cæteris honoris, & obſequij impendit.* Quin (adiungit Delrius) *& in Hiſpania, ſic Ferdinando Cortezio ſortienti Beatum Petrum, Apoſtolorum Principem, Romanæ, ſua verè Apoſtolicæ Eccleſiæ petram ſecundam (nam prima Ieſus) obueniſſe, inuenio in Hiſtoria*

Mexicana Franc. Lopez Gomera, capit.2. Decebat Euangelium illic plantaturo rigatorem fauere, quo rigante, nunquam non incrementum dat Chriſtus Ieſus. Hucvſque Delrius. Quem etiam citat, & ſequitur Torreblanca *lib.8. iur.ſpirit.c.7.n.60. & 61.* Bulenger *lib.2.de ſortib. cap.1.*

QVÆSTIO XCI.

An ſi quis ex aſtrorum influxu expectet ſortem ſibi feliciter euenturam, pecatum ſuperſtitionis committat.

RESpondeo, Tanquam certum: Committere. Quia cum aſtra nullum influxum in ſortem habere poſſint, clare efficitur, te velle ſortem à Dæmone prouenire. Legantur S.Thom.2.2.*q.95. art.8.* Suarez *cap.12. cit. num.26.* Sanchez *num.64. & 65.* Delrius *cap.4. quæſt.1.* Palaus *punct.7. num.4.* Qui à fortiori idem dicunt, caſu quo ope dæmonis quis ſperet ſortem euenturam, vel quia ipſe promiſit, vel quia ille eum inuocauit.

QVÆSTIO XCII.

An ſortes Conſultoriæ ad indagandam, in rebus dubiis, Dei voluntatem, ſint licitæ.

RESpondeo dicendum, quod quamuis poſſint eſſe licitæ, rarò tamen ſint. Quia Deus non vult ſuam voluntatem ſortibus indagari, ſed Eccleſiæ, & Sanctorum doctrina, ac petito à viris prudentibus conſilio, & ideo interdicuntur ſub anathemate, cap. *ſortes, 26. quæſt.5.* Sic Torreblanca *lib.8. iur. ſpirit. cap.7. num.44.* ita ſcribens: Conſultoriæ ſortes tot exigunt conditiones, vt non niſi inter Apoſtolos, & viros Dei, rarò licitus ſit earum vſus, vt multis adductis, probant Martin.Delrio *(aut ſi vis, Del Rio) lib.4. Magic.cap.4.* Suarez *de Relig.lib.2.cap.19. (lege tu, 12.)* late Raph de la Torre *tom.2. de vitiis oppoſit.Relig.quæſt.95.art.8.diſp.2.& quæſt. 97. art.1.* Sic Torreblanca. His adde Sanchez *lib.2. ſum. c.38. num.85.* Fagundez *lib.1.in Decal.cap.40. n.16.* Palaus *punct.6.n.10.& 11.*

QVÆSTIO XCIII.

Quot conditiones requiſitæ ſint, vt ſortes conſultoriæ ſint licitæ.

RESpondeo quod quatuor præcipue. *Prima eſt* quod mittantur, vrgente magna neceſſitate ſpirituali, vel temporali perſonæ, vel rerum. Nam aliàs eſſet Dei tentatio, vt dicunt ex Silueſtro, & Margarita Confeſſor. Sanchez, & Palaus *locis cit.*

Secunda conditio eſt, vt cum debita reuerentia ad Deum mittantur ſortes. Quia cum huiuſmodi ſortibus diuina exploretur voluntas, opus eſt, vt cum magna reuerentia, & præmiſſa oratione mittantur.

Tertia, ne in his ſortibus mittendis, Sanctorum Reliquiis, aut aliis rebus Sacris vtantur ad res temporales, lucraque captanda. Quia eſt quædam rerum Sacrarum profanatio.

Quarta eſt, vt mittantur ex ſpeciali Dei inſtinctu, ſed hæc conditio neceſſaria eſt ſolùm caſu, quo quis velit, vt Deus aliquo ſenſibili ſigno ſuam voluntatem ſortibus manifeſtet. Nam ſi ſolum velit, vt Deus per ſpecialem ſuam prouidentiam ſortes feliciter dirigat; tunc non erit neceſſarius diuinus inſtinctus, ſed ſufficiet fiducia magna, quam in diuina bonitate habere poteſt, de talium ſortium directione, poſita neceſſitate, & honeſtate negotij. Sic communiter D. Thom. *quæſt.95. cit. art.8.* Azor. *lib.9.cap.21.* Suarez *cap.12. num.26.* Sanchez *c.38.n.83.& ſeq.* Palaus *n.11.* Fagundez, & Torreblanca *loc.cit.*

QVÆSTIO XCIV.

An ſortes diuinatoriæ ſemper ſint illicitæ.

RESpondeo, tanquam certum, Semper eſſe illicitas, & ſuperſtitioſas. Quia ſemper admiſcetur in talibus ſortibus tacita dæmonis inuocatio. Ratio eſt, quia ſortes neque cauſant effectum futurum, neque illum ex ſe ſignificare poſſunt: ergo ſi aliquando illum ſignificant, id habent ex alicuius diſpoſitionē, non Dei; quia Deus non ſe vanis immiſcet: ergo dæmonis. Sic Palaus *loc.cit. n.12.* ex D. Thoma 2.2. *q.95. art.8.* Et cauetur *in cap.ſi quis Epiſcopus, cap. Non licet, 26. quæſt.5.* & in Motu Sixti V. contra Aſtrologos. Suarez *dicto c.12.n.28.* Sanchez *n.88.*

QVÆSTIO XCV.

An huiuſmodi diuinatoriæ ſortes, vltra malitiam ſuperſtitionis alias includant.

RESpondeo, Tanquam certum: Quod licet non ſemper, aliquando tamen, alias malitias, præter ſuperſtitionis malitiam includant. Sic optime Sanchez his verbis: *Ad cognoſcendam autem harum ſortium malitiam, oportet aduertere, quandoque eas eſſe ſpeculatiuas, quia ſcilicet ad ſolam intelligentiam alicuius rei occultæ ordinantur, vt ad diuinandum, quis ſit parturus victoriam, aut cathedram obtenturus. Et tunc ſolam ſuperſtitionis malitiam participant. Aliquando verò ſunt practicæ; vt quia ordinantur ad aliquid agendum, vt ad cognoſcendum delinquentem occultum, & illum puniendum, &c. Et tunc vltra ſuperſtitionis malitiam, continent aliam iniuſtitiæ, infamationis proximi, & iniuſtæ punitionis, delicto non probato, vt ſuprà explicauimus*, & docet Suarez *eod.c.12.n.29.* Hucvſque doctiſſimus Sanchez, & ex vtroque Palaus *punct.6.cit.fine.*

§. VI.

De Diuinatione ex cantu, voce, & motu animalium, necnon & hominis.

QVÆSTIO XCVI.

An tria ſint genera diuinandi ex auium ſignis.

RESpondeo, quod ſic. *Primum* eſt, & dicitur *Augurium*, quo quis notando auium garritus, voces, cantus, aut numerum, futura prædicit.

Secundum eſt Auſpicium, quo quis volucrum habitu, paſtu, volatu, curſu, & motu futura prænunciat.

Tertium,

Tertium eſt, *Aruſpicium*, quo quis inſpectis cæſarum, & immolatarum auium, aut aliorum animantium extis, inteſtinis, fibris, & viſceribus futura nunciat. Sic Trullench. *lib.*1. *in Decal. cap.*10. *dubit.*6. ex Azorio (quem non citat) *tom.*1. *libro* 9. *cap.*15.

QVÆSTIO XCVII.

An licitum ſit, ex auium obſeruatione, naturales euentus futuros prædicere, & coniectare.

RESpondeo, Tanquam certum, licitum eſſe. Quia ex iis auium ſignis, verè naturaliter cognoſcitur cauſa naturalis horum naturaliū effectuum, ſic Azor. *loc. citat.* his verbis: *Sed notandum eſt, ex quibuſdam auium, piſcium, & aliorum animalium frequentibus cantibus, volatibus, & motibus, ſæpe poſſe futura probaliter intelligi, & coniectari, quæ ſolent frequenter naturaliter euenire: vt ex concitato certarum volucrum, paſtu, cantu, aut ex piſcis frequenti motu, aut alterius animalis celeri curſu, conijcimus probabiliter futuros imbres, ventum, ſerenitatem, tempeſtatem, maris tranquillitatem. Et hanc diſciplinam, peritiam, & artem, iura non improbant.* Hucvſque Azorius. Legantur D. Thom. 2. 2. *quæſt.* 95. *artic.*7. Leſſius *lib.*2. *de iuſt. cap.*43. *dub.*7. *num.*45. Sanchez *lib.*2. *Sum. capit.*38. *num.*38. Bonacin. *de* 1. *Decalog. præcep. diſput.*3. *quæſt.*5. *punct.*3. *num.*11. Fagundez *lib.*1. *in Decalog. capit.*39. *num.*9. Trullench. *lib.* 1. *cap.* 10. *dub.*6. Palaus *diſputat.*1. *de ſuperſt. dubit.* 7. Torreblanca *Iur. Spir. libro.*6. *cap.*11. *per totum.*

QVÆSTIO XCVIII.

An ex dictis vocibus, & ſignis auium, poſſint probabiliter conici aliqua futura in hominibus.

REſpondeo, Poſſe quidem, ſed non certò, ſed probabilitate quadam. Ratio eſt, quia vna & eadem naturalis cauſa, ſiue conſtellatio cœleſtis, poteſt mouere animalia, & inclinare homines ad aliquem effectum, nempe ad rixam, diſcordias, &c. ergo, qui ex vocibus, garritibus, & mugitibus auium, & animalium, cognoſcit rixam inter illas, poterit etiam ex eiſdem cognoſcere rixas, diſcordias, & bella inter homines. Verum cum huiuſmodi effectus dependeant à libero arbitrio hominum, & eorum voluntati ſint ſubiecti, tenuiſſima coniectura hæc eſſe poteſt. Sic Caiet. 2. 2. q. 95. *art.*7. Valentia *ibi diſp.*6. *q.*12. *punct.*3. *verſ. ſimiliter poſſunt.* Sanchez, Fagundez, Palaus, & Trullench. *loc. cit.*

QVÆSTIO XCIX.

An ex præfatis ſignis auium, & animalium, non ſolùm effectus naturales, verum etiam effectus futuri contingentes, poſſint cognoſci, aut præuideri.

AFfirmanduum videtur. Quia Patriarcha Ioſeph *Gen.*44. corā fratribus ſuis ſe laudans, dixit, non fuiſſe ſimilem ei in augurandi ſcientia: ergo augurium licitum eſt, aliàs non de illo ſe Ioſeph laudaret.

Sed tanquam certum Reſpondeo, Non poſſe licite tales contingentes effectus ex talibus ſignis præuideri, aut cognoſci. Quia ſigna prædicta auium non ſignant futuros euentus à libero arbitrio pendentes, nec poſſunt eſſe illorum cauſa: ergo ſi ſunt ſigna, erunt ex aliqua ſuperiori directione, non Dei, cum vanis non ſe immiſceat: ergo dæmonis, à quo illa ſigna effectus contingentes ſignificare aliqualiter poſſunt: ergo ex illis talia prædicere, eſt ſe diſcipulum dæmonis profiteri: ergo ex hoc admittunt grauiſſimum ſuperſtitionis peccatum. Sic D. Thomas receptus ab omnibus 2. 2. *quæſt.*95. *art.* 7. Sanchez, Valentia, Fagundez, Trullench. & alij *ſupra* citati. Palaus *num.*3. Qui ad rationem dubitandi bene reſpondet, quod Ioſeph non de augurio illicito, ſed de licito, nempe, de prophetia ſe coram fratribus laudauit.

QVÆSTIO C.

An ex hominum vocibus caſu prolatis, aut ob alium finem, poſſit ſumi coniectura effectuum contingentium.

REſpondeo, tanquam certum: Non poſſe. Quia cum voces hominum ſignificent ad placitum, nequit ex illis coniectura effectuum contingentium ſumi: diuinatio ergo per illas ſemper eſt ſuperſtitioſa. Sic Azor. *lib.*9. *Moral. capit.*18. *per totum*, in cuius fine hæc verba profert: Hoc diuinationis genus eſt prorſus vanum, & inane, ac idcirco damnatum *in cap. Illud quod*, 26. *q.*2. de eo agit S. Thom. 2. 2. *quæſt.*95. *art.*7. Negare tamen non poſſumus, aliquando dicta, vel facta hominum talia fuiſſe, vt diuino impulſu, & afflatu, futuros rerum euentus præſignificarent, vt Geneſ. 24. accidit in ſeruo Abrahæ, 1. *Reg.*14. in Ionatha. *Iudic.*7. in Gedeone. *Ioan.*11. in Caipha pontifice. S. Thom. 2. 2. *quæſt.*95. *art.*7. *ad* 3. Hæc Azor. Cui accedunt Valentia, Caiet. & Sanchez *loc. cit.* Fagundez *lib.*1. *cap.*39. *num.*8. vbi latè explanat loca Sacræ Scripturæ adducta *ſuprà* ab Azorio.

§. VII.

De Diuinatione ex hominis capite, manuum lineis, & aliis membris deducta.

QVÆSTIO CI.

Quot ſunt huius diuinationis modi.

REſpondeo, Quod quatuor. *Chiromantia*, quæ inſpectis manuum lineis, futura quis prædicit. *Pedomantia*, quæ ex ſignis pedum diuinat. *Metopoſcopia*, quæ quis notatis frontis, vel totius vultus lineamentis, futuros caſus prænunciat. *Phyſiognomia*, quæ quis totius corporis partibus, lineis, vel ſignis, futuros euentus diuinat. Sic Azorius *tom.*1. *lib.*9. *quæſt.*16. *per totam*. Trullench. *lib.*1. *in Decalog. cap.*10. *dub.*7. *n.*1. Rocaful. *lib.*3. *de primo præcep. Decalog. cap.*4. *n.*58.

QVÆSTIO CII.

An licitum ſit ex manuum, pedum, frontis, aut totius corporis partibus, lineis, ſignis, & diſpoſitione, futuros euentus, proſperos, vel aduerſos prædicere.

AFfirmarunt Barth. Cocles Bononien. *lib. de Anaſtaſia Phyſiogn.* Luc. Guaicius Neapolitan. *tract. de Phyſiognom.* Ioan. de Indagine, & Ioan. Taynerus *eod. tract.* & ita audacter, & temerariè, vt id aſſeruerint in Scriptura Sacra ſignificari, Iob. 37. *Qui in manu omnium ſignat, vt nouerint ſinguli opera ſua.* Illos refert Delrius *lib. 4. Mag c. 3. q. 4 5. concl. 2.*

Sed Tanquam certum, Reſpondeo Minimè eſſe licitum, ſed grauiſſimum ſuperſtitionis peccatum, ex corporis humani lineamentis coniectare, aut prædicere futuros euentus, & ea, quæ pendent à libero arbitrio, v. g. te futurum diuitem, vel pauperem, Religioſum, vel ſæcularem, ſacerdotem, vel laicum, ſolutum vel matrimonio alligatum, &c.

Ratio eſt, quia illa ſigna nequeunt eſſe cauſa illorum effectuum; neque in illis ſignis tales effectus prædici poſſunt, niſi ex doctrina dæmonis: ergo. Sic Nauarr. *in Sum. cap.* 11. *num.* 31. Delrius *loc. cit.* Azor. *cap.* 16. *cit.* vbi optimè ſatisfacit loco Iobi adducto à contrariis. Ciruelo *de ſuperſtit.* 2. *p. cap.* 4. Simancas, Alcozer, Nauarra, & Lopez, quos citat, ac ſequitur Sanchez *lib.* 2. *cap.* 38. *num.* 46. & 47. Trullench. & Rocafull. *loc. cit.* Palaus *diſp.* 1. *punct.* 7. *num.* 4. Fagundez *lib.* 1. *in Dealog. cap.* 39. *num.* 3. Torreblanca *lib.* 7. *cap.* 7. *num.* 20. vbi, & merito, ait oppoſitum eſſe erroneum.

QVÆSTIO CIII.

An ſit mortale mulierem Ægyptiam de bona, vel mala fortuna, oſtenſa ſibi manu, ſeriò interrogare.

REſpondeo tanquam certum: Eſſe mortale, ſi ſeriò illam quis interroget, aut firmiter ei credat, aut ſcandalum pariat. Quia, vt ex dictis conſtat, ex prædictis manuum lineis non poteſt prædici bona aut mala fortuna. At ſi non ſeriò, ſed ioci cauſa, & ob finem vanum curioſitatis, abſque periculo fidem ei adhibendi quis interroget (vt regulariter fit) ſolùm erit peccatum veniale. Sic Nauarrus *num.* 31. *cit.* his verbis: *Decimoquinto (peccat mortaliter) qui aliquem Peregrinum, quem Hiſpani* Gittauum, *Itali verò* Cinoatum, *& Galli* Ægyptium *vulgò vocant, de fortuna ſiue percontatur animo credendi id, quod ille reſponderit: quamuis ſi ex curioſitate, vel ridendi gratia id faceret, non eſſet lethalis culpa, niſi perſona talis eſſet conditionis, vt ex illa interrogatione alij grauiter offenderentur, tunc enim ratione ſcandali, grauius peccatum eſſet.* Sic meus Nauarrus, Alcozer, & Lopez, quos ſequitur Sanchez *loc. cit. num.* 48. Bonacina *diſputat.* 3. *quaſt.* 5. *punct.* 3. *num.* 11. Trullench, Rocafull. Fagundez, & Palaus *loc. citat.* Villalob. *p.* 2. *tract.* 38. *diff.* 3. *num.* 11. Ignatius Lupus *part.* 3. *cit. lib.* 17. *diſt.* 5. *art.* 2. *diff.* 2. & ideo hic diuinandi modus damnatus fuit à Sixto V. *conſt.* 17. & *in Indice librorum prohibitorum* interdicuntur omnes libri hunc modum diuinandi docentes. Et tandem poſſe dictas Gitranas ab Inquiſitoribus puniri, docet cum Villadiego Diana *p.* 4. *tractat.* 8. *Reſol.* 128.

QVÆSTIO CIV.

An ſaltem ex lineis manuum, & diſpoſitione, & porportione membrorum corporis humani, poſſit quis licitè probabiliter coniectare effectus animi, vt ingenium, complexionem, naturalem inclinationem, humores, & ſimilia.

NEgat Nauarra (non Nauarrus, vt leges apud Rocafull.) *lib.* 1. *de reſtit. c.* 2. *part.* 1. *dub.* 7. *n.* 161.

Sed tanquam certum, Reſpondeo Poſſe licitè quem omnia dicta probabiliter, non certò coniectare. Quia probabiliter poteſt cognoſcere cauſam communem illorum omnium effectuum. Sic Azor. *quaſt.* 16. *cit.* his verbis: *Sciendum quoque eſt, eſſe Phyſiognomiam Philoſophiæ naturalis partem, quæ corporis humani membra, præſertim humores, pectus, manus, pedes, frontem, naſum, oculos, ſupercilia, aures, caput, & vniuerſam faciem obſeruat, & inſpicit, quibus notatis, probabiliter coniectat naturale totius humani corporis temperamentum, naturales item animorum affectiones, bonam, ac malam hominis valetudinem. Et hanc obſeruandi rationem, nec leges ciuiles, nec Canones, aut Pontificia iura condemnant.* Sic ille. Et latiùs Delrius *lib.* 4. *c.* 3. *q.* 4. Leſſius *lib.* 2. *de Iuſt. cap.* 43. *dub.* 7. *n.* 45. Sanchez Palaus, Bonac. Trullench & Rocafull. & Fagund. *loc. cit.* Lupus *diſt.* 5. *cit. art.* 1. *diff. vnica*, & alij Theologi cum D. Thoma 2. 2. *q.* 95. *art.* 7.

QVÆSTIO CV.

An ex Phyſiognomia membrorum liceat illico diuinare de alicuius moribus, & vita.

REſpondeo dicendum, quod licet poſſit quis probabiliter diuinare de illius inclinatione ad bonum vel ad malum, vt nuper eſt habitum, non poteſt tamen certo, imò nec probabiliter, de moribus, & vita eius malè iudicare. Quia fortè ſignum, quo ad id iudicandum ducitur, eſt per accidens, & non per naturam: aut ſi à natura ad malum inclinata, iam ab illo eſt deuicta per contrariam conſuetudinem, & frenum rationis ipſam cohibentis naturam. Sic Torreblanca *lib.* 7. *Iur. Spirit. cap.* 7. *n.* 15. his verbis: *Sed licèt per ſigna membrorum naturalium mores hominum cognoſcantur; non tamen imponunt neceſſitatem; ſed tantùm inclinationem ſuam oſtendunt probabiliter, quæ vinci poteſt per contrariam bonam conſuetudinem, vel frenum rationis, vt reſpondit Socrates Philomeni dicenti ex Phyſiognomia eius, eſſe Luxurioſum, ſuperaſſe naturam ratione, vt refert Laërtius. Et Socrates ipſe ex Phyſiognomia Zopyri, ſtupidum, libidinoſum, & bardum eſſe futurum coniectanti reſpondit; verum naturaliter iudicaſſe, ſed ipſe Philoſophia ſtudio viciſſe naturam,* vt tradit Cicero *lib. de Fato. Et è contra, ex morum corruptione prouenire poteſt, ut bona Phyſiognomia præditus, perditiſſimam vitam degat, vel ignauam, quia liberum arbitrium his ſignis non adaptatur,* vt tradunt Azor. *tom.* 1. *Moral. lib.* 9. *cap.* 16. Leſſius *lib.* 2. *de Iuſt. c.* 43. *dub.* 7. *n.* 45. Sanchez *tom.* 1. *Decal. c.* 38. *n.* 44. Hucvſque Torreblanca.

QVÆSTIO CVI.

An ex pulchritudine corporis, probitas animi, & è contra, ex deformitate, mentis improbitas dignoſci poſſit.

RESPONDEO, quod ſic. Quia (vt ait D. Ambroſ. *lib.2. de Virgin.*) Pulchritudo, imago eſt bonæ mentis, & figura probitatis, igitur è contra. Sic teſtatur Sacra Scriptura Prouerb. *cap.7.* vbi dicitur: *In facie prudentis elucet ſapientia, oculi ſtultorum in finibus terræ.* Et cap.6. ſigna peruerſæ mentis deſcribens, ſic ait: *Homo apoſtata vir inutilis, graditur ore peruerſo, annuit oculis, terit pede, digito loquitur, prauo corde machinatur.* Hinc fit quod apud Iudices hæc ſit praxis, nam quando plures ſunt torturæ ſubiiciendi, incipiunt ab eo, qui deformior eſt, tanquam magis de crimine ſuſpecto, vt docet Baldus *in l.2. C. Quorum appellat. non recipiant. num.5.* Hyppolit. Marſilius *in pract. criminali, §. expediat, num.33.* & Torreblanca cum aliis *loc. citat. num.3.* Legantur de hac re Tiraquell. *de Primogen. cap.5.* Menoch. *de arbitr. caſu 226.* Ceuallos *in practica comm. contra communes, quæſt.248.*

DISPVTATIO III.

De Magia malorum operatrice, in genere, & in ſpecie.

QVÆSTIO PRIMA.

Quid ſit Magia in genere.

RESPONDEO dicendum, quod Magia eſt ars, ſeu facultas operandi mira quædam, & inſolita ab hominibus. Sic Leſſius *lib.2. de Iuſt. cap.33. dub.1. num.1.* Pererius aduerſus ſuperſtitioſas artes *lib.1. cap.3.* Suarez *tom.1. de Relig. lib.2. de ſuperſt. cap.14. num.1.* Trullench *lib.1. in Decalog. cap.10. dub.11.* Ignatius Lupus *in edictum Inquiſit. part.3. lib.19. diſt.1. art.1. diffic.1.* Fagundez *lib.1. in Decal. cap.41. num.1.* ita ſcribens: *Magia propriè eſt Philoſophia naturalis. Hinc ſapientes, Magi olim nominabantur. Poſtea verò tranſlata eſt hæc vox ex vſu hominum ad ſignificandum iniquam Strygum, & Sagarum artem. Primus huius iniquæ artis inuentor,* vt ſcribunt Authores, & ſpeciatim Ciruelo *tract. de ſuperſtit. 1. p. cap.3. fuit Zoroaſtes, natione Perſa, cui ſucceſſit Balaam ille, cuius aſina locuta eſt, cùm conductus ad maledicendum populum Iſraëlitaticum veniret. Eſt igitur ars Magiæ, ſeu magia illa, in qua homines fœdus amicitiæ cum diabolo efficiunt, vt illis faueat, aut ſecreta reuelet, vt aliquid conſequantur.* Sic ille. Legatur Torreblanca *lib.1. iuris ſpirit. per totum,* Delrius *lib.1. Mag. cap.2. & 3.* Sanchez *lib.2. Sum. c.49. à num.42.*

QVÆSTIO II.

Quotuplex ſit Magia.

RESPONDEO dicendum, quod ſit duplex. Altera naturalis, & altera ſuperſtitioſa. *Naturalis* eſt ars, mira, & inſolita faciendi, per cauſas tamen naturales, & licitas, abſque dæmonis opera. Hæc autem magia per ſe non eſt illicita, nec prohibita iure; non eſt tamen multùm addiſcenda, eo quod doceat nimias curioſitates, in quibus diabolus ſæpe ſe permiſcet, vnde multoties vi cauſæ naturalis tribuitur, quod ope dæmonis agitur.

Magia verò ſuperſtitioſa, eſt ratio, ſeu ars operandi mira, & inſolita, per aliqua ſigna ope dæmonum. Nam ſicut magia naturalis vtitur cauſis naturalibus ad mira operanda: ita hæc ſuperſtitioſa vtitur ſignis, quæ ſunt cauſæ morales, quibus ex pacto allicitur dæmon, vt faciat quod Magus petit, & ſic ipſi ſigna videntur facere mirabilia. Vnde D. Aug. *lib.21. de Ciuit. Dei, cap.6.* ita ait: *Alliciuntur dæmones per creaturas, quas non ipſi, ſed Deus creauit, non vt animalia cibis, ſed vt ſpiritus ſignis, quæ cuiuſque delectationi congruunt, per varia genera herbarum, lapidum, lignorum, animalium, carminum.* Sic ille. Igitur hæc magia per ſe illicita eſt, & grauiſſimum peccatum. Sic omnes DD. præcipuè nuper citati.

QVÆSTIO III.

An ſuperſtitioſæ Magiæ peccatum, ſit grauiſſimum omnium.

RESPONDEO, vt certum: Eſſe grauiſſimum omnium, præter peccata deſperationis, hæreſis, & odij Dei, quæ Spei, Fidei & Charitati opponuntur. Tum quia (vt ait Fagundez) opponitur religioni, quæ eſt omnium virtutum moralium præſtantiſſima. Tum, quia aufert honorem, & cultum Deo debitum, & illum dæmoni tribuit. Sic ille *lib.1. in Decal. cap.41. num.1.*

QVÆSTIO IV.

Magiæ generaliter ſumptæ quotuplex ſit finis.

RESPONDEO, quod duplex. *Primus* eſt, oſtentatio virtutis, ſeu commodum proprium, ſeu aliorum; & ſic vocatur nomine communi, *Magia.* Secundus eſt nocumentum alteri mirè inferendum, & ſic vocatur *Maleficium*, aut *Veneficium.* Quod ſi fiat ſolis verbis, dicitur *incantatio.* Sic Leſſius *lib.2. c.44. dub.1. num.3.* Trullench *lib.1. in Decalog. capit.10. dub.11. n.3.* Lupus *part.3. lib.19. diſtinct.2. artic.1. difficul.3.*

QVÆSTIO V.

Quibus mediis cognoſci poſſit, quænam ſunt opera quæ à Magia ſuperſtitioſa procedant.

RESPONDEO, quod tribus. Nempe, ex conditione cauſarum, quæ adhibentur: & ex conditione operationis, & effectus.

Ex conditione cauſæ cognoſcuntur eſſe opera magica

magica, & ſuperſtitioſa, ſi expreſsè inuocetur dæmon. Si preces bonæ falſis admiſceantur. Si verba apocrypha & incerta, aut characteres, imagines, ſigna, figuræ, &c. abſque ſigno Crucis. Si ponantur nomina ignota Angelorum, præſertim malorum. Si ponantur aliquæ circumſtantiæ nil ad rem pertinentes, vt ſi dicatur talia verba debere eſſe ſcripta manu ſiniſtra, &c. Ratio eſt, quia effectus huiuſmodi minimè procedunt à cauſa naturali, eo quòd præfata nullam vim habent reſpectu illorum, nec à Deo, vt conſtat: ergo à dæmone, qui per hæc vana hominum curioſorum mentes ad ſe attrahit.

Ex conditione operationis cognoſcuntur, ſi repentè curatur homo, aut animal, abſque Dei miraculo. Si breuiſſimo tempore multa milliaria conficiuntur. Si operatio ad rem valde diſtantem ſe extendit, vt ſi hic pungatur imago cerea Petri, & ille alibi doloribus afficiatur; nam tunc totus effectus à dæmone dimanat.

Ex conditione tandem effectus cognoſci poſſunt, vt ſi effectus humanam ſuperet induſtriam; tunc enim ſignum planum eſt, à dæmone prouenire. Sic omnino Trullench *lib.1.in Decal.c.10. dub.11.à n.4.* ex Leſſio *lib.2.c.44. dub.2.*

QVÆSTIO VI.

Cur dæmon ſatagat, vt res illas, quibus Magi ad nocendum vtuntur, ipſi cum Sacramentis Eccleſiæ, vel aliis ſacris admiſceant.

RESpondeo dicendum, quod triplici de cauſa. *Prima*, vt per hanc mixtionem rerum Sacrarum, Magi non ſolùm perfidi fiant, ſed & Sacrilegi. *Secunda*, vt Deus ſic grauius per Magos offenſus, ipſi dæmoni maiorem poteſtatem in ipſos permittat. Et *tertia*, vt ſub ſpecie apparentis boni plures homines facilius decipiantur. Sic Nider *de 1. præcept. Decal. cap.2. num.22.* ex D. Auguſtino, & ex vtroque Lupus *loc.cit. art.2.diff.2.*

§. II.

De Faſcinatione Malefica, ſeu Magica.

QVÆSTIO VII.

An Faſcinatio, ſeu Faſcinum, trahat originem à verbo Fando?

AFfirmat Sayrus *de Faſcinat. lib.1.* his verbis: *Faſcinum dicitur à Fando, quoddam incantationis genus, quo homines ita ligantur, vt liberi non ſint, nec mente compotes, ſæpèque ad extremam maciem deueniunt.* Sic ille.

Alij dicunt, originem trahere à voce Græca *Baſcano*, ſeu *Baſcanein*, quæ ſignificat *inuidere*, & vſurpatur, authore Cicerone, pro *nimium videre*, quoniam qui inuident alicui, inuidioſi ob felicitatem, nequeunt oculos auertere. Sic Torreblanca *lib.12. Spirit. Iur. cap.10. num.25. & 60.*

QVÆSTIO VIII.

An Faſcinatio adæquatè diuidatur in naturalem, ſeu Phyſicam, & Dæmoniacam.

AFfirmant apud Angelum Mariam Verricelli Ariſt. *ſect.20. probl.50.* Plutarchus *in Sympoſiac. lib.5. cap.7.* Heliodor. *in Hiſtor. Æthiop. lib.3.* Ficinus *lib.13. de immortalit. animæ*, Albertus Magnus *lib.22. de animal. cap.5.* Plinius *lib.7. cap.2. & lib.33. cap.10.* Ioan. Baptiſta Porta *magiæ naturalis lib.2. cap.28.* Virgil. *Ecloga 3. & 7.* S. Thom. *1. part. quæſt.117. art.3. ad 2. & 3. contr. Gent. cap.103.* & *ibi* Ferrara, Richard. *quodlib.2. quæſt. 12.* Conimbricenſ. *7. Phyſicor. cap.2. quæſt.1. art.4.* Suarez *in Metaph. diſp.18. ſect.8. num.26.* Quibus addo Lupum *in edict. Inquiſit. part.3. lib.19. diſtinct.7. art.1. diff.1.* & Sairum *de Faſcino lib.1. cap.2. & lib. 2. cap. vlt.* & *alios.*

Sed clarius, & probabilius Reſpondeo Negatiuè. Quia loquendo de impropriè, & propriè dicta faſcinatione, in triplicem ſpeciem diuiditur, nempe in *Poëticam*, ſeu *Vulgarem*; in *Phyſicam*, ſeu *Naturalem*; & in *Magicam*, ſeu *Diabolicam*. Sic ſentiunt Iulius Scaliger *de ſubtilitate, exercit. 349.* Franciſcus Valleſius *Sacra Philoſophia cap. 68.* Codronchus *lib. 2. de morbis veneficis, cap. 3.* Andreas Laurentius *Hiſtor. Anatomica lib. 11. quæſt.1.* Ananias *lib.4. de natura dæmonum*, Cardin. Haliacenſ. *in perſpectiua*, Ciruelus *part.3. de ſuperſt. cap.5.* Abulenſ. *paradoxa 4. cap.16. in Geneſ. cap.21.* & latiſſimè Numer. *cap.21. à quæſt.9.* Delrius *Magic. diſquiſ. lib.3. part.1. quæſt.3.* (non 4. vt leges apud Verricell.) *ſect.1.* quos omnes citat, & ſequitur Angel. Maria Verricell. *in qq. Moral. tract.8. quæſt.37. num.7.* Quibus addo Raphaelem de la Torre *tom.2. de vitiis oppoſit. Religioni, quæſt.96. art.2. diſp.6.* Ioannem Malderum *de Virtutib. Theolog. tract.10. c.8. dub.8.* Torreblanca *lib.12. Iuris Spirit. c.10. n.1.*

QVÆSTIO IX.

Quid ſit Vulgaris, ſeu Poëtica Faſcinatio: quidque Naturalis, & Diabolica.

RESpondeo dicendum, quod *Vulgaris*, & *Poëtica*, de qua potiſſimè diſputatur inter Theologos, eſt illa, quæ ex Vulgi opinione ortum habet, dum putat viſione ipſa, ſeu aſpectu actiuo hominis Faſcinantis, vel etiam inuido aliquo laudante, eo ſolo, quod malignè, aut malitioſè adſpicit, vel laudat alium, à quo eſt aduerſo animo, vel inuido. Et de hac erit *infra* diſputandum, an verè detur, an non.

Faſcinatio Naturalis, ſeu Phyſica, eſt morbus contagioſus, qui ex deprauatis, & corruptis humoribus corporis ortum habet, dum aër, qui recipitur, inficitur qualitate peſtifera, & poſtea per reſpirationem foras emiſſus, inficit, & corrumpit contiguum aërem, & hic alium, vſque ad determinatam diſtantiam, & adſtantibus, & colloquentibus nocet, præſertim iis qui ſunt infimæ valetudinis, aut debilis complexionis, & maximè teneris ætatis infantibus, vt conſtat in morbis contagioſis, & peſte infectis.

Faſcinatio tandem *diabolica*, ſeu *dæmoniaca*, eſt pernicioſa qualitas, dæmonum arte illata, ob tacitum,

vel

vel expreſſum hominis cum dæmone pactum, ſtryges namque, vel alij nefarij homines, paciſci ſolent cum dæmone, vt quos liuide, vel iracundè aſpexerint, illis dæmon perniciem inferat. Legantur Authores nuper pro noſtra ſententia ſuperioris quæſtionis adducti.

QVÆSTIO X.

An ſit in quibuſdam viris, aut mulieribus aliqua vis faſcinandi (quod Hiſpanè dicitur Tomar de ojo *) qua ipſi aſpectu, ſeu viſione, vel laudatione, aliis hominibus vel belluis naturaliter noceant, & interdum ſine peccato.*

AFfirmant Ariſt. Plutarch. Plinius, & alij relati pro prima ſententia, *quæſt.*8. docentes, faſcinantes ſolo aſpectu, ſeu viſione naturaliter aliis nocere poſſe.

Probat experientia. Quia Plinius *libro* 7. *cap.*2. *cit.* refert, *Eſſe familias quaſdam affaſcinantes, quarum laudatione intereunt prata, areſcunt arbores, emoriuntur infantes: Eſſe quoque eiuſdem generis in Triballiis, ac Illyriis, qui viſu quoque faſcinant, interimuntque quos diutius intuentur, iratis præſertim oculis.* Ita ille. Et Mendoza *in viridario, libro* 4. *Probl.* 11. ait, aliquos etiam in magnam diſtantiam faſcinaſſe: vt de quodam famulo Ducis Brigantiæ tradit, qui cum fixis oculorum obtutibus falconem ad prædam aduolantem intueretur, in terram deiicere ſoleret.

Secundo. Quia plura animalia ſolo aſpectu nocent: ergo nil mirum, quod & aliqui homines. Antecedens conſtat: Nam regulus (vulgò Baſiliſcus) ſolo aſpectu occidit: nam virulento, ac violento halitu, ac vapore, qui ex oculis egreditur, vicinum inficit aërem: & iſte necat accedentes, vt ſentiunt Plinius, Solinus, Scaliger, & alij: ergo & id poſſunt efficere homines, iuxta Doctrinam S. Thomæ 1. *p. quæſt.* 117. *artic.* 3. *ad* 2. Deinde Lupus, quos prior videt, illis vocem abripit, vt ait D. Ambroſ. *libro ſeptimo in Lucam, cap.*10. & etiam D. Iſidor. *libro* 12. *etymolog. capite primo*, & etiam Virgil. *Ecloga* 9. *Vox quoque Mœrim iam fugit ipſa, Lupi Mœrim videre priores.* Ergo & id homines poſſe, facile vides.

Sed probabilius, Reſpondeo Minimè dari talem vim naturalem faſcinandi; quia probabilius eſt non dari faſcinationem vulgarem, vt ſcilicet poſſit aliquis homo alteri homini viſione, ſeu adſpectu naturaliter nocere: ſed eſſe vulgi errorem, nempe eſſe aliquid naturale, ſed fabuloſum, ac ſuperſtitioſum.

Probatur *Primo* ratione. Quia nec ſola viſio, nec adhuc ſimul cum imaginatione coniuncta habet efficaciam ad inducendum talem effectum: probatur, quia ex oculo nihil emittitur, aut exit quod nocere alteri poſſit. Nam viſio non eſt actus tranſiens, ſed immanens, ſeu non eſt qualitas actiua, & alteratiua alterius paſſi: patet, quia viſio non fit per extramiſſionem radiorum ab oculo; ſed intramiſſionem ſpecierum emanantium ex obiectis: ergo oculus non habet per viſionem alterare aliud ſubiectum; imò patitur, & recipit ex ipſis obiectis ſpecies ipſorum: quod inde etiam patet, quia oculus recreatur ex obiecto viridi, læditur ex niuis candore, ergo aliquid ex ipſis obiectis recipit.

Igitur faſcinatio, quam vulgus fieri putat per viſionem ab inuidente, vel irato, vel eſt fabuloſa, aut poëtica, vel ſuperſtitioſa; quia dæmonis ope alteri infertur nocumentum, eo quod faſcinator pactum habeat expreſſum, vel tacitum cum dæmone, vt quemcunque iratus, vel inuidus intuitus fuerit, cum voluntate illi nocendi, aut illi inuidendi, & laudauerit, illi dæmon noceat. Vnde viſio faſcinantis, eiuſque laus, aut praua voluntas, non ſunt cauſa efficiens nocumenti, ſed conditio, ſeu ſignum ad placitum, quo poſito diabolus nocet. Sic Verricelli *loc. cit.* ex D. Thom. S. Hieronymo, Chryſoſt. Tertulliano, & Abulenſi. Torreblanca etiam ex Ciruelo, & aliis *ſupra quæſt.* 8. citati. Vnde

Ad *Primum* in contrarium dicendum eſſe falſum, vel fabuloſum, aut ſuperſtitioſum id quod Plinius dicit de faſcinantibus laudando. Et id quod Mendoza refert de illo, qui falconem volantem faſcinabat.

Ad *Secundum* ſimiliter dicendum, Baſiliſcum minimè occidere viſu, ſed ſi hoc facit, eſt halitu lethali, & qualitate peſtifera aërem inficiente; & ſic accedentes occidit, vt probat argumentum, de quo mox dicemus. Ad id autem quod de lupo narratur, dicendum planè eſſe fabuloſum, & poëticum commentum, vt ex aliis docet Verricellus, contra aliquos id affirmantes.

QVÆSTIO XI.

An quis ſine peccato poſſit faſcinatione naturali, ſeu phyſica, faſcinare aliquem.

REſpondeo, vt certum: poſſe. Quia hæc faſcinatio (quæ propriè dicendus eſt morbus contagioſus) fit ab homine (vel ab aliquo animali, ſeu ſerpenti, vt Baſiliſco) ex deprauitis & corruptis humoribus, malaque corporis complexione conſtante, quia per meatus corporis, nempe oris, narium, & oculorum, effunditur virus in aërem, quo inficiuntur accedentes: atqui hoc poteſt fieri naturaliter, & ſine vlla intentione nocendi: ergo & ſine peccato. Sic cum omnibus Doctoribus Torreblanca *loc. cit.* & Verricellus, qui bene infert ex dictis, poſſe etiam cæcum hac faſcinatione naturali, ſeu Phyſica alium faſcinare; nam ex ore (aut naribus) poteſt emittere halitum peſtiferum, quo alij lædantur. Legantur Delrius *libro tertio Magic. part.* 1. *quæſt. quarta, ſect. prima.* Azor. *tom.* 1. *lib. nono, cap.* 25. Ioan. Euſeb. *tom. ſecundo curioſæ Philoſoph. lib. primo, à cap.* 35. & alij docentes, eſſe homines ita ex mala complexione, & curruptis humoribus conſtantes, qui ſolo tactu, afflatu, halitu, ſudore, & aſpectu alios lædant.

QVÆSTIO XII.

An Faſcinatio diabolica pluribus modis contingere poſſit.

REſpondeo dicendum quod ſic. Nam *primo modo*, poteſt fieri modo dicto, *quæſt.* 9. *in fine.* *Secundo*, contingit fieri, quando Vapores putridi, & peſtiferi, ex ore, naribus, aut oculis alicuius perſonæ infectæ emittuntur, & vi dæmonis efficiuntur deteriores, & ordinantur ad nocendum.

Tertiò contingunt, quando dæmon aliis veneficis, faſciniſque ab ipſo confectis, veneficat, damnat,

damnat, aut necat. Nam dæmon ad faſcinandum non indiget vaporibus hominum, ſeu vetularum, aut aliorum animalium infeſtorum, cum apprimè noſcat conficere omnia, & ſingula venena; & non minus Baſiliſco, & Aſpide inficiat. Legantur Gryſaldus *de defenſione Fidei Cathol. verb. Stryges.* Bordonus *de variis Reſolut. 40. num. 14.* Lupus *loc. citat. art. 3. diff. 1.*

§. III.

De Maleficio, ſeu de Magia Malefica.

QVÆSTIO XIII.

Quid veniat nomine Malefici, *&* Maleficij, *intelligendum.*

RESpondeo dicendum, quod in præſentiarum, nomen *Malefici* accipitur pro illo, qui malum aliquid agit ope ſpeciali dæmonis, ratione pacti inter Maleficum, & ipſum dæmonem initi, immediatè, vel mediatè. Nomen verò *Maleficij*, pro quocumque malefacto vi dæmonis: & dicitur propriè Maleficium magicum. Sic Lupus *in edict. S. Inquiſit. part. 3. lib. 20. diſt. 1. art. 1. diff. 1.* addens, quod *Maleficus* idem ſit, ac cooperator, & coadiutor diaboli in damnum proximi. Legatur Torrebl. *lib. 12. Iur. Spirit. cap. 1.*

QVÆSTIO XIV.

Quod ſit Maleficium.

RESpondeo, quod eſt ars nocendi aliis ope, & poteſtate dæmonis. Sic omnes. D. Thom. 2. 2. *quæſt. 96. & 4. diſt. 34.* & ibi D. Bonau. Sotus & Ricard. Martin. del Rio (aut Delrius) *lib. 3. Magicar. part. 1. cap. 1. & quæſt. 3. ſect. 4. & quæſt. 4. ſect. 1. & ſequent.* Suarez *tom. 1. de Relig. lib. 2. de ſuperſtit. cap. 16. & ſequent.* Sanchez *lib. 2. Summ. cap. 41.* Valentia 2. 2. *diſput. 6. quæſt. 13. punct. 2.* Leſſius *lib. 2. de iuſt. cap. 44. dub. 3 & ſequent.* Azor. *tom. 1. lib. 9. cap. 25.* Clauis Regia *lib. 4. cap. 6.* Layman. *lib. 4. tract. 10. cap. 4. num. 7.* Filliuc. *tract. 24. cap. 7.* Raphael de la Torre 2. 2. *quæſt. 96.* Bonac. *tom. 1. diſp. 3. de primo pracep. Decalog. punct. 5.* Trullench *lib. 1. in Decalog. cap. 10. dub. 13.* Fagundez *lib. 1. in Decalog. à cap. 41.* Torreblanca *Iuris Spirit. lib. 12. à cap. 1.* Tamburin. *lib. 2. in Decalog. cap. 6. §. 2.* Ignatius Lupus *in edict. S. Inquiſit. p. 3. lib. 20. diſt. 1. & ſequent. vbi art. 1. diff. 2.* notat Magum, & Maleficum ſolùm penes finem differre. Magus enim dicitur ille, qui arte dæmonis vtitur ad oſtenſionem ſuæ potentiæ, vel ſcientiæ. Maleficus autem, qui ea vtitur ad nocendum aliis. Maleficia verò, res materiales, quibus Maleficus aliis nocet.

QVÆSTIO XV.

Quotuplex ſit Maleficium.

RESpondeo dicendum, quod duplex, alterum amatorium; & alterum veneficum. *Amatorium* eſt, quo Malefici vtuntur ad flectendos animos hominum ad amorem turpem; & avertendos à bono, licito, & debito. Ex quo Maleficio ſequuntur plurimæ rixæ, iurgia, odia, inter quos debet eſſe amor præcipuus, vt inter coniugatos.

Veneficium autem Maleficum, eſt quo Malefici vtuntur ad nocendum hominibus, vel in ipſiſmet perſonis, vt occidendo, infirmitates, ſeu dolores cauſando, aut ſterilitatem fœtus inducendo; aut in rebus temporalibus ipſorum, vt deſtruendo vineas, arboreſque, necnon ſubuertendo domus, &c. ad quod Malefici huiuſmodi ſolent excitare ventos, grandines, ingenteſque tempeſtates, &c. lege Lupum *loco citato*, Toletum *libro quarto, capit. 16.* Tamburinum §. 2. *cit. num. 1.* Azorium *capit. 26. quæſt. 1.* Filliucium *capite 8. num. 183.* & Bonacinam *punct. 5. numero 3.*

QVÆSTIO XVI.

Quotuplex ſit Maleficarum genus.

RESpondeo, quod triplex. Aliæ namque ſunt, quæ lædunt, ſed non valent curare læſos. Aliæ quæ ſolùm curant, ſed non lædunt. Aliæ denique, quæ lædunt, & læſos curant, ex ſingulari pacto cum dæmone inito. Sic Iacobus Sprenger. *in Malleo Malefic. parte 2. capite 2.* & ex illo Lupus *loco citato, diffic. 3.*

QVÆSTIO XVII.

An omnes Maleficæ ſe dedicent dæmoni.

RESpondeo, quod ſic. Dedicant namque ſe duobus modis, vt ſuprà diximus, priuatim videlicet, aut ſolemniter. *Priuatim*, ideſt, non præſentibus aliis Maleficis, nec apparente dæmone in forma humana. *Solemniter* verò, apparente. Dedicat autem ſe, vel totaliter, ideſt negando totaliter fidem: vel partialiter, ideſt, promittendo ex pacto obſeruare quædam, veluti ſextis Feriis veſci carnibus, aut certa crimina in confeſſione celare, &c.

Sed aduerte, quod inter Magas, aut Maleficas, fidem abnegantes, eſt diuerſitas. Nam aliæ tantum ore fidem abnegant; aliæ verò corde, & ore ſimul. Ex quo fit, quod cum dæmon intima cordis penetrare non poſſit, (vt *ſuprà* eſt habitum, volens experiri, an Malefica corde, ſicut ore, computet aliquot annos, & interim committit certo dæmoni, veluti Magiſtro Nouitij (qui vulgò dicitur *Martinellus*,) vt dicto tempore ex operibus, & conuerſatione, mentem ipſius inueſtiget: quem ſi tandem cognoſcat minimè ſtabilem in eius ſeruitute, refert dæmoni ſuperiori, & hic Magam, ſeu Maleficam abjicit, temporalibus afflictionibus torquet, vt ſic ex deſperatione lucretur eius animam. Sic Iacobus Sprenger. & Lupus *loc. cit.*

QVÆSTIO XVIII.

An ſint aliquæ cauſæ, quæ præcipuè diſponant ad Maleficij crimen patrandum.

RESpondeo, Eſſe aliquas, & præcipuæ ſunt defectus perfectæ Fidei. Nimia curioſitas ſciendi quæ non oportet. Inſatiabilis cupiditas congregandi diuitias. Nimium deſiderium ſe vindicandi de inimicis

inimicis, Nimia triſtitia & Luxuria. Sic Lupus *loc. cit.art.2.diffic.vnica.*

QVÆSTIO XIX.

An liceat pro re graui, & vrgente bono publico, maleficos, alias paratos, adhibere ad maleficium faciendum.

AFfirmarunt aliqui. Quia licitum eſt ex iuſta cauſa, extorquere iuramentum ab infideli, quem ſcimus iuraturum in nomine Dei ſui. Et rurſus, licitum eſt ab vſurario petere mutuum, quamuis ſciamus ipſum vſuram commiſſurum: ergo licitum etiam erit petere à Malefico parato, vt maleficium patret, aut maleficio maleficium diſſoluat. Ita tenent Petr. Aureol, *in 4. diſt.24.q.2.* & Angel. *verb.ſuperſtitio, n.13.*

Sed tanquam certum reſpondeo: Minime licere. Quia adhibere Maleficos ad Maleficium patrandum, eſt cooperari ad id, quod eſt intrinſecè malum, ideſt, maleficium exercendum. Vnde quamuis petitio fiat, vt ſanitati reſtituatur maleficio affectus, adhuc eſt graue peccatum; quia non ſunt facienda mala, vnde eueniant bona, vt *infra* dicemus.

Nec obſtant contraria. Ratio diſparitatis eſt, quia illi poſſunt, ſi velint, efficere ſine peccato id, quod ab ipſis petitur, & ideo poteſt illa petitio eſſe licita, & ſine vllo peccato; non tamen in caſu noſtro. Et ideo ſic tenet communis Doctorum. S. Thomas *in 4.diſt.34.quaſt.1. artic.3.* S. Bonauent. *in 2. diſtinct.7, artic.2. quaſt.1.* Nauar. *cap.11. num. 29. verſ. vndecimò.* Caiet. *verb. Maleficium*, Tolet. *in ſum. lib.4. cap.16.* Caſtro & Philiarchus, quos omnes citat, & ſequitur Clauis Reg. *lib.4. cap.6. num.26.* Suarez *tom.1. de Relig. lib.2. de ſuperſtit. cap. 18. num. 3.* Leſſius *lib. 2. de iuſtit. cap.44. dubit. 6. numer.35.* Sanchez *lib. 7. de Matrim.diſp.95.num.7. & in ſum.lib.2.cap.41.num.3.* Bonac.*diſp.3 punct.5.n.5.* Tamburin. *lib.2. in Decal. cap.6.§.2.à num.3.* & alij infra adducendi, ex quibus aliqui dicunt, oppoſitam ſententiam eſſe falſam, & erroneam.

QVÆSTIO XX.

An ſaltem liceat à Malefico parato poſtulare, vt Maleficium Maleficio diſſoluat.

AFfirmant, & à fortiori, Aureolus, & Angel. nuper citati.

Sed etiam tanquam certum: Reſpondeo, Nec id licere. Quia nulla ratione honeſtari poteſt diſſolutio Maleficij, alio maleficio facta: ergo nec eius petitio. Conſequentia eſt clara, Antecedens eſt manifeſtum ex ratione nuper allata, quam ſic declarat Palaus. Quia qui peteret à Malefico maleficij diſſolutionem, à dæmone peteret; cum ipſe, non niſi mediante dæmone ſic operari poſſet: ſed petere à dæmone diſſolutionem maleficij, nunquam eſt licitum, quia eo ipſo proteſtatis eius auxilio indigere: ergo nec à Malefico licet expoſtulare. Sic ille *tom.3. diſput.1. de ſuperſtit. punct.12. numer. prima*, Delrius etiam *lib.6. Magic. diſquiſ. capite ſecundo, ſect. prima, quaſt.2.dicto 3.* Fagundez *lib. 1. in Decalog. cap. 42. numer. 4. & 3.*

Martin. de Ledeſma 2. *p.4. quaſt.60. articul. ſecundo*, Barthol. de Ledeſma *de Matrim. dubit.49. concl.5.* Petr. de Ledeſma *de Matrim. quaſt 48. articul.2. dubit.2.* Ciruelo *de ſuperſtit. part.3. cap. 15.* Villalobos 2. *part. tractat. 38. diff.11.* Trullench. *lib.1. in Decalog. cap.10. dubit.13. num.5.* & omnes alij Doctores citati *quaſt. antecedenti.* Et communis.

QVÆSTIO XXI.

An ad minus excuſari poſſint à peccato Maleficij, bono ſine maleficia exercentes, ne fructus terra vi ventorum, vel grandinis abſumantur.

AFfirmant Azo (non Azor, vt citat Fagundez) *in ſumma, titul. de Maleficiis*, Hoſtienſ. *in ſumma*, Ærodius Salicetus, Godifred. & alij, quos refert Delrius *infra*. Quia probant *ex l. Eorum 4. C.de Maleficiis*, & *l. Regia 3. tit.23. part.7.* vbi clarè id deciditur.

Sed tanquam quid certum reſpondeo, Minime à peccato, & grauiſſimo, excuſari. Quia nimirum poſſunt Malefici hæc mala auertere, niſi per inuocationem dæmoniorum, quod intrinſecè eſt malum. Sic omnes Doctores citati, præcipuè Gregor. Lopez *lib.3. citat. verbo Razon*, Azeuedo *lib.8. Recopilat. titul.1. lib.5. num.23.* vbi dicunt, in foro conſcientiæ hoc nullo modo eſſe licitum, quamuis in foro externo, attento iure ciuili, non puniatur. Quare illæ leges intelligendæ ſunt, vt id delictum vacet pœna in foro ſoli, aut ciuili, non verò vt culpa careat in foro poli. Legantur Sanchez *de Matrim. lib.7. diſputat.95. numer. primo, in fine.* Fagundez *capit.42. citat. numer.6.* Delrius *lib 6. diſquiſit. Magic. cap.2. ſect.1. quaſt.2. verſ. Dico primò*, & alij.

QVÆSTIO XXII.

An quamuis non liceat precibus petere à malefico, vt maleficio maleficium tollat; liceat tamen ad id imperio, & pœnis cogere.

AFfirmauit Nicolaus Remigius *lib.3. de Monol. cap. tertio.* Fundamentum eius fuit. Tum quia ea vis, & extorſio vacat omni pacto cum dæmone. Tum etiam, quia licitum eſt rem meam vi, ac pœnis eripere, ſi alio pacto recuperare nequeo.

Sed vt quid certiſſimum reſpondeo, Nec dicto modo licere. Ratio eſt, quia minæ, & pœnæ non poſſunt ſeparare malitiam intrinſecam ab illo actu; cum ſit intrinſecè malum, quod Malefici dæmonem conſulant, & ab eo auxilium poſtulent: ergo, ſiue vi, & metu coacti, ſiue ſponte id faciant, ſemper illicitum actum facient: ergo & qui coegerit Maleficum ad id faciendum, ſi quidem ad peccandum efficaciter inducit.

Ad *primum* in contrarium, dicendum quod illa vis, ſeu coactio cedit in dæmonis honorem, cum cogatur Maleficus dæmonis ope, & inuocatione maleficio mederi.

Ad *ſecundum* neganda eſt paritas; quia in propoſito ſuprà, non cogitur raptor ad rem malam faciendam, ſed rem bonam, ad quam ex iuſtitia tenetur

netur coactus facit: quod oppoſitum tentat, qui vi cogit maleficium patrare. Sic Delrius *loc. cit. verſ. Infertur* 4. vbi oppoſitum periculoſum, & erroneum vocat. Suar. *cap.* 18. *n.* 7. Sanchez *lib.* 7. *de Matrim. diſp.* 95. *n.* 9. *& in ſum. lib.* 2. *cap.* 41. *n.* 9. Fagundez *n.* 7. Palaus *n.* 1.

QVÆSTIO XXIII.

An etiam peccent grauiter Iudices, qui Maleficos cogunt benedictione quadam maleficium auferre iis, quos læſerunt.

RESpondeo vt certum: Peccare grauiter. Quia illa benedictio Maleficiorum, ſeu Maleficarum, nihil aliud eſt, quàm quædam formula, & cæremonia, qua ex pacto dæmon ceſſaturum promiſit. Nam ſi vera benedictione ſanandus æger foret, præſtaret vti benedictione Sacerdotis, vel alterius probi hominis, quàm Malefici, cuius oratio Deo eſt execrabilis. Vnde ſequitur etiam Maleficum obtemperantem Iudici, & ægros hoc remedio vtentes peccare grauiter. Sic Delrius *loc. cit. corollar.* 1. Sanchez *vbi de Matrimonio, & in ſum. num.* 10. Fagundez *n.* 8. Palaus *num.* 1.

QVÆSTIO XXIV.

An licitum ſit petere à Malefico, vt licitè maleficium diſſoluat, nempe tollendo ſignum maleficij, aut illud deſtruendo ſine nouo maleficio.

NEgandum videtur. Quia qui petit à malefico diſſolutionem maleficij modo quantumuis licito conſulit Maleficum: atqui conſulere Maleficos, eſt per ſe malum, & in ſacris literis prohibitum, vt *ſupra* eſt habitum: ergo, ſaltem ex hoc capite erit graue peccatum. Ita tenet Pater Antonius Marſilius ex Societate Ieſu apud Tamburinum mox citandum.

Sed vt certum Reſpondeo, licitum eſſe. Quia tunc res licita petitur, quam quilibet poteſt facere ſine culpa. Idque non eſt conniuere dæmoni, ſed potius eius ſigna, eiúſque pacta deſtruere, vt optimè Tamburinus §. 2. *cit. num.* 5. Qui *& num.* 11. optimè etiam reſpondet rationi Marſilij: *Quod conſulere Maleficos, vt tales, certè ſit prohibitum: at conſulere eos non vt tales, ſed vt ſcientes bonis artibus maleficium tollere, prohibitum non ſit: Secus nec poſſem legitimum medicamentum, & bonas ſcientias addiſcere ab eo, qui hæc à dæmone habuit: quamuis enim ipſe quando habuit, peccauit ex prauo commercio cum communi hoſte; non pecco tamen ego, imò nec ipſe, dum iis naturalibus medicinis, ſcientiáque bona, ad bonum finem vtimur, vt Theologi probatiſſimi docent: non enim tunc conſulimus Maleficos vt tales, ſicuti dictum eſt, ſed vt viros doctos, & expertos, nec niſi res ex ſe bonas tunc vſurpamus.* Sic ille, & omnes apud ipſum.

QVÆSTIO XXV.

An etiam ſit licitum petere abſolutè, & in communi à malefico, vt tollat maleficium; caſu, quo ſciatur eum poſſe tollere ſine maleficio, & poſſe cum maleficio; at petens moraliter eſt certus, ipſum ſine Maleficio diſſoluturum.

NEgauit à fortiori Antonius Marſilius vbi *ſuprà*, vt patet.

Sed adhuc vt certum Reſpondeo licitum eſſe. Quia adhuc in hoc caſu currit ratio præcedentis, vt liquet. Quia petens rem petit, quam Maleficus licitè præſtare poteſt, imò & de facto ſic præſtaturum conſtat petenti: ergo. Sic etiam omnes, præcipuè Tamburin. *loc. cit. n.* 6. & alij mox citandi, præcipuè Palaus, dicens id eſſe certum.

QVÆSTIO XXVI.

An adhuc ſit licitum, id ipſum petere à Malefico caſu, quo petens ſciat poſſe diſſoluere cum maleficio, & poſſe modo licito ſine maleficio; ſcit tamen certò moraliter ipſum cum nouo maleficio diſſoluturum.

NEgant eſſe licitam in hoc caſu, talem petitionem nonnulli Doctores. Quòd tunc illa petitio fit ab illo Malefico, aut Saga, vt eſt auctrix, & artifex maleficiorum, ac proinde vt eſt miniſter diaboli: atqui petere aliquid à miniſtro diaboli, vt miniſter illius eſt, eſt lethale peccatum: ergo. Ita Caiet. *tom.* 2. *opuſc. tract.* 12. *de Malefic. quæſt. vnica, in fine.* Delrius *lib.* 6. *diſquiſ. Magic. cap.* 2. *ſect.* 1. *quæſt.* 2. *dicto* 4. *in fine*, dicens id certum ſibi eſſe: nulla tamen ratione probat.

Sed probabilius Reſpondeo licitum eſſe, tunc id petere. Quia tunc petens, petit à Malefico rem de ſe bonam, nempe diſſolutionem maleficij, quam Maleficus, ſi velit, licitè, & abſque vllo vitio præſtare poteſt: Quod ſi non vult, ſibi imputet. Nec obſtat, meam licitam petitionem eſſe occaſionem, vt Maleficus peccet: quia id abſolutè ſibi debet imputare, non petenti; cum hunc ſumma neceſſitas auertendi à ſe, vel à proximo maleficium, excuſet à cooperatione, ſi fortaſſe ibi detur. Quod confirmatur exemplo petentis mutuum ab vſurario, & iuramentum ab infideli: nam licitè poſſum ab iis petere mutuum, & iuramentum, licèt ſciam eos peccaturos accipiendo vſuras, & iurando per falſos deos: nam ego rem bonam, vel indifferentem peto, & quod ipſi modò licito exercere poſſunt, iurando per verum Deum, & non reportando vſuras. Sic Henriquez *lib.* 12. *de Matrim. cap.* 8. *num.* 3. *fine*, Petrus Ledeſma *de Matrim. cap.* 58. *art.* 2. *dub.* 2. Sanchez *lib.* 7. *de Matrim. diſp.* 95. *num.* 11. *& lib.* 2. *in Decalog. cap.* 41. *n.* 13. Suarez *tom.* 1. *de Relig. lib.* 2. *de ſuperſtit. cap.* 18. *n.* 9. Leſſius *lib.* 2. *de Iuſt. cap.* 44. *dub.* 6. *num.* 46. Fagundez *lib.* 1. *in Decal. cap.* 42. *num.* 10. Tamburin. *lib.* 2. *in Decal. cap.* 6. §. 1. *num.* 7. Trullench. *lib.* 1. *in Decalog. cap.* 10. *dub.* 13. *num.* 7. Filliuc. *loc. cit. n.* 192. Palaus *diſput.* 1. *de ſuperſtit. dubit.* 12. *num.* 4. Bonacina *de primo Decalogi præcep. diſp.* 3. *quæſt.* 5. *punct.* 5. *num.* 8.

QVÆSTIO XXVII.

An ſi quis negatiue dubitet, an Maleficus habeat modum licitum diſſoluendi maleficium, poſſit licitè ab eo diſſolutionem petere.

REſpondeo *Primò*, ſi petenti probabile ſit, Maleficum habere modum maleficium ſoluendi ſine peccato, tunc licitè poteſt petens poſtulare ab ipſo Malefico diſſolutionem maleficij: quia operari cum probabilitate, eſt operari cum prudentia, & certitudine morali, vt aliàs diximus. Hoc ergo, vt quid certum ſuppoſito, ad dubium directè.

Reſpondeo *Secundò* probabiliter, poſſe (ſaltem aliquando) licitè diſſolutionem petere. *Quia* (ait Tamburinus) *non rarò præſumere mihi integrum eſt, ex communiter contingentibus, à Malefico* (ſic lege, non *à maleficio*,) *modum licitum non ignorari. Communis enim modus eſt, ſignum dæmonis diſſoluere, in quo diſſoluendo non eſt neceſſe, vt interueniat nouum maleficium. Neque contrarij ſunt Doctores, dum in hac re communi calculo ſentiunt, in dubio præſumendum eſſe, Maleficum per nouum maleficium, maleficium diſſoluere; cum ſemel malus ſemper præſumatur malus, ex regula iuris in 6. Non ſunt, inquam, contrarij; nam ſtatim addunt, niſi dubium vincatur. Cum ergo vinci aliquando poſſit, vt dictum eſt, Doctores aduerſus noſtram reſolutionem nequaquam ſtant. Fateor tamen, multa prudentia in tanto dubio, parique cautela opus eſſe.* Sic ille *lib. 2. in Decalog. cap. 6. §. 2. num. 10.* Legatur Leſſius *lib. 2. cap. 44. num. 46.* Contrarium huius ſecundæ reſponſionis ſentit Fagundez *loc. cit. cap. 42. in fine.* Suarez, Sanchez, & Delrio, ſed poſſunt explicari modo dicto.

QVÆSTIO XXVIII.

An ſi quis à Malefico petat, vt maleficium ſine maleficio (ſi quidem poteſt) diſſoluat, & illi medeatur, ſi accidat, vt Maleficus velit illi mederi applicando aliquas medicinas ſuperſtitioſas, poſſit Maleficiatus id permittere.

REſpondeo vt certum, Non poſſe. Quia tunc Maleficiatus permittens, poſitiuè cooperaretur ad ſuperſtitionem illam, quæ actu fit, eo quòd Maleficus, ſeu Magus nullas medicinas poſſit applicare Maleficiato in ſua perſona, vel ſuis rebus, v. g. equo, abſque eius conſenſu: ergo ſi conſentiat, cenſendus eſt vti opera Malefici in ſui curatione: ergo. Sic Suarez *lib. 2. de ſuperſt. cap. 18. in fine*, Sanchez *lib. 7. de Matrim. diſp. 95. num. 12. & lib. 2. in Decalog. cap. 41. num. 15. & 16.* Leſſius *lib. 2. de Iuſt. cap. 44. num. 46.* Palaus *punct. 12. n. 6.* Tamburin. *§. 2. cit. n. 8.* Trullench *lib. 1. in Decal. c. 10. dub. 13. n. 7.*

QVÆSTIO XXIX.

An teneatur quis petere, & rogare Maleficum, vt diſſoluat maleficium modo licito, cùm poſſit.

REſpondeo tanquam certum, Teneri lege Charitatis, ſi ſperet, quod petendo, & rogando, vt medio licito vtatur, retrahere poſſit à peccato ſuperſtitionis Maleficum. Ratio eſt, quia lege Charitatis tenetur quis, ſi commodè poteſt, proximi peccatum vitare. Sic Suarez, Sanchez, Leſſius, Palaus citati, & Fagundez *loc. cit. n. 12.*

QVÆSTIO XXX.

An licitè poſſit quis petere à diabolo, vt maleficium diſſoluat, vel maleficio vexare ceſſet.

AFfirmat Guido Brianſonus *in Collectario ſuper 4. ſentent. quæſt. 13. concl. 3.* per hæc verba: *Imo ſi proprius diabolus dediſſet mihi talia (ideſt, vexationem, ſeu impedimentum aliquod) dicerem ſibi, quod à me remoueret tale impedimentum, nullo tamen modo, faciendo ſibi homagium.* Ita ille. Fauet aliqualiter Leſſius *lib. 2. c. 44. dub. 6.*

Sed vt quid certum Reſpondeo, Non poſſe. Quia petitio eſt ſignum ſubmiſſionis, & indigentiæ in petente; & ſuperioritatis, & poteſtatis in eo, ad quem petitio defertur: at hominem Chriſti ſanguine redemptum, ſe dæmoni ſubmittere, & proteſtari eius auxilio, & ope indigere, illumque vt potentem, ad ſubueniendum recognoſcere, eſt grauiſſima diuinæ Maieſtatis iniuria: ergo. Sic Delrius *lib. 6. diſquiſit. Magic. cap. 2. ſect. 1. quæſt. 2. dict. 4.* vbi ait ſententiam oppoſitam eſſe prorſus periculoſam. Suarez *lib. 2. de ſuperſtit. cap. 18. num. 5. & 8.* Sotus *in 4. diſt. 34. q. 1. art. 3.* Sanchez *lib. 7. de Matrim. diſp. 95. num. vlt. & lib. 6. in Decal. cap. 41. num. 17.* vbi Leſſium explicat. Palaus *diſp. 1. de ſuperſt. punct. 12. num. 7.* Trullench *lib. 1. in Decal. cap. 10. dub. 13. num. 7.* Filliuc. *tract. 24. cap. 8. quæſt. 4. num. 192.*

QVÆSTIO XXXI.

An ſaltem liceat imperare, & mandare dæmoni, quod ceſſet maleficio illo torquere maleficiatum.

AFfirmandum videtur. Quia cogere dæmonum vi præcepti, vt contra eius voluntatem à nocendo ceſſet, aut maleficium diſſoluat, eſt illi valde moleſtum, & inhonoratiuum: ergo licebit.

Sed vt certum Reſpondeo, Nec licere. Quia tale imperium, ſeu mandatum (niſi nomine Chriſti per exorciſmos fiat) vanum eſt, & ſuperſtitioſum; quia dæmon homini mortali non ſubditur, nec ab illo cogi poteſt, niſi in virtute alicuius pacti cum ipſo: ergo. Bene tamen poterit quis licitè dæmoni indignari, illumque obiurgare, & temnere dicendo: *vt quid malè facis: ceſſa malè facere, vincula iniquitatis diſſolue.* Nam hæc verba in hoc euentu non habentur vt præceptiua, ſed obiurgatiua, ſicuti dicis cani moleſto, *abi hinc.* Suarez. Filliuc. Sanchez, Trullench, & Palaus *loc. cit.* & Leſſius *in noua edit. lib. 2. cap. 44. num. 45.*

licet vti, vnde ſi quempiam veram Grammaticam, aut Philoſophiam dæmon doceret, peccaret quidem lethaliter ſic addiſcendo, ſed poſtea careret culpa, illa tanquam vera ſcientia vtens, & non tanquam à dæmone accepta. Sic ex Ouando Sanchez *lib.7. de Matrim. diſp.96. num.4.* & *lib.2. in Decal. c.41.n.20.* Fagundez *lib.1. in Decal.c.43.n.14. & 15.*

QVÆSTIO XXXVII.

An liceat Iudicibus volentibus Maleficum torquere, efficere, vt eius corpus abluatur, & capilli totius corporis eius abradantur.

NEgandum videtur. Nam etiam iis factis, & omni maleficio deſtructo, adhuc poteſt dæmon nocere Maleficiato, & Maleficum inſenſibilem reddere: ergo ſuperuacaneum eſt tale medium.

Sed tanquam certum reſpondeo licere: Quia id non fit gratiâ alicuius ſuperſtitionis, ſed dumtaxat ne maleficium lateat foraminibus inſertum, vel criminibus inſperſum, aut aliqua vnctio ſubſit, quibus Maleficus non ſentiat dolorem tormentorum: aut denique ad tollendum pactum initum cum dæmone. Sic Tamburin. *lib.2. in Decal. cap.6. §. 2.n.13.* dicens: *Quando indices pilos radunt, vel lauant Maleficos torquẽdos, ne ij inſenſibiles ſint ad tormenta, non ſolum id licitè faciunt vt tollant ſignum dæmonis, fortaſſe ſub pilis, vel in vnctione corporis latens (quæ eſt communis Doctorum explicatio (ſed etiam quia euenire, potuit pactum cum dæmone fuiſſe, vt ad tonſionem pilorum, vel lotionem corporis ceſſaret conuentio.* Sic ille. Sanchez *lib.7. de Matrim. diſp.96. num.6. ad quintum argumentum, & lib.2. in Decalog. cap.41. num.11.* qui bene notat, ſecus dicendum, ſi capillorum tonſio fieret, credendo amitti vires per illam, inſtar Samſonis, quia id eſſet ſuperſtitioſum. Leſſius *lib.4. cap.44. dub.6. num.44.* Martin. Delrio *lib.5. Magic. ſect.9. dub.3. verſ. Vt his iudices, in fine.* Palaus *diſp.1. punct.11. num.vlt.* vbi ad rationem dubitandi negat conſequentiam. Quia regulariter Deus non permittit, dæmonem operari, niſi in vi pacti cum Malefico, & poſito ſigno. Quare non eſt ſuperuacaneum, ſeu vtile id à Iudicibus fieri. Legatur Suarez *lib.2. de ſuperſt. cap.17.n.15.*

QVÆSTIO XXXVIII.

An etiam liceat iudicibus, cauſa curioſitatis, vel verificandi delicti, aut alterius finis, præcipere Maleficis, vt coram illis exerceant aliquod maleficium: v. g. vt faciant ſubitò ibi apparere ranas, vel Stryges vnctione quadam linitas per aëra ferri.

REſpondeo tanquam certum, Non licere. Quia eſt intrinſecè malum: cooperarentur namque Maleficorum peccato. Sic Sanchez *lib.2. in Decal. cap.41. n.4.* Palaus *punct.11. cit. n.6.*

QVÆSTIO XXXIX.

An ſcientia, vel Arte ſemel acquiſita dæmonis ope, vti poſtea liceat.

NEgandum videtur. Quia ſcientia, vel Ars conſecuta ope dæmonis, omnino eſt repudianda in deteſtationem peccati, quo acquiſita fuit.

Sed vt certum reſpondeo: Poſſe poſtquam iam ſemel acquiſita (etiam malo modo) fuit, ea poſtea vti: dummodo conſeruatio, aut vſus illius ſcientiæ vel artis, à dæmone amplius non pendeat. Ratio eſt, quia peccatum, quo acquiſita fuit, iam pertranſiit: & cognitio, ſeu ſcientia ex ſe bona eſt, quamuis à creatura omnino mendaci tradita: & ideo quiſquis poteſt illa vti, vt diximus *ſuprà q.36.* Et ita tenent Valentia *2. 2. diſput.6. q.13. puncti.2.* Sanchez *lib.2. in Decal. cap.41. num.1. & 2. & c.42. num.20. & lib.7. de Matrim. diſp.96. num.4.* Suarez *lid.2. de ſuperſtit. cap.17. num.1. & 2.* Bonac. *diſput.3. cit. q.5. punct.4. num.6.* Trullench *lib.1. Decal. cap.1[illegible].* quos omnes citat, & ſequitur Lupus *in edict. Inquiſit. part.3. lib.15. diſt.1. artic.1. diff.2. pag.259.* Tamburin. *lib.2. in Decalog. cap.5. §. 2. num.11.* Martin. Delrio *lib.2. diſquiſ. Mag. quæſt.4.* Victoria *de Magia, quæſt.4. num.15.* Palaus *diſput.1. de Superſt. punct.11. num.1.*

QVÆSTIO XL.

An pecunia, aut alia bona externa, arte dæmonis comparata, poſſint à quouis retineri, eiſque vti licitè quis.

REſpondeo etiam vt certum, Poſſe illa retinere, eiſque vti, ac ſi à Deo eſſent diuinitus conceſſa, dummodo pœniteat prius peccati, quo acquiſita fuere, & à dæmone in conſeruari non pendeant, nec ſint ab aliis ſublata. Sic Tamburin. *lib. 2. in Decalog. capit.6. §. 2. num.11.* ita ſcribens: *Ex eadem ratione poſſum vti equo, v. g. meo inuento per artem magicam, & frui ſanitate per eandem acquiſita; imò & pecuniam retinere à dæmone fortè habitam, modò non conſtet moraliter fuiſſe ab aliquo ablatam; tunc enim eſſet Domino reſtituenda) & ſimilia: nam quamuis grauiter peccauerim in illis à dæmone obtinendis, non tamen poſtea illis rebus ex ſe bonis vtendo, peccatum committo: vt nec committit Meretrix dum retinet, fruiturque pecuniis, illicitè ex ſuo peccato comparatis.* Sic ille. Et omnes DD. citati quæſt. antecedenti cum communi.

QVÆSTIO XLI.

An teneatur Maleficus damna illata integrè reſarcire.

REſpondeo vt certum: Teneri. Quia qui cauſam damni dat, damnum feciſſe cenſetur: atqui Malefici, ſeu venefici, ſunt cauſa horum damnorum, etſi opera dæmonis tanquam miniſtri vtantur: ergo tenentur integrè illa reſtituere, ſicut tenetur qui per Aſſaſſinos alium occidit, vel eius res dilapidat. Sic Suarez *lib.2. de ſuperſt. cap.14. num.12.* addens ex Nauarro, & Binsfeldio, *Dictam obliga-*

tionem reſtituendi non extingui, etiamſi Maleficus corporaliter puniatur: nam per illam pœnam ſatisfacit Reipublicæ, & iuſtitiæ legali; non parti læſæ, nec iuſtitiæ commutatiuæ. Et ideo ſi talis Maleficus bona reliquit, quæ ad hæredes tranſierunt, illi tenentur ad reſtitutionem, iuxta cap. In literis, de Raptorib. Si verò ad Fiſcum peruenerunt, Fiſcus tenetur prius damna illata reſtituere, iuxta l. Non poſſunt, & l. In ſumma, ff. de iure fiſci. Sic ille, & Sanchez *lib. 2. ſumm. c. 41. numer. 23.* Lupus *3. part. lib. 20. diſtinct. 5. artic. 4. diff. 2.* & alij omnes. Quod amplius ex iam dicendis patebit.

Qvæstio XLII.

An Maleficia potius ſint imputanda Maleficis, quàm dæmonibus.

Reſpondeo, Potiùs eſſe imputanda Maleficis. Quia quamuis dæmones ſint cauſa principalis Maleficiorum, eo quòd cum propria virtute, & immediata actione noceant, tam hominibus, quàm animalibus, cæteriſque rebus: at quia ſine ipſis Maleficis (regulariter loquendo) Deus non permittit dæmonibus, vt Maleficia patrent; imò nec ipſi ſine excitante Malefico (ſeu Malefica) illa attentare ſoleant, ideo Maleficis potius, quàm dæmonibus maleficia imputantur. Sic ex Iacobo Sprenger. *Mall. Malefic. 2. p. cap. 11.* docet Lupus *in edict. S. Inquiſit. part. 3. lib. 20. diſt. 3. diff. vltima.*

Qvæstio XLIII.

An dæmones ad nocendum neceſſariò indigeant vſu Maleficiorum materialium, vt veneno, oſſibus, pilis, &c.

Affirmandum videtur. Quia dæmones, regulariter, non nocent, niſi prius factis, & poſitis Maleficiis materialibus, veluti aſſignatis, ergo.

Sed vt certum, Reſpondeo Non indigere. Quia teſte experientia, dæmones quampluribus nocuerunt abſque præuiis Maleficiis, & præcipuè Sanctis, vt D. Antonio, Hilarioni, & aliis, & colligitur ex *cap. Nec mirum, 26. q. 5.*

Nec obſtat ratio dubitandi: Quia licèt dæmones per ſe tantum poſſint malum, ex ſua malitia inferre hominibus, aliiſque rebus; placet tamen illis res naturales, & multoties inefficaces adduci à Magis; tum vt faciliùs rudes fallat: tum vt minus in eo homines confidant, videndo eius fidem circa harum rerum concurſum. Sic ex Binsfeldio docet Lupus *lib. 20. cit. diſt. 3. art. 2. diff. 2.* Legatur Torreblanca *lib. 22. Iuris Spirit. cap. 2. num. 22. & cap. 7. num. 24.*

DISPVTATIO IV.

De Lamiis, Sagis, & Strigibus, (Hiſpanè, Bruxas) & Veneficis.

Qvæstio Prima.

Cur mulieres arti magicæ deditæ, Lamiæ, Sagæ, Stryges, & Veneficæ appellentur.

Respondeo Primo: Quod *Lamiæ* vocentur per ſimilitudinem, à Lamia, quæ eſt animal quoddam monſtroſum, & crudele, muliebri facie præditum, vberibus, ac toto corpore ſpecioſum, vt homines alliciat, & allectos deuoret, puerosque iugulat, capit, perdit, & illorum ſanguinem ſugit. Et quia huiuſmodi nefariæ mulieres, maximè huic ſcelerato operi ſunt intentæ, Lamiæ appellantur, etiam à Sacra Scriptura. Hierem. Threnor. *cap. 4. Sed & Lamiæ nudauerunt mammam, lactauerunt catulos ſuos, &c.*

Secundò vocantur *Sagæ*, à Sagacitate, vel à Sagiendo. Tum, quia nimis verſutæ in inferendis malis reperiuntur. Tum etiam, quia multa ſcire, quæ non expedit, volunt; & ob id ſe dæmonum artibus immiſcent.

Tertiò vocantur *Stryges*, ab Stryge auicula, quæ nocturno tempore huc illucque volant ſtridendo, & infantium corpora noctu inuadunt, ſuffocant, & illorum ſanguinem exſugunt: quæ qualitates belliſſimè his ſimilitudinariis ſtrygibus adaptantur, cum noctu præcipuè in maleficiis faciendis, & infantium ſanguinem ſugendis verſentur.

Quartò vocantur *Veneficæ.* Quia plerumque veneno nocent. Legantur Fagundez *libro 1. in Decalog. cap. 41. à num. 3.* Lupus *in edictum S. Inquiſit. par. 3. lib. 20. diſt. 6. artic. 1. diff. 1.* Torreblanca *lib. 12. Iuris Spirit. cap. 8. num. 1. & 7.*

Qvæstio II.

Quare plures multò fœminæ, quàm viri, his Maleficiis deditæ reperiantur.

Reſpondeo, ob multas rationes. *Prima* ſit, quia fœminæ potentiores ſunt ad credendum, & facilius decipiuntur, quàm viri, & ideo frequentius eas dæmones aggrediuntur, & fallunt.

Secunda, quia fœminæ nimia afficiuntur ira, *non enim eſt ira ſuper iram mulieris*, & ita in eos, quos odio habent, neſciunt ſe continere, quapropter cùm viribus ſint inermes, ad maleficia confugiunt, vt ſic per lenonem dæmonem, in inimicorum corpora immittant ægritudines, infortunia, & egeſtates: & in prædia grandines, & fulgura: atque in filios oppreſſiones, &c.

Tertia, quia tota diabolica illa tragœdia, quam Striges cum diabolo peragunt, ad id tendit, vt fœdiſſimis complexibus, impudentiſſimiſque connubiis

biis dæmonibus, qui humana forma eas ludificant, libidinosè commiſceantur: vnde cum fœminæ propter humiditatem promptiores ſint ad venerem, quàm viri, *cap. Quod propoſuiſti, 23. quæſt. 7.* inde eſt, quod plures fœminæ, quam viri, in hac libidinis arte ſe exerceant. Legantur de hac re Sprenger. 1. *part. Mallei Maleficar. quæſt.* 6. Binsfeld. *in Rubr. D. de Malef. & Mathemat.* Fagundez *libro* 1. *in Decalog. capite* 41. *num.* 5. Torreblanca *libro* 12. *Iur. Spirit. cap.* 9. Simancas *de Catholic. Inſtitut. tit.* 37. *num.* 3. Lupus *part.* 3. *lib.* 20. *diſt.* 6. *art.* 4. *diff.* 1.

QVÆSTIO III.

Cur potius mulieres vetulæ, quàm iuuenes, hac Magica, ac diabolica arte vtantur.

RESpondeo, *Primò.* Quia id faciunt ex odio pueritiæ, quo primam ætatem deperditam plorant.

Secundò. Quia puerorum ſanguinis potu putant reiuueneſcere, idque ex dæmonis ſuggeſtione; quia, vt rerum naturalium peritiſſimus, agnouit iuuenili ſanguine humidum radicale reſtaurari. Quare apud Indos in prouincia Panama, Stryges multas inuentas eſſe, quæ ſanguinem infantulorum exſugebant, refert Petr. Zieza *in deſcript. India, part.* 2. *cap. fin.* Legantur Marſil. Ficin. *lib.* 2. *de vita longa, cap.* 11. & Torreblanca *cap.* 8. *cit. à num.* 20.

QVÆSTIO IV.

Quæ mulieres inter alias, magis Maleficæ inueniantur.

RESpondeo, *Primò.* Quod obſtetrices, propter puerorum notitiam, vt de Hebetia narrat Sprenger. *Mall. p.* 2. *quæſt.* 1. *cap.* 13. Remig. *lib.* 1. *de Monol. cap.* 5. & Torreblanca *loc. cit. n.* 18.

Secundò, quod mulieres, quæ præ cæteris vitiis carnalibus premuntur, vt ſunt meretrices, & adulteræ, quæ præcipuè intendunt impedire vim generatiuam, actumque coniugalem virorum cum propriis vxoribus. Legantur Sprenger. *Mall. p.* 7. *q.* 6. Lupus *p.* 3. *lib.* 20. *diſt.* 6. *art.* 4. *diff.* 2.

QVÆSTIO V.

Cur Lamiæ, aut Stryges, præ aliis noceant infantibus.

RESpondeo, quia iſti reſiſtere non poſſunt, nec reclamare, neque accuſare. Et potiùs nocent nondum Baptizatis, quàm Baptizatis; partim ex diabolica inuidia, ac rabie, vt corpora ſimul perdant, & animas: partim quod à dæmone falſo perſuaſæ ſint, ex corpuſculis infantium poſſe eas parare vnguentum famoſiſſimum ad patranda omnis generis maleficia. Sic Iodocus *in Theſauro Catholico, verb. Maleficium, num.* 16.

QVÆSTIO VI.

Cur Deus tot puerorum necem permittat.

RESpondeo dicendum, quod id permittat, vt Baptizati à multis peccatis præſeruati in cœlum citiùs rapiantur fœlices. Et etiam in pœnam parentum, aut ad eorum probationem. Non verò Baptizati, vt ne viuentes grauiorem damnationem mereantur. Sic Iodocus *loc. cit. verſ. Permittit autem Deus.* Torreblanca *cap.* 8. *cit. num.* 23. Lupus *lib.* 10. *cit. diſt.* 2. *artic.* 1. *difficul.* 3.

QVÆSTIO VII.

Cur Deus tanta maleficia permittat.

RESpondeo *Primò*, quod eſt ad manifeſtationem ſuæ gloriæ, dum in his euentis nunc quoſdam liberando, ſuam oſtendit clementiam: nunc alios relinquendo in periculis, ſuam exercet Iuſtitiam, nunc contra dæmones, ſuam potentiam, &c.

Secunda ratio eſt varia vtilitas hominum. Permittit enim maleficia Deus, vt homines, aut à peccatis abſterreantur, & alij aliorum periculo reddantur cautiores: aut in eis Deus exerceat virtutes, patientiam, conſtantiam, humilitatem, & alia, exemplo Sancti Iob.

Tertia eſt, vt firmetur Catholica Fides de dæmonum poteſtate, malitia, inuidia, deceptionibus, deque tota Doctrina Maleficiorum, & ſuperſtitionum, vt ea fideles ſciant eſſe vitanda, atque cauenda. Sic Iodocus *in Theſauro Catholico, verbo Maleficium, num.* 3. ex Delrio *lib.* 3. *Magic. diſq. q.* 7. *ſect.* 1.

QVÆSTIO VIII.

An ſit poſſibile, quod dæmones ad mulieres acceſſum habeant, & fiant incubi, & ſuccubi.

NEgarunt aliqui. Quia dæmones verè ſunt ſpiritus, & corporis expertes, vt omnes Catholici docent: ergo fieri non poteſt, quod cum Lamiis commiſceri queant, & incubi, & ſuccubi illarum fiant. Et confirmatur, quia vbi non eſt corpus, non eſt cibus, neque potus, non ſperma: at vbi non eſt ſperma, non eſt cupiditas generandi: ergo cum ſpiritus corporibus nudi ſint, nec ſitire, nec eſurire poſſunt, nec veneris libidine inflammari: ergo nec fœminis copulari. Ita ſenſerunt Plutarchus *in Numam*, Eugubinus *de perenni Philoſoph. libro* 8. *capit.* 27. Ponzinius *lib. de Lamiis.* Cardanus *lib. de ſubtilitate.* Alder. Molitor *de Pythonica muliere, cap. finali.* Peramatus *de hominis procreatione, cap.* 1. Franc. Valleriola *Enarration. Medicar. tom.* 1. & nonnulli alij.

Sed tanquam quid certiſſimum, Reſpondeo: Eſſe poſſibile, quod dæmones in aſſumptis corporibus acceſſum habeant ad mulieres, imò & ad viros, & cum illis fiant incubi; cum iis verò ſuccubi. Poſſunt namque dæmones aſſumere corpus elementare ex aëre fabricatum, vel cadaueris exuuias ſubire, & ea cogere ad actiones viuentium geſtu, motuque imitandas. Sic deciſum fuit ab Innocent. VIII. *anno* 1484. vbi ſcribens ad Inquiſitores Germaniæ, ſic loquitur: *Summis deſiderantes affectibus. Complures vtriuſque ſexus perſonæ propria ſalutis immemores, & à Fide Catholicâ deuiantes, cum dæmonibus incubis, & ſuccubis abuſi.* Sic Pontifex. Et ſic tenent communiter omnes Catholici. S. Thom. 1. *p. quæſt.* 51 *art.* 3. & 2. 2. *quæſt.* 96. Delrius *lib.* 2. *diſquiſ. Mag. quæſt.* 15. *concl.* 1. Gerſon, Alexander de Ales, Pſellus, Cælius, Brunus, Spineus,

neus, & alii, quos citat, & ſequitur Simanc. *de Catholic. Inſtitut. tit.*37. *num.*5. Fagundez *libro* 1. *in Decalog.cap.*41.*num.*7. Iodocus *in Theſauro Catholico, verb. Maleficium*, *n.*8. Caſtro, Toledo, Sprenger. Nider, Pariſienſ. Suarez, Malderus, Raphael de la Torre, Valle, Binsfeld. & alij plures, quos citat, & ſequitur Torreblanca *lib.*5.*Iuris Spirit.c.*1.*n.*4. *&* 11. Ad rationes contrarias ex mox dicendis fiet ſatis.

QVÆSTIO IX.

An dæmones accedentes ad mulieres, ſeu viros, peccato carnali delectentur.

AFfirmandum videtur: Quia, vt Ioſepho Hebræo placuit, dæmones ſemen prolificum, quamuis tenue, & aëreum, habent: ergo poſſunt illud præbere, & decidere: ergo in tali deciſione delectari.

Sed vt quid certiſſimum, Reſpondeo Minimè poſſe peccato carnali delectari. Quia certiſſimum eſt, nullum ſemen prolificum habere dæmones. Nam hi ſunt ſubſtantiæ ſpirituales, & incorporeæ: ergo nequeunt ſemen corporeum præbere: ergo nequeunt conſequenter peccato carnali delectari. *Confirmatur*, quia ſi carnalis delectatio eſſet in dæmonibus, poſſent illam explere, aſſumendo alij formam ſpecioſiſſimam mulierum, & alij ſpecioſiſſimam virorum, & ſic commiſceri, & coniungi: atqui inter ſe exercere hunc actum eſt inauditum: ergo. Sic omnes. Legantur Bened. Pereira *in Geneſ. lib.*8. *in Geneſ.*7. *diſp.*12. Pulaus Grillan. *de ſortileg. quæſt.*7. *à n.*12. & alij quos citat Torreblanca *lib.*5.*Iuris Spirit.cap.*2. Lupus *in edict.S. Inquiſit.p.*3.*libro* 20.*in* 2.*p.diſt.*8. *art.*1.*pag.*386. Qui ait, in tali actu ſolùm delectari Dæmones ex inuidia contra genus humanum, inuidentes eius felicitati æternæ, &c.

QVÆSTIO X.

An ſaltem mulieres, aut viri capiant carnalem delectationem ex coniunctione cum dæmonibus.

REſpondeo vt certum, Capere. Quia licèt non ſit ibi realiter ſimilitudo naturarum, nec vera deciſio ſeminis ex parte dæmonis; eſt tamen apparens, aut aliunde ab aliquo homine allatum; adeſtque ſimul imaginatio fortis, quæ facit caſum. Rurſus ſe repræſentant in ſimilitudine Amaſij, & Amaſiæ, & aſtutiâ dæmonum inflammatur caro mulieris, aut viri, quibus coniungi volunt, operaturque maximè, vt illa titillet, & pruriat, &c. Sic communis. Legatur Lupus *in edict. S. Inquiſit. part.*3. *libro* 20. *diſt.*8.*in* 2.*p.art.*1.*diffic.*1. Ludouicus *v. Maleficium, num.*8.*verſ.Quintò*, vbi ait, quod poteſt dæmon concubitum cum muliere, non minori voluptate facere, quàm maritus. Quod additum negat Baſſæus *tom.* 2. *verb.diuinatio, ſub num.*5.

QVÆSTIO XI.

An dæmon poſſit eſſe incubus fœminæ, coram multis, abſque hoc, quod videatur à circunſtantibus.

REſpondeo, Poſſe. Vel interponendo aliquod medium corporale, inter mulierem, & ipſum; itavt nec mulier ſuccuba videatur: vel faciendo, quod deſcendat ex oculis aſtantium aliquis humor rubeus, vel aqueus viſionis impeditiuus. Sic Sprenger. *in Malleo Malefic.p.*2.*c.*8. Lupus *loc.citat. diff.*2. *pag.*386.

QVÆSTIO XII.

An ex dæmonis cum muliere concubitu, poſſit generari proles.

NEgat Torreblanca *libro* 5. *Iuris Spirit. cap.*2. *à num.*34. docens, dæmonem non poſſe ex ſemine hominis aliunde allato, prolem generare. Primò, *Quia magna verè confuſio, & perturbatio creaturarum hunc orbem occuparet, ſi liceret dæmonibus ex virorum coitu concipere: aut ſi poſſent mulieres dæmonum conſortio grauidæ fieri. Quot iam monſtra à condito mundo nobis dæmones peperiſſent? Quot prodigia protuliſſent, immiſſo in ferarum, & brutorum animantium paſſim vuluas ſemine ſuo, &c.*

Secundò, *Quia hominis generatio nullatenus poteſt fieri, niſi à vero homine, & muliere aptè admixtis per actum carnalem, & per ipſa inſtrumenta proportionata, ne ſemen euaporetur.* Ita ille. Qui & citat pro ſua ſententia D. Auguſtin. *de Ciuit. Dei lib.*15. *capit.*23. Eugubinum *de perenni Philoſoph. libro* 8. *cap.*27. Vlderic. Molitorem *de Phytonica muliere, cap. final.* Nicolaum Remig. *libro* 1. *de Monolat. capit.*6. Ambroſium Pareum *libro* 34. *de monſt. cap.*16. Petrum Peramato *de hominis procreat. cap.*1. Franciſcum Valleriola *enarrat. medic. tom.*1. Ildefonſum Carranza *de legitimo partu deſig. quæſt.*10. *num.*98. Hieronymum Mercurial. *de morbis mulier. capite* 2. Ioannem Schenkium *obſeruat. medic. tom.*2. Philippum Boiſſard. *de Magis incubis, cap.*7. Et quamuis hæc ſententia ſit probabilis, vt diximus 2. *p. tract.*9. *de Matrim.diſp.*20.*quæſt.*7.

Sed probabilius reſpondeo, Poſſe ex dæmonis cum muliere concubitu, & congreſſu generari hominem: non quidem ex ſemine prolifico, quod in ſe habeat; ſed ex ſemine alicuius hominis, quod illi dormienti, vel per illuſionem nocturnam, vel per actum carnalem excidit, & mira agilitate, & ſubtilitate à dæmone incubo excipitur, atque in mulierem ſuccubam immittitur, vt cum eius ſemine miſceatur, fiatque prolis conceptio. Nec hoc eſt dæmoni difficile, cum poſſit facile obſeruare tempus, & conditionem mulieris ſuccubæ, quando diſpoſita eſt ad concipiendum. Sic tenet communis Theolog. S. Thom. 1. *p. quæſt.*51. *art.*3. *& quæſt.*66. *art.*4. *& quæſt.*115. *art.*5. *& ſentent.*2.*diſt.*8. *& quodlib.* 7. *quæſt.* 10. D. Auguſt. *lib.* 3. *de Trinit. cap.*5. D. Bonauent. *in* 2. *ſent. diſt.*8. *art.*3. *quæſt.*1. Sotus *q.vnica*, Gabriel *quæſt.*1. *concl.*2. Caiet. 2.2. *quæſt.*95. *art.*3. Medina *ibi quæſt.* 72. *art.*2. Sprenger. *in Malleo*, 1. *p.quæſt.*3. *&* 4. *& par.*2.*quæſt.*1.*cap.*4. Martin. Delrius *lib.*2. *Magic. diſquiſ. quæſt.*15. *concl.*1. Caſtro, Nider, Suarez, Binsfeld. Malder. & alij plures,

apud

apud Torreblanca *loc.cit. cap.2. num.13. & 18.* Quibus addi poſſunt Iodocus *in Theſauro Cathol. verb. Maleficium, num.8. verſ. Secundò*, vbi ait, id eſſe indubitatum apud Philoſophos, & Theologos. Lupus *in edict. Inquiſ. lib.20. in 2. parte, diſt.8. art.2. diff.1.* vbi citat Scotum *in 2. diſt.7. quaſt. vnica*, Simancas *de Catholic. inſtitut. tit.37. num.5.* Fagundez *lib.1. in Decalog. cap.41. num.7.* & alij, cum quibus iam egimus *2.p. vbi ſuprà.*

Qvæstio XIII.

An etiam, ex homine mare, & dæmone (aſſumpto mulieris corpore) ſuccuba poſſit generari proles.

Affirmandum videtur ex variis exemplis, quæ adducuntur à Delrio *libro 2. Magicar. diſquiſ. q.15. verſ. Quid igitur.*

Sed vt quid certum Reſpondeo, Non poſſe. Quia longè plura hic requiruntur. Nam longè plura matres, quàm patres ſuppeditant ad generationem, & procreationem prolis. Quia licèt in conceptione par fortè vtriuſque ſit conatus; poſt tamen omnia ſolius ſunt matris. Requiritur enim tractus temporis, vt ſemen à mare acceptum, in corpus organicum commutetur, & perficiatur. Requiritur etiam continua vegetantis animæ operatio in fœtu alendo; & alia plura, quæ omnia minimè poteſt dæmon in aſſumpto muliebri corpore præſtare. Vnde ſi quæ ſunt exempla, ita fuiſſe aliquos genitos, pro ſuppoſititiis ſunt habendi, ſcilicet pro natis ex dæmone incubo, & muliere ſuccuba, vel quod dæmon ſuccubam mulierem agens, furto aufert aliorum proles veras, & pro ſuis Marito affert. Sic Delrius *loc. cit.* & ex illo Iodocus *verb. Maleficium, num.8. verſ. Tertiò.* Torrebl. *cap.2. cit. num.47.*

Qvæstio XIV.

An poſſint dæmones efficere, vt virgo ſic permanens prolem concipiat, & pariat.

Negat, & à fortiori Torreblanca cum aliis ſuprà adductis, *lib.5. Iuris Spirit. cap.2. num.45.* his verbis: *Quare clauſas mulieres, & virgines grauidas fieri, roris modo attracto humano ſemine, præter quàm, quod ridiculum eſt, à Cacodæmone confictum exiſtimo, vt vera Virginis Sanctiſſimæ conceptus, & partus, magnum, & extra hominum captum Sacramentum non ita miraculoſum eſſe perſuadeat*, vt aſſerit Carranza *de legit. part. deſignat. capite 10. ex num.7.*

Sed probabilius Reſpondeo, Poſſe facere, vt ſic concipiant, non verò, vt ſic pariant. *Probatur*, quia poteſt dæmon ſemen prolificum, & verum, à viro aliquo occultè excipere, illudque infundere Virgini dormienti, & ignaræ, ſine concubitu, aut congreſſu carnali, hymene, aliiſve clauſtris Virginitatis incorruptis, vt ita manens virgo mente, & corpore prolem concipiat, & foueat. Vt autem in partu Virginitas, ſeu eius clauſtrum, conſeruetur, hoc dæmon nequit præſtare, cum ad hoc vera corporum penetratio requiratur, quæ ſoli virtuti diuinæ reſeruatur, qua ſolus Chriſtus Dominus natus eſt ex Maria Virgine. Sic Delrius *loc. citat. verſ. His conſentaneum eſt.* Iodocus *verb. Maleficium 8. verſ. Quartò.* Legantur Sanchez *lib.7. de Martim. q.113. n.10.* vbi docet ex D.Thoma, quandoque contingere fœminam incorruptam concipere.

Qvæstio XV.

An ex præfata dæmonis cum muliere copula, oriatur affinitas aliqua.

Affirmant Petr. Ledeſma, Rodriguez, Vivald. Lopez, & alij, quos, & alios vſque ad viginti Doctores, citat, & ſequitur Sanchez *lib.2. de Matrim. diſp.21. num.2. & lib.7. diſp.64. num.15.* Bonac. Hurta do, Filliuc. Molfeſ. Gutierrez, Candid. Lublinus, Rebellus, Cornejo, Luyſius, & Trullench. quos retulimus *2. part. tractat.9. diſputat.20. quaſt.7.*

Sed æquè probabiliter iterum Reſpondeo, Non oriri. Quia vt contrahatur affinitas, neceſſaria eſt carnalis copula, & quod per illam fiant vna caro; atqui ex dæmone incubo & muliere non poteſt fieri vna caro, cum ſemen ex parte dæmonis non ſit deciſum, ſed aliunde aſportatum: ergo. Sic Baſilius Albiz, & Diana, quos ſequuti ſumus *2. p. quaſt.7. cit.* Quibus addo Barboſam *de poteſt. Epiſcopi alleg. 51. num.170.* & Lapum *in edictum S. Inquiſit. lib.20. diſt.8. in 2. diſt. art.2. diff.1.*

Qvæstio XVI.

An poſſint dæmones Sagas, ſeu Stryges, de loco in locum breuiſſimo tempore transferre.

Reſpondeo, vt quid certiſſimum, Poſſe, ſi Deus hoc illis permittat.

Ratio eſt, quia non minus in hoc poſſunt, quàm Angeli boni, cum habeant eandem naturalem potentiam: at Angeli boni id poſſunt, vt conſtat ex Scriptura Danielis *capit.14.* vbi dicitur, Angelum Domini de Iudæa in Chaldæam per capillum capitis transtuliſſe Abacuch: ergo. Sic tenent omnes Catholici, qui de Angelis malis loquendo, id probant ex Matth. & Lucæ *cap.4.* vbi dicitur, Chriſtum Dominum per diabolum à deſerto ad pinnaculum templi, & de pinnaculo ad montem excelſum tranſlatum fuiſſe. Itaque loquendo de potentia, nemini poteſt eſſe dubium, poſſe dæmonem Sagas de loco ad locum transferre, etiamſi oſtia clauſa ſint, quia facillimo negotio illas poteſt aperire. Difficultas verò, & maxima eſt, an de facto id faciat. Pro quo ſit

Qvæstio XVII.

An de facto Sagæ, aut Stryges, à dæmonibus aſportentur, & conuentibus interſint verè, & realiter.

Negant aliqui, docentes, non aſportari verè à dæmonibus, neque verè conuentibus intereſſe; ſed omnes dæmonibus adorationes, nefarios concubitus, conuiuia, & ſimilia, per repræſentationem ſuccedere.

Probant quia *in cap. Epiſcopi, 26. quaſt.5.* reputantur hæretici credentes de loco ad locum Stryges verè transferri: ergo ſolummodò imaginariè, & apparenter

apparenter de vno ad alium locum, à dæmonibus transferuntur. Ita ſentiunt apud Delrium, ex Hiſpanis Fr. Samuel, & Author fortalitij fidei Minoritæ, Martinus de Arles Canoniſta. Ex Italis, Ponzinibius, integro ferè libro, Pap. à Borta *libro* 2. *Magiæ naturalis*, & Alciatus *lib.* 8. *Parerg. cap.* 22. Ex Gallis, Duarenus, Ærodius, & Mich. Montanus. Ex Anglis, Ioannes Saliſburienſis *lib. Polycrat. capit.* 17. *in fine.* Ex Germanis, Phil. Camerar. *de extremo c.* 72. & Vlricus *lib.* 2. *de faſcino.*

Sed vt certum Reſpondeo dicendum, quod ſæpe Sagæ, aut Lamiæ, aut Stryges à Dæmone aſportentur de loco ad locum, & conuentibus verè & realiter interſint: ſæpe verò ſolùm apparenter, & imaginariè, & per illuſionem dæmonis.

Prima pars huius reſponſionis, nempe, quod Stryges, aut Lamiæ verè realiterque ad loca remotiſſima à dæmone ferantur, & iterum ad domum propriam reducantur; iam certis teſtimoniis, & experientia tam certa eſt comprobata, vt id negare prorſus ſit inſanire, vt ait Fagundez *infra.*

Secunda verò pars iiſdem teſtimoniis, & experientiis comprobatur ab Authoribus mox citandis. Sunt autem S. Thom. 2. 2. *quæſt.* 95. *art.* 5. & ibi Caiet. *art.* 3. D. Bonauentura 3. *ſentent. diſt.* 19. Abulenſ. *Matth.* 4. *q.* 47. Suarez *tom.* 1. *de Relig. lib.* 2. *de ſuperſt. cap.* 16. *num.* 24. Sprenger. *Mall. Malef.* 2. *p. quæſt.* 1. *cap.* 3. Simanc. *de Catholic. Inſtitut. tit.* 37. *num.* 8. Maior, Silueſt. Caſtro, Nider, & alij, quos ſequitur Fagundez *lib.* 1. *in Decalog. cap.* 41. *num.* 9. Valentia 2. 2. *diſputat.* 6. *quæſt.* 12 *punct.* 1. Azor. *tom.* 1. *lib.* 1. *cap.* 25. *quæſt.* 3. Sanchez *lib.* 2. *in Decalog. cap.* 40. *num.* 6. Leſſius *lib.* 2. *de Iuſtit. cap.* 44. *dub.* 3. *n.* 15. *&* 16. Martin. Delrio *lib.* 2. *diſquiſ. Mag. q.* 10. *& lib.* 5. *ſect.* 16. *n.* 4. *&* 5. Palaus *diſputat.* 1. *de ſuperſt. punct.* 9. *n.* 7. Iodocus *verb. Maleficium*, *num.* 9. & Lupus *in edict. Sanctæ Inquiſit.* 3. *p. lib.* 20. *diſt.* 4. *artic.* 1. *difficul.* 1. & alij. Qui *ad cap. Epiſcopi*, reſpondent, minimè damnari in illo credentes Sagas, ſeu Stryges transferri verè de loco in locum: ſed damnari credentes transferri in veras beſtias tranſmutatas, &c. legatur Lupus, vbi alias explicationes huius textus inuenies.

QVÆSTIO XVIII.

An diabolus portet Sagas, & Stryges modo inuiſibili, aut viſibili.

RESpondeo dicendum, quod vtroque modo potest. Modo inuiſibili, per ſolius virtutis ſuæ applicationem ad corpus Sagarum. Ex quo fieri poteſt, vt aliquis manens in vno loco videat ſe ferri ad alium longè diſtantem, & non ſentiat ſe moueri, nec videat illum, qui eum illuc portauerit. Modo viſibili, & corporaliter, aſſumendo corpus aëreum, & tangendo aliqua eius parte, v. g. digito, Sagam, & Strygem, quam commodè portat, abſque illius moleſtia, applicando virtutem ſuam motiuam, vt colligitur ex Dian. *cap.* 14. vbi de Angelo bono. Sic Lupus *loc. cit. diſt.* 4. *diffic.* 2.

QVÆSTIO XIX.

An dæmon poſſit auferre mulierem Sagam à latere ſui Mariti, & eam tranſportare ad remotiſſimum locum, abſque eiuſdem Mariti nota.

RESpondeo, Poſſe. Nam Sagæ, aut Lamiæ ad ſuos Conuentus abituræ, conciliant maritis profundum ſomnum, ope dæmonis: & dæmon nonnunquam corpus ex aëre condenſato formatum, frigidum, & inſenſibile ponit in lecto iuxta maritum, aut alio in loco, vt putetur eſſe præſens, quæ viuo corpore verè tranſlata eſt. Sic ex Delrio, & Nicolao Regimio, docet Iodocus in *Theſauro Catholico, verb. Maleficium, n.* 9. *in verſ.* 3.

QVÆSTIO XX.

An dæmones in ſuis nocturnis conuentibus poſſint effingere figuras piorum virorum & mulierum, vt dictis diabolicis conuentibus authoritatem præſtent.

RESpondeo dicendum, quod quamuis hæc effingere poſſint dæmones, ob dictam cauſam, communiter tamen loquendo id eis non permittit Deus. Quod ſi aliquando id faciat ob finem aliquem bonum, non tamen ſinit dolum iuſtum latère, & famam Innocentis periclitari. Sic ex Delrio Iodocus *verb. Maleficium, n.* 9. *verſ.* 4. Palaus *diſputat.* 1. *punct.* 9. *n.* 7. *ad* 2. Binsfeld. *de Confeſſ. Maleficar. ad* 2. *argum.* Lupus 3. *p. lib.* 20. *diſt.* 5. *art.* 1. *diff.* 1.

QVÆSTIO XXI.

An detur mons Veneris, in quo dæmones cum Strygibus certis diebus conueniant.

NEgat Ioan. Nider. *de decem præcep. præcep.* 1. *c.* 10. *n.* 6. ex mente Guillelmi *lib. de vniuerſo, c.* 21. dicens, minimè dari montem Veneris realem, qui ſcilicet ſit poſſeſſus à Venere, vel ab ipſa fabricatus. Sed eſſe quid fictitium, & ab otioſis, & luxurioſis adinuentum; quemadmodum falſum eſt, dari fœminam, nomine Dea Venus, quæ ſemper ſuperſtes exiſtat. Sed quamuis id veriſſimum ſit, ſpecificè de hoc monte loquendo. Attamen,

Reſpondeo dicendum, quod ſecundum Maleficos, ſeu Sagas, verè detur mons Veneris realis, idest, certus, & determinatus locus, in quo dæmones cum Strygibus, & Lamiis conuenire certis diebus ſolent ad laudandum dæmonem, &c. igitur locus non eſt vnus tantum, ſed plures, iuxta diuerſitatem Prouinciarum. Vnde in Italia eſt mons huiuſmodi, prope Vrſinum lacum, vt tradit Æneas Siluius *epiſt.* 46. Hiſpaniæ, in agro Beneuento, vt ſcribit Caſtro *de Iuſta hæreticor. punit. cap.* 16. & etiam, vt vulgò dicitur, in agro *de Baraona.* Geneuæ, prope ſummam ædem, vt refert Lambertus Daneus, & aliis pluribus locis, vt tradunt Spina *de Strygibus cap.* 20. Creſpet. *lib.* 1. *de odio ſatanæ, diſcurſ.* 15. Torreblanc. *lib.* 11. *Iuris Spirit. cap.* 8. *n.* 4. Lupus *lib.* 20. *cit. diſt.* 8. *in* 2. *part. art.* 1. *diff.* 4.

QVÆSTIO XXII.

An dentur aliqui determinati dies, in quibus Sagæ, & Stryges cum dæmonibus in dictis locis conueniant.

RESpondeo, dari. Nam huiuſmodi Sagæ, non ſemper, ſed certis anni temporibus, aut certis diebus conueniunt, v.g. in Quadrageſima, vel Hebdomada Sancta, vel quatuor anni temporibus; nam quanto ſunt hæc tempora ſanctiora; tanto magis dæmones, & Sagæ, aut Stryges ſuis abominationibus illa profanari, in maiorem Dei iniuriam, procurant: deinde, etiam extra hæc tempora, aliquibus ſtatutis diebus id faciunt, vt in Italia noctibus, quæ præcedunt feriam quintam, & ſextam, & diem dominicum, quia his diebus, vt ſacratioribus, magis dæmones in homines ſæuiunt. Sic Binsfeld. *in Confeſſion. Malefic. prælud.* 10. Petr. Tyreus *de Apparit. Spirit. cap.* 10. *num.* 190. Sprenger. *in Malleo* 2. *p. quæſt.* 1. *cap.* 6. Maiolus *tom.* 2. *colloq.* 3. Comenſ. *in Lucerna Inquiſit. fol.* 9. Remigius *lib.* 1. *de Monol. cap.* 14. Torreblanca *cap.* 8. *cit. num.* 2. Lupus *diſſ.* 4. *cit.*

QVÆSTIO XXIII.

An in conuentibus iſtis conueniant Sagæ, & Malefici, ad adorandum dæmonem, & alia deteſtabilia exercenda.

RESpondeo, affirmatiuè. Nam conuenientibus Sagis, & Magis, viris, & mulieribus in locis à dæmone deſtinatis, vbi ignis, vtplurimùm accenſus, teter & horridus viſitur. Ibi dæmon, veluti præſes Conuentus, in ſolio regio ſedet, forma tamen terrifica, hirci, vel canis; ad illúmque accedunt adorandi gratia, non eodem modo; interdum namque, complicatis genibus ſupplices; interdum, obuerſo tergo ſtantes, interdum cruribus in altum iactis, nec capite in anteriorem partem prono, ſed reſupinato, adeo vt mentum ad cœlum feratur: tunc candelis piceis oblatis, vel vmbilico infantuli, ad ſignum homagij, eum in podice oſculantur, & ſeruitutem illi profitentur, & filios proprios offerunt, & quandoque eos in honorem Beelzebut occidunt, aut ſemen ipſum profeſſum ei dicant, vt tradit Delrius *lib.* 2. *diſquiſit. quæſt.* 16. *verſ. ſic ergo iuncta*, Iaquerius *flagelli faſcinar. fol.* 58.

His peractis, (addit Delrius) *incipiunt menſis aſſidere, & conuiuari de cibis, quos dæmon ſuppeditat, vel iis, quos ſinguli attulere. Interdum tripudiant ante conuiuium, interdum poſt illud. Solent etiam diuerſæ menſæ eſſe, cibis interdum delicatiſſimis, interdum valde inſipidis, & inſulſis, onuſtæ: nam plerique ſiunt ex infantulis necatis, quos igni aſſos, vel in baënis decoctos, ſine ſale manducant, vel ex Cadaueribus hominum exhumatis. Poſtea* (vt alia omittamus) *fœdiſſimè dæmonibus commiſcentur, mulieres incubis, & viri ſuccubis, quibus quandoque exercent præpoſteram libidinem, & alia perpetrantur nefaria, & horrenda in honorem dæmonis crimina, quæ pudet referre.* Legantur Delrius *loc. cit.* Remigius *lib.* 1. *cap.* 15. 16. 17. & 18. Anan. *lib.* 4. *de natura dæmon. fol.* 148. Codronchus *lib.* 3. *de morib. veneficar. cap.* 8. Ponzinibius *lib. de Lamiis, numer.* 64. Valle de Moura *de Incantat. opuſc.* 1. *ſect.* 3. *cap.* 1. & apud Torreblancam *lib.* 11. *Iuris Spirit. cap.* 8. *fol.* 294. Iodocus *verb. Maleficium, num.* 9. *verſ. Quintò.* Qui bene ait, quod in conuentibus iſtis diabolicis, adeo fiant terribilia, quæ meritò Maleficos deberent ad diſceſſionem à diabolo, & ad veram conuerſionem ad Deum, per legitimam pœnitentiam mouere.

QVÆSTIO XXIV.

An dæmones poſſint homines transmutare in cattum, leporem, muſtelam, &c. aut alias beſtias.

AFfirmarunt nonnulli, credentes, ſtryges poſſe ſe virtute dæmonis in cattos, ſimias, porcos immutare. Ita Nicaraguani. Quibus addo Quatrutemallanos opinantes, famoſam illam maleficam Auguſtinam in bouis forma graſſatam, quando Beatrix de la Cueua ingenti diluuio, & terræ motu interiit, vt refert Delrius mox citandus.

Sed tanquam quid certiſſimum Reſpondeo, Non poſſe. Quia licet poſſit hominem occidere, non tamen poteſt brutam animam ſuo corpori vnire, & ſic vnitam, iterum illam expellere, & denuò animam hominis reunire. Vnde omnes illæ transmutationes, quæ à Magis referuntur, præſtigiæ ſunt, & illuſiones ſenſuum. Quocirca ſi aliquando apparent Malefici, aut Sagæ in catti, leporis, aut aliorum animalium ſpecie; tunc, vel dæmon Maleficiorum, aut ſagarum corpora obumbrat, vt videri non poſſint, & parua illa animalia aliunde adducit, & obiicit: vel faſcinat oculos videntium, vt pro homibus præſentibus videant animalia parua, aut magna. Sic & faſcinat ipſos Maleficos, vt putent ſe verſos in cattos aut lepores, aliaque parua animalia, cum introeunt in cubilia, aliaque loca, deinde iterum ſe redire in priorum hominum formam Aut certè dæmon ex aëre, exterius format membra alicuius animalis, eaque circumdat membris hominis, vt homo appareat beſtia. Ex quo non eſt difficile iudicare, quomodo læſiones, quæ accidunt tali animali, inueniantur in Saga, vel Malefico. Nam cum hic obumbretur ſpecie animalis, læſio per aëream figuram obumbrantem tranſit in ipſum Maleficum. Quando autem dæmon aliud animal ſubſtituit, tunc ipſe occultè vulnerat Maleficum eo membro, in quo læſum eſt animal. Sic omnino Iodocus *in Theſauro Catholico, verb. Maleficium, n.* 10. *verſ. Tertiò*, ex Delrio *lib.* 2. *quæſt.* 17. Binsfeld. *de Confeſſ. Malefic. concl.* 3. & Remigio *lib.* 2. *cap.* 5. Sic etiam Suarez *lib.* 2. *de ſuperſtit. cap.* 19. Palaus *diſput.* 1. *cit. punct.* 9. *num.* 3. ex D. Thoma 1. *p. quæſt.* 114. *art.* 4. Et conſtat *ex cap. Non morum.* 26. *quæſt.* 5. & ex cap. *Epiſcopi*, vbi contrarium omnino damnatur, vt diximus *ſuprà quæſt.* 17.

QVÆSTIO XXV.

An poſſit dæmon Maleficos in locum clauſum introducere.

RESpondeo, vt certum: poſſe illos introducere in locum, ſeu domum clauſam; vſque ad interiores partes eius; etiamſi clauſæ ſint. Non quia poſſit per ianuam, aut feneſtram clauſam Sagam, aut Maleficum introducere; nam, id virtute nullius agentis creati fieri poteſt; ſed quia poteſt portas ſubito, & ſine ſtrepitu aperire, & iterum claudere.

Deinde

Deinde nequit dæmon corpus humanum intromittere in aliquem locum per foramen adeo paruum, vt capere non poſſit, niſi nimium denſetur vel comprimatur cum graui læſione corporis; quit tamen celerrimè dilatare foramen, lapides è muro auferendo, & ſtatim artificioſè reponere: ita vt non appareat ruptura facta. Quia hæc omnia per ſolum motum localem fieri poſſunt. Sic Suarez *lib. 2. de ſuperſtition. cap. 16. num.* 8. Delrius & Iodocus *loc. citat.* Lupus *in edict. Inquiſit. 3. part. lib. 16. diſt. 5. artic. 4.* Sanchez *lib. 2. cap. 40. n. 7.*

QVÆSTIO XXVI.

An dæmones poſſint Sagas aut Maleficas è carceribus liberare.

AFfirmandum videtur. Quia, vt ait Scriptura Iob, *Non eſt poteſtas ſuper terram, quæ comparetur ei:* ergo.

Sed vt quid certum, Reſpondeo quod licèt abſolutè loquendo de poſſibili id poſſint, non tamen de facto. Tum quia id eis vetuit Deus. Tum quia ab Angelis bonis ipſi impediuntur. Tum denique, quia ſi dæmones Sagas, ſeu Maleficas è carcere liberare poſſent, graue ſequeretur abſurdum, nempe quod dæmonum potentia videretur eſſe maior diuinâ. Sic communis. Legantur D. Auguſt. 3. *de Trinit. & de Ciuitate Dei lib. 15. cap. 23. & lib. 18. cap. 16.* Palud. *in 4. diſt. 34. q. 2. ad 2.* Aloyſius Bariola *in Aphoriſm. verb. Malefica.*

QVÆSTIO XXVII.

An Malefica, ſeu Sagæ poſſint nocere Iudicibus, & Iuſtitiæ Miniſtris.

AEgant aliqui, docentes, Sagas, ſeu Maleficas minimè poſſe nocere Iudicibus & Miniſtris Iuſtitiæ ex ſpeciali priuilegio his conceſſo. Probant hoc ab experientia & euentu. Ita Grillanus *quæſt. 7. n. 39.* Remigius *lib. 1. dæmon. cap. 2.* & Auctor Formicarij apud Delrium *infra.*

Alij item idipſum negant, ſed limitant aſſerendo id priuilegium verè eſſe conceſſum iudicibus, & Miniſtris iuſtitiæ; at non ante, ſed poſtquam dictæ Sagæ, ſeu Maleficæ ſunt captæ. Ita Niderius & Monſtreletus apud eundem Delrium.

Alij denique concedunt hoc priuilegium Iudicibus; ſed non omnibus, ſed ſolùm illis, qui hoc digni nomine Deum præ oculis habentes, rectè, ritéque funguntur officio; nam quos auaritia excæcat, quos trahit ambitio, quos crudelitas, vel vindictæ amor agit, hos inquiunt crebrò ſic à dæmone excipi, & impeti, vt aliquando necem non euadant, idque non paucis accidiſſe. Ita Ananias *lib. 4. de natura dæmon.* Cuius placitum eſſe veriſimile, & congruum diuinæ prouidentiæ, & iuſtitiæ, fatetur Delrius, *lib. 5. Magic. diſquiſit. 1. p. q. 5. verſ. Prudentius.* Et ſentit Iodocus *verb. Maleficium, n. 16. fine.*

Sed probabilius Reſpondeo, cum Delrio dicendo, *Nec adhuc quantum ad hos Iudices, qui iuſto ordine procedunt, extat tale Dei priuilegium. Quapropter iudico iudicum pietatem, firmitatem fidei, & iuſtitiæ Zelum hoc à Deo vtplurimum impetrare, quæ quia deſunt quibuſdam, etiam eos hoc peculiari ſcuto Deus denudans noxæ exponit.* Sic ille. Legantur *loc. cit. & lib. 5. ſect. 7. litt. D.*

QVÆSTIO XXVIII.

An ſint remedia aliqua tuendi infantes ab infeſtatione, ſeu læſione Sagarum, aut Maleficarum.

REſpondeo, Eſſe quidem. *Primum* eſt veſpere, & manè commendare ipſos infantes B. Mariæ Virgini, vt ob amorem filij ſui dignetur ipſos protectos habere, & munire eoſdem Signo Crucis. Quia ex Confeſſionibus Sagarum conſtat, hoc ſignum magnam afferre vtilitatem infantibus.

Secundum ſit, quod noctibus cunctis aqua luſtrali, ſeu benedicta eorum corpora & cubicula aſpergentur.

Tertium, quod aliquæ Sanctorum Reliquiæ, ſeu etiam Agnus Dei, ſeu Papalis, pendeant à collo pueri, vel eius faſciæ affigantur.

Quartum, quod dicti infantes mulierculis ſenio confectis non committantur. Quia contingere poteſt, vt ab ipſis etiam ſine peccato naturaliter lædantur vaporibus putridis ex ore, naribus, & oculis, aliiſque partibus ipſarum exeuntibus. Quod maximè accidit, ſtatim ac ipſis ex ſenectute ceſſant earum menſtruales purgationes. Propter quod maximè cauere debent, ne dicti tenelli infantes dormiant cum ipſis in lecto, quia cùm calor tunc diffundat magis dictos putres vapores, faciliùs pueruli læduntur. Sic Lupus 3. *part. lib. 20. diſt. 2. artic. 2. diff. vnica.*

QVÆSTIO XXIX.

An dentur aliqua remedia naturalia contra Maleficia.

REſpondeo, Nulla dari, quæ vi propria, ac directè valeant ad curanda Maleficia à dæmone illata. Quia nulla naturalia ſubſtantiarum ſpiritualium robur poſſunt æquare. Et certè dæmon facillimo negotio poteſt omnem vim medicamenti naturalis impedire, ſi velit adhibendo contraria reſiſtentia, vel corrumpendo ipſum medicamen, vel obſtruendo vias, aliterve eludendo eorum efficaciam. Sic omnes. Legantur Delrius *lib. 6. Magic. diſquiſ. cap. 2. quæſt. 3. ſect. 2. & 3.* Suarez *lib. 2. de ſuperſt. cap. 17. num. 7.* Iodocus *verb. Maleficium, num. 21. per totum.* Trullench. *lib. 1. in Decal. cap. 10. dub. 13. n. 3.*

QVÆSTIO XXX.

An, & quæ ſint remedia ſpiritualia contra Maleficia.

REſpondeo dicendum: Quod verè ſint, & multa. *Primum* eſt vera, ac viua fides Charitate Dei, & Proximi exornata. *Secundum*, ſuſceptio Baptiſmi. Quia nondum baptizati manent in diaboli poteſtate, quæ per Baptiſmum excluditur. Et ideò ſæpè contingit, quod ſi ante Baptiſmum Maleficiati ſunt, per eum Maleficiū ſoluatur. Iuuat in hoc etiam Sacramentum Confirmationis. *Tertium eſt*, pura peccatorum Confeſſio. *Quartum*, Suſceptio digna Sacramenti Euchariſtiæ. *Quintum*, Celebratio, ſeu auditio Sancti Miſſæ Sacrificij. *Sextum*, Exorciſmi Eccleſiaſtici pro eiiciendis dæmonibus ordinati. *Septimum*, Reliquiæ

Reliquiæ Sanctorum, eorumque ad ſepulchra acceſſio. *Octauum*, Aquæ benedictæ aſperſio, infuſio, & bibitio. *Nonum*, Vſus etiam rerum aliarum ab Eccleſia benedictarum; vt cerei Sacri, Salis, Panis benedicti: & potiſſimum Cerei, qui dicitur, *Agnus Dei*. *Decimum*, Signaculum Sanctæ Crucis. *Vndecimum*, Pia ſcripta, ſeu amuleta ſacra, ad collum appenſa, vt Euangelium S. Ioannis, Symbolum Apoſtolorum, & ſimilia. *Duodecimum* eſt, Inuocatio nominis Ieſu, Beatæ Virginis Mariæ, Angeli Cuſtodis, & aliorum Sanctorum. *Decimum tertium*, Oratio, Ieiunium, & Eleemoſyna. Et tandem, diſſolutio eorum, quæ pertinent ad pactum cum dæmone. Legantur Delrius *lib. 5. diſquiſ. Magic. cap. 2. ſect. 3. quæſt. 3.* Iodocus *in Theſauro Catholico, verb. Maleficium. n. 22.* Bonacin. *in prim. præcep. Decalogi diſp. 3. q. 5. punct. vltim. n. 10.* Suarez *lib. 2. de Superſtit. capit. 17.* Sanchez *lib. 2. in Decalog. capit. 41. n. 25.* Clauis Regia *lib. 4. cap 6. num. 27.* Filliuc. *tractat. 24. cap. 8. q. 4.* Leſſius *lib. 2. loc. citat.* Trullench. *lib. 2. in Decalog. c. 10. dub. 13.* Fagundez *lib. 2. in Decalog. c. 43.*

Qvæstio XXXI.

An peccatum Maleficij, ſit inter alia crimina grauiſſimum.

RESpondeo, tanquam certum: Eſſe grauiſſimum, atrociſſimum, & fœdiſſimum. Quia cum hoc maleficij peccato ſæpiſſime concurrunt alia nequiſſima. Concurrit namque ſæpe *Hereſis*, cum ſæpe credant Magæ, ſeu Maleficæ, quod dæmones damnati non ſint. Quod diuinus honor iis deferendus ſit, &c. *Secundo* concurrit *Apoſtaſia*, quia ſæpe Chriſtum abnegant: renunciant Baptiſmo, & Confirmationi. *Tertio Idololatria*, quia diabolum adorant loco Dei, & illi ſe mancipant. *Quarto, Blaſphemia* in Deum, & Sanctos. *Quinto, Sacrilegium*: quia admiſcent ſuis incantationibus res ſacras. *Sexto, Concubitus* contra naturam, cum creatura ſpirituali. *Septimo*, homicidia, & patricidia, proditiones, mortes animalium etiam, & perditiones frugum, & rerum aliarum. *Octauo* denique, odium in Deum. Quibus omnibus nihil horribilius, deteſtabilius, crudelius, abominabilius poteſt dici. Sic Iodocus *loco citat. n. 24.* Leſſi s *lib. 2. cap. 44. dub. 4. n. 27.* Trullench. *lib. 1. in Decal. cap. 10. dub. 11. n. 18.* Tamburin. *lib. 2. in Decal. c. 6 §. 2. n. 2.*

Qvæstio XXXII.

An quando Maga vltrò ad Sacram Confeſſionem, cum aliquo maleficij peccato, accedit, debeat Confeſſarius aliqua interrogare, & quæ.

RESpondeo, Debere quidem, & *Primo*, interroganda eſt, an integras, & non mutilatas (vt ſolent dæmoni promittere) fecerint confeſſiones, vt ſic omnes repetat, & omnia peccata prodat.

Secundo, roget diligenter, à quo tempore, quo motiuo in tale execrandum crimen lapſa fuerit.

Tertio, inquirat, quibus conditionibus adæſit diabolo. An aliquid animo crediderit contra fidem: quia tunc eſt hæreſis. An ex animo renunciauerit Chriſto Domino, aut eius Fidei: nam tunc eſt apoſtaſia. An adorauerit diabolum, an rebus ſacris ſit abuſa? An hominibus nocumentum intulerit, in perſonis, aut in bonis fortunæ. An offenderit Clericos, aut Religioſos, & cætera, vt *ſupra quæſt. antecedenti.*

Quartò interroget, an adhuc retineat libros, aut alia magica inſtrumenta, quia retentis illis, nequit abſolui. *Quintò*, an alios talia docuerit, ac ſeduxerit, & hi in tali crimine perſiſtant, quia non debet maga abſolui, niſi in quantum in ſe eſt, conuertere illos conetur: & ſi conuerti noluerint, eos ad ſuperiores deferat, & accuſet.

Sextò Confeſſarius curet, vt occaſiones relabendi euitet, & auferat, vt ſi, v. g. habitat, vel verſatur inter Maleficos, quando fieri poſſit, loci mutationem iniungat. Sic Delrius. *lib. 6. capit. 1. ſect. 3. verſ. Quoad interrogatoria.* Layman *ex illo lib. 3. ſect. 5. tractat. 6. §. 1. de Sagis. num 28.* Bonac. *loc. citat. n. 11.* Lupus *in edict. Inquiſit. part. 3. lib. 20. diſt. 11. artic. 2. diff. 1.*

Qvæstio XXXIII.

An Sagæ captæ debeant ante iudiciale examen, ad Sacramentalem Confeſſionem admitti.

RESpondeo, Non eſſe quidem neceſſarium: poſſe tamen, profecto. *Primum* probatur, quia Sagæ ſpe liberationis conſequendæ, innocentiam ſuam tunc prædicare ſolent, & vix adigi poſſunt, vt crimen confiteantur, dum timent ſibi à delatione. Ideoque in pluribus tribunalibus conſuetudo viget, non admittendi Confeſſarios ad reos priuſquam omni examine expedito, noxij iudicati ſint. *Secundum* etiam conſtat, quia, niſi conſuetudo prohibeat, nil obſtat, quominus Confeſſarius prudens, etiam ante iudiciale examen ad ſagas accedat, & ad contritionem de peccatis ſuis diſponat, atque ad patientiam & obedientiam Magiſtratui debitam ſeriò cohortetur. Sic Layman *lib. 3. ſect. 5. tract. 6. de Iudiciis, c. 5. §. vnico de Sagis, n. 19.*

Qvæstio XXXIV.

An dum in tormentis Saga verſatur, liceat, vel expediat quæſtioni Confeſſarium aſſiſtere.

RESpondeo, Non expedire quæſtioni, aut torturæ Sagæ Confeſſarium aſſiſtere. *Quia* (ait Delrius) *abuſus eſt certè, propter irregularitatis multa, quæ ſe hic ingerunt pericula. Quæ ibi neceſſitas Confeſſarij? Imò quæ vtilitas? hortetur ad ſilentium? cauſa eſt cruciatus augendi. Hortetur ad Confeſſionem veritatis, mortis ſententiam accelerat. Abſit potius, fugiat à tam acerbo, & ferali ſpectaculo Sacerdos, ſeque contaminari putet, ſi propior aſſiſtat, & oculis hauriat hanc carnificinam. Fateor illud vtile futurum, ſi in vicino quopiam cubiculo ſit, vt ſi in mortis periculum reus incideret, iuuare poſſit celeriter, & deficienti venire ſuppetias.* Sic ille *ſect. 3. cit. verſ. Quoad animi præparationem.*

QVÆSTIO XXXV.

An caſu, quo fœmina coram Confeſſario conſtanter neget ſe Sagam eſſe, ſed vi torturæ ſe Maleficij crimen coram iudice faſſam fuiſſe: poſſit tunc à Confeſſario Sacramentaliter abſolui.

RESpondeo, tanquam certum: Poſſe, imò & debere, ſi talis perſona alia peccata ſua rectè confiteatur. Quia fides eſt ei adhibenda in foro Sacramenti pœnitentiæ. Sic Layman *loco citat. num.* 24. Qui bene addit, debere tunc Confeſſarium hortari talem mulierem, vt conſiderato dedecore, quod ſibi, ac familiæ ſuæ intulit, Confeſſionem ſuam coram Iudice conſtanter retractet; dummodo aliqua ſpes ſit, quod Iudex ante ſententiam latam, reum retractare volentem auditurus, aut fidem aliquam habiturus ſit; aliàs non tenebitur, quia fruſtranea, & inanis erit reuocatio ſuæ Confeſſionis, quæ nihil profutura putatur, vt notat Simancas *de Cathol. Inſtitut. tit.* 13. *num.* 18. Sic Layman *loco citat. num.* 24. Lupus *lib.* 20. *citat. diſt.* 11. *articul.* 2. *difficul.* 2.

QVÆSTIO XXXVI.

An ſi dicta mulier, quæ falſa Confesſione Iuridica crimen ſibi impoſuit, nolit coram Iudice illam retractare, ob metum tormentorum, poſſit tunc Confeſſarius non obligare illam ad talem retractationem faciendam.

AFfirmant multi, poſſe tunc Confeſſarium non obligare illam mulierem ad talem retractationem faciendam; eo quód putent, talem mulierem non teneri ad ſe retractandum, cum talium tormentorum periculo, etiamſi ſciat, ob id mortis ſupplicio afficiendam eſſe. Ita Angelus *verb. detractio*, §. 7. Sotus *lib.* 5. *de Iuſt. quæſt.* 10. *artic.* 2. Leſſius *lib.* 2. *cap.* 12. *dub.* 7. *aſſert.* 5. Toletus *lib.* 5. *cap.* 66. Sà *verb. Infamare, num.* 1.

Alij contra negant, poſſe tunc Confeſſarium non obligare talem mulierem, vt retractationem faciat, caſu quo, ſi eam omittat, mortis pœnam ſine dubio luet. Ratio eorum eſt, quia qui cauſam ſuæ mortis poſuit, tenetur illam tollere, ſi poſſit, alioquin ſui ipſius occiſor erit: ſed mulier, quæ ſibi crimen falſo affinxit, ob quod morte punienda eſt, poſuit cauſam ſuæ occiſionis: ergo tenetur eam tollere retractando crimen falſo ſibi impoſitum. Ita Nauar. *in Sum. cap.* 18. *num.* 29. *iuncto num.* 28. Couarr. *tom.* 1. *Reſol. cap.* 2. *num.* 8. Molina *tract.* 4. *diſp.* 47. *concl.* 15. Quos omnes ſequitur Layman *lib.* 3. *ſect.* 5. *tract.* 6. *cap.* 5. *de Iudiciis*, §. *vnico de Sagis, num.* 24. Arſenius *S. Inquiſit. part.* 4. quem citat & ſequitur Lupus *p.* 3. *lib.* 20. *diſt.* 11. *art.* 2. *diff.* 2. *verſ. Septimò.*

Sed ego Reſpondeo dicendum, quod licet hæc vltima ſententia ſit probabilior: at in facti contingentia poſſit primam in praxi Confeſſarius ſequi, in gratiam Rei: quia vterque ſe poteſt conformare ſententiæ negantium in hoc caſu obligationem retractandi ſub mortali incumbere, vt bene notat Layman *loc. cit.*

QVÆSTIO XXXVII.

An aliquibus modis poſſit cognoſci Maleficus.

REſpondeo, quod ſic: Nam *Primo* poteſt cognoſci ex ipſius Confeſſione. *Secundo* ex atteſtatione aliorum, qui delicti participes fuerunt. *Tertio* ex ſcriptura reperta apud aliquem; qua ſe dæmoni tradidit. *Quarto* ſi impreſſum gerat ſignum, aut ſtigma, quo Malefici ſolent inſigniri. *Quinto* ſi apud aliquem inueniuntur hoſtiæ, vel imagines cereæ acubus affixæ. *Sexto*, ex minis, quibus quis alicui malum minatus eſt, & is poſtea faſcinatione infectus inuenitur. *Septimo* ex aſſertione, qua quis teſtatur, ſe vidiſſe aliquem vrgentem, aut venena præbentem animalibus, aut aliis, qui poſtea interierunt. Sic Bonac. *loc. cit. num.* 12. Trullench. *lib.* 1. *cap.* 10. *dub.* 13. *num.* 14.

QVÆSTIO XXXVIII.

An ſit opus rumpere ſcriptum, aut chirographum datum dæmoni, quo Magus ſe totum dæmoni dicat, antequam à Confeſſario abſoluatur.

REſpondeo, vt certum, non eſſe opus; ſed ſolùm, quod Magus diſſoluat pactum cum dæmone initum, & à prioribus maleficiis omnino recedat, quod totum per pœnitentiam criminis fiet. Vnde minimè eſt opus, vt dæmon ſcriptum chirographum ei datum cogatur reddere. Si tamen Magus apud ſe chirographum retineat, illiuſve tranſumptum, cogendus eſt rumpere illud, aut comburere, quia etſi retineret, non gratia ſeruandæ fidelitatis dæmoni, ſed ad ſui confeſſionem, & memoriam enormitatis illius peccati, ex ſe nil mali contineret: at poteſt eſſe cauſa ſcandali, ſi fortè amittatur, aut inter alias eius papyros inueniatur, ſiue in vita, ſiue poſt mortem; poteſt enim ſubitò mori, aut demens fieri, aut illius immemor non rumpere ante obitum. Sic Sanchez *libro* 2. *Sum. capite* 40. *numero* 53. Suarez *libro* 2. *de ſuperſt. capite* 17. *numero* 4.

§. II.

De Pœnis a iure ſtatutis contra Veneficos, Sagas, Striges, Ariolos, Sortilegos Diuinos, Magos & Maleficos.

QVÆSTIO XXXIX.

An Malefici, Veneficive, & alij nominati nuper, morte naturali, iure diuino multentur.

REſpondeo, vt certum, quod ſic. Nam ita habetur Exodi 22. *Maleficos non patiaris viuere.* Vbi nomine *Maleficorum*, omnes prædicti comprehenduntur, vt aiunt Suarez *tom.* 1. *de Relig. lib.* 2. *de ſuperſt. cap.* 19. *numer.* 1. Delrius *lib.* 1. *Magic. diſquiſ. capit.* 2. & *libro* 5. *ſect.* 16. Torreblanca *libro* 13. *Spirit. Iur. cap.* 11. *n.* 4. & *Leuit.* 22. ſic habetur: *Vir, ſiue mulier, in quibus Phytonicus, ſiue diuinationis fuerit*

fuerit ſpiritus, morte moriatur. Quæ lex diuina, non eſt per Euangelium mutata, vt bene aduertit Torreblanca *loc. cit. num.* 2. Sic omnes Doctores, præcipuè citati, & Fagundez *lib.* 1. *in Decalogum, cap.* 45. *num.* 1. & 2.

QVÆSTIO XL.

An etiam iure Canonico Malefici, & alij mortis pœnâ puniantur.

RESpondeo etiam vt certum, quod non ſolùm iure Canonico, verum & ciuili, mortis pœna puniuntur. Nam loquendo de iure Canonico, extat Canon Apoſtol. vt refert D Clemens *lib.* 7. *Conſtitut. Apoſtol. cap.* 4. vbi dicitur: *Non dabis operam Magicæ arti, non luſtrabis: luſtratores enim non ſinetis eos viuere.*

Loquendo verò de Iure Ciuili conſtat ex titulo *de Maleficis, & Mathemat. l. Nemo* 5. *ſupplicio capitis, ferietur gladio. l. Multi* 6. & *l. Etſi excepta*, & *l. Quicumque* 9. & *alibi.* Conſtat item ex Iure Regio *l.* 3. *titul.* 23. *part.* 7. *Deuen morir por ende. l.* 6. *titul.* 3. *lib.* 8. *Recopilat. Que los maten por ello.* Quod totum confirmat praxis quotidiana, tam Eccleſiaſtica, quàm ſæcularis, vt teſtantur Lucerna Inquiſitorum, Viatorium Inquiſitorum, Repertorium Inquiſitorum, Simancas, Caſtro, Suarez, Azor, & alij plures, quos affert Torreblanca *cap.* 11. *cit. à num.* 10.

QVÆSTIO XLI.

An Malefici ſint morte plectendi, etiamſi nullum hominem necauerint, nec alia patrauerint crimina, quæ pœnâ mortis multantur.

RESpondeo, vt certum: Quod ſic. Quia eo ipſo ſolùm, quod cum dæmone pactum contraxerint, & ipſi fœderati conuentibus Maleficorum, & dæmonum interfuerint, & quæ ibi præſtare ſolent, exercuerint, interfici, & necari debent. Et meritò quidem: quia, vt *ſuprà* eſt habitum, in hoc crimine ſolo concurrunt alia multa abominanda, & exercenda, quouis ſupplicio extremo digniſſima, vt apoſtaſia à Deo optimo max. Idololatria, familiaritas cum dæmone, oblatio filiorum dæmonibus, concubitus cum illis, &c. ſic omnes. Legantur citati, Torreblanca *num.* 2. Iodocus *verb. Maleficium, num.* 37. Delrius *lib.* 5. *ſect.* 16. & alij, contra nonnullos negantes, prædictos non eſſe morte naturali multandos, quos refert Torreblanca *num.* 44.

QVÆSTIO XLII.

An Malefici, Sagæ, & alij igni mandari debeant.

NEgant aliqui Authores ducti ex *l. Multi, ſupra citat.* vbi dicitur, quod huiuſmodi homines feralis peſtis abſumat: ergo beſtiis potiùs quàm igni ſunt tradendi. Ita ſentiunt Gothofred. & Cuiacius apud Torreblancam *infra.*

Sed omnino Reſpondeo dicendum, quod mandari debent igni potius, quam beſtiis, vt latè ex practica cum multis tenet Torreblanca *lib.* 13. *Iur. Spirit. cap.* 11. *à num.* 14. Et meritò quidem: Quia ſi hæretici contumaces viui comburuntur, pœnitentes verò, compreſſis faucibus, igni mandantur: à fortiori debent tradi Malefici, quorum crimen grauius eſt hæreſi, cum hoc ſæpe peccatum cum aliis grauiſſimis contineat, vt ex dictis conſtat.

QVÆSTIO XLIII.

An Magi, Malefici, & huiuſmodi, ipſo iure afficiantur excommunicatione.

RESpondeo, vt certum: Affici, ſi crimina, quæ committunt, hæreſim externam contineant: nam tunc manent ipſo iure excommunicati excommunicatione lata in Bulla Cœnæ Domini, à qua non poteſt abſoluere, niſi ille, qui poteſt hæreſim: de quo *ſuo loco, part. quarta,* diximus. Si vero non contineant hæreſim, tunc non manent ipſo facto excommunicati, vt cum probabiliori ſententia diximus *ſuprà.*

QVÆSTIO XLIV.

An ſi crimina Magorum hæreſim formalem externam non contineant, poſſint abſolui à quocumque Ordinario Confeſſore.

RESpondeo, Ex dictis: Poſſe, niſi aliàs aliqua illorum crimina ſint in alia diœceſi reſeruata. Ratio eſt, quia quamuis Magorum crimina, vt ſunt pactum cum dæmone, commercium, concubitus, & huiuſmodi, ſint grauiſſima ſcelera: tamen non ſubiacent excommunicationi latæ ſententiæ, & ideo non ſunt reſeruata Summo Pontifici: ergo libere poſſunt ab Ordinariis Confeſſoribus remitti, præcipuè Bullâ Cruciatæ. Sic communis. Tamburin. *libro ſecundo in Decal. cap.* 6. §. 2. *num.* 15. Legantur Diana 1. *part. tract. quinto, reſolut.* 7.

QVÆSTIO XLV.

An Maleficis, aut Sagis in carcere morituris poſſit miniſtrari S. Euchariſtia.

RESpondeo, Poſſe: imò & debere, ſi illi Sacram Euchariſtiam petant, & Sacramentaliter Confeſſæ ſint. Quia cui Sacramentum Pœnitentiæ non negatur, neque viaticum negandum eſt. Sic cum communi tenet Layman §. *vltimo citat. quæſt.* 9. *num.* 32. Qui à fortiori id concedit Sagis, quæ ad ſupplicium mortis ducendæ ſunt: nam iis minus poteſt negari, ſi pœnitentes & confeſſæ ſint. Addit etiam, quod in caſu, quo ad ſagas, & alias huiuſmodi perſonas infames deferenda ſit Sacra Euchariſtia, id debeat fieri cum minore ſolemnitate: vnde pulſus campanæ per plateas, & magnus comitatus omitti poteſt. Sic ille *num.* 33.

Qvæstio XLVI.

An pro Maleficis, Sagis, &c. vltimo ſupplicio affectis poſſint Sacrificia Miſſæ, & alia ſuffragia offerri.

Reſpondeo, vt certum: Poſſe priuatim, vt conſtat ex *cap. Quæſitum* 13. *quæſt.* 2. *de hæretic.* Iuuant namque illis prædicta opera, cum (vt ſupponimus) pœnitentes deceſſerint. Publicè verò, cum ſolemnitate, & apparatu exteriori, non decet, vt docent Layman *loco citato*, & Lupus *lib.* 20. *diſt.* 5. *artic.* 3.

Qvæstio XLVII.

An huiuſmodi Magia, aut Maleficij criminis cognitio, ad Inquiſitores Fidei pertineat.

Reſpondeo, vt quid certum: quod verè ad illos pertineat, caſu quo crimen à Magis, ſeu Maleficis, ſiue Sagis, &c. patratum, adnexam habeat hæreſim, aut expreſſam ſuſpicionem illius inuolvat. Conſtat id ex *cap. Cauſam*, §. *ſanè de hæret. in* 6. & docent communiter Doctores, Suarez *lib.* 2. *de Superſtit. capite* 18. *num.* 12. Simancas *de Cathol. inſtitut. tit.* 37. *n.* 16. Fagundez *lib.* 1. *in Decal. cap.* 45. *num.* 12. Farinac. *de hæreſi, quæſt.* 181. *num.* 101. Palaus *diſp.* 1. *de ſuperſt. punct.* 13. *n.* 6.

At verò ſi crimen ſuſpicione hæreſis careat, quia mera eſt ſuperſtitio, tunc non pertinet cognitio huius criminis ad Inquiſitores, *vt in eo capit. Cauſam*, cauetur. Et ideo ſi delinquens huius criminis ſit Clericus, à ſuo Iudice Eccleſiaſtico puniri debet; ſi laicus, à iudice ſæculari, vel Eccleſiatico ad præuentionem; quia eſt delictum mixti fori. Sic Suarez *loco citat. capite* 19. *num.* 11. Sanchez *libro* 2. *in Decalog. capite* 28. *num.* 92. Palaus *loc. citat. cum aliis.*

Qvæstio XLVIII.

An etiam pertineat ad Inquiſitores cognitio huius criminis ſi ſolùm eſt dubium, an ſapiat manifeſtè hæreſim.

Negant aliqui Doctores ex *cap. Accuſatus, de hæret. in* 6. ibi: *Niſi hæreſim ſaperent manifeſtè.* Ita Gloſſa ibi, *verb. Manifeſtè*, & adducit textum ſimilem *in cap.* 1. *de cenſib. eod. lib. & capite* 1. *de Pœnis eod. lib.* & Ioan. de Rojas *ſingul. fidei* 110. & alij apud Palaum.

Sed ego Reſpondeo, dicendum quod quamuis ſpeculatiuè loquendo, hæc ſententia ſit vera: in praxi tamen vix occurrit caſus, in quo Inquiſitores procedere nequeant: quia ſemper ferè aliquid hæreticum dicti delinquentes credunt, aut hæreſim ſapiens committunt. Sic Delrius *libro* 5. *Magic. ſect.* 2. *verſ. Septimò*, ibi: *In cæteros ſuperſtitioſos Inquiſitores Fidei, ſiue facta ſint atrocia, ſiue ſint leuia, non inquirunt, niſi quando ſapiunt apertè hæreſim: vt Baptizare ſcienter iam Baptizatum, vel Baptizare Imaginem: quoad ſuperſtitioſos verò magos, quia* (vt ait Cyprianus *lib. de duplici martyrio*) *qui magicis artibus vtuntur, tacitè Chriſtum abnegant, dum cum dæmonibus habent fœdus. Vixque fiat vt non, vel hæreticum quid credant, vel hæreſim ſapiens faciant, ideo vix vnquam incidet vllus talis, quin contra eos Inquiſitores poſſint procedere.* Hæc Delrius, & Farinac. *de hæreſi quæſt.* 181. *num.* 91. & ex illis Palaus *cit. num.* 6. vbi agit de modo procendi in hoc delicto, de quo latiùs Delrius *lib.* 6. *cit. per totum*, Gregorius de Valentia 2.2. *diſputat.* 6. *q.* 13. *punct.* 4.

DISPVTATIO V.

De Adiuratione, & Superſtitionibus in ipſa repertis.

Qvæstio Prima.

Quid ſit Adiuratio.

Respondeo, dicendum: Quod adiuratio eſt conteſtatio rei Sacræ, per quam aliqua perſona, imperio, aut obſecratione inducitur ad aliquid faciendum, vel omittendum. Sic D. Thom. 2.2. *quæſt.* 90. *art.* 1. & cum eo omnes Doctores. Legantur Suarez *tom.* 2. *de Relig. lib.* 4. *à cap.* 1. Caiet. Raph. de la Torre, & alij 2.2. *loc. cit.* Valentia *diſp.* 6. *quæſt.* 8. Sanchez *lib.* 2. *Sum. cap.* 42. Leſſius *lib.* 2. *de Iuſtit. cap.* 52. *dub.* 13. Filliuc. *tract.* 24. *cap.* 8. *q.* 7. *n.* 220. Bonac. *in* 2. *præcep. Decal. diſp.* 4. *quæſt.* 1. *punct. vltimo*, Trullench. *lib.* 1. *Decalog. cap.* 10. *dub.* 14. Palaus *tom.* 3. *tractat.* 14. *diſp.* 4. *punct.* 4.

Qvæstio II.

Quotuplex ſit Adiuratio.

Reſpondeo, quod eſt duplex, ſolemnis videlicet, & priuata. Illa eſt, quæ fit ex præſcripta forma ab Eccleſia inſtituta, & à Miniſtris ad id deputatis, & conſecratis. Hæc verò, quæ omni hac ſolemnitate caret.

Deinde Adiuratio vtraque eſt duplex, alia deprecatiua, quæ fit deprecando, vt fecit Apoſtol. ad Rom. 12. *Obſecro vos per miſericordiam Dei, vt exhibeatis corpora veſtra ſancta, &c.* alia verò imperatiua, quæ fit imperando: vt idem Apoſtolus fecit, adiurando Timoth. *Per aduentum Chriſti, & Regnum eius*, vt prædicaret verbum Euangelij opportunè, & importunè. Et ad huius generis adiurationem debent reduci exorciſmi Eccleſiæ quibus dæmones adiurantur. Sic omnes DD. Præſertim citati.

Rurſus Adiuratio adhuc eſt duplex, propria, videlicet, & impropria. Propria fit, cum conteſtamur Deum, vel Sanctos, vt ad ipſum relatos: quia hæc adiuratio habet ex ſe vim ſummam, & authoritatem ad rem optatam impetrandam. Impropria verò, cum conteſtamur Sanctos, ſecundum ſua merita, & dignitatem propriam, abſque ſpeciali ad Deum habitudine: quia etſi adiuratio ſit, non tamen eſt propria, eſto ad illam reducatur: quia non habet illam ſummam vim, & efficaciam ad impetrandum, eſto magnam habeat. Sic Palaus *punct.* 1. *cit. ſub num.* 2.

QVÆSTIO III.

An vt adiuratio licita ſit, requirat eoſdem tres comites, quos iuramentum requirit, nempe veritatem, iuſtitiam & iudicium.

RESpondeo, quod ſic. Quia adiuratio habet quandam ſpeciem iuramenti: ergo exigit ad ſui honeſtatem eoſdem tres comites, quos iuramentum, nempe veritatem, iuſtitiam, & iudicium. *Veritatem*, vt per Deum verum, aut per eius Sanctos adiuretur, animoque rei alicuius impetrandæ. *Iuſtitiam*, vt res petita aut imperata licita ſit, & honeſta, & *Iudicium*, vt fiat in neceſſitate, & cum debita conſideratione, ac reuerentia. Sic omnes. Suarez *tom.* 2. *lib.* 4. *de adiurat. cap.* 4. *n.* 7. Sanchez *lib.* 2. *in Decalog. cap.* 42. *n.* 5. Palaus *de adiurat. diſp.* 4. *punct.* 1. *n.* 5. Trullench. *lib.* 1. *in Decal. cap.* 10. *dub.* 14. *n.* 1.

QVÆSTIO IV.

An obſecrare aliquem, aut imperare, per falſum Deum, vt per Iouem, aut Apollinem, ſit peccatum mortale.

RESpondeo, Tanquam certum: Eſſe mortale, & grauiſſimum: quia tunc honor veri Dei tribuitur falſo deo: Et ideo qui ſic obſecraret, vel imperaret, non adiurationem, ſed idololatriam committeret. Sic Suarez *capite* 4. *citat. num.* 6. Sanchez *num.* 5. Palaus *num.* 5. Bonacina *diſputat.* 4. *circa* 2. *pracep. Decalog. quaſt.* 1. *punct. vltimo, numero* 12. *aliàs* 11.

QVÆSTIO V.

An etiam ſit mortale, fictâ paupertate petere, ob Deum, eleemoſynas.

AFfirmant aliqui, eo quòd in tali caſu, conteſtatur quis diuinam authoritatem ad iniquam Eleemoſynam recipiendam: quod actu videtur eius authoritatem grauiter contemnere, illam aſſumens vt medium ad ſuam iniquitatem patrandam. Ita Suarez *dicto libro quarto, capite* 4. *num.* 7. quem citat, & ſequitur Palaus *diſputat.* 4. *citata, punct.* 2. *num.* 5.

Sed probabilius Reſpondeo ſolùm eſſe veniale, contra virtutem religionis. Quia ille actus Eleemoſynæ, vt à diuite operante procedit, eſt verè optimus: ergo non eſt grauis irreuerentia contra Deum, inducere ad illum, ob Dei amorem; quamuis aliunde ex parte petentis ſit iniquitas, & grauis iniuſtitia, cum fictè Eleemoſynam extorqueat. Sic Sanchez *num.* 5. *citat.* dicens id ſibi ferè certum eſſe.

QVÆSTIO VI.

An qui adiuraret Deum, ad rem aliquam illicitam obtinendam, peccaret mortaliter.

AFfirmandum videtur. Quia interuenit ibi grauis Dei irreuerentia, cum Deus interponatur, vt interceſſor illius peccati.

Sed diſtinctione vtendo Reſpondeo dicendum, mortaliter peccare, quando materia imperata, vel petita, eſt res mortalis; venialiter verò, quando res eſt venialis. Peccabit igitur mortaliter, vel venialiter, contra adiurationis religionem, conſiderata grauitate, vel leuitate materiæ rei illicitæ petitæ, vel imperatæ, vltra peccatum inductionis proximi ad malum. Sic Suarez *num.* 8. Sanchez *num.* 4. Bonac. *n.* 12. Palaus *num.* 6.

QVÆSTIO VII.

An adiuratio ſit actus virtutis religionis.

RESpondeo, dicendum, quod ſit actus virtutis religionis, quando adiuratio fit per Deum, ſiue expreſsè, ſiue tacitè. Quia in hoc adiurans tribuit Deo honorem, quòd eius authoritatem, tanquam plurimum apud omnes valentem, interponat ad aliquid obtinendum. Quando autem adiuratio fit per Sanctos, abſque tacito ad Deum reſpectu, tunc non eſt actus religionis, ſed eius cultus, qui Sancto illi debetur. Quare ſi adiuratio fiat per B. Virginem, pertinebit ad virtutem hyperduliæ; & ſi per alios Sanctos, ad virtutem duliæ. Si autem obſecratio, aut imperium fiat ob vitam alicuius perſonæ, veluti Patris, amici, alteriuſve rei humanæ, tunc talis actus non dicitur, nec eſt propriè adiuratio, & ideo non pertinet niſi ad humanam amicitiam; & ideo nec auget, nec minuit culpam, ſi aliqua committatur in hac obſecratione. Sic Suarez *lib.* 4. *de adiurat. cap.* 1. *à n.* 4. *vſque ad* 7. Sotus *lib.* 8. *de iuſt. q.* 3. *art.* 1. Sanchez *lib.* 2. *Sum. cap.* 42. *n.* 3. Palaus *punct.* 1. *n.* 9.

QVÆSTIO VIII.

An Adiuratio differat ab oratione.

RESpondeo, differre. *Primo*, quia adiuratio formaliter non eſt petitio, ſed abſtrahit à petitione, imperio, & obiurgatione. *Secundo*, quia per orationem aliquid à Deo petitur: at per adiurationem deprecatiuam non petitur aliquid à Deo, ſed propter Deum: quod ſi etiam à Deo aliquando petatur, tunc coniungitur adiuratio cum oratione. Sic omnes communiter. Suarez *loc. cit. cap.* 1. *à n.* 8. Sanchez *cap.* 42. *n.* 1. Filliuc. *tract.* 24. *cap.* 8. *q.* 7. *n.* 202. Trullench. *lib.* 1. *in Decal. cap.* 10. *dub.* 14. *n.* 1. *in fine*, Palaus *tom.* 3. *tract.* 14. *diſp.* 4. *punct.* 1. *num.* 10.

QVÆSTIO IX.

An adiuratio etiam à iuramento differat.

RESpondeo, Etiam differre. Quia in iuramento adducitur Deus in teſtem veritatis, at in adiuratione adducitur, vt obiectum amoris, vel timoris eius, quem adiuramus, vt inde eius amore, vel timore incitetur, & ducatur ad concedendum quod petitur. Sic Sanchez *loc. cit. n.* 1. Suarez *n.* 8. Trullench. *n.* 1. Palaus *n.* 10. vbi bene aduertit, aliquando adiurationem cum Iuramento miſceri, vt patet ex Geneſi 24. Vbi Abraham ſeruum ſuum adiurauit, & ſimul ad iurandum compulit.

QVÆSTIO X.

An ſaltem in omni iuramento promiſſorio inueniatur adiuratio.

AFfirmauit Valentia 2. 2. *diſputat.6. quæſt.8. punct.2.quæſt.1.fine.*

Sed tanquam certum Reſpondeo, Non inueniri. Quia poteſt peti ſimpliciter ab aliquo iuramentum promiſſorium, non interpoſito à petenti, diuino, vt in contractibus contingit: ergo iuramentum promiſſorium inueniri poteſt ſine adiuratione. Sic Suarez *d.cap.1.num.*10.Sanchez *num.*1. Palaus *num.*11.

QVÆSTIO XI.

An Adiurationis ſit aliquod præceptum, diuinum, naturale, aut Eccleſiaſticum.

REſpondeo *Primò*, tanquam certum, nullum eſſe Adiurationis præceptum diuinum, aut naturale. Quia ex vna parte, cultus qui per adiurationem Deo exhibetur, alio modo ſuppleri poteſt: Deinde, ex alia parte, ad obtinenda diuina beneficia, minimè eſt neceſſaria; cum non adiurationi, ſed ſimplici orationi, aut petitioni promiſſa ſint.

Reſpondeo, *Secundo*: Quamuis per ſe non ſit aliquod præceptum Eccleſiaſticum adiurationis, cum nullibi extet; eſt tamen per accidens, ortum ex obligatione Officij Eccleſiaſtici, & adminiſtrationis conuenientis Sacramentorum. Quia Miniſtri Eccleſiæ tenentur ex præcepto Horas Canonicas recitare, & Sacramenta fidelibus miniſtrare: ſed in horum adminiſtratione, & in illarum recitatione plures adiurationes, per Dominum noſtrum Ieſum Chriſtum, & per Sanctos, continentur: ergo iam ex inſtitutione Eccleſiæ, ortum eſt præceptum adiurationis. Non tamen eſt peculiare, ſed coincidit cum præcepto Horarum Canonicarum, & ritè Sacramenta, & Miſſam adminiſtrandi. Verum eſt, quod aliquando etiam poſſit cadere hoc præceptum, ſub Officij obligatione; nam ſuppoſita hominis obſeſſi neceſſitate, tenentur Miniſtri Eccleſiæ ex officio ſubuenire neceſſitatibus ſuorum fidelium, per remedia conuenientia, quorum vnum eſt, iuxta Eccleſiæ ritum, adiuratio per exorciſmos. Sic Suarez *libro* 4. *cap.*4. *à num.ſecundo*, Sanchez *libro ſecundo in Decalog. capite* 41. *num.*4. Palaus *tom.*3. *tractat.*14. *diſp.*4. *punct.*2.*n.*1.Trullench.*lib.*1.*in Decal. cap.*10. *dub.*14. *num.*1.

QVÆSTIO XII.

An cuilibet licitum ſit deprecatiuè adiurare aliquem per Deum, Sanctos, aut aliquam perſonam.

REſpondeo, tanquam certum: Eſſe licitum. Conſtat, tum ex vſu Eccleſiæ deprecantis Deum in orationibus, Per Dominum noſtrum Ieſum Chriſtum. Tum, quia honeſtum eſt, ad quoſcumque inducendos ad aliquod bonum, vti inuocatione diuini Nominis. Sic D. Thom. 2. 2. *quæſt.*90. *art.*1. ab omnibus receptus. Legatur Raph. de la Torre *ibi*, Suarez, & Sanchez *mox citandi.*

QVÆSTIO XIII.

An adiuratus deprecatiuè per Deum teneatur ſub præcepto obedire adiurationi, aut adiuranti.

REſpondeo, Tanquam certum: Non teneri. Patet: quia deprecato nullam obligationem inducit deprecatio, vt conſtat: ergo neque inducet adhuc veſtita diuini Nominis conteſtatione, patet; quia Nomen Dei ibi adducitur ad augendam tantùm deprecationem, illámque efficaciorem reddendam, non ad immutandam.Sic omnes: Suarez *tom.*2. *de Relig. lib.*4. *de Adiurat. cap.*4. *num.*13. Sanchez *lib.*2.*in Decalog.cap.*42.*num.*12. quos citat, & ſequitur Palaus *tom.*3. *tractat.*14. *diſputat.*4. *de Adiurat. punct.*2.*num.*2.

QVÆSTIO XIV.

An item licitum ſit cuilibet ſuperiori, adiurare imperatiuè, aut coactiuè ſuos ſubditos.

REſpondeo, tanquam certum: Eſſe licitum, cauſa iuſta ſic adiurandi exiſtente. Quia ſuperiores erga ſuos ſubditos, verè gaudent poteſtate eis imperandi, eoſque cogendi: ergo poſſunt prædicta poteſtate vti, vt diuini nominis reuerentia, per adiurationem interpoſita, impellantur magis ſubditi ad præceptum exequendum. Sic D. Thom. *loc. cit.* ab omnibus receptus, *ibi* Raphaël de la Torre, Suarez *num.*13.Sanchez *eod. num.*12. Palaus *num.*3.

QVÆSTIO XV.

An ſubditus peccet mortaliter contrauenienſ ſui Superioris præcepto, ſibi per adiurationem impoſito.

AFfirmat abſolutè Tabiena *verb.adiuratio,num.*6.

Sed clarius Reſpondeo, Peccare quidem mortaliter, caſu quo præceptum ſit de re graui, non verò ſi ſit de re leui; nam tunc ſolùm peccaret venialiter. Sic Suarez *cap.*4. *num.*14. Sanchez *eod. num.*14.Bonac.*diſputat.*4.*cit. quæſt.*1. *punct. vlt. n.*6. Palaus *num.*3.

QVÆSTIO XVI.

An ſubditus tranſgrediens ſuperioris præceptum ſibi per adiurationem impoſitum, ſit non ſolùm trangreſſor præcepti, ſed etiam periurus.

AFfirmant apud Suarez, Armilla *verb. Adiuratio, num.*5.D.Anton.2.*p.tit.*10.*cap.*8.Ianſenius, Toledo, & Maldonado.

Sed probabilius Reſpondeo, ſolùm eſſe tranſgreſſorem præcepti, non periurum. Sic communis. Suarez *capite* 4. *cit. numero* 16. Sanchez *libro* 2. *Sum. capite* 42. *numero* 14. Sotus *libro* 8. *de Inſt. quæſt.*3.

quaeſt.3. art.1. col. mihi 3. ibi: *Vnde fit conſequens, quod qui contra adiurationem ſibi factam venit, etiamſi ſeruus ſit, neutiquam eſt periurus, quod re vera eſſet, ſi ipſe iuraſſet, licet fiat criminis inobedientiæ reus.* Sic ille.

QVÆSTIO XVII.

An ex tranſpreſſione præcepti ſuperioris, adiuratione veſtiti, conſurgat duplex peccatum, nempe & contra virtutem Religionis, & contra iuſtitiam, obedientiam, aut caſtitatem præceptam.

AFfirmabunt Authores primæ ſententiæ, quæſt. antecedentis.

Sed probabilius Reſpondeo, Non conſurgere, niſi vnicum peccatum, nempe contra virtutem præceptam, non contra Religionem. Quia, vt *ſuprà* eſt habitum, adiuratio etiam præcepto coniuncta, ſolùm habet excitare adiuratum ad executionem præcepti: ergo ipſa non imponit præceptum: ergo, &c. explicatur amplius. Nam adiuratus reſtituere non remanet obligatus exequi reſtitutionem, ſub ratione adiurationis, cum ſub quocumque fine reſtituat, obligationi ſatisfaciat: ergo adiuratio non inducit obligationem Religionis diſtinctam à præcepto cui adiungitur, tametſi intra illam ſpeciem faciat, vt efficaciùs obliget. Sic Palaus *punct.* 2. *num.* 4. Suarez, & Sanchez *loc.cit.*

QVÆSTIO XVIII.

An adiurans imperatiue eum, in quem nullam habet poteſtatem, peccet mortaliter.

AFfirmant communiter Doctores, eo quòd in hoc caſu adiurans aſſumit nomen Dei in vanum, cum vſurpet poteſtatem in alium, quam non habet, quantum in ſe eſt. Ita Angel. *verb. adiuratio, num.*1. D. Anton.2. *part. tit.*10. *capit.*8. Armilla, & Tabiena *verb. adiuratio, n.6.* & alij apud Silueſtrum.

Sed clariùs Reſpondeo, Peccare quidem mortaliter, ſi res eſt notabilis, aliàs non. Sic Silueſt. *verb. adiuratio, quaeſt. vltima*, explicans hoc modo aliquos Authores, quos pro prima ſententia affert, vt Angelum, Richard. & Archidiaconum. Sic etiam Margarita Confeſſor. *in primo precep. fol.65.* Sanchez *lib.2.ſum,cap.42.num.*13.

§. II.

De his, qui adiurare, & adiurari poſſunt.

QVÆSTIO XIX.

An omnis creatura intellectualis, vel rationalis poſſit adiurare.

REſpondeo tanquam certum, Poſſe. Quia quælibet creatura intellectualis, aut rationalis (& ſola illa) conteſtari poteſt Deum, vel Sanctos, & ideo in primis Deus ipſe, conteſtatione ſui nominis, mouere poteſt creaturas ad aliquid faciendum: ergo & adiurare. Deinde Angeli, & homines, imò & dæmones, idem poſſunt, cum omnes hi poſſint repræſentare aliis nomen Dei, & Sanctorum, vt illius amore moueantur ad aliquid faciendum. Sic vt certum, ſupponit Palaus *tom.*3. *tract.*14. *diſputat.*4. *punct.*3. & Antea Suarez *lib.*4. *cap.*2.*num.*1.

QVÆSTIO XX.

An omnes creaturæ rationales poſſint ſolemniter adiurare.

REſpondeo tanquam certum: Quod non poſſunt ſolemniter; bene tamen priuatim. *Primum* conſtat. Quia adiurare ſolemniter, ſolùm eſt datum Miniſtris Eccleſiæ, quales ſunt inſigniti gradu Exorciſtæ, vt diximus *p.*2. *Secundum* etiam patet, quia omnes alij poſſunt priuatim, & per fidem in Chriſtum, & inuocationem eius Sanctiſſimi nominis dæmones adiurare. Sic omnes. Suarez *lib.*4. *capit.*2.*num.* 10. & 11. Sanchez *libro* 2. *in Decalog. cap.*42. *num.*18. Palaus *diſputat.*4. *punct.*3. *num.*2.

QVÆSTIO XXI.

An quiſquis poſſit ſeipſum adiurare.

REſpondeo tanquam certum, quod non. Quia certum eſt, quod perſona adiurata, debet eſſe diſtincta ab adiurante. Quia ſicut nemo ſe ipſum rogare, aut deprecari poteſt, ita nec adiurare. Sic Suarez *cap.*2.*cit.num.*2.

QVÆSTIO XXII.

An poſſit licite ab homine adiurari Deus.

REſpondeo tanquam certum: Poſſe. Quia ſicuti poſſumus orare Deum, ita poſſumus ei aliquid diuinum repræſentare, ob cuius amorem, aut merita, noſtras orationes exaudiat. Id conſtat ex Scriptura, in qua legimus Moyſen, & alios Prophetas oraſſe Deum, propter ſemetipſum, & proptèr Abraham, & alios iuſtos ſibi dilectos. Et Eccleſia ſemper ferè orat, per Chriſtum. Igitur iam Deus adiurari poteſt ab homine: quamuis verum ſit quod hæc adiuratio, potius obſecratio appellari, quam adiuratio debeat, vt bene D. Thom.2. 2. *quaeſt.*83.*art.*17.*ad* 1.& *quaeſt.*90.*art.*1.*ad.*3. Sic communis, legantur Suarez *loc.cit. num. tertio*, Palaus *eod. num.*

QVÆSTIÓ XXIII.

An etiam Angeli Sancti, necnon homines beati, poſſint à nobis licite, ac ſancte adiurari.

REſpondeo etiam tanquam certum: Poſſe licitè, ac ſanctè, ſi debito modo fiat. Conſtat, quia

quia repræſentatione Dei, & Sanctorum, moueri poſſunt ad præſtandum poſtulatum: ergo poſſunt adiurari. Sicque habet vſus Eccleſiæ, nam omnes petimus à Virgine, aut per filium ſuum, aut per Conceptionem, Natiuitatem, vel Aſſumptionem ſuam, &c. ergo. Verum eſt, quod hæc adiuratio Sanctorum, non eſt aliud, quàm obſecratio quædam, & pars orationis ad ipſos. Nec enim adiurare poſſumus Sanctos cum imperio, ſed cum reuerentia eos humiliter precari, non vt auctores bonorum, ſed vt interceſſores, vt bene aduertit Suarez *loco cit. num.*4. Sic etiam Palaus *num.*3. licet non ita clarè. Qua autem ratione poſſint adiurari homines viatores, habes *ſupra.*

QVÆSTIO XXIV.

An deinde Dæmones (& alij damnati) poſſint adiurari licite, & ſancte.

NEgandum videtur. Quia hi, nec amore, nec timore Dei, nec Sanctorum, ad operandum mouentur; ſed omnia ex odio operantur: ergo non videtur poſſe adiurari.

Sed tanquam certum de fide, Reſpondeo: Adiurari poſſe ſancte, ac licite, ſi debito modo fiat. Patet ex vſu Eccleſiæ, quæ ab initio conſueuit adiurare Dæmones: qui vſus fundatur in Chriſti verbis, ac virtute, dixit enim *Marci vltimo*, de ſuis fidelibus: *In nomine meo dæmonia eiicient.* Et *Lucæ* 10. *Dedi vobis poteſtatem calcandi ſuper ſerpentes,* &c. vnde eſt etiam in Eccleſia peculiaris Ordo Clericorum ad exorcizandos, ſeu (quod idem eſt) adiurandos dæmones inſtitutus: ergo ſi hæc adiuratio debito modo fiat, licita & ſancta eſt. Sic omnes. S.Thom. 2.2. *quæſt.*90. *art.*2. Suarez *lib.*4. *cap.*3. *num.*6. Valentia 2.2.*diſput.*6.*q.*8.*punct.*2.Bellarmin.*tom.*1.*de Sacram.lib.*1.*cap.*15.Palaus *num.tertio cit.*Sanchez *lib.*2. *cap.*42.*n.*15. Qui bene ad rationem dubitandi reſpondet dicendo, *Quod quamuis à dæmone non petatur, vt exeat à corpore obſeſſi, vel nocere deſinat, ob gloriam Dei, & ob eius nominis reuerentiam, quod adiurationis ratio petit* (vt *ſuprà* eſt habitum) *fruſtra enim id ab eis peteretur; quia ea voluntatis peruerſitate obſtinati, quidquid agunt, ex odio Dei agunt: nihilominus dicuntur bene per exorciſmos adiurari, propter ſimilitudinem, & analogiam in hoc conſiſtentem, quod ſicut dum homines adiuramus, inducimus eos, vt propter Dei nomen aliquid efficiant, vel caueant: ita dæmones in virtute, & poteſtate Nominis diuini recedere compelluntur.* Sic ille.

QVÆSTIO XXV.

An etiam Creaturæ inſenſibiles, vt ſal, aqua, nubes, grandines, &c. licite adiurari poſſint.

AFfirmandum videtur. Quia ex vſu Eccleſiæ conſtat, quod Sal & aqua, imò & nubes exorcizantur, aut adiurantur: ergo.

Sed tanquam certum Reſpondeo, Non poſſe propriè adiurari. Patet, quia creaturæ inſenſibiles minimè ſunt capaces ad percipiendam adiurationem, quæ fit per obſecrationem, petitionem, aut imperium: ergo. Nec obſtat ratio dubitandi: quia cùm ſal, & aqua exorcizantur, non ipſa, ſed Deus, & dæmon adiurantur. Deus, vt in eorum vſu aſſiſtat, fauorem præſtans: dæmon, vt fugiat, & à nocendo deſiſtat. Similiter quando adiurantur nubes, & grandines, non adiurantur ipſæ per ſe, ſed Deus ipſe, ne illa nocere permittat: & dæmon, ne illis vtendo nobis noceat. Sic omnes. D.Thom. 2.2. *quæſt.*90. *art.*3. Valentia *ibi*, *diſp.* 6. *quæſt.*8. *punct.*2. Leſſius *lib.*2. *cap.*42. *dub.*3. *num.*72. Suarez *lib.*4. *de Adiuratione, cap.*2.*num.*12. Sanchez *lib.*2.*cap.*42. *num.*37. & 38. Bonac. *diſput.*4. *in* 2. *precept. quæſt.*1. *punct. vltimo, num.*3. Trullench *lib.*1. *in Decal. cap.*10. *dubit.* 14. *num.* 14. Palaus *diſput.*4. *punct.*3. *num.*5. & alij mox citandi.

QVÆSTIO XXVI.

An ſaltem creaturæ ſenſibiles irrationales, vt locuſtæ, pulgon, & ſimilia bruta, poſſint proprie adiurari.

AFfirmandum videtur. Quia animalia bruta videntur capacia paſſiui imperii: atqui adiuratio erga huiuſmodi, potiſſimùm conſiſtit in imperio: ergo. Maior experientia probatur. *Primò*, nam ſæpe videmus animalia, etiam ferociſſima, imperium hominum formidare, atque ab operando deſiſtere: ergo ob ipſum poterit etiam à nocendo ceſſare.

Secundò, quia coniuratores locuſtarum, bruchi (& aliorum lædentium arbores, ſata, & alia virentia) vermium, excommunicant eas, vocant in iudicium, & ſimilia: ergo poterunt eas adiurare. Ita ſentire (ſine ſenſu certè) poſſet, qui teneret bruta animantia aliquam mentem, ſeu rationem habere: vti impiè, & ineptè tenuere Empedocles, Porphyrius, Plutarchus, necnon ex modernis Anton. Citadinus *lib.*1. *poſter. Ariſt.c.*3. Laurentius Valla *cap.*9.*ſuæ Dialecticæ*, apud Raphael. de la Torre 2.2.*q.*90.*art.*3.*diſp.vnica,n.*4.

Sed tanquam certiſſimum Reſpondeo, Non poſſe. Quia irrationales creaturæ nullius rationis ſunt participes: ergo incapaces adiurationis, cùm hæc ſit opus rationis practicæ. Sic communiter omnes DD. cum D.Thoma *quæſt.*90. *art.* 3. *cit.* Raphael de la Torre nuper adductus, & alij *quæſt.antecedenti.* Nec obſtant argumenta contraria.

Ad primum enim Reſpondeo negando bruta eſſe propriè capacia imperij. Quod ſi aliquando ad imperium hominum videmus fugere, aut formidare, vel accedere, non ideo eſt, quia vocum ſignificationem percipiunt, ſed quia ex geſtu truci, aut verborum ſtridore horrido, naturali inſtinctu iudicant eſſe fugiendum: ſicut è contra ex vultu amicabili, & oculis lætis eſſe accedendum: hoc autem non ſufficit, vt adiurationis vi aliquid faciant.

Ad ſecundum iam dicam quæſt. ſequenti.

QVÆSTIO

Qvæstio XXVII.

An ſit licitum, locuſtam, bruchum, & alios vermiculos, in iudicium euocare, & conteſtata lite, excommunicare, & anathematizare?

AFfirmant eſſe licitum, nullamque in hoc modo coniurandi ſuperſtitionem contineri, Felix Malleol. *in Malleo Malefic. tom. 2. libro* 6. Sprenger in Malleo *tom. 2. quæſtione 2. cap.* 1. Chasſaneus *conſid.* 1. *numero* 123. *part.* 5. & Anonym. *tractat. 2. de exorciſmis.* Et probant, quia praxis eſt, apud aliquas nationes, contra prædictos vermes inſtituere iudiciarium proceſſum; ſicut fit contra facinoroſos, & conteſtata lite, anathematis cenſura exterminari, vt refert Delrius *lib. 3. Mag. diſq. part. 2. q. 4. ſect. 8. & poſt lib. 6. in Anacephalæoſi, monit.* 11.

Sed tanquam certum omnino Reſpondeo omnino eſſe illicitum, ſuperſtitioſum, vanum, ac ridiculum, tales vermes ad iudicium ſimul cum plebe, cui nocent, vocare: ac conſtituto ex vtraque parte procuratore, & aduocato, accuſare, & auditis rationibus ex vtraque parte, tandem excommunicare, & anathematizare, & ab illis locis exterminare, ac abigere. Probatur manifeſtè. Quia ſi lis contra irrationalia intentetur; ſunt litis, & ſententiæ percipiendorum incapacia. Si verò, aduerſus dæmones, à quibus mouentur ſæpe; nil refert illos accuſare, aut defendere, aut excommunicare: ergo. Nec refert, quod dicta animalia ſæpe ſententiæ obediant, ac nocere deſinant. Quia id non euenit ex virtute ſententiæ latæ, ſed ex poteſtate dæmonum, qui auferunt dicta animalia nocentia, vt ſic vana hæc, & ſuperſtitioſa hominibus perſuadeant. Sic Nauarr. *libro 5. conſil. tit. de ſent. excommun. conſil. 2. aliàs* 5. Sotus *libro 5. de Iuſt. quæſtione 12. artic. 2. & libro 8. quæſtion. 3. artic. 3. fine.* Delrius *diſquiſit. Magic. loc. citat.* Suarez *tom. 5. in 3. p. diſputat. 5. ſect.* 1. Henriquez & Rodriguez, quos omnes citat, ac ſequitur Sanchez *libro 2. ſum. capit. 42. numero* 39. Valentia 2. 2. *diſputat. 6. quæſtion. 8. punct. 2.* Palaus *tom. 3. tract. 14. diſputatio. 4. punct. 3. numero* 6. Trullench. *libro 1. in Decalog. cap. 10. dubio 14. in fine.* Raphaël de la Torre 2. 2. *quæſt. 90. art. 3. diſputat. vnica, numero ſeptimo,* Bonac. *in noua edit. diſputat. 4. in 2. præcep. Decalog. quæſtion. 1. punct. vltimo, numero quarto, verſ. An autem.* Filliuc. *numero* 219. latè Torreblanca *libro 9. Iuris ſpirit. capit.* 13. & alij. Qui communiter dicunt, non excuſati à mortali, qui has creaturas irrationales modo enarrato, adiurant. Legatur Palaus.

Qvæstio XXVIII.

An ſaltem poſſit quis prædicta bruta adiurare, ſi non obſecratione, aut imperio morali; phyſica tamen & efficaci virtute ſupernaturali?

REſpondeo, Poſſe. Quia ſicut Chriſtus Dominus virtute propria imperauit ventis, & mari, & facta eſt tranquillitas magna, ita vt videntes mirati fuerint, dicentes: *Quis eſt hic qui ventis, & mari imperat, & obediunt ei?* Ita ſerui eius in fide, & virtute illius poſſunt idem facere. Poſſunt enim imperare huic monti, vt hinc transferatur, & faciet; & locuſtis, vt recedant, & obedient; non morali, ſed (vt ita dicam) phyſica obedientia. Sic Suarez *libro 4. capit. 2. fine,* & ex illo Palaus *punct. 3. fine.* Qui bene aduertit, adiurantem in hoc caſu debere cognoſcere, ſe ad hos operandos effectus, ſupernaturali virtute præditum eſſe: quod facilè cognoſcet, an ex virtute diuina, an ope dæmonis hæc præſter, ex dictis *ſupra tract. de ſuperſtitione.* Legatur ad idem Sanchez *c. 42. cit. fine,* & Lupus *in edict. Inquiſit. part. 3. lib. 15. diſt. 5. fine.*

§. III.

De aſſiſtentia dæmonum in corporibus obſeſſis.

Qvæstio XXIX.

An vt quis dæmonium habere dicatur, ſit neceſſum, quod dæmon ſit in ipſo homine, & aliquam poteſtatem in eo habeat.

REſpondeo, Affirmatiuè. Pro quo ſciendum, quod duplici modo poteſt dæmon homini aſſiſtere; exterius nempe, & interius. Si igitur ſolùm exterius homini aſſiſtat; non dicitur homo dæmonium habere; alias S. Iob, D. Antonius & alij Sancti, imo & ipſe Chriſtus Dominus dicerentur habere dæmonia, eſſentque dæmoniaci, cum ſæpe illis dæmonium aſſiſteret tentando, & vexando, quod eſt blaſphemum: igitur, vt quis dæmonium habere dicatur, requiritur, quod hoc illi interius aſſiſtat, & habeat aliquam poteſtatem in eius corpus. Sic omnes. Legantur Thyreus *lib. de dæmoniacis, capit.* 2. Sanchez *libro 2. ſum. cap. 42. num* 6. Palaus *tom. 3. tract. 14. diſputat. 4. de Adiurat. punct. & n. vltimo,* Iodocus *verb. dæmones, numer.* 24.

Qvæstio XXX.

An dæmon vniatur corpori obſeſſi, ſicut anima vnitur corpori, quod informat.

REſpondeo, Tanquam certum. Non vniri ſic, ſed diuerſo omninò modo. Nam anima vnitur corpori tripliciter; videlicet vt forma, vt motor intrinſecus, & vt finis. Vt forma, dat eſſe ſpecificum; vt motor, dat vegetationem, & ſenſationem; & vt finis, dat ipſi perfectionem. Dæmon verò ſolùm vnitur corpori obſeſſo, vt motor extrinſecus; & ideo non vegetat corpus, nec dat ei ſenſum; nec audit, nec videt per corpus, & ideo non talis eſt motor, ſicut eſt anima. Sic Toſtatus *ſuper Matth. cap. 8. quæſt. 113. ad 2.* Sanchez *num. 6. citat.* Lupus *in edict. S. Inquiſit. part. 3. lib. 22. diſt. 1. art. 1. diff.* 3.

Qvæstio XXXI.

An dæmon aſſiſtens corpori obſeſſi, exerceat in eo omnes vires eius corporales ad motum localem pertinentes.

RESpondeo exercere. Quod facit duobus modis. *Primo*, mouendo ipſum corpus ad motum per ſe ipſiuſmet dæmonis coniuncti, ſeu adhærentis corpori. *Et ſecundo*, per apprehenſionem ad imperium voluntatis mediante potentia executiua. Sic Bartholom. Sibylla, Henric. de Aſſia, quos citat, & ſequitur Lupus *loco citat. diſſ.*4. vbi aduertit, *Quod licèt corporalis natura obediat imperio ſpirituum, quantum ad motum localem, v. g. ſuſcipiendo impulſum, impetus, proiectionem, &c. oportet tamen intelligi cum limitatione (ſcilicet) ad certam vnionem, & præſentiam ipſorum ſpirituum ad corpora, quæ mouere volunt.* Sic ille.

Qvæstio XXXII.

An dæmon poſſit ingredi in corpus humanum, & ab illo egredi, per quamcumque eius partem.

NEgandum videtur. Quia omnes fideles oſcitantes, os ſigno crucis muniunt, vt dæmonibus introëundi in illos, tali ſigno, poteſtas auferatur: ergo ſignum eſt, quod per os intrent.

Sed tanquam certum: Reſpondeo, quod licèt dæmones ſæpe per os obſeſſorum intrent, ac exeant; nihilominus poſſint facile per quamcumque partem corporis ingredi, ac exire, nempe per os, aures, nares, perque alios quoſcumque meatus, & poros; imò & per quaſcumque alias ſolidiſſimas partes, quia has penetrare ſine apertione, & ruptura ſpiritibus eſt facile. Nec per hoc poteſt improbari, ſed potius laudari debet conſuetudo cruce ſignandi os, eo quòd per ipſum ſæpe dæmones ingredi, ac exire ſoleant. Sic omnes. Legantur Thyreus *loco citat. cap.*9. Sanchez *cap.*41. *num.*7. Raph. de la Torre 2. 2. *q.*90. *art.* 2. *diſput.* 23.

Qvæstio XXXIII.

An dæmon poſſit reſidere in quauis hominis parte: necnon totus in toto, & totus in qualibet parte illius, inſtar animæ rationalis.

REſpondeo vt certum, Poſſe dæmonem pro arbitratu ſuo, totum hominem, ac omnes collectim eius partes, vel diuiſim occupare, vt caput, brachia, ventrem, tibias, & cæteras partes ſeorſum, & omnes ſimul: verum eſt, quod ab anima in hoc diſcriminetur; nam cum anima omnium partium corporis ſit forma, omnes viuificet, non poteſt aliquas viuificare, & alias non. Dæmones verò, cum in corporibus, vt motores reſideant, non vt formæ, poſſunt pro ſua voluntate omnes, vel ſolùm aliquas partes occupare. Sic omnes, præcipuè Thyreus, Sanchez, & Torre *locis citatis.* Difficilius eſt determinate loquendo de facto, quas partes hominis obſeſſi occupent. Pro quo ſit,

Qvæstio XXXIV.

An Dæmones de facto, regulariter loquendo, in corde, aut prope illud reſideant.

REſpondeo Affirmatiuè. Quia quamuis, vt nuper diximus, dæmon in qualibet corporis parte poſſit eſſe, & totus in toto, ac totus in qualibet parte inſtar animæ rationalis (non vnitus, ſed per ſe ſtans, ſicut motor, & gubernator nauis naui aſſiſtit) & nunc in vna, nunc verò in alia: tamen de facto eius aſſiſtentia regulariter eſt in corde, aut prope illud, vt inde prauos motus excitet: quia cum principium omnium actionum corporis humani ſit cor, vt facilius vexare, ac exagitare totum corpus poſſint, ſuas ſedes in corde, vel prope cor eligunt. Sic Thyreus, Sanchez, & la Torre citati. Palaus *diſputat. quarta, punct. & num. vltimo.* Iodocus *verb. dæmones, num.* 32.

Qvæstio XXXV.

An in vno, & eodem homine poſſint eſſe multa dæmonia.

NEgarunt quidam, ſuppreſſis nominibus, citati ab Abulenſi *in* 8. *Matth. quæſt.* 136. eo quod obſtet odium crudele, quod dæmones habent inter ſe; propter quod nequibunt in eodem domicilio habitare.

Sed tanquam de fide certum reſpondeo dicendum, quod poſſint eſſe. Conſtat ex *Matth. cap.*8. vbi dicitur, legionem dæmoniorum vnum vexaſſe hominem: & *Lucæ* 8. Chriſtum eieciſſe à Magdalena ſeptem dæmonia: ergo. Deinde conſtat, quia dæmones carent quantitate: ergo vbi vnus eſt, ibi innumeri eſſe poſſunt. Sic omnes: legantur Abulenſ. & Sanchez *loc. cit.* Raphael de la Torre 2. 2. *q.* 90. *art.* 2. *diſput.* 23. Qui ex D. Thoma bene ad rationem dubitandi dicit, quod quamuis dæmones maximè inter ſe diſſideant: tamen in nocendo hominibus ſocietatem inierunt, & vnanimes conſpirarunt.

Qvæstio XXXVI.

An plures Dæmones plus vexent corpus obſeſſi, quam vnus, & quomodo.

REſpondeo circa primum, plus vexare, communiter loquendo. Quia plures ſunt ad id intenti. Conſtat ex illo dæmoniaco à legione dæmoniorum, ideſt à 6666. occupato, cui plures dæmones plura tormenta inferebant: habebat enim habitationem in monumentis, non poterat eum quiſquam catenis conſtringere: diu, & noctu in montibus vagabatur, lapidibus ſe concidebat, &c. ſic la Torre *diſputat.* 23. *citat. num.* 2. Dixi, communiter loquendo, quia certum eſt, quod vnus dæmon ſolus tantum poteſt nocere homini quantum plures, vt ait Iodocus *verb. dæmones, n.* 35.

Circa

Circa ſecundum, ex eodem Reſpondeo quod multis modis poſſumus imaginari, dæmones inhabitantes in vno homine tot, & tantas moleſtias inferre. Primo modo, vt ſinguli in propriis, ac diſtinctis partibus hominis reſideant, in quibus quiſque operetur, cruciando, torquendo, &c. Secundo modo, vt omnes in omnibus partibus hominis eſſendo, quilibet diuerſa inferant nocumenta: ita vt v. g. quidam cor conſtringant, alij percutiant, &c. Legatur la Torre *loc. cit.*

QVÆSTIO XXXVII.

An dæmones, ex infimo ſolum Ordine, vel gradu hominum obſideant corpora, eaque vexent.

AFfirmandum videtur. Quia Angeli ſupremi Ordinis, vt Cherubim, ac Seraphim, non ſe immiſcent mundanis negotiis, ſed contemplationi ſoli, & amori Dei vacant: ergo neque mali ſpiritus ordinis ſuperioris mala noſtra meditantur, puta ingreſſum in corpora, aut animarum tentationem; ſed ſolis malis ſpiritibus inferioris ordinis reſeruatur, cæteris nil de hoc cogitantibus, flammis perpetuò in inferno detruſis.

Sed omnino Reſpondeo vt certum, quod non ſolum dæmones ex infimo ordine, vel gradu hominum ingrediantur corpora, illaque vexent: ſed etiam ex ordine ſuperiori. Quia id colligitur ex Paulo *ad Epheſ. 6.* dicente: *Non eſt nobis colluctatio aduerſus carnem, & ſanguinem, ſed aduerſus Principatus, & Poteſtates, aduerſus mundi rectores tenebrarum harum, contra ſpirituales nequitias in cœleſtibus.* Ecce, Principatus, & Poteſtates, qui ſunt ex ordine ſuperiori dæmonum, dicuntur eſſe nobis infeſti: poſſunt igitur ingredi humana corpora. Quod verò ex infimo ordine dæmones moleſtent, & ingrediantur mortalia corpora, nulla poteſt eſſe ratio dubitandi, cum infimus eorum gradus expoſcat, vt in his curis ſe intromittant. Igitur ex omni gradu, ac ordine dæmoniorum, cupiunt ingreſſum in hominum corpora, & perficiunt, quando Deus hoc illis permittit. Sic Raph. de la Torre *loco citat. diſputat.* 25. Iodocus *verb. dæmones, num.* 34. ex Thyreo *cap.* 12.

§. IV.

De ſignis, quibus aliquis cognoſcitur eſſe dæmoniacus, & à dæmone obſeſſus.

QVÆSTIO XXXVIII.

An ſi quis non poſſit continuare eſum carnis hædinæ per dies triginta, iudicari debeat dæmoniacus.

AFfirmat Sammatinus 1. *p. Sacerdotalis, tract. de Exorciſmo, cap.* 3.

Sed omnino oppoſitum, Reſpondeo. Quia tale indicium eſſe optimum, ad cognoſcendam, & detegendam epilepticorum affectionem: non vero obſeſſorum à dæmone, ſeu Energumenorum, qui plerique Epileptici non ſunt, optime ſentit Delrius *lib. 6. diſquiſ. Magic. c. 2. ſect. 1. quæſt. 3. verſ. Sammarinus, pag. mihi* 184.

QVÆSTIO XXXIX.

An ſit iudicandus dæmoniacus homo ille, qui oculos terribiles, & horribilem, ac truculentum vultum, &c. habet.

AFfirmandum videtur. Quia ipſi dæmones ſunt terribiles, crudeliſſimi, ac truces: ergo tales formas illis, in quibus habitant imprimunt. Ita ſentiunt Sammatinus *loco citat.* cui conſentit Delrius.

Sed clarius Reſpondeo, Eſſe indicandum dæmoniacum, coniecturaliter tantùm: non certitudinaliter: eo quòd poſſit nonnunquam quis habere oculos terribiles, ac vultum truculentum, ab infirmitate aliqua, aut à natura. Sic Raphael de la Torre 2. 2. *q.* 90. *art.* 3. *diſp.* 26. *n.* 3.

QVÆSTIO XL.

An ſit certum ſignum obſidentis dæmonis ſtupor membrorum, & vitalium omnium fere operationum priuatio.

AFfirmandum videtur: ex obſeſſo illo qui, vt dicitur *Matth.* 9. & *Lucæ* 11. priuatus erat viſu, auditu, & locutione.

Sed Reſpondeo dicendum, eſſe ſignum quidem, ſed non omnino certum, & indubitatum: ſed coniecturale tantum. Quia talis ſtupor, & operationum vitalium priuatio, interdum prouenit à morbis caducis. Sic Raphael de la Torre *diſputat.* 26. *num.* 3.

QVÆSTIO XLI.

An ſit certum ſignum hominis obſeſſi, ſi habeat vires, quæ excedere videantur facultatem hominis.

REſpondeo dicendum, quod quamuis ſit ſignum generans vehementem ſuſpicionem, ac coniecturam inhabitationis dæmonum in tali homine, non tamen eſt certum, & infallibile. Quia multi ſunt adhuc noſtris temporibus ingentium virium, quos tamen non proinde obſeſſos eſſe dicimus. Sic la Torre *loco citato, num. tertio*: ſed vt dixi, verè generant ſuſpicionem vehementem: conſtat ex Rituali Rom. *tit. de exorcizandis obſeſſis*, & tradit Lupus *part.* 3. *lib.* 22. *diſt.* 4. *artic.* 3.

QVÆSTIO XLII.

An ſit certum, & indubitatum ſignum, energumenti, aut obſeſſi; ſi loquatur ſermonem alienum à patria ſua, quem ante morbum non didicerat.

NEgat adhuc hoc ſignum eſſe infallibile Lemnius, qui *libro* 2. *capite* 1. *de Occultis naturæ*, docet

docet, melancholicos, & phreneticos, ex frequentiſſima humorum ebullitione, & vehementi ſpirituum agitatione, poſſe variis linguis loqui, quamvis antea nullam earum nouerint.

Sed vt quid certum Reſpondeo, Eſſe certum, & indubitatum ſignum energumeni. Quia impoſſibile eſt, hominem proferre ſuos conceptus peregrina lingua, quam minimè didicit: ergo debet eſſe ab aliquo ſpiritu inhabitante talem hominem: ſiue ſpiritus ille bonus ſit, ſiue malus, vterque enim omne genus linguarum probè ſciunt. Sic communiter Doctores. Sammarinus, quem citat, & ſequitur Delrius *quæſtione* 3. *citat. verſ. Sammarinus.* Sotus *libro* 8. *de Inſtit. quæſt.* 3. *articulo* 2. *ad* 2. *verſ. Primo argumento ſubnotatur.* Ciruelo *de ſuperſtit.* 3. *part. capit.* 8. Thyreus *de Dæmoniacis capite* 22. Sanchez *libro* 2. *capite* 42. *numero nono*, Raphael de la Torre 2. 2. *quæſtione* 90. *artic.* 3. *diſputatione* 26. *numero quartò.* Qui bene addunt, ad idiomatis peregrini ſignum, referri ſcientiam legendi, au ſcribendi, aut cantandi, aut rerum naturalium nullo ſtudio comparatam. Sic etiam ex Rituali Roman. docet Lupus *loco citato*, Iodocus *verſ. dæmones, n.*43.

QVÆSTIO XLIII.

An poſſit certò quis iudicari dæmoniacus, ſi quando leguntur exorciſmi ſuper eum, conturbetur.

RESpondeo, Poſſe certò. Quia eſt ſignum efficax, vt ait Sammarinus *loco citato*, & ex illo Delrius. Qui addunt hæc alia ſigna, quæ inter coniurandum energumenum occurrunt. Nam quando Sacerdos (inquiunt) ponit manum ſuper caput Energumeni, tunc aliqui ſentiunt ſub manu rem frigidiſſimam, tanquam glaciem. Aliquibus deſcendit ventus per humeros, & renes, qui eſt frigidiſſimus. Aliquibus caput in immenſum aggrauatur. Aliquibus cerebrum conſtringitur, & perforatur, ſicut ſi gladio percuteretur. Aliquibus inflammatur caput, & facies, & aliquando tota perſona, ac ſi eſſet vapor ignis. Aliquibus febris immenſa cum doloribus capitis evenit, & totum corpus extenuatur, & tangitur: ſed omnia iſta accidentaria parum durant, quia coniuratio tollit dæmonis vigorem. Aliquibus conſtringitur guttur, adeoque videntur ſtrangulari. Aliquibus ad orificium ſtomachi mouetur quædam res ad modum pilæ, ac ſi eſſent vermes, ac formicæ, aut ranæ. Quibuſdam accidit vomitus magnus ſtomachi. Aliquibus magna tortura in viſceribus. Nonnullis venter vehementer inflatur. Quibuſdam conſtringitur cor, ac ſi intolerabiliter ferirentur. Oſtenditur etiam dæmon in aliqua corporis parte palpitando, ſicut piſcis, aut in modum formicarum. Aliquando pertranſit à capite vſque ad digitos pedum, ſicut ventus, & è contra. Sic illi.

QVÆSTIO XLIV.

An ſuſpecti ſint de dæmonio inhabitante, qui recuſant inuocare nomen Ieſu, aut Mariæ, aut recitare aliquem Pſalmum, aut aliam piam orationem.

RESpondeo omnino eſſe ſuſpectos. Situti ſunt illi, qui concutiuntur, terrentur, fiunt impatientes, & blaſphemant, quando eis adhibentur Sanctorum Reliquiæ, Agnus Dei benedicti, aut Crucis ſignum frontibus eorum imprimitur, aut aqua benedicta aſperguntur, aut Sacroſancta Euchariſtia oſtenditur, vel in aurem ipſorum lingua peregrina inſuſurratum fuerit illud Deuteron. 32. *Deum, qui te genuit, dereliquiſti, & oblitus es Domini Creatoris tui.* Sic ex Thyreo *lib.*6. *cap.*26. docet Iodocus *verb. dæmones, num.*45. Raphael de la Torre 2.2. *quæſt.*90. *art.*2. *diſput.* 26. *num.*9. lege de aliis ſignis loquentem Iodocum *loco citat. num.*27. 28. 41. & 44.

§. V.

De Modo eiiciendi dæmones ex obſeſſis.

QVÆSTIO XLV.

An in Eccleſia ſit poteſtas à Chriſto data coërcendi, & imperandi dæmonibus, eoſque ex obſeſſis eiiciendi.

RESpondeo tanquam certum de fide, Eſſe in Eccleſia. Conſtat *primò ex Luca* 10. vbi dicentibus Apoſtolis ſuo Magiſtro Chriſto: *Domine etiam dæmonia ſubiiciuntur nobis in nomine tuo* (intellige, propter poteſtatem ab ipſo Domino eis collatam, *Matth.*10.) ſubdit Chriſtus, quaſi renouans talem poteſtatem: *Ecce dedi vobis talem poteſtatem calcandi ſuper ſerpentes, & ſcorpiones* (id eſt, dæmones) *& ſuper omnem virtutem inimici* (id eſt, exercitum dæmoniorum.) *Et Marci vltimo: In nomine meo dæmonia eiicient. Secundò* conſtat ex multis miraculis, quæ patrarunt Apoſtoli circa expulſionem dæmoniorum, vt conſtat ex loco Lucæ adducto, & ex lib. Actuum Apoſtol. *cap.*9. & 15. Et tandem conſtat ex Exorciſmis ad hunc effectum ab Eccleſia inſtitutis. Sic omnes Catholici.

QVÆSTIO XLVI.

An etiam in Eccleſia ſit poteſtas immittendi dæmones in homines, vt eos corporaliter vexent.

AFfirmant aliqui Authores eſſe nunc in Eccleſia talem poteſtatem: eo quòd in primitiua, fuiſſe Apoſtolis conceſſam, conſtat ex Scriptura Sacra, in qua habetur, quod Apoſtolus Paulus tradiderit Sathanæ inceſtuoſum Corinthum, 1. *Cor.*5. & Hymeneum, atque Alexandrum ob eorum blaſphemiam, 1. *Timoth.* 1. Confirmans ſuam ſententiam,

tiam, quia ſæpè cum dæmones eiiciuntur ab hominibus, petunt ab exorciſtis, vt eis liceat intrare in alios homines, vt petiit quidam dæmon, quem ex Artemiſia Imperatoris Diocletiani filia eiecit S. Cyriacus, vt refert Surius *tom.* 4. ergo dæmones cognoſcunt hanc poteſtatem habere Exorciſtas. Ita ſentire videtur Iodocus *v. dæmones, numer.* 39. *verſ. Tertio, & num.* 58. *verſ. Tertio,* ex Thyreo *libro ſexto, cap.* 16. & 50.

Negant verò contrà alij, docentes, quod licèt Apoſtoli omnes habuerint dictam poteſtatem immittendi dæmones in aliquem hominem; tamen ad poſteros nunquam fuiſſe deriuatam; quia (inquit) ſi deriuata fuiſſet ad poſteros, & modo extaret in Eccleſia, ſemel, aut iterum executioni mandaretur, quod certè non fit. Sic Raph. de la Torre 2. 2. *quæſt.* 90. *art.* 2. *diſp.* 1. *num.* 6.

Sed ego clarius, ac probabilius Reſpondeo, & fuiſſe talem poteſtatem in Apoſtolis, vt omnes vtriuſque iuris Doctores affirmant; & deriuatam fuiſſe ad poſteros, & nunc in Eccleſia extare: non tamen occurrere poſſe moraliter caſum, in quo talis poteſtas poſſit executioni mandari, eo quod aliis modis, & pœnis criminoſi puniri queant. Et ſic in concordiam redigi poſſunt Authores pro vtraque ſententia adducti. An autem poſſit id exorciſta facere, caſu quo id petat dæmon, dicemus *infrà quæſt.* 67. & 68.

QVÆSTIO XLVII.

An poteſtas expellendi dæmones poßit eſſe naturalis?

Affirmant quidam Medici, inter quos fuere Fulginas, Forliuius, Garbus, & alij, attribuentes hanc poteſtatem hominibus temperaturam quandam æqualitatis, ex humorum, & qualitatum actiuarum ad pondus æqua mixtione habentibus.

Sed tanquam certiſſimum Reſpondeo, Minime poſſe eſſe naturalem. Patet, tum quia nullus homo mortalis, & corporeus poteſt habere imperium, aut poteſtatem cogendi dæmones, qui incorporei, & immortales ſunt, vt fugiant, aut aliquid aliud faciant. Tum etiam, quia poteſtas ejiciendi dæmones connumeratur inter gratias miraculorum, vt ait D. Thom. *de potent. q.* 6. *art.* 9. *argum.* 15. Eſtque Donum Dei, vt dicitur 1. *ad Corint.* 12. ergo talis poteſtas ſupernaturalis eſt. Vnde opinio Medicorum relata omnino rejicienda eſt. Sic Raph. de la Torre *loc. cit. diſp.* 3. *per totam,* Iodocus *cit. n.* 52.

QVÆSTIO XLVIII.

An hæc poteſtas ejiciendi dæmones ſolemniter, ſit ſolis Exorciſtis conceſſa.

Reſpondeo, Tanquam certum, dicendum, quod ſolùm Exorciſtis ſit conceſſa poteſtas ejiciendi dæmones ex obſeſſis, ſolemni ritu. Quia exercitium huius poteſtatis eſt actus Ordinis Eccleſiaſtici, vt aliàs diximus: ergo ſolemniter nequit exerceri, niſi ab ordine tali inſignitis, qui ſunt Exorciſtæ. Dixi, *ſolemniter,* quia adiurare dæmones præcipiendo illis exire, nuda, ac ſimplici adiuratione, omnibus vtriuſque ſexus eſt licitum, vt omnes fatentur.

QVÆSTIO XLIX.

An omnes Exorciſtæ potiantur dono actuali ejiciendi dæmonia?

Negandum videtur. Quia gratia hæc ejiciendi dæmonia pertinet ad gratiam miraculorum: at huiuſmodi gratiam, ſicuti alias gratis datas, diuidit Spiritus Sanctus ſingulis provt vult, vt ait Paulus 1. *Cor.* 12. ergo gratia hæc eiiciendi dæmones, non conuenit omnibus Exorciſtis, ſed quibuſdam ſic, quibuſdam non. Propter hoc, & alia argumenta, hanc negatiuam partem eſſe probabilem, affirmat Raph. de la Torre 2. 2. *quæſt.* 90. *art.* 2. *diſput.* 5. *num.* 14.

Sed vt certum mihi Reſpondeo, omnes Exorciſtas potiri dono actuali eiiciendi dæmonia, quotieſcumque ſe offerat occaſio, & ejectio illorum ſit expediens. Probatur. Quia ordo Exorciſtarum eſt verum Sacramentum à Chriſto Domino inſtitutum, inter alios effectus, ad pellendos dæmones è corporibus obſeſſis, vt diximus 2. *part. tract.* 6. *diſp.* 1. *quæſt.* 6. & *diſp.* 2. *q.* 13. & 14. ergo ex vi Sacramenti recepti omnes Exorciſtæ habent hanc gratiam, & poteſtatem ad abigendos dæmones: ergo quotieſcumque ſe offerat occaſio, & expediat, actualiter ejicient. Sic tandem hanc partem, vt probabiliorem, tenet Raphaël *loc. cit.*

QVÆSTIO L.

An ſint aliqui Exorciſtæ, qui præ cæteris, efficacius ejiciant è corporibus obſeſſis dæmonia?

Reſpondeo, Tanquam certum. Eſſe quidem, quod experientia docet: & Hiſtoriæ memorant. Sed vnde proueniat, obſcurum eſt. Nam in primis non prouenit à Sanctitate, quia interdum ſunt homines mali, qui hac gratia pollent. Prouenit igitur vel ex deputatione Spiritus Sancti diuidentis dona ſua provt vult, vel ex multiplicatis actibus poteſtatis expellendi, ex qua multiplicatione fides, & fiducia adjurantis robuſtiores fiunt, experientes fœlicem euentum. Legatur de la Torre *loc. cit. n.* 17.

QVÆSTIO LI.

An ſanctitas, & morum integritas ſit requiſita in Adjurante dæmones, ad ejiciendos illos?

Affirmant aliqui, quos recenſet Toſtatus *ſup.* 7. *capit. Matth. quæſt.* 33. docentes, minimè frui poteſtate ejiciendi dæmones, illos quibus gratia, & Charitas deeſt.

Sed Tanquam certum Reſpondeo, Minime eſſe neceſſariam ſanctitatem, aut morum integritatem, in eo, qui poteſtatem ejiciendi dæmones, per ordinem receptum, habet. Conſtat id ex Scriptura Sacra *Matth.* 7. *Lucæ* 9. & 10. & *Marci* 9. vbi fit mentio quorundam hominum, qui dæmonia ejecerunt, tametſi peccatores fuerint. Sic Sanchez *lib.* 2. *ſum. cap.* 42. *num.* 16. per hæc verba: Poteſtas autem hæc, non innititur Sanctitati Miniſtri;

etſi ea non parum iuuet, ſed inuocationi nominis diuini, Fidei, & Sanctitati Eccleſiæ, in cuius perſona exorciſmi ab eius Miniſtris dicuntur. Sicut nec Sacramentorum efficacia à Miniſtri ſanctitate pendet. Sic ille ex D. Thoma, Suario, & Thyreo. Sic etiam Iodocus *v. dæmones, num.* 52. Raphaël de la Torre 2.2.*q.*90.*art.*2.*diſp.*7.

Et alij, qui omnes tamen fatentur ſanctitatem, ac morum integritatem maximè conducere ad exterminandos dæmones. Quod idem dicunt, loquendo de neceſſitate fidei virtutis Theologicæ, & fidei, quæ annumeratur inter gratias gratis datas.

QVÆSTIO LII.

An ſit aliquod dæmoniorum genus, quod difficilius, quam cætera, ab obſeſſis abigatur?

Reſpondeo, Tanquam certum: Eſſe. Id namque conſtat tum ex Scriptura, narrante de illo dæmone, quem Apoſtoli non potuerunt eiicere, cùm quamplurimos alios expuliſſent, *Matth.*17.*& Marci* 9. Tum ex experientia Exorciſtarum, affirmantium eſſe aliquos dæmones, qui facilè, alios verò, qui difficilius, & magno cum labore expelluntur Sic omnes.

QVÆSTIO LIII.

An genus dæmoniorum, quæ difficilius ab obſeſſis pelluntur, ſint dæmones lunatici, ſurdi & muti?

Negant aliqui exiſtimantes, quod dæmones, qui difficilius pelluntur, & ad quos fugandos neceſſum ſit Exorciſtas oratione, ac ieiunio muniri, eſſe dæmones ſuperiorum ordinum, eo quòd maiores vires poſſideant.

Alij dicunt, non hos eſſe, ſed illos dæmones, qui neque tantillam requiem miſeris obſeſſis impartiuntur.

Alij neque hos, ſed illos, qui diutius Energumenos vexarunt.

Alij denique, non prædictos, ſed ſolùm dæmones, qui ſunt lunatici, ſurdi, ac muti, difficilius expelli volunt. Quia id videtur clarè colligi ex ſcriptura *Matth.*17.*& Marci* 9. vbi Apoſtolis ſciſcitãtibus, quare non potuerunt dæmoniacum puerum liberare? Reſpondit Ieſus, *Hoc genus dæmoniorum in nullo poteſt exire, niſi in oratione, & ieiunio.* At ſic eſt, quod ille dæmon crucians, ac vexans illum puerum erat lunaticus, ſurdus, & mutus, vt conſtat *ex locis Scripturæ citatis:* ergo. Sic tenet Raphaël *loc. citat. diſp.*9.*à num.*6. Qui *num.* 10. reddit rationem, aut cauſam, quare huiuſmodi difficilius expelluntur, dicendo, cauſam eſſe; quia cùm maiorem poteſtatem accipiant ſupra obſeſſos, maior ſubinde vis requiritur in eos pellentibus.

Sed ego Reſpondeo dicendum, quod licèt regulariter loquendo, difficilius expellantur dæmones lunatici, ſurdi, ac muti, vt benè probat Raphaël; tamen aliquando poteſt accidere, quod alij dæmones maiorem à Deo poteſtatem accipiant ad vexandos homines, & conſequenter difficilius expelli valeant.

QVÆSTIO LIV.

An ad expellenda dæmonia lunatica, ſurda, & muta, omnino ſit neceſſum, Exorciſtam oratione, & ieiunio muniri?

Negandum videtur, quia nec ſanctitas, nec fides, nec morum integritas eſt omnino requiſita in adiurante dæmones, ad illos expellendos: ergo nec neceſſaria erunt ad idem oratio, & ieiunium: Erunt ſolùm ergo ad effectum expulſionis valde conducentia, ſicut ſunt alia enumerata *q.* 51.

Sed omnino Reſpondeo orationem, & ieiunium eſſe omnino neceſſaria in adiurante ad expellenda dæmonia lunatica, ſurda, & muta. Quia ſic colligitur ex verbis Ieſu dicentis *Marc.* 9. *Hoc genus Dæmoniorum non poteſt eiici, niſi in oratione, & ieiunio.* Vbi vt vides, abſolutam poteſtatem negat, niſi præcedentibus oratione, & ieiunio. Et hoc non ob aliam cauſam, niſi quia ſic placuit ipſi Chriſto Domino. Sic la Torre *loc. cit. diſp.*9.*n.* 11. Qui benè contra aliquos addit, orationem, & ieiunium debere præcedi, & inueniri in Adiurante, non in Adiurato: quia certè in puero illo à dæmone vexato hæc non deſiderabantur, cum ferè infatuatus ab illo teneretur, & ineptus ad orationem, & ieiunium.

QVÆSTIO LV.

An Exorciſmis, quibus nunc vtitur Eccleſia ad expellendos dæmones, vſi fuerint ſancti in primitiua?

Reſpondeo, quod non. Nam in primitiua Eccleſia Apoſtoli omnes, & alij Patres nuda, ac ſimplici forma, & breui ritu vſi ſunt in dæmoniis expellendis, veluti hac: *Præcipio tibi dæmon per Ieſu nomen, vt exeas ab homine iſto.* Nunc autem noſtris temporibus, ampliori exorciſmorum forma, plures res, & verba, nempe orationes, Euangelia, preces, crucem, Reliquias, &c. complectenti, vtitur, vt conſtat ex Rituali Romano. Sic Iodocus, *v. dæmones, numer.*54. docet, per hæc verba: *Horum (Exorciſmorum Eccleſiaſticorum) vſus fuit, etiam D. Cypriani Epiſcopi, & Martyris temporibus. Et quanta eorum virtus ſit, manifeſtarunt hactenus innumera exempla obſeſſorum, per eoſdem liberatorum. Nec refert multùm, quod veteres paucioribus precibus, ac ritibus in ſuis Exorciſmis ſint vſi, quam fiat hactenus ab aliquot ſeculis in Eccleſia. Omnia enim pietas ſuaſit, eruditio digeſſit, vſus comprobauit.* Sic ille ex Thyreo *lib.*6.*c.*46. Legantur etiam Raphaël. *loc. cit. diſp.*12.*num.*7.

QVÆSTIO LVI.

An Exorciſmi Eccleſiaſtici habeant virtutem pellendi dæmones, ex opere operato?

Reſpondeo dicendum, Habere virtutẽ ex opere operato, nempe vi ipſorum Exorciſmorũ: ſicut & Sacramenta cõferendę gratię. Nam Chriſtus Dominus facultatẽ tribuit Eccleſię hos Exorciſmos inſtituendi, quibus tanquã inſtrumentis, Miniſtri Eccleſię, virtute Chriſti, dæmones expellũt. Sic Sanch.

*lib.*2.

lib.2. in Decal. cap.42. num.16. ex D. Thoma 3 *p. quæſt.71. art.3.* & Soto *in 4. diſt.6. quæſt.2. art.3.* Sic etiam Valentia 2.2. *diſp.6. quæſt.7. punct.2. quæſt.2.* Palaus *tom.3. tract.14. de Adiurat. diſp 4. punct. vltim. n.19.* Trullench *lib.1. in Decal. cap.10. dubit.14. n.6.* Marchin. *de Ordine tract.2. p.4. cap.10.* Machado *lib.4. p.1. tract.2. docum.4. n.6.*

QVÆSTIO LVII.

An Exorciſmi Eccleſiæ habeant vim, virtutemque infallibilem expellendi dæmonem.

AFfirmant (apud Raphael de la Torre,) Caietan. *in cap. vltim. Marci,* & Caſtro *contra hæreſes, verb. Exorciſmus,* docentes, Exorciſmos verè habere efficaciam, ſecundum ordinariam Dei legem ad expellendos dæmones, impediri tamen quandoque, ob modicam miniſtri fidem: ſicut & gratia eſt infallibilis Sacramentorum effectus, niſi recipientis obex obſtet. Hanc ſententiam eſſe valde probabilem dicit Valentia *vbi ſupra*, eamque, licet non tueatur, multis argumentis comprobat Raphael.

Sed probabilius Reſpondeo, Non habere virtutem infallibilem; ſed ex congruitate quadam, frequenter, & prout diuinæ prouidentiæ conueniens fuerit. Conſtat. Quia Apoſtoli vtentes ſolitis tunc exorciſmis, quibus multa dæmonia profligarunt, nequiuerunt puerum quendam dæmoniacum liberare, *Matth.17.* ergo exorciſmi, etiam Apoſtolorum, non ſemper infallibiliter ſortiebantur effectum, aut efficaces fuere. Et Confirmatur. Nam etiam nunc videmus paſſim, Exorciſmos Eccleſiaſticos non aſſequi hunc effectum: ergo expellere de facto, & infallibiliter dæmones, non competit exorciſmis. Sic Valentia 2.2. *diſp.6. quæſt.8. punct.2. verb. Nihilominus,* Delrius *lib.6. Magic. cap.2. quæſt.3. ſect.3. remedio 4.* Thyreus *de Dæmoniac. cap.47. n.6.* Victoria, Sotus & Suarez, quos citat, & ſequitur Sanchez *lib.2. cap.42. num.16.* Raphael *loc. citat. diſp.16. num.3.* Palaus, & Machado *loc. cit.* & Philibert. Mardun. *loc. cit.* per hæc verba: *Cæterum non habent exorciſmi infallibilem effectum ex opere operato, ſicut habent Sacramenta in non ponentibus obicem. Quare ſtatuendum eſt, effectum characteris in Ordine hoc Exorciſtatus infallibilem eſſe, quoad poteſtatem adiurandi dæmones: eos verò expellendi, ſi diuinæ placuerit voluntati, vt ſatis conſtat ex forma huius Ordinis, & ex Catechiſmo Romano part.2. vbi de Exorciſtatu agitur. Locus autem ille, In nomine meo dæmonia eiicient: non fundat pro omnibus diuinam promiſſionem; ſed pro aliquibus, & neceſſitate Eccleſiæ ſic poſtulante, & iuxta diuinæ voluntatis, & prouidentiæ leges.* Sic ille.

QVÆSTIO LVIII.

An cauſa, cur Exorciſmi contra dæmoniacos effectum non ſemper habeant, ſit ſola voluntas & beneplacitum Dei.

REſpondeo dicendum, quod licet præcipua, vt diximus, ſit beneplacitum Dei, eo quòd ipſe non velit ſemper operari per Exorciſmos (ſicut operatur per Sacramenta, quorum maior eſt neceſſitas,) niſi quando id iuſtum, & vtile iudicat, *R. P. Leand. in Decalogum.* vel ad confundendos malos, cum eos oporteat confundi; vel ad monendos bonos, vt proficiant in fide, vt dixit D. Auguſtin. *lib.83. quæſt.79.* nihilominus aliæ poſſunt aſſignari cauſæ, tam ex parte Miniſtrorum, quàm ex parte obſeſſorum, cur non ſemper effectum Exorciſmi habeant. Sic igitur,

Secunda, Negligens præparatio aut conſcientia mala Miniſtri exorcizantis, quia licèt non ſit abſolutè neceſſaria Sanctitas Miniſtri, vt *ſuprà* eſt habitum, poteſt aliquando tamen impedire effectum, eo quòd non velit Deus hoc admirabile opus per eius exorciſmos perficere.

Tertia eſt, peccata obſeſſorum, quæ nolunt confiteri, neque deſerere. Aut quæ necdum ſatis ſunt punita: Aut quia non expedit eis, vt cito curentur, ne grauiora peccata committant.

Quarta eſt occultum Dei iudicium, qui aliquando effectum Exorciſmi ſuſpendit, ex cauſis nobis occultis. Legantur Authores citati, præcipuè Iodocus *verb. Dæmones, num.55.* Raphael *numer.4.* Delrius *loco citat.* vbi ſic ait: *Si quæras cur non ſemper dæmon pellatur, res clara eſt, id peccatis obſeſſi, vel adiurantis poſſe contingere, vel ob maiorem ipſius ægri vtilitatem, Deique gloriam.* Sic ille. Qui etiam ex Toſtato aduertit, *non ſolere exorciſmis omnes moleſtias, & vexationes, quas dæmones inferunt hominibus repelli: ſed ſolùm illas, ad quas repellendas Exorciſmi ab Eccleſia ordinantur: vt ſunt moleſtiæ, quas inferunt manendo in corporibus, & illa vexando: ſiue dum interius manent, ſiue dum exterius obſident. Et illa* (inquit Toſtatus) *regulariter ſanantur per exorciſmos: maleficia autem dæmonum, & alia mala, quæ nobis inferunt, contra quæ non ordinantur directè exorciſmi, non curantur per exorciſmos niſi raro.* Sic Delrius ex Toſtato, & ex vtroque Sanchez *loc. cit. num.17.*

QVÆSTIO LXI.

An expulſo vno dæmone, omnes conſequenter pellantur.

REſpondeo dicendum, quod communiter, & vt in plurimum, omnes pellantur: non tamen ſit neceſſum. *Primum* conſtat experientia, nam nunquam legitur, vno dæmone expulſo, ſocios eius in corpore manere. Deinde quia exorciſmi, quibus dæmon expellitur, omnibus dæmonibus obſidentibus æquè ſunt moleſti: ergo credi poteſt, quod ſicut virtute illorum vnus ex eis fugatur, ita & cæteri fugentur.

Secundum etiam liquet: quia non omnes dæmones habent eandem poteſtatem in obſeſſum; ſed quidam maiorem, & alij minorem: ergo fieri poteſt, vt ſoli dæmones qui minorem habent poteſtatem, exire cogantur, cæteris in eodem obſeſſo manentibus. Sic Thyreus *de Dæmoniacis capit.55.* Sanchez *lib.2. cap.42. num.8.* Bonac. *in 2. præcep. Decalog. diſputat.4. quæſt.1. punct. vlt. num.16. alias 15.* Palaus *punct.4. citat. n.17.*

QVÆSTIO LX.

An liceat dæmones adiurare deprecatiuè, vt ob Dei nomen exeant è corpore obſeſſi.

RESpondeo tanquam certiſſimum, Non licere. Quia deprecari, aut obſecrare dæmonem, vt exeat à corpore obſeſſi, eſt ſocietatem cum illo habere, & operibus illius malignis communicare, & quaſi ſe illi ſubiicere: at hoc omninò eſt prohibitum: ergo minimè licet adiurare dæmones deprecatiuè. Sic communiter DD. dicentes id facere, eſſe mortale grauiſſimum. Legantur D. Thom. 2. 2. *q.* 90. *art.* 2. Raphaël, & alij Theologi. Sotus *lib.* 8. *de Iuſt. quæſt.* 3. *art.* 2. Suar. *tom.* 2. *de Relig. lib.* 4. *de Adiurat. cap.* 2. *n.* 8. *&* 9. Leſſius *lib.* 2. *cap.* 42. *dub.* 13. *n.* 70. *&* 71. Valent. 2. 2. *diſp.* 6. *q.* 8. *punct.* 2. *q.* 2. Sanchez *lib.* 2. *cap.* 42. *n.* 19. Nauarr. *cap.* 11. *n.* 28. & alij. Solùm igitur licet dæmones adiurare, imperando, & obſtringendo eos per modum coactionis.

QVÆSTIO LXI.

An ſaltem licitum ſit rogare, aut præcipere dæmonibus, vt nobis aliquod obſequium præſtent.

RESpondeo tanquam certiſſimum: Nec id licere. Quia id efficere, eſt velle vti eorum miniſterio & obſequio, & conſequenter velle habere & inire ſocietatem cum ipſis: quod eſt mortale, vt ait Nauarrus *loc. cit.* his verbis: *Octauò peccat mortaliter, qui dæmonem per modum obſecrationis adiurat, vt ab eo aliquid diſcat, vel auxilium ab eo accipiat, cap. Illud,* 26. *q.* 2. *Quamquam licitum ſit dæmones adiurare per modum coactionis, obſtringendo eos Eccleſiaſticis exorciſmis, vel quando ſine inuocatione ipſi adſunt, vt ſolent in arreptitiis adeſſe. Nam licet tunc eos interrogare, ſine prece tamen, & ſine aliquo ſocietatis pacto ad aliquorum vtilitatem, ſecundum* B. Anton. 2. *p. tit.* 12. *cap.* 1. §. 5. Sic ille. Et Sanchez cum aliis Authoribus *q. antecedenti* adductis.

QVÆSTIO LXII.

An liceat adiuranti petere à dæmone ſuperiori, vt inferiorem è corpore pellat.

AFfirmandum videtur. Quia hæc petitio maximè conducit expulſioni; imò eſt ipſius expulſionis petitio: ergo licita.

Sed vt certum Reſpondeo, Non licere Adiuranti petere à dæmone ſuperiori, vt alium inferiorem reſidentem in corpore alicuius hominis pellat; caſu ad minus, quo dæmon ſuperior ſimul cum inferiori in eodem corpore obſeſſi reſideat. Quia peteres à dæmone beneficium, ac ſubinde inires pactum, & amicitiam cum ipſo, quod eſſe mortale nuper diximus. Sic omnes Authores nuper citati, præcipuè Palaus *num.* 9. Lupus *in edictum Sanctæ Inquiſitionis,* 3. *part. lib.* 16. *diſt.* 8. *artic.* 1. *diff.* 2. Suarez, Sotus, Leſſius, & alij.

QVÆSTIO LXIII.

An ſaltem licitum ſit adiuranti præcipere dæmoni ſuperiori, v. g. Lucifero exiſtenti in inferno, vt dæmonem inferiorem reſidentem in aliquo homine pellat.

AFfirmandum videtur. Quia Adiurator poteſt præcipere Lucifero, vt dæmones ſibi inobedientes excruciet in inferno, vt dicunt Flagell. dæmon. 2. *part. cap.* 4. & alij, quos citat, & ſequitur Lupus *loc. cit.* ergo etiam poteſt præcipere illi, vt alios dæmones ab obſeſſis pellat: quia in hoc nulla reperitur petitio, nulla obſecratio, ſed præceptum, & obiurgatio. Ita ſentit Silueſt. *verb. Adiuratio, quæſt.* 5. *num.* 3.

Sed omninò reſpondeo dicendum, adhuc id non eſſe licitum adiuranti. Quia Chriſtus Dominus non reliquit poteſtatem Eccleſiæ cogendi dæmones ſuperiores, vt inferiores expectent; ſed ſolùm ad expellendos eos qui in corporibus reſident. Sic Sotus, Suarez, Leſſius, & alij quos citat, & ſequitur Palaus *n.* 9. Sanchez *n.* 19. *&* 21. Et conſtat ex nuper dictis, quia re vera vellet per hoc beneficium aliquod à dæmone obtinere.

QVÆSTIO LXIV.

An ad minus liceat adiuranti præcipere dæmoni ſuperiori, ſimul cum aliis inferioribus hominem obſidenti, vt exeat, & ſecum pellat inferiores alios.

AFfirmat Silueſt. *loco nuper citato*, quem citat, & ſequitur Bonacina *in* 1. *præcep. Decalog. diſputat.* 4. *quæſt.* 1. *punct. vltim. num.* 5. ita dicens: *Poteſt enim adiurator præcipere dæmoni ſuperiori, vt totam ſuam legionem ſecum ducat, nullùmque ſui cœtus in corpore derelinquat: hoc autem non eſt expectare beneficium à dæmone, nec eſt ſocietas cum dæmone, ſed receſſus, vt fugetur, & expellatur.* Hæc ille.

Negant contrà Sanchez, Sotus, Suarez, Leſſius, & alij *ſuprà* citati. Quia putant hoc eſſe beneficium aliquod à dæmone recipere.

Sed probabilius ſic cum diſtinctione Reſpondeo: ſi ſuperiori dæmoni præcipiat Adiurans, vt perfectè exeat cum omnibus ſatellitibus ſuis, licitum eſt tale præceptum: Quia tunc fit non ſolùm ipſi, ſed & ſatellitibus omnibus, & cohabitantibus. Si verò expulſionem præcipiat ſuperiori dæmoni, & exeundo ſecum pellat quemcumque dæmonem inferiorem ibidem exiſtentem, id non licebit. Quia illo modo præcipiendi iuſſio non dirigitur in dæmones inferiores, ſed in ſolum ſuperiorem, à quo petit auxilium ad illorum expulſionem, quod non licere ex dictis conſtat. Sic Palaus *punct. vlt. n.* 10. Qui benè addit, tale præceptum ſuperfluum eſſe: quia ſi virtus adiurationis efficax fuit ad pellendum ſuperiorem dæmonem, à fortiori inferiorem pellere poterit: nulla ergo neceſſitas eſt imperandi ſuperiori, vt inferiorem expellat.

QVÆSTIO LXV.

An licitum ſit Exorciſtæ, præcipere dæmoni, vt abeat in infernum, vel in deſertum aliquod vbi nequeat hominibus nocere.

RESpondeo vt certum, licitum eſſe id præcipere, ſed non abſolutè, ſed ſub conditione diuini beneplaciti. Sic Delrius *lib.6. Magicar. diſq. cap.3. lit. B, in fine*, vbi ſic ait: *Denique adiuratores iubent illum (ideſt, dæmonem) in certum locum proficiſci, v.g. infernum, quem ei Deus ab æterno præparauit: vel deſertum aliquod, vbi nequat hominibus nocere. Hunc illi locum Exorciſta tantum definit, ſub ſpe diuinæ ratificationis: eiectionis enim habemus promiſſionem, exilij illius exempla quædam; non tamen promiſſionem.* Sic ille. Et Thyreus *de Dæmoniac.c.46. n.23.* Sanchez *lib.2.cap.42.n.27.* Palaus *tom.3.tract.14. diſp.4.punct.vlt.n.12.*

QVÆSTIO LXVI.

An liceat Exorciſtæ annuere dæmoni offerenti egreſſum ex obſeſſo, dummodo non releget eum in infernum, nève nouis cruciatibus affligantur.

RESpondeo eſſe licitum. Quia hæc petitionis acceptatio, nec Deo proximo iniuriam infert. Nec per illam Exorciſta dæmoni aliquid tanquam amico concedit, nec ei placere vult; ſed ſolúm intendit, quod facilius à corpore obſeſſo egredi cogatur: ergo licet. Sic Thyreus *loc. citat. cap. vltim. à num.1.* Sanchez *num.36.* Bonac. *diſp.4. vbi de iuram.q.1.punct. vltim.n.13.* Palaus *n.14.* Iodocus *verb.dæmones,n.58.verſ.Secundo.*

QVÆSTIO LXVII.

An etiam liceat Exorciſtæ annuere dæmoni offerenti egreſſum ex homine, ſi permittatur in alium hominem ingredi.

RESpondeo dicendum, quod liceat, ad minus concurrente quadruplici conditione. *Prima* eſt, vt is, quem dæmon poſſeſſurus eſt, ſit peſſimus, & eo ſupplicio dignus. *Secunda*, vt Adiurans habeat ius, & imperium in eum, quem dæmoni traditurus eſt, atque poteſtatem in ipſum demonem, ſummumque ius ad ipſum expellendum, quandocumque libuerit. *Tertia* eſt, vt adſit maioris boni ſpes. Quia ſcilicet ſperatur fore, vt hac ratione proximus iuuetur, qui aliis rationibus iuuari poſſe non videbatur. *Quarta* eſt, vt abſit voluntas placendi dæmoni, ſed id tantum fiat, ad vtendum ipſo tanquam lictore & carnifice. Ratio ſit, quia concurrentibus his conditionibus, dæmon rem de ſe honeſtam petit: ergo licitum eſt illi annuere. Sic Thyreus *cap.vlt.à n.8.* Sanchez *n.36.* Palaus *n.13.* dicens, eſſe veriſſimam hanc ſententiam ſuppoſitis dictis conditionibus.

QVÆSTIO LXVIII.

An ſecluſis illis quatuor conditionibus, adhuc liceat Exorciſtæ ſupradictæ petitioni dæmonis annuere.

AFfirmandum videtur, caſu quo ingreſſus petitus à dæmone in alium hominem, minus nociuus ſit quàm poſſeſſio de præſenti habita. Quia ex duobus malis minus eſt permittendum: ergo ſi ingreſſus petitus à dæmone præſumatur non ita nociuus, ac eſt præſens poſſeſſio, licitum erit, permitti ingreſſum, quem poſtulat, vt poſſeſſionem relinquat. In hanc partem inclinat valde Palaus *loc. cit.* cum reſpondeat multis argumentis in contrarium ab ipſomet confectis: non tamen audet illam docere, ſed remittit de illa doctioribus iudicium

Sed ego, vt ferè certum Reſpondeo, Non licere Exorciſtæ, ſecluſis conditionibus præfatis, dæmonis annuere petitioni. Quia verè eſt in proximi damnum: nec enim eſt id faciendum, etiamſi inde eueniant bona. Sic Tyreus, & Sanchez *vbi ſuprà.*

QVÆSTIO LXIX.

An liceat adiuranti interrogare dæmonem expellendum, ea omnia, quæ ad eius expulſionem conducunt.

RESpondeo tanquam certum, licere. Quia Adiurator habet facultatem imperandi dæmoniis, vt exeant, & à nocendo deſiſtant: ergo & ad ea, quæ ad hunc finem conſequendum apta eſſe videntur. Sic communis. Silueſt. *verb. Adiuratio, q.5. num.3.* Valentia *2.2. diſp.6. q.8. punct.2. verſ. Ad ſecundum.* Thyreus *cap.46.n.23.* Leſſius *lib.2. cap.42. dub.13.n.71.* Sanchez *lib.2.cap.42.n.23.* Palaus *tom.3. tract.14.diſp.4.punct.vlt.n.5.*

QVÆSTIO LXX.

An liceat Adiuranti, Dæmoni præcipere, vt manifeſtet quod nomen habet: Quæ cauſa fuerit ſui ingreſſus in hominem, & an ibi aſſiſtant plures.

RESpondeo vt certum, non ſolùm licere, ſed & expedire. Debet enim interrogare nomen, vt adiuratio ad eum nominatim dirigatur, & expulſio clariùs eluceat. Exemplo Chriſti Domini interrogantis dæmonem, *Quod eſt tibi nomen, Matth.5. & Marc.3.*

Deinde, cauſam ingreſſus in hominem, vt ea remota, ſi tolli poſſit, minor ſit dæmonis in hominem poteſtas. Et ſi ſit aliquod obſeſſi peccatum, vt aſtantes à ſimilibus caueant.

Rurſus debet interrogare, an ſit vnus dæmon, vel plures in illo corpore, vt noſcat Adiurator cum quot hoſtibus pugnet, & omnes è corpore exire præcipiat. Sic Delrius *lib.6.diſquiſ.Mag.c.2.ſect.3.q.3.verſ. Quartum eſt, & c.3.lit. B. in fine*, ibi: *Petunt nomen dæmonis, quod Chriſti faciunt exemplo* (Marci 3. *& fieri ſolitum ſuperius docui*, nempe loc. citat.) *& ſi hoc licet, cur etiam non liceat petere, vt ſocios indicent, vt ſciamus cum quibus confligendum? Petunt*

cauſam ingreſſus, vt à ſimilibus peccatis alij caueant, & eo vitato, vel expiato, facilius ſanetur energumenus. Sic Delrius. Siluester etiam *verb. Adiuratio, q.5. num.3.* Tyreus *de Dæmoniac. cap.46. num.23.* Leſſius *lib.2. cap.44. dub.13. num.73.* Sanchez *lib.2. Sum. cap.42. num.23.* Palaus *punct.4. citat. num.5.* Raphaël *2.2. quæſt.90. art.2. aduertentia 6. num.11.* & alij. In Sacerdotali Romano docentur Exorciſtæ hæc omnia interrogare.

QVÆSTIO LXXI.

An ſit etiam licitum Adiuranti, interrogare dæmones alia, quæ viderit expedire ad eorum expulſionem.

RESpondeo, vt certum: Etiam eſſe illi licitum: Conſtat ex dictis. Et ideo licebit illi dæmonem interrogare: An ibi dæmon, vel dæmones ſint ligati aliquo pacto, vel Maleficio, & quomodo illud poſſit deſtrui. Quis eorum ſit princeps in illo corpore. Si talis perſona ſit verè vexata, & à quo tempore: Per quam perſonam ſunt expellendi. Qui ſunt magis inimici in cœlo. Sic Raph. *loc. cit.*

QVÆSTIO LXXII.

An interrogare dæmonem ea, quæ ſunt nociua, aut vana, & inutilia, quæque ad expulſionem non conducunt, ſit pecatum.

RESpondeo, tanquam certum; peccatum, ſaltem veniale ſemper eſſe, & mortale ſi non ſemper, ſaltem multoties, vt infra. Ratio eſt, quia ad omnia dicta interroganda non eſt data Exorciſtis facultas. In hoc conueniunt omnes Doctores, inter quos ſolùm eſt difficultas, quando erit mortalis, quandóve venialis eiuſmodi interrogatio. Pro quo decidendo ſit

QVÆSTIO LXXIII.

An in aliquibus caſibus peccatum mortale committat Exorciſta, interrogando dæmonem aliqua, quæ ad expulſionem non conducant.

RESpondeo, tanquam certum, Committere. Et in pluribus. *Primò*, ſi interroget aliquid ex quo timeat, vt dæmon alicuius peccatum occultum detegat. Quia mortale eſt dare occaſionem, vt proximus infametur. Sic Medina *lib.1. Sum. cap.14. §.2. fol.78. verſ. Pero preguntaſe.* Sanchez *lib.2. c.42. n.25.* Palaus *n.6.* Bonac. mox citandus.

Secundò peccat mortaliter, ſi deprecatiuè, & non imperatiuè interroget. Quia interrogatio deprecatiua eſt ſignum amicitiæ. Sic Silueſt. *verb. Adiuratio, q.5. & 7.* Armilla *ibi, num. vlt.* Sanchez & Palaus *loc. cit.* Bonac. *punct. vlt. cit. n.9.*

Tertiò, ſi interroget fine addiſcendi aliquid à dæmone. Quia eſt honorare dæmonem, eum velle habere magiſtrum. Vltra quod eſſet ab illo beneficium aliquod implorare, & expectare, quod eſt mortale. Sic Armilla, Sanchez, Bonac. Palaus citati.

Quartò peccat mortaliter Adiurator, ſi firmam, & certam fidem dæmonis reſponſis concedat. Quia licèt dæmoni fides præſtari poſſit in iis, quæ exorciſmis Eccleſiæ coactus maniſeſtat: non in iis, quæ ipſe ſponte dicit: Quia id eſſet valde honorare dæmonem, & interroganti valde periculoſum. Sic Silueſt. Armilla, Sanchez, Bonac. & Palaus citati. Raphaël *loc. cit. Aduertentia 6. pag. 843.*

Quinto peccat mortaliter, ſi longos ſermones, & ſi vanarum rerum, cum dæmone commiſceat. Tum quia verè eſt ſignum amicitiæ, abſque neceſſitate cum dæmone longos miſcere ſermones. Tum etiam, quia adeſt periculum quod dæmon iis interrogationibus aliquos errores miſceat. Sic Sotus *lib.8. de iuſt. quæſt.3. artic.2.* Sanchez, Bonac. & Palaus *loc. cit.*

QVÆSTIO LXXIV.

An etiam peccet mortaliter Exorciſans, ſi ex leuitate, & curioſitate vnam vel alteram rem vanam petat, aut interroget, non deprecando, vel imperando, neque fidem certam dæmoni adhibendo.

AFfirmat adhuc in hoc caſu peccare mortaliter, Palaus *tom.3. tract.14. diſp.4. de Adiurat. punct. vlt. num.8.* dicens verius eſſe, per ſe loquendo, quamlibet interrogationem, quæ ad expulſionem non conducit, quamliberque petitionem vani operis præſtandi, mortale peccatum eſſe. Probat: Quia Exorcizans id non poteſt petere imperio, cum non habeat poteſtatem compellendi dæmones hoc præſtare: ergo ſolùm poteſt petere deprecationem: atqui petere aliud à dæmone deprecando, ſemper eſt mortale, vt nuper eſt habitum: ergo.

Sed probabilius multo, Reſpondeo Primò ſic. Minime peccat mortaliter Exorcizans, qui ex leuitate, & curioſitate quadam vnam, vel alteram rem vanam dæmonem in obſeſſo exiſtentem interrogat, non deprecatiuè, ſed imperatiuè, nec fidem ei dando. Quia hoc modo interrogare vnam aut alteram rem, profectò non eſt quid graue, cum non ſit ſignum beneuolentiæ, aut amicitiæ cum dæmone. Sic optimè Silueſt. *quæſt.5. cit. in fine*, his verbis: *Si autem Exorcizator imperet dæmoni, vt dicat curioſa, & nihil ad expulſionem facientia, non quia illi credat, ſed quadam leuitate, & curioſitate ductus, eſt peccatum graue, licet illud non videam mortale: Quia non videtur mortale, niſi cum quis adiurat obſecratiuè, aut ad aliquod conſequendum, puta obſequium, vel notitiam, quod iſte non facit, qui ei non credit: quod ſi ei crederet, vt Necromantici, credo eſſe mortale, quia pertinet ad amicitiam.* Sic ille. Caietanus etiam *2.2. q.90. art.1. fine & in Summ. v. Interrogatio, verſ. Sextum eſt.* Armilla *verb. Adiuratio, num. vlt.* Nauarrus *in Summa, cap.11.* (non 12. vt leges apud Palaum) *num.28* Sotus *lib.8. de Iuſt. quæſt.3. art.2. ad 2.* Valentia *2.2. diſp.6 quæſt.8. punct.2. verſ. Ad tertium*, Suarez *tom.2. de Relig. lib.4. de Adiurat. cap.2. num.9.* Leſſius *lib.2. cap.42. dub.13 num.71.* Sanchez. *lib.2. cap.42. num.25.* Bonac. *tom.2. diſp.4. quæſt.1. punct. vlt. num.9.* Trullench. *lib.1. in Decalog. cap.10. dub.14. num.9.* Lupus *in edict. Inquiſit.3. part. lib.22. diſt.41 art.2. diff.3.*

Reſpondeo ſecundò: Nec peccat mortaliter Exorciſta, qui efficit, vt dæmon in obſeſſo exiſtens aliquid vanum faciat, vt quod moueat lapidem, dummodo id non petat deprecatiuè à dæmone, ſed imperatiuè. Quia ex imperfectione actus non excedit veniale. Sic Caiet. *art.1. cit.* Tabiena *verb. Inuocatio, num.2. quæſt.1.* (non Armilla, vt citat Palaus, &

Sanchez

Sanchez *loc. cit. num.* 25. *fine*. Nec obſtat fundamentum Caſtri Palao. Negandum enim eſt, non poſſe dæmonem interrogare, aut ab eo petere aliquid, niſi precando (ſi enim hoc eſſet verum, vera eſſet apud omnes ſua ſententia) poteſt certè & præcipiendo, & cogendo.

QVÆSTIO LXXV.

An ſit Exorciſtis illicitum cum dæmone iocari, nugaciáve miſcere?

Reſpondeo tanquam certum: Eſſe illicitum illis. Quia cum ſancta res ſit dæmones eiicere, ſanctè tractanda eſt. Sic Delrius *lib.* 6. *Mag. diſquiſ. cap.* 2. *ſect.* 3. *q.* 2. *in* 4. *remedio*, vbi refert graue ſupplicium Dei, quod Exorciſtæ cuidam cum dæmone nuganti contigit, his verbis: *Vidi* (inquit Niderius in Formicario) *in conuentu Colonienſi Fratrem, verbis ſatis iocoſum, ſed in gratia expellendi dæmones valdè famoſum. Hic cum in terminis conuentus Colonienſis dæmonem in obſeſſo corpore arctaret, dæmon petiuit à Fratre locum recedendi: quo gauiſus frater ait in ioco: In cloacam meam vadas. Exit igitur dæmon, & nocte cum frater ventrem purgare vellet, dæmon tam dirè eum torſit prope cloacam, vt vitam cum difficultate ſaluaret.* Sic Delrius. Et ex illo, non ita verbaliter, Philibertus *de Ordine tractat.* 2. *part.* 4. *cap.* 11. *numer.* 2. & 3. Sanchez *lib.* 2. *ſum. capit.* 42. *num.* 26.

QVÆSTIO LXXVI.

An licitum ſit Exorciſtis petere à dæmone ſignum aliquod ſui è corpore egreſſus, vt v. g. quod extinguat lucernam, vel vitrum frangat?

Negant apertè aliqui Doctores, exiſtimantes id eſſe omnino illicitum, & ſuperſtitioſum exorciſtis. Quia poteſtas à Chriſto Domino data exorciſtis eſt ad pellendos dæmones: atqui illud ſignum iam ſupponit expulſionem: ergo ſuperfluè petitur ab Exorciſta. Ita tenent Ciruelo *de ſuperſt.* 3. *p. c.* 8. & Sotus *de iuſt. lib.* 8. *q.* 3. *art.* 2. *circa ſolutionem ad* 2. *verſic. Primo argumento ſubnotantur*, vbi hæc ait: *Quocirca ſuperſtitioſiſſimum, neque vllo modo ferendum eſt, petere à dæmonibus ſignum in teſtimonium loci vnde venit, aut quod nunquam in hominem, à quo expellitur, reuertatur. Eſt enim mendax & pater mendacij. Et ideo neque illi, nec ſuis ſignis, & teſtimoniis vlla eſt adhibenda fides: ſed ſolum virtute Dei repellendi ſunt.* Hæc Sotus.

Sed vt certum: Reſpondeo licitum eſſe Exorciſtis petere à dæmone ſignum ſui egreſſus. *Primò*, quia in Sacerdotali Romano inſtruitur exorciſta, vt hoc ſignum petat: ergo licitum eſt illud petere. *Secundo*, quia quamuis hoc ſignum fallax eſſe poſſit, vt ait Sotus, hæc fallacia rarò contingit, cum in eius expoſtulatione ſeruetur modus ab Eccleſia præſcriptus. Et licèt expulſioni abſolutè non conducat, conducit tamen vt nobis expulſio innoteſcat: Credendum autem eſt, Chriſtum Dominum reliquiſſe Eccleſiæ ſuæ poteſtatem ad manifeſtam dæmonis expulſionem, & conſequenter ad petendum ſignum, quo expulſio manifeſtetur. Sic omnino Palaus *loc. cit. num.* 11. & antea Thyreus *de Dæmoniac. cap.* 46. *n.* 23. & *cap.* 52. *n.* 4. Delrius *lib.* 6. *c.* 3. *lit. B. in fine*, Sanchez *lib.* 2. *cap.* 42. *n.* 28. Bonac. *diſp.* 4. *cit. punct. vlt. n.* 14. Trullench. *lib.* 1. *in Decal. cap.* 10. *dub.* 14. *n.* 10. Qui tamen bene notant, ex hac ſigni traditione non aſtringi dæmonem ad non redeundum: vnde ſi non redeat, eſt quia non vult, aut ex aliqua cauſa eum cogenti.

QVÆSTIO LXXVII.

An ſit licitum Adiuratori, Energumenum vexare flagellis, & alapis, ſputis, & ſimilibus.

Negat Simancas *de Catholic. inſtit. tit.* 63. *n.* 32. dicens: *Errare eos, qui homines à dæmonibus obſeſſos flagellant, & alapis cædunt: nam dæmonia* (inquit) *fingunt ſe dolere affligi, vt fatuos decipiant, & vt corpora illa torqueantur.* Ita ille, ex Bartholomæo de Sibylla *lib. peregrinar. qq. decad* 3. *q.* 2. Quibus fauet Delrius *lib.* 2. *q.* 30. *ſect.* 3.

Alij è contra abſolutè affirmant, eſſe omnino licitum. *Primo*: quia ſic fecere multi Sancti. Nam D. Bernardus pede aliquando conculcauit obſeſſum, vt habetur *in eius vita lib.* 2. *cap.* 4. D. Benedictus, & S. Habertus, alapis inflictis quoſdam liberarunt obſeſſos. Vt de illo narrat D. Gregor. 2. *Dialog. cap.* 30. & de hoc Surius *in eius vita, tertio Nouembris*: & Theodorus Archimandrita obſeſſam poſt flagella per comam apprehendit, & Cruce facta dæmonem fugauit, vt habet Metaphraſtes *in eius vita*: ergo hæc omnia licita ſunt.

Secundo probatur. Quia hæc omnia multùm videntur prodeſſe ad dæmonum expulſionem. Tum quia per ea dæmones nimis confunduntur, dum vident ſuperbiſſimi, vt ſerui inferioris notæ tractari in ſui contemptum. Tum etiam, quia corpora flagellata non reputant ſibi gratas manſiones, ob idque interdum deſerunt. Sic Thyreus *cap.* 46. *n.* 31. & alij.

Sed clarius ego Reſpondeo dicendum, Primo: Minimè eſt licitum Adiuratori, Energumenum vexare flagellis, alapis, & ſputis, ſi hæc faciat exiſtimando ea habere virtutem aliquam ad directè dæmones expellendos, aut affligendos. Quia id eſſe ſuperſtitioſum, conſtat ex eo, quod nulla res corporalis habet vim ad expellendos dæmones, qui ſpiritus ſunt. In hoc conueniunt Authores vtriuſque ſententiæ, imò & omnes.

Reſpondeo ſecundo: Licitum eſt Adiuratori exercere dictas actiones in dæmoniacum, & obſeſſum ad confuſionem dæmonis, & in ipſius contemptum, & contumeliam, vt vel ſic ſe contemni in eo domicilio minimè patiens, illud deſerat. Hanc reſponſionem probant adducta pro ſecunda ſententia. Quam ſic intellectam tuentur Sanchez *loc. cit. n.* 30. ex Philiarcho *de offic. Sacerdotis, tom.* 1. *p.* 2. *lib.* 3. *c.* 11. Trullench *dub.* 14. *cit. n.* 11. Bonac. *punct. vlt. cit. n.* 14. Palaus *n.* 15. Raphael 2. 2. *q.* 90. *art.* 2. *Aduertentia* 14. *n.* 26. *pag.* 849. & alij.

Aduerte tamen cum Sanchez, *Quod alia ratione poſſet Exorciſta peccare, ſi imprudenter ſe gereret, percutiendo grauiter dæmoniacum. Cum enim omnia dicta in ſolam dæmonis contumeliam fiant, & non quaſi corporaliter affligentia, ſatis eſt, ſi moderata ſint.* Sic ille. Et omnes.

QVÆSTIO LXXVIII.

An item licitum ſit adiuratori, fumo hypericontis, rutæ, & cornuum, ſtercoriſque caprini vexare dæmoniacum.

NEgant Simancas, Delrius, & Ciruelo ſupra allegati, eo quod eſſe quid ſuperſtitioſum putent. His fauet Raphael *loc. cit. aduert.* 5. vbi ait, nec laudare, nec reprobare hanc actionem.

Sed iuxta nuper dicta, reſpondeo dicendum, licitum omnino eſſe illi, ſi prædicta applicet dæmoniaco, ad confundendum dæmonem, & in illius confuſionem; non quaſi habentia virtutem ad pellendum illum. Sic Authores nuper pro noſtra ſententia adducti. Et loquendo ſpecialiter de ruta id docet Lupus *in edictum S. Inquiſ. part.* 3. *lib.* 22. *diſtinct.* 4. *art.* 1. *diff.* 4. ſic dicens: *Adiurans vel adhibet rutam in contemptum dæmonis, vt inde arripiat confuſionem, occaſionemque exeundi ab obſeſſo, vel illam adhibet credendo eam vim naturalem habere ad ipſum fugandum: primo modo non peccat, tum ob bonum finem, &c. tum, quia dicta herba ob ſuam amaritudinem deſignat myſterium amaræ Chriſti paſſionis, ex quo ipſi grauiſſima confuſio fuit, &c. Secundo modo illam adhibendo peccaret adiurans, niſi excuſaret ignorantia, aut bona fides,* &c. ita ille.

QVÆSTIO LXXIX.

An ſint aliquæ rationes, ſeu cauſæ, quare ruta à dæmone abominetur, ab illa longè fugiendo.

REſpondeo eſſe aliquas. *Prima*, quia, vt nuper diximus, ob ſuam amaritudinem deſignat amaritudinem Paſſionis Chriſti, qua victus, & ligatus fuit, vt non poſſit in noſtrum damnum, quod ante Paſſionem Chriſti poterat.

Secunda, quia ruta luxuriæ (cuius dæmon maximè ſe complacet, ob graue damnum, quod homini affert) eſt vtcumque contraria ratione ſuæ frigiditatis, ardorem illius extinguendo, vel ſaltem diminuendo.

Tertia eſt, quia itidem ratione ſuæ frigiditatis, ſerpentes è ſuis locis naturaliter expellit. Nam ipſi, vtpote frigidi, quærunt loca calida: dæmon autem in Sacra Scriptura vocatur ſerpens, & ideo illam fugit. Sic Lupus *lib.* 22. *citat. diſt.* 3. *artic.* 2. *differ.* 3.

QVÆSTIO LXXX.

An ſit ſuperſtitioſum applicare aliquas herbas medicinales, aut alia medicamenta dæmoniacis.

REſpondeo tanquam certum: Non eſſe ſuperſtitioſum, ſed licitum. Quia etſi res corporales, vt habitum eſt, directè & proximè nil operentur in dæmone: at poſſunt operari indirecte, & mediate, iuuando, vt eius vexationes placentur. Quippe auferre poſſunt diſpoſitiones illas corporis quibus dæmon vtitur ad vexandum. Poterit igitur licite Exorciſta applicare, ob hunc finem, obſeſſis aliqua medicamenta, aut vt melius dicam, monere Medicum, vt illa applicet, quia cum Exorciſta medicandæ artis ignarus ſit, poterit facile errare. Sic communis apud Sanchez *lib.* 2. *cap.* 42. *num.* 10. & 31. Lupus *in edict. S. Inquiſit.* 3. *p. lib.* 22. *diſt.* 2. *artic.* 2. *diff.* 1. & 2. Bonac. *punct. vlt. cit. num.* 12. Palaus *tom.* 3. *tract.* 14. *diſput.* 4. *punct. vlt. num.* 16. lege Raphaëlem 2. 2. *q.* 90. *art.* 3. *aduert.* 4 *pag.* 842. vbi multa de hac re.

QVÆSTIO LXXXI.

An ad minus ſit ſuperſtitioſum, & illicitum, præcipere dæmoni, ſub pœna excommunicationis, vt ab obſeſſo exeat.

NEgandum videtur. Quia expreſsè in Sacerdotali Romano inſtruitur Exorciſta, vt ad pellendum dæmonem excommunicatione vtatur: ergo ad hunc finem illa vti, nec ſuperſtitioſum, nec illicitum erit.

Sed tanquam certum, reſpondeo ſuperſtitioſum, & illicitum eſſe. Quia dæmones, cum ſint extra Eccleſiam Militantem, incapaces ſunt Eccleſiaſticæ cenſuræ. *De his enim, quæ foris ſunt, nihil ad nos, cap. Gaudemus. de diuort. ſeu conſort.* Nec Sacerdotale Romanum eſt in oppoſitum: nam *loc. cit.* non ſumit excommunicationem propriè, ſed prout idem eſt, ac execratio, aut maledictio: vt bene notauit Suarez 5. *tom. in* 3. *p. diſp.* 5. *ſect.* 1. & hoc modo id licitum eſt. Sic ipſe, & Sanchez *cap.* 42. *cit n.* 32. Lupus *lib.* 22. *cit. diſt.* 4. *art.* 1. *diff.* 3. Raphael 2. 2. *q.* 90. *art.* 2. *Aduertentia* 7. *n.* 15. *pag.* 844. Trullench *lib.* 1. *in Decal. c.* 10. *dub.* 14. *n.* 12. Philibertus *de Ordine tract.* 2. *p.* 4. *c.* 11. *n.* 4. Nauar. *in ſum. cap.* 27. *n.* 13. & *lib.* 5. *conſil.* 5. *de ſent. excomm.*

QVÆSTIO LXXXII.

An ſaltem ſit licitum Exorciſtæ præcipere dæmoni, vt ab homine obſeſſo exeat, ſub pœna immerſionis in ſtagnum ignis per annos mille.

NEgat Raphaël de Torre *n.* 15. *cit.* vbi ita ait: *Secunda verò pœna de immerſione in ſtagnum ignis, & ſuphuris per annos mille: verba ſunt deprompta ex cap.* 10. *Apocalypſis*, vbi ſic dicitur: *Et vidi Angelum deſcendentem de cœlo habentem claues Abyſſi, & catenam magnam in manu ſua. Et apprehendit draconem ſerpentem antiquum, qui vocatur. Diabolus & Sathanas, & ligauit eum per annos mille* Et circa finem capitis: *Infernus, & mors miſſi ſunt in ſtagnum ignis. Quæ verba intelligenda ſunt de Chriſto mittente in Abyſſum principem dæmoniorum, vt ex Gregorio, & Auguſtino interpretatur Franciſcus à Riuera ſuper eum locum. Sed inde non colligitur Exorciſtas eam habere poteſtatem erga dæmones obſidentes. Fortaſsè poterunt relegare in deſertum, ſicut Tobiæ* 8. *narratur de dæmone Aſmodæo ligato ab Angelo Raphaële in deſerto Ægypti: ſimiliter & eiicere extra Religionem. Sed includere in Abyſſum, pertinuit ad Chriſtum, propter poteſtatem excellentiæ, quæ data eſt ei in cœlo, & in terra.* Hæc Raphaël.

Sed vt certum reſpondeo: Eſſe omnino licitum. dummodo Exorciſta id abſolutè non faciat, ſed ſub conditione diuini beneplaciti, vt conſtat ex dictis *ſupra q.* 65. Sic Authores *ibidem citati*.

Digitized by Google

QVÆSTIO LXXXIII.

An ſit licitum Adiuranti nomen dæmonis in aliqua papyro ſcribere, illudque comburere.

RESpondeo, vt quid certum: Etiam eſſe licitum. Quia fit in contumeliam, & contemptum ipſius dæmonis. Et ita fieri debere in Sacerdotali Romano habetur. Sic Philiarcus *de offic. Sacerdotis tom.1 p.2. lib.3. cap.*11. Sanchez *cap.*42. *n.*33. Trullench. *c.*10. *cit. dub.* 14. *n.* 12. Qui ſecus dicunt de actione radendi pilos, aut capillos dæmoniaci ad expulſionem dæmonis: quia ſuperſtitioſa eſt omninò, ac vana, vt ait etiam Lupus *lib.*22. *diſt.*4. *diff.*1.

QVÆSTIO LXXXIV.

An integrum ſit, ac licitum Exorciſtæ, vti terminis iudiciariis, præcipiendo dæmoni, vt nunc exeat, & iterum tali die ſe iudicio ſiſtat ad reddendam rationem cur tale corpus obſederit.

RESpondeo, Tanquam certum: Nec integrum, nec licitum eſſe illi. Quia Exorciſta non eſt Iudex dæmonis: ergo nequit cum illo criminaliter agere. Sic Delrius poſt *lib.6. in Anacephalæoſi, monit.*10. Sanchez *loc.cit. n.*34. Trullench. *num.*12. *cit.* Philibertus etiam *n.*4.

QVÆSTIO LXXXV.

An ſit conueniens, quod Exorciſtæ imponant aliqua nomina irriſiua dæmonibus obſidentibus, vt illis irritati deſinant à nocendo, & fugiant.

AFfirmat aliquorum Exorciſtarum vſus, eo quod iis nominibus irritati dæmones, facilè deſerunt eorum domicilia, deſinúntque nocere obſeſſis.

Sed oppoſitum Reſpondeo dicendum, quod minimè ſit conueniens. Sic Raphaël his verbis: *Vnum non conceſſerim contra quoſdam aſſerentes dæmonibus eſſe imponenda nomina irriſiua; vt ſi vnus vocetur ſtabularius, alter piſtor Beelzebub, alius coquus Acheronti, & ſimilia epitheta, vt confuſi diſcedant. Credo tamen his ludicris epithetis potius detineri dæmones, quàm expelli: quoniam his auditis, adſtantes in riſum conuertuntur, & ſpectaculum lacrymis dignum, & ad compunctionem, & orationem prouocatiuum, fit occaſio iocorum, ac cachinnorum, quod valdè amant dæmones, & non ſolet feliciter cedere Exorciſtis his vti facetiis,* vt narrat Ioã. Nider. *in formicario, c.* 11. *Nec vnquam legimus his epithetis facetoſis ſanctos in expulſione dæmonum eſſe vſos. Verbis durioribus, ſed grauibus eos increpabant. S. Bernardus appellabat beſtiam cruentam. Alij draconem, ſerpentem, furem, &c.* Sic Raphaël 2.2. q.90. *art.*2. *Aduertentia* 8. *n.*16. & 17. *pag.* 845. Quæ doctrina ex mox dicendis ampliùs roborabitur. Sit ergo

QVÆSTIO LXXXVI.

An modus adiurandi dæmones debeat eſſe durus & vehemens, & nullatenus amicus.

RESpondeo, Affirmatiuè. Quia ſic faciendo ſequitur Adiurator exemplum Chriſti Domini, Apoſtolorum eius, & aliorum Sanctorum. De Chriſto namque dicitur Matth. 7. *Et increpauit illum*, (id eſt, dæmonem) *Ieſus*: & Marci 9. Comminatus eſt ſpiritui immundo dicens: *Surde, & mute Spiritus, ego præcipio tibi vt exeas ab eo.* Et Paulus Apoſtolus adiurans quendam ſpiritum nequam dixit: *Præcipio tibi in nomine Ieſu exire ab eo. Actor.*16. Et ſic fecerunt alij Sancti, & conſtat ex nuper dictis. Et certè ratio ipſa ſuffragatur: quia ad exitiales humani generis hoſtes quomodo debet eſſe mitis, & amicabilis ſermo. Sic Raphaël *loc.cit.*

QVÆSTIO LXXXVII.

An poſſit Exorciſta adiurare dæmoniacum in domibus priuatis.

RESpondeo, Non poſſe, ſeu vt mitiùs dicam, non debere, niſi vrgeat magna neceſſitas. Quia locus proprius & magis congruus eſt Eccleſia, vbi ſunt Sanctorum Reliquiæ, Cruces, imagines, quæ omnia exoſa ſunt dæmonibus, & quæ horreſcunt, maximè Sacram Euchariſtiam: ſic ex factis D. Bernardi, & dictis D. Chryſoſt. docet Raphaël *Aduertentia* 11. *n.* 23. Qui loquens de tempore exorcizandi, addit omne eſſe opportunum, ſed magis ſummo manè poſt Miſſam.

QVÆSTIO LXXXVIII.

An obſeſſi ſint Exorcizandi ianuis Eccleſiæ apertis.

AFfirmauit Hieronymus Mengus *in Flagello Dæmonum, docum.* 4. docens publicè, & ianuis apertis eſſe exorcizandos. Primò, quia ſic fecit Chriſtus, qui præſente turba dæmoniacos ſanabat, *Matth.*17. *Marc.*9. & *Luc.*11. Secundò. Quia ex publica adiuratione multa bona proueniunt: ibi namque nequitia dæmonum inſpicitur, & ipſe odio habetur, fides roboratur, Dei miſericordia, & poteſtas manifeſtatur, ſæpè homines impij conuertuntur, & multa alia bona inde poſſunt prouenire: ergo non debent impediri.

Sed probabilius Reſpondeo, ſecurius eſſe exorcizare obſeſſos, ianuis clauſis, admiſſis tamen aliquibus perſonis piis, & deuotis. Ratio eſt, quia dæmones valdè cupiunt numeroſum auditorium habere, vt ipſi multa vana, & plura mendacia, ac ſubtiles deceptiones, miſcendo falſa quædam multis veris effutiant, ac quædam ſuperſtitioſa ſub prætextu deuotionis, ac pietatis perſuadeant, inſuper occulta crimina in proximorum iniuriam reuelent. Rurſus conantur cognitiones prauas excitare; fingunt quoſdam ex adſtantibus metuere tanquam ſanctitate pollentes, vt vanæ gloriæ crimen incurrant, &c. ergo vitanda ſunt omnia hæc ab Adiuratore, non exorcizando dæmoniacos publicè.

Nec obſtat argumentum ſumptum ex factis Chriſti (imò & aliorum Sanctorum) quia Chriſtus Dominus per virtutem Excellentiæ omnibus iſtis incommodis obuiare poterat, alligando dæmones, ne in auditorum virus aliquid euomerent (quod idem poterant alij ſancti ob copioſam ab eodem Chriſto Domino acceptam gratiam) quod negandum eſt aliis, regulariter loquendo, Exorciſtis. Sic Ciruelo *de ſuperſt. par.*3. *c.*8. Raphaël *loc.cit. Aduert.* 13. & ampliùs ex dicendis *quæſt.*90. id conſtabit.

QVÆSTIO

QVÆSTIO LXXXIX.

An deceat, vt mulieres coniurationibus obſeſſorum interſint.

NEgat Raph. de la Torre *loco nuper citat. Tum quia mulieres cum prona ſint ad credulitatem ſuperſtitioſam, facile erit, vt dictis dæmonum fidem adhibeant, & decipiantur. Tum etiam, ne pauore terribilis ſpectaculi conſternatæ, primæ deliquium patiantur, aut (quod aliquando euenit) morbo caduco, aut dæmonis ingreſſu corripiantur.* Ita ille.

Sed clarius, Reſpondeo Non decere quidem, vt interſint, ſi qui exorcizandi ſunt, viri ſunt, non mulieres; nam harum coniurationibus intereſſe potius mulieres, quàm viri, ex ſe conſtat, & ex mox dicendis amplius conſtabit. Nec timenda ſunt inconuenientia à Raphaele adducta; eo quòd non mulieres quæcumque, ſed matronæ prudentes, & virtuoſæ aſſiſtere debeant.

QVÆSTIO XC.

An Energumena Monialis debeat intra ſepta monaſterij exorcizari.

NEgat Barboſa *in Collect. in. Apoſtolicar. deciſ. collect.* 509. *num.* 5. Vbi ſic ait: *Monialis nulla energumena intra monaſterij ſepta à quocumque Præſbytero ſæculari, etiam Confeſſario, exorcizetur; ſed ad Eccleſiam exteriorem eiuſdem monaſterij, obtenta prius à Sacra Congreg. licentia, ea de cauſa deducatur, vel transferatur. In tranſlatione autem huiuſmodi, ſicut & in actu exorcizationis, honeſtæ perſonæ conſanguineæ, vel aliæ mulieres prouectæ ætatis ac probæ conuerſationis Energumenam comitentur. Exorciſta ſit ad actum huiuſmodi ab Ordinario approbatus: exorcizatio minori, quo poterit, fiat ſtrepitu: Eccleſiæ ianua eo vſque occluſa remaneat, quouſque exorcizatione completa, ad monaſterium Energumena reducatur.* Ita ille, adducens quandam Congregationem Concilij ex Lezana *tom* 3. *verb. Clauſura, n.* 28.

Sed in oppoſitum extat vſus receptus in Hiſpania, vbi quando caſus occurrit, ſemper intra ſepta Monaſterij, de licentia Ordinarij, Monialis Exorcizatur. Vnde credo, quod illud à Sacra Congreg. decretum ſolùm fuerit editum pro Italia.

QVÆSTIO XCI.

An ſit decens, quod Exorcizator tempore Exorcizationis ſolus cum dæmoniaco permaneat.

REſpondeo, Quod minimè, præcipue ſi vexata perſona ſit fœmina. *Tum quia* (ait Raphël) *dæmones obſidentes ſolent ſic efferare obſeſſos, vt niſi adſint, qui vexatos teneant, ac manibus apprehenſos detineant, maxima cum difficultate adiurari poterunt. Tum; quia inter miniſtrum & obſeſſum poſſet oriri aliquod ſcandalum à dæmone ferociente. Tum tertiò quia quando adſunt perſonæ deuotæ orantes pro dæmoniaco, facilius dæmones cedunt. Quod ſi vexata perſona fœmina ſit, & non vſqueadeo annoſa, multo minus Exorciſta ſolus cum illa permanere debet, neque in domibus priuatis, neque in Eccleſia, ne ſibi periculum animæ, aut famæ concilient.* Hæc ille *Aduertentia* 13. *citata.* Et bene.

QVÆSTIO XCII.

An ſint aliqua ſigna ingreſſus dæmonum in hominem.

REſpondeo, Eſſe aliqua. Quia licet poſſint in hominem inuiſibiliter ingredi tanquam ſpiritus, vt *ſupra* diximus, ſolent tamen aliquando ſigna ſui aduentus oſtendere, ex iuſſione Dei communiter.

Primum ſignum eſt, aliqua forma externa hominis nigri, ac trucis, vel defuncti alicuius. Item beſtiæ alicuius, vt hirci, aut nigri canis, &c. *Secundum eſt*, turbo, ſeu ventus, ac ſtrepitus inſoliti. *Tertium*, infeſtationes, quas faciunt obſidentes, impingentes eis colaphos, trahentes eos, vel proiicientes, aut præcipitantes. *Quartum*, ſpecies horribiles, quas ingerunt ſomniantibus, vt dum ſomniant ſe à dæmonibus vexari, affligi, & occidi, &c. Sic ex Thyreo *c.* 11. & ex Sacerdotali Romano docet Iodocus *verb. Dæmones, n.* 33.

QVÆSTIO XCIII.

An etiam dentur aliqua ſigna diſceſſus dæmonum, & omnimodæ liberationis obſeſſorum.

REſpondeo, Eſſe etiam aliqua ſigna diſceſſus. *Primum*, Clamores inſoliti, & belluarum voces, ſunt ſigna diſceſſus, maximè requie, ac quiete obſeſſo ſuperueniente. *Secundò*, manifeſtant ſuum egreſſum diſceſſu quorundam animalium turpium, vt formicarum, aranearum, muſcarum, aut draconis, &c. *Tertiò*, pandunt ſuum diſceſſum per vomitum ingentem rerum putridarum, aut per fœtorem grauem, quem exhalant obſeſſi. Hæc & alia ſunt ſigna, ſed non infallibilia, quia multoties ea edunt dæmones, ipſis tamen permanentibus in obſeſſo.

Vnde potiſſimum ſignum diſceſſus dæmonis erit, ſi examinatis obſeſſis, nullum ſignum eorum, quæ ſupra diximus, indicare inhabitare dæmones, appareat. Deinde, ſi obſeſſi nullam ſe pati moleſtiam eorum, quæ antea patiebantur, affirment. Sic Raph. *loco citat. Aduertentia* 17. *n.* 30. & 31. Et hæc ſufficiant circa primum Decalogi præceptum. Ad Laudem, & Gloriam SS. & Indiuiduæ Trinitatis, necnon Beatiſſimæ Virginis Mariæ Conceptæ abſque labe originali, & Beatiſſ. Patriarcharum, Ioannis de Mata, & Felicis de Valois.

INDEX
RERVM, ET VERBORVM
Notabilium, quæ in hac ſexta Parte continentur.

Prior numerus Paginam, poſterior Quæſtionem denotat.

A

Adiuratio.

QVID ſit Adiuratio. pag.388.q.1.
Quotuplex ſit Adiuratio. ibid.q.2
An vt adiuratio licita ſit, requirat eoſdem tres comites, quos iuramentum requirit, nempe veritatem, iuſtitiam, & iudicium. p.339.q.3
An qui adiuraret Deum, ad rem aliquam illicitam obtinendam, peccaret mortaliter. ibid. quæſt.6
An adiuratio ſit actus virtutis religionis. ibid. quæſt.7
An adiuratio differat ab oratione. ibid.q.8
An adiuratio, etiam à iuramento differat. ibid. quæſt.9
An in omni iuramento promiſſorio inueniatur adiuratio. p.390.q.10
An Adiurationis ſit aliquod præceptum diuinum, naturale, aut Eccleſiaſticum. ibid.q.11
An cuilibet licitum ſit deprecatiuè adiurare aliquem per Deum, Sanctos, aut aliquam perſonam. ibid.q.12
An adiuratus deprecatiuè per Deum, teneatur ſub præcepto obedire adiurationi, aut adiuranti. p.3·0 q.13
An ſubditus peccet mortaliter contraueniens ſui ſuperioris præcepto, ſibi per adiurationem impoſito. ibid.q.15
An licitum ſit cuilibet ſuperiori adiurare imperatiuè, aut coactiuè ſuos ſubditos. ibid.q.14
An ſubditus transgrediens ſuperioris præceptum, ſibi per adiurationem impoſitum, ſit non ſolùm tranſgreſſor præcepti, ſed etiam periurus. ibid. quæſt.16
An ex ſuperioris tranſgreſſione præcepti adiuratione veſtiti, conſurgat duplex peccatum. pag.391. quæſt.17
An adiurans imperatiuè eum in quem nullam habet poteſtatem, peccatum mortale admittat. ibid. quæſt.28
Adiurari poteſt omnis creatura intellectualis, vel rationalis. ibid.q.19
Non omnes creaturæ rationales poſſunt ſolemniter adiurare. ibid.q.20
An quiſque poſſit ſe adiurare. ibid.q.21
Deus ab homine an poſſit licitè adiurari. ibid.q.22
An Angeli ſancti poſſint à nobis licitè adiurari, ac ſanctè. ibid. quæſt. 23. Et an homines. ibid.
Dæmones, & alij damnati poſſunt licitè & ſanctè adiurari. p.392.q.24
An creaturæ inſenſibiles irrationales adiurari propriè poſſint. ibid. quæſt.25. Quid item ſenſibiles. ibid.q.26
Superſtitioſum eſt locuſtam, & quid huiuſmodi adiurare, & in iudicium euocare. p.393.quæſt.27. & quæſt.28
An liceat Adiuranti, petere à dæmone ſuperiori, vt inferiorem è corpore pellat. p.400.q.62
An licitum ſit adiuranti, præcipere dæmoni ſuperiori, v.g. Lucifero ex iſtenti in inferno, vt dæmonem inferiorem reſidentem in aliquo homine pellat. ibid.q.63
An liceat Adiuranti, præcipere dæmoni ſuperiori ſimul cum aliis inferioribus hominem obſidenti, vt exeat, & ſecum pellat inferiores alios. ibid.q.64
An liceat adiuranti interrogare dæmonem expellendum, ea omnia, quæ ad eius expulſionem conducunt. p.401.q.69
An liceat adiuranti dæmoni præcipere vt manifeſtet, quod nomen habet: Quæ cauſa fuerit ſui ingreſſus in hominem: & an ibi aſſiſtant plures. ibid.q.70
An ſit licitum Adiuratori, Energumenum vexare flagellis, & alapis, ſputis, & ſimilibus. pag.403. quæſt.76
Fas eſt adiuratori, fumo hypericontis, rutæ & cornuum, ſtercoriſque caprini, vexare dæmoniacum. p.404.q.78
Licitum eſt adiuratori, nomen dæmonis in aliqua charta ſcribere, illudque comburere. pag.405. quæſt.83
Modus adiurandi dæmones debet eſſe durus, & vehemens, nullatenus amicus. p.406.q.86.

Adoratio.

Quid vox *Adoratio* ſignificat. p.153.q.1
Quanam ratione Adoratio definiatur. ibid. quæſt.2
Quotuplex eſt Adoratio. ibid.q.3
An omnis externa adoratio, ſit per ſe adiaphora, ſeu indifferens, vt poſſit tam Deo, quàm creaturis exhiberi. p.154.q.4
An Adoratio à tribus Theologicis virtutibus diſtinguatur.

ſtinguatur. ibid.q.5

An detur præceptum colendi, & adorandi Deum. ibid.q.6.

An præceptum negatiuum, non adorandi Deum alienum, obliget ſemper, & pro ſemper. p.155. quæſt.8

An præceptum affirmatiuum diuinum, & naturale adorandi Deum, obliget indirectè, in aliquo determinato tempore. ibid.q.9

An præceptum naturale, & diuinum, colendi, & adorandi Deum, etiam obliget directè, & per ſe, pro aliquo determinato tempore. ibid.q.10

An detur præceptum Eccleſiaſticum, adorandi Deum publicè, & quo tempore obliget, & quibus actionibus impleatur. ibid.q.13

Quo tempore obliget directè, & per ſe præceptum colendi, & adorandi Deum. ibid.q.11

An colendi & adorandi Deum præcepto, poſſit fieri ſatis, exercitio actuum virtutum Fidei, Spei, & Charitatis. ibid.q.12

Nullus datur locus determinatus diuino, & naturali iuri, in quo homines Deum adorare debeant, & teneantur. p.156.q.14

Locus aſſignatur aliquis, iure Eccleſiaſtico, in quo homines Deum adorare debeant. ibid. quæſt.15

Nunc melius Deum, verſus orientem adoramus, oramuſque, quàm olim verſus occidentem Iudæi orabant. ibid.q.16

Deus ſolus, primo & per ſe, & ratione ſui, per latriam, id eſt per adorationem ſupremam, adorandus eſt. ibid.q.17

Vna perſona SS. Trinitatis, poteſt diſtinctè ab aliis adorari. ibid.q.18

Chriſtus, Deus, & homo eſt per ſe, & ratione ſui adorandus, adoratione latriæ. ibid.q.19

Humanitas Chriſti, provt coniuncta eſt diuino Verbo debet adorari eadem latriâ quâ adoratur ipſum Verbum. ibid.q.20

Humanitas Chriſti provt conſideratur in nuda naturâ, per ſe, ſeu abſtracta ab hypoſtaſi, non eſt adoranda latriâ. p.157.q.21

Sanctiſſimum Euchariſtiæ Sacramentum, ratione ſui adorandum eſt per latriam. ibid.q.22

Euchariſtiæ Sacramentum poteſt abſolutè adorari per latriam, nullâ additâ ratione. ibid.q.23

An caro, & ſanguis, qui aliquando miraculosè in ſpeciebus Sacræ Euchariſtiæ apparet, ſint adoratione latriæ adoranda. ibid.q.24

In triduo mortis Chriſti, poteſt eius corpus per latriam adorari. p.158.q.25

Sanguis Chriſti in triduo eiuſdem mortis, an adorari per latriam debeat. ibid.q.26

Omnes res inanimatæ, quæ Chriſtum Dominum ignominiosè tetigerunt, vt impiæ manus, alapæ infligentium, flagellantium, & crucifigentium Chriſtum, non ſunt adorandæ latriâ. ibid. quæſt.28

Non ſunt adorandæ latriâ res animatæ, quæ Chriſtum piè, & religiosè tetigerunt, vt Apoſtoli, &c. ibid.q.29

An Beatiſſ. Virgo poſſit adorari per latriam, ratione coniunctionis cum Chriſto eius filio. ibid. quæſt.30

Angeli ſancti poſſunt & debent adorari. pag. 160. quæſt.1.

Homo, provt eſt ad imaginem Dei factus, non debet latriâ adorari. ibid.q.34

Nomina Sacra Dei, ſeu Ieſu Chriſti, aut Mariæ, &c. ſunt verè, & propriè adoranda. ibid.q.35

Adoratio poteſt exhiberi hominibus ſanctis canonizatis. p.161.q.2

Adoratio plus quam ciuilis debetur Sanctis Angelis, & hominibus Canonizatis. ibid.q.3

An adoratio Sanctis debita, ad virtutem religionis pertineat. ibid.q.4

An Imagines Dei, & Chriſti Domini, & Sanctorum, ſint adorandæ. p.188.q.6

An in Adoratione Imaginum, ſolùm adoretur prototypum, ſeu illud, quod repræſentat Imago: non, verò ipſamet imago. ibid.q.7

An licitâ ſit adoratio, quam Catholici Summo Pontifici præbent. p.189.q.1

An licitè adoretur Summ. Pontifex, genuflexione, & oſculatione pedum. ibid.q.3

An ſit licitum adorare Summum Pontificem pectoris tunſione. ibid.q.3

An licitum ſit adorare Pontificem maximum inclinatione capitis, quando eius nomen in Miſſa, canone, aut in aliis orationibus publicis auditur. ibid.q.4

An licitum ſit adorare Pontificem oſculatione manus. p.190.q.5

an Adoratio Pontificis, ſub adoratione Duliæ omnino comprehendatur. ibid.q.6

An ſi aliquis Pontifex (quod abſit) eſſet impius, aut ſcandaloſus, eſſet adhuc modo ſupradicto adorandus. ibid.q.7

Agnus Dei.

An cereis formis, quas Agnos Dei, à figura Agni ipſis impreſſa appellamus, debeatur veneratio aut aliquis honos. p.184.n.38

Agnos Dei pingere, illuminare, ſeu miniare eſt prohibitum ſub excommunicationis pœna. ibid. quæſt.39

An vt quis hanc excommunicationem incurrat, debeat inficere, aut minio notare, ſeu illuminare ipſammet ceram benedictam immediatè. pagina 185.q.40

Agni Dei albi, & nullo minio confecti poſſunt licitè vendi ratione materiæ, & laboris, & impenſarum in eis aſportandis. ibid.q.41

An Agni Dei ſemel depicti, aut minio deaurati, poſſint etiam licitè vendi ratione materiæ, & laboris. ibid.q.42

An qui Agnos Dei pictos aut deauratos ſine licentia Summi Pontificis, apud ſe retinent, Gregorianam excommunicationem incurrant. ibid. quæſt.43

An prædicta excommunicatio Gregoriana, ſit in vrbe Roma recepta. p.186.q.44

Et an in vrbe Romana ſit vtique recepta. ibid. quæſt.45.

An huiuſmodi Agnos Dei laicis tangere liceat. ibid. quæſt.46

Amare, Amor.

An ſit ſpeciale præceptum de diligendo Deo, amore proprio, & vero poſitiuo. p.73.q.2

Amoris præceptum obligat ad amandum Deum ſuper omnia, non ſolùm appretiatiuè, ſed etiam intenſiuè. ibid.q.3

Non eſt peccatum patrem, aut matrem, aut etiam creaturam intenſiori amore, quàm Deum diligere. p.74.q.4

Quod dilectionis præceptum obliget ad amorem ſupernaturalem, & naturalem. p.75.q.10

An amoris Dei præceptum obliget per ſe, pro aliquo

aliquo determinato tempore. p.76.q.11
An, præceptum obliget per ſe ad eliciendum actum amoris, toties, quoties obligat quodcumque aliud præceptum. ibid.q.12
An, præceptum amoris Dei obliget, cum mortis articulus inſtat, & adeſt conſcientia peccati mortalis: p.79.q.19
An, obliget eiuſmodi amoris Dei præceptum, cum martyrium ſubeundum eſt. p.80.q.21
An, obliget per ſe, amoris Dei præceptum, quando graues odij Dei tentationes inſtant, & illis eſt periculum conſentiendi. p.81.q.24
An, toties obligemur Dei amoris præcepto, quoties obligamur proximum ex charitate diligere. ibid. qu.27
An teneamur vi dicti præcepti, amare aliquando proximum, actu amoris interno, procedente à Charitate Theologica. p.83.q.6
An teneamur, vi præcepti amoris proximi, amare illum (aliquando ſaltem) amore interno, diſtincto ab amore ipſius Dei. p.84.q.7
An teneamur, vi huius præcepti, amare aliquando inimicos, actu amoris interno. p.86.q.4
An, teneamur per ſe, aut vi huius amoris præcepti, ſalutare inimicum dum nobis occurrit, loquendo illi, caput aperiendo, &c. p.87.q.6

Anima.

Animæ vel beatæ, aut in purgatorio, vel in inferno detentæ, viuentibus aliquado apparent. p.351. quæſt.29

Aſtrologia, Aſtrologus.

Aſtronomia, & Aſtrologia inter ſe differunt. p.352. quæſt.34
Duplex eſt Aſtrologia, altera naturalis, & altera iudiciaria. p.353.q.35.
Aſtrologia iudiciaria diuiditur in aliquas partes, quaſi in ſpecies. ibid.q.36
Aſtrologia naturalis, coniiciens effectus, & illos prædicens ex motu aſtrorum, influentiis, & concurſu planetarum licita eſt. ibid.q.37
Non peccat mortaliter Aſtrologus, qui prædictos effectus plus certò prædicit, quàm ex aſtris colligere poteſt. ibid.q.38
Non poſſunt Aſtrologi naturales, ex aſtrorum aſpectu, conſiderando natiuitatis punctum, prædicere certò temperamentum, conditionem, inclinationem, & qualitatem viuentis. ib.q.39
Poteſt Aſtrologus ſine peccato mortali, liberos futuros euentus coniecturaliter prædicere. ibid. quæſt.45
Poteſt Aſtrologus ex aſtris, obſeruatâ pueri natiuitate, coniecturaliter prædicere naturalem eius inclinationem futuram, vt propenſionem ad iram. p.354.q.41
Aſtrologus Iudiciarius, qui ex aſtris euentus pendentes ex libero hominis arbitrio, certò prænuntiat, mortalem ſuperſtitionem committit. ibid.q.42
Non eſt immunis à ſuperſtitione Aſtrologus qui ex aſtris duntaxat futuros euentus probabiliter prædicit. p.355.q.43
An ſit immunis à peccato Aſtrologus, qui futuros euentus prædictos probabiliter prædicit, quique non ex aſtris, ſed ex aliis circunſtantiis perſonæ, nempe temperamento, qualitate, & conditione, illos probabiliter colligit futuros. ibid.q.44
An motus Sixiti V. contra Aſtrologiam iudiciariam ſit pro foro externo & iudiciali, proque foro conſcientiæ. p.356.q.48
Domini Inquiſitores poſſunt in foro externo procedere contra Aſtrologos iudiciarios omnes. ib.49
An peccaret mortaliter, qui in ſuis actionibus regi ſe vellet per ea, quæ ab Aſtrologis illi prædicuntur. p.357.q.51
An ſit peccatum mortale conſulere Aſtrologos ad furtum occultum, Theſaurum, &c. inueniendæ. ibid.q.52
An, eſſet mortale conſulere Aſtrologos ad furtum occultum, aut aliud delictum ſciendum, ſi eſſet certum, tale delictum per Aſtra cognoſci poſſe. ibid.q.53

Attentio.

Attentio interna quæ dicatur. p.241.q.4. Et quæ externa. ib.
Quotuplex ſit attẽtio interna neceſſaria ad implendum præceptum recitandi horas. ibid.q.5
An ſufficiat attentio habitualis ad ſatisfaciendum præcepto recitandi horas. ibid.q.6.
An attentio actualis ſufficiat ad ſatisfaciendum præcepto recitandi horas, & hæc requiratur ab Eccleſia. p.242.q.7
Attentionem virtualem ſufficit habere, & hæc ſola ab Eccleſia requiritur in recitatione officij. ibid. quæſt.8
An ſufficiat attendere ad Deum, vel ad rem, pro qua oratur, vt quis adimpleat præceptum recitandi officij. ibid.q.9.
Attentio ad ſenſum litteralem verborum diuini officij ſufficit, at non neceſſaria, vt quis eius præceptum adimpleat. p.241.q.10
Attentio, qua recitans attendit ſolùm ad verba, ſufficit ad implendum præceptum recitandi attentè officium. ibid.q.11
An ad implendum præceptum recitandi officium, non ſolùm ſufficiat attentio ad Deum, verum etiã ad alias pias meditationes, veluti ad geſta Chriſti aut eius paſſionem ad præſentiam B. Virginis Mariæ, & aliorum Sanctorum. ibid.q.12
An attentio debeat eſſe formalis, expreſſa, & explicita. ibid.q.13
An qui occupatur in rebus externis, quæ ex natura ſua aduerſantur attentioni officij, & ſunt incompatibiles cum illa, peccet mortaliter. pag.244. quæſt. 18

Auditor.

An Auditores Rotæ Romanæ conſequi poſſint fructus, necnon & diſtributiones ſuarum præbendarum, etſi abſentes. p.315.q.135

Azyma.

An azimis Iudæorum veſci licitum ſit Chriſtianis. p.51.q.26
An ſit peccatum lethale veſci Iudæorum azimis. ib. dub.1

B

Beatus, Beatificatus.

DAtur in Beatis Fidei actus, & fortè habitus. pag.4.qu.7
An, in beatis maneat actus, vel habitus ſpei ſtrictè ſumptæ. p.59.q.7
Licet inuocare in publicis litaniis Beatum illum eo die, de quo dici miſſa & officium eſt licitum (iuxta

ta bullam ſuæ Beatificationis) non verò aliis diebus. p.163.q.11
An, quando Pontifex concedit ſacerdotibus certæ Religionis, vt certo die dicant miſſam de aliquo ſancto Beatificato, poſſint in eodem dicere officiũ de communi Pontificum de dicto Beato. ib.q.12.
An ſi concedat Pontifex ſacerdotibus alicuius ordinis, vt in die obitus Sancti Beatificati dicant miſſam & officium de illo, poſſint id facere per totam octauam. ibid.q.13.
Quando conceditur facultas certis perſonis celebrandi miſſam de aliquo Beato, & expreſsè non negatur aliis, non poſſunt tunc omnes ſacerdotes ſæculares, & Regulares dicere Miſſam de beato in Eccleſia aſſignata in diplomate. p.164.q.15.
Non poſſunt alij ſacerdotes quibus non eſt conceſſa facultas dicendi miſſam de aliquo Beatificato, illam dicere, caſu quo id ab illis petant ſacerdotes illi, quibus conceſſa eſt facultas dicendi miſſam de dicto Beatificato. p.165.q.16.
Quando facultas conceditur celebrandi miſſam de aliquo Beato in aliqua determinata Eccleſia aliquibus ſacerdotibus, non licet adhuc celebrare in aliis. ibid.q.17.
Et an in caſu propoſito ſacerdos celebrans in aliis Eccleſiis peccaret mortaliter. ibid.q.18.
Si in bulla beatificationis concederetur vt tali die, in tali Eccleſia, liceret celebrare miſſam de tali Beato, poſſunt omnes ſacerdotes, tam ſæculares quàm Regulares, ibi celebrare. ibid.q.19.
An aliqua alia ſpecialia ſigna cultus publici exhiberi poſſint Beatis, quorum non fit mentio in decreto Beatificationis. p.167.q.23.
An liceat Epiſcopo inſtituere diem feſtum alicuius Sancti Beati. ibid.q.24.
An, in Beatificatione alicuius ſerui Dei, poſſit Pontifex errare. p.168.q.26.
An ſit neceſſarium, vt Beatificatio præcedat Canonizationem. p.169.q.29.
An liceat in honorem viri defuncti nondum Beatificati ſacellum erigere, ſeu altare illi dedicare. p.170.q.5.
An liceat imaginem hominis nondum Beatificati, cum radiis luminis pingere; & adorandam in templo proponere. p.171.q.6.
An liceat talis hominis non Beatificati imaginem radiis depingere, ſi non in publico, ſed in ſecreto cubiculi habeatur. ibid.q.7.
An in Altari domus priuatæ, liceat imaginem alicuius nondum Beatificati tenere, ſi ſola in eo ſit, & cum lampade. p.173.q.17
An poſſit Ciuitas aliqua, ſaltem cum conſenſu ſui Epiſcopi, feſtum diem inſtituere in honorem alicuius, qui needum ſit Beatificatus. ibid.q.18
An poſſit quis in memoriam defuncti non Beatificati ieiunare in vigilia eiuſdem, & votum priuatum ei offerre. p.174.q.22
An ſit licitum inuocare dictos non Beatificatos viros, in Litaniis, quæ vel Religioſi, vel Moniales dicunt in eorum Eccleſiis. p.175.q.29
An, in die anniuerſarij obitus non Canonizatorum, aut Beatificatorum, liceat Miſſam de Sanctiſſ. Trinitate, vel de Dei Genitrice Maria, aut de omnibus Sanctis, in eorum memoriam ſolemniter cantare. ibid.q.50

Beneficentia.

Quid, & quotuplex ſit Beneficentia. p.95.q.1

Beneficium, Beneficiarius.

An Beneficiati curati, necnon Canonici & Dignitates Eccleſiæ Cathedralis, teneantur ad emittendam fidei profeſſionem. p.57.q.1
An Beneficiarius arctiùs obligetur ad dandam eleemoſynam ex fructibus ſui beneficij, quàm laicus ex bonis ſui patrimonij. p.119.q.45
An, etiamſi Clericus Beneficiarius, bona patrimonialia, aut aliquos fructus eorum, in Eleemoſynas, aut alia pia opera conſumpſit, poſſit tantundem de redditibus beneficij accipere, & diſponere de illis, ſicut de bonis patrimonialibus. p.120.q.50
An, ſi Beneficiarius, parcè viuendo, minus conſumat de fructibus ſui beneficij, quam conſumere poſſet in ſuam congruam ſuſtentationem, poſſit de huiuſmodi fructibus hic reſeruatis diſponere, ac de bonis patrimonialibus. ibid.q.51
An Beneficiarius, cum portione ſuæ congruæ ſuſtentationis poſſit computare totum, quo amplius eſt dignus, vt id expendere poſſit, in quæ voluerit, ibid.q.52
An Beneficiarij teneantur eam partem fructuum beneficiorum, quæ non eſt congruæ ſuſtentationi neceſſaria, ſed ſuperflua, in Eleemoſynas, aut in alia opera pietatis, ſub mortali expendere. ib.q.53
An ſolùm iure poſitiuo Eccleſiaſtico teneantur ſub mortali Beneficiarij, quæ ſibi ſuperſunt congruæ ſuſtentationi, in pauperes, pioſque vſus inſumere. ibid.q.54
An immunis à mortali maneat Beneficiarius, qui ex fructibus beneficij ſuæ ſubſtentationi ſuperfluis aliquid leuis materiæ in vanos vſus expendit. pag.121.quæſt.55
An ſi Beneficiarius tertiam, aut quartam partem beneficij fructuum, congruæ ſuſtentiationi ſuperfluentium, in vanos vſus expendat, peccet mortaliter. ibid.q.56
An poſſit aſſignari certa, ac determinata quantitas, pro congrua cuiuſque Beneficiati ſuſtentatione. ibid.q.57
An, quo Beneficiarius eſt nobilior, & doctior, eo plus illi pro congrua ſuſtentatione, ex fructibus beneficij, ſit auctionandum. ibid.q.58
An deinde, pro qualitate beneficij, & quantitate redditruum, plus pro competenti ſuſtentatione Beneficiato ſit aſſignandum. ibid.q.59
An nomine congruæ ſuſtentationis, quam Beneficiarij, ex fructibus Eccleſiæ ſibi poſſunt deducere, veniant neceſſaria ad ſui ſtatus, & familiæ honorabilem ſuſtentationem. p.122.q.60
An, nomine congruæ ſuſtentationis, veniant etiam neceſſaria ad exhibenda aliqua moderata cõuiuia amicis, & cõſanguineis ipſius Beneficiati. ib.q.61
An licitum ſit Beneficiario, plus ex fructibus beneficij remunerare, quam valet donum prius acceptum. ibid.q.64
An, Beneficiati integrum dominium acquirant ſuorum Eccleſiaſticorum redditruum, & præcipuè illorum, qui ſuam congruam ſuſtentationem excedunt. p.125.q.75
An ille, cui datum eſt beneficium aliquod in commendam, teneatur dare in vſus pios, quod ſuæ ſuſtentationi ſupereſt. p.127.q.79
An, Beneficiarij, ſeu Canonici, teneantur ſuperfluũ diſtributionum, quæ illis dantur, ob præſentiam in choro, vel alio miniſterio, in pauperes, aut alios pios vſus expendere. ib.q.80
An ad minus ſit licitum, imagines hominum virtute inſignium, nondum tamen beatificatorum, ſine radiis diſponere, tenere in domibus, ibique eas venerari. p.171.q.8
Qui habet beneficium Eccleſiaſticũ, vel ſimplex, vel curatũ, tenetur recitare horas canon. p.208.q.51

Qui

Qui habet beneficium integrè in commendam, ſi interim detur alicui, tenetur recitare horas. pagina 209.q.53
Qui habet beneficium manuale ſeu regulare, debet Horas Canonicas recitare. ibid.q.54
Qui obtinet aliquod beneficium,propter temporale miniſterium, v.g. quia docet Grammaticam, vel Theologiam, vel pulſat organa, &c. tenetur ad recitandas horas. ibid.q.55
Coadiutor Beneficiarij non tenetur perſoluere Horas Canonicas. p.214.q.77
Tenetur ad horas coadiutor Beneficiarij,aut Canonicatus, ſi expreſsè ad hanc obligationem ſubeundam coarctetur ex indulto Pontificis, aut ex pacto cum proprietario. ibid.q.79
An Beneficiarij vel Canonici coadiutor, teneatur ad minus dicere officium paruum B. Virginis Mariæ tanquam penſionarius. ibid.q.80
An Beneficiarius, qui ſolum titulum beneficij habet, ſine fructibus omninò, teneatur ad Horas Canonicas. ibid.q.81
Non eximitur ab obligatione recitandi horas,Beneficiarius qui ſua voluntate, aut culpa,nullos percipit fructus beneficij. p.215.q.82
Beneficiarius, qui fructus nullos percipit, quia ex cauſa iuſta non reſidet, & ſolum fructus dantur reſidentibus, non tenetur ad horas. ibid.q.83
Beneficiarius, qui ſponte omnes beneficij fructus cedit patri, aut patruo,aut ſuo creditori,&c.tenetur ad horas. ibid.q.84
Beneficiarius,qui nullos fructus beneficij recipit,eo quòd ſit excommunicatus, tenetur ad horas recitandas. ibid.q.85
Tenetur ad horas Beneficiarius, qui non percipit beneficij fructus,eo quòd ſit irregularis,aut ſuſpenſus. p.216.q.86
Si quis ob irregularitatē,aut depoſitionem,vel alio quouis modo amitteret ex toto beneficium,non teneretur adhuc ad recitandum. ibid.q.87
An ſi quis recipiat beneficium iniuſtè, vel nulliter, (v.g.) per violentiam, per ſimoniam, vel exiſtens irregularis, vel non habens legitimam ætatem, &c. teneatur ad horas. ibid.q.88
An Beneficiarius,qui ob delictū aliquod, aut etiam iuſtam cauſam, damnatur à iudice, vt non acquirat fructus beneficij ad tempus, v.g. per vnum annum, teneatur illo anno ad recitandas horas. ibid.q.89
Beneficiarius,qui captâ poſſeſſione,fructus beneficij pro aliquo tempore non capit, petit tamen poſtea capturus, tenetur horas recitare. ibid.q.90
Beneficiarius, qui primo anno, ex ſtatuto vel conſuetudine, non percipit groſſam beneficij, ſed ſi recitet in Choro percipit diſtributiones quotidianas, tenetur ad officium. p.217.q.91
Qui ex ſtatuto aut conſuetudine nihil beneficiario concedit primo anno, ob ſeruitium impenſum, ſed omnes illius anni fructus reſeruantur ei poſt poſt mortem,expendendi in eius fauorem, tenetur ad horas. ibid.q.92
An teneatur Beneficiarius recitare horas, quia in eius Eccleſia viget mos, quo cauetur vt primo anno nullos fructus,nec diſtributiones capiat,neque poſt mortem illi reſeruentur,ſed diſtribuantur inter aliquos Beneficiarios. ibid.q.93
An teneatur recitare Beneficiarius in primo anno, quando ex recepta conſuetudine, fructus illius applicantur alicui operi pio,vt fabricæ Eccleſiæ, vel Hoſpitali, aut pauperibus,&c. ibid.q.94
An ſi, per vim, fraudem, aut aliam iniuſtam viam, impediatur Beneficiarius à conſecutione fructuum, teneatur recitare p.218.q.95
An teneatur recitare dictus Beneficiarius, ſi ablatio fructuum non ſit perpetua,ſed pro aliquo tempore,v.g.pro vno,aut duobus annis,ſine ſpe tamen fructuum recuperationis. ibid. q.96.
An Beneficiarius teneatur recitare ſtatim ac beneficij collationem acceptauit, & ante captam illius poſſeſſionem. ibid.q.97
An teneatur recitare Beneficiarius ante adeptam pacificam poſſeſſionem, ſi per ipſum ſtet, quominus poſſeſſionem beneficij obtineat.ibid.q.98
An teneatur recitare Beneficiarius, qui habens ſolùm titulum, impeditur à poſſeſſione capienda, lite, vel alia cauſa ibi inuoluntaria. p.219. quæſt. 99
An ſi duo litigarent ſuper vno beneficio, & neuter eſſet in poſſeſſione, vnus tamen illorum haberet titulum, & ſperaret ſe victorem futurum, & conſequenter fructus habiturum, teneretur ſaltem hic ad onus officij. ibid.q.101
An habens poſſeſſionem beneficij, non pacificam, ſed cum litigio, teneatur recitare. ib.q.102
An Beneficiarius, cuius beneficium nullos fructus habet, teneatur ad Horas. p.220.q.104
An Beneficiarius, qui tenue habet beneficium, teneatur, ſi non ſingulis diebus, feſtis ſaltem, recitare. ibid.q.106
An qui eſt dubius de tenuitate beneficij, teneatur recitare officium. p.221.q.107
An eximeretur ab onere recitandi Horas Beneficiarius, cuius beneficium non attingit valorem quadraginta ducatorum. p.222.q.112
An teneatur ad Horas Beneficiarius, qui habet beneficium, cuius fructus iam attingant valorem quadraginta ducatorum. ibid.q.113
An tenuitas beneficij debeat regulari ex omnibus fructibus beneficij in ſe,an ſolum ex eo,quod remanet deductis expēſis in fructuum collectione, aut Eleemoſynâ miſſarum. p.223.q.114
Beneficiarius habens plura tenuia beneficia, quorū ſingula non obligarent ad horas,propter tenuitatem, tenetur ad illas recitandas. p.225.q.115
Beneficiarius non tenetur ad dicenda tot officia, quot beneficia pinguia iuſtè poſſidet. pag.223. quæſt.116
An qui plura beneficia habet iniuſtè, teneatur tot officia,quæ beneficia poſſidet,recitare. ib.q.115
Qui plura beneficia habet,non tenetur tot commemorationes facere, quot ſunt beneficia. p.224. quæſt.118
Qui ſimul beneficium pingue, & penſionem habet, ſatisfacit obligationi, recitando ſemel ſingulis diebus officium canonicum. ibid.q.119
An Beneficiarius ſacerdos duplex peccatum admittat, omittens officium diuinum, & an in confeſſione illud aperiendum ſit. ibid.q.121
An qui duo beneficia poſſidet in duabus Eccleſiis, quæ diuerſis vtuntur Breuiariis debeat recitare, iuxta Breuiarium, quo Eccleſia in qua reſidet, vtitur. p.227.q.14
An peccet mortaliter,Beneficiarius qui omittit veſperas ſabbati ſancti. p.234.q.56
An qui abeſt à Choro,& à loco beneficii, ob timorem peſtis graſſantis in illo loco, poſſit recipere diſtributiones. p.302.q.68
An Beneficiarius iuſtè ſuſpenſus à beneficio, poſſit licitè percipere fructus eius, & diſtributiones ſi horis Canonicis interſit. p.304.q.79
Beneficiarius iniuſtè interdictus à diuino officio ob

quod abeſt ab illo, non priuatur diſtributionibus. p.301.q.81
Beneficiarij ſpecialiter interdicti, ipſaque Eccleſia ſpecialiter interdicta; non priuantur à diſtributionibus. ibid q.82
Beneficiarius, qui ſit irregularis, non priuatur diſtributionibus. ibid.q.85
An Beneficiarius, qui ante beneficij collationem, ſeu obtentionem contraxit irregularitatem, priuetur diſtributionibus. ibid.q.86
Beneficiarius qui abeſt in euidentem vtilitatem alienam Eccleſiæ, diſtributiones non lucratur. p.306.q.90
Beneficiorum ſuorum lucrantur fructus docentes Ius Canonicum publicè in aliqua vniuerſitate. ibid.q.140
Non item ius ciuile docentes. ibid.q.141
An Beneficij fructus, aut Canonicatus acquirant, qui publicè in aliquo ſtudio generali, ſeu vniuerſitate docent Grammaticam. ibid.q.142
Beneficiarij abſentes non percipiunt fructus, ſi ſtudeant in Eccleſiis Cathedralibus. p.317.q.147
An Beneficiarij, vt recipiant fructus beneficij ſui, debeant neceſſariò ſtudere iuri Canonico, aut Theologiæ. ibid.q.148
An ſtudentes debeant neceſſariò petere licentiam ab Ordinario, vt poſſint in abſentia, tempore ſtudij, fructus ſui beneficij lucrari. ibid.q.150
An parochialia beneficia habentes, poſſint cum licentia Ordinarij, à ſuis Eccleſiis, ſtudij cauſa abeſſe, & fructus lucrari. p.318.q.152
Beneficium conſtans ex ſolis diſtributionibus quotidianis, eas lucrantur abſentes ratione ſtudij. p.319.q.154
An Beneficiarius, qui non recitauit laudes, teneatur ad aliquam fructuum reſtitutionem. p.325.q.14
An Beneficiati maneant deobligati à reſtitutione fructuum pro rata, ſi alio die, pro officio prætermiſſo, duplicatum recitent. ibid.q.15
An Beneficiati omittentes recitare officium, teneantur ad reſtitutionem fructuum, ante iudicis ſententiam. p.326.q.17
An teneantur ad reſtitutionem Beneficiati, ſi recitent officium, aduertenter ſine vlla attentione interiori. ibid.q.18
An Beneficiatus in excommunicatione recitans, poſſit licitè retinere fructus beneficij, atque diſtributiones. p.327.q.20
An habens plura beneficia, teneatur fructus omnium beneficiorum, pro rata officij culpabiliter omiſſi, reſtituere. ibid.q.21
An Beneficiarius Curatus non recitans, teneatur in integrum omnes fructus beneficij reſtituere: vel ſolum fructus, qui correſpondent recitationi, deductis fructibus, quos propter alia beneficij onera, ſeu miniſteria meretur. ibid.q.22
An ſimplex Beneficiarius, cui nullum onus eſt annexum, præter recitationem, ſi omittat recitare, teneatur integrè omnes fructus beneficij, pro rata temporis, reſtituere. p.328.q.33
An Beneficiati teneantur ad reſtitutioné fructuum, caſu, quo recitent vnum officium pro alio; v.g. de Sancto, loco officij de Feria. ibid.q.24
An Beneficiarij omittentes officium, teneantur fructus eius reſtituere fabricæ Eccleſiæ, vbi eſt tale beneficium; vel pauperibus. ibid.q.25
An Beneficiarius ſatisfaciat ſuæ obligationi reſtituendo fructus Eccleſiæ beneficij, ſi hæc ſit ditiſſima. ibid.q.26
Quæ reſtitutio debeat neceſſariò fieri in vtilitatem propriæ fabricæ Eccleſiæ Beneficij. p.329.q.27
An Beneficiarius qui eligit reſtitutionem fructuum pauperibus erogare, poſſit illam facere pauperibus cuiuſcumque Eccleſiæ, vel loci. ibid. quæſt.29
An Beneficiarius, qui officium omiſit, poſſit fructus inſumere in ædificationem alterius Eccleſiæ, vel reparationem bonorum alterius beneficij. ibid.q.28
An ſi Beneficiarius ipſe, qui debet reſtituere fructus, ſit verè pauper, poſſit eos ſibi applicare. ibid.q.30
An Beneficiarius, qui recitare omiſit, poſſit retinere ſibi fructus, quos titulo donationis accepit à pauperibus, quibus tradere promiſerat, ſed de facto non tradidit. p.330.q.32
An poſſit licitè Beneficiarius denegare penſionem penſionario ſuo, officium paruum non recitanti. p.331.q.36
Non poteſt Beneficiarius tradere ex ſe fructus pauperibus, vel fabricæ beneficij penſionis. ibid. quæſt.37

Bona.

An ita ſit illicitum bona ſpiritualia ordinare, & dirigere ad aſſecutionem temporalium, tanquam ad finem, quod ſit mortale de ſe. p.75.q.9
An homo debeat æſtimare magis bona ſpiritualia humanitatis Chriſti Domini, quàm ſua propria. p.93.q.2
An ob bonum ſpirituale proximi, aut totius mundi ſit licitum deſiderare efficaciter æternam carentiam, aut temporalem gratiæ, aut beatitudinis, caſu quo talis carentia cum peccato mortali coniungatur. p.93.q.4
An ob bonum ſpirituale alicuius communitatis aut totius mundi liceat velle gratia, aut beatitudine carere in perpetuum, caſu quo id poſſit abſque peccato contingere. ibid.q.5
Ob bonum ſpirituale proximorum licitum eſt deſiderare & petere dilationem viſionis beatæ. pag.94.q.6
An licitum ſit pro breui tempore, putà pro vna hora, gratia, & charitate carere velle ob bonum ſpirituale proximi, ſi dicta carentia abſque peccato contingeret. p.94.q.7
Quot enumerentur bona corporalia, quibus patienti extremam neceſſitatem, & communem poteſt ſubueniri. p.101.q.10
Si apud aliquem ſint aliena bona & propria, nemo poteſt extremè indigenti ſubuenire ex alieno, reſeruatis propriis. p.129.q.4
An qui habendo propria bona, aliena ſurriperet, vt extremè indigenti daret, teneretur ad reſtitutionem. ibid.q.5
Vide, verbo *Indigens*, *Neceſſitas*.

Breuiarium.

Eccleſiæ, & Religiones quæ propoſitum Breuiarium habent, poſſunt hoc excluſo, Breuiarium Romanum admittere. p.225.q.4
A quonam Pontifice fuerit primò Romanum Breuiarium editum. p.229 q.22
An licitè poſſit quis vti nouis Breuiariis impreſſis v.g. Pariſiis, cum ſola approbatione Supremi Conſilij Regij, non verò Inquiſitoris, & ordinarij. ibid.q.24
Vide verbo *Officium diuinum*, *Hora Canonica*, & verbo *Recitatio*.

Canonicus,

C

Canonicus, Canonicatus.

AN omnes Canonici, ſeu Præbendati, teneantur Horas in Choro recitare. p.293.q.29

An vt communitas Canonicorum Eccleſiarum Cathedralium, aut Collegiatarum, excuſetur à Choro, ſufficiat quod ſolùm ſint dumtaxat duo, vel tres Canonici. ibid.q.30

An ſine vlla culpa, & pœna poſſint Canonici, aut Præbendati abeſſe à Choro per tres menſes. ibid.q.31.

An Canonici, ſeu Præbendati (& alij, qui diſtributiones habent) peccent mortaliter, ſi à Choro abſint, vltra tempus à iure ſibi conceſſum) & diſtributiones percipiant. ibid.q.32

An Canonici, & alij peccent mortaliter, ſi abſque cauſa abſint à Choro (vltra tempus permiſſum) animo cedendi diſtributionibus tempori abſentiæ correſpondentibus. p.294.q.33

An excuſentur à mortali Canonici, Præbendati, aut Beneficiati prædicti, quando ſemel, aut iterum in anno abſunt ſine cauſa à Choro. ibid.q.34

An excuſentur à mortali Canonici, & Præbendati, &c. qui abſunt ſine cauſa à Choro, tempore vnius integræ Horæ Canonicæ. ibid.q.35

An Canonici Beneficiati, qui nihil in Choro dicunt, ſed ad omnia attendunt, ſolùm ſatisfaciant ſuæ obligationi. ibid.q.36

An ſatisfaciant Canonici Beneficiati præcepto recitandi, ſi partem ſuam ſubmiſſa voce ita proferant, vt audiri à Choro non poſſit. ibid.q.37

An item ſatisfaciant ſeruitio Chori Canonici, ſi ita ſubmiſſa voce canant, aut ſuam recitent partem, quod ab altero Choro audiri nequeant. p.295.q.38

An Canonici, ſeu Præbendati, ſubmiſſa voce ſuam partem recitantes recipere poſſint mediam partem diſtributionum, ſi attendant ad partem, quam canit alius Chorus. ibid.q.39

An Canonicus qui ſuam partem canit, ſed percipere non poteſt quam partem canat alius Chorus, poſſit tunc diſtributiones integras percipere. ib.q.40

Vbi viget conſuetudo, vt Canonici præſentes adſint Choro, nec canant niſi per Manſionarios, Capellanos, aut ſubſtitutos, poſſunt licitè diſtributiones recipere. p.296.q.43

Canonici non poſſunt recipere diſtributiones, ſi per alium aſſiſtant Choro. p.297.q.44

Canonicus, ſeu Beneficiarius, qui dum diuinum officium in Choro recitat, maximè à ſomno impetitur, itavt eo oppreſſus, nec ad verba attendat, non ſatisfacit præcepto recitandi, & choro inſeruiendi. ibid.q.46

An Canonici confabulantes, aut ſcribentes in choro, aut exercentes ſimiles actiones attentioni externæ repugnantes, poſſint lucrari diſtributiones quotidianas, ac retinere. ibid.q.47

An Canonicus, ſeu præbendatus, ſi obtento beneficio fiat cæcus, aut ſurdus, poſſit abeſſe à choro, & lucrari diſtributiones quotidianas. p.299.q.49

Canonici, & Beneficiarij, qui ob morbum grauem corporalem non valent choro intereſſe, lucrantur diſtributiones. ibid.q.50

Canonicus, qui ſua culpa infirmitatem contraxit, acquirit diſtributiones. p.300.q.53

An acquirat diſtributiones Canonicus, qui dedita opera incidit in morbum, vt eo impeditus intereſſe choro non poſſet. ibid.q.54

An ſi Canonicus tempore grauis infirmitatis in loco beneficij non exiſtat, ſit diſtributionum capax. p.301.q.59

An Canonico abſenti, ob aliquam inſtam corporalem neceſſitatem, diſtributiones quotidianæ conferri debeant. ibid.q.63

An debeantur diſtributiones Canonico, ſeu Beneficiato, qui à choro abeſt, eo quòd ex ipſius aſſiſtentia immineat ei graue damnum vitæ, honoris, vel fortunæ. ibid.q.64

An ſi Canonicus detineatur, aut aliquo alio modo impediatur, quominus ad Eccleſiam ſuam ſe conferat, diſtributiones acquirat. p.302.q.69

An etiam poſſit recipere diſtributiones, ſi iuſtè Canonicus in carcere detinetur. p.303.q.71

An Canonicus, qui in carcere detinetur, non ob crimen probatum, ſed ob illius ſuſpicionem, poſſit diſtributiones capere, ſi per ſententiam iudicis innocens euaſerit. ibid.q.72

Canonicus iniuſtè excommunicatus, & ob cauſam non aſſiſtẽs choro, acquirit diſtributiones ib.q.73

An Canonicus iuſtè excommunicatus, & ob hanc cauſam choro non aſſiſtens, diſtributiones lucretur. ibid.q.74

Canonicus iuſtè excommunicatus, cui iniuſtè denegatur abſolutio, lucratur diſtributiones, & conſequenter poteſt illas poſt abſolutionem recuperare. ibid.q.75

An Canonicus iuſtè excommunicatus, horis diuinis aſſiſtens, poſſit lucrari fructus & diſtributiones illis correſpondẽtes. p.304.q.76

Canonicus excommunicatus maiori excommunicatione (de qua loquuti ſumus) acquirit fructus & diſtributiones, vbi mos eſt vt eos non amittat. ibid.q.77

An Canonicus, ſeu beneficiarius ſuſpenſus à beneficio, priuetur non ſolum fructibus beneficij, ſed etiam diſtributionibus quotidianis. ibid.q.78

Canonicus iniuſtè ſuſpenſus à beneficio, vel à diſtributionibus, poteſt illas licitè acquirere, ſi à choro abeſſe cogatur. ibid.q.80

Canonici non poſſunt percipere diſtributiones tempore ceſſationis à diuino officio, quo illud celebrare nequeunt. p.305.q.85

Canonici percipiunt diſtributiones, eo tempore quo polluta manet Eccleſia. ibid.q.84

An Canonicus, qui per ſententiam Iudicis beneficio priuatus eſt, adhuc lucretur diſtributiones. p.306.q.87

Canonicus actualiter, ſeu realiter degradatus, acquirit diſtributiones. ibid.q.88

Canonicus abſens in vtilitatem euidentem propriæ Eccleſiæ, lucrari diſtributiones poteſt. ib.q.89

An ſi quis Canonicus abſit à propria Eccleſia, non ſolum ob euidentem, ſed etiam ob dubiam vtilitatem eius, acquirat diſtributiones quotidianas. p.307.q.92

An Canonicus acquirat diſtributiones, ſi abſit, etiam ob leuem, aut exiguam Eccleſiæ ſuæ vtilitatem. ibid.q.93

An Canonicus, qui à ſuo Epiſcopo ad viſitanda limina Apoſtolorum mittitur, diſtributiones lucretur. ibid.q.94

An Canonicus, qui comitatur ſuum Epiſcopum ad viſitanda limina, lucretur ſimiliter diſtributiones. ibid.q.95

An Canonicus, qui miſſus eſſet ad limina Apoſtolorum ab Epiſcopo aliarum Eccleſiarum, aut ipſum comitaretur, acquireret eaſdem diſtributiones quotidianas. ibid.q.96

An Canonicus, ſeu Præbendatus miſſus à ſuo Capitulo ad Concilium Generale, vel Prouinciale, tanquam Theologus, vel Canoniſta, vel tanquam Procurator, diſtributiones capiat. pagina 308.q.98.
An diſtributiones caperet, ſi Canonicus, qui ſimul eſt ex priuilegio Epiſcopus, ad Concilium Generale conueniret. ibid.q.99
An Canonicus, qui à ſuo Capitulo mittitur tanquam legatus ad Pontificem, vel Principem aliquem, acquirat diſtributiones. ibid.q.100
An Canonicus, qui tempore diuinorum Officiorum, ex mandato Capituli, occupatur in ſubeundis rationibus, aut in aſſignandis cuique ſuis redditibus, acquirat diſtributiones. ibid. quæſt.101
An Canonicus, adhuc diſtributiones acquirat, ſi ea computa facere, aut rationes ſumere rectè poſſit, extra tempus diuini officij, & tamen non facit, niſi tempore illius. ibid.q.102
An ſi quis Canonicus, Sede Epiſcopali vacante, eligatur Vicarius, ſeu Prouiſor à Capitulo, tunc adquirat diſtributiones, dum abeſt ab Eccleſia, cauſa exercendi officium. p.309.q.104
An Canonicus, ſeu Beneficiarius, qui ex propria deuotione tempore Officij Diuini celebrat Miſſam, diſtributiones percipere valeat. ibid. quæſt.108
An Canonicus, qui ſubrogatur loco Pœnitentiarij, ob illius abſentiam, vel mortem, ad confeſſiones audiendas, lucretur eaſdem diſtributiones, quas ipſemet Pœnitentiarius ſolebat. p.311. quæſt.116.
An Canonicus Magiſtralis, vel lectoralis, poſſit ex iure, percipere diſtributiones, etiamſi abſit à Choro. p.312.q.118
An conſuetudo aliquarum Eccleſiarum, quod Canonicus Magiſtralis, qui prædicaturus ſit in ipſa Eccleſia, habeatur pro præſenti omnibus Horis, etiam per octo dies concioni antecedentes, ſuſtinenda ſit. ibid.q.121
An ſi Canonico Magiſtrali, ex priuilegio, aut gratia, concedantur octo, aut ſex dies præcedentes concionem, vt poſſit abeſſe, lucrans diſtributiones; poſſit illis diebus Choro aſſiſtere, & loco illorum, aliis octo, aut ſex abeſſe, & lucrari diſtributiones talibus diebus correſpondentes. ibid.q.122
An Canonicus Magiſtralis poſſit vacare à Choro ea die, qua alterum Canonicum ſubſtituit, vt pro ipſo in Cathedra lectionem dictet. ibid. quæſt.123
An Canonici habentes curam animarum in ſuamet Eccleſia, percipiant diſtributiones, ſi tempore diuinorum officiorum abſint, ob animarum curam exercendam. p.313.q.124
An Canonici, qui curam animarum habent in alis Eccleſiis extra diœceſim, poſſint, dum in eis reſident ac miniſtrant, recipere diſtributiones quas reciperent, ſi in Eccleſiis Cathedralibus, ſeu Collegiatis reſiderent. ibid.q.125
Vtrum Canonici ab Epiſcopo inſtituti Hoſpitalium & Eccleſiarum Diœceſis viſitatores, vicarij foranei, aut adminiſtratores piorum locorum non ſolùm fructus, ſed & diſtributiones lucrentur. ibid.q.128
Canonici in ſeruitio Epiſcopi exiſtentes, recipiunt fructus, non autem diſtributiones, ac ſi in Choro eſſent præſentes. p.314.q.129
Canonici Epiſcopo ſolemniter celebranti in Cathedrali, aut in alia Eccleſia aſſiſtentes, quotidianas diſtributiones accipiunt. ibid.q.130
Canonicus Vicarius generalis Epiſcopi, ſi à Choro abſit, ſolùm fructus percipit, non verò diſtributiones. ibid.q.131
An Canonici, aut Præbendati, qui inſeruiunt Pontifici, in Capellani officiis, Camerarij, & ſimilium, acquirant fructus Præbendæ, necnon & diſtributiones, etiam dum à Choro abſunt. ibid. quæſt.132
Vtrum Canonici docentes Theologiam publicè in aliqua vniuerſitate, ſeu ſtudio generali, in abſentia lucrentur fructus ſimul & diſtributiones. p.315.q.139
Inſeruientes Regi, aut alicui ſupremo Principi, in officiis ab ipſo deſignatis percipere non poſſunt fructus ſui Beneficij aut Canonicatus, quando non reſident. ibid.q.134
Canonici, ſeu Beneficiarij qui abſunt à Choro, eo quod ſtudeant alicui ſtudio generali, ſeu in vniuerſitate, acquirunt fructus ſuorum beneficiorum, licet non diſtributiones. p.317.q.146
Canonici poſſunt abeſſe à Choro per tres menſes ſingulis annis, & fructus ſuarum præbendarum recipere. p.219.q.155
An fructus, & diſtributiones poſſint recipere Canonici abſentes per illos tres menſes. ibid. quæſt.156
Vt Canonici poſſint abeſſe per tres menſes, tenentur per integrum annum Choro adeſſe, & lucrari diſtributiones. ibid.q.157
Qui Canonicatus poſſeſſionem ſuſcepit in medio anni, non poteſt licitè per tres menſes hoc anno abeſſe. ibid.q.158
An Canonicus, qui per maximam partem anni abfuit à Choro, ſine legitima cauſa, poſſit frui tribus dictis menſibus, quos vocant, de Recle. ib. quæſt.159
An Canonici, qui malè expendunt illos tres menſes recreationis, teneantur retinere fructus illis correſpondentes. p.320.q.160
An teneatur ad reſtitutionem fructus Canonicus, qui groſſam Canonicatus verè atque abſolutè acquiſiuit, antequam diuinum officium omitteret. p.325.q.16
Vide Verbo, *Beneficium, Beneficiatus, Chorus, Clericus, Diſtributio, Horæ Canonicæ, Officium Diuinum, Præbenda, Præbendatus.*

Capellania, Capellanus.

An ex fructibus Capellaniæ, non collatiuæ, ſed amouibilis ad nutum, teneatur Capellanus expendere ſuperfluum ſuæ congruæ in vſus pios. p.127.quæſt.81.
An de fructibus Capellaniæ collatiuæ, & inamouibilis, teneatur Capellanus expendere ſuperfluum in vſus pios. ibid.q.82
An qui habet Capellaniam collatiuam (ideſt) quæ authoritate Epiſcopi erecta eſt, & ab ipſo confertur, obligetur ad recitandas Canonicas horas. p.210.q.57
An habens Capellaniam non collatiuam (ideſt) quæ à Patronis etiam laicis erigitur, & confertur, ſine collatione Eccleſiaſtici Prælati, obligetur ad officium Canonicum. ibid.q.58.
An habens Capellaniam, quæ ex teſtatoris voluntate non eſt collatiua, ſi poſtea fuerit collata per Pontificem, aut per Epiſcopum, teneatur ad Officium Canonicum. ibid.q.59

An

An quando is, qui habet Capellaniam collatiuam, & quia eſt puer, vel impeditus, ſatisfacit illi in Miſſis dicendis per alium, teneatur dicere per ſe Horas Canonicas. ibid.q.60
An qui obtinet Capellaniam collatiuam, vel aliud beneficium, ſi ſtudio literarum vacet, ſatisfaciat ſuæ obligationi recitandi per alium. ibid. quæſt.61
An quando ex diſpenſatione Pontificis, confertur puero aliqua Capellania collatiua, vel beneficium, ante decimumquartum annum, teneatur ad recitandas Horas Canonicas, antequam adimpleat dictam ætatem. p.211.q.62
Capellani Monialium poſſunt celebrare Miſſas de ſanctis particularibus eorum Ordinum, quas ipſi proprio ritu celebrant. p.240.q.55
Vide verbo, *Hora Canonica, Monialis.*

Cardinalis.

An Eminentiſſimi Cardinales teneantur recitare officium diuinum, ex vi ſolius Cardinalatus. p.213.q.75
Vide verbo, *Officium Diuinum, Recitatio.*

Catholicus.

An ſi vrgente morte, deeſſet Catholicus, qui poſſet Baptizare, poſſet quis ingredi templa hæreticorum, ad recipiendum Baptiſmum ab eis. pagina 42.q.49
An item licitum ſit Catholicis in articulo mortis, recipere Sacramentum Pœnitentiæ à ſacerdotibus hæreticis, ſi deſint Catholici. ibid. quæſt.50
An licitum ſit Catholicis amicitiæ cauſa, ire ad nuptias hæreticorum. p.43.q.53
An liceat Catholicis contrahere matrimonium, coram Miniſtro hæretico, ex præſcripto Principis hæretici id præcipientis. ibid.q.54
An etiam liceat Catholicis, vt Chriſtianam Religionem occultent, & hoc modo mortem vitent, comedere carnes in diebus, quibus ab Eccleſia prohibentur, & ab hæreticis inſtituti ſunt in ſignum ſuæ falſæ ſectæ, v.g. feria ſexta apud Anglos, inter quos ſignum eſt Caluiniſmi, veſci ea die carnibus. ibid.q.56
An ſi qui cogerent Catholicos ad eſum carnium die probito, in contemptum legis Eccleſiaſticæ, poſſent illis, ad euitandam alias mortem, veſci. p.45.q.61
An Catholicus, qui videt Chriſtum Dominum ab hæreticis contumeliis affici, vel imagines conculcari Sanctorum; teneatur publica confeſſione fateri Fidem Chriſti, etiam cum periculo vitæ. ibid.q.62
Vide verbo, *Chriſtianus.*

Charitas.

Charitas quâ nos Diligimus Deum eſt quid creatum. p.71.q.1
Tripliciter ſumitur Charitas. ibid.q.2
Quid ſit Charitas ſumpta pro habitu. ibid.q.3.
Charitas eſt Excellentiſſima virtutum, in genere morum. p.72.q.4
An non ſolùm in eſſe moris, ſed etiam in genere phyſico, omnes virtutes, & præcipuè fidem, antecellat Charitas. ibid.q.5
Quid ſit obiectum materiale primarium, & ſecundarium Charitatis. ibid.q.6
Quid ſit obiectum formale Charitatis. ibid.q.7
An detur præceptum Charitatis, de proximo diligendo. p.83.q.3
An etiam detur præceptum diuinum, & ſupernaturale Charitatis, quo ex Charitate, & amore ſupernaturali teneamur diligere proximum. ibid.q.5
An præceptum Charitatis Proximi obliget per ſe, ad eliciendum actum amoris. p.84.q.9
An priuatæ perſonæ teneantur ex Charitate propriam emendare vitam, & de ſuis peccatis pœnitentiam agere, vt ſic vtiliter poſſint corrigere indigentem. p.147.q.6

Chorus.

Conſuetudine induci poteſt, vt quis per alium Choro inſeruiat. p.287.q.45
Vide verbo, *Officium diuinum, Hora Canonica, Recitatio.*

Chriſtianus.

An tempore perſecutionis liceat Chriſtiano fugere, ne cogatur fidem negare. p.32.q.13
An non ſolùm liceat Chriſtiano fugere perſecutorem, verum etiam ad id teneatur, ſaltem ſe occultando, & diſſimulando. ibid.q.14
An etiam è contra, liceat aliquando Chriſtianis non fugere perſecutorem, tametſi periculum vitæ eis immineat. p.33.q.15
An non ſolùm liceat Chriſtianis aliquando perſequutorem non fugere; verum etiam ad id teneantur. ibid.q.16
An liceat homini Chriſtiano, ob mortem vitandam, exercere per ſimulationem actiones, quæ immediatè ſunt inſtitutæ in cultum falſæ religionis: v.g. adolere Idolo incenſum, flectere coram illo genua, &c. p.35.q.26
An prohibeatur Chriſtianis, cum Iudæis ſimul habitare. pag.50.& circa hoc plura dubia referuntur. ibid.q.25
Vtrum Chriſtianis azymis Iudæorum veſci liceat. p.51.q.26
An ſit vetitum ſub mortali Chriſtianis Iudæos inuitare, vel ad eorum conuiuia accedere. ibid. dub.2.
Vtrum licitum ſit Chriſtianis accipere à Iudæis eos cibos, quos ipſi diſcernunt & abiiciunt, & abſque eorum conſortio iis victitare. ibid.dub.3
Vetitum eſt Chriſtianis Iudæos medicos accerſere ad morbos eorum curandos. p.52.q.27
An licitum ſit Chriſtianis medicum Iudæum, vel ſaracenum vocare, quando medicus alius non adeſt, & morbus grauiter vrget. ibid.dub.1
An prohibitum ſit Chriſtianis recipere medicinas à Iudæis exhibitas. ibid.quæſt.28. Et an præparatas ab illis emere ſit vetitum. ibid.dub.1
Chriſtiano Medico licet medicinas vendere, & applicare illas Iudæo ægroto. ibid.dub.2
Chriſtiano an liceat extra caſum neceſſitatis Iudæum vocare, vt illi venam ſcindat, cucurbitas applicet, &c. ibid.dub.3.& 4
Chriſtiano an ſit prohibitum cum Iudæo ingredi in balneum. pag 53. quæſt. 29. & an in caſu neceſſitatis. ibid. dub. 1. & vtrum talis ingreſſus fiat recreationis cauſa. ibid.dub.2
Chriſtianis fœminis prohibitum eſt iure poſitiuo Iudæorum filios in horum domibus nutrire. ibid. quæſt.30. Et an extra eorum domus. ibid.dub.1

& an interdum Iudæorum domus adire poſſint ad lactandos eorum infantes. p.54.dub.2

An Chriſtiano liceat famulari & ſeruire Iudæo, in propria domo ipſiuſmet Iudæi, tanquam famulus habitando.p.54.q.31.Et circa hoc plura dubia veniunt enodanda. ibid.& ſeq.

An Chriſtianis vetitum ſit in teſtamento legare aliquid Collegio aut vniuerſitati Iudæorum. ibid. quæſt.32

Chriſtianis minimè licet, vitandi alicuius grauis periculi cauſa, vti veſtibus directè ad cultum falſis diis exhibendum deſtinatis. p.36.q.28

Chriſtiano an ſit licitum ex rationabili cauſa vti veſtibus infidelium ad corpus operiendum inſtitutis, & ad ſectam ipſorum manifeſtandam. pagina 37.q.29

An liceat Chriſtianis vti veſtibus ſignificantibus aliquam falſam ſectam, tamen ob publicum finem inſtitutis. p.38.q.30

Chriſtianis contra hæreticos pugnantibus, ſuis vexillis ſigna affigere licet, quæ in ſuis ipſi geſtare ſolent, dummodo non ſint alicuius falſi Dei. ibid. q.31. Signa tamen, vt ſunt Mahometi, Mercurij,&c. non licet Chriſtianis in ſuis vexillis in bello geſtare. ibid.q.32

Chriſtianis eſt licitum in triremibus, & nauibus Turcarum ſigna geſtare, ad illos tutius laceſſendos, & ad ſecurius fugiendum. ibid.q.33

Chriſtianis item exploratoribus licet vti lingua & habitu infidelium ad ſcrutanda illorum ſecreta, & ad detegenda Chriſtianis Principibus. p.39.quæſt.34

Chriſtianis licet vti in comœdiis,& tragœdiis populo exhibendis,infidelium habitu,licet ſit vanæ religionis ſignum. ibid.q.35

Chriſtiano qui nudus eſſet, licet, ſi copioſiſſimè plueret, ſibi imponere flauum pileum, & veſtibus pro Idolorum ſacrificiis deſtinatis ſe contra pluuiam tegere. ibid.q.36

Chriſtiani ad euitandam mortem non poſſunt vti ſigno Turcico, licet ſub eius imperio ſubditi degant. ibid. quæſt.37. Et idem reſoluitur.ibid. quæſt. 38

Vtrum ſi Princeps gentilis mandet, in fidei odium, vt Chriſtiani omnes geſtent veſtes ſub certa aliqua forma, qua noſcantur eſſe Chriſtiani, tunc liceat illis ad vitandam mortem, tale dimittere ſignum. p.40.q.39

An ſeruo Chriſtiano apud Turcas captiuo Dominum templa Idolorum adeuntum liceat comitari, & vnà cum illo coram Idolo genuflectere. p.42.q.47

An licitum ſit Chriſtiano aliquid legare teſtamento Iudæo alicui in particulari. p.55.q.32

Prohibitum eſt Chriſtianis accedere ad Iudæorum nuptias, & choreas cum eis ducere, ludere,&c. p.55.q.33

Licitum eſt Chriſtianis in mercibus emendis & vendendis, cum Iudæis contractus inire. p.56. quæſt.36

Vide verbo *Catholicus*.

Clericus.

An Clericus, vel Religioſus, ſi indoctus ſit,peccet mortaliter,contra inhibitionem iuris, diſputando de Fide cum hæreticis. p.48.q.16

An Clericus, non ſolùm ex fructibus ſui beneficij, verum ex bonis patrimonialibus, aut quaſi, arctiùs obligetur ad dandam eleemoſynam, quàm laicus ex bonis ſui patrimonij.p.119.q.47

An Clericus poſſit ex bonis patrimonialibus, aut quaſi, conſanguineos ditare, & ad altiorem ſtatum promouere. ibid.q.48

An Clericus, qui bona patrimonialia, aut quaſi patrimonialia in ſuam ſuſtentationem inſumit, poſſit illa compenſare ex redditibus ſui beneficij, & ex illis tantundem in vſus,quos voluerit, inſumere. ibid.q.49

An Clericus habens filias illegitimas, poſſit illis, ex fructibus beneficij alimenta, & dotes prouidere, ſi indigeant. p.122.q.65

An caſu, quo dictus Clericus habeat alia bona propria, vnde poſſet alimenta, & dotes filiabus propriis,au ſpuriis præbere, poſſet nihilominus ex fructibus beneficij hæc illis tradere. p.123. quæſt.66.

An liceat Clerico filias ſpurias adeo dotare, ac ſi legitimæ eſſent. ibid.q.67

An poſſit Clericus, ex redditibus ſuperfluis beneficij, aliquam mediocrem quantitatem ad propitias neceſſitates euenturas reſeruare. ibid. quæſt.68

An poſſit Clericus ex redditibus beneficij ſuperfluis, ſuſtentare Conſanguineos in ſtudio, etiamſi patrimonialia bona habeat. ibid. q.69

An etiamſi Conſanguinei, aut nepotes non indigeant, eo quod Patres diuites habeant, poſſit nihilominus dictus Clericus illos ex redditibus beneficij in ſtudio alere. ibid.q.70

An Clerici ex redditibus beneficij ſuperfluis, poſſint ſuis Conſanguineis pauperibus condonare id, quo ad ſui ſtatus ſuſtentationem indigent. p.124.q.71

An poſſint Clerici ex ſuperfluis Eccleſiaſticis redditibus, paulo plus ſuis Conſanguineis pauperibus, quàm aliis egenis largiri. ibid.q.72

An ſi Clericus humili loco natus, eleuetur ad magnam dignitatem, poſſit ſuis conſanguineis de redditibus Eccleſiaſticis ſuperfluis, competentem ſuſtentationem augere. ibid.q.13

An Clerici Beneficiarij, ſi redditus, qui ſuæ congruæ ſuſtentationi ſuperſunt, pauperibus non exhibeant, non ſolùm peccent mortaliter, ſed etiam teneantur ad reſtitutionem. p.126.q.76

Clerici tenentur ad aliquid ex præcepto recitandum. p.204.q.39

Omnes Clerici Sacris initiati, tenentur ad recitandum officium diuinum. ibid.q.42

An omnes Clerici Sacris initiati, teneantur recitare officium diuinum, ex iure diuino. p.205. quæſt.43

An omnes Clerici Sacris initiati, habeant obligationem recitandi Horas Canonicas, ex iure Canonico. p.205.q.44

An Clericus habens penſionem, pinguem ſaltem, teneatur ad Horas Canonicas. p.211.q.64

An Clericus penſionarius, ſi efficiatur miles D. Iacobi, aut S.Ioannis, aut alterius ordinis militaris, cum indulto recipiendi penſionem, ſatisfaciat obligationi recitandi officij parui recitando orationes Dominicas, & Angelicas à Religione ſua præſcriptas. p.212.q.71

Clerici minoribus ordinibus initiati, non tenentur recitare officium diuinum. p.213.q.38

An Clericus Beneficiarius, vel Ordine Sacro initiatus, ſi ſimul etiam penſionem habeat, teneatur, præter ſeptem Horas Canonicas, recitare officium B.Virginis paruum. p.213.q.73

Clerici ſubditi Eccleſiæ Mediolan. aut aliarum

Eccleſiarum, quæ ex priuilegiis vtuntur proprio Breuiario, poſſunt iuxta illud recitare, dum priuatim recitant. p.225.q.5

An Clerici, & Religioſi, qui poſſunt ex priuilegio vti breuiario proprio; poſſint liberè, & licitè, dum priuatim recitant, Breuiario Romano vti, & iuxta eius formulam recitare. ibid.q.6

Licitum eſt Clericis, & Religioſis, iuxta Breuiarium Romanum priuatim recitare, ſi illis præceptum ſit,ne alio,quàm proprio ſuo Breuiario, vtantur. p.226.q.7

An Clericus v. g. Mediolan. (poſſit non obſtante S.Caroli decreto) Romæ,cauſa negotiorum exiſtens,iuxta Breuiarium Romanum recitare. ibid. quæſt.8

Clericus Romanus exiſtens negotiorum cauſa Mediolani tenetur, aut poteſt vti breuiario Ambroſiano. ibid.q.9

An ad minus, ſi talis Clericus Romanus haberet Beneficium in Eccleſia Romana; & reſideret, & haberet firmum domicilium in Diœceſi Mediolanenſi; poſſet tunc, aut teneretur vti Breuiario Ambroſiano. p.227.q.10

An Clericus, qui non ratione beneficij, ſed patrimonij fuit promotus ad ordines, teneatur vti Breuiario Romano. p.228.q.17

An Clericis, aut Regularibus, qui priuatim Horas recitant, licitum ſit recitare Horas vbicumque. p.269.q.114

An Clericus omnis, ex vi ſuæ ordinationis, teneatur Horas Canonicas publicè in Choro celebrare. p.292.q.25

Vide verbo, *Hora Canonica, Regularis.*

Collector.

Collectores generales Cameræ Apoſtolicæ,ſubcollectores & alij officiales acquirunt fructus & diſtributiones in abſentia. p.315.q.138

Commendatarius.

An Commendatarij D.Iacobi, Calatrauæ, Alcãtaræ & D. Ioannis, teneantur expendere in pauperes, aut in alia opera pia, reſiduum ex congrua ſuſtentatione. p.126.q.78

Vide verbo *Pauper.*

Concionator.

An Concionatores teneantur corripere publica peccata, etiamſi credant, ea committentes non emendandos. p.148.q.11

An Concionatores, & iudices, in mortali peccato corrigentes alios, mortaliter peccent. ibid. quæſt.13

An concionator, qui repentinè, & quaſi per occaſionem, inuitatur ad concionandum, excuſetur à recitatione. p.278.q.36

An etiam Concionator quotidianus, tempore Quadrageſimæ, excuſetur ab Horis. ibid. quæſt.37

Vide verbo, *Hora Canonica, Recitatio.*

Confeſſor, Confeſſio.

An Confeſſor poſſit abſoluere pœnitentem ignorantem, quæ ratione medij ſunt abſolutè neceſſaria. p.26.q.68

Confeſſores ſolùm debent interrogare illos, quos probabiliter iudicant Doctrinam Chriſtianam ignorare. p.27.q.70

An peccent contra confeſſionem Fidei Clerici, vel Religioſi, qui dum per loca infidelium tranſeunt, vt incolumes euadant, habitum ſæcularem induunt. p.34.q.24

An Confeſſarius nolentem ſalutare aut loqui cum inimico, ſecluſo odio, & ſcandalo, poſſit abſoluere. p.89.q.13

Vtrum Confeſſarius patrem, qui non vult alloqui filium qui indigno, vel valdè inæquali matrimonio ſe copulauit, poſſit abſoluere. pagina 90. quæſt.14

An audientes confeſſiones ſeptimana ſancta, aut tempore Iubilæi, quando eſt magna pœnitentium copia, poſſint licitè dimittere Horas, ſi non poſſint recitare,niſi omittendo aliquas confeſſiones quorundam, qui non conſequentur iubileum, aut non adimplebunt præceptum Eccleſiæ. p.279.q.41

An Confeſſarij omnes, tam qui ex officio, quam qui voluntariè audiunt per totam diem confeſſiones, excuſentur ab officio diuino, ſi nequeant illud facilè præuenire. ibid.q.42

An ſi quis Confeſſarius remiſiſſet officium ad vnam horam ante mediam noctem, & tunc ad confeſſionem, vel communionem moribundo conferendam vocaretur,poſſet omiſſo officio, ad morientem euolare. ibid.q.43

An neceſſariò, in confeſſione, ſit res exprimenda, per quam quis diuinauit; an ſcilicet per aërem, aquam, ignem, terram, &c. pag. 348. quæſt.14

Conuentus.

Conuentus omnes, ſeu Eccleſiæ Regularium vſum Chori habentium, tenentur recitare horas in Choro ſub mortali. p.288.q.9

Corpus.

An peccet mortaliter, qui ſine vlla vrgente cauſa, Chriſtianorum corpora inſepulta relinquit. p.97.q.9

An item peccaret mortaliter, qui Gentilium, & Hæreticorum corpora inhumata relinqueret, ſi commodè ea ſepelire poſſet. ibid.q.10

An licitum ſit, ex manuum, pedum, frontis, aut totius corporis partibus, lineis, ſignis, & diſpoſitione, futuros euentus,proſperos,vel aduerſos prædicere. p.368.q.102

An ex pulchritudine corporis; probitas animi, & contrà ex deformitate, mentis improbitas dignoſci poſſit. p.369.q.106

Correctio.

An teneretur quis corripere eum, cui nota eſſet damnatio, certò, & abſolutè futura. pagina 66. quæſt.10.

Quid ſit Correctio fraterna. p.137.q.1

An ſit præceptum de Correctione fraterna. ibid. quæſt.2

An præceptum huiuſmodi Correctionis, ſit naturale, diuinum, & humanum. ibid.q.3

An Correctionis præceptum obliget, non ſolùm Chriſtianos, verùm etiam Infideles. ibidem. quæſt.4

An vt obliget Correctionis præceptum, ſit neceſſaria cognitio probabilis, ſeu certitudo moralis peccati mortalis proximi. p.138.q.1

An

An qui per auditum, vel per rumorem, aut per ſigna dubia, ſcit crimen graue fratris, teneatur illum corrigere. ibid.q.2
An, peccatum mortale omnino præteritum, & per pœnitentiam deletum, ſit materia neceſſaria correctionis. ibid.q.4
An ſaltem peccatum mortale præteritum omnino, ſed non deletum per dolorem, ſit materia neceſſaria Correctionis. ibid.q.5.
An præceptum Correctionis obliget ſemper, & pro ſemper. ibid.q.6
An, excuſetur quis à Correctione, ex eo, quod proximus, ex ignorantia vincibili peccet.p.138. quæſt.6.
An ſaltem à Correctione, vel monitione quis excuſetur, ex eo quod proximus ex ignorantia inuincibili legem offendat. ibid.q.7
An teneantur Prælati corrigere ſub mortali, peccata venialia ſuorum ſubditorum, ſi hæc ſint publica; & ob nimiam eorum licentiam, aut frequentiam, aliis ruina paratur, vel religioſa diſciplina labefactatur. p.140.q.9
An etiam ſyndici, viſitatores, & alij vices Prælatorum gerentes teneantur, etiam ſub graui obligatione, ad corrigenda venialia, Religioni nociua, ſubditorum. ibid.q.10
An Religioſus priuatus, teneatur ex miſericordia, vitare, & corrigere venialia communitati, aut aliis notabiliter nociua. p.141.q.12
An extra aſſignatos caſus, ſit obligatio, ſub veniali, corripiendi proximum, in occaſione peccandi venialiter conſtitutum. ibid.q.14
Vt Correctionis præceptum obliget, an requiratur vt adſit ſpes fructus aut emendæ fratris. ibid. quæſt.15
An Correctionis præcepto teneatur quis, caſu quo non habeat ſpem fructus illico colligendi.p.142. quæſt.16
Caſu, quo ex pluribus correctionibus quis non videat emendam fratris correcti, non tenetur amplius corrigere, ſi ex repetita correctione illius ſperet emendam. ibid.q.17
Vt obliget correctio,an requiratur, quod ſpes fructus ſit certa. ibid.q.18
Non tenetur quis apponere Correctionem,ſi credat nihil effecturum. ibid.q.19
Vtrum quando quis dubitat, an Correctio nocitura, vel profutura ſit, poſſit illam omittere. ibid. quæſt.20
Ad correctionem tenetur, qui licet habeat dubiam ſpem emendationis, tamen putat probabiliter, quod Correctio non nocebit corripiendo. p.143.q.21
An cum æquali probabilitate quod correctio oberit, aut proderit, teneatur quis ab illa abſiſtere. ibid.quæſt.22
Vtrum in extremo vitæ periculo, quando probabiliter creditur, fratrem moriturum in mortali, tunc debeat fieri Correctio, etiam in dubio, an ſit profutura, an nocitura. ibid. quæſt.23
An ſit omittenda correctio, ex qua probabiliter ſperatur fructus, ſi ex illa, in eo qui corrigitur, aliqua triſtitia, aut aliquod aliud damnum ſequatur. ibid.q.24
An à Correctione ſtatim facienda quis excuſetur, ſi ſperet aliud tempus magis opportunum, in quo fructuoſiùs eſt proximus corrigendus.ibid. quæſt.15
An correctionem differre cuipiam liceat in aliud tempus opportunius,caſu quo, illo intermedio proximus graue aliquod admiſſurus ſit peccatum. p.144.q.26
Ad Correctionem proximi non tenetur quis,ſi certo,aut probabiliter credat,aut ſperet ab alio, vel à ſemetipſo eſſe corrigendum. ibid.q.27
An correctionis præceptum obliget cum damno notabili ſalutis,honoris,famæ,& bonorum perſonæ priuatæ corripientis. ibid.q.28
An in caſu extremæ neceſſitatis proximi teneatur quis ad illum corrigendum,cum periculo rei propriæ, ſi moraliter exiſtimet certum, correctione poſita,in gratia deceſſurum, ſecus verò in lethali moriturum. p.145.q.29
An poſſit dari caſus, in quo proximus neceſſariò egeat in eo correctione ad ſuam ſalutem. p.145. quæſt.30
Quandonam caſus dentur, in quibus mea correctione ad ſalutem extremè & neceſſariò egeat proximus. ibid.q.31
An extra caſum neceſſitatis teneatur Prælatus ſubditos corrigere,etiam cum propriæ vitæ diſpendio,quando eſt ſpes correctionis profuturæ.ibid. quæſt.32
Vtrum à lethali excuſetur, qui ob pudorem, vel verecundiam Correctionem omittit. ibid.q.33
An omnes cuiuſcumque conditionis perſonæ teneantur proximum corrigere. p.146.q.1
An peccator publicus, & vt talis notus, obligetur ad corrigendos illos,præcipuè circa peccata,quibus ipſe eſt infectus. ibid.q.3
An ſaltem caſu, quo proximus conſtitutus in extremis, correctione indigeat; quia ſine illa, in peccato decedet, teneatur tunc priuata perſona emendare vitam, vt ſic in gratia decedat proximus. p.147.q.7
An quando peccatum poteſt redundare in præiudicium tertij, ſufficiat dubia cognitio illius, ad corrigendum. p.138.q.3
An ſubditi teneantur ſuos Prælatos fraternè, cum opus eſt, corrigere. p.148.q.9
An vt fructuoſa ſit Correctio ad Prælatos facienda, ſeruandæ ſint aliquæ conditiones. ibid. quæſt.10
An Meretricibus, vſurariis, & aliis peccatoribus publicis, adhibenda ſit Correctio ex præcepto. ibid.q.14
An Correctio fraterna peccati occulti, ſit facienda eo ordine, quem Chriſtus Dominus in Euangelio,Matth.18. præſcripſit. p.149.q.1
An ordo in Correctione ſeruandus, ſit à Chriſto Domino præceptus. ibid.q.3
An ad Correctionem adhibendam teneatur quis prius adhibere vnum teſtem, quàm duos. ibid. quæſt.4
An ad corrigendum fratrem, poſſit quis plures quam duos teſtes adhibere. ibid.q.5
An teſtes, qui ad Correctionem adhibendi ſunt, debeant eſſe ex his, qui norunt crimen fratris. p.150.q.6
An renunciari poſſit ab aliquo, vt ſecum hic ordo correptionis ſeruetur; quando aliàs ex præcepto diuino ſeruandus erat. ibid.q.9
An ordo in Correctione peccati occulti adhibendus, cadat ſub præcepto naturali. p.149.q.2
An ad Correctionem peccati, vni tantùm noti, ſint adhibendi teſtes, iuxta præfatum Chriſti ordinem. p.150.q.7
An ordo in Correctione ſeruandus, ſemper cadat ſub præcepto. ibid.q.10

An, ſi quis exiſtimet, ſuam correctionem, nec coram teſtibus eſſe profuturam, vel non adſint teſtes idonei, eo quod timeat eos peccatum reuelaturos; poſſit tunc Prælato immediatè delictum deferre. p.151.q.13
An, quando peccatum eſt notorium, notorietate facti, ſit ſeruandus ordo in correctione faciendus. ibid.q.14
Vide verbo, *Confeſſor, Concionator, Prælatus.*

Creditor.

An, quando creditor, & debitor ſunt ſimul in extrema egeſtate rei debitæ, teneatur debitor eam reſtituere creditori. p.109.q.41

Crucis Signum.

An ſit mortale, neſcire ſe ſignare ſigno Crucis. p.23 quæſt.4.

Cultus.

Omnes res inanimatæ, quæ Chriſtum Dominum tetigerunt, vt claui, lancea, ſpongia, ſpinæ, flagella, crux, & alia huiuſmodi, latriâ coli debent. p.158.q.27
Eodem cultu latriæ, quo ipſa crux, in qua Chriſtus pependit, reliquæ cruces venerari debent. p.159.q.31
Vt quælibet crux, cuiuſvis ſit materiæ, cultu latriæ venerari debet, ita claui, lancea, flagella, &c. ex qualibet materiâ confecta ad ſignificanda relata inſtrumenta paſſionis, eodem cultu latriæ, ac ipſa exemplaria, coli poſſunt. ibid.q.32
Vt cultu publico ſanctus aliquis honoretur, debet eſſe Canonizatus, aut Beatificatus. pagina 161. quæſt.5.
Quot ſint ſpeciales cultus, quibus honorari ſolent Sancti Canonizati. ibid.q.6
Non omnes cultus qui deferri poſſunt Sanctis Canonizatis, poſſunt deferri Sanctis Beatificatis. p.161.q.7
Aliqui alij cultus poſſunt tribui Sancto Beatificato, ac in bulla Beatificationis exprimuntur. ibid. quæſt.8
Vide verbo, *Adoratio.*

Curatus.

Vtrum Curati aut Parochi ad maiorem fidei myſteriorum cognitionem, quàm alij ſacerdotes ſimplices teneantur. p.26.q.66.
Vide verbo, *Parochus.*

D

Damnatus.

AN, damnati iam, veniant nomine Proximi, ita vt charitas verſari poſſit circa illos. p.92. quæſt.2.

Decalogus.

Quid ſit Decalogus. p.1.q.1
Dantur decem præcepta Decalogi. ibid.q.2
Scripta fuerunt decem præcepta Decalogi in duabus tabulis lapideis. ibid.q.3
An, in ſingulis Decalogi tabulis, quina eſſent ſcripta præcepta Dei. p.2.q.4
Præcepta Decalogi ſunt iuris naturalis, & diuini poſitiui. ibid.q.5
Vigent nunc in lege gratiæ præcepta Decalogi.ib. quæſt.6
Præcepta Decalogi præcipiunt actus virtutis, tam Theologalis, quàm moralis. ibid.q.7
Præcepta Decalogi ſunt indiſpenſabilia. ibidem, quæſt.9

Deſperare, Deſperatio.

Præceptum negatiuum, non deſperandi de Deo, & illius promiſſionibus, obligat ſemper & pro ſemper. p.61.q.2.
An, quando quis graui tentatione deſperationis vexatur, tunc teneatur per ſe, aut ex vi huius præcepti, elicere actum ſpei. p.62.q.7.
Quid ſit Deſperatio. p.64.q.1.
An, deſperatio conſiſtat in actu voluntatis. ibidem, quæſt.2
An deſperatio ſemper ſit peccatum mortale. p.65. quæſt.3
An, deſperatio ſit ſemper coniuncta cum hæreſi. ibid.q.4
An, deſperatio, ex acedia, & luxuria oriatur. ib. quæſt.5.
An peccaret, qui iudicaret, ſe non poſſe ſaluari, ſi ſtante hoc iudicio, non deſperaret. ib.q.65
An ille, cui abſolutè eſſet reuelata ſua damnatio, poſſet licitè deſperare de miſericordia Dei.p.66. quæſt.9
Vide verbo, *Deus.*

Deuotio.

Quotuplex ſit deuotio, & quid? p.147.q.30

Deus.

An omnibus ſit neceſſarium ad ſalutem conſequendam, credere explicitè, Deum exiſtere, aut eſſe. p.6.q.5
An Deus, de potentia ordinaria, poſſit alicui ſuam damnationem reuelare, reuelatione abſoluta, quam teneatur credere. p.65.q.7
An de potentia abſoluta poſſit Deus certò reuelare alicui ſuam damnationem. p.66.q.8.
An, poſſit quilibet in Natali viri alicuius, à ſeruilibus ſe abſtinere, & vacare Deo, in eius memoriam. p.173.q.19
Peccaret mortaliter, qui hodie ex lege veteri aliquid in honorem Dei faceret, vt ſi vitulum Deo ſacrificaret. p.332.q.4
Qua de cauſa Deus, potius in ſomnis, quàm in vigilia, docet, monet, corrigit, & reuelat futura. pagina 359. q.60

Diligere, Dilectio.

Datur præceptum de implicitè diligendo Deo. pagina 73. quæſt.1
Eſt peccatum mortale, Deum diligere, ob mercedem vitæ æternæ, tanquam finem vltimum, & principalem. p.74.q.6
An ſit licitum, diligere Deum, ob mercedem vitæ æternæ, tanquam finem minùs principalem. p.75.q.7
An licitum ſit, dilectionem Dei ſuper omnia, & alias actiones pias, & ſpirituales, ad res temporales obtinendas, tanquam ad finem dirigere, & ordinare. ibid.q.8
An præceptum dilectionis Dei obliget tantùm

ſemel

ſemel in vita. p.76.q.13

An præceptum Dilectionis Dei obliget per ſe, ſtatim ac quis vſum perfectæ rationis habeat.ibid. quæſt.14

Quo tempore,poſt adeptum perfectum vſum rationis,obliget per ſe puerum,præceptum de diligendo Deo. p.77.q.15

An, præceptum de diligendo Deo, obliget per ſe quolibet die feſto. ib.q.16

An,dilectionis Dei præceptum,obliget per ſe ſemel in quolibet anno. p.78.q.17

An, dilectionis Dei præceptum obliget per ſe, cum quis contritionem peccatorum habere tenetur, aut veram eius deteſtationem extra Sacramentum. ibid.q.18

An, præceptum de diligendo Deo obliget quem in mortis articulo, etiamſi peccati mortalis conſcius non ſit. p.79.q.20

An, præceptum diligendi Deum obliget, cum quis aliquem in Deum blaſphemantem audit, aut illi grauem iniuriam inferentem. pagina 80. quæſt.22

An, obliget præceptum de diligendo Deo, quoties Euchariſtia ſuſcipienda eſt. pagina 82. quæſt.26

An,detur præceptum naturale, de diligendo proximo, amore naturali. pag.83.q.4.

An præceptum eliciendi actum dilectionis internum,erga proximum,obliget per ſe,quando grauis odij tentationes inſurgunt contra illum,quæ aliter ſuperari nequeunt. p.84.q.8

An detur præceptum diligendi inimicos.pagina 85. quæſt.1.

An, teneamur elicere actum dilectionis erga proximum, quoties tenemur ei aliquod bonum facere ex præcepto, vt eleemoſynam,correctionem fraternam, &c. ibid.q.10.

An quis debeat ſeipſum magis appretiatiuè, & efficaciter diligere,cæteris ſuppoſitis creatis quoad bona ſpiritualia, quæ ad ſalutem animæ neceſſaria ſunt, vt fides, ſpes, &c. pagina 92. quæſtione 1

Vide verbo, *Amor, Correctio, Deus.*

Diſpenſare, Diſpenſatio.

Diſpenſatio à ſummo Pontifice conceſſa, excuſat Clericum ab horarum recitatione. pagina 285. quæſt.64

Etiam Beneficiarium. ibid.q.65

Non poteſt diſpenſare Epiſcopus cum Clerico, aut Beneficiato,vt in perpetuum non recitent.p.286. quæſt.66

Vtrum poſſit diſpenſare Epiſcopus cum Clerico, aut Beneficiato, vt in perpetuum non recitent. ibid.q.66

Vtrum poſſit diſpenſare Epiſcopus cum Clerico, aut Beneficiato, vt officium non recitent, ſi non in perpetuum, ſaltem in caſibus occurrentibus. ibid.q.67

An non ſolum diſpenſare poſſit Epiſcopus,ſed eius vicarius cum clerico, aut beneficiato ſuper recitatione officij. ibid.q.68

An Prælatus Regularis poſſit diſpenſare ſuos ſubditos non Sacris initiatos ab officio diuino.ibid. quæſt.69

An non ſolùm diſpenſare poſſit Prælatus Regularis in recitatione horarum cum non Sacris initiatis, ſed cum Religioſis Sacris initiatis. ibid.q.70.

Vtrum non ſolum ſuperiores Prælati,vt ſunt Generales, &c. verum Conuentuales poſſint in recitatione officij diſpenſare. pag.287.q.71.

Vide verbo *Pontifex,Epiſcopus,Hora Canonica,Officium diuinum.*

Diſtributio.

Quilibet morbus ſufficit ad hoc, vt illo laborans lucretur diſtributiones abſens à choro. pag.299. quæſt.51

Aliquando morbus leuis ſufficit, vt quis ob illum abſens acquirat diſtributiones. ibid.q.52

An, acquirat diſtributiones infirmus ille, qui alias ante infirmitatem choro intereſſe non conſueuerat. p.300.q.55

An ſi infirmus, qui ante infirmitatem non conſueuerat Choro adeſſe, mutata in ipſa infirmitate voluntate, efficaciter proponeret reſidere, ſi ab infirmitate liberaretur, tunc ſaltem acquireret diſtributiones. ibid.q.56

An,diſtributiones poſſet recipere,qui habebat conſuetudinem Choro intereſſendi,ſed elicito efficaci propoſito non intereſſendi, in morbum incidit. ibid.q.57

An,qui podagra laborat, excuſetur ab aſſiſtentia in Choro,& poſſit lucrari diſtributiones.pag.301. quæſt.60

An,ſenes excuſentur ab aſſiſtentia Chori,& poſſint diſtributiones recipere. p.301.q.61

An,acquirat diſtributiones ille, qui ex iudicio Medici domi ſe continet, vel ad ſumendam medicinam, qua corpus expurgetur,vel quia eo die ſanguine minuendus eſt. p.302.q.65

An,diſtributiones capere poſſit,qui ob cantum nimis defatigatus, aliquantulum ſe retrahit à Choro,vt ſpiritus aſſumat, & recreet. ib.q.67

An, ſenes ſeptuagenarij communiter excuſentur à Choro,& poſſint diſtributiones percipere.p.301. quæſt.62

An, debeantur diſtributiones Canonico, qui ex conſilio Medici ad balnea, vel ad celebrem aliquem Medicum, vel ad euitandam cœli inclementiam aliò ſe confert. p.302.q.66

An, poſſit recipere diſtributiones Canonicus, qui iniuſtè in carcerem coniectus eſt, & propterea non poteſt intereſſe Horis. ib.q.70

An, qui abeſt in vtilitatem omnium fidelium Eccleſiarum,poſſit diſtributiones recipere.pag.306. quæſt. 71

An, capiat aliquas diſtributiones Canonicus, caſu adhuc, quo Capitulum mandaret ei, vt negotia Eccleſiæ expediret Matutino tempore, ſi ipſe tunc propria negotia expediat, dilato in Veſperas negotio Eccleſiæ. p.309.q.103

An, Archidiaconus viſitans Eccleſiam, iura, vel redditus ſuæ Præbendæ, acquirat non ſolùm fructus, ſed & diſtributiones quotidianas. ibid. quæſt. 105.

An, qui abeſt ab Eccleſia, cauſa voti adimplendi, percipiat diſtributiones. ibidem. quæſtione 107

An,lucretur diſtributiones,ſi Miſſam dicto tempore celebret, de conſenſu ſuperioris. ib.q.109.

An diſtributiones capiat, ſi actu non audiat confeſſiones,expectet tamen in confeſſionario pœnitentes. p.310.q.113

An,ex gratia,aut priuilegio,poſſit dictus Magiſtralis, etiam abſens à Choro,capere diſtributiones, omnibus illis diebus,in quibus concionatur aut legit in propria Eccleſia. p.312.q.119

An

An gratia lucrandi diſtributiones pro tota die, qua legit, aut concionatur Magiſtralis, extendi debeat ad Matutinum diei ſequentis, quod alicubi ſolet dici veſpere præcedenti. ibidem, quæſt.120
Diſtributiones poſſunt capere Parochi, aut alij curam animarum gerentes, ſi abſint ob adminiſtranda munera parochialia.pagina 313. quæſtion.126
Non diſtributiones, ſed tantùm fructus recipiunt Examinatores Confeſſorum, qui dum examinant illos à Choro abſunt. ibid.q.127
Vide verbo *Beneficiarius, Canonicus, Horæ Canonicæ, Officium diuinum, Prabendatus, Recitatio Regularis.*

Diues.

Diuites tenentur captiuos redimere apud Turcas detentos, caſu quo ſciant eos maximè redemptione egere, nec habere quibus ſe redimant. p.104.q.20

Diuinatio.

Quid ſit diuinatio in communi. p.345.q.1
Quotuplex ſit diuinatio. ibid.q.2
An diuinatio regulariter in malam partem ſumatur. ibid.q.3
Quid ſit diuinatio ſortilega. p.346.q.4
Quot ſunt diuinationis ſpecies, in quibus dæmon expreſsè inuocatur. ibid.q.5
Quot ſunt diuinationis ſpecies, in quibus tacitè ſolùm inuocatur dæmon. ibid.q.6
An futurorum, aut occultorum inquiſitio per diuinationem, ſemper innitatur pacto expreſſo, vel tacito dæmonis. ibid.q.7
An diuinatio hæc ſuperſtitioſa, ſit omni iure vetita. p.347.q.9
An omnes diuinationes, ſiue fiant cum expreſſa, ſiue cum implicita dæmonis inuocatione, ſint ex genere ſuo peccatum mortale. ibid.q.10
An diuinatores huiuſmodi poſſint à mortali, ob ignorantiam inuincibilem, excuſari. ibidem, quæſt.11
An excuſetur à mortali peccato, qui diuinatione vtitur, ioci cauſa, ad ſe oblectandum. ibid. quæſt.12
An omnis diuinatio ad ſuperſtitionem pertineat. p.348.q.15
An diuinatores alligantes dæmones v.g.in annulo, vel eos inuocantes, ſint ipſo pacto excommunicati. ibid.q.16
An qui conſulit diuinatores, vt aliquid occultum ſibi detegant, ipſo pacto excommunicationem incurrat. p.349.q.17
Quomodo diuinationes à dæmonibus doceantur ea, quæ diuinant & prædicunt. pagina 650. quæſt.26
An tria ſint genera diuinandi ex auium ſignis. pagina 366.q.96
Quot ſunt huius diuinationis modi. p.367.q.101
Vide verbo *Dæmon.*

Doctrina Chriſtiana.

Vtrum Doctrina Chriſtiana ſit de neceſſitate docenda. p.27.q.71
Doctrinam Chriſtianam ſub mortali tenetur Parochus, ſeu curatus ſuas oues docere. ibid.q.72

Vide verbo, *Curatus, Parochus.*

Dæmon, Dæmoniacus.

Non manet in dæmonibus ac damnatis fides ſupernaturalis informis. p.4.q.8
Si dæmon ſub imagine crucifixi apparet, non poteſt adorari talis imago abſolutè, & ſine vlla conditione. p.159.q.35
An dentur aliqua alia indicia, quibus dignoſci poſſit, an huiuſmodi ſalutatores virtute dæmonis operentur. p.342.q.49
An malitia pacti expreſſi, vel taciti cum dæmone conſiſtat in hoc, quod quis cum illo, tanquam cum Dei inimico, & iurato hoſte fœdus ineat. p.346.q.8
Quando adeſt pactum expreſſum cum dæmone, neceſſariò exprimendum eſt in confeſſione. pagina 347.q.13
Dæmones poſſunt cognoſcere, & prædicare omnia futura, quæ à cauſa naturali neceſſariò eueniunt. p.349.q.18
Poſſunt dæmones cognoſcere, & prædicere omnia futura, quæ habent cauſam determinatam, fallibilem tamen. ibid.q.19
Non poſſunt dæmones cognoſcere, & prædicere futura contingentia, pendentia à libera voluntate. ibid.q.20
Poſſunt dæmones huiuſmodi futura contingentia, quæ à libera voluntate pendent, conjicere, & prædicere probabiliter. ibid. quæſtion.21
Deus miniſterio bonorum angelorum dæmonibus aliquando futura reuelat, quæ poſtea hi prædicere poſſunt. p.350.q.22
An dæmones poſſint naturaliter ſcire, quandiu quilibet homo viuere debeat. ibid. quæſtion.22
Cognoſcunt dæmones omnes cogitationes hominum, quæ extra mentem prodierunt. ibid. quæſt.24
An dæmones poſſint verè cognoſcere humanas cogitationes, & deliberationes voluntarias. ibid. quæſt.25
Quot modis poſſit aliquis interrogare dæmones de cognitione rerum occultarum. ibid. quæſtion. 27
Semper mentitur dæmon, dum aſſerit in dæmoniaco, ſe eſſe defuncti alicuius animam, ſiue damnati, ſiue non damnati. p.352.q.31
Dæmones hominibus apparere ſolent, fingentes ſe eſſe animas defunctorum, vt inde occaſionem arripiant trahendi illos in aliquem errorem. ibid.q.32
Tribus de cauſis dæmon ſatagit, vt reſiſtat, quibus magis vtuntur ad nocendum, cum Sacramentis Eccleſiæ admiſceant. p.370.q.6
An liceat imperare, & mandare dæmoni, quod ceſſet maleficio illo torquere Maleficiatum. pagina 375.q.31
An ſcientia, vel arte ſemel acquiſita dæmonis ope, vti poſtea liceat. p.377.q.30
An pecunia, & alia bona externa, arte dæmonis comparata, poſſint à quouis retineri, eiſque vti licitè poſſet quis. ibid.q.40
An dæmones ad nocendum, neceſſariò indigeant vſu maleficiorum materialium, vt veneno, oſſibus, pilis, &c. p.378.q.43
An ſit poſſibile, quod dæmones ad mulieres acceſſum habeant, & fiant incubi & ſuccubi,

cubi. p.379.q.8
An dæmones accedentes ad mulieres, ſeu viros, peccato carnali delectentur. p.380.q.9
An mulieres, aut viri, capiant carnalem delectationem ex coniunctione cum dæmonibus. ibid.q.10
An dæmon poſſit eſſe incubus fœminæ coram multis, abſque hoc, quod videatur à circumſtantibus. ibid.q.11
An ex dæmonis cum muliere concubitu, poſſit generari proles. ibid.q.12
An ex homine mare, & dæmone (aſſumpto mulieris corpore) ſubccuba, poſſit generari proles. p.381.q.13
An poſſint dæmones efficere, vt virgo, ſic permanens, prolem concipiat, & pariat. ibid.q.14
An ex dæmonis cum muliere copula, oriatur affinitas aliqua. ibid.q.15
An poſſint dæmones ſagas, ſeu ſtryges, de loco in locum breuiſſimo tempore transferre. ibid.q.16
An de facto ſagæ, aut ſtryges à dæmonibus aſportentur: & conuentibus interſint verè, & realiter. ibid.q.17
An Diabolus portet ſagas, aut ſtryges modo inuiſibili, aut viſibili. p.382.q.18
An dæmon poſſit auferre mulierem ſagam à latere ſui mariti, & eam tranſportare ad remotiſſimum locum, abſque eiuſdem mariti nota. ibid.q.19
An dæmones in ſuis nocturnis conuentibus poſſint effingere figuras piorum virorum, aut mulierum, vt dictis diabolicis conuentibus authoritatem præſtent. ibid.q.20
An detur mons veneris, in quo dæmones cum ſtrygibus certis diebus conueniant. ibid.q.21
Dantur aliqui dies determinati, quibus ſagæ cum dæmonibus in dictis locis conueniunt. p.383. quæſt.22
In conuentibus illis, ſagæ & malefici dæmonem adorant, aliaque deteſtabilia exercent. ibid. quæſt.23
Dæmones non poſſunt tranſmutare homines in canem, leporem, muſtelam, & alias beſtias. ibid. quæſt.24
Poſſunt dæmones in locum clauſum maleficium introducere ibid.q.25
An ſagæ ope dæmonum poſſint è carceribus liberari. p.384.q.26
Dæmones, ac alij damnati poſſunt licitè & ſanctè adiurari. p.392.q.24
Vt quis dæmonium habere dicatur, eſt neceſſum, quod dæmon ſit in ipſo homine, & aliquam poteſtatem in eo habeat. p.393.q.29
Dæmon non vnitur corpore obſeſſi ſicuti anima vnitur corpori, quod informat. ibid.q.30
Dæmon corpori obſeſſi aſſiſtens exercet in eo omnes vires eius corporales, ad motum localem pertinentes. p.394.q.31
Dæmon poteſt ingredi in corpus humanum, & ab illo egredi, per quamcunque eius partem. ibid. quæſt.32
An dæmon poſſit reſidere in quauis hominis parte, necnon totus in toto, & totus in qualibet parte illius, inſtar animæ rationalis. ibidem, quæſt.33
Dæmones de facto, loquendo regulariter, in corde aut prope illud reſident. ibid.q.34
Dæmonia multa poſſunt eſſe in vno, eodemque homine. ibid.q.35
Dæmones plures an plus vexent obſeſſi corpus, quam vnus, & quomodo. ibid.q.36
Dæmones ex infimo ſolùm ordine vel gradu, hominum corpora obſident, eaque vexant. p.395.q.37
An dæmoniacus iudicari debeat, ſi quis non poſſit continuare eſum carnium hœdinarum per dies triginta. ibid.q.38
An dæmoniacus iudicandus ille qui aſpectum terribilem, & horribilem, ac truculentum præſeferet vultum. ibid.q.39
Vtrum dæmonis obſidentis certum ſit ſignum, membrorum ſtupor, & omnium vitalium ferè operationum priuatio. ibid.q.40
An à dæmone hominis obſeſſi certum ſit ſignum, ſi vires habeat, quæ excedere videantur hominis facultatem. ibid.q.41
Vtrum dæmoniacus quis certò poſſit iudicari, ſi quando leguntur exorciſmi ſuper eum, conturbetur. p.396.q.43
An de dæmonio inhabitante ſint ſuſpecti, qui nomen Ieſu aut Mariæ inuocare recuſant, aut recitare aliquem Pſalmum, aut aliam piam orationem. ibid.q.44
In Eccleſia eſt poteſtas à Chriſto data coërcendi, & imperandi dæmonibus, eoſque ex obſeſſis eiiciendi. p.396.q.45
An in Eccleſia ſit poteſtas immittendi dæmones in homines, vt eos corporaliter vexent. ibid. quæſt.46
Poteſtas dæmones expellendi an poſſit eſſe naturalis. p.397.q.47
Dæmones eiiciendi ſolemniter poteſtas ſolis Exorciſtis eſt conceſſa. ibid.q.48
Dæmonia eiiciendi an dono actuali potiantur omnes Exorciſtæ. ibid.q.49
An ſint aliqui Exorciſtæ, qui dæmonia præ cæteris efficaciùs eiiciant è corporibus obſeſſis. p.397. quæſt.50
An in adiurante dæmones, ad illos eiiciendos, requiratur ſanctitas, & morum integritas. ibid. quæſt.51
An ſit aliquod dæmoniorum genus, quod difficilius, quàm cætera ab obſeſſis abigatur. p.398. quæſt.52
Vtrum dæmoniorum genus, quæ difficilius ab obſeſſis abiguntur, ſint dæmones lunatici, ſurdi, & muti. ibid.q.53
An ad expellenda dæmonia lunatica, ſurda & muta omnino ſit neceſſum, Exorciſtam oratione & ieiunio muniri. ibid.q.54
Ad expellendos dæmones non vſi ſunt Sancti in in primitiua Eccleſia Exorciſmis, quibus nunc vtitur Eccleſia. ibid.q.55
Exorciſmi Eccleſiaſtici virtutem pellendi dæmones habent ex opere operato. ibid.q.56
Vt expellatur dæmon, an Exorciſmi Eccleſiæ habeant vim, virtutemque infallibilem. p.399.q.57
Cauſa cur Exorciſmi contra dæmoniacos effectum non ſemper habeant, an ſit ſola voluntas, & beneplacitumD ei. ibid.q.58
An expulſo vno dæmone, omnes conſequenter pellantur. p.399.q.59
An liceat dæmones adiurare deprecatiuè, vt ob Dei nomen exeant è corpore obſeſſi. p.400. quæſt.60
An licitum ſit rogare, aut præcipere dæmonibus, vt nobis aliquod obſequium præſtent. ibid. quæſt.61
An ſit licitum adiuranti, interrogare dæmones aliqua, quæ viderit expedire ad eorum expulſionem. p.402.q.71

An

An interrogare dæmonem ea, quæ ſunt nociua, aut vana, & inutilia, quæque ad expulſionem non conducunt, ſit peccatum. ibid.q.72
Dantur tres rationes, quibus ruta à dæmone abominetur, ab illa longè fugiendo. p.404.q.79
Licitum eſt applicare aliquas herbas medicinales, aut alia medicamenta dæmoniacis. ibidem, quæſt.80
Dantur aliqua ſigna ingreſſus dæmonum in hominem. p.406.q.92
Dantur aliqua ſigna dæmonum diſceſſus, & omnimodæ liberationis obſeſſorum. pagina 400. quæſt.93
Vide Verbo, *Adiuratio*, *Exorciſta*, *Maleficium*.

Donatio.

An nomine congruæ ſuſtentationis, veniant donationes remuneratoriæ, quas Beneficiarius ob aliqua bona accepta alicui facit. p.122.q.62
An non ſolùm donationes remuneratoriæ, verum etiam liberales moderatæ, veniant nomine congruæ ſubſtentationis. p.122.q.63
Vide verbo *Beneficiarius*.

E

Eccleſia.

QVas Eccleſias non ſolum vi iuris communis, ſed etiam conſuetudinis præceptum recitandi in Choro obliget. p.288.q.7

Eleemoſyna.

Poteſt aliquis facere Eleemoſynam, ex acquiſitis illicita actione, vt homicidio, aut iniuſtâ ſententiâ. p.13.q.11
Eleemoſynæ nomen vnde oritur. p.95.q.2
Quid ſit Eleemoſyna. ibid.q.3
An Eleemoſyna ſit propriè actus Charitatis in proximum. p.96.q.4
Quotuplex eſt Eleemoſyna. ibid.q.5
An opera Eleemoſynæ corporalis ſint ſeptem. ibid. quæſt.6
An opera Eleemoſynæ ſpiritualis, etiam ſint ſeptem. ibid.q.7
An Eleemoſynæ ſpirituales ſint potiores quàm corporales. p.97.q.11
An Eleemoſynæ corporales habeant non ſolùm effectus corporales, ſed etiam ſpirituales. ibid.q.12
Quot ſunt effectus, ſeu fructus ſpeciales Eleemoſynæ corporalis. ibid.q.13
An Eleemoſyna exercita ſolâ virtute morali, ſit ſufficiens ad iuſtificandum impium. p.98.q.14
An licèt Eleemoſyna, ſine charitate, ſed ſola virtute morali exercita, non habeat vim, vt ob illam immediatè remittantur peccata; habeat tamen annexam eorum remiſſionem, per modum impetrationis infallibilis. p.99.q.15
An Eleemoſynæ debeat tribui aliqua ſpecialis vis obtinendi auxilia congrua ad remiſſionem peccati, quæ non tribuatur ieiuniis, & aliis piis operibus. ibid.q.16
An Eleemoſyna data ob amorem Dei ſummè dilecti, ſit ſufficiens ad iuſtificandum impium. ib.q.17
An ſit præceptum de danda Eleemoſyna corporali. p.99.q.1
An præceptum de danda Eleemoſyna, ſit diuinum, naturale, & Eccleſiaſticum. ibid.q.2
An in aliqua parte Decalogi, de Eleemoſyna præceptum contineatur. ibid.q.3
An ad impletionem huius præcepti debeat elargiri quis Eleemoſynam ex motiuo miſericordiæ. ib. quæſt.4
Vtrum in caſibus, in quibus quis ad Eleemoſynam erogandam obligatur, teneatur ex iuſtitia, an ſolùm ex charitate, aut ex vtraque, eam erogare. ibid.q.5
Triplex admittitur in pauperibus neceſſitas, ex qua Eleemoſynam dandi obligatio aſſurgere poteſt. p.100.q.6
An Eleemoſynæ faciendæ præceptum obliget illum, qui nulla bona, ex quibus dare Eleemoſynam queat, habet. p.101.q.11
An qui habet vnde eroget Eleemoſynam, præcepto eius obligetur, ſi proximum in neceſſitate poſitum neſciat. p.102.q.12
Vtrum quis Elemoſynam ex bonis vitæ ſuæ neceſſariis, extremè indigenti erogare teneatur. ibid.q.16
Vtrum Eleemoſynam extremè indigenti dare teneatur quis ex bonis ad ſui ſtatus conſeruationem ſimpliciter neceſſariis, & ſine quibus ſtatus omnino amittitur. p.103.q.17
An quis Eleemoſynæ præcepto ſatisfaciat, ſi extremè indigenti ſuccurrat per mutuum, aut venditionem, caſu quo indigens hîc & nunc aliqua bona habeat alibi, vel ſperet proximè ille habere vires ad illa lucranda. pagina 104. quæſt.21
Eleemoſynæ præcepto an quis faciat ſatis, ſi extremè indigenti, nec bona alibi habenti mutuet, vel abſolutè vendat. ibid.q.22
An Eleemoſynæ præcepto ſatisfaciat, qui mutuat rem proximo, qui non re ipſa, ſed ſolùm vſu illius indiget. ibid.q.23
An præcepto Eleemoſynæ faciat ſatis qui extremam aut grauem patienti tantùm neceſſitatem, ſubuenit per mutuum, aut venditionem ad creditum. ibid.q.24
An ſi quis debet, aut poteſt Eleemoſynam mutui facere, poſſit lucrum ceſſans inducere in pactum. p.105.q.25
Qui omittit dare Eleemoſynam, cùm ex charitate tenetur, non manet obligatus ad reſtituenda damna inde inſurgentia. p.106.q.26
Iudex poteſt cogere diuites ad elargiendam Eleemoſynam, tempore extremæ neceſſitatis, quando ad hoc tenentur. ibid.q.27
An omni tempore poſſit Iudex diuites compellere ad dandam Eleemoſynam. ibid.q.28
An omnes, & ſoli illi, qui rerum ſuarum habent dominium, & plenam adminiſtrationem, poſſint facere Eleemoſynam. p.110.q.1
An facere poſſint Eleemoſynam illi, qui licet non habeant dominum, habent tamen conſenſum expreſſum, aut rationabiliter præſumptum, eorum, qui habent dominium rei donandæ. p.111.q.2
An ſeruus mancipium poſſit facere Eleemoſynam. ibid.q.3
An ſeruus mancipium poſſit facere Eleemoſynam de pecuniis, aut cibis, in ſuſtentationem ſui deſignatis. ibid.q.4
An poſſit ſeruus mancipium Eleemoſynam facere ex peculio proprio, ſi habeat. ibid.q.5
An minores, pupilli, & prodigi, poſſint Eleemoſynas magnas facere. ibid.q.6
An minores, pupilli, & prodigi, quibus dantur tutores, vel curatores, poſſint paruas Eleemo-

ſynas facere. ibid.q.7
An ſi minores,pupilli, & prodigi, de facto aliquam magnam Eleemoſynam faciant, teneat factum. p.112.q.8
An tutores, & curatores poſſint de bonis pupillorum, aut Minorum, ſeu Prodigorum moderatas eleemoſynas facere. ibid.q.9
An tutores, & curatores poſſint eas Eleemoſynas facere, quas pupilli, & minores, ſi adultæ eſſent ætatis, exercere deberent. ibid.q.10
An filiusfamilias poſſit facere Eleemoſynas de bonis parentum, quorum non habet dominium. ibid.quæſt.12
An filiusfamilias poſſit facere eleemoſynas ex bonis Caſtrenſibus,aut quaſi Caſtrenſibus. ibid. quæſt.13
An etiam filiusfamilias poſſit facere Eleemoſynas de bonis aduentitiis. p.113.q.14
An de bonis profectitiis, quæ filiofamilias, ex bonis ipſius patris, au proximè patris cauſa illi proueniunt, poſſit dictus filius Eleemoſynas elargiri. ibid.q.15
An filiusfamilias poſſit facere Eleemoſynas, de peculio mixto,quod de bonis paternis ſuâ induſtriâ acquirit. ibid.q.16
An filiusfamilias poſſit ex bonis paternis Eleemoſynam facere, quando conſenſu patris, peregrinatur, vel in ſcholis,ſtudij gratia, remotus à patre verſatur. ibid.q.17
An filiusfamilias poſſit erogare Eleemoſynas, ex bonis datis ſibi à patre, ad congruam ſuſtentationem,honeſtamve ſuam recreationem. ib.q.18
An filiusfamilias poſſit, de bonis patris facere aliquas Eleemoſynas, quando pater nullas facit. p.114.q.20
An vxor poſſit Eleemoſynas facere, ex bonis communibus ipſi, & marito. ibid.q.21
An vxor ex bonis communibus poſſit eas Eleemoſynas elargiri,quas aliæ fœminæ eiuſdem conditionis elargiuntur. ibid.q.22
An caſu,quo maritus vxori vetet dictas paruas Eleemoſynas facere, poſſit nihilominus illas vxor elargiri. ibid.q.23
An poſſit vxor de bonis communibus aliquas Eleemoſynas facere ad auertendum malum temporale mariti. p.115.q.24
An poſſit vxor Eleemoſynas facere ad auertendum malum ſpirituale mariti,vt videlicet Deus illum conuertat,vel ne illum ob flagitia puniat ib.q.25
Vxor poteſt Eleemoſynas facere, ex aſſignatis ſibi ad victum, & veſtitum à ſuo marito. ibidem quæſt 26
Poteſt vxor, marito abſente, elargiri Eleemoſinas ex bonis communibus. ibid.q.28
An vxor poſſit dare Eleemoſynas, iuxta ſuum arbitrium, ſi maritus eſt amens. pagina 116. quæſt.29
Poteſt vxor modicas facere Eleemoſynas, panis,& vini videlicet. ibid.q.31
Vxor, quæ poteſt moderatas elargiri Eleemoſynas, poteſt illas ſimul congregare,& totam ſummam ſimul vni parenti pauperi tribuere. ibid.q.32
An vxor poſſit præbere Eleemoſynas parentibus, aut filiis ex priori matrimonio indigentibus. p.117.q.36
An vxor poſſit præbere Eleemoſynas, inſcio marito,parentibus,filiis,fratribus ſuis,& ſororibus,in egeſtate conſtitutis. ibid.q.37
Poteſt vxor dare aliquas Eleemoſynas quando maritus eſt diues, ſed prorſus negligens in dandis Eleemoſynis. p.115.q.27
Non poteſt aſſignari quantitas, quam in hiſce Eleemoſynis,& donationibus vxor, vel expendere, vel congregare, ſine viri conſenſu valet. pagina 117.q.85
Eccleſiaſtici tenentur ſub præcepto de bonis Eccleſiaſticis facere Eleemoſynam. p.118.q.43
Ex propriis facienda eſt Eleemoſyna. p.129.q.1
Non ſufficit, vt Eleemoſyna fiat licitè, quod fiat ex propriis. ibid.q.2
Regularibus non eſt interdictum, aliquas facere Eleemoſynas. ibid.q.86
Fas eſt Religioſo cum tacita ſuperioris licentiâ aliquas Eleemoſynas elargiri. ibid.q.87
Ex bonis vſurâ comparatis, poteſt aliquis dare Eleemoſynam. p.130.q.7
Qui ludendo lucrifacit, poteſt ex lucro Eleemoſynam largiri ei, ſi pecuniam ludo expoſitam fuerat furatus. ibid.q.8
Danda eſt Eleemoſyna ſolis pauperibus. pag.131. q.1
Danda eſt pauperibus primi, & ſecundi generis Eleemoſyna. ibid.q.3
Meretrix poteſt Eleemoſynam dare, ex his quæ quæſtu meretricio acquirit. ibid.q.9
Non licet dare Eleemoſynam ex bonis obnoxiis reſtitutioni,veluti furto,aut rapinâ ablatis. ibid. quæſt.10
Non danda eſt Eleemoſyna pauperibus qui pauperes ſunt ob otium,tædiumque laboris,quales ſunt vagabundi. p.132.q.4
Danda eſt Eleemoſyna pauperibus malè viuentibus. ibid.q.6
Elargienda eſt Eleemoſyna inimicis, quamuis propriis. ibid.q.7
Non danda eſt Eleemoſyna hoſtibus reipublicæ, extremè indigentibus. ibid.q.8
Non danda eſt Eleemoſyna homini auaro indigenti, eo quòd nihil ex ſuo velit inſumere, quo ſuæ neceſſitati ſubueniat. p.133.q.9
Peccat grauiter, qui paupertate fictâ petit, aut capit Eleemoſynas. ibid.q.10
An recipiens Eleemoſynam magnam, aut extraordinariam, ſimulans paupertatem, teneatur ad illius reſtitutionem. ibid.q.11
Valida eſt Eleemoſina data vero pauperi,qui fingit tamen ſe ſanctum,& cognatum illius,à quo illam recepit. p.134.q.13
Qui pigritiæ, aut cupiditatis cauſâ Eleemoſynam poſcit, non peccat mortaliter, nec tenetur ad reſtitutionem. ibid.q.14
Licitum eſt, diuites emendicare, vt Eleemoſynas erogent pauperibus. p.134.q.19
Aliquis diues obligatus, aliquem pauperem alere, non poteſt illi Eleemoſynam petere. p.135.q.20
Pater, & frater diuites non poſſunt colligere Eleemoſynam pro filio,aut ſorore pauperibus. ibid. quæſt.21
Licet Eremitæ, qui alicui Eccleſiæ inſeruit, viuere ex Eccleſiæ Eleemoſynis. ibid.q.22
Eleemoſyna facta pauperi ſimulato, poteſt reſtitui aut donatori,aut aliis pauperibus. ibid.q.23
Qui Eleemoſinam accipit in pauperes diſtribuendam, poteſt ſibi, ſuiſque verè pauperibus, illius partem applicare. p.136.q.27
Aliquis ordo tenetur Eleemoſynam dare pauperibus. ibid.q.28
Dum Eleemoſyna non ſufficit pro omnibus pauperibus, elargienda eſt magis indigentibus. ibid. quæſt.29

An reſtitutio fructuum pro omiſſione horarum, ſuppleri poſſit per quaſcumque Eleemoſynas, quas antè Beneficiarius de fructibus ſui beneficij facit. p.330.q.33

An etiam ſit mortale, fictâ paupertate petere ob Deum Eleemoſynas. p.389.q.5

Vide verbo, *Vxor.*

Energumenus.

An Energumeni aut obſeſſi ſit certum & indubitatum ſignum, ſi loquatur ſermonem alienum à patria ſua, quem ante morbum non didicerat. p.395.q.42

Epiſcopus.

Epiſcopi, & alij Eccleſiæ Paſtores obligantur ad maiorem rerum fidei & morum cognitionem, quàm obligentur Parochi,& alij mediocres Prælati. p.26.q.76

Epiſcopus non poteſt diſpenſare, vt fœmina Chriſtiana nutriat infantem Iudæum, in propria Iudæi domo. p.54.q.30.dub.3

An Epiſcopus, vel alius quilibet Eccleſiaſticus,etiā ditiſſimus, ſatisfaciat ſuæ obligationi, ſi ſecluſis neceſſitatibus grauibus, eroget in communibus neceſſitatibus quartam partem omnium redditum Eccleſiaſticorum, vel ſaltem dimidium eius, quod remanet poſt congruam ſuſtentationem. p.124.q.74

Epiſcopi non poſſunt reliquias Sancti nondum à Pontifice in Sanctorum numerum relati, exponere populo adorandas. p.178.q.9

Epiſcopi poſſunt approbare reliquias alicuius Sancti qui ſolum antiqua Eccleſiæ traditione, aut vniuerſali ipſius conſenſu, approbatus eſt. ibid. quæſt. 10

Epiſcopi non poſſunt approbare reliquias Sancti antiqui,nondum à ſummo Pontifice Canonizati, nec approbati, antiqua Eccleſiæ traditione, aut vniuerſali eius conſenſu. ibid.q.11

Epiſcopus poteſt extra ſuam Diœceſim exiſtens, abſque aliqua Epiſcopi Diœceſis,in qua tunc eſt, licentia approbare reliquas Sancti Canonizati, & concedere, vt in ſua Diœceſi publicè collocentur adorandæ. ibid.q.12

Poſtquam Epiſcopus approbauit, an poſſint reliquiæ alicuius ſancti abſque conditione & abſolutè adorari. p.179.q.13

An Epiſcopus poſſit omnes reliquias approbare & adorandas proponere, caſu quo reliquiæ Sancti non Canonizati ita ſint permixtæ cum reliquiis Sancti Canonizati, vt diſcerni nequeant. ibid. quæſt.14

An Epiſcopus poſſit imponere Clericis,vt ſingulis diebus aliquas preces dicant. p.204.q.40

An Epiſcopus teneatur ad officium diuinum recitandum. p.213.q.74

An Epiſcopus poſſit diſpenſare cum ſuo ſubdito,vt omiſſo proprio Breuiario, ad quod tenetur,iuxta aliud priuatim recitet. p.229.q.25

An Epiſcopus teneatur officium in Eccleſia perſoluere quotidie. q.292.q.26

An teneatur Epiſcopus, ſi non quotidie, ſaltem diebus feſtis,& præcipuè ſolemnioribus,Choro intereſſe. ibid.q.27

An Epiſcopus poſſit dare copiam Canonicis, aut aliis Beneficiariis non curatis,ſtudendi per quinquennium. p.318.q.153

Vide verbo *Diſpenſatio*, *Beneficium*, *Officium Diuinum.*

Examinator.

An Examinatores Confeſſorum, qui dum examinant alios,abſunt à Choro, non ſolum recipiant fructus,verum etiam diſtributiones.p.313.q.127

Exorciſta.

Solis Exorciſtis conceſſa eſt poteſtas ſolemniter eiiciendi dæmones. p.397.q.48

An exorciſtæ omnes fruantur dono actuali dæmonia expellendi. ibid.q.49

An exorciſtæ aliqui exiſtant, qui præ cæteris efficacius eiiciant è corporibus obſeſſis Dæmonia.ib. quæſt.50

Neceſſum eſt Exorciſtam oratione, & ieiunio muniri, ad expellenda Dæmonia Lunatica, ſurda,& muta. p.398.q.54

An Exorciſmi quibus nunc vtitur Eccleſia ad expellendos Dæmones,vſi fuerint ſancti in primitiua. ibid.q.55

Exorciſmi Eccleſiaſtici virtutem habent Dæmones pellendi, ex opere operato. ibid.q.56

Exorciſmi Eccleſiæ an habeant vim, virtutemque infallibilem Dæmonem expellendi. pag.399. quæſt.57

An ſola Dei voluntas & beneplacitum ſit cauſa,cur Exorciſmi contra Dæmoniacos effectum non ſemper ſortiantur. ibid.q.58

An licitum ſit Exorciſtæ, præcipere dæmoni, vt abeat in infernum, vel in deſertum aliquod, vbi nequeat hominibus nocere. pagina 401. quæſt.65

An liceat Exorciſtæ annuere dæmoni offerenti egreſſum ex obſeſſo, dummodo non releget eum in infernum,neve nouis cruciatibus affligatur.ib. quæſt.66

An liceat Exorciſtæ annuere dæmoni offerenti egreſſum ex homine, ſi permittatur in alium hominem ingredi. ibid.q.67

An ſecluſis illis quatuor conditionibus, adhuc liceat Exorciſtæ ſupradictæ petioni dæmonis annuere. ibid.q.68

An in aliquibus caſibus peccatum mortale committat Exorciſta interrogando dæmonem aliqua,quæ ad expulſionem non conducant. p.402. quæſt.73

An peccet mortaliter Exorcizans, ſi ex leuiate, & curioſitate vnam, vel alteram rem vanam petat, aut interroget, non deprecando, ſed imperando, neque fidem certam dæmoni adhibendo.ib.q.74

An ſit Exorciſtis illicitum cum dæmone iocari, nugaciáve miſcere. p.403.q.75

An licitum ſit Exorciſtæ petere à dæmone ſignum aliquod ſui è corpore egreſſus, vt v.g. quod extinguat lucernam, vel vitrum frangat. ibidem, quæſt.76

Licitum eſt Exorciſtæ, præcipere dæmoni vt ab obœſeſſo exeat ſub pænâ immerſionis in ſtagnum ignis per annos mille. p.404.q.82

Illicitum eſt Exorciſtæ vti terminis iudiciariis,præcipiendo dæmoni, vt nunc exeat, tali die ſiſtat iudicio, ad reddendam rationem, cur tale corpus obſederit. p.505.q.84

Non eſt conueniens, quod Exorciſtæ imponant aliqua nomina irriſiua dæmonibus obſidentibus, vt illis irritatis deſinant à nocendo, &

fugiant. p.406.q.85

Non poteſt Exorciſta adiurare dæmoniacum in domibus priuatis. ibid.q.87

Obſeſſi Exorcizandi ſunt Ianuis Eccleſiæ clauſis. ibid.q.88

Non decet Exorcizatorem, tempore Exorcizationis ſolum cum dæmoniaco permanere. ibidem, quæſt.91

Vide verbo *Adiuratio, Dæmon, Dæmoniacus.*

F

Faſcinatio.

AN faſcinatio, ſeu faſcinum originem ducat à verbo fando. p.370.q.7

An faſcinatio adæquatè diuidatur in naturalem, phyſicam, ſeu dæmoniacam. ibid.q.8

Quid ſit vulgaris, ſeu poëtica faſcinatio, quidque naturalis, & diabolica. ibid.q.9

Poteſt aliquis ſine peccato, faſcinatione naturali, ſeu phyſicâ aliquem faſcinare. pag. 371. quæſt.11

Faſcinatio diabolica tribus modis contingere poteſt. ibid.q.12

Fides, Fidelis.

Virtus Fidei, eiuſque præceptum, reuocatur, & pertinet ad primum Decalogi præceptum. p.3. quæſt.1

Quid ſit fides, & quotuplex. ibid.q.2

Quid ſit obiectum materiale Fidei. ibid.q.3

Quid ſit obiectum formale Fidei. ibid.q.4

Quinque requiruntur ad aſſentiendum Fidei, prout eſt in nobis. p.4.q.5

An habitus Fidei ſit in intellectu. ibid.q 6

In animabus purgatorij manet Fides ſupernaturalis, quoad actum, & habitum. ibid.q.9

Fides ſimpliciter, neceſſitate medij, omnibus ad ſalutem eſt neceſſaria. ibid.q.1

Fidès eſt neceſſaria paruulis, & adultis, ad ſalutem, & iuſtificationem. ibid.q.2

Non ſufficit ad ſalutem Fides in voto. p.6.q.3

An Fides omnium myſteriorum, ſit neceſſaria ad ſalutem, neceſſitate medij. ibid.q.4

An etiam omnibus ſit neceſſaria fides explicita Dei, non ſolum vt exiſtentis, ſed etiam vt remuneratoris, ad iuſtificationem conſequendam. ibid.q.6

An Sanctiſſimæ Trinitatis fides explicita fuerit neceſſaria ad ſalutem, neceſſitate medij: in ſtatu legis naturæ, vel ſcriptæ, ſeu ante promiſſionem Euangelij. p.7.q.7

An poſt Euangelij promulgationem ſit neceſſitate medij ad ſalutem neceſſaria, fides expreſſa, & explicita myſterij Sanctiſſimæ Trinitatis. ib.q.8

An à lapſu Adami vſque ad aduentum Chriſti, fuerit neceſſaria neceſſitate medij ad gratiam, & gloriam conſequendam fides, ſaltem implicita, Chriſti. p.8.q.9

An non ſolum fides implicita Chriſti mediatoris, ſed etiam explicita eiuſdem neceſſaria ſit neceſſitate medij ad ſalutem ante aduentum ipſiuſmet Chriſti. ibid.q.10

An ante aduentum Chriſti fuerit neceſſaria, neceſſitate medij, explicita fides mediatoris alicuius, inter Deum, & homines: quamuis tali fide non cognoſceretur, talem mediatorem eſſe Deum, & hominem. ibid.q.11

In quo actu fidei explicito potuerit contineri fides implicita Chriſti, quam eſſe neceſſariam ad ſalutem, neceſſitate medij, diximus. p.9.q.12

An ſaltem modò, poſt ſufficientem Euangelij Chriſti promulgationem, cognitio, ſeu explicita fides eiuſdem Chriſti, ſit neceſſitate medij neceſſaria ad vtramque ſalutem, gratiæ, & gloriæ conſequendam. ibid.q.13

An omnes fideles teneantur non diſcredere nec minimum obiectum reuelatum à Deo, & ab Eccleſia propoſitum. ibid.q.14

An omnes fideles teneantur, neceſſitate præcepti, ſcire, & credere, actu poſitiuo, omnia quæ Deus reuelauit, & ab Eccleſia ſunt propoſita. p.10.q.15

An omnes fideles, etiam rudes, teneantur neceſſitate præcepti credere explicitè aliquos articulos fidei. ibid.q.16

An ſatisfaciant præcepto poſitiuo fidei, qui explicitè credunt, Deum eſſe remuneratorem bonorum, & malorum punitorem, & implicitè & generatim quidquid credit S.Mater Eccleſia. ibid. quæſt.17

An ſatisfaciāt præcepto fidei, qui explicitè credunt omnia, quæ ex neceſſitate medij tenentur credere, cætera verò implicitè. ibid.q.18

An ſatisfaciant huic fidei præcepto, qui explicitè credunt omnes illos articulos, & non alios, quos Eccleſia ſolemni ritu concelebrat. ibid.q.19

An teneantur fideles, neceſſitate præcepti, explicitè credere myſteria omnia, quæ in Symbolo Apoſtolorum continentur. p.11.q.20

An ſufficiat fidelibus, explicitè credere articulos fidei, qui in Symbolo Apoſtolorum continentur. ibid.quæſt.21

Quid ad ſubſtantiam ſeptem articulorum qui ad Diuinitatem pertinent, & quos fides explicitè credere tenentur, pertineat. p.12.q.23

Quid ad ſubſtantiam ſeptem articulorum, ad humanitatem Chriſti Domini ſpectantium, & quos fideles explicitè credere coguntur, attineat. p.13.q.24

Fideles tenentur, neceſſitate præcepti, explicitè credere Dei Genitricem manſiſſe poſt partum, & perpetuò virginem. ibid.dub.1

Vtrum fideles teneantur, ex neceſſitate præcepti, credere explicitè, Chriſtum Deum paſſum fuiſſe ſub Pontio Pilato. ibid.dub.2

An ſit fidelibus neceſſarium præcepti neceſſitate explicitè credere, Chriſtum Dominum ad inferos deſcendiſſe ſecundum animam. pagina 14. dub.3

An fidelibus ex fidei præcepto ſit neceſſarium credere explicitè, quod Chriſtus Dominus tertia die reſurrexit. ibid.dub.4

Ex fidei præcepto fideles tenentur explicitè credere, eſſe Eccleſiam ſanctam. ibid.q.25

Item tenentur ex fidei præcepto explicitè credere, Sanctorum Communionem. ibid.q.26

Non tenentur fideles, neceſſitate præcepti, explicitè credere Myſteria Circumciſionis, Præſentationis in templo, &c. quæ ſolemni ritu celebrat Eccleſia. ibid.q.27

Vtrum teneantur fideles neceſſitate præcepti credere explicitè, ſubſtantiam Sacramentorum Baptiſmi, Euchariſtiæ, & Pœnitentiæ. pag. 15.q.28. Et quid veniat dicendum de reliquis Sacramentis. ibid.q.29

An ſit fidelibus neceſſarium credere fide diuina Decalogi præcepta. p.16.q.30

Pueri in infantia baptizati tenentur Fidei articulos, ex neceſſitate præcepti credere explicitè, ſtatim

ſtatim atque vſum rationis adepti ſunt. pag. 16. quæſt.32
Adulti, qui ad fidem conuertuntur, tenentur explicitè credere myſteria, cum primum ſit illis ſufficienter fides propoſita. pagina 17. quæſtione 33
An in eodem inſtanti metaphyſico, in quo fides propoſita eſt ſufficienter infidelibus, teneantur ipſi fidei actus elicere. ibidem, quæſtione 34
Propter quæ tempora obliget fidei præceptum ad eliciendos fidei actus omnibus diebus feſtis. ibid. quæſt.35
An per ſe fidei præceptum obliget ad exercendum fidei actus, ſi non omnibus feſtis, & de omnibus myſteriis, ſaltem feſtis ſingulis, circa illud myſterium quod eo die celebratur. pagina 18. quæſtione 36
Non obligat per ſe fidei præceptum ad actu credendum, ſemel in ſingulis annis. ibidem, quæſtione 37
An obliget per ſe fidei præceptum, ad credendum ſemel in vita, non pro tempore determinato, ſed pro tempore ad arbitrium ipſiuſmet credentis. ibid.q.38
An hoc fidei diuinum præceptum obliget per ſe, vt quis eliciat actum fidei in mortis articulo. ibid. quæſt.39
An quando quis graues tentationes patitur fidei, obligatus ſit, ex vi præcepti fidei, ad eliciendos actus illius, ne ſuccumbat tentationi. pagina 19. quæſt.40
An obligetur quis, per ſe, aut ex vi præcepti affirmatiui fidei, ad exercendum actum fidei, caſu, quo vrgeat Tyrannus ad negationem fidei. p.19. quæſt.41
An teneatur quis ex præcepto fidei poſitiuo, elicere actum fidei, quando exerceri debent actus voluntaris ſupernaturales, ad quos prærequiruntur actus fidei. p.20.q.42
An detur præceptum ſciendi res fidei. ibidem, quæſt.43
Qua ætate præceptum hoc, ſciendi, & addiſcendi res fidei, obliget. ibid.q.44
An fideles ita obligentur ſcire, aut addiſcere myſteria fidei, vt illa memoriâ retineant. ibidem, quæſt.45
An fideles teneantur ex præcepto, habere memoriter ſymbolum, aut articulos fidei, non ſolùm quoad res ipſas, ſed etiam quoad verba. ibidem, quæſt.46
An præceptum addiſcendi ſymbolum, aut fidei articulos, & retinendi illos memoria, quoad res ipſas, & ſecundum eorum ſubſtantiam, obliget ſub mortali. p.21.q.47
An omnes fideles, præter ſymbolum, aut articulos fidei, teneantur ſub mortali ſcire, ac tradere memoriæ Orationem Dominicam. pagina 22. quæſt.49
An teneantur fideles ſub mortali, addiſcere, & memoria retinere præcepta Decalogi, & Eccleſiæ. ibid.q.50
An teneantur fideles ſub aliqua culpa, addiſcere Orationem Angelicam. p.23.q.51
An teneantur fideles, ſub veniali ſaltem, Salue Regina addiſcere. p.24.q.55
An aſtringantur fideles, ſcire & addiſcere memoriter opera quatuordecim miſericordiæ. ibidem. quæſtione 56
An ſub mortali culpa teneantur fideles adulti ſcire, ac addiſcere ea, quæ ad Sacramenta Baptiſmi, Pœnitentiæ, & Euchariſtiæ pertinent. ibidem, quæſt.57
An ſub mortali culpa teneantur fideles addiſcere, aut ſcire ea, quæ ad ſubſtantiam, & diſpoſitiones aliorum Sacramentorum, Confirmationis, Extremæ vnctionis, Ordinis, & Matrimonij pertinent. ibid.q.58
An omnes fideles teneantur æqualiter habere explicitam notitiam myſteriorum fidei. pagina 25. quæſt.62
An Fidei myſteria ſciendi eadem ſit in omnibus Eccleſiaſticis obligatio. ibid.q.64
An ad fidem magis explicitam, & ad maiorem cognitionem eius myſteriorum teneantur ſimplices ſacerdotes, quàm alij Fideles. ibidem, quæſtione 65
Fidei actus externus quiſnam veniat intelligendus. pag.29.q.1
Fidei externa confeſſio non elicitur ab habitu, aut virtute fidei. ibid.q.2
Externa Fidei confeſſio imperatur ab ipſomet fidei habitu. pag.30.q.3
Datur præceptum de fide exteriùs non neganda. ib. quæſt.4
Ad euitandam mortem, infamiam, & quid ſimile non licet negare fidem corde ſimul & ore. ibid. quæſt.5
An ad minus liceat, ad euitanda prædicta damna, negare fidem, non corde, ſed ſolo ore, aut alio ſigno exteriori. pag.30.q.6
An fidelis interrogandus à perſona priuata de ſua fide, in odium eiuſdem fidei, teneatur reſpondere, & fidem profiteri. ibid.q.7
An ad minus fidelis interrogatus de ſua fide à Rege Tyranno, ſeu ab alia perſona publica iuriſdictionem habente, teneatur reſpondere, fidemque exteriùs fateri. p.31.q.8
An teneatur reſpondere, & fateri exterius fidem, fidelis, qui non publicè, ſed ſecretò de illa interrogatur à Tyranno, publica poteſtate fungente. ibid.q.9
An Fidelis teneatur exterius fateri fidem, ſi de illa interrogetur à perſona priuata, publicè tamen, & coram multis. ibid.q.10
An ſi ille, qui de fide interrogatur à perſona priuata, ſit magnæ authoritatis, teneatur tunc reſpondere. pag.32.q.11
An Superiori Catholico Eccleſiaſtico interroganti de fide, teneatur fidelis ad clarè reſpondendum. ibid.q.12
An poſſint licitè fugere perſecutorem Epiſcopi, Parochi, & alij paſtores: an verò ſemper teneantur ſiſtere, fidemque palam profiteri. pagina 33. quæſt.17
An negaret quis, ſaltem indirectè, fidem, ſi negaret explicite, eſſe Chriſtianum, Catholicum, aut Papiſtam. ibid.q.19
An etiam negaret indirectè fidem, qui interrogatus, an ſit Chriſtianus, vſurpando nomen Chriſtiani non ad ſignificandam Religionem, ſed nationem, aut factionem aliquam Gentilis, id negaret. pag.34.q.20
An neget fidem fidelis, qui interrogatus, an ſit Turca, vel Lutheranus, affirmat eſſe. ibidem, quæſt.21
An peccet mortaliter contra fidem, qui apud hæreticos rogatus, ſitne Clericus, Sacerdos, aut Religioſus, negat ſe talem eſſe, cum ſit. ibidem quæſt.22

An aliquando liceat, graui de cauſa, factis, aut rebus, falſam ſectam, fidei contrariam, ſimulare. pag.35.q.25

An ſit licitum fideli vſurpare cæremonias falſæ legis, non qua tales ſunt, ſed ob honeſtum finem: vt ſi quis vellet ſe circuncidere, vel ob mortificationem, vel ob imitationem Chriſti, non ob proteſtationem Iudaïſmi. pagina 36. quæſt.27

An Fidelis exiſtens, aut tranſiens per terras hæreticorum, aut Turcarum, poſſit comedere carnes in diebus ab Eccleſia prohibitis, ad occultandū, ſe eſſe Catholicum, ne aliàs graue ſubeat periculum. pag.43.q.55

An peccaret fidelis, qui comederet carnes vetitas ab hæretico Principe, vel ab alia publica perſona, appoſitas ad explorandum, an ſit Catholicus. pag.44.q.59

An eodem modo peccaret fidelis, qui veſceretur dictis carnibus appoſitis ad explorandum eius fidem à perſona priuata. ibidem, quæſtione 60

An licita ſit de rebus fidei diſputatio, ſi fiat animo ſcholaſtico. pag.45.q.1

An licita ſit etiam cum Catholicis diſputatio de re fidei, tanquam de dubia. ibid.q.2

An ſit licitum abſolute, & ſecundum ſe, diſputare de rebus Fidei cum hæreticis, & infidelibus. ibid. quæſt.3

An omnibus Clericis, etiam ſola prima Tonſura initiatis, licitum ſit diſputare de re fidei cum hæreticis. pag 47.q.12

An dicta coram rudioribus, de rebus Fidei diſputatio, ſit venialis tantum. pag.49.q.18

An licita ſit diſputatio coram rudioribus fidelibus, caſu quo ab hæreticis ſolicitentur ad fidei defectionem. ibid.q.19

An diſputatio de rebus fidei, coram Principibus, tanquam coram Iudicibus habita, ſit licita. ibid. quæſt.20

An prohibitum ſit fidelibus communicare cum hæreticis. ibid.q.21

An ſit peccatum diſputare de Fide, coram indoctis aut rudibus. ibid.q.17

An de facto prohibita ſit fidelibus familiaritas, & conuerſatio frequens cum Iudæis. pagina 50. quæſt.24

An Profeſſores Theologiæ, & vtriuſque iuris, necnon Artium liberalium, teneantur ad eandem fidei profeſſionem. pag.57.q.4

An adulti, qui conuertuntur ad fidem, & vitam Chriſtianam inchoant, obligentur directè, & ex vi præcepti ſpei, ad eliciendum eius actum. pag.63.q.8

An huic ſpei præcepto poſitiuo omnes fideles facillimo negotio ſatisfaciant. pagina 64. quæſtione 11

An facillimo negotio poſſint huic amoris Dei præcepto ſatisfacere Fideles. pagina 81. quæſtione 28

Vide verbo, *Clericus, Deus.*

G

Gloria.

AN liceat cuipiam aliquem gradum gratiæ, & gloriæ à ſe abdicare, ob maiorem gloriam Dei, & proximi vtilitatem. pag.94.q.8

H

Hæreſis, Hæreticus.

NVlla eſt in hæreticis fides ſupernaturalis, quoad habitum. p.5.q.10

Non eſt præſumendus hæreticus, qui ad templa hæreticorum accedit, aut conciones eorum audit. pag.40.q.40

Hæreticorum, aut paganorum templa, necnon Iudæorum ſynagogam adire licitum eſt, iuſta interueniente cauſa. ibid.q.41

Peccatum lethale perpetrat, qui ſola curioſitate ductus hæreticorum templa adit, & illorum aſſiſtit concionibus. ibid.q.42

Et idem dicendum venit de adeuntibus Iudæorum ſynagogas, & de officiis ab illis celebratis aſſiſtentibus. pag.41.q.43

Si hæreticus aliquis Princeps præcipiat Catholicis, ſub mortis pœna, vt hæreticorum templa adeant, non Religionis gratia, ſed ob alias cauſas, tunc licet Catholicis hæretico Principi ſubditis adire templa. ibid.q.44

Et quid ſi dictus Princeps præciperet talem ingreſſum ad audiendas hæreticorum conciones, vel ad quid ſimile ad falſam religionem ſpectans. ibid. quæſt.45

An licitum ſit Catholicis famulis Dominos, aut Dominas hæreticos ad eorum templa comitari. ibid.quæſt.46

An Eccleſiaſtici teneantur ad maiorem, magiſque explicitam cognitionem myſteriorum fidei, quā ſæculares tenentur. pag.25.q.63

An in omnibus Eccleſiaſticis æqualis ſit obligatio ſciendi fidei myſteria. ibid.q.64

An ſit licitum docto Catholico diſputare cum hæretico, adeo pertinaci, vt nullam ſpem de ſua reductione concipiat. pag.46.q.4

An caſu, quo aliquis hæreticus, cum Fidei iniuria loqueretur, aut aliquos fideles peruerteret, & nullus Clericus, vel Religioſus adeſſet, qui poſſet illi reſiſtere, tunc liceret laico docto hæreticum arguere, & cum illo de re Fidei diſputare. pag.47.q.11

Non manet in hæreticis habitus ſpei Theologicæ. pag.60.q.10

Hæretici, aut rei criminis læſæ maieſtatis, poſſunt ante criminis declarationem Eleemoſynam dare, etiam citra extremam neceſſitatem. pag. 130. quæſt.6

An etiam pertineat ad Inquiſitores cognitio huius criminis, ſi ſolùm eſt dubium, an ſapiat manifeſtè hæreſim. pag.388.q.48

Vide verbo, *Fides, Fidelis.*

Horæ Canonicæ.

Cur diuinum Officium, ab Eccleſia ad laudandum Deum inſtitutum, *Horæ Canonicæ* appelletur. pag.191.q.1

Cur dictæ Horæ Canonicæ appellentur etiam, *diuinum Officium, Eccleſiaſticum penſum,* imo & *Breuiarium.* pag.191.q.2

An Horæ Canonicæ ſint iure Eccleſiaſtico inſtitutæ. ibid.q.3

An Horarum Canonicarum præceptum, latum fuerit ab Apoſtolis, ſeu traxerit originem ab eorundem tempore. pag.192.q.4

An Horæ Canonicæ ſint tantum ſeptem. ibid.q.5

Horæ Canonicæ rectè definiuntur per hoc, quod ſint quædam Laudes, & preces ab Eccleſia inſtitutæ, ad Orandum, & ore laudandum Deum ſingulis diebus, certis ac definitis horis. pag. 194. quæſt. 8

An Religioſi profeſſi, vulgò Choriſtæ, teneantur ex iure, ad dicendas priuatim horas, ſi in fundatione conuentus promiſſum fuerit. pagina 195. quæſt. 9

Choriſtæ obligantur ſub mortali, ex vi conſuetudinis præſcriptæ, ad recitandas horas canonicas. pag. 196. q. 10

Priuilegium conceſſum patribus Benedictinis, & Societatis, vt eorum Choriſtæ non teneatur perſoluere Horas Canonicas, donec initientur Sacris, non eſt communicabile aliis Religioſis. p. 197. quæſt. 11

Choriſta, qui in priori religione, vi conſuetudinis tenebatur ad recitandas horas, non tenetur, etſi tranſeat in aliam religionem, in qua non ſit talis mos. ibid. q. 13

An Coriſta nondum initiatus Sacris, eximatur ab onere dicendi horas, qui per diſpenſationem exierit è monaſterio, vxorem ducturus. pag. 198. quæſt. 17

An Fratres profeſſi tertiæ Regulæ S. Franciſci, nec Sacrum Ordinem, nec Beneficium habentes, teneantur ad Horas Canonicas. pag. 200. quæſtione 24

An Ieſuati Heremitæ huiuſmodi, teneantur ad Horas Canonicas dicendas. ibidem, quæſtione 25

An teneantur ex vi conſuetudinis ad mortale obligantis, dicere priuatim Horas dum à Choro abſunt. ibid. q. 27

Qui per metum grauem, ſibi à parente incuſſum, beneficium acceptauit, non tenetur ad Horas Canonicas. p. 208. q. 52

Obligatio, quam habet Cardinalis ad dicendas horas, incipit à die, quo ipſe ſumit biretum, & acceptat nominationem, & ante ſuſceptionem pilei rubei. p. 214. q. 76

Non tenetur ad horas, qui priuilegium canonicatus obtinuit, aſſignata aliqua portione pro congrua, & cum futura ſucceſſione canonicatus. pag. 214. quæſt. 78

An habens beneficium ita tenue, quod eius fructus non excedunt octo aureos, teneatur ad Horas recitandas, ſaltem aliquibus diebus. pagina 221. quæſt. 108

An teneatur ad Horas, qui habet beneficium, cuius fructus ſexdecim ſunt aurei valoris. ibid. quæſt. 109

An ad minus teneatur ad Horas habens beneficium, cuius fructus attingunt Viginti ducatos. pag. 222. quæſt. 110

Requiruntur octo conditiones, vt horæ canonicæ iuxta cap. Dolentes, de celebratione Miſſarum, deuotè, & ſtudioſè recitentur. pagina 241. quæſtione 1

An peccet mortaliter, qui obligatus ad Horas, reſeruat illas dicendas in lecto, ſciens ſe eo tempore ſomno præoccupari. p. 246. q. 26

An teneatur quis repetere Horas quas probabiliter credit ſe dixiſſe. ibid. q. 28

An ad ſatisfaciendum præcepto recitandi Horas deuotè, ſit ſufficiens propoſitum dicendi illas attentè. p. 247. q. 31

Horæ Canonicæ voce recitandæ ſunt. pagina 250. quæſt. 43

An ſit peccatum mortale, tertiam partem vnius horæ minoris, v. g. tertiæ aut ſextæ, omittere. pag. 253. q. 52

An qui priuatim Horam aliquam, cum maxima interruptione recitat, peccet mortaliter, ſi id abſque iuſta cauſa faciat. pagina 256. quæſtione 66

An ſit immunis à veniali interruptio cuiuſque Horæ, facta cum quacunque honeſta cauſa. p. 257. quæſt. 69

An peccet mortaliter, qui per riſum, aut aliam rem vanam, per magnum temporis ſpatium, interrumpit Horam. p. 259. q. 76

Quo ordine recitandæ ſunt Horæ. ibidem, quæſtione 77

An ſit licitum, iuſta intercedente cauſa, Horas Canonicas præponere, aut poſtponere. pagina 264. quæſt. 97

Iuſta eſt cauſa differendi horas in tempus veſpertinum, eo quòd tempus matutinum ſit aptius ad ſtudendum, & veſpertinum ad recitandum. p. 264 quæſt. 98.

Qui timet aliquam futuram occupationem, ſatius eſt vt horas præponat, quam poſtponat. pagina 265. quæſt. 102

Locus in quo publicè & ſolemniter recitandæ ſunt horæ, Eccleſia eſt, eiuſque chorus. pagina 268. quæſt. 110

An deinde ſatisfaciant Regulares, ſeu Canonici, ſi canant Horas in Sacriſtia, quæ minimè eſt coniuncta muro communi Eccleſiæ, ſed diſtans per plures muros ab illa. pagina 269. quæſtione 113

An quis ſine veniali poſſit Horas Canonicas, dum venter exoneratur, recitare. ibidem, quæſtione 115

An adimpleat præceptum dicendi Horas, qui illas recitat decumbendo in lecto, quieſcendo, vel deambulando, in itinere, domi, vel in campo, &c. pag. 270. q. 117

Qui non poteſt dicere horas, poteſt tamen eas ab alio audire, ad id non tenetur. pagina 271. quæſtione 6

Qui tenetur ad horas, & nequit illas dicere, non tenetur dicere aliquid loco earum. ibidem, quæſtione 7

Cæcus obligatus ad horas, non tenetur eas memoriæ mandare, vt illas memoriter dicat. pag. 272. quæſt. 10

Surdus tenetur ad horas canonicas. pagina 274. quæſt. 15

Qui citra culpam ſuam caret Breuiario, excuſatur ab horis. ibid. q. 17

Excuſatur ab oris, qui Breuiarium non habet, nec ob paupertatem illud emere poteſt. ibid. quæſtione 19

Excuſatur ab horis, qui Beneficium impetrat, antequam ſciat legere. ibid. q. 21

An excuſetur ab Horis, qui per totam diem occupatus manet in audienda confeſſione exiſtentis in articulo mortis. pagina 278. quæſtione 38

An etiam excuſetur ab horis, qui ita circa infirmos eſt impeditus, vt nullatenus ei ſuperſit tempus ad commodè eas dicendas. ibidem quæſtione 39

An etiam teneatur ad Horas minores recitandas, qui ſcit Pſalmos earum; neſcit tamen Capitula, & Orationes. p. 284. q. 61

Quæ ſint tempora pro ſingulis Horis Canonicis præſcripta.

præſcripta pro publico officio Chori. pag.292. quæſt.24
An ad minus infirmus, qui dum eſſet ſanus ad aliquas Horas Canonicas ire conſueuerat, poſſit illarum diſtributiones percipere. pagina 300. quæſtione 58
An ſit mortale peccatum dimidiam horæ partem omittere. p.353.q.53
Vide verbo *Beneficiatus, Canonicus, Diſtributio, Epiſcopus*, *Officium Diuinum*, *Prabendatus*, *Recitatio*.

I

Ieiunium.

AN poſſit in memoriam alicuius defuncti nondum beatificati, indici ieiunium publicum. pag.173.q.20
Non eſt peccatum die dominica ieiunare. pag.332. quæſt.8

Ignorantia.

Inter infideles poteſt dari ignorantia inuincibilis myſteriorum fidei noſtræ, quæ à peccato excuſet. pag.28.q.74
Et inter fideles ruſticos dari poteſt talis ignorantia à peccato excuſans. ibid.q.75
An inter Chriſtianos talis ignorantia ſæpe contingat. ibid.q.76
Ignorantia inuincibilis dari non poteſt, à peccato excuſans, illorum præceptorum, quæ ſunt principia communiſſima, & antecedentia Decalogum. pag.29.q.77
An talis ignorantia dari poſſit præceptorum, quæ in Decalogo continentur. ibidem, quæſtione 78

Imago.

An vſus Sanctarum Imaginum ſit licitus, & honeſtus. p.186.q.1
An vſus Sacrarum Imaginum, ſit nobis vtilitatis cuiuſdam. p.187.q.2
An etiam detur aliquod præceptum, circa cultum, & adorationem Sacrarum Imaginum. ibid. quæſtione 4
An Imagines SS. Trinitatis, & Angelorum, licitè poſſint depingi. ibid.q.5

Indigens.

An qui à latronibus eſt occidendus, niſi aliqua pecunia ſuam vitam redimat, dicendus ſit extremè indigere ea pecunia. pagina 101. quæſtione 8
Non eſt dicendus extremè indigens, qui tentat ſibi manus violentas inferre, niſi ego illi dem aliquam ſummam notabilem, v. g. aureos mille. ibid.q.9
An ſi extremè indigens ſit maximè vtilis Reipublicæ, teneantur ciues ex bonis adhuc vitæ neceſſariis illi opitulari. p.102.q.16
Vtrum ſi extremè indigens ſit Reipublicæ aut Eccleſiæ valde neceſſarius, obligetur quis illi auxiliari ex bonis ſuo ſtatui ſimpliciter neceſſariis. pag.103.q.18
Extremè indigentes poſſunt aliena ſurripere, & conſumere. pag.107.q.30
Vt extremè indigentes aliena ſurripiant, tenentur prius rogare diuites vt ſibi ſuccurrant. ibid. quæſtione 31
Si extremè indigens velit aliquam rem ſibi neceſſariam ſurripere, an poſſit à domino illius rei impediri. ibid.q.33
Quiſque, pro ſe extremè indigente, poteſt accipere alienum, vt ſubveniat proximo extremè indigenti. ibid.q.34
Vide verbo, *Neceſſitas*, *Pauper*.

Infidelis.

An in aliquo caſu ſit licitum ingredi templa infidelium, vel hæreticorum, ad communicandum cum eis in cæremoniis, & ritibus ſuæ falſæ religionis. p.42.quæſt.48
An communicatio ciuilis, & humana cum infidelibus ſit ex ſe mala, aut iure diuino prohibita. p.50.quæſt.22
An communicationes, quæ prohibitæ ſunt cum Iudæis, interdictæ cenſeantur cum aliis infidelibus. pag.56.q.38

Inimicus.

An præceptum diligendi inimicos, obligauerit antiquum Dei populum, cum lex ſcripta vigebat, ſaltem loquendo de inimicis Iudæis, qui ad ipſum Dei populum pertinebant. pagina 85. quæſtione 2
An poſſit quis licitè excludere inimicum ſuum à generali dilectione proximorum, hoc eſt, ab oratione, beneficio, Eleemoſyna, aut alio opere, in gratiam alicuius Communitatis liberè facto. pag.86.q.5
An etiam peccet mortaliter ille, qui occurrentibus pluribus, inter quos eſt inimicus, ſalutat omnes, excepto inimico. p.88.q.8
An poſſit quis in aliquo caſu non ſalutare inimicum, nec illum alloqui. ibid.q.9
An in caſibus, in quibus tenetur quis inimicum ſalutare, teneatur adhuc ſalutatione præuenire. ibid.q.10
An teneamur reſultare inimicum nos ſalutantem. pag.89.q.11
Inimicum non reſultare, an ſit peccatum lethale. ibid.q.12
Inimicum ſalutare nolentem aut alloqui, ſeclusis odio, & ſcandalo, an poſſit abſoluere confeſſarius. ibid.q.13
Inimicis non tenemur ſigna ſpecialis amoris exhibere. p.90.q.15
An inimico veniam petenti, teneamur ſub mortali iniuriam remittere, quantum ad odium, & quantum ad culpam in nos commiſſam. pag.91. quæſt.20
An inimico iniuriam remittere teneamur non ſolum quantum ad odium, verum etiam quantum ad damnum illatum in honore, fama aut bonis temporalibus. ibid.q.2
Vide verbo, *Amor*, *Dilectio*.

Iniuria.

Vtrum caſu, quo iniuria illata talis ſit conditionis, vt reparari ab offenſore poſſit (vt in morte filij & ſimilium contingere poteſt) læſus poſſit adhuc proſequi actionem iniuriarum, coram iudice. pag.92.q.16

Inquiſitor

Inquiſitor.

Inquiſitores hæreticæ prauitatis ex priuilegio acquirunt fructus & diſtributiones ſuarum Præbendarum in abſentia. pagina 315. quæſtion. 136

An gaudeant præfato priuilegio Inquiſitores, qui habent Beneficia curata. ibidem, quæſtione 137

Inuocatio.

Inuocatio in publicis litaniis illius Beati eſt licita eo die, de quo dici Miſſam & Officium eſt licitum (iuxta Bullam ſuæ Beatificationis) non item aliis diebus. p.163.q.11

Iudæus.

An in aliquibus caſibus prohibeatur iure poſitiuo Eccleſiaſtico, communicatio cum Iudæis,& aliis infidelibus. p.50.q.23

Miſſi ad prædicandum Iudæis, poſſunt cum illis edere, familiariter loqui, & ſimilia. pag.55.quæſtione 34

Non poſſunt Iudæi inter Chriſtianos publicis officiis fungi. ibid.q.35

L

Laicus.

AN laicis ſit prohibitum,iure poſitiuo,de rebus Fidei publicè, vel priuatim diſputare.pag. 46.quæſt.6

An ſit licitum laicis doctis,diſputare cum hæreticis de rebus fidei, ex mandato Clericorum. pag.47. quæſt.8

An prohibitio vetans laicis ſub cenſura, cum hæreticis de re Fidei diſputare, obliget illos ſub mortali. ibid.q.9

An in Germania, & aliis Prouinciis, in quibus hæretici graſſantur, & mixti habitant hæretici & Catholici, poſſint laici docti cum hæreticis diſputare. ibid.q.10

An Religioſis ad officia domeſtica deſtinatis, qui communiter vocantur *Laici*, ſiue *Conuerſi*, aut *mutilati*, licitum ſit (ſi alias ſint docti) diſputare cum hæreticis de rebus Fidei. pagina 48. quæſtion.14

An laicis licitum ſit tangere agnos Dei.pagina 186. quæſt.46

Lamia.

Cur Lamiæ aut ſtriges præ aliis noceant infantibus. pag.379.q.5

M

Magia.

QVid ſit Magia in genere. pagina 369. quæſtion.1

Quotuplex ſit magia. ibid q.2

An ſuperſtitioſæ Magiæ peccatum, ſit grauiſſimum omnium. ibid.q.3

Magiæ generaliter ſumptæ quotuplex ſit finis.ibid. quæſt. 4

Tribus modis cognoſci poteſt,quænam ſint opera, quæ à magia ſuperſtitioſa procedunt. pag. 369. quæſt.4

Cur mulieres artimagicæ deditæ,Lamiæ,*Sagæ*, Stryges,& veneficæ appellentur. pagina 378. quæſtione 1

Cur potius mulieres vetulæ,quàm iuuenes,magica, ac diabolica arte vtantur. pagina 379. quæſtione 5

An Magiæ, aut maleficij criminis cognitio ad Inquiſitores Fidei pertineat. pagina 388. quæſtione 47

Magus.

Nequeunt Magi opere dæmonum veras animas defunctorum nobis oſtendere. pagina 351.quæſtione 30

Magum vltrò ad Sacram confeſſionem accedentem, cum peccato maleficij, Confeſſarius debet interrogare. p.385.q.32

An Magi capti, debeant ante iudiciale examen, ad Sacram Confeſſionem admitti. pagina 385. quæſt.33

Non eſt frangendus chirographus dæmonis,quo illi Magus ſe totum vouet, antequam à Confeſſario abſoluatur. p.386.q.38

An Magi,Malefici, & huiuſmodi, ipſo iure afficiantur excommunicatione. p.387.q.43

An ſi crimina Magorum hæreſim formalem externam non contineant, poſſint abſolui à quocumque ordinario confeſſore. ibid. quæſtione 44

B. V. Maria.

An Beatiſſimam Virginem Mariam, pluſquam noſmetipſos amore proſequi debeamus. pagina 39. quæſt.3

Maleficus, Maleficium.

Quid nomine malefici, & maleficij intelligendum ſit. p.372.q.13

Quit ſit maleficium. ibid.q.14

Datur duplex maleficium. ibidem, quæſtione 15

Triplex eſt maleficiorum genus. ibidem,quæſtione 16

Omnes maleficæ ſe dedicant dæmoni. ibidem,quæſtione 17

Dantur aliquæ cauſæ, præcipuè diſponentes ad maleficii crimen patrandum. ibidem, quæſtione 18

Non licet pro re graui, & bono vrgente publico, maleficos aliàs paratos adhibere ad maleficium patrandum. p.373.q.19

Non licitum eſt petere à malefico parato, vt maleficium maleficio diſſoluat. ibidem, quæſtione 20

Excuſari non poſſunt à peccato maleficij, qui bono fine maleficia exercent, ne fructus terræ vi ventorum, vel grandinis abſumantur. ibidem,quæſtione 21

Non licet precibus petere à malefico,vt maleficium maleficio tollat, neque licet pœnis, & imperio ad id cogere. ibid.q.22

Iudices peccant grauiter, qui maleficos cogunt benedictione quadam, maleficium auferre ab iis, qui læſerunt. p.374.q.23

Eat

Fas eſt petere à Malefico, vt licitè maleficium tollar, nempe illud deſtruendo, ſine nouo maleficio. pag.374.q.24
An ſit licitum petere abſolutè, & in communi à Malefico, vt tollat maleficium, caſu quo ſciatur, eum poſſe tollere ſine maleficio, & poſſe cum maleficio; at petens moraliter eſt certus, ipſum ſine maleficio diſſoluturum. p.374.q.25
An ſit licitum, id ipſum petere à Malefico, caſu quo petens ſciat, poſſe diſſoluere cum maleficio, & poſſe modo licito, ſine maleficio: ſcit tamen certò moraliter, ipſum cum nouo maleficio diſſoluturum. ibid.q.26
An ſi quis negatiuè dubitet, an maleficus habeat modum licitum diſſoluendi maleficium, poſſit licitè ab eo diſſolutionem petere. p.375.q.27
An ſi quis à Malefico petat, vt maleficium ſine maleficio, ſi quidem poteſt, diſſoluat, & illi medeatur: ſi accidat, vt Maleficus velit illi mederi, applicando aliquas medicinas ſuperſtitioſas, poſſit Maleficiatus id permittere. ibid. quæſtione 28
An teneatur quis petere, & rogare Maleficum, vt diſſoluat maleficium, modo licito, cum poſſit. ib. quæſt.29
An licitè poſſit quis petere à diabolo, vt maleficium diſſoluat, vel maleficio vexare ceſſet. ibid. quæſt.30
An liceat cuipiam ſigna maleficiorum inuenta, veluti capillos, ligaturas, nodos, & alia ſoluere, amouere, deſtruere, & in ignem conjicere, vt ſic Malefici ſalus obtineatur. pagina 376.quæſt.32
An non ſolùm licitum, ſed obligatorium ſit ei, qui conſcius ſigni maleficij fuerit, illud deſtruere, & comburere. ibid.q.33
An liceat maleficij ſignum deſtruere, caſu, quo ex illius deſtructione aliquod damnum in ipſum Maleficum refundatur, eo quòd ita pactus eſt dæmon cum Malefico. ibid.q.34
An non ſolum ſit licitum, & obligatorium, ſigna maleficij remouere, & comburere, ſed etiam ſignum contrarium apponere, quo poſito deſtruatur pactum prius, & dæmon deficiat nocere. ibid.q.35
An poſſit quis interrogare alium Maleficum, an norit, in quo maleficium conſiſtat, vt ſic ſignum deſtruatur. ibid.q.36
An liceat iudicibus volentibus Maleficum torquere, efficere, vt eius corpus abluatur, & capilli totius corporis eius abradantur. pag. 377. quæſtion.37
An etiam liceat iudicibus, cauſa curioſitatis, vel verificandi delicti, aut alterius finis, præcipere Maleficis, vt coram illis exerceant aliquod maleficium, v.g. vt faciant ſubitò ibi apparere ranas, vel ſtriges vnctione quadam linitas per aëra ferri, &c. ibid.q.38
An teneatur Maleficus damna illata integra reſarcire. ibid.q.41
Quare plures multò fœminæ, quam viri, his maleficiis deditæ reperiantur. pagina 378. quæſtione 2.
An maleficia potius ſint imputanda Maleficis, quàm dæmonibus. ibid.q.42
Quæ mulieres inter alias magis maleficæ inueniantur. p.379.q.4
Nulla dantur remedia naturalia contra maleficia. pag.384.q.19
Dantur remedia ſpiritualia contra maleficia. ibid. quæſt.30
Peccatum malefici grauiſſimum eſt. p.385.q.31
Fœmina, quæ coram confeſſario, ſe ſagam conſtanter negat, ſed vi torturæ ſe maleficij crimen profeſſam fuiſſe coram iudice fatetur, tunc illa debet à confeſſario abſolui. p.386.q.35
Poteſt quibuſdam modis cognoſci Maleficus. ibid. quæſt.37
Malefici, venefici, aliique nuper nominati, morte naturali iure diuino mulctantur. ibid. quæſtion.39
Malefici morte plectendi ſunt, etiamſi nullum crimen morte dignum patrauerint. pag.387.quæſtion.40
Malefici iure canonico mortis pœna puniuntur. ib. quæſt.40
Malefici, ſagæ, & alij huiuſmodi igni mandari debent. ibid.q.41
An Maleficis, aut Sagis in carcere morituris poſſit miniſtrari Sacra Euchariſtia. ibid.quæſtion.45
An pro Maleficis, & vltimo ſuplicio affectis, poſſint Sacrificia Miſſæ, & alia ſuffragia offerri. pag.388.q.46
Vide verbo *Adiuratio, Dæmon, Saga.*

Martyr.

Martyrem poteſt beatificare Pontifex. pag.160. quæſt.30

Miſſa.

An quando primùm conceditur facultas celebrandi Miſſam pro aliquo Beato, liceat quaſi pro initio feſtiuitatis illam celebrare, ante diem à Pontifice præfixum. p.165.q.21
An ſint ſuperſtitioſæ illæ Miſſæ, quas appellant, *Trentenarij reuelati*, aut Miſſæ *del conde.* p.344. quæſt.56
An Miſſæ S. Gregorij pro viuis, & Defunctis, necnon Miſſa de quindecim Auxiliatoribus, & Miſſa de Patre æterno, ſuperſtitione laborent. ibid.q.57
An ſint tolerandæ Miſſæ triginta S. Gregorij pro defunctis, ab ipſomet inſtitutæ. ibid. quæſt. 58
An ſit culpa mortalis dicere Miſſam maiorem ante matutinum, & laudes. pagina 266. quæſt. 107

Monachus.

An Monachus Choriſta fugitiuus, teneatur ſub mortali officium diuinum dicere. pagina 198. quæſt.18
An item Monachus Choriſta, qui ob delictum aliquod per ſententiam è Monaſterio eſt eiectus, teneatur etiam officium recitare diuinum. ibid. quæſt.19
An deinde Monachus Choriſta, per ſententiam ad triremes damnatus, ſit ad Horas recitandas obligatus. p.199.q.20

Monialis.

An denique ſit licitum Monialibus omnibus de rebus Fidei diſputare, attento iure citato, quo perſonæ laicæ prohibentur diſputare. ibid. quæſtion.15
An Moniales profeſſæ, & deſtinatæ ad Chorum, teneantur

Digitized by Google

teneantur ad Horas Canonicas priuatim dicendas, ex vi iuris naturalis, ſeu ſuæ profeſſionis, aut ex vi legis Iuſtitiæ, aut denique ex vi præcepti Eccleſiaſtici. p.200.q.26
An Moniales deputatæ ad Chorum, teneantur ſingulæ ſub mortali, vigore conſuetudinis receptæ, ad recitandum in Choro. p.201.q.28
An Moniales Conuerſæ, quæ non profitentur ad Chorum, teneantur ad Horas Canonicas. ibid. quæſt.29
An teneantur dictæ Moniales Conuerſæ ad recitandum, ſub mortali, preces in Regula aut conſtionibus ſibi præſcriptas. ibid.q.30
An caſu, quo Moniales Choriſtæ, ex rationabili cauſa recitare nequeant Horas Canonicas, ſatisfaciant recitando officium Sororum Conuerſarum. p.202.q.31
An prædicto Monialium S.Claræ priuilegio, poſſint vti, per viam generalis communicationis, Moniales aliorum Ordinum. ibid.q.32
An ſi Religioſæ Moniales profeſſæ ad Chorum, ſubitò appareant impotentes ad recitandas Horas Canonicas, poſſint de licentia ſui Prælati ſatisfacere ſuæ obligationi, recitando officium Sororum. ibid.q.35
An Monialis nouitia, quæ ſub finem Nouitiatus reperitur minus ſufficienter inſtructa, & apta ad recitationem Horarum Canonicarum, poſſit admitti ad Profeſſionem, diſpenſando vſque dum ſciat illas bene recitare, vt recitet officium Sororum laicarum. p.203.q.36
Monialis admiſſa ad profeſſionem, vi priuilegij, ſi omitteret recitare officium Sororum laicarum, ſibi aſſignatum à Prælato, peccaret mortaliter. ibid.q.37

Myſterium.

An Myſteria in ſymbolo Apoſtolorum, aut in quatuordecim articulis contenta, neceſſariò debeant credi ſecundum ſubſtantiam, & modum, & eorum circunſtantias. p.12.q.22

N

Neceſſitas.

Neceſſitas extrema iudicanda eſt, quando aliquis vir grauis eſt in periculo cadendi à ſuo alto ſtatu, itavt niſi cogatur artem mechanicam diſcere, non poteſt ſe ſuſtentare. pag.101. quæſt.7
Vtrum obligetur quis ad ſuccurrendum priuatæ perſonæ in extrema poſitæ neceſſitate, ex bonis non ſimpliciter neceſſariis ad ſui ſtatus conſeruationem, ſed ſecundum quid, id eſt ex neceſſariis, ſine quibus ſtatus, ſi non dimittatur, in aliquo diminuitur. p.103.q.19
An qui patitur grauem neceſſitatem, poſſit occultè aliena ſurripere, ſi ſibi alia via ſuccurrere non valeat. p.108.q.35
Nemo poteſt accipere rem, qua indiget, ab eo qui eſt in pari neceſſitate. p.108.q.36
An quisquæ accepit, & conſumpſit in extrema neceſſitate, teneatur recitare, ſi ad meliorem fortunam venerit. ibid.q.37
Si quis ante extremam neceſſitatem accepit aliquid ab alio per contractum tranſlatiuum dominij, vt per mutuum, vel emptionem, & illud conſumpſit in ipſa extrema neceſſitate, tenetur reſtituere poſtea, factus potens. p.109.q.38
An qui ante extremã neceſſitatem rem acceperat per contractum non tranſlatiuum dominij (vt per commodatum, conductum, vel precarium) teneatur reſtituere poſtea, ſi rem in extrema neceſſitate conſumpſit. ibid.q.39
An teneatur ad reſtitutionem, qui ante extremam neceſſitatem furatus eſt aliquam rem, quam poſtea in extrema neceſſitate conſumpſit. p.109. quæſt.40
An ſi creditor, & pater, vel mater debitoris ſint ſimul in extrema neceſſitate, poſſit etiam debitor licitè ſubuenire patri, & matri, prætermiſſo creditore. p.110.q.43
An qui in graui neceſſitate accepit rem, quæ erat alterius, teneatur illam reſtituere omnino, ſi ad lautiorem venerit fortunam. ibidem, quæſtione 44
Quinam in extrema neceſſitate præferendi ſunt aliis. p.136.q.30

Nouitius.

Nouitij Choro dicati, non tenentur ad perſoluendum officium diuinum. p.194.q.2
Nouitij non tenentur ad officium diuinum, neque ad vllas indeterminatè preces. ibid.q.3
Vide verbo *Officium Diuinum.*

O

Obſeſſus.

An deceat vt mulieres coniurationibus obſeſſorum interſint. p.406.q.89

Officium Diuinum.

An Omnia Monaſteria alicuius Religionis poſſint Miſſam, & officium dicere de Sanctis, aut Beatis eiuſdem Religionis, quorum Miſſæ, & officij celebratio conceſſa eſt à Pontifice alicui ſpeciali Monaſterio ipſius. p.166.q.22
An ſi per aliquot annos celebratum ſit Sacrum, & officium diuinum, in honorem alicuius viri ſancti, nondum tamen Canonizati à Pontifice, debeat manuteneri in ſua poſſeſſione. pag. 167. quæſt.32
An liceat de Sanctis non Canonizatis recitare officium diuinum de communi, vbi viget conſuetudo immemorialis recitandi de illis. ibidem quæſt.33
An concedi poſſit officium, vel Miſſa, pro illis ſanctis, qui aliquos gradus beatificationis ab Apoſtolica Sede obtinuerunt, eo quòd permiſſum ſit ab illa, quod appellentur ſancti, quod depingantur cũ laureolis, quod in Altari eorum celebrando lucretur Indulgentia, & liberetur à Purgatorio anima, &c. ibid.q.35
An liceat facere commemorationem in officio, pro nond um Beatificato. pagina 174. quæſtione 29
An ſit peccatum, ſaltem veniale, Matutinum & laudes ſeparare, & diuerſo tempore ſoluere abſque rationabili cauſa. p.193.q.6
An quando quis diuidit Matutinum à laudibus, debeat

debeat in fine Matutinarum, & in fine laudum dicere *Pater noſter.* p.193.q.8

Tria ſunt perſonarum genera, quæ ad officium diuinum perſoluendum tenentur. p.194.q.1

Choriſta non excuſaretur à mortali, qui Sacris non initiatus, ſemel aut iterum officium diuinum omitteret. p.197.q.12

Subdiaconus non tenetur die ſuæ ordinationis totum officium diuinum recitare. pagina 205. quæſt.49

An ſi quis habens titulo clericali penſionem, fiat miles Lauretanus vulgo, *Cauallerato*, & nubat; teneatur, retenta penſione, ad officium paruum. pag.312.q.68

An qui in totum ceſſit liberaliter penſioni, teneatur adhuc ad officium paruum. ibid.q.69

An omnes litigantes circa idem beneficium, teneantur ad onus officij, caſu quo nullus poſſideat. p.219.q.100

An omittens officium diuinum, ad illud dicendum obligatus, ob plura, quæ habet, beneficia, duplex diſtinctum peccatum committat. pagina 224. quæſt.120

Omnes Sacerdotes tenentur officium recitare, iuxta regulam Breuiarij Romani. pagina 225. quæſtione 1

An ſit licitum aliquid addere Breuiario Romano, tanquam partem diuini officij. pagina 230. quæſtione 26

An ſit peccatum mortale, quidquam etiam paruum, tanquam partem diuini officij, Breuiario prædicto addere. ibid.q.27

An ſatisfaceret præcepto recitandi, qui officium diuinum in notabili quantitate (modo explicato additum recitaret. p.230.q.28

An peccaret mortaliter, qui non modo permanente, ſed in tali caſu, ex deuotione indiſcreta, adderet aliquid officio diuino, v.g. commemorationem alicuius Sancti, vel aliquam Antiphonam & ſimilia. ibid.q.29

An peccet mortaliter, qui ſecunda die Nouembris officium defunctorum omittit. p.232.q.36

An eſſet mortale officium diuinum lingua vulgari (v.g. Hiſpanica, aut Italica) priuatim, ſine aliqua cauſa recitare. ibid.q.38

An ſit mortale officium diuinum ſine iuſta interueniente cauſa, lingua Græca, vel Hebræa, priuatim à Latino qui tenetur ad Breuiarium Romanum, recitari. p.233.q.39

An ad minus ſit peccatum, & mortale, ſponte & abſque vrgente cauſa, longius in breuius officium permutare, recitando v.g. de SS. Trinitate eo die, quo recitandum erat de Dominica, aut de Feria. ibid.q.42

Sacerdos Matritenſis, qui percurrerit matutinum feriæ, ſeu duplicis hodie, ſi accedat Complutum vbi celebratur feſtum SS. Iuſti & Paſtoris, poteſt tunc reliquum officij recitare de feſto horum Sanctorum, & non feriæ, ſeu duplicis, de quo matutinum dixit. p.239.q.51

An peccaret mortaliter, qui officium de ſancto conceſſum ſub ritu ſemiduplici, recitaret ſub duplici. ibid.q.53

An qui dormit, aut dormitat per notabilem officij partem, ſatisfaciat præcepto recitandi. p.246.q.24

An officium diuinum, non ſolùm attentè, ſed etiam deuotè, ſit recitandum. p.247.q.29

An vt officium diuinum deuote, & attente recitetur, requiratur intentio, ſeu (quod idem eſt) propoſitum voluntatis recitandi illud. ibid.q.22

An ad debite, & attente recitandum officium, ſufficiat habere intentionem implicitam, ſeu virtualem, recitandi illud. ibid.q.33

An ſatisfaceret præcepto, qui animo ſolo ſe recreandi, aut ſtudendi, aut memoriæ aliquid mandandi, officium diceret. p.248.q.36

An qui officium dixit, animo non adimplendi præceptum, ſimulque animo non repetendi illud, adimpleat adhuc præceptum. p.249.q.41

An ſatisfaciat præcepto recitandi officij, qui incipit recitare, animo expreſſo non ſatisfaciendi pro tunc, præcepto de dicendo officio. pagina 249. quæſt.40

An qui officium diuinum perſoluit, animo non adimplendi præceptum, teneatur ad minus, caſu quo nolit officium repetere, mutare animum, intra tempus obligationis, & velle adimplere præceptum per officium à ſe dictum. pag.250. quæſt.42

Qui attento iure communi diuinum officium ſola mente recitat, obligationi ſuæ non ſatisfacit. pag.250.q.44

Qui priuatim officium recitat, non debet ita illud pronunciare, vt abaſtantibus audiri poſſit. p.251. quæſt.46

Qui totum, aut partem notabilem officij omittit, peccat mortaliter. p.252.q.49

Si quis citra contemptum, ſolum ex negligentia ſemel omittit totum, aut partem notabilem officij, peccat mortaliter. ibid.q.50

Peccat mortaliter, qui in matutinis cum Laudibus, vnum nocturnum omittit. pagina 253. quæſt. 54

An peccaret mortaliter, qui in matutinis tres lectiones cum reſponſoriis omitteret. ibidem, quæſtione 55

Non peccat venialiter, qui ob imperitiam, vel balbutiem, ſyllabas in officio detruncat. pag.254. quæſt.59

An officium diuinum ſit cum continuatione, aut ſine interruptione recitandum. p.256.q.65

An interruptio maxima facta in recitando officio intra Chorum, ſit mortalis. ibid.q.67

An ſaltem ſit culpa venialis, quæcumque interruptio officij, ſiue extra Chorum, ſiue in Choro, ſine iuſta cauſa facta. p.257.q.68

An ſit veniale dicere Matutinum veſpere, & laudes aurora diei ſequentis. ibid.q.70

An quando Matutinum diuiditur à laudibus, ſit opus Matutinum abſoluere cum Dominus vobiſcum, & oratione diei. ibid.q.71

An caſu, quo quis diuidat Nocturna, terminare debeat primum Nocturnum cum oratione diei, & ſequens inchoare cum *Pater, & Aue.* p.258. quæſt.74

Qui partem aliquam officij omiſit, tenetur ipſam partem officij repetere. pagina 260. quæſtione 85

Recitandum eſt officium diuinum ſtatutis horis. pag.261.q.86

An licitum ſit, etiam non exiſtente cauſa, recitare Matutinum, & laudes diei ſequentis veſpere antecedentis. pagina 262. quæſtione 90

An ſit licitum recitare Matutinum, & laudes diei ſequentis, ſtatim ac eſt finita hora ſecunda poſt meridiem,

meridiem, dictis veſperis, & completis. p.262. quæſt.93

An officium Defunctorum diei ſecundæ Nouembris, poſſit quis priuatim recitare, pridie veſperi, poſt Matutinum diei infra octauam Sanctorum. pag.263.q.94

Omnis cauſa iuſta ſufficit ad anteponendum, vel poſtponendum officium. p.264.q.99

An peccet ſaltem venialiter, qui officium recitat in locis diſtractioni expoſitis. pagina 269. quæſtione 116

An qui ob aliquam impotentiam naturalem non poteſt loqui, aut verba officij ore proferre, teneatur tunc recitare interius, ſeu mentaliter officium. p.271.q.5

An excuſetur cæcus, qui neſcit memoriter officium huius diei, ſed ſolùm commune aut ſpeciale officium, v.g. Sanctiſſimæ Trinitatis, aut corporis Chriſti. p.272.q.12

An ab officio excuſetur diuino, qui tota die deoccupatur in componendis grauibus inimicitiis, vel rixis, vel populi ſeditionibus. pagina 279. quæſtione 40

An propter contemplationem altiſſimam poſſit quis diuinum officium dimittere. p.280.q.45

An qui præuidet aliquod impedimentum à ſe poſtea voluntariè ponendum, teneatur officium præuenire, & totum mane recitare. p.281.q.49

An teneatur præuenire officium totum mane recitare, ſi præuideat impedimentum ſuperuenturum à natura, vel violentia, non autem à voluntate. p.281.q.50

An infirmus, vel alius impeditus, qui nequit dicere totum officium, teneatur ad partem. p.282.q.51

An qui poteſt dimidiam partem officij dicere, obligetur ad illam, omiſſa dimidia parte, quam non poteſt. p.283.q.54

An ſaltem peccet mortaliter Communitas, quæ ſine iuſta cauſa inuertit ordinem officij. pag.291. quæſt.22

An acquirat diſtributiones, qui tempore diuinorum officiorum detinetur in confitendis ſuis peccatis. pag.309.q.106

An iam ex vi conſuetudinis, qui celebrat Miſſam tempore officiorum diuinorum, poſſit diſtributiones acquirere. p.310.q.111

An qui in peccato mortali recitat officium cum debita attentione, teneatur ad reſtitutionem. p.337.q.19

Reſtitutio quæ debetur ex omiſſione officij, non poteſt fieri ex aliis bonis, vt ex fructibus temporalibus benefici), aut penſionis. pagina 331. quæſt.38

Vide verbo *Beneficiarius*, *Canonicus*, *Diſtributio*, *Hora Canonica*, *Prabendatus*.

Ordinarius.

Ordinarius tenetur ex iuſtitia licentiam concedere Canonicis, & aliis Beneficiariis non curatis, ſi in illis concurrant qualitates à iure requiſitæ. p.318.q.151

P

Parochus.

AN Parochi, ſeu curati teneantur ad maiorem myſteriorum fidei cognitionem, quàm alij ſimplices Sacerdotes, ſeu non Curati. pag.26. quæſt.66

An Parochus, ſeu curatus teneatur ſuas oues docere doctrinam Chriſtianam. pagina 27. quæſt. 72

Vtrum Parochus non tantum in publico, verum etiam in particulari, teneatur quemlibet fidelem ſubditum doctrinam Chriſtianam, ſeu fidei rudimenta docere. ibid.q.73

An Parochi teneantur ratione ſui officij, recitare publicè in Choro Horas Canonicas. pag.292. quæſt.28

An Parochi publicè Theologiam, aut ius canonicum docentes, fructus ſuorum beneficiorum lucrentur. p.306.q.143

An Parochus miſſus ab Epiſcopo ſuo ad viſitanda ſuo nomine limina Apoſtolorum, acquirat diſtributiones. p.307.q.97

An Parochi, aut alij curam animarum gerentes, poſſint capere diſtributiones, ſi abſint, ob adminiſtranda munera parochialia. pag. 313. quæſt. 126

Vide verbo *Curatus*.

Pauper.

Vtrum vt quis ad ſuccurrendum Pauperi obligetur, ſit neceſſum, vt illi conſtet probabiliter, non eſſe alium qui poſſit, & velit ei ſuppetias afferre. pag.102.q.13

An caſu, quo ad Pauperem extremè indigentem aliqui, qui poſſunt illum iuuare, accedant, tunc teneantur omnes illi ſuccurrere, an vnus expectare poterit quid alij agant. ibidem quæſtione 14

An pauperes habeant actionem contra diuites, vt dent eis Eleemoſynam in extrema neceſſitate. pag.106.q.29

An ſi filiusfamilias ludo licito aliquid lucrifaciat, id pauperibus erogare queat. p.113.q.19

Eccleſiaſtici tenentur iure diuino ſuperfluum ex redditibus Eccleſiaſticis largiri pauperibus. p.119.quæſt.44

Triplex eſt pauperum genus. p.131.q.2

Non expedit vnicuique examinare, an mendici occurrentes ſint verè pauperes, an verò vagabundi. p.132.q.5

An qui ſimulans paupertatem modicas Eleemoſynas recipit, teneatur ad illas reſtituendas. p.133. quæſt.12

An ſi pauper adſtans oſtio diuitis, aut monaſterij, expectans Eleemoſynam, dicat alteri pauperi accedenti, iam eſſe datam, cùm data non ſit, teneatur ad reſtitutionem. pagina 134. quæſtione 15

Pauper non tenetur ad reſtitutionem, qui extra modum eiulatibus, & clamoribus ſuam neceſſitatem exigit. p.134.q.16

Pauper peccat mortaliter, & tenetur ad reſtitutionem, qui petit & accipit Eleemoſynam poſtquam iam ſufficientem victum per illas acquiſitum habet. pag.134.q.17

Quis nomine pauperis veniat, cui data pauperi ficto, reſtitui poſſint. pagina 135. quæſtione 24

Qui habet poteſtatem diſtribuendi aliquam ſummam pecuniæ pauperibus, vni pauperi nequit dare totam. p.135.q.25

Index Rerum,

Si teſtator pauperes eligat, quibus diſtribuatur pecunia certa, non poteſt executor illam aliis pauperibus dare. p.136.q.26

Vide verbo *Indigens, Neceſſitas.*

Penſionarius.

An Penſionarij, ſeu qui habent penſiones deductas ex bonis Eccleſiaſticis, habeant eandem obligationem, ac Beneficiarij, expendendi ſuperflua in pauperes, aut in alia opera pia. p.125.q.77

An Penſionarius, qui titulo clericali, (ſiue, vt Clericus) penſionem percipit, teneatur recitare officium paruum B. Mariæ Virginis. pag. 211. quæſt.65

An penſionarius, qui titulo ſæculari, nempe ob pulſanda cymbala, ſeu Organa, &c. penſionem recipit, teneatur ad officium paruum B. Virginis Mariæ. p.210.q.66

An non teneatur ad officium paruum Penſionarius ille, qui conſentit penſionem redimi, accepta v.g. trium, aut quinque annorum anticipata ſolutione. ibid.q.70

An ſi quis Penſionarius vellet, loco officij parui officium magnum recitare, ſatisfaceret ſuæ obligationi. p.213.q.72

Penſionarij tenentur reſtituere fructus penſionis pro rata, ſi non recitant officium paruum B. Virginis. pag. 330.q.34

Penſionarius non recitans, poteſt licitè penſionem à Beneficiario accipere. ibid.q.35

Vide verbo *Recitatio.*

Pœnitens.

Vtrum Pœnitens ea ignorans, quæ ratione medij ſunt ad ſalutem neceſſaria, poſſit à Confeſſario abſolutionem conſequi. pagina 26. quæſtione 68

An poſſit abſolui Pœnitens, qui ſcit illos fidei articulos neceſſitate medij neceſſarios, alios tamen ignorat, quos ſolùm neceſſitate præcepti debet cognoſcere ac tenere. ibid.q.69

Vide verbo *Confeſſor.*

Pœnitentiarius.

An Pœnitentiarius Eccleſiæ Chathedralis, poſſit ſpectato iure nouo, percipere diſtributiones, ſi tempore diuinorum Officiorum in propria Eccleſia detineatur in audiendis confeſſionibus. pag.310.q.112

An item Pœnitentiarius diſtributiones acquirat, ſi tempore diuinorum officiorum, confeſſiones domi, aut alibi extra Eccleſiam percipiat. p.311. quæſt.114

An Pœnitentiarius, qui in Eccleſia confeſſiones audit, non ſolùm cenſeatur præſes Choro, cum in illo diuina officia celebrantur, ſed etiam in litaniis, & Proceſſionibus, & exequiis Defunctorum, quæ extra Eccleſiam habentur. ibid.q.115

Pontifex.

An ſummus Pontifex hoc aſtringatur præcepto, & teneatur ſuperfluum ex ſuis Eccleſiaſticis redditibus largiri pauperibus. p.119.q.46

An quando Pontifex ſummus Sacerdotibus certæ regionis concedit, vt certo die dicant miſſam de aliquo ſancto Beatificato, poſſint in eodem die dicere officium de communi Pontificum de dicto Beato. p.163.q.12

Si ſummus Pontifex concedat Sacerdotibus alicuius ordinis, vt in die obitus ſancti Beatificati dicant miſſam & officium de illo, an poſſint id facere per totam octauam. ibidem, quæſtione 13

Quando Pontifex in Bulla Beatificationis alicuius concedit facultatem dicendi miſſam, & officium certis perſonis, & non aliis, tunc non licet aliis hæc dicere. ibid.q.14

An quando ſummus Pontifex concedit, vt in die obitus Beatificati celebretur miſſa de illo, liceat transferre illum diem, & in alio celebrari. p.165. quæſt.20

Pontificem non poſſe errare in canonizatione Sanctorum, certum eſt de fide. p.168.q.27

Et an in Beatificatione Sanctorum poſſit errare. pag.169.q.28

An ſummus Pontifex Martyrem poſſit Beatificare. ibid.q.30

Vide verbo *Beatificatus, Diſpenſatio.*

Prabenda, Prabendatus.

An cæcus habens præbendam teneatur choro adeſſe. p.273.q.14

An præbendati Pontifici in Capellani, Camerarij, & ſimilium officiis inſeruientes, & à Choro abſentes, Præbendæ fructus acquirant, necnon & diſtributiones. p.314.q.132

Vtrum præbendati publicè in aliqua Vniuerſitate aut ſtudio generali Theologiam docentes, lucrentur fructus, & diſtributiones in abſentia. pag.315.q.139

Præbendati Legato ſummi Pontificis aut Cardinali inſeruientes, quamuis à Choro abſint, non percipiunt fructus Præbendæ. pagina 314. quæſt. 133

Vide verbo *Beneficium, Chorus, Diſtributio, Hora Canonica, Recitatio.*

Præceptum.

Præceptum explicitè credendi articulos contentos in ſymbolo, eſt diuinum. pagina 16. quæſtione 31

An etiam obliget ſub mortali præceptum retinendi memoriâ verba ipſa ſymboli, aut articulorum fidei. p.21.q.48

Prædictio.

An coniecturalis ex Aſtris prædictio futurorum euentuum excuſari poſſit à mortali de facto, & in praxi. p.357.q.50

Prælatus.

An poſſint Prælati compellere ſubditos ſub pœna excommunicationis, vt doctrinam Chriſtianam addiſcant, & Parochos, Parentes, & Dominos, vt eam doceant. p.25.q.59

An Prælati Regulares, etiam Militarium obligentur ad emittendam profeſſionem fidei. p.57.q.3

An Prælati Religionum teneantur Religioſorum venialia,

venialia, ſi occulta ſint, ſub mortali corrigere. pag.140.q.8
An Vicarij, Superiores, vice-Rectores, & alij, qui in abſentia Prælatorum, eorum vices gerunt, teneantur, etiam ex iuſtitia, corrigere ſub mortali venialia ſuorum ſubditorum, eodem modo, ac alij prælati proprij. ibid.q.11
An Prælatus, ſeu ſuperior Eccleſiaſticus, poſſit, abſque peccato, in ſtatu peccati iudicialiter alium corripere. p.146.q.4
An Prælati, qui ex officio tenentur ſubditos corrigere, teneantur prius de ſuis peccatis pœnitere, vt ſic fructuosè poſſint corripere illos. p.147.q.5
An aliquando ſit licitum, publicè reprehendere Prælatum. p.148.q.12
An immediata delatio ſecreti criminis ad Prælatum, poſſit aliquando eſſe neceſſaria, aut de præcepto. p.151.q.11
An ſi quis ſperet, delinquentem emendandum eſſe per ſuam monitionem, licèt non tam bene quàm per Prælatum, tunc poſſit Prælatum immediatè adire. ibid.q.12
An Religioſorum peccata occulta carnalia, denuncianda ſint Prælato, vt iudici, abſque præuia correctione fraterna. p.152.q.17
An ſi in noſtra Religione occurrat (quod Deus auertat) aliquod peccatum carnale ſecretò admitti, poſſit denunciari Prælato, vt iudici, non præmiſſa monitione. ibid.q.18
Prælati Regulares non tenentur maiori obligatione aſſiſtendi Choro, quàm alij Religioſi ſubditi. pag.290.q.15
Prælati Regulares tenentur ſub mortali curare, vt recitatio horarum nunquam omittatur in Choro. ibid.q.16
Vide verbò *Recitatio*.

Præſtimonium.

An habens præſtimonia, teneatur ad horas canonicas. p.209.q.56

Præſumptio.

In quo conſiſtat Præſumptio pro vitio oppoſito ſpei Theologicæ. p.66. q.11
An præſumptio ſit, ex genere ſuo, ſemper mortalis. pag.67.q.12
An crimen mortale præſumptionis committeret, qui ſperaret à Deo, comparare tantam gratiam, quantam habuit Virgo Deipara. ibid. quæſt. 13
An crimen præſumptionis admitteret, qui vellet ſine pœnitentia, veniam peccatorum, & ſine meritis gloriam obtinere. ibid.q.15
An peccato graui præſumptionis delinquat, qui ſe ſanctiorem quàm eſt, exiſtimat. ibid. quæſt. 16
An peccet mortaliter, præſumptionis crimine, qui ſpe veniæ obtinendæ, pœnitentiam de peccatis in vltimam ſenectutem differt. p.68.q.18
An peccatum præſumptionis ſit ſemper coniunctum cum hæreſi. ibid.q.19

Proximus.

Quinam nomine *Proximi* in hac materia intelligantur. p.82.q.1

R

Recitatio.

AN ſit reus venialis culpæ, qui abſque rationabili cauſa Miſſam dicit non præmiſſa recitatione matutini. p.166.q.106
An etiam liceat recitare officium de Sanctis non Canonizatis, nec beatificatis, de quibus probata eſt ſolum immemoralis ſuper cultu, & veneratione illorum. p.167.q.34
An deinde liceat, in honorem talis viri defuncti, aliquem Pſalmum, aut *Pater*, & *Aue*, priuatim recitare. p.174.q.24
An etiam liceat alicui recitare officium diuinum prout eſt diſpoſitum ab Eccleſia, in honorem ſancti nondum beatificati. ibid.q.25
An ſaltem ſit alicui licitum, priuatim recitando Eccleſiæ litanias, inuocare Sanctum illum, qui nec beatificatus eſt. p.175.q.28
An quando ſeparat quis à laudibus Matutinum, debeat in fine huius Horæ, recitare orationem diei. p.293.q.7
Religioſi non tenentur ad recitandum aliquid loco horarum canonicarum. p.195.q.5
Religioſi profeſſi ad chorum deputati, non tenentur ſub mortali peccato, ex vi iuris naturalis, diuini, aut ſuæ profeſſionis, ad recitandas priuatim horas canonicas. ibid.q.6
An teneantur ſub mortali religioſi profeſſi, ad recitandas horas ex naturali lege iuſſas, reſpectu criſtiani populi. ibid.q.7
Choriſtæ non tenentur ſub mortali ad recitandas horas priuatim ex vi iuris canonici. ibid.quæſtion.9
Choriſta excuſatur à recitatione horarum, ſi à Prælato reducatur ad ſtatum Religioſorum laicorum. pag.197.q.14
Religioſus deputatus ad chorum, & nondum Sacris initiatus, non eximitur ab onere recitandi horas, ſi à Pontifice ſit diſpenſatus, vt extra clauſtrum ad tempus duntaxat viuat. p.198.q.15
An Religioſus diſpenſatus à Pontifice, vt ſemper extra clauſtrum viuat, eximatur à recitandis horis. ibid.q.16
An Religioſi Militares S.Ioannis teneantur Horas Canonicas recitare. p.200.q.22
An Equites S. Ioannis teneantur, ſub mortali, recitare eas preces, quas loco Horarum præſcribit, vt recitent, eorum Regula. ibid. quæſtion.23
An Religioſi Choriſtæ quarumcumque Religionum, poſſint vti præfato priuilegio Monialium S. Claræ, & ex cauſa rationabili recitare loco Horarum Canonicarum, officium diuinum laicorum, ſeu conuerſorum. p.202.q.33
An clerici teneantur recitare Pſalmos pœnitentiales, aut alias preces, quas ſemel, aut bis Epiſcopus in ordinatione eis impoſuit. p.204.q.41
An puer Sacris initiatus, ante vſum rationis teneatur præcepto recitandi horas canonicas. p.205. quæſt.45
An teneatur onere recitandi puer ille, qui habens plenum vſum rationis, ante pubertatem voluntariè Sacros Ordines ſuſcepit. ibid. quæſtion. 46
An teneatur ad horas recitandas, qui per vim, &

& metum iniuſtè incuſſum, cum voluntate ſacros ordines ſuſcepit. p.205.q.47
Tenetur ad horas recitandas, qui per metum iuſtè incuſſum ſacros ſuſcepit Ordines. pag.205.quæſtion.48
An teneatur ſubdiaconus, in die ſuæ ordinationis ad aliquam partem officij recitandam. ibidem, quæſt.50
An eximatur à recitando officio paruo B.Virginis, illa perſona, in cuius capite, ad alterius commodum, eſt penſio reſeruata. p.212.q.67
An qui incepit pacificè poſſidere beneficium, teneatur recitare caſu, quo lis illi poſt poſſeſſionem aduenìat, & fructus beneficij authoritate iudicis reſeruentur vſque ad litis finitionem. pag.219. quæſt.103
An teneatur recitare Horas ille, cuius beneficium valde tenues habet fructus. pagina 220.quæſtion.105
An teneatur ad recitationem Horarum Beneficiarius, qui ex fructibus beneficij ſolùm perciperet vigintiquinque ducatos. pagina 222.quæſtion.111
Eccleſiæ, & Religiones, quæ ante ducentos annos à Breuiarij Romani editione habent conſuetudinē recitandi aliud breuiarium, non tenentur acceptare Breuiarium Pij V. Clementis VIII. Vrbani VIII. p.225.q.2.
An Scholares, qui in aliqua Ciuitate commorantur, ſtudiorum cauſa, debeant recitare officium iuxta morem illius Ciuitatis, an verò iuxta morem ſuæ Diœceſis, in qua habent firmum domicilium. p.228.q.15
An ſi quis habet priuilegium recitandi breuiario breui, vel dicendi Horas ante tempus, poſſit ſocius eodem modo recitare cum illo, abſque vlla culpa. ibid.q.16
An mortaliter peccet, qui recitat iuxta aliud Breuiarium, quàm Romanum, quando iuxta hoc recitare tenetur. ibid.q.18
An ſit licitum Regularibus, ex priuilegio illis conceſſo, omiſſo proprio, recitare officium iuxta Breuiarium alterius Religionis. p.329.q.20
An ad minus, caſu quo quis careat Breuiario Romano, aut alio, ad quod aſtringitur, poſſit licitè recitare per aliud quodcumque approbatum, quod præ manibus habet. ibidem, quæſtion. 21
An qui vtuntur Breuiario Romano, teneantur recitare, extra chorum, Pſalmos pœnitentiales, Officium Defunctorum, Litanias, Canticum Graduum, & officium paruum B.Mariæ. p.231.q.32
An recitantes in Choro Breuiarium Romanum, teneantur ad recitanda prædicta officia in Eccleſiis, vbi nulla vnquam fuit conſuetudo illa recitandi. ibid.q.33
An omittens recitare Litanias in die Sancti Marci, & tribus diebus ante Aſcenſionem Domini, peccet mortaliter. p.232.q.35
An ſit mortale recitare officium publicè in choro Eccleſiæ Latinæ, lingua Græca, vel Hebræa, aut vulgari, veluti Hiſpanica, aut Italica. ibid.q.37
An vacaret culpa, etiam leui, ſi quis interueniente iuſta cauſa, recitaret priuatim lingua Græca, aut Hebraica, Horas Canonicas. p.233.q.40
An ſit peccatum, longius in breuius officium permutare, vnumque pro alio, aduertenter recitare, occurrente iuſta, & honeſta cauſa. ibid.q.41
An liberaretur à mortali, qui occurrente aliqua vrgentiſſima cauſa, recitaret priuatim de Reſurrectione, ea die, qua iuxta Rubricas Breuiarij, recitare debebat de Sancto aliquo, aut de feria occurrenti. p.234.q.43
Qui rarò recitaret, abſque vrgenti cauſa, officium de reſurrectione, eſſet immunis à peccato mortali. p.235.q.44
An ſit peccatum veniale recitare, ſine vrgenti cauſa, officium reſurrectionis, eo die, quo iuxta rubricas Breuiarij, recitandum erat de feria, vel de ſancto nouem lectionum. p.235.q.45
An qui inculpabiliter, aut ex negligentia inquirendi, recitant vnum officium pro alio, teneantur ſub culpa veniali repetere. p.237. q.46
An qui ex errore, de feſto duplici, aut ſemiduplici, die proprio non recitauit, poſſet de eo recitare prima die non impedita officio nouem lectionum. p.238.q.47
An qui hodie ex errore recitauit de feſto, de quo debebat dieſequenti recitare, poſſet proprio die ſequenti iterum de illo ſequenti die recitare. ibid.q.48.
Qui recitauit officium de ſancto aliquo, non tenetur adhuc illud recitare in alio loco, vbi tale officium tranſlatum eſt, & vbi ille habitare incipit. p.239. quæſt.52
An licitum ſit capellanis priuatim de particularibus ſanctis recitare. p.240.q.56
An Confratres noſtri Ordinis poſſint ſemel in hebdomada, quibuſvis diebus (ſemiduplici, aut duplici non impeditis) recitare officium SS.Trinitatis, ac SS.Sacramenti, & ſabbato (extra aduētum & quadrageſimam) de B.V.Mariæ nomine. ibid.q.57
An Recitantes officium diuinum ſine vlla interna attentione aduertenter, ſatisfaciant præcepto. pag.241.q.2
An præceptum recitandi diuinum officium cum attentione, includat duo formaliter diſtincta, vnum recitationis, & aliud attentionis. ibidem, quæſt.3
An qui ex negligentia craſſa mentem, cum recitat, diuagari permittit, peccatum mortale committat. p.243.q.14
Qui recitando horas, circa alia aduertenter diuagatur, non tamen per hoc aduertit, diſtrahi ab horis, an ſatisfaciat præcepto. p.244.q.15
An qui non ex præcepto, ſed ſolùm ex deuotione recitat, peccet, ſi animo vltrò diſtracto, id agat. ibid.q.16
An liber eſſet à veniali, qui ſponte mente diſtracta, non animo orandi, ſed ſe reficiendi, & mentem aliò diuertendi, aliquos Pſalmos caneret, aut quaſdam alias peces diceret. ibid.q.17
Qui inter recitandum officium, ſcribit, pingit, aut legit aliud, non ſatisfacit præcepto recitandi attentè. ibid.q.19
An qui penſum recitandi horas ſoluit, dum veſtibus ſe induit, vel exuit, vel faciem lauat, peccet & violet Eccleſiæ præceptum. pagina 245. quæſt.20
An dum recitantur horæ ex præcepto, ſit veniale peccatum, lauare faciem, & manus, induere & exuere ſe, vel ſe calceare. ibid.q.21
An recitare quis poſſit horas canonicas, dum Miſſam ex præcepto audit, & ſic præcepto ſatisfacere vtrique. ibid.q.22

An

An peccet venialiter,qui dum audit Miſſam de præcepto, recitat Horas. p.246.q.23

An ſatisfaciat præcepto recitandi, qui vexatur à ſomno, ſed non reſiſtit, vt pronunciet Horas ea attentione, quæ ſaltem videt, quod non omittit dicere. p.246.q.25

An ſocius recitans non ex obligatione, ſed voluntariè, teneatur attendere ad Horas. ibidem, quæſt.27

An ſatisfaciat, qui de more ad Eccleſiam accedit, ibi officium recitaturus, & de facto recitat. p.248.q.34

An ſatisfaceret præcepto, qui per vim abſolutam, ſeu omnino inuitus, cogeretur ad recitandum. ibid.q.37

An præter intentionem, & voluntatem recitandi officium,ſit etiam neceſſaria formalis, & expreſſa voluntas recitandi illud, ſub intentione adimplendi præceptum. ibid.q.38

An ad ſatisfaciendum præcepto recitandi officium, ſit neceſſaria intentio, ſeu voluntas implicita,vel virtualis recitandi illud ſub intentione implendi præceptum recitandi. ibid.q.39

An Regulares poſſint ex particulari priuilegio totum officium mente recitare, & ſic recitandi ſatisfacere obligationi. p.251.q.45

An priuatim recitans debeat ita officium pronunciare vt ſeipſum poſſit audire. ibid.q.47

An dum quis cum ſocio recitat,ita clara voce recitare debeat, vt à ſocio audiatur. pagina 251. quæſt.48

Peccat mortaliter, qui vnicam integram horam omittit recitare. ibid.q.51

Qui cum notabili abſciſſione vltimarum ſyllabarum recitat, non peccat mortaliter. pagina 254. quæſt.58

Qui recitat cum eo, qui ob balbutiem & imperitiam ſyllabas abſcindit, recitandi præcepto facit ſatis. ibid.q.60

An quando plures ſimul priuatim recitant, debeant alternatim lectiones dicere. pagina 255. quæſt. 63

An Antiphonæ, quæ in principio, & fine Pſalmorum dicuntur, debeant ab omnibus priuatim recitantibus cum ſociis, ſimul dici. pagina 256. quæſt.64

An ſatisfaciat recitandi normæ Sacerdos recitans cum ſocio ita celeriter, vt nondum expletis verſiculis, ab ipſo ſocio verſus ſequentes incipiat. pag.257.q.61

An quando Laudes ſeorſim à Matutinis recitantur, inchoandæ ſint cum *Pater noſter*, & *Aue*, more aliarum Horarum. p.258.q.72

An Nocturna poſſint ſeparatim, ſaltem intra ſpatium trium horarum, recitari. ibidem. quæſtione 73

An qui dictum ordinem non ſeruat, ſed Veſperas, v.g. prius recitat, quam Matutinum, Primam quam Laudes,peccet mortaliter,ſi id faciat ſcienter, & ſine cauſa. p.259.q.78

An peccet mortaliter, ſi ordinem in eadem hora inuertat, prius v.g. recitando in Matutino lectiones, quam Pſalmos, laudes quam Matutinum, preces & capitula, quàm Pſalmos, &c. ibid.q.79

Qui non habet niſi diurnale, poteſt ſine veniali culpa recitare pſalmos,hymnos,laudes,& horas, & poſtea habito breuiario,lectiones,& Reſponſoria. p.260.q.80

Qui non recitauit matutinum, poteſt primam, aut tertiam recitare, ſi ab amico,vel ſuperiori inuitetur. p.260.q.81

Si quis medio matutino, & prima intret chorum, poteſt cum aliis licitè proſequi,& poſtea recitare omiſſa. p.260.q.82

Qui recitans tertiam recordatur ſe non recitaſſe primam, poteſt licite tertiam proſequi, cum intentione recitandi poſtea primam. ibidem,quæſtione 83

An ſit mortale ex genere ſuo, peruertere ordinem recitandi horas in choro. ibidem, quæſtione 84

Qui priuatim extra chorum recitant, tenentur ſtatutis horis horas canonicas recitare. pag.261. quæſt.97

Qui priuatim recitat, non peccat mortaliter, ſi abſquè vlla cauſa non dicit horas ſtatutis ab Eccleſia horis. ibid.q.88

An ſi quis ſtatim poſt medium hodiernum, recitaret Matutinum diei craſtinæ, ſatisfaceret præcepto. p.262.q.91

An ſit licitum recitare hodie, hora tertia poſt meridiem, Matutinum, & laudes diei craſtinæ.ibid. quæſt.92

An poſſit quis recitare litanias, diebus Rogationum, & S.Marci, pridie veſperi. pag.263.quæſtione 95

An ſicuti eſt licitum recitare Matutinum cum laudibus veſpere præcedentis diei: ſic licitum ſit recitare tunc reliquas horas, ſaltem ob aliquam vrgentem cauſam. p.264.q.96

Commoditas maior recitantis, eſt cauſa iuſta ad licitè anteponendum, vel poſtponendum horas canonicas. ibid.q.100

Qui recitat matutinum ſequentis diei, antequam abſoluat officium diei præſentis,non pecat mortaliter, ſi id faciat ſine cauſa. pagina 265.quæſt. 101

An recitans horas priuatim teneatur tempore Quadrageſimæ dicere veſperas ante prandium. ibid. quæſt.103

An celebrans miſſam,non recitato matutino,peccet mortaliter. ibid.q.104

Liber eſt à veniali, qui cauſa iuſta interueniente, celebrat Miſſam nondum recitatis matutinis. pag.266.q.105

An adimpleat præceptum recitandi, qui incepit recitare officium hodiernum, paulò ante mediam noctem diei ſequentis, ſi ipſum proſequatur poſt completam mediam noctem. pag.267. quæſt.109

An dentur aliquæ cauſæ excuſantes à recitatione diuini Officij. p.270.q.1

An impotentia excuſet ab obligatione recitandi Horas Canonicas. ibid.q.2

An ſit veniale recitare ſine neceſſitate, in lecto decumbendo, vel ſub alia immodeſta corporis poſitione. ibid.q.118

An peccent venialiter, qui recitando priuatim ſedent, cum ſtare debent, vel ſtant, cum eſt flectendum. ibid.q.119

An peccent venialiter, ſi in publica recitatione, quæ fit in Choro, ſedeant, aut deambulent,dum ſtare, aut genuflectere debent. ibidem,quæſt. 120

An peccet venialiter, qui ſaltem in publica recitatione,

tione, vno genu ſolo flexo, orat, aut recitat. p.270.q.121.
An ſi quis experiatur, ſe recitare obliuiſci, debeat, quando hora conſueta non recitat, adhibere aliquod memoriæ excitamentum, quo obligationis recordetur. p.271.q.4
Qui non poteſt recitare ſolus, ſi poſſit cum ſocio, ad id non tenetur. p.272.q.8
Cæcus, qui ex toto, aut qui ex parte legere minimè poteſt, excuſatur à recitatione officij. ibid.quæſtione 9
An ſaltem cæcus teneatur ad recitandum, qui memoriter ſcit officium totum, aut ferè totum. ibid.q.11
An ſit melius cæco, recitare maiorem partem officij diei, quam ſcit memoriter, quam recitare integrum alterius diei officium, quod nouit memoriter. ibid.q.13
An ſurdus ſimul & cæcus excuſentur à recitandis horis. p.274.q.61
Qui è domo diſceſſit, nihil cogitans de Breuiario, aut putans illud alibi reperturum, non peccat, quamuis non recitet, nec ad reſtitutionem tenetur. ibid.q.18
An qui aduertenter Breuiarium proiecit in mare, aut ſua culpa perdidit, immunis ſit à culpa, non recitando, ſi nequeat. ibidem, quæſtione 20
An peregrinatio ad loca pia iuſtè, & legitimè ſuſcepta, excuſet à recitatione officij. pagina 280. quæſt.46
An ille, qui omiſit recitare Matutinum vſque ad prandium, abſque vrgente cauſa, eximatur poſtea à recitatione illius. pagina 280. quæſtione 47
An ſaltem qui vrgente aliqua occupatione, omiſit Matutinum vſque ad meridiem, excuſetur poſtea ab illo recitando. p.281.q.48
An infirmus, aut alius impeditus, qui non poteſt maiorem partem Officij recitare, poteſt autem minorem, ad hanc teneatur. p.282.q.52
An qui non poteſt recitare minorem partem Officij, poteſt autem maiorem, ad hanc (omiſſa licitè minore) teneatur. p.283.q.53
An qui poteſt recitare laudes cum ſequentibus Horis, non tamen matutinum, teneatur illas recitare, omiſſo Matutino. ibidem, quæſtione 55
An qui non poteſt recitare Matutinum & Laudes, poteſt tamen Primam, & cæteras Horas vſque ad Completorium incluſiuè, teneatur has (omiſſo Matutino cum laudibus) recitare. ibidem, quæſtione 56
An qui contrà, poteſt recitare Matutinum cum laudibus, non poteſt tamen cæteras Horas, teneatur, his omiſſis, recitare illud. p.284.quæſtione 57
An qui poteſt recitare ſolas veſperas, & completorium, non verò cæteras Horas, teneatur ad illas (his relictis) recitandas. pagina 284.quæſtione 58
An teneatur quis recitare illam Horam, cuius maiorem partem neceſſe habet omittere. ibid.quæſtione 59
An qui habet Diurnale ſolùm, teneatur Pſalmos Matutini recitare, abſque Lectionibus, & Reſponſoriis. ibid.q.60
An qui ex prauo habitu magnam habet difficultatem officium recitandi, excuſetur ab illo recitando. p.285.q.62
Ab officio recitando excuſatur qui, ſi illud recitet, magnam fortunarum, vitæ, vel honoris iacturam meruit. ibid.q.63
Diſpenſatio à ſummo Pontifice conceſſa excuſat clericum ab horarum recitatione. ibid.q.64
Excuſat & Beneficiarium. ibid.q.65
Non poteſt Epiſcopus cum Clerico diſpenſare, aut Beneficiato, vt in perpetuum non recitent. p.286. quæſt.66
Vtrum ſi non in perpetuum, ſaltem in caſibus occurrentibus, poſſit Epiſcopus diſpenſare cum Clerico, aut Beneficiato, vt officium non recitent. ibid.q.67
Vtrum non ſolum Epiſcopus, verum etiam eius Vicarius, poſſit diſpenſare cum Clerico & Beneficiato ſuper recitatione officij. ibid. quæſtione 68
Prælatus Regularis poteſt, ſi cauſa rationabilis ſubſit, diſpenſare ſuos ſubditos non Sacris initiatos ab officij diuini recitatione. ibid.q.69
Vtrum Regularis Prælatus in recitatione horarum diſpenſare poſſit, non ſolum cum dictis non initiatis Sacris, ſed cum Religioſis Sacris initiatis, aut poſſidentibus beneficium. ibid.q.70
A recitatione horarum, ſecluſo priuilegio, non ſolùm ſuperiores Prælati, verùm etiam conuentuales, poſſunt diſpenſare. p.287.q.71
Vſus recitandi horas publicè in Choro eſt laudabilis. ibid.q.1
Laudabilis modus eſt recitandi horas in Choro, pſallendo, cantando eas in primis figurato cantu. ibid.q.2
An ſit vſus laudabilis horas recitare in Choro cum inſtrumentis muſicis. ibid.q.3
Illicitus & peccaminoſus eſt vſus cantandi in die Natalis Domini, aut aliis, cantiones profanas, durante diuini officij recitatione. ibid.q.4
Datur præceptum recitandi horas canonicas in Choro. pag.288.q.5
Præceptum recitandi horas in choro, ſpectato iure communi, obligat omnes Eccleſias Cathedrales, Collegiatas, Regulares, & Parochiales. ibid.q.6
Grauis infirmitas excuſat à recitatione officij diuini. p.275.q.22
An à recitatione horarum excuſet quem febris tertiana. ibid.q.23
An ab obligatione recitandi officium febris quartana excuſet ægrotum. ibid.q.24
Vtrum ab onere recitandi eximat quem Capitis dolor, ſtomachi, aut pectoris. p.276.q.25
Ab horarum recitatione per aliquot dies excuſat eum imbecillitas, quem febris deſeruit. ibid.q.26
Ab horarum recitatione is excuſatur qui oculorum infirmitate laborat. ibid.q.27
An ab horarum recitatione excuſetur, qui ita oculorum infirmitate, aut alia febri laborat, vt tamen per notabilem diei partem legat voluntariè fabulas, vel hiſtorias, aut vacet confabulationibus familiaribus. ibid.q.28
An communitas Regularis, quæ ſine cauſa iuſta recitat horas canonicas extra horas præſcriptas, peccet mortaliter. p.291.q.21
An tranſacto notabiliter tempore quo debebat recitari in choro hora aliqua, poſſit hæc omitti, & ibi non recitari. ibid.q.23

An

An caſu, quo Canonicam aliquam horam ipſi muſici muſico cantu canant, tunc ſufficiat ad ſatisfaciendum præcepto recitandi, & ſeruiendi Choro, aſſiſtentia perſonalis, etſi non attendatur ad ea quæ cantantur. pagina 296. quæſtione 42

An deferentes thus, aut transferentes libros ex vna in aliam partem, teneantur recitare partem quæ tunc temporis à Choro perſoluitur, ad ſatisfaciendum obligationi officij, & aſſiſtentiæ Chori. p.298.q.48

Vide verbo *Beneficiarius*, *Canonicus*, *Clericus*, *Chorus*, *Horæ Canonicæ*, *Officium diuinum*.

Regularis.

An Regulares etiam peccent mortaliter, ſi recitent officium iuxta Breuiarium alterius Religionis, omiſſo Breuiario proprio, ad quod tenentur. p.228.q.19

Regulares ſatisfaciunt præcepto pſallendi in Eccleſia, ſi ex aliqua cauſa canant in ſacriſtia, & ea communi muro diuidatur. pagina 268. quæſt.111

An Regulares ſatisfaciant, ſi nulla ſit cauſa obligans ad recitandum in ſacriſtia coniuncta Eccleſiæ muro communi. ibid.q.112

Religio.

Religio laudabilis illa appellanda, quæ ex peculiari ſuo inſtituto non habet vſum Chori, vt eſt Societas Ieſu. p.288.q.8

Religioſus.

An Religioſis deſtinatis ad Chorum, etiamſi actu non ſint initiati aliquo ordine Eccleſiaſtico, adhuc prima Tonſura, ſit licitum diſputare de Fide cum hæreticis, ſi aliàs ſint docti. p.48.q.13

An Religioſi aſſumpti ad aliquod beneficium ſæculare, vel regulare ad nutum amouibile, ſint verè domini redditUum beneficij, & poſſint de illis diſponere, ac alij clerici beneficiati ſæculares. p.127.q.83

Religioſi ad ſtatum Epiſcopalem aſſumpti habent dominum redditUum Eccleſiaſticorum, & poſſunt diſponere de illis, ac alij Epiſcopi ſæculares. p.128.q.85

An in peccatis carnalibus poſſint procedere Religioſi ad immediatam denunciationem Prælato, vt Patri. p.152.q.15

Religioſi conuerſi profeſſi, non tenentur ad Horas Canonicas. p.194.q.4

An Religioſus ad Chorum deputatus, teneatur ad totum officium diuinum illum diei, quâ profeſſionem emiſit. p.199.q.21

An ſi Religioſus Choriſta Ordinis, in quo non eſt præſcriptum officium diuinum pro Religioſis laicis, velit, occaſione data, vti prædicto indulto, ſatisfaciat dicendo preces aſſignatas monialibus conuerſis S.Claræ. p.202.q.34

An Religioſi Ciſtercienſes, Dominicani, & alij, qui vtuntur Breuiario proprio, poſſint dum Romæ exiſtunt, Breuiario Romano vti. pag.227. quæſt.11

An caſu, quo in Monaſteriis Ciſtercienſis, aut Dominicani Ordinis, eſſent diuerſa Breuiaria, & Religioſus illius tranſiret illac, poſſet dum ibi commoraretur, vti Breuiario dicti Monaſterij. p.227.q.12

An Religioſus promotus ad dignitates extra Religionem, v. g. ad Epiſcopatum, teneatur vti Breuiario vſitato in proprio Ordine, vel Breuiario propriæ Eccleſiæ, cuius eſt Epiſcopus. ibid.q.13

Religioſi poſſunt poſtponere, aut anteponere officium ex vi priuilegij alicuius. pagina 266. quæſt.108

Paucitas Religioſorum degentium in monaſterio ab obligatione dicendi horas in Choro excuſat. p.288.q.10

An Religioſi quatuor ſufficiant, vt inſtet obligatio publicè canendi in Choro. pagina 289. quæſt.11

An impleatur obligatio Chori, ſi ad illum etiam ſoli quatuor aut quinque concurrant Religioſi nouitij. ibid. q.12

Præceptum conuentui impoſitum, aut alicui communitati, in Choro horas dicendi, Religioſos ſingulos in particulari non afficit. ibidem, quæſt.12

Vtrum ſub veniali culpa quilibet Religioſus teneatur in particulari ad horas in Choro dicendas. ibid.q.14

An Prælati Regulares maiori adſtringantur obligatione Choro aſſiſtendi, quàm alij Religioſi ſubditi. ibid.q.15

An peccent mortaliter Religioſi, qui ex conſuetudine omittunt frequentare Chorum, ad dicendas ibi horas. p.291.q.20

Reliquiæ.

An ſit pium, ac ſanctum Reliquias Sanctorum venerari. p.168.q.1

Quid Reliquiarum Sanctorum nomine veniat intelligendum. p.177.q.2

An cineres, aut pulueres, in quæ corpora Sanctorum conuertuntur, liceat adorare, & colere. ibid.q.3

Et an liceat vermes, in quæ ipſa Sanctorum corpora conuertuntur. ibid.q.4

Vt Reliquiæ Sacræ adorari poſſint cultu publico, debent eſſe Sancti Canonizati, vel Beatificati. ibid.q.5

Vt quis licitè Reliquias Sacras adorare poſſit, debet eſſe moraliter certus, quod ſint veræ, & non ſuppoſititiæ. ibid.q.6

Vt quis priuatò cultu Reliquias venerari poſſit, ſufficit teſtimonium priuatum alicuius viri probi, & fide digni, dicentis eſſe Reliquias Sancti Canonizati, vel Beatificati. pagina 178. quæſt.7

Reliquiæ quæ publico cultu proponuntur adorandæ, debent priùs à Pontifice, vel Epiſcopo eſſe approbatæ. ibid.q.8

Reliquias Sancti nondum à Pontifice in Sanctorum numerum relati, non poſſunt Epiſcopi exponere populo adorandas. ibid.q.9

Reliquias alicuius ſancti approbare poſſunt Epiſcopi, qui ſolum antiqua Eccleſiæ traditione, aut vniuerſali ipſius conſenſu approbatus eſt. ibid.q.10

Reliquias ſancti antiqui, nondum à Summo Pontifice

ſicc canonizati, nec approbati, antiqua Eccleſiæ traditione, aut vniuerſali eius conſenſu, non poſſunt approbare Epiſcopi. ibidem quæſtione 11

Reliquias Sancti Canonizati approbare & concedere, vt in ſua Diœceſi publicè collocentur venerandæ poteſt Epiſcopus extra ſuam Diœceſim exiſtens, abſque aliqua Epiſcopi Diœceſis, in qua tunc eſt, licentia. ibid.q.12

Reliquiæ alicuius ſancti poſſunt abſolutè & abſque conditione adorari, poſtquam huiuſmodi Pontifex aut Epiſcopus approbauit. pagina 179. quæſt.13

An caſu quo Reliquiæ ſancti non canonizati ita ſint permixtæ cum Reliquiis ſancti canonizati, vt diſcerni nequeant, tunc poſſit Epiſcopus omnes illas approbare, & adorandas proponere. ibidem, quæſt.14

An caſu quo contingat, vt Reliquiæ certæ & approbatæ, ita immiſceantur incertis & non approbatis, vt diſcerni nequeant, poſſit tunc quis certas adorare. ibid.q.15

Vtrum liceat Crucem variis Reliquiis, nec à Pontifice, nec ab Epiſcopo approbatis ornatam collocare in altari, & populo adorandã proponere. ibid.q.16

An Reliquiæ, quæ Româ allatæ ſunt cum Bulla Apoſtolica, aut aliunde cum ſufficienti teſtimonio, ſit neceſſariũ, vt publicè collocentur, approbari ab Epiſcopo illius diœceſis, ad quem ſunt allatæ. ibid.q.17

Reliquias Sacras ad collum appenſas deferre cuilibet licet. p.180.q.19

An peccaret grauiter qui Sacras Reliquias minus decenter ac religioſè ſecum portaret. ibidem, quæſt.20

An qui fornicatur, vel furatur, aut aliud quoduis peccatum graue perpetrat, cùm Reliquias ad collum appenſas habet, ſpeciale peccatum committat, neceſſariò in confeſſione dicendum. pag.181. quæſt.21

Reliquiæ Sanctorum antiquæ non poſſunt extrahi ex capſulis, vbi reconditæ ſunt, vt populo oſtendantur. ibid.q.22

Reliquiæ dictæ iuſta interueniente cauſa à locis, vbi reconditæ ſunt, poſſunt extrahi. ibid.quæſt. 23

Committit peccatum Sacrilegij, & furti, qui inuito domino aut poſſeſſore, ſurripit, vel extrahit aliquid de Reliquiis illius. pagina 181. quæſtione 24

Immunis eſt à peccato Sacrilegi furti qui Sacras Reliquias ab infidelibus illas poſſidentibus ſurripit. ibid.q.25

An liber maneat à peccato furti, qui facultate Epiſcopi, vel eius cui Eccleſia commiſſa eſt, Reliquias aufert. ibid.q.29

An peccatum mortale admitteret, qui alicui mediam particulam ligni crucis, aut vnam ex ſpinis Chriſti Coronæ furaretur. pag.182. quæſt. 27

An licitum ſit Principi in bello iuſto capere reliquias, & abſtrahere illas ab Eccleſiis vrbium quas expugnat, ſine onere reſtitutionis. p.182. quæſt.28

Vtrum Reliquiarum Sanctorum venditio ſit licita. ibid.q.29

An liceat Chriſtianis Reliquias ab infidelibus emere. ibid.quæſt.30

An alicui licitum ſit dare pecuniam nolenti Reliquias ſibi oſtendere, vt oſtendat. ibidem, quæſt. 31

Licitum eſt, nullo inito pacto, exponere Sacras Reliquias videndas & tangendas, principaliter ad maiorem gloriam Dei, & Sanctorum venerationem, & minus principaliter, ob maiores recipiendas Eleemoſynas. pagina 183. quæſt. 32

Non eſt licitum, nullo poſito pacto, exponere Reliquias Sacras videndas, principaliter ob maiores recipiendas Eleemoſynas, & minus principaliter ad maiorem Dei gloriam. ibidem, quæſtione 33

An extrahentes Reliquias ex Romanis Cœmeteriis, aliiſve locis Sacris, ſint ipſo iure excommunicati. ibid.q.34

An ſi non iure communi, ſit tamen Pontificia aliqua excommunicatio contra extrahentes Reliquias ex cœmeteriis, cryptis, vel catatumbis Romanis. p.184.q.35

An conceſſa alicui facultas extrahendi aliquas reliquias ex Romanis cœmeteriis, vel cryptis, poſſit hic aliis eas donare, & his acceptas, qui placuerint transferre. ibid.q.36

An licitum ſit accendere cereos ad ſanctorum Reliquias, ſepulchra, & eorum imagines. ibid.quæſtione 37

S

Sacerdos.

AN ſit licitum in articulo mortis recipere Euchariſtiam de manu Sacerdotis hæretici, in defectu Sacerdotis Catholici. pagina 42.quæſtione 51

An ſaltem Sacerdos Regularis ſatisfaciat officio, recitans cum ſocio, incipiendo ſuos verſus, antequam ipſe ſocius ſuos finiat. pagina 255.quæſtione 62

An Sacerdos pauper, quem ita grauis neceſſitas victum quærendi opprimit, vt nequeat vitæ neceſſaria inuenire, & officium perſoluere, poſſit licite hoc omittere. pagina 280.quæſtione 44

Saga.

An ſagæ poſſint nocere iuſtitiæ miniſtris. p.384. quæſt.17

Dantur remedia aliqua tuendi infantes à læſione ſagarum. p.384.q.18

An mulier Saga, quæ falſa confeſſione iuridica, tamen ſibi impoſuit, ſi nolit coram iudice illam retractare, ob metum tormentorum, poſſit tunc Confeſſarius illam obligare ad talem retractationem. p.386.q.36

Sanctus.

Sancti homines canonizati, coli & adorari poſſunt. pag.161.q.2

Vt ſanctus quis cultu publico honoretur, debet eſſe canonizatus, aut beatificatus. ibid.q.5

Sunt aliqui ſpeciales cultus, quibus honorari ſolent ſancti canonizati. ibid.q.6

Et

Et quot ſint præcipuè. ibid.
Non omnes cultus, qui deferri poſſunt Sanctis Canonizatis, poſſunt & deferri Sanctis Beatificatis. p.162.q.7
Sancto Beatificato poſſunt tribui aliqui alij cultus publici, ac in Bulla Beatificationis exprimuntur. ibid. q.8
Nemo Beatus appellari poteſt ſanctus. ibid. q.9
Sanctum Beatificatum inuocare in publicis litaniis, an liceat. ibid.q.10
An in Canonizatione Sanctorum poſſit Pontifex errare. p.168.q.25
An in Sanctorum Canonizatione poſſit errare Pontifex. p.168. q.27
Et an in eorundem Beatificatione errare poſſit. pagina 169.q.28
An defunctum virum cum ſignis ſanctitatis liceat honorare publico, & ſolemni cultu, qui nomine totius Eccleſiæ exhibetur. pagina 170. quæſt.1
An licitum ſit appellare *Sanctum* huiuſmodi virum, etiam nondum Beatificatum. ibidem, quæſt.3
An licitum ſit appellare *Sanctum*, publicè in concionibus, & in ſcriptis, illum virum, quem Pontifex nuncupauit *Beatum*, vel *Sanctum*, etiamſi talem eſſe non declarauerit. ibidem, quæſt.3
An ſit licitum, *Sanctum* vocare publicè quem vulgus, aut populus *Sanctum* abſolutè proclamat. ibid.q.4
An liceat deoſculari publicè pedes, & manus defuncti, qui vitæ ſanctitate præluxit. p.171. quæſt.10
An poſſit quis defunctum virum, quem ſanctum putat, inuocare, & orationem ad eum fundere. p.174.q.23
An licitum ſit Sanctum nondum Canonizatum aut Beatificatum, in publicis litaniis inuocare. ibid.q.27
An res geſtæ, egregia facta, miraculave hominum, qui cum opinione ſanctitatis è vita deceſſerunt, poſſint in lucem edi, ſtatim ac moriuntur. p.175.q.31
An quando corpus, vel caput alicuius ſancti dicitur eſſe in duabus ciuitatibus, debeat tam in vna, quàm in alia abſolutè adorari, aut appoſitâ conditione, *ſi illud eſt talis Sancti corpus, aut caput*. p.180.q.18
Qui fingit ſe eſſe aliquem ſanctum: v.g. Diuum Petrum, vt alios fallat, peccat mortaliter. p.333. quæſt.10

Satisfactio.

An ſatisfactionem poſſint ſemper remittere omnes perſonæ læſæ, etſi non teneantur. pagina 91. quæſt.22
An ſemper ſit melius, quod offenſus potens condonare ſatisfactionem, condonet. ibidem, quæſtion.23
An ſi perſona quæ læſit, ſatisfactionem iniuriæ factæ offerat, poſſit adhuc perſona læſa ſatisfactionem coram iudice expoſtulare. pagina 92. quæſt.25

Sepelire.

An ſepelire mortuos, aptè numeretur inter opera miſericordiæ. p.96.q.8

Sepulchrum.

An ad ſepulchra hominum decedentium cum ſanctitatis opinione, poſſint lampades, aut cerei accendi. p.172.q.14

Somnium.

An ſomniorum genus in oraculum, viſionem, ſomnium, inſomnium, & phantaſma, adæquatè diſtribuatur? p.358.q.55
An ſomnia in Diuina, naturalia, & dæmoniaca aptè diuidantur. ibid.q.56
An omnia ſomnia ſint approbanda, vel omnia reprobanda. p.359.q.57
An licitum ſit inueſtigare, à qua cauſa ſomnia proueniant, an videlicet à Deo, vel à cauſa naturali, vel à dæmone. ibid.q.59.
An licitum ſit diuina ſomnia obſeruare. ibidem, quæſt.59
An ſi quis dubitet, an ſomnium ſit à Deo, vel à Diabolo, credere debeat, ad hoc immiſſum eſſe. p.360.q.63
An ſaltem liber ſit à peccato, qui probabiliter exiſtimans, ſomnium eſſe à Deo, prænotionem alicuius futuri euentus colligit. ibid.q.64
Quæ, & quotuplex ſit cauſa ſomniorum naturalium. ibid.q.65
An ſit licitum, ex ſomniis naturalibus temperaturas corporis, illiuſque humores, & affectiones coniectare. ibid.q.66
An ſomnia, quæ nos crebrò infeſtant, territant, aut conturbant, licitum ſit obſeruare. pag.361. quæſtion.67
An ſomniis ſit danda fides, quando eorum veritas ipſo euentu comprobatur. ibidem, quæſt. 70
An credere aliqualiter ſomniis, & ex illis aliqualiter timere aduerſum, vel expectare proſperum, ſit graue peccatum. ibid.q.71

Sors.

Triplex datur ſors. p.362.q.74
Licitum eſt vti ſortibus diuiſoriis in electionibus ad officia, ſeu dignitates ſæculares. pagina 363. quæſt.76
Non eſt licitus vſus ſortium ad officia, & beneficia Eccleſiaſtica. ibid.q.77
Non fas eſt, cum duo æqualibus ſuffragiis ad officium, vel beneficium eliguntur fortuitò, electionem alterutrius ſortibus terminare. ibid. quæſt.78
Cum fortuitò plures à maiori parte Capituli eliguntur ad beneficium Eccleſiaſticum, non vt omnes eo fungantur, ſed vt poſtea ſortes mittant inter illos, tunc non eſt licitum vti ſortibus. ibid.q.79
Nemo debet vti ſortibus in eligendis compromiſſariis ad electionem Eccleſiaſticam faciendam. p.364.q.80
An licitus ſit vſus ſortium in componendis, & terminandis litibus de rebus Eccleſiaſticis. ibidem quæſt.81
An electio ad officia, & beneficia Eccleſiaſtica facta per ſortes, illicita ſit, aut nulla. ibidem, quæſt.82
Non fas eſt litem alicuius hæreditatis legatæ, aut

aut ſimilis, ſortibus terminati. ibid. q. 93
Tempore Eccleſiæ perſecutionis, aut peſtis, poteſt mitti ſors, ad dirimendam controuerſiam, quis ex Dei miniſtris, aut medicis permanſurus ſit, aut receſſurus. ibid. q. 84
Tempore tempeſtatis, neceſſe eſt aliquos in mare proiici, ne omnes pereant, atque licitum ſortibus determinare quinam ſint proiiciendi. pagina 365. q. 85
Licitum eſt determinare ſortibus, cui pauperi danda ſit Eleemoſyna, cum videtur cui potiùs ſit applicanda. ibid. q. 86
Fas eſt ſorte determinare quinam ſint necandi, cum ex pluribus morte dignis vnus debeat trucidari. ibid. q. 87
Nefas eſt, dum non conſtat de perſona quæ crimen ſuſcepit, ſortibus eam indagare. ibid. quæſt. 88
Licitum eſt vti ſortibus ad cognoſcendum, quem ſanctum contingat ſibi in patronum ſuſcipere. ibid. q. 89
Permiſſum eſt ſortiri aliquem ex Apoſtolis, in patronum alicuius prouinciæ, aut ciuitatis. ibid. quæſt. 90
An ſortes conſultoriæ ad indagandam in rebus dubiis Dei voluntatem, ſint licitæ. pag. 366. quæſt. 92
Quot conditiones requiſitæ ſint, vt ſortes conſultoriæ ſint licitæ. ibid. q. 93
An ſortes diuinatoriæ ſemper ſint illicitæ. ibid. quæſt. 94
An huiuſmodi diuinatoriæ ſortes, vltra malitiam ſuperſtitionis, alias includant. ibidem, quæſtion. 95

Spes.

Datur ſpes, virtus Theologica. pagina 58. quæſtion. 1
Quid ſit ſpes virtus Theologica. ibidem, quæſtion. 2
Quid ſit obiectum materiale primarium & ſecundarium ſpei Theologicæ. ibid. q. 3
An obiectum formale adæquatum ſpei, ſit ipſemet Deus, ſub ea ratione, quá nobis ſummè bonus, ac conueniens. ibid. q. 4
Spes eſt virtus Theologica, à Fide, & à Charitate reipsá diſtincta. p. 59. q. 5
Subiectum ſpei eſt voluntas. ibid. q. 6
Non manet in damnatis actus habitus ſpei Theologicæ. ibid. q. 8
An maneat in animabus purgatorij ſpes Theologica. ibid. q. 9
Datur præceptum ſpei affirmatiuum, quo obligemur aliquando actum ſpei elicere. ibidem, quæſt. 10
Non deperditur ſpes in reliquis peccatoribus per quodcumque peccatum mortale. ibidem, quæſtion. 11
Præceptum ſpei affirmatiuum obligat poſitiuè, & per ſe ad eliciendum actum ſpei. pagina 61. quæſt. 3
Non ſatisfacit huic præcepto, qui ſemel in vita habuit actum ſpei, non pro tempore fixo, ſed ad arbitrium ipſius ſperantis. pagina 62. quæſtion. 4
An huiuſmodi ſpei præceptum obliget per ſe ad actu ſperandum gloriam, &c. á Deo, ſemel in ſingulis annis. ibid. q. 5
An ſpei præceptum obliget per ſe, in articulo mortis. ibid. q. 6
An extra tempora à nobis aſſignata obliget in aliis, hoc ſpei præceptum affirmatiuum, directè, & ex vi ſua, ad eliciendos actus ſpei. p. 63 quæſt. 9
An ſufficienter ſatisfaciat quis præcepto affirmatiuo ſpei, ſi ob motiuum charitatis, aut alterius virtutis infuſæ, efficaciter ſperet, aut deſideret beatitudinem. p. 64. q. 10
An qui ſuam ſpem in creaturis collocat, tanquam in remedio, quod per ſe ſolum ad ſalutem obtinendam ſufficiat, peccet mortaliter, contra ſpem. p. 67. q. 17

Superſtitio.

Superſtitio deriuatur à verbo ſuperſto. pag. 331. quæſt. 1
Rectè definitur ſuperſtitio, quod ſit falſa religio, ſeu cultus vitioſus, quo vel colitur creatura cultu diuino, vel Deus modo indebito. ibidem, quæſt. 2
Datur quadruplex ſpecies ſuperſtitionis. pag. 332. quæſt. 3
Eſt ſuperſtitio mortalis, in diuino officio cantare, aut organo pulſare turpia, aut profana. ibidem, quæſt. 5
Eſt mortalis ſuperſtitio falſas Sanctorum reliquias adorandas proponere, vel tabellas in templo, vel figuras ceræ imagini offerre, in ſignum falſi miraculi, aut falſi beneficij accepti ab imagine. ibid. q. 6
Damnandi ſunt ſuperſtione, qui Paſchatis diebus à carnibus abſtinent. p. 333. q. 9
Superſtitioſum eſt zonâ prægnantis pulſare campanam, vt proſperum partum obtineat. ibidem, quæſt. 11
Superſtitioſum eſt, imaginem alicuius Sancti in flumen proiicere, aut in ripa ponere obtinendæ pluuiæ causâ. ibid. q. 12
Superſtitioſæ ſunt orationes, quibus ſagæ benedicunt roſaria pro parturientibus, vel morbo laborantibus. ibid. q. 13
An ſuperſtitioſum ſit dicere verſus aliquos alicuius pſalmi, ad latrantes canes compeſcendos aut cohibendum ſanguinem è naribus profluentem, vel quemcumque morbum ſanandum. pag. 334. quæſt. 14
Alienum eſt à ſuperſtitione morbum caducum patienti hæc ad aures verba dicere: O creatura Dei, memento creatoris tui. ibid. q. 15
Superſtitioſi ſunt, qui ad aures equorum, dolorem inſtinorum patientium, verba aliqua in ſufflant, ac ad ſanitatem reuocant. pag. 335. quæſt. 16
Non eſt ſuperſtitioſum deferre ad collum ſacra quatuor Euangelia, aut vnum eorum, videlicet S. Ioannis. ibid. q. 17
Superſtitioſum eſt credere firmiter, quod recitantes certas orationes, vel eas ſecum ferentes, non ſint morti ſubitaneæ, vel alteri periculo ſubiecti, quin potius benè fortunati. ibid. q. 18
Sunt ſuperſtitioſæ orationes illæ, quæ à colligentibus herbas, ipſo die S. Ioannis Baptiſtæ, ante ortum ſolis dicuntur. ibid. q. 20
Superſtitioſum eſt recitare quaſdam orationes nocte

noćte S. Ioannis, vt ſibi manifeſtetur, cui quæ nuptura ſit. ibid.q.21

Superſtitioſum eſt obſeruare dies, quaſi quidam ſint fauſti, vt dies Iouis, quidam infauſti, vt dies Martis. ibid.q.22

Non ſunt ſuperſtitioſi, qui feſta S. Vincentij, S. Vrbani, & conuerſionis S. Pauli obſeruant, vt cæteros anni euentus coniiciant. pagina 336. quæſt.23

Non eſt ſuperſtitioſum iactare ſe prognoſticare poſſe quemlibet anni menſem iuxta qualitatem primorum dierum duodecim menſis Ianuarij. ibid.quæſt.24

Non eſt ſuperſtitioſa dierum criticorum obſeruatio. ibid.q.25

Superſtitioſa eſt obſeruatio anni climacterici: v.g. Sexageſimitertij. p.337.q.28

An colligentes herbas in feſto S. Ioannis Baptiſtæ, credentes maioris eſſe efficaciæ ad ſanitatem tribuendam, ſint ſuperſtitioſi. ibid. quæſtione 29

An ſit ſuperſtitioſum ſentire aut credere, quod ros, quæ colligitur nocte S. Ioannis, potiorem habeat vim ad ſanandam ſcabiem, rore aliis collecta noctibus. ibid.q.30

An ſit ſuperſtitioſum credere, quod oua Gallinæ orta in die Paraſceues, ſpecialem vim habeant ad extinguendum ignem, ſi in ipſum iniiciantur. p.338.q.31

An ſit ſupeſtitioſum certis diebus determinatis ſcopis tangere olera, ne à vermibus lædantur: Nolle die veneris vngues præſcindere: Puellam nolle die ſabbati nere. ibid.q.32

An ſit ſuperſtitioſum die S. Ioannis Baptiſtæ aliquam arborem ſcindere, per eam ſic ſciſſam ter tranſire læſos pueros, vt ſanitatem recipiant. ibid. quæſt.33

An ſuperſtitioſi cenſendi ſint Confratres S. Marci Euangeliſtæ, qui in eius feſtiuitate taurum ferociſſimum vocant, & iubent illum, vt in Eccleſia tantæ feſtiuitati manſuetè aſſiſtat. ibidem, quæſt.34

An ſupeſtitionem committat, qui iumenta die S. Antonij nouies per eius templum circumducit, & venam iumentis aperit, dic certi alicuius Sancti, &c. ibid.q.35

An ſuperſtitionem committat, qui ex prima pecunia oblata Crucifixo in die Pareſceues conficit annulum ad ſanandum morbum contractionis membrorum. p.339.q.36

An qui non vult ad conuiuium, vbi inuitati ſunt tredecim, ſedere, eo quòd timeat vnum ex diſcumbentibus eo anno moriturum, ſuperſtitionis graue peccatum committat. ibid.q.37

An poſſit ſine ſuperſtitione fieri, vt ſi quis gladium, quo inimicum vulnerauit, medicamentis foueat, recipiat ſanitatem ille, qui vulnere affectus, domi ſuæ diſtans iacet. ibid.q.38

An ſit ſuperſtioſum tenere, quod ſaliua hominis omnino ieiuni, ſanet vlcera, ſeu apoſtema, &c. ibid.q.39

An careat ſuperſtitione ſentire, quod filum cannabis ductum à puella Virgine, habeat vim ad aliquem morbum ſanandum. pagina 340. quæſtione 40

An ſit ſuperſtitioſum adhibere filum digitis appenſum (à quo pendeat lapillus, ſeu anullus) intra vas vitreum, calderiam, vel amphoram, ad pulſandas, & dignoſcendas horas dici. ibidem, quæſt.41

An committat mortalem ſuperſtitionem, qui eo quod audit aues garrire, vlulare lupos, mugire boues, &c. certò credit ſibi mali quidquam imminere. ibid.q.42

An ſuperſtitioſæ ſint illæ orationes, in quibus à Chriſto Domino, vel ab eius Virgine Matre, petit quis, vt ſibi in mortis articulo appareat. ibid.q.43

An ſit ſuperſtitioſum certis verbis pecus incantare, ne à lupis lædatur. p.341.q.44

An ſit ſupertitioſa ars inueniendi aquas in terra latentes, adhibita virga ſalicea, vel amygdalina. ibid.q.45

An ſit ſuperſtitioſum credere, quod ille coram quo ignis cineribus cooperitur, vxorem minimè illo anno ſit ducturus. ibid.q.46

An cenſendi ſint ſuperſtitioſi ſalutatores (ſic eos vocant Hiſpani) qui ſuo tactu, vel orationibus, etiam incurabiles morbos, veluti morſum rabidum canis, miro modo ſanant. ibid.q.47

An ſuperſtitionem mortalem committant ſalutatores, qui talibus ſignis, & verbis ad curandos morbos vtuntur, vt credant quod à quocumque vſurpentur, effectum ſint habitura. pagina 342. quæſt.48

An ſit ſuperſtitioſum credere, hanc virtutem ſalutandi ineſſe ſeptimo cuique ſalutatorum filio, ſi maſculinum ordinem fœmineus partus non interruperit. ibid.q.50

An ſint ſuperſtitioſæ fœminæ carminatrices, quas vulgò, *Enſalmadoras, ò Santiguadoras* vocant. p.343.q.52

An ſit ſuperſtitio vti certo Miſſarum, & Candelarum numero ab Eccleſia non præfinito. ib. quæſt.54

An ſint ſuperſtitioſæ Miſſæ, quas vocant *de San Amador.* p.344.q.55

An ſit ſuperſtitioſum, & omnino illicitum exercere Artem Alchimicam. ibid.q.60

An ſint ſuperſtitioſi homines illi, quos Hiſpani *Zahories* vocant, qui dicunt ſe videre quæ abdita ſunt in viſceribus terræ, veluti, venas aquarum, & metallorum Theſauros, cadauera, &c. p.357.q.54

An peccatum graue ſuperſtitionis admittat, qui ex naturalibus ſomnis futura contingentia diuinat. p.361.q.68

An peccatum mortale ſuperſtitionis committat qui certo modo, aut ſitu, ſeu diſpoſitione, ad ſomnum ſe componit, vt ſibi futuri euentus, vel effectus occulti per ſomnum reuelentur. ibid. quæſt.69

Peccatum eſt mortale ſuperſtitionis fidem dare dæmoniacis ſomnis. ibid.q.71

Qui ex aſtrorum influxu expectat ſortem feliciter euenturam, peccatum ſupeſtitionis committit. p.366.q.91

An ſit quid ſuperſtitionis locuſtam, vel quid iſtiuſmodi in iudicium euocare. pagina 395. quæſt.27.& 28

Superſtitioſum eſt, & illicitum præcipere dæmoni ſub pœna excommunicationis, vt ab obſeſſo exeat. p.404.q.81

T

Teſtis.

QVot, & quales ſint cauſæ inducendi teſtes. p.150.q 8

Timor.

An timor Domini opponatur ſpei. pagina 68. quæſt.1.
Triplex eſt timor. ibid.q 2
Timor ſeruilis,eſt bonus, licitus, & honeſtus.p.69. quæſt.3
Timor ſeruilis poteſt eſſe malus, ex aliqua circunſtantia, ſeu actu illi adiuncto. ibidem, quæſtion.4
Timor mundanus, vt ſic, eſt malus. ibidem, quæſtion.5
An timor mundanus ſemper ſit mortalis. ibidem, quæſt.6
An timor mundanus, qui ad peccatum inducit, duplex peccatum importet, aliud ratione illius ad quod inducit, aliud affectus immoderati ad rem illam quam timet amittere. pagina 70.quæſtione 7
An præcepta de timore filiali, & ſeruili, ſint ſpecialia, itavt ex vi illorum teneatur quis aliquando expreſsè, & formaliter, aliquem actum dictorum timorum exercere. ibid. quæſtione 9

Tutor.

An tutor poſſit pro pupillo aliquid donare,& munera conſueta conſanguineis pupilli mittere. p.112.q.11

V

Venia.

VEniam petere, & ſibi reconciliare tenetur quiſquis,qui aliquem injuſtè læſit. pag.90. quæſt.16
An veniam petere teneatur, qui iniuſtè alij iniuriam intulit, etiam caſu, quo timeat prudenter perſonam læſam exponendam eſſe periculo maioris furoris, nec admiſſuram ſatisfactionem. ibid.q.17
An venia petenda ſit ſtatim ac iniuria ab aliquo fuit illata. ibid.q.18
An quando duo ſe inuicem lædunt, teneatur prius veniam petere, qui prius læſit. ibidem, quæſtion.19

Vindicta.

Vindictam offendentis non ſolum coram iudice, ſed etiam coram Deo petere, an ſit licitum perſonæ offenſæ. p.91.q.24

Vxor.

Vxor poteſt vnire dona, quæ facere poteſt, ac vni ſimul liberaliter dare. pagina 116. quæſtione 33
Vxor diſponens ad libitum de propriis bonis, poteſt de illis facere extraordinarias eleemoſynas. pagina 118.q.38
Poteſt vxor de bonis paraphernalibus, aut de aliis, quæ conſtante matrimonio illi per hæreditatem, aut donationem obueniunt, inuito marito eleemoſynas facere. ibidem, quæſtione 39
Poſſunt vxores Hiſpanæ, ſtante iure Cæſareo, diſponere ad libitum de bonis paraphernalibus, & aliis, quorum habent dominium. ibid. quæſtione 40
Si vxor habeat aliqua bona, de quibus ad libitum poſſit diſponere, poteſt adhuc de bonis mariti facere moderatas eleemoſynas. ibid. quæſtione 41
An vxor, quæ alicuius rei habet dominium, & Adminiſtrationem, poſſit alicui extremè indigenti ſubuenire ex bonis mariti. ibid. quæſtione 42
Vide verbo *Eleemoſyna.*

FINIS.

A.17 17422̈57

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

R. LEGATORIA
E. GIANNINI
NAPOLI
Via Trinità Maggiore 13

Digitized by Google